BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
27 H
2 M

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

dal franzino · giuli: 18.

Digitized by Google

CONSILIA MEDICINALIA IN QVIBVS VNIVERSA PRAXIS MEDICA EXACTE' PERTRACTATVR.

AVCTORE

CHRISTOPHORO GVARINONIO VERONENSI,

VIRO CLARISSIMO AC SACRAE Cæſareæ Maieſtatis à cubiculo Medico primario.

Cum Priuilegio eiuſdem Sacræ Cæſareæ Maieſtatis, Sereniſſimi Senatus Veneti, & aliorum Principum.



VENETIIS, MDCX.

Apud Thomam Baglionum.

12-27-H-2.

Digitized by Google

T A B V L A
OMNIVM CONSILIORVM SIVE CONSVLTATIONVM,
QVÆ CIRCA VARIOS MORBOS NOBILI Præcipuorum Medicorum congreſſu adhibita fuerunt.

A

AEgritudo triginta menſium pro Excellentiſs. Gabriele Nobili Fanenſe. c.117
Agylopis affectus, cum Excellentiſſimo Ambiorige. cart.464.
Alui fluoris, & febris pro Archipreſbytero Gebeei. cart.149.
Alui fluoris pro Illuſtriſſimo Duce Principis Biſiniani filia ad eius medicum Neapolin. c.517
Alui dolores identidem inſidentes pro Illuſtriſſimo & Excellentiſſimo Ant.Caraffa Cardinal.Romæ. cart.530.
Alui fluxus exagitatio,& cura. c.82.
Alui dolores vna cum febre. c.545
Anhelationis ſubito per interualla incidẽtis,ac quaſi orthopneæ referente rẽ Ioanne Ripa Saludecij Medico. c.293
Aquæ Villenſis exhibendæ ratio, c.46
Apoplexiæ occaſione Card. Ferrarij ea necati. c.511
Arenularũ in vrina Excellentiſſimo Ambiorigi Samperolio. c.736
Arenularum minctus cum crebro ardore, & aliqua difficultate pro D.Hieronimo Marcheto Maceratenſi. c.85
Artuum debilitatis pro Illuſtri D. Guglielmo a San Clemente. c.733.
Artuum debilitatis pro filio Auij.L.D. c.463
Artuum doloris pro Nobili Belga. c.278
Articularis morbi cum Guaiaco. c.393
Articulorum doloris corporis tenuitatis vrinarum albedinis vna cum ſedimento crudiori,& aliarum, perturbationum. c.200
Artuum debilitatis pro nobili Ceſare Vigeo, cum Excellentiſſimis Laxiſto Rumanel,& Figio. c.589
Aſtmatis,pro conſiliario Aulæ imperialis. c.723
Aſtmaticæ mulieris. c.251
Atrophia cum tumore ventris, & pedum cum fluore albo vteri. c.205
Auditus ſenſus affectus pro Poſſoniæ canonico. cart. 117

B

BOrij tumoris in adoleſcentula. c.553

C

CErebri male affecti, c.363
Conuulſionis ſecundæ tentationis pro nobili Matheo Tingoli. c.201
Cordis anxietatis cura. c.75
Corporis purgandi. c.75
Corporis purgationis pro Excellentiſſima Lauinia Feltria. c.471
Colerici affectus ſpecies poſt læſionem a fungis acceptam, c.379
Colericæ paſſionis putatæ pro moribundo ex febre maligna, c.563
Cordis palpitatio, c.730
Cordis magna exagitatio per circuitus rediens. carte 701
Coſſalia pleuritica cum Iuliario. c.184
Crurum doloris,& ſiniſtri lateri, & alui cum alijs caſibus, c.380
Cura Comitiſſæ Ottiliæ Montanariæ varijs morbis detentæ, c.206
Cura pro coniuge Centurionis Cornelij Veneri multis malis affecta, c.158
Cura pro Dominico Dellauechij filio torpido tardo uefacto, c.160
Cura adoleſcentis in collo ſauciati, c.173
Cura pro ſaniolo moribundo, c.203
Cura Comitis Laxilli, qui de ſuperiori loco lapſus, ſine pulſu eſſet,& frigidis extremis, c.212
Cachexia nobilis Chriſſati. c.183
Calculi generatio quomodo caueatur, c.739
Calculi in renibus curatio pro Pont.Max. c.7
Cancri ſæuiſſimi totam mammillam occupantis. carte 396
Contra calculum quæ vitæ ratio, & curatio haberi poſſit pro Venerando patre Magiſtro Alexandro Franciſchio ſummo Theologo, & in dicendo potentiſſimo, c.142
Cancri in ſiniſtra mamilla, c.590
Cancri pro vxore comitis Landriani, c.461
Cæphalea pro Raphea, c.246
Cauterij traducendi a ceruice ad humerũ ſiniſtrum. carte 718

Digitized by Google

Cauteriorum vſus, quę ſincipiti admouentur ad Excellentem D. Paulum Iuliarium phyſicum Veronenſem per quam epiſtolam ſcriptam. 248
Capitis vehemens colliſio pro Angelo Caluolario Franciſci filio. 568
Capitis læſiones actionum omnium cum febre. carte 581
Capitis doloris cum deſtillatione, & alijs malis, carte 452
Capitis deſtillationis. 307
Capitis doloris alia cura. 637
Capitis doloris antiqui. 282
Capitis doloris curatio. 14
Capitis caloris curatio. 99
Capillorum caſus. 308
Catarrhi, & Gonorrheæ pro Domino Ioanne Iacobo Tomalio. 240
Catharractæ incipientis. 281
Catharractæ pro Illuſtri Gothardo Muratio. 198
Catharri cum febre identidem reuertente. 497
Catarrhi, & ſuffocationis cura. 75
Catarrhi pro Sereniſs. Duciſſa. 336
Cæliacæ affectionis cura pro Paulo Verzio. 161
Cataphora pro puero, cum Iuliario, & Pona. 564
Carunculæ laborantis in vrinario meatu. 348
Concoctionis iuuandæ. 113
Conuulſiuorum ſymptomatum curatio ad Clariſſimum virum Iulium Alexandrinum S.C.M. Phiſicum Primarium. 44
Pro varijs affectibus Ducis Sablonetæ Veſpaſiano Gonzaga. 673
Pro ſanitate tuenda. 681
Pro valetudine tuenda Sereniſſimi Guglielmi Bauariæ Ducis. 686
Pro conſeruatione ab Hydrope. 691
Pro timore ne renum dolores inuadant, & alijs. carte 691
Pro varijs ventriculi renum iecoris, & aliorum morbis ad Sereniſſimum Vrbini Ducem. 692
De quodam vſu aliquorum medicamentorum. cart. 703
De muſculi buccæ reſolutione, pro Cardinali Valerio Epiſcopo Veronę. 714
Pro æquite gratioſo in quo conſiſtat ſui morbi canſa. 6
Pro Illuſtriſſimo D. Guilielmo a S. Clemente an ne Paraliſis ſit morbus eius. 9
Pro muliere varijs morbis afflicta. 613
Cura pro valide venerando viro D. Philippo Stridonenſi epiſcopo Veronenſis Vicario varijs morbis affecto. 262
Cura pro nobili iuuene Phileno Bagolino habita cũ Puteo menſe Aprilis anni 1570. 277
Cura, vel conſilium pro tuenda valetudine ad Ampliſſimum Vrbini Cardinalem Iulium Feltrium della Roere. 279
Cura pro infirmitate vxoris Val. Diplouatat. 281
Cura pro Sereniſſima Vrbini Duciſſa. 306
Cura pro Excellentiſſimo Biſiani Principe. 306
Cura vel conſilium pro ſtillicidio. 307
Cura, vel remedium ad prouocandum ſomnũ. ibid.
Cura pro Monaca acido ructu, vomitu acidæ pituitę, & tumente, doleuteque abdomine. 314
Cura, vel conſilium pro infirmitate æquitis Marſilij, cum Ambiorigi Samperolio. 316
Coſilium pro moderanda Guaiaci vi pro Excellentiſſimo Zoroaſtro Regio Doctore. 318
Pro puero maculis, & rubore aſperſo. 622
Cura, vel conſilium circa morbum fere incurabilem ſtrenui militum Ducis Annibalis Æmiliani Piſauri. 324
Cura pro varijs morbis. ſ. vertiginis capitis grauitatis catarrhi, & aliorum. 340
Cura pro capitis dolore, animi deliquio vertigine, & alijs pro Excell. Medico Palermo Palermio Chirurgiæ Doctori celeberrimo, cum Campanea Fumanello, & Bonalino. 346
Cura, & conſilium pro moribundo Comite Caſtelbarchi Baroni, ac Cereſtæ Domino. 550
Cura pro morbo ipſiuſmet auctoris harum conſultationum. 355
Cura, & conſilium initum cum Excellentiſſimis viris Hieronymo Palma Papirice Beccolo, Ioan. Baptiſtà Theophilo, & Hannibale pro varijs morbis nobiliſſimæ matronæ Romanæ. 363
Conſilium, vel cura pro muliere quæ annus erat febriente cum Puteo habuum. 443
Pro Reuerendo viro Paulo varijs perturbationibus corporis agitato. 444
Cum Lando pro ægroto febricitante. 445
Pro nobili quadam ſanguinis profuſione tuſſi, ac febri infeſtata. 446
Conſilium pro Reuerendo præsbitero ſocietatis Ieſu cum Laciſio varijs malis agitatio ſicut capitis grauedine horrore, hebetudine ſenſuum, &c. 447
Pro Excellentiſſimi Vrbini Principe cum Renato, Braſſaolo, & Lucciano Belouarijs malis anguſtiata. 469
Pro Sereniſſimo Guido Vbaldo Secundo Vrbini Duce Ven. cura, & conſultatio circa ventriculi indiſpoſitionem, & alia. 471
Pro delapſo a ſuperiori loco. 479
Pro dolore identidem redeum, & maxillæ. 480
Pro dolore contra iecur identidem oriente, pro illuſtri Comite Gentile Turrio. 481
Pro tuenda valetudine pro Sereniſs. Gulielmo Mantuæ Duce. 487
Num mittendus iterum Sanguis in febre diuturna, pro Archipresbitero Optani. 489
Cura pro principio ſuffuſionis cum inflammatione, pro Marcheſia Turriana de S. Bonifacio. 498
Pro doloribus tentantibus omnes corporis partes, pro Liſca Vicomercata. 509
Pro tuenda valetudine Innocentij Noni. 534
Pro valetudine tuenda Illuſtriſſimi, & Reuerendiſſimi Ludouici Madrucij Card. 549
Pro Scipione Burro varijs morbis laborante. 350
Pro ſuſpicione veneni, pro Archipresbytero Bononij. 614

D

Deſtillationis copioſæ ad pectus cum febre cõti nua pro adoleſcente curatio. 14
Deſtillationis pro Hortenſio Vernacio Legum Doctore nobiliſſimo cura. c. 79
Deſtillationis cum febre continua pro D. Franciſcutia nobili matrona. 83
Deſtillationis ad Excellentiſſimum Ambiorigium Samperolium Sereniſſimi Vrbini Ducis Fiſico. c. 223
Deſtillationis febris, & arctuum doloris pro nobil Montana Petegrina. 352
Deſtillationis conſultatio. 472
Deſtillationis à pectore remouendæ, & ſanguinis exitus. 560
Deſtillationis cum continuo mętore ac metu pro Illuſtri Maximiliano Stamanter Salzpurgenſi. 675
Dentium affectus pro D. Illuſtri Ambiorigi Samperolio Ducis Vrbini Excellentiſſimo Phyſico. 185
Dentium doloris. 309
Dentium doloris cura. 68
Dentium nigredinis cura. 68
Dentiũ doloris vetuſti cũ deſtillatione in fauces. 467

Pro

Pro dentibus. 472
Dentium doloris,& deſtillationis in fauces inſipidę. c.472
Diabetis metus pro Illuſtri Comite S.Angeli. 736
Diarrheæ cum febre maligna pro Vicario Prætoris Veronæ. 667
Diarrheæ & malignæ febris pro ſummo ſcriba Prætoris à qua ferè extinctas fuit. 146
Dorſi doloris ex ſuſpicione Gallica conſilium habitum cum Bertoldo. 271
Dorſi imi doloribus exagitatę Aleſranginæ licet bene grauidæ. 195
Dorſi imi dolor per longa interualla reuertens ad Excellentiſs. D. Samperolium Vrbini Ducis Phyſicum pro Illuſtri Iulio Cęſare Mauriano S. Angeli Comite. 575
Dyſſenteriæ ex vlcere craſſioris inteſtini. 404

E

EMpyematis pro quodam legum ſtudioſo Vrbini. 371
Epileptici caſus ex Gallico curatio. 18
Epilepſiæ cura c.115
Epileptici ſymptomatis febrem ſequentis pro Illuſtriſſimo Cardinali Sforza. c.109
Epilepticæ puellæ curatio ad Clariſſimum Phyſicũ Dominum Iulium Alexandrinum. c.199
Epileptici morbi exiſtimati pro Comite Medulæ. c.304
Epilepſiæ & ſuffuſionis pro Christophoro Morando. 319
Epilepſiæ pro puella. c.573

F

FEbris continuæ in puerpera. 504
Febris continuæ cum tuſſicula pro Reuerẽdo F. Lina cum Franciſco Gadio Phyſico Farneſiano. c.509
Febris continuæ pro Illuſtriſſimo & Reuerẽdiſſimo Auguſtino Cuſauio poſtea Cardinali cum Aurelio Stanio, & Sigiſmundo Cremonenſi & Lelio Fontio Romæ. 512
Febris inuaſio poſt animi deliquium pro Illuſtriſſimo ac Reuerendiſſimo Auguſtino Cuſauio. 514
Febris pernicioſæ pro Olimpia Illuſtriſſima vxore Fabririj Narij cum Thoma Vaninio cum Paduanio,& Aurelio Siannio Romæ. 519
Febris continuæ pro Illuſtri Victoria Spolueritria Iuſti. 557
Febris continuæ pro Camillo Mandellio cum Furi & Sanguone. 564
Febris duplicis tertianæ nothæ in ſene Archidiacono Veronæ. 566
Febris continuæ quotidie increſcentis pro Equite Pio Turco. 569
Febris,quæ quatuor tertianis vexabat puellam. 569
Febris item Comitis Iuſti Iuſtij. 569
Febris continuæ pro Turriana. 570
Febris quartanæ. 573
Febris & ventriculi affectus pro Comite Gẽtili Turriano. 583
Febris quartanæ ad Illuſtrem & Excellentiſſimum Dominum Barthol.Guarinonium. c.441
Febris tertianæ extenſæ, & inſaniente pro Hieronymo Amarcolo Mediolanenſi. 442
Febris continuæ pro matrona Aſulana cum Lando. car.449
Febris pernicioſæ Alphonſi Vrbinati cum Theophilo Becculeo ac Iunco. 450
Febris quartanæ cum dolore. 455
Febris quartanæ pro Hercule Comite Lucio Ripæ Medico doctiſſimo. 475
Febris cum cachexia pro Nicolao Brollio Doctoris Brollij filio. 479
Febris continua pro D.Ioanne de Vincentijs. 484
Febris cum deſtillatione in pectus. 490
Febris duplicis tertianæ pro Illuſtri Cecilia Mareſcalchi Guagninia. 491
Febris tertianæ nothæ pro Clariſſimo Marco Vgoſſonio Præfecti Veronæ filio. 493
Febris tertianæ cum alui fluore,& vomitu pro D.Carolo Borſis. 494
Febris malignæ pro monacha. 498
Febris continuæ pro puerpera Laciſia Marzagalia. car.502
Febris continuæ cum doloribus coſtarum. 502
Febris acutiſſimæ pro Illuſtriſſimo viro D. Iuſto Comite cum Lando, cui profluuium alui ſuperuenit poſt exanthemata. 268
Febris continuę in ſpeciem tertianæ nothæ cũ rheumate pro Reuerẽdiſſimo Paulo Matio Calij Epiſcopo. 277
Febris continuæ vna cum deſtillatione pro Nobili Marciana. 278
Febris putridæ pro Illuſtri Marcheſia Tiranna. 282
Febris quartanæ duplicis conſilium habitum cum Capiuaccio,Bello,& Braſſauolo. 289
Febris quartanæ cum inclinatæ. 291
Febris cum deſtillatione cum Excellentiſſimo Amerigo pro Diplonaracio. 297
Febris longæ fere Hæcticæ cũ Capiuaccio pro Equite Paſſero. 300
Febris ardentis quæ faciem cuiuſdam puellæ tumefecit & totam perſonam in nigredinem cõuertit. car.300
Febris continuæ leuis cum bini tumore. 307
Febris continua cum comate pro D. Ioanne Maria Vito Presbytero. 312
Febris occupantis puerperam. 315
Febris continua cum ventris dolore Illuſtra Domina Aemilia Comitiſſa cum Lando & Giuliario. car.320
Febris longę tertianæ ſpecie pro Illuſtriſsimo & Excellentiſſimo Biſiani Principe cum Alexandro Petronio de Ciuita, & Lelio Hiſpanico Mont Alcino,& Ludouico Bondimando. 325
Febris continuæ longæ cum ſputi maxima copia pro Illuſtri D.Lucretia de Marcheſijs. 336
Febris pro Gabriele Martinenghio cũ Iuliario. 344
Febris pro nobili Vendalania cum Laciſcio. 345
Febris putridæ pro Firundula Vicentina. 348
Febris quartanæ pro Excellentiſs.Mathiolo. 351
Febris tertianæ cum alijs morbis pro Filippo Stridonio. 354
Febris tertianæ duplicis cum noxa ventriculi pro illuſtri Cornelia Landriana Piſauri. 357
Febris continuæ cum ventriculi noxa. 358
Febris illuſtris Comitis Fabij Landrini. 358
Febris continua,& dolor alui pro ſene decrepito, & fere nonagenario. 172
Febris,& ſanguinei mixtus,pro Ioanne Anton. Mandellio. 178
Febris maligna pro Franciſco Spoluerinio. 181
Febris continuæ oppreſſio cum Iuliario, pro Nobili Nicolao Cartulario. 186
Febris malignæ, & mortiferæ pro Marco Antonio a Piſce cura. ibid.
Febris pro Bartholomeo Calliario. 189
In quadam febre num theriaca,aut Mitridatum,aut cornu cerui hexibendum eſſet. ibid.
Febris vetuſtæ,& continuæ pro Paduanio. 190
Febris continuæ pro Vgulino Maranello cura. 192

Febris continuæ diuturnæ. 206
Febris malignæ ferè conſumentis Lagallium. 109
Febris morbo nondum apertè inclinato, an mouendus humor eſſet pro Illuſtri, & Venerando Franciſco Emilio Canonico. 213
Febris cum ſymptomate pro Carolo Nichiſelio. cart. 216
Febris malignæ pro Thomaſo Foreſtio. 217
Febris malignæ pro comite Ioanne Baptiſta Iuſto. cart. 219
Febris pro Iacobo Linarolio. 221
Febris occoltæ pro Franciſco Nigrino. 222
Febris cum tuſſi, & maxima ſputi copia pro Facino. cart. 230
Febris continuæ cum tuſſi, & ſpiritus anguſtia, pro nobili Alenſi adoleſcentula. 202
Febris continuæ cum duritie præcordiorum, & virium infirmitate pro Comite Marco Antonio Saratico. 234
Febris cum maculis, pro Illuſtri Comite Franciſco Turriano. 236
Febris malignæ cum profluuio alui pro ſponſa Coſſalia. 239
Febricitantis ſenis. 251
Febris malignæ cum dolore coſtarum, pro Altarda Pompeia. 261
Febris acutæ cũ Lando, ac Laciſio pro Nobili Octauiano Peregrino pridie Calen. Aprilis habita anno 1566.
Febris quartanæ curatio pro Illuſtriſſimo, & Reuerendiſſimo Vacienſis Eccleſiæ Epiſcopo. 1
Febris cum alui fluore curatio. 3
Febris puerperæ cum ventris dolore curatio. 13
Febris cachecticæ pro muliere curatio. 15
Febris infantis cuiuſdam curatio. 26
Febrientis cauſone notho cui ſanguis eſſet detractus curatio. 27
Febrientis matronæ curatio. 65
Febris acutæ pro muliere curatio. 75
Febris longæ, & erraticæ curatio. 116
Febris lentæ partum ſequutæ. 116
Febris duplicis tertianæ nothæ conſultatio habita Venetijs cum Amaltheo, & Chairo. 133
Febris ſimplicis tertianæ, ſed nothæ pro Sanguenidio. 134
Febris cui bis die frigus accideret pro Stagnolia. ibidem.
Febris tertianæ intermittentis. 136
Febris, & artuum doloris, ac maciei cum ſuſpicione gallica pro nobili Lauaniolo. 145
Febris intermittentis bilioſæ pro illuſtri comite Marcula San Boniſacio. 148
De Ioanne Donato Leui Moribundo. ibid.
Febris pro Antonio Tomalio. 150
Febris vehementiſſima de quodam in thorace vulnerato ſuſpirioſo. 155
Febris maligna pro Abbate Nerbeio. 156
Febris pituitoſa, pro Marco Antonio Gabito. 160
Febris pro Magnifico Equite, & Doctore Pio Turco. 168
Febris tertiana notha cõtinua ferè pro Stilliani Principe. 669
Febris Hecticæ deſtillationem ſequutæ pro Flaminio Gradario equite ad Excellentiſs. Gradaricum phyſicum. 674
Febris ex putredine in primis venis pro Illuſtri Poleno. 701
Febres macaloſæ. 704
Febris longa cum catarrho. 738
Fiſtulæ lacrimalis incipientis. 281
Fluoris melancholici, cum metu abortus, pro illuſtri Sereghia Lauoniolia. 498
Fluoris albi muliebris pro Comitiſſa Maphea Iuſta. cart. 191
Febris hecticæ cum putrida, & ſuſpicione phthyſis. cart. 585
Febris malignæ pro Ioan. Maria Venturino. 591
Febris malignæ pro Antonello Todeſchino. 596
Febris continuæ cum maculis, pro Doctore Campanea. 598
Febris continuæ cum tuſſi, pro Matrona Septuagenaria. 599
Febris continuæ in ſpeciem duarum tertianarum incrementa habentis. 602
Febris tertianæ nothæ continuæ, pro Illuſtri Æmilia Laziſia. 605
Febris continuæ cum dyſenterium, & vigilijs iam diuturnis. 606
Febris duplicis tertianæ in ſene cum Excell. Ioa. Iac. Boneto Caſalis Maioris. 609
Febriom erraticarum cum cachexiæ ſuſpicione, pro nobili Donzalinia Mandellia. 615
Febris cum exanthematibus non potius maculis, vt conſueuit pro muliere cũ Turcheto, & Pona. 619
Febris malignæ pro vxore Ioſephi Fabricij cum Puteo, & Maronio. 629
Febris virumne continua ſit ad Excellentiſs. Hieronymum Rugerium Phyſicum alumnum chariſſimum Chriſtophori Guarinonij. 636
Febris tertianæ continuæ cum ſymptomatibus, cum D. Iacobo Sempreuiuo. 639

G

GAllici morbi vetuſti. 324
Gallici morbi. 382
Gallici morbi. 383
Gallici morbi. 394
Gallici morbi cum comitiali ſymptomate. 395
Gallicæ diſpoſitionis. 458
Gallici morbi ſuſpicio pro Illuſtri B. M. Romano cũ Maronio. 616
Gallici morbi ſuſpicio, cum melancholia, & capitis vlceribus ac grauitate. 623
Gallici morbi curatio, & quod eius caſus in aliã cauſam non ſint referendi. 17
Gallici morbi cum multis caſibus curatio. 27
Gallici morbi curatio. 32
Gallici morbi conſilium cũ Iulio Alexandrino, Hieron. Capiuac. Hier. Merc. & alijs. 39
Gallici morbi ſanatio poſt exhibitas aquas thermales. 49
Gallici morbi curatio. 61
Gallici morbi ſuſpecti, & in controuerſiam poſiti curatio. 82
Gallici morbi vetuſti cuius dam matronæ ad Ioannem Baptiſtam Gratioſum Pergulenſem Phani phyſicum. 111
Gallici morbi iuuenis de Maph. nobiliſs. Hiaræ. 153
Gallici morbi. 282
Gallici morbi cum populis vberrimis, & pruritus, & oculi inflammatione, & artuum ſuperiorum dolore. 280
Gallici morbi pertinacis cũ multis ſymptomatib. 283
Gallici morbi alia curatio. 286
Gallici morbi aliud conſilium. 290
Gallici morbi aliud. ibid.
Gallici morbi aliud. 291
Gallici morbi. 299
Gallici morbi ſuſpicio, 300
Genuum doloris lenis cũ maximo impedimẽto. 307
Genuum antiquus dolor ad Excellentiſſimum Ambiorigem. 281
Grauiditatis cũ deſtillatione ſuſpicio, & eius cura. 68

Grauiditatis puellæ ſuſpicio quomodo ablata conſ. cat.71
Grauidæ mulietis conſilium. 637

H

HErniæ cura. 68
Hypochondriorum doloris pro Rectore ſocietatis Ieſu. 706
Hypochondriorum affectus pro Ioan. Bapt. Brentãlo. 587
Hypochõdriaci dolores pro quodã conſilium. 495
Humorum malæ perturbationis cura. 113
Hypochondriacæ mulieris & tabeſcentis cura. 194
Hypochondrij ſiniſtri cum quodam inſaniæ principio curatio. 59
Hypochondriacæ affectionis pro nobiliſſimo vito Oct. Peregr. 264
Hydropis pro nobili Manganonio cura. 141
Hydropis pro nobili Druzilla Lauezolia Sagtamoſia. 680
Hydropis fere facta cum febre, & arquato motbo pro Dalaino Pithio. 187
Hydropici incidendi conſ. 549
Hydropis Mag. Camilli Maſcardi. 213
Hydropici. 403
Hydropis de pro rege Boemiæ Guglielmo Roſimbergio. 697
Hydropis cum febre & alui motione cum virium infirmitate pro Illuſtriſsimo Marcheſio Ioãne Philippo Malaſpina. 224
Hydropis pro Matrona de Caccialupis. 466
Hydropis morbus pro nobili matrona Martha Mãdelia Borſia 7. Februarij 1567. cum Beroldo. 267
Hydropis D. Lauræ Abbatis cum Americo Samperolio & Conſtanzo Felicio. 326
Hydropicæ mulieris cum Marco Ant. Capelletto & Conſtantio Felicio. 334
Hydropici fere nobilis Stephani Vigerij cum Theophilo, & Bello. 365
Hæmorthoidum motbi curatio pro Illuſtriſsimo D. Rosburn. 10
Hęmorrhoidum doloris pro Equite Bizzaro à S. Angelo. 94
Hemoptoici Burloni cura. 208

I

ICteris cura pro Magnifico Equite & Doctore Pio Turco. 168
Icterus & Iſchiadicus dolor. 545
Icteris cum febre pro Illuſtriſsimo Legato totius ſtatus Eccleſ. Card. Sforza. 106
Iecoris calida intemperies & cura eius. 76
Iecoris tumoris cum febricula. 115
Iecoris malum cum ſanguineo ſputo pro Mariono Architecto. 243
Iecoris obſtructionis pro Veterano militum Præfecto. 334
Iecoris obſtructionis & aliorum pro vxore Excell. Medici Almerici cum Excell. Amerigo Samperolio, & Gradario. 462
Iecoris rumor in quodam aſthmatico putato. 555
Ilij dextri dolor maximus cum febre. 581
Ilij ſiniſtri dolor pro Reuerendiſsimo D. Camillo Peregrino Romani. 580
Ilij dextri doloris cura pro Illuſtriſsimo Comite D. Paulo Tranthos. 64
Doloris ad Ilium pertinentis pro matrona nobiliſſima cura. 154
Ilij doloris pro Matthæo à S. Marco. 319
Ilij ſiniſtri tumore tenſi pro Comitiſſa Veritatia Seregha. 582
Ilij dextri dolor pro nobili Gallica cum Dionyſio & Turch. 619
Imaginum ob oculos obuerſantiũ pro Illuſtri Paolo Teggio. 624
Inſaniæ ſubitæ adoleſcentulæ cura. 137
Inſaniæ pro adoleſcente Mitio. 241
Inſaniæ leuis cum ſpiritus difficultate conſilium habitum pro Illuſtri Comitiſſa D. Flaminia Iuſta. cat.270
Inſaniæ & non perſpectæ febris ſub ea. 586
Inteſtinorum craſſorum vlceris. 401
Inteſtini extremi recti vlceris D. Hiero. Bartholino Vrbinati S. Angeli Phyſico. 105
Inteſtinorum dolor pro Illuſt. D. D. Ioanne Delphino pro Seren. Republica Veneta apud Imp. oratore, poſtea etiam Cardinali. 724
Intemperies pro Illuſtriſsimo D. Don Guilhelmo à S. Clemente. 7
Iſchiadici doloris pro Illuſtri Guido Vbaldi March. Montis. 341
Iſchiadici morbi pro Piſcheriano. 238
Iſchiadici doloris pro Illuſtri Guido Vbaldi de Marcheſijs de Monte ad Petitiſsimum Medicũ Hierony. Gradarium. 280
Iuncturarum doloris & febris laborantis cura. cat.147

L

LAteris dolor & febris ſuſpicio malignæ. 507
Lepręcuiuſdam generis pro Barthe Carterio. cat.245
Lethargo pro nobili Gaſpato Caprinio. 485
Lienis morbi curatio. 58
Pro lienoſo D. Iacobo Schiop. victus ratio & curatio. 60
Lienis tumoris cura. 114
Linguæ neruorum affectorum. 441
Linguæ & membrorum debilitas pro D. Balbo Antonij Mariæ Artij filio. 300
Linguæ hebetudo, & artuum tumor. 25
Lypothimiæ pro Illuſtri Campo. 244

M

MAmillæ tumor pro Monacha Bauariẽſi ſummi Cancellarij illius Ducis filia. 600
Maniæ adoleſcentis cuiuſdam. 196
Maraſmi, & alui fluuio. 565
Maxillarum dolorum ſuperioris, & inferioris lateris dextri. 577
Melãcholici morbi Illuſtriſſimi DD. Ioãni Ducis Iuliacẽſis apud quem conſilia habuerunt. Reinerius Solenander Lãbertus Redolphus, Galenus Vuiarius, Henricus Boterus, Ioannes Slotanus, & Arnoldus Manlius tres poſtremi Coloniæ profeſſores. 2
Melancholiæ cum ſymptomatibus multis pro nobili Vberto Romano. 626
Melancholicæ mulieris, quæ a puerperio parte purgabatur, & vigilijs malè habebatur cura. 98
Melancholiæ, cum cordis tremore. 631
Melancholici morbi cura. 99
Melancholiæ pro Monacha Rocuia. 193
Menſtruorum profluuij nimis, pro Illuſtri Marcheſia a Malaſpina. 225
Macularum rubearum faciei curatio. 21
Memoria quomodo alia arte, quam per medicamenta patetur. 183
Mingendi, & coeundi defectus pro Excellentiſſimo Hieronymo Nuncio, &c. 529

Memo-

Memoriæ ſymptoma pro Laciſienſi, 183
Mingendi impotentia, & cęliacus quaſi affectus. cart.671
Minctus difficultatis pro Nobili Nicolao Paleſtri. cart.331
Morborum variorum,pro monacha Laciſia poſtquã Rodulphus, & Iuliarius, atque Turchetus dixiſſent. 151
Morbi lateralis obſeſſæ cuiuſdam mulieris pregnantis. 112
Morbi vulgaris tunc peruagantis cura ad ſummum magiſtrum ditionis Ducis Vrbini. 77
Morbi qui vniuerſam Europam paucis menſib. peragrauit anno 1580. 100
Morborum multorum Ioannis Frumenti conſilium captum cum Excellentiſſimo Ambiorige, & Felicio. 69
Morbi ex malorum humorum abundantia. 111

N

NEphritici doloris cura. 115
Nephritici timor pro Duce Vrbini Sereniſſimo. 736
Natura genus,& affectus corporis Sereniſſimi Principis Vrbini. 279
Neruorum imbecillitatis, & tenſionis contra iecur. cart.102
Neruorum debilitatis,pro Illuſtriſſimo D.D.Guglielmo a S.Clemente commendatario, & Regis Catholici ſtatuum conſiliario, atque apud Imperatore. 720

O

OBſtructionum ad hypocondria pertinentium cura. 115
Obstructionis,vnde malus color oculis. 116
Oculorum affectus pro diuerſis. 684
Oculorum morbus. 681
Oculi ſuffuſio ex ictu ad Illuſtriſſimum Fabium Laudrianua Montisfelicini comitem. 670
Oculi minoris facti cum imbecillitate viſus. 579
Oculorum, & aliarum partium affectus pro Heleno Narnienſi. 548
Oculorum ſuffuſionis cum capitis dolore pro Reuerendo patre Gaiardo concionatore celeberrimo, cum Excellentiſſimo Chriſpo. 521
Oculorum inflammationis. 281
Oculorum ſuffuſionis,& aurium tinnitus. 400
Oculi vtriuſque affectus nobilis matronæ Senagallienſis nempe alterius ſuffuſione alterius vero anguſtia pupillæ,& cæcitate. 119
Oculi ſiniſtri aciem amittentis conſilium. 167
Oculorum perturbationis, pro Franciſcus Donato Quæſtore. 196
Oculi vtriuſque ſuffuſionis. 375
Oeſophagi,& cordis anguſtia,pro Nobiliſſima Cecilia Alcardia de Pompeis. 162
Oſſi ſacri dolor pro Comite Mamiano. 723

P

PAraliſis ad Nicolaum Maroni. 221
Partus moleſtiæ anticipantis variæ curatio. 16
Partus octimeſtris,an potuiſſet vſque ad quadrageſimum diem vitam ducere. 116
Papillarum a quodam genere pediculorum vexatarum. 402
Podagræ pro Sereniſſimo G. Vbaldi V. Duce ad H. Capiuaccium. 465
Podagra, &cæt. pro Philippo Lignario Illuſtriſſimi Card.Caraffæ domeſtico cũ Excellentiſſimo Emanuelo veteris.
Num ad podagræ curationem chiragræque balnea, exſiccantia exterius corpori toti adhibenda ſint. cart.710
Pedum doloris pro Illuſtriſſimo Octauio Gonzaga. cart. 458
Pedum infirmitatis cura pro vxore Hortenſij Vernacij legum Doctoris celeberrimi. 81
Peripneumonia pro Chriſtianiſſima Regina Galliæ Eliſabet Auſtrina. 700
Peripneumoniæ,& febris malignæ. 575
Penis in glande vlcus,& gonorrhea dicta. 476
Peripneumonici Pedemontis. 170
Phantaſiæ læſæ cum metu, pro Andrea Vaninio. cart.217
Phthyſici Beroldi iudicati cura. 171
Phthyſicæ matronæ Veteratiæ. 208
Podagrici morbi præſeruatio quomodo. 113
Podagrici morbi pro nobili Camillo Turco. 201
Podagræ cum febre pro Illuſtri Gottardo Matario. cart.234
Pilorum caſus. 182
Profluuij muliebris, & ſuper purgationes vteri, pro vxore Excellentiſſimi Vulpini. 244
Profluuij albi, pro nobili Candida Pariſiana Rutelloni Sebaſtiani Rutilloni vxore. 231
Prutitus pro Reuerendo domino noſtro. 234
Purgatio a craſſis,& glutinoſis humoribus. 76
Purgationis conſilium. 199
Pleuritidis pituitoſæ. 306
Pleuritidis veterani militum præfecti habitum Romæ cum Ludouico Bondiniando, & Medicis Romanis,qui ſub Auctore Alexandro Petronio Pleuritidem in inflammato pulmone volebant conſiſtere. 522
Pleuritidis pro Excellentiſſimo Bartholino. 478
Pulmonum inflammatio cum maculis pro Illuſtriſſimo D.Octauio Spinola. 712
Purgationis ratio. 546

Q

QVartana duplex. Conſilium habitum cum Capiuaccio Bello,& Braſſauolo. 289
Quartana iam inclinata. 291
Quartana pro Excellentiſsimo Mathiolo. 351
Quartana ad Illuſtrem & Excellentiſsimum D. Barthol. Guarinonium. 441
Quartana cum dolore. 455
Quartana pro Hercule Comite Lucio Ripæ Medico doctiſsimo. 475
Quartanæ conſilium. 573

R

RHeumatis in humore & crure pro Orpheo Rauignano cura. 90
Rheumaticorum affectuum Excellentiſsimo L c › Ripa à S.Conſtantio. 292
Rheumatis cum febre pro Sereniſsima Lucretia Eſtenſi Vrbini Duciſſa, cum Renato Braſauolo, & alijs. 366
Rheumatis à ſubito frigore orti. 405
Rheumatis in oculos per litteras ad Excell. Petrum Iacobum Arrigonium Phyſicum nobiliſsimum. car.469
Rheumatis cum febre pro Excellentiſsima Vrbini Principe D.D.Lucretia Eſtenſi. 469
Rheumatici & nephritici cura pro D. Philippo Murfetto cum Excellente Thoma Vaniuo Medico Pontificio Romæ. 518

Renum

Renum affectus curatio pro Illuſtri Aegidio Frãceſchino, de quo Iulius Ceſius & Oratius Eugenius multa. 21
Renum affectus cura. 140
Renum doloris ex materia terrea cura. 171
Renum exulcerationis cum ſalſa deſtillatione, ac febre. 307
Renum doloris pro Reuerendo Mapheo Albertino Vicatio Veronæ. 322
Renum & aliarum partium affectus pro Reuerẽdiſſimo Patri Marco Capuccinorum Generali. 333
Renum doloris cum calculi ſuſpicione ad Illuſtrem Comitem Gabiniarum D.Petrum Floridum. 403
Pro renibus vlceratis. 472
Renum & articulorum affectus pro Illuſtriſſimo D. Domino Ioanne Franciſco Gambara Cardinale. car.524
Renum affectus pro diuerſis. 684
Renum affectus pro Comite Mamiano. 585
Renum à calculo præſeruatio. 694
Renum affectus pro Sereniſſimo Vrbini Duce. 702
Renum affectus pro Sereniſſimo Vrbini Duce. 715
Renum affectus pro Sereniſſimo Duce Vrbini ad Samperolium. 718
Renum calculi metus, & Sabulo eorum pro Sereniſſimo Vrbini Duce. 722
Renum affectus cum multis alijs pro Odoardo Kelero Anglo. 728
Renum cauſa lac fumẽdus pro Sereniſs. Vrb. Duce. car.729
Reſpirationis difficultas. 722

S

SCabiei cura. 98
Scabiei cura. 281
Scabiei pro D. Lud. Aſulano cum Lando 1. Februarij 1571. 281
Secundæ eijciendæ cura. 75
Seri caprini præparationis deſcriptio potionumque ſalſæ pariliæ. 624
Sanguinis profluuium immoderatum per podicem pro Reuerendo Orlando Belga Illuſtr. Card. Veronæ. 678
Sanguinis effuſionis per vomitum & aluum pro Sereniſſimo Duce Vrbini. 719
Sanguinis ſputi timor & deſtillatio cum diminuta nutritione. 674
Sanguineum profluuiũ narium & alius quidam affectus pro Excellentiſſima Lauinia Marchioniſſa Vaſi. 670
De ſanguine mittẽdo in febre continua duplici tertiana reſpondente cum lateris dolore. 588
Sanguinis ſputitionis pro Nobili Ioanne Hiero. Laziſio cum Excell. Io. Bapt. Rodulph. & Lud. Laziſio. 559
Sanguinis mittendi modus pro Sereniſſima Duciſſa Ferrariæ. 303
Sanguinis minctus pro quodam monacho. 111
Singultus & aliorum affectuum pro Thura tabellariorum. 166
Sputi lutei caloris diuturni cum febre & tumentia viſcerum pro Ioanne Baptiſta Palatio Fanenſi cũ Iulio Alexandrino & alijs medicis. 45
Sputi ſanguinis pro nob. Carolo Veritario. 449
Sputi ſanguinis cum alijs affectibus pro nobili matrona Barth. Birilla. 474
Sputi ſanguinis cum multa materia pituitoſa. 373
Splenis ſcirrhoſi cum maximis in præcordijs doloribus atque etiam in ſede. 1. Maij 1568. 275
Stomachi valetudinarij cura. 113
Suffuſionis pro Ruberto Menaldo Auditore Ducis Vrbini. 597
Suffuſionis nondum confirmatę. 405
Soffuſionis pro Illuſtr. & Reuerendiſſimo Domino D. Naugerio initæ 18. Ianuarij 1565. cum Beroldo Lando Laciſio. 252
Suffuſionis principium. 684
Defenſio d. conſilij ad præclarum medicum, ac nobilem Alex. Landum. ibid.
Pro eodem caſu cum eiſdem die 28. Martij 1565.
Symptomatum conuulſiuorum curatio ad Clariſſimum virum Iulium Alexandrinum S.C.M. Phyſicum primarium. 44
Symptomatis Epileptici febrem ſequentis pro Illuſtriſſimo Cardinali Sforza. 109
Symptoma memoriæ pro Laciſienſi. 183

T

TVmoris doloroſi ſub mandibula in febre quartana. 612
Tumoris recẽtis partus ad ſpatium extantis & nati vna cum eo pro filiola Excell. D. Americi. 12
Tumoris mãmillę pro Monacha Banarienſi &c. 600
Tumoris cruris quem totius corporis dolores pręceſſerunt curatio. 27
Tumoris ſub mento, & vlceribus in faucibos. 613
Tumoris ventris pro Nobili Matrona Laciſia Baſiania cum Iuliario & Fumanellio. 134
Tumoris mammillæ in puerpera cum febre duplici tertiana. 165
Tumoris doloroſi ſub mandibula in febre quartana pro nobili Alceuaglia cũ Dionyſio & Fum. 612
Tumoris ſub mento & vlceribus in faucibus pro nobili Vincentio Rocho cum Iuliario Fumanello & Maronio. 613
Tumoris canceroſi quo filia magni Cancellarij Sereniſſimi Ducis Bauariæ Monacha laboraret. 623
Tumoris ſuræ interni ſecundum omnes muſculos diffuſi & iam tresdecim annos confirmato. 624
Tumorum alteri in pube, alteri in vtero. 574
Tumoris ad articulum cubiti pro Illuſtri Laura Nogarolia Biuilaquia. 584
Tuſſis cum alijs affectibus pro adoleſcentula. 342
Tuſſis cum ſpiritus anguſtia & febre cum Excellentiſſimis D. Conſaleto, & D. Ioanne Baptiſta Gratioſo phyſicis Ciuitatis Fanenſis. 91
Tuſſis vetuſtæ cum febre exigua & corporis extenuatione cum animi ſumma ſollicitudine. 197
Tabeſcentiæ cura. 101
Tabis ſuſpicio. 503
Temperamenti pro nobili iuuene Aniceto Pilonio cum Salio. 249
Teneſmi cura. 115
Teſtis tumoris pro Reuerend. Tyranno. 373
Teſtis tumoris iam vetuſti. 374
Tonſillarum inflationis cum tuſſi & febre pro Illuſtri Equite Peregrino. 637

V

VAletudinis tuendæ Sereniſſimi Ducis Vrbini. 121
Valetudinis tuendæ pro Duce Franciæ Orientalis. car.736
Variolarum pro Principe Stilliani. 643
De eodem morbo nondum finito. 646
Venereæ inualiditatis ſiue ad coitum curatio. 2
Venenum ſuſpicio pro Archipresbytero Bonolorij. car.614
Ventriculi imbecillitatis alijs affectibus pro Guido Turrio Marcheſio. 551
Ventriculi vehemens dolor deliquium animi faciẽs

pro

pro Illuſtri Hieronymo Muratio cum Dionyſio & Puteo. 617
Ventriculi, expurgandi ratio. 629
Ventriculi dolor pro Illuſtr. Curiæ Magiſtro Regni Boemiæ. 703
Ventriculi dolores cum alijs caſibus pro Illuſtr. Comite Imperij. 729
Ventriculi doloris pro matrona ſeniori. 407
Ventricali affectus ac toræ valetudinis Illuſt. & Excellentiſſimum Guidi Vbaldi II. Vrbini Ducis V. per longam diſputationem contra maximos medicos præcipuè Capiuacium. 409
Ventriculi in regione pro Diturino cum Excellent. Iuliario, Laziſio Fumanello & Maronio. 505
Vētriculi male affecti pro Cardinali Federico Cornario. 520
A doloribus ventris tutela pro Illuſtr. & Reuerend. Cardinali Ant. Caraffa cum Excell. Liuio. &c. 533
Ventriculi doloris pro Illuſtriſs. & Excellentiſſima Sfortia Parauicina. 244
Ventriculi cuiuſdam palpitationis cum pulſus interceptione. 104
Ventriculi doloris cum mętore ſummo hora qua coctinnem expleret cura. 98
Ventriculi inflationis & doloris pro matre prætoris Vrbini. 315
Ventriculi morbi cura. 75
Ventriculi labores cum alijs etiam malis pro vxore Inannis Ferlegheri. 192
Ventris cura. 68
Ventris doloris cum palpitatione præcordiorū. 400
Ventriculi morbi pro matre Domini Petri de Benedictis. 317
Ventriculi imbecillitatis, & ſterilitatis mouēdæ pro Illuſtr. & Excell. Biſiniani Prıocipiſſa Neapolim ad medicos ipſius. 371
Ventriculi frigidi, corporiſqne tennis ſanguiniſque melancholici. 374
Ventriculi frigida intemperies cum multa materia ad Illuſtrem & Reuerendnm Camillum Peruzzium pro eius ſorore curatin. 20
Ventriculi perturbationis pro Victoria Farneſia Sereniſs. Vrbini Duciſſa. 470
Ventris dolor pro Excellentiſs. D. Lauinia de Ruere Vaſti Marcheſia Caſalis Maioris. 608
Vermium alui cura. 68
Vertiginis cum totius corporis debilitate & melancholica affectione pro Illuſtri Thoma Sirletn Cardinalis nepote. 578
Vertiginoſi affectus. 730
Vertiginoſi & ſtutuoſi affectus. 317
Vertiginis curatio. 21
Vertiginoſi affectus cauſa ventriculi curatio. 21
Vertiginis pro Petro Franciſco Miniſcalco. 209
Veſicæ lapidis pro Equite Galiorum nobilium Orbinatenſium. 311
Veſicæ vlcera, & calculi pro Laurentio Palermio. car. 611
Viſus recuperationis pro oobili Palatia febricitante, & difficulter ſpirante. 457
Vigiliæ noxiæ cura. 76
Viſus ſubira amiſſio. 194
Viſus perturbationis & hebetudinis. 196
Viuendi ratio pro Sereniſs. Franciſco Maria Vrbini Duce ad Ambiorigem Samperolium eius Medicum. 216
Viuendi ratio In corpore melancholico. 218
Circa valetudinem Sereniſſimi Vrbini Ducis capita Hiſtoriæ ſcriptæ ab Excellentiſſimo Ambiorigi Samperolio. 175
Vlceris maligni in faucibus cum ſebricula & corporis extenuatione, ac catharro pro Præfecto cuſtodiæ Imperatoris. 724
Vlcerum ſanandorum quæ cauterio factæ ſint. 715
Vlceris ex ambuſtione in puero. 407
Vlcerum cum duris tumoribus in facie. 556
Vlceris crurum. 572
Vlcerum calloſorum in partibus ad vrinam ſpectātibus pro Illuſtri & Excell. D. Borgameio. 733
Vlceris faciendi per canterium. 403
Volatiche croſtoſſe del capo per il Duca di Mādragone. 678
Vomitus continenter facti curatio. 62
Vrinæ ardoris pro Nobili Goſſo cum Fum. & Pona. c. 556
Vrinæ affectus ad Illuſtriſſimum & Reuerendiſſimū D. D. Ferdinandum Medicem Card. Ampliſſimū poſtea Magnum Etrurię Ducem, pro Illuſtriſſimo & Excellentiſſimo Proſpero Colonna. 547
Vrinæ ardoris & puris minctus curatio. 19
Vrinæ ardoris pro D. Hieronymo Marcheto Maceratenſi. 88
Vrinæ ardoris Excellenti Dnmino Hierony. Barth. Phyſico. 91
Vrinæ ardoris cura ad Excellentiſſimum Bartholinum. 91
Vrinæ ardoris maximi cum meiendi difficultate. ca. 196
Vrinæ ardor pro Albenſi ſene cum Lando Veronæ. car. 318
Vrinæ ardoris intollerabilis Excellentiſs. Phyſico Barth. 98
Vrinæ ardoris cum ſebre Excellentiſſimis Dominis Phyſicis Papirio Beccoli & Camillo Panætio. 105
Vrinæ ſuppreſſionis conſilium habitum cum Salio Beroldo, Landoqne. 269
Vrinæ ardor cum febre pro D. Ioanne Modeſo Sericimeri. 506
Vrinę ſuppreſſio conſilium cum decem medicis Romæ pro Illuſtriſſimo Cardinali Sisleto. 515
Vrinæ vitium & cauſa eius. 25
Vteri dolor cuiuſdam ſponſæ. 508

Carte 577. Conſ. 499. riga 40. colum. prima, in paucis quibuſdam copijs ſic lege.
Solet à craſſis humoribus commoueri, hic tamen nō admodum craſſus eſſe poteſt.

rig. 62. dedecimum, lege detentum.
In aliquibus primis paginis more medicorum & Pharmacopolarū hic numerus 15 reperitur quod eſt ac ſi ſic ponatur 1. s.

F I N I S.

RVDOLPHVS Secundus Diuina fauente Clementia Electus Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, ac Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Sclauoniæ, &c. Rex Archidux Auſtriæ, Dux Burgundiæ, Stiriæ, Carinthiæ, Carniolæ, & Vuiertembergæ, &c. Comes Tirolis, &c. Expoſuit nobis humiliter Honorabilis Doctus fidelic nobis dilectus Chriſtophorus Guarinonius Medicinæ Doctor Phyſicus noſter primarius Varia ſe ſcriptorũ, ac librorum genera magno ſtudio elucubraſſe, quæ rei litterariæ bono in lucem edere ſtatuerit, Vereri autem ſe ſe ne quod fieri ſolet Typographo ſuo quem delecturus ſit in fraudem alij Typographi eadem imitentur, ac typis edita venundent. Cum verò nos rogarit, vt aduerſus eiuſmodi fraudem, & iniuriam priuilegio noſtro Typographũ ſuum munire dignemur; benignè conſiderantes non ſolum vtilitatem publicam, quam ſcriptorum, ac librorum illorum ſecum adferre editio poſſit, ſed etiam priuatas Typographi, quæ neceſſariæ ſiut expenſas humillimis eiuſdem precibus deeſſe noluimus, Ideoque omnibus, & ſingulis Typographis Bibliopolis, & alijs quamcunque librariam, negociationem exercentibus ſeuerè interdicimus, vetamus & prohibemus, nè quis memoratos libros intra Sacri Romani Imperij Regnorumque ac Dominiorum noſtrorum hæreditariorum fines ſimili, aut quouis alio Caracteris genere, vel forma, ſiue totos, ſiue aliquam eorumdem partem recudere, aut alio eos recudendos dare, vel alibi etiam impreſſos apportare, vendere, & diſtrahere clam, et occultè citra voluntatem, & conſenſum prędicti Chriſtophori Guarinonij, aut hæredum ipſius audeat. Si quis autẽ ſecus faciendo priuilegium, & interdictum hoc noſtrum Cęſareũ ſpernere, negligere, aut tranſgredi, temerariove auſu aliquo violare conatus fuerit, eum nõ ſolum exẽplaribus illis omnibus ſic recuſis & adductis (quæ quidem prædictus Chriſtophorus Guarinonius, aut eius hæredes, eorumve Mandatarij vbicumque depręhenſa, vel propria, quam ipſis hac in parte facimus, ac tribuimus poteſtate, & auctoritate, vel Magiſtratu loci illius ope, & auxilio ſibi vendicare poterunt) de facto priuandum, ſed, & pœnam inſuper decem Marcharum auri puri Fiſco noſtro Cæſareo fraudis Vindici, & dicto Chriſtophoro Guarinonio, aut hæredibus ipſius applicandam decernimus abſque vlla remiſſione mulctandum. Dummodo tamen huiuſmodi libri orthodoxæ Catholicæ noſtræ Religioni nihil contrarium contineant, & idem Guarinonius, ſiue Typographus ille terna, vt minimum exemplaria ſuis ſumptibus ad Cancellariam noſtram Imperialem aulicam tranſmiſerit. Mandamus ergo Vniuerſis noſtris, & Sacri Romani Imperij, Regnorumque ac Dominiorum noſtrorum hæreditariorum ſubditis cuiuſcumque ſtatus, ordinis, conditionis, dignitatis, aut pręheminentiæ exiſtant tam Eccleſiaſticis, quàm ſecularibus, præſertim verò ijs, qui in Magiſtratu Conſtituti, vel ſuo, vel ſuperiorũ ſuorũ nomine, & loco iuris, & Iuſtitię adminiſtrationem exercẽt, nequaquã priuilegium hoc noſtrum Cæſareũ temerè, vel impunè tranſgredi, aut violare patiantur, quin potius Contumaces, ſi quos compererint præſcripta mulcta puniri, aliiſque modis coherceri curent; quatenus, & ipſi in eandem mulctam incurrere noluerint; harum teſtimonio litterarum manu noſtra ſubſcriptarum, et ſigilli noſtri Cęſarei impreſſione munitarum.

Datum in Arce noſtra Regia Pragę die prima Menſis Ianuarij Anno Domini milleſimo ſexcenteſimo primo, Regnorum noſtrorum Romani vigeſimoſexto, Hungarici vigeſimonono, et Bohemici itidem vigeſimoſexto.

Rodulphus Rom. Imp.

Rud. Coraducius ſcr.

Locus † ſigilli.

Ad mandatum Sacrę Cæſareæ Maieſtatis proprium Io. Barſutius, etc.

Digitized by Google

COPIA.

GLi Eccellentiſſimi Sig. Capi dell'Illuſtriſſimo Conſiglio di X. infraſcritti hauuta fede dalli Signori Reformatori del Studio di Padoua per relatione delli doi à ciò deputati, cioè del Reuerẽdo Padre Inquiſitor, & del Circ. Secretario del Senato Gio. Marauegia, con giuramento, che nel libro intitolato Chriſtophori Guarinonij Veronenſis Medici, &c. non ſi troua coſa alcuna contra le leggi, & è degno di ſtampa, concedono licentia che poſſi eſſer ſtampato in queſta Città.

Dat. Die 18. Auguſti 1610.

D. M. Antonio Valareſſo.
D. Almorò Zane.
D. Franceſco Corer.
} Capi dell'Eccelſo Conſiglio di X.

Illuſtriſſimi Conſ. X. Secretarius. Leonardus Ottbobonus.

1610. adì 19. Agoſto.

Regiſtrato nell'officio cont. la Biaſtema, à carte 55. tergo.

Ioan. Franceſco Pinardo Secretario.

Digitized by Google

CHRISTOPHORI GVARINONII VERONENSIS, MEDICI A CVBICVLO

Sacræ Cæſareæ Maieſtatis Rodulphi II. Rom. Imperatoris ſemper Auguſti,

CONSVLTATIONES MEDICINALES.

CONSVLTATIO PRIMA.

De curanda febre quartana pro Illuſtriſs. & Reuerendiſs. Vacienſis Eccleſiæ Epiſcopo.

PRæter illa, quæ coram pro Illuſt. & Reuerendiſsima D. T. locutus ſũ, hęc iuſſu tuo literis cõſignaui, ut habeas ante oculos, quę potiſſimũ ſunt facienda, quo re è quartana expedias, quę iam notas aliquas inclinationis habere videatur. Sic itaq; conſulerem. Pridie eius diei, quo acceſſio febris futura eſt, à cœna, in qua cibi illi accipiantur, qui ad vomendum idonei ſunt, vomitus moueatur, adiungaturq; potione iuris pinguis largiſſima, cum vncijs duabus Oxymellitis, & vncia ſaltem olei oliuarum. de quibus cibis ad vomendum idoneis facile fuerint Olus ſpinaceum, beta, braſſica, raphanus, & eorundem, quemadmodum etiam leguminum iura, tum pinguia omnia, præſertim butyrum. His enim ventriculus bene completus patua ſui compreſſione perfacilè eijciet, quæ in ſe cõtinebuntur, &, quod res eſtflagitat, craſſam pituitam. Poſt vomitum accipiat ius carnis ſuillæ recentis, & ætatis iunioris, quoniam grandioris ætatis longè eſſet aliena, & mediocriter ſalitum, atq; cum pipere conditum, cui lac amigdalarum, ſeu emulſio admixta ſit. Subindè, vero tota nocte conquieſcat. Proximo mane ſumat ℥. 1. Theriacæ Andromachi non recẽtis, hoc eſt, non ante xij. annos confectæ cũ duabus, aut tribus vncijs vini Vngarici: deinde corpus bene calidum eouſq; ſeruet, quo acceſſionis tempus prætererit,

A qui rei faciendæ, ſi auxilio eſſet opus, aut lateres, aut potius panes calidi è furno recenter accepti veſtimentis cubileis eſſent ſubijciendi.

Inclinante vero acceſſione cibum liquidiorem capiat, ſicuti ſunt carnium contuſa, aut expreſſa, ſicuti pulmenta ex hordeo optime percocta cum pipere præcipuè, pulmentaq; ex pane contrito, & lutea ouorum iure ſoluta, ac ſimilis generis, atq; etiam aliquid ex ſuilla iuniori, cum pipere quidẽ omnia. Quas res circa acceſſionem quamq; ſeruari conſulo. Reliquo tempore ſumantur quoque mane tria cochlearia ex liquore hoc. ℞. Oxymellis ſquillitici, ſir. de ſucco Bor

B raginis an. ℥. vj. cum iure florum bo r ginis, florum & radicum Bugloſſæ, foliorum Meliſſæ ac Cardui Benedicti, tum radicis Gentianæ, atq; etiam Aſari. Aptiſſima quoq; eſſet ventriculo huic frigido, & pituitoſo Hierà ſimplex Galeni. cuius pulueré ad ℥. ij. ſemis Oxymellite ſquillitico cõprehẽſi quaq; hebdomada ſumi poſſent die, quo integrum corpus à febre dimittitur, etiam cum vino horis tribus ante cibum. In viuendi modo diebus, quibus corpus à febre integrum eſt, poſt ſupraſcriptam potionem ante cibum quidem ambulationibus vtatur in aperto cœlo, vel curru, aut equo vehatur, ita tamen ne corpus aſpirantem auram frigidiorem

C accipiat. Cibos frigidiores dimittat, durioreſq;ue, & qui craſſum ſuccum, ac glutinoſum habẽt, vt bouilla, Aprunæ, & cuiuſq; porci grandioris caro, ac omnis ceruini generis, & in ſumma grauiorum animantium omnium, ſeniorũq;. Tum cerebella, & iecora omnium pręter gallinaceorum, & ſuum, præter iecora vero etiam lactentium vitulorum. Minus grauia, & teneræ ętatis omnia tutius admittentur & ne ſcio an agninam excipiam, vt fere cum bouilla excipi conſueuit. Multa ſunt inutilia, quorum tamen ius vtiliter ſumetur, vt legumina, Braſſica, Rapum, Cæpeq;, quæ cocta edi etiam vtiliter poterunt. Illa ex toto, & ſummopere vtilia erunt, Bugloſſum, Borrago, Lupulus, & interdum

Digitized by Google

olus etiam ſpinaceum omnia cum emulſione amigdalarũ, A & pipere. Semper vero vuæ paſſæ, & cappares, & amigdalæ amaræ, ac paſticia. Vtatur porrò non vetuſto vino, non admodum dulci, minus valdè auſtero, aut aſpero, propriè autẽ vitet, quod in ventriculo diu manere ex guſtu obſeruarit. Semper albo vtatur, nunquam nigro, aut craſſo, ſed omnino quàm poteſt tenuiſſimo. Non vigilet noctu, non det operam literis attentius, aluum ſeruet mollem, & alias obſeruationes habeat, de quibus coram verba faciebam. Triſtitiam quidem certè in primis, & ignauiam vitet, oblectationibus vero continenter vacet. hæc propria cum communibus ſeruanda ſunt, de quibus longior oratio mihi non videtur habenda. Vale Illuſtriſs. & Reuerendiſs. Domine.

S. Illuſtriſs. & Reuerendiſs. D. Addictiſſimus.
Chriſtophorus Guarinus Fontanus.

Inualido ad Venerem Seniori.

CONSVLTATIO II.

CVm vſus medicamentorum ſæpe, dum generationi prodeſſe volumus, vitæ partibus nocere ſoleat, ego de victus ratione tantummodo hic loquar, & admonebo, vt vitet frigus omnino præcipuè extremorum, abſtineat vero à frigido potu, à ſucco limonum, ab aceto, à lactucis cuiuſcunque generis etiam agreſtibus dictis, à mentha ſicca, quæ contra quidem viridis vtenda eſt, à cucumeribus, ab ordeo, à Ruta, ab acido citriorum ſucco, à malis omnibus, à Cæraſis auſteris, à malis verò maximè perſicis.

Vtatur actibus maximè bulbaceis, vt ſunt Cæpe, & porri, rapa, paſtinacea, rhaphano, Helenio, Eruta, ſinapi præcipuè cum corticibus Citri condito, galanga Zedoaria, croco, aniſo, feniculo etiam viridi, pipere longo, aſparago, Cinarea, dracone dicto recentiorum, citrei mali cortice. Vtatur leguminibus præterquam lenticula, ciceribus vero ariſtinis maxime veſcatur, præſertim rubris, iuglandibus auellanis, amigdalis, piſtaceis, pineis, nucleis, caſtaneis cum pipere lógo, Vua, ficubus, lacte vero etiam vaccino, aut ouillo cum cinamomo, & ſacchato, Cerebellis animalium cũ volucrum, tum quadrupedum præſertim ſuum cum ſacchato, & cinamomo. Teſtibus vero etiam eorundem, maxime vero Gallorum, carnibus caponum, carnibus vitulinis, agniniſque pullis, columborum, perdicibus, coturnicibus, phaſanis, attagenis, anortibus, auiculis, montanis. Cancris conchilijs præſertim oſtreis cum aromatibus quidem, ouis gallinaceis, & in potu, quod maxime facit, vino vngarico probatiori.

Antiquo capitis dolori & alijs moleſtijs in muliere ætatis xxxv. annorum tenui corpore & obſcuri coloris, moribus, ſtacundis, & ſollicitis, purgationes longæ adiũcto vſu aquarum chalderij ventriculo etiam frigidiori. inſtillata in caput aqua lucenſi. vſus longus triferæ perſicæ, rhabarbari pulueris cum ſacchato roſaceo, & ſirupi de endiuia compoſiti præſcripta ſunt.

Verrucis herba verrucaria, quæ ſpecies eſt ſeridis commeſta.

Veſtigijs earum oleum tartari ex aqua ſæpè, & ſubinde identidem oleum de luteis ouorum, atq; vnguentum de pomo citri.

Vngui alendo cera propolis dicta cum myrrha, ordeo, & melle.

Ex vſu verrucariæ verrucæ abolitæ ſunt.

De melancholia pro Celſ. Illuſtriſs. DD. Ioannis Ducis Iuliacenſis apud quem conſilia habuerant. Reinerius Solenander, Lambertus Redolphus, Galenus Vuiarus, Henricus Boterus, Ioannes Slotanus, & Arnoldus Manlius. Tres poſtremi Coloniæ Profeſſores.

CONSVLTATIO III.

MOrbum hunc Doctores præſtantiſſimi Melancholiam eſſe dicunt, à toto corpore ipſum extitiſſe cenſent eo, quod videant corpus eiuſmodi ſpeciẽ præſeferre, à cuius etiam tenuitate eis illi tabes timeri poſſe videatur. quodque iecur calidum ſit, quod lienis imbecillus, & vna partes omnes principes. hoc morbi genus tum à natura ob parentum ſimilitudinem, tum ab incidẽtibus rebus extitiſſe. Itaque curatu quidem difficile, leniri tamen poſſe, ſi æger curationi non reſiſtat, quod ipſum feciſſe referunt.

Nobis vero etiam, quoniam res examinanda eſt, ſic de eo morbo videtur, vt, ſi metus, & mœſtitia ſine euidenti cauſa ſit, tunc perſpiciendum ſit, an cum æſtimationis errore ea fiant, an ſine eo, quod ſæpe multis videmus accidere, qui ſui mœroris neſciant vllam cauſam afferre. quod vero cum B acciderit, certè ipſi cerebro nihil cauſæ poteſt attribui. Sin autem ad æſtimationem, & aſſenſionem mentis ille metus, ac mæror ſequantur nulla externa cauſa, quæ nomine euidenti notata eſt, tunc cerebri etiam opera in malo eſt connumeranda, quæ ſane dupliciter poteſt in malo eſſe. Nam vel falſum, & alienum aliquid de re molitur, ſiue opinio, ſiue viſum illud ſit, vel ad verum etiam his habitis, de re tamen tãquàm mala nimis, æſtimat. Illud iam inſaniam, hoc melancholiam tantum ſignificat, quæ res certè diligenter attendenda eſt, cum plurimum referat vtro modo eueniat. Cuius vero cerebri opera, ſi ſemper, & in omnibus ſit, & nó tantum in vna certa re id habeat, tunc profectò cerebrum ipſum morbo ſuo, non alieno ſic agit, præſertim vero ab humore id ſicciori fuerit, ſi vigiliæ nocturnæ adiungantur, qui morbus poteſt talis à toto etiam corpore ſuſtentari, & tunc C debet id pro certo haberi, cum corpus eiuſmodi eſſe proſpicietur, ſin minus, contra ſolius cerebri culpa eum eſſe iudicari. Verum ſi cerebri opera non continenter in omnibus, ſed per interualla peruertatur, tunc procliuis in ſe cerebrũ morbi naturam non comprehendet, at aliunde, ſeu alieno morbo illius opera, & officij functio peccat, atque tunc, ſi erroris tempore in quamcunq; rem animus incidat, in ea ſuſpicionem, aut metum, aut moleſtiam ſupra morem inueniat, tunc pro halitus, aut humoris percurſionem ab infernis partibus officium cerebri afficitur, aut ab hypochondrijs ſolet. Sin in vna tantum re id faciat, & interea dum errat, de alijs tamen rebus quibuſq; id verum exiſtimat, neque maiorẽ in illis cauſam metus æſtimat, in eandẽ vnã, & D certã rem ſemper recidens cũ errore ſuo, tũc cerebri functio nó vt cauſa ipſius cerebri vitiam, quod ipſum vel contineat, vel aliũde, ex tempore accipiat, imo ipſum integrũ eſſe ẽt eo erroris tẽpore certo apparet, alioquin, ſi aliquo modo afficeretur alieno ẽt malo non eſſet integra eius functio in vllo ſuo opere, donec id tẽpus erroris perduraret, ipſumq; etiam alieno malo vitiaret. Sic tunc halitibus non perturbabitur, qui delectum non habeant, quo potius in vnam, quam in aliam functionem incidant. Ab animi ergo malo affectu functio cerebri id habebit, vt in vnam illam & eádem ſemper ſuſpicionem recurrat, quam ipſe affectus mouet ab ipſa ſemel maiorem in modum excitatus. Is enim facile eam memoriam moueat, vnde ſemel fuit exortus. In ſede itaque, in qua animi affectus eiuſdem verſantur, omnino mali cauſa conſidet, in corde ſcilicet. In quo vero ẽt fuerint, tunc ne E in eo quidẽ mali cauſa herebit, ſed à ſibi cõiuncta aliqua parte veniet, vti maxime os vẽtriculi habetur. Quod cũ id habere aut à meſaraicis obſtructis, aut à liene ſoleat, ea dignotionis ratio erit, vt meſaraicorũ, & lienis propriæ notę obſeruentur, à meſaraicis non ſolũ ructuum illud genus, & inflationes, ſed etiã pulſuum crebritas melãcholico humori aliena, & maxime à cibo, & inęquabilitas efficitur, cum aliquo etiam calore, à liene, à quo ventriculus ſuccum melancholicum generis crudioris accipiat, non eadem afferuntur.

Hi inducti ſtatus varij admodum ſunt varietatem maiorem à vario humoris genere habituri, & notæ, & ſpecies læſionem oſtendent, quemadmodum illorum, quos definiuimus, ſtatuum quoq; ſuę non erunt obſcuræ, atq; ita, quam curationem ſibi quiſque certam efflagitet, ſui ipſius notitia demonſtrabit, maxime ſi eorum cuiuſq; natura etiam quantam magnitudinem habeat, quem motũ, quemque morem

con-

conſtiterit. Magnitudine æſtimata à corporis ipſius naturali genere, vnde per illam declinant, finibus enim naturæ corporis conſtitutis, quantū ab illis corpus excellerit, quantaque opera ſit, ipſum in eos reuocandum, declarabitur. Eo ſiquidem reducendū corpus eſt, vnde per morbum eſt deductum, cuius quoque maximam partem habet ſpatium, quo morbus inhæſit, non ſpatium ſeipſum, ſed quod per ipſum morbus radices altius egerit. Ex quibus vero non ſolum curationis, ſed prædictionis ratio pendeat, quemadmodum pendet ex ea quoque notitia, morbus ne à generatione, an ipſa in eum tantum propenſio extiterit, num vero ab incidentibus rebus morbus, an etiã in eum propenſio inducta ſit. Sic enim lenitur ne tantum morbus, an etiam tolli poſſit, perſpicietur, vt difficillimus etiam eſſet ſublatu, ſi caput, ſi totum corpus vel caſu quidem etiam in eum deducta eſſent; ſi cor, paullo minos, lienis, & meſaraicæ faciliorem haberent ſui reſtitutionem. Ac quod ad curationem iam attinet, corpus totum ſic affectum vna epicraſi poterit reſtitui, ei ſuppoſito vſu longo balneorum potabilis aquæ, & natationibus, ſi eis vti queat. In ipſa epicraſi miſſiones ſanguinis, & nutritiones confertim habentur, vbi lac quoque ſub ipſa inunctione vtiliter ſorberetur, cum ſaccbaro certè mistum, & antequam refrigeſceret, niſi bilis, niſi renum calor, aut obſtructio viſcerum, aut imbecillitas capitis non tantum dolor prohibuerit, Aſininum certè eſſet minus metuendum.

Cerebrum propriè affectum ipſum quoque propriã curationem poſtularet, eamq; poſt totius corporis prouiſionem quamquam etiam non affecti, ac præter alias propriæ curationis cerebri partes, in quibus per proprios meatus facienda purgatio illius eſt, ipſum fotus, & lotiones requireret ea aqua potabili, cui incocta eſſent, quæ eius intemperiem emendarent, & vna humorum illius cauſam educerẽt, vt malua, althea, folijs nimirū acceptis, viola Bugloſſum, Borrago, chamemelū, ſalicis frondes, cannatū radices, atq; etiam folia ſenę, ac colureę, quibus ad penetrationẽ adijcerentur amaracū, & aſarum. Requireret etiam inūctiones oleorū temperatiorū, & ſeſamini, violacei, Nenupharini, chamemelini, ex amigd. dulcibus ex ſem. lini cū paulo ex oleis aromaticis capiti magis cõuenientibus, vt penetrationem iuuarent. Lotiones etiam crebriores ex aqua potabili ijs vtiliter iniungerentur, oleaque, & fotus dicti in ſincipiut ex alto per fiſtulas infunderentur.

Vlcus præterea per inuſtionem excitatum, diuque ſeruatum in ſincipite iuuaret.

Odores quoque rerum minus calidarum, vt violarum, ieſſimini, corticum citri, malorum, ambræ, & ſimilium prodeſſent.

Si cor primitus affectum teneat, à quo tamen affici ratio conſueuit, aliter enim iudicat iratus, ac beneuolus, aliter metuens, ac ſpei plenus, in cor ipſum dirigi curatio debet, vt proprijs expurgetur paratis ante diligenter humoribus, & omnino caueri, ne ante perfectam purgationem cordialia illa dicta ingerantur, niſi ipſa expurgandi quoq; vim habeant, pleraque enim ſunt, quæ cordialia nominãtur, ſola vi exſiccante, & refrigerãte, atque etiam abſtringente, quibus cor non putum neceſſario peius haberet, quòd illa alienam materiam in eo altius defigerent, & magis concretam redderent, quæ quandoque in cordibus reſectorum corporum tamquam cala, & terra exuſta reperta fuit. Lapis Bezoar ille, qui ex Indijs modo affertur, quoniam vim expurgandi habere creditur, vt ſudore mouendo ipſe perſuadet, is quocunque tempore tutius dabitur.

Temperiem vero cordis quærentibus ſumma attentio adhibenda eſt. Nam quamuis melancholicus humor ſuis proprijs notis frigidior perſpiceretur: ſine cauſa tamen calidiori nequit genus ſuum ſortiri, quod ſiccius ſit, frigidaque intemperies potius pituitam gignat, adeò, vt in calidiſſimis etiam corporibus collecto, vt fit, melancholico humore, quòd ille habitu ſuo ventriculum refrigeret, multũ pituitæ fiat. Cordi itaque humore melancholico occupato etiam refrigerantia, quę tamen leniora ſint, & maximè poſt purgationem attribuenda ſunt, vt violæ nenupharis flores, malorum ſuccus cum bugloſſi, & boraginis flori- A bus, in quibus etiam carlinæ radicem poneremus, ſeu chameleontis albi rem cordi aptiſſimam, bona temperie præditam.

Purgantibus vero ſemper crocum adiungeremus, in quorum vſu ita nobis temperaremus, vt humor proprijs notis calorem, vel frigus oſtenderet, exuſtus enim tamquã cinis ſopitum, & latentem calorem continet.

Scorzonera quoq; temperatior eſt, & huic humori maximè creditur aduerſari, cordique apta eſſe, cum veneno reſiſtat, propriè quidem eius ſerpentis, à quo nomen quaſi ſerpentariæ inuenit.

Aquis eiuſmodi rerum etiam ſtilatitijs, quibus ſolent Medici confidere, poſſet id temperamenti quæri, quamquam quæ nec ſaporem, neque odorem eorum referunt, vim retinuiſſe difficile perſuademur. Ea quidem aqua B commodè poſſe facere videtur, quæ ex eiuſmodi floribus violarum, ac boraginis, & bugloſſæ, ac malis dulcibus ad balneum mariæ exprimitur, quæ profectò, & cordi, & toti corpori tum capiti vtiliter adminiſtraretur attemperandis.

Lien pariter, cum cauſam præſtitiſſe conſtiterit, propriam ſui prouiſionem efflagitabit, quo ſuo muneri idoneus reſtituatur. Ita in mittendo ſanguine per ſectam venam reſpiciendus eſt, vt a ſuo quoque latere illa ſecetur, in cubito quidem, cum ater & craſſus ſanguis potius fuerit ſubmouendus, in extrema autem manu, cū potius dimouendus excuſſione maiori è liene fuerit, nam alioquin ab extremis venis elaboratior ſemper, & magis confectus ſanguis exhauritur, tamquam qui nutritioni magis appropinquat.

C Hæmorrhoidum venæ propius à liene ſanguinem exhauriunt, per eas ergo tentanda lienis affecti inanitio fuerit; ac, quamuis ſępè pulchrum ſanguinem emittant, ea tamen detractione auerſio a liene fit. Videndum quidem, ne capitula venarum exteriorū huius nominis potius aperiantur, quam interiorum, nam exteriores à carnibus, & à vena caua illuc deriuant, non à vena portæ.

Medicamentis præterea proprijs ſplen erit expurgandum extergendumque, & temperandum tandem. De expurgantibus verba non ſunt facienda, minus de extergentibus ad eos, qui illa optime norint. Certè Capparis radices, cortex tamariſci, puluis chalibis aceto paratus, & tritura diligenti. Gumata, vt ſagapenum, aſſari radix, gentianæque cum alijs lenioribus, quemadmodum phyllitis cap. vener. trichomanes, aſplenium, & ſimilia facient.

D Exterius demum ei apponẽda erunt, quæ & diſcutiant & eius calorem iuuent non adeo adſtringentibus munita, vt iecori debentur, ac ventriculo. In ijs ammoniaci gumi ex aceto paratum apprimè eſt vtile, illud vero etiam cataplaſma aptiſſimum, quod recipit vim capparorum etiam ex folijs, & filicis, & radicū cum eiuſmodi gumis, ac oleis valentioribus.

Inſtituendus autem erit longus vſus oximelitis ſquilliticī propriè ad lienem accommodati per ea, quæ ſupra comprehenſa ſunt lieni apta, quæ vel aquæ, vel aceto incoquãtur, ex quibus oximel paretur.

Thermalis ſubindè aliqua aqua deligenda, quæ ad expediendum lienem valeat, illumque confirmet, quæ chalcanthum habent, valentiſſimę videntur, fuerint autem opportuniores, ſi ſal quoque, aut nitrum tennerint.

E Tettucianæ in Hetturia ſunt ad huiuſmodi mala vſitatiſsimæ, & quocumque aſportãtur, atque ad annum ſeruatas vidimus integras.

Exterius etiam aliqua aqua ingeri deberet, aut oleum medicatum ex ijs, quæ ſupra compræhenſa ſunt, ex capparis radicibus maximè.

Si obſtructio Meſaraicarum id incommodi afferat, tūc propria illa obſeruatio maximè neceſſaria eſt, & cautio ſumma habenda, ne dum toti corpori in hac curatione prouiſio habetur, ab eo humores in hanc partem obſtructam conducantur, & peior mali conditio acutis obſtructionibus obueniat.

In expurgantibus vero ſemper habendum Rabarbarū calidior tamen vitanda; quo caſu quidem lac maximè

extimeſcendum, & eœtam magis nocuum exiſtimandū. A Serum minus malum putandum, quin potius tamquam materiam medicamentis deligendum, vt ius quoque gallorum vetuſtiorum.

Sen tamen apparatus ad præceptū Dioſcoridis, & Galeni faciendus. In ijs abſtergentia medicamenta indenda, vt ſuccus fumiteriæ, & aliorum, quæ in ſyrupum de cicoreo Nicoli cum Rabarbaro conferuntur, & in ſyrupum etiam de eupatorio, aut bizantijs. Identidem vero deducere humorem per clyſteris aptiſſima res eſt, & tutiſſima.

Aquæ etiam Thermales, quales in affecto liene commendabamus, erunt aptiſſimæ cenſendæ; & ea, quæ exterius lieni adhibebamus, fotus vero maximè ex ijs, quæ publicè nota, & vſitata ſunt.

Non minus ventriculi os, & cor, tum caput inter ea fuerint munienda, ac contra incurſiones aliunde factas firmandas: ſic a cibo illa, quæ os ventriculi confirmant, præbenda ſunt, in quibus iam ſatis vulgatis, & publicis nos B non infimum locum damus ei cytoniato, quod Galenus conficit lib. de tuend. Valet. & libro de compoſ. Medic. per loca, a quo tamen multum gingiberis detraheremus, piper album, & acetum retineremus, aliquid vero ambræ griſeæ, adijceremus, ad maiorem oris ventriculi, cordis, & capitis tuitionem.

Cor vna defenderemus, ne tam facilè illa cognatione, & vicinitate afficeretur. Sic ad cordialia dicta nos referremus, neque quantumcumque frigidi, & ſicci generis eſſent, hoc in caſu metueremus, quæ in pulueribus cordialibus dictis permulta ſunt, illiſque tam interius, quàm exterius vteremur.

Alchermes quoque in his numeramus, quæ interius dāda ſunt, Theriacam etiam in ijs, quę exterius apponuntur, C quam contra cor appoſitam vidimus, & ſolamen afferre, & cum recens eſſet, etiam vigilias lenire.

Ori ventriculi adhibenda exterius difficilem habent occaſionem, quoniam id anterius habet cor, poſterius autem ſpinam cum multa muſculorum mole, locus vero ſub oſſe pectoris fundum potius, quàm os ventriculi habet ſubſtantem.

Capiti etiam muniendo exterius difficillimè poſſumus aliquid præſtare officij, aut operæ, niſi collo circumponantur.

Reſtat, vt ſi quæ de purgatione, & victus ratione reliqua facta videantur, ea ſuggeramus.

In purgatione poſt longum humorum apparatum nos D certe veratrum non timeremus, nigrum præcipuè, quod vel ptiſanæ incoctum cum aromate aliquo dari poteſt, vel in iure cum aromate pariter, quod ægro gratum ſit, in quo iure mannæ multum ſit diſſolutum. Certè cum minori moleſtia, quàm quodque aliud medicamentum paratum ſic, dare ſolemus. ℞. fol. ſenæ elect. ʒ. 3. paſſularum, Radic. polypod. quer. ana ℥. ſ. epithymi, cinnamomi, ana ʒ. 1 ſ. prunorum num. ſ. Maſtiches ʒ. ſ. cariophyllorum, macis ana ℈. 1. cortic. Radic. ellebori nigri præparati ℈. ij. Tartari vini albi ʒ. 1. florum cord. m. 1. Fiat decoctio in ſero lactis s. a. quæ coletur cum expreſſione. ℞. Mannæ electæ ℥. 3. ſyr. roſ. ſol. ℥. 1 ſ. elect. indi maior. ʒ. 3. M. & fiat potio iniecta ʒ. 1 ſ. aquæ ſtillatitiæ cinnamomi. Eodem pacto dari poterit cum Rabarbaro macerato adiecta macerationi ʒ. 1 ſ. eiuſdem aquæ ſtillatitiæ cinnamomi.

E Cum meſaraicæ erunt potiſſimum reſpiciendæ, tunc leniſſimis erit agendum, atq; cum vomitio Medicinæ, poſtquam ea duabus horis ad ſummum contenta fuerit in ventriculo, ſit commodiſſima, quòd nihilominus per aluum purget, quòd per vomitum multam pituitam eijciat, quæ per inferna non niſi difficulter, & cum dolore ſecederet, quòd hominem a noxa medicamentorum liberet, ideo niſi Rabarbarum in medicina iuſſi, cuius opus firmandi ventriculum nobis expectatur, ſemper vomitio eſſet poſt duas horas mouenda, quæ etiam meſaraicis expurgandis valde eſſet idonea quibus Rabarb. maceratio cum elect. Indo apta admodum eſſent, adiecta parte ſyrupi de cicorea Nicoli cum Rabarb. & mannæ. Vbi in longo vſu haberi vtiliter poſſet confectio aliqua in forma ſolida veluti ea eſſet, quæ recipit pulueris Radicum ellebori nigri ℈. 2. Maſtiche ℈. 1. Rabarbari electi. Turbith, Gumoſi ana ʒ. 1. ſpecierum Aromatici roſ. ʒ. 2. olei ſtillatitij aniſorum, vel Cariophyllorum ℈. 1. Aquæ Meliſſæ, ſaccharı q. ſ. M. & fiat confectio in forma ſolida in rotulis.

Althemes pariter huic generi affectus faciet non ſolum confirmando os ventriculi, cor, caputque, ſed etiam humori melancholico tum purgando tum leniendo.

In ſuccis etiam Boraginis, Bugloſſi, Meliſſæ, & Malorum dulcium, macerari ellebori radix poſſet, & inde cum aromatibus idoneis ſyrup. fieri, cui ſyrup. de Cortic. Citri adijceretur; ſed clyſteriorum vſus eſt potior, etiam validiorum.

In vita quidem omnia illa ſeruanda erunt, quæ à doctiſſimis Medicis præcepta ſunt, quæ ſi à nobis percurrerentur, ſuperuacaneum laborem adderemus lectoris, oratione nihilominus aliqua non priuabimus. Lucidum ædificium tunc fiet commodum, cum auleis coloris viridis, aut Cærulei, aut purpurei veri paratum erit, ſic enim lumen, quod ſemper melancholiæ vtile eſt, minus acre, & iucundius fiet.

In cibis Saccharum ſui cauſa non timeremus, niſi cum biliosum admodum corpus crederetur, ventriculuſque caloris acrioris, nam humores craſſos extenuat, atque deradit, ac ſoluit tum ventrem lubricum reddit, aluum certè deducit.

Sturnos aues videmus Galeno placere in corporibus ſiccioribus, extrema animantium recrementis vacua eſſet, & vno lentore alibili maxime ſuſpecta fieri videmus, propterea leniorem eis poſſe conditura, coctioneque modificari, ac ea ſuſpicione liberari; illud verò in eis optimū eſſe, quod carnoſum eſt, quod & tenerrimum, & putiſſimi alimenti, ac facilis omnino eſt.

Coturnices nimio humido genere, & pinguedine poſſe lædere, panem quàm recentiſſimum eſſe optimum, modo calorem igneum amiſerit. Veruecinam tanquā craſſioris ſucci, vt vitulinam adultiorem vitaremus, eoque magis illam, quod frigidioris naturæ ſit, & quamuis maſculi generis ſit, Caſtratione tamen ad fæminæ temperiē recedit, quę in craſſo ſucco incommodū augeat. In Regionibus quidē calidis opportunè ſumitur, vt in Hiſpanijs, vbi à calore loci coctior eſt, & calori Regionis reſiſtit ſua craſſitudine, & temperie. Cui porro craſſitudini odor ille fædus coniunctum eſſe etiam aliquem malum ſuccū indicat. Vitulina autem cum generis ſit aridioris, durioriſq; & terreſtre plurimum habentis, quo tenerioris ætatis fuerit, eo melior cenſenda eſt, quæque fæminæ eſt.

Lac coctum pariter, aut refrigeratum craſſioris ſucci, quamquā boni eſt, & concoctu durioris. Recens antequā refrigeſcat tenuioris, & concoctu facilioris. Omnino vero vitandi, vbi obſtructiones in Hypochondrijs fuerunt, & caput imbecillum, cum venter autem bilioſus fuerit vel maximè recens.

Piſces ſaxatiles, qui ab auctoribus eius nominationis ſub hoc nomine comprahenduntur, ij neque craſſi, neq; tenuis ſucci ſunt, mediocreque alimentum, & boni ſucci præbent. Itaque tutò ſumi poſſunt. Saxatiles autem vulgò dicti, qui in fluuijs viuunt, ij longè humidioris generis, & ſucci tenuioris, ac aquoſi ſunt; itaque ijs concedi eiuſmodi piſces poſſunt, qui cum eſui piſcium aſſueuere, tum ſquallidiori corpore eſſe cernuntur. Trotta craſſioris ſucci eſt, niſi parua admodum, & in bono genere ſoli capiatur. Ciprinus quoque cum humidiſſimi generis eſt, tum, ſi grandior fuerit, etiam craſſioris ſucci.

Frixio in ſartagine humidiori generi emendando piſcium idonea à Galeno aſſationi non eſt poſtpoſita, quæ in craticula ſit, & bene valentibus vtraque conceditur. Conualeſcentibus verò potius elixati piſces dantur, nempe ex albo illo iure cocti. Frixi autem noxam ſuam deponere exiſtimantur, ſi ſubinde aliquo liquore diluantur & vino, aut alio, qui ſal habeat, aut garum.

Pallas,

Paſtas, tortaſque minus tutas exiſtimamus, vtrumque genus ob craſſitudinem, & lentorem, tortas etiam ob incluſam varietatem.

Horas cibi dandi, ſi iuſtum prandium ſit, aliquantò lõgius diſſitas eſſe vellemus, vt inter hoc, & cœnam plus ſpatij intercederet: aliter autem, ſi paucum, & ſæpius cibum dari neceſſe fuerit.

Vinum maturum, nec admodum potens, album potius quam rubrum commendamus, quod ſimplex ſit, niſi aliquid aquæ ſecum habeat ad citiorem ſuam penetrationẽ; aromata in eo nimium infeſta ob citam in iecur, & caput, & venas peruaſionem, confici quidem poſſet ex buglоſſo, & borragine rebus temperatis, & humori melancholico aduerſantibus.

Quòd tandem a cibo ſtet, vel leniter ambulet, id omnino breui faciendum eſt, & tantiſper modo, donec cibus in imo ventriculo fuerit compoſitus, beneque ab eo comprehenſus; alioquin motus, & ſtandi labor crudo cibo eſſent alieni.

Atque hæc nos ita tranſegimus, vt tanquam iuſſi de re ab alijs rectè tractata non ſileremus; & quæcunque prætermiſerimus, illa ea deſcriptis conſilijs repeterentur: quæ vero complexi ſumus illorum iudicio têperanda deferantur, qui & ægrũ inſpectare, & ex eius ore cognoſcere omnia certius poſſunt.

Faxit IESVS Opt. Max. vt eius Celſitudini Conſilia tanto fructui ſint, quanta cum fide, & ſtudio ſunt excogitata, & literis comprehenſa.

Chriſtophorus Guarinonius Fontanus, Philoſophiæ ac Medicinæ Doctor Veronenſis, S.C.M. à valetudinis conſilijs. Hæc ſupponebat ſcriptis Gulielmi Clophterij, reſpondentibus quæſtioni factæ poſt biduum ab Illuſtriſſimis Viris, ad quos Ducis cura ſpectaret.

EGo Chriſtophorus Guarinonius Fontanus Veronẽſis laudo, quæ à Viro Excellentiſſimo dicta ſunt, atque in ſumma repeto de Angli pollicitationibus, quòd ea quidem remedia, quæ ille nominatim propoſuit a ſe faciẽda ex ſaphyris, corallio, auro, margaritis, ruta, & ſaluia, parum omnino huic morbo factura ſunt: ea vero, quę occultat, ſi, vt per coniecturam proponitur, elleborum habeant, niſi ea arte, & a Phyſico bene intelligente adminiſtrẽtur, poſſe quoque eſſe pernicioſa, ac longè etiam magis, ſi habeant antimonium, quæ duo ſi modificẽtur adeo, vt quinta eorum eſſentia detur ab igne multum habent varietatis, atque ab artifice, & illius quidem incertæ. Neque video quid ſecuritatis acceptura ſint a quinta eſſentia lolij, papaueris, hyoſciami, & cryſtalli: quintam autẽ eſſentiam Nucis moſchatæ, cinnamomi, corallorum, gẽmarum, ſaphyri parum proprietatis continere credo ad uerum maniam.

Tandem dico, quòd cum de occultatis remedijs conſilium ex arte dari nequeat, ad populare illud confugiendũ eſt, vt facto in alijs periculo eorum vis prius cognoſcatur.

Sententia Chriſtophori Guarinonij Fontani S.C.M. à conſilijs valetudinis.

DE medicamẽtis a muliere propoſitis ſic poſſe in ſumma ſtatim arbitror. (quæ res infra latius ab Excellẽtiſſimo D. Clephter expoſita eſt.) Eorum medicamentorum alia non ſolum non profutura, ſed obfutura in poſterum, vt oleum ſuccini ſiccantiſſimum capiti melancholico datum. Partim vix vllam vtilitatem poſſe afferre, periculo certè maximo id factura, vt præcipitatum, alia vero non inutiliter quidem poſſe dari, vt pulueres illos, & veſicatoria dicta, ſed non tam valida, aut tam accommodata eſſe, quàm ſunt multa alia medicamenta, quæ non eſt veriſimile à Medicis in hac curatione fuiſſe prætermiſſa, quoniam vſitatiſſima ſunt. Nullum quidem certè eorum medicamentorum propriè aptum melancholiæ eſſe. Inter auxilia vero opportuna illud exiſtere, quod a ſectione venæ pedis, & brachij petitur. Sed permittentibus illis rebus omnibus tantum ipſam eſſe adhibẽdam, quæ Phyſico intelligenti perſpici poſſunt. Caſus autem quibus mulier fidem ſibi conciliat, illi facilè repentini, & ab incidẽtibus nouis rebus extiterint, vt his vel ſpatio deletis, vel ſubmotis, detractoque per ſeram illam purgationem humore ex illis externis cauſis fortè genito caſus ipſi ceſſarint. Alioquin ſi δυσκρασία ſubſtitiſſet, vt in hoc corpore curando ſubeſt, humori illi gignendo idonea, hæc ab illis medicamentis tolli non potuiſſet, & alia ſubinde materia in locum detractæ ſucceſſiſſet, & morbus eſſet renouatus.

De febre cum alui fluore.

CONSVLTATIO IIII.

QVod vos Viri Excellentiſſimi Litigatis in alui fluoribus curandis, & partim vultis ſanguinem mittere, atque purgare; partim reſiſtitis verbis Galeni in libro ad Glauconem ſententiam veſtram munientes. Ego ſic æſtimarem, quòd in febribus curandis, vt naturæ morbi remedia aptemus, multa videnda ſunt. In primis verò de natura eiuſmodi morbi nos certi omnino eſſe debemus, num ibi febris ſe ipſa ſit morbus, an tanquam caſus, & ſymptoma morbum aliquem ſequatur, ita vt eo diſcuſſo ipſa nulla futura ſit; ac ſi fieri poſſet, vt illa tolleretur morbo relicto, poſtea tamen iterum è morbo eſſet neceſſe renouari. Quo cognito ego ſtatim videor videre veſtræ litis ſolutionem. Nam Galenus eo libro ad Glauconem alium morbum nõ habebat, quem reſpiceret, ſed febrem ſeipſam conſiſtentem curabat, hoc eſt in ſua cauſa, quæ humor putreſcens eſſet, & ad οὐσίαν eius pertineret, vt accidentis, quod nunquam eſſe, aut ſciri ſine ſua cauſa poteſt, & nunquam ſine ea perfectè definiri, vt neceſſario dicat Ariſtoteles Eclipſin Lunæ eſſe ipſam terræ interpoſitionem, & nos ſi naturam rei ſequi velimus, dicere cogemur febrem putridam eſſe humorem putreſcentem. Itaque Galenus humorem putreſcentem hoc eſt ipſam febrẽ videns excerni a corporis natura, etiamſi ea excretio ſatis eſſe non videretur, exiſtimat non eſſe fluorem illum incitandum, ne diutius manens febris ægrotum debilitet; qui fluor ſi multus eſſet, a natura ipſe ſatisfaceret febri curandæ, quoniam putridum humorem, hoc eſt, febrem ejceret, ſeu eius proximam, & continentem cauſam. Si multus fieret ab arte, nequaquam, quoniam materiam non paratam efferret, & aliam ab ea, quæ febris cõtinens cauſa eſt, obſtructionibuſque relictis putredo, ſeu febris propagaretur; qua in re quidem, ſi Galenus Rabarbari vires expurgandi nouiſſet, omnino non negaſſet eiuſmodi febri Rabarbarum dari poſſe, & abſynthio antepoſuiſſet, quoniam melius, quàm abſynthium purgat, & minori calore, quoniã minus amari, & plus auſteri habet. Obſtructionibuſque demendis eſt aptiſſimum, quia materiã craſſam, & lentam maximè obſtruentem expurgat vna cum biliosa, vt quiſque poteſt obſeruare, ita cum Galeno ijs in febribus vetante purgationem mihi videor eſſe, etiãſi cum aluus fluxerit Rabarbarum do cum ijs commiſtum, quæ mitigant, quidquid in eo nobis metum faciat, ſaltem Cicoraceis.

Febres modo, quæ ſeipſæ morbi non conſiſtunt, ſed alios ſequuntur, vt inflammationes, aut eryſipela. Illæ profectò ſunt tollendæ vna omnino eorum morborum diſcuſſione: itaque ſi illæ cum fluore alui fuerint, fluor certè vnà cum febre morbum ipſum neceſſario ſequetur, & is non erit æſtimandus, niſi ad morbi rationem, quoniam morbo ipſo curando tantum poteſt ſubmoueri, ſic videndum penitus quid morbus poſtulet, quã-

tumq; vires à fluore tractatæ permittant de re, quæ a morbo poſtulatur, non ſolum mittendi ſanguinis, ſed & medicamentorum. Sępiſſimè autem inflammationes & eryſipelata, quæ fluorem alui vnà, & febrem faciunt, ad ſimam iecoris partem, & ad inteſtina pertinent, vnde etiã inteſtina erodantur. Propterea ſæpè ſanguinis miſſio, & purgatio, ſæpè alterutrum neceſſarium eſt, non tamen temere adhibendum, ſed tempus, & vires ſunt conſiderandæ. Profectò DD. ego vidi cadauera diſſecta eorum, qui fluore alui interijſſe dicti sũt, quorum inteſtina craſſa admodum, & ſanguine tumida eſſent, foraminibuſque pertuſa, ac ſi faui mellis fuiſſent. Quorum curatio multam partem in ſanguinis miſſione habuiſſet, atque in purgatione per vomitum procuranda. Itaque ne moremini in contentionibus; notas habetis iecoris affecti, & viceris inteſtinorum; dum vires ſunt ſanguinem mittatis, & deinde paratis, temperatiſque humoribus per vomitum purgetis.

Ad Excellentiſſimum Ambiorigem Samperolium Sereniſſimi Ducis Vrbini Phyſicum.

CONSVLTATIO V.

QVod Eques Gratioſus ſentire ſe dicat humorem à capite in inferiores partes deſcendere, forſan decepto eſt, quoniam humores morbum hunc facientes in internis ſedibus ſenſu carentibus verſantur, & in ipſo caput non ita completum eſt, vt tanto malo ſatis materiæ ſuggerat. Pulſus etiam minimè imbecillis videtur, cum incitatior eſt, & per vim à calore diſtentior, dilatatiorque fit, & cum cor, atque arteria duriori corpore ſint. Quod autem Comiti Iulio Cęſari dorſum magis doleat, credo quòd pat(...)or macilentus factus, qui largiſſimus antea erat. Crus ſiniſtrum tenuius fieri a propria concoquendi, & attrahendi alimenti infirmitate non eſt ita veriſimile, quoniam nullam cauſam habuit nouam huius nouæ rei, viæ potius vaſorum à Rene eius lateris vitium acceperint, alimentumque vitiant, Arterijſque vitiatum ſpiritum inferentibus eius quoque imbecilliorem calorem ſortitur. Vaſa quoque deprauata facilè obſtrui potuere, & ita non modo alimentum perit, ſed parcius in crus defertur. Excretiones virides (qui color, vt plurimum, ex luteo humore refrigeſcente, aut cum cæruleis partibus aliquibus permixto exoritur) oſtendunt, quòd iecoris calor cum alterius alicuius partis frigore contungitur, quæ contrarietates difficilem curationem faciunt, quas omnino recipere opus eſt, præſertim dum tollimus humores, quibus eæ intemperies ſuſtentantur, & viæ obſtructæ ſunt, de quorum curatione alias ſatis dictum eſt. De Illuſtriſſimo & Reuerendiſſimo noſtro, ego video calorem principũ partium eſſe magna ex parte diſſolutum, dico naturalem ipſum à cœleſti informatum, quamuis ob ariditatem relictam ab igneo calore in parte affecta etiam ſunt exuſtionis notæ, quæ inflammationem diu pertulit, ex quo videre poſſumus, quòd dolor ille colicus dictus cauſam habuerit in parte inteſtinorum iecori admodum coniuncta, accordi, quemadmodum in multis notaui, qui paucifſimis horis extincti ſunt cum vrinis ictericorum ferè, & pulſibus formicantibus dictis, de quibus, qui conualuere, colore luteo fuere aliquandiu, quidam aluos liquidas, & Chyli colore habuere paulatim, & crebrò deſcendentes totis ferè horis. Quo in affectu flatus, inflationeſque magnam ſui cauſam ſortiuntur, cum non ſolum per diſſolutionem calor naturalis diminutus ſit, ſed per intemperiem frigidiorem relictam, dum diminutus calor naturalis opus coctionis non perficit, vt perfacilè eſt ventos naſci, alimentum non tranſmutari, & recrementa non ſolui, & non ſequi anaſarcam tamen, quoniam alimentum non traijcitur eiuſmodi, neque humor ſit glutinoſus, quo partibus adhæreſcat, ſed in vaſis manendo per vrinam eijci-

A tur. Facilè itaque alimentum, & temperatè calidum maximè eſſet idoneum, quale eſſet, quod excipitur è pullis columbaceis, ſi ex ipſis contuſis ſorbitiones fierent cum paulo Cinnamomi, cũ Zedoaria, aut Cubebis, ſi etiã adderetur particula aliqua ex Aprugna, vel domeſtica ſuilla rubra illa, nec adeo pingui, cuius ætas annum non trãſiret bene tabefacta. Ex pedibus quoque ſuillis eſca opportuna fieri poſſet coctura bene tabefactis, è gallinaceis etiam teſtibus, & iecoribus, è farre benè percocto, vel etiã percolato.

Adijcerem vero de fructibus piſtacea, ſed hæc potius iecori amica, quia aperiunt, & robur conciliant, quàm alibilia ſunt, quamquam calida, & humida, & impinguando apta. Itaque alendo iecori paſſulas adhiberem, & non nihil de ficubus præſertim aridis. At alui feces obſcuræ B ſunt, & ſitis infeſtat, hæc habent in ſui cauſam humores exuſtos dum dolor eſſet acrior factus, quoniam ille tam acutus eſſe nequit ſine inflammatione, & febre, vbi propterea pulſus quamquam paruus, & formicans dictus, durus tamen ſentitur.

Quas vero reliquias, ſi poſſem ego, purgarem cum ſero lactis vaccini, niſi obſtaret aliqua res, in quo bene parato ego macerarem cortices exteriores Piſtaciorum, neque vllam aliam purgationem adiungerem, quàm aliquid ex Rabarbaro interdum macerato, interdum toto, quo etiam vterer cum ſaccharo roſaceo, & cinnamomo. Atque ſi mihi vtenda eſſent humorem parantia, & corrigentia, nihil potius haberem ipſo agrimonio, bugloſſo, cicoreo, & lupulis, in quorum iure imponerem emulſionem ſeminum melonum, & loco aromatis cubebas, & zedoa- C riam. Memini me conſuluiſſe cuidam ſic affecto vt iter faceret; & in primis inineris diebus optimè eſt reſtitutus. De natura aquarum medicatarũ in vniuerſum ego ſemper eius animi fui, quòd earum permixtiones naturæ ex diuerſis generibus fiant antequam vapores in aquam vertantur, & halitus illi varij in metalla, aut foſſilia concreſcant, materijſque illis aquæ; & aliorum generum rerum permixtus, vnde illa fieri ſolent, & concretionem aquæ vnà ſubeuntibus manet eorum vis in aqua; itaque alias aquas videmus quamquam limpidas, ſi alant ſtirpes, ipſas in lapideas conuertunt: aliæ Canales, per quos perlabuntur, loricant genere aliquo lapidis, in alijs lapilli pulcherrimi gignuntur, quòd materia cõprehenſa nempè in halitu earum, tandem concreſcat, ſic vrinaa limpidas, & claras videmus ea vaſa loricare tandem lapidoſa lorica, D cum diu verſatæ in eis fuerint. Itaque non mirum eſt, ſi per ſtillationem harum aquarum vi ignis expreſſam non omnia reperiũtur, quorum vim in earum vſu experimur, ſiquidem res non inſunt, ſed halituum tantum materiæ eorum permixtio, qui vi ignis exoleſcere poſſunt, vt genus eorum eſt ad euaneſcendum facile. Et profectò mirabile eſſet, ſi aquæ Thermales dictæ percurſione tantum habita per metalla etiam calefactæ vires comprehenderent ab illis, & retinerent in annos, quod vidi in aquis multis, ſi ſeruatæ eſſent in vaſis vitreis. Incoquas metalla in aqua, quid virium accipiunt? quamdiu retinebunt? præcipuè vero aquæ, quæ lapides pariunt ſuo ſedimento, quo pacto id genus lapideum conceperunt ſolo tranſitu per lapides? quo pacto traijciendo cum natura lapidis adeo permixtæ ſunt, vt pellucidæ maneant paulo poſt lapidem E ex ſe parituræ? quod de metallis quoque dici debeat, facilius certè fieri illarum naturæ multis generibus, & contrarijs commixtæ, ſi halitus ſecum concreſcendo comprehendant, & meliori mixtione contineant.

De quibus halitibus, qui minus vaporũ nacti fuerint, illos ſuperant, & agitati in Cauernis incaleſcũt, vaporibuſque per calorem conſumptis ipſi per eam agitationem, vt eorum naturæ eſt, inflammantur, & è cauernis ſua extenuatione, & dilatatione ampliorem ſedem quærentes eruptiones faciunt, per quas in ignes vertuntur, qui continenter ſuggeſto halitu continenter gigni poſſunt. Neque id mirum eſt, cum halitus perpetuo fiant, & eius generationis ſint, vt mirũ eſt, quod opinantur plerique omnes Phyſici ignem eiuſmodi nempe ſulfure, aut piceali, cum non

tam

etiam citò effici fulgur poſſit, at pix, quàm citò igne gignẽdo conſumitur, quod de halitu dici non poteſt, præterquam qui à longinquiſſimis partibus concurrere poteſt cituſſimè ad eruptionem faciendam, & illa incitatione ignem excitandum. Atque hæc mea eſt de aquarum Thermalium natura, ſententia.

Ad P. Maxim.

NEſcio quàm verum efferatur, quod de S. P. inaudiui, ſcilicet, quòd calculũ è Renibus emiſerit, & decoctum Guaiaci ſit accepturus, quæ res certè mihi metũ fecit, quamquàm parum notitiæ eius corporis habeo; periculũ ſiquidẽ eſt à Guaiaco Renes iri excalfactus, & exſiccatos, nec non & iecur, vndè ſucci è ventriculo, & inteſtina cruius, & vehementius attrahãtur, adeo vt aluo adſtrictiori facta, recrementisque in ea diutius retentis craſſiores, & magis terreſtres partes è cibis exprimantur, & à calore dictorum viſcerum allatæ calculos crebrius, & maiores faciant, quod periculum à ventriculo frigidiori nequaquam tantum eſt, dum iecur, & Renes ſint tẽperatiores. Non minus autem eius periculi eſt, imò longè plus à ventriculo calidiori, tamquam magis ſuccos terreſtres per ſuã elixationem è cibis exprimente, & aluo adſtricta iecori, & Renibus tribuente ex quo fiat, vt Guaiacum non ſolũ ratione eius, quod iecori, & Renibus præſtaturum ſit, ſed etiam quod ventriculo ſuſpectum videatur, quòd ſi ventriculi non calefaciẽdi, ſed tẽperandi cauſa Guaiacum exoperatur, ea attemperatio à multis alijs temperationibus haberi certior, & tutior poteſt. Calculi autem generationi occurri alia longè ratione magis expedit, nempe auertendo terreſtrem materiam, quæ per aluum deuoluta antè uertat ſui in Iecur, & Renes attractionem, & refrigeratis Iecore, & Renibus minus attrahatur. Et vt quæque eius particula in Renibus cõſiſtens, ea è Renibus exprimatur. Quæ quibus auxilijs perfici poſſint, cuique perito Medico obſcurum non eſt, nempe quæ aluum mollem ſeruent, aut etiam ducant, quæque Renes identidem repurgent. Ab emulſione ſeminũ Melonum per potiones quotidianas accepta Renes, & iecur multum voti experiri poterũt accipere, ab Oxymelle appoſitè cõpoſito ex decoctis multis eum Renes purgant, tum ventriculus, ac iecur poterunt, lupulorum nempe, & hordei, &c.

De Illuſtriſsimo Domino Don Guilbelmo à Sancto Clemente.

CONSVLTATIO VI.

EX aſpectu ipſo ſpecieque corporis, ex carnium habitu, & maximè qui in cruribus extat, ex omnibus recrementis procedentibus ex morbi modo, & eius progreſſionibus certus eſſe quiſque poteſt, quod huius morbi natura & in intemperie eſt poſita, & ea quidem generis humidioris, tum quòd ſanguine tenui admodum, & humido ſuſtentatur, eoque incrementa in dies accipit. In quo quidem morbo primũ debilitas neruorũ extitit, deinde obeſitas corporis; quoniam quamuis forſan nerui non priores humidum genus acceperint, priores tamen eo læſi ſunt, tanquam genere à ſui natura, & officio magis alieno. Scimus enim, quòd illi nerui, qui ſua natura ſunt humidiores, ſenſum quidem præſtant, at motum nequaquam. Etenim poſtquàm vir Illuſtriſſimus abhinc vndecim annos, & amplius cœpit incõmodo manifeſto debilitari in motu, ſubinde poſtea habitu etiam pleniori fieri viſus eſt debilitari vnà cum corporis obeſitate creſcente. Nerui ergo priores hebetari cœperunt, deinde chordæ eorum naturæ cognatæ, cum genus humidum eis ſit maximè aduerſariũ, cum ijs tandem corpus reliquum idem mali ſenſit. Quando nerui tantum in vitio erant, tunc minima quaque auræ mutatione, eorum variabat offenſio, & vel horarum diei varietas, nedum tempeſtatum ſummam mutationẽ nerius afferebat, eaq; res ſingularis ferè quotidie incidebat, quòd,

A cum Sol à Meridie ad triquetrum aſpectum medij Cœli accederet, tũc ferè ipſe poterat è ſellula ſurgere nullo adiuuante, & ambulare, atque etiam ſcalas aſcendere, nullo vel ſcipionis auxilio vſus, quod omnes admirabantur, qui eadem hora viderent ipſum ſellulæ hærentem, neque ex ea poſſe ſe erigere, neque dorſo erecto ſedere, in pedes nequaquam inſiſtere, nedum ambulare vllo conatu valere. Tempeſtates auſtrinæ, aut auſtrinis cognatæ ei graues ſemper fuere, & omnino humidæ, eæque grauiores, ſi ſine pluuia cum aura tepidiori, vdaque eſſent: à frigida enim, & ſicca ſemper meliuſculus fuit. Aliquando etiam mutationem ab animi motionibus accipiebat, & cum etiã hilaritatem indueret, validior videbatur, contra verò cũ mœrore aliquo afficeretur. Nunc poſtquàm chordæ plenæ eius generis alimenti fuere, & corporis habitus grauior ab B eo madore factus eſt, ex incidentibus dictis mutationibus vix aliqua varietas in viribus dignoſcitur niſi obſcura. Poſt longa enim ſpatia, & magnas morbi progreſſiones humidum genus nõ ſolum neruorum habitum, ſed chordarum, ſed muſculorum compleuit, & totos artus hebetauit, & maximè crura, quæ ferè Oedema maximum præſeferunt, niſi quòd color ruber eſt, in purpureũ vergens quidem, cũ refrigerantur, & ſedenti ipſi crura in decliue pendent, neque enim tam malum alimentum eſt, vt in Oedemate habetur; imò in hoc corpore indicia multæ pinguedinis ſunt in vẽtre, & ſuperioribus thoracis partibus, quæ pinguedo non niſi bonum alimentum conſequi conſueuit. Certè nunc præter caput nulla pars eſt, quæ id genus humidioris alimenti non præſeferat, & crura, quæ tam intumeſcunt tumore rubro, nunquam tamen indoluere niſi C chordæ pone genua, quæ tamen denſiſſimæ factæ ſunt, & plenæ, ac tentæ ſenſum ſuæ moleſtæ tenſionis interdũ habeant, crura quidem etiam prioribus temporibus identidẽ intumeſcebant, & aliquantulum etiam manus, cum præſertim tempeſtates illæ infeſtæ inſtarent. In hoc vdum genus ab origine corpus propenſum fuiſſe auditum eſt ab ijs, qui cum eo à prima ætate conſuetudinem habuere, vel Matris etiam verbis cognouerunt; neque enim dum infans eſſet, artubus duris admodum fuit, minus iunctuns, ſeu articulorum capitibus admodum exuberantibus, minus muſculis toroſis, ſed artuum ſemper leniori, & delicatiori Figura, qualem ad ἄναρθρον Hippocrates dixiſſet, etiã poſteaquàm ei vita iam erat militaris, & laborioſa, in qua fortiſſimè ſe geſſit, cui naturæ corporis ſemper mores animi conuenere leniſſimi, faciles, ac placidi, & ad omnem D humanitatẽ, ad omnia officia vrbana propenſi, vt ad vitæ cultum, & ſplendorem. Ventriculi humidæ naturæ indicium illud non mediocre eſt, quod cum rarenter ſitiat, quando bibit, longam ſemper potionem expetit, quod aqua potius, quàm vino delectetur: id enim etſi educationis cõſuetudini attribui poteſt, eam tamen mutari conſuetudinem perfacile fuiſſet ei, qui ab educatione Patriæ diu longius abeſſet, & cum vini potatoribus continenter conflictaretur, niſi iam ipſa vinum fuiſſet aſpernata; quæ porrò aquæ potio duplex indiciũ præbet generis humidioris: nam & naturæ humidæ appetitionem ſequitur, & humidum genus inducit, vt vita otioſa Oratorij muneris poſt militatem ſuſcepta, & aulica, & in Germania à patrio cœlo, tam diuerſa, omnium Hiſpano, ad hoc multum potuiſſe credenda eſt, quæ cauſa certò nobis indicio etiam eſſe E debet. Indicia quidem alia multa habemus, quæ à morbo ipſo in conſpectum dantur in vrinis, aluo, & alijs omnibus. Sãguinis etiam tenuioris in alimentum huius morbi venientis notæ ſuæ non deſunt, in quibus illa ſumma eſt, quod è cubili egreſſus continuo in crura tumor maior, & color maior deſcẽdit ſine vllo dolore, qui ſubitus deſcenſus non niſi ſummæ tenuitatis ſignum eſt, vt doloris vacuitas humidi generis omnino. Cum vero etiam ſecta vena ſanguis eſt miſſus, ipſe pulcherrimi, & tenuioris generis cernitur. A qua ſanguinis etiam pauci miſſione ipſe ſolet quendam animi languorem, & lentitatem, ſimulque mœrorem maximum ſentire ſolubilis facilè ſpiritus, & tenuioris ſanguinis indicia, cuius tenuitatis culpa fieri poteſt, vt neque ſudores, neque abſtinentiam facilè patiatur;

etſi

etſi cibi appetens admodum non ſit. Sic ergo ſententia erat, quòd ex humido alimento, cuiuſque generis ventriculi, ac tecore corpori in id propenſo idem ſubminiſtrante, bus is humidior habitus fuerit conciliatus, corde vero præcipuè molliori, & humido ſpiritus ſimiles conficiente. Neruos autem priores noxam ſenſile humidi generis, quòd illud habeant inſenſibiliſſimum, & molliores ab eo facti munus ſuum mouendi obire non poſſint. Curationem itaq; omnem in exſiccando, & abſtinendo eſſe ponendam, ſic multam partem in manu ægroti haberi, quoniam præter medica auxilia omnino victus exſiccantioris diuturnum tempus res ipſa efflagitat, quo nil tutius, nilque valentius ſit exiſtimandum. Tanta enim exſiccatio, neq; per vim medicamentorum citò fieri ſine periculo poſſet, neque breui tempore per placidiora obtineretur, quòd antiquus iam habitus exiſtat, & cum natura complexus ſubſiſtat, quæ ſubitis, & vehementioribus ſiccandi motibus non flecteretur, ſed frangeretur potius, & cũ eo habitu ſibi iam coniunctiſſimo diſſolueretur. Neque enim hic obſtructionis ab humore craſſiori vlla ſuſpicio eſt, quæ ſubitò materiæ decurſu ſubitam læſionem, non mediocremq; attuliſſet, neruorum denſo corpore non aliter ferente. Neque vero ſi totos neruos repleſſet, vt hic fuiſſet neceſſarium, non conuulſionem potius, quàm mollitiem hanc effeciſſet in ius omne corpus ſimili modo occupaſſet facilè, vt hæc fecit, quin potius parti alicui certæ motum penitus abſtuliſſet. Atque ſi omnes neruos ea materia obſediſſet, commune eorum principium omnino ſibi in originẽ habuiſſet nempè cerebrum ipſum, cui porrò nulla noxa hactenus intelligitur, contigiſſe, quamuis vel lingua ei proxima, neruiſque cum eo coniunctiſſima interdum mollior, & hebetior in loquendo videatur, & humorem vnà cum dentibus ſæpe intenſum habeat; quæ profectò lingua in oibus per craſſam, & obſtruentem materiam in neruis hærentem nunquam nõ dialectum amittit, quod poſtea vix vnquam poteſt recipere, vt hic poſt aliquas mollities, & hebetudines hotas citò admodum ſuum robur recipit, in eum modum, in quem artus ſuperioribus temporibus vix ab vna auræ leui mutatione confirmabantur. Neque vero poteſt obſtructio etiam repentè facta tam citò remoueri, vt genus humidum, quod in neruis ſicca re multum abundare non poteſt, à leui auræ frigore, & ariditate poteſt corrigi, atque mollem neruum firmiorem relinquere. Curationes itaque omnes adhibitę, quas ſciam, eo ſpectarunt, non ita vita, victusque, quoniam generis lautioris ſemper fuit, & ſine multo motu, etiam cum poſſet deambulare, & cum non poſſet ſponte moueri, fuit ſine eo motu quoque, quem poteſt obire per aliorum geſtationes, & currum: totas namque quinque, & ſeptem etiam horas ſolet eodem Sellæ veſtigio hærere, ita vt cum vehitur, aut fertur, id corpori potius replendo, quàm ſiccando opportunum ſit, cum leniter fiat, neque admodum diu; medicamenta quoque cum faciliora, tum ſemel in anno, aut etiam alterno tãtum ſunt adhibita, violentiora autem illa ex ſalſa parilia, Guaiaco, China, cum mixtione aliorum, in quibus etiam Agallochum fuit, ea rariſſimè exhibita, quæ etiã eiuſmodi habitui prodeſſe admodum non potuerunt, cum non fuerit ea abſtinentia ſeruata, quam ad fructum horum medicamentorũ percipiendum experimur neceſſariam, quod euenit Medicorum *ἀπειθείᾳ*, & miniſtrorũ potius *ἀδολεσχίᾳ*, quàm negligentia; nunquam enim ſine carne ſaltem pullorum gallinaceorum, & quidem grandiorum erat eſca, nunquam ſine bellariorum, & dulciariorum varietate, & copia, & cæ curationes nouem annorum ſpatio vix tertio ſunt inſtitutæ, ne dicam penitus perfectæ, aut mediocriter præſtitæ, vnam poſſes excipere, quam etiam propter tędium, ſed nõ cito recuſarit. Miniſtrorũ præſertim verbis perſuaſus, ſemper quidem ero ad largiorem victum redijt. Quadam tamen harum curationum effectũ eſt, vt poſſet ambulationibus exerceri, & gauderet, quòd ſeptingentos paſſus faceret ſine ferula, aut alterius vllo auxilio, quod cum quadam die autumni tempore à prandio faceret, ſubita orta tempeſtate ventoſa, & frigida, cum ſe domum recepiſſet, debilitati ſupra modum ſenſit, quod antea iiſdem horis, ij idem pariter orientibus ſæpe tempeſtatibus ſubitis, & in agro cum deprehẽdentibus ei non euenerat, qd mali ipſe in curationem ſuperiori mẽſe habitam reijceret, & ſuſpicioſus factus poſtea nunquam bono animo illas admiſerit. Atque Medicatæ etiam ſæpe ſunt ei propoſitæ, & ipſe in iter ad illas faciendum paratus, ſemper tamen nouis incidentibus rebus eſt impeditus. Nunc eadem morbi natura manente idem conſilium manet, ſi mutate quidem morbi maiori, & magnitudine eius ad ſummum perducta, conſiliũ tantum ſpei non tenet. De exſiccantibus aquis, vt ferè Thermales omnes ſunt vna commendatur, quæ in Belgis nunc eſt celeberrima, intus, & extra adhibenda. Atque niſi commodũ fuerit ſumendi has, alias ſimiles eſſe tentandas operæprecium iudicauimus. Quarum vſus, ſi cum eo, qui eſt ſaltæ parilię, & Guaiaci, alijs earundem virium rebus permixtis iungeretur, exiſtimaremus curationem omnes partes opportunas adeptam. Exſiccantia alia valentiora ob ſupradictam rationem vitanda crederemus, vt ſalis illa varia genera, in quibus eſt viperinum, quoniam viſceribus primum ſibi obuijs vim nimiam inferrent, neruos vero minus iuuarent, ad quos etiam nimis tarde accederent.

De eodem Illuſtriſſimo D. Guilhelmo à Santo Clemente.

CONSVLTATIO VII.

HActenus ſimpliciter per caſus, & eorum cauſas progreſſus de hac valetudine dixi, quemadmodũ demonſtrandi via ex doctrina expoſcebat. Sequitur, vt opinionem, quæ ex communi, & vulgata conſuetudine oriri potuit, ab hac recta via aberrantem remoueam. Siquidem ij, qui res per capita, & ſummatim ſine doctrina percipere maluerunt, quas, quamque varias, certis tamen ſub titulis æquè coactas perſequuti ſunt, facilè in ea opinione permanerent. Audito enim in neruorum debilitate *Παράλυσις* vocabulo, eius caput adeunt, in quo vident ex vno illius titulo ad quoddã certum exemplum de ea traditum, quòd fit verbi gratia à materia craſſa à capite in neruos delapſa, & eos obſtruente, huic inde præſcriptioni adſtricti, vt homines rerum naturæ ignari, nullam aliam debilitatis cauſam neruis incidere poſſe intelligant. qui tamen omnibus noxijs pateant, quibus aliæ corporis partes obiectæ ſunt, cum pariter in nomen *οἴδημα* incidunt, idque tumoribus pedũ conuenire, qui dolore vacui ſunt, & foueas impreſſas retinent, intelligunt, tum eos tumores *καχεξίας* ſigna eſſe; hanc ſententiam audacter de omnibus æquè proferunt. Quod de hoc morbo factum omnino eſt, & audacter ſic conſtitutum, ac ſi fieri nequeat, vt nerui intemperiei obnoxij ſint, ac ſi ſpatium xij. annorum ſatis nõ fuerit humidæ intemperiei inducendæ, cum viſcera, alimentumque, & omnis vita generi humidiori valde idonea extiterint. Quaſi vero craſſus humor tot annorum ſpatio opus habuerit, vt neque adhuc ſatis illud fuerit ad obſtruendum, cum pedes, ſi retrorſum reducantur, vt digitis inſiſtant, ſtatim inſiſtendo vehementer tremant, & cubando æger poſſit extremos pedes huc illuc conuertere. At qui nerui minus denſi ſunt quàm oſſa, & cum ſunt à materia craſſa obſtructi, adhuc ſpiritui, aut radio facultatis tranſeunti patent, ſcilicet hæc cauſa eſt, quòd crebrò caſus huiuſmodi videamus: quin verò contra ſubitò penitus factas paralyſes quotidie ad curandum ſuſcipere cogamur. Neque intelligunt, quę natura oſſium, aut neruorum ſit: natura enim oſſium duritate eſt prædita, magnis tamen, & cuiuſque ordinis meatibus referta, de qua cauſa non ſolum *θραυστά* ſint, ſed *διθραυστα*; & aciem ferri perfacilè accipiant, atque cum elixantur, humoris, quem meatibus ſuis cõtinent, longè plus, atque facilius emittunt, quàm nerui faciant: hi enim contra neque *θραυστοὶ*, neque minus *διθραυστοι*, ſed *χετοὶ* tantummodo ſunt, neque facilè ferri aciem admittunt. Ex quo iam paucos viderit quiſque Medicus ex Paralyticis vel repen-

tè

Digitized by Google

rè quidē factis lætari, vt ſub Apoplexia, ſi aut brachium, A aut lingua, vt ferè fit, reſoluta fuerit. Quàm citò verò λύσις totius corporis ſemper fit, quæ vix vnquam quinque dies ſpacij expectat, vt conſumetur, fere autem ſubita eſt? Quę autem cauſa fuit, vt huic λύσει faciendæ, quæ totius corporis eſt, ſpatij ſatis xij. anni non præſtiterint? Quos vnquam videre contigit, qui materia craſſa è cerebro delapſa fuerint totis artubus reſoluti, quorum cerebrum ſua officia integra retinuerit? quin ſtatim, & ſine memoria exstiterint. Cerebrum ſuo vitio totum hominem male habeat, cum ipſum in vitio non eſt? noſter æger vitio cerebri toto corpore vſq. à ceruice ſit reſolutus, qui cerebri officia tam præclare exerceat, vt multos ſui ordinis homines antecellat. Tam humido corporis habitu, qui humidioris neruorum generis eſſe indicium poteſt, illi opponunt quendam vulgatis conſuetudinis curſum materiæ in colli muſculos ob externas cauſas factum, illumque ad hinc B annos circiter 29. bello ſcilicet ad Illiberim, ſeu Granatenſi feruente, à quo materiæ curſu perfacile finito ipſe diuturnum tempus ſine vlla neruorum debilitate manſit, quæ poſt multos annos vix incipere paulatimque, & obſcurè admodum enaſci obſeruata eſt.

Itanè verò malum, quod neque cum eſſet, neque cum proximè, neque cum multo poſt abeſſet, id mali afferre potuiſſet, idem tandem poſt xxviiij. annos elapſos, cum diſceſſit, & nullum eſt, tantum polleat? profectò ſi eius ſolutio materiam in omne corpus demittendo morbum hunc effeciſſet, vel vna die morbus non dilatus fuiſſet. vbi.n. materia interim tot nēpè annos latuiſſet in corpore, quin ſuæ molis, & intemperiei notas præbuiſſet? Hanc certè craſſam materiam obſtruentem comminiſci, quæ C tamen à cæli minima, & obſcura varietate vel eadem horæ nulla maiori tempeſtatis facta mutatione identidem leuetur, & ingrauefcat, amentia eſt vt contra videtur rationi congruentiſſimum exiſtimare ex eo, quod, cū paullo, & obſcure aridius cælum fieret, nerui protinus, & in puncto temporis robuſti euaderent, id debilitatis ab humido genere eſſe, æger enim multos menſes antea identidem è maxima debilitate in ſubitum robur tranſibat, atque cum neque erectè ſedere poſſet, mox ſubitò è ſella per ſe ſurgebat, ambulabat, & ſcalas aſcendebat, qui proximè ne inſiſtere quidem poterat, etiamſi ſuſtineretur. Verum lingua capiti proxima interdum hebes eſt, ergo materia craſſa à capite detruſa id fit. Vllus verò exiſtimet fieri poſſe, vt ea materia craſſa in tenuiſſimis linguæ neruis conſidens, & denſo eorum corpori infixa tam facilè ſe ipſa nulD lo auxilio diſcutiatur? neque eius obſtructio dialectum penitus auferat? Potius ab humido genere id vitij ſit, quod per tunicam à vētriculo cum lingua cōmunicatam ſuggeritur, & tanquam ab alieni vitij exuperātia veniens eiuſdem ſuperantia conſidente facile finitur. Curſus porrò ille humoris in mandibulas perquam rariſſimè incidit, neque non familiaris illis ſanis hominibus, qui non vitant nocturnum cælum, aut veſpertinum frigus, vt is nunquam vitat vllum, qui quibuſque diebus veſperi, ac noctu præcipue hyemis tempore curtum circum it, neque enim concluſa Rheda talo reſiſtit, neque adeò concluſa eſſe conſueuit, vt aſpirātem aera defendat, præſertim, qđ eunti curtui obuius in illū maiori impetu incitatur. Quod autem longa ſeſsio potuerit neruos crurum conſtringere, ſi duram ſeſſionem ſella præberet, ſi nerui nulla carne E non eſſent ſuffulti, non negarem, ſed ipſe carnoſus ſemper fuit ſub hoc malo etiam antequam id inchoatum eſſet, & molliter ſedit. Potius ea ignauia potuit diu ſedente corpus hebetare, & neruos, ac chordas humidiori alimento nutrire, quæ partes melius omnino per motum aluntur.

Atqui, ſi nerui tota ſua longitudine referti eo alimento eſſent ipſi fidium inſtar breuiores eſſent facti diſtentione, neque male haberentur. Hic verò intereſt multum intelligas, quid intemperies inæqualis cum materia, quidve æqualis ſine ea, quæ ab habitu ſit diſtincta, poſſit. In hac enim ſolidæ partes, & fibræ ipſæ, quibus corpora intexta ſunt, laxantur, in illa, quæ inæquabilis eſt, quæque materia ſuſtinetur fibrarum tantummodo ſpatia, & meatus inuiſibiles complentur, Vnde fibræ ſolidæ neceſſario fiant breuiores, quoniam à materia in latus deductæ diſtinentur, & quantum à recto ductu deflexæ ſunt, tanto breuiores redduntur ipſæ, & nerui, qui illis continētur: Verum hoc habitu iam humido in neruis, chordis, & ligamentis hominis vita totos xij. annos ſuſtineri non potuiſſet, quod ſuum temperamentum tranſgreſſæ partes eſſent. Non tamen id fuit neceſſe, quoniam in primis ea intemperies ipſas partes, quibus vita continetur, non tam malè habet, quàm neruos poteſt, neque humidum, tam vitæ, quàm neruis aduerſarium eſt, de qua re fidem faciūt nuper nati, qui tenent vitæ vſum præſtantiſſimum, neruorum autem nullum in cruribus præſertim. Minus verò ipſe ab hinc xij. annos in hoc ſtatu fuit, in quem latenter admodum, & paulatim horum xij. annorum curſu deuenit, quo quidem iam non eſſet ad totidem annos cum vita peruenturus. Sanitatis porrò, & ægritudinis cuiuſque certam latitudinem eſſe, & intemperiem non continuo vitæ finibus excedere non latet Medicum intelligentem. Tanto vero facilius cum hoc humido genere is in vita poteſt contineri, quod cum eo frigoris notæ non ſunt admodum inſignes, minus eius generis frigidi, quod præter naturam, & morboſum eſt, quoniam non niſi quantum naturæ corporis tepidioris ætas, attulit, refrixit, quod bonus color, & carnoſum genus demonſtrāt, molle hoc quidem ſed mollitie bonæ carnis, bene ſanæ, & delicatæ, nō œdematoſæ, niſi ea parte: qua dictum eſt, cuius corporis bonam nutritionem pinguedo abdominis ſequatur tāquam bonæ nutritionis oīm comes. Naſci modo pinguedinē ex malo ſanguine abſurdiſſime dictum eſt, qui vel ſit, vt in refrigerato corpore, pituitoſus, res eſt cum à natura aliena, tum inſolentiſſima Medicorum auribus, & nunquam audita apud Ariſtotelem, aut Galenum, aut eos magnos Phyſicos, qui ab ijs auctoribus ſunt, aut vnquàm fuerunt. Neque vllus eſt tam parum intelligens, cui non videat à pituitoſo genere aliud quidque naſci poſſe ſub frigore, quàm, quod pituitam etiam deteriorem referat, & ignem extinguat. Vt contra è nulla alia materia pinguedinem poſſe exiſtere, q̄ eſt, quæ ἄριστον in ſanguine, q̄đ bonam ſanguinis concoctionem ſequitur, quod oleoſum, aut aereum eſt, temperieique calidioris, vnde πιότης coit protinus, cum è venis expreſſum, aut è nutritione rejectū, vt ſuperuacuum in partes frigidiores incidit, illisque adhęreſcit, cuius naturæ indicium eſt, quod ignem nutrit, & inflammatur. Sed extrema crura extumeſcunt tumore Oedematoſo, quod & crudioris ſanguinis, & καχεξίας ſignū eſt. Profectò aliter fieri non poteſt, quin in humidiori ſanguine aliquid finibus illius excedat, & ad aquoſam naturā vergat, quod à partibus detruſum ad pedes delabatur, vt ſurgente ægrum è cubili cernere eſt, cui crura demiſſa ſtatim maiorem ruborem, & tumorem recipiant, qui rubor paulo poſt purpureus ſub frigore euadit, quemadmodum fere quibuſq; etiā in benevalentibus fieri in pedibus conſueuit, qui tumor, cum hic infra medias tātum tibias fiat, videtur eius humoris nil ampſius ſupra retineri. Malè autem fuiſſe illum tumorem non abſolutum Oedematis nomine appellatum, ſed de eo illa verba prolata, quod crura ferè Oedema maximum præſeferunt, & quod illa alimentū tam malum non habent, quàm in Oedemate eſſe cōſueuit, nullus admirabitur, qui rerum naturas attēdit. & tantū nominum illis tribuit, quantum merentur, ſciens, quod Oedematis nomen non niſi ἀναλογῶς per participationem huic rubro tumori tam ſubito prodeunti conuenit, quodque non Oedema, ſed tumor Oedematoſus eſt appellandus. Admirari quidem intelligentes homines debent, quod, qui profitetur ſe curationem ex ratione velle inſtituere, is non naturam, ſed nomen, vt Empirici faciunt, attendat, & nomen etiam malè accipiat. Mitto, quod id nomen, quamuis benè acceptum ſit, non ſolum apud Hippocratem eſt ſignificationis infinitæ, ſed apud Galenum quoque ancipitis, apud quem non ſolum aquoſos, ſed flatuoſos quoque tumores comprehēdat. In curatione quoque illæ res notandæ ſunt, in primis, q̄ ægrotus à miſſione ſanguinis in deliquium animi non cadit, vt malè acce-

piunt

Digitized by Google

ptum eſt, ſed poſt aliquas tantum horas ei quidam animi languor, & lentitudo, ac mæror ſuccedit, qui per tres, aut quatuor dies maneat. Deinde quod indicans miſſionis ſanguinis eſſe morbum à ſanguine non tuto pronuntiatur, ſi indicans adeſſe debet, & nos mittendo ſanguine ſæpe morbos nondum factos anteuertimus, neque tarò ſanguinem emitti mus, quo locum maioribus curationibus, & medicinis faciamus. Poſtea quod à recta purgandi ratione valde alienum eſt purgationẽ à pilulis de Rheo ordiri, quæ præſcriptę à Meſue intelliguntur, cum illa ſit à laxantibus, & ijs, quæ corpus vnà, & humores parent ordienda. Vſum præterea ſalſæ parilię cum ligno Indico compoſitę vituperare ob illam ſuſpicionem quam ea habet ſui, cum ſimplex datur, eſt non intellexiſſe compoſitionis vim, minus cauſas, quę mouent Medicos intelligentes ad medicamenta componenda, vt in exemplo Triapharmaci ſolent indicari, in quo vulneribus aptiſſimũ eſt acetum, & oleum vtraque res vulneribus maximè aduerſaria. Demum illa vituperatio magni remedij in magno morbo, vt abſona eſt, ſic elatio quædam eſt hominis eam ab ἀμαθίᾳ non à recto curandi conſilio petentis, ſiquidem non ſolum magnum remedium magno morbo neceſſarium habetur, ſed extremum cum morbus extremus fuerit, quod, vt neceſſarium eſt, ſic certa moderatione in adijciendo eo adhibita, eſt etiam tutum. Commune porrò, & indefinitum nimis illud enunciatum eſt, naturam extremas mutationes non pati, quod in locis proprijs à Medicis vel mediocribus facile ad vtilitatem contrahi, & definiri conſueuit, vbi tenuiſſimus victus inſtitui debet, & aliæ partes curationum pariter ad extremum ſunt reducendæ. Chinam verò etiã non bene cum ligno Indico miſceri, ac per ſe datam nimium ſudoris mouere pronũciat auctoritate propria, permittat quęſo alijs etiam ſuam, neque de viribus elixationis ad eliciendos ſuccos, aut concoctionis ſuccorum ad perficiendam eorum mixtionem tantum detrahat, neq; dicat, quòd China mouet nimium ſudorem, quæ ſæpe moueat etiam nullum. Huius tandem corporis naturam vinum exhorteſcere eo indicio, quòd ei in faciem ruborem vnà cum calore ſubmittit nulla alia moleſtia illata, aptè ſatis dictum non eſt, ineptè vero etiam exiſtimatum, cum vini ſuſpicio aſſeritur eo argumento, quod vina Hiſpana potentia ſunt, quæ profectò ipſe nunquam in vſu habuit, habuit quidem longè imbecilliora, vt quę in Germania fieri conſueuere. Quod ad extremum vina medicata damnanda ſint, eo quòd ipſe ſuſpecta habeat, id ille ſua auctoritate contra omnis antiquitatis commendationem perſuadeat, cui poteſt.

Chriſtophorus Guarinonius Fontanus.

De nimio hæmorrhoidum fluxu pro Illuſtriſ. Domino Rosburm.

CONSVLTATIO VIII.

EX interuallis per aliquot dies exſtillat poſtquamq; alui egeſtionem ſanguis e vena prope extremas imi inteſtini oras, quod per vigintos circiter dies fit, ceſſat poſtea, & interualla habet ſaltem ſpatij vnius menſis. Ex quo vero fluxu ſentit ſe nimium debilitari, & ait in malũ corporis colorem ſub eo ſemper trahi. Medici inſpiciunt, dum ipſe conatur inteſtinũ exprimere, in eo extremo quatuor capitula, quæ non ſunt rubra, niſi poſtquàm aliquamdiu inteſtinum fuerit expreſſum, quo conatu illa capitula e flaccidis tumentia, e decoloribus rubra cũ eo omnia inteſtino, fiunt, & ſanguinem referunt, & vna exilit ſanguis procul excuſſus tamquam linum tenuiſſimum, qui, cũ primũ in ſolo cernitur, ater, cõtinuo vero pulcher videtur, iſq; quinta vena inter ſinus inteſtini latente. Hic ego quædam agnoſco, primum, quòd non eſt, cur ambigamus Medici, ſit ne fluxus is hepaticus, an hemorrhoidum, cum cernatur ſanguis integer continuo e vena exire, cuius oſculo excedens procul, & lõgius iaciatur, nequaquam vero per cauum inteſtinorum delabatur, non tamquam carnium lotura, nõ fædi coloris, vt propter aut malum genus, aut ſpatium, quo extra venas verſetur, eſſet neceſſe, præſertim in inteſtinis inferioribus loco frigidiori. Nouimus nos ſæpe ſanguinem multa in copia in ventriculum, & in inteſtina effuſum, vidimus vomitu vna, & aluo egeſtum concretũ, nigrúque adeo, vt florem dictum caſſiæ ſiliquę eſſe dixiſſes, ſaltem maxima ſui parte, quòd e vena elapſus nõ continuo in conſpectum excerneretur, ſed aliquamdiu in inteſtinis verſaretur, picem liquidam non referebat, quoniã atrabilis generis eſſet, non per exuſtionem e genere atrabili eiectus, in quo manens poterat concreſcere. Nimius is effluxus eſt, ideo certè reprimi debet, ita tamen, ne omnino penitus, & ex toto ſiſtatur, quoniam eiuſmodi ſuppreſſio multa mala minaretur, vel phthiſin ipſam, ſiquidẽ pulmones ſua laxitate facillimè confluxus omnes excipiunt, & cor apertam, breuemque viam in illos habet ad ſe ſe exonerandum vena caua facile in ipſum, dum dilatatur, ſuum onus deponente, ſic & ſanguinis ſputum, & ab hoc puris ſputum, & phthiſis extitit, vt pulmonum inflammationes, hydropes, & alia multa quoque à ſuppreſſis hæmorrhoidibus impendent. Propterea aliud quoque hic agnoſco, quod vena vna tantummodo ſanguinem emittente, ſi hanc ligemus, aut exuramus, ſuppreſſio eiuſmodi fiet, quæ tot malorum metum facere dicta eſt. Nequaquam enim Actius audiendus eſt, vt neque ab vllo antiquiorum auſcultatur, qui ſuppreſſionem penitus faciẽdam ſentit & in eo Aphoriſmo Hipp. ſexti libri, quo monet, quòd niſi μία διαφυλαχθῇ vna ſeruetur, mala dicta ſunt expectanda, is delet verbum (vna,) & interpretatur verbum (ſeruetur) victus ſcilicet ratio, non autem vena. Et profectò, ſi ipſe ſanguinis effluxus ſeruata victus ratione nullam cauſam, niſi in venarum laxitate haberet, effluxus ne interualla quidem ceſſationum admitteret, quoniam congeſtio vlla non eſſet expectanda, minus laxitas, & intemperies hanc intermiſſionem haberet. Relinquitur igitur, vt, cum effluuium hoc non debeat ex toto impediri, nos eam venam, quæ ipſum edit, nec ligare, nec exurere poſsimus, debeamus vero tantum eius laxitatem tollere, & ſanguinem temperare. Hæc etenim duo ad nimiam hanc effuſionem faciendam conueniunt, vt demonſtrat ceſſatio, & ipſe nimius ſanguinis effluxus, is enim maxime venarum laxitatem, ceſſatio expectationem congeſtionis mali ſanguinis ſui cauſam habet, congeſtio ſi quidem ſpatium vult, quo ipſa ad mouendum profluuium habet ſui expectationem. Poſſet nimij profluuij culpa reijci in noxij ſanguinis cũ bono permixtionem, quòd bonus quoque ſit inquinatus, quamquàm exiguo infecto, ipſe tamen tamquam noxius eijceretur. At non adeo venas irritaret, vt hæ tantam inanitionem quærerent. Potius ergo venæ inaniri ob oſculorum laxitatem coguntur, vt etiam bono ſanguine priuentur. Genus ergo ſanguinis, & venarum laxitas tamquam duæ huius caſus cauſæ ſunt attendendæ, quo cognitæ idoneis auxilijs remoueri poſſint. Genus ſanguinis ab ineunte ætate ſemper huic corpori infeſtum fuit, Ex ipſo enim viro Illuſtriſsimo cognoſcimus ipſum omni ætate ſcabiei obnoxiũ fuiſſe, qua ſcabie per vſum potionum Guaiaci identidem liberabatur, quas adeo repeteret, vt illas iãdẽ ſibi quotidianas effecerit, verũtamen nunquam à ſcabie tutum fuiſſe, niſi poſtq̃ florente ætate ir fluxus ſanguinis acceſsit. Vſu vero Guaiaci id proprie eueniſſe, quòd ſcabies ante humidior, & purulenta in ſqualidam degenerauit, nec mirum, quoniam vſus extenuantium diuturnus, vt conſiderat Galenus libro de boni, & mali ſucci cibis, venas tandem exſiccat, quæ propterea etiam ſanguinem demum craſſiorem gignunt, adeo vt extenuantia poſſint incraſſare. Non fuerit tanti is Guaiaci vſus, exſiccaſſe tamen, & generis acrioris ſanguinis in cauſa fuiſſe è genere ſcabiei intelligitur. Cuius modo generis is ſanguis ſit, ipſemet ſpecie ſua declarat, quoniam, quamuis, cum primũ erumpit, nigri coloris videatur in ſolo, in vaſe tamen ſubinde exceptus continuo florens, & phœnicei coloris cernitur, ac tenuis, quamquam ſine ſero. Vt etiam fuerit ſuſpicio cuidam veſtrum, quòd eiuſmodi ſanguis ex arteria protũ-

pat.

Digitized by Google

pit. Cui Doctori ego tollerem hanc opinionem monendo, quòd is effluxus non fit per ſaltus, quod eſſet neceſſe, ſi erumperet ex arteria propter huius dilatationem, & conſtrictionem continenter factas.

Neque vero neceſſe eſt, vt ſanguis è vena elapſus euidenti ſemper cum ſero ſit, minus nouum eſt, ſi cum ſero ſit ille, qui excidit ex arteria, Cum ſanguis arteriæ quoque ſerum habeat, quo poſſit per ſolidas partes alendas commeare, cui ſero emittendo arteria quoque vaſa habeat emulgentia. Eiuſmodi opinionis alium errorem ego prætetire non poſſum, Illius enim opinionis Medici, cum vident vrinas ſpecioſas in malis febribus, ſtatim eò recurrunt, vt dicant putridinem earum febrium intra arterias eſſe, ideo eius indicia in vrinis non apparere, nec vident, quàm ſæpè accidit in eiuſmodi febribus, vt materia in aliquod viſcus, aut in caput confluat, ibique includatur, nouumq; morbum faciat dictū a Galeno ſuperuenientē. Minus in memoria habent, quòd febres pleræque ſymptomaticæ ſunt, de quibus omnes, quæ pulmonum eryſipelata ſequuntur, malignæ ſunt, in quibus vrinę minus habent ſignum putredinis. Sed is Doctor excuſat ſe, quòd ſuſpicio ſua non leuem occaſionem habuerit, nimirum, quòd is effluxus ſanguinis maximè hominem debilitet.

Ego vero dicam virum Illuſtriſsimum non magis debilitari hoc profluuio, quam vllo alio ſuo cuiuſcunque generis fluxu, cum ipſe ab eo non impediatur, quin ſua munia obeat, & ſuam debilitatem in motionibus, cogitationibus, & memoria potius, quā in viribus cordis percipiat ea cauſa, quòd cerebrum, & ventriculus ei per conſortiū coniunctiſsimus vtræque frigidæ partes valdè refrigeratæ intelliguntur, vnde, vt inauditum eſt, epileptico caſu, aut certè vertiginie grauiori tentatus non ſemel fuit.

Verum cur caret ſero is ſanguis? Quoniam venæ per quas fertur, ſero non egent, quo eget ſanguis cauæ venæ vt fluidus vna cum ſpiritu poſſit in omnia ſolida percurrere. In ſolidis quidem partibus ſerum non habet ſanguis, quoniam ſerum ſuo officio iam perfunctum in venas rurſus reijcitur, niſi ea parte, quæ interdum in ſudorē erumpit, Cucurbitulæ aliquando attrahunt ſanguinem cū ſero, quando vel nimium ſerum abundat, vel ipſæ longius e venis valenter attrahunt, Tenuis ergo is ſanguis, & phæniceus, nempe clarioris, & nitidioris ruboris, qualis eſt rubor in arcu cæleſti, ad bilioſum genus erit referendus, Cuius Bilioſi ſanguinis etiam illa nota concomitans eſt, quod homo ſub hoc effluxu luteum colorē recipit, ſi modo id verè dicatur, nam alioquin, cum corpora ſanguine priuantur, ſolent ochreum quendam colorem præſeferre, quòd ea naturę cutis, & pinguedinis ſubiectæ exiſtāt. Vt verè autem id dicatur, is color mihi ſignū eſt ſanguinis pariter bilioſi vna cū alimento attracti, & ex alimento tamquā coctioni ineptioris reiecti, quoniam eodem tempore natura ad bilioſum ſanguinem eijciendum prouocata, eū quoquo verſus extrudat, ne dum ad venas hęmorrhoidales illum e liene excipientes, ad quas tamen magis conuertitur, quoniā in eis magnus cumulus eius ſanguinis cōgeſtus eſt, & motu citatiori expellitur; quo expulſio, quæ ad cutim fit, non tam cita apparet, eoque ſerius, quoniam via longior eſt, & per operas nutritionis eo traducitur, a qua nutritione demum excidit, cum in alimentum mutari non poſſit, & tāquam alienus. Exit igitur per inferna, quidquid melancholici ſanguinis eſt, quòd ibi officinæ ſuæ lacunā habet, vna tamen cum bilioſo, ſed poſtea bilioſus agnoſcitur, ad eum modum, quo vidi ſæpiſſimè aluum ſolutam propter cruditatem, ad cuius incitationem ſubinde excretio longa multæ bilis ſequeretur, vidi pariter vomitus, quos pituita mouiſſet, bilem conſequutam multam. Scilicet quoniam natura onerata eò onus deponit, vbi motio concitatur. Onere ergo hoc ſanguinis, & genere moleſto prius natura earum venarum excitata, quod in ſe oneris eſt, deponit, deinde eo reliquum onus, & moleſtia etiam totius corporis conijcitur. Sed neque eſt alienum cogitare, quòd cum lien craſſo, & melancholico ſanguine alatur, hoc non ita multum abundante huic corpori lien cogitur ſanguinis plus allicere, vt ex eo ſatis ſecernat idonei alimenti, ex quo

A ſelecto neceſſe eſt multum ſupereſſe ſanguinis tenuioris, quod tamquam alienum in venas proximas continenter reijciat, Ibique id tanto ſpatio ad eum congeriei cumulū perueniat, quo natura excitetur ad expulſionem, Dicit Doctor, ſed vir Illuſtriſſimus eſt triſtis, & melancholicus. Dicam ego pariter, quòd eſt ſupra modum iracundus, quodque triſtitia, & mæror grauiſſimas, & plurimas habet cauſas, ita contra nullas, niſi communiter cuique homini incidentes, vbi liene bilioſum ſanguinem reſpuente, ſi incidat leuis commotio eiuſmodi, ille in ventriculum excidit, & ingentem iram concitat. At reſiſtat Medicus, lienis nutritio quotidie fit, quotidie tamen hæmorrhoides nō exercentur, Reſponſum eſt facile, hæc obiectio omnibus fluxionibus per interualla factis habenda eſt, imò omnibus, nam etiam nunc primum fluxione incipiente cur hæc in B hoc tempus dilata fuit, quo ſic vniuerſim fieret, nec potius quotidie, vt ſuperat e nutritione, materia eijciebatur? Natura nō mouetur, niſi cumulo iuſto facto moleſtæ rei. Minus ergo neceſſariam exiſtimo hanc reſpōſionem, præſertim, quòd hæc à ſcholis, vbi tritiſſima eſt, debet reuocari. Sicuti, cum obijcit Doctor, quod per eandem viam reijceretur ſanguis a liene, per quam illum attrahit ſi in vniuerſum corpus reijceret, quoniam habet à ſcholis, quæ in diuerſis temporum punctis per eandem viam hoc fieri eſt perfacile, imò iiſdem quoque punctis fieri quidam ſubtiliores, & admiranda quæritantes contendunt. Galenus quidem quatuor tempora diſtinxit his nutritionis operibus. Totius ergo corporis vis adhunc motum inferiorum venarum conijcitur, & eo ſe ſe exonerat, & cum malo ſanguine bonus ei commixtus extruditur tamquā reſpuen- C dus, exiguum namque amari cum multo dulci permixtum dulce quoque reddit aſpernandum, & cum hoc incitatio expellendi, cum inceperit, non tam facile ſiſtitur, minusq; eum conſuetudinem adepta eſt, & oſculorū venarū laxitatem. Non exit tamen ſanguis, niſi cum aluus deprimitur, quoniam pars illa inteſtini, in quā lunæ eiuſmodi pertinent, alijs temporibus conſtricta manet, neque venas laxari permittit, Vbi contra, cum ea pars extruditur, cum laxari venas, tum ſanguinem extrudi cogit.

Sed hoc iam ad venarum attinet vitiū, quod fortè calidi, certè humidi generis eſt, flacida quidem illa capitula nō niſi ob humidam intemperiem ſunt talia, cum quibus conſpirent venæ coniunctæ, & illa præcipuè, quæ ſanguinem eijcit, quæ ob humidum genus non ita cito queat os ſuum colligere ad ſanguinem retinendum, quin impulſui D excretionis aperiatur facillimè. Flacida illa capitula negotium non faceſſunt, propterea tantum dicam, quòd, ſi quis eorū curam exoptet, legere poteſt de ficubus in anomatis qui ſi filo ſericeo ligentur, non multo ſpatio decidunt, exſiccantur etiam, ſi aliquo puluere attingas earum vinum, hanc tamen ego moleſtiam ei non mouerem, niſi ob maiorem moleſtiam remouendam, quæ profectò nulla exiſtit, Ad oſculum venæ laxius ego potius conſilium conuerterem, & ſanguine curato id oſculum ad naturalē temperiem reuocarem, neque omnino occluderem, ne interdum ſanguinis inutilis cumulum retineret, itaque nunquam ligarem, etiam ſi miniſtrum ſortirer, qui vſum huius rei haberet, ſine quo vſu profectò nunquam eſſet cura vlli committenda. De exuſtione minus loqueter, ne vena exeſa in motū identidē egerētis inteſtini incidens nō cohale- E ſcēdo peiorē caſum redderet. Hanc laxitatem motum firmatem per exſiccationem, vel candenti quidem ferramēto venam afficiendo, non contingendo, ne vlcus faceret, ſed vel ſuſpenſa manu ferramentum ei propinquum tenēdo, vel per arundinem in anum, tanquam clyſtere iniectā idem ſubmittendo, quo non cōtinenter intus haberetur, ſed identidem insereretur, ne exureret, ſed ſolo calore afficeret, quam rem in libro de hæmorrhoidibus Hippoc. adſcripto habemus; vbi etiam flos æris ex vrina ſubinde apponitur, puluis quoque ex mirrha trita, & leuigata, iū galla, & alumen ægyptium vſtum parte vna, ac dimidia ad omnia reliqua, & melanteria eiuſdē ponderis. In eo quoque libro habetur, quòd dimidia chalcitidis vſtæ pars idē efficit, vt hæmorrhoides tamquam corium combuſtum

deco-

decedant, ſuccus præterea ficuum laudatur, quam ficum ſcimus maturam quidem inflammationem aperire, ſin minus exſiccare, ſic dolentibus quoque hæmorrhoidibus bene facere. Nos fumum ſuggerere poſſumus ex rebus ſaltem exſiccantibus, vt ſulfure, acero, gallis, alumine, ſumach, malicorio, balauſtijs, hypociſtide, macere, thure, gūmi iuniperi, ſarcocolla, borace, & alijs ſalium generibus, ex chalcitide, mitto, toſis, gladium calicibus, ſummitatibus rubi, Verbaſco refluxibus ſanguinis modis omnibus accommodatiſſima, vt ex alijs herbis etiam decoctis, ex quarum iure fumus accipiatur, cui quidam etiam euloc yn aida adiungunt. Ex radicibus quoque bardanæ, &, vt quidam probant, capparorum, capparibus ipſis, nucibus cupreſſi in vino, vel potius aceto coctis. In quo liquore inſeſſiones quoque fiant. Fumo itidem ſicco idoneæ ſunt cortices caſtaneatum, cortices cucurbitæ, & ſoleæ veteres, quæ ſuper carbones, vel ſuper ferrum candens inſpergantur. Per tubulum fumus vi maiori anum petet, qui poteſt parari ex materia, hoc eſt, ligno, poteſt metallo aliquo non admodum latus, labijs tamen ſuperioribus ſparſis, explanatiſq;, quo ei queat inſidere, fiſtula præterea aptari et tubulo poteſt, quæ fumum receptum in anum inferat. Dicti pulueres & inſpergi in venæ oſculum, & per glandem, ſeu ſuppoſitorium ingeri poſſunt, atque præter hos ceruſſa, acacia, plumbum vſtum, colophonia, ſepiæ teſta, plumbago parte tertia, bitumen, alumen, flos æris modica parte, & itidem ærugo modica, galla hypociſtis cocto melle excepta. Oſſa quoque mirobalanorum indorum combuſta pondo ʒ.5. ſcoria ferri præparata p.ʒ.ij. lapis hæmatitis p.ʒ. 15. giplum. p.ʒ.ij. bene trita, & ſucco plantaginis, aut millefolij excepta, & illita. Succus item extremitatum rubi. p. ℥.2. albumina ouorum num. 2. puluis gypſi p.ʒ.3. quæ trita in mortario plumbeo leuigentur, diuque ducantur. Emplaſtra in ſuper dorſi applicari poſſunt ex eius generis rebus, & vnguentum Comitiſſa Varigna præſcriptum, Anoitidem ex herba craſſula, ſemperuiuo, cicuta, quidam apponunt etiam emplaſtrum ex folijs roſmarini, quidam puluerem anethi cum ſemine vrticæ exceptū, Alij emplaſtrum ex ſymphyto, ex chelidonia minori, atque ex ſcrofularia, Alij ex meliloto, antimonium alij cum ſucco verbaſci. Nonnulli puluerem ſcarabeorum combuſtorum ante in oleo extinctorū, quā comburantur, venæ prius eodem oleo inunctæ inſpergunt. Aliqui commendant puluerem radicis filipendulæ, quem inſpergunt poſt inunctionem ex colliquatione carnium anguillæ excepto capite, & cauda, quæ in ſartagine diu ad ignem, & compreſſione aſſidua contabuerint. Non eſt inuſitatum auxilium ex bolo armeno, terra ſigillata aceto diſſolutis, Nouum illud videatur cataplaſma, quod fit ex labro veneris, ſeu διψάκου ad ignem in pultem redacto, laudatur puluis carbonum quercus cum ſumach. Aſſa quoque cocta cum cortice granatorum in aceto, & aloes cum vino dulci.

Intus dari poterit ſuccus plantaginis vſu commendatiſſimus, ſuccus mille folij. Cinis putaminum ouorum ex vino albo. Illudque quod ex lapide iudaico ſuper cotem ducto, fricatoque reſoluitur, nempe per potionem datum. Elect. de Chalibe tritum remedium eſt, triphera quoque Phenonis minor, & micbleta opin adiecto cum ſanguine draconis. Pilulæ de bdelio, trochiſci de ſpodio, de carabe Meſuei, aut Raſis cum ſanguine draconis, trochiſci de ſemine acetoſæ dati cum ſucco aliquo adſtringente. Interea non prætermittis auerſionibus ſanguinis per ea, quæ brachijs adhibentur, & per cucurbitulas præcordijs affixas, non prætermiſſis amuletis, vt lapide Topatio manu comprehendendo.

Quæ vero tutius, & certiori auxilio agentur, ſi totius corporis, & ſanguinis procuratio præceſſerit, quæ profecto bis in anno erit inſtituenda. Miſſione quidem illius, niſi per fluxum fuerit admodum diminutus, aut, niſi auerſionis neceſſitas ſub nimio fluxu extiterit, qua occaſione paulatim, & multoties ſecanda vena erit in brachio, vel manu extrema, quo tempore certe purgatio corporis non erit opportuna, ſed erit omnino expectandum, donec ſanguis ſiſtatur, ne paratibus ad purgationem humores pro-

A fluuium magis concitetur. Quæ porro parantia, quamquā ſub eſſ'atione adhibita, ſic erunt modificanda, vt vaſa cōfirment, imo aluum lenientia quoque ſic aptanda. Verbi gratia cum flore caſſiæ pulpam tamarindorū componendo, Rabarbarum, Coriandra, & zedoariæ aliquid, aut etiam Naſturtij, quod opportunum ſiſtendo ſanguini cōperitur. Ego Rhabarbarum initijs purgationum alienum multis ſuis partibus credo, propter tamen prædictam neceſſitatem idoneum exiſtimarem. In parandis humoribus ego præter cicoracea omnia maxime barbam hircinam haberem, & Nympheam, pimpinellam, Acetoſam, cum ſuis ſeminibus, cum ſuis plantaginem, & item portulacam cum ſuis. Purgationem vero facerem cum maceratione Rabarbari & ſenæ cum ſuis foliculis, cum triphera perſica p.℥. 1. Michleta. p.ʒ.2.s. darem q; ex iure tamarindorū,

B Mirob. citrinorum, & indorum, coriandrorum torrefactorum, zedoariæ, Nucis moſcatæ, Naſturtij, & eiuſmodi rerum. Sint ne modo ſupponendæ purgationi potiones Guaiaci an non, ego eas facile non permitterem, etiam ſi alios viderim per eas conualuiſſe, forſan illi lue venerea infecti erant, ſit uero forſan is ſub ea ſuſpicione, profecto nō facile permitterem, & alia omnia prius tentarem. Ac cum dare cogerer Guaiacum ſemper p.℥. 4. cum Mirobalanis citrinis p.ʒ.6. componerem. Sed credo quod alijs remedijs facilius, ac tutius conualeſceret. Si vero ſuſpicio illa augeatur, & per ea remedia profluuium moderetur ego ad Guaiacum facile deuenirem, paratum, vt dixi, & cicoreum in fine coctionis filo ſuſpenſum adderem potius, quam ſandala.

Is purgatione in ſuprascriptum modum accepta, fumo-

C que in ſedem excitato numquam amplius ſanguinem eiecit. Guaiacum, itaque datum eſt, cum Myrobolanis, Sandalis, & Cicoreæ radicibus. Poſtremis vero diebus Myrobolani, & Sandali reiecti ſunt, minus ſanguis extitit.

Quia vero Scotomia quadam cum diſtẽrione arteriarum temporum, & dolore capitis tentari ſolebat, cum tenſionis ſenſu Hypochondriorum, & ad iugulum, ac ceruicem pertinente. Sub vſu tamen Guaiaci id Symptoma primum crebrius, leuiuſque, deinde poſt longam intermiſſionem graue fuit, vt cōſueuerat, ſtomachum tamen non amplexum eſt.

De tumore recentis partus ad ſpinam extante, & nato vna cum eo, pro filiola Excel-

D *lentiſſimi Domini Americi.*

CONSVLTATIO IX.

INfantula vix decem iam dies nata, habet tumorem ad imam lumborum ſpinam, quem ab vtero geſtauit, qui valde creſcit, adeo vt his x. diebus duplo maior ſit factus; à principio gerebat foramen ſumma ſui facie, id nunc carnoſo quodam corpore oppletum, obſcratumque eſt, ex co foramine exibat ſanguis impurus, & vt aiunt mulieres, cum ſanie. Ipſe tumor rubens non eſt, minimeq; renſus, aut durus, nam cedit comprimenti, ſine dolore etiam eſt, vt ex quiete infantulæ poteſt intelligi, rotundus eſt, preſſus ſtatim in ſuam formam reuertitur. Cutis à radice eius vſ-

E que ad quendam locum colorem ſuum, ſuumque naturalem habitum tenet, inde ad ſummum vſque ſic eſt mutata, ut cornu perlucidum videatur, & oculi acies per eā tranſeat, per quam craſſæ quædam lineæ nigræ, tumque venæ latiores tranſuerſum percurrunt, in facie nimirum ſuperiore, in qua media extat caro illa, quæ demū ſupercreuerit. Quod in eo continetur certe tenue, & diffluens eſt, quaſi ſanies aquoſa ſit, aut flatus, id quidem cutis corpus non ingreditur, nam illa tumeret ſe ipſa, & premente digito materia illa exiliret, preſſionem ſubterfugiens in latera, neque ita cito rediret, quoniam inuiſibiles cutis meatus non iam facile ei regreſſum darent ad foueam replēdam, quæ fouea interea maneret, donec humor permanans per meatus, multoque ſpatio temporis vſus in eundem locum

relabe-

A relaberetur. Fouea impreſſionis non permanet, quin recedentem digitum cutis compreſſa ſequatur, ac quaſi repellat. Sic liber humor eſt, ſuo nutu ad cutem permiſſam attollendam recurrit; Intra cutim ergo eſt, non in eius corpore. Flatuſque certè id indicium eſt, ſine humore tamen eſſe non videtur, cum exiret humor antequam foramen obſtiparetur. Verum poſſet ne continere ſpiritum cum ſanguine, & tanquam aneuriſma eſſet minimè verò, quoniam per illud foramen ſpiritus cũ ſanguine egreſſus fuiſſet, & tumor micaſſet ad arteriæ micationem, neque tam elatus in promiſſum globus fuiſſet, minus colorem ſeu habitum cutis mutaſſet, vidi ergo aneuriſma in ſexagenario ſub oſſe iuguli ſiniſtri maximum, quod cutem extollebat, & pulſabat ad arteriæ motum, vt neceſſe eſt, cum ipſamet arteria ſit dilatata, B neque tumor in globum tam promiſſum efferebatur, vt arteria non poteſt; ſed leniter ab imo in gibbum aſcédebat. Certè cutis ea perluciditas eius tenuitatem oſtédit, & tenuitatem, quæ non ad modum humida ſit, flatu ergo potius elata videtur, ac diſtenta. Materia autem huius flatus ſanguinis fex facile fuerit, a qua tanquam minus humida potius flatus, quam vapor effertur. Eius indicium ſunt venæ illæ negræ à venis humorem eum inferentibus venientes dilatatæ ad cutis diſtenſionem, vt ſemper fit. Exprimatur ergo etiã flatus in cauum illud vna cum ichore ſanguinis, & fece eius aliqua, dolorem non parit, quoniam id ſenſim in vtero partibus adhuc mollibus factum eſt. Moleſtiam tamen hinc allaturum videtur, quoniam ab ambiẽte cutis obdureſcet, ac magis ictus flatuum ſentiet, ac ferietur, tum materia C putredinem comprehendet, & febrem, & ſua acrimonia etiam ſpinæ moleſta poterit neruorum diſtenſioné afferre, ſic videmus, & quid mali ſubſit, & quid comminetur, vbi magnitudinem morbi, & celeritatem etiam intelligimus, ac mortem malum, quoniam putredo ea poteſt peſſimum genus acquirere, & caſus horrendos afferre huic teneriſſimæ ætati. Quid agendum ſit per votes per ſe admonet, nimirum, quod humor ille fluens inde eſſet reuocandus, & quantum eius ibi conſedit exhauriendum, tumorque amouẽdus. Rationem horum faciendorũ, ea, quæ continentia cum morbo ſunt, oſtẽdunt, vt ætas, locus affectus, & anni tempus, in quibus ætas maximè reſiſtit operi expetito præſertim ei parti, quæ ad auertendam materiam attinet. Certè verò tamẽ poſſet filum ſericeum circumduci, & paulatim adſtrin- D gi, donec ingreſſus in cauitatem obſtrictus ſit, & cutis ſenſum & vitam amittat, quo poſtea ignis ſine moleſtia ferrumque adhiberi queat. Si cutis minus affecta videretur, poſſet permitti integra, & traduci toto tumore tranſuerſo ignita acus, & inducto filo ſericeo foramina conſeruari, quo materia paulatim exeat, & hoc dico quoniam mulieres primam curationem penitus reformidant, imò video etiam hanc iam exhorreſcere. Certè in acu inducenda venæ eſſent vitandæ, alioquin nihil ab hoc periculi video, prohibemur etiam ab hoc authoritate.

Confugiamus ad ea quæ adhibet Galenus tumoribus pus continentibus, cum illos non vult aperiri, de quibus tenerioris corporis ratione valdè valentia quidem non diligerem, neque tamen leuia nimis, ne ſpatium malo tantum permittant, vt pericula propoſita inferantur. Sunt verò remedia omnia dicta de genere exiccantium.

Sequuta eſt longa & crebra conuulſio, ſub qua
tamen non penitus ſenſum amitteret, ſpuma
quidem ex ore in extrema conuulſio-
nis motione eijciebatur, ſic
puella prohibitis auxi-
lijs extincta
eſt.

De febre puerperæ cum ventris dolore per literas.

CONSVLTATIO X.

Ex literis tuis cognoui non vnum eſſe incommodum huius puerperæ, in quibus febris fortè nocentior alijs eſt, etiamſi ab eadem cauſa fiat, à qua ventris dolores, & capitis tumor. Neque enim potui ex verbis tuis percipere, num febris alia mala conſequatur, num verò dolor ventris ad vterum pertineat, an ad inteſtina, an ad partem aliam. Cõijcio equidem illum in vtero eſſe, nam ſubito poſt partus inſolentiorem laborem hiſce malis occupata eſt, quapropter febris vteri malum B ſequatur, quod non aliud eſſe queat, quam aut obſtructio ob copiam, & craſſitudinem mali ſanguinis contrahente ſe ſe vtero factam maiorem, qua cùm febris, tùm dolor fiat, ſic n. obſtructa materia putreſcit, & malum genus acquirit, hærente ergo malorũ cauſa in vtero, & putredinem continente, multa eſſent dignoſcenda, quæ in tuis literis ne odorari quidem potui. Nã puerperia ſolent maximas febres, & acutiſſimas afferre, ſolent ẽt contra leuiores, & pernitioſiſſimas; nunquam. n. vehementiores febres facilè ſaneſcere, quam in grauidis, & puerperis, nunquam etiam leuiores tam facilè necare vidi. Certe in grauidis, ſi partus infirmus, aut ægrotus eſt, morbum matri auget, & in perniciem compellit. Si partus firmus eſt, ſuo naturali calore, qui tunc valentiſſimi generis eſt, maximè poteſt mala matris ſuperare illis C calorem fouendo, a quo pabulum, non vim accipiet. In puerperis autem purgationibus aperta via vehementiſſimæ febres facilè calorem naturalem per copiam vitioſam occupant, vnde illæ facilè in tumores œdematoſos, quibus facies, & pedes occupentur, incidunt, eoſque maximè liueſcentes, incidunt in alui inflationes, in hydropas, mitto, quæ eueniant, ſi ſecundæ retentæ ſint, & putredines omnes inde augeantur.

In hac puerpera quid horum ſit, quidq; euenturum dubitem, ego affirmare non poſſum, cum nulla indicia deſcribantur præter vnam ſitim, & capitis illud, quo videatur circumferri, ac ſpiritus anguſtia, quæ duo poſteriora ſolent malignis febribus eſſe familiaria; Secundas exiſſe vnius tantum infantis mulieres affirmant, ſed habere etiam geminos in eadem ſecundarum copula contineri- D quod omninò verum non eſt, cũ vmbilicis diuerſis alãtur, qui in diuerſas partes tendentes, diuerſas quoque ſecundas ſortiuntur, imò ex ſe producunt, nã præter quandam pelliculam, quæ quaſi oui eſt, omnes mẽbranas oriri ab vmbilici vaſis, & hæc à corde conceptus conſpicuũ eſt; quemadmodum inſpectione ouorum animaduertitur. Spiritus etiã anguſtia ab vtero eſſe poteſt, vt experiẽtia docti ſumus, nã vel fauces ipſas adſtringit, ſi ipſe tendatur. Hic verò valde poteſt tendi, & tumere. Sed quid in re tam incerta, & ambigua faciam, ne fruſtra nũcius reuertatur? Tutũ porrò omninò fuerit, ſi in eo maneat Medicus, vti purgationes moueat, aut faciles reddat ſine calfactione, & putredini reſiſtat, nimirum, ſi vires ferũt, vena ad talũ aperta, niſi largius perfluant, atq; ijs exhibitis, quæ ſine calore menſes mouere, & vrinas cõſueuere, E quibus ẽt obſtructiones diſſoluuntur, & putredo frangitur, ex quib. factæ potiones tutioribus horis dentur tum cibi, tum febris ratione. Quemadmodum ex radice dulci, indice graminis, & aſparagorum, ex bipulis, Meliſſa, betonica, acetoſa, cicerbita, cicorea, hordeo, ſeminibus melonũ, cucurbitæ, cucumeris, & ſimilib. adiecto ẽt pentaphylo, & ſeminib. citrorũ. Vbi ſi flatus infeſtet, ẽt radices petroſelini, & cinnamomũ illis adijci poterit, atque aniſorũ. Niſi puerperij purgationib. & vtero ſuſpecti eſſent ſunt acidi, illi malignæ putredini defendendæ eſſent admodum idonei, itaq; potius prætereundi, atq; in eorum locum ea parte, qua ſiti ſolẽt occurrere, deligẽda ſunt mucilagines ex ſeminib. præſertim cytoniorũ, tum q ex violis cõficiuntur, aut ſeminib. dictis frigidis. Sit, q

B aufette

rufferre ſolent cõdita ex ſacchato illa frigidioris generis vt caules lactucæ, cucurbitæ, radiceſque bugloſſæ. Iuiubæ, niſi recentes ſint, parum faciunt, melius faciunt ceraſa ex ſacchato, vel illa arida ex aqua cocta cũ ſacchato. Malorum granatorum, & aurantiorũ ſuccus, etiamſi non ſint admodum acida, & nomen habeant dulcium, poſſunt vtilia eſſe, quoniam verè dulcia non ſunt, proprio quidem generi comparata talia rectè dicuntur, & ad commune genus ſaporum relata potius ἄποια, ſeu ſaporis expertia dicerentur, certè quidem pinguis ſaporis, & ſubdulcis melius à phyſicis dicerentur. Hæc quidem demulcere ſitis moleſtiam poſſunt, vt pruna pariter, quę, niſi recentia reperiantur, percoqui in aqua poterũt. Vbi, ſi febris non admodum acris ſit, ſi corpus ſe ſe expurgaſſe etiam ſatis intelligatur, ſaltem non ita plenum ſit, tũc ad ℈. 1. thoriaca cũ matutinis potionibus permixta, multum profutura videatur ad vterum expurgandum, & reliquias malæ putredinis elidendas, infarctuſque omnes expediendos. Verum ad ſingula tum deſcendere non poſſum, cum, quid certi ſubſit in hoc morbo, percipere non potuerim. Si plenius de eo certior factus fuero, certius etiam conſilium excogitare potero. Vale, & me, vt facis ama. Pataui xj. Cal. Maij M D LXXVIII.

De Capitis dolore.

CONSVLTATIO XI.

SI dolor capitis ſine febre eſt, & ventriculi aliqua noxa ſe aperuit, in his ego manerem. Primoque repeterem bolum caſſiæ cum ʒ. ij. ſpecierũ hieræ. Deinde potionẽ infraſcriptã ſæpe darem. ℞. Myrobalanorũ omnium ʒ. ʒ. rad. dulcis ℥. ß. Macis ʒ. ß. Paſſular. ʒ. ß. piperis longi, albi, an: ℈. 1. endiuiæ m. 1. & facta decoctioni adde Rhabarb. ℈. 4. & facta infuſione per 12. horas poſtea detur. Poſt horum aliquem vſum oxirrhodinũ erit commodum. Cibum nullum alium darem quam pultem ex pane percocto in iure pulli. Potionem autem ex aqua, cui coriandrum incoctũ eſſet, cum paulo garyophillorũ & vino malorum medicorum, medij, vt aiunt, ſaporis.

De deſtillatione copioſa ad pectus cum febre continua pro adoleſcente.

CONSVLTATIO XII.

GRacile eſt ſua natura hoc corpus, & facie coloratiori ab ineunte ætate, nigris pilis, fuſco corpore, & eminentibus partibus aſperſis ſecundum cutem, intẽperantiſſimè vixit, laboribus, & cibis, ac potionibus ſine modo, & delectu abuſus, itineribus laborioſiſſimus, & nocturno cœlo frequenter vſus, itaq; vt ipſe ait, iam ſex menſibus cecidit in hanc deſtillationem, præcordia tetigi, dextrum, quamq̃ non durum plenius tamen videtur inde aluus ſemper mollior fuit, aut citatior, quæ incocta quidem, aut cruda non eſt, neque tamen æquabilis, aut lenis, habet verò etiam aliquem humoris billioſi colorẽ. Vrinæ bonæ videntur, ſomnus, & cibi cupiditas modũ naturæ ſeruant, ſitis aliquanto excellit. Hic non ſolum pulmones, ſed iecur quoq; videntur male habere, & tuſſim, ac febrem facere, & aluum etiam in eum modũ mutare, potuiſtis cum Galeno obſeruare, quod genæ rubræ ſolent eſſe pulmone inflammationẽ habente, poſſumus etiam credere, quod à pulmonis calore rubræ ſiũt. Corpore ergo adeo tenui, & ſuo colore nec bonum, nec multum ſanguinẽ præ ſe ferente rubræ impenſius genæ mihi pulmonum calidius genus oſtendent, vnde cor quoque acriori calore interea ſeneri verisſimile ſit, & homini moroſos, & iracundos mores præſtare, vt is fuit ex ore omnium, qui eius notitiam habuere, aut conſuetudine vtebantur, horum ventriculi non ſolent bene cõcoquere, &

A longe minus, ſi frigidi forte fortuna fuerĩnt, neque enim neceſſarium puto, ventriculum in eo corpore eſſe frigidum an quo cor aut iecur calidius fuerit, neque Galenum huius ſententiæ fuiſſe agnoſco, qui concedit viſcera ſępè ſimilia eſſe, atq; ait, ſi diſſimilia fuerint, facere corpora valde valetudinaria, vt cum contingerit iecori calido ventriculus frigidus, certè contigit huic adoleſcenti non ſolũ ſua natura, ſed etiã vitio, quoniam ſub iracundijs, & malo viuendi genere, cruditates diutius factæ, ventriculũ tandem frigidum efficiunt. Huius vero cruditates viſcera calidiora nimiũ ſemper auida, etiam ipſarum attrahũt, & infarciuntur, illiſq; male habent, iecur, quod ex colore corporis, & venis magnis, ac pilis calidius deprehẽditur, ſeipſum infarciuit, pulmones recrementis inde abũdant, quæ profecto tanta ſunt, vt à capite venire per arteriam aſperam non credam, minus à capitis intemperie

B fieri tanta, in quo proprium tantum, non commune alimenti opus non poteſt tantũ recrementorum parere. Sit ergo ventriculi peccato origo prima, & quo materia in iecur, & pulmones attrahatur, à capite etiam ipſi reliqua facta veniat, atq; à toto corpore non pauca, nam rheumaticæ hæ ægritudines ſolent iudicio & Galeni ab imbecillitate facultatis corpus nutrientis venire, ea põt imbecilla facta eſſe ex multis cauſis, ex externo frigore maximè nocturno, cui ſe obiecerit, ex motionibus à cibo laborioſis cibum extenuantibus, & in oẽs venas ſuccum crudiorem fundentibus, à qua cruditate vis ea nutrix oĩa poteſt non affici, & tandem eneruari, præſertim frigoris ſuccedẽtibus cuiq; calfactiori, ſic in caput quoq; ijſdem motionibus, & iecoris, & cordis calore ſucci extenuati,

C atq; elati facile ingrediuntur, et ſi illud non attrahat vllo ſuo calore, quo verò calore magis attrahat. Calidũ porro eſſe caput hoc varia adoleſcentis ſtudia, & promptitudo in omnem motum, & cogitationem oſtendit; Omnem verò huiuſmodi motionem auget febris ſuo calore, quo fumi celerrimè in vapores attolluntur, & caput replent. Salſum quidquàm in pituita non ſentitur, quoniam non eſt tantum caloris in cerebro, & quæ in viſceribus cõſiſtit, ſtatim cum bile per aluũ demittitur, bilis enim ſub quaque febri multum fit, quoniam ſanguis concalfactus bileſcit, emittitur & per vrinas cum eadem bile, atq; ita cũ feces alui, tum vrina colore bilioſo affectæ ſunt. Febrem humor putreſcens facit, facile vero collectus tum in pulmonibus, tum in ambitu corporis putreſcit, cũ ſibi viam perflationis impediat, præſertim verò in ambitu, cũ ca-

D lores, & frigora viciſſim monent. Hactenus morbus, & cauſæ omnes tum internæ, tum externæ viſæ ſunt. Quẽ magnum eſſe non dubito, cum ſui, tum partium affectarum ratione, & quod maximè vitalis facultas, vt nutrix infeſtetur. Lõgum futurum etiã videmus, quod materia eiuſmodi tardæ motionis ſit. De more morbi hic nõ ero ſolicitus, futurũ exitum minimè bonum expecto, quoniã rheumatici morbi ſemper ſunt difficiles, & huiuſmodi morbus in hoc corporis genere mihi videtur admodum periculoſus, nam vix vnquam à pulmonibus calefactis poteſt rheuma amoueri, ob eam quæ in pulmonibus laxa natura eſt, & aperta maximè ſordi, à quo accipiant recrementa, vt in ipſum à toto corpore ſuo motu, & calore attrahuntur, Partes morbi, & illius cauſæ, ac, quæ continentia cum eo ſunt, etiam à cœlo ipſo vobis cura-

E tionis partes, & modum oſtendunt. Ventriculum eſſe exonerandum, & in dies purum ſeruandum, ſuoque calori reſtituendum: venæ omnes, & vna iecur ac totum corpus ſimiliter curanda, pulmonibus, item repurgatis cum toto refrigerium addendum.

Caput etiam exſiccandum, de febre non dico, quoniam cauſis his tollendis ipſa amouebitur, reſpiciendũ tantum eſt, ne calidioribus cum corpore agamus. Sicut obſtructiones quoque ad materiæ detractionem tolluntur, reſpiciendæ tantum curando, ne materia ad illas attracta ſub purgationibus magis ipſas augeat, præſertim, quæ iecur obſeſſum tenent.

Medica inſtrumẽta etiam, primo venæſectio magno morbo debita, cui à ſanguine ſemper timendum eſt incrementum,

Digitized by Google

eremeotum, ipſa eſt uiribus non prohibentibus daoda, præſertim quod per eam craſſior materia melius tutius, ac eitius euocatur, quæ matena longitudine febris hic maximam ſui partem habet in ſanguine torrefacto, dáda etiam ſectio venæ eſt quoniã ab obſtructis partibus, neſcio qua vi maiore materiam retrabit, oeque tamen tam citò, & ſtatim facienda, quin primum è ventriculo materia detracta ſit, & potu aliquo etiam sãguis fluidus redditus ſine calfactione, poſtea deinde potiones valeorius extenuántes tutius exhibebuntur, incidentesq;, atque abſtergẽtes omni potiooe, & eſca io eum fioem delecta, vt generis ſubtilis, & modo medioctis, ae ſine vino, oon tam, quod ſalefaciat, q̃ quod materias moueat in partes magis obſtrueodas, habenda autem viſcerum ratio poſtulat, vt eorum ſemper confirmatio reſpecteruc io potionibus parantibus compooeodis, vt etiam exhalationes in caput prohibeantur. Habeant ergo roſaceũ ſytupum cum oxymelite, amaror enim roſarum habet abſterſionem, habeant incidentia alia, & abſtergẽtia, ac confirmaotia, vt aſpleoium, fumus terræ, pimpinella, quæ incidens, & ſiſtẽs, nimium fluida ad tenendũ idem propoſitum maximè profutura eſt, ſcilla etiam oon erit prætereuoda. Parandam materiam idenodem, & detrabendam pedeteotim arbitror, ratione iam dicta obſtructionum, quæ io iecore ſunt; illæ enim & prius amouendæ ſunt, & vim multam noo patiuntur. Ijs maximè faciat rhabarbarum, & iecori robur præſtet. Agaricum tamen etiam materia ei mouendæ, & viſceribus expediendis aptum cum rhabarbaro erit compooendum, vt ad abſtergendum ventriculum mel roſaceum ſolutiuũ. Diacatholicon adiecto rhabarbari maiori modo aptiſſimum erit parte trochiſcorum agarici iniuncta. His primis detractionibus aliquoties repetitis, accedendum erit ad valentiora in vites, cœlumque prohibeant, vt pilulæ aggregatiuæ addito agarico, vel parte pilularum cochiarum potionibus præparantibus valentioribus interpoſitis, vt cum ſyrupo de radice dulci, & oxymelle, cum hyſſopo, betonica, floribus roriſmarini, & ſupraſcriptis, meliſſa, borragine, bugloſſo cooiunctis. Ac ni febris repugnet dandi etiam erunt ſyrupi compoſiti, vt de betooica, de ſtoechade, de fumo terræ, de epithymo, ſed ille de cicorea mioli cum rhabarbaro maximè iecur ſpectaret, eſſetque cum oxymelite adiuuandus. Purgatis vẽtribus, venæ quoque ad ambitum corporis pertinentes purgandæ eſſent pooonibus ijs, quæ ſudores moueot, & in ſudorem exeũtes medica vt ſolidas corporis partes purgãt, atque in ſuum priſtinum ſtatũ reuocant, in quibus multa genera ſunt radicum, & chinæ maximè, & ſalſæparillæ, lignum guaiacum nimis calfacere, & exſiccare multis videtur, alioquin maximè iocidit, atque abſtergit, & viſcera confirmat. Mythridatum in vſu eſt, ad ſudores promouendos idooeum, & magis quam theriaca, quod poſt corporis perfectam purgationẽ non eſſet prætereũdum: Corpori tandem toti temperando, nutritione, & à febris noxa, ſqualloreque vindicando, ptiſaoa & lac eſſent danda: alimento enim maximè ſqualor auferẽdus eſt. Sputum ipſum etiam, propriam requirit animaduerſionem, addiuuandum enim eſt ijs, quæ materiã in pulmonibus collectam abſtergant, incidantque, quoniam ea tum craſſa, tum glutinoſa eſt, calorem maximè ferẽs, viæ quoque lubricæ faciendæ, eam verò materiam, qua on laryngis irritando præſto eſt, dum à capite delabitur, mordaxque eſt, ijs delenienda, & irretienda eſt, quæ glutine aliquo eam inhibere poſſunt, ne in os laryngis liquidior incurrat. Ea enim ſæpe eſt, quæ inanem tuſſim mouet, niſi alia in pulmonibus ſubſtans per eam tuſsim moueatur. Ex amylo ergo, & ſaccharo, & oleo amygdalarum dulcium fit, id quod detentum in ore liqueſcens faciat ea omnia; eſt ſaccharum candidũ, ſunt penidia, nec admodum recentia, nec admodum antiqua facta, eſt diatragacantha frigida dicta ſine bolo, quæ etiam, ſi qua inflammatio moueretur, apprimè opportuna eſt, eſt dulcis radix, ſunt nuclei pinei, & eorum lac, eſt ſyrupus violaceus, iuuabimus de Tuſſilagine, ſunt mille aliæ res,

A vt quæ pulmones purgant, quas tanquam notas prætetibo. Timebitis rheuma à capite, multa erunt excogitanda, vt ignis, & cauteria, vt pulueres, cerataque, ſeu emplaſtra, vt lotiones ex amaraco, betonica, ſtoechade, foliculis Seoe cupreſſu, roſis, vt gummi iuniperi, nux moſchata, itis, carabe, pix, einis, cotonis exuſti. Fumus carabis in oares acceptus maximè opinionis eſt, Errhina etiam attracta per fiſtulam ex ebore expolita ſuo capitulo bene rotundato, quod iniicieodum in nares eſt, quæ liquida ſi fiaot, magis penetrant, & nõ taora moleſtia adhæreſcunt, quanta puberes. Palatum noo tum facile irritatem, ne ad fauces irritaotem humorem mouerem. Ventriculo quoq; externus ſua danda, vti calori ſuo reſtituatur, quemadmodum oleum de nardo per lanam purpuream ex eo calfactam, expreſſamque adhibito, vel ſolo, B vel cum oleo abſinthino, aut certè maſtichino, cum nimium exſiccare timeremus, eſt oleum nucis moſchatæ, eſt illud, quod oomine balſami ex Iodijs affertur, quod eſt lachryma odora. Hæc etiam aluo vtilia eſſent, ſi nimis flueret, maximè ſi cum maſtichioo, & oleo de cytonijs componerentur. Quo caſu etiam iecori auxiliari oporteret illiniẽdo præcordia contra ipſum cum ſandalino vnguento, & oleo abſinthino. Sed pro oeceſſitatibus, quæ variæ in longo morbo poſſunt iocidere ſuis temporibus erit conſilium capiendum. Dixi.

De muliere cachectica febriente.

CONSVLTATIO XIII.

C MAlum corporis habitum videmus, is è malo alimento eſt. Verum malitia alimenti duplici modo dicitur, Vno, cũ mali humores ſunt, & homines cacochymos faciuot. Altero, cum crudi humores in bonas caroes tranſmutari oon poſſunt, mutantur tamẽ in carnem rudem, & imperfectam. Hi autem propriè mali humores non vocantur, quanquàm malam caroẽ faciunt, & alimentum malum ooo à malitia humorũ, ſed a malitia carnis nuncupatur. Crudi namqoe humores in his, qui booi ſucci ſunt, numerantur, & ſub dulcis, aut inſipidi geoeris ſuot, ſic cum ſanguine permixti, ſub ſpecie ſanguinis attrahuntur à partibus, quibus ſuo glutioe etiam facile tanquam alimentum adhæreſcunt, reſiſtentes tamen mutationi, in malum habitum carnis cõuertuntur, qui ſi etiam, atque etiam abuodent, tandem ha-D bitum io leucophlegmatiam, ſeu aoaſarcam deducuot, & tandem inaſcitim illam, quę albam aquam habet, & viſcera molliora, & tumentia, albaq;. Sicuti cacochymia ſuccis amaris, & à corpore repudiatis cõſtat, & corpus tenue reddit, atque ſi in hydropem illud deducit, in eam deducit, quæ aquam luteam, & fuluã habet, viſceraq; duriora, & ſqualida, inteſtinorumq; mẽbranas luteas, vel ſi craſsiorem ſanguinem, & exuſtum aridioreũe habuerit in tympanitim, quæ flatu coofiſtit. Crudi ergo hi humores ſunt, & hydropes illas minantur, qui non exuſti, non tenues, non ſalſi, aut amari, ſed ſapore dicto ſubpinqui ſunt, & boni ſucci dici ſolẽt, ſic ſub ſpecie ſua tanquam ſanguiois naturam decipiuot, &, cum duo cruditatis genera ab Ariſtotele proferantur, alterũ coctionem fugiens, & in exuſtionẽ delabens, alterum coctio-E oem tantũ non attingens, & intra fines frigoris manens hoc poſterioris generis eſt. Itaq; coctio humoribus procuranda eſt, & carnibus bona nutritio ſublato prius eo, quod nutritionem bonam, & coctionem impedit, quod continetur crudis ſuccis iam corpus, & carnes cõplentibus. Quæ curatio paulatim facienda eſt, nam morbi, qui paulatim ſubcreſcuot, paulatim ſubcidendi ſunt, ſiquidem altius inhæreſcunt, & partes potiores curationis in ratione victus ſtatuendæ ſunt, quæ maximè poteſt in his morbis, qui longo ſpatio vires ſuas aſſequantur. Nã de febricula curanda oon dicam, cum ea propria natura metum non faciat, & materia ſubmouenda abitura ſit, à qua ſeſe obſtruente, & putreſcente mouetur, & lenta, quoniam materia frigidior eſt.

Demendæ autem huius materiæ ratio valdè lenis eſſe debet, ob eam, quam dixi cauſam, & quoniam ea in venis omnibus eſt, maximè ijs deduci debet, quę vrinas mouent, nam ab illis amplioribus ad venas iecoris anguſtiores adducta, ibi infigi, & viſcus illud infarcire poſſet. Certè quidem primum a ventriculo, & venis illius detrahenda, poſtea inferior incidenda, extenuandaque & vna per vrinas paulatim mouenda, vt paratã eſſe contigerit, ſed medicamentis omnibus coniungẽda ea, quæ viſceribus amica ſunt, quæ ea confirmare poſſunt, præſertim quãdo purgantibus vtimur, quæ inimica viſceribus ſunt, itaque omnia rhabarbarum habeant; ergo mel roſaceum ſolutiuum cum electuar. Indo maiori prius, deinde apparatu aliquo facto eadem cum rhabarbaro, agaricoque & diacatbolicone, atque ſenæ parte. Oportunæ quoque erunt pilulæ de tribus cũ rhabarbaro, de hiera cum agarico, quæ ob magnam aloes copiam mirifice exſiccant rhabarbaro adiecto. Habeant ẽt ſecũ aliquid ſucci iridis, quo maximè viſcera expurgantur, habeant cinnamomum, ſquinanthum. Parantes autem potiones, & vrinam mouentes cõmodæ erunt ex capparis radice, eupatorio græcorum, aſaro, aniſo, fœniculo, eupatorio Meſues maximè abſinthio, cetrach, capillis veneris, adijci oxymel ijs debet, atque etiam ſquilliticum. Syrupus de cicorea Nicoli cũ rhabarbaro ex ſyrupo acetoſo, vel oxymelle. Oportuni erunt trochiſci de rhabarbaro Meſuei, vel potius Raſis, trochiſci de eupatorio, dialacca, diacurcuma, electuarium etiam noſtris dictum de vino nempè ciphoides, quibus ad depellendos per vrinas humores adiungi poterũt raphani aquæ per elombicum expreſſæ; aquã ononidis, decoctum ex corticibus cæparũ. Sed ſuccus iridis cum rhabarbaro ſæpè vrinam mirabiliter eiecit. Exterius ventriculo lana illa a Galeno propoſita purpurea, calfacta in feruenti oleo nardino, expreſſaque multum profuit pleriſque, cui cõiungi poterit etiam abſinthinum, ſi venter intumeſceret. Emplaſtrum, ſeu cataplaſma ex baccis lauri mihi optimè feciſſe viſum eſt.

Verum ratio victus eſt potior in diuturno morbo, & eo, qui materiam alimenti crudam habet. Non debet verò victus tum tenuis eſſe, quam extenuans ſuo genere, non tenuis ratione, qua ali corpus debet extenuans verò ratione, qua tenue alimentum poſtulat, ſic auiculæ potius, quam aues grauiores, & hoc veluti gallinacei generis potius, quam quadrupeda, & in ijs hœdana potius, quam vitulina, paratæ vero cum radicibus petroſelini, helenij, ſmyrnio, lupulis, cinnamomo, pipere, fœniculo, aniſo, & eiuſmodi alijs. Cyminum aliquibus ori gratum eſt, aliquibus etiam radix lepidij pauli, ſeu raphanitidis, ptiſana eſſet oportuna, non tamen ſine ijs, quoniam forſan in ventriculo aceſceret. Vitanda verò in ſumma, quæcunque craſſa ſunt, lentaque, & veterum omnium animantium carnes, tum grauiorũ, Veruecis verò etiam magis, quam vitali, quoniam, cum humidi, & frigidi generis ſit, caſtratio autem ad fœmineã naturam deducat, in corpore quod calore non valeat penitus ſuſpecta eſt: Vbi corpora calida, & ſicca ſunt, vbi cœlum eiuſmodi, vt in Hiſpanijs, ibi magis conuenit. Vitanda ſunt legumina ſolo iure accepto, præcipuè cicerum, arietinorum, maximè ſi ſatureia, aut thymus, aut helenij, radix incocta fuerint, vel etiam cepæ, porrum, allia. De herbaceis idem dicerem, nam iura multorum olerum vtilia eſſe poſſunt, cum olera omnino mali ſucci ſint, nam quamquam ea, quæ mali ſucci ſunt, huic generi, vt nuper dicebam, aduerſantur, quoniam tenuis materiæ ſunt, & craſſum hoc noſtrum genus poſſunt in melius reuocare, ego tamen nollem materiam mali ſucci cum materia craſſa, & obſtruente cõiungere timens malum inſuperabile, quoniam vna putredinem obſtructiona moueret, altera illam in peſſimum genus conuerteret, iura ergo tantum concederẽ, vt ex braſſica, atque beta. Paſtas omnes prohiberem, & oua durius cocta, ac caſeum, & lac etiam, & fructus omnes præter amygdalas, & phyſtica. De potione, ſi A caput infirmius non eſt, vinum eligérem optimi, & tenuis generis, ac potius imbecillum, quam potens, viderem etiam ne ventriculo cruditatem habẽti id darem; ne eum in omne corpus citius, quam oportet, diuideret, ea vero leuata ad nouum cruditatem vitãdam concederem, ſed hæc iam prudentiæ Medici cui cura cõmiſſa eſt, permittenda ſunt.

Pro muliere cui partus inſtaret.

CONSVLTATIO XIIII.

DVm cœnaret cæpit ventre dolere, & aquã emittere, quæ partim vrina fuit, partim ex vtero, ita mulier tota nocte operam dedit vt pareret, & fatigata eſt, B mane ſequenti aliquid ſanguinis profluxit, ita mulieres adoleſcentem ipſam, & imperitam vrgere modis omnibus, vti contenderet partum expellere humeros demitteret, ſpiritum contineret, & omnibus viribus impelleret vterum. Obſtetrix confirmare ſe partus caput attigiſſe, hortari, ne ceſſaret, dicere ſe capillos agnouiſſe. Interea horror cum concuſſione puerperam incelſit cum multa pulſuum imparitate, paruitateq; & animi maxima abiectione, quo penitus demiſſo, & fracto tota die fuit ſudoribus interea continuis diſſoluta. Ventris dolores rari erant, nec vehementes, dorſi continua laſſitudo, vomitus cibi a principio, qui poſtera die reſtitit, & cæpit cibum tenere, nocte prima nunquam quieuit, altera parum. Pulſus quoque ſecunda die, cum in cubile eſſet delata, maior erat, & æquabilior, ac rarior lõge tercia C tia die nempè hodie mane tutius crebrior, maiorque, ac celerior, ſine ſudore, animo elatiore. Quid procurandũ ſit, vt ab hac moleſtia liberetur, ego ſic exiſtimo, quod obſtetrix errarit, quæ ante tempus labore eam preſſerit, & horam partus non expectarit, & omnia ſumma illa fuiſſe ſic partum anteuertendo omnia perturbant. Nã dolor ad vmbilicum vehemens non fuit, minus in infimo ventre, qui dorſo tantum etiam num incumbat, in periculumque eam adduxit, ne, antequam partus in caput ſe ſe conuerterit vterus expulſionem facere cogeretur, & partus non naturali modo eijceretur, ad quam conuerſionem in caput commodior eſt ſtatus, quã ſeſſio mulieris, & melior etiam ambulatio, meliorq; ſeſſio ea, quę recta ſit dorſo, & ſe ſe brachijs diſtentis ad humeros circumſiſtentium mulierum ſuſtentet datam. D Cum verò partus imum ventris compleuerit, & venter ſuperior conſidet, dolorq; in imo eſt, tunc humeris demiſſis conatus illuc faciat. Alia ergo obſtetrix accerſeatur peritior, quæ & ipſa ſua ſponte admoneat ſuis tẽporibus, quid agendum puerperæ ſit, & Medicorum etiã authoritate, vt è re nata illis ipſa retulerit, cum ambulandum, cum in pedes inſiſtẽdum, cum ſedendum, aut decumbendum eſt. Interea in cibo vteter maximè pullis columborum, & eorum iure cum cinnamomo: potione autem vini ſatis potentis, & albi, ſed non multa. Vbi autẽ pronum partum vterus imbecilliter expelleret, præter vnctiones exterius factas ad lumbos, ſumen, pubemq; ex oleis liliorum, chamæmeli, violarum luteatum, anethi; ad os autem vteri, oleo amygdalarum dulcium, & pinguedine gallinæ, darem in potionẽ aquam E frigidam præſertim meliſſæ, cũ ijs, quæ vim expultricẽ irritarent, vt caſſia lignea, cinnamomo, dictamno cretico; dictamno albo, ciciclamino, ariſtolochia, quæ inde nomẽ accepit, croco, baccis iuniperi, aut botũ aquis ad maiorẽ penetrationem, galbanum ẽt valet, caſtoreũ verò maximè. Rubia ex iure chamęmeli, & arthemiſię, nã non ſolum mouendũ, irritandumq; ſed vterus ẽt eſt ad expellendum, & ſe ſe contrahendum firmandus. Eſt ſuccus porri idoneus, eſt ſabina, ſunt trochiſci de myrrha, ad hoc attemperatè penitus compoſiti.

Dant tanquam certiſſimum nunc boracem dictum, quod ego ferè ſemper vitaui. Dedi ego ſæpè ſtercus accipitris album, cum cinnamomo; ferè tamen dictamnum creticum cum cinnamomo mihi ſatis prodeſſe

viſum

viſum eſt. Quidam maximè fidunt vnctioni oris vteri ex oleo balſamino, quidam expertos ſe dicũt, quod lapis ille Indicus, quo ad lapillos renum eijciendos corpori apponunt; facit etiam ad partus mouendos, vt ille alter lapis Aquilę dictus; ſed infinita eſſet materia. Videndum certè, vt mulier ſpiritus recreet, & quieſcat ſatis. Vidi ego quandam mulierẽ, quæ male à mulieribus, importuneque tractata tribus diebus per ſudorem erat languidiſſima, eam ego referendam in cubile curaui, vbi aliquantiſper dormiuit, & expergefacta ſubito partum ſe ſe ediſſe clamauit, in latus autem dextrum decumbebat. Clamor iuuat, ſternutatio, & tandem ſcalarum deſcenſus. Sed vterus eſt bene firmus faciendus.

De gallico curando, & eius caſubus in aliam cauſam non referendis.

CONSVLTATIO XV.

EXcellentiſſimi viri, ego, vt debeo, dicam ſententiã meam libere. In ipſo viro Illuſtriſſimo ſunt ijdemmet caſus, qui erãt, cum vir peritiſſimus, & magni ingenij phyſicus eum curandum ſuſcepit, propterea ego duco ipſum eodem penitus morbo teneri, eidemq; curam deberi propriam, alioquin defraudabitur, & alios cura exhibita periclitari de vita facile poterit, nõ ſatis ſint caſus morbi permanentes ad morbi permanentiã indicandã, quæſo cur putem morbum leuiſſimis remedijs hoc anno curatũ, qui à valentioribus anno ſuperiori nõ potuit ſuperari? Vbi etiam hominis morem admiror, qui ea remedia, quibus caſus morbi minimè repelli potuere, illis anteponat, à quibus ipſi caſus adeo deleti fuerant, vt nullo indicio morbus ſubeſſe poſſet ſuſpicari, quamq̃ poſtea ſuis iterũ caſibus clarus extiterit; qui inſtitutã nouam curationem multorum magnorum Medicorũ conſenſu ipſo præſente, & concorde, noluerint ſequi, & infirmiorem curandi rõnem delegerit illam vituperando, quam nouit tantum profeciſſe, hanc laudet, quæ nihil penitus effecerit, eoſdem verò caſus, quos gallicos eſſe non dubitat, & pro certo haberet ab eodem gallico reuixiſſe, quũ penitus fuiſſent deleti, quamuis nõ intermiſerint ſub ſua curatione, iam nolit in gallicum referre, ſed in longè diuerſum morbum, quem etiã non verecundatur in priorẽ curationem referre remotiſſimam rem, & ab alijs Medicis tanto cũ fructu præſtitam; quid non põt ipſa, ſi nõ lucri, aut gloriæ cupiditas, certè auiditas extollendi magnitudinem ſuorum meritorum apud potentem virum, quis nõ ſuſpicetur, ipſum noluiſſe curationem ſecum inſtitutam à multis ſequi, eo quod, ne ſuam laudem eum alijs communicaret, voluit etiam illos priuare debito laudis teſtimonio? Et profectò ego non poſſum non ei reſiſtere, à quo vita huius noſtri Illuſtriſsimi Domini tam ſit periclitatura. Cum accepiſſet Guaiaci potiones, quibus denis vncijs guaiaci denæ aquæ libræ darentur; & caſus omnes ſublati eſſent, paulo poſt tamen ijdem, & peiores caſus reuertiſſent, decretum fuit ſine vlla controuerſia, vt iterum potiones guaiaci exhiberentur quæ in denas aquæ libras acciperent guaiaci ſingulam libram cum dimidia, quod conſultiſſimè fuit factum, id enim quod ferè morbum ſuſtulit, ſi modo valentiori repetatur, certè poſſe morbum penitus auferre credendum eſt. At profectis Medicis, & vix e limine digreſſis, is, & ęgrotum alloqui, & hortari ne conſilio eorum vteretur perterrefaciete, ſi tam valẽs remedium acciperet de vita periclitaturum, & continuo iubere potiones parandas, quæ in denas aquæ libras ternas tantum vncias ligni acciperent, eſſet autem aqua ſtillaticia maluarum, quaſi craſſefaciẽdum eſſet, adderentur, paſſulæ, ficus, hordeum, cicerbita, cicoreum, thus, & ſexcenta alia impedimenta inter ſe pugnantium rerum, prohibere tandem ne moueret ſudorem vllo pacto, quem facillimum ſemper habuiſſet, ſcilicet ab aliorum itinere penitus decliuandum eſſe ſi-

A gnificans. At repetita tamen hæ molles curationes perfectum opus poſſunt aſſequi. Ego verò nunquam iter tutum ac certum aſpernarer, vt eius loco inuſitatũ, & nouum longiusq; multò facerem, quo verò arbitrer me nõ poſſe ad locum quæſitum peruenire, præſertim, quod interiectis ſpatijs gallicus eaſdem vires recipit, quas per curationem amiſerit, & eas, & longè peiores, vt experimento notũ eſt. Seminarium illud per leues operas nõ diſcutitur, nõ conſumitur, ſed in partes omnes funditur, in illas imprimitur, & vis morbi dilatatur, in caput vero impulſa peſſimos caſus parit, in cito validioribus operis cõſumatur, eliditurvè, aut ergo eleuandus penitus morbus eſt, aut non fundendus, ſolum ergo materia purgationibus, per vomitum, aut aluum ſubmouenda. Dubitatis vos forſan ne eadem ſymptomata, ijdemque caſus ſint,
B quamq̃ peiores nunc, quam ab initio cœperint? Videte puſtulas in capite, & in fronte præſertim, videte maculã tẽporis ſiniſtri maximam, illa omnia etiam ab initio extitere, cum capitis grauitate, & ſenſuum torpore, & ſecũdo, ac tertio anno puſtulæ illæ admodũ auctæ, quæ à Medico ipſo eodem tanq̃ familiaria gallici indicia iã obſeruatæ, & magnifactæ ſunt, vt oẽm curationem in eas ſolas conuerterit, ne manentibus ijs nõ conualuiſſe homo à gallico exiſtimaretur, ſic neſcio quibus adhibitis illas ſupra modum multas compreſſit, audio quidem aquam ex folijs quercus etiam ingeſſiſſe, quarum compreſſionẽ capitis dolor ſucceſſit acerrimus, adeò, vt hominem de mente deturbaret, tanquã materia earum detenta mẽbranis infeſtiſsima intus remaneret. In quem dolorẽ curatio itidem conuerſa fuit, cum vix cum vita poſſet tol-
C lerari, eique multa extrinſecus obducta ſunt, quæ ipſum cum ſua materia depellerẽt, inter quæ fuit pileum ex folijs hæderæ, cuius verò doloris remiſsioni, aut ſublationi cito factæ paulò poſt cõuulſiones muſculorum faciei, & totius corporis ſuperuenere nimirũ epileptico modo admodũ vehementes, dicunt enim, q̃d illis remedijs dolor ſubito penitus ſummotus eſt, & epilepſia paulò poſt cõſequuta, ſub quo per os non ſolũ multa pituitę copia, quę certè incredibilis eſt, ſed aliquid ẽt vitioſi humoris, qui à ſitu gallico ſolet proficiſci. Itaq; videmus manere morbũ eundem, & caſus ẽt, quamuis vi illius curationis variatos, eandemq; materiã retinere, epilepſiamq; hãc ſe ipſam nõ eſſe, ſed ad alium morbũ ſequi, nempe gallicũ, quare purgato corpore ab humoribus illã diu abfuiſſe, rurſus aũt humoribus refectis rediſſe, nam quamq̃ ca-
D put eo ſpatio, quo caruit eo labore, ſe ſe receperit, & ſuas vires collegerit, fomes tñ gallicus ſubſtãs potuit cauſam ad ſuum cumulum augere, nihil enim exterius occaſionis præſtitum eſt huius congeſtionis materiæ, lues ſiquidem ipſa eſt tanquã vitium rabici, quod diu poteſt latere, nec niſi materia congeſta palam apparet, diutiusque poteſt occulta eſſe quàm intemperies, qua epileptici homines fiunt denominati, vel à morbo non præſente, ſed qui expectatur vel à morbi reuerſuri cauſa, qua procliues in eum ſunt. Cuius cauſæ curatio poſſet dici præſeruatio à morbo, vt ergo in epilepticis eſt intemperies materiam colligens, quemadmodum etiam in podagricis, ita in hoc eſt lues gallica capite nihil præferente neceſſario niſi imbecillitatem, vt in podagricis pedes faciunt. Gallicum quidem vitium potuit plus pituitæ congeſsione ab
E alimẽtis frigidis, quæ Medicus ægro totos tres annos dedit, nam lactucarum maximam copiam eadẽ, ſingulaq; menſa dabat, varijs modis conditam, & in acetarijs, & ex iure, & ex ſaccharo, atque alijs modis. Id verò fecit ea proferendo, quod iecur à guaiaci potionibus fuiſſet aſſatum, cuius aſſationis nullum extaret indicium, cuius aſſationis idoneam cauſam guaiacum non habeat, maximè in corpore tã humido, & carnoſo in quo genere corporum Gal. renes nihilo plus iuſto exſiccari cõfidit, ab aniſo amygdalis amaris, & abſinthio, quorũ calor, et ariditas guaiaci calorẽ ſuperet. Eſto verè fuerit corpus, calidius, & ſiccius effectu à guaiaco quibuſdam diebus dato, cur tũ longo triũ annorũ vſu frigidiorũ, & humidorũ non eſt reſtitutum? Si Galenus hecticam febrem tam

cito ſuperat, imò etiam maraſmũ nutritione facili reddita? Verum hoc corpus, quamque ſub media curationis tenuius aliquanto eſſet factum, non tamen fuit vnquã ſine iuſta carne, & quàm citiſſimè ſe ſe refecit. Gallico ergo ſublato cum remedia propria danda ſunt, tũ Guaiaci vſus non prohibendus. Atque hæc rationem naturis rerum ſequentibus nobis tenenda ſunt; tenenda etiam multo maximè, ſequentibus experimentum. Nam multos gallico affectos in epilepticos caſus deueniſſe ſcimus, & ſunt Illuſtriſsimi viri ſatis publicè in Italia, & alijs regionibus noti vt Ak. Poſtquam etiam in craneo gummata extitere, nam forſan antequam exeat materia facilius eo caſu poſſunt apprehendi. Vidi enim ego in cerebro cadaueris gummata à gallico facta quæ in viridẽ colorem ex albo vergebant. Scio ego nunc Anchonæ eſſe iuuenem, qui ſub gallico morbo eſt, eo malo caſu tentatum, de quo his diebus conſului, cuius medicus eſt, Excellentiſs. D. Federicus Rochenſis ab ipſo quæſo ſciſcitemini; Primum is naturalium, ſeu genitalium morbis varijs, & doloribus artuum, ac capitis laborauit, deinde ruboribus quibuſdam aurium cum dolore, tandem in epilepticum malum incidit modis omnibus huic ſimile, maximè quod à caſu ad ſe reuocatus, releuatusque non poteſt niſi longum poſt ſpatium etiam dierum pro ſano agere, vt pro ſanis agere continuo ſolent communiter epileptici, ſed qđ noſtro euenit, diu ſtupidus manet, & immemor, inſanit imaginibus falſis, & viſis alienis promotus, quamquàm non continenter, ſed ex interuallis, atque breuiſſimo ſpatio identidem, donec tandem ad ſe redeat ſenſusque recipiat, apud ſe enim eſt ipſe antequam caſus adueniat, isque bis in menſe reuertitur. Linguæ quoq; cum ſenſibus id euenit, nam ante caſum videtur incolumis, poſt eum voces fingere non poteſt, & craſſa admodum, & impedita penitus lingua eſt, & longior ſpatio ita manet, quàm reliqua, nam liberatur quidem paulatim vt ſenſus. Sed ſerius longe. Accuſant illi vnctiones ex hydrargyrio factas. Verum noſter æger, quod ſciam vnctus non fuit, in eundem tamen penitus modum conflictatur. Gallico itaque remedia vulgaria, & propria, vſuque omnis antiquitatis in Orbe probatiſſima tribuatis, neque patiamini Illuſtriſſimum virũ ſua curatione priuari, quod pace medici ſui dictum velim. Ita namque ſentire à rebus ipſis coactus ſum.

De epileptico caſu ex gallico pro Bergomate,

CONSVLTATIO XVI.

AB inunctione ex hydrargyro totos duos annos viſus eſt bene habuiſſe, quod ab accepto negligẽtius Guaiaco non fecerat; poſtea in dolorem capitis recidit, & poſtea in epilepticum caſum. Mirabile certè eſt, duos annos integros à moleſtijs vacuum vixiſſe, & nulla noua cauſa data in moleſtias maiores reuertiſſe. Mirabilius multo eſt, 12. annos alium penitus ſanum ſe exiſtimaſſe, & à gallico liberatum, exinde tamen in peſſimos caſus fuiſſe reuolutum, nulla occaſione præſtita. Huiuſmodi ego multos audiui. Quare ſic tanquam vera poſita nos non poſſumus aliter rationem excogitare, niſi quod lues hæc vetuſtatem aliquam conſequuta, & humoribus atq; alimento per curationes priuata, quaſi rabies delitescat nacta maximè aliquem fomitem eius generis, quod frigidius, & aridius ſit. Caſu autem aliquo naſcentium humorum in corpore ſibi conuenientium ab illis nutriri, vnde amplificata moleſtius ſpatiat. Si velimus ergo ſic excogitare, dicemus, quod in hoc iuuene duos totos annos ſic latuerit præſertim iuuene venereas conſuetudines fugiente tandem accepto forte apto ſibi adimẽto ex commota, & congeſta materia per venereas iucunditates aucta in caput fumos ſuſtulerit, quos cum primum membranæ exciperent, dolor moueretur, tandem cerebro fumos in ſe retinẽre, & ad principium neruorum protrudente, membranis non amplius recipien-

A tibus caſus hos euenire, & mirum eſt, non prius vertiginem eos fumos attuliſſe, ſed fortè in ſinus cerebri nũ potuerunt penetrare, nunc principium neruorum vellicãt, non tam communi fumorum natura, quam viroſo quodam gallici genere, quo inimiciſſimo natura neruoſa irritata ad expulſionem incitatur, & id genus cõuulſionis facit, quæ fieri, non facta conſiſtere dicenda eſt, motionibus enim multis cõpoſita eſt, vt ferè in epilepticis caſibus euenit; quamquàm non omnibus, aliquos enim vidi diſtentos manentes tamdiu quãdiu ſub caſu eſſent, alioquin plerique ſub incitatiſsima motione ſunt, & motionibus vehementiſſimis caput terra affligunt, & frãgunt, maximè nares vt Pragæ in plateis cernitur ſæpè. Vbi mirum eſt, quàm multos viderim curatos etiam iam ſeneſcentes. At in hoc corpore tum eſt multis compoſita diſtinctionibus diſtentio, tum non ſemper caſum epilepticum complet, quoniam interdum non omnes artus diſtendit, minus ipſos ſenſus occupat, vt propterea neque abſolutam naturam epilepſiæ habere certum ſit, quæ in cerebro completur, & alium morbum ſequi, nec illum quidem proximè, ſed alijs intercidentibus caſibus inconſtantibus, vnde eam quoque inconſtanter ſequi cogatur; de quorum inconſtantia cum integram cauſam in cerebro ſortitur, tunc epilepſiæ ſpeciem conſequitur, totumque corpus diſtendit, & ſenſus opprimit, & tunc tamen nequaquam primarius morbus eſt, cum ad alterum ſequatur. Cur modo diſtentio manens non ſit, quoniam non replentur nerui, ſed tantummodo aut malo ſpiritu identidem implentur, qui facile diſſoluitur per motum à ſe factum, aut malo genere fumorum nerui laceſſuntur,
C cur nõ totius corporis partes diſtendãtur, cauſa eſt, quoniam non caput neruorum, ſed rami tantum aliqui concitantur, qua ratione fit, vt, cum caput tentatur, omnes æquè nerui tracti, non magis antrorſum quã retrorſum, aut ad latera artus trahant, ſed potius in rectum ſic partus rigent, & contra, cum rami tantum irritantur, tunc & diuerſæ aliquæ partes, & in aliquod latus flectuntur. Cerebrum modo ſæpè completum pituita in ſuis ſinubus in cauſa eſt ipſius diſtentionis neruorum omnium dum contrahit ſe ad onus tantum eijciendum, id tamen non tam crebro fit, quam opinantur multi, minus verò fieri tunc videtur, cum integris ſenſibus omnibus ſubitò homines concidunt, neque enim ſubito compleri ſinus illi poſſunt, minus ea craſſa materia in eos poteſt repentè delabi, minimè verò ſinus, antequam penitus obſtipentur ſuo ſpiritu non priuantur, vt enim illa accedit, ſpiritui
D locus occupatur. Solent etiam ſæpè flatus excitari in muſculis, ſic artus mouere in eam partem, in quam illi muſculi ſolent, ſed ea diſtenſio, ſeu flexio per alicuius muſculi diſtenſionem facta, neq; vehemens, aut valida eſt, neque diſtentio, aut cõuulſio appellanda, ſed potius ſaltus, palpitationisque effectus, ſequitur enim partis eius ſaltum palpitatio, neutique ille motus quam in ſui definitione tanquam caſus ſtilus, ſeu accidens habere debet. Verum ad caſum noſtrum pedem referamus, hic pituitę quidem copiam habemus, ſed etiam vitioſam quandam putrilaginem, & ſitum, quo mordentur nerui, ſic cõtrahi coguntur quaſi moleſtiam eiectum. Morbus itaque Gallicus, à quo illud vitium pendet, à quo etiam pituita fit, quoniam vim nutricem infirmiorem ea lues reddit, ne-
E que ab ipſo Guaiaco tãquam calidiori metuendũ, à quo origo etiam pituitæ poteſt remoueri, & cum caſu pituita craſſior neruum aliquem ingreſſa paralyſim fecerit, vt iam interdum fecit, quamquam breuem in lingua, tunc Guaiacum, maximè ſi cum ſarſa parilla fuerit coniunctum, erit accommodatum. Quam ego libentiſſimè adiungam quoniã etiam humoris melancholici multũ ſubeſt, vt ex mæſticia nimis longa, & deſperatione intelligitur, etenim, quamq̃, citra occaſionem non ſit, cum ẽñ humor eiuſmodi nimius non ſubeſt, homo in alias cogitationes neceſſario naturæ vſu, & more traducitur ſæpè, & mœrorem interrumpit, etiamſi ad eandem ſui caſus cogitationem identidem reuertens etiam triſtetur, neq; enim vlla tam magna miſeria eſt, cuius cogitationem

tempus non debilitet, & interrumpat, ſed cum melancholicus humor inhæſit mœror etiam ſine cogitationis motu retinetur. Qui mœror, & qui melancholicus humor etiam excandeſcentiam mouet, cum incaleſcit, & bilis etiam aliqua ſubeſt quæ facilè in exagitationibus animi ſolet generari. Ea igitur curatio inſtituatur, vt primum humores ſubmoueantur, deinde virus gallicũ conſumatur exonerato ſtomacho, paratis vijs, & humoribus cum ſolitis ſyrupis tum ſimplicibus, tum compoſitis, vt de epythymo, de fumoterræ, & adiecto etiam oxymelite ſquillitico, detur ius, in quo præter alia etiam elleborus incoctus ſit, ſena agarico, & rabarbaro nunquam dimiſſis myrobalanis, quo viſcerum robur ſuſtineatur. Serum etiam caprinum, quo paulatim corpus ab humoribus, tam inhærentibus liberaretur, mihi imprimis probaretur, præſertim aucta eius in dictis etiam medicamentis, & cum illis adiuncto fumiterræ ſucco ad ſeri vim perficiendam admodum accommodato; imò ſuccus is quotidie eſſet commiſcendus, illa verò ex quibuſdam interuallis. Corpore exactè expurgato ad potiones guaiaci cum ſarſa parilla, ego omnino accederem, easque ſumma cura & diligentia darem, victus ea moderatione adhibita, quæ ab ipſis viribus ſuſtinendis petiotti videretur. Atque longo ſpatio datis potionibus, & ſudoribus promotis vellem hominem aliquibus diebus quieſcere, & poſtea eaſdem potiones repetere. Etenim remedia in vetuſto morbo non ſolum ſpatio longo danda, ſed identidem renouanda, ſic enim & vires refici, & morbus tandem depelli poteſt. Curationes ſiquidem ſpatio & repetitione tandem plus poſſunt, quam morbus ſua antiquitate reſiſtat. Acciperem vero etiam occaſionem materiæ a capite auertendæ, ne caſum illum promoueret ab his ſudoribus, nam illis ciẽdis, inungerem ſpinam oleis valentioribus, & aromaticis, vt oleo cranei humani, rutaceo, naphthæ, ſeu petroleo, caſtoreum adiungerem cum vino alicui oleo incoquerem pœoniæ radicem, pentaphyllon quibuſdam cõmendatiſſimum, & vſu probatum, rutam, rutæque ſemina oleum ſuccini quoque cum illis miſcerem, & certè ſum expertus vnguentum ex oleo naphthæ, oleoque cranei cum oleo ſuccini, & in teneris infantibus viſum eſt efficaciſſimum remedium, intus etiam illa, quæ ſudoribus iuuandis eſſent alexipharmaca huius mali, vt theriaca, Mitridatum, aurea Alexandrina, Alchermes, lætificans illud anacardina, & ſimilia, ſed profectò ea nõ crediderim neceſſaria, quoniam morbo gallico debilitato caſum non metuerem.

Atque, vt iam caſus poſt gallici curationem metuendus ſit, ego præberem puluetes ex viſci ligno ex craneo, pœoniæ radice, pentaphyllo ebore; cornu cerui combuſto, vngue aſini, vel cerui illius, quem magnam beſtiã vocant, & ruta, quibus ego ſoleo addere rhabarbarum, & certum effectum habui. Antimonium etiam cũ ſaccharo roſaceo exhibui, & mire fecit; Verum non credo hæc neceſſaria futura.

De ardore vrinæ, & puris minctu,

CONSVLTATIO XVII.

GEnus corporis humidius videtur, atque etiam aliquanto calidius, ſalubre fuiſſe dicitur, præterquam oculi, qui ab ineunte ætate ſemper malè habuerint, & habita occaſione incidentis calidæ aquæ in rheuma inciderunt; cui ferè poſtea obiecti fuerunt, id verò pituitoſum vt plurimum, interdum etiam ſanguineum; adeò vt alter eorum aciem penitus amiſerit, in quo pituita tã quam in gypſum concreta remanſit, reliquus etiã oculus adeò hebes ſit, vt vix literas maiores cernere potis ſit. Sed de oculis nunc negocium non eſt, quod dicebam, id eſt, nimirum genus hoc corporis præter oculorum morbum ſalubre eſſe, quod ætatis 54. annorum eſt. Superiori anno ex itinere inſolentioris laboris vrinam A ſanguineam minxit, a quo caſu ſemper purulentam vrinam prodijſſe obſeruauit, nec multo poſt tantum puris efferre, vt in ſingulos dies pus minctum pondo quinque, aut ſex vnciarum eſſet, nempè quinæ, aut ſenæ in ſingulos dies vnciæ exirent puris tam fœdi odoris, vt vix poſſit ferri coloris non penitus albi, potius in viridem vergentia, habita admodum lento glutinoſoque, & craſſo, vt pituitam cum eo admixtam facilè intelligas. Id vero pus ita cum vrina exeunte coniunctum, & confuſum eſt; vt ſeparari non niſi ſex horarum ſpatio poſſit, duas certè horas ſpatij requirit, vt ſecedere incipiat ad ſextam horam imum matellæ occupet, ita tamen ne vnquam vrinam puram relinquat, quin ſemper turbida iumentorum lotia imitetur, fœdum autẽ odorem ſtatim egreſſa tenet, & ſi creberrimus minctus eſt, nec ſpatium ullius habere, quo fœdum fiat, videatur. B Vrina enim crebro & exigua emittitur. Cum hoc minctu illa coniuncta ſunt, lumborum frequẽs ardor, dolor ad collum veſicæ, qui poſt minctum leuior eſt, & ante eum talis eſt, vt videatur veſicam diſtendere, & tumentiam habere quaſi in ea ſit aliquid duri corporis, quod progreſſa vrina, vel etiam progrediente leuius fiat veſicæ collo. Anus quoque vnà afficitur, & cupiditate importuna deijciẽdi vrgetur, quæ lotio emiſſo tollitur.

His animaduerſis, atque ante oculos poſitis creber minctus ab imbecillitate cõtentricis hic non eſt exiſtimandus, vbi dolorem, & vrorem habemus, quo expulſiua nimium irritetur, vrorem illum, & dolorẽ fieri eo, quod collum veſicæ, aut veſica ipſa abraſa nimis, & exulcerata ſit, poſſemus quidem arbitrari, ſed pus fœtidũ C eſt, quod mordendo ſupra modum id faciat, cum vel tenues vrinæ ſæpè id poſſint, cum ſalſedinem præ ſe ferũt, quam pus etiam habeat præter alia genera ad morſum idonea. Diuturnitas tamen huius morſus neceſſario & abradere, & exulcerare etiam debuit, imò ob nimium dolorem etiam aliquod inflammationis genus abducere, & ſuſtentare. Pus a principio poſt ſanguineum minctum exijt, ergo cum vlcus indicet non tantum hoc a ſe factum, aliquod indicabit, ſed alterum a quo venerit, & illud quidem magnum, cum pus multum ſit, ita non in veſica vbi caro vlceri magno nõ patet, ſed in renibus vbi & caro vlceri magno, & copioſus ſanguis multitudini puris faciat, ſanguinem præcedẽte minctu id cõfirmante, maximè, quod vrina potius ſanguinea, quam ſanguis ſeparatus extiterit, maximè quod po-D tius purulenta vrina ſit, quam pus ab eo ſecretum.

Etenim in veſica mixtionis illud fieri nequeat, in quã vrina facta pus factum inueniat, neque occaſionẽ permixtionis habeat frigida in parte, & ſpatio non ſuppetente crebro præſertim minctu facto. In renibus putredinem eam fieri calor contra eos perceptus confirmat, vti aliquod vlcus, vel abraſionem nimiam in collo veſicæ factam, vel qua in collum deſinit, teſtari poteſt dolor eius loci, & ani illa crebra irritatio, quæ tamẽ ceſſant, remittuntúrque vrina expreſſa, quoniam ab illius morſu liberatur, qua rectum inteſtinum afficitur.
Pus ergo non niſi longo ſpatio ſegregatur, propterea quod cum ea eodem loco conficitur, propter quam cauſam nunquam ipſa clara euadere poteſt, neque ab eo penitus liberari, cumque natales ſuos ipſa ſortita eſt, nõ E dico ob id, quod vrina ſit renũ magis, quam venarum recrementum, cum ſanguinis totius recrementum ſit. Sed, quod loco, vbi ſeparari à ſanguine per quandam coctionem debent, ibi vnà cum eo ſanguine, qui in pus vertitur tanquam recremento coniunctim ſecernitur, & recrementi conditionem eandem permixtim coctionis ſuæ nanciſcitur, ſeu maturationis, quæ certa quædam permixtio eſt, infirma tamen, nec niſi ſub calore manſura; vt materiæ illius permixtio, quæ poſt minctũ, & refrigeratam vrinam in nubem, aut eneorema concreſcit, & reſidet, quamquã hoc pus ſua craſſitudine tãm permixtionis ſuſtinere non poteſt, & pondere ſuo citius ſubſidere debet. Pus multo glutine affectum eſt, idque non ſua natura habere eſt credendum, nam conferamus

mus pus cum crudo illo humore certe pus non eſt ita puluerоſum, ſed potius glutinoſum dicendum, vt proponit Galenus, at ceſſarum cum pituita alia glutinoſum non videatur. Gluten ergo hoc à pituita ſecum mixta habuerit, qua comprehenſum eſt. Hanc vero à toto corpore contrahi renum calore vna cum ſero facile eſt, & facilius ab omnibus partibus in debilem, & laborantem partem compelli, vt multis partibus affectis euenire quotidie obſeruamus, faucibus nimirum, thoraci, pulmonibus, inteſtinis & præcipuè veſicæ, ac renibus, ſi inflammatione & dolore exagitentur. Ea ergo materia, vt fœtorem, & acrimoniam à pure habet, ſic gluten tantum à pituita cum pure in renibus per calorem commiata; & caloris maiori vi etiam glutinoſior facta. Quibus ſic expoſitis morbi genus conſtare videatur, nimirum vlcus in renibus ad quod reliqua conſequantur. At quid cauſa præceſſit, vnde renes exulcerati ſint? Renes prius quam ſanguinem emitterent lapillos creatunt, ſic male affecti erant, ſanguinem pus ſequutum eſſe dictum eſt, eruptio ſanguinis primum facta eſt, & laborem corporis ſequuta indicat, quod copia mali ſanguinis per eum laborem in renes delapſa originem mali præſtiterit; ſolet quidem in renibus copia ſanguinis venam aliquam aperire, quę multo effuſo ſanguine rurſus concluditur, at, cum caſu corpus renis a malitia ſanguinis noxam acceperit, primo non tanta illa eſt, quin ſub illa ſanguis ſpeciem ſuam aliquandiu retineat, at paulo poſt ſubit corruptionem, quod in pulmonibus, quod in inteſtinis factum obſeruaui: ita corruptus ſemel plus partem vitiat, quo illa ſanguinem inde ſemper in pus vertere cogatur. Vlcus ergo renum curandũ, & vitiũ eorum quod intemperies omnino calidior eſt, remouendum, laxitas ad firmamentum reuocanda cum purgati fuerint. Quo facto certe vrina morſum amittet, neque cerebrum minctum mouebit, ac ſi quid in veſica deraſionis fuerit, aut vlceris, id curſu minoris vrinæ dilutum ſaneſcet. Interea tamen tædio crebrioris minctus, & dolori aliquid dandum eſt, præſertim verò, quoniam, dum vlcus curare volumus, omnino abſtergentia, & illis ea, quæ ad renes deducũt dare cogimur, ſic ardorem ſæpè augemus, quem refugientes ægroti curationem cum non ferunt, tum damnant, tanquam malum non curantem, ſed augẽtem, ſic lenioribus vtentes ſub morbo diutiſſimè eſſe coguntur. At corpus totum quoque purum reddendum eſt, ne ſupradicta medicamenta ad renes impulſum habentia materiam nimiam in eos deducant. Quæ omnia factu difficillima certe ſunt, nàm neque corpus facile in eam puritatem adduci poteſt neque prohiberi, quin purgãtes medicinæ vel ex ſolis roſis factæ multa ſui parte ad renes euntes ſecum plus mali humoris ferant, minus impediri, quin renes ſpectantia in eos ſecum ipſa eaſdem moleſtias afferant, ægroti tandem minimè ſuſtentari ſub ijs doloribus poſſunt, quin potius curationem aſpernentur, quam exhorreſcant. Ergo corpori purgando vomitus potius deligendi ſunt, qui non ſolum per vomitoria, ſed etiam per ea, quæ aluũ mouent, fient commodè, nam data hora medicamento moue vomitum, cum quo illud penitus eijcietur, neque ſua materia ad renes perueniet, & tamen tum per vomitum, tum per aluum opportuniſſimam purgationem habebis. In quibus medicamentis ſemper caſſię medulla habenda eſt, quæ ſuo liquore deliniendis humoribus, & renibus demulcendis, mire facit. Neque ſuperſtitione illa prohibendi ſumus, quod vrinam moueat, cum id diluendo, non mouendo per vim caloris, aut alterius moleſti generis præſtet. Sed Medicis peritis purgatio corporis deſcribenda nõ eſt, id tantum monebo, ne medulla caſſiæ poſthabita ſyrupo roſaceo ſolutiuo potius fidant, nam ad renes venit ille partibus ſuis amarioribus fato quodam renum, qui ſuo corpore fœdo ſemper fœdiores humores promptuis attrahunt Renibus potuis purgandis erit idoneus, & ita vel ipſe, vel mel roſaceum ſolutiuum poſt corporis expurgationem cũ ſero caprino permiſcẽdum ſero exacte puro, ne aliquid lactis craſſioris in renes ferat lapillis gignendis idoneſt. Sic corpus purum ſeruari, & renes purgari poterunt. Si ardor vrinæ ſub ijs augeatur, ſyr. violaceus moleſtiæ remittendæ faciet cum ijs permixtus: emulſio ſeminum melonum cum ijs perferet ad renes reliqua, & ipſa eos repurgabit, & dolorem leniet. Serum ego ad Dioſcoridis modum purgarem oxymelle, ſine ſale tamen parato, & ferrum etiam candens in eo multoties extinguerem. Huius potionem ad 15. dies producerem, & bolum ex terebinthyna cum eo darem lota ſucco plantaginis, & pimpinellæ, aut etiam roſarum. Trochiſcos de alkakengi dictos cum ea coniungerem, puluerem chalybis tenuiſſimum etiam, quem vlceri purgãdo, & cæteris continuandę idoneum credo, plantaginis ſuccum, & millefolij ad extremos dies in locum dicti boli ſubiungerem, atque etiam betonicæ, & pimpinellę, quibus perfici poſſe curationem crederem. Moleſtiæ vrinæ cum ſucco violarum, & nymphęæ floris occurrere, aut etiam radicis, quæ vlceri opportunior flore eſt, quoniam exſiccat, eidem moleſtiæ inijcerem in veſicam delinientia, & emplaſtica, non ſine abſtergentibus, & exſiccantibus, vt ſerum, lac caprillum, puluis lythargyri, boli armeni, terræ ſigillatæ, quos pulueres ego maximè facere vlceribus partium molliorum vidi, collyrium album etiam cum opio, ſi eum dolore nimis conflicteтur, ceratum filum, aut cordam inteſtinalẽ, aut coriaceam oleis illitam inijcerem, vt violaceo, roſaceo, & vnguento roſaceo, vt infrigidante dicto, aut de tutia cum ſuccis. Si vlcus eſſet, & id emplaſtris, ſeu ceratis curari oporteret, ego illa potius inducerem lineo panno tenuiſſimo, & velo dicto, quod ſic imbutum inijci in meatum ſine ea moleſtia poteſt, qua inijciuntur cerata fila.

Verum aquæ violarum, nymphææ, plantaginis, roſarum, cum ſero, vel lacte iniectæ commodæ, & vtiles fore videntur. Sed curationem perficere poterunt maximè aquæ thermales epotæ, præcipuè, quæ vobis vicinæ S. Marini dictæ ſunt. Renibus expurgandis, & confirmandis facientes, quæ copia potionum tantum vrinæ copiam faciunt, vt ardor vna cum renum purgatione facienda miteſcat, quod maximè expetimus ad ægri tolerantiam, donec curatio perficiatur.

De ventriculi intemperie frigida cum multa materia ad Illuſtrem & Reuerendum Camillum Peruzzium pro eius ſorore.

CONSVLTATIO XVIII.

QVod rogitas de curanda valetudine ſororis tuæ, ſic habeto a me ſimpliciter, & per capita familiariter pro ſumma ea neceſſitudine, quæ mihi tecum intercedit. Duo ego obſeruabam in ipſius Medici expoſitione, primum fuit ſuperioris temporis curationis vtilitas: alterum fuit petitio ſententiæ de thermalibus aquis exhibendis. E a priori iudico conſultiſſimum fore, ſi eadem curatio repeteretur. De poſteriori ſic ſtatuerem, atque rem ſic explicarem, quod ratione ætatis, & corporis plurimum melancholici humoris habeat, cum etiam ex natura cœli, aquarum, & vinorum eius vrbis, in qua ei præter conſuetudinem viuendum eſſet, ventriculum labefactatum, & materiæ plurimum nactum ad obſtructiones comparandas credam, vtiliſſimum fore puto, ſi aquas thermales Tetutij dictas per aliquos dies potarit, non continenter ſed alternis diebus tantum eo modo, & ratione, qua Medico præſenti viſum fuerit; illæ enim tum ipſam materiam, quæ retinet intemperiem abſtergent, tum corpus ipſius ventriculi firmabũt, obſtructiones verò omnes expedient, nõ ſolũ in venis ijs, quæ ad ventriculum pertinent, vnde ventriculo noxa multa importetur, atque inde etiam capiti, ſed in illis etiam, quæ iecur, & lienem amplectuntur quæque obſtructionibus impeditæ præter cætera etiam ſan-

ſanguinem purgare non poſſunt, vnde multa in ventriculum recrementa inutilia ſe ſe recipiant. Quibus verò obſtructionibus ſubmotis, non ſolum hæc mala auferri poterunt, ſed etiam menſium, ſi quod ſit impedimentum, detrahi vnde toti corpori ſalus ſit facilis. His ego credo paucis petitioni fuiſſe ſatisfactum, quare hac vna adiuncta obſeruatione, finem faciam quod ad vſum potionum quotidianũ aquæ crudiores omninò coquendæ ſunt. Sic verò, vt quo crudiores fuerint ei diutius ferueant, neque dubitationem tibi illud faciat, quod concoctio craſſiores ſuccos efficiat, nam concoctio propriè accepta id facit, quæ mixtis tantum conuenit perfectis, hæc autem concoctio propriè dicẽda non eſt, quoniam eius rei eſt, quamquam ſimplex elemẽtum non eſt, mixtionem tamen propriè non habet, qua re per feruorem potius ad ſuam ſimplicitatem proprius accedat cum caloris ſit ſeparare ea, quæ diuerſi generis coniuncta ſunt, neque in vnum per veram mixtionem conuenire poſſunt. Imò ea quoque obſeruatio erit vtilis, vt, cum ferbuerit iuſto ſpatio aqua, antequam refrixerit, in aliud vas leniter effundatur, ima parte eius in priori vaſe relicta abijcienda tanquam inutili. Vina autem crudiora penitus vitentur, vt dulcia quoque, natura tamen deligantur, & tenuia. Vale, ac, ſi quid à me amplius volueris, ſignificato. Vrbini Cal. Iulij 1578.

De affectu vertiginoſo ventriculi cauſa.

CONSVLTATIO XIX.

HAnc vertiginem fieri ventriculi cauſa ex proprijs affecti ventriculi notis indicatũ eſt, ita ventriculi malum ad ſe omnem curationem vocare. Ergo ipſe omninò eſt primo per hieram purgandus, deinde aloe lota, & myrobalanis confirmandus, Et profectò hiera non ſolum bilem, cui vertiginis cauſa attribuenda eſt, ſed pituitam quoque infirmo ventriculo familiarem, ſubtrahit, vbi ferè eius generis eſt, qui crudus humor appellatur, atque is quoque hic ſubeſſe creditur, eo, quod intemperies frigida ventriculi intelligatur, quoniam à calidis iuuari, à frigidis autem lædi expertum eſt. Vertigo tamen ſequitur bilis aſcenſum in os ventriculi imbecillum, quoniam leuis eſt. Certiores verò etiam facti de hoc Medici ſunt, quoniam illis humoribus alias purgatis ipſa ſanitas videtur conſequuta. Curatio itaque ſic à me inſtitueretur, vt poſt acceptum mel roſaceum ſolutiuum ſemel ſaltem cum iure pectorali dicto, cinnamomi portione adiecta, coniuncta etiam manna, hæc catapotia in vſu haberet. ℞. ſpecierum hieræ s. Galeni, ʒ. 2. Myrobalan. citrinor. ʒ. 1. Agarici trochiſcat. ʒ. 4. rhabarb. el. ʒ. 15. cum ſucco Iridis Miſce & f. pill. n. 21. ex quibus ſumat. Primò 5. deinde. 3. bis quaque hebdomada. Medijs autem hebdomadæ diebus ſumat ſacchari roſacei ℥. 1. pulueris macis ℈. 5. coriandro. ʒ. 5. Miſce. Quod ſi catapotia ſucco iridis non contineantur tãtum oxymelitis ſquillitici adijciatur quantum ad continendum ſatis fuerit.

De maculis rubeis faciei.

CONSVLTATIO XX.

SVmat prius purgantia humorem feruentiorem, vnde ſanguis incaleſcens ſubmittit eiuſmodi vaporem, deinde refrigerãtia, tandem faciei exſiccantia cum refrigeratione. Exempli gratia. ℞. Myrobalanorum. citrinor. ʒ. 1. cinnamomi ʒ. 5. ſebeſten Num. 7. flor. cordialium. M. 1. radicis dulcis ʒ. 15. Paſſularum. ℥. 5. Prunor. Num. 5. & facto iure illiſque bene expreſſis. ℞. ſyr. roſacei ſolutiui ℥. 5. Miſce & f. potionẽ, quæ iterũ ſumatur ſeptimo poſt die adiecta tunc ʒ. 15. electu. roſacei. M. vel de ſucco roſarum. Medijs diebus inter medici-

A nas, & etiam ſequentib. omnib. vſque ad 15. in aurora bibat aquam cicorei, cui incocta ſint tum cicoreum, tum cicerbita, ſumpto prius bolo ex ſaccharo roſaceo cum ℈. 5. rhabarbari. Poſtea faciei ingerenda refrigerantia ex aqua roſacea cum paulo aceti ſtillatitij cum camphora, cuius etiam oleum per ſe maximè faceret, faceret etiam vſus longus aquæ è melonibus, atque è cucurbitis expreſſa, neque eſſet alienum, ſi aliquid ſalis, & ſulphuris adijceretur ad maiorem exſiccationem, & cutis firmitatem.

De Vertigine.

CONSVLTATIO XXI.

B QVoniam caput ab ineunte ætate in vitio eſt, nunquam bene habuit, ſed tota adoleſcentia doluit, etiam dum in connubio eſſet. Viro autem amiſſo totus ferè 12. annos ſenſit quædam vertiginis initia. Interdum etiam vertiginem menſtruis præſertim purgationibus quieſcentibus, antequam conſueuerint ventriculo etiam cum vertigo increuerit male ſe habẽt, a uomitu autem omnibus leuamentum accipientibus. Vbi ego ſic ſtatuerẽ quod ad antiquũ capitis infirmitatẽ ſanguinis poſtea multũ citrioris, & craſſioris acceſſerit, ætate iam quinquageſimum annum prætereunte, & corpore carnoſo mediocriter nigriorisque coloris. Ventriculus ergo, ac caput cum plus materiæ ſuſcipiunt, tum illam in peius genus permutant. Itaque corpus primo purgandum, deinde ventriculo, & capiti robur, & tem-
C peries reſtituenda. Totum verò primum ſanguinis miſſione qui exire multus permittendus, ſi craſſus cognoſcatur, vt ſuſpicio eſt, ſin minus, longiori, & magis repetita purgatione agendum, nimirum diu materia craſſa extenuanda, & paulatim, vt extenuata fuerit, educenda eſt; proprijs quidem medicinis vt epithymo, polypodio, ſena, myrobalanis, & poſtremo tandem radicibus ellebori adiunctis, vt deſcribere Medici poterunt. Ventriculo verò melius tractando aquam Teucrij darem diebus ſaltem 15. quæ et firmitatem cum abſterſione coniungeret. Quod ſi quid in capite reliquum videatur vt certè reliquum fiet in vetuſtiſſimo morbo, tunc illud ſumma moderatione, & longo ſpatio tractandum, quo ad aliquam temperiem reducatur, ſin minus id fieri queat, vt ſuſpicio eſt, ad vlcus faciendum per cauterium tranſire
D oportebit. Purgato itaque toto corpore, & ventriculo, caput quoque purgandum erit maſticatorijs ex maſtiche, pyrethro ſtaphideagria, elleboroque albo, ac cera confectis. Sternutatorijs etiam ex ſucco betæ, anagallidis, parietaria, ex manna, ſucco roſarum, ſucco cyclamini diligenter attracto per ſpiritum adductum ex fiſtula, quę ſuę cauitatis vnicum habeat foramen quod in nares inijciatur. Caput verò interea retrorſum reflexo, vt ſucci interius eant, diutiusque maneant. Puluis etiam ellebori albi maxime ſternutationem mouet. Purgatum caput, erit lotionib. exſiccandum ex chamæmelo betonica, ruta, aſaro, agarico, ſalſa parilia; ſaluia, & tandem etiã ruta. Poſtremò ad cauterium erit veniendum, occipitio infigendum, vlcuſque apertum ſeruandum, & interdum puluere cantharidum irritandum. Pilula madefacta
E in puluerem iniecta, quo ipſi adhæreſcat.

De renum affectu pro Illuſtri Aegidio Franceſchino de quo Iulius Cinus, & Oratius Eugenius multa.

CONSVLTATIO XXII.

QVæ in eo oculis ſubiecta ſunt, vnde morbus, & eius cauſæ deprehenduntur, hæc à me notari contigit. Totum corpus ex carne eſt, decolore, mollique cute pulſu inæquabili, & crebro. Vrinæ ſunt albæ

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

albæ cum ſedimento albo, ac craſſo ita, vt puris temperamẽtum, & corpus habeat, adeò tñ pellucidum vt pituita videatur, imò quoniam non admodum eſt glutinoſum, pituitæ illud genus refert, quod crudus humor dici conſueuit, neque enim aut odorem, aut penitus habitum puris tenet, potius vitrum liquatum imitatur, quamuis illud in minimas partes diſſipatum, cum hoc non ſit admodum, vt dixi glutinoſum, habet porrò etiã quaſdam partes, quæ cum non ſunt pellucidæ, tum albedinem lactis imitatur, quod crudi humoris eſt. Minctus, quamquam interdum ob eius humoris copiam retardatur, nunquam tamen impedimentum habuit inſigne, quem minctum proximè, antequam fiat, grauitas lumbos occupans omnes, antecedit ſemper poſt eum decedẽs, ante eum nulla eſt irritatio ad perinæum, morſus nullus ſed poſt eum aliqua renouatur meiendi cupiditas, & comprimẽdi fuminis quidam ſtimulus ad quã compreſſionem cum fuminis dolor, tum lumborũ vſque ad imum coccygis os tanquam rei lacerantis ſenſus ſequitur intolerabilis, deijciendi tamen alui interea cupiditas nulla fit, quamquam ipſe tunc ſua voluntate, atque ad commodiorem vrinæ excretionem id quoque procuret. Lapillos cicere minores ſæpè excreuit, ferè albos, nitidoſque, & multi liuoris, ſæpius etiam arenarũ copiam. Quo malo iam quatuor annos præmitur, cuius ab origine vrinam ſanguineam minxerat. Originem hanc eſt antegreſſa illa vitæ ratio quæ apprimè renibus eſt aduerſaria venationum laboribus, & ciborum ac potationum intemperantijs referta. Sub ijs incommodis quidem lapis in veſica eſſe conſueuit, ad cuius onus, & moleſtiam eiuſmodi humores attrahi, & labores cũ vicinis partibus communicare conſueuere, propriè tamen ex ijs ego id non poſſum certo ſtatuere, quamquã alij id fecerunt. Nulla eſt ad mingendum irritatio, prę ter eam, quæ a lumborum grauitate fit, nullum in veſica pondus, nullam in ęquitando moleſtiam ea in parte ſentit, nunquam vrina ſuppreſſa fuit, ſemper arenarum, & lapillorum minctus facillimus. Vror ille nunquam ante minctum eſt ſed tantum poſt eum, vt etiam irritatio illa ad excernendum, quæ tamen nunquam cum recto inteſtino communicetur, quod ſemper a lapide veſicæ ſolet ad excernendum incitari, tanquam pondere eius oppreſſum, ob eam, quam cum veſica habet cõiunctionem. Abſterſio autem veſicæ, & colli illius maximè ad tantam deraſionem peruenit, vt quoties humor ille mordax eas deraſas partes percurrit, moleſtiã illam ſummam illis & coniunctis partibus etiam alijs afferat, primum pubi, deinde etiam ad infimum os coccygis vbi non mouet deijciendi cupiditatem, quoniam id non habet, vnde organa ſolent ad excernendum moueri, neque ad cauitates pertinet, ſicuti eſſet vel puris copia, vel lapis, Sed vna parte infeſtata in ſuijpſius corpore altera ab illius moleſtia afficitur, quæ moleſtia per fibras communicata vſque ad illarum extrema capita ſolet pertingere, ita mirum non eſt, ſi vſque ad os coccygis perueniat. Cur autem lumbis infeſtum id ſit, credo non tam à veſicæ labore fieri, quàm a propria meatuum vrinalium moleſtia; qui ſua cauitate non adeo lata craſſitudinem eius humoris magis ſentiant, aſperitateque & acrimonia magis afficiantur, itaque imbecilles, & breuiores tam longo attritu mordacis humoris facti, cum veſica ob lotij pondus eos diſtendit, dolore afficiuntur, ſaltem pondus ſentiunt, neque facilè ſeſe eo fœdo humore expurgant, vi expultrice infirmata, niſi quando veſica penitus vacua, ſi non ſua facultate attrahendi (quæ ei denegatur etiam ſi fibris quoque longis prædita eſt) certè ratione vacui illum ad ſe allexerit. Et profecto nulla pars dolore inſigni laborans poteſt nõ etiam inflammatione tentari aliqua; ea ſaltem, quæ phlogoſis vocata eſt; qua meatus vrinarij breuiores facti longè etiam magis trahantur, veſica diſtentiori effecta, qua diſtentione corpus veſicæ ſub dolore affectum compreſſionem pubis moleſtiſſimam habeat, imo etiã propriam contractionem, qua vrinam expellit, ſic poſt

A actionem eam doleat, & dolorem electura conatum faciat; quo etiam dolor maior efficiatur.

Ergo cum lumborum dolor ſit; antequam veſicæ, meatus illi in ſe ipſi affecti eſſe debent, & non lapide, ſed humore, quoniam non tam cito tolleretur pondus, neque tam cito reuerteretur. Lapidem facilè gigni poſſe pro certò habendum eſt, quoniam cauſas habet, quas eum antecedere opus eſt, adeſſe tamen nunc dicere neceſſe non eſt; imò multa prohibent. Humorem deſcriptum certò habemus infenſum, cuius cauſæ quærẽdæ ſunt. Renes certè in cauſa eſſe credendum, qui cõmune opus exercentes copiam tãtam parare vitioſi humoris poſſint, quia tamen totius corporis recrementa tractant, & cum ſuis excernũt, materiam a toto corpore vel paratiſſimam poſſunt habere, quod de vrina li- B quido conſtat, de hoc humore videndum eſt. Tantam porrò humoris copiam ipſi de proprio vitio generare nequirent, tanquam minus bellè materiam propriam ſui alimenti conficientes, itaque a toto corpore copiam a vitio etiam aliquid vitij eſſe ei humori putandum eſt, pituitoſus humor eſt, quoniam cru ua in genere pituitę eſt, ergo toti corpori a ventriculo maximè, deinde etiã a capite tribuitur. Vinum habet mordacitatis, illud a renibus eſſe poteſt, poteſt etiam a toto, quoniam febris aliqua id habet; in vẽtriculo ergo cruditates facta in iecore non poſſunt perfectam ſanguinis ſpeciem aſſequi, ſic venæ omnes eo ſanguinis genere refertæ ex eo quod melius eſt eliciunt, & crudum quod ſupereſt tanquam inutile, & oneroſum vna cum ſero ad renes impellunt. Seca venam ijs corporibus in brachio, multum inutilis C ſanguinis exire videas. Seca in talo, aut manu, puriorẽ ſanguinem cernas, quoniam, quo magis ad carnes accedit, eo longius afficitur, & perficitur magis ſanguis, & ab alieno ſegregatur, quod etiam vſui naturæ maximo venit, nam quamquam carnium vicinitas faciat ad cõcoctionẽ, venæ tamen maiores a carnibus remotæ plus ſpirituum habent, & ita melius poſſunt crudos humores in ſe reiectos ſuperare, ac conuincere. Vnde medijs corporis partibus cruditate, & malo genere humorum refertis, frictiones, balnea, exercitationesque ſuſpectæ ſunt, & non niſi maxima arte adhibendæ. Iecur itaque tanquam ſpiritibus magis abundans, & ſi corpore non ita duro ſit, viribus renes etiam duriores ſuperat, ſic venę omnes ea propter ſua onera deponendo ad renes reijciunt. Renes quoque illa attrahunt ſuapte na- D tura ad id comparati, qui non ſolum ſanguinis ſerũ, ſed quicquid terreſtris eſt in venis attrahere, & veſicæ tradere debeant.

Hoc autem in caſu affecti quoque aliqua maiori caloris ui id valentius faciunt. In ipſis verò tanta humoris copia non poteſt non putredinis aliquid concipere, quę niſi in pus, certè in ſalſum humorem degeneret ijs in partibus, quæ caloris vim magis excipere natæ ſunt. Continuo itaque decurſu & meatus vrinarios, & ora, per quæ anguſta in veſicam ingrediuntur, tum ipſam veſicã, & os illius atque collum abradere, & exilia reddere humor ſic viciatus potuit, etiam alijs ſuis partibus magis idoneis in lapillos concreſcere nitidos quidem, & albos, quoniam materia eiuſmodi eſt. Arenulas etiã crebro parere illis ſuis partibus, quæ terreſtres quidem, E ſed nullo glutine affectæ ſunt. Iam capita huius morbi colligamus. Eſt intemperies totius generis venoſi neceſſario a longa conſuetudine crudi humoris illata, & adhæreſcens. Eſt humor pituitoſus totis venis verſans, eſt atrophia carnium corporis, eſt eadem renum, & veſicæ cum eadem intemperie.

Materia enim inepta nutritioni eſt, & uires male idoneæ propter intemperiem, materia frigida ſua natura propter moram, quam trahit in venis, & corpore propter obſtructionem, quam ſibi molitur concaleſcens, neque in melius ſed in peius lapſa, putrilaginemque, & ſalſedinem nacta corpori etiam, venis, iecori, renibus, & veſicæ inæquabilem intemperiem parit, earumque partium uires diſſoluit, partes verò ipſas deterſione nimia

&

& priuatione nutritionis conſumit, & maxime renes, & veſicam nondum certe veſicam exulceratam, quoniam ad mingendum non ſollicitat, ſed poſt minctum moleſtiam relinquens denotat meatum potius à collo veſicæ ductum nimia abſterſione eſſe deraſum, & vlcere affectum. Renes quidem hoc ſuo tanto recremento, quamquam materiæ à venis acceptæ, adeo tamen mutato periclitantur, ne vlcus contrahant, quod ſine indicio ſanguinis futurum non videtur, veſica quoque ob acrem in dies materiam magis futuram. Poſſemus quidem etiam ſuſpicari, quod in alijs partibus exulceratis ſæpe videmus, nimirum cur tot annos hoc malum perſeuerarit, & ab initio vlcus in renibus factum, & ſanguinē, ac pus emiſiſſe, poſtea tamen contracto callo non tam ſanguinem exire per callum poſſe, minus eum humorem matureſcere licere, aut putredinem peiorem ſubire, quam rem in fiſtulis videre quiſque poteſt. Quæ omnia iam incurabilem nobis morbum deſcribunt, partes tamen, quas præſtare Medicus debet, oſtendunt, quarum ordo artifici ipſi conſtituendus, atque ad artis præcepta dirigendus eſt. Materia, quamquam opus intemperiei eſt, tamen quia intemperies materia manente remoueri non poteſt, humores inutiles primum remouēdi ſunt, in quib. ea pituita eſt, quæ tantum vitij habet, vt reduci in melius non poſſit, qualis in hoc corpore multa reperitur, à renibus verò motus eius auertendus, ſic per vomitum potius, quàm per aluum detrahenda, quoniam verò medicamenta purgantia non ſolum proprie dicta, ſed pleraque etiam aliorum lenioris generis humores vbique ſui parte in renes propellunt, quod vel ipſum rhabarbarum facit, ideo cum per leniora agendum eſt, tum per ea maximè, quæ lenire morbum queant, quemadmodum flos dictus caſſiæ, & ea compoſita, in quæ caſſia ingreditur, vt electuarium lenitiuum, & diacatholicon, & cum his rhabarbarum componi poteſt; quoniam plus certe adiumenti afferret vi ſua confirmandi renes, quam damni, aut incommodi humores illuc deducendo.

Quod ſi medicinis valentioribus corpus purgandum ſit, & ſolutiuis dictis agendum, ego tutiſſimè id fieri poſſe exiſtimarem, ſi acceptum medicamētum horam vnam aut alteram contineretur, deinde vomitu eijceretur, ſic enim humores ad ventriculum à renibus retraheret, neque in omne corpus, aut ad renes diffundi poſſet. Corpori purgato temperies ſua reſtituenda, & interea renes à recrementis compræheſis expediendi, deinde ad ſuam temperiem reuocandi, eiſque habitus per alimentum reſtituendus, vt ventriculo ipſi, cuius ratio primum habenda, non tam, vt inde curatio initium accipiat, vnde morbus initium habuit ſed quoniam totius corporis materia tractari tuto non poſſet, niſi ipſe primum expeditus à ſuo onere fuerit. Atque cum vomitus opportunus futurus ſit, poterit prius detergi humor melle roſaceo, vitando oxymel ob acutum genus ipſius, poſtea vomitus mouendus, primo lenioribus, vt eodem melle roſaceo, vel ſyr. roſato ſolutiuo, cum manna valde dilutis, deinde cum iure ſeminum raporum, deinde raphani, agarici, aſari, elaterij mitigato cum butyro, cum oleo, cū melle, aut manna, aut ſyrupo roſaceo ſolutiuo, aqua malorum aurantiorum etiam multum poteſt, vt ius mali citri ſine interiori acida parte cocti, quod ego expertus ſum, vt ius radicis ipſius raphani. Multa alia in vſu ſunt vulgo, vt lixiuium etiam, quorum quod ex vſu pro tempore videbitur deligi poterit. Antiqui vtebantur albo elleboro, noſtri multis vtuntur ex ſtibio, & hydrargyro paratis, verum Antiqui ante diu ventriculum ad vehementiorem eum motum facilem vſu longo reddebant, vt vel menſes integros conſumerent in eo, ac metuerent magis eum motum, ne, aut ventriculo, aut pectori incommodum aliquod afferret, aut etiam humores minus promptos, minuſque paratos habens eos in aliquam partem venarum anguſtarum, aut nobiliorem intruderet, quæ pericula, nihilo ſecius à nobis animaduertenda ſunt. In lixiuio ſatis multum abſterſionis, & A nauſeæ mouendæ vis eſt, quod ſi ipſis valentioribus vti voluerimus, ijs loco aqua tepida iura pinguia, vel talia butyro parata miſcenda ſunt. Ius etiam betæ multum abſtergit, & oleris etiam hiſpani, & ſeminum peponum, & cucurbitarum, & mille aliarum rerum. Cæterum, quoniam noſtro tempore ea induſtria caremus minuſque pronos homines habemus in vomitum, & venas purgare valentioribus vomitibus neque commodè, neque tutò poſſumus, propterea ad ea, quæ per aluum purgant neceſſario confugimus, &, quod ſponte non faceremus, id reipſa coacti facimus, & non ſolum diacatholicon, & lenitiuū damus, ſed diaphœnicon, & hamech, cum illis tamen mitigamus, quæ partem eorum acrem, & renes petentem deliniant, vt iuribus ſebeſten, prunorum, radicis dulcis, iuiubarum violarum, florum nym- B phææ, buglosſæ, prunorum, quę benè ad ignem contuderint, vt flos caſſiæ ſemper adiungatur. Cum verò etiam parantia humores danda erunt, idem faciendum, vitatem autem oxymel, & potius betonicam vellem, quam aſparagos, quam radices petroſelini, ea enim temperatior eſt, quamuis incidat, mallem etiam cetrach, ſeu aſplenium, pimpinellam, fragariam, plantaginemque quam, quæ communiter diuretica vocitatur, in ijs enim abſtergendi etiam ius eſt, quibus quoque quidquid caloris alieni ab obſtructionibus, & morſu humorum excitatum eſſet, remoueretur, & omnis moleſtia veſicę illata, eleuaretur, alieno autem calore ſic fracto naturalis redintegraretur complexione generum omnium ad tēperamentum reuocata. Purgare renes apprimè terebinthi reſina poteſt, atque etiam laricis cui morſus detrahi C lotionibus poteſt, quæ commodæ erunt ex aqua plantaginis, vel ſupradictarum aliqua alia. Magnorum quorūdam Medicorum authoritate metuūt multi barum reſinarum uſum, quod faciat renes tanquā cloacam totius corporis, ſcilicet verò ſi ars non adhibeatur, & habeantur in uſu quotidiano nulla alia obſeruatione, quod de omnibus purgantibus renes dici debet. In quem certè ſenſum magni illi Medici loquuti ſunt, alioquin errauiſſent.

Ars verò diureticis neceſſaria iam dicta eſt, nimirū quod corpus ante benè expurgatum ſit, ut, quod in renibus exiguum eſt reliquum factum, tuto demum euocetur, & quoniam tuti eſſe, certique de perfecta expurgatione non facilè poſſumus, moderatio horum ea ſeruāda eſt, ut identidem corpus expurgetur, & illa mitigata D exhibeantur. Terebinthyna itaque maximè accommodata eſt, ad purgandos renes, & ueſicam lenitate maxima, & tepido calore conſolandā, aliquod etiam robur afferendum. Puluis quoque ſubtiliſſimus ex chalybe more ſolito paratus cum uiſcerum purgatione, tum renum, & ueſicæ maximè opportunus eſt uſu deprehenſus, nam una cum abſterſione etiam robur præſtat, quod cum terebinthyna miſceri poteſt; eaque colligi in bolum, & lapillis quoque è renibus deradendis diminuendiſque idoneus eſt. Qui ſi inciderint proprijs remedijs erunt deturbandi, atque protrudendi ut iure medij corticis radicis ononidis, ut ſaxifragijs, ut ſpongia rubi, uel eius radicis iure, ut ſeminibus meſpilorum; quæ dico libentius, quàm alia quoniam non calefaciunt, & robore inferendo potius id faciunt, quam laxando, quamquā E maximè abſtergāt, lanugo etiam aſplenij a tergo foliorum nata eiuſmodi eſt. Appoſitus autem exterius lapis ille ex India allatus creditur lapillos è renibus & urinarijs uaſibus exprimere, & multi expertos ſe affirmant, poſſem ego quoque iam dicere, niſi multa auxilia interuenillent, ſemper cum lapis apponitur, ut contra poſſum affirmare, uidiſſe homines ijs lapidibus indicis oneratos nihil leuamenti accepiſſe. Eſt lapis ferè in ponaceū colorem uergens, perlucidusque, quamquam etiam, ſi magnus ſit, habeat partes albas, atque rubeas alias aliquando. Verum purgandis renibus potiones largæ eſſe debent, itaque ſerum cum per ſe idoneum eſt, tum quod multis excipiendis medicamentis aptum, tum autem, quoniam in multa copia bibi poteſt, qua ad renes

citius,

Digitized by Google

ſitius, & magis integrum perueniat. Itaque ferrum candens in eo extingui, multa de ſupradictis incoqui, & macerari poſſunt, vnde attemperatè ad malum accommodetur, ſucci etiam commiſceri ſur facile. Succus verò pimpinellæ, præſertim maioris odore hirci, betonicæ, atque etiam ſaluiæ mihi viderentur vtiles. Non mihi improbarentur potiones ſalſæ pariliæ, ad renes purgandos, & omnem callum auferendum, quæ ſi ventriculo infenſę eſſent, ego aliquid guaiaci illis inderem, vel alterius rei, quæ ventriculo apta eſſet, vt ſaluia, & betonica. Quibus potionibus boli illi è terebinthina, & chalybe aſſociari poſſent, nam à largis illis potionibus ad renes perducerentur. Vbi cum tandem roboti conciliando opera attribuenda eſſet, tunc terebinthina dilui ex aqua roſacea, vel componi cum ſaccharo roſaceo poſſet. Verū nihil magis renes attingit nil magis diluit, aut abſtergit, aut firmat, quàm aqua thermalis, qualis eſſet Chaldeniana in agro Veronenſi, qua cum viſcera omnia, tum lien emollitur, tum autem renes expurgantur, & firmitati ſuæ reſtituũtur; quod & natura ſua facit, & facilius, quoniam, vt fere aliæ aquæ thermales large bibuntur; & tam cito renes adeunt vt integras vires ſuas illuc ferre credi poſſint. Manent verò etiam aliquandiu in veſica, nimirum; donec completa cogitur eijcere; ſic multum agere ſui operis poſſunt integræ, & diu ibi verſantes. Aqua tenuis eſt, & omnes humores poteſt diluendo tenues reddere, quorum nullus aquæ tenuitatem ſuperet, vnde Galen. ſeroſos humores per ſudorem elici poſſe ait ſine vllo apparatu; quod nulli alij humori licet, ita fere eodem puncto temporis, quo potantur aquæ hæc, renes ipſos attingunt, & viſcera omnia perluunt, vt harum potione magis reſtitui poſſe corpus credendum ſit, quàm vllis alijs. Egemus verò hic ſumma corporis reſtitutione, quoniam rheumaticus affectus ex longo ſpatio eſſe cognitus eſt; qui neceſſario corporis retricem vim imbecillem, & vitiatam habeat oportet. Itaque poſt potiones ſupradictas ſalſæ pariliæ ego eiuſmodi aquam darē, quod ſuo tempore eueniet, quoniam menſe tantum Iulij incipit tempus id. Si hoc non erit ad manum, quoniam delutæ longius non ſeruant ſuam vim, & ad earum locum eſt accedendum; nam refrigeratæ ſi calfiāt, multum virium amittunt, & potius frigidæ ſumendæ, cum refrixerint, quam calfactæ. Niſi ergo ad locum accedi potuerit deferri poſſunt Lucenſes de villa dictæ; quibus quidem à quodam tempore aliquid nominis detrahi videtur. Sunt etiam aquę S. Marini. Sunt Patauij à Medicis illis in hunc vſum idoneæ prædicatæ. Viciniores vobis aquæ ſunt ſienncellæ. Harum aquarũ coenum præſertim chaldenianorum, mirum eſt, quia vlcera corporis ſanet, & quia confirmet laxa omnia. Sic aqua habet vim ſecum cognatam, dum etiam vapor eſſet, & cum ea parte, corporis percurrendo, illis commoda iam dicta facilè affert: neque ventriculo frigido abeſt, ſi humidus etiam ſit, quod experimur; ad tumorem tamen illius vſum exterius ventriculo ſua auxilia applicantur. Exterius quoque aqua ipſa per balneum, & natationem adhibetur, quod ego ſic facerem vt corpus non niſi ad renes vſque demitterem, nimium enim metuo cutem totius thoracis aſtringere, quæ perflationi idonea eſſe debeat, alioquin humores computreſcent, & vidi multos, quibus demerſionem eam tam altè factam denegaſſem, cum aliorum Medicorum verbis fiſi, ſe totos oubi toties demerſiſſent, nõ multo poſt malignis febribus fuiſſe ſublatos. His omnibus perfectis videretur etiam ſatis roboris toti corpori vna cum purgatione, & attemperatione eſſe allatum, quare nihil mihi videtur de robore inducendo præterea dicendum. Ratio victus tantum reliqua facta eſt, in qua lactis vſum comprehendā, cum in medicamentis mihi locum non habere videatur. Cum Galenus calculum metuit, lac vitat, quod ſi qua cauſa concedere cogatur, aſininum deligit tanquam minus caſei habens, aut nihil. Vt hic cum nulla neceſſitudo nos impellat ad lactis vſum id videtur omnino eſſe fugiendũ. Neceſſitudo lactis exhibendi apud Galenum

A eſt, cum ventriculus grauiora cibi genera non poteſt cõficere, cum corpus citiori opus habeat nutritione, quam illa ſit, quæ à grauioribus cibis per longam coctionem ſperatur, vt in his, qui maraſmo affecti ſunt. Quæ hic non habemus, vbi cum corpus, quamquam male nutritum, non ſit admodum extenuatum, & eius tenuitas à defectu boni alimenti veniat, poſſumus certi eſſe, quod viſcera, & cor potiſſimum nutrita ſint, quoniam valentiora ſemper melius retinent. Itaque vſus lactis videtur prætereundus. Verumtamen illud vellem conſiderari, quod renes, & veſica in tam longa conflictatione, & extenuatione tanta opus haberent alimento cum cito, facilique, tum eius generis tepidioris cuius lac eſt, & cum timeamus lac caſeoſum interea, dum calculorum metus eſt, aſininum deligamus, idque faciamus poſt omnes B alias procurationes, & perfectam renum purgationem, ſic enim eorum calor, factis curationibus erit temperatior, & renes à nutritione lactis perfectū ſui caloris temperamentum, & humidiorem habitum ſortientur, ſed ſumendum erit recentiſſimum, & ex vberibus ipſis vix expreſſum; alioquin lac omne refrigeratum, & quocunque modo paratum prætermittendum fuerit, ne dum caſeus nimis, id verò propter calculi ſuſpicionem. At propter vrinæ vitium omnia mali ſucci, hoc eſt omnia, quæ ſaporis genere aliquo excellunt; nam quamuis non omnia remiſſi ſaporis, nempe ſubdulcis, aut pinguis bonū ſuccum habent, omnia tamen bono ſucco prædita eiuſmodi hebetioris ſaporis ſunt, quemadmodum oua, carnes, ptiſana, panis, caſtaneæ, amygdala, & ſimilia; ſaporis namque excellentia à vi aliqua medica venit. Herbę C etiam fugiẽdę ſunt, maxime beta, & braſſica, interdum borrago, bugloſſum, & lupulus concedi poſſunt. Lactuca ſingularis naturæ eſt, & ex herbis ſola videtur alimentum habere, fructus pariter aſpernandi ſunt, & radices, niſi rapum in radicibus ad leniendum vrinam placeat, vt in fructibus pepones, ſi tempus tulerit, quod de cucurbita quoque dicendum eſt, fundere enim quodammodo humores poſſunt, ne tam facile retineantur, & concreſcant. Itaque etiam in cibis boni ſucci, illi vitandi, qui aut glutinoſi, aut craſſi, dunque ſunt; & multo maximè, qui vtrunque genus huiuſmodi continent, oimium & lentorem, & craſſitudinem, vti ferè caſeus, & multa piſcium genera, & ſuilla caro habent. Craſſi autem ſucci ſunt caſtaneæ, & legumina omnia; Sed longior eſſem, quam deceat eum qui Medicis intelligentiam harum D rerum habentibus ſententiam ſuam explicat. De potionibus ſic ſtatuerem, vinum non poſſe dimitti in ventriculo, & corpore nutricem vim habente tam confirmam, initio tamen primoque corpus eſſet purgatum, ne nimium materiam moueret, darem rubrum, & valde dilutum. poſtea cum corpus potius eſſet, & iam materia per corpus euocari deberet, darem album, in quibus ego dulcedinem eſſe nollem, quoniam aut flatuoſa eſt cum remiſſa eſt, aut, cum intenſior etiam bilem facere poteſt, & plus acuminis humoribus afferre, quam vino auſtero, dulcia quidem lenire humores creduntur ob lenitatem ſuam, eos tamen tantum lenire poſſunt, in quos incidunt ante ſuam tranſmutationem, ita pulmonibus etiam proſunt, & potius laryngi. At poſtquam immutata ſunt, dulcia eſſe non poſſunt, ſed longius à dulcedine E deducta in amarum humorem neceſſario perueniunt, cuius rei ratio facit, vt boni ſucci cibi infra gradum dulcedinis ſe continere debeant; quo per tranſmutationem in dulcedinem perfectam ingrediantur; quod enim nutrire debet, dulce eſſe oportet. Ita mel quoque fugiendũ, niſi valde dilutum ſit, & niſi frigido corpori dandum, ut ſenili. Sed tenuia uina deligantur, & bene matura.

Hęc dicta ſunt conſilio eo, ut Medici curantes, modum præbeant, & ordinem, ut è re nata opus fuerit.

De febre uerò nulla mentio facta eſt, quoniam ad materiæ ſublationem ipſam tolli neceſſe eſt.

De vrinæ vitio.

CONSVLTATIO XXIII.

COnſtat indicijs multis corpus hoc tum malis, tũ crudis ſuccis eſſe refertum, quod non ita crebro ſolet accidere, ac ferè niſi cum corpora ex melancholicis humoribus frigidum ventriculum ſortiuntur, & omnino, cum viſcera inter ſe minimè conſentiunt ſua temperie, ex quo corpora ſolent per Galenum, & per naturæ rationem eſſe ſemper valetudinaria, non eſt itaque mirum, ſi corpus nactum aliquam tenuem maiorem infirmitatem nimijs recrementis copia, & varietate peccantibus obiecta ſint, cũ ipſi venis omnibus præter eas, quæ portæ ſunt, ab omni recrementorum genere, etiam terreſtri expurgandis deſtinentur, itaque vrinæ ſint perturbatiores maxime ab exercitatione maiori, quæ colore obſcuro, & fuluo ab exuſtis humoribus fiant, craſſæ verò etiam à crudis. Hic metus eſt peioris mali, ſaltem, ne craſſitudine retenta caſu aliquo in renibus calculi fiant, cum craſſa materia renum calorem inuenerit, præterquam quod moleſtius indies fieret hoc tædium ætate, & partium imbecillitate, ſed vlcus etiam habet humores exuſtos, à quibus oriri in renibus, & in collo veſicę poſſet. Ergo materia aliò auertenda, imo penitus ſubmouenda & cauſę generationis ipſius tollendę, & renes firmiores reddendi. Materia autem prius aggredienda, quoniam cauſas ſibi ſuſtentat, deinde viſcerum intemperies, vnde materia gignitur, tandem etiam renum ea, quæ imbecillitas eorum exiſtit. Corporis ergo purgatio C neceſſaria eſt, & præcipuè vomitu, ſi ipſi corpori difficilis, aut natura, aut inſolentia non ſit, quæ ſi per aluum facienda fuerit, minimè acribus fiat, ne plus acuminis materiæ inferatur, & plus moleſtiæ renibus veniat ea irritatione. Quare caſſiæ medulla, diacatholicon, lenitiuum, diaprunum ſimplex, dialebeſtenque potius repetenda, quam valentioribus agendum. Poſt horum autem vſum de ſero lactis caprini attemperare ad vitia viſcerum, & renum præſertim comparando cogitãdum, vt ventriculi ratione cum ſucco betonicæ, quo etiam renes puriores fiunt, ratione iecoris & item renum cum ſucco cicoreę, gratia quoque roboris conciliandi, & purgandæ craſſæ materiæ cum ſucco pimpinellæ, ijs enim & humorum reliquiæ educentur, & firmamentum partibus, ac temperamentum reddetur. Succus etiam fumiterræ ſero vim auget expurgandi, & viſceribus admodum commodum eſt; exuſtoſque humores maximè reſpicit. Robur autem renibus maxime poteſt inducere ſerum, ſi chalybs candens in ipſo extinguatur. Si purgatio etiam per ventrem ſpectanda, mel roſaceum ſolutiuum, & ſenæ etiam folia per macerationem adijcienda. Verum, quo ad renes cum cito, tum multa parte, & integris viribus accedat, id multa in copia dandum eſt ad Dioſcoridis præceptum, vt omnino duas libras, & tres etiam ſuperet pro ventriculi tolerantia, & ad 15. dies ſpatij concedantur, quo opus queat perficere. Qua purgatione perfecta crediderim etiam per eadem ſatis temperamenti, & firmitatis viſcera ſortita eſſe, tamen poſtea vſum ſacchari roſacei cum momento rhabarbari ego laudarem admodum longum, interdumq; loco E rhabarbari ſaccharum ex floribus betonicæ, atq; etiam ſaluiæ immiſcerem. Pimpinellam etiam in eundem modum darem diutius. Victum inſtituerem a craſſis cibis, à crudis, & glutinoſis remotum, atque etiam ab ijs qui mali ſucci ſunt, ſic ab acribus, ſalſis, amaris à caſeo, paſta omni, leguminibus, fructibus, ſiue dura, ſiue molli carne ſint, hic enim etiam malum ſuccum timemus. A vinis etiã potentioribus. Sed hæc Medico præſenti erũt indicanda indies.

De motionibus, quas ſibi noxias experitur, id dicam, quod, cum neceſſe eſt, ipſe potius in equo, quam in curru iter faciat, motiones vero etiam animi immoderatiores fugiat, iram præſertim, neque diu ſtet, minus prã-

A dium diu differat, ieiunioque inſolentiori non vtatur, quoniam ex eo humores etiam craſſi ſolent vitiari, nedum tenues. In craſſis namque ſemper aliquid nutritioni alienum eſt quod tunc ſalſedinem, & alia vitia per caloris actionem acquirit.

Excellentiſſimus Phyſicis D.D. Franciſco S. Agathæ & Conſtantio Felicio. S.D.

CONSVLTATIO XXIIII.

EX literis alterius veſtrum facile potui intelligere, quam incertum ſit commodum, aut nullum ex potionibus chinæ perceptum a quibus tamen certiſſimũ, B & maximum ſperari debuerat: qua in re eò minus cõmoueor ex literis ijſdem, quod cognouerim ſudores per quos omnino potiones illæ iuuare ſolent, nullos fuiſſe, & neſcio quo metu virũ Illuſtriſſimum id artis pati noluiſſe, quod eis mouendis ſolet adhiberi. Ego itaque minus de ſpe deiectus ad hoc officium præſtandum vobis quidem minimè neceſſarium, mihi tamen debitũ maximè excitatus ſum, quo ratio omnis huius cauſæ, & deliberationis agendorum vobis ante oculos reuocetur. Chinæ potiones, quamuis fortè leuarint, certe non penitus ſuſtulerunt artuum tremorem, non linguæ hebetudinem, qua ſæpè tentatur, non ſomnum, non etiam ſymptoma illius excretionis per palatum, non illud tandem, quod neruos ad mandibulas præcipuè ſpectantes, attingit.

C Modo horum vitiorum cauſa partim in venis ſubeſt, quæ dicitur antecedens, partim ſparſa extra venas eſt tanquam partium nutritionis, aut vitiũ, aut certè recrementum, atque quod tremoris cauſa eſt, pituitoſum id eſt, quod ad alendos neruos tãquam mucor quidam lentus accedit, cum à natura aut nihil penitus, aut non ita bellè ſuperatur; quæ cauſa iam cum morbo cõtinetur, in carnibus etiam ea ſæpè fit nutritio vitioſa, in qua quamuis carnis ſpeciem ſuccus accipiat, illam tamen integram non aſſequitur, quin ſucci naturam referat pituitoſam, aut melancholicam, aut aliam, ita moles corporis, & carnis oneri potius, quam viribus augendis excreſcit, quod Galenus libro de multitudine pulcra ratione exprimit, & vos etiam in hoc corpore Viri Illuſtriſſimi cum nimium aleretur a Medico perſpexiſtis. D Sic igitur in neruis factum, ſic vel in ipſo cerebro incidere iam potuiſſe videmus. His verò rebus iam intelligitis, quam potiones chinę ſudoribus non factis per vrinas erumpendo vaſa quidem, & vias, per quas ipſę mouerentur, potuerint expurgare, & eam partem tantũ antecedentis cauſæ, quæ in illarum partium venis ſubſiſteret, amouere; quod verò contra non potuerint cum ab omnis corporis, & artuum venis, tum minus ſuperiorũ partium, minimè verò capitis, quicquam detrahere, lõgè autem minimè vitioſum alimentorum, & intemperiẽ ab eo ſuſtentatam extinguere, quod omninò per ſudores erat faciendum, qui totius corporis partes permeando, & ad caput etiam pertinẽdo id perficere potuiſſent, nam membrorum coctionis vitia, in quibus Galen. vel eryſipelata, & omne tumorum genus ponere ſolebat, E cum in ambitu corporis ſunt, cum in capite hæreant per vrinas vi depelli non ſolent. Contingit quidem aliquando exterius partibus aut capitis, aut totius corporis frigore compreſſis impetus ad interiora, ſed is a chinæ potionibus non fit. Quid quæris? non eſſe deſperandum, non eſſe ab incepto deſiſtendum, cum non ob morbi vires chinæ vſus fruſtratus ſit fine ſuo, ſed ob id, quod contra artem ei metus ſupradictus detraxerit, vt de curatione perficiẽda cogitare, & de guaiaci potionibus, quod fuit conſtitutũ, bona ſpe exequi poſſimus, præ oculis habentes tum mali vim, tũ ſymptomatum eius oẽm originẽ. Vis mali guaiaci tollitur tam recens, q̃ antiqua, antiqua vires auxiliorũ maiores requirit, q̃d præter vim propriam eam cõmunem nacta eſt, quæ omnibus lõgis

morbis ſuccedit, ea verò eſt, quæ diſcutientibus magis, & magis calidis opus habet, quod diſſoluatur, vt a Gal. in libris methodi ſumma ratione eſt conſtitutũ; quę res præcipuè in hoc malo exiſtit, cũ multa nutritionis partium vitia cõſequuntur; quorum omnium origo in hoc corpore præcipuè in craſſis, & frigidis humoribus ſita eſt. Dico præcipuè, nam vel ipſe Galenus, cum de exquiſitis morbis loquitur, non audet ſemper illos in ſimplices penitus humores referre, in vnius prædominiũ quidem certè eos nunquam non refert. Nam cũ Medicus exceſſus tãtummodo corrigere debet, tum illius officij non eſt minutas quaſdam rerum rationes, & mixtiones obſcuriores perſequi. Mihi ergo ſat eſt, quod præcipuus metus a tremore eſt, initium paralyſis cum exiſtat, qui quidem metus ab illa linguæ tentatione augetur, nam ſymptoma illud aliud cum excretione factum non ita occupari vires, imò excitari, & agere in materiam, & eã expellere indicat. Tremor illas occupatas tantum demonſtrat, & nunquam exonerari ſe poſſe, imò iam intemperiem ab inſidente humore inſitam fore. Quare, præter luis dictæ ſuſpicionem in hoc incumbere præcipuè debemus, & huc omne conſilium dirigere, ne pituita neruos ſuo aut corpore, aut frigore occupet, & in hoc inſiſtere penitus cum remedia tractamus, vt illã à neruis diſcutiamus. Quæ.n. à calore metuenda vidẽtur, huic vitio potius opem eſſent allatura, a bile ſiquidem pituita abſtergitur, inciditur, & extenuatur, à calore concoquitur, & digeſta diſcutitur. Atque vtinam hic caloris notæ non mentirentur. Nam noſtis vos huius luis eſſe ferè vlcera efficere, vt in veteri etiam, cui multi anni ſpatij acceſſerint, vlcera vel canceroſa eſſe moleſta, quoniam hæc lues humores vitiat putredinoſa quadam vi, qua vel in initijs vlcera pariat. Vnde fit poſtea, vt, cum nullum humoris genus in corpore manere diu poſſit, quale primum eſſet, quin aut in alimentum, aut in corruptionem mutetur, ipſi ſic viciati, quo diutius in corpore continentur, eò corruptionem maiorem, & putredinem peiorem accipiant, quæ, cum calorem externum habeant, mirum non eſt exuſtionis ſpeciem ſubire, & dicta exuſtionis vitia afferre. Cum ergo calor vtilis hic eſſe poſſit, atq; notæ eius ſæpè falſæ exiſtant, ille inquam minus nobis timendus eſt. Cum eſt neceſſe ratione luis præcipuè guaiaco vti, & præterea tremoris, & hebeſcentis locutionis metu, cogimur diſcutiendæ pituitæ, & frigori ab ea neruis iam impreſſo ſuperando vacare, hæc enim *iria* tremoris, & hebeſcentis linguæ cauſa eſt. In quibus melancholicus humor quoque, vt frigidus, & craſſus habere ſuas partes poteſt, habet verò hic, vbi indicia non pauca ipſius ſunt, iiſdem autẽ remedijs illius ratio haberi poterit, vt ſcilicet vna cum pituita diſcutiatur, quos ſcopos quam ſpectet guaiacum & ea, quæ ſolet exhiberi abſtinentia, facilè intelligitis, & quod non ab vlla alia nota calorem præſeferente impediatur. Vbi verò illa obſeruatio ſummè neceſſaria eſt, quod, cum diſcutientia omnia ſiue calore, ſiue alia vi id habeant, prius fundant humores, quam diſcutiãt, hic præcipuè modis omnibus prius humorum nocentium copia, ne ad caput, aut neruos maiori incõmodo feratur, ſubtrahenda eſt, idq; eo valentioribus purgantibus, quo tum corpus iam conſuetudinem cum eis longiorem contraxerit, tum humores craſſiores ſunt, & in magis longinquis partibus hærent, vbi non ſolum corpus totum, ſed præcipuè caput pituita ſuis proprijs auxilijs exonerandum eſt, ſic enim & tutior & vtilior guaiaci vſus fiet, quod & ſudores facilius mouebit in corporis meatus expeditos incidens, & ſolidas partes onere humorum vitioſorum leuabit, ac neruos præcipuè, luis verò ſemina hærentia conuellet, & expurgabit, quæ maiori, quam vnquam alias diligentia tractandæ ſunt; nec mediocri fidendum, nam & firmum iam vitium eſt, & quidquid eius relinquetur firmius ſemper erit, tum tempus ita idoneum, vt nunc, habemus rarò, & non niſi longo poſt ſpatio nanciſci poteritis. Hęc ſunt, quę ante oculos habenda iudico, & vna vobiſcum quotidię in animo habeo, quæ vobiſcum per literas communicare volui, vt veſtris conſilijs ſimilia, & à me ipſi Domino debita. Valete. Piſauri. 10. Calend. Iunij Anno 1577.

De febre infantis cuiuſdam per literas.

CONSVLTATIO XXV.

QVoniam petis à me, quod amico, & humano homini negare non licet, de morbo pueli tui ego his literis eo amore, quo me tibi deuinctum tuis officijs ſentio, petitioni tuæ ſatisfaciam. Hac ętate corpora calida, & humida, & ſanguine maxime conſtãtia, febres incidũt fere à ſanguinis corruptione; ita fere continuæ ſunt, ſaltem feruorem ſanguinis ſequuntur, rarius tertianas videmus, & quartanas rariſſimè, quamquam ego quartanas multoties præ manibus habui in puellis etiam num in cunis, & faſcijs viuentibus; Adiungunt vero ſibi ſæpè hæ febres & pituitæ putredinem in ventriculo, & inteſtinis, vnde etiam vermes moleſtiam febris augeant. Quæ duo in hoc infantulo fuiſſe proprijs notis oſtenditur. Ille intenſus vrinæ color, & pannos tã inficiens, denotat ſanguinem feruore ſuo in bilem verti, duplex illa quotidie tempore meridiano facta exacerbatio, incrementumue, indicat duas partes eſſe in corpore affectas, quales eſſent venæ in iecore, & venæ ventriculum amplectentes, notæ illæ verminum, quæ præceſſere, oſtendunt etiam in ventriculo pituitam putruiſſe, & putreſcere etiam, quoniam non tam cito illius putredo ſolet quieſcere; vt nunc quoque corruptam manere in ventriculo poſſimus exiſtimare. Horum omnium priores cauſæ ſunt cum ætas, tum viuendi puerorum intemperantia. His itaque ſic perſpectis, palam fiunt omnia, quæ agenda ſunt, ſiquidem ſanguis in feruorem, & putredinem procliuis ſuſtinendus à feruore, & corruptione eſt, idẽ materia, quæ in ventriculo ſtagnat, expoſcit. Quæ verò eorum tam corrupta ſunt, omnino detrahi volunt, prius tamen aliquo pacto parari, Refrigerantibus ergo, abſtergentibus, & incidentibus maximè agẽdum, leniter etiam exſiccantibus, viæque ſunt aperiendæ: Quocirca conſilium vtendi accidis omnis generis probandum erit, vt ſucco, & granis malorum punicorum, qui medij ſapori ſunt, & ſane, ſuccus is eſt facillimus ſuperatu, neque onerat ventriculum. Valentior, ſed grauior eſt ſuccus limonum, & citreorum malorũ. præſertim ſi cum pulpa deuoretur. leuior ventriculo eſt ſuccus malorum aurantiorum, & quamquam ex eo fit, qui dulcis nominetur, multum tamen abeſt à vera dulcedine, & ab illius offeoſa, dulcedo enim illa in ſuo, non in communi genere ſaporum dicenda magis ad pinguem ſaporem dictum, quã dulcem accedit, & aquoſi valde generis eſt. Eſt etiam aptus huic vſui ſuccus acetoſę, ſeu oxalidis, & vel acetum ipſum, hęc enim refrigerant, ſiccant, & à putredine tuentur, incidunt, abſterguntque & ventriculo infantis aliena nõſunt. Expurgando autẽ ventriculo, mel roſaceum ſolutiuum, & manna, quibus aliquid tamarindorum commodè adiungetur, vel aliquid tartari, ſeu fœculæ vini. Sanguini autem puro faciendo, mundãdoque dari poterunt commodè ea, quæ vrinas mouent, maximè grauaminis radices, ſed & ſucci prædicti id faciunt, & multis maximè hominibus ſuccus malorum aurantiorum, beronica quoque id poteſt, quibus radices fœniculi adiungi bene erit, atque aſparagi, & ruſci, non ita petroſelini, quoniam capiti noxiæ ſunt, apium enim eſt, quamuis hortenſe.

Hæc in potionibus cum cibo ſumendis incoqui poterunt, cum portione cinnamomi, & aceti, ac ſucci malorum punicorum, & paulo ſacchari, quibus poſt aliquot dies coctione iam perſpecta adiungi poterit rhabarbarum per macerationem, quod apud nos locum abſynthij tenere debet, cum illius vires habeat, & etiã meliores, purgat bilem expedit viſcera ab omni craſſa materia robur illis conciliat, & a putredine maximè

humores

humores tuetur, facit verò contra vermes mitũ in modum, & ventriculum valeotẽ reddit. Sed longiori ſcriptura egerent, ſi illa multa vellem ſcribere, quæ eſſent idonea, quam prudentiæ curantis Medici conuenire videatur, reliqua ergo illius conſilio permittam, & finem faciam. Vale Vrbini nonis Iulij 1577.

Febrienti cauſone notho cui ſanguis eſſet detractus.

CONSVLTATIO XXVI.

Recip. ſyr. acetoſi ſimpl. de ſucco limonum an. ℥. 1. aquarũ acetoſæ, endiuiæ an. ℥. 2. s. miſce, p ſyrupo. Item ℞. ſyr. roſacei ſolutiui ℥. 5. elect. de ſucco roſarũ ʒ. 15. decoctionis hordei, additis ʒ. 2. s. tamarindorum 9. 5. miſce, & f. potio ſuo tempore poſt vſum ſyruporum danda.

Item ℞. aceti ℥. 3. vini granatorum ℥. 5. aq. acetoſæ ℥. 11. fiat iuleb cum ſaccharo, ex quo in ſingulos calices aquæ coctę in quotidianas potiones ℥. 1. permiſceat. Poteſt etiam aqua ipſa coquenda vna cum his parari ſub ſua coctione miſcendis.

De puerpera, quæ doloribus totius corporis primo, deinde cruris tumore laborauit.

CONSVLTATIO XXVII.

Non ſatis fuiſſe expurgatum corpus pro ſui neceſſitate tunc incidente oſtendũt morbi inſequuti, poſt quam eæ purgationes quieuerunt, quæ a puerperio ſequi cõſueuere, plenitudo enim non ſimpliciter dicta, ſed cum adiectione mali generis, primo vẽtrem tentauit, per quem nequaquam facilem egreſſum inuenit, neque citra dolorem ob conſidentes in eo cruditates, quæ rum humoribus acrioribus detinendis diutius torquerent, tũ illis abraſę, & exeũtes multis modis dolores mouerent, & præſertim quod flatũ ederent, & quod actib. ipſis permiatæ, atq; inteſtinis adhæreſcentes lentore ea morderent, vt propterea partubus alui ad reſiſtendũ proprio malo collectis corpus excretionẽ in alias ſui partes tentarit, ſic reiecta materia in externas, & eminentes corporis partes, omnibus dolores attulit, tãdem in crus depulſa non ſolum dolorem, ſed tumorẽ nimis generis illud affecit varia ipſa ſuæ varietatis effectũ præbens, dolorem. n. & ruborem, tenſionemq; tum albedinem, & mollitiem ſine dolore importauit. Sic ergo varias curationis partes petit. Nam & ſanguinẽ vt alimentum cõficiendum, & morbo agendo materiam præbiturã minuendum non ſolũ per abſtinentiam, ſed, quoniã magnum morbũ minatur, etiam per ſectam venam, quæ et craſſioribus malis humoribus facilior via erit, & humores alios vitioſos per medicinas eſſe detrahendos poſtulat. Craſſus humor vna cum ſanguine melius per infernas venas exit; Secta etiã vena ad poplitem vel malleolum internum purgationes facilè reuocãtur, ſic prius in crure ſano, deinde in ægro id fieri erit commodum, ni prius tumor cõſederit, vt a primo ſanguinis ℥. 7. mittantur, ab altero 5. eo ſpatio interpoſito, quod Medicis viſum erit. Interea, ſi fuerit neceſſe cruri anodina concedenda, ſed reprimentibus coniuncta, quoniam hic tumor ab internis omnẽ ſui cauſam habet, in illis. n. qui ab ictu fiunt anodina, etiam ſine reprimentibus dãda ſunt vt Gal. lib. ad Glauconẽ ſentit, neq; tñ hic materia illa reprimenda, ſed decurſus eius moderandus, qm̃ inutiliter admodum ad internas partes rediret, præſertim antequam corpus a mala copia leuetur, leniter ergo etiã diſſolui dẽt, modo ne nimium in crus ipſum incitetur, ſic reprimentia anodinis miſcenda. Interea prurſus

A auertenda materia eſt, tum clyſteribus, tum poſt eius apparatum aliquem etiam leuioribus purgationibus, vt vteri purgationes permittere videbuntur apparatus per ſyrupos faciendus, vt roſaceum, qui ſatis abſtergit, motum tamen nimium in crus poteſt retardare, vt ſyrupum de betonica, de cicorea, quibus varietas humorum reſpicietur, his aquæ ſimiles ſunt adiungendæ cum diluuntur. Medicina autem oportuna videretur, ſi fiat ex ſyrupo roſaceo ſolutiuo, manna, & rhabarbaro, quod, ſi totum imponatur, & magis faciet purgationi, & magis robur inducet partibus, id ergo è re nata tunc erit determinandum, ſe folia ſenæ quoque adijcĩ oportebit, ſi omnes humores trahendi ſunt, nam non ſolum in melancholicum, ſed pituitoſum humorem poteſt, vt rhabarb. in flauam bilem, & pituitam craſſam,

B & lentam, atque à calore valdè affectam. Myrobalani quoque eſſent idonei cum reliquis, quæ in concinnando iure ſunt in vſu, quod verò medicamentum, niſi ſatisfeciſſe videatur, & morbus longius trahat, erit ſimile poſtea repetendum, apparatu humorum valentiori interiecto. In victu idoneo præcipiendo videndum ne periclitemur, ac dum corpus cacochymum nutrire timemus, abſtinentia magis lædamus, qua humores à nutriendo alieni ſolent fieri deteriores, dum calore agitantur, moderatione igitur ſumma agendum in cibo, in potione etiam non minus, quoniam vinum motiones humorum ſollicitat, ſic, quamquam eſt concoctioni vtile tempore tamen concoctionis ſub morbis quiete opus eſt, & vini opera in eo inutilis, vt cum mouendum eſt, ea maxime expetenda. Hic non ſolum quietem volu-

C mus ad concoctionem, ſed motum timemus, ne nimijs humoribus crus obruatur. Interea ergo aqua cum coriãdro ad ignem modificata vti oportebit, vel exiguum vinum multa ea diluendum. Cruris tumor mollis curato toto corpore ceſſabit, nam tenuis materiæ eſt, at durior, & dolens ſupradicta genera poſtulabit, quemadmodum ſi oleo roſaceo oleum amygdal. dulcium adderetur, & chamæmelinum, ſi farinarum fabæ orobi, & hordei puls ex lacte cocta cum ijs miſceretur, vel ſi medulla panis ex lacte, ſapaque & oleo roſaceo in cataplaſma imponeretur. Sed Medicis peritis hæc dictu neceſſaria non ſunt.

De gallico morbo cum multis caſubus.

D

CONSVLTATIO XXVIII.

In tanta, & tam multiplici rei dubitatione video tãdem ea capita eſſe diſcutienda, primum numquid in hac affectuum complicatione eodem remedio omnes tolli poſſint, vbi quidam primarius eſt, alij inde naſcũtur. Alterum eſt, num diuerſis vel contrarijs remedijs requiſitis primo priori morbo vacandum ſit, an verò poſteriorũ aliquis tam vrgeat, tam viribus officiat, aut pręterea tantas vires ſit acquiſiturus, vt vel ægrotus eũ non ſit tamdiu laturus quo prioris curatio finiatur, poſteriorique tentetur, vel poſterior etiam priori ſublato poſtea tolli nõ poſſit. Tertiò ſunt illa, quæ ad rationem tẽporis, & corporis, & moris ægrotantis, tũ verò ſuperius habitæ curationis habendã pertinent. Affectuum complicatio eſt ipſius luis gallicę cũ caſu epileptico, & melancholico,

E de quibus ego non dubito; tamen, quoniã aliquis gallicum ſublatum eſſe cõtendit, cogor eum perſuadere, & dicere, quod reſtant adhuc illi caſus, quos ab initio lues, cum ea aperte ęger laboraret attuliſſe credita ab eodem medico eſt, nam ſub epileptitis concuſſionibus puſtulæ in facie erumpunt, & eadem penitus in primo epileptico caſu rediere, quæ initio morbi extitetant.

Maculæ etiam eædem etiam ſæpe poſtea emicarunt, tum capitis dolor, prætereo illam totius corporis decolorationem, & liuorem in eo homine, qui coloratiſſimus eſſe conſueuerit, qui nunc, etiamſi nihil mali ſentiat, bene cibum ſumat, totis noctibus cõquieſcat, nihil

tamen coloris ſui naturalis recipit, ſed fœdo admodum colore, cum ſemper, tum certis diei horis eſt. Præſertimque hoc in oculis inſolentius cernitur, quod gallicæ luis familiare eſt, & a peritis hominibus maximè certum illius indicium receptum, prætereo etiam, quod corpus ſuapte natura tam validum, nunquam non aliquid mali ſentiat, omitto tandem rot. imbecillitatis facultatum concoquentium indicia, quòd ſunt in pedibus, & cruribus tumores molles, & albi malæ coctioni iecoris atteſtantes, vel ſub ipſa curatione manentes, ſub ipſoq; theriacæ vſu non ceſſantes, quòd vrinæ continenter crudiores ſunt, & mille alias res vt luem eandẽ adhuc manere dubitare non debeamus. Cuius verò natura ferè ab omnibus poſita eſt in virtutis nutricis vitio in parte eius præcipuè concoctrice; vt eſt neceſſe, cum ῥευματικὰς νόσους facere eius proprium ſit. Morbos enim eiuſmodi, hoc eſt, rheumaticos Galenus in imbecillitatem, ſeu vitium facultatis totum corpus regentis referebat; quos morbos etiam recenſet, cum de tumoribus agit, qui de genere inflammationis ſunt, & profecto ſi vllus alius morbus eſt, is verè eſt, qui, cũ affectus ῥευματικοὺς faciat, & nulli non parti infeſtos & in virtutis altricis vitium, & eius, quæ totum corpus continet eſt referendus. Atque ſi Galenus ex vnius partis inflammatione ῥευματικὴν cõſtituit tanquam ex ſymptomate vim totius corporis malè habere, cur non multo maximè id faciamus nos in eo morbo, a quo nulla pars tuta eſt, & nunquam vna ſola tentari conſueuit? Forſan verò eius curatio idem non penitus demonſtrat, quæ ſemper duas partes poſtulat, nunquam earum altera contenta. Vnam, qua iecur, alteram, qua totum corpus expurget, vnam medicinis per aluum, aut vomitum purgantibus, alteram ſudorem mouentibus vſam, vt & ventres, & carnes, mediæ, & eminentes corporis partes expurgentur, nimirũ corporis totius natura redintegretur diſcuſſo ab omnibus eius partibus vitio.

Quod verò vniũ eſſe intemperiem cum materia nulla dubitatio eſt, ea propter purgationib. & omnino humorum depletionibus conſumitur, & ab eo ſæpenumero homines purgatis ventribus ſolo labore, & exercitatione adiecta liberantur, quoniã cũ materia expellenda intemperies vna ſecum eijcitur, nunquam verò econtra fit, vt ſola tẽperatione adhibita ſolis tam celebrati alexipharmaci nominis medicamẽtis ſine repletione vniuerſi corporis morbus vincatur. Vnde in ſumma perſuaſum habeam hoc vitium etiam in habitum totius corporis effundi, ſæpèque in eo contineri, vt ſcabiei praua contagio accepta, & eos longè errare, qui, cum in vno iecore vitium ſtatuant, & vim natura illius ac ſubſtantia, vt dicunt, morbumque eſſe à tota ſubſtantia, per ſubſtantiam nõ temperiem certo modo expreſſam, ſed corpus ipſum intelligunt, ſolis namque exercitationibus illud in ſuam naturam non rediret, quæ calore excitato coctionem ſolum, & expulſionem humorum faciunt, neque vitium in ſubſtantia ſitum poſſunt exturbare. Prætereo, quòd in ſubſtantia morbus alia ratione eſſe non põt, quam ſunt alia accidentia. ſ. in ſubiecto, quoniam morbus eſt accidens. Materiam ergo eſſe cũ ſuo malo genere certum eſt, cuius iam natura eſſet, cum cõmuniter, tum propriè in hoc corpore videnda. Ex contagionis vi putrilaginẽ habere, & ſitu quodã cõſiſtere ipſam intelligimus, qua ſolent non ſolũ humores in venis, ſed ij ẽt, qui in carnibus ſunt, comprehendi, vt in ſcabie, & lepra, atq; elephantiaſi clarũ eſt, humores aũt in carnibus etiam verſari tàm qui boni alimento, q̃ mali, dubium non eſt, vt vel in cerebri denſiſſimo corpore a Galeno ſtatuantur ipſi mali, nedum in eius venis, & ventriculis, cui aũt generi humorum hæc putrilago, & ſitus nitatur, ẽt cerni poteſt, nimirum, quod in omni generi craſſatur, nullum. n. genus eſt quod emanare ſub hoc morbo non obſeruetur, omne verò cõtaminatum & impurũ, vt vel pituita coloris impuri fiat, ſicuti, & corpus omne nitidum minus euadit, quaſi alicubi ẽt humor & bonus inficiatur, vt nutriat quidẽ cor-

A pora & plena carnis reddat, ſpeciem tamen nitoris non retineat, & qui facie coloratiori ſunt, horum tamen rubor in quandam purpuram incliniat, minimèq; roſeus dici põt. Varios ergo humores habet, vnde ſuſtentetur & cũ corpore contineatur ea ita, & putritas, & profecto cum humores glutinoſos nacta eſt magis etiã curationi reſiſtit. Verum cum morbus is & contagio inferatur, & eo, quo materia ſeminis & ſpiritus illam pellens primo inficiantur, conſentaneum eſt, vt recrementum id vltimi alimenti ſit prima materia huius morbi, vnde & pilis capitis ex recremento alimenti naſcentibus generatio inter initia auferri ſoleat, & per gonorrheam totum corpus diminui. Cum vero lædat actiones nutricis facultatis, & propterea in partes ſimilares ſit referendus, oportet in intemperiem reduci, itaque in earum aliquã B potiſſimum, quæ vim coctricem oſtendunt, qua maximè ſunt calida, & frigida.

Nam infirma vis concoctrix cruditates parit, ea vero duplex eſt, vna à frigore, altera à calore. In ventriculo quidem à frigore pituita nimia, præſertim eius generis, quæ crudus humor appellatur, à calore nidoroſa quædam corruptio in venis autem a frigore pituita, à calore flaua bilis, & ſpatio etiam melancholicus humor, ac melãcholia. In ambitu corporis ſimiliter à frigore fiunt cruditates pituitoſæ, & flatuoſæ, & diuerſorum aliorum generũ, vt in œdematibus, & vitiliginibus, & alijs eiuſmodi, vbi appoſitum alimentum non perfectè tranſmutatur, à calore autem eryſipelata, herpetum omnia genera, & alia eiuſmodi vitia. Vbi, ſi de huius morbi intemperie iudicium facere velimus ex dictis cruditatiC bus, quoniam cruditates omnium dictorum generum affert, nos vtriuſque generis intemperiem, & in omnibus dictis partibus eam teneri ſtatuemus, ſicuti ex impuritate, & fœditate earum cruditatum putrilaginem eam adiunctam eſſe affirmabimus. Ergo ita cogitandum eſt, quod, quoniam putrilago ſemper adeſſe intelligitur, illa vim morbi teneat, cruditates verò, & intemperiei genera variare, vt putrilago illa forte in eius generis humorem incident, ſic varijs intemperiebus ſub eo morbo homines affici, vt vel idem homo morbi progreſſu etiam varias eas incurrat, vt vitæ ratione diuerſa, diuerſi humores eo vitio inficiuntur. Etenim ſcabies quoque non idem genus retinet, neque in diuerſis hominibus, quibus ab vno, & eodem communicata eſt, neque in diuerſis temporibus in eodem homine.

D Hęc res facit vt putent multi, hanc intemperiem latentem eſſe, & vitij genus obſcurum; quod de ſcabie quoque dicendum foret, ea inquam, quæ contagio adhæreſcit. Is itaque morbus primum partes naturales inficit, deinde humores in venis calidiores, tenuioreſque, ſic initio biliosi generis apparet, ſpatio accedente diuerſo, alios humores, & partes corporis rapit, ita varias ſpecies ſubit. Ad corpus iam hoc noſtrum deſcendamus, in ipſo ferè frigus, & craſſi humores ſignificantur, vt ab initio contra tenues, & calor. Melancholicus ſiquidem humor calorem quidem, ſed potius præteriti, quam præſentis temporis, & ſtatus, indicat, qui igniculos illos exuſtionis etiam non retinet, niſi exuſti illius, & peſſimi generis ſit, qualem exuſtionem hic non habemus, quoniã ferinum faceret furorem, nõ mœrorem, & mæſticiã, & E per quas partes excerneretur, exederet, & puſtulas canceroſas exprimeret, & cætera quæ Galenus percurrere ſolet, quorumque nullum hic habemus; puſtulæ namque benigniores ſunt, & nihil eiuſmodi cernimus in toto corpore, aut in excrementis: Color etiam corporis albus eſt, quamquam minimè nitidus, & decolorẽ hominem videamus, ſic pituitã ſignificant ea omnia. Tactu etiam fere frigidum corpus ſentitur, & ipſe ait ſe frigus percipere ſemper, calorem autem rariſſimè, breuiterque & tantum aliqua in parte, qui calor minimè acris eſt, flatu abundat, qui ex humore calido efferri non poteſt. Corpus etiam pingue eſt, & molle, quemadmodum ſua natura etiam neque hirſutum, neque moribus niſi benigniſſimis, vt nullum videas benigniorem, ſomno

etiam

Digitized by Google

etiam longo eſt ſine inſomnijs, & minimè interrupto, quæ interruptio calori ſolet attribui memoria, ſua natura firmiſſima eſſet, nunc ſub hoc morbo ſæpè hebes, vt cogitatio quoque, & ſenſus omnes, ſententia etiam firmior, & obſtinatior facta; quæ ipſa quoque, vt dictorum tarditas frigus ſignificat, his conſentit lingua blæſa facta, caput graue cum ſenſuum internorum ſtupore quodam, quæ non ſolum frigus, ſed humidum genus adiunctum demonſtrant.

Præterea, dum dolet capite, dolor acris non eſt, potius ſtupidus ei videtur, totam frontem occupat pondere cum ſomnolentia, ita, vt ipſe ſtudeat oculos tendere ad ſui excitationem Epilepticum ſymptoma eſto pituitam non denotet, multam tamen illam oſtendit, cum eius incredibilem copiam per os eijcit, quæ vitreæ modo pellucida eſt, & non ita multum craſſa. Siti etiam caret, ſatis cibum cupit, multa glutinoſa per aluum expurgantur, quæ à Medico non in pituitæ abundantiam, ſed in inteſtinorum abraſionē mucoſitatum refertur, quaſi eorum abundantia tanta eſſe queat, niſi ob nimiam pituitę creationem, quaſi mucoſitates, quæ modum non excedunt, quæque inteſtinis neceſſariæ ſunt, non maiori vi egeant, acrioribuſque abſtergentibus, quo ab inteſtinis euellantur, & ſecum etiam aliquid ſanguinis non ſoleant elicere; hæc pituita vero ſola inteſtini lotione perfuſioneve iuris carnium cum ſaccharo facillimè tam largè delabitur, quæ profectò, ſi in loco vllo calfacto verſata eſſet, aliquid ſalſi haberet, & id inteſtinis moleſtum adeò, vt ad deijciendum irritarentur. Sæpè, nedum clyſtere nõ expectarent. Sed totius quoque corporis grauitas ſæpè magna, & tremor interdum cũ multis alijs mihi frigidũ, & craſſum humorē denotant. De quo quidem tremore obſeruari velim, quod propriè tremor non eſt, quoniam quieſcenti mẽbro etiam fit, Conuulſionem igitur eſſe dicat aliquis ſed hæc ipſos motus voluntate edendos prohiberet, quos is tremor non prohibet, nã ſub eo æger & ambulare, & brachia attollere, & pondus ſuſtinere valet, quamquam ſub eo pondere maior tremor excitatur, potius ergo palpitatio muſculos cõmouẽs extiterit, cuiuſmodi vidi ſæpè in capitis muſculis factam ẽt capite repoſito, quamuis illud quoq; fieri põt, quod, cum non omnes muſculi quieſcant repoſito mẽbro, ſed aliqui tñ interea figuram membri, & collocationẽ regant, is motus a debilitate eorũ actionis fieri, & tremor eſſe poſſet. Quidquid modo ſit, certè ad genus frigidum humorum, & craſſitudinem eorũ debet referri. Vidimus quidẽ ſæpenumero eius labra hoc pacto tremere, vt a flatu inter carnes excitato, & identidem cõſumpto ſeu diſcuſſo fieri conſueuit, nã actione labiorũ non impedita dum comederet, labia tñ cõtrahebãtur, qui verò flatus in craſſum omnino pituitę genus referẽdus eſt, tenuis namq; & aquoſa pituita ad eum minus oportuna eſt, vt tremor verus a neruis malè a pituita nutritis eſſe conſueuit. Humores ergo frigidi, & craſſi hic erant. Poſſet quidẽ aliquis exiſtimare, qđ caſus epilepticus fiat ab humorib. calidis, ſi calidorum humorum aliquæ notæ exiſterent, at neq; illæ vllæ ſunt, & frigidorũ plurimę, ſed quid vetat fieri epilepticũ hunc caſum a maligno illo genere, pp gallicum humoribus inducto, quo cõmunc neruorum principium vexetur aut vaporibus eius mordacib. immiſſis, aut ipſomet id principiũ attingentes, dictum principiũ quidẽ a cerebro primum exit, nã cerebrum ipſum ſenſu carens moleſtiam illam non perciperet, & cũ ob pituitã, quę eius ſinus obſtruit conuulſionem cerebrũ facit, id natura altrix per ſpiritum facit quærens liberam ſui perſpirationem, & excitans mẽbranas ad eam cõpreſſionẽ, quæ craſſa pituita in ſinubus cerebrum onerans eijciatur, ferè quidem caſus epilepticus fit a malo ſpiritu dum cũ bono in neruos fertur, & impetu expulſus eos tendit. Quęcunq; modo cauſa conuulſionis ſit, vel ẽt ob morſum ventriculi fiat, vnde cerebrũ afficeretur, & pituita ſolum pp cõmotionem cerebri tãta deA ſcendat, illa tamen ſui ipſius abundantiæ indiciũ eſt, cũ tam copioſa cernatur, & originem ẽt ſui intus eſſe iam oſtendat, &, cũ æger poſt caſum tamdiu ſtupidus maneat, & tanto ſtupore, vt dormire videatur, pituitoſum humorẽ multũ, & ab eo refrigerationẽ denotat. A frigido humore ẽt, vel eo cõiuncto omnino fieri caſum hunc illud quoq; indicium eſt, quod cum ſomni quietiſſimi ſint, poſt eos mane ferè caſus mouetur, fit verò poſt ſomnũ, quoniam humores per ſomnũ collecti expergefacto ægro excitantur, atq; a natura irritata excernuntur; neque.n. ſomnus tam quietus eſſet, ſi calidi vapores cerebrum peterent, a quibus ſemper turbulenta inſomnia excitantur. Confirmat idem, quod, qui caſus poſt ſomnũ mane non fiunt, illi omnes ad veſperam differuntur ad horam.ſ. humorum frigidorum.
B Sed licet ne proferre aliud, quod forſan mirabile videatur pro confirmatione huius ſententiæ? Illud equidem non poſſum ſilentio præterire, quod minuẽte ſe lumine lunæ eius caſus fit acceſſio, quaſi altero ſole non tã iuuãte cerebri coctiones, fit ẽt luna exiſtẽte in frigidiorib. ſignis. Primus ſiquidẽ acceſſit luna tenente aquarium, & propè ſilentium ſuũ, & proficiſcente à coniunctione ſaturni, ſecundus, luna exiſtẽte in fine ſcorpionis cum oppoſitione Martis, inde luna nunquam in ſcorpione fuit, quin hoc malum ſenſerit, bis tantũ ea exiſtẽte in Tauro, ſemel cũ ſileret in Ariete, ter ĩ Capricorno, vbi eſſet quoque Saturnus. Sed vehementiſſimũ fuit cum luna ſileret in Cãcro, & oppoſitum haberet Saturnum, &, vt in ſumma dicã, his ſignis lunam habẽtibus, fere, & Saturno oppoſitam; vel coniunctam peius habuit. Quæ cœli partes,
C quæq; ſydera partim frigore, partim concitatione aliqua poſſe creduntur. Eius caſus vexationem, conflictationemq; ſequebantur puſtulę in lingua, ſeu papulę, quę Galeno eſſent, φλυκταίνες, & in pituitã referentur commixtã multam cum ichore, ſeu ſanie, quę ipſa quoq; cruditatẽ refert, veſiculę verò ſunt aquę plenę, quę acris quidem eſt, quo ſeparet cuticulam à cute, ſeu carne, pituita tamẽ liquidior eſt, habet vero eã acredinem ex putrilagine vitioſa proficiſcentẽ, quæ hic gallicæ luis eſt. Atque hactenus humoris pituitoſi notę, & frigoris sũt propoſitæ. Videndũ modo eſſet, num etiam calidus humor ſubſit, qui certe, niſi corpus quam longiſſime à ſua natura eſſet deductũ, omnino eſſet videndus, maximè ſub hoc morbo, qui calidos prius humores non ſolũ arripit ſua putrilagine, ſed per illam quoque vel frigidis aliquos addit igni-
D culos, dum vitiat, ac corrũpit, tamen niſi diligentius perquiratur, vix aliquis humor naturæ calidioris perſpicitur. Sub eadem concuſſione corporis laborioſiſſima, quæ etiam ſudores mouet, dum alias excretiones tentat, natura, exeunt, toto fronte, ſeu facie puſtulæ, ſeu papulæ, & vna cum illis maculæ illæ ſibi ab ineunte morbo tam ſolitæ, quæ aliquam caloris vim ſequuntur, qualem diximus à natura putrilaginis cõcitari. Dicunt fere Medici, cum inſpiciunt alui feces ex albo in luteum inclinãtes, & bilem dilutam referentes id caloris, & bilis eſſe indicium, quæſo conferatis colorem hunc cum eo, qui in homine eodem ſano deberet eſſe, vel in aliquo temperatæ naturę, & meminiſſe tem, vt debetis, tunc colorem hunc potius dilutum, & ad partes pituitæ, & bilis aquoſæ accedere cognoſcetis. Etenim per aluum recrementũ bi-
E lioſum, & in felle valdè obſcurum factum deijcitur in omni corpore benè habente, & de melancholico nõ parum, vt a liene confectũ ſuperuacuũ reſpuitur, ita feces alui obſcuriores in ſanis eſſe conſueuere, fuluum cũ fuſco colore mixtum ſemper præ ſe ferentes, quapropter cum in hoc corpore minus obſcuræ ſint, & albedinẽ pituitæ, & recrementi ciborum vix ſuffo colore illo diluto inficiant, certè minus eorum recrementorum erit, quæ calidis humoribus attribuuntur, & calidam temperiem requirunt; vel etiam mediocrem, quoniam hæc non niſi multa pituitæ admixtione, & bilis vacuitate tales feces eſſe poſſunt. Cui iudicio vero fauent vrinæ ipſæ quoque ſæpè ferè aquoſæ, raro coloratiores ijs, quæ ſani hominis eſſe conſueuere.

Cum ergo hic pro ſano homine recrementa non fiãt, illa ad frigidius non ad calidius genus ſunt referenda. Verum quod exterior nota humoris melancholici is Doctor vrget maximè quod ob id intemperies calida ſit, cuius præter mœrorem,& mæſtitiam, & illa alia ſuperius comprahenſa illud etiam ſignum eſt quod in collutionibus oris liquor reiectos effert ſordem quandam nigri coloris. De quo propterea humore melancholico ego cogar verba facere vt intemperiem, quam indicat dignoſcamus,& primo illud nigrum recrementum examinabo,id ſpumoſum eſt,& ſupernatat,colorisque liuidi potius,quam fului,aut atri,ſine vllo ſapore, ſine vllo moleſtiæ ſenſu, aut detractionis, & tam admodum cernitur,& nũquam ſine multa collationis vi. Mitto,quod poteſt eſſe ſedimentum relictum ex ijs, quæ in collutionibus cum aqua commiſcentur, vel ex ipſo diamoron. Certè,ſi exuſtum quid eſſet,non ſupernataret, non liuorem præſeferret,exuſta enim nigra,aut fulua ſunt,& terrena ſua natura ad imum deferuntur, ſeorſum etiam ſui afferunt igniculi ab exuſtione neceſſario relicti, vt lixiuium; Certè humor melancholicus per exuſtionem acidus eſſet,qui tamen ſic frigidum ſe eſſe indicaret, longe enim eſt magis accidus, quàm naturalis melancholicus humor,ſi Galenum audiamos,& naturæ rationem ſequamur exulcerat verò etiam vel inteſtina genus durius,& omni generi infeſtorum recrementorum aſſuetum,mucoreque cõtra eroſiones munitum, ne dum oris molliſſimæ naturæ partes,quibus diu is humor adhæreſcit,nec niſi per vim deraditur,quid mollius, & ratu facilius faucibus,glandulis earum,& gingiuis? In quibus partibus diu is conſidet, cum ipſæ non habeant organum expellendi, vt inteſtina habent, quæ ad quanque moleſtiam ſe ſe citiſſimi contrahere:& liberare ab offenſa poſſunt,eo tamen dicto humore incurabilibus vlceribus afficiuntur,tanto mucore à natura munita. Eſto ergo,ſit melancholici humoris id recrementum, certè naturalis,& frigidioris fuerit atque ſi à cerebro deſcendat, propterea in eo nil niſi frigoris effecta præfert,non caloris,ſic non inſania acri,& audaci illa,quæ mania dicitur eo exuſti humoris effectus eſt, ſed mœrore, metuque. Quod ſi ad indignationẽ moueatur interdum, quæ quique principis naturæ familiaris eſt,& probitatis ſocia,& iam in motem redacta,& vehementem vim facere deberet,ea tamen ſemper metus plena eſt, mæſtiſſimique generis,quaſi naturam hominis ſequens,at nõ ſuam ſpeciem retinens,verum in eam traducta,quæ humorum efficientium eſt: Sub animi ægritudinibus, quæcunque illæ ſint,ſententiæ ſemper firmioris eſt, neque enim mutare tam res natæ poſſunt, quin metus magis confirmet. Frigidioris ergo humoris melancholici, & naturalis indicia habemus. Neque calorem tanquam eius cauſam accuſare debemus nimium ſuperantem, ſed cauſas ſolicas,quæ corporibus huius naturæ eueniunt, & in hoc certiſſimæ extitere. Corpus enim ſemper multo ſanguine abundauit,ita multo ſanguinis ferè iuxta Hippocratis ſententiam,quæ ait,eiuſmodi corpora, niſi ſanguinis expurgationes aliquas habeant, in corpora melancholica traduci. Sanguinis enim pars melior à carnibus abſorbetur,& in alimentum abſumitur,ſic craſſior reliqua fit,quæ non tam exiguo ſpatio commorari poteſt, quin à calore etiam naturali,à quo in alimentum conuerti nõ poteſt,in peiorem,hoc eſt craſſiorem habitum, & frigidiorem tandem conuertatur. Accedit ætas,quæ non ſolum in huiuſmodi corporis genere, ſed in omnibus etiã maximè poteſt eiuſmodi humorem facere, nimirum enim 44.annorum eſt,facit quoque ad humorem melancholicum morbi ipſius longitudo, & natura,gallicus enim ferè in melancholicum genus tandem, & pituitoſum humores perducit,ita Medici celebriores ſolent ad eum ſemper curandum purgãtibus melancholicum humorem vti,adhibentes Senam,e Pithymum,elleborum Polypodium, & myrobalanos; & componentes, ſirupũ elleborinum dictum,quem Montanus Veronenſis ad exemplum eorum,quos magnus Arabs ad antiquum ca-

A pitis dolorem excogitauit nobis tradidit, parando etiam humori quis eſt, qui non det ſyrupum de fumo terra de lupulis,tandem de fomo terra,compoſitum? Itaque cum omnes morbi diutius trahendo humores ſuos in melancholicum deducant,in hoc præcipuè id eſſe conueniat cũ eius natura eiuſmodi ſit,propter dictam putrilaginẽ quæ vel pituitam ſordidam,& virulentam reddit, ſubeat ergo humor quoque melancholicus non ille torridus, ſed frigidior, quanquam virulentius ob morbi naturam, & ipſa quoque pituita, vt propterea intemperies frigidior cenſenda veniat. Et profecto, vbicunque humor melãcholicus fuerit,niſi exuſtus ille ſit,& calore nutritus, ſemper pituitæ multũ reperitur,quoniã frigidus eſt,itaque in quartanis febribus (quæ fiunt ferè ab humore melãcholico iam refrigerato,alioquin ab illo feruido malignæ eſ- B ſent) copioſa pituita eſt,nimirum, quoniam ſiue per exuſtionem ſiue alio modo humor effectus ſit,frigidus ſemper euaſit,alioquin quartanæ in continuas, & malignas euadunt,quibus vidi ſublatos homines 27. die, à prima inuaſione,cum nouem primis diebus intermittens fuiſſet,& ſimplex. Omnia ergo confirmant intemperiem potius frigidam hic eſſe. Verum audiui duos Doctores hic altercari, quorum alter dixiſſe videtur morbi genus frigidum non ſemper oſtendi ab ipſa Apoplexia,quæ frigidus morbus tuus dici non poteſt, cum à ſanguine eſt, tamen ſemper diminutionem, & extinctionem actionũ habet,ſic non ſemper diminutionem, & extinctionem actionum animãtis facultatis eſſe in frigidam intemperiem referendas, minus hic valere argumentum, quod cum fiant diminutæ illæ, & ſtuporem referant, frigus C ſubeſſe indicent,à cuius, Doctoris,partibus illud quoque ſtare videtur,quod neque corruptæ actiones ſemper caloris cauſam habent,quoniam in inſania, quæ cum mœrore eſt,& triſtitia,quæque à frigido humore melancholico fit,corruptę tamen actiones ſunt,ſiue in imaginibus falſis,ſiue in cogitationibus erroneis ſint. Diceret etiam alius,quod comitialis morbus actionem motionis corrũpit,tamen in frigidam cauſam, vt plurimum refertur. Hic certè harum diſputationum neceſſarius locus eſt, quoniam de re illa fit,quæ curationem variam faciat,& alienam niſi ipſa ad veram firmiter ſtatuatur. Apoplexiam à ſanguine fieri non eſt dubitandum, & ſæpè etiã eo carotidas arterias complente,obſtruenteque,& è cõtra Epilepſiam à pituita;tollitur tamen nodus,quoniam, cum Galenus refert corruptas actiones in calorem,& di- D minutas in frigus, loquitur de actionibus ad notionem ſpectantibus non ad motum, & de morbis in intemperie poſitis,& ad ſimilare corporis genus pertinentibus, non in obſtructione,& ad organum corruptum referendis. Sic corruptus epilepſiæ motus,tum non ad intemperiem eſt referendus, ſed ad organi vitium, tum actio notionis non eſt. Sic Apoplexia quanquam actiones etiã notionum extinguat,motiones tamen ipſas etiam cohibitas complectitur,tum verò ad organi obſtructionem, non ad ſolam intemperiem reduci debet, ſic quando à ſanguine fit. Ille quidem ob ſuam intemperiem actiones mentis,& ſenſuum potius corrumperet, & corrumpere cernitur,antequam penitus facta obſtructione eas facultates intercipiat,inſani enim videntur ægroti illi,cum incipit malum,quamuis poſtea perfecta obſtructione vna E cum omni actione etiam inſania intercipiatur. At in melancholia frigidi generis,quæ tota ad notionem pertinere videtur, & corrumpit tamen, non diminuit. Dico quod humor melancholicus meo quidem animo, non corrumpit primo,& ſe ipſo actionem notionum, neque modo tenebrarum id facere poteſt, vt putat Galenus; quoniam vbi lux locum non habet, ibi neque tenebræ veræ,quas veras faceret ater humor,vel atri humoris fumos,nec alias aliquas translatiuè accepias. Verum primo, & ſe ipſe humor melancholicus afficit animi vim ſuo frigore,& ariditate,illamque arctè coercet, vt calor humidus ſanguinis illam fundit, & dilatat, ſic quemadmodum ſanguis lætitiam affert, melancholicus humor triſtitiam, ille animum auget, & metum incutit, ille

fiduciam

Digitized by Google

fiduciam, in ſuſpicionem, & ſic contrarijs naturis A contrarias animi ægritudines faciunt; atque eo frigore, & ariditate tam inimicus eſt vitæ, quæ in calido, & humido viget, tantum timorem, & ſuſpicionem, & deſperationem infert, vt non ſolum animus cōſtrictus teneatur, ſed inſtrumenta quoque corporis, nam ad animi motionem ſpiritus mouentur, ſpirituum ipſum ſanguis, & humores requiruntur, his autē corporis partes agitantur adeò, vt vel ad inteſtina motu contractionis pertinente, illa quidquid continent, exprimant, præſertim quod interea ſpiritus muſculum claudentem relinquunt, qui infirmus non poteſt contingere, & vi vitæ omni ſe ſe contrahente, actio tamen animalis remitti cogitur, & laxari, quoniam uis animalis in ſuis inſtrumentis inſita non eſt, vt quæ vitæ, & naturæ eſt, ſic ad ſuum initium cum ſpiritu reuocata inſtrumenta relinquit inualida. B Sub ijs ergo animi ægritudinem mens, ſeu noſcendi uis ad imagines ſenilis generis conuerti cogitur, atq; ad eiuſdem generis exiſtimationem, ſic imagines infenſas, & ſuſpicionis plenas, ſic ſuſpicioſe, & cū tremore cogitat.

Nil ergo dubitationis ſit, quin in ægroto noſtro intemperies frigida ſubſit, ſiue ad animi vim, in qua mœrores, ſuſpiciones, deſperationeſque ſemper verſantur, ſiue ad vim notionum, in qua ſtupor quidam, & ſopor, ac ſtoliditas ſæpè eſt, ſiue ad motiones, quæ languidæ ſunt, niſi per caſum illum corrumpantur, quo diſtentiones neruorum fiant, aut ab obſtructione, quæ organi morbus eſt, neque ad ſimilares partes, aut intemperiem refertur, aut ad irritationem a vitioſis humoribus, & fumis factam in neruos, quæ intemperiei quidem fuerit, C ſed calidæ, Vtroque quidem modo nerui diſtendūtur, quoniam natura contra nitens, & propulſans facit illam coagitationem partibus identidem in ſe contrahēdis, ſub quo tamen in ægroto noſtro tantum pituitæ excernitur, vt intemperies frigida non mediocris, ſed maxima ſubeſſe intelligatur. Ex quibus oſtenduntur nobis iam, quæ ad curationem facere debeamus. Nam ſubeſt primum vitium gallicum quod abſumendum ſe eſſe indicat, non enim tam intemperie, quàm corpore ſuo illam continente valet.

Deinde intemperies frigida in multis membris, ea tamen, quæ non ſeipſa manere queat, niſi humoribus ſuſtentetur, ideò relinquitur, quod humores ſui ablationem ſignificent. Ordo verò ille demonſtratur, vt corpus prius prauis humoribus omnia mala ſuſtinentibus, D & a malo contra remedia ſtantibus expediamus, omni genere purgationum, tum communi, quæ per vomitum, per aluum, per vrinas, per ſudores, tum propria quæ caput maximè ſpectet, deinde à vitio gallico mundemus, quod abſumēdum omnino calido, & ſicco remedio eſt, & eodēm per ſudores eijciendum, quoniam, vt dicebam, iam totum corporis ambitum occupat, quo verò non impellat in caput humoris plus, non ſolum ea purgatione cautum eſt, quæ ante inſtituta eſt, ſed auerſionibus continenter, & quotidie factis per clyſteria acriora, per frictiones, per cucurbitulas cruribus affigendas, per vlcus cruri inurendum, quod maiore ea neceſſitate faciendum eſt, quoniam vlcus antea factum, & diunus geſtatum coaluit, & inde fortè caſus peior E euaſit, nam ſæuior, & crebrior accedit, ſic tutius cauſæ ſubmouendæ vacare poſſumus, qua ſublata caſus omnes remoueri cogantur, neque metuendum erit, ſi auerſiones hæc diligenter fiant, ne caput nimio affluxu humorum oppreſſum ſibi malum habitum cōtrahat, neue potiones guaiaci ſuo calore in caput nimium humorem tollant, purgato præſertim benè corpore, neque enim ſat eſt, quod ait Medicus, caput eſſe imbecillum, quo repleatur, nam imbecillitas ſine materia nunquam recipiet fluxionē. Itaq; dū chinæ potiones ſumeret, & ſudoribus minimè promotis humores non excernerentur, caruit quidem eo malo caſu, cum proximè corpus purgatum fuiſſet, at interea eo longo dierum ſpatio nouum humorum congeriem fecit non factis ſudationibus, ſic caſu finitis chinæ potionibus, acceptiſque alijs, nempe guaiaci valentioris rei ex ea congerie in caput pars elata eſt, & caſus acrioris facti. Quapropter ea cautione agendum eſt, vt dum corpus leuatum ab humoribus eſt, antequam nouum cumulum congerat, ſudores moueamus auerſionibus illis non prætermiſſis, ac niſi vlcus cruris ſatis potuerit, brachio etiam alterum faciamus. Si etiam ſub ſudoribus iacenti in cubili caput repleri nimis ea eo decubitu videatur, componatur æger in dolio, ſeu lacu in ſella, & ſedenti totum corpus intra lacū, & integumenta concluſum habeatur capite exerto, donec ſatia ſudauit. Suppoſitis interea ignitis lapillis, & iure herbarum ad ſudorem facientium inſperſo, vel ne fumi nimis ſiat, ſuppoſito vaſe iuris illius pleno, & coniectis in id identidem lapillis ignitis, neque interea capitis purgationes prætereundæ, neque auerſiones dictæ. Sed iam eſſent proferenda omnia ſuo ordine & deſcribenda, quę facienda ſunt. Continuo ergo bolus dandus eſt eiuſmodi. ℞. ſpecierum hieræ ſimpl. Galen. p. 2. s. electuar. lenitiui ʒ. 10. miſce & cum ſaccharo, & puluere cinnamomi f. bolus, ſumendus tribus horis ante cibum. Ego libenter tres horas ſpatij de eiuſmodi medicamento, quo melius poſſit ad efficiendum opus ſuum perduci, antequam ſumatur, & ſumendo cibo ventriculus illud ad inteſtina deprimat, vbi facilè poſtea reliquum operis ſui perficit, neque cibi molitionem impediri, quoniam neque dum in ventriculo eſſet, quidquam moleſtiæ ei attulerit, neque dum in inteſtinis eſt aluum depellens, quoniam leniter id agit.

At quoniam pulueres hierę humorem ventriculi conuellunt, qui ſæpè in huiuſmodi genere corporis, & morbi ſolet eſſe pituitoſus, & multus, quique non facere per longam inteſtinorum viam deuolui poteſt, ego propenſionem ad vomitum facile arripio in occaſionem, & vomitu curo cum medicamento humorem eijci, qui ſæpè tam multus eſt, vt nunquam per aluum tantus poſſe deſcēdere videatur, maximè tam craſſus, & glutinoſus. Fit verò vomitus facilè dato iure pingui cum ſaccharo, vel oxymelite, quod ad horam tertiam differendum eſt, vnde euulſus humor eſſe iam ſperari poſſit. Vomat, non vomat tunc, cibus dandus eſt modo mediocri, quo ventriculus etiam libentius medicamentum deponat, ſi retinuerit, cum à cibo ſatis diſtentum, & offenſum ſe ſentiet. Poſtera die eius diei, vel tertia, ſi plus uenter deiecerit, videndum an ſanguis minui per hæmorrhoidas poſſit, nam per ſectam venam mittere non auderem corpore tanta pituita occupato, diminutionemque ſanguinis ipſius ſine cauſa non quærerem, ſed melancholici humoris detrahendi vicina via. Atque venis illis apertis, ſi pulcher ſanguis exiret tantum, ego eius egreſſum reprimerem, ſi niger craſſuſque efflueret, certè hanc eſſe partem inſignem curationis ſperarem. Venas itaque has libenter cum ferro potius aperirem, quam opera hirudinum, quoniam foramina admodum anguſta egreſſum craſſo ſanguini non præbent, cucurbitulamque etiam ad extrahendum applicarem, modo ſanguis niger, & craſſus appareat. Certè verò hoc maximè à capite impetum fumorum, & humorum retraheret. Sed Doctores optimi ego vellem eum, qui manum adhiberet, diligenter animaduertere, vti venas à porta venientes deligēret, non eas quæ à vena caua, & quæ per inteſtinum ad ſedem veniunt, non, quæ ad eandem per cutem, & carnes vicinas, cauſam poteſtis iam intelligere, nam melā-cholicus humor, quem quærimus hic, per vnas, non per alteras euocari potuit; vtrumque autem genus venarum eum in locum peruenire credo certi eſtis. Diebus ſequentibus potiones darē parandis humoribus, & vijs, & auertendis illis ſimiliter operam darem, ne dum apparatione mouentur, in partem vergerent, quam minimè vellemus, ſic lotiones crurum, ſic frictiones, & cucurbitulæ identidem in opere eſſent. Syrupi parantes eiuſmodi eſſent. ℞. ſyr. roſacei ſimpl. de ſucco betonicæ, oxymelitis an ℥. 5. deco. betonicæ, fœniculi boraginis, bugloſſæ, cetrach, cicoreæ, lupulorum. ℥. 5. Miſce pro ſyrupo. Potio-

nes

nes has tantum augerem, quantum ventriculus patere-**A**tur, pleniores enim facilius humores attingunt parandos, neque ante conſumuntur, tranſmutanturque, quam opus aliquod efficerint. Vbi etiam miror, cur ſomnum Medici indicere ſoleant poſt eas, quo ſcilicet potiones ſuſceptæ citius ſuam amittant, & à calore naturali ſuperentur, neque opus ab ipſas expetitum perficiant.

His aliquid coctionis largitis, vt ex vrina, & pleniore pulſu intelligetur. Medicamentum ſic componerem. ℞. thymi, M. 1. epithymi, ʒ. 1 ſ. polypod. ℥. ſ. fol. ſenæ. ʒ. 2. ſ. Paſſularum. ʒ. ſ. prunorum. num. ſ. ſebeſten num. 7. radicis dulcis ʒ. 16. cinnamomi ʒ. 1. gariophyllorum ʒ. ſ. florum cordialium m. 1. fiat decoctio in ſero caprillo, quantum poſt coctionem remaneat ℥. 4. ℞. ſuprascript. decoction. ℥. 4. cófectionis hamech ʒ. 3. elect. Indi maior. ʒ. 15 mannæ elect. ℥. 3. ſyr. roſat. ſolutiui ℥. 1. **B** miſce, & f. potio ſumenda ſ. horis ante prandium. Magna videtur potio, ſed neque tam multa eſt, quam videtur, quoniam manna illam non ita multum auget, neque multa potio exhorrenda eſt, quoniam ea humores magis dilui, & minus infeſti reddi inde poſſunt, facilius etiam aluus mouetur, & ſine moleſtia, quod potuiſtis experiri, ita pilulæ magis moleſtæ bolis, boli magis moleſti, & minus aluum mouentes ipſis potionibus eſſe obſeruantur. Hora quarta à potione ius dari ſolet quod mihi tantum in malignioribus medicamentis, & pilulis dari probatur; poſt pilulas verè libentius continuo exhibeo, quo diſſolutæ citius, ex minori cum ventriculi moleſtia ad efficiendum opus ſuum deducantur, tribus diebus inſequentibus exhiberem ℈. 4. theria-**C**cæ cum ſaccharo roſaceo, neque metuerem quod multi Medici in vrbe, etiam Roma, ne caput petens officiat, nam vtinam caput petat, ei non poteſt niſi commodum afferre, at opium? Id impoſitum tanquá vtile ei compoſitioni, & neceſſarium. Sit ergo theriaca vltra ſex annos facta, tanquam vtilis danda eſt, poſt hæc iterum apparatus humorum etiam valentioribus eſt habendus, & craſſiores, magiſq; defixi altius eruendi, vt ſyrupo de fumo terræ compoſ. de cicorea Nicoli cum rhabarbaro, ex oxymelite ſquillitico, iure pæoniæ, cardui benedicti, ſaluiæ, rutæ, radicum ruſci, capparorum, iridis, cũ ſupra poſitis etiam ſunt ſyrupi magiſtrales dicti de polypodio, dicti ad luem gallicam, ille Domini Auguſtini, de quibus in longa habenda purgatione delectus erit faciendus, iiſquem humorum facto ap-**D**paratu. Medicamentum dandum, vt ℞. Rerum pectoralium m. 1. macis ℈. 1. maſtiches ʒ. ſ. cinnamomi ʒ. 1. zedoariæ ℈. ſ. ellebori nigri, radicum præparatarũ ℈. 2. radicum ellebor. albi ℈. 1. myrobalanorum omnium ℈. 2. ſ. Fiat infuſio, & decoctio ſ. a. in aq. fumi terræ, quæ coletur cum expreſſione, tantum vero ſumatur aquæ, quantum, facta decoctione ſuperſit ʒ. 4. decocti iuns. ℞. foliorum ſenæ ʒ. 2. ſ. rhabarb. electi ʒ. 15. agarici optimi ʒ. 1. gingiberis, ſpicæ ana ℈. ſ. fiat infuſio per 12. horas, quæ coletur cum expreſſione. ℞. Diacathol. elect. Indi maior. Hamech. ana ʒ. 2. Mannæ electæ ℥. 3. Miſce, & fiat potio ſumenda quinque horis ante prandium. Tãtum mannæ ſemper ego libenter impono, quo medicamenti malignitas diluatur, & abſter-**E**ſione humoribus iniuncta facilis purgatio fiat, & mihi certè bene ſemper reſpondere obſeruatum eſt. Quod ſi vereamini, quod elleborus decoctus moleſtior futurus ſit, quam maceratus, quoniam minus ſui relinquit in potione per macerationem, quam per decoctionem, non decoquatis ſed maceretis. At nunquam ego quidquam moleſtiæ ab eo perceptum fuiſſe vidi, niſi humorib. non bene paratis. Ius hora quarta poterit exhiberi ad ventriculum diluendũ & cum ſaccharo ad maiorem abſterſionem. Niſi vero hæc purgatio ſatis profecerit, repetito apparatu cum ſimilibus pilulas ego darem cochias, & fœtidas an. ℈. 2. cum maceratione ellebori compoſitas, & inde ad ſudores venire, ſi corpus abſtinentiam illam, quæ guaiaco debetur ferre non poterit, detur china, quæ minus abſtinentiæ poſtulat.

A Sed ne decipiamur, nã abſtinentiam ferent ſub guaiaco maximã corpora infirmiſſima. Certè æſtiuis caloribus aliquantũ fractis in china non manerem, ſed guaiacũ penitus vellem vlceribus firmandis; & ab omni inimico humore etiã quàm glutinoſiſſimo expediendis aptiſſimũ; quod vel acri, & oreideoti guſtu ſuo pollicetur. Non minus verò guaiaci quã denas vncias in octonas libras aquæ incoquerẽ, cuius materiæ expreſſæ cinnamomi ʒ. 3. adijcerem, & in aqua ad potandũ cũ cibo coquerem. Sacchari etiam ℥. 1. adderem, nã grauiſſima potio fieret; Neq; audiendi ſunt illi, qui cinnamomũ dicunt eſſe guaiaco contrariũ, qui neque id obſeruare potuere, neque rationẽ dicti ſui intelligunt. Sudoribus ad 60. dies producendis ego fiderẽ penitus Illuſtriſſimũ virum eſſe conualiturum. Quæ erunt autẽ incoquenda **B** in aqua, in quã igniti lapilli mittendi ſunt ſudoribus mouendis, erunt veluti, lauendula, origanũ, pulegium, calamenthum, chamæmelum, anethũ, lignum iuniperi, roſmarinũ, & eiuſmodi alia. Sudoribus verò ſic elicitis nõ erit tanta neceſſitas mutãdi lintea lui cubilis. Sub quibus ſudoribus ſi in os rueret humor, & faceret vlcera, q̃ in faucibus p̃cipuè iuxta glandulas ſolent pertinaciſſima excitari, in ipſo autẽ, & lingua, ego tangerem vlcera ſordida penicillo intincto in oleo ſulphuris, vel etiã oleo atramẽti ſutorij. Deinde ſiphone exiguo inijcerem aquã plantaginis, in cuius libra eſſent ʒ. 2. eius olei aquam et roſarũ permiſcerem, camphoram adijcerem. Sunt qui malignis eiuſmodi vlceribus applicãt per penicillum dilutũ præcipitati. Miſcent enim ipſum præcipitatũ in aqua aliqua eiuſmodi, & ex ea penicillo in-**C**fecto vlcus attingunt, vel melle roſaceo etiã excipiunt. Alij permiſcẽt in dictis aquis thuciã, thus, corallos, terrani ſigillatã, adijciuntque ſublimati etiam bonũ modum; factaque leui coctura ex ea aqua idẽ moliũtur, cui etiam camphoram adiungunt. Quoniam verò ſæpè os diluere oportet, & idenndẽ vlcera expurgari, cõfici poterit ex guaiaco, ſalſaparilla, plãtagine, conſolida, ſaluia, cynogloſſa multa, nicotiana, & eiuſmodi, quidã fidunt multum ipſi roriſmarino; Huic iuri bene expreſſo addi poteſt mel roſaceũ, aluminis aliquid, terræ etiã aliquid ſigillatæ, vel boli armeni, & corallorũ, & omninò camphora. Si puſtulæ leniores ſint, ſimplici aqua, cui immiſcerem vinum mali punici, vel alterius eiuſmodi ſuccum. A Vino libenter abſtinerem ob eius caſus periculum, aut parum immiſcerẽ in aqua, cui coriãdra eſſent **D** incocta. Ab eo certè abſtineri vellem dum guaiaci potionibus vteretur.

De morbo gallico.

CONSVLTATIO XXIX.

HAbemus corpus multiplici ratione affectum hoc æſtiuo tẽpore, hac ætate annorum 45. cuius mala quædam recentia, alia vetuſta ſunt, nouaque ex vetuſtis orientia. Nam annus iam quartus finitur, cum primum gallico morbo tentatum eſt, indeque nunquã conualuit, ſed more ſuo ſpecies malorum ſpatio tẽporis mutauit, & multò faciliùs, quoniam curationes di-**E**uerſæ in diuerſum diſtraxere: ætasque inclinans ſpatio quatuor annorum, tum ſua, tum morbi cauſa magnam mutationem ſuſcepit. Nam ferè fit, vt à curationibus, niſi corpus redintegretur, acerbius malum euadat. Spatium verò ipſum ſemper ſub morbis humores craſſiores facit, q̃ in hoc corpore eò magis euenere, quo illius genus ſanguineum magis nacta ſunt, nã id genus corpora progreſſa ætatis fiunt malancholica, quoniam ſanguinis partes tenuiores ſub eius abundantia, quæ à corpore conſumi prouecta ætate non poteſt, ſolæ in carnes tranſeunt, craſſioreſq; ſpatio in humorẽ melancholicum degenerant, cum neque in alimẽtum mutentur, & à calore tamen afficiuntur, quæ ea ætate, niſi egreſſum viſibilem habeant, per inuiſibiles meatus

exceini

excerni non poſſunt, ſic retentæ corpus melancholicum faciunt. Quod hic etiam facilius ſic fieri potuit, quoniam in melancholicam naturá à prima ætate ipſe erat procliuis, & quamuis ſanguis primas partes teneret, proximè ab eo ſuccus melancholicus abundabat, ita à ſanguineo genere in melãcholicum vergebat, quod ex hominis moribus intellexiſſes, & ex venarum modo, non ita lato, vt generi humidiori, calidiorique conuenit. Curationes verò etiam longè gallici fruſtra ſuſceptæ exſiccãdo id generis inducere potuere. A genere melancholico corpus iam humore frigefacto pituitoſum fieri ſolet, coctionibus ſub frigore minus perfectis, id verò in hoc corpore citius potuit, quoniam Medico intemperiē calidiorem verito refrigerantia medicinis continenter admixta ſunt. Imperfectarum coctionum ſigna habemus in alui fecibus, quæ aſperæ, minimèque coniunctæ, nedum parum compactæ ſunt, & cum crudo illo ſucco craſſiſſimo commixta ſæpè aluo ſponte deſcendente, ſemper verò clyſteribus ducta. Vrinæ quoque crudiores ſunt, quæ interdum & craſſæ nimis, interdum nimis tenues, modo albæ, ſub exiguis etiā potionibus, aut nullis, interdum ſubruffæ, raro ſubflauæ, quandoque quidē fuluæ. Craſſæ illæ eſſe ſolent quæ media nocte procedunt. Sedimentum ferè craſſum, albumque, raro exuſtum, interdum tamen benè coctum. Hæc cruditates ventriculi ſunt, illa etiam carnium pedes, & crura intumeſcunt oedematoſo tumore, totum corpus decolor ad albedinem illam crurum vergitur, & plenum valde eſt carnibus certè minus boni generis, vnde etiam grauius eſt, & tactu frigidum, præcipuè, & maximè in extremis. Videmus inde pulſuum maximam raritatē, tarditatemque, ac paruitatem, animi quēdam torporem cū metu, cum mœſtitia, & deſperatione. Videmus ſomnolentiā, quamquàm non arcto ſomno prementem, fere tamen continuam: videmus quietem tota nocte continuā ſine ſomnijs; quæ ore excernūtur, humida, glutinoſa, & multa, atque ea, quæ dentes torpore afficiant. Videmus colorem faciei etiam album, nullo nitore, aut rubore, cōtra quàm conſueuerit, niſi cum excandeſcit, faciem ipſam qualis eſt hominis è longo, & arcto ſomno modo excitati, ſic ſenſus omnes tanquam non benè expergefacti. Memoria valde læſa, & internis ſenſibus omnibus, atque etiam externis, nimirum præter auditum, qui ſortem longè mutauit, nam, cum malum recens eſſet, ſæpè tum fuit læſus, vt ſurdum hominem penitus diu haberet, nunc acris admodum eſt, & ſubtiliſsimè audit, forſan tunc humidiore, & calidiore morbo ſuis halitib. aures occupante, vel bile aquoſa, vaporoſaque, cui facilis eſt oſsium penetratio, nunc contra corpore, & morbo ſiccioribus, etſi recrementa humidiora ſint, craſsiora hæc tamen, & frigidiora minus poſſunt in anguſtiſſimos auditus meatus induci oſsibus, & neruis contentos, & ipſa corporis ſiccitate acrior eorum ſenſus factus eſt. Sic in multis hydropicis obſeruamus, & melancholicis factum eſſe. Atque hactenus hæc ad vetuſtatē morbi, & longas curationes, & refrigerationes importunas conſecuta habent pertinaciam, ſubitum periculum nō minantur. Verum nouiſsimè aliud ſuperuenit, qđ præceps vitæ periculum habere videatur, maiusq; detrimētum attulit. Factus eſt impetus dictorum humorum in caput, quo comitiales caſus generis cuiuſdam atrociſsimi fiunt; qui vix viuum hominem ceſſantes relinquāt; Semper aliquid detrahunt vſus ipſorum neruorum, & præcipuè eorum, qui ad linguam pertinēt, eoque res deuenit, vt metuere debeamus, ne ſpacij ſatis ad curandū morbum ſupperat, quo potius caſui ſubueniendum ſit, quàm morbo ipſi vacandum, vnde hoc malum progreſſum eſt; & certè repentino periculo, & detrimento irreparabili, cura prior, priuſquam conſilium attribuendum, & natura eius primo videnda. Caſum hunc, dolor capitis acerbiſsimus, & diuturnus anteceſsit, qui in dextra capitis parte eſſet, huic multa ſunt exhibita maximè exterius, neſcio, an fuerit vnguentū de Alabaſtro, qđ ſolet prodeſſe, & forſan tutius fuiſſet, nā non repri-

A mendo, ſed euocãdo, & exſiccãdo id facit, tutus ēt fuiſ-
ſet vſus thapſię, vel euphorbij ad alterum iſ's applicatū.
Sed repercuſſiua multa ſunt ingeſta cuius generis meo
quidem animo etiam ſunt folia hæderæ frigida impoſi
ta, quæ huic adhibita fuere. At quod præſens in ipſo
caſu conſiderandum eſt? Duas ipſe habet partes, & ſi
non ſemper vtraque hominem exerceat, prima leuior,
altera grauior eſt, cum vtraque inuaſurum malum eſt à
leuiori initium facit, grauior tamen interdum ſine le-
uiori, vt ſæpè leuior ſine altera acceſſit. Ego grauiorem
prius deſcribam, tamquam illam, quæ comitialis ſpe-
ciem integram tenet. Hæc ergo totum corpus com-
prehendit, & ſenſus omnes tam internos, quam ex-
ternos intercipit; neruorum tamen diſtenſiones ma-
gis ſiniſtras, quam dextras partes exagitant, illę vehe-
B mentiſſimæ ſunt & membra contrahunt, quaſi non æ-
què omnes nerui diſtendantur, quæ contractiones fie-
ri cōtinenter cernūtur motionibus identidem ſine in-
termiſſione repetitis, non autem factæ quieſcere, mem-
braque contracta tenere. Pertinent vero vſque ad ocu-
los mandibulas, labia, & omnes faciei partes, quæ mu-
ſculis vtantur, quæ vexatio fit cum ſudore maximo, cū
mutatione coloris corporis ad liuidum, fuſcumue, cū
pulſuum inæqualitate maxima, & admodū varia, exa-
gitatione autem hac interdum aliquo ſpatio intermit-
tente, ſub quiete tamen illa media ſenſus non reuertun-
tur, ſed ipſe languentibus etiam membris quaſi apople-
cticus videtur, & interea interdū ſtertit, ſine tamen ſpu-
ma plerumque, & ſpiritu interdum quietiſſimo, etiamſi
ſtertat. Color corporis, & maximè faciei multa varieta-
C te mutatur, idem oculis accidit, qui ſub ea quaſi quie-
te modo aperti ſunt, & quaſi aſpicientes videntur, mo-
do obterſi, & tanquam demortui, qui redeunte conuul
ſione ſummopere agitantur. Redeuntis autem conuul
ſionis ſignum id eſt, quod ipſe, quaſi à ſomno ſeſe eri-
gere velit, brachia reducit. Contra finem facturæ ſi-
gnum eſt, quod in album palleſcit, & membra remit-
tuntur, delabunturque, & facies tanquam morientis
hominis euadit. Interdum etiam obſeruatum, quod
pulſus finiente ſic concluſione intermiſit, & ab inter-
miſsione exiguus aliquandiu fuit, indeque ad ſuam ma
gnitudinem paulatim redijt, nam in illa quiete inter
conuulſiones media fere magnus eſt, ſudoris proprius,
à quo caſu, & à quibus conuulſionibus tandem relictus
(ſub quibus interdum ad duas horas cruciatus fuit)
D per aliquid ſpatium primo ſub ſomno eſſe videtur, de-
inde ſtupido animo, & torpidus totis ſenſibus manet,
poſtea querulus fit quaſi ad ſe reuerſus, & lingua bal-
butiente modo de ventriculo delere ſe ait, modo den-
tes ſtupere, & frigere maxime, & ab vltimo caſu etiam
ſingultiebat, & aliquot dies ſui negligens erat, & riſu
omnia excipiebat, etiam quæ dolorem ei afferre ſolebāt
maximum, vt cum brachia ei languore delaberentur,
quod alias terrorem ſummum ei attuliſſet, tunc riſum
mouebat, ſic in riſum pronus erat, lingua vero ſem-
per à ſingulo caſu maiorem ſubinde noxam retinuit.
At ſic habet grauior caſus pars. Leuior autem, quæ quā
doque ſola malum finit, quandoque grauioris princi-
pium eſt in eum modū habet. Mandibulæ primum cō
uelluntur, præcipui ſiniſtra, deinde cum his oculi, & fa-
E cies tota præſertim partibus ſiniſtris, quæ conuulſio a-
gitatio eſt, ſed non facta quieſcens contractio, ſed mul-
tis motionibus contractionem conſtans cum magnæ
rubore faciei, cum ſudore, cum lachrymis, & humore
multo oris aquoſo effluente. Senſibus nihil impeditis,
lingua tantum blęſa, & interea nunquam non loqui
conante, omnino ſollicito, agitatiſſimo, & nunquam
hominem quieſcere permittente, quin ſumma conten-
tione, & conatibus timoris plenis & loqui, & ma-
uere ſe huc illuc, non poſſe quieſcere, aut ſedere, quin
ſtatim aſſurgat, caput circumuertat, quod quiſque ma-
tat obſeruet ſuſpiciuſus ad ſe accedentes impetu reij-
ciat, quos tamen ſubinde reuocet, obſecret, commen-
det ſe, & quem hoc modo his precibus fatigauit, rūſus

tamen

Digitized by Google

tamen repellat, ita, vt quem repulerit etiam reuocet. Interrogatus, quid cauſæ habeat id faciendi, reſpondet ſuſpicari ne ſibi ignis capiti admoueatur, vereriqué eas propè eſſe, & iam iam comprehendere ſe. Sic procumbit in genua Dei auxiliũ implorat, & vouet, turgida interea, & rubente facie, quæ exagitatio interdum continua eſt, interdum ſpatijs quibuſdã intermittit, quę multoties ſpatio aliquo morata eum relinquit, interdum et longius progreditur, & in caſum, grauioremque partem ſupradictam tranſit. Iam quartus menſis finitur, ex quo id malum primò inuaſit, bis quidem grauiſſima ſui parte, poſtea multoties leuiori altera, demum grauitatẽ primũ recepit, & ter eum peius habuit ſemper grauius ſubinde factum, vt poſtremò peſſimè illum tractarit, ac hebetes omnes ſenſus, tam internos, quam externos vno auditu excepto reliquerit, & vna manum ſiniſtram debilitarit. Hactenus ſub aſpectum noſtrum poſita res eſt, iam eius interiorem vim, & cauſas perſpiciamus, & ex his, quæ conſpicua ſunt ad ea, quæ ſcientiam cõpleãt, deducamur ἐκ φανεροτέρων καὶ σαφῶν, εἰς τὰ ἀφανῆ καὶ σαφῆ. Nerui agendo tenduntur breuiores facti, quieſcendo remittuntur longiores facti, qui verò tendi bono ſpiritu eos complente, & non alia cauſa poſſe videntur, dũ integri ſunt, qui ſpiritus adeo tenuis eſt, vt Galenus dubitarit, num radij vim corporis expertem teneãt. Sed vbi perlucidum corpus non eſt, ibi radij natura locum non habet, ſed vim ſuam debet ſpiritu corporeo continere, eo quidem tenuiſſimo, vti queat corpus denſum neruorum permeare, & complens illud tendere, certiſſimèq; id facere, vt videmus, quod tenuitate tãtum poteſt, qua & citò adeat, & citò diſſoluatur, vt niſi nouus ſemper ſpiritus ſuccedat nerui remittantur, quod in aciei oculorum vſu poſſumus obſeruare. Modo conuulſio tẽſionem actionem imitata ſic per ingreſſum ſpiritus in neruos fieri exiſtimanda. Mittamus, quod hic locum non habet, ab aridítate etiam neruos tendi poſſe, ea enim tẽſio neq; ſubito, neque in motione eſt, ſed lente accedit, firmaque eſt. Sint ergo ſpiritus oportet à natura alieni, qui tamen naturales ipſos imitari, eorumque vi vſi eorum actionẽ ęmulentur, & illam, vt ipſi ſunt, ab vſu tamẽ naturæ remotiſſimam, neque illam finiant, niſi cum, aut per vim, aut ſpontè finiti fuerint, aut aliò reuocati, quoniam verò nulla alia ad neruos ſpiritibus via eſt, quàm, quæ per corpus cerebri eſt, propterea cerebrum quoque percurrentes, complentesque, cum multi ſunt, ſenſus oẽs intercipiunt. Sic verò cum neruos paruos poſſunt tendere, vel qui ad faciem pertinent, vel alios aliquos, quoniam exigui ſunt, ſenſus quidem perturbant, ſaltem interiores, non tamen occupant. Qui ſanè ſpiritus flatuoſi fuerint, non tantum caliginoſi, hi enim humidiores tã citò motu partes non permaneant, neq; impetum afferunt, quod in ſubterraneis videre in magno mundo licet. Humidi enim terram non mouent, ſed in aquam tranſeunt, fonteſque pariunt; Flatuoſi verò quoniam ſunt, ſicci, terram agitant, cum exitum non ſortiuntur. Sunt quidem hi cum humidis ferè, vt in aere fit, vnde venti, & pluuiæ fiunt, propterea ſub motu, & maximè poſt eum multus aquoſus humor ex ore elabitur. Ita comitialis morbus à ſpiritu fiet. Apoplexia etiam à craſſo humore, qui in corpore cerebri frigido ſubitam ſuã craſſitudinem accipiat, & in neruos ſæpè expulſus paralyſin faciat, ſic ad mentem Hippocratis accommodata res erit, quæ melancholico humori tanquam magis idoneo ad flatum producendum hos caſus attribuit. Pluribus certè res hæc, agenda fuit, &, ſed locus non patitur, vbi conſultatio non in θέσει, ſed ὑποθέσει vt loquuntur, qui de deliberationibus tractant, verſari debet. Nõ placeat ſententia hæc, vos aliã accipiatis, & quod ego in deliberatione ſoleo communem ſentẽtiam ſequamini, ſit obſtructio ventriculorum cerebri facta à pituitæ copia; qđ forſan curationi non officiet, auxilia quidem certiora illa eſſe conſtat, quæ motum ſpirituum malorum poſſũt coercere. Neque verò hic locum habere crederem eam cauſam, quæ vapor acris dicitur, & malignus ad neruo-

A rum caput accedere, irritationeque ad diſtentionem irritare, nam irritatio fieri poteſt tantum in partibus quæ ſenſu viuntur, cerebrum ſenſu caret, neque irritari poteſt niſi per membranas, ſic eo tantum loco vbi initium neruorum membranis excipitur, & in ſpinæ medullam tranſit poterit irritationem habere, & tunc, quamquàm totum cerebrum ad eam incitationem commoueretur, certè caſus non tamdiu hominem haberet, neque torpidum illum, ſtupidumq; relinqueret, aut debilitatum, vt facit, vidimus enim ipſum poſt priores caſus diu tremere, audiuimus balbutientem, poſt nouiſſimos autem etiam brachio ſiniſtro penitus debilitatum; & duos digitos manus torpentes. Ventriculi quidem aliquæ moleſtiæ interdum caſum anteceſſere, non tamen aut ſemper, aut tam graues, tantæue, quantæ conueniſſent, quo

B cerebrum tam grauiter afficerent. Potius caput pondus habere conſueuit, & dolet ſæpè, quamquàm nõ acriter, vt crebro ſunt falſæ animi imagines, & cogitationes. Somnus etiam aſſiduus, etſi non ita arctè illum habeat, quæ cerebrum materiam accipere indicant, vt etiã copioſus ille humor aquoſus interdum etiam cum lentore aliquo, qui ex ore delabitur poſt ipſas acceſſiones. Certè verò materiam eſſe frigidam notæ omnes ſupra narratæ oſtendunt, pituitoſam inquam, & melancholicã, ſic cerebrum nunquam à frigido deſeri, quamquàm modo melancholiæ, modo pituitæ notas habeat, neq; ſemper aut à pituita, aut à melancholica humore tenetur, ſemper quidem alterutrius frigore opprimitur. At caloris tamen notæ aliquæ ſunt, neque frigoris notæ tam certè, quoniam, quamquàm ſomno aſſiduè tentatur, eoq; lon-

C go vtitur, leuis ille tamen eſt, ſi oedematoſi tumores in cruribus ſunt, illi tamẽ ad longos quoſcunque morbos, & conualeſcentibus adueniunt, imò à calore ſæpè ſub febribus acutiſſimis naſcuntur. Caloris autem notæ ſunt, quoniam calorem ipſe in ore ſæpè ſentit, interdum rubet facie, extant verò etiam maculæ rubræ, & vrinæ interdum coloratæ ſunt. Præterea quo pacto anhelitus tantus humorum in caput efferretur, niſi vehementior calor ſaltem in viſceribus humores exerceret? Dico verò ego Doctores, quod frigidiorum humorum ſigna ſuperare certi eſtis primum, deinde hæc, quæ caloris adducitis, ſic æſtimare debemus. Anhelitus is humorum in caput elatus etiam in corpore temperatiſſimo fieret, cũ humores adeo abundarent, humores enim ſemper vaporem in viuo corpore emittunt, neque viuum corpus

D vnquam tam frigidum eſt, quin etiam, cum eſt frigidiſſimum, vapores ex humoribus moueat, dum vita eſt, q̃ nunquam ſine caloris vi eſſe poteſt. Caloris autem ſenſus in ore rarenter admodum fit, & ſæpè eo quinq; dierum interuallis caret, cum frigoris ſenſus, & ſibi, & ijs, qui eum tangunt. perpetuus exiſtat cum tot ſignis narratis frigus demonſtrantibus: neque mirum eſt, ſi interdum calor moueatur, in corpore gallica vitioſitate affecto, cum ea putrilaginis vi contineatur, cum humores tam multi ab alendo alieni ſubſint, qui cum manere in eodem ſtatu in corpore non poſſint, & à calore vitæ agitentur, neceſſario aliquid putredinis, & corruptionis concipiunt; cuius aliquæ partes ſemper acrioris generis fiant, ita tenues ad os aſcendere poſſunt, & miror, cur tã longis interuallis quieſcant.

E Quot videtis vos quotidie gallica lue, affectos ẽt antiqua febribus quotidianis laborare? ſcilicet quoniã non poſſunt non corrumpi humores tam alieni ab alimento. Sic de maculis rubeis dicam cum eo, quod illæ frigidiorem potius ſanguinem indicare videntur, nã, quamquam in halitum prius à calore vitę conuertitur, & ad partes illas penetrat, tamen ibi conſidens redit in ſuum frigidum genus, & non mutatus in alimentum colorem eum præbet, quæ verò maculæ nunc paruæ ſunt, & tantum poſt labores caſuum vehementiorum apparent, calore tunc laboribus magno excitato, cum in recenti etiam num morbo toto corpore illæ extarẽt admodum frequentes, & rubeæ nunc ferè ſolum ſiniſtrum tempus habet vna inſignis, alterum obſcurior quædam, &

nates vix aliquę interdum breui admodum tenent. Miror verò, quod dicunt de tumoribus œdematoſis, nam longitudo, & vetuſtas morbi non ipſa œdematoſum tumorē facit, nullum genus ipſa vetuſtas eſt; quod vim eiuſmodi præ ſe ferat, vt neque quicquam agēdum medico indicet, vt Galenus admonere nos conſueuit, ſed aliæ cauſæ ſunt, quas reſpicere in morbi vetuſtate oportetat, nam imbecillis calor factus longo morbo, ipſe eſt, qui œdemata illa parit, ſæpè etiam ægri intemperantia. Hic longus morbus eſt, & vel ſub abſtinentia tument crura aſſiduè, non poſſumus nos in aliud, quam in imbecillitatem caloris referre, proximamque cauſam, quæ pituitoſi humoris, & crudioris eſt. At imbecillus calor etiam ab intemperie calida fit. Rectè verò dictum eſt, ſed imbecillus per calidiorem intemperiem nunquam pituitam gignat, bilem quidem in iecore, in ventriculo verò corruptionem aliquam efficiet nidoroſam, & ſæpè putredinem in venis, ac febrem, in carnibus autem et yſipelatum genera varia, ſub acutis febribus quoque pituita non generatur, ſed colliqueſcente ſanguine exprimitur, & fit illa ἀναστοιχείωσις à Galeno dicta quaſi reelementationem dicas, quo in elemēta ſua humor diſſoluitur, quæ, vt Ariſtoteles naturæ interpres monet, in mixtis ſunt præſertim terra, & aqua, atque in humoribus terram aqua ſuperari neceſſe eſt. De colore etiam vrinarum videte Galenum libro methodi, qui rubram etiam vrinam pituitoſam facit, quam tamen rubram ſcimus raro hic apparere, ſed aquoſam ferè, & crebro craſſitudinem turbidam retinentem, & ſedimentum farinaceum, ad albumque vergere. Somni autem leues ſunt, non tamen à calore tales fiunt, nam à calore præſertim humido turbulentis, & tumultuoſis ſomnijs turbamur. Hic ſine ſomnijs ſunt, ita eorum leuitas veniet quoniam pituitoſi vapores cum halitibus humoris melancholici commiſcētur, qui ſi melancholiæ eſſent, hoc eſt, exuſti humoris melancholici, turbationes certò efficerent, ſed humoris melāncholici ſunt, qui fex ſanguinis eſt. Leuitas verò maximè ſomni inde eſſe poteſt, quod non ſolum cum vaporibus humidis aliqui etiam ſicci halitus commiſcentur, ſed corpus præterea cerebri ſuapte natura frigidum non eſt, minus illatam à vaporibus intemperiem in habitu habet. Sic neque illa ingenij tarditas, ſenſuumque torpor continenter eum habent, qua quidem cerebri temperies calidior ſua natura fuiſſe cognoſcitur ex notis multis, præſertim conformationis capitis, capillis, & venis oculorum maioribus, & forſan anteriores cerebri partes calidiores poſterioribus minus aduenientium aliunde vaporum intemperie ſuperantur, quam poſteriores, ita, cum in ipſis fiat ſomnus, non tantum intemperiei oſtendunt.

Sed neq; Galenus facit arctum ſomnum, aut grauem vbi ſola intemperies frigida eſt non etiam humida; quę humida hic multa eſſe non poteſt, cum habitus etiam melancholici inuehantur, ſententiam hanc ſuam Galenus exprimit libro ſecundo aphoriſmorum primo. Ita vero fit, vt, cum facies ob morbum decolor facta ſit, facile tamē in ruborē ſuum reuertatur, ſiue leuiter manu tractetur, ſiue animi aliquam commotionem ſentiat, nam facile partes in ſuam naturam redeunt. Præſertim effuſo ab internis ſpiritu ad ipſas nimirum ſanguine tenuiori, cum quo habitus quoque melancholicus permoto intus calore extenuatus effertur, paulò tamen poſt à commotione caloris ibi relictus in ſuam naturā rediens refrigeſcit, & pallorem illum fœdum facit. A quo habitu ſic facile materiam ſuam mutare, vt Ariſtoteles quoque in problematibus demonſtrat, varij etiam mores identidem in homine cernuntur. Cauſa igitur huius caſus rectè in pituitam, & melancholicum humorem relata videtur, & in illam intemperiem, quæ cum totum humorum eſt cauſa, tum ab illis inferri debet. Dubitare tamē aliquis Doctor vult nos, ne ſit aliqua oſſis caries, ex qua mali ichores ſanieſue, maliq; habitus cerebrum infeſtantes eius caſus cauſa ſint. Cui ego reſponſum volo, quod caries illa non ſine multis ſe-

A cum continentibus eſſe poſſet, atque, ſi in craneo eſſet ſeu caluaria aliquam ſui notam in cutem extuliſſet, ſi in baſi capitis, etiam per palatum aliquam oſtendiſſet, maximi fœdi odoris, quo pacto vero eum caſum afferret, niſi etiam membranas maximè initio ſuo infeſtaret? Vidi ego alius gummata dicta in cerebro concreta eius, qui ſic corriperetur, & diuexaretur, quemadmodum hunc videmus, à quibus ichores, & mali generis halitus etiam in multa copia poterant tantum incommodorum afferre. Ita in cerebro potius aliquid timerem ab halitibus, & temporibus continenter aſcendentibus concreuiſſe, quam oſſis vitio fieri, notæ enim cerebri affecti non craneo apertæ extant, mitto, quod ex carie breuiora eſſent mala, breuioresque caſuum labores, neque tot incommoda relinquerent tum in cerebri

B facultatibus, tum in membris omnibus, alia itaque cauſa præter eam, quæ dicta eſt, quæri non debet. Poſſunt verò internam externæ multæ mouere, præſertim quæ animum commouent, quoniam cum animo ſpiritus, & cum ſpiritu ſanguis, & humores agitur, vt ſi habitus ad neruos incitati huius ſint caſus origo, certè nil valentius eſſe poteſt ipſa animi commotione. Poſſunt etiā multum cauſæ communes à cœlo, cœleſtiumque aſpectum diſpoſitione, & potuiſtis accipere ab his, qui omnia obſeruarunt in ſuo Domino, quod ipſe vexatus tūc eſt, cum Luna percurreret ſcorpionis ſignum, vel illa, in quibus eſſet ſaturnus aut ijs eſſet oppoſita. Vnde non exiguum argumentū eſt, quod in venerea lue vis huius morbi poſita eſt, ſcorpione in naturalia apprime valente, vt planetis in eo verſantibus ſemper malum vene-

C reū efferaſcere obſeruatum Aſtrologis eſt, & profectò is luna in ſcorpione exiſtente nunquam immunis fuit ab huiuſmodi laboribus, à quo tempore incepere, nimirum iam quinque menſes. A lue etiam illa primam originem trahere, & à fumis potius, ac vaporibus malia quam ab humorum multa copia fieri argumentū exiguū non eſt, quod ſub maximis purgationibus, & abſtinentijs etiam caſus is concitatur ſub quibus non copia certe humorum, ſed fumorum eſſe poteſt, qui ſub agitatione vel exiguæ materiæ interdum etiam plures fieri conſueuere. Sępè vero à materię copia opprimuntur, & cōlliderēt. Sed iam originis modum, & effecta inde naſcentia explicemus, à lue gallia quamquam propter recremētum vltimi alimenti occupante infirma viſcera venæque factæ ſunt vitioſo ſuo illo genere, & humo-

D res crudos multis modis faciunt.

Caput verò imbecillum redditū, maximè, quod ſua natura calidum, & humidum facilè eiuſmodi iniurijs patuit, facilè noxas accepit, quæ variarunt pro varietate, & mutatione in viſceribus, & humoribus longo ſpacio ſequuta. Iam quatuor autem menſes humoribus iā ſua craſſitudine pituitoſa maiori facta, & fecem ſanguinis plurimam nacti, in locis calidioribus, & præſertim arterijs, in quas tandem penetrarunt, facilè in halitus craſſos plurima ſui parte effundūtur, & eodem habitu, & calore infirmius factum caput petunt, & cerebrū permeantes, ab eo in eos canales exprimūtur, per quos ſpiritum à ſe perfectum, & fortaſſe alimentum neruis ſolet mittere, imò cum eo illi quoque protruduntur. Sic exigui neruorum meatus ab exigua re compleri, & nerui

E tendi maximè poſſunt, & breuiores identidem celeriter fieri, atque ad tantam contentionē venire, vt membra validiſſimis motionibus agitentur, & tantam vim præſeferant, vt vnus homo à tribus, & pluribus contineri non poſſit. Quæ certè tanta non eſſet, ſi aut ex ore ventriculi commerſo cerebrum afficeretur, aut ſi repletum cerebrum pituita ſeſe contraheret, attrahitur quidem multa pituita ex venis illius dum agitatur, & per tantam diuexationem in os depreſſa effluit. Neque verò poſſum videre animo, quo pacto cerebrum ſe tam contrahat, vt motionum harum ſit in cauſa, cum ferè craneo per ſuas membranas alligetur, quibus verò tantummodo contrahendis poteſt contrahi, ſuo corpore alioquin ad contrahēdum, & dilatandum ineptiſſimo;

quapropter

Digitized by Google

quapropter expulſionem quidem illam faciat ea opera, quæ ſimilaris eſt corporis cuiuſque, at alteram, quæ eſt organici valde obſcuram habere poteſt, & eiuſmodi tantum, quæ ad eam ſequatur, quæ ſimilarium eſt. Videmus verò etiam homines improuiſo hoc caſu, quamquam vehementiſſimo, corripi, ſubita tamen adeo eſſe non poteſt cerebri repletio, quin & ſpatium requirat, & interea materia craſſa influens in ventriculos non ſe oſtendat ſenſuum hebetatione, & torpore, ſomnolentia, & ſtupiditate hominis, quæ res tantum poſt exitum ipſius caſus exiſtunt, nimirum, quoniam ea concuſſione è venis attracta pituita eſt, & ſpiritus multi diſſoluti, longius autem ſpatium requirit pituita, vt excernatur à cerebri corpore, ſic diutius manent illæ noxæ homini ex illo caſu reſurgenti, & tres etiam dies ſpatij, & amplius requirunt, vt finiantur, cum caſus ad ſummũ totis duabus horis perdurarit, & interea etiam intermiſerit mox reuerſurus. Intermittit verò non vna cauſa, quoniam & excretrix vis fatigata quieſcere, cogitur, & ſpiritus, quibus ea vtitur, conſumuntur, poſſunt etiam interdum intercipi accurſus malorum halituum; ſic homo tanquam ſub ſomno interea manet cum ſpiritu ſenſuum, & motuum opifice careat, quo refecto, & vna cum eo malis halitibus elatis, agitatio renouatur, donec malorũ halituũ vlla copia ſuppetat, qua conſumpta homo quieſcere poteſt, donec alia congeſta alicubi copia inde in caput ſubmittatur, & quoniam cum habitu dicto etiam aliquid vaporis effluit in neruos, propterea vapore non ita cito diſſolui idoneo, & in humorem conuerſo, ea membra debilia fiunt, & ſtupore detinentur, quod manui ſiniſtræ eueniſſe videmus, quæ delabitur, & res apprehenſas non tenet, quin excidant, quoniã vero etiam in cerebro nonnihil relinquitur, ideo ipſe fatuitate quadam, & ſomnolentia diu tenetur, vix cogitare poteſt, vix cernere, nihil ſui curæ habet nihil attendit, ita minus mœret, quoniam minus cognoſcit, potius ridet, vt in iocolis, & ludicris integer ſoleret. Siniſtra autem manus potius debilitata manet, quoniam etiam ſub caſu magis conuellitur, & dictum vaporem cum pluri halituum malorum copia excipit. Cur modo ſub vexatione liuidum, fuſcumque corpus, & frigidum fiat, exiſtimare poſſumus, quoniam ſpiritus cum ſuo calore totus in cor reuocantur, quamquam ſanguinis inutilioris multum per eas motiones ad eminentes partes exprimitur, vti etiam ſudor, itaque refrigeratus, & ſpiritu deſertus, nigreſcit. Macularum iam dicta cauſa eſt, & mutationum coloris. Pulſuum etiam ratio non obſcura, quoniam, quamquam ſub agitatione ſæpè contractiſſimi, & inæquales, hoc eſt conuulſiui, magni tamẽ, vehementes, ſubſequenti ſudore ſunt. Poſtea demum magis ſubeuntes ſunt & minores, nam cor ſub illa initio ad ſe copias, & vires reuocauit & dum quidem conuulſio viget initio, contrahit ſe maximè ad expellendum, cæpta autem expulſione dilatatur, vt ſub expulſionibus, & criſibus facit, tãdem ſpirituum copias partim conſumpſit, partim toti corpori retruſit. Sic languidum remanet.

Reſpiratio ſub maioribus laboribus, & anguſtijs ſtertorem facit; quoniam motrix facultas diſtorta, diſtractaque eſt, neque ſatis dilatari partes poſſunt, fauces etiam contorquentur, neque ſpiritus magnus, vt tunc opus eſt, ſine ſtrepitu poteſt commeare. Neque mirum eſt, ſi aliquis calor oris interdum percipiatur, quoniam, vt dixi, vbi putrilago, vbi corrupti ſucci ſunt, aliquis calidus halitus poteſt excitari. Frigus autem dentium copiam maiorem frigidorum humorum ſequitur, qui de cerebro delabuntur, quoque ſub habitu vaporum è ventriculo ſubeunt. De parte leuiori huius caſus multa dicẽda non reſtant, quoniam clarum eſt, quod tunc exigui halitus minus occupant cerebrum, potius eius ſpiritus perturbant, & corpori eius imagines excitant inanes, timoreſque, tum ad aliquos molliores neruos depulſi, illos diſtẽdunt, ac quoniam à toto pariter cerebro non pelluntur, ſed particulatim hinc, indeque vt partes diuerſas cerebri petunt, ideò non omnes eodem tempore tẽduntur,

A ſic muſculi hinc inde conuelluntur, quaſi viciſſim modo dextri, modo ſiniſtri, ſic interdum oculis quieſcentibus buccæ agitantur, interdum è contra. Appropinquante verò acceſſione, & ſub parte eius leuiori ſemper inſaniæ aliquam ſpeciem ſubit, halitibus tũ cerebrum petentibus, recedẽte autem fatuitas ob cauſam dictam à quibus halitibus aduenientibus etiam faciei color incenditur, & maculæ, quæ à gallico natæ fuerant, etiam renouantur, quaſi originis ſuæ vim teneant, nimirum gallicam. Cur modo ſpatia circuituum ęqualia nõ ſint, non eſt difficile viſu, cum multa intercidant à purgantibus, à vitæ ratione, ab extrinſecus incidentibus, quorũ vi variè originem halituum variare neceſſe eſt, & non iiſdem ſpatijs temporum perfici. Ergo cernimus ipſum primo turbari, ac commoueri ſenſu cuiuſdam halitus

B calidi in caput elati, qui quidem frequens eſt, neque ſemper ſpeciem eius caſus exprimit, ac niſi citò refrigeſcat, vt ferè refrigeſcere ſolet, ſæpè affert inanem aliquã imaginem, & cum ea opinionem falſam, vt aliena loquatur, ac quando calor diutius etiam perſeuerat, & maior eſt, tunc ruborem faciei diutius ſuſtinet, & oculi extant ſupra modum, nitentesque ſunt & minus timet, loquitur etiam tumque ebrius, quod ſi non tam ferueat, tunc ſummum timorem præfert, & exhorreſcentem facit, atque ab omni homine metuentem, qui & circumſpicit & pauorem ipſis oculis refert, tum verò lacbrymatur, ſub quo tamen metu labor ei ruborem faciei retinet; qua in ſpecie cernas, quod Ariſtoteles de varijs effectibus humoris melancholici loquitur, vt vario modo afficitur calore, & refrigeſcit, cum enim vincit calorem,

C metum facit, & horrorem, cum vincitur, agit hominem in furorem, ac cum medio modo ſe habet, copia, & natura ſua ſapientiam hominis cõſeruat inſtar vini, quod multum à calore incenſum adigit hominem ad inſaniam.

Si vincat calorem, conciliat ſomnum, ſi vtroque modo fiat varios affert loquacitatis, & actuoſitatis caſus. Si temperanter bibatur, ſapientiam magis excitat, atque animum auget. Ad hunc affectum verò non ſemper, ſed ſæpè labiorum agitatio cur ſequatur, iam poteſt intelligi, quoniam in ſolam cerebri interiorem partem delatus halitus, vt ex imaginibus falſis colligitur, inde facile in propinquos neruos detruditur à vi cerebri expultrice, vt ſimilis te eſt, vel etiam in proxima ſpatia, & ita vel conuulſionem, vel palpitationem parit, ita agitantur

D labia, mandibulæ, oculi, palpebræ, & linguæ radix, abeunte verò tenuiori halitus parte, craſſiori autem, & humidiori manente, aliquando diu lingua impeditur ſic cerebrum manet ſtupidius, cum calorem, quo extenuati, & elati ſunt amiſerint, & ſomno premitur. Crede iam ex iis excipi poſſe, qui planè affectus ſit & quoi genera, quæve cauſæ, nam cognouimus luem gallicam infectum corpus tenere, quamquàm infectio quędam eſt, quæ putrilagine recrementi vltimi alimenti primũ continetur, quodque tamen genus arripit, in glutinoſo autem magis ſe tuetur, & diu corpora exercet, vt ex longitudine genus id humoris ſubeſſe intelligamus, præter hunc affectum cognoſcimus etiam eſſe melãcholicum genus humoris, quod ex eius cauſis, & indicijs perſpectum habemus, quod cum continenter non exerceat,

E putemus in capite non eſſe proprio, & primario affectu, ſed aliunde in caput ſubire per eiuſmodi humoris anhelitum. In capite vero eſſe frigidam intemperiem præter naturam, quoniam eius notæ iam perpetuo inſiſtũt. Quibus verò partibus omnibus cum occurri debeat niſi pluribus ſimul queat ei erit primò occurrendum, qua magis vita periclitatur; ſicuti conuulſionum vehementia eſt, alioquin enim melancholiæ, & lues gallica inducias dant, itaque quamquam ea prior fuerit, ex qua alia nexa ſint in poſtremum tamen differri debet, & illa prius liniri, quæ acuta, & ſummi periculi eſt ob peſſimum ſuum morem, qua lenita ad luem gallicam, & ad melancholiam conſilium erit conuertendum, niſi quod multa fient contra eius mali periculum, quæ contra

tra

Digitized by Google

tra gallicam luem etiam facient, & melancholiam, quemadmodũ corporis depletio, quæ debet omnia antecedere, non ſolum illa, quæ per vomitum, uel ventrem fit, ſed etiam, quæ per vrinam, & ſudores præſertim, quoniam multa componi in illis medicamẽtis poſſunt, quæ omnia tria genera reſpiciant, propria etiam, quæ auertendæ, & deriuandæ materiæ à capite fient, humori quoque melancholico, & lui gallicæ ſubmouendis alẽtibus humoribus factura videntur. Quorum verò permulta iam facta ſunt, nam corpus eſt per ventrem, & urinam expurgatum, materia etiam auerſa à neruis, cum aperta ei fuit via per ſynciput, cauſtico applicato, ut etiã deorſum eſt, ſi non retracta, certè reuocata cauſticis cruribus, & humeris quoque ingeſtis crura quoque frictionibus, & lotionibus, cucurbitulíſque tractata, cucurbitulæ etiam dorſo affixæ, chyſteres acriores infuſi. Humorum præterea diſcuſſio per thenacæ uſum quæſita, robur etiam viſceribus conciliatum, ac capiti, & attemperatio exſiccatioque petita cum eo, quod etiam humorem melancholicum partim expurgat partim etiam lenit, nimirum Alchermes dicto medicamento exhibito. Ventriculi tandem ratio habita, & quamquàm benè concoquat nunc, inunctio tamen ei eſt adhibita, & emplaſtra applicata. Cum etiam inſtaret halituum ille aſcenſus, quæ faciei muſculi diſtorquerentur ei interrumpendo, viæque intercipiendæ circumpoſitum collo fuit ſæpè linteum poſca, vel aqua roſacea cum aceto in vſum etiam meliorem quàm poſca madefactum, quod Doctori cuidam ſuſpectum fuit, quoniam acetum neruis inimicum proferatur, non animaduertenti, quod neruis detectis, vel male tectis tale habetur, nam, cum tecti ſunt, non ſolum cute, ſed carne, acetum poteſt tantum vim medicamenti ſecum coniuncti introducere, ſicuti calida medicamenta calidis intemperiebus conueniunt, cum illæ intemperies profundæ ſunt, nã tunc frigidis adiuncta altius illa introducunt. Suturæ quidem coronali nollem adhiberi, neque etiã forſaſſe temporibus, quoniam vererer, ne fumi illi vehementius in cerebrum, & neruos reijcerentur.

Cum enim ad ſuturam appellunt, iam cerebrum prę teriere, in quod reijci non deberent. Quæ modo iam agi deberent, & qua ſpe ea horum, quæ acta ſunt, fructu licet conijcere, reſtaret exponendum. Metus manet adhuc terribilis caſus, manet melancholia, & luis venereæ vis, non ſatis profuere ea, quæ facta ſunt, ego ab illorum vſu non diſcederem, cum recta ratione ſint inſtituta, & præſtantiſſimorum Medicorum authoritate confirmata. Timori caſus inſeruiemus auerſionibus omnis generis, & purgationibus repetendis totius corporis, eò fidentius valentiorum medicamentorum purgantiũ vſu adhibito, quod ipſe leuiſſimè ferat, eadem melancholico affectui facient, facient lui gallicæ. Quæ verò conſumi non poterit cum totius corporis venis hæreat recrementò vltimi alimenti compræhẽſa, niſi etiam ſudores moueantur, & curetur, ut per ipſos abſterſa corruptio eaporretur. Etenim, Doctores, plurimos vidiſtis ſolis ſudoribus per exercitationes ſanatos, ſolis purgationibus, & illis quidem ualentiſſimis per paucos. Solis vrinã mouẽtibus, certè nullos, & quę vnctiones, & ſuffumigia hydrargyri ſæpè curarunt, illi totius corporis ambitus materiã eruunt, & in fauces cõpellunt ac per alias vias educunt, atque niſi crurib. datæ vnctiones ſatis egerint, dorſo poſtea datæ magis poſſunt, & profecto ſic res habet. In genere eo infectionis hęc lues eſt, in quo etiã illa eſt, quæ venas, & carnes habet ſub ſcabie maligniori, & lepra, quæ nunquã curantur niſi venæ, & carnes purgentur illa infectione exſiccanda, abſumendaque, & per attrahentia etiam auocanda. De vſu inunctionum eatum ſic haberem, vt quoniam materiam ſurſum cõpellunt, & verſus fauces, eſſent fugiendæ. Nã præterquam vir Illuſtriſſimus capite calido, & humido eſt ſua natura, & hoc tempore etiam caſui huic obnoxio, habet etiam fauces anguſtiores natura ſua, & plenioribus carnibus adſtrictas, neque verò conueniens id remedium

A corporibus lautioribus videatur, neque de tanto viro periclitandum in eius vſu, cum tutiora & certiora habeamus, quale guaiacum eſt, quod ſumma incidendi, et abſtergendi vi, tum venas & viſcerum carnes colligendi, expurgandique per ſudores apprimè eiuſmodi generi morborum facere compertum eſt, vt abigendæ quoquo melancholiæ, & conſumendæ materiæ caſum inferenti, quo perſuaſum habeam nullum remedium huic eſſe anteponendum. At diſertiſſimus Medicus ſumma facundia iam contendit ſuſpectum guaiacum eſſe, ſub cuius vſu caſus is primo viſus eſt, ſub cuius actione caput poteſt compleri, cuius calor humores queat magis exurere, caputque præterea afficere in illud ſuis halitibus aſcẽdendo. Cui verò Doctori eo difficilius poteſt reſiſti, q̃d iam in ſuam ſententiam non ſolum ægrotum, ſed ipſorum

B quoque Medicorum [illegible] adduxit, itaque ego non fruſtra nitar non contendam multa oratione, ſimpliciter rei, & cauſæ ſtatum exponam, faciat ipſe quod malit caſum incidiſſe, poſtquam octo diebus iã guaiaci potiones accepiſſet, non debet nos deterrere ab vſu idonei remedij, vt tunc fecit, quando metu illo inſtũ remedium dimiſſum eſt, quod longius datum certè etiã caſui obſtitiſſet, nam primo potuit corpus minus perfectè eſſe expurgatum Medico lenitatem ſemper præ ſe ferente, & nihil, quod ægrotus primo aſpectu aſpernari videatur, laudante, alioquin certè vis guaiaci id mali non attuliſſet potius etiam non illius vi, ſed alia id fieri. At ſuis calidis vaporibus caput petit, eſſo petat, tanto citius ſalutem pollicetur, quanto magis ad partem affectam accedit, ſed ſecum effert materiam nocuam, non magis

C eam in caput fert, quam per totũ ambitum corporis efferat, & per vrinas, quas ſub eius potionib. propterea craſſiores videmus, ita vt, cum corpus perfectè purgatum in ventribus ſaltem fuerit, & ventrium materia in diuerſum, vt gignitur in dies, etiam, atque etiam reuocata illis, quæ ſupra ſunt propoſita nullus eſſe metus debeat, quin guaiaci vis capiti ſit ſaluberrima futura. Chinam mauult Medicus, ſub qua tamen ſudores mouere non vult, certè illa malum longius duret, quoniam ſine ſudore minimè proderit, & materias mouens non antè educens potius nocebit, mota enim facilius eo labetur, quo iam conſueuit, niſi vi expellatur, conſumaturve. Sic & guaiacei opera melior, & ſudoris concitatio, quod magis ambitum petat etiam, quam caput, quod firmitatem

D viſceribus, & capiti ad reſiſtendum vaporibus afferro poteſt ea vi aliqua adſtringendi, quam nullam china penitus habeat. Neque experimentum aduerſatur, nam ſcimus guaiacum ab ægro bis admodum vtiliter in hoc morbo acceptum, erant tamen calidiores affectus tũc, qui caput, & oculos inflammationibus occuparent, & tantum abeſt, vt illis calorem adiunxerit, quod eos omnes toties deleuerit, quoties ſumptum eſt, eſto enim calefaciat, morbi à materia facti, quamquàm calidis, calidis etiam, et materiam ſuo calore abſumẽtibus tolluntur, et refrigeſcũt partes illis obſeſſę, adeò verò liber omnibus illis moleſtijs ęger euaſit, vt integer penitus ab omnib. Medicis iudicaretur, neq; in idem malũ recidit, niſi longis admodũ interuallis, quod ſi etiam in peius id fecit, hoc ex more morbi euenit, qui ferè acerbior reuertitur, & firmior, cum acceptis remedijs non ceſſit. Cuius

E rei cauſa in ſupra propoſitis apparet facile. Quoniã cum in ambitu venarũ inhęreat vltimi alimenti recremento cõpręhenſus glutinoſaq; materia magis adhęreſcat, ea quę mouent per ſudores, niſi penitus fomitem eijciant, magis illum, & altius defigunt, glutenq; ex medio corpore, et ventrib. in minores ipſius ambitus venas efferũt & magis in eas impingunt, et agglutinant. Reuerſis verò morbi malis non eſt tanta caloris ſuſpicio renouata, quin maximis Medicis annuentibus potiones guaiaci multo valentiores ſint pręſcriptę, quãquàm poſtea Medici metu reiectę. Theriacam etiam calidiorẽ rem ſumma vtilitate ſumpſerit. Ergo à proprio, & certiſſimo remedio non recedamus, caſui occurrentes his, quę cauſam auertunt, quibus ego annumeratem eductionem

Digitized by Google

ſanguinis per hæmorrhoidas,& ijs omnibus,quæ ſupra A comprehendi,putarem eſſe anteferendam,quia a capite omnis materia, & præcipuè melancholica detrahetur in diuerſum eam reuocando, & exhauriēdo ſanguine in eas venas prius multis auxilijs allicito,alioquin enim hirudines tenuiſſimum extraherent, venis etiam non cauæ venę,ſed portę petitis. Clyſteria porro acriora maximè id poſſent, quod venas inteſtinorum vellicent, interea etiam auerſione per aluum facienda vtiles,& nullo pacto prætermittendi. Corpore itaque perfectè purgato, & auerſionibus quotidie adhibitis per ea,quæ dicta ſunt guaiaci potiones dari,& ſudores moueri poterunt, & debebunt, atque ſi tantus metus inceſſerit à cubili,incipiamus eos mouere longis ambulationibus corpore grauioribus aliquanto veſtimentis induto;ea etiam obſeruatione,vt potiones largę exhibeā- B tur,ſic enim & toti corpori poſſunt ſatisfacere, & ſudores mouere facilius,ita non minores; quam pondo vniuſcuiuſque nouem potiones dentur. Galenus in eiuſmodi re ne ſub purgationibus, quidem ab ambulationibus abſtinere volebat in ſuo illo conſilio, tamen ſine labore multo eā haberi vellem. Cuius verò guaiaci neſcio cur calorem metuat Doctor noſter in eo corpore, quod ſemper frigidum eſt, At interdum conqueritur, præſertim, cum ſumit res calefacientes, de ſenſu caloris, vt dixi,id perquam rariſſimè eſt,& breuiſſimum totis.n.quinque diebus caret eo ſenſu,&, cum fit, medium horæ nō excedit, atq; id in parte tantum aliqua vt ore, aut fronte.

Verum cur frigore ſemper occupatus de frigore nūquam verbum habet? a frigore tam longo non metuit, vt a breuiſsimis tentationibus caloris, quoniam quoti- C die Medicus ei calorem tanquam peſtiferum prædicat; ab eo metuendum perſuadet homini iam melancholico,& ſuſpicioſo facto, facileque in metum obiectū delabēti,qua perſuaſione vel minimæ caloris notæ ei maximè videātur,ſic caloris vel nomen exhorreſcit, frigoris ſenſu recreatur,perſuaſus enim ſic eſt. Cuius verò frigidæ intemperiei ſigna omnia, & grauiſsima habet in humore pituitoſo plurimo, & melancholico,qui frigoris cauſæ ſunt,in vrinis aquoſis,multis, & craſsis,in alui excrementis,in pulſibus,& pleniori habitu corporis, & œdematoſis membris,in decoloratione, in ſenſu frigoris toto corpore continenter percipiendo, in animi hebetudine,capitis grauitate,ſomnolentia,tremore,recrementis oris plurimis,aquoſis, recrementiſque eiuſmodi oculorum,in ſitis vacuitate, qua potionem ad extremā D menſam differat,& etiam prætermitteret, niſi admoneretur,& demum in eo,quod ſub ambulationibus etiam ſero admodum incaleſcat. At dicit ipſe,his,aut ter guaiacum accepit,curatus tamen non eſt. Ab eo tamē ſpeciē ſani hominis habuit,vt certi eſſe poſsimus, ſi ipſum valentiori modo, & longiori ſpatio ſumpſiſſet, conualeſcere penitus potuiſſe, nam cum valentiſsimum ſumpſit, tum ſingulæ vnciæ libras ſingulas aquæ habuere; a quo etiam benè aliquandiu habuit, & melius,quam, cum diutius accepit, præſertim, quod etiam commixtum cum multis refrigerantibus metu Medici accepit, quod ſanè eo valentiori modo nunc eſſet parandum, quo vetuſtior morbus inde euaſit,& natura & medicamento aſſueuit, niſi ſperetur eam minus conſuetudinis E cum guaiaco habere, eo quod poſterius cum accepit illud tam permixtum cum alijs, vt minor eius eſſet copia, vix ſenſit. Simplex ergo melius acturum, & valentius ſperemus, & tanto ſpatio, quantum morbo vetuſto dari ſolet, vt ad 55. diem producatur. Cuius quidem opera crederem capiti penitus iri ſatisfactū, quoniam non credo intemperiem defixam ei eſſe, ſed ab humoribus ſuſtentari, vbi,quoniam pituita ſemper adeſt, ſemper eius notæ cernuntur,quoniam verò humor melancholicus non ſemper, ideò eius notæ ſæpè nullæ ſunt; Illis itaque abſumptis, & excuſsis nullam intemperiem remanſuram ſperarim. Quòd ſi aliqua reſtiterit vel tutiorem ab ea hominem reddere voluerimos, tunc propria capitis purgatione, repletioneve facta, ad intemperiem ſuis contrarijs auferendam accedere poterimus,lotione,ſtillicidio,ex alto immiſſo, pulueribus, alijſque rebus adhibendis, vt vel fumo ex thure,& eius generis rebus in lanam, vel lineum,vel cotonem excepto,illiſque capiti ingeſtis.

Purgabitur caput meo quidem animo tutius ijs, quæ palato ingeruntur, quam,quæ naribus,quoniā hæc magis caput concutiunt, & replent, vt ſternutationes omnes, niſi corpus benè penitus habeat, concuſſio etiam videtur ſolitum iam caſum poſſe excitare, ſed tamen, cum corpus curatum ſatis videbitur,etiam in nares ſternutamentum mouentia,tutò inijcerentur. Medicamentorum modo narratio à me videtur prætereunda, cum vulgo ſatis in promptu ſint & aſtututos etiam curationis nos audiam. Illa non prætermittam,quæ præ manibus habenda ſunt ad caſum repentinum defendendū; quæ mihi plurimum valere experimento innotuerunt. Ad retrahendos halitus malos à capite, eoſdemque conſumendos, ego ſumma cum fælicitate vſus ſum inunctione contra ventriculum facienda. Dixi contra ventriculum,hoc eſt in fouea illa,ſeu lacuna, quæ medio pectori ſubeſt, illic enim fundus ventriculi maximè detegitur,reliqua ſui parte coſtis, & pectoris oſſi ſubiecta. Locum illum ego inungere ſoleo ex aliquo olei genere valentiori ad retrahendos, & abſumendos dictos fumos, vt petroleo,ſeu oleo de naphtha mixto cum theriaca, cum oleo de nuce moſchata adiectis alijs prout è re nata videtur opportunum, & vidi adoleſcentulam quæ cruciaretur huiuſmodi fumis, adeò ut ex ſe exijſſet, & nullum familiarem cognoſceret,quando inuncta ei tē- pora fuere quibuſdam valentioribus adhuc acerbius diuexatam fuiſſe, cum his inuncta ad ventrem,fuit paulo poſt ad ſe rediſſe, nihilque eorum memorem, quæ ſub eo caſu incidiſſent,ipſave feciſſet. Verum,quoniam hi fumi à cerebro in neruos repelluntur cōuulſioni cieudæ non ſolum in eo maneot inſaniæ faciendę,ſinciput, & tempora inungere non vererer præſertim corpore iam mundo facto, quod puries uniter admodum vſque ad admirationem feci, nam caſus ille non amplius redijt. Sit verò oleum cranei humani, oleum ſuccini, & pariter petroleum, quo ſinciput cum frictione leui inungatur. Neque verè etiam temporibus deeſſem, quin cum his fricarem admixta theriaca oleum ex craneo ad ʒ.2. Dant quidam cum ℥.3. aquæ pœoniæ, ſed ego ſic eo nunquam vſus ſum. Pulueres quidem eius oſſis dedi ſæpè adiectis alijs ad idem valentibus, vt vngula aſini,aut ceruì eius quem dicunt magnam beſtiam, & eſſe alcem multi putant, quæ tamen à deſcriptione Cæſaris longè diſtat,vt radice pœoniæ; ligno viſci, coralijs margaritis, & terris quoque vt ſigillata, vt bolo armeno, atque id genus alijs coniuncta rhabarbari portione, & ambræ etiam, ac moſchi, cuiuſmodi puluere vidi ſanas factas mulieres grandioris ætatis, & adoleſcentes, tum maximè puellas. Neſcio quo caſu non recorder maſculi generis alicuius,niſi pueri cui poſtquam radix pœoniæ brachio alligata fuit,nunquam in caſum ſolitum alioquin incidiſſe viſus eſt,ac cum rogarē ſuos, vt auferrent radicem quo experimentum certius foret pati non potuero illud periculum.

Antimonij grana ſingula ſingulis vncijs ſacchari roſacei ſemel commiſcui,& quibuſdam diebus dedi adoleſcenti fœminæ,inde relatum eſt à ſuis non amplius caſum ſubijſſe. Quidam dant antimonij non præparati, opopanaci,caſtorei,ſanguinis draconis ana ʒ.1. Alij in potū aquam expreſſam elambico ex caſtoreo, & pullis hirundinum. Dant alij ſal nobile dictum ab Alchymis. Multa amuleta ſunt illud ſingulare indi habent, qui eſt lapis Corniolina dictus,ſi in digito anulari habeatur,geſteturque cui plus fidunt indi,& ij qui ab eis regionibus eū deferunt,quam vngui magnæ beſtiæ dictæ, & quam lapidi hirundinis, qui in pullorum ventre excæcatorum inuenitur.

Quidam faciunt etiam puluerem pici martij, quem in Piceno Gazam bruſcam appellant.

Sed

Sed non perſequar ea, quibus credo meliora me protuliſſe. De abradendi cranei conſilio, deque ſcarificatione capitis, & vena frontis ſecanda breui dicam. De abradendo oſſe, dico nullam in cute notam eſſe, qua locum affectum ſciamus, vt locum non poſſimus reperire, niſi cute tota cranium nudemus, quod eſt hominem interficere, ſi os affectum non eſt, minus curis ſecari debet, hominemque tali vulnere in periculum adigere. Scarificatio materiæ iam conſiſtenti forſan aliquid faceret, quamquàm os intercedit, ſed etiam non illa venit, & ita vehementius attraheretur. Venam ſecare magno morbo conuenit, ſecta in cubito eſt, in capite ſecanda non eſt, niſi à ſanguine in eo conſidente magni morbi timor ſit. Verum à capite ſanguis tutius retraheretur, & citatis hæmorrhoidibus retrahetur. Atque hæc mihi uidetur iuſta huius morbi curatio, & ſalutem poſſe polliceri.

Conſilium de gallico cum Iul. Alexandrino. Hieron. Capiuac. Hieron. Mercuriali, & alijs pro &c.

CONSVLTATIO XXX.

Qvæ res, viri ſapientiſſimi, & ſummi Medici, die heſterna fuit a doctiſſimo phyſico expoſita ob ægri dignitatem, & ſui difficultatem eſt tam grauis, vt merito vobis reſeruata uideatur. Siquidem curationes difficillimæ maximorum Medicorum ſunt, vbi cuiuſque tamen noſtrum eſt de ſuo aliquid conferre ad rei C perfectã explicationem, quo illa ſub oculos ſic conſtituta clare oſtendat veras ſui curandi rationes. Corpus affectum nunc quod neſcio, quo caſu ſatis quietũ offendimus, hoc ſæpè recidere conſueuit in grauiſſima, ferè eadẽ interdum etiã diuerſa mala, vix vnquam integer interea viſus, & ſemper in peiora reuolutus. Non eſt itaque conſiderandus tantummodo præſens eius ſtatus, ſed qui alias ſæpiſſimè fuit peſſimus, ne fortè cura eius refrigeſcat, cũ nullo non tempore poſſit de more ſuo in mortis periculũ repentè incidere, ſi futura nos ex præteritis conijciamus. Etenim, cum gallica ſymptomata Illuſtriſſimum virum primo inuaſiſſent, illa tunc per guaiacũ facile ſublata ſunt, adeò vt octaua die potionũ illius oculus ſiniſter ruborem amitteret, & incipiẽtis puſtulæ abo- D lerentur ſolo rubore puriſſimo cuti relicto, vlcere etiam glandis ſaneſcente, atque in eo bono ſtatu fuit toto reliquo potionum tempore, quæ ad 40. diem productæ ſunt, & alijs præterea 25. diebus, poſt hos leui tẽpeſtatis occaſione, qua vento ſeſe obiecisſet in breui itinere, repente in capitis grauitatem, in ſurditatem, in maculas temporis dextri rubras, & item frontis, incidit, tum autẽ in ruborem oculi ſiniſtri tantum, vt totus oculus occuparetur, ſine tamen dolore, nihil autẽ videre oculus poterat. Itaque cum per guaiacum hyberno tempore conualeſcere viſus fuiſſet, iam vere inſtante facilè guaiacum iterum admiſit, & inde in ſpeciem pulcherrimã ſuam fuit reuocatus, quam integerrimæ valetudinis aliquandiu retinebat, cum repente in ſincipite cutis extumuit in molliſſimum ædema, artus verò dolore tentati ſunt, & glãs E vlceribus excsa, & mille alia mala ſunt conſequuta. Media itaque tempora, quæ meliora ſunt, ea auxilijs Medicis, & guaiaci præſertim extitũt, cuiuſmodi eſt hoc quidem tempus, quo eum meliuſculum videmus, nõ tamen tam integra ſpecie, quam prioribus temporibus, nã ſemper in peiora recidit, tum ſymptomata, tum interualla, quæ nunquam non breuia fuere, neque hoc diuturnum fore eſt ſperandum, eo minus, quod minus integritatis præ ſe fert. Ergo illa reſpicienda mala, in quæ ſolet recidere, quæ quidem peſſima ſunt. Ea quorum multo numero tria mihi videntur potiſſimũ conſideranda. Caſus ipſe comitialis, melancholia cum metu, & mœrore ſummo, tertio malus habitus frigidus, frigidave cache-

A xia Melancholiam & caſum comitialẽ Medicus ipſius Illuſtriſſimi Viri hæreditarios affectus eſſe contendit, neque à gallico partos vult, quoniã matrem vtroque laboraſſe affirmat, patrem autem, & ſororẽ altero, nimirum melancholia. Eſto verò ea generis ſint, quamquàm de matre hiſtoria, tã vario modo à diuerſis refertur, ut fidem fere amittat, quorum quidam dicunt etiam duos annos ante partũ Illuſtriſſimi viri conualuiſſe, alij nunquam liberatam, eſto tamen, & quod mater ad iuuentutem, & filius ad inclinantẽ ætatem reſeruarit, hoc nihil facit, quin à gallico is caſus ſaltẽ habuerit πρόφασιν, occaſionem nempe, nam a genere eſt propenſio, est alicuius partis imbecillitas, nunquam morbus eſt propenſio, & imbecillitas certè partus facit, vt re aliqua incidẽte homo magis in hunc, quàm in alium morbum cadat. Ita B à gallici malis is potius in ſymptoma comitiale, quam in aliud deductus ſit. Cuius verò rei argumentum id maximum iudico, quod non paulatim eiuſmodi ſymptoma acceſſit, ſed primo inſultu fuit maximus vi & valentiſſimam cauſam ſubito tantam factam, & eam non à propenſione naturæ, quę tantas mutationes, tam ſubito non fert, ſed ab aliena incidẽte renatam fuiſſe, iudicandum ſit, cuiuſmodi eſſe ſumi à gallico morbo potuere, alioquin enim in viuendi modo iam multos annos, quibus valetudinarius eſt, admodum temperans extitit, neque in viuendo vllam cauſam præbuit. Si à natura corporis potiſſimum id eueniſſet, primo in viuendi modo aliqua ratio cauſæ fuiſſet, deinde paulatim ad eiuſmodi genus deductus fuiſſet, vt in vertigines in incubos, & ſimilia, poſtea in leuem huius caſus aliquam ſpeciẽ, quales aliquæ ex poſterioribus fuere.

Sed prima acerbiſſima fuit, & longiſſimè vexauit, mitto, quod naturæ propenſio ob alicuius partis imbecillum genus ſit, quod ſi ſimilitudine matris tale eſſet, neceſſario mater in habitu membrorum eam ſimilitudinem contimuiſſet, tunc verò mater non conualuiſſet, vt mihi refert optimus ſenex, qui ei in intimis erat inter ſeruitia. Si conualuit, id potius in humoribus, quam in ſolidioribus cauſam ſortiebatur, ſic non ſolida, ſolidis matris ſimilia, ſed humores nati è matris humorib. expreſſi cũ primis à partu dieb. in id impuliſſent, cũ diu humores ijdem ſeruari non poſſint, nedum ad 44. annum ſeſe ſuſtinere, mitto hæc inquam, & multa alia. Hoc vigere maximè credo, quod natura corporis, & temperies, præterquam quod occaſionem expectat, ſeu πρόφασιν, vt D dicit Hippocrates, non poteſt etiam ſubito mutari, vt continuo ad ſummum alicuius mali compellatur, niſi per vim maximam rei valentiſsimæ incidentis, quæ nulla hic cauſa fuit præter vnum gallici affectus damnum, quod potuit ſua congerie, tam acerbam continuo acceſſionem mouere, prima enim acceſsio acerbiſsima omnium fuit, poſt eam multæ poſtea leuiores fuere, quamuis poſtremo etiam maximè extiterint; Sic etenim habuere primæ tres, & vltimæ tres inter maiores fuere, de primis duæ poſteriores minores, longius quidem interuallum inter primam, & ſequentem interceſsit, quàm inter hanc, & tertiam, atque hæc quoque minor, quàm ſecunda. Spatium à prima ad ſecundam fuit 21. dierũ, à ſecunda ad tertiam, quatuordecim, ita, ut maius malum longiorem poſtea quietem reliquerit. Vltimæ tres E acceſsiones illis ex aduerſo contrarium ordinem tenuere, nam poſtrema maxima fuit, & quietis ſpatium maius ſequuta ſcilicet 13. dierum penultima minor, hæc maior tamen antecedente, ac quanto minor, quàm poſtrema fuit, tantò breuius ſpatium conſequuta eſt, quod fuit, quinque dierum. Harum omnium medio totius tribus menſibus intercidentibus leuiores ipſis vtrinque poſitis extremis fuere, Melancholiam ego facilius referam in parentum ſimilitudinem, quanta tamen repentè hominem inſanire, aut mente capte identidem, & crebro faciat, non certe, & præcipuè eum, qui ante hanc ægritudinem, & tribus etiam annis ſub ea prudentiſsimus ſemper extitit, ut nunc quoque eſt, cum acceſſiones quieuere, & ſua ſpatia perfecerunt. Hippo-

cratis illam πρόφασιν Doctor reperit tandē, & ait, quod Illuſtriſſimus. Vir ante caſus primū animi cauſa choreis noctu interfuit, & varijs cibis vſus eſt, ſed quot cum eo fuere longe eò infirmioris naturæ, liberioremque vitam degentes, & tamen nihil penitus mali inde ſenſere? Comitiales caſus certè ego non poſſum in aliud referre, quam in luis gallicæ vitium ſiue inde πρόφασιν, ſiue cauſam habeat, ſine eo hoc tempore non fieret, neque dubium arbitror, quin gallica lues id poſſit, à qua videmus quotidie pro corporum opportunitatibus omnia morborum genera naſci. Minus dubitatum nam illa ſubſit, cum nullum tēpus præterierit, quin hominem vexarit ab eo initio, quod & peſſimè eum habuit, & eo firmius inhæſit, quòd à Medicis non curatum, ſed compreſſum intus fuit. Vos audire potuiſtis, quod chyrurgus intentus curationi vlceris glandis, perſuaſit Medicis, vt profluuium illud ſordidum gonorrhæam dictum ſiſterent, quod facere multarum rerum pulueribus vſi, quoties verè vidiſtis vos, quod purgatus, & guaiaco vſus totos tres menſes benè habet, & tamen poſtea recidit, multoties ego etiam ſex menſes, Nonnulli mihi affirmarunt ſe tres annos benè habuiſſe, & nulla data occaſione recidiſſe. Quidam etiam voluere perſuadere, ſe 12. annis integra vſos valetudine, nullaque præſtita occaſione malum peſſimo modo reuertiſſe. Videte modo curſum in hoc ægroto, qui nunquam menſem benè habuit, imò ne 20. quidem dies, an ſucceſſione malorum, oſtendat morbum hunc vnquam fuiſſe extinctum, remiſſa gonorrhæa gallica peius habuit, doloribuſq; tum capitis, tum artuum diu cruciatus fuit, præter alia multa, in quibus fuerant puſtulæ priores in facie, & ſyncipite. His deletis per guaiacum exiguo ſpatio intercedente rurſus alia ſimilia reſurrexere, in quibus demum puſtulæ crebriores, & turgentes magis moleſtæ viderētur; quoniam aſpectum hominis turpiſſimum redderent, & Medici laudibus detrahere videbantur, qui eum iā perfectè curaſſe ſe iactarat, & ſummum pretium mereri aſſeuerarat.

Ita populis intus repreſſis continuo faciei, & corporis totius dolor hæmicraneus hominem arripuit; hoc repreſſo ſubitus caſus comitialis extitit, neque tamen interea multa alia ceſſarunt, quin crebro dolor capitis, & rumores temporum eum tenerent, quæ ſymptomata nūquam quiſquam melancholiæ, aut epilepſiæ attribuat, neque tanquam παθογνωμονικά, neque tanquam ἐπιγινόμενα, aut συνεδρεύοντα, potius verò gallico tanquam familiaria, maximè verò, quod varia quidem ſemper fuere, & identidem reuerti conſueuerint, & ſub hoc a morbo alias ipſum ferè eadem habuerint cum lui gallicæ adhuererentur. Sic ego videor poſſe priorem malorū horum originem in cauſam communem referre, quæ gallico morbo continetur. In quem verò cum omne Medici conſiliū referri debeat, ob eo potior curandi ratio petenda eſt. Sic eius natura, & corporis genus, quod occupat, omnino explicanda ſunt. Luis gallicæ naturam in aliqua intemperie facta contineri non poſſe id penitus oſtendunt eius curationes multæ, quæ nullo adhibito tēperamento fiunt, plerumque enim ſola bubonis expurgatione longa, ſolis ſudoribus per exercitia inſolentiora factus morbus conſumitur, ita ſolo humore detrahēdo, vt alij plerique morbi, tollitur. Ergo in humore poſitus eſt, atque adeò, cum pertinax redditur, id non aliunde, quàm ab humoris aliquo glutine, & craſſitudine ab aliquibus valentioribus eius obſtructionibus fiet Putrilaginis autem ſobolem eſſe illum ipſum humorem clare apparet, quoniam contagio comprehenditur, & eo quidem admodum ſubtili, nam ſæpè vix partium naturalium leuiſſimo attritu communicatur, præſertim cum nuper illæ partes eum accepere, & admodum recens in illis conſedit, inde enim facillimè colligitur, & quidem peſſimi generis, quod is forſan fecit. Habeat itaque vapores fumoſque acres, & lentos, quibus ſeſe inſinuet, & inſinuatus adhæreſcat primo vicinis, deinde etiam longinquioribus partibus primò humidioribus, mollioribus, deinde etiam alijs, naturalia ergo primum occupat, per qua ſæpè etiam nullo viſibili male ibi expreſſio ad humores reliquarum partium permeat, fortè enim venarum potius & arteriarum humores corripit, carniū humoribus prætermiſſis, quod carnium hi ſint minus opportuni, vt contra in alijs ſæpè carnium potius humorem occupat, & ibi vlcera exprimit; ſed plerumque vtriuſq; generis humorem inuadit, & ex eo ſeſe alit, vnde omnis corporis humores ſua virulentia inficiat: primò cauitatum deinde etiam foraminum inuiſibilium. In eundem modum loquebatur Galenus, quando humorem vitioſum, quò cerebri actiones afficiuntur, non ſolum in vaſis, & ſinibus cerebri collocat, ſed etiam in illius corpore, qui humor primo ſe ipſe vitium contineat, deinde etiam corpori cerebri tradat, de partibus enim eo malo humore infectis dico ego quoque cum omnibus, tum verò naturalibus dictis, & iecore, carnibus, & venarum corporibus. Vbi veriſimile quidem eſt, quod de vaſis priores arteriæ fumos illos & halitus attrahant, non tamen priores earum humores inficiantur, quoniam tunicæ primum humor frigidior eſt alendis illis ſimilis, & meatibus anguſtioribus occluſus; tunicæ ipſæ ſunt duriores, denſioreſque, tum autem humor cauitatum viſibilium tanta vt caloris naturalis viget, ut illam putrilaginem & conſumat & expellat, ita neque cor illam aut recipit, aut receptam patitur, quin celerrimè abſumat, ac reijciat. Venæ ergo ipſæ molliores minuſque pollentes, & humoris minus valentis, & materiæ potius vices præbentis plenæ, facile infectionem, & illapſam putrilaginē retinent; humoreſque ſuo omnis generis alunt, eius lentore etiam irretitum. Perquam rariſſimè itaque videbitis bubones ſub axillis tanquam à corde affectis humoribus, & arteriarum ferè in inguinibus, tanquā à venis, & iecore maxime, quoniam naturalium, ſeu obſcœnarum partium contagione, & conualeſcentia communicatum vitium primo recrementum vltimi alimenti earum proprium occupat; Sed à propoſita θέσει ad ὑπόθεσιν, & certum noſtrum caſum venio; Primo infectionem accepere glandis humores meatibus inuiſibilibus diffuſi, ita vlcus factum eſt, dum glans eos infectos in vnam partem compulit, quod etiam in ſcabie carnes, & cutis corporis faciunt, deinde vaſis naturalium infectio ſubijt, & inde gonorrhæa gallica exiuit ſeminis meatibus putrilaginem amplexis, & ab omni corpore materiam quæ potiſſimum vltimo alimento ſupereſt ea ſua imbecillitate excipientibus, poſtea venæ quoque ſuis humoribus, vt opportuniùs illos putrilago offendebat, eandem infectionem comprehenderunt, & inde puſtulæ in ſincipite, rubor in oculo, & maculæ in toto corpore rubræ extitere, tum dolores in medijs artubus moleſti. Tandem longo adiecto ſpatio, vt difficultas curationis oſtendit iecoris corpus quoque in ſuia eum ſitum accepiſſe credendum eſt ei lentore maximè adhærentem, & nouiſſimè quoque caput in maiorum ſaltem meatuum humoribus. Modo quamnam ſpeciem, & differentiam morbus à cōditione corporis nactus ſit, videre debem⁹. Corporis genus eſt molle, candidum, carnoſum, ne dicā obæſum, cui in abdomine, & in cruribus pili nulli ſunt, venæ verò ſatis paruæ, aut minores, quā corporis virilis ſit, vs neque pulſus, neque arteriæ magnitudinem oſtendunt: Mores hominis in agendo tarditatem, in iraſcēdo facilitatem, & eandem in ſedatione iræ habent. Quare quod pertinet ad cor, & iecur, aut mediocre corpus eſt, aut parū ab eius finib. ad paulò frigidius, et humidius inclinat, eſt itaq; cū ſumma comitate admodū officioſus, & pari gratia obſequētiſſimus, humanitatiſq; amantiſſimus, pulcherrimo colore nitidus, & carnoſus, De capite non tā facile iudiciū, nam quamq̃ ſubito ſententiam aliquā arripit, diutius tamen eā, & mordicus tenet, ita verò, vt tandem eā penitus dimittat, quod in agendis reb. fit, in intelligendis et facillimè percipit, & ad verum iudicat, neque exiguæ memoriæ eſt. Somno quidem longiori, ſed interdū, neſcio quibus caſibus, bis aut ter quā plurimorum dierum ſpatijs nullo, nullis ſomnijs permixto,

mixto, & leui. Senſus nõ ſemper eodẽ modo ſunt, nam aliquando hebetiores intelliguntur, aliquando acriores, maximè auditus. Viſus quidẽ nõ ad modũ acris. Os humidũ ſemper eſt, & omnes eius partes ad fauces, & linguã pertinent, eſt figura capitis bona ad eminẽtiam expreſſis certis eius partibus, & oculis. Capilli citò creſcũt, & benè craſſi ſunt caluitio maturè facto, & item canitie, ex quibus mixta eſt coniectura de capitis temperie certè inæqualis illa uideatur. Memoria maturo caluitio iuncta ariditatem, vt citus pilorum ortus, & craſſitudo. Recrementa tamen oris, & deſtillationes, ac bronchia contrarium. Quocirca non poſſum nõ ita ſtatuere, materiæ quidem cauſa, quæ per venas in alimentum ſubminiſtratur, genus humidum continere; habitum autem naturalem corporis cerebri, & membranarum genus aliquãto ſecius habere, quoniam ſomni ſatis longi ſunt, neque humor ab infernis partibus elatus ab eo ſicciori genere poteſt ſuperari. Sic verò ipſum calidius quidem capitis, & oſculorum forma indicat, quemadmodum etiam color, id tamen ſomni, et quietes ſine ſomnijs denegant, nimirum quoniam calor non tam multus eſt, quoniam non tantum habet caloris humorum à iecore neque ſpiritus à corde, vt ferueat, quieſcit, & ſomnos in ſomnijs habet vacuos, temperamento inde potius acquiſito adeò quod a ſe quidem calorem aliquem, ab infernis autem humorem, quibus excellere videatur, ſic deſtillationibus, & rheumatibus fuit obnoxius tantis, vt febrem etiam afferrent. De ventriculo non poſſum aliter iudicare, quamquàm humidior ſuapte natura ſit, quoniam ſitis rationis eſt, quam pluri ſemper potione extingui oporteat, quoniam aluo molli ſemper vſus eſt, vnde etiam integræ valetudinis ſemper fuerit illis exceptis diſtillationibus. Hinc ad propriam mali ſpeciem accedamus, obſeruemus illius effecta, quæ dictæ corporis naturæ determinatum repreſentent, humida à principio gonorrhæa erat ſine fœtore cum humidiſſimo vlcere, quamquàm exędente admodum. Oculi rubor denſiſſimus ſine dolore, ſine tenſione, ſine vlla recrementorum acrimonia, quæ eſſent humidiſſima, atque admodum copioſa, tumores molles, repente extantes, citò cõſidentes, vt ille in ſincipite maximus, qui vix tota hora permanſit, vt illi circum oculos ſubito abeuntes, copia ſudoris incredibilis ad tertiam culcitram ſudenti ſubiecta pertinentis, ſitis vacuitas ſub largiſſimis ſudoribus. Alui liquor perpetuus etiam ſub abſtinentia, Humidiſſimum tamen mali genus ſuæ naturæ putrilaginem retinuit, vt vlcus & puſtulæ manifeſtarunt. Cui cum ſpatium iam quatuor annorum accreſcit, aliquam varietatem ei attuliſſe mirum non eſt, præſertim curationibus multis habendis, à quibus niſi abſumatur ſemper naturæ ſuæ aliquam mutationem accipit, & interdum durior redditur eò, quo vetuſtior eſt, imò hic periculoſiora ſemper retulit ſymptomata, quoniã uitiata nutrice facultate totius corporis ſemper abundant recrementa; hæc verò temporis ſpatio peiora fiunt, & cum varia in hoc fuerint, etiam varietatem deteriorem adepta ſunt, ſicciora adhuc magis arida, & dura qualem melancholicamque vim reportarunt, humida autem magis lenta, & glutinoſa facta ſunt.

Sic obſtructiones effecere, quibus etiam falſæ caloris nota excitantur, præſertim putrilagine illa incluſa, & caloris alieni concepti uim augente, & quamquàm humoris frigidi natura omne viſcus refrigeret, ſua tamen eadem abundantia, qua maius refrigerium afferre debet, dum meatus obſtruit, etiam calorem aliquem excitat, ita quamuis ſanguinem pituitoſum penitus uideamus, & carnis genus eiuſmodi, tum decolorationem totius corporis, atque extremorum tumores molles, interdum etiam frontis, aliquando tamen ſubiti calores, & colores in faciem ſuffunduntur, qui rari certè, & breuiſſimi ſunt, non eodẽ ſemper colore, ſed modo rubro, modo pallido comitante.

Intemperiem itaq; frigidiorem viſceribus inductam conſtare videtur, cum tot notas frigidorũ humorum vi-

A deamus, & quas paucas caloris cernimus, illas in putrilaginem, & obſtructionem acceſſorias res referre cogamur. Neque.n. quod Doctor perſuadere conatur, calidam intemperiem poſſe eſſe pituitæ cauſam, aut verũ, aut tutum eſt, ſiquidem facto tanto caloris exceſſu, quo naturalis calor iam non vi caloris, ſed priuatione agat, iam extinctua calor erit, & cadaueris, non viuentis, viuẽte animante agit calor naturalis, & agit etiam per aſcititium, alienumq; calorẽ & per eum neceſſario caloris opus efficiet, non frigoris, ſic aut calidos nimium humores, aut corruptionẽ edet, cruditas namq; frigoris opus infra actionem caloris ſubſiſtit. Cruditas caloris opus exuſtionem refert ex Ariſtotele. Galeno autem opus caloris nimij ſemper aut bilis generationem, aut mille formarum corruptionem materiæ facit, nimirum caco-B chymiam, ita in ſolidis partibus eryſipelata parit calida intemperies, in humoribus bilem & melancholiam nimirum cacochymiam, in ciborum materia corruptiones ſine proprio nomine innumerabilium generum, & fumos nidoroſos. Si iam vult Doctor supereſſe calorẽ naturalem, hac intemperie calida formatus hæc genera pariet. Si nõ vult ſupereſſe, tunc corpus non erit animalis, ſed cadaueris, ne dum tam multum nutriatur q̃ nutritum hoc cernimus. At Galenus pituitam humidã rem gigni vult à ſicca intemperie, Verum non ab ipſa ſicca intemperie vt ipſa eſt, ſed a frigida ſemper, cui & ſiccitas adiungatur, vt in ſenibus, & his, qui ab ortu naturæ ſicci, & frigidi ſunt, vt non pituitam, ſed melancholiam in ijs, qui calidi, & ſicci, cum ætas fuerit longius progreſſa, quaſi melancholia quoque in ſrigus ſit C referenda, nam in calorem non præſentem ſed præteritum refert. Siccitas namque in actiuis potiſſimis non eſt, ſed lima ſæpè vtriſque, in mixto enim partes materiæ tenet vna cum humida.

Verum quam ſpeciem videt Doctor, in qua appareat tantus caloris exceſſus? Certè calorem naturalem non viciſſet, niſi pabulo caloris abſumpto nempè humido, quo pacto ergo corpus carnoſum maneret? Certe hecticam ſenectutis haberemus. Sed vnde tanta caloris acris abundantia? Reſpondet Doctor, ab vſu potionum guaiaci, cuius verò ſcilicet ſingula vnciæ denia aquæ erant incoctæ, imò ſingulis. Videte num hoc potuiſſent in corpore tam humidi generis, & nequaquam calidioris, potiores ea moderatione factæ, quod vel in aridiſſimis corporibus, febreq; longiſſima preſſis longè D validiores non ſolum non fecere, ſed nutritoria reddidere, ſi vnquam guaiaci conſuetudinem in ęgris curandis habuiſtis. Sed corpus nutritum nimis eſt, ita iecur aridum eſſe non poteſt, minus cor, minus calor naturalis corpus ſuum genere humido conſtans amiſit, ergo ſuas vires retinet, quæ intemperie calida informatæ nõ pituitam, non frigidos humores, ſed calidos parerent. Neque verò vlla vel minimæ intemperiei iecoris calidæ notæ vnquam viſa eſt, neque per ſitim, neq; per deiectiones alui, neque in ijs quę toto corpore efflorescebant, nam rubri coloris erant, qui color ſanguinis, non bilis eſt, nunquam pruritum habuere quo pituitam calefactam intelligeremus, neceſſario enim, cum pituita in calefacto loco diu manet, ſalſum ſaporem acquirit, E etiamſi in capite parte aliarum omnium frigidiſſima id euenerit. Concludam itaque, quod intemperiei calidæ ſuſpicio eſſe non debet, quoniam neque ſigna, neque cauſæ illius ſunt, ſed potius omnia contraria. Quapropter mirum non eſt, ſi corpus non pallidum, vt cacochymum, ſed verè album eſt, extrema alba, tumentia mollibus, oculi humentes ſine acrimonia, veniſque ſuis albis. Recrementa oris aquoſiſsima, copioſiſsimaque, & poſt releuationem a caſu per totũ quatriduum lenta, pituitæque uitreæ ſpeciem referentia, curſu ſpontaneo delabentia.

Minus mirum eſt, ſi aluus habeat tam multum humoris craſſiſsimi, & glutinoſiſsimi ſummo pondere præditi albi, ſi nulla ſitis, aut bibendi neceſsitas ei ſit a famulis in memoriam adducenda. Si vrina ple-

rumque albæ ſunt, et manè nunquã non tenues, vt aqua ſemper. Minus etiã mirũ eſt, ſi ſemper frigeat toto corpore, potius mirabitur iure aliquis, quod nunquam dolet, quod frigeat, & cum rariſſimè calorem aliqua in parte, vt in facie, ſentiat de eo tamen valdè conqueritur. Dicit quidem ſe ſemper frigido corpore eſſe, nunquam tamẽ lamentatur, & frigus illud præter omnem rationem naturæ eſt, cum ſub cane ſimus, & omnes nos calore torqueamur. Superioribus quoque diebus longe etiam magis frigidum ſentiebatur, noſtris manibus lapis frigidiſſimus videbatur. Itaque de frigore non dolere animaduerteris, quoniam ab eo nil ſibi timendum perſuaſus eſt de calore contra quoniam exiſtimat ſic à Medico perſuaſus. Ab eadem frigida nimis intemperie venit torpor, & ſtupor ille animi, qui ante hos cœli calores immenſus mihi uidebatur, nam eo deuenerat, vt ſeipſum ignoraret, nedum mala ſua, vt riſu, iocoque omnia exciperet eo more, quo ſanus in rebus iocoſis facere conſueuerat. Venit ab eodem frigore intemperiei illa ſomnolentia ſine inſomnijs, & ſine memoria cuius memoriæ defectus inſomnijs etiam illum priuabat, amiſſio namque memoriæ frigidæ intemperiei attribuitur, inde quoque mœror, & metus perficiſcitur, qui continenter eum premunt, inde rarenter excandeſcit, & non ſine occaſione, quæ tamen excandeſcentia, tum ab indignatione oritur, tum metu excipitur. Rarius imaginum vir perturbatur, & fallitur, & ita ad iram mouetur, quæ quidẽ ab aliquo calorum fiũt, quoniam non ſunt infirmitates, remiſſioneſque actionum, ſed corruptelæ, quæ à Galeno calori datur, quod enim mœreat, timeatque ſine ea cauſa, quæ ſatis ſit id à fallacia, & corruptione imaginum eſt, & quamuis metus, mæſtitiaque nõ corruptiones, ſed deiectiones animi ipſæ in frigus referendæ uidentur, fallacia tamen imaginum, vnde mouentur ad corruptionem debet referri, & hæc ad calorem, ſi modo ab intẽperie proximè veniret; Dico ſi ab intemperie proximè ueniret, quoniam Galenus vult falſas moueri imagines a fumis atris in cerebrum abeuntibus, non ab eorũ intemperie iam frigida, ſed à calore, aut etiam motu, vt, ſi quid caloris etiam retineãt, vnde facti ſunt, per calorem tamen id non faciant, ſed per nigredinem, & motum, quamquàm hæc à calore ſunt. Rem ipſam nos introſpicientes etiã dicere poſſumus, quod perturbatio illa imaginum, & inſaniæ ſpecies à calore ſuffuſo uenit, & ira quoque ſine perturbatione ſequatur, ſiue etiam antecedat imaginum. Itaque rara, & breuia hęc ſunt. At mętor, & metus, qui continenter eum habent frigoris affectus ſunt, & proximam ſui originem in frigore tenens tunc, cum non ab imaginibus horrendis, ſed à cordis affectu ſunt, quod in melancholicis fit, qui ſi falſas imagines verſent, ij in eas è cordis affectu cõpelluntur non affectum cordis ab imaginibus accipiunt, nã, qui in metu eſt ſemper ea, quæ metuenda ſunt, verſat in animo, vt qui excanduit illa, quæ iram mouent. Neque enim credibile eſt colorem, aut obſcuritatem ad imagines mouendas facere in cerebro, in quo opaco, & lumini inepto, nunquã nitor, aut tenebræ locum habere poſſunt. Sed de his diſputandi hic locus nõ eſt, ſat eſt, quod uidemus apertè in corpore hoc illa ſuperare, quæ frigoris indicia ſunt, & ſæpius, longiuſque adeſſe, imò ſemper, cum caſus vicini ſunt, rarenter autem, quæ caloris, ita hæc ex accidenti morbum ſequi, frigoris autem effecta morbũ ſui cauſam, & ſe ipſa tanquam frigidum ipſum. Quamuis ego non ſtatuerem hanc frigidam intemperiem eſſe in cerebri corpore firmam, quoniam video ipſum ſæpè è ſtupore illo ad ſe redire, & nunc maximè apud ſe eſſe, & facultatibus cerebri integris vti. Credam potius eam intemperiem cerebri ab ea pendere, quæ in uiſceribus perpetua eum morbo continetur, & inde in cerebrum per vapores, & humores, ac fumos identidem inferri, ſic interdum etiam calidis ex accidenti fumis intra excitatis, cerebrũque petentib. effecta tunc illorũ in cerebro moueri, falſaſq; imagines excitari, ut in febrientib. uidemus, quo tẽpore etiam facies erubeſcit, & ſecundum buccas

A niſi eum nimis craſſæ, aut turbulentæ maximè ab ipſo ſentit calorem, quod interdum etiam ſine fallaciũ imaginum excitatione uaporibus exteriores tantum partes petentibus ei euenit. Qui verò fumi ab obſtructionũ calore, & materia in caput elati parũ diu ibi manent, quin calorem acceptũ amittãt, & in naturam materiæ, vnde elati ſunt, recidentes intemperiẽ frigidã cerebro ſuſſentent, & ſtupidos ſenſus faciant, & qui dum calidi eſſent infra quidem iram ſupra autem imaginũ commotionẽ efficerent, nunc refrigerati infra mœrorẽ, ſupra autẽ hebetudinem, & ſtoliditatem moliuntur. Vt humores uiſcera occupantes, quãuis obſtructionib. aliquẽ malum calorem ſæpè moueant, ſuo tamen frigore uiſcera afficiunt, & concoctiones impediũt. Fumis etiã ſuis os ventriculi petentibus ibiq; refrigeſcentibus ipſum refrigerãt B totumque ventriculũ, & corde inde tacito quodã ſenſu pariter affecto mœrorem inducunt. Hic enim melãcholia dicta propriè, quam exuſtus humor eſt, non reperitur quoniã non in breuem iracundiam, ut facit, ſed in furorem ageret, & peſſima vlcera faceret, neque acor ille, et ſtupor denuum à ſimili humore venire poteſt, cum acre nihil ſentiatur, ſed à pituita tantũ, cuius maxima copia ex ore elabatur. Ergo ex eo genere metus, triſticia, & lachrymæ crebræ ſunt, ex pituita etiam præter alia iam dicta blęſitas linguæ quamquàm ea parte remota ſit, cum diu ſine eo caſu fuerit, tremores quoque interdũ, & neruorum debilitas. Non eſt mirum tandem, ſi theriaca, ſi alchermes tantum iuuit, atque elleborum, ſicuti ignis quoque capiti adhibitus.

Adijciam his tempeſtates temporarie, nã minimè mi- C randum eſt, ſi frigidioribus, & humidioribus tempeſtatibus male habuerit, & luna præcipuè in frigidis, & humidis ſignis agente; & maximè in ſcorpione, qui tanto valentior fuit, quod aſcenderet in ipſius natali puncto, tum ante initium huius morbi habuerat ſub ſe Saturnum cum Marte coniunctum, quod ſignum præcipuè in membra naturalia valere tenent Aſtrologi. Luna verò etiam decreſcente, & in fine luminis, cum cerebri calorem, & eius generis ſimilium rerum minimè iuuat. Sic ſemper melius habuit luna pleniori, & ſub ſignis calidioribus & ſiccioribus verſante. Atque hæc de morbi genere, & humoribus, quibus continetur. Quibus modo cauſis hi humores, & intemperies factæ ſint, dicendum ſupereſt, nam de gallici cauſa dicere non eſt neceſſe, niſi illud tantum notauero, quod, quo recentior D eſt, & quo exterius magis partes commiſſæ naturalium ſe contingunt eo facilius communicatur, in mare enim præcipuè vaſa ſpirituum, adiungendum differentia in extremum oſculis ſuis conueniunt, & locus putredini magis idoneus eſt, intus enim calor naturalis vigentior eſt, & magis poteſt diſcutere. Frigidos humores, & eiuſmodi intemperiem facilè videre eſt, vnde nata ſint primum ætas morbi eſt, qua potuit morbus refrigeſcere, diuturnitas enim tenuiores, & calidiores humores nõ retinet, craſſos verò adhuc craſſiores habet, ætas quoque ægroti inclinata idẽ attulit, nam vel ſanguine abundantia corpora, cum hac ætate ſunt melancholico humore abundãt, non ſolum morbis, & curationibus exſiccantibus tractata, vt experimur, ſed benè valentia penitus. His acceſſit curatio ſuperioribus annis, & poſt E illam primam hucuſque habita tota ad refrigerandum inſtructa, præſertim in ipſa victus ratione, nam fuit lactucarum vſus aſſiduus, adeò vt totis mẽſis in cibis omnibus inſereretur, aſſidua ptiſana, frigidi fructus omnis generis, aqua etiam cochlearum ad libras 11. exhibita eſt. Syrupi omnes in aqua maluarum humida re parati cum herbis frigidioribus, ſerum minimè purum, aut expurgatum à caſeo eſt multo tẽpore datum, quod eo modo ſolet viſcera infarcire; & flatu compellere vt multis ab eodẽ medico hoc anno euenit. Quies etiam corporis continua habita ſub ciborum exuberantia, nam in cubiculo eodem continetur iam quatuor menſes. Nimia etiam copia ſanguinis detracta, potuit eum in vere ſi morbo valdè refrigerare, nam, cum multoties vena

ſecta

Digitized by Google

ſecta eſt, tum ſemel ad vncias 18. ſanguis miſſus corpori ſatis exiguo. Sic etiam cauſas manifeſtas, ſeu euidentes conuenire cum intemperie perſpecta, & humoribus demonſtratis videmus, & morbum cum cauſis omnibus ſub oculis cõſtitutum. Vbi, ſi quærat aliquis cur ſomnolentus cum ſit, ſomni tamen profundi non ſunt?

Dicam iam apparere, quoniam a frigore tantum nõ etiam ab humido multo fiunt, vt Galen. 3. aphoriſmor. vltimo. Nam vapores melancholici frigore quidem cũ pituitoſis conueniunt, at ariditate ſua humido earum generi reſiſtunt. Sic ſomnolentum quidem hominem reddunt, ſomnos tamen arctos non efficiunt, vt faceret, ſi humidum genus polleret. Facilè autem fumi illi melancholici mouentur, vbi craſſi humores diu venas obſtruunt, quemadmodum enim Galenus ex Diocle ſentit fieri in venis medij inteſtini, cur idem in alijs quoque fieri nequeat? Obſtructa autem viſcera eſſe in hoc corpore multis propoſitis notis intelligitur. Sic dati illi fumi etiam imagines perturbant, & in metuendas ſæpius inclinant, illud per motum, hoc per frigus ſui generis facientes, ne dicam per atrum colorem. Et potuere magis refrigerari, atque contineri in cerebro, quoniam Medicus initio percepto perturbationis imaginum ſtatim acetum, & aquam roſaceam ſincipiti ingerere ſolitus eſt, quæ res diſcuſſionem vaporum, & fumorũ prohibet, & illos refrigerat, potius faceret, ſi collo ceruicíq; fieret, nam ſic eorum aſcenſus interciperetur. Retenti itaque poſtea infra depelluntur, atque ſi in neruos conuulſionem faciunt, ſi in muſculos pariter, at ſi inter laxiores muſculorum partes permeent, etiam palpitationem, quæ genera non ſolum in toto corpore, ſed in labijs, in mandibulis, in oculis, & naribus ipſis cernũtur, quæ non ſolum vaporibus, & fumis, ſed ichoribus etiã, ſeu ſaniebus tenuioribus humorum a cerebro reiectis fiunt. Quærat aliquis cauſam, cur diſtentio neruorum, ſeu conuulſio intermittat, & redintegretur, in ipſiſque vallis homo tanquam Apopleticus iaceat, vel tanquam ſopore oppreſſus? Facile eſt adeo delaſſari a validiſſimo motu hominem ſpiritu conſumpto, & per eum motum adduci in cerebrum pituitæ vapores, ſicuti ſudoribus maximis tunc per ambitum efferunt, vt ita iaceat homo interea, donec ſpiritus reficiantur. Sic cerebrum reſumptis viribus concretam ex illis vaporibus materiã, & fumos, ac vapores per idoneas vias expellat. Fumi verò, & vapores aliqui cum eis facilè ad neruorum ferantur anguſtias, ſic diſtentiones eorum renouentur; per quem motum ijdem in toto corpore vapores concitentur, ſic viciſſim modo conuulſio, modo quies illa fiat, donec non amplius tantum materiæ relictum fuerit, quantum eos effectus queat efficere.

Motionem verò illam tantum poſſe non miror, quoniam cor ſub ea maximè exagitatur, & pulſus maximi, celerrimi, & creberrimi fiũt vt etiam in quiete illa quãquam non crebri, nec admodum celeres, certe magni fiunt, niſi contingat vires etiam cordis admodum infirmari, ſic uti ſemel viſum eſt, cum in fine laborum huiuſmodi etiam pulſus paruus relictus eſt, qui paulo poſt paulatim ad ſuam magnitudinem reuertit. Debilitas etiam in aliquibus artubus relicta, quoniam cum halitu neruos diſtendente etiam vapor accedit, qui loco alimẽti malè neruos afficit, & malum habitum inducit, ſic in lingua bleſitas remanet.

Sed natura iam morbi colligenda ſuis cauſis cõprehenſa, & quid agendum moneat, videndum. Luem gallicam ſubeſſe dubium non eſt, cumque ea multam pituitæ copiam in omnibus recrementis conſpectam, ſiue vrinas, ſiue aluum, ſiue os, ſiue oculos, omnia profluuiũ pituitæ habentia ſpectemus. Melancholicum etiã ſuccum ex proprijs notis videmus, Intemperiem in viſceribus eorum generum ſimilem eſſe etiam ſtatuendum maximè communem vtrique humori, quæ frigida eſt, quæ in capite eſſe iam facta nõ videtur, vt in viſceribus eſt ſuſpicandum, quoniam illius actiones videntur ſæpè redintegrari, ſic à materia illius appellente inferri, & ſuA ſtineri tantummodo, donec materia conſederit iudicãdum eſt.

Caſus verò etiam ipſe eſt, qui ſui vehementia tanquã peſſima cauſa, exitiumque minata curationem ad ſe videtur reuocare. Gallica lues lento, & glutinoſo humore viſceribus impacto illigatur, ſic humoris generi occurſendum, ipſaque viſcera expedienda, & ſubinde vis gallica abradenda, conſumendaque eſt. Atque dum materia detrahitur, ſemper auerſio interea materiæ a capite procuranda, quo caſui obſiſtamus. Num verò caput quoque expurgandum ſit, ego nõ dubitarem, nam difficile ei eſt ſeſe ſponte à tanta materia liberare, cui propterea medica auxilia materiam detrahẽtia neceſſaria ſunt, dicatis modo vos morbum in capite eſſe per eſſentiam, vel non, ſat eſt expoſitum, quomodo in capite reB periatur, nam certè materia ſubmota cerebrum ad ſua officia eſt admodum expeditum, ſi omnia in memoria habeo, quæ expoſita fuere. Accedamus iam ad curationem. Metus horribilis caſus inſtat, nam nimium viribus aduerſatur. Ergo ſi præludia eius incidant. Facies erubeſcat incaleſcatque & incipiant eius muſculi contorqueri. Statim aduertendę materię opera danda. Frictiones crurum faciendæ, non tam facile brachiorum, curſuſque vaporum aſcendentium intercipiendus, & viæ comprimendæ, maximè carotydes arteriæ, atque collum linteis aceto, & roſacea madefactis circumdandum, neque inaniter in hoc verẽdum acetum, eo quod neruis inimicum ſit, nam his nerui adeò contecti ſunt, vt illos attingere nõ poſſit, neceſſarium verò eſt ad vim roſæ introducendam, cum eo quod ipſum quoque poC teſt adſtringere, parteſque colligere. Quo liquore verò neque facies, neque ſinciput, aut caput tangenda ſunt, ne ſuſcepti iam fumi, qui vtilius excuterẽtur, contra intus repreſſi, in neruos exprimantur ad maiorem diſtentionem, a cute enim ad cerebrum, ab ignobili ad nobilem partem inimicam materiam reuocare peſſimi cõſilij eſt. Cucurbitulæ quoque cum igne, cum ferro, & cutis inciſione affigendæ fæmoribus quidem interea, at caſu verendo iam eum habente etiam ſcapulis, & cum eis ferramentum candens ceruici admouendum. Vbi etiam, quæ veſicã excitãt, ego laudarem, ſi extremis adhiberentur, quoniam auertendis fumis a capite ego nil valentius expertus ſum a quibus dolorem capitis continuo tolli vidi ſæpiſſimè. Quod ſi caſus in ſoporem, aut apoplexiam conuerteretur, tunc ignis ſincipiti quoque D neceſſaria curatione eſſet admouendus.

Sed cauendum etiam, ne lingua ſub eo dentibus incidatur, vt multoties vidi, lignea aliqua materia inter dentes aptanda, continendaque. Erat puerpera cui cũ indicaretur partum eſſe fœminam pręe triſticia maxima ſubito incuſſa, adeò ſuppreſſæ purgationes partus ſunt, vt fumis in caput elatis comitiali caſu continuo correpta ſit, atque eo tam vehementi, vt è lectulo motionibus illis in opiſtotonum attolleretur, & tota nigra fieret, huic itaque lingua dentibus fuit vulnerata, vt diu balbutiret poſtea. Cui verò ſanguis ab vtroque pede miſſus eſt, & ita liberata purgationibus reuerſis; cum caſus eam multoties tentaſſet, etiam inter vtramque ſanguinis miſſionem, non item poſtea. Illuſtriſſimus quidam Baro, qui ſummum magiſtratum ſumma prudentia gereret, caſum hunc latenter ferebat, nec vnquã ſuſpicio eius mihi vlla incidit, niſi cum vocaret ad linE guam curandam, quæ tota liuida, & diſſecta erat, tamẽ conualeſcebat.

Verum quam primum occaſionem purgandi corporis, aut, purgationis perficiẽdæ cùm per aluum, tùm per ſudores, & à capite detrahendi arripiamus, non prætermiſſis ijs, quæ caſui ipſi aduerſantur, Purgatum quidem iam multa ex parte corpus eſt, ſanguiſque miſſus, propterea materiæ ego tam pituitoſæ venæ ſectionem non amplius attribuerem, potius venas hęmorrhoidum prouocarem; quibus etiam auerſio à capite fieret, interea alijs auerſionibus non prætermiſſis, poſtea valentioribus materiam dictam pararem, & identidem detraherem,

ſerum

ſerum ego non penitus damno, etiamſi in caput repere A conſtat experimento, pararem verò iis, quæ ſi eo in caput trahantur, vtilia cerebro eſſe poſſint, vt ſucco betonicæ, radice pæoniæ, ruta, oxymelleque ſcillitico iuocingeſto, cum ſerum fit. Præterea non dimitterem ſuccum fumiterræ, imponerem etiam certis diebus ſenæ folia, & veratri radices, tuncque mel roſaceum adiungerem. Semper verò euique ſeri potioni aliquam præmitterem, quæ viſcera reſpiceret, vt ex eupatorio, ex capillis veneris, ceterach. radice capparorum, & betonica, atque pæonia, cui potioni ſuccederet ſeri potio circiter librarum duarum, quod clariſſimum factum eſſet, ne aut viſcera obſtrueret, aut caput repleret, & flatum, ac fumum ederet, quo quindecim diebus dato, & per ipſum aluo abũdãter ſoluta, ad guaiaci auxilium vim referrem, quo & pituita penitus deraderetur à viſceribus, & totius corpo B ris venis, & per ſudorem cum vitio gallico putrilaginoſo eliderentur. Neque verò mirari deſinam quod metuat aliquis guaiaci calorem in hoc corpore, in quo omnia in frigidum genus inclinant, & præter naturam quidem, cum corpus non adeo ſua natura frigidum credamus. Atque ſi quis cautius agere nos velit, in fine feruoris cum decoquitur cicoreum adijciamus. Sed certe ego ſine vllo refrigeratore calidis corporibus dedi, & cum expedita fuere à materia vitioſa, optimè habuere, & nutrita admodum poſtea ſunt, nihil enim eſt eo opportunius ad viſcera expedienda, & confirmanda cum maxime incidat, abſtergat, & aliquantulum etiam abſtringat, vt ratio viſcerum poſtulat.

Proponunt quidam aquas thermales præcipue Patauinas ad D. Petrum, ſed remedium proprium non ha- C bent, eſto etiam profuturæ gallico ſint: Video Galenũ deridere eos, qui articulis abſinthium adhibent, quod tamen noſtro tempore in eo vſu eſt, & vtiliter adhibetur. Cur ego aquas thermales guaiaco anteponam rem inſolentiſſimam rei ſolitæ, & vbique laudatę? Dicunt, ſe ſanaſſe aliquos, quid tum? Ars non eſt facienda paucis, & paucorum hominum experimentis. Sed dicam etiam quod non reſciuere ipſi exitus ſuarum curationum, quoniam ægrotos nondum reſtitutos in ſuam patriam remittunt, cum primũ à purgationibus meliuſculi fuerint.

Ego ſcio Illuſtriſſimum Brunorum Zampiſcomi: quẽ adductus ſanum illis aquis factum, interijſſe, poſtquam domum peruenit; quod alijs etiam contigiſſe audiui. Quid quod percrebuerit inter Medicos cuiuſque con- D ditionis thermales aquas gallico morbo peſtiferas eſſe. In memoria ego habeo fratrem Illuſtriſſimi viri, cum reſiſtente eius Medico alij in conſilium adhibiti, ei thermales aquas chaldeuãdos dediſſent aſſerentes, eſſe etiã gallico curando idoneas, & vix vitam potuit retinere. Gallicus morbus ſolet curationem expectare, non adigit homines tum facile ſua ipſe cauſa in mortis periculum. Cur verò thermales aquæ gallicum tam exacerbẽt excogitatum facile eſt, quoniam putrilagini et abradendæ non faciunt ſatis, ſolum diluunt, & craſſo, rudique modo detergũt, vnde humores magis efferentur, & corpus exagitent. Certe ego expertus ſum in tumoribus internis melius, & tutius facere ſalſam patiliam, & guaiacum, quam thermales aquas. Hæ enim non tam emolliunt, non incidunt, non conſumunt, aut abradunt, vt E ſalſa parilia, & guaiacum faciunt. Imo ab aquis thermalibus vidi mulieres tumoribus vteri laborantes peſſimè habuiſſe, quæ à ſalſa parilia, & guaiaco melius longè habuerent. Lues gallica recremento vlumi alimenti comprehenſa cum eo altius defixa eſt, & duras humorum radices habet, maximè verò cum ſpatio humorum ſolidorum illis tanquam alimentum aſſulum irrepſit. Ergo ſi obſtructiones veremini, detis ſyrupos valentiores ex fumoterra compoſitum, ex epithymo, ex acetoſo diarrhodon, de pomis compoſitum, & purgetis corpus diligenter, quo potiones guaiaci poſſint apertos meatus inuenire, & opera altius in carnes viſcerum, & ſolidorum penetrare. Cum iis vero commiſcenda identidem erunt, quæ proprie caſum metuendum reſpiciunt, vt puluere non ſolum halitu inhibentes conſumenteſque, ſed vias etiam firmantes ex ambra, moſcho, corallijs, caſtoreo, vngula aſini, aut alcis dictæ à noſtris, ex cranio humano, quem cranei puluerem ſaccharo conditũ etiam per ſe exhiberi. Olea etiam poſſunt adhiberi ad conſumendos eoſdem halitus, & cerebrum exſiccandum, vt oleum ſuccini, & petroleum dictum, ſeu naphtę cum eo, quod balſamum dicitur ex Indis hoc tempore allatum. Neque amuleta ſpernenda ſunt, vt lapis ille Corneolus dictus, vt Radix pæoniæ, & alia. De verbis ego non loquar, quamquam à ſcriptoribus tradantur tanquam valentia, ſi in aures cadentis inſuſurrentur. Sed repetam tandem, quod gallicus curandus eſt, quo demendo omnia alia tolli videbimus, neque aquæ thermales aut alia auxilia poſtea erunt quęrenda, ſicuti illas ante gallici curationem nullo pacto dari poſſe ſine periculo exiſtimo.

Hic Patauium deductus eſt, ſub aquarum potione, quamquam notæ illæ in facie ſæpè excitarentur, caſus tamen minus frequens viſus eſt, halitus namque vapori aquæ permixti, cum minores a.ebant, tum vna cum eis per ſudores totius corporis, & capitis exibãt. Itaque ſcribere eum Medici compulerunt ad amicos Principes viros ſe reconualuiſſe. Patauio in patriam reuertens vbique exceptus eſt perpetuis conuulſionibus agitatus colli præſertim, & alterius brachij, neque apud ſe erat, neque benè loqui poterat. Medicus, in quem culpa referri debebat, comminiſcebatur morbum illum à cacodæmone fieri, quem mutum appellabat, quoniam ſæpè æger ſoluere linguam nõ poterat, idque confirmabat, quoniam ſæpiſſimè non ſolum brachijs, ſed cruribus conuulſum ipſe attolli iubebat, & per cubiculum trahi, iſque ſuis conuulſionibus, & diſtentionibus adeò reſiſtebat, vt duo famuli ipſum regere, & retrahere ab illis motionibus nequirent; vires. n. tãtas dicebat medicus nequaquã in morbum neruorum poſſe referri, itaque in cacodæmona, cum quiſque noſſe poſſit quantam vim neruí à morbo diſtenti habeant. Certè aut inſcitiæ, aut malitiæ accuſandus erat Medicus. Sed conceſſi etiam ſunt ei Sacerdotes exorciſtæ, viri integritate, & fide notiſſimi, qui coram me (ſic petente ægroto) periculum fecere; & nullum cacodæmona ſubeſſe affirmarunt. Certa enim, aut ſaltem ſolita ſigna habent ipſi, & certa credam, quoniam vidi incredibilia ſigna ſemper excitari, cum ſacerdotes eiuſmodi, vel etiam minus integri cacodæmone oppreſſos, tactu digitorum ſacrorum, & ſignis crucis, ac verbis exagitarent. Medicus tamen in ea ſententia affirmabat ſe manere, & manſit quouſque earos in lethargũ deuenit, & hoĩem extinxit. Cui capite aperto ſinus cerebri ſiniſter totus aqua erat refertus, & pars cerebri corrupta, ac ſi gangrænã tuliſſet. Erant et in media illa corruptione tria corpuſcula tanquam gummata virentia. Febris fuerat acutiſſima, & vna cum profundiſſimo eo ſomno ipſum circiter 11. horis ſuſtulerat.

Clariſſimo Viro Iulio Alexandrino S.C.M. Phyſico Primario. De ſymptomatibus conuulſiuis pro Illuſtriſſimo N.

CONSVLTATIO XXXI.

IVſſus à DD. meis hæc ad te ſcripſi de valetudine Illuſtriſſimi N. Sęuiſſimum illud ſymptoma hoc vere cum Patauio reuerſus eſt aliquoties eum habuit, & tanta vehementia, vt ſtupidus fieret. Linguæ verò dialecti ſuſtulit facultatem, ipſe Patauio reuertens ſecum conuulſionem linguæ, labiorum muſculorum oſſis [illegible] brachij ſiniſtri, & fermè etiã cruris attulit, quæ aſſiduis motionibus eum per plures dies continenter vexarent humore liquido, albo, lento per os aſſiduè elabente. Vlceribus inuſtis in brachio vtroque, in ſiniſtro cruri ad ſummam colli vertebram; & in ſincipite (quod Pata-

uij

Digitized by Google

nij demum factum eſt) humore multo abundantibus, facta demum purgatione, in qua & ſanguinis miſſio per frontis venam, perque hæmorrhoidas ſatis larga fuit, & medicina valentior, & ſeri potio purgantibus immixtis valentioribus. Sic iam habet, vt ſymptoma illud grauius, mediocribus tum interuallis dierum, tum viribus, & in ſiniſtris potius partibus tentet; conuulſiones labiorum, & brachij à ſomno tantum moleſtæ ſint, interdiu rarò, nunquam dormienti, locutio verò non ita impedita, quin ab omnibus, quid velit percipiatur, brachium tamen ceſſante conuulſione non valide moueri poſſit, ſed delabatur, quo formicarum decurrentium ſe ſentire moleſtiam ait, vt etiam in eiuſdem lateris crure, in quibus ſiniſtris partibus multum debilitatis eſſe quieſcente conuulſione intelligitur. Queritur ſæpè de capitis aliquo dolore, ſemper timet, & terretur, quaſi ſymptoma illud inſtet; à quo terrore fere nunquam vacat. Somno tamen nocturno vtitur quieto, & longo vt 8. horarum ſpatium exæquet, nullis inſomnijs perturbato, qui à cibo etiam, & alijs ſæpè horis eum tentat, non tamen valdè occupat, ſed facile diſcutitur; motiones corporis omnes tardiſſimæ, ſententiæ firmiſſimæ, & eiuſdem ſemper rei cogitatio, cibum non auerſatur, potionem nunquam cupit, & vix monitus accipit, aluo non cita, ferè verò ſubaſtricta, quæ clyſteribus tamen facilè ſoluatur. Vrina, quæ alba ei eſſe cõſueuit, iam mediocriter colorata eſt, corporaturæ etiam habitu fere tenui, non perturbata, non tamen lucida, aut liquida cernitur, pulſus rari, cæteroquin mediocriter habentes, tactu nocte calidus eſt ſatis, interdiu tamen frigidus ſentitur. Carnibus mediocribus, melius, quam antea coloratis, ſolidis, & bonum denotantibus; quamuis facies macilentior videatur, & minus colorata. Quid hoc Autumno Patauij actum ſit, non poſſum deſcribere, quoniam non aderam, verumtamen ſi rectè in memoria habeo, quod mihi relatum eſt, ei ſalſa parilia non per ſe, ſed per potiones naturalium balneorum medicatorum in illis demiſſa, & macerata eſt exhibita. Sincipiti vlcus inuſtum eſt, ventriculo exterius ſtillicidium aquarum earundem adhibitum.

A quibus tamen rebus hoc verè peius habuiſſe certum eſt, & hoc æſtiuo tẽpore, quamuis ſæuiret eo ſymptomate cum leuius, tum in ſiniſtris potius partibus ictetur, tamen artus, vt narraui, ſiniſtri, brachium præcipuè, & ferè labia, ac lingua perpetuo partim conuulſa, partim debilia ſunt, & motionibus diſtendentibus vexantur, & tanto mœrore ipſe occupatur, vt nihil cogitet, de nulla re poſſit agere, niſi de eo ſymptomate, vt aduenturo, vnde ſemper ſummo terrore exhorreſcat, ac non rarò lachrymas edat, aliquando eadẽ cauſa in medicum, & famulos iraſcatur, modo potius indignationis, quam iræ, & lachrymis potius, quam vltione aliqua viens. Ex quibus quod genus melancholici humoris ſubſit, quanta adiungatur pituita, apparet, quæ in morbis diuturnis ferè ſolent exoriri tum corporis calore deficiẽte, tum ſiccitate accedente, tum autem animi ægritudinibus eum humorem progignentibus.

Vnde conuulſio illa, quæ ſi eſſet ob materiam in venis infarctam, & quietam, parti eorum alicui hærentem iam in paralyſin, & fortè ſenſus amiſsionem perueniſſet, quæ quidem conuulſio per quietem non fit, quoniã id genus halituoſæ materiei a capite per neruos diſcurrens, tunc cum ſpiritu animali quieſcit, neque ad artus effertur, & quæ interdiu cum per neruos impulſa, tum in totis muſculis verſans, inquietæque cauſam conuulſionis affert tũ motione, tum ſufflatione crebra, & quodam anhelitu excitato, identidemque reſoluto, ſic enim ſubitò artus contrahi, & remitti poſſe iudicandum eſt, materia pituitoſam, & melancholicum ſuccum continente. Quæ cum increbilibus purgationibus amoueri nõ potuerint, intemperiem ſubeſſe in viſceribus omnium horum matrem eſt neceſſarium, quæ cum multis curationibus non ſit deuicta, occultam quandam rationem habere ſemper a me iudicata eſt, vt ex me iam annum cognouiſti, verum, quoniam de hac re tunc ſatis loquutus ſum, non te afficiam tædio, ſed proponam tantum, quod requiritur a DD. meis, primum, quid tibi potiſsimum remedij videatur, vt hæc mala diſcutiãtur, deinde, num expedire putes aliquod vlcus occludi eorũ, quæ in ſiniſtris membris ſic infirmis exiſtunt. Sũt enim inſignes aliqui medici, qui putent ab infirmioribus partibus vlcera eſſe remouenda, quod eis, infirmitatem adaugeant. Tuum ergo iudicium de hac re expectant omnes, & conſilium tuum exoptant. Vale. Foroſempronij Idib. Iunij 1578.

Ego Gaſpar Carth. Phyſicus Foriſempronij ſupradicta affirmo.

De ſputo lutei coloris diuturno cum febre, & tumentia viſcerum pro Io. Bapt. Palatio Fanenſi, cum Iulio Alexandrino & alijs Medicis.

CONSVLTATIO XXXII.

EX ſermone Doctorum, & propria inſpectione inueſtigabo, quidnam ſit, quod in hoc corpore auferendum eſt, quibuſque partibus, & initijs contineatur, & quas ſedes teneat paucis de genere corporis, & natura prædicta. Corpus eſſe calidius forma eius gracilis hucuſque ſeruata (nam ætas iam 27. annorum eſt) cum venis latis, colore pallido, iracundo animo, omnia cito, & properanter agente, oſtendit. Inæquabilem verò eſſe naturam, quatenus pertinet ad genus ſiccitatis, declarant crura valdè hiſpida, & criſpis pilis obſita, cũ aſperrima cute in eo corpore, cuius reliqui cutis mollis admodum eſt, & glabra, quod minus ariditatis, non dixerim multum humidi generis, indicat; nam in calido corpore mollities, quæ a calore iuuatur, minus humidi generis oſtendit. Thorax glaber eſt, quæ res non humidum cor, ſed ſæpè etiam ſiccum ſequi ſolet, ac cutis mollities illud minus ſiccum, & minus calidum indicabit, Iecoris maiorem calorem, ariditatemque, quod in cruribus cernimus, tum quod truncus ex carnis ſit, in dextro magis latere, quam ſiniſtro ſine carne eſt. Contra de capite iudicarem, in quo pili molles, tenues, minimè rigidi, aut criſpi in album è flauo colore vergentes, nimirum ruffi, tardo incremento minimè decidui, nullum hucuſque initium caluitij admittentes, Vt cum reliqui corporis partes in calidum, & aridum genus vergant, & materiam ſui ſimilem huic parti ſubminiſtrẽt, certè hanc partem contrario ſuo genere valdè reſiſtere communis alimenti miniſtris viſceribus neceſſe eſt. In huius generis corpore febris diuturna eſt, quæ tandem ſputum tenue liquidumque, & lutei admodum coloris, copioſumque attulit; corpuſque etiam, atque etiam extenuauit, Putridam quidem hanc febrem eſſe primo aſpectu omnia oſtendunt, nam vrinæ modo craſſę, modo mediocris habitus ſunt, modo crudum, modo concoctum eneorema habent, modo eſt aſperum diſſolutum, & nigrum. Ipſæ interdum a craſsitudine ad tenuitatem tranſeunt ſedimento depoſito in imum copioſiſsimo; ſemper verò ſunt coloratiores. Pulſus autem inæquabiles ſentiuntur in dilatatione præſertim, & cõtractionem citatiorem habentes; Mane minus concitati, veſperi magis, inquam maius ſpatium protenſi, ſeu maiores.

Præterea ſunt ipſius febris certa incrementa, non aliunde, quam à genere febris naſcentia, horis pomeridianis, & fortè ea ſunt acceſſionis compreſſæ, quamuis id non fuiſſe obſeruatum videam, ſolumque frigeſcere carnes ei dicant ante meridiem, quod omninò compreſſionis pars eſt. Dolorem etiam coſtarum ſiniſtrarum febris ſequuta eſt, qui vſque ad iugulum pertineret, & ad hypochondria, cum aliqua ſpiritus difficultate, ſine tamen

men tuſſi, dolor eiuſmodi non ſolum intemperiem, ſed materiam oſtendit, quæ tuſſim non moueret, quoniam brachia, & larynga non irritaret, neque enim ſemper materia in partibus thoracis tuſſim mouet, nam non ſemper ſenſum ſui eum facit, quo illa moueatur. Vidi ego ſæpè, & quotidie video materiam multam vel in ipſis bronchijs, qua nulla fiat tuſſis, neque illa expueretur, niſi larynga aliquo ichore alicũde lapſo irritata tuſſim moueret, per quam etiam, quod infra eſt, eliderettur, vt cum naribus vellicatis per pili ſolam tractionem ſternutatio multũ pituitæ eijciat. Potuit inquam dolor eſſe ſine tuſsi cum branchia non ſentirent vllam moleſtiam laceſcentem. Cuius verò doloris materia febrem moueret, quæ frigoribus quotidie eadem hora repetitis renouaretur, poſtea etiam ſine eis, & iam ad 47. diem traxit. Tumores præterea in ventre non quidem duri, ſed tumidi valde humorum craſſiorum, & obſtruentium copiam denotant, à quibus non niſi putredo ſolet exiſtere. Sputamina tandem lutea, quæ ſpumoſa exeunt, vt ſolent ſputa, paulo poſt liquantur ſpiritu diſcuſſo, & aquá luteam referunt; ea omninò humorum vitium ſignificant. Febris ergo putrida eſt. At poteſt ne hectica quoque huic eſſe adiuncta. Primum enim febrem non ſentit, & ſi calido admodum corpore toto ſit, deinde conſumpto quoque corpore eſt. Cauſæ etiam fuere, vnde hectica fieret: ſi diuturnitatem febris, ſi animi ægritudines, & indignationes. Attamen viri profeſsione magni ego video ſignum, quod neceſſariũ Galenus exiſtimat, nimirum calorem arteriarum, etiam ſi reliquum corpus refrigerat permanentem. Sic enim Galenus intelligi vult hecticam putridæ coniunctam, quòd putrida per ſudorem ceſſante corpus integrum non relinquitur, ſed calorem, & ariditatem in arterijs retinet, nullum tamen calorem ſuum ſentit. Quæ hic ego non animaduerto, nam arteriæ carnibus tepidioribus factis calidæ non ſunt, minus aridæ, deſuntque aliæ notæ, vt pulſus imbecillitas, quæ neceſſario ad cordis factam intemperiem ſequeretur. Video enim Galenum febri hecticæ ſtatim poſt eius initiũ ſquallorem dare; vel ipſo die tertio ſqualloris quidem latitudo ſua eſt, quæ poteſt in multas differentias deduci, quarum extrema maraſmus eſt; per has autem percurrit, antequam ad maraſmum peruentat, qui nouiſsimus eſt extremo ſuo ſquallore, duritie, & aſperitate. Hic iam diu febris hæc manet, nullum tamen indicium ſqualloris penitus fecit, vt feciſſet neceſſario ad mentem Galeni, & ad verum res cogitantibus nobis. Concalefacto namque cordis corpore, aut eius humore proprio vix poteſt differri, quin cor exſiccetur, cũ quo arteriæ pariter afficiantur. Imò, quoties diuturnitatis febris culpa eſt febris hectica, tunc nunquam cor exſiccatur, niſi reliquæ corporis partes prius id perpeſſæ ſint, quoniam cor modum caloris toti corpori dat, & ipſum tanquam princeps pars, & validiſsima ad ſe ſe alendum à reliquis partibus ſemper potius alimentum trahit, neque enim, vt in acutis morbis proprie aliquo caſu premitur, impediturque quod in deurente maraſmo fit, qui properanter admodum cor exſiccat, & conſumit. Sed eſto hæc nota nulla ſit, calor certè arteriæ, deſiderabitur, tanquam nota propria. Illa verò addamus, quod à cibo corpus nullo modo incaleſcit, vt febri hecticæ eſſet neceſſè, quæ ſecunda, cum tardiſsimæ, hora ſpeciem incrementi manifeſtam præbet. Vt Medico tunc aduenienti initium circuitus febris incõpreſſæ videri poſſit. A quo tamen febris incompreſſæ initio hectica hac ſua incrementi ſpecie diſtat, eo, quod febris incompreſſa cum initium ſortitur proximè à cibo, tunc initium incompreſſum non eſt, & ſi alijs temporibus initium nacta illud penitus incompreſſum eſt, vnde ipſa dicitur febris incompreſſa. Hectica enim ſolum caloris augmentum à cibo adipiſcitur, febris verò incompreſſa etiam compreſsionem, cum poſt cibum initium facit, quæ cõpreſsio ei accidit non ſua, ſed cibi cauſa, ſi rectè recordor, quæ diſputat Galenus lib. primo de different. febrium, cap. 9. & 10. At hectica tamen videtur, quoniam

A febrem non ſentit, quod indicat calorem æquabiliter corpus cordis occupaſſe; Niſi ego multos obſeruaſſem maximè hectica expreſſos, calorem febris non ſenſiſſe; hoc argumento in dubitatione manerem. Neque verò eſt à natura alienum, cum febris lenis eſt, & humido humore contenta, ſi non faciat ſui ſenſum, quoniam acris illius calor humore hebetatur, minus eſt ita vehemens, a quo carnes infeſtentur.

Hic calor exiguus eſt, & tarde admodum inuadit, increſcitque, quo ſenſum ſui vix vllum faciat. Si etiã quis velit carnes calorem in habitu iam comprehendiſſe, quamquam in cordis corpore nunquam inſederit, ego permittam; Certè in cordis habitu calor adhuc non eſt, neque mirari quis debet, cur cor calorem ſibi alienũ nondum in habitu conſidentem, non ſentiat, quoniam B cor non tanti ſenſus eſt, totius corporis carnes illæ ſunt, quæ ſenſum complent, & illæ interdum poſſunt æquabiliter incaleſcere quoniam generis rarioris ſunt, maximè verò in hoc corpore, corde reſiſtente ſuo habitu dẽſiori, firmiorique & pulſationum, ac reſpirationis refrigerio, & ſe ſe in ſuo temperamento ſuſtentante, etiamſi in perpetuo calore cum toto corpore ſit. Materiam igitur habeat febris, non corpus ipſum, ſed humores tantum, & illos quidem, vt videre eſt, biliosos cum pituita mixtos, hoc eſt, bile aquoſa conſtantes, pleroſque alios autem in viſceribus craſsiores, vnde obſtructa teneantur, putreſcit verò vtrumque genus, & febrem facit. Num autem humores, qui obſtruunt, tantum in venoſis meatibus, & intra venas ſint, an etiam in habitum, ſeu corpus viſcerum expreſsi tumorem viſceribus pariant C ſuſpicio eſt, quoniam tactui duriora, & dolentia viſcera percipiuntur.

A quibus locis pars aquoſa magis effluat, & facilè in loca ſpiritus permeet, præſertim verò ad eam partẽ traducatur, quæ morbo priore cum imbecillis facta eſt, tũ calidior etiam humorem illum tenuem attrahat.

Primò acceperat ab his humores minus bilioſos, minuſque penetrantes, nunc eos magis bilioſos, ſeroſoſque accipiens eis facilè tranſitum in brõchia præſtat, adeò, vt laxatis meatibus, & materia etiam ſub ſpecie vaporis delata, traductaque nil doloris fiat; quæ cum in cauitates maiores collecta eſt, facilè in humorem è vapore concreſcit, & tuſsim excitat, illo maximè in oppoſitum latus decumbente, nam pondus ſic ei pulmonis parti facit in quam traducta eſt, & facilius in bronchia permanans D defluit, quod non tam facilè ei eſſet, ſi in idem latus cubaret, ſiquidem materia in pulmonibus eſt, & illorum parti pendenti grauior, & moleſtior fit, conſidẽti autem grauis non ſentitur, non percolat, quod ſi materia in membrana eſſet, quæ coſtas ſuccingit, tunc cõtra eueniret, nam, qua parte pulmo conſidet, ſi ea affecta eſt, inde ipſe humorem facilius abſorbet ſuo ſpiritu, ab ea autem, a qua pendet, magis remoueri poteſt, & non ita attrahit: Vbi ſcire licet, quod pulmo lateri inflammatione affecto vel membrana ſua erit inflammata ob ſpiritus commeatum, quo humor allicitur, & ob calorem glutinoſus fit: Pulmo, inquam ſua membrana maximè lateri agglutinatur, parte, inquam, quæ affecta inflammatione eſt, adeò, vt ſine laceratione abduci non poſsit. Sed hic inflammationis harum partium indicia non amplius ſunt vlla, Humor certè a calore extenuatus in pulmones permeat, ibique reuerſus in ſuam E naturã tuſsim mouet, & per eam eliditur. Salſum ſaporem habet, quoniam ſeroſus humor in loco calido manet, aliquandiu, antequam elidatur. Ita, qui aquoſus a capite proximè in os deſcẽdit, omni ſapore vacuus percipitur, quoniam caput adhuc calorem non ſenſit. Copiæ modo tantæ humoris ſeroſi cauſa eſt mala victus ratio, quæ & antea, & nunc quoque habetur. Quibus quidem mihi videor morbum ipſum, & eius cauſas cõprehendiſſe. Vnde difficile non ſit videre, quænam partes curationis oſtendantur. Craſsi humores in viſceribus ſunt, putreſcenteſque. Inde tenues expreſsi ad thoracem protruduntur, ij reuocandi, & ab illis viſcera ex-

pedienda,

pedienda, qui verò in pulmone, & thorace reſidere, ſubmouendi quod factu difficile erit morbo vetuſto facto, non tamẽ tam reſiſtet Medici opera, quam, ſi ipſe adultiori ætate eſſet, periculum quoque minatur humor, qui in thorace eſt, ne eo pulmo nimium abradatur ſalſedine illa, & hominem in phthiſim compellat. Difficultati ergo diligentia Medici, & ægri obtemperatiorẽ occurrendum eſt, idque ægro ſignificandum. Eadem autem opera obſtructionibus materiæque obſtruenti occurretur, & thorax, atque viſcera deplebuntur, imo ſi etiam caput aliquid materiæ habeat, iiſdem exonerabitur, atque motus ingruentium humorum, vaporumque retrahetur, aut retardabitur.

Initium verò curandi ab internis quidem viſceribus faciendum eſt, ratio tamen interea habenda etiam pulmonum, quo eiicere iam receptam materiam poſſint, ne dixerim confirmari, cum in illis partibus non ſint, quæ multa egeant ea opera. Inferiora ergo viſcera primum tractanda, & præſertim iecur, quod quidem, quoniam in via eſt, qua è toto corpore humores ad aluum deducuntur, & obſtructum eſt, leniter omninò purgari debet, & præcepto Hyppocratis obtemperari, ne materiæ detractæ ſua copia aut craſſitudine, aut lentore magis ipſum infarciant, atque impediant. Ergo mannam cum ſyr. roſat. ſolutiuo, & flore caſſiæ in iure pectorali addito fœniculo darem, adiecta portione diaſebeſten. Poſtea ſyr. de cicorea Nicoli cum rhabarbaro vti vellem, cui quarto quoque die ʒ. ſ. rhabarb. per macerationẽ indderetur, neque enim totum ipſum darem, quoniam pulmonibus expurgandis aptum nõ eſt. Agarici etiam aliquid ſeptimo quoque die coniungerẽ. Sputum ego facile video, tamen, quo humor deliniatur, & ne ſua ſalſedine offendat, præſertim larynga, & fauces, ego ad lambendum darem ſyrupum violaceum cum iuiubino, & penidijs. A cibo etiam aliquid ſacchari roſacei, & violacei vellem ſimul acciperet, quo ſuis halitibus cum cibi halitibus permixtis pulmones peterent, & eorum humores mitigaret.

Si videatur ferre poſſe medicinam validiorẽ, vt ego credo, erit ius faciendum ex rebus pectoralibus dictis, in quo etiam fœniculum, & aniſum coquatur. Deinde in eo macerandum rhabarb. agaricum, & folia ſenæ cũ gingibere, cinnamomo, & ſpica, cui expreſſo admiſcendum electuarium è ſucco roſarum cum lenitiuo, & mãna. Ac corpore purgato poſſemus tunc exhibere cum ſaccharo roſaceo, & violaceo trochiſcos de ſpodio, vel pulueres diatrionſantalon. Quod dictum eſt de iride, & oxymelite miſcendis, & ecdegmatibus mihi non placet, quoniam in pulmonibus hic eſt tãtum tenuitas humorum ſine vlla craſſitudine, & quanquam ſpumoſa ſint ſputamina cum primum refrixerint, in aquam liquantur, & luteo colore ſunt; ita eorum ſpuma ob ſpiritum, & agitationem accidit.

Poſt purgationem etiam perſeuerarem in iiſdem ſyrupis, vel hos in iura mutarẽ, quibus incocta eſſet abundanter viola, flores borraginis, & bugloſſi Maluæ vna etiam cum herbis ſuis, flos verò etiam nymphææ, lactuca, atque, ſi haberi poſſet ſyluestris lactuca; quæ hic in Piceno lactucella dicitur, frigida certè, & humida res, atque etiam viſcerum abſterſiua, cum his ſemina frigida dicta maiora aliquo adiecto ad vrinam valentius mouendam, vt radix graminis, & aſparagi. Exoluendis etiam humoribus externis, & corpori toto temperando, niſi cruditas vrinarum interdum prohibuerit, ego balnea aquæ potabilis adhiberem, quæ æſtiuis caloribus ſine vllo periculo etiam inuſitata fient. Si haberi poterint Lucenſia de Villa, ego illa per os exhiberem. Lac aſininum libenter darem, ſed ea tantum conditione, quod & purgatum benè à bile corpus ſit, iecoriſque intemperies remiſſa, & obſtructiones etiam viſcerum remotæ. Lac enim facillimæ corruptionis, & æſtuationis eſt. De quibus rebus ſuis temporibus videndum erit, interea id omne, quod ante hæc propoſitum fuit erit perficiendum.

A Is menſe ſequenti conualuit, vt balneorum nulla neceſſitas fuerit, & toto Autumno, atque hyeme ferè benè habuit. Recidit poſtea, & grauiſſimè habuit, adeo, quod Medici deſperaſſent de eius vita, & breui extinctum eũ putaſſent. Craſſa verò adeò, & in tanta copia ſpuebat, vt mirum videretur, & Medici affirmabant mihi carnes pulmonum expui. A cognatis igitur vna cum Medicis ego Piſauri conuentus diligenter de re interrogans comperiebam nihil de carne pulmonum eiici, ſed totius corporis iam debilitata eius nutritione humores in recrementa degenerare, & in pulmones partem laxiſſimam, & debilitatam confluere, neque mortem in proximo eſſe, vt ipſi aſſererent, & poſſe Lucam peruenire, atque ab vſu earum aquarum iuuari. Itaque reluctantibus Medicis, & affirmantibus eum ad ſecundum, aut

B tertium lapidem cum vita duci non poſſe. Egi deferrẽt ad thermarum quod factum eſt, & conualuit vſuque aquarum cochlearum poſtea vſus eſt, ſic nutritus bono habitu, & ſpecioſus vixit, & vxorem duxit.

Præſtantiſſimo Phyſico ac Medico Ambiorigi Samperolio S. D.

CONSVLTATIO XXXIII.

QVoniam dum abeſt Dominus de valetudine Illuſtriſſimi certior faciendus eſt, ego melius id fieri poſſe per te iudicaui, ex cuius ore ipſe plenius omnia, & planius accipiat, quam ſcriptis committi poſſint.

C Itaque poſt eius diſceſſum, quamuis cõuulſio illa grauior non acceſſerit, & leuior illa agitatio mane tantummodo, ac breui brachium ſiniſtrum tenter, totis alioquin diebus quieſcat, ægerrimè tamen ipſe habet, ac via ſe aut incedens ſuſtinere, aut in lecto conuertere poteſt; dumque totis noctibus quieſcit, interdum in ſe ipſum mingit. Dicunt hi ipſum melius habere, & amicis principib. ſcribunt eo vſi argumento quod vehementia illa ſymptomata non accedunt, quod crederem euenire potius, ex maiori naturæ occupatione, oppreſſioneque, dicunt etiam omnia huiuſmodi nõ corporis morbi ſed animi ægritudinis eſſe, quia ipſe negligat neruorum contentione vti, quia nolit perſentire vrinæ morſum dum macula afferatur.

D Ego verò non video, ſi poſſet ſine labore ingredi, ſi ſe in lecto pro commodo ſuo poſſet componere, quid habeat ſolatij iis diebus eſſe ſemper toto corpore detecto, & incommodè delabente iecore.

Cur vero malit gradiendo delabi in dorſum, & ad aliorum manum ſe manere qua multo incõmodo ſuo ſuſpenſus incedat, qua iacens in lecto diſtorqueatur, quam ad libitum hæc omnia per ſe perficere non intelligo. Vrinam mordere etiam credam, quoniam ex pituita diutius detenta id fieri neceſſe eſt, ſed cum minxiſſe prius intelligatur, quam ſermos appellet, omnino aut conuulſione noctu tentari, aut debilitatem, & mollitiem ſummam in neruis eſſe metuendum eſt. At minimè tentari ea conuulſione per quietem facilè ſpero ex eo, quod, cum his diebus vel grauiori adueniente cõ-

E uulſione ſub ea non impediatur locutio, nec ſenſus vllus, profectò ſub ipſa expergiſceretur, atque excubantes vocaret, quapropter id in eandem neruorum mollitiem referre coactus ſum, quibus ſic eneruatis frigidior etiam ſpirituum natura, & paucitas accedat, ſiquidem ſanguere animum, & internos ſenſus ex frigore, & indigentia ſpirituum ſcimus, vt pulſus rariores, quos alias tibi in eo eſſe demonſtrabam, & quos iam minores eſſe poſſum conſtanter affirmare, alterum ex frigore, reliquum ex exiguitate ſpirituum fieri poteſt, præcipuè multa humorum alienorum, & oneroſorum copia inſiſtente. Medicus ille Empiricam curationem profitens egreſſus eſt, & conatus demonſtrare ex ea neruorum mollitie pituitam eſſe tantorum malorum præcipuam cauſam.

Contra

Contrà Methodicus noui generis elato, & amplo ore nudis aſſertionibus vnam exuſtionem vt principẽ cauſam cauſari, diſputationem de ea re recuſare, iam ſatis diſputatam, & à ſummis viris iudicatam affirmare. In eandem ſententiam maximos viros deſcendiſſe iactates. Cuius verò exuſtionis melancholicæ actiones notam præberent. Adhęc Empiricus mętum, & mœrorem nõ eſſe cauſtionis, ſed frigoris notas; ille rurſus eum etiam ſæpè iraſci, & in furorem agi, contra alter iram, & furorem mętus & mœroris eſſe contraria, nec poſſe conuenire.

Hic intercedens ego fruſtra in his diſputandis tempus conſumi, iudicium Patauinis delatum, non poſſe eripi; non potui verò tam demiſſe, tam modeſtè, aut potius etiam humiliter loqui, quin elatior factus ſenex, erumpendo inclamaret, mea opera eum empiricum fuiſſe aduocatum; cuius opera verò in diſputando miſellus egerem. Inaudiui, deinde omnem remediorum huius empirici rationem Patauinis, vt propoſueram, Illuſtriſſimi Viri iuſſu eſſe deſcribendam, ſed ſat ſcio fore, vt nunquam à ſua ſententia dimoueantur, quin balnea de villa danda, quin pro fuiſſe Patauina, quin ea Villenſibus ſimilia confirment, quin incendium iecoris iactent. Vbi bone IESV, continuũ frigus percipitur ita, vt poſtulet æger ſæpè pannis calidis foueri, quod brachio ſiniſtro continenter ferè contingit, cruribus interea noctu, & interdiu ſemper frigidis, nulla parte corporis calida, atque ipſo vel tepefactam igne aquam ſummo cœli æſtu tanquam frigidam auerſante, vt mihi iure verendum videatur, ne quod adiumenti à villenſibus aquis expectari aduerſus rheumaticum morbum poteſt, id ab incommodo, quod viſcera infirma, & alienis humoribus occupata acceptura ſint, cum ſummo periculo impediatur, de qua re alias tecum agebam, ac debes Dominum certiorem facere. Vale. Vrbini 4. Idus Iulij 1578.

De natura, & modo exhibendæ aquæ Villenſis.

CONSVLTATIO XXXIIII.

DE vſu potandarum Villenſium aquarum hæc videntur eſſe notanda, quæ etiam à Medicis Lucenſibus quondam deſcripta fuere, quod ferreæ ſunt, quòd aliquid aluminis habent, quod inde potius calidis partibus refrigerandis, quam frigidis calefaciendis faciunt, quamuis vtriſque vtiles ſint, quod adſtrictionem, & exſiccationem habent ſed leuem, propter multæ aquę dulcis permiationem. Iecori ergo imprimis calefacto, & renibus etiam vtiles, & arenam mingentibus, calculumque metuentibus, vt vſu compertum eſt. Purgatis tamẽ ſemel, aut bis etiam corporibus demũ dandas, alioquin inutiles fuerint, per loca autem affecta eliciendas, ſcilicet per vrinam, quo illis ſint vtiles, minimè vero per ſudorem, quem facillimè tamen mouerent, potius per ſedem, aut vomitum reuocandas, cum ad vrinas non perueniunt. Ad vrinas producuntur potione ex duabus radicibus, aut certè ſaccharo, aut liquiritia, quod fieri etiã deberet per emulſionem ſeminum melonum, vt chalderianis certo euenit, per aluum, cum manna, aut roſacea potione, clyſteribus ex hiera, & per vomitum cum rebus ei accommodatis. Quandoque integrum diem ſpatij conſumit antequam tota exeat. Quare ei dantur ſeptem horæ, aut ſaltem ſex ſpatij ante cibum; quo aut in lecto, aut leniter ambulando, aut viciſſim vtrumque faciendo ei inſeruiatur.

Dum tamen ſumitur ſedendum eſt, in qua ſumptione dimidium, aut minus horæ conſumi debet, quamuis modus ſit a 6. libris noſtratibus ad 10. Vt æſtimari poſſit autem, num tota proceſſerit, omnia excrementa diligenter ſeparatim ſeruanda ſunt. Prandium leuius cęna ſit, a quo minimè dormiat, quod difficile eſt ægroto

A propter aquæ naturam ſomnos mouentem. Cibus conualeſcentis hominis ſit tertia parte parcior, quam in ſano homine eſſet; Potio vini albi non potentis, ſi flatus excitarit, ij aniſis, aut ſimilibus diſſipandi. Noctu quieſciendum omnino eſt, aut aqua ipſa prætermittenda, Quinto quoque die eius potio intermittitur, & clyſtere ſubijcitur, ſpatio tamen ad ſummum 12. dierum accipitur. Temperatioribus tempeſtatibus ſumi debet, aut domicilijs ſaltem ſic comparatis. Ita enim omnibus temporibus ſumi poteſt. Seruatur diu in vitreis phialis obturatis, & ad longinquas regiones perfertur, potẽtior tamen in loco proprio eſt, vbi ſic calida iugiter exilit, vt potanda eſt. Calefaciẽda alioquin eſt, cum refrigerit, vt plus, quam tepida ſit. Ita tamen, ne ſudorem moueat neve propria vis diſſoluatur, quod in Chalderianis B certè fit. Si penitus reddatur aqua, omittenda eſt, niſi quis quoque die binas ſcutellas, aut ſingulas velit accipere. Vſque tamen ad tertium, vel quartum diem ſumpta tuto eſt, etiam quod non fuerit reddita.

Amiciſſimo compatri Doctiſſimoque Pharmacopæo Franciſco Calceolario.

CONSVLTATIO XXXV.

QVod expetis a me, & plurimum requiris de cancris ad rabiem finiendam comparandis, nunc ſanè non poſſum valdè fusè tibi explicare, nã C aliorum teſtimonia, quæ hic eſſent deſcribenda, non poſſum ſine libris certò exponere, quibus quidẽ careo, cum longè à meo domicilio, & libris omnibus hoc eſtiu in montes me receperim, pati tamen nõ poſſum rediutius animi ſuſpẽſum eſſe, ac propterea quid ſentiam ego ſimpliciter, & breui demõſtrabo. Noſtri Gambari publicè ſic appellati omnino cancri, hoc eſt, καρκῖνοι propriè non ſunt, cum ſub authore Ariſtotele ſine cauda penitus, & rotundo corpore cancros, id eſt, καρκίνους hiſtorici omnes memoria digni faciant. Quod in libris de Animalibus, Ariſtoteles ſæpè reperit, præcipuè verò 4. de hiſtoria cap. 11. hæc habet. ὁ δὲ καρκῖνος μόνος τῶν τοιούτων ἀνουρόπυγον, καὶ τὸ σῶμα τὸ μὲν τῶν καράβων, καὶ καρίδων προμηκές, τὸ δὲ τῶν καρκίνων στρογγύλον. hoc eſt. Vnus autem cancer ex his ſine cauda eſt, ac corpus loD cuſtarum quidem, & ſquillarum longum. Cancrorum autem rotundum, lib. etiam 5. de hiſtor. Animal. cap. 7. Caudatorum coitum ponens non comprehendit cancrum, cuius poſtea ſeorſum coitum prodit. Hinc noſtri ferè Medici ſub authoribus magnæ diſciplinæ viris noſtros hos Gambaros nequaquam in genere καρκίνων, id eſt, cancrorum, ſed contra nomine ἀστακῶν, id eſt, aſtacorum comprehendunt, quod genus ἀστακῶν ſimile eſt generi καράβων, hoc eſt, locuſtarum vnis forficatis pedibus exceptis, quibus κάραβοι, id eſt locuſtæ carent, ἀστακοὶ verò ſunt præditi, alioquin ἀστακοὶ corpore ſunt, vt κάραβοι longo, non autem rotundo, vt cancri, qua lõga corporis forma, quibuſque forcipibuſque noſtri quoque Gambari ſunt præditi, & ita nõ in genere cancrorum, ſed ἀστακῶν a nobis numerati.

E Verum quoniam ἀστακοὶ Ariſtotelis magni ſunt, eaque magnitudine ſua longè cancros antecellunt, quibus καρκίνοις, id eſt, cancris non ſunt maiores noſtri gãbari, nunquam ego gambaros in aſtacis numeratos ab Ariſtotele iudicarem. Potius noſtros Gambaros ab Ariſtotele deſcriptos, & ſine nomine relictos mihi perſuadeo eodem ca. 11. vbi ait ἔστι δὲ καὶ ἕτερον γένος μικρὸν μὲν ὥσπερ οἱ καρκῖνοι τὸ δὲ εἶδος ὅμοιον τοῖς ἀστακοῖς. eſt autem aliud genus paruum quidem, vt cancri, forma autem ſimile aſtacis eſt. Itaque genus quoddam paruum quidem, vt cancri, at non, vt cancri, forma rotunda, ſed vt aſtaci lõga. Cum ergo forma quidem ἀστακοῖς ſint ſimiles noſtri Gambari, non autem magnitudine pares, & magnitudine cancris ſint comparandi, & omnino

tiμò ab illotũ rotunda forma differant, videntur Gambari noſtri propter paruitatem nequaquam ἀστακοὶ eſſe, propter verò formam non eſſe cancri, omnino verò eis verbis ab Ariſtotele deſcripti, & ſine nomine relicti, vt forma ἀστακοῖς ſimiles magnitudine vero cancris pares.

De quibus verò gambaris noſtris ea mentio ſit ſine nomine, neque multa diligentia, quoniam in Græcia aut nulli, aut raro inueniuntur, contra quam in Gallia, & Germania, quibus in locis admodum abundãt, vt contra cancri fluuiatiles, eiſdẽ in regionibus, in Germania ſcilicet, & Gallia vtraque non naſcuntur, vbi loco cancrorum fluuiatilium Gambaris noſtris vtuntur quod nobis Veronenſibus accidit, quamquam in Italia veros cancros fluuiatiles reperiri audio. Verum poſſunt ne ad morſus canis rabidi noſtrates gambari facere, vt in fluuiatilium cancrorum locum ſuffici poſſint? Dico ad experimentis eſſe committendum, atque cum expertum ſitá viris fide dignis, & ſcriptis commendatum cinerem Gambarorum facere ad morſum ſupradictum, nullo in errore eſſe eos, qui in locum cancrorum fluuiatilium noſtros gambaros ſuffecere. Prætereo authoritatem Auicennæ, quod ad morſus rabidi canis cancros caudatos qui noſtri gambari ſunt, parat. Habemus maximorum virorum teſtimonia, in quibus libenter nomino ſummum noſtrorum temporum medicũ Iulium Alexandrinum, qui certe affirmat ſe id expertum, & ab alijs etiam expertum eſſe accepiſſe; Quare meo quidem animo neque Gambari noſtri ſunt nomine vero cancrorum comprehendendi, neque tamen ea virtute priuandi quæ canum rabidorũ morſibus occurrit. Habes itaque ſententiam meam vt potui ſine locis ſcriptorum noſtrorum explicatam, non vt fortè expetebas, munitam, qua in re ſcio me excuſatum habebis. Vale ſcitoq; mihi gratiſſimum fuiſſe libellum hunc Valdanij poſtremò à te miſſum, cui vellem plurimam meo nomine ſalutem diceres. Vrbini Nonis Iulij 1574.

HISTORIA.

Quod poſt exhibitas aquas thermales quidam conualuit ex gallico.

QVando tam dubium eſt apud Medicos num peſtiferum ſit genus omne aquarum medicatarum ijs, qui gallico laborant, non poſſum non memoriæ literatum commendare, quod his diebus mihi narrabat ſumma fide, & probitate iuuenis de fratre ſuo, qui cũ iam ad triennium gallico fuiſſet vexatus, & poſtremò tibiarũ inenarrabili dolore cruciaretur, poſt guaiacum, & cætera quæ ei malo dicuntur alexipharmaca dolore eo nihilominus premente, delegatus eſt à prudenti phyſico ad balnea S. Caſſiani, quæ ficuncellæ dicuntur, illaque accepit per potiones ad 12. dies. Deinde conſultis medicis Cortonæ ab eis miſſus eſt ad locum, vbi ſcaterit eius loci thermales aquę; & pariter 12. diebus eam accepit. Poſtea lutum eius tibijs ingeſſit ſub maximo æſtu, vbi interea, refrigerij cauſa eam aquã potabat; atque ita vide iam defatigatus, nihilque leuatus deſceſſit, quin maiori fere dolore per aliquos dies vexatus eſt, tamen conualuit, vix leuioribus quibuſdam balneis exterius adhibitis ad deliniendum dolorem, & optimè habuit.

Crediderim materiam dolorũ in remotioribus à iecore partibus congeſtam fuiſſe, iecore proprijs gallici remedijs leuato & ex eius aquæ vſu, & luto, ſic illas partes abſterſas, & confirmatas fuiſſe.

Dominus tamen Forlimpo Brunotius Zampeſcus petijt ex gallico poſt vſum aquarum Patauinarum.

CONSVLTATIO XXXVI.

DOloribus qui repente diuerſis artubus moleſti eſſet, leui de cauſa redeuntes, & leui etiam eadem

A abeuntes, qui cum calore non iuncturas tantũ ſed muſculorum chordas cruciarent, & certas capitis partes repentina quadam incitatione tentarent. Cum neque labores ſudorifici, neque æſtiua tempora iuuaſſent, malo hybernis temporibus increſcente, & in homine ætatis incliuatæ hæc præſcribebantur.

Prima die.

℞. Electuarij lenit. ℥. 1. Confect. Hamech. ʒ. 1. Miſ. & cum ſaccharo f. b. ſumendus hora ante cibum.

Secunda die.

℞. Seri caprini purgatiſſimi cũ oxymelite lib. 3. Syr. de fumoterræ compoſiti ℥. 3.

Miſce, & ſumatur eadem hora tribus potionibus, quę potiones quotidie ſumantur vſque ad 15. dies quibus adijciatur quarto quoque die cum ſyrupo de fumoterra B compoſito infuſa ʒ. 1. s. foliorum ſenæ.

17. die.

℞. Diacatolicon. ℥. 1. Conf. Hamech. ʒ. 2. s. Miſce & cum ſaccharo f. b. ſumatur in aurora.

18. die.

Incipiat accipere potiones ſalſæ pariliæ mane, & veſperi horis quaternis ante cibum, & ſudori vacet. Modus ſalſæ ſint ternæ vnciæ in denas libras aquæ communis cum manipulis binis betonicæ, & ſingulis ſaluiæ, & decoquantur ſa. ad medietatem. Modus potionis ſit. ℥. 8. cum ℥. 1. iuleb roſacei cuius ſalſæ pariliæ ſecunda decoctione vtatur in potationibus prandij, & cœnę. In prãdio pane bene cocto, & paſſulis vtatur, quorum modus ſit panis quidem ℥. 3. s. paſſularum verò ℥. 2. In cœna autem aut pullo gallinaceo, aut columbo aſſis vtaC tur, & ſic continuatis diebus faciat. vſque ad 22. dies. Poſtremis autem quinque diebus adijciantur ʒ. 3. myrobalanor. citrinor. in decoctione ſalſæ pariliæ.

Aduerſus caligines oculorum quæ in vtriſque oculis confirmatæ tamen à ventriculo ſoſtentari crederentur.

Purgatione corporis identidem facta cum decocto ſenæ, quoniam atræ caligines eſſent.

℞. Infuſionis roſarum rubearum in aceto factæ, & benè expreſſæ.	℥. 5.
Aquæ vitæ	℥. 3.
Succi limonum	℥. 2. s.
Reſinæ terebinthinæ	℥. 2.
Camphoræ	ʒ. s.
Chelidoniæ	m. 3.
Succi fœniculi	ʒ. 2
D Sulphuris	ʒ. 1. s.

Miſce & ad balneum mariæ per elambicum extrahatur aqua.

Aliud.

℞. Vini granatorum	℥. 5.
Aquæ vitæ	℥. 2

Deſtillentur ad balneum Mariæ.

At cum profunda, & intra vueam eſſent, nihil penitus remiſſæ ſunt etiam potionibus guaiaci ſumptis, nihilo tamen magis per longam ætatem euenire, minimeq; viſui offecere vnquam.

E *Ambiorigi Samperolio Ducis Vrbini Phyſico. S. D.*

CONSVLTATIO XXXVII.

EX tuis literis cognoſcere facile potui, quid morbi nobilem iſtam puellam occupet, nam eius imaginem mihi doctiſſimè expreſſiſti, cur ſententiam cum ſubiungis tuam, videris mihi omnem reſponſionem eripuiſſe.

Quare nihil mihi dicendum reſtat, niſi quod balnea vtilia in longo morbo duabus de cauſis futura ſunt, prima ad materiam educeẽdam ſi concoctionis tñ notæ

cernantur,ſi humor ſuo calore, & tenuitate ex illis diſſipati diſcuuque poſſit,alioquin ſi materia frigidior ſit, quamuis ea febrilibus fumis diſſipandis aliquid leuaminis afferre videantur, humiditate tamen ſua ad interiora viſcera non pertinent, qua cor tueri a ſiccitate ſperati poſſit,& quouſque attingunt humorem nô poſſunt extenuare, Altera autem cauſa vtilia futura balnea cenſenda ſunt,quod coctionem adiuuant,quod in morbis longis experere debemus. Vtilia quoque humorum generi fuerint, quoniam quâquam bilioſum quidem humorem non eſſe calor exiguus febris oſtendit, tamen,cum acris ſit, melancholicum genus denotat, quod ex infirmo bene, & cibi cupiditate quoque confirmatur, niſi enim is humor vitioſum genus nactus fuerit cibi appetionem auget.

De victus ratione præter balnea, ſi quid dicendum eſt,ptiſana in melancholicis ſuccis non eſt tuta, niſi vt ipſa tenui corpore eſt,alioquin,vt frigida, inutilis, propterea per calidiora aliqua temperatior reddenda eſt, imo ad calidius genus perducenda. Quod de aceto quoque dicerem te pueris grata, etenim extenuando, ſecandoque craſſitudinem humoris proficere multum poſſe videtur, ſi tamen incoctis, aut immixus his,quæ temperent illius frigus, mitius efficiatur cum ſaccharo,& paſſulis.

De vino dicam, quod de balneis dicere mihi contigit, niſi quod coctionem humorum hoc magis poſtulat frictioné,vt eorum,quæ coctionem, etiam adiuuât, ſi leuiores fiant, rationem haberem. Ac,quoniam affirmans vſus medicamentorum nullam fieri per puellam medicis poteſtatem, videtur nihil attinere de ratione eorum loqui, niſi, ſi qua ſit per cibos facultas, in quibus herbæ partim extenuantes, partim temperantes ingerantur, ex bugloſſo, ex borragine, naſturcio, acetoſa,ſatureia,thymo,origano, capparibus,petroſelino,radicula, aſparago, lupulis,beta,caltha, & ſimilis generis cum ſemine peponum, quæ ad temperamentû iuſculi,aut intinctus,ſalſæ dictæ perduci poſſunt. Si per potionem medicamêta penitus aſpernêtur,incoqui ſin iuribus identidem turbith folia ſemi cariophylli, polypodium,& enicu debebunt. Clyſteribus verò ſi poteſtas non negetur, in illis vim medicamentorum imponerem,

Ac quoniam firmis corporis vis eſt, vt ambulate ſatis poſſint, hoc genus exercitationis ad eundem vſum adhiberem, atque permitterem. Imò præciperem,vt,ſi non pedibus ſaltem curru quoque mane circumiter, quod & animo, & corpori leuando eſt aptiſſimum, De qua re iam ſatis ſuperque Sapienti tibi dictum puto;nec aliud reſtat, niſi, vt quid in dies accidit in exuſto illo Viro deſcriberem, verum nimis longum foret. Papirius iam interceſſit; ſed auribus tantum cum illo agit,mecum verò etiam lingua & ſingulari quodam admirationis genere in Pantheram beſtias ad ſe ſpecie ſua contrahentem, & in Arpias illas agitur, qui verò iam diu algebat,nunc ſtupet,animo riget,& neruis,niſi ijs quibus mingendi munus traditum eſt, qui ſoluti penitus ſunt; alioquin lingua etiâ rigida facta eſt, nullumque verbum informare poteſt. Dicunt læſas eſſe animi imagines,& nolle ipſum verba informare. Dicunt cacodæmone eſſe vexatum,& Medicus exectando id iam mihi affirmauit hoc veſperi. Tamen, cum aquæ medicatæ potionem, vt eiuis dandæ iam nulla poteſtas per eius infirmitatem fiat, prætermittendam ſtatuerint, humorique melâcholico educendo incumbendum, poſt medicinam conſtituit ille ſanguinem mittendum ex hæmorrhoidibus, primum, deinde ex vena frontis,vellet que mea conſenſione id agere. Ego deberem ita me gerere, ne ipſe artibus ſuis vſus poſt hac aut impeditum, aut hortatû ſe ad id dicere vnquâ poſſit. Sed nimius ſum. Vale, & fruere tuo iſto otio. Vrbini 4. Cal. Sextilis 1578.

A *Excellenti Petro Iacobo Arrigonio Montanorum Medico. S. D.*

CONSVLTATIO XXXVIII.

EX binis literis tuis cognoui te meam ſententiam expetere de eo,quod per conſultationem decreuiſti procuratione oculorum amici tui, atque ex ea re intellexi te plurimum facere eius hominis iudicium, cuius quidem cum fidem, tum voluntatem ſummam in te cognoſcere potuiſſi,ingenij autem,vel doctrina fortè nullum,aut perobſcurum habet argumentû. Quare ea fide, & voluntate reſpondebo quibus potius fretus, quam aliqua alia ratione hæc a me(vt credo) es percûctatus. In eius conſilij expoſitione & loca omnia in-
B ducta ad oculorum affectum pertinentia, & copioſè explicata videntur,& præterea præcipuæ quædam, ac ſubtiles animaduerſiones propoſitæ, quæ ſunt egregiæ doctrinæ propriè,non ad ſcientiam tantum,ſed ad curandi quoque rationem pertinentes. Itaque ego exiſtimo eſſe ijs potius ſubſcribendû, quam aliquid ſine neceſſitate adijciendum. Quoniam verò non ſolum ſtudium illud tuum ſcribendi, tuæq; doctrinæ exercêdæ probare debeo,teque ad ipſum cohortari,ſed etiâ quantum in eo profeceris laudare, & admiratione complecti. Patiare modo tu,vt ego,quę hoc ſpecimen tuæ doctrinæ incredibiliter ſum admiratus, ea ſpe, quam accepi ex eo tuæ gloriæ, adductus te etiam, atque etiam horter, vt hunc tuorum ſtudiorum curſum tenere côtendas contra omnem aduerſam tempeſtatem. Vale,
C meque vt ſoles ama. Vrbini Idib. Auguſti anno 1578.

Conſultatio habita cum S. Ag. Bonifac. Pariſano Scapezz. Amerigo Samper. Papirio Becoli,& Nicolao Melino Medicis, tum curialibus, tum ciuitatis,& exterius aduocatis.

CONSVLTATIO XXXIX.

IVſſus ſum etiam nunc ſententiâ dicere de hoc morbo mihi ſanè infauſto propter eam viri dignitatem
D rerum ſummarum neceſsitudini coniunctam, tû morbi ipſius inauditam miſeriam,tum autem hominû noſtrorum temporû licentiam, & peruicaciam. Res fuit diu, & ſæpè tractata multoties definita, identidem in quæſtioné reuocata. Superiori demum hyeme eius rei iudicium partim gratia,partim artib. neſcio quibus eſt ad votû Medici aſsiſtentis diſtortum, vt malo ſubinde in peius labente,poſtremo hoc vitæ ægroti tempore de integro rerum ad diſputandum nobis demandatû ſit,quæ, vt difficilis ſemper fuit,ſic acceſsione tot opinionum, tot controuerſiarum ſummam acquiſiuit, & ferè inexplicabilem multiplicitaté magnis ingenijs, & contentionis, ac defendendæ ſuæ ſententiæ ſtudioſis noua ſemper, & ſubtiliora eſcogitantib. ex quibus rebus labor diſputationis nobis incredibiliter eſt auctus,
E vt nullo têporis ſpatio finiri poſſe videatur. Ego tamen ad tam magnû laborem hodie,non ſatis idoneus, temporiſque anguſtia coactus grauiora tantum huiuſce rei capita perſequar leuioribus,& tenuioribus,innumerabilibuſq; particulis prætermiſſis;quas ſi volent, qui poſteriori loco dicturi ſunt,poterût complecti. Grauiſsimû illud caput ſemper mihi viſum eſt,propter Medicorum diſſenſionem, ac potiſsimum diſcutiendum: Nû calidis,an frigidis medicamentis vtendû ſit, quod miror, qûo Medicis dubium eſſe poſsit, Cuius rei ignoratio,non ſolum incertum remedium facit, ſed periculoſum,quo Medicus facilè a morbo ſtatet contra ſanitatem,ac,vt in ſumma dicam,ea ignoratione nullus medicus medicum poteſt profiteri.

De

De hoc capite ego diſceptabo quando Medici illud dubium fecere, & ab ipſo omnia breuiſsimo itinere deducam. Calidum, & frigidum hic appello omne id, quod à medio temperamento diſcedit, medium verò temperamentum quod temperatum etiam dicitur, id quod ex calido, & frigido ex æquo conſtat, ac ſi ex feruentiſſima aqua, & glacie paribus ponderibus eſſet commixtum, & tactum nihil moueret, quod medium ipſum quoque tanquam iudex conſtitutum eſt, At quoniam morbus in eo mediocri ſtatu pro natura, & genere partis, in qua conſedit eſſe non poteſt, ſed neceſſario aut ad frigidum, aut ad calidum, aut ad humidum, aut ad ſiccum vergit, ipſe neceſſario contrarijs pariter valoribus eſt ſuperandus, ſi ad vnum caloris gradum aberrauerit, remedio in primo gradu frigido ſolum curari poteſt, ſi in ſecundum, aut tertium, ab eo tantum, quod in ſecundo, aut tertio gradu erit, propterea temperatum illud medium inutiliter, aut non ſatis valenter poſſe facere aduerſus morbos eſt notum, & ita de vſu temperatorum, vt de inani re, ſermo non eſt inſtituendus, ſed totius quæſtionis ratio ad calorem, & frigus referenda. Calidum quodque excedere mediocre vel vno, vel duobus, vel pluribus gradibus intelligendo, ſimiliter & frigidum. Quo cõſtituto ego in diſputatione hac, illud primũ propono, quod omnis morbus ex materia factus, & antiquus neceſſario calidis medicamentis eſt tractandus; authore Gal. lib. methodi; teſte ipſa experientia, qua omnem inflammationem veterem calidum morbum, omne eryſipelas calidiorem, non ſolum in externis partibus, ſed in internis quoque, & principibus per calida medicamenta diſcutimus. Iecoris quidem inflammationem abſinthio, & apio curamus, phrenitidem verò pariter calidioribus diſsipandam materiam adhibendis, ac quamuis aliquando adſtringentia commiſceamus, id non ratione morbi, ſed partis affectę aut confirmandæ aut ab humore influente tuẽdę facimus, atq; in veteri proprè morbo id nunquam facimus aut facere præcipimus, niſi aut pars princeps ſit, cuius munus toti corpori ſit neceſſarium vt vires et muneri à diſsoluente medicamẽto non eripiantur, ſed ab altero adſtrigentiũ ei adiecto contineantur, ſeruenturque, aut morbus rheumate defendatur, ſiquidẽ tunc quoq; pars, quæcunque illa ſit, ſẽper eget ſui confirmatione, ne excipiẽdo ei humori ſit ſubiecta, alioquin calidis tantũ veteres morbos curare debemus experimẽto præceptis Galeni cõlono. Cuius rei ratio etiã certiſſima eſt ab initij naturæ rerũ deducta Ariſtotele, & Galeno interpretibus; quod caloris eſt rarefacere, diſsoluereque nedũ concoquere, frigoris autẽ cõſtringere, cogere materiã, compingere eã, & indurare, Craſſa autem ſemper eſt veterum morborũ materia, & firma atq. diuturnitate ſquallidior facta, dũ in corpore animalis ſubſiſtẽs, & eius calori ſubiecta eſt, & eo demũ ſiccitatẽ nacta; quamuis enim calor colliquet initio, diutius tamen agendo exſiccat, & indurat, vetus itaque materia extenuanda, incidẽda eſt, & diſsipãda, extenuatio verò, & diſsipatis à calidis omninò facienda, quod quo gradu calidis agendũ ſit, ne magis incraſſetur, & qua temperatione per acceſſiones virium caloris, hic locus dicẽdi non eſt, hoc ſatis eſt, quod omninò calidis agendum cum veteri materia eſt. Deinde, id quod, cognitum vobis certo ſcio, quod gallicus morbus materiã ſecũ habet, ego eo maximo argumẽto audeo affirmare huius nimirũ morbi vim non eſſe ſine corpore, & humoreali quo quo inhærente in iecore, & venis, ac carnibus corpus vi illa mala deprauetur, quod morbus ſemper eget, purgatione humorum, nunquã ſola temperatione qualitatum, aliquando ſola purgatione valenti, aut longa curatur, cum ſolum ſcilicet iecur, aut viciniores partes affecerit, & inde vel vlcuſcula, vel bubonem tantum mouerit, tunc enim vel bubonis effluxione, vel medicinarum purgatione ſemper ferè expellitur, quæ ſolum humores, & ſolas in humoribus inſitas qualitates educunt.

Multi verò nõ ſolum viſcere eo, ſeu vicinis partibus, A ſed toto etiam venoſo, & carnoſo genere affecto ea prauitate, quæ ſpatio accedente ex viſcere cum omnibus venis, & carnibus cõmunicatur, ſolis exercitationibus diuturnis conualeſcunt, quæ exercitationes nõ poſſunt aliquam vim expellere, niſi ea, quæ in humoribus continetur.

Cum materia igitur eſt huius morbi vitium, quare etiam ſuffumigijs, & inunctionibus materiam ab artubus ad medium corpus perducentibus per os eijciendum ſuperatur. Guaiaci etiam potionibus, quibus cum iecur, tum viſcera omnia, & venarũ, & carnium meatus inuiſibiles abſtergendo expediuntur, expurganturque, & ſudore materiæ efferũtur, adiecta abſtinentia ad exſiccandam materiam admodum opportuna, quo hic eat conijcere humorem aliquem huius mali vim conti- B nere, qui viroſus cum ſit, putrilaginem & inde lentorem habeat, quibus & valdè adhæreat, & tanquam oleũ altius ſeſe inſinuet, & ſitu quodam partes, quaſcũque attigerit, inficiat, cruditatibusq; ſequentibus coctione deprauata foueatur, & ſub earum lentore & glutine comprehenſa lateat, & diu in viſceribus obſtructa conſeruetur; a qua humores affecti putrilaginem illi ſimilem referant, & vlcera ſine ſenſu, ſine acri aliqua vi ſenſum mouente tamen excitent ſola putredinoſa corruptione carnes, & cutem exedentes neruis, & neruoſis partibus tantum ſummos dolores, ob eam oleagineam, & peſtiferam vim importantes, quæ vt oleum membranis oculorum ſic ipſa perioſtijs certa inimicitia aduerſetur. Itaque materiam nõ ſolum initio ſecum affert hæc peſtis, ſed poſtea etiam ſubito creat, & ſe ſe alit, tuetur, ac con- C firmat; Quo poſito ſequitur, vt, quo inueterauerit magis, eò craſſiorem materiam, eoq; magis infarctam habeat, quæ etiam calidioribus medicinis ſit amouenda, id quod ex ſuperiori enunciato conſtituto efficitur, quãdoquidem initio tenuiores, & magis ſeroſos humores virium cum primũ alimenti vltima recrementa, vt propriam materiam cęperit comprehendit, & vel vlcuſcula extima cuticulam tantum exedentia parit omniũ peſtilentiſsima, & contagio ſummè noxia, vel capillorum defluuium eorum alimento corrupto nempè vltimi alimenti recremento, & radices eorundem erodendo tenui humore vitiato in extimas partes facile tranſmiſſo; & poros non ſolum laxiores, & molliores carnium, ſed anguſtiores quoque, & firmiores, interioris cutis ſua ſubtilitate penetrando, etenim quam maximè natura D poteſt; humores noxios in cutem ſemper, vt in idoneũ, & ad excrementa paratum locum emittit, quod in arboribus quoque videmus, craſsioribus ſubinde correptis humoribus vlcera altius penetrant, quod humor non ita in ſublime poteſt efferri craſsitie ſua reſiſtẽs, dolores ad artus mouentur, materia adhuc expulſioni magis renitente, vt craſsiori facta, neque.n. alioquin in alto corpore eſſe permitteretur, At quomodo in perioſtia penetrãt facta craſsiora quę membranoſa ſunt, & denſa? pñt dolorem efficere, qm inter os, & perioſtium delabatur e capitibus venarũ expreſſa materia, & intendens, atq; ſua mordaci vi offendens cruciare continuũ inuiſibili diſsipatione; nam non ſemper e capite a pericranio demitti crediderim, minimè verò in gallico, in quo initio ſæpè morbi dolores excitantur ſolo iecore, & venis E affectis, ſed de hoc nunc diſputandi locus non eſt, craſſior materia inquã fit, quo vetuſtior, & parit demũ vel profundiſsima vlcera vel gummata dicta, quorũ humor nullo modo cutẽ põt penetrare, aut exedere, ex quibus efficitur hunc quoque morbũ cum alijs idem efflagitare, cum ei ſpatium acceſſerit, & vetuſtior effectus fuerit, vt calidioribus tractetur. Frigidiora uitentur, ne humor magis impinguatur, pareturve, Vnde, qui guaiaco ex aqua accipiendo conualeſcere nequiuere, multi eodem ex vino accipiendo ſunt reſtituti calore, & ſpiritu maiore ſic adijciendo.

Poſtea illud ẽt conſidero, qđ humoris melancholici mala cũ omnia, tũ longiora calidis medicamẽtis curari obſeruamus, neq; vllum medicamentum in apothecis

paratum ſeruatur, aut in ſcriptis maiorum inuenitur, ad melancholiam, quod calidũ non ſit; Percurramus omnia pharmacopolia, & omnes libros medicorum. Lætificans illud Galeni, quod Almanglotis eſt, de gẽmis, de margaritis, diatrionpipereon, quo vel recentiſſimis melãcholicis morbis præſcribimus, diambra, diamoſchũ, alchermes pliriſarcoticon, & ſimilia, ſunt quidem plures melancholiæ differentiæ, vt hypochondriaca, vt quæ a capite eſt, vt quæ a toto corpore, medicamenta tamen nulla inueniuntur ad melancholiam præſcripta præter ea, quæ calida ſunt.

Vnde quartana quoque febris ſuo tempore calidis curatur medicamentis, in qua, ſi vllibi, humor quotidie renouatur, & cauſam habet progenerantem. Nam, quamuis humor eſſet exuſtum, & a complexione qualitatum calidiori fieret, tamen non admodum calidus ipſe eſt, vnde etiam ſaporem acidum, & auſterum habet, craſſior verò eget calidis, vt extenuetur, & rarefiat, & diſcutiatur, neque temperari qualitatem illa complexio poteſt, niſi purgato penitus humore, & liberatis eo obſtruente viſceribus.

Poſtremò id quoque adijciam, quod morbi omnes epileptici non ſolum exiccantibus, ſed calidioribus ipſi pariter medicamentis abiguntur. Veniant ab ore ventriculi bilem excipientis, bilis hiera purgatur, & ita fumi illi acres ſubmouentur. Veniant a qualitate venenoſa, non dixerim veneno ab aliqua parte ſubmiſſa, tunc cauſticis medicamentis pars illa eo malo prius expurgatur, veniat ab humore in ventriculis cerebri collecto, & ad initium neruorum traducto, tũc calidis omnino excutiuntur.

Imò conuulſio propria manens febre accedente diſſoluitur, ſi experientiæ & Galeno credamus. Qui omnino morbi contra, ſi inueterauerint, & a craſſis humoribus ſuſtententur, frigidis omnino medicamentis firmantur frigore humores impingente, & infigente, cogenteque. His itaque ſic conſtitutis accedo ad rem noſtram. Materiam facere noſtrum hunc morbum nullus veſtrum negabit non ſolum ob notas apertiſſimas, & ob ſpeciem eius, ſed ob id, quod purgari corpus debere VVEE concedunt, & Medici millies purgarunt, & infinitæ materiæ copiam eductam conſpexerunt. Veterem verò morbum eſſe quintus iam finitus annus oſtendit, vt hac vna ratione frigidorum vſum fugiendum eſſe appareat tanquam extremam peſtem. Gallicum verò eſſe hũc morbum mihi ſatis certum videtur, cum origini ſuæ, quæ maximè gallica fuit, continuetur; & nulla nota ſit, qua perſuadeamur conualuiſſe, quæ maxima, & certiſſima requiratur, vt id perſuadere poſſit. Nullum fuit temporis ſpatium, quo integrum penitus corpus hoc fuerit; qui duos annos benè habuerint poſt curationem gallici, ſi recidãt in morbos nulla cauſa manifeſta, ad gallicam curationem rurſus redeunt, & multi tunc demum melius ſaneſcunt, vt experimento compertum eſt. Is non duos annos, non duos menſes, ſed neque duas ſeptimanas benè habuit; quomodo ergo conualuiſſe affirmare audeamus? Ad minimum ſex menſes ſpatij requirimus; vt, qui v.g. Autumno curatus fuerit toto verè etiam ſanus maneat; quo conualuiſſe confidamus, imo annum volumus, quo ſpes certa aliqua habeatur, ac qui verè curatus eſt; ad alterius veris finem ſanus perſeueret oportet; quo fides aliqua adhibeatur, qua ergo audacia quiſ affirmet hunc conualuiſſe ab eo morbo a cuius curatione ſemper deterior fuit? Semper curationi vacauit, ſemper ſibi temperauit in viuendo, ſemper medico audiuit, tamen in peiora ſemper ſymptomata lapſus eſt? At aere malo vſus eſt aliquando ſeſe boreali tempeſtati in ſacello obijciens. Bone Ieſu, ſanus homo, qui benè valet, & ſuæ ſpontis eſt, tam anguſtis vitæ legibus obligetur? Cauſa procatarctica ab aere intra parietes anguſti templi, & minimæ cellulæ morbum tam longum efficeret? Cauſæ procatarcticæ ſanis hominibus cum valentiſſimæ ſunt, neque ephemeram quidem faciunt, cum verò etiam mi-

A nus bonis humoribus præditi fuerint, vt bilioſis, ſæpè vix ephemeram pariunt. Ephemeram morbum nos ſtatuimus futurum eſſe illum, quem a cauſa procatarctica profectum eſſe agnoſcimus; Nunc in corpore iam ſalubri, tanquam purgato, vt in eo nullus humor noxius abundaret. Sanguis verò eſſet optimus, in homine, qui antea ſanus tota vita eſſet ad 40. annum, niſi ſemel Sol, in quo luſiſſet inſolentius ephemeram cum deſtillatione febrem mouiſſet periculoſam ob deſtillationem iudicatam, ſanus, inquam, ſemper, quamuis ſemper in motu, & ſub dio eſſet, nunquã eaſdem ſedes teneret, aut vrbis, aut agri, aut ruris, a nullo cibi gñe ſolitus abſtinere.

Huius corpus ſanum è gallico factum tam leui cauſa procatharctica in tot mala reciderit, tot purgationibus poſtea ſemper curatum, vt non bis in anno, ſed in
B menſe medicina vteretur? Videamus quomodo morbi huius partes ſint progreſſæ, nunquam a puſtulis, & exanthematibus fuerat liberatus vir, quibus muliercula quoque illa, vnde malum deductum eſt, erat affecta, cum dolor capitis intolerabilis acceſſit, poſt cuius doloris ad ortum maculæ minus extabant. Dolore verò ipſo ſe inclinante, nondum penitus ablato, quin identidem rediret, quin etiam maculę ſæpè cernerentur, ſymptoma epilepticum aduenit, quo dum bis mẽſe, & plus agitaretur tam annum, tumores interea in fronte molles exiſtebant eis ſimiles, quibus ſæpè onerabatur, cum gallicus nouus eſſet, nequedum curatus crederetur, & capitis dolores, cum tamen ſemper purgationibus incũberet. Purgatio bis in anno facta morbos grauiſſimos ſolet auertere, quod tñ in hoc corpore vel continua-
C ta multis annis non potuit, vt dixi enim non ſolum ter verè eſt repetita, totidemque Autumno, ſed bis in menſe ſemper aluus medicina ſatis valenti eſt ſoluta. Continuati ſunt morbi hi ab origine gallica ſine idonea cauſa præſeruandi auxilijs nunquam intermiſſis. Sunt familiares ne dixerim proprij gallico morbo, & nominari, & propoſiti ab his, qui gallicum curant; vt familiares, nempe melancholia, & epilepſia, & conuulſio; propterea non poſſum non ſtatuere eum ab eo morbo cõtinenter fuiſſe afflictatum. Itaque ſi tanquam gallicus, & antiquus curandus fuerit, iam notum eſt num calidioribus, num frigidioribus vtendum maximè corpore frigidis humoribus & calibus onuſto. At Patauini Medici Excellentiſſimi diſceptarunt (ait Doctor) gallicum penitus fuiſſe ſublatum. Scio ego nullum eorum ita ſta-
D tuiſſe, quin omnes vna cum Alexandrino ſummo noſtri temporis medico deliberaſſe ſalſam pariliam exhibendam, vt gallicus auferretur, quam poſtea exhibuere, & ſubinde fortè dixere a ſua illa curatione gallicum morbum ſublatum, nec mirum. At etiam dicebant, minus vrgere gallicum, quam epilepſiam, & melancholiam, & verè quidem id dicebant, nam gallicus ſeipſe vix quidquã moleſtus eſt. Morbi, qui ab illo progignuntur moleſti ipſi ſunt, illo interea latente tanquam cauſa inuiſibili, & ita a medico cenſu morborũ non habẽda, gallica enim corpora quieſcentibus ſymptomatibus, vt ſæpè fit, neutra potius, quam ægra dicẽda ſunt, meritò igitur metuebãt magis ſymptomaticos hos duos morbos ſæuiſsimos, quam gallicã vim, quæ ſeſe non eſt ita vitæ noxię, quin multos ad ſenium comi-
E tetur, nõ.n. omnis corporis imbecillitas morbus eſt, ſed cũ apertam, & euidentem aliquam noxam attulit, q̃d ex Gal. ſumere potuiſtis. Demũ ſi vniuerſi Medici Italiæ affirment gallicum ſublatum, neque idoneum argumentum adducant, eis credere non debeo, cum non ſolum ex notis ſingulis adducar, vt credam ſubeſſe, ſumptis ea caſibus familiaribus, ſed ex ſucceſsione continuata, & ſyndrome illorum facta, iam non ſolum familiari re, ſed propria nota cogar penitus affirmare eiuſmodi morbum manere; At eſto, fac, ſi potes, ne ſit gallicus morbus is, cuius melancholia, & comitialia ſymptomata, ac cõcluſiones ſint morbi ſymptomatici, ſed hi ſint morbi primogenij, ad medicamenta tamen calidiora confugiendum eſt, & omnino frigida vitanda.

Sit

Digitized by Google

Sit melancholicus morbus à ſe, non ab alio iam calidiora requirat. At curationem ipſe non eſſlagitat, quia naturalis eſt, hæreditarius, multi ſuorum cum eo periere. Quod multi eorum eo morbo laborarint ignoto. Scio quidem alijs eos morbis perijſſe, & diuturnis etiam, ea quibus non negarem ob vetuſtatem in melancholiam eſſe deductos. Negabo tamen hunc hæreditariũ eſſe. Si namque in memoria habetis, iam biennium cum cępit capite dolere, tam vehementer, & phrenitium vetẽdam iudicaretur, tunc quoque hęreditarium eum dolorem faciebant ij, qui nunc melancholiam hæreditariam faciunt, tamen dolor ille ceſſauit, & via aliquando perſentitur, & ſpecie diuerſa, qui, ſi naturalis fuiſſet, certos ſeruaſſet circuitus, nec ægrotum hominem alijs morbis cedendo reliquiſſet, cum illis potius auctus fuiſſet. Sed melancholicum natura hunc hominem denotarunt vigiliæ, quæ quandoque ad viginti dies eum habuerunt, Mœrores, qui aliquando, cum ſanus eſſet, ſunt in eo ſemel in tota ætate obſeruati. Eſto fuerint illæ vigiliæ, quæ fortè eiuſmodi in principe viro concedendæ ſunt, cuiuſmodi in alija obſeruabam delicatioribus, qui, cum ſemel noctu aliquas horas inſomnes duxiſſent, ad multam diem ſomnum producebant, vel meridiabãtur, vnde fiebat, ne ſomnus nocte accederet, natura circuitu ſemper agẽte, & ita ad multos dies eo ordine progrediente, nocturnę vigilię ea parte eæ dicendæ erãt, at non penitus; nã die reſtituebatur, quidquid ſomno noa detraxiſſet, ſed, vt vigiliæ fuerint tantæ, quæ etiam mihi interdum acciderunt pariter ad vigintos dies ſpatij. non tamen efficitur inde, ergo melancholicus eſt. Nam ipſe contra, vt affirmat vt ſui dicunt, toto penitus vitæ tempore, totis noctibus conquieuit & ſemper longum ſomnum habuit, & ſemper ſine ſomnijs, vt nunc etiã facit, quo eum eſſe pituitoſum licet colligere, nã vel inſomnia non habet pituitoſus; vel, ſi habet facile obliuiſcitur, contra melancholicus, ea habet, & expreſſa animo ſeruat; quod ſi uos mihi non conceditis, ex totius eius vitæ ſpatij argumento eum eſſe pituitoſum, cur ex 20. noctibus de tota ætate liceat vobis eum facere melancholicum ſua natura; poteſt ne magis ſpatium 20. dierum ſpatio decem millium? Cur non deceat me dicere eas vigilias 20. noctium vigilias ex accidenti aliquo fuiſſe, ſi tibi vis licere omnes alias vitæ totius noctes cõtinuatis ſomnis præditas non à natura ſic habitas; pari modo dicã ad illam animaduerſionẽ, quã adducit Reuerend. Antiſtes, Medici patronus ſolertiſſimus, ſemel ſcilicet eum vidiſſe facie admodum demiſſa, & decolore, & mæſtũ. Hilaritas vultus, rubor pulcherrimus in eius facie cãdidiſſima, & nitida tã fuit proprius, vt omnes antecedere hac proprietate ſui ordinis, atq; ętate homines vulgo crederetur; ac quando alios eo nitore forte non antecedere viſus eſſet, ſi vnquã eſt viſus; mirarẽtur, & ei metuerent. Verum melancholicum natura corpus, vt noſtis, duabus modis habetur aut homine frigido, & ſicco natura ſua nato, melancholicus.n. homo natura omninò eſt frigidus, & ſiccus, & humor melancholia dictus, vt ſupra oſtendebam, naturam hãc attingit, etſi nõ ſit ita frigidus, vt ſuccus melancholicus, aut ergo talis naſcitur homo, aut fit ætatis progreſſione ſi naſcitur, tunc corpore partes ſolidas frigidas, & ſiccas habente, humores, tamen ad humiditatem excedunt. Frigore ſemper ſic, agente, vt humiditas redundet, quod Galenus authoritate ſua confirmat; Si ætatum proceſſu fit, tunc tanto calore præditũ à natura corpus eſſe oportuit; vt vi eius caloris humiditas tandem exſiccetur; non poteſt verò vehemens calor diu cum humiditate eſſe in homine, vt Galenus obſeruat, quamuis non aſſentiatur eis, qui nunquam humidi generis multum cum multo calore eſſe affirmabant, poſteque multum humidi cum ingenti calore eſſe ſtatuit contra eos Galenus; tamen hoc proximè à prima origine, & in molliori tantum ætate ſeruari poſſe. Spatio verò longiori humiditatem, ab eo calore conſumi. Itaque ſi aut tantus calor ſit in aliquo corpore, vt mul-

A tum etiam humidi poſſit & exſiccare, & exſiccando ſe ipſum extinguere; ac frigidum corpus facere, aut tam exiguum humidum ſit, vt calore ſic facile conſumpto illo ſeſe imminuere cogatur, tunc humores frigidi, & ſicci reſtant, & hoc inclinante ætate, ea quibus fieret neceſſario, vt vitis aut pituitoſus omninò fuiſſet, & ſine colore, qualis nunquam fuit, aut aliquando calidus & ſiccus, ſiccus verò nunquam fuit, & iam 40. annum attigerat, agit enim nunc 45. ætate ergo iam inclinata erat, & rubore illo nitido, & candore ſpectabatur, mollitie ſumma carnium, pilo paucis in locis orto; cui tamen nolo fidem præſtemus, indubiam tamen tactui, & colori demus omninò oportet, igitur melancholicus natura ſua eſſe non poteſt; quod oſtendit etiam morbus, ſub quo humiditas ſemper omnẽ aliam vim ſuperauit, morbo rationẽ corporis ſequẽte gonorrhea primum minimè acri, & ſine ſenſu tumore molli ſine dolore penem totum eiuam obeunte, vlceris eius humidiſſimi occaſione, deinde rubore oculorũ craſſiſſimo ſine dolore, tumoribus mollibus ſine dolore, ſine colore vllo, exanthematibus in facie ſine vlcere, quæ ab humiditate incredibili inaudito quodammodo euenere, nam gallicus vlcera quidem ſine dolore poteſt habere, at oculorum inflammationes ſine eo eſſe, hoc inauditum, & inuſitatum eſt & quod Galenus fortè non concederet, plenus oculus ſanguine fuit, & viſionẽ amiſerat, ſine dolore tamen. Ergo ſanguis humidiſſimus erat, quẽ molles tumores oculum vtrumque occludentes etiam ſequebantur. Exanthemata rubra latiſſima erant ſine vlcere, ergo ſine calore ex humore leni ſanguinis humidioris recre-

C mento facta, vt molles quoq; illi tumores. Sed quomodo melãcholicus ex pituitoſo morbo eſt factus. Frigus cordi metum afferre ſolet, vt calor audaciam, ex metu verò homines melancholici fiunt, poſtea id facile fuit abundante pituita, craſſiorique facta, & ſpatio etiam ſiccata, cum & propter prauitatem in ſanguinem non mutaretur, & propter moram a calore colliquante primum, deinde etiam exſiccante craſſiores eius partes in ſiccum, & frigidum humorem verteretur, & tandem cum expurgationem ſanguinis hæc impediret, tum verò ſanguine ipſo abundante, & impuro facto ob dictam cauſam, & ob vitiatam concoctionem fecis plurimum nacto. Sãguinea etenim corpora inclinante ætate, niſi expurgationibus vtantur melancholico ſucco abundant, ait Hipp. lib. 1. Epidem. 3. prob. 70. & lib. 6.

D ſect. 6. quod Galenus declarat.

Prędterea diuturnitas morborum ſemper humores ad melancholicum, & craſſum perducit, vbi videmus etiã, quodnam genus melancholicum hoc ſit, nam potuerit ab hypochondrijs ordiri ab initio pituita, ob diminutam coctionem in hypochondrijs abundante, tamen nũc toto corpore conſiſtere neceſſe eſt morbo vniuerſum venarum genus occupante, præterea exuſtam melancholiam eſſe non poſſe, faciunt multa, quæ cuique ſunt obuia; nam illa inſaniam efficit, nõ ſtultitiam, ſeu fatuitatem, & furorem edit tertium non metum. Febrem ſecum habet, vt ſummi medici exiſtimãt, quamuis Galenus libro de locis affectis ſine febre eſſe proponat etiam mania hoc ipſo a phrenitide illam diſiungẽdo. Caloris ab ortu nullum eſt indicium, imò contraria

E apertiſſima omnia ſupra poſita, nulla febris ardens, quæ potuerit exurere, nulla cauſa externa vehementior. At mœrores? hi non habent exurendi vim, ſed exſiccandi, & prius ephemeram febrem excitaſſent, ac crebro, quã exuſſiſſent, febrem tamen iam quatuor annis, non obſeruarunt Medici, tantum abhinc quadriennium quibuſdam diebus quotidie frigore leni corripiebatur, deinde leni ẽt calore, quæ in gallicos vapores a pituita in iecore gallicam vim continente attolli ſunt iudicati, aliquibus ẽt in deſtillationẽ latentem eam febriculã referentibus, quæ tñ non erat cõtinuata, nec tanta, q̃ poſſet exurere, quin potius pituitæ diſſoluẽdæ eſſet vtiliſſima. At ab vſu guaiaci exuſtio potuit proficiſci ab abſtinẽtia ſub eius potionib. ſeruata, ſcilicet verò id veriſimile eſt,

præcipuè iis Medicis, qui quotidie guaiaci decoctum exhibentes experiuntur vel in calidiſſimis, & ſicciſſimis corporibus, non dicam natura, ſed morbo effectis (nam multum refert) nihil incommodi afferre, cũ caliditas eius temperata ſit, expurgando etiam aliquos homines apertè frigidiores reddiderit, at terrea quadã naturæ eſt præditum, quid tum? Sentimus ipſum incidere, videmus ipſum oleoſum, quare illa exigua terreſtris vis, vt in abſinthio erit aperiendis viſceribus, & confirmãdis commodiſſima, aquæ commixtum dilutum fit & humore eo omnis terræ vis maior mitigatur, vt in hordeo, cum ſorbitio ptiſanæ fit, nedum in eo, in quo alia ſunt eam terream vim frangentia, in eo cuius decocti tantum aqua accipitur, quæ per decoctionem cum terra, non ſolet facilè commiſceri, quin facta decoctione abijciatur, cum hæc elixatio ſit. Datum fuit temperato modo, vt in ſingulari eius libras 10. libræ aquæ darentur, & ſudores, qui copioſi facilè elicerẽtur, nulla citati ſunt moleſtia, quamuis nõ defuerint, qui ſitis excitatum dixerint, & falsò. At ſumpſit 90. diebus, Vtinã continuatis illis accepiſſet, nam ſanus nũc degeret. Sed illis interceſſit ſpatium ferè trium menſium, duabus n. purgationibus id accepit, ſed quot ſunt qui quinquies accepere calidis corporibus præditi? qui quota tandem ſumptione curati ſunt? ſingulis verò ſumptionibus nũquam minus quam 40. aut 50. dies tribuerint? Ita voluntas ea eſt, qua argumẽto ducto neſcio vnde aſſerit guaiacum corpori huic caliditatem, & exuſtionem attuliſſe. Nam quæ ratio fuit, vt id tam certò aſſerere auderetur? fortè ſumendo eo male habebat, fortè ſiti vexabatur, qui ſemper facie, coloreque pulcherrimo ſub eis potionibus eſſet, qui nunquam ſitiret, vix ter in menſa, & parum potaret, etiam cum largiſſimè potare, cogeretur ſuaſu medici magnam vtilitatem potionis proponẽtis, nunquam potionis cupiditate adductus, cum ſiti penitus careret. Poſt potionum ſpatia ambulatione aliquãdo vſus quæ duobus miliaribus itineris conficerentur, ſub maximis etiam Iunij, & Iulij, & Auguſti, æſtibus nunquam ſitiebat, quod non ex pituita eſſe poterat, cũ purgationem vix perfeciſſet, cum abſtinẽtia vſus eſſet, & temperatoria etiam vteretur. Calorem, quem nos ingentem vix ferebamus, ipſe non ſentiebat, & ambulationem etiam facillimè conficiebat, vt nos eum conſequi nequiremus; nunquam in manibus calor, nũquam in vrinis color plenior eſſet, & primæ notæ incidendi in **D** morbum cum mollibus tumoribus in fronte, & circum oculos fuere, ruboreſque, qui cum eis erant, omnes ſine dolore, ac, ſi quod vlcus vi gallica factum eſt, id ſine dolore, ſine tumore vllo rubenti fuit, quare vi gallici notæ, quæ guaiaci potiones antegreſſa fuerant, naturæ humidioris corporis erant, & morbi, ſic, quæ guaiacum ſequutę ſunt, eandem naturam ſeruatam fuiſſe, neque nimis calfactam, aut exſiccatam oſtenderunt, vt ex ratione principes Medicinæ viri in conſultationem aduocati potiones guaiaci duplicatis viribus præbendas tertio, & quarto præceperint, quod cum factũ non ſit, ſed protinus corpus refrigerantibus continuis toto ſpatio triũ annorum tractatum fuerit, quomodo aut calefactũ corpus poſtea guaiaco ſit, aut ſi fuiſſet antea iam non eſſet refrigeratum? Cauſa ergo quæ fuit tanta, vt exuſtio illa **E** fieret? quæ ſolet ardentes febres ſolummodo conſequi, vt melancholiam illam pariat quæ exuſta eſt. Fieri vero etiam non potuiſſe eſt manifeſtum, nam aut ex bile, aut ex ſanguine, aut ſanguinis fece exuſtio ea facienda eſſet, ex bile non, quoniam nullum bilis indicium habemus, ex ſanguine verò minus, quoniam ille non niſi ſub febribus ſic corrumpi poteſt, prius verò in bilem ferè ſic immutatur, bilis verò nullo indicio exiſtente, minus aũt febre id iudicium eſſe nõ põt, minus ex fece ſanguinis, quoniam cum nulla ſit exuſtionis cauſa, (quamuis multum eius fecis ſubeſſet,) apparet, cur exuratur, non poſſet autem latere exuſtio, neque cauſa ipſius, cum calor latere non poſſit, minus verò vis exuſtæ melancholiæ incendio factæ.

A Hic enim exuſtionem, & melancholiam exuſtam accipimus propriè, non communiter, quo communi vocabulo etiam ille, qui inclinante ætate, caluis vi per ſqualorem deficiente in humore biliuſo fit, melancholicus ſuccus vocatur, & propriè exuſtus non eſt, ſed paulatim calore deficiente factus, quamuis ex bile, & ſicca euadat, quæ tamen ipſa quoque potius refrigerato iecore ob ætatem, & reſiccato exiſtit. Quæramus iam, ſi vlla nota ſit caliditatis, aut incendij in iecore, in quo humoris fieri ſolet; aut in venis illis.

Vbi obſeruarem primum, quod in corpore viuente, cui quatuor humores ſunt neceſſarij ſemper omnium humorum notæ in ſuis recrementis apparere debent, alioquin vitam, aut ſanitatem non retineret. Quare dominatus alicuius humoris ex ſuperantia ſit iudican**B**dus, deinde, quod notæ non ſolum numero, ſed continuitate, ſed exceſſu vehementiæ ſuot examinandæ. Poſtea, quod cum multa effecta per accidẽs contrarias ſequantur cauſas, vt ſciamus dignoſcere, quæ per ſe, quæve per accidens ſint, ad numerum, ad conſtantiam, & inconſtantiam, ad diuturnitatem eſt reſpiciendũ, quibus obſeruatis, cum numerus, cum perpetuitas cum vis, cum conſenſio ſumma, & conſtantia eorum effectuũ ſit, quæ frigus præſeferunt, inconſtantia verò, exiguitas, & paucitas, raritaſque eorum ſit, quæ calorem indicent, omnino dicam, non ſolum caliditatis humoris defectum adeſſe, frigidumque ſuperare, ſed præterea poſſe ex accidenti calidos hoſce raros, ac breues, debiles, & inconſtantes effectus cauſam frigidam habere.

Nam friget ferè totis diebus, vt ſub æſtu Iulij men**C**ſis, vel aquam tepidam manibus attingens illam nimis frigidam queratur, nunquam ſitit, albo colore eſt, pulſu raro, & exiguo, vrinis albis ſemper, & craſſiuſculis, niſi poſterioribus his diebus, quibus ſunt in coloratiores, & & tenuiores mutatæ. Excrementa alui lentorem ſemper multum, & quandoque tantum crudi humoris cõtinent, vt mirum videatur in vllo corpore id fieri poſſe; quod ſemper cernitur, præcipuè tamen, antequam balneis Patauinis vſus eſſet, ore ſemper tanta pituitæ copia lenta, & liquida, quanta ex decem vel frigidiſſimis capitibus, & humidis deſcendere vix poſſet, tumores molles iam annum & frontem ſæpè, & tota crura ſemper occupabant, omninò albi, & ſine vllo dolore, quo etiam tempore aluus fluida, & cita erat, ſemper certè mollis. Somni longi ſemper totis noctibus eum habentes, & ſæpè continui, aliquando arctè occupantes, ſine inſomnijs, qui ſæpè etiam interdiu eum capiant, & quãdoque etiam in menſa, vel, dum edendo incumbit, ſenſuum internorum torpor ingens fatuitas maxima quæ *μώρωσις* dicitur, ſeu ſtoliditas, ſeu ſtultitia, nullus furor, memoria (præcipuè cum peius habet) nulla, vt vel edendo, quid agat, obliuiſcatur, ſæpè panem, & cibum modo potionis ore apprehendit, ſæpè poculum modo cibi mandere vult, neque mætitiæ illa vulgaris pituitæ nota deeſt, ſententiæ firmitas, & obfirmatio etiam obſtinatiſſima, ita nulla, quamuis vtique ſemper habeat famulos inſolenter eum increpantes, & digitis vellicantes, pellenteſque ne cœnando dormiat, vlceribus etiam irritatis vix dolore erubeſcit, nunquam in quemquam agitur, ſemper mœret, & ſilet, cum loque**E**batur voce flexa, & ſermone querulo vtebatur cum lachrymis, ac, ſi per contentionem familiarium in iram excandeſceret, illa non furoris erat, ſed ex metu, & in lachrymas ſemper deſinebat, metu continuo opprimẽte, quamuis ille ex ratione expectati ſymptomatis naſceretur, ſi quando, quod bis aut ter in anno eſt notatum, pugno petijt famulum, id ob metum, ne ignem infligeret, euenit, & ſubito a lachrymis exceptum.

Si excitari viſus eſt intemperatius, id a pauore euenit ſymptomatis aliqua nota præcepta, cum aut brachium, aut mentum ſibi contrahi ſentiret. Quæ omnes notæ, & cum iis aliæ innumerabiles non ſolum frigus, ſed humiditatem quoque multam ſignificant.

At

At verò calidæ non debent in viuo homine deeſſe, neque eſt mirum, ſi aliquando copia ingens phlegmatis ſuffuſa eſt ruffu quadam colore exiguam quantulæcunque bilis partem ſequente, color enim, nõ corpus ibi cernitur, quare uix quidquam corporis poteſt multum coloris afferre, & hoc temperato corpori eſt conſentaneũ, imo etiã frigidiori. Aiunt aliquando nigram æruginoſamque bilem cum morſu ani demiſiſſe, hoc tam rarũ eſt, vt nunquam longiſſimè temporis ſpatio potuerim obſeruare, credam tamen affirmanti Medico, & ſi ſententiam ex hoc maximè tueri ſuam contendat, & quod cupit, facilè eum credere ſit veriſimile, præterea vrina nunc demum eſt ſubflaua, demum arenulas ſecum effert, ipſe quoque interdum ſolebat calidus manè à ſomno ſentiri, quãdoque etiam, etſi rariſſimè rubore facies ei ſuffunditur, qui, vt ſubitò accedit, ſubitò etiam remittitur, & albam factam relinquit. Hæc, vt rara ſunt, vt inconſtantia, vt pauca, vt exigua, quamuis naturæ viuẽtis corporis, vt dixi, ſunt neceſſaria, tamen ad frigus ex accidenti poſſunt ſequi, quoniam calor ille poſt continuum totius diei, & multæ etiam noctis frigus exiſtit. Cur autem viuo homine ad frigus calor non ſequatur natura vim demum ſuam renitendo in frigus aperiente fumis retentis incaleſcentibus neceſſario exteriora iãdem petentibus? præcipuè verò à ſomno, ſub quo calor ſe ſe collegerit, quo demum poſſit effundi. Concluſus verò inualuerit, & fumis, concluſione calefactis, dum in viſceribus collecti obſiderentur, ad exteriora vna cum eo calore erũpentibus vi calidorum ſic nacta, vt in ſumma corporis ſemper feratur.

Itaque & interdiu, quamquàm admodum raro, ſubitò rubore ſuffunditur, quod alias metu ſymptomatis eueniſſe vidi, cum ſenſibus plus valeret, nunc etiam ſine ea cauſa, quod tamen rariſſimè, ac vel ſemel, aut bis totus duobus menſibus eſt obſeruatum. Vbi materia craſſior eſt, ibi ſeipſa occludit, & æſtum acquirit, quamuis non ſemper æſtum cum corde communicet, vnde febrem efficere neceſſe ſit, quandoque tamen crediderim febriiſſe, ac tunc ſomnolentior, quamuis calidior ſentiebatur, quod fuit, poſtquam multis diebus frigidus fuiſſet, quod verò ad vrinam pertinet, & id quod de alui excretione nobis non eſt obſeruatum, ex ijs detentionis humorum cauſis poteſt euenire. Vrinæ nunc præcipuè arenas efferunt, quoniam excretrix facultas omnis corporis imbecillior facta eſt, vt neque deſcendat aluus, niſi clyſtere vtatur, quæ antea ſpontè multoties in die deijceret, quare craſſa excrementa ſubſiſtentia vi expultrice torpida quemadmodum in ſenibus etiam ſalſa fiunt, & terrena non tam ob calorem, quam ob moram, propterea arenoſa fiunt.

At ſubflauus color? Dico vrinam neceſſario ſubflauam nunc eſſe, quæ quatuor annis ſub eodem morbo vix ruffa fuit, quoniam per aluum nihil bilis deſcendit, & nos videmus feces albas præter conſuetudinem hominis, quæ etiam niſi eſſent à colore mellis roſacei, & olei, & ſæpè infectę, melius albæ iudicarentur. In vrinam itaque bilis omnis fuit, cuius rei, quæ cauſa ſit exiſtimarem, quod debili admodum dorſo laboret, dũ ſedet continuè, eadem enim infirmitate ipſi dorſi muſculi affecti ſunt, qua ceteri, quibus iam vix ſuſtineri poteſt. Sedendo ergo ij defatigantur, & ſic renes afficiunt eo calore, qui ad laborem conſequi conſueuit, & præterea, quoniã ob infirmitatem nocte tota in dorſum decumbit, quod ſi in latus iaceat id admotis aliquibus fulcimentis dorſo facit, & ſic illud nihilominus incaleſcit. Præterea iam vrina poteſt vim aquarum balneorum Patauinorum referre, quæ & exſiccant, & omnino calefaciunt, ac præcipuè Renes, maximè in corporibus, quæ expurgari ab illis omnino non poſſunt, vt hoc fuit, quod alio remedio fortè indigebat ad gallitum magis idoneo. At aquis tẽperatioribus vſi ſumus, tamen à tẽperato per calorem recedunt, quæ, ſi eduxiſſent morbi cauſam, profectò refrigeraſſent, at illa relicta vel exiguo calore, & ſiccitate ſua renibus inſita arenularum cauſam afferre potuerunt, quæ nunquam ante illius aquæ vſum viſæ ſunt

A Oedematoſos illos molles tumores poſt eas aquas amplius non videmus, & imminutam pituitæ alui copiam, & inde iudicium operis earum ſupradicti confirmatur. Somnos etiam continuos, vel noctu, vel die non cernimus, vnde ſolebat quotidie poſt cibum mane, & veſperi ſomno ſubito opprimi, quod minus iam euenire certum eſt, quare omninò aliquam partem exſiccarunt. At de ruboris illa ſuffuſione proprio iudicio dixerim, eum a ſpiritu ſanguineo effici, nam color ille pulcherrimus eſt, fieri verò cum natura in capite periculum ſentit, ferè enim caput mirabilibus modis afficitur, neque hoc eſt à ratione alienum, quoniam iam annũ, & duos menſes cum ſymptoma immineret, eo rubore ſuffundebatur, quamuis à ſymptomate incredibilis pituitæ copia

B delaberetur nõ ſolum vno die, ſed totis quatuor ſequentibus.

Dicebat Medicus eum ruborem ſummum cuiuſdã iecoris flammæ denotare, qui in caput aſcenderet, & pituitam liquaret, quæ ſymptomate finito deſcenderet. Bonè uir in capite viuentis hominis, neque ita tuoc, vt hodie, fatuo, ac ſtupente concreſcere pituita poſſe putabas? natura demiſſura pituitæ illam copiam pendere eius excitata concurrebat, confluebat totis viribus, & ſpiritu. Sed iam frigidæ notæ tuendæ ſunt, alioquin oppugnarentur, quæ, vt perpetuæ, vt plurimę, ut magnę, vt inter ſe conſentientes, & conſtantes ſuam per ſe ſequi cauſam, & illam ſuperiorem omnibus iudicandæ ſunt. Nam frigus totius corporis eſſe ex accidenti, & fumum calidum pungentem ſequi dicunt. Quod tunc

C neque diuturnum eſſet, neque verè frigus ſed rigore quodam membra moueret, & pungendo potius, quam refrigerando afficeret, vt in ephemeris fit quibuſdam, & tertianis,

Sed etiam calore illo ſuo proprio acri exciperetur, neque poſſet ſine effluuio acri diſſolui, quamuis ſine putredine eſſet, vt de ephemera ob bilioſos vapores detentos Galenus loquitur, quamuis acrimonia illa non multa ſit, copioſa tamen eſt effluxio. Sed aiunt, eſto ſubſit pituita, tamen illa ſuo frigore poteſt, & neceſſario debet calorem nimium ſequi. Nam acrior calor, & præter naturam factus conſumitur, quamuis ergo qualitate valentior, copia tamen infirmior fit, & ita coctionem non perficit, & loco ſanguinis crudum humorem, qui eſt pituita, parit. Breui ego ſummam cæcitatẽ, & hominem

D initiorũ naturæ ignarũ non poſſem docere, nam principia niſi à ſenſu quis accipiat, niſi quis ſpontè aſſentiatur demonſtrari ratione nõ poſſunt. Nunquam calor cum uita eo ardoris deuenerit, vt ob ipſum ardorem imbecillis, tam fiat in viuo animante, quod crudum humorem generet, & pituitoſum, minus verò in hoc corpore hoc fieri potuit. Nam in hecticis hoc non videmus, in quibus maximè actis, & conſumptione ſui humidi exiguus eſt factus, nil aliud enim eſt calor naturalis, niſi tẽperamentum ſolidorum, aut humorum, aut ſpirituum, non poteſt verò conſumi à ſe, niſi humido conſumpto, quo vno exſiccato conſumi calor dicitur. In hecticis proprìè hoc fieri neceſſe eſt, in quibus tamen tanta pituitæ copia, quanta in hoc corpore nunquam videre licuit. Cur verò Galenus dicat, quod febres vtiles ſunt

E conuulſionibus à pituita, & melancholia factis diſſoluendis, ſi acutudo caloris humorem ſuum conſumens, tam imbecillum ipſum facit, vt pituitam potius gignat? longas febres, & quartanas proponit ipſe hoc facere calore quidem concoquendo, rigore verò diſcutiendo 5. Aphor. Acrior ne forte calor in hoc eſt corpore, quam in febre ſit? corpus notas nullas habet per ſe effectas à calore, da mihi, quæ per ſe à calore efficiãtur, poſtea dele has frigoris, & fac id ſequi per accidens. Si iecur ad tantum ardoris deueniſſet, vt caloris humore conſumpto, & ſua temperie ignea facta, & deinde imbecilla non poſſet concoquere, & iam annum, & dimidium ſic fuiſſet, poſſetne cor ab eo affectum non eſſe, & integrum ſeruari, quin vna ſqualidum, & igneum effectum fuiſſet?

fuiſſet? quis hoc credat, qui initia naturæ calleat? Hecticus ergo eſſet, & maraſmo laboraret. At quomodo nutritum corpus interea vidiſſes, quomodo nunc etiam mediocribus carnibus, melleque? quomodo ipſe pulſum mollem haberet, & tam rarum? quomodo ventriculus non fuit notis caloris iecoris affectus, vt vna etiam cum pituita bilis noxam non ſenſiſſet? quæ ſiti, quæ amarore, quæ vomitu detecta eſſet vomitu ſemper pituitoſo plus, quam viuo homini licet ſemper, cum accidit, obſeruato. Si tantus calor non fuit, imbecillem coctionem efficere minus potuit; adeo vt pituitam ederet. Nam Galenus in his, qui acrem calorem habent, & præter naturam ab ipſo, & aſcititium vocatum, vult craſſa cibaria facilius concoqui, tenuia verò in bilem, & fumum verti. Ecce quomodo bilis imbecillo etiam calore fit, imbecillo verò, quoniam minus temperato, ecce quomodo tantum abeſt, vt pituitam generet, quod illam facilius, quam temperatus calor poteſt concoquere, iſte adibit ad ſqualorem maiorem, quam in febribus, quibus iuuantur conuulſi, adibit ad hecticum ſtatum, tamen generationem pituitæ non conficiet, nam acrior calor potius putredinem, potius colliquationem acutiſſimum malum in principe viſcere efficiat, potius anuſtichioſim, quæ omnia in excrementis apertiſſima ſui indicia proferunt, & vitam breui conſumunt. Sed animaduerte, ais, quod tanta copia glutinoſi humoris, qui ex hoc corpore exit, eſt mucor ipſorum inteſtinorum, Optimè eſt. Sed cur in alijs mucor non eſt tantus? quando vnquam tu audiſti mucorem inteſtinorum iam craſſum eſſe, vt picem quandam albam imitetur. Ergo abundat nimium iam mucor, & craſſioris generis eſt, quid eſt verò ipſe, niſi crudus humor ipſis inteſtinis tuendis à natura tributus? Abũdat ergo cruditas; ergo pituita abundat. At mucor non abſtergitur, niſi ab acrioribus, ir verò vel butyro, & ſæpè iniectis cum melle roſaceo incredibili copia exijt, ſed qui vomitur albus liquidus, & nitidus? Age verò nos pace tua cogimur concludere notas has per ſeipſas ad ſuas cauſas ſequi, quæ frigidæ neceſſario ſunt, & humorem melancholicum hic non eſſe exuſtum, ſed diuturnitate morbi effectum, & animi etiam perturbationibus quæ frigus poſſunt tantum genuiſſe, vt timor, mœror, & animi angor ob morbi eam turpitudinem, & nominis detrimentum, quæ eo magis valentes fuere, quo ſemper nouæ illi fuere, neque à tempore illud ſolitum auxilium acceperunt, vt molleſcerẽt, tamen, dum identidem renouatæ ſunt, nouitas earum fuit ſeruata.

Sæpè enim reualiturum ipſum, & euaſurum proximè aſſerendo ipſum in ſpe confirmabant, quandoque, imò ſæpè conualuiſſe iurabant, ipſe verò cum iam animum collegiſſet, tunc ſubito aliquo mali caſu tanquam nouo arreptus, repentè percellebatur, & incredibili dolore nouo cruciabatur, quæ ratio ſemper ſeruata, nunquam animum componere permiſit, & illum nouis ſemper, renouatiſque doloribus perpetuo anxium fecit. Melãcholicus is humor, ſi exuſtus fuiſſet, nõ potuiſſet latere, quin maligniſſimas res attuliſſet, neque vitam ei huc vſque permiſiſſet, ſi, quæ de eo ab Hippocrate, & Galeno dicũtur, obſeruauimus, ſi infra deijciatur, quid affert? quæ vlcera tranſiens generat, & in inteſtinis, & in cute, & in ore per quod etiam profitebatur eiectum hunc humorem fuiſſe, quamuis neque acidus, neque acris eſſet, neque in ore vlcera, niſi albiſſima in lingua eſſent, & aquæ plenæ puſtulæ.

Mœrorem verò, vel metum non facit, memoriã non adimit, obſtinationem, quæ ſunt frigoris, non inducit, ſed audaciam, & temeritatem, inconſtantiam, & furorem, qui non eſt leuis excandeſcentia cordi calidiori familiaris, in quam homo incidere cernitur, vel maximè prouocatus, ſed eſt dura, & vehemens rabies, audaciſſima in quoſque ruens, quare metus, mœror, & lachrymę cum eo eſſe nullo modo potuiſſent, quod ſi aliquando, tamen valdè raro, nam non eſt neceſſarium ſimplicem ſpeciem illam ſemper ſubeſſe, vt neque mirum eſſet, ſi A aliquando in furorem actus fuiſſet, quia non eſt, vt fieri non poſſit, aliquam partem humoris eius frigidioris exuri, cum in locis calidis diu continetur, & obſeſſus calorem acriorem concipit.

Hunc quoque frigidum humorem melancholicum non tantum eſſe, vt poſſit pituitam ſuperare, conſtat ex ſomno longo, & ſine inſomnijs, aut eorum memoria non ſeruanda, quæ neceſſario ſecum haberet, ſi multus ipſe eſſet. Superior ergo eſt pituita, at ille humor melancholicus vapores ſuam vim redolentes in caput ſubmittit, illi ſuo frigore, & ſqualore (non dixerim nigredine, quæ in loco opaco, in quem neque lumen, neque oculi illius acies pertinet, cognoſci non poteſt) lædunt, frigore quidem memoriam tollunt, fatuitatem inferunt, imaginibus omnibus auerſandam ſpeciem frigore eo vitæ B inimico inducunt, & etiam ſiccitate, quæ potius ab anima, & vita tactui penitus, coniunctæ, quam nigredo ſentiuntur, ſiccitate verò, niſi eſſet pituita illis copia ſuperior, vigilias afferrent, ſaltem, ſi pari copia cum illis ea eſſet ipſi propendere eum in ſomnum fruſtra efficerent; ac, quoniam melancholicus humor exigua copia eſt, et pituitam habet ſuperiorem, propterea ſomno hominem non poteſt ſiccitate prohibere, ad fatuitatem, obſtinationem, obliuionem, & cætera dicta progeneranda à pituitæ frigiditate adiutus, qui verò ſiue ſolus, ſiue ſic pituita coniunctus, tamẽ calidioribus egere medicamentis conſtat ex his rationibus, quas initio commemorabamus. Reſtat dicendum de conuulſionis hac ſpecie, qua affligitur, num in ſupradicta præcepta curandi referri oporteat; Dici hanc quoque eſſe naturalem. Cum ta-C men varietate ſua non ſolum oſtendat ſe naturalem nõ eſſe, ſed neque etiam eſſe purum comitialem morbum ſeipſo conſtantem, quo, qui laborant, ferè ſpatijs quibuſdam capiuntur, & eadem ſpecie etiam, à quo reſurgunt integri, & ambulant, & munera ſua poſſunt obire, hic mille modis afficitur, & breuiſſimis modo ſpatijs, modo longiſſimis, nunquam integer relinquitur. Conuulſa membra relinquuntur, & continuis aliquando motionibus conuulſiuis agitatus eſt toto menſe, vt brachij ſiniſtri, vt muſculorum oſſis *hyoidis*, vt labiorum multo tempore ſingulo mane ſiniſtra parte diſtendebatur, ſæpè oculorum & faciei muſculis.

Impedita ſæpè lingua eſt, ſæpè deuorandi munus retardatum, colli muſculi vtrinque ſæpè craſſi viſuntur, & tenſi ſæpè, & præcipuè his diebus dum ambulare cõtenD dit conuulſione crurum, & dorſi capitur. Quæ omnia à materia craſſa facta cum epileptico malo conuenire iudicanda ſunt.

Nam ſi, vt dicit Doctor, à fumis recentibus nerui exſiccati per inanitionem contraherentur, hi non poſſent amplius remitti, non poſſent amplius relaxari, remittuntur verò, & inter motiones ipſas interuallis multis identidem, & præteritis, finitiſque motionibus in longitudinem naturalem redeunt præcipuè verò brachium ſiniſtrum cum manu, quæ multo tempore contracta fuerunt, & diſtendi per duos, aut tres menſes non potuerũt nunc remiſſis neruis extẽdi, & explicari facile videmus, quamuis motionibus contrahẽtibus crebrò identidem capiatur. Potius ergo fiat oportet, aut per irritationem ab acribus fumis modo ſingultus natura neruorum per E contractionem eos expellere nitẽte, aut per repletionem ab halitu neruos replente, qui vna cum ſpiritu in eos incurrit, aut ijs commixtis; Ab acribus fumis ſi fieret, teſte Galeno 3. de locis affectis non ſolum ventriculi bilem continentis cauſa fierent, quam in ventriculo nullam eſſe videmus, ſed breues motiones longis interuallis diſſitæ eſſent, vt Galenus teſtatur & ratio dictat, & ſingultus exemplum probat. Si dixeris poſſunt ab alia parte quam à ventriculo aſcendere ij acres fumi, tunc non aſſentiar conuulſionem eos efficere poſſe, nam quamuis iecur afficiat cerebrum ſub febribus per venarum vias, & vterus ſimiliter, ac per febris effluuiũ etiam multa ſymptomata cerebro generentur membranis eius ſuis venis effluuium recipientibus, & cum cerebro com-

Digitized by Google

communicantibus, tamen ſine febre id non fiat, cum cordi prius calida effluuia, quam cerebro tradantur ob venarum maiorē commeatum,& cordis dilatationem, Vbi ergo capiti prius,quam cordi quidquam tribuendū eſt à partibus inferioribus, neceſſario communicatio per neruos tantum fiet. Vnde cum iecur eos inſignes non habeat,ſolis neruis nō poteſt caput afficere, venas verò afficiendo prius cor aliquomodo affici eſſet neceſſe,ſimiliter de ſplene, & partibus omnibus alijs dicendum.

Quare Galenus ab ore ventriculi ob neruorum multam copiam cerebrum effici præcipuè voluit, vterum autem ſine febre cerebrum non poſſe afficere niſi ore ventriculi interueniente, ita lien,ita & iecur. Atque cū epilepſiæ ortus varios declarat, eos ſimiliter ac melācholiæ narrat,vel ab ore ventriculi per neruos humoris vim communicante, vel à parte aliqua venis magnis prædita,vt cum malignus humor veneno ſimilis in parte aliqua confectus eſt, & in cerebrum ſuos ſibi ſimiles anhelitus efferet. Quapropter pueros illos ſe ſentire aſcendentem rem quampiam dixiſſe narrat, & qui maior eſſet,& poſſet iudicare dixiſſe tanquam frigidam auram, quoniam per neruos ſentientes neceſſario ille aſcenſus eſſet,alioquin cerebrum non potuiſſet affici. Hic ergo neque ab ore ventriculi,& ita neque à viſcere per os ventriculi,neque ab aliqua alia parte fiunt hæ conuulſiones quoniam nullus ſenſus delationis habetur, quocirca reſtat,vt hæ conuulſiones fiant, aut à pituita cerebri ventriculos opplente,aut ab ea halituoſa neruos impetente, quę interdum refrigerata prius,quam diſcuſſa etiā concreſcant in neruis.

Nam ſæpè contractiones longę fuere totum corpus diſtortum diu ſeruantes, aliquando per menſes contractæ partes manſere,quod non potuit eſſe,niſi materia in neruis manente. Ingredi autem,tum materiam halituoſam, tum maximè ſpiritum etiam craſſum per eandem viam,per quam ipſis neruis alimentum, & bonus ſpiritus venit,veriſimile eſt, & diſtentiones illas breuiſſimas identidem repetentes efficere, vt identidem diſcutitur halitus, & diſcuſſo nouus ſuccedit, At materia ex hoc concreta,quo modo non potuit reſolutionem, quam diſtentionem efficere? Num quoniā tunicas potius neruorum à meningibus deductas occupat,quam mediam & veram à cerebro etiam neruorum partem quà vis ſenſus, & motionum defertur,in tunicis namque facilior concretio eſt, Neque verò dubitandum eſt, neruos ita eſſe compoſitos, quàuis enim nerui cum in capillamenta exeunt videantur non poſſe tot partes diſtinctas retinere,vt Galenus ait libro de placit. Hipp.& Platon.tamen ad multam ſui partem ſic diſtinguuntur facilius quidem ſemper per mediam, & veram neruorum partē deſcendit,quà ſpiritus & alimentum à cerebro venit. Rei cuius notas habemus apertiſſimas in hoc corpore, nam quando contentius nititur ambulare, tunc conuulſionibus tentatur.

Primam ambulationem poteſt aliquo modo efficere,at paulò poſt conuulſiones crurum,& dorſi incurrit, quod ſignum eſt cum ſpiritu mouente exiguo, & non ſatis ſuppetente impelli ſpirituum munlem,à quo ea exter conuulſio,vt illi accidit qui oculis imbecillibus lectionē trahere nitēdo in caligationem oculorum incurrit, quæ ab inutili ſpiritu loco alterius ſubeunte,aut cum exiguo bono illo inutili in oculos incitato dum materia illuc ſpiritum mittere conatur. Materia etiam illa ſigna ſunt. Poſt conuulſiones vidimus eius artus delabi tanquam funiculos,ac reſolutos,quod tunc fortè halituoſa materia, quæ totam longitudinem occupans neruos breuiores primum redderet,nunc aliqua ex parte concreta,& in anguſtum locum compulſa neruos non amplius breues,ſed ea parte obſtructos reddat,quę tamen ſpiritu impetente tandem diſſoluatur,huiuſmodi materiam quandoque etiam cum accedit, in neruos pituitam eſſe non negarim, tamen non credā eſſe ita craſſam, vt eſt cum expuitur,aut aluo excernitur. Natura ſiquidem,cū ma-

A teriam motura eſt,illam extenuat,niſi in vaporem, certè in roris formam ſpirtum adijciendo, vnde in exeretionibus,tam ſpiritus cōſumuntur,quibus ſpiritibus poſtea relicta craſſior efficitur,poteſt itaque etiam per mediam neruorum ſedem percurrere,& inde quoque expediri ſpiritu ſic agente,quod ſi ſi diu inculcata incraſſetur,tūc reſolutio fit neruorum illa, quam ex petimur vix curabilem,cum in parte frigida, & denſa humor craſſus concreuerit. Cōuulſiones verò curabiles magis ſunt niſi à ſiccitate fiant, quoniam materia per totos neruos fuſa minus coocreuent, ſed rorida ferè manet, vt materia,qua nerui aluntur ſic ſubinde deportatur,fluxumque habet facilem.

A repletione itaque fit quandoque pituitæ, quandoque etiam ſpiritus craſſioris, vnde non ſemper conuul-

B ſiones permanentes, ſed agitantes motionibus crebnoribus in hoc corpore fuere. Quibus ſi vis acutā aliquam fumi vim adiungere, qua ad exeretionem nerui irritentur vt facias conuulſionem hanc non à morbo tantum, ſed etiam à natura excitarij ego non prohibebo,quoniā lues gallica non poteſt, non malignam qualitatem induxiſſe; quamquam neceſſario ex materia frigida illi maligni fumi erunt. Nam ſi ex calida, cuius nulla nota eſt,illi in caput elati cerebro perturbationes caloris proprias afferrent,vt ſuperius eſt diſputatum, Corpore verò frigidis referto, & capite, & notis omnibus frigiditatem teſtantibus,caloris vim omnem abeſſe declarāt, quare hoc quoque malum calidis eſſe exſtirpandum remedijs apparet. At cui parti remedium attribuendum?

C Iam annum ego viſceribus omne remedium deſtinatam, quoniam quamuis cerebrum affectum cognoſcerem,tamen ita infirmum affectum eius putabam, vt citerioribus viſcerum malis ſublatis crederem nihil eius remanſurum. Verum hodie, cum annus integer acceſſerit ad ſuperius tempus, quo toto anno affectum continenter à vaporibus eſt cerebrū, qui vapores melancholiam referēes, & pituitam illud omninò refrigerarunt; Siccarunt autem non ita propter pituitæ dominatum; propterea & fatuus magis eſt factus,& obliuioſus,atque ita ſtupidus, vt ea toche ſæpè deprehenſus videatur; cerebro non ſolum frigidam,& inutilem materiam iam excipiente, ſed ſi quam etiam vtilem accepit, eam in ſui nutrimentum conuertere nequeunte, quæ tectemen tota relicta ad nerum ideoque defertur varia ſub forma

D extenuata,& iam quotidie,præcipuè ſomno,conuulſiones edit,& cum ambulare conatur. Quare capitis quoque ratio habenda eſt; Sed eſt ne aliquid, quod vlum calidiorum medicamentorum, & valentiorum impediat? Calorem nullum ſubeſſe iam demonſtratum cuique eſſe poteſt, imo tantum frigoris ingeneratum iam, ut omninò calida ſint neceſſaria. At vires ne ferent vim calidorum? Calidi ea natura eſt, vt agat turius, ſi paulatim,& gradatim adhibeatur, alioqin enim colliquando facit ſubitam commotionem, & tanquam plenitatem, & præterea viribus infeſtum eſt,itaq; pedetentim à leuiori ad grauius remedium accedendum, ita ſi guaiaco vtendum, eo primum per exiguas potiones, deinde per pleniores vtendum; & quantum propter corporis in firmitatem virium auxilij detrahetur, tantumdē ſpa-

E tio vtendi reſtituendum, ac ad menſes duos potiones eius, vel tres etiam protrahendæ maximè cum corpus humidioris generis videamus. Sciamus vera multos eius vſum etiā tota vita admiſiſſe, & inde benè habuiſſe,vt pater ipſius ægroti fecit, qui corpore longe erat nigrior & calidiori,vt frater quoq;, qui ad 20. annos eius vſum produxit, non tamen, vt pater,quotidie,ſed bis in anno 40.diebus ſumebat,quamuis hirſutior, & nigrior, & magis melancholicus eſſet. Etenim, ſi hos tres affectus conferamus, omninò guaiaci ratio omnibus vtilis intelligatur,non ſolum gallico,qui propter latentē ſuam vim,& ſi primus ſit,tamen minus vrgere videtur,ſed commitialibus conuulſionibus, quæ metum ſummum habent,& etiam melancholiæ frigidiori,cui,& ſi ob ſiccitatem inutile videtur,ob abſterſionem tamen,& detra-

ctionem

ctionem materiæ eſt vtile iudicandum,eiuſoleum mixtum in matutinis potionibus dati poterit, vt earum vires augeat,non modò,viribuſque imbecillioribus ægroti conſulatur:quod externis quoque datum neruis iuuandis erit vtile. Propoſuit Doctor ſanguinis miſſionem, tum ex brachio; tum ex vena frontis faciendam. Mihi verò cum planè purgatiuum corpus videatur, nó ſolum vires medicamentorum in imbecillo corpori metuendæ videntur, ſed miſſio etiam ſanguinis, quæ præcipuè uires efflagitat;& imprimis,quoniam ſanguine hic egemus. Minus probantur hirudines ano admouendæ, cum natura eo nihil propendeat.Nam ſic hirudines anguſtiſſimo foraminè ſanguinem tenuē extrahent, quod etiam ſuperius ſæpius obſeruauimus, ſi namque ſectio venæ nulla, tam anguſta eſt, quā foramen hirundinis non maxime excedat,& tamen craſſum humorem, & melancholicum non confidimus per venæ ſectionē facilè extrahi niſi illa lauor fiat ; cur ſperemus per hirudinis foramen natura non impellēte craſſum ſanguinem poſſe exire,cui rei obſeruano (vt dicebam) penitus reſpondet, dicam etiam, quod aqua quoque de villa Lucenſi non videtur ulla ex parte hunc morbum iuuare poſſe.

Aegrediamur ergo,quæ viſceribus,& toti venoſo generi,& neruoſo expurgandis quotidie vtilia eſſe poſſint ſudore,& etiam per interualla per aluum, per ſudorem enim nerui omnes facilius ſe ſe ſuo infarcta expedient, & guaiaci viribus imbibiti ſanabuntur, vt viſcera, & caput facient. Mixta cum illis guaiaci potio ſit,quæ caſui huic apta ſunt,modo ne guaiaci vires frangant.Multi quidem negant mixtionem guaiaco non noxiam eſſe,ſed eorum,quæ valentiora ſunt. Nos verò in curationibus à dubijs rebus abſtinere debemus,vt ab opinionibus ingenioſis, ſed paradoxis. Si icterea conuulſionum metus inſtet,tueamur quantum fieri poteſt ipſum cum puluere aliquo ad id idoneo, in quo & cranei, & tormentillæ viſcique quercini, tum vngulæ aſini, & pæoniæ, ac ſimilium natura tota aduerſantium vis comprehendatur, qualis illa compoſitio eſt, ex ℥.ſ. pulueris infra ſcribendi, & ℥.ſ. cranei olei, ſeu pulueris, & ℈.ſ. cinamomi, & pari modo gingiberis iu ſex partes ſingulis diebus diuidenda pulueris cuius pars capiebatur,ratio eſt. ℞. Margarit.præpar.℥.j.fragmen totum de gemis,corallorum rubeor.an. ℥. i.ſ. pæoniæ, tormentillæ an. ℈.i. Miſce,& f.puluis,cui ego ſempet aliquid Rhabarbari addo,inter viendum verò tertio,aut quarto quoque die pilula vna mixta ex pilulis de agarico Meſue,cocbijs,vel aggregatiuis, & cocbijs, cum ſyrupo de ſtœchade multiplicato pondere, vt opus fuerit cibo veſpertino omnino imminuto, & ſine vino dato. Matutino verò cum aliqua vini parte diluto, cum aqua incocta ſaluia,& cinamomo. Sternutaméta prouocentur ex puluere hellebori nigri, aut etiam albi, & cyclaminis, & amaraci Cucurbitulæ, cum igne aſſigantur ſomno illo excludendo ,& demum vel aqua vitæ incendatur circum caput inſperſa,vel veſicatoria ingerantur vel ferramenta ignita.

At eſſet ne impedimentum aliquod à cacodæmone; quod Doctor ob miras motionum conuellentium mutationes,ob ſermonis hæſitantiam, & obmuteſcendi morem crebro,identidem reuertentem , atque ob corporis nimium pondus, per ſubitos quoſdam tumores ſubeſſe exiſtimauit? Cui,cum idem hos affectus in naturā primum retulerit,non credo etiam cum dicit,nunc contra ſeā cacodæmone factos,neſcio enim vtrum magis, ei credam. Præterea ſcio conuulſionem illam variam, & ſubitam modo antrorſum,modo retrorſum factā à materia in ſpiritum craſſum conuerſa fieri,quæ, quando talis eſt,vt cogitabam modo,ad celeritatem,& vehementiam nullo egebit cacodæmonis auxilio , vt Ariſtoteles ait,cum loquitur de terræ motu, Minus in anguſto neruorum corpore,& duro,quare ſubita etiam rubedo mihi non ſiet mirabilis. Mutationes à cacodæmone, ita ſunt,vt à penitus deprauatis in integras actiones repen-

A te fiant , & modo liberos eos videas,modo penitus oppreſſos.

At hic mutationes à taciturnitate in eam loquendi poteſtatem fiunt,qua vix informare verbum vnum , & alterum poſſit, neque etiam expedite,loquebatur verò nunquam,ut libera lingua,nunquam poſt conuulſiones incedere libere poſſit,quare Cacodæmona ſubeſſe non video magis in ægro quam videam in Medico, nec aliquid aliud impedimentum quin Medicus moderatione aliqua poſſit aduerſus ipſum morbum medicaméta adhibere. Dixi.

De liene affecto.

B CONSVLTATIO XXXX.

Si rectè in memoria habeo, Doctor Excellentiſſime non ſolum magno eſt liene,ſed magno quoque ventre,& tenſo,colore totius corporis pallido , & facie valdè extenuata,vt iecur vna affici neceſſe ſit . Itaque non ſolum lienis , ſed iecoris affectus perno ſcendus eſt , vt , quid ſit agendum ad valetudinem redintegrandam, ap patet. Magnitudo lienis tanta eſt,vt,quāuis durum ipſum non ſentiemus, præter naturæ conſuetudinem ſe haberet eſſet iudicandum, & eam magnitudinem valetudini infeſtam,de qua magnitudine Hippocrates loquebatur,cum magnos lienes dicebat, ea,aut flatu, aut humoribus efficitur, hic,cum duritiem quoque magis, quam tenſionem ſentiamus,non flatum, ſed humorem

C infixum ſubeſſe iudicare cogimur, qui non ſubſiſteret, niſi craſſus,& lentus eſſet,niſi alienus à natura exiſteret alioquin enim,vel in alimentum cederet, vel excuteretur.Craſſus eſt, & ſubinde à natura alienus, quoniam quamuis lien melancholico ſucco nutriatur , eo tamen eget admodum tenui,ita vt iecoris nutrimentum huius compatatione craſſum ſit dicendum quod Galenus 4. de vſu partium exponebat, tenui enim ſicco lien egebat vt raro corpore prædirum ; Vnde ſit etiam quod facile lien tumeat, quoniam facilè euenit, vt melancholicus ſuccus extenuari non poſſit, etſi in hunc vſum natura multas,& amplas arterias ei dederit ſpiritum extenuantem multum ſua frequentia afferentes, purgationem verò craſſi humoris facilem ſua latitudine efficientes,qui-

D bus rebus iecur non indigebat,& ideo nec tot, nec tam ampli generis arterijs fuit donatum. Pulmo, quòd purgatione ea non egebat,anguſtiores nactus eas eſt, quòd verò refrigeratione per multum ſpiritum , crebras illas habere debuit.

Habet quidem lien hunc arteriarum apparatum,qui humorem melancholicum naturam ſuam ſeruantem ſatis extenuare poſſit, at cum ille craſſior ſit,& mixtura pituitæ glutinoſus, tunc lien in ſe eum uertere non poteſt; quare eius tantum parte tenuiori in lienis alimentū conuerſa,craſſior reliqua adhuc efficitur,& actione facultatis coctricis excedens,lentior æque ab ea maiorem nacta,ibi magis infigitur,& nouo humori accedenti vitium auget,& viam impediédo firmitatem,quo humore ibi obſtinato lien refrigeſcit non ſolum natura humoris refrigerante,ſed ſpiritibus impeditis,nè libere có-

E meare poſſint,& viſcus excalfacere, vnde & lieni concoctio vitioſior ſemper fiat,& etiam iecur ſua frigiditate afficiat,quod in coquendo deficiens, & ſibi malum paret, & augeat lieni , ſibi quidem obſtruentem materiam conficiat,vnde nec bilis poſſit expurgari , nec color corporis non luteus fieri , nec bonus ſanguis gigni , & inde venter ab aqua,& flatu nō tumere,quæ quidem mala in hoc Doctore cernimus. Lentoris,& craſſitudinis primorum humorum cauſæ palam nobis factæ ſunt cum expoſuerit nuper vxorem duxiſſe, eoque tempore ei aſſiduè vacaſſe, quo ſtudijs implicitus ſupra omnem conſuetudinem eſſet, interea, quo veneri non deeſſet cibis eiuſmodi vtentem,qui dulcedine, & craſſitie ſua flatus,& lentus humores progenerarent. Quibus ita pro-

poſitis

A poſtis illud reſtat, quod febrē ſubeſſe ex notis proprijs intelligimus, quæ retentum alienum à natura humorem, & alienum calorem concipientem ea obſtructionibus inſequitur. At ad curationem inueniendam, perficiendamque, quæ nam notanda ſunt? Conſtant quidem ea omnia, in quibus quæ remedia oſtendant facilè cernuntur, quæ verò remedia tantarum ſint virium, vt efficiãt opus expetitum, non inueniemus. Nam natura operatrix eſt omninò, lienis verò natura, tam occupata eſt, tã extra ſe deducta, tam viribus ſuis defecta febre, & malis humoribus obruta, vt nullam ſperari ſalutem poſſe iudicem, aliud enim eſt, quod oſtendit quid agendum ſit, aliud quod pollicetur id agi poſſe. Oſtendunt, quid agendum, morbi, eorumque cauſæ, obſtructiones ſcilicet imprimis, quæ expurganda, expediendaque viſcera poſcunt, diſcraſia verò etiam ad moderationem propriam complexarum qualitatum eſſe reducenda viſcera. At num perfici ea poſſint, id ex remediorum, & naturæ opificis viribus eſt accipiendum, & prꝗterea ex modo, quò remedia poſſunt adhiberi.

De modo hic non eſt diffidendum, nam intus ingeſta facile ad lienem poſſunt peruenire, at de viribus eorum, & naturæ quæ eis vſura eſt, ſumma dubitatio eſt, debiliora ſiquidem remedia nihil profectura ſunt, ex illis verò accedendo ad valentiora hæc potius vires naturæ frangent, & diſſoluent, quam morbum diſcutiant. Ne tamen ægrotus ſine auxilijs relinquatur, & longam deſperationem ferre diu cogatur cũ morbo, aliqua præcipi poſſunt, quibus & aliqua ſpe ſuſtentetur, bonoque animo ſit, & valetudo eius cum vita proferatur. Itaque ea præciperem, quę cum eo, quod abſtergere, & expedire viſcera poſſunt, iecori quoque aliquid caloris, & firmamenti adſtrigendo afferrent, vt eſſent genera omniã oximelitis compoſiti ex herbis illis, & radicibus, quę viſceribus idonea dictitantur, ob eam quæ in illis eſt aperiendi, & confirmandi vim, vt radix capparis, vt abſinthium, vt cicoreum, eupatorium præſertim Meſue, & Auicennæ, quæ valentiſſima ſit, vt chamædrys, & ſimilia in quibus ſquillam reponerem ob vehementem eius abſterſionem, & aperiendi vim. Rhabarbarum verò imprimis valentiſſimum iudicarem, & modis omnibus ingererem. Certis verò interuallis & opportunis tempõribus aliquid etiam agarici iniungerem, vt gluten illud exterſum, & ad exitum paratum euocaretur. Quod iudicio aſſiſtentis Medici eſt permittendum. Exterois quoque illitiones ex oleo capparorum, emplaſtro ex ammoniaco aceto liquato, ex folijs capparorũ cum radice coctis, & butyro antiquo permixtis, cum emplaſtro ex radice gentianæ facto, vel eo de artanita cum folijs raphani, & ſimilibus. Viuendi eo modo ſeruato, quo tenues humores gignantur, non tamen victus tenuis eſt adhibendus, cum longinquus morbus ſit futurus, & vires imbecilles ſe ſe oſtendant. Quare acetum datē in cibis, & vinum tenue, atque album, eo verò tempore etiam potius, quo corpus ea purgatius eſſe perceptum fuerit. Habitatio alta, exercitium pro viribus quotidie ante cibum vſque ad primam corporis humiditatem, & reliqua quę nulli Medico ignota eſſe poſſunt.

Ad calculum renum hoc præſcriptum eſt.

℞. Cineres vitis albæ Seminis Hederæ Oſs. meſpilorum Cicadas	ex quibus f. puluis in vino pand.

Linimentum ad hernias hoc quoque datum.

℞. Ol. Iuniperi mitigatum ex adipibus anſeris gallinæ, & anatis ſyluaticæ omnium ℥. 1. thuris ceræ ℥. 2. quod temperamentum vngenti habeat, & externis locis ingeratur. Interea 30. diebus ſpacij ſumat cum cibis puluerem radicis pœoniæ ſin minus Biſtortæ, Tormentillæ, piloſellæ, fœniculæ. Sed adſtringere meatum excipientem ſeminales meatus tamquam certius remedium propoſitum eſt, quod ſit futura facile in longitudinē ad initium eius facta omnibus tunicis apprehenſis.

De dolore ſiniſtri hypochondrij cum inſaniæ quodam principio.

CONSVLTATIO XLI.

QVoniam in puerperijs conſueuit hæc nobilis mulier hoc dolore, & hac inſaniæ ſpecie vexari, atque etiam, quoniam mẽſtruorum aliquid detrimentum nunc eſſe ait, præſertim verò hoc tempore, quo peius habet, illis caruit per duos menſes, nõ poſſum non vtero culpæ partem aliquã huius inſaniæ attribuere, qui non liberum ſanguini craſſo decurſum præſtet, B ex quo factum ſæpè fuit ſub puerperijs, vt hæmorrhoides extiterint, per quas, cum exiguus ſanguis exiret, & fortaſſe tenuior, in ea mala vim maiorem craſſior retentus ſanguis attulerit.

Siquidem eo in omnibus venis abundante lien præcipuè nimium repletur, quem cum ob copiam, tum ob craſſitudinem non poteſt in ſui alimentum conuertere, quod quamuis melancholicum, tamen tenue omninò eſſe oporteat, ita relictus craſſus ille, & multus ſanguis cum ſua eadem craſſitudine ſubſiſtit, & remoratur, neque poteſt non craſſior illa mora euadere locis calidis continenter in ipſum agentibus, ac quod extenuari calore non poteſt, id neceſſario craſſius fit. Quapropter aliquid ibi molitur corporis, quo venæ impediantur, ac diſtorqueantur, vbi noua quotidie materia accedendo C loca diſtendat, præcipuè cum flatum edere cogatur ea ſic detenta, & minimè in alimentum conuerſa, & natura melancholica à calore tractata. Ex quo flatu rugitus in ſiniſtro hypochondrio maximi ſentiuntur, dum ſe ſe mouet ipſa mulier, & dolores ex tenſione dictorum humorum, & corporum excitantur, qui maximi, & lacerãtes percipiuntur circum ipſum ventriculi os, quoniam membranoſum eſt, & neruis crebris refertum. Dolores verò ex tenſione maiores, quam ex aliqua qualitate actiua fieri compertum eſſe cuique poteſt, vt etiam ex eroſione ſubtilitatem cuius rationis, hic non eſt tempus attingendi. Quod verò ex ore ventriculi caput facile afficiatur, ignotum non eſt, quomodo autem id habeat, Galenus rectè docet multis in locis, quod ſcilicet malũ per neruos capiti communicatur, ſiue ſola calida vis, aut D frigida, ſiue humor etiam cum eis in cerebrũ, aut membranas perueniat.

Fit verò, vt cum cerebri corpus calorem ſentit, furorem concipiat, atque mentis vehementiorem agitationem, variam, & inconſtantem. Cum frigus accipit memoriam amittat, & in ſtulticiam labatur, quam μώρωσιν Galenus appellat, quod frigus, ſi cum humore iungatur, ſomnum maximum affert, & morboſum. Hic animaduertimus leuem inſaniam, quæ ſolum mortem in vicino eſſe metuat, multum verò ſenſum commotionis in capite, vt extendi, vt ſublime ferri, & circumuolui ſibi caput videatur, quod non tam calori eſt tribuendum, quam ſpiritui flatuoſo capiti illato, ac, cum caput doleat, ad membranas quoque illum pertinere tenendum eſt, quare per neruos nõ ſolum humoris qualitas, ſed humorem E quoque in caput inferri credendum. Qualitatem verò non admodum calidam eſſe, quoniam inſania furorem præ ſe ferret, neque frigus, at vim quandam animo inimicam, qualem ſolet humor melancholicus habere, vt eius moleſtiam æger explicare neſciat, quamquàm admodum laboret, quæ maximè per neruos ſolent cõmunicari, quæ propterea neque ſitim affert, neque cibi cupiditatem augeat. Hæc itaque eſt morbi, & cauſarum illius natura emouenda, diſcutiendaque. Humor melancholicus detrahendus, viæ, & meatus omninò impedimento expediendi, firmitatis, concretiſque corporibus, & humoribus incidendis, & abſtergendis, extrudendiſque ore ventriculi firmando, & viſceribus in meliorem & naturalem qualitatum complexionem reuocandis,

ne am-

neamplius tantum melancholici ſucci generent; quæ, A vt certis, imò ex morbi partibus agenda oſtenduntur, atque à natura corporis moderantur, ita ex illis virum agi poſſint non declarantur, quemadmodum ſi cætera inſpectentur, quod Galeni verbis dicam. ἡ γὰρ τοῦ νοσήματος ἰδέα τὸν τρόπον ἐνδείκνυται μόνον τῆς ἐπανορθώσεως εἰ δὲ ἀδύνατόν ἐστιν, ἢ δυνατὸν οὐκ ἔτι συνενδείκνυται, λαμβάνεται γὰρ ἐν ἁπάσαις ταῖς ποιητικαῖς τέχναις τὸ τοιοῦτον οὐκ ἐκ τῆς ἐννοίας τῶν γενησομένων πραγμάτων ἀλλ' ἐκ τῆς δυνάμεώς τε, καὶ ἀδυναμίας τοῦ δημιουργοῦντος αἰτίου, καὶ προσέτι τῆς κατὰ τὴν ὕλην εὐπορίας τε καὶ ἀπορίας, τὰ γοῦν αὐτὰ πράγματα τοῖς μὲν ἀδύνατα, τοῖς δὲ δυνατὰ καθίσταται, καὶ καθ' ἕτερον μὲν καιρὸν ἀδύνατα, καθ' ἕτερον δὲ δυνατὰ αἴτιον γοῦν ἐστι τῶν περὶ τὸ σῶμα γινομένων ἐπαγαθῶν φύσις τε καὶ ἰατρὸς, ἀλλά τινα μὲν τῇ φύσει τινὰ δὲ τοῖς ἰατροῖς, ἐστιν ἀδύνατα, quod rurſus diuiditur, nam B vel nunquam, aut Medico, aut naturæ facultas agendi eſt, vel quandoque. Si itaque nos hic naturæ vires ſpectemus, cum integritatem ex corporis habitu præ ſe ferant, non videtur deſperandum, quin ſe ſe poſſit recuperare, quamuis malum ei naturæ familiare, & ideo valde inſitum dignoſcatur. Aetas quoque bona, & iuuenis idē confirmat, quamuis difficultatem id agendi longitudo, pertinaciaque contra omnia remedia, & naturæ in id propenſio deſignent.

Materia quidem remediorum difficilis comparatu non eſt, quare prædici poteſt morbum quidem eſſe ſanabilem, ſed longo tempore egere, vt diſcutiatur, tum accurata vitæ ratione, ac Medicorum opera. Materia remediorum iam ſupereſt exponenda, in qua miſſionem ſanguinis repetendam numerarē, primo in dextro deinde in ſiniſtro faciendam. C Poſtea medicamenta, quæ quidem, ſi vim detrahendi humores habebunt, mihi lenioris generis placebunt, ne à toto venarum genere in medij inteſtini venas materia violentius adducatur ibi facila tractura moram, & hæſitura, quo cauſa mali hic augeatur, quare mediocrium virium illa deligerem.

Sin abſtergendi tantum, viſceraque expurgandi incidendo habeant, valentioris illa generis eſſe vellem, quare rhabarbarum, quod vtrumque præſtaret, & epithymum ego probarem, quibus aliquid ſenæ adiungerem, ex quibus vtrumque auxilij genus acciperem. Oximel verò vt idoneum, ſic neque mulieri metuendum crederem, ſi eſſet compoſitum ex ijs, quæ ad viſcera ſpectant firmanda, quęque ijs abſtergendis ſunt accommodata, vt abſinthium, cuſcuta, cetrach, triſſago, chamæpytis D marrubium, & multis nominibus Meliſſa, tum etiam ſcilla, atque omne genus radicum vulgo ad hęc celebratarum.

Præcipua verò laus tribueretur à me fœculæ exuſtæ, & poſtea in aquam liquatæ, & ſucco etiam iridis radicis, ſi aptè compararentur, nam, quando ſena alijs medicamentis adiungeretur, tunc fæcula eſſet valdè opportuna, quoniam & mirum in modum abſtergit, & ſenæ vim auget, parum enim abeſt, quin exulceret exterius adhibita, quod abſtergendi viribus Galenus attribuit. Idem facit iridis ſuccus, qui pituitam abſtergendo vehementer expurgat. Cum his ego ſerum caprinum opportuno tempore darem cui illa expurgantia adiungerem. Accommodatum enim eſt cum melancholico ſucco educendo, tum longis purgationibus faciendis, E tum verò ventriculis, qui fortiora medicamenta non ferunt, & magnis expurgationibus ſupponēdi ſunt, quod ſi temporis ratione non poſſit comparari, præſto erit facile ius galli antiqui, ex quo eandem abſtergendi vim augere poſſumus, quę princeps requiritur firmandorum viſcerum facultate ſecundo loco quæſita ſatis ex dictis medicamentis ſuppetenda. Quæ & longi tēporis egent, & accommodato ordine, qui à Medico aſſiſtente erit pro tempore inſtituendus. De ſcobe chalybis etiam dixerim, quod valentiſſima eſt maximè cum melle roſaceo, & rhabarbaro data.

Ad Calculum.

℞. Folior. ſcolopendriæ.
Capillor. Veneris.
Vmbilici Veneris an. m. 1.
Cort. rad. lauri } an. ℥. s.
Rad. petroſelini.
Sem. maluæ } an. ʒ. 3.
milij Solis.
Bulliant in aq. com. ſ. a.
℞. Sem. milij Solis. ʒ. 6.
Dauci
aniſi
citri
petroſelini } an. ʒ. 3.
Myrrhæ el.
Bdellij
Bacear lauri } an. ʒ. 2.
Cinamomi
Spicæ.
Capillor. Veneris. } an. ʒ. 1.
Saxifragiæ
Fol. agni caſti
Sanguinis hircini.
Lapid. Iudaici
Lapid. ſpongiæ.
Oculor. Cancri } an. ʒ. 2. s.
Vitri vſti.
Armeot. lepor.

Puluerisentur omnia ſubtiliter, & cū oximellis ſquillit. ſ. q. f. electuar. ſ. a. cap. ʒ. 2. In auror. pro diebus 30.

De victus ratione, & curatione pro lieno-ſo D. Iacobi Schiop.

CONSVLTATIO XLII.

Magnifice Vir.

DVm tua dominatio hac lienis obſtructione tenebitur, nihilque aliud incidat, quo victus rationem mutare cogatur, hunc viuendi modum ſeruare non grauetur. In cœlo aridiori, tenui, & calido degat, & cum tale non fuerit, ſuppleat ignibus, veſtimentis, & aliori habitatione. Cibo vtatur è pane benè fermētato, benè cocto, potius recenter facto, neq; curet, ſit è ſiligine, & candidior, ſed potius è ſimilagine, & ſordidior dimiſſo omni panis genere compoſito cum ouis, butyro, aut alijs rebus, dimittat alioquin oīa genera eduliorū, quę è farina ſeu paſta confecta, imò ſi panis malè coctus erit, ſola cruſta veſcatur. Vino vtatur tenui, minimè dulci minus tamē acerbo, aut immaturo, potius quidem acerbo, quam dulci, potius albo, quàm nigro, ſaltem rubro duro. Pulmentis vtatur, è beta, herba fœniculi, boragine, bugloſſo, cymis braſſicæ, lupulis tuſco, olus hiſpanum ſeu ſpinacium dictum ego aſpernarer propter flatum nimium vt rapum propter craſſum humorem, ac napum quoque quorum tamen iuribus vteret.

Iuribus quoque braſſicæ, capitatæ etiam illius, omniumq; leguminum potiſſimum cicerum arietinorum cum roſemarino, ſatureia, amaraco, ſaluia, & ſimilibus. Far non comedat, niſi coctura admodum liquefactum, & acero conditum, aut limonum ſucco, aut alio eius generis. Orizam autem viter, legumina omnia, in quibus etiam canicum haberem, niſi multa coctura in optimo iure liquefactum.

Si hordeum placebit, cum aromatibus, & præſertim pipere, condiat. Pulmentum ex amygdalis erit vtile, & ſeminibus melonum, è phyſticis etiam ſi fiat, & luteis ouorum, modo ne nimis concretum ſit, & aceto, aut limonum ſucco confectum.

Intinctus etiam opportuni erunt, ſi fiant ex aromatibus;

tibus, aceto amygdalis, & acetoſa, mentha, atque petroſelino. Succus ceraſorum acidorum ſaccharo, & aromatibus conditus. Sapa, ſi cum aceto mixta ſit, vt etiã vuæ ſuccus, ex ſaccharo conditus. Acetaria quoque huic affectui apta erunt ex capparibus, cæpis, ruſcis, lupulis, aſparagis potius incultis, nam culti pleniores humore ſunt, et in ventre æſtuant; ac corrumpuntur, ita ventriculo, & inteſtinis infeſti ſunt, radices raphani, cicorei, ipſumque cicoreum. Tenera etiã cępe, et album cruda. Cinara etiã primis menſis edenda eſſet exiguo oleo cocta, aut, ſi tenera ſit etiam cruda, ſed hæc menſa poſtrema. Herbæ quoque idoneæ erunt, vt acetoſa, meliſſa, eruca, dracodiſus; crithmum. Alienum autem rapum erit niſi vis tantum illius accipiatur, quod vrinas maximè mouet, & humores fundit, Napi melius facient, & rapunculi ex aceto poſt coctionem conditi, quamquàm rapũculi modo parco, & crudi edi poſſunt, paſtinaca, petroſelinum, caſactæ, etiam dictæ utiles eſſe poterunt, potius autem oximelle conditi, quam aceto deberent, vt omnia acetaria cocta, aut ſapa, & aceto. In prima menſa quoque ſalitæ ſes opportunæ erunt, ſed exiguo modo, quo condimenta, & medicamenta in cibis ſumi ſolent. Vel ſi carnes, aut piſces ſint, præſertim ſardæ paruæ, piſcibus pinguiorib. vitatis, illud ὀσταρμὸν, quod cauegiaro dicitur vulgo loco ſaliç eſcę erit numerandum cum aceto potius, quàm aurantiorum ſucco, cum hoc potius, quàm limonum, ſumendum. De carnoſo genere iecora fugiat, niſi lactentis vituli, aut ſuis ſint, niſi gallinacea, quę tenera tantum etiam ratione coctionis ſumenda ſunt, inteſtina penitus vitanda, & cerebra, lac pariter, ac caſeus. Oua, niſi recẽtia, & tenera albuginibus reiectis ſumi poterunt, maximè ſale, aut ſaccharo condita, vel etiam iure diſſoluta, cum cinamomo, & ſucco limonis, aut aurantij mali, aut punici, vel eorum loco ex aceto. Grauiorum animantiũ carnes minus aptæ ſunt, vetuſtiorum etiam peſſimę. Inter ea, quæ alis etiam fidunt, anſer nihil boni præter alas præſtabit, ex anatib. rara eſca ſit, & niſi ex erraticis. De minutioribus volucribus iuniores deligendę ſunt, vt etiã de gallinaceis de faſianis, perdicibus, externiſque dictis, & attagenis, atque de his mõtanis coturnis vocatis, maximè verò de Indicis pauonib. pulli tantum admittantur. De leporino, & cuniculorum genere teneræ admodũ ætatis ſumantur, atque etiã rarenter. De ſuillo genere tantum trunculi, & petioli ſumendi ex aceto cõditi, & ſale. Vitulus paruus ſit, & raro in vſum veniat potius fæminini generis, & benè coctus. Piſces maiores dimittantur, & anguillæ, ac tinchæ. Coquantur, verò maximè frixura in oleo, & deinde aliquo liquore, vt uino, vel punicorũ ſucco, vel amigdalarum emulſione diluãtur, coquãtur venæ etiã ex vite alba, aut ſimili. Coebleæ minus aptæ ſunt, niſi raro, & iure albo ſumantur, & cũ aromatibus. Oſtreæ, quò molliores, eò erunt minus graues, ſed rarò adhibendæ. Iura eorum tamen utilia erunt. Cõchilia reliqua durioris carnis ſunt, ita dimittenda, ut ẽt cancri. Fungi omnes, & tubera fugienda. De his, quæ poſtrema menſa ſumi ſolent, ego pauca habeo in animo, quæ probem, parcè certe ſumenda ſunt, vt cydoniatũ, probarem verò, maxime ſi cum aceto factum ſit ad Gal. præſcriptum, aut modo ſimili, vt eſſent pyra quoque cocta ex ſaccharo, & caryophillis. Caricę potius prima menſa capiendæ, & inciſæ, atq; aceto maceratæ, reliquæ recentes in prima menſa benè maturæ, & parcè ſumptæ. Oliuæ quoque in prima menſa, & parcè ſumi deberent. Sic amygdalæ præſertim minus dulces, & phiſtica.

Sed cibum ne ſumat crudo ventriculo, non ſubito à cibo decumbat, minimeque interdiu duas cum minimum horas inter cibum, & ſomnum interponat, neque è cubili ſurgat, donec concoxerit. Poſt concoctioné ieiuno ventriculo ſe exerceat, ſine tamen multo labore, augeat verò exercitationem, pro vt vires auctæ eſſe ab vſu exercitationis videbuntur, idque non ſolum vehemẽtiæ ratione, ſed ſpatij. A cibo neque corporis, neq; animi labori ſe committat, à triſtitia quidem ſemper caueat, atque etiam ab ira, procuret, vt quotidie aluus, & urina re-

A ſpondeat. In vſum alui catapotijs ex aloe vti poterit, atque in eum, vt reſeretur hæmorrhoidum apertio, quæ, ſi cum difficultate id recipiant, hirudinibus adiuuandæ ſunt. Quoniam autem vſus aloe cum huius rei cauſa, tũ, quoniam areſacit, non ſemper erit experẽdus, vti in eius loco rhabarbaro poterit, aut per catapotiũ, aut per maſticationem, vel catapotijs de tribus cum rhabarbaro, eo modo, qui ad aluum mouendam ſit ſatis, atque vt aloe veſperi, ſic rhabarbarũ mane commodè capietur, vt dicta quoque catapotia; De eo verò, quod iẽporib. purgationum quæri poſſet, nihil ego certo poſſum definire ob ea, quæ multa, & varia poſſunt incidere, quæ à corporis mutatione eueniunt, id tantum communiter dicam, quod ea vitare debet, quæ valentius purgant, niſi verò faciliorum vſu corpus paratum ſit, & apparantibus me-

B dicamentis diu tractatũ, illa admittat. Vere potiò lactis ſerum in purgatione accipiat capræ quidem præcipuè, quod oximelite purgatum ſit, & ſquillitico etiã, ad eam verò ſumat copiam, quã ventriculus patiatur maximam ad tres nimirum, aut quatuor libras, quod, niſi aluũ moueat, & minimè facile deſcendat, ei mel roſaceum ſolutiuum etiam ingeratur, idque tertio, aut quarto quoque die duarum, aut trium vnciarum. Hæ potiones ad 15. dies ſumi poterunt. Sed, quo lien maximè repurgetur, incoquendum erit epythymum, thymumque, immiſcendus ſuccus fumiterræ ſpica etiam adiecta, & toto eo tempore ter ſaltem, aut quater folia ſenæ. Poſt hæc ad inũctiones deſcendere poterit, atque ad cataplaſmata, & emplaſtra, quæ lieni ſcribi ſolent. Exempli gratia ex oleo de capparibus, laurinoque ex ammoniaco cum aceto para-

C ro, cũ pulpa è coctis radicibus filicis, ex herbis aſplenio, lonchytide, folijs capparorũ, cucumere ſylueſtri, cyclamino, raphano, & alijs eiuſmodi, quorum numeratio nimis longa videretur. Sunt hoc tempore olea chymica valentiſſima ad exſiccandũ, vt ex ſuccino, ex maſtiche, atque etiam ex aromatibus, ſed docto Medico hæc quoque nimia ſcriptura fuerit, & tibi ſatis eſſe videri debet, præſertim, quod coram ſæpè de his loquuti ſumus. Diligenter valetudinem tuam cura. Veronæ 12. Calend. Februarij Anno 1578.

Is ætate iam inclinante à uetuſto hoc morbo adeò liber euaſit, vt nunquam amplius in vita eum ſenſerit, ac poſt multos annos alui lõgo profluuio extinctus eſt, quo deſcenderet humor eiuſmodi ac ſi puluis laterum tuber cum aqua commixtus, quo morbo etiam eius filius in-

D terierat.

De morbo gallico.

CONSVLTATIO XLIII.

Excellentiſſime Vir.

ROgatus ab ipſo ægroto ego paucis cõſilium meum de eius curatione tecum cõmunicabo. Adoleſcẽs eſt, & bonæ tẽperiei, robuſtiſque corporis. In glãde vlcus habet, in capite puſtulas exulceratas continẽter eũpentes, in humeris dolores, ex quibus omnib. coniunctim intelligi poteſt, vitium iam ad venas maiores, & iecur perueniſſe, propterea in curandi ratione, quæ cuique Medi-

E co ſatis nota eſſe poteſt admonere uſum guaiaci nullo pacto eſſe prætereundũ, & eius quidem ſimplicis, cũ hic nullam intemperiem videamus, eo enim poſt diligẽtem purgationem exhibendo totum genus venoſum per ſudores expurgabitur, non ſolum ab ijs quæ in cauo venarum ſunt, ſed ijs quæ in membranis ſub hoc morbo adhæreſcere cõſueuere, ijs etiam quæ extra uenas ſunt, vbi recrementum vtilis, & vltimi alimenti viriũ primo, eccupat, cum eo quod viſcera omnia ab omni materia obſidente liberabuntur, q̃ maxima incidendi, penetrãdi, & abſtergẽdi ui facit, et ea quæ per ſudores extrorsũ materiã mouet. Bis die darẽ his ſudore uacare vellẽ, ita tamẽ, eã abſtinentiã continerẽ, vt, cũ pane biſcoto, aut cruſta ſemel cocta nil præter amygdalas, & paſſulas acciperet.

Neque verendum, quo in aliquorum opinionem venit, inutiles paſſulus eſſe, quoniam humidi generis ſunt, nam omnino tamen corpus nutriendum eſt; ſucco autem ſuo alimentū tenue exhibent, & minimè mali glutinis, quin ſit eiuſmodi, cuiuſmodi ptiſana eſt, & ouorū lutea; dulcedine autem ſua facile in iecur penetrat, & abſterſionem aliquam affert, qua maximè ſub hoc morbo opus eſſe certum eſt. Neque video, quomodo humidum genus habeant ſub tanta dulcedine valdè ſuperans. Habent verò contra acinos ſicca, & aſtringente vi præditos, vt ventriculi robori maximè proficere poſſe videatur, quæ niſi aluo molli ſeruandæ ſatisfuerint, clyſteres erunt adhibendi, atque ex eodem guaiaci iure potiones in menſa nullas alias permitterem, quam ex guaiaco. Et quoniam ſemper aliquid craſſioris humoris in ventriculo, & iecore, aut etiam venis maioribus congeritur, catapotiorum ei aliquid darem octauo quoq; die, vt de fumoterra, vel codriarum. Expertus certè ſum ea, quæ dicuntur de nitro Alexandri maximè proficere, & tuta eſſe. Sin catapotia aſpernetur, macerentur ſaltem ſenæ folia in potione matutina tota nocte, quoniam ſena videtur propriè gallico facere, & vidi quendam ex ſolo ſenæ vſu conualuiſſe, quo verò die a ſudoribus abſtineat, etſi potionem bis eodē die ſumere debet. Vſus harum potionum eo vſque producatur, donec caſus omnes extincti fuerint, cum ſupradicti, tum ſi qui etiam poſtea ſuperuenerint.

Ad extremum potionum tempus, & caſubus extinctis caput demum leuetur ijs, quæ huius mali vitiū fortè impreſſum conſumant, vt lixiuio ex radicibus nardinum, abrotano, ſaluia, betonica, aſaro, adiectis etiam roſis. Quod eſt conſilium meum. Reliquum eſt, vt valeas, meque ames. Dat. Veronæ 9. Calend. Febr. anno 1579.

De vomitu continenter facto.

CONSVLTATIO XLIII.

Cibum euomit non confertim, ſed, vbi cæpit, eum paulatim tota die, & nocte per eructationes emittit, ſuperioribus quidem diebus crudum penitus, & minimè mutatum, vidiſſe enim panem, aut pultem ex eo factam, & vinum, quę heſterno die veſperi ſumpſiſſet in cœna, ſequenti mane reddi vomitu integrā, & propriā ſpeciem retinentia. Nunc vero aliquid mutationis referunt, aluus interea nunquam deſcēdit, niſi perquam rariſſimè & artis opera, ferè tamen etiam a medicamento nihil fecum deducitur, ſed ſolum humor ſeroſus, ac liquidus deſcendit, nam ſemel tantum per bieram parū fæcum deductum fuit, vt omnis cibi materia per os reuolui videatur ſuperioribus quidē diebus penitus cruda, nunc autem aliquantum mutata, quo facias tu ſuperiorum dierum caſum lienteriæ reſpondentē, qui verò nūc eſt, cœliacæ affectioni. Qui.n. veteri ventris vitio tenentur, ſi cibum nihil penitus mutatum deijciant, antiquis Medicis lienterici vocantur, qui verò aliquantulum mutatum cœliaci, quaſi ventrales. Hic Ariſtotelis methodum imitando primo conſtituendum eſt, quidnā ſymptoma hoc ſit, deinde ex conatura morbi perſpicienda. Actio expultricis, & retentricis, atque ēt concoctricis læſa apparet, nam & expellit importunè, & continet debiliter, atque, quod continet ēt vſque ad 12. vel 14. horarū ſpatium, quamquā id exiguum reſtet, crudius tamen, ſeu non bene coctum ejicitur. Expultricis verò, & retentricis vitium augetur eo, quod per partem contrariā operæ ſuæ deprauationem oſtendunt, per os expēllendo, quod continere deberet, & pyloro continendo, per quē expellere. Actiones læduntur interdum facultate integra manente ob cauſam externam, vt cum aut nimius, aut nequaquam ad concoquendum idoneus cibus ſumitur, is enim facultati etiam valenti reſiſtit, & crudus remanet, ſic concoctio læditur, quæ eſt facultatis actio facultatę integra manente,

A Interdum autem facultas ipſa læſa eſt cauſa læſæ actionis, hæc prior læſio, quæ ſolius actionis eſt, morbum non indicat, poſterior actionis læſio quæ lęſionem facultatis ſequitur morbum indicat, quem ſui cauſam habet qui nil aliud reipſa ſit, quàm ipſius facultatis læſio, fortè nomine, & ratione aliqua diſtinguatur, ſed certè nō re. Expultrix ſæpiſſimè actionem ſuam vitiatam habet, nō ſua, ſed aliena cauſa; ferè enim videmus eam inſolētius, & immoderatius agere ob materiam corruptam, quam certè expellere debet, & expellēdo ſui muneris partes ſubinet, quāuis crebrius expultio facta vitioſa actio videatur, quod etiam de retentrice dicendum eſt, verè enim continere debet tantum, quæ vtilia ſunt inutilia autem dimittere expultrici, cum ergo hæc corruptas materias non continet, id vitium facultatis non eſt, actio tamen B continēdi imbecilla, aut delecta videatur, & à Medicis talis habetur. Hoc loco certiſſimam facultatis cōcoctricis, nedum actionis eius læſionem videmus, quoniā aliqua cibi concoctu facilis pars iuſto ſpatio in ventriculis reliqua facta à vomitu tamen tandem non cocta reijcitur. Expultricis facultatis læſio nō adeò certa eſt. minus contentricis, propterea quod materiæ cauſa id eſſe poſſet læſionis in actione amborum, qua te de hoc videndum eſt. Flatus ructum cōtinenter facientes ipſi in cauſa huius vomitus videntur, qui paulatim, & tota die, ac nocte fit, ideoque flatus in coctionem læſam referūtur, in quos retentionis quoque læſio refertur, poſſunt igitur, non ſolum expulſionem ciere, & retentionem prohibere, ſed expulſionem per os ventriculi cientes eam, quæ per portam inferiorem fieri deberet, impedire. Fla- C tibus tamen ſolis tanta vis tribuenda non videtur, tantorum malorum cauſa, qua & ante tempus, & paulatim cibus reijciatur, & ipſe cibus reiectionē mouens aliqua cauſa per ſuperiora potius, quàm per inferiora eum moueat. Certè id non tantum cibi, ſed facultatum quoque vitio dandum eſt. Cibi vitium propriū, tam citum fieri nō poteſt, vt proximè ſumptus irritet, ita nimū ipſum ab aliquo humore in ventriculo conſidente eſt, cuius mixtione etiam, antequā ab eo vitietur cibus ventriculi ori moleſtus fiat, dum illum humorem attollit forte ſuo flatu leuiorem, & ſupernatantem, ab eo verò etiam poſtea vitium accipiat, & ipſe cibus irritet ventriculum ad ſui vomitionem. Facultatum autem vitium proximè inferioris ventriculi ſolutionem, ſeu laxitatem, & infernæ portæ duritiem, quæ ambæ res quamquàm ſolæ huius mali D cauſa non ſunt, cum alijs tamen coniunctę eius ſpeciem efficiunt. Sicuti etiam pyloro vno obdurato, aut etiam penitus occluſo cibus tandem vomeretur poſtquam, vſque ad perfectam ſui coctionem deueniſſet, nunc autem vix ſumptus initium facit ſuæ vomitionis, reſolutio ergo etiam ventriculi, nedum oris illius adeſt. Quid verò prohibet, quin totum cibum cōfertim ejciat? cum videam tantam ventriculi facultatum omnium infirmitatem, ego facile credo etiam expultricem infirmā eſſe, & impediri, neque totū ventriculum ſe ſe confeſtim poſſe cōtrahere, conſtringereque ad expulſionem infeſtæ rei, pręterea verò retentricē non poſſe cibum continere, eoque nimis grauari, atq; cū via portæ inferioris facilis nō ſit, in laxum os ſuperius cibum facile elabi, neque.n. porta inferior dicta, tam inferno ſitu poſita eſt, quin fere os ſu- E perius exæquet, & aſcenſu egeat liquor, ſi velit ad inteſtina ferri. Itaq; facilius per laxū os ſuperius, quā per duram portā elabi, dum ventriculus contrahitur ad onus ſibi moleſtum ejiciendum. Tāta ergo harū facultatum infirmitate fit, vt paulatim cibus exeat, ac, ſicuti, cū per portam delabitur lyenteriam parit, & paulatim è ventriculo exit, non totus ſubitò, ſic nūc ſupra exiens paulatim id facit, forſan ēt illæ partes eius priores eliduntur, quæ prius ad aliquod moleſtum genus à calore ventriculi non victa perducuntur, & cum particulatim omnes ſubinde eo perueniant moleſtiæ, ideò particulatim irritent, & ejiciantur. Perſpectum itaque eſt, coctionem, coctricemque facultatem læſas eſſe, ſub quarum læſione materia ſemper vitium concipit, neque obſtat,

quod

quod illud exiguum fæcis à vobis viſum coctionis perfectæ ſpeciem haberet, quoniam & exiguum fuit, imbecilliùs que facultate deuinci potuit, & ſua exiguitate eã coctionem, quam a ventriculo non potuiſſet, ab inteſtinis eſſet conſequutum. Videamus paulum vitiorum, quę ex imperfecta concoctione poſſunt euenire. Cum coquendi vis in animante cum elixationis ſpeciem referat, ab humido calore fit, qui calor ſi iuſtum ſui temperamentum tenuerit, optimam coctionem molitur, ſi acrior fuerit, cibum torret, & nisi reſtiterit in fumoſam materiam vertit, reſiſtunt autem cibi craſſioris, & frigidioris generis, qui propterea ijs dandi ſunt, qui imbecillo ob calorẽ acriorem ventriculo fuerint, melius enim craſſiora, & grauiora concoquunt, vt tenuia in fumoſum genus vertunt. Sin remiſſus nimis calor ſit, minime cibũ mutat, ſi minus remiſſus, minus abeſt ab officio, & mutat omninò, at parum. Cum ergo cibus afficitur, & nó penitus mutatur, ipſe a ſuo naturæ ſtatu dimouetur, & infirmi generis fit, & facile in peius genus delabitur dum in loco alioquin calidu, & humido eſt ipſe humidus, illeque calor ei alienus eſt, à quo non vincitur, ſic in corruptionem agi neceſſe eſt. Sic acceptum in cibo leue mutationis initium in corruptionẽ exitu ſuo peruenit. Superans enim perfectũ calor in materia proprium futuri mixti, & humoris calorem excitat, quo materia comprehẽſa ad eius generationis perfectionẽ perducitur, & eius humoris ſpeciem perfectam ſubit, ſub qua eo ſuo proprio concepto calore continetur. Non ſuperans autem calor, & non perfectè materiam mutans, materiæ ſuum genus retinenti alienus fit, agenti itáque calori illa diſſimilis manet, ſic calor materiam imbecillam à ſe ſua actione factam facilè putrefacit, qua putrefactione in varias, & alienas longè ſpecies ab agentis genere, materiæ concoquendæ delabuntur, ſic ſæpè acidum ſaporem, ſæpius fumoſum, tot refactæque rei præ ſe ferunt, & ſitim patiũt. Ita fit vt non ſemper caloris inſignis ſapores caloris proprij notæ ſint, ſæpè verò potius corruptionis, quæ, vt à calore aliquo momento cępit, ſic putredine augetur, & acrius genus præ ſe fert. Hic modo in caſu noſtro res cócoctu facillimæ eduntur, corruptuque in eo genere difficillimæ, eapropter, quamquã imbecilliſſimo calore vix mutari queãt, integram tamen ſui ſpeciem ferè retinent aut certè parum mutatam, ſub cuius mutationis initio ob dictam cauſam malum genus acquirunt, ac vt particulatim acquirunt, ſic ori ventriculi morſum afferunt, & paulatim ejciũtur. Ori verò magis infeſtæ, quoniam & vẽtriculo in altera parte duriori facto in os reuoluuntur, & initio putredinis facto leuiores euadunt, & flatu concepto in ſublime efferuntur, & quamquam os inferius dictum ferè exæquet id quod ſuperius dictũ eſt, neque hoc ſine magna naturæ prouidentia, quo prius cocta prius delabantur, cum leuiora per coctionẽ euadant tamen duritas eius partis renititur, & in ſuperius os regerit. Contentricis imbecillis notæ aliæ exiſtunt, in quib. ſunt ventriculi ſonitus ab antiquis *κλυδῶνες* dicti, & eructuationes narratæ. Sic contentricem, retentricẽ, & expultricem læſam babemus. Reſtat, vt, quibus morbis id fiat, videamus. Certè cruditas ventriculi fere ab intẽperie frigida eſt, neque nos hic aliud ſignum videmus, calida namque magis cibos corrumperet, citiuſque permutaret, hanc intemperiem cum materia craſſa eſſe durities intellecta in inferiori ventriculi parte ſignificat, & tenſio illa, ac tumentia, quamquàm non dura admodũ, quæ ab imis dextris coſtis ad vmbilicũ vergit, quaſi duodecim inteſtini curſum teneat, quod non ſolum materiam, ſed ſolum, quem ea occupat, nobis declarat, nam dextram ventriculi partem tenet, quę cum inferiori porta, & duodeno continetur. Infarctas ergo eſſe eas membranas, atque etiam nutritas malè ab aliquo craſſo humore putandum eſt, & eo quidem frigido, non penitus tamen humido, quoniam ſpatio etiã pituita exſiccatur, quoniam illud alimentum ſenſim areſit. Vidi ego veſicas vrinæ hoc pacto craſſas, & duras factas, quarũ membranæ malo alimento grauatæ occaluerunt, quod ge-

A nus tumoris refert cor; Celſus lib. 7. cap. 18. loco a correctoribus non intellecto, & peruerſo, vt in multis al ijs videre eſt propter recentiorum ſciolorum arrogantiam vidi ventriculus, & ob id ſua munera obire non poſſe, poſſumus hoc pacto dicere parietes, ſeu mẽbranas nutrimentum uiſſe, quoniam craſſiores factę ſunt, tumores tamen habere circumſcriptos, & collectos nequaquam, illi enim quaſi apoſtemata ſunt, hoc tumentiæ genus minimè. Eo autem frigida intemperies deuenit hoc frigido alimento, & recremento pituitoſo, quod multum cum vuimribus videmus hac ſpirituum vacuitate, qui duritatem, & obſtructiones non poſſunt permeare, vt cibus parum admodum longo ſpatio muteiur, & leuiſſimi generis, vt ſuccus carnium, & expreſſio per ignem facta è carnibus gallinaceorum; qua tanta inſtem pene non ſolum

B concuſſa facultas, ſed aliæ quoque omnes ob magnum ventriculi a ſua natura diſceſſum fere eſolutæ ſunt, ſic nec cibum continet, neque valẽter expellit, neque infra deponit, quoniam cõtracta porta eſt partium illarum duritie, huius pituitæ copiæ cauſam poſſum credere fuiſſe primum abundantẽ humorẽ melancholicũ imum ventriculi fundum percurrentẽ diu ætate ſuperiori in corpore hoc ſatis exulto, & negotijs, ac ſollicitudinibus vexato, qui humor ſuo frigido genere ventriculũ affecerit, atque etiam ſpirituum commeatum prohibendo.

Sic paulatim frigido humore nutritus ventriculus, ſic pituita cumulata, & tandem ventriculi membranæ obduratæ, & facultates ventriculi increſcente morbo ſemper magis debilitatæ. Sic vomitiones conſequutæ, quæ

C non ſolum pituitam efferant, ſed cibum ſecum, vidimus ſiquidem nos ſæpiſſimè cibo in ventriculum delapſo ſolam pituitam ejci, ſæpè ſolum vinum, quaſi ventriculus id, quod moleſtum eſt in ſublime rapiat, & ejciat, retineat, quod eſt commodum. Vomit ergo hic, quoniam pondus ferre non poteſt, & paulatim, vt dixi, quoniam expultrix infirma quoque ipſa eſt, neque itę ad vltimam cibi partem ceſſat vomere, quoniam cum diutius continuit, eò fatigatus magis eſt, & qui nondum fatigatus cotylæ cibi poteſt, is fatigatus cyathum nõ poteſt continere, eo verò minus quod cibus aliquam corruptionem ſubire ſpatio cogitur, vt ſupra proponebam. Sin is adeſt tum quoniam humor euomitur, & labor vomendi os ventriculi, ventriculumque ſugit, tum quoniam pituita in obſtructionibus in membranis contita

D comprehenſo calore ſalſa fit, & quãdam etiam febriculam facit, quæ continenter hominem habet. His tam videor mala omnia huius viri amplexa eſſe, quæ præſentia ſunt, quo autẽ progreſſura ſint, facilè quiſque poteſt ex his videre. Nam primo magnus morbus eſt, vires verò imbecillæ, ille magnus non ſolum natura ſua, nimirum intemperiei copia, & duritie humoris, multitudine, & firmitate obſtructionum, vetuſtateque iã occaleſcens ſed magnus quoque eſt ob neceſſitatem partis, quam occupat, hoc eſt ventriculi, tum autem facultatis. Potius ergo atrophia, ſeu nutritionis defectus expectãdus, & maraſmus ex ea febricula metuendus, quam ſalus ſperãda ſit. Et quamquàm morbus hactenus tardas progreſſiones fecerit, ab hinc tamen celerior futurus videtur cum ſui, tum virium ratione, credo verò quod citius homi-

E nem morbus tolleret, niſi ſenex eſſet, nam calor nó iam conſumit, quam, ſi iunior eſſet. Sed quid noſtri muneris eſſe credis in hac re? Morbi partes ipſæ oſtendunt agenda, & eorum ordinem. Nam pituita primum de medio ſe ſe tollendam eſſe indicat, quæ in ventriculi cauitate verſatur, deinde materia, quæ tumidas, duraſque ventriculi membranas facit, tertia intẽperies frigida. Pituita namque aliorum partus quidem eſt, tamen eorum impendit remotionem, & conſeruationem tenet, ſub quibus procurandis tonus ventriculi tanquam partis publicum opus tractantis ſeruendus eſt. Quæ profectò à nobis pręſtari non poterunt, dimitti tamen eorum procuratio non debet, & quo ad fieri poteſt vita ſuſtinenda eſt.

Hieræ potio pituitæ demendæ idonea eſt, tamē cum aliquo eius aſperitate or leniente coniungenda, vt Aloe Caſſiæ, Diapranon ſimplici Manna, & melle roſaceo ſolutiuo. Bolo acceptam hieram cum lenitiuo etiam dubitarem magis moleſtā, & minus ſolutiuā. Oximelle quidem humor prius parandus, atque roſaceo ſyrupo. Ventriculo exonerato ad mollitudam eius partē deueniendum, & de obſtruendam, tumoréque eius abſumēdum quod eximelle, ſyrupo de corticib. citri fiet, ac melle roſaceo ſyrupo de cicoreo, Nicoli cum rhabarb. Aceto ſo adiecto ſyrupo de euparorio, aceroſo diarrhodon. hiera cum agarico non dixerim pilulas de Hiera cū Aquerico, quia nimis multam Aloem habent pilulis de tribus cū rhabarbaro, terebinthina, laricina, abietina, iure oculorum abiectis, iure ſalſæ parilliæ, chinę, adiecta portione guaiaci ad robur ventriculo conciliandū, adiecta ſpica ad idem, & diſcuſſionem iuuandā; Interdum etiam ſyrupo de mentha, quo vomitio inhibeatur cū tuto id fieri poſſe ex euentubus intelligetur, nimirum cū cibus minus vitij contrahere videbitur in ventriculo manēs. Diſſolutioni tumoris apta erunt gummata, vt bdellium, ſagapenum, myrrha, atque ammoniacū, tum vero ipſum ladanum, nec non etiā maſtiche. Maximè verò aptum illud erit, quod durum ſatis ex Tholu affertur ſub balſami nomine guſtu ferè genus nullum habens ſaporis. Valentior verò erit reſina illa, quæ ex eodem loco afferri dicitur ſub nomine balſami pariter colore ſuccini, quæ ſaporem eum habet, ac ſi ex terebinthina cypria & abſinthij exigua portione eſſet cōpoſita. Valentius eſſet illud balſamū vulgarius, quod ex Hiſpanijs fertur, illuc ex India allatum colore, et odore ſtactis myrrhæ, aut ſtyracis etiam acriori ſapore, ac feruentius, ac ſi exuſtione eſſet comparatum. Verum per os non facile darem ea, quę ſolent ventriculis affectis dari, & maximè obſtructis, vt acetum ſquilliticum etiam melle conditū, vel diatrion piperon ego non audenter admodū, aut aſſiduè adhiberem, ne magis areſacerem, quam emollirē, neue permotis humorib. non exolutis febrem maiorem cierem. Minus abſinthij vſum admodū probarē, niſi minores partes haberet cum emollientibus ſumptum, quoniam parietibus ventriculi humorem abſumeret, intuſque compingēdo duritiem magis firmaret chinam quidē malim in potionibus decoquere. Interius illa dari mihi ſatis ſuperque viderentur, neque facile ad thermas patauinas eum mitterem eadē, qua dixi, ratione ſuaſus, ſquallorem .n. potius, quam mollitiem afferrent, quod alias vidi, & qui ſalſæ parillæ potionib. meliuſculus eſſet factus, aquis poſtea thermalibus in peius delapſus eſt, quod non ſolū in ventriculis, ſed in vteris quoque affectis obſeruaui. Si poſt emollitionē aperiretur ſe occaſio eis aquis, tunc tandēipſum ad eas delegarem. Quibus noſtrates Medici ea cauſa longè plus tribuunt, quod cęleſtem calorē teneāt, qui ſi de calore qui tactu percipitur id dicant, ratione nō carent, ſi de eo, qui in facultate continetur, ego non video cur meliorem eum non habeant ſtirpium partes. & ſucci quam aquæ à cęlo identidem acceptum. Et profecto aquę illæ cum exiliunt, ſecum ferunt multum vitium cœleſtis caloris ſub terra concepti, & plus longè poſſunt quàm ſi refrigeratæ rurſus ad ignem, vel in aqua feruēte calefiant. Reſtant exterius admouenda aduomitū leniter inhibendum, & calorem ventriculi fouendum, duritiemque emolliendā idonea. Fotus per ſpógias ſunt valdè efficaces, qui in omnes eos effectus opportuni eſſent, ſi ex vino cum aqua fierent aceto prætermiſſo, ſi abſynthiū, fęniculum, anethum chamæmelum ſpica etiam romana mentha, & ſaluia quoque incoquerentur adiecto verò ęnanthæ, vel labruſcæ flore, ac roſis ad aliquod robur. In quo fotu faciendo videndum erit, ne eius cómotione ventriculus in vomitum magis incitetur, illitioneſque, aut in fotus locum ſufficiendæ, aut poſt ipſum habendæ ex oleo de ſpica nardi, aut Italica, cuius maxima eſt penetrandi vis, ex oleo abſynthino, chamęmelino, et maſtichino. Oleū nucis myriſticę mihi exſiccare nimis videretur, vt oleū ex caryophillis. Emplaſtrū verò etiam

A poſt inunctionē apponerem ex vnguento di..hæ, maſtiche, ammoniaco ex aceto remollito terebinthina & cera, quo vidi ſenem album ferè ſexagenariū liberatum tumore duro earū partium. Difficilis cibi ratio eſt, cū vix retinetur ſutea, ergo ouorum eò libentius, & frequentius darem quod nunquam euomiſſe illa vidi præſertim verò cum tanta alimenti ęgeſtas vētriculo ſit, ea autem iure bono carnium diſſoluerem, & cum cinamomo, & omphacino conditē, nunquam libēter pultem ex pane exhiberem, quoniam citæ nutritionis non eſt, qua citiſſima opus habemus, neque à ventriculo hoc concoquitur tardioris nunquam concoctionis, & craſſioris ſucci eſt, ſic etiam ferè tota euomitur, cum accepta eſt, ſuccū potius carnium, & iecorum pullorum, & teſtiū eorundem probarem, & longè magis torculari expreſſum, quā igne

B quoniā ignis, quicquid præter coctionem affert exuſtionis, vel colliquationis in aliena genera a nutritione eſt. Lac neſcio quo animo darem, nā obſtipatis membranis tardę nimis coctioni, vel potius frigidiſſimo ventriculo, quam nocentiſſimum videtur. Vinum, quod potat nūc, vel nona hora, poſtquā accepit, adhuc ferè integrū euomit, non quod partes ſpirituum vini tandiu reſiſtāt, quin in omne corpus fundantur, et ſpiritū alant, ſed quod corpus vini diutius calori etiam maiori reſiſtit, præſertim cū craſſius, & valentius corpus vini eſt, alia.n. vina ſpiritu, alia corpore valentiora dignoſcuntur, quod illa citò in ventriculo vim amittāt, hæc diu retineant, & ſæpè in frigidioribus ventriculis acidum quendā feruorē acquirant, in calidioribus etiā ſitim, & ariditatem pariant. Vinum ergo mutarē, & vellem albū, ac tenue eſſe, non dul

C ce, non admodum auſterum, certe maturum. At magis aptū ſtomacho rubrū, aut nigrū eſt, quod vulgo ſtomachale dici conſueuit. Gal. ſtomachale vocat nihil, quod non adſtringat, quaſi adſtrictio ſtomacho conueniat, et recte, nā ſtomachus eſt os ſuperius ventriculi, cui nihil aptius eſſe videtur, quā vt rectè concludatur. Toti verò etiam ventriculo conſtringi commodum eſt, quo valentius cibū cōtineat, quæ certè omnia huic ventriculo expetenda ſunt, qui continere non poteſt, quiq; laxior reſ ſuo ſuperiori eſt. Tamen ego malim id vinum, quod citius concoqui poſſit, citiuſque pertrāſeat in venas, & citiſſimè nutriat, hæc enim res hic potior habenda eſt, præſertim, quod omne vinum etiam album non caret ſua adſtrictione præſertim auſterū. Vina rubra longius ſpatium requirunt ad ſuam concoctionē, & traductionem

D in venas, ſic nihil nocentius in hoc ventriculo, neq; vellem illud admodū aquoſum, niſi febris acrior ſentiatur, quod cum inciderit, aqua poterit temperari. Initio menſæ præmitterem aliquid, quo flatus, tam infeſtus diſſolueretur, vt modicum diatrionpiperem, aut ciminū adeo ne areſaceret, nihil fructuum concederem, niſi piſtacia, et exiguum corticis citri conditi, quod quamquā durum ad concoquendum eſt, commodum tamen fuerit cum hic eius coctionē non quæramus, neq; vllam ex eo nutritionem, verū vt integra ſua facultate aliquid in tui operetur, qua ſuperata per coctionem nihil poſſet agere. Darem quoque cytoniatum illud deſcriptum a Galeno ſenibus in 6. lib. de tuenda valetudine ad finem, quod etiam in medicamentis per locos recenſet, fit verò ex ſucco uel pulpa cytoniorum melle, aceto, & aromatibus,

E nimirum, gingibere, & albo pipere, vel etiā ſine ijs, ſed minuerem potius aromatum modum. A cibo quietem penitus præciperem, quæ ſomno alliciendo, & cibo retinendo, ac cócoquendo eſt accommodata. vt motus infirmæ contentrici valdè alienus eſt, & λυδόνες excitat, qui vna cum perturbatione continendi laborē augent, & coctionem impediunt, cibus namq; attollitur ab imò fundo, vbi maior concoquendi vis eſt, & in ſublime effertur, vbi facilius corrumpitur. Imo etiam locutio tunc omninò eſt prohibenda, a qua pariter gula agitata ventriculum poteſt commouere. Ita pariter, & omnis excandeſcentia, omniſque ſollicitudo vitanda, & contentio, à quibus æſtus quidam mouentur, flatuſq; fiunt, Clyſteria non niſi ſumma neceſſitate admitterem,

nam,

nam, niſi acriores ſint, à ventriculo non attrahunt, leniſ ateque ſua alioquin ventriculo laxitatem per inteſtina afferunt. Acres autem exſiccant, & ita hinc aluo viderentur inutiles, hos tamen potiores exiſtimatem, atq; uiribus carnium, vitellis ouorum, & ſapa componerem, ac in ſapa ſit, iura caricarum bene tabefactarum ſufficerent melle, & ſaccharo adiecto, interdum autem bieræ electuarium immiſcerem. Sed id electuatium hieræ nimirum ſimplicis per os identidem propinatem, ſi per hæc ventriculus non det ſuæ nutritionis indicia poteſt tentari lactis vſus, ac ne in uentriculo frigidiori aceat ego laudarem lac ſuctum è mulieris mamilla, quoniam ſic calidum ſuo calore, & paulatim ſumptum ante immutatum eſt, quam in ventriculo poſſit conſidere, & cogi. Certè noſtri corporis vis, & pariter ventriculi ſic habet, vt ignis apud nos per quandá vim detentus, qui vna ſui generatione continuata ſuſtentatur, ac deficiente alimento contabeſcit, eaptopter, vt nimio alimento opprimenda non eſt, ſic nunquam nimis pauco extenuanda, atque, ſi errandum eſt, potius in maiorem, quam minorem copiam, quam ſit neceſſe, errandum eſt, in ea certè manendum, quam, cum ventriculus labore aliquo tractet non dicam coquendo, ſed cótinendo quidem, vincere tamen poteſt, ab ipſo namque labore victoria vires auget, ſicuti in corporis exercitationibus euenire videmus. Multis quidem ego lac hoc pacto dedi, & vitá producere longius, ac minori moleſtia vidi, quod ſenib. maximè feciſſe contigit. De cœli téperie id monebo, quod neque calida, neque frigida eſſe debet, ne aut exolutionem genere humido, aut refrigerationem calido afferat maiorem, quam expetatur. Ita neque admodum tenue, neque admodum craſſum cœlum quæratur, atque ſi delectus liber non detur eiuſmodi cęli, aut poteſtas, potius craſſius petendum eſt.

Is non diu vixit, eodemque morbo cóſumptus eſt, de quo etiam altera conſultatio fuit habita.

Pro matrona febricitante.

CONSVLTATIO XLV.

Febris hæc in putredine eſt poſita, ſi caloris modú, ſi pulſus, ſi etiam vrinæ turbationes cóſideremus. Intra vaſa humorem hunc corrumpi etiá dicendum, quoniam, quamuis frigora quędá ſenſerit, illa ſunt horrifica & non initio alicuius acceſſionis certo ſpatio, ſed toto
D ſæpè die vna cum calore afflixere, ita cum febre continua eſſe poſſunt; ac quamuis certum etiam ſecunda die ſpacium habuerint, tamen hoc fieri ſolet incipientibus etiá continuis febribus, imò malæ naturæ eas eſſe denotat, & ferè fit cum ad faciendas internas inflámationes, aut eryſipelata humores feruntur; quorú febres poſtea malignæ ſunt. Oſtendit igitur continuitas ſine inclinatione, aut cú hac minus certo tépore facta, minuſq; manifeſta hanc materiá intra vaſa putreſieri, oſtenduntq; vrinæ turbatæ, quæ cú ſint ſanguinis colamentú, niſi humores ſanguini coniuncti putreſcerét, id turbationis ex putredine eorú non efferret. Quo loco autem venarum putredo hæc eſt? quove in humore? humoris notæ ex vrinis, & alui excrementis mihi denotát pituitæ copiá bile
E tamen aliqua colorē ruffum afferente, quæ ſola luteum, aut flauum magis illum afferret. Craſſitudo quoque vrinarú pituitam neceſſario denotat, cui neſcio quid luminis, perlucidi tranſve videtur ineſſe, qdá bile exiſtat. Locus putredinis infra thoracē à me eſſe iudicatur, quoniá ſi ſupra ſeptum id eſſet, aliquomodo ſpiritus afficeretur, qui vel ex inferiorib. etiam ſepto ſubiectis partib. affici conſueuit. Non dixerim, quod caput aliquam læſionem ſentiret, nam vidi multas peripneumonias, ſub quib. nihil penitus caput pateretur, præterea ſtomachum affectum videmus, quod demonſtrat nobis venas ei circumſiſtentes habere materiá putreſcétem, aut à vicinis locis excipere, intra tunicas verò, & venas id eſſe oſtendit faſtidium ſine vomitu, qui locus ad cauitaté iecoris omni-

A no pertinet, & poteſt continuas febres efficere. Natura igitur morbi, & partes cauſam eius continentes videntur apertæ. Febris calor eſt, putredo intra venas eſt in pituita, & etiam bile, ſtomachus quoque præcipuè ab iis humoribus infeſtatur, & quadam anxietudine, & faſtidio agitatur, vnde nulla quietis poteſtas fiat, quod ipſum quoque vitæ periculum augeat, & ita ſui remotionē faciendam nobis proponit. Quare materię ſubmouendæ vacandum eſt primò, vt omnib. malis vna occurramus, ſic enim & putredini, & vétriculi malo, & calori febris obſiſtetur. Materiæ detractio in magno morbo putredinem intra venas habente cómode, & neceſſario fit per ſanguinis detractionem, cuius modus genere corporis, ætate, & anni tempore, cælique ſtatu definitur. Corporis genus ſanguineum, & carnoſum fuit, ætate tamen frigi
B dius factum loco ſanguinis pituitam, loco carnium pinguedinem attulit, quare ætas modum ſanguinis imminuit, non omnino tollit, quoniam ſenectus huius viridis eſt, neque annum 60. excedit, ac ſi excederet robuſtú eſt natura, & iuuentutem diu retinuit. Anni tempus hybernum eſt, tempeſtate tamen frigus valde imminutú eſt, quare nú impedient ſanguinis miſſionem, neque etiam valde eam imminuent. Quid verò deligendum, cum remedium ab ætate ſit moderandú? ſcarificatio loco ſectionis venæ adhibebitur, & cucurbitulis ſanguis euocabitur, & eo modo quo Galen. ſolet, cum copiam vult imminuere, Nam errare illos iudico, qui exiſtant cucurbitulas ſemper poſt coctionem dandas eſſe, & cú natura extrorſum materiam impellit, ſiquidem duplex eſt cucurbitularum vſus, alter, qui eſt phlebotomiæ, & tempore,
C quo illa adhibenda eſt, ipſæ recipiuntur ad copiæ diminutionem, quem nunc exquirimus, alter eſt, cum maturatione materię facta nos à parte affecta illam uolumus exhaurire, quem nunc magnopere non quærimus. Itaq; cum Galeno, & Oribaſio ad copiæ diminutionem nos illas non dorſo, neque medio corpori affigamus, ſed partibus potius eminentibus, nempe artubus ipſis, vt humeris, & fęmoribus, neque verò vlterius expectarem, nam quamuis quarta dies inſtet, tamen illá nihil operæ naturæ allaturam videmus in morbo tardi motus, qui vix primam initij ſui partē attigit, vt urinæ oſtendunt crudiſſimæ, & variæ. Aluus iá heſterna die ducta eſt, propterea non eſt iterum modo mouenda. Materiæ copia ſic imminuta, reliqua parabitur potionibus ex ſyrupo acetoſo atque acido citri ſucco, cum paulo mellis roſacei, & iure aceroſæ betonicæ, cicoreæ, ac boraginis. Quæ ſtomacho etiam aliquid pręſidij allatura uidentur, ná materię detractio per partes eminentes à ſtomacho materiá abducit. Inciſio verò, & deterſio, quæ à ſyrupis afferetur materiá ex ſtomacho deturbabit, & ita curatio ordinabitur in eum finem, vt in dies, ſicuti materiæ apparatus, et morbi tempora oſtendent, conſilium capiendum ſit. Viuendi modus ſine vino ſit, nam, quàmuis ſtomacho aliqua adſtrictione, bibiſq; téperatione vtile eſſet, maius tamen malum à commotione, quam humorib. conturbatis afferret, eſſet metuendú, aquæ utatur potionib. in qua oxiſaccharæ, aut acetoſi ſyrupi aliquid immixtum ſit, in qua etiam, ſi ex ſtatu deprehendatur ventriculum aquá non pati, aliquid coriandrorú, aut cinamomi inco
E ctum ſit. Cibus ex pane trito, & ex iure in pultē, ſiue ſorbitionē percocto, aut ex ptiſana idoneus erit; aut ex pane in iure macerato. Ex ouis niſi luteum in iure diſſolutum cú momēto aceti darem, alioquin prorſus dimitterem. Quid verò metuendum, aut ſpetandum ſit omninò periculú ſubeſſe iudico, quod à corporis genere ab ætate ab anni tempore, a cęli humida conſtitutione etiam magis metuo, ex quib. longi morbi fiunt, & lógitudine ſua, præſertim cú magni ſunt, vires poſſunt ſuperare, longus, & magnus hic morbus eſt, & a materia craſſa natus, nutrituſque. De morte eius nondum dubitarem, tutus tamen morbus non eſt, quin ni diminutio materiæ, & elaboratio illa per ſyrupos eam defendat, in peiorē putredinem, & mortem delabatur, vel in viſcus aliquod influens malignam inflammationem faciat.

Excellentiſs, phyſico, & Medico Io. Iacobo Benedicto. S. D.

CONSVLTATIO XLVI.

ACcepi tuam epiſtolam, ex qua cognoui, quę ex me audire velles de ſudoris difficultate, de exanthematibus, ac de ammiſſa cibi, potionisq; cupiditate in noſtro ægroto. Sudoris difficultatem ego ſuperaré eorum ope, quæ ad id idonea ſunt, & ſubiectis ſub veſtimento, & ſtragulo rebus calentibus initium à lateribus ignitis faciendo, aut ab aqua feruefacta vaſis concluſa quales eſſent cucurbitæ, quæ, ni ſatis poſſint, ipſum igné in arculo ſubſtratis haberem, donec ſudor euocaretur. Arculum autem ſic compararem, vt commode, ab ægroto inter crura poſſet, nimirum forma oblonga, nec plus lata, quàm igni habendo eſſet commoda, ſcilicet duob. pedibus longa amplitudine circũquaque in pedis vnius longitudinem poẽs, eſſet verò aperta fronte eo, quo ſurſum ad ventrem ægroti ſpectaret, caput autem è regione oppoſitum ſuperiori fronti aperto, id inquã per quod ignis inferius ſubijceretur, aperiri poſſet, & etiam claudi, vt, quando opus eſſet, tantummodo imponendo igni aditus fieret, clauderetur verò, vt impoſiti iã ignis vires ſic concluſæ ab ea parte ſurſum ad ægrotum omnes cogerentur. Stragula verò, & veſtimenta ſic circumcollum aptarentur, ne ignitus halitus capiti noceret, nam certè vitarem penitus capitis calefactionem, cum ex papulis videam iam ipſum nimis affectũ, ac ſic non dubito multum ſudoris emanaturum, De exanthematibus autem, cum illa ex interna deprauatione exiſtãt, nullam aliam curationem crederem poſtulare, præter illam cautionẽ, ne capite calefaciendo augerentur. De ijs verò, quæ pertinent ad cupiditatẽ cibi, aut potionis, minimè anxius eſſem, quoniã nihil minus poteſt ipſe obtemperare medico tanto cibi, & potionum modo ſumendo, quantum ipſi ab eo fuerit præceptum, & morbo curando, & omnia reſtituentur. Quod reliquum eſt te rogo vt me ames & bene valeas. Veronæ Idib. Februar. 1579.

De eodem cœliaco alterum conſilium.

CONSVLTATIO XLVII.

SVperius conſultum fuit de hoc eodem malo, ab eo tempore ſic res ceſſit, atrophia, quæ ventriculi coctionem diminutam conſequitur, iam eo progreſſa eſt, vt conſilium iam ad ſe reuocet, tenue ſiquidem corpus nimis factum eſt, ventriculi tamen malum idem eſt, eademque præſidia poſtularet. Nam cum per ſtillaticiam diſſolutionem carnium caponum vim maximam exprimi curatum ſit, illam non ita vomitu quotidie reddebat ſed quatuor, aut ſex dies cum continuiſſet, poſtea tamen etſi non totam plurimam certè eam materiam euomebat, & confertim, magis, non paulatim, non ita liquidã, vt acceperat, ſed glutinis temperamentum nactã, quod maximè cruditatis, & obſtructionis ſignũ eſt, nam ſpatium quidem temporis, quo contenta eſt materia, fecit poteſtatem concoquendi partes tenuiores eius liquoris, craſſioribus verò obſiſtentibus, & obſtructione reiectis materia a calore glutinis formam accepit, quoniam ſucci illi carnis ſic a calore concreti lentorem habent. Itaque temperamento ſucci mutato color, tamen idẽ manſit ptiſanæ, ſed liuidior, odor verò fędus admodum tũc, cum vomeretur, qui materia manente in lance, & refrigerata euaneſcebat ſolis partibus quibuſdã pinguib. putrefactis, & poſt vomitũ diſſolutis, craſſis autẽ admodũ integris manentibus, quod indicium eſt materiam ſtillaticiam, vt putrefacta, ſic concoctu etiam eſſe difficilẽ.

A Ac aliquibus opinetur, materiam illã ſic glutinoſam eſſe humorem corporis ventriculi exolatum per tabeſcentiam, ſed humor ille nutritiuus non poteſt exprimi, niſi febris ardentior id efficiat, quæ febris hic lenior multo eſt, quam poſſit hoc edere. Itaque coctricis infirmitate id fit, & ea quidem a frigore facta, quamuis occupationum viarum per craſſas materias etiã acris quidam calor in viſcera recurrat, & etiam in ventriculum infirmandum vim afferat.

At eſt præterea id noui quod exuſtio humoris ad obſtructiones, & febrem conſequuta eſt; qui humor, cum non habeat exitum inferius, ſupra refertur. Cernimus ſiquidem humorem exeũtem per vomitum colore fuluo, qui quotidie magis nigreſcit, cuius humoris multa quoque copia detrahitur per aluum, cum aliquid rha-
B barbari aſſumit, aut clyſterẽ ex caſſia diu cõtinet. Alioquin enim alui fęces, quæ quidem rariſſimè deſcendũt, ſuo colore collam ex farina imitantur, quod occupatæ ſint omnes viæ, quibus humor ingens aluum ſolet demitti. Quod facit etiam, vt ſtabiliam mihi illam coniecturam ſubeſſe ſcilicet aliquid tumoris in partibus earũ viarum, a quo & obſtruantur, & etiam anguſtiores fiãt. Qua in re, ſi, vt ſupradictum eſt, cauſis, & morbo eſſet incumbendum, vires certè non eſſent ſatis idoneæ, neque medicamentorum exagitationem paterentur. Si viribus tantum auxiliemus, malum non ſolum vires, ſed vitam ſuis progreſſionibus tollet citiſſimè. Mediam ego viam tenerem, Neque enim poſtquam è mammilla ſugere non poteſt lac daret propter eas obturationes viarum, & propter putredinem eorum locorum, & fe-
C brem, ne morbus augeſceret; quia tamen egemus rei facilis nutrimenti, ſucci carnium caponum (quod feci antea) exprimerem, non per ſtillationem, ſed per torculare, admiſceremque cum eo ſucco ea, quæ etiam morbo repugnarent, incidendo, extenuando, & expurgando; vt aliquid galangæ, erũt zedoariæ, quæ priuatim ſtomacho eſt vtilis, vt cinnamomum, vt radices, & herbas viſceribus expurgandis idoneas, vt betonicam, vt cuſcutam, vt agrimonium, vt petroſelinum, vt aſparagos, & lupulos, neque vererer etiam aliquid chinæ radicis in omnibus ſorbitionibus, & potionibus incoquere, quæ leniſſimè diſſoluit duritiem. Exterius etiam frictionibus ſtomachum iuuarem, fomentis, & vnctionibus, & ceratis eiuſmodi, quæ ſupra iam antea fuere propoſita.

D *Conſilium cum Excellenti Conſtantino Felicio, & Hieronymo Gradario habitum de morbis Excellentis Hortenſij Vernatij.*

CONSVLTATIO XLVIII.

DVo morbi ſunt, quibus vna redeũtibus, & abeuntibus ſæpè afficitur Excellens febris ſcilicet, ad quam ſequitur alui fluor, & morbus alter, quem ſequitur deſtillatio ad tracheam, & pulmones, quæ tuſſim valdè moleſtã mouet, per quã ferè pituitoſa, ſæpè aquoſa, aliquando craſſa cum exiguo colore, quandoque verò ſalſa, vt bis, aut ter viſum eſt, etiam cum paullo ſan-
E guinis educuntur. Circuitus intermiſſionem annuam habuere ad vſque annum ſuperiorem, imò prius etiam biennium intermiſerat; ab hoc annum verò bimeſtris intermiſſio fuit eadem morborum duratione idem tẽporis ſpatium retinente ſemper, nempe 12. aut 15. dierũ, alui fęces variæ ſunt, & cum pituita etiam nigriores, & luteos humores retinentes; Sexies quotidie exeuntes. Vrinæ encoremate aſpero, craſſo, ipſę quoque craſſæ, aut inæquales pituitam fere referentes. Corpus album capillis ſi cum Galeno loqui voluero rufis, molle, plenum, iuncturis exiguis, nitidum totum, & minimè hirſutum oculis albis, non magnis, naribus non aduncis, potius contra, voce muliebri, moribus mollibus, ac humaniſsimis. Somno tamen ſua natura leui, & breui,

inge-

ingenio non paruo, memoria tamen admirabili ſua natura, adeo vt artificio acquiſita credatur.

Ex quibus colligere poſſe videor ſiccum caput, non tamen calidum natura fuiſſe, nuo calorem fuiſſe frigore tanto inferiorem quantum ad ingenium retinendũ, & memoriam, & capillorum ruffum colorem cum ſiccitate ſatis fuerit, quæ alioquin cum calore acres omninò motiones ingenij, & nigrum colorem capillis parit, quibus pilis quoque ad hanc ætatem in ſyncipite retinendis, & ita rurſus generandis plurimum feciſſe totius corporis reliqui temperamentum neceſſe eſt; quod ex ſupradictis omninò humidum eſſe, ratione efficitur, mollitie, candore, nitore, voce, & moribus omnibus, quibus addas pulſus paruitatem, licebit, vt cum ijs potius frigus præſtare, quam calorem in corpore affirmes ad quod facit glabrities, & venarum etiam occultatio. Studia, & otium his corporibus valdè obeſſe conſtat, quoniam inutiles materias multas congerũt, quę, cum a calore non poſſint, ab exercitatione deberẽt excerni, à quibus ſub otio deſertis viſcera genus frigidius ad crudam materiam pariendam idoneum ſuſcepere. Caput ſimiliter ea vaporibus, qui ſubmittentium materierum retinent naturam, ad frigidius deductum eſt, & etiam aliquam humiditatem recrementitiam acquiſiuit; Vnde, vt ea frigore memoria naturalis diminuta eſt, ita ex humore aucto ſomni ex leuibus & breuibus acti, graueſque euaſere, quamuis non multo productiores, cui malo cœlum Perusinum plurimum valuit augendo, & præterea alia loca, in quibus humidioribus vixit, quamuis enim à calidiori, & craſſo cœlo melius ſe habere dicat, tamen illud, quod ſiccum, & calidum eſſet commodius foret, tenuitas ſiquidem non generans ſicca, ſed generans acuta, & celerius alt uſque feriens nocet, vnde humidum, & tenue, ac frigidum cœlum ſibi peſſimum fuiſſe ait Neq;.n. dubito ego quin cœlum craſſum ſiccum eſſe ex copia halituum ſiccorum poſſit. Collecta itaque tempore ſuo materia in toto corpore, & in capite vna omnis mouetur, cum grauitatem certam fuerit aſſecuta, partibus conſentientibus, & ſe inuicem afficientibus, ſi caput primum grauatum fuerit & in materiam demittendam vrgere cæperit, & commotio reliqui corporis affectum, & moleſtiam facta à materia congeſta quaſi acutiorem facit, vt magis moueat corporis vim ad ſe eijciendam, ex quo ſequitur cõmotio humorum, & putredo, dum ipſi in vias anguſtiores compulſi abeſſe à perſpiratu coguntur, atque ſic putredine confecti, vel exuſti vel maturi per aluum eijciuntur, Catharrus autem ad pectus demittitur, vt ex grauitate eius notũ eſt, ad pulmoneſque, & arteriam, vt ex ſputis, qui à calore in capite obſtructionibus, aut incidente aliqua re excitato quandoque ſalſus ſentitur, in pulmonibus autem permanendo craſſior euadit, & colorem acquirit, & quandoque etiam ſanguinis, vt acrior factus nimium tunicas trachææ abſtergit, & aliquid ſanguinis ex venulis illarum arripit. Quæ cum ita ſint, metus eſt ne ea febre, aut aliqua alia cauſa acrior factus etiam trachææ bronchia exulceret, & ſic inſanabile malum faciat. Quare omninò ſubueniendum eſt, & citò viſceribus, ne tantum inutilis humoris generẽt, præcipuè à quo prima occaſio pituitæ, & etiam capiti, quod fiet facilè materiebus parietum vaſorum aſſiduis extrahendis, à quibus enim intemperies mali cauſa cõſeruatur, ſi illa detrahantur, facilè temperamentum reſtituitur. Itaque non ſolum medicamentis aluum mouentibus, id faciendum, vt agarico, rhabarbaro, & roſis, non ſolum caput purgantibus, ſed per ſudorem corpus totum ab infarctu malorum humorum liberantibus, ſic demum poterit robur capiti per lotiones exſiccãtes adiungi, & toto corpori per electuaria. ſudoribus quoque vtilioribus, & tutioribus faciendis miſcemus, quæ viſceribus robur concilient, vt ſi ſalſæ pariliæ paulum guaiaci indatur. His ſummatim dictis credo, poſſit valetudo huius renouari, victu probè inſtituto, aere ſicciori, temperatiorique cœlo petendo vino imbecillo,

A & cibo temperatiori dando præcipueque cęna tenuanda, & exercitatione ante cibum habenda.

Scabioſo commodum eſſe hoc linimentum expertum eſt.

℞. Radicis helenij
Iridis
Butyrj antiqui } quod commodum ſit.
Axungię lotę aqua roſacea.
Miſce & f. vnguentum.

Alteri adiectum eſt ſublimati granum in quamque vnguenti vnciam, ſed cautum eſt, ne vngues, aut emunctoriorum glandulæ attingerentur.

Tertio cuidam tantum pulueris ellebori nigri, & benè fecit.

Laboranti Iſchiadico dolore poſt purgationem corB poris, & poſt pilulas fœtidas, & cochias hoc clyſtere præſcriptum eſt & conualuit.

℞. Pulpæ colocynthidis in petia ℥. i.
Fol. calamenthi
Origani
Rutæ } an. m. i.
Anethi
Fiat decoctio ſecundum a. quæ coletur, & exprimatur.

℞. ſupraſcript. decoct. lib. i. s.
Ol. anethini
rutacei } an. ℥. i. s.
Sacchari rubri ℥. i. s.
Miſce pro clyſtere.

Concoqui etiam dictas res in lotio pueri, & vino paC ribus partibus iuſſum eſt.

Pro quodam qui ſiniſtri oculi aciem amiſerat.

CONSVLTATIO XLIX.

Conſuluit me Vir, qui ſiniſtri oculi acie iam multis amiſſa iam ſibi de dextri quoque iactura timet & iure, vt poteris videre, ſiue ad dextrum, ſiue a ſiniſtro ventat per ſpirituum communionem, ſiue a capite humor repleto meatu ſiniſtri in dextrum reuertatur, capitis omnino ratio habenda eſt; humor, qui illi potiſſimũ noxius eſt, non eſt biliosus, cuius ſpeciem in coniunctiua videmus, quia ſanguine bilioſo in oculum tollente, D inflammanteque tunc acies ei minus hebes eſt, at cum halitu, aut etiam alio modo abeunte, & pituitoſam materiam relinquẽte, illa concreſcit ſeipſa a calore relicta, aciemque magis impedit, quare potiſſimum pituitę, deinde verò etiam bilis, vt illius, cura habenda eſt.

Quod medicamentis primum purgantib. corpus vniuerſum, quæ tibi nota à me non ſunt cõmemoranda, deinde caput per os ijs, q̃ noſti, tertio oculos, de quib. oculis tractandis, nunq̃ mihi conſilium mitteri, niſi explorata prius, & cognita totius, ac capitis purgatione, depletioneque, quæ, quo perfectam abſolutionem habeat, videtur poſtulare etiam potiones ſudorificas capiti idoneas, quales ex ſalſa parilla parari ſolent, & ſub eis abſtinentiam, vel ſaltem victum validè tenuem, præterea etiam auerſionem humoris in partem contrariã, E vt traducto filo per cutem ceruicis, quibus perfectis materia oculis adhibita certius, & tutius remedium afferre poterit, ſicuti per vaporationem aquæ incoctis herbis eius generis vt chelidonio, euſragia, fœniculo, ruta; deinde per eos, etiam fumos, qui ſicciores ſint, vt ea aceto, incoctis eiſdem, atque etiam ex ſulphure, cæpe, & ſimilibus. Succi quoque eorundem ex melle imponi poterunt, & fella, Aqua etiam mellis primum quæ alba, deinde quæ ruffa eſt, & gummi, vt ſagapenum, neque valentiora prætereũda, quoniam mater tãmtta vitea m eſt, oculi verò valentiſſima etiam patiuntur, quorum copiam, & certam rationem ea tuo, & aliorum etiam experimento tibi cognitam eſſe credo. Vale. Vrbini. 15. Calend. Auguſt. Anno. 1579.

Ad lienem magnum, cui acceſſerat color luteus oculorum, & totius faciei. A

℞. Corticum tamariſci.
Radicum capparorum.
Gentianæ.
Fol. Cetrach.
Lupulorum.
Capillor. Veneris an. m. i.
Fiat decoctio ſ.a. qua expreſſa, & colata.
℞. aceti ſquillitici.
Mellis optimi. q.ſ. & f. oxymel ex quo ſumat ʒ. i.s. ſingul. manc.
℞. Rhabarb. el. ʒ. i.
Agarici opt. ʒ. i.s.
Gingiber. ℈. i.
Rad. capparor. ℈. i.s.
Elaterij ℈. s.
Succi iridis.
Oxymellis ſimpl. an. q.ſ. Miſce & f. pill. ℈. i. ex quibus ternæ ſingula hebdomada ſumantur.

Inungatur autem ſides lienis oleo capparorum, imponaturque emplaſtrum ex gumi ammoniaco aceto ſquillitico emollitum.

Ad exſiccandum bocium, ſeu bronchocelen.

Poſt purgationem etiam adhibita ſalſa parilia diu vtatur ſaccharo condito floribus roriſmarini, & roſarum cum maci, & his pilulis frequenter, & maſticatorijs, ſternutatorijſque. C

℞. Agarici opt. ʒ. 2.
Rhabarb. el. ℈. 4.
Aloes roſacei ʒ. 3.
Nucis moſchatæ ℈. 2.
Elaterij } an. ʒ. s.
Euphorbij }
maſtiches. ʒ. i.

Cum ſyrupo de ſtœchade f. pilulæ vnius ſcrupuli. Quod ſi reperiretur miniſter idoneus, qui huius operis eſſet peritus ego conſulerem vt cutis aperiretur, & à folliculo tumoris circũ, vndiq; abſolueretur, deinde radicitus totus tumor cũ folliculo abſcinderetur, iniectiſq; penicillis putrefactio, & concoctio purgaretur, & tandem purgato vlcere agglutinatio fieret, nam vidi hoc feliciter admodum factum, neque larynga quidquam D affectam, minus tumorem rediſſe.

His rutis coſſis, ſe raris frontis videbatur poſſe benè facere hæc mixtura.

℞. galbani ʒ. i. thuris maſculi ʒ. s. alumin. rochæ ℈. i. ſacchari candi ℈. 4. ſucci limonis ol. amygdalar. amarar. an. ℥. ſ. cum paulo ceræ m. ad ignem, & f. vnguentum ſ.a. ex quo inungatur noctu.

Interdiu verò mad efacias hac aqua.

℞. aquar. plantagin. roſarum an. ℥. 4. ol. tartari, ℥. 3. aluminis rochæ ʒ. i. s. miſce ad ignẽ emplaſtrum tandem diacalcitheos, cum aliquid vlcuſculi reſtitiſſet, optimè faciet. Vani. E

Cornelius Celſus dat reſinam, & non minus quã ipſa eſt aluminis ſciſſilis, & paullum melis.

Stomacho a pituita, & capiti etiam liberandis, & ſterilitatis ab ijs profectæ remouendæ.

℞. ſpecierum hieræ. ſ. aloes epatici, agarici, rhabarbari an. ʒ. 1. myrobalan. belliricor. ʒ. i. s. pulpæ colocynthidis ℈. s. ſchænanthi, macis, galangæ an. ℈. i. myrrhæ electæ thuris albi, croci an. ʒ. s. cum ſucco ſaluiæ, & mellis an. q.ſ. f. maſſa, ex qua pilulæ ℈. i. ternæ ſumantur ſeptimo quoque die. Quæ niſi ſatis profecerint ad aquam thermalem puteolorum accedendum erit. Vtatur etiam infraſcripto electuario.

℞. Raſuræ eboris.
Pulu. corallioram rubeorum.
Calami aromat.
Galangæ.
Gingiberis.
Cubebarum.
Schænanthi. }
Seſelis. } an. ʒ. s.
Sem. napi. }

Miſce in formam electuarij cum ſyrupo ex ſucco ſaluiæ, & melle ex quo ſumat ad ℥. i. quotidie.

Diluat etiam pudenda ex vino in quo roſæ balauſtiæque decoctæ ſint, & penis inungatur oleo ſpicato cum exiguo moſcho, aut ambra. In cibis bulbaceum omne genus coctum pulli columborum, & anates, radia helenij, fœniculum, napus, cicer, & ſimilia, vinum autem ſatis potens ſit, ſed benè maturum, habeatque in vſu aromata præſertim gariophylos, & galangam. B

Tuis clauis pedum benefaciet.

Craſſula herba, ſeu faba craſſa, ſeu telephium.

Ammoniacum diſſolutum aceto cum cærato mollitiuo paulo viridis æris, vt ſtercoris columbi molliendo ſæpè clauum cum hamio aut iure pingui, ſolum etiam Ammoniacum Aceto ſcillitico paratum diu geſtatum eruet ipſum clauum, Vt ſagapenum quoque, ſi 20. diebus, & amplius geſtetur.

Herniæ, doloribus dentium, & ventris, Nigredini dentium, & vermibus alui. C

CONSVLTATIO L.

HErniæ ego cingulo apto occurrerem, quo ſex menſibus geſtato vidi multos reſtitutos, præterea emplaſtrum de pelle arietina. & id, quod ſit ex pice, maſtiche, & cera. Quidam probatum eſſe experimẽto dicunt oleum ex lytbargyrio, quod plurimum facere aſſerunt. ſi cingulo ſuperpoſito ſæpè apponatur linteis ex eo madefactis. At dentibus oleum adhiberem roris marini, cum pyrethro, maſtiche, & diamorrbone ad dolorem. Albandis verò dentibus nihil melius vſto pumice qui miſceri debet cum aliquibus aromatibus. Vermibus au- D tem corallinam cum dictamno, ſcordio, & aromate aliquo. Doloribus ventris maximè oleum ex roremarino. ex lateribus, atque ex cera. Oleum ex ſulfere purgat quidem dentes, ſed colorem malum fecit, oleum atramenti ſutorij melius, ſed aqua fortis dicta longe melior.

De ſuſpicione grauiditatis cum deſtillatione pro Vxore Doct. Palatij Fanenſis.

CONSVLTATIO LI.

DVæ ſunt partes ſtatus huius nobiliſſimæ iuuenis E præcipuè à nobis ſpectãdæ, in quibus vertitur omnis noſtra curandi ratio. Altera eſt ſuſpicio grauiditatis altera eſt certiſſimus, & multiplex morbus. Morbi ratio illa eſt, quæ certiſſimam oſtendit ſui curationem, ac nulli medico dubiam. Suſpicionis verò contra incerta quidem, at certum nobis afferens curandi impedimẽtum. quoniam omninò mandatis, & legibus pontificum ſumus adſtricti, nec ſalutem quærere corporis matris poſſumus cum animæ fætus periculo. Cuius cum dubitatio ſit, cum in dubijs agendum non ſit, nos valenti curatione omninò prohibemur, quæ maximè ſeptimo mẽſe iam ineunte omninò eſſet periculoſa. De ſuſpicione primum pauca dicam, deinde de morbi vi. Suſpicio ex deſtentis menſtruis orta, & mamillarum plenitate, & papillarum turgore non mediocri, facta ex alui timentia

videtur

videtur certitudinem acquiſiuiſſe, nam aluus non vniuerſis partibus, neque tota ſui forma increuit, ſed ad vteri formam tantum collecta non extimis ſuis, quibus continetur, partibus tenſa eſt, ſed contineat intus aliud medium quod penitus formam vteri tenſam referat; Itaque vterus plenus intelligitur, num verò fœtu, aut alio, certè mihi videtur dubitationẽ habere. Vidi enim aliquas & illas quidem non paucas vterum tumentem habuiſſe cum ſua figura, vt grauidæ viderentur, & tamen tumor ſine partu ſolutus eſt. Si verò aliud eſſet, vel ſpiritus alienus, vel mola eſſet, & tunc omnino ſpiritus ille alienus cauſam haberet, quæ malũ colorem ægrotanti pareret, qui non eſt, febre præſertim eam exercente. Poſſet quidem mola eſſe cum minori coloris, & habitus incommodo.

De producto hucuſque vomitu, vt nota grauiditatis non dico, quoniam ille antequam menſtrua ſuppreſſa eſſent, ortus eſt, & vltra terminum pergit quo grauidæ vt plurimum ſolent eo tentari, nouem enim continuis menſibus ab ortu, quem immodicum ſanguinis effluuium ſequutum eſt, tertio ferè, aut quarto quoque die, vt nunc quoque facit, ſed crebrius eam tentauit. Minus de cibi faſtidio dicam quoniam febris eius cauſam, vt etiam ſitis, ſatis idoneam habet. Fœtus ſi ſubeſt, motio eius non multa eſt. At nec ipſa vno tantum aborſu poteſt ſatis experta eſſe. Grauiditatis itaque multam rationem habere debemus. Aegrotatio tamen plurimi facienda eſt, quoniam febris continua iam diu opprimit, vomituſque, & tuſſis vehementiſſima cum ſputo crudo. Vomitus fuit primus ab orſu inceptus, quo refrigeratis per nimiam inanitionem ſanguinis, & ſpiritus viſceribus, & ventriculo, remanente etiam craſſiori ſanguine, & frigidiori, tenuiori verò egreſſo (vt ex ſuppreſſis tunc menſibus, obſtructiſque locis intelligitur) cruditates ſubſequutæ ſunt, & inde obſtructiones maiores factæ, vnde vomitus via vna relicta, excretioni ſit, per quem, vt noſtra cogeretur, ſic efflueret, nõ omni verò noſtra poteſtatem exeundi habente, multa retenta, & obſtructionibus occupata in putredinem cõuerſa febres factæ ſunt cum incertis temporibus frigorum exiguiſque caloribus, & humori frigidiori, & crudo conuenit.

Multa verò etiam huius materiæ parte in vaſa pulmonum, & in ventriculum diſtributa illic tuſſis, hic vomitus, & faſtidia ciborum affert, & vtrinque ſpiritus difficultates. Ex quibus locis periculum non mediocre vitæ eſt, & anxietudo nobis, vt cito ſuccurramus; at ita, ne fœtui obſimus; tutò itaque, non tamen leuiter penitus agendum ne morbum nimis valentem in ſuo robore relinquamus. Non prætermitterem ergo humorum præparationem ex his, quę vteri cotylidonibus minimè afficiant, quæ pulmonibus, & ventriculo, & obſtructionibus vtilia ſint, quale eſſet bugloſſum, borrago, cicoreum, cicerbita, betonica, cetrach, & amaracus.

Purgationem etiam leniorem adhiberem, ex agarico, rhabarbaro, & maſtiche ad vteri tuitionem, neque etiam aloem roſaceam timerem, vti eſſet agarici ʒ. 1. rhabarbar. ℈. 4. maſtiches ℈. 2. aloes roſat. ʒ. s. cum ſyr. roſat. ſimpl. f. maſſa, & ita his viciſſim repetendis ei auxiliarer, donec ad partem tempus peruenerit, quo ſi pariet omnino iri a morbo liberatam crederem ſin minus vterus erit propriè reſpiciendus. Deſtillationi autem ſic ſuccurrerem, vt ore teneret, quæ deſcenſui, & morſui deſtillationis occurrerẽt, vt diacodion Meſues vt diapapauer Nicolai, penidia, ſaccharum candum, ſaponea, quæ fit ex amygdalis, ſaccharo, & amylo; vt terram ſigillatam, aut bolum armenum, & ſimilis generis alia. Cum verò cubitum it, ſaccharum roſaceum quod aliquid haberet ipſius olei aniſorum cum maſtiche, & thure.

De dolore hæmorrhoidum.

Oleum quod ſequitur ad dolorem hæmorrhoidarũ

A hoc erat, ℞. benzoini, ſtyracis calamithæ, ſtyracis liquidi, terebinthinæ certas portiones, & deſtilla. ſed tutiores ſunt mucilagines ex pſyllio, radicibus althææ, ſeminibus cytoniorum cum vitello oui, & axungia, atq; paulo croci, & maſtiches.

Ad tuum dolorem tibiarum.

℞. pingued. canis rubri, equi, ceram, lumbricos, terebinthinam, oleum hypericonis, & deſtilla.

Pro quodam cui ambuſta facies fuerit hæc ſcribebantur vnguentum Reinerij Moreti Senenſis ad ambuſta.

B Requiſiſti a me quale nam eſſet vſitatum a quibuſdam cui maximè ſiderent, id erat.

℞. ol. veteris lib. 1. vnguenti dialthææ, ſtyracis liquidæ terebinthinæ an. ʒ. 4. ſaluiæ, rutæ, abſinthij, corticis medij, ſambuci an. m. 1, ceræ nouæ, q. ſ. ex quibus f. vnguentum ſ. a.

Alius loco dialthææ olei de ſaxo aliquid imponebat vim maximum autem ſtyraci tribuebant.

Alius vſtioni ſuccũ caulium ſubito ingerebat. Alius deradebat limum illud quod relinquitur ſub doliorum fiſtulis vini a ſtillis. Alij atramentum indunt.

Alius mirifice faciebat ambuſtis cum vnguento facto ex cerato loto diutiſſimè ex aqua, quod ex oleo & cera eſſet. Poſtremo addita ceruſſa.

Vnctuoſa ego vidi laſiſſe ob calidam inductam in-

C temperiem, propterea aquam violarum cum puluere ceruſſę primum, deinde ceruſſam, & bolum armenam cum eadem aqua in linimentum componebam præſertim in facie, quoniam carnis colorem imitabat, & turpe viſu non erat.

Cuidam ad purgandos corroſos dentes, atq; tuendos hoc probabatur.

℞. roſarum rubearum m. 1. maſtiches ʒ. 1. rad. ireos ʒ. 1. ligni cupreſsi ʒ. s. fiat decoctio in vino rubro ſ. a.

℞. dicta decoction. lib. 1. oxymellis ſquillit. ʒ. 3. m. Cum hoc dentes diligenter abſtergantur hoc per hyemem calefacto, deinde repleantur eorum cauitates maſtiche mollito cum cera, & longa ſub actione manuũ

D facta. Quandoque verò alumen rochæ eſt lotioni ſuperiori adiungendum ad dentium purgationem, & firmitatem. Interea melli roſaceo adijciendum parũ olei ſulfuris, uel potius olei ex atramento ſutorio, ex quo fricentur partes dentium corruptæ.

De morbis multis Io. Frumenti conſilium captum cum Exc. Ambiorige & Felicio.

CONSVLTATIO LII.

DE multis huius corporis malis ego quoque, ſententiam dicam ne fruſtra aduocatus videar vbi ſi nihil amplius egero certe capita à vobis diſputata repetã,

E & quam maxima potero diſtributione, & ordine ſub oculis ponam ex quo veſtrum aliquis melius, & minori labore ea deſcribere poſſit, erit enim neceſſe ei ſenogalliam deceſſuro omnia minutim literis conſignata tradere. Notæ quæ oculis cernuntur quæ ſenſui patent hæ ſunt. Aluus mollior, & fœtida, colore terreo cibi partibus minus mutatis, ſi quid denſioris cibi deuorauerit, ac ſi vomitus moueatur mirificam pituitam, & craſſitudine, & copia effert, totius corporis tenuitas, & pallor, febris lenta pulſu molli, ac languido, mane rarior; ad veſperam crebreſcente, ac quandoque ad veſperam frigore lento accedente, qua febris acceſſione carere eo die, quo ſe in lecto continuerit aiunt, certe frigore non tentari. Vrinæ ferè tenuiores, quæ diu albæ fuere, nunc

rufæ

ruſæ potius factæ ſemper ſedimen aſperum habere, nunc quandoque etiam eneorema craſſius, ac diſcerptum, hypochondria non valde tenſa, tenſi tamen recti abdominis muſculi, & quæ ſub eis ſũt. Thoracis ſæpè leuis dolor eſt non in eadem ſemper parte, in eandem tamen, id eſt, ſiniſtram reuertens, in quam cum decumbit, magis laceſſitur, tuſſim ſiquidem habet, qua alba, & albo quaſi puri ſimilia ſæpè, ſæpè etiam pituitoſa, lentaque efferuntur, quæ, cum aliquantum reſedere, ſubruffa fiunt, atque etiã nitorem contrahunt, neque vero pauca ſunt noctu, maneque præcipuè excuntia. Cibi nulla cupiditas, neque tamen ſitis moleſta, lingua minimè mutata, ſomnus non niſi à tuſſi interceptus, alioquin facilis, à ſomno triſtis penitus, à cibo placidior. Hic cum ſaluberrimè iam 10. annis viueret, neſcio qua opinione adductus aquam quandam montis Albutij in Piceno medicatam accepit, & largis admodum potionibus eius vſus eſt, ex quo cauſarius, ſeu valetudinarius eſt factus, nam inde modo ventris doloribus colicis putatis cruciari conſueuit, modo ab arenulis exerceri, modo articulorum doloribus vexari. Ab hinc quatuor, aut quinque menſes ſoli, imbrique, cum ſe ſe obieciſſet, diuque in littore nauium, & mercium cauſa fuiſſet, catharrus illum cæpit cum febri, cuius cum rationem nullam haberet, neque viuendi modum ſeruaret, tamen præterquam in medicis aluum ſoluentibus ſumendis medicorum dicto audiens eſſet, cauterium in brachio ſiniſtro proximè accepit, neque dum vlcus benè effoſſum eſt, iracundus admodum eſt, & ſæpè ex iracundia febrire dicitur. Hęc videmus in corpore quinquagenario, hirſuto, quod ante hæc mala plenum admodum fuiſſe refertur, capite minimè caluo, minimeque cano. Ex quibus iam licet conijcere primum ventriculum infirmum eſſe, qui aluum quaſi cœliacorum faciat, qui tantam, & tam mali generis pituitam generet, alimentumque corpori tam exiguum ſuggerat, quod ſane à febre tantula, & ferè intermittente non ita eſſet extenuatum, craſſis præcipuè, & frigidis humoribus refertum, ſi ventriculus chylum bene confectum ſuggereret. Deinde hypochondria benè habere non poſſunt ſic frigido ventriculo in corpore, vt cernitur, calidiore, præſertim quod ventriculus ad tantam frigiditatem adductus non fuiſſet facilè, niſi arteriæ ſpiritum ad ipſum deducentes eſſent impeditæ. Quæ non ſolum ad coquendum, ſed ad tenuandos etiam humores, qui coqui debent, conferũt, vt ait Galenus de liene 5. de vſu partium; quarum obſtructionum cruditas eſt, & ſignum, & cauſa valentiſſima, & ita duplex pręſtat nobis argumentum cuius nota eſt tenſio ſub rectis muſculis illis per communia vaſa communicata, quam obſtructionem ſequi ſolet febris, & cũ in his partibus eſt, etiam leuiſſima, quamuis alendo corpori magis alijs forte contraria, quæ ſane eum humorem ſequitur putreſcentem, cuius notas in vrinis videmus, & etiam in pulſu intelligimus, hoc eſt melancholicum, & pituitoſum humorem, nam tenuitas illa, & aſperitas vrinæ melancholiam, & ſiccum humorem ſignificat, atque etiam pituitoſum, ſed valdè craſſum, cuius portio ſimul cum vrina præ craſſitudine nõ exeat niſi raro, quod per tertiæ coctionis opus ſeparatur, & in ſedimento locũ tenet, prætera etiam thorax male habet, vt dolor, vt tuſſis, vt ſputa oſtendunt, in cuius cauitate potius humorem illum eſſe, quam in pulmonibus multa ratio eſt, quoniam, ſi in corpore pulmonis eſſet, vehementiorem febrem excitaret, & genus tumoris efficeret pituitoſi, quod peripneumoniam nominamus; & difficultas maior eſſet reſpirationis, ſi in vaſis ad cor pertinentibus eſſet, pulſus omnis generis apertiſſimam inęquabilitatem haberent, quam non habent; ſi in arterijs, hoc eſt, bronchijs, ſeu chondris eſſet, difficultas reſpirationis maxima eſſet, in thoracis autem cauitate cũ multa materia non ſit, non inſignẽ facit, vt faceret in bronchijs, & pulmonis corpore reſpirationis difficultatem. Materia hæc putredinis aliquid ſæpè concipit, & tunc febrem augeſcere neceſſe eſt, quæ quidem in ſiniſtra

A parte potius eſt; cum ibi, & inflando moleſtet, & vrgens in ipſum latus compreſſionemque peius habeat, rarior verò tuſſis eſt, cum materia motu careat, neque valde putreſcat, vnde videmus multa aſthmata (?) tuſſi carere, quia ſunt à materia minime mordaci aut aſpera. Generetur ne ibi hæc, an à capite, an à toto corpore conueniat, conijciemus nos eam ex capite quidem, & toto corpore eius rectrice facultate caſu quopiam debilitata, vt in rheumatibus fit, à principio totam demiſſam, diuturnitate vero pulmones, & pectus etiam infeciſſe (?) qui ſe ſe nutrientes plurimum huic materiæ adijciant, & cũ imbecilles facti ſint, etiam à toto corpore faciliùs ſemper indies malis humoribus referto multum accipere, quoniam ruffus color recremento pulmonum alimenti, id eſt, ſanguinis flaui conuenit, vt etiam recrementis abũde, quam à capite à mandatis, aut aſperæ arteriæ alimẽ-

B to. Ruffus quidem non apparet donec ſputa à pulſibus (?) bulliant vt ſpirituum motus, & calor pulmonum poſſunt efficere, ſic enim alba apparent, illis vero diſſolutis colorem proprium magis referunt, vel donec humida manẽt, & pituitæ humore vincuntur cum verò arefacta (?), & diſſoluta eſt, multa pars pituitæ, tunc colorem ſuum oſtendunt. Ad veſperam autem febris increſcit, vt ferè pulmonariæ febres ſolent, & pituitoſæ modo cũ frigore, modo ſine eo, & hoc præſertim cum in lectulo ſe ſe die toto continuerit, quoniam tunc vapores quidem ſubtiliores à lectuli calore diſsipati, viæque laxiores, factæ ſunt, neque illi per carnes compelluntur, vt à frigore, cum die ſurgit, quando motu vel etiam ſtantis labore, aut reſidentis humores moueri concitatius ſolẽt,

C quam recubitu, & quiete integra, quod à motionibus quoque animi ipſe expertus euenire. Nulla ſitis eſt catarrho, & pituita abundante, nulla cibi cupiditas eadẽ pituita ventriculum obtinente, qua ſoroni (?) etiam potius iuuantur.

Verum a capite deſcendens humor in eo ne generatur? an à toto corpore eo ſublatus deorſum reuoluitur? aut etiam à toto ipſo corpore breuiori via in pulmones fertur? Poteſt à toto corpore caput infirmum habitus recipere, diu verò receptos ferens non poteſt non ab ijs affici, & ſimilitudinem qualitatis accipere. Imò cum primum ſolis vi repletum ijs frigidis humoribus fuit, qui hominem articulorum doloribus, & colicis, & arenulis vexabant, ſic onuſtum caput non valens eos ſuperare caloris ſui multam partem amiſiſſe potuit ijs in parti-

D bus, vbi materia reſediſſet, in vaſis ſcilicet, & membranis, imo verò etiam in cerebri corpore, quo calore refracto partes omnino refrigeratæ ſunt, & factæ imbecilliores, vnde frigore externo etiam calorem ſolis ſequente, diſcraſiamque frigidam confirmante, poſtea plurimam pituitam generarunt, etenim ſi deſtillatio, & coriza Galeno oritur vna refrigeratione aeris, quod partes inde refrigeratæ imbecilles ſubitò fiant, ex quo humor, qui illis valentibus facilè ferebatur, poſtea infirmioribus eſt grauis, & ab illis deponatur.

Cur hoc loco tanta occaſione idem effici nõ potuit? Cur verò materia caput non affecerit, cum tamdiu duret eius frigidi humoris cum capite conſuetudo? Sed à toto etiam corpore in pulmones vel ipſo corde ſuis motionibus miniſtro poteſt materia traduci, & ita copio-

E ſius ſputum fit. Tot itaque affectas partes eſſe concluderem, Caput refrigeratum, & humore frigido abundans, pulmones non ſolum à capite per deſtillationem, ſed etiam à toto corpore confluente & ex ſe humorem congerentes; hypochondria obſtructa, & ventriculum refrigeratum, atque cum febre hæc omnia conſequi ſolita tum præterea multam materię copiam toto corpore ſubſtantem, quæ craſſa, & frigida eſt, melancholica quidem, ſed maximè pituitoſa, ſic magnum, ſic tardum eſſe morbum videmus. His verò propoſitis facile oſtẽditur, quidnam agendum ſit, nempe pituitam melancholicumque humorem incidendos, detrahendoſque, ventriculum calefaciendum, hypochondria expedienda, pulmones, purgandos, firmandoſque vna cum pe-

ctore

ctore toto, & caput etiam ſiccandum. Quæ hac ætate, A hoc anni tempore, quo hyems inſtat, imo ſecundum Græcos Phyſicos iam acceſſit, his viribus, vetuſto malo facto valentiſſimiſque remedijs egente an præſtari poſſint, mihi difficile iudicatu eſt, potiuſque deſperarẽ quam fiderem. Attamen, quibus aduerſus ea pugnarem breui vobis exponam. Manu cauterij auxilium eſt, & veſicatorij, quibus ego vterer ad materiam à pulmonibus auocandam. Veſicatoria ſcapulis admouerem, eaque bis ſaltem repeterem, deinde cauterium ſyncipiti aut candens ferrameorum multis capitis partibus ex præſcripto Aetij ingererem, vt caput calore, & ſiccitate in ſuam naturam reuocaretur, firmitatemque reciperet. De medicamentis autem, capiti quidem aqua vitæ cum ſandaracha, quæ eſt iuniperi gummi cũ amaraco, betonica, aſaro, cũ oleo ſuccini Naphthe, & his ſimilib. B Lotiones ẽt, ex his factæ, & fotus ex cãnabe balitu ſuccini imbutæ, pulmonibus ventriculo, & viſceribus oĩbus reſina cum ſucco iridis, & rhabarbaro, & agarico ſeptimo quoque die capienda. Vomitus etiam cum oxymelite, cum decocto raphani radicum, vel elleboro albo paratarum, cum ipſis corticibus viridibus malorum aurãtiorum materia prius parata. Propriè autem pulmonibus eclegmata ex ficubus, amygdalis, ſucco marrubij, hyſſopi, enulæ campanæ pulegio, pulmone vulpis, & croco. Potionibus matutinis ex betonica, radice dulci, farfara, ficubus, helenio hyſſopo, & eiuſmodi adiectis paſſulis, & hordeo. Propriè ventriculo fomenta ex abſinthio, mentha ſpica, ſchœnantho, œnanthe vino incoctis. Inunctione ex oleo ſpicato, abſinthino, de nuce moſchata, de aniſis, & etiam philoſophorum. C Clyſteribus quoque pituitam deducentibus incocto centaureo minori, mercuriali, chamæmelo, & alijs communibus, adiecto melle roſaceo, ſaccharo rubro, oleiſque. In ore habeat præter electuarium, oxymel cum ſyrupo violaceo, & diluat os cum aqua cui incoctæ ſint paſſulæ, radix dulcis, ſaccharum, & hordeum cum eodem oxymellite, & violaceo ſyrupo. Cibi mediocriter extenuantes ſint, & boni ſucci, vt ptiſana, panis lotus carnes gallinaceorum fœminarum, præſertim cum aceti modico, auiculæ, perdices, atagenæ, columbi iuniores. In iuribus omnibus helenij radix eſto. Bis die tantum cibum ſumat. Potio ſit mane modici vini, veſperi aqua ſupradicta, aut conſimilis. In lecto ſe contineat, non laboret animo. Itam vitet maximè noctu quieſcat, interdiu vigilet, præſertim cibo ſumpto. D

Ad ſcabiem hoc faciet percommode.

℞. Ol. commun. lib. 1. Ol. ex cera ℥. 3. minij, ceruſæ, lythargirij an. ℥. 1. m. & f. Vngentum.

Ad dolores partium externarum omnium faciet oleum hoc.

℞. Ol. commun. lib. 3. terebinthin. lib. 1. Ceræ lib. ſ. Ad alambicum extrahatur cum lateribus tritis, oleum.

Ad dolentes dentes.

Decoctio ex nuce moſchata, pyrethro, gingibere.

Ad ſterilitatem quæ a frigido genere erat, hoc datum eſt, quod quidam referunt ſe per experimentum nouiſſe valentiſſimum aduerſus huiuſmodi ſterilitatem.

℞. Ammoniac. piper. longi, myrrhæ, cymini, acori, anethi, gariophyllor. an. ℥. 2. chæſulli, hoc eſt chacbile Serapionis cap. 65. de ſimpl. med. ℥. 1. caſtorei ℥. ſ. piperis albi, coſti, ſtyrac. liquid. galbani an. ℥. 4. mellis deſpumati lib. 2. miſce & f. electuar. ſ. a. de quo vtatur mane, & ſero ℥. 1.

Præſcribebantur etiam ſuffumigia ex aqua ferueſacta incoctis Caueua, vulgo Piſauri dicta roſis, & millefolio, vulgo herba S. Giouanni.

Sed aqua thermales Puteoli tamquam præſtantiſſima propoſita eſt cum vſu vaporum eius loci poſt aquæ potionem, quæ ſæpiſſimè reſponderat.

Conſilium Fani habitum cum Marco Antonio Capelleto, Saluo Fauenſi, & Io. Baptiſta Gratioſo Pergulenſi.

CONSVLTATIO LIII.

B POſtquam Viri Doctiſſimi huius nobiliſſimæ Iuuenis vterus ex medicinis detumuit, reſeditque, & omnes aliæ grauiditatis notæ deletæ ſunt, non amplius papillæ, non amplius mammæ duræ ſunt, color verò, qui tumente vtero optimus erat, pallidus factus eſt, & ipſa iam ægrotantis faciem gerit, vomitibus etiam intermittentibus iam de ea ſuſpicione nihil loqui oportet, ſed febri, & tuſsi eſt ſtudio omni ſubueniendum, quorum vtrumque timendum eſt, cum continenter eam vexet, quorum cauſæ ſic à me exponentur vti ipſæ ortæ ſunt, poſtquam a vobis exquiſitæ, inuentæ, & probatæ fuerunt. Ventriculus infirmus primum ſeſe oſtendit ab eo tempore quo abortum ei contigit facere, & ſanguinem ſupra cõſuetudinem nimium effundere, vt inde maximè debilitaretur, nam vomere cæpit quibuſdã temporum interuallis pituitam multam cum paulò viridis bilis, & etiam luteæ. C Ex quo iudicium id mihi factum eſt ventriculũ fortè ſua natura iam in frigus propenſum ea ſanguinis effuſione frigidum effectum ſubinde multam pituitam crudum præſertim ſuccum generaſſe, agitatione tamen vomituum bilem etiam à iecore naturalem excepiſſe, quæ facile motiones aliorum humorum ſequitur, & naturaliter in vomitibus apparet, ex qua aliquid ciborum in putredinem ob inquinationem procliue corrumperetur, & tranſitentio viridè bilem ex corruptione naſcentem, quam facilè ſubirent cibi, quoniam inquinati a calore imbecilli, & è natura ſua remoti in perfectam & firmam nullam naturã perducti, ſed in quandam infirmam materiam deflexi nõ poſſent ſe ſe ſuſtinere, quin ab eodem imbecilli calore non valente eos tueri putredinem ſortirentur. D Itaque indies magis frigidus ventriculus ex ea pituita fiebat, infirmior etiã ex putredine, & labore, ſic vomitus crebriores facti ſunt. Ac multo tempore circiter biennio poſt menſes ſuppreſsi repente fuere quodam ſcilicet caſu externave aliqua cauſa fortè mouẽte materiam eiuſmodi ventriculi in venas, & ad vterinas vias, vnde vel vterus ipſe non multo poſt dilatatus in amplitudinem membranis ab humore obſtruente intumuit, & mamillæ tumuere ſanguine non valdè impuro adhuc effecto in eas reiecto. Iecur interea latenter mali habuiſſe cõiectura ex ijs cauſis eſt, ac præterea ex eo quod ſæpè ipſa potiones expeteret & meridie, & cum iret cubitum, ex qua potione intempeſtiua ventriculus longe peior efficeretur, potionis cupiditas ex aliquo calore, E humoreue iecoris per vaporem in uentriculum immiſſo potuit exiſtere, quod iecur id non feciſſet, niſi aliqua obſtructione itinerum, & meatuum fuiſſet occupatũ, nam ſic calidius ferueutiuſque facile fit, & vijs naturalibus impeditis in quamcunque partem poteſt, humores extrudit noxios, ſic ſæpè latere morborum initia ſtatuit Galenus in internis partibus quam facilius, quam in externis.

Exẽplo cancri, ſeu duri tumoris in cute propoſito, quo eruitis tamen actio non perturbetur aut impediatur, incrementa verò tantum lumen ſui efferre ſæpè, quod facit nunc iecur toto hypochondrio plenioti, etſi non admodum aut tenſo, aut duro, tuſſis poſt menſium ſuppreſſionem affuit, qua nihil ferè è pulmonibus efferri quidã ex vobis aſſerit ſe animaduertiſſe, de qua re diligenter

eſt

eſt videndum, Febrem conſequutam fuiſſe ad primam tuſsis originem, vt quaſi ex coryza febrire videretur, affirmant, quæ cum iam octo menſes producta ſit, aliud, & firmius fundamentum habuiſſe certum eſt, ex materia ſiquidē in pulmonib. aut in thorace reſidente ortā illā febrē cum vehemētioribus acceſsionib. non eſt facilè credere, cū tā exigua ſemper materia, & modo, ac habitu ſuo naturali penitus inde per tuſsim efferatur, quare febrem obſtructiones potius in inferiori ventre ſequi eſt veriſimile, neque tuſsis frigoris tempore, cum quo ſæpè febris inuadit, moleſtior eſt; vt eſſe ſolet in febribus putredinem in thorace factam ſequentibus, ſed contra hic tuſsis calore potius exaggerato crebreſcit. Frigoris tempore humor ad locum exuſtionis, & putredinis concurrit, motuque ſuo moleſtas partes irritat, quæ irritatio ſi fieret in thorace omnino tuſsim commoueret. At tuſsis hæc non ſine difficultate reſpirationis eſt, imo cum in ſiniſtrum latus decumbit moleſtè nimis ſpiritus vrgetur, & tuſsis excitatur, quo latere etiam ſuperioribus diebus dolebat, ſed neutra ratio valet, aut cogit, nam viſcere dextro tumente grauiorique effecto, dū in oppoſitum latus dependet, ipſum magis premit, & vt tumens ſuperiori præcipuè ſua parte ſpiritus anguſtiam efficit, ſic declinato homine in oppoſitum latus magis anguſtam eam reddit. Vnde in obſtructis hypochondrijs ſemper aſcenſus ſcalarum fit cum denſo admodū ſpiritu; & ab hypochondrijs tumentibus durius ſemper tuſsis oritur. At in ea nihil expuitur, vt Galenus, & Aetius affirmant, in hac verò aliquid. Tamen animaduertimus ſputi modum, & habitum omninò intra naturæ limites contineri, nam tuſsi vehementiſsima, & diu agitante vix aliquid albi ſpumoſi, ac quantum in ore ex ea commotione potuit congregari, expuitur, tota ſiquidem die, ac nocte cocleare eius ſputi naturalis emittitur, ſi color vllus in ſputo, aut craſsities eſt, id poſt ſomnum tantummodo eſt, qui continuus quatuor, & quinque horis ſine tuſsi producitur, tunc enim in bronchijs reperitur aliquid recrementi pituitoſi calore partium earum immutatum, quod ad colorem puris cocti accedit, admodum tamen lentum eſt. Aliquando exſcreatu citatiori, & laborioſo ſputum album illud naturale rubore ſuffuſum emittitur, qui rubor vix ab albi ſputi colore dignoſcitur, quoniam ſpiritu, & vapore ſanguinis faucium rariſsimæ rei potius, quam ſanguine ipſo eſt effectus, quod etiam rariſsimum fuit. Verum ſi tuſsis ex viſcere infra ſeptum moueretur, ipſa tam vehemens non eſſet, quam certè vehemens eſt hæc noſtra. Tamen de vehementiæ menſura quis poteſt definite loqui? ſicca tuſsis hæc eſt cum pro magno modo tuſsis minimum penitus ſputi edat, & potius à tuſsi ipſum, quam tuſsis ab eo fiat, idque naturali habitu. Vnde vis eum orti? Materia tenuis quandoque poſt octo menſes viſa fuiſſet; craſsiorque tandem effecta eſſet, ſaltem interdum. Craſſa demum certè aut putrefacta eiecta fuiſſet. At ſubeſſe poteſt tuberculus durus. Cur vero tunc in calore febris maiori, & a cibo ſæpè tuſsis vehementior fiat? neceſsitati maiori reſpirationis crebritas eiuſdem requireretur, quę tamen non multa tunc eſt, ſi febrem tuberculus efficit, & feruore ſuæ materiæ illam incendit, vnde cum maiori febre maior feruor tuſsim magis moueat, tunc cur genæ non erubeſcunt, vt fieri neceſſe eſt ratione, authoritate, etiam obſeruatione? Cur reſpiratio difficilis eundē ter non eſt, vt eſſe deberet hypochondrijs ſic plenis tuberculo etiam ſubſiſtente? Cur tandem non tanto impetu ruptus ille fuiſſet? At frigidus eſt, cui febrim efficit? cur cum tuſsi febris orta eſt? Potius ex tumoribus in ſeptum vrgentibus aliquis acris halitus eiuſdem generis cum eo qui cordi febrem infert, ſeptum moleſtat, & aliquo lentore contracto ei adhæreſcit. Siccus enim fumus oculis dolorem, ſic ille acris vapor ſepto moleſtiam, & excitationem ad tuſsim adfert eo grauiorem, quo ipſe acrior eſt, ea quo aliquid etiam penetret tenuiſsimo ſuo corpore, & in cauo thoracis, & in pulmonibus noctu tandem aliqua ſui parte pituitoſa concreſcat, &

A ita pituitæ formam, habitumque recipiat, à qua elatus per calorem fuit, & mane expuatur. Vnde noctu ſub calore febris vehementiori tuſsi vehementior eſt, quod vapor ille acrior, & plenior eſt, & tumores quaſi inflat fuſione ea caloris, & tumētiores reddit, hypochondriaque tenſiora, tum viſcera ſeptum magis vrgentia, neque mirum etiam eſſet, ſi per venas halitus ille ad pulmones emanaret; quare vehementia tuſsis neceſſaria ſub febre eſt, a cibo etiam repletis magis ipſis hypochondrijs, & exhalatione viſcerum obſtructorum ciborum humoribus multiplicato. At eſto iam (ne etiam opinionibus ſuſpicionique earum deſimus) ſit deſtillatio in pulmones a capite, quod vapores ab vtero, & a ventriculo cruditatibus affluēre, tum a iecore, à febreque recipiens ipſum etiam ſpatio iam longo aliqua frigida dyſcraſia
B affectum ſit, præterim ſua natura calidū, & humidius, vt ſomni etiam nunc longiores permittente tuſsis intermiſsione manentes oſtēdunt, remedia quoque ei aſſignemus.

Materia deſtillationis ſi eſt, & febris, quæ certiſsima adeſt, pituitoſa eſt vt compertum videtur, ſi modum caloris, ſi frigus acceſsionū, ſi corporis habitum ſeſe diutius ſuſtinentem, ſi vomitiones, vrinas, & ſomnum ſaltem non impeditum ſpectemus, cum quo etiam minima ſitis eſt quamuis bene valente muliere ea crebrior ſua natura extitiſſet. Vrinæ etiam ferè aquoſæ ſunt, quæ poſt acceſsionem flauæ in obſcurum tendentes, & craſſę ſunt, vt pituitoſæ conſueuere, Febris quoque inęqualis modus, pituitę multa gn̄a ut, vt hoc uel illud caſu ſit magis uel minus craſſum, magis uel minus bili & humor
C melancholico ex ſuppreſsione menſium affluenti admixtū, & plus, uel minus reiectum eſt, modo enim febres maiores pluri frigore antecedente ſentiuntur, modo minores, cum eo hebetiori, nunquam ea toto intermittentes cum in principe uiſcere materia infarcta ſit.

Pulſus etiam molliores, quam tumoris, quam obſtructionis, quam febris longioris eſſe conſueuerint, quoniam humor pituitoſus mollitiei tantum reſtituit, quantum eius à ſupradictis detrahitur, Dolor quoque, qui ad coſtas diu fuit ea pituitoſo flatu craſſo erat, qui flatus ſuccedente febre vehementiori tenuatus, & ſolutus eſt, vt tumentia vteri fecit, Dolores crurum, & totius corporis habitus remanent, qui febre potiſſimum increſcente mouentur. Dolores, qui admota manu hypochōdrijs fiunt, ob tendentes ea velamina flatus mouen-
D tur, qui tamen modo magis modo minus extendunt, vt tactu ipſo percipimus veluti magis, aut minus à febrili calore diſſoluuntur. Viſa morbi natura, & magnitudine cum de malo more ſuſpicio nulla ſit, iam curationis modus quærēdus eſt. At quoniam, quod ad celeritatem attinet, opinione veſtra deſtillatio ſęuiſsima eſt, periculumque tabis in limine eſt; ei opinioni non rectè ſatisfieret, niſi ipſi maximè vrgenti deſtillationi cauſis inferioribus, febreque non neglectis quam primum ſubueniretur, nempe vaporibus à capite auocandis, cum frictionibus, pedum lotionibus, cucurbitulis, veſicis urtica pulis excitatis, & cæteris eiuſmodi, eadem deſtillatioque prohibita oris lotionibus, & gargariſmis ac bolo armeno ore detenta, & ſuffitibus, vt ex aqua incoctis nucibus cupreſſus, roſis, maſtiche, ſaluia, hedera, amaraco,
E agnicaſto, ſulfure; vt ſandaracha, ſtyrace calamita; aut certe ſuccino in prunas iniectis nigellaue aceto per quinque dies macerata ſiccataque atque puluere eius in carbones pariter iniectos eodem puluere madido ex aceto naribus ſubmoto, auerſa etiam deſtillatione, poſt aliquam corporis euacuationem ſternutatorijs, quę cruda materia, & pleno corpore alioquin incommoda ſunt, quod magis repleant caput, & deſtillationes moueant vt ex ſucco betæ, anagallidis decocto, & herbæ urceolarijs, ſeu parietariæ, puluere amaraci, ellebori albi, ciclaminis per fiſtulam attracto in nares, quæ fiſtula ex oſſe, aut ligno ſolido expolito capite rotundato aptari ſolet, Interea clyſteribus acrioribus inijciendis ex centaurea, chamæmelo, mercuriali, beta, aut cucumere etiam aſi-

nino

Digitized by Google

nino cũ melle roſaceo caſſia hiera oleis chamæmelino, qđ abortũ ſi facit opinione quorundam, pôt ẽt vterũ ab infarctu liberare, & expedire, & ita cauſæ pcipuè huius mali occurrere, tũ oleo anethino, ac ſaccharo vt vt vobis videatur Sputo ẽt mouendo ego nõ extenuantia, incidentia ve valde adhiberẽ, ne magis humorem ſubtilẽ, redderem, & ad pulmones mouerẽ, ſed potius delinientia, & idonea ad expediendum humorem, & mouendam tuſſim, abſtergẽtia etiam darem, vt mel roſaceum cum momento oxymellis, vt eclegma ex ſucco paſſularum liquiritiæ nucleis pini, ſyrupo violaceo, & pulmone vulpis ad pulmones tuendos; & croco etiam ad eandem tuitionem, & pręterea ad humoris maturationem. At ſe hn? quo eius cauſæ priores prius remoueantur, ſectione vteretis ne venæ iam magno morbo propoſito? vires prohibere crediderim, prohibere etiam vinum cauſa humoris opprimentis genus, quod crudum, & craſſum affluit, nimiũque, vires occupat, Alioquin crudus humor tamquam futurum alimentum miſſionẽ ſanguinis permittat, cucurbitulas cum ſcarificatione meliorem, concoctioremque ſanguinem detrahere credo, tenuiorem etiam hirudines ano appoſitas, niſi natura eo protenſa grauiorem ſibi ſit inciiara promouere hæmorrhoidum fluorem à natura effectum, vtilem vtero certè crediderim, at ſic arte citatum inutilem vererer, niſi natura cõcurrerit. Clyſteribus acrioribus naturam eo retrahi poſſe vtiliter arbitrarer, vt ſanguinem ex ſuppreſſis menſibus craſſiorem factum circum ea loca collectum eò mandaret. Purgatione ferè vterer per aluum, & deinde etiam per vrinas, & tandem menſium ciendorum rationem haberem manna, melle roſaceo ſolutiuo rhabarbaro, agaricoque re maximè vtero expurgando accommodata, cum decoctione florum, & fructuum cordialiũ addito cinnamomo. Potionibus, quibus incocta eſſet cetrach, meliſſa, capill. veneris, betonica, eupatoriũ, glycirriza, paſſulæ ordeum, immixtis ſyrupis ex hyſſopo, violis, melle roſaceo dimiſſo vteri gratia oxymelite, repetita purgatione ex agarico, diatebeſten, rhabarbaro diſſolutis iure pectorali dicto. Vomitum etiam ciendo ex iure pingui incocta rhaphanidis, ſeu rhaphani vulgaris radice, quo nomine rhaphani antiqui braſſicam accipiebant, oxymelle immixto. Helenij radicem in cibis incoquerem, plus cibi manè, quam veſperi, maximè cũ eo tempore febris magis premat, darem, ptiſanaque tũc ſola vterer, potione vini tenuiſſimi, & oligophori. Quod ſi ſudores, qui iam apparuerunt, redirent, manè præſertim poſt remiſſionem acceſſionum, & poſt ſomnum eos adiuuarem, quoniam etiam pituitoſi humores, cum per febrem tandem liqueſcunt, ſic exhauriuntur. Stephanus enim Athenienſis de craſſa, lentaque pituita tãtum educi per ſudores non poſſe dixit. Frictionibus certe ad eius tũ p coctionem, tum etiam per ſudores, ſi fieri poteſt; detractionem, vterer, neque enim credo Galenũ libro ad Glauconem negare penitus ſudorem in quotidianis, ſed illũ ipſas non finire acceſſiones affirmare neque Stephanũ Athenienſem, ſi græcũ codicem inſpiciamus, quo Galeni locũ interpretatur omninò ſudorẽ negat in quotidianis educere materiã poſſe ſed eam materiam tm̃, quæ eſt in profundo, & glutinoſa eſt, alioquin eam quæ totũ corpus humidum reddit, non negaret ẽt per ſudorẽ educi poſſe, Pręterea in quotidianis exquiſitis ſunt illa dicta accipiẽda, non in nothis, vt ferè fiunt, & hæc eſt. Poſtremo fotu ventriculi, & hypochondriorum, tũ vrinam, ac mẽſes mouentib. vterer, de quibus ſuo tpe erit conſiliũ ineundum. Quę vt ab bonũ valetudinis exitũ poſſint ægrotantẽ perducere, neceſſario ſpatium multũ requirit, qm̃ medicina morborũ genus omne non pôt penitus trãſmutare, vt, ſi chronicus ſit, acutus, aut breuis fiat, pôt quidem breuiorẽ reddere, & tutiorẽ. Chronicus itaq; morbus is ex materia admodũ tarda requirit, vt lẽtè tractetur, quare repetitis diu, & molliotibus remedijs, nec niſi longo poſt interuallo valentiſſimis, quapp vires egẽt vt mediocri cibo ſuſtentẽtur, nec tenuiori, niſi cũ ad coctionis notas ipſam perductã intelligemus, cũ fe-

A bres ẽt vehementiores fuerint, coctionis namq. vigentis indicium ſunt, ſicuti pulſus quoq; maiores, in ſumma. n. maturatione magis vires aluntur, illud hoc loco admonerẽ materias has tã craſſas non æquabiliter vnquã maturari, aut putreſcere, ſed modo maiorẽ, modo minorem coctionẽ, maturationemq; ſubire, qm̃ in craſſo corpore partes ſẽper ſunt diſpares, quare ſæpè ad ſtatũ perueniſſe videri poterit febris hæc totius ſui temporis, ſæpè ẽt ad declinationem, tñ poſtea mutabitur in formã incremẽti, atq; ita in cibo dãdo, vt vt natura grauari videbitur, & ad hunc, vel illum terminum morbi materiam perduxiſſet, ſic cibo tractanda fuerit.

Illuſtris Domine mi obſeruandiſſime.

B

CONSVLTATIO LIIII.

AD parandũ iuſto modo corpus, quo oportunũ ſit recipiendæ vtiliter renũ curationi, opus erit primò vt V. Ill. D. purgationẽ, quæ fieri conſueuit, & eo maiorẽ accipiat, quo magis eam in vſu habuerit, in qua poſt florẽ caſſiæ, aut ſimile aliud ſibi vſitatũ erit locus neceſſarius, cum Veris tp̃s ſit, ipſi ſanguinis miſſionẽ iuxta cũ modũ, quem fert ſua conſuetudo, poſtea proſequi per ſyrupos, in quib. roſaceus primas partes teneat, nõ tã quia curſum humorũ ad renes frenat, & tẽperat, & robur eis reſtituit, q̃, qm̃ hẽt vim deradendi pituitam lentam a venis, & a renibus, a qua oĩa incommoda ei proficiſcũtur, & cum hoc ſyrupo ẽt ille, qui ex betonica fit ſimplex, q extenuat, incidit eũdem humorẽ, ac ſæpè liquat, vel ſi in C lapidẽ cõcreſceret, ac in lotium vertit. His oxymel adiuuabit operas, cũ quibus conuenient optimè dictis iõnibus in iure aſpleniũ, piloſellæ, cuſcuta, quæ abſq; vllo impulſu humorũ ad partes infirmiores eos diſſoluũt, & obediẽtes, reddunt naturali calori extenuando ipſos in loco, vbi concoquatur, & partim in alimentum, partim in excrementũ facile ad exeundum. Poſt quorũ ſyruporũ vſum a Medico præſcribendum accipiet medicinã ſub ea forma, q̃ ei facilia ſit, ẽtſi eſſet pilulatum, in quib. vellẽ agaricum, & rhabarbarũ principatũ habere, quẽadmodum ẽt, ſi vellet in potionẽ ſumere, aut bolos. Pręter hæc duo medicamenta vellem folia ſenæ permittẽdo modi pſcriptionem iudicio Medici. Facta hac purgatione, & vijs expeditis cõmunibus, quo poſſint aditum præſtare ſubſequẽtib. rebus ego laudarẽ, vt V. D. Ill. ag-D grederetur partium remotiorum, & renib. magis coniũctarum, cum ſero lactis ita parato, vt renes permearet, & alias purgaret, quod efficeret, ſi paratũ erit, ſicuti Dioſcorides docet, ſalĩ ſeparatus ſit caſeus cum oxymelite una feruefacto, & ei facta deinde colatura ingeſto item altero oxymelite quod iterum ſecũ ferueat, quouſq. benè purgentur caſei reliquiæ, vbi vellem, quod oxymel ſecundũ eſſet ſquilliticum ad ℥. t. s. in binas quaſq; libras ſeri, non minus, q̃ duas libras, aut duas cum dimidia ſumere non deberet. Oxymel aũt factum ſit modo Dioſcoridis cũ paulò ſalis. Bibendi modus is erit, ſumat ſingulum calicẽ vſq; ad totius ſeri conſomptionẽ intermittendo inter vnum, & alterum calicem horæ quadrantem, quod tẽpus deambulando tranſigat, atq; ſic ad minimum decem diebus ad ſummum quindecim, quod E aptiſſimè caderet in menſem Maij, quo ois purgationis tempus deligendum erit. Poſt hæc expediret, vt aquam Chaldenanã acciperet ſolita copia, qm̃, ſi pauca ſumatur, trãſmutatur a calore naturali, & diſſoluitur eius ius, neque poteſt eam ſecum ferrè ad renes, præterquam, quod, etiamſi eouſque vires ferrè poſſet integras, ob exiguitatem parum poſſet prodeſſe. Aeſtate deinde non vtetur illis medicamẽtis calidis, quę proponi ſolent contra ſulcoribus de illorum dolore, aut podagræ, ſed rem trãſiget cum ſaccharo roſaceo vna cum eo, qui eſt ex betonica tam ex folijs, quam ex floribus, & interdũ cum oxymelite ſimplici, frequentius vero cum ſucco limonũ, & quando (quę res à purgatione timenda mihi non videretur in vſu dictorũ medicamentorum) incideret

neceſſitas ſubueniendi doloribus illorum, ego cum dictis conſeruis commiſcerem puluerem oſſium meſpilorum, & ſpongiarum rubi, & alia eius generis, quorum multa deſcriberem, ſi incideret neceſſitas, & aptiſſima. Autumno autem inſequuto conſulerem, vt vteretur pilulis confectis ex agarico, rhabarbaro, aloe, ex roſis, & terebinthina, atque hac etiam ſola, & conſerua ex betonica ac oxymelite ſquillitico, omni verò anni tempore vomitu citato poſt humorum apparatum cum ſyrupo acetoſo ſimplici, aut oxymelite; mouẽdo inquam vomitum poſt cibos ſumptos abſterſiuos, ſicuti betam, ſpinachium, raphanida, piſces ſalitos, aut alia multo ſale condita, & aceto, ſuperbibendo ad ciendũ vomitum iuris pinguis magnum calicem, & amplius, aut cum oleo addito aceti paulò, aut ſyrupi acetoſi, aut oxymelitis, qui vomitus poſtea erit iuuandus, vt inciderit neceſſitas, ſumpto in iure raphanide, quorum loco ſola aqua malorum aurantiorum ſolet optimè facere, ſi ad manus habeatur. Quod ad victus rationẽ attinet, quamuis hoc debeat, ſicuti etiã reliqua, permitti medico præſcribendum, tamen, ne videar hunc laborem ſubterfugere in re ei commoda, dicam, quod panis ex farina nimis pura et erit magis nocuus, & opportunus magis ad gluten cõficiendum, lapidique pariundo, quam panis ſordidior, & a furfure minus purgatus, & D. V. hoc pluris faciat, quam vllum aliud, quod in hoc conſilio admonuerim, quoniam ex alijs cibis tantum ſumere non ſolemus, nec tam continenter quantum ea pane, farina autem pura eſt ad gluten aptiſſima. Ita oportet etiam panem benè eſſe fermentatum, ac forſan etiam ſalitũ. Fortè dices, quoniam aliqui crederent ſal habere lapidis materiam, quod meo iudicio non eſt adeò ſuſpicandũ. Nam, ſi ea ſale ſine glutine componi lapis poſſit, quæ res eſſet difficilis, ille eſſet facilis diſſolutu. In hoc tamẽ vſui domus rem omnem tribuam. Certè quidem noui, quod in ijs locis, vbi communiter panis cũ ſale fit, minus calculorũ fit, & minus dolorum nemini; quam in ijs, vbi ſine eo fit. Quod ad potionem pertineat, caueat a frigidiori potione, & cita in menſæ principio. Vinum tenue ſit, & imbecillum ſiue album, ſiue rubrum pro cõſuetudine ſua, album potius poſt purgationes, & inſtante neceſſitate doloris ſubmouendi ab illis. Rubrũ alijs temporibus, quod tamen interdum ſumat, etiam cum album præcipitur, experiaturque, nam obſeruaui ſæpiſſimè, quod rubrum, vel craſſum admodum vrinæ copiam educit, etiamſi ſit auſterum; nec miratus ſum, quoniam multæ res auſteræ hoc faciunt, imò lapillos etiam expellunt. In vino erit imponenda ſaluia, atq; ẽt betonica, quod vtiliter fiet, quia herbæ hæ omnia mẽbra iuuabunt aduerſus podagram, atq; etiam iliorum dolorem. Copię harum herbarum modus non mediocris eſſe deberet, ſed cum ad vſum menſæ aptandũ ſit, ſat erunt caniſtra ſingula vtriuſque earum in quoq; culeo vinarum, calcari autẽ debet duobus, aut tribus diebus in principio feruoris muſti, &, quo melius calcari poſſit erit muſtum ſubtrahendum, & ſubinde reddendum. De reliquis cibis in ipſo primo menſæ accubitu non damno aliquid rerum ſalſarum ex aceto quidẽ, ſed roſis modificato podagræ cauſa, ſiue piſces ſint, ſiue piſcium oua, aut caro aliqua præter vetuſtam, ficus non vitupero, minus vuas, neque ceraſa cuiuſcunque generis, minimè pruna, aut perſica, & cogor laudare pepones, quoties tam boni fuerint, quam non moueant nauſeam, aut ſtomachi turbationem, quæ inutilis erit niſi cum vomere voluerit, paſſolas commendo, & omnes vuas paſſas, dactylos dictos, niſi caput dolori obnoxium ſit. Acetaria non vitupero ex herbis, præſertim non impenſe calidis, ſiquidem, quamuis herba nomine draconis dicta, & ſimiles laudantur ad lapidem frangendum, & materiam eius ſubmouendam, nõ tamen vtiles ſunt, ſi cauſæ efficienti ſit occurrendum.

Cum verò etiam corpus mundum non fuerit, ego non admodum commendo lupulos, minus aſparagos, qui, quamuis poſt purgationem ſint optimi ad tollen-

A dam paucam aliquam materiam, quæ in renibus hæreat; Sunt tamen magis idonei ei, quando multa eſt in corpore, in renes deducendæ. Si quiſpiam dixerit mihi tu concedis terebinthinam ſine ea conditione depleti corporis. Reſpondebo, quod plus habet terebinthina inhibentium vitium, & robur conciliantium, quam ad vrinam propellentium, per cuius viam permeat, quam illæ ſtirpes, q̃ tantummodo vires habent validiores mouendi ad vrinam, abſq; eo, quod renes confirmẽt, præterquã quod ego terebinthinam cum ſaccharo roſaceo cõpono. Si in acetarijs pati poſſet betonicã, & eius flores, eſſet ei valde utile vti eſſet caltha. Pimpinella quoq; multum prodeſt renibus expurgandis ſua inciſione, & poteſt inhibere genus omne fluxionum humorum, cuis fluxioni etiam bene faciunt flores roſmarini, & ſal-B uiæ. Calidiores herbæ, veluti etiam cepæ, porra, allia, accipi vtiliter non poſſunt, niſi moderatè, quoties opus eſt mouere. In his ſunt Cardui, ſunt Alexandrini, & Selini. Quod autem ſpectat ad æſcas, de pultibus ego non laudo far, niſi cum paulò aceti mixtum ſit, & valdè liquido modo, minus laudo oryzam, & damno omnem eſcam caſeo cõditam, aut ouis induratis. Contra autem hordeum valdè vtile eſt, Legumina rarenter edenda ſunt, horumque iura tantummodo, cum mouere oportuerit, quæ amygdala recipiunt in rem erunt, magis vero quando mouenda erit vrina, & arenulæ q̃ alio tempore, præſertim ſi repletum corpus fuerit. Herbæ, vt beta, ſpinacium, & ſimiles, quanquam ſuccum bonum non præſtant, nocere tamen nequeunt huic morbo, quia remotæ ſunt a generando humore craſſo, C aut lento, vitupero quidem rapas non earum ius, ſed cum ipſæ in alimentum ſumuntur, vt omnes craſſas radices, craſſi enim ſucci ſunt. Cucurbitæ expoſcũt multam coctionem. Cucumeres videntur mihi tam cocti, quam crudi fugiendi. Carnes iam volucrium, quã quadrupedum, ac piſcium ſuſpectæ ſunt, ſi veteres fuerint, & gluten habuerint, ſi iuniorum erunt, grauioris tamẽ animantis in vſu frequenti habendæ non ſunt.

Sed minorum animantium bonæ ſunt, & meliores, ſi fuerint iuuenis animantis, & bene nutriti. Lac fugiẽdum eſt omnino, oua non frequenter vtenda; minus, ſi non admodum recentia fuerint, ſi non mollia. Ob gluten, q̃d habẽt oſtreæ vitandæ ſunt, ob duritiẽ, & gluten teſtacea, & cochleæ, ob ſolã duritiẽ cancri, præſertim caudati ſi cãcri dicendi ſunt in crebriori vſu habe-D ri non debent, & quoties aliqs ad horũ vſum vult accedere, q̃ dura, & glutinoſa ſũt corrigat cũ ſucco limonũ, aut aceto, ſicuti ẽt aialium pedes debent cõdiri. In vſu habenda nõ ſunt paſtacea, neq; intorta dicta, & ſimilia cõpoſitionis, in q̃ farina triticea ingreditur, nõ fermentata, & caſeus, atq; oua nimiũ percocta. De ſcdã mẽſa cauẽdus caſeus eſt, & eo magis, quo vetuſtior eſt, & glutinoſior, ea alijs reb. vt mala, pyra, caſtaneæ, amygdala, nucleos pineos moderatè ſumat, piſtacea liberalius põt adhibere. At minus longus ſermo eſſet, ſi vellẽ cũa percurrere ſigillatim. Niſi concoxerit cibũ non repetat, nõ exerceatur. Exercitationes potius lõgę ſint, q̃ vehemẽtes. Balneo vtatur præſertim poſt purgationes cõfirmãdo articulos, qui laborauerint impoſitis roſis in lauatione poſtrema earũ, atq; ẽt ſal, q̃ põt tueri a dolore, ſeruet E oĩno articulos ne frigus accipiant, & pariter renes cũ a frigore, tũ a calore, & a labore dorſi tueatur, naturales inanitiones procuret, vt ſunt quotidianæ, & ab inuſitatis abſtinear, & a lãguore illius inanitionis, q̃ potius ob voluptatẽ, q̃ ob neceſſitatẽ fit. Nam profectò oporteret ſemper neceſsitatẽ naturæ expectari, quemadmodũ nũ q̃ ea poſcit valetudo, vt superuacuum aliqd̃ retineretur. Ex quo nimius cibus eſt inter grauiora corporis dãna, præſertim niſi cõcoquatur. Et lõgè magis vini potio in hoc calido corpore; Nihilominus ĩ tuo calido corpore maximũ dãnum erit ẽt ipſa abſtinentia ad arenam pariendum efficax. Quo credo me poſſe finẽ facere, cum fortè nimium ſim loquutus cum Viro iam bene inſtructo, cui conſilia Sapiẽtiorum Medicorũ non deeſſent.

Ma-

Digitized by Google

Magnifice & Excellentiſſime Domine obſeruandiſſime.

CONSVLTATIO LV.

QVod occupatus ſis,in hoc eto tibi ſocius,itaque & in ſcribendo ad tuas literas ſimilis. Vbi,cum mihi dicendum ſit de morbo huius adoleſcentulæ, de qua ſcribis,cũ nos facile cito iſthuc ſimus migraturi;prȩterquam quod V.E.non eget admonitu,mihi non videtur aliud tibi reuocandum ad cogitationem eſſe, quã hoc, quod,cum iudicaueris vii multa rõne feciſti, hunc morbum,a ventriculo venire, ſi vomitus ei eſſet familiaris, quemadmodũ mulieribus multis ſolet, videretur mihi ad rem facere,ſi vẽtriculus ea via esoneraretur, cum ijs auxilijs,quæ S.E.nouit,& hoc per interualla. In reliquis medijs temporibus vteretur,quæ non modo pararẽt humorem,ſed etiam ventriculum confirmarent, vt melle roſaceo,& betonica,& demum etiam abſinthio,prȩter cætera auſilia,quæ poterit V.E.ei tribuere. Manum deoſculor Piſauri pridie Idus Maij. Anno 1579.

Pro D. Laura Thomaſia Corbula Vrbinate.

CONSVLTATIO LVI.

IN auxilium D. Lauræ ad ſecundas eijciendas poſsũ ei in memoriam reuocare potius ob debitionem officij cum illa mihi intercedentẽ,q̃ quod V.E.opus eo habeat, hæc, quæ nũc veniũt in animũ. In potionem aquã frigidam,aquam meliſſæ item frigidam per ſe, aut vinũ cum puluere altheæ,vel chamæmeli,ſuccum maluæ,cinnamomum,cum dyctamno, myrrham, puluerẽ ariſtolochiȩ,aut marrubij,aut abrotani,aut pulegij,præter trochiſcos ad id factos ex myrrha, & galbanum a multis cõmemoratum,Sabina adhibetur a mulierib. frequenter,pilula caſtorei ſimplicis eſt in frequenti vſu ob id,q̃d ferè reſpondet. Ad ſuffumigium malua,althæa, furfures in ſacculo cocti,& calidi. Acanthus, fumus oculorũ piſcium ſalitorum ficuum ſiccarum, lupulorum cum naſturtio, fumus allij decocti, & balneum ex eodem cum chamæmelo,anetho,&c. Inunctio propriè allij,& abrotani. Peſſaria ex gentiana,aut borace, quem ego per os non libenter do niſi parce cum alijs mixtum. Peſſariũ item ex cyclamino,elleboro albo, calamentho, ſagapeno,euphorbio, quod eſt valentiſſimũ coacta cum aquis opportunis, cũ quibus rebus expetitur ẽt auxilium manus obſtetricis cum agili desteritate, quia niſi placidè trahat,quando nondum reſoluta eſt ſecundina carnoſa,hanc extrahunt cũ puerperæ vita,vt multis euenit. Tibi manũ deoſculor Caſtridurãtiæ 13.Cal.Iul.An.1579

Illuſtri Domino meo obſeruandiſſimo.

CONSVLTATIO LVII.

VIs illa infeſta præter occupationem,& pondus, q̃d affert illi parti,q̃ omnes ſemper cordis noĩe appellantur,q̃uis os ventriculi eſt,indicat,q̃d humor,vnde flatus ille,& vapor craſſus exiſtit, eſt melancholicus,q̃q̃ & ſecum habeat aliquid pituitoſi ob ſuum frigidũ genus. Atq; hoc eſſe non põt ſine obſtructione, & obſipatione multarũ venarum,in quibus humor ille craſſus reperitur. Ex quo ego veni in hanc ſniam, quod vtendus ſit is ſyrupus ſupponendus modo ternorũ cochleariorum quoq. mane,exceptis illis dieb.quibus accipiet pilulas,vt dixi,quod erit bis in hebdomada.pro ſyrupo. ℞.cetrach piloſellæ,capill.vener.an.m.1.borraginis fumiterræ ao. m.2.rad.capparorũ ℥.a.meliſſæ m.4.cinnamo.ʒ.3.Fiat decoctio ſ.a.ad conſumptionẽ tertiæ partis, deinde coletur cũ multa expreſſione. Ex qua colatura cũ melle,& aceto fiat oximel liquidius ſ.a.& ſeruetur pro ſyrupo. Pilulæ erunt hæ.℞.ſpecierum bieræ ſimpl.ʒ.2.ſ. agarici ʒ.1.ſ.rhabarb.ʒ.2.aloes ʒ.1.maſticis ℈.2.pulu.fol.ſenæ ʒ.3.ſ.cinoam.℈.4.cũ ſyrup.de epithymo f.pilulȩ vnius ℈.

Ex quibus ſumat ternas dictis tẽporibus taltem bis in hebdomada, alijs diebus medijs ſumat ſyrupos, ab

Chriſt.Guar.Conſ.Med.

A hiſque exordiatur. Poſtquam per mẽſem ſic ſe geſſerit, poterit ſumere ius galli veteris ſaltem quioque annorũ infarcti his ſuppoſitis,& benè percocti. Menthæ, meliſſæ,agrimonij,acetoſȩ,amaraci an.m.1.paſſularum.℥.3. Rad. petroſelini num.7.fol.ſenæ ℥.1. Cinamomi,℥.ſ. coriandr.ʒ.1.ſ. Ex hoc iure ſenas vncias accipiet quoq; mane, vſque ad.15.diem vbi erit identidem ius ex nouis gallis ſufficiendum. Interea ſumma temperantia,& ſobrietate adhibita, & ſummo ciborum delectu habito, vt coram dictum eſt. Hac æſtate ſubinde erit vtile admodum,ſi ſumet ſaccharum roſaceum,& borrag.cum rhabarb. E.g.℞.Sacchari roſacei borrag. an.℥.ſ. Rhabarb.ʒ.ſ.miſce.&c.

Magnifice,& Excellentiſſime Domine
B *obſeruandiſſime.*

CONSVLTATIO LVIII.

LIteræ V.E.ſerius trium dierum ſpatio redditæ ſunt, quam debuiſſent, quid interea matri ſuæ ſucceſſerat noſſe non poteram in tam acuto morbo, cum mihi perſuaſiſſem, quod ſigna mihi deſcripta eſſet inflammationis iecoris,& de ea mali exitum futurum indicaſsẽ, pręſertim in ſenio adeò,vt trium dierũ ſpatio ad ſtatum deduci potuiſſet,qui locum auxilijs parum concederet. Neque etiam egeram cum D. Ioanne ex literis ijs,cum ipſe antequam hæ literæ redderentur peſſimum nuncium mihi dixiſſet, vt miratus fuiſſem me literas de hoc non accepiſſe,& iam teiplum expectare cœperã. Nunc, ſi febris diminuta eſt, ſicuti per literas diei 17. indicaa credere debes, q̃d materia craſſior relicta eſt, ac frigi-
C dior,tum ẽt melãcholica ex exuſtione,cũ acida ſit,quo non ſit credẽdum rem adhuc in tuto eſſe ob malã eius humoris naturã penitus rebellẽ concoctioni,qui,ſi fortè tumorem feciſſet, vt credi facilè poſſet cũ inflãmationem exceſſerit, peſſimæ naturæ exiſteret. Itaque tãquam cancer tractandus foret cum lenientib.& mitigantib. veluti borragine, bugloſſo, liquiritia,gramine, endiuia,fumoterra,betonica, meliſſa.ſyrup. de pomis, de polypodio cõpoſito ex iiſdem adiecta acetoſa loco oxymelitis. Cibis adiectis per ſimilem materiã modificatis,potiſſimũ verò ex floribus horum acceptam,adiectis etiam violis, & altheæ florib. ob vires eius ad aperiendũ idoneas ad quod ipſa meliſſa eſſet optima. Manum deoſculor Vrbini 15. Cal. Auguſti Anno 1579.

D *Magnifice & Excellentiſſime Domine obſeruandiſſime.*

CONSVLTATIO LIX.

POſito,vti decens eſt,quod refert V.E.de D.Fauſtina aliud dicere non poſſum, niſi, quod illum cum leuioribus tractarem etiam per menſem expectando tutius tempus, & certiora indicia caſus ipſius. Vbi ſi pilulas non renuat,maſtichinas deligerem cum rhabarbaro, & ab aloe pura abſtinerem quod nimium amara ſit,ſubinde in vſu habere vellem continenter diarrhodon cum aromatico roſato, quoniam mihi uideor videre;quod res illa,quam ipſa catharrum, & ſuffocationem appellat,ſit ex magna parte in ventriculo,ſi pilulȩ recuſantur mallem mel roſaceum ſolutiuum, cum iure,
E in quo incoctus etiam eſſet aſſaricus, aqua non timorẽ etiamſi vterum expurget,quoniam id leniter facit, nec ſanguinem fundit, cum verò ad expectatum ſpatium peruenerit,tunc pro ſtatu temporis erit deliberandum. Clauo remedium erit gummi ammoniacum ex aceto ſolum diu detrìtum, aut hoc cum illo emplaſtro mollitiuo,& viridi æris,ac ſtercore columbino, quod de potiõribus eſt quamquã fortaſsè non ſat erit, ſi verus clauus eſt,niſi longo admodum ſpatio habeatur, alioquin cauſtica tantum valebunt, vt oleum ſulfuris, aut atramenti ſutorij, aut candens feramentum ſatis virium habebunt. Quæ tamen magnam partem habeant, quo totò fiant in modo tractandi, & facilè inflammationem mouent, ac dolorem, vt vidi, adeò quod

hominem in cubili plus, quam menſem tenuerint; itaque vſus aſſiduus priorum erit melioris conſilij cũ vſu balnei ex liuuio vetuſto.

Magnifice & Excellentiſſime Domine mi.

CONSVLTATIO LX.

Nobilis it opus habebit curatione V. E. ipſe affectus eſt calida iecoris intemperie, quę a natura, & ab incidentibus rebus, præcipuè ab obſtructionibus eſt, quo ego iudicarim ad tollẽdam hanc cauſam, vſū aquæ balneorum Tettucij apta futura ſit. Sic illum propterea conſului, vt accipiat prius diacatholicon, & ſubinde die interpoſito quinque, aut ſex calices huius aquæ augẽdo vſq; ad diem ſextum quotidie calicum numerū, & inde diminuẽdo vſque ad decimum diem ad minus, vel vſq; ad 15. & poſtea decernetur de reliquis. Manum deoſculor. Piſauri 3. Nonas Septemb. Anno 1579.

Illuſtris Domine mi obſeruandiſſime.

CONSVLTATIO LXI.

Redditæ mihi ſunt literæ tuæ prid. Nonas huius mẽſis datæ. Ac pro reſponſo ego ei cõſulerem, vt perſequeretur eam tãtum curationem, quam permittit anni tempus inſequens parum opportunum ob hyemem, quod tempus commodum non eſt ſero lactis ſumendo, vt morbus tuus expoſceret. Itaque loco illius liceret ſumere ius ex radicibus cicoreæ, boraginis, fumiterræ, gramine, acetoſa, & folijs betonicæ, in quo iure per noctem maceratæ fuiſſent comæ abſinthij, & paulo rhabarbari, quantum libuerit Medico. Quo per dies decẽ accepto vtetur poſtea ſaccharo roſaceo cũ rhabarbari paulò admixto, ex quo tandem ſentiet ingens auxiliū. Si opus fuerit poſtea Veris tẽpore curationem abſoluet cũ ſero lactis in eum modū, in quem præſcribetur. Me cõmendatum habeto. Piſauri 5. Idus Octob. Anno 1579.

Magnifice & Excellentiſſime Domine mi.

CONSVLTATIO LXII.

Requies Nicolai res opiata eſt, neq. in vſum aſſiduũ cõuertenda, neque niſi in magna neceſſitate adhibenda, Idem de alijs quamuis melius modificato opio ſint vt Philonio Romano ſtatuendum eſt, & de pilulis cynogloſſæ, quamquam requies propriè ad hanc rẽ magis in vſu eſt. Itaq; ſi noxa vigiliarum intolerabilis eſt, ſumere põt pilulam alias acceptam, aut pilulam de cynogloſſa magnitudine ciceris. Si verò etiam tolerari poteſt, cras vtemur lenioribus quemadmodum ingeſto naribus philonio, & locis pulſuum in brachijs, & inungẽdo tempora ex pinguedine alicuius piſcis, quemadmodum lucij. Sed melius noſcam, quid excogitandum ſit, cum melius rem cognoſcetur, quoniam etiam per ſedẽ opium, & opiata iniecta ſolent ſomnum allicere. Manū deoſculor. Pridie Idus Octobris Anno 1579.

Illuſtris Domine mi obſeruandiſſime.

CONSVLTATIO LXIII.

Cvm V. E. per Cæſarem Galantẽ petierit a me, vt ſignificarẽ ei auxilia, quæ propoſuit Excellent. Papirius Becolius in conſilio ſuo a me nõis mei ſubſcriptione confirmato, ẽtſi hoc poterat ex ipſomet Doctore cognoſcere, quamquã decumbente, nolui tñ nõ ea tibi nota facere per has meas literas. Sunt verò in ſumma vt quoque mẽſe ſumat oxymellis ſquillitici, ſyrupi roſacei, de corticib. citri an. ℥. s. & hoc ſeptem diebus mane cõtinẽter. Octauo die mane ſumat pilulas ex cochijs, & de tribus an. ℈. s. compoſitas. Reliquis diebus ſumat tribus horis ante prãdium aliquid myrobalanorum condiorum, & ſæpè fruſtulum gingiberis conditi, & hoc cum cochlean ſacchari roſacei, ſi ex eo calorẽ perciperet maiorem, aut cum duob. cochlearibus ſyrupi roſacei ſimplicis, & interdũ bis præteritis ſumat parum rhabarbari, atq; etiam nonnunquã infraſcriptas pilulas. ℞. aloes, agarici, rhabarbari, an. ℈. 1. garyophyllorum, gingiber, ſanſorum, cinnamomi, ſalis gemmæ, an. ℈. s. & cum melle roſaceo ſolutiua f. maſſam. Hæc a medicis erũt ordinanda, & cum curatiõni inciterit. Quando autem fuerit cõmodius tempus reliqua fient, ſi erit opus. Manum deoſculor. V. E. Piſauri 3. Idus Nouemb. Anno 1579.

Magnifice Domine mi obſeruandiſſime.

CONSVLTATIO LXIIII.

Ivre profectò ego V. D. dixeram bis dieb. de petitione D. Matthæi Tingolij, quod opus eſſet procurare vt Medicus mihi ſcriberet ſtatum morbi ipſius, quoniã, quamuis tibi videatur, quod hæ ſecundæ literæ, ſatisfecerint, quibus more quodam tuo ſolito imperas, vt acquieſcam, & reſpondeam, ac ſi perfectam caſus explicationẽ haberent, res tñ ita ſe nõ habet. Quare ſi D. Matthæo ſatisfactum non erit, id accidet ob nimiam tuã voluntatem ipſi ſatisfaciendi. Non noui ego ex his literis an dolor eū continenter habeat, quod maximè præter cætera refertet, & poſſent facilè loqui aliena. Age tñ in pœnam ipſe vino priuetur, eius loco bibat aquam ex paſſulis integris incoctis ſemper ei admixta paulũ vini malorum punicorum, aut ſucci mali medici ad formam ſyrupi redacti. In viuendi modo non curatem valdè abſtineret, carnes iuniorum animantium, & non grauiorũ, ſiue pedibus, ſiue etiã alis fidant, oua, pultes ex alica, & chondro erũt optima ciborum genera, ſal vitet nimiũ, & penitus acetum, eſcas pingues, frixas, aſſaſq;, & acria, & aromata, a cibo comedat duo cochlearia granorum mali punici medij ſaporis. Multũ ambulet, conquieſcat noctu, quam maximè poteſt, & longinque a cibo, ſæpè cruta lauer aqua talenti, frõtem verò ſugida caueat, Solem, & calidum cœlum, & flatum meridionalem, itam quoad eius fieri põt. Habeat in vſu aliquod clyſtere valentius, & vomitum, ſi facilis ei eſt, moueat verò ipſum a cibo cum aqua tepida largẽ aſſumpta, & ſi moleſtus ſit dimittat. Accipiat quinque ter mane has potiones ſic integras intermittendo inter vnam & alteram tres dies. ℞. tamarindor. ℥. 1. ſebeſten nu. 5. cicoreæ, acetoſæ an. m. 1. myrobalanorum citrinorũ ℥. 1. coriandriorũ ℥. 1. s. macis ℈. 1. aq. communis lib. 1. s. fiat decoctio ſ. a. quæ colatur cum multa expreſſione. ℞. ſupraſcript. colaturæ ℥. 3. ſyrupi roſacei ſolutiui ℥. 4. miſce & f. potio. Diebus medijs mane ſumat ℥. 2. ſyrupi de ſucco acido citri. Applicet ſibi cucurbitulas ceruici poſterius ſine ferro, tribus aut quatuor diebus mane, & moueat ſtet nutamenta, leuiter tamen. Atque hoc eſt, quod mihi ſuccurrit, & fortaſſe ẽt nequaquam ad rem, quamuis credibile mihi nõ videatur, D. Matthæum deoſculor V. D. atque ipſi ægroto, qui me non alloquitur, quoniam ei iuſtum videtur velle, vt V. D. ſatisfaciat pro ſe quod ego nequaquam a nſuis rationibus acceptum relaturus ſum.

Domino Hieronymo Palatio Fanenſi.

CONSVLTATIO LXV.

Non miror coniugẽ V. D. vexatã a purgatione fuiſſe, cum fuerit ea purgatio humorũ craſſorũ, & glutinoſorũ, qui nunq̃ adeo parari poſſunt, quin vellicent partes dum ex illis conuelluntur, quin flatus faciant, & torſiones, quin ẽt alios caſus efficiant. Video aũt valdè benè feciſſe, quæ p ſuppreſſionẽ menſtruorũ ſubmouerit cauſam principem omnium iſtius ægritudinum, præter remotionem materiæ multæ, quæ erat in ventriculo. Video etiam, quod obſtructionum illa remotio, & ū õ ſtruorum

ſtruotum apertio vexationem illam potuit maximè moliri. Quibus fluentibus menſtruis ego ęgrotam medicamentis non agitarem, ſolummodoque ſyrupos darem, quoniam cognoſcuntur purgationibus menſtruis prodeſſe. His verò quieſcentibus continuò ei inderem phœnigmos, qui veſicam excitarent ipſis ſcopulis; & poſt ſex, aut ſeptem dies ad cauterium veniremus capiti dandum, non ſubmoto, aut perturbato ordine curationis per ſyrupos, & medicinas inſtituto. Quod eſt quantum mihi ſuccurrebat pro tempore ſcribendum, faciat me excuſatum apud Excellentiſſimum D. Ioan. Baptiſtam Gratioſum, quod non reſcribam ei, quoniã ſum maximè occupatus. Deoſculor manum T. D. Piſauri Idib. Decemb. Anno 1579.

Pro electuario lambendo.

℞. Rad. althææ, helenij, farfaræ, iridis an. ℥. s. ſ. vrticę ʒ. 1. Comarum origani, pulegij, an. M. i. ſ. f. decoctio ſecũdum. a. qua colata, quæ incocta ſunt contundantur, & per cribum eorum ſuccus exprimatur ex quo cũ ſua decoctione, & ſaccharo incocto fiat electuarium, additis croci, cinnamomi an. ℈. 1. ſ. melonum contuſorum, paſſæ amygdalat. dulcium an. ℥. s. & ad ignem componatur in electuarium.

Pro ſyrupo.

℞. Liquirit. raſæ, paſſularum. Rad. althęæ, Iridis, helenij, farfaræ ℥. s. com. pimpinellæ fol. betonicæ cim. hyſſopi marrubij m. s. Ordei ℥. 3. Fiat decoctio in iure galli antiqui ex qua ſumat quoque mane ℥. 6. addita oxymellis compoſiti ℥. 1.

Ad obſtructiones ex humore melancholico, & pituitoſo ex quibus & ventriculus, & cor, & caput afficerentur.

℞. Betonicæ m. 3. ſtœchad. Arab. euphragiæ an. m. 2. thymi, hyſſopi, maioranæ, calaminthæ, ptalij an. m. 1. Rad. capparor. Iridis, gentianæ, ſantalorum an. ʒ. s. nucis moſchat. num. 1. piperis ʒ. 2. ſalis gemmæ ʒ. 1. tartari ℥. 1. s. Fiat decoctio. ſ. a. quæ colata condiatur ex melle, & ſaccharo, atque aceto ad temperamentum ſyrupi acetoſi, & aromatizetur cum cinnamomo.

Ad ſiſtendum fluxum ſanguinis renum per anaſtomoſin, quod non ſatis apertè profuit.

℞. Gummi Arabici, tragacanthi, carabæ, boli armenæ an. quantum vis Pulu. flor. rubeorum, trifolij pratenſis tertiam partem omnium, M. & cum aq. ſymphiti maioris f. p. ℈. 1. ſingulæ, quarum binas mane ſumat quatuor horis ante prandium.

Eidem, cum ſuperius non ſatis profuiſſet,

Præſcripta eſt decoctio ex equiſeto, lyſimachia, hypociſtide, polygono, pentaphyllo, alchimilla, piloſella, cui ſumendæ adijciantur ſ. melonum vt deducant ad renes, ex eodem decocto foueatur locus contra ipſos renes, adiecto paulò aceti, Inungatur etiam idem locus vnguento comitiſſæ, & de corticibus caſtanearum, ſumat aquas Chalderianas ad ſolitum modum, vt calefiant in duplici vaſe, ſin etiam ventriculus patiatur, & anni tempus, & ætas frigida quoniam calefactione debilitantur, & frigidæ retentricem confirmant, primis dieb. calices 10. quibus compleantur vnciæ, quotidie augendo duoe ad 15. calices perueniat, & ita totos 15. dies ſumenda ea aqua, nihil ſalis adhibeat in eſcis, quas non niſi quarta hora ab epota aqua ſumat. Cuius aquæ ſumptio tota hora finiri debet.

Vel ſumat (ſi ventriculus non toleret) aquas Brandulæagri Carpenſis, quæ nitroſitate quidem ſua renes expurgant ab arenulis, tamen etiam adſtringunt, & profluenti ſanguini abſiſtunt.

A Vel ſumat aquam. S. Caſſiani Balnei quidem maioris ad arenulas expurgandas, ſi id vrgere viſum fuerit; ficomelle verò ad renes refrigerandos. Sin minus primũ ſumat aquam Boſſi eiuſdẽ loci minus frigidam, & priores venas expurgantẽ, vt frigido vẽtriculo, & primis vijs conſultũ ſit. Deinde Ficócellæ aquam ad totũ corpus expurgandum, & iecur, maioreſque venas refrigerandas.

Serum lactis præſertim aſinini mihi ſummoperè probaretur, præſertimque ante aquas corroborãtes, ne illæ in corpus minus purgatum è terreſtrib. humoribus inciderent quod quoque mane ad 5. lib. pondus ſumeret, Oxymelle paratum primo, ad poſtremum verò etiam ferro in eo extincto, melle roſaceo in priori calice ſemper ad ℥. 3. iniecto.

B Aquas Chalderianas poſt eiuſmodi curationẽ omnem reſeruarem, quoniam ab illis maximè robur ſperarem. Aetas ſecundi ſenij eget alimento, & defendenda eſt ab exſiccatione, quare lactis ſerum tutius, Thermales aquas minus tutas cẽſerem. Finita curatione ne malum redeat victus præſcriptus a tot medicis toties conſultis ſeruandus eſt, vſus verò hordei maximè retinendus, & viſculis, aut ſyrupis ſæpè, & lenientibus medicinis corpus muniendũ, quę illi multa pręcepere. In quib. ego hũc ſyrupum facilè principem iudicarem; ex aqua fragarum, & plantaginis flore, & radice nymphęæ, rad. althææ, liquiritiæ, graminis, folijs, & radice plantaginis, folijs betonicę, pimpinellę, ſeminib. meſpilorum, radicib. folijs, & floribus maluarum, bugloſſi boraginis cymio rubi, & pentaphyli, ſebeſten, iniubis ordeo, myro

C balanis, violis, papauere, &c.

Terebinthina cũ aqua roſacea lota, cũ ſaccharo roſaceo mista etiã in ardoribus vſus ſum, & profuit. Myrobalanos maximè laudarẽ. Rhabarbarum meruerem propter impetum, quem mouet, ac horis humoris ad ipſas vrinas.

De balneo de villa Lucenſi non ita conſtanter aſſererem vtile futurum, vt Chalderianũ, nam à doloribus renum detentos ex calculo, vidi multos quidẽ meliores inde euaſiſſe, tamen plurimam inde arenularum copiã ferè mingere ſolitos, quod illis antea non contigiſſet. Vt etiam noſtro huic ægro accidit, qui à minctu ſanguinis, ſanguineęque, & turbulentæ vrinę benè habuit, at vel arenulas plures inde reportauit, vel eaſdem retinuit, vel etiã mingere cœpit, quaſi balneum illud robur

D quidem renibus afferat ad eijciẽdum calculum, & eorum corpus laxatum colligat, tamen ſqualloris aliquid, & caloris relinquant, vnde arenulæ fiant, quamuis robore eo eijci poſſint, propterea niſi illis ſumptis aliud remedij genus accedat deliniẽdis renibus vel ab arte, vel a natura factum, ego Lucenſia illa balnea non præciperem; quod verò libenter facerem, quoniã vereor ne calculus ſubſit, ne ve in limine ſit illius noxæ, nã ardor ille ad anum cõmunicatus videtur a veſica, qui iam ardor continuus eſt, & quãuis non ita æquè ſemper moleſtus, tamen crebra minctio latentẽ moleſtiã loci denũciat.

E *Apud ſummum Magiſtratum ditionis Ducis Vrbini, de morbo vulgari tunc peruagante.*

CONSVLTATIO LXVI.

MEdicus de morbis vãgantibus quorũ nunc curatio deliberatur, diminutè ſatis potius refert, quoniam ſemel tantum morbos totius ſpatij ſeptẽ mẽſium inſpexit. Ex ipſius tamen relatu, quid ſentẽtiæ mihi extiterit, breuiter dicam, ac non ſolum pro Medico, ſed, vt ſoleo, etiam pro eo cuius officium Duci eſt addictum, diſſeram. Malorum initium Iulij menſe fuit, & importatum ex agro finitimo Ariminenſi, qui id ſecum attulit ſublatus eſt, ex ipſo duo aut tres alij malum acceperunt, & ex ijs item alij, ſic ex vico in vicum

res eſt deducta; & ex pago in pagum, ita tamen, vt, cum filum deductionis ex vno in alium ſeruarit, paucos omnino comprehẽderit. Nam 7. menſibus 50. vix ſunt correpti, ex quibus tertia pars euam conualuerit, quorũ cõualeſcentia fuit longi laboris, & cũ febre lẽta diu vexãte. Nunc tres vici in pago vallis S. Manni male habent, quidam ibi conualeſcentes ſunt, quorum febris diu traxit, quidam paulò ante malo correpti magnis febribus exagitantur, omnes liuore, quidam etiam ſub vehementiſſima febre affecti ſunt, & ſine colore; ac toruo aſpectu cernũtur. Stupidi quoque, ac ſuidaſtri videntur vix percunctantibus reſpondentes; Contagio tam certa eſt, quod ſubito vſi eodem cum ægrotis lecto apprehendantur, dum longius, quamuis in eadem domo, verſantur, ſani manent, eum cubile ægroti attingunt inficiuntur. Ita vt domus, quæ 6. haberet, vno excepto omnes per hunc morbum breui deſiderant, & iam plures eiuſdem vici domus vacuæ ſint, & qui veſtimenta defunctorum accepere, ij omnes correpti ſunt. Quo experimento edocti grabatos iam ſub dio exponunt, quo vitiũ amittant. Morbi ſpecies vna cernitur, vrinæ duorũ tantum a Medico inſpectæ ſunt. Primumque perturbatæ magis ſunt viſæ, ſed forte Medicus in diuerſa eorum mali tempora inciderit. Quamquam eadem mali ſpecies eſt, non tamen in eiuſdem ſortis mortales tantum graſſatur, ſed in omnis generis corporum, ætatum, & ſexuum. Qui interiere, neſcimus, quot dies laborarint, qui conualuere, certè acriter vexati ſunt ad 20. diem, & inde etiam lenia febri vſque in 30. & 40. diem ducti. Hæc hiſtoria eſt, ſeu narratio ſatis nuda, & rudis a Medico habita. Num hoc genus peſtis ſit, & vt peſtis tractandum, an mitius leuiori modo curandum, quæri poteſt; Vbi, ſi vellem ad ingenij, & doctrinæ ſpeciẽ loqui, poſſem etiam ad gratiã, & id quod cuperent audientes diſſerere, & omnino, vt in his caſubus cum finitimis in re dubia loquendum eſſe putatur (quibus tamen res patefacienda aliquo modo eſt) probare nẽpe poſſem morbum hunc nullo modo peſtem eſſe, quòd tanto tempore, vix 50. corripuerit, ne dum regionem totam non occupauerit, ex quo plures etiam correpti euadãt, qui diutius trahat de quo nullæ notæ macularum aut tuberculorum corpori efferantur. Vnde credendum ſit neque a cœli vitio venire, neque a victu communi, quo ferè omnes eius regionis vtuntur ex fructibus arborum, & radicibus, præcipuè rapis. Plurimos etiam eorum qui periere facilè euaſuros fuiſſe, ſi curari aliquomodo potuiſſẽt, ſi meliori cibo vterentur, ſi ſe ſe ſub tectis continerent, neque a morbo exagitati cubilia fugerent, ſub dioque in ſole diu iacerent in paleas abiecti. Hæc inquam proponere poſſemus, & talem morbum ſententijs ſcriptorum antiquorum collatis peſtem nõ eſſe profiteri. Certè tegere eum diſputationibus non debemus. Nã præterquam quod vndique pericula maiora fierent, publicis edictis non curato, ea quoque diſſimulatione fidem apud vicinos amitteremus, qui a nobis vel ſanis etiam ſibi cautũ vellent, nihil veri crederent, & a noſtra ſaliẽ negligentia ſibi metuẽtes commercio nobis interdicturi facillimè ſint. Itaque mali profeſſionem, & diligentiam apertam tutiorem exiſtimarim non ſolum contra morbi periculum, ſed etiam ad commercia retinẽda & fidem apud vicinos conſeruandam. Itaq; ſpontè noſtra non requiſiti id vicinis ſignificemus, & certiores de rõne huius morbi eos faciamus, diligentiamq; noſtrã polliceamur, quam quidem verò non mediocrem ego neceſſariam exiſtimarem. Nam, vt iam ad verum cognoſcendũ, ad tectũ deliberandum ingrediare. Contagione hic morbus repit, tanta verò contagionis vis, & duritas eſt, vt ſeptem menſes ſe ſe ſuſtinuerit, in plura loca deducta, & nunquã extincta ſit, quæ vis contagionis me perterret, cũ is morbus malus iudicandus ſit, ex quo vix tertia pars euaſerit, & certo eos afficiat qui ſimul vna verſantur, & per indumẽta transferatur, vt illi non minus, ac peſti prouidendum ſit, quocunque nomine eum appellemus, Venetiarum malum ſuperiorum annorũ non

A eſſe peſtem literatis ſententijs contendebãt, quòd annò toto in ea vrbe vagatus eſſet paucos occuparet, contagione tñ ſerperet, non multa indicia corporibus inferret, vt peſtis ſolet, toto anno eo præterito tandem confeſtim plurimos cępit inficere, & necare ita, vt miſera cõſpectu res eſſet. Adhuc etiam peſtem eſſe negabãt, quod magis fœminas, quam mares opprimeret, contagionem quidem plurimum poſſe videbant, tamen, quòd ijs etiã domibus excitaretur, quæ cum infectis nullũ commercium, nullamq; habuiſſent tunc conſuetudinem, putarunt omnino vna contagione non deferri, ſed ab aere eſſe ſæuiſſimæ peſtis modo, peſtem tñ nequaquam, quoniam aeris non eſſent peſtiferi vlla indicia potius ex cõſtitutione minus mala, & ex cibis morbum mitiorẽ, neque animaduertebant toto eo anno circumfuſam con-
B tagionẽ per veſtimẽta, per matrimonia, vt vt cuique vrſ incidiſſet, demum malum, quod poterat, per ea omninò factitare. Mantuæ febres malignas eſſe contendebant iudicioque peſtis reſiſtebãt eo, quod minuta ſolũ plebs, & malè viuens opprimeretur, quod etiam longius morbus ſæpè traheret. Brixiæ pariter factũ eſt, quibus in locis omnibus toto itẽ eo anno malum latuerat, quo Venetijs, eodem. n. tempore & iiſdem nundinis. Tridento in eas vrbes ſimul delatũ eſt, Quæ anno, dum dictæ vrbes malum tegebant contagionique apertus vias, & poteſtatem faciebant, in extremam calamitatem deuenere, quæ poſtea ſequuta eſt eo deterior, quo ſerius id eis è magnitudine mali agnoſcere contigit. Veronæ a primo eius anni initio, quo contagiunis vitiũ omnibus vna delatum eſt, mali naturam ſuſpectam habuimus a me ve-
C rò certo peſtis appellatæ, & ſuis indicijs demonſtrata ciuibus id ægre ferẽtibus, & ferè omnibus phyſicis aſſiſtẽtibus, de quo cum ageretur apud magiſtratum, & nõ ſatis mihi fidei adhiberi dubitarem, orationẽ ſic concludebam, officium veſtrum eſt hanc ciuitatem a morbo perimente, & per contagionem ſe propagante defendere, hunc morbum eiuſmodi eſſe videtis, officium veſtrũ ne deſeratis, & morbũ quocumq. velitis nomine vocetis. Forte mihi Veronæ facilior fuit mali profeſſio, quod & malum non diu ſæuiit propter eius cœli tenuitatem, corporumq. genus cœli ſequutum, & cito interimeret, tũ peſtiferos tumores a ſuę propagationis principio ederet, præterea, quod eius vrbis populus minus diſſimulatę naturæ ſit, quaſi vt nomen Vrbis a vero ductum, ſic ad ipſam cęli vim, ad corporum naturæ, & mores hominũ
D corporis temperiem ſequentes morborum & mores ſequantur. Ibi itaq; facillimè malum extinctũ eſt eo modo, quo peſtis ſolet, diligentiſſime tractatum nondũ. n. circumlata fuerant illa, ex quibus exiſtit cõtagio, nec latè diuiſa, qua verò contagione quieſcente annis tamen ſequentibus bis aut ter quibuſdam locis vrbis reuixit, nota itaque ſubito, & expurgata eſt.

Quapropter ego nihil de diligentia detrahendum puto, quamuis nondũ habeat omnes peſtis notas, cum initio ſupradictas vrbes in eundem modum deceperit, fortè primo partu non ita ſibi ſimiles fœtus edit, delatũ aliunde ſemen tẽporis ſpatio virium aliquid amittit, ac per generationẽ poſtea vires acquirit, vt tandẽ ſui ſimilitudinem, & ſpeciem recipiat, ſic enim ſupradictis vrbibus eueniſſe ſcimus, præter quã Veronæ, in quib. ad ex-
E tremum crudeliſſima, ſæuiſſimaque peſtis fuit. Quocirca, ne obijciat mihi aliquis conualeſcentes ex hoc morbo iiſdem veſtimentis vti, nec inde malè habere à quibus, ſi peſtis infectio ea eſſet omninò perimi eſſet neceſſe. Nam dico materiam etiam illam humidiorem, calidioremque eſſe neceſſariam ad peſtiferam luem excipiendam, quam materiam iam per febrem acerrimam conſumptam ea corpora amiſerint

Vnde Galenus quoque vlcera in eiuſmodi conualeſcentibus ſaneſcere facile poſſe credidit, quę enim in eis materia reſtat, craſſa ea ſiccitate facta eſt, & præſente etiam prauitate in veſtimento ipſa quidem materia põt affici at febrem eam edit, quam põt ſua ſiccior, & duriori natura, nempe longam & tenuem. Cõtagionis hic

certiſ-

certiſſima vis eſt, à victus enim ratione ſi malum eſſet, A aut à corporum apparatu, propter cœli præteritas tempeſtates, aut ipſius cęli vi non tamen peſtifera, tunc vulgo magis opprimerentur, nam vt vulgò victus ratio eadem eſt, non ita æquè cuiuſque generis, & naturæ, & ſexus, & ætatis interirent, ſed eius facilius, quod eſſet vitio ſeu tempeſtatum, ſeu victus, ſeu cœli magis vicinum. Præterea qui ab apparatu corporum exiſtunt morbi, & ex tempeſtatum mutationibus hi, vt Galenus interpretatur, vno anni tempore homines vix exercent, quod tempus vnum anni ſat eſt humoribus permutandis quo eadem cœli temperies manet.

At vidimus nos hunc morbum, qui alioquin apertiſſimè certum filum contagionis ſequitur, ſub diuerſis admodum tēpeſtatibus manere, & iam duo anni tempora perſeuerare humoribus neceſſario, & ipſo ſpatio, B & mutatione temporum immutatis. Contagione morbum a corporibus comprehendi ſcimus, & plurimos infectorum interimere, cur non occurramus contagioni? Ei itaque omnino occurrendum, quo communi ſaluti, & noſtrorum præcipuè conſulamus, neque eſt exſpectandum donec ferè omnes extinxerit, & nomē ſic peſtis nanciſcatur, quare multi contendant peſtem non eſſe, niſi cum plurimos peremerit, ſic peſtis nomine accepto, certè potius ei naſcenti, quam factæ iam occurri debet, eo pacto namque accepto peſtis nomine, cum facta eſt, remedium non admittit, ei ergo naſcenti occurramus, & cum eo commertia etiam retineamus. Nobis ſat ſit plurimos poſſe tollere, & definienda ſic a Medico natura peſtis eſſet, quòd poſſit, non quod iam id effectū det. Ergo contagium vitemus, quod etiam retento C commercio faciemus. Omnes ægrotos in vnum vicum ſeparatū conducamus, illis cuſtodias, ne cum alijs verſentur, ponamus, ijs, qui adminiſtrabunt, miſſo ſanguine valetudinem, quantum fieri poteſt, & alijs etiam remedijs tueamur, præcipuè vero dato eis ſacculo, quem gerant contra cor arſenici, & camphoræ pleno, cum caryophyllis, nuce muſcata, ladano, & alijs eiuſmodi, pilulis quoque Ruffi, vel alijs ſimilibus, quibus bolus armena adijcitur, atque etiam agaricus. Res neceſſariæ importentur, in oſtijs hæ ſtatuantur, vt inde illi miniſtri aſſumant, qui omnino cum alijs miſceri verentur. Veſtimentorum omne genus deceſſorum concluſum in vno conclaui ſeruetur aperto, ſi fieri poteſt ad Boream cęlo, vt lecti, & veſtes pelliceæ comburantur, & reliqua expurgentur, quod differendum eſt, ne certa nimis indicia D peſtis in finitimos proferantur.

Miniſtri intra muros ægris aſſiſtentes mortuos in ligneis arcis includant, clauiſque arctè valde defixis concludant, & ad tumulum ferant. Si aliquid mercimoniæ ſeruandum videatur, ne cupiditate rei multi occultent, quæ ſunt infecta, & minimè expurgetur virium, & inde circūferatur, illud expurgari certa ratione poterit, quædam enim aere perflato, vt lanea omnia, quædam non aere, ſed terra, & arena, vt linum ipſum rude, & crudum dictum, ſi effoſſa terra demittatur tenuibus ſatis ordinibus, tum terræ, tum lini alternatim coniectis. Quædam aqua feruenti, vt contexta ex lino omnia. Lecti ex plumis, & pellicea omnia igni committenda ſunt. De curatione morbi, & cautione particulatim cum medico ei loco præficiendo agam, de ijs reliquis cum ijs, quibus cu- E ra horum eſt committenda, quorum electio in fidem, & prudentiam debet maximè ſpectare. Illa enim duo hic maximè expetuntur, quoniam rariſſimum eſt, imò numquam fit, cum euenit vt huius mali genus, longius producatur, quin propagatum malitia hominum inueniatur.

Sæpè verò etiam ignorantia quibus affecti, & cupidi lucri homines ferè calamitates ſummas ciuitatibus intulerunt. Sint igitur probi & minimè ignari homines, Præterea præfecto illis ſit proprius Antiſtes autoritate ſua, & imperio eos regens, in officio continens, et cogens ad obedientiam eis præſtandam omnem populum. Itaque per literas eſt rogandus Antiſtes, ne vllo pacto ſuam ciuitatem deſerat, & pagos inuiſat. Præterea viri eiuſmodi probi, & prudentes, & regionis gnari deſignādi, tum ſumptus illis decernendus, & conquirenda pecunia, quibus facile credo nos hoc malo iri liberatos, ſic Ieſu Optimo maximo volente, qui nobis clemens hac in re quoq; ſit, & nobis bonum præfertur, qui præfati eius nomen hoc negocium aggredimur. Meæ partes modo erunt Medicum inſtruere.

De deſtillatione pro Hortenſio Vernacio legum Doct. Nobil.

CONSVLTATIO LXVI.

QVæ ſunt in hoc corpore notæ perſpicuæ nobis ſtatum huius valetudinis ſignificantes permixti cernuntur, & illæ, quæ ſecundum naturam inſunt, & illæ, quę præter naturam eum habent, propterea difficile eſt internoſcere, qualis ſit illius naturalis ſtatus, & qualis præter naturam, capitis præſertim, & iecoris. Nam vrinæ flauæ ſunt, aluus ſæpè colore biliosa, glutinoſa, tamen, quæ exiens ardorem mouet; febris ſæpè tentat eum alui fluere, quo febris finitur venæ tamen non ita multum latæ ſunt, cutis alba, mollis, corpus nutritū nitidum, non ita multum hirſutum, imò ferè glabrum eſt, & nitore ferè muliebri pilis ſub ruffis, capilliſque, & herba mollibus, & ruffis corporis habitu facili in ſudores, pulſu paruo ſic etiam crebro, atque ſi ſpatia, & motionis ſpectes aliquando valdè impariter micante, animus eſt delicatior, mores molliores, facilis iracundia, quæ etiam facilè conſidet.

Quod verò ad caput pertinet, ingenium celer, acreq; memoria ante morbum maxima, nunc ſub morbo infirma valdè, ſomni ante morbum breues, & leues, amiſſa bona illa valetudine arctiſſimi, color faciei roſeus, & candidus, atque vt totum corpus nitens. In quibus notis diſcernendis ita me gererem. Corporis habitum inter notas naturales numerarē, ac venarum, & pulſuum, & pilorum modum, atque ex tanta albedine, nitoreque vaſorum, & pulſuum paruitate, frigus potius viſcerum ſuperaſſe in natura iudicarem, ex mollitie vero corporis, ac morum, & facilitate iraſcendi, & ſudandi etiam humidum elatius fuiſſe ſtatuerem. At citus ille motus D iracundiæ, humiditatem potius, & vaſorum anguſtiam ſequitur, vrinarum, & alui, ac febris notas in res nouas incidentes referrem, & aliquid caloris in iecore præter naturam hærere putarem, quod eò infenſius eſſe poſſit, quo magis alienum à natura iecoris, & corporis exiſtit. Sic in capite memoriæ firmitas ſiccitatem capitis à natura acceptam, vt ſomni leuitas, breuitaſque, & ingenij acumen ac celeritas, tum ſiccitatem, tum calorem demonſtrant, naturalē verò, quoniam, cum benè valeret, in eo exiſtebant.

Nunc autem ſomni facilitas, & arctioris illius, ac longi ratio, & memoriæ infirmitas frigus, humidumque incidiſſe declarant, ſub quibus ego magis à ſtatu naturali ſuo puto cerebrum, & totum corpus declinaſſe propter recrementa nimia, quæ videmus ab ea deſtillare, & ma- E ximam dictarum rerum mutationem, quam iecur à ſuo ſtatu ad calidius fecerit. Duas itaque præcipuas partes affectas, è ſtatuque ſuo naturali deturbatas, & quidem longius abductas videmus; à quibus & ventriculus affectus eſt exiſtimandus, nam quamuis leuem cauſam ipſum præſtitiſſe illis omnis debet exiſtimari, vt eſt veriſimile, tamen maiorem ab illis noxam ſibi repenſam iam accipit, & etiam thorax, vt iam dicturus ſum, ſi prius ſingulatim affectus dictarum partium ex cauſis ſuis expoſuero.

Mirabile videtur, quomodo iecur calefactum ſit ventriculo minimè calido, potius temperati caloris, imo frigido facto ex malo viuendi modo, & ſępè incidente intemperantia, ex ſtudijs literarum, & venere, à quibus

potius

Digitized by Google

potius refrigeratum eſſe fuerit cenſendum. At,cũ multa,& ineffabilia ſint, quæ poſſunt incidere in vita iecur calefacientia,& adoleſcentibus maximè,vt corporis labores horis alienis, meraciores potiones,iracundiç,quæ peius tractant hos, qui habent vaſa minora, & cordis ſinus anguſtiores,quamuis cum humidius hoc cor ſit,citò etiam dimittere neceſſe ſit, breuitatem tamen exagitationis crebritas,& frequentia potuit ſuperare, ne compenſare dicam,frequentem verò in ira fuiſſe ipſe confitetur, imò hanc potiſſimum cauſam ait,cur patriam relinquere coactus ſit,& ſtudijs literarum,ſeſe ea occaſione dedent.

Sed coniecturis dimittamus,iam ad id, quod oculis ſubiectum eſt,accedamus. In corpore multa crudorum humorum copia eſt, quod etiam ſecunda vrina indicauit plena crudi humoris illius, qui collatus cum pure dicitur minus lentus,quam ſit pus ipſum,quoniam eſt puluerolus, ac quaſi craſſior puluis farinæ,qui humor,cum pituitæ ſpecies ſit,facit,vt dicant ſæpè medici ipſum pus glutinoſum eſſe, non autem pituitam, veluti reliqua pituitæ genera glutinoſa faciunt cum pure comparata, vt pus dicatur non glutinoſum. Itaque ventriculus hunc humorem ſubminiſtrat,qui venas, & iecur infarcit non ſem per ita,vt penitus obſtruat, tamen perſpiratum aliquantum impedit, cuius rei ſignum etiam eſt, quod, quoties ex febribus illi aluus per ſe mouebatur, glutinoſa excernebantur, quæ,cum lutea eſſent, colore quidem bilem, corpore tamen pituitam denotabant, & tantò plurem pituitam, quanto facilius color flauus in albam rem à bile poteſt induci, eo igitur humore in corpore abundante, vt pulſus etiam impares contentionem naturæ,cum onere ſequentis demõſtrant, quid mirum ſi minus per flatum iecur incaluerit? accedentibus etiam animi permotionibus, & corporis laboribus, & vinis ſæpè potentioribus.

Cur enim toties in febres incidiſſet, niſi ob ſtipationem horum craſſorum humorum? Febris igneus calor eſt, & à crudis humoribus inducitur, vt Galenus ſæpè notauit. Nam,cum de victu extenuante loquitur,& cacochymia ab vna parte,ab alia de craſſo victu, & cruditates faciente, illo ſanum hominem, ſed valetudinis inualidæ reddi conſtituit,hoc verò robur maius afferri, ſed corpus in febres paratius effici. Si itaque febrem excitare craſſi humores poſſunt, cur etiam iecur non calidius reddere? per febres verò etiam facilius, à quibus liberabatur identidem illis humoribus excernendis. Imò ſum eius animi, quod corpore ab his craſſis humoribus expurgato,iecur nullum calorem retineret,nulla egeret refrigeratione,quoniam humor eſt continens huius caloris cauſa,etenim vel craſſus,vel frigidus humor diu in viſceribus,& vaſis calidioribus inſiſtens non ſolum ſalſus fieri ſolet,ſed tenuioribus ſui partibus ichorem facit & bileſcit,neque hoc mirum videatur, cum & aqua ipſa in tranſitu retardata bilis vim ſuſcipiat ſecundũ Hippocratem,vt Galenus etiam conſentire videtur, quando in lib. 10. method.cap. 12.flauam vrinam etiam fieri a pituita contendit.

At iram, in qua vel renes apertiſſimè, & ideò iecur maximè calefiat adijciamus,& alias ſupradictas res, & febres,non mirabimur,ſi iecoris calidioris notas in vrinis inſpiciamus. Capitis a ſua natura ſicca, & calidiuſcula declinatio ſupradicta eſt; Cauſa eſſe multæ potuerunt; Nam corpore toto frigidiori,ac vita intemperantiori non ſolum in venereis,cibis, potionibus, motionibus corporis,animi perturbationibus,ſed ſtudijs proximè à cibo capeſcendis,lectura,& ſcriptione,qua faciem ſibi,& caput incaleſcere ſentiebat,vt conſueuit,præſertim cum collum arctiori veſtimento fuerit cõſtrictum. Cerebrum,& caput refrigiuiſſe exiſtimo, nam quamuis calidus vapor ſit, cum ab inferioribus partibus accepto calore attollitur, & caput calfacere ſentiatur, nihilominus ſua nã frigidus eſt, & in capite calorem acceptum amittit,& in naturam ſui reuerſus caput refrigerat, deſcendens verò in cerebri ſinus illius corpus afficit, &

A perfundit,per vaſſa autem elatus omnem ambitum venarum, & arteriarum, & vaſorum ex vtriſque naſcentium choroides illas membranas efficientium, & vel te te ipſum mirabile, vnde etiam ſpiritus frigidiores euadant, & functiones animi hebeſcant,memoria verò apertè, quoniam facilius à frigore obliterantur ſpectra, quam eis reſiſtitur ſubiectis rebus ſuas imagines inducentibus,pluſquam virium requiritur ad eas retinendas, quam ad recipiendas.

Memoriæ amiſſio frigus denotat,cur non humidum cum vir memoriæ ſiccitati tribuatur? humido quoque eius amiſſio datur, etenim Galenus memoriæ amiſſionem cum arctiori ſomno coniunctam humidæ cauſæ eſſe vult. At quoties ea à ſomno aberit,& ſiccitas quietem prohibebit,nihilominus à frigore memoria, vt facultas,

B facilè per debilitatem lædetur. Capiti ita refrigerato ſuccedunt excrementa pituitoſa, nam cerebrum, & membranæ illud amplexæ pituitæ pariundæ aptæ ſunt, quæ recrementa pituitoſa è corpore cerebri in ſinus illius cadunt, ac deorſum in fauces delabũtur, tum in ventriculum per facilem deglutitionẽ, & in aſperam arteriam ſi lenia,& arteriæ membranæ ſimilia fuerunt, nam alioquin,vel aqua arteriæ eſt intolerabilis. Sic craſſa per tuſſim exſpuuntur. At,quæ per vaſa demittuntur, poſſunt ad thoracem delabi, poſſunt ad cor peruenire, & impares illos pulſus,aut intercurrentes,& decretos facere,vt natura valentior inſurgit in onus à capite in partes eas delapſum,à quo corde quam facillime in pulmones reijciuntur.

Sed iam ad thoraeis malum deuenimus,& etiam ipſius

C ventriculi. Ab eo, qui ventriculi eſt ordiamur, excipit uentriculus nolens etiam demiſſam deſtillationẽ, nam promptè admodum œſophagus, ſeu ſtomachus, (vtroque enim nomine gula dicitur non ſolum à Galeno,ſed etiam Ariſtotele) promptè inquam in deſtillationem complicitur, & deglutit, ac deuorat, vnde ventriculus malè habeat,male tractetur niſi, vt ait Galenus libro de vſu partium,bis illam quoquo menſe euomuerit, quod vel abſtinentia nulla ſæpè poſſit mitigari quin durior,& prauior euadat. Cur non peius ei accidat ex hac mucoſa,lenta,& craſſa, & multo maximè frigida cum priore coniuncta? Hinc verò remittit in uenas plures cruditates,cum cibos concoqui benè non ſinat, & vna cum eis per omne corpus diuidatur, & caput petat cerebro pituitoſum ſanguinem attrahente,quare caput, vel

D calefactum facilè deſtillationibus vexatur pituitoſis, quamuis ſæpè ſalſis, ferè enim ſibi ſimilem materiam attrahit.

Maximè verò etiam omnium partium attrahit ob formam eſſe conclaſam,& cauam, vt dicit Hippocrates,cui tantus immemorabilium vaſorum calor circumſiſtit. Hoc uerò apparationis à natura ei eſt datum, vti multam ſpirituum copiam, qua ad ſuas actiones maximè indigeret,facilius ad ſe poſſet allicere,cum quibus ſæpè alienam etiam materiam attrahit, vt oculis nimium diu nitentibus accidit,alienis ſiquidẽ ſpiritibus,& fumis replentur. Calorem iecoris extenuando, leuandoque dictam materiam plurimum ualere certum eſt, ventriculum verò materia ſuggerenda cũ viuendi modo, & ſtudijs,quæ non ſuis, & longe a cibo ſe poſitis horis, ſed a-

E lienis, & ſubito à cibo ſubeuntur,tum deſtillatione recepta oppreſſus, qui forſan ſublata deſtillatione facile ſeipſe reſtitueret,vt de iecore diximus,ſi a materiæ illo genere exoneraretur. Thoracem affectum etiã uidemus, & in ſuam temperiem noxæ aliquid accepiſſe eſt veriſimile. Nam tam diu conſidit materia illa humida,& frigida in ipſo, vt vix credibile eſſet non aliquid ſui frigoris,& humoris impreſſiſſe,vt, niſi cito liberetur, vel per ſe poſſit iam eiuſmodi materiæ genus procreare,præſertim, cum ex pulſibus impariter micantibus materiam eiuſmodi in vaſis etiam circum pulmones ſæpè reſidere intelligamus. Cur verò materia illa per noctem, & quietem non moueat tuſſim,ſed à ſomno expergefacto tantum? Ego in multis hoc vidi, & ſum cauſatus materiæ

genus

genus primum lenè ſine vlla tangendi vi noxia ob maximam cum membranis ſimilitudinem, cauſatet cum eo motionis etiam lentitatem, qua lente admodum, & ſenſim defertur, & in trachæa arteria colligitur, quo anguſtiam etiam ſpiritus afferat, & ſuffocationem, ut ſubito experrectus multò magis exagitetur, ſicuti etiam radicem dulcem mandendo. Etenim materia lenis, niſi moueatur, aut admodum nimia ſit, non ſolet naturæ moleſta eſſe, vidi ego aſthmaticos ferè non tuſſire, quare non potiſſimum impediendo ſpiritum tuſſim mouet deſtillatio, ſed irritando, aut qualitate ſenſibili, aut motione, neque natura expultrix naturalis, neque animalis facilè, niſi grauatæ mouentur.

Animalis verò, quæ tuſſim mouet, ſenſibilem noxam expectat quare, cum expergefactus moneatur ipſe, & in motionibus corporis primum, quod mouetur, ſit ſeptũ tranſuerſum, & ſpiritus cũ thorace, imò, vt ego animaduerti, cor cum arterijs, inde fit, ut cum ſpiritu neceſſario materia commota ſui ſenſum faciat, & animalem vim excitet ad expulſionem, mitto eum motum, quo ſub expergefactione ſpiritus à medio corpore ad partes eminentes effertur. Ex ijs ita explicatis apparent cauſæ omnium, quæ in hoc corpore cernuntur, atque etiã, cur cum tribus annis ſub his malis fuerit, & in febrem ſæpè, & in alui fluxionem inciderat a purgatione ſuperiori æſtate facta melius habuerit, & febrem non ſenſerit, neque dictum alui fluorem, nempè quoniam craſſa materia non ita in eo valuerat. Hinc uideris etiam, cur ſanguis emanans per cauterij vlcus, quandoque aquoſus eſt, pituitæ, ſcilicet permixtus. Cur hæmorrhoides à purgatione ſuota dicta non amplius fluant, ſanguine magis expurgato.

Atque hactenus de natura corporis, & affectibus ipſius. Adijce tu ætatem 25. annorum, adijce veris tempus. & ſubinde reliqua tranſigantur, quæ agenda oſtenduntur. Hic eſt materia in toto corpore pituitoſa, & intemperies capitis iam inſita, vt perpetuum malum oſtendit, frigida, & humida eſt ferè et ſimilis etiam pulmonibus inducta, iecori adeſt quidem calor, ſed ille dempta materia tolletur. Quid quodque horum a nobis agendum poſtulat? Materia primum ſubmouenda eſt, quoniam, quamuis ab intemperie naſcatur, intemperiem tamen, & efficit, & conſeruat, & eius moderationem impedit, quibus tum materiam ſubmoueres? Magnus morbus magna remedia poſtulat, hic magnus adeò eſt, quod periculum vitæ cõtinet, ergo magnum remedium vult. Vires adſunt ergo ad materiam ſubmouendam caloremque conſequentem leuandum ſanguis mittendus eſt, quoniam vires permittentes indicant una quod materia morbum nutritura, quæ in venis eſt, ea etiam ſanguis eſt, ſiquidem, quod deſtillat, eſt recrementum alimẽti cerebri, quod ex ſanguine ſibi elicit, ea itaque conditione mittendus eſt, ac neque cibo multo reficiendus. Magnus enim morbus in corpore quocunque, ſi vires adſunt alitur ſanguine.

A ſanguine ergo metus magnitudinis morbi eſt. Ergo ſubtrahendus ſicuti etiã cibus niſi vires prohibeant. Sanguinem, ego nulla alia via detraherem, niſi per hæmorrhoidas hirudinibus adactis, quoniam natura eo demittere onus conſueuit, quo nos non vereamur, ne natura eo onus moleſtum compellat inuitata, vt ſanguis craſſus elici poſſit, præterea ſatis eſt, ſi tenuis etiam detrabatur, ad motum inhibendum ſurſum factum, & à capite reuocandum, retrahendumve, atque etiam copiam eius liquidiorem, & pituitoſam imminuendam. Pituitoſum ſanguinem per hæmorrhoidas educi mihi perſuadeo, cum video illũ ſanguinem minus rubrum, & valde craſſum, atque facilè concreſcentem, qui niſi ſit earum venarum, quæ à caua in carnes funduntur, ſed ſit earum, quæ à porta ſunt, certè pituitoſus eſt, earum enim venarum, quæ à caua ad carnes veniũt, ſanguis mutatus valdè eſt, alimento proximus, ſic eius habitus eſt, quamuis non ſit pituitoſus, vt venarum, quæ in extremis ſunt eſſe ſolet. Itaque aluo demiſſa aliquo

A medicamento leniente hirudines apponerem, deinde vaporem aquæ calfactæ ſubijcerem, ac niſi tantum ſanguinis, quantum ſat eſſet, efflueret, cucurbitulam affigerent. Medicamenta deinde ſubijcerem curantia humores melle roſaceo, ſyrupo de betonica, & cicorea paratè adiectis aquis betonicæ, ſcabioſæ, & cicoreę; Deinde medicamento humores purgarem ſupradictos, ex agarico, ſena, & diacathol. ſubiungerem alteros ſyrupos fortiores, nempe de ſtœchade, oxymelle, & decoctis in aqua nenuphare, helenio, ſcabioſa, betonica, capillis veneris, & ſimilibus, & interea iterum hirudines adhiberem modo ſupradicto, ad extremum pilulas ex agarico Meſue, & cochias. Ex quibus tamen non crederem corpus, & pulmones expurgatos, ſed egere, vt ſudoribus quoque omne corpus leuaretur, ad quos & ipſe

B eſt facilis, & ſalſa parilia capiti etiam idonea ſatis valida eſt, & quia non eſt aſpera pulmonibus magis apta eſt. Illam igitur 24. ſaltem diebus darem vel amplius, ſi cum guaiaco componenda ſit, vt inferiorum viſcerum etiam ratio habeatur, cum quibus helenium, & roriſmarini flores componerem, & cum abſtinẽtia darem; Quibus potionibus ad conueniens ſpatium acceptis, ſudoreque purgationem totius corporis, & pulmonibus conſequutis, & illorum confirmationem caput reſtabit tractandum, cuius materiam potiſſimum errhinia ego elicerem, vt à faucibus auerteretur, neque verò ſolum ſuccum betarum, aut amaraci, vel eiuſdem amaraci pulueres infunderem, ſed cyclaminum, & albũ quoque elleborum adhiberem, quibus caput expurgatum leniter deinde calefacerem, valentius vero exſiccarem,

C vt calore non magis ab infernis traheret, ſiccitate verò firmaretur, & in ſuam naturam ſe ſe reciperet. Eo iudicio tamen calidiorum vim metirer, vt vſui eſſe poſſent ad vim medicamentorum alius adducendam, Fieri ſolent cerata, ſeu emplaſtra ex reſina pini, myrrha, iuniperi gummi pulueribus guaiaci, gariophyllarum, betonicæ, macis, nucis myriſticæ, & ſimilibus. Sunt olea valentiora per deſtillationem expreſſa, vt myriſtice, gariophyllorum, cinamomi, ſuccini, myrrhæ, & eiuſmodi alia, eſt aqua vitę dicta, in qua macuerint commodè ſupradicta genera; Lotiones capitis ex lixiuio, cui eadem incocta ſint cum roſis, & cupreſſu, & ſale. Verum interius accipiendis capiti quoque, & pulmoni poſſumus conſulere, vt condito ſaccharo ex roſis, & roriſmarini floribus admixto mace, vel nuce myriſtica, coriandro,

D & etiam adſtringentibus magis, præſertim ſi a cibo veſpertino, cum dormitum iturus eſt, voluerit accipere, vt bolo armeno mirabiliter ſiſtendę deſtillationi valente, & ſaccharo roſaceo, vt alijs eiuſmodi.

Sed horum vſus nõ erit neceſſarius, ſi uoluerit ſe ſe dare balneis, lucẽſibus, à quibus interius accipiendis viſcera omnia exactè purgabuntur, & firmari poterunt, pulmoneſque pręſertim exſiccabuntur, & ventriculus, qui humore nimio abundare intelligitur, caput etiam pariter, cui capiti ſiccitatem, & robur, ac leuem refrigerationem per inſtillationem quærendam eſſe conſulerem, & ſanè certiſſimam ſalutem ſperarem, neque præterea alia multa ei facienda iudicarem. De uictus ratione pauca ſuperſunt dicẽda: aeris mutationes à calore in frigus potiſſimum ſubitæ vitandæ, cautè certè ſubeundæ,

E & paulatim faciendæ, integumentorum capitis ſimiliter, & quorumcunque eius generis.

Succum cœlum nec multum craſſum eſſe debet. Frigidum omninò, & humidum vitandum, præſertim ſi tenuè fuerit, potus enim craſſum, & denſum hyberno tẽpore deligendum. Cibi anhelitus abundantis vitandi, & calidiores, & ſemel tantum capiendi, & minimè veſperi, vt omninò cœna ſit prætermittenda, aut certè exiguum ientaculum capiendum ex ouo, aut panis pulte. Vinum certè veſpertino tempore vitandum, aqua, cui incocta ſit, aut ſaluia, aut roſmarinum, aut certè coriandrum. In cibo ante meridiano poteſt vino vti. Sed imbecillo, & cum floribus roriſmarini confecto, ac minimè vaporoſo, nã vel olfactus ipſe ab odoribus eſt auertendũs

tendus præſertim calidioribus, quare ſolæ roſę, & violę recipiendę à cibo, nihil agitãdum, aut cogitandum, minimè ſcribendum, aut animus intendendus. Somnus longius à cibo differendus 7. tantum horis retinendus, ab eo exercitationes, quib. præſertim conſueuit, ſubeundę, quotidie ſemel ſaltem aluus incitanda, animi perturbationes, & ira præſertim prętermittenda, ac maximè à cibo. Venere parce vtendum, atque proximè à cibo nunquam. Dixi.

De eiuſdem vxore, quæ infirmis pedibus eſſet.

CONSVLTATIO LXVIII.

A Partu, qui primis fuit laborauit cruribus ita, vt intumeſcerent inde ægrius habuit, ea verò ſpe ſtabatur cũ iterũ eſſet grauida, vt ſequenti partu conualitura; altero partu non adeo male habuit, ut primo, verum neque conualuit, pedes, qui antea intumeſcebant quotidie, nunc ferè non intumeſcunt, ſed eum aliquanto ſpatio ingreſſa eſt, ferè torpent, & in eis uix poteſt conſiſtere.

Hæc virgo cum eſſet, dolorem capitis, & febres longas habere ſolebat, & ventriculum imbecillum, ex, carnis eſt, & calido iecore, vt color & venarum habitus indicat, & piloſum omnia confirmant; Dum procreandis filijs obnoxia eſt, corpus non exagitarem, ſed pedes defenderem, vt ne nimium reciperent onus illud, quod natura poſſet per menſes deponere, quare lotionibus & balneis pedum vteret ex lixiuio, cui vinum etiã im mixtum ſit, incoctę verò herbæ præſertim ſyderitis, il la ſaluiam imitata, & ſaluia ipſa, & roſmarinum, betonica, chamæpitis alchymilla, ſal, aut alumen rochæ, & cupreſſus, ut quoq; mane pedes in hoc balneum demitteret. Sed id parum proderit niſi temperatè cibis vtatur, & ignauiam fugiat, ſola namque abſtinentia, & corporis motione poterit conualeſcere.

Excellentiſſime Domine mi obſeruandiſſime.

CONSVLTATIO LXIX.

CVm Veſtra E. curandi. Prætoris onus ſuſceptura eſſet, benè etiam factum fuit, quod ipſa deſcripſerit rationem curationis eiuſdem, quod ego illi dixerã oſtendens, quam ſecurus eſſe poterat de præſtantia, V. E. quo etiam rectè ipſa ſingillatim res omnes eſt in ea ſcriptione proſequuta.

Itaque quoniam negare operam meam illi non poſſum, ego quoque manum meam ſupponam, ſaltem nomen meum ſubſcribendo. Quando, vt verè dicam mutare ordinem curationis, V. E. eſſet, aut vanum, aut minimè tutum, tam ſi pilulas, quam ſi ſyrupos reſpiciamus, præſertim quod ego opinor ſubeſſe partem humoris melancholici, prætterquam quod credo iſtum non eſſe morbum gallicum, vt quoque exiſtimat V. E. illa caries quidem gallica fuit, ſed indicio non fuit malum eſſe interius ſupra penem, neque vllum aliud ſignum gallici inſequutum eſt, & cruris palpitatio diuerſum modum habuiſſet, ſi ipſe infectus gallico fuiſſet, ſaltem in ſolo crure ſe non continuiſſet, minus ſtabilis fuiſſet, & prætetea, vt dicit V. E. aliquod aliud ſignum fuiſſet neceſſario conſequutum, & longè maximè eo, quod guaiacum acceperit, neque conualuerit, aliquid magis extraneum extitiſſet, & magis euidens, qua muis interea, dum ſumpſit leuamen, ſenſiſſet, quod leuamen cum non ſenſerit ab auxilio, tam proprio pariter non permittit credere, quod gallicus eſſe potuerit, ſicuti non ſenſiſſe leuamen ex eo puluere, qui vtique prodeſſe conſueuit, nempè ex ſena, ſalſa parilia, & alijs confectus, ſaltem dum adhibetur, vt ego miracula ferè viderim, qui profectò vidi multos

A conualeſcere, cum membris diſtortis eſſent propter gallicum, qui puluis tamen alijs, qui gallico non laborarent nihil profecit.

Humorem melãcholicum ſubeſſe V. E. deſignat mihi facilè in auxilijs proponendis, & ego cognoſco ex eius corporis tẽperamento à V. E. deſcripto, quod ipſe ėt tale exiſtimo hominis ætate adiecta, in qua capitis, & neruorum affectus ſolent eum humorem ſortiri. Signa verò etiam non pauca extant ſi animaduertat V. E. timorem magnum, quem non dicam haber nunc, quando illius cauſa præſto eſt, ſed quem habuit à palpitatione cruris leuiſſima, præcipuè ſi conſideremus, quantum hæreat in eo, & maximeque, cum iam in curatione ſit non deberet ab eo metu, iam occupari. Flatus prætereà, quamquam ſolet etiam è pituita craſſa fieri, quod humoris ſicci genus craſſitudo contineat, faciliùs tamen à

B melancholico genere fit, vt nunquam à pituita ſi humida penitus ſit, quo etiam palpitatio in crure ſiniſtro cæperit, quod reſpondet lateri eius humoris fonti, potius vero etiam damnum percepit ex guaiaco, quàm adiumentum, vt accidit in humore, qui ſiccioris generis particeps eſt, & melãcholici, alioquin pauci morbi pituitoſi ſunt, qui non percipiant leuamen à guaiaco. Quo ego omnino deſcendam in ſuam curãdi rationem, maximè quod certus ſum ſe æquè in huius temporis curatione, atque in altera oportuni tẽporis ad aquas thermales accipiendas reſpecturum eundem humorem. Veluti exhibendo ſerum lactis cum ſucco fumi terræ cũ ſyrupis ex eodem confectis, & ex epithymo per multos dies, atque etiam ſalſam parillam ad parandum partes neruoſas accipien

C dã vtiliter à thermis. V. E. deoſculetur manum eius nomine meo. Sicuti ego V. E. facio.

De puero 12. annorum fluxu alui exagitato.

CONSVLTATIO LXX.

CVm peros ſumere nequeat, videtur mihi ſuperuacuum multa proponere, quæ per eam viam eſſent vtilia. Verum tamen, cum aliquid cibi capiat, ad rem faceret exhibere lac in quo lapilli albi igniti extincti fuiſſent, aut lac etiam per clyſteria in aluum iniectũ con

D ueniret, ad pondus lib. 1. quoties inijceretur, adiecto etiã oleo pondo ℥. 4. nempe roſaceo ompbacino, quod ſi parum contineretur, ſaltem bis, aut ter repeteretur in die. Aut ius capitis veruecis, aut agni bene tabefacti adiecto dicto oleo, aut ius maluarum, violarum, portulacæ, ordei furfurum cum ſeuo hircino, & ſupradicto oleo. Quibus, quoties notæ vlceris inteſtinorum cernerentur, adijci terram ſigillatam, aut bolum armenam orientalem cum ſucco plantaginis oporteret.

Si interea per os accipere valeret, florem caſſiæ cum puluere cornu ceruini ei expediret ad deliniendum humorem, quod oporteret ſæpè aſſumere, & cum acciperet ſecundo, aut tertio, vtile eſſet ei bolo adijcere rhabarbarum toſtum, & lorum, vtilia quoque ei eſſent, iura pullorum quibus incocta acetoſa et eius ſemina, portulacaque, & endiuia, bugloſſum, borago, & cicoreum, beto-

E nicaque cum ſeminibus melonum, cucumerum, cucurbitæ, & radices graminis pentaphyli, atque etiam petroſelini, quà caperet hora ſyrupi. Ventriculus poſſet mungi oleo cytoniorum, maſtiches, & abſinthij adiecto vino ex malo punico parumper ferueſacto cum oleo, & benè calida inuncto, quod ſi cibus minus retineretur, adijciendum eſſet oleum de mentha. Iecori quoque ſua auxilia danda cum vnguento ſandalino identidem, & ſæpè inuncto, & deterſo ſemper vetuſto cum ſpongia madefacta in poſca, quæ res ſemper tepefaciendæ non calcefaciendæ erunt.

In cibum oua recentia tremula dicta, lac & huius atque illorum non multum ratione habita conſuetudinis ægroti. Carnes pullorum gallinaceorum, & veruecis iu-

dioris, & præcipuè gelu è pedibus, ſeu turunculis elicitũ, A
cum paulò aceti, & coriandra ſine ſaccharo, pulmenta
etiam ex amylo liquidiora, aut ea famis ſucco incocto
mali cytonij paulò, aut ſorborum, ex cicoreo etiam, &
ex ſorbis ſaccharo conditis, ſed pauco, & coriandris ſu-
mere poteſt, & eius generis alia, quæ nunc non videtur
à me eſſe perſequenda ſingulatim. In potionib. ſi febris
exigua eſt, quæ certe aliqua ſubeſſe credenda eſt, poteſt
dari vinum album imbecillum ſtomachicum, ſeu auſte
rum balſtuoſum aqua cocta admixta vel aquis ſtillatitijs
rerum ſupradictarum, maximè portulacæ, tum quinque
folij, hyſimachiæ, hepaticæ piloſellæ, Acetoſæ, plantagi-
nis, & ſimilium, quibus contra cauſa fluxionis agetur,
quæ omnino iecoris obſtructio feruens eſt.

De Franciſcutia Matrona nobil. laborante B
deſtillatione cum febre continua
iam vetuſto morbo.

CONSVLTATIO LXXI.

QVamuis huic rei à vobis viri doctiſſimi cumulatiſ
ſimè ſatisfactum ſit, & omnia, quæ aut ad cogni
tionem, aut ad prouiſionem, curationemque
ſpectare videntur, locupletiſſimè explicata, tamen meã
operam deeſſe nunquam ei paterer, quæ tot maximo-
rum virorum intercceſſionibus vſa eſt, vt a Domino me
impetraret. Itaque ego ab illis initijs, & fundamentis rẽ C
omnem deducam, quæ in illius corporis natura polita
ſunt, ad quam verò etiam corpus eſſet omninò reuocan
dum. Genus corporis calidum, & humidum eſſe oſten-
dunt omnia, quæ Medicis ſolent eſſe indicia, cum inte-
gra valetudine eſſet, ipſa pulcherrima erat, candidiſſi-
ma, & nitidiſſima carne referta, atque illa multa, ac om
nino molli, colorata, & bene nutrita. Cuius quidem cor
poris humidum genus a iecore humidiore fuiſſe vide-
tur, calor autem a cordis vi, vnde ipſa quoque animoſa
eſſet, vt propter humorem etiam hilaris, & multa vrba-
nitate prædita. Caput deſtillationi obnoxium, & ex-
crementis abundans neceſſario humidum fuiſſe vide-
tur, atque cum ſomno eſſet leui, & intercepto, in ſom-
nijſque agitato, & opinione non admodum firma, calo
rem quoq; præ ſe ferebat, calorem autem, & humidum D
raritas texturæ, & facilis noxa ab omnibus mutationi-
bus oſtendebat. Hac itaque ætate 5. annorum vi caloris
hebeſcente, menſtruis ademptis, cute non ita rara, recre
mentorum cauſis adauctis non eſt mirum, ſi occaſione
frequentiſſimæ celebritatis in templo concalefacto, cę-
li etiam intemperie calida ipſi caput repletũ fuerit, quod
præter modum tunc æſtuare ſenſerat, deinde refrigerij
delectatione decepta ipſa præſtiterit cauſam deſtillatio
ni, quæ cum febre illam primum corripuit, & ſpacio ſuo
vſa demum deceſſit. Poſtea tamen iterum, & tertio re-
dijt, & demum reuerſa duos iam, aut tres cõtinuos men
ſes eum habuit, & malè tractauit, nam carne fere priua-
tur, & ægrè admodum quieſcit, quãuis cibo ſatis abun-
de vtatur. Quæ tamen quieſcente etiam per ſupradicta
interualla, morbi vi, vt ex ea cognoui non penitus ſine E
tuſſi fuit, vt nunc febre aſſidua opprimente tuſſis ſæpè
noctu eam relinquit, manè verò maximè exagitat, &
tunc plurimum ſputi promittit. Minus autem mirum
hæc accidiſſe, cum ventriculo à natura humidiori, ac
non ita firmo fuerit, cum & raro ſitiret, & plurima po-
tione ſemel, ac raro accipienda delectaretur, aluo verò
etiam molliori ſemper fuerit, & ventriculi quandoque
infirmitate vexata. Qui deſluans partem plurimã in ſe,
vt ſolet, recipiendo magis refrigeſcit, & grauatur, & ita
materiæ plus capiti ſuggerit, vnde deſtillatio producitur
febrem verò vna parit is deſluans, quoniam plurima ſui
parte per venas, tum à capite, tũ ab alijs partibus ad ve-
nas pulmonum defertur iã multa occaſione infirmio-
rum, nam vel vna continua deſtillatione humentiores
facti, aut certè ſimul cum ea motionibus tuſſis exagitati
fatigantur, & præterea, tum motione illa, tum calore ex
ea concepto, atque ex putreſcentibus humoribus aucto
materiam attrahunt, quod enim in intermittentibus fe
bribus neceſſe ſit aliquam corporis partem continere in
ſe putredinem manifeſtum eſt, quod in aſſiduis, & con-
tinentibus ea pars ſit cordi vicina, quod increſcente fe-
bre, ſeu inuadente acceſſione tuſſis, & ſpiritus difficul-
tas declaret ipſas ſpiritui dicatas partes, aut per ſe, aut ex
connexione affici, quod viſceribus minimè tumentib.
hypochondrijs minimè affectis, difficili ſpiritu exiſtẽte,
per ſe non connexionis cauſa illæ partes male habeant,
eſt apertiſſimum. Quare non eſt mirum, ſi adueniente
acceſſione, ſeu increſcente febre, quæ modo nunquam
quieſcit, difficilior ſpiritus fit, & tuſſis moleſtior, ſi per
quietem non ita moleſta eſt, quoniam tunc etiam ſpiri-
tus, & humores magis quieſcunt, etſi concoctio vigeat.
Magis verò affectam vnam, quam alteram partem pul-
monũ mihi ſignificant duæ res, altera, quod in dextrum
latus non poteſt ſine maxima anguſtia ſpiritus decũbe-
re, altera, quod ex duabus febribus altero quoq; die inua
dentibus, & ſingula ſingulum diẽ occupante vna maior
eſt. Etenim in latus plenius decumbere non poteſt ſine
maiori anguſtia, quoniã non ita liberè vtitur ſpiritu op-
preſſus, non ita libere mouetur, cum verò in magis gra
uatum latus plus materiæ cõueniat, ſuam etiam febrem
ſuo die maiorẽ facit, Dextri, & ſiniſtri tanta diuiſio eſt,
vt quaſi duo animantia, quodque animãs referat, vnde
geminatarum partium in corpore hæc potiſſimum cau
ſa Ariſtoteli eſt, qui vel linguam ipſam, vel palatum, ac
quaſi os diuiſum eſſe doceat, nulla parte non geminata,
niſi, quæ medium locum penitus tenere debuit, & vnita
tis neceſſitatem habuit, vt vtrumque canale ſpiritus, &
cibi demittendi, alioquin vel lien contra iecur tanquam
alterũ iecur natura adiecerit. Corde ipſo ſatis diſtincto
niſi quoniam vnum principium continere totã animan
tem idem tanquam animans oportuit, Non ſit itaq; mi
rum, ſi dextrum, & ſiniſtrum latus hic diuerſas febres ef
ficiant, quamuis enim ab vtroque vtrumque latus neceſ
ſario afficiatur, tamen quodque ſuam præcipuam ma-
gis habet, & ſequit. Tuſſis crebrior fit, cum in plenius la-
tus decumbit, quoniã ex ea anguſtia, & oppreſſione mi-
nus perflantis ſpiritus accipiens magis incaleſcit, mate-
ria plus agitatur, & ita tuſſim crebrius commouet. At
quod genus materiæ febrem faciat, oſtendunt ſputa mi
na alba, ſpumoſa, & liquida, rariſſimè ſalſa, oſtendit vri
na plenior corpore, colore non ita, pulſus etiam molles,
qui ſicuti à bile duriores autore Galeno fiunt, cur à pi-
tuita molles nõ euadant? Quibus ita explicatis reſtat ca
put infirmum cognoſcendum, quoniam pituita vel in
ventriculo, vel in capite generatur, hic in vẽtriculo qui-
dem fit, at non tanta, quæ ſui copia ſentiatur. In capite
ergo etiam, vnde facilis deſcenſus ex ipſa cõficietur. At
vbi in capite? quoniam ſomnus non eſt admodum pro
ductus, nedum quoniam à tuſſi ſæpè prohibetur, ſed ſpõ
te etiam talis eſt, propterea quod, quãuis materia pituito
ſa ſit, ea tamen in corpore cerebri, aut in ſinib. illius nõ
hæret, ſiccũque cerebri corpus eſt, Itaque frigida intem
peries, quæ ſiccitati corporis eſt adiuncta, humiditati ꝗ-
quàm recrementorum ſubiecta, ſub febre, tam longa iam
frigus in ſomno perficiendo exercere non poteſt, & mi-
nus humidum alienũ ſentire proprio ſquallore facilius
vſa, præſertim verò quod quantumcunque pituitæ in ca
pite ab infernis partibus miſſum, aut tractum colligitur
illud in vaſis capitis eſt, quæ caloris vim magis attrahen
tem habent, quam ſit in cerebri corpore, aut ſinu vllo,
vnde in infernas etiã partes per venas delabatur, ſiqui-
dem onere ſuo ibi retineri non poteſt, aut etiã moleſtan
do vim expultricẽ irritat, à quibus venis corpus quidẽ ce
rebri afficitur, ſed non ita proximè, ac ſi in eo materia
inhæreret, moleſtat autem materia, cum in dictis parti-
bus calidiorib. propter moram ſalſa fit, quæ interdũ lo-
ci calore valde extenuata permanat ad cerebrum, et ibi
concie-

A concreſcens ſalſedinem profert, quod tamen rarò contingit materia facile in inferiores partes per amplitudiné vaſorum delabente. Illa tantum, quæ ad cerebri corpus alendum defertur minus benè côuerſa, & cruda relicta in pulmones cruda deiecta, & ſpumoſa in his à ſpiritu, et motu tuſſis facta per tuſſim eijcitur, quæ verò in vaſis pulmonum putreſcit, per halitum diſſoluitur, ac ſi quid eius ad cineris modum remaneat, id per vaſa per cordis ventres ad vrinas pellitur, aut per pulmonũ rariſſimum corpus in trachæam expreſſa in ſimilitudinem puris cũ ſputo effertur, ea enim magis, quàm pus lenta eſt, & pituitam potius concoctam refert. Ex quibus mirum non eſt, ſi inſanabiles has febres experimur, cũ pulmonum vaſa, cum ipſorum corpore pulmonum affecta ſint, tam longea vi medicamentorum remota. Si vidimus ex af-
B fluentia multa eius humoris, & febres maximas fieri, & plurimum eius materiæ lentæ, coloremq; quaſi viridem referentis ijci, & ægrotos aliquos etiam ſuffocari, nõnullis ad tabem potius peruenientibus, & extremo illo marcore conſumptis, non paucis ſanguinis ſputo tentatis vaſis à materia labe factatis, & onere, ac qualitate irritatis, ac læſis; Quorum quid expectandum ſit in hac ægra, ſi interrogetis, dicã ex coniectura potius corporis maciem metuendam, & conſumptionem, quàm ſuffocationem, aut ſanguinis ſputum, materia per venas delapſa, & quotidie delabente per pulmones, & vaſa durioris iam corporis propter ætatem non ita facilè per ruptura, quin potius per vaſa ad vrinas plurima ſui parte deferri poſſit, ex quibus, vt videtis, vix vlla ſpei vitæ occaſio cernitur. Quæ autem agenda eſſent, quo non penitus à nobis de-
C ſeratur, hæc inde colligi poſſe videntur, materia pituitoſa in pulmones delabens potiſſima huius mali cauſa eſt, quod magnum, & mortiferum eſt, tum febris genere, tum parte ipſa affecta, tum autem ſymptomate ſpirituum impediente, corpus omne, & pulmones etiam alimento proprio priuante. Caput, & ventriculus alias cauſas omnes huius mali antecedunt, & illi prima initia pręſtant. Materia communis cauſa omnibus videtur, quę quamuis ſui originem à capitis prauitate, à ventriculi noxa ducat, tamen omnibus conſeruandis præſto eſt, neque illa non poſſunt dempta materia reſtitui. A materia itaque ordo curationis incipiendus. Multa, & cruda eſt, & longius tractanda, antequam detrahi poſſit, febris tamẽ vis inſtat, quæ tempore defigi in corpore, & habitu cordis poſſet, propterea me autore ſic ageretis, vt leuiorib. vna,
D & detraheretur, & apparationem acciperet, vna ſimul febris impetus infringeretur, & corpus alimentum acciperet, pulmones paulatim confirmarentur, & tuſſis lenior fieret. Nam quod de ſanguinis miſſione deliberetur, locus non eſt, cum illa ſuo tempore adhibita ſit, neque amplius à viribus permittatur huic magno morbo, vt per ſanguinem incremẽtum, aut periculum accipiat ſanguine ſic diminuto, neque eius diminutionem vires amplius tollerarent. Medicamentum, itaque ſic pararé, ut & ab alimento non eſſet alienum, & omnia ſupradicta largiretur: Iura gallinaceorum ſcimus nutrire, & humores etiam lenire, tum pulmonibus propterea leniẽdo eſſe valde vtilia. His adijciamus purgandi pulmones vim, & etiam pituitæ per aluum deducendæ, roborisque pulmonibus afferendi ex delectu gallinaceorũ antiquo-
E rum, nam ab ætate ſuperuenire carnibus animantium ſcimus, illud ſalſilaginoſum, quod à tarditate digeſtionis, excretioniſque eius ætatis exoritur, quæ duritate carnium, & denſitate cutis efficitur.

Antiquos itaque gallos acciperem, & ijs medicamentis repleterem, quæ expurgationem pituitæ, tum per aluum, tum per ſputum iuuarent, vt eſt helenij radix, hyſſopum, marrubium, meliſſa, ſcabioſa, quæ vt lenirentur, radicem dulcem, paſſulaſque, ac radicem althææ, & caricas ſecum haberent, & his omnibus venter galli repleretur, & iiſdem etiam cum eis componerem, hordeum verò etiam in eo iure vna cum gallo percoquerem, & ſubinde ex eo iure ℥. 6. & ℥. 1. oximellis darem ſubito a ſomno quotidie vſque ad 15. dies.

At quarto quoque die loco oximellis floris caſſiæ ʒ. 2. & mannæ ℥. 2. imponerem, quoniam pulmonibus vtile crederem, & agaricum. Septimo ſaltem quoque die incoquerem trochiſcatum, vt prima, & ſeptima dies haberet agaricum, caſſiæ florem, & mannam, reliquæ oximel; cuius agarici modus ʒ. 1. cum minimum eſſet. At xvi. die pilulas de agarico Meſues exhiberem. Betonicam etiam prius per vij. dies vltimos in eodem gallo adijcerẽ, vt iam capiti etiam aliqua ratio haberetur. Solent Medici in eiuſmodi corporis conſumptione lac, & cochleas, teſtudineſque adhibere, & cancros. De lacte ſic ſtatuerem capiti non eſſe idoneum, cui maxime prouidendum intelligimus, quoniam infirmũ eſt. Si tamen eo neceſſitatis res adduceretur, vt metuimus, quod non poſſet cibos concoquere, & cita admodum, ac facili egeret nutritione corpus, tũc pro grauiori malo euitãdo lac poterit ad vitam ſuſtentandam concedi capite interea per errhina diligenter expurgato, vt morbi curatio poſtulat. De reliquis autem ea mihi ſententia ſemper fuit quod illa neque multum neque facilè neque bonum admodum alimentum afferunt, Medici dicunt eius generis alimentum eſſe, quod maximè febrili calori diſſoluenti reſiſtat, & frigidum ſit. Verum cum tardiſſimè nutriat, neque boni generis ſit, potius melancholici præſertim ſi de cochleis loquendum ſit, nunquam ipſum admitterem, nam Galenus in huius generis neceſſitate facilè & citum alimentum quærit, non ſolum concoctu, ſed tractu ipſo in partes alendas, nam ea celeritas ſummè neceſſaria eſt, contra tarditas, nocua; quæ & concoquendo, & traſeundo ſumma in eius generis cibis eſt. Quare ſi Galenus lac deligebat potius, quã Suillam celeritatem alimenti copiæ anteponens, cur nos non tarditatem, & malitiam fugiemus? cur peiora, quam ſit Suilla deligemus? quo pacto etiam vtilia ſint calori febrili reſiſtendo non video, nam poſtquam in alimentum conuerſa ſunt, tunc ſi bene aluerint, nihil ab aliorum alimento bono differunt, & nihil amplius calori tabefacienti reſiſtent, Si antequam conuerſa ſint, tunc conuerſioni ſuæ in alimentum reſiſtent, neque verò tàm frigidæ ſunt, vt inſtar medicamenti calorem frangant. At alij dicunt ea genera non præcipi alimentorum propter genus alimenti, ſed propterea quod deſtillationi ſiſtendæ faciant humorum motione firmanda ſua craſſitie, ſuo frigore, & cochleæ etiam ſua quadam ſiccitate, omnia verò quodam lentore. Quæ cum ita ſint, cur nos non potius iuſſula eorum deligamus? quæ & tutius refrigerabunt, & citius id genus alimenti præbebunt? nihilominus verò motiones humorum ſiſtent? Eoque magis ad id moueri debemus, quod iura illa recipiunt quandam detergendi vim, qua obſtructa viſcera expurgant, & obſtructis hominibus percipiuntur, vnde non ſolum frigidius alimentum, & facilius pręſtabunt, ſed ſuo quodam lentore lenient pulmonum itinera, & deterſione etiam expurgationem eorum iuuabunt. Pulmones ſiquidem purgari quidem volunt, at à nimis abſtergentibus, & aperientibus ſiccantur, & inde male habent, quare ſine lenientibus ea omnia mitiganda, vt itinera tracheæ æquabilia fiant, & læuia, & ſputaminum eiectioni facilia, neque dubitare debemus poſſe eſſe idem lentum vna, & deterſorium, cum in multis ea duo conuenire videamus, vt in ſucco ptiſanæ, in ouorum vitellis, oleo amigdalarum dulcium & alijs. Cochlearum verò etiam aquam per alembicum ſuſceptã multi dant quæ igne lento, & per aquam potius feruentem eſſet exprimenda. Attribuere etiam poſſumus deſtillationis exſiccationem eiuſmodi potioni, cum videamus cochleas corpori exterius appoſitas exſiccare, quo non ſolum hydropas, ſed vulnera etiam oculorum optime viuent. In illis iuribus eadem herbarum genera incoqui poſſunt & præſertim hyſſopus ipſa, ac pro neceſſitate etiam folia boraginis, huiuſque, & maluarum flores aut roriſmarini, & betonicæ, Errhinis interea adhibitis ex ſucco betę, ex radice ciclaminis, ex anagallide ex radice ellebori albi, ex amaraco, & manna etiam liquefacta

queſacta aliquo eorum iure, quæ quamquàm frigefacto
eo dura fiat, iuri tamen vim relinquit. Demum capiti
quoque manus admouenda, & lotionibus vtendū, qui-
bus incoctæ ſint herbæ capiti exſiccando vtiles, aliquo
verò etiā calore præditæ, vt vis earum in cerebrum poſ-
ſit deferri, qualis eſſet amaracus, betonica, lignum cu-
preſſi, & nuces etiam eiuſdem, adiectis ad robur indu-
cendum, roſis, & ſale ad maiorem exſiccationem, & ab
externis iniurijs defenſionem. De cauterio nihil dico;
non quoniam ipſa illud recuſat, verum quoniam non
vidi multum iuuare cum materia tanta eſt, & ventricu
li cauſa toto corpore effuſa rheuma facit, illudque diu-
tius habendum eſt, tunc etenim cerebrum ſolet infir-
mate ad materiam a toto corpore venientem facile ex-
cipiendam, cum diu in capite habetur, quo circa repen
tinis malis auertendis accommodatius eſt, præſertim
ferramento candente adhibito. Atque hæc ſint ſatis de
malo curationi admodum reſiſtente, & nullam ſalutis
ſpem habente. Dixi.

Fuit tamen quidam curatus quinquagenarius ſimili-
ter affectus qui omnia tentarat, & medicos varios adhi
buerat, quo vſque illum deſererent. Curatus is quā fuit
ſolo vſu iuris cochlearum, in quo feruendo tabuiſſent
hyſſopo adiecta. Poſtquam id. 20. diebus continenter
accepiſſet.

De minctu arenularum cum crebro ardore, atque etiam difficultate aliqua pro D. Hieronymo Marcheto Maceratenſi.

CONSVLTATIO LXXII.

NVnc ita habet, vt creberrimè mingere cogatur, fe
rè cum ardore, ſæpè eo inſigni, vt quandoque do
lorem vehementem faciat, modo facilè, modo cum dif
ficultate vrina exit nempè non ſubito, ac protinus, cum
vult, ſed mora aliqua retardatur, arenulæ, quæ antea ru-
bræ eſſent, nunc albę abundant, demum, malum vetus
eſt, & ætas in ſecūdo ſenio verſatur. Sed vt cauſam, quæ
remouenda eſſet, intelligamus, quę anteceſſere videnda
ſunt. Iam ferè 20. annos eſt, cum is occaſione quadam
caſus, & ictus ſanguinis minctum habuit, qui potione
aquarum lucēſium curatus eſt, in quibus etiam ſe ſe de-
merſit, & toto anno integer permanſit. Secundo anno
cum ipſe firmandæ contra malum hoc valetudinis cau
ſa eaſdem aquas accepiſſent, poſt eas tertio anno in are-
nularum minctionem, quam ab ijs aquis aliàs reportaſ-
ſe ſcio, & crebritatem minctus incurrit. Tertio anno ad
eaſdem aquas redijt, & nihil arenulis nihil crebro min-
ctui profuere. Quarto anno ad ſanguineos minctus, nē-
pè prius malum, quod diu intermiſerat, reuerſus eſt, non
ita tamē multo cum ſanguine, vt quarto ab illinc anno
cæperat, qui itidem ex potione, & demerſione, earūdem
aquarum Luccenſium ſuppreſſus eſt, inde tamen ſpatio
breui redijt minori, quam duorum menſium, & tertio
ex potatione eiuſdem aquæ reſtitit, ardorem tamen cla
ra vrina afferebat, redijt ipſo eodē anno ſanguinis min-
ctus atque etiam toto fere eo anno, qui fuit quintus à pri
mo ſanguinis minctu, permanſit remedijs quoque are-
nularum, ardoriſque adhibitis, hoc quinto autem anno
per ſe claruit vrina, inconſtanter tamen claritatem ſer-
uabat, quæ ſic clara cum etiam aquam Brandulæ acce-
piſſet, totos quatuor annos perdurauit, Octauo itaq; an-
no ineunte, ardor vrinæ acceſſit cum turbatione vrinæ
& exigua quadam eius difficultate, quæ omnia ſublata
ſunt ex potione, cui incocta erant ſebeſten, liquiritia, &
malua, quæ 30. diebus eſſet adhibita. Indeque facilis lar
ga, & ſine arenulis minctio facta eſt præſertim lacte in
virgam infuſo, quod confirmatum exiſtimatur ex potio
ne poſtea accepta aquæ Chalderianæ, quāuis poculum
tantum ſingulū quoq; die, & cum quidem frigidū acce-
piſſet, quæ valetudinis bona ratio, vſque in annum 13.
perſeuerauit nēpe quinque integris annis. Inde huc vſq;

A nempe à 13. in 20. annum ferè male habet arenulæ ſem
per, ardor ſæpè, & difficultas vrinæ, retardatioque eum
tentat, imò etiam dolor, qui ad ſedem quandoque perti
nuit, nunc ad os ſacrum conſedit. Certum commodum
percipit ſolum ex caſſia vna cum diaſebeſten, ſine dia-
gridio, aliquādo etiam ex terebinthina cum ol. amygd.
dulcium leuius habuit. Nam vt ordine huius poſtremi
temporis partes ſequar etiam poſterius dicta repetendo.
ſub ipſius 13. anno acris, & crebra; & cum arenulis eſſe
vrina cæpit, quamuis clara, & quandoque etiam remo-
rabatur. Ex oleo autem amygdalarum dulcium cū tere
binthina multis rubris arenulis minctis, itē ex aquæ Lu-
cenſis potione, ſaltem ſine dolore minxit, ac quamuis a-
renulæ, crebraque minctio maneret, & vrina etiā quan
doque retardaretur, hæc tamen quoq; leuiora viſa ſunt.
B Anno 16. ex aquæ potione S. Caſſiani balnei, quod ma-
gnum dicitur, calculū album eiecit, potauit verò etiam
aquam ficuncellæ 19. ad reliquos labores, qui iam con-
ſueuerant eum tentare podicis quoque ardor acceſſit,
& remoratio, ac difficultas vrinæ longè maior, quæ ex
caſſia, & diaſebeſten lenitiuo leuabatur, ſubiūcta etiam
potione illa ex ſebeſten, liquiritia, & malua, quæ vtilia
fuere etiam poſt, quotieſcunque malum exacerbatum
eſt. Hoc itaque anno 20. & vrinæ ardor, & arenulæ ma
ximè moleſtant, quæ, cum antea rubræ fuiſſent, albæ fa
ctæ ſunt, ac neque ſine lentore, neque ſine muco quan-
doque exeunt, ad ea verò, & podicis dolor quandoq; ac-
ceſſit, qui etiam in oſſis ſacri dolorem traductus eſt. Va-
riat malum, vel eodem die, vt, cum crebra minctio ſem-
per ſit, ea modo retardetur, modo protinus procedat,
C interdum cum maiori, interdum cum minori ardo-
re, nunc cum dolore, nunc ſine eo, modo ſubtili-
ter, modo large exeat. Sequitur, vt conſilium ca-
piamus, quod vtilius ad hunc morbum leuandū videa-
tur. In tam vetuſto morbo Medici culpam attribuere
calori certè calidis humorib. præſentibus non ſolēt, etſi
illi initium etiam præſtitiſſent, minus in extrema ætate
multas partes calorem habere in morbis eſt veriſimile,
minimè verò in eo, in quo tamdiu cum calore refrige-
santibus pugnatum eſt, vt ex præceptis tot annorum, &
tam multorum medicorum deſcriptis, ex tot aquis me-
dicatis toties acceptis videre eſt, ab aquis Luccenſib. ma
nifeſtè illa ſanguinis proluuies repreſſa eſt, arenularum
tamen malum eis etiam refrigerantibus eſt conſequu-
tum, quod hucuſque trahit, atque, vt minus facilis ſit re-
D frigeratio, quam exſiccatio in corpore, refrigerationi ta-
men cū tanta opera data ſit, non debuiſſet illius fructus
tā exiguus percipi, cum ab exſiccatione, iā multis exti-
terit ipſis firmandi ſanguis, æque vrinæ emēdan-
dæ, faciliorem autem certè eſſe refrigerationē, & calo-
ris reſtinctionē, omnes phyſici tenent pro cōſtituto. Ita
que, ſi vlla fuit caloris culpa, iā deletam illam eſſe ſit con
ſendum, cum humidi nimij malū multo antea, & iam
dudum remedijs exſiccantib. ſublatum ſit, quæ eadem,
cū refrigerantia fuerint, & poſt ſe vſum frigidiorū, tam
longum habuerint, non potuere non vllū refrigerium
afferre ætate fere iā calorem conſumente, reſtinguente-
que. At arenulæ, & calculi à calore fiunt, ſcilicet vero ca
lor eſt, qui munera in animante omnia præſtat, & oīum
materierum verſiones facit, quæ non niſi mirabili qua-
E dam vi poſſunt permutari, & tanti exiguum calorē eſſe
in animante vita manente non poſſe conſtat, quin trāſ
mutationibus materiæ efficiendis ſit idoneum. Verum
materiam cibi vertere in alimentum temperatus, frigi-
dior autem materiæ genus etiam frigidius poteſt, at in
lapidē, & arenulas, & humorē ſalſum, vnde ardor ſolet
proficiſci, non niſi valentior calor poterit. Hoc autē eſt,
quod dubium res omnes præſentes faciunt ad refrigera
tionem potius perſuadendam, quam calorē ſpectantes,
imò prorſus prohibent, credamus valentem aliquem ca
lorem ſubeſſe, vnde ardor, & arenulæ exiſtant, & iis eſ-
ſet, non fides, ſi quis poſt tot refrigerantium 20. annorū
vſum, & poſt tam longū morbi ſpatiō ipſum vim refri-
gerandi habens, & ætatē velit tamen homines, credere

calorem nimium ſubeſſe. Fuit calor valentior, vt notæ omnes declarabant, fuit cum eo nimius humor, vt laxatio renum denotabat, at ſub vſu refrigerantium moderatior factus eſt, quamquàm propter vim multam, quòd robuſto in corpore ſe ſe ſuſtentatii, non ita ceſſit, vt oe frigidior, quam in humano corpore conueniat, euaſerit quin ſatis roboris etiam habeat, neq; egeat tamen maiori refrigeratione iam temperatior, vim verò gignendarum arenularum habet non ſui ratione, ſed ſiccitatis, & duritiei corporum, in quibus ipſe eſt, vnde Serapio à calore etiam temperato fieri lapidem voluit. At denſitate & duritie calidi corporis idē calor ſolida colliquat, qui in molliori corpore id nequit. In balneo maria dicto, vel feruentiſſimo nunquam metalla colliquabis, aut alia ſolidiora corpora extenuabis in vaporem, ſubijcias verò arenam feruentem, aut carbones, aut flammam, tunc ea ſiccitate eiuſdem gradus calor firmior, aridior, acriorque factus duriora quoque colliquabit, & in halitum fundet etiam terrena qui halitus alicui parti minus calidæ appulſus in terram penitus reuertetur. Non eſt mirum itaque ſi reſiccati renes, vel certè ventriculus, & loci coctionum ſua natura ſatis validum calorē tenentes terreſtrem ciborum, & ſanguinis partem in halitū fundant, nedum molliores, & alendo idoneas, vnde, ſicuti hæ alendo idoneæ peruadendo per omnes partes vaporis formam, iam diu ſeruant, quam fuerint agglutinatæ, & inde ſolideſcunt in carnium temperamentū, ſeu habitum, ſic terreſtres ipſæ, quam primum remiſſioris caloris locum attigerint, facilè in terrenā materiam redeunt, & eo aridiorem, quo diutius eum calorem, & tenuitatem retinuerint, quare vix corpus renū permeāt carne calida præditum, quantum ſat eſt ad tenuitatem illam ſuſtinendam, vt, cum primum membranas internas eorum peruaſerint, aut certè per meatus vreteres in veſicam peruenerint cū lotio, ibi refrigerati in terram reuertantur. E cibis igitur calor ſqualidior ventriculi, præſertim ſi ciborum ipſorum exiguitas acceſſerit, terrenam materiam elicit, ex humoribus autem calor, qui in iecore, venis, veſica, & renibus fuerit talis eandem elicit nimirum non tam vi ſua calida, quam ſqualido genere, & aſſante, ac duriora colliquante. Vbi præterea videmus, quod etiam mora longior in vijs habenda ad eiuſmodi materiæ terrenę ſpeciem ex humoribus, & cibis exprimendam eſt valentiſſima, vnde ſæpè ſpatium longius ei ad concretionem recipiendam ea materia requirat, ſæpeque ſolum in matula poſtea lotio refrigerato vis aſtat. Quod ſolet euenire nō ſolum, quoniam quæ minori calore fuere extenuata, maiori etiam eius remiſſione, & quandoque etiam frigore egent, vt concreſcāt. Sed ſępè, quoniam per vim valentioris expultricis citius eiecta non ſatis moræ traxerint, qua relinqui à calore tenuitatem ſuſtentante potuerint. Sed hæc efficientē cauſam referunt, quę ſine materia non agit vis, materię cauſa calore etiam temperato vult Serapio lapidē fieri eius extenuationis neceſſitatis oblitus concretionē tantum attendēs. Materia cibus eſt, qui partes terrenas ſolet per aluum demittendas in inteſtinis relinquere, at, vt Raſis ait ad mentem etiam Hipp. adſtrictior quibuſdā aluus eſt, vbi terreſtres partes non ita pelluntur omnes deorſū, ſed ea mora vim reliquis multæ extenuatæ, aut calore fortè ſolidiori per corpuſculum humores deferuntur, ſed eiuſdem quoque alui adſtrictionis ſiccitas inteſtinorū, & ventriculi maxima cauſa eſt. Areoæ etiam, quas Auicenna vult eſſe indices ſua digredine retentorum menſtruorum, oſtendūt moram multum facere, vt calor extenuet, exſiccetque, & ut materia relicta à calore poſtea concreſcat. Siccitatis itaque, & ſoliditatis corporū culpa eſt, & cauſa cur naturalis calor alienus, & durus fiat, vt Galeni etiam mens eſt, & inde poſſit recremēta magis terreſtria reddere, & arenulas parere, vnde quartanarios, & leproſos arenulas creare, & chronicos alios morbos uidemus. Cuius ſiccitatis culpa etiā vrinæ ardor ſenibus familiaris ſolet exiſtere. Nam vel aſperitate arenarum abſente, nullaque inſolenti ſalſedine inducta vrina

A tamen excrementis acribus ſemper prædita eſt, & ſemper ardori faciendo eſſet idonea, niſi pinguedinis cuiuſdam lenitate à partibus carnoſis corporis deſumpta acres excrementorum partes inuolutas teneret, qua verò lenitate tunc expoliatur, cum partes carnoſæ, & mēbranoſæ corporis ſiccitate ſua calorem ſibi acriorem pararint. Spoliatio verò eius lenitatis facit, vt acres partes detectæ acrius agant, & magis abſtergant meatus, maximè quod hi ſuo calore ſqualidiori minus mucoſi ſunt vnde ea duplici cauſa vrinæ vror magis ſentiri poſſit partib. mucore ſuo, vrina verò pinguedine ſolita item ſua priuatis. Primo modo ægro ardor ille non idem ſemper eſt, quoniam mucor viarū, & pinguedo vrinæ aliqn̄ redduntur corpori pro victus pro remediorum ratione. Quare autē interdum protinus vrinam, cum vult, emit-

B tit, interdum non ita, & huius ſæpè animi metus in culpa eſt, cum ipſe ſibi dolorē comminiſcitur, ad cuius metus motionē ſpiritus reguntur, & inde corporea inſtrumenta, multę enim motiones in corpus infiguntur ab animo profectæ, vt contra multæ a corpore incipiūt earum, quæ in animum pertinent, quod neceſſitatē coniunctionis corporis cum animo ſequitur, neq; aliter fieri poteſt, vt Ariſt. 1. & 2. de anima conſtituit, quam multi ſunt, qui coram cuiuſquam mingere non poſſunt verecundia quadam animum tenente, quæ metus ſpecies quædam eſt, corpore tacito quodam ſenſu affectum animi ſequentem? Quidam qui nihil moleſtante vrina liberè mingunt, tentante eius ardore quaſi prohibētur, quoties ad mingendum aggrediuntur, vt quidā Medici putarint eo dolore tunc inflammari muſculū leui illa in-

C flammatione, quæ facilè diſcutiatur. Sed id veriſimile non eſt, vt tam crebro adeat illa, & decedat, cum tanta ſit, quæ minctū prohibeat. Muſculus veſicæ ſpiritus habet à ſenſu rectos, triſti ergo ſenſu ſpiritus mouentur, & hos alij ſequuntur etiā, qui naturæ altricis miniſtri ſunt, & ad hos corpus omne, tandemque muſculi. Multum autem facere, vt prohibeatur aliquo ſpatio minctus, ſpiſſamentum, & craſſamentum admodum vrinæ ex arenulis, & lentore non eſt dubiū, quæ res magis, & minus id faciunt, vt muſculus eſt magis, & minus ad dilatandum aptus. Ardori itaque, & arenulis, & lentori etiā illi tollendo incumbendum eſt, eorūque cauſæ ſubmouendæ. Ardoris, & arenularum cauſa eſt ſiccitas, & ſoliditas partium ſuo aridiori calore, lentoris verò frigus vna etiam cum ſiccitate per ætatem in ſene inducta, ſed per

D medicamentoſas aquas, vt vidimus, maxime, nā à potione aquarum ſemper quidē ſanguinis illa proluuies ſubſtitit, arenulæ verò ſucceſſere. Quæ ſiccitas, cum vtrique malo firmando valeat ſupra à nobis cōſtituto, omnino à nobis eſſent propulſanda, vna tamen etiam frigori occurrendum, modeſtè verò, ne per calefactionem ſiccitati incrementum afferatur. Quæ omnino difficillima factu erunt corporis, & morbi ætate maximè repugnantibus, & ad tractandum omninò ineptis, & duris. Siccitatem tolli non poſſe docemur eo, quod ſenium ipſum quoq; poſſet redintegrari. Quare vt, quod huius mali poteſt prohiberi, conemur, ad materiā nos conuertamus, neceſſe eſt. Interea, ſi quid efficaciæ ad ſiccitatem frangendam valere videatur, omne conferamus. Moræ ēt,

E & tarditati excretionum, cui plurimam vim dedimus, incommodorum, partem plurimam demus curationis. In hac itaq; materia omnis medicamentorum, & ciborū ratio referenda eſt, indeq; ſumenda eorum delectus definitio. Humida omnia, & minimè craſſa eſſe oportet corporis humidi minus terreni, velocioreſque excretiones habētis. Calida verò, & frigida non ita tuta, imò penitus vtraque huiuſmodi elatio in omnib. fugienda. Nā frigus ſaltē ventriculi, ſaltemque ætatis certiſſimum ſubeſt, & craſſo humori, tū gignendo, tū ab exitu retardando facit. Caloris verò elatiorē tum, ſi habeat ſpatiū ſcimus corpora viſcerū exſiccare, & ita craſſioribus gignēdis, faciēdiſq; humorib. idonea reddere, vt a Galen. pulchre docemur, quare, ſi qd efficaciæ à calore expetēdū videatur, ille tēperatior adhibendus, ſi quid à frigore

pariter.

pariter. Nam, vbi materia timetur, ſæpè contra quam temperiei ratio poſtulet molimur, vt cum materia abſtergenda, incidenda, & è corpore extrudenda cum ſiccitate corporis, & calore coniungitur, tunc namque exſiccandi vis non omninò vitari poteſt, neque vero peruineſcere ſolemus, cum maius commodum, & adiumenti plus ſperamus, quam incommodum timemus. Hic materiæ craſſæ, & lentæ metus maximus eſt, quoniam ab illa, & terrenę partes per calorem acriorem ſiccitate factum exprimuntur, & coagmenta in lapidis timetur, præter multa alia incommoda retardandæ minctionis, & ardoris per ſuffectam materiam terrenam augendi. Vbi verò materiæ ratio habenda eſt illa ſemper *ξηρασίας* rationi anteponitur, nunquã enim tam intemperiei efficacia metuitur cui materia deeſt, vti ſublata etiam intemperiei efficacia materia ſemper nocua eſt, quæ efficacia cum è ſui materia ſimili ſuſtinetur, nũquam ante materiam auferri poteſt. Hoc itaque loco materia prius amouenda, deinde caloris ſiccitas demulcenda. Vbi omnia ad ſiccitatis metum propoſitum dirigenda ſunt. Præparantia itaque eam materiam medicamenta omnia humido multo implicanda, etiam quæ ſint tenuium partium potius, quam aſperatum & calidarum deligenda, nunquam verò ſine humidioribus præbenda. Exempli gratia betonica, quæ apprime idonea ſemperà phyſicis potionibus, eſt iudicata nõ ſolum ſua tenuitate ad craſſos humores extenuandos, & è corpore educendos, ſed ad viſcera omnia, & præcipuè renes ſanandos, vt omninò hic recipienda eſt ſic aut cum humidiori materia componenda, aut eius aqua in balneo mariæ certè oportuniſſimo deſtillata aſſumenda, quoniam lentorem quendam dulcem, lenem certè ex deſtillatione acquirunt omnia, ex quo iis illius acris delinita minus exſiccet, opus tamen ſuum nihilominus exercet. Quod de betonica dixi, quam ſummum, & accommodatiſſimum remedium ego in his difficultatibus, & anguſtijs diligendorum medicamentorum cum antiquis iudicarem, idẽ de pimpinella dicta, & de alijs eiuſmodi ab Excellentiſſimis phyſicis propoſitis ſtatuerem, & in eorum vſu hac cautione agendum cenſerem. Glyzirrizam optimè propoſitam ad eundem finem ſua tenuitate, & ſubtili quadam lenitate exiſtimo, lupuli ad vim vrinæ mouendæ tenuitatem illam, & gelidam quandam vim adiungunt, hordeum frigidius eſt, ita cũ alijs minus frigidis ſemper coniungendum, ſerum verò ipſum, præſertim cum parati humores erunt exturbandi, omnibus alijs medicinis ego præferrẽ materiam hãc expurgatiuis. Caſsiam, & Diaſcheſten ſine Scammonio inter expurgantia hanc materiam noxiam a venis non facile recenſere ſolitus ſum potius in illis, quæ cum ventriculi, & inteſtinorum purgatione lenire, & diluere humores venarum poſſunt, quęque cum extenuantibus miſceri, aut intra eorum vſum interponi vtiliter poterunt. De materiam purgantibus dicendo, aquæ thermales, & aliæ potiones modo eodem ſumendæ non ſolent præteriri, propterea his conſiderandæ ſunt, in quibus ſerum iam ſuprapoſitum numeratur, quod humido non caret naturæ valdè amico, quo vim purgantem delinientc cum renes, tum ventriculus prius facillimè, & tutiſsimè exoneratur; vnde Aetius infirmis ventriculis corpora ſolet eo humore expedita, a quo ſero terreſtres materię educuntur, vaſaque omnia cum viſceribus abſterguntur, neque tamen exſiccantur eo humore ſibi amico delectata, & imbuta, vnde minus idonea relinquantur humoribus exſiccandis, & indurandis. Thermalium aquarum ratio ſuſpecta ſuperius viſa eſt propter ſiccitatem, quę maximè antiquitas ei aquarũ generi attribuitur, & noſtris temporibus cernitur, quamuis enim aquæ plurimum in ſe humidi habeant, tamen, quoniam aqua pota vix corpora humefacit, quæ nutrimento inſidente egeant, non humore præter labente, & tenuitate ſua in vaporem inutilem minimè concreſcendo aptum caloris vi diffugiente, quo aqua prædita eſt, humor quidem alibilis ipſe quoque in vaporem cõuerA ſus adit corporis partes, at propter naturam materiæ, vnde effertur à calore, non diu ſub ea tenuitate manet, quod ab eodem calore quadã ſua pinguedine terrenã naturã complexa concreſcat, vt omnia, quæ aquæ, & terræ cõmunia ſunt, qualia eſſe dicuntur perfectè mixta, a quo genere non erat ſerũ omninò remouendum, neq; enim tam exactè, diligenterve purgari ſerum poteſt, quin aliquid denſitatis, turbulentiſque corporis, & alibilis retineat, quod in aquis thermalib. non videmus, niſi id terra ipſa, & lapidis natura ſit, aut ſimile metallicum. Vim ergo illę metallicam maximè præ ſe ferunt, quam quidem ſortiuntur, quoniam vapores, vnde aquæ concreſcunt, cum vaporibus, & halitib. illis, à quibus metalla gignenda ſunt, vna congeniti attolluntur, & cõcreſcentes in aquam eorum vim retinent, neq; in metalla conB creſcere permittunt ob maximam vnitatem, & nõ niſi longo ſpatio, aut per deſtillationem metalla exprimuntur, aut lapides longo tempore, & ſine deſtillatione concreſcunt, & ideo ſiccæ ſunt, & à Medicis ſiccæ propter id, quod corpori præſtant, iudicandæ ſunt. Siccitatẽ verò præſtãdi potius, quam humorem cauſa eſt, quoniam ſiccitas vno cõtactu inducitur, humor minimè, metallica vis in aqua mixta diutior in corpore diutius ſubſiſtit, non enim diſſolutu eſt facilis, ita in corpore ſolidiori nitens plus agit, propterea non eſt mirandum, ſi ab aquis eiuſmodi multoties viderimus arenularum minctũ ſequi, vt in hoc vim perſpectum eſt, quod de Lucenſibus aquis in alijs obſeruaui, quæ propter robur, quod cũ firmitate corporis renibus afferunt ſanguinis minctum emendant, ac propter hoc, & abſterſionẽ, calculos etiam C eijciunt, atque eorum materiã, ita vt in poſterũ non retineatur, neque tam facile poſtea calculo gignẽdo ſubſiſtat, arenulas tamen multas poſtea renes pariunt, quod ſint ex eis aquis facti aridiores, & firmi magis, quę res aquæ Tybenniæ tribui ſolet. Si itaque vlla aqua thermalis ad roburrenum, & eas materias expurgãdas deligenda ſit, illa dilutior, & infirmior alijs eſſe debet, nec ſiccitatem multam relinquere, aut illi ſubitò poſt eius potionem aliquid humefacientis eſt ſubiungendum, vt iura, quæ infra deſcribentur. Infirmiores ſolent eſſe ex ijs, q̃ renibus purgandis, & corroborandis idoneæ habẽtur, illa, qua in valle S. Marini propè Ramãchiolæ fines ſcaturit, atque etiam, quæ in finibus Veronenſium in agro Chalderiano celebris eſt, a quib. non videmus adeò renes exſiccari, quin arenulas potius finiti, quibus tamen D venter, & omne venoſum genus ab humoribus alienis liberatur. Potiones ſalſæ pariliæ quoque potius, quam guaiaci probarentur in earundem materierũ detractionem, quoniam non ita, vt guaiacum exſiccat, & ſi tenuitate ſua valenter diſſoluat, à quo tamen guaiaco vidi eiuſmodi ardores ſublatos, propter humoris depletionẽ, cum in minus ſiccis, minuſque adultis corporib. datum eſt. Chinam humano corpori amicinrẽ crediderim, & minus areficientem. Cum ijs verò etiã, quæ renibus, & ventriculo amica ſunt, coniungi debebunt, quorũ enumeratio hic neceſſaria non eſt, cum longis, & totis aliorum Medicorum conſilijs ſint cõpræhenſa. Ordo horum medicamentorum ille accõmodatus eſſet, vt primum ſero, deinde ſalſæ pariliæ, aut chinæ potius loqũs daretur, tertio, ſi opor tuerit, ijs thermalib. aquis, ita taE men, vt aquæ non ita repeterentur, quotannis tantũ, & paucis diebus præbendæ; Salſa parilia bis quoque anno cum maximè ſerum ter, & amplius repeteretur. Purgãtia alia valentiora vitarentur excepto agarico, ſena, & melle roſaceo ſolutiuo, quæ craſſos humores, & terreſtrem materiam ſuggerentes educunt. Pituita enim, cũ lenta eſt, & craſſa non parum eius materiæ exhibet, quę & terrenum, duramq; temperamentũ ſuſcipiat, & etiã aſperitate ſua ardorem inferat. Vnde vidi ego ſenẽ annorum 72. qui & ex repreſſo vomitu pituitæ craſſę in ardorem vrinæ incidit, & ea pituita purgata per maſtichinas, & vini etiam valentioris potione, quamuis illa parcè adhibitã ventriculo firmato ſanatus eſt, cum ſub eo malo ſex menſibus continenter fuiſſet.

Hæc igitur, quæ pituitam, & terreſtrem humorem expurgant, leniterque id agunt, cum danda fuerint, antè letum, & omnia alia medicamenta præbenda ſunt. Sæpè tamen repetenda, vt quoque menſe, aut mel roſaceum, aut ſenæ aliquid, aut agaricus cum terebinthina, & aloe roſacea deuoretur, ita tamen, vt aloes portio exigua ſit. Ea verò, quæ humoribus, & vaſorum parietibus deliniendis idonea ſunt, ſemper his erunt ſupponenda, vt caſſia, vt diaſebeſten ſine ſcammonio, & deinde potiones eiuſdem facultatis ſubiungendæ, vt ea cauliculis, & comis, ſeu radicibus maluæ, & althææ, & reliquis, quæ à Medicis propoſita ſunt, præcipuè verò ex farfara iuiubis cauliculis raparum, & ex rapis ipſis, cauliculis item cucumerum, & cucurbitarum, atque etiam dactylis, qui cum maturi ſunt, omninò leniendi vim habent, neque mihi de illis aliud veriſimile ſit, ſed commentum putatur quod eis quidam attribuunt. Amygdalas aſperiores, niſi virides ſint, putarem, potiores verò pini nucleos præſertim aqua maceratos.

Paſſulas in ſene appoſitiſſimas cenſerem, non ſolum ventriculo firmandu, ſed alendo humefaciendoque; cuique viſceri, quas meli, quod ſenibus vtile iudicatur, præferrem, quoniam illud quoque aſperius eſt. Sapam pariter mallem, in fructibus ceraſa dulcia probarem, & pruna, ſed melones omnibus, tum cibis, tum medicamentis anteponantur, quoniam eos neque frigidos penitus intelligo, & humefacientes multum, & noui pleroſque, qui ſub eorum vſu donec illi durant ſolitas arenulas non mingunt, quare, ſi aut conditura ſeruari diu poſſint, aut cultura, vt agricolæ docent, plurimum ab illis beneficium eſſet expectandum. Sunt alia multa ex herbis, quæ, quoniam ferè à Medicis omnia propoſita ſunt, non eſt neceſſe hic à me exponi. Cancrorum, & locuſtarum, atque eis ſimilium, vt cochlearum iura plurimas partes habere huic malo repugnantes videntur, nam & eluunt ventriculum, ac renes, & humora quodam mulcent, atque etiam alunt, eorum tamen corpora non niſi benè percocta admittenda; totius verò cochleæ etiam prætermittendæ. De reliqua vita pauca dicenda ſunt, cum à Medicis etiam ſint propoſita. Venter quidem mollis omninò ſeruandus eſt, quoniam eius adſtrictio inter calculi cauſas recenſetur, quod partes etiam terreſtres in venas diſtribuantur. Differre etiam cibum, parceque nimis eum ſumere, idem facit, ac ſtandi labor. Sed nimius fortaſſe fui, quoniam innumerabilia à Medicis prolata ſunt, quorum delectus iam potius ratio, quam numerus quærendus videatur, eoq; magis, quoniam huius corporis ratio ad opportunitates varias dirigenda Medico præſenti eget. Cui ſat eſt ſententiam, vnde in opportunitatibus regatur, explicuiſſe. Dixi.

De eodem Marcheti vrinæ ardore.

CONSVLTATIO LXXIII.

NIhil ſanè à Medicis video prætermiſſum, quod huic malo vnquam neceſſarium poſſit iudicari. Ne tamen Nobil. viri togatum videar neglexiſſe, ſcribam in eandem ſententiam, quo vtilius poſſe me perſpexero. Abſentem quidem Medicum rationem curationis certo, & definite præſcribere difficile eſt, minimè verò tutum in morbo longiſſimo, cuius ſpatium nouis ſemper caſibus pateat, quare quod neceſſe eſt præſenti Medico permittam temporis, & modi, & proportionū omnium definiendorum rationem, & nouam eorum procurationem, quæ longo ſpatio poſſunt incidere. Etenim vt calculi ſuſpicio nunc quoque non leuis eſt, ita futuri metus eſt certiſſimus, ac, quod nobis nunc conſtat, & experitur, videre nempe arenularum ceſſationem calculi profectò metum ad augeret, niſi ſumma ſecuritas ſublatæ arenularum cauſæ tunc foret, quæ ſecuritas in ſene, in vetuſto morbo, & ei ætati familiari, neſcio, an ſperanda ſit. Sæpè videmus nos Medici, & in aliorū monumentis legimus, poſtquam arenularum proluuies ceſſit, calculum extitiſſe. Materiam quidem calculi coniunctiorem eſſe oportet, & lentore aliquo contineri, donec in calculum dureſcat, quo lentore arenularum materia omnino carere certum eſt, tamen glutinis acceſſio in ſene valdè facilis eſt; arenulis igitur procedentibus bono animo eſſe, & ſperare poſſumus calculum non ſubeſſe, quamuis cognatione materiæ omnino ſecuri non ſimus, præſertim cum inter arenularum etiam minctū, dum aquas thermales potaret, calculum, & illum quidem minimè rubrum eiecerit. Cumque apud Hippoc. Arabum habeamus, quod à mictu illo perturbato, & nigro calculus expectatur, præſertim in ætate admodū adulta. Itaque optimè animaduerſum eſt, ne, dum ardori auxilium quærimus, in generationem materierum glutinoſarum incidamus, quod incurremus certo, quoties frigidis remedijs nimium addicti erimus ventriculo per refrigerationem in ſene nullum aliud materię genus, quam glutinoſum ſubminiſtraturo, & illud quidem ſemper craſſum, & ideò plurimum terræ complexum, quæ materia à calore huius ætatis longè à ſtatu naturali per ſiccitatem diſſito, atque acri facto, & denſitate corporum etiam dure extenuata facilè incidens in loca remiſſioris caloris in lapidem concreſcit. Videmus enim molles cibos à mollioribus corporibus duros verò à duris, & adultis melius ſuperari, quamuis in adultis calor minus naturalis ſit. Extenuata itaque materia terrena caloris durioris vt facile eo deſerta concreſcit in lapidem, vel arenulas quidem ſi minus humoris lenti habuerit, quæ ad mentem Ariſtotelis, & etiam Serapionis è rerum natura mihi ducta videntur. Inde verò eſt, cur calculi, neque à frigore, neque à calore liqueſcant calorem, & frigus in ſui generatione nacti, frigus inquam illud, cui commiſſa, quamuis tepidum ipſum exiſtat, à calore tamen maiori, quo fuerant extenuata, deſerantur, & refrigerata durentur.

Itaque ventriculi ſumma ratio habenda, vt calculum vitemus, imò vt etiam arenularum materiam minuamus, cum eius primus apparatus in ventriculo fiat. Aut enim ciborum portio, quæ delabi per aluum deberet, quæque terrena eſt non penitus demittitur aluo nimis adſtricta, & ſuctum materiæ longiorem patiente; aut ventriculi coctione imbecilla minus cibi partes ſecernente, vnde terreſtres commixtæ ſub pituitæ craſſæ forma, quæ crudus humor nominatur, ad iecur deferūtur, à quo non poſſunt non extenuari, & in ſanguinis ſibi vicinum, hoc eſt craſſum genus mutari; & quæ omninò terreſtres ſunt, in melancholicum ſuccum, quæ niſi ſubito à liene trahantur, & beneficio ſpirituum multarum eius arteriarum liqueſcant, lienemque alant, in venas reiectæ corpus male habent, quarum, ſi quæ etiam à calore vlterius tractentur, exiccatæ, & extenuatæ cum lotio effluunt, ac ab eo calore dimiſſæ, modo citius, modo tardius in arenulas concreſcunt, modo in membrana interiori renum natura frigidiori, modo in vreteribus ſæpè in veſica, ſæpiſſimè in matella lotio tantummodo refrigerato, in quo cum minus terreſtres fuerint, etiam ſublimes euatant.

Quod de omninò terreſtribus dixi ſimpliciter, ad eas, quæ mixtæ ſunt, pro rata portione accommodatur, nam ſæpè ſanguinis etiam participes ſunt, ſæpius bilis, interdum pituitæ, quorum colores etiam referunt.

Ergo non tā[illegible]alori viſcerum, & venarum refrigerando, quoniā [illegible]rrena eo violentius extenuantur, quam humidiori eo ſuccedendo, quam ventriculi calore ſuſtinendo intenti eſſe dic[illegible]emus, deinde aluo etiā molli ſeruandæ, ne ſuctu nimio materia ſubiecta nimiū generis terreſtris iecori permittat, & omninò cibis liquidioribus, mollioribus certè ſubminiſtrandis imò, vt verè dicam, in victus ratione mihi videtur potiſſima huius valetudinis ratio poſita, melius materia non ſumitur, quam ſum-

pta ex-

pta expurgatur medicinis purgantibus omnibus ad vrinam etiam materiam deducentibus, vt experimur, extergentibus incidentibus, & multo periculo id agentib. ſine quibus ſuſcepta materia è corpore exturbari non poteſt. At ardori quo modo occurres, niſi etiam frigiditate, tum cibis, tum medicamentis? Ardori ego potius humida, & diluentia puto idonea, quam frigida neceſſaria. Nam & humiditas calorem magis ad naturalem modum reuocat, & hic ardorem ab aſperitate potius nimium detergente, quam ab acri aliqua calidæ materiæ vi fieri credo, quæ aſperitas ab impreſſo materiæ ſquallore, profecta, ab eodem etiam detegitur vrinæ lentorem, & leuem quandam pinguedinem à carnibus deſumptam abſumente, ſic apertius fient. Siccitatem vnam poſſe acrem, aut potius aſperam efficere vrinam proponit Galenus 3. lib. Aphoriſ. 16. Experiri verò poſſumus nos ſalſa magis oculis, & vlceribus moleſta, quã vrinas bilioſiſſimas, quas etiam aſſiduè mingi ſine vllo ardore cernimus.

A ſiccitate verò in corporibus humanis calore eodem manente fieri humorem ſalſum, ſi diutius pituita detineatur, oſtendit ſenij conditio in omni genere animantium, quorum corpora ſalſedinis ſemper participãt, quod non caloris, ſed ſiccitatis incremento fieri neceſſe eſt, qua corpora ſolidiora, & calorem acriorem, duriorem que fieri oportet, quod in hoc corpore etiam eſſe ſit veriſimile, propter quam ſiccitatem calor ille met, qui humidior molliores tantúmodo humorum partes vinceret, duriores verò minimè tentaret, imò eas permitteret frigidiores craſſamenti crudioris modo excerni, iam durior ſiccitate, & acrior factus in duriores agit, quarum, quæ non poſſunt in alimentum conuerti, neceſſario exuſtionis ſpeciem retinent, manens verò tenues ab eo calore extenuatæ donec calor remittatur, remittitur verò cum ipſæ in membranas inciderint ipſorũ renum, & vreterum, quæ longe partibus carnoſis, & venis ſpiritus, ac ſanguinis plenis frigidiores exiſtunt. Ponamus nobis ante oculos quo modo fumus in caminis refrigeratus fuliginum corpora craſſa molitur. Quare curatio illa in primis præferatur, quæ humectãdo corpori huic vacaret, non refrigerando, ne ventriculi culpæ adijceretur, non calefaciendo, ne ſiccitatem augeret, vt timetur etiam à Galeno, cum de vſu longo extenuantium loquitur illa dicens tandem incraſſare, tantum abeſſe, vt extenuent, quæ verò prohibet in omnibus ſiccioribus corporibus ſiccantia porrò ego maximè cauerem; Quo capite conſtituto, & ſumma eius vi in viuendi ratione poſita ab ea exordiar eo, quod alimentis vno corpora poſſunt à ſquallore vindicari, quod victus perpetuus eſt, & vſu longo magis poteſt humoribus mollitiem, & lenitatem afferre, quàm medicamenta non niſi raris interuallis danda, tandem, quoniam potiſſima materia à cibis accedit, de qua tamen minus multa ſum dicturus, cum ab alijs ferè omnia neceſſaria deſcripta ſint. Humidam, & liquidam victus rationem eſſe ardori vrinæ, & arenulis vtilem, nõ ſolum ſupra poſita huius ardoris, & arenularum ratio indicat. Sed in ardore præcipuè dictum illud Auicennæ confirmat, quo ait exuberantiæ vrinæ operam eſſe dandam, non quo vrina citetur, minus quo diureticis, ſed vt liquida, & liquorem facientia exhibeantur, quo aſperitas illa diluatur. At metus eſt, ne vaſa illa renum etiam reſerentur. Sed, ſi exſiccata ſunt, & poſt vſum exſiccantium aquarum in arenulas, & ardorem inciderunt, quomodo nunquam quoque humore a ſiccitate ad alterum extremum humiditatis adducentur, vt laxa reddantur, quin potius humore quocunque recreentur, & nutrita firmiora fiant? Verum neque ex laxitate reſerationem eis eueniſſe mihi coniectura eſt, quin potius à ſanguinis acrioris vitio, quod irritans illis reſeratis excernebatur, nunc ardorem, & arenulas facit, quoniã, dũ diutius detinetur, fit illius materia ſquallidior. Quod vitiũ materię emẽdatione humidis facienda reſtringetur, & ita minus reſerandis vaſis valebit, ac vt reſeratio vaſorum fiat, id vtiliter tamen futurum exi-

A ſtimo, & tutiorem valetudinem ſerum allaturum. Cibus itaque nullus durus, nullus ſiccior, rarò denſus ferè liquidus certè mollis eſſe debet. Crudus nullus, niſi mollis, & liquidus factus ſit. Coctus verò minimè aſſus, ſemper elixus. Nunquam lentus, aut glutinoſus non ſolum è piſcium genere, ſed etiam greſſilium, tum quæ alis, tum quæ pedibus nituntur, vnde ouile genus à me penitus caueretur, neque veruece s laudarem, quoniam in eo genere fœminæ quas mares caſtrati referunt non expetuntur. At non ſolum genus, ſed ætas eſt animaduertenda, quæ propter lentiorem ſæpè mutile genus facit vt in columbarum pullis nimis teneris, vt in animalib. vtero exſecto ad epulandum ſuſceptis.

Gallinaceorũ quidem pullorum lentorem admodum tenuem non vererer, qui facilè in vaporem diſſolui poſ-
B ſit eodem lentore, & etiam denſitate vel optimi generis animantium partes quædam reijciuntur, vt in quadrupedibus extrema præterquam ſuum inimicum, quorum lentor minime firmus eſt, reijciuntur, glandulæ capita, roſtra, & iecora niſi iecora, admodum mollia parentur niſique humidiſſimi generis aut lactentis ſint, vt ſuis aut vituli fuerint, ſed tutiſſima gallinacea ſunt, seniorum item adultiorum ferè omnium carnes in quoque genere vitandæ, & molliſſime coquendæ & iurulenta omnia, pulmenta ſorbitiones omnes liquidiores ſumendæ; Vnde pulmentum ex farre quod lentore ſuſpectum videtur, ſi liquidius ex multo iure paretur in ſorbitionem, non ſolum tutò, ſed vtiliter ſumi poteſt. Omnia denique ſupra poſitis animaduerſionibus moderanda ſunt. Quibus eam quoque adijciã; vt nihil quod mul-
C ti ſaporis ſit, comedatur, cũ nullus elatior ſapor ſine terrena parte aliquo modo exuſta fiat, ex mediocribus autem ſaporibus dulcis quoque non ſolum acrior, ſed etiã lentior fugiendus, propter cruditatem, & flatum, quibus cauſa ardoris, & arenularum poſſunt augeri, magis verò vitandus, foret dulcis ſapor, qui acrior eſt, ſi ætas florentior eſſet, hac autem non ita ſuſpectus, quare illi dulces ſapores tantum penitus a Medicis prohibeantur, qui flatum, & craſſitudinem materię, & obſtructionem minantur, vt vinorum, non ita paſſularum. Itaque præter dulcem ſaporem omnium aliorum elatior ſaporis gradus metuendus eſt, inſipidaque potius recipiẽda, & eius ſaporis, qualis ouorum, & priſanæ eſt, potiuſque tale corrigenda. Genera autem ciborum hic à me nominatim appellenda non ſunt, cum, vt dixi, iã fuerint deſcripta.
D Melones ego ſummopere probarem, quorum vſu vidi arenulas omnino ſublatas & quamuis primo vſu plus arenarum promoueant, poſtea tamen eas omnino tollunt. Atque hoc velim animaduerti quoniam, ſi vlla ae te diutius haberi poſſint, ea omnino tentanda eſt, & cultura quam a veteribus, agricultura autoribus docemur; & conditura, vt noſtro tempore adhibetur, aut etiam ſeruata aqua ex illis deſtillans præſertim per vaſa vitrea ad balneum Mariæ dictum quam etiam cum vino in menſa potione prima ſumendo commiſcerem, & plurimum inde ſperarem leuamenti. Iuiubas quoque noſtro tempore nitidiores, & delicatiores quã antiquis eſſent maxime opportunas cenſerem, modo tamen parco ſumendos, vt Medico videbitur. Herbam boraginis, & bugloſſum, atque etiam maluam eodem cenſu habe-
E rem, lactucam ſemi frigidiorem cautè darem, præſertim ſi capite infirmo, aut oculis ſit. Spinaciam herbam nitroſum ſaporem habere iudico, & propterea leniendæ vrinæ, non ita vtilem, niſi aluum valentius moueat, ſic enim vtiliter accipietur, lapidi quidem iam generari incipiente diſſoluendo vtilem puto vt etiam herbam, quam regione hac Liſcanum appellant forſan ad Kali referendam, alioquin in ardore his portulacam præferrem, imò cõſulerem, vt in cibis ſæpè haberetur. Rapam craſſioris ſucci exiſtimo ſi tamen maxime cocta ſit, erit opportuna, nam humores ſoluit, lenitus & vrinã multiplicat, Comas illius tenuioris ſucci, & vtiliores puto, qui non ſolum ſuo humore, ſed abſterſione maxima multum aquæ vrinæ præbent, vt ſine dolore exeat. Vn-

de, qui retinere vrinam præ imbecillitate muſculi non poſſunt, ſub vſu horum etiam ſine ſenſu eam effundunt. Lupulos multis duci nimis diureticos ſcio, tamen ſi, & non flores, ſed tenera germina ſumantur, ea & caloris mitis, & lenientis humoris ſunt, & ardorem mirificè mitigaſſe vidi. Aſparagos quidem improbarem. Cucumeres, & cucurbitas bene coctas non vitupero, dum venter doloribus obnoxius non ſit. Mala aurantia ſeu narantia dulciora in ſenetuta eſſe, vt etiam Medica. Sentirem quoniam neque ita dulcia ſunt, vt obſtruant, minus flatuoſum, aut craſſum humorem inferunt, nec ita dulcia ſunt, vt bilem gignat, præſertim in ſene neque acri vllo ſapore humorem exacuūt, potius vero leniūt, & diluunt, vnde facilem, & copioſum minctum reddere expertus ſum. Præterea autem ceraſa perſica, & ſimilia, cum de his ſatis ſuperque ſit ab alijs dictum Amygdalas, vt aſperiores vitarem, pineos nucleos mallem, ſi aqua diu macerati ſint, ita vt & molliores, & inſipidiores euaſerint. De potione id aduerterem, vt vinum ſenex eſſet, non aſperum, non auſterum, tenuæ quidem non tamen acre, diureticumque, & cum lenitas ſoleat in cenſu dulcedinis haberi, tam ego illum in ſenibus non metuo, etiamſi plus dulcis ſaporis eſſet particeps, cum verè dulcedo ea non ſit, ſi peritos ſaporum conſulamus. Imo ad vini lenitatem augendam aqua eiuſmodi ei immiſcenda, vt cui incocta ſit radix dulcis, aut iuiubæ, aut violarum aut maluarum flores, vt cū palato gratiam hoc, vel illud habere cōtigerit. Videndum porro ne niſi leniſſimū, & imbecillimū vinū ſit, primo cibo ſumatur, renes .n. citius, & crudius petit, neue cibus differatur, quoniam huius dilatio humores exacuit, exuritque, ſic renibus valdè inutilis eſt, neue ita commo ueatur, tenino maximè, et ſicco corpore. Vomitus quidē eſſet neceſſarius, & accommodatus materiæ ardoris, & arenularū ſubmouēdarū, nec ita facile reſpuendus. Clyſteria creberrima adhibenda ex mollioribus rebus ad renes deliniendos, & terreſtrem materiam eis noxiam per aluum deturbandam, vt ex malua, violaria, althæa, oleo communi, violaceo, amygdalarum dulcium butyro, lacte, & rebus pinguibus. Motus lenior habendus, neque in horam famis, ſiccitatiſque vnquam differendus, neque ventre crudo tentandus. Status in pedes quoque fugiendus, potius placide ambulandum, rhedæ etiam cauendæ, maximè ſi via aſpera ſit, potior equitatio habenda, equo præſertim gradario. Atque hæc de victus ratione, vt potiſſima re præter ea, quæ cumulatiſſime ab alijs dicta fuerunt. Materiæ verò, quæ iam aliena intus fuerit, tum educendæ, tum leniendæ medicamenta idonea ſatis à medicis præſcripta ſunt, quæ etiam renibus demulcendis faciunt. Mihi vero agaricum non reſpueretur tuto modo paratum, quod crudum humorem, & craſſum euocat, ſerum probatur, quod cum illo coniungi poſſet, atque cum ſena, quæ ſalſos humores educit. Caſſiam ſiliquam adiungerem, aut diaſebeſtē, aut vtrumque, quoniam purgationi, & lotio lenitas adijceretur, nymphææ radicem, portulacam, flores maluarū, glycirrizam, et paſſulas etiam, nedum violas, & iuiubas incoquerem, & ſimilem purgationem ſępiſſimè repeterem, aut vomitu certè vteret ter, aut quater in mēſe. Potiones verò leniētes modo hoc, modo illo pacto paratas ex ſuprapoſitis acciperem, ex aqua lupulorum, melonis, maluæ, portulacę, nymphæę, althęę, & ſimili. Aquas deſtillatas libenter propono, quoniā ſi in vitro factæ ſint, ſine faſtidio ſumuntur, & diutius ſeruantur, citoq; permeant, & præterea lentorē quendā retinent, vt ex ſapore percipitur, qui huic malo eſt accommodatiſſimus, de quib. aquis illa, quæ ex ſiliquis fabarum teneris, aut etiā ex fabis ipſis virentib. maximè commendari ſolet. Melonis quidem vſus nulla alia ratione cōmodior videtur, quam, ſi aqua ex ipſo deſtilletur, ex cuius ſemine etiam oleum opportunè aſſumetur. Si materia crebro expurgetur non erit neceſſe, vt incidentia, aut extenuantia incōmodo renum maiori, quā adiumento adhibeamus, quare illa ventriculi expurgatio à me ſæpè repeteretur.

A Ac etiam bis quoque anno ſerum caprinum darem, & in multa copia, qua potiorem materiæ partem per aluū duceret, nec multum ſecum per renes efferret, & eaſdē res quas ſupra dixi, renum cauſa in eo decoquerem, & ſæpè caſſiam adijcerem. Terebinthum ſuſpectum haberem, quoniam acrem vrinam reddere vidi, niſi diligentiſſimè diluatur, ita multa diligētia dilutum ex aqua violaceum concederem. Salſam parilliam cum eiſdem coctam vtilem putarem, cum ſit lupulorum naturæ valdè ſimilis, & diluens humores aſperiores. Aquæ thermales omnes exſiccant, vnde corporis partes magis acrē calorem deinde in ſe ſe acquirunt, & ſi interea ab aqua refrigerentur, eijciēdis quidem lapillis, & retinendis profluuijs ſanguinis ſunt vtiles. Cum igitur purgandæ materiæ hærentis in renibus, vnde illi infecti calorē actionem habent, B imbecilliores aquas deligerem, vt vallis ad S. Marini, & Chalderianas, quas nunquam ventriculo obfuiſſe animaduerti. Ita verò humore multo aqueo vis eorum integitur, vt plus diluant quam exſiccent, mediocriter tamen conſtimant. Quod ſi præcipuè ardori fuerit ſubueniendum, ſimile medicamentū poterit parari, vt ex ſ. ſeytoniorum, ſ. althææ, ſ. maluarum, par pondus capiatur, tragacanthæ dimidium, ius radicū althęæ, ſ. papaueris albi, ſ. alicacabi, & in eo iure muccagines fiant, ex quibus ita permixtis ſumat ad ℥. 1. s. cum eodē iure, ex quo factæ ſunt, ad ℥. 3. Eſt oleum etiam violaceū de ſemine papaueris, & id genus alia. Si caſu eueniat, vt arenulæ reſtiterint leuioribus eas citarem, præcipuè verò ex aqua betonicæ, aut lupulorū, aut etiam ſucco portulacæ, qui vt Aetius aſſerit, quaſi miraculo lapidem expellit C & ſumma lenitate eſt præditus. culpatiſſimus quidem eſt cortex, radicis ononidis, ſed ardorem vrinæ mouet magis. Si excoriatio ſubeſſe intelligeretur, ſolatri aquam darem. Si lapis, tunc longe aliud negotium, & accuratioris ordinis conſilium petendum. Ab emollientibus quidem tum clyſteribus, tum potionibus ordiendum, vt oleo amygdalarum dulcium cum flore caſſiæ, & ſero caprino ex lacte ficulneo tunc purgato, & ligno pariter ficulneo agitato, quoniam ad expellendum lapidem propriè accommodatur, deinde fortiora poſt vomitum, poſt clyſteres, poſt molliora dicta, exhibenda, quæ infinitæ materiæ ſunt, neque hic eſt neceſſe nominatim recenſere.

Hæc ſint propoſita a præſenti Medico ſi libuerit in ordinem redigenda, & ad capita ſuprapoſita niſi ineptè D poſita videantur, dirigenda, atque ratione temporis, & virium, vt nouæ res incidunt, definienda, &c.

De Orpheo Rauignano, rheumate in humore & crure laborante.

CONSVLTATIO LXXIIII.

RHeuma hoc vetus eſt in corpore adulto valdè, cui iam male corpus conſueuerit, quod ſi in ipſis neruis næreret, fruſtra iri ſuſceptum curationis laborē exiſtimarem. Verum coniectura nō leuis eſt neruos ab incumbentibus partibus affici, quod illæ, & rheuma, quo grauantur, cum neruis cōmunicent, & ſic grauatæ nerE uos quoque opprimant, cuius rei ſignum eſt dolor, & frigus artuum affectorum, & quod non penitus nerui ſpiritibus mouentibus ſpolientur. Itaque curatio non prætereunda, ſed neque negligēter ſubeunda eſt, nam difficilis ſanitatis adeptio eſt futura. Purgatio corporis bis, ter & amplius, & cum pilulis iteranda habenda eſt, ex pilulis cochiæ, & de hermodactylis, aut fœtidæ deligendæ. Parato interea medijs inter purgationes temporibus humore pituitoſo, & etiam melancholico idoneis potionibus, vt ſyrupo de ſtœchade, de epithymo, oxymelle, & eiuſmodi alijs.

Multa verò, & repetita purgatione catharcticis habita ad purgationem, quæ ſudoribus ciendis fit, accederem, quoniam partes materia grauatæ a catharcticis nimium

Digitized by Google

miom remotę ſunt, ſudorificis verò neceſſario iuuandę, vt exonerentur. Vbi ſalſa parilia mihi idonea videtur, quod ad remotiora facilè emanet, quod capiti vtilis reperta eſt, & minus iecur exſiccat, aut renes, & melancholico humoribus generi corporis, & ætati familiari accommodata eſt, ſumma verò cum abſtinentia eius potiones ad 40. dies darem, nec æſtum metuerem, quia ab ipſo plurimum auxilij ſperarem ſudoribus qoidē quotidie mane, & veſperi per has potiones ciendis toto eo tempore vacarem, & nihil valentioris membro vlli affecto apponerem, cum membra rheumatibus affecta diſſoluentibus ſimpliciter remedijs curari nolint.

Excellentiſſimis D. Conſalero, & D. Ioan. Bapt. Gratioſo Phyſicis Ciuitatis Fauenſis. De tuſſi cum ſpiritus anguſtia, & febre.

CONSVLTATIO LXXV.

DVbitatio mihi ſumma eſt, ſit ne princeps morbi deſcripti cauſa in pectore, an infra pcordia, vtrinque certè ortæ a. VV. EE. propoſitæ oriuntur. Tenſio ſub præcordijs deſcribitur, dolor pectoris cum tuſsi minimè ſicca, & ſpiritus anguſtia, febris aſsidua, & exigua vehementiorem conſequuta reliqua eſt, quæ vtrum eorum locorum affectorū ſequatur, non facilè poteſt dijudicari. Cum tamen primo febris orta eſt, pectus ſimul doluit, & male habuit, atque omne malum in eo primū videtur conſediſſe, ut, cum in eandem febrem poſtea recident, eadem initia habere, & potius pectoris uitiū loqui conijciam, uiſceribus inde fortè læſionem ſuam nactis. Vtrique parti tamen prouidendum, nec uiſcerum cura unquam remittenda; pectori certè potiſsimum uacandum, a quo & periculum præceps, & inſanabile genus morbi facile oriri ſolet. Ibi materia pituitoſa eſt, & aliundè deducta, attractaque loci calore, & etiam ibi a ſe aucta, & proprio frigore propagata. Ea rectè a uobis ſæpius educta eſt, & me authore paulatim & ſæpius erit educenda ijs ſemper adiectis, quæ pectori confirmādo utilia ſunt, quod non ſolum cum medicinis purgantibus, ſed cum materiam parantibus, & per tuſsim eam euocantibus faciendum eſt. In quibus roſacea omnia, & ex uiolis, & nymphæa confecta mihi aptiſsima uiderentur. Helenio, borragine, meliſſa, quæ marrubij ſpecies eſt, pimpinella, quæ deſtillationes apprimè ſolet exſiccare, & cætera illa quibus uos uſi fuiſtis. Purgationibus diaſebeſten lenitiuum cum agarico infuſo, & aliquando mellis roſacei, & ſyrupi uiolacei probarem. Māna ſemper coniuncta in ſero benè expurgato hæc omnia diſſoluerem ad iuuandam humoris deterſionem, ſalſa parilia etiam mihi idonea viſa eſt, à qua helenium nunquam ſeiunctū velim, meliſſam verò, & ſcabioſam, & nymphææ flores adijcerem. In cibis ptiſanæ vſum continuum laudarem iniecto aliquo, quod eam ventriculo aptiorem efficeret, vt aniſo, vt cinamomo, vel etiā cepa niſi capiti noxia intelligatur, piper fugerē tanquam laryngi noxium niſi nimis tenax materia eſſet expedienda atque, vt tutius dari poſſet cepam incoquerem in eo iure, deinde abijcerem, vt eius vim extenuandi pectori idoneam iuxretineret, & quidquid noxæ timeri poſſet, vitaretur. Si vinum cōcedatur, cum eo aliquid ſacchari miſcerem, & illud quam tenuiſtimum, & leniſſimom, & imbecillum vellem, ſin minus melicratum imbecillum dare incocta pimpinella, hyſſopo, & vrticæ ſeminibus, non percurram omnia, quoniam ex propoſitis ſatis vobis aperta mea mens eſt, uoſque optimè curationem inſtituiſſe iudico. Valete, meque vt ſoletis amate. Vrb. 11. Cal. Iulij 1580.

De ardore vrinæ Excellenti Domino Hieronymo Barth. phyſico.

CONSVLTATIO LXXVI.

DE tuo ægroto, qui ardore vrinæ vexari iam conſueuit, vellem certior fieri, quando lotium effert ſecum illa excrementa, quæ tu Atazzi appellas, & continuo ne poſt minctum cernuntur à lotio ſecreta, an multo poſt; Tum verò cuiuſmodi ipſum ſit, & quod genus excrementorum illa intelligas, pus ne, an humorē crudum aut aliud pituitæ genus, ſubſint ne ſigna, quibus renes affectos conijciam, an ſolam veſicam credam malè habere; intermittat ne ardor aliquādo, cum mingit, vllius remedio vnquam ceſſerit. Præterea gonorrhæa ne vnquam illum antea prehenderit, corpus ne tabeſcat, cuius generis ventriculi, iecoris, & capitis eger ſit. Interea neceſſarium iudicarim curioſè admodum victus rationem ei inſtituere, qood fortaſſe à te factum eſt, minimè verò alienum lactucis, & ptiſana eum refrigerari. Maxime autem vomitu vti, præcipuè ſi ei laborioſus non eſt, toto etiam corpore partibus præſertim ſuperioribus, & brachijs vacuo ſtomacho diu quotidie etiam bis perfricari, vt omnis inutilis materia aut conſumetur, aut, ſi quæ ſuperſit, à loco affecto auertatur. Terebinthinam ex aqua roſacea lotam cum ſacchato roſixcondito mixtam, accipi, neque tamen potiones ex decoctis maluis, ſebeſten radice dulci, & mille folio intermitti, per clyſteria oleum roſaceum, & ei ſimilia in aluum dari, non tam quidem, vt ſubluatur, quam vt renes confirmentur, quo illa diutius erunt continenda. Florem dictum caſſiæ ſæpius ſumi qui ei malo & ardori præſertim ſolet ſubuenire, quare non eſſet prætereundus, quin ſæpius aut ſolum hunc per ſe, aut cum diaſebeſten, & ſyrupo roſaceo ſolutiuo (niſi ſuſpiceris, eis ſcammonium eſſe mixtum) præcipias accipiendum. Diligenter quidem videndum, ne quidquam cū ſcammonio accipiat. Tumor glandis coloratus ne, an non, durus, an mollis ſit, multum intereſt, propterea, niſi id cum cæteris prædictis intelligam, non poſſum de remedio deliberare, quare vel tua ſcriptura curioſius ea perſequenda, vel coram à vobis cognoſcenda ſunt. Sed forſè non licebit ipſum in conſpectum noſtrum dari.

De Vrinæ ardore ad Excellentiſſimum Bartholinum.

CONSVLTATIO LXXVII.

POſtquam ego ex ipſomet ægroto cognoui multa quæ prius non perceperam, & ex illis videor intellexiſſe quid ſub ipſis mali ſit, de remedijs audentius deliberabo. Vrina varia exit modo viridis, & craſſa, modo flaua interdum cruenta, accedens tamen ad obſcurioris lixiuij colorem, interdum tenuis, & alba, & hoc modo frequentius, modo rarius fit. Cum tenuis, & alba eſt, tunc creberrima, & paulatim ſtillat, ac dolore maiori. Sedimentum ſæpè multum eſt, quod modo cineres, vt ait ipſe, modo, quod vidi ego, pingue lutum, modo rubentem arenam refert, aliquando etiam pituitā, atque eam non eiuſdem ſemper generis, nonnunquam etiam ſtrigmentorum ſpeciem referentem, aliquoties habuit ſanguinis guttam, concretam, & poſtrema penis expreſſione ac nixu eliſam. Vrina ſemper ardorem mouet, cum procedit, leuem quidem initio facto, ac donec largius effluit, iam finito minctu maximum, atque intollerabilem guttis aliquibus ſemper in meatu ſubſiſtentibus, & maximè torquentibus, adeò vt moleſtia ad anum intus, & inde vſque ad glādem pertineat, quæ etiam vi doloris extumeſcit, neque ei tumor deſidet, niſi dolore decidente, qui tunc citius decedit, cum virga

A digitis valenter comprehenſa, preſſaque lotij reliquias exprimit, maximeque ſub ea expreſſione iuuari ſe ſentit, ſi inter exprimendum penis longius trahatur diſtendaturque per ipſam expreſſionem. Vbi, ſi quid moleſtię reſtet, id fotu caloris maxime leuatur, frigore contra durius euadit, locus doloris, vt dixi, maximè intra perineũ propè anum eſt, & inde ad glandem pertinet, duabus verò partibus præcipuè excruciat prope anum, & ſub glandis radice. Sic deijciendi cupiditatem mouet, & conatus maximos, ita, cum aluus mollior eſt, dolor minor ſentitur. Cuius verò doloris nihil fit, cum gutta illa ſanguinis effertur, quod ego in pleriſque animaduerti, ea tamen hic raro exit, & non niſi ſub equitatione, & labore, Dolor maior eſt, cum vrina, non dixerim ſanguinea, quoniam hæc potius ſine dolore omnibus ſolet exire, ſed ſpecie lixiuij eſt, cum etiam flaua admodum, B cum exigua, cum crebrior, & tenuior fertur, quocũque modo id eueniat. Cum contra diutius continetur, & pinguior eſt, tũc minus doloris affert, & certè videmus, quod vrina diutius contenta pinguedinem quandam acquirit, & minus acris eſt. Cum venter etiam adſtrictior eſt, quod ſub hoc malo ferè euenit, tunc quoque & aluus durior, & dolorẽ vrina acriorem mouet. Corpus minus nutritum eſt, quam eſſe conſueuit, coloratũ tamen, carnoſumque, & valde molle, ſolis cruribus cute duriore, & pilo præditis, alioquin ipſis quoque benè nutritis. Is, cum optimè ualeret, ex luſu pilæ ſub ſole habito repente in hac incommoda procidit, nimirum in urinæ ſanguineæ, & lixium referentis minctum, vnaque cum eo in hunc ardorem, qui ab vſu ſeri lactis, quamuis in eo fumus terræ diu maderet, remiſſus eſt. Sed maxi- C mè ſub eo ſumendo, in quo lactucæ, & maluæ etiam incoquerentur.

Pariter verò ſub vſu aquæ S. Martini minctus rarior effectus eſt, paulò tamen poſt crebrior redijt. Cum ſemen emittit, quod etiam ſine Venere nocturnis imaginibus, vel etiam ſine eis ei euenit, inde magis per duos, & tres dies torqueretur, qui caſus ex vſu refrigerantium rarius accideret. Iam naturam mali perſpiciamus. Videntur omnino renes ex propoſitis calfacti, & lotium ex ijs, atque alijs etiam cauſis acrius factum, a quo dolor eiuſmodi fiat, nimirum quod tunicæ lotium deferentes nimium abradantur, irritenturque, vnde irritatæ perturbentur, atque erubeſcant, ſic initium illud inflãmationis comprehendunt, & periculum etiam exeſionis, D vlceriſque ſubeant. Vlcus verò etiam in renibus ſubeſſe intelligitur, non in carne quidem, ſed in interna tunica, ſi, quod cum lotio effertur purulentum, & pingue vna cum arenoſo conſideretur. In collo quoque veſicæ abraſionem ſaltem ſubeſſe conijcio ex ſanguinis illa gutta, & modo, quo poſtremis meiendi nixubus interdum elapſa eſt, nimirum ter, aut quater toto hoc mali ſpacio grumoſa, idem colligo ex incremento doloris a ſeminis emiſſione. Vlcus tamen valdè inſigne in collo veſicę eſſe non crederem, quoniam, ſi vlcus inſigne eſſet, tũc, dum guttæ lotij collum moleſtãtes exprimantur, locuſque dolens tam violenter comprimitur, dolor non ita permulceretur, vt fit, ſed potius acerbior fieret. Nam, ſi etiam ad perinæum comprimat lotij reliquijs expreſſis nihil doloris animaduertit. At renes inquiet aliquis dolorem nullum ſentiunt. Credo quidem, quoniam ſen- E ſu carent, quamquam vrinaria vaſa tã acriter ſæpè dolent, & ab intima eorum tunica ducuntur, Verumtamen ipſe ait, quod, cum in lectulo conuertitur, obſcurã quandam moleſtiam ad lumbos percipit, ſcilicet quod renes vna cum ſua tunica externa ab interiori malo afficiantur, præſertim materia totius corporis ad infirmũ locum inclinante, locique calore eam attrahente.

Primum ergo fuiſſe calorem veriſimile eſt, quo vrinarũ pingue conſumeretur, & in acre, ac bilioſum genus verteretur, quo etiam acriori per intemperiem aridiorem facto vel vẽtriculus è cibis terrenas etiam partes colliquaret, quæ attractæ in iecur cum reliquis, & ad renes calore eorum illas liquidas ſeruãte, & magis exurente tandem in ſinum, & interiorem tunicam receptæ ad ſuam naturam redirent, arenulaſque facerent, ita tũ vrinæ aſperius genus, tum arenulæ ipſæ ardorem in mictu ederent, & partes nimis primum detergerent, deinde etiam abraderent ſua aſperitate, & tandem exederent. Quòd malum eò peius, quò longius, factũ eſt, peſſimum autem, quoniam è toto corpore in affectam partem recrementa compelluntur, & rheumatis modo malum ſuſtentatur; illaque torrefieri ab arido venarum, & renum calore poſſunt. Sic ora venarum vellicare, ſaniẽque, ſeu ichorem ſanguinis elicere, & vrinam inficere, quo lixiuium præſeferat. Vlcerum itaq; ratio hic ſpectãda, & materiæ influentis, tum renum, iecoris, venarum, & ventriculi intemperies ad ariditatem, & calorẽ verſa, quibus calor non iam elixet, ſed aſſet actiori ſuo genere, & ſolidiores, terrenaſque etiam materiæ partes liquet, quæ propterea non cum alui fęcibus deponantur, ſed cum chylo in iecur confluentes, ibi non ad lienem deſcendunt, ſed vna cum ſero tandem per renes excernantur, iecore etiam craſſiores chyli partes pariter colliquante, aſſanteque, renibus eadem tãdem operam ſimiliter præbentibus. Calor ergo in humidius genus & temperatius reuocari debet in ventriculo, iecore, venis, ac renibus, vel etiam veſica. Humores item deliniendĩ humido eodem genere, &, qui mutati nequeunt euocãdi ſunt. Quibus perfectis fortaſſe vlceris nil reliqui fiat, quod ſi aliquid reſtiterit, ei ſua propria erunt attribuenda, faciendæ autem temperationis detractio humorum intemperiem ſuſtinentium neceſſaria eſt, purgatis ergo pręmittenda, ſicq; attemperanda, ne ſymptomatis moleſtiam purgantia medicamenta reddant acerbiorem, aut ergo calidiora, & vrinam petentia purgantia medicamenta vitanda, aut poſtquã duas horas detenta ſunt, euomenda, ſic namque & nihilo ſecius purgabunt, neque materia corporis ſui ad loca urinæ accedent, ferè enim purgantia per aluum, etiam per urinam purgant. Certè quidem tutius leuiora adhibentur, ut caſſia, diaſebeſtẽ, ſyrupus roſaceus, ſolutiuus, uiolaceus ſolutiuus, modo ſine ſcammonio confecti ſint. Sena etiam, & polypodium, quæ ijſdem poterunt mitigari, quæ ad humorum, & uiſcerum intemperiem idonea ſunt, ut cauliculis maluæ, & eiuſdem ſeminibus lactuca, endiuia, nenuphare, portulace, papaueris ſemine, ac folijs. Seminibus cucumeris, melonis, cucurbitæ, anguriæ dictæ, tum etiã minoribus dictis ſeminibus frigidis, ſebeſten radice dulci, & alijs eiuſmodi ut diacatholicon, quod hæc habet, & lenitiuum non ſint ſpernenda. Serum quoque caprinum erit accommodatum, cui ſimilia incoquantur, cui ſyrupus roſaceus ſolutiuus poteſt adijci, & uiolaceus pariter ſolutiuus, & manna. Ante tamen medicamenta, quoniam a ſanguine tanquam materias omnium malorum continẽre, timemus, de eo ſecta uena in brachio aliquid mittemus, poſtea inter uſum eorum bona arrepta occaſione etiam per hæmorrhoidas, per quas mala renum ſolent commode leuari. Poſt purgatum bona ex parte corpus commodè ſero lactis purgatio perficietur potione larga ad Dioſcoridis, & Græcorum præceptum, vt quinque librarum modum attingat, & ſpatio ſaltem 15. dierum, ac quia morbus vetuſtus eſt, longuſque, omnino longa egebit curatione firmatis iam radicibus, potioneſque prædictarum rerum erunt repetendę ad refrigerandum, & humectãdum idoneæ, præſertim verò humidum genus cibis, & alimento erit quærendũ, nam eo tantum corpora humida verè fiunt, vt ipſi humores etiam medicamentis humidioribus vel cibis medicatis ad humidum vergentibus, nempe hoc loco violis, maluarum folijs, floribus, ac cutticibus lactucella agreſti, primulis veris, portulaca, nymphęæ flore, nam radix exſiccantior eſt. Adiungi tamen ad robur renũ poteſt, vt ad eorum expurgationem radix graminis, fragaria, fructus halicacabi, ſemina frigidiora maiora, & minora etiam, ſebeſten, radix dulcis, & eiuſmodi alia, quæ ad manus fuerint pro tempore.

Neque auxilium clyſteriorum ſpernendum eſt, ex

oleo

oleo roſaceo,ex myrtino,vt confirmantibus, ex viola-
ceo,vt deliniente, refrigeranteque. Minus verò negli-
gendæ dorſi illitiones contra renes ex vnguento roſa-
ceo cum camphora, ex infrigidante Galeni cum eadē,
at in eundem modum adhibito quem ipſe Galenus iu-
bet. Quotieſcunque enim illiniendum eſt,debet refrige-
rari,neque amplius illitum permittere,quam frigus reti-
nuerit, frigore enim amiſſo,eſt illitio renouanda, alio-
quin & caleſit,& ſuo calore locum incendit, ſic de om-
nibus oleoſis, quæ ad refrigerandum ingeruntur intel-
ligi debet. Eſt etiam vnguentum ſandalinum, eſt diapo
puleon,quibus eadem camphora adijci poteſt, neq; de-
ſunt alia. Sed à valētioribus libenter abſtinerem, vt eſt
ſemperuiuum, hyoſciamum, & ſimilia, nam valentius
refrigerantia ipſis renibus admodum tuta non ſunt,ni-
ſi ergo calor eorum admodum excelluerit, non oportet
ea adhiberi. Renum autem vlceri præterquam quod
dicta ſuperius multa ex parte erunt idonea, propriè etiā
componi cum eis poterūt alia,vt terebinthi reſina aqua
plantaginis lota, vt plantago ipſa Tragopogon millefo-
lium,alchimilla,quæ pes leonis quibuſdam dicitur pilo-
ſellaque ſi aut incoctæ ſint,aut ſuccis expreſſis ex aliqua
ſimili aqua præbeantur. Radix quoque nymphææ ſe-
mina illa dicta alcbachengi etiam maximè opportuna
ſunt. Sed curationem eam ordinemus. Sic itaque illā
diſtribuerem in ſua tempora.

Primo quoque tēpore clyſterem ſubderem ad aluum
ducendam melle roſaceo impoſito, deinde ſanguinem
ſecta vena in brachio dextro mitterem, &, quo magis
materiæ curſus a renibus auertatur ſanguinis miſſionē
partiter,primaque die ad ℥.vij.tertia ad ℥.vj. exhaurirē,
poſtea die interpoſita vomitum à cibo mouerem, tunc
die pariter interpoſita medicinam exhiberem ex flore
caſſiæ cum electuario ſenitiuo, vel cum diaſebeſten ſi-
ne ſcammonio,aut diacaſſia, a cuius purgatione clyſte-
rē iterum darem cum oleo roſaceo,ſucco parietariæ, &
melle roſaceo,poſtea vomitum repeterem, & item alui
ſolutionem per ſuprapoſita medicamenta,aut per ſyru-
pum roſaceum ſolutiuum,diacatholicon,& ſenę mace-
rationem conuenienti iure ſoluta. Facta hac expurga-
tione ſanguinem per hęmorrhoidas elicerem. Tum po-
ſtea ad ſeri lactis potiones accederem, quibus ſyrupi ro-
ſacei ſolutiui tantum immiſcerem,quantum ad ſoluen-
dam aluum ſat eſſet, ne materia ad renes deduceretur,
ſic verò tribus diebus darem mox lupulos adijcerem,&
poſtremis diebus chalybem in ſero lactis extinguerem,
plantaginemque piloſellam,& millefolium, alchimillā,
nymphææ radices potius quam flores, tum pimpinellā,
& alchechengi incoquerem,his etiam ſemina adderem
plantaginis, portulacæque. Modus autem ſeri mihi eſ-
ſet librarum circiter 4. & ſpatium ad dies 15. ac niſi ex-
tinctu tantum chalybe ſatis poſſe videretur, ego puluę-
rem chalybis ipſius inungerem benè triti, & ex aceto
parati,quo & meatus omnes purgarentur,& continen-
tes partes firmitatem acciperent,præſertim renes. Ne-
que verò interim vſum clyſteriorum dimitterem, quin
eis altero ſaltem quoque die aluus duceretur ſubluere-
turve; quorum etiam poſtremis vinum auſterum im-
ponerem,cui incoctæ eſſent roſæ, vt inde aliquid robo-
ris ad renes pertineret.

Atque inter hæc ſub finem præſertim dorſum inun-
gerem dictis ſuperius vnguentis ea animaduerſione, vt
infrigidans Galeni eſſet admodum curioſè factum,&
refrigeratū,linteoloque illitum imponeretur, & ſimul
atque frigus amitteret, auferretur,& rurſus refrigeratū
apponeretur, atque hoc, vt etiam illis alijs non ſolum
dorſum,ſed perinæum,& penis inūgeretur,quibus cam
phoram, vt dixi,adiungerem; tum verò etiam acetum.
Quibus non ſatis proficientibus corpus in iiſdem ta-
men retinerem, donec thermalium aquarum tempus
eſſet, & potionibus ſupradictis vteter adiectis trochi-
ſcis,vt proponebam,adiecta terebinthina ex aqua plan
taginis, ac roſarum lota, vteret ſaccharo roſaceo cum
ea aut dictis trochiſcis, aut puluere chalibis. In potioni-
A bus ſuccum millefolij, & plantaginis, & Alchachengi
imponerem. Rubi cymas incoquerem,puluerem etiam
oſſium meſpilorum adiungerem ad purgandum, con-
firmandumque ſuo poſtea tempore aquas ferreas, vel
eiuſmodi præberem,quales eſſent Lucenſes,aut S.Ma-
rini, & Chaldenanæ. Dolori autem ipſi permulcendo
lac cum oleo roſaceo, aut violaceo eſſet in veſicam inij-
ciendum cum aqua violarum, aut plātaginis aut nym-
phææ, vnguentum de tutia cum ſuccis,aut roſaceum
cum tutia eſſet in naturale indendum cum dictis aquis,
aut cum roſacea vel ſero lactis lythargyrum, aut etiam
tutia eſſent infundenda. Dolor enim tantus eſſe non
poteſt,quantus ſudores moueat,niſi canale admodum
deterſum ſit. Ceruſſa quoque ad id erit idonea,& in ar-
doribus aqua lactucæ. Cāphora præterea poterit iniun-
B gi,qua putrilagini exęſarum partium exſiccandæ,& re-
frigerando maximè faciet. Vnguenta ſupradicta per
candelas cereaue funicula, per cordas inteſtinales, per
loramentaque tenuia indi poterunt, quibus vnguenta
firmanda, infigendaque erunt, quo firmiter funiculis
adhæreſcant,in meatum arctiorem iniecta retrudantur
detrahanturque prius in ſolidius temperamentum per-
cocta,& coacta. Atque ſi exterioribus propoſitis illitio-
nibus etiam exſiccantia aliqua iniungerentur, non in-
utile videatur, præſertim, quibus penis inungendus eſt.
Nonnulli audent etiam aliquid ſublimati imponere,
quod perito chyrurgo ſinendum eſt. *De victus ratione*,
ſi de cibis dicendum ſit, facile ex ſupradictis omnia poſ
ſunt intelligi,quod calidiora omnia vitāda,quod acria,
ſalſa,amara,& omnino quæ nimio ſapore prædita ſunt,
C quod intra inſipida eſt manēdum, vt priſanam, vt oua,
vt carnes omnes laudatiores, quæ, ni ſalis aliquid adij-
ciatur inſipido ſapore ſunt, eſt verò omninò adijcien-
dum, quo minus in ventriculo putreſcant, quin os ven-
triculi abſtergant,& guſtui etiam acceptiora ſint, ea ve-
rò ne ſint craſſioris, durioris, aut nimium glutinoſi ge-
neris videndum, quę certè neque nimium extenuabūt,
ſi eius ſaporis fuerint extenuatione ipſa nihilominus nę
tuenda. *Sic* neque largius,neque parcius ſumenda ſunt,
nunquam verò etiam matutinus cibus differendus, ie-
iunium ve diutius tollendum, Vinum pariter erit circū-
cidendum, aquaque in eius locum boni quidem gene-
ris ſufficienda, aut certe vinum imbecillum. A motu
laborioſo cauendum, præſertim dorſi,ne materia in eā
partem trahatur, imo à ponderibus cingulorum veluti
D enſis,& propter anguſtiam dorſum prementibus etiam
maximè, videndumque,ne dorſum vlla alia ratione ni-
mis adſtringatur, quæ res peior renibus eſt, quam gra-
uiora veſtimenta,modo ne hæc lumbos conſtringant,
Motu etiam laborioſo peior ille eſt, qui duriori concuſ-
ſu fit,vt rheda,aut equo ſuccuſſorio, nimiſue feroci. Per
fricandæ vero partes ſuperiores potius, quam balneo
vtendum, præſertim, cum ei non conſueuerit,eo enim
corpus nimium molle fit, & humores liqueſcunt; Ve-
rumtamen ſi corpus optime purgatum nanciſcamini,
tunc vtiliter etiam balneo vti poteritis. A venere tantū
abſtinendum, quantum corpus non grauetur. Semen
enim, quod morbo acrius factum nunc etiam ſine ve-
nere exit,poſtea medicamentis temperatius factum diu
tius retinebitur, quin fortaſſe per venerem erit expellen
E dum, maximè quod connubio longo iam id emittere
natura conſueuerit. Ab excandeſcentia maximè cauē-
dum, qua nil magis humores exacuuntur, vnde renes
torrefiant,ita contentio animi omnis & negotioſa co-
gitatio vitanda. Certa ciborum genera nollem proſe-
qui,tamen non poſſum præterire quædam, quæ mihi
vtiliora videntur,vt priſana eſt,quæ aſsiduè vti vellem,
lactucis non ita aſsiduè,ne, quamquam dolori commo
dæ ſunt,humido tamen nimis genere vlceri incommo-
darent, Orizam lactucis potiorem crederem, neque le-
guminum quædam iure priori abiecto valdè vererer,
ſiderem vero præſertim pulti benè coctæ ex faba freſ-
ſa,aut etiam lenticula,ſeminibus quoque frigidis maio
ribus, plantaginem, ſi in cibis ipſam pati poterit, ego
lauda-

laudarem tanquam medicatum alimentum, nec minus pimpinellam, deinde acetoſam, & portulacam. Vitarem autem petroſelinum dicta ratione, lupulos non adeo. De fructibus, pineos nucleos laudarem cytonia, meſpila ſorba, & pyra auſtera concederem. Sal modicum admodum permitterem, &, vt dixi, genera omnia nimij ſaporis, vt quæ ex leguminibus, & herbis ſapidioſibus, & carne etiam, quemadmodum bubula fiunt, vt caſeo acrion, & vetuſto, atque abundè ſalito, recentem ſine ſale, aut cum hoc exiguo concederē, acetoſum certè magis, vt etiā lac tamdiu, donec calculi ſuſpicio non acceſſerit, qui in huiuſmodi renum affectibus colluuie illue recrementorum omnium facilè conuerſa facilius concreſcit, propterea caſeum, & lac ſuſpectum facit. Piſcium etiam vſus vitandus, ſiue calculus ſubſit, ſiue non, dum renes ſic malè habent, & bono ſucco ipſi cū toto corpore alendi ſunt, & omnis recrementorum occaſio ſubmouenda, donec calculi ſuſpicio non eſt, potius cochleæ in hoc affectu recipiendæ ſunt, terreſtres inquam, & iure earum abiecto ſumptæ, cum ea ſuſpicio inciderit, tunc, niſi præſens malum eſſet, piſces cochleis eſſent potiores, quoniam meatus terreſtris, aut craſſi alimenti ſunt, præſertim, ſi minus duri, minuſque glutinoſi, & parui ſumantur cum vino quod imbecillum debere eſſe diximus, potius auſterum ſit, quam dulce, maturum quidem cum aqua chalibeata vtiliter miſceretur. Inter labores pono ipſam in pedes ſtationem longam, quoniam in ea muſculi lumborum vniuerſi agunt rectum vertebrarum ordinem magno labore omnes ſuſtinentes, neque viciſſim agendo laborem quiete, intermiſſione vlla remittunt. Frigus ipſum inimicū valdè etiam habendum, quoniam membranis, & viſceribus maximè aduerſatur, & recrementa a cute in renes reprimit. Quibus omnino corpus carere opus eſt, & alternis diebus per clyſteria eſſet repurgandum. Id etiam admonebo, quod quemadmodum continere nimium vrinam nocuum eſt ijs, qui calculum in veſica ment, ſic crebra nimis minctio ijs inimica eſt, qui deterſionē colli veſicę ſuſpectam habent. Videtur enim lotium in veſica lentorem quendam acquirere, & craſſitudinem, vt cum parum nimis in ea manſerit, acrius ſentiatur, cum eo, quod crebriori deterſione meatus magis abraditur, & minctio inſequens incidit in recentem prioris minctionis deterſionem, ardoremque maiorem affert. Tamdiu itaque lotium pro viribus retinendum, quamdiu illa incommoda caueantur, & quoniam difficillimè retinetur, certè, quam maximè poteſt, minctio differatur, vt matutinum cibum nunquam differendum eſſe dicebam. Hæc ego, vt in mentem cecidere deſcribebā, ſi in dies, vt oportuerit, reſcribes tu, aut alius, forte longe plura exponam. Vale.

De dolore Ilij dextri pro Illuſt. Com. D. Paulo Trauths.

CONSVLTATIO LXXVIII.

DOlor in ilio dextro fixus eſt, pertinet tamen etiā ad vmbilicum, vbi morſum piçſefert, & pondus; vomitus ſubſequuti ſunt, & extractio teſtium cum colli veſicæ etiam, ac totius penis moleſtia. Ipſe certum ſibi eſſe ait hoc ad renum vaſa non pertinere, ſed ad colon ob flatus, quos toto ventre percipiat, quibus ſurſum, deorſumque eiectis leuatur. Ego non poſſum iudicare aliter, ac manifeſtæ res mihi ſuggerunt argumenta. quæ cuique Medico credo idem perſuaderent, nimirū craſſum corpus eſſe, quod à rene dextro in vrinarium vas expulſum diſtendat, & aſperitate aliqua abradat cum moleſtia, ac diſtentione illa dolorem verſus vmbilicū, quo vergūt ſuo ductu vaſa, promittat, flatus autem eodem, quo vomitus, conſenſu excitet, ſic primo clyſtere leniens inijcerem, deinde magis acre, poſtea medicamentum opportunum exhiberem, tum ad potum olei A amygdalarum amararum deuenirem, atq; ad terebinthi reſinam cum myrrha. Tandem ad lapidem ducentia vt iura ononidis, ſuccum raphani ſylueſtris, ſaxifragiæ puluerem, & milij ſolis, ac ſimilia. Exterius applicatis cataplaſmatibus mollientibus. Quo ordine vidi multos facile aut craſſam aliquam materiam, aut lapillum minxiſſe; qui in veſicam deiectus dolore homines liberaſſet, pauloque poſt cum ardore quodam exijſſet.

Is ſpatio 40. dierum vt conſueuerat, in eoſdem dolores delapſus hoc ordine ſeruato lapillos minxit ternos, aut binos cui ad præſeruationem oxymel præſcriptum fuit factum ex iure multorum ſimpliciū, & aceto ſquilliuco, quod altero quoque die ſumeret, & data ceruiſia amara quotidie, ac nunquam poſtea ijs doloribus agitatus eſt, qui antea quaternos & amplius dies ipſum cruB ciaſſent. Multi laudem potius in lapides iſatides dictos referebant, quos in brachio poſtea geſtabat.

De dolore hæmorrhoidum pro equite Bizzaro à S. Angelo.

CONSVLTATIO LXXIX.

IAm, ut relatum eſt, vndecimus menſis agitur cum dolor hæmorrhoidum illuſtrem equitem cæpit vehemens admodum non ſine tumore, & febre. Cui leuando multa facta eſſe intelligo, nimirum, quæ laxarēt, ſoluerent, diſcuterent, atque etiam refrigerarent non ſolum locum, ſed corpus quoque, & humores, vnaque eos C lenirent, purgationibus factis, & ſanguine etiam miſſo, fuiſſe autē exterius adhibita butyrum cum terebinthina, & cera; quod medicamen eſſet lenius factum ſi aqua maluarum, & lactucæ, ac violarum fuiſſet dilutum, ſi etiam butyri loco fuiſſet oleum oliuarum multoties lotum. Cataplaſmata quoque dicuntur adhibita fuiſſe ex malua, violis, farina ſeminis lini chamæmeloque, iū balnea aquæ dulcis. A quibus verò nullum leuamen ſenſit niſi donec ea adhiberentur. A balneis verò etiam infirmior fieri ſibi viſus eſt, manet itaque etiamnum dolor, qui cum aſſiduus, tum incertis horis vehementior eſt, non adeo tamē increſcit, vt in ipſo initio faciebat. Duo tantum capitula venarum promiſſa ſunt, quæ cutis colorem retinent quaſi longiores, & tenuiores verrucæ ſede tota colorem ſuum immutatum ſeruante, vel cum D dolor eum admodum torquet. Ipſe vigilijs, abſtinentia, medicamentis, macer admodum factus eſt, cū eo quod calidi generis corpus habet natura, & malo etiam calidius factum, humidi quidem etiam à natura plurimum habuit, ſi album carnis colorem, mollitiemque, ſi, cum ſanus degeret, habitum carnium pleniorem, & pilorum ruborem, faciemq; coloratiorē conſidero, ſiquidem rubeus color non à ſolo calore, ſed eo cum humido coniuncto exiſtit ſed iam ſiccus ex malo euaſit. Huius doloris cauſa, continuique diſſolutionis, nulli corpori pleniori, quod diſtendendo vrgeat, dari poteſt; quoniam nihil duri, nihil tenſi, aut inficientis apparet, igitur vis aliqua mordax id faciat neceſſe eſt, quæ tenui, & minimè repleente corpore vtatur, quæ per doloris acerbitatem oſtendit malæ naturæ ſe eſſe. Etenim videmus vlcera E mala ſæpè nullo viſibili humore cruciatus immēſos afferre, ſic itaque humoris vel exigui, & tenuis ius mala infeſtet facile; quæ in genere quidem craſſorum humorū tenuis eſt, terrenæ tamen cuiuſdam naturæ admodum per calorem extenuatæ, quare neque ad ſummam cutē poteſt facile expelli, neque tamen replet eam ſedem, nō ſolum quoniam exigua eſt, ſed etiam quoniā extenuata eſt, quæ ſi humida eſſet, vaporis genos eſſet, & facilè diſſolueretur, & ad extimam cutem emanaret, ſicca verò mediocriter ſi frigida eſſet, non tantum doloris afferret, cum exigua, ſi calida, bilis flauæ naturam haberet, & elaberetur, cutiſque colorem mutaret. Eſt itaque calida quidem, quoniam tenuis, terrenæ vero naturæ, & ſicciſſima, quoniam immobilis, & tantos cruciatus per ſiccitatem

tatem

ratem tanquam caloris limam, & tam firmos, & ſtabiles affert, exuſtionem itaque habere eſt neceſſe, ex eaque etiam aliquod vitiũ, quale in gallicis affectibus obſeruamus, non quod ſuſpicer quidquam hic gallici ſubeſſe, ſi quid enim metus eius antea fuit, id leuiſſimũ fuit, alioquin, ſi apertè gallicus morbus fuiſſet, non credere eo fidendum, quod ipſe curatus adeò eſſet guaiaco etiam diligenter accepto, quin aliquid inde vitioſitatis haberet. Animaduerti enim in iis, qui gallico præhenſi ſemel ſunt, etſi rectè curati fuerint, & conualuerint, nihilominus in eis omnes incidentes morbos peiores fieri quod in vulneratis ſemper, & hoc anno in communi totius Italiæ, & Galliæ, imò Hiſpaniæ, Germaniæque morbo obſeruauimus, nempe cum ipſe morbus ſalubris omnino eſſet, in eiuſmodi tamen hominibus mortiferum omnino fuiſſe, ſed metus in hoc leuiſſimus gallici fuit, quare ab eo genere vitium huius acrimoniæ nõ fit, poteſt tamen mille alijs modis vitioſa, & mala uis humoribus generari, & præſertim in corporibus calidis, & humidis, & ætate vigentibus, abſtinentia quoq; forte nimia accedente in corpore huius generis, & ætatis inutili.

Neque verò mirum eſt dolorem, tamdiu iam traxiſſe, cum ſolis relaxantibus partem eam vſus ſit, nunquã his, quæ partem contra humoris defluentis vim obfirmarent, denſarentque. Fontem huius humoris non ita facilè deſignarem, ait ſe ſe dolorem brachij diu tuliſſe, qui, poſtquam is cruciatus in anum irrupit, conquieuit, quaſi rheuma illud huc demum deflexerit. Caput quidem, vt videmus, ex rubore ſemper magno tum faciei, tum oculorum calidum videtur, a quo humor demiſſus poſſit etiam exuſtionem referre, præterquam quod a iecore non ſolum natura, ſed caſu quoque calidiori illuc accedit, eius quidem generis, quod plurimum craſſi, & melancholici habeat. Etenim ſanguis vel in bonis naturis, & ſanguineis inclinata ætate fit melancholicus, niſi aliqua via excernatur, cuius obſeruationis quòd ſciã primus author Hippocrates fuit. Itaque locis calidioribus fex illa ſanguinis torretur, & malam vim acquirit, præſertim biliosæ materiæ commixtione, atque ad partem infirmam demittitur. A liene quoque plurimum illuc accedit materiæ eiuſdem, in quem, quicquid melancholici in iecore fit, ſolet trahi, ac confici, &, cum non conficitur, non ſolum in ſtomachum, ſed per inferiores venas remitti, atque vbi vi mala præditum eſt, & ſtomacho, & ano moleſtiam affert. Vbi facilè conſpicari poſſumus, cur balnea aquarum dulcium, cur tot relaxantia non iuuerint, quoniam hoc humoris genus nõ facilè per cutim expurgatur, quoniam infirmiori facta ea parte impetus in eam minus inbiberi potuit, qui, vt coerceretur, neceſſario repellendus erat, & pars etiam comprimentibus iuuanda, ſic enim quoque eo humore ipſa exonerari potuit, & depleri corpore præſertim prius expurgato.

His verò propoſitis patent ea omnia quæ a vobis aduerſus hunc dolorem molienda ſunt. Corporis purgatio per ſuperiora potius ob reuulſionem, & ratione illius biliosæ partis, quæ educenda eſt, fortè etiam ratione atræ alterius, nam experientia videmus eam ipſam quoque facilè per ſuperiora educi, vt pituitoſam. Verum, quo tuto omnino, & minori cum moleſtia agamus, ſero lactis cũ fumoterræ ſucco, cum epithymo & ſena, ſyrupo roſaceo ſolutiuo, aut illo de polypodio compoſito, & ex genere apto viſceribus aperiendis, confirmandis, & temperandis, vt bugloſſo, lupulis, cicoreo, cetrach, & capillis veneris. Cuius quidem ſeri modus ad lib. 4. accederet, aut paulò infra, nam Dioſcoridis tempore quatuor heminæ dabantur, quæ ſi atticæ eſſent, ni fallor, modũ dictum ſuperabant. Spatio vero 15. dierum ſumeretur, & ſub eius ſumptione omnibus caſibus vt vt incidèrint ſubueniret. Corpore verò ita expurgato locus tractaretur, vt rheumati abiectus leuantibus quidem primò, atque etiam euocantibus, ſed tamen poſtea ſemper reprimentibus ſubiungendis.

A Interdum verò etiam leuantibus vna, & reprimentibus componendis interdum ſolis reprimentibus admouendis, nunquam certè ſolis laxantibus, quoniam laxãdo infirmiorem partem relinquunt, quæ neceſſario factum aſſiduè in corpore recrementum recipiat, & peius inde habeat. Inter leuantia oleum præſertim antiquum habeo, quod in maximo dolore expertus ſum in genu dolore maximo, cui poſt multa adhibita calorẽ viſum eſt attuliſſe, & ſubinde dolorem finijſſe. Oleum ex lucerna antiqui vim habere, & hæmorrhoidũ, præſertim dolori bene facere animaduerti, præcipuè cum hominis ſaliua commixtum, oleum amygdalarum dulcium, ex ſeminibus lini in mortario plumbeo diu, piſtillo plũbeo ductum agitatumque oleum ex amygd. chriſomilorum, ſeu armoniacorum, oleum ex luteis ouorũ, quod B nil aliud eſt quam lutea primum toſta, deinde expreſſa, quæ ſi exuſtione exprimantur, ſiccãtiora ſunt, ſed acrius oleum edunt, ſi tractatione longa potius liquefiant, leniendi magis vim tenent. Solatri ſuccus his immiſceri ſolet, & agitatione multa in mortario facta bene confundi, donec in vnitatem redigantur tum ſuccus ſcrophulariæ dictæ, ſuccus ſempervivi, ſuccus parietariæ, & ſimilium quę humore multo locum laxare poſſunt, frigore verò etiam cauſam obtundere reprimereque. Recentiores nouis, & peregrinis vti malunt, & Tabac prædicant. Quidam butyrum cõmendant, vt præſtantiſſimũ, quod lotum aqua decoctarum maluarum, & uiolarũ, ac roſarũ inflammatis hæmorrhoidibus potius habẽdum eſt, quo deficiente, oleum lauari diligenter poteſt, aut axungia ſuilla cum aqua decoctarum violarum, & C ſupradictis frigidioribus commiſceri, lauari etiam cum aqua maluarum decoctarũ poſſunt, maximè quod hic inflammatio non eſt. Terebinthina reſina doloribus facit altius inſiſtentibus, vt coxarum dolores ſunt, & quidam hæmorrhoidibus etiam adhibent vna cũ oleis ſuprapoſitis, quã ego calidiorem, & attrahere ai bitroq; ad diſcutiendamque, & emolliendam materiam imponerem, exulceratis verò potius darem, propter eam quã habet adſtringendi vim, eius oleum tamquam calidiſſimum præterire, Diapopuleon cum opio expertus ſum dolori maximè vigenti valentiſſimum, vt ſingulis vncijs ipſius terna opij grana accederent, ſed pro modo hæmorrhoidum hoc vel illud remedium reſpondet, & opij modus poteſt augeri, quare occaſio ex ſtatu mali capienda, loco olei, & butyri medullæ primum, & maxi- D mè deinde pinguedines, axungię, & ſeuum idonea ſunt, quę cum ſuperioribus adhiberi poſſunt. At cum aliquid digerentis magis adhibendum eſt, chamæmelũ in oleo ex vino decoqui poteſt, lilia vel certè eorum bulbi melilotum, anethum, & ſimilia, ex quibus emplaſtra quoque fieri poſſunt malua adiecta & braſſica, atque etiam tritico. Vapor præterea ſimilium accipi vtiliter ſolet, cum aquæ incoquuntur, cum quibus ad vaporis vim augendam calidiora quoque adijcienda, vt fœniculum, ruta, origanum, coniza, Vrtica, ex quibus ſędum mihi maximè opportunum videretur.

Atque hęc de laxantibus, & dolorem leuantibus medicamentis, quibus ſi vis adijce, quod expertus ſum, fomentum ex milio Indico decocto, quod refrigerat, & exſiccat, expertus etiam ſum oleum lini cum maſtiche E mixtum. Multoties crocos vtiliter ijs illitionibus adijcitur, reprimentia verò hic ea ſolent recenſeri, quæ leniora ſunt, vt roſaceum oleum, roſa ipſa, myrtus, & eiuſdem oleum, vinum, ferrata aqua, aut lapidibus demerſio cãdentibus aſperior facta, quæ omnia alumine poſſunt vim ſuam augere, ſed aſperius illud fuerit. Malicoria potius, aut capitula eiuſdem mali punici indenda, aſſer, aut tabula ex nuce arbore calfacta ano ſedente homine ſubiecta multum fecit ſæpè.

Atque vt dicebam, hoc reprimentium genus; aut per ſe poſt vſum ſuperiorum ſubiungendum, aut cum illis permiſcendum. Vbi ſcire licet, quod hoc genus, quamuis per ſe adhibetur, dum calidum eſt, non ſolum reprimit, ſed etiam diſſoluit, cõſtringendo tamen poſtea robur

bur relinquit. Quod ſi materiæ decurſus procedat, tunc cauterio infra genu vrendum erit, & vlcus non curandum, ſed permittendum, vt per ipſum materia illa tandem poſſit expelli. Poſtea diureticis frigidioribus utendum, ut frigidis ſeminibus, radicibus graminis. Victus non extenuans, ac neque admodum tenuis deligendus, uinum imbecillum potandum, aluus ſeruanda mollis, quotidieq; tentanda, ut deijciatur, ac quoniam inſecta clyſteriorum iniectio eſt, in cibis mollientia capienda; ut pruna paſſulæ, ſpinachium olus, lactuca bene cocta oleo multo perfuſa, præſertim amygdalino, ſaccharum, manna, & quandoque mercurialis. Paſſulæ etiam ex ſena parata. Somnus porrò procurandus, exercitatio mediocris habenda, frictiones etiam totius corporis, & balnea dummodo poſtea parti dolenti, aut in balneo ultimo, aut poſt id comprimentia adhibeantur, ne nimis relaxetur. Ira omnino cauenda. Venus non nimis pertimeſcenda, quoniam niſi nimium exſiccat, moruve calefaciet, potius multum materiæ inutilis a partibus poſterioribus per anteriora expellet.

De maximo vrinæ ardore & eius meiendi difficultate.

CONSVLTATIO LXXX.

DOctores Excellentiſſimi nos verè in maximis anguſtijs verſamus, dum de cauſa ardoris huius, & eiuſdem curatione ſumus deliberaturi, multa enim cernuntur in hoc malo inter ſe repugnantia. Vrina liberè non procedit, ſed crebra, & ſubtilis, & cum conatu maximo dolorem intollerabilem excitat, craſſa eſt, & maſeriam effert puris ſpeciem referentem. Chyrurgus teſtatur ſe non poſſe in virgam indere filum ceratum, niſi quanta eſt latitudo ſeptem ferè digitorum. Hinc primò conijcitur innatam eſſe carunculam in meatu, tum autem vlcus ſubeſſe vnde illa increuerit, atque dolor exiſtat, Impulſum tamen illud cereum nihil doloris mouet, compreſſioque loci illius nihil moleſta. Dolor verò mingendo tantus, vt glans cum toto pene, & pube, & oſſe coxarum, & dorſum ipſum maximè crucientur. Quare mirum videatur cur vrina tantum vexet, funiculus verò ille ceratus durior infixus minimè ſit moleſtus. Quod tamē minimè erit admirabile, ſi cogitemus carunculam generis alieni & ſine ſenſu, vt ferè fit in eiuſmodi vlceribus obortam, quæ ſentientem partem obtegat, & ab ipſa plaga cerei defixi accipienda ſentiendaque defendat, non ita tamen ab ipſo vrinæ morſu, tum quoniam ſpongioſa caro, & rarior liquorem vrinæ admittit, & cum vlcere ſubiecto cōmunicat, tum quoniam poteſt vlcus ſuperius ad collum veſicæ nudum, & deterſum eſſe, qua parte impetus deſcendentis vrinæ excipitur, inferius verò obtectum caruncula parte illa ab impetu vrinæ auerſa. At alia difficultas longe maior ſequitur, nam affirmat ipſe ægrotus ſe hos cruciatus non continuos habere, imo longiſſimis interuallis hæc omnia quieſcere, & tunc facillimè, ac liberè poſſe mingere, nihilque aſſiduum, & continuum animaduertere, niſi vrinæ ipſius craſſitudinem, hos verò cruciatus poſt equitationes, poſt itinera ferè incidere, nō in ipſis itineribus inter equitandum; Nam vel multorum dierum itinera ſi habeat, in ipſis benè mingit, & minctum poteſt ſuſtinere tribus, aut quatuor horis, quæ ſpatia quietis multorum etiam menſium ſunt, & ſæpè etiam annorum, niſi ardoris aliquid interea aliquando ſentiret, non ita quidem moleſti, aliquando tamen liber prorſus ab eo viuit, vel, vt dixi, ſub ipſis longis equitationibus, eum moleſtiam nō ſentiat, niſi vel quatuor diebus poſt itineris finem, tunc enim & impedimentum meiendi, & ardor accedit, quibus quatuor aut quinque dies totos torquetur, & quandoque à Medicis relictus ſumma deſperatione eſt, paulo poſt tamen vrina ſponte exire incæpit, & deinde ſolum voluntate accedente minxit, &

A libere omnino, ac facile, & tandem ſine vllo ardore, qui caſus cum ita ſint, quomodo carunculam, & vlcus habere ſui cauſam poſſunt, quomodo caruncula tam facilè reſidere, vlcuſque cohaleſcere poteſt, tamque ſubito ſola equitatione, aut cauſa leuiori vtrumque renouari? Forte aliquis dixerit vlcus non eſt in meatu vrinario, non eſt ibi caruncula ſed lapis in ima veſica in collo ipſius, qui modo obturare, modo liberum relinquere collum poteſt, præſertim verò congeſtione craſſamenti vrinæ valdè increſcente, vt ab equitatione fieri facilè eſt obturando, & eodem craſſamento decreſcente apertum relinquendo, cuius lapidis nota non obſcura eſt ipſa egerendæ alui cupiditas, & conatus inanis, quoties mingit, incitatus. Experimur enim hoc ad lapidem veſicæ admodum conſequi, & præterea dolor ille ad B glandē penis pertinens, quod verò cereus funiculus non ingrediatur, cauſa eſt flexio penis ſub oſſibus pubis, illuc vſque, Contra tamen facit illud omninò, quod in ipſa equitatione neque dolorem inguinis, & perinæi, neque vrinæ difficultatem, nedum in ſcalarum deſcenſu. Cur enim lapis in equitationis ſuccuſſatione non ad collum deſcendat, aut primo ſaltem itineris die non obſtruat? quid impedit quin colliſdendo ea cōcuſſione locum non ipſum detergat, non ſenſum exaſperet, non ardorem vrinæ ſubito faciat? quæ certè neceſſaria lapidi cum ſint, faciunt, vt, cum non ſentiantur lapidem ſubeſſe nullo modo credere, aut ratione recta iudicare poſſimus; quod incredibilis hic ardor à lapide excitetur, &, cum ſub equitatione non ſolum ſubito non ſentiatur, ſed neque etiam poſt totius diei equitationem, nō C poſt diei vnius tantum, ſed neque poſt duorum, trium, & octo etiam iter, ac neque niſi poſt habitam ſæpè ab itinere duorum, trium, aut quatuor dierum quietem, lapis igitur nequaquam in veſica, minuſque vlcus cum eo aderit. Dicat alius quiſpiam erit vlcus in renibus, contra quod intermiſſiones tam longæ tam ſubitæ huius mali, & eiuſdem ſubita reuerſiones faciunt. Vlcus ſiquidem renum ſemper pus emitteret, ſemper ardorem faceret, nunquam certè omninò intermitteret, neque ad obturationem vrinæ ſine lapide ſatis poſſe facere videretur. Is ſanguinem quandoque minxit, & quidem multum, qui à renibus omnino veniſſe iudicari debet, nam veſicæ vaſa non tam magna ſunt. Potuit anaſtomoſis fieri, vt renibus calorem, vel acriorem ſanguinem perpeſſis ſolet accidere corpore præſertim repletiori, quod D ſæpè vidimus in eodem etiam homine quoque anno factum, vt ſubito efflueret in magna copia, & ſubito ceſſaret, & profectò hic coniectura eſt eo modo hoc factum fuiſſe, quoniam ſemel tantum, & bona copia ſanguinis effuſa eſt; neque inde amplius quidquam eius viſum, vt vas ſeſe concluſiſſe, & os eius coijſſe, nihilque eius per vlcus eroſum fuiſſe nota eſt, vlcus enim non ſubitò fit, aut ſubitò ſaneſcit, atque cum etiam num adeſſe eſſet neceſſe, ſanguinis etiam aliquid proferret, ſi vas aliquando ab eo eroſum fuiſſet, quare ſicuti neque lapis in veſica neque vlcus in renibus eſſe poteſt, quoniam ardor vrinę continuus non eſt, ita quoniam in itinere dolor, & ſuppreſſio non fit, lapis nullo modo eſſe poteſt. At quidam alij iiſdemmet cruciatibus affecti, quibus ſanguis eodem modo ab initio profluxerat, & ſemel tā- E tum, lapidē habuere, alij vlcus in renibus habuiſſe poſt mortem deprehenſi ſunt. Dico ego nihil prohibere, quin hic quoque hæc metuenda ſint, nam illi quoque donec intermittebant dolores, & haberent ſupradicta oīa, lapidem non habuere, ſed poſtea, quos poſtea continuis cruciatibus ego vidi vexatos & tūc lapidem & vlcus ſubeſſe affirmabam, vt apertis eorum cadaueribus agnoſcere conceſſum eſt. Vidi tamen ego quendam in ſuppreſſionem urinæ ſubito a ſanguinis repentino mictu incidiſſe, qui dum rheda iter haberet, urinam diu continuit, ſubinde ſanguinē minxit, poſtea urinæ ſuppreſſione ſublatus eſt, lapidem repente natum fuiſſe, & illud effeciſſe non eſt rationi conſentaneum, neque verò potuit in renibus factum in ueſicam deſcendiſſe,

quoniam

quoniam dolor non fuit. Imo lotium in veſica nullum fuit ſed in renibus illa ſuppreſſio euenerat. Vidi certè alios huiuſmodi incõmoda perpeſſos, ex quibus vni poſt mortẽ in veſica non lapis, ſed globus pituitoſus ſatis magnus inuentus eſt, cui nunquã vrina ſuppreſſa fuerat, ſed ardorem maximum afferebat, neque moleſtiam illam continuam habebat, niſi ſpatio 40. dierum ante mortẽ, quo vrina moleſtiſſima, & craſſa cũ glutinoſis recremẽtis fuerat. Quid ergo huius mali iã cauſam ſtatuetes? Renibus ego totius mali cauſam attribuerẽ, qui facile noxã quamque accipiant, propterea quod calidiores corpori calidiori accidũt. Vidi ego hoc mali genus etiam in corporibus carnoſis, ac coloratis, nedum in huiuſmodi, quale hoc eſt gracilioribus, quod in eis carnes robuſtiores omnia recrementa à ſe intro repellant, quæ in renes à vaſis ſpiritus, & caloris naturalis plenis regeruntur, vnde renes vitium in eis recremẽtis quaque occaſione natum ſentiunt, aſſiduus nempe eſt materiæ per renes tranſitus qua corpus vniuerſum recremẽta vel terreſtria deponit, & cũ alimentum non poteſt ſibi applicare, fluores fiunt admodum muliebrium fluorum. Vt hic itineribus aſſiduis in renes tranſtulit ſui corporis recrementa, quod quidem calidum, quamquam non admodum ſiccũ eſt, minus verò carnibus præditum, quoniam eius vitę ratiò illud impedinit, qua etiam recrementa vitioſiora facta ſunt, itineribuſque faciendis maximè mouentur, at non ſub itinere moleſta ſunt, nondum vitio ad ſummum incrementũ perducto, maxime dũ lotio multo demerſum eſt, atque dilutum, dum diu retinendo lotium copioſius congregar, & ſpatio etiã modificat, potuis poſt iter ſentitur vitio ad ſummum accedente, & crebra minctione plus moleſtiæ afferente, quoniam magis deterſam partem attingit. At cur minctio impeditur. Potius impedita videtur, quam verè id fiat, nam, cum eſt multum vrinæ, facilius mingunt, cum parum, ferè mingi nõ poteſt, ſcilicet quãdo anguſtius veſica ſeſe comprimere debet, quoniam tunc maiorem dolorem excitat, ac ideo in fine minctionis ijs omnibus videmus ſummum doloris excitari, dolore verò etiam ipſo fit, vt collum veſicę contrahatur, vt in ijs, qui præ pudore coram vllo mingere non poſſunt, vel ſi conentur, & deſtinato velint. Veſica ergo præ dolore arctari admodum non poteſt, quod eſt neceſſe in exigua vrina promittenda; collum quoque eodem dolore admodum laxari non poteſt, & demũ craſſitudo vrinæ facilè retinetur. Ergo tu non vides ſubeſſe carunculam, quæ immiſſum funiculum repellit? Difficile adducor, vt illam ſubeſſe credam propter rationes ſupradictas, quod tã celeriter non poteſt neque fieri, neque deleri, vt facit huiuſmodi impedimentum. Funiculum verò ingredi non poſſe alias etiam vidi, cum magiſter certum modum impellendi ignorat, ſiſtitur enim quoniam occurit flexioni ipſius meatus; & ita feriens in parietem obuoluitur repulſus. Modus autem eſt, vt cum eo vſque funiculus peruenerit, vna manu penis protrahatur, altera funiculus impellatur, ſic enim productus, & tractus penis rectum iter in veſicã acquirit, ſic verò deprehenderetur carunculam non ſubeſſe, vt alijs notis intelligitur, ſoloſque renes affectos eſſe, qui ſi cõtinuus ardor extitiſſet, vt continua craſſitudo vrinæ eſt, illi vlcus habere certius iudicarentur. Cum verò ille continuus nõ ſit, tamen turbulenta vrina ſemper ſit, poſſumus etiã vlcus adeſſe exiſtimare, non enim ſemper pus à renibus mordax eſt, cum veſica exulcerata non eſt, vt ſuperius dicebam. Quidam, qui putant, quoties ardor eſt, & crebra minctio ſemper lapidem eſſe in veſica exiſtimarent hic, & lapidem ſubeſſe, & tamen non ſentiri dolorẽ ſub equitatione, quoniam lapis læuis ſit, poſt tamen equitationem ex agitatione locum colliſum peius habere. Verum cur per multum ſępè tempus nihil mali ſentit, & ſi vitam minimè quietã habeant? quin omnibus modis ſe moueat? quomodo nõ finito vel vnius diei vel multorum dierum ſaltem itinere etiam ſi lapis læuis ſit, eius colliſionẽ continuo non ſentiat? quare veram non exiſtimo regulã illam, qua quidam ardore vrinę, & crebra

A minctione aliquandiu permanente volunt lapidẽ ſubeſſe, ſiquidem ſub his ſæpè lapis eſſe credi non poteſt, q̃d ego in alijs quandoque obſeruaui. Vidi quendam qui ætatis 70. annorum ex breui equitatione in ardorẽ maximum, crebramque minctionem incidit, qua bis, & ter quaque hora die noctuque vexaretur, Vrina craſſa, & turbulenta erat, & tamen ſine vllo remedio ſex menſiũ ſpatio ſola victus ratione contra pituitam ſeruata, & vini potentis potione cum temperantia optimè euaſit. Renesque potius, & humorum genus huius ardoris in cauſa ſunt, vt etiam apud Galenum habemus, præſertim in aphoriſmis, & in hoc homine certè ſunt. Renes.n. propter calorem abundantis ſanguinis acrioris onus ſenſere, & venæ apertionem illam paſſi ſunt, & identidem etiam acriorum humorum colluuiem, vt vt motionibus
B exagitatum corpus, & ipſi caloris vim augent; vnde nõ ſub ipſa agitatione, ſed longè poſt eam vitiũ oſtendunt, quoniam in partibus remotis humor acuitur. Paulatim vero, & difficile mingitur, quoniam excreber minctus ab acri vrina mouetur, & non tantum temporis datur ad vrinam colligendam. Pauca verò non facilè excerni poteſt, neque ſine vehemẽti conatu, & dolore, maximè propter crebram meatus deterſionem, atque ex eo & q̃ dolor anguſtiorem facit meatum. Corpus itaque & renes reſtant curandi, & ſenſus ẽt permulcendus, ne tãtos cruciatus ardor afferat. Renum curatio difficilima eſt, & etiam ardoris lenitio, propterea nec citò ſperãda, neque negligentius tractanda eſt. Humores primũ è corpore quidem ſubmouendi, ac corpus, & ipſi temperãdi ſunt, & renes exſiccandi confirmandique. Medicamẽ-
C ta humores detrahentia minimè valentia eſſe debent, quoniam eorum vis ſemper renes quoque attingit, leuia igitur deligenda, quo, ſi contingant etiam renes, vt plurima faciunt, lenitatem potius, quam acrimoniã eis adducãt, ſed, quoniam magnus morbus eſt, ſanguis neceſſario mitti dẽt, quod faciet, & ad totius corporis temperationem, ſic enim quantum metus medicamentorum valentiorum nobis de cita curatione detrahit, tantumdem hoc tuto remedio reſtituetur. Venæ quoq; amplæ ſunt, & tenſæ, anni tẽpus autumnale, nedum vires valẽtes ſunt, & ætas 50. annũ non præterijt, Clyſteribus quoque renes permulcerem, ac recrearẽ, quibus aluus neceſſario mollis eſt ſeruanda. Imo a clyſtere initium facerẽ ex iure maluę, altheę, violarũ, & melle roſareo, atq; oleo pariter roſacco multo. Deinde caſſiæ, & diaſebeſten, le-
D nitiui an. ℥.6. cũ aniſorum exiguo puluere, & radice dulci deuorãdum darẽ. Interpoſita die venam cubiti dextri inciderem, & ſanguinem ad ℥.8. mitterem, apertaq; relicta, rurſus poſtera die vulnus reſoluerẽ & alias 6. ℥. detraherem. Medicamentum idem quarta a miſſo ſanguine die repeterem, clyſteribus interea ſæpè infuſis, & poſtea ad potiones ſeri caprini ipſum traducerẽ, quo & corpus purgaretur, & copia lotij ardor obtũderetur. In quo ſero poſterioribus, diebus (15. enim dies darẽ) plantaginem, millefolium, maluam, pimpinellam, & fragariã incoquerem, ac chalybem etiam candentem extinguerem.

Inde ad terebinthi reſinam liquidam accederem cũ plantaginis aqua, aut ſucco potius lotam, aut certè aqua
E roſarum, poſt cuius diuturnum vſum betonicæ, & pimpinellæ ſuccum exhiberem, quo renes ſuperioribus deliniti, & leuati valentiſſimè exſiccabuntur. Funiculi impoſitionem non vitupero, dummodo erodentia medicamenta non habeat. Plumbum vſtum vtile fore credo, quoniam cum cera, & oleo, & tutia meatum magis defendet.

Verum, ſi vlcus fiat ex eo tam miſero ardore, ea quoque magis neceſſaria ſunt. Sin autem ad vlcus caruncula ſequatur, tunc valentioribus opus erit, vt præcipitato dicto vel oleo tartari, & iride. A ſublimato ſemper cauerẽ, quod potius exterius apponerem, nunc ea minimè neceſſaria putarem, nam, quãuis caro calloſa eſſe poſſit, q̃ ſẽſum fixionis inſiſti funiculi cærati impediat, quamuis mollior etiam caro ſpongiæ modo ſupernaſci

poſſit, quæ modo humore tumens minctum impediat, modo eo aliqua cauſa vel vetuſtatis ipſius abſumpto reſideat, & minctionem permittat, tamen non ita citò hę mutationes euenirent. Itaque in leniorum vſu manendum, & leniẽtia potius ſubdenda, infundendaque. Extrinſecus autem ad robur penè etiam valentiora apponenda. Renibus æquè extrinſecus ſubueniendum, nempe refrigerantibus a moderatioribus ordiendo, neque ſucco ſempervivi, niſi maxima vrgente mali neceſſitate, vtendum. Intra vnguenta ſandalina, roſacea, infrigidantiaque Galeni manendum, camphora adiecta. Quibus præſtitis crederem ſiccari malum poſſe, præſertim cum ſpatia ſatis liberalia quietis habeas.

Pro Com. Montis Felcini Fabio Landriano.

CONSVLTATIO LXXXI.

POſt morbum communem tibi eo ſaneſcenti cutis aſpera facta eſt, & admodum ſordida, atque ſcabioſa, quod non miror in te eſſe factum qui meraco tantũ vti profiteare, ſcabiem hanc verè futuram non crediderim, & ſpontè etiam finitutam ſperatem, tamen, quoniam non datur eius cernẽdæ poteſtas, ſic eius curationem præſcriberẽ. Eam ciborum genere, & exercitatione, ſudore, & balneis primum tentarem abigere. Niſi hæc facerent ℥. 4. ſyrupi roſacei eum iure ſenæ, & rhabarbari ʒ. 1. bis intra quinque dies acciperem. Deinde balneo aquæ potabilis, & ſudoribus vterer. Poſtremò ex butyro, reſina laricea, oleo roſaceo, ſucco limonis, & ſale inungerem. Cibi rationem eam præciperem, qua acriora, & ſalſa, & meracum vinum cauerentur. Atque hæc breui, ſi aliud oportuerit, requiſitus reſcribã. Vale.

De ardore vrinæ intollerabili Excell. Phyſico Barth.

CONSVLTATIO LXXXII.

ARdorem hunc aſſiduum eſſe, nõ tamen pus prodire cum vrina arbitraris, ſed craſſam, & lentã pituitam, quę, quando craſſior, & tardior exit, tunc intollerabiles dolores afferat, ita verò cauſam prodire ſæpè, vt manu extrahi conueniat. Ego vidi ſæpè ventriculo reſtituto ſex menſium ardorem, qui a craſſa, & alba materia, turbidaq; vrina exiſteret, conquieuiſſe, vini verò vſu potentiſſimi a me conceſſo in ſene 70. annorum id effectum, in quo morbo ẽt quandoq; guaiacum vtiliter pręcepi. Sed iuuenis is ægrotus eſt, calidioriſq; generis, quamuis humidi, & carnoſi, tum caloris ẽt vitioſi indicia habet, vt illud, quod habemus a pollutione per quietem incidente, & a miſerrimo doloris genere. Quare eſto (vt ferè fit in huiuſmodi morbis rheumaticis a vi recttrice totius corporis pendentibus) ventriculus pituitam congerat, vt ex vomitu cognouiſti, quæ ẽt a capite initium aliquod, aut incrementum ducat, illa tamen in eo corpore bili admiſcetur, eamq; compręhendit, & digeri per halitum non permittit, imò retardata in toto corpore ipſius excretione in locis calidiorib. non modo ſalsã, ſed acriorem facit. Neq; igitur pituitæ generatio vſu calidorũ nõ prohibenda, neq; venæ cum renibus non refrigeranda videantur, quæ duo contraria perfici nunq̃ poſſe rectè exiſtimaueris. Mihi verò ſic agendũ videtur. Pituitæ generationem prohiberem non calidis ſuggerendis, ſed ea aſſiduè per vomitum expurganda. Sic.n. ventriculus leuatus in iuuene carnoſo ſibi ſuum calorẽ reſtituet, præſertim ſi exterius idoneis fomentis, & illitionibus ei ſubueniatur. Quo vomitu nõ ſolum pituita detrahetur, ſed illius ẽt curſus a renibus auertetur. Renum verò calorẽ mitigarẽ, & bilem purgarem, quod ijs, quæ alias ſcripta extant perficietur. Vbi ſebeſten ego vſum in memoriã reuoco, vt valentiſſimũ bilę renibus euocandæ, & mi-

A tigandę, & violarũ, ac florum maluæ ſeri potionib. non prætermiſſis, in quib. ea incoquãtur quæ alias dicta ſunt ad refrigerationem renum facientia, vt ſunt oĩa ſemina frigidiora, vt eſſent quoq; trochiſci optimè facti ex iiſdẽ, nempe ſ. citrulli, cucurbitæ, lactucæ, portulacæ, ſucco recenti liquiritiæ, roſarũ, & exigua parte glandium, lentium, & myrtillorum cõpræhenſis iis oĩbus, & coactis cum aliquo ſimili ſucco, vt portulacæ, & mucillagine phyllij. Pręter illa.n. quę incoqui in potionibus poſſunt, vt alias dicere conſueui, hæc ita ſolidiora exhibita, ſed ſubtiliſsimè trita cum potionibus vim facilius ad renes vſq; ſeruabunt. At victus ratio in his maximè poteſt, de qua in memoria habenda ea, quæ iã dicta ſunt. Hoc repetam pineos nucleos, maximum auxilium leniendo humori laturos, & ẽt althææ radicem in aliquo potionis ge-

B nere incoctam. Quidam in maximis doloribus non ſolum papauera, ſed magis ſuccum ſempervivi bibendum cũ alijs rebus, dant, at hoc non niſi raro, & neceſsitate vigentiſsima mihi faciẽdum. De Medico amico, quod in nobis erit, tibi de noſtra opera potes pollicere. Vale, & nos, vt ſoles ama. Piſauri 4. Nonas Octob. 1580.

De muliere melãcholica, quæ à puerperio parce purgabatur, & vigilijs malè baberet.

CONSVLTATIO LXXXIII.

MVlier 35. annorũ multos filios enixa melancholica facta, cum grauida eſſet, nocturnis vigilijs an-

C gebatur, cum peperiſſet vix purgabatur. Miſſus verò ſanguis è talo ei nihil profuit, potius tota frigeſcere viſa eſt, & maximè ſecundum ventriculũ, vigilijs verò ẽt magis vrgeri, quare, cũ vix ſpes eſſet eam poſſe ſaneſcere, hæc illi pręcipiebantur. Vt paſſulas infraſcripto modo paratas crebro acciperet ad humorẽ hunc parandum, educẽdumque, & ventriculum extergendum, frigidaq; pituita liberandum; tum ad obſtructiones aperiendas, & robur viſcerum firmandum. Ad ſomnum verò conciliãdum theriacam recentiorẽ, nempe vnius circiter anni. Paſſulæ itaq. ſic pararentur. ℞. ceterach, fumiterræ, capillor. vener. betonicæ, borraginis, thymi an. m. 1. tartari ℥. 1. rad. aſari ʒ. 3. Cor. R. capparorum ʒ. ſ. Cor. tamariſci ʒ. 5. fiat decoctio ſ. q. aqua abſinthij ſ. a. quæ expreſſa & colata. ℞. rhabar. el. ℥. ſ. fol. ſenæ ℥. 3. garyophill. ʒ. ſ.

D cinnam. el. ℈. 4. ſpicę ℈. 2. nucis moſcha. ℈. 1. ſena, & rhabarb. infundantur in ſupraſcripta decoctione per 24. horas, deinde colentur, & exprimantur. Aromata verò cũ lib. 4. paſſulatum in ipſo expreſſo liquore imponãtur, ex quibus paſſulis ſumat bina cochlearia, quinto, aut ſexto quoque die. Medijs aũt diebus ſumat ℥. 1. oxymellis cõfecti ex ſupraſcripta decoctione, & aceto minimè valẽti. Item ℞. ſpecierum roſatę nouellæ ſpec. diatrion pipereon an. ʒ. 2. cum ſufficienti quantitate aq. meliſſæ, & abſinthij, & ſaccharo fiant rotulę, ex quibus ʒ. 2. ſumat quotidie poſt vſum ſuperiorũ crebro ſalrẽ. Veſperi verò cum it cubitũ, ſumat theriacæ nouæ ʒ. 1. cum vini meri ℥. 2. Veris aũt tempore, accipiat ſerum caprinũ ex oxymellite ſquillitico paratũ, vt alias a me præſcriptum eſt.

E

De eo, qui hora, qua coctionem ventriculus expleret eiuſdem ventriculi dolore cum mœrore ſummo vexabatur.

CONSVLTATIO LXXXIIII.

IN multos alios incidi, qui ventriculi dolore angerẽtur, eo tantum tempore quo coctio ad ſummum perduceretur, vt ſi inter coquendum cibum nouum acciperent, quo coctio rurſus incipienda eſſet, dolor quieſceret tãdiu, donec ad ſummũ feruorẽ perduceretur. Qd ego nõ aliter poſſum exiſtimare, niſi ab humore atrũ ſcelerẽte proficiſci, qui pp ſui grauitatem & tarditatem non

mo-

moueatur, niſi calore, increſcere, & ſpirituum copia per coctionem excitata, vt in ſummò coctionis incremēto, atque caloris coquentis impetu euenit, à qua verò vi alia humorum genera potius vincerentur, is humor propter ſui duritatem vix commotus, liquatuſque magis cruciat, quo calore refrigerato ex noui cibi acceſſione ipſe reſidet, & obdureſcit, demiſſo etiā chylo ad inteſtina, imum ventriculi petit, & ſecum moleſtiā ſuam abducit. Mœrorem autem cū dolore affert, quoniam cor ſtomachus ſecum afficit, & malæ noxæ prauitate humoris illatæ particeps reddit, ſtomachus verò ipſe torquetur eo humore aſperos fumos ſuæ naturæ ſimiles in ipſum ingerente, cum fuſus calore, & cibi humore fuerit, quo cibi humore non tam diluitur, quam effertur. Ita is humor è ventriculo deuoluendus eſt, & ne in ipſum referatur curandum, quod vijs alijs apertis, quibus efferatur è corpore, & generationis ſuæ cauſa ſublata, & ventriculo firmiori reddito fiet. Antequam tentemus viarum apertionem, minuendus eſt humor venæ ſectione, & miſſo per hęmorrhoidas ſanguine, aliquanta etiam meatuū aperſione facta purgandus. Lienis venę expediendę, vt ne ipſum in ventriculum remittat, totum potius crudiorem ad venas ſedis trudat. Firmandus quoque lien, & expediendus, vt humorem concoquat, & conſumat. Deinde iecoris vitium emendandum, ne tantum illius generet, quæ his medicamentis præſtari poſſe crediderim hoc tempore hyberno ſerum dimitterem, hoc vere reciperem, vt percommodum cum ſucco fumiterræ permixtum, ac optimè paratum oxymelle non ſolum ſimplici ſed ſquillitico ipſo, meliſſam, borraginē, cetrach, fumūterræ, abſinthiumque aquæ incoquerem, & in ea ſyrupos fumiterræ, betonicæ, & oxymel ſquilliticum immiſcerem. Pilulas ſubijcerem de tribus cum electuario hamech confectas, aut ſucco ex elleboro decocto expreſſo coactas, vt ℞. Ellebori nigri ʒ. 1. aniſorū ʒ. 2. maſtiches ʒ. 1. s. cinnamomi ℈. 1. fiat decoctio in lib. s. aquæ. ſ. a. ad conſumptionem tertiæ partis, qua expreſſa, & colata, ℞. ſupraſcriptæ decoctionis ℥. 3. mellis roſacei. ℥. s. agarici optimi ʒ. 2. aloes hepatici ʒ. 1. s. rhabarb. el. ʒ. 3. ſpicæ ℈. 1. cinnamomi ʒ. s. Salis gemmæ grana 7. tartari ʒ. s. Aloes reponatur in ſupraſcripta expreſſione tandiu, donec illa in vmbra exſiccetur, deinde cum reliquis fiat pilulæ, quas ſæpè repeterem dragmæ pondus identidem accipiendo vſu oxymellis ſquillitici interiecto, vel, cum æſtas fuerit, loco illarum pilularum capiat potionē aliquam, in qua incocta fuerit borrago, cicoreum fumuſterræ, meliſſa, aniſum, garyophillum, paſſulæ, & ſena cui admixtum ſit mel roſaceum ſolutiuum, & ſyrupus roſaceus ſolutiuus. Verum ſanius erit potiorem diligentiam in modo viuendi adhibere, fugiendis animi moleſtiis, otio corporis non niſi crudo ventriculo admittendo, alioquin exercitatione habēda, ſeu domi, ſeu aliquò progrediendo. Venere etiam rariori, nec niſi noctu, & poſt concoctionem obeunda. Frigore vitando vel ipſorum extremorum, alui deiectione quotidie, vomitu à cœna cum cubandū eſt bis in menſe promouendis. Cibis tandem nimijs, craſſioribus, crudioribus, durioribusque vitandis, in quibus carnes, ac piſces vetuſtiores, & craſſiores, oua duriora, fructus duriores præter amygdalas, & crudi, pręter eos, qui molles ſunt, forent enumerandi. Caſtaneę verò optime macerandę. Radices quoque omnes crudæ, duræque vitandæ, præter illas, quæ medicamenti locū habere poſſunt, vt raphanus, ſeu radix per excellentiam dicta, coctas alias recipiendas, vt petroſelini paſtinacæ, bulbaceaque, vt cępæ, allia, porra, niſi teneriores fuerint, cū quibus, & Aſcalonites concedenda. Aromata cibi ratione nō ſumenda, ſed medicamenti modo nēpè parce, & omnia quæ aromatis vim tenēt. Legumina inter duriores cibos reponenda, & ex ijs nō niſi iura admittenda. Herbæ potiores ſunt vna braſſica excepta, cuius tamē ius non aſpernendū, nec folia eius recentiora, molliora que metuēda; neque ſalis vſus fugiēdus, Quæ in ſatisfecerint, valentiora erunt adeunda, quę nunc in recenti malo non mihi videntur proponenda.

Chriſt. Guar. Conſ. Med.

Ad tumorem ſcroti aquoſum nempe ὑδροκήλην.

℞. Fol. lauri, rutæ, abſinthij an. m. 1. ligni cupreſſi m. 1. Vini antiqui q. ſ. decoquantur, & immixto ſale atro locus diluatur, foueaturve. Item ℞. Cochleas num. 6. ol. rutacei ℥. 1. laurini ℥. 1. s. mellis ℥. 2. farinæ cicerum q. ſ. Miſce, & fiat cataplaſma molle.

CONSVLTATIO LXXXV.

Magnifice, & Excellens Domine.

Hic nobilis Vir, de quo iterum alias ſcripſi Tuæ E. rogauit rurſus, vt ſcriberem pariter nunc ſententiā meā, quo perfectè a caloribus ſuis liberetur, quibus leui de cauſa in capite afficitur, quos ſentit aſcēdere à partibus infernis, & magis frigida, quā calida tēpeſtate. Ego ſemper exiſtimaui eos à materia craſſiori, q̄ ſpirituoſa, procedere, quoniam, q̄q̄ eunt, redeuntque, nihilominus non ſolum à contrario minuuntur, quod frigus eſt, ſed potius increſcunt, quod non niſi à corporata materia à frigore occluſa euenire poteſt. Præterea non tam arbitratus ſum calorē illum ei materię eſſe naturalem, quàm ex obſtructionib. aduentitium, propter quā obſtructionem materia ob minimam quamq; cauſam fumos ſurſum extollat, ex quo etiā fiat, vt ſcabie teneretur toto corpore, & in facie tuberculis cum materia craſſiuſcula ſit, & ſalſa fiat, qua propter etiam leuamen acceperit à potione aquæ Tetuccij, vt ipſe refert. Itaque arbitrarer vtile vt peregeretur in abſtergenda, & expurganda ea materia arrepta temporis anni, & lactis occaſione, accipiendo ſerum lactis bene purgatum, & deinde aptatum eū oxymellite, quod vna ſecum ferueat ad ℥. 1. in ſingulos calices, & deinde per colum traiectum, & datū cum ℥. 2. mellis roſacei ſolutiui quoque mane ternorum, quaternorum, aut quinquenorum calicum menſura à minori ad maiorem indies aſcendendo, & propè finem pariter ad minorem reuertendo ſpatio puta 15. dierum, Corpore inquam parato prius remouendis antea ijs materiæ partibus, quæ infirmas meſenterij, ſeu medij inteſtini venas occupant, primo per mel roſaceum ſolutiuū, & manna pondo ℥. x. s. paripondere ſumpta per Indum maius. Quo ſeri potio apte ſubijciatur, cuius circuitu perfecto de reliquis ſubinde ſermo poterit haberi vt opus fuerit. Manum deoſculor. Piſauri 8. Idus Maij Ann. 1580.

CONSVLTATIO LXXXVI.

Magnifice & Excellens Domine mi.

Rogatus ab iſto miſerando homine meum conſilium pro filio, qui melancholia affectus eſt, opinabar me non poſſe ſatisfacere, niſi V. E. operam ei propoſuiſſem ad eius ſalutem, cum V. E. ei vicina ſit, pollicitus me cum ea conſilium meum communicaturum. Itaque per has literas dico V. E. quod ſententiæ meæ eſſet hanc inſaniam a viſceribus infra ſeptum ſitis proficiſci, quam ego curarem miſſione ſanguinis a brachio ſiniſtro, & potionibus ſeri caprini, cui indita eſſet uis epithymi, ſenæ, atque ſpicæ Indicæ interdum adiecto elleboro ad ʒ. s. Et quando maluetis rem compoſitam, adijcerem ſyrupum de polypodio ſolutiuum magiſtralē, atque hoc per 15. dies, quod niſi ſatis effecerit V. E. poterit ſupplere demendo ſanguine ex hæmorrhoidibus, & alijs medicamentis eius generis. In quibus ego etiam aquam Tetuccij numerarem. Manum deoſculor. Vrbini 3. Idus Iunij 1580.

De morbo qui vniuerſam Europam paucis menſibus peragrauit Anno 1580.

CONSVLTATIO LXXXVII.

Literis T. E. idibus Auguſti datis, quibus quod etiã alteris 6. Idus datis fecerat, præterquam deſcribit morborum genus iſtius ciuitatis, petit etiam ſententiã de aliquo antidoto. Reſpõdebam, quod mihi eſt neceſſe pro conſtituto ponere, illud quod maioris momenti eſt, & in hoc ẽt iudicium T. E. appellare, ſ. in hac Epidemia nõ reperitur maligna febris, quamuis ſit contagioſa ob ſui cauſam, Maligna nãque febris, neque hic, neq; vllibi reperta eſt, cum in omnibus finem optimum habuerit ſeipſa, & citũ, dico ſeipſa ſine caſu aliquo, vti corporis alicuius male affecti, aut conſumpri alia cauſa. Et quamquam oſtendit in corporibus magis ſanguineis vehementiam maiorem, nacta tamen eſt ẽt ſine ſanguinis diminutione citiorem quietem, & magis integram ſecũda die in quibuſdam, in nonnullis tertia, neque vnquam pulſus habuit valdè frequentes, niſi in ijs, quibus lõgior erat futura, & qui non tantum caloris præſeferebant. Aluos non ſoluit, potius in nonnullis vomitũ mouit, potius in aliquibus flatum in inteſtinis excitauit, ſudorem ferè omnibus, paucis quibuſdam è naribus ſanguinem. Deſtillatio aũt, cum qua febris hæc eſt, niſi aliter cõparata corpora inueniat, infra fauces non pertinet, & potius, dum delabitur in os tuſſim mouet, quam quod in thorace congeratur, niſi homines cauſam aliã dederint. Hoc inquam apud nos, quoniã alioquin auditur, quod Florentię, & alijs in locis pleuritidem attulit, nõ ſolummodo, vt hic, faucium ardorem, atq; faciei, & oculorũ adeò, ut cerebrum quoq; perturbationẽ operum ipſius ſenſerit. Qui morbus, ſe longius traxit, id fecit ijs, qui paſũ cęli iniurias vitarunt, nec ſudorẽ ferre voluerunt, ſicque ipſi malum ſibi longius duxerũt, quorum perpaucis deſtillatio pectus compleuit, & ijs tantum, qui alio tẽpore illa affici conſueuere, ex quo cognoſci potuit, quod caput potiſſimũ lęſum eſt, ac illi, quibus imbecillum eſt natura, & recrementoſum pectus habuere ſaltem a deſtillatione. Quemadmodum cacochymi, & ad ſudorẽ difficiles febrem longiorẽ perpeſſi ſunt, rebus inquã cæteris pariter habentibus, quo ſenes ob quamque harum cauſarũ valdè male tractati ſunt, & ij, qui longo aliquo morbo fuerint exagitati, & qui in pthiſin procliues eſſent, ac ſimiles, de quibus aliqui è ſuis laboribus deceſſerunt, Adeò, vt morbus ipſe ſeipſe nullam malignitatem his præ ſe tulerit, imò potius indicarit ſe longe à viſceribus vitam continentibus verſari ob pulſuum genus, & ob concoctiones non interruptas vna ventris coctione excepta, ob id, quod cum capite habet conſortium, quod caput profectò in hoc morbo primas partes habuiſſe cognitum eſt. Atque vti ſolutio morbi per fluxum ſanguinis narium facta, & perturbatio operam cerebri hoc idem confirmat, ita facilis, & cita per ſudorem ſolutio oſtendit humorem in morbi vicinum extimo corporis ambitui. Vt propterea ij, quibus ſanguis miſſus eſt cum propter humoris morbi naturam, tum propter eius a ſanguine diſiunctionem, qui a ſanguine remotus eſſet, longe languidiores alijs ſe ſenſerunt, & capite valdè vna cum omnibus neruis imbecillo remanſerunt. Quemadmodum contra, qui ſudorem tolerarunt, neque eum repreſſere exeundo in aeris aſpirationem, longè melius habuerũt. Multi qui ante octo aut quindecim dies ſanguinis miſtione, & purgatione vſi eſſent, & aquã thermalem accepiſſent, nihilominus hoc morbo correpti ſunt, & illi magis, quibus ſanguis miſſus fuiſſet tãtummodo, minus alij, quibus & purgatio, & potio aquæ thermalis fuerat exhibita. Signa omnia, quod mali cauſa prope cutim eſt, & longè a loco vbi ſanguis conficitur, & a ſanguinis natura remota. Qui iter fecerunt ſub caloribus, omnes hũc morbum compræhenderunt, & inſuper ẽt febrem mortiferam, multique interierunt, præſertim quibus ſanguis demptus eſt. Malignus is morbus euaſit, vt viſum eſt, non ſolum in aliquibus mali corporis ſtatus, vti ob morbum gallicũ, aut alios morbos, aut malã corporis naturam, ſtatumq; viſcerum, Verum ẽt in locis calori magis obiectis, & humidis, & cauis, ſiquidem Florentiæ non parum mortiferus morbus fuit, Lucæ nequaquam, Romæ pariter mortiferus, Arimini, Mediolani, Venetijs, hic intra noſtram regionem intra nubes, & locis valdè cauis, & calidis vti Foroſempronij, qui locus eſt ẽt varietati cœli obnoxius, vt eadẽ die varier. Alioquin ſeipſe morbus fuit ſalubris, neq; certam quandam formam, aut ſpeciem mutauit, niſi alijs rebus incidentibus, quæ ſpecies erat, vt accederet cum capitis dolore, cum inſolenti faciei rubore, atq; oculorũ, cũ aſpero faucũ dolore, ac tuſſi maiori ex parte, irritatione potius faucũ ipſarum, quam copia materię incitata, pręterquã in procliuibus ad deſtillationem cum capitis dolore, ſed magis dorſi, cũ febre cum pulſu raro valdè, & molli, cũ vrinis naturalibus, præterquam in ſolutione morbi, cũ ſudore, præſertim capitis, qui duob. aut tribus diebus finem faciebat, cũ fluore ſanguinis narium in paucis quidẽ. In aliquibus in cauſa fuit diuturnæ deſtillationis, in aliquibus perturbationũ ſenſuum internorũ, in alijs dolorũ totius corporis, in alijs doloris ſtomachi cũ vomitu, in alijs doloris alui, in alijs, & his quidem paucis cum ventris ſolutione, ferè oĩbus cibi cupiditatem tollendo, & mouendo vini odium maximè poſt morbi ſolutionẽ corrupto. ſ. guſtus inſtrõ, os ſaporis peſſimi, & ſorde refertũ relinquẽdo. Aliquibus a principio inuaſionis ſomnum aufert, ſed oĩbus ſub finẽ, quin multis in principio ſomnũ facit præter morẽ. Vbi ẽt ſi velimus vocare putredinis genus malignũ, febris in malignitatem nõ hẽr, qm̃ malignitas non pertinuit ad cor cum fumis ad hoc appellentib. eius putredinis, qm̃ malignitas eſt in tenui materia, & ſoluitur, anteq̃ cor attingant fumi, rũ putredo, in venis extimis præſertim capitis verſetur. Quo nõ arbitrer ego eſſe cordi quærenda antidota propriẽ contra malignitatem, qua ob contagij vim certò obſeruatã præter cęli tẽpeſtatem eius cauſam ſubeſſe non põt negari. Si ego mali naturã conſidero ea quod mihi videatur in ſiccitate ſolidorum nititur, vt eſt obſeruatũ, & in humiditate recrementorũ, quæ multa facta eſt, non ſolũ ob genus cœli cõmune ex auſtralibus ventis multorum anni tẽporum, ex pluuijs ſqualores longos inſequutis nubiloq; cęlo iã 20. dies ſub cane, ſed ob meatuum inuiſibilium anguſtiam a caloribus, & frigoribus eadem die identidẽ mouentibus factam quæ anhelitum totius corporis ambitus prohibuerit valdè neceſſarium, maximè æſtate, quo tempore magis naturæ expetitur, præſertim ob potionum largitatem, & intemperantiam, ac eſum fructuum, quæ tunc contingunt. Quæ meatuum inuiſibilium anguſtia, vt dixi, ab inæqualitate, & inconſtãtia incredibili temperata facta eſt, quam communem fuiſſe multis regionibus affirmant, præcipuè verò mane, & veſperi tantum frigoris erat ſub canicula, vt homines ambularent inuoluti etiam pallio graui, & ſatis eis non erat, quod frigus identidem a calore quodam æſtuoſo, & moleſtiſſimo interrumpebatur, grauiſſimoque cœlo maximè homines occupabat. Humores itaque a calore fuſi a frigore comprimebantur intus, concretiq; vias obſtruxere, quod a frigore facilius, & eo magis fiebat, quoniam corpora a calore laxata minus frigori reſiſterent, a quibus tempeſtatibus initium hic morbus fecit in regionibus humidioribus, & pinguioris ſoli, in quibus pluuiæ poſt ſqualores citius cœperant. Nam ſi de vicinis noſtris loquamur noui in Gallia Traſpadana 11. Calen. Iulij factum eſſe huius mali initium & apud nos (quamquam prius in Hiſpanijs, quam in Italia, & in Italia quam in Germania) ad Nonas Iulij adeò quod apud nos nempe Vrbini malum longius eſt retardatũ, & longè magis in ſiccioribus locis, quoniam meatuum inuiſibiliũ anguſtia non ſat potuerat congregare recremẽta, quib. natura oneraretur. Itaq; calores maſũ expectauit, quib. materia ĩ deſtillationẽ ſoluta eſt, quẽadmodum

dum in locis humidinribus à calote, & à frigore id fa- A
ctum eſt; Cæli aridiras pluuias antegreſſa cum calore in
menſe Maij, & Iunij ſingularis, & inſolēter magna fuit,
& diututna, vt calida ea tempeſtas præſertim auſtralis
humores fudit, vt arida, & diuturna corporis ſolidas pas
tes durauit. Vt imtemperantia in potationibus, & into-
lerantia veſtimētorum in nocte communes admodum
fuere, neque eſt, qui id vitarit, adeò quod, cū natura cor-
porū exhauſta, & auara reſtiterit, ac ſitieus cęlo humido
facto multum humidi abſorpſit recrementitij, quod ob
meatuū anguſtiam, in fauces coniectū eſt prius in capi-
te concalefactū. Quo factū ſit, vt capitis ſudote, & ſub-
inde totius corporis malū ſolutum ſit ijs, qui nullo alio
auxilio, quam abſtinentia vti voluerunt. Neque vera ea
opinio fuerit, quod abſtinentia homines magis debilita-
rit, ſicuti falſiſſimum eſt quod ſanguinis miſſio per ſectā B
venam citius morbum finierit, & minori cum languo-
se, quoniam hanc maximus languor ſequutuxeſt, etiam
ijs, qui per cucurbitulas īciſa cute eum extraxerunt, ali-
quanta tamen, & inſigni copia, quæ cucurbitula fortaſ-
ſe faucium dolori profuiſſe potuerunt, ſed nulli præte-
rea, rei minuſque capiti, quoniam ea materia deſcende-
bat, non aſcendebat, iam à calore fuerat elata, aut ab
alia cauſa in caput, & inde labebatur, & toti etiam cor-
pori dolorem mouebat. Hæc ſumma eſt, a què conual-
uerunt, qui auxilium miſſionis ſanguinis etiam per cu-
curbitulas prætermiſerūt, atquealij cuius rei experimen
tum eſt ampliſſimum. Atque, poſtquam morbus alijs
multis opus non habet obſeruationibus, dubia quędam
tantū relinquuntur de eius natura, præſertim quod con-
tagiune communicetur, & communis penitus, & ex to- C
to ſit. Qui id nō ſenſeruot rariſſimi fuerunt, & viſi ſunt
incantatione muniti eſſe, ſignum maximum, quod cō-
mune. Quod vero commune, & contagione commu-
nicabile fuerit, illud eſt, quod, qui concluſi in domibus,
& monaſterijs ſe continerent, minus longè, quam alij
id acceperunt, vt qui, & minus tempeſtatis genus ſenſe-
rint, & cū alijs minus verſatentur, contagione verò pro-
pagatum fuiſſe proprie id indicat, quod, vt obſeruatum
eſt, poſtquam diu eiuſmodi vitæ homines, & ferè ad ex-
tremum ſe ſanos conſeruaſſent, vouſque tandem de illix
morbum intra eos muros ex aliorum conſuetudine im-
portaſſet, ſtatim alij omnes eodem malo correpti ſunt,
cum ſe immunes ad extremum finem eius mali ſeruaſ-
ſent, & iam fiderēt incolumitatem certam ſe poſſe tene
re. V. g. de Capucinis monachis, qui vſque in finem epi- D
demiæ illius ſani fuiſſent, ille, qui victum quæritabat, ve-
ſpere quodam in monaſterium cum pane reuerſus hoc
morbo infectus agnoſcitur; omnes de more ſuo vt ęgro-
tum illū inuiſunt in eius cellula anguſta maximè ęſtuan
tem, ſudantēque vbi ego quoque eram qui iam eo mor-
bo liber poſt eum multos dies ſudaram. Mane ſequenti
omnes pariter eodem malo tentati ſunt, vt contagij vis
vires mali corporum, & cęli ſtatus augeret, & inde malū
propagaretur, neque profecto ſine contagij viribus ma-
lum id tam cōmune fuiſſet, vt dubitationi locus non re-
linquatur, quo pacto contagij vis partem cauſę buic ma
lo præſtiterit, quod à cœlo eſſet, quoniam partem ſuam
contagiū quoque ipſi cauſæ afferebat. Verum, qui fieri
potuerit, vt contagij vis, cum hæc per pulmonum anhe-
litum agat, homines compræhenderit corde non prius E
occupato, & malignitate infecto, fortaſſe humoris, & ha
litus tenuitas à cordis calore fuerit cōſumpta, & in ca-
put multa ſui parte reiecta, quod iam a cœlo ſic eſſet cō
paratum retinendo eiuſmodi humori, & halitui. Quòd
quidam, quamquam hi quidem pauci, fuerint tuti ab eo
malo, cauſam ego in corporis rarū texturæ genus refer-
rem, & in calorem validum, qui cauſam conſumpſerit,
aut in exitum aliquem recremētorum, ſicuti in eo pue-
ro eueniſſe potuit, qui multis, & maximis vlceribus che
radum erat refertus. Nihil mihi reliquum dictu videtur
de morbo, qui auxiliū non expoſcit, cum tam citò cur-
ſum ſuum perficiat ad ſalutem, atque ea vitia, quę relin-
quit, proprias quæque requirant obſeruationes, &c.

Chriſt. Guar. Conſ. Med.

De tabeſcentia.

CONSVLTATIO LXXXVIII.

Magnifice, & Excellens Domine mi.

FEbris diuturna, tumor ſub coſtis dextri lateris cum
harum elatione cauſam indicant maciei, & cauita-
tis oculorum huius adoleſcētis, præſertim, qui ſit albus,
& mollis admodū, quam vero ego cauſam non poſſum
videre, an vigeat magis, quā ipſa tabeſcentia, quoniam
hoc a longinquo non poſſum perſpicere. Dicam tamen
quod videtur, Tua Excell. quæ præſens ei eſt, poterit in-
ternoſcere, & diſtribuere partes huius curationis pro rei
neceſſitate, Macies vitari nequit, niſi per nutritionem,
nec multum ſpei in balneis ponendum eſt, quia non re-
ſtaurant humidum alibile, quauis repentinis ſqualloribus
externis occurrūt non inutili humido. Hinc Gal. diuer-
ſa hæc recipiēs ipſe locis diuerſis diuerſo modo eſt locu-
tus. Nutritionē febris impedit præter cętera ēt cōſumen
do alimentum quodcunq;, & ſiccitas a febre inducta,
quæ partes corporis ineptas reddit, ne cōmeanti humo-
ri alibili viam prębeant, ex quo colligitur, quòd cibus ex
vna parte debeat facilis eſſe diſtributu, & concoctu, ex
altera parte debeat eſſe difficilis, quo calori conſumen-
ti reſiſtat; Lac vnam partem habet, aqua ſtillatitia co-
chlearum, harumq; ius, in quo contabuerint, & item te-
ſtudinum habent alteram. Sed vtrumq; genus hoc ali-
menti adeò duritiei iecoris, & tumori aduerſantur, vt
vtrumq; fugiendum eſſe videatur, & potius ptiſana de-
ligenda, & ſorbitio ex carnibus gallinarum vna cū ea-
rum iure ex ſtillatis, aut potius expreſſis gallinis bono pa
ſtu nutritis, præſertim ex hordeo, coniunctis cum eiuſ-
modi carneis, quæ iecori prodeſſe poſſunt, ſicuti cico-
racea, hepatica, lichen dicta, eupatorium, agrimonium,
triſſago, lupuli, vſque ēt ad gentianam. Si deſtillationi
dandę, & amarorem extillata non retineat, cui obſtru-
ctioni pariter opera danda eſt cū his, & ſimilibus, quo-
rum mentio nunc T. E. ſuperuacua eſſet. Omnia quidē
hæc rhabarbaro erunt firmanda, & interdum mecbia-
cane quod ſolet educere, interdum craſſa, ſed ſemper pi
tuitoſa liquida recrementa, quæ ſolent reddere morbox
oēs diuturnos. Atque exterius ego ingererē, vti expedit
omnibus longis, febribus, inunctiones, emplaſtra, cata-
plaſmata fomentaq; iuuandæ coucoctioni apta, vt facit
Galen. in curatione, febris quotidianæ, & tertianæ ſpu-
riæ. Atque ſi balneis aſſueuiſſet, bis ego in eundem finē
vti vellem concoctionis, & viſcerum emollitionis, quo
in eum ſtatū reſtituerentur, vt natura eorum poſſet hu-
moribus dominari. Hæc ſunt, quæ ſicuti curationi tam
longæ, & laborioſæ pauca ſunt. Sic nimia ſunt V. E. ha-
rum rerum non ignaræ, & vel nutu penitus intelligenti,
neq; meis admonitionibus opus habēti. Manū deoſcu-
lor, & ago gratias de deſcriptione morborum iſtius re-
gionis ſubtili quidem illa, & prudenter ac docte ſcripta,
adeo vt ſummę voluptati mihi fuerit, præſertim cū mul
tas alias a diuerſis locis acceperim, quæ præſtantiā huius
non attigerunt. Vrbini 10. Cal. Septemb. Anno 1580.

De nobili Matthæo Tingoli conuulſionis ten-tatione ſecunda laborante.

CONSVLTATIO LXXXIX.

COnuulſio hæc neruorum primùm eorum eſt, qui a
ſecundo, tertio, & quarto pari promittuntur, quo-
niam & muſculi faciei, oris, linguæ, & ēt oſſis hyoidis
diſtendūtur. deinde ēt eorum, qui a ſpinæ parte ſiniſtra
veniunt. Affectū, qui huius cauſa eſt, cerebrum adhuc
non attigiſſe certū eſt, minus eius ventriculos in hanc
motionis agitationem conueniſſe, q̃m interni ſic ſenſux
fuiſſent impediti. Nec. n. ſiniſter tm̃ ventriculus cōtrahi
potuiſſet, quin medij inferiores cum eo eſſent adducti.

Vbi cum ſenſus interim, tum externi quoque inco- A lumes permanſere. Ita neque materia, quacunque ex parte cerebri veniat in eos neruos, vel craſſa eſſe poteſt, vel a ventriculis mittitur diſſentione tam breui ſoluta, & ſuperiores facultates non complexa. Igitur potius vaporoſa eſt, & a cerebri parte tantum, &, quæ ſpinā adijt, eius partes ſiniſtrorſum tantum extimas attigit propterea ad cruris eius partis neruos noxa non peruenit. Ortum verò huius materiæ potiſſimum eſſe aliqua in cerebri parte res eædem teſtātur, præcipuè quod altera tantum eius pars in id malum efficiendū conuenire videatur, ſiquidem fumus is, ſi aliunde mitteretur, ille vel à toto corpore, vel a ventriculo veniret, ac non magis vnam, quam alteram partem ſubito ſuo acceſſu irritaret, & ab vtraque expulſus vtrinque in omnes neruos per conuulſionem ejceretur, Ac, quamuis cum non di- B ſcutitur materia, tunc pro partium infirmitate magis in vna, quam in altera parte ſoleat ſubſiſtere, cum tamen fumus ejcitur certe in vtramq; partem a toto cerebro impellitur, vt, cum ſuffuſiones in oculos a ventriculo veniunt, in vtrumque pertingunt; neq; verò a parte aliqua inferna ſubmiſſus fumus a ſiniſtris miſſus ſiniſtram tātum adhæreret, quoniam vaſa tam dextra quam ſiniſtra, antequam cerebro ſeruiant, coniunguntur, & in vnum coaleſcunt, vnde æquè toti cerebro, eiuſque vtriq; parti noxa afferretur, neque enim hoc vitium in membranis cerebri eſt, neque per ipſas in neruorum tunicas deſcē- dit, nam materia, quæ citò diſcutitur in membranis tāsam motionem excitans etiam dolores afferret. In cerebro ergo nimirum eius corpore ſenſus experte, & in ſiniſtra eius parte materia hæc gignitur, quæ per neruo- C rum medullam diſpellitur, & motionem illam acrem, & citam ciet, quoniam tenuis ac fumoſa eſt, non dixerim ſimpliciter vaporoſam, quæ potius infirmitatē motionis, ac ſenſus hebetudinem, quam motionem acrem afferret. Cuius materiæ cauſa in cerebri parte eſt, & pituitoſi generis, non tamen naturalis eſt, naturalis.n. non fumum ſed vaporem ederet; quare & ſomnus nimius è pituita præceſſit, ſub dolore capitis antiquo ea materia demum craſſior facta eſt, neque amplius in locum doloris capacem, hoc eſt, in membranas efferri poteſt, ſed intra corpus cerebri ſubſiſtit, & concretior facta ex ſe propter ſui corporatinnem, & vitium ſpatio tēporis ingeneratum non vapores, ſed fumos per neruos eiuſdem partis emittit, fumis vero intenti nerui contra- D huntur, & fumos per hanc motionem eorum tenuitate facile diſcutiunt. Quæ omnia eo mihi veriſimilia magis videntur, quo caput huius Nob. Viri infirmius ſemper fuit, præterquam quod ego hanc eandem mali progreſſionem ab hemicraneæ ſolutione ad eiuſmodi caſus in alijs animaduerti, & cum horum quidā alijs morbis ſublati fuiſſent, aperto cerebro vidimus concretas pituitas in parte, qua nerui conuelli ſolerent. Qua cauſa mali conſtituta iam aperiè vident VV. EE. cui nā parti ſubueniendum, quod genus materiæ detrahendum, quidve aptius remediu in futurum ei ſit, guaiacumne, an ſalſa parilia; Etenim cum capiti, tum concretionibus eiuſmodi pituitoſis ſalſā pariliæ apprimè facere vos quoque fortè experimini, ſub qua omnino ſudores cieantur, corpore tamen tā exactè perpurgato, vt ne poſ- E ſit amplius in caput è toto corpore materia attolli. Caput.n. ipſum quoque tractandum, & perpurgandū fuerit, tum per os, & per nares materiam detrahentibus, tū etiam per cutem ipſam diſcutientibus, & per ſudores eiuſdem, & poſtremò ſiccantibus. In corporis purgatione elleborum adijcerem, quem noſtris regionibus tam facilem experimur, & tam valentem morbis antiquis capitis tollendis, neque vero ei aſpernenda, vt fecit ſemper ſuperiori anno, ſunt purgantia medicamenta, alioquin curatio recta inſtitui non poterit, & noxia potius euadet. Non credo a me requiri, vt exempla medicamentorum reſcribam, minus id facerem vtiliter aut libenter, cum ſciam eorum moderationem eſſe medicis præſentibus permittendam, ijs verò ſitis huic aduocati, qui minimè meo conſilio, nedum certa curationis definitione egeatis. Ordinem quidem certè curationis hunc inſtituerem, vt clyſteria cæteris anteponerentur, quibus poſt ſyruporum operam aluus aptior medicamētis purgantibus redderetur. Poſt quæ purgantia ſæpius repetita per os caput expurgarem, & per nares. Deinde ſalſæ pariliæ potiones præcepta ſumma abſtinētia præberem, ſudoreſque cierem. Sub his theriacam propinarem, & ſæpius, ac caput interea fouerem ſpongijs ſatis magnis ex aqua calida, cui incocta eſſent ea, quæ aperire, & humores digerere, ac confirmare caput poſſent, vt eſt ſena, agaricus, chamæmelum, ſaluia, betonica, roſmarinum, amaracum, ſtœchas, cupreſſus, & ſimilia, quæ vobis ignota nō ſunt. Valete, meque amate Piſauri pridie Idus Februarij 1581.

Ad dentium dolorem præſcriptum eſt pyrethri. Rad. Imperatoriæ, boli armeni ſanguis drac. an. q. s. in poltinem ſedacta melle roſaceo comprehendantur.

Ad vermes corallina præſcripta eſt.

Ad ſcabiem.

℞. ol. roſ. ſucci ſaluiæ, abſinthij, roriſmarini, rutæ, colophoniæ, terebinthin. cum roſacea lotæ ſulfuris.

De imbecillitate neruorum, & tenſione contra iecur Hieron. Bened. Doctor.

CONSVLTATIO XC.

TRemulę manus ferè à natura ei fuerunt, Nunc inclinata ætate, & morbi longi oppreſſione, quæ ſuperioribus menſibus finita eſt, tremor ille manuum creuit, atque crurum debilitas inſignis, acceſſit, & ipſius naturalis membri, ſemine tamen non deficiente, facultas erigendi penitus ſublata, cum tamen nundum 42. annū exceſſerit. Tenſionis verò eius, quā ſentimus ſub dextro hypochondrio, tēpus ſcire non poſſumus, eam inde tantum obſeruauimus, cum iam ferè 9. menſes febre longa ægrotabat, eiuſque febris ferè omnē cauſam in ea eſſe poſitā iudicabamus. Cauſa tremoris, tā cum liberius viuendi eſſet licentia in ipſius intemperantiā referebatur, nam eius alia quoque ſigna prębebat, cui à cibo ſui quādoque cōpos non eſſe crederetur, quamquam illud quoque cauſæ ſuberat, quod, alioquin cū generis melancholici ſit, ſępè ſub animi perturbationibus apud ſe non eſſe videri ſolet, vtrūque tamen capitis infirmitatē oſtendit, quæ vitio tū proprij natalis extiterit, tum aduentitio increuerit, cuius vitij ratio nunc inueſtigāda eſt, deinde de tēſionis cauſa ſermo ſupponendus. Vitiū illud humidioris, & calidioris generis eſt, caloris nāque, & humidi generis cōplexio debilitatē eam affert, quā per ſe fortè ſine humido, calor certè non afferret, aliud enim ſeparatim quæq; ea vis, aliud ambæ ſuā inter ſe cōplexionē corpori pręſtant, ac multū intereſt frigori ne humidū, an calori coniunctum ſit, calorne ſqualIori, an humori accedat, Humido quidē certe calor adiunctus laxitatē infirmitatis matris parit, cuius generis caput hoc à natura fuiſſe ſuſpicio eſt, nā ingenio non mediocri, & acri ſtudio rerū maiorū ſemper fuit, in agendo diligēs, & ſolicitudinis potius, quā negligentiæ nomen habuit; perſpicax, atque ad appręhendendū facilior, quam apprehenſionum tenax; quamuis reliqui corporis genere aliquanto ſicciori, ſpiritū, ac ſanguinē firmiorem adminiſtrante ēt retinendi facultas iuuabatur. Vnde neque ſomnus, qui humido duci ſolet, longior eſſet, q̃n calore interrūperetur, & perturbatior fieret, melancholicisque vaporibus vim ſui humoris pręſegerentibus ēt prohiberetur. Atque, vt de natura

ſui

ſui corporis ſermo expleatur, Iecoris quidem genus calidius cernitur ſaltē ex colore cū cutis, tum pilorum, copiaque horū. Cordis quoque natura à calidiori genere non multum abeſt, ſi animū eius, cum bene valet conſideremus valdè fidentem. Humidū verò etiam cor potius, quā iecur intelligimus, cum mores eius faciles tam ad beneuolentiam, quam ad iracundiam ſint humidi cordis notæ.

Corporis vero tenuitas, & aſperitas ſiccitatem alterius viſceris ſequitur. Hoc naturæ ſtatu huius corporis poſito fuit facilis ipſius ventriculi refrigeratio, non dicam, quod iecur nimium exſuxerit, vix enim credo poſſe ventriculum à iecore exſiccari, cum ipſe iecori id tantum permittat, quod ſibi neceſſarium non eſt, actam promptam habeat ſui alendi copiam. Dicam potius, quod calore continenter corpus exſiccante humores, hi atri ſucci plurimum conceperint; qui quoniam per ventriculum excernitur, cum nimius eſt, nimium etiam refrigerarit, atque etiam humidum exprimendo facilè exſiccarit. Vnde in huius generis corporibus voracitas ſæpè incidit, niſi ille humor efferbuerit, aut alienam vim aliqua alia via acquiſierit, & melancholiæ hypochondriacæ dictæ, & acidi ructus. Quæ mirum non ſit, ſi infarctum viſcus iecoris fuit ſuo calore, ventriculique cruditate id facilè adminiſtrantibus, cuius infarctus obſtructio venarum paruarum ipſius eſſe ſolet, quæ ſe ſe anhelitu ſuo ventriculum etiam, atque etiam refrigerante nō ſolum ſuſtentat, ſed indies augere poteſt. Quo ventriculo, & iecore ſic affectis, vnaque ſe ſe mutuo afficientibus facile intelligitur, quid reliquum corpus, & præcipuè caput inde vitij accipiat, nam iecur demum infirmum fieri neceſſe eſt, ac minus bonum ſanguinem adminiſtraſe, ex quo ipſi quoque capiti malum alimentum ſuggeratur. Ventriculus verò propter maximam neruorum, & eorum preſtantium copiam in ſe ipſo ſecum vitiatam cum cerebro vitium frigoris ſaltem communicat, ferè etiam melancholici humoris malam vim, quæ ineffabilis offenſionis eſſe ſolet.

Ita cerebrum natura ſua calidius, & humidius ſui huius generis debilitatem cum contrarij generis infirmitate cummutauit, a ſua enim natura in contrariam eſt dimotum, & quo lōgius proceſſit, & ex ſua natura minus iutum ſuarum poteſt tenere à qua diſceſſit, ſic minus rectè concoquit minus perfectum neruis ſubminiſtrat ſui alimenti ſuperuacui genus, quod ipſi per propriam medullam ad id factam accipientes minus probè alantur, ac indies debiliores fiant corpore eorum habitum malum contrahente, vt enim in reliquo corpore fieri videmus, alimento in naturam eius non penitus conuerſo onus, non vires ei accreſcere, quod naturæ refectio vires naturæ conſentaneas afferat; Alieni verò corporis cuiuſque adiunctio naturæ grauis ſit; ſic nerui minus bellè ſuccum in ſuam naturam mutantes, ipſi onerantur, & debiles fiunt, eo verò magis, quod ſpiritus quoque cuiuſque generis ille ſit vel corpore vacuus vt lumen, vel corporatus, minus poteſt, dum eodē neruorum vitio per contagium afficitur, qui etiam a cerebro infirmo ſatis firmus naſci non poſſit, malumque neruorum habitum pertranſiens, tamquam per nubes radius, vires amittit.

Idem verò naturalibus accidiſſe, & debilitatum ob id membrum illud fuiſſe ſumma ſuſpicio eſt, quoniam viæ ſpirituum illuc a corde pertinentium propter humores craſſos, minus libera ſunt, neruoſis verò etiam partibus ita malè ſe habentibus motio illa erectionis, quam Galenus incurſioni ſpirituum anteponit, prohibetur, tum vtriuſque generis ſpiritibus vitiatis & craſſioribus, ac tardioribus effectis. A iecoris porro obſtructione hypochondrij tenſio eſt, ac, quod peius eſt, febris periculum, in quā ſi incideret, ęgrè admodum liberari poſſet, ex qua vapor in caput, ac potius halitus atræ naturæ, ac bilioſæ ab eiuſdem humoribus attollatur, & inde vigiliæ nocturnæ, iracundiæ mentem permouentes, atque neruorum debilitates.

A Quibus expoſitis iam conſtat vnam ventriculi, alteram iecoris, tertiam iam capitis vitiati cauſam malorū eorum eſſe. Ventriculum quidem frigidiorem effectum ac inſiſtente pituitoſo humore ſic detentum, aut certè melancholico halitu cum refrigeratione nimia aliqua etiam exſiccatione tentatum, quæ non iam facta quieſcat, aut exiſtat, ſed ſub motione ſit atque ab inhærente humore, aut halitu continenter moueatur, ac fiat. Iecur autem ob eum ſui infarctum à genere quidem materiæ frigidius fiat, à feruore tamen cohibiti humorum perflatus etiam æſtuet, à frigore minus belle concoquat, ab eo æſtu etiā humores crudos partim exurat, partim certè colliquet, alios ſalſos efficiat ex quo urinæ aquoſæ quidem, cum arenulis tamen procedant, renibus maximè æſtum illum iecoris accipientibus, & acriorem ab humoribus toſtis, ſqualidioremque calorem nactis. B Cerebrum autem longius à ſuo genere calidiori ad frigidius deductum, materiaque ſuggeſta, ne ad ſuam naturam redeat, prohibitum eſt ſanguine propter ipſum fluente, materiam eam afferente, & uenas propter ipſum deductas, vitio eodem contaminante. Nerui ipſi quoque male alti, & frigidiori genere nutrimenti affecti intelliguntur. Quarum omnium partium vitia & tolli ſe oportere, & contrarijs ſibi rebus tantū id fieri poſſe demonſtrant.

Necdum quidquam aliud extrinſecus, vel in corpore eſt, quod eam molitionem impedire uideatur, præſto ſunt enim remediorum materiæ opportunæ, nihil verò in corpore obſtat, quin adhibeantur, ac ſpem dabunt, ſi certo ordine illæ partibus affectis tribuantur, omnis e- C nim ferè ſpes artis in ordine collocatur, quo peruerſo incommoda futura ſint ea omnia, quæ ad iuuandum apprimè idonea ſunt. A ventriculo itaque, à quo materia commota, & in corpus fuſa omne vitium amplificaret, primum materia ſubmouenda eſt, medicamentiſque, tam lenibus tractanda, vt ne, quæ et ſimilis toto venarum ambitu vagatur, in iecoris anguſtas vias, atque occupatas venas concitetur. Ventriculo liberato vijs expediendis vacandum, quod extenuandis humoribus craſſis, & incidendis ijs vna, ac glutinoſis, atque abſtergendis, hærentibus uenis verò aliquo calore aperiendis, poſtremo humoribus occupantibus purgatione dimouendis fiet, quæ etiam leniter omnia initio procuranda ſunt, poſtea pedetentim ualentius agendum, vt ſubinde totum corpus obſidentes humores exhauriantur, & D identidem ea adhibeantur, quæ uitium partium deleāt, præcipuè iecoris, & capitis, & neruorum.

Quibus rebus agendis, cui ordini ſeruandi oportunū crederem ſi toto hoc vere ſeptimo quoque die, aut etiā crebrius hæc catapotia pondo vnius denarij ſumerentur. ℞. Agarici opt. ʒ. 3. rhabarb. el. aloes an. ʒ. 2. ſalis gemmæ ℈. 1. Spicæ nardi, fol. ſenæ opt. conditorum ʒ. j. s. ſucci iridis, aceti ſquillitici, terebinthinæ an. q. ſ. ad faciendam maſſam.

Medijs autem diebus quoque manè ſingulæ unciæ huius oximellis capiantur, qui ex his conficiatur ℞. ſucci lupulorum, ſuc. fumiterræ, ſuc. borraginis ſuc. abſinthij, ſucci iridis, ſucci roſarum an. ℥. 6. fol. beton. ceterach, chamędryos. Rad. pæoniæ, tormentillæ an. M. 3. Sem. coriādro. ℥. 2. nucis moſchat. ʒ. s. flor. ſtœchad. E m. 4. aceti ℥. 8. aq. commun. q. ſ. & fiat decoctio quæ coletur, & exprimatur deinde adiecto melle fiat oximel. Ineunte æſtate autem in locum catapotiorum ſupradictorum ſufficerem florem caſſiæ cum diaphænicon, & rhabarb. vt ℞. floris caſſiæ ʒ. 7. diaphænicon. ʒ. 2. s. rhabarb. el. ʒ. 1. ſpicæ, cinnamomi an. ℈. s. Autumno verò vterer ſyrupis illis magiſtralibus dictis ex myrobal. ſena, & veratro nigro, qui poterunt pro tempore præſcribi, quibus ego adijcerem plus aromatum, & aliquid maſtiches ad ellebori correctionem. Sub ijs autem facieſdis habeat ceratum pro ventriculo ex maſtiche, cera, aloe, myrrha, ſpica, garyophyll. partib. æquis, oleo abſinthij, & ſpicato, & terebinthina q. ſ. ad cogendum ceratum. Sub finem verò veris ſi corpus expurgatum videatur

videatur toto dorſo ab occipitio iniungi oportebit ex oleis perforatæ rutæ, vulpino commixtis, & lauari caput ex lixiuio, in quo agaricus, betonica, & alatum cum roſis incocta ſint.

Veſperi verò ante cœnam, quando mane, non poteſt id faciendum, neque domo inde exeundum. Autumni demum tempore ſæpè theriacæ ʒ.i. mane ſumenda erit, atque hæc erit curatio moderatior pro infirmitate virium, & ſtatu iecoris obſtructi excogitata, quod ſi interea obſtructiones remoueantur, & vires etiam corporis conualuerint, tunc ad maiora auxilia, vt quæ per ſiccas calorem ſolent ad ſudationem adhiberi, & potiones exſiccãdis neruis idoneas. Niſi hæc ſatis præſtiterint accedemus. De victus ratione quoniam coram etiam, atque etiam ſumus loquuti hic nihil dicam.

De ventriculi quadam palpitatione cum pulſus interceptione.

CONSVLTATIO XCI.

SYmptoma einſmodi eſt ventriculi quod ferme ab aſſumpto cibo mouetur, raro ieiuno accidit, ab omni quidem ciborum genere, vel leuiſſimorum, & eo etiam exiguo, vt quandoque vix guſtato aliquo liquore moueatur. Huius ſymptomatis circuitus quandoque fuit eiuſmodi, vt 10. continuis diebus tentaret, 20. verò, aut circiter penitus quieſceret, ac pridie eius diei, qua quieturum eſſet, vehementiſſimè cruciaret, cum leuiſſimum eſſet, tunc ſub cibo tantum, cum vehementiſſimum, tunc totis horis, & maximè cibi coctione vigente raro non circuitum ſeruauit, aliquando leuiſſimũ fuit, ſed tunc continuis duobus diebus accedebat bis, terue à cibo commouens, aliquando quatuor menſes intermiſit. Semper flatus commotione inſurgit, ac quo inflans magis cibus fuerit, & quo infrigidans magis, eo ualentius fit. Per eructationem ſemper leuari videtur, & eam maximè excitate, ſed valde laborioſam, atque obnitenti neſcio quẽ reluctantem, vt velori ſtomachi dolorẽ afferat, & nauſeam, & pituitæ glutinoſiſſimæ abundantiam ab œſophago moueat, eius ſpecies eſt impulſio quædam incitatiſſima in ſiniſtro latere in quintam coſtam impingẽs, quæ ſaltus, ſeu palpitatio videtur, & ab ore ventriculi illuc pertinere, quamuis, quoties incutit, vna pulſum arteriæ cum intercipiat, in quem incurrent, omnino œſophagus tunc laborat, & ventriculus ad eructandum cietur, ac ructu leuatur, vt etiam omnibus calidioribus aſſumptis, & potenti uino epoto.

A cibo ſulo id omnino eſſe non poteſt, cum temporibus intermiſſionum huius, vel grauiſſimis, & inflantibus admodum cibis, ac frigidiſſimis nihil penitus eius moueatur, illis tamen cibis, dum tempus caſus eſt, plus incommodantibus, cum verò ſemel caſus acceſſerit, tũc rantiſper donec totum ſuum circuitum perfecerit, vel a minima re ſuſcitetur. Minus culpa ſola ventriculi eſt, quoniam non tamdiu ſe ſe ſub grauibus cibis ſuſtineret, quare materia vitium afferens neceſſario aliunde delabetur, quæ ſuo frigore coctioni officiat, & ſub illius confectione præſertim flatum, & ex eo ſymptoma illud adminiſtret, quamuis etiam ſine cibo ipſamet ad id inflationis ſæpè idonea ſit, vnde & ieiuno ventre eã efficiat. Cuius materiæ genus pituitoſum eſt, vt, quod per eructationem ab œſophago ſæpè propellitur, declarat. Ac, cũ multum quandoque pituitæ emiſſum eſt, tunc ſymptoma penitus ſuam intermiſſionem aſſequutum eſt, & pituitæ quidem, craſſæ, nam alioquin pituita per ſe inflare nequeat, quod humida penitus materia potius in vaporem digeratur, iuncta quidem alteri materiæ frigidiori, & craſſiori, vt cibo ſic gignẽdis flatibus opportuno, hæc propter proprium frigus potentiorem reddit efficiẽtem flatus cauſam, quoniam remiſſo calore cibus tractatus

A facilis flatuum materia eſt. Vnde verò illa pituita originem trahat, non ita facile ſcitu eſt, ea certe ſuſpicio eſt, quòd intermittente tamdiu morbo, atque interea ventriculo, vel grauiſſimis cibis ſufficiente illa non vitio penitus ventriculi congeratur, quamquàm ſine illius occaſione non fit, nã vel ſub maxima abſtinentia, qua guaia ei potiones ſumerei, rediję. A capite igitur ortum ducat ſupereſt, cuius rei etiam illa nota eſt, quod ſub eo ſymptomate deſtillatio in fauces valde copioſa, & glutinoſa, ac cruda eſt.

Imo æger ferè poteſt prænoſcere, cum acceſſurũ malum eſt, quoniam ſemper copia cruda deſtillationis illud antecedit, vt cum quieturum malum eſt, concocta deſtillatio, & exſcreatu facilior eſt, ita cum deſtillatione præſignibcerit, ex ea orti omnino ſuſpicio eſt, ac ſi dili-
B genter ægrum interroges, inuenies eum animaduertiſſe eius pituitæ delapſum per fauces maximum, & ſi latentem, id malum antecedere, & ſub eo etiam vigente eſſe. Quieturo autem eo illam finiri, & dulciorem, & concretiorem materiam eſſe faciliuſque exſcreari, in quod aliæ etiam reuertuntur coniecturæ, vt, quod ſub capitis refrigerationibus nimijs, aut per integumenti mutationem, aut per ventorum incurſum ſymptoma id exſpectatur, vt etiam, cum minus quieſcere totis noctibus, aut nimium contigerit. Illa itaque pituita paulatim è capite in ventriculum, & tacitè delabẽdo, cum ad certum grauitatis onus peruenerit, quod certo temporis ſpatio etiam fieri contingit, ventriculum certis diebus opprimet, ac in uenas circum ventriculum, & propter ipſum diductas ingreditur, flatuſqua maiores mouet, qui inter-
C cipiuntur materiæ copia, neq; eijci poſcunt tunicis ventriculi ſic delibutis, & ſub ea materia implicatis, quare flatu eo identidem vaſa ingreſſo, & viciſſim diſcuſſo, ſicque per impetus identidem factos inflante, ſaltus ille mouetur.

In parte verò ad lienem ſpectante, fit quod ibi calor, & materia ad flatum magis accommodentur, atque ob arteriarum copiam, tum ad vẽtriculum, tum ad lienem, & ad hunc frequentiorum pertinentẽ, ſic impetus idem per arterias cordi efficit, vt ſub eo impetu, & irruptione cor primo dilatatum ſtatim cõtrahatur flatu. Siquidem confeſto natura ad expellendum per compreſſionem inſurgit. Cũ eo quod membranæ ferè, vt in ſingultu fit, contrahuntur ad expellendum, & cum ea contractione cor quoque conſpirare cogitur, cum contractio vehe-
D mentiſſima ſit, itaque æger totum ſiniſtrum hypochondrium impelli ſibi ſentit, & impulſu magno dilatationis cordis ſubtus coſtas feriri, quàuis ſub apto illo ictu arteria ſubſiſtat vnam pulſationem intermittendo cordis ſubinde maxima cõtractione facta, quo ictu redeunte flatus ſæpè, vt in ſingultu euenit cum pituita per œſophagum attollitur, & labore maximo œſophagi exit, & os ventriculi arctiſſimum, ac flatui erupturo obſiſtens percipitur, imò ſingultus quoque aliquando accedit. Quo verò tempora maximè inſurgit ventriculi vis, & impulſiones illas valentiores, & crebriores facit, tunc finis ſymptomatis ſperatur, quod nobis coniecturam facit hoc non ſimpliciter ſaltum eſſe, qui vigente ſolum, & abundante materia fit, nam ſic fieret diuturnior, & in longius tempus materia ſufficeret, quoniam à mor-
E bo ſolo tunc fit, ſed ad hunc motum naturam quoque accedere vincentem, & expellentem videmus, vt in tuſſi, & ructu, neque nomen hactenus huic ſymptomatẽ forte eſſe, vt neque ei conuulſioni eſt proprium, quæ ab excernente natura mouetur, in quo genere nominis experte ſingultus, & epilepſiæ conuulſio eſt, quæ propria ſua ſpecie ſingula tantum nominantur, vt non nomine conuulſionis, ſed ſingultus, & epilepſiæ. Neque tantum poſſet flatus per ſe inſiliendo, vt cordis dilatationem exterius vrgendo prohiberet, quin cordis offenſa alios neceſſarios affectus cum ferret, & notis oppreſſionis vitalis ſpiritus detegeretur, nec uno arteriæ ramo, vel maximo obſtructo aliarum dilatatio impediretur, adeò, vt nihil penitus mouerentur, fortè infirmius, obſcuriuſque

fortè

fortè intenſius,ac durius id facerent, ſed vigente cordis A vi,& noxam flatu illatam repellente, non oppreſſa cum id fiat, nihil notæ offenſi cordis percipi opus eſt; potius toto in corpore ipſæ arteriæ tunc ſubſiſtunt,cum ſe ſe attollere deberent, idque non corde ſonius ſe ſe comprimente ſed nimium diſtendente potius viribus in te retractis,cuius rei ſignum eſt, quod in coſtas ſiniſtras tanta impulſio fit,quæ non ſolius quidem flatus,ſed cordis quoque flatus diſtenti impetus eſt, neque enim eum cor vehementius exprimendo flatui ſe ſe conſtringit in faſtigium ſuum,ſeu mucronem intendi, & coſtas impellere credendum eſt, quod in eas coſtas mucro eius rigidior dirigatur, nam vidi ego quondam diutius multa corda viuentia non extendi in mucronem ſui conſtrictione,ſed mucronem ipſum ſuper baſi ſua contrahere, conſtrictioneque potius vndequaque, pariter facta cor B in anguſtum cogi. Cui rei examinandæ etiam alterum phyſicum adhibui.

Ictus itaque in coſtas fit à cordis dilatatione ea cordis facie, qua coſtas contingit,ad inſultum ergo flatus, cor quoque diſtenditur in tantam amplitudinē,& contractis adeo ad ſe viribus, vt interea arteriæ ſubire cogantur,atque vt à ventriculo quidem hoc originem habeat,ad cor tamen impetum faciat. Eſt ergo cauſa noxia huic facultati ſubmouenda,quæ primo flatus,deinde eius materia pituita eſt, illa propterea cum a capite mittatur in ventriculum præcipuè à ventriculo, aut arcenda,aut continenter ab ipſo deuoluenda eſt. Arceri à ventriculo eius vnius prouiſione habita tuto non poſſet,cum in aliquam aliam partem æque præſtantem, à C quà difficilius quam è ventriculo detraheretur,facilè irrumperet, aut detenta in capite maius periculum afferret. Ita vel capiti omninò conſulendum,curaque penitus attribuenda,vel certè ad ventriculum ſic conuertenda,quo ex ipſo aſſiduè illa materia,vt vt decurrit detergatur.

Ventriculi curatio,quoniam eſt facilior,nec alteri obeſt, quin potius etiam viam paret proponatur. Scopæ ventriculi mel roſaceum eſt oximelli autem côiunctum valentius eſt, propter iniunctam abſciſſionem. Multa alia iniungi poſſunt,quibus & ventriculi intemperiei,et venis,& cordi, ſi quid conſuetudine materiæ uitioſæ illatum vitij ſit,aut obſtructionis, aut qualitatis, eximatur,ac capiti quoque proſpiciatur. Quapropter oximel aliquod ego ſic componerem. Reciperem ſuccum betonicæ,ſuccum rad. iridis, ſuccum ſaluiæ, ſuccum meliſ D ſæ,ſuccum marrubij, ſuccum foliorum capparorum paribus partibus pondo ℥. 2. fœculæ ℥. r.s. Decoquerem ſ. a. & cum melle,ac ſacchato paribus partibus, & aceto q. ſ. facerem oximel. quo vtatur ſingulas vncias quotidie aſſumendo,quo humor detergetur,& procliuem habebit deuolutionem, quam moliri etiam poſſemus interpoſita alicuius medicamenti opera ſtomacho apti, vt eſſet rhabarbarum, & hiera,aut aliud ſimile. Capitis procurationem alias ſuſcipiemus, quoniam & longa eget opera,& valentiſſima,cum & natura,& aduentitio vitio tam vetuſto facto affectum ſit.

De ardore vrinæ cum febre Excel. D. D. phyſicis Papirio Beccholi, & Camillo Panetio. E

CONSVLTATIO XCII.

AD vnas literas veſtras mihi de Nobiliſs. Hectoris Vandini vxoris morbo ſcriptas poſſum breuiſſimè reſpondere, non ita tamen facilè meo conſilio illi ſubuenire, quoniam factus certus non ſum de multis,quæ ad definiendum ipſius morbum eſſent neceſſaria. Vna grauitas inferni ventris cum ardore ſub mictu proponitur quæ percepta ſunt poſt neſcio quam curationē tumoris mamillæ, quibus febris quoque acceſſit, ac prudenter quidem iudicium calculi, ſed incertum ſupponitur. Febris,& calculus, aut craſſitudo humoris curationem expoſcunt,quarum curationū,communis,& prima pars corporis perfecta purgatio eſt, febris tamen propriè multa ſpectanda proponit, præter ſimplicem humorum,& corporis apparandi rationem, quoniam ſui materiam putreſcentem, & aliquibus in locis concluſam eſſe perſuadet,quæ ante maturationem, & alieno tempore permota maiorem febrem excitaret & vitæ periculum induceret.

Vtriuſque itaque rationem habendam hortarer, & febre aliter non permittente, & ſic ardore loij poſtulante,leuiſſimis medicamentis purgantibus, & parantibus etiam tractandum morbum conſulerem. Corpore verò perquiſite expurgato ad diſcutiendam eam materiam, quæ grauitatis cauſa eſt,me conuerterem, tum intus, tum extra dandis, tum potionibus, tum fotubus, balneis, cataplaſmatibus, & emplaſtris, nunquam non habita in ijs omnibus ardoris ratione, qui humidioribus certè leniri debet,& ijs, quæ caloris naturalis habitum reſtituant,& aduentitij acrimoniam frangant. De quibus ſi oportuerit alias reſcribam. Valete Piſauri 16. Cal. Maias 1581.

De vlcere recti inteſtini extremi Excellenti D. Hieronimo Bartholino Vrbinati S. Angeli Phyſico.

CONSVLTATIO XCIII.

VLceri,& doloribus ſubuenire non poſſumus, niſi antecedentes cauſæ ſubmoueantur,à quib. cum ijs etiam nocturnæ vigiliæ, & alij caſus proficiſcuntur. Ita corpus prius expurgandum eſt., & exactiſſimè quidem,vnaque eius intemperies modificanda. Purgationem ego ſic inſtituerem, Primo bolū flons caſſiæ, cum diacatholicon exhiberem,deinde duobus,diebus ſyrupum darem, tertio ſanguinem mitterē,neque 8.℥. tranſcenderem,quinque ſequentibus diebus ſyrupos repeterem ex lupulis ex cicorea Nicoli,fumeterra, & ſucco roſarum.

Aquia verò,aut potius decoctis boraginis, lupulorum cicoreæ,endiuia, fumiterræ. Tum medicamentum ex ℨ. 4. conf. hamech, ℨ. 6. diacathol. infuſione ſenæ, & rhabarbari, & ℥. r. s. mannæ diſſoluta in decoctione pectorali. Poſtea ſaccharum roſaceum cum puluere coriandrorum per duoa dies mane darem. Subinde verò eaodem purgationem repetendam conſulerem, poſtea ſerum caprinum exhiberem purgatiſſimum, in quo tertio quoque die ſyrupum roſaceum ſolutiuum permiſcerem,& ℨ. 1. ſenæ infunderem, ſemper verò ſuccum fumiterræ. A quibus niſi malum leuetur ad decoctum ligni guaiaci deuenirem. Interea vlceris genus conſiderarem,an ſordidum, an ſiccius ſit, an humidum, an verò rubeum,an frigidius appareat,& pro eius genere me gererem. Abſtergerem verò ſuccis anagallidis, parietariæ iniectis decocto hordei,furfurum, & contuſarū fabarum cum corticibus ſuis,& lupinorum, ac melle roſaceo. Exſiccarem aloe,& tutia, nutrirem thure, refrigerarem tutia cum ſucco ſolatri, oleo roſaceo cum piſtillo in mortario plumbeo diu ductis. Si durus tumor ſubſit,decocto meliloti,chamæmeli,altheæ,& ſimilibus recrearem,ac mollirem. Quæ à vobis præſentibus omninò ſunt moderanda, ac diligenter videndum,quid illud vlcus emittat,neceſſario enim in ea parte humidius ſordidiuſque eſſe ſolet, & multum excrementorum habere, atque in fiſtulam degenerare. Victus rationi verò plurimum ſtudere oportebit, ne intemperantia vlla ſit, cibiſque optimi generis vtatur, & ventriculo etiā conſulatur ſaltem inunctionibus, & ceratis, quorum ratio vobis ignota non eſt; Vale, neque me tibi iratum putes, potius officiū abs te promiſſum exſpectare me iam

diu

Digitized by Google

diu cogita, quod alijs quandoque præſtitiſti. Literas publicas, quas dicis non vidi, quare quid reſpondeam, ignoro. De malis Medicis à me cautum pro viribus eſt per literas Vrbinum, & Vgubium miſſas. Vgubij omnia iam peracta ſunt, Vrbini neſcio quid actum ſit, vbi capita duriora ſunt. Animus eſt in omnes vrbes, & pagos, ac vicos proprias, & accommodatas rationes mittere, cum videro fuiſſe primum à me Vrbinatibus ſatiſfactum, quibus ſtudeo verè imprimis ſatisfacere. Vale iterum Piſauri 10. Calend. April. 81.

De ictero cum febre pro Illuſtriſs. Legato totius Status Eccleſiaſtici Cardinal. Sforzia.

CONSVLTATIO XCIIII.

COlor iterum ſignificat, tēſio hypochondrij dextri cauſam in iecore ſubeſſe indicat, alui feces coloratæ porum fellis minimè impeditum, totius corporis grauitas, & in omnes motiones difficultas cum ab onere humorum intra vaſa contentorum fieri non ſolent, potius prauam ex malo humorum genere nutritionem ſignificat, qua non ſolum carnibus adiecta alieni generis pars vnita eſt, ſed neruis quoque non ſolum quod aliena, ſunt quod impedimento eſt ſpirituum commeatui, ex qua grauitate tremor efficitur. Ex eodem humoris genere nempe bilioſo ſitis, ex iecoris verò ipſius vitio, C cum ventriculo communicato, tum hæc, tum linguæ nigror naſcitur.

Ac mœror cum ex omnium horum affectuum moleſtia, tum ex exuſto humoris genere proficiſcitur. Verum ego, Doctores, vereor, ne febris etiam latenter excruciet, nam cum eo quod tantarum obſtructionum vis facilis cauſa illius eſſe poteſt, tanta etiam ſitis eius ſuſpicionem facit, inquietudo, ſeu corporis aſſidua agitatio, linguæ nigror, pulſuumque crebritas velocitati coniuncta, & maximè quod ij contractionem dilatatione intentiorem habeant, quod inæquabilē motum eiuſdem ictus habere mihi videantur duritiem non refero in febre, quoniam in bilis abundantiam hic ſunt referendi, tales vero ſunt hora ea præcipuè, qua quotidie nauſea, D & agitatio maior, & totius corporis ſenſus ille inæquabilis fit, qua hora pulſuum compreſſio etiam accedit, poſt quam compreſſionem pulſus fiunt elatiores. Neq; dici poteſt eam compreſſionem fieri, quod ventriculus onere cibi grauetur, nam ſub ea moleſtia ventriculi arteriæ anguſtius quidem ſe ſe mouent, ac ſubeunt, non tamen intentius ſe ſe contrahunt, quàm dilatent, vt hic faciunt.

Hoc verò cum fiat, neceſſario propter vaporum in cor conie̱ctorum moleſtiam fieri eſt neceſſe, quos natura dum expellere conatur, valentius arterias contrahit, qui vapores neceſſario febrem cordi afferunt, qui verò attolli tanti non niſi à putredine poſſunt, à qua non niſi acriter calidi ſunt caloremque acrem cordi inferunt, ac febrem. Cum his ſunt etiam grauitas dextri hypochondrij, & ſpiritus anguſtia in aſcenſu. Effuſio bilis fit non E ſolum in corpus vniuerſum, ſed per vrinas, ac etiā quandoque per alui feces, quandoque enim ipſæ quoque coloratiores ſunt, quoniam non omninò obſtructæ fellis viæ ſunt, quin aliqua vi natura ſibi viam faciat, præſertim medicamento idem efficiente. Obſtructæ itaque ſint viæ bilem expurgantes, non tamen arctiſſimè, ita bilis copia magna ex parte in calidam iecoris intemperiem eſt referenda. Materia obſtruens ipſa ſibi perſpiratum, ſeu perflatum prohibens putreſcere coacta eſt, quæ cuius generis ſit, modus febris indicat, quæ leuis, & obſcura, & ſomnum afferens cenſenda eſt omnino pituitoſa, quare materia alia obſtruens, alia corpus inficiens deprehenditur, quæ obſtruit, & putreſcit pituitoſa eſt,

A quæ corpus inficit bilioſa, quæ meo quidem animo non admodum acris facta eſt, quoniam quamuis dolorem artuum, & dorſi afferat, non tamen eum admodum ferientem, aut ulceroſum. Hæc mixta materia ex pituita, & bile, in alui fæcibus cum eſt, non luteas eas facit, ſed potius πυῤῥὰς, quas quidam ruffas dicerent, alij citrinas, etſi vi medicamenti, & eius infectione ſæpè obſcuriores exeant, Medicamentum namque rhabarbari effert humores recrementitios, & bilioſos, ac pituitoſos, qui, cum diu morati fuerint in meſaraicis venis, aut alibi, nigriores fiunt, eo verò nigriores apparent, quod diutius aera ſenſerint, & in matella ænea, vel ferrea permanſerint, vel etiam figulina.

Non eſt mirum, itaque ſi bile ſic abundante, minimeque putreſcente, pituita verò ipſa ſic ipſam obſtruen B te, & ſibi putredinis cauſa febris latens continenter efficiatur, & diutius pulſus comprimatur, eoque compreſſo ventriculus quoque, cui os acerrimi ſenſus eſt, afficiatur, & grauetur, cum obſtructio in caua iecoris propè os ventriculi ſit, fundum certè ipſius complectatur, quæ moleſtia diu cum compreſſione permanet, quoniā materia craſſa non facile ſuperari incendio poteſt, quod incendium, cum incipit, ad ſe ſpirituum trahit, & natura exonente ſibi noua moleſtia ſe ipſa cum ſpiritu in viſcera colligit, neque ipſa cum ſpiritu, & halitu effunditur, niſi materia tota flammam, & exuſtionem comprehendente, effuſa verò facit arteriæ motiones exterius intentiores micare. Ita vna obſtructio prima eſt omnium horum malorum radix, quæ pituitoſa eſt, non negauerim etiam eſſe cum melancholico humore coniunctā, C quoniam ætas, & corporis genus id poſſunt ſuſpicionis afferre, tamen ob ſomnum ſæpè etiam ſine inſomnijs diutius arctè occupantem id iudicij non faciam, niſi eò confugiam, obſtruere quidem pituitam vna cum eo humore melancholico, ſed illum cum ea minimè putreſcere, minuſque ex ſe halitus in caput ſubmittere. Subeſſe verò illum in corpore, quod, cum anguſtiorum venarum ſit, quamuis nō ita frigidum alioquin appareat, ſiccius & melancholici generis credendum eſt, benè verò nutritum ob otij conſuetudinem, & largam, ac lautam victus rationem; ſiccius quidem eſſe color atrior indicat, vt mediocriter calidum facies coloratior, color namque rubeus nūquam vehementem calorem in ſicco corpore denotat.

Siccum verò tactus aſperitas, & eadem venarum an- D guſtia, quæ minus calidum oſtendit, vt pilorum abſentia. De obſtructione, itaque tollenda nobis agendum eſt deinde de intemperie temperanda, quoniam horum ſublatione, & febris, & reliqua omnia ſubmouebūtur. Obſtructio verò nil aliud eſt, quam infarctus vaſorum minimorum ex humore craſſo, qui partim pituitoſus, partim melancholicus eſt, quamuis ſolus pituitoſus neſcio qua opportunitate humidi ſui generis putreſcat, ſoluſque in cerebrum vapores attollat. Quare vnis extergendis ijs duobus humoribus vacandum, atque interea paulatim aliquid bilis copiæ detrahendum, ne interea nimis nutritioni corporis obſtet, vna verò iecoris calor remittendus, dico paulatim bilem detrahendam, vt ne obſtructiones tollentur, ne copioſius attracta materia vias magis obſtruat, magiſque inhæreat, quæ paulatim E educi tutius poterit, neque metuendum incipere ab aliqua leni eius detractione, quoniam viæ nō ſunt penitus impeditæ, vt ex excremētis intelligimus, quæ ſæpè etiam colorata ſunt.

Medicamentū autem mihi opportuniſſimum videretur ipſum rhabarbari macerati expreſſum, a quo, & obſtructiones, & humor bilioſus, ac pituitoſus detrahūtur, & robur viſceribus adijcitur, atque etiam ventriculo. De quo quidem ventriculo non maior cura mihi videretur ſuſcipienda, quam quæ obſtructionibus debetur, & bilis purgationi, nam nunquā male habuit ventriculus, niſi poſt vterum emerſum, quo ſit ſuſpicio certa ab eadem cauſa affici ventriculum, à qua icterus eſt, nēpe ab obſtructione iecoris vicina in ipſum bilioſam

mate-

A materiam reiectante, vaporeſque acres aſpirante, & à cibo magis moleſtè tractare, quoniam in ipſam obſtructionem ventriculus tenſus à cibo magis inducitur, & concurrente tunc ad eum ſpiritu, cum hoc etiam acres halitus abundantius inferuntur, eo verò facilius, quo ipſe laboriofius concoquit, vijs non ita liberè ad ipſum ſpiritus, nec illos ita valentes, & temperie idoneos permittentibus, qui quidem ventriculus os ſuum tutius habere, & integri lienis auxilio munitũ declarat, cum ad cibum capiendum benè ſe habeat, fundum verò non per ſe affectum, ſed à iecore ex ſupradictis ſignificatur, quod oſtendunt quoque alui excrementa, quæ ſatis cocta cernuntur, & ſi quid crudi habent, id in humorem debet referri, qui in ventriculo cum cibo communicetur, vt docet Galenus 3. libro de tuenda valetudine, eſt enim bili commixta aluus.

B Præterea ructus nihil odoris ſaporisve præ ſe gerunt, quoniam cum ipſe ſatis concoquat, humorem etiã cum cibo demittit, neque mirum eſt ſi à cibo grauari videatur, cum circum ipſum ventriculum tenſiones ſint flatum vrgentem indicantes, qui plurimus etiam ſurſum, deorſumque ſæpè erumpit. Itaque exterius quidem ventriculi coctioni auxiliarer, interius tamen potior curatio obſtructionibus attribueretur, & bilis expurgationi, quas non ſolum rhabarbaro præſtantiſſima re, vt dixi, ſed abſtergentibus, & aperientibus mulus coquuntur, vt ſero caprino purgatiſſimo, vel per ſacculos deſtillato, & oximelite etiam ſquillitico perpurgato, & valentiori facto præmiſſa etiam potione, cui incocta eſſet chamædrys loco abſinthij, quod ei nimicum natura eſſe teſtificati eſtis, fumus terræ, anagallis, iridis radix, ſchænanthos, ſpica, & ſimilia, deinde ad ſuccos horum quorundam immulcẽdos ſem ipſi accederem, vt chamædrios, & fumiterræ, atque etiam mel roſaceum adijcerem. Poſtremò ad rhabarbarum reuerterem, & non per ipſius macerationem, ſed totum ipſum adhiberem. Ante tamen hæc, cum vijs, & humoribus parandis vacarem, ego præſertim bizantino ſyrupo vterer cum cicoraceis mixto; aut cum eiſdem oximelite compoſito, quib. exhibitis rhabarbarum, vt dixi, darem, ac eius vim cum melle roſaceo ſolutiuo ratione pituitæ ventriculi cõiungerem.

In victu à vino penitus non abſtinerem, potionem tamen ex oxiſaccharo, & aqua illi præferrem, & ptiſanam admodum amplecterer, neque tenui admodum victu vterer, cum longus morbus ſit, & cacochymum corpus, quo neque tamen ita plenum illum adhiberem, niſi cum purgatum corpus eſſe ſpes eſſet, ne magis lęderem. De eodem doleo vehementer doctiſſimi viri me non eſſe tanta authoritate doctrinæ, tantaque vſus opinione, vt poſſim voluntates, non dixerim ſententias, veſtras verbis diſſonantes, rebus concordes componere. Nam intelligo vos in verborum controuerſia tanta, tamen in ope ferenda huic viro Illuſtriſſimo omnino cõuenire.

Tentabo quidem pro viribus, quid concilij inter vos perſpicio, exponere, & ad opus quam proximè reuocare. Quę ſunt in hoc Illuſtriſſimi viri corpore partim cõſtantiſſima, & aperta cernuntur, partim obſcura, & dubia latent, & partim antiqua, partim noua ſunt. Vetuſta illa conſtitere ictericus color, corporis languor tantus, vt incidere non poſſet, aut ſe ſe ſuſtinere, & id cum membrorum tremore oris ariditas, linguæ nigredo, ſitis, hypochondrij dextri tenſio, excrementa omnia biliosa, pulſus crebri modo in contractionem, modo in dilatationem intenti, iactatio incredibilis totius corporis, præſertim à cibo, & ad frigidius ſemper pedum delatio, & frigoris quæritatio, extremarum partium frigus, ventriculi maxima grauitas poſt cibum, & frequens animi deliquium in aſſurgendo. Somni quandoque prolixiores, hæc vetuſta ſunt. Noua illa vigiliæ poſt eas leuis deſipientia, primũ in imaginum perturbatione, deinde in infirmitate rerum copulandarum verſata, & virium penè omnium infirmitas.

Ex quibus, quod vrget, non eſt oratione differẽdum nempe auxilium virium, quod in procurando ſomno omninò poſitum crediderim, quo nõ ſolum, vigilijs, ſed inſaniæ etiam ſubuenire poterit. ſomnus itaque imprimis quærendus lotionibus aquæ tepidæ vel ſolius, vel cui incocta ſint humidiora, non tamen admodum frigida, ne viribus officiamus, vt malua, ſalix, lactuca, papauer, nymphææ flos, viola, anethum, quod ſomno cognoſcitur idoneum, & papaueris frigus rẽperabit, lenibus etiam frictionibus, illitione temporum, vt eſt propoſitum, ex oleo violaceo, nenupharino, & exiguo croco, & minimo aceto, ad penetrationem aquæ nymphææ, violacea, & ſimili, & vnguento diapopuleone, cui non eſſe imponẽdum opium prudentiſſimè Doctor ex Auicenna conſulebat. Alter verò non male imponi poſſe aſſerebat, B ſpectans is quidem ſomni neceſſitatem maximè vrgentem, quod alijs remedijs non proficientibus vigiliæ ipſas vires diſſoluerent, vitaque periculum afferrent, ille verò periculum, ne vel in neceſſitatibus etiam largius eo vteremur, prudenter cauendo, atque admouendo eſſe nobis ab opio temperandum, nam viribus infirmis, niſi ſumma cum moderatione vtemur, officeret. Atque hæc de ſymptomate, cui ſeparatim à reliqua curatione occurrendum eſt, cum quo leuando etiam metum phrenitidis tollemus, iiſdẽq; auxilijs arcebimus. Ad reliqua iam me confero. Inſaniæ huius initium certe in cerebro per ſe non hęret, quoniam ſubitò acceſſit, nec continua eſt, ita aliunde ipſa cum ſuo initio proficiſcitur, non quidẽ humore tranſmiſſo, quoniam diutius, quam videmus perduraret, ſed halitu tantum, qui, cum primum vapori eſſet C commixtus, vel ſomnum producebat, vel non impediebat, poſt vapore exſiccato, nimirum pituita naturali veſtutate mali conſumpta, halitus tantum ſiccior permanens vigilias attulit, qui quoniam quandoque incaluit, etiam cogitationem perturbauit, à calore ſiquidem propriè cogitationis, ſeu imaginum ordinandarum perturbatio naſcitur, vt à frigore obliuio, vt à nimia inflammatione furor, vt eo halitu etiam demum refrigerato, inſania illa, qua homo rem rei non connectit, memoria ſcilicet diminuta, quod tamen à perturbatione etiam ſupradicta venire poteſt. At præteritorum memor eſt, ſed non recentiorum, profecto id eſt, quoniam præterita, & vetuſta magis inhærent, recentia non ita, ſed facile imaginem recentem tanquam leuiter inductam amittunt, huic ſymptomati itaque curando præter id, quod D ſuperiori conſultatione eſt dictum, commoda erit humoris ſublatio, vnde halitus ille attollitur, & præterea, ſi generatio optimi ſpiritus huic ſufficiatur halitui muniſi, qui vilium ſpirituum locum occupauit, & actionẽ animi deprauauit. Ventriculi illa anxietudo, & grauitas laborem retentricis facultatis denotat, cuius retentricis propriè laboris eſt ſenſus, alioquin enim coctricis nullus labor ſenſu percipitur, ſed in cruditate ipſa tantum cognoſcitur, quare coctionem nequaquam infirmam eſſe ille labor indicat, quam excrementa benè cocta oſtendunt robuſtam, quæ quamuis etiam quandoque crudiore eſſent, tamen non ventriculi coctricis culpa talia ſe eſſe declarant, quoniam cum bile permixta ſunt, docet ſiquidem Galenus mixtionem humoris nobis indicare cruditatis culpam humori non facultati eſſe tribuendã; E Attractricem quoque integram cum ſuperiori ventriculi parte, prompta cibi aſſumptio oſtendit, nam etiã cum integra cogitatione ipſe eodem modo cibum aſſumebat, ne quis ſuſpicaretur mente laborante ipſum naturæ auerſionem à cibo non ſentire. Excretrix demum benè excernit, & leui medicamentorum inuitatu largè mouetur, quare retentricem vnam infirmam ſuſpicaremur, ex eo labore, qui à cibo ſumpto percipitur, Verum neque illam læſam per ſe ipſam affirmarem, quoniã tenſio hypochondrij cauſa illius anguſtiæ videtur, partibus namque ventriculo circumpoſitis flatus plenis, cum ventriculus cibo tenditur, circumquaque premitur, & ipſe in ſeptum tranſuerſum ſic vrget, & anguſtiam illam parit. Etenim ab ictero colore & à dextri hypochondrij tenſione,

ſione,& linguæ nigrore, & aluo lutea, & vrinis croceo colore infectis iecur obſtructum, & calefactum intelligimus, à cuius obſtructionibus fumus non vapor emittitur, quoniam non à pituita naturali, ſed a craſſa illa, & retento craſſo ſanguine, ac melancholico fiunt, ita non in aquam, vt vapor reuertitur, ſed formam halitus retinet, & in cauitaté tendit, nec facilè ob ſuam craſſitiem diſſoluitur, pituita etenim craſſa multum terrenæ partis continet, vt melancholicus, & craſſus ſanguis ferè terrenus eſt, & halitui ac flatui idonea ſunt. Calore verò intra obſtructos humores, & ſe ſe obſtruentes concitato, ac propter prohibitum perſpiratum aucto terreni illi humores facilè in halitum extenuantur. Vnde hydrops tympanitis ſæpè conſurgit, cum calor igneus potius, quã frigus eum locum occupat, & craſſi potius, quam pituitoſi humores ibi continentur, quare de ventriculi anguſtia, ſeu anxietudine, anxij non erimus, niſi quando iecori curando vacandum eſt.

Virium vitalium cordis infirmitas, quæ à vigilijs naſcebatur, ſuperius conſiderata eſt, iam, vt alius valentiores cauſas habet, conſideranda. Virium uitalium infirmitas ex pulſu languido percipitur, atque etiam ſæpè paruo, quam quidem vtriuſq; generis eſſe credo, nimirum, & illius quo grauantur humoris copia prauitateque, & illius quo ſpiritus defectu, & illius quo imbecillitate propria viſceris, atque intemperie infirmantur. Illam quidem, quæ ab onere humorum, & ſpirituum defectione infertur dietim, & horatim variate cernimus, & modo magnum, & vehementem pulſum, modo paruum, & languidum ſentimus. Illa autem, quæ in intemperie viſceris poſita eſt, continua eſt, & paulatim æquabiliterque augetur. Quæ quidem ab onere eſt, cum detracta copia malorum humorum fuerit, tolletur, quæ ab ſpirituum defectu, cum ſanguis bonus ſatis abundè ſuppedisabitur, quæ verò ab intemperie eſt, eadem retuſa, & in pristinum temperiei ſtatum reuocata reficietur. Intemperies hæc, vbinam eſt ſita, & quomodo in corde eſt? hæretne in illo, an adueniente aliqua re infertur? Intemperie hærente fieri non credo, quoniam ſicca intemperies cordi non hæret facile, quin totum corpus prius alimento orbetur, cum cor tanquam tyrannus, quid quid ſibi vtile eſt, prius compræhendat, quam reliquo corpori permittat.

Corpus autem hoc optimè nutritum eſt, neque tumidum, neque molliori carne prædirum, ſed bona, quamuis croceo colore infecta. At tam mali ſunt in corpore humores, ac tam biliosi, à nutritioneque alieni, vt cor ali non poſſit. Dico quod reliquum corpus prius nutritione orbaretur, quod tamen bellè nutritum, & plenum cernitur, quare infirmum cor ob ſiccitatem, quæ verò à defecta nutritione ſemper eſt, fieri non potuit, minus ab humido, nimio, quod ſuo calore naturali facilè conſumit; minus a frigore, cum biliosum totum corpus ſit, cum frigus ipſe æger aſſiduè quæritet. Ergo a calore, vel ſolo, vel etiam ſiccitate nempè igneo, ſed propriuſne eſt calor ille vitiatus, an aliunde profectus? Proprius eſſe non poteſt, quoniam corpus vna ſecum conſumeret, ſiquidem cor ſiccãdo ſe ſe neceſſario reliquas partes quoque nutritione priuat, aliunde ergo proficiſcitur, nimirum, vel humore, vel halitu calido tranſmiſſo, non humore, quoniam omnino deficeret cor alieno humore continẽter occupatum. Reſtat halitus a quo calido incaleſcat, non ita tamen opprimatur. Verum is halitus calidus igneus eſt, & cordis calorem igneum mixtione facit. Quare non dubito, quin hæc febris ſit, & putrida quidem, quoniam halitus non niſi ab exuſtione, exuſtio vero eſt illa proprie dicta, quæ non paulatim, & temporis ſpatio propter caloris naturalis præſentiam in humore ad alendum non conuerſo nullum halitum igneum efferente fit, ſed illa, quæ celeriter facta igneum halitum emittit, & neceſſario per putredinem, vnde etiam febris hæc erit, & putrida, nam ſine putredine ignei vapores, & ad cor inflammandum idonei tamdiu non fiunt. At in qua parte calor in corpore hoc appatet, quem in

A febre, quæ vniuerſi corporis morbus eſt vniuerſo eſſe neceſſe videatur? Extrema omnia, imo & totus corporis truncus tanti frigoris eſt, vt vix tangentis manus illius tactum ſuſtineat, dico ſat eſſe, quo febris ſit, cor ipſum igneo calore affectum eſſe, ex quo, niſi impedimentum intercedat, corpus totum ſimiliter affici poteſt, ſeu affici idoneum eſt; proprietas enim eſt, ut poſſit, non vt ſit ſtatim.

Hic verò, quamuis cutis lutea ſit, luteaque recrementa exeant, tamen in ambitu corporis pituita craſſa effuſa eſt, quæ fuſionem caloris impediat, quæque ſuo frigore illam frangat, quamuis in corde tantus ſit, & inuenis membrorum, vt vix quieſcere poſſit, quod & viſcera lacessat illius mordacitas, & ita iactari cogant, & caloe tam ſollicitet, vt frigus ſemper quæritet. Summa ergo
B hæc eſt, quod cacochymia ad tantam virium infirmitatem præſertim cordis faciendam ſatis non eſt, quamuis eum ex pituita fuſa grauare corpus poſſit, tãquam non nutrimentum, ſed a nutrimento onus ſeparatum, quæ nõ in corpus, & vim membrorum tranſire poſſit, vimque eorum reficere, ſed aliena omnino onus afferat. Cordis infirmitas non, vt hæc membrorum debilitas in motione, ſed in pulſibus arteriarum percipitur, quæ, vt dixi, omnino a febre eſt, præterea, quod febris hæc ſit, etſi non propria ſpecie, quæ calor igneus eſt, cũ prohibitus ſit, percipiatur in hoc corpore, tam exterius frigefacto, in iiſdem tamẽ pulſibus ipſa ſe ſe oſtendit, quoniam propulſando natura eos igneos halitus febrem huius generis putridi afferentes neceſſario arterias contrahit valentius, intentiuſque, quam dilatet, præſertim in eo
C febris, & putredinis ſtatu, quo maior halituum copia, & craſſior commouetur, qui eſt ipſius febris incremẽtum, & caloris aſcenſus, quam pulſuum compreſſionem in hoc animaduertere facile poſſumus. Præterea in dilatationis, & compreſſionis vtroque motu inæquabilitas halituum febrilium effuſionem ſequuta febrem putridam oſtendit. Vbi ego bina quoque die tempora compreſſionis cognoui inter ſe primum coniunctiſſima, poſtea verò a ſe ſe mutuo diſcendentia, ambo primũ coniuncta à mane ſummo ad tempus pomeridianum ferè continuata pertinebant, nunc alterum noctu hora tertia, aut quarta, reliquum hora veſpertina accedit, medium quoddam ſpatium dilatationi relinquentia, quæ compreſſiones cum latentes, & diuturnæ ſint ad febres tertianas nothas, ac continuas ſunt referendæ. Huius
D itaque febris materia eſt bilis pituitoſa, ac melancholica commixtione, aut generatione ſic comparata, quæ ſua craſſitudine ſibi ipſa uias obſtruendo putreſcat, multa bile tenui libere exeunte, ac ſine putredine manente, quare vt vt vapores magis hunc, quam illum humorem referuntur, vel ſomnum, vel vigiliam pariunt. Ita modo ſomno longo modo vigilijs obſeſſus fuit æger, ac mihi quidem videtur melancholicum quoque ſuccum, vt dicebam, cum ijs commiſceri, quoniam mores eiuſmodi ſunt taciturnitate, & torpore quodam affecti, & memoria ſæpè, cum nocturnis vigilijs defecta, quare nõ erit mirum, ſi vigilias etiam mentis turbatio ſequetur. Minus mirum ſi excrementis bilioſis procedentibus, febris tamen minus aeris extiterit, quoniam pituita vna cum craſſiori ſanguine putredine compræhenſa intra
E obſtructiones conſiſtens ſeipſa obſtruit, bilis verò liberius eijcitur, ac minimè mirum ſi aliquanto poſt ſpatio pituita in ambitu diffuſa febris vi conſumpta calor demum in ambitum perueniet.

Atque illud quoque non videtur ab hac re alienum, quod nunc, quoties calor obſtructionum nouus inualeſcit, toties ſpiritus ab ambitu in viſcera contrahantur, & extimum corpus frigidius relinquatur, pituita eius locã ſola relicta magis per ſe refrigeraſcente. Locum huius putredinis, & obſtructionis in iecore eſſe conſtat, ſi tenſionem hypochondrij, ſi atrum linguæ colorem, caloris ignei iecoris notum conſideremus, ſi urinas etiam ſpectemus, atque aluum, quæ ipſa quoque, cum vrinis fuluis lutea eſt, quoniam ea obſtructio in felle tanta non

eſt, vt

eſt vt excretionem impediat, àc eum, vt refertis, maior fuerit duo arba tunc exeunte, iam minor facta eſt. etiáſi bilis nunc quoque generationem per putredinem, & in temperiem in eo viſcere augeat. Febrilis namque, & putredinis calor igneus in eo viſcere ſanguinem bilioſum procreat, & bonum in bilem, & melancholiam commutat cum partes per ſpiritum, & calorem agant, ille verò igneus præſenti putredine exiſtat, & ignei opera edat. Sitis inde quoque nata eſt, & color totius luteus vt omnia excrementa bilioſa. At a ventriculo quidquam ne mali eſt? Occaſio quidem longa procreandæ pituitæ antea fuerit neceſſe eſt. Sed ſub hoc malo, mediocrique abſtinentia ventriculum non multum negotij faceſſere crediderim, quoniam aluus ſemper benè concocta eſt, imò, vt ſupra quoque a me dictum eſt, & mibi reperendum videtur, quamuis minus belle coqueretur, auderem dicere non in ventriculum, ſed in humorē bilioſum per ipſum delarum cauſam eſſe referendam, quod Galenus facit, cum humor commixtus in aluo eſt; At flatus, & anguſtiam à cibo perſentit. Cauſa iam manifeſta eſt obſtructionibus illis, & earum calore in iecore cū ventriculo commiſſo exiſtentibus & ex ſua putredine partem halituoſam, & fumi naturam referentem effundentibus, & eam in circumpoſitas ventriculo cauitates mittentibus vt ventriculus repletur vna cum ſepto tranſuerſo arctetur, & anguſtiam, atque anxietudinem afferat. Quibus ita propoſitis apparet principem curandi rationem a iecoris obſtructione, & affectione calida eſſe petendam, & vna vires eſſe recreandas. Verum delitiū mete moueret, vt capiti propriam opera ferres? Minimè Domini, quoniam illud ſubitum fuit, & inconſtans eſt, nimirum à quo ad ſe mens citò reuertatur, quod indicio nobis eſt neque cerebrum per ſe affectum, neque humore vllo aut affuſum, aut repletum, aut eius tunicas eſſe vllo eiuſmodi humore grauatas potius ex halitu caput petente, qui cum primum pituita eſſet magis, & illius naturalis ſomnum non prohibebat potius protogabat, cum halitus conſumpta pituita eſſet bilioſior, vigilias attulit, & inſomnia vel ſolo calore à febre in cerebrum delato, demum ſiccitate illuc per conſequutionē, atque per fumos exuſtos promiſſa cum halitus magis eſſet exſiccatus, & melancholicus factus, calorem adhuc retinens mentem turbauit, calore tandem in cerebri regione frigida amiſſo memoriā abſtulit. Sed nihil horum perpetuum aut longum fuit, quoniā vapor res mobilis eſt, & citò conſumitur. Metus lethargi mihi nullus eſſet, quoniam per apoſtema, & tumorem cerebri eum fieri oportet, quod à concurſione materiæ pituitoſæ ouenire neceſſe eſt, quæ ex parte iam conſumpta eſt, alioquin cum amiſſione memoriæ ſomnus quoque arctiſſimus eſſet, qui & diu abfuit & cum accedit leuiſſimus eſt, & intermiſſus atque à vigilijs, à ſpirituum conſumptione, ab inanitionibus multis prouocatus. Quibus inanitionibus & tuti eſſe poſſumus, neque verebimur materiam in caput allapſuram, neque pertimeſcere etiam à vaporibus melancholicis affici cerebrum poſſe adeò, vt frigus vllum retineat, cum breuem morbum, etiamſi ad ſalutem reuocetur, futurum videamus celeri iam eius curſu facto. Siquidē 40. die coctionis multa pars in vrinis perſpecta fuit, inde medicamentum exhibitum plurimum eduxit, etſi vix ʒ. ſ. rhabarbari, & ℥. ij. ſ mellis roſacei haberet. Deinde per clyſtere ex iure quinquies plurimum excreuit, quod naturam agentem denotat, & morbum conſumentem, cuius vires vtinam tamdiu ſuſtineantur, vt reliquam coctionem moliri poſſit. Caput verò defendatur, ne cocta, expulſaque materia in ipſum ſe ſe corripiat.

Adde, quod die 44. copia maxima vrinarum ſequuta eſt, & pulſus à 41. ſemper molles fuere, qui mihi nū ſomnum, non pulmonum affectum, ſed, præterquam quod tumorem aut duritiem nullam in viſceribus indicant, etiam ſudorem futurū, aut naturę molitionem ſimilem aliquam ſignificant, præſertim quod vehementes ſunt, & ita naturā ali, ita coctioné ex parte perfectā eſſe, et ſi

A cum putredine ſit, nobis denotātes. Curationem huius mali eam idoneam putarem, quæ naturam iam cauſæ incumbente, obſtructiones eijcientem, pituitæ vitia ſuperantem, bilem obſtructionibus totius corporis collectam per vrinas, per aluumque expurgantem iuuaret, & ambitus corporis obſtructiones, vapores cacochymiæ retinentes, & febres incendentes frictionibus tolleret, quæ, vt ab exercitatione intempeſtiua, & poſt longum otium excitatæ, & externo frigore compactæ, ſic quiete, & calore externo, ac etiam febrili cum frictionibus conſumentur. Diureticis verò, & leniter aluum mouentibus ſuo tempore vterer; & valentioribus etiā, quo confidere poſſem vt à capite omnis moleſtia auerteretur, neque nunc cogitarem de capitis purgatione de vſtione ſpōdilorum, aut alijs ſimilibus rebus, à vobis multo me-
B tu propoſitis, quoniam venientem materiam in caput attraherent, quæ potius repellēda eſt, neque fidatis, quod natura ſemper poſt coctionem vijs conuenientibus expulſura ſit, etiam materiam à medico diminutā, præſertim cum natura non benè robuſta eſt & à morbo longo fuit vexata. Capiti ergo imbecilli valde timerem. Vino itaque minimè vterer, ratione habita maximè capitis imbecillis, nam vaporem, vt videtis, à febre accipit, qui ſemper illud magis infirmum reddit. Incumbamus ergo iecori, tum aperiendo, tum refrigerando, & ratione capitis non ſolum cicoracea ſed etiam roſacea in potionibus matutinis adhibeamus cum ijs, quæ ſupra inſtituta ſunt.

De Anaſarca.

Anaſarcam deſcribis ex deſtillatione factam, quæ ſi-
C ne pulmonū vitio, & ſine interuentu aquæ thoracis eſſe mihi non facilè videtur, & propterea de hinc vt eſt nihilominus deſtillationi, vel potius defluxioni curandæ incumbendum ſic vna, & aquæ purgandæ, & pulmonib. ac omnibus viſceribus defendendis, coctionibuſque iuuandis vacandum. Terebinthyna cum ſucco iridis, niſi aliud in corpore obſtet (anguſte enim deſcripta mihi res eſt) cū rhabarbaro opportuna videretur, & myrrha, ſtyrax, & hyſſopus cum ijs plurimum facere poſſe. Ac forte cauteria materiam è thorace, & capite euocantia eſſe neceſſaria, ni iam ſint adhibita, quod non poſſum vaticinari, cum nihil de curatione dicas vt conueniret, quo illa, quæ à lædentibus, & iuuantibus neceſſario ſumitur coniectura me in conſulendo dirigeret, & ordinē inſtitutæ curationis ſequi poſſem, multum namque
D refert quid quodque ſequatur, & quid cuiq; antecedat, propterea pauca etiam poſſum proferre.

De ſymptomate epileptico febrem ſequente pro eodem Illuſt. Cardinal.

CONSVLTATIO XCV.

TAndem ex febre continua illa ſua, quam eſſe febrē medici non nouerant, poſtquam acrior facta fuiſſet, & 10. dies ea occupatus laboraſſet cum nigrore linguæ, ſiti, tenſione dextri hypochōdrij, colore aureo manente, iactatione ſumma corporis ipſe die decima ab ea febris mutatione hora 21. ſubito rubore ſuffuſus eſt, &
E facie tota incaluit, ac capite die verò 53. hora 22. ſubito epilepſiæ motu fuit bis exagitatus, duabuſque horis ſub eis caſibus detentus, a quibus vnius diei ſpatio interiecto, quo languebat poſtea forte propter ignes, & veſicas excitatas, & alia remedia leuior toto corpore, & minus tremulus fuit, memoria tamen minus ſemper valebit, vt ſuperius octaua die; & duabus illam ſequentibus, poſt vigilias, & deiectiones, ſub quibus etiam vires infirmiores viſæ fuerant. Ita iam ſumus in duplici metu, cum ad vehementiam febris periculum eius ſymptomatis acceſſerit. Febris cum antea infinitam iactationem afferret, intus vreret, extra autem frigore premeret, & hypothymiam ſæpè pateret, nunc exteriora etiam calefacit, nihilque hypothymiæ minatur, tamen conti-

nua eſt, & tantum excrementorum copiam efferet, vt mirum videatur, ac propterea ex aphoriſmo 84. ſeptimi libri ſecundum græcam diuiſionem θανάσιμον, hoc eſt mortalis habenda, vt erat, quinque eum interea cum ſuccederet exterioribus frigidis manentibus. Nam nũc & per cutim bilis tenuior, & per veſicam craſſior, & per aluum longe craſsiſsima effertur, atque vndique in tanta copia, quanta nunquam quiſquam videre potuerit, binas namque fere maculas quotidie replet vrina crocea. Aluus bis quotidie ſpõte fulua mollis, quinquies verò ex clyſtere lutea, & fulua excernit, ferè omnia liquida. Cuius totius corporis lutea eſt, ſanguis è naribus detractus, & per hæmorrhoidas totus luteus. Ac quando excrementa hæc biliosa ſunt ætati, 48. annorum minus conuenire videntur, morbus periculoſus habendus, vt de phrenitide ſentit Hippocrat. libro 7. Aphor. 85. è qua non ita euadere multum eos vult, qui ætatem 40. annorum exceſſere, quoniam eiuſmodi morbus ætati minus conuenit, Hanc tamen febrem non poſſumus in putredine bilis veræ ſtatuere, cum ardens omnino non ſit, cum longa ſit, quamuis enim linguæ ariditatem, & colorem fuluum afferat, tamen id à iecore eſſe potius credo, quod pulſus non reddit magnos, non ita crebros, vt bilis putredo poſtularet, ac nunc, cum iam calor ſe ſe effundit, ille minime acris eſt. & ita in parte quadam fæcoſa bilis ſtatuenda, tenuioribus eius partibus minus putreſcentibus, quod ſua tenuitate minus intra obſtructiones detineantur, quæ fæcoſa pars, cum terreſtris ſit, melancholici humoris eſt particeps atque ita exuſta eſt, bilis enim fæcoſa, & craſſa per exuſtionem euadit, quæ exuſtio dupliciter fieri potuit, tum febre, tum temporis ſpatio intus detẽta. In hoc corpore vtro modo facta ſit, videor poſſe definire ex eo, quod non ardentem febrem habuit, quam habuiſſet, ſi bilis putruiſſet; ſpatio ergo talis euaſit, & calore proprio quotidie, quidquid in ea tenuius eſſet, ad cutim, & per veſicam natura eijciente craſſioribus ſemper partibus excretioni reſiſtentibus, intuſque manentibus ita eum ad cumulum obſtructionum deuenerint, putredinem illæ fæcoſæ partes cõprehendunt. At quomodo tanta bilis copia congeſta eſt, obſtructione facta, quin excerneretur, eam retinẽte? minimè verò quoniam aluus ſatis biliosa fuit.

Quidam ſceleſtus de medicis conſciebat, quod propter calorem inductum à pharmaco ſanguis conuertebatur in bilem & ſimulabat aluos albas fuiſſe.

Verum non vidimus qualis eſſet aluus ante tantam copiam congeſtam. Solum tenſionem hypochondrij dextri ſenſimus, quæ iam abeſt; aluus forte ea tunc ſine bile fuit, poſtea vndique bile redundante aliqua viã eam recepit febre præſertim naturam ad excretionem irritante, biliſque copiam augente, vel etiam obſtructione diminuta. Certe ingenti iecoris calore id, ſi non factũ, ſaltem ſuſtentatum videtur, cum apertis vijs iam, & bile in maxima copia egeſta, eadem tamen redundet. Sic vna cum febre etiam iecoris dyſcraſiam calidam habemus curandã, cuius cõſeruans cauſa eſt febris vna cum bile, efficiens autem quæ fuerit, dicunt familiares aſſiduum vſum calidorum, qui fuit incredibilis, & valde longus, præter vſum theriacæ, quam ego non ita calidam, aut nocuam exiſtimarem, ſed innumerabilium aliorum calidiorum quorum vſus aſſiduus fuit. Conuulſionis cauſa eſſe non poteſt niſi halitus, cuius eſt repentinus, & vehemens motus, iſque vel neruorum originẽ irritet mordendo, vel perfuſus per cerebri corpus tandẽ in neruos repellatur per eorum medium corpus ita eos identidem tendat hic non eſt diſputandum. Certè ille halitus, & eius materia, & cauſa dicta eſt, & omnia ſunt remouenda. Quomodo verò febris curãda, & materia omnis detrahẽda, iam ſuperiori colloquio determinatũ eſt. In illis itaque ſyrupis, & medicamentis permanẽtẽ, & eo magis, quod vrinæ iam minus biliosæ procedunt, & aluus plus bilis effert dictis medicamentis dãdis. Sed accedit etiam virium lapſus non ſolum animaliũ, ſed,

A quod maius eſt vitalium, quæ in longo morbo omnino ſunt ſuſtinendæ quod in eis vnis fiducia collocanda eſt. Id quidem mediocri alimento fiet, ac ſine vino ob febrem, & intemperiem calidam, & ob ſymptomatis metũ, aqua potius, cui coriandra incocta ſint propinanda, neque à coriandris ſic datis capiti timẽdum, quoniã, ſi quid de illis mali ab Auicenna dictum eſt de viridibus accipi debet, nõ de ſiccis, ac præparatis, vt per vſum deprehẽdimus. Si qd indẽ mali a Dioſcoride illis attribuitur, id, cũ ex eis multum nimis ſumitur eſt intelligẽdum ſic enim inſomnia, & alias mentis perturbationes inducunt neque verer cum ea aqua miſcere aliquid oxiſacchari modo minori lõge ipſius aceti facto, ſic enim à vi aliorum ſuccorum, & ſacchari aceti portio ſuperatur, & tamen poteſt prodeſſe, quoniã incredibilis hæc bilis co-

B pia iecur nimis ex calefactum denotat, neque hęc pono ventriculo obeſſet, cuius etſi ratio habẽda potior tamẽ iecori debetur. Cibi genus ptiſana mihi eſſet ita parãda ne inflaret, quod diligẽtius curandũ eſt, quoniam multi Medici ſentiunt noſtrate hordeum minus bonum eſſe, cuius vero loco poſſemus pane loto, deinde in pultem redacto, ac bene cocto, qui ad reprimendam bilis acrimoniam aptiſſimus, atque ad prohibendũ, ne in caput illa conſcendat. Lutea etiam ouorũ bilem obtundunt, quæ quoniam lentorẽ aliquẽ habent, ea in iure, cui ſuccus limonũ, aut aurantiorũ, aut malorũ citrorum incoctus eſſet diſſoluerẽ, & ſic liquefacta darẽ, horas compreſſionum quæ bis die accedunt deuitarẽ. Quod pertinet ad ſymptoma, quoniam id ex acerrimis vaporibus caput ferentibus ſit, vt ex melancholicis memoriæ illa immi-

C nutio, quibus etiam, cum calidi corpus cerebri perfundunt, mentis perturbatio efficitur, propterea illi deorſum reuocandi ſunt, atque ne eos cerebrum recipiat, quod cogitur ab acredine in membranas baſis ipſius appellente membranarum contractionem moliri, aut halitus illos in neruorum corpus medium reijcere, ipſum quoque confirmandum eſt. Igne ne id faceres ſyncipitĩ dando? minimè quoniam ab infernis cauſam potiorem magis attraherem, potius auerterem ad cruſtem igne appoſito, & vlcere facto, ad brachia, ad crura per veſicas excitatas, hirudinibus etiam ano applicatis, frictionibus, cucurbitulis ad inferna poſitis quod ſi hebetudo illa memoriæ, & cogitationis remaneret, tunc capiti fomenta darem ex chamæmelo, betonica, amaraco roſis & ſimilibus, Gallos etiam per dorſum diſſectos adhuc

D ſpirante calore imponerem, aut columbos. Interea febri curandæ omnino incumberem & iecori contemperando refrigerantibus, & humidioribus rebus, & humori bilioſo paulatim detrahendo, qui vel clyſteribus ipſis lenibus copioſiſſimus deducitur.

Is à febre conſumptus eſt 53. ab ortu iſteri die 60. ab illo, quo ab accepto medicamento & in victu peccarat, & noctu male habuerat, 20. autem à decubitu, tribusq; diebus ante mortẽ conuulſiones varias incurrit, leniter verò conſumptus eſt; Diſſectus omnia mirabiliter lutea habebat, præter vnam carnem, quæ nigra admodum eſſet maxima pinguedinis copia lutea, eaque exigua nigra inteſtinis luteis, iecore in eundem colorem luteum præ-

E ter lineas quaſdam nigriores inclinato, quæ lineæ venis nigro ſanguine plenis herent. Vena caua ſinani, exiguo alicubi ſanguine nigro aquoſo ita affecta, vt cęrulea videretur. Vbi ſanguis recentior, ibi flauus erat, fel pleniſſimum lien magis ſuũ colorẽ retinebat, pulmones erant quales in ijs, qui diu inter moriendum ſpiritus difficultate cruciati ſunt. Cor pinguedine lutea onuſtum, quod ferè ſuum colorẽ intra habebat, in dextro vẽtriculo tamẽ ad ſtibij colorem accedebat. Nihil in ſumma ſanguinis cõcreti, & boni vſquã viſum eſt, qui in reliquis emortuis obſeruari poteſt, niger quidem ſed concretus, neq; ita niger vt in hoc cerni contigit, in quo niger admodũ, liquidus eſſet ichore penitus flauo, quo cũ nigredine mixto viriditur alicubi maxima fiebat. Cuius rei id iudiciũ fieri debet pinguedo, & adeps copiã optimi ſanguinis paulo ante in hoc corpore fuiſſe ſignificant, quoniã pinguedo ex ſan-

ex ſanguine optimã cocto,& à calore nõ acri, & minus diſſoluere conſiſtit,ac qm̃ prima eſt, quę ſub neceſſitatibus, & calorib. diſſolui ſolet,illa indicio eſt ſe exiguũ tẽpus habuiſſe egeſtatis,& caloris,adeò,vt diſſolui nondũ quo exiguo tẽpore tamen ſanguis calidus, & ſiccus euaſit,& calidus,ac ſiccus quotidie generatus eſt,propterea minimè rubeus, cuius calidi, & ſicci generatio ſanguinis,iecur calidius,& ſiccius denotant,à quo conficitur. Vitiatum ergo iecur a calore, & ſiccitate fuiſſe neceſſe eſt,& ab eo ſanguinem calidum,& ſuccum alimentũ, & febres,& ſymptomata omnia euenisse. Cuius Cardinalis Sforziæ affectio fuit ex iecoris vitio calido ſibi etiam obſtructionem conficiente,ac febrem,quæ etiã obſtructionibus per medicamenta ſublatis permanſit ob iecoris corporis calorem ſupra modum inſignem, & craſſum ſanguinem ab eo calore factum,& putreſcentẽ,bile interea in totum diffuſa,& minimè putrefacta, a quo ſanguine craſſo feruente fumi in caput attollerentur,& ibi refrigerati memoriã auferrent, tremorem facerent, & calidiores manentes cogitationis perturbationem, & inde conuulſiones.

De morbo gallico vetuſto cuiuſdam matronæ ad Ioan. Baptiſtam Gratioſum Pergulenſem Fani Phyſicum.

CONSVLTATIO XCVI.

VEtuſtum morbum gallicũ narras,quẽ hypochondriaci affectus iam ſequantur, vt metus,& mœſtitia longa ſignificant, quæ animi ægritudines, quamuis manifeſtam cauſam aliquando habeant,tamen, continuæ,cum ſint videtur internam potius,quam externam cauſam ſequi, nunquam enim de externis rebus cõtinui penitus mœrores eſſe poſſunt, quin ſæpè animus relaxetur,& ab eius rei cogitatione in aliud reuocatus metum & mœrorem identidem deponat,quemadmodũ eadem cogitatione recepta in eandem animi ægritudinem recidit,& eam ſpatio temporis ſemper leuiorem, pręter hęc mala,febrem ſæpè eſſe refers,ac, quod magis moleſtum eſt,in vtero fluorem quendam acrem,quo vterus prurituintollerabili,præſertim ſub mẽſibus vexatur, & cum eo ſcabiem quandam duram,& pruriginoſam,qua pręcipuè in cruribus.& pedibus exagitatur. Menſes autẽ exiguos,& ſine ordine procedere, & ſanguinis flauioris eſſe,idemque ſanguinis genus ſæpè etiam per nares guttatim effluere,horum demum malorum moleſtiã tenuitatem corporis totiua,& infirmitatem ſequi, quoniã præter gallicam infectionem,qua iecur minus bellè ſanguinem conficit, ventriculus ob hypochondriacos halitus refrigeratus minimè concoquit,ac proinde ęgro corpus alitur. Febris verò etiam calorem inſitum viriãdo eum minus idoneum ſuis alendi operibus reddit. Hic itaque præter antiquam illam luẽ malamq; gallici morbi vim humorum acrium,& ſalſorũ ac præterea pituitæ,& ſucci melancholici copiam habemus. Quare hi primũ hauriendi ſunt, deinde infectio ab illis in quoq; viſcere infuſa auferenda, & obſtructiones ab hypochondrijs remouendæ,ne in poſterum ventriculo,& toti corpori noxiæ ſint, & tandem prauitas gallica pro virib. delenda. Verum cum à purgatione humorũ omnia mala fouentium initium capiendum ſit, illa duabus de cauſis prohibetur,ne multa vi fiat,primum hypochondriaco affectu,qui in venatũ medij inteſtini occupatione conſiſtit, deinde virium infirmitate, propterea ſic ego de re hac ſtatuerem,vt paulatim,& humor malus vna detraheretur,& obſtructiones expedirentur, & omnis vis infeſta miteſceret. Quæ omnia à potione ſeri caprini optimè expurgari in quo oximel,& mel roſaceũ ſolutiuum eſſet,& ſalſa parilia etiam decoqueretur fieri poſſe conſiderem. Serũ itaque caprinum ex oximelle ſquilltico paratẽ, vt quæque libra vnciæ dimidium oximellis illius acciperet, & inde per decoctionẽ clareſceret, poſtea ſingulis libris ſingulæ ℥. mellis roſacei ſolutiui adderentur,& ternæ libræ ſingulo mane totis 10. dieb. darentur,quib. diebus ter ſaltem ℥. 2. foliorum ſenæ in potione ipſa exhibenda tota nocte haberentur. Quæ ſeri potio 15. alijs dieb. repeteretur,cum ſalſa parilia incocta, cui ſena ſæpè adijceretur,ex ſero namque omnium humorum, & viſcerum etiam ablutionem,ex ſena,& ſero malorum humorum expurgationem,ex ſalſa parilia prauitatis gallicæ mitigationem, exſperarem,a balneis naturalibus gallico timerem,potius hæc ſæpius repeterem. Vbi vero infectio gallica fuiſſet ſuperata,ego ſaccharum roſaceum cum theriaca crederem poſſe ventriculũ,iecur, & omne genus venoſum reſtituere. Ei,qui ex tumore iecoris difficultate reſpirationis,& tuſſi,atque ịcterico morbo laborabat cum febre,& anaſarcæ principio, poſtquam a medicis præſcriptas guaiaci potiones accepiſſet cũ ijs, quæ aſthmati curando facerent. Hæc ipſi nunquã proderant multum. ℞. Diacathol. ℥. s. mellis roſac. ſolut. ℥. 2. s. Cum decoctione pectorali f. potio. It. ℞. Marrubij albi, capillorum vener. glycirrizæ, lupulorum, endiuiæ, triſſaginis an. m. j. ſpicæ ʒ. s. f. decoctio in ſ. q. aq. communis,quæ coletur,atque exprimatur. ℞. Suprafcript. decoct. ℥. 4. ſyr. acetoſi diarrhodon. de cicoreo cum rhabarb. an. ʒ. 6. oxymellis ſquillit. ʒ. 2. rhabarb. el. cum ſuis vigoratiuis ℈. 1. miſce & cum ſuprafcript. decoctione f. potio.

Poſt quorum vſum 7. dierum hæc alia addita ſunt. ℞. Radicis rubiæ,ruſci, aſparagi, apij, petroſelini, chelidonij,fol. chelidonij herb. anagallidis. Comarũ marrubij albi an. m. 1. Cimatum abſinthij herb. triſſaginis an. m. 2. aniſorum ʒ. 1. s. f. decoctio in ſ. q. aq. communis ſ. a. quæ coletur,& exprimatur.

℞. Suprafcript. decoctionis ℥. 4. ſyrup. de abſinthio Meſue. De eupatorio Meſue. an. ʒ. 6. oximellis ſquillitici ʒ. 3. rhabarb. el. cum ſuis vigoratiuis ℈. 1. m. pro ſyrupo,& ſic pro 7.

Poſthæc trochiſcos de rhabarbaro cum eodem rhabarbaro,& ſucco iridis,& gentiana. Atque ex his melius habebat.

CONSVLTATIO XCVII.

Sereniſſime Dux.

QVo minus verbis te tadio afficiamus, ſummã ſententiæ noſtræ ſcriptura conſignare,& tibi mittere decreuimus,de tuę valetudinis,tũ ſtatu,tum curatione. Status is nobis videtur, vt ex ſignis omnium capitũ à phyſicis conſiderandorũ intelligimus, quod corpus malis humoribus cuiuſque generis abũdat,ſiue antecedentium,ſiue conſequentium,ſiue concomitantium capita intueamur. Nam & corpus ſua natura melancholicos, ac bilioſos humores congerere conſueuit, & purgationes,quæ binæ quoque anno fiebant,& pilulæ,quæ quondam bis in menſe dabantur,dudum ſunt prætermiſſæ, tum ex frigida nimium potione longo tẽpore,nimirum s 3. annorũ,adhibita aliquid prauitatis intus impreſſum inhæſit, & intermiſſione aliquibus temporibus facta exercitationis,quidquid humorum per ipſam diſcutiebatur antea,id omne non exhauritur,ſed plurima ſui parte intus remanet, quieſcentibus præcipuè iamdudum copioſis alui excretionibus,& ætate etiam plus eius in generante, & minimè dempta cum ciborum, tum fructuum varietate, & copia, affectibus verò etiam animi ad id plurimum facientibus, vnde plus mali humoris, atque conſueuerit, ipſum corpus congregauit. Ad cuius congeſtionem tamquam eius effecta, & notæ propriæ ſequantur,quæ in corpore,in excrementis, in ſomno, & ſenſus, atque animi ęgritudinibus quotidie cernimus. Corpus minus coloratum, atque conſueuit, & crebram laſſitudinem ſentiens, venter inferior aliquando durus, excrementa alui ſæpè largiora, & fluida, ſæpè nigra, quod ferè veſperi eſt, aliquando ruſſa, nonnunquam pallida, plerumque flaua, non

raro liuida, raro viridia ſunt, modo ventriculis leuē dolorem ſequentia, cum cruda ſunt, modo alui dolorem afferentia, cum nigra, interdum inanem etiam deijciendi cupiditatem, interdum recti inteſtini morſum relinquentia, lotium verò craſſius, plenius, & coloratius, atque conſueuit, ſomni aliquando interrupti. Corporis non rara grauitas, & ab exercitatione etiam hotum omniū maior moleſtia, ſitis aſſidua, & oris amaror, vtrumque à cibo præſertim moleſtum, & animi faciles motiones ad iram, & alias omnes triſtes ęgritudines. Quæ omnia malorum humorum, tum naturam, tum motionem conſequuntur, quæ tamen ſub vſu fructuum laborem ventriculo afferentium tantum ſentiuntur, quoniam ab humore eorum ſuccus vitium accipit, ac repente dit, & vna cum eis ſatis cauſæ moleſtiarum habet ſolum humoribus nondum ſatis valentibus, qui paulatim per ſe quotidie excreti vix ſentiuntur; Nam cum à fructibus abſtinet, alui minus turbatæ ſunt, nihil doloris, aut moleſtiæ afferunt, minus liquidæ, minimè verò corruptæ, ſed ſolum nigræ, & liuentes deſcendunt, quando etiam ventriculus nihil mali ſentit, quo nigrore genus humoris, qui paulatim detrabitur, oſtendunt. Sic verò ab eo humore fructibus cōmeſtis illæ moleſtiæ fiunt, quoniam vtrumque onus actionem naturæ, ſeu caloris vitiare poteſt, vnde vitium eorum eouſque augeatur, vt os ventriculi ichores eorum accipiens amarorem, & ſitim ſentiat, caput ex vaporibus ſomnos interruptos habeat, ventriculus acidos ructus è cruditate, & melāchohco ſucco elidat, flatus venter accipiat, tendatur, doloreque afficiatur, atque aluus deſcendendo ob prauā contagionis vim moleſtiam afferat, & deijciendi inanē cupiditatem relinquat, lenta aliqua, & ſalſa pituita illius delapſa, vnde etiam è cruditate liquidiores alui ſint, magis, vel minus coloratæ, prout magis, vel minus in inteſtinis morantur, in quibus ex mora non minus ob acceſſionem humorum, quam ob propriam corruptelam colorantur. Sine colore verò etiam quandoque deſcendunt, quoniam non ſolum citò defluunt, ſed quoniā humores in decurſu per venas ſibi vias aliquādo obſtruūt, nempè cum craſſiores eſſe contigerit, quibus demum in naturæ, & corruptionis expreſſis aluus, ſubinde ab ipſis coloratur. Lotium quoque craſſius, & intenſioris coloris ſæpè fit, quoniā per ipſum etiam humores exprimuntur. Ab exercitationibus demum moleſtiora hæc, non ſemper, ſed aliquando exiſtunt, quoniā quieſcentes ſucci moleſti non ſunt, commoti verò exercitatione ſentiuntur, & quamuis aquoſi, & tenues per ſudores elidantur; ad cutim incitati, qui tamen per ſudores exire non poſſunt modo ad ſauces, modo ad ventriculi os interdum ad ambitum funduntur, vnde laſſitudo, & ſanguis ex cauterio. Sæpius ad ventrem refertur. Fructibus autem illis prætermiſſis moleſtiæ illæ quieſcunt, quoniam natura facilius humores per ſe regit, quam cum onere fructuum coniunctos, & vnum eorum vitium ſuperat melius, quam cum alio, à quo etiam valdè increſcat copulatum. In primis ergo, ſi naturæ opus omne relinquendum ſit, omnino à fructibus eſt defendenda, vt reliquæ neceſſitate vacare valentius poſſit, & humores illos maturare, atque expellere. Duabus enim rebus ad malum conuenientibus, ſi altera detrahatur, malum non poteſt conſiſtere. Tamen, vt corpus ſalubritati propriæ reſtituatur, melius humores detrahentur, ſic enim valetudo tutior, & ad fructuum, & frigoris, atque caloris vſum reditus ſine periculo eſſe poterit; Calida enim tutius reliquias humorum diſſoluent, atque conſoment, neq; erit metus, ne non diſſoluant, ſed fundant tantum quæ craſſiora ſunt, & ad anguſtos meatus, ad caput, atque ad tenes adducāt. Quæ verò frigida, ſolidas potius partes confirmabunt, neque erit humorum periculum, vt condenſentur, atque firmius lædant, & nulli remedio ceſſori infigantur. At, inquit ille, humori culpa danda non eſt, cū prætermiſſo frigidiori potu omnes ſupradicti caſus pręter vnam ſitim, atque amarorē deſierint, ſed potius ventriculo frigidiori facto, cuius rei ſignū eſt, quod fructib.

A etiam prætermiſſis concoctio ſtatim reſtituitur. Nos tamen aluum, tam coloratam videmus, vt non poſſimus non humores malos accuſare, qui leuata natura, & cibo amiciori, & faciliori retento reliquis ineptis circumciſis facilius poſſit humorum materiam tractare, & ſuperatam eijcere, quorum humorum indicium amaror oris, & ſitis dant maximum, neq; enim ab aliqua corruptione cibi duo illa proficiſci poſſunt, cum nimis citò, nempe vix tota hora ab aſſumpto cibo ſentiatur, qui per ſe, tam citò in alterum ſaporem conuerti non poteſt, ſed ſola alterius mixtione, qui leuior humor inundando ad os ventriculi efferatur, & cibo maximè incaleſcente à calore in ſuperiorem partem aſcendat.

De vxore Excell. de Benedictis pregnante
B
& morbo laterali obſeſſa.

CONSVLTATIO XCVIII.

TErtio iam grauida eſt mulier, atque ſub hac geſtatione, poſtquam quibuſdam deſtillationib. animi deliquijs, ac febre identidem tētata eſt, quæ vix tota die durarent, & aluo fluente quieſcerent, nunc ſexto grauiditatis menſe iiſdem moleſtijs oppreſſa, cum eis etiā lateris dolorem ſentit, quæ diem totam iam permanent. Horum primum fuit frigus cū concuſſione, deinde humeri, & coſtæ eiuſdem lateris dolor cum calore inſecutus eſt cum ſputaminibus ſubito flauis per tuſſim procedentibus, ac demum vix die prima præterita aluus fluida biliosa facta. Pulſus minimè durus crebrior aliquanto, & vehemens, vrinæ vt prima dies fert, ſatis naturæ
C modum ſeruantes. Vos Medici pro grauiditate nępe vita partus, pro animi deliquio, anni tēpore, alui ſolutione geſſiſtis, quoniam fœtus iā multo eget ſanguinis alimento, tempus anni calidum ſatis humorem conſumit, animi deliquium ſanguine eget, ne vires frangantur, aluus verò plurimum humoris, & virium abſumit, propterea venæ ſectionem prætermiſiſtis, cucurbitulas ſuffeciſtis, per quas triū tantum vnciarum ſanguinis modus expreſſus eſt, cuius expreſſionis vi impetus ſanguinis à loco affecto potuerit reuocari, quod verò per ſectam venam amplius detrahi in magno morbo debuerit, id à ſupradictis prohibitum etiam poterit conſumi, qm̄ & fœtus, & cęli ſtatus, & fluida aluus multū eius abſorbent quare, quod de ſecanda vena propoſuiſtis facilè in partē negatiuam decerno. Vel enim vna aluus citatior maximos Medi-
D cos ſolet à venæ ſectione prohibere, & certe iure quādo ea ſolutio alui febris ipſius caſus eſt, non alterius morbi, vt inflammationis inteſtinorum aut alius. Ita ego magnitudine morbi æſtimata ex eo etiam, quod nō ſolum per ſputum, ſed per aluū natura cogitur ſe ſe exonerare impelleret, at metu virium conſiderato ſectionem venę præteritem, atque expurgationi inflammationis vna, & temperationi humoris vacarem, ne actior aluum nimis cieret, & pectus nimis laceſſendo magis inflāmaret difficiliuſque etiam ſic educeretur. Cui rei procurandę darem potiones ex iure, quo etiam vires ſuſtinerentur, cui eſſent incoctæ meliſſa, acetoſa, borrago, bugloſſum, paſſulę, endiuia, & immixtus ſyrupus de radice dulci, & violaceus. Fotibus pectoris etiā vterer ex chamæmelo, anetho, braſſica, ſemine lini, meliloto, & ſimilib. ac vnguē-
E tis ſimilium virium, vt ex cataplaſmate dialthæa, (non vnguento,) & butyro, & ſemine cimini cum folio braſſicæ ſuppoſito. Poſtea pro ratione inſequentium me gererem, aluus enim nimis initio morbi cita facta minatur aliquam eius fluxionem, nam aut a copia, aut prauitate nimia id efficitur. 7. die alui profluuium cū doloribus, & torminib. ſequutum eſt, ſputaminibus vix quidquā alieni humoris efferentib. quod ſi quid eſſet id putis craſſi habitum habebat in aluo lutea ſatis denſa erant ſanioſa etiam, ſeu ichoroſa, quę in rubrū vergebant. Poſtea tranſacta 14. alui nihil ſanguinis, aut ſanioſi habuere, ſed ventriculi feces pallidas, & obſcuras, quandoque etiam virides efferebant cū dolorib. maximis toto ventre, dorſo, cruribus, & ano, ac pube vexantibus.

CON-

CONSVLTATIO XCIX.

Sereniſſime D. mi colendiſſime.

NOn crediderim ei rei, quam de tuo ſtomacho ſcribis multa obſeruatione opus ferè, placeat quæſo dicam tantummodo cibos illos, à quibus tibi cauẽdum eſt, qui fuerint fungi præſertim craſſiores, & mala cruda, parce etiam fuerint alia genera fructuum admittenda, quamuis etiam cocta, in quibus caſtaneas quoq; numero, & tubera. Parum etiam admittat de cancris cuiuſque generis, de polypis, oſtreis, & multo minus de Felinis, & omnibus durioribus teſtaceis, & item de cochleis. Moderate etiam piſcibus veſcatur, cum valde magni, aut graues ſunt. Et omnino crederem ſatisfore, ſi in præſentia demeret quartam partem de ſolito ſuo cibo bis die ſumendo, & item potione, bibẽdo aliquantulum de ſuo vino potentiori. Deoſculor tibi manum reuerenter.

CONSVLTATIO C.

Sereniſſime D. mi colendiſſime.

EGo non ſum aggreſſus commemorationẽ quarundam rerum, quæ ſolent eſſe in vſu ad iuuandã concoctionem, perſuaſus, quod non expediat, cum caput, & renes reſpiciendi ſint, ventriculum calefacere, qui per ſe cito efficiet, quod oportet. Quo ego nunquã exiſtimaui valdè bonum in his caſubus vſum aquarum ſtillaticiarum calidiorum, veluti cinamomi, aut alterius rei, quoniam nimis cito permeant ad renes, & caput, & ſecum humores craſſos, & crudos è ventriculo ferendo periculum afferunt. Qui melius ſomno longiore, & victu tẽperantiori ad bonum alimenti genus reuocatur. Vt nunc ponus in memoriam res quaſdã reuocarim mediocres, quemadmodum quod de acetarijs optimum erit cicoreum, cicerbita, borrago cũ paulo meliſſæ, & pimpinellæ tenerioris ſine lactucis, quod apti erunt etiam cappares, & ex fructib. phiſtici, caſtaneæ benè coctæ, ſed paucæ, oleæ etiam paucæ, non nigræ, hoc eſt, non maturæ, paſſulæ, cinnara, fœniculum, cytoniatum perſicatũ bonum, & vetuſtum valdè, pyra florentina cocta ex vino conditi melones, vt Piſauri in vſu ſunt. Aliud mihi non ſuccurrit, quod hoc anni tempus ferat, nõ ceſſabo, quin cogitem, & referam, vt iubebit. V.C.S. Cui à Deo præcor felicitatem, demiſſe manum deoſculor.

Illuſtriſſimo, & Reuerendiſſimo Cardinal Alexand. Farneſio.

CONSVLTATIO CI.

AD præſeruandum corpus Ducis præſtantiſſimi à podagræ morbo valida hæc ratio comperta in ipſo fuit. Purgatio corporis bis in anno facta, nimirũ vere & Autumno, eaq; varia, vt ſtatus corporis occaſionem præberet, atque etiã anni tempus ſe præſtaret, poſt vtrãque purgationem potiones guaiaci ſumeret, fuerunt verò ſumptę primis annis huius inſtituti ad 40. & 40. dies, ſequentibus verò ad 24. Demum ad 12. Atque hoc poſtremo tempore guaiacum cum carne gallinacea percoquebatur. Modus potionis huius erat ℥ 6. & quibuſque quaternis vncijs guaiaci dabantur. 10. lib. aquę adijciẽdo interdum liquiritiam, interdum myrobalanos, vt ratio rerum expoſcebat, & ſexenis vncijs huius potionis modo ℥.s. mellis roſacei, & ſingula, ſyrupi de ſucco cicoreæ imponebantur modo alium aliquem ſyrupũ pro opportunitate, cũ victus obſeruatione, non demiſſa tamen vini potione, neq; carne gallinacea, toto anno vtebatur vino rubro imbecilliſſimo, ut plurimum cum aqua facto, & auſtero, aut potius acerbo, bis autẽ in menſe accipie-

A bat clyſtere ex iure gallinaceo, ſeu pulli, qui in caponem demum deductus eſt arte Medici ſeni verſuri, qui caponem ſubinde deuorabat. In iure eo imponebantur. ℥.4. olei amygdalarum dulcium ℥.1. elect. lenitiui, ſacchari rubri ℥.2.s. mellis roſacei, & oui vitellum. Quod ad dolores attinet, ij rariſſimi euaſere, vt duorum annorũ interuallum relinquerent, quibus mitigandis auxilia pauca aliquid proprie effecerũt. Et quamquàm cataplaſma illud ex lacte, ponis medulla, corticibus interioribus alliorum, & iiſdem interioribus corticibus nucleorum pineorum ſemel laudem nactum eſt, tamen aliàs manè fuit, & laudem amiſit.

CONSVLTATIO CII.

B

Sereniſſime Domine.

NE quidquam prætereatur quod vſui Veſtræ Celſitudinis Sereniſs. futurum videamus non contẽti coram res commemoraſſe, ſcripto quoque idem faciemus, & ex corde proponemus, quidquid indicit nobis officiũ debitum, & ſtudium noſtrũ de ſua ſalute, cuius curæ donec viuemus omnia ſumus poſtpoſituri. Itaque in mentẽ ei reuocamus iterum, quod ſtatus ſuæ valetudinis, cũ varietate multa malorum humorum conuinctus eſt, qui humores continenter ſibi ſimiles alios gignunt auxilio perturbationũ animi ad alios eiuſmodi gignendos maximè opportunarum. Quas porro T.C. Serenis. facile cognoſcit non aliunde magis effici, quã ex ijs humoribus, qui in ſtomachum appellunt, & ipſum procli-
C uem ad perturbandum reddunt, ex quo ventriculus plerumque non concoquat, caput ſomnũ nõ capiat, ac tenſiones, doloreſque infemi ventris concoquantur, tũ oris amaror, cibi exigua cupiditas ſitis multa, laſſitudines artuum, & calor ſæpè extremorum pedũ. Humores hi iudicio noſtro nondum obſtructionem aliquã momenti vllius in parte aliqua principe effecere, quoniam neque pulſus, neq; vrina, neque vllum aliud ſignum nobis illud demonſtrat. Eapropter non percipitur vlla febris agitatio, quanquam temporis ſpatio excitari poſſit, prẹſertim quoniã non poterit ſemper in tãta victus obſeruatione, tam ſubtile ſe continere. Quę ſi producatur profecto, vt V.S.C. videtur, demum ventriculum imbecillũ, & prauum redderet, quia malis humorib. iam dictis aleretur, & ipſam procliuem redderet in morbos longos, & peri-
D culoſos præcipuè, hac de cauſa neceſſe eſt, vt intra paucos dies expurgetur, quia ſublatis ijs humorib. ſubinde, ſi impreſſum aliquid frigoris erit in ventriculũ, non ſolum id percipietur melius, ſed poterit calefieri tutius, ſi expedierit. Nam nõ tantum frigoris videmus, vt maius ſit ſuperioris temporis frigore, cum corpus purgabatur, quanquam non tãtum moleſtiæ inferebat, quin ſtomachus frigefactus maximè potiones ſine offenſa, aut cũ illa rariſſima perferret. Poſtea liberius viuendi erit poteſtas, & à morbis tutius, qui alioquin poſſunt aduenire omnib. modis, & cum eo vita omnino eſſet continẽter habenda tanquam ægroti. Hæc ſunt, quæ coacti à debitione officij noſtri ſumus. V.C.S. in mentem ducere cupidi bonæ ſuæ valetudinis, cuius gratiam expetimus, vt ipſa iudicio aliorũ quæſito confirmetur ſi hoc noſtrum
E non ſit ſatis, vt certa quid agendũ ſit hilarius degat, nec occaſionem præbeat alicui incommodo valetudinis.

Et addictiſſimi demiſſe eam veneramur.

Excellenti Paulo Anthonio Cæcubæo.

CONSVLTATIO CIII.

COrpus hoc varijs admodum humoribus, & multis grauari hac doloris ſumptomate, & lypothomiæ, excrementorũ varietas, & imprimis vrinarũ, tũ inconſtãtia, & paruitas pulſuũ oſtendunt. In quib. pręter pituitã, & flauã bilem, atrã quoque, ſi non mole, certe vi multa valde poſſe ſuſpicio eſt, cũ ętas, corporis genus, & vita

ipſius cum anni tempore, & cœli ſtatu in id conueniat; ac, niſi aliqua eius humoris excernendi conſuetudinem quis habeat, ego plurimum eius humoris ſubeſſe in huiuſmodi natura vna, & ætate, cum Hippocrate ſoleo iudicare. Dicta humorum, præſertim craſſorum genera, atque varietas ætate, & cœli vt parum ſecundis longum ad concoquendū ſpatium exigunt, ſub quo videndum, ne vires deficiant. Humores detrahere ante coctionem tutum non eſt, craſſos verò etiam periculoſum, in hac ætate denium ferè mortiferum, quare viribus ſuſtentandis, & humoribus ad opus naturæ comparandis, vacarem, interea vel a theriaca abſtinendo, niſi aliquid aliud, & maius neceſſitatis conſilium interuenerit. In ijs, quæ comparandis humoribus nobis præſto eſſe ſolent, præter ea, quæ adhibuiſti commodam eſſe meliſſam, buglоſſam, fumumterræ, & betonicam crederem. Morboque iam maturеſcente fortiora adiungerem, cuiuſmodi in ſyrupis compoſitis habentur. Exterius quoque imponendis ventriculi coctionem iuuarem, & a defectu animi inde naſcente eum defenderem, ita tamen, ne ad locum attraherem, quod corpore pleno, & humoribus crudis fieret.

Galenum certè imitarer, vbi tertianam notham, & quotidianam curando coctiones humorum procurat. In medicamentis mouentibus mihi priora eſſent, quæ id per vrinas, & per ſudores leuiter faciunt; per quas vias reliquiæ humorum ſub febre putrefactorum facilius educuntur, neque craſſiores humores violentius mouentur, vt a purgantibus per aluum, quæ purgantia omninò vitarem, niſi materiam concoctam cernerem. Vnum rhabarbarum fortaſſe ante induci poſſet, quoniam non tam humoribus purgandis quam obſtructionib. eruendis, & viſceribus in coctione ſuſtentandis proficit, in quod conſilium exiguo modo dandum eſt, & in ſyrupis ponendum. Aluus enim, quæ mollior ſeruanda eſt ab eo id vtiliter conſequetur. De ratione victus vix quidquam dicere poſſum, cum hic a viribus, & a ſtatu morbi ſit moderandus, quorum nullum mihi iudicium extare poteſt viderem quidē, ne error ille publicus ouorum exhibendorum ei obeſſet. Vinum, niſi aliqua leuis coctionis ſuſpicio ſit, non exhiberem, illa verò adueniente quamprimum oligophorum darem, vt coctioni perficiendæ, & vaporibus febris eaportandis eſſet vtile. Quæ gratificandi magis, quam medendi cauſa ſcribo cum tu potius me, vt amico, quam vt Medico vti debeas, vt Medico certè, aut conſulente opus non habeas. Vale, meque, vt ſoles ama, Piſauri 7. Iduum Nouembr. 1581.

De tumore lienis.

CONSVLTATIO CIIII.

CVm V.P.R. duritiem tantam lienis habeat, & inſuper in calorem æſtatis, & febriculam inciderit, non poteſt deuenire ad auxilium admodum validum. Si aquam illam thermalem experta vtiliter fuiſſet, poſſet conuertere ſe ad illam ſumendam, alioquin eſſet ſerum lactis tutius optimè purgatum, quod ſubinde ferbuerit cum oximellite ſquillitico, & corticibus tamariſci, & poſtea colo traiectum fuerit iterum, tum denium mixtum cum ſucco fumiterræ, quod 16. diebus mane bibatur adiunctis altero quoque die ad aluum mouēdam duabus, aut tribus vncijs mellis roſacei ſolutiui, aut totidem ipſius ſyrupi ſolutiui ex polypodio. Ponderis ſeri modus ſit a binis libris, vſque ad ternas quoque mane. Modus oximellis ſquillitici ſit dimidiæ vnciæ in ſingulas ſeri libras, ſucci fumiterræ modus ſint ternæ, aut quaternæ vnciæ quoque mane cibo interea ex pullis gallinaceis, columbaceis vtendo, prætermiſſa exercitatione vehementiori cuiuſque generis, quę alias ei erit admodum vtilis, precipuè in equo nunquam non ante cibum, ſumpto prius oximelle ſimplici, aut ſquillitico modico. Et,

A cum epiſtola alio non ſpectet, ego finē facio, & me precib. tuis commendo. Vrbini tertio Idus Iul. Ann. 1581.

CONSVLTATIO CV.

Reuerendo Patri mihi obſeruandiſſimo.

CVm ita ſit, quod V.P.R. multum ſcribit, multumque ſcribere alios vult & parum efficit, & ſemper enimmoda tempora præterit ſine vlla ſuæ malæ valetudinis cogitatione, temporibus alienis non poteſt deueniri ad medicamēta aliquarum virium, hac æſtate propter calores, hoc tempore propter frigus, inde fit, vt ijs B cauſis ego difficile mouear ad ſcribendum, tamen curet ſibi fieri infra ſcribendum oxymel, & ſumet quoque mane ordiendo à pauco, accedendo ad multum. Verbi gratia, primo mane ſumet cochleare, altero vnum cum dimidio, tertia duo, quarta tria, ſubinde intermittat vno die quo accipiet tres ex pilulis infra ſcribendis, poſtea perget in ſumendis ternis cochlearibus dicti oxymellitis, vſque ad quinque dies; ſub quibus eaſdem pilulas, & hunc ordinem teneat totos duos menſes, poſtea quieſcet, ſumendo tantummodo ex electuario de chalybe, quod curabit ſibi proprie fieri. Quibus diebus accipiet oxymel, ſe exercebit ventriculo ieiuno, poſt ſumptum oxymel vſque ad primum ſudorem comedet, & bibet ſobrie, poſt cibum non dormiet interdiu. Vino vtatur imbecillo, albo, vetuſto, cibi ſint pulli gallinacei, columC bacei, & auiculæ, in viſculis habeat ſemina origani, ſatureiani fœniculum, piper. Pulmenta fient ex borragine, betaque, Acetaria ſint ex capparibus cum oxymelle, cui acetum multum inſit, vtatur amygdalis, quæ eò vtiliora erunt, quò amariora; cum omnibus ſorbilibus miſceat ſal, & acetum, vtatur multo ſale, vel in ipſo pane, in aqua candens ferrum eaunguere faciat, Vitet frigus & exercitationem proximè a cibo. Oxymel ita fiet.

℞. tamariſci, cetrach, gentianæ, cuſcutæ an. m. 1. fiat decoctio in aqua ferrata. ſ. a. & cum dicta decoctione diligenter expreſſa, & colata melle, & aceto ſquillitico componatur oxymel magiſtrale.

Item ℞. rhabarb. el. ʒ. 2. s. ſpicæ ʒ. 1. chalybis præpar. ʒ. 1. s. agarici opt. ʒ. 2. ſalisgemmæ ℈. 2. cum oxymelle ſupraſcripto f. maſſa pro pilulis, quæ fiant ex ea D maſſa ſingulæ ℈. 1.

Cum accipiet electuarium ex chalibe pondere dimidiæ vnciæ, accipiat mane ſemper quinque horis ante cibum, vt alia quoque auxilia. Atque cum nullam aliam ob cauſam ſcribam, finem facio, & commēdo me precibus tuis. Piſauri 12. Cal. Nouemb. Ann. 1581.

Reſpōſum hoc ſit, quod res illę omnes conſilio iſthuc adductæ optimæ ſunt, quoniam vnaquæque earum inueniet in iſto corpore cui opus ſit. At quò originem omnium neceſſitatum tollas alijs auxilijs ea ſubmouenda eſſet, quæ multis cauſis prætereuntur, ac interea vti poterit his paſſulis bis aut ter in hebdomada, & diebus intercedentibus ſyrupo ſuppoſito.

℞. Fol. ſenæ oriental. ℥. 4. meliſſæ, cetrach, borraginis an. m. 1. cimarum abſinthij, flor. fumiterræ, violarum, E borragin. ana m. s. cort. tamariſci m. s. fructuum prunor. num. 5. ſebeſten, num. 7. paſſul. ℥. 1. s. rad. Irid. ℥. 1. polypodij ℥. 3. epithymi ℥. 2. cinnamomi ℈. 4. aniſorum ʒ. 2. s. galangæ ʒ. 1. macis ℈. 2. f. decoctio in ſ. q. aq. fumiterræ ſ. a. qua expreſſa, & colata. ℞. Paſſularum mundat lib. 3. ponantur ad ignem in dicta decoctione, & additis ℥. 2. pulueris ſenæ. ℥. 1. rhabarb. & ʒ. 4. pulueris diamoſchu dulcis, & ſacchato ad ignem habeantur tantiſper donec f. confectio ſolidiorum. Item ℞. Meliſſæ, borragin. fumiterræ, lupulorum, cetrach, eupatorij Meſue, ana m. 1. thymi m. 2. ireos ℥. 1. galangæ ʒ. 1. Fiat decoctio in aq. fumiterræ, & abſinthij, qua colata & expreſſa cum melle f. ſyrupus additis cuique lib. mellis ℥. 2. aceti ſquillitici.

De

De tumore iecoris cum febricula. A

CONSVLTATIO CVI.

QVoniam occaſio morbi Mainardi poteſt cum eius ſalute in cauſa eſſe, vt te norim, non erit mihi res tanto dolori, quoniam eius morbus bona veſtra curatione facilius ſoluetur, quam memoria benignitatis, & virtutum tuarum, aduerſus quem ego admodum pronus ſum in omni occaſione, quæ mihi offeratur, vt rem gratam faciam. Qui porrò Mainardi morbus adeò infixus eſt ſua diuturnitate, vt ego non auſim accedere hoc tẽpore ad valentiora, & intra illa me continerem, quæ diu poſſunt adhiberi, & in diuturno vſu vires iuſtas conſequerentur, quibus poſſent generi vitij B aduerſari, quod vitium eſt obſtructio fortaſſe cum tumore magno ſatis in iecoris parte ſuperiore, ex quo etiã refrigeretur, & aquoſum humorem gignat, qui per crura funditur, & cutem omnem mutat in colorem ſub luteũ, & cauſa eſt difficilis reſpirationis, & tenſionis, quæ percipitur. Auxilia, quæ nũc ſumit, ſunt pro pilulis trochiſci de rhabarbaro cum radice gentianæ, rhabarbarum, & ſuccus iridis, ſi benè ſum memor. Quod in iuſculis ſumit V. E. facilè viderit, cum quibus medicamentis pergerem ſpatio aliquo, & ſubindè ego mutarem in alia quæ ſimilem facultatem haberent, quo natura magis à mutatione moueretur, inter quæ opinarer, quod iridis ſuccus valde benè eſſet facturus aperiendo, abſtergendo, & exhauriendo id viſcus, & idem confirmando vna cũ rhabarbaro, abſinthio, eupatorio, præſertim Meſuẽs, & ſimilibus, quibus ego aſarum adiungerem, nec gentianã præterirem, Oxymelle ſquillitico non prætermiſſo, minus rubiæ radice, chelidonijque, thymo, aut epithymo eorum puluere, ſucco, aut decoctione adhibitis, & vt ſibi placuerit. Fouẽdo etiam, & inungẽdo hypochondria C rebus ſimilibus ad adiuuandam concoctionem tam bonorum, quam malorum humorum, Hortando ipſum, vt ſe ſaltem brachijs exerceat, vt ſomnum proximè à cibo fugiat, & item afflatus ventorum, & mutationes ſubitas in frigus. Ad comedendum verò cibos ſucci tenuiores, neque valdè refrigerantes, neque valdè humidos, niſi quãtum cogit febricula quæ fortaſſe minor eſt, quam videatur eum pulſus ab obſtructione magna concitatior fiat. Quo ego non darem potum aquæ vllo pacto. At imbecillum vinum, & tenue, & digeſtu facile, quo D finem facio manum deoſculans ægrotantis 3. Calend. Auguſti Anno 1581.

De epilepſia.

CONSVLTATIO CVII.

SI iſte caſus ob ſui grauitatem, & diuturnitatem, (ſiquidem talis ſit, vt non variet pleno, aut vacuo ventriculo) iudicari poteſt, quod potiorem ſui originem in capite teneat, optima ratione, Medicus ignẽ propoſuit, ſicuti alia quoque auxilia omnia, veniat à quacunque E cauſa, ſcilicet lactis mutationem, & pæoniam, ac vnguẽ dictæ magnæ beſtiæ. Ex quibus, vt ex craneo humano ſcilicet mulieris, & vngue etiam aſini puluis fieri poteſt, cum aliqua parte rhabarbari, & infantulę exhiberi, atque etiam nutrici modo, quo melius poterit. Saltem extrahi deberet aqua per deſtillationẽ ex herba dicta primula veris, & pœonia, ac quinque folio, tũ ſi haberi poſſet ex floribus tiliæ, & in potum infantulæ dari. Curando interea, vt nutrix rectam in victu rationem, ſeruet, & maximè vitando acetum, & vinum potens, & acria omnia. Et cum hęc epiſtola ad aliud non ſpectet, ego finem faciens manum tibi deoſculor. Vrbini 4. Idus Auguſti Anni 1581.

A *De dolore nephritico.*

CONSVLTATIO CVIII.

DOlet me non accepiſſe per Medici alicuius literas deſcriptionem morbi fratris tui talem, vt poſſem habere ex quo cognoſcerem, quid ei opus ſit, & ſcribere poſſem, quod mihi videretur ei fore vtile, quoniam alioquin ego non poſſum cognoſcere, quid conſilij dem. Nihilominus ita in obſcuro proponam clyſteria ex oleo amygdal. amararum, & dulcium, ex butyro, ſapa, ſucco parietariæ. Demum etiam poſt multorum vſum adiecto ipſo murium ſtercore. At verò per os exhiberem caſſiæ medullam cum puluere corticis eiuſdem ſubtiliſſimo; B aut cum ℈. 1. ſeminis geniſtæ; Exterius ingererem pubi, & perinæo cataplaſma ex raphanide domeſtica trita cũ butyro antiquo, & oleo ſcorpionum, aut parietaria eodem modo, quæ ego propono ſorte quadam, vt dixi. & me tibi commendo. Vrbini 12. Calend. Septembr. Anni 1581.

De obſtructionibus ad hypochondria pertinentibus.

CONSVLTATIO CIX.

Magnifico & Excellenti Domino meo honorando. C

CVm videã quod V. E. in ſententia ſua mihi expoſita per literas ſuas curſum cæptum tenet, non vacabo admonitioni alicuius alterius rei tanquam ſuperuacaneæ; Niſi quod in electuario illo poſſet imponi loco mucillaginum, & liquiritiæ ſuccus abſinthij, aut eupatorij, aut iridis, vt videbitur V. E. & nunquam eſſet dimittenda iris, neque rhabarbarum, minus oxymel ſquilliticum, & cum nil reliquum ſit, me V. E. commendo. Vrbini 12. Calend. Septembr. 1581.

De Teneſmo.

D CONSVLTATIO CX.

MOrbus Domini Archipresbyteri cum habeat caſus teneſmi, facilè habebit vlcus in recto inteſtino, &, cum feces alui tam aridas habeat, reliquum inteſtinorum vna cum ventriculo benè coctionem proficient. Atque, ſi quis error ſuberit, is ob multam iecoris calidioris, & ſicciores vna cum toto corpore attractionem fiet. Occurrendum itaque erit ſiccitati, calorique, & vlceri; huic cum aloe, terebinthina, ſeuo hircino, iure radicum capparorum cum ſucco hæderæ, betonicæ, millefolij, plãtaginiſque, et cum melle roſaceo, tum etiã E cum mineralibus, ſi fuerit opus, & demum cum bolo armeno, terra lemnia, cauda equina, & ſimilibus, quæ clyſteribus introducenda ſunt, aut ſuppoſitorijs, aut etiã per ſuffitum veluti, terebinthinæ, minij cum thure exuſtorum. Siccitati autem ventris non ſolum clyſteribus infundendo olea, butyrum, medullas, & pinguedines, ſed per os multa lactuca cocta, malua, endiuia romana, cum oleis amygdalarum dulcium, terebinthinaque, quę vtrumque præſtabunt, quod opus eſt. Calori deinde refrigerando ſyrupis quotidianis, ſeu vſitatis de quibus. V. E. ſcribendum non eſt. Cui ego ſuum ſcriptum remitto, cupiens, vt rem perficiat citò, & eo ordine, quo incæpit, referendo ſemper iudicij ſui cauſam in ſingula quaquę re, & vnde illud trahit, quod mihi erit gratiſſimum, & tibi ero incredibili debitione adſtrictus; Quod pertinet ad leges pharmacopæorum iam illas præſcripſi, vt ſentio,

tio, ſi ſumptus fient, ij pecunia pharmacopœorum fient. Manum deoſculor. Vrbini 11. Calend. Septembr. Anno 1581.

De febre longa, & erratica.

CONSVLTATIO CXI.

EX litteris V. E. cognouimus D. Ambiorix, & ego, quod iſthæc febris eſt admodum cruda ob exuſtionem, & incraſſationem tum pituitæ, tum bilis, atq; obſtructiones conſequentes. Ea propter pertimeſcimus genus omne medicamentorum præter illa, quæ poſſunt conſumere, & remouere materiam, quæ vias impedit, quæ viæ à valido medicamento, & à longinquis partibus mouente impedirentur magis retinentes materiam ad ſe tractam, & multo magis febrem accederent cum periculo certo ipſius vitæ. Placet itaque nobis, vt in ſyrupis aliquantum rhabarbari imponeretur, & res illæ, quæ mitigantes eius calorem ipſum iuuarent ad detergendum, & efferẽdum paulatim humorem, qui vias occupat, quemadmodũ cicoracea, acetoſa, borrago, agrimonia, ſyrupus bizantinus, & ſimilia.

Neque ad trochiſcos trãſiremus, donec poſt concoctionem humorum corpus eſſet parum, per expurgatũ, & febris diminuta, & ſqualor, nimirum per concoctionem, per cibos, & potiones eiuſmodi. Admonendo etiam, quod iſti typi erratici, præterquam quod ſignificant craſſum humorem, & melancholicum, indicant etiam per conſequutionem multa, quæ metum faciunt, ne typo quartam ſuccedant, & poſtulant curationem tanquam initij quartanæ, ſcilicet potius ad tranſmutationem, & concoctionem quam ad motionem.

Hoc eſt quod nobis dicendum ſuccurrebat & eſt nimium iudicio & prudentiæ tuæ; cui manus deoſculamur. Vrbini 12. Cal. Septemb. Anno 1581.

De febre lenta partum ſequuta.

CONSVLTATIO CXII.

DEſcriptioni à V. E. factæ vt de re difficili ob corporis genus reſpondeo, quod ego febrem reſpiciens metuens, ne continua ſit, & valdè occulta, ac difficilis ſublatu ſuſpicione certa ſanguinis crudi, ac craſſi, cum crudus, & tenuis exhauſtus fuerit per largam puerperij purgationem, & conſpiciens tot alios caſus, tot vomitus, & alias excretiones pituitoſas. Secundo loco vacarem ventriculo tamquam parti ad nutritionem neceſſariæ, & quæ in cauſa eſt febri longius ducendæ, vt hæc eſt naturæ valdè ſputæ. Quo ego ad ſyrupos compoſitos venirem, & præcipuè ad Bizantinum, & de cicorea cum rhabarbaro, cum ſingulo ſyrupo adijciendo ſingulam pilulam ex trochiſcis de abſinthio, & partetrochiſcorum de ſpodio, quanta videbitur opus eſſe ad aliorum temperationem. Ventriculum fouerem cũ ſpongijs expreſſis ex decocto abſinthij, menthæ ſiccæ, pulegij, macis, nucis moſchatæ, ſpicæ facto in vino, & aqua. Inungerem quoque cum oleo abſinthino, maſtichino, ſpicato, atque etiam de mẽtha. Vinum non daτem niſi imbecilliſimum, & ſuauiſſimum guſtu, nõ dulce, ab ouis cauerem, quantum neceſſitas permitteret, alimenti, & intra victum extenuantem continerẽ, quãtum vires eius permitterent, non tamen tenuem, ſed mediocrem. Concederem verò aliqua acetaria, vt cappares, flores boraginis roſmarini, bugloſſæ, comas teneriores menthæ, acetoſa, meliſſæ, cicoreum coctum. Radices aperientes coctas longinis, petroſelini, & ſimiles, cibum diſtribuendo pro eius imbecillitate, & tandem vim ſyruporum augendo, & trochiſcorum cum ipſo rhabarbaro. Reliquum eſt nil aliud, niſi, vt manum deoſcũ atus finem faciã. Vrbini 8. Idus Septembr. Ann. 1581.

De obſtructione unde malus color corporis.

CONSVLTATIO CXIII.

VErè color iſte tuus mendax eſt, & melius conueniebat alter ille æruginoſus, quoniam verum Iudicauat de eo, quod ſubeſt intus, quamuis tantus non eſſet, vt omnino verum efferret. Cæterum, vt ad primum redeam, ſi alui admodum albæ eſſent, aut non admodum luteæ, quamquam, vt credo, vrina erit maximè lutea, non ab re eſſet ſanguinem mittere ab extrema manu dextra, aut à cubito, à iecoraria, poſt vti cicore iure cum oxymellite, deinde ſyrupo de cicorea Nicoli cum rhabarbaro, & oxymelle compoſito cum iure chamadryos, & foliorum raphanidis, & abſinthij, niſi minus amarum videatur, & caueat à malo victu, & à venationibus poſt cibum, maximè ferarum domeſticarum, & iram vitet, ac mæſtitiam, tum craſſi generis cibos, & glutinoſi, & caueat à pleniori cibo, à vino dulci nouo, & nimis auſtero, & non tenui. Poterit de ſingulis ad huiuſmodi formam Medicum conſulere. Manum deoſculor, Eugubij Medico 5. Calend. Octobr. Anno. 1581.

An octimeſtris partus potuiſſet, vſque 40. diem vitam ducere.

CONSVLTATIO CXIIII.

QVærebatur octimeſtris partus poſſit nec ne ad 40. diem vitam ducere ea ſuſpicione, quòd non eſſet partus perfectus, & hæreditari ineptus haberetur etenim per octimeſtrem partum ſemper Iuriſconſulti imperfectum partum intelligunt, hoc eſt, qui nobis quidem dicitur adhuc egere eo matris ſpiritu, & alimento, quod per vmbilicum datur, nec nomine veri partus eſt dignus, Iuriſperitis autem nequaquam loco filij, aut hæredis habendus, quibus octimeſtre tempus in notam certiſſimam eius imperfectionis aſſumitur. Verum cum in hac cauſa, in qua de partus perfectione, & de habilitate ad hæreditatem quæris, eſt, pro certo habeamus vitam huius partus fuiſſe ad 40. diem productam, quæ perfectionis partus cuique debet nota eſſe certiſſima, quoniam ſpiritu, & alimento vixerit exteriori nõ quod per vmbilicum, ſed per os vt perfectus accepit. Ineptum huic cauſæ & ſuperuacaneum videtur quæri, num partus is octimeſtris fuerit, vt illud, quod ſequitur, ſuperuacuum, & ad determinandum difficillimum, num octimeſtris partus imperfectus exiſtat.

Præterea ergo etiam quod, quamuis mulieres quædam teſtificatæ ſint matrem aſſeruiſſe hunc partũ octimeſtrem fuiſſe, illa tamen facillimè falli potuit, præſertim cum opinione, & metu mortis percita ſub ægritudine ſic loqueretur, quod ſane ipſa neque ab omni perturbatione libera pro certo habere potuiſſet.

Ex cuius verò etiã matris verbis, ſi rectè relata ſunt, ſeptimeſtrẽ quoque eum fuiſſe ſuſpicari quis poſſet, qua dixerit menſe octauo modo initiato illum eſſet editum. Quid enim prohibet ſuſpicionem grauiditatis 10. dierũ ſpatio anteuertiſſe? quæ tamen etiam ſuſpicio exiſtimari poteſt longe poſt conceptionem fuiſſe ſubſequuta, & partus ipſe nouem menſium eſſe, præſertim quod neque primo, neque poſtremo menſe integro geſtari ſolent, vt ferè ſcimus accidere, nam neque ſeptimeſtres, quidem partus neceſſario totos ſeptem lunares menſes complẽt, ſed ſat habent, ſi primi, & vltimi maiorem partem contigerint, vt alterutrius menſis. 15. alterius 20. dies occupauerint, & dimidium annum compleuerint. Quæ inquam omnia incertiſſima ſunt, neque ei certo indicio vitæ 40. dierum conferenda, ne dum eidem anteferenda nobis, qui non de octimeſtri partu, ſed de perfectione ipſius indicium ſuſcipere debemus, cum octimeſtris nulla aut mentio, aut ratio vnquam habenda fuiſſet, niſi ab autho-

authoribus tanquam imperfectionis nota fuiſſet propo-
ſita, & ea quidem meo iudicio minus certa, quod Ariſto
teles tempus geſtandi vteri mulieribus varium ſtatuerit,
& reuera apud quaſdam nationes etiam, vt refert ipſe,
octimeſtres partus perfecti exiſtant, & de ſententia Dio
clis, & Polybi apud quaſque eſſe poſſint. Quare adiudi-
cationem huius cauſæ veriorem accedens definiã mea
ſententia, num partus, qui 40. totos dies vitam produxe-
rit, perfectus habendus ſit. Perfectus partus ille eſt, qui
quoniam ſine vtero, Seipſe viuere iam poteſt, ſic ex vte-
ro exceſſit, vt ſpiritu proprio iam animam ducere va-
leat, & cibo per os accipiendo ali, nimirum cuius vitæ
opera vteri tamquam terræ opera radici non amplius
neceſſaria eſt, quamquam propter alias cauſas ipſe ſibi
ſatis non eſt. Contingit enim partum, qui nihil amplius
vtero indigeat, qui & ſuo ſpiritu ſatis habeat, & nõ am-
plius ad hauriendum ſpiritum, & ſanguinem inhærere
vitæ matris poſtulet, qui ſua integra ſpecie vniuerſi pars
ſit, ægrum tamen, & perdita omninò valetudine eſſe,
nec vitam ſuam poſſe ſuſtentare & breui interire, ne dũ
aliquo membro carere ex ijs, in quibus vita poſita non
eſt, vt manu, vel pede. Hic inquam ſane perfectus par-
tus, vt partus, erit, perfectè verò etiam natus, qui iam ex-
tra vterum ex cibo ſibi ſanguinem cõficere poſſit, ex
reſpirando certè ſpiritum confecerit, quamuis vel inte-
reat breui, vel infirma valetudine ſit. Matris. n. vita non
egere eſt ſine ſanguine eius ali, & ſpiritum ſibi ex aere
conficere poſſe; id verò feciſſe contingit, cum vmbilico
diſrupto, aut intercluſo partus reſpiratione vtitur ad vi-
tam ſibi recreandam. Contra ergo imperfectus partus
intelligitur, qui, etſi in ſeipſo pro ſuæ formationis ætate
ſit perfectus, & firmus, aut ſalubris, nondum tamen id
maturitatis attigit, quo ſine vtero, ſine matris vita viue-
re poſſit, hoc eſt, nondum ſibi ex cibo ſanguinem, & ex
reſpiratione ſpiritũ reparare idoneus eſt, imperfectè aũt
ille natus, qui, quamuis perfectus pro ſuæ formationis tẽ
pore ſit, ante tamen occiderit, quam intercluſo, aut diſ-
rupto vmbilico per ſe ſibi ſpiritum, nedum ſanguinem
reficere potuerit. Horum neuter neque filius, neque iu-
ſtus hæres eſt, neque partus veri nomine dignatur, ſed
aut non natus, aut imperfectus, & abortus dicitur, quẽ
non edi, non naſci, non ſuſcipi, ſed eijci, excuti, abigi au
thores volunt. Num autem dicendus minimè natus il-
le, qui quamuis vitæ propriæ ſuſtinendæ idoneus ſit,
quemadmodum dictum eſt, tamen caſu aliquo ſit extin
ctus, dũ totus editus pede adhuc ad os vteri implicatus
retineretur, viderint ipſi Iuriſperiti. Ego quidem ſic ſen-
tio, quod, quum pes eiuſmodi mẽbrum ſit, ſine quo in-
fans & viuere, & perfectè naſci poterat ſic eſt partus per
fectus, ac propterea neque eo implicato impediri poſſe
videatur, quin perfectè natus ſit, & per ſe alatur. Ac quo
ties accidat, quod interea, dum pede partus retineretur
vmbilicus non intercipiatur, non tamen amplius poteſt
per vmbilicum viuere non ſuo ſed matris ſpiritu, cum ſit
ſecunda a ſuis coulidonibus reſoluta, itaque dicere non
poſſumus eum non dum perfectè natum eſſe. Ex dictis
certe inferendum iudico perfectum quidem partum, &
perfectè editum poſſe cito ſua aliqua ægritudine extin-
gui. Imperfectum autem ad quadrageſimum diem ne-
quaquam poſſe trahi, qui neceſſe habeat viuere alieno
ſanguine, & ſpiritu, & vitam ſuam alterius vitæ inhærẽ-
do ſuſtentare, & iccircò citius interire cogatur, quã par-
tus perfectus ex alia quacunque vel perditiſſima ægritu-
dine, viuere. n. ſeorſum imperfectus partus, & ſuo ſpiritu
non põt, cui aliena vita viuendum eſt, & quæ ei longe
magis neceſſaria eſt, quam vllum aliud alimenti genus
cuiquam exiſtat, nedum vt poſſit ad tempus aliquod lõ-
gius vitam per ſe ſuſtinere: Is ergo partus, qui 40. dies to-
tos a vita matris ſeparatus ſuperſtes fuit, abortus eſſe nõ
poteſt, imò ex tãto vitæ ſpatio omnino partus perfectus,
& filius, & hæres iuſtus iudicandus eſt, neque dicta ſu-
ſpicione, & octimeſtris nomine imperfectus habendus.
At pallidus ſiue luteus fuiſſe dicitur. Id omne, & quid
quid de vnguibus etiam, ut ſolet, affertur, in imbecilli-

A tatem eam, quam mater cum eo per ægritudinem com
municarit, quaque ipſe æger poſtea factus ſublatus eſt
referendum exiſtimo. Illud uerò maximè alienum a rõ-
ne duco, quod teſtimonijs mulierum referendis narra-
tur, nimirum prædictum fuiſſe omnino eſſe tunc partui
intereundum, cum extra uterum tamdiu uitam duxiſ-
ſet, quantum temporis fuerat reliquum ſibi ad maturi-
tatem in utero aſſequendam. Viuere. ſ. amplius partus
non poſſit, poſtquam tempus illud extra uterum ſupe-
rarit, quo in utero eſſe neceſſe eſſet, ut proprio ſpiritu ua
leret; ante tamen illius temporis finem iam uiuere poſ-
ſit, ut niſi ius aliqua interuenerit non extinguatur; Ita
uero, quo imperfectior partus, & quo magis ante tẽpus
fuerit eiectus, ei extra uterum uiuendi facultas diutius
exiſtat. Sed hæc tam leuia perſequenda ſubtilius non
B ſunt, quin finis faciendus, & concludendo orationem
dicendum, uitam 40. dierum ſatis indicij dediſſe partũ
fuiſſe perfectum, non abortum, ſed nomine filij, & hæ-
dis dignum, qui non ſolum proprio, & ſibi a ſe confecto
ſanguine, & ſpiritu ſe ſuſtinuerit, ſed tamdiu, ut niſi etiã
ſanus natus eſſet, id præſtare ea ætate molliſſima non
potuiſſet.

De ægritudine 30. menſium Exc. Lud. Gabrielis nob. Fanenſis.

CONSVLTATIO CXV.

VObis tandem cõceſſus a Sereniſſimo Duce Vr-
C bini meo domino, & tam egregia uoluntate a uo
bis exceptus, doleo malum tantas progreſſiones feciſſe,
ac uereor ne labores noſtri omnino fruſtrẽtur, Non ſe-
quar ego uanum augurium iam tota urbe acceptum a
caſu equi, qui ſub rheda obuiam miſſa repẽte extinctus
eſt, cum uos obuiam ueniſtis, equus inquam, qui eſſet
ægroto inter chariſſimos; ſed mali natura me mouet,
quam conabor mihi explicare, & ſub aſpectum ponere,
ut quid curationis poſtulet, quid ſalutis ſpei, aut metus
habeat, accipiam. Corporis totius ſumma extenuatio
eſt non ſine febricula, quæ calore acri medij corporis,
& ſi extrema crebro frigore tententur, percipitur. Hy-
chondrium, ſeu præcordium dextrum tenſiſſimum eſt,
& durum, & quamuis durities illa longitudinem mu-
ſculi recti ſeruet, aluus tamen ſpectat, & cauitatem in-
D ternam occupare percipitur. Flatus uentriculi perpetuus
exiſtit ſiue continenter exiens, & fauces uexans, unde
pituita identidem ibi collecta, & ſpumoſa facta excrea-
tur, in qua aliqua ſæpè alterius generis uiſitur, nimirum
illius maturioris, quæ ſolet in ſenibus, atque et iuuenib.
aut è palato, aut è bronchijs emitti aliquanto pallidior,
ſed hæc pauca eſt, & ter, aut quater toto die excernitur
cum ea, quæ ſpumoſa eſt. Tuſsis quędam etiã eum ſæpè
tentat, quæ ſiue propter infirmitatem uirium ſiue aliam
ob cauſam tenuis eſt, & minimè uehemens, nihil quidẽ
efferens, nam inter unum exſcreatum, & alterum ſæpiſ-
ſimè nulla tuſsis incidit, & ferè, cum accedit potius poſt
exſcreatum, quam ante ipſum fit. Spiritus anguſtia per-
petua eſt. Decumbenti uerò maior, & a cibo moleſtiſsi-
ma, quo tempore flatus magis mouere ſolet. Nã quam-
E uis ille perpetuo exeat, quarta tñ a cibo hora uſque ad ſe
ptimam increſcit, & incredibiliter diſcruciat, quo tem-
pore febricula calidior poſt extremorũ refrigerationem
uidetur. Hęc ſunt, quæ nobis malum huius corporis de-
ſcribunt, quæ ſi detecta diligenter diſpiciãtur, credo il-
lud nobis aperient. A macie corporis exorſus, cõſidero,
eam a corporis, & uiſcerum conditione plus conſumen
te, quam reſtaurante exiſtere, quod dupliciter fieri põt,
aut uiſceribus non bene ſed uitioſe cõcoquentibus, aut
corpore uniuerſo nimis conſumente, aut utraque cauſa,
quæ omnino in intemperie eſt poſita, intemperies mo-
do uel calidior, uel frigidior eſſe conſueuit, nam reliquæ
duæ ſuperantiæ non ita multam ſolent facere tranſmu-
tationem. Vniuerſi corporis calida intemperies tan-
tum

tum eſt illa, quæ conſumit, & neceſſario etiam cor occupat, & ita febris eſt, quę cum calore ſiccitatem etiam habet coniunctam quemadmodum frigida intemperies corpus potius hebetat, & crudo alimento replet. Calidę ergo tantum tribui hoc malum poteſt, ſi totius corporis culpa ſit, & febrem ſubeſſe neceſſe eſt.

At ſi viſceribus culpa attribuēda eſt, quod minus bellè concoquant, tunc non ſolum caloris, ſed frigoris quoque ea eſſe poteſt, atque dictæ omnes intemperies vel humoribus ſimilibus fiunt, vel ab illis factæ ſuſtinentur: ſine eis eſſe vix poſſumus excogitare, ita tamen, vt quandoque id fieri poſſe non negemus. Iam ijs propoſitis, videndum, quid horum in hoc corpore malum faciat. Totius corporis intemperiem calidiorem ſubeſſe febricula oſtendit, quæ crebro, atque concitato arteriarum motu intelligitur, tactu etiam medij corporis ſentitur, cū valdè ferueat, etſi extrema raro ſint calidiora, ſępè verò frigida. Viſcerum quoque intemperiem, certe ventriculi, perpetua illa flatus effuſio ſignificat. Verum hæc à me ſubtilius perſpicienda ſunt. Nam poteſt totum corpus, & ventriculus aliena cauſa ſic ſe habere, poteſt vterque etiam ſua. Incipio à ventriculo, is poteſt ſua intemperie flatum ex cibis mouere, ita vt nulla alia parte, aut viſcere afficiente ſe id faciat, poteſt verò id etiā non ſua propria intemperie, ſed ſibi aliunde impertita per immiſſionem humorum. Vtro modo autem huic ventriculo id eueniat, poſſumus diſcernere ex ijs, quæ ventriculus excernit, & ex eo, quod à mutatione ciborum ei accidit. Obſcurioris coloris ſunt illa, quæ excernit, figurata verò, & æquabilia, & concocta quo ventriculum minus infirmum denotent, quam, vt flatus tanti cauſa eſſe queat, quare ex colore alui humores potius aliūde introductos in ventriculum flatus illius cauſam eſſe conijcimus, quoniam melācholici ſunt, & ita vel à iecore, vel à liene, vel à toto corpore transferuntur. Vnde non plures flatus edit, ſi vel plus cibi, vel craſſioris, & grauioris accipiat, imò, cum minus, & mollius accipit, tunc flatu magis extorquetur, quamuis nunquam nidorem flatus proferat, quo nidore forſan nos in calidiorem ventriculi, & propriam intemperiem id referre cogeremur, non in humorem aliunde influentem. Vt contra in humorem nunc referre eſt neceſſe, qui cibo etiam leuiori ingeſto diſſoluitur, citius in flatum, imò etiam magis à calore in cibū coquendum confluente, ac propterea non tam concitatur, donec crudior adhuc cibus eſt, ſed quarta demum, aut tertia hora, cum calorem, cibus compræhendit, ſeu calor cibū iam occupauit, & in humorem illum diſſoluendū magis poteſt, cibo verò deſcendente humor quoque delabitur. A iecore humorem hunc in ventriculum referri eſt coniectura, quoniā lien non ſolet, niſi tumens id facere, totum autem corpus liene par, & vel parum nimis hunc humorem conſumente huius humoris plenum ſua cauſa eſſe non facile poteſt. Iecur ergo nimiū huius humoris efficiet, & in ipſo prior erit huius mali cauſa, & intemperies. Cuius nota tactu ipſo perceptu eſt, cum non ſolum muſculus ei inſidens durus ſit, ſed alte penitus illa durities ſubſit, & magnam ventris partem occupet. Ac memini me alias quendam ægrum tractaſſe, qui ex flatu in anum impetente diu eſt cruciatus, cui iecur ſubinde induruit, & febrem attulit, qua demū extinctus eſt. Quod ſi meam ſententiam volo liberè proferre, iudicaui ego ſemper tympanitem ex flatu non in ventriculo effecto, fieri, quoniam in eiuſmodi ægrotis ferè alui ſunt ſatis bonæ, & viam flatui late ſunt ad exeūdum proxime inteſtina, & œſofagus, ſed iecoris eiuſmodi halitum in abdomen exprimentis qui ibi refrigeratus in flatum euadat, cuius materia generis melancholici eſt, & ideo id hydropis genus difficillimum curatu cognoſcitur, redundat ergo hic non intra abdomen, ſed in ventriculum ipſum, ex quo eruptio facilis eſt. In tympanite autem intra abdomen, vnde exitus non eſt, præſertim, quoniam eggreſſus in abdomen halitus à calore iecoris deſertur, & denſior euadit. Quamobrem iecur craſſo, & terreſtri humore, & intemperie ei ſimili, nimi- A rum ſicca, affectum, & durum eſt, ſicque in ventrē ſe ſe exonerās, & aluum obſcuriorem, & duriorē ſępè, quamuis non ſuppreſſam vnquā, & vrinas meliores reddit, nā ipſe præter calorem febris eneotemata bona, & liquorē mediocrē retinent. Iampridem ergo iecur infarctum eo genere humoris eſt, & paulatim naturam & temperiem ſimilem ei accepit, atque induruit, & aliqua ſui parte meliori multam eius humoris vim in halitum cōuerſam in vētriculum infundit plurimum etiam liquoris habitum retinentem, & præſertim cum attrahendo chylo iam ſe accingit, tempus namque vltimum excretioni datū ipſi iecori concidere cum primum concoquendi ventriculi tempore in ijs præſertim poteſt, qui infirmiorum viriū ſunt, & tardius agentiū, vnde vel nullo accepto cibo ferè ijſdem horis cruciatur. Is infarctus principis viſceris, B ſi non ſubito, ſaltem aliquo poſt ſpatio adiecto febrem afferre potuit, nimirum dictam totius corporis intemperiem, quæ nunc ſolidis iam partibus inſederit, & ita facta ſit, vt humoribus nihil conferentibus poſſit permanere, difficile ſcitu eſt, certè ea nota deeſt, quam incrementum inſigne febris ſine cōpreſſione ſecunda hora à cibo ſolet afferre, cum præterea incaleſcere ſe ſe medio corpore, & circa viſcera ipſe ſentiat fixa febre ſui ſenſum non faciente. Natura ergo huius mali præcipuo et fundamento inheret quod in iecore ſtatuimus. Cuius viri magnitudinem non ſolum dictorum caſuum magnitudo oſtendit, ſed illud demum obſeruatū ab ægro, quod cibum auerſatur, &, cum potionem cupiat, eam tamen, vbi guſtat, faſtidit. Potionis enim, & cibi cupiditas in morbis retinetur, cum tam ventriculus, quam ie- C cur aliquem ſtatum ſuarum vitium tenent. Cum verò vtrumque omninò deficit, cupiditas nō ſolum nulla eſt, ſed cum faſtidio, & odio ſummo etiam commutatur cum alterum tantum vitioſum eſt, cibi cupiditas claudicat, & non eſt abſoluta *ἀνορεξία*, & ægri non omninò cibum, ſpernantur, vt faciunt, cum vtrumque viſcus deprauatum eſt, tunc enim tāto odio cibi ægros videas affici, vt malint mori, quam quidquā eius deglutire, quod ego in non nullis expertus ſum, quorū Sereniſſima Domina quędam tandem poſt. 40. diem conualuit, quidam autem Reuerendiſſimus pater hydropicus inde factus perijt. Hic ergo ſenſus eſt famis, & ſitis, neque odium multum eorum, cum tamē accipit ſubito laſſatur, quod ego iecoris vitio darem, à quo etiam ventriculus afficia- D tur, ſua enim natura cupit, at ſatiatur citò, cum ei vis à iecore male ſuſtentata deficiat. At iecore affecto cur tuſſis fit? non eſt obſcurū medicis, nam ſicca eſt, & potius inanis irritatio, quędam, quam tuſſis plenior, ſepto namque tranſuerſo id facilè fit, cum ipſum parte præſertim neruoſa halitus acriores, aut etiam ſicciores, certe quidem alienos ab ijs, quibus ſua natura conſueuit, accipere cogitur, eos verò à iecore ſibi coniuncto non poteſt non ſentire. Videmus nos ex ſcalptu auris tuſſim moueri, quod inde natura partium coniunctarum ad expellēdum incitetur. Videmus ex riſu idem cōtigere, ſepto ad ſe vaporem acriorem, aſperiorem ve adducēte, vt etiam ſingultum. Tuſſis vero hęc inanis potius concutit thoracem, quam ſpiritu multo fiat, ac meo quidem animo eam non vomitui ventriculi, ſed ſingultui conferrem, vt E infirmior illa irritatio cerchnos dicta nauſeæ à Galeno conferebatur. At inquit æger non excreare quidem cōtinuo, cum tuſſit, tamen poſtea pituitam eijcere quod nimirum queat pituita è pulmonibus per tuſſim in larynga, & fauces trudi, vnde, cum iuſtus modus congeſtus eſt, excreatu ipſo expellatur. Dico ergo, quod interdū hoc in aliquibus fieri non negarim, ita tamen vt aliquo tuſſicali motu è larynga illa pituita extrudatur, quod hic fieri non videmus; vbi exſcreatus antecedit, deinde tuſſicula ſicca ſequitur, ſæpiſsimè etiam inter vnum, & alterum exſcreatum nulla tuſsis intercedit, ſed flatibus continuis per œſophagum effuſis pituita & in fauces. & in nares impellitur, in faucibus vero ſpumoſa valdè colligitur. At illi flatus non exeunt per ructum, quid tum? ſat eſt, quod œſophago, ſeu gula hiante effunduntur. Vt

namque

namque excretrix ventriculi infirma,& perpetuo eo motu laſſata,in ſuperiore ventriculi ore ad eruptionem ſatis valida non eſt, & iam habitum acquiſiuit gula,tanto tēpore ad eiuſmodi hiatum ſeſe eſtingendi flatu ſic cogēte,& perpetuo vſu eam efformante, buccis ēt in eundem motū vocatis propter tunicarum continuationem, ppq̄ eodem motu pituita quoq; a cerebro in fauces cōttahitur. Hunc iecoris affectum, & ventriculi laborem iā 30. menſes ægrotum exercentem, non eſt mirū ſi febris ſequuta eſt,& totum corpus maciem contraxerit nō ſolum alimenti opere deficiente in iecore,ſed febris ēt intemperie ipſum conſumente. De qua febre quærendum videbatur num intēperiem in ſolidioribus partibus induxerit eam, quæ humoribus reſtitutis etiam permanere poſſit,quod non amplius ex illis penitus, & ex toto pēdeat, ſed ipſis ſolidioribus hærens conſiſtere poſſit. Tñ ſpes eſt adhuc humoribus intemperiem eam agere,vt dicebamus,quare ad iecur omnis conſideratio conuertenda eſt,& videndum cauſas,quibus ſic affectū eſt,ex quibus mali ius notior euadat, & ratio curationis dilucidior,præſertim quod; ſi aliqua cauſa illud ſuſtineat, illa in curatione ante erit remouenda.

Nobiliſſimus is Vir,cum adoleſcēs eſſet, ſemper ſcabie ſcatebat,& a puero id habuit. Scabies curata iandē, neſcio qua vi fuit,& profluuium ſanguinis è naribus eſt ſubſequutū,& eiuſdem ſanguinis ſputum ēt, quod è palato fuiſſe ſeipſum ſuo colore atro oſtendebat. Ad hanc ſanguinis effuſionem diuturnam, & ſi non ita largā flatus hi acceſſere,qui ſemper maiores effecti ſunt, quo illa magis deſtitit. Modo ſcabies,& ſanguinis profluuiū eandem iecoris intemperiem ſequuta erant,& eandem prauitatem. Cute.n. & carnibus firmioribus factis nō amplius per ſcabiem expurgabatur, ſed viam ſibi ſua acrimonia laceſcendo faciebat in nares, vt ferè conſueuit, quo non ſatis faciente eius intus retentum,& vitiū maius factum eſt, & iecur occupatius demum, & infarctū eſt,& vitioſum factum. Siccitate verò increſcente in flatum ſe ſe expurgare cæpit,ſiccus enim,& craſſus humor tam flatibus idoneus eſt, quam humidus vaporibus, & ex illis aquæ congerendæ,qui ſi intra abdomen extra vētriculum ſub habitu halitus,& fumi exprimeretur,tympanitem omnino iam effeciſſet, at in ventriculum impulſus per vias latas exire poteſt vel ſupra, vel infra,neq; diu includitur. Quare miror ego Galenum,qui tympanitem fieri credat flatu in ventriculo ex cibis generato cui via exeundi tam libera, & tam ampla, ac facilis ſit, cui tam anguſta, & difficilis per tunicas ad abdomen. In eam verò potius ſententiam pedibus eo,vt in tympanitide, vel aſcite flatus intra abdomen extra ventriculi tunicas fiāt ex halitu è iecore expreſſo, qui tenuior tamdiu eſt,quamdiu calorem iecoris retinet, ab eo vero viſcere remotus refrigeſcit,& craſſior fit,qui,ſi ſiccior eſt, in aquam verò non poteſt, & tympanitim facit, ſi humidior in aquam reuertitur pro ſui natura, & aſcitium parit,& ita omnes hydropis differentia proximè a iecore proficiſcitur,& pariter flatus is noſtri ægroti fit ab humore è iecore in ventriculum confluente, aut etiam ab halitu cum humore dimiſſo. Vbi ego non aliam curationem inſtruerem, quam vt in tympanite ſolemus, & præterea nutritioni iuuandæ valdè vacarem. Nam expediendum eſſet iecur ab eo duriore humorē, & ad ſuam temperiem reducendum, & hoc perfecto nihil curationi,aut nutritioni deeſſet. Verum difficilimum hoc factu erit, adeò vt ne fieri quidem poſſe exiſtimem, quod nimis iam res concaluerit, nimis repugnet ſiccitatis naturæ,vitæ reparationi, aut ſuæ remotioni. Aliquod tamen ſolatium inuentum eſt,quo minus moleſta,minus laborioſa ei vita trahatur, quare ego flatui laborioſiſſimo occurrerem, nec ita multum calida medicamēta veterer, vt etiam coctioni,& nutritioni auxiliaret, humori quoque detrahendo vacarem, & alendo corpori omnē rationem præterea conuerterem. Humoris detractio præcedere deberet, tamen vna cū eius apparatu etiam flatus poteſt diſcuti. Violentis medicamentis humorem

A non mouerem,quoniam obſtructum iecur eſt, & craſſus humor, minus ſanguinis miſſione vterer, quoniam vires non paterentur, vel perferrent, ſed leuioribus medicamentis coctioni non officientib. Ea, quæ hæc omnia præſtent, videor poſſe colligere in aliqua potione mane exhibenda; Nam ius galli non ſolum alendo, ſed humoribus detergendis faciet, huic vires adijcerem ex iecori perquam amiciſſimo, cui præter eam expeditionem ab infarctu robur etiam affert; Polypodium coniungerem, vt craſſus humor leniter euocaretur. Betonicam ad incidendum, tuſtaginem ad abſtergendum, & reliqua iam dicta præſtanda, lupulos ad diluendum, extergendum, & temperandum quorum germina tātum capi debent,cum flores amari nimis ſint. Borraginem, bugloſſum ad ea omnia perficienda, meliſſam, quæ idē B poteſt, agrimoniā iecori familiare, & ſimilia cū paulò cinamomi, cū paſſulis pro iecore alendo, reficiēdove.

Atque ex hoc iure ℥. 5. acciperem, cui mel roſac. ſolutiuum ad maiorem deterſionem immiſcerem pondo ℥.1.& quinto quoque die rhabarbarum inſpergerem ad ʒ.s. quandoque etiam ſyrupum de polypodio illum mirachialem dictum infunderem,aut ſimile. Ciborum rationem facilem ad alendum, vt ſeruat ipſe, ego laudo, ab immiſcendo pipere non cauerem, cuius vis in ventriculo iam frigeſcente ob humoris naturam exoleſcet, & coctioni vtilis, & flatui diſcutiendo neceſſaria eſt. Iuſcula ex bugloſſo, lupulis, cymis caulium quandoque darem,piſtachia,& amygdala concederem,nec a ſmirnia abſtinerem. Piſces molliores ex albo iure concederem,præſertim ſaxatiles, cum eis aſſueuerit. Vinum ru- C brum minus,quam album placet, quod tenue, nec dulce,nec nimis auſterum deligerem.

De affectibus oculi vtriuſque Nob. Matronæ Senogallienſis nempe alterius ſuffuſione,alterius verò anguſtia pupillæ, & cecitate.

CONSVLTATIO CXVI.

CVm mihi quoq; dicendum ſit,non poſſum non inſiſtere veſtigijs veſtris,Viri Doctiſſimi, vbi libenter dicendo breui perorarē ea quæ longa oratione a vo- D bis rectè ſunt diſputata, quam vt quidquam noui afferrem. Matrona hæc aſpectu ipſo calida,& humida videtur cum in toto corpore,quod color,& carnis copia oſtēdit,tū in cerebro, quod celeritas actionum, & loquelæ, tum aūt corde,quod animi illa elatio demonſtrat,præcipuè verò ex ſpecie quadā vultus, & geſtus iracunda cernitur. Hęc ętate ferè 50. annorū menſibus finitis animi moleſtijs,& ſolicitudinib. vexata,& luctu,ac lachrymis exagitata diu eſt. Inde in capitis grauitatem, & calorē, poſtea in viſiones deprauatas ſcintillarum ardentium, & culicum creberrimorū deuenit. Demum paulatim viſione eſt deſtituta, itá vt ſiniſter oculus anguſta pupilla euaſerit,& intra eam nihil mutatus ſit, nihil tamen cernet. Dexter autem pupilla latiori, & ſuffuſus pituita cernitur,quo aliquantum videt ſaltē formas maiores, præ- E ſertim cum manu ſibi vmbram obducit,aut per obſcurius ſpatium perſpicit. Quorum morborum formæ diuerſæ diuerſam naturam habentes eandem tñ cauſam ſequi videntur. De cauſa,vt iam conſpicua me expeditā primū. Nam in corpore calido,& humido ætate iam inclinata purgationem nullam habente, nec de ciborum modo detrahēte,ſemper craſſus ſanguis colligitur,& recrementoſus, vt ſingulis Hipp. & Gal. locis pōt confirmari. Hip. quidem 1.lib. Epid. ſect. 3. text. 20. & lib. 6. in fine ſexti ait,corpus ſanguineū fieri melancholicū ætate inclinante, vt etiam bilioſum, niſi habeat aliquam expurgationē. Gal. verò de ætate hac, niſi ex cibo,& alijs rebus quibus conſueuerit vigente ætate, detrahatur. ſæpè morbos minatur vſque ad pleuritides in cōm. in apho-

aphoriſmos, cui rei ego adijcio, quod vir debilitatis cruribus iam diu eſt neque ipſi per copulam excretionem vilē, & ſibi conſuetam inſeruit, multū enim pituitę per eam excretionē exhauritur, quæ retenta non poteſt nō ſui repletionem corpori pręſtare. Repleto ergo corpore ſanguine melancholico, & pituita, ſeu eius generis recrementio facile euenit, vt in caput ea recrementa efferātur, nā ſolidæ corporis partes ætate duriores, ſiccioreſque caloris vim acriorē, & duriorem habent, ita melancholicū ſuccum dum conſumunt, multæ eius partes halitū diſſoluunt calidiorem, cuius pars inflammata ſcintillas ob oculos obuerſantes repræſentet, pars reſtricta, nigrū pulverem, & culices offerat. Pituitam etiam liquidiorem in caput attollant, atque etiam craſſiorem effundāt. Caput verò calidum natura, & denſitate ætatis calorem cogēs facile attrahat, ita ēt motū in caput, & oculos excitante, B caloreque mouente illuc malū omne deriuetur, quæ niſi fuiſſent, luctus ille cum indignatione, & lacbrymis diuturnis ſatis valuiſſet. Prætereo genera vinorum, & loci, cœlique naturam, nam poteſtis dicere his vſam bene valuiſſe, quamquā hic nata nō eſt, neque ſemper corpus tā paratum habuit, quam hoc tēpore propter ætatem, & aliarū rerum concuſſionē. Quas omnes cauſas libenter dico, quo quantū fieri poſſit, amoueātur, vti ſuo loco dicere oportebit. Iam ad ipſum morbum accedo. Dextri oculi ſuffuſio eſt, qua eſt pituita ibi conſidens. Cū enim cerebrum eo genere humoris alatur, id ex vniuerſo corpore ſua ſimilitudine attrahit, cum verò nimiū eius iam attraxiſſe contigerit per cauſas ſupradictas multū eius in recrementum deceſſit, & ſpiritus vi in eam partem ad vſum viſus exeuntis compulſum eſt, fletu ipſo, & iracundia in oculos ſemper aliquid inferendo, ad id conuenientibus. C Quæ ſuffuſio habeat ne obſtructionē meatus optici ſibi coniunctam, qua manente nunquam viſio per demiſſionem ſuffuſionis recuperaretur, ſuſpicionē habet, nā altero oculo concluſo amplificari huius ſuffuſi pupilla apertè non videtur. Ego tamen ſpero non ſubeſſe eā obſtructionē, quoniam eo oculo aliquantū cernit, quod obſtructio meatu optico fieri non poſſet. Cur verò non dilatetur pupilla, cauſa neceſſaria aperta eſt, quoniā pupilla iam dilatata nimis vitio quodam alio eſt, neque ſpiritu increſcente amplius poteſt intendi, quā vitio intēta ſit, quod verò nimis dilatata ſit, ipſis primo oculis cernimus vidētes maiorem pupillā, quàm in oculis fuluis, ſeu charopis eſſe ſoleat, in nigris ſiquidē fortè eam latitudinē habet, D in quibus ſemper latior pupilla, quam in aliorū colorū oculis eſſe conſueuit. Deinde alia cauſa eſſe non pōt oportunior, vt adumbratione viſio iuuetur eius oculi, niſi quoniā pupilla latior eſt, quo nimium à lumine feriatur, quod hic ſubtilius diſputandum non videtur. Dilatatio ergo alter morbus eiuſdem oculi eſt, quæ pituitam, aut craſſum humorē ſui cauſā habet inter fibras ē venis naſcentes ipſius vueæ infarctū, qui membranam contendat, efficiatque foramen eius latius, & magis amplū, dum eius oras diſtēdit, Dixi inter fibras eū craſſum humorē infarctum eſſe, nimirū in interſtitijs earum iniectū, & craſſum, quoniā ſi tenuis eſſet, & non ea interualla, ſed vaporoſus, & tenuis corpus mēbranæ perfūderet, potius membranā relaxaret, quā contenderet, vt in carnibus, & cute in anaſarca fieri videmus, atque in papiro, E eum cęlum humidū eſt, laxitatem .n. acquirunt, quoniā humor vaporoſus in membranis inſidens, illas remittit, quod in contextubus fibrarū non facit, quin potius contra tenſionē faciat, pręſertim cū humor eſt craſſus, quod vueæ huic, ſeu ῥαγοειδῆ euenisse certum eſt; Duplex ergo malū ferè ijſdem cauſis ortum eſt, nā veriſimile eſt hūc quoque humorē eſſe pituitoſum, quoniā eſt alimēti, vnde mēbrana alitur, recrementū, alimentum autē membranarū omninò eſt generis pituitoſi. Ad alterū oculum accedamus, illius pupilla anguſtior eſt, quā conueniat, intra illā nihil mutationis cernitur, nihil in aciei, aut viſionis eſt, neque altero cōpreſſo oculo hęc pupilla amplior efficitur, quare & impeditū meatū eſſe oportet, & vueā mēbranam concidiſſe, nā ſcio equidem anguſtiā fieri ex

A ſiccitate ſæpè, imò eam eſſe φθίσιν à græcis vocatam, ſeu tabē pupillæ à græcis iunioribus. Tamen quoniā hic nullū ariditatis ſignum, nulla cauſa eſt oculo ſpeciem integrā ſeruante, & abundantiam potius humorū oſtendente, nullaque ſiccitatis in capite nota, aut cauſa antegreſſa propterea ad effectus humorum referenda hęc anguſtia eſt, & è Galeno accipiēdum, quod tenuis humor in corpus tunicarum inſinuatus poteſt illas laxiores reddere, Vnde concidentes in ſeſe vueæ partes præ laxitate foramen anguſtius efficient, & hoc facilius poterunt, qm̄ obſtructio meatus non permittit ſpiritum eo peruenire ad vueam extendēdam, Obſeruate quęſo in aſpicientibus quid eueniāt pupillæ, nā eminus proſpicienti illa amplior fit. Cominus intuenti anguſtior, Hoc ego euenire exiſtimo, quoniam, cum ſpecies viſilis ſit naturę luminis, hęc, B quo propior eſt, eo magis oculum ferit, ideo oculus ad ſui defenſionem pupillam conſtringit, quæ minus feriatur. Qui verò à Galeno ſunt credant id fieri pluri ſpirituum copia affluente ad remotam ſpeciem videndam, cominus autem, & minutiora intuenti minor ſpirituum copia veniat ſpiritu ſeſe intus potius colligente in obſcurius ad ſubtiliorem inſpectionem, vuea enim contrahitur eo intus, reuertente, quo exeūte vuea ad corneā intendatur, & pupillam contracta anguſtiorem facit, vt latiorem intenta. Obſeruate etiam in ſenibus, & videbitis latiores pupillas, quàm in iuuenibus, qui etiam non tā benè propinqua, quā remota vident, quoniam vueæ membrana in ſenibus, & aliæ omnes ſicciores ſunt, & contētā eam reddit. Cōtra in affectis gallico, & oculis, qui eo morbo ſunt capti, ſub multitudine humorum, & lacbry- C marū, & pituitæ & inflammationis anguſtiſſimas pupillas obſeruare, inflammatione quidem non ad pupillam accedente, ſed tenui tantum humore eam relaxante. Ergo eadem humorum abundantia contrarium morbum poteſt efficere vt in diuerſas partes peruenit, & aut ſubtilis, aut craſſa eſt. Quæ porrò, vt cuique apertum eſt, diſcuſſionem ſui poſtulat, hæc verò calidis facienda. Cum autem calidiorum vis ſemper attrahat, prius ton capiti prouiſio ſua facienda, quo in eo materia non redundet, & ita etiam toti corpori, à toto verò corpore initium faciundum, & omnibus medicis inſtrumentis perficiendū. Nam copia ſanguinis ſubeſt, quæ morbū magnum ſuſtentans ſui detractionem requirit, vires ſunt validę, & morbus magnus, ideò ſecanda vena eſt, craſſus ſanguis, & occaſio nuper ceſſantium menſium ſecandā eſſe illā D in cruribus, aut poplitibus monet, inde enim proximè, vnde occaſio eſt, cauſa tollenda eſt, in infernis verò etiā partibus ſanguis craſſior reſidet, & ea parte facilius exhauritur. Poſtea etiam è capite reuocandus eſt ſanguis, vt cum eius diſceſſu caput præterea refrigeretur, quod vena cephalica dicta ſecta, vel cucurbitulis ſcapulis inciſa prius cute affiais fieri poterit; ea ſemper habita animaduerſione, quod impurior ſanguis per ſectā venam, quam per cucurbitulas exit; qui enī attractus, & in alimentum allectus, à partibus melior, & paratior ſemper eſt, poſtea reliquis humoribus corpus leuari oportebit medicamentis cum pituitæ, & bili, tum humori melancholico educendo oportunis; vno quoque humore prius benè ſubacto, & parato potionibus ad id idoneis, quæ Medicus, cui cura commiſſa eſt debebis deligere, quod E expurgatum per hæc, per potiones etiam ſudorē mouentes melius purgarem, ex quorum genere ſalſam pariliam deligerē, & guaiaco anteponerem, quoniā capiti accommodatior videtur, quæ, vt oculis etiam aptior euaderet, cum euphragia coniungerem, atque etiam betonica, vt ventriculo cum reliquis conſulerem, & ſumma ſub abſtinentia darem, interea verò caput ieiuno ventriculo expurgarem, neque maſticatoria vererer, quamuis temporum muſculos agitent, nam ad coniunctiuam potius ſi attrahendo aliquod eſſet in corpore, ducerent, verum corpore tam diligenter vacuo facto ad ſe potius muſculi ab oculis per cōiunctiuā trahent. Poſtremò etiā errhinis vterer, quo excuterem, quod in meatu ſiniſtri oculi ſubſiſtit, ſaltem mobilius, & tenuius ex ea motione efficerem,

cetem, quod ſi cautius agendum ſit, materiam in occiput retraherem cucurbitula ſæpè repetita, & præterea ẽt vel vlceri murendo, vel funiculo inijciendo, qđ ſi caput quoq; aliquo præſidio etiam confirmaretur, id maximè laudarem, vt inſtillata aquæ aliqua medicata, cuiuſmodi habetur naturalis ad Lucenſes thermas, vel ad eius ſimilitudinem arte comparata, quibus perfectis, tandem ad oculos me conuerterem, & à leuioribus diſcutientibus inciperem, molliendi vim etiam habentibus, vt butyro cum aqua fœniculi, gũmi aliquo leuiori, tutia, aqua euphragię, deinde etiam chelidoniæ, ad ſuccos poſtea accederẽ fœniculi, chelidonij, ad ſella prius leuiora, deinde acriora cum piſcium, tum auium ad ſagapenum ad ſuffumigia, ad aquam mellis ad ignem valentiſſimum deſtillati ſaltẽ albã nempe primã, atq; ẽt ad fortiora, ſi opus fuerit. Verũ cum medicamentis malum ſuperari nõ poterit, manu tandem tentãdum eſt, perſpecto prius, vt ſuffuſio eius moderationis ſit, quæ, & demitti poſſit, neq; nimis hæreat, aut rigida ſit, & tractetur ſine ſui diſſolutione, nempè quo motum ab acu accipiat, & impulſum, pręterea quę demiſſa reſideat, nec amplius reſurgat, & quod maximum eſt, vt demiſſa ipſa viſus reſtituatur, qđ meatu optico non obſtructo erit, quare tunc diligentius videndum eſt, num ſpiritus tranſmittatur, quos nunc ſperamus tranſmitti interea verò, vt dixi, ei curationi vacandum; quę toti corpori, & capiti neceſſaria eſt, ac ne malum in peius delabatur; cauet. Initio ab alui ductione facto per id medicamẽtum quod reciperet. Verbi gratia mel roſatum ſolutiuam mannam, & liquorem, in quo præter ea, quæ ſolent à medicis incoqui etiam ſenę folia eſſent, vel electuarium lenitiuum, aut diacatholicon cumhiera. Deinde ſanguis mittatur à poplite, & ſaphæna potius, vt minus purus ſãguis exeat, quam à talo, ſi id nequeat, à talo ne exteriori an interiori non curarem, potionibus tamen ſanguinem extenuantibus prius datis, quo facto potionibus iiſdem humores parentur ad excretionem, quę eſſent ex fumoterra, lupulis, betonica, cicorea, euphragia, fęniculo, melle, ſaccharo, roſarum ſucco, & aceto. Medicamentum autem detur ex hamech præcipuè cũ diacatholico, & ſupraſcriptis, adiecto polypodio incocto in liquore: Iterũ potiones repetantur fortiores, cum ſyrupo de ſtæchade, oximelle compoſito, & ſimilibus; quibus pilulæ cochiæ, & fœtidę ſubijciantur. Demum potiones ex ſalſaparilia, cum euphragia, & ſaluia dentur; atque è fœniculo, & betonica, & reliqua ut dixi ordinentur inter quæ ponerem uſum eorum, quę ueſſicas excitant, puſt aures, quæ ne urinam ſanguineam moueant, ut aliquoties uidi, non niſi cũ ſuis correctiuis cãtharidas apponerẽ.

Excell. Ambrogi Samporolis Phyſico Sereniſs. Vrbini Ducis. R. P. D.

CONSVLTATIO CXVII.

QVæ ego cogitaui de valetudine Sereniſſimi Dñi noſtri, de qua heſterna die inter nos diu loquebamur, ijs literis ſcribere tibi decreui, neq; expectare, dum vna eſſemus, cũ ſpacium illi aliquid maioris incommodi poſſit afferre. Ætas florens eſt, nimirum ad 33. annum accedit. Corpus generis calidioris, vt ex colore, & alijs notis indicatur. mores ad ſolicitudinem, & ſolitudinem propenſi. Ingenium acre ab otio alienum, ſtudijs, & cogitationibus applicitum. Exercitatio corporis quotidie quidem ambulationibus, per interualla aũt vehemẽtior, vt pila, & equi ſaltu incitatiori. Cibi genus lautum, ſemper multiplex, ac ferè plenũ, potiores hactenus frigefactæ. Veſtimẽtum vel ſub maximis frigoribus non ita multũ, illud verò admodũ leue, quo crura velantur. Ipſe ab ineunte ætate deſtillationi fuit obnoxius, deinde rheumati, ſeu defluxioni, quæ ad dentes dolore ſemper, tumore raro ſui ſignificationẽ pręebebat, palatum ẽt quandoque tentabat, & ſub forma deſtillationis ẽt fauces; qđ noctu ferè contingebat ex qua excreatus, ſed hic rarò multus, & nunq̃ diuturnus erat. Ætate firmiori, & iã ad florem accedente, nimirum circiter ſeptẽ ab hinc annis veris initio cępit dolore adimũ inteſtinum tentari cum nihil hæmorrhoidum extaret. Sub finẽ Autumni eiuſdẽ anni gonorrhæa illius generis ſordidi, q̃ citò ſublata eſt, poſtea, neſcio quo interuallo, illi dolores rediere, imi nẽpe inteſtini, quorum ſpecies erat acris, & cũ ſenſu caloris, & interdũ cũ pulſu, ſeu ſaltu, plus noctu q̃ die, magis dum quieſceret, quã cũ moueretur; atque ij ipſi ex interuallo. Tum horũ loco alij dolores ſunt ſubſequuti circũuentrem inferiorem ipſi quoq; per interualla reuertentes; ſub quibus aluus ſolnebatur, quorũ interualla primũ erãt laxiora, nempè duorũ, aut trium menſiũ, diuturnitas ẽt acceſſionum longior, vt ſemel totis 12. diebus eũ haberent nõ perpetuo, ſed incertis horis torquentes, ſub quibus idẽtidem aluus ſolnebatur, idq; ſepties quotidie fiebat, poſtea illa ipſa interualla anguſtiora facta fuerũt acceſſiones ẽt breuiores, & tũc aluus mõ liquida, mõ mollior deſcendebat, colore plumbeo, & fere obſcuriori, cũ eſſet fluentior ſemper bene concocta, niſi prima die, quoniam ferè à cruditate ventriculi initiũ facere videbatur, qđ ſui exigua mutatione, aſperitate, & liquoris abũdantia ſignificabat, poſt primã diẽ bilioſa primũ (vt ſemel vitellina ẽt viſa ſit) deinde obſcurior, quemadmodũ dictũ eſt, & habitu nõ ita fluẽti, ęquabiliori, & qñque ẽt figurata, & plũbei coloris deſcendebat, cũ qua ſic ſolidiori aliquid eius pituitæ, q̃ fortè crudus humor quondã dictus eſt, ſed id ſẽper exiguũ extrudebatur, Breuioribus factis harũ moleſtiarũ interuallis, vna, & acceſſionibus obſeruatũ eſt, qđ cum expectãda acceſſio eſſet, vẽtriculus ante male hẽbat, & cũ ſui frigoris ſuſpicionẽ, tũ grauitatis, & compreſſionis ſenſũ præbebat, cũ quo ſitis & oris ſiccitas eſſet, & nocturnæ vigiliæ vexarẽt, cui vẽtriculi moleſtię ferè ſupradictus imi ventris ad aqualiculũ dolor ſubſequeretur, & alui illa ſolutio, non ita à cruditate incipiens, imò neq; plumbea, ſed magna oĩnò ſubito exiſtens, & cũ extremi inteſtini dolore exiẽs valde fluuida, pſertim poſtq̃ aliquibus diebus parcior, & minus colorata fuiſſet. Quadã longiori huius tędij intermiſſione alter teſtis, nẽpe dexter ni fallor, intumuit ſubitò quidẽ cũ magno dolore; colore rubro, obſcuro, duritie, põdere, vt qñque ipſi pedibus inſiſtenti languor animi cũ ſudore aduẽtaret. Cũ quo dolor dorſi, & pubis, & itẽ febricula, & vrinę craſſę cõiungebãtur, idq; ſub finẽ ęſtatis fuit; qui tumor quoq; breui ſolutus eſt, nec amplius redijt, inde vrinæ ſæpè craſſiores procedere cępere, alui aũt ſolutiones dictæ, cũ dolorib. frequentibus fieri, vt propè cũ ſuis interuallis iã confundantur; Vere pſertim, & Autumno moleſtę, quibus vigilię nocturnę ſolẽt ſępè pcurrere, in quibus aluus ſubitò nigra penitus, & fluuida excedit, vẽtriculo iã nihil moleſtię pferente, vt prius facere cõſueuerat. Ipſã hãc alui profuſionẽ nigrã imi vẽtris ille dolor fere antecedit, qui, dum ea excernitur, increſcit, & poſt deiectionẽ ẽt aliquamdiu magis excruciat, neq; amplius illud perpetuũ eſt, vt à cruditate incipiat, vt vẽtriculi moleſtia præcurrat, vt plũbeæ, decolores deiectiones fiãt, potius nigris bilioſæ intercedũt, imò, quoties crudæ ſub dolorib. cernũtur, aliquid ſemp noui incidiſſe cauſamur. Tñ, ſi clyſtere vtamur, multũ pituitę detergitur, & cũ illis profuſionibus ẽt flatus ſolet erũpere. Obſeruatũ pręterea eſt, qđ, cum aluus multa, mollior, vel ẽt crudior eſt, dolores illi ex nigris deiectionibus ferè nõ expectãtur, cũ bene cocta, figurata, nõ multa eſt, tũc ipſi dolores in foribus eſſe ſolẽt, id verò etiam animaduertimus, qđ illi tam ſub abſtinentia, quam

ſub largiori victu redeunt, imò fermè abſtinẽtia, quæ inſtituta malum ſępè mitigarat, eadem diutius tracta dolores, & moleſtias infeſtiores poſtea habuit crebriores, atque vt à cruditate incipere olim ſolebant, nunc à leui medicamento vix aluum mouente oriri cũ nigra admodum aluo viſi ſunt. Purgationes lenes adhibentur, quæ forſan à grauiori lapſu malum ſuſtinent, ipſum tamẽ vix frangunt, aut prohibent, quin aliquas progreſſiones faciat. Multa cum eo conſociantur, vt dolor ſæpè capitis, multoties nocturnæ vigilię, quandoque ſomni inſolenter arctiores, non rarò interrupti, modo ſitis, ut dixi, modo faucium ſiccitas, interdũ earumdem dolor, interdum in ipſis ſenſus cuiuſdam tumoris, ac ſi bolum compræhenſum deuoluere non poſſent. Febricula aliquando cum totius corporis grauitate, cum pulſuum paruitate, cum ventriculi moleſtia coniuncta ante illam alui ſolutionem fuit, præterita æſtate proxima ſummum cibi odium fuit, & diu traxit. Vomitus, ſi moueatur difficilis non eſt. & multum pituitæ effert, in quo ſapor obſeruatus non eſt, vt nec in ructu, qui ferè nullus eſt. Vrinæ, quæ ſua natura lucidæ, & flauæ eſſe conſueuere, ſub ijs malis fermè variæ eſſe ſolent, interdum albæ, craſſæque ſunt, interdum bilioſiores; Sedimen modo craſſum, atque aſperum, quale crudum humorẽ referat, modo etiam arenoſum ferunt; Ex iſta corporis natura, ætate, & vitæ genere, tum ex indicijs ſupra poſitis iudiciũ eliciam, atque illud in ijs præſertim capitibus conſtituã, quod corpus generis calidioris ſit, cibique lauti, & plenioris, & ætatis iam conſtitutæ, quod diu frigidiſſimis potionibus ſit delectatus, quod exercitatione acri, & vehementi, vel æſtiuis caloribus vſus, quod non multa veſte velari hyeme conſueuerit, quod ſtudijs ſapiẽtiæ, & omnium diſciplinarum aſſiduè incumbat, quãuis grauiſſimarum rerum curas gerat, quod ingenio nimis perſpicaci, ſtudio nimis intento, à relaxationibus animi remoto, & ſolitudini dedito; Atque in his expreſſam video omninò humoris nigri neceſſitatem, nam eorum omnium quoduis ſatis cauſæ ad illius originem haberet. Corpus enim calidius, cum ætas grãdior conſtitit, ſatis poteſt ſanguinem craſſum efficere. Sanguinis ipſa vna abundantia ex lauto cibo, & copioſo congeſta non eget, niſi ſpatio ad craſſitudinem accipiendam, ſpatij verò huic ſatis eſt, quando ætate vigente non habet excretionem, aut per hæmorrhoidas, aut per nares, dũ enim ſanguis diu permanet in corpore, quod eius ex nutritione ſupereſt, & continentibus partibus ſimile factum non ſit, interea tamen neceſſario à calore affectum ſiccatur, neque eandem naturam poteſt retinere, vt ait Galenus, & ita fit, vel humor melancholicus, ſi minus calidus, & craſſior, vel bilioſus, ſi tenuior, & calidus, aut bilis craſſa, ſi iam bilis tenuis ſit.

Quod inquam ſanguinis exuberantiæ hac ætate omninò retentæ euenit. Atque, ne nimius ſim, reliqua omnia propoſita capita, ſi rectè æſtimentur, eandem facoltatem ſortita ſunt, quæ omnia ad exſiccandum ſanguinem ſunt accommodata.

Itaque ego non poſſum aliter iudicare, quã ſubeſſe eius humoris atri congeſtionem, quæ cum totũ genus venarum, tum iecur ipſum, & lienem afficiat, illis ſua intemperie communicata, vnde ſe ſe magis ille humor largius propaget, meatus verò eorũ ſua craſſitie impediat, vnde ſe ſe magis congerat, & retentus etiam, atque etiam craſſeſcat, & nigrior fiat, ſuo quoque halitu in totis venis inhærente vniuerſi corporis naturam in ſui propagationem cõuertat, & animum etiã in ſuos mores, & ſui generis perturbationes impellat, rerum gerendarum cura, & ſtudijs multam ad id conferentibus vim. Huius ſanguinis craſſioris, & nigrioris multitudinem lien non poteſt, vel integer omninò cõſumere, Vnde tentauit primò natura, cum nondum ita multus eſſet, ipſum per ora venarum

A inteſtini expellere, quod cum nõ potuerit, ille copioſior factus eſt, purgationibus quidem magna ex parte detrahebatur, at reliquus intus manens ſui propagationem ſua intemperie moliebatur, vbi per gomorrhæam illam ſordidiorem aliquid terreſtris illius partis, quæ ex alimento excidiſſet concalfactæ, ac putreſcentis natura expellere tentauit. Verum in inteſtina poſtea cum exprimebat, interea ſemel ad teſtẽ multũ eius fecis enutritione elapſę dimiſerat, poſtea per vrinas identidem plurimum expurgare conabatur, per quas terreſtri excremento via minimè inſolens eſt, vt quotidie videmus, & Ariſtoteles etiam, & antiqui notarunt, id nempè in omni genere animãtium renibus prædito euenire. At is humor, dum in inteſtina percolatur, dolorem parit, præſertim quoniam ibi ſæpè B humorẽ crudum in vẽtriculo ob vitij ſui cõitationem genitum, vel à capite delapſum mouet, & ſecũ effert, vt in deiectionibus cernere eſt. Inteſtina potius petit, quoniam illac craſſorum humorũ exitus magis commodus eſt, vt per cutem tenuiorũ, & fæcis præcipuè ſanguinis expurgandi locus, qui lienis eſt, venis inteſtinorũ coniunctus eſt; quæ toto medio inteſtino, fuſæ ad inteſtina omnia, vna & ad lienẽ pertinent, quæ quidẽ in hoc corpore maximè omniũ venatũ, vt indicio dicto demonſtratur, eo genere ſanguinis refertæ ſunt, ac quamuis identidem multũ illius exprimant, multũ tamen etiã relinquitur, quoniã ſua craſſitie nõ facilè expellitur, vnde poſt excretiones, alui dolor, eius motione ſolet increſcere. Ex interuallis id facit, quoniã non mouetur natura, non laceſſitur niſi iuſto C onere, aut acrimonia, vtrumq; verò ſpatio certo eget, nam onus collectionem humoris, acrimonia mutationẽ, utrumq; uerò horum tẽpus aliquod ſpatij poſtulat, laceſſita verò natura venarum, tum in iecore, tum in medio inteſtino, tum autem in liene extrudit, quod ſibi moleſtũ eſt, & tacitam ſuã moleſtiam in dolorem ſenſui apertum, nimirũ uentris, transfert, ſæpè à cruditatibus occaſio fuit, quandoq; à medicamẽtis, quoniam, quod deerat ad laceſſendum naturam alterutrum eorum irritatione ſua ſupplebat. Aluus decolor eſſe poteſt propter obſtipationes in tranſitu craſſi humoris inductas, quandoq; ob cruditatem in huius humoris frigida, per habitũ uentriculo impertita factã, humore cum ea etiã nondum effuſo, bilioſa autẽ, D quoniã natura irritata humorẽ ad exitũ promptiorem facilius excernit, vnde etiã in ſanis vomitus facilè bilioſi eſſe ſolent facilius verò bilis in corporibus huius naturæ, & ætatis exuberat: Varia quoque excrementa ſunt, quoniã is humor maximè omnium uarias uires præ ſe fert, & incredibiles mutationes recipit, ut plus minuſve incaleſcit, plus minuſve refrigeratur, vnde mirã uarietatẽ uidemus ab eo moribus hominũ, imò eiuſdẽ hominis afferri, itaq; uario modo coctionẽ uitiat, & inde diſſimiles humores ſibi aſſociat, qui in aluo, & urinis identidem cernuntur. Renibus, ut dixi, ei expurgãdo ẽt deſtinatis. Idẽ humor halitu ſuo quacũque cauſa calſactos & quãdoq; ijs ẽt medicamẽtis calidioribus, quæ iuuando uentriculo, dolorive tollẽdo ſumũtur; capitis dolorẽ facit, ſomnoſq; aut interrũpit, E aut, cũ ſiccior eſt, capeſcere nõ ſinit. Eodẽ halitu refrigerato, & cũ uapore pituitæ cõfuſo ſomnos grauiores inducit, & ipſe uarius halitu uario corpus, & ſpiritum inficit, q̃m halitus ipſi naturã, & operã humoris, unde attolluntur, repręſentãt, citiſſimè uarios effectus edit, quoniã ſpiritus ſubitam omninò mutationẽ accipere, & edere nati ſunt, halitus uerò ſpiritibus genere, & celeritate ualde ſunt ſimiles, & in ſpiritus plurimũ poſſunt. Vnde diu ſeruatæ uẽtriculi coctiones ſubitis cruditatib. interrũpuntur, halitibus illis ad uẽtriculi parietes appellẽtib. q̃ à calore eos attollẽre deſtitutũ ſpũm illius ſubitò refrigerãt. Ab illis ita ẽuiuato humore elatis, aut ẽt ab ipſomet humore odiũ cibi extitit, & multa alia, q̃ pſeq̃ neceſſe nõ ẽ: ex dictis uerò iã apertũ eſt,

cur

Digitized by Google

cur humor hic ſub copioſo victu ferè nihilo magis, ſæpè verò minus lædat, vt ſub cruditatibus quoque mitior fiat, ſub abſtinentia ferè æquè, ſæpè verò moleſtior ſit, aluo certe adſtricta peior ſit. Nam ille in ventriculo propriam ſuam originem non habens, ſed in iecore, & venis tam ſub aſtinentia, quàm ſub largiori victu poteſt moleſtare cum antegreſſa vita multorum dierum in venis congeſtus quieuerit, & paratus, vel temperatiſſime viuente homine illud, vel minimum cumuli accipit; quod ad grauandam continentem, & lacerendam expellentem vim expectabatur, vnde ſub ſumma vitæ temperantia poteſt in inteſtina excidare, & tædia paria infetre, ac ſub intemperantia faceret, quin ſub abſtinentia ad eius modum, & copiam minuendam accommodata, acrimoniã tamen, B vt generis ipſe deterioris eſt, poteſt accipere, & ita expellentem vim mouere, qui contra cruditatibus lenſiri, & cum eis paulatim delabi queat. Sic molliori, & largiori aluo diu profuſa minus moleſtiæ habet, quoniam & pedetentim emanat, & dilutior minus afficit, ea contra adſtticta ſub optimis, vt contingit, ventriculi coctionibus magis exagitat, quoniam ſic copioſior colligitur, & ad maiores dolores reſeruatur, quos acrius mouet, quoniam minus dilutus excernitur.

Quomodo verò is humor artubus quandoque grauitatem apportarit, & febriculam corpori, videre difficile non eſt; vtrumque enim in meatibus obſtipatus efficit, & pro loci ratione, & multitudine hoc, vel illud parit, nam arterijs eo liberis nũquam grauitatem afferre magni authores opinantur; minus difficile eſt C intelligere, quo modo ſiccitatem ori, & faucibus, atq; etiam ſitim afferat. cum halitu ſuo id poſſit, qui ſuccus eſt, & quandoque etiam calidus, & calor quidem ſemper ſitim, ſiccitas verò ſemper ſquallorem oris, & ſæpenumero ſitim afferat illud, quod inſtar boli i faucibus inhærere aliquando ſolet, quamuis frequenter multis accidat, non ita tamen apertam, & tractatam cauſam habet, aliud quidem certe eſſe nõ poteſt, quã frigidior tuberculos, qui aut venula, quæ vel humore, vel flatu tumeat, extet, aut etiam membrana, cũ interſtitio aliquo laxo, vt eo loci eſſe ſolet, humorẽ cõprehendente, & membranam imarum faucium in tumorem attollente emineat humore vel è capite, vel inferis locis delapſo, halitu verò ab inferis certè illuc elato, & ſubſiſtente. Humorem itaq; eiuſmodi in cauſa D eſſe ſtatuendũ eſt. Præter quam ego nullã priorem cauſam ſubeſſe in corpore crediderim, nimirũ intemperiem in ipſis corporibus viſcerũ inſiſtentem, & ita inſitam, vt ipſo humore ſubtracto poſſit ſeipſa ſubſiſtere, nec egeat tunc ipſo humore ſe ſe efficiente. Etenim illa calidior, & ſiccior imtẽperies ſui aliquas notas præberet, in colore, in nutritione, in efflorẽſcẽtijs cutis, nunc verò corpus eſt carne refertum, non quod ſiccæ, & duræ carnes digeri facilè non poſſint, nã omninò prius eas gigni oportet, generari autem nõ poſſunt multę, niſi humor humidior ſit, qui viſceribus ita affectis talis non eſſet. Ergo per collectionẽ eſt, vt diximus. Præterea nunquã ſcabies, vt ſi aliqua puſtula, aut cutis abraſio caſu facta eſt, facilè conſanuerit, ſemel verò in crure maximus ictus acceptus, dũ in equo E incitato haſta intenta peteret alterũ in armorũ ludo, & in cancellos tibia incuteret adeò, vt eos frangeret, horum ictus tumorẽ totius tibiæ induxit, qui ferè ſine dolore diuturnus fuit quamuis nõ admodum molle, neq; ruber tamen multum, qui ſanguinem craſſiorem quidẽ, ſed non ita ineptum nutritioni, qualis ſi viſcera eſſent calidiora extitiſſet. Huius valetudinis curatio mihi uidetur neceſſaria, & ſpei melioris valetudinis plena. Nam ſine curatione malum, & naturæ permiſſum in deterius laberetur, quod quãquã nihil vitæ periculi, plurimum tamen tadij in omni vita eſſet allaturum. Curatione autem adhibita emendatum iri crederem, quoniam nondum ita latè fuſum eſt, vt cerebrum affecerit, quamuis calidius ſit, & ad ſe trahendis halitibus idoneum, quod fortè nõ tam humidum ſit, quam ad infirmitatem recipiendo obnoxiã faceret, iecur quoq; & præcipua uiſcera proprio uitio minus affecta ſunt, cum corpus ita benè carnoſum cernatur, (ut dixi) non pingue, quoniam corpus calidius eſt, quam ut pinguedinem multã pariatur, quod uerò etiam melius eſt, quoniam caro uitæ particeps eſt, & uitæ uim ſecum amplificat, pinguedo contra uitæ expers increſcens uitæ oneri eſt, & nimia facta eã etiam ſtrangulat. Hæc tam bona corporis nutritio non poſſet ſuſtineri, cũ præcipua uiſcera eius humoris intemperiem intra ſe altius defixam recepiſſent, ut neque uentriculi concoctio tam belle perficeretur, ſi ſua cauſa illæ cruditates exiſterẽt. Humore ergo ſublato ſpeB rarem eam intemperiem iri extinctam, ne dum ſtipationem craſſitudinem moris factam. Tolli poſſe humorem non uideo quid repugnet, cum nondum tam infarctus ſit, ut tumorem aliquem uiſceris alicuius effecerit, unde ferè facies benè colorata eſt, nec decolor unquam ſine manifeſta cauſa exiſtit. Humor mea quidem ſententia duobus modis ſubeſt, uno, quo ſua tãtũ craſſitie in uenis contineatur, altero, quo ſuo anhelitu tunicis uenarum adhęreſcente ſe ſe ad illas applicat, & tanquam in fuliginem ibi concreſcit, unde bonum etiam ſanguinem afficiat, & in ſuam naturam deducat; Hi duo ergo humoris ſtatus à Medico rectè curaturo ſpectandi ſunt, alioquin eo tantum exẽpro, qui in uenis monetur, alter ille ſemper nouo ſufficiẽdo præſto erit, & ita malum ducetur, & purgationes, C aut nihil, aut parum iuuabunt, & ars nulla ſua culpa contemnetur, abraſa autem eius fuligine in parietibus inhærente corpus ſua natura non tanti caloris, quantus ſolet exſiccare, & hominem melancholici generis efficere, in optimum habitum reuocabitur, in quem, ut ex eius nutritione bona intelligitur, omninò propenſum eſt, & quamuis ueriſimile ſit non tam eſſe naturæ illam *Διαφορὰν*, quã uictus generis, quoniam, ſi quid nutritioni caloris ſuperantia detrahit, id largior uictus reſtituit, uictus tamen parum poſſet, ſi caloris illa ſuperantia multa eſſet, præterea cor eius moderatioris caloris notas ipſum quoq; præberet, & alios mores faceret, nempè ad nimiã audaciam, temeritatem, & feritatem ſæpiſſimè hominem impelleret, D quod in eam ſententiam dico, qua certum habeo humorẽ hunc non ſimpliciter fecem ſanguinis eſſe, ſed à calore factũ. Ergo huius humoris purgatio cũ neceſſaria, tum fructuoſa à me iudicatur. Medicamẽta idonea Medicis, uel mediocribus ignota non ſunt, ut in ſimplicibus purgantibus polypodium, epithymus, ſena, ueratrum, lapis lazuli lotus, rhabarbarum. In compoſitis. Diacatholicon, Hamech, Hieralogodij, indum, & ſimilia. Mechyoacam radicem raro admodũ huiuſmodi humorem educere obſeruauimus, immo nullum præter pituitoſum elicere eius authores tradunt. Quæ humori, & meatibus ad purgationẽ comparandis accommodantur, non minus ſunt peruagata, quæ eadem ipſa uiſceribus temperandis, reſtituendis, & expediendis erunt opportuna, nimirum bu- E gloſſum, borago, uiola, endiuia, nymphęa, ſuccus malorum benè fragrantium, dulcis radix, lupuli, fumus terræ, aſplenium chamædris, caſſuta, capparis, tamariſcus, thymus, epithymum, citrij cortex, & eiuſmodi multa. Ac item ſyrupi ex iiſdem compoſiti, quibus ad perficiendam operam, ſyrupus acetoſus, oximel ſimplex, compoſitus, atque etiam ſquilliticum debet accedere. Quorum delectus, & ordinatio Medicis, quibus iſthæc curatio commiſſa erit, haberi pro tempore, & ſtatu corporis, & natura etiam ægri debebit.

Vnum tantum de mea ſententia interponerẽ, quod ſuccus malorum non mihi uidetur, ita præſtare ad omnia, quæ hic humor poſtulat, quemadmodum recentiores opinantur, nã cordi quidẽ conueniens eſt,

& acriori melancholiæ frangendæ, at mitiori huic, qui humoris melancholici nomen habet, parando ineptus eſt, quoniam potius adſtringit, & craſſeſacit, quare eo non vterer, niſi multorum confuſione modificato, & viribus neceſſarijs aucto. Detergendæ autem ei parti, quæ totis venis fuſa per fuliginem potuit adhæreſcere, neceſſaria erit aliqua potio largior ad diluendum, & detergendum, deradendumve accommodata, quæ etiam intemperiei inde adiectæ contraria erit, vt vna, & humorem vertat, & partes omnes ab ea intemperie ad ſuam naturam reuocet. Ex omnibus vero, quæ in vſu ſunt ſerum lactis benè purgatum peropportunum exiſtimarem, quod ſua natura & huic humori contrarium, & corpori animalis amiciſſimum medicamentis ſupradictis confirmatum, & oximellite expurgatum opus omne perficere poterit, præſertim ſi large, & iuſto ſpatio dierum accipiatur, modo nimirum circiter quatuor librarum, ſpatio verò 15. dierum. Sic enim profectò omne venarum genus diluet, deterget, & viſceribus temperiem, & robur reſtituet, & renes vſque adeò comparabit, ne à renulis congerendis obnoxij ſint amplius. Aquas balneorum cum multis partibus carere, tum etiam poſſe obeſſe iudicarem, nam generi humoris, & intemperiei ſua ſiccitate fauerent, & quamuis in præſentia corpus eo humore deterſum, & expeditum nobis præſtarent, & viſcera ſiccitate ſua valentiora, in poſterum tamẽ maius malum nobis molirentur, quoniam viſcera, & omne corpus ei generi humoris creãdo pararent; ſiccitas namque robuſta eſt, at calori acumen, & ſoliditatem, ſeu duritiem, & firmitatem quandam adijcit, & ita ipſa ſæpè ſat eſt ijs malis faciendis, vnde ſenes, in quibus calor fatiſcit, ea tamen duritie acrior fit, & eis malis eos obiectos reddit, prçterea nos obſeruauimus multos hoc genere humoris occupatos ab eiuſmodi aquis malè habuiſſe, nec diu vitam potuiſse ducere. Dicunt tamen earum aquarum laudatores ineſſe illis quandam cœleſtem vim, qua mirabiliter iuuent. Vbique ea vis eſt, & in animãtibus præſertim ſangnineis potior, tum in ſero eo eſt hominis naturę conuenientior, quo homini cum animante, in qua ſerum vim illam recipit cœleſtem, & ibi ad hominis naturã magis modificatur, maior cognatio eſt, quàm cum terra, & foſſilibus, quibus eo minus eius cœleſtis virtutis impertitur, quo illa animante inferiora ſunt. Sic enim ſapientiæ humanæ author Ariſtoteles cœleſtis corporis vim patiebatur, nimirum pro dignitate naturæ rerum & animorum, ac tantum abeſt, vt ſero illæ aquæ ſint præferendæ, vt illis potionibus etiam, quæ è ſtirpibus conficiuntur, ſint dere:iores, ita gallicus morbus, qui à guaiaco mitigatur, ab illis aquis perditus omninò euadit, quoniam guaiacum humorem naturæ humanæ amiciorem, ex vita ſtirpis ſortitur; vnde luem illam conſumendò, & abſtergẽdo inſitam tamen naturæ corporis humani vim ſua quadam conuenientia recreet; aquæ autem illæ, ac ſi cum foſſilibus detergendis res eſſet, vim nimis aſperam, & alienam inferentes imbecillam ſępè viſcerum naturam enecant, vt poſtea breui vitæ ſufficiant. Guaiacum tamen hoc loco non probarem, quoniam ſiccantius eſt, quàm noxa huius humoris poſtulet; quam ob cauſam, vt credo, grandiores ætate, qui omnium 45. annum attigerint, & præſertim generis melancholici minus eo aduerſus gallicum iuuari compertum eſt. Chinam radicem multis partibus, & viribus hoc loco expetitis carere video, forte enim detergẽdo tantum iuuaret, & leuius quoque id præſtaret, Salſamparilliam eodem cum ea cenſu haberem, & eo deteriorem crederem, quod ventriculo inimica deprænhenſa eſt. Serum ergo ſupererit quod lectum aptè huic operi videatur, iuuãdum quidem fuerit viribus ad viſcera accommodatis, nimirum robur eorum cogãtibus, quibus caret, vti Sal-
A ſaparilia; Ad id vero ſpica, & fumus terræ ferè in vſu eſt.

At poſt vſum eiuſmodi potionis permultum certè fiderem ipſi confectioni Alchermes, quæ in hunc vſum apud principes, & reges ſolet comparari, nam ipſa & humorem pedetentim detrahit, vt generatur, & viſcera, atque imprimis cor ab illius iniuria defendit, & cauſam generationis ipſius abſumit. Balneis quoque vel ſimplicis aquę dulcis, vel incoctis etiã ijs, quæ lenire, & digerere humorem poſſunt, multum tribuerem, nec minus fotibus extremorum, nedum ventriculi, illis autem quantum iuuetur coctio mirum eſt; calidis enim extremis totum riget.

Tempus curationis non ſolum verè ſed Autumno deligerem.

B Vere quidem initiato quod tunc is humor maximè qui ſanguinis fex eſt in hoc genere corporum abundet, ſic purgatione indigeat, & morbi, qui ab eo ad Ver ſemper timentur, nequaquam ſint expectandi, ſed anteuertendi, quod eſt, ac ſi dicerem, humorem eſſe detrahendum, antequam alicui parti infigatur, vnde difficile poſſit diuelli. Autumno item ineunte, vt materiam per æſtatis calores paratam ei humori gignendo ſubtraherem, neque craſſeſcere prius paterer, quod temporis illius inæquabilitate ei neceſſario euenit.

Verè præterea, quandoque ſanguinem inciſa vena mitterem, & hoc anno maximè, cum id ſatis diu in-
C termiſſum ſit, & iam hoc malum ſui præcipuam curationem poſtulare videatur. Ea enim ſanguinis miſſione, præcipuè ſi in cubito, non in manu extrema fiat ſi eodem die iteretur, craſſum, & nigrum efferri facilius, quam medicamentis obſeruamus Hæmorrhoidas; niſi naturam illius eò contendere viderem, minimè tentare auderem, conſilioque Galeni ſtatem, eò magis, quod tarò atrum ſanguinem inde duci arte non natura mouente obſeruaui. Purgato corpore, & viſceribus ad temperamentum proprium reuocatis prouiſio in poſterum habenda eſt, quæ in cauſis remouendis tota eſt poſita, & in ijs rebus verſatur, ſine quibus, viui non poteſt, & externæ ſunt.

D In quibus aer primò numeratur, cuius extremum frigus, extremi ſqualores, & calores vitandi ſunt, & omninò hyeme partes corporis non ſolum mediæ, ſed etiam eminentes à frigore tuendæ, & potius multo, quam pauco veſtimento velandæ.

Secundò cibi, potioneſque cenſentur, in quibus eadem obſeruatio, ac fortè maior neceſſaria eſt; frigefactæque potiones præſertim, atque etiam cibi vitandi, nam, quamuis is humor calore potius ſiccante naſci videatur, ipſe tamen frigore alitur, cum frigidior, & craſſior ſit, & inde concreſcentes humores alij in huius naturã conuertuntur, frigus namque ipſum quoque experimento vaporem, & humores exſiccat, & craſſos reddit, præterquàm quod viſceribus inimicum eſt, quæ coctioni per calorem perficiendæ
E omnia inſeruiunt, & expurgationi excrementorum vias apertas poſtulanti aduerſarium, qno viæ arctantur, vnde recrementa craſſiora cum ſanguine confuſa retinent, illa autem ſpatio in hoc humoris genus traducuntur, ſiquidem vel pituita, ſi craſſa eſt, terreſtris plurimum habet, oeque difficile huius humoris naturam ſubit, iam verò non ſolum, quæ reipſa frigida ſunt, cauerem, ſed quæ facultate id efficiendi talia dicuntur; nam ferè craſſos humores pariunt, aut cauſas, & origenes eorum inducunt. In calidis potiusivitarem, quæ eam facultatem inſitam habent, vt calida euadant, quam quæ reipſa iam calore ugent, hęc enim uentriculo tantummodo talia ſunt, eique operam ſuam omnem prçſtando conſumunt. Atque per ſui mutationem poſtea calorem exprimunt, præſertim ſi diutius eum poſſint tenere,

& toto corpote ſecum ferre, in eoque illum exercere omnino caurè adhiberem, quoniam ſua conſuetudine venarum, & meatuum omnes parietes exſiccant, & humores craſſiores reddunt, & eorum generationi cauſam præbent.

Vnde in cibis piper,& cinnamomum potins,quam gingiber, quam mix myriſtica, quam macis admittenda ſunt, quod eorum calot citò diſſoluatur. In ijs verò, quæ per deſtillationem per viin ignis exprimũtur, potius ea lcgenda, quæ aquæ ſpeciem,quam quæ oleum præ ſe ferunt, quoniam oleoſum corpus diu ſeſe conſeruar.

Verumramen nullius horũ vſus aſſiduns mihi probatur, ſed raro, & neceſſitate aliqua vrgente concederem, quod Medici ipſi viderint. Cibi, potioneſq; craſſi generis, vt vina craſſa,turbidaque prohiberentur, vt carnes grauiorum, grandioriſque ætatis animantium, ac præſertim ceruorum cuiuſque generis, vt qui Dainus vocatur, & caprarum Syluestrium, & in ſumma cornigerorum, ex quibus hædos tantum probarem. Exectos ante partum fœtus cauerem, propter eorum excrementum glutinoſum, vnde neque agnos magnopere laudarem,caſeum tantum recentem concederem. Exangnia animantia in eodem metu lentoris haberem, præſertim cum dura, cumq; lenta cernuntur. Lentum enim omne genus fugiendum, vt anguilla, & tinca in piſcibus, leguminum nullum genus admitterem, iure eorum tantum vterer, niſi admodum percocta, ſubacta, & mollia, atque ad mollis temperamentum redacta ſint, vt fabæ ſolent, quæ porrò e leguminibus leuiores ſunt, quarum tamen vſus frequens eſſe non debet. In ſumma duriora omnia ſuſpecta ſunt, vnde & caſtaneè minus ſecuræ ſumendæ. Tubera quoque, & fungi prætermittendi, ex quibus nihil niſi craſſi, & terreſtris accipi poteſt.

Dulcia iecori obſtipando, & bili generandæ materiam præbent, vnde non ita multum in vſum recipienda, mel tamen, ſi aceto fuerit modificatum, vtiliter ſumetur, & item ſaccharum. Paſſulæ cum corticibus propter eorum adſtringendi vim ventriculo minimè excedentem, & propter alimentum iecori familiare tutiſſimæ, & vtiles ſunt. Caricæ minus tutæ ſunt, quod iecur inſarciũr, & bilioſum ſanguinem gignunt. Vina verò valde dulcia omniũò fugienda ſunt: Non minus auſtera metuenda, tum vina, tum ciborum genera,in quibus pyra,& mala ſunt, niſi vẽtriculi cauſa parcè adhibeantur.

Tettio loco ſomnus exponitur,qui numquam breuior 7. hotis rotis eſſe deberet, & noctu ſemper, niſi cum nocturnæ vigiliæ fuerint, tunc enim manè omninò redormiendum, Vigiliæ namq; & exſiccant, & humotes recrementitios per cruditatem pariunt.

Quarto exercitationis fit mentio,cũ ipſe vehementiorem habere eam conſueuerit, ac conſuetudini multum tribuẽdum ſit, tamen ſummis ſub caloribus eam remiſſiotem, molli oremque laudarem, & longitudinem potius in uehementiæ locum ſufficerem.

Quintò, quæ ad excretiones, & repletiones pertinent, recenſentur. In his ego neq; abſtinentiam,neque largiorem cibum conſulerem, is enim materiam multitudini ſanguinis ſubminiſtrat, quæ cum nõ abſumatur, neceſſariò craſſior ipſo ſpatio fit, & nobis infeſtum humoris genus parit, abſtinentia autem in calidiori etiam nunc corpore bilioſum ſanguinẽ reddit, bilem uerò craſſam facit, & dictum malum humorem procreat, atque exſiccando intemperiem illius matrem facit, & in poſterum omne malum parat, cibum quoque pariter, & bis potius die, quam ſemel cibum laudarem, & moderatius, bis epulæ acceptæ haberentur, & melior coctio eſſet, neque ſpatium exacuendo calori viſcerum, & exſiccando ſanguini daret, neve ſemel acceptæ epulæ neceſſariam intemperantiam facerent, & nimiam humori materiam præberent, à qua poſtea ſpatio dicto aridiori facta humoris huius plus ſuppeteret. Alui excretiones potius, quam vomitum procurarem, nam clyſteribus humorem crudum eluenribus ſæpènumerò vterer, adiecto ſemper melle roſaceo ad maiorem deterſionem ſolutiuo dicto. Vomitus verò vix, cum impetum pituitæ eo perciperem, nam alioquin niger humor illuc nec poteſt, nec tutò, ſi poſſet, impellitur.

Sextò, & vltimo animi permotiones collocantur, quæ vix dici poteſt, quantum ad humoris ſibi ſimilis generationem poſſint,& ratio ſatis dura eſt, nam generatio humorum per ſpiritus eſt, qui ad animi motiones maximè, & celerrimè afficiuntur, & ſibi ſimilia generant.

Quare mirum non eſt, ſi omne ingenium acre, cum nitentius, & nimis diu exercetur, hos humores parit. Studia ergo ſaltem remitterem, imò ea intermittendi conſuetudinem laudarem, quoniam & minus mali afferrent, & volnptatis maioris ſunt, cum longius intermiſſa reuocantur. Æquè verò vitarem longam eiuſdem rei cogitationem, & ad varias aliarum rerum curas eam traducerem, potius ex longo interuallo eam reciperem, quoniam illa vnius rei cogitatio longa, mirum eſt, quam hominem conficiat. Securiorem ſemper animi ſtatum quærerem, iram vitarem, & magis etiam indignationes,ſed lõgè maximè odium, & ſuſpiciones. Suauium amicorum, & fidelium conſuetudine, vterer, & tales mihi comparare ſtuderem; numquam ſolus,numquam ſine graui amico eſſe vellem, quod ad animi moderationem, & propriæ virtutis exercendæ ſolatium facit. Imprimis verò maximè cauerem ne cibo ſumendo animus perturbaretur, & ſub medicamentorum vſu omninò animi quietem,& fiduciam vellem,alioquin in venenum ea conuerſa iri exiſtimarem.

Sereniſſimo Franc. Mariæ SS. Vrbini Duci VI. S. P. D.

CONSVLTATIO CXVIII.

AD ea, quæ de tuæ Celſitudinis valetudine meo quodam ad te libro conſcripſeram,etiam hæc, quæ in præſentia mihi cognoſcere datum eſt, adiungere, & hoc libello comprehenſa tibi tradere in hoc meo, quem Deus bene vertat, diſceſſu decreui. Nam, etſi omnia cum Samperolio collega meo ſumma fide viro, & Medico prudentiſſimo quotidianis colloquijs contuli, nec non per ſcripturam communicaui, eadem tamen ſummis ſaltem capitibus notata, tibi grata fore exiſtimaui,& cupiui abſens etiã,quanta maxima poſſum opera niſi quanta debeo, ac opto tibi præſto eſſe, cui animum ipſum iampridem penitus dedicaui.

Diſceſſus enim mei omninò ea ratio eſt, me quidẽ ciuilibus neceſſitatibus, & domus propriæ rationibus ab iſthoc honeſtiſſimo miniſterio abſtrahi, animo tamen abs te nequaquam poſſe diuelli, quod cum mea natura, & ſumma erga te voluntate,tum maximè tua benignitate, cuius memoriam nulla vnquam obliuio mihi eſt deletura,perfectum eſt.

Ijs ego non queo non ſummoperè ægrè ferre à te diſiunctum eſſe, nec ſine ſummo dolore à te digredi,neque quidquam in fortunis meis pręclarius ducere, quam in tuo ſeruitio eſſe adſcriptum, vel in vita mihi aut maius, quam poſſe,aut honeſtius quam velle tibi ſatisfacere.

Ex quo mihi credo nulla neceſſitas, vel maxima mihi tanti eſſe potuiſſet, quæ meam cogitationem ad meos ab iſto miniſterio reuocaſſet, niſi idẽ tibi ab aliquo alio commodius etiam præſtari poſſe pro certo habuiſſem. Illudque conſtitiſſet in hoc quidem munere meo tibi multos, rebus autem meis nullum præter me poſſe inſeruire. De quo meo conſilio te certum eſſe tam velim, quam qui nunquam quidquam ſolatij in hoc mœrore ſum accepturus donec de mea hac voluntate minimè dubitare te mihi perſpectum ſit, qui hac vna demum re certo queam releuari. Sed ad meum inſtitutum ingredior, in quo tu Dux Sereniſſime facilius meum erga te ſtudium, quã vllo alio orationis genere intelligas. Hæc ego obſeruaui hoc tempore corpori tuo moleſta, dolores, qui ſępè ad veſperam in imò ventre reuertebant cum alui infernæ tenſione, & deiectionibus, quæ ſub ipſo dolore ferè nigræ, rarò decolores eſſent, ſemper liquidiores, quamquam omninò mutatæ etiam nullam cibi ſpeciem referentes, quæ quieſcente etiam malo rarò admodum, ac fermè niſi ſub abſtinentia figuratę eſſe conſueuere, atque cum figuratę deſcendunt, nõ ſemper tamen bono colore ſunt quin aliquãdo omni colore careant. Cum verò molles, & diffluentes, quales vtplurimum cernuntur, tunc non ſemper benè concoctæ ſunt, quin interdum minus æquabiles, minuſque commetæ exiſtant. Sæpè quidem bilioſæ, quandoque plumbeæ, & decolores, numquam ſine ſuæ naturæ odore, ac ſæpè etiam fœdiori, rarenter admodum glutinoſum, & pituitoſum ſuccum efferentes, niſi aut medicamẽti ui, aut clyſtere ſint ductæ. A medicamento ſanè valentiori primum ſpumoſæ, deinde ſeroſæ, & vtplurimum, ni medicamentum lenius ſit, colore fuluo in obſcurum vergente, craſſum quendam, & album humorem in imò reſidentem, habentes; qui eſt vt pituita crudus humor vocata diſcerptus.

Poſtea ſolutione medicamenti longius progreſſæ glutinoſas, & craſſas quaſdam partes non exiguas, ſubruffi coloris, & tandem alias minus lentas, & magis nigras efferunt. Quoties ſine medicamento glutem illud effluit ſemper dolores illos afferre videtur. quod facit etiam aliquando, cum per vim medicamenti deſcendit. Iampridem doloribus acceſſuris ventriculus ipſe primus ſub cibi coctione ægri habebat quaſi comprimeretur, & hoc non modo ſub quoque circuitu in dies reuertẽte, ſed poſt longum quietis interuallum, cum dolores aduentarent, quod nũc deſcreuit, aut certè perpetuum non eſt. Imò contra poſt primas eius generis deiectiones dolorem afferentes alijs reuertentibus ventriculus ſæpè nihil fuit infeſtatus, &, ſi fortè, antequam illæ nigræ deiectiones procederent, aliquid mali aut ventriculus, aut totum corpus habuerit, releuantur.

Etenim aliqua alia tædia ad ſupradictã moleſtiam accedunt; Deficit quandoque cibi cupiditas, & cum eo certum quorundam ciborum faſtidium eſſe ſolet. Sumpto cibo, aut etiam ſumendo caput interdum ſubitò calore tentatur, & totum etiam corpus, ſæpè artus, & dorſum noctu præſertim laſſitudine grauantur, qua ſurgendo, & ingrediendo, aut certè ambulando liberantur, cum ea nimirum noctu habuerit, diurna namque firmior eſſe conſueuit proximis diebus illud fuit infeſtiſſimum, quod quotidie à cibo hora circiter tertia poſt leue frigus corpus concaleſceret, venæ concitarentur, & vna ſpiritus grauior, & denſior fieret, caput ſæpè, manus ſemper intenderentur, & etiam pedes, artus, & maximè crura dolerent, nec non ipſum dorſum modo infernum, modo ſupernum, cum quibus oris ſiccitas, ac ſitis accederent, & digrederentur. Sudore autem adueniente ſimul omnia decederẽt, quæ omnes moleſtiæ duas horas, aut paulò plus ſpatij habebant. Sub his multoties ſomnus capi non poterat, multoties ſomnijs turbulentis, & alienis perturbabatur, qui alioquin ſine illis moleſtijs ſolet ſæpè eſſe breuis, & interruptus, & earum moleſtiarum tempore interim, dũ illę etiam quieſceтent; maximæ tamen noctis partes vigiles ducebantur, & quod ſemel, aut iterum accidit, interim imagines ob oculos obuerſabantur, à quibus vigilijs capiti dolor quandoque mane reſtabat, qui primo ingreſſu, vel ambulatione tolleretur. Flatus rarò in vẽtre perceptus eſt, rugitu, & motione naturæ ſuæ eſt, niſi cum aluus ſolutior eſſet futura, & ſola tenſione illa, quæ breui decedebat, cognoſci potuit, quo illa multa ſolui conſueuere. Sudor facilè per ſe ſolet moueri ſine multa veſte, quæ leuior non ſolum die, ſed nocte etiam adhibetur. Abſtinentia, quamuis, cum primum inſtituitur, eas moleſtias imminuat, diu tamen ducta illas variores ſæpè habuit. Deſtillationes, & rheumata, quæ nos vulgo catharri nomine complecti omnia ſolemus, non rarò ad ſupradicta accedere conſueuerunt deſtillatio modo craſſa, modo aquoſa, in os emanauit, fauces quandoque doluere, quandoque quaſi bolum ſubſiſtentem in ſumma gula ſenſere. Humeri laſſitudine tentati ſunt, vt dorſum ſuperius atque etiam lumbi, & hoc anno præſertim (quod commune pluribus Italiæ locis fuit) pectus, & coſtæ indoluerunt; Natura corporis ea eſt, vt à ſubitis frigoribus facile in grauitatem, & laſſitudines actuum, & quandoque etiam febriculas incidat, à quibus ſudore tum liberari, tum ſuſtineri, & defendi videatur. Corpus vlceribus, eryſipelatibus, ſcabiei numquam obnoxium fuit contra quam calidiora corpora conſueuerunt. Imò cum crus in aduerſum aſſerem impegiſſet vehementius, equo nimirum in ludo haſtarum incitato, totum quidem crus intumuit protinus, nullam tamen inflammationis ſpeciem præbuit hebeti eo tumore non tamen ita molli diu manente. Sanguis vena ſecta miſſus numquam valdè niger fuit, pinguis quidem ſemper, & multo magis, qui iam ſeptennium virus fuit, qui longè minus bilioſus, quam, qui nunc eſt detractus, extitit.

Nunc enim cum minus pinguis, tum aliquanto bilioſior apparuit, & multa ſpuma, & grandioribus bullis, coloreque puniceo. Vrinæ, quæ ſuperiori ætate, & ſub finem adoleſcentiæ perlucidiores, & admodum bilioſæ fuerant, deinde leniori colore præditæ, hoc iuuentutis tempore iam variæ procedunt, interdum albæ, interdum ruffæ, aut etiam flauæ ſunt, modo tenues, modo craſſæ, ita vt interdiu quandoque ſerum lactis referant, cum albæ ſunt. Mane autem cum craſſæ, tum flauiores ſolent exiſtere, ſaltem ſubruffæ, flauiores quidem, quoties corpus dictis malis exercetur, poſt quæ, cum meliores fiunt, ſedimen aſperum, & pulueroſum demittunt.

Atque hæc ſunt, quæ in dies incidere notatum eſt. Quid verò intus ſubſit, vnde exiſtant, non ſolum ipſorum natura, & ſpecie, & modo naſcendi aperietur, ſed illorum conditione, quæ id intus parere potuere, vt corporis genus, & ætas, & illa ſex rerum genera earum, ſine quibus cum viui nequeat, ſua ſuperantia, ſeu immoderatione valetudinem deprauant.

Corporis genus, vt omnes eius notæ, & color maximè indicat, calidius aliquanto eſt, nec tanta humidi, quanta calidi ſuperantia eſt, ſiquidem non admodum rubrum cernitur, niſi aut carnes tractentur, aut facies aliqua cauſa, vel per exercitationem, aut quampiam aliam motionem rubore ſuffundatur, ſic enim facilè in eo robur efflореſcit, quocirca, cum corpus benè nutritum, & plenius videatur, id non pinguedini, ſed carni bonæ tribuendum putarem, quod melius multo eſſe

exiſti-

exiſtimarem quoniam pinguedo vita,& ſpiritu caret,
caro autem vtroque prædita eſt,ita pinguedo ſi ſupe-
ret,vitæ & ſpiritui inſito oneri eſt , nec diu eum vige-
re permittit . Caro autem abundans vitæ etiam vi-
res,& caloreo ſecum largius amplificat,ac niſi com-
pingens meatus obſtruat,& perflatum caloris, & ſpi-
rituum impediat,vitæ nunquam inutilis, aut oneroſa
exiſtimatur . Huius ergo carnis copia à ſuprapoſita
ſuperantis caloris vi conſumeretur,niſi quantum car-
nium dicta iis detrahit,aliæ cauſæ reſtituerent , qua-
les in viuendi modo ſortis idoneæ habentur, non ſo-
lum in ſplendido, lautoque epularum apparato , ſed
maximè in genere vehementioris exercitationis, qua
& robuſtum corpus, & cum minimè continuata , nec
vſque adeo longa habeatur,bene carnoſum fiat.Hæc
corporis natura , hoc viuendi genere oon ſolum car-
ne,ſed loogè etiam magis ſanguine neceſſariò abun-
dabit,quod non modo ex ipſius genere deſcripto,ſed
ex eo, quod illi reſpondet in venis plenioribus , & in
ſanguinis impetu , dum mitteretur , poteſt intelligi ,
præteritis multis alijs notis,quas in priori volumine
de tua valetudine tuenda examinabam,ætate verò e-
tiam idem iudicium confirmaote ſanguini multò cõ-
gerendo opportuna , ſi Hippocrati,& rationi ſtandũ
eſt.Aetas enim 33.annorum nimirum florens, ac ſum
mè ingens ſui caloris firmitatem corpori attulit , &
ſanguini craſſitudinem,vnde,cum nulla ſanguinis ex
cretio fit,ſanguis craſſior , vt Hippocrates admonet ,
abũdabit, quod vel virginibus accidet,& ipſe eadem
ratione iudicauit. Eo autem minus patet ſanguini ex-
cernendo via, quod corpus leuioribus veſtibus vele-
tur , vnde meatibus conſtrictis vapores exitu prohi-
beantur, & ſubſiſtentes in eundem humoris , & ſan-
guinis habitum redeant,ex quo effuſi ſunt , & ſi ſan-
guini augendo faciant Naturæ,& ætati corporis ipſæ
res vitæ neceſſariæ ſunt ſubſcribendæ . In quibus pri-
mum aer,& cœlum ipſum eſt , cuius mutatio ea eſſe
nobis ſolet,vt ſubito à graui, denſo , & calido qui de
Piſaurenſe,& Senogallienſe eſt,io tenue,& frigidum
tranſeatur, quod præter alia incommoda corpus du-
rat , aut conſtringit , humores intus reprimit , craſ-
ſiores facit , & earum anhelitum cohibet . Ad idem
videtur pertinere iſte mos leuiorum veſtimentorum ,
quo non ſolum veſte non multa die , noctuq; corpus
velatur,ſed vel hyeme media ſimplici ſerico crura in
duuntur,vnde etiam uentriculo cruditatum cauſa ſit,
qui cum extremis maximè afficitur . Cibi ratio ſequi-
tur,qui ſemper admodum varius in eadem mens eſſe
conſueuit , & minimè commenſus,hoc minus tutum
eſt,quoniam ſic cibus ad coquẽdum durior eſt varie-
tas verò etiam nocentior,quod ad largiorem commi
ſtionem faciat,nedum coctioni repugnet , ſaltẽ quo-
niam coctio per commixtionem fit,plura vero,quàm
pauciora difficilius permiſcentur . In qua varietate
craſſioris generis multa contingunt, vt grauiorum a-
nimantium carnes,piſces grandiores , & exanguia ,
hoc frigidioris generis.Oua in ferramento toſta,om-
nia,quæ ex triticea farina conficiuntur, caſeoq; vetu-
ſtiori condiuntur,legumina, & eiuſmodi alia , atq; vt
hæc craſſioribus ſuccis gignendis faciũt,ſit iſtud quo-
que aut ſemel die cibum capere, aut ſi bis eum in cœ-
na minimum vellet . Inde enim prandium neceſſariò
plenius ſequitur ; & poſt longius à cęna interuallum ,
& ſæpè poſt vehementiorem exagitandorum equo-
rum,vel pilæ exercitationem,& ita non ſolum humo
ribus calorem, & toſtionem parit , renibusque multã
noxiam affert , ſed craſſioris ſanguinis gignendi in
cauſa eſt,quoniam egentem magis Caltricem vim ci-
bus reperit,qui largius eſt,auidius ſumitur ſine appa-
ratu in ore facto auidiusq; attrahitur , facilius tractũ
ſequitur,quoniam ventriculo ſuperuacuus ab eo faci-
le demittitur,& eò crudior,quod præ copia minus cõ
coquatur,quæ res à iuſta,& aliquanto pleniori cęna

A non eueniret,quæ ſatis eſſet , ne corpus per illud ſpa-
tium,& exercitationem tam exhauriretur . neue cibũ
in prandio tam largum appeteret,tam ve auide deuo-
raret . Potiones ſuperioribus annis ferè dulces, aut
lenes delectabant , quæ impediendis viſceribus , &
craſſo ſanguine replendis faciunt , nunc ſæpè mixtæ
ex leni , & auſtero vino adhibeotur ; quod ad idem
poſſe crederem,maximè verò , quod hactenus fermè
ſemper frigefactæ placebant , & æſtate præſertim ,
quæ gelidiſſimæ per niuem redditæ , accipiebantur ;
quæ non ſolum venas ventriculo vicinas , ſed viſcera
quoque refrigerare potuere, & anguſtiores vias corũ
reddere,cui plurimum acceſſiſſe ab vſu ſacchari roſa-
cei eſt veriſimile,qui perpetuus penè fuit , ſomnus eſt
ſæpenumerò exiguus , neque repeti ſolet vltra ſtatutã
B horam,aut meridiando recuperari quamuis conficiẽ-
dæ nutritioni noctu non ſatisfecerit, ita minus modi-
ficati ſucci in corpore craſſioris ſanguinis cauſa ſunt .
Exercitatio nunquam quidem præteritur , quin ali-
quo quotidie ambulationibus ſaltem longioribus ad
ſudorem vſque habeaot . Illa tamen vehementior ,
quæ pila,quæ vehementiori equorum exagitatione
fit,in dies non ſubitur,ſed ſæpe ter , quandoque qua-
ter in quaque hebdomada,& totam horam , aut pau-
lo amplius ducitur , qua ſanè corpus per ſudorem ab
recremento tertiæ concoctionis expurgatur , & ple-
nius fit , cum non ita multum producatur , vt queat
conſumere alimentum ; ac quotieſcunque poſt no-
cturnas vigilias initur,crudiores ſuccos in viſcera,&
C venas introducit . Vſus rhedæ quotidianus non lon-
gè à prandio corpus pariter poteſt leniter replere , &
ſanguinem augere . Aluus,de qua ordo poſtulat , vt
iam loquamur , quotidie commodiſſime circiter ter
deſcendere ſolet , ita replendo minus opportuna
cum ſuperioribus non conſpirat . An diu tamen,quæ
iam minus incommodi habent , quoniam intelligen-
ti rerum omnium tam minoris laboris tum maioris
oblectationis ſunt , iamdudum nocentiora coctioni
fuere , & ſuperiorum rerum damna amplificarunt ,
cum in obſcuritate naturæ tunc primum percipien-
da , verſabantur , & ſpinoſas logicæ traditiones tra-
ctabant .

Cum ijs conſpirant multa,quorum origo ingenij
magnitudo , & acumen eſt , quo quidem in negotijs
D nihil præteritur , nihil non prouidetur quod à quo-
que poſſit ſuſpicari . Ex eo ſumma ad ſollicitudinem
propenſio eſt, & ab eo maximè ſuſtentatur, hanc au-
tem altera propenſio ad ſolitudinem , qua cogitatio
ſolet maximè vni , & eidem rei examinandæ inhære-
re,omnibus autem ijs coniunctis ſanguis maximè ſo-
let exſiccari,& craſſeſcere .

Ad quæ illud etiam accedit,quod animus quaſi re-
ſpuens ſuæ ſpontis eſſe horarum,& temporis momen
torum partitioni diſtributionem vitæ,& negotiorum
religioſiſſimè adſtringit , & ei occupationi maximè
tanquam legi ſe obligat , nec patitur ſua libertate
& relaxatione frui,nedum ab ea remiſſione remotus
viuit,quæ iuuenibus à veoere ſolet quæritari . In qui-
bus iã cernere eſt,quid intus craſſi ſanguinis , & quid
E ex eo retento vijs anguſtia, & infirmitate propter eaſ
dem cauſas,& præcipuè frigefacientes vitiatis potue-
rit procreari,vt ex ordine , quo dictæ moleſtiæ ortæ ,
& auctæ ſunt,etiam aperietur . Ordo namque is fuit,
quod,cum quædam moleſtiæ deſtillationis , & dolo-
ris dentium intermiſiſſent diu,ab hinc 7. annis dolor
nouus ad imum inteſtinum verno tempore cępit, qui
non facilè remedijs leuabatur,ita diu traxit, nihil ta-
men ſanguinis excernebatur,nihil capitum venarum
extabat , quemadmodum ſub illius loci doloribus
conſueuit . Inſequens annus eandem moleſtiam,quæ
diu quieuerat,habebat non ſolum vere,ſed etiam au-
tumno .

Tertius annus dolorẽ ab imò inteſtino antrorſum
in ven-

in ventre cum tenſione moleſtiſſima conuertebat, & aluum citã, & mollem dolor poſtea habebat, ac quotieſcumque aluus liquidior deſcenſura eſſet, ea moleſtia, & ſemper ad veſperam reuertebatur, ſic diebus circiter ſeptem exercens, ferè ſepties in die aluus mouebatur.

Quarto anno ad tempus vernum eadem alui ſolutio cum eodem dolore præſto fuit, indeque non ſolũ Autumno rediјt, ſed medio etiam, hoc eſt, æſtatis tẽpore. Autumno verò ad 14. diem ducebatur, vt iam de aluo firmanda quibuſdam conſilium ineundũ videretur. Vbi prætereundum non eſt, quod, neſcio quo conſilio, purgationes corporis, quæ olim per medicamenta quotannis repere bãtur identidem, & tandem bina ſaltem quoque anno fiebant, ab eo anno nihilominus præteriri cęptę ſunt. Mali verò propoſiti incremẽta ea facta ſunt, vt tentationes eius interualla breuiora habuerint, quamuis acceſſiones contra minui viderentur, quod non tamdiu exagitarent: Eo tandẽ res deuenit, quod tam parum laxa interualla ſunt, vt iam ſæpè cum acceſſionum temporibus cõfunderentur, ita modo hoc modo illud mali perſentiretur.

Primis tentationibus ea alui ſolutio ferè à cruditate initium faciebat, qua aluus perturbaretur, vnde liquidior, & quandoque etiam decolor flueret, ſed poſtea denſior, coloratior, obſcurior, & penitus immutata, ac æquabili penitus corpore procedebat. Nunc multoties à leuiori quopiam medicamento permota eos fluores ſubibat. Ferè autem minus ea mala reuerti conſueuere, dum aluus mollior, & citior permanet. Ex ſuprapoſitis mihi certa coniectura fit, ſedẽ, in qua harum moleſtiarum cauſa hæret ad venas infernas à caua iecoris parte naſcẽtes pertinere, quę partim ventriculum, partim inteſtina, partim lienem cõplectuntur, ex quo fit neceſſario, vt humor noxius eius generis ſit, qui, cum à iecore propter ſui craſſitudinem, & terrenum habitum reſputatur, ibi inter iecur, lienem, ventriculum, & inteſtina verſatur. Nam primus eius excernendi impetus ad imum inteſtinũ fuit, quo venę ei humori efferendo deſtinatæ perueniunt, ipſe verò niger cernitur, nec aliunde, quam à dicto loco amandari poteſt. Ex interuallis quidem erumpit, non quotidie, quoniam, vt, vt gignitur, eum natura non expellit, vt deberet, deberet autem, quoniam melius eſt, qđ ideò natura in integris corporibus conſueuit. Itaque non poſſe id facere naturam neceſſe eſt, quæ ſemper melius opus molitur. Non poteſt, quoniam earũ venarum, lienisque expultrix vis infirmior, & impeditior à dictis cauſis facta eſt, in quibus frigefacientes nõ ſolum ipſam hebetiorem, ſed venas, & meatus anguſtiores, & humores craſſiores effecere. Natura itaque, niſi multo onere coacta, & per acrimoniam per ſpatio humori ingenitum laceſſita ad expellendum mouetur, nec viæ niſi humore putidiori facto, & acriori facile expediuntur, qua per eas tranſire poſſit, neque humor fluidus fit, niſi poſtquam craſſitudinẽ, & lentorem leui quadam putredine, corruptione, & exuſtione amiſerit; quæ omnia ſpatiũ poſtulant, quo humor, dum paratior fit, ad maiorem etiam cumulũ reſeruatur, vnde magis naturam vrgeat, & acrior etiã factus ad expellendum impellat ſonere enim maximo contentricem, acrimonia autem expultricem vexat. Eo ergo ſpatio moleſtior fit, nec niſi cum dolore demittitur, & eodem niger euadit, quoniam non ſolũ ſuperantior calor, ſed diuturnitas etiam exuſtionem facit, interea pars illius in flatũ à calore mutatur, qui in circumſiſtẽtes partes ſua tenuitate diffuſus eas inflat, & tenſionem facit. Diuturnitate autem, non caloris feruore humorem hunc ſic exuri inde colligo, & neceſſaria ratione conficio; quoniam ille feruor alijs notis perſpiceretur, neque ſpatio egeret, quo atrũ humorem procrearet, ſed quotidie tantundem ex alimento pareret, nec natura humorem atrum iam fa-

A ctum poſſet retinere, quin quotidie paulatim, vt vt conficeret, ad eum eijciendum excitaretur, eo maximè, quod ſic exuſtus minimè lentus, minimè hærens expulſiuni reniteretur, caſu verò quopiã prohibitus, ne effluat tam exuſtus à calore humor, peiorem longè naturam acquireret, quam à nobis cernatur. Ergo per ſpatium exuſtionem cõtingit, & eam adeptus ſubito laceſſit, & ſibi viam aperit. Iam verò neque vllæ aliæ notæ immoderatioris caloris ſunt, ille enim ſi in viſceribus ſubeſſet, non ſolum ſanguinem atrũ generaret, ſed corpus ita bene ali non permitteret, pinguedinem ſanguinis in bilem conuerteret, & eam ſitim faceret, quæ non ſine potione abiret, vt facit, neque nos corpus tam bene ali, & ſanguinem tam parũ nigrum minus maximè pinguem videremus, vbi verè B ſcabies, vbi vlcera, vbi eryſipelata caloris neceſſaria effecta vnquam conſpecta ſunt? Forſan ne venæ dictæ ſuo aliquo maiori feruore eum humorẽ exurant, quæ à frigidis potionibus, ab aſſiduo ſacchari roſacei vſu millies eſſent à ſummo calore ad ſummam temperiem, ne dicam frigiditatem reuocatæ. Retentio itaque eius humoris ſui exurendi cauſa eſt, vnde, cum cita aluus eſt, minus moleſtiarum afferre ſolet, nõ ſolum quod non congeratur, ſed etiam quoniam non exuritur. Viſcerum ergo intemperiẽ ſtabilem ſubeſſe non crederem, ſed eam tantum, quæ contagio, & conſuetudine humoris huius, dum exuritur, infundi poteſt, quo detrahendo intemperiem abituram exiſtimo. Minus ventriculo propriam aliquam infixam C putarem, quoniam infixa intemperies ſtabilis eſt, nec cibum modo malè etiam pauciorem, modo benè etiã pleniorem cõficeret, ſed ſemper agrè, pleniorem verò ęgrius concoqueret. Is ergo cum aliunde frigore afficitur, vel exiguum cibum malè modificat, cum nihil aliunde ſentit, vel pleniorem conficit. At quo modo iam hoc intus conſtituto omnes propoſitæ moleſtiæ enaſcantur, videamus, & in ventriculo commorantes: de eo primum dicamus. Humor ille terrenus ſic detentus neceſſario concaleſcit ſit animantis calidioris natura cogente. Calor humorem comprehendens eum in alitum fundit, halitus calore comprehẽſo effertur, & facilè in ventriculũ ſibi incumbentem impingit, ab occaſione concaleſcendi halitus remotus calore deſtituitur, & in ſuam naturam reuertit, ac D frigidus, & terrenæ naturæ euadit, nam omnes halitus illi omnino humoris naturam referunt; vnde expreſſiui caloris ſunt. Ventriculus ergo eo halitu perfuſus, quamuis initio aliquid caloris ſentiat, poſtea tamen neceſſario refrigeſcit, & qui ſitim propter calorẽ habuerit, idem quandoque cruditatem propter refrigerationem facit, & os cum ventriculi tunica coniũctum certis horis ſiccitatem ſubit. Illo autẽ ſqualloré, & frigore vitæ maximè cõtrarijs, & os ventriculi cõprimẽtibus ſolent anxietudines, & ſollicitudines moueri, & ita ventriculus potuit moleſtari non ſolũ cruditate, ſed aliqua etiam cõpreſſione, & dolore. Aluus autem varietatem ſuam, & moleſtias ſic habet. Dum humor ille intus remoratur, deiectiones eo penitus priuatæ proprio & ſolito calore carent, aut nimis fla-E ueſcunt; nimisque bilioſæ videntur, nullo obſcuro calore flauitiẽ illam retundente, ac ſæpè decolores mutatæ tamen eſſe poterant perfectã coctionem ſequutę; quandoque crudiores & aſperæ, quamuis bilioſæ ventriculo tunc eam refrigerationem accipiente, & forſan præſui infirmitate bilem nimiam quæ fluĕtior eſt, admittente. Nigræ demum viſuntur, cũ humor ille debitum ſpatium nactus, ſibi excretionem parauerit, & tunc præcurrente & comitante dolore exeũt humoris morſu, etiam flatu non ſolum eiuſdem, ſed eius etiam humoris, qui alius per cruditatẽ fuerit cõgeſtus. Sæpè cruditatis fluorem nigræ hæ deiectiones ſequi potuere, ſæpè etiam læuioris medicamenti motionem, vtriſque enim ijs natura irritata in omne

nocuum

nocuum recremẽtum inſurgit leuiore præſertim me-
dicamento humorem uoxium non exhauriente, ſed
viribus naturæ iam euigilatæ eum permittente. Va-
lentiore medicamento ſuluum illud, & obſcurius ſe-
rum educitur, quoniam ater ille humor, vt omnes alij
ſolent, cum ſuo ſero in corpore coniunctus multo na
turæ commodo ſeruatur; niſi nimia aliqua exuſtioue,
& febrili, ac peruitioſo ardore illud fuerit conſum-
ptum. Fuluum autem potius, quam nigrum ſerum il
lud eſt, quoniam ſerum ſua natura aqua eſt, & cum bi
le flaua confuſum eſt, & ab atro humore neceſſario
fuluum euadit. Fruſta illa glutinoſa, & craſſa cum eo
effluunt, quæ ſunt eius generis pituitæ, quæ crudus hu
mor vocatur eruditatibus ventriculi prædictis ſugge
ſtus, ſæpè quoque ſine ſero glutinoſa, & craſſa illa ef-
feruntur etiam ſine medicamento, quoniam crudus
ille humor in inteſtiuis erat, in quibus cum ſero per-
miſceri non poteſt; in quibus ſerum non eſt, qui verò
etiam ſua natura ſero careat, & hoc ipſo à naturali pi
tuita diſſimilis eſt, ſine ſero etiam ater ſæpè ſub illis
doloribus deſcendere videtur, quoniam cum fęcibus
permixtum ſerum ibi remoratum partim exſiccatur,
partim ab illis id temperamentum, & craſſitudinem
acquirit. Vrinę ſua natura perlucidæ, & flaueſcentes
corporis genus aliquanto calidius ſequebantur, remiſ
ſiores factæ eius aliquod refrigerium denotarunt, vt
variè eius varia excrementa ſignificant, atrum humo
rem non præſeferunt, quoniam eius diſtributio in ve-
nas ſuperiores facilis uon eſt, neque in illis multa eius
copia eſt, vt in ſanguine notatum eſt, quoniam in ie-
core ſuæ abundantiæ potiſſimam cauſam non habet,
monſtrant tamen pulueroſa earum ſedimenta copiã
terreni humoris, crudum, & bilioſum potius efferunt,
quoniam pituitoſus, & crudus amicioris naturæ ab il
la præſertim ſub exercitationibus, & abſtinentia, quæ
dimittenda cęna, quandoque habetur, in venas alli-
citur, bilioſus verò facile per omne corpus ſua te-
nuitate emanat, Ita is flauas, illi modo craſſas, & al-
bas vrinas faciunt, modo craſſis ſedimentis replent,
cum craſſi, & exuſtiores facti per moram in venis fue
rint. Facilis etiam ſudor cruditatum, & aquoſi hu-
moris ſoboles eſt, q tenuioris cruditatis partes effert,
quæ aliqua inuiſibilium meatuum conſtrictione retẽ-
tæ laſſitudinis, & doloris artuũ in cauſa ſunt, quæ quo
niam tenues ſunt, vix ſtando, aut ingrediendo muſcu
lis nimirum intentis exprimunt; Crebrius iam hæ mo
leſtiæ reuertuntur eo, quod initio vnus ille ab ætate,
& corporis genere humor uatus abundabat, vel cau-
ſis etiam alijs eius copiam augẽtibus, qui ſeſe ſua craſ
ſitudine, & copia egreſſu prohibebat, poſtea per cru-
ditates, quas peperit, pituita eſt ſubſequuta, cuius len-
tore implicitus citius impediatur, ex quo in aluo, & in
vrinis, vt diximus, nonnihil eius cernitur, quæ in ſau-
guine etiam miſſo bullas illas admodum craſſas facie
bat. Inde variæ, & contrariæ res fiunt, cum humor v-
nus ſiccus, alter humidus ſubſit, & contrarios halitus
ex ſe efferaut, ita manus quandoque ſicciori calore,
quandoque humidiori afficiuntur. Caput quoque mo
do vigilijs, modo arctiori ſomno tenetur, & propter
calorem, quo dicti halitus ſuſtinentur, vigiliæ crebrio
res ſunt, & ſomni interrumpuntur, & inſomnia mo-
uentur, & imagines etiam vigilauti poſſunt excitari,
quæ niſi ab externo ſenſu, quo forte imbecillis natura
minus vti poſſit, repuretur, hominem falleret, ſępè e-
tiam doler caput halitu potius membranas eius feriẽ-
te. Hora autem coctionis totum corpus potuit in ea,
leſcere ſicco eo humore, & terreno per ſpalium ſqua-
leſcente, & concalfacto, à vapore verò alimenti ma-
iorem calorem concipiente, & halitum calidiorẽ tunc
toti corpori ſuggerente, qui halitus in ambitu corpo-
ris conſiſtens, & à cutis anguſtia detentus laſſitudinẽ
inducit. Eadem cauſa ſub coctione cibi cum eo calore
ſæpè ſpiritus denſior, & pulſus concitatiores fiunt ha-

A litu cor, & pectus appetente, vnde cor dum eius expul
ſioni, & ſuæ refrigerationi dat operam vehementius
ſeſe exagitet. Febrire tamen tunc ego non cenſerem,
cum vix ternas horas ea moleſtia permaueat, vnde
certiſſima coniectura eſt, ne ſpiritus quidem in igneũ
habitum fuiſſet conuerſos, nedũ ſolidiores partes, aut
humores, neque enim tam citò, aut diſcuti ille ignis,
aut temperari poſſet, neque verò aliter febris excitari
conſueuit. Itaque ſine febre cor, & corpus vniuerſum
aliquãdo halitu calidiori afficiuntur, quo per ſudores
ſeſe liberant eo halitu expulſo, & ſecum vaporem to-
to corpore humidiorem ſibi obuium efferente, vbi a-
lienum non eſſet, ſi quandoque ea halituum diſcurſio
ne ſubita corpus primum refrigeretur, nam ſic repen-
te commota natura ſolet exhorreſcere, nimirum cum
B ſpiritu, & ſanguine ſe intus, & in ſeipſam contrahere,
quod vel ſub lotij emiſſione nõ raro experimur. Qua-
re caput etiam primo cibo, vel potione interdum re-
penti incaleſcat, aut etiam corpus totum, idem ſqual-
lor exuſti humoris eodem loco hærentis facit, qui va-
pore percepto ferueat, & ſubitum halitum emittat,
quod in lateribus minus etiam exuſtis, nec ita multũ
calfactis, ſi aqua reſpergantur, fieri videmus. At ven-
triculum, cui eius humoris ſedes ſubeſt, & per ventri-
culum etiam cor ventriculo in ſiniſtra parte coniun-
ctiſſimum, nec ab eo diſiunctum, niſi per interiectum
ſeptum, peius tractant hi halitus, & ad os vẽtriculi ap
pellantes ſua propria ſiccitate, & calore etiam mutuò
accepto, dum ab eo ſuſtinẽtur, hi & ſitim, & inde etiã
C cibi faſtidium, præſertim cũ deteriores fuerint, & ira-
cundiam, atque anxietudinem important, vt refrige-
ſcentes cruditatem, compreſſionem, & animi triſtitiã,
& mille alias moleſtias. At halitus natura ſua humi-
diores, qui vapores dici ſolent, aut halitus humidi cõ-
iunctionem pituitæ facti, cum nondum à calore fue-
rint deſtituti, idem cibi faſtidium afferunt, quod vel
* refrigerati etiam faciunt, cum deteriores, & naturæ
inimiciores fiunt, nam in humorem faſtidij plenum
conuertuntur, qui ſolet primo cibo detergi, & locum
cibi cupiditati relinquere, vel eius poteſtatem facere.
Deſtillationum, & rheumatũ ratio à capite eſt, quod
ab internis partibus proprio calore, & figuram cucur
bitulæ imitata cauitate attrahit, ſiccos quidem hali-
tus, vt magis alienos, & tenuiores eijcit, humidos ve-
D rò ipſum cerebrum ſibi conuenientes abſorbet, atq;
vt per illos vigilias ſubit, ſic his humidis ad quietem
vtitur, & quod horum concretione emergit, ſæpè inu-
tile, & ſuperuacuum deorſum vijs diuerſis amandat,
ſi exterius per ſuas tunicas, & earum fibras dimiſerit,
corpori illud communicatur, & vbicunque conſtite-
rit, cute præſertim aliquo frigore conſtricta egreſſu
prohibito laſſitudinem facit, ita frigidiori cęlo potius
quam calidiori, noctu magis, quam die contingit, &
noctu factum die diſcutitur, & quod per quietem, mo
tione; Inde ergo pectoris, dorſi ſuperioris, & aliarum
partium dolores, ſi in proprios ſinus, & cauitates eum
humorem cerebrum demiſerit, deſtillationes, ſi per tu
nicam ſuam, quę faucibus communis eſt, in fauces ma
lum deſcẽdit, ibi illa laxiora tunicarum interſtitia hu-
E mori patent, & illum collectum ſæpè retinent, qui ibi
ſenſum, ac ſpeciem boli referat, ac ſi aliquid acris con
tinuerit, dolorem etiam illis partibus infert, ſi os la-
ryugis attigerit tuſſim ſuo morſu mouet. Poteſt quidẽ
ſuo lentore, & lenitate adeò ſimilis tunicæ laryngis eſ
ſe, vt ei nullam adferat moleſtiam, & queat in bron-
chia latenter deſcendere. Illud admiretur aliquis, cur
abſtinentia vtilitate iam commendata diu producta
has moleſtias ſæpè faciat peiores, quod tamen naturæ
eius humoris maximè eſt conſentaneum, nam ea qui-
dem breuis, & recens ventriculi coctionem iuuat, ne-
que humores vitioſos, & à nutritione alienos multum
afficit, ſuccis crudioribus interea calore vacante, diu
tamen tracta, & vetuſta abſtinentia calorem acrio-

rem

tem reddit, quo illi humores deteriores euadant, cum ad melius conuerti non poſſint, ſed ſicciores, duriores, magis aſperi, & acres, & omnino nocentiores fiāt, vt conſultius ſit ſemper cum abſtinentia ſolutionem alui coniungere, nedum totius corporis frictiones, ut iubebat Hippocrates. Potius ergo per ſolutionem alui corpus leuatur, qua illis poteſt expurgari. Has demum moleſtias præſertim vere, & Autumno cieri cōmunis ratio eſt, non ſolum enim illis temporibus ſolitas huic corpori purgationes natura exſpectat, cumulo humorum ſuo ſpatio ad ſummum perducto, & purgationibus fraudata perturbatur, ſed temporum etiam eorum ea conditio eſt. Nam Ver excipit hybernā cōgeſtionē, & eam nouo calore fundit, ac mouet. Autumnus calidos, & ſiccos humores Aeſtas partos magis exſiccat, & craſſiores, ac duriores reddit tū ſua ſiccitate, tū caloris, & frigoris viciſſitudine, qua eadē die corpus identidem, & ſoluendo, & conſtringendo ipſum vna cū ſuis humoribus exſiccat. Sic ver fundit, corpus à frigore ad calorē ducens, & vices caloris ſubit. Autumnus autem à calore ad frigus reuocādo potius cōpingit, & frigoris opus efficit, ea propter, quanquàm ferè eiuſdē gradus caloris ſunt, is tamē frigidus & ſiccus, illud calidū, & humidū vocatur ratione operis habita. Atq; ita id ſatis cauſæ habere omniū incōmodorū videtur, quod à nobis in corpore ſuppoſitū eſt, humor nimirum terreus ex copia craſſioris ſanguinis excedens, qui ſub liene, & ventriculo, ac iecore in vijs, & venis propter dictas cauſas anguſtioribus factis, & infirmioribus remoratus calorē maiorem concipiat, & partim exuratur, partim in halitū tollatur, & ſuo halitu ventriculū, cor, caput, & omne corpus male afficiat. Cuius mali humoris, cuiusq; venarum deprauationis cauſas à corporis genere, ætate, viuendi modo multas, & valentiſſimas expoſui, & ex notis proprijs cum ſedes, tum humorem demōſtraui, & omnino confirmaui, quod diuturnitate moræ potius exuratur, quam vllius viſceris calore, quod craſſitudine ſanguinis potius, & viarum anguſtia, quā feruore vllo iecoris congeratur. Vnde facilior curatio ſperari etiam poteſt, cum in vna viarum apertione, & confirmatione ſit poſita. In qua quidē curatione detractio inſiſtētis humoris ante reliqua ponenda erat, vt his diebus factum eſt, & quoniam illius detractio, & deterſio remedia valentiora poſtulabat, quæ plenıori corpori tuto adhiberi nō poterant, propterea totius corporis purgandi ratio prius habita eſt, deinde valentior ea deterſio, expeditioq; venarū ꝓcurata, idq; ſero caprino cū ſaccharo, cū manna, & medicamentis eū humorē detrahere abluereq; valentibus. Nam ſeri deterſio minimum ſiccitatis habet, quæ eiuſmodi humori, & viſceribus eo humore affectis eſt inimiciſſima, præterea ei humori ſerum apprimè conueniens eſt, præſertim illis alijs adiectis valentius factum, quod ne dolores faciat, aut obſtruat, & melius detergat, curioſius ex Dioſcoridis præcepto purgandum eſt, nec niſi cū detergētibus commiſcendum, cui ad apertionem abſoluēdā, & perfectam venarum expeditionem, vt vna etiā vires reſtituantur, theriacæ vel rei ſimilis vſus eſt ſubijciendus. Nā poſt tractationem corporis, & purgationē reliquiæ ſolent permanere, vt obſeruauimus, quoniā vel in ſcabie curanda poſt purgationes efflorеſcere, illā magis videmus, & cū hac materia flatum vētre imo ad veſperam redire refertur, qui non multum illud ſignificat, à quo antequam purgaretur, excedebat. Sed exiguum aliquod reliquum factū iam diſſolui. Iſtas ergo reliquias theriaca, vel aliud ſimilium virium abſumeret, flatū diſcuteret, vires nutriret, & omnino venas, & viſcera cōfirmaret. His verò perfectis, quo venę illæ omninò alia etiam via firmiores fiāt, bona renutritione recreādæ ſunt, vt reſtitutis ſpiritibus, ac bono ſanguine ſuffecto, muniantur. Ita verò vita inſtituatur, ne in eandē anguſtiam, & humoris cōge-

A ſtionem reuoluamur, alioquin ad eundē purgandi laborem eſſet reuertendū, neq; ſperandum quod ſuperiori anno in cōſultatione proponebatur, leuiora medicamenta aſſiduè adhibita poſſe ſatisfacere. Ea enim poſt purgationem corporis, cū metus eſt ne ea congeſtio fiat, & illi inchoatæ occurrendum eſt, accommodata ſunt, & corpus ſatis tuentur. Ac cum infarctus ille iam conſtitit, leuiorum medicamentorū vſus neque idoneus, neq; crebro adhibitus tutus eſt, præterea nāque purgandi receptam conſuetudinē, quā ſuis tēporibus natura ſuos circuitus ſequuta in auxilium expectat, quo priuata grauius habere neceſſe eſt, ſi congeſtio illa ſubeſt, illa leuiora, & neceſſario aſſiduè dāda, ſi acri vi agāt ſua lōga cōſuetudine venas magis exſiccant, & craſſitudinē humoribus afferūt, ſi humidiora
B ſint, neceſſario infirmant, & languefaciunt. At calidis vtemur, quæ humores extenuando hunc infarctum prohibebūt, vt aqua è cinamomo per ignē expreſſa, & alijs eiuſmodi. Eadem vſu longo exſiccant venarum tunicas, & idoneas faciunt ad craſſum ſanguinē generandum. Frigidis verò vti nō licet, quoniam calorem eū non habemus, cui ſit frigore occurrendum cū tollendo infarctu humorum ſit tollendus, & refrigerando magis humorem cōpingeremus, & vias arctiores redderemus. Itaq; in calidis, & frigidis adhibēdis cautè admodum agendum. Valentiora medicamēta corpus purgantia ſemel, aut iterum, aut etiam tertio data non poſſunt calorē minus q̃ ſiccitatem imprimere, cū citò vna cum humore attracto expellantur, & naturæ inimica reſpuantur, vnde calidiori humore exhauriē-
C do potius refrigerant, & natura leuata per purgationem facilè ſeſe recuperat, illis lenioribus tacita ſuę cōſuetudinis vi irrepente detrimentū inferētibus, quòd natura nec percipiat, nec cauere ſatis poſſit. Neque illud prætermittā, num poſt purgationē loco ſeri caprini aliud genus detergentium eſſet commodum. Multa quidem ſunt, quæ fermè eiuſdem vtilitatis videantur. Chinæ radix, ſalſa parilia, guaiacum, ius galli medicatum, naturalia balnea, & eius generis alia. Sed multum cuiq; deeſſe quiſque poteſt animaduertere, & id maxime, quod potiſſimum volumus, & in ſero habemus, cum eo enim, quod ipſum non exſiccat, prę ter idoneam deterſionem propria etiam vi humorem deterſum detrahit, & per aluum ſecum fert, ita venis
D medij inteſtini purgandis, & expediendis aptiſſimū; illorum autem nullum ei humori detrahēdo, auferrēdove valet, & ad exſiccandum omnia, multa aluum non mouent, & quæ mouent hunc humorem non attingunt, ac potius relinquunt, in quibus balnea naturalia adeò exſiccant, vt vita multis inde breuior facta ſit, & à certis morbis affecti, cum per ea curari tentarint, ſublati citius ſunt. Ideò ſola Teturij balnea hoc loco tuta viderentur, quod vniuerſim per aluum deferantur ſolum venas hic affectas attingendo, & propterea etiam vtiliter purgato præſertim corpore dari poſſent, quoniam eas maxime expediunt, & confirmāt. Ius quidem galli poteſt cū ijs cōponi, quibus his quoq; humor exhauriatur, ſed ipſum per ſe nullā cum hoc humore habet feneris cōiunctionē, ita niſi ſūma
E neceſſitate eſſet ſero ſufficiendū. Verum huic ſero ſuccus ne malorum quibus humori leniēdo opportunus creditur, eſſet cōmiſcendus? Minimè verò, qm̃ neque inimicum, & crudelem humorē ſatis deliniret, & deterſionem detractionemq; eius prohiberet, viasq; potius impediret, & nobis aduerſaretur, qui inimicū nō ſolum non mitigatum nolumus retinere, ſed mitigatum etiam volumus omnino eijcere. Poſt ergo iuſtam purgationem, & humoris huius deterſionē, ſi quid cōgeri ſuſpicetur, id in dies leuioribus eſſet detrahendum, qua in re rhabarbarum cum thymo, & polypodio eſſet opportuniſſimum. Interea poſt purgationem nihil prætereundum, quod ad firmanda viſcera, & Venas facere videatur, vbi meo quidem animo, ſit di-

vt dixi, vſus theriacæ eſſet quam aptiſſimus, quæ naturæ non ſolum coctricis, ſed expultricis vires munit, & vias omnes aperit, ac confirmat, nec valdè calefacit, & poteſt in omnem euẽtum moderari, vt ſaccharo roſaceo, vt ſimilibus. Thymi etiam vſum charum haberem, nec piper aſpernerẽ, vt à Medicis ſolet præſcribi. Confectio Alchermes etiam probatiſſima eſt, quę in memoria in omnem euentum habenda eſt, leniora, &, quæ aſſiduè adhiberi poſſunt faciliſque vſus ſunt, ea omnia ſunt, quæ boraginem, bugloſſumque accipiunt, & mala ẽt fragrantiora quę Medicis notiſſimæ ſunt. Ego enim ſic arbitror, optima eſſe remedia, quę plurimis cognita, plurimis probantur, quę .n. ſecreta dicuntur, ea ego minimè tuta exiſtimo, qm̃ exigui vſus, & notitiæ eſſe poſſunt. Quo verò ſic vita inſtituatur ne in eandẽ craſſi, & terreni humoris congeſtionem recidamus, illa omnia, quæ corpus ei obnoxium facientia ſuperius recenſebam pro viribus vitanda ſunt, quæ quoniam à me priore libro fuere deſcripta, hic ſubtilius perſequenda non ſunt, ſèd in eis ea tantum commemoranda, quæ hoc tempore magis nocituræ videantur, omnes imprimis ſubitæ mutationes metuendæ ſunt; Et id per omnem vitã in memoria habendum, & præcipuè in cœlo, & aere cauendũ, nam ſi repentè à frigore ad calorem tranſeamus, corpus protinus cõualeſcens vna cum humoribus nimis ſoluitur, & caput ita repletur, vt inde ad moderatiorẽ temperiem relatum ab ea tamquam à frigore afficiatur, & facit eas ſaltem deſtillationes, ac ſi in frigus incidiſſet. Nam à calore in frigus tranſeunti euenit, vt ſtipatum corpus non ſolum cohibitis humoribus, & eorum perflatu periclitetur, ſed caput, in quod ita intus in corpore repreſſi humores neceſſarium impetũ faciũt. Ab oĩbus ijs mutationibus caput curioſius tuẽdum, & à frigido ac tenui vento defendendũ, potiusque ei metuendum ſub dio in concluſo, quã in aperto loco, potius in feneſtra quam extra parietes. Omninò verò vidẽdum, ne à graui, denſo, & calido cœlo in tenue, & frigidum tranſitus ſubitus fiat, quod fuſos iam à calore humores in principes partes comprimit, quæ ſubinde ſe exonerãtes onus in ignobiliores partes, & vtilius quidem deponũt, alioquin ſi exterioribus partibus obduratis influentes humores ipſæ nobiles partes retineant, ſi eodẽ frigore ſeſe inſinuante affectæ magis opprimantur, qđ pulmonibus tamq̃ laxis facilè euenit; corde in eos facilè ſeſe exonerante, vitæ periculum ſubeunt, vt multorũ incommodo, & perniciẽ iã ſex menſes ſub multa cœli varietate obſeruatũ eſt; quibus pulmones, & cor ab ambitu corporis ſic obdurato reiectos introrſum humores excepere, & ſub illorũ tum copia oppreſſi, tũ putredine corrupti ſunt. Cum ergo corpus habeamus, qđ facilè in laſſitudines per frigora incidit, quã diligẽtiſſimè obſeruandũ eſt, vt, cum ea cœli mutatio, à cauis, & campeſtribus locis in montaneos facienda eſt medio cœli halitu leniatur, qualis eſſet, qui in Imperiali, aut Nobilariæ eſt, quorũ habitatiƀ in eiuſmodi mutationibus cõmode, & tutò interijceretur. Adhoc indumenta vidẽtur pertinere, quibus non ita leuibus uti deberemus, cũ corpus, & ad conſtipationem facilè habeamus, & ad ſudorem propenſum, quo commode exoneretur, ac ne grauioris integumenti inſolentia nocturnas uigilias faciat pluri ueſtimento paulatim aſſueſcendum eſt, qđ noctu præſertim, & externis artubus neceſſe eſt, unde frigus facilè in uentriculum pertinet, nec tã renibus à ueſte metuendũ, ut maiori ſuo incõmodo frigore opprimantur. Calorem .n. à ueſte maiorẽ accipere non poſſumus, quã ipſi ueſtibus tribuerimus, ueſtibus non ſuũ, ſed à corpore acceptũ calorem reddẽtibus, ſine ueſte aũt renes frigus longè alienũ, & inimicum capiunt, quo infirmi, & cõſtricti fiant, nec ſuũ munus obire ualeant. Id unũ præcipuè obſeruandum potius pro renibus, ne lumbi laborem ſentiãt, qui ad-

A ſtricta nimis veſte, aut oneroſa eis adferri ſolet, nam ex eo labore apertiſſimè renes male habere cõſueuerunt. De pelliceis veſtibus, ſubtilior nimis illa obſeruatio eſt, vulpinas nimis exſiccare, nam, cum exſiccarè volumus, carni illas apponimus, & inde ẽt parum exſiccationis ſperamus; nedum pleno corpori ab illis ſuper alia indumẽta poſitis timeremus, ſed in re medica ſuperſtitiones multæ ſunt. Magis grauis illa obſeruatio eſt, qđ in cibo ſimplicitas quã maximè obſeruari dẽt, ac ne inſolentia varietatis, cum fortè inciderit, noceat, illius cõſuetudo in diuerſis mẽſibus teneri põt, vt aliæ epulæ alijs menſibus ſumãtur, ſic.n. varietatis cõſuetudo ſine incõmodo habebitur, ne incidẽte varietatis neceſſitate periclitemur, qđ tutius fiet, ſi craſſiores cibi tenuioribus parcius ſumãtur, in quibus

B generibus, qui cibi numerẽtur, eodẽ libro nominatim deſcripti ſunt. De craſſioribus tñ illi in dicandi videntur, caſtaneæ, tubera, fungi, oua toſta maximè in ferro, lagana, & pultis oẽ genus, qđ ex farina triticea cõfit, legumina, caſeus, carnes grãdiorum quadrũpedũ, ẽt ſenum, aut ẽt ætatis nimis infirmæ, & immaturæ, & auium grauiorũ. Piſces maiores, & maximè cartilaginei, & ſanguinis expertes, præſertim, ſi duriores ſint, oĩa item ciborũ genera, quæ dura, glutinoſa, & cruda ſunt, ętate aut immatura, aut vetuſta, ſale acero diu ſeruata, etſi .n. ex aceto teneriora facta videantur, ſicciora tñ ſunt, & ad concoquendum inepta, & tandem oĩa, quæ cum his elixa fuerint inter primã, & alteram elixationẽ refrixerint, nec calida fuerint ſeruata, Parcè ergo hæc ſumantur non tñ omninò repudientur.

C Sic verò nobis moderemur, vt ciborum craſſitudo, & copia cũ modo exercitationis cõueniat. In cibis quoque, qđ de medicamentis dixi, videndũ, ne calidiorũ, aut frigidiorum aſſiduus vſus ſit, frigida .n. conſtringũt, vires infirmant, & cruditates, & craſſum ſanguinẽ faciunt. Calida autẽ, quæ interdum ſumpta extenuãt humores, diu accepta exſiccando craſſos humores reddunt. De potione etiã neſcio, an quidquam reſtet, præter ea, quæ alio libro fuerunt conſignata, ne frigoris metũ ſubijciã, de quo ſanè nimis multa mihi eſſent dicenda, niſi cum prudentiſſimo viro agerẽ, cui id innuiſſe ſat erit, qđ potionem frigus calido quidẽ ventriculo poteſt eſſe vtile, at nec ſemper, nec niſi ſuo tpe, & ſobriè adhibitum, temperato autẽ eſt omninò

D alienum, atq; ad ipſum infirmandum, & ad venas illũ complexas, & ad cauum iecoris, & ad lienẽ pertinentes vitiandas valẽtiſſimum, frigidiori aũt ventriculo pęnè peſtiferum, niſi ea cautione ſumatur, vt multus cibus calens præcipiatur. Vnum illud ẽt de vinorum permixtione dicã, quod quamuis ea minus nocua ſit, quam ciborum, quæ tñ rubri, & albi, quæq; auſteri, & dulcis ſit, eſt peſſima, qm̃ quamuis vtrumque contrariũ in malum ſit, contraria tamen ſuis naturis vnà permixta minimè corriguntur, aut vitia ſua inter ſe retundunt; quin potius illa mutuo ſibi confirmant, & augent, quæ ſeorſum infirmiora, & minora habent. Dulce ſiquidem, quod ſua craſſitudine eſt incommodum, per ſe acceptum ſua dulcedine facile per aluum delabitur, vnde minus lædat. Auſterum, quod hoc ip-

E ſo diutius in pręcordijs ſuſtineretur, & caput nimium afficeret ſuaptè tenuitate citò ſe ſubtrahit, & in corpus diſtribuit. At ſi commiſceantur, dulce ab auſtero à cito lapſu per inteſtina ſuſtinetur, auſterum per dulce in ventriculo inteſtinis venis remoratur, & eas infarcit, ita & in præcordijs diutius hęrẽt, & viſcera infarciunt, ad quæ incommoda ferè vini etiam nigri, & albi nocumenta ſimilitudine quadam metienda ſunt. Etſi minora exiſtunt. Potionis modum hyeme, & æſtate variandum eſſe dicto libro ſatis probatum eſt; prandij, & cœnæ modus, in contra conſueuiſſet, iam capite nihil grauius habente maior cœnæ, quam prandio dandus videretur. Cœna certè nunquam prætermittenda ni crudus ventriculus ſit, alioquin

bis

Digitized by Google

bis die penitus capiendus,ſic enim nec inter vnas, &
alteras epulas tãtum ſpatij intercedit,quo ſanguis, &
corpus,ac pſertim renes ſolẽt exſiccari, hi verò ſic ad
calculũ idonei fieri,neq; ventriculus tã pariter,q̃ vni-
uerſim accepto cibo grauatur,& minus crudum,craſ-
ſumq; ſuccũ viſceribus ſubminiſtrat.Exercitatio etiã,
cũ cęna præceſſit poſtero mane inſequẽs,nõ tam cor-
pus exhaurit,non tã ad attrahendũ crudum cibũ, aut
ad ſe replendum,parat . Ita minus craſſi ſanguinis fit
epulis bis die,quã ſemel accipiendis. De ſomno id v-
num cõmemorabo,illum mane omninò eſſe repeten-
dum,cum fuerit noctu parcior,donec ad bene conco
quendũ ſatis fuerit.De exercitationibus, quod nũquã
niſi benè concoxerit,ſatiſq; dormierit,ſunt ſubeũdæ,
& quandoq; balneo excipiẽdæ,quo acres,& p exerci-
tationẽ permoti humores leniãtur , & eorum inutiles
diſcutiantur,nunq; ad poſt meridianũ tempus differẽ
dæ,vt neq; balnea tantiſper,dũ corpus ita bene nutri
tum videmus,ne plenius efficiatur,minus verò pręter-
mittendę,quin ſaltẽ ambulationibus fiant.Omninò e-
nim motus artubus ad propriã vim, & nutritionẽ ne-
ceſſarius eſt,vel cum corpus integerrimum eſt,omni-
bus rebus non niſi munere proprio fungendo Vere vi
uẽtibus,& quibuſq; id munus omnino nactis,quo vi-
ta propria ſuſtineatur, calor verò corporis tanq̃ ignis
valentior,& purior p exercitationes conſeruetur . De
vomitus vſu in memoriã illud reuocabo, qđ is ad ven
triculi pituitã expellẽdam bona ratione putatur à Ga
leno neceſſarius,nobis uerò tunc penitus deligendus,
cum eſſet ſuſpicio,pituitam propter halitus melancho
licos refrigeratos uentriculo hætentes nimiam gen e-
rari,quam certè experimur facilius per uomitum,quã
p alium expelli,& uidemus in multis,quorũ uentricu-
lus ea eſſet oppreſſus,& p uomitũ quotidie maximam
eius copiã eijceret,quod medicamento multoties da-
to ad eã per aluum deijciendam, ſoli tamẽ bilioſi hu-
mores deſcẽdebant , pituita interea uomitu quotidie
exeunte.Is in menſem bis pcipitur,nos eũ leniter cie-
bimus,nec medicamentis,cũ facilis ſit,niſi detergẽti-
bus,ne melancholicus humor inepte nimis p ſuperio-
ra trahatur,Is renibus certè maximè erit vtilis,vt artu
bus quoq;. Clyſteres non eſſent omninò aſpernandi,
quibus venæ medij inteſtini ad eũ humorẽ, qui in eis
reſidendo ea facit incommoda,excernendum inuita-
retur,& flatus eius ſoboles diſcuti poſſent, & dolores
inde nati ſoluerentur.Eorum autem ratio eiuſmodi eſ
ſet,qualis huc anno ſeuo galliæ lecta fuit.Animus ſæ-
pe relaxandus,neq; ſolicitudinibus ſemper exagitan-
dus,longe minus horis ad cibum accipiendũ, & con-
coquendum deſtinatis , quæ omnino illis natiuæ eſſe
debẽt.Solitudo vitæ,q̃ maximè fieri poteſt,fugienda,
ne vna,& eadem cogitatio nimis animum opprimat,
& anxium reddat, quod in nocturnis cogitationibus
experimur,quæ propter ſolitudinẽ ſemper grauius vr
gent,& animę incredibiliter hærent.Conſuetudo ve-
rò eorum luminũ potius deligenda,quibus fidẽtius ,
& iucũdius vti poſſumus, eorum quidem certè penitus
fugienda,quorum moribus animus ſolet ſtomachari,
aut faſtidire,quiq; minus ſpectatæ fidei ſunt , quoniã
faſtidium,& ſuſpicio mirum in modum nocẽtia ſunt.
Peſtiferæ autẽ animi ægritudines omnes ſunt,cũ cor-
pus præſertim medicamentis exercetur.De ſtudijs ſa-
pientiæ non audeo loqui,ſpero equidem tantas in eis
progreſſiones iamdudum eſſe factas,vt tua Celſitudo
inde plus ſolatij,quam laboris ſit acceptura, ac niſi ſo
litudinis retinendæ anſa ſint, vtilem habitura iam cõ
ſuetudinem non inſolenter adhibita .

Hæc à me ea fide propoſita ſunt,qua quiſq; cum in
omnes,tum in dominos,& reges vti debet ego autem
& ſoleo,& maximè volo,& tuæ Celſitudini vtilem,&
gratam fidem meam eſſe exopto , quod quidẽ etiam
pro tua prudentia ſpero,q̃ non latebit me , quod po-
tui, præſtitiſſe , quamuis ne minimam quidẽ partem
A eius,quod velim,& debeo,attigerim. Nõ licuit etiam
in hoc libello comprehenderes,ne eadem,quę in prio
ri volumine ſunt,maiori tuo tædio , & fruſtra repete-
rem.Reſtant ſubſcribenda aliqua exempla eorũ me-
dicamentorũ,quæ accommodatiora iudicaui,nõ quo
eis medici ſe obligare tanq̃ legibus debeant, ſed qu o
cõſilij noſtri ratio ſic illis magis expreſſa, & ſub inſpe
ctum poſita illorum cogitationibus ad vtiliora etiam
in horum ſimilitudinem inuenienda viam faciãt . Cũ
vrgebit alui inferni dolor, niſi fomenta ex lapide ſa-
lis, & ex furfure cum ſale,chamemelo anetho, & flo-
ribus ſat fuerint.Hoc clyſtere primũ, & lenius fuerit ,
quod accipiat oleum amygdali dulcium,oleũ ſeſami-
num,mel roſaceum,ſaccharũ,mãna vel antiquius,ſuc
cum parietariæ,decoctũ hordeũ furfurq; vel in aqua
B vel in ſero caprino ſi ad manus fuerit.Alterũ aliquãto
valentius cõponi poterit,in coctis aquę vel etiam vini
aliquanto beta,mercuriali,maluis,chamamelo, anu-
galdide,ſeminibus aniſorũ, fœniculi. Oleo amygda-
lar.amarar.oleo etiam ſem.lini,chamemelino,anethi
no.Melle roſaceo ſolutiuo,manna,electuar.lenitiuo ,
nõ diacatholicone,quod ad aliud propoſitũ confectũ
eſt,ſed potius Dialena.Tertiũ ijs etiam potentius fie-
ri poterit ex centaura minori,rad.cucum.aſinini,abro
tano,catamorthi,thymo,ſena,baccis lauri.ſ. carmina
tiuis,aquæ,vel vino incoctis.Succo iridis betarũ,mel-
le roſaceo ſolutiuo,hierologodij,benedicta,cõfectio-
ne Hamech,oleo cheirino,& rutaceo. Sub metu dolo
rũ eadem clyſteria , aliqua potio ex decocto polypo-
dio,thymo,cinamomo cũ manna, ac niſi ſtomacho in
C tolerabile ſit melle roſaceo ſolutiuo,vel pilulæ de tri-
bus cũ rhabarbaro,vel quæ de rhabarbaro dicuntur ,
vel alephaugine cum rhabarbaro ipſo,quandoq; poſt
apparatũ humoris,& corporis,lapide lazuli,aut arme
no optime diluto eis adiecto,& niſi horreat , etiã ve-
ratri aliquãto vel ipſo,vel infecto ex eo . Apparatus
humorum,& corporis commode fiet per potionẽ,quę
ex ſuccis lupulorum,boraginis,bugloſſo, fumiterræ ,
malorũ dulcium,decoctis thymo,capillis veneris,vio
lis,radice dulci,cetrach,in aqua vel ſero caprino,ſac-
charo,melle,& aliquanto aceti . Hæc in potionẽ etiã
redigi poterunt,ad ignem extillando in aquã conuer
ſa,Sed minus accõmodata euadent,quoniam detergẽ
di,& incidendi vires nobis neceſſarias amittunt , &
D meo quidem animo vim exſiccandi nimiam acquirũt
vnde lubricum corpus non faciunt,ſed potius adſtrin
gunt,vt in fluore alui ego dem illam vtilius, quam a-
liud quidquam. Dolori , & eius cauſis occurretur,e-
tiam ſumendo eam confectionem ex malis apijs co-
toneis,aceto albo,pipere,cinamomo,garyophyllis,ad
ſimilitudinem eius,quę Galeno in vſu ex cotoneis eſt.
Facient etiã ſaccharum conditum ex thymi floribus ,
roſis,ac,ſi videatur etiam roris, marini bugloſſæ bora
ginis, & corticibus citri , prout neceſſitas poſtulabit .
At hic non omnia congerenda ſunt,multis etiam in li
bello apud Excellentiſſimum Samperolium extanti-
bus,in quo exempla medicamentorum omnis tempo
ris,vt adhibita ſunt ſeruantur . In quibus etiam illud
forte reperiatur,quod adhibebamus ſub ſuſpicione il
E la toti Italiæ hoc anno communi, qua pectori pulmo
ni,& cordi maximè timeretur, erat autem ſaccharum
ex radice helenij cum ſupradictis permixtum. Præci-
puè verò ad faucium moleſtias illud videretur com-
mode facturum,quod ex mucilaginibus farfaræ , ſeu
tuſſilaginis,& ſ.malorum cotoneorum , & quandoq;
ſ.lini cũ penidijs fieri poteſt in paſtillos redactis.Præ-
ter ea,quæ ex violis roſis,ſaccharo conditis,ſeu lique-
factis,quæq; ex dactylis hordeo,radice dulci,paſſulis
iniubis,ſucco mali punici malo cotoneo , ſ. aceroſæ ,
violis,cornu cerui,& ſimilibus aquæ incoctis,quæ ni-
mia relatu eſſent . Ita finem facio ſ.Celſitudini ſum-
mam felicitatem,& mihi eius gratiam præcatus.

Conſul-

Conſultatio habita Venetijs cum Amaltheo, & Chairo de duplici tertiana notha.

CONSVLTATIO CXIX.

Tertianam eſſe hanc febrem ferè pro conſtituto à vobis receptum eſt, quamuis quotidie increſcat, & nunquam dimittat. Corpus verò calidum iudicatum, in quibus ego vobis contentio, imo nihil fere habeo, quod dicam præter ea, quæ à vobis ſunt animaduerſa, vnde etiam doleam mihi hunc poſtremũ dicendi locum contigiſſe. Dicam verò ſic volentibus vobis, & ijs, qui me huc accerſitum voluerunt eadem ferè vobiſcum repetẽdo, neque forſan inutiliter, nam repetita melius erunt in promptu ad exequendum. Corpus non ſolum calidum eſt, ſed humidum quoque vehementer, vt ex ſumma corporis mollitie, & in ſudorem propenſione maxima, & facili diſſolutione, & carnium copia depręhenditur. Ventriculus natura infirmus, & compreſſioni obiectus, doloreſque diu perpeſſus. Aetas inclinata eſt, Victus ratio intemperantiſſima, & in cibo, ac potu admodum varia cum genere, tum etiam modo, & in venere nimis verſata. Humores hinc mihi videntur craſſi generis eſſe, & obſtruentes, vt notis etiam proprijs indicatur cum febre eos ſequẽtibus, crudos etiam, & ſeroſos eſſe multus ſudor ille aſſiduus demonſtrat, qui ſemper dum cibum ſumit, ſolet tantus adeſſe, vt ſpongias, & linteamina ſecum ferre cogatur, quod cœnitationibus dat operam. Corpora namque calida, & humida, cum huc ætatis peruenerint, ſolent ſanguinis limo plurimum abundare, niſi aliqua excretione eius iuuentur, vt, Hippocrates docebat; quod illa ætas minus ſanguinis conſumat.

Sanguis verò abundans neceſſario tracta mora in corpore in alimentum non potis conuerti, craſſeſcit, vnde vel in pueris, dum trahitur, ſub ſpecie vaporis longo ſpatio carnium in pilos etiam nigros producendos adducitur.

In virginibus etiã ſi menſtruorũ copia ſupprimãtur, affectus melãcholicos facit, quoniam ſanguis non põt calorem ferre ſine mutatione, Mutatus autem, niſi in carnem conuertatur, neceſſario partim in bilem flauam, partim in bilem nigram, ſeu ſuccum nigrum conuertitur, pars biloſa facile diſcutitur, ac, niſi diſcutiatur, neceſſario ipſa quoque in atram bilem degenerat; Ita corpora ſanguinea, cum ad id ætatis acceſſerint, melancholica fieri cõſueuere, hoc eſt, craſſo ſaltem, & limoſo ſanguine abundare. Ventriculi autem imbecillitas, & victus ratio cruditatum cauſa omnino fuere, vnde crudus humor multus, & craſſus, multus etiã ſeroſus, & pituitoſus effectus ſit. Omnium horum notæ apertæ ſunt, nam alui excrementa clyſteribus educta cum glutinoſis, craſſis, & atris multis partibus cernuntur. Vrinæ crudę etiãnũ morbo eneorema habent, quod in tenuium tantummodo humorum malo coctionem ſequi ſolet; in craſſis autem humoribus cruditatem. At flauæ vrinæ ſunt. Nihil moueor, quoniam pituita cum bile mixta eſt, & feruet, & ferui pituita ſolet eiuſmodi colorem cõpręhendere, vt Galenus libro methodi narrat, quod verò facilius fit, cum melancholicus ſuccus feruet, vt in quartanis videmus. Sudores pituitæ ſeroſæ proles ſunt; Longæ illæ cõpreſſiones febre increſcente cum pulſibus raris, & paruis nullũ alium humoris genus referunt, quam hũc craſſum, & frigidiorem, cui conſentanea quoque eſt illa in ſomnũ propenſio ſub febris incremento, ſui acceſſione quotidie rediens, nam halitus melancholici humoris, quãdiu non benè incaluerint, poſſunt à vaporibus pituitæ obliniri, & viribus eorum cedere. Vigiliæ autem ſubſequuntur, quoniã calor vim halitui melancholico adijcit non ſolum exſiccando, ſed etiam calefaciendo. Ex cuius calore etiam illa ſomniorum perturbatio ſubſequitur, calor ſiquidem imagines excitat, & confundit. Ex

A quibus halitibus os ventriculi petitum anxietudinem illam parit; quando illi non ſolum calfacti mordere videntur, ac pungunt, ſed etiam, cum poſtea refrigerati in naturam priorem redeunt; nam ſiccum, & frigidum corpus vitæ, & ſenſui maximè infeſtum eſt. Ita omnes perſpectæ notę humorem melancholicum ſubeſſe denotãt, vt in eum maxime febris referenda ſit, & ob naturam eius humoris, in intermiſſam, periculoſa iudicãda, & ne in malignos mores ſe conuertat, metuenda, nam melancholicus humor, vt in vlceribus videmus malignam naturam facile recipit, præſertim, cum putreſcit, quæ malignitas maximè vigere ſolet, cum in partibus præcipuis verſatur, & ſuo vitio opprimit. Vnde videndum eſſet, an in præcipua aliqua parte is humor reſideat, & quæ ſedes eius ſit. Thoracem tenere mihi non videtur veriſimile, B quoniam eius nulla nota exiſtit, & hypochondriorũ potius feruor tactu percipitur. Ea propter, quamuis ſæpè thorax affectus nullam ſui notam exhibuerit, & experti ſumus, nimirum materiam intra vaſa pulmonũ verſante. Sæpè etiam caput nullam aliam notam præter dolorem expreſſerit, eadem cauſa tamen paulo poſt morbo increſcente pulmonum corpore affecto, & trachæam cõprimente difficultas reſpirationis ſubſequuta eſt. Hic ceſſante etiam capitis dolore, inſania, quorum nihil in hoc ægro poſt 7 diem adhuc eſt viſum. Præterea tum caput tum thorax nullam caloris ſuperantiam habet, neque hoc eſt, quod calor intus comprimatur, nam hypochondria calidiſſima ſentiuntur, quæ alioquin in compreſſionibus ſolent refrigeſcere. In hypochondrijs ergo potius malum eſt, cuius ea quoque altera coniectura eſt, C quoniam ventriculi os ſæpè infeſtatum eſt, nec mirum certè eſt ſi frigeſcant diu extrema, partibus illis male a putredine occupatis, non halitu putrido membranoſas partes impetente, illæ ſolent frigora, & horrores etiam afferre. Etenim hoc frigus extremorum aliquam internam inflammationem ſequi non poteſt cuius nulla nota eſt, febre leuiter, & pulſu etiam rarò ſub compreſſionibus, propterea craſſitudinem potius humorum ſignificat; qui dum calorem concipiunt, craſſitudine ſua tarde inflammantur, vt eadem ſuum calorem conceptum opprimunt, ad eam oppreſſionem etiam fugandam natura ſe ſe conuertente, & ſpiritus vna cum ſanguine ad eum locum reuocante, ſed, vt dixi, etiam partium membranoſarum morſum ab halitibus acribus per putredinem factis illarum ſequi frigus conſueuit, natura vel ad D moleſtiam ſe ſe conuertente, vel ab ea refugiente. Propter eundem motum oris ventriculi anxietudo illa, cuius metu vos ſectionem venæ præterijſtis. Atque ita partes circum ventriculũ ſitas cauſam, & initium febris cõplecti iudicarem, neque ratione partis malignitatem metuerem; etſi ſymptomatum ſæuitiem aliquantulum timerem, quæ propter oris ventriculi ſenſum poſſent excitari; quamuis in bona ſpe ſimus ſæuitiem abfuturã ventriculo iam minus vexato. Ita conſtare videtur non ſolum mali natura, ſed locus ipſius, non quod febris alium morbum ſequatur tanquam ſymptoma, ſed quod materiam habeat in hypochondrijs. Ibi enim eſt putredinis incendium ex humore craſſo non ſolum pituitam, ſed limoſum ſanguinem referente; cuius putredinis cauſa ipſemet humor eſt, non ſolum ſe ſe per ſuam craſſi- E tudinem perſpiratu impediente, ſed naturam propriam minimè perfectam obtinente, vnde in putredinem procliuis ſit, quæ enim in ſua natura imperfecta ſunt, vires integras non obtinẽt, facileque corrumpi poſſunt; Addamus partium continentium contagio eiuſdem humoris factam imbecillitatem, propter quam illæ minus poſſunt humorem ſibi creditum fouere, minus in ſui ſimilitudinem conuertere.

Morbum autem magnum hinc agnoſcitis, & ſatis tardum, nõdum malignorum morum. Quibus ita propoſitis oſtenditur, quid nobis agendum relinquatur. Nã humor detrahendus, extenuandus, & cõcoquendus eſt, quod quidem initio detrahi potuit, & debuit, antequã a natura tractari inciperet, & per calorem a ſanguine di-

ſtingueretur, nimirum per venæ ſectionem ad cubitum A factam, Nunc, qui reliquus eſt factus, iam ad corruptionem magis deductus, & a ſanguine diſiunctus per ſectã venam detrahi ſine periculo maiori non poteſt, neque niſi coctio, & naturæ cepta tractatio prius finiatur, per purgantia medicamenta, veriſimile, ſiquidem eſt eam humoris partem iam certo in loco conſediſſe, & ibi impeditam putreſcere, quæ dimoueri ſine ſumma læſione non poſſit, vt in puſtulis exterioribus, ſi premantur ante ſui maturationem fieri videmus. Initio morbi plurima materiæ pars nondum conſedit, nõdum infixa eſt; pręterea plurimum vtile eſt morbo, ſi demætur etiam purgante medicamento ſæpè, cum mobilis eſt, quæ in locũ affectum proceſſura eſt, facilè verò demitur, quoniam obfirmata non eſt; Nunc ergo reſtat, vt humorem extenuemus, & naturæ magis ſubijciamus incidendo extenuando, & abſtergendo, interea tamen etiam portionem eius, quæ quotidie ex putredine excedit, per vrinas educendo Galenum imitari, qui quamuis concocta tãtum medicari velit, tamen vel in quotidianis febribus poſt primos dies mouentia vrinas adhibet. B

Igitur ad veſtrum conſilium adijcerem vrinam mouentia, vt lupulos, vt radices apij, & petroſelini, atque aſparagorum, adijcerem etiam meliſſam, vt cordi pariter conſulerem, acetoſum ſyrupum etiam ijs adiungerem, neque borraginem, bugloſſum, neque etiam mala fragrantia præterirent propter ventriculi oris anxietudinem, infirmitatemque & cordis laborem.

Interea etiam dum materia coqueretur frictionibus coctionem iuuarem, quas Galenus in craſsis humoribus coquendis recipit, & ſi balnea fugiat, præſertim inſueta. C Fomentis ventriculi vim iuuarem, vt Galenus quoque ſolet, quamuis enim idem recuſet fomenta partibus affectis admouenda, niſi corpus exoneratum ſit, tamen iuuandæ coctioni ipſe fomenta ſubminiſtrat, quibus fomentis œnanthem, ſeu labruſcæ flores vna cũ roſis, cum chamæmelo, abſinthio, fœniculo, cariophyllis, & alijs eiuſmodi incoquerem.

Atque his ego ſperarem ægrum ſuæ valetudini poſſe reſtitui. Nam, quamquam, vt videmus, morbus magnus eſt, vires tamen tam videntur ſuperiores, vt longitudinem tardi ſui motus illæ ſuperaturæ, videantur maximè, ſi ſuſtineatur putredo, ne in malignam delabatur, & in coctionem trãſeat. Victu verò omni eo adhibito, qui nõ faueat ipſi morbo ſed curationi. Vnde inprimis bene tectum eum velim eſſe, quo cutis halitus non repri D meretur, potius verò euocaretur, cibo ab acceſsionib. remouendo, extenuante quidem, non tamen tenui exhibẽdo. Potionem vini tenuioris, & imbecilli non timerem, imo opitulari poſſe conſiderem febre iam remiſsiori, & leniori facta, atq; mouendę vrinę conſilio vigente. Clyſteres qui ſumi pñt in hoc corpore præciperem, nam loca propè ventriculum per eos facilè leuabuntur. Atque hæc mihi ſatis videntur pro partibus meis ſuſtinendis.

De febre tertiana ſimplici ſed notha conſilium pro Sanguenidio.

CONSVLTATIO CXX. E

TErtiana vna quidem, & ſimplex eſt, ſyncerum tñ ſui humorum non habet, cum frigus non rigorem afferat, & duas horas ẽt, atque amplius illud trahat, quãobrem cum morbus nequaquam magnus ſit, miſsionẽ ſanguinis tõne præſentis febris poſſe præteriti crederẽ, niſi a corporis ſtatur, ante febrem ẽt præceptus metum facit maioris morbi euaſuri, quoniã minimè rectè habebat, & intus aliquid non leuis momenti eſſe denotabat, vnde ẽt nunc flauities illa oculorum, & cutis totius exiſtat. Natura ipſa corporis calida, & ſicca ætate ſummũ ſui ſtatum contingente, nimirum 37. annum aſſecuta craſſum ſanguinem ẽt comprobantibus, qui & magnitudinem morbi minetur a ſe futurãm, & non facilè medicamento, ſed commodius vena ſecta euocari ſolet, ea pręſertim obſeruatione, vt, ſi craſſus exeat, permittatur, ſin minus ſupprimatur ſecta in hunc vſum vena ad cubitum, non ad extremam manũ, quo impurior, & craſſior ſanguis educatur. Sic ego venæ ſectionem probarẽ, neq; vererer cõturbationem quam 14. & 7. ab hinc annum ſub ſanguinis miſſione ipſe incidit, nam leuis fuit, neque eius metu remedium prætereundum eſt, tam neceſſarium & fortè nunc non illam ſentiet. Vinum circumciderem metu eodem quoq; maioris morbi, & victu extenuante vterer; neque nunc vrinã mouentia datem, cum in initio penitus morbi apertè verſemur.

Conſilium pro Stagnolia de febre, cui bis die frigus accideret.

CONSVLTATIO CXXI.

DIminutis menſibus in vidua ætatis 37. annorũ ventriculo imbecillo, animi verò ægritudinibus maximis ex infortunio inſolentiſſimo acceptis, non eſt mirũ, ſi vigilię ſint ſubſequutæ ſanguine detento, ſemper in limum deſinente, ſi febre etiam aſſidua ſemel, aut etiam bis die frigus afferente teneretur, craſſo enim humore ſolent eiuſmodi inęquabilitates fieri, forte etiam quod mala hæc plenitudo ſeu multitudo tanta ſit, vt multas partes diuerſas occupans diuerſa initia, & curſus putredinis accipit. Itaque rectè initio, poſt vomitum ſanguis miſſus eſt, nam tactum magni morbi is afferebat, & medicamentum propinatum, deinde potiones ad humorem parandum datæ, nunc ẽt arctè proponitur tempore menſium inſtante, illisque ſolitis non libere exire mittendũ eſſe è talo ſanguinem, non, quo copia quidem etiamnũ detrahatur, ſed quo impetus deorſum fiat, & natura ſui muneris admoneatur, quare tres vncias ego vix mitterem. Potionibus verò etiam, quæ menſes mouent, adijcerem ea, quibus, ſi non menſes, ſaltem vrinas cierem tranſacto, pręſertim iam die octauo, quo & reliquias putrefacti humoris educerem, ne febrem, itemque materiam augerent, & humorem vna pararẽt, quare lupulos, capillos veneris, radiceſque petroſelini adijcerem, &c.

De tumore uentris pro nobili Matrona Laciſia Baſiania, cum Iuliario, & Furnanelio.

CONSVLTATIO CXXII.

IN tanta ego morbi ambiguitate, & difficultate curationis ipſius ita me geram, vt in re exponenda, & diſcutienda re ingenium, & diſciplinã exerceam apud voſo, non iam tamquam qui ante me dixeritis ſim futurus veſtrarum ſententiarum diſceptator, ſed tamquã iudicibus rem ipſam iterum melius iudicaturis, neq;.n. video vos in veſtris ſententijs tam firmos, quin, in dubio cum ſius, ſententiam ſeu potius opinionem melioribus auditis rationibus mutare poſſitis. Ambiguitas rei maxima eſt, quoniam & per ſe eſt obſcura, & varietate ſentẽtiarum magnorum medicorũ perturbata. Difficultas autẽ ſumma in curatione eſt vel vna morbi vetuſtate reddita & ſub vſu medicamentorum perſpecta, quibus non ſolum nonnunquam ceſſerit, ſed etiam malum auctũ videatur. Quare ego libentius quidem ueſtras ſententias priores audiui, nihilominus de illis iudicare non auderẽ. Ita potius ex illis admonitus decernam, quid mihi melius videatur, & id vobis optimis, & intelligentiſſimis viris, iudicandũ permittam, quod longius ſic tractatũ fortè minus implicitũ, & obſcurum euadet. Hiſtoriæ capita illa potiſſima ſunt, qđ a ventriculo iam multis annis malũ cæpit, qđ duobus iam annis in ventre recedit. Vẽtriculo vix quidq̃ mali ſentiẽte, qđ is primũ male habẽs acidum ſaporẽ in os efferebat, & vomebat, nunc vomit

quidem,

Digitized by Google

quidem, ſed nihil prætcrea moleſti habet; cum ventriculi ea moleſtia ceſſauit, ſubito arquatus morbus extitit, quo mihi nõdum liberata videatur quamuis ille tenuior factus ſit, poſt arquati vero extenuationem tumor quidam in dextra ventris parte cæpit intus præſentiri inter vmbilicum, & hypochondria, qui circumſcriptius erat, & leuiter etiam dolebat, is paulatim auctus eſt, & iam vniuerſum ferè ventrem occupat, ſed dextrã magis partem in ea ſede, qua cæpit, durius proprie, & reliquo ſpatio minus, & potius tenſionem præferens. Prius non ſolum interſtitium erat inter inguina, & ipſum, ſed inter ipſum, & coſtas etiam vtrimque incumbentes, vt manus imprimereiut, nunc cum coſtis, ſeu oſſe thoracis ita coniungi ſentitur, vt inde pendere, & ex eo necti videatur. nunquam ipſa muliere erecta, & ingrediente viſus eſt magis deſcendere, nec decumbente locum valde conuerſo corpore mutare, ſed ſedem eandem ſemper retinere, nunquam femorum ſtuporem inducere, nunquam ſpiritus anguſtiam, numquam grauitatem, aut pondus pro ſe tulit, nunc ventrem penitus in orbem ad partem dextram extollit, & coſtas contingens, tamen anguſtum ſpiritum non facit, nullam actionem videtur impedire, niſi quod minus belle corpus nutritur, fœdioris coloris, & pallidi eſt, & vomitum mouet ſæpè, qui quamuis ei familiaris in omni vita, & quaq; valetudine eſt, tamen nunc propriè id habet, quod pituitam aquoſam effert, & vinum ſæpè, raro cibum præter certa fructuũ genera, vt cera ſa, qui vomitus fere bis die eſt; aliud verò moleſtiæ malum non habet, nec ſomnum, nec cibi ſi cupiditatem aufert, nec ſitim inſolẽter mouet, quin potius tardiorem eam facit. Mœrorem quidem inducit, ſed ex mali ſenſu, & cognitione difficultatis illius, id eſt.

Cauſam euidentem huius mali nullam præter menſium diminutionem recitauit, medicamentis verò ſemper increſcere viſum eſt; nimirum tumorem maiorem accipere, ex vomitu nihilo magis iuuari, vno excepto, incredibilem pituitæ copiam eiecit, & menſium ſolutione etiam ſequuta ab eo tempore penitus liberatam fuiſſe ſe ait, & ventrem molliſſimum aſſequutam. Excellentiſſimus tamẽ Vir aſſerit in ſuperiori parte ad præcordia neſcio quid durum reliquum tunc factum, quod radicem mali nominat. Ex clyſteribus moleſtiam ſummam capit, atque ex potionibus medicatis non mediocrem.

Ex his capitibus ego primum mali naturã, deinde etiã ſedem coniectabo, ſi prius corporis naturam calidiorẽ ſtatuero, & ætatem inclinatam, quæ cum diminutione menſium ſanguinis melancholici congeſtionem efficiſſe potuere; qui cum craſſior ſit, & cum pituitæ generatione ob frigus à ſe inditum coniunctus, obſtruere vias communes potuit, & in ventriculum regurgitando primũ ructus illos acidos, & moleſtiam ventriculi efficere, atque inde etiam, atque etiam obſtruendo arquatum morbum inducere, quo iam leuata per curationem fuit, poſtea tamen humor partim in quandam certam ſedem ventris recedens, partim in venis iecoris hærens, & tumorem, & iecoris obſtructionem fecit, vnde, quoniam humor ſui natura frigidior eſt, ventriculum quoque, qui alioquin ſuapte etiam natura eſſet infirmior, refrigerauit, vnde tanta pituitæ copia facta eſt. De quo tumore id mihi conijciendum videtur, vt etiam ſenſu credo poſſe iudicari, quod non vniuerſus durus eſt, ſed parte quadam tantum inter vmbilicum, & coſtas dextrorſum, circumſiſtentibus autem ſpatijs potius tenſus eſt, quam durus, quare non vniuerſus ex denſo, cõ'tricto, concretoque humore eſt. ſed media quidem ſui parte talis, reliquas halitu, fumo, vaporeque, & humore liquidiore extendendo, imbibendoque extollit, quod eo argumento confirmatur, quod vnica vomitione quandoque venter penitus reſederit, ac difficillime, & ſolo Medici iuditio quidquam tumoris ſubeſſe deprahenſum fuerit. Ex quibus de ſede tumoris etiam ferre talem ſententiam poſſumus, quod

A in aliqua cauitate materia eius tumoris comprahenſa continetur, eaque non vniuerſi ventris, cum in dexteram partem vergat, non etiam vteri, cum per vomitum eiecta ſit, cum fæmora numquam torpeant, cum erecto corpore non deſcendat, nihilque eius humoris aquoſi è vapore ventrem extendente nati ex vtero elabatur; cum tantus tumor ſit, qui vterũ quam maximè tenſum redderet, medium tamen ventrem, vt vterus extumeſcens deberet, non occupet, non formam vteri ſeruet, & cum propè pubem, non ita tenſæ partes ſint, ſed medio ventre potiſſimum, & ad dextras cum elatus ſurſum tumor, nihilominus tamen ſpiritus anguſtiam non afferat, vt vteri inflatio ſolet, præſertim ægrota ipſa nihil de vtero querente, & ab initio morbi etiam veneris ſolatia percipiente; quæ (vt vir Excellentiſſimus dixit) Em-B boto ſoluta venus fuerit quamuis hoc inditium ſatis nõ ſit ad integritatem vteri comprobãdam, qui ab humoribus fœtoſis poſsit titillationem maiorem & voluptatem ſentire ſi Galeno credimus, libro de vſu partiũ referenti ſiniſtrum ſpermaticum porum meatumve ob id ab emulgente deductum a natura vt voluptatem in venere maiorem faciat.

Tamen tantam molem vterus habens, non credo, poſsit eiuſmodi voluptatem percipere. At voluptas in pudendi oris eſſe ſolet vt multi experti in ſuis coniugibus ſunt, credo, ſed ſolutio veneris tamen ad interiores partes vteri pertinet. At diceres ne tu eſſe iecur, aut lien? neutrum certè, quoniam a medio diſsitas ſedes habent, & illud in dextrum, is in ſiniſtrum latus magis vergeret; Hic verò tumor vix a medio ventre in-C clinatus eſt.

Præterea iecore tanto tumore affecto corpus non aleretur, & cachecticum vix vitam trahere in menſem potuiſſet, nedũ in annoa febrem fugiſſet, qua omnino vacuum corpus hactenus eſt, & cum eo iecur inflationem eiuſmodi recipere nõ poteſt, & minus lien, quamuis ergo ambo hæc viſcera, vt etiam vterus, a principe parte læſa afficiantur, tamen in ſe ſe eum tumorem non habent. Cauſam quidem eius, & originem iecur, & vterũ continere neceſſarium dicerem. Vterum ſanguinem menſtruum retinendo, iecur vero illud ſua obſtructione craſſiorem ſanguinem gignendo, vt de ventriculo etiã dici debet, qui ab eiuſmodi humore affectus eum quidem non gignit, ſed frigore pituitam facit. Vbi ergo tumorem locares, in meſenterione, an in inteſtinis.

D Neq; inteſtina, neque meſenteriũ ipſum tumori huic in locum dari poſſe crederem. Nam alui deiectiones nõ impediuntur, non eſt læſa inteſtinorum opera, minus meſenterij, ſeu lactium opera læſa eſt, cum diſtributio chyli fiat, quæ lactibus tanto tumore occupatis fieri nõ poſſet, & præterea membranæ medij inteſtini, ſeu lactium non poſſent adeo tendi, quin dolorem perciperent, quibus maxima ſexti paris neruorum copia tribuatur, niſi tumor ſcirrhoſus eſſet, qui tantus in humano corpore vix fieri poſſet, vt in duplam eius magnitudinem ventrem adduceret. Et cum en non ſubito ſub tactu tumor, ſed intercedentibus inteſtinis ſaltem, ad latera, & ventriculo, & colo ſentiretur, prætereo mille alia tædia, quæ haberent lactes, ſi in eum tumorem tenderentur. Ergo vbi tumorem locas? In omento co-E gor ipſum ſtatuere, cui omnes notę reſpondere videantur, ſiquidem habet locum tum inflationi, tum tumori recipiendo, nam ſaccus quidam eſt, qui in cauo poteſt halitus, & vapores, & aquam inde concretam capere, in tunica autem tumorem non ſolum certa parte coactum, ſed ea tota membrana fuſum, nam quamuis velum tenuiſſimum ſit, eiuſdem tamen tenuitatis membranas vidi in maximam craſsitudinem elatas, vt habitum ventriculi bouilli haberent, vidi in eundem modũ etiam ſuccingentem coſtas, & pulmonum tunicas craſſefactas, cum aliquid eiuſmodi eſſent perpeſſę, quare põt ẽr ſic turgens omentũ duritiem maiorẽ præſeferre, quã inflatio ſola conſueuerit, fieri autem id potuit facilius, quoniam omentum a venarum illa corona enaſcitur

quæ à iecore veniens fundum ventriculi amplectitur, A
& ſanguini craſſo recipiendo opportuna eſt, cum ei ve-
næ coniuncta ſit, & conſors, quæ ad lienem pertingit
ei ſanguini conſumendo deſtinatum. Craſſus ſanguis,
& acidus abundans in ventriculum reiectabatur ven-
triculo fortè medicamentis, & aqua balneorum natu-
ralium fortiori facto ſanguis eiuſmodi in eas venas reie-
ctus eſt, in locum certum omenti depulſus, quo factum
omentum etiam imbecillius, & frigidius iam & ſe ſe
plus frigidi humoris creare, & aquoſi, tum plus eiuſdem
aliunde demiſſi admittere coactum eſt, vnde non ſolū
tumorem duriorem definita parte habeat, ſed etiam to
ta membrana vapore, atque halitu craſſo referta indu-
ruerit, & cauitate ſua, ac ſinu inflatum fuerit, ventrem-
que in dextra potius parte, tumentem efferat, quoniam
ventriculi fundus in eam magis partem vergit, rotun- B
dum verò tumorem facit, quoniam ſaccus eiuſmodi ip-
ſe eſt, ſine dolore eſt, quoniam minimum, aut nihil ner-
uorum illa pars recipit, nimirum omentum ipſum, vn-
de etiam tunica pulmonum inflammata, & craſſiſſima
facta, vt poſt mortem in multis cernere potuimus, nihil
tamen doloris perceptum ſit, grauis tumor non eſt, quo
niam inflatio eum ſuſtinet, & ſedem non mutat erecto
corpore, quoniam cum iecore continetur, anguſtiam
reſpirationis non facit, vt vterus eo inferior ſolet; quo-
niam vterus inflatus ſurſum impellitur, omentum verò
potius deorſum, vterus ſiquidem ligamenta ſic apta, ſic
annexa habet, vt tenſis illis ſurſum trahi cogatur, quod
omentum non habet, Vomitu quandoq; potuit exhau-
riri, quoniam cum ventriculo communes vias habet.
Medicamentis aut nihilo iuuari tumor viſus eſt, aut in- C
creſcere, quoniam ſæpe illa pituitam in flatum conuer-
tunt, & humore ventriculi deterſo, deductoque is tamē,
qui in omento eſt poteſt permanere, & viribus medica-
mēti purgantis non moueri, quare neque multis vomi-
tibus quotidianis leuari ſolet, cum parcè eijciatur, quā-
uis interdū leuatus fuerit, neq;, quod in omento eſt mo-
ueāt. Color malus eſt, iecore, & felle aliquid eius obſtru-
ctionis ſentiente, quæ admodum vicinam originem ha-
bet, & valentem in craſſo eo humore. His ita conſtitu-
tis mihi videor videre oēs huius mali partes, & cauſas,
& earundem oſtenſiones, ſeu indicationes, nam humor
vaporoſus, halituſque plurimus eſt, & ſecum eius humo
ris reliquiæ, vnde effertur, quæ reliquiæ perquam craſſiſ-
ſimæ ſunt relictæ tenuioribus partibus in halitū ſolutis.
Et cōiungitur tumor ex craſſo humore infarcto, & ob- D
ſtruente, cui obſtructio, & intemperies vicinarum par-
tium, & viſcerum genera coniunctiſſima eſt, nimirū fri
gida, nam & melancholici, & pituitoſi generis eſt. Quæ
hanc curationem & hunc eius ordinem demonſtrant,
ac petunt, nimirum humorum extenuationem, inciſio-
nem, detractionem leniter faciendam, ne magis infar-
ciantur, dū humores a toto corpore per vim, & vniuer-
ſim illuc attrahuntur. Et tandem tumor ſui diſſolutio-
nē poſtulabat. Quibus vero ea agenda ſint, & qua via.
Ego vomitu id opportune iri factum crederem, cū illuc
natura conuerſa ſit, & faciliimus ei ſit, nam nulli homi-
ni excreatus ille facilior eſſe poteſt quā ſit hoīc eiuſmo-
di excretio. Oxymellite ſimplici cum iure pingui primū E
id agerem, deinde ventre ſic inanito, & remotioribus
humorum euocarem incocto primum in eo iure rapha
no, deinde eo raphano, cui eſſent ellebori albi radices
infixæ, vel aſaro. Ad elleboriſmos dictos accederem, &
per aluum etiam purgationem tentarem, ſuccum iridis,
tamquā aperientiſſimum, maximèque deterſorium ad-
ijcerem, rhabarbarū viſceribus amicum, & illis expediē
dis quam accommodatiſſimum nunquam non conſo-
ciarem vt agrimonium, & abſinthium, & ſimilia, de qui
bus indies conſilium capi poterit. Hæc mea ſentētia eſt.
Hæc cum perforari ſibi aluum voluiſſet, & ſpecillum in
tumorē intus immiſſum fuiſſet, dolor quinta die ad vē-
triculum maximus peruenit cum febre, & illum interfe
cit. Via ℥. 2. aquæ exierant, & humoris craſſiſſimi, & lē-
ti tantundem.

De Vxore Tentereti.

CONSVLTATIO CXXIII.

NOn eſt opus, vt ego aut addam, aut detrahā quid-
quam in hac inſtituta abs te, & propè non vlterius
locum habitura curatione, morem tamen conſentiens
de eodem malo orationem habebo, & in iiſdem verſa-
bor, quo res magis clara exprimatur. Febris eſt in mulie-
re ætatis iam inclinantis, naturæ corporis calidioris, &
habitus tenuioris. Cuius febris forma hactenus tertianæ
fuit ſimplicis intermittentis, vt ais, quamuis eius vir cō-
tinuam fuiſſe ſuſpicetur, qua in re quidem tibi magis fi-
des præſtanda eſt, qui naturæ ſcientiam profiteris, & me
dicam peritiam longiſſimam habes, Qui etiam hoc ma
ne eam benè habuiſſe certiſſime affirmes, neque maritus
eius id omnino neget, qui eam ſatis commodè, aut
leuius ſaltem laboraſſe conſentit. Sudores primis die-
bus ſequebantur, qui, ſi intermiſſionem afferebant, &
febris ceſſationem, non ita mali ſunt exiſtimandi, ſi cō-
tinuationem febris non interrumpebant, ſuſpecti ha-
bendi ſunt, & copiam nimiam, naturamque coactam
oſtendunt.

Quartam acceſſionem attuliſſe ais alui fluorem bi-
lioſum, poſt quem huius generis fluor ſequitur, qui glutē
quoddam craſſum, & rubens efferat, quaſi membranā
immitatū cum dorſi dolore nunc moleſto, cum aluus de
ſi enſura eſt, prius crebrius, nunc rarius aluus deſcendit,
& minus eius lentoris demittit. Hodie, cum tempus di-
ctæ acceſſionis, febris ſit, nihil compreſſionis, nihil fri-
goris ipſa perſenſit, vt ferè prioribus etiam diebus fecit,
& tamen circiter octauam acceſſionem hanc eſſe nar-
ras, & eam poſt quietem, & ceſſationem ſequi. Vrina
craſſum eneorema præſefert, & ſatis colorata eſt; quod
in alui, fluoribus non ita frequens eſſe conſueuit, pulſus
mihi durior eſſe videtur certè crebrior eſt, & velox; &
febrem nō mediocrem ſignificat, lingua etiam aridior
idem confirmat, & modus caloris. Vbi ergo, in febrem
intermittere mihi aſſeueraretur, mortiferū penitus mor
bum hunc iudicarem, nam ſudores copioſi ioter initia,
& alui fluor, & vrinæ etiam ſpecies multam & totalem
humorum putreſcentium copiam mihi oſtendunt, pu-
treſcenteſque naturam nimium irritare, genus verò ex-
cretionis eiuſmodi mihi, & craſſum humorē, & per ma-
lam putredinem acrem factum, & mordacem oſtendit,
putredo namque, quæ maturationem affert lenem eum
facit. Quidquid ſit, & febris putrida eſt, & humores
craſſos, & multos putreſcentes ſequitur, & craſſi humo-
ris gluten illud ob calorem aſſequuntur, & exuſtionem
etiam habent ſi vrinam bene intueamur, vnde etiam
melancholiam poſſunt ſecum admiſtam continere.
Sanguinem non eſſe ab initio miſſum multæ cauſæ a te
allatæ ſunt, nimirum quod æſtu maximo id prohibeba-
tur, quod tenuitas corporis renuebat, quod menſes inci-
perent effluere, quod febris ſine periculo etiam omni-
no intermittens eſſet, & ſi productis ſatis acceſsionibus.
Quæ ego debeo recipere a Doctore tāquam veriſsima.
Certè ſanguinis mittendi opportunitas nunc nulla eſt;
cum ex eo factum ſit omnino, quidquid mali timeri ab
ipſo potuit, imò vires etiā prohibent, nam & alui fluor,
&, pulſus non ita valens impediunt, morbo etiam cru-
do multum otium ad ſui coctionem poſtulante.

Quid verò agendum ſit, paulum reſtat, tantum enim
videndum, ne inteſtina exulcerentur, &, vt humor na-
turæ obſequentior fiat, vireſque ſuſtineantur. Inteſtina
clyſteribus munientur ſi partim humorē deliniant, ob-
tundantve, partim inteſtinis inducant tanquam loti-
cam, aliqua tñ ex parte adhærentem humorē detergant,
partim etiam refrigerium adferant, nimirū ſi confician
tur ea aqua, cui incocta ſint hordeum, malua, violaria,
furfures, immixtum etiam lac, quod & deterſionem, &
delinientem pinguedinem, & exſiccationem aliquam,

ac refrigerium habet, lutea etiam ouorum, quæ lentorem deterſioni coniunctum habent. Oleum roſaceum, quod firmandi, detergendi, & muniendi, leniendique vim habet, & ad horum ſimilitudines alia, vt ſaccharum cum pinguedinibus, & ſeno. Quæ etiam cum aliquo quandóque coniuncta eſſe debent quod flatus leniter diſcutiat, vt chamemelon, quoniã rugitus fere perpetuos ſentimus. Humores naturæ obedientiores reddentur ſi primum ventriculi coctio procurabitur, ſi potionibus ipſi non tam abſtergentur è meatubus iecoris anguſtioribus, ſic aluo moleſtiores fiant, quam incidentur, cum leni ſint, & eorum acrimonia obtundetur, aliqua etiam vi contra putredinem modificentur, & mitiores, & meliores fiant. Iecori autem aliquod firmamentum concilietur. Incidit ſine multa deterſione betonica, confirmat et, & incidunt aſplenium, capilli veneris, piloſella, acetoſa, portulaca, & ſimiles herbę, à quibus neque borraginem, neque bugloſſum reijcerem. Hordeum deterſionem lenientem habet, vt ſemina melonum, firmandi etiam endiuiæ, ſcariolæ, acetoſæ, portulacæ, & eiuſdem generis, multa eandem habent facultatem incidendi, & firmandi, ac refrigerandi; & præterea putredinem ſiſtendi, vt cornu cerui maximè exuſtum, & vnicornis, vt corallium, terra ſigillata, & his cognata omnia, ſi vel lapidem bezoar aliquis in ijs enumeret. Hæc vel eiuſmodi in iure pulli coqui poterunt, & loco ſyrupi exhiberi; immixto ſyrupo de ſucco citri, de ſucco limonum, de ſucco acetoſæ; atque etiam de ſcordeo, vt caloris, & putredinis ratio habeatur, nam, quamuis vrina metum ex putredine non faciat nunc, tamen continet eneorema craſſiuſculum, vnde ſolet in turbulentiam tranſire, qualis turbulentia putreſcentes vniuerſos, & cum ſanguine confuſos humores ſequi ſolet, neque poteſt eam confuſionem ſua turbulentia oſtendere, cum per aluũ expurgetur. Quæ ventriculo ſunt familiaria, vt confirmetur, & calorem retineat, norunt medici omnes, vt oleum ex ſpica, quod maximè penetrat, & adſtringendi, colligendique vim habet, & calorem auget, oleum maſtichinũ, ex citoneis, & de mentha confirmandi vim cum eo ſolent augere. Atque hæc mea ſententia eſt.

Die ſequenti poſtquam ex clyſtere melius habere, & refrigerium accepiſſe viſa eſſet, cum febris nunquã ceſſaſſet, paulatimque, & minore dolore deieciſſet, lenta tamen corpora, etiam vrinas turbidas excreuit, & pulſum minorem habuit, propenſionemque in ſomnum inſolentem. Medicus, neſcio quo conſilio, cum deliquij initium vidiſſet, theriacam media die exhibuit, ipſa ſedebat, & iacere horrebat etiam toto corpore laſſitudinem ſentiens. Tertia die à conſultatione conſumpta eſt, ſubito pulſuum caſu, & reſpirationis difficultate aduenientibus, ſub quibus diu tamen trahebat oculis tanquam mortuæ.

De inſania adoleſcentulæ ſubita.

CONSVLTATIO CXXIIII.

POſt amorem diuturnum, & ſpei conſequendi amiſſionem in eo ſtatu diu fuit, vt tam male efficeretur commemoratione amantis vt eam commemorationẽ fugeret, propter moleſtiam, nupta autem alteri cum ſuo etiam aſſenſu, tamen ſenſus ſuos tã fruſtratos competit vt primo cõcubitu ex ſe exciterit, alteraque nocte apertè inſanierit, vbi iam inſania, quamquã ſubita, continua facta caput per ſe vitium continere indicare videatur non ſine abundantia humoris melancholici in toto corpore, cum coloris melancholici tota ſit ex pulcherrima facta. Prius inſania in furorem eam impellebat, nunc potius in riſum, & quamuis nunc ſatis dormiat, nihil tamẽ prius ſomni capere poterat. Vnde humor prius in caput attractus, feruentior fuit ex aſſidua amoris moleſtia, & cogitatione exuſtior factus, quaſi ex inſania inſaniam faciendo.

Attractus verò in caput non ſolum cogitatione, qua maximè potuit, ſed potione vim potentioris ſibi inſolentis, & ex ſole ſub quo ſaltauit in nuptijs, & ex ipſo motu ſaltationis aſſiduo, quo totos dies fuit exagitata, vnde caput etiam dolore cœperit. Quæ omnia mihi oſtendunt ex ſanguine in hunc, vel illum humorem dictis de cauſis conuerſo id accidiſſe & non longe ab eius humoris natura remoto, qua re conſumptis magis remotis à natura ſanguinis humoribus hæc à ſanguine facta inſania relinquatur, Itaque ego ſanguinem detraherem, vixque relinquerem, quod vitæ eius ſatis foret, à talo, quoniam inferius craſſitudo ſanguinis facilius fertur; deinde à brachio, & tandem à fronte. Interea in quiete continerem, & aluum mollem ſeruarem, & etiam vi maiori mouerem tum clyſteriorum, tum potionum medicatarũ melancholicum humorem ſpectantium. Modificantia etiã humorem præberem, vt ſyrupum de pomis, de borragine, bugloſſo, de fumoterra cum oxymelle, & poſt leuem purgationem ad compoſitiores eiuſdem generis accederem. Purgato corpore ad Alchermes venirem tanquam temperatius ex omnibus propoſitis, præſertim pliriſarcoticone, & capiti etiam lotiones reſoluentes humorem darem, nam nouus morbus eſt, neque eius malum ad ſolida perueniſſe eſt veriſimile, ſed perfunditur, & ſuffunditur cerebrum, ſpiritusque à vapore humoris, præſentis, quam cerebri perfuſionem vidi in cadauere hominis inſania defuncti. Quare ſperarem etiam ipſam eſſe conualituram, niſi opera medici per inſaniam prohibeatur.

De calculo vitando, depellendoue pro Illuſt. Cardinali Alexandrino.

CONSVLTATIO CXXV.

SIc omninò conſtitutum eſt, calculi dictas tentationes ad deſcriptam corporis naturam, & victus rationem eſſe conſequutas. Ventriculo ſiquidem frigidiori, & aluo adſtrictiori, cuius adſtrictione ſemper copia vrinis datur, multum crudi humoris ſuggeſtum fuiſſe, idque ſicciore eiuſdem ventriculi natura magis terrenum denſius, craſſius, & glutinoſius extitiſſe. Iecoris autem, & renum calore illud cum citius, & copioſius attractum, tum, vt ferè fit, ſicco calore lentorem maiorem acquiſiuiſſe. Renum vero propriè ſqualido calore quandoquẽ aſſatum, & calculum concretum, præſertim cum ſuamet craſſitudine, & lentore in vijs nimium remoraretur. Ac modo nigrum, modo flauum, aut rubrum calculũ fuiſſe, vt iecoris, & venarum calore materia craſſa pro ſui opportunitate in hoc, vel illud humoris genus eſſet conuerſa. Ita, ne id malum redeat, ijs omnibus eſſet occurrendum, primo, ne materia ciborum craſſitudinem, aut lentorem afferat, aut copia, aut ſumendi modo cruditatum ſint cauſa; Secundo, vt ventriculus ſuum calorem conſeruet, aut etiam maiorem accipiat, ad cruditates fugiendas. Tertio vt aluus mollis ſeruetur, quo minus craſſæ materiæ viſceribus permittat, dum diutius calori eam exhibet tractandam ſuggendamque. Quarto, ſi quæ ingenita in ventriculo craſſa materia eſt, ea vel vomitu facili, vel deterſione per aluum identidem eijciatur; ſimulque viſcerum calor mitigetur, ne materia vel tenuitas ſaltem ei aliquibus medicamentis inducatur, ſimulque viſcerum calor mitigetur, ne materia citius in ipſa attrahatur, humidior verò etiam reddatur viſcerum calor, ne materia glutinoſior, aut terreſtris magis, per nimiam, & ſqualidam caloris vim, non eliquantem, ſed aſſantem fiat, minus in calculum redigatur.

Poſtremò eius materię etiã, quę in renibus verſatur, expurgatio per vrinas procurãda, ne in renibus diu trahendo in id, quod metuimus deueniat. Vrina. n. etiam terreſtrem materiam educi certum eſt; quæ diu detenta, vel calore infirmiori, ſqualido tamen in lapidem põt cõcreſcere, quod in articulis, & partibus corporis frigi-

dioribus fieri videmus in eorum corporibus, in quibus materia magis terreſtris in ventriculo ex cibis expreſſa a calore nimio eſt, dum elixando cibo minium eſugit, & in venis ab eodem aridiori aſſatur, poſtea enim facilè concreſcit. Illa omnino difficilè ſolent præſtari, non tam propter rei naturam, quam hominum negligentiam, propterea in hac re certæ obſeruationes firmiter tenendæ ſunt, quæ à Medicis facile proponi ſolent, raro tamen ſunt ſeruatæ, In quibus potiſſimæ hæ videntur.

Prima, ne diuretica corpori purgatione egenti exhibeantur, & eius generis valentiora non niſi perfectè expurgato homini concedantur. Lenioribus interea pro neceſſitate conceſſis corpori nec valdè referto, nec tamen expurgato.

Deinde ne extenuantia, aut diuretica nimis exſiccãtia aſſiduè, & longo tempore permittantur, quoniam tunicis viſcerum, & vaſorum ſiccitatem demum inducunt; & ſic, quod Galeno eſt optimè explicatum, craſſitiem humoribus afferunt ſua natura extenuante. Poſtea, vt uis omnis tuitionis a calculo in eo ſtatuatur, quo tenuitas humoribus, & humiditas viſceribus, ac calori conficienti afferatur. Tandem, vt ſpes potior ſemper in viuendi modos, deinde tantummodo, cum fuerit neceſſitas in extenuantibus medicamentis collocetur. Itaque viuendi ratio prior apertè proponenda.

Nimium ſenſum omnino & caloris, & frigoris, Extremorum verò frigus penitus fugiendum, refrigerium omne ſubitum poſt calefactionem inimicum putandũ. Balnea crudo, & pleniore corpore omnino vitanda, quẽadmodum indumenta grauiora, aut leuiora præter neceſſitatem, & grauiora, atque adſtrictiora præſertim loco renum, ne laborem eis adferant, Indumentis certè varietati cœli, quæ Vere, & Autumno eſſe ſolet, diligenter eſt occurrendum, arctioribus cingulis non vtendũ, laborem namque afferũt, quo labore calor, & attractio excitari maximè conſueuit, ſic lumbi nequaquã fatigandi, aut ſedendo, aut inſiſtendo. Culcitra pro ſtrato non plumeæ habendæ, ſupino corpore non cubandum, nimius ſomnus, & nocturnæ vigiliæ cauendæ, ſed ſomnus coctioni, vigiliæ diurnæ recrementorum digeſtioni diſcuſſioniue inſeruiat, vnde etiam exercitationes aliquæ poſt coctionem neceſſariæ ſunt; valentiores tamen inutiles, & maximè, quæ ſtando habentur, & omnino, quæ dorſo, & lumbis laborioſæ ſunt, vel ſi longè nimis ambulationes eſſent, quæ alioquin, in modum excedãt ſunt perutiles, alia lectio, & pſalmorum cantio commodiſſima, ſub quibus tunc exerceri hominẽ intelligimus, cum anhelitus immutatur, ſatiſque eum exercuiſſe, cũ primam ſudoris emanationem attingit, intra quam tamen ſæpius finis faciendus eſt in eo homine, qui cibis moderatioribus & extenuantioribus vtitur, a largiori, & craſſioris ſucci cibo cũ benè concoxerit maior exercitatio neceſſaria eſt, citra tamen laſſitudinem habenda, ſudorque diligenter extergendus, aſpiratuſque frigoris ad nudum corpus, & præſertim ſubitus omnino cauẽdus, tota autem hora quieſcendum, antequam cibus aſſumatur, aut certè, donec pulſuum agitatio penitus ceſſarit, & motus eorum naturalis reuerterit. Cibus matutinus nunquam longius differendus, quoniam fames acrimoniam humoribus parit, qua renes afficiet exſiccati, & calorem acriorem accipere ſolent, præterquam quod ſi ad mediam etiam producatur, hæc ſtomachum malis humoribus infarcit; poſt tamen nimiam ſatietatem, & cruditatem ſequutam abſtinere ab integra cœna proderit. Nimia ſatietas, & ciborum, potionumque varietas in eadem menſa vitanda; intereaque multa arte, & compoſitione a coquis condiuntur, Ita vinum, cui aſſueuerit, non facilè mutandum, quod viribus mediocre eſſe debet (quo renibus vna, & ſtomacho conſulatur) aut natura, aut per aquam, ſic paratum omnino tenue, & perlucidum, ſiue album, ſiue rubrum ſit; nec dulce, nec admodum auſterum, nec trimeſtri recentius, neque bimo vetuſtius.

Panis omnino leuis eſſe debet, & benè coctus non ita puræ farinæ, ne lentorem habeat, nimis ita impuræ, ne grauis ventriculo ſit. Lutea ouorum recentia, & tremula ſorbiliaue ad rem noſtram facere admodum videntur; quorum lentor ſiquis eſt; lentorem ptiſanæ imitatur, nam non ſine abſterſione eſſe videtur, & tẽperies, cui coniuncta eſt, calori viſcerum moderationẽ his expetitam afferre poteſt. Paſſulas ad idem ſpectare eſt veriſimile, ficus extenuantiores ſunt, atque caricæ, ſic vulgo vocatæ nunc, quæ ſi inciſæ in aceto aliquandiu habeantur, tunc commeſtæ renibus maximè vtiles creduntur.

Prunorum multa genera longe accõmodatiora, quæ meliora nota habentur, perſica non reijcienda, quorũ nuclei in diureticorum cenſu habendi, nec niſi ex præſcripta ab initio obſeruatione permittendi. Ceraſorum nuclei cum his numerandi, quorum fructus, nempe pericarpia, non omnino fugienda ſunt. Melones boni generis admodum vtiles renibus videntur; nam nec vim renibus inferunt, vrinam tamen mouent, & detergunt & item humore ſuo calorem illorum diluunt, horum eſus nonnullis arenulas per vrinam mouent, nonnullis eas penitus tollunt, vt aut iam factas, aut materiam faciendarum eluunt. Vuæ præſertim penſiles non penitus improbantur, nihil craſſi, nihil ſqualidi, aut acris habẽtes. In oleribus borrago, bugloſſumque præferenda, nec lactuca aſpernanda, quæ mediocris humoris eſt. Cauliculi maluarum aptiores renibus ſunt. Aſparagus in diureticis habendus, & ſuo tempore datus vtilis futurus, lupulus, minori diligentia eget, cum tener refrigeratiorem aliquam habeat; vt & cicoreum, quod in diureticis nõ eſt, quamquam ſua radice in illorum genus, ipſum quoque referatur, & pimpinella quæ ſecum adſtrictionem quandam habet maximè vero illa, quæ fœtorẽ hirci olet, Et capparis viſceribus mirabiliter vtilis.

Diuretica, in quorum vſu certa arte, ſupra dixi opus eſt, illa multa ſunt, vt rufcus, paſtinacæ, petroſelini radix, & illa, quę carota dicta eſt, bulbi, cæpæ, ſion, Alexandrina, ſelinon, fœniculum, crithmum, dracunculus vulgaris, & ſimilis generis, quæ, cum non ſolum maximam vtilitatem, ſed & periculum ſecum afferre poſſint, non niſi arte ſumma adhibita capienda ſunt, Vt ius cicerum rubearum minorem obſeruationem, ius braſſicarum poſtulat; Ius betæ acrius videtur, atriplicis tutius ſpinaciorum certè commodiſſimum, quoniam ſine calore admodum extergit, & dura diſſoluit, ac colliquat, ſed in aluum potius, quam in renes poteſt, Ius rapæ, & præſertim foliorum magis verò ſeminum ab hoc non eſt diſſimile, magis tamen vrinam petit. Carnium genus, quod lentore, quod denſitate nimia careat, deligẽdum eſt, Vetuſtiorum, grauiorumque animantium, & in aqua, aut in otio degentium ſiue quadrupedum, ſiue volucrium reijciendum, nimis iuuenum, & non natorum pariter.

In auibus genere paſſerculi ſic renes ſpectãt, vt in medicamentis diuretica, & item erinacei. Partium quoque, quæ nimis duræ, aut glutinoſæ, aut recrementoſæ ſunt, aſpernandæ ſunt, vt extremæ, præterieciur gallinaceum viſcera, ſanguis, & cutis omnino, & gladulæ omnes; In piſcibus eadem ſpectari oportet; qui tamen ratione alendi nunquam carnibus volucrium, aut terreſtrium præferri debent, vt omnino præferendi ſunt ad calculum cauendum.

At ſanguinei omnino, & in ijs deligendi ex marinis ſaxatiles, & fluuiatilibus, qui in ſalebroſis, & minimè turbulentis, non vrbes magnas præter fluentibus verſantur. Fungi, & tubera, & terrena omnia genera prætermittuntur; quoniam in illis recenſendis in immenſum oratio ſerperet.

Secunda menſa rara ſit, in qua amygdalæ, & pinei nuclei ferè in diureticorum cenſum veniunt, propriè quidem amygdalæ amaræ. Piſtacia viſceribus amiciora ab eo genere non abſunt, in quo cardui, cinaræque ſunt, acriuſque renes feriunt, & bilem augent.

Ca-

Caſtaneæ denſiores ſunt, & terreſtris corporis; etſi cum bonum ſtomachum nactæ fuerint, optimè alant; In fructibus communiter monendum, ne nimis auſteri, duri ne ſint, cocti autem potius, quam crudi edantur, vt pyra, cydonia, & cætera.

Lactarò admittendum, idque recens, & minimè concretum, & quicquid ex eo concretum eſt, inimicum habendum eſt. Aſininum recens tutius eſt, & eius creber vſus eſſe vtiliter poteſt, quoniam renum calorem mitigat, & vdum reddit. Archigenes herminam dabat mane poſt ambulationē, quo calculum vitaret, quoniam detergendi, & humectandi, deliniendive, caloris vim habet, reneſque petit. Ea condimentis ſal temperatè admodum adhibendum, nec niſi ad ſuauitatem, & glandiolorum modificationem concedendum, pituitamque è ſtomacho detergendam, alioquin ſalita vitanda, ſaccharum ei, quod locū mellis ſubit moderatè, & in eandem commoditatem recipiendum, vt acetum quoque; gelu ex carnibus, aut piſcibus factum, aceto quidem corrigitur, tamen raro admittendum; aceto diu condita, & inveterata facta cauenda ſunt. Omphacium aceto magis refrigerat, & aſtringit, & ſtomachum calidum tantum iuuat, & frigido nocet, ita neque hoc loco concedendum. Aromata ad emendanda eiborum contraria vitia tantummodo adhibenda, ea iſque piper, & cinamomum proferendum, quoniam eorum calor ſe ſe tam diu non ſuſtinet, dum ad viſcera perducatur, ſtomachumque interea iuuant. Coctio cibis plurimis neceſſaria, elixatione potius quam aſſatione quærenda eſt. Vſus ciborum is eſſe debet, quo pituita, & crudus humor in ventriculo non congeratur, ita modo & natura tenuiorum, nam crudo humore congeſto vomitus neceſſitas ſequetur, quo aluus adſtrictior ſolet euadere, quæ tamē mollis eſſe debet, vt propoſitum eſt. Vomitus neceſſitas ſui ſenſum faciet grauitate, ructuum qualitate, & cibi vel faſtidio, vel omnia cupiditate à ſiti remota, tunc verò omnino vomendum eſt, idque protinus à cibo faciendum.

Vomiturus ſummo mane oximel deuoret, aut per ſe, aut cum melle roſaceo, quorum loco etiam ſyrupus acetoſus eſſe poteſt, præſertim æſtiuo tempore. Vomitum autem ciere larga aquæ tepidæ potione oleo amygdalarum dulcium immixto, & aceti, aut oximellis paulo, ſeu inte pingui, quod ni poſt cibum paratur, ante cibum etiam fieri poſt largam potionem non prohibetur. Hoc bis in menſe ſat erit, niſi tentatio morbi vrgeat, idque continuis duobus diebus magis laudatur, quam, ſi poſt 15. diem ab vno vomitu alter moueatur. Aluus autem mollis ſeruabitur, ſi prima menſa liquida aſſumentur, & aliorum laxantia ex iure, cui incocta ſint pruna, paſſulæ, caricæ, ſacchato, aut manna immixta. Fercula etiam ex herbis ſpinacceorum, blitorum, maluarum. Iura etiam eorundem; vel braſſicarum, vel lentium, & ſimilium. Fructus prima menſa accepti, quamplurimum idonei ſunt, vt ceraſa, pruna, ficus, & ſimiles. Verum, cum hæc minus valebunt, & congeſtus humor opem poſtulabit, hunc extergere, & incidere medicamentis oportebit, & irritantibus quoque naturam euocare. Salita enim ſuſpecta ſunt, niſi illis facile venter moueatur, quare capparis cum oximelite erit ſufficiendus, vel oximel per ſe, aut cum melle roſaceo, quibus parum facientibus manna ſubijciendum, aut caſſia fiſtula, aut ſyrupus roſaceus ſolutiuus, præſertim cum ſero lactis, aut paſſulæ imbibitæ liquore, cui ſena incocta, vel macerata ſit, aut hiera, ſi tempeſtas patiatur. Aloes quoque certis opportunitatibus, vel per ſe, vel cum roſis dari poſſet, tutiores tamen pilulæ, de tribus viderentur, & magis accommodatæ. Cypria præterea terebinthina renibus aptiſſima eſt, in diureticis tamen contenta eſt, quare certa regula admittenda, nimirum metu à plenitudine quacunque corporis ſublato; cuius crebro vſu vidimus renes à congeſtione omnis dictę materię fuiſſe ſeruatos, cuius calor, ſi quandoque tempeſtatum ratione ferendus videatur, vel eius vſus interea dimitti, vel ipſa cum ſacchato roſaceo

A modificari poterit; vel lotione ex aliqua aqua frigidiori, cuive frigidiora medicamenta, & renibus apta incocta fuerint, quales eſſent violæ, roſæque, & item tuſſilago, & nymphæa renibus apprimè opportuna. Valētiora medicamenta, & præſertim, quæ ſcammonium, ſeu diagridium recipiunt, noxia renibus ſunt, quoniam biliosos humores vna ſecum illuc afferunt, & infirmos omnino redduot, & calefaciunt, atque exſiccant, vnde aſſandæ materiæ idonei ſiunt.

Ante omnia vero vſus floris caſſiæ apte facere vſu compertus eſt, quoniam humectat, & diluit renes. Animi ægritudines, ſolicitudines, & perturbationes, pro viribus omnino fugiendæ, ſed ira maximè potiſſimumq; à cibo, & item ventriculo fameſcente penitus, & ex toto declinandę, quo tempore etiam ſtudia omnia, & co-B gitationes ſunt intermittendæ; ac ſi eorum tunc neceſſitas inciderit, ea remiſſius ſubeunda. Ira autem ſic vitanda, vt, antequam incendatur quidem cohibeatur, at cum incenſa eſt, potius cogitatio aliò auertatur, quam ira comprimatur, aut diſſimuletur. Accedente autem dolore, cui neceſſario corpus aliquod alienum ſubeſt, tunc prudentia Medici opus eſt, qui corporis, & cęli ſtatum ſpectet, & pro vtriuſque ratione ſegerat, quæ quoniam, tam variare poſſunt, vt ſcriptura nequeant compræhendi; ad certa capita tamen ſic videntur referēda. Ventriculus, ſi plenus eſt, confeſtim vomitu leuandus eſt, ſi ieiunus, tunc melius aluus clyſteri molli ducetur, poſtea etiam acriori, ſemper enim à molli eſt ordiendū; ne doloris cauſa per materiam aliquam permota magis increſcat; Corpore etiam perſpecto, ſi purgatione ege-C re videatur, purgatio molienda, ſi ſanguis difficultatem & inflammationem minetur, ille quoque nulla re prohibente eſt detrahendus, interea lenibus fomentis, & alijs dolor mitigandus, & præſertim cum aluus deſcenderit, corpuſque leuatum fuerit. Dolori ſubuenietur oleo verbi gratia anethino, adipe anſeris, aut gallinacei, aut faſiani, aut veteri butyro.

Idem poterunt parietaria fœnumgræcum, ſemen lini, flores chamemeli, meliloti, & ipſa althæa, mel, farina lupinorum, paſſum, ſeu deſrutum, peucedani radix; lumbis, ventri, & pubi applicata in cataplaſma, aut aliquod aliud temperamentum redacta, neque ab eis locus vnquam vacuus relinquatur, ne identidem modo illis appoſitis calefiat, modo remotis refrigeretur. In potionibus, aut deuorandis rebus ille ordo eſſe debet, vt poſt D expurgatum ventriculum ab oleo amygdalarum dulcium, vel amararum ordiatur nulla re prohibente, febreque acuta non extante. Deinde ſaxifragia genus aliquod commodè ſubiungetur, & in puluerem tenuiſſimum redacta ex vino albo dabitur ad pondus vnius drachmæ, quæ ſi loco opportuno, & aprico lecta fuerit, ſolet mirificè calculum mouere, vel fraxini ſemen ante Idus Nouembr. lectum, & in furno tepido exſiccatum, ac tritum ex vino ſimili modo propinatum; Vel ceraſia acida illa minora, & obſcuriore colore vulgo marinellæ dicta cum nucleis ſuis ſiccata, & trita, vel pimpinellæ ſemen, & item crutiſmi vulgo herba S. Pietro. Tū apij, vel petroſelini, & pœoniæ, lythoſpermi, geniſtæ, carui, ameos, eryſimi, aſparagorum, alkhęę eodem pondere, E darem flores quoque verbaſci in vmbra ſiccati, & triti in eūdem modum, & pondus dati, ſiue radicis eiuſdem corticis decoctum, ius ciceram arietinorū, ius corticum cæpe, corticis ononidis quod eſt valentiſſimum, aqua raphani ſylueſtris.

Compoſitum illud laudatur, quod recipit perſonatiæ, iridis ana vnciam vnam piperis drachmam, ex quibus trius cochlearis menſura ex hydromelite datur. Illud etiam, quod habet rutam, petroſelinum, ſaxifragiam, ſium, parietariam, quinque folium, fœniculum, vel in ſuccum expreſſa, vel in vino decocta, cum oximelite exhibentur. Aqua pariter, cui incoctum ſit ſemen lythoſpermatis, vel alium, vel, vt dixi, cicera arietina, cortices cæpę, & cortices radicis ononidis. Illud præterea eſt, quod pharmacopæi paratum habere conſue-

uete

uere ex floribus ſambuci, nucleis perſicorum, & ceraſorum, gumi prunorum, & vino maluatico. Quæ tota nocte maduerint in aqua vitæ optima, deinde p vim ignis extillauerint, cum maluarico in aquam, quæ aqua ad modum vnciarum quatuor in potionem datur horis pariter quatuor ante cibum.

Aqua illa etiam eſt, quæ per ignis vim extrahitur ex ſucco ſaxifragiæ, lythoſpermatis, petroſelini vncijs ſingulis cum 8. vncijs aceti acerrimi, ex qua datur ad vnciam mane, meridie, veſperi. Sunt apud eoſdem artifices trocbiſci in eundem vſum parati, electuariumque Iuſtinum, in quo plurima valentia in eum vſum ſunt, longè verò magis, ſi in balneo propinentur, quod ex oleo communi, vel ex ſupradictis aquæ incoctis, quæ externus vtilia erant, in quo æger vmbilicotenus reſideat ieiunus, donec vires patiuntur, ea diligentia, ne reliquis ſuperioribus partibus refrigeſcat, atq; balneum tepidum ſeruetur nempe noua aquæ eiuſdem aſſidua calidæ infuſione. Sunt animantia ad idem proficua, vt galli in fictili nouo ad ignem exſiccati, ex quorũ puluere drachma cum aqua ſaxifragiæ exhibetur, vt cicadæ in eundẽ modum datæ. Vt interior membrana ventriculi palumbi, quæ ex vino veteri omnia propinantur. Paſſerculus troglodytes appellatus ad ignem aſſatus, ſi comedatur, vel eius puluis exſiccati integri cum plumis, cum piperis paulo ex mellicrato potus.

Si etiam eadem auicula. Aetio auctore viua ſplumis nudetur, & ſale obruatur, & inde ſumatur, non ſolum lapidem frangit, ſed prohibet ne rurſus renaſcatur. Sanguis hirci in puluerem redactus ad modum cochlearis ad idem poteſt ex vino potus. Sic verò parari perhibetur. Hircus anniculus menſe Auguſti loco ſicco concluditur, toto triduo, ex lauro alitur, nihil aquæ permittitur, ſubinde iugulatur.

Marcellus illud ſuperſtitioſe addit, ſit impubis, & caſtus iugulator, die autem Iouis, vel ſolis id fiat, ſanguis in olla noua fictili condatur, gypſo ſtipetur, in furno torreatur, exemptus in puluerem redigatur. Quidam recentem ſanguinem eundem propinant continuo, vt effluxit ad ternos ſcrupulos. Nonnulli vncijs tribus eiuſdem ſanguinis permiſcent piperis albi, pulegij, thymi, apij, ſem. oluſatri ſingulorum vnciam, alij alia adiungunt. Alij alia, & modo diuerſo, nam Aetius hircum quatuor annorum accipit. Multi ſanguinem ex aqua coquunt, deinde exſiccant in ſole, ſed omnia perſequenda non ſunt. Leporis quoque renes comeſti crudi ad idem probantur, qui, ſi faſtidium crudi moueant, mediocriter & aſſati proderunt. Si leporis pellis recens cum villis in olla ita comburatur, vt in puluerem diſſolui poſſit, & ex eo puluere drachma, aut amplius etiam in vino bibenda detur remedio eidem eſt. Alio etiam modo fit, lepus iugulatur melius prægnans, & cum eius ſanguine pellis eius vſta, vt ſupra poſitum eſt, teritur.

Item etiam alio totus lepus comburitur inteſtinis ſolis auulſis, ac valentius remedium fit, ſi lepus viuus in olla noua concludatur, & gypſo penitus obſtipetur, & in furno concremetur, & inde cinis fiat. Quod remedium apprimè idoneum eſſe Aetius, & Sextus Platonicus eo indicio comprobant, quod is cinis ſi demittatur in aquam, vel vinum, & eodem lapillus inijciatur exiguo tempore diſſolui cernitur, & nos non ſolum lapidi frangendo, ſed eidem prohibendo facere experti ſumus, cui pulueri commode terebinthina admiſcetur, & liquiritia ſuccus, vel oximel ſquilliticũ, quo efficacius remedium euadit. Quod ipſum per ſe ſumptum ad vnciam vnam, vel cum ſemuncia mellis roſacei eſt materiæ lapidis extergendæ, & incidendæ, atque exturbandæ commodiſſimum, præcipuè verò interpoſitis quibuſdam diebus accipitur, & hyberno potius, quam vllo alio tempore. Syrupus quoque de ſtœchade cum hoc oximelito multum facit ad lapidem exturbandum.

Cum autem æger dolorum tentationes euaſerit, ne in eoſdem recidat, hæc vtilia fore determinatum eſt. Primum, vt ſuprapoſita victus ratione vtatur, & vſu eorũdem fere medicamentorum ei aduenienti reſiſtat, quibus præſenti oppugnabat, eo tamen modo, quo ſupra initio præceptum eſt, & minus valentia deligendo. Modus ille ſanè ſeruari videatur ſi corpus, aut Vere, aut autumno prout hoc, vel illo tempore malum ſolet exſpectari, ante mali aduentum expurgetur, acceſſioni enim omninò eſt anteuertendum, ſub qua perfecta aliquibus diureticis, & renes firmantibus vtendum, purgatio nunquam valentioribus, aut ſcammoneum habentibus facienda, ſed repetius debilioribus facienda. Sub canis autem ortu renibus omnino, ex aqua Chalderiana certum auxilium peti poſſe creditur, & id longo experimento confirmatur.

Quibus nec ventriculo officì etiam ob frigus imbecillo eſt obſeruatum, cum frigidiori ventriculo hæc aqua ſit temperatior, quam renibus robur, & temperiem conciliare vulgatiſſimum eſt, quoniã calore laxati multum aquæ eius temperie vincuntur. Neque ventriculo ſiccior illa obfutura ducitur ea ratione, quoniam, ſi qua ſiccitas eſt, ea multitudine aquei elementi ſuperatur. Vnde renes cum humiditati recrementitiæ, tum propriè ſiccitati remedium nanciſcuntur, recrementitius namque humor à parte nitroſa, detergenteque, & item ferrea ſiccante ſuperatur parteſque ſolidæ colliguntur, & ad excernendum confirmantur, humore autem elemẽtali etiam in ſua temperie humiditas eorum propria retinetur, ita & calor tepore aquæ temperatur, & humidum humido elementali ſuſtinetur, acrimonia caloris deletur, & vis aſſandæ materiæ ab eo remouetur, elixandi autem, & rectè cõcoquendi munus reſtituitur, & explicandi ſe ſe ab excrementis confirmatur, & tandem omnis occaſio calculo tollitur.

Eadem verò obſeruatione hac aqua exhibenda eſt, nimirum corpore prius expurgato, quoniam quamuis aqua per aluum etiã humores exhauriat, tamen per vrinam fere effertur, & illuc è corpore nimios humores afferret, ſibique forte etiã viam occluderet. At quoniam purgatio leuioribus facienda eſt, ea commode fieri poſſe videtur ex caſſia fiſtula, ſyrupo roſaceo ſolutiuo, & manna, & melle etiam roſ. ſolut. polypodio, enico, rhabarbaro, radice mechianaco, & ſimilibus, maximè ſi ſero caprino ea incoquantur, aut immiſceantur, vt ſolet; ſeriique largus modus exhibeatur, nam renum vias petit & per ſe, & medicamentis ſecum latis eas expedit. Pa retur verò præſertim per oximel, & ad normam à Dioſcoride propoſitam, inde ad aquam accedatur, & non ſolum ſemel, ſed bis, & ter annis continuatis ſumatur; ſic enim certiſſimo, & tutiſſimo præſidio eſſe conſueuit, præſertim, cum à conueniente, & ſicca tempeſtate benè habuerit, nec pluuijs fuerit perturbata, aut a ſubterranea abundantia humoris dilatior.

Alias aquas ſcimus ad hunc vſum probari, tamen de noſtra, quod certius, & ſumma fide, poſſumus, voluimus teſtificari, alij propria experimenta ſuarũ aquarum ſequantur.

De affectu renum.

CONSVLTATIO CXXVI.

Venerande Domine mi obſeruandiſſime.

SPero thermalem aquam ab Excellenti D. Papicio tibi propoſitam tuis renibus, atque etiam ventriculo benefacturam, opus quidem erit poſt hanc curationem ſe in eum modum gerere diu, quo longus morbus longa victus ratione vinci poſſit, quoniam vna modo breuis curatio non ſatis poterit, quanquam valida. Propterea eam diligentiam adhibebis, ne renes ſentiant onus, aut cingulum arctius; minus calorem, aut frigus, cum non minus hoc nocuum ſit intus coercendo, quam illa attrahen-

trahendo. Ventriculus à calore melius habebit, caput temperiem exquiſitam requiret, quoniam tantumdem ei nocebit ſolis calor, ignis, lybicus ventus, & cœli ſimilis alia tempeſtas, quantum frigus, aquilo, quæque aſpiratio matutina antequam ſol eam coxerit, aut modificauerit, præſertim iſthæc Vrbini, qua ab anhelitu conuallium circumſiſtentium afficitur, ſic cœlum etiã veſpertinum propter eaſdem cauſas, quas de renibus dixi. Quoniam calor ille capitis, ſi ab externo calore augetur, etiam à frigore prohibetur ne exoluatur, ſic maior euadat, & nocentior, ita deberet etiam vitare aſpirationem feneſtrarum per quas anguſtior facta, impetum vehementiorem acquirit, pariterque ianuarum, præſertim conſiderando, aut ſtudijs vacando.

Quod ad cibum pertinet, id Medicis permitto, atque ſuæ experientiæ. Id quidem dixerim, quod mediocris in omni ſuo genere erit tutior, quoniam parcior, & leuior corpus redderet nimis obnoxium cuilibet minimæ mutationi, grauior autem, & plenior apte alere non poterit, minus concoqui, aut digeri, ſic omninò ſe gerat, vt ſemper mane maturè comedat. Quod ad ſomnum pertinet, is non deberet breuior eſſe, quam ſeptem horarum benè tecto corpore, & benè velato capite, potius æſtate habitarem conclaui frigidiori, quam detecto eſſe corpore.

De motu ſilenta ambulatio nimis longa erit, oberit, quemadmodum longa ſtatio in pedes, & in hora, qua cibus ſumendus eſt, aut poſt cibum, antequam concoquatur adeo, vt, cum noctu non ſatis dormire potuerit, tunc interdiu potius fuerit quieſcendum. Vti clyſterijs deberet, ſaltem communibus, bis terue in menſe, aut amplius.

Vitanda eſſet ſcriptio proximè ab aſſumpto cibo, & item cogitatio intentior rerum moleſtarum, atque ira ſemper fugienda, vt etiam mœrores. Ex tempore non venit aliud in mentem admonendum, & manum deoſculor.

De hydrope pro nobili Manganonio.

CONSVLTATIO CXXVII.

EX ipſo primo aſpectu ventris, & crurũ triplex malum videtur ſub hydropico nomine contentum in hoc nobili viro. Non dixi aſpectu faciei, quoniam illa macilentior quidem eſt, ſed tamen non malo colore eſt, & iugolum vtrinque ſatis bono colore, & carne eſt, vt crura quoque, quę, quamuis tumeant, non tamen admodum alba ſunt, vt leucophlegmatias nomen vellet, toto etiam corpore quadam ſcabie rubea integitur, quæ etiam ſiccior eſt. Species ventris tumens, rotunda eſt, & tenſa, neque in conuerſione hinc inde facta declinat, minus ſonitum aquæ edit, tamen aquæ etiam aliquid ſubeſſe facile ſuſpicor, quoniam numquam vidi anaſarcam, quam hic in cruribus videmus, cum tympanite, quæ tenſione alui oſtenditur coniungi, quin intercederet etiam ipſa aſcites, nimirum aquoſa hydropis ſpecies iecore namque, (vt ſemper exiſtimatur) ex ſe halitum in cauitatem abdominis amandante pro natura eius humoris, quem conficit, & comprehendit, ſi habet aqueum ſanguinem, quamquam glutinoſum, vnde anaſarca fit, & præterea etiam emittit halitum ſiccum ad tympanitim faciendam, cur non etiam pars aquei illius in vaporem, cum eo elabatur? Si tympanitis non eſſet, nihilque halitus è iecore, ac venis in abdomen ingrederetur, forte iecoris, & venarum continens vis materiam omnem carnibus reſeruaret, & ad crura permitteret, & ibi inflationem ex halitu, atque etiam ex vapore faceret. Verum ſi halitus ſiccior in aluum exit, cur cum eo non etiam aliquis humidior ex aquoſo ſanguine exprimatur, qui in aquam redeat à calore iecoris relictus, vnde Aſcitis fiat. Atque vt ad cauſam huius mali deueniam, & quid de vniuerſo genere, & indefinito ſentio, id ad hanc perſonam accommodem, ita ego iudico hydropem omnem in iecore originem proximam, atque materiam ſui habere non quidem coniunctam, ſed ex qua conficiatur.

Nam vitiatum iecur ſiue ſeipſum, ſiue ob inductum aliquem humorem eius generis ſanguinẽ procreat, quale eius vitium eſt, nimirum aut aquoſum, aut melancholicum. Aquoſum, vel liquidius, & ab alimento remotius, vel minus liquidum, nec ab alimento tam disiunctum, quin gluten alibile retineat, Aquoſius non attractum ſed reiectum tamquam alienũ ab vniuerſo corpore, expreſſum verò tamquam onus nimium à iecore, & venis habitu vaporis in abdomen (quod quandoque etiam intra thoracem fit) rurſus in aquam reuertitur, & ibi concluditur nullam viam exeũdi nactum. Minus aquoſum vna cum ſanguine, & alimento attractum tamquam ſimile, & ut non alienum ad partes illas ſubit, & imbuit, & eis adhæret, at non in illas poteſt conuerti, prius genus aſcitim, alterum leucophlegmatiam parit Melancholicum autem genus cœnoſum, & limoſum poteſt quidem in totas venas fundi, poteſt in caput efferri, & inſaniam parere, attamen ferè minus facilè à loco in locum dimouetur, & ſe ſe ſua craſſitudine impedit, quod ſi cõtingat capite firmiori hominem eſſe, hunc verò etiam limum à partibus reſpui, tanto magis in iecore remoratur, neceſſarioque in halitum ſicciorem per iecoris calorem exprimitur, & tunicis eius excidens in cauitatem abdominis expellitur, ibique ſeſidens non poteſt in aquam degenerare, à cuius natura, aridior ipſe valdè remotus ſit, ſed ariditate ſua flatus vim, & naturam retinet, & tympanitim generat, quoniam nullus ei exitus datur, alioquin enim exiret omninò flatus ſua natura irrequietus, & vias omnes penetrãs, quæ ſuæ tenuitati ſatis larę ſint, vnde tunicam iecoris peruadit, dum calor eius tenuior eſt; at cum in cauitate abdominis cum calor tenuitatem relinquat, latioribus meatibus egeret, qui iam non ſunt, ea propter non fit veriſimile ipſum in ventriculo generari, cum viæ duæ tam latæ vna per œſophagum, altera per inteſtina pateant. cur enim expreſſus flatus non potius per illas, quam per craſſas, & denſas tunicas ventriculi, & inuiſibiles earum meatus erumpat? At contra quoque de iecoris loco eadem dici poſſe videantur. quoniam, cur potius per tunicam, quam per venas eijciatur? Vbi verò par ratio non eſt, quoniam in meatibus carnis iecoris anguſtioribus humor magis hæret, & ibi coctio præcipua fit, dumque humoris in carnibus iecoris inuenitur impeditus, inde facilius extrorſum per iecoris tunicam, quam introrſum per venarum tunicas expellitur. Medijs etiam partibus viſcerum valẽtioris naturæ ſemper ad extimas partes onus deponentibus, quod etiam lieni poteſt contingere, in quem largius quam ei opus ſit humoris demittitur, concedãm namque illud craſſius, quod in venis continetur, id in totum corpus per venas fundi, at quod in meatibus hæret id paulatim à calore extenuari, & in carnes iecoris penetrare; atque ab illis in flatum conuerti, & ſua abdomen expelli, quapropter hypochondriacos multos, & calidioris iecoris in hoc hydropis genus incidiſſe, & melancholicos multos, & ſolicitos eo laboraſſe, & mœrore maiori premi, & conſuetudinem hominum declinare animaduertimus. Cuius quidem certè naturæ, & habitus hominem hunc videmus, qui magno ingenio multaque prudẽtia ſemper fuit, & in negotijs valdè ſolicitus, colore pilorum, & carnium admodum nigro, & complexionis omninò calidioris, & melancholicæ maximè per ætatem factæ, cuius naturæ etiam fratres, eius omnes eſſe cernimus, & proximis diebus fratrem eius eodem malo extinctum ſcimus. Ita minus mirabor, ſi medicamenta purgantia ei & aluum parum moueant, & moleſtiam maximam afferãt, nam eius generis humoris hæc natura, & mos eſt, quo propoſito colligam intemperiem frigidam eſſe cum materia limoſa, cœnoſaque. Nam eſto quamquam à calore fiat materia eiuſmodi, niſi fiat per vehementem combuſtionem, ex qua ceu cinis retineat calorem, frigida alioquin

eſt,

eſt, quoties ſic limoſa eſt ex diuturnitate conſuetudinis, quam habuit cum calore caſiccata, ab hoc tamen calida non fit, quoniam non propriè exuritur, niſi per magnum aliquem æſtum, vel febrem ardentem, cuiuſmodi conditionis hæc non eſt.

At hydrops etiam ex calore fit nimirum naturali calore per calorem igneum extincto. Dico ego colliquationem, & ανασεχνασιν fieri à calore vehementiori, vt in ardentibus, & magnis febribus, quoniã vehemens eiuſmodi calor colliquat primum humores, quaſi faciat humidiores quos demum ſpatio longo exſiccaret, non deficiente namque ſpatio, calor per ſe nunquam humidum efficeret, affectus autem calor natiuus ſic agit, vt ipſa affectio poſtulat, & donec calor ſuam naturam adhuc retinet, & in vita eſt, qualitate, qua affectus eſt agit ſi frigida, frigidum, & humidum humorem, ſi calida, calidum. Vnde adueniente calore, alieno per gradus calor natiuus non ſubitò penitus conſumitur, ſed imminuitur, vi ſua acriori tamen, & aliena accepta acrius agit, & loco ſanguinis bilem potius creat, quam pituitã, nimirum materiam ſibi ſimilẽ reddendo, ſiccitate quidem calor affectus non ſemper ſiccos humores parit, quoniam ea qualitas actiua non eſt, frigore tamen ob defectum coctionis, & frigidum, & humidum genus facit. Vnde à minori frigore etiam humor fiet ille limoſus, ſiccitate tamen illud frigus afficiente, fiet etiam ab eiuſmodi ſic affecto frigido pituita potius craſſa, crudique humoris nomine dicta, quàm naturalis illa liquida, & tenuior, quam frigus humidius requirit, frigidam itaque omninò ſuperantium hic ſtatuendam cenſerem, quoniam, etſi à calidi longa conſuetudine is humor eſſet factus, tamen neque per exuſtionem, neque, ſi per eã, hucuſque tamen calorem retinois, quare & humor flatus materiæ ſubmouendus, & ſiccior intemperies tollenda, & etiam frigidior cum humido genere complexa, & ab eo ſuſtentata.

Sic enim, & flatus, & humor aquoſus tolletur, quæ ſanè difficillime perficientur, quoniam humor per ſe ſemper durus, & renitens eſt, hicque eò magis, quod diu infixus magis etiam ex ſpatio induruit, & vias obſtruendo ſibi dimotionem reddit impenſe difficilem, ex qua etiam obſtructione febricula eum ſæpè, & facilè tentat. Imò quædam mihi facta eſt coniectura viſcus aliquid ex eo humore intumuiſſe, & durum factum eſſe, quoniam cum in ſiniſtrum latus conuertitur inde illud dolor mouetur, quaſi tumore duro contundente, prementeque, quod viſcus lien eſſe maxime eſt conſentaneum, ex quo difficultas omninò augeri videtur, vt ab ætate, & corporis natura, atque alijs multis. Aeger tamen deſerendus non eſt, quin omnibus idoneis remedijs iuuetur. Quorum ego illa omnino probarẽ, quæ humorem melancholicum reſpicerent, & obſtructionem, ex quibus, quoniam, quæ natura eorum eſt, omnia medicamenta validius purgantia infeſta euadunt obſtructione attractu humorum increſcente, humoreque durius reſiſtente, ego faciliorem vſum præferrẽ, & ſerum caprinum, quo aliàs melius, quam ab vllo alio medicamento habere viſus eſt, omnibus anteponerem, præſertim, ſi per ſpicam iuuetur fumoterræ ſucco deficiente, & cum eo etiam, ſi haberi poſſet, cum quo ſero ſatis idoneus ad deobſtruendum mihi videretur iridis ipſius ſuccus, & quidem crudus datus vna cum rhabarbaro, & incocto etiam polypodio facta aliqua cum medicamentis conſuetudine, & parato magis corpore, vijſque aliquantulum expeditis conficerem pilulas ex pilulis de oitio Alexandri ad ℈.j. ex elaterio ad gr. 3. rhabarbaro ad ʒ. s. ex herba illa, quam ſtanca cauallo dicunt, vel ex Mezereo, & ſucco iridis, & hiera, atque illis ego vterer, paulatim tamen adhibendis, vt ſingula pilula pond. ℈. I. in ſingulum diem daretur.

Braſſicæ marinæ non memini, quoniam non tantum fructus ex illa venire obſeruaui, quantum ex ſucco iridis, & pilulis dictis.

Verum ad humorem per vrinas mouendum darem aquam raphani ſylueſtris, & macerationem ononidis, cum aqua ſtillaticia cinamomi. Illarum quidem ad ℥. 4. huius vero ʒ. 2.

Poſtea ſudor quoque à me maxime probaretur, qui ſub ijs caloribus facile poſſet excitari, de quibus rebus in dies poterit deliberari. Neque exurendi ventris conſilium iam à me iniretur, cum mortiferum remedium viderim, ſed in his manerem. Interea ratio victus extenuandi vim habeat, nihilque aquæ, nihil pituitoſi, & lenti, nihil duri, aut terreſtris, aut crudi habeat. Si iuribus vtatur in illis aperientia coquantur, vt cicera rubra, braſſicæ, lentes integræ, radices petroſelini, ſerpillum, origanum, pulegium, & huiuſmodi alia, alioquin ab humidioribus abſtineat, niſi quantum melancolici ſucci neceſſitas humefaciendi rationem poſtulat, cui tamen ſatisfactum exiſtimabimus, ſi bugloſſam, ſi quæ ex boragine, & malis etiam quandoque apijs fiunt, concedantur, nã alioquin humor incidentibus etiam eget, & aliquanto calidiora poſtulat, neque humida omninò tuſta habere ſolet, propter pituitam, cuius copia maxima ſemper in corporibus melancholico humore affectis, abundat. Ita potionum exiguitas, & fructuum abſtinentia neceſſaria eſt, exercitatio autem ante cibum per commoda videtur, etſi crura ſub illa magis intumeſcant. A mœrore, & iracundia eum abſtinere præciperem, & omninò hortarer, & bonam ſpem ſalutis habere. Atque hæc ſunt, quæ mihi in rem noſtram facere viſa ſunt, quæ vt ſalutaria, & felicia ſibi contingant, vehemẽter exopto.

Contra calculum quæ vitæ ratio, & curatio haberi poſſit, pro Venerando patre Magiſtro Alexandro Frãciſchio ſummo Theologo, & in dicendo potentiſſimo.

CONSVLTATIO CXXVIII.

EGo vidi calculos in corporibus duorum generum concretos, altero extenuatorum, & ſuperantia calidi, & ſicci affectorum, in quibus ferè in veſica fit, altero carnoſiorum penitus, & plurimi ſanguinis, quale corpus huius patris venerandi, in quibus vt plurimum in renibus inuenitur. In priori genere cauſa non eſt obſcura, quoniam in eo cauſa efficiens in calore ſicciori maximas vires ad aſſandum habet, etſi verò in ijs corporibus materia non videatur valdè idonea, vt in lapidem conglutinetur, quę, & cacochyma dicuntur, & malè nutrita, quoniam ferè tenuioribus, & acrioribus humoribus ad concreſcendum ineptis ſcatere conſueuere, fit tamen, vt ariditate tandem craſſeſcant, & propter partium diſparitatem, vt glutinoſa etiam materia, in ventriculo fiat, aut è capite demittatur, nam in tenuibus corporibus vẽtriculus ſolet frigidior euadere, propterea quod à muſculis, & pinguedine abdominis, & thoracis non ita foueatur, ventriculus namque ſuapte natura etiam bene habens, & integer frigidior eſt, atque à circumſiſtẽtium partium præſidio ſibi neceſſario relictus facile per ſuum frigus crudum humorem procreat, & ita materiam craſſam, & lentã calidioribus viſceribus ſubminiſtrat, quæ ſũt ex illis q̃ per calorẽ terreſtres partes in craſſitudine multas, neceſſario conſiſtentes impenſius exprimunt, torrefaciunt, & durant, quæ, quoniã ferè lentorem maiorem à calore recipiunt, in lapidem concreſcunt, alioquin potius in puluerem, & arenam, quod ſi à ſummo calore, à quo cũ ſero diſſolutæ ſunt, liquidæ ſuſtẽtẽtur, dũ viſcera calidiora permeant, vt ferè in ijs corporibus calidioribus fit, ad veſicã deferuntur, ibiq; à calore relictæ neceſſario concreſcunt, quamuis contra etiam ſæpè, vt Hippocrates ait, veſicę calore magis torrefactæ pariter denſæ fiant. Atque ita obſcurum non eſt, quo modo calidis, & ſiccis corporibus præſertim in veſica lapides contingant.

Alioquin

Alioquin vrina horum cruſtam lapideam matellæ non multo ſpatio ſolet relinquere. Mirabilius certè videatur, quomodo humidis, & benè nutritis corporibus lapis eueniat, nam humidum ex parte, tam caloris conficientis, quam materiæ omnino eſt ad calculorum procreationem ineptum, quæ vim non elixantem, ſed exſiccantem, & humidum abſumentem, requirit, cui operæ omnino humidi abundantia repugnat, vnde Ariſtoteles referens cauſam, cur cartilaginei piſces, cum intra ſe generent oua perfecta illa tamen, ſine dura teſta ſint, humidum naturæ eorum cauſabatur, vt è conuerſo teſtæ cauſam in ouis auium calori dabat, & ſiccitati. Tamen in humidioribus, & benè nutritis corporibus lapideos ingenitos cernimus. At ætate potius inclinante, cum iam calor corpora viſcerum exſiccarit, & ipſe acrior factus fuerit; Materiã verò etiam eiuſmodi nanciſcitur, quæ facile ea ætate, eo corporum genere ſolet abundare, nimirum ſanguinis limoſa quædam natura corporibus ſanguineis inclinante ætate familiaris. Nam refrigerato calore non amplius ita multum ſanguinis conſumitur, tantumdem tamen poteſt generari, atque ita ſanguis ſui copia ſuperat vim ſpiritus à cuius calore liquidus ſuſtinetur.

Vnde in ſuam naturam terreſtrem reuertitur, & melancholicum ſapit, non quidem illud exuſtum, veluti cinis, ſed limoſum, vt terra, quod in omni ſanguinis copia nimia, & inſolenti euenit, vnde vel in virginibus melancholicus fit ſanguis, ſi menſes ſupprimantur. Sanguinea igitur corpora inclinante ætate melancholico ſanguine, & ad arenas idoneo abundabunt. Imo caſu quopiam refrigerationis ventriculi incidẽte, inde etiam gluten, & materiæ plurimum ſolet prouenire, quibus cauſis cumulus mali, & periculi proficiſcitur, cum eo, quod ea ætate excretrix vis minus ſæpè valere ſoleat, ex quo excrementa craſſiora facile remorentur, & ſpatio id etiam à mediocri calore accipiat, quod breui ab immenſo nequirent, nimirum ipſa ad extenuandum inepta minus ad nutriendum idonea, neceſſario durantur. Hoc eſt, quod in hoc corpore vereamur, quod humidum quidem ſua natura eſt, vt color & mollities carnium indicant, calore tamen per ſpatium ætatis ſicciore facto, & ſanguine, vel propter multitudinem craſſiore poteſt eum efficientem cauſam, tum materiam ſubminiſtrate excretrice vi non ita multum valẽte, & ventriculo etiam ab hoc non alieno, ſed ob ſtudia aſſidua, & ſollicitudines varias infirmiori, & frigidiori facto, multumque pituitæ ſubminiſtrante, vnde arenulæ in vrinis crebræ cernuntur, & grauitas, ac laſſitudo dorſi aſſidua eſt.

Renibus præcipuè calidioribus ad ſe plus materię ab vniuerſo corpore attrahentibus, & eius quidem craſſiori partè ibi commorante non ita citò excernentibus ipſis.

His ergo cum occurrendum ſit tot mihi capita res habere videtur, primum, vt ſi quid humoris eſt, qui foueat ſuperantias dictas, intemperiei calidioris renum, & iecoris, frigidioris autem ventriculi illud detrahatur, deinde, vt ſuperantia vtraque refrangatur, ac ne in poſterum alterutrum reſurgat, procuretur. Materia appoſitiſſime ad educendum parabitur, ſyrupo acetoſo. ſ. roſaceo ſimplici, de ſucco cicoreæ, oximelle, melle roſaceo, ſyrupo de betonica de lupulis, qui pro opportunitate temporis, & corporis, atque ætatis erunt deligendi. Exhaurietur autem eadem materia ſic parata ſemper, aut per vomitum, aut per aluum, nam quamuis, quæ in locis ad renes pertinentibus eſt, commodè per vrinam duci poſſit, ac propterea etiam debeat, tamen, quoniam, quæ illuc feruntur medicamenta, ea ſecum humores eiuſmodi trahunt, atque, ſi eorum copiam in medio corpore inueniant, eam conſertim nimis in renes important, vias ſibi occluderent, crudæ materiæ ſubſiſterent, & lapidis, aut ei ſimilis periculum afferrent. Mota enim multum facit ad maiora opera, tam aliena, quam naturæ conuenientia edenda.

A Medicamenta vomitum cientia erunt in facilioribus aqua tepida, cum oleo, & oximelle, vel ſyrupo acetoſo, aut iure pingui ijſdem iniectis, aut etiam ex aqua malorum aurantiorum, ſeu ea cui incocti ſint eorum omnes partes, vel partes omnes malorum medicorum. Valentiora erunt, ſi aſari radices, aut raphani, aut tandem ellebori albi incoquantur, oximelle ſemper, & oleo adijciendis, quorum ordo ſemper à facilioribus per gradus ad valentiora ducendus eſt. Aluo ijdem humores educentur oportune poſt vomitiones, & apparatus ſupra poſitos. Ex medicamentis idoneis erunt mel roſac. ſoluti. manna, & caſſia ad reliqua medicamenta deliníenda. Diacatholicon, diaphænicon, hamech, agaricus, rhabarbarum, ſena, polypodium, & ſimilia à medico apte componenda, quæ omninò repetenda, ſeu

B iteranda ſunt, antequam loca circum renes tententur. Subijcienda, itaque demum ſunt, quæ renes expurgant, in quibus adhibendis idem ordo ſeruandus, vt à ſucco, ſeu iure betonicæ, lupulorum, ſeminum melonum, ad radicesruſci, aſparagorum, radices, & ſemina, & item petroſelini, apij, alchachengi, ad ipſam ononidem, cetrach capill. Veneris, cicera arietina, amygdala amara, & perſicorum, atque ceraſorum nucleos, & eius generis multa.

Demenda materia ferè cum ea intemperiei ſuperantia omnis vitioſa decedat, quoniam, niſi in habitu, ſeu corpore viſcerum infixa ſit, à quo eſt demptu omninò inepta, nihil firmitatis habebit, & materia remota medicamentorum vi, intemperies viribus corporum ipſorum viſcerum eam reſpuentibus eliditur, fieri tamen poteſt, vt demptis humoribus quædam materię fuliginum ſimiles tunicis venarum, ſeu vaſorum infixæ relinquan-

C tur, quæ deterſionem poſtulent, & refractionem ſuæ naturæ. Vnde viſceribus ſic impenſius calidis illa neceſſario calida erunt, cum ab illis calor ſit, & conſeruetur, ventriculo verò frigido ibi erunt frigidæ. Fuligines hæ ſpatio non breui egent, quo dimoueantur, & detergente medicamento deradendæ ſunt, quare leuioribus quidem vti ſolemus, ſeu diu, & in multa copia, qua totum venarum genus peruadere, & diluere poſſint, & id perficere.

Habemus verò ad melancholicas fuligines, & pituitoſum etiam ſirum familiare ſerum caprinum, tam tenue factum, vt peruadere citò queat, tanta verò copia datum, vt neceſſaria loca attingat, cui deterſionem melle roſaceo etiam ſolutiuo, vel ſaccharo rubro, vel manna, vel ſucco certe fumiterræ augemus. Confirmamus

D verò vim omnem penetrandi per ſpicam, per oximel, etiam ſquilliticum, amicitiam item per eandem ſpicam ei cum viſceribus conciliamus.

Renibus verò proprie purgandis ſuccum anagallidis, alſiueſque imponimus. Sero ipſi humores deducenti, vel ſalſam pariliam, vel etiam commodius aquas balneorum naturalium ſubiungimus, viſcerum verò calori immodico conſulentes, calidiores vitamus nempè, quæ ſulfure multum valent, eas verò deligimus, quæ plus ochræ, aut ferri habuerint; non ſine nitro ſale ne fuerint, non tamen multum ijs poſſint, ne nimium exſiccantes vim aſſandi viſcerum calori inducant, ſed aqueo elemento vis illa deſiccans obruatur, quo verò vi-

E ſcera ei confirmentur, aluminis aliquid habeant. Quarum partium omnino Chalderianę, Villẽſeſque, & ſancti Marini exiſtere ab omnibus compertæ ſunt. Aquæ etiam Virginis à Patauinis ſimiles eſſe prædicantur. Ego ex eo experimento, quod habui, certior factus certiora etiam poſſum affirmare de aquis Chalderianis, & de ijs, quæ in valle Sancti Marini ſcaturiunt. Nam de aqua virginis nihil certi obſeruaui, de Villenſi publicum ſcio eas eſſe apprimè vtiles, id verò experimenti habeo, quod quoſdam ex rara calculi tentatione in aſſiduam copioſiſſimæ arenæ mictionem deduxere, à calculoque tutos fecere; alios à nocturna pollutione ad tempus liberarunt.

Aquæ Sancti Caſſiani Ficuncellæ dictæ in vſu ſunt

con-

Digitized by Google

contra calculum,ſed multos vidi inde reuertentes, qui fortè vetuſtiori morbo affecti nihil leuamenti retulerunt.

Ergo de aqua vallis Sancti Marini in finibus montis feretri, & de aqua Chalderiana poſſum bona fide teſtificari,eas eſſe, & tutiſſimas, & admodum accommodatas renibus ab hoc periculo vindicandis, quæ à pleriſque etiam non purgato corpore ſolent ſine noxa aſſumi, & minimè corpus affligunt, aut cruciant, aut valdè commouent. Certiori tamen cum fructu,& longè tutius poſt purgationem corporis medicamentis etiam valentioribus, ſi fuerit opus, vel ſero caprino factam,vt dictum eſt,aſſumentur totis nimirum 15. diebus libris primum ternis, deinde increſcendo quotidie vſque ad denas, & amplius ipſis nimirum ante medios ſumptionum dies, & à medijs item ad ternas facta reuerſione decurrendo, vt vltimo die ternæ pariter libræ ſumantur,quæ aqua,niſi per renes,qua ferè ſolet,excernatur, aut etiam aluum,ſuccus ſeminum melonum immiſcetur,ad binas vncias in dies, quo ſucco ſemper ſolet per vrinam procedere,quod ſi non reſpondeat, ſacchari rubri tantundem idem ſolet præſtare,quibus non valentibus ad fortiora ad eundum; qualia ex vrinam mouentibus ſupra ſunt deſcripta. Dictæ purgationes Vere, & Autumno eſſe debebunt,aquę autem potio nimirum Chalderianæ, & Sācti Marini Sole leonem ingreſſo ſolent eſſe commodæ. Villenſes prima æſtate primoque Autumno. Purgatio itaque Verna ſerius haberi poterit, cum aquas ſumpturus eſt æger, quoniam aquæ ſumendæ tempore aliquo leni medicamento reſumpto illi ſatisfiet.

Medijs autem temporibus, donec valetudo in tuto non conſtiterit, cautè ſemper viuendum, & vitandæ primo omnes cum frigoris,tum caloris ſuperantiæ, ſiue à cœlo,ſiue ab integumentis ſint,nunquam ſubitæ mutationes ab hoc in illud ſubeundæ, ac frigus cœli non per autem corporis,ſed per ſpiritum potius accipiendū. Craſſitudo cœli,aquarum,& vinorum,ac ciborum omnium fugienda,numquam à cibo laborandum,grauiuſve aliquid, aut ſubtilius, aut, quod animum commoueat, cogitandum, minus tunc dormiendum, niſi aut conſuetudo ſecuritatem, aut nocturnæ vigiliæ neceſſitatem dormiendi faciant, tunc verò longè à cibo ſomnus recipiendus, nec longus admodum habendus. Aluus mollis ſeruanda ijs,à quibus id tuto poteſt eaſpectari,videndumque,ne inexercitatus menſę accumbat, ac quamuis exercitium non valdè laborioſum eſſe debeat,illud tamen vehementius,cui aſſueuit, erit tutius, quam aliud leuius, ſi inſolens fuerit, ſuperiorum autem magis partium,thoracis,vocis,brachiorum,quam inferiorum,ac dorſi eſſe oportet. Itinera in equo potius leniori,& gradario, aut etiam lectica, quam in curru locis præſertim aſperis, & ſaxoſis ſint. Sigillatim autem omnia,& ſingula recenſere operis ferè infiniti eſſet propterea ex omnibus cibos tantum attingam, & eorum quoque certa genera tantum exponam,in quæ ſingulorum rationes relatæ ſuis locis poſſint intelligi,atque æſtimari. Genera ciborum ſumma duo ſunt. Vnum penitus alibile,alterum ad aliud etiam,quam ad alendum efficax. Quod alibile ſimpliciter eſt, atque ad nil aliud efficax,id aut ſine ſapore eſt,aut à dulci, ita proximum, vt per coctionem facile ad dulce peruenire poſſit, cuius ſaporis eſt lac,caſeus recens,ouum,ptiſana,triticea puls, chondrus. Alica,oriza, carnes gallinaceorum,& ſimilium,caro hædi,vituli,& multæ aliæ inter herbas lactuca, & inter fructus quoque caſtaneæ, atque amygdalæ: ita, quamuis non omnia huius ſaporis alibilia ſimpliciter ſint, quoniam multa nimis humida ſunt, alia nimis ſicca,tamen omnia,quæ alibilia ſimpliciter ſunt, huius ſaporis neceſſario exiſtunt, & in hoc genere ciborum numeranda, omninò huius ſaporis ſunt.

Alterum genus ciborum ad aliud præterea valens, quam ad alendum partes, habet alias ab his, quæ alendę ſunt, & in eis ea vis efficax eſt poſita,quare in ſenA ſum agere eadem etiam vi poſſunt, & guſtum mouent magis, quam, quæ alibiles tantum ſunt, quæ naturalis caloris actionē excipere in ſe idoneæ potius ſunt, quam in aliud agere.

Contra illæ, quæ efficaces ſunt, & actuoſæ propter ſuam agendi vim, & ſapiunt magis, & guſtum irritant, quales, quæ in caſeum veteraſcentem adueniunt; vetus enim iam non ſimpliciter alibilis eſt, ſed alias partes vetuſtate acquiſiuit, quæ vim aliquam agendi in corpus habent, vt ſenſu guſtatus,qui quidam tactus eſt, cognoſcitur. Ciborum ergo laus,vt cibi ſunt, in eo eſt poſita,vt ſapore minimo ſint, & eo, qui citra dulcem aliquanto conſiſtat,atque hos boni ſucci eſſe dicimus. Differentia horum ea eſt,quod quidam magis, quidam minus alant. Magis alunt, qui craſſiores in his, & maB gis glutinoſi ſunt; minus alunt, qui minus lenti, & minus craſſi ſunt,quoniam alimentum lentorem aliquem, & craſſitudinem habere debet. Verum,qui minus craſſi ſunt, minuſque lenti faciliores etiam ad mutandum in alimentum ſunt. Craſſiores namque, & glutinoſiores difficilius conuertuntur,quamuis plus alimenti præſtent.præterea id mali etiam habent craſſi, & lenti cibi,quod facile meatus impediunt, in illis ſubſiſtunt, & obſtructiones pariunt, & calculorum etiam periculum afferunt. In his ergo ſic moderandum eſt, vt parcitate ſumendi craſſorum, & glutinoſorum grauitatem lenemus, copia verò tenuiorum eorum alimentum augeamus, eo propoſito ſemper, quod, cum otioſam vitam habemus, mediocre genus, & modus alimenti grauis ſit,cum verò exercitationibus vtimur, mediocre teC nuius euadit, & quod par ciborum genus paribus viribus,etiam pari neceſſitati eſt concedendum. In genere mediocri ponuntur gallinacei grandiores, in tenui ponuntur ptiſana,piſces minores. In craſſo tritica puls, oua indurata, piſces cetacei, caſeus denſior. Vltra mediocre à parte ipſius tenuis pertinentia ſunt auiculæ, turdi, poſtea perdices, columbæ, & ſimiles aues non admodum graues. Citra mediocre à parte craſſi generis ſunt vitulina, ſuilla, veruecina, hædina, & alię, quæ longum eſſet enarrare, caro bouilla, ceruina, & ferarum,atque etiam auium quarundam ſylueſtriū, & præterea plurium herbarum. Illi in ſecundo genere ponendi ſunt, & , ſi quandoque laudantur à;ui aliquid efficiendi,id habent,quoniam,quod efficiunt illud naturæ opem aliquam afferre poſſit, nimirum recrementis,aut ſecandis,aut detergendis,aut alio modo afficienD dis. In his mel omnium minimam partem habere videtur,ad detergendum,& aperiendum valet, ni tamen caloris remiſſioris homini detur, nimis calefacit, & bilem generat, quare ſenibus tantum ſecure conceſſum eſt. Attendat igitur vnuſquiſque, cum Medici hæc ciborum genera laudant, quod ipſi laudant vim certam eorum, qua aliquid pręter alimentum valeant naturę in auxilium præſtare, nec niſi certa moderatione, ac pro vſu, & neceſſitate aliqua vtendi ſunt, nam alioquin omnino mali ſucci ſunt, & eo peioris, quo actuoſiores, & quo maioris ſaporis ſunt. In hunc ſenſum cicorei,& lupulorum,aſparagorum,& betonicæ,& ſimilium laudes,accipiam, nec niſi artefice moderante adhibeantur,eoque cautius admittantur in hac calculi,&
E arenarum ſuſpicione, quo magis ad vrinam cien-
dam, aut ad ſtomachum calefacieodom
poſſe prædicabuntur, nam hæc viſcera
calefacient nimis, illa, niſi vacuo
corpore dentuc, ex omni cor-
pore omnem materiam
ad locum calculi
conficiendi
condu-
cent
quales ſunt perſici nuclei,aſpa-
ragi, lupuli, & ſi-
milia, &c.

De

De Febre, & artuum dolore, ac macie cum ſuſpicione gallica pro nobili Lauaniolo.

CONSVLTATIO CXXIX.

COllega doctiſſimi, ſi à me hoc dicendi officium poſſet præteriri, certè vos omnem laborem mihi detraxiſſeris, cauſam enim abſtuliſtis, cur mea opera hic interponatur, ita ſubtiliter omnia eſtis proſequuti, quæ huic curationi neceſſaria occurrebat. At contra longè euenit iam, nam, & locus meus vacuus à dicendo eſſe non debet, & vos iſta veſtra diligẽtia, non ſolum mihi dicturo laborem abſtuliſtis, ſed B potius accumulaſtis, qui tam copioſè tamque ſubtiliter dixeritis, vt nequeam memoria ea complecti, minus repetendo oratione proſequi, quæ à me ſaltem eſſent repetenda, cum nihil præterea habeam, quod in hac conſultatione proponam. In eum ergo modum me geram, pondera tantum eorum, & monumenta maiora proſequar, ſic officio ſatisfeciſſe, & ſaluti nobiliſſimi iuuenis prouidiſſe videbor. Summa capita eorum, quæ externis cernuntur, & grauiſſima ſunt ea eſſe duco, febrẽ aſſiduã, cuius fere nullus eſt pulſus, artuum dolorem, infirmam ventriculi concoctionẽ, & mæſtitiam, quæ dubios nos fecit, num ſine cauſa ſit. Hæc à quibus cauſis eueniant, & illis quidem cum aſſidua, & iam vetuſta ſint internis diſcer- C nere facilè, & breue non eſt, quoniam vnumquodque varias habere cauſas poteſt, exempli gratia concoquendi ille defectus, poſſet contentricis, poſſet concoctricis effectum eſſe, nec niſi multorum conſideratione longa poſſet determinari, eiuſmodi multa alia ſunt. Verum caput omnium à vobis, iam conſtitutum in gallico morbo eſt, quare ego eam potius diſputationem aggrediar à vobis tractatam, num gallica lues horum in cauſa ſit, quæ quamuis propria indicia certa non habeat, ſyndromen tamen certam ſolet aſſequi multorum indiciorum. Et hic ea tantam habet coniecturam, vt fere ad ſcientiam accedat. Coniecturæ multæ à vobis propoſitæ ſunt, vt quod artuum dolores noctu increſcant, quod ex remedijs gallicis melior fieri ſoleat; quod luis illius initio certiſ- D ſima ſigna extiterint. Præter has autem ego illam ſummè grauem exiſtimo, quod ab illo certo gallico initio nunquam integer ſpatio aliquo tanto fuerit, quin poſt octo, aut decem dies in eadem ſymptomata, ac etiam peiora reciderit.

Et profecto quid cauſæ fuit huic adoleſcenti qui 21. annum vix attigerit, cur tot malis occupetur? Cur non conualeſcat remedijs valentiſſimis accipiendis, vbi tanta eſt in corpore molliſſimo, quidem duritas, quæ remedijs tantis reſiſtat? At gallicis etiam nõ ceſſit, tamen ex illis etiam melius habuit, non eſt autem penitus reſtitutum, quoniam remedia ſatis ſpatij non habuerunt, citra namque iuſtum debitum que dierum numerum ſunt dimiſſa. At poteſt ne lues dicta tot caſus afferre? poteſt ne vlla cauſa, tamdiu E trahere? poteſt, quoniam humores cuiusqoe generis parit, & ſæpè eius generis, qui cum lenti, & penitus glutinoſi ſint luem illam implicitam tenent, & irretiunt, & vna ſecum ad parietes meatuum agglutinãt, & aduerſus remedia obfirmant. Genus eiuſmodi humoris quod abundet ſub gallico dare cernitur, cum ægroti hydrargyro curantur, quibus per multos dies gluten craſſiſſimum ex ore pendens continuum exit. Ex eo humore ſic intus conſtipato calor concitatur, & halitus humoris ſimiles efferuntur. Vnde aliqua caloris immoderationis indicia in iecore, & febris ipſa in corde excitatur, alioquin enim, neque in iecoris, neque in cordis corpore credo, ego calorem immo-

A deratum hærere, quoniam, neque calidi iecoris indicia extant, neque hecticæ febris, vt refertur, & qđ ego video nulla pulſuum duritie perpetua manente, ſed identidem reuertente, vt vt obſtructiones ab eo lento, & craſſo humore meatus decurrente in anguſtosque incidente conficit hectica alioquin febre duritiem perpetuam omnino factura. Aſt ſenſus febris ſæpè nullus eſt. Hoc quotidie experiri poſſumus febribus pituitoſis lentè afficientibus, id euenire, vt quæ laticæ dici ſolent, quorum generi hanc proximam exiſtimarem; nam pituitam principem locum habere in hoc malo videor ipſis oculis cernere, vnde ea conſumpta, aut per aluum excreta ſæpè ipſe bene habet, quod ſine febre eſſe denotat, ſic hectica eſſe non poteſt. Halituum eorum aliqua pars ad artus B demiſſa nocturno cœlo minus exoluitur, & ita dolorem facit; calore etiam interiora magis appetente, & eminentibus partibus refrigeſcentibus; vnde melius contectus minus ſolet dolere. Aliqua halituum pars calorem retinẽs in caput fertur, & quoniam ſiccior eſt à craſſiori, & terreno magis humore elata, calore quoque magis poteſt, atque ita inſaniæ leuem ſpeciem affert, calore ſuo ſpiritus, & imagines permouendo; & alienas etiam excitando. Non habet locum hic illa contemplantium dubitatio, quomodo melancholia, cum frigida ſit, actionem vitiet, deprauetque, cum frigoris potius ſit actiones infirmare, abolereuè, caloris verò peruertere. Nam hoc inſaniæ genus, quod nouis, & alienis imaginibus, vel per- C turbata cogitatione fit, non ſine calore fit, neque hic confugiendum eſt ad illud reſponſum nimis ab hac re alienum, quod tantum vera ſit illa ſententia, cum facultas ipſa læditur, non cum obiectum peruertitur. Sicuti in oculis ſuffuſis, nam in externis ſenſibus illud reſponſum valet, in quibus obiectum poteſt peruerti ob animantis morbum, non valet in inſania, vel in melancholia, neque enim fit per fumum, & tenebras oblatas (vt Galenus ait) corruptis obiectis, vbi obiecta nõ ſunt, minus lumine opus habeat, longè minus locus lumen recipit, internorum namque ſenſuum inſania eſt, quorũ non differt facultas actum ſuum nacta ab imagine recepta, vt differt in oculis. A calore ergo, & calido ſuffuſo in cerebri corpus inſania fit ſemper. At in frigida melancholia, ſub qua D ſolus timor eſt, & triſtitia, de aliqua certa re, vbi ſi inſania eſt, de vna tantum re cernitur, vt de morte, & ſimili, dico qđ ibi cor ipſum afficit ſeipſum, cerebrum autem minimè: cordisque læſionem ſequitur cerebri actionum læſio; quæ cordis læſio in peruerſione non eſt, ſed ad priuationem, tunc inclinat, quoniã fit quædam compreſſio in ſeipſam conſidens non ad robur, & fortitudinem ſe ſe colligendo, ſed ad ignauiam, & deſidiam occupando. Cordis verò, & animi conſenſione mens cogitur, & impellitur ad ea cernenda cogitandaq;, quę illi cordis, & animi ægritudini reſpõdent. Sed hæc obiter dicta ſunt, ad leuis inſaniæ cauſam referendam facientia. Ventriculi infirmitas ad eundẽ vaporem circumquaq; dimiſſum ſequi potuit, qui tanquã caligo adhereſcit, & refrigeratur, & præſer- E tim, quoniam in lue gallica iecur potiſſimũ viriatur, quod facilè malum, cum ventriculo communicat. In hoc autem maximè corpore in quo obſtructum eſt, neq; liberum habet ſpirituum cõmeatum, quibus ſpiritibus ventriculi natura frigida priuata facilè in immoderatum frigus delabitur. Atq; ſic deſcripta huius mali natura, iam indicat ipſa quid opis, quæ deſideretur ad illius expulſionem, nimirũ luem ipſam eſſe abſumendã, ſed prius materiam, qua conglutinata tenetur eſſe amouendã, quæ vt lenta inciſionẽ, & abſterſionẽ poſtulat, quo poſſit poſtea detrahi, in quo glutine, & lẽtore, ego credo vim oẽm huius luis collocari. Nam eſto malum, aliquam ſui proprietatem habeat, nullam ego videre poſſum proprietatem, quæ, etſi in

tertij,& quarti generis qualitate conſiſtat,non tamen ad ſecundas,& primas ſit referenda, itaque ad lentorem, & illius cauſas vitium gallicum ego referrem, qui quidem lentor putrilaginem aliquam retineat vnde factus eſt,vnde contagium,& adhærendi vim cõſequatur,& tandem maximè in membranis denſatus hæreat,tenuis quidem adeò eſt, & vaporoſus præſertim, recẽs creatus vt minimos vapores edat atque ita facilius recens communicari conſueuit. Eiuſmodi vapores ſua tennitate minus idonei ſunt ad febrem mouendam quoniam exigui ſunt,tamen cum genere humorum tam multo craſſo, & glutinoſo ſæpè coniunguntur, qui propter obſtructiones febrem etiam pariat vt in hoc corpore, & alijs multis eueniſſe ſcimus. Ergo ſitus quidam eſt,qui parietibus meatuum adhæret, & in membranis maximè tandem concreſcit,iecori verò potius accidit,quoniam cor diſcutiendi, & diſſoluendi, & propulſandi maiorem vim habet,caput verò humores longè maiorem, & longiorem mutationem nactus accipit, quam vt poſſint putrilaginem illam reſeruare, quandoque tanta eſt, vt illucuſque etiam feratur vbi etiam firmius adhæreſcit loco membranoſo,& ita quibus caput quoque in gallico affectum eſt, eos fere conualeſcere non poſſe vidimus,& caſibus totius corporis,& faucium per valida remedia ſublatis breui tamen ſpatio recidere, nimirum propter mali vim maiorem, & propterea quod remediorum materia non facile illucriſque poteſt peruenire ſic illa præcipitati dicti remedia tunc conquirenda ſunt. Ventriculum quidem ei putrilagini minimè eſſe idoneum facit maxima illius capedo. Sic certis cauſis fiunt morborum proprietates, quæ tamen occultæ inſcientibus vocitantur. Sic gallici toties accuſata occulta vis naſcitur, nam ſitus qui in dolijs tam moleſtus eſt,& res tã vulgaris quo quamcunque vinum nihil infirmitatis acquirit eſt, tamen tantæ partinaciæ, & tantum ſui ſenſum facit, vt corpus craſſum habere vim occultam non ſolum certiſſimum ſit, cur ergo etiam in viuis corporibus quamuis exetctricem vim habeant non poſſit ingenerari, aliquid quod ſuo lentore excretrici inteſiſtens ſeſe per propagationem ſaltem conſeruet? nam excernatur quidem etiam eſt neceſſe, tarde tamen, & dum tarde excernitur,interea ſibi ſimile parit. Hac ſuæ tenacitatis proprietate fit vt à guaiaco maxime incidente re apprimè ſuperetur ſin minus à præcipitato etiam deradente.

Cauſantur multi per quandã vim occultam ad ſubſtantiam iecoris accommodatam cuius ſubſtantiæ nõ qualitatis vitium volunt eſſe hanc luem. Sed cur purgationibus ſolis,cur ſolis ſæpè exercitationibus lues illa abſumitur? quæ exhauriendo humores tantum poſſunt? quare luem hanc eſſe ſobolem humoris omninò eſt credendum, non qualitatem aut quidquam ſubſtantiam iecoris continens. Ea ergo ſui deterſionem abraſionemque requiret, vt humor ille craſſus eam tuens poſtulabat. Igitur à prioribus prius locis & medio corpore eſt detrahendum,deinde à toto ambitu inde purgantibus medicamentis, hinc ſudorem mouentibus, & vna detergentibus, vt guaiaco, ſalſaparilia, china, & eiuſmodi quorum delectus pro ratione iurium, & ſtatus corporis erit habẽdus, & quoniam febris aſſidua ſubeſt, potius ſalſa,quoniam ventriculus infirmus eſt,non ſola,ſed cum cicoreo ſaltem & betonica propinanda,ac febre ceſſante per guaiacum tum lui gallicæ tum ventriculo aptiſſimum agẽdum,& ſic curatio ordinanda,vt mediæ quidem partes medicamento primum purgante leniter leuentur deinde etiam ſanguinis miſſione illa qua craſſus, & lentus exhauriatur nimirum venæ miſſione latius facta,id quidem hirudinibus fieri nequaquam poſſet, & minimè in extremis vbi ſanguis magis confectus eſt,& magis delectus,quæ ſubtilius foramen faciunt, etſi proximè à medijs viſceribus, & iecore per meſaraicas educendo eſſent non minus oportunæ,adhibitis poſtea ijs quæ glutinoſum humorem modificant, fortiori poſtea medicamento tollantur quod ex Hamech confectione, & ſena valeret; quibus demum potiones ex ſalſa,& cicoreo ſubijcerentur, & demum etiam guaiaci potio ſufficeretur, cum febris eſſet ſublata, &c.

Huic cum ſanguis miſſus eſſet, ita in ſuperiori parte concreuit,ut corium ibi videretur, quod neque gladio ſecari poterat, & calicem vitreum eius tenacitatis cum luce tã conglutinarat, ut abſtrahi non poſſet, Ex purgatione uerò, & ſalſaparilia benè habuit.

De ſummo ſcriba Prætoris diarrhæa, & maligna febre propè extincto.

CONSVLTATIO CXXX.

NArratum eſt à Medico hũc uirum quadragenarium uoluiſſe mederi cuidam rubori faciei, & ſumpſiſſe leuia medicamenta, & pręcipuè poſt multos ſyrupos rhabarbarum, ſpatio duorum menſium interiecto, caſſia tantum ſumpta, acceſſiſſe ad potiones aquę balneorum Chalderianorum, quorum neque tertiam partem mingeret, multum ſudaret, & aluo deijceret, vix finito decurſu potionum, diarrhæam fuiſſe animaduerſam, quæ ex accepto cydoniato cum ſcammonea orta eſt, nam antea fluoris illius ipſas potiones aquæ Medici cauſabantur, cum nimium deijceret, poſtea verò diarrhæam, cum febre fuiſſe, & cum iam conualeſcere, & ſine febre eſſe, fuiſſet iudicatus, & vinum conceſſum, tunc ſubitò vires lapſas, eminentes partes refrigeratas, ſudorem frigidum ſequutum, & in eo ſtatu iam 15. totis horis eſſe,nihil ipſum moleſtię ſentire,niſi ſummum languorem, & petere recreari, nam mente, & lingua, & ſenſibus omnibus valere, Nos fœces alui molles quidem, ſed æquabiles, nec mali coloris, nec liquidas videmus; pulſum verò in dextro quidem brachio nullũ, in ſiniſtro autem vix ſentiri poſſe digitis, vel maximè ſuſpenſis (compreſſis enim penitus cedit) maximo extremorum, & eminentium frigore partium ſudoreque, cum mediæ partes, ferè bono calore prædita videantur ad pectus, & hypochondria, lingua alieno etiam colore, ſed non valdè malo in viſum vergente, ſpiritu pauco, nec tamen valdè crebro, cum ipſo ſenſu, & mente omni liber, atque integer videatur. Cuius ego caſus naturam libenter exquirerem ſi ſaluris aliquam ſpem ſubeſſe iudicarem, quod non facio, quoniam exiſtimo alui fluorem ex vitiata copia fuiſſe, illamque non ſatis eductam fuiſſe, quin multa relicta, ac morbo acuta, & ſpatio putredinis peſſima facta eius vitam iam ſtrangulet, vbi locum cordis quoque nacta eſt, vnde quamuis cor initium vitæ, & animantis ſit, tamen, quoniam vis à corde partibus tributa illis, non vitiatis comprehenſa poteſt leui cordis vi etiam ſeſe aliquandiu ſuſtinere, propterea cerebro ualere hoc exiguo ſpatio etiam 24. horarum potuit corde etiam ſic oppreſſo; non tamen diutius trahet, ſed una cum cordis uiribus, cerebri quoque uires concident, quod in morientibus phthiſicis ſemper fit.} Cauſam etiam huius mali quærere importuna res eſt, nam nihil utilitatis habiturum eſt, ſiue aqua balneorum corpus minimè purum, immo potius malo ſanguine refertum inuenerit, & una cum eo uires preſſerint, unde ſpiritus, & calor innatus non ualuerit totis humoribus emanare, & illos à corruptione ſuſtinere, ita in illam uniuerſim lapſi cordi primum

mum vires ademerint, & ad ipſum reuocari ob eius indigentiam, & motum agitatum dilatationis, illud grauiter occuparint quibus iam ſuffocetur, fluxui certè culpam huius debilitatis non attribuere, quoniam non video vires per diſcuſſionem exolutas. Sed per oppreſſionem ſuffocatas, quoniam faciem pleniorem cum oculis, & calorem medij corporis minimè acrem ſentimus, diſcuſſio autem nimia ſqualorem, & acumen calori acquirit, & corpori tenuitatem: præterea numquam tam ſubita fit diſcuſſio, quũ ſubitum videmus hunc virium caſum, ſubitos quidem materiæ concurſus, & oppreſſiones fieri poſſe ſcimus, Quid ergo teſtaret? Si poſſemus viribus prouidere, vt ſeſe contra tãtam molem, & corruptionem ſui alimenti ſuſtinerent, theriacam propoſuiſtis, quã etiam paulo ante dediſtis. Ego in tanta virium tenuitate eam vererer ne nimis diſſolueret, vt, & vinum potẽs, quare aliquid vini oliogophori potius concederem, cum modo cibum acceperit, & loco cibi gallinam anniculam ad ignem haberem donec tabeſceret, cũ cordialibus dictis pulueribus, atque ipſius viſcula cum puluere bezoar lapidis darem; nam ille lapis vires aliqua inſigni qualitate non abſumit, potius cordi amicus eſt, & humores ad ambitum corporis fugat; etiam vſum carnium de ſtillatitijs liquoribus ſentio non admodum haberi commodum, niſi cum exſiccandum eſt. Modus vini vix vnciam attingeret, tempus nũc penitus eſſet. Tabefacti autem liquoris tempus ab hinc quarta hora; modus pro ea parte carnis quam comprehenderit, gallinæque vnius ius in 24. horas diuideretur, nam tota penitus non tabeſcit. Si liquidus ſuccus non erit, ſcio enim varijs modis id fieri cum iuris alternis gallinæ liquidioris partibus; duabus vna huius liquoris commiſcenda eſt. De cordialibus epithematibus, neſcio quid dicam, permittam omnia, quæ aliquid ſolatij ei ſunt allatura, nam ipſe auxilia eſflagitat, & deſiderio eorum citius peribit.

Quarta poſt hora extintus eſt.

De veritatio febre, & doloribus iuncturarum laborante.

CONSVLTATIO CXXXI.

MAnifeſta in illo ægroto ſunt illa tria, dolores articulorum genuum præſertim, atque etiam carpi dextri. Febris quotidie eadem ferè hora rediens, atque lotij quædam ſordities turbulentiſſima, horum omnium cauſæ putantur in lue gallica poſitę, quæ vetuſtiſſima eſt, & ita ad generationem humorum craſſorum peruenit, vt conſueuit cum omni tum ſua conditione à quibus febris primum quartana duplex, deinde fortè triplex facta eſt, quoniam quotidie tentat, fortè etiam ob nimiam pituitę iam factę copiam quotidianã, fortè, vt affirmat excellens phyſicus altero quoq; die ſimilis, nam vidi aliàs, ceſſanti quartanæ tertianam ſuperueniſſe. Hic itaque ex forma, ſeu typo ipſius non poteſt certò cognoſci cum à ſimplicis humoris natura non fiat, ita poteſt bilis quoque aliquod, vt ſolet dominium in hac putredine habere; & eius circuitus ad ſe adducere. Quæ febris ſine frigore ſineque aperta refrigeratione reuertitur, quoniam humor cum in eadem parte congregatur in qua putreſcit, tum non tantum incendium, aut tam ſubitum concipit, vt calorem, & ſanguinem non ad ſe trahat, & frigus apertum faciat, refrigerium pedum tamen aliquod affert, quoniam initians quantulumcunque

A incendium ferè id facit. Cur in eadem parte putreſcat materia in qua generatur facilè videre eſt, in craſſitudine, & lentore materiæ in Virium excernentium infirmitate, & viarum obſtructione iam duriori facta; Craſſitudo, & lentor materiæ diuturnitate ipſa facta eſt viribus ventriculi imbecillis factis, ipſoque materiam crudam ſuggerente, caloreque alieno per obſtructiones facto, lentorem inde comparante, vnde in gallicis pro ratione corporum gummata ſępè naſcuntur eiuſmodi materiam habentia. Hic verò metum facit eorundem, quoniam quamuis tumeant ipſi articuli, ſeu artuum iuncturæ non ipſimet artus medij, vt in gallica conſueuit, nihilominus cum certus gallicus ſit, facilè tumores illi in gummata conuertentur, tumorum, & dolorum eorum cauſa fuit
B quidem, quod mulieres febre iam quotidie cum exagitante frictionibus, eum agitare voluere, tamẽ materia gallico vitio infecta opus ſibi cognatum edet, niſi inde remoueatur; Dolores illa facit, tum extendendo, tum morſu quodam virulentiæ ſuæ infeſtando. Vrinæ ſic ſordeſcunt, quoniam illuc materia impetu fertur quo conſueuit iam diu per gonorrhæam, qua quidem ſubſiſtente ceſſanteque per vrinas materia conuerſa eſt. Ita gallica lue, & materia eam fouente ſublata corpus in integrum reſtituetur, immo auderem affirmare, quod nihil reliqui futurum ſit ſola materia penitus extirpata, nam in morbo gallico nihil præter materiam inuenio cuius remotio opem Medici eſflagitet, multos enim ſolis purgationibus per pharmaca purgãtia plurimos per vnctionem hy-
C deargiri ipſam quoque corpus tantummodo purgantem, nonnullos ſolis exercitationibus vetuſto etiam conualuiſſe nouimus, quapropter ſublata vitioſa materia, quod in febribus quoque videmus, nihil reſtat, quod ope Medici indigeat, diligenter tamen illa eſt abſtergẽda deradendaque, vnde guaiacum, & ſalſaparilla, quæ detergere, & per ſudores materiam diluere poſſunt, huic malo tollendo aptiſſima ſunt. Materia ergo ſubtrahenda, totis viribus vacandum eſt, cum ea namque, & febris, & dolor omnis ſubmouebitur. Ac ne febri vires adijciamus non guaiacum, ſed ſalſamparilliam mitioris, aut nullius caloris deligemus; leuiter prius corpore ſaltem in primis vijs expurgato, febre ſublata, quoniam ipſe omnia medicamentorum genera multoties expertus eſt, nihil
D melius cognouit eſſe quam ſit inũctio ipſa, quę ei nihil incommodi attulit, rogatus, vt illam quoque concedamus. Ego ad illam ipſum dimitterem, quæ non infirmior eſſet, ne materiam ad caput, & pectus moueret, minimè verò expelleret, & anguſtiam ſpiritus, & refrigerationem cordis pareret ' vt obſeruaui, ſed fortiorem potius præciperem, vt ſingula axungiæ libra non binas, ſed ternas ſaltem, & amplius vncias hydrargiri haberet, cum ijs tamen, quæ illud modificarent. Ante medicamentum quo corpus purgari oportet humorem pararem ſyrupo acetoſo ſimplici propter lentorem, & craſſitiem pituitæ, & melle roſaceo propter eundem lentorem, & ventriculi infirmitatem, & ſyrupo de lupulis qui fumiterræ recipit, &
E boraginem, & lupulos, quæ ad mitigandum diluendum, & abſtergendum melancholicum humorem faciunt.

De miſſione ſanguinis non conſulerem, quoniam ab hinc duobus menſibus tanta copia ei per nares fluxit, vt ſi ei credamus, ſex aut ſeptem libras æquarit.

Is euaſit, ita tamen, vt quoque anno in difficiles febres etiam cum tumoribus incideret, neque multos annos vixit.

De Febre intermittente bilioſa pro Illuſtri Comite Marcola San Bonifacio.

CONSVLTATIO CXXXII.

IN morbo hoc quem in manibus habemus videtur mihi maior pars tranſacta non ſolum ipſius, ſed omnis curationis, nam, & ſanguis miſſus eſt, ex quo materia ad putreſcendum, & ad alendam febrim idonea, detracta eſt, medicamentum etiam exhibitum, quo multum bilis eductũ eſt, & illius quidem mordacis, & minimè ſeroſæ, quæ ſua mordacitate paulatim, & crebrò exiret, Vnde prius multum materiæ febris haberet, quare non mirum eſt, ſi morbus inclinarit, vt acceſſiones febris non ſolum minus incenſæ, ſed breues omninò factæ ſint; quare nihil mihi reſtat amplius videndum in ordine hoc dicendi, qui ad me tandem peruenit, quam vt ex medicatione agamus, qua reliquiæ morbi tutò ad inſequentem valetudinem aboleantur; quod quomodo agendum ex illarum natura innoteſcet, quæ ſic mihi aperta ſit.

Videmus nos hypochondrium ſiniſtrum plenius, & formam lienis maioris ſentimus, ictericum ferè corpus eſt. Vrinæ adoratiores, ita vt inficiant, etſi pleniori in nitro ſpectentur in rubeum flauum vergunt. Antea, & vrinæ coloratiores, & febres incenſiores, & cum ventriculi anxietudine non mediocri, alui tamen feces ſine colore non ſunt, qui quidem multus non eſt, neque generi febris reſpondet.

Ex his obſtructiones magnas ad iecoris cauitatem, & ad lienem ſubeſſe ego conijcio, nam tactus, & ventriculi offenſa, color lotij, & totius cutis ad teſtantur non omnem cauitatem, ſed partem aliquam eſſe obſtructam, & illam ad meatus fellis pertinere, non tamen eos omnes occupare indicat ipſa aluus nõ penitus decolor, & quod vrinę iam minus coloratę procedant. Liene malè affecto quodnam humoris genus congregetur, quodnè meatu felleo non expedito obſcurum vobis non eſt; humore ergo bilioſo, & melancholico congeſto, bilioſus vincere potuit, & ita in tertianam ſpeciem febres conuertere, & notas omnes eius naturæ præſtare, quamuis corpus ætate 65. annorum ad bilem minus quam ad melancholiam, & pituitam oportunum ſit.

Siquidem quæcunque ætas, quodcunq; genus corporis fuerit impedito felleo meatu, & liene, ventriculo etiam male affecto, ſemper notæ bilis ſuperare conſueuere. Hic ventriculum potius bile quam pituita affectum video, quoniam anxietudo non fit meo iudicio à pituita, ſed illa quam Galenus Ventriculi compreſſionem vocat; neque pituitæ indicium hæc mihi anxietudo eſt, vt fuit Doctiſſimo Doctori; ſed fit à bile, & bilis nota eſt. Craſſitudo etiam bilis non ſemper pituitæ admixtionem, immo neque admixtionem ſemper ſequitur, quoniam bilis ipſa cum per exuſtionem ſerum ſuum amittit, craſſeſcit, hic verò fit, & per exuſtionem acceptam à putredine, quæ ſępiſſimè ſpecies exuſtionis eſt, nimirum quoties cum à calore alieno fiat repentè, & vi ſæpè multa fit, id eſt non educente humidum, ſed abſumente; & à febre inde accenſa quæ ignis fere eſt, ſed fit etiam per admixtionem humoris melancholici, cuius certiſſima coniectura eſt, cum lienis tumeat, & preſſus etiam dolorem faciat. Atque hæc de humoris natura mihi dicta ſunt, quæ à nobis in curatione eſt tractanda;

A & vna cum obſtructionibus amouenda.

Ad quod faciendum reſtat modo vt coniunctiores partes materiæ auferamus cum iam quæ poterant accedere per venæ ſectionem, & pharmaca ſublata ſint. Medicamentis ergo quæ viſcera expedire poſſint abſtergendo incidendo, & extenuando, quæque familiaria viſceribus ſunt, vt cicorea cetrach, agrimonia, rhabarbarum, rhabarbaro quidem abſinthij loco in morem Galeni vterer, darem etiam quædam eorum quæ per Vrinas materiam abſterſam, & ex febre continenter excedentem euocant, vt lupuli, & radices petroſelini, aſparagi, ruſci fœniculi, & cariotarum atque apij, neque enim formam vt aiunt febris, hoc eſt calorem metuerem cum mitis iam facta ſit. Ne verò noua materia ſuccreſcat ad obſtructio-
B nes faciendas ventriculo, conſulerem inunctionibus, & fomentis, præterquam quod ſuprapoſitis medicamentis id fieret.

Aluum etiam alternis diebus ducerem quo non ſolum è ventriculo eam traherem, ſed reliquias febris, & quaſi cineres, ſubmouerem. De victus ratione non multa dicam, quoniam rectè inſtituta eſt extenuans, non tamen omninò tenuis, & horas compreſſionis non impediens, quamuis non tanta compreſſio ſit, vt à cibo aliquid grauius timeri poſſit, duo tantum conſideranda videntur.

Num ſcilicet vinum ſit concedendum, num ptiſana poſt purgationem differẽda, Vinũ inclinante iam morbo, & vrinis concoctionẽ in eneoremate ęquabi-
C liſſimo demoſtrãtibus, & corpore omninò mediocri, etſi rubicundiori, ego non negarem, quoniam diureticorũ iam locus eſt, & cruditatis nullus metus eſt, ac quod de vino dixi, de ptiſana quoque cenſerem, immò neſcio, quid motionis ipſa habeat quæ immaturo etiam morbo vitanda ſit. Quod ſi antiquitus prohibebatur in morbis crudis, forſan nomine alimenti prohibebatur, quoniam ea in morbis eiuſmodi communis cibus erat. Forſan tamen in morbis iure tamquam genus eiuſmodi cibi prohibebantur.

At hic ipſe morbus longè à partibus thoracis ſitus eſt. In morbis thoracis, vel leuis humorum incitatio, verenda eſt, & ita ptiſana ibi forte tantummodo, & iure prohibetur. In iecor verò non ita, quoniam vias excretioni promptas habet, & non
D tam ex commotione accipit fluxiones, quam cum ſeſe exonerat. In hoc verò morbo, vt dixi, & malum ad iecur pertinet, & concoctum iam eſt, excretionesque mouendæ ſunt; & multum materiæ detractum eſt.

Quare hordeum in iure incoquerem, & ex ipſo etiam in cibum datem quo viæ abſtergerentur, & tenuis humor ſuppeteret. Atque hæc ſunt quæ mihi ad prouiſionem potius futura valetudinis, quam ad præſentis morbi curationem dicere viſum eſt, febris enim iam ferè finita eſt, obſtructio verò in poſterum aliquid minaretur.

E Febris paucis diebus ſublata eſt, vrinis coloratiſſimis, & cum eneoremate craſſo manentibus, aluo autem ferè alba, & corpore flauo, & imbecillo diu.

Digitized by Google

A

De Io. Donato Leui moribundo.

CONSVLTATIO CXXXIII.

HIc Collega nobiliſſimi nos habemns dno mortifera, quæ cernamus excrementa, & pulſus, alioquin enim facies, & totius corporis ſpecies vna cũ ſuo calore ad naturalem ſpeciem omnino accedit, nihil alieni in oculis, in malis, in lingua, in locutione, in calore ſi vel ipſa hypochondria tangamus, pulſus creberrimus, minimus, & imbecillimus eſt. Vrinæ albę, ſedimen craſſum exnſtumque continentes, quod alieni caloris actionem denotat, alui fęces diſſolutæ maloque colore exiſtunt, & modo nimis fluenter, modo B nimis adſtrictæ ſunt, quod etiam naturæ vim oppreſſam nec niſi morbi impulſu ac ſine ordine agentem ſignificat, quare vna cerebri vi excepta, reliquæ omnes fractæ ſunt, quod certiſſimum exitium nunciat, vita enim non in cerebri vi ſed in altrice, & cordis natura ſita eſt.

Vbi mirari licet quomodo vi cordis tam fracta, & iecoris etiam pariter afflicta cerebri munera integra ſeraentur, cum cerebrum vitam, & alimentum, & ſpiritus ab illis accipiat deinde quo ego ſic ſtatuerem quod non ipſę, vires in ſeipſis diminutæ ſunt, neque ant cordis aut iecoris corpus in ſe læſum eſt. Sed ab humoribus malis, & alienis occupantur, ne poſſint toti corpori vires ſuas per ſpiritus communicare, illudque per arterias, C hoc per venas ſuum officium exercere ita tamen, ne omninò impediantur quin iecoris munus cordi, cordis verò cerebro multa parte pręſtetur vijs latiſſimis intercedentibus, quæ non tam facilè poſſunt impediri per ſuam latitudinem, cor enim per ſe oumqnam primum ſuccumbit, ſed ſeſe reficit vſqne ad extremum, obrutum verò mole aliqua humoris quod cerebro ſpirituum debet, non omninò denegat, ipſum tamen interea cum onere ſuo colluctatur cerebro integro ad ſe quod ſibi neceſſe eſt attrahere valente.

Verum quid ageres tu in tanto caſu? Ne relinquerem omninò cordialia dicta ex vino aromatico, aqua meliſſæ, & acetoſæ, & pulueribus cordialibus, & croco confecta adhiberem, vel cum theriaca, & bolo ar- D meno intus etiam theriaca ℈.1. ſingulum in ſingulum ſyrupum inijcerem, ſyrupum verò ex ſcorden citriq; ſucco, & aqua cui incocta eſſet tormentilla ſcordeum acetoſa, & citri ſemina. Cucubirulas toti dorſo ſine ferro adhiberem, vt materia cor amplexa tettaheretur, nam vereor cor in malis humoribus notare, & vidi ſæpiſſimè per inſpectionem cadanerum eueniſſe, quod ſi videatur vobis conficiendum eſſe bolum ex ſaccharo roſaceo boraginaceo, & bolo armeno, citro, pulueribus ſmaragdorum, theriaca, & paulò camphoræ, illud ego ſummopere probarem. A vino abſtinerem, neque tamen tenuiſſimum victum darem, ouorũ lutea noo aſperoarer, in homine præſertim, qui cum egeat cibo, eo parum vti poteſt, ſed & numquã ſine paulo aceti concederem, quoniam quamuis craſſi ali- E menti non ſint glutinoſi, tamen ſunt, alioquin multi alimenti non eſſent, aceto verò ab eo periculo vindicabũtur, ſed potius intra vſum ptiſaoę tamquam abſtergentis, & tenuem nec glutinoſum ſuccum facientis manerem. Aquam quoque in potionem darem, cui incocta eſſet acetoſa, cinamomum, & immixtus acetoſus ſyrupus aut ex citri ſucco factus vel oxiſaccharum, & in his manerem. Dixi.

Quarto die ab hoc ſermone extinctus eſt; cum ſecunda cœpiſſet facie ipſa, & loquutione occultum malum ſignificare.

De Archipresbitero Gebeci alui fluore, & febre exagitato.

CONSVLTATIO CXXXIIII.

HAbemus ſebrem, & alui flnorem, is tantus non eſt, quantus vel vrgendo nos metu iutium, vel cogendo tamquã ſine qno tollendo ſebris tolli non poſſit, aut tamque cauſa ipſius nos agat ad ſe curationem conuertere, potius enim ipſe fluor febri curandæ idoneus videtur, tum quod coctionem materiæ ſequitur, tum quod nihil mali videtur inteſtinis aut viribus minari, quoniam rarus eſt, & humoris ſatis temperati.

Febri igitur curatio tota concedi poteſt, quæ quooiam in humoribus poſita eſt, & non niſi per putredinem humores ad putreſcendum idoneos, & putredinis, illiusque cauſas opportunitatis remonere debemus, ac qnod in dies putridum factum eſt, illud diſcutere detrahereque, quæ omnia oos conſequi poſſe mihi videor, ſi ſyrupum de cicorea Nicoli cum rhabarbaro dedero, adiecto etiam rhabarbari puluere, quoniam in eo conueniunt quæ vrinas mouendo putrefactam humorum partem, & quæ etiam ad putreſcendum idonea eſt, poſſunt depellere, vt apij fœniculi, aſparagi radices ac ſemina, alihachengi, rhabarbarum capill. veneris, & alia conueniunt, quę obſtructiones expediunt, vt omnia quæ dicta ſunt, & imprimis rhabarbarum, & præterea, ſetrach, cuſcuta, & omnia cicoracea, ex quibus rhabarbarum depellere per alnum humores alienos poteſt, oon ſolum bilioſum ſed vt ait Meſac, & nos experimur pituitoſum, & exuſtum quoque, quod eò facilius, & plenius cumulatiusque faciet, quod iam viæ conueoientes morbo ipſo apertæ ſunt; & eò humor incitatus. Atque hoc credo morbum iri finitum. Febris ante finitam alui mollitiem finita eſt.

De Mandolo Phyſico habito.

CONSVLTATIO CXXXV.

VIri optimi, in corpore hoc quædam manifeſta ſunt vel certa, quædam verò coniecturis intelligenda ſunt. Certiſſimum illud eſt quod ei pectus plenum eſt, atque cor anguſtia maxima oppreſſum eſt, illnd ex anguſtia ſpiritus, hoc ex pulſuum crebro, & paruo inſultu notiſſimum.

Materiæ etiam genus qua pectus refertum eſt cerni poteſt, ex ijs quæ per ſpiritum excernuntur, quæ ait ipſe interdiu pituitoſa, & alba ſunt, noctu autem virorem quendam præſeferunt, & pituitam oſtendunt, quæ noctu propter moram, & putredinem, vt ferè fit illum colorem recipit.

Poſſet eſſe purulenta, ſed hoc neceſſe non eſt, quoniam videmus ſæpè eum colorem in ſputaminibus à purulenta natura omoinò remotis in puerulis, in adoleſcentibus, & ſenibus etiam bene valentibus. Coniectura autem illud colligere poſſumus nimirum à capite hanc materiam demitti, qnoniam in iuuene bene carnoſo boniique coloris oon poteſt ventriculus tam infirmus eſſe, qui tantam copiam pituitæ conficiat, & ſubminiſtret. Caput ergo id faciet potius, à ventriculo tamen materia pituitæ idonea ſuſcepta, nam neque ipſum caput tam refrigeratum eſſe poteſt, & tam benè cerebrum poſſe officio ſuo fungi huius notæ ſunt multæ, illa verò maximè quod fauces diffluentes humore ſint, & fermè tument, & hoc quidem

dem ſine dolore, larnix etiam nimio humore imbuta A
vnde vocem raucam edat. Cauſæ plurimæ fuere, quæ etiam coniecturam confirment præſertim ex domicilio,ſeu conclaui cubiculoque nimis frigido atque humido. Coniecturale quoque illud eſt,num Vlcus aliquod in pulmonibus inſit,nam ſanguinem quondam ſpuerat cum pronus, & demiſſo capite neſcio quid ageret,quod ſemel & iterum copioſe expuit cũ ſemel & iterum pronus id voluiſſet experiri; tamẽ alia coniectura non eſt, nam neque ea nota certa eſt, quod tuſſis nullis diebus intermittat, ſiquidem materia in thorace aſſidue poteſt propagari,vel illuc aſſidue deſcendere,& ita tuſſim quotidie certis horis noctu,aliquibus verò etiam interdiu mouere, forte vlcus aſſiduam magis tuſſim faceret, at in ſiniſtra magis parte grauatur, deſtillatio autem promiſcuè in vtramque B
deſcenderet. Hoc non eſt perpetuum,quoniam non ſemper æquè ſe habent dextræ cum ſiniſtris partibus; & infirmioribus ſemper defluxio contingit, præſertim quod iſte defluxus etiam per venas à capite deſcendit, neque per larynga omnis poſſet ſine perpetua tuſſi etiã ſenſu aperto deſcendentis humoris fieri, vnde etiam tepelleretur tuſſi,nec in pulmones deſcendere permitteretur. Materiam ergo pituitoſam à capite demitti, illamque primum à ventriculo identidem reddi colligere poſſumus, quoniam ventriculus ſæpè in vomitum propenſus eſt, & ſæpè etiam nimia cibi cupiditate tentatur. Corpus etiam vniuerſum inde pituitoſo humore infarciri indicant vrinæ ipſæ quæ modo albæ, modo virentes, modo craſſæ,modo nimis tenues procedunt,neque verò tanta materia in C
pectus conueniens in ſolo capite occaſionem poſſet habere,febrem inde ſubſequi non mirarer cum tanta materia è toto corpore confluat, & in pectore cunctetur vbi putredinem etiam in vijs anguſtioribus concipiat.

Quomodo verò cor in anguſtia ſpiritus ſic arctetur, ſub qua ſæpè in multis liberum eſſe intelligatur facile intelligatur, nam non ſolum in thorace, & pulmonibus materia anguſtiam ſpiritus faciens,& propterea arteriæ aſperæ ramos occupans aut vrgẽs, poteſt tanta eſſe, vt ad vaſa cordis emanet, alioquin enim cor ſæpè raram motionem habet, thorace creberrimo anhelante, ſed facilius dum è totius corporis,& capitis venis in pulmones compellitur per dex- D
trum cordis ſinũ percurrit ſic thorace anhelo,cor cogitur creberrimè agitari,vt quaſi ſuffocati cordis ſpeciem præ ſe ferat. De quo morbo ego ſic iudico hunc hominem prius iri ſuffocatum, quam pthiſicum. Interea extrema remedia præcipiantur,ferrum candens capiti tribus, aut quatuor locis applicetur, errhina adhibeantur poſt aliquam corporis purgationem ex agarico cum ſero caprino, aut medicamentis agaricum recipientibus, & frictionibus aſſiduis toti corpori adhibitis, poſtea, & legmata valentia dentur, vt de pino, ſanum illud, & expertum. Poſtremo ſi vires ſuperſint, ego ſalſa pariliam cum ijs quæ pectori ſunt familiaria propinarem, nam ſic capiti,& toti corpori à pituita liberandis exſiccandiſque, & pectori exhauriendo conſultum iri crederem.

Is à Salſoparilia melius habuit aliquo tamen poſt tempore recidit, & interijt.

De Antonia Tomalio febre detento.

CONSVLTATIO CXXXVI.

Pvtridam febrim eſſe dubium non eſt, eandem eſſe pituitoſam ex vrinis minus quam in febre conſueuit coloratis,& ex modo caloris minimè mordacis, ex lingua humecta, ex modica ſiti, ex ſomno non impedito, & nulla cibi aſpernatione facilè poteſt intelligi, quod ex febris diuturnitate, & multis euidentibus cauſis, & ſignis cruditatum licet confirmati,nam 15. dies finitus eſt, & tamen vrinæ coctionem perfectam non oſtendunt, quamuis fortè hoc mane magis coctæ fuerint vt refert Doctor,quoniam eas non vidi ac ſi coctionis aliquam meliorem notam habuiſſent ego ſperarem nos die 20.finem incrementi habituros.

Sed 20.certè erunt obſeruandæ,in medijs enim diebus nullam indicij vim tenent. Vbi erit in memoria habendum quod plures partes vult vrina in indicanda pituitoſæ febris coctione,quam bilioſæ,in bilioſis enim leuiores coctionis notæ pluris æſtimandæ quam in pituitoſa grauiores.

Eſto verò ſimus in ipſius febris incremento, quæ pituitoſa eſt, nulloſque caſus metuendos aut moleſtos habet,eius cauſæ nimirum,quæ bilem,pituitam, & putredinem pariunt ſunt ſubmouendæ.

Ita cruditatum omnes occaſiones cauendæ, quæ cruditates non ſolum pituitæ ſed in corpore calidiori etiam bilis in cauſa ſunt, cum partes diſſimiles habeant, quarum tenues ſi non in bilem, ſaltem in aquoſam quandam bilem aut ſalſam quandam pituitam vertuntur, craſſæ autem in pituitam potius craſſiorem, & lentam quam tenuem, & naturæ aptam; ſic tertianæ febris pituitoſæ tamen originem præſtant cruditates in calidiori corpore, huius generis cauſæ fuere repletiones præteritæ, ac nimiæ ſatietates, & labores illi qui ſubito à ſatietatibus ſubibantur;& maxime in Venere ſub caloribus nimijs,ſed hæc in decumbente ægroto facilè vitantur.

Aquæ potio ſimplicis nulla re incocta aut immixta quæ aquam poſſit extenuare ne diutius in hypochondrijs ſubſiſtat, ipſa quoq; vitanda eſt,imò ſi neque aromatibus modificata eſſet, largius concedenda, ne ventriculus à concoquendo prohiberetur qui ex ructibus intelligitur valdè labefactatus:imò vt cõcedit Galenus in febribus vbi pituita metuitur ventriculi coctionem iuuarem aliquibus inunctionibus,vel etiam fomentis bilis generationem minus timerem, quoniam hic illa non eſt potior huius mali cauſa, & cum tenuis ſit facilius à natura diſcutitur,nec obſtructiones ſibi fabricatur, & pituitæ detergendæ auxilium præſtat.

Vnde Galenus vel in tertianis puris origano, pulegio, & alijs medicamentis calidis vtitur, quanquam in cibis calori reſiſtat, ſic enim non ſolum obſtructionum faciendarum, & pituitæ occaſiones auferuntur, ſed quæ ſubſtitere etiam diſſolui poſſunt. E

Verum humores qui iam in corpore ſunt; & vitiati ſunt, & putredini coniuncti,quod aut in illam propenſi ſunt,aut iam ea occupantur,& item obſtructiones demendæ ſunt. Atque in hoc præcipuus labor verſari debet.

Vtrumque fieri poſſit, chyrurgia quidem ſi iterum ſanguis mittatur,vires enim permittunt, & nihil prohibet, vim magnam retrahẽdi materiam ab obſtruẽdo creditur habere venæ ſectio ſi in remotis, & directis partibus fiat, quemadmodum ſi in vicinis medio maioribuſque venis plus ſanguinis craſſioris, & rudioris educit.

Ergo

Ergo hoc loco in ſe manet, quod in vſu hic Veronę maximo eſt, fiat quàquam ſanguis elaboratior educetur magis tamen ab obſtructionibus retrahetur febribus, id etiam non ita diu trahentibus admodum validum remedium ratione obſtructionum à viſceribus amouendarum expetitur, hoc igitur faciundum conſulerem.

Ex medicamentis autem maximè ſyrupum de cicorea Nicoli cum rhabarbaro deligerem, & rhabarbarum in eo ſępè augerem. Nam credo ea omnia in rhabarbaro, & longè vtilius eſſe, & melius, quoniam Galenus in abſinthio eſſe prædicate ſolebat cũ in febribus huiuſmodi ipſum adhibebat ad expediendos meatus ad materiã detrahendam ad viſcera recreanda colligendave, & confirmanda. In ſyrupo autem decocto inſunt radices, & ſemina apetientia, & herbę iecur, & lienem ſpectantes, & omninò per vrinam, & aluum purgantia, & niſi quod miſſio non tanta eſt, quãtum ſyrupus de biſantijs, & acetoſus diarrhodon habet illis, hunc omninò præferrem, quare acetum ſi iungerẽ, & ita bizantinum nihili facerem, niſi quod in eis roſæ ſunt, at earũ loco cicoreæ multæ ſunt, quæ poſſunt ſatisfacere vbi capitis ratio non admodum multa habenda eſt.

His ergo cum humores vitioſi, tum obſtructiones ſubtrahentur, neque concoctio meo iudicio in vſu illutum valdè expectanda eſt, quoniam non niſi, quod putrefactum, & reſulutum eſt educi oportet, quoniã alioquin remanens maius vitium compræhẽderet, & ſic contagio ſuo meliores etiam humores vitiaret, nedum coniunctum cum vitiatis molem eorum, & copiam augeret, hoc enim in putridis febribus maximè attendendum mihi videtur, præſertim vbi craſſiores humores ſunt, qui per putredinem non cõſumuntur, Hos propoſitis medicamentis facilè præſtatur, alioquin enim ante perfectam maturationem purgantibus fieri poſſet maior obſtructio, maiorque putredo dum attrahendo tam putridos, quam integros humores, & craſſos, ac lentos quos putredo ſolet reſoluere, & diſſipare, antequam putreſcant extrahũt, & ad vias anguſtiores deducunt, atque attractu illo cum alijs confundunt, & ita ad putreſcendum impellunt. vnde à purgationibus in obſtructis corporibus vidimus ſępè febres maiores factas, & homines necatos, tũc verò id periculi eſt cũ affectus locus ad vias iecoris pertinet, cum verò ad pulmones nõ, nequaquam tamen molliora illa medicamenta, quæ quaſi clyſteriorum vſum præſtare poſſunt, & non niſi promptos in vijſq; communibus ſubſiſtentes humores deducunt, eſſent adhibenda, & ſæpè repetenda; quo humores, vt illuc demitti à putreſcentibus contingit, detraherentur, quemadmodum de rhabarbaro dicebam, ſunt enim, manna, caſſia, mel, & ſaccharum ſolutiuum, alia ex roſis facta eſt, quod ex prunis fit, & eiuſmodè alia, vt diacatholicon, & legitimum dictum, quæ meo quidẽ animo cum rhabarbaro coniuncta commodè ſæpius adhiberentur. clyſteribus nõ demiſſis; Atque hic modus curationis mihi ſummoperè cum Galeno eſſe, & maximè probandus videretur. Cum ſyrupo ergo de cicorea Nicoli habẽtes rhabarbarum, ego acetoſum ſyrupum componerem, & altero quoq; die rhabarbarum augerem, quod etiam craſſam pituitam educit, & quinto quoq; die ſaltem aliquid dictorum medicamentorum coniungerem, & ſic conualiturũ hominem ſperatem.

De ratione victus nihil adijcerem ijs, quæ dicta ſunt, vitium certè penitus circumciderem tanta copia vitioſorum humorum ſubſtante, vt ex purgationibus per medicamenta factis intelligitur, quibus infinita copia detracta eſt, nec tamẽ febris quieuit præſertim vrinis nondum coctionem pollicentibus. Cibum mediocrem hactenus ſeruatum aliquantum poſtea imminuerem, co magis quo proprius ad ſummum incrementum accedimus; frictionibus coctiones, & anhelitus perflationes humorum iuuarem, & quoniam ſomnum habet iuſtum, de eo procurando nihil laborarem. Animi perturbationes certè prohiberem, & timorem præſertim, quoniam numquam vidi magis trepidantem hominem mortis metu ſimul ac Medicus accedit, pulſus fit hominis trepidantis adeò, vt nullum inæqualitatis genus non præ ſe ferat, & etiam paruus, ac creberrimus fit, talis quãdoq; ad omnem Medici orationẽ, quæ de ſe fieri ſentit, euadit, vt vox etiam cũ pulſu conſentiat, verbis quidem hilaritatem appellar, ſed animo trepidat; quare dubito ne humores liberiores, & à putredine reſoluti ſub eo ſpirituũ impetu in cor facto, ipſi cum ſpiritu, vti ferè neceſſe eſt, in cor trahãtur, & ibi cum ijs humoribus, quæ cor alere debent, confuſi, illis putredinem inducant, ſic eo metu perturbatis, & calore proprio non ſuſtentatis, quoniam tunc facilè alienum compræhẽdunt, quo propius minus firmiter eos continens ſuperatur.

Is poſt ſanguinis miſſionem, quę 18. die facta eſt ex indicta ſibi domum à medio confeſſione facta, tam timuit, & tam conflictatus animo eſt, vt in ſudorem incredibilem inciderit, & ſummam deſperationem, & animi anguſtiam ſub qua ineunte die 19. fuit. Incipiente autem 21. (cum vrinæ in 20. peiores fuiſſent, & confuſionem minatæ eſſent, ex clyſtereq; multoties deieciſſet) in ſummam opinionem, & ſubitum mortis quaſi inſtantis metum cecidit, ut ſe mori iam iam clamaret. Pulſu tenorem ſuum, & vehementiam ſeruante, ex quo facilè reuocatus, & recreatus eius animus fuit, quoniam Medici omnes fortè aderant. At nondum finit, à 21. à cibo iterum eadem trepidatio cum habuit, & aliquantò longius tenuit. 22. Verò incipiente cum tertio aggreſſus idem timor eſt, qui totis tribus horis, & amplius modo eum magis, modo minus exagitauit, qui pulſum trepidantis identidem faciebat, nulla facultate deficiente, nullo cordis morſu, nullo frigido ſudore, nulla corporis cõſlictatione, ipſe tamẽ ſe mori clamabat nulla ſiti, nullo oris amarore, nullo demum cruciatu, niſi quod ſe mori ſentire aſſeuerabat, & ſe magno labore exagitabat, nec vnquam clamandi intermiſſionem faciebat. Medici vino maluatico quaſi animo deficientem recreare conabãtur, & theriaca & multis alijs. Inde ipſe in quandam taciturnitatem ſibi inſolitam omninò, & quietẽ, & ſumma agitatione ſubitò conuerſus eſt. vt ſecundo ab hoc die apud ſe non eſſe, & morem ſuum ineptè proſequi videretur.

Tertio verò etiam morem amittere urinis ſemper confuſionem maiorem acquirentibus, & pulſu infirmiore euadẽte, & febris calore acriori, qui mitiſſimus eſſe ſoleret, ita quinta die à leuiori illo initio trepidationis, & quarta à uehementi illius labore, & exagitatione extinctus eſt, quum toto die antè metuendo inſolentiſſimè fuiſſet vexatus, præſertim ſuſpicione veneni ex vino, & continenter expuere uina tentaſſet, & manibus tremulis, ac conuulſione agitatis fuiſſet. Extinctus uerò putuit citius, quam conſueuerint cadauera, & faciem turpem acquiſiuit.

De Monacha Laciſia varijs morbis affecta poſtquam Rhudolphus, & Iuliarius atque Turchetus dixiſſent.

CONSVLTATIO CXXXVII.

POſtquam huius rei mihi diſceptatio contigit, ſic de ea ego ſtatuo. Morbum quo tamdiu vexatur Reuerenda Virgo habere longè difficiliorem explicationem, quam curationis determinationẽ, Morbus

ipſe

ipſe namq; tot, & tam varijs, & explicatu difficillimis partibus conſtat, vt longiſſimum tempus, & diligentiſſimam tractationem, & doctrinam ſummá requireret, nec ſine longo diſſerẽdi labore definiretur. Ordo curationis eõtra mihi videtur in duabus partibus tãtum niti, à quibus tamquam capitibus omnis euratio deduei, & conſtitui poſſit. Siquidem duæ partes tantum inter tam multas ſunt, in hoc morbo, in quas ſi Medicus ſpectet, ſatis notitiæ pro curando malo captet, quibus demẽdis morbus omnis aboleatur, quare ego reliquas ad ſpeciem dicendi potius, & ad oſtentationem ingenij facientis prætéribo, neque controuerſias ad curationem nihil facientes attingam, partes vero duas illas tantum oratione proſequat, & curationem ex illis inſtituam, nimirum pituitæ, & melancholiei humoris copiam in hoc corpore ſubſiſtentem. Quæ cognoſci poſſunt ex ijs, quæ in eo perſpicua extant. Vigiliæ, ſonitus circa aures, & ſtrepitus, ſeu crepitus magni, & aſſidui. Ventriculi, & totius ventris flatus, & tenſiones identidẽ reuertentes cum conſtrictione hypochondriorum, ac ſi cingulo ſtrictiori vrgeretur, totius corporis, & artuum præſertim palpitationes, & crurum œdematoſi tumores, & ferè etiam brachiorum, dextri præſertim. Metus, & mœſtitia in dubium reuocantur, quoniam ipſa nihil ſe metuere aſſerit, niſi morbum tamdiu ſe opprimẽtem, & tot eurationibus numquam mitigatum, & aliarum conſuetudine cui libenter alij dicunt eam continenter mœreri, ſolitudinem quæritare, & lachrymari, ſed certiſſimum illud eſt. Menſes iam à morbi primo initio ſemper exiguos fuiſſe in muliere, quæ calida, & humida iudicatur, quamuis potius calida ætatis ſummum incrementum tenentis, & omninò conſtitutæ 25. nimirum annos vix ſuperantis. Ex quibus ego ſic cogito, vnde tanta pituita in calido corporis genere, & ætate florenti quanta non ſolum ventriculum teneat, ſed fuſa per totum corpus cum ſanguine eum pituitoſum reddat, & poſtremæ mutationi reſiſtẽtem conuertique in corpus recuſantem, vt in quibuſdam partibus apponatur quidem alimentum, ſed minimè conuertatur, quæ tam craſſa ſit, vt non vapores ex ſe calfacta emittat, ſed flatus terrenæ ſemper naturæ miſcellam ſequentes. Collegæ Doctiſſimi, quoniam mihi ſermo eſt, cum magiſtris nõ cum diſcipulis ego ſimpliciter ductum originis huius morbi ſequar, & à ſuppreſſione menſtruorum vnde illam eſſe iudico, exordiar. Suppreſſio, ſeu imminuta excretio ſanguinis menſtrui frigoris, & pituitæ cauſa fuit, neque alia in hoc corporis genere in hac ætate locum habere videtur. Potuiſſe autem congeſtionem nimiam ſanguinis, & præſertim recrementoſi frigus afferre monet me ſanguinis natura, quæ authore Ariſtotele ſummo naturæ rerum interprete per ſe frigida eſt, nec vnquá calida niſi donec cum ſpiritu cõfuſa manet, abiectus & à ſpiritu ſeparatus ſanguis in frigidum, & terrenũ corpus ſponte concreſcit, & niger fit, quoniam ſpiritu calido tantum poteſt calidus, & fluens contineri vnde rubet, interea eſt, nimirum humidi generis particeps, & humidus, ſic à calore ſuſtentatus, ab humido enim ruborem habet ſanguis Galeno authore libro de placitis Hipp. & Platon. flauitiem à ſicco calido, nigrorem à ſicco, & frigido, frigidæ naturæ ſuæ indicia maxima dat, cum in ventriculo parum valenti hominis à modo ſuffocat, excretione autem illa imminuta congeſtio ſanguinis maior ſit, quam vt poſſit tota à certo ſpirituum modo calida ſeruari, & liquida, ac humida manere, præſertim cum ſanguis excremẽtoſus fiat, nam quamuis ad alendum partum in vtero illa ſanguinis ſuperantia à natura data mulieribus ſit, & idoneus ad alendum ille ſanguis eſſe debeat, tamẽ quoniam longiori coctioni eſt ſubijciendus, natura eum minus perfectum eſſe uoluit, nam poſtquam ad vterum geſtatum delatus eſt, ibi inſtrue illa cotylido-

A num vicem gerẽte tamquam in quodam nouo iecore conficitur antequam fœtus venus ſubeat, ita & imperfectior eſt, & limoſior atque pituitoſior, ex cuius congeſtione plenitudo vitioſa fit, atq; ad limoſum & pituitoſum conuertitur, ſpirituum verò vim ſuperans etiam craſſior, & limoſior euadit, ſicque refrigeratus partium ſe continentium calorem frangit, & ita ille poſtea minus humores, & ſuum alimentum conficiũt, minus calorem ſuum, & pituitam generant, cõgeſtione autem humorum craſſiorum ſic facta, anguſtiores meatus obſtipantur, vnde partes minus ſibi accipiant ſpirituum, quam par ſit, ventriculus verò præſertim, qui ſua natura generis frigidioris eſt, minori ſpiritu fruens, minus belle poteſt concoquere, & non ſolum pituitam, ſed crudum quoque humorem parit. Quo

B caſu non ſolum difficile iuſſu eſt, quomodo calidum corpus frigidis humoribus ſcateat, ſed mirabile eſt, cur non illi continuò putreſiant, qui ſpirituum vim ſuperantes, & craſſitudine ſua confuſionem ſibi neceſſariam, & penetrationem ſpirituum recuſantes, aut obdureſcant, aut corrumpantur.

Certè cum à ſpiritu vinci non poſſint, ſemper deteriores, & craſſiores euadunt, ac quamuis etiã non putreſcant, ſæpè calorem quendam alienum ex obſtipatione compræhendunt, vnde in hac virgine calor ille ad dextrum præcordium contra iecur extitit quo ſanguis acrior euaſit, ut miſſus cognoſci à quoq; potuit. Vnde alij omnes caſus in hoc corpore profecti ſunt, neque difficilis eſt ratio originis, illis duobus humorum generibus ſubiectis. Vigiliæ ab halitu ſicciori,

C aurium ſonitus ab eodẽ ad eam meningum partem craſſiori, & flatuoſo, vel ex alimenti conuerſione ſuperfluente dum humores ad conuertendum ineptiores ſunt, nedum flatu ab infernis partibus in caput elato, tunc in cerebrum ipſum cum vertigo fit, aſſiduè verò circum meningas ad ſonitum edẽdum, neq; enim ei Doctori poſſum aſſentire, qui pituitá affluentem in cerebro horum malorum cauſam facit, nam ſomnus tunc arctior, & altior adeſſet, & pręterea aliæ læſiones in cerebro cernerentur ad frigidam, & humidam intemperiem ſequentes potior crudi humoris, & ſanguinis pars ad crura demittitur, & tumoris id genus facit. Halitus verò flatuoſus, tum à craſſa pituita, tum à limoſo humoris genere elatus, & in cõficiendo alimento è coctione excedens nõ ſolum in-

D teſtina, & ventrem percurrit. Sed in ambitu quoq; corporis vbi coctio verſatur cutem ſubit, & palpitationes illas, ſeu ſaltus edit; ſi timor & mœſtitia eſt cauſa, ab humore limoſo eſt, qui ſua vi animantis vitæ, & functionibus animoſis contrarius etſi ſæpè ſenſuum, & cognitionis officijs amicus dum ſuis halitibus ſpiritus, & ſanguinem inficit, cor quoque in mœrorem trahit frigiditate, aut ſiccitate, aut ad ipſum pertinẽs, aut ad ventriculi os cum corde coniunctiſſimum, & ſic comprimendo, & vitales ſpiritus delendo moleſtans. Ego profecto cordi noxam attribuo potius, quam cerebro in melancholia, quoniam timor in cor proximè referri debet, ſi vitiantur imagines id fit animi etiam ipſa ægritudine.

E His igitur duobus propoſitis ſatis cauſæ ſubeſt omnium malorum. Diligenter igitur, & videnda eorum conditio eſt, & quid exigant, vt ſubmoueantur. Conditio horum humorum communiter eſt, vt diuturnitate ſua meatus, & continentes partes affecerint ſaltẽ more aquarum, quæ aſſiduo ſuo curſu canales quos præterfluunt aliquo ſuo excremento inquinát, quáuis enim canales iuui uim excretricem habeant, qua ſe ſe ab excrementis, & alienis humoribus exonerent, non tamen ſemper id poſſunt, alioquin ſi ſemper ſic poſſent, numquam homines malè haberent. Proprie uerò limoſus humor craſſus eſt, & ſiccior. Pituitoſus autem cum craſſus, tum glutinoſus eſt.

Itaque illa exigere videntur, vt non ſolum proprijs medi-

Digitized by Google

medicamentis à communioribus ſinibus detrahãtur, ſed vt detergentibus poſtea, & diluentibus, ac ferè abradentibus è canalium membranis, & meatibus reſoluantur, euellanturque. Antea verò, quam medicamentis purgantibus exhauriantur, craſſitudo extenuetur; incidaturque, vt etiam lentor cum incidatur, tum verò etiam detergatur. At poſſet ne inciſa vena aliquid auxilij præſtari? Vniuerſo corpore craſſis humoribus referto, nihil magis neceſſarium eius ſaluti videtur, quoniam ſæpè medicamenta non poſſunt, & non ſine multa vi id faciunt, ſic humores perturbant, paratos cum imparatis confundunt, & corpus in periculum adducunt.

Præterea cauſam maximè ſpectare ſanguinis miſſio videtur, quæ imminutis menſibus exiſtit, & illa non mitigata morbis augeri poteſt, nedum curari nõ poſſet. Itaque ſanguis omninò mittendus videtur. At cruditates ſubſunt, & bis hoc anno ſanguis miſſus eſt; authore autem Galeno, ait doctiſſimus Vir, ſępius repetita eodem anno ſanguinis miſſio corpus labefactat, viribus tamen conſtantibus, & metu à ſanguine ne morbum augeat magnumque faciat emittendus. Sic verò ego, moderandum nobis in hoc negotio crederem, vt nulli neceſſitati deeſſem, nullique periculo non occurrerem, cruditatibus minuendis primum vacarem, deinde ſanguinem mitterem, nam etſi bis miſſus ſit, tamen non ea copia eſt miſſus, qua tempore Galeni ſolebat; tunc vel ternas libras mittebant, huic mulieri vix quinæ ℨ miſſæ ſunt, vnde expertum eſt, quod quibuſdam mulieribus ob imminutos menſes aliquando quoque menſe aliquantum ſanguinis vtiliter mittitur, imò quibuſdam etiam vtero gerentibus non aliter abortus vitantur.

Præterea cũ morbo curando neceſſe eſt infirmius corpus euadat, ſic tamen omninò ſaneſcendum eſt, cum conualuerit firmari, tunc demum poterit, alioquin longè maior infirmitas à morbo, quam à ſanguinis miſſione fiet, etiam abſtinentia à cibo tenuiſque viuendi ratio infirmat, tamen deligitur ferè ſemper in morbis, & maximè in acutis à quibus maximè corpora diſſoluuntur, vireſque infirmantur.

Sic verò ego mitterem, vt prius à cubito dextro, ſed inſtante menſtruo tempore etiam à talo ſanguinis eo attrahendi cauſa, magnaq; foramina facerem quo ſanguis craſſior educeretur, cuius detractio tunc quoque facilior eſſe poterit, quod non ſolum cruditates erunt ſubmotæ, ſed aliqua etiam tenuitas ipſi ſanguini adiecta eſt. Initio ergo ipſam hieram non ſolam, ſed cum caſſia fiſtula, aut aliquo leuiori electuario darem, deinde melle roſaceo, cum cicoraceis vteter, tertio oximel cum ijs componerem, poſtea leue aliquod medicamentum propinarem in quo ſalrem ʒ. 1. s. confectionis Hamech comprehenderem, & hieræ iterum aliquid. Tum ad ſyrupos valentiores accederem, quos numquam non dilutos darem quamuis Viro doctiſſimo magis non diluti probentur. Nam qui diluti non ſunt ventriculo tantum apti ſunt; ideo enim tamdiu immorantur, vt cum vlterius traducuntur vim ſuam amiſerint: qui diluti ſunt propter tenuitatem quidem citius tranſeunt, & integri magis in totum corpus perueniunt, at cum eo tamen etiam ventriculo citius propter tenuitatem eandem magis ſe ſe inſinuantem operam valentem, præſtant, vndique verò craſſos humores melius liquant, & abluunt, quod in hoc corpore opus eſt in illis oximel compoſitum, ſyrupus de cicorea Nicoli, de epithymo, de polypodio. de pomis regis Sabor, oximel ſquillliticum, & eiuſmodi alij, quorum vſus ualentiora purgantia poſtulat, quæ ego repeterem, & illis helleborum etiam iniũgerem, confectione Hamech numquam prætermiſſa. Incoquerem ergo aquæ ʒ. 2. ſena ℥. s. polypod. ʒ. 1. epithymi ℈. 2. radicum ellebori nigri ʒ. s. maſticis ʒ. 1. s. liquiritiæ raſæ ℥. 2. paſſularum quinque ſebeſten, tria pruna cum aniſorum ʒ. 1. & cinnamomi ʒ. s. & huic expreſſæ iuri immiſcerem diachilon ʒ. 3. s. Hamech ʒ. 3. mel roſaceum, & manna paribus ponderibus ℥. 2. s. Et tandem repetitis ſyrupis ad pilulas aſcenderem factas ex paribus partibus, trochiſcorum de colocinthide, ſeu alandal, trochiſcorũ abſinthij trochiſchor. ellebori, diagridij, & aloes, vel tantundem pilularum de nitro Alexandri, quibus detractum iri humorẽ omnem in canalibus præterfluentem arbitrarer.

Reliquus qui tunicis canalium, & alijs membranis infixus eſt, quive tamquam fuligo inhæret, quãquam deradendum duxi, tunc reſtaret tractandus, eum ergo potionibus largioribus aggrederer, quoniam latè fuſus per minora, & infinita totius corporis vaſa amplioribus eget, & ijs, quæ in totum corpus effundi nata ſunt.

In ijs aquæ thermales, potiones ex guaiaco, ſalſaparilia, china, ſerum caprinum medicatum, ius galli medicatum recenſentur, ex quibus ego pro tempore, & horum oportunitate delectum facerem, & vſum thermarum ſemper in poſtremo loco huius ordinis ponerem, thermarum vſui tempeſtas poſt tam longam purgationem non erit, quare in Veris tempus differenda illa aqua eſt, malum enim diuturnium facilè eius vſus occaſionem præſtabit. Guaiaci potio ſimplex dum humoris melancholici ſuſpicio eſt aliena mihi deprehenſa eſt, alioquin cum certi eſſemus eum humorem penitus exhauſtum eſſe, tunc eius vſus quoque ſatis idoneus videretur, ſic ſalſæ pariliæ tutior potio eſt, & item chinæ, ego hæc cum guaiaco commiſcerem.

At illis omnibus ius galli præcedere debet, quoniam medicatum eo modo eſſe poteſt, vt humores dictos commodè per vias communiores, & latiores deducat. Neque verò, vt uidetis gallus duorum tantum annorum quemadmodum volunt quidam minores Medici eſt deligendus. Sed quinque ſaltem, alioquin vis nitri tantum non habebit, quam ex ætate poteſt accedere, & quantum ad propoſitam deterſionis neceſſitatem quærendum eſt; præterea neque cicoracea, neque cetrach cuſcutave ſatis virium ei præbebunt, quoniam non valdè mouẽt, ſed epithymum, thymum, polypodium, ſena, & eiuſmodi alia, vel vſque ad elleborum adijcienda ſunt. Confectiones antidotaque illa maiora demum probanda ſunt, ſi quid reliquum factum ſentiatur, vt theriaca cum minus. Mitridatium cum magis calfaciendum eſt theriaca, mitridatum cum minus ſiccandum eſt. Alchermes cum cordi, & ori ventriculi, & capiti magis conſulendum. Sub hac curatione autem uentriculi ratio ſemper habenda, ipſeque fouendus, & embrochis ex oleo amygdalar. dulcium incoctis abſinthio, mentha, garyophillis, maſtiche, & ſimilibus cum vino eſt.

Sed plura fortè quum opus eſt à me dicta ſunt, de ratione uictus autem à uobis ſatis expoſitum eſt, quare finem facio.

De morbo gallico iuuenis de Maph. nobiliſſimi Hiaræ.

CONSVLTATIO CXXXVIII.

POſt curationem Patauij habitam recidit in notas gallici morbi non eaſdẽ, quæ antea viſæ fuerant, nimirũ teredines buboneſve, ſed frontis exãthemata, & quoſdã dolores per artus vagantes. Curatio habita eſt præterito Vere, nunc autumnus inſtat, quare niſi iuuenis ipſe, & humidæ naturæ eſſet, ego vererer ne non amplius conualeſceret, ſed quoniam nullum

ego

ego huius ætatis vidi adhuc qui non conualuerit recta curatione adhibita, propterea difficilem quidem at non eam quæ fieri nequeat ſanitatem exiſtimo, eò verò difficiliorem, quod caput ei humor iam appetiuit. Nam ex potionibus quæ ad diſcutiendum hunc morbum dantur ni ipſe ſuperetur, hoc eſt in humores penitus à tunicis, & membranis abradantur, & è corpore per cutim aut alias vias exprimantur illi relicti ab illa impulſione magis funduntur, magis impinguntur, & ad caput etiam ſæpè truduntur, vnde difficilior eorum diſcuſſio euadat.

Ego enim vim gallici morbi eſſe putidum quendã ſitum exiſtimo, qui in humoribus ſit, qui ſi diſcutiantur morbus penitus abſumitur, vnde plurimi ex ſolo pituitæ ſputo, vt qui fumo, & inunctionibus vtuntur ſaneſcunt, multi ſolis purgationibus, aliqui exercitationibus ſe ſe liberant, quare cum diſcraſia hic pugnandum non eſſe ſed cum humoridus credo. Illis ergo magis impactis nos remedijs magis abſtergentibus vti debemus, & quo facilius id efficiant prius medium corpus quam maximè poteſt expurgandum eſt, & viſcera ab humoribus inutilibus expedienda, vt quæ medijs ſpatijs verſantur non impediant eorum quæ adhærent, & infixa ſunt tunicis, abraſionem, aut ad tunicas ſub illis remedijs magis impellantur. Itaque ego laudo ſummè purgationem, quæ poſt lenitiuum poſt ſyrupos, & medicamentum quale in vſu eſt ex Diacarhol. ex Hamech, infuſa ſena, & rhabarbaro cum melle roſaceo, & manna habeat ſerum, cui incoctum ſit ſena, hermodaſtyli admixto manna vel melle roſaceo ſolutiuo cuius potio ter ſaltem repetatur. Vt ℞. Seri caprini lib. 4. fol. ſenæ orientalis ℥. 2. hermodactylor. præparator. ℥. 1. quæ infuſa decoquantur ſ. a. & colentur poſtea diſſoluatur in colato ſero mannæ electæ ad ℥. 4. pulueris garyophyllorum ʒ. 1. Ex quo octonæ ℥. altero quoque die ſumantur tepidæ quatuor horis ante prandium. Sunt qui hermodactylos, & ſenam iniungunt etiam potionibus quibus ambitus corporis per ſudores eſt, expurgandus, & ſæpè res illis etiam cedit, verum ego non audeo naturam tot motionibus contrarijs præſertim exagitare, ſed potius ſeptimo quoque die eiuſmodi purgantia imponerem, neque tunc ſudorem mouerem, vt ſi qui humores è membranis reſoluti eſſent, & per cutim, & ambitum deduci non poſſent, ij per aluum detraherentur ita vtrique parti, & generi humorum ſatisfieret.

Poſt corporis ergo purgationem per aluum factã ad guaiaci potius, quam ad alterius generis potiones accederem, aut ipſum cum alijs miſcerem ſicuti ſalſaparilla, aut china. Sed in iuuene molli, & humido guaiacum ſolum audentius, non dicam cõuenientius darẽ, & victu tenuiſſimo vterer ex paſſulis aut amygdalis aut piſtacijs cum panis cruſta, quoniã nihil glutinoſi mihi probaretur, neque enim ſiccandi cauſa puto, ſed facilius abſtergendi, & abſumendi eiuſmodi victus adhibetur. Bis die potiones eas darem, & ſudorem mouerem non contecto capite, ſed fumo ſtragulis ſubiecto per arculam à capite qua corpus ſpectat apertam igne impoſito, & thure ac ſtorace, & ſimilibus inſperſis. His ego adhibitis, & diligenti obſeruatione perfectis crederem ægrum conualiturum.

De dolore ad ilium pertinente in Matrona nobiliſſima.

CONSVLTATIO CXXXIX.

COllegæ præclariſſimi in hoc caſu non ſolum de cauſis, & de eo malo, quod intus latet, diſquirendum eſt. Sed dubium maxime id vnde rationes,

A & indicia ſumma ad iudicium colligendum. Nam audio virum doctiſſimum, & experientiſſimum dicentem, dolorem hunc eſſe in renibus, quod vrinæ turbulentiſſimæ indicium videtur confirmare, & propenſio in hoc malum in quod multis ab hinc annis incurreret, & omnes eius fratres, & ſorores vexari ſoleant perſuadet, tamen ſi rectè, accepi quæ ab eo modò narrabantur, dolor in ilio, & iſchij oſſe verſatur, numquam in lumbis aut dolor aut pondus ſubeſt, qui tamen cum ex renibus cruciaretur cum arenulas, & lapillos mingeret, vexabatur, quare iſchiadicus potius dolor quam renalis iuſta ratione videri poſſit, nam ſi ex nephriticis fiunt homines ferè podagrici propter communionem materiæ, & vt quidam volunt propter vſum diureticorum, quibus materia fuſa facile
B in artus demittatur, cur etiam iſchiatica ex nephritica mulier hæc facta eſſe non potuerit? Verum ſi rectè animaduertamus profectò quidem ex loco doloris minimè in renes eſt referendus, quoniam quamuis à renibus ſepe dolor vſque in femur pertineat, illi potius eſt torpidus, & potiorem partem in lumbis habet. Ita quoniam neque femur nec crus dolet, vt ſub iſchiadico ſolet euenire, & demum ſi diligenter locum dolentem tangamus, contingit quidem ille os ilium ſummum, at in ipſo non eſt. Imò ſi ipſa in oppoſitum latus conuertatur, ille dolor deſcendit, ab oſſe ilium verſus medium, aliquantò certe ab eo oſſe diſtinguitur.

Præterea creſcit dolor etiam cum in oppoſitam par
C tem conuertitur, quod indicium eſt, non eſſe in cauitate eius oſſis ſed in cauitate abdominis intra cauitatem communem oſſis ſacri, nam dum ſuſpenditur locus ſeu pars onerata dolore, onus tenſionem facit mẽbranis dolentibus, & dolorem auget. Quare aut in vretere eius lateris, materia erit dolorem faciens, aut in cornu ſeu ligamento aliquo vteri. In ligamento vteri eſſe multa ratio non eſt, nam ſolent ea ligamenta parum doloris afferre quoniam facile relaxantur, vnde tumores maximos vidimus ibi ſine dolore. In vretere verò eſſe eius lateris ſemper ſiniſtri oſtendit, Vrina turbulentiſſima, & perſuadent reliqua ſupradicta argumenta. Quid verò faciat hunc dolorem lapis ne an materia mollior? Ego non poſſe videre quomodo lapide meatum replente vrina tam craſſa
D tamque perturbata procedere poſſet, niſi vt alias obſeruaui vno meatu à lapide obturato materia per alterum expurgari poſſet, renibus officia ſua ſecum communicantibus, tenuem tamen procedere vrinam cum lapides poros occupant vt plurimum conſueuiſſe omnes maiores Medici affirmant. Vt mollis autem materia ſit quomodo præterfluens moleſtiam tantam faciat? Dolor eſt ferme ex ſolutione continui, at verò etiam ex maxima qualitatis mutatione ſæpè fit ſolutio continui per tenſionem à materia rigidiori, per eroſionem autem à calidiori, ſed hic materia calida non eſt, quoniam pituitoſa eſt, & non extergens neq; ſalſa quoniam in mingendo ardorem aut dolorem faceret quem nullum facit, ergo vi qualitatis, & generis ſui dolorem infert, & tenſiones, quoniam Vrina ſub
E doloribus frigidiſſima mingitur, & à materia facilè in flatum vertitur, & ita meatus tendit, quare ex flatu eiecto dolor miteſcit, atque etiam à cibo aſſumpto, quoniam ſicuti in renibus repletis, & ex repletione dolentibus à cibo dolores increſcunt vt *Hippocrates* affirmat, quoniam ventriculus illis repletus ſubiectus eſt, grauior ita contra in Vreteribus diſtentis euenit, vt multoties animaduerti, quoniam à cibo ventriculus amplior fit, & abdomen ſuſtinet, & facit ne inteſtina tam concidant in cauitatem oſſis ſacri neue eos meatus premant, quod facilius factu eſt, quoniam inteſtina tunc ferè vacua ſunt, deſcendente verò à ventriculo materia, tunc magis grauantur inteſtina, & abdominis ſuperiori parte minimè tenſa, minimeque ſu

ſpenſa

Digitized by Google

ſpeſa inferiora, inteſtina retrorſum vrgentur, & meatus illos contundunt.

Præterea à cibo calor mitior quidem fit, & dilutior vt etiam ſerum renibus permiſtum, vnde minus eam materiam calor inflat bullantemve reddit potius leuitate ſua, & humore leniter concoquit, & humore ſuo laxat ventus, & ita dolorem qualitate ſua anodyna, & laxante mitigat.

Malo ergo ſic expoſito reliquum eſt, vt videamus quid poſcat, vt ſubmoueatur. Quod dolorem facit nō videtur poſſe è corpore educi, niſi per meatus vrinę, Quæ verò ad eos meatus impetum habent, omnia videntur vim habere ducendi ſecum excrementa, in quæ in corpore incidunt, propterea ne nimius impetus, ne nimia materia in eum locum feratur, ne illa locum magis obſtruat nimiſve ibi conculcetur, totum corpus prius recrementis, & ſuperuacuis humoribus leuandum eſt, neque ſolum excrementa, ſed ea quæ excrementis occaſionem præbent, quæque ratione doloris illuc mitti poſſent ob ſui abundantiam omnia ſubmouenda ſunt, quare, & ſanguis mittendus non ſolum à brachio, vt factum eſt, ſed à talo etiam, vt propius inde vbi malum eſt corpus leuetur.

Deinde purgādum ex melle roſaceo ſolutiuo, diacatholicō, poſtea craſſioribus humoribus paratis oximelite moderato, cum ſyrupo roſaceo. Repurgandum cum diaphœnicone, cum Hamech, ob ſuperiora adiectis rhabarbaro immixto, quod vias vrinæ videtur attingere, & propterea etiam inde materiam exhaurire poſſe. Caſſia fiſtula ſæpius repetita, & oleo amygdalarum dulcium quo meatus ille laxior fiat, & materia illinc leniter moueatur, huic ſubijci poteſt terebinthina diureticis fortioribus poſtremò adiectis, vt betonica, cetrach, capilli veneris, vt puluere ex rhabarbaro, & milio ſolis, vt ſaxifragia, vt geniſtæ ſemina, vt centum grana, illa rubi ſpongia, oſſa meſpilorum, ſuccus limonum, lapis ſpongiæ, lapis Iudaicus, cinis ſcorpionum, & vitri cum ſeſeli, cum pipere. Verum mihi ad expurgandos per longum vſum eos meatus poſt corporis purgationem ſummoperè probaretur terebinthina, reſina, vel per ſe, vel ex aqua Alchachengi lota, myrrhæ etiam portione adiecta. Probaretur ſuccus itidis quem expertus ſum vehementer mouere vrinas, illumque cum rhabarbaro darem.

Si materia hęc in lapidem concreuiſſe cernatur accederem ad valentiora ſaxifraga, in quorum tamen vſu canerem ne aſſiduus calidorum, & ſiccorum vſus cauſam durandi lapidis afferat, & laxantia ſemper cum eis componerem, atque frigidiora incidentia mallem. Dixi.

De vulnerato quodam in thorace ſuſpirioſo facto cum febre vehementiſſima.

CONSVLTATIO CXL.

VVlnere exterius bene habente aget febre ſumma, & anguſtiſſimo ſpiritu eſt, vt ſpiritum attrahens, vel ipſas clauiculas ſurſum trahat, ex nimia autem febre pulſus creberrimus, tenſus, inæquabilis fiat.

Hic quæſitum eſt ab excellenti Medico, num vulnus intra pleuram penetrarit, & vel interim abſceſſus conglutinatum cauſa præbeat, vel ab eo intra thoracem ſanguine reſiliente ibi facta ſit quædam repletio materiæ, quæ putrefacta horum ſymptomatum in cauſa fuerit. Iam 25. dies agitur, cum vulnus in μεταφρένον, ſeu in dorſum ad quintam coſtam accepit cultrò deorſum infixo, & exterius coſtas ferè A duas præterlapſo, vt cutem inferius altero ferè foramine affecerit, ſeu mucrone exiens, non tamen penitus aperuit, niſi qua parte ingreſſus eſt, inferna enim pars ab artifice aperta eſt, quo melius vulnus expurgaretur, ab ipſa vulneratione cæpit paulatim per anguſtias ſpirare, & ſecūdū dorſum magis, ac magis dolere, nunc, vel vſque ad hypochondria dolor, ita pertingit, vt attingentem manum nullo modo patiatur, & moueri vix ferat. Tuſſis ſequuta eſt, numquam humida, niſi poſtremis diebus, poſt eclegmatis exhibitionem, anguſtia verò ſpiritus tanta eſt, vt vix animam trahere dicat, & exiguum omninò ſpiritum ſe poſſe accipere affirmet.

Doctor primus non penetraſſe vulnus contendebat, quoniam neque ſputa cruenta, neque ſpiritus B nunc eſt, atque initio ſpiritus viſus è vulnere erumpere, & vulnus exterius ſecundum externam coſtarum faciem ductum eſt, totiuſque difficultatis ſpiritus cauſam ad deſtillationem referebat, cui ipſe obnoxius eſſet, & plurimam occaſionem præſtitiſſet.

Alter Doctor contra reſiſtere, & contendere non poſſe eſſe deſtillationem, quoniam febris nimia erat, nimiaque ſpiritus anguſtia, iam repentè facta deſtillatione minimè idonea, tam citò putreſcere, minus tanta eſt ſub tenuiſſimo victu ſub manu Medici, & vini abſtinentia, imò cauſam manifeſtam à vulnere eſſe, quod penetrarit, & ſanguine thoracem repleuerit, & ſi indicia ſpiritus erumpentis per ſe non dederit.

Nam magnum eſſe vulnus, ac cultrum potuiſſe C non penitus ingreſſum hoc feciſſe, qui non ſolum punctim, ſed cæſim etiam illud agere potuerit, neque impediri hoc iudicium, quod ſpiritus non exciderit per uulnus, quoniam alias ſæpènumerò hoc euenit, recurrente nimirum cute, mutato corporis geſtu, & internum uulnus contegente.

Ego confeſſus Ampliſſime, quamuis res plus ad diſputandum argumenti, quam temporis habeat, qui uitæ huius poſſit ſubueniri, & oratio ſuperuacua omninò futura uideatur, quæ nihil eius ſaluti eſt profutura, tamen utilis ad rerum artis noſtræ intelligentiam, & ad muneris noſtri, cognoſcendarumque rerum exercitationem, non eſſet prætereunda. Iudicium meum à rerum natura ductum exponam de D hac re.

Deſtillationem non eſſe uidetur mihi ſatis probatum, tum ex ſebre, tum ex tam celeriter facta ſpiritus anguſtia, & pulſus crebritate, & ſputorum paucitate. Non eſſe etiam humorem ex uulnere in cauum thoracis pro lapſum ſebris uehementia primum indicat, quæ ſi à putredine eius humoris proficiſceretur, & maxima eſſet, & malū odorem proferret, quoniam in alijs quidem empyematis febres magnas uidimus, ſed tam fœdo odore erant, ut accedere ad cubiculum non pateremur.

Itaque ſi exigua putredo eſt vnde tanta ſebris incenſa eſt; ſi magna, cur odorem ſibi familiarem non effert? præterea numquam durum pulſum, aut tenſum empyema facit, præterea empyema dolores non E parit, minus, os qui ad partes uicinas pertineant, ut hypochondria, quomodo enim libera materia intra thoracem loco, ſibi amplo uerſans dolorem partibus uicinis faciat? quomodo urgebat adeò, & tendat, ut atringi non patiantur hypochondria? mitto, quod fluctuationem humoris non percipit, cum conuertitur, mitto, quod in utrum latus cubet æquè premitur, humor uerò à uulnere in altero tantum latere abundaret, & cubanti in oppoſitum moleſtior eſſet.

Propterea ego ex febris uehementia, & dolore in omnes thoracis partes pertinente, & multis alijs notis non poſſum non perſuaderi tumorem intus in thorace, & illius quidem parte maximè membranea ſubeſſe, qui ad tantam magnitudinem peruenerit, ut

per

Digitized by Google

per corpora membranarũ ad longiores partes etiam ſuam moleſtiam, & tenſionem valeat proferre, & cordi plurimam vaporum copiam ad vehementem febrim faciendam, & arterijs tenſionem, & membranarum communionem præbere.

At cur ea parte qua morbus eſt dolorem præcipuum non facit? quoniam iam gangrænoſa eſt, laxiorque, & corruptior facta pars, & integræ magis contentæ dolorem maiorem ſentiunt, quæ ſæpiſſimè cauſa eſt cur in cerebri apoſtematibus homines eadem parte debilitentur, & reſoluantur, oppoſita autem conuelli conſueuerint, ea conuulſione naturam valentem requirente, quamquam etiam ſæpè oppoſita inflammetur, vt vidi in vulnere colli, ſub quo oppoſita pars intumuit, vnde is neque in oppoſitam, neque in eandem partem cubatum profert, quoniam omnes membranæ conſenſu eodem dolent. Pulſus quoque eiuſdem lateris mollior eſt, quoniam mala putredo ſuis recrementis humidiores illas partes reddit, & ita maior etiam videtur, at oppoſitæ partis minor, & durior, propter duritiem namq; & tenſionem minor eſſe cogitur, durior verò propter membranarum tenſionem. Vbi ego illud animaduerti, quod pulmonibus, & arterijs repletis exiguo ſpiritui aditus eſt, & ita crebrior reſpiratio, quę etiam breuis ſit cum dolor adeſt, ſic minus magna facta, minus videtur etiam laborioſa eſſe.

At cum vel tumentibus thoracis partibus anguſtior cauitas eſt, & ſine dolore eſt, vel cauitas repleta eſt, tunc, & arteriæ idoneæ ipſæ per ſe ſunt pluri ſpiritui accipiendo, & ideo ad plurem ſpiritum hauriendum thorax ad maiorem amplitudinem maiori opera tenditur, ſcilicet cum dolor nullus, vel tacitus etiam ſubeſt, vnde ad clauiculas videmus illum quoque diſtendi, veluti etiam in ijs quibus infirmior mouendi vis facta eſt, quare in moribundis hoc idem fieri videmus.

At quæ cauſa tanti apoſtematis fuit? Prætereo, quod in marcrialibus dictis morbis non ſemper idoneæ, & pares euidentes cauſæ requiruntur, vt neque in putridis febribus eoſdem morbos ſequentibus hic fatis cauſæ ab ipſo vulnere fuiſſe credo, quoniam in vulneribus inflammationes ſolent oriri, & vicinas vulneri partes occupare, & præterea in ijs, quæ non expurgata conglutinantur occluduntur que ferè apoſtemata ſuccedunt.

Hunc eſſe in præſenti huius morbi ſtatum exiſtimo ego, quid verò futurum ſit ſic videor præſentire, apoſtema, aut ægrum ipſum ſuffocabit, aut erumpet eius ſanies in thoracis cauum, & empyema faciet, viribus verò infirmis, vt videtur, facilè extinguetur, nam etiam facultas altrix videtur parum poſſe, ſi vrinas turbidiores, & decolores, ac ſine lumine, ſi anguſtiam ſpiritus, & cordis oppreſſionem conſidero.

Alioquin enim ſi vires patiantur, & febre remiſſa iudicetur, pus factum ego intra coſtas contra locum ſuppuratum, aperirem, ac ne ex inciſio, ne inflammatio fiat, neve multum ſanguinis effluat, cauterium adhiberem, deinde locum exuſtum inciderem, & paulatim pus mitterem, deinde abſtergentia inderem, ex melicrato, melle roſaceo, & aqua cui incocta ſint abſtergentia, atque ſiccantia ad vtrumque excrementi genus auferendum, vt betonica matriſiluia, ſuccus apij, capparis, hædera, hypericon, & ſimilia.

Aloe quoque immiſcerem, ac ſi videretur lignum præterea guaiaci incoquerem.

Si non conualeſcat, & phthiſicus fiat, tunc ad phthiſicorum remedia accederem, de quibus nimius eſſem ſi loqui, vel mediocriter vellem. Dixi.

Is altero die cæpit in latus affectum decumbere poſſe, & in nullam aliam partem poſſe, ſicque erat inde ſpuens indies magis, ſed pituitoſa, ad extremos

A autem vitæ dies duos etiam purulenta, diſſecto eo inuenta eſt coſta læſa, cum pure, & aqua multa in thorace, quæ ſolet ad inflammationes thoracis confluere, vt in pleriſque cadaueribus pleuriticorum, & peripneumonicorum vidi.

De Abbate Herbeio febre maligna oppreſſo.

CONSVLTATIO CXLI.

B NObiliſſimi laborum ſocij, credo quidem, vt decet Venerandum hunc Abbatem ab initio, nimirum ab hinc quinto die cum cæpit ægrotare febre ea tentatum fuiſſe, quæ tertianas acceſſiones haberet, & non ſolum frigore, ſed horrore eum accedens, vexaret, verum hoc mane quo primum ego acceſſi nimirum ſub finem quintæ diei illius pulſus mihi, tam exilis, tãquam languidus uiſus eſt (quamuis minus creber eſſet) vt rem ipſam longè aliter ſe habere iudicarim, ac vos narretis, in quo iudicio ego confirmor hoc veſperi, nam calor quidem maior eſt, & pulſus crebrior, & aliquanto maior, tamen non multo firmior eſt factus, de quo ego ſic ſtatui nimirum, quod hoc mane eſſet hora compreſſionis, ſub qua ipſis venis, & cordi minor eſſet micandi neceſſitas, ita tunc iudicij mei prolationem ego ſuſpendi, vt niderem prius febrem apertam, quo conſtituto, & vrinarum ſpacio adiecto, quæ turbidæ ſunt, & ſi non admodum coloratæ, quas verò vos dicitis fuiſſe longè turbidiores. Ego non poſſum non ſuſpicari hanc febrem malignam eſſe, & ideo à tertianæ natura longè remotam, neque bilem ſolum, aut ſanguinis tenuiorem partem certa corporis ſede comprendiſſe. Sed & omnem ſanguinem, & ubique infra caput vitiare, non putredine illa exurente, & humidum abſumente, ſed ſanguinem tamen diſſol-
D uente, hoc eſt, quæ humidum eius euocet.

Duo namque, ego putredinis genera in noſtris corporibus inuenio, alterum, quod ſit vi obſtructionum, & concluſionis, & concalfactionis multæ, quæ exuſtioni eſt ſimilis, alterum illius putredinis eſt, quæ infirmitatem humorum in corruptionem procliuium, & partium continentium uim ſuam minus integram tenentium conſequitur; & educendo humido vna cum proprio calore fit. Vt enim ſucci fructuum, & vuæ malis tempeſtatibus comparati facilè cœlo uel minus calefacto, putreſcunt, ſic ſæpè ſunt in corpore humores ita malè confecti, ita in ſua natura parum firmati, ut facilè in putrediuem delabantur. Etenim cum calorem ſuum perfecte non fuerint aſſequuti, non poſſunt in ſua natura contineri, quin à
E quocumque externo calore ſuo humido, & calido priuentur.

Maximè cum partes eos complexæ, & ſeruantes ipſæ quoque fuerint imbecilles. Hoc uerò genus putredinis à ſpe ſalutis ualde remotum eſt, quoniam ſicuti in eo, quod per exuſtionem ſit, natura ſæpè utitur calore à ſe alieno ad humores ſemiputrefactos, (ut ita dicam) conſumendos, & a bonis diſgregandos, & niſi in corpore uniuerſo, & omnibus principibus partibus, & corde certe ipſo incenſio illa immenſa ſit, natura ſæpè uincit, putredinemque ſolet ſuperare, & tandem in bonum pus conuertere, ita in altero putredinis genere contra facilè natura ſuccumbit putredine parum per ſe caloris habente, & naturam magis diſſoluente, quam vti ante, & præterea vicinas partes, etiam ſuo contagio corripiente caloris quadam ſimilitudine, & glutine humoris in

eas

eas ſe ſe inſinuante. Cuiuſmodi ego puto putredinē hāc eſſe, vt infirmitas virium, tam cita cordis, & ipſa venarum perturbatio exiguam caloris magnamque humoris ſignificationem habens, & tangentibus calor minis potius oſtendunt, vt & lingua parum ſicca, & facies ſani ſimilis ſpiritum minime exſiccatum accipiens, ita neque priuatum quendam locum obſtructum eſſe, neque certum humorem putreſcere, ſed ſanguinem corrumpi exiſtimo.

Non cor precipuè affectum, nam ſemper vbi meatus latiores ſunt, vbi ſanguis eſt purior, ibi minus eſt ad putreſcendum occaſionis, & vbi fons caloris, & virtutis eſt, ibi concoctio, & nutritio ſemper minus infirma eſt. In Vniuerſo ergo corpore, & iecore præſertim vitium eſt, cor tamen infirmum primum in pulſibus ſentitur, non quod reuera infirmius alijs partibus ſit, ſed quoniā ſpiritus ipſi vitiati ſunt, cor verò meliores ad ſe trahens eminentiores partes illis priuat, vnde pulſus in brachijs ſunt infirmi, & magis in vno, quam in altero, vt peior ſanguis, & ſpiritus in illo, aut altero eſt.

Ita vitij pulſuum cauſa non ſemper omnis in cordo eſt, ſic enim pares partium pulſus eſſent ſemper, quæ enim vni tertio ſunt ſimilia, & paria inter ſe ſimilia, & paria ſunt, ergo vitiorum cauſæ ſæpè in partibus ſunt, vt infirmitatis, inæqualitatis cuiuſque, & etiam celeritatis, vt calor maior in aliqua parte eſſe poteſt, vnde etiā crebritatis cauſa eſſe poſſe videatur, verū quoniam quādoque initium pulſationis cum cordis motu eſt, crebritas numquam ſine cordis conſenſu eſſe poterit, maior itaque potius fiet, aut minor pulſus celerior, & tardior, aut etiam inæqualior in parte, vt calore, & frigore maiore, & vario humore pars tenebitur, quo conſtituto poſſumus ſtatuere, & rectè quod pulſus infirmus eſſe poteſt, & a medicis cor infirmari magis, quam alia viſcera, creditur tamen non ſemper, ita eſt niſi proprio morbo affectum fuerit, alioquin illud valentiſſime ſe ſe ad extremum vſque tueri poteſt, ita prius partes quas tangimus infirmum pulſum habent ſæpè, quoniam cor de ſpiritu, & ſanguine impuro, & vitiato meliores partes ad ſe trahit, reliquas alijs relinquit, itaque hæc ſumma eſt, quod non ſemper pulſuum debilitas viribus cordis reſpōdet, cuius rei ſignum eſt, quod cogitatio ſæpiſſimè bene habet, & ſenſus, motiones tamen debilitantur, ſæpè etiam motiones valentes ſunt, niſi morbus in capite valdè poſſit, ſed cerebrum benè habet, quod exiguus ſpiritus illis ſatisfaciat, tamen pulſus infirmi exiſtunt, qui cum in extremis partibus, ſint etiam ad vaſorum amplitudinem copiam maiorem ſpirituum requirunt, quam motiones faciant, & longe maiorem quam ſenſus, vt in hoc ægro conſpicimus, in quo imbecilliſſimi pulſus artuum, motiones tamen robuſtæ ſunt, robuſti magis ſenſus, pulſu, qui in hypochondrijs ſentitur vehementi manente, quoniā fit ab arteria cordi proxima.

Vbi mirari licet cur in eodem corpore pulſus in hypochondrijs, modo ſeruatur, modo non in eodem homine, quod vero ego euenire exiſtimarem, quoniā parſes continētes modo repletæ ſunt ſpiritu craſſo, & membranæ tenſæ ſunt, modo remiſſæ membranæ, & partes vacuæ concidunt, nec motionis conſequutionem continuationemve ſua tenſione recipiunt, ſed frāgitur motionis, ſeu impulſionis conſequutio, continuitaſque ab interrupta partium tenſione, & continuitate. Cum ergo iecoris, & venarum atque arteriarum humor tanta corruptione teneretur, atque etiam cum eo iecur, & venę cum venis humores expurgat, & modificat, neſcirem, quid ſpei vitæ haberi poſſet.

Nam ſi ſanguis mittatur inciſa vena, nunc vt in febre iam maligna facta ſanguineque corrupto plus boni ſanguinis ſemper exit, & ita cum exiguus ſit bonus ſanguis, non relinquetur ſubſidium aliquod viribus contra morbum ſuſtinendis, & citius ſerpet corruptio viribus fractis, & ſuccumbentibus, nec valentibus humores in aliquo ſtatu continere quin penitus corrumpātur, quin in partem aliquam, præſertim in pulmones latum rem

A fluant, præterea medicamentis tantæ corruptioni occurrere non poterimus, illis tamen omninò pugnādum nobis eſſe crediderim, ne ægrum, ſine auxilio penitus relinquamus, & viribus cordis conſulendum quib. proſus etiam cibo id præſtandum eſt, neque enim in huiuſmodi putredinibus præcipuas venas occupantibus, & non tam ab obſtructione, quam a malo genere ſanguinis proficiſcentibus abſtinentia tuta non eſt eadem ratione, quæ de ſanguinis miſſione dicta eſt, imò potius mortifera eſt, quoniam natura non admodum habet, vnde alatur, quare in febribus hac de cauſa malignis abſtinentia, vt ſanguinis miſſio ſolet, & iure probiberi, quamuis cibi etiam copia multa ſuſpecta in malorum ſuccorum corporibus eſt, itaque ſumma moderatione vtendum.

B Contra putredinem, itaque ſyrupi, ex ſucco citri, ex ſucco acetoſa cum parum theriacæ, verbi grana ℈.1. facerent, & cordis vires confirmarent, pulueres quoque ex radicibus pentaphyli, tormentilla, ex ſemine citri ex bolearmena, ex ſmaragdo, & margaritis coralloque eſſent optimi, neque lapidem bezoarticum omittendum exiſtimarē ſi verus habeatur, vt qui ex ſquammis multis conſtat, & illis facie non aſpera, ſed nitidis omnibus, & intertus compræhenſis puncto medio pulueroſo euam ſubſlante.

Qui lapis ſi ex albis ſit, & occidentalibus, vt minus adulteratus eſſe ſolet, ſic duplo pondere eſt dandus, vt ad gran. 20. Os etiam de corde cerui mihi probaretur. Vires credo ijſdem colligerētur, & obſtructiones etiam nonnulla horum expedirent, cibo tamen vires propriè

C iuuarentur, ſi cum aliquibus ex ijs pararetur, atque facilis generis eſſet. Lutea ouorum opportuna crederem, quoniam ventriculus a cibo non alienus fidem facit ſe humore eo corrupto non abundare, cuius cauſam ego crederem eſſe, quoniam in magnis venis ea corruptio eſt, & potius craſſis illis quæ ſpiritui deſtinatæ ſunt, ex quibus ob craſſitudinem humor non facile in ventriculum demittitur.

Præterea, ſi ſuccus ex citro incoctus primum in iure addito paulo cinamomi adijciatur, lentorem ouis demet, quamuis hic vbi obſtructiones non maximè veremur luteorum lentorem non metuerem, in quibus deterſionis etiam aliquid eſſe experimur, cum loco ſaponis illis vtimur, & fortè meliora lutea fuerint, quam

D carnes contuſæ, quæ facilius ob pinguedinem quādam in bilem conuerti per febris calorem poſſunt. His liquidioribus eum alerem, & toto diè naturaliter darem. Semel verò vis eum dictis pulueribus, & ſuccis propinarem, in ijſque manerem, & mortis differendę, non ſalutis comparandæ cauſa, aut ſpe.

Apertum cadauer, ſed ſero admodum, totum bile ſuffuſum erat albis partibus natura in luteum omnibus mutatis, & carnibus in obſcurum, & nigrum, iecore neque ad lienis colorem, vt ſolet in mortuis, inclinato, neque ad pallidum, ſed ad liuidum, & terreum quendam colorem, ſanguine intus atro quaſi per corruptionem, vt facit, partim in bilem flauam, partim in atram verſus eſſet. Pulmones, vt ſolent a tergo ad lienis colorem erant conuerſi. Cor ſine pituita illa ſolita in mortuis ſi-

E nus ſuos, exiguoque ſanguine ſuffuſos habebat, & intus quaſi percocti cordis carnes referebat, extra verò tanta pinguedine obtutum, vt mirabile videretur, qua pinguedine etiam totum corpus ſcatebat, penitus lutea, & quæ cordi obuoluta erat non ſolum lutea, ſed ad cuſpidem eius etiam in viride vergente, ac ſi eſſet corrupta. Fœtorem verò corpus citum habuiſſe viſum eſt, nam octaua hora à nece ferri eius odor non poterat.

De coniuge Centurionis Cornelij Veneti multis malis affecta.

CONSVLTATIO CXLII.

MVlta ego ex ſermonibus veſtris colligi viri doctiſſimi quę me ambiguum reddunt. Mala namq; in hoc corpore conſpecta minus certas huius mali cauſas oſtenduut in quas referantur, & difficile conſtat, num omnia referri in eandem poſſiot. Eſt primum in hac adoleſcente menſium ſuppreſſio, & ventris tenſio cui forte dolores alui, qui maximè ſuperioribus diebus eam exagitarunt fuere cõiuncti, eſt febris, eſt oculorum ſeu aciei ſubito facta amiſſio, & tandem eſt ſæuiſſimi ſymptomatis metus, nẽpè epileptici quod nouum quidem eam repente inuaſit tertia, aut quarta a doloribus die, & totis tribus horis eã cruciauit. Quæ omnia cum ſubmouenda ſint, ſuas cauſas tolli poſtulant, quæ profecto dubiæ ſunt quænam ipſa, & quot ſint. Singula, itaque illa ſymptomata conſideranda ſunt, & deſcriptè expreſſeque eorum natura ante oculos conſtituenda, vt cauſas ſuas certò nobis poſſint indicare. Suppreſſio menſium non fuit ante febrem, ſed cum diutius febris fuiſſet, tunc demum menſes repreſſi ſunt, quare duplicem cauſam habere poſſunt, ſeorſim vtramuis, & ſeparatim, atque etiam ambas coniunctas, vna eſt ſanguinis exiguitas quæ redundantiæ eius priuatio eſt, vnde menſes poſſint effluere, & hæc quidem eſſe potuit, quoniam febris iam tribus menſibus, & etiam diutius eſt, qua ſanguis, & alimentum conſumi potuit. Altera cauſa etiam huic coniuncta eſſe potuit, nempè humorum craſſitudo, & lentor, illa ex febris diuturnitate hæc ex pituitæ procreatione, dico pituitæ non quidem naturalis, quoniam ea liquida eſt, ſed craſſioris, & crudum humorem imitante, cuius notæ clarę ſunt in vrina præſertim quæ craſſa, & ſine colore eſt. Febris diuturnitas ſuo calore quo breui ſpatio colliquat, funditque humores longo poſtea ſpatio poteſt ſanguinem, & humores omnes craſſiores reddere, vt de omnibus extenuantibus medicamentis dicebat Galenus, eadẽ febris ventriculum imbecillum facit, & capiti multam materiam infert, atque ſuffundit, vnde pituitæ, & crudi humoris multum congregetur præſertim cum diu febris ducitur. Sit ergo vtraque ea cauſa ſuppreſſionis menſium, ſcilicet, & humorum craſſitudo cum lentore, & ſanguinis paucitas.

Vbi iam cõſtat, & ſymptomatis huius cauſa, & quod ſuppreſſio mẽſium febri, & reliquis malis in cauſa non fuit. Tenſionis, & plenitudinis ventris humorum genus propoſitum in cauſa eſſe poteſt, qui venas, & inania loca repluerint, qui idem dolores illos colicos putatos inferre potuere, & vt quidam poſſet ſuſpicari etiam epilepticum ſymptoma, atque meatuum viſoriorum obſtructionem. At febris cum ea longa ſit, & craſſiorum humorum putredinem ſequatur oſtendit nobis, & humores ſuam cauſam quoque antea habuiſſe, quam febris aduenerit, vnde per febrem, vt vidimus cauſa ſit duplicata. Vnde cum melius ſibi habere perſuaſiſſet, eo quod frigus accesſiones non amplius antecederet, & liberius viuendi licentiam, & poteſtatem ſibi ſumpſiſſet, in vehementes eos dolores incurreret, quos vomitus nõ ſolum pituitoſus, ſed bilioſus, non ſolum flaue, ſed viridis bilis ſequutus eſt, nam febre ſubſtante ichores partim quidem conſumuntur, at partim etiam bileſcunt, nec mirum ſi vel aqua ipſa bileſcat, dum diu ſub hypochõdrijs trahit, in hoc corpore in quo tantæ obſtructiones ſunt quibus ægrota tota lutea fuit facta, & etiam in hodiernum diem pallida manet humorum craſſorum etiam detenti ichores corrupti in bilem mali generis conuerſi fuerint, & dolores acriores effecerint, nec mirum ſi poſt illam licentiam in epilepticum malũ, & cæ-

A citatem hanc deducta ſit, malis illis à materia craſſa ſemper naſcentibus, quorum ſymptomatum ratio reſtat expendenda vt cauſa nulla ſubmouenda negligatur. Certè mirum videatur alicui tam longum ſymptoma ſubito extitiſſe in quod numquam amplius inciderit, & tantum illud fuiſſe quo nerui omnes etiam ex anteriori cerebro naſcentes contraherentur os diſtorqueretur, & collum & artus omnes vſque ad articulos manuum qui inflexi & rigidi manerent, ſpuma in ore fuit, & acies tunc amiſſa eſt nec amplius tunc recepta eſt. Tantam ne materiam pituitoſam in ſinus cerebri ſubitò delatã eſſe quin prius ſui aliquod indicium in capite dederit? multa ſane eſſe debuit ſi obſtruendo ſinus cerebri tam diu ſecum colluctantis tam diu illud tenuit. Epilepticos cadentes etiam propter craſſum humorem via ali-
B quod momentum temporis agitari videmus, quorum caput eſt multis notis pituitæ refertum, quomodo in ſinus tam repente impelli hæc materia poteſt, & cum in cerebro non fiat nullam ſpeciem male affecti habente per ipſum tam citò traduci, per quod certè à venis traduci oportuit, per quas à partibus infernis ſublata ſit, quando cerebri munus læſionem aliquandiu non ſenſerit? forte ne per venas illas quæ ſinus cerebri percutiunt? ſcilicet non potius eſſet apoplectica facta quã epileptica, nam acceſſiones ſpirituum à corde prohibuiſſet, potiuſque cerebrum ſine motu etiam coegiſſet, & cum cerebrum ſpiritus plenũ eſt, & ventres anguſtiores ſiunt poteſt cum materia colluctari vnde hoc epilepticum vt illud apoplecticum faciat ipſum. Hac in re ego cogor multis animaduerſionibus edoctus alterum genus cauſæ cum eo quod à Galeno expreſſum eſt, epilepſiæ ponere, nam præter eam neceſſitatem colluctationis quæ
C poteſt afferri à pituita in ſinus cerebri demiſſa, altera cauſa, & meo quidem animo valentior, à qua violentiores artuum motiones fieri poſſunt, vel in acri quadam materia ſtatuenda eſt, quæ originem neruorum attingit, & eam violenter irritat, vt in ſingultu fibras ventriculi, quacunque enim parte ille humor appulſus fuerit ſi exterius neruum moleſtet motiones tantum conuellentes parit non etiam manentem illam conuulſionem, ſi in tunicas infigatur neruum illum, & ad motiones conuellentes, & ſæpè etiam ad manentem aliquantisper conuulſionem adducit, ſi ad originem neruorum tunc id toti corpori affert. Vbi videor videre etiam quod cerebrum poteſt etiam excrementum aliquod aut à ſe factum aut aliunde ſuſceptum ad ambitum ſuarum membranarum expulſum ſecundum illas
D ſe ſe tuentes deorſum mittere, membranis viu ſuarum fibrarum depulſionem molientibus, vnde membranæ tunc cerebrum identidem colligant, conſtringantque, & vna omnes inde naſcentes neruos in ſe adducant, humore vero etiam ſecundum membranas neruorum, & vnius ſæpè magis partis quam alterius pro repente, vna magis pars quam altera contrahitur, neque eodem tempore neque eodem modo omnes partes contrahantur, vt in multis conuulſis non epilepſia illa vulgari, ſed ea admirabili quæ ad peſſima quædam malorum genera, & mali moris ſequi animaduerſa eſt vt ad febres malignas, & ad gallicam luem quæ epilepſia ipſa quoque maligna dici à multis, con-
E ſueuit.

Fuerit ergo humor aliquis tenuis ex ichoribus vitiatis, vt ſuprapoſitum eſt, vna cum halitu putredinem redolente, & eos acres humores inde tolli contingat, qui facile in caput ſublatus intra cerebri membranas neruorum conuulſiones illas tam multiformes effecerit, qui vel ſi halituoſus fuerit, poſſet etiam totis tribus horis diſtendiſſe, nam dolores capitis ab halitu factos in parte latiori, & calidiori totis ſex horis, & amplius durare videmus, halitum quoque tympanitidem faciente diu manere poſſe natura etiam contra nitente.

Tumores flatuoſos & diu ſubſiſtentes, nẽpe ꝙ halitũ hũc non in ventriculis cerebri ponã, in quibus vertiginẽ

potius

potius, & breuem motionem concitaret, quoniam a-
pertum ſatis exitum haberi, ſed inter cerebrũ, & mem-
branas ipſum conſtituto loco ad exeundum maximè
impedito, membranæ enim denſæ ſunt, vnde quam-
diu manere videmus dolores ſuccingentis à flatu factos
dolores inteſtinorum ab eodem trahi ut longunt ſci-
mus; Illud quoque comminiſcar.

Video ſpiritus à cerebro neruis per medullam diſtri-
bui; video etiam fieri poſſe, vt halitus per eãdẽ viam
à ſpiritu miſſus in neruos impellatur, & eos diſtendat.
Atque cũ repentè diſtẽtiones fiant, à nulla materia fieri
poſsũt faciliùs, q̃ ab halitu, vt de terræmotu, ait Ariſtote
les cũ violẽtiſſimè, imò à violentioribus, fieri nõ poſſint
q̃ ab halitibus, qui citiſſimè gigni poſsũt, & impetu ma
gno moueri, identidem tolli poſſunt, & ſimiles mo-
tiones, vt eſt epilepſia videmus facere, qui certè ha-
litus non æquabiliter in omnes neruos funduntur ſem-
per, & ita maiorem hæc habuit conuulſionem in ma-
nuum articulis, quam in medijs artubus, maiorem in
facie, quam in pluribus alijs partibus, quod quo modo
vnquam fieri poſſet, materia in ſinubus cerebri craſſa
exiſtente, & cerebro ſeſe conſtringente ad eius expul-
ſionem? Sit ergo in toto corpore, & medio præſertim,
atque ad ventrem maximè plurimum craſſæ materiæ,
quæ ichores ad ſe, & halitus multos putrefacta ſurſum
promiſerit, capite quoque in ſuas venas attrahente pro-
pter ea quæ ſibi applicata ſunt ad capillos illuſtrandos
ex aquis feruentibus.

Vnde donec materia in venis manebat, neque ob-
ſtructiones propter ſui tenuitatem faceret, tenuiſque eſ-
ſet, nihil ſui indiciũm dabat, at onuſto loco facto natu-
ra materiam nõ patiens, illam ſubito in vicinas partes,
& ita in neruos propulſauit, & ſic neruis conuulſionem
fecit, vbi meatus viſorij ipſi quoque eius ichoris vna,
cum malo halitu, quo etiam conuelleretur plurimum
receperint, & quoniam laxiores ſunt, aliquid etiam ma-
teriæ cum ichore, & ſpiritu ſub eo vehementiori motu
liquatæ, & fuſæ, maximus ſiquidem ille eſt motus.
Quanquam ego non credam motum illum cerebri eſ-
ſe, neque vel in ſternutamento, etiamſi videatur, nam
thoracis potius illud effectum eſt, tam longo ergo eo
motu conuulſionum facto ſub quo etiam cerebrũ com
moueatur neceſſario plurimum materiæ in cerebro ali-
bilis quidem, & familiaris liquatum eſt, vt cum lingua
torquetur aqua in os confluit, cum oculi, lacrymæ,
cum nares, ſæpè coriza fit, & eius materiæ multam par-
tem meatus illi accepere, plurimam verò etiam os, vnde
ſpuma facta eſt.

Concuſſionem cerebri ſæpè ſpiritus ipſos conſumere
nos obſeruauimus, & Galenus etiam innuit contingere,
vnde vidimus nos per ictum temporum ea folle luſo-
rio flatus pleno totis tribus diebus amiſſam fuiſſe peni-
tus memoriam in Illuſtri Ruberto Ricardo, qui Domi
ni ſui Vrbini Ducis, cui erat intimus familiaris eo ſpa-
tio numquam recordabatur, neque ſe illius famulatui eſ
ſe addictum, vt erat iamdiu credebat. At viſum ob id
vlli fuiſſe amiſſum non memini, fortè quoniam oculi
plurimum innati ſpiritus teneant, vt ex lumine eorum
in multis animantibus ignem referente declaratur, qua
de re non facile ex cõcuſſione capitis ipſi ſuis ſpiritibus
priuentur præſertim, quod ipſi oculi multa pinguedine
muniti circum contra os ſunt, quo non facile contundi
poſſint, ſed neq; reliqui externi ſenſus tunc læſi vnquam
ſunt, vnaque maxime memoria amittitur, quoniam re-
ficiuntur ſpiritus ſenſuum a corde ſubmiſſi, ſed memo-
riæ, & phantaſiæ imagines ex concuſſione perturbatas
adhuc confuſas recipiunt, nec niſi multo poſt refecto
cerebri corpore, & cũ receptis ſpiritibus imagines com
municatæ poſſunt exerceri, cæteris ſenſibus ſemper pa
tentib. & ne valẽtibus refici ſpiritu, vel recentiſſimo, &
nouo recepto, vt nerui etiam mouentes eodem nouo
ſpiritu ſatis poſſunt, quare ille iuuenis poſt ictum à ludo
non continuo recedebat, ſed colludebat, & aliquantum
ſuaſque partes gerebat, & cum ſediſſet, tunc non am-

A pliùs ad locum ſuum in ludo tuendum reuertebatur, &
nihil ſibi cum ſocijs eſſe contendebat.

Oculorum itaque meatus ij aliquid effuſæ per eam e-
xagitationem materiæ recepere, cuius generis illa eſſe
potuit, quæ in os delapſa per motum in bullas conuerſa
eſt. Ijs explicatis res mihi ante oculos conſtituta vide-
tur, & conſtare iam materiam craſſam, & lentam in
venis præſertim ventris inferioris, & hypochõdriorum
ſubeſſe, quę lente iam putreſcat, & in varia vitia per pu-
tredinem trahatur. Eius portionem in meatus viſorios
perueniſſe eoſque obſtructos reddidiſſe, quod facile fuit
etiamſi non valdè craſſa ſit, quoniam illi non ſunt ca-
ui, vt Galenus exiſtimauit.

Putredo ergo hic eſſet extinguenda, at id fortè fieri
nequeat, niſi materia, quæ non ſolum eſt cauſa excipiẽs
B putredinem, ſed ẽt conficiens euacuetur, q̃m perſpira-
tionem ſibi eripit ſua craſſitie meatus obſtruendo, ita
de ea, quæ eſt in meatibus oculorum omninò cogitan-
dum, vt citò detrahatur, ne cum a calore loci digeri
non poſſit, ab eodem concretior fiat, & durior ad re-
mouendum, neue ea pars ea materia grauata aliarum
excrementa recipere cogatur, & ſic magis in dies op-
preſſa numquam amplius releuari poſſit, quod in alijs
ſæpiſſimè obſeruaui, & viris, & mulieribus præcipuè
quibus menſtrua diu eſſent ſuppreſſa. Vnde non du-
bitarem curationem oculorum, cum reliqua coniun-
gere, & ad chyrurgiam accedens ab ea auxilium vtri-
que parti peterem. Nam ſuppreſſio menſtruorum nun-
quam non poteſt ad miſſionem ſanguinis adhortari, &
quod ꝓpter ipſam retinetur, omnino rectè per inferna
C mittendum, monere, vt illuc ſuperuacuum reuocetur,
hic verò præcipuè ab hypochondrijs, & a capite humo
rum impetus retraheretur miſſione ſanguinis a talo, aut
poplite facta, aut ſi hæmorrhoidum aliqua tentatio ſit,
& per ipſas illas venas hirudinibus adiectis capiti idem
præſtarem in occipite, nam locum ego primum cucur-
bitula ſemel, iterum, ac tertio tentarem, primum qui-
dem inciſa cute, poſtea etiam ſine ferro ſubinde nõ in-
termitterem auxilium, quin protinus ceruicem ſub oc-
cipite funiculo traijcerem, vt excernendæ materiæ lo-
cus contra affectos oculos adſtaret materiæ in contra-
rium reducendæ.

Interea non dimitterẽ infernæ materiæ tractationẽ
non ſolum ne in caput ſubreperet, ſed ne halitus etiam
ſubmitteret propter illius ſæuiſſimi ſymptomatis me-
D tum, cui etiam illa ceruicis reſeratio valde occurreret.
De materia ergo ea interna illud eſſet conſilij, vt poſt
eam ad infernas partes reuocationem paulatim, & pa-
raretur, & retraheretur, quoniam craſſa, & lenta non
ſequetur ſi vniuerſim trahatur, minus verò etiam tu-
tum erit per hypochondria tantopere impedita illam
euocare, vnde in tenſione hypochondriorum, præcor-
diorumve prohiberi ſolemus a purgationibus, per vo-
mitum ſanè libentius id facerem, ſed tamen oculis, &
capiti metuerem, & omnino etiam per infernas partes
faciendum eſt, & ijs quæ robori quoque viſcerũ conſu-
lant. Parabitur humor melle roſaceo, & oximelite non
ſolo, ſed cum eo, & alijs eiuſmodi, vt ſyrupo de betoni-
E ca, de ſtœchade cum ſucco cicoreæ temperatis, vel
ſyrupo roſaceo incoctis, euphragia, betonica, ſtœcha-
de, agrimonio, ſaluia, & ſimilibus in capiti, & oculis
nteruatis. Vomitus cum oximelle liquidiori promo-
ueretur, cum oleo amygdalarum dulcium, cum aqua
aurantiorum, cum in ea incoctæ ſint raphani radi-
ces, aſarum, aut etiam aliquid albi ellebori, quod elle-
borum non eſt, tam verendum, vt quidam exiſtimant,
quando hypochondria erunt liberiora, per aluum au-
tem infernam, nunc commodè purgabunt pilulæ de
tribus cum rhabarbaro, quæ viſcera, caput, & omne
humoris mali genus ſpectant. Poſt ea cum fuerint hæ
ſemel, & iterum datæ, & vſus ſyruporum interie-
ctus ad pilulas de agarico Meſue, & aggregatiuas a-
ſcendendum erit, & ſic malum fugandum. Interea
ventriculo conſulendum (quo minus occaſionis ſit pi-

tuitæ procreandæ exteriuſque libentius abſinthium, quam interius darem, oleum quidem certe de ſpica nō præterirem per lanam in eo demiſſam, & expreſſam, atque appoſitam, quibus cum diu egiſſem ego eredentem eam iri leuaram hoc malo, niſi oculi paruin iuuentur, nam alterum ſaltem vidi cæcum in alijs remanſiſſe. Quod vnum de ratione viuendi mihi dicendum ſupereſt id de vini abſtinentia eſt, nam illud penitus circumciderem, & aquæ ſaluiam incoquerem, & in cœna parcè cibum darem, & ante ſomnū longius, diurnumque ſomnum prohiberem, & ab excandeſcentia, maximè continerem.

Hæc paucis diebus conualuit, nihilque impedimenti in oculis manſit.

B

De Marco Antonio Gabieo febre pituitoſa oppreſſo.

CONSVLTATIO CXLIII.

TEcum certè ſum vir Doctiſſime, neque locus meo conſilio relictus à te eſt, colligam ergo quæ à te diſcuſſa ſunt, & ante oculos cōſtituam, atque rationes afferam, vt videar ſaltem rem intellexiſſe, neque tecum temere ſentire voluiſſe. Aetas ſenilis omninò eſt, & ad 70. annum accedit. Corpus ergo natura humidum ætate refrigeratum, tempeſtate præterita inſolenter humida, & frigida post ſubitos calores ſubitis frigoribus factis, C & identidem eadem varietate iiſdem redeuntibus, & ſpatia ſua virtute ad motiones ſuas in corporibus edendas habentibus, non tam breuia, & potius inuicem operas ſuas frangerent; multa copia pituitæ, & etiam melancholiæ ea tempeſtatum varietate ad id maximè valente congeſta eſt, vitæ verò etiam diuerſo, & inſolenti inſtituto accedente, quod ſenibus ferè infauſtum eſſe conſueuit, qui enim iampridem continenter in Vrbe conſuetudinibus, & negotijs in vmbra operam dabat, poſtremo tempore vitæ exagitatus eſt, & cibis ruralibus liberius vſus, & fructibus præſertim. Ita quod hæc vitæ mutatio, quam ſemper in ſenibus peſtiferam animaduerti, & quod hæc cauſę poterant, notæ inſequētes oſtēdant, nā vrina alba omninò, & craſſiuſcula eſt, & cum febriat, non ſitit, non valdè concaleſcit, imò extrema D identidem refrigerantur, ſomno tentatur, aut certè eius propenſione, audio etiam alui excrementa valdè glutinoſa eſſe, vna lingua aridior videtur, vt vix informare voces poſſit. Hic itaque putreſcit pituita, & tam craſſa, vt calor à corde omni corpori communicatus, non poſſit ſæpè ad extrema deduci, forté propter obſtructiones forté etiam, quod eiuſmodi humores febris calore effuſi, cum ad extrema peruenerint, ibi calore amiſſo, vt alieno in ſe redeant, & refrigerentur, atque vt vt maior calor accedit, aut minor, modo diſcutiatur, modo etiā concreſcat, & caloris intimum incendium colligatur, atque ad ſe ſpiritus contrahat, & omnem calorem halitibus, iiſdem multos vapores efferentibus per os tranſeuntibus ore hiante ſemper lingua quidem, areſcit, at in cerebrum parte maiori vaporum rapta ſuo frigore il- E lam in pituitam exprimit, à qua ſomnus efficitur, quæ quoniam ex vaporibus craſſa admodum non eſt, ſomnus minus altus arctuſve eſt, tarditas quoque illa ſenſuum internorum fit, & quoddam animi otium. His ita propoſitis in quibus potiſſimū pituita craſſa, & multa cum ſua putredine locum tenet, quæ cruda ex vrinis intelligitur, & pręterea ſenium ſatis ad concoquendum ineptum, vt ad uires ſuſtinendas progreſſionem hanc morbi fore, cum periculo ſuſpicio eſt non leuis. Ad detrahendam ergo hanc materiam à chyrurgia exiguum auxilium habere poſſumus, quoniam ſanguinis miſſio toleratı non poterit, in morbo longitudinem promittente, & viribus non ita robuſtis, nō ſolum ſecta vena, ſed neque cucurbitulis, quoniam hæ nihil ſeroſi ſolent A educere, & ſanguinem ferè tantummodo valdè concoctum, & à partibus continentibus valde in ſui alimentum paratum, qui citiſſimè cōcreſcat, & tariſſimè non denſum, quare etiam optimi generis, ad medicamenta igitur potius confugiendum, & ſolas frictiones ab opera manuum petendas, quibus leuioribus vti iubemur in huiuſmodi febribus pituitoſis.

Medicamentis verò leuioribus ego ventriculum purgatum altero quoque, aut quarto quoque die vellem, ne materiam febri ſuggereret, & medijs diebus illam pararem. Melle itaque roſaceo ſolutiuo dicto crebro ad ℥.3. vterer quotidie verò oximelite, & melle roſaceo, & ſyrupo de corticibus citri, & ſyrupo de ſucco cicorei primum deinde illo, qui de cicorea Nicoli cum rhabarbaro dicitur, cum aqua in qua incocta eſſent, cicoreū, B betonica, hyſſopum, meliſſa, & lupuli, rhabarbarum, aut pilulis de tribus progreſſu temporis adijcerem, vt minores iecoris venas obſtinente humore expeditem, & ſic curarem. Victus autem ratione mediocri vterer, nam non crederem abſtinentiam poſſe eiuſmodi craſſam pituitam, & non naturalem facilè ad ſanguinem reducere, potius craſſiores faceret multas illius partes. A vino uerò abſtinerem propter caput, & humoris nimiam copiam, & cruditatem.

Hic paulatim cōſumptus eſt quinque poſtremis diebus à cibo penitus abhorrens.

De Dominici Dellauechij filio torpido tardoue facto.

C

CONSVLTATIO CXLIV.

VT rectè expoſuiſti Vir doctiſſimè, ex nimio veneris vſu tener adoleſcens ægrotus eſt factus febri primum, quæ ceſſante in nouum malum cecidit, quod nunc videmus, adda ad vſum veneris etiam largiorem victum, & equitationes ſubito à cibo equis ſuccuſſorijs habitus, ſub quibus cibum neceſſario vomeret; His, & refrigeratus eſt ventriculus, & vna cerebrum, obſtructiones autem multæ factæ ſunt attractis ſuccis crudioribus, & extenuatis à motu in viſcera, & in caput. Præterea bilis copia occaſſionem habuit, cum à motu, tum D ab obſtructionibus. Vnde quamuis à febre liber euaſerit, tamen obſtructionibus manentibus, & ventriculi, & capitis frigore, cum incredibilem fructuum, & malorum maximè punicorum copiam hęſitauerit, in hūc effectum delapſus eſt, in quo vomitus pituitæ mouetur, quamuis bile ſæpè infectæ, & tanta in ſomnum eſt propenſio, vt continuare orationem non poſſit ac ſingulo ferè in verbo langueat, & ſubſiſtat, tantus verò etiam linguæ torpor, & tarditas, vt exprimere informareuè uocem non poſſit, oculi tamen ſicci ſunt, & facile eos aperit, facieſque tota ſicca, pulſus non admodum mollis, rariſſimus tamen etſi uelocior uideatur. Sine ſiti eſt, lingua mollis, humida, albior, carnes frigidiores, nullus mali ſenſus prætetquam ſegnitiei corporis totius. Quare Doctor eximie, non crediderim ego ſubeſſe bilem ni- E miam tanquam huius mali cauſam, vt metuis. Eſto, hucuſque fuerit, minus fauces mihi introſpectæ rubræ uiſæ ſunt, etſi columella laxior apparuerit, vnde cum reliquis propoſitis notis, ego refrigerationem in caput pertimuiſsé à uentriculo tot acidis, & frigidis fructib. præter alias cauſas refrigerato, & pituita referto, quæ cum euomitur faciiè bilem etiam attrahit ſecum, ſed eam naturalem.

Propterea ego cum uomitus neceſſitas accedit illum iuuarem oximelite, etſi cibum ſumpſerit facilius id facerem, cibumque repeterem. Prima autem luce, & poſt ſomnum aliquod abſtergens propinarem, ut oximel cum melle roſaceo, quod cum iure diluerem.

Ante

Ante omnia clyſtere inijcerē ne inferiora per vomitum ſurſum adducerentur ventriculum fouerem, quo concoctio perficeretur, & etiam inungerem. Sternutamenta mouerem ventriculo ieiuno, & extenuante, ac medriocrem cibum darem ne cruditas occaſionem haberet. A vino tamen abſtinerem ne corpore forte minus expurgato, & cruditates, atque craſſos humores cōtinente aliquid mali in caput iam labefactatum inferretur. Aquæ quidem aromata incoquerem. Paratā pituitam quamprimum videretur cum hiera etiam diacolocynthidos, aut Pachij purgarem, vel hieræ logodij Aeij. Cui purgationi tunc calefacientes potiones, & vinum ſubiungerem, & antidota maiora vetuſta exhiberem ne ex opio male haberet.

De Paulo Verzio cœliaca fere affectione laborante.

CONSVLTATIO CXLV.

PRætermiſſis his quæ officij moratioris cauſa dici initijs conſultationum ſolent. Vir Excellentiſ. venio ad ea quæ neceſſaria ſunt, quando huc cōuenimus conuocati, vt quiſque operam ſuam conferat ad huius Nobiliſſimi Viri ſalutem. Vt expoſuiſti tu, atque vt licet cernere hæc extant in hoc corpore, alui fluor, quo ſexies, aut decies quoque die aluus deſcendat, ita tamen quod quatuor, aut quinque totis horis à cibo, tam matutino, quam veſpertine conſiſtat, inde ſubito multoties profundatur, quæ exeunt omninò varia ſunt, modo nigra, modo fulua, interdum bilioſa, ſed frequentius decolora, & plumbum referentia, tunc præſertim cum ad liquoris habitum accedunt, aliquando enim denſiora, aliquando liquidiora, aliquando fuſa quidem, ſed habitū quaſi mellis ſunt, & tunc, vt dixi plumbum, aut cinerulam referunt, is alui fluor nullius doloris eſt, nulliuſque morſus, quamuis ſæpè in excrementis ſupernatet quidā ſanguineus humor ſanieſque obſcurior de qua dubitare poſſumus num è ſede extrema effluat quam, aut ſibi conſueuiſſe ſanioſum, & ſordidum aquæ genus effundere, & ſemper madere, an verò ex inteſtinis exprimantur cum fęces excernendo ſe ſe contrahunt. Huic alui fluori accedit tumor œdematoſus in genibus identidem reuertens, mane enim, & paulo poſt decubitum minor eſt, veſperi poſtquam ambulauit maior ita vt ingreſſum etiam impediat, tertio eſt lienis magnus, adeo vt manu apertè ſentiatur etſi durus nō ſit, & cum eo media præcordia etiam valdè tēſa ſunt, etſi vtrinque molliora ſint quarto mihi videtur pulſus valdè paruus in homine calidioris cordis, vt reliquæ coniecturæ oſtendunt. Cum ijs nihil aliud moleſtum eſt, nam etſi ſitis aliqua ſit, illa tamen ea maior nō eſt, quæ ad fuſiones aluui ſequi conuenit, neque admodum moleſta eſt, in reliquis benè ſo habere aſſerit, nam & cibum commode accipit, nec ſine eius cupiditate eſt, & iuſtum ſomnium capere poteſt, & ſatis virium habet ad ambulādum quocunque opus eſt. Vbi & excernendi facultas læſa eſt, aut ſua, aut contentricis cauſa, & concoctrix etiam vitiata, excrementaque alui admodom mutata ſunt. Corporis etiam ſpecies videtur ægroti eſſe, & item præcordia tenſa, & lienis magnus eſt. Morbi ijs notis ſubſtantibus diſcraſiæ cum materia ſunt, & hoc in lienis tumore ſatis perſpicuum eſt. Dubium quidem eſt num lienis primus affectus fuerit, & poſtea hæc mala pepererit, an verò eadem cauſa, vnde fluida aluus eſt, ipſe quoque intumuerit; ſic enim difficilior, & celerioris periculi mihi res videretur. At ſiue fluor anteceſſerit, ſiue ſit ſubſequutus eius omnino ratio eſt, morbus eſt quærendus, & vna cum lienis tumore, & hypochondriorum tenſione tollēdus. Cum fluor eiuſmodi ſit frigidioris naturæ, videtur ita neque morſum habere, neque dolorem, neque (vt hoc etiam adijciam) ferè odorem, vt à ſanorum excrementis in hoc etiam recedat, quod fœdi odoris, & vt fert ſua

A natura, non eſt. Siue ergo à iecore, ſiue à ventriculo ſit, frigidum morbum, aut certè minime calidum ſequitur. præterea calida materia difficilimè nō putreſceret, non febrem afferret, quæ hic nulla eſt. At in iecore tantum frigoris eſſe, vt humorem eiuſmodi pariat, non poſſet cum ijs corporis viribus, cum nutritione hac nō ita mala, nam præter tumorem genuum, & aliquam faciei decolorationem vix ab habitu bene nutriti corporis diſtat, totum corpus ſane iam totis quinque menſibus iecore, tam refrigerato miniſtrante vniuerſum iam malo habitu, & anaſarca, aut aſcite fuiſſet affectum, quinque enim menſes tranſacti ſunt cum cœpit ipſo hoc malo tentari, vt mirum ſit ni iecur à parte male habente ipſum quoque affectum ſit, vnde mirandum non ſit ſi genua ſic intumeſcunt. In ventriculum ergo morbus eſt B referendus, at benè habere videtur cum ſatis cupiditatis habeat ciborum. Certè tanto frigore affectus non eſt, vt vis concupiſcendi in ore præſertim cibum extincta ſit, tantum tamen illud eſſe poteſt quod ei non repugnet, & quidem multum poteſt frigus ſuperare, & cibi cupiditatem potius augere, quā imminuere, augeret verò ſemper niſi cum humore aliquo coniunctum vis eius ad hoc faciendum idonea non frangeretur, vt cum humidum illud frigus eſt. Humidum verò hic eſſe, & ab eo potiores vires profuſionem alui habere multa coniectura eſt, nam niſi humidum genus eſſet, vix poſſet prohiberi quin cruditas à frigore facta dolorem, & flatum afferret, quin ructus emitteret qui in hoc nulli ſunt. Cruditas ergo, tam nimis ab humido ipſo potiſſimum eſt, & ita factum, vt remiſſa vi contentrice ventriculus iuſto ſpacio cibum non poſſit continere, qui ex parte concoctus demiſſus ab inteſtinis, & eis familiaris, & conue- C niens comprehendatur, & ad aliquam meliorem concoctionem perducatur, parte tamen plurima ſic ſuperari non poſſit, vnde in peiorem conditionem ibi detentus, & nulla natura certa præditus nullum firmum calorem tenens declinet, alieno calore mouente, & interea aluus conquieſcat. Peiore verò natura ex quadam putredine accedente moleſtus inteſtinis, & grauis fiat præſertim in vnum aliquem locum confluens, vnde ſubitò ſe ſe demittere cogat inteſtina, ſic multum ſuppetit iecori quo corpori ſuppetias ferat, cibi quibuſdā partibus ſpatio illo ad bonum ſuccum perductis, quod eſſe non poſſet ſi obſtructis vijs chylus retineretur, ſic humidiore materia nihil doloris affertur, nec permittitur frigori, vt nimiā cibi cupiditatem afferat, quod eo facilius poſſet quod lien impeditus, & minus humoris cōſumēs D nimium humorem in ventriculum ſui generis effundit, ex quo contractius os eius immodicè cibū appeteret, quod niſi lien faceret tanta eſſet ventriculi in ſuperioribus, vt inferioribus partibus laxitas, & egeſtatem non ſentiret, & cibum non appeteret, inde etiam ſit, cur cibum non diu ſentit in ſtomacho manentem, nec ructus edit ſuperiore ventriculi parte cum facile demittente, inferioreque imbecillis contentricis, & recipiente, & delabi permittente. Humiditatis modo huius cauſa neceſſario aliqua ſubſtat, & eſt humor, nā ipſa per ſe non ita ſolet induci, vt calor, & frigus ab actuoſis naſcentia, humiditas namque parū agere poteſt, & ſibi ſimilem infundere, & imprimere. Materia ergo eſſe præſens humidior debet E qua dyſcraſia eiuſmodi ſuſtineatur, ea verò pituita neceſſario fuerit, quę tunicas inferiores vētriculi obtineat, & in illis altè inſederit, iamq; infixa ſit, quę ſeipſam cruditatibus propaget. Ergo hæc omnia agēda ſunt, pituita illa è tunicis euellenda, & omnis humor in menib. lienis infarctus extrahendus, & omninò eſt exſiccandum. Verum quoniam ſuſpicio eſt ne lues venerea ſubſit quoniam artuum dolores diu habuerat, à quibus non niſi vnctione hydrargiri leuatus eſt, & à potionibus contra eam luem dari ſolitis, liber penitus factus, ſed vomitibus variæ materię inde obnoxius factus, eius ſuſpicionis aliqua ratio habenda eſt. Igitur quoniam exſiccātibus, & abſtergentibus vtimur, guaiaco etiam vti poterimus à quo ventriculus ſolet ferè bene habere.

Sic ergo medica auxilia diſponerem, vt in viuendi modo, & in medicamentis ratio exſiccans quæreretur, & ne materiæ humidiori poteſtatem faceremus, sui propagandi etiam cruditates cauerentur, ventriculiq; concoctio iuuaretur. Mel itaque roſaceum, & oximel mihi idonea crederentur, magis verò etiam ſyrupus de eupatorio à te propoſitus, ac propter lienem, etiam ſyrupus de epithymo. Iis verò numquam poſtponerem ſyrupum acetoſum diarrhodon. Syrupum de abſinthio ſuperuacuum crederem, quando ſyrupus de eupatorio Meſue adhiberetur, in eo enim abſinthium quoq; ſuas partes habet, cum his poſt aliquod temporis ſpatium etiam ſyrupum de mentha coniungerem. Hos ſyrupos diluerem aqua, cui incocta eſſent cum guaiacum, tum agrimonia, tum etiam tuſſilago, atque etiam mentha cum betonica, & cicoreo, quibus adiungerem rhabarbarum totum ſumendum, aut per ſe, aut etiam magis cum trochiſcis de capparibus coniunctum, ſic enim abſterſio valentior haberetur, & lienis malo conſultius eſſet, emolliunt enim illi trochiſci, portio autem rhabarbari ea eſſet, quę indies neceſſaria mihi videretur, quod ſi ventriculus melior inde fieret, ego ad integram curationem ſuſpitionis accederem, & guaiacum vna cum cortice propinarem ex aqua quod ventriculo etiam ſatisfacturum putarem. Interea ventriculo conſulerem proprio fouendo ipſum ſpongijs, & vaporib. per cucurbitam perforatam accipiendis, vt Hippocr. vtero ſolet accommodare, quibus identidem illitiones ſubiungerē, & tandem etiam cerata. Vbi ſi fluori propriè occurrendum eſſet, ego rhabarbarum prius dilutum, & expreſſum darem. Itaque hæc de medicamentis. De ratione victus ego pauca dicam, nam non eſt ita exquiſitè ſeruanda, ſed tantum mali ſucci cibi, & nimij, tumidiq; laxantes vitandi ſunt, grauiores etiam etſi boni ſucci eſſent, prætermittendi, vt vitulina caro eſt niſi admodum teneræ ætatis ſit, quod de hædina dictum velim, alioquin auiculæ boni generis gallinacea iuniora, pulli columborum mihi magis probarentur, & in viſculis far benè perecoctum, vel panis contritus, aut maceratus in potionibus vinum potius boni generis, quam vllum genus aquæ, etſi incocto guaiaco medicamenti vim haberet. Hic enim coctionem ſummoperè quærimus, & ſpirituum renutritionem, neque febrem, neque capitis malum habemus, neque veremur ne cruditates in anguſtas venas deferantur, quæ quotidie, & quaque hora infra deſcendunt. Quietem autem præciperem, quæ coctioni commoda eſt fluida autem aluo neceſſario niſi cum loco exercitationis iuſto modo adhibendus motus eſt. Nunc genuum tumori certè quies requiſita, alioquin per motum vidi alui fluores curatos, præſertim in rheda factum. Animi perturbationes ſedandæ eſſent, & omninò fugiendæ, cogitationeſque, & ſollicitudines rei, & honoris nunc ſeponerentur, ſuo tempore recipiendę, vita enim omnibus non quidem dignitate, ſed tempore anteponenda eſt, qua firmata, reliquorum cogitationes rationeſque reſumendæ.

Cura propoſita adhibita, & diluto rhabarbaro præbendo paulatim venter minus fluida, efferebat, & genua minus tumebant.

De nobiliſſima Cecilia Aleardia de Pompeis anguſtia œſophagi, & cordis laborante.

CONSVLTATIO CXLVI.

Mirabilia is caſus duas partes habere mihi videtur vnam altera magis horrendam, quamuis vtraq; peſſima ſit, horribilius namque viſu eſt cum honeſtiſſima mulier depoſito oī decore, & pudore abiectis ſtragulis, in omnes geſtus incompoſitos agitur, tamquam furens, & ſe ſe omnibus modis iactat, quod tanta vi, & viribus facit vt multos robuſtos homines ipſam cohibere conantes à ſe abijciat, & propulſet.

Minus horrendum videtur, ſed nihilominus miſerandum cum mores retinendo quibus ornatiſſima eſt, eloqui tamen non poteſt, minus quod deglutiuit poteſt in ventriculum demittere, ſub quo malo iam triduum perpetuo eſt, prius verò dictum horribilius ex interuallis incertis bis reuerſum eſt, & in metu ſumus an reuertatur. Morbus vnde hæc fiunt eſſet omnino abigendus, alioquin breuis vita eſt futura, itaque & cognoſcendus, cuius cognitionis notas in ipſis ſymptomatibus diligenter ponderandis, & cauſis recenſendis habere, tantummodo poſſumus. A ſymptomatibus ego incipiam, hæc geſtu nobis ſignificat cum lingua vti ad eloquendum non valeat, quod poſtquam diu crurum dolore, quotidie redeunte fuiſſet tentata, æſtate quidem interdiu hyeme autem noctu, iam tertius dies eſt cum ſubitum crurum calorem, qui ſub dolore accedere conſueuerat ſenſit aſcendere in ventrem, & inde ventris turbationem, ſuſpicata quæſiuit aluum exonerare, ſed ſolū lotium emiſit, inde cardialgiam perſenſit, & tanto cruciatu, vt ſe ſe interficere contenderet, neq; contineri à robuſtis admodum hominibus poſſet, ſub quo furore totis ferè 7. horis fuit, nec niſi parum, & præ laſſitudine intermiſit, & cū furor eſſet reuerſurus, ferè ſub animi deliquio aliquantū manebat.

At frictionibus vinculiſque adhibitis, & item cucurbitulis affixis intra fęmora ab eo furore quieſcere cæpit inter quæ molienda cum per os theriacam dare mulieres tentaſſent, ipſa acceperat, & demittere conata erat. At omnis liquor cum theriaca ſurſum referebatur. Multa ad vomitum ciendum data pariter exhibebant, cum eo verò ipſa quāuis apud ſe eſſet, & alioquin poſſet omnibus reliquis ſignis, & geſtibus manuum informare nobis ſpeciem ſuæ moleſtiæ, tamen lingua exprimere nihil poterat, vt nunc videtis, vocem quidem interea edebat, vt edit nunc, imò ſi diligenter animaduertiſtis ferè verba voce imitatur, adeò gutture liberè, & faucibus vtitur, voce enim ferè verba adumbrat, prætetea cordis dolore exercetur interdum leniori, & anguſtiæ tantum ſenſum præbente, interdum actiori. Senſibus interea tam internis, quam externis liberis, & omnem ſolitam prudentiam retinentibus, capite vix neſcio quibus horis externa die grauiori, nunc omnino bene habente, faucibus colorem naturalem, & omnem habitum vna cum lingua habentibus, nullo dolore affectis demiſſoque funiculo cerato, vel duriſſimo, nihil dolores mouēte, imò ſyringa argentea innoxie ea loca tractante ſpiritu facili, neque vnquam concitatiori, niſi cum cordis dolor increſcit, ſiti quæ ex tot laboribus agitationum, & tam longa cibi priuatione in ſano homine maxima eſſet, vix mediocri cibi etiam cupiditate nulla, & ſi neque faſtidium eiuſdem ſentire ſe ſignificet, & libenter deglutit, quamuis vel aqua ipſa demiſſa a medio œſophago reijciat.

Pulſus certè minores videntur quam huic corporis natura conuenire arbitrer. Vrina rariſſima, & exigua, quoniam ſine cibo, & ſine potione tot dies, alioquin neque ita colorata, vt ſub tanta fame eſſet neceſſe, & in ſumma ſine febre hucuſque fuit, niſi quod aduentante iam quarta die pulſus crebrior aliquanto, & concitatior vna cum reſpiratione extitit. Ex quibus notis partes ad œſophagum pertinentes oppreſſas video. Nam fauces, & larynga affectas eſſe perhibet, quod nullum eorum quæ propriè earum partium mala conſequi ſolent cernitur, quæ ſenſu præditæ omnino dolorem aliquem, aut moleſtiam ſentirent, quoniam membranis præditæ neceſſario tēderentur, & moleſtiam reciperent, certè propriæ tumentiæ ſenſum haberent, etiamſi œdematoſa eſſet. In larynga vel eius muſculos exiguos vix quidem intrudi poteſt, quin doleant, quin dolorem ſentiāt, præterquam quod non ſolent obiectæ eſſe, niſi humoribus calidioribus a quibus inflammarentur, & cum dolore tenſionem, & tumorem, & ruborem præſeferrent, tumoreque non apparente, aut rubore, ſumma eſſet ſpiritus anguſtia ſeu impedimentum, eſſet etiam febris omnino

nino

Digitized by Google

nino intenſa, non poſſet autem deglutire ſine dolore, A aut impedimento ſaltem ſi fauces materiam accepiſſent, quæ ſolent ipſæ, quoque calidiorem eam accipere, & citò pus conficere, & rubere, atque cum tumore, & dolore raro ſine eo, & tunc tamen ſuum impedimentũ, & tumorem ſentiunt, quorum nihil cernitur.

Cum ergo etiam aliquanto inferius demittantur, quę per os ſumit, & vomitu reijciantur, videtur malum ad inferiores œſophagi partes pertinere, præſertim quod ipſa deſignat nobis adſtrictionem quandam ad iuguiũ. & colli inferiorem partem percipere. Ita vero infernam œſophagi partem non intelligo, vt mediam excludam. Verum os ventriculi, cum ipſa corde doleat, eſt ne affectum? Affectum omnino credo non tamen primas huius mali partes in ſe concludere, nam maior eſt anguſtiæ œſophagi ſenſus, quam cordis ſic dicti dolor, B quod ſi in ore ventriculi princeps malum eſſet, cum ea pars acerrimo ſenſu ſit, neceſſario ventriculus anxietudines illas ſibi familiares, & quaſi animi deliquia ſequentia haberet, neque eſt reſpondendum, quod cum humor ſit frigidior, illud non facit; nam vel ex lacte, vel ex pituita ibi concretis ſolemus videre animi deliquia, & anxietudines incredibiles, hic tantum impedimentum fieri nequit niſi a materia valdè frigida. Sic os ventriculi notas ſuas haberet.

Hic animus & ſenſus omnis conſtat, & tamen compreſſio cordis ſentitur tam ſubitò præterea neruoſos, & denſius eſt os ventriculi, quam vt frigidos humores excipere in ſe queat, tam ſubitò vnde partes vicinas potius ori quam os ipſum affectum crederem, neque putarem potius exterioris tunicæ fibras, quam interioris affici, C quoniam nerui ori inſiti potius exteriori cognati ſunt, vnde cum confluens materia aliquid ſaniei mordacioris habet, ſuaque tenuitate in os ventriculi effundit ſe ſe tunc miræ illæ motiones concitantur, quod ſi in ore vẽtriculi penitus tota iniſlla eſſet, caput ſeu neruorũ initium omnino afficeretur. Eſto quod non materia, ſed tantum aliquis halitus mali generis locum occuparet, vt œſophagus occupatur ab ea potione, quę macerata ſit, ſolatij maioris radix, vt occupantur dentes ſolo genere auſtero, vt pulmones ſolo halitu carbonum, more enim ventriculi ea genera etiam principio neruorũ moleſta ſunt. Ergo illud omnino afficeretur, & facilè etiam conuulſiones moueret, os enim ventriculi, vel in extrema (vt dixi) membrana eſt valdè intextum neruis, ſic mirabiles caſus afferre homini affectũ conſueuit. Quod D etiam confirmari eo poteſt, quoniam nõ faſtidit cibum quamuis eo malo genere pręſente in œſophagi detrudere illum in ventriculum non poſsit, neque nimis eius appetens eſt, vt ori affecto vno, aut altero humoris genere euenire conſueuit.

At linguę malum quomodo inde eſſe poterit? Linguę malum non tantum eſt quin totum aliunde per conſenſionem accipi poſſit, nam duobus muneribus linguæ attributis altero guſtatus reliquo motionis, guſtatus integrum munus ſeruatur, quoniam non agendo, ſed accipiendo præſtatur, & minori vi eget, præterquam ab alijs neruis fit, quam motio, nam motio à neruis ſeptimi paris vim recipit, ſenſus autem propoſitus ex neruis tertij E paris à cerebro proximè inſertis motionis munus diminutum eſt, ita tamen vt moueant quidem linguam, ſed ſubtilem eam motionis varietatem, & expreſſas formas vocum conformantem perficere non poteſt, quæ maximè extrema lingua agi ſolet, quare non eſt impedita vis neruorum ſeptimi paris, ſed imbecillior facta, quæ maximè cognata eſt cum neruis ad œſophagum pertinentibus cum quibus plurimam ſui partem communicat, poſtquam partem ſuam lingua diſtribuit, vnde impedita ex toto cibi intromiſſione in ventriculum, & infirmata tantum linguæ motione, ſi conſenſionis culpæ alterutrius malum dandum eſt, eorum minus, & quod facilius ſequi poteſt omnino dandum eſt, nempe eloquendi infirmitas, vnde radice linguæ, & gutture voces quaſi informat inſtar eorum qui os aquæ plenum gerant, & lo- A qui conantur, extremo tamen linguæ eas non exprimit, conſenſione cum œſophago facile fit, ne tam valida lingua ſit, præſertim quod non ſolum neruis ſed tunica etiã communi cum eo coniunctiſſima eſt, quare concludendo poſſum pro conſtituto habere quod locus primitus, & ſe ipſo affectus eſt gula media, per conſenſionem verò affectus eſt in lingua. At cuius generis affectus ſit videndum reſtat, quod eodem degluti endi impedimento demonſtrari poterit cuius impedimenti natura ex natura actionis cognoſcenda eſt. Deglutitio ſeu deuoratio qua cibi, potioneſque delabentes deducuntur, actio eſt, quæ apprehenſione eorum, & detractione, & detruſione fit, hæc villis tum longis tum tranſuerſis perficitur, & meatum ſatis latum requirit quo ſuperius contracto inferiuſque dilatato illa demittantur. Cum ergo impedita B illa actio ſit, aut meatus conſtrictus eſt, aut fibræ infirmæ factæ, de infirmitate fibrarũ dicere poſſumus quod impeditæ ſunt, itaque ratione debilitatæ, nam hęc ſpecies impedimenti diminutę actionis non eſt, ſed penitus prohibitæ, quæ ſubito facta prohibitio eſt, eapropter nõ à ſola intemperie facta, paulatim enim acceſſiſſet, & antequam ex toto fuiſſet extincta debiliter prius operam exercuiſſe eam fuiſſet neceſſe. A materia ergo, & meatus conſtrictione quæ cauſam aut in ipſo meatu œſophago, aut extra ipſum habet, malum hoc eſt; extra quidem omnino haberet ſi ab aliquo tumore adiacente vrgeretur, aloquin non video quomodo conſtringi externa culpa poſſet. At tumor quamuis etiam citò poſſit ingenerari præſertim partibus gulæ coniunctis ſatis laxis, in quibus etiam ſine dolore fuiſſe viſus eſt, & œſophagum com- C preſſiſſe, tamen ſpatium habuit ſaltem trium dierũ antequam omninò œſophagum comprimeret, vt in duobus alijs per hos dies viſum eſt. Eſto breuius ſpatium habeat certe breuiſſimum vnius diei ſpatium illud erit.

Nam anginam ex tenui humore fieri, ſolitam ſemper diuturnum ſpatium, cum minimum habere videmus. At hæc coarctatio eodẽ temporis puncto quo in furioſam illam agitationem percita eſt, conſtitit, nam cum mulieres horribilius quodque veritæ, theriacam exhibere conarentur dilutam, nihil demitti poterat; Quare tumor externus id efficere, & longe minus tam repentè nullo modo potuiſſet, cauſam ergo in ipſo œſophago eſſe coniicitur. Eadem vero ratione illa cauſa diſcraſia ſola eſſe non poteſt, quoniam neque ipſa ſubitò poteſt conſiſtere, cum materia quidem poteſt accedere, eaque ſubſtante D tum induci tum conſeruari. At videndum quodnã materiæ genus cuique parti œſophagi affectum faciat tanti mali, & vnde illuc tam ſubito impulſum ſit, & idem curſum tenuerit, quibuſque vijs vſum. Subitus, & celer ille aduentus tenuem materiam ſignificat febre carere eam minimè habere multos calidos halitus, agerem eos furores eam ad os ventriculi peruenire, & inſuper mordacem, & vi mala præditam, & corruptam eſſe; quare cum corrupta, nec multis halitubus calidis ſit, neceſſario generis acris quidem, ſed frigidioris in cineres melancholicique fuerit, ac cum tenuis ſit fumus illius omnino eius naturam tenuem, & acrem referet; qui ad os ventriculi accedebat.

E Verum quomodo tenuitas humoris poteſt tã latum meatum, quam œſophagi eſt conſtringere? quomodo id ſine dolore facere? præſertim vim malam, & mordacem referendo? Vermes halitus malos edunt, & ſolent obſtipare ſua mole, atque ictu etiam hominem exagitare, a quo cum ceſſant, ſola obſtipatio ſine dolore conſiſtit, vt hic videmus, rarum tamen id ſine aliqua alia moleſtia eſt non ſolum elocutionis, vt hic eſt, ſed etiã ſenſuum, & maximè cordis, vnde febres ſolent eſſe familiares, eapropter vermium non ita multum mihi ſuſpicionis eſt, præſertim qui ſoleant quò longius trahitur abſtinentia eò moleſtius exercere, hic verò ab initio ſubitus cruciatus omnes alios vicit. Vnde potius exiſtimandum videatur iam partem acriorem materiæ ex ſpatio fuiſſe conſumptam, reſtare verò illam quæ quietior intra ſuos fines, neque amplius ad os ventriculi exu-

dans

dans œſophagum modo poteſt contrahere. Mirum tamen videatur, quomodo ea tenuis tantam conſtrictionem poſſit efficere ſi tamen multos alios eiuſmodi euẽtus conſideremus admirari deſinemus, nam affectus ex vtero venientes ſæpiſſimè & œſophagum adſtringunt, & elocutionem impediunt, & ſubito maximè id faciũt vno vapore, aut halitu malo cum vẽtriculo, & œſophago communicato, quid enim tunc contrahit œſophagum, quam halitus. Quid œſophagum impedit radicis ſolatri maioris, niſi halitus ab eo impreſſus? quid deniũ ſtuporem conſeruat, qui non ſolum glutinoſis, ſed aſperis etiam & ſale ipſo tolli ſolet. Fumi ergo eius naturæ ab humore in œſophago imbuto, & ſub ſpecie halitus ab vtero illato faciant hanc moleſtiam. Eſto ergo nunc vteri malum ceſſarit, quod impedit halitum in eundem humorem eſſe reuerſum vnde diſceſſit, & iam humoris halitum habere, & idem opus præſtare contrahendi fibris nimirũ imbutis, nedum delibutis, quæ veluti chordæ imbutæ breuiores fiant, & vi humoris frigida, & ſicca dureſcunt, atque eo magis meatum conſtringunt, interea ab vtero præſidium habente eo humore, nam ſaltem quaque die interdum etiam breuioribus interuallis breui quadam ſuffocatione vteri tentata eſt, vtero nimirum materiam ſuppeditante, & fortaſſe ne dicam certe quoniam conſtrictio eundem ſtatum ſeruat ſub illis caſibus nouam ſuppeditans. Cuius itaque generis ſit, & ex qua parte adueniat materia, atque per quas vias ſecum curſum teneat, ſatis apertum videtur, ab vtero, namque in ventriculum viæ non ſolum cognatione tunicæ externæ a peritonæo, ſed venarum magnarum quibus per iecur cum ventriculo habet coniunctionem neſcio an dicam neruorum, nam dubito ne vterus neruos a ſexto pari accipiat, à quo inteſtina, & viſcera inferni ventris habent potius per eos cum cerebro, & capite coniungeretur, cum quo tamen etiam venarum copia, & magnitudine complexum habent, ſed halitus poſſunt etiã anguſtiores vias, atque inuiſibiles meatus permeare, & ad ſeptum tranſuerſum congeſti, vbi conſueuere ſpiritus difficultatem facere, in vicinum œſophagi initium infigi, & ſuperius etiam attolli, ac niſi cor ſua ſe vi & calore illos diſcutiente ſe ſe defenderet, niſi caput idẽ ſuo temperamento faceret, & fumos a ſe depelleret, vndo etiam nerui linguæ torpore cogantur fumis in tot demiſsis, eas omnes quoque partes, vt ſæpè vidimus infeſtare. Vterum potuiſſe huic malo initium præſtare multa coniectura eſt, quoniam ætate hac 30. annorum, & florentiſsima, tum corpora natura calida, & humida menſtruis purgationibus iam 12. annos diminutis ea ſępè in ſimiles caſus incurrit, quamuis non ita horribiles ſpeciem tamen eandem retinentes, vt linguæ hæſitantiam gulæque anguſtiam, ſecum coniungerent.

Præterea ſuſpicio eſt ne à capite multum cauſæ ſit, nã ſub ſole diu eſſe ſolet ad capillos nitidos, vnde illud concaleſcens nimium humorum ad ſe attrahat, nec tantum conficiens neceſſario deorſum multam materiam demittat quæ in vterum per venas decurrens tẽpore menſtro eius meatus impeditiores reddat, quam conueniat ei expurgationi quæ diminute facta omnium dictorum malorum cauſa eſt, quod ſi ordine quo malum procreatum eſt liceret illud tollere, certè ab hac prima cauſa eſſet ordiendum, ſed quoniam vel hac manente malum curari plurima ſui parte poteſt, neque tantæ induciç eius grauiſſimæ moleſtiæ dari poſſunt, propterea ad id quod magis vrget illo præterito nunc ſine quo inſtituta purgatio aliquem fructum habere poteſt non ſolum capitis ratio poſtponetur, ſed vel purgationum menſtruarum procuratio in ſuum tempus differretur, nũc materia quę quoniam in locum affectum poteſt incurrere metuenda eſt, ea neceſſario primũ ſubmoueri vult, quod ſine ea, nec tuto, nec commodè quæ iam in loco affecto hęret diſcuti poteſt, & vt dixi maius malum minatur, deinde quam primum poterit ad diſcutiendam illam, quæ iam moleſta eſt accedendum, vires verò vt nutriantur omni ſtudio prouidendum, quæ etſi ſatis valentes ſunt, tamen cibi via impedita facile laberentur. Videamus iam morbi neceſſitatibus conſtitutis, & parte affecta deſignata, vtriumque ratione expoſita, à quibus rebus remedia accipere poſſimus. Magnus morbus eſt, vires validæ ſunt in futurum tamen ne durent metus eſt, nam non ſolum agitationes illas horrendas, & laborioſas metuimus, ſed abſtinentiam, & famem tollerandam videmus, neque quamdiu poſſumus proſpicere quare ſanguinis miſſionem ſuſpectam haberem auertendæ, quamuis materiæ idoneam, & cum vires valent in morbo magno nunquã prætereundam, quoniam non niſi cum ſanguine ſatis multo, à quo mali incrementum metuatur, & cruditatia nihil habente tantum virium ſubeſſe poteſt, quantum miſſione ſanguinis ferãt, adcò vt morbo ferendo etiam ſufficiant, quod Galenus libro contra Eraſiſtrateos ſtatuit, & Oribaſius eius fideliſſimus interpres, refert, quamuis Galenus alijs in locis à ſanguinis copia, vt quam virium conſtantia non ſemper cuique legenti apertè exprimant, adiungat, aliter enim loquendum eſt cum ſummam præceptionis ſtatuimus, & in ſummam propria capita colligimus, aliter autem cum rem volumus omnibus modis explicare planè ijs, qui non ita rem ſubtiliter ſuis ſenſibus attingunt. Ergo propter vires non exiſtimarem tantum ſanguinis eſſe, quantum id quod viribus, cum ſatis ſit, etiam metum facere in morbo magno poſſet, ne eum augeat. Tamen ad auertendum in partem vnde, redundaſſe eſt veriſimile venam in talo aperirẽ, & aliquid eius mitterem ſed parum. Deinde cucurbitulis ſine ferro vterer inter fœmora adhibendis, & ſępiſſime repetendis frictionibuſque aſſiduis, vnctionibus ad pubem, & perſarijs in naturalia immittendis, nec alienas putarem illitiones partium in quibus pulſus ſentiuntur factas ex oleo illo extrahente venena, & diſcutiente inflammationes quod fit, ex hypericone, & ſcorpionibus, & oleo antiquiſſimo cum multis alijs tum antidotis compoſitis, & aromatibus tum herbis, nam malignos fumos educeret, & à medija partibus reuocaret, tandem dorſo ſimilia apponerem, vt cucurbitulas, frictiones, illitiones, fomenta, & etiam cauſtica, vt quod œſophago moleſtum eſt diſſolueret. Inungerem etiam oleo de naphtha dicto cum theriaca ſtillaticio, oleo ex ſuccino cum eodem quod maximè vtrumque diſcutiat, & per os quamuis cum his demitti poſſit oleum amygdalarum dulcium infunderem, nam iam ſatis ex vino punicorum malorum datum, & ex alijs reptimentibus eſt ſatis vomitus fruſtra tentatus, ſub vſu autem huius olei demitterem ſyringam ab extremis apertam ſed oris foraminum rotundatis, ne feriret ſecando pungendoue, & per illam caſtoreum cum oleo de caſtoreo inijcerem, & theriacam, & oxymel etiam ſquilliticum. Inciſio venarum ſub lingua proponitur, ſed non video ad quem vſum, tamen ad abundantiorem cautionem neque ea præterirem. Cucurbitulas certè ceruiçi, & dorſo darem; poſtquam tot auerſiones perfeciſſem, externa etiam præter fomenta, & illitiones, & emplaſtra imponerem, quorum ratio obſcura non eſt. In peſſario oleum ex matricaria cum chamomælino, & ad ℈.1. galliæ moſchatæ in binas olei vncias. Oleum vero ad pubem, & inferiorem ventrem; & extrema dandum à me deligeretur, quod dixi paratũ ad venerea, quod etiam ad ſtomachum adhiberem, neque alienum putarem oleum de naphtha, vt dixit aut aliud ſimile quod vehementiſsimè diſcuteret, vt oleum de ſuccino, & circum collum quoque illud ingererem, vt partes œſophagi foueret, & calore, atque ſiccitate noxam diſcuteret, odore etiam vtero demittendo eam iuuaret. Verum hæc de morbo curando. De vita vero ſuſtinenda, hoc eſt viribus conſeruandis, quod cibo fit, hæc duo, namque indicationum genera Medico ſemper videnda ſunt, vt ex Galeno 9. Method. 13. habetur. Ego eadem ſyringa liquores ex carnibus etiam ſtillaticios ingererem, & odoribus vini, & panis calidi recentis vterer, & clyſteribus ex iure, & luteis ouorum inteſtina, namque etiam concoquunt.

Hęc ægra tertia nocte exagitata fuit, neque inde amplius

Digitized by Google

plius ita manent ſine cibo vllius generis, & ſine coquendi facultate, in reliquis ſanæ mulieris ſpeciem referens vſque ad quintam noctem, in qua cum oleum amygdalarum dulcium aſsiduè ore tractaſſet, ante verò etiã cum cereo funiculo ex oleo de caſtoreo delibuto cum caſtoreo œſophagus intra oſtentatus ſæpius fuiſſet, cecidit in quandam veluti ſyncopim, ſub qua referunt habuiſſe ſpumam in ore, ac ſi fuiſſet conuulſa, aut ſtrangulata, vnde tanquã mortua lugeretur, quando ferè vociferatura excitata eſt, atq; ſe ſenſiſſe à corde, & gula deſcendere in ventrem graue, quoddam pondus, atq; cum ſuccurrerent vino id experta eſt omnino iam delabi in ventriculum, vnde ius attulerunt cum luteo oui, & ita commodè deuorauit, & tunc primum ſomnum cæpit. Sexta nocte verò poſtquam oleũ nucis moſchatæ in viribus ſumpſiſſet, & tandem poſt refectionem aliquam ex theriaca in iure ſomno compræhẽſa fuiſſet ab eo expergefacta, neſcio quam ſeoſuum amiſsionem, & quaſi deliquium ſubijt, & ſub eo ſenſit, neſcio quid ab occipite deorſum ſubito repere, vnde ſubito loqui potuit, & ſe in ſumma anguſtia cordis fuiſſe, & tunc vitam ſibi nimium effuſam dicere, finita ea die nihil mali niſi ſitim, & lãguorẽ ſentiebat. Illis verò diebus quib. fuit ſine cibo, nihil potuit intra corpus recipere, niſi clyſteria ex iure, & luteis ouorum, quæ retinebat. Vſa verò etiam eſt vini odore cũ pane immerſo, quo retulit ſe multum recreatam. Sic quinque totos dies ſine vllo ciborũ genere fuit, & nihil tamen conſumebatur.

De tumore mamillæ in puerpera, cum febre duplici tertiana.

CONSVLTATIO CXLVII.

MVltiplex hic morbus mihi videtur, nam difficilimũ puto, vt febris ſpecie tertianæ duplicis ſequatur tanquã vmbra eum tumorem, qui ſub febris acceſsionibus, non maiorem dolorem ſentiat, quin incertis temporibus magis, vel minus doleat, ſi enim propter incendium tumoris cor ipſum incenditur, cur eo tempore tumor maius incendium non habet cum tanta inflammatione eſſe debeat, vt non ſolis finibus tumoris contineatur, quemadmodum quieſcente febre, eſſet veriſimile, ſed ad cor vſque pertingat, ad febrem faciendã; febris ergo putredinem propriam, citra tumorem habere eſt neceſſe, quæ cum per frigus accedat, quod cum corporis concuſsione fit, & alternis diebus ad ſpeciem eandem reuertatur, extra venas quidem ſuam putredinem habere debet, alioquin ſine motione, & quieſcens humor id frigoris non faceret, atque eam in humore ẽt vt plurimum bilioſo, & quidem craſſo, quoniam nunquam perfectè febris quieſcit, ſed diu trahitur, quoniam etiam vrina craſſa eum craſſum indicat, generis tamen diuerſi, quoniam febres ſimiles non ſunt, atque ſi barbarorum diſtinctionem ſequamur, potius duabus tertianis conſtare eam dicemus, quam duplicem tertianam eſſe, cuius remotiorem cauſam eam eſſe crederem, quoniam ſub vteri geſtatione per æſtatem, & autumnũ habita in corpore calidioris generis bilis congeſta ſit, nũc demum autem incenſa, quod ſubitum frigus cutem obſtipauerit, & a malo mamillæ, etiam incendij ſui occaſionem traxerit. Mamillæ autem tumor facilè cauſam habuit a confluxu ſanguinis in eam à partu conuerſo, & eius non ita boni, altera mamilla firmiori malum a ſe repellente, hac autem infirmiori ob ſimilem in ſuperiori partu affectionem ad ſe admittente cum eo, quod meatus denſiores ex malo & curatione eius longa fuerit ſortita, nam tumor fuit canceroſus putatus, & mille varijs admodũ remedijs tractatus quibus reſtituta mamilla ipſa nunquam amplius in ſuam mollitiem reuerſa eſt, qua eſſe antea cõſueuerat, & minor nã oſit, quod ex aſpectu alterius poteſt iudicari.

A Vnde neque naturalibus viribus receptis omnem humorem in lac poteſt conuertere, neque lac poteſt facilè exire, vt craſsioribus partibus ſuis remoratis intus manens, oppreſſerit partis calorem, eamque infirmiorem reddiderit, & coctionẽ idẽtidem lactis infirmarit, prætetea partibus multis humore corruptis, doloreque excitato humores ad ſe attraxerit, & calore quoque per putrefactionem inceſſo, idem fecerit, & in ſumma malos humores, & in mamilla pepererit, & corporis totius omnes ad mamillam adduxerit, propterea varijs humoribus affluentibus, variè etiam mamillæ partibus à pręterito malo affectis, alijs duris, alijs mollibus, varietatem quoque tumor nactus eſt, & neque æquabilis figura, neque eiuſdem habitus totus, ſed vna parte durior, altera mollior, & aliqua etiam pus continere cognoſcitur, B dolorem itaque non æquabiliter totus continet, ſed parte tantum, in qua pus confici eſt veriſimile, neque perpetuo eiuſdem magnitudinis, ſed modo magis modo minus acrem, vt ex putredine, & calore concepto modo plus modo minus halitus mouetur, vt vt materia magis, vel minus idonea ſuccedit, ad cuius doloris incrementum febris non creſcit, quoniam, quemadmodum certa coniectura exiſtimaui, illa ab eo tumore non fit, ſed propriam putredinem, propriumque humorem habet eumque duplicis generis, & in diuerſis locis verſantem cũ duas febres, & ſpecie varias efficiat, genus tumoris varium diuerſas quoque materias continere eſt veriſimile, ſanguinis tamen participes, nam neque ſchyrrhi, neque cancrosis ſpeciem videmus, quod ſi lac etiam è rupto tuberculo effuſum ſit, fortè quod retentum viamque C ſuam impeditam habẽs, quęcunque ſit exeundi poteſtas, expellitur, & ita modo lac, modo ſanguis, modo pus effluit ex ruptis illis tuberculis. De horum malorum curatione cogitans, verſor in difficultate non mediocri, quoniam niſi medio corpore libero ab abundantia malorum ſuccorum, non video quomodo nos maturationem, & diſcuſsionem tumoris tutò procurare poſsimus, febre verò in corpore verſante vias obſtructas ſubeſſe neceſſe eſt, vnde purgatio longiorem apparatus tractationem poſtulet, quam malum mamillę paſſurum ſit.

Præterea, ſi de lacte, imo de lactis materia a mamilla auertenda neceſſaria deliberatio eſt, quomodo ipſa lactis materia a mamillis attrahitur, Lac verò ipſæ inde conficiunt, mamilla verò malè affecta ſanguinem etiã D bonum in prauum ſuccum conuertit? Sanguis etiam quamuis per venam cor meantem ducatur, tamen recipit, ſecum malos etiam humores a vicinis partibus ſe ſe exonerantibus, & in partem ægrotam infirmitate ſua admittentem calore, & dolore attrahentem propellentibus, qui malorum humorum ſocietate facilius corrumpitur, quod ſi materia illa ad vterum, & vias menſium promoueatur, fortè ſecundum illius curſum hæc reliqua genera humorum confluent ad naturalem ſui expurgationem; natura namque eo propenſa eſt, & ſe ipſa & ex conſuetudine, neque enim lactatio ex altera mamilla ſatis erit, ad motum humoris retrahendum, nam ab vtero ſurſum omnino illa trahit, & vna vtriuſque mamillæ, & non ita cõmunes ſunt, vt vnius lactatio ab altera lac attrahat, aut ſanguinem, ita tamen E communes, vt quæ lactatione tractatur, dum ad ſe ſanguinem allicit, etiam conſociam attrahat.

Sic ergo me gererem, potionem medicamenti leuioris, primum darem, vt aliquid mali humoris a communionibus locis ſubmouerem, deinde venam in talo, aut poplite aperirem non quo multum ſanguinis detraherem, ſed quo ad ea loca contraria eum mouerem, quãuis enim ex ratione fuerit menſibus, & iuſta copia eorũ uſa, tamen illud vt malum indicat, non fuit ſatis & artis opem poſtulat.

Interea mamillam medicamentis non priuarẽ, quibus vel ad maturationem, & doloris diſcuſsionem cõparatis oleum roſaceum commiſcerem, ne facilè materiam a medio corpore attrahant.

Ita

Ita numquam niſi corpore purgato & à febre leuato roſam ſubmouerem de cuius febris curatione nihil prætetea dicam quoniam vobis notum eſt quidquid ad materiam eiuſmodi parandam ad vias expediendas, adhumores dictos purgandos atque ad δυσκρασίαν propoſitam ipſarum partium eos humores gignentium defixis ſimilibus in partes humoribus illatam remouendam dici poteſt. Verum de mamilla propriè dicam quod antiqui quędam emplaſtra conficiebant, quibus vna & maturatio, & emollitio, & diſcuſſio & eruptio & curatio vlceris promitteretur. Vt multa à Galeno & ab Aetio propoſita, in quibus mihi probaretur illud Aſclepiadis ex ſpuma argenti, cera, ceruſſa, adipe ſuillo, myrrha, vitellis ouorum toſtorum & oleo, vbi roſaceum nos imponere poſſemus. Diamellitos etiam Pauli quod fortaſſe illud eſt cuius vſum Galenus libro ſexto methodi laudat, non præterirem. Verum quoniam in ſuperiori parte foramen eſt, & inferiori ſperatur, quoniã anguſtia non præbet viam craſſo lacti & puri euocando, ipſa verò ferrũ non admittit, ego penicullum ex ſpongia compreſſa, & in arctum ſubtileque corpus contracta, pararem, filo iniecto in poſtremam partem vt extrahi poſſit è foramine poſtquam fuerit eo humore tumida amplificata. Ipſam verò ſic compreſſam redderem prius in vino madefactam nigro in quo alumen eſſet diſſolutum, & deinde filo circumindutcto conſtrictam totam donec exſiccaretur. Cætera multa quæ proponi poſſent vobis deligenda permitto & finem dicendi facio.

De Thura tabellariorum ſingultu & alijs affectibus cruciato.

CONSVLTATIO CXLVIII.

QVamuis in Medicina facienda vos potius Duces optarem ſemper Doctores nobiliſſimi, conſuetudinis tamen ſeruandæ cauſa poſtremus dicam cũ ad conſultationẽ poſtremus vocatus ſim. Hiſtoria ea eſt quod is ægrotus iam ferè nonum & quinquageſimum ætatis annũ habens, vxore noua vſus iam menſes 16. poſt æſtatem humidiorem, & tempeſtatem admodum Variam, autumno ſquallidiori eam excipiente, cœpit de ſtomacho cõqueri, & Medicum conſulere à quo nimirum ab altero vellitum curari cœpit, & oxymelle, melle roſaceo, pilulíſque de tribus tractari & vſque ad oxymel compoſitum & ſquilliticum adduci. Demum ab hinc octo dies certe ſex ſingultum ſentit, bis die præſertim longius exagitantem, vt duabus ante lucem horis & ante cœnam ferè totidem cum maxima moleſtia & anxietudine, & vomitu, quo ab omnibus laboribus leuabatur, & ad ſuas vires & quietem omninò rediret, progreſſione quidem mali etiam medijs temporibus eodem ſingultu interpellebatur, præſertim interdiu, nam noctu præter vnã corporis iactationem nihil aliud ſibi moleſtum fuiſſe refert.

Vomitus pituitoſus ſemper fuit, nõ tamen albus ſed quodam liuido colore totus qui color ad vinum excellentiſſimo Doctori poſſe referri viſus eſt, mihi tamen aliter iudicandum videtur, nam ſordidus & decolor eſt omninò ille ſuccus, & vini ſpetie longè remotus. Vomitus copia maxima fuit, nunc verò longe minor eſt, imo hoc mane nihil euomuit. Clyſteribus etiam ſine quibus numquam aluus deſcendit cum ſolidioribus fæcibus, quandoque ſtrigmenta quædam craſſa pituitoſa quaſi inteſtinorum laceratorum ſpecie deducta ſunt. Venter tenſionem in ima parte habuit ſine qua nunc eſt, vt tumorem ſubeſſe ſit iudicatum. Nocte hac quieuit ſine iactatione, tamen ſitis ſumpta etiam potione, lingua lucida nimis, & ſicca eſt, quamquam non aſpera, cuiuſmodi alias ſæpè in alijs vidi quaſi vitro inducta ſit; pulſus parui, & aliquanto crebrio-

A res exiſtunt, & infirmi, neque ex proximæ cœnæ cibo ſomnoque intercedente releuati ſunt, quemadmodum neque proximo cibo vt debebant, quamuis etiam vini maluatici in panem imbibiti aliquid conceſſum ſit; tantaque eſt animi abiectio, & deſidia vt neque mouere ſe, neque loqui tentet, tempora caua ſunt, de reliqua facie iudicare non queo, quoniam eius conſuetudinem non habui.

Ex his quid intus morbi includatur indagãdum eſt. Vomitus mihi multam pituitam & non parum humoris lutoſi ſubeſſe indicant, qua ſubſiſſant intus, & ſibi viſcera ſimilia reddant, & ſui propagandi in cauſa ſint. Singultus eorum humorum aut flatum membranas ferientem aut corruptione aliqua factum quoddam acumen infeſtans, & excretricem membranarum vim
B irritans, neque enim hic locus ſuſpicandi eſt num ex inanitione ſingultus fiat cum tantam humorum præcipuè frigidorum copiam videamus frigiditate facile ex colore, & odore acido perceptam, nam quamuis quandoque et amari vomitus viſi ſunt, facile ex minima bilis vel naturalis commixtione id fieri potuit, minus hic diſſerere libet, num concuſſio hæc, quæ non ab inanitione eſt ad plenitudinem referenda ſit, numue conuulſio ſit, num autem conuulſio numquam fiat, niſi aut inanitione aut repletione minus, num à morbo tantum non à natura reluctante, in morbum vt in concuſſionibus quæ ſub frigore fiunt rigoribus dictis, nam hic locus his diſputationibus non eſt. Conſtantiſſimè quidem affirmo conuulſionem reperiri admodum variam, nam vna eſt è conſenſione vt demorſo aliquo
C neruo vel extremo ſi totum corpus cõuellatur, ſic enim accidit illa vt tuſſis quæ ex ſcalptu, & prurituauris ſæpè accidit. Alteram dico fieri conuulſionem non conſenſione ſed affectu partis proprio, eamque duplicem eſſe, & vnam quidem ſingultui ſimilem, ſingultumque fieri à natura excretrice irritata valentius, non grauitate, & copia humoris ſed eius vi feriente, ſiue cum acumen habet, ſua tenuitate vt flatus ſiue acrimonia vt corruptis humoribus ſolet euenire, cuius generis ſimilitudinem ſequitur primò dicta quæ ex conſenſione fit. At altera quæ cum hac conuenit quod proprio affectu fiat non irritatione ſed repletione neruorum fit vt inanitione, quę hic locum non habet. Hic acumen à corruptione naſci crederem, quoniam in pulſu in corporis iactatione, & lingua mihi certiſſimum ſignum febris eſt,
D quæ neceſſario hic ex putredine fuerit.

At diceris vos, febrem hactenus nunquam obſeruauimus. Ego viri expertiſſimi veſtram experientiam appello, ad quod genus cauſæ tantum vos virium lapſum referendum putatis? ad vomitum, ne qui bis die fuit, & longè ab aſſumpto cibo, & vix ſex diebus eum habet, & tam dimiſit per horas 24. quibus, & cibum optimum ſumpſit, & optimè quieuit? quot vidiſtis immenſam pituitæ copiam vomere, vel cum febre, & tamen vires tam citò non amiſiſſe? ſine febre verò ad annos quotidianum vomitum traxiſſe? In grauidis mulieribus certe plurimis hoc cernimus. Sed in alijs etiam cuiuſque conditionis hominibus. Sicca lingua nunc eſt, & tamen modo ius cum oui luteo accepit, & ventriculus pituitoſus eſt, & fuit; vnde hoc poſt cibum & ſomnũ?
E Pulſus quoque creber eſt, cuius quæ cauſa eſſe poteſt? pituitane, & humores frigidi toto corpore abundantes? Certè quidem febris in occulto ſubeſt, & humorum frigore putredo mitiorem calorem habet, vnde in prouerbio eſt.

Febres ſenum ſepultæ eſt.

Ego itaque conſtituo febrem pituitoſam, præſertim ſubeſſe, & corpus vniuerſum frigidiori generi humorũ ſcatere, nam neque ventriculi eſt lutoſum humorem generare, neque ipſe ſolus tam multam materiam, vel pituitoſam poſſet indies parere, quantam euomuiſſe vidiſtis maximam partem ab vniuerſo corpore & è uenis in uentriculum confluxiſſe exiſtimo. Nam eſto illa in uentriculo primam originem traxerit ex malo uiuendi,

modo

modo non ſolum in cibis, ſed in uenerisuſu, quo fortè vt ſibi ſatisfaceret, & ne nouæ vxori ſegnior ignauior ve videretur, ac fortè vtili motem gereret cibis copioſioribus vſus eſt, & crebriori venere, æſtate præſertim non ita bona, ſed corpora inſolentioribus varietatibus tempeſtatum valdè affligente, vnde ventriculus crudior ſæpè fuerit, & cruditatibus, & pituita inde genita refrigerante multam pituitam procrearit; & indies pluˈrem ſemper, vnde ſecut neceſſariam materiam ad ſe alliciens pituitam, & crudum humorem ad ſe attraxerit, & totum corpus ea repleuerit, cum, vt in ſententia eſt, ſecunda concoctio non corrigat primam. Toto corpore ſic repleto, donec mitior pituita fuit, & minus ab alimento aliena, & intra venas manens aliquam ſui partem ſanguini errando ſuggerebat, ipſe bene habere ſibi videbatur, præſertim cum intra venas non pulſantes cō tineretur, neque ad arterias, ſeu venas pulſui deſtinatas traduceretur, at cum alimenti neceſſitate in arterias tranſlata eſt, cum diuturnitate craſſior, & ineptior ad alendum pluribus ſuis partibus facta, quod fieri docemur a Galeno quinto de Vſu partium, cum frigora huius tempeſtatis acceſſerunt, & cutis externæque partes firmiores factæ eam intus a ſe propulſarunt, ab extremis, & ab ambitu ad medium impetu facto omnis eō fluxus in ventriculum coocitatus eſt, præſertim qui iam infirmior eſſet de dictis cauſis effectus, & fortè ab arterijs, primum vt ſpiritu valentioribus impulſus, incepit, maximè quod ipſæ primum onus corporis ſenſui aperiunt, neque homo ſe grauari percipit, cum venæ ſolummodo onuſtæ ſunt, ſed tum omnino aliquam laſſitudinem, & onus ſentit pulſu notificatum; cum arteriæ cōplentur; quamuis tunc omnino cum carnes ipſæ, vnde arteriarum, quoque primum vis incitetur ad onus deponendum, cum illis vero omni corporis parte conſentiente defluxus ad ventriculum factus eſt, quo non alui fluor, vt in multis ſolet, quoniam humor, quamuis grauis ſit, & deorſum labi facilè ſolet, tamen vt ſæpiſſimè videmus in ventriculo tantus collectus, neque multo motu inferiorem portam eius irritans ventriculū onus amplum ſentientem facilius ad vomendum commouit, & ſemel eo facto facilè in idem reuocauit, vt natura vſu venire ſolet.

In venis aliqua putredinis ſemina concepit, quæ cum ad anguſtiores iecoris, & vētriculi venas perductus eſt, maiores factæ ſunt, & obſtipatione putredo inſignis cō citata, frigus tamen humorum ſequens, non multum caloris mouit eum tamen igneum, & ſiccum, præcipuè cū plurimum lutoſi humoris haberet, & ſicci, quod facilè euentu eſt, vbi craſſa pituita, & humor crudus eſt, hæc namque craſſitudinem a terrena portione multa tenēt, quæ ſiccelcens, non poteſt non humoris melancholici naturam ſapere, tunc certè demum cum putredine ſiccior, & tamquam cinis efficitur.

Vnde putrefacta ea materia colorem medium inter pituitæ, & melancholiæ cauſtæ colores nacta eſt: ita & linguam exſiccat, & ſitim facit, & cordi igneis ſuis halitibus, & ſiccioribus alimentum abſumit, ſpiritusque ipſos abſumit, & extinguit. Vnde tantus languor ſubſequatur arterijs, & corde quotidie alimenti neceſſitate id genus humoris attrahentibus, & eo oneratis. Quæ omnia horribiliora fiunt, quoniam halitus melancholici habent, quicquid malignitatis poteſt exſpectari, vitæ omnino contrarij cum ſint, & putrefactionem ſequētes illam peſſimam referunt, vnde vlcera melancholica cum putrida ſunt, peſſimi moris ſunt, & quartanæ continuæ ferè interficiunt.

Intermittentium namque halitus antequam cor adeant purgatiores effecti ſunt; ſed iam videbor malignā febrem feciſſe, quid tum? quid deeſt huic febri, quin maligna iudicanda ſit? Vires deiecit ei, & ſexto diebus ferè omnino abſumpſit, in homine ſuaptè natura fortiori, & tota ætate ſua itineribus citatiſſimi curſus verſato, & officium id ſuo principi præſtans, & difficilimis tempeſtatibus vitam, & tempus omne conſumpſit, &

A robuſtus omnia facilè tulit, febris autem ipſa non adimit ſalutis ſpem, & tamen hominem cum metu mortis vexat. Malignitatis cauſam in vlceribus ſtatuebat Galenus partis affectæ δυσκρασίαν hoc eſt intemperiem ſeu vitiatam qualitatum complexionem, difficultatem verò curationis in humorum malorum affluentia ponebat.

Ego ſoleo febrium malignarum vim in altero triū reponere, aut in nimia procliuitate humorum ad putreſcendum cum minus bellè concocti, minuſque naturā ſuam adepti infirmiores ſunt, & facilè in alienam naturam, & corruptionem a calore agitati labuntur, aut in nimia obſtructione, aut in partium cōtinentium infirmitate, qua continere, ſuſtinereve humores a putredine non poſſunt.

B In hoc corpore, ego tres omnes cauſas has ſubeſſe video, nam humores crudi naturam ſuam integram nō habent, qua ſe ſe poſſint continere, quin facilè putreſcant, craſſitie ſua facilè meatus obſtipant, frigore illo ſuo tam diu partes occupando illas infirmiores reddidere, vt vel viſcerum calorem ſtupefecerint. Vnde omnis procliuitatis momenta ad putreſcēdum audeamus, & ita malignam putredinem eſſe hanc iudicemus a cauſis perſuaſi, effectu verò etiam malignitatis proprio confirmari qui eſt virium lapſus. Formam ſeu naturam malignitatis ex dictis cauſis natam ego eſſe puto putredinem in contrarium maturationi ſtatum vergētem, cuius vapores cor obumbrent, quapropter aut in toto uenoſo genere, aut in uenis maioribus, aut in uiſceribus ſit neceſſe eſt.

C In contrarium autem ſtatum ducitur putredo maturationi, aut per exuſtionem qua mixtio humoris diſſoluitur humido conſumendo, aut per putredinem uetam, qua mixtio diſſoluitur humido educendo qua forſan hic malignitatis ratio habetur.

Morbum hunc tam omnem uideor perſpexiſſe, quis nunc ſit, & quid incommodi afferat, nempe quod actiones lædit vitæ neceſſarias non ſolum ventriculi ſed etiam totius cordis ac totius corporis, qualis verò futurus ſit quid vlterius incommodi allaturus vt non ſolum præſentia ſed futura etiam procuremus. Video ego vires morbi tam inferiores vt non poſſim ſperare illas ſe ſe recepturas quo morbum vincant, non ſolum quod cum infirmę exiſtant ipſæ valde magnus ſit morbus, ſed quod vehementer inhæſerit, & ſolidas partes altius teD neat viribuſque maiora medicamenta non paſſuris iuuari ſatis non poſſit. Etenim materia malum continens in viſceribus inſiſtens eſſet detrahenda quæ craſſa eſt, & lenta, & valentioribus egeret, detrahenda verò eſſet non ſolum quod obſtructa putreſcat, & cordi halitus malos ſubminiſtret, ſed quod intemperiem, & complexionis qualitatum vitium à ſe viſceribus infuſum ſuſtinet, qua detracta quidem crederem nihil amplius in reliquum quo malum perducatur nam quidquid tamquā fuligo adhæſerit parietibus ex illius materiæ anhelitu crederem facilè natura, & à cibis it ſuperatum.

Hic ergo vires vitam proximè continentes, & ventriculi proponuntur ſuſtinendæ, & morbus ſubmouendus qui ea materia conſtat, illæ cibis facilimis, & multum alentibus tuendæ ſunt, morbus autem remouenda E materia tollendus, quæ per miſſionem, deterſionem, & extenuationem, primo paranda, deinde purgante aliquo medicamento a quo vires minimè ſoluantur detrahenda, & diſcutienda, interea ſi quid eius ad vſum naturę & alimenti poteſt, melius fieri tentandum, quę quidem etiam antea quæſita optimo conſilio, & opportunis rebus ſunt, & a vobis ſubinde quærenda eſſe ſimiliter cum eiuſmodi idoneis remedijs eſt deliberatum.

In quibus ego hunc delectum haberem, vt cibi quidem humidi molles, & liquefacti eſſent, carnes pullorum gallinaceorum pinguedine detracta (cutem tamen relinquerem) contuſas eſſe vellem, quo ius plenius & alibilius fieret, cum eis tamen panem tritum quoque coniungerem, & percoquerem, eoque iure benè expreſſo

preſſo alerem, ſi cibum liquidiorem, & medicatū vellemus, quod certè placeret, acetoſam, meliſſam, betonicam, hyſſopumque vna incoquerem, expreſſum, deinde illud carnis ad igneo, per aqua vaporem diſſoluerem, & ſuccum ſuſciperem, vel ſine iure crudas etiam carnes, & herbas, ſic igne per vaporem aquæ ad extillandum cogerem, & ſuccum inde extortum darem, viribus etiam cordis propriè cum ijs, quæ cōmuniter cordialibus appellantur, in cibis ijs, & in epithematibus, quæ aliquid caloris haberent, cum pulueribus, tum vino, & aquis cordi opportunis ſuccurrerem, vt cum ſpeciebus cordialibus calidioribus eſſent aquæ meliſſę, ſcabioſæ, cardui benedicti, & ſimilium, eſſet crocus, eſſet vinum maluaticum. Pulueres ergo accipi poſſent, quæ in confectione cordiali, in electuario lætitiæ, lætificantis, & liberantis ſunt.

Viribus verò ventriculi operam nauarem cum fomentis ex abſinthio, calamentho, chamæmelo, roſis, œnanthe, & ſpica ſaltem noſtrate, nam ſpica noſtras ipſa quoque tenuium partium eſt. Oleo etiam de ſpica orientali inungerem. Humores enim ſic quoque pararentur, vbi poſt vomitum tam copioſum non vererer a fomentis, præſertim neceſſarijs, quoniam materia cruda eget auxilio ad ſui concoctionem. Per os quoque ad apparatum, & cultum quendam materiæ eiuſdemque detractionem darem oxymel, mel roſaceum, ſyrupum de corticibus citri, præterea ſyrupum de abſinthio, a quo non timerem ſubſtante etiam pituita, quoniam & cum multis alijs coniunctum eſſet, & materiæ multum eiectum eſt, compoſitos illos quoque, vt oxymel compoſitum propinarem. Rhabarbarum adderem, mel roſaceum ſolutiuum, mannam, incoquerē verò etiam agaricum, his mitridaticam confectionem interponerem, imò in dictis ſyrupis ſingulo mane ſingulum ſcrupulum admiſcerem, vt ad diſcuſſionem, & concoctionem, & omnem apparationem momentum adderet.

De potione in cibis conſulerem, vt cum vini aliqua parte ea eſſet, & panis in vino madefactus propinaretur. Singultui propriè etiam faceret caſtoreum, pilulæ alephanginæ, & multa eius generis, tum materiam diſcutientia, tum colligentia ventriculum. Sed hæc etiā febri eſt conſulendum.

Is manebat ſine multo ſingultu, & nullo penitus vomitu toto eo die, & ſequenti, tertioque, & quarto ferè & totis noctibus conquieſcebat, ac ſpem tantam dedit peritioribus medicis, qui eius curam gerebant, vt ſibi obuijs hominibus ſaluum dicerent, & mihi quoque neſcio quo audientiori vultu qui de eius vita deſperaſſem. Ego repeterē memoriam eorum, quæ in eo videram ad linguam, ad vocem, ad animi abiectionem, & tacitum quendam pauorem, ad ſingultum imbecilliter iam cōmotum, ad ea cruda, quæ vomuerat, ad pulſum minimè releuatum ex cibo, & ex ſomno, atque adeò minimè ſperatē, cum ſubito nunciatum eſt hominem perijſſe, nimirum ſingultu maximo, & vomitu vſque ad neſcio quid ſanguinis genus. Retulit etiam quidam medicus eum ſpuiſſe ſanguinem atrum.

De Magnifico Equite, & Doctore Pio Turco febre, & ictero occupato.

CONSVLTATIO CXLIX.

CRedo ego huc cum vobis fuiſſe aduocatum, non quod omnino exiſtimet æger ſe mea opera, aut cōſilio indigere, cum vos conſumatiſſimos, & prudētiſſimos Medicos habeat, ſed quo opinioni hominum ſatisfaceret, & nihil prætermitteret, quod fieri hac in re potuiſſet, aut conſuetudinis eſſe exiſtimaretur.

Itaque ego quoq; conſuetudini parebo, & veſtræ hu- A manitati cōfidens quæ a vobis expoſita ſunt examinare tractabo, & quo potero diſtinctius meā ſententiā ante oculos cōſtituam, eo modo quo mihi videor rem ipſam intellexiſſe. Pulſus febrem ſignificat vna cum modo ipſius caloris, vrinæ præter cutis colorem ictericum, cæteræ notæ non ſunt ita propriæ neque hic in ipſo ægro perpetuæ, vt nocturnæ vigiliæ, vt à cibo auerſio, ſitis, & corporis iactatio, vomitus, & tuſſis. Febris aſſidua eſſe obſeruata eſt quamquam continua non ſit, exigua tamen eſt. Huius ergo febris quam ſane putridam eſſe omnes propriæ notæ oſtēdunt in calore pulſu, & vrinis, cauſa videnda eſt, & quo loco fiet; nimirūm quo febris contineretur, nam illam quidem in vniuerſo corpore non eſſe coniectura eſt, quoniam cum putredo ſit, tunc ab vniuerſo corpore tot fumi, & anhelitus ad cor peruenirent B vt febris tam exigua eſſe non poſſet, vbi ego exiguā febrem putridam non pono in exiguo feruore caloris ſed in exigua naturali occupatione à fumis putredinis, & humorum; ſæpe enim exiguus calor eſt, febris tamen magna, cuiuſque occupatio per copiam exhalationis, & hoc diſcerni debet à Medico, alioquin ſæpè dicet imminutam eſſe febrim, & tamen æger moritur, & febris vires maiores habet, & naturalem calorem ſuffocat: Exigua febris ergo exiguam halituum copiam, & exiguam materiam putreſcentem denunciat, aſſidua autem, & nunquam quieſcens materiam cordi vicinam oſtendit. Locus ergo cordi vicinus eſt, & in principe viſcere atque aut minus ſentiente aut non materiam confertim recipiente, ſed in ſeipſo paulatim generante, cum frigus nullum minus cum concuſſione corporis increC ſcente febre fiat. Viſcus hoc princeps ex vomitu, ſiti, & cibi faſtidio eſſe iecur in concaua præterum parte colligendum eſt, quod vrina regium morbum oſtendens cōfirmat, meatus ſiquidem fellis, quo obſtructo id fit, in concauo iecoris eſt.

Vbi ego modum ſitis conſidero quod potionem quidem non petit multam, & propinatam non valdè auidè appetit, tamē cogitatione potionum continenter cruciatur, quod meo quidem animo ſolet ijs euenire quorum ventriculus pituita refertus eſt, iecore interea humore ſuum naturæ afferente.

In iecore ergo malum eſt, & maximè in concaua eius parte. At cur vrina adeo infecta eſt, quæ ſuperioris potius iecoris eſſe indicium ſolet? Vrina febre ſemper ſolet affici, hic verò non ſolum à febre, non ſolum à mateD ria febrim continente, ſed ab ea, quæ cum non poſſit à felle attrahi in venas remittitur, ex qua vrina ſordidior eo fit, quo ſeri minor copia eſt, parum enim omnino mingit, vt vel in hydropicis parum mingentibus ſemper. Vrina rubra, & craſſa fit. Hoc ergo malum in iecoris cauo conſtitutum quodnam eſt? Putredo certe eſt, at illa in venis ne tantum iecoris an etiam in meatibus ipſius eſt? In venulis minoribus eius partis eſſe crederem, quoniam in maioribus exigua putredo eſſe non poteſt quin à ſpiritus copia vinceretur, in meatibus etiam non eſt, quoniam iecur cogeretur inflammari, & maiorem febrem concitaret. Verum genus putredinis quodnam eſt? Eiuſmodi ego crederem quod ſperiem coctionis poſſit recipere neque malignum vllo modo eſſe cuius naturæ humor eſt, ex febre maxime, & vrina atE que etiam pulſu illud intelligere poſſum, tum autem à nocturnis vigilijs etſi non illis multis, & cibi neſcio quo faſtidio, & dicto ſitis modo.

Quæ omnia non ita multum caloris habere hunc humorem indicant, & illum quidem certè cum ſine putredine non ſit per eam excitari, vt humor etiam multis ſuis partibus frigidioribus natura eſſe poſſit. Ex putredine tamen incaleſcens calidos anhelitus in caput, eoſdem ad ventriculum vna cum ichore à ſe expreſſo dimittat, & inde vigiliæ aliquæ, ſitis & cibi faſtidium exiſtant. At humor in toto corpore abundans bilis videtur ſi colorem corporis ſi Vrinam ſi alia multa conſideremus.

Certe vrina, & cutis bilem habent quoniam illa per aluum

ſtiduum ſecerni non poteſt, ſed remiſſa percutem in venas, & vrinas expurgatur, in qua verò etiam vrinæ multæ craſſitudinis, & nigroris caloris materia eſt, quæ atrum humorem præferunt. Verumtamen cum cauſam qua febris continetur perquiramus, illa eſt, quæ putreſcit, putreſcit verò obſtructa, ſubſiſtens, quod ſemper craſſiori materiæ facilius euenit, cum qua ſi bilis inflammaretur maior omninò febris calor extaret; eius notam lingua haberet, & ſitis valentior eſſet.

Craſſum ergo eſſe humorem hunc ipſa febris demonſtrat exigua, pulſus parui, & crebri id confirmant qui nequaquam ſanè parui ſunt, propter corporis genus, quod mos omnis promptitudinis celeritatiſque, & audentis animi eſt, ſed propterea, quod occupatur à materia inhærente, occupatio verò à craſſis, omninò fit. Craſſitudinem hanc ab humore nigriori eſſe mihi probabile eſt, ſi corporis genus ætatem, vitæ ſtudia, anni tempus, temporiſque ipſius præſentis tempeſtatem, cum ſuperiorum temporum tempeſtatibus, & vſum victus, & omnia alia expendo, ſi cęteras etiam notas adiungo. Nam corporis genus calidum, & minimè humidum eſt, colore nigro pilis, multis, & illis nigris cute aſperiori, id deſignantibus, acrioribus moribus, ſemper animi ardorem, præſeferentibus.

Cuius generis corpora ſanguinis, craſſioris eſſe neceſſe eſt, ætate verò grandiora facta maximè. Sanguis is ater, humor eſt, quo abundaſſe fluxus mariscarum declarauit, crebro factus, idem verò ſuppreſſus, multum eius humoris contineri indicat, quia humor tempeſtatibus ſuperiorum temporum inconſtantiſſimis, vt ſua natura eſt, potuit abundantiſſimè congeri, tota namque æſtas modo æſtuoſa, modo hyberna, per pluuias fuit. Sicciſſimus autumnus, ſubſequutus eſt, quo congeſtus humor per nimiam ſui cum copiam, tum craſſitudinem, non potuit tam expurgari, quam partibus humidioribus, & tenuioribus diſcuſſis ad maiorem craſſitudinem redigi, & à victu ipſo cum materiam multam, tum confectrices cauſas habere, nam omnis generis craſſioris victu vſus eſt, & omni corporis motione à cibo ſubito non in ęgro ſolum, ſub diu nocte multa locis caliginoſis, & humidis verſatus, ſed venereo etiam luxu exagitatus, cuius atri humoris notæ, non deſunt, in vigilijs, & animi triſtitia. At pituita euomitur, & exſpuitur multa credo, verū enimuero ignoramus eam, conſueuiſſe in corporibus melancholico humore abundantibus fieri, & in quartanis id eſſe maximè aſſiduum, quod eius humoris, frigidæ naturæ dandum eſt, qua ventriculus, frigidior factus, multum pituitæ, aut crudi humoris pariat. Præterea caput ipſum quoque à dicto viuendi modo male habuit, & ea propter deſtillationem mouet, quæ non ſolum ad larynga, ſed ad ventriculum, etiam defluit; ex qua pituita etiam vigiliæ miteſcunt. Somnus tamen pro natura, non fit, ſed interruptus, & ſomnijs, perturbatus; quoniam pituita naturalis, cauſa illius non eſt, calore verò etiam commota ſomnos turbulentiores efficit.

Hæ ergo huius mali partes ſunt, & ſic ordinandæ ſunt. Limoſi ſanguinis aucta, copia maximè mariſcis ceſſantibus, & frigoribus intus detenta atque ad viſcera compulſa eſt, motionibuſque maximè intempeſtiuis ad minores venas, è ventriculo crudus, humor attractus, & obſtructiones ſunt factæ, humore per illam putreſcente febris commouetur, quæ quoniam hærent firmiter motione nulla corporis ſenſum afficiunt, ſed aſſiduo anhelitu putrido cor exagitant, & febrem aſſiduam faciunt, quæ tertia quoque nocte maior eſt, quoniam bilioſus humor, vt ferè conſueuit homines ad ſui putredinem commouet, & ipſo tertio quoque die excitatur, ſic generatione, & putreſcendi opportunitate ſua cogentibus; aſſiduè tamen

A cum ipſo reliqui humores, putreſcentes aſſiduam febrem faciunt, quod in viſcere cordi vicino ſint, quod vere non multi, & frigidioris minoriſque anhelitus etiam exiguam vnde dicto modo vigiliæ, ſitis, cibiq; faſtidium, tum ſomnia fiant. Iactationes corporis quoque ore ventriculi cruciatui, & feruori vicino, vomitus non ſolum à bilioſis halitibus, ſed à pituitæ copia è capite delapſa, & in ventriculo genita. His mali partibus ſic ordinatis vita male habet mens, hoc eſt facultates infirmantur, & vitiantur, vſque ad eas, quæ vitam ipſam, continent nimirum cordis. Hæc incommodà ergo nunc facit, quæ verò factura ſint videamus.

Credo ego ipſum poſſe recta cura veſtra liberari, aut certè leuari multum. Verum quoniam dixiſtis,
B iam triennium multoties eodem hoc genere incommodi fuiſſe tentatum, ego inde ſuſpicor ne obſtructio firmitatem aliquam nacta ſit, vnde fiat vt facilè ex viuendi modo increſcat, & hos labores afferat, quę niſi hanc radicem amittat, ſit quoque eoſdem labores identidem allatura, & illos in dies periculi maioris. Curatio ergo non ſolum id, quod habemus ſpectare debet, ſed id etiam, quod exſpectandum metuimus. Nimirum etiam vetuſtam, & firmam illam obſtructionis partem, quæ aut tollatur radicitus, aut ne pariat, hunc cumulum prohibeatur. Ita ergo curationis partes efficerem, & ordinarem partibus morbi, eas, vt quæque poſtulat attribuendo, & ne vna alteri incommodum afferat. Materiam primo, ſi quæ metuitur in toto corpore aut in ventriculo ad locum af-
C fectum delapſuram remedijs præſertim tractatum; attrahentibus, illam prius ſubmouerem, quæ quoniam non ſolum vitioſus humor eſſe poteſt, ſed ſanguis etiā, quem quotidie videmus affectas partes tractatas, & exagitatas aut doloribus aut remedijs appetere, & materiam quibuſque morbis afferre, ego ſanguinem quoque imminuerem.

Itaque ventriculo deterſo primum, materiam ab eo metuendam tollerem, deinde vena aperta, & frictionibus adhibitis, & victus etiā modo, ſanguinem imminuerem, nam purgatio, vbi obſtructiones in iecoris cauitate ſunt, minimè tuta eſt. Sanguinem ergo ſecta vena in brachio, ſaltem retraherem, neque multum minuerem per eam niſi craſſus effunderetur, hoc primum, poſt ventriculum exhauſtum manna, &
D melle roſaceo efficerem, deinde per hæmorrhoidas, ſeu mariſcas à loco viciniori cauitati iecoris eundem detraherem, qui inde quam proximè vbi malum eſt, facilius deducetur. Ijs factis ad parandum interiorem humorem eductioni accederem, ſi oximel tam aſpernetur quem dixiſtis cum alijs ſyrupis, acetoſum ſimplicem componerem, & cum ſyrupo de ſucco cicoreę neq; roſaceum reijcerem, quoniam abſtergendi vim inciſioni illius adijceret. Deinde ſyrupum de cicoreis Nicoli ſufficerem, poſtea etiā rhabarbari, aliquid aut abſinthij coniungerem neque multum ne humorem ad locū obſtructum attraheret. Chamædrim in iure, quæ ſyrupi diſſoluerentur incoquerem atq; etiam rubiam, tum ſyrupum bizantinum cum aceto darem, cū
E rhabarbari pilula, neq; vererer corpus ipſum rhabarbari integrū, quo adſtringat modo & tenuib. ſuis partibus minimè priuatum ſit, nam illarum penetrationē ſua adſtrictione iuuat, poſtremo pilulas de tribus, cum rhabarbaro darem, rhabarbarū enim ſæpius eſt, repetendum, frictiones interea, numquam præterirē. Parandis quoq; humoribus, & ſubtrahendæ materiæ craſſiori à ventriculo ne amplius ſuppeterent fomēta idonea crederem ventriculo adhibita ex chamæmelo anetho, ſpica etiam noſtrate, roſis abſinthio, & ſimilibus, mel roſaceum ſolutiuum cum rhabarbaro, & māna quoq; componerem ſæpè, vt ventriculus purgatus ſeruaretur, quibus adhibendis crederem, conualiturum. Seruata victus ratione extenuante potius quam

tenui, cum aceto in quocunque cibo, id patietur, cum amygdalis, cum radicibus petroſelini, helenij, paſtinacæ, carotæ, & ſimilibus. Vinum non vererer, niſi craſſum ſit, & nimis potens. Deſtillationis tamen ratio habenda. Clyſteria neceſſaria non crederem, niſi hoc initio, nam poſtea potiones propoſitæ ſuperuacuum eorum vſum reddent. Frictiones deſtillationi profuturas crederem. Gargariſmata ex aqua cui incoctum ſit hordeum, & roſæ paulo aceti adiecti, aut mellis roſacei, aut oximeliris. Si dolor excitabitur paſſulæ, & dulcis radix erunt commodæ, quæ in dies erunt deligenda prout conditio morbi poſtulabit.

Conualuit in ea ætate ſatis citò, malo tamen colore diu fuit, & neſcio quot annis poſt in febrim maiorem, cum vrinis, & colore peiore recidit, qua extinctus fuit.

De Peripneumonico Pedemontio.

CONSVLTATIO CL.

HAbet iam ſeptimom diem morbus, qui, vt narraſti eximie Doctor, cum horrore ſatis longo cœpit, cum quo numquam poſtea fuit, febre perpetua manente, quæ mihi pulſum non admodum crebrum facere videtur, neque reſpirationem, cum labore magnæ dilatationis, video potius crebritaté, ait ſibi coſtas ſiniſtras, vſq; ad humerum dolere, quod tuæ Excellentiæ nouum eſſe dicis. Vrinæ craſſiuſculæ ſunt, neque tamen perturbatæ, aut valdè coloratæ, ſputa cruenta ſunt cruore obſcuriori, & fuluo prædita, lenta quidem, & craſſa, dicis tu fuiſſe nigriora; nares mihi videntur extenuatæ, & tempora caua, diarrhæam eſſe dicis qua tamen vix ter die excernit. Rubeas genus, ſeu potius malas dicunt ei veſpere fieri, vnde, & febrem, & ſpiritus difficultatem ei increſcere exiſtimo; ex ſputis thoracis partes affectas intelligendum eſt, quæ verò illæ ſint, non ita facile perceptu eſt, ego ſæpè obſeruani, quod thoracis cauo impedito dilatationi maximè datur opera, vt quantum cauitati deeſt ſpacium per diſtenſionem reſtituatur, & cauitas ſpiritui, & pulmonum liberorum diſtentioni ſufficiat. Pulmonibus verò repletis contra obſeruani minimũ, & creberrimum thoracis motum fieri. Spiritu repletur, cui loco impedito magis thoracis maior diſtentio nihil facit, vt contra thoracis cauitate anguſtiori facta liberis pulmonibus ſpiritus loco fiebat, niſi enim expediti pulmones ſint, thoracis maior dilatatio nihilo plus vtilis eſt, crebra potius pluribus vicibus reſtituit, id quod ab anguſtia denegatur, alioquin ſi poſſet, thoracis diſtentio ſemper crebritate eſt potior. Nam natura bene valida numquam crebritate maiori vtitur, cum iuſta magnitudine vehementiaque ſibi poteſt ſufficere.

Verum vbi dolor eſt, vel tacitus quidã doloris metus naturam tenet, tunc paruus anhelitus, & creber fit, nullis alijs cauſis, quidquã tunc valentibus. Ponamus ergo hic hunc doloris tacitum metum, ponamus etiam pulmones repletos, vt notæ omnes oſtendunt. Hic enim viribus ſatis validis anguſtia ſpiritus eſt, nimirum breuis eſt, & creber; nam nulla contentione reſpiratur, vt niſi diligenter inſpectes motum thoracis non videatur febris, tamen vſum maioré ſpiritus poſtular, & ita crebritas magnitudinis in locum ſufficitur, paruitas ob anguſtiã thoracis cauitatis eſſe non poteſt, quoniã à viribus non defectus thorax amplius diſtenderetur, quo iuſtam amplitudinem pulmonibus ad ſputum recipiendum præſtaret, vel ergo dolore prohibetur à maiori diſtentione thorax, vel etiam ipſe locus ſpiritus anguſtus, cum repletus eſt emittere ſtatim acceptum ſpiritum vult, iam ſeſe diſtendenté, & calfactum, & fumis confuſis perturbatum, & rurſus nouum ſpiritum recipere. Pulmones ergo qui locus ſpiritus ſunt prius eo pacto impediti ſunt. At brõchia ne, an pulmonum corpus. Bronchijs impeditis, corpore pulmonum libero ſpiritus tamen ceſſat, quoniam in pulmones, antequam in venis, cum ſanguine mixtus ſit, nõ penetrat, ſat eſt, ſi in extrema bronchia peruenerit, ſed quoniam impedita ſunt, ſpiritu externo replentur, & breui, & ita thoracis dilatatio non fit longior, quo longior, & amplior fit, cum bronchia vacua ſint, & libera, thorax aũt anguſtior factus, imò cum ſtrepitu, dum ſpiritus, & aer in ſuum locũ cui expetitus eſt perueniat, ſi mediæ viæ quoque anguſtæ ſint. Quare in plurimis aſtmaticis, & magnam thoracis dilatationem, & laborioſam, tum autem ſtrepitus plenam videmus.

Verum hic bronchia media à corpore pulmonum tumente comprimi videntur, vt iudicandum ſit pulmonum corpus citius impeditum, quam bronchia ipſa; quod ipſa ſputa cruenta demonſtrant, nam bronchia pituitæ potius quam cruori obiecta ſunt ſubtiliſſimis venis prędita, niſi ille à thorace, aut à corpore pulmonum immittatur, & quoniam ſanguinis ſpetiem non habet, ſed corrupti humoris, & cum febre eſt potius, cõgeſtionem ſanguinis in corpore pulmonum corrumpi eſt veriſimile, in venis, namq; pulmonum congeſtio anguſtum ſpiritũ non reddit, quoniam bronchia, ſeu arteriæ ramos non comprimit. In corpore ergo pulmonum eſt, congeſtio auté eiuſinodi ibi tumoré facit, qui neceſſario inflammatio eſt, & febré inducit. Hęc verò congeſtio in hac ſede pulmonia, ſeu peripneumonia dicitur, quæ quod tumor eius loci ſit bronchia comprimens, anguſtiam ſpirituũ facit, quod putredinem concipiat, cor incendit, & febré facit, quę quoniam ex materia humidiore eſt ſemper, & in viſcere raro eſt, pulſus molliores, & rariores ſolet efficere, & ſomnum ẽt inducere, vt in hoc ęgro ſit ſi rectè memini eorum, quę relata ſunt, extenuationé autem faciei, & maiorem tantã eſſe non miror, quoniam cor ſanguinis omnem florem ad ſe, & ſpiritum ſibi aliunde impeditum retrahit, quo genere ſanguinis facies ſolet valdè nitere, & plena fieri. Si diarrhęa eſſet, niſi ſtato die facta eſt, & criſis aliquã parté nunciet, corruptionem in omne corpus iã pertinere indicat, & eam à natura inhiberi non poſſe, tamen pulſus non eſt, tam imbecillis, aut Vrina, tam perturbata, vt tantam corruptionem verear. Cuius nimiæ corruptionis cauſa continentium partium infirmitas, humorum ad putredinem propenſio, & obſtructionum nimia copia cauſa ſunt, hic eorum notæ non ſubſunt, putredinem ergo in pulmonum loco tantum eſſe credendum eſt, quæ cuius generis ſit, valdè anceps ſum, color enim ſputorum nihil eius ad concoctionem accedere oſtendit. Putredo verò, quæ coctionis particeps non eſt, aut exuſtio, aut maxima corruptio eſt.

Hic ego exuſtionis citius quam peioris putredinis, & malignitatis ſuſpicionem video, nam malignitas, iam cum corde fuiſſet communicata, & vires Sept. die iã abiectæ, quæ ab exuſtione non tam cito affici conſueuere. Hic ergo ſubeſt pulmonum inflammatio exuſtionem potius quam maturationem complexa, quæ facilè in malignitatem laberetur, cum in viſcere ſit. At dolor non fit pulmonibus ſenſu carentibus affectis. Fit tamen certè bilioſis ichoribus materiæ in membranas emanantibus, viſcus illud induentes, & etiam in coſtas ſuccingentes: Sanguis verò bileſcit primum cum corruptionem ſubit, & ichorem bilioſum effundit, quem luteum vidimus totis ſuccingentibus, & pulmonem veſtientibus mẽbranis, ita vt pulmonum tunicã à pulmonibus deraſiſſet, aliquãdo ſuo lentore etiam illam vna cum ſuccingente coagmentaſſet, quod quilibet veſtrum poteſt diſſectis mortuis inſpectare, quare is dolor ab initio mali nõ fuit, quoniam nondum materia penetrare poterat, horrorem

peperiſſe

peperiſſe initio nouum non eſt, nam non ſolum in externis tumoribus, & eryſi pelate futuro horrorem, fieri videmus, ſed in internis etiam dum materia ad certum locum confluens membranas profundit, neque enim alienvm,& nouum eſt, eryſipelata in internis etiam partibus fieri,& pulmoniam ſæpè, quod pura non ſit, quidquid bilis habet, & eryſipelatoſi ad membranam pulmonis,& ſuccingentem per mediaſtinum effundere, membranarum denſitate ſic ad bilem excipiendum opportuna. His ita partite propoſitis extant,iudicio meo, quæ morbum continent, & quid mali ipſe faciat, quòd melius conſtabit, ſi vires ipſas conſideremus, omnis enim morbus viribus obeſt, alioquin actiones non offenderet, cum oon exterius noceat, vt cauſæ euideotes, ſed internus affectus ſit. B

Externa ſiquidem poſſint, actiones lædere facultate minimè motata,morbi,verò non ſunt,ideo ſuffuſio oculi morbus totius quidem oculi eſt, quoniam facultatem totius,eius ſtructuræ contaminat,& actionem. Cryſtallini tamen neque facultatem lædit,neque eius morbus eſt. Hic ergo facultates, tum vitæ, tum naturæ altricis, tum autem motricis læſæ ſunt, interna cauſa enim actiones læduntur. Periculum itaque vitæ morbus minatur,quare, vt etiam quid effecturum ſit, videamus cum facultatem polmonom, tollat ſpiritus hauriendi, tam ad vitam ſuſtinendam, neceſſariæ rei certiſſimus,metus eſt,ne ægrum tollat, nedum puttefactione ipſa ſanguinis, & febre, Vnde videmus quotidie, vel magno quidem pulſu ægros ſuffocatione necari. In tantis ergo periculis videndum reſtat,quid agendum tandem ſit, ſi vnquam eũ defendere à morte poſſimus, ſi à longitudine morbi vindicare. Atque num horum aliquid præſtari queat, & vtrum nam eorum.

Materia omnis vel ſanguinea, vel alterius generis in toto corpore verſans quæcunque metuitur ad affectum locum iruta vult ſubmoueri, eius verò impetus in contrarium curſum reuocari, quæ collecta iam recedit, & tumorem effecit, inde tollenda conſumendaque exuſtio in maturationem, pro viribus conuertenda,vt partim alere,partim emitti,per ſputum poſſit,ſaltem ne in malignam corruptionem labatur ſuſtinenda. Cor à febre, & à fumis exuſtionis defendendum, viribusque conſulendum. Sicque curationis hæ partes ordinandæ,vt protinus,retractio materię procuretur,incidenda vena minimè, quoniam vires non paterentur, ſed cucurbitulis ad artus adhibitis aliquibus cum ferro,aliquibus ſine eo,& ijſdem ſine ferro quotidie repetendis, deliniendo etiam corpus maximè thoracem vnguentis extrahentibos, vt vnguento dialthæa cum butyro,cimino,& oleo ſ.lini. Frictionibus, clyſterijs, & eiuſmodi alijs. Suſtinebitur autem materia,ne maligne putreſcat ijs, quæ exſiccant,ita tamen ne ſpuitionem impediant, & vna vires confirment,& materiam etiam diſcutiant, quæ omnia facile a theriacę viribus poſſent ſperari,quæ etiam coctionem iuuaret, ſeu maturationem eaque cũ ijs,quæ ſputum mouerent, & fiſtolas pulmonis delinirent, coniungi deberet, vt,cum ſyrupis ad pectoris vitia paratis cum ſyrupo de hyſſopo de iniubis, de nymphæa,meliorato dilutiori cum oximellis momento,& ſimilibus dilutis ex eo, cui incocta eſſent pectoralia dicta ego vel ipſum helenium incoqoerem, quo cordi,& putredini,& ſpuitioni conſultum crederem. Viribus cibo ſuccurrerem, ita tamen ne morbo nimiũ materiæ ſubijcerem,eſſet ergo extenuans, ſed non extremè tenuis,quoniam ſpuitio vires,& lubricas,& humectas poſtulat. Priſanam ergo colatam ex iure pullorum darem,in eo helenium incoquerem, ni ipſum penitus auuerſaretur, emulſiooem ſeminum melonum,aut amygdalarum dolcium, & ſuccom quoque carnis eiuſdem expreſſum in eo immiſcerem, vt va-

A lentius aleretur. Vinum non datem ne materiam pelliceret ad morbum ad caputque, & ſebrem magis atque ioflammationem moueret; à ſomno per diem ſuſtineretur, ſitim aliquibus tolleraret,quæ etiam ſputum iuuarent, vt violaceo ſucco ex ſacchato confecto, vt aqua cui incocta eſſent iuiubæ paſſulæ,dactyli violæ;& ſimilia.

Hæc à me ita ſint propoſita,vt quæ à morbo requirantur. At poſſint ne adhiberi, & adhibita poſſint, à morte hunc vindicare difficile id credo futurum,tamen vires, & parua adhuc difficultas ſpiritus,etiam ſputaminibus mali coloris non priuat me ſpe ſalutis.

Is euaſit, ſed recidit,& iterum conualuit, ab ea enim die retulit Medicus,quod ſemper meliora fuere omnia.

De dolore renum ex materia terrea.

CONSVLTATIO CLI.

HVic dolor ita acceſſit, venttem exonerandi cupiditas prima fuit, deinde cum nihil deijcere poſſet,dolor inuaſit vna cum vomitu,dolor à ſummo oſſe ilij ad pubem paulatim peruenit, & ſcrotum totum compræhendit, quæ omnia oſtendont calculum à rene per vaſa vretera in veſicam deſcendere, ſiue aliud eiuſmodi, quod calculi vim poſſit præſeferre.
C Situs enim locum affectum dolor, & motio eiuſmodi materiam duriorem,quare prouidendum,vt vię relaxentur,impetus naturę expellenti adijciatur, ita tamen ne materiæ plus eo impellatur, quod vitatu difficilimum eſt. Itaque ſi inducias daret, & interuallum dolor, quod non facit, totum corpus prius eſſet exonerandum, verum vrgente dolore eogimur vix citato vomitu quamprimum relaxantia ſaltem adhibere,mouentibus interea vitatis. Clyſtere ergo ex decocto maluæ altheæ parietariæ chamemæli ſ.lini, anethi primum, & item alterum per os interea oleum amygdalarum amararum vua,& dulcibus expreſſum, cum vino albo cui ſaxifragiæ m. t. incoctus ſit tum terebinthina vel laricina eiuſdem ſaxiſragiæ puloere mixto, tandem aquæ ononidis,raphani,cum ſtillati-
D tia cinamomi. Prætetea fiat emplaſtrum ex folijs caulium apij parietariæ,radice raphani,& botyro veteri.

De Beroldo ex phthryſico iudicato.

CONSVLTATIO CLII.

FEbris continua eſt,corporis ſquallor non mediocriſ,purum copioſum, & viride ac craſſum cum difficultate ſpiritus,qua,& parum,& crebro ſpiratur, qnod tamen multa thoracis contentione ſit, & ſub his gallicum malum eſt, & demum maxima iuriom infirmitas. A gallico omnem originem trabi credo,
E & à malo etiam viuendi modo occaſionem certam certæ ægritudinis fuiſſe, vt ſudoribus à frigore exceptis, & onere capitis per galæam, & nocturnis laborioſiſque ambulationibus atque vſu veneris. Pectoris cauitatem colligo plenam ex conteotiooe ſpirandi, pulmones verò infarctos, atque etiam trachæam ex crebro, & exiguo ſpiritu cum nulla doloris ſuſpicio ſubſit. Expuenda materia eſſet,itaqoe abſtergenda, promouenda,viæque deliniendæ, ſebris extinguenda, corpus renutriendum, gallicum mitigandum.

Vrget maximè materia in thorace ſpiritum, cohibens, reliqua tamen quoque mortifeta ſunt, & præſertim corporis marcor cum febre viribus ſic infirmis. Ego itaque potionem pararem qua per inco-

ctum hordeum cancros, teſtudines, & nutritionem iuuarem, & febrim refrigerarem, & deſtillationem ſiſterem, & ſputum mouerem, ita paſſulis, & radice dulci, & ficubus atque radice althææ ac farfaræ adiectis ſputum facilè redderem. Pectori oleum violaceum, & amygdalarum dulcium applicarem, & etiam dorſo. Eclegmata ex pineis, & amygdalis præciperem, vt nutritioni, & ſputo eſſet accommodata, alia fortiora interijcerem ex looch ſano, & experto, ex eo, quod eſt ad aſthma ex diabuvto ex pulmone vulpis, & ſimilibus. Lac quoque aſininum propter metum vlceris aliquando propinarem. Sed res omnino deſperata videtur.

Huic pulſus erat languidus, & creber, & paruus noctibus augebatur, & ſputamina multa liuida in viride inclinantia, facilè etiam ſpuebat, inde cum tribus noctibus melius habuiſſet, quarta peius habuit, & quinto die conſtans animo, & facili locutione, & hilaris ſubito non animaduertentibus illis multis, qui coram eo conſabulabantur extinctus eſt.

Pro ſene decrepito, & fere nonagenario febre continua laborante, & dolore alui.

CONSVLTATIO CLIII.

Nihil erat cur ego aduocarer Doctor perilluſtris, nam tibi potius tędio, quã conſilio eſſe poſſum, quem nihil fugere ſolet, quod ad morborum curationem, ſit neceſſarium, ſeruiam tamen conſuetudini, & dicam aliquid vt aſſenſioni meæ, quam tuis conſilijs debeo præſtare, rationes aliquas adiungam. Vita omnino ſuſtinenda eſt, hæc in viribus, quæ à bona valetudine naſcuntur, eſt poſita, quę quidem in hoc homine tum ab ætate, tum à morbo infirmantur, & hos duos maximè aduerſarios habent. Aetati nos nequaquam occurrere poſſumus, illa tantum ſimul cum virium infirmitate coniungenda eſt, ita, vt viribus prouidendo ſatis officij fuerit præſtitum. Vires ergo cum per ſe, & alimento, & refectione, tum morbi demolitione reparandæ ſunt. Quid morbum poſſit, tollere primum dicam, deinde de cibo loquar. Tollentia morbum illi cõtraria omnia fuerint, natura ergo omnis morbum ſuſtinens nobis deſignabit partes omnes curationis, vbi illa, quæ ad aliorum remotionem deleri poſſunt, niſi nimis vires labefactent, per ſe curationem, aut remedia non requirent, vt quæ ſymptomata propriè dicta ſunt, & tanquam vmbræ aliorum ſunt. Eorum ergo naturæ primum, & offenſæ videndæ ſunt, febris clara eſt, & putridam ſe eſſe oſtendit, & ab humore dependere, vrinis craſſis, & magis, quam pro ætate coloratis calore duriori pulſu etiam minimè ęquabili cum eo, quod ad veſperam quotidie increſcit. Dolor quoque alui hucuſq; tertia quoq; die reuertens humorum vitium ſequi ſe demonſtrat, ita reſtat, vt de humore, qui, & ex ſe halitum emittit ad dolorem efficiendum. (nam certè nullam aliam ob rem moleſtiam ſenſui afferre poteſt exiſtimari,) & putredine compræhenſus febrem continenter facit, atq; de cauſa cur putreſcat, videamus. Cauſa enim putredinis vna cum eo, ſubmouenda eſt, quare neceſſario etiam de loco vbi eſt illa, & vbi humor reperitur diligenter cognoſcendũ. Aetas anni, tempus, & victus ratio plus pituitę, quam cuiuſq; alterius humoris ſubeſſe demonſtrant, quod febris obtuſæ modus, quamuis calorem duriorem, tandem tangenti acrem oſtendat, facilè cõfirmat, & prętcrea etiam vrinæ idem faciunt, non multo colore quamuis craſſiuſculæ ſint. At altero quoq; die increſcere febris videtur, & vna dolor moueri. Videmus hoc nos in ęgris ferè, & rariſſimè ſuperantem copiam pituitæ non à bile in putredinis illius circuitum trahi.

A Nam certè, & bilis ſubeſt, & vini potentioris potus, cum craſſis, & crudis, & multis cibis potuit etiam alicuius immodicæ bilis cauſa eſſe.

Verum omnis humorũ copia intra venas locis ſpiritu, & calore cõpletis ſolet corrigi facilius, & ad meliorem ſtatum reduci, niſi cũ ea loca infirmiora fuerint, & materia, adeò in putredinem propenſa, vt ſuſtineri quin in putredinem labatur non poſſit. Sed hoc auertat IESVS Opt. Maximus, nam febris maligna eſſet, & ſanguinem quoq; putredo comprehendiſſet. Sic vrina perturbata eſſet, & pulſus, atque aliæ etiam facultates infirmiores, igitur putreſcens materia potius in locis, quæ facilius obſtrui poſſunt, itaque anguſtis, vt ſupra ſe ipſam concludat, & ſibimet putredinis in cauſa ſit; quod in venis amplioribus non B faceret, vbi etiam facilius conſequeretur. In venis ergo minoribus eam eſſe credendum eſt ea propter etiam circuitus incrementum habet, quę alternis diebus maiora ſunt, & ad veſperam quotidie. Itaque in minoribus venis ambitus ipſius corporis eſſe poſſet, illuc intruſa à laboribus crudo, & craſſo humore ad eas partes adducto, poſſet etiam in viſcere aliquo locum putredinis habere, quod mihi ſit magis veriſimile, cum corporis nulla laſſitudo ſit, ſed potius ſub ſiniſtro hypochondrio renixus, quidam ad tactum plenius, illud hypochondrium indicans, quapropter lienis venæ erũt forſan eius humoris putreſcentis locus, vbi, vt putredinis cauſa eſt infarctos meatuum ex craſſitudine, & lentore humoris, ſic quę diu trahatur putredo facit, quoniam humor eiuſmodi identidem illuc confluit, & totis venis infirma parte facilè id patiente, nec reſiſtere valente ſuo vero etiam calore illum attrahente, certè enim putredo cito humorẽ conſumeret, & febrem quam facit, cum eo etiam finiret, niſi noua materia cõtinẽter ſuggereretur, quare duplex materia hic ſubeſſe cognoſcitur, & quę lienem obſtruit, ibique putreſcit, & quæ ab omni corpore illuc traducitur, & hæc de materia, obſtructione, & febre ipſa ſint ſatis, nam materia tollenda vna, & obſtructio, & febris omninò delebitur. De dolore, id videor intelligere, quod increſcente ex maiori cõfluD xu putredine halitus tanti efferuntur, vt circumquãdoque diffuſi membranas feriant, cum lienis, tũ meſenterij, & inteſtinorum, itaque dolorem moueant. Qui quidem dolor ſic conſtitutus tolletur ipſe quoq; materia detrahenda, & niſi tantus ſit quantus vires labefactet, & ſomno prohibito languorem afferat nõ multum conſilij diuerſi ab eo, quo eius cauſam ſpectamus ad ſe reuocat, niſi interea, dum cauſę, hoc materiæ auferendæ vacamus eadem opera etiam illum per diſſolutionem, & coctionem materiæ mitigemus. Putreſcens ergo materia, & ad putredinem acceſſura nobis ſit propoſita, quarum cum neutra ſubito tolli poſſit, ſed poſſit longam tractationem ſui requirat, putreſcens quidem ſic tractanda eſt, vt illius putredo maturationem efficiat, non aut exuſtionem, aut puE tredinem meram. Nam quoniam concaleſcente humore ſub obſtructionibus confluũt ex arterijs pręſertim multi ſpiritus calorem putredinis abſorbentes illi incendio aucto materiæ eius partem diſſoluunt, partem autem modificant, & à putredine in maturationem retrahunt; & tenuiore humore liquidiore ad diſſolutionem, craſſiore ad modificationem ſi vincãt ſpiritus, idoneo, ita dum maturatio ſit medium increſcit, nõ minus, ac cum ſine maturatione putredo, aut exuſtio augetur, nimirum, cum calor putridus ſpirituum vim deuicerit, atq; abſumpſerit, & tenues quidem partes humido abſumpto in acrem halitum cõuerterit, craſſas, autem in cinerem, aut omnes diſſoluens non autẽ humidum abſumens in elementa prima, maximè in aquam bilioſam, & flatum demolitus fuerit, quod in malignis febribus ſolet euenire. Qũo Verò id fieri poſſit, vt ſuſtineamus naturalis

calotis,

caloris, & ſpirituum vim putredinis verò vitium imminuamus, vt non ad exuſtionem aut ad diſſolutionem,ſed ad maturationem humores malos perducat, non eſt difficile videre,putredinis ſcilicet caoſis mitigandis,& calore naturali,& ſpiritibus iuoandis. Putredo minor fiet,ſi materiæ propenſio ſuſtineatur, & obſtructiones imminuantur, quo calor natoralis, & ſpiritus perflentur. Materiæ propenſio in putredinem maxime à cruditate maximè mali generis proficiſcitur;ſcilicet materia potius vitium quam ſuam naturæ integritatem ſequuta,infirmiori ſemper, & minus idonea, ad ſeſe in ſua natura ſuſtentanda, ita ad corrumpendum opportuna,in qua cum humidum caloti non reſpondebit,ſed ſuperantius fuerit,quod cruditatibus quoque præſertim vitioſis ſolet cootingere, facilè in putredinem commouetur.

Ea propter materiæ concoctio, quæ eſt naturæ humoris perſectio, eſt procuranda,genus humidum nimiom exſiccandum, niſi ſebris ſiccitas prohibuerit, quæ certè hic non prohibet; Præterea obſtuctiones ſubmouendę,quo calor in ſuam temperiem, & robur reuocetur,lentore,craſſitis,& copia materiæ auferendis,& non ſolum putreſcenti materiæ hoc attribuendum,quæ obſtructionibus oppreſſa eſt, & ei quæ obſtructiones parit, ſed ei quoque quæ ad locum putredinis acceſſura,& putredinem propagatura eſt, quod noo eadem ratione, & obſeruatione fieri ſolet, nam quæ acceſſura eſt,liberiori loco vtitur,& cum ſanguine in maioribus venis eſt, propterea cum ad opem afferendam accedimus, & ſanguinis miſſionem,& medicamenta, & viuendi rationem conſideramus. Hic delectus eorum ita haberi poſſe videtur. Vt quoniam ætas, & anni tempus brumæ frigidiſſimum viribus officiunt ſanguis detrahi omninò non poſſit. Medicamenta tantum vel leniora permittantur, quæ quooiam apparatum requirunt, identidem videntur danda, modo quæ præparent, modo quæ materiam detrahant.

Præparaotia eadem materiæ putreſcenti, & obſtruenti factura ſunt,propterea alacrius dari poſſunt, quod detrahentia quoque pollicentur. Sic incidendo,extenuando, abſtergendo, & vim naturalis caloris iouando,pituitoſam materiam modificabimus, vt eximelite, melle roſaceo cum iure cui incocta ſit betonica, cicorea, & hyſſopum ac meliſſa. Compoſitum oximel poſt ipſum ſimplex propinando, coctionem iuuabimus cum frictionibus cum fomentis,& alijs eiuſmodi, neque verebimur illud præceptum ſeu monitum, ne adhibeamus fomenta partibus ante corporis expurgationem, qooniam Galenus quoque in tertiana notha ante purgationem id facit, io quartana quoque ſummum quidem morbi incrementum exſpectat,ſed purgationem non anteponit. Cuius rei ea ratio eſſe poteſt, quod cum conſolendum ſit coctioni ventriculi, oeque ſebrem ſymptomaticam dictam habeamus,quæ inflammationem viſceris ſequatur, nequaquam eſt verendum ne illa applicatio aſſectum locum grauiorem faciat; nam ventriculus hic locus proprie affectus non eſt, neque materiæ putreſcenti ſubiectus; ſed aliam potius ad putreſcendum acceſſuram parat, quare ne id faciat omnino procurandom eſt, & coctiones omnino iuuandæ,vnde dolori etiam ſuccurretur fomentis ijſdem, quæ ad coctionem dabantur.

Sic ergo noua materia non ſuggeretur, & iam vitioſa facta emendari,& parari poterit, atque viæ etiá expeditiores fieri. Vnde purgari, & detrahi illa materia poſſit,quæ quoniam craſſa eſt,ego libenter identidem pararem, & paulatim detraherem, nam ſic leuioribus,& ventriculi ac iecori amicis vti poſſem, vt rhabarbaro, quod craſſam pituitam quotidie excernere cernimus, cui adiungere etiam agaricum poſſumus ſaltem potiooibus ipſum incoquendo polypodium

A quoque ad huiuſmodi humores educendos idoneum videtur, quod incoqui debebit, ijs adiectis quæ poſſunt ventriculum colligere,ne eis nimis laxetur, quæque vires eorum medicamentorum iuuare ſolent, vt paſſulas, radicem dulcem gingiberſpicam,cinnamomum, macerem,& eiuſmodi alia,quibus repetitis atque iterum ac tertio datis medijs autem temporibus præparatione interpoſita, credo omnino euadet quáuis decrepitus ſit, præſertim optima viuendi ratione inſtituta, & ad conſuetudinem, quæ in ſenibus ſumme poteſt accommodata, vt cum multi cibi ſit continere nolimus,ſed carne pulli,& pane ex eius iure alamus neque vino interdicamus quod ſenibus tam opportunum eſt,præſertim qood neque inflammatiooé neq; capitis dolorem veremur minus,vt in ſenili corB pore multum incitationis in humorum motione inducat. Dixi.

De adoleſcente in collo ſauciato.

CONSVLTATIO CLIV.

DOctor præſtaotiſſime in hoc adoleſcente vulnus ictim factum cernitur in collo latere medio ſub ſiniſtra mandibula,quod iam quarta die finita ſiccum eſt,depreſſum,colore purpureum, non rubrum ſed rubro obſcurius,& tam apertum, quamuis cuſpide non admodum craſſa factum ſit,vt iotus vſq; C in imum ipſius cernere poſſimus,cuius natora ea eſt, qood non ſolum carnes ſecuerit,& ex parte concuſſerit,ſed laryngam qnoque, vt referunt hi chirurgi læſerit ſaltem colliſione, & deterſione ſeu deraſione muſculorum,& tunicæ ipſius quam à ſuccingente accipit;nam introſpectantes cartilaginem candore ſuo maximè conſpicuam videre ſe, & ſatis latè detectam aiunt,quod mirum videri debeat cum mucro pungés tantam latitudiuem attigiſſe non videatur veriſimile factum verò id eſſe neceſſe eſt, ſi ita eſt,à cuſpide interius irrumpeote, & tranſuerſam ſectionem ei cartilagini inferente,vnde muſculi diſſecti, ad locum cui capitibus ſuis hæreot reducti illam mediam latius detectam reliqoerint, tum qui deorſum larynga, & os D quendle trahunt,tum ſurſum etiam adducunt integro ad latus eo relicto,qui à iugulo ad proceſſum mamillarem ducitur, Hæc eſt vulneris natura,hi ſunt caſus, & inſiſtentes,nam nihil aliud præterea habet vel doloris vel fluxus ſanguinis, ſed tantum incommodam ipſam deuorationem,& quendam anguſtiæ faucium ſenſum quaſi larinx laqueo conſtringatur etſi modo libera,modo impedita deuorádi actio ſit oon ſemper eodem pacto affecta.

His adiunguntur tumor primum, muſculi alterius nimirum contrarij lateris,qui in oppoſito latere à iogulo ad mammillarem proceſſum ducitur, qui tumet totus,& durus ferè circumquaque eſt,vt mirari liceat partem vulneratam noo potius illum defluxum excepiſſe. Eſt cum hoc etiam ſebris malæ certè naturæ,ſi E vrinas craſſas, quamquam flauas ſi maximè pulſuum infirmitatem paruitatem, & crebritatem, ſi exteriorum,& eminentium partium, quaſi frigus conſidero, inſanire etiam,quod niſi cum malis ijs indicijs eſſet, forte paruifaciédum, forte cum ijs malitiam ipſorom omnium coufirmat, animi quoque illa deſponſio ſuſpicionem omñium cumulatiſſimam reddit, vt corporis exagitatio,vt vigiliæ, & reliqua eiuſmodi, vbi quo vita vna cuiuſuis viribus ſuſtineatur, hoc eſt, bona valetudo ſtatus corporis prior recuperandus eſt,& vires remittendæ. Status ergo malus in ſuum contrarium reuocandus eſt, ita quis ſtatus ſit, in quo eſt, planiſſimè cognoſcendus.

Continuitas primum ſoluta eſt, in parte muſculis

Digitized by Google

referta arteriã,& leuem,& aſperam continente,quod ſolutionis genus ſimplex eſſe non poteſt, cum dilatatio punctim facta neceſſario per compreſſionem, & colliſionem tam latè aperta ſit. Contuſas itaq; oras circumquaque habet,& pręterea diſcraſiam multam, vt cernitur,quæ ſiccior eſt. Vnde caro illa tum proprium alimentum non habet,tum neque ipſum neq; recrementa præ infirmitate concoquit, hæc continentiæ cum vulnere ſunt; conſequentia autem multa videntur in quibus anguſtia faucium proxima eſt, quæ ob repleta fibrarum interualla maſculos contexentiũ ſit,materia inutili in locum infirmum vna cum ſpiritu, & ſanguine tranſmiſſa,& non ſi in vulnere in partibus ſaltem vicinis ſubſiſtente, quod quidem mirum videatur,cur enim in ſinum vulneris non emanat? Alterum conſequens eſt ille tumor in oppoſito latere extans,qui dolet cum præmitur, & muſculi illius ſitum tenet,materia illius potius quam in ſinum,& partes ei circumſiſtentes delapſa,quod rurſus admiratione dignum eſt,& cum ſit euentus is ſimilis ac quando in ictu capitis oppoſita pars conuellitur, aut apoſtemate opprimitur,cauſam quoque eandem habere putandus, quam neſcio accipiamne, vt à multis eſt, tradita in illo, & ad hunc referam an potius magis congruentem hoc loco conijciam,& illud poſtea trãſferam,cum omni humoris defluxione continentia ſunt,non ſolum humor ipſe,ſed vis illum propulſans, & infirmior alterius partis vis humorem admittens, alioquin partibus vna omnibus firmis ille non facile in parte aliqua ſiſteretur. Hoc in caſu vulnus partem infirmauit,ex quo reliquis facile fuit, quidquid abundantius haberent in eam depellere, præſertim, vt dixi, ſpiritu ad vexatam partem appellente, & ſecum ſanguinem,& humores ſuperuacuos afferente,ex quo factum eſt,vt per vulnus initio aliquid dicti humoris effluxerit,poſtea accepta frigoris iniuria, & item medicamentorum non exigua,partes vulnus complexæ contractæ in ſeipſæ fuerint, & defluxioni reſtiterint, accedente verò maximè ferri recens deterſi ad molarem lapidem,aut cum lima aſperioris facti vi, quę carnibus inimiciſſima eſt,eiſque conſtringendis aſperioribuſque, & durioribus reddendis aptiſſima. Nam haſtæ nouæ erant,& ferramenta recens parata, inde ergo factum eſt,vt partibus omnibus per vulnerationem, grauiſſimam ad depellendum promotis, & iam cogentibus,humoreque iam impetum habente fluxio ſiſti non poterit, vulnerata parte etiam in ſe contracta,& vna ſpiritum cum humore repellente. Itaque fluxionis curſus potius in conſortem, & ante alias à vulnerata etiam affectam partem inclinarit,quoniam ergo partes vulnus continentes collectæ in ſeipſę ſint vulnus latius,& depreſſius relinquunt, ſicciuſque redduntcum humorem non admittant, imò propter nimiam inuectam ſibi à dictis cauſis ariditatem duritiemque,& frigidam diſcraſiam neque quidem quod ſibi ad alendum ſe eſſet neceſſarium recipiunt, quocirca vt cognata, & conſortes cum vulneratis partes nimio, ita vulneratæ exiguo alimento male habent. Tertium quod ad vulnus conſequutum eſt,febris eſt, quæ calore acri facto,& igneo continetur, neque in ſpirituum tantum calore illud vitium eſt, ſed humorum,quod niſi per putredinem fieri non poteſt. Humorum vitium, & acrem illum calorem eſſe ex calore corporis pulſuque,& vrinis dependitur, quæ non ſolum putredinem,ſed perturbationem vniuerſi ſanguinis demonſtrãt.Calor ergo totius corporis igneus eſt factus,& in eo incendio ſuſtentatur, vt neceſſe eſt principio,& fonte ſuo incendium concipiente, & toti corpori diuidente nimirum per ſpiritus, qui quidem cum in fonte hoc eſt,corde incaleſcant,non quidem penitus incenſi ſint, ſed cum halitu humorum putreſcentium confuſi penitus inflammato ipſi incendium tantiſper ſentiant, & eo afficiantur,donec illis haliti-

A bus implicati fuerint in totum corpus circumferẽdis. Putredo verò hæc humorum vnde,& vbinam eſt? locus vulneri finitimus eſſe deberet, nam poteſt humor confluens in nimia copia ſe ſe ibi arctius comprimere, & proprio calore nimis aucto, & alienæ naturæ facto corrumpi.

Hic verò cum ſiccum vulnus ſit,& compar locus repletus eo modo ibi putredinem eſſe iudicandum eſt, à qua quidem parte cordi vicina venis ſpiritui deſtinatis ampliſſimis, & item alijs abundante,facile poteſt, dum ſe dilatat cor halitus putridos recipere, illiſque obrui,vt quod ſibi refrigerio datum eſt,id ei incendium,& oppreſſionem afferat, ita ſub tonſillarum & faucium inflammatione, & angina pulſus admodũ parui,& crebri eſſe conſueuere, ſed quomodo vel ſanguis totus

B contaminatur, & eo calore perturbatur? nam quamuis id fieri debere in cuiuſque febris incendio videatur, vt ſanguis contagio calidi halitus ferueat,& feruendo diſſolnatur perturbeturue,tamen id minimè fieri cernimus. Sunt enim febres in quibus non modo ſpiritus ſolus inflammatus humores,& ſanguinem calfaciat quidem, ſed non commoueat è finibus naturæ ſuæ,neque penitus incendat, verum etiam in quibus humores certi incenſi, & inflammati ſanguinem integrum relinquant etſi calore ſuo afficiant, alioquin numquã inueniſſemus febres totis mẽſibus cum vita eſſe nedum ſingulis,ſed totis binis, & ternis,& quinis etiam. Illæ quidem quæ breui tempore noceant ſolent ſuo feruore malo ſanguinem quoque in acrem humorem, & bilioſum conuertere,

C & ita corpus alimento,& ſpiritu priuare interimereque,imò alique ſanguinem in elementa prima diſſoluunt, & ἀναστοιχείωσιν illam faciunt, vnde, & flatus, & aqua fiat,& hydropici breui caſu facto extinguantur,ac vt veriſimile eſt partes quoque ſolidiores corporis ſæpiſſimè in idem cum humoribus incommodũ trahuntur febribus mortiferis,& citò tollentibus,quã quam ſere acutæ febres interimant,quoniam corde incenſo,ſanguinem nimium attrahente,& in pulmones repellente,homines ſuffocantur,quod Hippocrates animaduertit,& nos in cadaueribus aptè vidimus. At quo modo ex æſtu,& feruore loci breuioris qualis eſt, quem tumere in collo videmus,ſanguis ita commouetur? Commoueri enim,& calore alieno peni-

D tus comprehendi,& mutari,indicium eſt in vrinis cõſpicuum, quæ ſerum ſanguinis ſunt. Præterea infirmitas non dixerim motionum,quoniam nerui exiguo alimento egent,& ſpiritu etiam non multo vt firmiter agant. Sed pulſuum qui proximè ſanguinis modum ſequuntur. At quomodo pulſibus infirmis, & vitiato ſanguine exiguum,& infirmum ſpiritum præbente nerui ſenſuum, & motionum bene habere poſſunt,cum ſpiritus neruorum ab eo qui pulſibus ſubeſt procreetur? Caput in principibus partibus iam ad ſe adduxit quod ſatis ſit,& continet, & ad vſum adhibet,quod etiam de ſententia Galeni ex ſpiritu naribus ducto ſpiritum ſuum reficit,& corde quã peius habẽte,cerebrum aliquamdiu ſeſe ſolet ſuſtentare quamuis non ita diu. Ergo pulſuum infirmitas cor labo-

E rare debilitate indicat quoniam ſibi multa ſanguinis copia opus eſt,ad ſuum feruorem nutriendũ qui multum ſolet conſumere. Itaque cor primo ſanguinis vitium ſentit,& eo infirmatur,ſed ſanguinis hanc calamitatem videmus,vnde illa ſit non intelligimus,nã ex pauco humoris concluſi in tumore ſanguis in id detrimenti non traheretur, quocirca cogemur aliud vlterius intelligere,& rem nobis ſic informare. Corpus hoc adoleſcentis adhuc, & natura humidius victus ratione praua vſum ſub hoc caſu malo ſanguine, & crudiori forte ſcatuiſſe,ipſoque caſu, & perterrefactione, atque iracundia permotum ſanguinem eiuſmodi in labem facilè decidiſſe animo nimis multum perturbato, & ſpiritibus multis partim incenſis, partim ex-

tim extinctis iracundia vna, & metu dolore, & tenore perculſis, occaſionem verò incendij à vulnere primum ſua propria concuſſione concalefacto nactum in putredinem, iam pronum in eam delapſum fuiſſe, humoribus verò vndequaque ad cor ſub commotione animi contractis, & ex illis maximè, qui ad vulnus impetum haberent inde reiecti, & male affecti eſſent. Putredinis focum in corde factum, & inde totũ ſanguinem perturbatum; ac veluti in altero ictim, ſeu punctim vulnetato concurſione humorum facti ſunt ſinus magni, circa vulnus, ita hic cordi vicino euerſare potuit, præſertim, quod candor ille, qui intimo vulnere cernitur, meo quidẽ animo caput aſperæ arteriæ non eſt, ſed ægri ipſius corpus, nam nullum indicium de ſe motionis laryngis eſt, quod eſſet, ſi muſculis fuiſſet detecta, neque ſine dolore moueretur, neque quo penitus ſæpiſſimè id facit, etſi ligari ſibi ſæpè fauces ſentiat. Eſt ergo ſaporaria arteria illa, vt ſitus, etiam demonſtrat, quæ cordi inſita facilè læſionem ei infert: Sicco igitur vulnere quidquid humoris per ipſum effundi deberet, id in cor, & partes illi vicinas defluit, & cor incendit, halitibus verò non ſolum cor, ſed ventriculi os ferientibus corpus quieſcere non poteſt, cerebrum verò etiam petentibus alienæ imagines excitantur, & ipſum perturbant adeò, vt æger inſanire cogatur. Eminentes quoq; partes frigidiores ſunt calore intimo ſpiritum à toto corpore ad ſe attrahente corde verò etiam tyranno præſidia ſibi vndique contrahente. In quibus nos omnia, quæ ad vulnus ſunt conſequuta, & eorum rationes conſpicimus, à quibus iam, corpus eripiendum eſſet, & priori ſuo ſtatui reſtituendum. Vulnus eſſet colligendum, vt coirent oræ in vnam continuitatem, at prius δυσκρασία tollenda, quo vulnus nutriri poſſit, & coaleſcere, at materia minimè impura, aut ſordida ſuggerenda, nimirum ſanguis in ſuam naturam reuocandus, & omninò nimius calor reprimendus ad δυσκρασίαν vulneris ſubmouendam, & alimentum bonum reddendum, hæc ſanè facienda indicari à morbo intelliguntur.

At fieri ne illa poſſint videndum; ne multa fruſtra recipiantur Doctor peritiſſime vires morbi magnitudine mihi videntur inferiores, vulnus magnum, eius refrigeratio incredibilis, quam credo, iam cum corde quamuis incenſo communicari, arteria illa frigus facilè in ipſum deferente. ex quo fit, vt febris minor lõge factu ſentiatur, quam ſit, corde vna frigore, & calore afflicto, nec tanta refrigerij neceſſitate agitato quanta febris huius eſſet, vidi enim partibus cordi vicinis vulnetatis maximas febres, magnis, & crebris pulſibus notatas. communionem ergo vitij, cum corde multo facillimam videmus, & infirmitatis tantæ cauſam, quare, quod ad prognoſticum attinet concludam, quod deliberationi mihi præponendum videtur, quoniam omnem actionis fructum deſpero, & labores fruſtra iri ſuſceptos. dico, quod maturitas vulneris non ſperatur, niſi ad 10. diem cum citiſſimè, illucvſq; verò nos certè ægri vires ſuſtinere non poterimus, eo propter neſcio, quid conſilij capiam. Purgare corpus non poſſumus, viribus id non ferentibus. Sanguinis enim miſſio, & cucurbitulæ in locum phlebotomiæ repetitæ purgationem poſtea viderentur poſtulare, & vtrumq; vires maiores requirit. Vulneri maturationem procurare, & fouere eſſet putredinem maiorem cordi iniungere, cõcludere verò materiam introrſum magis repellere. Iunioris emplaſtrũ de nido hirundinis adhibeatur, ex quo diſcuti, & maturari poſſit, alioquin, vt ſolet ille deorſum exonerabitur, & reſidebit. Cor verò omnem defluxionẽ recipiet. Sine maturatione numquam vulnus ſaneſcet, minus oleo ſtillaticio de terebinthina, & de hyperico cõpoſito eſt tẽtandum, quoniã maturationẽ impediunt. Potius illa calidiora initio ſemel data profuiſſent, modo ni-

A mirum cauſtici. ad conſumendum ferri recens limati aſperiorſq; virium, & ichorem, eo vitio affectũ, quod experientia quoq; quotidie comprobatur. Nunc neq; tempus, neq; vires id permittunt. Vidi quidem etiam die 8. & 19. theriacam poſt ſeruẽtia illa olea imponi, ſed vires integræ erant, & febris minus mala. Sequamini ergo curationem, & minus criminis vobis habitura videbitur; eſtis enim chyrurgi multæ doctrinæ, & vſus.

Capita hiſtoriæ ſcriptæ ab Excellentiſſimo Ambiorigi Samperolio de valetudine Sereniſſimi Vrbini Ducis. F. M. Fel. B

CONSVLTATIO CLV.

POſt purgationem factam cum medicamẽtis, tum ſero caprino oximelite, & ſyrupo de polypodio permixto ipſe nihilominus ſitim vigilias, & atras alui deiectiones, cũ doloribus habebat. Vnde ſtatuit omninò parciori cibo vti, hoc vitæ inſtitutum ferè continuò illa ſequuta ſunt, vt melius aluo habuerit, & ſomnum capere potuerit, dentibus tamen dolere cęperit, fuerat illis diebus venationi deditus, à cibo ſe in illis exercens. Dolore acceſſuro venæ temporum tument, rubicundæque ſunt, & inde etiam manilibulæ pleniores C ſiunt, poſtea dolor ſequitur interdiu, ſemper noctu ceſſans, nulli remedio, vel à purgatione rectè abſoluta cedens, niſi aliquanto dum aqua frigida ore tenetur, non nihil etiam dum aqua frigida ore tenetur, & dum oleo amygdalarum dulcium dentes deliniuntur, vel aqua cui incocta eſt radix Alchymillæ, à vino ad aquæ potiones ſe trãſtulit, cui cinnamomum incoctum eſt. inde melius ventriculum habere ſenſit, quamuis dentes nihilo melius. Vrinæ minus coloratæ ſunt, & ſine aſpero ſedimento. Somni aliquanto arctiores, alui fęces figuratæ, & coloratiores, capitis lotiones, quæ 15. quoque die fiebant dimiſit. Quærebat in aqua, ne vſu permanetet guaiacum, ne aquæ potandæ incoqueret, num guaiacum dentibus eſſet profuturum, & aqua, ne an vino vtilius incoqui de- D beret ad dentes diluendos.

Chriſtophorus Guarinenſis Fontanus Ambiorigi Samperolio Sereniſſimi Vrbini Ducis Phyſico optimo. S.

CONSVLTATIO CLVI.

VT primum legi literas tuas, quæ de valetudine Sereniſſimi Domini ad me allatæ ſunt, reſcribo & quidem rebus quibuſque poſtpoſitis. Nihil enim crede mihi habeo potius in vita, quam inſeruire commodis illius valetudinis, & producendę illius vitę, cui E ego ſponte meam addixeram vitam, in cuius ſeruitio meliorem ætatis partem conſumpſi, faciam verò id breuiſſimè, vt potero, neque repetã ea capita, quæ in tuis literis mihi exponis diſceptanda, nam ea tibi in memoria impreſſa eſſe credo. Continuato verò ordine, & eadem orationis ſerie omnium eorum rationes contexam, & ab illis initijs deducam, quæ, neq mihi, nec tibi è memoria excidiſſe, certo ſcio, ita neq; commemorari eſt neceſſe, dum vẽtriculus obſcuriori illo humore tenetetur ipſe, vel ſumma ſub cibi modę ratione in cruditates crebro incidebat, vnde aluus moueretur in quam ſic exagitatam facilè corpus omne noxios humores depellebat, pruinde poſtquam cruditatem aluus deiecerat nigros, etiam illos liquores

res aliquando efferebat, quod noxiorum impulſioné alui ſolutio, & infirmitas ad ſe conuerteret, ergo reliliquum corpus, & præcipuè caput inutilibus ſuccis liberabantur, nec fluxiones ſentiebant, quod ſi quandoque iuſtum ſomnum capere non poterat, id non humore in capite collecto, ſed halitibus ijs fiebat, qui per neruorum ductum in cerebrũ à ſicco humore in præcordijs hærente elati cerebrũ ſiccitate afficiebát.

Scimus enim, quod cerebrum per ſuos neruos ſentiat ventriculi, & præſertim ſtomachi affectum. Vnde cum ſuperioribus diebus, vt narras eum alui ſolutio tentarit, tunc leuius etiam à dentium dolore habuit. Eo iam obſcuro ſucco partim purgationibus detracto, partim natura, & ſpatio conſumpto; tum recto viuendi modo meliori materiá in eius locum ſuffecta; cruditatum vna, & alui motionum occaſio remota eſt; & aluus, tam crebro cita non eſt. Ergo quamuis corpus melioribus omninò ſuccis vtatur, cũ tamen nondum ad puritatem perfectam peruenerit quidquid inutilis in dies colligitur, quoniam alui firmiori facta, non ita pronus in eam decurſus eſt, illud in caput propellitur, quod ſuopte genere infirmius ſemper fuit, maximè verò ſurſum tollitur facile, quidquid tenuius, & leuius eſt, atque adeò calidius. Quod quoniam per venas fertur, & illas quidem exteriores, & antequam in interiores per caput influere poſſit, depellitur, propterea cerebrum illius contagio liberũ vigilijs minimè uexatur, venæ verò externæ tument, & vna ipſę partes ad mandibulas exterius poſitæ. Dũ autem humor is in venis ſe continet, aut in meatibus laxioribus, aut pinguioribus, nullum dolorem affert, cum verò ad interiores mandibulas demittitur (quæ quoniam ſuapte natura, & dérium aſſiduis malis debiles ſunt, facile eum in ſe admittunt) tunc ſenſum moleſtat, Venæ enim, illæ nimis onuſtæ, & humore acriori in ſe ob moram facto laceſſitæ, deponere illũ coguntur. Modo cum his humor tenuior, & calidior ſit, tum extimas partes perfundit, tum interdiu potius quam noctu mouetur, venaſque laceſſit, tunc enim calore cœli funditur, & amplior fit, & ſua tenuitate, & calore, facilè è medijs ad eminentes partes effertur, diurno calore, euocatus, cuius tamen tenuioribus partibus diſſipatis craſſiores in mandibulas recidunt, ibique ſuo pondere conſidere coguntur, donec calore loci fuerint per dolorem diſcuſſæ. In adoleſcentia noctu magis vexabatur, quia humor pituitæ plus habebat, quæ quoniam non adeo per venas, ſed ſecũdum neruos potius ab internis capitis partibus demitti conſueuit, propterea ſi quoſdam authores ſequi velimus ab ea dentes corrupti fuerant, nam interius influat oportet humor quo ipſi contaminantur, intus nihil influere, niſi per radices eorũ, & neruos poteſt, is verò humor tantum ſecundum neruos duci poteſt, qui ſimilitudine primum à cerebro attractus, cũ neruórum alimẽto genere coniunctus eſt, nempe pituitoſus. Tunc autem pituitoſus magis, quoniam ætas illa humidior eſt. Nunc calidior humor eſt, quoniam ætas ſummum caloris incremẽtum, & acumen habet humoris calor, ſenſu oris etiam percipitur, idemque aquæ frigidæ vſu intelligi poteſt, nã ab illa dolor mitigatur, biliosi ergo generis eſt, & atræ etiã bilis ichorem poſſet continere, qui cũ ſeroſo humore toto corpore diffunditur cuius atri humoris fortè aliqua copia etiam infernis partibus reſideat, quæ ſui ſenſum factura non ſit, niſi ad eas, quæ ſenſu acriori ſunt deferatur, aut cumulum ſui nacta, & occaſionem ipſa quoque moleſta euadat. Aqua ergo frigida leuamentum afferre poteſt, quoniã humor calore noxius eſt, ac quamuis diuerſa etiam cauſa dolor moueretur, poſſet tamen eum frigore ſuo, mitigare ſenſum dentium frangendo, quod facilè facit, dentibus non ſuomet corpore, ſed alterius contagio ſentientibus, & natura ſua frigidioribus à frigore facilè omni ſpiritu priua-

A ris, propter quam cauſam, & cerebro, & omnibus ab eo profectis, vt neruis, oſſibus præcipuè verò dentibus frigida aqua inimica ab Hippocrate appellatur libro de vſu humidorum, & libro etiam aphoriſmorum. Nec mirum tamen, quod oleum amygdalarum dulcium, aliquid contuliſſe viſum ſit, quoniã cauſam doloris molliter diſſoluit, atque delinit, minus, quam alchymilla, idem fecerit, quæ adſtringendo iuuare eos dentes queat qui natura ſua, mollieres ſunt, vt ex corroſione planum eſt, & cũ eo partes in ſeipſas colligendo humoris defluxum ſuſtineat. Superioribus temporibus quamuis ſæpè ad ſibi abſtinentiam confugeretur, tamen, neque ventriculi malum leuius fiebat (niſi interdum exiguo admodum ſpacio) neque dẽtibus dolor inferebatur, quod aluus crebro corpus B expurgabat, nec materiam dolori reliquam faciebat. Ventri autem abſtinentia non conferebat, quoniam per illam humor potius vtilis quam noxius conſumeretur, noxius nõ niſi purgationibus diminutus demũ natura, & victus ratione potuit ſuperari, quibus tandem, quidem ita poterit ſpero ſuperari, quod ex dentibus etiam malum abſtrahetur. Poſt venationum vſum quibus à prandio operam daret is dolor acceſſit, quoniam caput ſub ſole ad tãtum apparatum adductum eſt, quanto ipſum ad admittendum humoris appulſum idoneum fuerit. Remedijs nullis dolor cedit, quoniã ex rheumate fit, quod cum vna, & reprimentibus, & diſcutientibus tractari velit, eorum moderatio difficilima eſt, nec niſi ſumma dexteritate adhibenda, aliquam afferre vtilitatem ſolent, ſem- C perque periclitamur, ne aut tantum comprimamus, aut materiam noxiam intus includamus, aut tantum relaxemus, vt fluxionem concitemus. Purgatio autumni tempore facta nihil dolorem imminuit, vt neque illa verni tempore ventri contulit, quia quemadmodũ quotidie experimur purgationes raro admodum ſatis poſſunt corpus expurgare, vnde non, niſi ſpacio accedente, quo victu, & naturæ opera ſatisfiat vtilitatis earum fructus percipitur, quod tum omnibus purgationibus euenit reſiduum aliquod ferè relinquentibus, idque commotum, & inhalitus magis effuſum, vnde magis etiam noxium ſentiatur, tum verò maximè ijs, quas capitis cauſa Medici moliuntur. Capite ſero admodum materiam purgantibus con- D cedente, intereaque venis ipſius, quæ eo humore imburæ ſunt eius genere affectis, vt ut ille conſumitur, aut paulatim detrahitur nouum, ſibi prioris ſimilem humorem propagantibus, & quod detractum, aut abſumptum eſt reſtituentibus. Iam verò tardius in dies is dolor ſoluitur mitiorisque moleſtiæ fit tempeſtate ipſa, & vſu aquæ, vnde humidior, & abundantior factus ampliorem quoque locum arripit minori cum dolore. Ventriculus ex aquæ potione incocto cinnamomo euaſiſſe melior videtur, quod in corpus pluries purgatũ incidit, ac ſi quid humoris alieni reperit, illud minus commouet, minusq; ad ſtomachũ excitat, illius anhelitum. Sunt porrò quædam vina, quæ difficilius delabantur, quam eiuſmodi apparitionis cauſa, vt vrina auſtera, quæ etiam ſæpè difficilius E ſuperentur, & ſurſum efferri conſueuere, ex quo aquę vſu etiam ſomnus actior, & vrinæ minus coloratę fieri potuere, præſertim, quoniam illa minus, quam vinũ humores per vrinam mouet, vnde minus etiam ſedimenti in vrinis cernitur hoc maximè tempore, quo corpus, & purgatiuis eſt, & melioribus coctionibus nutritum, vt ex aluo figurata intelligitur. Sic alteri generi capitum, quo ordine illa ſcribis reſponſum videtur. Inſequuntur reliqua ad curationem, & mali vitationem ſpectantia, quibus, vt reſpondeam natura, tum mali, tum corporis, atque illius conſuetudo præter alia omnia ſub aſpectum conſtitui debent, vnde ratio omnis adminiſtrationis ducenda eſt.

Notitia corporis, iam diu animo præcepta nobis eſt.

eſt, & literis, etiam conſignata, conſuetudo præcipuè, quæ ad dentes pertinet maxima ſemper fuit, cum rebus non ſolum frigefacientibus, & exſiccantibus, ſed magnopere frigefactis. Mali natura plane ex ſumma dentium labe ſummaque infirmitate, & rheumate, ſeu defluxione indies redeunte conſtat defluxio eſt humoris, quidem calidioris aliquãto, & tenuioris etiã generis, qui alioquin, tam citò neque diſſiparetur, neque deflueret, minus ſublimes, ſeu extimas partes tam facilè peteret. Verendum tamen eſt ne aliquid etiam craſſioris, & frigidioris generis altius perpetuò inſiſtat, quod per ſe dolorem mouere non poſſit in meatibus maxillarum, & dentium admodum laxis, & corruptione vetuſta apertis verſans, calidiori autem altero influente fuſum, & excitatum cauſam doloris adaugeat.

Nam & ſuopte vitio maxillę vna cum dentibus infirmæ, vſu verò frigidorum, & exſiccantium magis refrigerata, ſquallenteſque redditæ proprium alimẽtum minus belle conficiunt, & recrementa frigidiora pariunt, nedum à cerebro, ſecundũ neruos demiſſam pituitã poſſunt ſua infirmitate admittere, qui humor non ſolum propter meatuum laxitatem, ſed propter ſui cum oſſeis partibus ſimilitudinem minus noxius eſſe poteſt, quin calidiore humore abeunte ſubſiſtit, conueniens enim naturæ moleſtũ eſſe non ſolet, neq; ſuo corpore humido vrgere ea loca quit, qua laxiora facta ſunt, aut graue eſſe debet cum in locum abraſi corporis ſuffectus ſit.

Hæc natura mali eſt, quæ quidem perpetua nõ eſt, C ſed indies diſcuſſa à facto identidem influxu indies reuertitur, ita defluxionis ratio potior cenſenda, ac magis opera danda, quo minus humor nouus delabatur, quam vt delapſus decedat, cum per ſe diſſoluat, quocirca conſultius adſtringentia, & refrigerantia adhibebuntur, modo infirmitatis, & frigiditatis mandibularũ, & dentium vna, & corroſionis eorum ratio non parua habeatur, ne maiorem in modum refrigerentur, & infirmiora fiant. Eſt ergo cauendum maximè, nec calidis medicamentis nouus à capite, & toto corpore humor alliciatur, cum cõtra auſteris defluxio ipſa inhibẽda ſit, & repreſſis humoribus repellenda, quod quieſcente dolore maximè faciendum res ipſa monet, nam ſi calidorum, & diſcutientium vſui locus eſt, is vigente dolore, & potius inclinante D eſt, tamen quoniam cauſam calidam potiorem habet eo etiam tempore refrigerari vult.

Quam ob rem quamquam magnos Medicos videmus in dolore dentium materiam calidis elicientes, quamquam tumores in dentiũ dolore vtiliter in gingiuas efferri, eam tamẽ hoc loco rationem, ſequi non debemus, ſiquidem illa tunc perpetuos non redeũtes dolores emat, non ens, qui ſtatim per ſe ceſſaturi ſunt & poſtea reuerſuri metuuntur, ſed qui diſcuti per ſe non ſolent, & manendo non tentationibos repetẽdis torquent, quorum princeps curatio eſt, vt finiantur, non vt reuerti poſſint. Defluxionum curatio ergo pręcipuè inſtituenda, hoc eſt futuro dolori occurrẽdum, dolori verò etiam leniendo dum eſt opera danda. E Tollitur omninò defluxio materia detràhenda, & quoniam id fieri non poteſt reuellenda, aut deriuanda, aut certè repellenda, detrahitur purgatione præcipuè per aluum, quapropter cum aluus fuſior crebro erat, ij dolores feriabantur, ea etiam prouiſione quo minus ea generetur. Purgatio abſolutior fit, cum purgatis per aluũ vicinis ei partibus remotiores quoque non modo per aluum, ſed per vrinas, & corporis ambitum repurgantur. quorum adminiſtratio, & tutior, & expeditior eſt. ſi prius nulla re prohibente ſanguis ipſe miſſus fuerit, quod oportuno tempore omninò faciendum conſulerem, atque in ijs, quę per ambitum inutiles humores exhauriunt ponerem non ſolum frictiones, & balnea capiti etiam adhibita, non

A ſolum exercitationes, ſed illas ſudationes, quæ epotis medicamentis habentur, vt china, vt ſalſa parilia, vt guaiacum, in quibus quoniam capiti maximè conſulere oportet ſalſa parilia principem locum mihi habere videretur, cum guaiaco tamen compoſita, & ijs, quæ illam magis naturæ corporis, & humorum aptarent, vt radice dulci, violis, iuiubis, prunis, & id genus humorem acrem, & nigrum mitigantibus. Interea autem dum oportunitas temporis exſpectatur leuioribus aluus crebro citanda erit, quo ſpacio catapotia capiti aptiſſima ſecure queunt adhiberi, quæ cũ ad genus detrahendi humoris ſint deligenda haberent aurearum, & cochiarum partem, paulumq; veratri nigri, vt ſi ad ʒ. 1. cataporiorum gr. 6. illius adijcerentur, aut etiam 8. vt vt beneſeciſſe viſum fuerit. B Reuelletur porro materia modis ijſdem, ac deriuabitur etiam ſi propius, inde vbi dolor eſt admoueantur ea, vt frictiones ſcapulis, & cucurbitulæ, quæ cum ferro, & inciſa cute quandoque applicanda ſunt, & tandem proximè ipſi ceruici ſub mente etiam nonnulli dant. Sed defluxionis dicta ratio vetat, vt etiam ne gingiuæ incidantur, quod humori in parte firmato extrahendo faceret, nonnulli venas ſub lingua, & in labijs aperiunt, quod ferè eodem cenſu habendum. Reprimunt autem, & repellunt materiam, quæ partem colligunt, & conſtipant, vt adſtringentia, maximè ſi frigidioris naturæ ſint, & (vt partis habitus poſtulat) etiam penetrantis. Vnde Medici matèriam idoneam ferè acetum ſtatuerunt.

Nos hic conditionem dentium ſpectantes ne acetum apertis, iam corroſione nimiũ vijs neruoſas partes acrius feriat; quod alioquin illis tectis præſertim calidioribus modificatum maximè eſſet oportunum, vitabimus, & in eius locum, aut vinum album auſterum, aut ſuccum malorum punicorum ſufficiemus. Ijs equidem vterer, cum ſolis, tum ut incoquẽdorum materia, quibus camphoram, etiam immiſcerem, vt eorum vim iuuarem, neque aquæ frigidæ fiderẽ, qua nihil dentibus inimicius creditur, niſi caloris, & inflãmationis ſenſu maximè vrgente. Sunt enim detecti dentes, non ſicut articuli, quibus ad diſcutiẽdum vtiliter interdum infunditur, nedum ad reprimendum. Incoquenda autem ad materiam propulſandam illa idonea ſunt. Lentes ſine corticibus bis cocti, melius ſantala, cornu cerui, quod quidam volunt ex aqua coqui in olla cruda, vel ad ignem per deſtillationem liquefieri. Radices quinque folij, tormentillæ, biſtortæ, roſa, myrtus, mala omnia præſertim cydonia, & punica eorum maximè cortices, & flores. Alchimilla radix, & mori, thus obſoniorum, millefolium, galla, ſanguis draconis, ſal, & alumen.

Refrigerium adiungunt, violant. nymphæa, alſine, lactuca, atriplex, fragaria, ranæ ſi placet, radix plantaginis, rumicis, acetoſa, vel eius ſemina, vt portulacæ pariter folia, & ſemina, parietaria, quæ dolorib. ſumme facit; papauer, ſolatrum, ſemperuiuum, hyoſciamus, cuius ſemina huic malo proprie accommodata videntur; & cum à dolore coacti ſumus etiam poma mandragora, & opium. Dolori enim præſenti cum leuiora non iuuant, & viribus ille minatur ad narcotica confugimus, Sed cum is dolor eiuſmodi non ſit, ab illis ego abſtinerem. Illis verò vterer, nempe aqua tepida, cum oleo amygdalarum dulcium, uiolaceo, de nymphęa, ex ſemine melonum cucurbitæ, chamęmelino, & ratione rheumatis etiam roſaceo, & myrtino, quibus vinum album admiſcerem. Incoquerem quoque paſſulas, quæ cum corticibus rheumati occurrerent, radicem dulcem, ſebeſten, althæam ſemina lini, & ſapam imponerem cum dictis oleis, vel ſeſamino illo, quod fit ex luteis ouorum, & ex chryſomelite, atq; etiam anethino, niſi faſtidium moueat. Mel in ijs numero, quod calfactum, & in oui teſta coctum iam diſcutit, quod ſi valentius, & ad penetrandum

aptius

Digitized by Google

aptius velimus ad ignem ſtillare faciamus. Sed tunc extrahendi fortè nimiam vim habet, vnde cum alijs mitigandum, nec niſi aptu tempore, & dolore inclinante dandum. Dolore enim extrahentia poſtulante, ſi vnquam id contigerit ad alium ordinem eſt cõfugiẽdum; quæ vino potius, quam aquæ incoquemus. & guaiacum, quod dignitate quadam primum pono. Radices verbaſci, filicis, calthæ ſcabioſa, radix aquilegiæ, imperatoriæ, iridis ononidis valerianæ capparis, in quo adſtrictoria, etiã vis eſt. tamariſcus in quo eadem eſt, & inde magis extrahit ſuo præſertim fructu, quibus ſimilis eſt hedera, macis, ac ſi vis piceæ piníque folia, ac ligna pinguiora, roſmarinũ pulegium hyſſopum, aſparagi radices, coriãdrum, ſpica, & dentibus amica lentiſcus; maſtiche, thus, terebinthina, nardus Italica, nux muſchata, piper, gingiber, nigella, pyretri maximè. Semina e gummi iuniperi, quod per fumum etiam iuuare ſolet galbanum myrtha, ſtorax, nitrum ſulphur iuniperi oximel, & illud compoſitum, & potiſſimum ex ſcylla, propriè facere creditur cum ſupradictis aliquo liquore incoctis dilutũ, vel ſimilibus, vt polio, ruta, origano, mentaſtro, garyophilis, ſynapi chelidonio tapſia, euphorbio, hermodactylis, thytimalo, Cucumeris ſylueſtris radice, vrticæ, bryoniæ, ariſtolochiæ, cyclaminis, & vtriuſq; ellebori; ſtaphideagria, colocynthidæ, proponit Raſis ſuam illam ad hoc theriacam, eſt Andromachi etiam & ſimilia multa generis opiatorum. Compoſitorum egò infinitam rationem non ſequar. Forte illud in dolore non ineptum, quod ex melle, cui luteo toſto, & ſapa fit, ad digerendum radices cannarum, & chynæ, tum ſalſam pariliam, nec minus betonicam, & ſimilia incoquerem. Valentius extrahi illud, quod ex caphare, pyrethro, tamariſco, elleboro, & radice cucumeris ſylueſtris conficitur. Quidam vtuntur oleo, cui incoctæ ſint vrticæ radices, alij, galla, pyrethro, & melle ex vino. alij, corallio, pyrethro, maci, id eſt maſtiche. Alij caphura, pyrethro, & terebinthina in linimentum coactis. Tu poſſes pyrethrum reijcere, propter caloris metũ, alioquin enim terebinthina, & caphura eſſent accommodata, & dentibus amica. Quidam faciunt gargariſma ex ſaluia, ruta, origano, pyrethro, hyſſopo. ellebori nigri radicibus, tum cucumeris ſylueſtris, tum cyclaminis. Sed vt dixi potius in doloris ceſſatione, ego ſupradicta aſtringentia applicarem, hęc enim non niſi in doloribus, quando firmiores fuerint, locum habebunt. Frigida nimis, & frigefacta declinarem, narcoticaque apponere coactus, illa ſemper cum caſtoreo, & croco, certè componerem, & potius recenti theriaca Andromachi, quam alia compoſitione ex opio vterer, imò dentibus corroſis illam ipſam theriacam, cum ſapa probarem. Quod ſi gingiuæ tumerent, tunc propriè aquam, aut vinum in quo pimpinella cocta eſſet, præciperem. Verum cum exterius malum deſcendat, non eſt contemnenda illa iniectio remediorum in aurem lateris eiuſdem, quæ, aut repellat, aut etiam leuiter diſcutiat, vt oleum roſaceum, cum lumbricibus, & alijs, quæ Medici ſcriptores proponunt. Exterius quoque partes, aut ſiccis, aut humidis fouerem, & oleis ſupradictis illinirem, ſed nimius fui in his. Illa enim potius requiris nimirum, quid arbitrer de aquæ potione. Eam ſanè ego, ita permitterem (nam in defluxione permittenda eſt) vt ne vini potio ei inſolentior euaderet, nam aqua præſenti quidem ætati nimirum florenti è ſummo incremento caloris facilis eſt, inclinanti autem, vt paulo poſt fiet, inutilis futura eſt vino contra multas vtilitates ei ætati ad vitam nutriẽdam, & producendam, habente, quare eius conſuetudine priuari huius naturæ corpus non debet.

Ac quo ſaltem Celſi præceptum ſeruemus, nempè, vt habeamus, quo in morbis confugere poſſimus in bona valetudine vinum eſt concedendum in eo præ- A ſertim homine, qui in eius vſu nimis ſanè temperanter ſe gerat. Quieſcente ergo fluxione vini omninò vſus recipiendus videtur, interea interpoſitis aquæ potionibus, vt vſu veniet modo, aqua modo vino adhibendo vis vini frangatur, quæ omninò vt ſit, incocto cinnamomo, & immixto ſacchari, paulò parari debet, nihil enim aptius, aut viſceribus amicius ei incoqui poteſt. Guaiacum nimis medicatum eſt, nimiſque exſiccans, ex cuius vſu longo vaſa venarum exſiccantur, & renes maximè, & inde craſſiores humores redderentur. Cum opus erit id valentius, & breuiori ſpatio dandum crederem, vt ſupradictũ eſt. Simplicitas cibi probatiſſima eſt, & de ea ſatis literis noſtris notatum, vt de cœna minimè dimittenda, renum ſaltem cauſa quoniam in hoc genere corporis B. facilè labem accipiunt, à ſicco, quin potius tantũdem ipſi prandio detrahendum, quantum cœnæ concederetur. Fructus, & quæ fructus nomine menſarum inſtructores intelligunt, auferendi non ſunt, dum hanc valetudinem alioquin firmam habemus. Nam corpus non replent, & aluum faciliorem ſeruant, quamuis etiam adſtrictiores eſſent, cum eorum plurimi abſtergant, & omnes inutilem materiam ventri inportent, quæ citò delabi ſolet, & alia recrementa ad ſe, inuitare, quæ cum ea exeunt. Exercitationes verò illas retinerem, quæ corpori magis ſolitæ, & maiori ei voluptati ſunt, in quibus ego numquam illas probare potui, quæ, aut longius ducuntur, & nimios ſudores diutius mouent, aut duriori ſaltu in equis agitandis C habentur. Quando enim illa equorum agitatio, tam placet, in illis equis haberi eam vellem, quę lenius faciunt, at omninò tunc agitandi finis faciendus eſt, cũ ſudor ſentitur, in Sole numquam exercitationem, aut ambulationem eſſe tutam huic capiti crederem, præſertim nunc defluxioni, ita obnoxio, quando etiã benè valens Solem paſſurum hac natura, caput nõ credam. Capitis lotionem prætermiſſam inutiliter ſuſpicarer, & inde capitis maiorem repletionem futuram crederem, quemadmodum balnea, quibus aſſueuit vt de more fiant dimiſſa toti corpori onerando eſſent, quare vtrumque morem retinendum cenſerem. Neque porrò video vllam lotionis capitis metuendæ cauſam, quando ne imprimat aliquid ea citò, & rectè poteſt adhiberi, vt ſemper factum eſt, & omnia caD ueri, quæ mouere nimis poſſunt. Commodum potius ab ea dũ ſolita eſt exſpectarem in eo maximè capite, quod tenuiorem, iam defluxionem à ſe promittit, per lotionem namq; materia tenuis, quã commodiſſimè poſſet diſſolui. Neſcio, an aliquid omiſerim de locis propoſitis, cui nõ reſponderim, nam crede mihi tempus anguſtiſſimum his ſcribendis fuit, & caput dictationem longiorem, non ſuſtinet, alias fortè ſubtilius reſcribam, quod tamen opus, non eſſe malim, qui nihil iucundius vnquam ſum ex tuis literis accepturus, quam Sereniſſimum Dominum benè valere, & beate viuere. Vale. Veronæ 7. Cal. Februarij. 1583.

E

De Ioanne Antonio Maudellio febre, & ſanguineo mixtu laborante.

CONSVLTATIO CLVII.

QVæ erant explicanda pro conſultatione ſuſcepta, & quid vere in ea deliberandum copioſiſſimè, & diſcretiſſime Vir Doctiſſimus eſt perſequutus, quo tamen res omnis ſub oculis magis, atq; magis explicata conſtituatur, ego eadẽ repetam, & pro viribus exponam. Tria ab ipſo conſtituta ſunt, ſtomachi dolor, febris, & vrinæ ſanguinæ minctus, quod is non à rupta vena ſit, quoniam maiori in copia eſſet, minus cariosa, quoniã non eſſet, ſine aliquo pure, non à veſica, quoniã dolor nullus eſt; ſed à reni-

bus

Digitized by Google

bus & aperto, quidem vaſe, quoniam habet leuamẽtum imta alui poſt illius minctum, & quoniam in imò reſidet ſanguinis craſſamentum. Febrem autem ipſum dixit habere cauſas obſtructiones, quæ ab humore pituitoſo genito ex infirmitate ventriculi, & malo viuendi modo, qui pituitoſus humor à calore iecoris in venas attractus eas obſtruat, dolorem verò ventriculi à pituita in eo reſidẽre. Remedia ventriculi danda oximel, mel roſaceum, fomenta, purgationem pituitæ cum hiera, quemadmodum prius factum eſt; fomentum ex anetho, chamæmelo, abſinthio, roſis. Illitiones ex vnguento nardino, & oleo maſtichino. Febri per eadem occurrendum, renibus autẽ addendo ſyrupum de radice dulci dictum de liquiritia, & poſt purgationem emplaſtica dando, vt bolum armenum, atque adſtringentia, vt roſas myrtos, trochiſcos ex carabe, proponit etiam lac ouillum (ſi calculi ſuſpicio non ſit) vt græcis, & latinis probatum, & demum innunctiones, quibus etiam vſus eſt. Vinum prohiberi non poſſe, quia renuit omninò cibum ſi non concedatur. De quibus ego, vt diſceptem dicam primũ de ſanguinis minctu, qui ſanguinem ſatis aquoſum mihi habere videtur, & cum lotio penitus confuſum, vt malim appellare ſanguineum lotium, & ſanguinem aquoſum, cum hac adiectione, quam ſanguinem ſine ea, videtis enim, quod nũc poſtremum minxit ferè ſanguinis colorem non habet, nedum corpori eius craſſiori caret, alios minctus videtis quidem rubentiores, & colore ſanguinis pulchro affectos, & in imò etiam craſſamentum rubore nitente habere, tamen non eſt tantæ craſſitudinis, quantæ ſanguis eſſe conſueuit, eſto verò, etiã in imò conſederint, etiam aliqui grumi, illud in omni ſanguine ex parte aliqua fieri neceſſe eſt, cum frigeſcit, alioquin ſanguis penitus eſſet, ſed humor à ſanguine remotus, tenuis certè is ſanguis eſt, & toto lotio confuſus, nec ab illo quit ſecerni, niſi craſſiori ſui parte cum refrigeret. Itaque per diapedeſin non illam tunicis venarum laxioribus factis, ſed alteram per oſculorum minorum reſerationem. Maiorum enim vaſorum reſeratio plus, & craſſitudinis maioris ſanguinem deferret, & illa non niſi à multitudine, & onere nimio ipſius aliquo quidem, quandoque morſu coniuncto, ſed etiam ſine eo fieret, qua multitudine ſatis imminuta profluuium quieſceret, quod ſæpè in multis fieri ex longis intervallis vidi, ſine vlla valetudinis noxa, in quibus, vt vt copia congeſta eſſet, ſic eo profluuio detraheretur, ipſum verò ea ſublata protinus quieſceret. Verum hic ipſa copia non eſt, quando paulatim indies effluit, & nullum diem intermittit, & tenuis eſt, vt à parte cernitur, cum ſubito vrina proceſſit antequam aliquantula ſui parte cõcreſcat, quare tenuitas ſanguinis cauſa eſt cur retineri non poſſit facile, mordacitas autem cur venæ aperiantur, non maiõres, quoniam non eſt neceſſe, neque ſatis cauſæ in ſanguine tenui, ſed minorum venarum ora ei emittendo ſatis faciunt, propterea ſola aperiuntur, ac morſum adeſſe in vaſis indicat ille morſus, quo etiam vrina emittitur. Morbus ergo renum in relaxatione vaſorum, & acrimonia, & tenuitate ſanguinis conſiſtit, quę acrimonia, & tenuitas, non mihi videntur à bile eſſe, ſed à pituita ſalſa, nam videmus bilem, cum ad renes peruenit nũquam tantæ acrimoniæ eſſe, quantæ pituita ſalſa eſt. In ictericis infinitam bilis copiam, & craſſiſimæ emitti cernimus, & nullum morſum afferre, ardorem tamẽ vrinæ fieri vrinis aquoſis plerumque bilioſis, & craſſis perquam rariſſimè. Salſedo enim in exuſto corpore nititur, vt amaror, tamen craſſitudinem maiorem in partibus, quibus nititur, & deterſionem, & aſperitatem longe moleſtiorem habet, in bile verò etiã amaror pinguedini cuidam humoris implicitus eſt, qua lubricus, & lenis humor fit, & aſperitas, ac morſus oblinitur, nec niſi diu moretur ſenſum ſui faciat, &

A guſtui potius illum, quam tactui afferat, etenim quãuis guſtus ſit, quidam tactus, tactus tamen ſimpliciter non eſt craſſiorique ſpiritu, at guſtus delicatius corpus, & ſpiritus penetrantiores poſtulat, ita guſtus non ab omnibus, quæ tactum afficiunt ipſe quoque mouetur, neque tactus ab omnibus, quæ guſtum, à ſalſis quidem certè magis, quam ab amaris tactus infeſtatur. Salſa pituita tenuis eſt, & ſeroſa, & in hoc pituitæ naturali ſatis ſimilis, propterea ſua copia ſanguinem tenuem reddere poteſt, qui tenuis quoque eſſe quit, & ſeroſus, quoniam minus bellè conficiatur, vnde reliquæ videntur cauſæ conſtituendæ cur ſalſa pituita abundet, & cur ſanguis non benè conficiatur iecur in cauſa eſſe oportet, cuius opus eſt ipſa ſanguinis generatio, & frigidius factum eſſe debet, ſi
B ſanguinem imperfectum ad partes frigidiorum humorum inclinantem debet procreare.

Nam quamuis à quacumq; δυσκρασία cruditas fieri poſſit genus, tamen cruditatis generi δυσκρασίας ſimile ſit, calida enim cruditatem bilioſam in iecore, vt nidoroſam, & bilioſam etiam in ventriculo facit, frigida autem in iecore pituitoſam, vt in ventriculo, quoque in quo ſic pituita crudus humor vocari conſueuit, vt bilis porracea eſt.

At iecoris frigidior natura, non videtur in corpore generis calidioris potius ventriculo frigoris cauſa attribuenda à quo ſuggeſta crudior materia iecori grauior eſt, quam vt poſſit eam in ſanguinem meliorem conuertere, quod iecur ſi calidius eſſet, etiam idoneum foret ſalſæ pituitæ ex ea cruditate gignendæ,
C illa enim à ſuperante nimis ſalſa fit, poſtquam conſtitit, à ventriculo ergo ſuppeditata cruda humoris copia plurima ſui parte pituitæ naturam retinet, ſed ſalſa à calore fit, nam infirmitas iecoris illam ſuperare non poteſt, in ſimilitudinem tamen ſuę δυσκρασίας quam maximè poteſt, adducit.

Verum calida iecoris dyſcraſia neceſſario, etiam bilis modum maiorem crearet, quod quidem hic non videmus.

Crearet verò, quamuis materia eſſet crudior, quoniã in ea partes diſpares ſemper ſunt, & multæ etiam tenuiores, quæ in bilem neceſſario conuertuntur, nedum iecore calidiori in quo multæ etiam craſſiorum, in tenuiores deducuntur.

Itaque ego non poſſum eam ſalſedinem in iecoris
D calorem referre, ſed in alteram duarum cauſarũ quarum una in ſenibus, frequens eſt, altera in hoc ſene neſcio, quo caſu adiuncta.

Prima eſt, quoniam pituita in ſenibus ſeroſa tardius deducta propter moram, & propter ſquallidam naturalis caloris, quandam duritiem à ſenio acquiſitam ſolidis partibus ſiccioribus, & terrenam naturam magis referẽtibus ſalſedinem facilius, quam in iuuenibus calidioribus acquirit, in quibus expultrix valentior citius excremẽta eijcit, & ſolidiorum partium calor minus aridus, minuſque durus eſt. Altera cauſa febris eſt, quę ipſa quoque eſt perſpicienda ſi prius de ſenibus ſermonem compleuero, nam præter tenuitatem ſanguinis, & ſalſedinem, laxitas etiam renum fuit
E inducta, cuius ſuſpicio ex vno fluore ſanguinis colligebatur, at quomodo ſubeſſe poſſit laxitas ſalſo humore ad colligendum potius apto, & valenti, & ætate potius ſolida membra ſicciora ſortiente, atq; adeo etiam magis dura, & rigentia, quam laxa.

Vt quidam potius ſuſpicari poſſet ſanguinem hunc aquoſum mingi, quoniam renes minus ſuum alimentum conficiant, minus retineant, quorum munus eſt ſanguinem à ſero ſeparare, & eo in alimentum retento ſerum, ſeu aquam eius puriorem dimittere, propterea cuiuſdam ſanguinis minctus cauſæ duas partes Auicenna faciebat, alteram coctionis, quam ipſe digeſtionem vocat, alteram diſcretionis, quaſi diſcernẽdiue opus aliud ſit ab opere cõcoquẽdi,

ſeſeque

ſeſeque alendi, & ſui attrahendi retinendique alieni A
verò excernendi, quod tamen aliud non eſt. Vbi ego
cum hac oſculorum laxatione puto neceſſarium eſſe
huius coctionis, & ſeparationis vitium, nam etiam in
lienteria, idem fit; retentriceque ſuam operam non
præſtante concoctricis opus neceſſario impeditur, &
laxitatis oſculis venarum corpus quoque renum ea-
dem cauſa laxari conſequitur, cum eo, tam venis, quã
corpori renum præſens ſit, quare ſicuti in anaſtoma-
ſi maiorum ob copiam ſanguinis facta, & natura ex-
cretionem tentante, non eſt neceſſaria vaſorum, aut
carnis renum laxitas, natura ad excernendum tan-
tum eas partes conuertente aperienteq; ſtimulo coa-
cta, vnde poſt excretionem ad ſuum ſtatum reuertan-
tur, neque ſanguinem amplius effluere permittant,
ſic laxis renibus numquam fluxio ceſſat, cum reten- B
trix infirma facta ſit. Immo vna etiam tunica inte-
rioris ſinus laxari debet, quæ admittat in ſe ſangui-
nem demiſſum à venis, & carnibus renum, cum ille
in ſinum carnibus propinquum lapſus eſt circumſi-
ſtitque ei membranæ, nempe ſinui medio interiori
chyrotecam referenti, & tunica illa ſanguinẽ in hunc
medium ſinum per ſeipſam labi ſinat; neque hoc mi-
rum eſſe debet, cum tunica pulmonum, idem faciat,
quando thoracis cauitas pituita referta eſt, & pariter
tunicæ tracheæ, quibus carthilagines σιγμοειδῆς col-
ligantur. Quæ non ſolum ichores, & dictam pitui-
tam, ſed ſanguinem craſſum pulmonum per ſe flue-
re, & demitti ſinunt, aditumque laxiſſimum præ-
beant, quoniam non ſolum floridum, & tenuem ſan- C
guinem, à corpore nimirum pulmonum ſputo duci
videmus, ſed craſſum etiam, qui tum ab apoſtemati-
bus pulmonum, tum à thoracis venis, tum autem ab
apertis pulmonum venis qui maximè per anaſtoma-
ſin ſæpè craſſus effluere ſolet, & etiam per vaſorum
ruptionem, vt Galenus monet. Membranæ ergo ſi-
nus renum hoc contingere nimirum nõ eſt, quæ per-
petuo aditũ ſero præbens deterſa eſſe debet, & mea-
tibus liberis quamuis fibrarum corpore duriori. Ne-
que culpa minctus ſanguinis in huius membranæ la-
xitatem vnam referenda eſt, quod nimirum laxiori-
bus meatibus factis ſanguis non retineatur, neque
ſolum ſerum exire permittat, nam inſtrumenta natu-
ræ non ſunt penitus artefactis ſimilia, & cum dicimus
renes factos ad ſerum ſegregãdum, & tunicam hanc D
eſſe illud, per quod ſerum percolatur, non debemus
intelligere, quod ſanguis corpore ſuo pleniori meati-
bus membranæ occurrens, neque exitum idoneum
inueniens, retineatur, vt in atrio cribris videmus fie-
ri, ſed quod ſanguis in carnibus renum vi retentrice
comprehenditur, continetur que, & ſerum expri-
mitur, poſtquam ſanguis per coctionem fuerit ſepa-
rationi idoneus factus, vt apponatur, & appoſitus
inhæreſcat, & ſerum ſegregari excernique permittat.
Nam quamuis ſerum propriè renum recrementum
non ſit, tamen eorum excretione effertur, & ab ali-
mento eorum omninò ſeparatur, vnde niſi id fiat, vi-
demus quod nunc accidit id alimentum, cum ſero
excerni; quapropter auderem dicere, ſerum non eſ-
ſe quidem renum recrementum, tamen eorum excre- E
mentum. Itaque non eſt dubitandum, quomodo
ætas ſiccior ſolidas partes duriores nacta poſſit illa-
rum laxitati obnoxia eſſe, nam fibræ ſunt ſicciores,
& conſtricti corporis, ac duri in ſenibus, meatus ta-
men qui ſunt interualla contextionis earum, quo il-
læ magis in ſe propter ſiccitatem conſtringuntur, il-
li laxiores relinqui debent, virtutis verò partium ſi-
milarium retentricis, etiam robuſto inſtrumento fa-
cto; organica tamen vis inſtrumentum ineptius ha-
bere poteſt, vt ſi fiat imbecillis, longè infirmior eua-
dat ſtructura ſui organi ſic extenuata, & conſumpta,
nedum decurſu longo vrinæ deterſa labefactaque,
quare in ſenibus facilè fiunt hæ noxæ; quæ magis ari-
ditatem ſequentes potius ad generationem lapillo-
rum, & arenularum renes adigunt ſiccitate calorem
ad lapidis confectionem aptum faciente, & ad ſalſe-
dinem.

Meatuum verò deterſione, & laxitate illa etiam
ad ſanguinis minctum. Atque hactenus de mincta
ſanguinis. Eſt ſtomachi, ſeu ventriculi dolor, cum
maxima auerſatione à cibo quamuis ſitis multa ha-
ctenus non fuerit, id in pituitam relatum eſt, & iure
quidem quoniam ab alijs humoribus ſitis eſſet; hæc
verò facilè gignitur in eo ventre, qui vſu vitæ intem-
perantiſſimæ in cibo, & potione hac ætate demum
potuit infirmus euaſiſſe, eo maximè, quod ſummis
animi doloribus vexatus fuit, & rebus maximè ad-
uerſis demum poſt longum rerum ſecundarum vſum
exercitatus, vnde vigilijs, & animi mœroribus, & ſo-
licitudinibus ſpiritus, tum conſumpti, tum à ventri-
culo in cor reuocati ſint, ipſeque venter minus benè
concoxerit, & cruditatibus ſuimet refrigeratus alias
identidem, & maiores faciat, ex quibus pars aliqua
poſtquam à iecore ſuſcepta eſt, per venas rurſus in
ventriculum remeans intra tunicas, cum alimento
infigatur, & dolorem faciat, præſertim aliquam ma-
lam vim à mora nacta; qua tandem etiam ſitim fa-
ctam poſtea audietis, niſi ventriculo perniciem ſuam
ſortito. Nam vereor ego à febre, & ipſa febris lon-
gè maxima me terret, & quamuis ego ne quidquam
inexplicatum relinquerem duos ſuprapoſitos affe-
ctus iam perſequutus, præſertim, quod video eos ma-
gnifactos, & ad curandum propoſitos, vt neque ve-
ritus ſit vir doctiſſimus lac præcipere, tamen vna me
febris ad ſe reuocat, quæ etiam ijs remedijs quæ duo-
bus ſuperioribus officerent curanda tamen eſſet.
Nam renum malum ei familiare eſt, & niſi longas
inducias daret ſaltem diu traheret, teſtes eſſe poſſunt
vobis multi ægroti, & ſenes qui ab eo totos annos tẽ-
tati ſunt, & vitam tamen ſatis commode duxere, ven-
triculi quoque malum longius trahere, cum vita po-
teſt, nec tam vrget, quam febris, quæ meo quidem
animo adeo peſtifera eſt, vt parum ſpei vitæ ſupereſ-
ſe credam, igitur totis viribus ei vacandum credo
præſertim, cum in delectu remediorum ipſius poſſu-
mus quoque aliorum affectuum rationem habere,
nedum ipſa poteſt ſine illorum curatione remoueri,
quin contra illi, ſine ea numquam poſſent. Nam fe-
bris è putredine eſt ad putredinisque remotionem
ſolam remoueri poteſt.

Putredo verò ſalſam poteſt reddere vrinam, &
minctum ſanguinis citare poteſt humores diſſipatos
ad ventrem dolore maximo propulſare, illa ergo ex-
tinguenda, reliqui affectus leniri poſſunt. Putredi-
nis, neceſſario humor, & locus eſt cognoſcendus. Lo-
cum pertinere ad renes eſt veriſimile, nõ ſolum, quo-
niã videmus per illos materiam expurgari, ſed quo-
niam ſemper imbecilli aliqua parte exiſtente, cum fe-
bres, aut putredines ſuperueniunt, malum maximè
ad infirmas partes ſolet conſidere, quod etiam Hip-
pocrates in aphoriſmis notauit. At iecur quoque af-
fici ſuſpicio eſt, cum ſanguinem ſic aquoſum videa-
mus, & ſemper ſumme ſoleat à renum ſibi coniunctiſ-
ſimorum malis affici, vt contra etiam renes iecore
male habente noxam ſentiunt, & alterius noxis, cum
mutuo vtraque ferè affligantur. Iecur quoque hic
cum renibus affectum eſſe credibile eſt. Itaque locus
putredinis in venis maioribus eſſe poteſt, quæ ad ie-
cur, & renes communiter pertinent. Vnde dorſi do-
lor, & totius corporis grauitas omni venarum gene-
re, cum potioribus ijs affecto; & ijſdem humoribus
onuſto, nõ onus eo, quod ſanguis minus idoneus eſt
ſpiritui gignendo vimque augendam, ſed contra ip-
ſe viribus carens illi oneri eſt.

Præterea nullam acceſſionẽ febris obſeruatis, quo-
niã iſtud genus humoris in medio corpore putreſcit.

De humoris genere namque ſic conſeo eſſe quidem pituitam,& etiam limoſum ſanguinem, at quoniam ſanguis malè perfectus eſt fere vniuerſus corrumpitur, cum enim humor ad ſuam abſolutionem non eſt perductus ſui caloris vim non eſt conſequutus,ita infirmior eſt, & facilè putreſcit,quoniam minus firmus calor educitur facilè, quod facilius fit, quoniam partes quoque continentes infirmiores ſunt ætate, victus genere, & febre, tũ eo maximè quod excrementis hoc corpus ſuapte vi humidum ab ortu ſemper abundauit, nunc verò illis crudis abundans calorem infirmum,& excrementis occupatum habet. Vnde grauitas corporis magnopere augeatur,quoniam non ſolum in venis ſed in arterijs, & ſolidorum ſpatijs eadem recrementa verſentur. Indeque verendum ne ſuccis tam ad putreſcendum pronis à continentium partium calore minus moderatis fotiſque aliqua peſtifera corruptela fiat, & febris maligna euadat quæ febris hic ſatix leuis videtur, quoniam humor frigidior eſt, & ætas ſenior, potaſt tamen etiam in humoribus frigidis, imò etiam magis eſſe maligna, cum dictæ cauſæ putredinis conueniunt humore per ſe obſtructionem ſibi craſſitudine ſua moliente, & perſpiratu impedito calorem acuente, inde in putredinem cõuerſo aut exuſtionem propenſionem humoris, & infirmitatem continentium partium minus ad conſeruãdum aptam maior,& maligna ſequi poteſt. Quibus ſic expoſitis cernere videor parum ſpei ſalutis eſſe, magnitudine morbi cum vitij ſeu mali moris metu potente, viribus autem cum ætate,& genere corporis infirmis. Præterea ſi quid agendum id omne vires ſpectare oportere, & ventriculi malum,atque putredinem, & illius cauſas. Vires alimento ſuſtinentur,vinum tamen vererer ne citius iugularet, non per ſuum calorem cum febris lenta ſit, ſed per motum illum quo humores ad locum putredinis impellerentur,& magis hominem occuparent, putredinem augentes non ſolum materia noua adijcienda, ſed onus partibus augendo,earumque vires opprimendo, & obſtructiones cumulando.

Iura itaque potius ex pullis gallinaceis fœminis darem incoctis ijs etiam quæ putredini obſiſterent nimirum exſiccando, cauſis autem euſdem ſuccurrerem; de obſtruendo inciſione, extenuatione, & apertione, cui verò ſic moderarer me, ne profluuium ſanguinis augeretur. Acetoſa itaque, & nymphæa mihi idoneæ viderentur contra omnia quæ metum faciunt, tormentillæ radix, ſemen citri, pimpinella, atque etiam betonica, quæ quamuis vrinam moueat, vias tamen colligit, & cogendo ſolidas partes confirmat, vnde putredine, & profluuio ſanguinis ſubuenit; & pimpinella, & etiam tormentilla, caltha ſimilium virium mihi videtur. Medicamenta alia non placerent, niſi ſyrupus ex ſucco citri,& limonibus,& acetoſa atque ex ipſa nymphæa cui aliquid ex eo quod ſcordium habet admiſcerem. ſyrupum de cicorea Nicoli quoque laudarem, rhabarbarũ vtile putarem partibus continentibus firmandis,& aperiendis meatibus, & materiæ quoque pituitoſæ detrahendæ. Vires non ſeutiuntur longius in medicamentis aut alijs remedijs progredi,minus ſanguinis miſſionem ferrent.

Exterius admouenda veſtris conſilijs permitto, nam in hoc pleniſſimo carnium corpore parum poſſe exiſtimo ventriculo contra malos humores defendendo,fomenta leuiora admouerem ex œnanthe,abſynthio,& ſimilibus,nam iam vomunt; neque compactos iri ab abſynthio humores inutiliter vererer. Renibus inunctiones non admouerem adſtringentes, nam potius apertã viam debemus ſeruare. Sed in tam exiguæ ſpei malo tot dici non opus fuit.

Is quarto ab hoc ſermone die extinctus es.

De N. Franciſco Spoluerinio febre maligna oppreſſo.

CONSVLTATIO CLVIII.

Hic dolorem babemus in ſiniſtro bypochondrio ſatis moleſtum præſertim poſt corporis commotionem,& poſt tuſſim, babemus cum eo febrem putridam. Eſt autem veriſimile dolorem vna,& febrem eandem cauſam habere. Dolor ad lienis partes nõ pertinet, quoniam lien ad lumbos magis vergit. Is verò dolor parum à medio imi pectoris ſeu à medio ventris recedit,& ibi ſub coſtis ſpurijs moleſtat, vbi ſiniſtra iecoris pars lobum quendam promittit; quare in membranis à peritonæo ad iecur pertinentibus,materiã huius doloris hærere crederem,præſertim quoniam actis eſt, & pungit, & corpori membraneo fieri conſueuit,ita non niſi à motione, & poſt tuſſim, quoniam ex ea agitatione halitus è materia hærente commotus, membranas ferit. Ita genus humoris id eſſe intelligi poteſt, quod neque mole ſua,neque ui acri moleſtus ſit, alioquin eo ſemper hęrente,vt ad datam omnem motionis occaſionem intelligitur,ſemper cruciaret,quoniam nunquam vi ſua acri niſi difficillimè,& longo tempore priuatur. Si etiam mole ſua infeſtaret neque illam facile amitteret minimè verò tam craſſus,minus tam actis,vt vehemẽtem moleſtiam afferat,ex commotione tamen vehementer cruciat,quoniam exagitatus halitum effert, quare pituitam tenuiorem cum aquoſa bile mixtam in eas membranas nimiũ infuſam conijcerem, & continuo infundi crederem à toto corpore, nam video indicia malę plenitudinis, & malæ febris,mitto quod paucis diebus ter in febres reciderit,neque expurgatus fuerit,mitto quod curas familię regendæ ſibi nouas grauius ferat,quam quiuis alius,quoniam non ſolum non conſueuit,ſed quoniam naturę timidę,& ſollicitæ eſt;mihi maximum indicium ipſe pulſus eſt, qui in corpore calidiori ſi iecur ſpectes, & detectus ac ſub cute molli tam paruus eſt, & creber ſecunda febris exigua die, vt non poſſit nõ malorum humotum cupiam unde vis grauetur, denotare, eamque tum melancholici, tum pituitoſi,tum etiam bilioſi generis, ſed genere bilioſo,propter anni tempus hybernum, & propter ventriculi imbecillitatem ob curas,& ſolicitudines partam non admodum, vt ſolet ſuperante. At pituita cum melancholia potiores partes bahentibus,quoniam febris parum acris & valdè tecta eſſe videtur. Vrinis etiam ſine multo calore,& craſſiuſculis,vt ſecundo die, nam craſſiores poſtea fieri conuenit putredine vlterius progrediente; Somno non impedito, & ſiti nulla eum moleſtante.

Metus ſubeſt maximus, qui tum naturam ægri ſequi tum morbum conſueuit, namque in omnibus negocijs facile metu exagitari, & materia morbi nonnihil ex humore melancholico habet, vnde plus longè quam ipſe moleſtetur malum graue ferat, & metuat de exitu ſemperque vellet medicum adeſſe. Pulſus paruitas & celeritas cum crebritate aliquanta, mihi denotat vim vita oppreſſam, quæ duorum dierum ſpatio non potuit exigua febre diſſolui,ſed copia, & vitio humorum quidem premi, propterea vniuerſum genus eiuſmodi humoribus refertum credere, ac per venoſum genus pręcipuè arterioſum intelligo, nam Galenus libro de plenitudine corporum,tum modo grauati vult, tum ad arterias peruenit, quo ſic conſtituto putredinis natura nobis minatur ſuo contagio, ne totus ſanguis mala copia oppreſſus inficiatur, nam præter febris calorem, qui afficit, & in feruorem agit ſanguinem, conturbatque, & cum malis ſuccis confundit putredo etiam ſæpè eius naturæ eſt, quæ inficiat; quare putredine intra venas verſante, & arterias, præſertim, vt coniectura a pulſibus monet, non poſſumus non metuere ſanguinem iri affectum, & propter viam latiſſimam, & frequentẽ ad cor ipſum maximè nunc eſſe ipſum oppreſſum, & inuali-

inualidum fieri vaporibus à putredine ipſum frequentioribus appetentibus. Putreſcere namque materiam ibi, vbi congeſta in tanta copia eſt, quanta vires occupet eſt veriſimile, in venis nimirum, confirmatur quoq; in venis putredinem eſſe, quoniam febris cōtinens eſt, neq; niſi initio, & ſecundo item die horrorem habuit, ſed ſecūdo die valdè minorem, vt paulatim ad nihil redactum iri ſit veriſimile, quemadmodum in putrificis febribus vſu venit, ex quo ſit, vt vrinę, quæ ſerum, & colamentum ſanguineæ molis ſunt, ita perturbatæ procedant, loco enim quo ſanguis continetur vniuerſus putredine cumprahenſo, non poteſt non etiam ſerum, & ichores ſanguinis cōturbari, & partes minus probè percoctas feruentes colliquari, & cum ſero confundi, quod ſi extra venas fieret putredo, id ſolum in venas reuerteretur, quod cōfecta putredine ſupereſſet, quod per ſe cōfectum propriam etiam conſiſtentiam teneret, & exiēs cum vrina vi caloris tota illa confuſum calore exoluto ad cōſimiles partes conuerſum iterum cogeretur, & ſedimentum fieret, vt fiet ēt ſi calor naturalis putredine vſus in ea valeotior erit, & per illam inutiles humores partim diſcutiet, partim concoctis ſimiles reddet, tunc enim conſiſtentiam ſimilem nacti, per quam vrinas effuſi diſtincti a ſero apparebunt, quod vtinam fiat, futurum verò indicabit ipſa quarta dies, quæ in valdè acutis id genus morbis hoc habet. Verum cur lingua, neq; ſicca, neq; lutea, minus nigra, aut ſordida eſt; & vix ſitum quendam album ſecundū latera tenuibus lineis refert? quomodo non a tanta putredine afficeretur vaſis eam continentibus ita cognata? Vir ſapientiſſimè ego obſeruaui linguam a ventriculi malo ferè affici, non ita a venis, minimè verò omnium a pulmone, nā teſtes habeo Medicos multos Piſauri, & Veronę, multa cadauera eorum, qui peripneumonia, & pleuritide dicta erant ſublati, & inuentos pulmones tumentes, & corruptos illorū tamen plurimis, nihil linguam mutatam fuiſſe, niſi cū ad extremum partes omnes mutarentur, quod verò obſeruabamus Piſauri cum Excellentiſſimo Ambiorigio, Samperolio, & Auguſtino Lucido Anno 1581. & 82. cum a conſilijs valetudinis Sereniſſimi Vrbini Ducis, ibi degerem nimirum totis octo menſibus, quibus ciuitas illa graſſantem hanc ferè peſtem habebat, nam & 15. vnus non euadebat lingua, ergo ille à vaſis illis maioribus magis, quā a ventriculo ſeiuncta eſt, ideo potius cum iecoris cauo a quo ventriculo afficitur, quam cum pulmonibus, aut corde affectū ſubit, facies potius erubeſcit, in quam rami maiorum vaſorum, proximè pertinent, vnde pulmonibus, & thorace caloris febrilis focū tenentibus, malæ etiam erubeſcunt, quoniam illis vaſis propinquiores partes ſunt. Atque hæc de loco putredinis, & de materia putreſcente, & omnibus quæ ad eam putredinem conſequuntur. Cauſæ materię gignendæ in ijs quæ eius ſuſpicionem faciebant ſunt dictæ, cauſa putreſcēdi fuit agitatio corporis per itinera laborioſa, quibus calfacti humores fuſi, atq; cōmoti in partes aliquas deducti ſunt, vbi refrigeſcentes, & in craſſiorem habitū reuerſi obſtructionem fecere ſuaque natura non benè perfecta caloreq; proprio non bene acquiſito firmatoue, facilè corruptionem inciderunt, a qua ēt illi qui in amplioribus vaſis exiſtunt facilè compræhēſi ſunt. Huius morbi natura, magnitudo, moreſque ex dictis poſſūt intelligi, motionis autem ratio nondum pōt notari, iam ſecunda dies finitur, inſtar tertia, tempus hybernum, cōſtitutio niuoſa, rigida, nec ſine boreali vento, ætas vigēs eſt. Quid ergo agendum quidve ſperādum eſt? Morbus ſane magnus eſt, & longus eſſe non poteſt, cum principes partes, & medium corpus occupet. Metus vero eſt ne malum morem habeat, neve malè cedat negotium propter putredinis vim & malorum ſuccorum plenitudinem. Quare illa mihi facienda videntur, malus ſuccus ſubito ſubtrahēdus, & putredini occurrendum ne vlterius ſerpat. Nam hic non permittitur re tam pręcipiti vt coctionem exſpectemus, omnis. n. vita periclitaretur, ac minus mali erit ſi tenuibus humoribus, & ichoroſis detractis, morbus fiat diuturnior, & minus putredini materiæ idoneus, quam illis relictis ſi putredo pabulum nacta augeatur. Detrahendi verò nequaquam phlebotomia, quoniam iam a ſanguine malum factum eſt, neq; præcauendum & nimium boni cum malo educeretur. vnde in febribus malignis iam factis phlebotomia verēda vulgò videtur. Si in prima die, aut initio ſecūdę eſſem, putredine, nondum increſcente, non ſolum tutum, ſed neceſſarium ob metum à ſanguine extantē, illud quoq; remedium exiſtimarem, imò nihil opportunius prima die fieri cenſerem, ſed corruptione iam molem humorum aggreſſa in tāto humorum vitio ego phlebotomiæ non fiderem, quin potius ab ea meruerem, citius medicamento vterer qualeeſſet ex ℥. 3. ſyr. roſar. ſolutiui, & ℥. 2. mannæ. In iure verò quo diſſoluerentur non ſolum communia cordialia dicta incoqui vellem, ſed ſeculā etiam haberi nimirum raſurum, neque ventriculi moleſtiam magnifacerem, quam minatur, & potiones putredini occurrentes proponerem, vt ex ſyrupo de ſucco citri ex acetoſo, incoctis, meliſſa, acetoſa, ſcordeo, pentaphilo, ſeminibus citri, & eiuſmodi alijs. Non præterirem etiam pulueres ex ſcordeo, pentaphylo, ſemine citri, cornu ceruiuſti, & corallijs, aut ſmaragdis, qui aſſēc tenuiſſimi ad penetrandum facti. Si ad pulmones, & pectus res progrederetur, quod frigidioribus tempeſtatibus fit, vt calidioribus ad ventrem, vt in multis vidi, tunc flores nymphææ, ſcabioſaque, & meliſſa, & tandem etiam radix helenij immiſceretur, ſcordeo alioquin illis partibus percommodo. Recentiores putredini conſumendæ exhibent guttas ternas in iure ex oleo calchāthi, quod ego non penitus vitauero. Cucurbitulas etiam cute inciſa artubus applicarem quo a medijs ad eminētes partes putredinem auocarem, at materiam ibi infarcient, minus malum ſemper eſt deligendum, dum enim principes, & mediæ partes leuentur putredine remonus acta ab eo exiguo incommodo nil eſt metuendum, imò ſine ferro illas quoque apponerem identidem repetendo. Cibo non extreme tenui vterer, quoniam cōcoctio vitioſæ materiæ hic non valdè ſperatur, & ita vires non poterunt nutriri, niſi ex noua materia ſuggeſta, vnde in febribus malignis dictis tenuiſſima quoque victus ratio ſuſpecta eſt, eadem ratione qua phlebotomia, etenim non minus corpora cachectica, magis nutrita, magis læduntur, ſed etiam minus nutrita magis læduntur, itaque mediocri ratione victus tractanda ſunt.

In cibis acetoſam, acetumque imponerem, & item in potionibus in quibus etiam cinnamomum idoneū videretur. Sed inſtat tempus medicamenti præcipiendi, ſi tibi potius videtur quam phlebotomia a te propoſita, ego enim rationes tantum meæ ſuſpicionis dixiſſe volui.

Vrinæ tertia die ſubiugales penitus fuere, quæ in ſecunda primò optime, deinde cum eneoremate craſſo aſperoque fuerunt. Quarta delirabat noctu, & item die pulſus ſemper minor, crebrior, & celerior, vſque ad ſeptimum quo poſt vrinas clarefactas, & eneoremate nō admodum aſpero pulſus rarior maiorque fuit, qui quidem numquam infirmus viſus eſt, niſi propter paruitatem, quotidie horis meridianis oculi, & facies coloratiſſima fiebat. Metus quinta die ceſſabat. Sitis numquam multa, ſed a ſeptima nulla penitus. Alui feces luteæ, exuſtæ. Aluus tertia nocte a medicamentis ſaltem quamquam reiectum fuerat, liquidior fuit. Clyſteribus etiam ſæpè abundè ſoluta. Septima & octaua die vrinæ corpore quidem concoctionem ſignificabant, at eneoremate, adhuc aſpero erant; febre dimidia ſaltem ex parte imminuta, quod in ijs febribus conſueuit fieri (ſæpiſſimè enim vidi) in quibus materia, vt vt putreſcit expurgatur, neque in ſummo coctionis incremento ſummus feruor fieri poteſt, quod fit cum materia locis apertis, & latis putreſcit, quæ vijs expurgationis vicina ſunt. Itaque conualuit.

De

De nobili Chriſtato Caceſtico, &c.

CONSVLTATIO CLIX.

VIri ſapientiſſimi nobilis is iuuenis ætate ad ſummum incrementum iam perducta hoc quo videtis habitu malo occupatur, ſub quo tamen hucuſque ſolum facies tumere cernitur; venter plenior quidem eſt, tenſus tamen non ita multum eſt, potius durum quendã tumorem intus habet, qui ad dextrum ilium vergit, non tamen lõgè ab vmbilico ſuperiorique magis ſede, cuius ventris cutis mihi extenuatiſſima, vna cum cute thoracis videtur, quanquam reliqui corporis cutis à naturali habitu non diſcedat, ſolius faciei tumidiore facta. Vrinam cernitis aquoſam, alui feces non niſi poſt acceptas pilulas ex hiera, & rhabarbaro atque etiã agarico plumbei coloris, poſtea enim melioris coloris viſæ ſunt. Somnus longus, ſitis nulla, aquæ copia ante pilulas multa per os, ſanguinis tandẽ profluuium per nares, anguſtia ſpiritus, lingua alba, ad tactũ priori ſui parte frigida, & mollis tota. Pulſus minimus, & fere rarus, vt febrem non videatur denotare, cibi fuit auerſatio, verum nunc accipit de eo. Morbus is antiquiſſimas habet origines, octo nãque ad minimum anni ſunt, cum cœpit conqueri de vẽtriculi eodem malo, de quo ſuperius cum cibum auerſaretur. Toto vitæ ſuæ tempore ſemper aquæ potionibus totis horis vſus eſt, & tanta delectatione illius tenebatur, vt neſciret ab eius lotione demerſu, & inſperſione faciei ac potione diſcedere, vinis acerbis aqua multa dilutis etiam vſus eſt, à quibus nunc mali metu abſtinet. Demum vix alter annus eſt cum vxorem primum duxit, cum qua tamen ait intemperantem ſe non fuiſſe.

Ex his quid intus ſubſit iam conficiendum, tactu ergo tumorem percipio, & in iecore eſſe ſuſpicor, nãm quamuis deorſum tendat, deſuper tamen demittitur, idque tumoris magnitudine eſſe poteſt, ex cuius incremento pectus anguſtiam ſentiat, materiam illus frigidiorem tempus indicat longum, & pulſus condirio, & color faciei dilutæ, ac decoloris, inde in omnes partes, quod vis genus humoris procedit, præterquam calidioris, vnde, & ventriculus cibi cupiditatem non ſentiat, humore non per frigus ſed per humiditatem os eius laxantem id efficiente vnde etiam aqua in ore, & deſtillatio à cerebro eiuſdem generis humorem ſuſcipiente deſcendat. Vires omnes promptæ cernuntur, & ſanguis è naribus mihi virium continentium infirmitatem ſignificat, & ſanguinis etiam vitium, cui verò malo tempus hybernum adiunctum eſt.

Quibus ita conſtitutis apparet, malum indicare primò materię infarctę deterſionem, diſcuſſionem, & quaſi abraſionem quæ ante extenuari incidique velit, & demum apertis vijs detrahi, diſcuti abradique poſſit; ſecũdo, intemperiei iam ſpatio contractæ emendationem. Vetuſtas mali Galeno videtur nihil indicare per ſe quidquam curationis, tamen fixionem firmiorem denotans, valentiora remedia oſtendit; quæ ſi ſubito darentur, viribus, vt videtis infirmis, non ſolum cordis ſed iecoris plus periculi viribus diſſoluendis, quam auxilij humore detrahendo afferret. Itaque paulatim, & parandũ, & viribus conſidendũ, tum detrahendum eſt. Preterea morbi qui paulatim naſcuntur, & paulatim increſcunt cõſiſtuntque paulatim quoque ſuccidendi ſunt, quemadmodũ hic noſter, quæ num fieri poſſint, ego dubito; viribus tã oppreſſis, & diſſolutis, tanta iecoris, & cordis, & corporis totius δυσϱασία, & tãta materia ſubſtante, & tam infarcta, vt mirer cur non toto corpore iã intumuerit, cuius rei fortè cauſa eſt, quoniã non eſt tantum frigoris, & humidi, vt aqua gignatur, minus verò ſicci humoris tantũ, tantum ve caloris vnde in flatum extenuetur, ita cacochymia potius quã aqua aut flatu abundat. In remedijs ego nunquã enumerarem phlebotomiam aut vllum mittẽdi ſanguinis modum, quoniam vires non patiũtur magnum remedium, & corpus eget ſãguine, & malum ab eo non timetur quod iam factum eſt.

A At cur ſanguis profluit per nares? Iam dixi id non à natura ſuperantem humorem excernente, ſed permittente propter infirmitatem ipſum effluere; quem non poteſt continere, in quo quicquid mali ſucci eſt, id irritat, id laxat vaſa, & ſibi viam facit, cum eo verò etiam reliquum ſanguinis genus excidit. In remedijs ergo quorum infinita ſylua eſt, neque tota vniuerſim poteſt adhiberi ego cicoracea, agrimonium, & abſinthium, atque eupatorium, Meſues proponerem, tum ex interuallis rhabarbarum adijcerem. Hieram non recuſarẽ, & quamquam etiam agaricum coniungerem.

Ex his namque omnibus pituitoſi humoris molem imminuerem, nam rhabarbarum pituitam etiam educit, caput etiam iuuaretur, Ventriculo quoque tum hiera, tum rhabarbarum, quo verò rhabarbaro iecur ſummum B auxilium habere poterit. Si vita tempus daret ad potiones valentiores ex radicibus valdè aperientibus, & vrinam mouentibus accedere poſſemus, ad terebinthum, & alia viſceribus expurgandis, emoliendiſque idonea tandem ad guaiacum, aut obſtructionibus id concedentibus ad aquas Aquarianas, aut etiam Patarinas S. Petri. Sed de his nunc occaſio dicendi non eſt. Ordo ſi tempus habebit a leuioribus duci debet, atque vt vt materia parabitur detrahi, & ſemper valentioribus in vſu haberi vellem, confectionem ex rhabarbaro pulueribus aromatici roſati, & aqua abſinthij, cum ſaccharo in forma ſolida. Decibi tatione illa mihi mediocris conuenire videtur viribus infirmis, & morbo ſua natura pertinaci proteruoque extennantium tamẽ virium, vt qui ex auiculis, & viribus, & hordeo conſta- C ret. Vinum non interdicerem propter vires, propterque nutriendorum ſpirituum neceſſitatem.

Huic tertio a cõſilio die ſpiritus difficultas increſcebat, & ſanguis è naribus paulatim fluebat; & per tuſſim etiam ſordidus quidam & ſanguineus ſuccus in atrum vergens proijciebatur, & pulſus minor adhuc fiebat, & ſi cibum facilius acciperet, tum mente ferè errabat, ſummaque moriendi opinione, & metu tenebatur, extremamq. eam horam eſſe affirmabar. Ita duobus diebus extinctus eſt, quod materia à minimè recta ad cor, & inde in pulmones ruerit, & illum ſuſtulerit.

De Laciſienſi memoriæ ſymptomate tentato.

D CONSVLTATO CLX.

VOs conſpectu ipſo melancholicum hominem poteſtis agnoſcere, quod genere, & ætate, & vitæ ratione tale eſſe potuit, Speciẽ verò iam vobis ipſam melancholiæ præſefert. Si etiam hypochondria tetigiſtis in ſiniſtro latere pleniora, & infarcta ſentiuntur, ſi etiam vobis præſentibus ſymptomate fuit tentatus, ructus illi vehemẽtes cum nauſea flatum hypochondriacum indicant, & ſubſequens illa obliuio qua rerum nominum non meminit, & proferre non poteſt, quod inſtituit, ſed aliena potius, vel ſciens, ſeu agnoſcens loquitur, affectã memoriæ ſedem vult; quæ quoniã cito ad ſe reuertitur ſeipſa continere cauſam læſionis non videtur, ſed eam aliũde accipere. Frigus memoriam delere ſolet, id ſim- E plex induci tam cito diſcutive non põt, ſed humore tantum infuſo, qui humidus non eſt, cum vigiliæ nocturnę eum habeant, frigidus ergo neceſſario & ſiccus eſt. At ergo craſſus? minimè verò, nam nõ tam citò diſcuteretur halitus, ergo potius per neruos ad os ventriculi pertinẽtes fuerint, per quos cõmunicare cum cerebro poſſe nouum nobis nõ eſt, minus a Gal. ſententia remotũ, per quas. n. vias ſpiritus animales demittuntur, per eaſdem halitus aliquanto craſſior põt penetrare, vnde fiũt conuulſiones illæ repentinæ. At qualitate ſua ẽr vlterius noxam poteſt promittere, quam ipſa halitus perueniat, vnde dicitur conſenſus non proportionatus ad materiã. Ipſi quidem halitus ſi in ventres cerebri irrumperet vertiginem, ſi in neruos mouentes, epilepſiam conuul-

ſioue, mve, ſi in corpus cerebri perfundantur poſterius infirmitatē memoriæ, in ea enim parte maximè ſiſtuntur imagines ab anteriori accepta, etiam verò qualitas ipſa in eam cerebri partem promiſſa memoriam deleat. Vna ergo cum eructatione, aut certè paulò poſt hæc memoriæ læſio fit, ventriculo etiam interea quoddam frigus percipiente, & auribus reſonantibus; ita ventriculus cerebrum afficit. Ipſe verò vnde? alioquin ſatis bene concoquere videtur, nec ſeipſe tam prauus eſſe poteſt, cum non continuò ægrè habeat. A liene autem vt tactu ipſo ſuſpicio certa eſt materiam lienis vitijs conſentaneam venire in ventriculum, eique frigus, & cruditatem afferre credam, & lienis morbū eſſe obſtructiones, quæ ob motos a cibo halitus ſupra conſuetudinem illatæ ſunt, vt iecori, quoque inferri poſſunt, imò dolores etiam parere, ſecundum Galenum.

Cerebrum ergo imbecillum habemus, & ita roborantibus egens, quoniam ſuſcipit affectum a ventriculo, & neruos etiam affectum deferentes; firmamentum poſtulare, non ita purgationem, quoniam nō videmus materiam in ſuis affectibus comprahendi, ſed halitum tantum, qui facilè diſſoluitur, materia namque diutius maneret, & ſymptomata protraheret, minus verò multam intemperiē ſubeſſe ſuſpicio eſt, quoniam vbi multa intemperies, ibi materiæ propagatio eſt, vnde morbi etiam perpetui fierent, & ſymptomata non ceſſarent. Imbecillitas quidem intēperiem habet ſui cauſam, ſed exiguam, vnde Galenus quos ſine morbo ponit imbecillitatem in aliqua parte, ita firmare cerebrum, & neruos illos debemus. Sequitur ventriculus qui idem poſtulat cum accipiat a liene, verum vult etiam detractionem materiæ, quam crudam multam congerit ex ea refrigeratione, cum præſtet publicum officiū toti corpori. Lien demum, & medij inteſtini venæ ſunt expediendæ a materia, & reſtauranda. Detractio materiæ manu facienda mihi opportunior videretur hirudinibus ſedi applicandis; quoniam quanquam numquam extiterint mariſcæ, neque ſit indicium, quod natura illuc materiam conuerterit, tamen locus idoneus eſt, & vitio proximus, ab eoque proximè mouere poteſt.

At Galenus libro quarto Aphoriſmorum, aphoriſmo 24. videtur ſuſpectam habere hæmorroidū apertionem, & dicitis vos niſi natura eo conuerſa ſit, & venulæ illæ non extent, nihil iuuaturas hirudines. Domini quoties nos detrahimus ſanguinem a parte in quam natura non mouet? imò quoties in contrarium trahimus? imò quando mitteremus ſanguinem ſi ſolum quo natura inclinat detrahi vtiliter poſſe ſtatutum eſſet?

Locus verò Galeni habet, κάτω δὲ διαιμοῤῥοΐδων ἀγαθὸν ὅταν ἐκκενοῖ τὰ μέλανα, τουτέστιν ὅταν ἡ φύσις τῶ ἀνθρώπω πολλὴν τὸν τοιοῦτον ἀθροίζει χυμὸν· ἄλλως δ' οὐκ ἐπιτήδειον ἐθίζεσθαι τὸ διαιμοῤῥοΐδων κενοῦσι σφαλερὰν ἐχουσῶν τὴν ἀμετρίαν ἑκατέρα, ἔν τε τῷ περαιτέρω τοῦ προσήκοντος ἐκκρίνεσθαι κἀν τῷ παντάπασιν ἴσχεσθαι.

Inferoè autem per mariſcas bonum eū exhaurit nigra, nimitum cum natura hominis multum eius humoris congerit, alioquin verò nō eſt aſſuefaciendum emiſſioni ſanguinis per mariſcas, minimè tutam vtramque immoderatiorem habenti in nimio, quam conueniat excernendo, tum in ſupprimendo penitus. Quibus in in verbis Galenus ſanè periculum, aliquod ſentit eſſe in apertione illa mariſcarum cui aſſuefieri poſſunt, tamen cum niger ſanguis exuberat, in corpore eam ſanguinis miſſionem bonam eſſe vult, qua inquam apertioni aſſueſcant mariſcæ; non tamen quærendam niſi ſanguis niger inſederit propter dictam periclitationem.

Hic Doctores nos neceſſitatem habemus illam quæ fat eſt Galeno, quo apertio venarum mariſcarum bona ſit exiſtimanda etiamſi apertio afferat conſuetudinis periculum, ergo longè magis erit deligenda, illa cui aſſueſcere nequeūt, nimirum quæ per hirudines fit, numquam verò vidiſtis hirudines, ita aperire hæmorrhoidas, vt per ſe poſtea ipſæ referentur. Medicamentis enim illa apertio ſis cui cōſueſcere poſſunt, quæ ſi a Galeno hoc loco probarentur cur vos vultis Galenum hirudines reformidaturum? Iis ergo vterer poſtquam ventriculum, & loca priora crudo humore leuaſſem, hiera exhibita, & humorem atrum, etiam aliquantulum ad fluendum comparaſſem, per oxymel ſimplex, per mel roſaceum, & ſimilia.

Medicamenta verò poſt chyrurgicum opus, ſic ordinarem; primò pilulas de tribus ad ℈. 4. darem; repetitis potionibus parantibus, vt oxymelle compoſito, ſyrupo de fumoterræ, cū decoctis, cetrach, pœonia, cappare, borragine, & meliſſa, pilularum aggregatiuarum ℈.4. darem.

Tertio potionibus datis ex ſyrupo de fumoterræ cōpoſito de ſtœchade, cum decoctis, iiſdem ad pilulas Alexādri, de nitro, aut quæ habent trochiſcos de colocynthide, de elleboro, de abſinthio, & aloe paribus partibus ad pondus ʒ.i. Poſtea darem athanaſiam, darem theriacam, & confectiones ex diamuſcho; & ſimilibus, & traducerem ipſum ad oxymel ſquilliticum. Capiti exhauriendo nullum medicamentum, aut interius, aut exterius darem, quoniam quamquam infirmum ſit, materiam tamen aliunde accipit. Confirmantibus tantum vterer. DIXI.

Hic purgationem hāc non perfecit, & inde ad quintum menſem, æſtatis, nempè tempore imbecillus admodum mente factus, & vix loqui, aut expreſsè cogitate valens, crebrioribuſque illis ſymptomatibus obiectus.

De Coſſalia pleuritica cum Iuliario.

CONSVLTATIO CLXI.

VIdeo matronam optimi habitus, & ætate florente ſanguinei admodum generis, facie præter modum & ſupra ſuam omnino aſſuetudinem rubere, pulſu crebro, inæquabili penitus, & paruo, reſpiratione anguſta, ac crebra, vrinas, eriam flauis cum ſordibus natātibus tota vrina, quamuis raris quæ pituitoſæ videntur. Narrat ſe dolorem coſtarum ſentire ad humerū ſummum pertinentem a loco tamen ſub mamilla eiuſdem lateris ſiniſtri, nempe ortum. Narrat ante hunc dolorem primo horrorem concutientem habuiſſe, dolorem verò ſequutum & febrem. In primo die adhuc ſumus febris tamen vehemens eſt non ſine capitis dolore, ſed eo exiguo, pleuritidem hāc eſſe iudicaſti, & certè vt hodie nomen pleuritidis ſonat, pleuritis eſt, nimirum ea quæ non ſolum pleuram hoc eſt membranam ſuccingentem afficit, in quibus ſi rectè animaduertiſtis, ſæpè nō inuenitur ſerrinus pulſus, ſæpè enim mollis ſentitur, ſcilicet, quoniam partes vicinæ molliores, maximè pulmonis affectæ; & ille quidem amplioris corporis, quam membranæ ſit, pars cōtaminata eius vim durandi pulſus ſuperat laxando.

Enimuerò Vir doctiſſime, & experientiſſime, febris tanta ſubitò mulierem adorta, quæ poſtea minor fieri ſconſueuit, vt in multis obſeruaui, quomodo incipientē & adhuc exiguam tenuis membranæ inflammationē ſolam ſui cauſam habeat? quomodo vrinæ, tam craſſæ, & flauæ ea ſola fieri? quomodo duobus, aut tribus, aut ſex ad ſummum diebus febris, vt ſolet, necaret, membranulæ tam tenues inflammationem? Vna cum ea ſit etiam peripneumoniæ, quod verum eſt maximè cū necat, raro. n. in cadaueribus pleuritiſi extinctorum nō pulmones plenos, & duros, & ſua membrana craſſiſſima facta, deterſos, ac ſi eryſipelate fuiſſent affecti, inuenias, raro ego humorem vitioſum in capſulam cordis non fuiſſe tranſfuſum vidi, qui etiam ſæpè albus fit, & cor alba quaſi lanugine, aut calce cęperit, cauitatem et thoracis ſæpiſſimè aquoſi albi n̄ humoris plenam conſpexi. Ex notis ergo præſertim ex febre tanta, & tam citæ magnitudinis neceſſario infertur putredinem loca maiora, & humoris copiam plurem compræhendiſſe, quam quanta in tenui membranulæ, & exiguo eius

inflam-

inflammationis orientis loco poſſit contineri, neque mirum eſſe ſi vrinæ ſiue ſubito fiant, & paulo poſt etiam turbidæ certe craſſæ, & à medio ſurſum liuidiores quoniam verò permiſcentur varij liquores ſanguinis à putredine ſuis crudioribus, nempe ichoroſis partibus colliquati, tabefactique, quoniam putredo per omnes maiores venas peruagatur, alioquin enim ſanguis omnino ita contabeſceret, minus ichores illos crudiores ab eo calor exprimeret, minus mirum ſi flauæ admodum vrinæ, & craſſæ fiant, aut etiam tenuioris ſolum ſanguinis feruefacti pars quæque tenuior non tamen ita cruda in bilem conuertatur, facile etiam eſt videre cur in aliquibus ſanguis miſſus teter, in aliquibus valdè flauus, in alijs ſpumam multam flauam habeat; quoniam pro ſua conditione, & pro modo putredinis iam latè vagantis afficitur, quæ cum orditur propter ſuum impetum horrores illos toti corpori affert, cum calore ad incendium confluente, tum commoto partium continentium ſenſu ſubita illa incendij aggreſſione halitum acrem per corpus dimittente, tum verò etiam quoniam humor tenuis primum ad inflammandas partes confluit.

Ita ſequitur dolor aut vna accedit quoniam ad membranam illam pertinent præter inflammationem non ſolum plurimi humores ſed ichores, & biliosi ſucci, qui propter tenuitatem facilè è medio in circumpoſitas partes, & è venarum cauitate in membranas impetum habere, & emanare poſſunt, quod craſſioribus ſuccis euenire facile nequit, qui potius in venis manentes, & per laxiores earum vias à tempeſtatis frigore compulſi cum putredo increuerit ad pulmones deriuantur vena caua fortè, & iecore valentioribus; cordeque infirmiori per putredinem, & per acrem calorem facto ad ſe ſeque humores nimium attrahente, deinde ſe ſe exonerante, & per venam arterioſam in pulmones noxiam materiam trudente; ſæpènumero in alterum, vt in apertis cadaueribus, inſpeximus dolorē à membrana, & ſpiritus illā difficultatem quæ per dolorem inferri poteſt; Anguſtia autem à pulmonum infarctu quo etiam aſperæ arteriæ vrgentur, anguſtæque factæ parum ſpiritus accipiunt, qui exiguus etiam in corpus pulmonum ad vſum tenuitatis ſanguinis recipitur; vnde non videmus laborem ſpirandi, ſed crebritatem, & paruitatem labore incidente, cum aut muſculi infirmi ſunt, & omnes opus aggredi cum conatu coguntur, aut cum cauitate thoracis repleta quo pulmonibus locus fiat dilatandis, & iuſto modo aeris recipiendo thorax amplius attolli debet, quorum neutrum hic eſſe neceſſe eſt, niſi humor è pulmonibus percolans in cauitatem labatur, quem etiam in eiuſmodi cadaueribus vidimus ſæpè liquidum, & album, aliquando etiam craſſum omnino, & cōcretum, ita cum aut in pulmonibus coercetur, aut in capſulam cordis exprimitur; vt viſum eſt; laborem ſpiritus non facit etſi ipſum anguſtum, & crebrum reddat, cum in pulmonibus eſt, in quos ſub his malis ſæpè ſit morbi tantum incrementū impellitur, & breui ſtrangulat.

Vnde anguſtiam ſpiritus in his vidimus ad poſtremū vitæ diem fuiſſe dilatam, nihilque eius prioribus totis etiam ſex diebus ſic trahente morbo apparuiſſe, materia in vaſis interim verſata. Conſpicatur ergo genus hoc febris materiam putreſcentem primo in omni corpore medio habere naturaque oppreſſa vexataque ſequi tanquam ſymptomata, & membranæ dolorem, & pulmonis tumorem, & vtriuſque corruptionem, qua videmus mirabiliter pulmones cum ſuccingente cohæſiſſe adeò vt cultro ſecari aut lacerari oporteret, ſi diſtrahere eos à ſuccingente vellemus, membrana tam pulmonum quam ſuccingente lutea, & lentore luteo affectis, propterea minus mirādum eſt, ſi quidem qui angina ſtrangulatus viſus eſt, loco laryngis nihil penitus præter naturam inuentum eſt; ſed iecur ipſum putrefactum adeò vt quaſi gleba diſſolueretur, nimirum quod abundantia ab ea putredine exeuntium halituum, & ichorū per membranas diffuſa larynga ſic conſtringeret, tamen ex putredine iecur potiſſimum opprimente cum iam nihil anguſtiæ in faucibus eſſet, ſpacio 30. horarum extinctus eſt. Vnde etiam alter viſus eſt qui à malo thoracis leuatus, poſtea diu iecore ægrè habuit cum febreque fuit. At illius euentus mirabilis cauſa dicenda eſt quo viſi ſunt multi qui leuati ſunt penitus è febre, & dolore lateris toto ferè trium dierum ſpacio ſubitò tamen recidentes in febrem circiter duobus diebus interierunt, nam cum materia alba facta eſt, & in capſulam cordis ſic concocta confluit, non videtur cordi aliquam moleſtiā afferre dum ſic mitigata, & alimento ſimilis conſeruatur, imò quæ prius in vaſis pulmonis inæquabilem penitus pulſum faceret, in pulmonibus verò ſpiritus anguſtiam, tunc nihil horum facerè idonea eſt, ibi verò parum diu eſſe ſine nouo feruoris, & putredinis genere poteſt, quin & febrem, & mortem citam afferat. Tantæ ergo, copiæ putredini ſubiectæ ratio imprimis habenda eſt, quæ propterea quod non ſolum venarum materiam ſed arteriarum etiam occupat pulſus ſæpè infirmos, & paruos ſubitò facit, maculas etiam in cute ſine aſperitate tenuiſſimo ſanguine non tam in bilem verſo quam propter celeritatem æſtus, & motionis in vaporem ſibi ſimilem effuſo; & ex oſculis arteriarum emanante in cutem, qui ibi recepto frigore ſubſiſtat, quod cum craſſiori ſanguine qualis non in arterijs ſed in venis eſt, etiam non in vaporem ſed in malum humorem contingit, conuerſo, tunc etiam cutem aſpetam reddit, & modo morbillorum exanthemata effert, vt in multis malignis febribus iecore potiſsimum affecto obſeruaui. Thoracis namque partes & pulmones cum arterijs, potius cōſpirant, & maculas humor inde exudans ſine aſperitate potius facit, quoniam tenuior eſt, & ſpiritus magis habitum retinet. Ergo putredinis nos initium habemus, cui non ſolum propter humoris motum ad faciendam inflammationem eat, ſed propter amplum initium horror præceſsit diſcurrentium halituum incurſione ſubita ſenſum commouente, & calore ſub ea commotione intus reuocato, quod natura vbi imminet periculum refugiat ſemper, paulo poſt in id repellendum impetum factura; ichoribus autem ab arterijs & venis vi ad ſpiritus partes demiſsis, in ſolidoque corpore membranatū ſubſiſtentibus. Vnde timor eſt ne ad partes ſpiritus materia vapores ſequatur, & confluens in pulmones tamquam in loca laxiora conuertatur, & materiam extinguat.

Cauſa huius incendij, præter materiæ congeriem fuit motus laborioſus quo concitatiori, & ſupra conſuetudinem facto, incaluit, deinde refriguit, ex quo & ſanguis, fuſus locum ampliorem requirens meatus repleuit, illiſque a frigore conſtrictis occupatus incaluit, partibuſque ſuis magis vitioſis putreſcere cœpit, & cum loco vno contineri non poſſet huc, illuc compulſus eſt, ichoribus membranas penetrantibus. His in conſpectum adductis cum euidentes cauſę iam abſint, præſertim ſi curabimus ne frigus cutim attingat, ne veſtimento leuiori contegatur, non minus verò calor vitabitur, & ne cubiculum nimis concluſum per flatu per os accipiendo careat, febris enim refrigerium maius poſtulat.

Ad auxilia morbo adhibenda veniendum, æſtuationique ſanguinis prouidendum, ne in putredinem illum trahat; quare antequam id faciat citò occurrendū einſdem ratione quo minus ſe ſe obſtruat, quod ſi differatur quouſque ille putredine comprehenſus alendis viribus fiat inutilis, tunc ſanguinis detractio nihil poterit morbo, viribus verò extinguendis multum, igitur quamprimum ſanguis inciſa vena hauriendus, antequam ſecunda dies adueniat, & certe ſpumantem ſanguinem videbitis, & pulſum maiorē poſtea fieri, qui preſſus eſt, quoniam cor obruitur fuſione nimia humorum ad partes ſpiritus confluentium.

Et quoniam interea a febre, & putredine multum ſanguinis in bilem, & ichores conuerſum eſſe eſt ne-

ceſſe, quod ad affectas, iam membranas in quas impetus, iam orſus eſt conuerteretur; propterea ego confeſtim medicamento illud detraherem die ſequenti, antequam ſecũda dies finiretur; & ratione morbi ſic oculis ſubiecta, vtque remediorum ſic adhibita ſperarem me prohibiturum ne necem afferret. Num autem conſilium meum ſic præceptis magnorum medicorum obtemperet, vt natura rei conuenire videtur. Conſiderate illud Hippocratis initio ſi quid videtur mouendũ, moue, aphoriſ. 29. lib. 2. & illud medicari, ſi materia turgat eadem die Aphoriſ. 10. lib. quarti; quod an cum præmeditatione ſit futurum, vt ipſe præcepit lib. 1. Aphoriſmor. 24. ex ratione à me expoſita poteſt cognoſci, nam turgere, hanc materiam videmus cum excreſcentia nimia ſit proruptura in pulmones, & cor, & in omnem aliam partem qua viam inuenire poterit; ad inſtar illius Galeni ſententiæ quam habet 8. de compoſitione medicamentorum per loca cap. 3. πεπόνα γὰρ φαρμακεύειν ἄξιοι ὁ Ἱπποκράτης, μὴ ὠμὰ μηδὲ ἐν ἀρχῇσιν ἢν μὴ ὀργᾷ, τουτέστιν μὴ πρὸς τὴν ἔκκρισιν ἐπάγεται ἡ κίνησις καὶ μηδεμίαν ἔχουσα πρὸς ἓν μέρος ἕδραν ῥοπὴν ἢ στάσιν. Materia namque purgare arbitratur optime Hippocrates, non cruda, neque in principijs ſi non turgeant, hoc eſt non ad excretionem inducat motus, & nondum vllam habens ad vnam partem firmam fluxionem & ſtationem. Vide etiam quarto de V. ctus ratione in acutis vbi Galenus exhaurire humorem vult a primo vſque ad quartum ob eandem cauſam.

Hic ergo fluxus ad certam partem non eſt, quoniam mulus meruimus, & materia in motu eſt, quare purgãda etiam eſt. His peractis danda erunt, quæ ſanguinem ſedant ab incendio, & exſiccant a putredine ab eumpendoque in principes partes frenarent inhiberentque, vt ſyrupus ex nymphæa, cor & pectus ſpectante, ex roſis, ex acetoſa etiam, non ita ex acetoſa, ne exacueret neve pulmonibus, membranis, & trachææ officeret. Incoquerem verò aquæ qua diluerẽtur illa quæ cor ſeruarent, & pulmonibus conſulerent, vt ſcabioſam, ſcordeum, acetoſam nymphæamque, ſequentibus diebus conſilium pro euentu ſucceſſuque caperem; victu interea tenuiſſimo ſeruato.

Illis habitis quamuis vrina ſubiugalis eſſet conſequuta, vix ſpuit lutea pauca, & conualuit in 7. octaua certè ſine febre fuit.

De nobili Nicolao Cartulario febre continua oppreſſo cum Iuliario.

CONSVLTATIO CLXII.

VT narraſti Excellentiſſime Vir, hic morbus partes thoracis, primum tẽtabat febre valdè magna, & dolore per coſtas percurrente, ibiq; ſubſiſtente, poſtquam ipſe intemperantia in cibo, & Venere, vt ſuſpicio eſt vſus fuiſſet, & itineribus, inde ſe commiſiſſet. Iam poſt 23. diem morbi febris quæ ſuperius extincta viſa eſt, redijt, & vehemens cum ariditate, & nigrore linguæ, cum mentis infirmitate, & leui inſania. Hypochondria ſatis plena ſunt, & color in luteum vergit.

Propterea de loco affecto, vnde febris primam originem traxerit mihi determinandum videtur, quoniam quamquam febris eſt morbus vniuerſi corporis, raro tamen non certæ ſedis vitio originem ſortitur etiamſi nõ ſymptomatica ſit, quam rem Galenus vidit, & monuit. Huiuſmodi ſedem è tacto ipſo, & colore ſuſpicarer iecur eſſe cum hypochondria, tam plena, & lingua nigra, ac ſqualida ſit, color verò ad luteum inclinatus ex quo iecore humor ſub febris æſtu etiam ad thoracis partes redundarit, illiuſque etiam membranas eiuſmodi inflammatione affecerit, qualis in oculis τάραξις dici ſolita eſt, aut etiam minori, quare cucurbitulis, & alijs remedijs datis conualeſcere cæperit, redundantis humoris parte ſublata, & a thorace reuocata. Manente ta-

A men adhuc iecoris infarctu, & nouam materiam ſuffe congeſtam, & euidentibus cauſis incidentibus accumulatam detentamque, & item ad incendium deductam. Quapropter ego iecoris curam aggrederer, & primum phlebotomia vterer qua materiam ex ipſo minutiſque eius meatibus, & venis in ampliora vaſa retraherem vbi, nec obſtructiones pareret, & concoqui facilius cum reliquo ſanguine commixta poſſet, ac ſi aliqua in bonum conuerti, non eſſet idonea, illa continuo parata detraheretur, & vna ſi quæ in anguſtioribus meatibus reſtitiſſet, illa quoque adeo pararetur, vt extrudi poſſet, de cuius genere videndum eſt; quænam medicamenta poſtulet. Ex viuendi modo intemperante, & eius genere piſces oſtracodermaque cõtinente, & exercitationibus a cibo habitis, ac venere crudi humoris

B plurimum congeſtum eſſe fit veriſimile, quod in genere pituitæ connumeratur; ex mœroribus idem factum intelligitur, ex ſpuma autem vrina alba multa, & bullis magnis idem indicatur, quoniam minimę bullę agitationem maiorem, magnæ autem lẽtorẽ materiæ potius oſtendunt, lentor autem in vnam pituitam eſt referendus, color vrinæ flauus, & ſatis bonus eſt, fuitque illa turbida, & perturbata, cum malum humores omnes tentaret ſuo calore, turbandoque ſuccum eliceret crudiorẽ, nunc clariores ſunt, quoniam concoctio melior, & cruditas humorum eſt ſuperata, bilis verò etiam hac ætate iuuenili, & propter obſtructiones increuit, quod tamen humor crudus craſſus eſt, craſſitudo autẽ terræ multum habet, illa calore ſiccata, quę ſi in puluerem, & cinerẽ ſit conuerſa, melancholici humoris vim

C ſubit. Huic ergo triplici humorum generi eſt accommodandum medicamentum; vt primo incidatur extenuetur, detergatur, coquatur, & deradendo expellatur, veluti ſyrupo ex aceto, ex cicoreis omnibus ex lupulis iniecto etiam rhabarbaro. Locus ſecandæ venæ ſaluatellæ idoneus videtur, quoniam iudicium iam factũ publice eſt, quod tractus a remotis vim maiorem habere conſueuit.

A ſanguine miſſo qui turpiſſimus fuit, & a rhabarbaro in ſyrupos iniecto ad ℈. 1. in quemque ſyrupum primo a quo cum nihil egereret, deinde ad ʒ. 1. maceratũ eſt, à quo egerebat, proximis diebus cõualuiſſe viſus eſt, tamen poſtea fuit diu cum febre perpetua, halitu cadaueroſo, facie fatui, & nihil mali ſentiens, ſicque diutiua perſeuerabat. Inde altero quoque die horrores cum tre-

D more ſeu concuſſione ſenſit; & tandem multo labore conualuit, vt multis mirum videretur.

De febre maligna, & mortifera Marci Antonij a Piſce.

CONSVLTATIO CLXIII.

PHyſice nobiliſſime, ex his quæ ex te cognoui, & quæ illius conſpectu perſpexi iudico febrem peſſimi moris eſſe, & breui ipſum interfecturam. Horror primum acceſſit, deinde febris perpetua fuit, vt in internis eryſipelatibus cum incipiunt, nedum in externis etiam eiuſmodi febribus quotidie videmus euenire, vſ-

E que ad quartam timuiſtis, in quarta dediſtis electuariũ lenitiuũ ad ℥. 1. cum eo, quod de ſucco roſarũ ad ʒ. 1. ſ. & bene ſoluit. Quinta & ſexta die tutus fuiſſe viſus eſt. Sexto aluus ſoluta, & ipſe peior factus. Octauo ſtillicidiũ ſanguinis è naribus, & ipſe propè demẽs eſt factus, fatuus ſaltẽ & cogitatione, tam debilitata, vt continuare cogitationem, & loquendo eundem orationis ſenſum tenere non poſſit, quod eſſe peſſimum ſemper animaduerti, & longè peius, quam eſſe furor conſueuerit è collapſo vultu, lacbrymis ſine voluntate è dextro oculo emanantibus, ſomno eum tentante, lingua potius frigida, quamquam ſicciori, & carnibus fermè cadaueroſis. Vnde ego vitam ipſius iam nõ diebus, ſed horis credam eſſe metiendam, exiguo vero tẽ-

poris

poris ſpatio ſuppetente ad aliquid moliendum pauca in delibetationem venire, & breui otatione opus eſſe. Vnum ego commemoro libenter in his febribus, vt me motta teneatur quod vniuerſam ſanguinis molem afficiunt, & vſque ad ipſa ſolida debilitant, maximè verò carnes, & propterea vires, tam citò ſuccumbunt non ſolum propter ſpirituum egeſtionem extinctionemque, ſed propter bonorum humorum penuriam, & ſolidorũ intemperiem ſubito ex corruptione inductam, & ea omnia, ideò euenite quod putredo multos humores corripiens naturam ſanguinis ſuperat ſuo vitio, vnde recrementa biliosa, pituitoſa, & melancholica, & aquoſa cerni ſolent, natura ergo non poteſt in tantam vitioſorum humorum copiam, & varietatem, imò eorum corruptione opprimitur, nempè ſanguis, ſpiritus, & ſolidorũ temperamenta, in ijs enim tribus natura, & vita, & vires, quod idem eſt, continentur. Sanguis itaque ſpiritu non ſuſtentatus, continentibus partibus alienatis, & ad eum conſeruandum, & in alimentum conuertendum minus idoneis factis facile in peius mutatur quod eſt putreſcere, & corrumpi in bilẽ. Certè primo obſtructis locis conuertitur, vnde bilem imprimis excrementa præ ſe ferunt, putredinem deinde concipit, maximè ſi infirmitas propria humoris, & continentium partium, ſi ſpirituum penuria multa fuerit, & obſtructio magna. Propria infirmitas eſt cum ex malis cibis malaque concoctione factus eſt.

Continentium partium infirmitas ex malo alimento & tempeſtatibus cœli, eiuſque tẽperie, & ex nimio otio, aut nimis ſubita ab otio ad laborem mutatione fit ſpirituum penuria ex venere nimia, ex mœroribus, vigilijs ſolicitudinibus, & cibis malis. Obſtructiones ex cruditatibus ex Is bonbus minus ſuo tempore habitis, & maximè a cibo, vel ſub cruditate, cruditates ob craſſiores cibos, & abundantiores ob motus, poſt eos ob vigilias, & ſolicitudines, quæ omnia in hoc homine fuiſſe certi ſumus. Nam quadrageſimali tempore præſenti craſſiſſimis carnibus grandiorum piſcium vſus eſt, & alijs mali ſocci cibis. Multæ occaſiones laborum fuere totis diebus, & longè plures quam eſſe conſueuerint. Plurimæ ſolicitudinum, & vigiliarum, cœli temperies hac hyeme tempeſtatibus intemperatiſſimis affecta fuit, nam modo nimis ſiccum totis 40. diebus fuit, modo nimis humidum, & multoties identidem nimis ſiccum euaſit, & nimis humidum, ita enim, & ſolidæ partes humore nimio laxatæ humenteſque a ſicco ſubito, & frigido nimis affliguntur, vt coctiones malas, tum proprias, tum communes toti corpori efficiant, a venere quoque non abſtinuiſſe, vt ciborum peiorum vſus poſtulaſſet, ſed frequentiori potius quam antea vſum fuiſſe intelligitur.

Vnde cum res ad id cumuli peruenerit, quod amplius ferri non potuit, obſtructione primum biliosi halitus congeſti inflammatique ſunt, & ita horrorem peperere, deinde obſtructione minimè ſublata, ſanguis etiam incaluit, & reliqui humores, qui inutiliores corruptionẽ, & putredinem concepere, quæ etiam ſanguinem compræbendit cum infirmior ſua natura in infirmioribus continentibus eſſet, & non ſatis ſpirituum ad ſe tuendum haberet, humoribus verò ſic in commotionẽ deductis cor halitum maximè accipit, & febrem mouet non admodum acrem, quoniam humores vnde halitus tolluntur eam naturam non habent, ſanguis enim mitiorem ſynochum facit, dicit Galenus, adeſt verò etiam cruditas, quæ putreſcendo vapores mitiores effert. Cum vaporibus humores in cor etiam inducuntur quod viribus ſuis, eos quandoque ſi ſubtiliores ſint per arterias pellit in ambitum corporis, per exanthemata, ſæpius tamen in pulmones repellit ſibi maximè obuios, & venæ cauæ maximè apertos a quibus craſſi humores non ita facilè repelluntur, maximè quod pulmones dictis tempeſtatibus valdè imbecilles facti ſunt, vnde creber ſpiritus, & anguſtus fit, & extinctio hominis citò ſequutura eſt; nimirum cum è venis pulmonum humores iam in eorum corpus emanabunt, neque enim anguſtia ſpiritus fit niſi trachæa vrgeatur, vrgeri autem proximè nõ niſi a corpore pulmonũ poteſt. Sæpè verò in vtramque partem pellit. Nos hic ad pulmones vergere ex crebro ſpiritu poſſumus intelligere. An per cutim etiam eiecti ſint non obſeruaui. Colligam, ergo hic occurrẽdum eſſe putredini, & humorum confluxui ad pulmones, & cor, viribuſque ſubueniendum. Putredini occurretur primum ſubito exſiccando, deinde ſi ſpatium datur etiam obſtructionibus tollendis, & viribus recreandis. Confluxui verò ſi ille retrahatur ad extimas partes, viribus autem alimento quidem, ſed ijs etiam quę calorem naturæ conſolẽtur ſua quadam amicitia, obſtructiones tolluntur humore detrahendo imminuendoque, ſed prius in id quod poſſit ſubito incidendo extenuando, & detegendo.

Quæ miſſione aliqua ſanguinis, purgatione, & alijs accommodatis facienda eſſent, ſed poſſint ne fieri, tempus ne ſuppetat dubium eſt, nam ego video eum propè extinctum, pulſus quidem non admodum creber eſt; tamen infirmiſſimus eſt, & in ſiniſtro præſertim brachio oppreſſus. Vrinæ conturbatæ ſunt, nullus via poteſt exerceri quin ſubito langueat, ſic omnis corporis motio, quare neſcio quid effici poſſit. Ne tamen penitus deſeratur a nobis ego cucurbitulas artubus, & etiam dorſo ſine inciſione curis affigerẽ, ſanguinis enim detractionem vires non patientur; vt exterius confluxus in pulmones euocetur, deinde pulueres cordiales illos dictos confectionis cordialis, vel lapidis bezoar, cum exigua parte theriacæ ad ℈.s. darem quo cordi ſolatium afferrem, neque vim eius diſſoluerem, ſi poſtea ſuperet vita alia confieri poterunt, quę ſupra iudicari fieri oſtenſum eſt, ſed video quod potius rectoribus animarum eſt permittendus.

Is ſeptima a conſultatione hora extinctus eſt nempe octaua die, quamuis fortiter adhuc ſe ſe moueret, & longius ſputamina eijceret, & omnes cognoſceret.

De Dalaino Pithio hydropico ferè facto cum febre, & arquato morbo.

CONSVLTATIO CLXIV.

Viri ſapientiſſimi, quæ nunc cernimus in hoc corpore hæc ſunt, ventris diſtenſio præſertim ad hypochondria, quæ etiam dolorem tenſiuum, & pungitiuum infert, ſub dextris cartilaginibus, cum hoc febris eſt, quamuis non admodum vehemens, color aliquantum luteus, vrinæ exiguæ, craſſiuſculæ, ſæpè aliquando lucidæ, ſemper quidem coloratiores. Alui feces terram lemniam referentes, niſi cum ſumpſerit medicamentũ, ex quibus omnibus videor intelligere etiam animo, cernere iecur infima parte ad locum fellis eſſe obſtructum & halitũ emittere eiuſmodi è locis illis, vt cordi febrem hypochondrijs autem inflammationem afferat. Vnde neceſſario non ſolum bilis retenta vrinas ſic coloratas faciat, & aluum ſine colore relinquat, ſed aliquid etiam ſanguinis ibi cõtentum craſſeſcat, putreſcatque, & ſiccitate ſua halitum etiam ſiccum efferat, nam ſi ſiccus non eſſet, tumorem alui decumbere in latera cum ſupinus eſt magis cerneremus, non ſolum enim non delabitur in latera, in iliave, ſed elatus penitius anterius manet & hypochondria potius, quam alias abdominis partes attollit, ilibus valdè inanibus relictis.

Sic vero orſus morbus eſt: primum doloribus alui arreptus eſt, deinde vrinæ ſanguineæ, imò ſanguis potius minctu, & febre quibus occurrebatur non adſtringentibus, ſed ſanguinis miſſione primum poſt clyſtere ad dolores leniendos idoneum, deinde potionibus ex roſis, & ſucco limonum ex beronicæ incoctis a ſplenio, cicorea, fumoterra, & ſimilibus nonnullis. Poſtea adhibito rhabarbaro circiter 7. die, penè leuatus a morbo moleſtiori videbatur, vnquam obſtructioni fellis eſſe

incum-

incumbendum, cum ſubito dolore carthilaginum dextratum exagitari cępit, & ventre tendi, febreque etiam magis quam antea premi, quæ inde, modo maior, modo minor viſa eſt. Vrina etiã minus procedere, & quæ iam flauę antea, & perlucidiores factę erant poſtea craſſiores, & perturbationes eſſe cæpere.

Dolori veſica oleo anethino plena calida appoſita vtilis viſa eſt, & emplaſtrum de baccis lauri, ventriculo illitio vnguenti ſtomachalis, & fomenta per ſpongias ex vino, & lixiuio leniori incoctis roſis, œnanthe, hoc eſt labruſcæ floribus, abſinthio, meliloto, anetho, & ſimilibus. Datum etiam eſt medicamentum ex ℥. 1. electuarij de hiera. ſ. ℥. 2. benedictæ, & hamech vnde lenatus eſt. Et quoniam a vino metus eſt ne febris mali habeat, ab aqua item ne flatus, & hydropis periculum exiſtat, propterea vinum dabatur mira tamen vnius cęlicis etiam mediocris modum continebatur. Nunc horum rationes videndæ ſunt, & in futurum etiam deliberandum. De humoris detrahendi genere primũ ego conijcio illum ad ſiccitatem vergere, nam halitus qui in ventre eſt adhuc aquam nõ facit, quam faceret, ſi ab humidiori, & pituitoſo humore efferretur, aquam in ventre non eſſe forma ventris oſtendit, qui ſurſum diſtenditur in orbem, & non ad latera, vt illa in lectum mirè inclinent, ſed antrorſum nempè ſupino ipſi ſurſum elata ſuſtinentur, præterea conuertenti ſe ſonitus aquæ non percipitur. Quamuis ergo obſtructio iecoris, & felis a lento humore facta ſit, vetus tamen cum ſit ſemper ſiccior cauſa caloris, præterquam quod ſanguis craſſior, & terreſtrior potuit obſtructionem per ſe perficere in corpore eius generis humoris aperto propter genus, & ætatem, & mores, biliosus namque ſemper fuit, ætate verò nunc florente etiam multũ craſſi ſanguinis potuit congerere, qui dum libere non poteſt commeare niſi in alimentum conuertatur neceſſario craſſeſcit, & ita etiam, atque etiam magis vias obſtruit. Itaque multis ab hinc annis in arquatũ cæpit incidere, a quo multoties fuit tentatus, vbi autem huius humoris ſedes ſit ex loco in quem maximè dolor pertinet, ex colore alui, & totius corporis, ex linguæ etiam ariditate facile intelligitur, ea enim oſtendunt ſedem humoris in iecore eſſe ac ſi aluum ſpectemus, quæ decolor eſt ad fel ipſum in iecoris cauitate valde eſſe læſum; Vnde cogor ſic decernere, quod læſio cauitatis, cum eſt a bile, & ichore biliosa, tunc neceſſario os ventriculi male habet, quoniam longius ille a dextra in ſiniſtram partem poteſt effundi, & ſua natura infeſta ventriculum lædere, ſed cum craſſus ſanguis eſt, neque tam longè promittitur, neque etiã ſuapte vi tam ori ventriculi infenſus eſt, ſiccitate namque vna hucuſque offendit, vt in lingua cernitur, quę tunicam cum ventriculo communicat, & a iecore maximè affici conſueuit, non tantopere a pulmonibus, vt experimento videre eſt. Iecore ergo ſic obſtructo, affectoque non eſt mirum ſi febris aliqua ſuccendatur, nec minus ſi halitu venter repleatur, non dixerim imbecillo calore facto a calore igneo aquã fieri, ſed igneo ſe ſe exercente in materiam craſſam halitum percitari, doloreſque fieri ad locum, vnde iecur appenſum eſt ligamento eo admodum ſentiente, in quod per membranã iecoris facile halitus emanat. At Medici tympanitim a ventriculo ob defectũ primæ coctionis ponũt, quemadmodum Aſcitum a iecore ob defectum ſecundæ. Anaſarcam ab ambitu ob defectum tertiæ.

Vnde hæc ventris tumentia, vel non a flatu ſit in iecore cauſam habet, vel in ventriculo originem proximam trahit. Dico quod flatus ventriculi in eius cauitate verſatur non ſub abdomine, & ab ea facile per latas vias emittitur, in tympanite verò ad abdomen pertinet, & a iecoris vitio illuc redundat. De quo morbo quid futurum ſit non eſt facile præuidere, nam neque quanta obſtructio ſit cognoſcere, neque quanta febris hæc, aut dolor futurus ſit præſcire poſſumus.

Difficultatem quidem maximam intelligimus, cum regium morbum febri coniungi videamus, qui ſi poſt acceſſionem febris ante ſeptimum diem factus eſſet, malum eum Hippocrate iudicari oporteret, at cum is familiaris ſit, & ante febrem fuerit ad eam ſententiam iudicium referendum non eſt.

Tamen obſtructionem mali generis eſſe, & humoribus colligendis, & putreſcendis in cauſa eſſe videmus, & ita difficilem futurum intelligere poſſumus, longitudinem verò ſi ad ſalutem tendat, ſi ad mortem, a febre a doloreque etiam breuitatem poſſe nanciſci. Ita victus ratio quæ ad ſalutem referenda eſt mediocris nõ tenuis omninò inſtituenda eſt, quanquam extenuantis generis deligenda, quę ſi quid medicati habere debeat id incidens detergenſque ſit nõ calidum valdè, minus etiam frigidum, quare ptiſana cum pipere, & cum radicibus petroſelini comparanda eſt, & in vſu habenda, neque far, neque oua niſi mollia facile concedenda, minus carnes craſſiores. Ex herbis, lupuli, aſparagi, cappares, & ruſci concedendi. Spinacia etiam quandoque permittenda, quoniam flatum ſi habent ille ventriculum non tranſit, & mollientis, & abſtergentis omnino naturæ ſunt. Sic vinum, vt dixi moderatè. Quod verò ait Doctor potius tenendum eſſe ęgrum intra carnium conſumptum ſolum, & ſine potione non credo tuto id fieri poſſe, nam & longus morbus contuſum carnis non patitur, quoniam corpus firmiori alimento eſt ad longum tempus ſuſtentandum, illud præterea ſine potione ęgrũ tenere ſub febri, & ſub his obſtructionibus eſſet humorem craſſum magis craſſe facere, qui potius eſt diluendus, & febris humidis frangenda; Vinum verò oligophorum, & aqua temperatum poteſt, & coctioni inſeruire, & diſtributioni, tum excretioni, & dimotioni etiã humorum obſtruentium vtile eſſe.

Verum a dicta ad duo alia inſtrumenta medica me conuerto. Sanguis tam ſatis miſſus eſt, niſi verò hęmorrhoides venæ intumeſcerent ego non traherem, per illas, ne melior ſanguis exhauriretur. Medicamentis potius agerem, & in rhabarbaro ſpem ponerẽ, eo quidem aliquibus alijs munito, vt hiera, vt electuario hamech, ad eum craſſum ſanguinem detrahendum, vt benedicta ad flatum diſcutiendum, ſuccus iridis non quod aquam iam ſubeſſe exiſtimem, ſed quod expediendis viſceribus, & inteſtinorum tunicis, ac venis admodũ idoneus ſit, a me probaretur, præſertim cum rhabarbaro datus. Iecur enim obſtructum eſſe conſtat, etſi tangente manui nõ ſit apertum, nam in caua parte obſtructio eſt, ac quamuis eſſet in conuexa, poſſet eſſe in ſuperiori. Præparantia humores imprimis eſſent, quæ etiam nunc adhibentur, ſyrupus acetoſus diarrhodon, qui parum a Bizantino differt. Bizantinus quoque probaretur, in quo eſt ſpica iecori amiciſſima præter reliqua multa.

Sed neque ille de cicorea Nicoli eſſet prætereundus propter idem iecur, & renes affectos, neque ille de eupatorio propter iecur potiſſimum, atque etiam renes, quos diluerem humore aliquo eius generis cui incocta eſſent eupatorium, agrimonia, cuſcuta, cetrah, & ſimilia. Aluus difficile cedit medicamentis, præterea valentiora danda viderentur, id tamen non temere eſt agẽdum vijs ſic impeditis, ſed lente admodum ad illa accedendum, vt ad elaterium ſi aqua quod ſpacio fieri ſolet, poſt flatum ſubierit ad ſuccum ireos venirẽ, qui obſtructionibus, & aquæ eſt aptiſſimus. Soldanellæ puluerem, ſæpè cum hiera, & melle roſaceo commode dedi, & pilulas de nitro cum elaterio, & rhabarbaro. Venirem ad pilulas de Mezereon quas cũ hiera, & rhabarbaro componere ſoleo, & valentiſſimas inueni. Parant ij mezereon ex aceto albo cui incocta ſint cydonia primum, deinde poſtquam exſiccata fuerint folia rurſus aceto albo, cui incocta ſint mala dulcia, & acida, foliorum verò puluerem componũt cum hiera pari modo, & quandoque etiam rhabarbaro, vel ipſis myrobalanis. Inter horum medicamentorum vſum, non ſolum potiones ſupraſcriptas interponerem, ſed etiam theriacam, aut mytridaticam confectionem, dialaccam, cyphoides,

dia-

diacurcuma, & eiuſmodi alias. Extrinſecus, verò emplaſtra ventri ad mouerem de artanita, de baccis lauri, & ſimilia. Ventriculo fomenta ex abſinthio, anetho, œnanthe, chamæmelo, meliloto, ac mentha, quibus nimius eius humor è cruditatibus ſubiens conſumeretur, & calore etiam concoctlo iuuaretur. Agrimoniū quoque, & eupatorium inderem propter iecur quod ex ventris fomento, omninò multum ſentire ſolet. Inungerem præterea ventriculum eo vnguento, quod ſtomachale dicitur confortatiuum, & ita progrederer.
Nam morbus diuturnus futurus eſt, & nobis ſpatium, & neceſſitatem adhibendi varia medicamenta præbebit.

Hic ſponte deijciebat alba per aluum, fulua autem admodum per vrinas. Ex hiera Galeni vero, & bamech, & rhabarbaro ſubruffa, tandem ex hiera eadem rhabarbaro, & pilulis dictis noſtris, quæ conſtant aloe, elleboro, colocynthide ſcammonio, & abſinthij ſucco cum ſucco ireos nigra penitus, & craſſa tanquam ſtigmentum craſſum, indies tumebat flatu, febris imminuebatur quanquam lingua minus erat ſquallida. Tandem poſt aliquos menſes flatui aqua quoque acceſſit, perforatumque abdomen eſt bis per longum interuallum indeque extinctus eſt.

De Bartholomæo Calliario febriente.

CONSVLTATIO XLCV.

Rem quam tu Vir Excellentiſſime cumulate ſatisfaciens tuo muneri optimè explicaſti, & de qua appoſite admodum decreuiſti, ego quoque rationē conſilij tui imitatus exponam ne' loco meo deſim, & pariter conſilij tui momenta expendam. In homine ætatis annorum 60. podagra iam debilitato, poſtquam ea toto autumni tempore exagitatus fuiſſet, & hyeme etiam tota male habuiſſet vere aduentante in febrem incidit, quam quoddam frigus, non rigor, vt conſueuit in huiuſmodi caſubus præceſſit, & crus eryſipelate comprænhenſum eſt, ſeu inflammatione eryſipelatoſa, quo deinde trahente malo cępit ventriculo etiam male habere, de quo nunc quoque cōqueritur maximè, quamuis tumor iam tertium diem apertus ferro ſit, & multum puris effundat craſſi admodum, & albi. Cibum penitus auerſatur, non admodum quieſcit, & animalis dicta facultas languet, vt ex eloquendi labore, & impedimento cognoſcimus.

Pulſus ſane eſt ſatis validus, neque eſt paruus, carnes tamen flacceſcunt, & earum odos ſenium refert, ac quaſi cadaueris eſt, vrina verò etiam quamuis colore, & corpore non valdè a naturali recedat, eneoremate tamen ualde aſpero; & diſiuncto eſt. Quare cruris malo non poſſum ego hanc febrem totam attribuere, cum hęc cruda ſit, illud vero concoctum, & quanquam materia cruri infeſta illuc fuerit demiſſa, ex hac quę in medio eſt quæque febrem continet, illuc tamen pars ad expellendum facilior delapſa eſt, quæ citius etiam potuit concoqui, pars verò quæ in viſceribus concedit, & E hæret eiectiom durior fuit, quoniam craſſior eſt, & ita ſua craſſitudine ſeipſam obſtruit, & ſibi putreſcendi cauſa eſt, & recrementa craſſa exuſtaque a ſe ad vrinas dimittit quæ aſperum eneorema efficiunt. Concocto, ergo cruris apoſtemate vnde febris augebatur, reſtat tamen aliud febris firmius, & crudius initium, a quo primum febris incenſa, & materia ad eum demiſſa, vnde febris reduplicaretur. Materia hæc pituitoſa eſt ſi corporis naturam humidam, & iam ſenio refrigeratam, ſi anni tempora tempeſtateſque, ſi victus rationem, conſideremus, ſi indicia, & pręſertim vrinas ſpectemus, quę a pituita non ſunt alienæ, etſi interdum flauiores propter admixtam non exiguam bilis portionem. Eneorema certe aſperum non ſi omne genus pituitæ ſaltē cru-

A dum humorem denotat, quod & eſt pituitæ genus, & cum putreſcit plurima ſui parte non conſumitur, ſed exucit, quoniam plurima parte terreſtris eſt, qua per vrinas emittitur putreſcit ergo is humor ex obſtructione. Vbi vero ſit, ſic ego colligerem. In omnibus uenis ſi eſſet, vel maioribus ego credo vrinas turbulentiores faceret, nec tam exureretur quin maiorem febris calorem efferret.

Itaque materia in parte aliqua certa eſt, & quidem principe ea, & maxime ad iecur attinente, & ventriculum, quoniam tangentibus ſentitur tenſio hypochondrij dextri, & non premitur ſine illius dolore, quo conſtituto videndum cuius generis putredo ſit, & futura etiā ſit. Nam credo quidem non eſſe omninò maturationem, quoniam aſperiora contenta Vrinarum ſunt. Peſ- B ſimi tamen generis eſſe exuſtionis non crederem maius putredinis contagioſæ. Reuocari ne poſſit ad maturationem diligenter videndum. Cuius rei fundamentum eſt virium ſtatus, nam ſi vires etiam vegetales ex carnium modo, & odore, & ex ventriculi infirmitate, & vrinarū quadam tenuitate (etſi aſperitatum perfuſione craſſiores fiant) certum ſit indicium, vires vegetales eſſe infirmas, vnde rectrices iam ipſæ quoque debilitentur, vitalibus poſtea idem accepturis; quare verēdum eſt ne paulo ſuperantiæ ad calorem vitioſum accedente materia præcipitanter in peſſimam putredinem ruat, Vtri enim parti accedet paulum momenti in eam res collapſura eſt, vt ſi calor naturalis paulo fiat ſuperior ab ipſo omnis materia moderationem ſuſcipiet. Nos omnia tentare debemus quo materia calori naturali fiat obſequen- C tior, & ita illius craſſitudinem extenuare incidereque, & calorem naturalem valentem reddere, ventriculi coctionem iuuare, quod etiam facit Galenus in febre tertiana notha, putredini, & illius cauſis reſiſtere, materiā verò paulatim apparere, & detrahere. Ac ſi quid in ventriculo natet id eximere primum. Vnde ego vel ex hiera vel ex pilulis de tribus cum rhabarbaro ventriculum exonerarem, deinde melle roſaceo, & oxymelle identidem abſtergerem atque materiam etiam febris pararē. Betonicam iniungerem quæ extenuantiſſima eſt, & caput ſpectat quod infirmari cernimus, cicoreum non dimitterem, ſyrupum roſaceum etiam propter caput, & propter abſterſionem ſuam cum alijs præſcriberem. Radices capparorum, & ſimilia coniungerem. Fomenta ventriculo darem, & inter hæc purgationes ex ſuprapo- D ſitis pilulis interponerem.

Hęc aluo ſemper adſtricta fuit, & præter carniū flaccidarum modum, & caloris hebetudinem, & loquelæ nihil notæ mortalis habuit. Imo pulſus neque crebri neque parui neque infimi fuere vſque ad 7. ante exitium horam, quę adhuc talis erat, & ipſe in ſalut decentiſſimè cubabat, & apud ſe manebat, & melius etiam loquebatur. Dixit tamē Chyrurgus quod vlcus cruris turpe erat factum. Itaque poſt duabus horis loqui non potuit, & paulatim ſex horis extinctus eſt.

Num theriacæ aut Mitridatium, aut cornu cerui in febre quadam exhibenda eſſent.

CONSVLTATIO CLXVI.

Vt alias conſtitutum eſt, nos ſumus in ea difficultate morbi, febris eſt vetuſta, ex putredine quidem pituitæ, ſed eius iam per putredinem exuſtæ, & ſpatio diuturnioris factæ, timemuſque ne calor vna, & ſiccitas cor iā occupatit; quare potius ea aperientia eſſent adhibenda quæ etiam humefacere poſſent, quod ſi calidis aut ſiccis vti cogamur, iis ad incidendum, & aperiendum neceſſarijs vtimur, non quod calor, & ſiccitas per ſe deligenda ſint, ſi putredini incipienti, & humori abundanti eſſet occurrendum, & qualis eſt febris maligna, quæ nimia

Digitized by Google

mia caliditate humorem occupante fit, tunc ſiccantia ſunt optima, ſed cum putredo eſt illius generis quę à Galeno eſuſtio vocatur, & ſqualorem humoribus, & partibus continentibus induxit, tunc exſiccantia omninò vitanda ſunt, & lõge magis calfacientia cum febrem iam fixam corpori cordis veremur, vt nunc facimus. Quare cornu cerui ob vnam ſiccitatem, theriaca verò, & mithridatium propter illam, & calorem metuenda ſunt potiuſque humectantia danda &c.

De febre vetuſta, & continua pro Paduano.

CONSVLTATIO CLXVII.

VT rem optime quidem expoſitam a viro doctiſſimo ego quoque eã pariter tractando noſtris oculis ſubijciam ſic illius partes, ego diſpono. In hoc ęgroto eſt febris, eſt hypochondriorum tenſio, cernuntur alui fęces decolores, & aſperiores quamuis figuratæ. Vrinæ quoque cum ſedimento craſſo fere crudum ſanguinem referente. Corpus omne ex carne factum eſt è carnoſiſſimo, & facies ferè hypocratica. Febris, vt refert Doctor tertium iam menſem habet, atque amplius. Hæc mala primo ipſo aſpectu nobis circumſcribunt vitæ periculum nedum incommodam valetudinem, propterea videndum quo modo ſubmoueri poſſint, quibuſque tollendis reliqua omnia ſint habitura. Quid malum ipſum ſit ex corporis tenuitate, & quaſi macie, ex vrinis, ex pulſu, & ex aluo indicatur ipſum pertinere ad altricem vim & illam admodum infirmare, qua verò intẽperie, quave materia id faciat, & quot modis, & cui potiſſimum viſceri videndum eſt. Febris ſubeſt, & ita calore ſiccitateque id fieri videretur, dubium tamen mihi fit, num prior altricis infirmitas an febris ipſa fuerit, febris ne a vitio altricis facultatis an a febre ipſa facultas vitietur. Vbi, quoniam viſcera, tam dextri, quam ſiniſtri hypochondrij plena ſentiuntur, quã ex vſu eſſe conſueuerint, ego iudico illa infarcta eſſe, & quoniam inde vis altrix in omnes alias partes vim ſuam dimittit, puto infarctum illum priorem fuiſſe, & prius vim altricem fuiſſe debilitatam, poſtea febrem ſubſequutam, quæ ad imperfectum humorum apparatum facile ſequi ſolet, quoniam illi infirmiores ſunt, & faciliores ad putreſcendum, ex cruditate verò craſſiores facti ſibi putredinis cauſa ſunt ſe ſe enim obſtruunt, & neceſſario perflatu prohibent, continenter verò conſumptis noui humores ſuccedunt, & longe etiam crudiores craſſioreſque, quoniam concalfacta malo calore viſcera a putredine concepta celerius ſuccos imperfectos è ventriculo attrahunt, & ſe ſe magis infarciunt, & ita febrem pariũt producentque longius niſi viſcera ab eo infarctu liberentur.

Sic ventriculus vi concoctione minus ſuſtentata a iecore, quod tanquam rudior radix auis eius eſt facultatis, minus concoquit, & inde nos aluum albam, & aſperam crudamqua cernimus vomitus etiam non raros, cum ventriculus minus poſſit cibum deprimere complectique, cuius ventriculi pars inferna robuſtior, quo fortiori iecoris parti, vicinior firmiorque minus cibi delapſum permittit, ſuperna verò quæ longius à iecore eſt, & minus particeps virium, permittit cibum aſcendere, cum flatum conceperit, & diu in ore natarit ventriculi malamque etiam ex mora naturam acquiſierit. Noſtis enim quod vtrumque ventriculi oſtium ſuperna reſpicit, quod tamen infernum dicitur illud ad mediam iecoris cauitatem ſitum eſt, quod ſupernum ſupra lienem potius. Vrina ergo minus concocta eadem ratione eſt, & ſedimentum multum, & cruditatẽ ſanguinis colligit. Pulſus vero exilis eſt, quoniam ex imminuta nutritione cor parum alitur, atque ex febre multum conficitur, & extenuatur. Imo ſi non verear authoritatem veſtram, qui cum Galeno etiam conſueuiſtis, dicerem, viſcera ineptiorem materiam cordi principio altricis virtutis ſubminiſtrare. vnde ipſum penis alatur, & prius corporis totius eam fuiſſe egeſtatem, famemque quam cordis quod tamquam rex, & potentiſſimum omnium partium quod melius eſt ad ſe trahit, & ſuo calore melius conficit.

Vna verò febre debilitari cõſumique, & cum eo vim altricem infirmari, quæ verè initium in corde teneat. Conſumpti ergo cordis habitum, & tenuitatem pulſus tenuitas ſequitur, & faciei ſquallor, arbitror namque faciei habitum ad cordis mutationem, quam maximè immutari, cordaque maiora facies pleniores, & oculos maiores habere, quod in reſecatis cadaueribus multis obſeruaui. Ijs ita conſideratis ego colligo morbũ hunc primo habere infarcta viſcera, & præcipuè iecur, nimirum intemperiem eſſe cum materia, & forma etiam vitioſitate, ad quod febris ſequatur, & ventriculi intemperies. Genera autem intemperiei, & materiæ primum frigida, atque humida fuiſſe, qualia ex humore pituitoſo eſſe ſolent, deinde eo per febres, & diuturnitatem temporis exſiccato frigidam vim quidem retinuiſſe, ſiccam vero acquiſiuiſſe, quamquàm ex putredine multum acris caloris, & acris humoris etiam aliquid inde geniti crederem, nam caloris vitium, vt eſt, vel acre, vel hebes cruditatem facit, vel fumoſam, & ſalſam, ſerique erodentis, vel inſipidam craſſam, & pituitoſam. In corde autem iam intemperiem infixam eſſe metuerẽ cum pulſum tantopere tenuem, & infirmum durum, & calidum perſentiam. In ventriculo vero caloris vim nequaquam acrem eſſe factam, quoniam ipſe a febre, aut a putredine in viſceribus facta non facilè afficitur, in caloris ſpeciem potius ab humoribus frigidis refrigeratã, vt a prohibitis etiam ſpiritibus. Morbi hæ partes ſunt, originem, & cauſas iam videamus. Ventriculus primus coctionis miniſter in hoc homine plures habuit cruditatum cauſas, nam ipſe intemperans admodum in vita fuit, & in cibo, potionibuſque, & in venere, atque omni genere motionum ſubito a cibo habitarum, voracitas etiam facit ne molantur cibi in ore ne inde concoctio melior fiat quę cum miſtio ſit, diuiſionem in minora facilius ſequitur, ex potentiorum vero vinorum vſu non ſolum cruditas non vincitur, ſed in iecur citius illa venit, tum a vino illuc deducta, tũ calefacto per vinum iecore attracta.

In quo calidiori facto parte quadam in ſerum bilioſiorem parte craſſiore in limum ſanguinis, alia magis glutinoſa in gluten vertatur, & ita meatus obſtipat, & carnem iecoris male afficit, quæ per intemperiem affecta cruditates acceptas longè peiores reddit, & viſcus ſemper magis vitiat. Vnde leui de cauſa motionum corporis, aut intemperantiæ viſcus inflammetur, hoc eſt in tumorem calidiorem incidat, & febrem faciat, quę materia illa ſuggeſta in longum trahatur, & duriorem tumorem ſpatio faciat, ſi vultis etiam ſolicitudines animi, & curas in cauſis numerare, illi multum momenti huic malo attulerunt, quoniam inſolentiores fuere. Spatium vero longum febris, non ſolum duritiem iecori, & conſumptionem, ſed cordi quoque attulit. Vnde ventriculus, qui prior mali author fuit ipſe vitium recipiat, & ita vomitionibus exagitetur, quoniam cordi coniunctiſſimus eſt, & in cauæ iecoris parti maximè affectæ. Hac morbi generatione propoſita, & ſpecie ac magnitudine motus, eius ratio perſpicienda eſſet, & in quo mali tempore ſimus eſſet decernendum, verum quoniam in morbis tantum ſalubribus, tempora omnia morbus habet.

In his vero qui dubij ſunt, & potius in perniciẽ tendunt, totus morbus, aut initium eſt, aut cum eo incrementum omnino habet, non tamen incrementum a coctione, vt in ſalubribus, ſed ad incremento accidentium quotundam metiendum, alioquin totus morbus initium fuerit vſque ad exitum. Quo in genere cum ſimus, aut initium mali cruditate adhuc permanente eſt, aut in incremento eſt cum ſemper magis, ac magis

actio-

actiones vegetales debiliſentur etſi calor febris imminuatur, quoniam materia partes calidiores per diſſolutionem amiſit, & motus tarditatem acquirit. Cruda ergo materia eſt, & refrigerata etiam ſpatio, nedum exſiccata, quapropter initium adhuc morbi perſiſtis.
Cuius verò etiam generis putredinem habeat, ſeu cuius moris febris exiſtat, illud ne quo confeſtim corpora necantur, eorumque calor diſſoluitur, an quo paulatim tabeſcat eſt apertiſſimum, cum tamdiu habeat, & nondum exitium attulerit, præterquam quod ſigna exitialis, & malignæ illius putredinis abſunt.

Quid ergo futurum ſit poſſumus coniectari, nam vis corporis admodum infirma facta eſt, materia morbi cruda, & ſpatio multo duraturam illam ſuperabit, & non ſubito, ſed paulatim conſumet, niſi fortè in partem aliquam vitæ neceſſariam defluit. Quid autem agendum ne ſine officio caritatis illum deſeramus, id certè eſt, quod & morbo occurrat, & viribus non officiat, nam morbi remedia ſemper viribus repugnant. Itaque hypochondria fouerem coctionis iuuandæ cauſa, potiones ad id idoneas præberem, vt ex ſyrupo de corticibus citri de citro etiam compoſito, & cum rhabarbaro, atque oximel etiam adiungerem. Fumumterra non præterirem, qui humidam vim habet, & vna detergentem, atque etiam moderatè calfacientem, viſceraque firmantem.

In viuendi modo autem potior cura ponenda eſt, vt crebrò detur cibus, & leuis, atque optimi generis quemadmodum contuſum ea carnibus ex ouis exiguo aceto permixtis, & iure diluris luteo, ſeu vitello tantum delecto. De vino concedendo ego anceps ſum, in tanta enim virium tenuitate ego eius infirmiſſimũ genus concederem benè maturum, & tenuiſſimum, neque febrem metuerem, quæ iam ferè ſolida premere videatur, & tam exſiccaſſe illa, vt etiam admodum nutritionem eſflagitent. De medicamentis purgantibus ego nullam eſſe deliberandi occaſionem crederem, cũ ſub hac cruditate, & virium exitio nimis certum malum ſint allatura.

Is tertio a conſultatione die extinctus eſt. Reſecto corpore autem iecur tribus fuit ſchirrhis atris primum deinde totum etiam male affectum, & cor extenuatiſſimum.

De Ugolino Maranello febri continua detento.

CONSVLTATIO CLXVIII.

RECipiam ea quæ à vobis dicta ſunt viri ſapientiſſimi, quoniam nihil habeo amplius dicendũ cum omnia rectè ſint a vobis propoſita, & diſputata. Aetas eſt 63. circiter annorum, naturaque biliosa ſæpè ab iracundia exagitata, alioquin validiſſima, & ſaluberrima. Ab hinc annum integrum cum ruri inſolitis laboribus in agro vſus diu eſſet, valetudinarius factus eſt, & quod nunc cernitur, hypochondrijs nimis infarctis ſine medico diu fuit, poſtremo vt refert excellentiſſimus vir fuit ter a febre tentatus, totieſque vindicatus, vel potius, vt credo leuatus, quoniam cum recidit non habuit initia febrium intermittentium, eiuſdemque ſemper tenoris fuiſſe ſuſpicor, etſi caſus diuerſos attulerit. Poſtrema attulit anguſtiam ventriculi, & æſtuationem habet ſub qua vomit quidem, at nihil humoris cibumque ſolum. Vrinæ crudæ ſunt, & aſperrimo ſedimento refertæ. Pulſus, vt in ex carni corpore paruus, celerrimus, & ſatis crebet, inæquabilibus verò apertè ictibus. Animus alioquin integris viribus vtitur, benè loquitur, lingua parum affecta, & via nunc decumbit, nam proximis dieb. ſurgebat, cum etiam ſatis commode accepit, huculque niſi, vt intelligere videor, iam faſtidioſus eſſe incipiat, ſitis verè nulla eſt, quamquàm cum bibere incipit libenter poſtea bibat. In quibus ſunt illa, quæ febrem hanc ex

A putredine humorum eſſe oſtendunt. Pulſus enim in eodem ictu apertè inæquabilis eſt. Vrinæ verò humorum exuſtionem ſignificant, quamquàm pituitoſorum, quare etiam eius generis putredinem eſſe, quæ non ad maturationem, neque tamen ad corruptionem illam ſæuiorem malignæ putredinis tendat, ſed ad exuſtionem. Itaque morbi quoque tempus eſſe initium, ſi ſalubris morbus eſſe debeat, viribus enim infirmis fortè propè exitum morbi, & vitæ ſumus. Quod materiæ genus ſit putredini ſubiectum conſtat pituitam eſſe, cum quotidie poſt meridiem fere ſomniculoſus, & grauis fiat, cum vrinæ remiſſo colore potius ſint, cum non ſitiat, quanquam etiam pituita per putredinem ſitim afferret, niſi è capite multum illius integrum, & ſine putredine delapſum ori ventriculi ſitim extinguat, aut certè deliniat, B aut tegat.

At id nauſeam, & vomitum cieret. Potius pituita multa in ventriculo gignitur, quæ tamen pituita poſtquam in venas adducta eſt, diu putredine obſeſſa, iam exſiccata pulſum celeriorem eſſe permittit, & minus mollem. Quid ergo naturæ, quid magnitudinis tarditatis, & motuum habeat hic morbus, videmus, quid autem futurum ſit, ego ſolum perniciem prævideo, quando non illa futura ſit, niſi a ſymptomate aliquo quid grauius afferatur a morbo quidem, & a cauſa morbi longum ſpatium exſpectarem, verum ab obſtructis viſceribus ventriculus ſolet, ſæpè ſubito aliquid recipere, cum eo maiori moleſtia quo ore infirmiori, & acrioris ſenſus eſt, atque etiam cor, tum pulmones ita mortem cito afferre, quare certæ prædictionis locus nõ eſt, niſi quod in tanC ta virium infirmitate, & morbi vt mors exſpectãda eſt. Interea quid agẽdum ad coctionẽ iuuandam? certè ne æger, omnino deſeratur, ſed incidentibus etiam, & abſtergentibus potius quam calorem valdè mouentibus, nè materia cruda in viſceribus quieta intempeſtiuè cõmota natura minus ſubiecta aliquid mali moliatur.
Vnde fomenta etiam illa propoſita a vobis ego libentius præterirem, ne æſtuationem materiæ, & motum inferret, citioremque pernitiem adduceret. Sed illitionibus contentus eſſem ad ventriculum dandis, & prætere a potionibus matutinis ex ſyrupis de cicorea Nicoli, de corticibus citri cum oximelite, ſyrupum bizantium, & acetoſum diarrhodum dicta de ſuſpitione ſuſpectos haberem. Rationi victus potiſſimum vacarem, oua non darem cum ſatis cibi aſſumat, ſed cum cibi faD ſtidium accedet, tunc illa diſſoluerem ex iure, & aceti momento quo inciſionem humorum non impedirent, videntur enim humoribus lenitatem non iñ lentorem afferre, vinum quoque ei interdicerem, ne ſuſpecta crudorum humorum motionem inferat. Aquæ tamen aromata incoquerem potius, quam ſtillatitiam aquam cinamomi aquæ immiſcerem, nam hæc nimis mouet.

De Comitiſſa Maphea Iuſta, fluore muliebri albo agitata.

CONSVLTATIO CLXIX.

E SI vnquam in vllo colloquio mihi nihil reliquum factum eſt ad dicendum ab ijs, quos ante me dicere contigit, in hoc certè id euenit, ita vt ego, cum optimè dicere optarem, meliora nunquam cogitatione mea potuiſſem aſſequi, quam quæ a doctiſſimo, & prudentiſſimo viro propoſita ſunt. Ergo illa mihi quoque percurrenda ſunt, quæ porro ratione nulla noua capoliã, quoniam meliores rationes non habeo minus valdè polleo dicendi vi, ſolummodo ea quaſi in conſpectum collecta adducam, neque quod mihi defers Medice nobiliſſime de illis iudicium faciam, ſed tanquam rectè iudicata recenſebo. Excrementum hoc quod per fluorem album amittitur præter naturæ modum eſt, nedum moleſtum eſt, & languorem affert, eius natura pituitoſa iudicatur,

Digitized by Google

dicatur, quoniam craſſum, minimè mordax, & lentum eſt, & quamquàm colore in luteum vergit id ſupra pituitæ conſuetudinem non habet, quæ inſipida ſæpè in luteum inclinat, præſertim dum aliquo in loco diutius percocta eſt, & a continentibus partibus inficitur, maximè vero id coloris habet, cum in linteis accepta exſiccatur, imò etiam excreta diu manſerit antequam ſiccescat. Hoc humoris genus originem, aut a uentriculo, aut a cerebro habeat neceſſe eſt, nã quamuis hic fluor a mala nutritione totius corporis veniat, vt rheumatica omnia ſecundum Galenum, quod alimentum ſolidiorum ſubterfugiens materia in vterum raptum habeat, hæc tamen ſolidæ partes ipſæ ſeipſæ eius rei cauſa non ſunt in corpore alioquin benè ſano, neque ſic infirmæ ſunt, vt alimentum euſque vitij adducant, quin tale ipſum potius excipiant, & tanquam alimento ſuo ineptum reijciant, quod neceſſario ſanguini immixtum ad illas accedit, inducatur verò ſanguini, aut a cerebro, aut a ventriculo immiſſum. Equidem corpus hoc vniuerſum nequaquam male habere video, minus pituitoſo generi aptum, quod calidum, & ſiccum ſit natura, neque dum ætate quæ fertur 35. annorum frigus ſuſceperit, calor quidem naturalis dictus quo magis ad ſummum ætatis incrementum accedit, eo acrior fit, & vim naturalem magis amittit, igneam vero contra tantundem acquirit, quantum de naturalis ratione imminuit, non tamen propterea naturalis vis ita infirmata, vt animantis eſt pituitam faciat, cum ab igneo infirmitas facta firmiorem ignis naturam ſeruet, qua natura cruditates toſtionis, & exuſtionis ſoboles pariat, non pituitæ, aut humoris propriã crudi nominati, eſt enim debilis, vt animantis; non ut ignis vis eſt; quamobrem ad totum ſic calidum, & ſiccum originem primam ego nunquam referrem quod illud ſeipſum cauſa eſſet, ſed in ventriculum, & caput.

Etenim ventriculo non admodum bono eſſe affirmat, & eo ſæpè grauiori eſſe, & cibum reſpuente, cum minimum etiam ſitiat. Capite vero etiam minus calido eam eſſe video, cum tardarum motionum ſit, non dico actionum animoſæ partis, quoniam ſatis iracunda, & anxia eſt in motioneſque ſi prompta eſt id impetus ab anxietudine, & rei ſolicitudine habet. Cerebro alioquin frigidiori, & tardiores actiones oſtendente, quod ex capitis forma minus expreſſa, ex oculiſque ad eundem modum fabrefactis, & exiguis eorum venis, & capillorum modo exili intelligitur. At capitis nullæ querelæ ſunt, non dico ego euidentem morbum per ſe in capite eſſe, vt reliqua membra conſenſione cum eo afficiantur, ſed cauſam huius morbi, & pituitæ generatione, quæ eius intemperiem, vel naturalem aliquanto magis auctam ſequatur, quæ pituitæ generatio ſæpè copioſiſſima eſt capite nihil mali ſentiente, & ſi propriæ intemperiei nous non poſſit carere, illæ tamen moleſtæ non ſunt, quod multis deſtillatione affectis euenire videmus, facilius verò id fit ventriculo ſic male ſuum munus obeunte, non ſolum enim cerebrum ſuapte natura alimentum vitiat, ſed aliunde nutritioni ineptum accipiendo illius vitium auget. Ab vtroque ergo loco ſanguini ingruere illud humoris genus exiſtimo, a capite enim per venas cerebrum complexas ab eoque refrigeratas, & per ventriculum quoque in quem delapſus facilimus noctu præſertim eſt, a ventriculo verò per iecur. Quod ſi in toto, vel in vtero humor naſceretur fluoris magis continuaretur, maximã ſi ab vtero veniret, nam toto quotidie aleſcendo quotidie excrementum demitteret, neque vterus reſpueret, qui ſuſcipiendis non attrahendis certa ratione recrementis facta eſt. Cum verò a ventriculis, & a capite proficiſcatur multo ſpatio loci intercedente poteſt materia morari. Itaque accepta occaſione a motu in rheda, aut alio modo facto, tunc illa materia deorſum raptum habet, & a partibus calidioribus nimia attracta, nimia etiam reliqua fit ſub alimento, vnde in vias vteri demittatur. At ſudore veniente, & tempeſtatibus calidioribus fluor ceſſat, præterea toto corpore grauis eſt. Dico fluorem hunc languorem illum parere, nam non puto eſſe grauitatem, ſed languorem, qui etiam a ventriculo cum grauatur ſolet moueri. Sudores vero excrementa non ſolum quæ, vt hoc loco carnibus ſuperſunt, ſed quę in ſanguine quoque comprehenſa ſunt, hic autem in continentibus partibus diſtributa illiſque ſuperuacua, & efferant, & conſumant cauſam, & materiam fluoris tollere dubitandum non eſt, quare firma noſtra ſententia eſt quæ hac parte diuertit a tua fluor materiæ habet non ſolum ipſam materiam, ſed impetum per vias ſæpè laxiores, impetus vero a parte ferè immittente, & recipiente eſt. Materia eiuſque procreatio tollenda eſt, viæ firmiores reddendæ, pars ſuſcipiens quoque confirmanda. Ventriculus ergo imprimis exonerandus, quod ſi per vomitum fieri poſſet rapturi materiæ etiam occurreretur uterum vomere non poſſe aſſerit, a capite quoque materia detrahenda, & a delapſu in ventriculum diuertenda, & tandem caput ventriculus, viæque, & vterus omnino exſiccando. Hiera non vterer facilè, ne copia aromatum materiam interea ad uterum deduceret, potius agarico, & rhabarbaro cum aloe præmiſſis potionibus ex melle roſaceo, aut ſyrupo roſaceo cum oximelitis momento, poſtea ſyrupum ſubiungerem ex ſucco betonicæ, & roſaceum, vel de mentha potius in cocto agalocho, ſandalis, acetoſa, & maxime omnium ſaluia, & niſi auerſetur abſinthio alternatimque pilulis interponerem. Tãdem aquarum thermalium potiones darem ad purgandum exſiccandamque materiam, non Patauio, quoniam nimis lauant, neque Chalderiæ, quoniam ventriculo frigidiori inutiles ſunt, quamuis humidiori valde proſint.

Sed Mutina, ſeu Regio inuehendas curarem, quæ Aquarianæ dicuntur ad pituitam extergendam, eaſque iecur, & vterum, & renes expediendos accommodatiſſimas, & exſiccandos, membraque confirmanda. Non cedente malo vellem haberet in vſu pilulas de rhabarbaro ipſius Meſues, quæ habent abſinthium, cum myrobalanis, & trochiſcor diarrhodon, ſed in ijs quæ viſcera, & medias partes corporis iuuarent, ego aquas potandas darem ad ambitum corporis, & vias uteri refrigerandas, vt ex fragis fragariave, & plantagine cicorea, & acetoſa. De victus ratione non eſt, vt dicam, quoniam hæc non ſine medici conſilio præſenti facienda ſunt.

De Vxore Ioannis Ferlegheri ventriculo laborante, cum alijs etiam malis.

CONSVLTATIO CLXX.

IN re hac doctiſſime vir ego maluiſſem priori loco dicere, vt dubitationes quæ mihi occurrunt quæque a me nunc ſunt exponendæ a te ſoluerentur. Etenim video corpus optimè nutritum indies pinguius fieri, & bene coloratum eſſe.

Scio pinguedinem ex bona ſanguinis concoctione fieri, vt etiam nutritionem, nam pars quæ vnctioſior ex bona concoctione fit, in ſolidas partes carneſve conuerti non poteſt, ita frigidioribus adhærens concreſcit, & pinguedo fit.

Itaque bonam omnino ſanguinis confectionem habere hoc corpus oſtenditur, vnde etiam ipſa imminutio purgationum menſtruarum facilè poſſet proficiſci, quæ purgationes ſanguinis crudioris eſſe conſueuere, nunquam certè illius, qui penitus concoctus ſolidioribus partibus, iam poteſt adhæreſcere, vt qui in pinguedinem tranſit.

Parcitas ergo menſtruorum bonæ ſanguinis coctioni, & pleniori nutritioni poſſet adſcribi, eo maximè verò quod

tò quod illud exiguum ſanguinis, quod quoque menſe effluit optimi generis eſt, & minimè vitioſum. Cõtra tamen ijs repugnant alia, & quod dolor ventriculi ſub menſtruum tempus eam tentat, & quod vrinæ ſunt crudis excrementis refertæ craſſæque, & menſtruorum tempore edaces; quibus accedit ſitis, & cibi exigua cupiditas; ex quibus, & bilem, & pituitam ſalſam, & crudos humores ſubeſſe ſignificatur, & omninò ſanguinem non ita bonum creari. Quapropter ego rem totam in vna vẽtriculi vitioſitate ponerem, & ſi quid in ſanguine crudi eſt, ventriculi culpa eſſe credere m, iecore nihilominus partem quam ſuperat, & ita venis in bonum habitum adducentibus, & pinguedini materiam parantibus, neque reliquum fieri multum crupum ad menſtrua promouenda producendaque, quod verò crudi à ventriculo eſt, id per calorem craſſius fieri, & ſpatio moræ quã in venis propter earum anguſtiam in pingui corpore trahit, dum concoqui non poteſt mutari, tamẽ neceſſe eſt, ſalſum fieri, & exuri, tum vrinis morſum inferre. Quæ cum ita eſſe ſit veriſimile vnius ventriculi curam poſſe ſatisfacere exiſtimarẽ vtero, & venis bene habentibus, quod ex corporis nutritione, & ex filiorum bona procreatione geſtationeque intelligitur. Itaque ventriculus ciborum varietate, & copia, vt ſolet nõ eſt onerandus, & bono genere ciborum alendus, & potationum intemperantia remooenda, vt in muliere germana fieri poteſt; quæ vino delectetur, & ſomnus largior præcipiendus. Deinde ad purgationem ventriculi accedendum, quæ melle roſaceo ſolutiuo potiſſimum fieret, & pilulis de tribus cum rhabarbaro, cum hiera, deterſio verò, & inciſio humoris procuranda, cum ſyrupis ex melle roſaceo oximelite, de ſucco betonicæ, cicoreæ, incoctis lupulis, betonica, cicorea, meliſſa, & tandem etiam abſinthio ad ſyrupum de corticibus citri tandem ad theriacam, & ad myttidathum accedendum, vbi roſatam nouellam etiam oportunum crederem. Quæ niſi ſatisfaciant ego ſerum caprinum, cum aceto ſquillitico, aut oximelle eiuſmodi darem, vt hodie conficitur ad modũ Dioſcoridis paratum; ſuccumque ei betonicæ, & abſinthij etiam imponerem, & ſpicam indicam macerarem. Tandem ad aquas D. Petri in agro Patauino deuenirem, quę vẽtriculo maximè vtiles mihi videntur. Atque has ſatis profuturas eſſe ſperarem.

De Monacha Rocuia melancholica.

CONSVLTATIO CLXXI.

SI ego indefinitam ſyluam ſymptomatum à vobis propoſitorum ſequi vellem, oratio in immenſum ſerpat neceſſe eſt. Cauſas potius quas ſubeſſe eſt veriſimile, accipiam, & illis per certa, & definita ſymptomata cõprobatis remedia inueniam. Hypochondriorum partes obſtructas eſſe oſtendunt flatus ibi multi ex conuolutionis ſenſu manifeſti, oſtendunt calores à cibo moueri ſoliti, & anguſtia cordis nominata, tum ructus acidi, etſi ab alijs etiã ſaporibus intercipiantur, vt eo qui oua toſta refert; oſtendunt verò maximè mœrores qui conſuetudinem, & laborantiũ aliquo moleſtiori morbo ſuperant, vnde ſine cauſa manifeſta eam ſuperantiam habent, qua numquam quidquam cogitatione poteſt tractare quin in morbi ſui metum non recidat. Obſtructionem potius hypochondriorum ſequi mœrorem hunc quam totius corporis, aut cerebri habitum coniectura eſt, non ſolum eo, quod abſint notæ eorum propriç, ſed propter reliquos proprios caſus obſtructionem eam ſequentes, flatus verò præſertim ſub hypochondrijs verſantes, & acidos ructus, & malos oris ſapores, & demum

A etiam febres, quæ quamquam à melancholiæ generibus remoueri ſolent, ab obſtructione, tamen tum nõ remouẽtur, quod ei familiaris eſt. Illa antiqua, & confirmata eſt, febris tamen recẽs cumulum obſtructionis inſequuta. Obſtructionis itaque princeps curatio eſſe debet, quæ vetuſta cum ſit, difficilis etiam eſt, præſertim, quoniam cauſæ adhuc præſentes calor nimirum iecoris, & ventriculi frigus, hoc fortè non tam à natura quam vitæ vſu, & animi perturbationibus. Iecoris autem calor à natura, & ſuorum genitorum ſimilitudines vi factus, vnde, & pater, & frattesin hoc affectus genus melancholici inciderunt. Quapropter non ſolum obſtructioni, ſed cauſæ ipſius occurrendum eſt. Iecoris nempe refrigerio, & ventriculi calefactioni. Obſtructio non ſolum materiam ſibi con-
B iunctam, ſed quæ inferri in meatus obſtruendos poteſt, remouenda eſt; quod difficile etiam eſt, quoniam detrahi non niſi per eoſdem meatus, quas in tranſitu magis obſtrueret, niſi paulatim detrahatur, & admodum extenuata prius ſit, vt in hypochondrijs curandis monemur. Itaque aluo prius delinita, & exonerata ſanguinis, aliquid, & paulatim per phlebotomiã detraherem, & epicraſi vterer; potiones ex cicorea ex lupulis ex ſumoterra darem in quo fumoterra humiditas multã ſiccitatem humoris molliens vna ſecum abſtergendi vim habet purgataque prius leniter humoris parte ad fortiores potiones aſcenderem ex fumoterra compoſitioti ex epithymo, & polypodio, & de pomis ſabor Regis, eſt enim ſyrupus de polypodio propriè ad hypochondriacos deſcriptus; qui non mo-
C do humorem parat, ſed eum etiam detrahit valẽtius, quam ille de epithymo facit, quibus ego adiungerem electuarium Indum, & confectionem Hamech, poſtremo loco tantum, nam diu leuiotibus tractarem negotium, vt diacatholico, vt ſena, polypodio, & epithymo adiectis, incoctiſque ijs, quæ vires eorum firmarent, & vitia noxaſque delinire poſſent, nempe paſſulas ad ſiccitatem polypodij, radicem dulcem, pruna, & ſebeſten, ſeu mixaria, ad flatus verò diſcutiendos, vireſq; eorum, & ventriculi calorem corroborandum, cinnamomum, aniſum, ſchœnuanthos, & id genus alia, quæ vobis notiſſima ſunt, vt eorum etiam componendorum modus, quibus ſi quid adijciendum eſt ſerum caprinum mihi probaretur in quo illa pararentur. Imò poſt horum vſum darem etiam,
D atq; etiam ſerum ipſum maioti modo, vt ad quatuor librarum pondus, cum ijs, quæ ipſum valentius, & viſceribus amicius redderent, vt ſpica, epithymo, & ſena, aut ſyrupo de polypodio dicto totiſque quindecim diebus ipſum exhiberem. Interim exterius aliqua ad robur ventriculi ad molliendumque viſcera hypochundrijs admouerem; fomenta nimirum ex œnanthe, ex chamæmelo, abſinthio, garyophillis, meliloto, eupatorio, & ſimilibus. De ratione viuendi panca dicenda ſunt, morbus diuturnus, & longus eſt, victus mediocris eſſe debet, tamen extenuantium virium, à quo vinum non circumciderem. Acetum probarem, aut certè oximel ad cappares condiendos, lupulos, aſparagos, quorum nunc tempus eſt, conce-
E derem; boraginem laudarem bugloſſum pariter, & quæ horum ſimilia ſunt. Piſanam animaduerterem, ne in ſtomacho aceſceret, quoniam vidi in multis hypochondriacis febrientibus, eam & aceſcere, & malum ſtomachum efficere. De reliquis plura dicenda non ſunt. Vinum tenue, & imbecillum eligerem, & potius album, quam rubrum, & quamuis non integram valetudinem ſaltem leuamentum morbi ſperarem,

&c.

De muliere tabeſcente, & hypochondriaca.

CONSVLTATIO CLXXII.

CErnimus mulierem ætatis 47. annorum naturæ calidioris, omninò tabeſcentem cum pulſu crebro, duriori atque infirmo, vrinis tenuioribus encoremate pulueroſo, & indiuiduis nigris, lingua alba, ſeu decolore potius, nitida, molli, & læuorem in modum bracteæ referentem σιαλαχῶδες, hypochondrijs plenioribus, ad ſiniſtrum vero verſus vmbilicum tumore pulſante toto ad numerum motionum ipſarum arteriarum. Cuius valetudo iam anni ſpatium attigit, & mœrores habuit, quantos non ſolum morbus afferre, conſueuit, ſed multo etiam maiores. Ex quibus ego colligo, quod ſtatus morbi dupliciter conſiderari poteſt, tum vti grauior agnoſcitur, tum vt factus eſt. Nam potius malum, vt nunc eſt, in cordis nutritione deficiente eſſe conijcio, cuius nutritionis vitium ex pulſu, & totius corporis habitu intelligitur. Cor enim à pulſu dignoſcitur, quo infirmo, & duriori cor malè nutriri, aut nimia inflammatione, aut propria aut alterius opprimi certum eſt.

Hic non opprimi ſed male nutriri ſignificat morbi diuturnitas, quę per ſebrem ad conſumendum potius fuit idonea, & non ſolum humores, ſed etiam carnes confecit corporis prius totius, deinde etiam cordis, quod poſtremo ſolet egeſtatem ſentire, cum ſit tamquam tyrannus, vt corporis macies nō ſit ſatis ad cordis maciem denotandam, niſi pulſus quoque tenuitas accedat, quæ huic mulieri maxima eſt. Siccitas ergo in corde maximum hic malum eſt, & calori coniuncta eſt, vt crebritas pulſus oſtendit; vnde eſt ſebris tabida, quæ refrigeratione, & alimento indiget. Poſtea eſt, hypochondriorum malum, quæ infarcta ſunt, & ideo dum natura nititur flatus, & recrementa expellere ſæpè meatus obſtructos inueniens, tunicas inflat, & dilatat, quod factum vidi in meatibus vrinarijs à renibus in veſicam venientibus in eo, cui vrina fuiſſet ſuppreſſa, & vena atque arteria, quæ ad lienem pertinet in eis, qui flatibus hypochondriaſis vexari fuiſſent, præſertim in quodam qui maraſmo fuerat, conſumptus.

Illi enim meatus ad inſtar inteſtinorum erant dilatati, quod eueniſſe iam in hac matrona ſatis aperta coniectura eſt; cum arteriam tam dilatatam tactu ipſo percipiamus. Ex quo ſi generationem mali non ſtatum perſequi velimus, prior fuit omninò hypochōdriorum obſtructio, quæ ob nimias ſolicitudines, nimiosque labores alieno tempore ſuſceptos, extitit, quam febris ſubſequuta ſit, deinde ſpatio accedente febris cordi adhæſerit. Quibus propoſitis non video quomodo vitam, tamdiu retinere cor valeat, quamdiu cauſa mali tolli poſſit. Tamen alimenta omnino facilia quærantur, quibus cor poſſit ſuſtineri, & cum illis medicata aliqua coniungantur, quibus, & refrigerium cor, & hypochondria apertionem nanciſcantur. Hoc lac non habebit, minus priſana, quæ in ventriculis hypochondriacorum ſolet acceſſere, quare ego ad aquas ſtillatitias pullorum, qui hordeo carnibus ranarum, teſtudinum, cochlearumque in paſtillos redactis nutriti eſſent me conuerterem, cum quibus ea, quæ ad refrigerandum, & obſtructiones tollendas faciunt, componerem, vt meliſſam, cicoream, cicerbitam, eudiuiam, acetoſam, ſemina frigida, lactucam, violas, & præcedente tempore etiam magis abſtergentia, quæ vobis ignota non ſunt, neque plura ego dicam, quoniam video vires non ſupereſſe tantas

A quantas oporteret, coctiones quidem ventriculi iuuarem fomentis, ſed non ita impensè calidis, ne quod in ægrotis alijs vidimus hærentes hypochondrijs infarctis, & ſtagnantes humores fundantur impenſiuſque ad cor, vel ad ventriculum moueantur, & χρονιον morbum acutum faciant, mortemque afferant; cuius rei ſignum in alijs fuit quod ſubitò à fomentis hypochondria vetuſto iam malo oppreſſa æſtuarunt, & paulòpoſt ægri ſunt ſuffocati. Vinum non denegarem in frigido morbo, & viribus, tam infirmis, & alimenti celeritatem poſtulantibus, cuius morbi naturæ frigidæ nota ſumma eſt carnium temperies tactu percepta, lingua decolor alba, & omninò leuis, quæ obſtructionum à frigidis humoribus illatarum, & viſcera iam refrigerantium nota eſt. Medici ſo-
B lent lac proponere, ſed tam obſtructis viſceribus, & refrigerato ventriculo, illud ego pernitioſum iudicarem, quod in alijs expertus ſum. Serum illius ego potius darem, quo naturæ familiari aluus moueretur, & ab alendo non eſſet alienum, cui incoqui ea etiam poſſent, quæ ad detergendum, & vna alendum eſſent idonea, quorum ſupra cenſus habitus eſt; quæ vti alibilia fierent adiungerem amygdalas, melonum ſemina, & cucurbitarum, nec non etiam piſtaciorum. Stillaticias ego aquas teſtudinum, aut cancrorum, aut cochlearum ego dare non auderem, quoniam, & obſtructiones augere confirmareque poſſent, & tamen nutritionem facilem non habent. Iura potius eorum herbis incidentibus, & detergen-
C tibus modificata præberem, num vel cochlearum ius aperiendi vim tenet.

De ſubita viſus amiſſione.

CONSVLTATIO CLXXIII.

DVbia illa mihi ſunt in hoc homine, ex ore veſtro viri doctrina, & peritia præſtantiſſimi, viſus ne amiſſus ſit per pupillæ dilatationem, an ſuffuſione, an verò meatus optici obſtructione.

Vueæ certè dilatatum foramen in oculo video, ſuf-
D fuſionis etiam colorem illum ſub glaucum ſuſpicarer; ex ſubito tamen caſu meatum fuiſſe obſtructum cogor aſſentiri, nam fieri non poteſt, vt tantum ſpatium quantum inter vueam, & cryſtallinum intercedit ſic repleatur, quo viſum impediat vijs, tam anguſtis à cerebro à membranis ad eum locum, & humore frigido, & pituitoſo craſſoſque facile quidem, & ſubito meatus opticorum neruorum, qui fermè inuiſibiles ſunt poſſunt impediri humore à cerebro demiſſo. Etenim ego ſic de re iudico, neruorum obſtructionem à materia veniente per ſolitam alimenti viam fieri, quam credo eſſe meatum à cerebro per neruos omnes ductum, ſicuti alimentum, credo eſſe à cerebri corpore comparatum; & per eos meatus demiſſum; quemadmodum è iecoris corpore ali-
E mentum carnibus è corde ferè membranis, & fibroſis partibus omnibus, quoniam ex ipſo initium fibræ profecto originem ducunt, vnde arteriæ, & venæ, inde oriuntur, vt ex vena arterioſa, & arteria venoſa colligimus, vna venæ tantopere, quantopere arteriæ altera naturam tenente; corpore autem iecoris, à fibroſis venarum corporibus omnino alieno. Sed de ijs diſceptandi hic locus non eſt, hoc mihi ſat eſt, quod humor albugineus refici videtur ex meatibus piæ matris tunicam internam optico inducentis, quæ ad eam partem dilatatur ſub vuea, & amphiblitroidem facit meatusque tenuiſſimos, & inuiſibiles habet, per quos craſſa materia, & multa ſubito labi

non

non poteſt, vnde caſus ſubitæ amiſſionis viſus ex meatus illius obſtructione eſſe credo, cum ſubito ſpeciem nigri coloris oblatam ſibi dixit, nimirum quod tenebræ, id repreſentarent, referrentuè, vel quod humor etiam antequam obſtrueret penitus nigrorem halitus ante cryſtallinum promiſiſſet, poſtea humore deſtruente ſenſim meatum emanaore ſuffuſio, & dilatatio pupillæ ſequutæ ſunt, nigrorem verò eum non amplius videat, quoniam, aut tenebræ ſint tenuiores factæ obſtructioque extenuata, cum luminis ſpeciem nunc internoſcat, ab interpoſitis humoribus, aut humor ille ater, & concretus magis diffuſus ſit, & ad ſuffuſionem faciendam, & vueæ amplificandum foramen liquatus. Summum illud caput hic vobis ſtatuendum eſt, quod oculus humorem conſumendum continet, qui per meatum opticum ad albuginem fuit delapſus, & potuit in eo tranſitu ſubito viſum penitus abſtuliſſe, nunc autem fortè ſub vuea in albugineo totus conſiſtens, & fuſus non penitus viſionem impedit, vt impediret ſi in meatu illo conſtitiſſet. Cuius humoris natura pituitoſa eſt, quemadmodum ex glauco colore ſignificatur, & ex loco naturę, vndę venit, quæ cerebri eſt, confirmari poteſt.

Alterum deinde caput eſt, quod humor, cum intemperie in cerebro eſt, ſiue illum aliunde, ſiue à ſe habeat, non enim remitteret quod non haberet, fortè à ventriculo accepit, fortè ipſum genuit, quod poſtea in eius loci curatione erit dignoſcendum. Nunc quod inſtat determinandum eſt, nempe, & quod in oculo, & quod cerebro verſatur eſſe diſcutiendum, ac ſi qua cauſa eſt delabendi huic humori, ea quoque remouenda, poſſet autem ea eiuſmodi eſſe, quæ in omnibus defluxionibus conſueuit, nimirum capitis concaleſcentia à frigido ſubſequente, excepta qua funditur primo humor, & è toto corpore attollitur, poſtea frigore, vel caloris deceſſu humor rurſus concreſcit, & grauans depellitur delabiturque. Quare primo videndum ne humor à ventriculo per cruditates ſuggeratur, cibique craſſi remouendi, & ventriculi concoctio iuuanda.

Videndum poſtea, ne caput incaleſcat quo refrigeſcere ſubinde cogatur, & præſertim à cibo motiones, & capitis calefactiones ſub ſole ab igne, & ſimilibus prohibendæ; corpus totum expurgandum, deinde caput, poſtremo oculi, motiones verò etiam humorum in caput, & in oculum auertendæ; frictionibus, cucurbitulis, vlceribus inhærēdis, & ſimilibus, quæ omnia ego ſic diſponerem. Aluo exonerata per leue aliquod medicamentum, corpus purgarem venæ inciſione prætermiſſa, quoniam præterquam quod à ſanguine non timemus ſanguinis etiam miſſionem aſpernatur nō ſolum ętas, & humoris genus, ſed præterea cerebri conditio, quod ſi diceret quiſpiam, ſanguinis miſſio per ſectam venam ad diminuendam obſtructionem faceret.

Ego non video, quomodo id facere poſſit, partibus in oculo, quæ cum venis non communicant, aut in meatu optico, aut cerebro, quæ à venis diſiuncta loca ſunt. In viſceribus illud à ſecta vena maximè ſpectare ſolet, quoniam venis ſunt penitus referta, immo dicebat Ariſtoteles, quod ſunt ad venas ſuſtentandas facta, ſic etiam in cerebri membranis inflammatis ad miſſionem ſanguis confugimus, quoniam cum venis maximè continentur. Continuatio ergo meatuum poteſt afferre ex ſecta vena viſceribus, & cerebri membranis illud commodum, cum obſtructę venę ſunt, at cerebro, & poro optico minimè. Purgandum itaque medicamentis corpus, præſertim à pituita, & humoribus crudis non ſolum per aluum, ſed etiam per ſudores, & ad vtramque purgationem humores, & corpus parandum potionibus ex betonica euphragia, fœniculo, ſyrupo etiam acetoſo, vt humores pituitoſi detergantur, incidantur, & concoquantur; poſtea medicamentis detrahantur, in quibus primum diacatholicon cum hiera, poſtea etiam diaphœnicon, cum hamech. Poſtremò etiam poſt ſyrupum de ſtœchade, cum ruta, & ſimilibus detrahantur pilulis cochijs, & fœtidis, etiam cum elleboro. Sudores ſubindè ſic purgato corpore moueantur per ſalſam pariliam aquæ incoctam, cum betonica, ruta, chelidonia, & euphragia. Corpore demum etiam per hæc perpurgato, caput per gargariſmata ſaltem ipſum quoque purgetur, & ad extremum collyria ex fellibus, ex ſucco fœniculi, chelidonij, rutæque cum melle ſtillato indantur oculum per leuiora ſenſim aſſueſaciendum, initio facto à butyro, vino, & aqua fœniculi loto aloe etiam ſolo aquæ eadem macerato.

De Alafrangina bene grauida, & doloribus imi dorſi exagitata.

CONSVLTATIO CLXXIIII.

PHyſici præſtantiſſimi, duo ſunt quæ Medici curam poſtulant, alterum quod maximè vrget eſt dolor, vnde tanta exagitatio, & conflictatio, & vigiliæ ſunt, vt & fœtus, & ipſius matronæ vita periclitetur, alterum eſt inflammationis initium, quod ſubeſſe iudico. Vtrique fortaſſe ijſdem remedijs poteſt conſuli. Dolor ab inflammatione eſt, quæ ad oſſis ſacri partem mediam pertinet, ex inſolito labore, vſque ad ſudorem ſuſcepto, difficili itinere ambulando, deinde ſubita refrigeratione ſudorem excipiente, in ea verò parte, quę magis onus fœtus iam grandioris, & octimeſtris perfert. Itaque cum propter partes neruoſas ad ſpinam dolor intollerabilis fiat, & nimis exagitet poſſemus cum anodynis miſcere, quæ initium etiam inflammationis frangant, vt veſſica comprehendatur non oleum tantum ſeſaminum, liliorum alborum, anethinum chamomælinum, amygdalarum dulcium, ſed violaceum, roſaceum, & etiam myrtinum, idem in balneis adhibendis obſeruando, quibus tepentibus non ſolum olea dicta admiſceantur, ſed cum althæa, malua, violaria quoque, & roſæ incoquantur, in quibus remedijs paulatim ad anethum, ſ. lini, ad melilotum ad fœnugręcum, atque etiam ad valentiora conſcendamus, quod in clyſteribus quoque præſtari debet, quibus dolore non cedente etiam philonium romanum inijciendum eſt; neq; modus ℨ. s. verendus; immò ne opium quidem ipſum ad gr. 4. vrgente ipſo dolore, quoniam etiam influxum materiæ prohibebit; interea verò ille quoque auertendus.

Sectionem venæ ſic efflagitante inflammatione, quæ in grauida muliere partem habent, quæ magnum morbum faciunt. Miſſionem tamen ſanguinis parce faciendo, quoniam alioquin fœtus octauo menſe multo alimento eget. Cucurbitulis naribus poſtremò, prius autem humeris appoſitis, etiam inciſa cute frictionibus, medicamento per os dando leniori ne fœtui moleſtum ſit, quod tenues humores detrahat, quale eſſet ex manna, & ſyrupo roſaceo ſolutiuo. Demum ſi dolor his non ceſſerit, ego inungerem locum dolentem oleo ex ſcorpionibus à Mathiolo deſcripto; quoniam habet vim vehementem extrahendi ſeruato illo inungendi ordine qui præſcribitur in oleo magni ducis adhibendo. Nihil ego poſtea dicam cum in tanto dolore, & periculo inſtet agendi tempus: niſi quod vinum penitus circumciderem.

Hæc abortiuit ſequenti die doloribus minimè quieſcentibus, poſtridieque illius diei abortus inualeſcebant, tertia die exanthematibus exeuntibus meliuſcula viſa eſt fieri, tamen quarta ab abortu die extincta eſt.

De adoleſcente facilè in maniam erumpente.

CONSVLTATIO CLXXV.

VIr doctiſſimè duo ſunt in hoc adoleſcente à nobis notata alterum eſt maniacum ſymptoma, quod perpetuum non eſt, reliquum eſt capitis dolor qui perpetuus indicatur, & magis increſcere, tunc cũ maniacum ſymptoma accedit. Iudicatur inquam, imò potius ſuſpicionem habet, quoniam ipſe nõ vult confiteri ſe quidquam mali habere, minus dolere curationem Medici ſubterfugiens ex notis, tamen quibuſdam colligitur capite quoque dolere, & ſemper, tunc verò maximè cum maniæ motus concitatur, tũc enim caput, & frontem præcipuè manu, aut alterius corporis contactu contrectat; tempore motionis inſaniæ maximè erubeſcit, quod vaporem ex infernis partibus efferri ſignificat, numquam verò in illam incidit, niſi aliqua occaſione offenſionis animi illata, quam ex increpatione patris, aut matris accipere ſolet; quare à cordis cõmotione, oriri certum eſt, capite vnam ſui infirmitatem conferente, qua facilè motionem, & vapores illatos ſuſcipiat, quod quidem caput ſi perpetuo doleat habet in ſe quoque morbum, eius doloris, non inſaniæ quidem cauſam. De inſaniç ſpecie, illud notandum quod viſa quidem, & ſimulachra non præfert aliena, quoniam in rebus obiectis non fallitur, ſed tamen cenſum, & æſtimationem eorum peruertit, quod iudicet iniurioſum, quod amicum officium eſt.

Præterea inſaniç motu ceſſante, nihil eius recordatur, & hoc oſtendit maximam in eo temporis ſpatio cerebri ſpirituum contaminationem, qua totum penitus occupetur, qua liberatum ad ſe rediẽs in diuerſum maximè ſtatum recipiat ſe, vt alterius alieni ſtatus memor non ſit, ſimulachrorum enim mutatio illa in vaporibus poſita, illis reſidentibus memoriam ſui non habet, Vapores ij calidi ſunt effectus enim caloris edunt, qualis furoris, & celeritatis ſunt, ac impetus incitatioris, ſicci quoque ſunt, quoniam iram pariunt, & furorem, ſomnum tamen ſua ariditate non impediunt, quoniam cerebrum per ſe exſiccatum nõ eſt, & ſuo alimento vtit, illiſque vaporibus reſidentibus minimè afficitur, inſomnia verò multa inferunt propter calorem.

Calor autem horum neceſſario cauſam habet, & in vaporum natura, & in humore, vnde ipſi attolluntur, & in corde ipſo, cuius promotione ipſi commouentur. Humor bilis lutea eſſe poſſet, quoniam facilè illa incaleſcit, tamen ſuſpicioſum hominem facit, ſed tantum iracundum, præterea ſemper calida eſt, & hominem mobilem, non quietum, non ſolitarium, non obſtinatum reddit, vt iuuenem hunc videmus, frigus namque ita obſtinatos, & firmos, vt calor mobiles motus habet. Frigidus, itaque humor eſt, ille tamen qui incaleſcere facile poteſt, qualis atra bilis, quæ tamquam cinis retinet refrigeratas caloris reliquas, quẽ humorem atri generis eſſe docebat Ariſtoteles in problematibus. Quare ſi permoueatur cor ad calorem, & iram humor ille eo calore facilem feruorem accipit, & nimium, vt ipſe natus eſt, & halitum ex ſe in caput effert qui ſquallidus ſanguinis vapores abſorbet, & ſecum fert, ita ruborem, & æſtimationis vitium vna infert, ideo humor eiuſmodi circa cor, & in neruorum amplitudine eſt.

Præterea cor quoque aliquanto aptius ad incaleſcendum eſt, ſiue à natura, ſiue à conſuetudine tale euaſerit, & fortaſſe in hypochondrijs aliquid illius humoris altius defixum eſt, vnde caput perpetuo dolore per neruorum ductum afficiatur; vel à ventriculo, qui eo humore refrigeratus malè concoquens nimios vapores ſuggerat, qui per illum calorem in caput imbecillum ſubmoueantur. Humor ergo ille, cum ſuis cauſis ſubmouendus, nimirum ipſa quoque intemperies cordis, & iecoris, atque ventriculi, deliniendæ; quod ſpero nos poſſe præſtare, cum hæc ætas tenera adhuc ſit, & eiuſdem ætatis alios viderim penitus reſtitutos, quorum nũc quidam quadrageſimum annum ætatis agit, & principi magno ſapientiſſimè in rebus grauiſſimis adminiſtrat. Aluo ergo exonerata, & humore aliquantiſper extenuato ego venam ſecarem, quoniam craſſus eiuſmodi humor non ita facilè medicamentis traducitur per veſtras anguſtiores, neque extremæ manus venam, ſed cubiti aperirem, quoniam in extremis melior, & concoctus magis eſt; non ita lutoſus, vt in ipſis magnis venis, nec ſemel ego illam ſecarem, ſed iterum, & tertio, & vtriuſque partis non alterius tantum, atque in ſanguine mittendo multoties ſanguinem retinerem paululum, & identidem effluere permitterem; ſic enim craſſior facilius exeat, paratis autem humoribus multoties medicamentum repeterem potionibus parantibus; identidem interiectis, & ſemper ad maiora aſcenderem. In parantibus eſt oximel; ſyrupus de fumoterra, ſ. de lupulis de violis, eſt oximel compoſitum, ſyrupus de fumoterra, compoſitus de epithymo, de corticibus citri, de pomis regis ſabor, qui ad extremum à me propinaretur. In purgantibus eſt electuarium lenitiuum, diacatholicon, diaſena, hamech; ſed magis hieræ illæ compoſitæ logodij, præſertim, quæ ab Aetio profertur in quibus eſt veratrum, tam neceſſarium huic humori purgando; quod incoquerem etiam cum ſena, in ſero caprino non ſine ijs, quæ eorum vim moderantur, mitigantque, & poſt purgationem balneis vterer, & potionibus etiam ſeri longioribus, cum ſucco fumiterræ, & cicoreæ. Tandem aquam pararem ex malis dulcibus, & bugloſſo ad elumbicũ deſtillatis, ex qua ipſum bibere quotidie vellem, & quoniam in opinione maxima eſt Alchermes, ipſum ego libentius, cum hac aqua exhiberem, qua illius ariditas mitigaretur; quamquàm in eo quoque ſuccus pomorum eſt. Sunt enim margaritæ, eſt lapis lazuli, eſt ambra, quæ omnia exſiccant, neque tantum eſt lapis lazuli, quod humorem queat expurgare, ita poteſt tantum ſuæ temperiei alijs generibus, in quibus ariditas non minimam partem habet. Vellem verò balneis aquæ potabilis vti, & donec inſania penitus quieſceret, ego vinum prohiberem, cibiſque idoneis ad refrigerandum alerem.

Sanguis detractus ex altero tantum brachio eſt, qui ater, & craſſus fuit, præterea curatio, vt ſuperius dictum eſt, adhibita. De exitu autem, vide alterum cõſilium de eodem initum anno ſequenti Menſe Aprilis.

De perturbatione oculi, & viſus hebetudine Franciſci Donati Quæſtoris.

CONSVLTATIO CLXXVI.

EGo quoque viri Sapientiſſimi dicam ſententiam, de natura huius mali, & de eiuſdem curatione.

Et

Digitized by Google

Et quoniam ferè omnia dicta ſunt, cogar aliquo delectu perſequi ea, quæ ab alijs ſapienter, & ad verum meo iudicio ſunt explicata.

Duas partes mihi cernere videor in hoc malo, quibus Medico eſt, occurrendum. Vna in eo malo eſt, quod iam hæret in oculo, & factum quieſcit, altera in eo, quod fieri in dies creditur, id autem in ſuis cauſis repoſitum eſt, nimirum à quibus pendet, neque factum eſt, ſed fieri continenter timetur. Etenim mali huius natura, vt iudico cum fluxione eſt, quæ fluxio ſi tollatur ſperarem, quicquid in oculo quieſcit facilè iri ſublatum, natura oculi, & cœli tempeſtate ad eius diſcuſſionem ſatis profuturis. Quam ob rem conſilium noſtrum potius, & prius ad cauſas fluxionis, ſubmouendas conuerti debet. Fluxionis natura motio eſt, non tamen calida, quoniam oculo laborem, doloremue non affert, oculum tantum rubore tenui obducit tota cõiunctiua ſeu adnata, corneam autem vapore quodam caliginoſo infecit, quare hæc tenuitas ab humiditate non à calore eſt, cuius naturæ indicia etiam alia ſunt, nimirum genus corporis molle albumque, & non ita plenum cuius mollities humiditatis, tenuitas verò fluidæ, & minus belle nutrientis nota eſt, tempeſtas etiam præterita hyemis, quæ humidiorem ſanguinem, potuerit creare, idem confirmat. Eſt igitur ſanguis aquoſus, atque multum pituitæ naturalis habens, locus vnde proficiſcitur credo ſit totum corpus primum, proxime autem caput ipſum, oculi namque à capite accipiunt. Viæ ſunt venæ capitis externæ, quoniam per coniunctiuam repit, & pars in qua quieſcit delapſus humor (vt iam de ea loquar) eſt, coniunctiua quidem, vt apertè cernitur, & per emanationem etiam cornea, quæ quamquam nõ ſit eadem cum coniunctiua, ſed cum illa quæ coniunctiuæ ſubeſt, à dura membrana cerebri orta, tamen extremis eius oris ei eſt coniunctiſſima, & propter ſui denſitatem non recipit ſanguinem corpulentiorem. Sed illius humidioris emanantem vaporem, & inde per ſe totam effuſum.

Vnde non intra corneam, minus intra vueam, ſeu rhagoidem tunicam, aut in humore albugineo eſt, more ſuffuſionis, ſed exterius in ipſa cornea eſt. Hæc mali ipſa natura eſt, & partis ipſius conditio, nimirum humor humidus, tenuiſque, & pars denſa, & frigida, quæ à craſſiori humore dolorem, maximè ſentiret, & item à calidiori, quæque longiorem moram mali efficit.

Et tamen quoniam humor tenuis eſt, quoniam medicamentis apertus, ſpem certam ſuæ diſcuſſionis facit, & victus recuperationis. Recte ergo curatio inſtituta eſt. Corpus purgandum non ſolum per ventrem, ſed etiam per ſudores, per venæ ſectionem non crederem eſſe neceſſarium morbo, nequaquam magno corpore tam molli, & ſolubili, cum ſanguine tam tenui, oculo præſertim vitioſo carente, parte frigida, & naturali calore ſpirituque indigente multo. Aluus ergo, cum iam lenita, & emollita ſit, medicamentum etiam propinatum, iterum ego ipſum repurgarem, & etiam tertio, & poſtea potiones ſalſæ parilliæ darem. At dari cæptæ, nihil iuuarunt, potius nocuerunt. Dico datæ ſunt corpore non benè purgato; & ita fluxionem in quatis morbi diſpoſitione augere potuerunt quod purgato benè per aluum corpore non facient, nam per ſudores mouendo non habebunt amplius, quod in caput referant, præterea interim, tempus morbi accedet, ad quietem, ſeu ſtatum, & ſic poterit motio ſudoris capiti, & oculo vtilis eſſe fluxione multas ſui partes amittente.

Præterea ſepè vidiſtis, initio potionum eiuſmodi, dolores & caſus morborum increuiſſe, poſt 10. autem & 14. diem miteſcere cæpiſſe, ipſe verò quattuor tantummodo diebus accepit, neque tamen ita apertè malum increuit, etſi non ſit imminutum. Purgando cor-

A pori ſenam, & agaricum admodum vtilia crederem, incocta potioni, & ſimilibus ex cinamomo, gingibere, betonica; qua diſſoluerem maunam, & ſyrupum roſatum ſolutiuum, quo medicamento dato, exſiccantes darem potiones ex euphragia, betonica, verbenata, pimpinella, & ſtœchade, poſtremo iterum, medicamentum purgans repeterem. Quibus potiones ſalſas ſubiungerem aquæ incoctæ, cum euphragia, ſaluia betonica, & verbenaca.

Demum corpore omnino curato ad caput accederem, quod non per errhina, ſed per gargariſmata, & palato illinita exhaurirem, & oculo id ſat eſſe ſperarem ad conualeſcendum, quod ni fuerit læuiſſima, omnino tentarem, vt aqua ex fragis, & verbenaca, ex betonica, ex fœniculo ſaccharo cando cum aloe; ſief albo ſine opio cum tutia quidem optimè parata, vel vnguentum ex eo, quod adipe ſuillo decocto in vino, & refrigerato ſupernatat, diluto ex aqua ſolatri, quæ ipſa quoque exſiccat, & compoſito, cum tutia, cum ſief, ſarcocolla, & eiuſmodi alijs, vel lachryma illa, quæ ab incenſo thure cadit, excepta in aqua conſimili vel verbenacæ, ſeu fragariæ, ſeu etiam plantaginis. Mala etiam vna cum milio, incoqui aquæ poſſunt, & ex ea oculus dilui, quoniam exſiccant. Aquam calendulæ ſeu primulæ veris medici probant. Aqua anagallidis videtur valere plurimum ad deterſionem corneæ, ſed ſuo tempore ea erunt deligenda.

In ratione victus Vinum, omnino ſuſpenſum eſt, fluxione perſeuerante, & materia minimè craſſa; cum verò potiones ſalſæ parillæ dabuntur, tenuiſſimus omnino victus mihi probaretur, alioquin motio ſudorum oculis minus vtilis crederetur. Lumen eſt fugiendum, quo omnium mouetur oculus, cum ſit excellens eius obiectum, & ſentire pati, vt ventus, vt calor, vt frigus, vt puluis, vt fumus, præterea meridianus ſomnus, ira, lachrymationes, & omnes animi perturbationes, ne dicam lectiones, & contentiones omnes cogitationum, nedum oculorum, nam cogitationes cerebrum exercent, quæ verò in imaginibus cum labore verſantur, etiam ad oculos videntur laborem pretendere, vt quilibet poteſt, experiri. Interea dum corpus curabitur, diuerſiones ſeu auerſiones erunt, apto tempore iniungendæ, præſertim frictionibus, cucurbitulisque in quibus ſicca, quotidie repetita occipitio ſolet mirifice eſſe vtilis. Clyſteriorum etiam, & pilularum leuiorum vſus erit, amplectendus.

Huic tertio à conſultatione die rubor recedere, videbatur, turbida tamen adhuc cornea erat, vltima tamen die rubor ſed dilutior reuertebatur.

De tuſſi vetuſta cum febre exigua, & corporis extenuatione, cum animi ſumma ſolicitudine.

CONSVLTATIO CLXXVII.

EX his quæ à vobis expoſita ſunt viri peritiſſimi, video ego in hoc corpore, multa operam medicam poſtulare. Primum, cerebrum eſt, non dixerim totum caput, nam deſtillatio ab internis potius, quã externis capitis partibus exordia ducit, vnde cauteria vtrique brachio inuſta nihil penitus profuerunt. Alterum pectus eſt, in quo multum pituitæ ſubeſſe ſuſpicor, quoniam tuſſim mouet, cum aut decumbit, aut à ſomno expergiſcitur, ſiquidem illa commota tantum irritat, quieſcens autem nihil laceſſit, tertio febris eſt, quæ ei nullam ſui ſenſum facit, quartò corpus tenue eſt, & decolor, quintò ventriculi etiam imbecillis indicium eſt.

Sextò hypochondria,& obſtructa,& quæ inſolentio- A em mœrorem inferre creduntur; nam certè nimis à metu, & mœrore diuexatur, & nihil Medici perſuaſionibus credit, randem in pulmonibus eſſe aliquid vlceris ſuſpitio eſt. Ac fortè prætereundum non eſt, quod à gallica lue hæc profecta eſſe ipſe arbitratur. Nam, vt ab illa incipiam, quæ antiquitate reliqua anteiuit cariem in pene ab hinc 18. annos diu tulit, & deinde dolores artuum ſenſit, poſt curationem quidem poſtea commode habuit, ſed conualuiſſe ſe non confidit, atque duorum annorum hanc valetudinem in illud initium refert; quod quidem mihi nimis ſuſpitiosè fictum videtur, quamobrem, etſi rationem aliquam gallici habendam credam, vt in quocunque morbo, cum ei aduenit, qui gallico laborarit, etſi etiã cõualuerit, tamen huius morbi originem in illud ge- B nus luis referendam non cenſeo. Ventriculum potius ego cauſabo qui tardè admodum coctionis eſt, & per ſolicitudines rei familiaris ei inuſitatiores in multas crudirates incidit, & per eaſdem ſollicitudines capiti multum crudi humoris præbuit, dum caput cogitationibus,& ſuſpitionibus agitatum, vna cum ſpiritibus ſuis multum alienorum,& craſſiorum vaporum attraheret;& præterea venæ meſenterij, interea crudo humore onuſtæ etiam obſtiparentur; vnde,& vẽtriculus magis refrigeraretur, & caput vaporib. exuſti ſanguinis in capite, & in ventriculo refrigeſcentibus,& vna cor etiam in mœrorem,& cerebrum in ſuſpitionem adducentibus, vnde ipſa quoque deſtillatio orta ſit, quam febris ſequatur, hanc verò ipſa corporis extenuatio. C Qua in re diſceptandum eſſet, num febris vlcus aliquod per deſtillationem, inductum faciat, num verò ipſiuſmet materiæ in pectus demiſſæ putrefactionem, dubia namque res eſt. Nam, cum ſputum ſit album ſpumoſum,& in aquam diſſoluatur ſolo lentore ab alia aqua diſtinctam, mirum videtur, quomodo putrida materia ſit, & quomodo febrem poſſit incendere. Vlcus quoque ſubeſſe difficile credi poteſt, cum nũquam ſanguinis vllam notam ſputum efferat; nã pulmonibus continenter exagitatis, ſi vlcus ij habeant qui fieri poſſit, quin illud commotum aliquid ſanguinis quandoque non emittat? Deinde cur tuſſim aſſiduam non faceret, ſed ſolum, cum aut decumbit, aut expergefactus mouetur? Deſtillatio quidem poteſt, cum minus aſperitatis ha- D bet, & quieſcit etiam in thorace ſine tuſſi ſubeſſe, vt in multis aſthmaticis videmus, eam verò mouere tãtum, cum homo mouetur, aut decumbit, quoniam ab imis thoracis partibus ad medias occupandas reuocatur ſpirituique magis obeſt, quæ, & in quiete per ſomnumque minus ſui ſenſum facit, & erecto homine infimas coſtarum partes petit; quas occupans tuſſim non mouet, hoc in cadaueribus non nullis me notaſſe recordor, etſi ſemel non nihil diuerſi ab eo ſputi genere viſum eſt in vaſe, quod puris faceret ſuſpitionem, id ſemel non fuiſſet viſum, quoniam vlcus perpetuum malum eſt, dum eſt, & recrementum aſſidui colligit, aut cruſtam, quæ identidem reſoluitur, & per ſputum promittitur; cuius vlceris recrementum, vt neceſſarium eſt, in pulmonibus, adeò humi- E da, & laxa parte; ita tuſſim crebriorem moueret, neque eum totas tres, aut quatuor horas quietum permitteret. Quicquid autem ſit de vlcere,& febre, certiſſimum negotium nobis incumbit, materiam hanc, & obſtuctionem remouendi, vna cum intemperie ventriculi,& capitis, nam febris læuiſſima eſt,& nullam hecticæ notam prodit, & quamquam excarnis ipſe eſt, extrema tamen optimè nutrita ſunt, quæ corde hectica affecto non eſſent, tenuitas verò medij corporis, vt Galenus refert vẽtriculi potius male habentis ſignum eſt.

Purgando, itaque corpori opera danda, pituitaque præſertim reſpicienda initio à melle roſacco ſolutiuo, & manna facto, deinde qumotibus eximelite, & ſyrupo roſaceo,& deinde ſucco cicoreæ paratis, continuo ad diacatholicon cum diaphœnicon deueniendum, apparatu item per fortiora repetito, vt betonicam, hyſſopum, eximel compoſitum, ad pilulas aſcendendum, veluti cochias poſtea ſerum caprinum, cui agaricus incocta ſit, cum ijs, quæ obſtructiones aperire poſſint,

Poſtremò etiam ad ſalſam pariliam, deuenirem, cum qua hyſſopum,& betonicam coquerem; & pimpinellam quoque. Poſtremo ſaccharo roſaceo, cum eo, quod floribus roſmarini conditur, & violaceo vteret; & non ſatisfaciente hac curatione. Autumni tempore conſultationem nouam repeterem,& pro occaſione remedia alia ſufficerem,

De catarracta pro Illuſtri Gothardo Muratio,

CONSVLTATIO CLXXVIII.

EGo quoque conſeſſus Illuſtris in eandem ſententiam cum his Doctoribus venio nimirum ſuffuſionem hanc eſſe demittendam. Quod enim eius generis ſit, quæ deduci poſſit, iuſſu ipſo percipitur, nam nihil habet eorum colorum, qui ſunt iudicio contrario, eo quod aut nimis duram, & denſam aut nimis C rigidam, aut nimis magnam eam ſignificent, minusque eam liquidiorem, quam quæ ſequi ductum, aut tractum vſus poſſit, potius verò diſrumpi, & diſſolui. Nullum enim colorem habet eorum, qui inſpectantis ſe viſum nimis terminant, vt ſunt viridis, luteus gypſeusue dictus, aut verò albus aut alius eiuſmodi, ſed color eſt, tamquam perlucidi corporis denſi tamen,& concreti, nitidus,& illuſtris, ac quaſi perlucidum corpus denotans, non ita tamen perlucidum quin ex parte maxima viſum inſpectantis terminet, in ſumma, argentum admodum illuſtratum refert, præterea oculi confricatio non diſſoluitur, vt ſatis cõcreuerit, quare neque tam liquida eſt, vt acui ceſſura, & diſſolutionem paſſura ſit, aut tam dura, vt ei omninò reſiſtere queat, aut tam copioſa,& ampla corpore, D vt in minorem locum cogi non poſſit, corporis enim amplitudo facit ad terminum denſiorem viſus inſpectantium,

Ita ego credo poſſe omnino deprimi,& depreſſam manere, & in anguſto poſſe conſiſtere infra pupillã. Depreſſa verò ea ſequi poſſe, vt viſio recuperetur, etiam ſpes eſt, non dico, vt penitus recipiatur, ſed tamen magna ex parte, nam oculus pertuſus acu,& humor aqueus confoſſus, & acu tractatus, non poſſunt poſtea integritatem priſtinam ſeruare, præſertim, quod humoris illius alieni præſentia, maximè potuit humorem inſitum vitiare. Alioquin vidiemus, nihil vitij in oculo, præterea eſſe aut obſtructionis meatus viſorij aut corneæ craſſitudinis, aut cryſtallini denſitatis, quod ſolet viſum etiam nulla, ſuffuſione effi- E ciente prohibere. Nam pupillæ dilatationem, & conſtrictionem videmus; ſpiritu in illam incitato, & totius oculi lumen maximamque perluciditatem. A quo oculo etiam facile negotium ſit, cum amplius ſit, & puras tunicas habeat, quo artifici acies non fallatur, & ſpatij ſatis ad operandum pateat,

Quomodo tuto id fieri poſſit, iam dixere Doctores, neque ego loquar de artificis dexteritate in ſiniſtræ manus vſu, cum oculus dexter ſit, neque de ijs, quæ oculo admouenda, ad influxum impediendum ex aqua roſæ, & albo oui, non dicam luteo, quoniam hodie id aſpernantur, illud inculcauerim, caueatur à corpore ne quid influat per purgationem, & item à capite, & per victum inſtituendum incraſſantem,

ſed

Digitized by Google

ſed tenuem, eo tamen modo ne ſubita mutatio ætati 71. annorum aliquid turbationis afferat, præſertim cum ad conſuetudinem reuertetur, memini enim aliquos ea de cauſa periiſſe, & inde quoſdam Medicos opinatos numquam vitam diuturnam iis eſſe, quibus depreſſæ ſuffuſiones fuerint, non obſeruantes, quod, & ſenibus ferè, quibus minus vitæ ſupereſt demittuntur, & multis ex mala ratione (vt dixi) viuendi mors eſt ſubſequuta.

Præterea tempus idoneum delectum eſt, nempe quod inſtat initium æſtatis, quo humores ſenibus familiares, & ab hyeme copioſi inducti, iam mitiores fiunt, & æſtatis calor ſenibus vtilis excepturus eſt hanc curationem. Lunæ etiam ſtatus inclinantis delectus eſt, & poſtquam arietem tranſierit, vt etiam Aſtrologorum minas caueamus. Ad tuendum verò poſtea oculum, ego cauſticum in brachio eiuſdem lateris admonerem.

Chriſtophorus Guarinonius Fontanus Clariſſimo Phyſico Domino Iulio Alexandrino, S.

CONSVLTATIO CLXXIX.

NVlla ſcribendi ad te occaſio, tam exigua apud me eſſe poteſt, quæ mihi non ſit pro grauiſſima captanda, qui ſilere tecum numquam velim, ſcribere etiam ſæpè debeam, ſine occaſione, tamen id facere nequaquam poſſim, minus verò dignum exiſtimem, propterea quamquam morbus de quo rogatus ad te ſcribo, non facile à me poſſit abſolutè explicari, qui longiſſima ſpatia habuerit, & numquam à me inſpectus ſit, & ſemel nouiſſimè de eo, & diminutè, quidẽ audierim. facillimè tamen hoc tibi ſcribendi negotium ſuſcepi. Puella epileptica eſt, cuius pater cum me conueniſſet, inter loquendum tui mentionem fecit, te nimirum cum plurimum obſeruare, tum de re hac antea conſuluiſſe mihique tunc referenti de te ſententiam rogando ſubitò annuit, & gratiſſimum fore ſibi affirmauit, ita ego cum primum potui calamum ſumpſi, rem, quam breuiſſimè complexurus. Adoleſcentula 17. annorum ætatis eſt, colore corporis candido, aureo capillo, faciei figura non ita multum articulate ſubtiliterve expreſſa, neq; admodum tamen partibus confuſis, quin fronte rotunda ſatis ampla, oculis tamen lucentibus, ſub nigris, ſeu fuluis ni fallor, qui charopi dici ferè conſueuere, quorum album apertum parum eſt, & palpebris impenſius occluſum obductumque integris ſenſibus, ſomno, vt in puella mediocri, hilaris moribus elegãs, nec nimium timida doloribus capitis ſuapte natura obnoxia præcipuè, ſecundum frontem, nihil præterea ei deeſſe animaduertitur, ſi rectè referunt etiam de menſtruis purgationibus. Anno circiter 12. ſuæ ætatis cœpit epileptico ſymptomatè tentari, cuius ſpecies inde modo acrior, modo mitior extitit, ſemper quidem ſymptoma artuum dolores antecedunt, quinque ferè dierum ſpatio, quandoque tamen eodem cum ſymptomate die tantum ſentiuntur quales dolores fiunt iis, quibus menſtruæ purgationes diminutæ fiunt, ventriculi, & ventris moleſtia aduentãte ſymptomate ſemper præſto eſt, tum halitus à ventre in caput ſe ſe attollentes ſentiuntur, vnde ipſa auxilium, tum ſolet implorare demum tenebræ, ante oculos fiunt, & continuo mens deficit, artuum diſtentio fit, & aliquanta etiam concuſſio maximè crurum, & præſertim ſiniſtri.

Caput quidem ſemper in ſiniſtram aurem ea diſtenſione conuertitur. Nulla in ore ſpuma, nulla ſaliuæ abundantia ſequitur, vt neque quietis tempore aliquis vix ſtupor ipſo die poſt acceſſionem eã habet, & articulorum, etiam languor per duos ſaltem dies, quod ſymptoma, vt ſemel acceſſit ſolet pluribus tentationibus intra paucos dies moleſtare, eo maximè, cum leuius eſt, poſtea interuallo ſatis longo quieſcit, eo vero magis quò vehementius exagitauit, quaſi opus naturæ ſit humores congeſtos exonerantis, laxiora etiam interualla habet poſt ipſas corporis purgationes, quorum medicamenta his literis comprahẽſa ſunt, præcipuè vero ab accepta aqua thermarum Patauinarum quinque totos menſes quieuit, ſub febre quoque tertiana ſatis longa numquam acceſſit. Iam conſulitur, num purgatione corporis facta antimonium in eum modũ, quo refert Varignana poſſit exhiberi, & quomodo, & quanto pondere fieri id tutò poſſe iudicas, nam alteri puellę, ego illud dedi, poſtea ſui retulerunt, non amplius eo caſu tentatam, num etiam aquæ thermales repetendæ, aut guaiacum adhibendum, aut aliud ſimile, quod ventriculo conueniat, ſi vt ſpes eſt, cum alterius rei nulla querela ſit, ab eo noxam oriri credis, quod mihi longius diſputare, integrum iudicium tibi ex notis deſcriptis faciẽdum, permitto. Reliquum eſt, vt benè valeas, & me, vt ſoles diligas. Veronæ 9. Iunij. Anno 1583.

CONSVLTATIO CLXXX.

Vir Excellentiſſime.

QVoniam ex literis aliàs ad te datis potes in memoriam reuocare, quid ſenſerim de curatione doloris dentiũ Sereniſſimi Ducis noſtri, breuiter his me expediam. Et ſanè de purgatione iã perfecta, non ſolum quod ex iiſdem meum iudiciũ potes elicere, verum etiam quod de te prçterita conſilio locũs non eſt, ſcribere amplius non debeo. Tum verò de China, calido iecore huius mali cauſa prima conſtituto, poteſt ex Carolo Chiſio cognoſci id, vnde minus miremur, quod in Sereniſſimo expertum eſt, & propter Chinæ uim, & quoniam citra ſudorem potiones eius acceptæ ſunt. De ſero ergo iudico nõ fore inutile ad humorem diluendum, & temperandum, quod conuenienter quidem etiam dari, ſine aluum mouentibus illis valentioribus poſſet, quoniam non ad purgandum iam illius vſus quæritur. Id vnum diligenter vellem videres, ne caput per illius potationẽ, quoniam aluum non mouebit, repleat, nam ad ſomnum quidem diminutum redintegrandum idoneum eſt, ſi tamen craſſus fuerit, aut ſecum aliquid ſiccioris humoris ſuſtulerit, etiam ſomnum poterit turbare, & deſtillationẽ augere. Aquæ thermarum maximè corpus exagitant, & ſupra conſuetudinẽ mouent, quare non eſſent ſine valetudinis, & vitæ multa neceſſitate propinandæ, magis verò nobis ſuſpectæ habẽdę propter memoriam veteris rei. Balnea totius corporis ex aqua dulci tutò & vtiliter, credo, adhibebuntur. Capitis lotiones cautius tractandæ erunt, & ſi crebrius, quam conſueuerint, adhibebuntur, præſertim, quę incocta, habebunt, quæ ei noua ſunt, corpore modo expurgato minime ſunt metuendę. De reliquis ad victũ pertinẽtibus per literas, quas aliàs ſcripſi, ſatis habes, vnum in mentem reuocauerim de conſuetudine ipſius, quando caput tam à partibus infernis afficiatur, quod non eſſet penitus prætermittendus veſpertinus ſacchari roſacei vſus, qui tãdiu habitus eſt; iecoris pręſertim notis his calidioribus extantibus, colore pręcipuè pallido. Quod reliquum eſt, rogo vt me ames, & apud dominum mei memoriam ſerues, iſtiſq; proceribus mei nomine ſalutem dicas. Vale.

CONSVLTATIO CLXXXI.

De Matre equitis Guarienſis.

EGo quoque dictis de cauſis non poſſum munus meum deſerere, quamquam libentius certè priori loco, quam poſtremo dixiſſem, ſequor vero veſtigia à vobis impreſſa. Videmus prçter naturam in hac matrona multa, ad recrementa, ad actiones læſas, & ad corpus mutatum ſpectãtia, quorum potiora ſunt dolores articulorum, corporis tenuitas, vrinarum albedo vna cum craſſitudine, & ſedimento crudiori, aluus eſt fluida, crudaque, quamquam aliqua bile infecta, pulſuum magnitudo, & celeritas magna, cũ mediocri crebritate, calor carnium acrior, linguæ ſquallor, & aſperitas, & ſi ſitim nõ ſentiat, mentis etiam tarditas, qua non facilè, nec citò eloqui poſſit, non ſolum propter linguæ impedimentum, ſed propter ſenſuum internorum hæbetationem, vnde etiam eſt in ſomnum propẽſa, & demũ eſt in ipſa ſpiritus anguſtia. Ex quibus ego video duo morbi rationẽ habere, tum quod in articulis dolorem facit, tum quod pulſuum agitationem facit, quæ febris eſt. Dolor eam vexare conſueuit, nam iam vigeſimum annum ille habet, quamquam non continuus, ſed identidem reuerti ſolitus, & quoties vexauit ſingulos totos menſes id egit, nũc ergo, cum non ita acerſit, atque conſueuerit, non tamen mouet, quam febris, quæ mihi metum mortis facit, illa enim magna eſt, & corpus imbecillũ ſaltem ſecundum altricem vim habet, vt ex excremẽtis colligimus, quibus & ventriculi, & iecoris, atque vna renum facultatem infirmam videmus. Febris igitur cura potior, quæ mihi non à doloribus, ſed à propria aliqua cauſa eſſe creditur, nã ſi à doloribus eſſet, neq; tam acris, & vehemens eſſet, neque dolore mitiori facto increuiſſet minus ſomnum pateret, aut inſaniæ eam ſpeciem, quam videor intelligere ex illius elocutione, quç ſaltem hæbetatam rationem mentis oſtendit. Dolor namque ſpiritum tantum incenderet, non etiam vapores in caput tantos vna cum ſpiritu attolleret, qui menti officerent, aut ſomnum inferrent. Propterea febrem proprium focum habere arbitrarer, qui quidem ex humoribus ſit, qui humores quales ſint, & quo loco putreſcant, videndum ſequitur. Humorem alter veſtrum ſtatuit bilioſum vna tamen cum pituitoſo, eò quod referatur febrem altero quoque die maiorem reddi, quãquam vix ab hinc quintum diem cçpit, & non Medicorum obſeruatione, ſed adminiſtrantium id notatum fuerit, quod rẽ mihi dubiam facit, nam ſçpe Medicos falſos eſſe in memoriam habeo. Miror quidem viri ſapientiſſimi nullum bilis indicium in vrinis eſſe, in aluo autem lauiſſimũ, cum vrinæ, vel minima bilis portione inficiantur, febre ſemper ſanguinem ſic afficiente, vt quod eius tenue eſt, ſub eius feruore neceſſariò in bilem vertatur, & lotium inficiat; ac pituita etiam putrefacta colorẽ acquirat. Quod ex Galeno lib. 10. Meth. Capite . . . poſſumus fidenter aſſerere, præſertim quod rationi maximè conſentiat. At ait Doctor obſtructionibus bilis retinetur, ſerum, quod liquidius eſt percolatur. Certè poteſt ſerum ſua tenuitate, quam longè maiorem habet, quocumque vel tenuiſſimo humore, cum in humorum mixtorum genere non ſit, ad aqueamq; ſimplicitatem accedat, percolari, & bilem relinquere, ac præſertim cum craſſior illa eſt, verum cum hoc ſocium ſecum efferat craſſiores humores non in renibus tantum genitos, ſed illuc à vẽtriculo delatos, cur bilis eadem via exire non poſſit. Deferri autem craſſum illum humorem à ventriculo cenſerem, cum eius generis pituitæ ſit, quæ crudus humor vocata eſt, & in ventriculo creatur. Pituitoſum ergo humorem

A fere huius febris materiam ſtatuerem, neque mirarer etiamſi altero quoq; die malum maius efficeret, quod non facit, nã vix quantulacumq; parte bilis accedente, putredo in ipſius bilis circuitus ſeruandos conuertitur. Hoc humoris genus eſſe ſomnus confirmat, Idẽ facit caloris acrimonia, quæ mihi minus aperta, ſed obuoluta ſentitur. De defectu ſitis, ego non multum curarem iudicium, quoniam ille poteſt ex infirma ventriculi vi eſſe, qualem poſſimus ſuſpicari, cum lingua arida ſit, naturæ ipſius ſitim oſtendens. Salſa verò pituita fit, cum calorem concipit, propterea facilè ſitis ſubeſſe poteſt. Eſſet quidem peſſimum iudicium, vt naturç ventriculi ratio, & auctoritas Galeni docẽt, ſi ſubſtantem ſitim ventriculus non percipiat, neque enim in mentem laborantem hoc poteſt referri, cum B non adeò ex ſe exierit, quin ſitim animaduerterit à ventriculi ſenſu perceptam. Ac de humoris genere ſatis, nam quod reſtaret dubitandum, cur pulſus maiores ſint, ac pituitæ conueniat infra dicam. Iam locus putredinis, & putreſcendi etiam modus quantum coniectura aſſequi poſſim, ego vereor eſſe in venis pulmonum, ſiquidem humorem intra venas putreſcere continuitas febris oſtendit, intra venas autem, quæ ad iecur ipſum, & cauam, ſeu magnam pertinẽt, tantam putredinis vim eſſe, quanta eius vehementiæ febrem faciat, & tum etiam vrinam decolorem permittere, mihi fieri nõ poſſe videtur. Quapropter ego anguſtia ſpiritus perſuaſus, in venis pulmonũ à vena magna ſeiunctis, parumq; cum ea communionis ha- C bentibus putreſcere humorem crederem. At non valde anguſtus ſpiritus eſt, nihil refert, poſito, quod materia ad tracheæ ramos arctandos non pertingat, qui vel per ſe repleti, vel corpore pulmonum vrgẽte, aut non ſatis ob cauitatem thoracis dilatati pro neceſſario prohibentur intendi, in vaſis autem materia contenta parum offendũtur. Ita ego in vaſis pulmonum focum putredinis eſſe conijcio, eo facilius, quia ſopor adeſt, qui ex huiuſmodi materia in pulmonibus putreſcente facilius ſolet moueri, vt ex Galeno, & alijs Medicis accepimus, & vſu longo didicimus. Præterquam quod pulmonibus ferè pituitoſa materia infeſta eſſe conſueuit, quod ex eodem vſu, & iiſdem authoribus habemus; Neq; hoc ſanè ea cauſa fieri cenſerẽ, quod deſtillationibus pulmo obiectus ſit ijs, quæ D per palatum, & fauces deuoluuntur, nam illa deſtillatio in venas non trahitur, minus tantum putredinis ſolet cõcipere, quod in Aſthmaticis videre eſt, potius eius generis humori obiectus eſt pulmo, quoniã cum venç tunicis cerebri diffuſæ à cerebro refrigeratç plurimum eius materiæ congeſſerint, quæ pituitoſa eſt, illuc à natura cerebri attrahitur, & communione arteriarum in cerebrum aſcendentium, quæ vna cum venis coeunt, & confuſionem ſpirituum cum ſanguine faciunt, pituitoſæ naturæ craſſitudo ſpirituũ confuſione fuſior facta, facilius in cerebrum aſcẽdit, Dico venæ copia eius humoris grauatæ, illumq; craſſiorem ſuo frigore à cerebro accepto factam deponere coactæ per venas iugulares depellunt, Vnde in ægris eiuſmodi ſæpe colli dolor fiat, & inde per cordis agi- E tationem, & calorem in cor ille humor intruſus, ab eo neceſſariò in venas pulmonum arterioſas, proximè à cauæ venç origine naſcentes expellitur, e quibus propter tunicarum denſitatem non facilè reijcitur, ſed ibi putredinem concipit ſeipſum obſtruẽdo, qui cum putredinem comprehenderit, maximam vaporũ copiam edit, loco nimirum ſpiritui dicato, & ſpiritibus referto, ſic maximam febrem incendit, & pulſus magnos, nõ paruos edit, cum tenuior propter ſpirituum confuſionem fiat. Atque hæc cauſa eſt, cur pituitoſa ſæpe febris magnos pulſus edere poſſit, vt in Peripneumonicis obſeruamus, contra quam eius naturç, & craſſitudini permiſſa, qualis in alijs venis eſt, efficiat, Cur ſæpe morti proximos ſub febribus ijs pulſus etiã

magnos,

magnos, ac ferè vehementes habere videmus, cũ alios A animaduerterimus ſine febre, pulſib. exiguis, inæqualibus maximè, & intermittẽtibus propter affectas forte arterias venoſas diu vitam traxiſſe, ibi enim materia in ſpiritum non effertur, non implet arterias, quæ certè etſi impleantur, eo quod dilatentur, non eſt tamen alienum à natura earum, ſi copia etiam multa vaporum in cor illata, dum ipſum cor illas per arterias diffundit, & ſeſe purgat, arteriæ quoq; tumentiores fiant, & maiores pulſus videantur. Vnde qui à Galeno reprehenditur de pulſu pleno, ſi in hunc ſenſum loquutus eſſet, mihi defendi poſſe ex ea parte videretur. Hinc morbus apertus eſt, & febris pituitoſa viſa inanis pulmonum craſſari, in quas fortè à capite, fortè ab vniuerſo corpore eſt compulſa; nã matrona hæc, antequam in hanc morbi acceſſionem reuolueretur, ali- B quo tempore meliore habitu corporis, & coloratior, quam conſueuiſſet, viſa eſt, Corpus verò aliter ſe habere, atq; conſueuit malum indicium eſt, ſiue in melius, ſiue in peius mutatio fuerit. Refertum verò fuiſſe corpus multis, crudis, & malis humoribus oſtẽdit pręter vrinarum genus, & alui profluuium præteritum, quo quieſcente febris acceſſit, Dolores namq; materiam commouerunt, quæ ab habitu corporis nimium moleſta reiecta eſt, aluum tentauit, deinde in pulmones neſcio quo caſu compulſa eſt, fortè quidem primum in caput propter vigiliarum nocturnarum agitationem, & inde facilè viam, quam dixi tenuerunt. Ex quo quoniam deliberatio futura ſpectat, ego futuram mortem metuo, neque ab ea facilè poſſe matro- C nam vindicari exiſtimo, nam cordi nimirum vicinum malum eſt, & magnum nimis eſt, vires verò infirmæ, quæ imbecilli altrice vi non poterunt ſuſtineri, Dolores etiam viribus officiunt, maximè ſomnum impedientes, ac ſiquis ſomnus eam occupat, ille vi aliena à natura fit, neque alimentum affert, ſed potius naturæ facultates opprimit, & cruciat, fit enim à vaporibus ex ea putredine ſublatis, Quare neſcio, quæ facienda à nobis, aut fieri queant, aut certè ſuos profectus ſit habitura.

Dicam tamen ex his, quæ agenda eſſent quædam pauca, forte factu faciliora. Materia auertenda eſſet, non ſolum à pulmonibus, ſed etiam à capite, vnde in pulmones demittitur, & in cor etiam repit, quod afflictum, & languefactum, nedum calidius redditum, D ex agitatione ſua materiam admittere, & attrahere, ſibiq; interitum cõparare demum cogetur. Ergo clyſteribus, & dum vires etiam permittũt pharmaco humorem deducerẽ, quod ex diacatholicon, & polipodio pectori valde amico alicui liquori incocto, & rhabarbaro macerato atq; expreſſo cõficerẽ, cum quibus Helenium, & Thimum etiam coquerem, ne dicã paſſulas, & radicem dulcem ad polipodij noxã mitigandam, Cum ijs verò rem proſequerer, quæ pituitam in pectores ſtagnantem ſpectat, vt Hyſſopo, Helenio, capillis veneris, & præſertim ſyrupo ex illis confecto, & melle roſaceo, atque betonica. Et quoniam frictiones articulis metuendæ videntur, præſertim dolore maiori tentatis, propterea earum loco cucurbitulas affigerem, ſine ferro, cum iam ſanguis ſecta ve- E na ſit emiſſus. Dolores, qui ad ſe trahendo auerſione materię videntur inſeruire, dũ magnitudinem ſuã retinuerint, qua viribus per ſe, & per ſomni impedimẽtũ officiunt, ego mitigare contenderem inducta mucilagine maluarum cum oleo amigdalarum dulcium, & fænugræci, & eadem mucilagine cum oleo roſaceo maturiori. A vino eam prohiberem, aquæ potiones conficerem ſaltem cum coriandro, cum inflationẽ ab aqua nimiam accipiat. Ne etiam materia malo ſuggeratur ventriculum fouerem, illinirem que ijs, quæ illius robori facere videtur, ex maſtiche, ſpica, abſynthio, & ſimilibus. Hæc ſopore multoties tẽtata eſt, eadẽq; febre manẽte poſt 8. à cõſultatione diẽ extincta.

CONSVLTATIO CLXXXII.

De Nobili Camillo Turco, podagra detenta.

POdagræ difficultatem ſummam eſſe publicũ eſt, & ita etiam à Poetis celebratum fuiſſe mirũ non eſt. Hoc verò conſentaneum illius difficultati, quod ſimus conuocati multi Medici in conſultationem, vbi quamuis vnius ſapientiſſimi viri conſilium poſſet ſatisfacere, nomen tamen difficultatis, & perſonæ dignitas numerũ etiam medicorum poſtulare videtur, præſertim, quia ſapientiores, & peritiores artifices in hoc rerum genere ſolent conſilia, & conuentum non B recuſare, vt tametſi nihil noui allatura ſint, hortationem tamen neſcio, quam maiorem habere plurium cõſenſiones ſentiuntur, Quocirca ego hoc inſtitutum ſeruabo, & ſententiam meã cũ veſtris coniungã, quæ certè nihil aliud habitura eſt, quam quod veſtris vos cõſtituiſtis, imò veſtigia veſtra penitus eſt ſequutura, quare ego capita à vobis diſputata diſceptataq; pſequar, & ordine digeſta in conſpectum etiam atque etiam reuocabo, vt alacrius à quoque & promptius exequi poſſint. Pedes malè habẽt, inceſſu prohibetur, non tam debilitate, quam dolore, qui eis quieſcẽtibus interdum nullus eſt, & cum quo intumeſcunt eo tumoris genere, quod compreſſionis veſtigiũ recipiet, tactu verò etiã grauiori moleſtantur. Quod ſanè malum iam quattuor annorum eſt, & toto hoc ſpatio va- C riauit, modo dolore etiam quieſcẽtibus pedibus moleſto, modo per ſolũ conceſſum, modò magis, modò minus cruciante, & hoc in eo homine, qui natura ſua humidi generis eſt, vt notæ recitatæ omniũ principũ partium ſignificant, in quod caput ipſum conſpirare præcipuè iudico, & quamquã in reliquis calor potius, quam frigus valeat, in capite tamen minus id facere cenſerem, quãdo potius frigidum eſſe, quod tarditatem ſummam in homine ſemper, quæ iam pro illius prudẽtia grauitatis laudem mereatur, obſeruauerim, & quod frigoris proprium eſt, firmioris ſemper ſententię etiam ab infantia, Vnde ferè deſtillationi obiectus fuit, ad os ſaltem pertinenti. Ad humidiorem ſuperantiam ventriculum quoq; ſpectare, aluus admodũ cita, ut ei conſueuit, nobis demonſtrat, Et quam- D quam billioſa eadem id habere iecoris culpa poſſit, tamen ego per bilioſam, accipio colore luteã, quæ ſi rectè obſeruare licuit, & ſanorũ aluis conferatur, ex minori infectione eſſe ſolet, & minori humorum cõbuſtione, bilis.n. cum minimũ inficit ſemper luteas reddit aluos, quantulacumque ſit, vt & crudę admodum alui flaueſcentes cernantur, quod in infantibus fere perpetuum eſt, quod non tam bilis cauſa, quam humidioris ventriculi naturæ id fieri eſt veriſimile. Hac ergo natura corpus, cum ad ætatem quadraginta ſeptem annorum peruenit, cum antea ſæpe eriſipelata ſubiret, ſæpe in pedum dolores incidit, quibus recurrentibus quidem, & intermittentibus exercetur, nũquam tamen pedibus liberè permittentibus, quando- E quidem inſiſtere volenti doleant, & à motione prohibeantur, vt nobis non tam podagra, ſed debilitas à vobis, ita nominata curanda videatur.

Ego quod ab ipſo cognoſcere potui, debilitatem neruorum hic eſſe non arbitror, ſed quidem incedẽdi impedimentum à dolore ſub motionibus facto natũ, quãquam ſcio alios podagricos, & chiragricos debilitare etiam per interualla teneri, quæ ſine dolore ſubſit, & perſæpè exiguo tẽpore tollatur. Huiuſmodi morbus apertè à materia eſt, nec decernẽdũ eſt, num à δυσκρασία tantum exiſtat. Materiæ genus mihi craſſius, frigidibuſque cenſerut, nam ſi calidius eſſet, etiam repoſitis, & ceſſantibus pedibus dolorẽ faceret, qualitateq; præſẽte ſemper afficeret, & ſpeciem inflam-

Inflammationis haberet, & quanquam tenſione, etiã ſola tendones infeſtat, perioſtia tamen acrem vim ſentiunt in receptis humoribus. Nunc quoniam ſub actione tantum eſt moleſtus, neceſſariò non qualitate ſua ſed corpore, & craſſitudine premente, vrgenteque, & diſtendente infeſtat. Itaque quanquam, vt ex eriſipelatibus coniectura eſt, iecur bilioſum ſanguinem ſubminiſtret, bilioſo tamen facili ad diſcutiendum iam conſumpto, pituitoſus, & limoſus permanſit, qui vt eguit ferè bilioſo ad curſum proprium ciẽdum, ita à ſua craſſitudine ſat habet ad inhærendum, cuius etiam humoris notæ extant in pedibus, cum molli, & laxo humore obducantur à frigidis, & pituitoſis humoribus conſtante, quorum tenuior pars, & naturalis pituitæ modum retinens ſummas potius partes petit, facilius illuc expulſa, craſſior autem latè magis permanet, qua quidem ſua craſſitudine, terrenam magis naturam referens, melancolicum potius humorem etiam ſapit, neſcio enim referre terreſtrẽ humorem, & iam ſiceeſcentem aliud in initium, quam in humorem melancolicum, etſi ex pituita concretus ſit.

Vrgendo ergo, & comprimendo is humor, partim dolorem membro ſeſe agitanti affert, partim motionis etiam vim frangit, neruos, cordas, & ligamenta, non replendo, cordæ enim, & nerui repleti ſine conuulſionis vitio non eſſent, ſed vrgendo, & compreſſione impediendo facultatis diſtributionem, cum eo, quod frigore etiam ſuo corpus minus idoneum, tum ad motum, tum ad facultatis receptionem faciunt, nedum onere ſuo grauius membrum, & ad motum ineptius reddunt. Horum humorum natura talis eſt, & quoniam ordo duplex eſt, vnus naturalium, alter eorum, qui præter naturam ſunt; vtriuſque ordinis eſſe videmus, nam pars pituitæ quæ oedema facit, naturalis eſt, quæ verò intus aridior eſt omnino eſt præter naturam. Melancolia ſi quæ ad oſſa alenda, incurrit in ſola nimietate peccans, illa quoque naturalis erit, nam præter naturam non credo ſubeſſe, niſi id quod ex pituita concretum arctatumque eſt, melancolicum humorem vocemus.

Humorum fontes proprij cuiuſque ſunt, nam pituitæ ventriculus, & cerebrum, quæ partes ambæ in hoc corpore ſunt ſatis excrementoſæ, vt de ventriculo aluus, de cerebro excrementa demonſtrant. Quanquam verò iecur bilioſum humorem generet, vt eriſipelata indicio ſunt, tamen illa bilis ſiue pituita nõ eſt, vt vrinæ pituitoſæ præſeferunt, quæ viciſſim cum bilioſis procedunt, & eriſipelata quoque non ita pura, ſed oedematoſa, longiorisq; permanentiæ idem confirmant. Quare omnes principes partes in id recrementi genus videntur conſpirare, iecore craſſum, crudumq; chilum minus valente vincere, cuius tamen tenuiores partes in bilem facilè conuertat. Hac verò conſpiratione fit, vt cum pedes natura ſint imbecilles, & ſimilitudinem proauorum, & atauorum ſequantur, quanquam iuniori ætate ſeſe tuerentur, & humoribus dictis omninò aliæ viæ eſſent parandæ poſtquam per adultiorem ætatem minus ipſi potuerunt, & recrementa plura ſunt congeſta, aliqua occaſione etiam interueniente ſollicitudinum, & laborum ſub exitu ipſo eriſipelatis materiam in articulis partibus nimirum laxioribus, & infirmioribus recepere, ex quibus poſt longam occupationem infirmiores, facti recrementis ſubinde naſcentibus obiecti ſunt, vijs interea ſemper magis ac magis patentibus, quæ quidẽ, vt norunt Veſtræ Excellentiæ, excrementis quidem à cerebro demiſſis ſecundum neruorum tunicas ſunt, eoſdemq; cum neruis meatus habent, illis autem qui à vẽtriculo, iecore, atque ipſo capite ſunt, ipſæ venæ, quæ viæ dum conſuetudinem horum excrementorum habeant, neceſſariò ipſæ quoque contagione frigidiores factæ, recrementis illis accumulandis occaſionem præ-

A bent, nedum quod ipſæ quoque neceſſariò ex illis aliquid alimenti recipiunt, & cum alimento vitium quoque acquirunt. Huius ergo morbi ratio omnis ſi colligatur, erit non ſolum infirmitas à primo natali die inſita, & per ætates aucta, ſed à materia quoque pituitoſa partim humida, partim aridiori facta, & in genus melancolicum degenerante confirmata, dum eius frigoris conſuetudine, & alimenta afficiuntur, quæ materia quanquam dum influit, ſeu calore, & ſpiritu, vt alimento euenit fuſior eſt, quoniam cum alimento accedunt ſemper recrementa, ſeu bile etiam ſecũ mixta, qua curſum acquirit, & excretricem vim nõ ſolum corpore grauiori ſuo, ſed morſu etiam creat, tamẽ cũ ad pedes imbecillis delabitur, ibi calore loci in alimẽtum non conuerſa minus verò putrefacta, neceſſario
B partim euadit durior aridiorque, partim in halitum conuertitur, quod bili ipſi ſi qua ſubeſt ſolet euenire, craſſior vero ſubſiſtens materia, tum frigore, tum grauitate, tum diſtentione, & forte malo ſui generis alimento partes motui inſeruientes malè habet, & ineptas ad motum reddit, interea verò nunquam curſus materiæ quieſcit, quin vt diſſoluitur, diſcutiturque in pedibus noua in locum diſcuſſæ ſuggeritur; quanquã meo quidem animo partes certum materiæ modum complexæ ſoleant accedentem poſtea materiam reſpuere, vt in tuberculis, ſcabie, variolis, & alijs tumorum generibus videmus, præſertim verò in quibus aliqua concoctio, ſeu putredo ſit, feruore etiam coctionis, & putredinis plus materiæ attrahente, quod in frigidis euenire minus mirum videatur, in longis vero
C malis ſemper aliquid amplius accedere eſt veriſimile nam qui in parte eſt, neceſſario niſi in callum, & tophum conuertatur, niſi in alimentum mutetur diſſoluitur ſaltem aliqua ex parte, ita niſi nouus accederet humor, partes aliquo ſpatio humores diſcuterent. Eſt is ergo ſtatus huius vitij, vt cum nouo incurſu humorum coniungatur, & partes etiamnum habeat emandantes, & in genere ῥευμάτων ſit, quod apud Galenũ magni refert ad inſtituendam curationem, quoniam cum pars iam conſidens in pedibus quætat, ſui diſcuſſionem, illa quæ influit retractionem repreſſionemq; poſtulat, & quæ ne influat metum facit, ſui amotionem, demandantes autem partes ſui reſtitutionem, ne vitium amplius nutriant per illius materiæ generationem.

D A materia verò, quæ metum facit initium faciendum, nam ipſa vitium alit, & ſuſtentat vnde procreetur. Pituita verò imprimis ſpectanda, quæ ſui præparationem maximam poſtulat, ac niſi perbelle parata ſit non ſoleat ducentia medicamenta ſequi, & ita qui ſuorum morborum eam habent in cauſa, difficillimè curari conſueuere, quoniam hæret quam maximè, & à parietibus vaſorum, canalium ve non poteſt diuelli. Quare acriora, & acutè incidentis facultatis, ſi nõ initio, ſaltem paulò poſt erunt adhibenda, dico paulò poſt, ne initio purgationis ſua multitudine exagitata, & fuſa magis cruciet. Vnde prius, & à vijs communibus dictis, & à ventriculo deturbanda, & poſtea abſtergentibus maceranda, demum cum validè inciden-
E tibus, in quibus oximel ego non vererer eo pacto, & eo tempore exhibitum, quoniam acetum in eo admodũ temperatum ab aqua, & melle eſt. Detur ergo initio protinus Electuarium lenitiuum cum pulueribus hieræ ſimplicis, vt ventriculi pituita deradatur, quorum modus ſit mediocris, cum aluo facili ſit, nempe. ʒ 9. elect. ʒ 1. ſ. puluerum. Deinde paranda materia ſyrupo Roſ. ſimplici, & quia pituita maximè negotiũ facit cum ſirupo acetoſo, & altero de ſucco Betonicæ, Acetoſus namque non eſt verendus, propter aceti decoctionem, & ſacchari, aliorumque mixtionem ſiruporum, vel oximel cũ illis loco ſirupi acetoſi, vel mel roſaceum loco ſirupi roſacei, ita vt acetoſus ſirupus, cum melle roſato, oximel autem cum ſirupo roſaceo

coniun-

coniungatur. Dilutum fit ex aquis ſimilibus, betonicæ, cicoreæ, meliſſæq́; quas credo magis exiccare, quam decoctiones ſuarum herbarum. Poſt præparationem aliquam, vt vt humor paratus videbitur, paulatim erit detrahendus melle roſac. ſolut. Diaphenicon, diſſolutis ex eo iure cui incocta ſint polipodium, ſena, paſſulæ, aniſum, & reliqua cordialia dicta. Subinde fortiores recipiantur ſyrupi ex ſtœchade, ex betonica compoſito, cum oximelle, cum aquis, aut potius iuribus, quoniam plus mouent, quam aquæ, ſimilium rerum. Poſtea pilulæ fœtidæ, & de hermodactilis, cum cocchijs dentur, quamquam ſcio quoſdam authores illas formidare in podagra. Rurſus eandem purgationem per aluum, aut vomitum repeterem, vomitus quidem vehementior cum ſit, non mihi placet à principio, corporibus admodum repletis, alioquin in hoc vitio pedum apprimè vtilis eſſet, propterea quod occurrit curſui humoris, qui vt dixi metuêdus eſt. Ac quod magni vſus Medici, & magni nominis authores probant, mihi placeret productio purgantis cum ſero caprino ad modū Dioſcoridis parato, in coctis tamen ac permixtis ijs rebus, quas Meſue laudat, quaſque ſolemus nos admiſcere, vt maior ſit purgationis profectus nimirum ſi paretur cum ligno ficulneo cum oximelite parum ſalis habente, incoquatur cum polipodio, ſena turbit, quod volunt his malis multum proficere, & etiam hermodactilus, qui quamquam apud nos nomen tantum habere creditur, vſu tamen compertum eſt vires quoque pares tenere, mel quoque roſaceum ei potioni vires augebit, & moderabitur, Moduſque eius quinque heminarum ſit, & ſingula capiatur interpoſita inambulatione. Ac poſtquam, quod inuenis, & vijs confedit detractum fuerit, reſtant venæ minores, & meatus inuiſibiles, qui ſæpè à diuturnis malis hærentem habent humorem, & ſunt eo liberandi, nam nunquā δυσκρασία tollitur illis ſic hærentibus, & ſolidas continentéſque partes vitiantibus, propterea ego opportuna ea crederem, quæ maximam detergendi, & mouendi ſudores habent vim, nam cum corpus vniuerſum, tum pedes ipſos quoque poſſet exonerare. In his antiqui habebant ſales theriacales admodum diſcutientes, Nobis eſt in vſu China, eſt guaiacum, quæ in vſu hoc habentur. Ex his verò ego, aut Chinam ipſam per ſe, aut ſalſam pariliam vna cum pauco guaiaco darem. Chinam certè minus firma relinquere viſcera crederem, ideo aliam compoſitam potionem mallem, vel Chinæ quoque guaiacum commiſcerem. Sub hac potione danda eam victus rationem ſeruarem, quæ probatiſſima probationibus Medicis fuit, quæque locis natalibus ſeruatur, nam eius tenuis victus vires, ego ſum in multis expertus ad opus earum potionum perficiendum. Corpore toto ſic curato, & exhibendis etiam atque etiam antidotis confirmato, vt theriaca, quæ Galeno præcipuæ laudis in podagra eſt, de qua lib. ad Piſonem ait, quod non ſolum inhibet humorem, ne ad pedes fluat, ſeu faciunt alia eo periculo ne humorem in pulmonibus retineant, ſed ipſam materiam conſumit, Accedetem ad ea, quæ propriè pedes, & articulos ſpectarent, & quoniam per ſorata à Dioſcoride in Iſchiadico datur, non minus illa in podagra valitura mihi videretur.

Verum quoniam nunquam in mortalibus, & ægris corporibus tanta puritas ſperanda eſt, quin ſpatio in eandem impuritatem recidere poſſint, propterea, & humoribus identidem purgandis, & diuertendis, & vijs communiendis opera danda erit. Purgatio ijſdem leuiori modo ſæpius repetitis, vel in eundem modum bis in anno facienda. Vulnera in cruribus inurenda, quo labentem humorem in pedes intercipiant; & remanenti etiam ſæpe in genibus exiccandis occurrent. Quietem quam habere ſaltem per menſem debent, ij, quibus crura, ſic cruciantur, ne in gangre-

A nam incidant, vt vidi multos, non præcipiam, quoniam à lecto ſeſe dimouere non poteſt. Viæ firmabuntur, ſi in ſudore mouendo, cum ijs, quæ id faciet, poſtremis diebus mirobalanos incoquemus.

Sed quid de pedibus ipſis, vbi eos reliquiſti, non reliqui, ſed in poſtremum locum diſtuli, quo diligentia, quam poſtulant, poſſet eorum curatio pertractari. Vidimus eorum infirmitatem à ſeuitie, & à diuturnitate morbi ortam, maxima cum materia aliunde perpetuò allabente coniunctam, nedum, quæ illapſa conſiſtat, ita vt vitium illorum in genere ῥευμάτων ſit ponendum, & propterea, quæ de ῥευματικοῖς in alis à Galeno admonentur ſint ſeruanda, nimirum cauendum ne diſcutienda ſine reprimentibus apponamus, neue partem grauioribus oneremus, calfaciB muſve, quoniam extrema nimis curſui humorum ſunt ſubiecta.

Ergò poſt corporis puri certa indicia cum ſpongijs fouebimus leuiter pedes ex lixiuio, cui incoctum ſit triticum cum roſis, deinde etiam ex vino ijſdem incoctis, vel etiam triticum comanſum ſolum imponemus, quod mirificum profectum habere vidi. Vindemiæ tempore vinaceis pedes continerem, tempore milij etiam cum milio concalfacto, Interea balnea dicta adhiberem, & alia in eorum locum ex aqua, vel lixiuio incoctis malua, althea, praſſica, verbaſco, fœnugræco, roſis, nucibus cupreſſi, baccis mirti, & iuniperi, Radice cannarum, helenij, & alijs eiuſmodi, quæ ex alto attraherent, cum ijs tamen, quæ pedes poſſent confirmare, oleis præterea poſt lotiones inungendi pedes à leuioribus ordiendo, chamomelino, cum roſaceo, anethino, ſeſamino, laurino, rutaceo, & alijs compoſitis, oleum de cera afferunt alij, Idipſum quoque mirtino, & roſaceo mitigandū. Pinguedines ſunt multorum animantium, & valétiores calidiorū ſunt, illam quidam præferunt, quæ artenæ dicitur. Sūt emplaſtra, in quibus non ſolum fabę farinam, ſed orobis etiam & lini, quæ ſine calore maximè euocat humorem, eſſe vellem & praſſicam, rapum, parietariā cocta cum fænugræco, althea, meliloto, & ſimilibus cū ſapa. Tandem gummata quoq; inūgerem cum opus foret. Sed cum dolores vrgerent, tunc vel oleo roſaceo cum D vino contentus eſſem, vel vnguento ipſo roſaceo, aut parietariæ ſucco cum eodem oleo, aut lacte cum eodem & momento croci, qui dolori & ſirmitati partiū confert. Tempore, quo dolores timentur, niſi purgationes illæ longiores poſſent inſtitui, ego vterer electuarijs illis ad podagram, & arthriticos omnes proprijs, vt illud, cuius fermè exemplum ponit Galenus 2. ad Glauconem dictum à Raino Cariocaſtiuum, ex coſto, cariophilliſque Hermodactilis, biagridio, & illud Aetij ex Cniro. Sed nimius eſſem in ijs numerandis. Sunt quoq; pilulæ à me compoſitæ octauianæ dictæ. Pedibus ego quietis tempore ſal toſtum in aqua vitæ dicta, & oleo roſaceo quotidie ingererem.

E

CONSVLTATIO CLXXXIII.

De Sauiolio moribundo.

NOſtis Viri præſtantiſſimi, quod ſoleant materiæ ad articulos decurrêtes etiam ad pulmones decurrere, quod monitū fuit à Galeno. Ergo, quod in hoc ſene ſeptuaginta duum annorū, materia quæ crudior ad renes demittebatur, ſit in partes eaſdem conuerſa, ſpiritui inſeruientes ego non miror, & maximè ſuſpicor, nam ceſſauit diuturnum malum in renibus, & recepta cibi cupiditate cibi nimium accepit, ſic à ſubita fame, abſtinentiave ad ſubitam repletionem tranſijt, & ſeſe cruditatibus repleuit, Frigori ſeſe obiecit, & à calore in id ſubito tranſijt, Conſtrictus eſt corporis ambitus, materia, quę ſolebat ad renes deduci in pulmonem

monem partem laxam, & agitatam coniecta eſt, ibi computruit, partem inflammauit, & febrẽ cõtinuam fecit, Vnde pulſus adeò parui ſunt, vt numquam minores liceat ſentiri, ipſo etiam num ſenſibus omnibus integro, & ſpiritus anguſtus eſt, & ipſe vocem, niſi nixu magno efferre non poteſt, extra frigidus eſt, incaleſcit tamen, & æſtuat interno calore, lingua ſordida eſt, & flaueſcens eodem æſtu vapores attollente, nam quamuis materia pituitoſa, & vt vrinæ oſtendũt crudi generis ſit, tamẽ eius partes putrefactæ tenuioreſque in linguam, & in ſublime elatæ flaueſcere potuerunt, Iecur quoque Infarctum eſſe iiſdem crudis ſuccis apparet ex crure ipſo quamquam ſiniſtro œdemate tumente. Quare ego viribus ſenis morbum imparem eſſe exiſtimarem, & citò iri confectum. Interea ſi videatur, extergenda eſt e ventriculo pituita melle roſaceo, ſic per clyſteres ex inteſtinis educendam nõ prohibeo, ſi vẽtriculus fouendus, ſi frictionibus etiam concoctio pituitæ iuuanda, vt in Epialis febribus, in quo genere hæc ferè eſt, fieri præcipitur, ego item permitto, ſed prædicta morte, ne remedia infamiam incurrant. Vnde neque à vino penitus interdicerem, & cibum facilis alimenti darem ex contuſis nimirum carnibus, & ouo iure diſſoluto cum aceti momento. Et hæc ſatis, quæ certè vereor profectum nullum ſine habitura.

De Illuſtriſſima, & Excellentiſſima Sfortia Parauicina.

CONSVLTATIO CLXXXIIII.

DOlor ventriculi eſt, qui fit maximè dum cibum continet, is vomitu pituitæ acidæ ferè, albæ, & puræ, quandoque aliquo colore infectæ etiam cũ cibo permixtæ leuatur. Cui ſymptomati febris adiũcta mihi videtur, quoniam pulſus, & crebrior, & inæqualior, & velocior multò, quam pro natura in huiuſcemodi corporibus cõſueuerit, exiſtit. neque enim mihi fit veriſimile, aliquam corporis naturã eſſe, quæ eiuſmodi pulſum integro corpore habeat. Vrinæ præterea in eo corpore, quod tot cruditatibus eſt refertum, cum flaueſcant, non ſolum febrem, ſed eam quidem valentioris exuſtionis demonſtrant, quibus calor corporis etiam atteſtatur.

Hæc ſatis manifeſta ſunt, alia præterea animaduertuntur. Hypochondrium dextrum plenius eſt, quam ex natura eſſe deberet, ſiniſtrum etiam quamuis liberum ſentiatur, loco tamen inferiori ad medium paulò ſupra vmbilicum dolor mouetur, ſi valentius pręmas, aluus inſuper adſtricta eſt, neque ſine clyſteribus deſcendit.

His deſcripta valetudo Excellentiſſimæ matronæ eſt, illiuſque inde partes, & initia intelligenda ſunt. Pituita à *δυσκρασία* ventriculi frigidiori eſt, nam caput nullo vitio affectum eſſe certum eſt, imò firmiſſimum ſemper ſuapte natura fuiſſe. Ventriculi frigida *δυσκρασία* materiam hærentem habere credenda eſt, cum diuturnum malum extiterit, quæ vnde priorem originem habuerit viſcerum obſtructio mõnet, nam quamquam ventriculus ab externis euidentibus cauſis facilè in cruditatem incurrat, quæ occaſionem hypochondriis ad obſtruendum præbeat, ea tamen nobis curationem parantibus in primis cauſis ſtatuenda eſt, quoniam inde iam remotis erroribus primò vitium ſuſtentatur. Facit illa, ne ſanguis liberè cum ſpiritu commeet, facit ne recrementa deponantur, & retenta, refrigerata, craſſioraque facta magis obſtruant, & loca frigida reddant, nam licet putreſcant illa, ad extremum tamen refrigeſcere conuenit. Putreſcere verò humorem febris ipſa læuiſſi-

A ma notum facit, quę ſi perpetua non eſt, neque recrementa perpetuò putreſcere eſt neceſſe, inde ergò plenius hypochondrium dextrum recrementis minimè expurgatis, & dolor ſub altero dum infixa tunicam aliquam diſtendunt.

Quod verò vomitus ſæpè variet coloribus, mirum non eſt, cum aliquid modo huius, modo illius recrementi efferant, natura ſiquidem vias omnes ſeſe exonerandi tentat. Minus alienum eſt dolores ſub cibo incitari, cum interea comprehendendo cibos diſtentus ſit ventriculus, & pręterea laboret continendo, ne dixerim concoquendo, nam concoctio nullum laboris indicium præbet, cruditatem quidem profert, tertio e cõcoctionis illa molitione halitus crudiores ipſi quoque & craſſiores excitantur, qui diſſolui difficiles diſtendendo membranas meatibus circumpoſitas B excruciant.

Hæc morbi huius ratio eſt. Corpus autem, & vires morbum ferentes ſatis validæ videntur, ſi cordis, ſi cerebri actiones ęſtimentur, at iecoris, & venarum, altricis nimirum nudę facultatis res aliter habet, nam concoctio nulla eſt, carneſq; minimè nutriri vidẽtur. Vnde cum curandi deliberatio futurum debeat proſpicere, lõgius ferri hic morbus ab iis viribus nõ poſſe videatur, niſi illæ admodum ſuſtententur, donec febris ſaltem miteſcat, quieſcatve, alioquin ni febris breui finem faciat, non credo corpus diutius eam laturum.

Imprimis ergo victus ratio, vt vires poſtulant, quæ agendorum primas partes occupant, erit inſtituenda, C extenuans quidem, ſed minimè tamen tenuis, facilis quidem coctionis, ne cruditates accumulentur. In cibis condiendis, ſi aceti parum, & quantum guſtui gratum ſit, miſceatur proficere ad humores extenuãdos, incidendoſque mihi videretur, Ad idemque ſaccharum foret idoneum. Cibi facilis coctionis, & boni ſucci, & tenuioris non ſunt vobis obſcuri, in quibus oua ego ponam, ſi cum ſaccharo, & aceto conficiantur, nam quamquam craſſitudinem non habeãt, lentore tamen non carent, qui craſſis humoribus adiectus eorum vim poteſt augere.

Vnde oua etiam molliter cocta pituitoſis ventriculis videmus grauitatem præbere, & à Galeno ſenibus ob id interdicebantur, nimirũ ne in vſu frequenti haberentur. D Carnes pullorum gallinaceorum, ſi grandis ætatis fuerint, ipſæ craſſioris alimenti ſunt, vt grauiorum omnium auium, quare iuniorum penitus deligendæ ſunt. Vituli caro craſſitudinem habet, & niſi tenera admodum iuris ſit, & ante cocturam mitior ſpatio fiat non concedenda, quod ſpatium etiam grauioribus auibus mollioribus reddendis erit vtile, in iuſculis borrago, bugloſſum, endiuiaque mihi non diſplicęret, & cum febris quieuerit etiam beta, cuius natura tenuioris ſucci eſt, & maximè abſtergentis. Caphares quoque idonei erunt ex aceto, tempeſtate maximè temperatiori, quam nunc ſit. Fæniculum eadem conditione laudarem, & ſimilia, quæ indies occurrunt, & ſelectum ſui à prudenti Medico poſtulabunt. Potio vini interea dum febris putredinem E indicat, metuenda videretur, quoniam vinum ad locum putredinis non ſolum ſeſe incitat, ſed alios ſuccos etiam inutiliores ſecum inuehit. Aquam tamen modificarem incoctis e genere eorum, quæ ſolent illam tenuiorem, & ventriculo minus frigidam reddere, iis, quæ ei gratiora videbuntur, aut cinnamomo, aut cariophylis, aut coriandro, aut aniſo, aut ex herbis, & radicibus etiam aliqua. De ſomno nihil eſt, quod moneam. De quięte non dubitarem etiam interdiu in lectulo quieſcendum, aluumque eſſe, aut quotidie, aut altero quoque die ducendam, & animi perturbationes declinandas. Medicamenta autem illa eligenda, quæ coctionem non impediant, quæ non admodum cor ſaltem exiccent, minus vires ſoluant,

Digitized by Google

uant, abſtergunt vero, incidant, tum uentriculum, tum cætera viſcera expediant, & confirment, aluum etiam identidem ſoluant, materiam abſterſam detrahendo. Quare ego pro tempore pararem modo hoc, modo illud medicamentum, ne conſuetudo naturæ minus iuuaret, ægrotam autem nimio faſtidio moleſtaret.

Exempli gratia acciperem aquam ex abſynthio, & triſſagine, & fumoterra, vna & capilli veneris, illis incoquerem piloſellam, acetoſam, cicerbitam, meliſſam, betonicam, quibus percoctis expreſſiſque adderem ſuccum iridis, infuſionem roſarum, & iniecto ſacchato eſtate, hieme autem melle ad ignem componerem, & demum acetum inſpergerem, cui per interualla rhabarbarum adiungerem, atque cum valentius agendum eſſet incoctum elleborum non formidarem. Enicum certè cum eo componerem, & illa quæ horum offenſam poſſunt modificare.

Exempla alia poſſem adſcribere, & alias formas medicamentorum, ſed ad tempus illæ ſunt accommodandæ. Exterius ventriculum iuuarem illitionibus ex oleis caryophillorum, cinamomi, aniſorum, quæ per os non ita liberè concederem, quoniam longius deducuntur, quam calida iecoris ſaltem ob obſtructiones, & renum vis poſtulent, & citius etiam id faciunt, quam calorem amiſerint. De quibus illud præterea dictum uolo, quod cinamomi oleum fortè vehementius eſt, quam aniſorum, quoniam craſſioris, & grauioris corporis eſt, aqueque quam ſubſidet, quod facit etiam oleum ex catiophillis, & ex ligno guaiaco, quoniam ex corpore magis terreſtri eliquantur. Oleum autem aniſorum, vt & fœniculi, & ſimilium, quoniam illa ſemina herbacea ſunt minus grauitatis habet, & aquæ infuſum non demergitur, ſed eminet. Itaque exterius admota tutiora ſunt. Si quæ poſtea erunt commemoranda, vt vt inciderit vſus neceſſitas in dies libenter cogitabo.

De Atrophia cum tumore ventris, & pedum cum fluore albo vtero. Pro Matrona.

CONSVLTATIO CLXXXV.

VIri præſtantiſſimi habemus corpus exciccatum, ſi eius *δυσκρασία* ſpectemus, nimio etiam humore ſcatens ſi excrementa, nam prætereo quale eſſet ſua natura, album cum ſit, & venarum latiorum, moribus ad ſolicitudinem, ad iracundiam, ad ſagacitatem omnem aacommodatis, nunc etate incliuante, ex carne penitus cum ſit corpus, ſtecitate vitiatum credã, excrementa autem cum pituitoſa ſint, & non ſolum vrinam repleant, turbidamque faciant, & album fluorem, ſed pedes, & ventrem in tumorem attollant, pedes quidem œdemate afficiant, non poſſum non exiſtimare humiditate recrementitia multa onuſtum eſſe, & ita frigus iam vitioſum acquiſiuiſſe, neque enim ego poſſum animo formare mihi, debilitatem caloris aliquam poſſe pituitam creare, niſi frigus ſubeat.

Calor namque propter acriorem vim, & igneam imbecillior factus non pituitam, ſed bilioſos, & ſalſos humores creat, qui enim propter calorem auctus calor eſt, & ſui ſimilia effecta edere non poteſt, is uitam amplius continere non poteſt, & calor amplius non eſt, vnde accedente ætate iuuentutis calor acrior, & infirmior factus, quam eſſet, propter igneum genus ſibi inductum, bilem potius generat, cum ſimilis ſibi ſit, poſtea verò amiſſa vi illa ignea pituitam cum frigidiorem naturam ſortitus eſt, quod non aliquo vitio per calorem, ſed natura frigidiori acquiſita facit, non priuatione ſimpliciter virium, ſed acceſſione frigoris affectus.

Ita calidum hoc corpus, ſi notas propoſitas ſequa-

A mur, & fortè humidum vitio frigoris, & ariditatis affectum videmus, vnde longius a ſua natura deductum ad eam reuocari erit difficile. At inquit Doctor exiguum corpus eſt, ideo nõ potuit eſſe calidum, aut humidum. De hac re hic nolim litem inſtituere, quando id a Galeno eſt tractatum.

Cui teſtificari quandam hiſtoriam crederem, quæ mihi a fide dignis fuit heſterna die recitata. Quidam a puertia vſque ad adoleſcentiam fluore alui fuit detentus, manebat exiguus, vt iam pilos in barba haberet, ac pumilio videretur, fluore autem alui quieſcente, maximam ſtaturam breui tempore acquiſiuit, is cum creſceret poſtea nullam ariditatem amiſit, niſi eam, quæ nutritione potuit reſarciri, hæc vero non generis, ſed corporis ipſius humidi defectione, non qualitate eſſe
B potuit.

Copia ergo materiæ, non qualitate longitudo eſtaturæ efficitur, quod in catulis alendis mulieres experiuntur. Semen namque radicalem quandam materiam ſubminiſtrat etiam ſecundum Ariſtotelem, quæ a ſanguine matris primo alimento debet ſuffulciri, ac diſtendi. Sed ad rem noſtram. Qua in parte maximè eſt hoc frigidum, & ſiccum vitium? In vẽtriculo potiſſimum, & vtero. Cur non in iecore? Credo ego iecur quoque pariter refriguiſſe, quanquam more medicorum noſtræ memoriæ, vos, quod ferè ſoletis, iecur calidum, ventriculum ſemper frigidum facere ſtatuiſtis, ita ægritudinis huius cauſam inde natam, quod iuniores Medici nobiliores perſuaſerunt, iecur calidum ſemper ventriculo frigus afferre, eo quod illum alimento proprio priuet, ea vero viſcerum impuritate, quæ certè peſſima eſt, factam eſſe crudiorum humorum, congeſtionem, quanquam
C inquam vos iecur calidum ſtatuiſtis, (nam ego quoque concedam fuiſſe antea calidum, & impuritate naturæ hæc duo viſcera tantum mali attuliſſe) non tamen poſſum nunc aſſentiri, ſed iecur frigidum euaſiſſe mihi perſuadeo, recremetitis frigidioribus in ipſum agentibus, & longam conſuetudinem cum eo nactis.

Etenim non video cur aliam *δυσκρασίαν* habeant membra interna, quam eam, quæ ab humoribus infertur, & ſuſtentatur, quales vero humores facit ventriculus, tales iecur accipit, ab eorumque conſuetudine afficitur, nam *δυσκρασίαν* calidam eſſe in iecore admodum diuturnam, frigida exiſtente ventriculo non poſſe crederem.

Effecta quidem caloris aliqua ſub viſceribus ijs duobus ita refrigeratis poſſe extare exiſtimo propter ob-
D ſtructionem, qua ſcimus humores exuri, in ſalſedinemque, & vitioſam naturam conuerti, quæ ferè in calorem iecoris vulgo referuntur. Quod ſanè huic Matronæ contigiſſe arbitror, nam vos ei aquam thermarum primò chalderij dediſtis, deinde vero annis quibuſdam interiectis caloris obliti aquas Patauinas, a quibus ambabus malè habuit, nam Chalderij aqua non ſolum ventriculum, ſed iecur iam refrigeſcere a ventriculo incipiens magis vitiauit. Patauina autem ariditatem vſque per Chalderianam inductam auxit, quæ fortè non calefecit, cum illam virginis dictam accepiſſet.

Quid ergo nobis deliberandum, qui fluorem vteri al-
E bum, vrinas albas turbidaſque, & tumores pedum, & ventris præſertim a cibo maximam inflationem videmus, & item quendam cordis ſaltum, caſus cum ſiti, & febricula quadam euidenti coniunctos? Hæc recrementorum crudiorum pituitoſorumque copiam ſequi patet, eam vero frigus, ſi non ſiccitatem etiam viſcerum, quæ tamen mihi ſummam habet ſuſpicionem cum corpus male nutritum, & a morbo diu preſſum cõſidero. Propterea ergo potionem aquæ Thermalis reformidarem, cum admodum exſiccet, cum niſi magnum in modum accipiatur, quo modo certè huic corpuſculo tenuiſſimo grauior foret, nihil profectura ſit, quæ ſi calidior eſſet eo magis ſquallidum corpus redderet, ſi frigidior vires eius, & maximè ventriculi proſterneret.

Potius,quo tecrementa illa è corpore verterentur, poſt
medicamentorum purgantium beneficium, ventribus
exonerati totum atque venarum & item meatuum iti-
nerumque omnium parietes ego detergendos curarem,
ne quod humoris in eis inhæret,iterum idem recremen
torum genus propagaret. Id autē facerem per detergen-
tia medicamenta,quale guaiacum eſſet & ſalſa parilia,
quo verò vtero aliquid roboris inderem. Agallochū,vna
cum eo coniungerem, aut aliud eiuſmodi. Victumque
mediocrem inſtituerem,ne ſolidę & continentes partes
tabeſcerent. Fluxui verò propriè alboni ceſſaret, pilulas
exhiberem de Rhabarbaro Meſues cum iure menthæ,
fregariæ,ſaluiæ, plantaginis, abſinthij & cicoreæ, quæ
viſceribus quoque maximè prodeſſent.

De febre continua diuturna.

CONSVLTATIO CLXXVI.

CVm poſtremus dicendi locus,qui diſceptatoris eſt,
mihi hodie contigerit, breui ego meum iudicium
afferam de ijs quæ à vobis accepi. Fuerat hæc febris ab
initio καυσώδης,quod putredo tunc humores calidiores
& fortè etiam ſanguinem comprehendiſſet, proceden-
te putredine partes tenuiores conſumptæ ſunt,aliæ verò
fortè concoctæ (quod putredo non penitus in corru-
ptelam ſpectaret,ſed ad maturationem vi partium con-
tinentium reuocata ſit) & poſt maturationem paula-
tim excretæ ſint,craſſiores autem,quæ neque ita cito pu
treſcere,neque maturationem admittere poſſunt, con-
ceptam putredinem diutius retent, Et quoniam parti-
bus principibus inhærent, vt malus febris mos ſignifica
uit,ideo illis ſua natura quandam refrigerationem com
municauit, quod eo corpore obſtruente, excretionum,
& commeatuum ſpirituum impedimentum, ſua verò pu-
tredine calorem aſſiduum & febrem effecerit,ita ab ip-
ſa humoris natura coctiones cruditatem pariunt, à fer-
uore caloris etiam ea ſanguine, quod ichoroſum eſt &
tenuius in bilem conuertitur, cruditates œdematoſos
tumores efficiunt, non quod crudus propriè dictus hu-
mor illuc accedat,ſed quod pituitoſus ſanguis inde con-
fectus eas partes alat, œdemata namque ex naturali pi-
tuita fiunt. Verum quanquam febris aſſidua ſit, quo-
tidie tamen concuſſiones illas, quæ à Medicis publicè
rigores dicuntur,affert. Quod ſanè dignum conſidera-
tione eſt. In malignis febribus horrores fiunt, ſed non
certis circuitibus reuertentes,potius identidem cum ca-
lore tentantes, & nimijs humorum halitibus naturam
irritantibus fiunt, Qui tamen neque rigores dici,neque
acceſſionum initia poſſunt, vt neque hi noſtri. At er-
gò materia extra venas putreſcit? Conſultè admodum
dixit Doctor, nimirum aliquam materiæ partem te-
nuiorem extrudi e uenis,& rigorem efficere. Ita ego ma-
lo in eius ſententiam deſcendere, quam de rei mihi non
viſæ cauſa diſputare. Et dicam, quod materia,quæ in
viſceribus putreſcit aſſiduam febrem facit, neque ema-
nare extra venas poteſt, quod intruſa in illis & hærens
eſt propter ſui craſſitudinem, ſi qua autem rigores fa-
cit,illa bilis eſt per febrem ex ichore ſanguinis facta,quę
in amplioribus vaſis verſata & putredine comprehenſa
inde per vim extruditur à partibus ab illa irritatis.

Hic mihi videtur eſſe morbi ſtatus,euentus illius ve-
rò etiam metuendus,quoniam febris magna eſt, & il-
lius potior cauſa in viſceribus vires ſaltem attrices imbe
cillas habet,quod nō ſolum ex iecoris, & lienis obſtru-
ctione tactu ipſo deprehenſa,ſed ex vrinis crudis & ma-
lo corporis habitu intelligitur, quare magno malo diu-
turnitatem etiam ſui firmitate & cruditate indicante,
vitæ ſanè metuendū videatur,in eis namque viribus ra-
dix vitæ poſita eſt,neque illis imbecillis poſsūt vitę & ce
rebri facultates diu valere,quarum infirmitate præterea
putredinē hanc non eſſe maturationē indicatur, ex qua

A aliquid ſolet alimenti,& virium partibus ipſis accedere,
vt in vulneribus,& vomitis obſeruamus. Quid ergo no-
bis deliberandum, ne materia amplius in putrefactum
locum ſuffeiatur? vtque materia,quæ putreſcit corriga
tur,& ad maturationem reuocetur,ſi poteſt,quæ autem
non poteſt detrahatur, ne calor febris ſui feruorē viſce-
ribus infigat,& quod potiſſimum eſt, vt vires nutrian-
tur. Cibo vires vno demum poſſunt ſuſtentari,& cōco-
ctione. Cibus eius generis eſſe debet, vt cito poſſit tranſ
mutari,& tantus,quantus vires diu valere poſſint,& ta-
lis,qui humores tenues poſſit procreare, nempe naturæ
extenuantis,& conditum incidendi vim præbentis,quæ
ſi ex aceto fuerit,id ualebit. Quale autem ſit genus cibi
extenuans non eſt nobis obſcurum. Imprimis ego hor-
deum,& auiculas montanas hoc loco cenſeré, oua non
B niſi ex aceto,vt fat quoque concederem. Semina melo-
num,& amigdalas conditurę adhiberem,aut eorum ſi-
milia olera,& borragine,bugloſſa,acetoſa,& quoque ét
beta permitterem. De medicamētis ad humores detra-
hendos,& parandos eadem ſtatuerem, quæ uos propo-
ſuiſtis,ſed in tanta obſtructione viſcerum a valentiori-
bus cauerem,& uiribus etiam conſulens amiciora natu
ræ magis diligerem ad viſcera ipſa recreanda, in quibus
potiſſimum eſt rhabarbarum, quod non ſolum bilem
flauam,ſed exuſtam, & craſſam, atque etiam pituitam
educit,quod iuuari,& valentius fieri poterit,ſi diſſolua-
tur,ſeu maceretur in liquore,cui incocta ſint, medica-
menta ad id idonea,vt polipodium,vt ſena,cnicus,& ſi-
milia interiectis illis potionibus, quæ humores poſſunt
ad ſui detractionem comparare,ex oxymelite,aut acero
C ſo ſyrupo,& ſucco cichoreæ, betonicæ, deinde ſyrupo
de cicorea Nicolai cū rhabarbaro,acetoſo aliquo adie-
cto ad inciſionem,cum ea quæ in eo eſt, nō admodum
multa ſit,alioquin omnia viſcera ſpectat,nempe, iecur,
lien,pulmonem,& renes atque ventriculum. Poſtremò
cum identidem eſſent purgationes ex rhabarbaro repe
titæ, ego ad ſyrupum acetoſum diarrhodō accederem.
Nec interea præterirem fomenta, inunctiones,& ſaccu
los,quibus uentriculi coctio iuuaretur,quo minus crudę
materiæ ſuggerat. Reliqua determinanda ſuo tempore
omnia relinquam Medico,cui cura commiſſa eſt.

Conualuit cum dictis potionibus rhabarbatoque ad
ʒ.2. altero quoque repetito.

D
De Comitiſſa Ottilia Montanaria.

CONSVLTATIO CLXXXVII.

DOmini Sapientiſſimi,verſamur in re,quæ propter
aſſertionem ægrotę eſt maximè perplexa. Iā quar
tus menſis præterijt, cum menſtrua huic Illuſtri Matro
næ ſuppreſſa ſunt, a quo tempore ſemper ægrè habuit,
capite ventriculo,dorſo, & totius corporis, & præcipuè
hypochondriorum,& ilium grauitate, febricula, vrinis
croceis,exiguis,pulſu paruo,& crebriori. Caput graue,
& cum dolore erat. Ventriculus cum dolore, & ructu
acetoſo. Hypochondria etiam viciſſim cum capite ſuos
dolores efferebant,febriſque potius cum capitis dolori-
bus,quam cum hypochondriorū moleſtia aderat. Quę-
E ſiuit eius moleſtiæ curationem,ego grauiditatis ſuſpicio
nem obijciebam,eam ipſa nullam eſſe ſibi affirmabat,
multis rebus adductis,multis taciturnitate inuolutis,qui-
bus ſe grauidam eſſe nullo modo poſſe diceret. Earum,
quas protulit cauſarum illæ erant, quod annis iam duo-
bus præteritis menſes parcius emanarent,quod ſuperio-
ri anno pariter conſtitiſſent,& has eaſdem moleſtias at
tuliſſent, a quibus poſtea menſtruis procedentibus, in
ſequenti circuitu fuit liberata. Quod iam tredecim an-
nis ſterilis eſſet facta, poſtquam tres grauiditates tribus
annis proſpere tranſegiſſet, alia multa ſe reticere iuue-
bat,quibus grauida eſſe non poſſet.

Ego contra aſſerebam, in alijs quoque grauiditatib.
febre pariter affectam fuiſſe, vt retulerat,& nunc ea ſi-

gna

Digitized by Google

gnū grauidis valde familiaria eſſe, nam præcipuè corpus totum graue eſſe ſolere, illa grauia maiumas etiam grauiores in ipſa fieri, vt maximè grauidis contingit, & quod præcipuum videtur colorem corporis teneri ſuppreſſis menſtruis. Interea Illuſtris Pater aduenit, is hortari, & petere inſtantiſſimè, vt aliquid gereretur, ne in peius rueret, ne periclitaretur. Iam ventriculo conſulere cœperamus leuioribus quibuſdam, ſed nihil proficiebant, pater interea rogabat, vt ſanguis mitteretur. Veniebat in mentem, nonnullas hac in vrbe noſtræ ætatis fæminas nūquam commodè vtero geſſaſſe, quin etiam abortirent, niſi ſanguis quoquo menſe mitteretur, & noſtri temporis rationem, longè aliam eſſe ab Hyppocratis temporibus, cū nullæ mulieres fætu ſano menſtruas purgationes habebant, nā noſtro tempore multis menſtruas purgationes habentibus, & dum bene vtero gerunt, & dum lactant.

Propterea, aliquid ſanguinis mittere auſus ſum, quod parum fuit, & reuertente menſtruo tempore iterum etiam, nihilominus vſque in quartam menſem malè habebat, quo finito commodius viuere cæpit. At mēſtruorum tempore accedente rurſus malè habere, & febrire, diuque perſeuerare, ita tunc maximè curatione egere, & ſanguinis miſſione putabat. Et cum ſuperioribus menſtruorum circuitibus muliebris fluxus, & albus & teter, & ſanguineus extitiſſet, quamuis parcè efflueret, tunc demum diutius vltra ſpatium ſolitum producebatur, vt quantum parcitate detraheretur, ſpatio fluendi reſtitui ipſa exiſtimaret. Dum exitum eius effluuij expectamus, in dies illa peius habere, & tandem quotidie mane tantummodo ſanguis exire, & ſemel etiam ſecū quiddam lotio ſimile valde flauum, ex quo interea lintea cū exiccata fuerant, tamquam vino atro infecta videbantur, reliquis horis intermittebat, tunc doloribus ventris ſemel, & iterum tentata eſt ſumma cum moleſtia, tum ventriculi, tum capitis, cum iterum cruciaretur, maximus ventris ſaltus affuit, cui impoſita manus eum motum vnius certæ partis intus ſubſtantis, & formati corporis non perſentiebat, quoniam erat motus totius abdominis confuſa, & trepidantis inflationis potius, quæ totam ventris latitudinem occupabat. Abdomen verò omnino diffluebat, nihil eminentioris in medio habēs, quanquam in quinto iam menſe eſſet harum moleſtiarum ab hac moleſtia euaſit per exitum ſanguinis diuerſorum generum ſubito erumpentis, ac ipſa non ſentiente, in quo erat grumus quidam maximæ fibris refertus, & conglobatus nigro colore, & fætido odore præditus, & a doloribus totos dies vacauit, quarto vero ab eis die eius generis penitus doloribus arrepta eſt, qui parientes mulieres cruciant, & illis quidem maximis. Vbi obſtetrices erant expectantes partum ipſum certiſſimè de illius abortu, cum interea dolores nimis laceratēt, in balneum ex oleo eam demittunt, clyſtere in aluum infundunt, in vuluam tandem aliud cliſtere ex oleo liliorum alborum, ex quo iam referunt omnes dolores quieuiſſe, et iam nihil amplius parituram eam credunt, ſed eos dolores ex flatu fuiſſe, cum illa iam bene habeat, niſi quod, vt ſentire potuiſtis febre ſua etiam tenetur, in qua pulſus parui crebrique ſunt, vt fere in dictis ſuis conſueuere, vrinæ vero valde croceæ, & exiguę toto hoc tempore viſæ ſunt.

Hac in re quid deliberandum ſit conſulitur, ita & cognoſcenda res eſt, & quid requirat decernendum. Cognitu cauſa facilis non eſt ſic mulieribus variantibus, propterea, vt aperiatur ſic quæſtio diſtribuenda eſt. Numquid in vtero amplius ſit, quod metuendum videatur, & quid illud naturæ habeat, fætuſne, an ſanguinis vitioſi. Si nihil inſit, num a corpore in ipſum vterum aliquid labi poſſit, quod ſimiles labores ſit iterum paritura, cuius cauſæ cum eo erunt omnino auferendæ. Subſitne in vtero aliquid adhuc affirmare certo non poſſumus, mulieribus contra plaudentibus. Suſpicio tamen eſt corpore, tam male habente, & eadem febre tenente, doloribus vero illis ſine manifeſta aliqua

A excretione ceſſantibus ne aliquid etiam ibi conſidear, quod quieſcens dolores non moueat. Sitne fætus difficile iudicatu eſt, nam etſi motiones illæ alui flatuum potius opus viſæ ſint, id tamen fætū ſubeſſe non impedit. Quod purgationes menſtruæ, & præter tempus quoque non faciunt, quoniam multas vidimus non ſolum quoque menſe purgationes ſuas habuiſſe, ſed largiſſimum profluuium habuiſſe, & tamen fætum vſque ad iuſtum pariendi tempus tuliſſe, & ſanum partum fuiſſe. Sanum quidem hunc partum eſſe nunquam crederem propter prauos humores, qui excreti ſunt, propter febres aſſiduas, & propter vrinarum malum iudicium. Subeſſe autem fætum maximè perſuadere præter cætera ſupradicta tanti dolores, qui heſterna die vſque ad proximam horam permanſere, quantos certè a flatu in
B vtero fieri nunquam credam, quales ſanè parientium dolores omnino referant. At ceſſarunt, nihil obſtetrices ſentiunt, ante dolores abortum fuiſſe affirmāt, cum ſanguinis fibroſi grumum edidit.

Etiam parturientibus ceſſant interdum dolores, fætus vero immaturus adeo exiguus eſſe poteſt, vt ſub ipſum pubis os delapſus, nullam ſui ſpeciem tangenti manui exhibeat, vidi ego vero illum ſanguinis grumum, neque certè aliud habebat. Doloribus ergo partus poſitis poſt emiſſionem ſeroſi illius humoris, qui lotium fætus omnino eſſe videtur, quod tractis membranis emitti ſolet, nullo partu cōſequuto futurum partum non debemus expectare, nam nondum diu eſt, cum dolores quieuere, peperiſſe autem dolores credere amentia eſt. Dolores enim, qui eo fluore ſunt leuati, multo le-
C uiores fuere, quam qui parturientium eſſe ſoleant. Præterea in eo ſanguine nihil albi erat, niſi fibræ tenues, nihil folliculi ſpeciem habebat. Partus ergo ſi ſequetur, natura per ſe curabit purgationes emiſſura, quas in abortibus emittere conſueuit. Ferè enim ex nimia ſanguinis, & mala copia abortus fiunt, vnde largiores quoque in eis ſanguinis effuſiones ſequi ſolent. Quod enim ia partus non ſequatur per abortum, ſed ad iuſtum tēpus feratur, & verus partus futurus ſit credibile nō eſt, quoniam dolores hi reſolutum iam eſſe ab vtero partum oſtenderunt. Alioquin vero ipſa grauida eſſet, & vt poſſunt vtero gerentes ſuſtentanda, & quanquam finito iam diu quarto menſe etiā purganda, & ſanguine mittendo curanda, quod a quarto vſque ad ſeptimum nobis permiſſum eſt, ſed partus ſanus nō eſt, vt dicta con-
D iectura oſtendit, & antea miſſus ſanguis nimis pituitoſus præſignificauit.

Sed eſto partus nullus ſubſit, aliqua materia tamen ſit reliqua dolores paritura, oleum amigdalarum amararum proficere ad id poteſt, quo fætus etiam reſolutus facilius deuoluetur. Ne vero identidem congeſta materia hos labores referat, corpus purgandum eſt, & niſi nimium ſanguinis effluxerit, omnino per ſectam venā diminuendus, præſertim quod craſſus per medicamenta non facile educitur. Vtero vero ſic infirmo, brachij potius vena aperienda, & maximè ſi niger erit effluere permittendus, deinde purgatio inſtituenda, quę pituitā, & humorem melancholicum detrahat. Poſtremo quo ventri, & utero conſulatur aqua balneorum Porrettæ exhibenda videretur, quoniam illis partibus maximè
E vtilis eſt, & eius ſumendæ tempus non multo poſt aderit. Auguſti enim menſe valet.

Poſt conſultationem quarta, aut quinta hora peperit tenuem admodum, & pallidum partum longitudinis ſex vnciarum, ut quinque menſium eſſe ſolent. Viginti horis totis intus manſere ſecundinæ, quæ exhibito Caſtoreo maximo animi deliquio ſunt excretæ duræ admodum, & craſſæ, quarum carnoſa illa pars erat ſpecie lienis nitida, equabilis, craſſa, angulata, dura, vt molam præ ſe ferret, & incredibilis ſanguinis copia ſequuta eſt, & maxime craſſi, & nigri. Durities membranarum, & carnoſæ illius adnatæ partis, omnino ex nimis craſſo, & alieno a natura ſanguine prouenerat, vnde ipſa quoque male habebat.

Tertia die a partu febris maxima fuit, quæ poſtea remiſſior euaſit, & inde poſt hunc abortum quoquo anno parturiebat, quæ ſterilis tredecim annis fuerat.

De Burlono hemoptoico.

CONSVLTATIO CLXXXVIII.

QVamquam res in ſe compoſitæ naturæ eſt, & multiplex, notitiæ tamen apertæ, & facilis eſt, curationem tantum difficilem ſua perplexa natura reddens. Nam ego non dubitarem Domini, quod fecit Doctiſſimus vir a capite, ne an ab infernis partib. is ſanguis prodeat. Et argumentum quod dubiam facit ſuam ſententiam ne ab infernis promittatur, mihi omnino eſt certum iudicium non ſolum ab infernis, ſed propriè ab ipſo pulmone ſubmitti, nempe quoniam ſpumoſus eſt; & floridi coloris. At per nares aliquando effuſus eſt, ſcilicet, id propter copiam largiorem, & in citationem euenit, dum ſurſum conferim ſpiritu impellitur, vt bibentibus quãdoque euenit, ſi caſu aliquo ſpiritus excitetur. At ſæpe videtur ſine tuſſi emitti. Viri peritiſſimi tuſſi egent, hoc eſt ſpiritu contentius identidem expreſſo, rerẹ tiis contentionibus, quibus tuſſis conſtare videtur, & quæ efflatum ſpiritum ſæpe fugiunt, & interſecant, aut hærent, ita vt non vno impetu elidi ſæpe poſſint, ſpiritu illa prætereunte, dum ipſis interſecãtur, quæ, ſcilicet, non omnem meatum complent, quin ſpiritui aliquid itineris, & egreſſus pateat. Verum qui complent meatũ, vno ſæpè ſpiritus efflatu neceſſario expellũtur, cum illi exeunti alioquin via nõ concedatur, niſi propter ſui expulſionem: Quare nunquam vidiſtis copioſum ſanguinem tuſſi ipſa eiectum, ſemper efflatus quiſque effert certam ſanguinis molem, alioquin ſtrangulantur. Per tuſſim exiguus ſanguis, & cum pituita ferè commixtus eijcitur, quoniam, & viam ſpiritui exeunti permittit, & per pituitam hærens non poteſt vno impulſu reſolui, aut conuelli, quare multi Medici quotidie decipiuntur, requirentes tuſſim, vt ſanguis è trachea exeat, ſed dicet aliquis, quod non ſolum hic ſanguis, quem videmus ſpumoſus floridusve eſt, ſed ſubſit etiam craſſius, & ater. Mihi ſat eſt adeſſe partem aliquam nedum multam, quanta hic eſt ſpumoſi & floridi, nam reliquus poſtea craſſior aperto vaſe ſubſequitur, vt habemus ex Galeno in aphoriſmis. Omitto, quod ſi a thoracis partibus emanaret per anaſtomaſim, nõ facile toties effluxus redijſſet, & rupta ibi vena non ſine dolore eſſet, pleura acrioris ſenſus parte exiſtẽte. Pulmonum ergo vas eſt, vnde ſanguis floridus facile emanat, craſſus autem ſubſequitur, cum multus exire cogitur, qui etiam antequã in tracheæ ramos traijciatur, illis minimè commiſſis cum vaſorum oſculis, & non ita cito per tunicas permeans ſub ea mora neceſſario craſceſcit, ſubitoque eiectus concretior eſt, quoniam antea cœperat refrigerari. Sed eroſum ne an ruptum, an apertum vas eſt? Medicis eroſionem ſemper deſtilationi dantibus, ego cum in pulmones nullam ex ægroto fuiſſe cognoſcam, non poſſum illam cauſari. Præſertim quoniam paulatim ille effuſus non eſt, & antequam totum vas erodatur, dum detergitur, dum extenuatur, neceſſario ſanguinem paulatim emittit, donec aperto eroſoque vaſe ſanguis copioſus poſſit erumpere. Eruptio vero hic ſubito facta eſt, cum ipſe enim ſcreare conſueuiſſet valentius, & cõtento ſpiritu ad id excitare, vt quæ deſtilatio glutinoſa in faucibus hæreret, excerneretur, eo ſcreatu, multis antea annis aliquid ſanguinis emiſit, quod e faucibus, tam irritatis effundi potuit, ipſo interea nihil tuſſiente. Subito ergo, cum tot annos ſine ſanguinis veſtigio ſputa habuiſſet, dum decumberet, multam copiam ſanguinis emiſit, & poſtea illa identidem reuertitur. Aperta ergo vena per rupturam eſt, vbi procuratio noſtra ſic ordinanda eſt.

Vena conglutinanda eſt, ſanguis extra illam effuſus euocandus, qui ad illam poteſt prolabi auertendus, retardanduſque, hoc eſt, motione contraria reuocandus, & tenuitate omni priuandus, ne fluxilis fiat. Sanguis ergo modo e brachio, modo ex hæmorrhoidibus mouendus, interdum frictionibus, interdum uinculis reuocandus. Cibis craſſus faciendus, vt hordeo, alica, ſeu farre, amilo, pedibus uitulinis, ſuillis, vel etiam ſuis cerebellis, vbi uidebitis, nunc auiculæ a Doctiſſimo phyſico propoſitæ e re noſtra ſint, ouis etiam cum parum cibi accipiet non admodum liquidis, & cum pane loto conditis, luerem enim panem. Orizam vero non tam libenter darem, quoniam non tam boni ſucci eſt, & ſuccus minus bonus naturæ infeſtus illam ad excretionem excitat, quod de lenticula quoque ſuſpicarer, & de milio, & de panico, illa vero etiam conglutinationi vaſis eſſent apta. Conſtrictioni quoque aqua in potum danda, cui calibs iniectus candens fuerit, cui ipſa myrthus ſit incocta, quæ expuendo etiam ſanguini eſt commoda, ei acetum quoque ad idem immiſcerem, quo grumus, aut extenuaretur, aut impediretur, vas præterea conſtringeretur. Medicamenta ſanguinem tenuem purgantia darem ex ſyrupo roſato ſolutiuo, & rhabarbaro, quod etiã venę aptum eſt, & conglutinantia, eumque craſſum reddentia, vt ſyrupus ex portulaca, ex myrtho excreationi etiam faciente. Plantaginem adijcerem, quæ nõ ſolum ulceri conglutinando, ſed ſanguini expuendo mihi videretur apta, quoniam habet neſcio quid incidentis. Alchimelli aquam, & pimpinellæ probarem. Propriè uero authoritate maiorum noſtri temporis medicorum aqua tragopogonis mirificè facit ad interna vulnera, & præcipuè ſanguinis ſputum, ſi quinque vnciarum modo detur. Quidam ſacharum ad penetrationem adiungũt. Prætereo curationem illam aſperiorem, qua dant quidam porri ſuccum, & vrticæ, & naſturtij, atque quod maius eſt dant ſtercora palumborum, & ſimilium animalium, imo & fuliginem, quoniam ego non eſſem in re iam periculoſa, in perſona huius conditionis, tam audax. Exterius cæra, tum non adſtringens apponerem, ueritus cum Galeno, ne ſanguis magis ad apertã venam compellatur, ſed exſiccans, & extrahens potius darem, ex pice, thure, mirrha, & eiuſmodi alijs, quanquam cum quibuſdam Arabibus noſtrates nonnulli, aſtringentia quoque exterius apponunt.

De Matrona Vereratia phtiſica.

CONSVLTATIO CLXXXIX.

QVod ſpuit Matrona nobiliſſima omnino purulentum eſt, quod non ex fædo colore ego ſoleo iudicare, qui in pituitoſis etiam ſputis, cum diu in brõchijs fuerint morata ſolet cerni ſæpe ſordidiſſimus, ſed ex habitu ipſius ſputaminis globoſo, grauiori, & lentore diſſolutu faciliori prædito, nedum ex odore, quem ego pati ullo modo nõ poſſum. Fuit Matrona ab ineunte ætate in deſtilationes procliuis, & quanquam hieme tuſſi multa cũ ſputaminibus plenioribus arripiebatur. Demum animi anguſtijs, & doloribus acerbiſſimis vexata, mariti morte, & multis alijs aduerſis reb. ſic ferentibus, cępit carnem amittere, cum eſſet habitu pleniſſimo, facta eſt corpore admodũ tenui. Ego inde ſuſpicor ab eo vſque tempore aliquid intus vitij compræhendiſſe, vnde febriculæ latentes, & tacitæ excitarentur, & carnem illi conſumerent. Ex quo etiam conijcio, hãc febriculam, qua continuè tenetur, iam in corpore ipſius cordis conſediſſe, & innatum eius calorem, in igneam iam conſcendiſſe, vnde illa calorẽ illius non ſentiat, niſi cum a cibo halitus excitantur. Fortè etiam ex deſtilatione aliquid putredinis cõmouetur, & quotidie febris euidentior fit, q̃ ſenſum ſui per ſuos renouatos vapores carnib. afferat. Pus uidetur oĩno vlcus indicare, & quo copioſius eſt eo maius vlcus velle. Itaq; ex copioſo pure vlcus amplius ego ſubeſſe exiſtimo, niſi copioſius pus videatur eo quod pituita multa ei cõmixta eſt, & propter morã in

bron-

bronchijs tractam putrefacta, eius ſpeciem amplificet, ſed omnino vlcus eſt,& diuturnitate, vetuſtateque non niſi magnum eſſe poteſt,& ſordidum, & malum. Febris etiam potuit ſuo ſpatio corpus cordis cõſumere, & languefacere, num vero exſiccationem attulerit, dubium non eſt. Quantam attulerit,& quem gradum exſiccatio teneat, incertum eſt. Pulſus quidem eſt infirmus, at non mollis ſeruatur, propterea non ita multam ariditatem cordis ſignificat. Mollior quidem pulſus ſæpè uidetur, propter ſui imbecillitatem. Mollior autem fit pulmonibus pus continẽtibus, vt quotidie poſſumus obſeruare. Eapropter indiciorum vis omnino eſt compenſanda,& ſiccitas aliqua, omnino ſtatuenda a febre inducta ſecundarum certè illarum carnium, quæ recentem ſui conſiſtentiam habere in corporibus ſolent, nedum ſanguinis mollioris,& leuioris ad alendum, ut ueteri debeamus, ne humores illi in alimentum ſufficiendi deficiant. Solidarum partium ſuccus conſumatur. Duo ergo nobis proponi debent, alterum caloris refrigeratio, ariditatiſque refectio, reliquum eſt ulceris exſiccatio, deterſio, atque conglutinatio, quæ quantum inter ſe diuerſa ſint, intelligitis. Diaſpermaton dabat Galenus ulceri ſanando, quod exſiccat,& conſumptioni febris officit. Dabat uero lac quod utrique propoſito capiti ſatisfaceret, nam caſeoſa parte exſiccat, & conglutinat ex una parte, ex altera alit,& humectat, atque reficit ſuccum carnibus, ſero autem ipſo detergit. Butiro ſputum facile reddit, quare ego ab huiuſcemodi remedio non diſcederem. Conficiuntur ſirupi diuerſas illas uires continentes, in quibus, qui de pimpinella dicitur mihi probatiſſimus eſt. Qui teſtudinem recipiunt, aut cocleas, aut cancros non adeo mihi probandi uidentur, quoniam ſuccus eorum animantium prauum præbet alimentum,& quod calori reſiſtit, nam maius detrimentũ haberet ex tarditate alendi,& prauitate ſucci, quam utilitatem ex diuitie alimenti. Galenus citò alendo neceſſitate adductus lac dabat, neque pluris alimenti materiam deligebat, ut carnes ſuillas, quoniam a caloris quidem actioris uiribus poterant concoqui, ſed ab infirmitate attractricis, & ab anguſtia meatuũ non iuxta neceſſitatem cito afferre nutritionem poterunt, probarem magis tanquam medicamenta conglutinantia, & deſtilationem etiam cohibentia, & quanquam audi multos poſt potum aquæ cochleatum pleniorem habitum acquiſiuiſſe, id tamen attribuerem ſanitati,& refrigerationi, quam illa, ut medicamenta effecerint potius, quam alibilitati propriæ.

Eos ergo ſirupos ego quoque concederem, neque ab Arabum conſilijs abhorrerem, in quibus maximè probant recentiores ſtillaritiam teſtudinis aquam. Deſtilationis quoque aliquam partem curationis cõcederem, & agaricum, vel per Catapotia, vel per ſerum caprinum darem; Præterea caput ſiccarem medicamento ex ſynapi, atque etiam ferro pluribus locis dato, ita tamen ne vlcera manerent.

Præterea linamentum per cutem occipitij tranſuerem, acuque candenti transfigerem. Aeſtum vitarem a uino non abſtinerem propter cito alendi neceſſitatẽ, illud quidem temperarem ex aqua, in qua illa ferè omnia decoquerentur, quæ in ſyrupo de pimpinella compræhenduntur. Hæc dixiſſe uolui potius ad confirmandum, quæ a Doctiſſimo uiro prolata ſunt, quam vt noua me proponere poſſe putarim.

A aliquid quidẽ ſubeſſe, quod ſenſum faciat rei in caput irruentis, non tamen afferre tantum incõmodi, aut offenſæ, quantum ipſe metu,& opinione perferteiur, & aſpectum formidantis hominis efferi. Nã cum potius accedat ſymptoma, dũ in dextrum latus decumbit, aliquid certè ex eo ſitu inferri in caput ſignũ eſt, quo præſertim lien in ventriculum vrget, quanquam metus maior excitatus, maiorẽ ſpirituum cõmotionem afferat. Eapropter duo mihi videntur curationem exigere, alterum eſt ſymptoma, quod omnino eſſet prohibendum, cũ ſomnum impediat,& animum, tam perterrefaciat, vaporibus reprimendis, retrahendiſque,& ore ventriculi confirmando. Reliquum eſt cauſa ſymptomatis, in intẽperie,& copia humoris melancholici poſita, qui humor ex bile flaua exuſta factus videtur, cum genus corporis bi- B lioſiſſimum, mores ad excandeſcendum procliuiſſimi ſint,& vrinæ flauæ etiam ſine febre extent, cũ deiectiones flauæ pariter cernantur, cum ſitis, amaritudo oris, cum ſentiat calorem circa caput,& corpus totũ. Præterea nocturnas vigilias, quæ melãcholicum ẽt humorem ſequuntur, nam melancholicos certè eſt ex bile factus, cum maximus, & ſupra rationẽ metus ſit, cum ipſe ſuapte more ad ſolitudinem, ad taciturnitatem, ad ſuſpirionem, ad metum propenſus ſit, vt e facie etiam id poſſumus elicere. Humoris ergo melãcholici cum detractio longioris operæ ſit, cui dum incũbimus, interea uigiliæ, & anxietudo poſſent aliquid maioris mali afferre. Ego enim primum poſſem, ſymptomati ſuam curationẽ attribuerem, ventriculique os confirmarem poſtquã vix aliquo medicamento leniori ipſum exonerаſſem, habitaque ratione temporis anni,& tempeſtatis, hierã ſimplicẽ Galeni uim ſyrupo roſaceo ſolutiuo per potionem C darem, eo liquore dilutã, cui ſtomachica, & refrigerantia eſſent incocta, decocto ſcilicet cordiali duplicato ipſo tamarindorum modo. Poſtea acidum citri ſaccharo conditum, ſyrupum de pomis dictũ, de mentha,& conſimiles propinarem. Interea ſymptomate, & metu remiſſiori facto humorem melancolicum pararem ſyrupo de buglоſſa, de fumoterra, de pomis,& roſaceum, commiſcerem, quo capiti robur daretur,& impetus vaporum cohiberetur. Ante apparatum humorem ipſum per hæmorrhoidas retraherẽ, hiera ut dixi prius exhibita, poſtremo illum expurgarẽ macerata ſena,& rhabarbaro, incocto polypodio, & diacatholicone diſſoluto. Contra ventriculi os emplaſtrum diaphenicon, fomẽta ex œnanthe abſynthio, mentha, roſis, & ſimilibus darem,& lenimenta etiam ex id genus oleis. In longo au- D tem vſu vellem haberi confectionem alchermes, quæ ventriculo faceret,& capiti,& humori. Rationẽ victus dum ſymptoma vrget minus extenuantem inſtituerem potius panem diluerem, antequam incoquerem in iure, & oua permiſcerem, atque ab eſu refrigerantiũ mediocriter prohiberem, vt prunorum, quæ uiridacia dicũtur. Vinum imbecille quidem, ſed maturum darem,& quæ facillimæ eſſent motiones, ambulationes, & equitationes iuſtis temporibus laudarem, atque etiam balnea.

Is perturbabatur ex calore hieræ, vnde in collum, & caput calidos vapores ſentiret. Ex apertis hæmorrhoidibus, quæ iam fortè extiterant leuatus eſt. Maximè vero, cum ei aluus per ſe mota eſt,& plurimum bilis excreuit. E Deinde purgatione lenta admodum atrum humorem deiecit, optimeque habuit. Sed non multo poſt tempore in idem recidit.

De Petro Franciſco Miniſcalcho vertigine lapſo.

CONSVLTATIO CXC.

QVemadmodũ ex tuo ſermone, & ex ipſomet ęgro to cognoui, hæc vertiginis ſpecies eſt, neque ſine ſcotomia eſt. Tamen ego dignoſcere melius vellẽ, num ex opinione,& metu aliquid adijciatur, nũ metus opinionem etiam faciat nullo caſu exiſtente. Ego cenſeo

De Cagullio febre maligna ferè conſum pto.

CONSVLTATIO CXCI.

NVllũ uideo mihi eſſe dicendi locum viri Illoſtres, quando de ijs, quæ a doctiſſimo,& ſapientiſſimo phyſico prolata ſunt, iudicium ferre maioris phyſici, quam ego ſim exiſtimem, explicare vero illa ei, qui poſtremus dicturus eſt, & iudicium de illis eſt prolaturus; melius quam a ſapientiſſimo viro factum ſit, mearum ſanè virium non eſt.

Locum tamen mihi aſſignatum non poſſum deſerere, itaque breui dicendo contendam ea repetere, quæ ſatis expoſita ſunt, atque in mentem, & ob oculos iterum reuocare, vt promptius poſſint æſtimari. Febrem hanc antea intermiſiſſe, & alternis tantum diebus, atque etiam cũ horrore ſaltem ſuas acceſſiones vſque ad quartam habuiſſe, narratum fuit a præſtantiſſimo phiſico, quartam quidem leuiſſimas notas incipientis acceſſionis habuiſſe, neque eam finitam, quare hodie quoq; febris maneat, cum dies, quæ acceſſionem quartam inſequitur, nimirum octaua, quietis eſſe in intermittenti febre tertiana deberet, in qua uidemus nos febrem malæ naturæ eſſe, & vires ægri iã ab ea ſuperatas manifeſtè. Vnde ego facilè ſuſpicor, febrem hanc minimè intermiſiſſe, & quos ipſe rigores vocabat, ego horrores fuiſſe exiſtimo, & quos ordinatos ipſe putauit, ego inordinatos iudico, quoniam qui fieri poteſt, vt vna die poſt cõtinuationem ſui febris tantũ detrimenti attulerit? Pulſus exigui ſunt, inæquales omninò ſunt, ſæpè etiam intermittunt, alioquin creberrimi ſunt, oculi caui, & circũluentes, lingua ſordidior, lutoſa, & nigrior. Sitis intolerabilis, cibi ſummum faſtidium, vigilia perpetua, ſpiritus fœtas, & quod ego iudico, delirium, nam quanquam non fallitur in rerum formis, minimè tamen alienis imaginib. mouetur. Præterquã quod in æſtimandis rebus, & inde in ratiocinatione errat. Mores etiam ciuilis verecundię non retinet, nimiũ longè ęſtimat, pluris facit ſupra modum vinum, quam vel intemperantiſſimus homo poſſet, & cum guſtauit, imò large potauit, iterum continuo id efflagitat, & dum efflagitat, inuerecundè admodum eadem penitos verba ſine intermiſſione identidem repetit, grauioribus viris, & ſibi nouis adſtantibus, quod non uoluntatem ſuam ſic firmam eſſe affirmare, & imperate contentus ſit, ſed viuũ nominare aſſiduè, & perpetuo cogitat, eius ſpecie, & memoria nimium exagitatus, & quaſi in furias actus. Pollet ſenſibus, pollet ingenio, & memoria, id non prohibet quin delirium ſubſit; Quod Cornelio occultum non fuit, aut nouum, qui artes, & verſutiam inſanientibus quibuſdam attribuit. Sed quid intus mali ſubſit, vnde hæc exiſtant, videndũ eſt, vnde curationis deliberatio determinati, & exitus genus patere poſſit. Putridã febrem hanc eſſe nemo noſtrum dubitat, & talem ab initio fuiſſe, & peiorẽ, adeò ſani inde eſſe factam, vt uitæ maximè minetur. Cauſa putredinis humorum in obſtructionibus ponitur, qui ſi extra venas in meatus anguſtos expellãtur, in illis infarcti non ſatis perflatus habeant. Si in venis etiam maioribus putreſcant ſua ſe craſſitudine perflatu priuent. Quod in hoc corpore fuiſſe conſentaneũ eſt. Prius extra uenas fortaſſe corrumpi cœpere, eute ab aura, cui in æſtu incautè ſe obiecit adſtricta, & dum carnes huc illuc eos acriores, tũ ſua natura, tũ putredine propulſant, horrores illos ſibi pariebant. Putredinis calor maiore perflatu egebat, quam qui naturaliter ſe haberet, ita horoſoribus, qui in uenis eſſent eo calore comprahenſis, neceſſario in putredinẽ ipſi quoque acti ſunt, præſertim vero, qui in uiſceribus inſiſtunt, & anguſtiores venas occupant. Quod longè facilius euenit, qm̃ humores etiã multi, & mali ſucci, maleq; confecti ſubſiſtunt, quemadmodũ ex prauo viuendi modo neceſſe fuit. Copia nanque vna cum uitio facit, vt humores facilè ad incendiũ trahantur, eos natura, tũ copiæ, tũ uitij irritatione incitata propellente, & ipſo incẽdio ſuapte vi attrahente, interea vero vitium ſuũ humorib. inferentibus, cuique parti, in quam inducti fuerint, quib. vel principes partes nõ ſatis eos expellendo ſe ſe exonerant, cũ nimis lenti, & nimis craſſi, & nimis multi ſint, ipſis etiã uiſceribus principib. a malo vitę modo, a maloq; ſucco non benè habentib. & infirmioribus factis, ita facilè incendiũ in illis ſuccis quos expellere nõ poſſunt, excipitur. Quoties vidimus pituitoſum humorẽ per omne vas pulmonũ deductum arboris effigiẽ repręſentaſſe, cũ eos capite e ſinu cordis apprahẽſo extraheremus. Quod ergo febres ex intermittentib. continuæ fiãt, cauſa in copia, & vitiũ humorum

A referri debet, & cũ intermittens febris oritur in corpore ſic habente de continuatione verendum eſt. Sic verò ſe habent, quæ mala victus ratione in cibis, potionibus, & vſu aeris, atque motionum vſu fuerint. Continuandæ etiam febris culpa a me ſępè ſolet in maliciã putredinis referri, quę contagio ſe ſe propagat, & in nouos ob id idoneos humores producit, quæ vero malitia non ſolum ex obſtructionum multa vi, ſed ex imbecilli, vitiataque natura ſuccorum, & continentium partiũ venit, quoniam cum minus bellè concocti ſunt, minuſque ſuam naturam adepti, minus etiam uim ſuam cõſequuti, qua ipſi ſeſe ſuſtineant a putrefacientibus cauſis, quos verò neque partes continentes, cum imbecilles ſunt nequeunt ſuſtentare. Quæ omnia in hoc corpore eueniſſe ego exiſtimo. Quantum poſſit cum alijs cauſis ipſa partium continentium imbecillitas, & vitium vix exprimi poteſt. Cum enim humores a continentibus, partibus non ſolum conficiantur, ſed conſeruentur, ipſis continentibus infirmis, vitioſiſque minus confici, conſeruari, ſuſtinerique poſſunt, & ita facilè in malam putredinem delabuntur. Cernite hoc corpus, tangite, & videbitis malo carnium genere affectum, quod ſta vinum muliarum eſſe non poteſt, quare corpus huiuſmodi partibus continentibus, & ſuccis malis, ac multis prædiuum, occaſionibus motionum, & cœli iniuriarum obſtructum, in tenuioribus ſuccis prius putredinẽ concepit, illoſque fortè vt vt putreſcebant, & per putredinem moleſtabant, primis diebus eijciebat, deinde craſſis ſuccis communi febris feruore concalfactis, nec ſatis perflatus habentibus putredo firmior facta eſt, & è venis minus eiecta. Quod facilius facta fuit putredine mala ob humorum opportunitatem, & continentiũ partium imbecillitatem, ac vitium euadente, & ſic cõiunctos humores paulatim arripiente, & contagio ſe ſe propagante. Vnde metus maximus ſit, ne caloris vi acri vrgente vniuerſum ſanguinem in limum conuertat, ſpiritu eum priuando, & tenuiores illius partes in bilem & exuſtum humorem conuertendo. Vnde neceſſario ipſe ægrotus extinguatur, non ſolum, quod ſolidæ partes *δυσκρασία* affectæ vitam ſuſtinere amplius non poſsũt, ſed quod ſanguinis priuatæ præſidio, cum ipſo, tum ſpiritu quoque inde minimè refecto nequaquã animatæ conſumptæ verò ad vitam minimè idoneę futuræ ſint.

Non mirum autem eſt ſi halitus mali ex dicta putredine concitentur, ſi calor acris in hypochondrijs, ſi ſpiritus confuſi, ſi color et infectio lutoſa in lingua, ſi ſitis, ſi faſtidium cibi, ſi inſomnia fiant. Inſaniæ huius cauſa non ita aperta eſt, nam illa ſi a vaporibus fieret, potius perturbaret, aut imaginationem, aut rationem cogitationem ve, præſertim quod cum calore illi ſunt. Hic firmatam potius ſententiã, & æſtimationem videmus, quæ quidem cupiditate vna firma eſſe poſſunt, at non per eam tam aſſiduam, tam ve continenter vini, aut alterius rei cupitę nomen in ore haberet, niſi imago illiuſque æſtimatio fixior & valentior illum cogeret ad ineptam eam prolationem continenter repetendam. Quare ego crederem halitum ex bile exuſta in cerebrum ibi quieſcentem refrigeſcere, & in naturam melancholici humoris conuerſum refrigerate, & firmiorem quamcunque imaginem facere, eam verò præcipuè ſuam firmitatem exercere, quæ per cupiditatem fuit ſemel euigilata. Putredinis ergo præcipua cura eſſe debet, & humoris ad putredinem propenſi. Tum putredinis cauſarum, ſed vitium ſumma ratio habenda. Vires vno cibo, potiones, & concoctione ſuſtentantur, ita ille non omnino tenuius inſtituendus eſt, quod commune omnibus malignis, & tanta putredinis vi præditis eſt, quoniam viribus nimium infenſæ ſunt. Ita a pullis gallinaceis, a iuribus eorum, a pane incoquendo, & maximè loto petendus cibus eſt, quod ſi non ſumat, quod ſatis eſt, ouis iure diſſolutis, & exiguo aceto conditis alendus eſt, luteis tantum permiſſis. Ouorum enim niſi vera & pura bilis ſuperet ſuſpicione non caret propter ſuum lẽtorem, quo aptiſſimè biliofos humores deliniunt.

Hic

His cum craſſi quoque & lenti ſint, lentis ſaltem augendis fauerent, niſi ex aceto lenior diſſecaretur, in locum aceti ſuccum limonum etiam ſufficerem, longè magis etiam quam cum aceto putredini necandę frangédęque ſatisfactum crederem. Ex his ſiccis etiam carnes & iecora pullorum condirem, ſi frigidiores quam ferat ventriculus ſentiantur, ſacchato, & momẽto cinnamomi frigus & aſperitatem eorum modificarẽ. Cerasa auſtera acidaque pariter immiſcerem. Priſanam cum his cenſerem cibi loco dandam, quæ cum cibo opus eſt, & alimento, reprehendenda non eſt, ea namque prohibemus in corporibus non purgatis, in quibus cibus locum non habet, ſed cum cibus locum habet, ea quoque dari poteſt. Potio vinum non habebit authore me, In aqua aut vinum malorum punicorum, aut aceſum, aut ceraſa acida incoquerem, cinnamomumque adijcerem ac ſaccharum. Toties verò cibus in die repetendus, quoties paucitati aſſumpti ſatisfaciat. Sed de viribus ſatis multa ratio habita eſt. Iam ad medicamẽsa & manus opera hoc eſt ad morbum accedendũ eſt. Putredinem vna reſtinguet, & humores modificabit, & obſtructiones nempe putredinis cauſam tollet ſyrupus acetoſus, de ſucco acetoſi, de ſucco limonis, & citri, cum aquis pentaphylonis, tormentillæ, acetoſæ, ſcabioſæ, incoctis ijſdem, & hordeo, & ſeminibus citri. Et quæ ad eandem putredinem faciunt lenticulæ, prius in alia aqua feruefactæ. Humori etiam a putredine ſuſtinendo & incidendo datur guttulæ olei chalibeati in ſyrupis, quo quidem ex parte parato poſſumus vti rhabarbaro in eundem modum, quo Galenus vtitur abſinthio, multoties nempe dando per macerationem, nihil namque ſimilius video, & potius etiam rhabarbatũ eſſe iudico, tum ad humorem huius generis expurgandum, tum ad viſcera expedienda, confirmandaque, & coctiones iuuandas, ne materia putredini ſuggeratur.

Quod perfici poterit, ſi fomenta, & illitiones ventriculo adhibeantur. Atque hæc de medicamentis. Manu verò etiam aliquid pręſtare poſſumus, nam hæmorrhoides ego aperirem, neque putarem agere me contra Galeni mentem ad aphoriſmum Vigeſimum quintum libri quarti, quoniam ater ſanguis in hoc corpore mihi ſubeſſe videtur, qui per eum locum vtiliter, & commodè euocatur, & quamuis eius generis non eſſet, ſemel tamẽ euocare non habet ſuſpicionem aſſuefactioni, quã Galenus vitandam exiſtimat in ijs, in quibus eiuſmodi ſanguis non abundat, Præterquam quod hic reuocandi, & retrahendi cauſa à viſceribus ſanguinem (cuiuſcunque generis is eſſet) non exinaniendi illum hoc facimus, & cuiuſcunque generis ſit ſanguis libẽter illum auertimus. Quod ſi non placuerit, cucurbitulis idem præſtare poſſumus fæmoribus & humeris affixis, aut etiam tandem dorſo, ſic enim materia ad remotas, & ignobiles exteriores partes euocabitur. At obſtructiones augebit. Eſto id faciant per attractionem cucurbitulæ, id certè mallem in parte exigua ambitus corporis maximè extremorum, quam in principibus viſceribus, in quibus inhærere iam iudicamus. Ordo is erit, vt primum ab apertione hęmorrhoidum ſeu applicatione cucurbitularum ordiamur, & continuò id faciamus deinde reliqua, paulatim ſuis tẽporibus. Quibus vereor ne locus deficiat, quoniam vires vt dixi citò admodum languent, neque diu tantum morbi poterunt ſuſtinere.

Is tertio à Conſultatione die frigidioribus prius factis extremis, & humidioribus extinctus eſt, ſenſu ſemper acri, & ſumma vini cupiditate, cui etiam obſequebatur.

De Monacha ſanguinem mingente.

CONSVLTATIO CXCII.

ACcepi Viri peritiſſimi à vobis & ab ipſa ægrota, eam tertio iam anno ſanguinem mingere, cũ prius lemotam & albam vrinam redderet, vnde ſumma coniectura ſit Renes vlcus habere, quod prius ſordidum, deinde verò nimia vrinæ abſterſione, & corroſione facta, factoque egreſſu ſanguini, tum deterſum nimis, tum ſanguineum factum. Acrior namque vrina eſt, vt ardore eius manifeſtum eſt, & odore etiam intelligitur acerrimo, & calore atro, quanquã enim tota ſanguine ſit, atrior tamen & odore eſt, ſanguine etiam in ea concreſcente, vt ſuæ naturæ eſt, & multo. Vnde grumi, qui ſibus pluribus abundãt ſanguinis ſpeciem non habent, ſed ſicuti carnes ſunt, non caruncul æ, nam grandiores ſunt, Ac ſi carnes renum eſſent, iam toti illi conſompti eſſent, vel ſi totum corpus nihil eſſet, niſi renes. Quare non poſſum eſſe vobiſcum, illa nimirum eſſe carunculas. Certè quidem vlcus grande in renibus eſt, vaſaque maiora, aut aperta, aut corroſa. Vnum conſideratione dignum eſt, quod eundem ſanguinẽ, & ſæpius euomuit, menſtruis purgationibus quoque largiſſimè procedentibus, quod facit ne in ſuppreſſionem eorum cauſam referre poſſimus, ſanguis etiam ille ſætens fuiſſe dicitur. Quo poſſimus dubitare vitium ſuperius, quam in renibus eſſe, Vnde quod continenter ad Renes mittit, poſſit etiam ad ventriculum eijcere. At nihil adeò ſuperius eſſe in ventriculũ peruium poſſet, quin iecur foret, id verò ſi in ventriculum mittit, cur in inteſtina quoque ſanguinem non demitteret, aluuſque quandoque nigra non foret? Potius aſſueuit natura iam tantę ſanguinis effuſioni, vt niſi largiſſima etiam copia menſium fuerit, eius partem etiam in ventriculum regerat, alioquin à Renibus in ventriculum reiectio credibilis non eſt, A iecore autem in renes illorum venis non apertis tanta & tam aſſidua eſſe poſſe non videtur. Aliam, quam ſanguineam vrinam reddit. Vix per menſem à principio, dum balnea Chalderiana primum acciperet ſine ſanguine, minxit cum aquam ipſam etiam putam reddidiſſet. Cũ iterum poſtea acceperit, breuiori tempore id fecit, cum tertio etiam nihil de ſanguinis mictu ſemiſſum eſt. Omnia tentata videntur, quæ ad renum vlcera, & ſanguinis mictum facere poſſe videntur. Ad bolum armenum, ad trochiſcos de carabe, & alia deuentum. Saccharum roſaceum diu, & ſæpè exhibitum, aqua chalibeata diu, aqua Tragopogonis aliquantiſper data, quæ internis exulcerationibus, & vulneribus, mirabilis videtur. Salſa parilia proponitur, quæ ſanandis vlceribus ſordidis valere depræhenſa eſt. Ego Domini ſordidum hoc vlcus non exiſtimo, neque video aliud eſſe ſordidũ vlcus ab eo, in quo pus craſſum, & limoſum abundat, cuius generis hic nihil video. Deterſum nimis potius hoc vlcus intelligo, cum ſanguinem non pus cerno, & acri humore aſſiduè detergi puto, neque aliam cauſam eroſionis, quam deterſionem video, Salſam pariliam emittentem eſſe obſeruo, & tenuitate partium extenuationem, vnde ſanguis & tenuior, & fluxilior fieret, atque etiam acrior, quæ res mihi maximum metum facit. Potius ad ea, quæ ſanguini ſiſtendo, quæ vlceribus, & meatibus firmandis, vlceribuſque exſiccandis faciunt, deuenirem, & quo ad renes vſque ſuas deferrent facultates, ego non illas per coctionem elicerem, ſed medicamenta ſtillata, plumbeo præcipuè elambico in potionem darem, non poſſunt enim ſic alio quam ad renes deuenire, cum aquoſa corpora ſint & alimento inepta. Meo itaque iudicio opportunæ eſſent aquæ ex pimpinella, betonica, & abſinthio, & maximè plantagine, atque fragaria, quas ſum his diebus expertus in quatuor ægrotis vetuſtum admodum ſanguinis fluxum per aluum, & per renes finijſſe.

His

His adijcere poſſemus illam Tragopogoni, atque etiam piloſellæ, longè etiam maximè alchimillæ, cum trochiſcis de ſpodio, de terra ſigillata, tam de carabe. Eſt aqua confecta ex perforata, pimpinella, & porris, quam vidi ſanguinem in externis venis ſectis nulli remedio cedentem ſuppreſſiſſe. Hanc certè tandem deligerem, prius tamen ventriculo, & locis vicinis purgatis.

De Comite Lazilio, qui de ſuperiori loco lapſus ſine pulſu eſſet, & frigidis extremis.

CONSVLTATIO CXCIII.

VT narrauit doctiſſimus Vir, iam ferè vigintiquatuor horæ ſunt, cũ cecidit ex tabulatu ſublimiori, nec contuſionis vllum veſtigium eſt. Dolet imo ventre, maximè ſub præcordijs, ſi prematur. Pulſu priuatus videtur, & totis artubus frigidus eſt. Tangas vel ipſum pectus, cordis pulſum non ſentis, niſi attentiſſimè ipſum obſerues, ita exiguus eſt. Si dextrum brachiũ apprehendas, vix venam pulſare ſumma quidem attentione adhibita percipis, & creberrimè id facere, & cum in alijs imbecillibus pulſus potius ſuſpenſis, & leuiter omnino tangentibus digitis ſentiatur, quam prementibus valentius in dextro tantum poteſt. Heſterna die in latus decumbere præ dolore non poterat, nunc ſine dolore id facit. Erat tunc purpureo colore, & obſcuro, nũc clariori eſt. Spiritus difficultas eſt non tamen multa. Suſpirium nullum, quamuis ex pulſuum priuatione, defectuque cordi partes vicinæ occupatæ cenſeri debeant. Maximum illud eſt, quod vrina non procedit. Meiẽdique cupiditas nulla eſt, quod certè ad renes ſpectare videatur. Sub ijs ita in vnum aſpectum propoſitis, quid ſubſit quod officium Medici poſtulet, videndum eſſet. Ego breuiter ſic rem mihi explico, ἀσφυξία hæc in brachijs, in collo, temporibus, & thorace ipſo maximam cordis, aut imbecillitatem, aut refrigerationem ſignificat, qua vſus ipſius pulſus tollatur. Reſpiratione ſuperſtite, non omnino ſublata refrigerationis, ſeu perflationis neceſſitas indicatur, in corde ſaltẽ, cui reſpiratio, primum inſeruire creditur, quæ in hyſtoricis mulieribus vix aliqua eſſe ſolet.

Præterea ſi cor adeo eſſet refrigeratum, uix fieri poſſet, quin ut in hiſtoricis mulieribus cerebrum quoque ab eadem frigoris cauſa afficeretur, quod hic omnino integras habet actiones, & facultates omnes. Corde ergo egente aliqua perflationa ſpiritus ducitur, eo quidem reſpirationis motu, ſub quo apertè ſuprema, & ima thoracis pars cum uentre toto non uno & eodem tempore attolluntur, ſed ſuprema primum deinde ima adducta efferrur, quod infirmiſſimis hominibus, & moribundis ſolet contingere.

Vbi ego non cenſeram tempus iri ea ſententia comprobanda, quod reſpiratio ad ſpiritus materiam inferẽdam, non minus quam ad refrigerationem facit, adeò ut ſæpè non habeat communem cum pulſu, aut continuationem, aut tarditatem, ut ſæpiſsimè animaduerti, eundem uſum cum eo non habens, ille enim tantummodo ad refrigerationem, & fuliginum expreſsionem, hæc etiam & præcipuè ad inferendum ſpiritus materiam agit.

Quomodocunque illa ſint, cor certè ſpiritu, & refrigeratione aliqua eget, & maiori, quam in hiſtoricis, nam ſi manum comprimas contra cordis mucronem, neſcio quid motionis per ſummam attentionem percipis, & illius quidem crebra, & exigua. Tanta ergo refrigeratio non eſt, quæ vſu pulſuum penitus non egeat, imo tanta, quæ crebrior eos excitet quoniam, parui ſunt, quod infirmitatem arguit, infirmitas ergò adijcienda eſt, Dico adijciendum eſſe alicui refrigerationi, quoniam ſtã-

A te inſigni pulſuum neceſſitate, & calore, iam vis penitus intermortua eſſet & à calore conſumpta, infirmitatem tamen contra primam ſtatuere non poſſum, quoniam illa ſuſpenſis tantum digitis pulſum ſentire permitteret, prementibus enim omnino cedit. Ergo pariter cũ calore vires quoque ſunt diminutæ. Cauſa videnda eſt, quæ aut in corde ipſo eſt, aut ex alio viſcere cor afficit. Viſcera ſub hypochõdrijs quidem affecta ſunt, non tamen video, quomodo per frigus adeò poſſint cor occupare, ſiue ſeipſa, ſiue medio ventriculi ore. Ventriculi vero ore caput etiam per neruos illos inſignes neceſſario afficeretur, imo facilius, quam cor, quoniam à frigore inſigni cerebrum, facilius, quam cor corriperetur. Quare ego libentius ſtatuerem viſcera quidem quaſſata eſſe, & ſpiritu deſtituta per quaſſationem vt cerebro per B collitionem capitis ſæpiſſimè contigit, qui duobus aut etiam tribus totis diebus ex ictu memoria priuatur.

Sed cor quoque pariter tanto caſu quaſſatum in ſua capſula fuiſſe, & illuc ichorum plurimum liquidiorum & frigidiorum confluxiſſe, quod ſpiritibus conſumptis exhauſtum ſit, & ſanguine repletum refrigeſcentre quidem propter ſpirituum diſceſſum, vix innatis, & inhærentibus ipſum interea ſeruantibus, Ea ergo tum deceſſione ſpirituum, tum confluxione ſanguinis poſtea refrigerati, maximè ſi in capſulam extra venas fortè ſanguis eliſus ſit, cor refrigiuſſe, & copia illa frigidi ſanguinis occupatum eſſe, quæ tanquam frigidum venenũ eſt, & toti arterioſo generi id mali neceſſario communicaſſe, Vnde non ſolum vitæ, ſed altricis naturæ actiones ſopitæ ſunt, & periculum omninò vitietur, marceſcatque C interea, quod ſpiritus concoctionem moliri non poſſit. Diſſolutione interea corporis à calore tempeſtatis facta, facilè etiam fiet, vt ſanguis alieno loco conſidens putreſcat, febremque faciat. Quid verò dictæ morbi partes poſtulent ſatis apertum eſt, ſanguis à medio retrahendus, & qui reſtitit in ſinibus, aut extra vaſa eliſus eſt, & refrigiut incidendus, extenuandus, atque expellendus eſt. Refrigeſcere potuit, cõcreſcereque etiam in corde ſanguis, nedum qui extra venas eliſus fuerit, cum homo propè fuerit, vt calore naturali careret, pulſumque amitteret, corque refrixerit, & inde materiei ſanguineam concretionem permiſerit. Neque enim poſſum mihi fingere animo pulſum quieuiſſe, vt in alijs vidi, eo quod ſanguis è vena diſrupta, aut aperta, in cauitatem abdominis effluxerit, ibique cõcreuerit, & arteriam oppreſſerit, adeò D que refrigeruerit, vt cor ipſum quoque torpuerit, vt pulſare nõ poſſet, quoniam neque frigore, neque longè minus compreſſione tantum poſſet in arteriam, vt cor quoque ſuam motionem imminueret, niſi os vẽtriculi quoque anſietudinem acciperet cum multis alijs incommodis, nam vidi quidem apertis viuis corporibus arterias frigore externo accepto minime ſe mouere, at cor tamen aperto thorace ſe ſe agitabat. Quare poſſet quidem frigus ſanguinis effluentis, concretique arteriam motu priuare, cor tamen non impedire, niſi maxima concreti ſanguinis copia ſit, quam multa alia ſequerentur. Vidi aliquos elapſo in omnem extimam oram meſenterij ſanguine, & ibi concreto perijſſe breui, vt diſſectis corporibus deprehendi, quibus contra cor manum non appoſui, crederem tamen illud non micaſſe, quibus E certe nihil penitus pulſus ſentiebatur in vlla parte, neque etiam in collo, cum ſudor frigidus emanaret, & color carnis cadaueroſus, & dolor ventris, & anguſtia ſpiritus maxima, deſiderium ſummum quieſcendi eſſet, mente tamen conſtante, & alij quattuor, alij etiam tredecim horis ſunt extincti. At erit ſanguinis copia in cordis capſulam confluxa, & ipſum comprimet, etiam illa ſi multa eſſet, iam eſſet ſuffocatus, quoniam cor niſi humorem alienum in capſulam corruentem mutet in pus & ſuo alimẽto ſimilem fecerit, quod in multa ſanguinis copia non poſſet, citò interit, Cum verò etiam ſimile ſuo alimento fecerit, ſi multum ſit, non diu tamen uiuit, ut apertis cadaueribus uidemus. Album illud humoris genus, ſi multum eſt, diu integrum eſſe nõ

poteſt,

Digitized by Google

poteſt,& cor afficit,& cruſta, quãdam alba quaſi calce A induit,& tandem interficit, ſed ſine febre illa concoctio,ſeu maturatio non fit. Hic febrem eſſe non poſſe tum magnam, qualis multam ſanguinis copiam putreſcentem ſequeretur illud facit, quoniam pulſus non eſſet ferè ſublatus, ut eſt. Si ergo erit ſanguis in cordis capſula, età putreſcet, ſeu motu rationem accipiet, & febrem feruefcendo faciet,& certè iam iam efficiet. Potius ergo aut exiguus ſanguis in capſula cõcretus eſt, aut cauitatem cordis dextram ſaltem aliquid ſanguinis craſſioris occupauit, quod ibi quoque calore, & ſpiritu corde defecto, ipſum calore ferè deſtitutum in ſuã hoc eſt terreſtrem naturam reuerſum eſt,& concreuit, ſanguis enim frigidus,& terreſtris ſua natura eſt, vnde ſpiritu digeſto ſubito cõcreſcit, quod hic facilè factũ fuit. Retrahi ergo deberet potiſſimum ſanguinis miſſione, B quam ſi formidaris, cucurbitulis facienda eſſet, valentius enim attrahent. Equidem metuo Domini, ni vires leuamen non conſequantur, materiam opprimentem non ſublatam in ſanguinis detractione, ſic languorem maiorem ab ea accepturę ſint, potius ſecandus ipſe grumus ſanguinis, & extenuandus eſt, quo a natura egeratur exhibito aceto, oxymelle, vel etiam ſquillitico. Multi primum caſſiam tanquam omnium viarum leniendarum facultatem habent, libenter exhibent, illamque ad obſeruanda vaſa aperta cum bolo armeno, cum mumia componunt. Hic ego potius cum rhabarbaro daremiiſdem faciendis apprimè vtile. Agaticum valentiſſimum his occaſionibus exiſtimant, quoniam repurgat locos, ſed vaſorum colligendorum vim non habet. Poſtea altheam incoquunt aquæ ad emolliendos, & edu- C cendos humores. Terebinthinam quidam ſubito dant. Laridum alij, quod ego hoc loco non probarem, vti neque vnguentum illud rubrum. Potiones ex roſis factas aceto etiã adiecto crederem fore idoneas ad partes colligendas,& ſanguinem extenuandum, ichoreſque educendos, deinde vrinam mouentes potiones alias. Si febris apertè ſuperuenerit curandi ratio ad eam erit accõmodanda,& quo verget naturæ conatus ad noxium humorem expellendum, opera Medici erit conuertenda. Exterius fouerem viſcera ijs, quæ confirmarent, & influxum humorum repellerent. Calore tamen etiam coctionem iuuarent vt emplaſtra ex roſis chamomelo, & ſimilium vitium, pariter illitiones,& fomenta, veluti ex œnanthe, abſinthio, cicoreo,& eiuſmodi alijs.

Huic vrina multa effluxit, febris ſucceſſit quarta die, D parotida peperit, pulſu aliquanto magis euidenti facto, tandem extinctus eſt decima quarta die.

Anno & amplius poſt Antonius quidem Mãtuanus cognomẽto diſſectus eſt, & ei meſenterium dextra parte totum ſanguine concreto contectum inuentum, qui dolore alui repente eo correptus eſt, ex quo ſubito ſine pulſu, cum ſudore frigido, cadaueroſo colore, labio ſuperiori tumente, ſpiritu anguſto eſſet, & vomeret multam pituitam, & tredecim horis moreretur, qui ſi erigeretur ab aſtantibus ſe mori diceret.

Eadem morte interijt Comes Antonius Turrianus. Cũ tertiana febre exquiſita laborare cæpiſſet, cuius abdomen ſanguine plenum inuentum eſt. E

De Mag. Camillo Moſcardo hydrope laborante.

CONSVLTATIO CXCIIII.

QVanta neceſſitate ordinis locus hic dicendi mihi contigit, tanta ego pariter moderatione ſermonis ſententiam meam proferam, ne aut iudicare de cõſilio Viri ſapientiſſimi ſummæ authoritatis, & valdè ſenis, aut melius rẽ exponere profiteri videar. Profiteor itaque potius ſequuturum me veſtigia ipſius, & capita eadem repeniturum. Quædam anteceſſere, quædam inſtant in ipſo ægroto. Anteceſſere hydrops ex aſcite, & A anaſarca coniunctus, qui medicamẽtis ſublatus eſt, præſertim pilulis ex ℈. 2. rhabarbari ℈. 1. elaterij præmiſſis alijs de hiera ſimplici, & de hiera cum agarico. Præceſſit heſterna die ſomnus totis vigintiquatuor horis, non ſanè arctus, ſed tamen aſſiduus, & eum reddens ferè ſine ſenſu ſuimet, aut ſaltem ſuæ ægritudinis. Nunc meo quidem animo ſubſunt adhuc cauſæ & forſan peiores dictorum ſymptomatum, adeſt febris, vt ea corporis tactu, vrinis & pulſu, & lingua licet cognoſcere. Iecur ex his omnibus eſſe affectum non dubitatur, Genus affectus non eſt explicatum, humidum & frigidum, tamen habetur, quod ego ſępè admiratus ſum in corporibus calidiſſimis, & ſicciſsimis, & ætate florentibus, quale hoc eſt eueniſſe, ita per corporum diſſectiones certior factus ſum contra ſæpè euenire, Vidi iecora pituita referta, ſed B ea quidem ſæpe arefacta ob viſceris calorem & ariditatem, maximè ſub aſcite, vt ſub Tympanite etiam nigra & tanquam corium toſtum arida, quæ ſic obſtructa, & humore illo, non iam humido, ſed frigido, quidem affecta poſſunt flatum, poſſunt crudum ſanguinem, hoc eſt loco ſanguinis ichorem, nempe ſaniem creare, quæ in ea occaſione alba non eſt, ſed flaua, poſſunt obſtructione ſua febres mouere, poſſunt humidos vapores in caput ſubmittere, poſſunt & ſiccos ſi non a crudo humore, ſed ab eo ichore, qui flauus & torrefactus ſit, & a corpore arefacti, & melancholici humoris halitus mittant. Vnde modo ſomnos, modo vigilias a natura alienas faciant. Quæ in hoc nobiliſsimo iuuene fuiſſe omnia dictum eſt, etenim ſi hydrops ab humida iecoris intemperie fuiſſet, quo modo tam cito ſola purgatione abijſſet? C A cruditate ergo etiam exuſta hydrops factus eſt. Animi moleſtijs & ſolicitudinibus inſolitis, & diuturnis, Venereque per occaſionem ſponſæ etiam multum pituitæ ventriculus creauit, & iecur calidum iam æſtuauit, calidiuſque factum attraxit, arefecit, non concoxit, potius torruit, humor verò ibi arefactus & toſtus frigida ſua natura cruditatum cauſa fuit. Inde hęc mala ſequuta ſunt. Vigiliæ ſiccum humorem ſequutæ, cruditatem hydrops, illum & obſtructiones, febris, cruditates ſopor nimius & macies corporis, febrem autem linguæ ariditas. Obſtruenti illi humori, & nutritioni bonæ ego omnem operam darem, & quoniam corpus ſuo genere perſuadet congeſtionem humoris melancholici, propterea & ſi illa congeſtio non ſit manifeſta per extuberantiã hæmorrhoidum, manifeſta tamen alijs notis cum ſit, D ego cum Galeno hæmorrhoidas mouerem, deinde omnem ſpem in rhabarbaro, in ſyr. de cicorea Nicoli, & aceroſo. Diarrhodon ponerem.

Is non multò poſt interijt, & diſsectus habuit aquam flauam in nigrum vergentem, & iecur atrum duriſſimum, & tanquam corium torrefactum, vt incidi cultro non poſſet.

Pro Illuſtri & Venerando Franciſco Emilio Canonico, An nondum apertè inclinato febris morbo mouendus humor eſſet.

CONSVLTATIO CXCV.

REs difficultatem habet, aut potius dubitationem, quid nobis agendum ſit, nam morbus per ſe fortè facilis erit, propter tamen ętatem ſui longius pregreſſam, & coctionem iam inceptam difficilem noſtram reddit deliberationem, Siquidem coctionis iam indicia ſunt, & remiſſior acceſſio febris fuit, Propterea videndum num perfecta concoctio expectanda ſit. Pro cuius rei dubitatione ego de natura morbi prius cõſiderabo. Duplicem tertianam eſſe certiſſima indicia ſunt, non quod quotidie inuadat, quanquã id dictum eſſe à Galeno velit Doctor, quoniam id potius quotidianę eſſet, eoque magis ſuſpicionem quotidianæ haberet, quoniam eandem ſpe-

ſpeciem, eundemque modum quoque die tenet, pulſus patuus eſt, calor hebetior, lingua alba, tum vomitus pituitę multum habet, venter plurimum flatuum, hominus etiam ſeruatur, & ſub acceſſione ſenſus interiores hebetantur, eſus præterea piſcium, ætas quoque ſenilis, & tempeſtas humida omnia quotidianam ſpectãtia. Sed tertianæ indicia illa potius ſunt, quod aluus bilioſa eſt, vrina tenuis & perlucida, atque flaueſcẽs, Lingua in albo aliquid rufi continet, & aridior eſt, tempus æſtiuum pręceſſit, & corporis labores in itineribus conficiendis, Corporis etiã genus calidius, & alia multa quæ cum ſuis illis oppoſitis tertianam non verã, ſed ſpuriam teſtantur, pręſertim quod neque rigore inuadat, neque per ſudorem finiatur, ſi modò intermittat, nam de hoc quoque dubios vos eſſe admodũ fatemini. De ea ergò ita diſſererem, quod corpus boni generis eſt & optimè nutriti, & ſua natura bene valentis, cum neque ventriculum frigidum neque iecur admodum calidũ habuerit, Cor potius aliquantò calidius, ſi animũ, ſi valentem iracundiam & fortitudinẽ ſpectemus, quod tamen admodum calidum non crederem, quoniam iecur quoque & ſanguinem affeciſſet, & corpus non tã nutriri permiſiſſet. Minus meo quidem animo tam fortẽ virum redderet, qui exiſtimem ob nimium calorem cor fieri nõ modò citioris iræ, ſed infirmius, nedum vt faciat audacem, aut temerarium hominem quoniam temperatũ cor fortem & grauem, aliquantò calidius audacem & temerariũ, multò calidius autem potius ὀξυθυμὸν hoc eſt citiori ira iracundũ, cum infirmitate & metu, qui infirmitatis, filius eſt, qui ſub iracundia dicitur [illegible], hoc eſt cum metu excandeſcere Galeno, Ariſtoteli verò timere cum calore, hominem reddere ſolet. Fuere æſtiuis temporibus & æſtu nimio itinera & labores ei inſolentes, tempeſtatibus modò nimium ſiccitatis & ſqualloris, modo nimium frigoris humidique habentibus, & eſus piſcium & melonum nullus. Inde bilis quidem plurimum ingenitum, pituitæ verò etiam multũ identidem cõgeſtum, cui pituitæ bilis innoluta minus digeri diſſoluique in halitum potuerunt, maximè quoniã tempeſtates frigidiores & humidiores minus diſſolui permiſerũt & cutis itinera arctiora effecerunt, intuſque humores cõpulerunt. Vtriuſque ergo humoris facta cõgeſtio corpus ad febrẽ idoneũ reddidit. Scimus enim, quod tenues ſucci, quanquam corpus imbecille faciunt, & mali ſucci plenũ, non tamen item ipſum idoneum ad febres, ſed boni ſucci potius & crudi propter ſui craſsitudinẽ & Lentorẽ corpus ad febres ſubeundas comparant. Itaque pituita tum bilẽ ſeruare, tum comprimendo & obſtruendo ei putreſcẽdi cauſam prębere potuit, & quanquam pituitę plus ſit quã bilis, quia tamen nõ omnibus partibus ſuis pituita putredine corripi affatim facile poteſt, durioribus in obſtructione à feruore & putredine ſeſe ſuſtinentibus, Propterea putredo plures bilis, quam pituitæ partes cõfertim habet, & tertianæ naturam tenet etſi ſpuriæ, quod bilis à partibus pituitæ vna ſecum putreſcentibus & à vaporibus etiam integrè hebetetur. Quæ quidem pituita naturæ moderationem vt bilis quoque ſuperat & non ſolum copia, ſed etiam genere, quoniam non eſt ſimpliciter frigida & humida, qualis neceſſario eſſet tenuis & fluida, ſed craſſa & admodũ lenta eſt, Propterea & obſtruere & flatum non tantum vt illa, vapores edere poſſit, cũ plurimum terreſtris naturæ vna cum humido genere contineat. Natura ergo morbi hæc eſt nimirũ febris, hoc eſt igneus calor putredine concitatus humoris bilioſi & pituitoſi, cuius parte teneriores, mollioreſque tantum putreſcunt propter nimiam horum humorum copiam & obſtructionẽ perſpirationi perflationique officientem. Locus, vbi humor quiſpiam fiat, aut vbi congeſtus putreſcat vnus eſſe non poteſt, cum vna febris nõ ſit, & quanquam forſan vnius ſpeciei eſt, ſimplex tamen nõ eſt, ſed duplex. Copia namque neque ad duas febres creandas diuerſæ ſpeciei, neque ad duplicẽ febrem, quæ duabus vnius ſpeciei conſtet, ſatis eſſe poteſt, nam ſi eodem loco plus humoris ſit, eandem febrẽ vehementio-

A ris, longioriſque acceſsionis faciet, cũ putredinẽ vna omnis in vno loco ſubire cogatur, ſed cum duæ ſedes eundem affectum habẽt, diuerſis tẽporibus ſingulas febres mouere conſueuerũt, ita ẽt tres vel quattuor & amplius, vnde plures ſæpè febres fieri eadẽ die obſeruare potuiſtis. Duæ itaq; ſaltem hic partes ſunt, in quibus putredo hæc mouetur, quæ ſanè mea ſententia ad cauam iecoris pertinent, quoniam ſub acceſsionis principio humor in ventriculum vrgetur, & vomitum excitat. Lien ẽt ſentitur manu, quod non ſolet, cum pro naturæ modo ſe habet. Præterea præcordia flatu tenſa ſentiuntur. Duo ergo affecta loca illa ſunt, & quodq; propriam putredinis coacervationem continet, quæ qm̃ ſimiles humores habet, propterea ſimiles febres facit. Quod Galeno nõ ita crebrò fieri videtur, qui quotidianam eſſe iudicat, cum **B** quotidie ſimiles acceſsiones fiunt, Quamquã id non tanquam certum, ſed tanq̃ ſuſpicionẽ faciens profert. Arabes ergo vel qui ab Arabũ ſchola profecti ſunt, hanc nõ duas tertianas, ſed duplicem nuncuparent, qm̃ nõ duorum generum tertianæ eſt, ſed eiuſdem penitus ſpeciei. Duas namq; volunt appellari, quæ diſsimilis formæ ſũt, quarum dictionem apertè apud Galen. non inuenimus.

At vtrum intra venas, an extra fiant hæ congeries, putredineſque. Certè congeries intra venas fieri põt, deinde cum cumulum intenſum fecerit, extra venas pelli, & ibi putreſcere. Ego difficillimum puto poſſe extra venas pelli congeſtiones has, qm̃ ijs in locis, vbi carnes laxiores nõ ſunt, aliquam inflãmationem ſui generis faciant, qđ etiam Gal. exponit. Membrana itaq; non ſine tẽſione & dolore ſuſciperet putredinem, humoremq; putreſcẽ**C**tem, niſi admodum tenuem & exiguum, carnes cũ ſenſu quidẽ, vnde horror eſt, at verò cũ dolore ſimili. Vnũ pancreas eſſe vr, quod ſine inflammatione, & ſenſu id pateretur, & propterea ẽt ſine vllo ſenſu, vnde nullã concuſsionem, aut frigus efficiat, quare vidimus ſæpè intermittentes febres ſine frigore ſineq; horrore fieri, Cũ ergo exiguum frigus ſit in laxa illa parte, putredo fiet, aut in venis non quidẽ maioribus, qm̃ conuenienter nõ ſit, vt caudice venæ portæ, ſed in ramis eius minoribus ad ventriculum, & lienem pertinentibus, aut propter craſsitudinem materię tam lente eijcitur materia, vt eius motus non ſentiatur. Lien quidem bilioſum humorem præter naturam poteſt ſuſcipere, & ſui obſtructione hominem luteum reddere, qđ experientia longa obſeruamus. Cre**D**ditis facile me non eſſe oblitum, quod in magnis venis, intra iugulum & inguina putredo continuas penitus & συνόχους & febres facit, in minoribus aũt cõtinuas, quæ remiſsionum ſunt participes. Hic remiſsiones apertæ ſunt, propterea aut in locis ſine ſenſu, aut lento motu, aut in venis iam dictis ego poſſum putredinem conſtituere.

His ego credam patefactam & apertam eſſe omnem huius morbi vim & naturam, atque cauſas, quæ nobis attendendæ in curatione ſunt. Symptomata nãque nullius momenti ſunt. De ætate, ſeu tempore morbi videndum, quæ ad eius motum pertinent. Vt diſi vrinæ concoctæ magna ex parte videntur. Acceſsio hodierna remiſsior, quam proxima huiuſmet tertianæ fuerit, Quare Illuſtris Viri, & tu Doctor Excellentiſſime, ſi febris ipſa **E** humorem ſimplicem, aut ſi humores hi, qui duorũ generum in vnam fortem mixtionem venerunt, ſuæ mixtionis æquabilem prorſus naturam haberent, ſi corpus in alijs partibus quoque malo & ad putredinem opportuno humore non ſcateret, ego certiſſimè affirmarẽ morbum hunc ſuperius ſummam iam magnitudinem eſſe adeptum, ſummumque incrementũ feciſſe, & iam eſſe apertè inclinaturũ, nihilque nobis agendũ, niſi cum naturę ſigniorẽ morbi diſcuſsionẽ ſub eius finem animaduertetimus. Verum corpus humanũ celeſte non eſt, minus vniforme, impurum ferè eſt & variè in diuerſis partibus affectum præſertim in ſenio. Sæpe, infinitis inflammationibus vt pleuritide, phrenitide, aliquibus, febribus & multos dies quieſcentibus alias ſubortas vidimus & peiores. Nuper ego puellum tenerum, & corpore molliſſimo

mo & candido variolas optimæ naturæ habuiſſe vidi, il
laſque multaque, adeo vt omnem cutem occuparent,
quibus diſcuſsis omnino, poſt interuallum quindecim
dierum in peiorem morbum incidit, cum cutis tota in
modum elephantiaſis aſpera facta, non pullulis, ſed co-
rio quodam ſicco extra, & albeſcente intus, cum altera
quaſi cutis humore emanãs & rubra penitus ſubtus con
ſiſteret, febremque malum id concitaret magnã, & diu
ſic maneret facie deformi, naſo & labijs penitus formã
amittentibus, quod fortè ea materia non eo tenuitatis,
aut putredinis perueniſſet, vt poſſet expelli, aut febrem
excitare, Variolarum autem febre eam extenuãte, adu-
rẽteq; ſic fuerit comparata, vt ad vigeſimumquintũ diẽ
putredinem neceſſario comprehẽderit, puero iam libe-
rius viuente, & ſe ſub Dio exponente, vnde cutis angu-
ſtiores meatus nacta caloris excitandi in cauſa fuerit,
& inde putredinem in humore ad eam parato monẽdi.
Manẽte ergo adhuc febre, humores nondum antea ad
corruptionẽ adducti paulatim per febris calorem ad cer
tam corruptionis præparationem adduci poſſunt, & in-
cendium poſtea excitare, & alterius ſæpè ac peioris na-
turæ febrẽ faciat, ita non mirum ſi malignæ febres ſæpe
rutilſimis febribus iamdiu progreſſis efficiantur, ſi ex
tertianis frequenter continuæ. Nã præter hanc mate-
riæ & caloris febris occaſionem eſt etiã alia a Gal. no-
bis indicata. Quod dum humor in intermittentibus ad
partem, in qua putreſcit, conducitur, alias partes afficit
illam quidem præcipuè, in qua putreſcit, & affectus par-
tium ad tantum vitioſitatis poteſt perduci, vt ipſæ quoq;
humorem ſuo vitio ſimilem creent, & inde cauſæ mali
multiplicentur, Vnde etiam febres, aut plures, aut ex in-
termittentibus putredinibus continuas illas nanciſcan-
tur. Itaque ex vna parte certam coctionem habemus, ex
altera nouam crudæ materiæ ſuſpitionem in corpore ſe-
nili, quod in victu non exiguam, & inſolentem ſibi intẽ-
perantiam habuerit, anni tempore autumnali, æſtate
prægreſſa omnino inæquabili non ſolum eodem die, ſed
eodem menſe dies valde diſſimiles ſortita. Et cum dico
die inæquabilitatem eam intelligo, quæ nõ horarim va-
riat, hæc namq; corpora, non variè afficit ſua varietate,
quin potius partibus ſuis varijs inuicem ſe temperantib.
nihil corporibus imprimit, inæqualitas partium die lon-
giorum illa eſt quæ inſalubris eſt. Hic eſt morbi huius
ſtatus, hęc eſt ſuſpicio, Ac certus quidem ſtatus ſpem ſa-
lutis firmiſſimam habet, ſuſpicio autẽ nihil eſt mali, aut
periculi, quod nõ minetur. Vtriq; vero a Medico eſt cer
tè prouidendum. Ac coctione iam conſtante humorem
purgare poſſumus, quod ad certum mali ſtatũ pertinet.
Quod aũt ad ſuſpicionem, antequam putredine corri-
piatur humor, antequam a ſanguine ſegregatur, ſi non-
dum eſſa ſecretus appareat ſuæ procurationes attribuẽ-
dæ ſunt Solemus.n. mouere a partibus nobilioribus hu-
morem & ſubtrahere initio cũ morbus adhuc infirmus
eſt. Solent Medici multi eundem imminuere, & inualo-
ſcente morbo per putredinem, quo poſſint inde putredi
nem illam ad modum maturationis moderantibus me
dicamentis retorquere, ne præceps in exuſtionem, aut
peioris naturæ putredinẽ labatur. Subtrahitur materia
per ſanguinis miſſionem & purgatione etiam. At moue
re vllo pacto materiã, cum ſub maturatione iam feruet,
non ne eſt maturationem retardare? Ego ſic inter certi-
tudinem mali ferè maturi, & ſuſpicionis alterius mætũ
me gererem, vt ſuſpicioni ſatisfacerem, neq; certo mor-
bo officerem. Nimirum venam non ſecarẽ, quæ nimis
per corpus vniuerſum certè humores commoueren int,
ſed hirudines venis ad ſedem apponerem. Ita.n. de pro-
ximo locis egentibus ſubuenirem, nõ commouerem tñ,
neq; perfectum ſanguinem imminuerem, cum ſanguis
per hirudines detractus interdum quidem niger ſit, fre-
quentius verò pituitoſum calorem, & habitum glutino-
ſum habeat, quoniam nõdum perfectus eſt, pituita qui-
dem non eſt, quia non cõcreſceret, minus melancholia,
quoniam idem non contingeret, ſed ſanguis eſt ad ſero-
ſam & pituitoſam naturam vergens & craſſam, vnde

A craſſus eſt. Neque quis mihi obijciat, quod pituitam na-
turæ modum ſeruantem dixerim, fluidam cũ humida
ſit, nam cum in ſanguinem conuertitur, neceſſariò ille
lentus & craſſus eſt, vt melancholicus craſſus ſine len-
tore eſt, inde ergo eiuſmodi ſanguis facilè educetur, &
materia pituitoſa, quæ adeò nobis obſtruendo incom-
modat, & metum præterea maioris mali facit. Poſtea tũ
ipſius materiæ parandæ, tũ putredini modificandę ope-
ra danda eſt, nam parata materia non ſolum facile de-
duci poterit, ſed a natura quoque in meliorem habitum
conuerti, vt putredinem in maturationem traducere ſo-
let, Ac quæ iam facta eſt putredo id poſtulat, nam quæ
iam fit omnino eſt prohibenda, quod apparitione quo-
que ipſius materiæ fiet. Nam bilis refrigeratione, pituita
verò exſiccatione modificatur. Vtraque autem putre-
B do ſedari poteſt, vt contra quæ exſiccando, refrigeran-
doque putredini occurrunt, ſi tenuium partium deligã-
tur, vt conuenit ad penetrationem neceſſariam, vt inte-
rius remedia inferantur, ea extenuabunt, & incident lẽ-
torem & craſsitudinem pituitæ, in quibus erunt aceto-
ſa omnia ſyrupuſque acetoſus cum cicoraceis, & ſyru-
pis de ſucco cicoreæ, tum fortiora ad aperiendum po-
ſtea accommodata erunt, vt ſyrupus acetoſus de radi-
cibus, acetoſus compoſitus, ſyrupus Byzantinus, aut ace
toſus, Diarrhodon. Verum quoniam materia hæc eiuſ-
modi non eſt, quæ a natura ad vnam excretionem, vt
in aliquibus continuis febribus, ſeruetur, ſed vt in inter-
mittentibus, per acceſsiones excernatur, nos quoque na-
turæ imitatores, & miniſtri paulatim, & vt vt parata eſt
materia debemus educere, quod ex Galeno didicimus,
C qui lib. ad Glauconem poſt quoſdam dies priores febris
tertianæ propinat, melicratum cũ abſynthij, coma ma-
cerata ad humorem bilioſum detrahendum, & viſcera
confirmanda. Itaque nos tum naturam, tum Galenum
imitantes cum abſynthio fortaſſe illo careamus, rha-
barbaro, & multo meliori vti poſſumus, in quo eædem,
atque etiam pręſtantiores dotes ſunt ad bilem ſubtrahẽ
dam, ad viſcera expedienda, & confirmanda, & am-
plius, quam abſynthium habet, quod in rem noſtrã fa-
cit vires maximas ad pituitam glutinoſam, & craſſam
deturbandam, vt experimento quotidie cognoſcimus.
Quapropter ego rhabarbaro eodem penitus modo, quo
Galenus abſynthio vterer, & libentius propter pituitæ
detradendæ neceſsitatem. Ipſum itaque in ſyrupis di-
ctis maceratem, & ita eius vires iuuarem. Syrupis ego
D aquas ſtillatitias non commiſcerem, ſed herbas oppor-
tunas incoquerem, quoniam ſtillatitiæ aquæ, vt compe-
ri experientia exiccandi vim habent primo occurſu ſal-
rem, eaſque libentius in aluo cita nimis adhibeo, & al-
ui fluxionibus valde vtiliter. Victus rationem huc om-
nem referrem humidam quidem ſed omnino extenuã-
rem inſtituerem, ac quando iuſcula ipſe aſpernatur, ac
reſpuat, ego in auicularum vſu, & perdicum eum conti-
nerem. Pullos etiam columbaceos darem, quoniam tã-
to temperatiores ſunt columbis, quãto vitulina caro &
edina ipſis bouilla, & caprina, Acetum adiungerem, ace
taria præberem, ex acetoſa, borragine, floribus & folijs
ipſius, atque etiam meliſſa, neque huius calorem metue-
rem, cum videam Galenum vel in turgente materia,
morbiſque acutiſſimis, in quibus ea calidiſsima eſt,
E præbere puleginm, origanum, nedum hiſopum. In po-
tione aquam ſimplicem non darem ob pituitæ propa-
gationem, & hypochondriorum obſtructam conditio-
nem, propter quam illi ibi commoraretur & bileſceret,
Quare deligat ipſe æger, quod lubet magis aut cinna-
momum, aut ipſum cum coriandro, quibus ſi velit etiã
ſaccharum, niſi mel placeat, adijciat, aut ſi mauult, ca-
riophyllum, aniſum, fœniculum, aut quod velit aliud.

Cibi autem hora ſit ante acceſsionem quaternis ho-
ris, ſi poteſt, ſyrupus ante cibum ternis ſaltem. Alux
elyſteribus ſaltem alternis diebus ducatur, in quibus
mel roſaceum ad ℥. 3. ſaccharum rubrum ad ℥. 1. mihi
æquare vim omnium electuariorum videretur, quoniã
illa non reducuntur ad opus trahendi tam exiguo tem-
pore

porc in inteſtinis commotantia. Mel vero & ſaccharum abſtergendi vim nulla naturæ ope preſto babent, qui contactu ſolo ſubito poteſt ſe ſe exercere, quin & libenter ego impono ſuccos betæ & parietariæ. Ducente autem longius morbo ego darem quotidie, aut alternis diebus pilulam de hiera cum agarico, rhabarbaro, & ʒ. i. s. trociſchorom, alandal, Vnde ſperarem certiſſimam ſalutem. A

CONSVLTATIO CXCVI.

De Sereniſſimo F. M. Vrbini Duce ad Ambiorigem Samperolium eius Medicum.

B QVod potiſſimum requiſitũ erat in literis tuis, mea ſententia de viuendi ratione a te narrâta Sereniſſimi Ducis bæc eſt, quam iam ego non poſſum non ſummopere laudare, quoniam mihi accedere videtur ad eam mediocritatẽ, vnde tuta, facilis, & vtilis mutatio ad plus, minuſque ſi quæ inciderit eius neceſſitas reddi poſſit. Præterquam quod ſatis conuenit, imò neceſſaria eſt corpori naturæ valentioris, quale eſt ipſi Sereniſſimo Principi, ac quotieſcunque in exercitatione tam iuſtus modus fuiſſet repertus, nulla dubitatio, aut difficultas mibi reliqua eſſet facta, ſiquidem vna ambulatio, quæ illi tam ſolita eſt, corpori quod iam conſueuit valentioribus vti exercitationibus mihi leuis admodum videtur, & ſi ſub ea ad ſudorem perduceretur, & æſtas eſſet, cum alia tempora plus omnino exercitationis poſtulent, plus verò etiam Borealibus tempeſtatibus ipſæ Auſtrales, cum Auſtrales magis impleant omnes membrorum partes, quæ motu ſoleot nõ ſolum nutriri, ſed exonerari. Quod ad balnea attinet per conſuetudinẽ adbibita, illud videndum, quod tam breui ſpatio in illis moratur, vt parum admodum diſcutiant, potius ad corpus replendum ſic faciunt, quocirca neceſſitatem exercendi non tollunt ſuom illum exiguom ſudorẽ mouendo. Serum illud lactis bis in menſe acceptum ad vẽtriculum expurgaodum (modo oe ſubſit pituita valde glutinoſa) cum manna videtur ſatis accommodatum, Præterquam in frigidiori tempeſtate. C

Viderem quidem vt interponerentur ſtomacho idonea. Vlceris in crure inuſti dolor multos tentare ſolitus eſt, eo maximè, cum ab ambulando non abſtinetur, nedum ſub aſſidua ipſa ambulatione, qua ipſe vtitur, quo eſt mirum, quod non inde vlcus aliquod difficilius euenerit. Itaque priuſqoam vlcus ipſum firmatum ſit, neceſſariò eſt reſpiciendum, & ei exercitationi tantũmodo ſeſe credendum, quæ aut in equo ſit, aut non multũ crus fatiget, eique aliquod vnguentom imponendum, quod partem illam a fluxione defendat, eamq; refrigeret, veluti ſi conſiat ex duabus partibus lytharginj, vna parte ceruſæ, & ſucco plantaginis, ſolatri, & cimarum rubi, atque oleo roſaceo. Pilula quoque in ipſo vlcere tenenda, antequã vlcus firmetur, facta ſit ex materia, quæ non irritet, vt forte Cicer faciat & ſambuci medulla. D Vlceris illius conglutinatio non eſſet facienda ſine maxima conſideratione, ac quando coacti erimus, quo citius fiet, & antequam multum naturę coofueſcat tutius futorum eſt. Videretur qoidem id agendum, vt quo plus poterit exitus detur & exhalatio huic corpori, quibus opus habere ſe ſemper maximopere demonſtrauit, ex ea excrementorum egeſtione multa, quę perſeuerat, & eo laſſitudinis ſenſu, qui maximæ conſiderationis eſt. Ea propter cũ certum exercitationis genus dentium cauſa metueretur, ſemper magis reſpicienda vtilitas eſt, quam huic grauitati laſſitudinis præſtat. Propterea quod quãtus dolor dentium moleſtũ malum eſt, hæc grauitas malum maioris detrimenti minatur. Verũ ad ſubtiliora & magis definita deuenire non poſſum, propterea veſtræ prudentiæ definienda permittam, qui res præſentes inſpectatis. E

De Carolo Nichiſolio febre cum ſymptomate laborante. A

CONSVLTATIO CXCVII.

FEbris putrida eſt, quod ex genere caloris, ex pulſus inæqualitate, & ex vrinis deprehenditur. Eius cauſa non eſt humoris propenſio ad putreſcendum tãtum, ſed vehemens obſtructio, quam ex vrina crocea cũ ſpuma lutea intelligere poſſumus. Spuma enim lutea ſemper obſtructionem ad fel pertinentem mihi denotat, Quamquam hic non ſint valde luteę partes albæ oculorum, aliquid tamen palloris habent, ita & cauſam & locum in quo concedit illa habemus.

B Vnde facilis eſt emanatio bumoris obſtructione impediti ad ventriculũ vſque in ipſius ſuperius os, ex quo illa auerſio a cibo & ſummum faſtidium, quod quando fit, cum offertur illi & ſumitur cibus, ſtomachi omnino malè affecti culpa eſt, cum autem abſens etiam de ipſo nomine cibus odio habetur, & nulla eius libido eſt, etiã ad iecur culpa referenda eſt. Itaque iecur obſtructione affectum, & ventriculum afficiens poteſt dici faſtidij in cauſa eſſe. Os etiam ventriculi oppreſſum poteſt cordia malè babere, vt inde pulſus tam exigui fiant.

Res ergo has habet partes a nobis reſpiciẽdas in deliberatione. Eſt humor bilioſos tam integer, & nondum putreſcens, ad putredinem tamen acceſſurus, tum eſt humor eiuſmodi generis putreſcens, eſt iidem tertius putredine conſumptus & tanquam cinis factus. C Sunt obſtructiones, quæ cum illum colligunt, tum putreſcendi in cauſa ſunt. Sunt vires, quæ maximè reſpici debent a cibi parcitate & exiguitate valde conſumptæ, & a vomitu cibi malè tractatæ. Quod meo quidem animo præſtabimus, ſi id humoris, quod ori ventriculi circumſiſtit aliquo medicamẽto robur eidem parti afferenti detrahere tentemus, ſic enim & bilis, quæ putredinem ſubitura eſt, & quæ iam putreſcens febrem facit ex parte ſubmouebitur, & viribus præſidium afferetur, qooniam ore ventriculi liberato cor ſe ſe recreabit, nã imbecillum per ſeipſum non eſt, ſed ab oris ventriculi affectu id habet.

Præterea iuſti cibi ſumendi facultas fiet, vnde vires ali poſſint. Quo humore detracto fiet poteſtas ea adhibendi, quæ os illud, ſeu ſtomachum confirmẽt, alioquin D humore ei inſiſtente, quæ conſtringunt, vitanda ſunt. Viribus recreatis, & cibi ſumendi facultate recepta, poſtea ſi febris producatur, videndum erit num ſanguinis detractione opus fuerit ad materiam febris imminuendam, & obſtructiones dimouendas, & putredinem perflatione aliqua frangeodam, Sed nunc quæ inſtant, & vrgent magis ſic ordinanda. In decoctione cordiali tamarindorum modum ego augerem, cinnamomum adijcerem & etiam aliquid myrabalanorum. Huic expreſſæ decoctioni ſyrupum roſaceum ad ℥. j. s. & mannam ad ℥. i. s. immiſcerem, & ſic propinarem. Poſtea contra os ventriculi offam panis in vino mali punici, aceto & maluatico vino madefactam & calidam E apponerem. Poſtea ſyrupum roſaceum, & acetoſum cum acetoſa, & cicorea darem ad humores extenuandos, refrigerandoſque vna & putredinem frangendam, atque obſtructiones eximendas. Vinum nequaquam cõcederem, niſi os ventris omnis malè habens vrgeret, & cibi ſumendi neceſſitate teneretur. Tunc enim concederem offam panis in vino madefactã, cui vini punici mali aliqoid eſſet inſperſum ad bilem frangendam, & os ventris contra fluxiones colligendum.

De

De Thomaſio Foreſtio ſcribarum Principe febre maligna affecto.

CONSVLTATIO CXCVIII.

VIr doctiſſime quanquam tertianam febrem mihi exponis, ego illam neque fuiſſe tertianam iudico, cum horrores tantum habuerit, & non in quacunque acceſſione, neque ordinatos. Neque aliam febrem exiſtimo quam malignam nedum continuam. Malignam verò intelligo, quæ putredinem ſequatur, vel mali generis, quæ propria corruptio mixti eſt, vel quæ etiam in locis ſit ad cor ſitis. Vnde quanquam humor admodum acris non ſit, & vel ſanguineus, vel pituitoſus ſit, neque acrem calorem efferat, malignã tamen febrem facit, quoniam humores penitus corrumpit, & cor opprimit. Vidimus ſæpè in mortuis diſſectum cor habuiſſe tãquam ſtipitem pituitoſum, qui detractus ramos totidem haberet, quot vaſa à corde in pulmones pertinent. Vidimus alios capſulam cordis habiſſe plenam humoris in pus conuerſi, qui ferè ad extremum vitæ per tres dies liberati à febre viſi eſſent, alios, quibus membranæ ſuccingentes coſtas eſſent luteæ, & eriſipelatoſo affectu corruptæ, etſi minimè in tumorem elatæ, quibus tamen vrinæ fuerant ſubiugales, quoniam corruptio ad venas quoque pertinebat, quanquam eriſipelata ipſa viſcerum per ſe etiam malignam febrem faciant, vnde non ſit mirum ſi in malignis febribus ſæpè vrinæ ad naturales accedant. Hic certo loco prope cor putredinem eſſe, neque ad venas peruenire credo, ſed circumſcriptam, & concluſam in aliqua parte eſſe, cum qua cor coniunctiſſimum afficiatur, ad eius tamen ventres putredinem non tranſire, nam ventres cum arterijs, & venis conſpirant, ad corpus potius cordis emanare affectũ inflammationis, & per corpus aliquod arterioſum, membranoſumque. Arterias quoque maximè affici in ipſis malignis febribus mihi nota ſumma eſt, quod efflorescunt ſub eis in cute puncta rubra, quæ non ipſum ſanguinem, minus eum, qui in venis eſt, ſed ſpiritum ſanguineum, qui in arterijs continetur, efferueſcere, & in vaporem liquari indicant, tum per oſcula ipſarum exprimi. Sanguis enim craſſus nigreſceret, ſubitò, imò ſpirituoſus is ſanguis debet ſolo feruore diſſolui, non etiam putredine, alioquin ſuum colorem non ſeruaret, quod habere poteſt arterijs calefactis, & dum vaſa crudo, & lento humore impedita ſunt, eorum membranis aliquo inflammationis genere correptis propter obſtructiones, & concalfactionẽ, membranis inquam affectis tumore ſiue eriſipelatoſo, ſiue phlegmonoſo, & per ipſas longius effuſo, vt de ſuccingente dicebam cum membranis vaſorum maximè cor, earum initium cum ſit maximè conſentit, & ab illis maximè afficitur, vna cum ſanguine, & pro modo affectus infirmum ſit, & vna arterias imbecillitet mouet. Linguam animaduerti à ventriculo, cum quo tunicam communicat, & per ipſum à iecore maximè affici. A pulmonibus autem, cum quibus ventriculus nihil commune habet ſæpè minimè affectam vidi, in hoc ægroto affecta cum ſit, cor credo maximè ſui in corpore affectum, & cum eo ventriculum malè habere, non humoribus communicatis, vt à iecore ſit, ſed conſenſione caloris vitiati, vnde etiam malæ, & nares extremè rubentes videntur. Si materia etiam in capſula cordis collecta ſit, cor ipſum, non ſanguis aut vrina afficietur, & cum corde arteriæ potiſſimum. A corde autem ita malè ſe habente præter pulſum animus quoque anxius factus eſt. Nihil ſine anxietudine agit, cuius cauſam ignoret, ſub qua etiam ſeſe conſolari nititur, nimio ſtudio loquitur, etiamſi

A ad gratiam loquatur, vt ſupra morem agens etiam ſe apud ſeſe non eſſe indicat, nimis altè, nimis curioſè, nimis diligenter omnia exprimit, & tamquam trepidans grauitatem ſuam, aut decorum non tenet, vt ſemiebrij faciunt. Quæ ſanè moris læſio ea non eſt, quod more ſuo penitus non loquatur, ſed quod morem ſuum ineptè exerceat hoc eſt minus rebus accõmodet. Quod enim conſtante valetudine in aliqua recepta aptè ſeruaret, nunc ineptè in omnibus conatur exercere, nempe ingenium, ſubtilitatem, diligentiam, audaciam, & in tacito metu etiam vehementiã, quaſi ille, qui in extremo periculo ſibi animũ faciat, & fortitudinem quærat.

Et hęc moris læſio mihi ſpecies peſſima inſanię eſt, quæ non a capite vaporibus febrilibus pleno, ſed à B corde anxio, & oppreſſo venit, & ferè mortalem in omnibus animaduerti, & deliriũ ſemper contra omnium ſententiam eſſe iudicaui, vt in Alexandro Cardinali Sfortia, in Cagullio, in Tomallio, in Antonio Barone Ereſte, in Iacobo Curtio Barone libero, & alijs multis, quos contra familiarium ſuorum iudiciũ, & Medicorum etiam inſanire exiſtimaui. Qui ſolitum ingenium, & prudentiam, & moris ſpeciem, non morem, moriſue minus apti ad decorũ, & rei rationem expẽderent in hominibus grauioribus, & benè, & ad gratioſam vitam educaris. Habemus ergò putredinem in humore inhærente partibus, cum corde coniunctis, & obſtructionem earum a lento, & craſſo ſucco. Ex quibus ego moriturum citò hominem crederem, neque auxilij locum vllum eſſe exiſtimarẽ, C parte, tam principe, tam oppreſſa, vt pulſus præcipuè indicat, & dictum inſaniæ genus, eaq; a remedijs remota, & iam iam tabeſcente, vt pulſus durities, paruitas, & imbecillitas oſtendit, cum ſumma frequẽtia. Itaque poſtquam aluus leuata toties eſt a corde, ego ad cutem, & extrema malum extrahere tentarem, cucurbitulisque primum cum ferro, deinde etiã ſine eo, & frictionibus contenderem id præſtare. Per os quoque ea propinarem, quæ cor ab inhærentibus illis craſſis, & glutinoſis ſuccis expedirent, vt maximè incidentia, qualis eſt ſyrupus acetoſus ſimplex, ſyrupus de acido citri, de ſucco acetoſæ, quæ diluantur aqua, cui incocta ſit ſcabioſa, hordeum, acetoſa, & (quamquam videntur adſtringere) etiam tormentilla, & Pentaphillon, quoniam putredinem maximè D frangunt, & cordi amicę ſunt. Maculis exeuntibus toto dorſo, vt ferè fit in his febribus, quamuis excretionem non credam eſſe nocentiſſimæ materiei, ſed ſanguinis ſpirituoſi expreſſionem vi morbi factam, & colliquationem quandam, tamẽ ſi cum eo noxius humor per ſudorem eijci poſſet, tentarem illis potionibus, quæ ab Arabibus Medicis præceptæ ſunt ex radicibus fęniculi, ex caricis cum lẽticula biſcocta propter putredinis compeſcendæ neceſſitatem, & cum metoſa, Germani proferunt rapum, eiusque ſemen.

Pulueris quoque ex bolo armeno, ex ſeminibos citri, & ſcordeo propinarem, atque non negligerẽ Epithemata coſtis ſiniſtris applicanda, exiguo tamen loco, ne materiam intus compingerent, ex aqua aceto-E ſę, meliſſæ, non roſarum, ne intus vapores etiam exiguo loco comprimeret, cum aceto, & vino odorato, & pulueribus cordialibus dictis. Aluum ſolutam vellem ſaltem altero quoque die ducendo. Sed nimia hęc ſunt morbo, qui iam nullo remedio leuari poteſt. Vndecima die demum vrinas eas habuit, quæ vix febrem colore aliquo indicarent ſine eneoremate, quæ euſque naturales, & cum eneoremate omnino naturali fuerant, & ſudauit, & duodecima die extinctus eſt.

De ratione victus in corpore melancholico.

CONSVLTATIO CXCIX.

Al Signor Miniſcalco.

OLtre che V.S. deue oſſeruare bene le coſe, che gli conferiſcono, & quelle, che gli ſon contrarie, e tenirſe à quelle, che per ſperanza ſa non gli nuocere, io gli ſcriuerò anco alcun auuertimento intorno li cibi, perche me lo comanda. Il ptimo, e che ſe bene ogni cibo greue al ſtomacho, non nodriſce aſſai, con tutto ciò all'incontro ogni cibo, che nodriſce aſſai, e aſſai greue, però maſſime li boni cibi ſi deuono vſat parcamente non ſolo per la loro grauezza, per laquale poſſono generar crudità, ma ancho perche troppo riempiono il corpo. Il ſecondo, è che ogni coſa ben ſaporita ſempre riene tanto di cattiuo nodrimento, quãto hà di ſapore, come il formaggio ilqual acquiſta ciò dalla vecchiezza, ſe ben in altro conro le parti ſaporoſe puoſſon eſſer vtili, come per aſſottigliare, e render, più corrent'il nutrimento. Terzo che ogn'animale quant'è più vecchio, e di peggior ſucco, e più grieue. Quarto che per facilitar la concottione non ſolo deuon'eſſer tener' i cibi, ma ben cotti, e ben maſticari, e preſi più ſimplici, e di manco varietà, & dattoli ſpatio giuſto per padirli, e quiete del corpo, e dell'animo mentre ſi fa la concotrione. Al fine verrò à proporli alcuni cibi particulari, e cominciarò dal l'etbe, le quali, ſe bene non ſono di nodrimento che rileui ne d'alcuoa bontà, con tutto ciò poſſono giouare con alcuna loro qualità, come l'Acetoſa per rinfreſcar'è ragliar' gl'humori, & eſtinguer la colera, nettar lo ſtomacho, & incitar l'appetito, il baſilicò ſi puol vſare, perche ſuol rallegrare, ma in puochiſſima quantità per eſſer di mal ſucco. Il boragine è la bugloſſa ſono buon'herbe per purgar' il ſangoe, e temperarlo, & contro la malinchonia. La lattuca è buon' à generare ſangue mediocre, ma frigido però non l'vſarà ſola, ma con alcun'altr'herbe, come le ſopradette, & la ranzata. Vſatà la endiuia ſula, & lo radichio ſolo cotte, quando ſiano dure, & crude, quando ſiano tenere; Li fiori di toſmarino per aſſottigliar'gl'humori, ma io gli mangiarei con la lattuca per il loro calore li fiori di cedro in poca quantità. Li ſpateſi, li bruſchanzi ouer lupuli in più copia. Le catote, & peſtinache ſi deuono mangiar parcamente, & l'vtilità loro ſarà per il petto, & per l'vrinare. Li carciofi poſſa nuocer alli teni, ma ſatan buoni per il ſtomacho, & per far orinare, & aſſottigliar gl'humori, com'ancho li cappari maſſim' acconzi con l'oſſimele. Li tauanelli ſi poſſon' vſar ſcarſamente con il ſale. La bieta ſi puol ammetter perche genera humor ſottil' è puol mouer il corpo, come anco la ſpinacchia. Delli altri hortami il brodo ſolamente, doue ſon cotti, e ſicuro, come anco delli legumi. Tra li grani l'orzo, e ottimo ben cotto è condito con alcuna coſa contro la ventoſirà, almen col zuccharo è Pepe. Il farto vuol hauer hauuto nella ſua prima cottura vn puoco d'aceto. Il pane nõ vuol eſſer di fior di farina, ma burattata perfettamente, perche ſe bene nodriſce manco, e però più leggiero, e miglior per deſcendere, del reſto ben leuato, e ben cotto. Le Mandole ſe non faranno moleſtia al capo ouer alli reni ſaran booiſſim' al reſto. Le caſtagne ſono di buon nodrimento, ma grieue, però ſe ne deue mangiar puoche. Le cipolle ſono vtil' al petto, & alli reni, & alla ſete. L'oliue verdi ſono ſtomachali, ma di cattiuo nodrimento. Li piſtachi ſono buoni per il ſtomacho, & per il fegato, & per la milza. Li cotogni per il ſtomacho. L'armillo maſſime lo Abricocco ſarà più

A ſano del perſico. Il perſico è buono, per eſtinguer la colera, ma ſi putreſà ſacilmenre, però è bene auuertire, ſe ſi ſente tal corruttione ſul ſtomacho laſciarlo ſtare, e tenerlo mondato nel vino vn pezzo auanti che ſi mangi. Li pomi non voglion eſſer molto freſchi', ma tenuti qualche tempo giù dell'arbote, e ben maturi perche coſi ſaranno men ventoſi, & ſenza frigidità, con laquale alcuni di loro di dura ſoſtanza fan molto danno alla concottione, però biſogna mangiarli cotti parimente anco li peri, liquali non ſono tanto buoni per l'humor melancolico, come li pomi. Le brogne non ſono tanto greui, ma non cortoborano n'anch'il ſtomacho, però ſi deuon mangiar auanti paſto, come li fichi, l'vua, le ceraſe, li quali fichi vogliono eſſere ben maturi, & per mangiarli auuertirſi, che il fegato, B non ſia infiammato, e ripieno. Coſi anco nel mangiar l'vua, le ceraſe per tener il ventre lubrico. Le maraſche per refrigerare lo ſtomacho, e leuar la ſete, e per tagliat il flemma del ventricolo. Li meloni di buona ſorte hanno mòlt'vtilità mangiari ſobriamente, maſſime per le reni, eccetro che li vendono più humidi, & più aperti, ilche gioua alla più patte di loto. Li pignoli ſono di nodtimento groſſo, & quando nõ ſono tenuti nell'acqua riſcaldano anco', & ſono apritiui, & purgariui delli Reni, & del petto. Li cedri ſono grauiſſimi, il ſucco loro condito frange la colera, taglia la flemma, & leua la ſete, & corrobora lo ſtomaco. Coſi quel del naranzo, ma molto meno, & queſto ſi puol mangiare ſenza condire. Ne il dolce, e tanto C dolce, che per mio parere porti li pericoli, che s'attribuiſcon' alle coſe dolce. Il limone non è a noſtro propoſito, come molte altre coſe, che hò tralaſciate per careſtia di tempo di ſcriuere tanto à longo. Delli cibi di ſoſtanza quelli che l'hanno maggiore, ticercano maggior' eſſercitio fatt' al ſuo tempo, rioè d'hauer padito. Il vitello, e tra li più greui, e ſe ben' il capon' è più duro di cottura al fuoco, non hà però il nodrimẽto tanto groſſo, & è tra li mediocri, a chi fa mediocr' eſſercitio. L'animali più minuti, e più teneri hãno mãco nodrimẽto, e più ſottile coſi tra li peſci, li quali tutti ſono humidi, e di non molto buon nodrimento, ſe riſguardiamo la bontà di quel delle carni ſopradette, & ſono da laſſare quelli, che tengono della colla, come anguille, tenche, oſtreghe, e maggiormente cap- D pe. Quelli che tengono del duro anco, come il ſtorione, & li molto groſſi per detta cagione, & in particolar la trutta, & lo ſalmone, che è molro ſimile alla trutta, & più duro. L'oua deunn' eſſer freſche, cotte mediocremente ne dute, ne liquide, e prenderſene ſe non il roſſo. Il latte non è ſicuro, e meno le coſe farte di latte, però non ne ſcriue. Delle parti de gl'animali dirò che il ſangue, e le ceruella, e l'interiori ſi deono fuggire, eccetto il fegato di pollo, & li polmoni d'alcuni quadrupedi gioueni, come di Capretto, e d'Agnello. Ne parlarò delle conditure de cibi, come di coſe, che ſi ſanno è V.S. già haurà oſſeruato, quali le conferiſcano, & li facin danno. Manco parlerò del bere. Eccetto ſe non ſi ricordaſſe à farſi far del vino con el boragine, & anco con li fiori di roſmarino, che l'vn è l'al- E tro potrà all'occortenze vſare. Potrebbe anco far fare della cotognata col zuccaro, e aggiongerui vn poco d'aceto, e di coriandoli da vſare la mattina à digiuno, & anco à fine del paſto, e perche foſſe più accommodata potrebbeſi comporre con parte vguale di cotogni, e di pomi gramagni, o Apioli due pari di zuccato, e miele, mezza d'acero con li coriandoli alla quantità d'vn'onza per libra. Queſto è quanto m'è souuenuto hora coſi ſcorrendo V.S. potrà alla giornata ricordarmi, quanto deſiderarà di più particolari, & io lo ſeruirò ſempre volenticri. Le baccio le mani. Di Verona.

De

De febre Maligna. Pro Comite Ioanne Baptiſta Iuſto.

CONSVLTATIO CC.

TAm abundè dictum eſt, quæ febris hæc ſit, quidque ex ea timendum ſit, & quibus remedijs profliganda, vt nihil mihi reliquum factum ſit, quod amplius proferam; ita ne fruſtra hunc locum mihi attributum teneam, ſaltem eadem repetam, quę explicata ſunt, & per capita ſub vnum aſpectum reuocare iterum conabor, vt ſub oculis ordine ſuo collecta officiũ Medici promptius reddant, contendamque pro viribus, ne ineptè, & ruditer ea referam, quæ iam aptiſſimè, & ornatiſſimè ſunt expoſita. Febrem malignam hanc eſſe conſtitutum eſt, quoniam quamquam mitis eſt, vires tamen protinus deiecit, naturales quidem ſi aluum, ſi vrinas inſpectemus, vitales autem ſi pulſum exiguum, & inualidum ſentiamus. Iam quid naturę habeat hæc febris percurram. Malignas febres his diebus vidimus, in quibus vrinæ penitus naturalem ſpeciem retinerent, & vix pridie antequam necarent, ad flauum inclinarent. Hæc verò ab initio vrinam turbulentam habuit, etſi ſine colore. quem inde paulatim in dies accepit, præſertim hodierno, qui quartus eſt, cuius ſerum in ſummo valde plumbeum eſt; paulò infra ſummum colore variat, non tamen valde ad flauum vergit. In illis febribus pulſus erant molliores, hic quamquam parui duriores, & tenſi ſentiũtur. In illis nullus vehemens calor in hypocondrio, vt hic percipitur, in illis aliqua doloris tentatio in coſtis altero nempe latere, hic ſub hypocõdrio dextro. Ibi nulla corporis conflictatio agitatione, qualis hic cernitur. In illis lingua torrida, quamquam non admodum atra, ſcabra, aut dura, hic mollis, & humida eſt. Quare cum in genere hæc cum illis conueniat, natura tamen propria longè diſſimilis eſt. Propterea ne grauemini audire me de huius febris natura etiã diſputantem, quando diſſimilis diſſimilem quoq; poteſt efflagitare curationem, & omninò commodius, tutius, certius, & facilius curatur malum cognitum; & quid requirat curationis notificans, quã quod Medicum omninò lateat ab eo nõ intelligitur, quid poſtulet. Circumſcriptum indicijs propoſitis malum eſt, & præterea cauſis prægreſſis valentiſſimis intemperantiæ, non ſolum in Veneris vſu inſolito, & ſupra vires naturæ adhibito, ſed in cibis, & potionibus, cum varijs, tũ multis, tum crebrò, & alienis horis ſomptis. Ex his ergo natura mali poteſt patere. Nam calor ſanguinem parans potuit infirmari ſpiritibus ſic nimium conſumptis, cruditatibus ventriculi ſubeuntibus, quas cruditates neceſſariò cor dum ſeſe reficere contendit, potuit ex parte ad ſe adducere. Iecur certè à corde ſub Venere valde exagitato, & nimium attrahente ad vim, & ad commentum ſemini tribuendum, & ad ſui refectionem, fuit aſſiduè, & ſpiritu, & ſanguine meliori priuatum, corde valentiori, & tamquam Tyranno meliora ſemper extorquente. Vnde iecur maximè citius à ventriculo malè concoquente attrahens crudis ſuccis impleri neceſſe fuit, ſic intercidentibus etiam Veneris motionibus facilè obſtructiones factæ ſunt. Sic putredo crudorum humorum ibi ſubſiſtentium, quæ ad omnem ſanguinis molem pertinet, cum ſui cruditate, & imperfecta, minimèq; firma natura feruere, & putreſcere more crudorum ſuccorum, & fęcis multum habẽtium idonea fit. Succi namque putiores minus putreſcere idonei ſunt, ita & ſanguis, ſi purus, & bene paratus eſſet, putredini reſiſteret; quod facere non poteſt, cum multum limi ex imperfecta ſui coctione ſortitus ſit, & præterea multum ichoris hoc eſt ſaniei ex eadem cruditate conti-

A neat, quæ ſanies illa eſt, vnde cum lotium; in vaſe ſpectamus, pars ſumma lotij diuerſum colorẽ à reliquo ſero habeat, cũ ſanies leuior ſemper ſit, & neſcio quid oleoſi teneat. Ex vrina, itaque confirmatur, quod ex cauſis antegreſſis, & euidentibus collegimus, nã craſſitudo illa ſine colore crudos humores penitus indicat, & eos quidem per feruorem cum ſero confuſos, alioquin ſine feruore conſiderent, neq, per ſerum efferrentur. Ex quo feruore color demum aliquis acceſſit, ita ſummum vrinæ plumbei coloris eſt; Medium albi magis, imum fuſci, non ſolum quoniam ſanies ſummum petens ex cruditate ſit, ſed quoniam ex feruore, & ex craſſioribus ſuccis, & ex ſanguine eliquatur. Craſſiorum verò humorum partes, quę in ſaniem conuerti nõ poſſunt, infra locum medium, aut infimũ B tenent, prout feruore magis, & minus leues, & aeris participes euaſerunt. Itaque cum feruor dictus ad venas, cum Renibus coniunctas, & Renes etiam ipſos pertineat, facilè p ipſos eiuſmodi materia expellitur, qđ in illis ęgrotis non euenit, qm̃ materia intra arterias, & in partibus prope cor contineretur, vnde nec percolatio facilis, aut expulſio propter locorũ diſtantiam, & vaſorũ denſitatẽ, per quæ ẽt mala magis cor afficitur. Ex quo ego videor intelligere huius putredinis, quæ in venis eſt, quod continuitas febris denotat principium maximum quod eſt congeries obſtructionum, in iecore, & renibus eſſe, non ſupra ſeptum tranſuerſum, quod multis alijs indicijs confirmatur, nam dolor, & calor ad dextrũ hypochondriũ per- C tinet, & vomitus ẽt fuit, & præterea aluus ſatis turbata. Intemperantia etiam in cibis facilius iecur, quam ſuperioris partes afficit, vt venus quoque. Eſto enim qđ venus cor primum commoueat, & valde exagitet, & quoſdam viderimus eas febres malignas incidiſſe, quarũ initium putredinis iuxta cor eſſet, qđ fortè crudos humores, & craſſos tunc caſu inuenis repertos ad ſe ſuſtentandum, & reficiendum adduxerit, fortè illi in cibis poſt Venerem nihil intemperantes fuerunt, vnde ventriculus poſtea tantum mali inferret. Præterea viſcera nõ ęque in omnibus pariter ſe habent. Iecur hic fortè infirmius, aut calidius cruditates facilius e ventriculo traxit, & item Renes præſertim dexter cum iecore coniunctior. Sed hæc de loco affectus ipſius partem primam tenente. Ad genus materiæ re- D deamus, quã crudi generis, & pituitoſi eſſe ſatis manifeſtum eſt, non ſolum ex eo, quod crudi humoris in vrinis eſt, cum crudus humor in genere pituitoſi cõprehendatur, ſed ex caloris genere, quem tactu non valde acrem potius durum percipimus. Vnde neque lingua nigra eſt, vt ſolet, cum iecur ex bile feruet, cuius fuligines ſpatio atriores factæ, cum in ventriculũ, tum in linguam continuato per tunicam curſu perueniunt. Fortè longius trahente febre hæc quoque materia plus ariditatis acquiret, & plus fuliginum atrarum, vnde lingua progreſſu temporis aridior, & atrior fit euaſura. Neque verò eſt mirum acutas febres ex hoc quoque materiæ genere excitari, cum Hippocrates, & Galenus in libro Aphoriſmorum pręſertim concedant in acutis febribus poſſe ſudores fri- E gidos ex humore frigido moueri, & ita mortales eſſe, quoniam frigidi humores à calore non poſſunt ſuperari non ſolum naturali, ſed neque etiam febrili, febre quidem intra vaſa putredinem, in toto autem corpore materiam frigidam ſudore habente. Quid ergo prohibet craſſos humores, & crudos abundare in eo, in quo acutus morbus eſt, præſertim cum ex obſtructione fit putredo humoris, non ſola ipſius opportunitate, aut aliqua cœli tempeſtate, aut grauitate, cum cœlum ſiccum, iam multis diebus habuerimus, ſiquidem obſtructio ex craſſis humoribus eſt, vnde ſi mali ſucci cibi corpus tenue reddunt, non ita febribus tamen obnoxium vti craſſi faciunt, quod ex Galeno multis in locis habemus, & in ſuis

locis relatum ab oribaſio, tennes enim illi ſunt, & minimè ad obſtruendum apti. Quare ſine craſſis ſuccis caro febres putridæ mouentur, niſi ſingularis quędam ad putreſcen dnm opportunitas, quæ tara eſt, inciderit. Quæ verò eſto hic ſit, ex craſſis certè, & crudis ſuccis eſt, vt vrinæ apertè, & modus caloris, & linguæ habitus teſtantur. Pulſus inſequitur examinandus, qui paruus propter oppreſſionem à craſſa, & multa materia eſt, durus verò propterea, quod infarcta ſunt aliqua loca ad membranas pertinentia, vel in iecore, vel potius in dextro Rene, vbi faciat inflammationem. Mollis erat in illis, quorum febris initium in partibus ad cor ſpectantibus habebat; quoniam pulmonum vaſa fere illa ſunt, quæ laxum admodum, & mollem eorum habitum percurrentia minus, tendi poſſunt. Hic ad iecur, & Renem ſaltem alterum pertinere mali primum initium iam conſtitutum eſt, quibus infarctis, & tenſis membranæ, & venæ tenduntur, & vna ſecum arterias quoque diſtendunt, quod quidem mihi etiam mœtum facit, ne cum feruor maximus, & inflammato in rene ſit, etiam iecur poſtea nnn tantum in ſuis venis, ſed in corpore quoque inflammetur, intumeſcatque, facilè enim feruor, & inflammatio, quæ in humoribus eſt, corpus quoque afficiendo, in illudque humorem trudendo inflammare poteſt, qui humor in corpus penetrando primum inflammationem ſine tumore, deinde etiam cum tumore afferet, quem progreſſum in oculis ſæpiſſimè videmus. Nec mirum ſi vix appoſitos digitos hypochondrium dextrum ferat, nedum comprimentes, ne poſſimus interſtinguere, an ſolus ren affectus ſit, membranæ namque, & ligamenta iam tenſa, & plena ſunt, quæ tenſio cum febre eſt, & ita ab humore febrem mouente fiat, certæque ſuſpicionem inflammationis faciat. Neque verò velim hic in verbis capi, quod ſæpè mihi à veſtrũ nonnullis contigit non ſatis intelligentibus, nam dixi ego putredinem in venis maioribus eſſe initium tamen potiſſimum in iecore, ſeu rene poties, ita quod febris non penitus ſymptomatica eſt, minus ad vnum viſceris morbum ſequitur, quanquam ab eo potiſſimam originem putredinis ad omne genus venoſum pertinentis ſortitur. Simpliciter ſymptomatica eſſe poſſet, ſi minus materiæ in corpore fuiſſet. Quibus ſic viſis proſpicimus quid periculi vitæ immineat, nã præterquam, quod ipſę vires ſunt præteritis iam euidentibus cauſis diminutæ, à morbo etiam pręſente valde affliguntur non ſolum per calorem febrilem, ſed per putredinem, per quam ſanguis ineptus fit ad ſpirituum recreationem, & corporis alimentum. Febris ſolidas partes infirmat ſua intemperie, ſpiritus & ſanguinem conſumit. Putredo ſolidas partes vitiat, alimento priuat, ſanguinem alienando, & in putridum alimento alienum conuertendo, Spiritibuſque etiam renouationem prohibet. Vnde niſi putredo hæc tollatur vita defectura ſit, quod certè niſi putredo cito ſiſtatur, eueniet, cum vires iam deficere videantur. Noſtrum ergo munus, & officium eſt viribus omnibus artis niti contra putredinem, & omnia moliri pro viribus vitæ ſuſtinendis. Putredo obſtructionibus tollendis, quæ præſertim in parte inflammata firmæ ſunt, & materia ad meliorem naturam reuocanda, & quæ iam putrefacta eſt euacuanda, & quæ putreſcit a putredinæ ſuſtinenda extinguetur. Obſtructiones tolluntur materia diminuenda, auertenda, incidenda, detergenda, & extenuanda.

Detrahitur materia non ſolum digerendo, ſed euocando, atque purgando, ad melius reuocatur concoquendo, a putredine ſuſtinetur exiccando, refrigerandoque. Vires autem vno alimento ſuſtineri poſſunt, quanquam recentiores à lapidibus, à terris à multis alijs petant virium confirmationem. Munus ergo noſtrum præſtare poterimus méo quidem animo, ſi cibos eiuſmodi paremus, eoque modo partiamur, vt

A citò alant, non craſſum, ſed tenuem omnino ſuccum pariant, materiamque parent, & modificent, nimirum aliquid contineant modica mentoſi, iecore enim infarcto, & concaleſcente, imò feruente; ne dicam iam inflammato, vt ren eſſe coniectura certa eſt, videtis, quod cantè ſit agendum in cibo adminiſtrando. Ergo cum vires ad vitam ſuſtinendam, cuius conſeruatio Medici officium eſt, exiguæ ſint, ego cibum partirer, & quater in die hoc eſt, ſenis quibuſque horis darem aliquam ſorbitionem, vino penitus circumſcripto, ne cruda materia ad locum putredinis nimis impellatur.

Cibus eſſet ex pane præſertim trito, & in iure cocto. Panis non multus, ſed liquidiorem ſorbitionem faciens, quoniam alioquin craſſior cibus eſſet, & aliB quid in eo iure prius incoquerem, quod extenuandi vim haberet, vt acetoſa, vt aliquid ſucci limonis, vt arantij, non multum tamen. Præterea caro, vnde ius conficeretur, eſſet ſine pinguedine, ſine viſceribus ex Capone bene nutrito. Pinguedo enim ſub febre in bilem, & feruorem verti ſolet. Ouorum lutea in iure ex ſucco eodem probarem. Intritum eius carnis non niſi ſumma neceſſitate concederem, & moderandum præſentibus Medicis relinquerem, ſuccus enim carnium facilè quidem nutrit, ſed λιπάρωτα, ſeu πιὸν habet, & pinguem ſuccum, vnde metus eiuſdem periculi eſſet, ex omnibus iecora gallinaceorum, & teſtes valdè aptos iudicarem. Stillatitium ſuccum, qui ignis vi capitur ex ijſdem carnibus probant recentiores, & C vſu videtur compertum eſſe non lædere, quanquam ſuſpicioſus in eo ſemper fui, in eo quidem ego herbas componerem contra putredinem facientes, vt acetoſum ſcordeum, quod amarorem nõ relinquet ſi prius non decoquatur.

Tormentillam, & Pentaphillin non tam libenter adijcerem, nam ſcordeum aperiendi, detergendique ſummam vim habet, qua hæ duæ herbæ carent, potius ſcabioſam earum loco ſufficerem. Verum iam ad medicamenta deueniamus. De quibus dicam, quod quoniam cibus ſyrupum impediet, ego ante cibum pulueres darem ex eodem ſcordeo, & camphora, & citri ſeminibus, vt cuique ʒ. vni puluerum Camphoræ grana quinque ineſſent. Si poſſem quidem ter tantummodò cibum darem in die, & loco quarti D cibi ſyrupum. Theriacam bis terue ſingulo quoque die propinarem, & recentiorem, quo refrigerantior eſſet, quo fluentes humores ſiſterem, & confidentes iam diſcuterem, cum detractus iam ſanguis, & datum medicamentum ſit, quo etiam ſomnum conciliaret, ex quo vires reficerentur.

Propoſitus eſt lapis Bezaar tanquam febribus malignis valde opportunus, de quo ego id dicam, nos magis notitiam, & vſum, experimentumque certum habere Theriacæ. Ego ſanè multoties propinaui multis, & præcipuè ter Guidubaldo Vrbini Duci, Cardinali Sfortiæ totidem, Equiti Delphino Veneto. Iacobo Curtio Baroni, & alijs etiam ægrotis, nihil vidi effectus alicuius momenti, imo nihil penitus, quanquam dicunt ſudorem mouere, & multa alia agere, E dedi tamen ad viginti grana pondo. Acceperam tamen olim à Iulio Alexandrino Medico ſummæ authoritatis, & probitatis notiſſimæ, nihil aliud ipſum potuiſſe obſeruare eius virium in longo ipſius vſu, niſi quod palpitationi cordis in Maximiliano Imperatore conduceret.

Ego pariter accepi ad grana quindecim, nihil ex eo ſenſi penitus. Starem itaque in Theriaca, neque ad Mithridatum venirem tanquam magis calidum, & magis mouens ſudores, minuſque viperem non habens. Theriacam ego ex præſcripto Andromachi manè quidem, & veſperi darem ante ſomnum, ſed manè libentius, niſi ſomni conciliandi neceſſitas vrgeret, nam vererer ne cibum nimis crudum

in ve-

in venas inferret. Recentiorem quoq; non veterẽ de-
ligerem, quoniam minus valenter humores agitat, po
tius concoquit, & ſiſtit, eos tãtum mooendo, qoi robo
re naturæ iniuncto per illã ſeſe exonerantem eijci cõ
modè valebunt. Olea illa grandia, & magiſtralia con
tra venena ego non improbarem, quoniam ſcio illud,
quod ſub nomine Ducis Etruſci prolatum eſt, maxi-
mè febribus, & inflammationibus etiam eſſe vtile ex-
tremis artubus delinitum molta frictione ſexta quæ-
que hora deſiccatoria extremis in vſu sũt, quę ſanè nõ
vitupero, imo etiam cucurbitulas ſioe inciſione cutis
ſæpius repetitas laudarem. Hæc agerem donec in vri-
na, & viribus aliquid melioris viderem, & interea al-
uum alterois diebus ducerem cliſtere. Nihil de ſe-
ctione venæ dixi, qnoniam detractioni ſanguinis vi-
detur ſatisfactum. De qua re hæc ſatis eſſe futura exi-
ſtimo, modo morbus queat ſuperari, nã certè nimiũ vi
riũ ille habet cootra corpus admodũ imbecillæ factũ.
Hic decima ſeptima die incipiẽte extinctus eſt, cor
pore penitus conſumpto, prius quod ipſo morbo taci-
to contabuerat, viribus animalibus, & mouẽtibus ſe-
ſe ſuſtentantibus mirabiliter, ſenſibus tã externis, quã
internis. Vrinæ fuerant variæ, dolor hypochondrij
dextri redijt, & tumor inde ad inguem lõgus ſpectãs;
neq; tamẽ durus. Diſſecto corpore in dextro hypochõ
drio erat vter magnus ſua amplitudine ventriculum
tumentem flatu ſuperans, eundem ventriculum colo-
re imitans pure, & flatu plenus, hunc renem eſſe con-
tendebant, quod ego difficilliimè probabam, nam ne
que pus minxeraot, neque viuo homini ille locus tam
tumens fuit, quanquam doluit, vt vix tangi pateretur,
& lingua in tãta inflammatione nunqoam ſicca, quã-
q̃ renes non ita. Vẽtriculũ, & linguã afficiãt, vt iecur.

De Paraliſi.

CONSVLTATIO CCI.

Ad Nicolaum Maron.

INformatio huius morbi facilius præſentibus, inſpi
cientibusque poteſt haberi, ſi quid nunc ſubeſt,
quod ab abſentibus iãdudũ deſcribi quæratur. Quod
verò aotea ſubſtitit, mihi difficillimè poteſt in memo
riam renocari, cũ memoriam eorum non teneam, quę
in hoc ægroto iam din inter multorum ægrotorũ cu-
rationes mihi videre contigit. Videor nunc quidẽ ani
mo cernere, quod in hoc homine ſymptoma ad læſio-
nem rectricis, & motricis facultatis pertineos quandã
vẽtriculi perturbationem ſequebatur, quæ per eructa
tiones, & alias exagitationes ſentiretur, ac ſymptoma
ipſum breues habebat acceſſiones, ſpacijs verò lõgio-
ribus intermittebat. Sic autem veris tẽpore habebat
poſt itineris labores pleno ventriculo incidentes. In-
ſtituta tunc purgatio non fuit ad finem perducta, vn-
de malum iam firmius in capite euaſit, & ſymptoma
crebrius factum, ac nulla etiam ventriculi commotio-
ne opptimens. Itaque capitis rationem habendam po
ſtea iudicatum eſt, quoniam, & ipſum, & nerui nimiũ
craſſi alimenti accepiſſent, vt ſenſus externi, & motio-
nes præſertim linguæ debilitarentur. Craſſitudo hu-
morum non ſolum in pituitam, cuius generationẽ ce-
rebrum habet, ſed in melancolicum etiam homorem
referenda videbatur, vt vigiliæ nocturnæ ſæpe eũ ten
tantes indicarunt, eiuſmodi humores ſuis medicamẽ-
tis ſunt detracti, & potionibus ſudorificis ex ſalſapari
lia, & guaico, & herbis capiti amicis diſcuſſi, theriaca
verò etiam & oximelle ſquillitico adiectis. Atque quo
interea materia ſub his tractationibus exagitata, non
nimis difflueret, & aliquod ſymptoma maius afferret,
ei egreſſus paratus eſt in ceruice, per quem multa iam
effluebat. Hæc iamdiu perfecta ſunt, tamen ipſum in
A dies delabi in peius audimus, quare maiora requiri à
morbi natura, vt etiam ordu medẽdi eſt intelligimus.
Ad quæ nos hortari eum non audemus, cum vires e-
ius expendere abſentes non poſſimus, ſi pręſentes Me
dici ſatis virium eſſe iudicauerint, ij pro viribus medi-
camenta poterunt adhibere.

De Febre.

CONSVLTATIO CCII.

Pro Iacobo Linarolio.

B FEbrem hanc, quę in ſexagenario, & autũni tẽpore
eſt, eſſe putridam conſtat. Putredinem in medijs
venis eſſe perſuadet illa inequalitas quaſi per acceſſio
nes diſtincta, & vrinæ quædam poritas, in extremis ta
men, & ambitu carnium eſſe febrem negãt ſigna alia
quoniam neque frigus eſt magoum, minus horror cõ
cutiẽs adeſt, minus febris intermittit, itaque in venis
eſſe inter has neceſſe eſt, quę à medijs declinant, & ad
partes ſolidas, & membranas, & pareuchimata acce-
dunt, quas in hypochondrijs eſſe indicio eſt, q̃m ſini-
ſtrum maximè infarctum perſentitur, & quoniam vri
næ biliosæ ſunt, febris autem aliud geoeris humoris
oſtẽdit, in alijs venis eſſe humorem febris cauſam ab
ipſa vena caua diſiunctis datur intelligi. Humoris ge-
C nus craſſum eſt, vt calor carnium durus, & tardus, vt
cibi cupiditas manens, vt linguæ color nõ alienus, cu
te minime lutoris aut ater; vt fatuitas quædam hebes
ſub acceſſionibus increſcens, tamen perpetua, vt pul-
ſus paruitas oſtendit, craſſitiem à melãcolico ſucco, &
limoſo ſanguine potius, quam à pituita eſſe oſtendit il
la amentia, & ſatuitas ſine ſomno, nam præterquam
quod vigilia ſiccitatem humoris ſignificat, & halitus
ſiccus magis iduneus eſt, ad impetum io caput facien
dum, & imagines perturbandas præſertim donec ca-
lorem ſeruat, præterea cibi cupiditas, quę aohelitu fri
gido, & ſucco ventriculum appetente fit, vt ſollicitu-
dines, & curæ maximè, vt anni tempos comprobãt, &
præterita febris acuta confirmat, quæ exurere humo-
res potuit, & ſaltem ſanguinem craſſiorem reddere.
D Qoibus ita propoſitis ſequitur metus vitæ, quoniã vi-
ribus infirmis vt pulſus, vt habitus corporis ſatis im-
mutatus ſignificant, & morbo duriori ad concoquen-
dum hac ætate, hoc anni tẽpore, vita forſan ſuſtineri
non poterit, itaq; enitẽdũ eſt, vt morbus breuior eua-
dat. Nã quoad ſubtiliorẽ rerũ earũ cõſiderationẽ om
niũ, quę nobis procurãdæ ſunt, materia putreſcẽs per
putredinẽ cõſumitur, ac niſi noua accederet, per ſe fe-
bris ſuã ſibi materiã conſumẽdo finiretur. Materia igi
tur acceſſura oobis attẽdenda eſt, q̃ tũ in venis medijs
repetitur, & partim à calore loci p putredinẽ feruẽtis
attrahitur, tũ à nobilioribus partibus illuc ꝓpulſatur.
Quæ ipſa quoq; paucis diebus cõſumeretur, niſi & af-
fectus à ſe cõtinẽtibus partibus ſibiq; ſimilibus factis,
& ſimilẽ ſibi ſanguinẽ reddẽtibus ſeſe ꝓpagaret, niſi
E ẽt loci parãtes materiã ſanguini craſſum ſuccũ ſuppe-
ditarent, vt ventriculus, qui id facere facilè poteſt, q̃m
acceptis halitibus terreni humoris, & melãcolici refri-
geſcit, q̃m illi alieno calore, quo ſunt elati amiſſo, in
ſuã naturã frigidã reuerſi ventriculũ frigefaciũt. Iecur
quoq; tũ ſic affectũ, tũ materia cruda, & craſſa à vẽtri
culo accepta ad id plurimũ facit. Lienis quoq; mate-
ria modo cõſumẽda, q̃m obſtructũ eſſe intelligitur, ſi
tactui credẽdũ eſt. Itaque rebus ſic ſubtiliter expoſitis
apertum eſt, quod & ventriculi, & iecoris, & materiæ
cura habenda eſt. Ventriculus repurgandus a mate-
ria, qua frigidus fit, & ab humore crudo exoneran-
dus ne materiam amplius generet, neue eam am-
plius ſubminiſtret. Iecur quoque ab eodem humore

expediendum, materiaque acceſſum ad putredinis locum de medio tollenda. Vires interea ſuſtinendæ, vt, & noſtrę adminiſtrationi faueant, & ferendo morbo, & vitæ ſufficiant. Victus ratione horum procurationē habebimus, ſi boni ſucci, & maximè tenuioris naturę, & moderatus detur cibus. Oua non niſi ex iure diſſoluta, cum aceti paullo. Iuſcula ex intrito pane in pulmentum redacta non admodum denſa craſſaue. Hordeum potius quam far, ſi far cum paullo aceti percoctum. Si panis maceratus in iure detur, is tenuiſſimis offulis, & ſegmentis macerandus. Acetaria etiam concedenda, quoniam acetum extenuans eſt, & Borago, & endiuia, acetoſa, & bugloſſa idem faciunt, atq; etiā Cichoreum. Vinum prohiberem, aquam, cui incoctū ſit cinamomum ſaccharum, & acetum darem. Somnus vero nocturnus præſcribendus, die vero prohibēdus, præſertim quoniam febris, increſcit, & illa fatuitas, & amentia. Corpus bene contectum eſt habendū, ne frigus humorem intus magis compellat, magis deſet. Frictionibus etiam vtendum erit, præſertim cum corpus medium ex parte fuerit purgatum, quotidie etiam vel alternis diebus aluus cliſtere eſt ducenda, & animus leniendus, ne cogitationibus exagitetur. Atque hæc de victus ratione. De manuum opera valde anceps ſum præter id quod de frictionibus dixi. Sectio venæ mihi ſuſpecta eſt, longius progreſſo, & nihil peius iam à ſanguine recepturo morbo, & hac ętate, ijſque viribus hac natura tam exili, & exangui, præterea materia in hypochondrijs conſtituta, & à vena caua longe diuerſa, præterea etiamſi vires reſpiciendo nos ad venam manus aperiendam veniamus, cum ibi ſemper paratior, alimentoque propior, & melior ſanguis ſit, quam in medio corpore, vbi ſanguis non ita diu traxit, non tam à continentibus partibus modificatus neque ab illis tanquam expetitus, vt bonus attractus eſt, peiore relicto hunc meliorem detraheremus. Si cucurbitulas applicemus idem eueniet, ſemper enim melioris coloris eſt, ſanguis per cucurbitulas attractus, & per venas extremorum ductus, quam qui per venam cubiti. Itaque materia in venis à caua iecoris naſcentibus, & minime cum vena magna, ſeu caua coniunctis poſita, potius auxilium, & propius eſſet, ſi à venis hemorrhoidum ſanguis per hirudines, detraheretur, modo capitula illa venarum ſeligantur, quæ à vena portæ non à vena caua veniunt, proximè enim locum qui ſub vitio eſt, curaret, leuaretque. Sed quoniam raro etiam per hæmorrhoidas ipſis hirudinibus malus ſanguis euocatur, ego vt dixi illas, quæ à vena portæ veniunt deligendas curarem, & ſpongias etiam diu parti admotas ex aqua calida haberem, quo ſanguis fuſus facilius accederet, & euocari ad faciliorem delectum poſſet. Ante tamen (vt ad medicamenta accedam) quæ in ventriculo, & inteſtinis, & primis venulis ſubhęret, materiam medicamento leuiori deducerem, vt melle roſat. ſolut. cum manna, vt electuario de hiera, quo libentius quam pulueribus vtor, quoniam non ita ventriculum perturbat, & ſimilibus. Poſtea pararem humorē cum oximelite, & ſyrupo de lupulis, cum cicorea, deinde ex parte detraherem medicamento idoneo, poſtea iterum valentioribus præpararem cum ſyr. de fumoterræ ſimpl. & compoſito, & ſimilibus atque iterum purgarem.

De Franciſco Negrino occulta febre exagitato.

CONSVLTATIO CCIII.

CRedo ſanè febrem à te curatam, ſed non poſſum aſſentiri, eam penitus quieuiſſe. Nam eſto pulſus ſatis rarus ſit, & carnes frigidiores, & vrinæ ſine co-

A lore, quid ſibi vult tanta corporis exagitatio, quid linguæ ariditas cum aliqua aſperitate, & colore non admodum naturali? Quid illud cibi faſtidium incredibilem, quid inſomnia? Quare ego ſic de hoc caſu ſtatuerem. Propoſitis ante oculos multis inditijs, vt vrinæ ferè ſanguineæ a principio, deinde flauæ, demum decolores, & tenuiſſimæ ac copioſæ, vt mingendi etiā crebra neceſſitas, & incitatio, vt tenſio, & tumor ſiniſtri hypochondrij, & Ilei, vt dolor eiuſdem loci, vnus quidem mobilis per ſe, ſed premente aliquo, alius firmus, & vehemētior vna cum ſupradictis. Ego renem ſiniſtrum affectum eſſe exiſtimo. Nam vt à dolore incipiam, lien dolere non ſolet, etiamſi intumeſcat, & cum intumuit ſui certam formam tangentibus ſubijcit, quæ longam lineam in formam coſtæ ſecundum

B longitudinem aculam habet, & tacta diſcernitur valde ſublimis. Hic altius premendum eſt, nec tactu aliquid diſtincti diſcernitur, ſed plenū latus, & tumens multa interiecta eſſe intelligantur, quod liene tumente eſſe non poteſt. Vrinæ ſanguineæ præterite demum ad hunc liquorem, ad hanc copiam, perductæ ad tantam mordacitatem, vt contineri non poſſint renem affectum affirmant, quarum tenuitas ſit propter craſſum humorem, per quem colant, mordacitas propter eiuſdem humoris cinerem referentis ſalſedinem, copia propter renis calorem multum attrahentem, & eiuſdem humoris colliquationem communiora ſunt illa exagitatio corporis ex vaporibus fuliginoſis muſculorum membranas petentibus, ex eo craſſo humore

C ibi concluſo, & anhelitum emittente, vnde etiam in fæmore eiuſdem lateris palpitationes carnium ſentiūtur, & artus etiam ſæpe frigus ſentiunt, & tremunt, vnde exagitatio, & febricula halitu illo cor petente, vnde linguæ ariditas, & ſibi faſtidium, ac demum in ſomnia aliena, & timores, quoniam genus humoris limoſum eſt. Quod etiam ab equitatione incitatiori in equo validiori, & duriter nimis eunte in hoc malū inciderit meam ſententiam valde confirmat. Ex quo ego non ſine metu eſſem, quid euenturum ſit, nam infarctio renis difficilis res eſt. Nobis autem quid ſit agendum inde oſtenditur. Materia eſſet auertenda, nā rarò fit, quin loco aliquo ab humore occupato in corpore ſemper noua materia accedat à ventriculo, à iecore, à medijs venis maioribus atque etiam à propin-

D quis, & minoribus ſi materia in habitum penetrauerit. Fortè hic intra vias adhuc manet, tamen in habitum etiam tenuioribus, ſaltem partibus emanaſſe eſt credibile, quoniam alioquin dolorem, non efficeret. Reuocandus eſt, igitur humor, & omnino detrahendus, ſi vomitus fieri poſſet ille opportuniſſimus, mihi videretur, alioquin aut per hieram, aut per mel roſaceum ſolutiuum primo ventriculus eſſet, expurgandus, deinde ſanguis mittendus, etiam per ſectionem venæ brachij lateris eiuſdem, poſtea paratiori facto humore per oximel, per ſirupum de betonica, per ſirupum de Capillis Veneris, ad medicamenta valentiora purgatio eſſet adducenda. Tum promotis hæmorrhoidibus ani à rene proximè materia deriuāda, demum loco affecto illa, quæ diſſoluunt materiam a-

E ptanda. Interea victus ratio parcitatem habeat non multam tenuitatem, ſeu extenuandi rationem, dum influere materiam veremur. Miſſo poſtea ſanguine extenuentes cibos ego concederem, vt in danda priſana cautos nos facit ille author, & hippocrates fortè, ſi non tantum eam diſſerat, tanquā cibum pleniorem quanquam initio conueniat, ſed tanquam in genere extenuantis. Ac errorem hunc in febribus nō mediocrem eſſe exiſtimo, quarum cum pleręque certam aliquam partem habeant, vnde incendantur, ferè Medici ante copiæ detractionem ſirupis acetoſis, & victu extenuante vtuntur. Extinctis autem ægris ſi corpora reſerentur habēt certis in locis pus, & apoſtemata. Quod ergo de pleuritide propriè hippocrates admo-

ncre

ære videtur, id ad pleraſque ſebres traducendũ eſt, quoniam, etſi ſymptomaticæ non ſint, neque alium morbum ſequantur, ſuam tamen materiam certus locus excipit, vbi putreſcit, quod Galenus innuebat aliquando. Itaque vinum quoque hac potius cauſa, quã motu caloris ego interdictum crederem, ne ſcilicet materiam ad locum putredinis inuehat. Pro ratione ergò ſua etiam extenuantes, & mouentes materiam cibi ſunt differendi, donec multum ipſius materię detractum ſit, & pariter vinum circumcidendum.

Paucis diebus huic pulſus creberrimi, minimi, & imbecillimi facti ſunt, idque paulatim. Lingua tota ſcatebat humore lento, flauo, & admodum hærente, oculi rubri, & lachrimoſi, fauces inflammatæ, dolor nullus in ventre, vt prius. Carnes extremorum frigidæ, & cadaueroſæ, Facies tempora caua habebat, & præter naſum ſimum decolor erat. Vrinæ ſemper coloratiores, & craſſiores fiebant cum ſedimento aſpero in quo ſemel, & iterum ſingulæ carunculæ repertæ ſunt. Ab extremo illo ſtatu recepit pulſus paulatim, vires, crebritatem tamen tenebat, lingua abſterſa facta erat, ſed rubicunda, & tumens. Cibum ſine faſtidio ſumebat, igneum fumum in œſophago percipiebat, facie melius colorata euaſerat, quietus ipſe totus erat, ſomnumque capiebat. Febricula cum ardore oris, & vrinis ſedimento exuſto diu traxit, doloribus renum identidem reuertentibus, & ſabulum efferentibus euaſit. Contra quam alius fecit, qui eiuſmodi febre occulta, & Renis ſiniſtri dolore laborans a Medico veneficijs affectus iudicatus eſt. Hiera etiam exhibita, & calidioribus ad dolorem diſcutiendum quattuordecim diebus extinctus eſt.

Excellentiſſimo Ambrogio Samperolio Sereniſſimo Vrbini Ducis Phyſico.

CONSVLTATIO CCIIII.

QVamquam iſthæc deſtillatio, de qua ſcribis, mihi iamdiu, vt ſcis nota eſt, & quod in eum eſt ſtudium erga Illuſtriſſimum virum è memoria excidere non potuit, quam nam habeat naturam, & quam poſtulet curationem, fuit tamen gratiſſimum in literis tuis iſtum tuum animum, & diligentiam intueri, & ea omnia manu tua explicata agnoſcere. Cuius ſanè mali difficultas ſemper vobis potius in viuẽdi modo, quam in natura ipſius ponebatur, & certè in dies magis ab eo metuenda eſt. Illud enim eſſe tota die in cubiculo nobilium frequentia, & ignibus nimium calido, indeque exire ſubdio noctu cum ex aula Regis domum ſe confert. Manè iterum ante lucem domo in aulam ſe referre, cœlo ſæpe acriter moleſto. Scriptioni quaque hora, & à cibo protinus vacare, negotijsque grauioribus quacunque noctis, aut diei hora inciderint, verſari, & illis in locis fere eſſe, vbi Regis dignitatem, non ſuam valetudinem debet reſpicere, illiusque commoditatem, non ſui rationem habere, Hæc inquam faciunt, ne vni ipſe queat curationi vacare, aut curationes ſatis perficere, quin contra periclitemur, ne corporis vis medicamentis exagitata ſub negotijs quoque, & cœli mutationibus nimis labefactetur, vnde a curatione peius habeat. Quæ ſanè ego ſub aſpectum hic poſui, toties à nobis examinata, quo in curatione ex ipſis omninò nobis moderemur. Deſtillatio in fauces largè admodum, & celeriter confluit, hora præſertim à ſomno, ſine ſapore, ſine colore, lenta admodum, & cruda. Ad hanc poſtea acceſſit ardor vrinæ, & corpus naturali infirmius factum eſt. Quæ ambo (maximè verò ardor) poſt exeſa vretera eo medicamento, quod ad carunculas in eo meatu euenientes ſolet adhiberi, extiterunt. Ex quibus oſtenditur purgari corpus debere, ante omnem aliam partem curationis, aut aggreſſionem vllam. De qua purgatione, non eſt cur inter nos conſultatio vlla renouetur, minus quod ad capitis deinde purgationem eſt veniẽdum, quæ ſi Errhinis fiat, à faucibus materiam auertet, quamquam haud ſcio; an ab inferiori cerebri parte nempe à colatorio ad ſuperiorem hoc eſt nares effluxus materiæ ſit reuocandus, præſertim cum pituita delabens ipſum Laringem non ingrediatur, nihilque pulmonibus periculi incubat, in quo periculo quidem conſulerem omnino, vt ad nares materia traheretur, quod fieri poſſet Cotone, ſeu linamentis delinitis oleo Amigdalarum dulcium, in quo parum Mannæ eſſet diſſolutum, illiſque ſurſum quam maximè poteſt ſubmiſſis, quod cum parũ poterit aliquid pulueris ſternutatorij poterit iniũgi, quod ego non ſolum manè, antequam ille confluxus in fauces moueatur, efficerem, ſed etiam veſperi quarta à cibo hora, antequam cubitum iret, aut certè ante cœnam. Gargariſmata quidem refrigerantia, & adſtringentia eunti cubitum, quoque die darem. Stillicidia præſertim Lucenſia, quæ eſſent accommodatiſſima, nũquam proponere auderem homini, qui tot negotijs deſtinetur, & tam alienis ab eo commodo, quod niſi adhibeatur, ea remedia eſſent omninò periculoſa. Cauteria in brachijs non ſatis valent meo iudicio ad eas materias, quæ p interiores capitis partes delabuntur, niſi toto corpore purgando: Propterea, neque aſpernarer, neque pluris facerem, quã alia, quæ corpus purgare poſſunt, quemadmodum, ſi aut pilulæ aliquæ ex Agarico, & rebus capiti amicis conficerentur, ceu Aloe roſaceo, ſucco Saluia Roſarum, atq; Betonicæ, & Rhabarbaro, in quibus aliquot grana pondo trociſchorum Alandal imponerentur. Qui ſucci maximè poſſent, ſi rhabarbarum, & agaricus, atque Aloe in ipſis multoties haberẽtur, quo imbibita, & multoties expreſſa, & ſubacta multum ex illis viriũ acciperent, & tandem denſarentur, quo pilulæ conſiſtere poſſent, ex quibus vna, vſque ad quinque ſumi poſſent, & vnius ſaltem vſus quotidianus toto hyberno tempore certi omninò eſſet profectus. Cum quo guaiaci vſum coniungerem, vel expreſſo liquore ex ipſo macerato, & inde pilulis confectis, vel aquæ illi incocto, qua vinum in mẽſa dilueretur, quod quibus rationibus à me proponitur facilè intelligis. Ac ardor vrinæ ſi reſpiciendus eſt, cum ex vlcere potius luem antiquam redolente eſſe ſuſpicio ſit, ei quoque idem profuturum ſpes eſſet. Vſum præterea ſaluię, & Betonicæ pariter probarem, aut aquæ incoquendo, aut ſaccharo condiendo, & cum condito ex roſis mixtas dando etiam cubitum ituro. Therebintina etiam mihi probaretur poſt purgationem, & veſperi eam darem. Multa quidem ſunt, & innumerabilia, quæ certis compoſitionibus parata poſſent vſui eſſe, verum, deſcribere non eſt neceſſe, niſi cum erunt medicamenta mutanda. Minus de ratione victus hic repetenda ſunt, quæ alias inter nos fuere conſtituta pro ſalute Illuſtris viri nobis, tum communi, tum noſtra, tum maximè autem Regis cauſa optatiſſima. Quod reliquum eſt præcor illi ſalutem, & tibi me plurimum commendo, quo me apud illum in gratia conſerues. Vale.

Datum Veronæ. Idibus Decembris. Anno 1583.

De

De hydrope cum febre, & alui motione, cum virium infirmitate pro Illuſtriſſimo Marcheſio Ioanne Philippo Malaſpina.

CONSVLTATIO CCV.

IN re tam difficili cuiuſque ſententiæ dictio audienda eſt, quoniam res, quo diutius tractatur, eò clarius conſtabit; propretea ego quoque libenter dicam, & eo libentius quod mihi via à ſapientiſſimis viris facta eſt, quam non poſſum non ſequi. Meritò ipſi de viribus primum ſunt ſolliciti, quoniam ipſæ admodum imbecilles ſentiuntur. Dixit vir doctiſſimus iam duos dies ex accepto ſemiſcrupulo rhabarbari ob inſtantem hydropem aluum ſic fluidam, & febrẽ hanc ſic fuiſſe incenſam, vt ſperare liceat ore ipſius vires iri receptas, quoniam non ſolum profluuium, ſed vigiliæ, & alui dolores ſub eo fluore excitati deijcere vires potuerunt. Illis tamen certè conſulendum eſt. Eſt poſtea morbus, qui tum ſeipſo, tum ſymptomatibus viribus infeſtus eſt, ita vt quamquã alijs prouiſionibus illæ refici poſſint, à morbo tamen ſemper ſint male habituræ. Quod proximè vires conficit febris eſt, quoniam eas diſſoluit, & intemperie cor afficit. Febris modo, tametſi aliquam ſui moderationem poſtulet, ne ſic diſſoluat, ne ve tam cor afficiat, maiorem tamen prouiſionem propria eius cauſa requirit, quoniam eæ ſublata febris non ægrè abibit, & non ſublata nõ maturabitur. Proxima cauſa putredo eſt, ſi inditia conſiderentur, quæ ipſa quoque ſuis tollendis cauſis tantum demetur, & nihil periculi repentini imminet, vt in illam curationis laborem conuertere cogamur, Nimirum quoniã neque tantæ exuſtionis eſt, vt vires colliquet, exuratve, neq; tantę putredinis, vt vitio ſui contagij tonum viſcerum, & naturæ euertet, necetue, potius ad maturationem poteſt reuocari, ipſa ergò moderanda quidem, vt calorem ſuũ prę ſter vtilem ad cõcoctionem vitioſorum humorũ qui ſæpè, ſine putredine non matureſcunt. Cauſæ tamen hoceſt humores ipſi ſubmouendi, illis enim amotis, & obſtructiones, & omnis putredinis cauſa demetur, ſed natura humoris videnda eſt, & eius vitij, vnde ipſa exorta illud ipſum quoq; cõſeruat. Ea vt ex excrementis cognoſci poteſt, duplex eſt omnino, nam lutei coloris exuſti eſt, tamẽ lenta eſt, ita vrinas craſſas obſcuro luteo coloratas, & alui fęces glutinoſas, luteas, item, & craſſas facit, quorum vtrumq; craſſam bilem, craſſioremq;, & lentam pituitam indicat. Hæc frigidam intẽperiem, vnde fit, quę ventriculi eſſe debet, frigidum quoq; vitium, qđ ſuapte ui partibus quibus aħęſit, infert, & obſtructionem, & ſpirituum occupationem, vnde partes minus poſſint, nutritionẽ ſuam exercete, & debilitentur, quæ tam aliena ab alimẽto eſt, vt niſi putredinem concipiat, neqnaquãm poſſint maturationem accipere, præſertim, cum craſſior facta ſit. Bilis verò vitium iecoris calidius oſtendit, qđ, & naturam iecoris calidioris ſequutum ſit, & obſtructiones, & febres, & bilis etiam iam factam cõgeriẽ, quæ ſanè tanta eſt, vt non ſolum per vrinas, ſed per aluum quoque plurima effluat quæ vna ſecum pituitam effert, cum qua permixta eſt ipſa irritans expultricem vim ad excernendum, & ſua mordacitate etiã dolores mouet, quos ardentiores facit, qm̃, ſua craſſitudine halitum quoq; fumoſam edit eiuſdẽ mordacitatis, maximè qm vna cũ pituitæ craſſitudine coniunctus eſt flatus eiuſmodi dolorem adaugens, quæ verò eò acrior, & mordacior eſt, qđ diu in corpore fuit ſua craſſitudine detenta, & putredinem exuſtionis ſæpè vim habentẽ comprehẽdit. Vnde febris extitit, & vigiliæ halitibus ſumũ redolentibus in caput ſubmiſſis.

A Et quod horribilius eſt oculis, vna cum febre, & vitio pituitæ in iecur illato adeò vim infringit, vt ſanguinem probum conficere non poſſit. vnde, & venter flatu, & aqua, & crurum carnes vapore lento repleantur. Vapor enim ſanguinis, qui cum probus eſt, certa moderatione excitatur, & in partes infuſus imbibitur ad alendum, is cum omnino crudus exiſtit, nimio humore nimius vapor fit, a partibusque reiectus in ventrem tecidit, & ibi in aquam ſua parte aquæ naturam magis referente, in ſumma verò parte ſqualidiori conuertitur. Vbi mirabile videatur ſanguinem aquoſum ab eo iecore fieri, a quo tanta bilis generatur. Neque vero hoc nouum, aut ſingulare eſt, quoniam potuiſtis ſæpè videre in hydropicis, maximè qui coniunctam etiam habent Anaſarcam erumpere eriſipe- B lata, quod certè admirabile iure quis dicat, imbecillitas namque illam cruditatem facit, quæ vitio ſui cauſæ nimirum frigidæ reſpondeat. At non vererer etiam fateri in alia, & alia iecoris parte aliud, & aliud humoris genus confici, vbi enim obſtructio eſt, ibi, & materia frigida eſt, vnde, & corpus ei coniunctum aquoſum, & crudum ſanguinem generet, at mediæ partes, quæ ſunt quidem concluſæ, ſed minimè ea materia tanguntur longe, maximè calidæ euadunt, & ferè inflammantur, quod in humoribus externis videmus, & ita bili gignendæ valentes ſunt. Vererer quidem fateri infirmitatem factam ab intemperie calidiori, cruditatem frigidam facere, quod vt in ventriculo nõ fit, in quo calore facta imbecillitas nidoroſam, a frigore verò accidam cruditatem facit. Verum de loco C vbi infarctus is materiæ eſt, forte non eſt abs re videre, cum ad rationem curandi faciat. Credo ſiniſtrum hypochondrium durum eſſe, & duritiem in omnem ventrem iam pertinere, difficile tamen credam id lienis eſſe, nam neque febres identidem redeũtes in ſpeciem tertianæ fuiſſent, neque tantum bilis eſſet ortũ, minus tam repentè cacheticum corpus, & hydropicũ euaſiſſet, iecur ergo potius eo tumore vitiatum crederem in ſiniſtra ſui parte, & conuexa quidem; quoniã vrinæ non ſolæ infectæ ſunt, ſed aluus quoque quod minimè facilè fit, cum ſima iecoris pars obtumuit, infarctaque eſt, hic enim ferè porus felleus impeditur, aut bilis certè expurgatio, quę per eam partem fit. Prę terea ventriculus neque ſiti angitur, neque labore vl- D lo torquetur, quod quidem cauo iecoris affecto facilè viſum non eſt. Quibus ſic expletis iam componendæ mali cauſæ, & partes ſunt, & ſingulæ æſtimandæ, & quid quæque minetur videndum, & quidque quam indicet curationem. Iecoris obſtructio antiqua eſt, & quod in ea vetus eſt, non admodum vrget, facta deinde noua materiæ acceſſio eſt, obſtructionesque identidem auctæ, & identidem humor putrefactus, & febris excitata, quæ vt vt conſumpſit ſua putredine materiam, & partem ad maturationem perducebat, ita ceſſabat, ſi modo vnquam ceſſarit, antiqua obſtructio refrigerabat, interea partes, quibus inhæſerat, & iecur vitiabat, vnde intumeſcere corpus cæpit, vt vt verò obſtructionibus acceſſiones fiebant, ſic, & febris, & calor iecoris partibus, & bilis generatio, tum demum is E caſus euenit, ſub quo vires nobis mætum de vita faciãt, etſi poſt alui profluuium id habeant, nam poſſet in longum ſpatium produci pro fluuium, cum criticũ non ſit, quod neque facilè feratur, neque conferat, vnde à putredine quidem retẽtorum humorum ortum, ſed ab infirmitate virium longius productum eſſe veriſimile eſt, intemperie non ceſſante, & humorem ſemper nouum ſuggerente, putredine item omnia adiuuante, vnde vitæ iam metuendum nobis ſit. Hoc ergo morbo, his viribus, hoc mætu quid moliendum? Viribus prima prouiſio certè attribuenda, tollendis ijs, quæ eas conſumunt, vt primum tolli poſſunt, & cibis adhibendis, & alijs, quæ ipſas conſolentur, febris, & putredo tam cito tolli non poſſunt.

Vigi-

Vigiliæ fortè poſſunt, quod per Theriacã ego tentarem à cibo exhibendam, neque philonium admiſcerem, quanquam à prudentiſſimo viro eſt propoſitum ſumma moderatione, nempe cum ℈.2. Theriacæ ℈.s. philonij Romani commiſcendo, quoniam vires infirmæ vix Theriacam ferant, nedum philonium ipſum, quare ego Theriacam trium annorum ad ʒ.s. exhiberem. quod ſi in eo conſilio exhibendi philoniũ permaneatur, ego admoneo videatis ad quam nam præſcriptionem factum ſit, nam tum Nicolaus, tum Auicenna diſpari certè modo opij, id parant. Viribus reſumptis, medicamentaque iam pati poſſe pollicentibus ego propinarem, quæ materiam paulatim pararent, & educerẽt, nimirum bilem, & pituitam, quæque intemperiem, tam calidam, quam frigidam emẽdarent, & robur viſceribus inferrent, coctionem, & nutritionem virium iuuarent, cuiuſmodi etiam exterius admouerem, nã inunctionibus, & emplaſtris non ſolum diſcutientia, mollentiaque cum adſtrictione illa à viſceribus expetita inderem, ſed ventriculo propriè concoctionem iuuantia, iecori autem etiam calorem mitigantia. Quare emplaſtrum diaphenicon, cum oleo abſynthij, & maſtichino, & ſpicato darem ventriculo. Toti ventri diſcutientia hæc eſſent, vt emplaſtrum de meliloto, diaciminumque iecori cũ oleo de ſpica, & abſynthio, & lilijs albis ego vnguentum de ſandalis darem, aut etiam cum emplaſtro diaphenicon, quod calorẽ auget, robur conciliat, per os verò abſynthium, cicoracea omnia, eupatoriumque coniunctim propinarem aquæ incocta, immixtiſque ſyrupis eiuſdem naturæ, vt de cicorea Nicolai, cum eo, qui de eupatorio eſt, cum eo, qui de mezereon, cum eo, quem Meſues ad quartanas præcipit, nunquã certè à cicoraceo vllo recederem, in quo non ſolum cicoreæ omnes, ſed fumus terræ etiam, hordeum elycirrhiza, adianthon, politricõ, epatica, lactuca, capillũ veneris, lupuli, alchachengi, & radices valentiores componuntur, rhabarbarum quoque inditur, à quo quidem rhabarbaro nunquam quodq; medicamentum abeſſe vellem, ea tamen moderatione, ne aluum nimis moueret, trociſchos verò de rhabarbaro, ante ſyrupum quoq; darem, ſed patientibus viribus mihique ſe præbentibus facilibus, ego ſyrupum de mezereo augerem, deinde elaterium darem, cum eodem rhabarbaro, in vſu etiam longo eſſe vellem ſuccũ iridis, cuius ſemuncia, & ſanè crudi cum aromatibus cõpoſiti mihi idonea videretur, & cum rhabarbaro, & cum eiuſmodi ſyrupis. Si alui dolores infeſtent, tum ob ardores humorum ego clyſteribus vterer ex iure, cum luteis ouorum ſaccharo, & ptiſana, & quandoq; etiam oleo chamomelino. Si ſupereſſent tamdiu vires ego darem ius chinę, & cetrach cum cinnamomo. De cibo ſumma cura eſt habenda, vt partitò detur, quo & celerius nutrit, & ſecundus priorem crudum non inueniat, quare carnium caponis iunioris cõtuſum cum mica panis ego manè benè darem, & veſperi ad multam noctem. Meridie verò oui luteum iure diſſolutum. Potionem ex aqua omnino fugerem, vt nimis nocuam, ita vel ius ſufficerem, vel vini aliquid concederem. Dixi.

De profluuio menſtruorum nimio pro Illuſtri Marcheſia Malaſpina.

CONSVLTATIO CCVI.

IAm verè experior Viri doctiſſimi, quam graue ſit hunc locum à me teneri, quo de ſummorum Medicorum ſententijs diſceptetur, itaq; omnibus viribus contendam, ne officium attributum prætermiſſum à me penitus videatur. Atq; ab initio quidem congreſſus ego videbar certiſſimus, quid eſſet in conſultatione ſtatuendum, imò rem à vobis iam animo conſtitutam credebam, minuſq; ab ijs, qui priori loco dicerẽt poſſe diſſentiri exiſtimabam. Verum dum tertius diſputat, negotium perturbati ſentio, & quæ in animo habebam tanquam diſtincta, omnia permiſceri. Conabor ergo quã breuiſſimè potero, & per capita delectum habere eorum, quæ mihi probatiora viſa ſunt. De natura quidem ipſius corporis ego calidam & humidam eam iudico, atq; cum in ætate primi ſenij ſimus nimirum quadraginta octo annorum, & corpus bene carnoſum, ſeu εὐσαρκιν ſemper fuerit, non video quomodo corde, iecore, & cerebro calidis ſuperãtem admodum caloris vim habere potuerit, quoniã priori ſpatio vſq; ad vigẽtem ætatis florem ſiccius corpus factum fuiſſet, neq; ſanguinem ita ad alendum idoneum creaſſet, minus menſtruas purgationes tam largas efficeret ſiccum factum, ſuperantiam autem multam caloris procedente ætate ſicciora corpora efficere, cum natura ipſa, tum Galeni doctrina nos monemur. Humidiora potius corpora ſunt, quæ & carnoſa, & candidiora ſunt, & menſtruo fluori magis obiecta, ſicciora, & nigriora, & parciorum menſtruorum ſunt. Itaque calidum quidem, & humidum corpus eſt, non tamen multæ ſuperantiæ caloris, cum humorẽ tamdiu retinuerit. Calor verò cordis potius, quam iecoris, cum animi magnitudo, & audentia, & fortitudo, quanta in matrona eſſe queat, in hac cernatur, & ad agendum prompta quædam hilaritas, & pectus elatum. Cui cordis calori, ſi iecoris multus accederet, certè corpus minus nutritum eſſet. Mitior ergo in iecore calor cõſtituatur, quo humoris vis retineri potuerit. Ventriculus porrò non ſolum vitio exorto, ſed & à natura frigidior, videtur nunc certè vitium frigiditalis habere. Sed vt, quæ præter naturam ſunt, percurram. Vetus vitium eſt fluoris albi, Recens huius immodici menſtrui, & doloris valde moleſti, quibus etiã febriculæ ſuſpicio ſubeſt, imò hodie febris aperta eſt. Fluor ille albus ſemper fuit exiguus, nullo odore, pituitam ſine colore referens, vt oui album, quapropter cum eſſet toto corpore bene firmo, & ſpecioſo, & bene nutrito, ego profluuium hoc tam exiguum non poſſem in totius corporis vitium referre, vt ferè fit, potius in ipſum vterum, quod fuerit frigidior, & humidior etiam, vt bene notabat vir ſapientiſſimus ea coniectura, quod rarò admodum conceperit, & fœminam tantummodo, cum virum tamen haberet, calidum omninò, & ſiccum etiam ætate ipſa tandem factum, Vnde ſi frigidius ſemen aliquantò ſortita eſſet, fortè nunquam ipſa concepiſſet. Infirmum ergo vterum, & humidiorem, & frigidiorem illud excrementum denotabat. Humidiore autem ſuperantia affectum maximè, & laxum effectum vna cum ſuis cornibus ſic dictis, in quibus ſunt teſtes, & meatus ſemini, ſi ſemen eſt, attributis, quibus ita laxis humor ille crudior effluat, vt à venis illuc exprimitur, quatum dextera à vena caua ſanguinem meliorem, & minimè ſeroſum deferens, ſiniſtra ab emulgente ſeroſum, & aliquantulum mordacem ad Veneris ſenſum mouendum.

Ac cum minimè aquoſum illud profluuium ſit, minimeque mordax, ego eam materiam nunquam ſeroſam vocarem, quoniam ſerum aqua ſanguinis eſt, potius pituitam, vel ſaniem, dum ſaniei nomen ſano modo accipiatur, & ichorem ſignificet, ac cum ichor, & ſanies ſecundum Ariſtotelem duplex ſit, non erit hoc loco ille, qui ex colliquato, & corrupto ſanguine exprimitur, ſed qui incoctus potius ſanguis eſt, & pituitæ genere continetur, qui dum in alimẽtum membranis, & glandulоſis partibus cõueniens in partes ad vterũ pertinẽtes infunditur, & attrahitur, (pituitoſam namq; ſanguinis partem illæ partes attrahunt, vt ſibi aptam) non omnis in alimentũ poteſt cõuerti, partibus illis frigidioribus, & alimento etiã abundantiore.

Forte

Forte aliquis reijciat totam culpam in corporis totius A
malam nutritionem, vt ferè fit, nimirum, quod ſan-
guis ob genus ventriculi, & corporis pituitoſiur exi-
ſtat, quod tamen, non ita eſſe crederem, quoniam
corpus bene nutritum ea fluxione diu fuit, ita vt ſan-
guis bonus ſit, atque ſi vterus valentioris caloris eſſet,
concoqueretur. Sed de profluuio hoc, neq; ipſa anxia
eſt, quoniam exiguum admodum, & ab ineunte æta-
te eſt, & minimè moleſtum, nullo odore, nullo colo-
re, aut ſorditie. Ad alterum fluorem ſermo referen-
dus eſt, qui maximè moleſtus eam cruciat, præſertim
ob dolorem illi coniunctum. Ille omnino vterum af-
fectum indicat, vt Galenus proponit, nā per vterum
fit. Qui verò ſi certa ſua tempora ſeruet, hac ratione,
neque corporis, neque vteri vitium indicat, quoniam
ordo inditium eſt, quod à natura ſanguis, tum excer- B
nitur ad vitæ vtilitatem. Genus fluxionis ergo præter
naturam non eſt, ſed modus, nempe nimia eius copia
& vitium etiam. Vterum ergò affectum modus flu-
xionis videtur indicare, quoniam ipſe vterus proximè
vitium illud oſtendit, quoniam tamen vterus potius
via eius fluxionis eſt, neque opus aliud exercet, quam
egreſſum præſtando, iecoris id potius, & venarum
prauitatem indicarit, cum ſanguis minimè bonus eſ-
ſe in eiuſmodi fluxione queat. Vitium ſignificare po-
teſt etiam ventriculi, à quo materia ſanguini ſuggeri-
tur. Si quid ergò confert vterus huic fluxioni, imbe-
cillitas eſt, Vterum imbecillū eſſe iam ex ſupradictis
perſpectum eſt, non mirum itaq; ſi ad occaſionem fa-
cilem ſe præbuit ad demiſſum ſanguinem excipien- C
dum, non dixerim attrahendum, quoniam vim attra-
hendi menſtrui ſanguinis vterus non habet, illamque
Galenus ei non dat, niſi ex parte, qua quotidie alimē-
tum ſibi aſſiſtit, ad recipiendum verò facilē ſe præbet
ea imbecillitate, quæ ob humidi ſuperantiā in eo iam
perſpectam effecta eſt. At ipſo non attrahente, vnde
impellitur illuc tam immodicus ſanguis, & qua cauſa
qua remouenda malū tollatur? Certè hoc toti venoſo
generi attribuendum eſt, cauſa verò ea putāda, quod
non quidem nimius ſanguis illud oneret, ſed moleſtia
aliqua irritet ad ſe expellendum, illa autem acris om-
ninò ſit, cui verò expulſioni promptum exitum præ-
beat ipſa ſanguinis tenuitas, & viarum laxitas humo-
re nata, quare ſanguis quoq; cum humidior, tum bi-
lioſior fuerit. At quomodo cōtrariam, & naturæ mo- D
leſtam vim habeat? habere certiſſimum eſt, ſi ipſum
ſpectemus, qui non concreſcat, ideo naturalis gene-
ris non ſit, qui flauus, & aquoſus ſit, Galenus etiā bi-
lem cum humiditate coniungit, quoties ait bilē aquo-
ſam inueniri, aut ſeroſam, quod idem eſt. Modus eiuſ-
modi humori naſcendi eſt, quod e ventriculo crudior
ſuccus ſubminiſtratur, qui in iecore ſatis calido vinci
ex omni parte non poteſt, ſed tenuioribus ſuis parti-
bus partim in bilē, partim in ſerum conuertitur, quod
enim tenuem pinguedinem habet, in bilem, quod
habet liquorem aquoſum in ſerum vertitur, ita &
acrimonia ſtimulat, & tenuitate facile percurrit, cum
expulſus eſt, Cuius porrò ſanguinis generatione tol-
lenda, ego crederem fluorem hunc iri ſublatum.
Atque huc dirigendam eſſe procurationem omnem E
perſuadet etiam ille dolor, qui congeſtione etiā ſan-
guinis excitatur, & illius excretione leuatur, & inte-
rim tollitur.

Vnde in fluore doloris remedium habemus neceſ-
ſarium, dum eiuſmodi ſanguinis propagatio perdu-
rarit, Neq; fluor vllo modo aliter tollēdus, præſertim
cum per ſe intermittat, quoties materiā doloris cau-
ſam exportarit, vnde neq; hac cauſa viribus quidē ſit
metuendum, Minus verò longè ſanguinis huius efflu-
uium ſupprimendum, cum febris ſuſpicio ſubſit, quæ
quanquam motione ea excitetur, tamen, ſi cohibere-
tur ea penitus, febrem ſui obſtructione, ſuiq; vitio na-
turæ calori non obtēperante conciperet. Generationi
igitur vitioſi ſanguinis prohibendæ vacandum, ratio
huius mali oſtendit. Nam quid ego de cauſa doloris
diſputem, num eroſio aliqua intus ſit? intermittit ille,
cum humor expulſus eſt, increſcit, cum diu retentus
maiorem congeriem aſſecutus eſt, ſi eſſet eroſio non
video, quod dolor quieſceret, quin maior ex deterſio-
nē fieret, quæ poſt effluxum ſemper ſolet maior eſſe,
vt in ijs, qui vrinæ ardorem habent, quotidie obſer-
uamus, qui poſt mictum magis cruciantur, quāquam
ei alia ratione ille cruciatus creſcit, in ijs, quibus veſi-
ca exulcerata eſt, nam poſt mictum magis conſtricta
ſibi dolorem auget. Locus etiam huius doloris nō vi-
detur eroſionē habere familiarem, nam eſt ad os ſa-
crum, & iuxta ilia ad oſſis ſacri internas ſummaſque
appendices, vbi dorſo vtrique vretus ſuſpenditur, ibi
enim cornua vteri ſunt, quæ præter vaſa ſeminis à va-
ricoſo proceſſu, venas etiā à quodam ramo accipiunt,
qui à vaſe illo recedit, quod in teſtem tendit, Vaſe er-
go eo, & ramo tenſo dolor poteſt ad ilia moueri, ad
os ſacrum autem, vaſis illis, quę vtrinq; inferius ſupra
collum tamen matrici inſiti ſunt. Quod ergo dolor
fiat à materia tendente potius, quam erodente coniec-
ctura eſt, quoniam vaſa ſenſu carent, quæ in illis locis
doloris ſunt, vtero ipſo medium locum tenēre. Quod
autem fiat dolor à tenſione, quod ſoluenda continui-
tate videtur, non eſt diſputandi hic locus. Minus ergo
diſquiram, nū rupta, num ve eroſa vena ſit amplius,
minimè verò autem, num percolatio, hæc ſanguinis
ſit, cum & ſubſiſtat ſanguis, & cum fertur magna in
copia feratur, & antea etiam craſſus, & bonus, qui in
grumos hic concreſceret, Vnde cum apertione oſcu-
lorum veniat, non eſt dubitandū, quin maioribus ve-
nis, & oſculis apertis id faciat, quæ irritatione non ſo-
lum morſibus facta, ſed onere etiā ipſo grauata ape-
riuntur. Expreſſus enim à genere venoſo ſanguis illuc
potius congeritur, quam effluat. Illuc quidem fortè
altera tantum cauſa exprimitur, nimirum acriori ſan-
guinis vitio ob bilem nimiam, & ſeri etiam copiam.
Quare id, quod nobis maximè eſt attendendum, vi-
tium ipſius ſanguinis eſt, vt tollatur, & vna eius cauſa
ſecum. Poſtea impulſio etiam eſt inhibenda ſanguine
in diuerſum retrahendo, & vijs colligendis, ne tam
latè pateant, nā diuturnitate mali, & defluxionis laxę
admodum factæ ſunt, ac quanquam ſeſe colligāt poſt
exonerationem, oneri tamen renouatæ facillimè ce-
dunt.

Hæc itaque nobis oſtendunt, quid procurandum
in hac curatione ſit, iecoris, & venarum vitium, quo
ſanguis bilioſus propagatur, & ſalſus, nempe calor,
ventriculi etiam frigus, quo materia ſero nimio ſup-
peditatur, ſanguis ipſe vitioſus, & viarum lubrica na-
tura, quibus accedit etiam incitatio quædam naturæ
partium ad vterum impellendi. Vitium iecoris, &
venarum calidius omnino, cū bilem faciat, & ſerum
ſalſum reddat, refrigerandum. Ventriculi vis cū cru-
diorem humorem ſuggerat calefacienda. Sanguis
purgandus, viæ colligendæ, & incitatio naturæ ad di-
uerſa reuocanda.

Quæ num præſtari poſſint, & quanta difficultate, ſi
poſſint, præuidendum videretur, quo curationis ratio
rectè inſtituatur. Ego vidi in pleriſque mulieribus
cum tempus appropinquaret ceſſationis menſtruæ
purgationis profluuia menſtruorum incertos circui-
tus habuiſſe, non tamen hac tanta copia, neq; his do-
loribus facta. Quibus verò, tam adulta ætate pro-
fluuia eiuſmodi, tam larga accidiſſent, illas ſumma
cum difficultate euaſiſſe. Spatijs quidem aliquibus in-
termittentibus fluxionibus, nō tamen ex toto ceſſan-
tibus, quare neq; hoc ceſſationis inditium ducerem,
neque facilè iri retentum fluxum ſperarem, Non ta-
men ita magnum video, vt verear, ne in hydropem
cadat, cum copia ipſa mala eiecta ceſſet, cum bonus
color corporis ſeruetur, & cibi quoque cupiditas, quæ
non

non ſolent in immodicis eiuſmodi profluuis ſeruari, immo neque corpus nutritione ſua adeò priuatur. Quare totus in en eſſem, vt ſanguinem bonum procurarem maximè, deinde illa iam propoſita quærerem ſanguini purgando prius opera danda, quoniam viſcera eo præſente reſarciri nō poſſunt, minus venæ, aut iecur. Itaque ex potione ea id facerem, cui incoctæ eſſent mirobalani citrinæ, tamarindi, & ea quæ cum his ſolent conſociari ad eorum vires, & modificationem, immiſcerem etiam ſyrupum roſaceum ſolutiuum, & Diacatholicon, quod quamuis habeat Caſſiam fiſtularem, tamen ea modica eſt. Neque enim quod propoſuerat Medicus doctiſſimus illam per ſedarem, aut inſigni copia, quoniam ut Renes petit, & ſuo humore lenit, laxatq; ſic vteri etiam meatus adire, laxareque poſſet. Rhabarbarum quoque adijcerem, nec ſenę foliculos ſpernerem, quę ſeroſos humores detrahit, & in foliculis vim etiam firmandarum continentium partium habet. Eos itaque potioni incoquerem, & purgationem ſimilem ſæpius molirer. Medijs temporibus potiones ex cicoreo, & roſis, & Abſinthio etiam darem, quibus ventriculo, iecori, & vtero mihi videretur ſatis conſultum. Pilulas quoque de rhabarbaro, quas Meſues facit cum his ſyrupis exhiberem. Profluente autem ſanguine, quo in diuerſum incitaretur, ego non vererer venam in manu aperire, exiguumque, & paulatim ſanguinem mittere; quo non ſanguinis detractio, ſed incitatio naturæ ad diuerſum locum fieret; Multum enim refert, quorſum expultrix conuertatur, natura enim non ad arbitrium ceſſat, quod in inteſtinis, & toto corpore videmus, Cute namque adſtricta, & refrigerata incitatio expultricis ad medium corpus fit, ſæpèque diarrheæ mouentur, contra interiore corpore ad externa vim vertente ſudores. Inferua inteſtinorum parte conſtricta ſurſum, vel ipſę fęces alui ſubmittuntur. Contra ſuperiore conſtricta inferius deſcendunt. Sic reuocato ſurſum ſanguine, adſtringentibusque ad ventrem imum, & ad naturalia, ac dorſum appoſitis, facile delapſus ſanguinis inhibetur. Quod non moliendum eſt, niſi poſtquam ſanguis ad ſuum temperamentum, & mediocritatem erit reductus, alioquin dolores mouerentur. Ibi ergo tum ſanguini moderando, tum curſui ſiſtendo, vijsque colligendis, & iecinori, & ventriculo firmando opportuni ſyrupi videntur poſt purgationem, qui fiunt ex roſis ſiccis, ex myrto, ex nimphea, non ſyrupus compoſitus ex ipſa à Franciſco Pedemontium, quoniam multa recipit, quæ humores potius fundunt, & mouent, ſed Nimpheam ſimplicem acciperem, neque verò flerem, ſed radicem, & cum portulaca, aut eius ſyrupo componerem, & ſuccum etiam mali punici adiungerem, aut ſyrupum de mentha, in quo alij ſucci ſunt fluxionem humorum inhibentes. Nos ſyrupos cum aquis fragariæ, plantaginis, abſynthij, & cicoreæ diluerē. Bolos etiam darem ex ſaccharo roſaceo antiquo, cum pulueribus corallorum, margaritarum, eboris, cornū cerui vſti, cum ſeminibus acetoſæ portulacę, oſſiculis, arollisue malorum punicorum, puluere oſſium dactylorum cum Trociſcis, non dixerim de terra lemnia, quoniam nimis adſtringere videntur, ſed de ſuccino, deque ſpodio, & quod mitius eſſet, pulueribus Diambræ. Sericum quoque crudum aliquo modo ijs adiungerem. De floribus, & corticibus mali Punici non dico, quę menſes etiam ſua decoctione ſupprimunt. Imprimis plantaginem ſummopere probarem, & præcipuè aquam eius deſtillatitiam, vt ex fragis, & pimpinella, quas ratione multarum rerum, cum aqua abſynthij coniungerem. Aquam etiam fragopogonis acciperem, aquam ex folijs quercus, & ex millefolio, cum his, tum, quæ vehementius adſtringunt, aquā ex cetrach, ex paronichia, & capillis veneris componerem, atque etiam de betonica, quo vna viæ purgarentur à vitio, vnde laxæ ſiut, & colligerentur, nec ve humor dolorem faciens ibi conſtringerentur.

Emplaſtra colligentia non tam adhiberem; quam in ſeſſione, & fomenta, quoniam onere ſuo poſſunt calefacere, fomentis, in ſeſſionibusque incoquerem. Malicorium, Citimum, Balauſtiū, quercus folia, cortices caſtanearum, capicula glandium Nuces cupreſſus, alumen, roſam, hypociſtim, & alia, quę vbiq; ſunt obuiam, ex quibus aquæ incoctis non ſolum in ſeſſiones, ſed fomenta etiam futura valentiora, ſi aceti parum indatur. Suffitus etiam cum eodem liquore fieri poterunt aptiſſimi, ſi lapis ignitus, candensue inijciatur, & fumus inde per ſedem perforatam ſuſcipiatur. Eſſent etiam multa, quæ à proprietate vtilia ſunt, vt lapilli Corneoli dicti, & Diaſpri. De viuendi modo pauca reſtant dicenda, ea verò præcipuè proponenda, quæ bilem fragant, ſanguinemque glutinoſum moderatè creent, vt far, amilum, panis lotus, vt lac etiam ſi ſtomacho alienum nō ſit; præſertim candentibus lapillis cœtum. Carnes neruoſæ, vt extremi, & petioli, & trunculi ſuum, ac cerebella eorundem. Oua quoque aliquanto percocta, præſertim ſi exiguo cibo vtatur, quæ in aqua ferrata incoqui poſſunt, præſertim, quando ſanguis purus fuerit effectus. Potio ex eadem aqua incoctis coriandris mihi probaretur. Vinum certè parciſſimum concederem. Aquas Calderianas, nunc non propono, quoniā hiems eſt, neque foris illas valentes ſubminiſtrat, neque cœli temperies ea eſt, quæ illis conueniat accipiendis. Ac quæ ſi vehantur à nonnullis, vim etiam non retinent. Fertur quidem Antonium Fumanellum medicum celebrem eis vti ſolitum toto anno ſingulum quotidie calicem accipiendo, ſed quis men certum faciat de fructu, quem inde haberet. Dixi.

De leſa imaginum facultate, ſeu phantaſia, cum metu pro Andrea Vaninio.

CONSVLTATIO CCVII.

RES tam aperta per ſe eſt, & tam à viro Doctiſſimo explicata, vt nihil ſit neceſſe de ea dicere ne ad confirmationem quidem, non poſſum tamen meo loco deeſſe, quin ſaltem meo modo repetendo, quæ dicta ſunt, ea iterum aſpicienda ſub oculis ponam, vt bellè à ſua Excellentia ſemel factum eſt. Omninò hic metus eſt, & præter rationem quidem, qui ita frigus indicat, vt audacia calorem. Metus in corde exercetur, at cum ille viſum aliquod ſequi ſoleat, cerebri cauſa fieri videtur. Itaque ego, qui mœrorem in cor referrem, quoties ægri certam vnam mœroris cauſam mihi afferre neſciunt, potius quæcumque offeruntur, metuenda ducunt, & abhorrent, vt cerebro in conſenſum adducto, cum is in opinionem certam metum ſuum referat, facilè ob affectum cerebri malum eſſe exiſtimabo, quod quomodo eam opinionem exerceat contra omnem occaſionem, & penitus falſam vidēdum eſt, quo morbi natura cognoſcatur, nam vt metum non calor, ſed frigus parit, opinionem falſam potius à calore, quam à frigore moueri oporteret. Frigus enim imminuit, & tollet actionem non deprauat, ſed calor id facit.

Propterea ego exiſtimo cerebrum ob cordis conſenſum potius ſibi perſuadere id, quod falſum eſt, vt iracūdis iniuria facilè creditur, quam propria aliqua affectione, præſertim quod opiniones falſæ ſæpè tolluntur fide aliqua facta, & metus ſæpè ſine opinione permanet.

Præterea ſanè modo ego non video, quo pacto obſcuritas vaporum, aut humoris verendam poſſit reddere imaginem in loco opaco, nō in medio per quod

cernatur

cernatur, imago ſed intra ipſum organum, quod intra ſe lumen non recipit.

Præterea omnes imagines ſub eo fumo eſſent, & ęquè verendæ quocumq; mouerentur, non ſolum verò illæ excitarentur, quæ metum facere idoneæ ſunt, minus vna tantummodo, vt in eo homine, qui ſuos ſibi venenum moliri opinatur, in reliquis rectè ſentit, minus quod videmus ſæpe eueniret, nimirum multos ſolis verbis ab aliqua eiuſmodi opinione abductos, Cerebro enim affecto, & eadem ſui parte quamcunq; imaginem exercente, vel opinionem, cur in ſexcentis millibus vnam tantum deprauatam eant? Cur ſuaſionibus ſolis queat intemperiem ſuam ſuperare, humoreſque diſcutere. Quare tantum abeſt, vt ego hanc rem ſic diſtribuam, vt in hypochondriorum conſenſum referam illam mæſtitiam, quæ communiter omnes imagines verendas habet, illam verò, quæ vnius tãtum rei opinione hominem exagitat in cerebrum, quod fecit Excellentiſſimus Fum, quin potius contra firmiter credam, ſi affectum eſſet cerebrum omnes cogitationes, & imagines mętorem eſſe inducturas, hypocondrijs verò cerebrum afficientibus, facilius vnam tantum poſſe opinionem deprauari, reliquaſq; illæſas relinqui. Tutiſſimam quidem eam arbitror ſententiam eſſe, quod corde primum affecto, omnes falſæ opiniones, & cogitationes naſcantur, imagines verò in quibus ita eſſe, vel non, homo aſſentitur, ſed per ſe ſingulæ excitantur, vt viſa nocturna, illas ex vaporibus in cerebrum ſublatis moueri certiſſimum eſt, qui fere calidiores ſunt, & imagines falſas mouẽt, & aſſenſum ſic fallendo cogunt, neque aſſenſum per ſe aliter de rebus externis imagine nulla falſa incidente poſſunt afficere, niſi per cordis affectum, per quem, adeò ad męrorem, ſine cauſa compulſum eſt, vt cerebrum vna in eandem ægritudinem adducat, ad vnam, vel plures opiniones męuendas, exercendas, & ſi integrum cerebrum mille alias rectè tractet, ita omnem affectũ à corde etiam perpetuum in opinionem eandem ſemper ſuo iuditio refert, quoniam metum in ea iam poſuerit, continuitateque metus in ea vna collocata, alias omnes verè, & ſine errore poſſit exercere. Inſaniam quidem, qua apertè facultates cerebri læſæ ſunt, nihilque homines rectè cogitãt in cerebri morbum reuocato, atque in calidam quidem intemperiem referam, cum ſine metu eſt, cum autem metum parit, ſub ipſis neceſſariò pręter amentiam etiam memoriæ læſionem habebunt, quæ per ſe cerebrum in poſtrema parte affectum ſequitur, & tarditatem, quæ in reliquis partibus. At metum, & metuendarum imaginum, & opinionum aſſenſum ſemper à corde proficiſci ſentiam.

Egritudo enim animi, quæ cum cauſam externam habet, & euidentem præter naturam non eſt, cum eam non habet, neque opinionem quidem ſe antegreſſam poſtulat, potius more iracundi, & metuentis imagines ipſas ſibi parat, & conſeutaneas, & aſſenſiones excitat.

Vnde in melancholicis complurimis metum, & terrorem aliquem anteceſſiſſe, opinionem poſtea ſequutam eſſe obſeruauimus, Sed cum Galeno manens rurſus dico, quod affecto cerebro, & morbum continente in ſe potius, omnium opinionum, quam vnius certè męror dandus eſt, ab hypochondrijs autem affectum accipiente, potius vnius opinionis, quam omnium fallacia adſcribi debet, non autem illa omnium opinionum hypochondrijs, vnius verò alicuius fallacia cerebri ipſius morbo.

Eſto ergo cum Galeno nigredo, & obſcuritas vaporum, & ſpirituum actionem imaginum, & opinionis lædat, quod in cerebro aliquid luminis ſpirituum ſit, vt in oculis cernitur, tunc deprauatio non à frigore, aut calore, ſed à calore, ſeu tenebris fit, ſi namque pelluciditas, & lumen ad quandam actionem neceſ-

A ſarium eſt, cur his demptis, ſeu vitiatis actio vitioſa non fiat? quod in colore corneæ à Medicis agitatum eſt, at id neque intemperiem pro partis ſimilaris morbo, neque obſtructionem pro diſſimilaris ducimus, Sed tamen id eſt, quod rem actioni neceſſariam vitiat, & intemperiem habet, quam ſequitur, quãquam non per ipſam primò, ſed per id, quod ab ipſa naſcitur offendit, vt ſpiritus illuſtris actioni idoneus eſt temperie quidem talis factus, ſed non per ipſam proximè inſeruiens, lumine potius inde conſtante. Affectus ergo ipſos cerebri, maximè ſpiritus habemus, (dico ne à Galeno deſciſcam) vaporibus, ſeu halitibus eis commixtis, vel ſpiritibus ipſis malo ſanguine genitis, & naturam illius, vnde geniti ſunt referentibus. Verum eſt, ne id vitium à ſanguine in cerebro
B confecto, an per venulas minimas cerebrũ permeantes infuſo? An eo in toto corpore manente, aut in hypochondrijs, ſolumque ſpiritum ſubmittente? Galenus à continuitate metus, & intermiſſione indicium huius morbi loci dignoſcendi non proponit præcipuum, qui alioquin in affectibus proprijs, & aliunde pendentibus dignoſcendis continuitatis intermiſſioniſq; inditium maximè ſolet afferre, imò perpetuum, ait eſſe metum in hoc morbo communiter de eo loquendo, imaginum tamen & opinionum vnum genus non eſſe, ait enim lib. 3. de locis affectis ἀεὶ μὲν γὰρ οἱ φόβοι συνεδρεύουσι. Semper igitur metus conſequuntur. Tamen id, ἀεὶ, hoc eſt etiam fortè ad ſignificanda omnia genera eius morbi referri vult, intelligen-
C do ſemper hoc eſt in omni genere melancholici affectus, vt poſſumus nos communem rationem interſtinctionis ſequentes dicere, quod ſi continuus metus ſit, & opinio, vnde ille naſcitur, alia quidem diſtinguendi ratio quærenda, quoniam continuum in capite vitium poſſet ab alia quoq; parte ſuſtentari. Itaq; omninò teſtat vbi primum malum conſtiterit videndum, num in ventriculo, num in capite, an verò in toto corpore, Sin intermittat, tunc certò tenendum in cerebro humorem illum, aut non eſſe, ſeu hærere, aut nõ generari, ſed aliunde, aut vaporem, aut humorem tranſmitti, & humorem tranſmiſſum non adeò cerebri vim afficere, vt humorem inde ei ſimilem ſibi pariat. Difficultas modo eſt cognoſcere, num intermittat, Nam familiares aiunt multis horis reſcipiſcere, &
D omninò ad ſe redire. Ego hoc manè inueni obſtinatè admodum reſiſtentem hortantibus, vt domi ſe contineret. Nunc video eum obſequioſum, Tamẽ nõ mihi videntur mores ſatis conuenientes ſuæ perſonę, & facie vultuq; ipſe obſcuriori eſſe, & metuere, & tametſi egrotare ſe, & Medici opera egere ſentiat, tamen non poſſe ſeſe quodam metu liberari ait, minus ea ſuſpicione, ne a ſuis male habeat, quam agnoſcit inanem ſuſpicionem eſſe, nec multum ei aſſentitur, qui interdum adeò ipſa eadem ſuſpicione fallatur, vt de feneſtra, & per tectum fugiens de eo ſe tentarit deijcere, noctu verò dicat malũ ſibi augeri, & imagines etiam alienas videre, quo Renerendus Monachus eum faſcinatum, aut κακοδαίμονι oppreſſum opinetur.

At eſto metus continuus ſit, quanquam remittitur
E vna cũ ſuſpicione, nos certi ſumus illa cordis, ſeu potius ventriculi oris torſione, & anguſtia, quæ prima fuit, nobis oſtẽdi cum Galeno hypochõdria primum affecta eſſe. Primã illam cordis moleſtiam, ait fuiſſe, ſuſpicionem autem poſtea conſequutã, & cũ maxima ſuſpicio eſſet, & imagines alienę mouerentur, tũc peſſimè ab illa vexatione cordis tortum fuiſſe, nũc ſuſpicionem imminutã, cum torſio illa cordis minus infeſta eſt, Mitto ſputi perliquidi copiam, quæ tunc abundabat, nam aliquis dicat, quod poteſt ventriculus leuiter eſſe affectus, capite multum læſo, ordo affectus mihi valde perſuadet ab hypochondrijs rem profectam eſſe. Neq; verò tantum ſpatio interfuit, vt cerebro malum inhæſiſſe neceſſe ſit, imò inditium illud,

quod

Digitized by Google

uod leuior affectus fiat, oſtēdit oppoſitum, potius enim maius malum factum fuiſſet, ſi materia infuſa in cerebrum ibi inhæſiſſet, & intemperiem intuliſſet humoris mali refectricem, ſicque a conten ſionis malo in propriū tranſijſſet, neq; vero a vigilijs nocturnis, quæ fortè imaginibus & viſis illis fiebant, ad facultatem ſomni capiendi perueniſſet, ait enim ſomnum iam ſe capere poſſe, humor namque a quo is metus & ſuſpicio eſt, non ſolum frigidus, ſed ſiccus eſt, & quam primum cerebro inhæſiſſet, ſomnum impediret.

Præterea non video, quo modo memoriam ſuo frigore etiam non læderet, quam firmiſſimam & magnā retineret etiam eorum, quæ ſub primo delirio commiſit paucis quibuſdam exceptis, quæ in ſummo quodam terrore perpetrauit. Quare ego tametſi acetoſi ructus non ſint, cum tamen ructus abundent, & compreſſio cordia illa prægreſſa ſit, & etiamnum maneat, quæ creſcendo etiam ſuſpicionem, & inſaniam augeret, hypochōdriacum maximè hūc affectum exiſtimarem, hoc eſt referſas illas venas ſanguine craſſo, & fæcoſo, quo ventriculo inferuntur, a quibus ſummopere cor affici conſueuit, cum in rabioſis canibus venas circum ventriculi os nigerrimas videmus, eo ſanguine ſic infarcto feruorem & anhelitum ſeu fumum acquirente, qui anhelitus naturam fæcis illius referens cor moleſtia vitæ apprimè cōtraria tentet, nimirum frigore, & ſiccitate, & quadam adſtrictione, compreſſioneque, ita & cerebrum vna per neruos infeſtet. Dolorem quidem capiti non ſemper inferat, quoniam rarò ad membranas etiam ſemper ad corpus cerebri perferatur, Verum acidos ructus non facit ſemper, nam id proprium nō eſt, ſed tanquam domeſticum ſequitur, vt Diocles innuebat.

Foueri autem malum hoc a toto ambitu venarum timerem, non ſolum, quia cum moleſtijs iam dictis ipſe, antequam ſanguis mitteretur, grauitatem & compreſſionem totius corporis ſentiret, ſed quoniam ſanguis miſſus ater admodum fuiſſe dictus eſt, & tonus corporis ſpecies habitu & colore, tum verò ætas ſanguinē melancholicum præſefert. Corpus enim calidius eſt, ſi colorem ex luteo in nigrum vergentem conſideremus, Aetas vero vigintiquinque annorum in fine adoleſcentiæ eſt, quare id corporis genus citius ad exuſtionem vigentis ætatis peruenerit, & quod alia corpora trigintaquinque annis hoc vigintiquinque confecerit. Craſſitudine ergo ſanguinis ſubſtente, victus verò ratione, ratione laboribus, & equitationibus a cibo venas medij inteſtini, & ventriculi complentibus craſſo humore, facillimum factu fuit, vt ex indignatione, & rationabili ſuſpicione cum amaſia incidentem cordis dolorem comprimentem, & inde in ſuſpicionem falſam incurrerit. Sanguine verò, quod venarum genus onuſtum eſt, inuuli & craſſo ad imbecillum locum infuſo malū ſubitò in modum maiorem auctum ſit, Qui ſanè ſanguis non exuſtam melancholiam, ſed fæcoſam multam partem habeat, non enim exuſtio, quæ diuturnitate, & ætatum ſucceſſione potius quam inflammatione, & febre fit, vera exuſtio eſt, quando refrigeratiorem ſanguinem relinquat, & paulatim ipſa fiat. Ergo ab hypochōdrijs primo, deinde a toto etiam malum fouetur.

Neque vnquam in capite tantum, neque etiam in eo cum alijs partibus materia melancholica a me poneretur, cū caput nihil exuſtionis, nihil inflammationis habuerit, quod habuiſſe Galenus vult ad proprium affectum melancholicum concipiendum.

Prætereo vacuitatem aliorum ſignorum, quam ſupra narrabam. Toti ergo corpori ſi fieri poſſet ego prius occurrerem non validioribus medicamentis, ne ad obſtructas vias adductus humor craſſior eas magis impediret, morbumque augeret. Sed miſſo iterum ſanguine, præcipuè a ſiniſtris, cum iam a dextris miſſus ſit, per hæmorrhoidas quoque commodam eius detractionem eſſe iudicarem, cum in concaua iecoris parte & venis inde pendentibus malum ſit, ſic enim proximè, vnde malum eſt, inde ſanguis duceretur; Neque eſt quod nunc aliquis obijciat non conſueuiſſe huic venas illas aperiri, nam ſat eſt, ſi eiuſmodi humor congeratur, ſi Galenum auſcultemus, inde humor vna cum vijs parandus non ſolum incidendo, detergendoque, ſed deliniendo quoque, aſperitas namque illius ipſi vitæ, & ſpiritibus aduerſaria, & moleſta certè mitiganda eſt, Quare cum acetoſo ſyrupo, in quo uis aceti ſatis modificata eſt, neque aſperitatem & humorem poteſt afferre ſyrupum etiam de malis, ſeu de pomis dictum coniungerem, de bugloſſo, de radice dulci ſimplici, de lupulis, & de corticibus tandem citri.

Humorem verò leniter educerem primum cum diacatholicon, cum electuario lenitiuo exigua portione tamen, & folijs ſenæ infuſis, atque epythimo, quibus mānam adiungerem, quæ mihi videtur omnium purgantium ſolutionem facilem reddere, & humores quaſi eluere, efferreque, vias quoque laxare. Iterum humorem præpararem valentioribus ſyrupis, vt de fumoterra ſimplici, & compoſito, de epythimo, de pomis Sabor, qui mihi ſummoperein ſimili morbo profeciſſe viſus eſt. Ad purgationem autem elleborum exhiberem incoctū in potione, qua medicamenta ſupradicta comprehenderem. Pilulas de lapide lazuli probarem, modo lapis ille verus & bene paratus imponatur, qui apud quendam pharmacopœum eſt boni generis. Sunt etiam pilulæ apud quoſdam alios factæ ex ellebori puluere, trociſchis colocynthidis, ſucco abſinthij, & aloe, quas quidem acceptas videbis ab eo, qui dyſenterio profluuio cruciaretur, & ſine moleſtia eum purgaſſe, qui febre iam vetuſta teneretur, & ſingulas dragmas acceperat. Verum probarem vt in vſu haberet ſyrupum illum de polipodio mirachialem dictum, aut certè ius gallinæ ego pararem cum ſena, polipodio, borragine, bugloſſo, & meliſſa, ac quibuſdam diebus propinarem. Confectiones illas magnas præciperem ad humorem abſumendum, vt theriacam maximè, vel Mithridatum, illam recentem ad ſomnum cum opus eſſet, conciliandum, Confectionem Alchermes, lætificantem pſiriſarcoricon, & tandem lapidum pretioſorum pulueres cordiales dictos, in quibus ſmaragdus maximè probari conſueuit.

Ratio victus nihil in cibis habeat craſſi, duri, crudiue, Vnde neque carnes vitulinas laudarem, neque veruecinas, etiamſi ab Arabibus probentur, gallinarum iuuenum delectus mihi probaretur, & perdicum, quas vulgus Coturnas vocat, & longè magis quam externarum auium, quas ſtarnas, aut perdices nūcupamus. Attagenes aues, ſi teneræ ſint, optimi ſucci ſunt, quas nos perdices monticolas appellamus, Francoliuſque, Auicularum, quoque & turdorum, quæ propria quadam vi huic morbo accommodatæ cenſentur, vt pulli quoque noctuarum, iuſcula omnia, virulentaque niſi frixa ſint apta videntur, ſed elixationis quidem modo parata anteponerem. Iuribus certè maximè vterer ex gallinis iuuenibus, ſeu pullaſtris cum bugloſſo, quam maximè & meliſſa. Neque hordeum abhorrerem aliquo aromate temperatum, minus paſſulas, pruna, radicem petroſelini cum ijs componerem. Oua mollia apprimè vtilia iudicarem, & cappares, & borraginem in acetarijs. Vinum album, quod minus caput replere ait Ariſtoteles, hoc eſt modo caput adeat, lene non aſperum, non tamen dulce. Balnea maximè pollere crederem, exercitationes lenes, & omnino loci mutationem, quæ non ſolum corpori, ſed animo leuando ab impreſſa opinione maximè proficeret.

Dixi.

De Febre cum tuſſi, & maxima ſputi copia pro Facino.

CONSVLTATIO CCVIII.

EGo quoque viri doctiſſimi ſum huius iudicij, hunc adoleſcentem, qui vigeſimum primum annum nõ excedit calidi & ſicci generis corpore eſſe, quoniam ſpecie ſua maiorem certè ætatem præſefert, quod non niſi corpora ſicciora, calidioraque faciunt, Capillo quoque & barbæ pilis valde maturè nans nigris eſt, corpore tenuiori, & albo quidem, ſed non valde. Pulſus tamen malliſſimi ſunt, atque vt referiur magni antea valde fuere. Vrina craſſa fere, & ſi bilioſam quoque ſpeciem referat. Sputa pituitoſa tam multa ſunt, vt duos lances toto die compleat. Sudor etiam multus, nulla ſitis, nullus ſputi ſapor eſt, & ſomni ſatis capitur. Febris nihilominus tertianæ modum retinet, vt bilioſæ vrinæ præferunt. Eapropter video ego cum viro doctiſſimo caput primum ob inſulationem multum alimenti attraxiſſe, & plus quam poſſet conficere, alimentum autem raro aliud ſuapte vi & natura poteſt attrahere quam pituitoſum, vnde quo pituita aſcenderet facilius, natura venarum capitis eoſdem meatus eſſe voluit cũ meatibus arteriarum, ſic enim ſpiritus vna cum humore alimentali permixti illum craſſum introducere in cerebri durum corpus poſſunt. Pituita ergo nimis multa in caput inuecta à calore ſpirituum primò, deinde etiam humores ſpiritibus coniunctos adducente, ſicque capite facilius ſe replente per calorem, quoniam vaſa nulla habet, quæ ſpiritu pariter ac ſanguine conferta non ſint, quinimo caput ipſum, tanquam cucurbitula, calefactum, continuo valentius attrahente, factum eſt, vt cum poſt ſolem nox frigidior ſequeretur, neque caueret, ſed ſub diu maneret cute conſtricta & intus compellente, quod efferri, efflarique per cutis anhelitum vellet, caput, identidem magis repletum ſit, Debilitataque & oppreſſa vi concoquente tum à frigore, tum etiam ab humoris congeſtione, caput crudo humore & recrementis maxime completum eſt, quo frigore adſtrictis partibus externis, inde que excretrice vi exordiente, excretionemad interna cruditas omnis compulſa eſt.

Hæc per palatum, per venas, perque neruos demiſſa eſt, quæ per palatum partim in tracheam arteriam (quã leuiorem maximum habere oportet) partim in ventriculum præſertim noctu deuenit, quæ verò per venas in pulmones facilè attracta eſt, qui eius materiæ genere alentes ſe ſe illud facilè attrahunt, eoque facilius, quod laxo corpore ſunt, & motum ſemper dilatationis exercent, præſertim verò cum calidiores ſunt natura, & calidius cor fortius ſunt, quod ſub febribus contingit, Alia etiam in iecore conſedit, venaſque eius minores obſtruxit, Alia toto venarum genere diuiſa eſt. Ex quibus mala hæc omnia deriuarunt, Nam pulmones interim & trachea intemperie ab ea materia affecta ſunt, & omne genus venoſum, Ac quæ ſuapte vi prius calida & ſicca eſſent, iam humore affluat, & frigida facta ſint, & excrementa humentia frigidaque pariant, & ita longius à ſtatu naturæ ſuæ diſtrahantur, Ventriculus quoque crudiorem materiam parit, quæ quoniam citius ex eo attrahitur, in eo inditia non relinquit, & quam continenter noctu ſaltem excipit, rurſus reddit accumulatiorem, & ita per orbem malum propagatur.

Faciunt hunc orbem quidam ponentes ventriculum quaſi lebetem vapores in caput emittentem, quos vapores ſi per venas & arterias in caput aſcendere velint, ego cum illis ſum, ſin per os ventriculi non aſſentior, nã vapores per os ventriculi & gulam aſcendentes, cum primum attingunt palatum, in aquam concreſcunt, & ore effunduntur, vt ſi quis eructet, ſtatim per os eliduntur, neque verò uſſa palati poſſunt peruadere, neque per colatorium, niſi exigua. Prohibere os palati cordis refrigerationem Galenus voluit, cur vapores non intercipiet. Sed vlterius iecur ipſum obſtructum, quanquam materia frigidiori, tamen per obſtructionem incaleſcit, quo partibus materia illa imbutis frigidum, alijs verò circumquaque obſtructis & medijs calidius fiat. Et eo magis, quod humorem bilioſum retinere cogitur. His poſitis cernimus quomodo febris duplex tertiana fiat, nempe ex obſtructione, & bilis congeſtione ſua tempora poſtulante, quomodo ſudores tam multi pituita toto ambitu venarum diffuſa per febrem & bilem liqueſcente, quo modo vrinæ bilioſæ & craſſæ ſint, quo modo pulſus molles, cum arteriç liqueſcente pituita molleſcant, & pulmonibus eadem pituita laxis factis, quod maximè arterias ſolet molles reddere. Quo modo tanta pituitæ copia expuatur, quando pulmones & nimium alimentum attrahant, & illud frigidis recrementis nimis infarctum congerant, corpore toto in ipſos materiam compellente, ipſo quoque ſic affecto nimis multum pituitoſorum recrementorum congerente. Spiritus difficultatem non facit, niſi cum tuſſis eſt, quoniam materia tunc id Tracheam extruditur ex ipſis pulmonum vaſis.

Et ſanè quidem Viri doctiſſimi ego non poſſum mihi perſuadere tantam pituitæ copiam viſam aut capite, aut per caput à toto in tracheam demitti, cum caput neque tantum recrementi efficere poſſit, neque ſine cerebri magnis caſibus per caput tranſire, minus Trachea tantum excipere, quin ſtatim reijciat, vel è laringe, vel è bronchijs occupatus. Hæc verò reijci ſtatim non videtur, cum coctionem maiorem habeat, quam in capite & in faucibus eſſe ſoleat, eam certe refert, quç in pulmonibus & locis calidioribus conficitur. Quibus ſic digeſtis mihi videor omnes huius mali partes cernere, & incidentium omnium cauſas perſpicere.

Quibus certè occurrere longè difficillimum exiſtimo corpore tam longe a propria natura abducto, tanta materia & tam craſſa referto, pulmonibuſque tam infirmis, tantoque vitio affectis, corde iam per febrem facto languidiori, vt per pulſus factos exiguos & crebros vnicuique intelligitur.

Quæ tamen agenda eſſe rei natura oſtẽdit, hæc ſunt. Parari, purgarique lẽta & craſſa materia debet ab omnibus iam dictis partibus & a toto, a ventriculo quidẽ, per mel roſaceum, per mannam, per diaphenicon, & quoniam iecur quoque reſpiciendum ſubinde erit per pilulas de tribus Ruſſi adiecto agarico trociſchato, cũ verò pulmones etiam ſpectandi ſunt, & myrrha, & croco erunt iuuandi, tum totum corpus exonerandum iiſdem medicamentis, & tandem per ſudores poſitionibus ſalſæ parilliæ, aut chinæ (ſi vires fuerint infirmiores) mouendũ, cum qua ſit coctum hordeum, betonica, adiantum, & fortan etiam tuſſilago, & dulcis radix. Corpore toto ſic leuato copia, balneis quoque iuuarẽ, & tandem purgationi capitis & pulmonum, & iecoris vacarem. Ac iecori quidem & pulmonibus per potiones dictas ſalſæ parilliæ prouiſum maximè fuerit, tamẽ ſi reliqua erit materia proprijs præſidijs erit conſumenda, & partes illæ confirmandæ. A capite incipiam, vnde prima origo mali extitit, illud exonerandum erit errhinis, & ſternutatorijs, in quibus ordo ille a leuioribus tam decantatus ſeruandus videtur, nempe ab oleo amygdalarum ſolo, deinde adiecta manna, & aqua betonicæ, aqua amaraci, ſucco betæ, & tandem ſi opus fuerit pulueres amaraci, ad fortiora vſque ad puluerem veratri.

Eggreſſum etiam aliquem pararem materiæ, vt ea a pulmonibus auerteretur, & potius in occipite inurerẽ, & vlcus ſeruarem, quoniam materia grauis & frigida eſt, neque ad ſinciput facilè poteſt aſcendere, idem veſicis excitandis procurarem in ſcapulis. Caput quoque exſiccarem nõ ſolum pulueribus capitalibus dictis, ſed ex iiſdem, in quibus eſſet amaracus, betonica, ſaluia, nux miriſtica, gumi iuniperi, thus, mirrhaque.

Addo,

Digitized by Google

Adderem bdellium, oppopanacem, reſinam, pini, therebinthynamque, picemque & ceram cũ oleo euſdem generis vti eſſet de ruta, & conficerem ceratum, quod vidi his diebus profeciſſe multum in altero iuuene eiuſdem ætatis, qui conualuit penitus, in quo verò deſtillatio calidior erat, & fauces etiam corroſerat. Niſi hoc ſatis proficiat ego aquam vitæ pararem cum ijs, quæ capiti amica ſunt, illis ei impoſitis, & ſinciput deliniremr, madefaceremve, Mel quoque deſtillarem, & ex eo inungerem.

Quibus non ſatis valentibus certè venirem ad exuſtionem ab Aetio propoſitam tribus, aut quattuor cutis capitis locis faciendam, vlceribus minimè relictis, tantum ab eſ ultione exſiccationem, & firmamentum quærens. Pulmonibus verò propriè tum eſpurgandis, tum exſiccandis primum vacarem cum his, quæ deſtillationem in faucibus ſuo leniore interciperent, & conglutinando ſiſterent, vt bolo armeno, amilo gummatibus ſcilicet citoniorum, penidij, nucles, pini, diadragantho, ſaccharo violaceo. Laudo diacodion cum pauere, pilulis bechicis, quæ ſanè in faucibus ſiſtendo vſum ſuum præſtant, ac ne in laringa labarur deſtillatio, faciunt. Vti etiam decubitus in dorſum, contra quam vulgò credatur a Medicis, qui potius exiſtimant inferiorem laringi fieri deſtillationem, ſi in dorſum iaceamus, Melius ipſi metuerent illum decubitum, quoniam calfacto dorſo, ſub quo venæ ampliſſimæ ducuntur, materiæ multum ab illis in caput efferatur, ſic ſpina, ſic occipitio attrabente per concaleſcentia. Quiſq; tamen poteſt in ſeipſo experiri, nam cum deſtillatio in palatum pertinet, decubitus in dorſum illam potius in œſophagum, ſeu gulam deriuare facit. Decubitus verò in latus in laringa potius, & ſi in dorſum iacenti a naribus ad palatum deſtillatio poſſit inclinare. Venienti ergo deſtillationi in fauces ſic occurrendum eſt. Conſidenti autem in pulmonibus ſic craſſæ ac lentæ alia tatione ſubueniendum, incidentibuſque & abſtergentibus, & delinientibus pulmones vtendum. Delinientia pulmones ſunt, quæ pectoralia vulgo dici conſueuere, laryngam minimè ſiccantia, minimè exaſperantia, ſed cum mediocri calore humidam vim retinentia, vt oleũ amygdalarum dulcium, violæ, ſaccbarum, mel, paſſulæ, dactili, ficus, nuclei, pini, iuiubæ, radix dulcis, ſcbeſten, manna, butyrum, caſſia, fiſtula, tuſſilago, & mille alia eius generis, quibus admiſcenda ſunt, quæ quamquam exiccant, tamen vtilem abſtergendi, & incidendi vim præſtant, vt oſymel, vt byſſopum, altheæ radix, marrubium, ficus item, mirrha, thus, iris, Capillus Veneris, ſemina lini, ſcilla, & ſimilia, quibus etiam, quæ tueantur pulmones admiſceri debent, vt crocus, vt pulmo vulpinus, quorum compoſitiones ad Meſues exemplum facilè ordinabuntur.

Sed cum pro viribus materia exturbata fuerit, vidi ego aquarum potum nempè Villenſium valetudinem reſtituiſſe, quoniam & exſiccant, & confirmant viſcera omnia, & vias colligunt. Vidi etiam aquam ſtillatitiam ex cochleis terreſtribus non ſolum inhibuiſſe deſtillationem multis antea auxilijs iam diminutam, ſed corpus benè plenum carne reddidiſſe, Aqua quoque teſtudinum æquè laudatur. De victus tatione ego non dicam, nam conſtat ipſam viribus eſſe metiendã, quæ iam debiles propter febrem, & ſudorem ſunt, ita quamuis exiccans eſſe deberet, tamen vitium ratione minus talem eſſe conuenit, quare alimenti boni multique, ſed non ita craſſi ſit cibus, a quo tamen nucleos pineos non reijcerem, neque amygdalas, neque paſſulas, neque pruna, Maximè verò præciperem hordeum & carnes auicularum, & perdicum. Lac in tanta febre non probarem, atque etiamſi ſine febre eſſet, vellem ventriculo conſulere, nam vidi quibuſdam eſſe valde incommodum. Oua abiecto albo concederem, Vinum, quod tam vobis probari videtur, ego manente tanto motu deſtillationis, & febre nunquam non timerem, Veſperi certè minus alimenti exhiberem, & quotidie ieiuno frictiones facerem, in calido, & odoro cubiculo continerem, Aluum mollem ſeruarem clyſteribus altero quoque die inijciendis, omnes animi moleſtias pro viribus lenirem. Dixi.

Non admodum diu vitam duxit, ſed decimaſexta a conſultatione die, iiſdem febribus manentibus, ſudoribuſque ceſſantibus, aluo fluida, vt ter die deſcenderet, ſputaminibus liuidis craſſis poſt albam in ſpeciẽ concoctis, & excretionem ſanguinis multi, crudis ſputis vnius diei ſequutis extinctus eſt. Medicus eo die pilulam de cinogloſſa exhibuerat.

De profluuio albo, pro Nobili Candida Pariſiana Rutillona Sebaſtiani Rutilloni vxore.

CONSVLTATIO CCIX.

VTerum malè habere, quamquam nõ ſemper muliere profluuium indicet, ferè verò cauſa toti corpori attribuatur, vt in omnibus reumaticis affectibus, in hac tamen matrona propter dolores ad pubem, atque iſchiadem pertinentes, non poteſt non ab vtero aliquam aliam proximam originem ducere, maximè cum vlceris notæ adeſſe iudicentur. Vteri malum laxitate multa, quam humiditas nimia excrementitia effecerit, potiſſimum continetur, cuius laxitatis occaſione corpus totum excrementa ſua in vterum demittat, quæ ſi nimis acria, nimiſque abſtergentia fuerint, facilè & morbum proprium nempè vlcus induxerint.

Ergo copia quidem materiæ a toto corpore, at infirmitas, laxitas & humiditas nimia, atq; ſi vis etiam eroſio vteri, vnde non parum ſanguinis excernitur, propriæ ſunt. Quid eſt iam in ijs vitijs, quod non poſtulet exſiccationem? vt interea tamẽ corporis inſitus humor ſit renutriendus. Exſiccanda porrò medicamentis vlcus vteri, laxitas totius corporis, vitioſa humiditas, qua & materia abundat, & viæ lubricæ fiunt.

Corporis verò inſita humiditas alibilibus ſuccis per cibum parandis eſt ſuſtentanda. Ex exſiccantibus nimium calida; præſertim initio nequaquam admittenda, ne crudi humoris, atque etiam cibi attractionem moliantur, & profluuium augeant, moderatioris temperiei, aut frigidioris potius deligenda, vt tamen vtero quoque apta ſint. In cibis & potionibus cum vino aqua ferrata. Ordeum, & freſæ lenticulæ medulla in pultem delicatiorem decocta, lac, in quo extincti lapilli candentes fuerint.

In auibus turtures, in quadrupedibus petioli, & trunculi, ſimiliave, De panibus autem ordeacei rectè parati non eſſent alieni.

In medicamentis verbenaca, fragaria, nenuphar, plantago, aceroſæ, & maximè ſemen portulacæ, item ſemen agni caſtique, & canapis. Polittricum, cetrach, betonica, ſaluia, cornu cerui vſtum, corallia, margaritæ, terra ſigillata, bolus armeno, roſæ, ſandala, ſpodium, ebur, ſericum crudum, rbus, thuriſque cortex, coriandra macis, agallochum, maſticbe, tragacantha, cortices ouorum, vnde pulli excluſi ſint, ſcoria ferri, oſſa mali punici, oſſa dactylorum, cum quibus opportuniſſimè iungi videretur ſalſa parillia. Abſynthium cum his eſſe ſemper vellem, nam reſpicit maximè uim partium coctricem, & retentricem.

Quæ omnia demum tutò & vtiliter adhiberi poterunt, cum materia detracta fuerit, vnde intemperies ea ſuſtentatur. Modus ea componendi, vt minimè latet Medicum, ita pro eo ſtatu, quo ægra ſe habebit, erit aptandus. Nam ex horum aut pluribus, aut paucioribus aptè coniugatis poſſunt fieri potiones, ſi aquę incoquantur.

Quæ meo quidem animo ex ipſis ſtillatitijs vtilior eſſet, ſiue ea plantagine, ſiue ex verbenaca, ſiue ex fragaria vna cum ea, quæ fit ex Betonica, nec minus abſynthio, quo omnes partes continentes firmarentur, ne tantum recrementorum facerent. Poſſunt fieri electuaria poſſunt catapoſia, poſſunt aliæ confectiones, quæ pro voluntate ægræ erunt deligenda, iuuandæ totius corporis concoctioni, ne tantum recrementorum fieret eſſent idoneæ frictiones, & aliquæ exercitationes, quibus vidi multos homines gonorrhea liberatos, etiam per laborioſum illum paruæ pilæ luſum. Balneis aquæ potabilis non tam fiderem, potius ſudationibus ſiccis dictis, & per vaporem herbarum aquæ incoctarum excitatis in lecto concluſo, illis enim totius corporis ambitus exſiccaretur, & melius alimentum ſibi conficeret.

Atque hæc de morbo ipſo, ſeu eius cauſis tollendis. De dolore enim nihil videtur ſupereſſe dicendum, quoniã cauſis remouendis neceſſariò abiturus ſit. Interea verò ſi vrgeat & poſtulet, quæ Medicis obſcura, abſconditaue non ſunt, per balnea quidem & ſuffitus ea commodè dabuntur. Suffitus verò commodiſſimi, quia ſapide ignito illiſque inſperſo, quibus balnea anodina parantur.

Prætereij ego aquarum thermalium potionem, quoniam hoc anni tempore hyberno nimis longa expectatio remedij excitaretur. De illis tamen deliberatio erit habenda ſuo tempore.

De febre continua cum tuſſi, & ſpiritus anguſtia pro nobili Alenſi adoleſcentula.

CONSVLTATIO CCX.

VIr doctiſſimè ægrè admodum ego ad hoc conſilium accedo, cum in hoc morbo nihil ethci vllis remedijs poſſe dubitem. Vbi tamen cogito, quoniam humanum eſt nullum deſerere conſiliũ in re præſertim tam magna, vt vita eſt, & in humanis nunquam futuros exitus certos eſſe, Ego de morbo hoc, & de illius remedijs dicam quæ iudico & vera, & illi profutura, Hic in adoleſcentula iam nupta febris putrida eſt, quod vrinæ craſſæ, coloratæ, quæ antea etiam craſſiores fuere, pulſus inæquabiles, etiam breui ſpatio imbecilli facti, caloris modus, & multa alia oſtendunt, Cuius putredinis cauſæ illæ communes neceſſario ſubſunt, vt obſtructio, vt humorum propenſio ad corruptionem, vt etiam partium continentium, & recipientium humorem infirma vis.

Propria autem ſunt humor pituitoſæ maximè naturæ, ſi caloris modum, ſi vrinas, ſi pulſum ſpectemus, nam ſubflaua vrina eſt, non admodum lucida & craſſa, pulſus parui & molles, crebri, non ita multum celeres. Calor mitior, quibus longitudo etiam morbi, & tarditas accedendi, increſcendique conguit, & febris quotidie increſcens poſt meridiem. Locus putreſcendi non videntur eſſe magnæ medij corporis venæ, cum pituita in illis locis contenta non ita facile ſibi meatus obſtruat, & minus vbi tantum ſpiritus & caloris eſt, facilè putreſcat, quin potius tanquam naturæ theſaurus ſeruetur à putredine, & concoquatur, niſi tanta copia eius ſit, quanta certè corpus vniuerſum frigidius poſtularet, ſi principes locos teneret, neque enim ab vllis partibus niſi valde frigefactis fieret tanta, neque in vllis conſideret, quin illas admodum refrigeraret. Minus principes partes eſſent factæ frigidiores, quin cum toto corpore malum fuiſſet communicatum. Intra venas quidem putreſcere poteſt, ſed non medias, verum alicuius partis à medio remotiores.

Hic thoracem affectum videmus, nam ſpiritus an-

A guſtus eſt, & creber, quo parum attrahitur. Tuſſis eſt & ſputum vitiatum, genæ rubent, quare diſcernendũ modo eſt, nam in cauitatibus an in continentibus partibus putredo ſit. Cauitates ſunt venæ thoracis, cauum ipſius, vaſa pulmonis & arteriæ aſperæ.

Continentes partes ſunt thoracis ſtructura, & pulmonis corpus. Si humor putreſceret in ſtructura thoracis, quod facilè non ſolet fieri, quando humor pituitoſus eſt, neceſſariò dolor moueretur, quoniam ea, quibus thorax coagmentatus eſt ſenſu prædita ſunt, vnis oſſibus internis, & cartilaginibus exceptis, quæ recipere eam materiam, aut putredinem non poſſent, internis dico, quoniam externæ oſſium partes affectæ eſſe ſine ſenſu non poſſunt propter perioſtia ſenſus acerrimi, aliæ partes præter oſſa, & cartilagines ſentiunt omnino, ſunt enim membranæ, fibræ & carnes.

B Dolor verò nullus eſt in cauitate ampla thoracis, minus materia putrefieri videtur, cum febrem tam inſignem faciat, quo & obſtructionem maiorem, & vias inferendorum vaporum in cor certiores requirunt, quã a cauitate thoracis in cor ipſum exiſtant. Nunquam certè vidi tam inſignem febrem ex materia in cauitate thoracis putreſcente, etiamſi fuerit plurima.

Praterea quoddam indicium ego mihi obſeruaui & ratione confeci, quo videor poſſe internoſcere materiam, quæ eſt in cauitate thoracis ab ea, quæ eſt in pulmone, & aſpera arteria, nam cum locus ſpiritus recipiendi ſit ipſa arteria cum ramis ſuis, Quoties arteria cum ramis ſuis anguſta non eſt, ſed cauitas thoracis referta humore eſt, ſpiritus multus attrahi poteſt, ſi thorax latè admodum diſtendatur, vt fieri poteſt, niſi doleat, latitudo namque diſtenſionis reſtituit locum, quẽ

C humor ibi conſidens detrahit, Vnde niſi dolor ſubſit, nos maximam dilatationem thoracis & laborioſam in ijs videmus, quibus thoracis cauitas tantummodo completa alieno humore eſt.

Contra cum aut pulmones conſumpti, vt vidimus ſæpè, aut arteriæ meatus conferti, aut vrgente pulmonis tumore arctiores facti ſunt, tunc natura dilatationem thoracis tam multam non poteſt tentare, nam cum primum cauitates arteriarum repletæ ſunt, animans dilatare thoracem amplius non poteſt, cum fruſtra id faceret, potius crebritate reſtituit, quod breuitate amittere coacta eſt, Ergo non ceſſante natura thoracem dilatarem, donec arteriæ repletæ ingreſſum ſpiritus reſpuant, ſi liberæ, ſi a pulmonibus non compreſſæ ſint, plurimum ſpiritus poſſunt admittere, quia

D cauitate thoracis impedita dilatationem thoracis maiorem facit animans, ſi non liberæ ſint, ſi a pulmonibus vrgeantur, cito replentur, cito dilatatio finienda eſt, quod in hac ægra conſpicimus.

Cum itaque anhelatio magna hic non ſit, materia in cauitate thoracis non eſt. In vaſis pulmonum non eſſe quoque id oſtẽdit, quod pulſus non ſunt tam inæquales, quam requireret materia pituitoſa conſtituta in vaſis illis infarcta.

Præterea non facerer hanc ſpiritus anguſtiam intra vaſa pulmonum coercita, quod ego ſæpe obſeruaui, nam cadauera aperui, quibus pulmo durus factus inflãmatione eſſet, & dum acuta febre vexarentur, via po-

E ſtrema die ſpiritus anguſtiam ſentere, qua tunc extincti ſunt, quod poſtrema tantum die natura coacta ſit a copia ingruentis ſanguinis emittere in corpus pulmonum humorem, qui dum in vaſis eorum putreſceret, anguſtiam ſpiritus non faciebat. Ergo anguſtia hæc ſpiritus, qua parum ſpiritus excipitur, indicat aſperas arterias, aut eo humore impeditas eſſe, aut a tumore pulmonum vrgeri, Ac cum ea materia febrem faciat ſatis validam, Metuo ego tumorem pulmonis efficere, nam neque facilè pituita in arterijs putreſcit, neque ibi putreſcens tantum feruoris cordi ſolet inferre. Facilè verò eſt pulmones inflammatos eſſe, cum putredinem caloris matrem contineant, cum imbecilles, & laxi ſuapte vi ſint, & in meatibus ſuis facilè craſſum

humo-

humorem comprehendant vi excretrice ſemper debili affectæ. Infarctum ergo pulmonis corpus eſt, & humor ſic ſibi meatus obſtruit, & facilè loco tam calido perflatu priuatus feruet ac putreſcit, Vnde ſuo corpore intruſus tumentes pulmones faciat, & per ipſos arterias comprimat, & exigui ſpiritus capaces reddat, quo vel ſi tuſſiat præ exiguitate ſpiritus accepti inanem quēdam tuſſis motum in ſublimi tantum parte non in alto pulmone faciat, qui pharinge tantum, ſeu laringa concutiat, Vnde futurum etiam ſit ne vocem edere valeat, quod in multis peripneumonicis videre eſt.

Ex putredine verò anhelitus infectus, & ſpiritus cum corde communicandus feruefactus febrem, inſignem mouet, quo feruore pulmonum malæ, ſeu genæ tātopere rubræ exiſtant, vapore ſanguineo a vaſis thoracis feruore pulmonum concalfactis facilè faciem petente, nā alioquin pulmonum vaſa admodum diſtincta ab omnibus corporis vaſis ſunt, vt linguam quoque tatius inſici in febribus ad pulmonem pertinentibus videas, quā fiat ab ijs, quæ ad iecur & ventriculum ſequuntur.

Ex eadem putredine videmus ſputa purulenta excerni, quamuis magno cum labore, & linguam aridiorem exiſtere, quæ ad deſtillationem, quæ etiam febrem moueat, non ſolent valdè ſequi, & debent Tuam Excellētiam de ſententia remonere. Surda ſub hoc morbo ad huius increſcentiam paulatim facta eſt, quod non credo ego eſſe, ſicuti in multis euenit, quibus deſtillatione in fauces labente, & quaſi locum ſub auribus comprimente ſurdaſtri interea fiunt, donec excreatu fauces eo lento humore liberarentur, nam illud breue vitium eſt, & deſtillationem manifeſtè ſequitur, potius cauſam in hac ægrota ab halitu ob thoracis feruorem aſcendente, & caput replente, vnde concretior factus in organū auditus demitteretur.

Morbo ergo in pulmonibus poſito, non eſt mirum ſi dolor ad thoracem non pertinet, neque enim ſemper vna cum eo, eiuſque membranis ſuccingens quoque, & inter ſepienos thoracem membrana inflammatur, ichoremque inflammationis recipit, quod ſæpe factum vidimus, vbi conglutinatos quoque pulmones ipſi ſuccingenti in apertis cadaueribus inſpeximus, poſſunt enim pulmones ipſi tumere inflammatione, & tunica eorum eriſypelate corrumpi, & ab illia ſeparari, ſuccingente tamen minimè attingente inflammationis vi. At quo progreſſa non generationis, ſad genitæ ætatis ſuæ inflāmatio hæc eſt. Si putredo hæc in genere maturationis eſſet, hoc eſt calorem ſuum tanquam inſtrumentum naturæ accommodatum haberet, crederem ego morbum ſummum incrementum iam attigiſſe, & per excreatum iri ſolutum ipſum morbum.

At vereor, ne putredo in corruptionem a natura alienam declinata ſit, vt non vigentem in ſummo putredinem, ſed maius adhuc incrementum accepturam denotet. In his enim morbis, in quibus putredo coctionem non molitur, nō video, quomodo tempora ſint vlla præter ipſum incrementum. Metu ego hoc moueor, quoniam nō video ex hac putredine vires ſuſtineri, quæ vires ex ea maturatione propter alibilem vim, quam inducit, in humores ſolent aleſcere & refici, nam maturatio illa neceſſario eſt coniuncta meliori concoctioni humorum, qui in putredinem non ſunt rapti, ſed per eā maturationem calorem inſitum recuperarunt, & ad cōcoctionem reuocati ſunt, ita vigente putredinis maturatione, vires ali incipiunt, & valentiores fiunt, vt morbo vigente ſæpè ægrum firmiorem inueniamus, quod in vlceribus, cum matureſcunt meliori nutritione videmus. Pulſu ergo vt refers infirmo hodie magis, quam heſterna die eſſet. Ego maturationem hanc eſſe non facile exiſtimo, potius vereor, ne ſputamina, quamquā non mali coloris ſint, ſordida breui futura ſint & fœda.

Præterea in vrinis coctio venarum proba non intelligitur, quæ, ſi in pulmonibus facta putredo maturaret humorem, in venis quoque eſſet non peior, notaſque ſuas in vrinis haberet, Quare, quod in ſputaminibus

A maturum videtur, id potius p putredinem eſt, quamuis nō tam vitioſam putredinē denotet maturationi victa ſui ſpecie, quem metum mihi auget virium imbecillitas, quæ maturationem efficere non poteſt.

Sed quid agendum expoſitæ hæ morbi partes, & cauſæ indicant. Materia, quæ in pulmonibus eſt, & illa, quę concaleſcentibus illia in ipſos attrahitur, ſui detractionem monet. Putredo ſi quid inde præceps immineat, donec materiæ abolitio paratur, ſui quoque emendationem, & conuerſionem in melius genus. Core flagitat ſui tuitionem, ne a propinquo malo contagione labefactetur. Vires etiam, quibus & durare, & materiam expellere poſſit, omnino ſuſtinendæ, reficiendæque ſunt. Nam, cum materia, quæ in pulmonibus eſt ferè per ſpatium eijcienda ſit, viribus valentioribus indiget, vt in

B os promittatur. Cibus itaque mihi probaretur mediocris modi, & ſi tenuioris materiæ, quo craſſitudinem humorum non augeret, eam potius extenuaret, & tamen vires reficeret, aut certè ſuſtineret, Nam vt dixi iam initium mali præteritum eſt, & incrementi maxima pars tranſacta, vt ſi ad ſalutem malum tenderet, iam putredo ſummam vt dixi attingeret maturationem, & ſputum eſſet promouendum, Neque etiam vinum ex Hyppocrate denegandum. De quo tamen vino nunquam auderem quidquam concedere, hoc ſtatu morbi tam ſuſpecto, in quo & putredinis vitioſitatem & aſſiduam materiæ acceſſionem verear. Aquam quidem ex hordeo darem, qua ſputum iuuaretur, nec tamen materia multum moueri poſſet.

A toto corpore interea humores ſuperuacuos ſub-

C mouerem, & in contrarias partes retraherem vel ſanguinem ipſum, ac viribus timens per cucurbitulas primò artubus affixas id molirer. Longius etiam progreſſo morbo eas a partibus propinquioribus affigerem non eminentibus ſeu fæmoribus, ſed dorſo, & coſtis ipſis, quo præcipuè a medio corpore malus anhelitus putredinis ad externas partes retraheretur. Poſtea cucurbitulas quoque ſine ferro repeterem ad idem moliendū, cum iam ſatis ſanguinis ego detraxiſſe crederem. Idem molirer frictionibus ex oleo, & nitro, illitionibus diſcutientibus ex oleo anethino, de ſemine lini, liliaceo, & amygdalino pinguedinibus etiam admiatis. Ex vnguento pectorali dicto cum paullo vnguenti dialtheæ, cum cimini puluere, ſuccum cæpe addere aliquando ego ſoleo, quæ non localia dicta, ſed reuellentia & auer-

D rentia ego ducerem.

Medicamentis præterea intus acceptis idem contenderem, tametſi leuioribus vterer, vt diaſcebeſten ſolutiuo, diacatholicon, manna, caſſiaque nigra, quibus fortè commodè ad ℥.3. ſucci iridia recentis quidam adiungunt, & in decoctione pectorali dicta diſſoluunt, quæ medicamenta non ſemel, ſed iterum, & tertiò darem, viribus non renuentibus, ac medijs ſpatijs materiam pararem, putredinemque reprimerem & cor confirmarem, ac tuerer, vt ſyrupo ex meliſſa, ex ſcordeo, ex nymphęa, violis, & ſcabioſa, permixtis ſputum quoque iuuātibus, vt ex hyſopo, radice dulci, & iuiubis, & eundem ſyrupis, in quem vſum Eclegmata ſimilia præciperem, quibus oxymel immiſcerem ad materiei inciſionem, prædictoſque ſyrupos tum penidia, &

E ſaccharum. Quod ſi morbus longius traheretur, fortiora etiam eclegmata pararem, de quibus ſuo loco erit determinandum.

Circiter octo dies traxit malum, ipſaque interijt.

De podagra cum febre pro illuſtri Gottardo Murario.

CONSVLTATIO CCXI.

POdagram in viro ſeptuagenario, cui ipſe aſſueuit, quaque non multi laboris eſt, ego non plurimi facerem, Præſertim, cum iam inclinata ſit. Febris mihi multam affert ſuſpicionem, a qua ſitim eam exortā eſſe crederem quæ non niſi ſuperatur febre tolli poterit. Neque enim video tantum vrinæ profluuium, vt ei ſitis culpa attribui debeat præſertim, quod iam multis annis illi familiaris eſt. Febris ergo potiſſimum ratio habenda, cuius natura & cauſæ mihi videntur ſatis conſtare. Nam is hoc vere præterito demiſſioni ſuffuſionis ſe ſe B ſubiecit, ſub qua ſatis multum & diu laborauit, ac cum non ſatis expurgatus fuiſſet, mali humores deteriores facti per abſtinentiam ſunt, ſicuti per intemperantiam quoque ſolēt augeri, incidit in oculorum inflammationes valde longas, à quibus longa purgatione & abſtinētia, & potionibus ſalſæ patibæ liberatus eſt. Quæ res effecit, vt huius ætatis corpus ea abſtinentia, & purgationibus confectum, cum ſubitò ad ſuæ vitæ modum priorem redient, non vt iuniora corpora potuiſſent, bona carne refertum ſit (experiemur enim poſt abſtinentiam & famem iuniora corpora craſſiora & pleniora reddi) ſed more ſeniorum crudis potius humoribus imbutum eſt, Vires namque ſenum non ita celeriter reſumuntur. Huic verò malæ repletioni alia incommoda ſunt ſubſequuta, Vnde maximum detrimentum cæpit, C nam animi inſolitæ perturbationes propter accuſationes in filios & eorundem inimicitias ipſum habuere, Interea tamen Veneris vſus occaſiones crebriores ipſum exagitarunt, Vnde crudæ illæ materiæ ad cor & renes raptum cæpere, & in omnem corporis etiam habitum, ſic vndique obſtructionis & putredinis cauſæ ſunt concitatæ, & quamuis podagra eum primus moleſtare viſa ſit, ſola tamen in eo malo, aut potiſſima non eſt, quoniam febris in toto corpore cauſam ſuam confuſam & multam habens princeps & periculoſa eſt. Cuius demū effectus cauſa ea valentiſſima fuit, quod nocte quadam ſine ſolito veſtimento in maiore conclaui apertis feneſtris à parte flumini amotatus, dum diutius expectaret de feneſtra quendam aidere, qui ea nocte ad ſupplicium ducendus eſſet & de ponte in flumen deturbandus. Sequenti namque die frigore arreptus eſt, & ſubinde vomitu, atque Podagra. Et meo quidem animo vna D febris cum his affuit, quamuis Vir Excellentiſſime aſſeras ei pulſum à ſtatu naturali minime commotum fuiſſe, nam nunc quoque febris inſignis ſubeſt, in decimo nempe ab eo frigoris die, & ſomnus ille heſternus diei torpidus, mentiſque hebetudo, quæ eam neceſſario febrē ſequuta eſt, febris autem non podagræ dolorē conſequitur, cum non ita magnus ſit, quanquam maior eſſet, quam hodie ſit, ſed totius corporis vitium, vix enim rubet ſiniſter pes, dexter verò minime, vixque dolet, ſi moueatur, Minus totum corpus & cor afficere valet. Præterea vrina craſſiſſima eſt, & ſi non valde colorata & multa, multum humorem crudum effert, non renum E culpa, cum ij minimè graues ſint, aut caloris ſenſum, aut alterius moleſtiæ faciant partibus circumpoſitis, ſed humoris à putredine confracti, & deſſipati in venis etiam in maioribus, quæ ſanè crudo humore conſertæ eſſe indicantur, cum totum corpus, tametſi febris ſubſit, rarò tamen calorem ſentiat, potius toto die frigere ſe ipſe dicat, veſperi ſero admodum incaleſcat, cum totius corporis tanta grauitas ſit, vt ſuſtinere ſe nequeat. Pulſus quidem nec admodum celer, nec admodum creber eſt, ſed humore frigido & crudo in ſene aliter habere non poteſt, ſæpe etiam intermittit, quod cum ſenum complurium, tum naturæ ſuæ attribuatur, cum frater eius bene valens eundem met pulſus defectum habeat. Verum ille non iacet, non abſtinet, & negotiatur, hic quieſcit & ab A ſtinentia vtitur, quare pulſus rarior ita intermittens eſſē deberet, maximè quod calor febris ſolet pulſus de intermittentibus ad non intermittentes reuocare. Sic ergo febris ex putredine crudorum humorum, vt corporis calor minor, vt vrinæ, vt pulſus vt neruorum certa debilitas, indicant, Vnde turbidæ vrinæ breui ſpatio demittant in fundum craſſum quoddam lentum & album excrementum, & lingua etiam liueat cum albedine quadam & ſordeſcat, etſi quotidie calore putredinis inualeſcente nigrior fiat, vt vrinæ quoque coloratiores, & pulſus concitatiores, & minus intermittentes, Vnde calor, qui primis diebus quinto quoque die erupit, iam tertio quoque die, & quotidie demum id facit. Semper verò ſumendo cibo ruborem in faciem ſuffundat. Qua natura febris & ætate propoſita, ego malè ſentirem de hoc B morbo, & omnibus viribus materiam paulatim pararem, & detraherem non valentioribus, vt ab initio factum eſt, Vnde in ſyncopem ipſe ceciderit, crudorū humorum copia in Vētriculum ingruente, ſed leuioribus. Pararem maximè Betonica, Oxymele, Neque podragram metuerem, imò mallem eam conciare, nam auertetur materia ea eum ſalutis aliqua ſpe, Melle etiam Roſaceo. Materiam detraherem Diacatholicon, Diaphenicon illo ad ʒ.6. hoc ad ʒ. 3. Coctionem frictionibus pariter procurarem, neque vt dixi podagram reſpicerem. Aluum mollem ſeruarem clyſteribus, & eo genere pilularum, quod ipſi in vſu eſt, nempe maſticinarum. Ratio victus extenuans eſſet, ex hordeo maximè, quo ipſe plurimum delectatur, incocto paullo cinnamomi. Pultem ex pane non ita probarem, quoniam craſſioris C generis eſt, maximè quod etiam ouum imponunt. Vinū modicè darem, cum liberaliter eo vti conſueuerit, aqua multa diluerem, cui incoctum eſſet aliquid faciens ad pituitam percoquendam. Si ſomnus moleſtet a capite omni remedio materias auerterem.

Circiter vigeſimumtertium diem interijt ſopore.

De prurit u.

CONSVLTATIO CCXII.

Pro Reuerendo D. N.

D POtes vir admodum Reuerendæ, dummodo pruritus te vt cępit cruciet, quam ſoles, purgationem ſubire, & inter hanc in decoctione quam ſyrupi vice propinat non modo borraginem, & cicoream, verùm & violas, endiuiam, hordeum, iuiubas, pruna, & liquiritiam infundere, & per tres ſaltem vices pharmacum ſumere, eoque loci vbi vrget pruritus partem fouere balneo aquæ dulcis, in qua maluas, rumices, violas, hordeū furfures, & factum milium ebullierint. Cæterum pharmacum quod aliàs tibj auxilio fuit illud eſt.

℞. foliorum ſenæ electæ ʒ. 3. radicis polipodij ʒ. s. paſſulatum ℥. s. liquiritiæ raſæ ʒ. 1. s. cinnamomi ℈. 2. cariophyllorum ℈. 1. aniſorum ʒ. 1. fiat decoctio in ſufficienti quantitate aquæ communis, quæ coletur, & exprimatur. ℞. rhabarbari infuſi ℈. 4. diacatholicon ʒ. 6. E ſyrupi roſati ſolutiui ℥. x. mannæ electa ℥. 1. s. m. & cum ſupradicta decoctione fiat potio.

De febre continua cum duritie præcordiorū, & virium infirmitate pro Comite Marco Antonio Seratico.

CONSVLTATIO CCXIII.

SI rectè accepi, quæ a vobis narrata & expoſita ſunt Viri peritiſſimi, ſi rectè conſideraui quæ in ægro noſtro illuſtri ſuo i, ego video quædam vetuſta eſſe, quædā noua. Vetuſtæ ſunt viſcerum obſtructiones, ex illa diu-

turna

Digitized by Google

turna febre relictæ, noua eſt hæc febris, eriſipelas, & qđ peſſimum eſt virium imbecillitas. Vetera illa longiſſimum ſpatium poſtulant, quod ab ijs quæ noua ſunt concedi non videtur. Propterea de his, quæ vrgent, neque inducias dant hac conſultatione determinandum eſt, vetera autem in cenſu tãtummodo cauſarum habẽda. Ergo noua expendenda ſunt, eriſipelas inquam febris, & virium imbecillitas. De eriſipelate Domini ego nihil anxius ſum, quoniam quãquam a vobis determinatum non ſit, an febrem faciat, an ſequatur, ego video quaſi oculis ipſis febrem per ſe eſſe, neque ab eriſipelate pendere, quomodo enim, tam perniciosa febris vires, tam opprimens, ex eriſipelate, tam leui, imo ex colore quodã ſine tumore vix cutem inficiente, & vix calorem habente fiat? quo modo tam longæ pulſuum compreſſiones, & caloris ad medium concurſus extremis relictis identidem fieret, ſi materia putreſcens, febremque patiens in cute ipſa extima ſine tumore verſaretur? Quomodo vrinæ, tam turbidæ, tantæque putrefactionis indices emitterentur? Quo pacto fieri poſſet, vt creſcente eriſipelatis colore febris remitteretur, & febre creſcente ille miteſceret, minueretur que.

Præterea rubor ille inconſtantiſſimus eſt, modo vnã, modo aliam partem ſuffundit, & breui vbique manet, febris vero continua eſt, & ſemper grauis, ijſdem ſemperque vrinis, & pulſibus vno compreſſionis tempore excepto, ſi cõpreſſio eſt illa, quæ identidem in certis horis eum diu tenet, ſub qua tamen præter compreſſionem nihil habent pulſus a ſtatu ſuo aliorum temporum diuerſum.

C Creberrimi ſiquidem ibi ſunt, imo imbecilliores, ſicut alijs temporibus imbecilles, atque ſic crebritate ſub vigente febre retenta, parum poſtea minorem crebritatem habent in remiſſione, quæ ſanè obſcura eſt. Mitto itaque eriſipelas, neque ipſum quidquam æſtimabo, niſi tanquam caſus, qui febrem ſequitur, vt maculæ in malignis febribus faciunt. Non poſſum ego laudare vos, qui ei, tum poſcam, tum polentam ex poſca adhibuiſtis, quæ reprimere ipſum intus potuerunt. De febre ergo, & de viribus ſollicitudo mihi maxima eſt, quoniam vires infirmiſſimæ mihi videntur, quarum infirmitas a febre octodecim dierum non fuiſſet, niſi febris malæ, ſeu malignæ naturæ, omnino eſſet, quoties enim videmus febres has multo acriores, valentioreſque ad ſe ſe menſes traxiſſe, ad annoſque perueniſſe multas, & tamen

D vires non adeo infirmaſſe. Itaque cum a vehementia caloris id non ſit, minus a cibi ægeſtate, neceſſario a putredine mala fuerit, quæ tum ſui vitio, tum viſceris præſtantia, in quo ſit, tantam viribus offenſam afferat. Quare cum vrinæ quoque ſubiugales ſint, & multam in eo humore perturbationem eſſe indicent, cuius colamentum vrina eſt, neceſſario ſuſpicandum eſt, ne ſanguis quoque perturbetur, neue ea putredo, aut in iecoris ipſius venis, aut in maioribus medio corpore contentis ſit. In iecore eſſe ea ſuſpicio eſt, quoniam tenſa ſunt hypochondria non ſolum ad lienis partem, ſed aliquantulum etiam ad iecur pertinentem, imò dolor excitatur, ſi hypochondrium manu vrgeamus. Sunt aliæ coniecturæ non leues, quarũ illa non eſt prætereunda, quod cum laboraſſet antea totos viginti menſes ex iecore vna, &

E liene accepit potiones, quibus incoctum eſſet lignum illud ſaſſafras a Gallis dictum, ab Indis Pauane, ſic conſulentibus Medicis Patauini gymnaſij, & eas quidem diu, poſtea etiam diu vinum diluit aqua, cui pariter idẽ lignum incoqueretur, ex quibus rebus ſummam viſceris vtriuſque, & maximè iecoris noxam ſubeſſe, & infirmitatem arbitror.

Nam ex morbo primo labefactatum, deinde vero ex remedio ſolutum nimis viſcus fuit, cum lignum illud calidum, & diſcuſſorium admodum ſit, nullam verò eiuſmodi habeat adſtrictionem, quemadmodum viſcera poſtulare principes Medicinæ authores conſtituerunt, ex quo abſynthium, agrimonium, cappares, aſpleniumque, tam apta viſceribus affirmarunt, & in vſu habue-

A runt, & medicamenta, quæ cum vi diſcutiendi nihil adſtrictionis coniunctum haberent, omnia ſuſpecta eſſe admonuerunt.

Propterea, quod viſcera lãguidiora inde, & infirmiora eſſent euaſura. Sic non obſcura coniectura eſt hæc, quam propoſui, iecoris infirmitatis. Cum quo vniuerſi corporis vis retentrix etiam aliquid detrimenti acceperit, ex quo factum ſit, vt ſanguine craſſo admodum facto, ſi quæ partes vi febris in bilem vertantur, illæ effunduntur in cutem, vt impetum acceperit, & ſpeciem faciant eriſipelatis, tumorem ſcilicet, vt dicitis vos calidum, rubrum ſine multo dolore, neque admodum multum diſtendentem, cuius certè aſpectus ſolo colore conſtare, & obſcuriori videtur. Ex quo non licet inferre, quod materia, cuius putredine febris fit, eiuſdem cũ hac

B naturæ ſit, & biliosa, quoniam non ſolum, vt dixi febris ab eriſipelate non eſt, ſed neque a billioſo humore, vt potiori parte, imo plurimum pituitæ ſibi habet admixtũ, atque etiam melancholici humoris, vt diuturnitate incommodæ valetudinis poteſt coniectari, & ex remedijs per calorem extenuantibus nimis diu adhibitis, quibus ex Galeno venæ exſiccatæ, potuerint ſanguinem quoq; exſiccate, & craſſum, ac melancholicum reddere, ita obſtructiones facilè effectæ ſunt, & putredo in pituita, & melancholico humore, & bile concitata eſt, in partibus præſertim infirmioribus, quemadmodum eſt iecur. Ex quo ſic malè affecto, & feruore, ac putredine vexato non alimentum, vt deberet, ſed vitium alijs partib. aduenit, quare non ſolum febris admodum vitioſa, ſed virium detrimentum maximum inde exiſtit. Quæ vero

C putredo cum nondum ad maturationem inclinet, ſuſpicio maxima eſt, ne viribus continentium partium infirmis, & minimè valentibus regere, ad corruptionem, & ſorditiem vergat, vt vergere iam indicium eſt dictum, quare in morbi initio etiamnum ſumus, dummodo per vires ſalubritas ſperanda ſit, nec, & propter earum defectum interitum vereremur.

Quibus ſic conſtitutis ſequitur, vt quid agendum ſit, iam deliberemus. Vires potiſſimum ſui rationem expoſcunt, humor concoctionem, qua putredo ſiſtatur, & humor ad eductionem pateſcat, ac cum craſſus ſit inciſionem, extenuationemque, cum lentus deterſionem, cum frigidus leuem calorem, cum putridus lenem aliquam exſiccationem. Febris enim ratio hoc eſt caloris, & ſic-

D citatis non eſt multum habenda, quoniam febris admodum lenta eſt, quanquam magna dici poteſt, quoniam putredo, quæ ſuam naturam continet eſt magna. A ratione primum victus ordiar, vt quid, qualem, quantum, & quibus horis dandus ſit determinetur. Minimè tamen ego cibum darem, benè ſanè extenuantem, quoniã materia aliena ab alimento eſt, & cruda eſt, & longe diſtare ſummum febris incrementum ſignificat, & ſui extenuationem poſtulat. Ea quamuis pituitoſa ſit, non tamen eius generis eſt, vnde ſanguis per abſtinentiam fiat, quoniam craſſa admodum, & minimè naturalis eſt, quare ego acetum in ſuis ſorbitionibus iniungerem, exiguo quidem modo, ac quantum guſtui placeat, maximè vero cum ouis, quoniam ea noſtris temporib. etiam in morbis, quibus pituita quoque ſubeſt in vſu habentur, eorum namque lentori acetum idoneum eſt.

E In ſumma illud cibi genus præſcriberem, quod Galenus in tertiana notha proponit, quod incidat ſine multo calore, vnde ipſe cum piſana ponit piper, quo nos non egemus cum ſolis carnium contuſis cum mica panis ipſe veſcatur. Acetaria quoque non præterirem. Cappares tamen tanquam calidiores fugerem, & vt nimium etiam in crudo morbo diureticos, cicorea vno contentus eſſem, & mala etiam apia in pituitoſa morbo ſuſpecta haberem, vt etiam limonis ſuccum, quanquam incidit.

De potione difficillimè ego poſſum determinare, vires infirmæ vinum poſtulant, morbus ſua cruditate id renuit. Ac quando vires non vino vno poſſint recreari, vinum vitare, tutius eſſe crederem, ac ſi ſolatiũ aliquod ex il-

Digitized by Google

ex illo illi concedendum eſſet, id tantum darem, ex quo panis oſſa eſſet madefacta, ne tantam vim mouendi haberet. De tempore cibi illud animaduerterem, quod vna die febris bis videtur increſcere, altera vero ſemel tantum, & Hemitritei ſpeciem ſeruare propter materiæ diuerſæ confuſionem, quanquam quæ tertianam facit, ex mixta quoque materia fiat, vt etiam, quæ quotidianam, vnde non ſeruat proprias, & expreſſas hemitritei notas.

Mitto, quod humoris melancholici permixtio obſcurat eas caſuum ſpecies, quas pituitoſa, & billioſa febris efficeret. His animaduerſis horæ cibi dandi erunt intercipiendæ, vt quam longiſſimè a principijs incrementorum detur manè hora decima tertia, veſperi hora vigeſima ſecunda, cum noctu ad quartam horam febris altera incitetur, ſi modo dicta ſeruentur tempore. De reliquis Medicis inſtrumentis, ego manum non adhiberem, vt ſanguinem mitterem, cum neque vires ferãt, neque morbi etiam natura a ſanguine valde longinqua niſi auertendi gratia hæmorrhoidarum venæ, quæ illi ſolent aliquando intumeſcere, & hiſcere ſæpe, aperirentur, hirrudinibuſque inde ſanguis exprimeretur, quod in modo exiguo certè facerem, neque eriſipelatis hinc inde emergentibus ego hirudines, tam multas darẽ, cum iam tot datæ ſint, quoniam ſanguinem tenuem eliciũt, vnde craſſior relictus longè durior in natura fiat, quem enim ex hæmorrhoidibus educunt, ille minus præſtans eſt, & minus tenuis, quare niſi cum in caput eriſipela reperet, ego ad auertendum impetum inhibendumque vix aliquam in infernis partibus applicarem. Medicamenta ſolummodo parantia humores pręciperem, nam crudi penitus ſunt, quia non ſolum coctionem incidendo abſtergendoque facilem redderem, ſed leui etiam aliquo calore iuuarent, putredinem quoque cohiberent, ex infinito autem numero, ego meliſſam, cichoreamq; componerem, quo vnius calor alterius temperamento mitigaretur, vtrumque vero abſtergeret, & calore leui concoqueret, quibus agrimoniam etiam adiungerem ad iecinorem, viſcerumque vim tenendam, maximè, quod [illegible], minimè calefaciat, hordeum ab his non remouerem, ac quando ita vobis placeat, ſemina quoque melonum, vt abſterſiua, quanquam oleoſa componerem, crudaque in iure hæc ponerem, illa verò incoquerem, & manè darem. Si putredo ad maturationem conuerteretur, tunc de humore paulatim, vt concoqueretur detrahendo, ego deliberarem, quod expectandum non eſt, ni vires diu, multumque humoribus præſtent, quare etiam de vino aliquid indulgendum in ſumma virium neceſſitate conſulerem, quod ſanè augendis viribus potius iuuaret, quam morbo concitando læſurum ſit. Dixi.

Quidam Medicus audax, & gratia nobilium elatus, artis ignarus maximè reſiſtebat, quod mihi pituitæ eſſet in eo malo, quoniam febris eſſet tertiana eſquiſita, quod probare ſe putabat firmiter eo argumento, quoniam accederet tertio quoque die ſine rigore. Ego obſtupui maxima cum nemeſi, reſpondique quod cõtinua eſſet febris, & putredo, vt ex vrinis oſtendebatur in venis, & in materia craſſa, cuius craſſæ materiæ nota ea eſſet, & quoniam diu exteriora frigida erant, quotidie certis etiam, vt ipſe dicebat horis, quoniam materia nõ poterat præ ſua craſſitudine cito inflammari, incendive, tantum vero abeſſe, vt febris, quæ ſine rigore accedit, eſſe eſquiſita, quod contra omninò eſſet inferẽdum eſt ſine rigore, ergo non eſt eſquiſita, dato quod intermitteret, ſubiungentique mihi, quod non erant reprimentia apponenda eriſipelati, annuit quidem, ſed ſubdidit, imo acetum cum polenta impoſitum fuit ad extrahendum, dicenti mihi id extrahere non poſſe, refrigerare quidem exiccare, & reprimere poſſe, reſpondit Galenum eriſipelata ſolis refrigerantibus curare, ibi ego iam feſtidioſus factus vix potui repetere, nos hic habere nothum eriſipelas, non ſimplex, & exquiſitum eriſipelas, & quod in medio corpore eſſet, curare debere, cum Medicus vitã primò quærat, & quæ illi magis officiunt, tollere teneatur. Medici magni nominis, qui intererant conſultationi, vultu ſaltem ei fauere videbantur.

Hic ægrotus vigeſimo ſeptimo die finito penitus eadem hora, qua laborare incępit extinctus eſt, quãdo prima morbi acceſſio fuit, quæ fuit cum cibi quadam cupiditate, & animi deliquio, cuius cauſa cum cibũ ſumpſiſſet exiguum faſtidiuit ſtatim, & febre arreptus cum horrore vita functus eſt. Mente ſemper ad extremum conſtitit, viſu pridie, aut tertio ante mortem die hæbetioni facto, & mouendi vi debilitata. Pulſus crebriores ſemper effecti ſunt, vſque ad tertium ante mortem diem, inde potius minus crebri erant, quanquam exigui & infirmiſſimi. Spiritus cadaueroſo odore fuit multis ante diebus, at eum odorem intermiſerat, duobus verò poſtremis diebus perdurabat adhuc fędior. Vrinę poſtremo die aliquanto minus infectę, minuſque craſſæ, & minus perturbatæ tamen non multo. Aluus nũquam a naturali valdè diuerſa fuit, liquidior quandoque tantummodo.

Illuſtris hic vir, quo curaret tumorem in hypochondrio ſiniſtro, qui meo quidem animo ad iecur potius pertinebat potionibus ex ſaſſafras, & ſubiecto igne ſudores maxima vi mouebat, Medico ſic ſuadente, ad pilulas ex mirrha, aſſaro, ariſtolochia, ſpica indica, ſchenantho, ſeminibus capparorum ſeminibus apij, & petroſelini coactas ex aceto ſcillitico acceperat. Emplaſtra ſupra locum affectum ex ſtercore columbino ex nitro, ſulphure, baccis lauri, & alijs eiuſmodi tenuerat, dum vinum etiam biberet cum eodem ſaſſafras.

De febre cum maculis pro Illuſtri Comite Franciſco Turriano.

CONSVLTATIO CCXIV.

Res certè ſic habet Illuſtre Medici, neq; aliter poſſum de ea iudicare, minus certè vellem delectum remediorum a vobis expoſitorum mihi fuiſſe delatum, quoniam hoc vobis potius eſſet attribuendum. Morem tamen retinebo, & dicam non inutiliter non quaſi noua afferendo, ſed eadem, quæ a vobis expoſita ſunt, iterum eo commodo repetendo, vt trita magis ſub oculis clarius conſtent, ſuique prouiſionem apertius, & diſtinctius oſtendant. Euenit hoc picturis, quæ diuerſo lumine identidem perſpectæ melius cognoſcuntur.

Rectè conſtitutum eſt corpus generis calidioris & ſiccioris eſſe, quantum ætas adoleſcentiæ patitur. Edax admodum fuit, & inde Ventriculi & capitis noxa, vt curatione pro ſuſpicione epilepſiæ, indiguerit. Vetũ quod conſuetudinis eſt non ſolet hac ætate detrimenti eſſe, quanquam corpus humoribus crudis infarſerit, quod plus fecit, ideſt, quod ipſe ſuperioribus diebus intemperantiam adeò auxit, vt vix credatur, quoties in die deuoraret, potaretque in medijs laboribus, quos præter cõſuetudinem ſuam obiret in ludo armorum & publicis pompis, & continenter totoſque dies perſonatus incedendo. Ex quibus nõ potuit, non nimium impleri corpus, nam labores artuum, vt ipſis artubus alendis, replendiſque & firmandis idonei ſunt, ſic ventribus ad concoquendum alieni ſunt, & coctionis tempore adhibiti tum coctiones impedierunt, tum venas iecoris & ambitus corporis & etiam pulmonis, arterias omnes crudiori ſanguine explerunt, eoque magis, quod poſt cæli tempeſtates humidiores, quanquam ſine pluuijs omnino nebuloſas tota hieme perdurantes ſequutum eſt veris initium ſi Romanum antiquum morem ſequamur hoc Februarij menſe ſerenum & boreale, Vnde anguſtioribus factis meatibus, teuuiorique frigore intus humores conſtringente, qui tempeſtate ſuperiori facti ſunt valde humidi, & corruptibiles, maximè cum corpus ſit impedito humorum anhelitu repletius inde factum, & ſic obſſipatum vt iam

multis

multis diebus in febrem incideret, ſæpe, demum in hanc deuenit, quæ ipſum cótinenter habet, ſub qua calor multus non eſt, quoniam humores crudioris generis, tardique ad inflammationem diu patiuntur exteriora frigida eſſe, conflictari tamen corpus cogunt, quoniam ex putredine emittunt acriorem neruis & ventriculo moleſtam cum eo quod grauitate ſua corpus onerant, & laſſitudinem efficiunt. Quæ quidem laſſitudo & pondus corporis ideò fit, quoniam ad carnem effuſi humores eam minimè alentes laſſitudinem ſolent afferre, quicquid enim non nutrit, onerat, quoniam animæ & vitæ compos non ſit, neque enim putandum eſt ſanguinem eſſe viuum, quoniam neque pinguedo viua eſt, quæ ab eo fit, per arterias verò diuiſi locum ſpirituum occupãtes ſpiritusque efficientes hebetiores impurioreſque ſuo corpore & halitu pondus corpori afferunt & pulſuum infirmitatem, feruentes verò in arterijs quoque ſanguinem in eis contentum effundunt, & pro maiori & minori feruore, pro tenuitate effuſi, eliquatique ſanguinis maculas in cute excitant extruſu ſanguineo halitu per oſcula arteriarum. Huius feruoris, & malæ repletionis indicium maximum vrinæ præbent, quæ etſi nondum perturbatæ ſint, aſperis tamen & multis contentis tempore aliquo poſt mictum in eneorema craſſum ſeſe cogentibus indicant ſe paulò poſt iri turbatas & craſſas, quod fit cum ſerum ſanguinis multo recremento refertum eſt, & feruet, multum enim excremẽtum vitioſam, & crudam multitudinem, confuſum verò feruorem ac confuſionem & ſpirituum infectionem denotat, qui cũ vincere materiam nequeant, minus poſſunt recrementa ſeparare, cum infecti alieno ſpirituum genere tota illa confundantur, & ipſam cum ſero permiſcent, & ſic fuſam totoque ſero explicatam & coniunctam cum ipſo ſeruent. Atque de turbata & craſſa vrina non prætereo, quod ſicuti indicat putredinem non moderari ad maturationem, indicat & putredinem carere exuſtione, quæ calore exurente tam ſeparat exuſta recrementa, quam illa calore maturante concocta. Vnde tam in extremis exuſtionibus videas vrinæ excrementorum reſidere, quam in perfectis coctionibus, tam in minoribus exuſtionibus magis ſuſpendi eneorema, quam in minoribus concoctionibus, atque adeò in malis contentis vrinarum ſemper erit peius, quo magis fundum petunt, vt in bonis erit melius. At nondum turbata vrina eſt, ſed vt dixi adeſt, quod ſolet perturbationem præcurrere. Iam materiæ crudæ copia & putredo, & loci, in quibus ſunt, cõprobata ſunt, nam aliquin certa corporis ſedes affecta non videtur, minus partem aliquam ſolidam & contiD nentem affuſam tumórem ve vllis indicijs agnoſcimus, quale eſſet iecur, aut renes, aut pulmo. Reſtat vidẽdum, ad quod genus febrium hæc putredo referenda ſit, vt morbus in capite aliquo certo collocetur, vbi præcepta curationis propria ſortiatur, intra venas quidem, & arterias putredo cum ſit continentem febrem facit, & quoniam nõ ipſius ſanguinis eſt, aliquas leues acceſſiones habet, quoniam vero non bilis ſola, ſed crudus humor multus ſubeſt, propterea neque ardens febris eſt. At quo modo in maioribus venis putreſceret humor iſte, qui non poteſt ſua copia tantus eſſe, vt ſibi meatus, tam magnos occupet, vt calorem ibi copioſiſſimũ concoquentem vocat? Dico quod ſui craſſitudine poteſt ſemper deterior fieri, niſi putredo calori inſito inſeruiat materiam diſrumpendo, frangendo, atque diſſoluendo.

Præterea tanta eſt in hoc corpore, tanquam cum ſanguine coniuncta, vt ſpiritus etiam, quemadmodum propoſui, afficiat, & hebetet, & demum ſibi meatus inuiſibiles ſaltem valorum obſtruat, ponamus enim neceſſe eſt hoc corpus crudo penitus ipſo ſanguine eſſe refertũ, vnde putredo ferè ad ſanguinem pertineat cum crudus humor ſanguinis coniunctus putreſcat, hinc malignam febrem eſſe fit, quoniam halitus putridi tanta copia eſt, tantaque humoris putreſcentis cum corde coniunctio, & vicinitas, vt cor illis vaporibus obruatur.

A Præterea ſanguine ſic per coniunctam ſibi putredinem vitiato vires infirmantur, quod ſpiritus refici nequeant, quod continentes partes mini ſ alantur, vnde hac quoque cauſa maligna febris dicenda ſit, quæ cum mitis videatur genere materiæ non multum acri incendium, minus multum afferente, vires tamen infringat, ita & continua, & magna, & maligna febris eſt, multa etiam partes principes compræhendente putredine. At initio tertianæ formam ſeruaſſe viſa eſt. Credo equidẽ, nam hoc ſæpenumero fieri uidemus, ſiquidem initio incendij partes tenuiores incendium priores compræhendunt, craſſioribus reſiſtentibus, ut cum ligna in prunas inijciuntur, ſi flamma excitetur, priores feſtucæ, & arida foliola, & minutiora ligna, ac tenuiora inflammantur, citoque conſumptis illis ſua tenuitate flamma B aboletur, incendiumque intermittit, at cum craſſiora ligna ignem flammamque compræhendere, tunc incendium fortius, & diuturnius euadit.

Cum eo etiam cadit, quod cum in animantis corpore vires ſubſint humorem tractantes, expultrix initio firmior, valentiorque tenuiores vitioſi humoris partes circa initium putredinis comprahenſas expellit, quæ ſua percurſione per carnes frigus, horrorem, aut etiam rigorem a Græcis dictum, & a nobis recepta appellatione etiam ſic vocatum mouent, putreſcentes verò feruorem, ac febrem. Poſtea tanta ſanguinis vitioſitatẽ vires infirmiores fiunt, & craſſior materia intus relinquitur, & inde cum vires non poſſint materiam eiicere rum non continere, nec a putredine ſuſtinere, illo ſpatio, vel per ſe vitioſa materia putreſcit, neque loco mo-C uetur, itaque quod loco non moueatur, febrem ſine rigore, quod vero intra venas maiores ſit, febrem continentem efficiat.

At quid futura hæc putredo, febriſque magna, & maligna fere, quorſum euaſura? Res in ambiguo eſt, nam non videmus adhuc putredinem in meliorem modum hoc eſt in maturationem humoris tendere, imo contra mæus eſt, nam quanquam vrinæ vi ſubſtantiæ bonitate mediocres, ſint, & ſolis contentis aſperis multam cruditatem indicent, nec dum confuſione vlla putredinẽ, tam vitioſam ſignificent, tamen præſignificant, vt obſeruaui, facile enim fit, vt ſuper tanta multitudine crudorum, & putreſcentium humorum, parietes continentium partium ea inficiantur, & ipſi quoque putredini quodam ſitu ſuo ſuffragentur, vnde perniciola penitus D fiat vincente humorum vitio partes continentes, non ipſis continentibus virium humorum ſuperantibus, non putredinis calore exhibente ſeſe, vt inſtrumentum calori partium ad maturationem moliendam, ſed contra vitio humorum partium vim vincente, & feruore putrido calorem partium potius ad interitum trahente. Vnde ſi quærat aliquis a me, quo morbi ſtatu ſimus, in principione, an in incremento, an conſiſtẽtia, cum videam putredinem nondum conuerti ad vllum gradum maturationis, non poſſum dicere morbum vllo alio in ſtatu eſſe, quam in principio, qui ſi ad maturationem contenderit, illamque ad finem perduxerit, neque caſu aliquo virium impedita fuerit, tunc cõſequetur incrementum, quidem creſcente maturatione, conſiſtentiam ve-E rò ea in ſummo verſante, tandem declinationem, maturatione iam facta, & humore diſſolutionẽ inſignem accipiente.

Sed nondum ſpes vlla offertur, potius multitudinem vitioſam ſpectantes nos, & vires non admodum validas metuere debemus, ne in deterius labatur. Sic ad prouiſionem accedendum eſt, qua quidem ego materiam non mouerem, ne magis, & citius perturbaretur, quietem agere mallem, & putredinem compeſcere, humores leniter tractare, mitigareque, & meatus reſerare, vt putredo in meliorem viram conuerteretur. Initio certè de copia hac ego aliquid manu, & medicamento detraxiſſem, neque periculum obſtructionum medij inteſtini, venarum, aut iecoris, tam timuiſſem, quin tanquam minus malum illud elegiſſem, inciſionem quidem venæ

mini-

minime feciſſem, niſi cruda e ventre ſubmouiſſem, nũc verò illam non concederem, iam putredine latius humores occupante, quoniam in tanta humorum malitia ſatis virium ſubeſſe non exiſtimarem, prima aut ſecunda die id feciſſem certè, vbi uiribus conſtantibus a copia humorum timebatur, quod iam ſequutum eſt.

Verum quoniam medio corpore, magniſque venis, & arterijs tanta materia conſedit, cordique vicina illud anhelitu ſuo maximè opprimit, ſic neceſſitate cogente ad extrema corporis materia auertenda eſt, & meatus cutis carniumque aperiendi, quo per eas, tum materia, tum maximè halitus diſſipetur. Dixi extremis non dorſo affigerem cucurbitulas, quoniam ea moderatione id faciendum ſtatuerem, ne obſtructiones magis augeantur, etenim ſi cucurbitulas dorſo affigam nimis conferta materia ad cutem adduceretur, locoque nimis periculoſo obſtructiones fierent, longiuſque potius a medio corpore retracta carnes, & cutem medij corporis liberiorem relinqueret. Cum vero medij corporis liberiorem relinqueret. Cum vero medij corporis ego frictiones longas quidem, ſed lenes adhiberem, mollibuſque linteis eas fieri vellem. Medicamentis autem valde extenuantibus incidentibus, & putredinem compeſcentibus vterer, non tamen calidis. Acetum imprimis probarem, quod vel in cibis ingererem, acetoſam, trifolium, acetoſum, quod iſti dicunt aleluia, ſuccum citri non vererer ob adſtrictionem, ſiue illum aceto, aut acetoſo ſyrupo permixtum darem, cum contra putredinem apprimè faciat, ſyrupum de nymphea opportunè cum ijs iungi putarem, cum quo etiam ſemina maiora, & minora cũ acetoſa, & febribus nymphex vtriuſque aceto, & vino mali punici videntur admodum facere in rem noſtram poſſe, violas, & flores caltbæ ego quoque componerem, betonicam nõ aſpernarer a Doctiſſimo viro propoſitam, cum maximè extenuet, non ita calfaciat. Radicem pentaphilli non omitterem, in qua ſine multo calore expetitæ vires ſunt. Pulueres ex Margaritis libenter in hæc admitterem, quoniam cordi robori ſunt, & extenuare materias creduntur, quod neque corallia, neque cornu ceruum niſi vſtum ſit, faciunt, minus vero bolus Armena, cornu tamen ceruum vſtum videtur ſudores promouere, quibus non ita audacter vterer, quoniam hic copiam, & obſtructiones habemus non cæli, aut ſuccis ſolum vitium, aut putredinis puram culpam, vt in ſtatu peſtilenti euenit. Scordeum laudatis, quod ego cum frigidioribus mitigatum certè probarem, tormentillam, quæ eptaphillon, non pentaphillon eſt, vt uos creditis, & ipſum pentaphillon ego exſiccarem, & ſic putredini occurrere poſſe video.

Pentaphillon etiam ſudores mouere, quanquã etiam parum adſtringit, at maculis euocandis valere id non cogitarem. De quibus quidem maculis euocandis neceſſe habeo dicere, quod mihi parũ, aut nihil auxilij exitus earum afferre videtur, quodq; nullo modo ſunt cum exanthematibus, aut variolis conferendæ, cum non efferant materiam, minus eã, quæ vitioſa eſt, & lædit, ſit vero potius ſanguineus ille halitus, qui ſub feruore funditur vi morbi, & ſub cute concreſcit in eum colorem. Sudores quidem, quod materiam efferant, leuamentum naturæ portant, non tamen corpore, iam conferto tuto moueri poſſunt. Vrinæ motio potior videtur, quoniam modo ventriculus cruditate caret, nec periculum imminet inferendi a meſeraicis venis materiam nondum coctam in venas minores ad obſtruendum, vnde Galenus mouentibus vrinam ante aluum mouentia vtitur, ad Glauc. Cuius rei vſus illi præcipuus in putridis febribus eſt, ſicut ſputum eſt in pleuritide, nam quod ex putredine neceſſario ſupereſt tanquam cinis id vtiliter euocatur per vrinas, vt illic quod emanat e tumore, tumẽteve membrana per ſputa neceſſario emittendum eſt, igitur quod dixi de ſyrupo ex nymphea ad hunc vſum magis probari hoc initio morbi debet, ita & ſcordeum per catapotia, aut pulueres datum. Potio illa, quam vos com-

A ponitis ex lenticulis ſecundo incoctis, & caricis in aqua, cum pẽtaphillone, poteſt ipſa quoque eſſe vtilis, ſed hoc non alijs eſt præferendum, quoniam ſunt quæ moueant vrinas utilius, quam caricæ faciant, quæ materiam potius e medio ad ambitum mouent, & dulcedine etiam ipſa infarcire poſſunt, ſunt etiam, quæ putredini delicatius, & lautius occurrant, quam lenticula. Fallitur namque qui veſtrum exiſtimauit eas ſic paratas e medio ad ambitum materiæ promouere quod potius ſemel coctæ id faciunt. Sandala ego aptiſſima, tum cordi tuendo, tum feruori extinguendo putarem, vt uiolas, vt margaritas, vt ſuccum citri cum aceto coniunctũ, & ſcordeo, atque etiam betonica, pononem ego quotidianam componerem ex aqua, cui incocta ſint ſandala, acetoſa, & acetum. Clyſteribus quotidie materiæ aliquid a uiſceribus **B** retraherem, & ſic corpus in hoc curſu gubernarem. Sed viribus maximè conſulerem, quoniam ſi paululum ceſſerint, putredo in præceps ageretur, calore præter naturam dominatum acquirente non exurendo, hoc eſt humidum non abſumendo, quoniam humores calidiores non ſunt, ſed verè putrefaciendo, hoc eſt euocando humidum vna cum calore proprio, quod facilius eueniet in humoribus, qui non perfectè naturam, & calorem ſuum adepti facilè in alienam naturam inclinant. Itaque cibo optimi ſucci, & facilis coctionis, & a putredine alieno vterer, nec carnibus expreſſis multũ fiderem pane trito, & percocto libentius vterer, & hordeo. Si lutea ouorum fuerint neceſſaria, cum eis aliquid aceti permiſcerem, aut limonum ſucci. Theriacæ ego non memini, quoniam hic ego multitudinem magis mali humoris, quam vitium, quanquam valdè prauum eſt, extimeſcerem, quæ commota forſan plus obſtructionum, quia in anguſtiores venas obtruderetur, pluſque perturbationis ad peius putreſcendum acquireret, potius olei ſulphuris ad ℈. ſ. in ſyrupis ponerem, quo putredo obſumeretur, & humores etiam inciderentur, abſtergerenturque, aliqui dant oleum vitrioli, ſed benignius illud mihi videtur.

Decimatertia die vrinæ nõ admodum ruffæ, ſubruffæ potius, & habitu mediocres, contentis aſperis paulò poſt in craſſam nubem concreſcentibus, pulſus paruus erat, & ſatis creber, conflictatio corporis maxima.

Decimaquarta die vix circa frontem, & pectus ſudarat, minus exagitabatur. Vrina ſubiugalis euaſerat, non **D** admodum flaua, potius fulua. Fæces alui per clyſtere eiectæ fermentatæ per noctem fuerant, ſine figura, colore ſubruffo, pulſus non iam paruus eſt viſus, & minus celer. Decimaquinta pulſus penitus imbecillis, & vrinæ colore, & perturbatione ſordidæ, & atræ, ſub cuius finem perijt.

De morbo iſchiadico pro Piſcheriano.

CONSVLTATIO CCXV.

QVamuis omnia ſint ſatis dilucidè, & copioſe tractata a viro Doctiſſimo, non poſſum tamen partes meas deſerere, quatum certè onus fuit mihi **E** ſubleuatum. Dicam ergo breuiter in confirmationem ſententiæ ipſius, quod mihi omnino ita uidetur, morbũ hunc iſchiadicum eſſe, illiuſque materiam, vnde dolor, & motionis impedimentum, eſſe pituitoſam, non ſimplicem, neque naturalis pituitæ, quoniam ſimplex non affert acrem calorem, qui eſt in iſchio dextro, naturalis non eſt duri tumoris cauſa, vt eſt in iſchio ſiniſtro, quod ſine dolore eſt, motu tamẽ priuatum eſt ob maximum artuum connexum a materia factum, in dextero ergo malum bilis particeps eſt, & tenſionem etiam facit, vnde dolor, in ſiniſtro vero humor crudi generis eſt, quoniam conſumptis aquoſis partibus, ea quæ terreſtris eſt conſedit, & gipſi habitum acquiſiuit, in neruis, & muſculis, atque tendonibus non eſt, quoniam conuulſionem non facit, neque paraliſian, ergo in ligamentis, &

perio-

perioſtij, in ſioiſtro verò, tam repleuit cauum iſchij, vt expulerit os, quod tamen duritie ſua, tam obfirmauit, vt ſiſtere melius in eo, quam io altero queat, hæc de morbo, & illius partibus, cuius morbis ætas antiqua eſt, & cum ægrotus agat quadrageſimum quintum annum a duodecimo hucuſque ſemper aliquid huius mali perſenſit, nihil eum iuuit, niſi cauterij vlcus ſeruatum in brachio ſiniſtro, quo a dolore ſiniſtrum iſchium ſeruatum fuit, vlcere vero etiam in dextro iuuabatur, quoniam eo ſaneſcente potius debuit.

Quæ indicio ſuot certiſſimo materiam a capite demitti, quod confirmatur doloribus capitis, quibus obnoxius eſt, a quibus cum per uomitum, etſi laboris, & anguſtiæ plenum liberetur, colligitur ventriculum maximam partem huic malo ſuggerere. Corpus laxum admodum eſt, & facile in febrem incidit, vrinæ tamen crudæ, & aquoſæ ſunt.

Quare quod ad remedia attinet. De venæ ſectione nihil dico, vacarem purgatiooi horum humorum, et bis ter, ac quater illam reperterem, apparatubus ioterpoſitis ea melle roſaceo, betonicæ, ſyrupo primum, deinde ex ſyrupo de ſtechade cum decoctis ſtechadis, betooicæ, chamepithios, & ſimilibus. Purgatiooes prima ex melle roſato ſolutiuo, diaphenicone, alia ex pilulis cochijs, tertia ea pilulis fætidis, aut de hermodactilis, quarta ſi opus eſſet trociſcos alhandal quoque reciperet. Ex ambitu poſtea materia exprimeretur per potiones ſalſæ pariliæ cum chamepithio, cũ betonica, cum liquiritia, & paſſulis, aut hordeo, ſi tabes timeatur. Sudor primum leniter, deinde vi moueatur, & abſtinentia indicatur maxima, & cum tabes metueretur, ptiſana tantum detur.

De china oihil dicam, quanquam perhibeatur illam homines non extenuare, ſalſam pariliam valeo nocem exiſtimo, ipſis locis affectis clyſteres ex ℥. i. colocintidis maximè facient, quibus demum imponantur diſcuſſoria, ſiniſtro quidem, ſi ſpes erit relicta, neque metus adfuerit dolorem augeri poſſe, dextro autem omnino, ſed ſiniſtro mollientibus compoſita ſint, vt pinguedioibus, & ibiſco, & malua, & ſimilibus. Diſcutientia mihi potius quæcunque probarentur, quam lutum Patauinum, quod pluribus detrimentum attulit, in illis enula, therebyntina, ammooiacus ex aceto, oxicroceum, fomenta, fumi ex pirite lapide extincto in aceto præſeruationi vomitus ſummè faceret, & abſtinentia a vioo. Sed de curatione hoc monerem ex antiquis, quod ſæpius ab initio repetenda eſt, eodemque ordine, quo propoſui perficienda, alioquin noo plenè ſatisfacit, & ordine curationis aoatos Medicos eſſe vellem, quooiam remediorum notitia vulgi eſſe poteſt, ſolius artis eſt ordiois notitia, & eadem remedia, quæ ordioe adhibita proficiunt, ſine ordine ſunt nocentiſſima.

Partes amandantes ſuam quoque curatiooem poſtulant, vt caput per lotiones ſaltem, poſt expurgationes proprias, quæ ſi non ſatisfecerint, vlcera excitãda, & ſeruanda per funiculum in Occipitio.

De febre maligna cum profluuio alui pro ſponſa Coſſalia.

CONSVLTATIO CCXVI.

HIc collegæ optimi nos habemus in adoleſceotula febrem cum virium imbecillitate, cum alui fluore, & dolore, ac vigilijs non multo ante tempore ſcabie moleſtabatur, qua ſe ſe liberauit illitione neſcio qua, interea tempus quadrageſimale fuit, cuius ieiunium ſeruauit, poſtea cum deſponſata eſſet, & nuptiæ impeditæ ab eo tempore hucuſque, iam celebrato Paſchate fierent, & menſtrua ei profluerent, non ſolum nouo ciborum genere, ſed animi perturbatiooibus eius ſanguis potuit conturbari.

A rum genere, ſed animi perturbatiooibus eius ſanguis potuit conturbari.

Et voa ventriculus male concoquere, atque ſi quid ab inunctiooe ſcabiei vitij cootraxerit ſanguis, vt vere cootraxit repreſſo intus vitioſo, & ſemi putrefacto humore id peius effici, oocti tandem illius, qua primum ſponſus illam propè iacuit maxima commotione in corde facta, neque exitum vllum ea, aut quietem habente, cum ea ſponſus cognoſcere noluerit menſtruis purgationibus prohibitus, cor ad ſe per ſuam æſtuationem, quæ maxima primo illo concurſu, & contactu corporum eſſe conſueuit, vitium omoe humorum io ſe conuertit, & obſtructionem vndique ſibi contraxit, & putredinem ſibi, ac toti generi veooſo, vnde poſt ientaculum mane ſequenti male habere ſe ſentit, & humoribus vitiatis nimis moleſtis, ac per febrem liquoris facta qoaſi ἀνασοίχειωτι aluus fluere, & venter vomere cæpit vbi per uomitum quidem viridia chylo in ventre voa cum bile corruptis eiecta ſunt, per ventrem autem crudiora bile tamen confuſa, & humores liquefactos.

Crudiora qoidem, quoniam ventricolus ſpiritu priuatus eum cum omoem cor in ſe coegiſſet; & ſpiritus vitiatus ob cordis vitium eſſet, concoqnere non potuit cibos præſertim, iam diu intermiſſos, & iam ioſolitos, & plures, quæ accipere conſueuiſſet, imbecilliorque ventriculus etiam, atque etiam eo influxu factus magis eam materiam in ſe reuocet, qua dolor ventris mouetur, ex his uires labefactabuot, quoniam neque è vitioſo ſaoguine & liquefacto deprauataque coctione ſuſtinemur, & ſpiritibus multis per profluuium amiſſis, neque a liquefacto, vitioſoque ſanguine refectis eneruatur, ægrotans, & languens, tum vero febre arreptis cæteris, & putredine cor occupante penitus exterminantur, quapropter pulſus magis crebri, paruique in horas fiunt; oculi circum circa liuent, & lingua etiam.

Quibus malis ſic occurrendum eſſet; vires primum eſſent ſuſtinendæ non ſolum cibo multæ, citæ, & facilis nutritionis, atque ſomno conciliando, ſed ipſis etiam humores corrigendo modificandoque, & coctione iuuando, nam per coctionem, & modificationem humorum oatura alitur, viresque recipiet profluuio etiam retardando vires melius habebont.

Morbus quoque vna eſſet tollendus per quem vires euertuotur, quo ooo remoto recreari magnopere non D poterunt. Morbi partes in primis ſunt materia, quę vitio, & copia nocua eſt, ſunt obſtructiones propter quas potiſſimum putreſcit, eſt ipſamet putredo, quæ vitio ſuo maximo colliquationis cauſa citum vitæ ioteritum minatur, hæc ſunt in morbo, quæ debellanda ſunt, externæ oamque cauſam receſſere, quibus corpus iam opportunum per ea, qoæ diximus; iam male tractatum eſt. Humores partim modificandi ad alendum, vt fieri poterit, partim ad expellendum ſunt, hique poſt apparatum educendi; detraheodique, illi omnino a putredine vindicandi.

Sed an hæc effici poterint, ſi quis roget, ego nullam video ſpem humores io melius redigi poſſe viribus, a quibus id fiet, tam deficientibus, & vitio eorum, tam ſuperante, videris in profluente humorem bilem quidem E ſubruffam, & aquoſam, & ea cauſa a limitibus naturæ non valde remotam, tamẽ, quoniam e ſanguioe in eam conuerſo, & colliquato venit, & eius conlecti indicium eſt, ea peſſima eſt, videris cum ea coofuſum cibum, qui vix ventriculi vim ſenſerit, uideris pulſum in horas duriorem, & minorem, & celeriorem euadere, & infirmiorem, qui propter imbecillitatem demum mollis videri poterit. Vt tamen, quo ad licet, agamus, optimum conſilium eſt viribus cibo, & potione ſubuenire, qui neque oneri ſit, & cito conficiatur, cum quo ſi mixta erunt, quæ profluuium non ſiſtere, ſed retardare valeant, quæque ooo tam adſtringere, quam putredinem cohibere; & humoribus moderandis id faciaot, optime

me conſultum videbitur, & præſertim ſi eadem cordi A ruendo idonea ſiot.

Non ſolum ergo ouorum luteis vterer non ſolum panein trito in iure valentiori ex caponibus, ſed carnium contuſo, ſed ſtillaritio earundem humore impoſita acetoſa ſucco citri pentaphyllo, eptaphillo, ſeu tormentillia cornu cerui corrallijs, ſ.citri, & ſimilibus, cibumque ſimpliciter exiguum, ſed viribus multum darem, & ſenis quibuſque horis repeterem, in potione etiam nonnihil vini concederem, ſomno conciliando tempora illinirem diapopuleone oleo violaceo, menuphatino, cum paullo opij theriacam receotiorem etiam exhiberem, qua non ſolum ſomnum, ſed humoris putreſcētis emendationem, ciborum meliorem coctionem, & profluuij alui retardationem, tum cordis confirmationem tuitionemque, & tandem; doloris alui mitigationem ſperarem.

Ac non viribus tantum, ſed putredini, & vna febri ac fluxioni conſultum videtur quibus profuturum quoque oleum Magni Ducis, quod carpo, & talis, & contra cor ſolet adhiberi, crederem, & item emplaſtra ad retardandam alui fluxionem comparata, & fomeota ex abſynthio, œnanthe, ſeu floribus labruſcæ, & menthæ ac ſimilibus, & illitiones ex oleo abſynthino maſtichino, melinoque.

Lapidem Bezaat nihil vidi effeciſſe vnquam tamen, quoniam fuit propoſitum, ne poſtea aliquid prætermiſſum fuiſſe doleamus, ego dandum aſſentior. Sed detur ſaltem ad grana 10. ſi Orientalis, ſi Occidentalis, qui tutior eſt, ad gran. 20. minoris enim virtutis eſt. Vinum maluaticum minus vires infirmas poſſe alere C credo, quando non cruditate ventriculi non frigiditate tales ſunt, quando valde infirmæ ſunt, quoniam potius diſſoluuntur, propterea illud interim, dum vires poſſunt ſcire eius vim, & calorem datem exiguo modo, poſtea nihil penitus. Neque ego plura percurram, vt alijs etiam dicendi tempus relinquam, & aliquid ad dicendum reliquum faciam.

Hæc ægrota diebus circiter ſex a prima inuaſione febtis extincta eſt.

De catarrho, & gonorrhea pro Domino Ioan. Iacobo Tomalio.

CONSVLTATIO CCXVII.

DVuo ſymptomata a vobis proponuntur diſtillatio, quæ vetuſta eſt, & gonorthea dicta, quæ recentior, illam enim ab ineunte ætate nunquam non habuit, hæc iam 14. menſes, poſtquam cum ſuſpectæ valitudinis muliere veneream ipſe rem habuiſſet, neque in deſtillatiooe, neque in gonorrhea vitium mordacitatis, aut odoris, aut alterius generis eſt, in ſputo quidem aliquid coloris cernitur, quod ſemper cum tuſſi promittitur, atque illa mane præſertim, tam moleſta eſt vt dolorem capiti afferat, gonorrhea interdum totis octo diebus intermittit, & valde exigua eſt, quibus in conſpectu poſitis ætate hac 22. annorum, natura prius corporis digooſcenda eſt, deinde vitium, in quod delapſa eſt perſpiciendum, & illius curatio inſtituenda. Natura corporis ea mihi videtur, quæ ex calido iecore, & capite humidiori reliquis moderationem habentibus conſtet.

Nam calidi iecoris notæ ſunt puſtularum veſtigia, quibus ſemper cutis aſpera præſertim in facie eſt, & calor e rubro in pallidum vergens, pilique nigri.

Humidioris capitis nota maximè multus ſomnus eſt, ac quoniam cerebrum officia ſua perfecte obit, nec ingenio ſolum ſed memoria quoque pollet, ego ſomnum A produci credam ex humidiori membranarum cerebrum amplectentium vi, vaſis humorem diu ſeruantibus eiuſmodi.

Vnde vt ad vitia pergam facile fuit deſtillationē exoriri humore ita nimis humido ſuggeſto ipſi cerebri corpori, ex quo conijciendum ſit, pulmones quoque conſuetudine illa deſtillationis tam diuturna eius contagione immutatos fuiſſe, & omnino affectos, non dixerim Doctiſſimo Viro quia quod tāgitur à putrido fit putridum, quoniam putredo nulla ſubeſt ſed quia omnia ſe ſe cōtangentia neceſſario inuicem afficere ſe ſe conſueuere. Itaque pulmones quoque ipſi, quod attrahunt in ſui alimentum poſſunt in pituitoſum excrementum conuertere partibus ſuis membranoſis in eam naturam humorem adducentibus, & ideo plus recrementa exprimentibus B magis imbecilles, addito longo ipſo deſtillationis vſu refrigeratæ ſunt. Altiores deſtillationis & ſputi cauſæ vna cum ijs, quæ ad gonorrhęam pertinent explicabo, de gonorrhęa ergo primum dicam, quæ non eſt ſeminis, minus veri hominis effluuium illud ab antiquis Medicis prolatum, diffinitumque, tametſi hoc quoque ſine voluntate, & nulla opera dedita fiat, hoc enim ſordidæ materiæ eſt, quæ corrumpi in meatibus, & putreſcere ſolet, ac quamuis non æquè ſemper id fiat & ſæpè vix putredinem ſuo odore præ ſe ferat, nunquam tamen non corrupta eſt, eſt itaque humor non in ſemen conuerſus, ſed qui inceptus ſit ad eam abſolutionem accipere, quare non poteſt non accipere vitioſam, cum manere in eodem ſtatu nequeat ſic copia, & morſu irritatos expultricem demittitur aut etiam contentricem C ſuperans delabitur, in meatus autem ad ſemen gignendum factos truditur, quoniam illi ſiue natura, ſiue caſu quopiam infirmiores, facti ſunt & etiam natura quidem veluti ſi laxiores & humidiores nati ſint & ætatis ſpatio ad id infirmitatis deducti ſint, vt occaſionem abundantiæ eius recrementi ſub eo id mali pariant.

Caſu verò veluti ex occaſione vſus inſoliti vomitus quamquam illæ laborioſior non incidit, vt refert, aut quòd mulier ea eundem morbum habuerit, expertum ſiquidem eſt, illam contagionem accipi & ſi gallicus morbus, non ſit, maximè verò, ſi Gallicus fuerit, cuius Gallici virium poteſt gonorrhęam inferre etiam ſi gonorrheæ coniuncta non ſit in eo à quo traducitur. Gallicam tamē luem ſubeſſe nihil vrgemur, præcipue quòd D remiſſo hoc fluxio, & etiam intermittente nihil amplius in corpore extiterit, nos vero obſeruamus quòd cum gallica lue gonorrhęam mouerit initio.

Si poſtea remittatur gonorrhæa, ſæuiſſima mala toti corpori eueniunt, præterea ſordida manere & acris, & erodens quoque occaſio etiam potuit eſſe ab aliqua incommodiori equitatione, aut alio motu valentiori multos vidi id ſubijſſe incommodi propter dimiſſum veneris vſum, ſed ea cauſa hic locum non habet ipſius ęgri verbis, minus ea propoſita propter inſolitum motum.

Certe ipſa eſt meatuum eorū infirmitas vna cum recrementoſi totius corporis humoris abundantia cuius E cauſa altior iam quęrenda erat vna cum ea, quę priorem deſtillationi originem præſtabat.

Quæ ſane in duplici initio eſt poſita in ventriculi frigidiore & iecoris calidioris vi. Tertium adijcito in malo viuendi modo, de quo pauca dicenda ſunt, quando ipſe iam confeſſus eſt quamquam ſtudijs vacat, compotationibus tamen meridianis cōſuetudinis ſociorum cauſa indulgere, & omni ciborum genere veſci etiam malè habentem.

Vt ventriculus frigidiorē certe vincere eam vitæ intemperantiam nequeat, ita frangatur ipſius vis, & crudatas fiat, quæ iecori calido materiam non ſolum pituitæ ſed bili quoque vitioſæ humorique melancholico gignendo præbeat, in crudo namque humore inæquabilis materia eſt, & cuique vitio ſuſcipiendo apta.

Ac

Ac certe quemadmodum intemperantia, cum à viribus naturæ vincitur, illas eo vſu reddit fortiores, ſic cum vincit ipſa, illas ſemper reddit infirmiores, & maxime ventriculi, vnde maximorum malorum cauſa ſit. hoc verò in ijs præcipuè fit, qui ſtudijs literarum dant operam, cum nec Veneris, nec alterius intemperantiæ vſum vitant.

Iecore ergo tot genera humorũ vitioſorum creante neceſſario corpus totum vna repletur, & illorum vitijs afficitur, ita corporis quoque ambitus non bene ſibi alimentum parat, quin plurimum recrementi procreat in ea coctione ſcilicet, quæ tertia dicitur, cuius recreméta proptie ad ſudorem ad pinguedinem, & ad ſemen conuertuntur, vt natura eorum fuerit.

Ad locum ſeminis in hoc corpore adducitur id genus materiæ, quod, cum ob meatuum infirmitatem, tum ob ſui vitium, & copiam prius corrumpitur, poſtea demittitur in meatuum vreterem, quibus ſic expoſitis videtur iam in cõſpectu noſtro poſitum, quidquid à nobis opem poſtulat, & his capitibus contineri in materia, quæ in ambitu, & in capite conſidet, in ventriculi frigiditate, iecoris calore acriori capitis humiditate nimia, meatuum ſeminis laxitate, quæ hunc ordinem curationis poſtulare videntur, vt primum copia e medio corpore, deinde e capite, & toto ambitu tollatur. tertio vt partes ipſæ emendentur reſtituanturque. Detrahendæ materiæ, quod primo loco faciendum eſt, quoniam ipſa vitium ſibi ſimile in partibus, ſuamque procreationem ſuſtinet, opportuna auxilia videntur mihi primo ſanguinis miſſio, deinde purgatio, quoniam quamquam ſanguis cernitur nunc non nocere, tamen, quoniam, cum corpus valentioribus medicamentis tractandum eſt, non aliter, ac in magno morbo ſanguis metum, impedimentumque ac periculum facit, propterea curſum curationis perſpicientibus nobis neceſſaria illa prouiſio futura videatur, moles enim ſanguinis, quæ corpori minime exagitato grauis eſt, cum medicamẽtis commouebitur, quaſi domicilium dum verritur ſub ſua ſuppellectili neceſſaria maiorem perturbationem, & impedimentum eſt habitura.

Aluo ergo prius citata, & ventribus communibus expeditis ab onere, & impedimento crudiorum humorum, ego venam iecoris dictam in dextero brachio inciderem, vel etiam communem, deinde humores pararem melle roſaceo, ſyrupo de betonica, de capil. veneris, de nimphæa adiuncto, vt ratio calidioris humoris haberet, & præcipue locorum generationis, & rhenum, qui cum illis locis maximam communitatem habent ad afficiendum propter colligationem. Purgarem poſtea, cum agarico, rhabarbaro, polypodio, ſena, diacathol, hamech, diaſebeſtẽ, pilulis cochijs, de agarico Meſ. & ſimilibus, perfecta medij corporis expurgatione accederem ad ambitũ expurgandum, & caput & vna viſcera, & rhenes, & caput, ac pulmones præcipue confirmandos, quod facerem potionibus ſudorificis ex ſalſa parilia, quæ maxime ſolet per ambitum humores diſcutere, ſed, quoniam ad diſcutiendi vim facultatem illam adſtringendi viſceribus cõmune opus præſtantibus, & communem adminiſtrationem habentibus à Galeno, & Medicis maioribus neceſſariam iudicatam nõ habet adiunctam, propterea alijs immiſcendis illam ei compararem, vt portione aliqua guaiaci, vt ſpodio, ſandalis, cicorea, & ſimilibus.

Sudores autem non multa vi mouerem, ſed tamen aliquantis operam darem, vt non aere calido, vnde ſquallor potius cuti acquiritur, ſed integumentis humidum corpus, & mollius ſeruantibus ſubiecto humore calido ut iam per vaſa, aut laterem inſperſos. Sub quibus ſudoribus ratio victus illa exquiſitiſſima teneretur, & ad 40. dies produceretur.

Ex quibus ſi integer euaſerit, nihil amplius vrgerem, ſin minus ad aquas thermales remitterem, & maxime lucenſes, à quibus epotis, tum rhenes, & partes genitales, tum pectus, & corpus ſummum commodum habere conſueuerunt, caput vero præcipue per ſtyllicidia illa cõmodiſſima. noſtrates Medici non faciunt inferiores in hac facultate aquas chalderianas, & deſtillationes grauiſſimas illis aiunt fuiſſe curatas, prætéribo Domini communia illa ad caput expurgandum per nares, per lotiones ad rhenes confirmandos, per illitiones, & ſimilia, cum Medici eius prudentia eorum commemoratione non egent.

De ratione victus etiã non dicam, cum illa in morbo longo nõ admodum legibus adſtricta eſſe debeat. Sub curatione, animę qualis eſſe debent obſcurum non eſt, & à me iam indicatum. Minus de Venere à cibo vitanda dicam, aut de ſtudijs, tunc dimittendis, quod vos diligenter eſtis proſecuti. Illud non poſſum ſilentio inuoluere, quod non eſſem cum eo Doctore, qui vult ſuſpitionem Gallicam fore nobis confirmandam, ſi per potiones ſalſæ pariliæ conualuerit. delendam vero omnino ſi minime perfuerint, nã neutrum argumentum premit, poteſt conualeſcere à deſtillatione, à Gonorthæa ipſa per eam potionem, quãquam Gallicæ non ſint. Poteſt etiam, ſi Gallicæ fuerint non leuari, vt quotidie experimur. Dixi.

De inſania pro adoleſcente Mitio.

CONSVLTATIO CCXVIII.

CErte Viri Doctiſſimi res mihi ſatis dubia videtur, nam rationes à vobis adductę, quod hęc inſania ad morbum cerebri proprium ſit referenda, validæ iudicantur, tamen ſunt, quæ obſtent, e contra etiamſi morbi cauſa in iecore, ſi in corde morbus putetur adhuc ſunt, quæ reſiſtant. Etenim ab intemperie ſicca penitus eam eſſe omnes ſtatuitis, cur ergo à ſomno non impeditur? at interrupti ſomni ſunt, recipiuntur verò, & protrahuntur, interruptioque poteſt eſſe à calore, poteſt eſſe per affectionem illatam identidem ab inferioribus partibus. Ac quãdo omnis, hæc à vobis dicta inſania per iracundiam exercetur, omnino à calore, & feruore eſt, neque mirum ſi à calore etiam infernorum viſcerum ſomnus perturbetur. Dolet quandoq; capite ſub ſincipite, quãquam non fatetur hoc, niſi cum imprudenter loquitur, & aliud agit, per nares etiam aqua lutea delabitur, hæc à ſanguine in venis etiam contento, & aliunde demiſſo proficiſci poſſunt.

Si in corde ſtatuatur malum huius iracundiæ cur cum omnibus alijs mitiſſimus eſt ipſe, iracundus autem niſi cum parentibus, & ſuis? cur cor fremens per ſe tale ſemper non eſt? ſi à iecore calefacto, id eſt, vbi bilis eſt? vt etiamſi à ventriculo, cuius cauſa iracundi homines eſſe conſueuere teſte etiam Hippocrate, Corpore ipſe eſt calidi, & ſicci generis, nõ tamẽ multo exceſſu cum colore, non ita multum flauo pallidoue, neque carnibus, tam exiguis. Suapte natura moribuſq; manſuetiſſimus ſemper fuit, & verecundus, & omnino reuerens hominum conſpectum, & eiuſmodi vſq; ad ætatis annum 15. fuit, quo tempore dimiſſus à Patre Mediolanum, vt ibi in mercatura inſtrueretur, id ægre tulit, ita in Patria reuertit inuitis ſuis, & à Patre poſt acceptam alapam domo eiectus, tamquam minime obediens fuit, Matre vero intercedente receptus, exinde autẽ in Patrem ſemper nimis inſolens verbis, & moribus iracundis fuit, iam vero tribus fere annis, ſic habuit.

Priori quidem ſolitudinis amans, & męrens, poſtremo hoc æqualibus hilaris, & conſuetudinis cupidus

dus in ſuos vero nimis audax; & imperioſus præſertim in Patrem. Quo ordine rerum ego video paullatim ortam quandam licentiam à matris patrocinio primum, & à patris obſequio nimio ſenectutem nimiam excipiente, & penituiſſe patrem oſtendente, à qua licentiam iracundior factus eſt, in morem verò vſu longo eam iracundiam deduxit, vt iam vel externis præſentibus vitiatum morem ſeruet, quod priori tempore non ſoleret, vſus namque tantum poteſt, vt homines ſæpe, vel nõ animaduertentes multa per ipſum agant, is itaque in ſuos mores iam comparato ſalis eſt, nulla etiam opinione, aut cogitatione eum fallente.

Falli namq; illum ego non video, nullam opinionem alienam intelligo, vel diligenter obſeruans. ſolum infantium quorũdam more, niſi ad eius libitum res agantur, iraſci, indignari in Patrem, & obſtinatius, firmiuſque perſiſtere, nec velle obſequi, aut obtemperare.

Vnde quis ex ratione poſſit ſuſpicari eum, ſic iam male morigeratum fuiſſe, cum alioquin, vt dixi cum æqualibus verſans bene moratus ſit. Eſto iracundius initium ab intemperie ducendum ſit, non eſt neceſſe opinionem, aut imaginem antecedente vitioſam, nam non debemus oos falſas Chriſippi definitiones ſequi, & in deſcribendo more opinionem aſciſcere iracundia, namq; non eſt opinio, ſed eſt cupiditas vlciſcendi in feruore ſanguinis poſita.

Ego itaque feruorem vnum illum, & opportunitatem ad ferueſcendum cauſarẽ in huius vitij malo, & ipſum ὀξύθυμον vocarem, quod veotribus calidior ſit, carnibus vero frigidior, cum externis autem illud vitium noo exercere ſtatuam, quoniam θυμώδης nõ eſt, potius timidior eſt, & exiſtimationes veretur, vſum verò iracundiæ faciliorem, & promptiorem à conſuetudine euaſiſſe. Ventriculum autem potiſſimum cauſarẽ, quoniam calidior ille ſemper fuit, Nam exiguo cibo explere ſuam famem eſt ſolitus, vel à puero. niſi faciat difficultatem, quod neque etiam crebro cibum appetiuit, quod calidiores ventres cito concoquentes deberent. at non ita multum calidum facerem, vt etiam iecur, nam hoc quoque calidum non multo exceſſu.

Cor vero contra naturã ſuã frigidius, quoniam nec magni animi, aut audacis, & propterea cum ad iram iam ſæpe moueatur neceſſario, aut intemperiem calidiorem præter naturam accepit, ſic iracundius factum, & ſi imbecillius remanſerit, aut à ventriculo, cum ſua, tũ iecoris cauſa ferventiori afficitur, vt æger noſter fere à ventriculo iracundus dici queat, conſuetudine vero etiam accedente ab vſu, & more ipſo. Eſto ergo ſanguis aliquanto opportunior ſit ad ferueſcendum iecore calidiori, ventriculus vero calidus ab eo facile feruorem accipiat, & cor, ut quoque leui occaſione excandeſcat promptiore motu per conſuetudinem facto, omnis ratio huius mali mihi expleri videtur, non ſitire autem ipſum crederem, quoniam cum bene bibat, tum non adeo calor excellat iecoris, & ventris, quin largiore potione in menſa, non ſatietur, ſorte eam à cerebro humidiore, vt liquet, ſi quantum reſiſtat vaporibus calidis, ne ſomnum impediát, conſideremus, per tunicam faucium eandem cũ œſophagi, & cerebri tunica aliquid humidi emanet in vẽtriculum, otio etiam adiecto, quo minus ventriculus exſiccetur, minuſque ſuum calorem ſentiat, aut opus caloris. Ad opportunitatem autem ſanguinis ventriculi, & cordis accedat mos iam contractus ad iraſcendum. Hæc oſtendunt modum ipſius curationis, nam & ſanguis vna cum corde ex ventriculo, ac iecore refrigeranda humefacienda que ſunt, & mos ille ſubmouendus.

Submouebitur mos ſi ablegetur æger longe à ſuis, & apud eos contineatur, quos vereri oporteat. aut ſi A parentes in ipſum duriores, & minaciores ſe ſe gerãt, & verbera etiam caſtigationi, & obiurgationi adiungant, ſic enim ad ſe reuertetur. Calori autem ſanguinis, iecoris, cordis, ventriculi, & capitis quoque ſi ad illud calor ipſe pertineat, occurremus refrigerando, & hoc mouendo prius calidum humorem, tum venæ ſectione, tum hæmorrhoidibus apertis, tum autem purgatione humorum bilioſorum. Deinde ipſis partibus ad ſuam temperationem reuocandis, quæ, niſi ſat fuerint, exitus aliquis calido humori renaſcenti erit parandus in capite præſertim, ac niſi hoc ſufficiat etiam in crure. Qui tamen exitus in adoleſcente non ſunt neceſſarij exiſtimandi, quin corpus potius curetur, illa enim omnia his ordinandis præſtari poſſe videntur, puta ſi exhibeamus primũ floris caſſ. v.t. ʒ.2. B Tamatitidos ʒ. 2. cinnamomi ʒ. 1. Deinde ſanguis e vena iecoraria dextri brachij, vel mediaciuſdem mittatur ad ℥.7. & acceptis aliquibus ſyrupis iterum miſſio repetatur, vel ab eodem, vel à contrario, & tertio tandem ab hæmorrhoidibus ſyrupi præparantes poterunt eſſe ex ſucco boraginis, bugloſſæ, lupulis, fumaria, violis, lactuca, cucurbita, nymphæa, & eiuſmodi.

Medicamentum purgans ex decocto polypod. ſenę paſſulis, & alijs ad corrigendum admixtis, in quo maceratum rhabarbarum fuerit, & diſſolutum diacatholicon ad ʒ. 3. Hamech ad ʒ. 1. s. Ell. roſ. M. pari modo, & ſyrupo roſaceo ſolutiuo.

Ita expurgato corpore non ſemel, ſed bis ad contemperationem veniendum, C cum ſero caprino, cui admixtus ſit ſuccus cicorei, ſyrupus roſaceus, & ſimilia, vel tamarindi, ſi ſtomachus pati poterit ſena quinto quoque die adiuncta, & macerata. Balnea deinde aquæ dulcis in vſu habeantur, & aſſiduo quidem, & conſeruæ ex roſis, ac violis in quibus mihi maxima ſpes eſſet.

Si morbus protrahatur, & in capite conſidere humor videatur, illi fomento ex aqua dulci cui incocta ſint omnia, quæ humefacere illud poſſint, vt malua, althea, violæ, lactucæ, & ſimilia, vel vlcus inuratur in ſincipite per quod tenuis humor facile expirare poterit, ſed id certe locum non habebit. Balnea naturalia certe per potiones darem refrigerantia, qualia eſſent chalderiana neque in adoleſcente nimiam exſiccationem vererer. D Sed in victus ratione maxima eſt vis poſita, quæ & humida, & frigida eſſe debet, hic enim non, vt in melãcholica frigus metuendum, nam eſt iracundia, & bilis. quare lactucas probarem maxime, & aquæ potiones, vinumque interdicerem. Hordeum præferrem alijs frumentaceis, & carnibus vitulinis vterer, & condirem omphacion, & cerafijs auſteris.

Cęlum calidius, & ſoles omnes vitiarem, & ædificia, domiciliaque calidiora, potiuſque hac æſtate in ima domo, quam in ſuperiori eum continerem; alioquin perflatum ædificium ei ſemper erit magis opportunum. Ipſum à ſuis certe remouerem exercitationes moderatas pręciperem, E & viuendi modo, ac conſuetudinis vitæ nouæ maxime fiderem.

Dixi.

Adoleſcens is receptus eſt in Monaſterium, ibi inter Monachus humaniſſimis & optimis ſemper moribus vixit.

De ſanguineo ſputo, & iecoris malo pro Mariono Architecto.

CONSVLTATIO CCXIX.

Difficillima res hęc eſt, non ſolum curatu, ſed co-
gnitu penitus, nam ſputum ſanguineum quidẽ
eſt, colore tamen non atriori, non flauiori, nõ admo-
dum rubro, ſed quaſi mutati aliquantiſper ſanguini,
non pus adhnc, ſed medium habitum inter ſanguinẽ,
& pus referentis, quod vel perfecta facit, cum pituita
permixtio, vel ipſius ſanguinis concoctio in albis par-
tibus facta.

Per tuſſim omnino eijcitur, & quamquam ſæpe ſo-
lo ſcreatu nũquam tamen non tuſſi inani anteceden-
te. Sputa quidem, & ea non pauca, omnia ſangui-
nea excreuit præſentibus nobis, cum tuſſi non admo-
dum laborioſa.

Nunquã amplius tuſſis obnoxia fuit, niſi poſtquam
ſanguis is erupit, qui ab initio, (vt refert Excellentiſ-
ſimus Vir) aſper fuit ſeparatus, & denſus, ac rubens,
qui non continenter, ſed per interualla excerneretur,
ac nunquam noctu, nullo thoracis, pectoriſve dolore,
hæc ſpecies huius ſymptomatis eſt, cum eo quoque
febris eſt, quam D. intermittentem protulit, con-
tinua tamen videtur, cum tetigerimus eam illo tem-
pore, quo nondum febrem inuaſiſſe diceret, febris ta-
men aderat, & quidem non mediocris, quæ, cuius hu-
moris, & generis ſit, non eſt difficile videre, nam mix-
tum humorem habere certum eſt, ſi vrinas craſſas
penitus, & ſubflauas ſpectemus, aliquas autem ob-
ſcurioris etiam coloris, cum quibus pulſus quoq; cre-
bri humores craſſos oſtendunt.

Nam quamquam craſſi humores, ni exuſti ſint, fri-
gidi ſunt, & ob id raros pulſus efficiunt, præſertim ſi
in ſtomacho ſunt, & imbecilles, aut certe paruos, quo-
niam onerant facultatem, propter tamen putredi-
nem, & calorem inde orientem neceſſitas perflandi
maior fit, ex inde crebriores pulſus eſſe coguntur, eo
verò plus, quo minores ab onere continentur.

Sed cum craſſis his non parum exuſtorum ob fe-
brem coniunctum eſt, vnde facultas irritata eorum-
que calore, & moleſtia affecta langueat, inde pulſus
creber paruus, & languidus exiſtit, & propterea
etiam crebrior, hæc de materia febris, forma, &
ſpecies eius expreſſa valde, exquiſitaque non eſt
cum materia etiam humores, ſic habeat admixtos,
formæ admixtæ confuſæque, non omnes notatæ no-
minibus ſunt. immo vix aliquæ, vt quæ ex bile, &
pituita febres duæ complexæ ſunt, & hæ mitritæi vo-
cantur, reliqua minime nominãtur, quarum rationis
differentiæ infinitæ ſunt pro infinito mixtionis, &
confuſionis materiæ modo, quando determinare
nominibus de formis his nonnunquam minime tu-
tum eſt, materiæ ratio quidem expendenda ad quam
conſilium intendendum eſt.

Et propterea loci, vbi ea malum facit dignoſcen-
di, quibus remedia ſunt accommodanda num. ſ. intra
venas, an extra putreſcat.

De materia ſat vidimus, de locis mihi ea coniectu-
ra eſt in ipſis venis contineri, quoniam motiones ma-
teriæ extra venas tentatæ mihi nullum indicium vi-
detur, cum febris continenter magnitudinem quan-
dam ſeruet, & minime euidens compreſſio, ſeu nota-
tio exter hac ipſa hora, qua fieri acceſſionem refertis.
Immo excretionis ſanguinis cauſam exiſtimo, quod
medio corporis, & venarum natura onuſta eo mini-

A me bono excitatur ad ipſum non concoquendum,
modo per putredinem, ſed expellendum etiam, at-
que ita forte facta per pulmones via, quod eos infir-
miores eſſe inciderit, natura ſeſe exonerat, occaſione
præſertim accepta ex æſtu, dum niteretur ſub pluri-
mo veſtimento ſudores mouere acceptis guaiaci po-
tionibus ſanguinem fundentibus; ſæpè enim vidimus
corpora per venas pulmonum expurgari, & duriora,
ac tumida iecora diu moleſta tandem impetu in pul-
mones facto ſuum malum ſanguinem illuc tranſtu-
liſſe etiam cum morte valde cita, multas certè febres
per ſanguinis ſputum, nulla pulmonum, aut Thora-
cis inflammatione finitas vidimus. Hæc mihi vide-
tur huius mali vis, & natura eſſe. Cuius cauſæ iam
priores eſſent exponendæ.

B Si menſtruorum ſuppreſſionem adduxero tam-
quam colligendæ huius materiæ cauſam, potius ſup-
preſſionem dicet Doctor eſſe in febrem diuturnam
ipſam referendam, quæ humores conſumpſerint
quam febrem in ſuppreſſionem, at id neutiquam
perpetuum eſt, vt febres menſtrua exſiccent, præſer-
tim in corpore calido, & humido, & iuniore, vt con-
ſtat, in quo potius ex ea ſuppreſſione potuit multæ
materiæ fieri congeſtio, immò quòd illa facta ſit, ipſa
materiæ craſſitudo oſtendere videtur.

Longius etiã indagans video diu antea iecur ma-
le habuiſſe, & aluum diu ſanguinẽ effudiſſe, dum ipſa
grauida eſſet, quo factum eſt, vt obſeruari nõ potue-
rit an ſuppreſſio præter naturam menſtruorum ante
febrem fuerit; Adeo vt Medicus hepaticum eum flu-
xum iudicarit, in quo feces alui terreno colore ſan-
guinem efferebãt, quem deſtitiſſe ait medicamentis,
& præſertim cypheos illius vſu. Nunc verò etiam ſi
imprimo manum in imas coſtas dexteras, illa dolet;
& ego offendo in pleniorem illam partem, quæ om-
nia oſtendunt mihi iecur male admodum habere, &
tremore aliquantum, ex quo, & dolor ille ad humerũ
dextrum ſatis vehemens pertinet per membrana-
rum filamenta, & febris, & mali ſanguinis, & cru-
dioris congeſtio, quæ vrinæ craſſæ indicant, die-
bus vero etiam præteritis potiones guaiaci, cum
ſanguinem nimis valenter mouerint, & calefa-
D cto corpore ſudoribus ciendis effuſum in pulmo-
num venas extrudere potuerunt, vnde ſic mutatus
expellatur.

Quod forte citius naturam exonerabit, & ſi viæ
conuenientes non ſint, fortè tamen, niſi citò exone-
rata natura ab hoc opere deſiſtat, venæ diutius laxa-
tæ ea emiſſione poſſent malum habitum, & laxita-
tem; aut etiam à mala ſanguinis vi corroſionem ac-
cipere, vnde in verum ſanguinis ſputum incur-
ratur.

Et quod ſæpe vidimus, ab hoc ſtatu, quo facile ve-
næ ſeſe colligunt in priſtinum poſt effuſionem, in de-
teriorem à quo vix aliquos conualuiſſe vidimus, de-
labatur.

E Ita apparet quibus occurrendum ſit noſtra õpera,
nam, & ſuſtinendæ ſunt venæ pulmonum, ne ero-
dantur, rumpantur, aut nimis laxentur, quod auer-
tẽdo ſanguinis impetum, & venas firmiores redde-
do, & trachea delinienda, quo ſputum facilius exeat
moliendum eſt.

Et curandum iecur eſt, vnde febris extat, quod
expediendo eius meatus, & detrahendo vitioſam
materiam fiet.

Sic, & ſecta vena in brachio ſemel, & iterum ſan-
guis mittendus eſt, & poſtea bilioſi, & pituitoſi, ſuc-
ci, ſeu pituitæ ichoris expurgandi. Miſſo ergo ſangui-
ne à vena iecoraria dicta exhiberem medicamentum
ex macerato rhabarbaro, & mirobalanis cum ijs, quę
ea emendant, & etiam adiuuant, vt diacatholicon ſal
tem, poſtea vterer ſyrupis ex nymphæa, ex myrthis,
ex iuiubis, & iterum expurgarem; quòd ſi ſputum

X 2 ſangui-

ſanguinis perſeueraret ad ſyrupum de pimpinella accederem. A

Sed ego putem hanc ſanguinis excreationem non fore diuturnam ſi iecur curatum vna cum venis fuerit nam ab illorum morbo certe pendet, vt alias vidi, natura ſeſe exonerante, & in vaſa pulmonum ſanguinem expellente: victiſsim itaque iecur, & venæ cum rhabarbaro ſæpius tractanda mihi viderentur, & materia febris ſubtrahenda proprijs medicamentis, interea pulmones tuendi, ne noxam acciperent, & ſic curatio ſuas partes habitura ſit. De ratione victus ego hoc animaduerterem, ne dum iecori expediendo extenuantia darem, ſanguinis effluxum hunc incitarem, potius in ijs, quæ neque tenuis, neque craſſi ſucci ſunt manere, vt ſarte liquidiore modo percocto, B pane diluto, & in iure elixato, aliquando quidem priſſana, ſed ſine aceto potuit antiquorum modo cum punici mali ſucco; ſcio enim Galenum quandoque tam cum aceto parare, à vino abſtinendum cenſerem vt ab ira, a riſu, & nimio veſtimento, aluum verò facilem ſeruarem ſaltem cliſteribus. Dixi.

Hæc per ſputum cito ſeſe liberauit, neque ei fuit neceſſarium medicamentum ex ſerò lactis, & ſucco cicorium propoſitum à quodam principe Medico.

De profluuio muliebri, & ſuper purgatione vteri pro vxore Excellentiſſimi Vulpini. C

CONSVLTATIO CCXX.

QVod mẽſtruæ purgationes largiores ſint, quòd medijs, & temporibus circuituum inordinatæ vterus ſuperpurgetur, &, quod peius forte eſt, ſæpe muliebre profluuium nempe album moueatur, ego cauſam in vniuerſum corpus reperirem, a quo & ſanguis demittatur, & pituita, nam culpa veteri id fieri nunquam ſolet niſi aut per vlcera, aut per venarum ruptionem eroſionemue, quæ continuum non intermittens, exiguum non ita abundans profluuium D faciunt. Quare in vtero, & partibus ad ipſum ſpectantibus vnam relaxationem ego collocarem diuturnitate effluuij indnctam, hoc eſt infirmitatem, & quamquam ex coitu curſus iſte ſequi ſoleat, tamen, & diu poſtea durat, & cauſam aliam, præter hanc procatarcticam habet, illam inquam, quæ in vniuerſo eſt.

Cuius etiam illa nota certiſſima eſt, quòd ſanguis è naribus ſæpenumero effluit. Album profluuium nullum ardorem affert, rubrum verò pulcherrimi ſanguinis eſt, à principio maximi dolores ad dorſum excitati ſunt, quales in abortientibus poſtea nunquam, quoniam materia mitis humidaque eſt, & iam conſuetudine etiam moleſta.

Quæ quoniam, & viribus, vitæque incommoda E ſunt, & procreationem filiorum impediunt, tollenda ſunt. Idque meo quidem animo per prouiſionem ad tantum corpus præcipue totum genus venoſum, & viſcera dirigendam, quo ipſum corpus nutriatur, excernatque per naturales, & per inuiſibiles meatus excrementa, vnde ſanguis, & alij humores non tam colligantur, quo venoſum genus, & iecur ſanguinem alibilem generent, vtque ventriculus materiam idoneam ſubminiſtrent.

Quæ fient, ſi intemperies humidior, & frigidior ventriculi tollatur, & materia illius mater, ſi eadem materia in iecur calidius attracta detrahatur, quæ iecoris actio vitietur, vt caloris per ſe ipſum, frigoris vero propter materiam effecta edat.

Hęc fient ſi detrahatur ſanguine à vena brachij interna, & materia abraſa primum, & inciſa poſtea medicamentis leuibus, quidem, ſed repetitis expurgetur, ſi decoctum guaiaci poſtea maturinis horis per 20. dies detur, non ea tenuitate victus, quæ in Gallico curando ſeruari ſolet: neque etiam potionibus in menſa datis ex eodem, ſed victu mediocri, qualis in purgationibus communiter inſtitui ſolet, Quibus ſic peractis meo quidem animo, aquæ thalderianæ opportunæ eſſent ad diluendam materiam, ad extenuandas partes, & confirmandas, & ad iecoris vteriſque calorem aſcititium, & ſordem omnem delendam, & vterum, ac vias ad illum pertinentes colligendas, quo ad procreationem validior efficiatur, quæ niſi ſatisfecerint, dummodo ſi aliquod impedimentum, non ſuberit ad porretanas aquas vteri propria ratione adduceretur. Neque vero deterrerer, niſi ſemel acceptæ, non profecerint, nam thermales aquæ eius conditionis ſunt, vt tempeſtates ſequantur, & aliquibus annis nihil, aliquibus maxime faciant, tunc verò præſertim, cum corpus bene paratum, & victus ratione rectà bene viſum inuenerint, poſt quas ſæpe vellem in vſu haberet pilulas de rhabarbaro ex præſcriptione ipſius Meſues.

De Coriza per diuturna.

CONSVLTATIO CCXXI.

CAlidum, & humidum natura ſua caput hoc eſt, vt mihi videtur nimium verò attrahit nimirum plus, quam conficere poſſit præſertim aliqua occaſione caloris permotum, ita Coriza, ſi non perpetua per diuturna quidem, & breuiſſimis interuallis redeunte laborat toto corpore humido, & viſceribus minus belle agentibus. (vt ex amiſſa corporis obeſitate, & decoloratione, & exigua nutritione cernitur) & propterea materiæ plurimum ſubminiſtrantibus, non mirum, itaque, ſi materia modo tenuis, modo craſſior deſcendit ſemper aliquo ſapore, vt caloris capitis eſt fere, fauces mordens; & ſæpe guſtatus ſenſum auferens.

Corpus vna cum viſceribus exſiccandum eſſet, & item caput, hoc vero aliquantulum refrigerandum.

Itaque poſt purgationes deſcribendas corporis, capitiſque cum per aluum, tum per ſudores potionibus ſalſæ parilię, & guaiaci mouendos.

Aquæ balneorum de villa laudarentur, tum per os, tum in caput accipiendæ, ne dum lotiones, non ſolum lixiuijs, ſeu ſaponibus faciendæ: pulueres, præterea, linitiones, & cerata ſatoris adhibenda, quæ niſi ſatis ſint, cauteria in occipitio, & brachijs probarem.

In victus ratione præſertim præciperem caueret ſubitas aeris cœliue mutationes caueret à cubiculis calidioribus, & ab aſpiratu aeris frigidiori?

De Lypothymia pro Illuſtri Campo.

CONSVLTATIO CCXXII.

DVo ſunt ſpectanda in Illuſtri hoc adoleſcente, defectio hæc animi, & quod ſentio in meſenterio dum tango, lypothymia illa eſt, non ſyncopes, quoniam, neque ſenſus deficit, neque pulſus

pulſus penitus abolentur minus ſudor accedit, ſolum extremæ partes refrigerantur, compreſſionem cordis, vt vocat ipſe, ſentit, quæ per eructationem leuatur.

Quod affectio primum ad os ventriculi nomine cordis etiam à literatis antiquis vocatum, deinde ad ſpiritus cordia pertinere videtur, in ore ventriculi halitus, quidem malus partem neruoſam moleſtat, compreſſionemque vi mala ſua facit, inde in corde vicino coniunctum affecto ſpiritus mala ea vi diminuuntur, vnde cor ad ſe ex omni corpore ſpiritus retrahat, vt extrema frigidiora relinquantur. Halitus ille malus ex humore melancholico certe eſt, vt nocturnæ illius vigiliæ demonſtrant, quod rationi conſentaneum videtur, nihil enim magis ſpiritibus, & ori ventriculi inimicum eſt, quam quod frigidum, & ſiccum, atque acre eſt, vt humor melancholicus in corpore bilioſo eſſe conſueuit, ſiue ex bile factus ſit, ſiue ex fęce ſanguinis in bilioſo corpore incaleſcat à te bilioſum, quidem corpus hoc eſt, & pilis, & cute attum eiuſmodique generis humorem continere poteſt. præſertim cum in meſenterio obſtructio ſubſit, quam dolor tangendo per motus oſtendit, & etiam tumor non obſcurus.

Ex ea obſtructione, humor melancholicus gigni, congerique poteſt, atque etiam incaleſcere. Dum enim manet humor craſſus diu in anguſtis meatibus ibi ſicceſcit incaleſcit, & expurgationem ſanguinis impedit.

Hæc mala ex vſu inſolito veneris, & aliqua cibi intemperantia corpori in id natura ſua procliui ſuorumque maiorum ſimili quos eodem modo affectos habuerit exorta ſunt, nam cruditates ventriculi craſſam materiam iecori calidiori ſubminiſtrantes facile humoris melancholici, & obſtructionum cauſam præſtitere, quæ obſtructiones, ſi in fellio meatu exiſterent, bile corpus replerent. cum in meſaraicis ſubſiſtant ea parte, quæ ad lien pertinet melancholico potius ſucco, nam non ita repurgatur, vt faceret, ſi apertæ illæ venæ eſſent, quæ partim à liene in ventriculum, partim à liene in inteſtina pertinent.

Ex quibus malis non poſſumus, non expectare peiora, ne dum melancholiam hypochondriacam, niſi infarctus ille tollatur, nam præterea vereri poſſum, ne vitium maius ob moram humor nanciſcatur, & e lypothymia in ſyncopim labatur.

Duo ergo illa, quæ à nobis tractanda, & curæ habenda ſunt, ſic debent tractari, vt ad λυποθυμίαν, cum adeſt maxime, cum non adeſt, ad obſtructionem curam conuertamus, λυποθυμίαν, tam imminentem, quam præſentem omnino auertendum iudico ſpiritibus recreandis maxime odore, halitibus malignis auertendis frictione cucurbitulis, tum fęmoribus, tum infra vmbilicum affigendis. Theriaca etiam exhibenda cum viuo odore, qua halitus diſcutientur ventriculi cor firmabitur, & ſomnus conciliabitur. Exterius quoque apponi contra cor ea poterunt, quæ cordi faciunt, vt Theriaca ex aceto, vt pulueres cordiales dicti ex eodem, & aquis eius generis.

Obſtructioni verò opera danda interea ijs, quæ leniter materiam detrahant à propinquo tantum, & eam vna parent. Iam bis purgante medicamento vſus eſt, & ſanguis detractus à ſiniſtro brachio, itaque ſyrupus idoneus eſſet de epithymo. M. de cicoria Nicoli, & bizantinus cum aquis cicoreæ ſumiterræ lupullorum boraginis, inter quas potiones ſyrupum Auguſtini Niphi de polypodio, dictũ interponerem, qui deſcriptus eſt in libro ad pharmacopæos veneros ſcripto, aut illum de polypodio, vel de epithymo, vel de ſumoterra compoſitum, atque etiam illum deſcriptum a Meſue de pomis Sabor adiecto rhabarbaro. Oximellis vſum poſtea per diuturnum eſſe vellem,

A cum ſyrupo de pomis ſimplici, ne aut malus virus humoris reſurgeret, aut obſtructiones renouarentur.

De victus ratione non ero anxius, ſed vno verbo dicam extenuatum, non ita valde tenuem, eſſe debere, & cibum partiri oportere, vt ipſe conſueuit, neque pluries die capere, quam bis, ab ira immodica abſtineat, quoniam & os ventriculi malis halitibus perfunditur, dico nimiam, moderatior ſiquidem ei profuiſſe viſa eſt, præſertim dum ſub affectu eſt. A venere, à triſtitia; & à cogitationibus moleſtioribus ambulationibus aſſiduis caueat, præſertim ventriculo non onuſto. Dixi.

B

De quodam genere lepræ pro Barthe Carterio.

CONSVLTATIO CCXXIII.

HÆc ætate 58. annorum, hoc corporis genere calidiori, ea artuum infirmitate, quam ſubmerſionem longam in aquæ torrentis in qua delapſus eſt accepit, illis medicamentis ſubinde calidioribus, & multo tempore adhibitis ad artuum dolores, inde natos ſubmouendos mihi iudicium ſit facile partes illas calidam, & ſiccam intemperiem recepiſſe.

Atque ſi rationem victus adiungo in potationibus C liberiorem dicam omnino, quod ſanguis craſſitudinem acceperit, cuius recrementa in artus identidem delapſa ſint medijs corporis partibus ad eos onus depellentibus, qui infirmiores iam eſſent.

Horum infirmitas primum quidem frigore ſub aqua accepto, deinde etiam ſiccitate ex fumis vrentibus balneorum, & limo eorundem, ex quorum vſu longo factum eſt, vt propria iam ſiccitate demiſſum abundanter nutrimentum, vel optimum vitient, & ſiccum penitus efficiant, eo verò magis illud, quod vitio iecoris calidioris ſiccius accipiunt, Quibus partibus primum ſenſus demptus eſt, non motus adhuc, quoniam extimas partes maxime occupat, id vitium, contractæ, quidem cordæ digitorum manuum ſunt propter vitioſam nutritionem, D & nimis craſſam, & ita digiti diſtorti, & immoti permanent, manus tamen ipſa moueri poteſt. poſt ſenſum ademptum formam amittere cæpere, quibus dum Medici calidiorum medicamentorum vſu ſubuenire contenderent, effectum eſt, vt partes continentes ſicciores factæ ſuccos craſſiores conficerent. atque adeo ſemper in peius ipſe laberetur, vnde in faciem effuſi humores eam deturparint cum ipſa deſicatior, & viſcerum præſertim cordis, & iecoris effuſionibus ſubiecta ſit, ſic oculorum palpebre in tumorem rotundæ, narės tumidæ labia craſſiora euaſere, ac medio corpore, & thorace toto tabeſcente, & candida cute manente facies, tamen Elephantiaſim præ ſe fert, quod etiam tibiæ, & pedes faciunt, tibiæ enim, vt Elephantiaſis efficit extenuatæ ſunt E colore nigro totæ etiam cute Elephantis, & pedibus informibus confuſiſque digitis in quendam, quaſi truncum, vt videar Elephantis pedes videre. qui cum eo pariter, atque manus ipſæ ſenſu tactus priuati ſunt. qua forma, quibuſque humoribus, & materia concurrentibus. & ſi thorax ijs careat, partes tamen illis ſubiectas Elephantias, teneri neceſſe eſt, natura enim morbi e materia eſt, & per materiam, & læſionem actionum determinatur, hic materia melancholica à prædominio eſt, & altricem vim membrorum, & maxime transmutatricem vitiat, ut male nutricantur, ergo cum Elephantiaſis intra hoſce fines contineantur Elephantiaſis,

hic morbus erit,& ad ſpeciem Leoninæ accedet, cum bilis habeat multum,neque cum eo Doctore ſum,qui Leoninam ſpeciem à forma faciei appellari vult, differentia, namque propria Leoninæ à natura eius, accepta eſt, quod bilis multum habeat,quamquam citò increſcat. Faciem verò etiam hanc non eſſe ſimilem Leoninæ affirmare alienum eſt, nam ſi nares ſpectemus,& labia rotundata, & ſine delineationibus Leonis mihi ſpeciem referunt.

At Elephantiaſis dicta eſt in cute Elephantorum ſimili,Verum eſt maxime de prima ſpecie, quæ à melancholia puriori naſcitur, ſed ad alias ſpecies nuncupatio ſecum rationem æquam penitus, non transfert. Si authores deſcribentes horum morborum ſpecies percurramus, quare tutius eſt ad ea, quæ morbis intima ſunt,ſpectare, & inde eorum genera diſcernere, in noſtro verbo videre, quod dixi nimirum ipſam cauſam morbi continentem, & facultates ipſas læſas nihil aliud, quam Elephantiaſis ſpeciem oſtendere à quibus quoque, & periculum futurum, & quid ad ſui depulſionem agere conueniat aperitur,futurum periculum eſt,ne totum corpus cõprehẽdat, nã quamuis non ſimus in initio morbi, ſi quamque partem affectam ſpectemus,cum in ijs, quas occupauit,iam inueterauerit, tamen ſi vniuerſum corpus reſpiciamus adhuc morbus poteſt increſcere, & nouas pluresque ſedes occupare, & demum hominem interficere, & forte alios etiam, cum quibus viuit, & familiares inuadet, quamquam forte noſtris regionibus non ita contagione valeat, quemadmodum in calidioribus fuiſſe antiquitus fertur.

Quid ad ſui depulſionem oſtendat malum, facile ex propoſitis eius partibus cernere eſt. Nam deprauata maxime per ariditatem temperatio iecoris, venarumque omnium, & partium extremarum corrigi per humectationem debet. Cui ariditati refrigeratio quidem adiuncta eſt, verum quoniam exuſtiones, & abſumptiones effectus, à calore primò venit, calefactio tuta non eſt, ſi δυσκρασίας ipſam cum cauſa ſua efficiente conſideremus.

At humor ſubeſt tamquam materia, qui quãquam frigidus,& ſiccus maxima ex parte eſt, ſiccandum tamen indicat, hoc eſt abſumendum. quod & corporis purgatione, & diſcuſſione per calorem molienda fieri debet. ita calidorum vſus neceſſarius ad eum vſque finem adhibendus, & moderandus eſt, quo humor abſumatur, & δυσκρασία. tollatur frigida, ita tamen ne cauſæ veſtigia calidiora excitentur minus ariditas confirmetur.

Ergo quando purgationi,& detractioni humorum prius vacandum eſt. Cum nondum medias partes, hoc eſt truncum, ſeu thoracem comprehenderit, ego neceſſarium putarem venam in cubito aperiri, per quam ſi craſſus, & ater ſanguis, vt alias fuiſſe fertur exiret, effluere permitterem, miſſionem tamen partirer, quo naturæ ſpatium eſſet ſe ſe colligendi, & ſanguinis melioris ſecernendi retinendique. Si hæmorrhoides extarent, viam illam quoq; ego tentarem per interualla, quod longinquitas morbi oſtendit agendum, ſpatium namq; demolitio longi morbi eo longius poſtulat, quo ipſe diuturnior fuit. Interea humores leniter, & diu pararem potionibus, & paulatim detraherem, nec niſi rarò valentioribus purgantibus vterer. In parantibus eſſent bugloſſum, borrago, fumusterræ, oximel, thymus, aſplenion, cuſcuta, adianthus pentaphilon, ſyrupus de pomis, violaceus de lupullis de fumoterra à ſimplicibus ad compoſitos ordine ſeruato, atque ad purgantes identidem reuerſione facta. vt ad ſyrupum de pomis Sabor, de fumoterra compoſito de epithymo, de polypodio gentilis, de polypodio ſuellani, & ſimiles alios, rarioribus autem interuallis elleborus eſſet adhibendus maxime incoctus in liquore, ex quo ſyrupi diſſoluerentur, vt

A ſena, epithymum, & polypodium. Quo in curſu curationis ego laudarem ſerum ipſum caprinum in quo ſupra dicta vtiliter admodum incoquerentur, & ſucci herbarum immiſcerentur.

Caloris verò iecoris, ſi indicia viderentur, non abhorrerem ſuccum cicorbitæ, & cicoreæ admixto ipſius fumiterræ, & non abhorrerẽ ſyrupum roſaceum ſolutiuum. De menſura ſeri determinandum ei relinquo, qui curam illius tractabit, neque magis modum Græcorum, quam Arabum deligam. Sic verò prouiſione habita viſceribus me ad extremas,& eminentes partes cõuerterem, balneis aquarum dulcium vterer, in quib. ebullerint herbis, quæ molliendi, humectandique uim haberent, vt violis, malua, bliro, ordeo, lactucis athea,& ſimilibus ſub quibus balneis,
B ego vſum carnium viperarum ad quemcumque modum probarem, ſiue ex illa percocta cum tritico pulli in eſcam dandi alerentur, ſiue vinum potandum illam demerſam contineret, ſiue percocta ipſamet ederetur, ea enim ab omnibus datur ad huiuſmodi infectiones diſcutiendas, tamen à ſalibus Theriacalibus nimium ariditatis metuerem.

Calidioribus item exterius non valde vterer, quoniam refert veſiculas à quoque calore excitari, quæ latentem quendam calorem inſiſtere denotant, quod in canceribus ſæpè vidi. Ciborum ratio vobis occulta nõ eſt, humidior eſſe debet, & frigore temperatiori. Boni quidem ſucci, ſed non craſſi, vt ordeum, vt pulli, à vitulina carne eum prohiberem, ædinam illi præferrem. Vinum pauciferum album darem, quæ mihi ſatis eſſe videntur, atque ſupra neceſſitatem dicta.

De Cæphalea pro Rhaphæa.

CONSVLTATIO CCXXIIII.

CÆphaleam hanc dici poſſe potius, quam cephalalgiam verum eſt, quoniam iam fere 8. annos
D caput ita habet, vt facili quaq; occaſione doleat, neq; enim perpetuitas, ſed diuturnitas facit quo potius cephalea, quam cephalagia capitis dolor vocetur. Cuius quidem mali hæ partes ſunt, prima eſt antiqua in dolorem propẽſio ab ictu in ſinciput accepto, cuius plagæ veſtigium adhuc manet, & tactu dolet. & duriorem cicatricem habet. quæ ſanè propenſio ab infirmitare in δυσκρασία, ſeu intemperatione poſita ſubeſt, qualis autem intemperatis ab ictu induci potuerit conijci poteſt ex ictus ipſius opere, & ijs, quæ ad ipſum conſequuntur. Ictus comprimit, humidum inſitum partibus exprimit. Sic putredinem parit humorum e vaſis expreſſorum, & ſucci e meatibus, & habitu carnium eliquato, & ipſarum etiam carnium molliorum, ac ſæpe firmiorum, atque oſſis,
E qui e ſuis ſedibus eiecti, ſpiritibuſque ſuis priuati, & calore neceſſario putreſcunt, & poſtea in regione illa, quæ poſt putredinem concaluit, tum aere, tum diſſolutione inſiti caloris refrigerantur, quæ non minus à frigore hoc, quam à calore priori, & putredine ſicciora euadunt.

Ex quo ſæpe videmus, quod partes poſt ictum curatum firmiores inueniuntur ſicciori habitu facto, & duriori.

Verum firmitas illa caſu quodam facere poteſt, vt adiunctæ partes infirmiores ſint, quoniam ea non eo firma eſt, quod caloris innati plurimum habeat, quod per belle nutriatur, ſed ſolum, quod externis iniurijs minus moueantur, magis dura, cum ſit. ita interea dum minus alitur, minuſque alimenti conſumit. dum fuſis recrementis, minus exitum præbet omnino ſubiectis partibus officit, nam & ſuum

recre-

Digitized by Google

recrementum ad illas repellit copioſius, & illarum quoque ſuperuacua ad illas remittit ſuamque refrigerationem per excrementa illis impartitur, & peiora etiam viria, vt mali ſucci detenti peiores euadant, illi enim in alimentum conuerti non poſſunt a calore tamen continentium partium tractari, & ſuo potius putridũ aliquod concipiunt, ſiccantur, & morſum acquirunt, quo & infirmiores vites, partium ſiũt, & dolores ſentiuntur, quacumque ergo incidente occaſionem dolor excitatur, ſiue calefactum caput ſit, quo attrahat plus à ſubiecto corpore, ſiue humefactum, ſiue cor excandeſcens plus humoris ſurſum effuderit, ſiue ventriculus cruditate, idem fecerit, ſiue alijs occaſionibus id euenerit. Atque deinde opportunitatem in capite ad dolendum cauſarint. De dolore ipſo, & cauſis, iam, vt dicam proximum eſt. Dolor eam ſpeciem habet, quæ tota in ſenſus tactus perceptione rei moleſtæ, & corrumpentis continetur, quoniam hic dolorem propriè accipimos non communiter, vt ad omnes ſenſus funditur. Cauſa eius, & propter quid, eſt res ipſa moleſta, atque corrũpens, quæ in definitionem a cauſa tradendam, vt in omnibus adiectis, ſeu accidentibus fieri debet, cooptatur, vt dolor definiri ſoleat, quòd eſt ſenſus triſtis, & corruptus ipſius tactus, quoniam a re organum corrumpente fit. Explicantior, itaque definitio erit, ſi, quid ſit res corrumpens, & moleſta, explicare ſubijciatur, ea verò eſt omnino in magnis quidem doloribus cõtinuatis ſolutio, & quaſi laceratio valẽtius, & cito facta quæ intima cauſa maximè moleſtię eſt, huius verò efficientes, & apertiores ſunt partim ſuperãtia caloris frigoris, & ſqualoris, partim incidens, quodcunque illud ſit, quæ tactui non ſolum per figuram perceptibile eſt, ſed per ipſam diſſectionem, dum ea fit; eo modo, ne aut nimis ſubita citaque, aut nimis tarda fiat.

Medici cum minus curioſè, & non tantum ad ſciẽtiæ ſubtilitatem, quam ad vſum medendi loqui volũt cauſam doloris non ſolum leuioris, qui ab inſigni calore, aut frigore neruoſis partibus præſertim, ſed maioris ſtatuant neceſſe eſt, non illa, quæ primo per ſe, atque vt ipſa eſt dolorem efficit, qualis ſolutio inoiſibilis continuitatis eſt, ſed eas potius, quæ tractari medicamentis poſſunt nempe caloris frigoriſue, aut etiã ſqualloris ſuperantia, & ea continuitatis ſolutio, quã ſenſu aſſequi poſſimus, aut per ipſam, aut per cauſam eius ſibi coniunctam, qualis materia diſtendens eſſe cooſueuit, ſiue flatus, ſiue humor exiſtat. Nam vt cauſas doloris capitis inſpiciamus, ſolet quandoque febris capiti dolorem afferre, vt Galen. refert lib. 4. Aphor. 80. Calor ipſe ſolet humorum concurſus, & maximè bilis, ſolet ipſa obſtructio, & tãdem flatus qui poteſt in loco ipſo gigni, poteſt etiam ex omni corpore attolli, cum materia craſſa vi caloris in halitum effunditur, Vnde vrinas perturbatas, quæ ſiũt tales propter eiuſmodi effuſionem voluit neceſſario indicare capitis dolorem, vel adeſſe, vel afferre, quamquam nos ſępiſſime has vrinas, ſine capitis doloribus cernamus etiã in febribus malignis, quarũ materia Thoracem, vnde capitis dolor ſolet exoriri, occupat, vt pleuræ dolores denotant. Ita videndum eſſet, quænam horũ cauſa dolorum exiſtat, flatus ab vniuerſo corpore in cauſa eſſe nequaquam credibile eſt; quoniã quod flatus, & halitus natura fieri non poteſt, dolor diuturnus nimis eſt, atque vt nunc etiam perpetuus, vrinæ verò ẽt eam in corpore perturbationem eſſe non oſteodunt, quo a toto corpore venire credi poſſit, neque verò febris ſemper dolori huic coniuncta eſt, vt tantæ craſſorum humorum effuſioni calorem ingentem requirenti adiungi neceſſe eſt, quare neque in capite ortũ, neque a toto elatum ſpiritum huius doloris cauſam eſſe veriſimile eſt. Minus ſimplicem calorem, qui tam firmus non manſiſſet faciens dolorem ſolus, niſi cõ-

A ſeruatem cauſam ſui haberet, quę omninò cũ euidẽs & externa non ſit, interna eſſe, nec alia quã humor reperiatur. Diuturnus calor, & omninò intemperatio eſſe poteſt, quoties affixa eſt, & æquabilis facta, neque ab inſita temperie, & naturali depelli poteſt, cum illam totam in ſui naturam, & in ſe ipſam conuerterit. At ipſi naturali ſic conuerſæ ſenſus doloris non ſit, ergo hæc intemperies, & minimè naturalem temperiem deuicit, quoniam dolorem facit, & cum habeat naturalem ſibi aduerſantem non reluctata tã diu eſſet, niſi cauſam ſui conſeruandæ haberet, quæ interna cum ſit, ſpiritus verò eſſe nõ poſſit, vt dictum eſt, humor omnino eſt; Cuius ſanè natura, & locus generationis quęrendus. Nam bilis quidem fere ſolet vehementiores capitis dolores parere, pituita antè
B non tam acriter grauitate ſua, & obſtructione, id facit, ac bilis non ſolum in capite congeſta, ſed in ventriculo quoque, vnde per proprium anhelitum in caput intentum, & per membranas pertinentem moleſtet, quod de pituita forte dici nequeat. Cuius halitus quidem caput hebetet, & graue faciat, non item dolorem ferat, niſi doloris nomine quæcunque ſenſũ alienæ, & nouæ rei accipiamus. Hic ſtomachum bile affici non videmus, & febri potius, quam bilioſę congeſtioni in eo factæ illam a cibo auerſionẽ attribuere debemus, cum enim ſine febre dolor eſt, nõ multum cibi faſtidium eſt. In capite ergo humor cauſa doloris non ſolum eſt ita, vt per ipſum permeet, ſed conſideat in eo, & hæreat; qui vtrum ibi quoque gigna-
C tur, aut aliunde veniat videndum eſt, prius tamẽ humoris genus eſt diſcernẽdum, quod cum tamdiu dolorem ſuſtẽtet, cum ſomno, lentam, & hebetem eam reddat, caputque oneret, neceſſario craſſitudinẽ habebit, & pituitæ naturam, cum verò acris ſit etiam bilem ſibi adiunget, qua re, & bilis ipſa craſſa erit, cum per ſe, tum melancholici humoris admixtione, & ipſa pituitę craſſitudo eorum vitium durius effecerit, & ad ſomnolẽtia eos omnes humores ſuperauerit. Humores verò etiam calidiores cum pituita commiſceri febris ipſa indicio eſt, quæ in frigidioribus humoribus caput ipſum occupantibus (niſi nimia copia cuius nõ ita certa indicia ſunt ſeſe obſtruant) non facile excitatur. Febrem hanc enim ab humore dolorem inferente eſſe exiſtimò, præſertim, quòd non valde vehe-
D mens ſit, & ad maiorem dolorem tantummodo moueatur. Hic humor in capite quidem conſidet, hæretque vt ibi multum ſuæ procreationis partem habet cum infirmum factum caput ab illa colliſione ſit, & dolori vt diximus opportunum; dolorem verò etiam longo magis imbecillum, & ad faciendum ſibi dolorem magis procliue, quod vel bonum alimentum ſuo virio iam diu comparato in malum ſuccum vertat, & recrementorum plurimum faciat; quæ diu detenta ſemper peiora euadant, cum meliora fieri nequeant, ſed à ventriculo, & a iecore, & corpore vniuerſo, vel vſque ab vtero facile imbecillum, & dolens caput dolore concaleſcens oſſe ſuo, vndique munitũ, vt cucurbitula feruefacta attrahit, vel ſi nihil mali humoris haberet, ſanguinem enim, vel optimum vide-
E mus ad dolentes partes effluere in hoc verò corpore, tam diu ægro, & ob dolores minus belle concoquente in ventriculo, in iecore, in quo propter febres plurimum etiam bilis fiat, in vniuerſo corpore propter impeditas corporis ſolitas motiones in vtero, in corde propter longos mærores, neceſſe eſt, vt multi mali ſucci ſemper præſto ſint capiti ipſi attrahenti, qui in eo permiſceantur a diuerſis partibus diuerſi cõfluentes. In capite verò id facilime fit, in quo venę, & arterię in vnũ genus vaſorũ coeant, & humores ſuos cõmunicent; qđ ſanè factũ à natura credidi ſemper, qđ pituita cerebrũ nutricatur a ſpiritibus arteriarũ pſundatur, & ſic extenuata poſſit in cerebrum permanare, cui rei ſimilem rationem de lienis nutritione Gale-
nus

Digitized by Google

nus dicebat, etſi non ibi vaſa ſic in vnum genus confundantur. Humor ergo in vaſa capitis attractus, ibique obſtructione detentus dolorem parit, non vt dixit vir doctus, ad cerebrum, & ad ventriculos delapſus, vbi neque ſenſus fieri poteſt, neque non ſymptomata multa cerebro propria perpetuo excitarentur, quorum nullum perpetuum videmus, quis animi defectus incidat, ſi ſomnus neque ille creber eſt, neque is ita multus, vt perfuſum cerebrum, & plenos ventriculos pituita ſit iudicandum, at enim dolorem eo loco non faceret, facit autem acrioribus halitibus concitatis ex eo humore vitioſo in vaſis conſidente dum concaleſcit, & quoniam ibi humor ille aſſidue moratur, halitus modo plures, modo pauciores mouens, dolorem etiam varium facit, quem intra craneum eſſe non extra cognoſcimus cum tangentibus nobis, & cutem capitis tractantibus dolor non irritetur niſi in parte illa exigua, quæ ictu accepto cicatricem retinuit. Iam natura huius doloris, & partes ipſius, ac cauſæ omnes expoſitæ ſunt. De nominibus anxius non ſum. Diſcat quis eſſe morbum capitis eſſentialem, ſubſtantialemue, dicat primarium, aut ſecundarium permittam modo, quid ipſe morbus ſit intelligat, nam non præter labente, ſed hærente humore afficitur, neque ſolũ aliunde veniente. Sed ibi quoque intemperiem aliquam ſeſe generantem habente, quibus ſic in conſpectu poſitis iam, & quid verendum, & vnde verendum ſit, & quid agendum ſit, quo mala ſubmoueantur apparet. Verenda eſt mali diuturnitas, verendum à toto corpore, ne ſuggeſtis humoribus caput inflammetur, vitamque adimat. Vnde incipiendam quoque eſſe curationem videmus, ne dũ caput tractamus, morbus materiæ vitio exiſtens allicita è ſubiectis partibus materia augeatur. Detrahenda itaque à toto corpore prius materia eſt, & exiguus ſanguis, & purus omnino reddendus, motus enim ab eo non ſolum vitioſo, ſed integro quoque eſt, & puro niſi exiguus reddatur, neque enim à plenitudine tantummodo metuendum, ſed a moderata etiam copia, quoniam magnus morbus eſt, maioremque futurum minantur. Metus ergo futuri damni, ſic tollendus curatione, quę pręſeruatio à Doctoribus nuncupata eſt. Fuit ſanguis detractus è vena cubiti, fuit medicamentum purgans exhibitum, miſſio ſanguinis repetatur ab altero brachio, repetatur medicamentum, adijciantur dorſo cucurbitulæ, tandem vena frontis incidatur. Humores verò non ſolum medicamentis per aluum purgãtibus ſed ſudorem mouendo corpus vniuerſum haurientibus ſunt euocandi, vt ſalſæ pariliæ, potionibus cum herbis capiti familiaribus, & poſtremo caput proprie vijs ſuis expurgandum, & lotionibus quoque exonerandum, ſiccandumque, ſic verò particulatim præſcriberem hanc curationem, quo non ſolum ordo in vniuerſum, ſed in ſingulis conſtituatur. Inter apparantes potiones non ponerem oxymel, ne dolorem irritarem, mel roſaceum mallem cum ſyrupo de betonica, vel ſyrupum roſaceum cum eodem de betonica componerem, quoniam, & inciſionem, & deterſionem habent; cicoracea etiam admiſcerem, & de capillis veneris. In purgante medicamento agaricum, & turbit incoquerem aut macerarem cum polypodio, & ſæna. elect. de dactilis permiſcerem cum Diacatholicon. Repetito verò apparatu, poſt miſſum ex altero brachio ſanguinem cucurbitulas affigerem, pilulas ſubiũgerem ex Agarico m. & cochijs, cum quibus aureas etiam coniungerem. Venam frontis inciderem errhina ſubijcerem (niſi ſatis ſit cortex mali aurantij compreſſus ſuis illis guttulis in nares iniectis) ex aqua amaraci cum manna. Ex ſucco Beti, ex ciclamino, ex puluere tandem piperis, & Ellebori albi maſtichatoria ex maſtiche primum, deinde adiecto pyrethro ſtaphidagria, & ſimilibus cum cera ſalſæ pariliæ, potionibus interea ſudores mouerem, cum qua betonicam, ſaluiamque componerem tenuiſſimumque victum præciperem, & aridum quo plus ex ea potione accipere cogeretur, pluſquam ſudoris moueretur, & minus copia cibi officeret ijs motionibus citandis, ſub qua ſi ſudor capitis cum eo, qui eſſet vniuerſi corporis, citaretur, crederem multum commodi futurum, ſin minus id fieret, & dolor perſeueraret lotionibus vterer, & ceratis, & vnctionibus, in lotionibus betonica, Aſſarum iris. Hedera, amaracus ſaluiaque cum chamemelo, & ſiccis roſis mihi viderentur opportunæ, in illitionibus ſolent ij præferre oleum colocynthidis, ego laudarem oleum ex terebinthina cum camphora mixtum ex quibus oleum vnum fit pulcherrimum, & valentiſſimum, ex hoc enim, & diſcuſſio materiæ, & exſiccatio, atque temperatio partis fieret, ceratum eſſet idoneum quòd, ℞. amaracum. Stęchadem. Saluiam betonicam, iuniperi gummam, gũmam hederę, aloes, iridem, oleum rutaceum, chamemelinum therebinthinam, & ceram. Quæ niſi ſatisfaciant, ſinciput ego adducerem, & vlcus retinerem, præſertim quod locus ab ictu infirmatus eſt, ei vicinus. De victus ratione non ſunt multa dicenda; illud pro conſtituto habendum, quòd ſine vino viuendum eſt. Poſt ſalſæ pariliæ potiones male etiam habebat, vlceribus etiam in capite exultis à menſe tamen poſt conualuit.

De vſu cauteriorum quæ ſyncipiti admouentur, ad Excellentem D. Paulum Iuliarium Phyſicum Veronenſem, per quandam epiſtolam ſcriptam.

CONSVLTATIO CCXXV.

QVæris à me vir Excellentiſſime, vtrum in fluxionibus à capite, quas omnes hodie Medici vocant catarrhos, quæ pthiſim, aut aliud eiuſmodi graue minentur, cenſeam admittenda eſſe cauteria in ſutura coronali nec ne. Dicerem itaque, huiuſmodi inuſta vlcera, quæ valentiſſima remedia ſunt, quoties nihil aderit, quod impediat, dicta neceſſitate morbi propoſita, nullo pacto eſſe improbanda. Hic enim morbus cum ſit extremus, extrema etiam indigere remedij vi, quæ eſt in cauterio capiti humoribus affluenti in ſutura coronali adhibito, præcedente tamen vniuerſi corporis curatione, & multis alijs habitis obſeruationibus ad eam executionem accedendum, vbi opus eſt iudicio perſpicaci, quo poſſit omnibus, quæ facilè incidunt, prouideri, præterea chirurgo diligentiſſimo, bene perito, & probo; ob partis enim præſtantiam, quicunque errores fiunt, ibi grauiores ſentiuntur, & cum eo caput ſemper obnoxium eſt, internarũ partium materiæ, & idoneum ad vapores à partibus ſubiectis ſuſcipiendos, quod ſanè multam parit artifici difficultatem. Vnde videatur ſæpè potius eſſe prudentis ab huiuſmodi abſtinere remedijs, quàm grauia ſubire pericula. Propterea ego quoque, quoad fieri poſſet, hoc remedium euitarem, quamuis pro comperto habeam, quod quemadmodum ars in vniuerſali certa eſt, ita, & in particularibus certa eſſe poteſt, ſi neceſſariæ conditiones perſpectæ ſint. Sic itaque me gererem, vt nunquam, niſi cæteris remedijs nihil proficientibus ad idipſum cauterium in coronali ſutura deuenirem, velut remedium vt huic morbo maximè opportunum, ſic etiam grauiſſimum.

Eo verò conſilio vterer; Cũ hic morbus proficiſcatur à capitis repletione, neceſſaria eſt euacuatio, cum adſit eius replendi cauſa, quæ eſt intemperies multa excrementa producens, requiritur eius temperatio, quando frigida eſt, & humida, calefactio, exſiccatio-

que, ac

que, ac præterea, quoniam caput debile reddens obnoxium facit ſuſcipiendis excrementis, illi robur eſt procurandum, quod ſi ipſamet intemperies, quoniam ſit calida, in caput attrahat maiorem humorum copiam, quàm par ſit, quamuis hæc ſola quorundã opinione, nõ gignat fluxionem, niſi frigida intemperies ſuperueniat, quæ humores deorſum detrudat, poteſt tamen etiam ſola calida id perpetrare, quoniã caput adeò materia repleat, vt ipſum illam grauiorẽ factã, neceſſario demittat. Ideò, quæcunque ſit hæc intemperies, cum eius contraria remedij intemperie eſt remouenda, & robur capiti conciliandum, quod cauterium quoque poteſt præſtare capitis materiam abſumendo, & per ſiccitatem impreſſam ipſum corroborando. In calida tamen, metum, ne calfaciat, ferè nõ ſic de facili vtimur cauterio, vt in frigida, & humida facimus, quæ corrigi debet calfaciendo, & ſiccando. At verò capitis repletio non ſemper habet primam cauſam in ſeipſo, & quamuis ita eſſet, cum tamen ſubiectę capiti partes ſæpènumero habent humorẽ aliquem ipſarum nutrimento ineptum, & eum à ſe expellunt ad alias partes imbecilliores, vel permittunt ab illis, aut ob calorem, aut ob dolorem, aut ob aliquam euacuationem trahi, vnde, ſi capitis tantũ euacuationi incũberetur, noua ad ipſum traheretur materia. Idcircò cauſa huius materiei aſcenſus prius tollenda eſt, & ſimul, quicquid in ſubiectis capiti partibus ſuperflui reperitur. Remota igitur cauſa, vel à toto corpore, vel ab vna tantum parte, humoribus noxijs euacuatis caput purgare oportet; deinde remouere intemperiem, quod ſi vno, eodemque remedio fieri poteſt, optimum id fuerit. Vnde, cum maiori ex parte vaſa membranarum materiam in capite detineant, quæ purganda eſt (quæ in cerebri cauitate cõtinetur, quotidie à virtute detruſa per proprios meatus, & eò facilius quoniam à ſuo pondere iuuatur) cõmodiſſimè poſſet extrahi per ſuturas cranei, qd cauterium quàm commodiſſimè efficeret, ipſum enim per ſuturas euacuat, & ſimul intemperiem remouet frigidam, & longè maximè humidam, caput, & eius calorem natiuum roborat, quæ eſt indicatio ſumpta ab vſu partis.

Secundum igitur artis rationem cauteria adhibere coronali ſuturæ non vererer. Sed dicet quis; timetur mẽbranarũ exſiccatio, corrugatio, & ſimul cõuulſio.

Reſpondeo primum, periculum conuulſionis nullum imminere, ſi tres ipſius cauſas rectè inſpiciamus, hic enim membranæ, non replentur materia, non adeſt principium neruorũ, qui propter mordicationẽ excitetur ad motum conuulſiuum, nec poteſt ſiccitas induci, niſi ob errorem chirurgi in menſura, mẽbranæ enim abundant vaſis plenis humiditatis. Sed dices, ſunt aliæ viæ ad purgandũ caput idoneæ, ac magis naturales, vt palatus, nares, aures, oculi: Dico, per has vias euacuari excrementa, iam expreſſa, & ad ipſas miſſa, ſed quæ continentur in vaſis, ac cauitatibus remotis, quæ nos imprimis purgare vellemus, nõ niſi longo tempore duci poſſunt ad illas vias, & non niſi magna cerebri offenſa, quotieſcumque breui hoc facere vellemus, per quod cerebrum trãſitus fieri opus eſſet: præterea in fluxione tendente ad pulmones rationabile non eſt hanc materiam deorſum trahere, neque etiam ad nares, nimia enim efficitur violentia, & cum capitis etiam repletione. Vnde ſoluitur etiam illa ratio, quæ dicit, excrementa, quæ reperiuntur in ventriculis capitis à cauterio duci per cerebrũ, ac membranas, neque enim actio ipſius cauterij extenditur, vſque ad ea excremẽta, quæ quotidie, & ſingulis horis per proprios meatus deſcẽdunt, & á proprio ponderis nutu, & cerebri virtute pelluntur. Nec valet illa ratio, quod ſcilicet trahatur materia ad caput cauterij vi non tàm altè deſcendente, præſertim, quoniam ſupponitur vniuerſalis euacuatio. Nec imbecille redditur caput, ſed roboratur, nec dolor trahere poteſt, qui vix aliquis eſt, maximè cum nõ adſit materia quæ trahi poteſt. Quod verò diuertendum ſit per vias fluxionis deſcenſum interrumpentes. Dico hęc nõ tollere affectum, qui eſt cauſa, quod requirimus, qui quidem in repletione capitis eſt poſitus. Et ſi continuo vapores, & materię aſcendunt à toto corpore, quæ magis per cauterium trahũtur: huic occurrimus cũ dictis diuerſionibus, & reuulſionibus, paulatim euacuãdo ſemper per loca capiti viciniora, quoad nulla alia adſit materia, quam ea, quæ per verticẽ capitis extrahi poteſt. Ac ſi fortè eam etiam, quæ in capite eſt, per dictas diuerſiones, ac deriuationes euacuatam eſſe cognoſceremus, cauterium eſſet dimittẽdum. Sed materia in capite permanẽte extremo morbo ſuppoſito, neceſſarium erit cauterium, nec ſufficit aperire partes quæ ſunt poſt aures, & in ſuturis inferioribus capitis, vt certis caſibus docet Hippocrates. Idcircò rectè dixit Raſis, rectè Auicenna non minus rectè ipſe Meſnes, qui rem, ita vti dictum eſt intelligunt. Quid in oppoſitum dicat Cardanus libenter, cũ erit ocium videbo. Quod verò hęc ſententia conueniat cum doctrina Hippocratis, & Galeni ex hoc poteſt coniectari, quoniam ipſi audent ẽt cucurbitulas, cum ſcarificatione capiti applicare, quæ magis à lõgè trahunt, q̃ cauterium. Et ego vidi ſemel, & iterum cucurbitulam admotã ſuturæ coronali mirificè profuiſſe, cum nulla alia deriuatio hoc præſtare potuiſſet. Actius ẽt ſæpè conſulit caput pluribus in locis vrendum. Tutius autem cauterium, & vtilius cãdenti ferro quam medicamentis dari pro certo duco, qđ ſi aliquam ob cauſam eſſet dimittendum, eius loco opportuna eſſent veſicatoria vertici ipſius capitis admota. Atque hæc à tua ſententia vir Excellentiſſime nõ diſſentire, mihi perſuadeo; ſed admonendi tñ ſunt Medici, cognoſcant, num materia à capite, nõ à toto, vt fieri tamquam facilius factu conſueuit, in pulmones confluat, ſicuti, cum fit peripneumonia cõfluente ſanguine, vidi enim plerumque in phyſicorum cadaueribus, qui multos annos occupati fuerant, incredibilẽ puris mali copiam, totoſque pulmones occupantem, quæ certè à capite eſſe non poterat.

Pro nobili iuuene Aniceto Pilonio, cum Salio inita. Anno Domini 1563. 15. Iulij.

CONSVLTATIO CCXXVI.

VIr Excellentiſſime; Eorum, quæ in curando hoc iuuene facta à me ſunt, quæq; facienda propoſuiſſe me iam dicam, rationẽ afferre non poſſum, niſi huius corporis vtrumque ſtatum, nempe ſani, & nũc ægri, atq; exteriora, quę anteceſſerint, vnde omnis ratio ducenda conſilij eſt, prius accuratè expoſuero. Itaque illa ſic breuiter, & per capita percurram. Naturalis huiuſce corporis ſtatus, ex parte actiuarum qualitatũ, cũ venæ aliquanto anguſtiores ſint, vt arteriæ, & pulſus parui, cũ corpus ſine colore, ſine pilis multis, illiq; nõ nigri admodum ſint, cũ mores lenes, remiſſiq; ſpectentur, potius ad frigidas partes inclinat, & cũ cor potior caloris fons ſit, atq; vt ego exiſtimo, cũ Ariſtotele, ẽt vaſorũ, ipſum frigidius eſſe neceſſe eſt. In paſſiuis autẽ qualitatibus, cũ ſit carne exigua, tactu aſperiore colore non albo, vaſis anguſtis, atq; cũ propoſito frigido ſtatu aliqua tñ pilorum copia inſit, ad ſiccum potius vergere iudicarem, & conſequenter iecur, in quod humidi ratio potius refertur, ſiccius eſſe oportebit, plus verò caloris in iecore ponerẽ ad bilẽ potius gignendã, quam ad corpus vniuerſum calidius efficiendum, aut vaſa amplianda idonei, vnde colo etiam bilem imitetur, vnde pilos in exigui animi, & exiguo-

Digitized by Google

exiguorum vaſorũ hominibus ſæpè multos videmus ab exuſto ſanguine iecoris cauſa exorientes, quo Medici Galeno ad ſtricti in ſtatuendis temperamentis ex notis à Galeno propoſitis ſolent titubare. Hoc igitur corpus haberẽ frigidioris quidem generis, at ὀξυθυμῶν propter bilis vim, quæ è iecore profecta vẽtriculo noxia fit, & toti etiam corpori alimento inepta minus alefcendi eſt cauſa, quæ ætatis progreſſione exuſtior facta, etiam aliquid acquirit. Vẽtriculi ratio tum ſui natura poteſt, tum verò ob rationem tenuitatis carnium oportet, vt frigidior ſit, ad quod iecur largius bibendi neceſſitatem, quam ſua affert attractione, & calore plurimum potuit conferre, vnde pituitæ multum ſubeſſe etiam liceat, frigoris eius indicium eſt cibi cupiditas, abundantioris humiditatis, etiam oblectatio abundantioris, & largioris potionis. Caput inde, quod ſua natura frigidius ex propria actionum tarditate, & ſententiæ firmitate intelligitur, & quod etiam caluũ minimè ſit, conſuetudine etiam com ventriculo frigidiori frigidius euaſerit, quod humidum tamen eſſe non video, nec ſiccum valdè, com ipſe robuſtus admodum in motionibus non ſit, quamuis vitæ ocioſæ mos plurimum ſiccitari potuerit totius corporis, & neruorum obſtare. Atque hanc tum natura, tum conſuetudine in hoc corpore reperio temperiem, à qua iam videndum quantum exciderit, & quid occaſionis excidendi ab ipſa acceperit ab ijs, quæ præter naturam dicuntur. Febris eſt conſpicua, cuius narratio, & vna omnium coniunctorum præmittenda eſt. A die lunæ ego poſſom proprio ſenſu loqui, at dixit ſe antea die ſabbathi toto decubuiſſe, cũ prius per multos dies, & veneris præcipuè diem laboraſſet, quo die ſibi vim fecit, vt muneribus ſuis vacaret. Vbi quidam à die decubitus inciperet metiri actionem naturæ in morbum; A die verò veneris, vires morbi in naturam. Sed ego initiũ morbi fuiſſe eo die, quo actiones a morbo in quocunque homine vel delicato, vel ruſtico etiam impediri euidenter potuerint, ſtatuo. Cum ergo ipſe cupidè nimis tractare ſuas res vi multa ſe ſe ſuſtinuiſſet, ne decumberet, cum euidenter à morbo impediretur die ipſo veneris, propterea eum diem primum facerẽ, niſi enim febris affuiſſet, ſolo dolore capitis non tam grauatus fuiſſet. Febre verò incipiẽte incipit putredo (hic enim in humoribus eſt) in qua putredine neceſſario, aut natura cum morbo, aut ſolus morbus agit, vnde a principio putridinis criticorum dierum ratio ordienda, ipſe neſcio, quo autore, ſolutionem ventris per medicamentum ſibi quæſiuit, quod euomuit, & ideò per clyſtere idem procurauit, & eo quotidie aluũ duxit. Multis autem ante diebus capite, & reliquò etiam corpore ægrè ſe habuerat. Quartò itaque die nempè die lunæ, cum aduenio, febris acris eſt, & vehemens, corpore inquieto, ipſe vigilijs, ibique faſtidio, id eſt. ἀσιτία, & abſtinentia languidus in pulſu intelligebatur, lingua lutea, & ſordida, vrinæ præter colorem nondum valde maturæ adhuc, mediocri corpore, & ſuſpenſione, qua etiam alba erat, & lenis, & æqualis, hoc eſt, in omnibus vrinis ſimilis tum matutinis, tum veſpertinis, vt quarta die coctionẽ factam putaſſes. Ego quartæ diei ſuſpicione nihil egi præter ſyrupos ex cichorea ſucco citri, & acetoſo. Veſperi æſtus magnus in inferno abdomine, conflictatio ſumma, & iactatio corporis, anxietudo, & metus mortis aduenientis, qua vexatione nocte tota ſomno prohibitus eſt. Quinta die nẽpe Martis eadem manebant, aderat naturæ ad vomitum propenſio, ſed vomere non poterat, & timidè, ac grauatè eum tẽtabat, vnde etiam calorem ſibi ab abdomine in totum thoracem effuſum dixit. Ego nondum morbum increuiſſe ratus, materiamque ferè turgentem, cum corpus continua cõflictatione vexaret, medicamentum lene ſatis præſcripſi duobus ſyrupis ori die datis, clyſtereque iniecto ad molliendũ, muit biliosa tãtum, nihil cibi, nihil medicamẽ-

A ti, deinde ad modum varia deiecit bis tãtũmodo, ſed incredibilem copiam, ab ea deiectione cibum faſtidiebat, & ſine cibo, & ſine ſomno manens langueſcebat, præſertim, cum ſub deiectionibus multum languoris animi habuiſſet, conflictatio tamen illa remiſit. Sexta die noctu ſine ſomno fuerat, mane vrinæ colorem intenſiorem habebant, quod à medicamentis fieri conſueuit, poſteriores minus infectæ fuerũt, tertiæ magis, poſteriores adhuc minus eadẽ febre manẽte. Septima iã eædẽ ſuut vrinæ, prima tñ, quæ noctu prodijt, craſſior fuit, & iã incrementum morbi prænunciat, nox ſine ſomno pariter, & ſine requie fuit, quibus omnibus diebus cõiter obſeruo vrinas copioſas fuiſſe. A medicamento iuſcula, borrago, betonica, & tormentilla immixto ſyrupo acetoſo præcepi bis die ſumenda, quod
B credo ſeruauit, ſyrupos enim omnino reſpuebat. Ad ſomnum cõciliandum vix oleo violaceo vſus ſum, ori etiam ventriculi in vnctione propria ſubueniebam. Quorum factorum rationem, vna, & eorum, quæ modo agenda ſuperſunt, adhuc inquietuſtine, ἀσιτία, ſiti, oris ſiccitate febrem vehementiorem inſequẽtibus iam vidẽdum eſt. Putridam febrem eſſe video, & eius putredinem in medijs corporis partibus, cum penitus ſine remiſſione continua ſit, malignam autem eſſe putredinem non video, quãuis morbus malignus eo nomine dici poteſt, quòd, cum in metu vitæ nos habeat, non tamen ſpem omnino tollit, vel ad malum morem illum animi lãguorem inquietem, iactationem, & vigilias referamus, vt malignum nobis infectum denotet. Cuius verò humoris hæc putredo ſit, iam ex natu-
C ra corporis, & vitæ cõſuetudine, & notis præſentibus videndum. Vrina craſſiores ſuſpenſiones, & copioſas craſſior ipſa iam habet, quæ humorum craſſitudinem ſignificant, quos eiuſmodi eſſe natura corporis per ſe, & propter ætatem ad melancholicum inclinata, & vẽtriculi frigidioris genui pituitã ſuggerens, & vitæ mos cibi largioris, & otij eandem congerens cõfirmant, vt præterita cæli temperies humidior, quod tamẽ etiam ſubſit bilis vrinarum ſplendor indicat, qui melancholiæ quoque ſiccitatem ſequi poteſt, linguæ color, vigiliæ, ſitis, & alui excremẽta, in quibus etiam craſſorum humorum notæ apertæ ſunt, de quibus pituitam ſalſam effectam eſſe veriſimile eſt, & inde liquidiorẽ factam, & vrinarum copiã ſuggerentem calore illã colliquante. Cauſæ putredinis obſtructiones ſunt, obſtru-
D ctionum craſſitudo ſuccorum ſupradicta motu repẽte facto, quo ad anguſtas venas digeſta eſt, ſubito, calore cœli excepta, quod è frigido in calidom repentè mutatũ eſt. Sic itaque euenit, vt à corporis natura, & viuendi modo, & cœli repentino calore ad obſtruendum deducti, & in putredinem conuerſi ſint, vnde vapores in viſcera, in caput in muſculos pertinent, febrem, dolorem capitis, vigilias, & inquietẽ in muſculis facientes, quam augent ſua infeſta nimis acri natura, & non ſolum muſculos, ſed ventriculi os mordicãte, vnde, & ſitis, & ſiccitas, & amaritudo oris, qua putredine materiam magis ſemper cõpræhendẽte, plus etiam excrementi facit, quod per vrinas deiectũ illas reddit craſſiores, & incrementum tum putredinis, tũ
E maturationis, tũ morbi ipſius id ſignificant. Agẽda verò hæc oſtenduntur; Calor, refrigerandũ, putredo exſiccandum, obſtructiones, aperiendum, materia extenuandum, incidendum, & detrahendum. Vires, malignitatem ſubdolam defendendam, inquies à ventriculi ore, à corde materiam auertẽdam, vapores, à muſculis diſcutiẽdos. Cum itaque ijs omnibus in magno morbo detractio ſanguinis eſſet præmittẽda, illa adhiberi non potuit vigilijs, ἀσιτία labore iactationis iam quarto die eũ habentibus, quæ neq; à ſanguinis detractione tolli, neq; nõ ſummam virium imbecillitatem breui allatura ex ſanguinis miſſione viderentur, præſertim corpore malis, & craſſis ſuccis referto, deliquiũ ẽt animi ex ore ſtomachi vexato minabãtur, atq; potius

tius ijs medicamentum factũrum exiſtimari licebat, A maximè cum æſtus inſerioris abdominis eo inclinatã materiam ſignificaret. Itaq; ante medicamentum ſubito potiones incidentes, parantéſque humorem, & vias datæ ſunt,& clyſtere ad idem iniectum. A medicamento verò eædem, vel ſimiles ſuffectæ, quas ſupra dixi, atq; vt cor à vitio, contagione putredinis defenderem, cũ ijs pulueres ex cornu cerui,& corallis adiũgo, à quibus ét os ventriculi, vt à potionibus dictis iuuari poteſt. Ad eandem cordis defenſionem pulueres dictos cordiales frigidiores contra cor admoui, ex roſaceo vnguento: quoniam reſpuerat eos dilutos ex aquis, cum quibus ego libentius adhibebam, ne vnguẽtum pinguedine ſua calore angẽdo faceret vt pinguia omnia ſolent. Aquæ verò eſſent ex acetoſa, meliſſa, tormẽtilla adiecto aceto,& paulo etiam maluatici vim, B quæ omnia etiam perſequerer ad agẽda in poſterum me conuertens, neſcio enim manãte eadem morbi ratione agendi modum mutare. Si vigilia fortiori remedio egear, olfacienda, quæ ex papauere conſtant, darem: tempora ex diapopuleone illinirem,& demum ſi res exigat, opij paulum in eo adiungerem. Cum verò coctionis notæ apparuerint, frictiones adijcerem corporis partibus omnibus: eminentibus verò etiam nũc eas adhiberem, vt à medijs,& à capite materiã vaporeſue reuocarem: moleſtiamq; muſculorum diſcuterẽ, & materiam extenuarem, concoctamque diſſoluerẽ, potionibus quoque tunc valentius aperientia, ac vrinam mouentia incoquerem, vt apij, ruſci, aſparagi petroſeliniq; radices, ac nũc etiam radices graminis incoquerem. De cæteris vt vt occaſio attulerit, erit C conſulendum. Num verò hæc fieri poſſint, & ſalutem datura ſint ego timeo quidem, cum nõdum ſtatum morbi videam, tamen etiam bene ſperarem conualuit.

In hoc conſilio ego non diſceptaui, num febris hæc eſſet putrida, num vero ipſa eſſet morbus, an ad alium morbum ſequeretur, vt inflammationem, aut eryſipela uiſceis alicuius, quoniam ex apertiſſimis notis ea conſtabant, minus ſymptomatibus validiora adhibebam, quoniam non videbantur multum vires infirmare, alioquin paratus vigilijs occurſare cũ oleis de papauere, de Mandragora, deque hyoſciamo, cum ſacculis florum Nenupharis violarum ſ. papaueris, folijs Mandragoræ lactucæ madefactis in iure eorũdẽ. Cum ſyrupo de papauere ex aqua lactucæ, cum ℈. 1. D philonij Romani,& hoc potius tamquam melius correcto, quã fit Requies Nicolai. Vel cum ℨ. 1. Theriacæ recentioris nondum tertium annum attingentis.

Pro ſene febricitante.

CONSVLTATIO CCXXVII.

MEum eſt ipſam narrare ægritudinem, atque ea, quæ hucuſque fieri contigit, tuum verò, quæ agenda ſunt, pro curatione præſcribere,& huic conſulere pro ſapientia tua, quoniam hac cauſa ades vocatus. Senem eſſe, ac febricitare obſcura, atque vt ita dicam inuoluta febri conſtat, tempus anni prope ver eſ- E ſe humores in hac febre, cum ex malo viuendi modo ortos, tum hyemis eſſe quaſi fructus, quoniam nõ adhuc à calore ſuperati ſunt. De morbo ego hæc per tẽpora enarrabo. Principio minor longè erat febris nẽpe calor, quàm nunc, tuſſis moleſtior, dolor hypochõdrij ſiniſtri grauior, vt iacere in illud latus non poſſet, fameſceret etiam, vrinæ albiores, ſpumoſiores, nulla ſitis, multo quam nunc rarior pulſus, vt pituitam, cum melancholia ſuperiorem oſtenderet, quam periodi ét confirmarent. Deinde vero deſijt illa fames: procedẽte etiam tempore propter calorem febris omnia effecta, putredinemque compræhenſa magis ad calorem conuerſa ſunt, tum quod ad pulſum, tum quod ad vigilias,& etiam vrinam, ſitimq; attinet, nec miror, q̃m hoc putredinis eſt. Febris quotidie veſperi inuadebat, & aduentum ſpatio aliquo ſemper retardabat, nũc erratica eſt facta: materia craſſa ex putredine in varios habitus conuerſa,& in varias partes detruſa, eoſq; intrante. Sed quod imprimis eſt animaduertendum vigiliæ adſunt,& hoc non ſolum à febre ſed etiam, q̃m cogitationibus vexatur, vt ſua natura ipſe ſolet, eſt enim calidi capitis, atque etiam hepatis, vnde per æſtatem exuſta bile melãcholię cauſa ſemper cogitat. Cauſæ humorũ fuere, natura corporis, ætas, vitæ ratio, motis in quibus procatarcticæ cauſæ fuerũt frigus, & ita inter initia omnia pituitam ſemper oſtendebant, deinde, melancholicũ humorem, tñ non ſine bile, ſaltẽ propter naturalem iecoris temperiem, nunc verò pituita per abſtinentiam,& febrim diminuta iam multũ poſſe bilem videtur, ac melancholiam, vt per ſiniſtri hypochondrij dolorem, vigilias,& vrinas,& errantes acceſſiones intelligitur. Sepulta tamen etiam febris eſt, bile non omnino ſuperiori, vt in ſenibus conſueuit. Quod ad virtutẽ attinet, eſt robuſtus ſua natura, hoc mane, animaduerti maximã in pulſu inæqualitatẽ, ſine multo robore, nam ſexto, vel ſeptimo quoq; pulſu celerrimus, protinus procedebar pulſus minima mora interpoſita, quod in eandem humorum varietatẽ potius, quam infirmitatem virium referrem. Quid agendũ ſit, ſyrupos abhorret, hactenus ego capil. veneris, ceterach propter ſiniſtri hypochondrij dolorem præſcripſi cum hordeo, liquiritia,& paſſulis propter ſeniũ & pectus, tãdem & radices petroſelini, poſſemus nũc adijcere heleniũ agrimoniam,& hyſſopum, quod etiã feciſſem ſi per morbi tempus licere crediſſem. Fugiẽdæ fortè erunt radices petroſelini, propter vigilias ſi magis vexauerint. De ſanguinis miſſione non cogitaui, neque nunc cogitandum puto, cum ætas, tẽpus anni, materiæ genus omnino prohibeant, ſed vt concoctio ſenſim fit, ita & ego ſenſim expurgarem. Cucurbitulas etiam dorſo applicarem, vt emiſſio iuuaretur, ſi illuc fieri expulſionem viderem, nam doler iã dorſum. At ſi inſpectus eo non fiat, vterer capillis veneris cum lupulis ad vrinam mouendam, nam videtur ſua natura eo pronus eſſe. Conualuit.

Pro muliere aſthmatica.

CONSVLTATIO CCXXVIII.

VT facilius memoria teneantur, ac vno conſpectu in memoriã veniant quæ ſunt obſeruãda in curatione Reuerendæ matris ſororis Teclæ, hic ſummatim per capita proponuntur. Caueat aerẽ præcipuè frigidum,& humidũ, veluti ſeptentrionalẽ, & meridionalem, maneat potius in aere calido,& ſicco, maximè verò vitet illius ſubitam mutationem. Pro cibo vtatur pane bene fermentato, carne potiſſimum auicularum vitetq; carnes graſſiorũ animantiũ. Potus ſit vinũ mediocre, tenue, album, nec bibat vinũ niſi in mẽſa. Pro ſorbitione, vel polticula incoquatur panis in iure cicerum rubrorũ, cauliũue, vel hordeum, vel far ex aliquo iure, at dum coquitur fãr aliquid aceti ingeratur, vel liquidiſſimũ far detur. Vitet ſomnum diurnũ. Noctu dormiat ſpatio ſeptem horarum, capite ſublimiori, ac ſi fortè noctu dormire minimè poſſet, interdiu dormiat ante cibum, ſin minus poſt eum totius horæ ſpacio, neq; multo plus. Vtatur quã poteſt exercitatione, abſq; moleſtia deambulando ieiuno ventriculo, vtatur ét frictionibus ante prandiũ, in principio lenibus, deinde fortioribus. Idem canendo faciat, videlicet, in principio leniter, deinde altius. Quotidie aluũ exoneret,& niſi reſpondeat per ſe, arte vtatur, vt capiendo primo cibo paſſulas, vel caricas maturas, poſt quarum aſſumptionem bibat ius cũ ſaccharo craſſiori, vel clyſteribus

ſteribus vtatur iam ante à me præſcriptis, ante prandium. Quod reliquum eſt, mæſtitiam vitet, & à cibo nihil agat, nihilq; cogitet. Capiat mane à me præſcriptos ſyrupos inter quos hi ſunt. ℞.ſyr.de Calamento, ſyr.de hyſſopo.oximell.ſ.an.℥.s. vel ℞.oximell. compoſiti ℥.s.ſyr.de hyſſopo ℥.t.aq.fęniculi,hyſſopi,praſſij an.℥.t.miſ. pro vno ſyrupo. Aut, ſi magis placeat, capiat ius à me præſcriptũ, in quo præter cætera memini, me iuſſiſſe decoquendum helenium, braſſicas, itidem, porrum, & mannam miſcendum. Pro purgatione hoc medicamẽ ſumi poſſet. ℞.elect.ſebeſtẽ. ſ. ʒ.6.electuarij diaſebeſten ſolutiui ʒ.3.agarici trochiſcati ʒ. t. Diſſoluantur in ſ. q. decoctionis pectoralis f. potio. vſum caſſiæ, & mannæ in memoriam ei reuoco, quomodo iam dixeram, præterea ad lambendum, vt ſputum facilè reddatur, electuarium de pulmone vulpis mixtum cum electuario de iride, & de pino cũ ſyrupo de Hyſſopo. Non præterirem ſemina Vrticæ, quę quoties miſcui cum his electuarijs, mihi viſa ſunt valde profuiſſe.

Pro Illuſtriſſ. & Reuerendiſſ. D. D. Bernardo Naugerio ſuffuſione affecto, quod inita eſt 18. Ianuarij 1565. cum Beroldo, Lando, Laciſio.

CONSVLTATIO CCXXIX.

EXcellentiſſimi viri, quando, & mihi inter vos dicendi locus eſt datus, ſic de re propoſita ſtatuerẽ, vt non ipſius propoſitæ quæſtionis difficultas vos hic accerſitos velit, quę diſceptatione certè non eget, ſed potius maxima Illuſtriſſimi viri dignitas, quæ quidẽ tanta eſt, vt nulla etiam propoſita difficultate, cũ omnium, tum verò veſtrum excellẽtiſſimorum Medicorum operam exigere videatur. Quæſtio propoſita nõ mihi ſimplex vr, cũ eius ſumma his capitibus cõſiſtat.

Primò. Num hæc ſuffuſio, quæ in dextro oculo ſita eſt, è regione pupillæ ſit deducenda, tum autem, ſi deducenda, quando id commodius fiet. Tertiò quomodo. Poſtremò qua ratione oculus, ne in id rurſus labatur, poſſit ſuſtineri.

Primum caput, duobus veluti fundamentis innititur. Altero, an illa deduci poſſit, reliquo an debeat, hoc eſt, ex deductione fructus aliquis ſit conſecuturus, labor enim diſcrimini præſertim adiunctus, niſi alicuius fructus ſuperſit ſpes, non eſt ſuſcipiendus. Videndum igitur eſt, an optatam aciem ſimus conſecuturi, ita vt recuperata conſeruari poſſit. Vniuerſus autem indiciorum numerus, quibus, an poſſit deduci decerni poteſt, in plures ſedes eſt partiendus. Nam ſumenda ſunt indicia primum à natura huius ſuffuſionis; deinde ab oculi formatione, atque natura, tum etiam a ſtatu ipſius corporis vniuerſi. Tertiò ab artificis oportunitate, qui opera manus eſt vſurus. Quod attinet ad oportunitatem artificis tantum in eo artis, & peritiæ eſſe eſt exploratum, vt poſſe id omnino cõmodè præſtare exiſtimemus; quamuis enim ſiniſtræ manus opera dexter oculus indigeat, hic vir, ambidexter cum ſit, atque vſu ſiniſtram manum cõfirmarit, commodam curationẽ omnino pollicetur, ac tutam. Oculi autem conſormatio talis eſt, vt nihil afferat impedimenti, quod ex paruitate, concauoque nimium oculi ſitu, tunicarumq; obſcuritate ſolet, nam prominens oculus, clariſque tunicis prędıtus cum ſit, tum manui, tum aciei artificis facilè ſeſe præſtabit. Quare neque de artefice, neq; de oculi natura, & cõformatione quidquam amplius dico. Reliqua duo diligentius expendam. Natura enim corporis vniuerſi ſola, in qua conſuetudinem, & ætatem comple-

A ctor, in re hac difficultatem aliquam habere videtur, cui tamen, tum veſtra prudentia, & ſtudio, tum ægri obtemperantia facilè poteſt occurri. Hanc verò naturam in calorem, & humorem inclinare cenſerem, quod ex ſingulis ipſius corporis partibus videor colligere poſſe, idque eo diligentius percurram, quoniam non ſolum, an deduci poſſit ſuffuſio, docebit, ſed cæteris etiam capitibus omnibus expediendis auxiliabitur, nempe, an fructus aliquis futurus ſit, & quomodo ſuſtineri oculus poſſit, ne rurſus in idem reuoluatur. Quod ergo attinet ad calorem, quamuis ex accidenti, tum caput, tum ventriculus ſint refrigerata, natiua tamen temperie, cum membris cæteris ad calorem vergunt, vt prioribus eius ætatibus nullum membrũ oportuiſſet è genere calidiorum excipere, niſi quis de

B corde velit ambigere, vt ſuo loco dicam. Ventriculus quidem nunc, quod ex flatibus licet colligere, eum, quem copioſum, ac optimè cõcoquentem calorẽ antea gerebat, videtur non omnino retinere, ad quã firmandam coniecturã illud adiungo, qđ plus longè appetit, quã poſſit coctione ſuperare, itaq; frigidior ventriculus eſt, cauſas inferendi huius conſequentis vos noſtis. De hepate facilè eſt iudiciũ, ipſum ſcilicet calidum eſſe natura, atq; longè elatiorem, aſcititiumq; in præſentia calorem retinere. Natura quidem, qm̃ florente ætate omnibus naturæ operibus, omni, tum venarum conſormatione, tum carnium, ac pilorũ colore, atq; corporis habitu calorem repręſentabat. Nũc etiam, ſi non ex pilis in ſene, ſaltem ex venarũ amplitudine, & carnis colore, atq; habitu id habemus. Qđ

C enim amplæ venæ ſint, id iuni cernimus, tũ ea coniectura aſſequimur, quæ à facili ventris ſolutione, & liberali per vrinam purgationẽ ſuppetit. Vtraq; enim via, vt facilè educentibus cedat medicamẽtis, latiora vaſa expoſcit. Rubor verò pręſertim faciei, vbi humorum efflorefcentiæ locus apertior eſt, ſanguinẽ ſignificant abundantẽ, hic verò hepatis calorẽ in ſene 58. annorum, qm̃ ætatis refrigerationi nõ ceſſit, quin valdè adhuc poſſit; vnde in iis ferè, qui in florente ętate ſunt pallidiores, puta bilioſi ruborẽ quidẽ iiſdem feneſcentibus videmus accedere calore per ętatem mitiore facto, benè ẽt valẽdo carnis habitus plenior fit, qui boni ſanguinis abundantiã ſignificat, & ideò in ſene eſt boni caloris indicium. Affectus ẽt omnes cor-

D poris pręteriti hoc cõfirmant, qui & Medicis pręſtãtiſſimis potiſſimũ calidiori hepati, biliſque, & ſanguinis copię ſunt adſcripti, multę tñ etiam ob externas cauſas pituitę adiũctę. De corde, ſicut ipſum frigidũ nunquam videmus, quin auarum, timidũ, ac ſubdolũ hominẽ reddat, ſic liberalitas, magnanimitas, candorq; viri Illuſtriſſimi nunq̃ cum frigore cordis poſſunt eſſe coniuncta, & pręterea neq; hi pulſus, qui parui nõ ſunt, quod tamen calidum inſigniter non poſſum ſtatuere, quoniam, licet quædam in omnes affectus, & actiones animi inſit celeritas, ipſius tamen mores, neque vehementiam, neq; acrimoniam quandam retinent. Ipſa quidem prõptitudo frigus omninò renuit, facilitas, ſiccitatem, quę facilitas, & morum elegantia potius humiditatem quam calorem ſignificat. At be-

E nignitas illa, quæ ſibi naturalis eſt, atque vt ita dicã, comitas molliſſima, vehementiam caloris non patitur. Confirmat hoc pectus non multum elatum, imò ſubmiſſum potius, & capiti ſatis magno non reſpondens. Adde illam vocis tenuitatem, acutiem ve, quæ anguſtiæ laryngis, & pectoris, quanq̃ verò valde abũdanti ſpirituum copiæ, adſcribenda eſt, quoniam non ſolum grauis non eſt, ſed acuta, & clara. Caput verò potiſſimum calore præſtat, quod ex ingenij magnitudine, & celeritate, ex acerrima ſolertia, ac promptitudine, & vigilantia, verſatiliq; quodam in rebus agendis ſtudio poteſt conſtare, cum enim alioquin huius cerebrum humidũ eſſe multis argumentis nobis cõprobetur, profecto hęc omnia à calore humidũ vincente,

cente,

Digitized by Google

cente, ſicuti & caluitium ipſum naſcuntur. Suo præterea tempore, capilli erant coloris a flauo in nigrum vergente, quod ego in depicta eius effigie obſeruaui. Idem vero, vt ex pallidæ eius effigiei colore, ſic nunc ex huius ætatis rubro in facie, & amplioribus oculorum venis demonſtratur.

Et tandem, cum ita fluxionibus calidioribus fuerit obnoxius, ſemperque patuerit eius generis morbis omnino calorem cum humido coniunctum præ ſe fert, quamuis, vt dixi, externis cauſis labefactatum in frigus hac ætate inclinauerit, quod ſuſceptos humores ferè auget coctione diminuta, & digeſtione etiam impedita, præcipuè meatibus a ſenio anguſtioribus effectis.

Quod autem ad humidum ſpectat, omnia membra in multum humidum corpori toti ſuggerendum conſpirare viſu non eſt difficile, aluus lubrica, ſolutaque ferè humidum ventriculum oſtendit, &, quod alicui poſſet imponere, ſiccumque ventriculum ſuadere, illa ſcilicet liberalioris potus appetentia, potius hanc ſententiam pro humiditate confirmat, ſimilia namque naturæ ſuæ conſeruandæ cupit, quod ſi iſtud humidum illi cognatum non eſſet, tunc contra ab illo liberari appeteret, nec tantam potus copiam requireret; requirit autem, quoniam inde ſuæ naturæ eſt humidioris conſeruatio. Neque enim exſiccatum eſſe præter ſui naturam dici poteſt, cum omnia humorem præ ſe ferant, neque tantum a frigore eum humorem eſſe, quoniam tunc non ita ſitiret. Non quærit vero huius humoris ſublationem, ergo ſibi cognatus eſt. Humido itaque oblectatur, non quia ſiccus ſit præter naturam, quoniam humoris notas habet, longe minus ergo, eo quod ſecundum naturam ſit ſiccus, quoniam natura exiguam potionem ferret, etſi crebriore ea vti cogeretur, quia, & citius in ſiccum præter naturam incideret, & citius etiam in ſuam reuocaretur.

Ea propter id erit, quia humidus eſt non præter naturam, ſed ſecundum naturam, quoniam ſitis ex humidi inanire fit, eo vero maior in humido ventriculo, qui per inanitionem longius limites naturæ ſuę tranſgreſſus eſt. Ventriculus itaque is eſt humidior natura, & recrementorum conſuetudine. Nepar humido dicto multum addere eo indicio conſequimur, quod pituita cum ſanguine, & ſeroſa humiditas vndequaque abundant, quod habitus etiam corporis, cum floreret ætate, carne ſatis refertus erat, quod carnibus mollioribus eſt, quod latitudinem venarum habet, quæ non niſi cum humido genere eſſe poteſt, quod demum vtatum lubricitas mulaa eſt.

Cot vero in eandem humiditatem conſpirate apparet ex morum facilitate, placabilitate celeritati in iram coniuncta, & ipſa benignitate molliſſima. Adeſt præterea facilitas quædam in ruborem ex leni quadam ingenui, & verecundi animi commotione, quæ ex ſpirituum mobili, humida, ac molli natura prouenire ſolet, faciſlimè enim commouentur, fluunt, ac funduntur, atque faciem ſubito imbuentes ruborem ſubito inducunt.

Solet enim id effici facile propter facilem motum, quo intro ſpiritus rapitur, & deinde foras reſultat maiori impetu, quod a ſpiritu ſicco ſtabiliori effici facile non ſolet. Caput verò in humiditate eam ſubire rationem crediderim, quam in caliditate cordis obſeruabam. Illud enim frigidum quidem non ſtatuebam, neque tantum calidum, eoque minus, quod caloris affecta non edit propter humiditatis obtundentis copiam, ita mollior animus, neque durum quendam affectuum tenorem retinens. Itaque de humiditate capitis eodem modo ſtatuerem, nam tanta non eſt, quæ ſua opera edat in capite elatiora, quoniam calor humido ſuperior eſt, & illud vincit, quare ingenio, & reliquis ſuperius dictis maximè præſtat. Siccum enim nunquam conſtituerem, nam cum calidum eſſe comprobatum ſit, ſi ſiccitas eſſet adiuncta, illa euidentiſſimè cerneretur, tum in caluitie, quæ in ætate hac eſſet maxima, tum verò, quoniam canities tanta non eſſet, quæ a frigiditate prouenire ſolet, vel ſiccitate frigiditati adiuncta ſola ſiccitate, aut cum calore nunquam, quare cum calidum ſit conſtitutum, calor vero caniciei non eſt cauſa, neque ſiccitas illi adiuncta, ergo ab alia qualitate, quæ calorem obtundat, & hæc eſt humiditatis, quamuis enim caput calidum ſit humiditatemque vincat, in ſenio tamen non poteſt non ab humore, qui a recrementoſo adiuuatur, deuinci.

Quare caluities quoque hæc exigua, non poteſt quicquam ſiccitatis ſignificare, præter illam, quæ ab ætate iniungitur, ad quam caluitiem calor ſufficiat oſſa capitis indurans, cui ſi ſiccitas, imò niſi humidum adeſſet, caluitium maius effeciſſet. Videretur obſtare ingenium prudentia, & rerum omnium perſpicax intelligentia. At humiditatem admodum elatam non conſtituebamus. Firmitas etiam ſententię aduerſaretur nobis calidum caput, & humidum ponentibus, niſi illa in hoc viro partus potius prudentiæ, atque experimenti, quam temperamenti cerebri eſſet.

Vnde in ſenibus ob experimentum videmus ferè firmitatem ſententiæ eſſe, nedum propter cerebri frigus. Memoria etiam fortaſſe obſtaret, ſi inſignem humiditatem ſtatuiſſem, cum qua eſſe non poteſt. Quod enim cum humido multo eſſe non poſſit, teſtatur nobis id, quod ad humidum quidem ſępiſſimè facilitatem appræhenſionis videmus adiungi, quæ facilitas appræhenſionis ſiccitati certè dari non poteſt, imo humido ſemper aſcribitur, quando vero memoriæ adiungitur appræhenſionis celeritas, illa non poteſt ab excellenti humore prouenire, ſed a tenuitate cerebri corporis.

Quod ſi excellere humidum, & frigus excrementa multa oſtendunt, illud totum ipſi ex accidenti adueniſſe iudicandum eſt.

Totn enim corpore humoribus pleno, repletionibus accidentibus ex abundantioribus comeſtionibus calore illos etiam frigidos in vapores attollente, caput illis vaporibus aſſiduè refertum fuit, loco autem illo, qui mediæ aeris regioni ſolet conferri eorum calorem aſcititium deſtruente, vapor omnis in ſuam redit frigidam temperiem, & frigefacit, atque humefacit locum, quod caput eſt, quod ad augendam copiam humorum adiungit ſuam operam, cum ab aſcendentibus vaporibus humidiſſimum, ac frigidum factum iam ſit. Atque hactenus de natura corporis.

Conſuetudo, vitæque mos ei eſt ſubnectendus, nempe intemperantior in cibo, potione, & animi etiã perturbationibus. Vnde nos omnino ipſum videbamus, maximè repletioni obnoxium, præcipuè vero caput, propter viarum amplitudinem fluxionibus patatiſſimum, quod periculum non paruum proponit, tum, ne propter manus operam, fluxione oculus in illam etiam ſua natura procliuis tenteretur, tum vero, ne fructus, qui eſſet conſequuturus, breui tantum tempore haberi poſſit. Quibus admonemur omnino diligentia noſtra eſſe occurrendum, ægroque obtemperantiam præcipiendam. De natura autem ſuffuſionis ego certe eam concedere ſui deductionem exiſtimo, cuius originem conſidero ex ſuperioribus cauſis internis fuiſſe, externis etiam concurrentibus, ordinemque cum huius corporis morbos habuiſſe, vt repletione aſſidua frigidorum præſertim in caput redundante ob partium inferiorum, tum cruditates tum calores, factum ſit, vt caput primum viribus integrioribus materiam ad extrema expelleret, podagramque ſæpè efficeret, ſicuti, antequã repleretur omnino caput, vertiginem inter initia percipiebat, cum nondum tantum cruditatis, humorumque copiæ adeſſet, neque capitis frigiditas aliqua eſſet facta, ſed calor ſublatam etiam materiam digereret. At, poſtquam fuit imbecillius, non ſolum repleri omnino fuit neceſſe, ſed neque etiam vniuerſam materiam ad extrema propellere potuit, & tunc quantumcunque quidem poteſt ad extrema impellit.

At, quam non poteſt ad extrema, ad propinquiora trudit, ad pectus tuſſim, ad brachium chiragram exci-

rans, ad dorſum, & demum ad oculos, qui propter viarum laxitatem impulſis humoribus viam præbent commodiſſimam.

Primum vero oculus ſiniſter affectus eſt, quoniã debilior, tum communi natura, tum ſua fuit, & præterea caſu quoniam imbecillus factus eſſe potuit. Sic enim natura euenerit, & præſertim in hoc homine, vt oculus ſiniſter dextro longè eſſet imbecillior, quæ mẽbrorum disparitas in plurimis hominibus cernitur. Tandem tamen dexter etiam à communitate ſpirituum in ſiniſtro refrigeratorum imbecillis eſt factus, cum eo quod per ætatem ſemper vnaquæque pars imbecillior ſit. Itaque etiam dexter cæpit fluxum materiæ excipere, & ita præter humorem, qui aſſiduè per angulos oculorum, & per alias vias circumſtantes ſolet emanare, per meatum etiam ad aciem pertinentem, & ſub aragoidem tunicam

B portio materiæ in pupilla impulſa eſt, & facta eſt ſuffuſio, quam cernimus inter aragoidem, vel vueam ſiue acinalem, & cryſtallinum humorem è regione pupillæ pendere. Quæ res habuit etiam cauſas adiuuantes, primum communes ſenin contractas, vt denſitiem in oſſo caluariæ, conniuẽtiam meatuum ad nares, & aures per quos ſoleret antea caput expurgari, materiæ etiam craſſitiem, quę ſemper ætate maior fit, deinde illas proprias, vt viuendi modum, vt intemperiem oculorum ob itinera per loca frigidiora facta iniunctam, quicquid enim refrigerat caput, atque oculos calidos, & ſi refrigerando vtiliter poteſt attemperare, aſſiduè tamen adhibitum, etiam nimium deſtruit. Suffuſio igitur cõflata in vtroque oculo eſt, in ſiniſtro quidem talis, de qua conſilium

C non ſit ineũdum, in dextro verò, quæ poſſe curationem ſuſcipere videatur, nempe manu deduci, equidem cenſeo ego quoque quantum ad naturam ſuffuſionis pertinet illam deduci poſſe. Quæ me perſuadent ſunt hæc. Dimitto communem ſuffuſionis naturam, cum θέσις, nunc indefinita mihi tractanda non ſit, ſed ὑπόθεσις, certæ perſonæ, illud ſiquidem ad doctorem, quo vos nõ egetis, hoc ad conſilium nunc capiendum pertinet, illud compoſitiua methodo, & definitione colligi poteſt, conſilium verò, quamuis breuius compoſitiua, commodius tamẽ reſolutiua perficitur, & quaſi ἀναμνηστικῶς, cum agnoſcendum ſit, cuius generis, ac differentię iſthæc ſuffuſio ſit nobis, qui iam illa ſuffuſionum genera intelligentia noſtra teneamus. Oculis noſtris cernimus eſſe ſuffuſionem veram, non illam, quæ ſit potius humoris cryſtallini condenſatio, quæ glaucoma dicitur, neque

D illam, quæ eſt albuginei cum aliquo alio commixtio, ac confuſio, vel ipſiuſmet concretio, ſed quæ collecta in ſeipſa in albugineo locata eſt, a quo ſua cõcretione corporis eſt diuiſa. Vidi ego multos, viri expertiſſimi, qui ſe ſuffuſione tentari dicerent, quorum oculos cum inſpicerem erat albugineus humor ipſe pinguior factus, vel alteri craſſiori permixtus, confuſuſque, quorum mox bus tolli non poſſet, niſi omnino albugineus tolleretur, albugineuſque aliquo miraculo reficeretur. Hæc verò cum ab albugineo ſecreta ſuffuſio ſit, in quo tamen ſedeat, poteſt omnino per ipſum inferius deduci, ac locũ mutare, atque a loco è regione pupillæ dimoueri. Præterea non eſt ita vel magna, vel craſſa, quin in anguſtiorem locum colligi poſſit, extra ſcilicet pupillæ fines, ne

E per pupillam aciei officiat, quam ſpem nos, tum ex finibus, circumſcriptioneque ſuffuſionis colligimus, tum ex colore, ſeu ſpecie tenue illius corpus demonſtrante, tum autem ex motu facili eiuſdem, præterea quod rigida ita non eſt, quin in ſeipſam implicari, & reduci poſſit, quod etiam ex motu, & colore intelligitur. Quamuis enim tactus rigiditatemq; & duritiem indicare debeat, tamen id viſu etiam poteſt intelligi, ſi enim dura eſſet, non diſpergeretur, tam facilè digito agitata, & denſior eſſet, iccircò denſitate viſum magis noſtrum terminaret, non ita perlucida eſſet, & tũc, ſi alba eſſet lactea videretur, aut grandinea, ſi cęleſtis coloris, vel marini, cęrulea, vbi notandum, quòd Græci cæleſtem colorem, & marinum glauci nomine ſæpè intelligunt, ſæpè etiam ei

A in corpore denſo reſpondentem cęruleum, ad quẽ modum ſanè ſunt intelligendi, cum cæruleam deponi non poſſe dicunt, & etiam cum glaucam, nam glaucam faciunt corpus denſum ſignificantem non autem tranſlucidum.

Vnde Auicenna priorem, ſcilicet pellucidam, appellabat ad glaucum inclinantem, poſteriorem denſam, glaucam, omnino, ſcilicet, quoniam terminatio, & denſities corporis exquiſitum reddit colorem, qui glaucus color denſitiem ſignificans, ſæpè glauceditatem, quæ eſt morbus alius a ſuffuſione indicat, qui contrario criſtallini eſt, neque poteſt per demiſſionem curari. Viridis vero color, niger, rubeus, gypſeus, & qualis in grandine eſt, quoniam denſitiem corporis ſuffuſi indicantq; ipſam ſeſe non poſſe reduci ob craſſitiem ſignificant, vel

B eius corporis, quod antequam detrahatur, frangitur, nec acum ſequitur, quorum colorum nullum habet præſens ſuffuſio, cum argentei coloris ſit, & marini; Vnde & pituitoſam etiam eſſe non melancholicam ſignificatur, non pertinacem, non malam. Quare, quod ad naturam ipſius ſuffuſionis attinet, deduci poſſe omnino confido.

Cum vero locus eius ad idem iudicium etiam ſit æſtimandus, de loco quoque id dicam, quod eſt intra vueã, vt Celſus ferè ſtatuit eſſe omne, quem recentiores ſequuntur. Nam ſcio, quod Paulus, & Auicenna illam intra corneam, & vueam conſtituunt, vnde ab illis etiam, in modo deducendi diſſentiunt. Nos hanc intra vueam eſſe cernimus, vt multas alias, quas demitti curauimus, & intra vueam eſſe cognouimus, extra vueam quoque

C fieri non inficiati, cum ibi quoque ſpatium ſit albuginei humoris plenum, ne cornea vueam vrgeret, locus itaq; ſolitus hanc curationem recipere non obſtabit. An verò depoſitione facta acies optatum finem, vel fructum ſit conſequutura, propter quem omnino tantus labor ſuſcipitur, diſcrimenque ſubeundũ eſſe putatur, hæc oſtendunt, quæ vnam ſuffuſionem aciei amiſſæ cauſam eſſe indicant. Nam nulla alia inſpicitur cauſa, quin ſuffuſione detracta, cernendi facultas ſit ſperanda. Cerebri facultates integræ ſunt, huiuſce ſuffuſionis ortum, incrementa, ſtatumque aciei omittendæ ortus, incrementa ſtatuſque pariter conſecuta ſunt, deinde cum nulla alia præter ſuffuſionem, aut glaucomẽ cauſa eſſe poſſit, quã optici pori aciei amiſſio, quæ obſtruent multa ſunt, quæ ipſa non ſubeſſe teſtantur. Illa pori optici obſtructione

D euenit, repente fit, repenteque viſum tollit, vt multi peritiſſimi confirmant, & ratio etiam eſt, quoniam ab exigua fieri poteſt materia, quæ repẽtè defluit, qua quidem poro optico impedito ſpiritus vltro, citroque non commeat, vt commeare in his oculis per alterius occluſionẽ reliqui pupilla amplificata indicat. Pręterquam quod acies, vt ratione, & experimento conſtat, omnino ſublata eſſet, & ſubito, non ex parte, & paulatim, ſi opticus eſſet infarctus. Cryſtallinum etiam integrum a glaucomate eſſe, tum viſus non omnino ſublatus, tum color, qui poteſt perſpici introſpicienti, declarat, lumẽ obtinet oculus abundans, quod non ſolum tranſmitti ſpiritus a cerebro integro, & per meatum apertum, ſed etiam oculi partes ſanas ſignificat. Quid igitur impediat præter vnã ætatem, quin deducta ſuffuſione acies reſtituatur? Sed

E Celſus dicit minimè commodè in ſenibus deduci, tamen tota ſententia hæc non eſt, nam ſubiungit cauſam quoniam hebetem viſum habet illa ætas, quaſi dicat fructum eſſe exiguum, qui quidem fructus, vel ita exiguus, a nobis perinde ac ſi maximus eſſet, exoptatur. At virũ recuperata acies ex deductione facta duratura ſit? Vereor Excellentiſſimi viri, vereor certè ſi inſpicio corporis apparatum in tot fluxionum vetuſtarum genera, atque adeo ipſius oculi ad ſuſcipiendas fluxiones habitũ, propter imbecillitatem, & conſuetudinem, in quem habitum ſenilis ætas omnino conſpirat, quæ ſi non annis, at valetudinis genere poſtremum ſenium attingit.

Conſpirat vero maximè oculi ipſius cum altero omnino inſanabili cognatio, quæ tanti momenti, apud

me ad

me ad renouendam ſuffuſionem eſt, vt fere certum ti A meam reditum.

Atque hæc me ratio terret, quoniam conſtat apud probatiores autores inter antiquos, & præcipuè Paulum, cui multum attribuo, quod ſuffuſio ex frigiditate ſpirituum, tamquam bona cauſa conficitur, ſi quidem totius oculi natura frigida, niſi ſpiritus alterci calore humores liquidi ſuſtentetur facilè craſſa recremena colligunt. Quamuis verò alter oculorum quandoque taotum afficiatur, propter collectum maius naturæ robur in reliquo, tamen alterius oculi non ſublati, ſed corrupti acie impedita à vitioſo humore vijs apertis ſpiritus à corrupto oculo ab illius vitioſis humoribus affecti in ſanum reuertuntur, & ita ipſum quoque paulatim vitiant. In Illuſtriſſimo itaque viro, cum ſpiritus ſiniſtrum vitiatum oculum tetenderint ab illius multo, & corru- B pto humore in dextrum retrocedunt frigidiores fientque demortui, & ita non obſiſtente ſibi aliqua dextri oculi robore, quoniam imbecillis omninò eſt, recremétum craſſum efficient, quare videor neceſſario metuendum redituram eſſe dextri oculi ſuffuſionem, vt ambo oculi, ſicuti natura, ita etiam affectus cognatione ſint futuri coniuncti. Huic quidem periculo ars diligentis medici poteſt occurrere, at, quod humanitus fieri ſolet, ægri noo ſemper medicorum præcepta ſeruant, & in loogis maximè valetudinibus limites præſcriptos excedunt, cum in longo labore animus facile frangatur. Contra tamen opus alacriter aggrediendum ſuadeor ratione illa, quod acies, quæ, vt ſpero, recuperabitur, ſui charitate, & Viu iucundiſſimo ægrum in ſui conſeruationis ſtudio facile continebit, & illum perpetuo in la- C bore conſolabitur, præterquam quod vnius artis ratio mihi debet eſſe propoſita, vt ſecundum artis vim de re agenda decernam. An verò æger, & aſtantes contrarij futuri ſint, iſtud artis ferè non eſt, ſed ad ipſorum officium ſpectat, de quorum fide ſemper a medico benè iudicaodum eſt. Neque verò ab opera hac crederem medico eſſe deſiſtendum, & ſi breui etiam interuallo aciem obtenturi eſſemus, natura enim bonum tam excellens etiam breui tempore poſſidere eſt optatu dignum, cum nullo fere diſcrimine obtinere illud poſſimus, & artis laus non eſſet prætermittenda io tam claro opere futura. De ratione tuendæ aciei reſtitutæ, in qua maximam partem habitura credo cauteria, ego ſuo loco dicam. Atque ita ſuffuſionem deducendam eſſe omninò conſtituerem, tum, quia nihil probibet, tum D verò quoniam vtile omnino eſt futurum. Quando verò deducenda ſit, proximum eſt, vt decernatur. Tempus deligendum eſt, quod vim maturatio ſuffuſionis, tum aeris temperies, tum autem ipſius corporis ſtatus demonſtrabunt. Status corporis erit idoneus, cum non amplius humorum motus timebitur, quos ſcilicet ab hyeme acceptos geruot animaliom corpora, & calor ipſius veris mouet, in ſenibus id tardius fieri ſolet, qui tardius a b ambientis calore mouentur, præterea, cum corpus commodius ſe ha bebit, quod in ſenibus aere calidiori eſſe ſolet, accuratius verò hoc eſt obſeruandum in hoc corpore, quoniam doloribus articularibus ob- E noxium eſt, qui primo vere ſolent homines, tétare. Quocirca, ſi in tempus calidius ſeligatur, in multa incommoda ipſum inducimus, quare, quod ad hoc pertinet, opera purgationis corporis aduiucta credo, quod vltra medium ipſum Ver, ſi cœli tempeſtas reſpondebit, id factu cómodum futurū ſit, & totis viribus iotendédum, vt ſuffuſionis maturitas opportuna in id temporis incidat, nempe ſic agendo, vt, ſi celetius illa procedat, nos tenuiori victu vtamur, vt eam minus alamus, & in id tempus retardemus. Si verò tardius fiat pleniori, vt ipſam craſſam citius efficiamus, cæli verò tempeſtas omnino tranquilla ſit, & ſerenitate pura, ſiccaque. Quantum verò pertinet ad cibum, ſi tardius matureſcit, ego non pleniori omninò vterer, ſed magis incraſſante, ne totum corpus nimiū expleterem, quod inane eſſet tutius, & præterea, ne poſtea inedia, quæ eſt neceſſario ſub curatione præcipienda, repentina nimis affligeret poſt ſatietatis conſuetudioem. Tunc verò ſuffuſio erit ſatis matura, cum mediocri conſiſteotia fuerit, quod colore iudicari debebit mediocritatem in perſpicuitate ſeruata, qua omnino viſus inſpicientis termineiur, non omnino tamen denſa appareat, digito quoque fricabitur, & cum non nimium diſſoluetur, neque nimium rigidam ſe ſe oſtendent, tunc erant maturitates opportunę. Vbi libenter ego conciliarem cum Auicenna, & recentioribus Celſum, & Paulum, qui uidentur contrarij omnino, cum dicunt, quod cum non mouetur, & non funditur, tunc matura eſt.

Nam cum addunt colorem, deſignant id, quod colori adiungitur, nempe, mediocrem conſiſteotiam, quæ nihil vetat quin aliquantiſper fundatur, imò, niſi aliquaotiſper funderetur, eſſet durior, & inepta deductioni, cum enim motus ille paruus, quem recentiores fere omnes requirunt, ſit inſenſibilis, Paulus illum relinquit, & illi ſufficit proponere eos colores, qui cum illo iunguntur primo plumbi, ſcilicet liquati, (quem alij dicunt argenti, alij margaritæ, & ferri, quod idem eſt, nam Celſus dicit ferri nitentis,) deinde aquæ marinæ omnium conſenſu.

Montagnana cum cęteris conciliari non poteſt, quin ptius ſtatuat aliquantiſper moueri cum Auicenna, & recentioribus; dicit tamen poſtea, quod altero oculo clauſo non debet pupilla affecti oculi dilatari, vel ſuffuſio extendi, quanquam cogitabam ſolutionem a diſtincta loci ratiooe, vt iſte extra vueam cum Auicenna ſtatuens illam occupare pupillam vellet, nec quidem amplificatiooi videndæ, cum maturuiſſet locum dare. At vult etiam viſum non omnino eſſe impeditum, luminis ſaltem, quod ipſimet aduerſari videtur. De iudicio etiā a viſu accepto diſcrepant, nam alij omnioo ſublatum volunt, vt Ioan. de Vigo, Paulus vero, & Montagnana ſaltem lumen videri volunt, alioquin graſſiorem exiſtimant, quam, quæ deponi poſſit. De tempore vero magis particulatim illud cenſeo proponendum ne luna ante plenilunium ſit, vel in plenilunio ipſo, vel nimis imbecillo lumine. Oculus enim inter partes lunę ſubiectas cooſendus eſt, cum de ſententia Ariſtotelis, cui contra Platonem ratiooe valentiſſima a ſenſu accepta adductus ſubſcribo, ſit ſuo certe corpore à ſe ſe inſeparabili aqoeus. Io plenilunio nimio abondat humore, in lumine verò lunæ imbecilliori calor eius ab humido vincitur, cum verò demere hic humorem ſuperuacaneum velimus, & curare ne repulluleſcat ſuffuſio, de creſceote luna illa tollenda eſt, quare poſt pleniluninm quarto, vel quinto die vigente oculi calore, humidoque ſicceſcente, cum luna id agerem. Rurſus vitarem de ſententia Medicorum tempus, quo luna in ariete ſita fuerit, quo in ſigno cum eſt, ab omnibus aſtronomis ſuſpicatur caput non eſſe valentius agitandum, quæ eſt antiquitus tradita, ac ſilentio confirmata ſententia, &, vt omnia conſumem de tempore dicta, die circiter 18. 19. vel 20. Aprilis, ni potius videatur initium menſis Maij, deducendam ſuffuſionem cenſerem, atque hactenus de tempore, quo deduceoda eſt ſuffuſio. Quomodo verò tuto (nedum cito, & iucundè) ſit deducenda, proximum eſt vt dicatur, ea eſt huius curationis ratio, oculi, atque corporis natura, vt vel præ dolore attrahente, vel oculi laxitate repletionem corporis expellentis ſuſcipiente inflammatio, aut etiam interius ſuffuſio altera poſſit facile excitari, quod malum omnino eſt vitandum, tum dolore cauendo, tum laxitate, tum plenitudine præcipuè remouendis.

Repletio quidem ſublata vna poſſet metum omniū auferre, nam laxitas, quod reciperet, dolor, quod attraheret, materiā remotā non haberet. At neque corpus poteſt a recrementis penitus expurgari, neque ſi poſſit vnquam, certas præfert huius purgationis notas.

Præterea, ſemper noua gignuntur io corporibus excrementa, itaque tribus ſupradictis fluxionis cauſis eſt occurrendum, dolori exterius oleo roſaceo oui albumi-

ne agitato, & ſpuma detracta, vel integro ouo, oculi verò laxitati eodem oui albumine, & roſaceo oleo, vel myrtino in circumiacentibus partibus appoſito, boloque armeno immixto, intra oculum autem aqua roſacea cum oui albumine, a quo, & reliquis, qua innumera poſſent adduci ad conſtrictionem partis facientia oculus confirmabitur.

Repletioni ſummouendæ facient propria, & congruentia remedia, quæ ideo magna ſunt eligenda, quoniam periculum magnum, magna repletio ipſa minatur, vt diuturnitas repetendorum remediorum ſit adhibenda, cum vehementia eorum verenda ſit, ſpatio itaque ſaltem magna fiant, ſi enim vehementiam eius ętas recuſat, non quidem ſimpliciter, quoniam vires, & ętas, quæ ſolent impedire, nunc quidem non impediunt, ſed tantum aliquid detrahunt de copia, nos non genus medicamenturum, ſed copiam tollendo vehementiæ detrahemus; ſpatio, & repetendis operis reſtituendo, quod de uehementia detraxerimus. Qualia vero exigunt humorum genera, quæ in hoc corpore conſpiciuntur. Sanguinis multa adeſt copia, qui non ſolum inedia, quoniam tardius, & minus tutè id fieret, ſed etiam opera manus educendus eſt. Aſſueuit ſectioni venæ, idcircò non timerem aciei obfuturum ex Auicenna, qui dicit, quod obeſt ſanguinis miſſio in larga copia, & cum dicit non eſſe locum phlebotomiæ, loquitur ad illos, qui, quoniam medicamentis ſuffuſionem curaturi ſunt, id pręcipiunt propter morbi diuturnitatem, quare deſcripſit ipſe ſententiam alijs prolatam, non quam ipſe profeſſus, non ſubiei fugerem igitur illam, ex venis vero, ſi timerem digeſtionem nimiam ſpirituum, illas, quæ iuxta digitos ſunt eligerem, vel iuxta brachiale, ibi enim venę ſunt, ex quibus ſanguis ſalubriter educi ſine ſpirituum multo diſpendio poteſt, ſi fuerit opportunitas loco phlebotomiæ, cum iam aſſueuerit, illum per hæmorrhoides euacuarem, quoniam maximè a capite reuellunt. Ad caput deinde aſcenderem cucurbitulis, vt vt quadam ſanguinem, qui in capite eſt, educerẽ, & ſanguiſugas etiam iuxta nares, & poſt aures admouerem, cum corpus totum fuiſſet prius vacuum, & purum factum, ne a toto in caput materia attraheretur. Abundat vero ſummopere ſeroſis humor biloſo, pituitoſoque, vel conflatus, vel illis adiunctus, ea propter poſtquam vſus eſſem clyſteriorum opera, quibus ſolui commodè aluus huic viro ſolet, humoribus ad eductionem comparatis, vt melle roſac. ad pituitam, & caput, atque ventriculum, vt ſyru. de ſucco cicoreæ ad bilem, & iecur, ſyrup. de ſucco betonicæ, ſyrup. roſ. vtriſque ventriculo capitique commodo, & etiam oximelle ad omnes craſſos humores incidendo, vterer deinde medicamentis purgantibus fortioribus non abſolutè, ſed ratione huiuſce corporis, vt primo a toto corpore, deinde a capite educerem, pillulis quidem lucis ad craſſiores humores, pillulis vero ſine quibus ad calidiores. Iniungerem verò rhabarbarum propter hepar, & fluxiles magis humores, quamquam, & craſſos educat, neque agaricum, & aloe negligerem. Imò pro capite confirmando aloe roſaceum denium propinarem, cum verò medicamenta conficienda, vel permiſcenda eſſent, ſemper cum ſyrup. de ſtęchade id faciendum iuberem.

Quod ſi iam dicta non ſuffecerint, aſcenderem ego ad portionem cochiarum, cum ſuperius allatis commiſcendam. Nunquam enim non benè mihi ſucceſſit illarum opera, vel ad ipſas aggregatiuas, quas cum ſyrupo de ſtœchade conficerem, neque ad valentiora deſcenderem, tum ætatis ratione habita, tum alui, naturæ mollioris. Hic quædam ſummatim obſeruari velim.

Primum, cum ſint tres Medici curantis ſcopi, tuto, cito, & iucũdè, ne cum alteri incumbimus, reliquum deſereremus, non ita citò fiat, quin tuto, & iucundè, non ita iucunde, quin tuto, & omnia mediocriter, vt etiam in abſtinentia præſcribenda. Secundum; quod, cum humorum, non tantum copiam, quorum motum timeamus, expurgatio illos præſertim humores debet re- A ſpicere, qui ſua mordacitate, & liquore motum cæteris iniunguut, vt ſunt ſeroſi, & bilioſi.

Tertium, quod acetoſis ſyrupis non vterer, niſi alijs longè plurimis admiſcerentur, qui acumen frangerent, ne ventriculo ſenis hominis, & neruis officerem, ſi illis ſimplicioribus vterer. Oximel vero temperatiſſimũ eſt, & idcirco ſolo vti poſſe crederem. Poſt ipſam vniuerſi corporis depletionem, poſtea corroborantibus interea vterer, dum illa, quæ proximè à capite humores exhauriunt, adhiberem, vt eſſet saccharum roſarum, cum ſpeciebus aromatici roſati, confectione ex floribus betonicæ cum ſpeciebus diatron ſantalon, myrobolanis conditis, atque aloe vna cum rhabarbaro, cum ſucco roſarum diutius macerato, nam quotidianam humorũ detractionem cum firmamento capitis, atque hepatis coniuncta præſtarent. B Quæ verò proximè a capite educerent, eo ordine adhiberem, vt errhina non niſi poſtremo tempore admitterem, nam propter impetum in oculos, materiam concuſſu traducunt, ſi tam exigua non ſit, & tam propinqua, quæ per nares eo impetu tota educi non poteſt. Cum igitur caput omnino fuerit expurgatum, ſupererit tamen materiæ portio iuxta oculos, illam per nares errhinis adhibitis educerem. Sanguiſugas adhiberem, vel naribus, vel temporibus, maſticatorijs vterer, non illis quæ materiam propter motum maxillarum educũt, vt eſt maſtiche, quoniam muſculi maxiteres tempora veſtiunt, ex motu calfiunt, quorum calorem ſequitur materiæ attractio, hanc oculorum inflãmatio excipit, quoniam nimium temporibus adiacent. Maſticatoria igitur alia ratione potius, quam maſtica- C tionis motu vehementiori trahant, vt calore, quod ſi verendum ſit, ne caput calefiat, pipere vterer, cuius calor minimè figitur, aut pertinax eſt, ſed facillimè exhauritur, atque exhalat.

Cum verò poſtremo loco errhinis vſus eſſem, tunc exterius etiam, quæ capiti robur conciliarent, adhiberem, vt pulueres ex roſis, myrtis, ſandalis, cupreſſu, ſandaraca. His credo, ſi etiam odores eiuſmodi ex roſis, & his, quę robur capiti concilient, adiungantur, occurſum erit cauſis, quæ quidquam periculi intentare videantur, nempe, repletioni, dolori, & laxitati. Quæ vero in manu adhibenda magiſtri ſunt præſtanda, facilius dictu ſunt, quàm factu, quoniam, & dexteritate manus, & exercitatione, ac vſu nituntur, quibus certè non caret noſter præſtantiſſimus Cæſar, non poſſum tamen meo ſtu- D dio in virum Illuſtriſſimum tantum reſiſtere quin hoc etiam quaſi in meſſem alienam falcem imponens addam, vt bono lumini, & cælo clato ad exquiſitam viſionem ægrotum opponat, citra tamen ſolem, ne viſus titubet, quod experimur omnes, præterea, vt omni diligentia caueat, ne venam aliquam, quæ inſignes in hoc oculo ſunt, feriat, ne perturbentur omnia. Neque etiam prætermittam, quod Paulus lib. 6. & Auicennas docent illam ſuam ſuffuſionem deducere, quæ inter vueam, & corneam ſita eſt, quare iubet ſtylum figendum eſſe tanta diſtantia a cornea, quanta non attingatur cornea, nẽpe quanta eſt craſſities acus, quare de modo manus adhibendæ, iſtos non ſequar, cum eius generis non ſit de quo ipſi loquuntur, neque artifex illam Pauli poſſit deponere. Noſtro uerò in caſu medio coniunctiuę ſpacio E ad agendum eſſe noſtis, penetrando vueam ſecundum Celſum, & omnes recẽtiores, in cauũ illud inter vueam & cryſtallinum, qui enim tueri Auicennam, & Paulum volunt, & defendunt illorum modum facere ad deducendam etiam illam, quæ intra vueam eſt penetratione facta per pupillam, & educta ſuffuſione per foramen illud vueæ, & collocata ſuffuſione inter vueam, & corneam male ſentire experimento compertum eſt. Prætermitto, quæ de inſtrumento dicenda eſſent, quoniam mihi oſtendit apptimè oportunum, argenteum, manubrio in ſpiræ modum circum rimis effoſſo, cælatoque ad torquendum, & circumducẽdum commodo. Quod verò una colligari debeant æger, & curator nouit ipſe.

Neque repetendum eſt, quod oculo ſunt admonenda ſta-

da ſtatim, quæ dolorem leniant, fluxionemque alienius materię repellant, vt ouim eum ſtillatitio roſarum liquore, quibus recentiores addunt tutiam. Quod in obſcuro loco, deinde æger continendus ſit, lumen enim ita oculos afficit, vt ſonus aures, vt ſapores guſtatum, ut calor ipſe tactum. Vnde, ne error in hoc fieret, & aer magis fluxioni ſuo frigore aduerſaretur, Paulus poſt operationem iubebat, ut loco ſubterraneo æger contineretur, aer enim frigidior craſſiorque ibidem eſt, atque omnino obſcurus, quod non poſſum probare, cum id cuilibet obeſſet, qui ei non conſueuiſſet.

Neque vnquam per ſeptem dies ſoluatur oculi deligatio, niſi repellendæ influxionis gratia, vt dicit Paulus, Recentiores tamen a tertio die ſæpius ſolui volunt, & bis in die, vt immutentur, quæ oculo ſunt imponenda. Auicenna cum Paulo luteum oui ponit cum roſaceo, & placet magis quam albumen, quod exſiccatum poſtea detrahi ſine dolore non poteſt. Hic de oleo roſaceo admonerem, quòd oleum, cum, ſi oculum tangat moueat dolorem, id ego extra oculum tantum apponerem, in oculo vero aquam roſaceam olei loco deligerem.

Alij addunt tutiam. Præterea, omnino a locutione, maſticatione, & motu capitis partium, riſu, & omni animi motu tantiſper abſtineat donec ab inflammatione tuti fuerimus. Tunc ratio victus tenuis omnino eſſe debet, non tamen extenuans, nam humorum tenuitati, & motui nimium adderent. A vino abſtinendum, & etiam a cibo pridie eius diei, quo operam ſubiturus eſt, ſit potius medicinalis cibus, vt condita, myrobalani, & ea, quæ tunc capiti, tum ventriculo robur conciliant, ne interea ventriculus aliquid recrementi attrahat, atque eum cordi, tum capiti, tum oculis ipſis officiat. Modus verò abſtinentiæ iniungendæ ſit, vt ſeoſim omnino cibus ſubtrahatur, nam in ſene maximè repentinam mutationem ego vehementer timerem præſertim in eo, in quo renes calculo ſæpè vexatur, nam a ſubita abſtinentia incaleſcunt, & aliquid craſſioris materiæ trahunt ad ſolitam noxam. Itaque etiam in cibo poſtea reſtituendo, paulatim id moliendum, ne ſubito ſuggeſta materia crudior maneat, ventriculo imbecilli facto, & a renibus calfactis trahatur. Poſtremum caput, in quod conſummatio tota quæſtionis fini aut eſt de tutela, qua oculus, ne rurſus labatur, ſuſtineri poſſit, quod certè difficillimum iudico, ac ferè fieri non poſſe.

Nam eſto, æger infra præſcriptos vitæ limites teneat ſe ſe, natura tamen partium humorem amandantium, & recipientium non ſolum in ſene materia excrementoſa nunquam caret, ſed iam habitu quodam, & amandat, & recipit, qui habitus in ſenili ætate auferri non poteſt. Si quid verò eſt, quo ſperandum ſit aliquid, exiſtimo vnum eſſe cauterium ceruici inurendum, quo tanquam euaporatio tubulo materia quotidiano errore habitu partium naturali genita, educatur, ne ſuperſit, quæ in oculum rurſus irruat. Ratio autem victus ea ſit, ſi poteſt, qua capiti robur, & calor quidam tepidus viſorijs ſpiritibus addatur. Sit vſus frequens conſeruæ betonicæ, myrobalanorum, & aloes ex roſatum ſucco confectæ, quæ in ventriculo humido, etiam in ſene vtilis eſt, nam Galenus vitabat ipſam in aſtricta aluo, quæ ob ſiccitatem prouenit, propter quam aloes, certè tunc ſeni officeret. Cibi optimi ſucci eligantur, fœniculo vbique ingeſto, potus ex vino potentiori concedendus eſt; dummodo etiam parcus ipſe, & corpus crudis non ſcateat humoribus, cum ſcatebit, euacuetur, euacuatum corpus, tuto, & commodè vino potentiori, parcè tamen vti poterit, nam hac ratione oculis vinum potens ſaluberrimum eſt, in quo euphragia, fœniculum, coriãdrum, betonica, vel quicquid ex his gratius fuerit, vt etiam ſaluia capiti amiciſſima.

Somnus nullo modo a cibo ſit, quod ſi aſſueuerit, ſaltem non decumbat, vel cibus ille tenuior ſit, quem ſomnus ſtatim excipiet. Erectus certè ſi dormiat, non tan-

A tum caput replebitur, ſiquidem non ſolum humores in decliue faciliorem delapſum habent, ſed vapores etiam in decliue facilius attrahuntur, immittunturque, vt aeris eſt proprium. Animi affectibus moderentur, præſertim a cibo, cuius coctionem perturbant, frigefacientes prætetea, cruditatum ſunt cauſa, calfacientes verò præſertim ira, & ex candeſcentia a cibo, caput maximè replet.

Aluus lubrica ſeruetur, in aere repentinæ omnes mutationes fugiantur, ſiue ratione ignis, ſiue cubiculi, ſiue ſolis cauſa aer ſit varius; poſt calorem, frigus omninò repentinum vitandũ; ſenſim enim ab hoc in illud tranſeundum eſt, fumus, ignisque, & ventus auſtralis vitetur. De indumentis etiam capitis idem dicendum, ne ſubitæ, aut magnæ fiant mutationes, ne nimis calfaciãt, vel protinus refrigeraſcere permittant. Quoniam verò

B exerceri commodè ſæpè non poteſt, idcirco tunc frictionibus, & lotionibus eruum vtatur, & cum poteſt, omnino ieiuno ventre exerceatur, deambulatione, vel etiam lectione, vel pſalmorum clara recitatione, vox enim clara maximè ventriculi, & thoracis partes exercet, calfacit, & recrementa digerit. Atque hæc de propoſitis quæſtionibus, an deducẽda hæc ſuffuſio ſit, quando, & quòmodo, & qua ratione cauendum ſit, ne reuertatur; quæ quidem dixi potius, ne locus ſtultra mihi obtigiſſe videretur, quam quod noui aliquid me poſſe vobis afferre ſperarim, ita tamen, vt, ſi quid emolumenti alicuius dictum iudicatur, gratum adeo fuerit, quod illis qui poſt me dicturi ſunt occaſionem præſtiterim, vt plura, & longè utiliora ſint allaturi, quibus pręcipuè huiuſce conſultationis pondus attribuendum eſt. Dixi.

C 22. die Aprilis feliciſſimè deducta ſuffuſio eſt, ita, vt continuo præſentes omnes agnoſceret. Abſtinentia deinde longè maiori vſus eſt, quam nos præſcripſiſſemus, a qua ad ſolitum cibum poſtea celeriorem ſecit tranſitũ, vnde & renes infarcti, & corpus totum fuere, primoque oculus caliginem denſiſſimam accepit, deinde renes calculi laborem attulerunt, quo duos calculos ſpatio 9. dierum eiecit, poſtea podagra eum tentauit, quam febris acuta ſequuta eſt incredibili vrinarum copia, cum delirio ad extremum.

Sub finem podagra ſuppurata eſt, & vltima etiam die conuulſio affuit, qua extinctus eſt, nẽpe 25. die menſis Maij anni eiuſdem.

D *Defenſio conſilij ſuperioris Chriſtophorus Guarinonius præclaro Medico, ac nobili genere Alexandro Lando. S. P. D.*

CONSVLTATIO CCXXX.

REpetebam fortè mecum hodie vir Excellentiſſime, quæ heſterna die in conſilio pro Cardin. Illuſtriſſime inito a nobis vertebantur, & præcipuè me ipſum dicentem reſpectans, quis videri grauioribus potuerim; præſertim verò tibi viro in diſciplinis præſtan-

E tiſſimo, quam modeſtè me geſſerim, atque mecum ferme erubui. Nam dum meipſum agnoſcerem, profecto ſuſpicatus ſum iuuenem Medicum, cum ſenioribus agentem audentius ſe geſſiſſe fortè alicui viſum iri, quaſi audacter nimis, quæ ſentirem, expoſuerim, apud illos habens orationem, quos tædio potius afficere, quam noua aliqua re indicanda tenere potuerim. Ea verò potiſſimum memoria conturbor, atque angor, quod neſcio, an facilè ſatis, vt debui, admonitiones tuas, cum dicentem me interpellabas, ferre ſim viſus.

Sperabam vtique imò eram certus, tuam humanitatem, atque prudentiam, nullum à me huiuſmodi officiũ poſtulare, quo me excuſatum haberes, qui iuniorum mores agnoſcens, atque quotidie experiens, id ætati potius, quam voluntati eſſet adſcripturus.

Neque verò ignores ſuam cuilibet ſententiam maximè placere, in eaque quam facillimè errare vnumquemque. Attamen non potui cum illo mei expurgandi officium prætermittere, cui plurimum me debere ſcio. Vnde in hanc literarum ſcriptionem eo animo potiſſimum ingreſſus ſum, vt intelligeres, quicquid pro tua benignitate mihi indulſeris, illud mihi abs te prius, vt tua dignitas, & mea obſeruantia poſtulat, eſſe expetitum. Deinde, ne, ſi cauſa aliqua expurgationi eſſet, in ea prætereunda mihi deeſſem, itaque illam, ſi qua eſt ſubijcio modo. Credidi ego ſatis ſatis firmam illam eſſe ſententiam, quod, cum corporis natura eſt imbecillior, tunc & onerı maiori habet omnia excrementa, & ea plura etiam congerit, quàm cum eſſet validior. Cum vero onus deponendum ei neceſſario ſit, illud tunc demum ad propinquiora cogitur impellere, quando ad extrema, ad quæ prius potentior illud propulſabat, nō poteſt, neque fundamentis id egere, quæ vulgo, a Medicis ex Galeno plurimis in locis, præſertim libro de naturalibus facultatibus, ac ex omnibus fere ſcriptoribus colliguntur. Quare & in Illuſtriſſimo viro id euenisse citra omnium cōtrouerſiam me ſtatuere poſſe nō verebar, quamuis enim vna cum ſuffuſione adhuc etiā podagra laboret, tamen, ſi potens eſſet, vt antea, in illo naturæ vis non ſolum materiam, quæ podagram infert, ſed etiam quæ ſuffuſionem facit ad extrema, & ignobiliora protruderet, cum verò vniuerſam materiam non poſſit, vt antea poterat, longius amandare, inter alias cauſas hanc iure receuſendam putaui, quod natura ingrauescentibus annis imbecillior eſt facta, & ſemper fit, vnde dolores a pedibus in manus, inde in brachia, inde in dorſum, & ſcapulas ſenſim aſcendere videmus. Deinde autem illam alteram ſententiam minimè nouam putaui, qua aſſerebam, altero oculo intemperatura cum materia affecto, reliquum naturæ, & officij cognatione etiam ipſum affectum iri. quod ſpiritus non impediti aliquo poti optici infarctu, quin ad refrigeratum, & corruptum oculum veniant, in illo, & optici refrigerantur, niſi cito admodum redeant, & nō poſſunt ibi manere, ſaltem quamdiu oculi ipſi feriantur, qua mora infecti inquam, & refrigerati, cum viſioni poſtea incumbendum eſt, in ſanum oculum remeantes, vt credebam, illum afficere omninò poſſint, quod ſi aliqui reperti ſint, quibus id non acciderit, qui per pauci certè ſunt, niſi a natura orti ita ſint, ipſum vel robori oculi ſani adſcribendum cenſebam, vel quoniam ſpiritus ad affectum oculum non veniant, vt fit in illis, in quibus opticus affecti oculi porus obſtructus eſt, alioquin non poſſe non refrigeſieri, & vitiari ſpiritus in frigida, & corrupta parte moram trahentes putabam, eos denique oculum ipſum ſanum male afficere poſſe omnino ſuadebar.

Teſtis itaque mihi author grauiſſimus erat Paulus libro 6. cap. 21. qui ſuffuſionem ex refrigeratis ſpiritibus procreari ſtatuit, idque de ſententia Galeni profitetur, ex cuius etiam doctrina ad multis locis elici poteſt. Poſteriores prætereà, quos viderim doctiores, qui omnes Paulum ſequuntur, in ea ſententia me confirmabant, vt in qua aſſertione, ratio iam valida exiſtere videretur, in ea temeritatis ſpeciem nunquam crediderim locum eſſe habituram. Quid enim eſt, cur dubitem illud huic ſententiæ aduerſari, quod in aliquibus alter oculus tantum affectus, ſpiritus verò, de quibus pariter aciei ſpiritus ſint communes oculo vtrique.

Cum non dubitem etiam cur, cum via materiam cerebri ad oculos ducens vtrique oculo communis ſit, vterque tamen oculus non neceſſario afficitur, ſed qui imbecillior eſt, nam vtrumque oculum æquè affici non dico neceſſarium; Sed tamen valdè metuendum, ne principe parte alterius affecta, reliquus dicta ratione afficiatur. Et tu quæſo, pro tua humanitate illam rationem attente perpende, quo, cum nullam exigas excuſationi meæ cauſam, nullam ſubeſſe etiā exiſtimes, quam ſi non contempſeris, gratum ſummopere id fuerit, aliquando intellexiſſe. De cerebri etiam Illuſtriſſimi viri temperie cum dicerem, grauiorum medicorum, qui ante me tunc fortè dixiſſent ſententiam ſequi non dubitabam, quod breui quidem ſuperantia humidi præſtaret, at multo maiori caloris.

Nam ſenſuum perſpicaciam, & in ſene caluitium, neque id quidem multum ab vnius caloris humidum vincentis, & iam multis iudicijs cum proditi, tum ab omnibus eius congreſſus Medicis conſtituti ſuperantia effici potuiſſe exiſtimabam, qui quidem caloris gradus ſi ſiccitati, vel etiam paucæ adiungeretur hoc longo vitæ ſpatio, vt ſolet, citius, & multo amplius caluitium effeciſſet, neque illud tanta etiam eſſet canitiei adiunctū, quæ, & ſi a ſiccitate frigori annexa proueniat, non tamen a calore ſiccitati combinato, ſed hoc ipſo calore

B ab humiditate oppreſſo ſæpè exoritur. Etenim Galen. lib. artis medica cap. 14. 18. 19. 21. 22. caluitium non niſi ab humidis citra caloris elationem capitibus, & eiſdem frigore abundantibus reijcit, ſicciora que capita cito facit caluescere, ſi calida etiam ſint, & prætereà nigros criſpoſque capillos geſtare, non quales in effigie Illuſtriſſimi Viri obſeruaſſe, atque ab aliorum ſermone accepiſſe viſus eram, coloris nempe medij temperamentum, aut medium, aut, ſi calidum, id cum humido coniunctum oſtendentis. Itaque nec cito, nec multum caluitium ſubijt caput calidum, ergo non eſt ſiccum, cui rei faceret etiam ingenij celeritas, facies accederet, præſertim circa oculos carnoſa, ſanguine abundans, atque excrementis, quæ caloris ſoboles eſſe non poſſunt, longè minus ſi ſiccitati ſit adiūctus. Memoriæ autem vim in ſtudia, & diligentiam hominis referebam, imò in ipſam ætatem. Nam huiuſmodi capitis hominibus, in

C quo calor humorem vincit, vterque tamen excellat, ſiccitas per ætatem naturaliter iniuncta memoriæ vires augere ſolet.

In ſiccis vero capitibus è cōtra memoria per ætatem amittitur, quare iſthæc memoria potius meam ſententiam videbatur confirmare, accedente præſertim tanta exercitatione quantam ipſe adiunxit, qua vigore plurimum memoria ſolet, in his etiam quibus illam natura denegauit. Mentis verò conſtantiam in ſapientiam, & variam omnium rerum vſum referebam, qui enim periculis pluribus perfunctus eſt non facile cuilibet adhortanti fidem ſolet adhibere, nouit conſilij humani infirmitatem hominum errores, & fraudes eſt expertus, & fortunę fallaciam, & hanc ob cauſam ſenes eiuſmodi eſſe Ariſtoteles decernebat, ne dū ob ſiccitatem æta-

D te contractam. Quid? ſpernerem vero Montani noſtri iudicium tot rationibus adiunctum? idem ipſe iudicauit de hoc eodem Illuſtriſſimo capite cum adhuc ætate floreret, vt memoriæ proditum eſt in conſilijs ſuis literarum monumentis commendans, neque tunc recrementitia humiditas ob ętatem irrepens illi iudicio acerrimo imponere potuit, quæ vel cruditatibus, vel denſitio cranei colligeretur, vt in ſenibus omnibus ferè fit. Hoc ſatis fortaſſe fuerit cauſæ, quæ a tuæ naturæ facilitate, quod expecto, me obtenturum confidam. Alias quanta obſeruantia te proſequar, & honeſta quadam tuæ præſtantia æmulatione, re ipſa pro viribus declarabo. Vale, & hoc meum

E officium ita accipias, vt illa qua nutritur ipſum bona voluntas poſtulat, quod certè coram obire ego longè maluiſſem, niſi tui muneris occupationes denegaſſent. Dom. 14. Calen. Februarij, 1565.

Cum eiſdem 28. Martij 1565.
De eodem caſu.

CONSVLTATIO CCXXXI.

Viri periniſſimi, atque Doctiſſimi, quoniam hoc onus vobis præſertim incumbit, ego, ſi quid eſt quod mea opera poſſim præſtare, hoc vnum eſſe putabam, quod rem propoſitam oculis veſtris ſaltem ſubijcerem; quorum iudicio decernenda eſſet, tamen ea ſanè ratione ſententiam dicturus acceſſi, vt ante alios dicendo potius cotis vice fungerer, quàm, vt ſententiam meam veſtris grauiſſimis interponerem.

Verum quoniam hi viri Doctiſſimi, qui ante me dixere, quæ eſt ipſorum doctrina, atque peritia nihil mihi B reliquum fecere, in quo dicẽdo me exerceam, dum nolo ab officio abeſſe, hoc ſaltem agam, vt eorum quidẽ ſententiæ ſubſcribam, atque ſi occurrant aliqua, quæ tanquam tenuiora ab illis relicta videntur, illa in medium referam, illorum ſcilicet morem imitatus, qui ſpicas exiliores a meſſoribus relictas, poſt meſſores eundo colligunt. Summa ergo eorum quæ ab ipſis ſunt dicta, his præſertim capitibus contineri videtur. Alterum, an hoc præcipuè tempore ſuffuſio deducenda ſit, reliquum quomodo, quoue corporis apparatu tuto deduci poſſit.

De temporis electione tractantes, duo præcipuè intuebamur, cœli temperiem primum, deinde ipſam ſuffuſionis abſolutionem, cum oculi ipſius ſtatu. Cœli ratio illud nobis oſtendebat tum ex parte ſyderum, tum C cæterorum, ſolis quidem, vt Veris ipſius poſteriorẽ partem expectaremus, tantiſper ſcilicet, donec corpus, in cuius rationem omnia referenda ſunt, ab humoribus hyeme congeſtis calore digerente leuaretur, id quidem Vere ipſo in corporibus, vt plurimum fit. In ſenioribus verò ſerius caloris percipientibus beneficium, poſtremo ipſo Vere conficitur, ſeu in principio æſtatis, hora verò, qua Sol ſupra horizontẽ aſcenderit, niſi corpus ægri impediat. quare, cum tres primæ horæ diei ſanguinem moueant, poſtremæ melancholiam, mediæ verò bilem, ſi primis tribus oculi non rectè haberent, tribus poſtremis id agerem; medias omnino vitarem propter bilis dominium. Menſis demum ea parte, qua Luna decreſcit, vt dicebamus. Nam vno excepto, vt videtur Cauliacenſi, omnes in hoc conueniunt periti ſcri- D ptores, imò etiam Cauliacenſis iudicio idem voluit, ſed litera corrupta eſt, nam ſic legendum (fiat Luna decreſcente) quaſi quod certus eſſet nullum contradicere vnico verbo expreſſit, & niſi inſanum hominem, aut ignauum penitus velimus exiſtimare, authoribus omnibus ſine appoſitione rationis contradicere, addemus illi verbo (creſcente) ſyllabam, de, vt legatur decreſcente, & ratio eſt, quoniam circa membrum aqueum cum Ariſtotile, verſamur, & humoris extinctionem volumus.

Præterea cum non eſt in ariete, nam omnibus ſeculis eſt obſeruatum, in illo ſigno Lunam capiti infeſtam. Tempeſtas autem, vt exiſtimo, ſerena ſit, non auſtrina, ſed potius ſeptentrionalis. At quoniam cataractæ abſolutio, quæ rectè cataracta nomine dicta eſt, cum de- E mittatur in modum valuarum aquæductuum, quæ cataractæ dicebantur, & cataractarum, quæ fauces, vel portas fluminum obſtruunt, & demittuntur, cum fluminis curſus eſt impediendus, illius inquam, cataractæ abſolutio iam propinqua, vniuerſam ad ſe occaſionis rationem conuertit, nec tempus anni aliud expectare cõcedit, quamuis præſens ineptum eſſet, reliqua ſaltem de Lunæ decremento ſeruabimus, de arietis ſigno, & de aeris conſtitutione, atque diei hora.

Quantum igitur ad tempus abſolutionis ipſius pertinet, illa viſu tum noſtro, tum etiam ægri poteſt percipi, prætermitto illius temporis notam à recentioribus poſitam; nam non eſt alicuius momenti, ægri inquam qui lumen ſolum videat, & parum. Nam Paulus videri lumen A à tenebris in omni cataracta ſtatuit cum recentioribus, vno Iohanne de Vigo excepto, qui Aetium ſecutus videtur, illum quidem perfunctoriè ſatis hac de re tractãtem, qui fortaſſe per ablatam viſionem illam, quæ corporum, & colorum eſt, intellexit, non illam luminis.

Quare Iohannes de Vigo perperam illius verba accepit, cum dixit (vbi perfecta fuerit, viſum impediat) certum eſt enim viſum impediri, quamuis non omninò lumen impediat, imò, ſi omninò impediret, vel craſſior, quam deductio requirat, cenſeretur, vt obſeruamus, vel eſſet glaucoma illud, quod curari non poteſt, vel obſtructio opticorum. Quantum ad hoc, noſtra cataracta matura eſt, nam cruditatis limites ideo exceſſiſſe comperimus, quoniam colores, vel figuras non cernit. An verò maturitatis limites exceſſerit, id ex indicijs alijs habere B poterimus. Noſtro etiam viſu rurſus id haberi põt, & crudam non eſſe, vt pote, ex motu eius habitum craſſitudinis indicante, nam non diſſipatur altero oculo cõpreſſo, neque eodem confricato, ſcilicet neque à ſpiritibus ſubeuntibus ab altero oculo, neque à motu digiti ipſum comprimentis, ergo videtur iam conſiſtere, & ad vnius eius partis tractum tota eſſe conſecutura, quo acu deducetur. Imò dicit Paulus nullo modo debere amplitudinem, vel figuram ex compreſſione mutare. Paulo multum tribuo, & illi teſtatur experimentum. At omnes recentiores motum extenſionis requirunt, negant ſolum motum diſſipationis, & falluntur, forſan, cum amplificatur pupilla, videtur ambitus ſuffuſionis amplificari, qui non cernitur totus, ſed ex amplitudine pupillæ latiorem aditum noſtro viſui faciente amplior cataracta C apparet, quamuis quidam, ita illam amplificationẽ deſcribant, vt non poſſint falſi hac ratione videri, nã omnino cum attenuatione ſuffuſionis id fieri volunt, illos etiam relinquo, & experientiæ adhæreo antiquis atteſtãti. Quare Celſum ipſum, qui illam immutam eſſe vult, non cogor ita intelligere, vt non motu tantum locali, a motu, a loco in locum ipſam priuet, ſed etiam motu in loco. Minus mihi illud ſuadent ſequentia contextus Celſi verba de ea, quæ deducibilis non eſt, vbi non dicit illam moueri motu hoc extenſionis, ſed motu locali tantum, cum dicit, (ſi labat hac, atque illac mouetur) quare nec dixerim, quod omnes cum Celſo conſentiũt, præter vnum Paulum, ſed Celſum cum Paulo eſſe, & recentiores fuiſſe deceptos, vt obſeruamus.

Quid verò dicam, quod Montagnneſis Doctor, vi- D ſum luminis in illa admittens, atque motum ex fricatione, motum tamen, quem ex altero compreſſo oculo cõcipit, ab illa abeſſe vult, quæ matura eſt, cum Galenus primum, deinde omnes reliqui motum hunc illum ſanabilem eſſe per deductionem indicare velint. Certè in hoc ipſi Montagnenſi non aſſentior, cum præſertim experimentum illi aduerſetur, Poſſet quis exiſtimare (niſi haberemus experimentũ aduerſarium) quod Galenus de genere deducibilis cum fructu loqueretur, quæ cum obſtructione optici pori coniuncta non eſt, non autem de ætate ipſius quæ matura eſt, quæ cum eo motu ſpirituum prius moueretur, tamen poſtea, cum maturuit, non amplius altero oculo clauſo amplificetur.

Sed verba Galeni primo de ſymptomatum cauſis de E deducibili omnino vniuerſaliter pronuntiantur, nam alioquin nõ omnis cataracta deducibilis id haberet indicium, neque ſignum illud, omni ſemperque competeret, minus verò, cum ad deducendum opportuna eſt, & præterea non valet, ſi quis Montagnanenſem defendat & dicat, ſtatuere ipſum cum Auicenna, & Paulo cataractam inter κερατοειδῆ, & ῥαγοειδῆ, vnde viſum Medici impediat, nec pupilla cerni poſſit, an dilatetur, an contrahatur, nam nunquam vidi ego cataractam eiuſmodi, & præterea dicunt oculatij artifices illam deduci non poſſe, & cum Galeno illam inter vueam, & cryſtallinum ponunt. Videamus Gal. 10. de vſu partium; & in prognoſticis commento primo de geſticulatione manuum. Dicit Galenus, quod ſuffuſiones fiant in hoc humore ſubſimili candidæ, tenuiorique parte oui, qui

inter

inter pupillam, & cryſtalloidem eſt, pupilla vero eſt foramen vueæ. Quare relinquo Montagnanenſem alioquin ſummum virum viſu noſtro nos non ſolũ per motum, quo mediocritas habitus cernitur, ſed etiam per colorem, qui in perſpicuis corporibus de corpulentia affert iudicium, id habemus.

Omnes enim colores, qui habitus mediocritatem denuntiant, illam maturam ſignificant, quicunque illi ſint. Nam vel cæruleus, ſi perſpicuitatem aliquam referat, mediocrem etiam maturitatem denotant, & eſt ille, qui appellatur tunc inclinans ad glaucum ab Auicenna, qua ſignificatione mare glaucum dici ſolet, quare, ſi marini coloris ſuffuſio eſt deducibilis, ergo glauca erit deducibilis, illa ſcilicet ſignificatione glauci, quam diximus, qui eſt in corpore diaphano, nam non genera, ſed modi colorum differentes varia indicant, niger enim in diaphano corpore, dicitur obſcurus, ſi nimium diaphanum ſit, quare tunc non eſt mediocris corpulentia, ſi denſũ corpus ſit, & ea materia nigra, tunc deducibilis propter exiguam corpulentiam non eſt, quod niger omnino color denotat, ſaltem citra mediocritatem ſi cineritius, & plumbeus, tunc magis conſiſtentem corpulentiam produnt, quam, ſi obſcurus, aut niger, & hæc mediocris eſt denſitas. Citrinus, & ipſe alius in denſo, alius in perſpicuo corpore viſitur, ille clarus mediocrem corpulentiam ſignificat, iſte aureus nimium ſolidum habitum denotat, cæruleus in corpore denſiori remittitur, quamuis etiam vere cæruleus, & glaucus illius denſioris generis eſt; Alioquin in perſpicuo corpore, dicitur inclinare ad cæleſtem, & marinum, & ita glaucum, illum, mare glaucum ducitur; Albus, & ipſe alius eſt in corpore diaphano, alius in denſiori, ille margaritinus, ferri illuſtrati, plumbi liquefacti, argenti viui, & ſecundum græcos bonam cataractæ corpulentiam denotat qui vero in denſiori corpore eſt gypſeus, lacteus a recentioribus, grandineuſque dicitur, & malam naturam cataractæ oſtendit, is ſi illuſtris ſit, ſecundum Arabes argenti viui color eſt, ſed denſioris, vel liquidioris ſubſtãtiæ, & malus eſt. At nobis propoſita cataracta mare ipſum refert turbidius, ſi ictum radiorũ lucis fugiamus. Si in radios reflexos conuertamus, margaritam refert, vel cryſtallum, qui colores corporis perſpicui ſunt, & ferè mediocris corpulentiæ; dico ferè, quoniam poſſet quidem adhuc craſſior eſſe, vt mediocritatem penitus haberet, ac meo quidem iudicio figuram, amplitudinemque non mutat confricata, pupilla ipſa illa eſt, quæ amplior ex confrictu facta magis detegit ſubiectum ſpatium cataractæ, vnde illa amplior cernatur, non tamẽ facta ex tactu amplior eſt, quare maturam eſſe ego ſtatuo, vereorque non craſſitiem futuram, ſed magnitudinem, ſi diutius immoremur, nam alterius oculi ſuffuſio magnitudine id prohibet potius, quam corpulentia, vt deduci non poſſe videatur, quam quidem ego deducere etiam tentarem. Nam ſi non ſuccedat, nihil amittimus, vel oculo ipſo in poſterum imbecilliori facto, nã materiam ad ſe deriuabit alterius oculi, ſi ſuccedat, bene erit: Hoc igitur tempore Luna decreſcente deduci poſſe dico, quo tempore in ariete eſſe non poteſt, nam in ariete hoc tempore fuit cum ſileret; & cum cæpit creſcere, decreſcere autem incipiet die dominico hora pomeridiana in Scorpione, erit autem die Mercurij in Sagittario optimo ad rem noſtram ſigno cum aſpectu Trino, cum Saturno, cum Ioue verò in Quadrato, cum Mercurio in Trino, quare ſi eo die aer opportunus fuerit, ſi corpus paratum, oculi minimè affecti, taxi illa quæ ei moleſta eſſe conſueuit opus manus aggrediemur hora, qua melius habuerit, veſpertinam non negligentem, cum illa ſit qua ſedatiores in hoc corpore humores conſpiciuntur, ſi fuerit conſtitutio non Meridionalis, ſed Septentrionalis potius, corpore omni quiete prædito, vt neque ſternutamenta, neque tuſſim, inquietudinem aliquam ſentiat; neque etiam aliquo animi affectu teneatur. Quo autem corporis apparatu, vt tutò deduci poſſit, vtemur? quove deductionis modo? De corporis apparatu, vtemur eo, qui periculo, imminenti aduerſetur; quonam? naturali periculi, & cauſæ declarat. Illud eſt affluxus humoris ad oculum, quo vel inflammatio in coniunctiua, vel ſuffuſio deterior in interioribus oculi humoribus fiunt, affluxus cõtinet cauſas, cauſæ ſunt, partis ſuſcipientis imbecillitas, amandantiſque irritatum robur, vel qualitate humoris, vel copia.

His ille apparatus occurret, qui robur ſuſcipiẽti particulæ addet, amandanti continentem vim robuſtam faciet, & ſubmouebit irritamẽtum copia humoris ſublata, maloque genere emendata. Imò neglecta ſuſcipientis particulæ imbecillitate, ſi copia, ac genus irritãs ſubmouebitur, certè non erit quod amandans mittat, neque, quod ſuſcipiens excipere poſſit copia vel ipſa ſola ſublata; Itaque tollenda eſt. Magnum periculum, ſi affuerit, minatur, ergo magnis remedijs, quæ a viribus non reſpuuntur, ab ætate tamen imminuuntur, genus igitur magnorum remediorum adhibendum eſt, copia tamen propter ætatem imminuenda. Quod genus? Nam humor multiplex, multiplici remediorum genere indiget. Sanguis adeſſe conſpicitur, bilis, feroſus, ac pituitoſus humor. Sanguis ſui imminutionem vult, bilis autem, & feroſus, ac pituitoſus humor ſui expurgationem. Quomodo ſanguinis? eo quod minima quoad fieri poſſit ſpirituum copia euacuetur, vires ne fiant imbecilles, hoc erit, ſi non inædia quæ longum tẽpus requirit, & æqualiter vniuerſum corpus euacuat, naturã etiam carnes colliquat, & vires ſternit quæ in præſenti corpore non ſunt, ita negligendæ, & tandem aluũ aſtringit, humores acres reddit, cardialgias inducit, & inquietudines, atque tandem omnia recrementa reddit maligniora, vt dicit Galen. lib. contra Eraſiſtratum de miſſione ſanguinis, quare, ſi per ipſam inædiam copiam tollere volemus, id, quod deſtruere volumus, adſtruemus, inquietudinem cardialgias, & vomitus excitantes ex ipſis acribus factis humoribus.

Præterea, ſi inſtituitur illa extrema inædia, quæ neceſſaria eſt ad euacuationem per accidens faciendam, tunc ex Gal. in librum de articulis fiũt tumores in corpore ex carnium colliquatione, qui viribus imbecillibus factis obſunt, & corpus humectant. Vnum præſtat inædia, quòd corpus exſiccat, & fluxum ineptum reddit. At hoc & diuturnum tempus requirit, & expurgationi futuræ corporis impedimento erit ex libro, quos, & quando purgare oportet, quare inędia eſt prætermittenda illa extrema, qua etiam vires deijcit. Non deijciuntur etiam vires, ſi non larga ſanguinis copia educatur, (nam tunc dicit Auicenna, quod phlebotomia nocet) ſi a locis etiam per quæ ſpiritus multi exiliant, vt a manu extrema, a carpo ipſo, ibi enim ſunt venæ minimum ſpirituum deducentes, & ſatis commodè ſanguinem euacuantes, vel ipſæ hæmorrhoides, quarum euacuationi corpus hoc aſſueuit: Nam quamuis tardiorem ſanguinem euacuent cum a natura largius aperiuntur tamen a capite maximè reuellunt, & ſanguinem, ſi hirudinum tantum ſuccu aperiantur. Cum verò ab his reuulſionem adhibuiſſem, deriuationem etiam proximè a capite, & oculis adhiberem, hirudinibus ſcilicet poſt aures, temporibus, vel naribus adhibitis. Vſi igitur ſanguinis euacuatione, per hæmorrhoidas ſectionẽ venæ prætermittemus, ac ita Auicennæ obtẽperabimus, qui dicit phlebotomiam nocere. Reliquos autem humores proprijs medicamentis expurgandos noſtis, vbi ſemper illos reſpicerẽ qui fluxioni parattorem ſanguinem faciunt, nempe ſeroſos, & bilioſos, melancholicos relinquerem, ac ferè pituitoſos, qui in nutrimẽtum mutari poſſunt. Rhabarbaro præcipuè, aloeque vterer, ac ſyr. roſarum ſolutiuo. tandem, ſi opus eſſet, pilulis ſine quibus potius, quam illis lucis, quæ potius craſſos humores educunt, nos verò cum nolimus nunc tollere per medicamẽta ſuffuſionem, ſed potius fluxum timemus, interim craſſiores humores nõ debemus detrahere, ſed fluxiles, craſſi enim ſanguini conſiſtentiam potius iniungunt.

iungunt. Apparatus verò humorum cum his, quæ præter apparatum robur etiam partibus conciliarent, vti velim, nempe, ventriculo, hepati, capitique præſertim, quare ſyr. de ſucco betonicæ, cum ſyr. roſato, vel ſyrup. de cicorea, cum melle roſato, vel ſyr. de ſtœchade, cum ſyr. de endiuia, Aquis de betonica, cicorea, abſinthioque, vterer autem ſaluia, vel lupulis ad reuulſionem, fœniculoque, nunc enim euphragiæ, vel alterius aquis ad viſum attinentibus non vterer cum attenuandæ ſuffuſioni propoſitũ non ſit. Poſtea a capite proximè ſeroſos humores educerem, non illis quidẽ maſticatorijs, q̃ motu potius quam vi è capite humorem ducunt, nam ex motu maxillarum muſculi ipſi maxillares calfiunt, calfacti ſanguinem ad ſe, & oculos trahunt. Vi igitur potius, quam motu educant. Errhinis verò vterer non niſi poſtremo euacuato capite, ne materia ad oculos impetum faceret, ſed exigua illa, quæ reliqua eſſet, tota ad nares tracta educeretur. Ad maſticandum cera mollior immixta puluere ſtaphiſagriæ, vel etiam albi ellebori. Ad attrahendum in nares decocta, & ſucci betæ, anagallidis, ciclaminis cum manna, & ſaccharo, & ſimilibus.

Poſt omnes purgationes myrobal. conditis vterer ad ventriculum, caputque, & hepar roborandum, ſaccharo roſar. cum ſpeciebus aromat. roſati, vel diamoſchu dulcis, vel alterius vt diambræ, & c: vel floribus betonicæ ſaccharo confectis cum trianſandalis, nam Patauij paratur. De ratione victus id cauerem, ne magis illa corpus euacuarem, quam purgatione, & ſanguinis effuſione, nam illa, vt dixi, niſi corpus expurgetur, acuit, & torrefacit humores, cardialgias adducit, inquietudines, capitiſque dolores, nam amaros humores facit, & recrementa omnia maligniora. Vide Gal. in libro contra Eraſiſtratum de ſanguinis miſſione, vbi addit etiam, quod aluum ſiſtunt, quæ omnia, quantum nocitura ſint, vbi tranquillitas eſt neceſſaria, vos iudicate.

Præterea etiam, ſi mali humores in corpore non ſperarentur ex ipſa, vt omninò ſperantur, non euacuat pro ratione ex petita, ſed primum, tarde admodũ euacuat, vires ſimul tollit, ſolida etiam colliquat, & omnes corporis ſolidas ipſas partes inanes reddit, nedum humores euacuat. Præterea, vt dixi, colliquans carnes inducit mucores, & humiditates quaſdam, quæ fluxui paratæ ſunt, viribus imbecillis factis. Quod mucoſam humiditatem faciat, vide Galenum, & Hippocratem primo de articulis. Rurſus ex libro; Quos, & quando purgare oportet, habemus quod inædia aduerſatur purgationem molituris, illi enim fluida volunt corpora, quæ talia fiunt à copia cibi, inædia verò anguſta illa reddit, & purgationi aduerſatur, aluum etiam ſiſtit. Mediocri igitur modo vterer victus ratione, quantum ad quantitatem attinet, nempè tenui, nõ extremè, quantum verò ad qualitatem, illo potius in craſſante, quam extenuante, nam occurrẽdum eſt tenuitati humorum, quæ fluxiles fiunt, quare ſit victus tenuis quidem, ſed non extenuans, cum his ſemper, quæ caput, & os ventriculi reſpiciunt, nempe myrobal. conditis in poſtrema menſa, & præſertim pridie eius diei, qua ſuffuſio deducenda eſt. Nunc enim, vt dixi, non eſt propoſitum humores ſuffuſionem efficientes attenuare, ſed potius fluxionis promptitudinem ad fluxũ auferre. De vino per tres dies ante deductionem, vel duos ſaltem abſtinerem ratione eleuationis humorum ad caput, & poſtea per ſeptem, non item prius, neque poſterius. Nam prius ventriculus afficeretur, neque probe concoqueret, ita & poſterius, ſi tamen lippitudinem non timebimus tunc, aut capitis repletionem, ſed coctione tantum egeamus. Quantum verò pertinet ad deductionis modum, nouit omnia optimè ipſe Cæſar, ne tamẽ videar à meo officio in re tanti momenti nulla coactus neceſſitate velle abeſſe, dixerim tantum quatuor hæc. Primum ad locum pertinens. Alterum ad inſtrumentum, Tertium ad operationem: Quartum ad agenda poſt deductam ſuffuſionem. Locum Paulus, Auicennas, & ſub illis auctoribus omnes volunt eſſe clarum quidem, ſed non ad feneſtram, vbi lumen anguſtũ accedit, & quaſi radios mittit, neque ad Solis radios, Viſus enim artificis titubat, & oculis ægrotantis officitur. Inſtrumentum vellem vltra manubrium eſſe breue, vt craſſitiem pollicis longitudine non excederet, quoniam artificis oculus melius immiſſam portionem obſeruat, ex breuiori extante parte, quam ex longiori, præterea, vt acies, vel cuſpis acus non eſſet valdè acuta, quod Paulus, & Celſus ſignificat, alter dicens rotundum alter non tenuem. Nam id, quod ita facilè membranas arripit, poteſt, cuique incidens fixione officere, exemplo vobis ſit, quod mulieres, quæ reficiunt pannos ſericeos vel velamenta illa tenuiora, & illæ quæ capitula botonos dictos conficiunt, acubus minus acutis, leuiterque pungentibus vtuntur, ita tamen acutis, quæ certa vi impulſæ ingrediantur. In operatione ipſa animaduertatur, ne plus ingeratur acus, quam ſit minimi digiti craſſitudo. Componat verò probè brachium, ne titubans nutans ve, anterius verſus naſum impellat manum, acum neceſſario interius nimium ad cryſtallinum conuertat, vel poſterius ad aurem manu depreſſa cuſpis acus vueam contingat. Modus perforandi, qui acu circumagendo eſt, & pituitæ deprimendæ ille fuerit, qui & vſu, tractatioriſque longæ peritia ei notus eſt, quique à deprimenda pituita oſtẽditur, alia. n. facilius, alia difficilius demittit, alia alia pluries reſurgit, pluriesque deprimenda eſt, quare eius depreſſionis ratio hanc tractationem moderabitur. Poſt depreſſionem non ob voluantur oculi, vel caput grauioribus velaminibus, ne calfactum caput attrahat, attracti humores infarciant cute, & caleſcant, ac rurſus maiorem ſanguinis copiam adducant; de quo modo attractionis ab Hippocrate, & Galeno ſæpè admonemur, ſilentium, temperatio ab ira, riſu, cogitatione, ab omni motu indicetur, ſternutatione etiam prohibeatur. Cibus vltra primum diem non ſit admodum tenuis, ne venter inanitione ſui humorem aliquem alienum excipiat, quia fieri nõ poteſt, vt ſciamus, quando exactè corpus expurgatum ſit. Medicamenta, quibus oculus perforatus fouendus, & à dolore, & defluxione humorum defendendus eſt antiqui habent oleum roſaceum, quod noſtris temporibus oculis dolorẽ facit, vt omne oleum ferè, neſcio, an antiquus oleum, ita, vt noſtrum pararetur, ſcio noſtrum dolores oculis afferre, quare roſacea aqua cum albumine oui reiecta ſpuma videtur opportuna, croci paululum addunt quidam, quoniam robur affert etiam cum eo, quod dolorem mitigat, & coctionem vulneris iuuat, & nutritionẽ, ſed plus de his dixiſſe iam videbor. Parum vidit, & breui ſpatio, tum poſt trigeſimum tertium circiter diem interijt acuta febre poſt podagricam, quæ podagra etiam propè mortem ſupputata eſt cum ante podagram calculos quoque per vrinam eieciſſet.

De febre maligna, cum dolore coſtarum pro Altarda Pompeia.

CONSVLTATIO CCXXXII.

MIraris Vir Doctiſſime, quo modo febris, quę tertianæ ſimilitudinem ſequuta ſit, iam mihi continua & maligna habeatur, & prædicam exanthematũ futuram eruptionem maximè quòd die quinta, quæ tertiæ acceſſionis eſſet non ſolum horror, ſed concuſſio rigor dictus à Græcis affuerit & valde quidem magnus, adeo vt nullum eo maiorem fieri poſſe viſum ſit, cuius acceſſionis calor toto quinto & iam toto ſexto die perdurarit, incipiente vero 7. pulſus quidem compreſſus ſit, & carnes calorem non habeant, ipſa tamen frigus non ſentiat, ſed intus ardeat.

Ego verò quamuis ætate iunior te ſim, habeo nihilominus in memoria hoc multis alijs accidiſſe, & ijs præſertim qui ſecundum partes ſpiritibus deſtinatas laborarent

ratent quemadmodum huic cõtingit, nam repleta corpora præſertim malis ſuccis, & in extimis partibus conſtricta quale hoc eſt, quod & malis humoribus ferè tumens eſt, & animi perturbationibus, & ægritudinibus eiuſdem maximis partes ad cor attinentes debilitauit, & nocturno frigore, & ſubito, & magno, & plures noctes incidente, quòd leuiori veſte tegeretur cutem vndique conſtrinxit, huiuſmodi inquam corpora id omnino periculi ſubeunt, nam vndecũque impetum humor cœperit, inde ſolet confluere in partem contrariam, vel id fit ab interius ad externas, vt in ſudoribus, & diſſolutionibus, vel ab externis ad internas, vt in alui fluoribus a cutis conſtrictione natis, vt in huiuſmodi etiam malo, in quo materia intus compulſa inuenit, minus reſiſtentes ſpiritus partes, quam iecur, & ventrem, ita in eas influit, primumque forte non in pulmones ſed in ſuccingentem dilapſa poſt frigus, & rigorem Græcis dictum, qui illius motione per partes ſentientes, & carnoſas mouetur, membranam illam dolore afficit pro modo ſuæ naturę magis vel minus craſſæ & mordacis, dilutior nãque humor ſæpè vix ſui ſenſum facit. Ac poſtquam mẽbrana illa ſuffuſa eſt, ſi materia abundet, humor prorepat non ſolum eam, ſed illam, quæ pulmones induit, quam ſæpè ſua acri vi modo Eriſypelatis in vehiculas attollit, & ſeparat, ac diſrumpit. Quod nos ſæpè numero vidimus, eamque adeo craſſam reddit humore, cum ſeparata eſt, vt inteſtini bubuli craſſitiem exæquet, q̃d vido factum de cuticula volæ, ipſius manus ſoporata poſt inflammationem, abundante vero etiam confluxu humor & pulmonem, & capſulam cordis replet in pulmone conſiderido illa, quæ craſſitudine ſua tardior mouetur, in membranis verò, quæ ſua tenuitate, & irritatione citius pellitur.

Et certè mirum eſt, quantum poſſit extimi ambitus corporis conſtrictio, nã non ſolum corporis ipſius meatus compingendo corpus eo humoris genere magis replet cuius vapores repellit & continet, ſed facultatẽ expultricem incitando ad mouendum intus mala parit, vt vel ſi muſca reptante per cutem horror moueatur poſſit expultrix inuitari, dum ſpiritus vna cum ſanguine recurrit ad materiam intus mouendam, & ſæpè febres faciendas. Partibus ergo thoracis onuſtis, atque imbibitis non eſt mirum ſi ſpiritus difficilis ſit, pulmone etiam repleto, ſi exiguus & creber, dico pulmone, non vaſis eius, quoniam; vaſorum repletio non comprimit Bronchia, vt pulmonis corpus facit, ad quam anguſtiã exiguus ſpiritus ſequitur, vt ad thoracis capacitatem repletam anguſtioremque factam pulmone liberiori, & bronchijs patentibus modo dolor non prohibeat ſpiritus quidem multus attrahitur, ſed labore magno, & difficultate multa dilatationis thoracis, qui thorax, ſi doleat, alterum genus difficultatis ſubit, qua parum attolli poteſt, quoniã ſine doloris incitatione maiori muſculos, & membranas diſtendere non poteſt, dum coſtæ ex obliquo ductu ſuorum orbium in rectum, & maiorem ambitum muſculis inter coſtalibus agentibus adductæ membranas ſeſe cingentes amplificari cogunt, falſum enim credo, & fieri non poſſe, vt ſepto tranſuerſo agente reſpiratio fiat; nam thoracis in ſpiritu actio eſt dilatatio per ipſummet Galenum, actio verò ſepti non niſi conſtrictione fieret.

Cum anguſtia ergo difficultas quoque ſpiritus eſt ob dictam rationem anguſtia & conſtrictio, vſque in fauces pertinet, & etiam dolor membranis illuc pertinentibus, lingua rubra admodum eſt inflammationis cauſa vehementioris. Vrinæ turbatæ, cum ad omnem humorem feruor pertinens crudos craſſos, & denſos ſuccos effundat & colliquat, qui plurimi in hoc corpore ſunt. Maculæ in cute poſſunt exiſtere propter eundem feruorem, quo vel craſſior para ſanguinis per vaſa effuſa illuc ſuo lentore conſideat & refrigeſcendo ſubſiſtat ſubtilioribus in bilem potius conuerſio. Nullus dolor capitis nullum delirium thorace ſic affecto quod in multis animaduerti, vt in pleriſque etiam huiuſmodi vidi linguam

A nullo rubore, aut peiori colore affici, niſi propè necem cuius liuidior & languidior euaderet, quoniam vaſa pulmonum minus peruia in caput ſunt, thoracis autem venæ in membranis denſioribus partitæ, minus apertam in caput, & minus rectam viam habent.

Frigoris & concuſſionum peioris temporis mali cauſæ iam patent in motione, ſcilicet & confluxu humorũ fuiſſe, & quamquam certis horis & ordinatis fiebãt, minimè mirari debemus, quoniam humores, vt ex aperimẽto comperium eſt, facile motiones ſuas reuertẽtibus iiſdem horis amplificant. Hæc ſunt quæ in morbo videre videor. A quibus is metus eſt quo nullus maior eſſe queat, nam præter mali magnitudinem ex copia, ex vitio humorum, ex locis occupatis, locus remedijs relictus non eſt, viribus maximè oppreſſis, & diſſolutis. Vitium B humorum emendationem non poteſt accipere propter factam iam putredinem, obſeſſio facta ab illo retrahi non poteſt, neque medicamentis, neque manu. Sanguinis.n. miſſio nõ fertur, retractio per cucurbitulas nihil poterit infixa iam materia, ſi illa domus, quæ putredinẽ ſiſtunt & humorum confluuium cohibent vt bolus armena, quæ propterea nihil videtur tot laudes habere in peſtilentibus febribus, quoniam ſi a principio detur cõfluuium dictum ſiſtit vtiliter, vt infixam iam materiam inutiliter ſiſteret. Coctio vnam ſpem haberet ſi ipſa ſperari poſſet. Sed nimia copia, & vt dixi, nimium humorum vitium eſt. Qua copia certe breui ſuffocabitur. Ac ſi volumus expultricem vim adiuuare per medicamenta vt theriacam, vt ſyrupos valentiores irritato vitio, & copia permota, & calore excitato citius eam interficiemus. Præſertim quòd hæc valentiora medicamenta vires etiam diſſipant, quæ ſunt exiguæ. Quod ſi vultis eam C culpam fugere ne quidquam præterijſſe videamur, in illam incideris, & exagitatione illa fuiſſe necatam. Quod etiam de vino concedendo ad ſuſtinendas vires vbi tãta mala copia ſubeſt dicendum eſt, a quo non tam vereor infirmorum virium diſſolutionem, quoniam non ita exiguæ aut extenuatæ ſunt, quam humorum perturbationem, & tumultum vnde citius obeat.

Videor ego multis ſæpè parum placidus, & durior, ſed duritas ea mihi maior videtur, vt dum volumus diligentiam & caritatem oſtendere, crudeles vere eſſe cõpellamur. Diai.

Cum Monteſauro, Lando, Laciſioque pro ualde Venerando viro D. Philippo, &c. Stridonenſi Epiſcopi Veronenſis Vicario.

D

CONSVLTATIO CCXXIII.

REuerendiſsime Antiſtes conſeſſus honeſtiſsime ego Doctores Experientiſsimi, ac Doctiſsimi veſtigijs contendam ad id, quod a me hoc loco exigitis, in eius oratione tria potiſsimum quidem ventriculi, deinde renum affectum, tertio autem corporis plenitudinem. At febrem prætermittis? non prætermitto, quoniã E in his tollendis & ipſa neceſſario curabitur, quod nõ dubitem ego illam non ab his pendere quæ nondum ex ſe cõſiſtãt, & minus fixa ſint, ſed ad ſupradicta, vt ipſorum vmbra conſequatur. Ventriculi affectio qui multã ad ſe curam trahit, propter maximum vitæ vſum, ex nauſea, & illa non ſolum [illegible], ſed [illegible] deprehenditur, qua cernitur peſſimo humorum genere eſſe refertus, ac, ſi inædia teneretur, timendum eſſet illi hoc ſenio 60. annorum, ne in ſyncopen laberetur, præceſſere etiã in ratione victus cauſę, quæ eundem affectum nobis indicare poſſunt, vt ipſa itinera cibus, & potus plenior, & mali generis, atque ipſa ſtatim a cibo vectio, & conciones habitæ, quæ corpus crudo, ventriculum verò corrupto ſucco replent.

Acceſſit

Acceſsit etiam ipſa corporis mala plenitudo, ſeu cacochymia tanquam vehementiſſima cauſa, vnde mali in ventrem humores mittantur, qui acres illum infeſtēt, & ſpiritum animæ inſtrumentum non nutriunt, potius vero diſſoluunt, diſſipantque, & temperiē exterminant, pondereq; ſe grauant. Vnde proximis diebus præ imbecillitate, ac labore, & humorum à cibo ingeſto permotorum irritatione, ac moleſtia nihil cibi cōtinere valebat, & ἀνορεξία illa, id eſt, cibi faſtidio tenebatur. Cuius quidem ventriculi curatio, cum præter ſpirituum refectionem, temperieique emēdationem, & humorum primo, & potiſſimum id omne malum efficientium ſublationem requirat, cumque hactenus à viro Excellentiſſimo ſpirituum refectio, & temperiei, & præterea laxitatis correctio præſtituta ſit cibis ad id valentibus, ac potibus, vt vino luteis ouorum, omphacioque, tota cura ad humores tollendos, ac attemperandos reuocanda eſt. Ante tamen, quam de humoribus dico, de renum affectione, quæ aliqua etiam ex parte ab humoribus fouetur, proponam. Renum affectio viri doctiſſimi ex multis perſpici poteſt. Vrinarum copia præter malum corporis ſtatū renum proprie calorem nimis attrahentem, ac laxantem ſignificat, eadē refert ſedimen craſſum, ac exuſtum ferè & redactum in cinerem, Et dorſi, ac lumborum dolor, eędem quoque cauſæ procatarcticæ confirmant, ambulatio laborioſa, & longa, inſolita etiam vectio, & repente, æſtiuiſque temporibus adhibita. Scio ego tantum valere ad pariundos morbos repentinas mutationes, quantum omninò vulgo intelligi, nequeat, nimium enim ab inuſitato, & repētino natura perſtringitur quod vbique inculcare ſolebat Hippocrates. Ambulatio muſculis fæmora mouentibus vtitur, hi verò in lumbis ad ipſos renes pertinent, vtitur illis etiam, qui erectum dorſum ſuſtinent. Quapropter genus vtrumque, cū ambulamus, fatigatur, itaque partes illæ calfactæ ſunt, laxioreſque redditæ, vnde & calore, & laxitate ſuccos malos attrahunt, & à locis, venisque amplioribus, in quibus gignuntur, in ſuos anguſtiores ſinus, minimeque humori familiares includunt, vbi alieni non perflati æſtuant, locique calore ſibi minimè cognato, ſuumque calorem corrumpente, vel potius ſuo calore ab humido compreſſo inculcati ſunt, putredine afficiuntur, febremque incendunt, illamque cum frigore, Nam cum incipit putreſcere humor, tunc præſertim (niſi copia quandoque id faciat ſola, quod in febribus minimè continentibus non ſolet euenire) incipit naturæ eſſe moleſtus, illa verò irritata tentat expulſionem, quo motu humor præ putredine acris, moleſtior percipitur, eam vero moleſtiam ipſi ſpiritus, cum fugiunt, interiora, & medium relictus extremis, & eminentibus petunt, extrema verò ſenſu prædita frigus percipiunt, vbi, ſi magis acris eſſet humor, magiſque naturæ moleſtus, non ſolum frigus, ſed concuſſio membrorum natura expreſſionem moliente, fieret, atque id in carnibus tantum, exterioribuſque horror appellandus, ſi in totis membris, rigor, qui propter muſculorum vniuerſorum concuſſionem cum dētium etiam ſtridore fit.

Quod ſi ibi humor putreſceret, vbi generatur, ſiue in venis, ſiue in ambitu carnium generetur, tunc citra frigus, vel horrorem, vel rigorem eſſet febris niſi initium putredinis adeò intenſum naturæ fuerit, vt ad illius ſubitam moleſtiam, ſpiritum, & ſanguinem mittere eius etiam putredinis calore attrahente cogatur, tunc enim quoque partes corporis eminentes ſpiritu, & calore exhauriuntur in locum putredinis confluente.

Quando igitur de humore dicere ex renum affectu, qui ab humore eſt, rerum conſecutione ducti ſumus, ſic ſtatuendum ex dictis eſt. Primò locum mutare hos ipſos humores in corpore, cum putrefieri incipiunt.

Deinde eos nō valde acres eſſe, ſed mitiores, & craſſiores. Quos adeſſe febris teſtatur, teſtantur vrinæ, victæ anteactæ, & inquietudo illa maxima, quam eſſe credo ab humore os ventris obſidente potius, quam principem aliam partem tenente, cum nullius principis partis affectæ indicium ſit febre longius etiam progreſſa. Craſſos verò eſſe, præter cætera vrinæ valdè craſſo ſedimine affirmant. Cuiuſnam verò generis ſint, ſignificant cum vrinis deiectiones, vigiliæ, ſitis, febris periodi, nempe bilem, ac pituitam mixtam eſſe, idem ratio victus, & vniuerſalis corporis conſtitutio calidior, & ætas grandior, melancholiam verò cum ſomnijs eadē ætas, vigiliæ, corporis conſtitutio calida, & humida ante, modo potius ſicca.

Sentiente etiam Hippocrate, quod corpora ſiue ſanguinea, ſiue bilioſa ſint ſi ſolitis purgationibus ſint deſtituta, facile melancholicum humorem congregant. Eoſdem humores, nempe melancholiam, & bilem ſolicitudines præcedentes, labores, excandeſcentiæ, quæ omnes exſiccant, quædam verò etiam calefaciunt, & pingues humores in bilem conuertunt, oſtendere valent, quod motus corporis inuſitatus comprobat, pituitæ verò ratio victus, ætas, imbecillitas ventriculi eſt teſtis locupletiſſimus. Qua multiplici humorum mola congeſta aliquo inde humore tenuiori ad ventriculum redūdante ἀνορεξία illa a principio facta eſt, ventriculique robur proſtratum, deinde ſitis immenſa excitata, quæ a principio non fuit, quoniam ichores illi tenues, & calidi mitigabantur crudo humore prius in ventriculo a ciborum copia liberali, atque ventriculi imbecillitate procreato.

Poſtea factum eſt etiam, vt renes, qui præ calidiore intemperie plus attrahentes, laxique facti facile reciperent humorem in calidiorem, anguſtioremque locum, & minimè illi cognatum cogentes, qui proprium amittens calorem ab alieno vero comprehenſo æſtuans, efferueſcenſque acris fieret, naturamque partium laceſſeret, vnde ab ea per loca circum renes eijceretur; ad qđ moleſtia, & frigus, & ex putredine febris conſequerentur, & ſubinde ſitis, nauſea, ſomnia, vigiliæ, inquietudineſque auctæ ſint, humoreſque magis calfacti. De febris etiam forma, & natura, quod dicam habeo, ex qua & notæ humorum, & ſi quid periculi ſubſit aperiatur, & inde curatio moderatur, Hæc, an continentium, an intermittentium in genere ſit, dubitabile videretur, quod iure dignoſcendum eſt, cum curationem non penitus ſimilem requirant. Typus eſt, non tamen cum rigore vehementi, igitur non neceſſario humor omnis tenuis eſt, ex varijs, & illorum multis craſſioribus humoribus eſſe permixtus poteſt, ſiquidem ex rigore ſi vehemens eſſet, intelligi poſſet, humorem eſſe tenuem, nam vbi rigor eſt, ibi motus incitatior eſt, qui in humore craſsiori fieri non poteſt, neque frequēter varij, craſſique humores ſub vigore reperiuntur.

At vbi ſunt indicia bilis, rigor tamen vehemens non eſt, poſſumus dubitare, an bilis tenuis quidem ſit, craſſiores tamen humores habeat permixtos.

An verò craſsiores intra venas putreſcant, minimeque extrudi poſsint, tenuiores verò vel per loca magis aperta dilati, extruſique typum illum efficiant, quæ primo ad Glauconem a Galeno nobis proponuntur. Ita ego de hac re ſtatuerem, quod, cum nihil ſit in tempore interualli, quod manifeſtè febrem indicet, hæc ſit febris intermittens, & illam pulſus inæqualitatem, ac velocitatem, quæ in quietis tempore percipitur, eam eſſe, quæ in intermittentium interuallis ſolet reperiri ex Galeno cenſerem, illam verò inquietudinem, ac ſomnia ad ventriculi ſupradictas affectiones referrem. Sitim verò & ad illam, & ad renum calorem, ac præcedentem febris exacerbationem, quod eò libentius facio, quia Excellentiſsimum Virum idem ſentire intelligo, cuius iudicio plurimum poſſe niti videar, Sit igitur intermittens in nullo ſimplicium genere collocanda cū varij ſub ſint fomites humorum, inter quos quidem humores bilis, ſi non molæ, ſaltem vi ſuperior appareat, ut reliqui mole, non ui. quare a bile cæteri in tertianarum

rium putredinis, & motus circuitum trahuntur, a bile ſcilicet viribus ſuperante. Notha igitur erit tertiana io corpore calidiori ſecundum temperaturam, ætate frigidiori plurimos humoribus referto. Quid futurum? Curabitur, ſi, quæ oſtenduntur agenda, non negligantur. Citone? Videre certe id poteſt medicus, qui curſum morbi præteritum obſeruauit.

Nam ex celeritatis præteritæ menſura, celeritas etiã, quãta futura ſit, coniicere poſſumus, & quamuis etiam ratio celeritatis in temporibus ſoleat mutari. Coniectura tamen alia communiori nos poſſumus aſſequi minimè longiorem morbum futurum, quoniam vrinæ vt plurimum coctæ ſunt; quod in ſene rarò euenire videmus, præſertim verò in hoc, in quo propter affectos renes minus etiam coctæ vrinæ non multum fidei cruditatis habere poſſunt, illi enim trahunt etiam crudiora propter calorem.

Quomodo curatio præſtanda? Plenitudo mala ſubmouenda eſt, deinde membra attemperanda. Sic verò plenitudini malæ euacuandæ humorum apparatus eſt neceſſarius, vt illi fluidi, & naturæ obedientes propter maturitatem ſint, nihil enim non maturum, ac domitum natura excernit, niſi vi impulſa, ac irritata. At dum parabuntur humores, ſimul etiam intemperies corrigetur, quod illorum ipſæ cauſæ ſimiles ſint, cum eo autem humorum apparatu etiam viæ ſunt aperiendæ. Hic igitur lentor pituitæ oxymel poſtulare videtur, bilis, & calida intemperies ſyrupum roſatum, humoris melancholici craſſities ſyrupi aliquid ex fomoterræ, quibus quidem etiam viæ aperientur, & vna mẽbrorum intemperantiæ ſuccurretur. Capiti enim, atque hepati, ac renibus roſæ, hepati, ac ventriculo fumus terræ, pectori mel proficiet. Aquæ, vel potius decocta eſſent eiuſmodi.

At medicamentum purgans apprimè commodum diacatholicon videretur, vnde hepar, & ventriculus ex rhabarbaro, hepar, & renes ex tamarindis, ac frigidis ſeminibus adiumentum accipient. At ex violis & caſſia fiſtula pectus, ac item renes ipſi, pituitoſus humor a caſſia, polypodio, & etiam a rhabarbaro; melancholicus ab vtroque, & præterea a ſena, bilioſus a rhabarbaro, caſſia, & tamarindis euacuabitur.

Poſt euacuationes renibus exterius illud medicamẽtum adhiberem adeò ab experientiſſimo illo medico Rhaſi commendatum ex roſis, ſandalis, & aceto, quod quidem non multum aſtringit, nec vehementius refrigerat, vtrumque propter ſenium inutile, vtrumque tamen propter intemperiem mediocriter procurandum. Ventriculo interea toti corpori coctionem neceſſariam ſubminiſtranti oleis inungendis ſuccurrerem, vt quæ ſunt ex maſtiche, & abſinthio, nuce moſchata, & ſpica, quibus omnia opportuna, atque optata comparari nobis poſſe indicarem, ad penetrandum in ſpica tenuitas partium, ad adſtringendum, & calefaciendũ in omnibus, uis apta.

Hæc ſunt quæ mihi viſa ſunt dicenda, non quod aliquid a viro, qui ante me dixit, ſit prætermiſſum, quod vel ad curationem eſſet neceſſarium, vel ad morbi expoſitionem ſcitu dignum, ſed ne mea opera ei potiſſimũ deficeret, cui potiſſimum eſt debita. Dixi.

Breui is reſtituto ventriculo, ſublato faſtidio, & renibus refrigeratis, euaſit.

Medicamenta fuerunt.

℞. mellis roſacei ſolut. mannæ electæ an. ℥. 2. s. floris caſſiæ fiſt. ʒ. 3. cum decoctione pectorali addita ʒ. 1. s. cinnamomi, & ʒ. a. s. radicis iridis f. potio.

℞. ſyrup. de ſucco fumit. & lupullorum roſacei ſimplic. oxymellis ſ. an. ℥. s. decoctionis fumiterræ, cicoreæ lupullorum liquiritiæ, borraginis, bugloſſi, meliſſæ ℥. 4. s.

℞. decoctionis pectoralis addita ʒ. 1. s. cinnamomi, ʒ. s. zedoariæ ad infundendum & ſoluendum infraſcripta q. ſ. rhabarb. elect. ʒ. 1. s. agarici trochiſ. ʒ. 1. fol. ſenæ electi ʒ. 2. s. aquæ ſtillat. cinnamomi ℈. 7. fiat infuſio per 12. horas, & leuis expreſſio, colaturaque.

℞. ſupraſcriptæ colaturæ ℥. 3. diacatholicon ℥. 5. mellis roſ. ſolut. mannæ electæ an. ℥. 2. s. m. & fiat potio.

℞. florum roſarum m. 1. s. ſandalorum ʒ. 3. aceti, acquæ roſ. an. q. s.

Pro Nobiliſſimo Viro Octau. Perog. hypochondriaca affectione laborante.

CONSVLTATIO CCXXXIIII.

LAeduntur in hoc nobiliſſimo Viro omnes tres principes facultates. Animalis quidem, quoniam imagines obſcuras, & triſtes, atq; cogitationes eiuſmodi ſemper habet, & noctu, & diu in iiſdem ſemper verſatur. Præcipuè percipit triſtem quendam ſenſum cum grauitate in capite circum frontem, & ſecũdum radices oculorum, ceruicem, & etiam ſcapolas, ad motum ægrè ſe habet, quoniam, cum ſurgit a ſomno, ipſe patitur quaſdam velut laſſitudines. Vitalis verò læditur, quoniam triſtitia afficitur. Vegetalis autem, quia non probè nutritur, concoctiones tardæ ſunt, pariterque & excretiones.

Ab his ſymptomatibus ipſe precatur liberari. Sed quoniam ſymptomata non niſi ſuis cauſis ſublatis tolluntur, qui ſunt affectus, qui curationem indicant, ideo affectus ipſi, qualeſque ſint, & quas partes afficiant, perquirendi ſunt. Læſio animalium facultatum non eſt ſemper eadem, quatenus pertinet ad vehementiam, & quod illius læſionis perpetuum eſt, hinc colligo, quod affectio, quę primo, & per ſe in capite eſt, leuis eſt, quodque ſui cauſam habet a qua augetur, quæ vehementiorem, & grauiorem ortum aliunde ducat.

Quod quidem in capite ſit leuis aliquis affectus, oſtẽdit nobis perpetuitas illa leuioris cuiuſdam læſionis actionum ipſarum, quæ in capite ſunt, & perpetua illius grauitas, præcipuè diuturnitas ipſius affectionis, nam, quod per conſenſum eſt, tandem fit primarium. Idem etiam demonſtratur nobis, ſeu declaratur ipſis cauſis externis, quæ caput primò, & per ſe afficere potuere, quas cauſas ipſe enarrat, nam capite ferrea galea tecto ſæpius noctu dormiuit, & diu, cum ex laboribus, & ſudoribus eſſet confectus; Quod verò originem maiorem aliunde ducat, ſignum eſt, quoniam augetur, nã augmentum eſt ſui natura in fieri, nihil autem ſeipſum augeri poteſt, quoniam nihil ſeipſum generat.

Ideo aliunde augmentum iſtud habere neceſſe eſt. Vnde autem ducat originem, poſſum colligere, tum, ſi obſeruo partes alias, tum quæ in corpore ſunt læſæ; tum verò ex conſortio ipſarum. Conſortium quidem, & conſenſus mihi indicat affectum maioris momenti adeſſe in partibus, quæ ſub præcordijs continentur, quoniam cum illis maximè conſentit caput, potiſſimum per ventriculi os, cuius rei rationem nouimus omnes.

Partes verò, quæ læduntur, vt mox ex proprijs indicijs colligetur, ſunt ipſæ, quæ iacent ſub hypochondrijs, & præcordijs.

Læſio autem ipſius vitalis facultatis idem nobis oſtẽdit, cum neque ipſa perpetuo eodem modo, quatenus ad vehementiam pertinet, ſe oſtendat, & maximus illius conſenſus ſit cum partibus iiſdẽ, quas quidem iam oſtendam eſſe affectas.

Quod igitur partes ſub hypochondrijs afficiantur, habemus, quoniam læſa continenter eſt facultas naturalis, vt dixi. Quales autem ſint iſti affectus. Capitis quidem affectus mihi videtur intemperies frigida, & ſicca cum materia, quod poſſum oſtendere ex conſpectu

ſpectu capitis, nam cutis aſperior eſt, immo iam ſex A
menſibus erat aſperior. Præterea, nec multa ha-
bet excrementa, habet quidem aliqua, ſed nō pro ra-
tione imbecillitatis, qua plurimum recrementorum
deberet emittere. Deinde, oculi ſicciores ſunt, præ-
terea natura læſionis imaginum animi idem nobis
oſtendit, quoniam humorem ſiccum ſignificat. Rur-
ſus ſi ad temperiem naturalē capitis reſpiciamos, quæ
calidā fuit, illa indicabit ſiccam eſſe hanc intempe-
riem, qđ verò ſit frigida, oſtendunt nobis ſomni lon-
giores, à quibus cum ſurgit, torpent membra, grauı-
tas etiam capitis humorem frigidum ſignificat.

Præterea cauſa externæ, nam exercitia ſiccant ca-
put, & dormitio illa ſub dio refrigerat. Qualis verò
ſit affectus, qui in partibus ſub hypochondrijs eſt, iam
colligo ex genere, & modo, quo læduntur operatio- B
nes. Quod igitur attinet ad id, quod maxima ex par-
te per conſenſum afficitur, cerebrum, ſcilicet, læſio
actionum ipſius eſt huiuſmodi. Perturbatæ quidem
imagines ſunt, & corruptæ, & ita actio corrupta, vt
ſpecies quæ timorem concutiunt, facilè concipiat.
Hoc autē fieri ſolet à vaporibus (ne hic à Galeno di-
ſcedam) cerebrum petentibus, & illis quidem obſcu-
rioribus. Huiuſmodi vapores non poſſunt attolli, niſi
ex materia, quæ aduratur, & aſſetur, hæc autē in cor-
pore aſſatio, ſcilicet, non poteſt, niſi incendatur calor
igneus, hoc autem non niſi ex obſtructionibus fieri
ſolet. Adſunt ergo obſtructiones in partibus ſub hy-
pochondrijs, non quidem in venis, aut arterijs ma-
ioribus, quoniam tantus incenderetur calor, vt febrē C
concitaret, quoniam in minoribus hæ etiam ſunt, quę
circum pancreas, & per meſenterium diffunduntur,
ex quibus elati fumi ad ventriculum, in ventrico illū
calorem ex ebullitione, ac obſtructione acquiſitum,
aſciticiumq́ue amittunt, ad priſtinamq́ue naturā fri-
gidam redeunt, ſiccitateq; ex aduſtione acquiſita na-
turam melancholici ſucci retinent, atq; ita ventricu-
lum, & eius os mala frigiditate afficiunt, elatique ad
cerebrum melancholicis imaginibus ipſum implent,
cordi verò, nempe ori ventriculi hærentes mæſticia
cor ipſum afficiunt, & timore. Refrigerato aūt ven-
triculo fit tarda cōcoctio, fiunt flatus, eructuationes,
& laſſitudines, quæ per corpus ſentiuntur propter cru
ditates, vnde etiam augetur, & fouetur ipſa cauſa ob-
ſtructionis. Hæc eſt tota huius rei natura, & tot par- D
tes habet. Quare, ſi velimus huoc affectum curare
oportet corpus ab illis recrementoſis ſuccis liberare,
qui obſtructiones generant, & augent, atq; prohibe-
re, ne ſucci illi rurſus aggregentur. Præterea obſtru-
ctiones tollere, quæ fumos illos attollunt, illi verò sūt
auertendi à capite, & corde ad exteriora, & præterea
partes omnes corroborandæ, ne noxam recipiant, vt
caput, cor, & os ventriculi, ne humores etiā admittāt
noxios. Præterea, caput ipſum ab humore illo frigi-
do, & ſicco liberandum, & id ab illa intēperie. Quare
primò corpus euacuandū, vbi ego ſectionē venæ prę-
termitterem, q̄uis fortaſſe non eſſet damnāda, ſi poſt
humorū, præſertim primas venas occupantiū præpa-
rationē, qm̄ lenti ſunt, admitteretur. Apponerem etiā
hirudines hęmorrhoidibus, & exhiberē deinde medi E
camētū opportunū, ſed lene, ne materia ad obſtructio-
nes pręcipitans magis obſtrueret, & potius peterem.
Syropi aūt nobis operā ſuam præſtabunt, & ad exob-
ſtruendū, & ad cām materiæ tollendā, nempe trāſmu
tandū intēperies, ne partes rurſum materiā gignāt q̄
obſtructiones facit, & p̄terea corroborabūt cor, & vē
triculū, atq; ēt caput. Auertemus aūt vapores frictio-
nibus adhibitis partibus inferioribus, & balneis, q̄bus
ēt intēperies humorū demulcebitur, & capitis vitiū.

Caput verò euacuabitur exhibitis ſyrupis prius
per pharmaca purgantia, & præterea maſticatorijs
errhinis, gargariſmiſque; tranſmutabitur autem eius
intemperies lotionibus ex decoctis mollientibus po-

A rios meo iudicio, quàm ſiccantibus, cui etiam adhibe-
ri poſſunt, quæ ſimul corroborant. An verò præſta-
ti poſſint hæc, poterunt, & fortaſſe etiam citò.
Quod verò attinet ad particularia medicamenta, vt
ēt meam proferam ſententiam, ad lenitionē placeret
caſſia fiſtula cum hiera, vel cū eadem hiera, elect. leni
tiuū. Poſt exhibitos aliquos ſyrupos apponerē ſangui
ſugas hæmorrhoidibus, quæ, q̄uis tantum tenuem ſan
guinem fugant, tñ ex motione in eam partem fit aper
tio venarum q̄ ſequitur commodum quod quęritans;
ſyrupi priores eſſent mollientes potius, & concoquen
tes, & attemperantes, quā attenuantes vlla caliditate.
ne materiam tenuiorem per vrinam emitterent, craſ-
ſa relicta. Deinde craſſa materia, & dura emollita, cō-
cocta, ac attemperata, exhiberē ſyrupos, qui eam in-
B ciderent valentius, calore extenuarent, & per vrinam
educerēt. Priores eſſent, cicoraceus, de fumoterrę ſim-
plicior, & item ſimplex de pomis, de bogloſſa, oximel
ſimplex cum aquis iiſdem, & abſinthij, & ad ſummū
mel roſaceū. Poſteriores vero eſſent cōpoſiti de ſupra
dictis, & ex agrimonia, tamariſco, acoro, epithymo,
corticibus fraxini, ex ſcolopendrio, & capparibus, oxi
mel cōpoſ. ſyr. cicoraceus cōpoſitus cum rhabarbaro;
Prior purgatio eſſet cum hiera, & caſſia, altera eſſet cū
elleboro, addito ēt rhabarbaro, aut ex hiera, cōfectio-
ne Hamech, cum decoctis epithymi, polipodij, fol. ſe-
næ, & ſuis, vt aiunt, correctiuis. Exempli gratia. ℞. ſpe
tier. hieræ ſimpl. Gal. ℥. 2. s. flor. caſſiæ fiſtulæ ℥. 8. miſc.
& cum ſaccharo f. b. pro priori alui ſolut. ℞. cortic. præ
C par. ellebori nigri ℈. 2. s. epithymi ℥. 2. s. polypod. q. ℥.
s. paſſulat. tātundē, liquiritiæ raſæ, fol. ſenæ electæ an.
℥. 2. s. prunorum. num. 5. flor. violar. P. 1. s. flor. borrag.
bugloſſæ an. P. 1. cinamomi ℥. 1. s. Zedoariæ. ℥. s. f. de-
coctio in aq. cōmuni. ſ. a. quæ coletur cū multa expreſ-
ſione. ℞. præp. colaturę q. ſ. rhabarb. electi agarici tro
chiſchati ad ℥. 1. aq. ſtillatitię cinamomi ℥. 1. s. f. infuſio
per 12. horas q̄ coletur cū leni expreſſione. ℞. ſup. cola
turæ q. ſ. mannæ electæ. ℥. 2. s. mellis roſacei ſolutiui ℥.
1. s. elect. indi maior. ℥. 2. s. miſce, & detur in potionē,
quæ potio repeti pōt interiectis ſyrupis, in quibus de-
mum miſceri poſſęt ſyrupus acetoſus diarrhodon, cū
ſyrupo de cicorea Nicoli cum rhabarbaro.

D *Cum Lando Laciſioque pro Nobili Octauia-*
no Peregrino, febre acuta correpto, pridie
Cal. Aprilis habita Anno 1566.

CONSVLTATIO CCXXXV.

CAoſa nobis propoſita triplex eſſe pōt, vt ſolent fe
rè q̄ medicis p̄ponūtur, prima in diſputatione, al
tera, in futuri p̄uiſione, tertia in deliberatione cōſiſtit.
Ita verò ſeſe habent, vt ab illis primis duabus hæc oīs
pēdere dēat. Quare illas antea aggrediar, & primū il-
lā, q̄ ad q̄onem pertinet, deinde, quid inde futurū ſpe-
rem, tertiò de curatione quid deliberandum. Ad pri-
mū quod in dignotione, ac diſputatione de omni cor-
poris ſtatu verſatur, vnde cætera poſſunt perſolui, de-
E uenio, hoc tribus potiſſimū generibus cōtinetur, pri-
mū eorum eſt, quæ in corpore ſecundum naturā ſunt,
alterum eorum, quæ præter naturā acciderint, ter tiū,
quæ circūpoſita corpus ipſum afficiunt, vt aer. Quæ ſe
cundum naturam inſunt, primum videmus in hoc cor
pore vehementiam in actionibus, ſenſibus, vigilijſque
calorem capillorū, duritiem (excremēta capitis p̄ter-
mitto, nā aduentitiā tēperiē poſſunt oſtēdere, hęc na-
turalis capiēda eſt,) illa, alia multa ſunt, in oculis ob-
ſcurioribus venę latiores, cutis circa faciē aſperior, in
corpore carnis copia, & iā inclināte ętate pinguitudo,
vt venę nō ſint admodū cōſpicuæ, pili in trunco ferè
nulli. Vrinas accepimus ſolitas eſſe colore, & oībus a-
lijs bilioſiores, & q̄nq; ēt pituitoſas, ac melancholicas.

De corde percipimus pulſus ſatis celeres, eoſque ſolitos ſcimus, ſcimuſq; vehementem illum in iracundia, effuſum in lætitiam, nunquam ferè timere, niſi fallatur melancholia imagines falſas ſuggerente. Ex his, quænam quatuor qualitatum in ipſo ſuperior ſit, licet conijcere, capitis ſiccitatem ex durioribus capillis, caluitio, vigilijs, triſtibus per quietem viſis, obſtinatione crebra, robore ad motum, & exiguitate excrementorum, oculorum nigrore quodam ſecũdũ venas in coniunctiua, frontiſq; ſiccitate intelligo; ex opinionum ſubita mutatione, & incõſtantia calorem. Ex excrementis verò nuper in genitis, & obſtinatione frigus aſcititium, quod ſub hoc nouo, & acuto morbo tãquam capitis naturale, & morbi cauſam pono. At cuius temperiei hepar? Iam propter ætatem in frigus inclinatam frigidioris, alias temperatioris, humidioris verò ſemper quod caro ab ętate ſuperiori copioſa indicat. Nunc varietas hæc vrinarum ex imbecillitate ventriculi vitio meſaraicarum anhelitum melancholicum in ipſam attollentium, ob illatam veri inde hepati intemperiem calidam, vrentem, ſiccitatemque hæc alui anguſtia. Cuius naturæ Cor? calidæ, nec valde ſiccæ, non tamen humidæ, quoniam ira vehemens multum perſeuerat, aliquantiſper facilis lætitia, & admodum geſtiens non ſinit iudicare ſiccitatem. Hæc de primo genere, nempe naturali. Eorũ quæ præter naturam ſunt ſecundi ſcilicet generis, habemus acutam febrem noctu in creſcentem, vigilias, ſpectra in ſomno vel breuiſſimo, deſtillationẽ albam à capite, faſtidiũ cibi ἀσιτίαν, typũ illum cum dolore crurum maximo, atq; temporum, non eſt ſitis, quæ in febribus eſſe ſolet, neq; hactenus aliquid aliud viſitur accidens ſuperueniens, vrinarum præterea color bilioſus, eneorema pituitoſum. Hinc quærendum eſt, an vnus tantum, an plures morbi, quive illi ſint, an ſola intemperies, an cum materia coniuncta, quæve materię natura, qui locus, quæ origo, quæ omnia expediam nõ ſigillatim ſed vnicæ orationis cõplexione, ſi prius tertij generis res expediero, quæ extrinſecus corpus potuere afficere, recenſuero; à quibus omnia deducã, fuere exercitia à cibo inſolita, animi affectus vehemẽtes exercitationi corporis vehementiori coniuncti. Cibi, potus minimè moderati. Hæc ego ſi conſidero, inuenio cruditatem, ventriculi tum ob illius imbecillẽ naturam, tum peruerſam victus rationem, inuenio intẽpeſtiuum chyli imperfecti tranſitum ad hepar ob metus importunos, ex cuius imperfecta coctione factum eſt, vt cum ex cruditate inæqualis eſſet (coctio enim æquat, atque in vnam naturam redigit, mixtionẽ perficiendo ſeu mixti generationem cruditas verò diuerſas relinquit partes materiæ;) accipit à calore hepatis obſtructiones antiquas, ob exercitationem repentinã, & importunam acriori quandam coctionem prauam qua tenues, & pingues chyli partes in choleram, tenues, & aquoſæ in ichorem, craſſiores in melancholiã, ſi ſiccæ, ſi humidæ in pituitam craſſam, earũ liquidiores verò in pituitam liquidam, & naturalem conuertantur. Et præterea, ſuperueniente illo animi affectu, atque corporis exercitatione attracti illi craſſiores humores in anguſtas venas, effecere obſtructiones, vel etiam venarum capitibus calefactis ſucci in anguſtas ambitus corporis vias, ac inuiſibiles meatus adacti ſũt & frigore præſertim poſt exercitationem ſuperueniẽte obſtructiones ſunt confirmatæ, vnde in humoribus mouetur putredo, à qua vis naturæ infeſtata humores putrentes ad remotiora expellere nititur, non expellit autem niſi ſeroſiores, ac tenuiores, qui ibi finiuntur, ac conſumuntur, dolorem verò pariunt quoniam in locis neruoſis tenſiſq; continuitatem partium neruoſarum ſentientiumque extendendo ſoluunt, noctu verò minus euaporantes magis id faciunt, maximè quoniã noctu ſeroſiores abundant, & pituitoſiores, quos redundare in vrinis ex neoremate pleniori cernimus.

A Vnde, cum putredo fiat, quamuis caput ſiccius ſit, tamen etiam infirmius, non eſt mirum, ſi imbecillitati eius putridi vapores vigilias afferãt, qua facilè admittantur, dum etiam à temporum dolore attrahuntur, non eſt mirum autem ſi ſitis non adſit ventriculi cruditates, ob deſtillationem in ipſum factam. Colligamus hinc materiam variam eſſe, putreſcereque vbi etiam continuitas febris in venis vult craſſiorem putreſcere, & typus tenuiorem extra venas efferri, de qua putredine, ſuſpicio aliqua nobis eſt, ne maligna ſit propter vigilias, malignitati maxime familiares, & propter nocturna ſpectra, at propter typum, & pulſum, ego leuor omnino ſuſpicione, ne putredo maligna ſit, cui accedit etiam vrinarum bonitas, in quibus aliqua coctio iam cernitur.

B Hæc eſt conditio, ac ſtatus corporis, de quo erat diſputatiò per tria genera rerum inſtituenda. Quod ſit vnus morbus febris non ad alium morbum ſequuta, & à multiplici materia perfecta, in qua quamuis bilis ſuperior eſt propter calorem, & ſit validior, tamen propter copiam pituita multum poteſt. Vnde, & ſi quotidie inuadit paroxiſmus, id non propter pituitã, ſed propter diuerſas partes ſit, ad quas bilis putreſcendo repit, vbi neque ſomnum poteſt facere pituita, ſed vigiliæ ſiunt, quoniam bilis vapores altius aſcendunt, & capiti ſicciori moleſti ſunt. Dolor crurum ſit in typo propter bilem, & pituitæ portionem, quæ, cum incipit putreſcere, à natura corporis partes ſeroſiores ad crura depelluntur, qua quoniam tenues omnino non ſunt, ad cutim non exeunt, ſed in profundo

C reſident, putreſcuntque. Atque hæc de primo capite quod in dignatione nitebatur, & diſputatione. Sequitur alterum, quod in præuiſione eſt poſitum. Quid igitur futurum eſt?

Cum morbus admodum magnus non ſit, vireſque conſiſtant, & cæteris motionis videatur, cumque boni moris ſit, ego mortem non vereor. Quanto verò tempore, ſi futura eſt ſalus, trahet malum? Iudico ego ex vrinis febrem in augmento, & ferè tranſacto eſſe; præſertim, ſi dies præteritos conſidero. Nam quarta die finitum eſſe principium iam coctionis indicia oſtendunt, & ita ſeptima futurum ſtatum denunciat, quare cum vires conſtent ſalus eſt vndecimo vel quartodecimo ſperanda, & ita cum miſſus ſanguis ſit, & leniter aluus ducta à viro. Excellentiſſimo, in

D potionum matutinarum, & præparantium vſu manerem; quibus aliquid mouendæ vrinæ idoneum adijceretur, vt cum ſyr. roſato, oximel, & radicum petroſelini decoctum componerem. Poſtea ſucceſſu temporum morbi curationem temperarem, illam vel ad vrinas, vel ſudores, vel ad aluum mouendam pro naturæ propenſione conuertendo. Victu verò tenuiſſimo iam ſub hoc tempore ſtatus vterer; & à vino abſtinerem, donec non ſolum coctionis ſigna fuerint euidentia, & æqualia, ſed etiam corpus; maiori ex parte expurgatum fuerit, nam, vbi varietas materiæ eſt, non æquè omnis exhauriri poteſt, non ęquè concoquitur, ſemper aliquid crudioris quieſcit intus. Vnde recidere ægri ſub hu-

E morum varietate conſueuere, & ſæpe à medicamento purgante, cum purgationem non perficit, mouet enim craſſiorem aliquem humorem ad venarum anguſtiam, & putredinem.

∴

De

Digitized by Google

De morbo hydropiſis pro Nobili Matrona Martha Mandelia Borſia 7. Februarij. 1567. conuocata cum Beroldo præſertim.

CONSVLTATIO CCXXXVI.

QVid noui poſſit mea ſententia neceſſario nunc
mihi dicenda afferre præter ea, quæ ab excellē-
tiſſimo viro ſunt dicta, certe non ſit reliquum, poſt-
quam ipſe rem omnem oratione complexus locos om
nes maxima, diligentique ſolertia occupauit, ſubſcri-
bam verò ijs, quæ dixit, vt veritas teſtimonijs magis
illuſtretur, ac ſi quid dicere videbor, id non tanquam
conſultor, ſed potius, vt exiſtimator proferam. Cum
enim difficile ſit ſententiæ dictæ à ſapientiſſimo viro,
aliquid momenti, quod omnino nouum ſit adiungere
tum vero difficilius, dicturos cū videam illos, qui ſcië-
tia, atque peritia poſſunt cuiuſcunque ſententiam, vel
ſplendidiſſimam ſuo lumine obſcurare. Dicam tamē,
vt mos poſtulat, & tanquam dictæ quidem ſententiæ
teſtimonium, dicturis autem, ſi quid noui dixero, ad
æſtimandum proponam. Hydrops conſpicuus eſt. Præ
ceſſere hunc morbum hæ cauſæ tanquam indicia ip-
ſius, & eius naturam complectentes à vobis expendē-
dæ. In corpore calido, atque longe humidiori, in quo
ſanguinis copia ſemper maxima fuit, anguſtia verò ve
narum non ita ſuæ naturæ conformatione, quam ipſa
obſiſtentium carnium compreſſione, ætateque gran-
diori facile craſſior, & frigidior ipſe ſanguis collectus
eſt. Præterea, poſt nimium profluuium à Doctore Ex-
cellentiſſimo recitatum in puerperio refrigerata ma-
gis ſunt viſcera, retento etiam à medicamentis ſuppri
mētibus eo ſanguine, craſſiorique facto, & viſceribus
eorundem medicamentorum vſu conſtrictis, ac refri-
geratis, factum eſt, vt obſtructa etiam ſint viſcera ip-
ſa, quæ res malæ auctæ ſunt vitiatis coctionibus ex tē
perie viſcerum refrigerata, crudis, & lētis humoribus
congeſtis. Sequuta igitur eſt moles illa ſplenis, atque
quidam icterus, qui ex ſui luteo colore cum ſplene,
quod tactu percipiebatur, etiam hepar fuiſſe maximè
ad fel impeditum indicauit hinc minus bilis, inde mi
nus ſanguis craſſus expurgabatur, ex quibus magis vi-
tiatæ actiones, coctionesque ac nutritiones fuere, lon
ge craſſiores ſemper geniti humores, longe magis re-
frigerata membra, poſtea ſuppreſſa diu menſtrua fue-
re, ex quorum prauitate mala omnia increbreſcerent,
& quamuis nunc iterum fluant, tamen cum alba quo-
que perpetuo fluant, apertas quidem vteri vias, ſed
debilitatas eorum partes eſſe, & infirmatas facultates
& auctam longè frigidam intemperiem denotant.
Quoniam verò, etiam, vbi infarctus ipſi tam multi
ſunt, perſpiratu caloris impedito, & ſi partes ſolidio-
ros influente ſpiritu prohibitæ crudis humoribus ob-
ſeſſæ refrigerentur, humorū tñ calidæ influētes partes
in obſtructis illorū meatibus magis æſtuant, hinc fit,
vt propter calorem copioſiores humores attrahātur,
& præterea illi qui infarctus efficiunt, craſſiores, & lē-
ti eo calore exſiccati, ac toſti in ſolidiora corpora cō-
creſcunt, vt ēt quandoq; in lapides conuertantur, qui
verò noui attrahuntur, ſemper obſtructionem omnē
augent, quare non eſt mirum, ſi æſtum percipimus in
his, qui obſtructionibus vel vetuſtiſſimis laborant, &
præcipuè à cibo viniq; potione, rubeiq; viſuntur, atq;
ſitientes ēt, & inquieti ſunt. Nec mirum ſi ſæpè curari
nō poſſunt durities iſtæ vetuſtiores viſcerum. At cum
iecur, ac ēt lien adiaceant tranſuerſo ſepto, qđ eſt prin
ceps inſtrumentū reſpirationis, cū præterea flatus plu-
rimi, atq; craſſiores has iecoris, & lienis obſtructiones

A comitentur, hinc fit, vt nō ſolū à tumoribus, molibuſ-
que magnis infarctorū viſcerum reſpiratio tranſuerſo
ſepto mandata impediatur, ſed etiā ob flatus illos mo
do magis, modo minus anguſta ſit Nā perpetuo, & di
geruntur, conſidentq; & regenerantur, atq; inſurgūt,
vnde, cum aliqñ adeo anguſtia laboraret ſpiritus, vt
moribunda ſi ſe exiſtimaret, ſolo clyſteri ex hiera, inco
ctisq; calidioribus leuata eſt. Hic non eſt prætermittē
da quædam cordis infirmitas illi familiaris ab adole-
ſcentia, qua ſolita eſt motum quendam eius inconſtā
tem ſentire in ſpeciem palpitationis. Itaq; non eſt mi-
rum, ſi tot partibus principibus affectis aliquātū qui-
dem corde, multum autem reliquis cordi valdè pro-
pinquis, à quibus cor materiam omnem alimenti ac-
cipit, ipſum corpus tam male habeat, & magis etiam
B nunc cor affectum ſit. Etenim ſplen corpus ab atro,
craſſoquè humore non purgat propter impedimenta,
atque imbecillitatem, hepar craſſum ſanguinem, ac
crudum ſubminiſtrat, quod & ſui infirmitate, & pro-
pter crudam materiam à ventriculo acceptam, cui cir
cum ſtant hæ partes affectæ, atq; efficiunt, non poteſt
ipſum exactè concoquere. Cor ergo ſua natura infir-
mius, non ſolum intemperiem finitimarum partium
ſentiat, ſed ēt materia mala repleatur aut certè craſſio
ribus halitibus petatur, inconſtanteſque pulſus ita op-
preſſum, & appulſum edat, neceſſe eſt. His demū om-
nibus perſeuerantibus facta eſt tanta membrorū im-
becillitas, vt ſanguis etiam aquoſus iam fiat, membra-
que non nutriantur, flatus verò multiplicentur, vnde
in hydropem iam labatur, quam mox ſequi cœpit quæ
C dam ſomnolentia. Quod etiam in latus ſiniſtrum non
poſſit decumbere, poſſit verò in dextrum vtrinq; vi-
ſceribus infarctis, cauſa eſt pondus infarcti hepatis,
quod ſub eo decubitu in ſiniſtrum latus, in ventricu-
lum, mediumque ſeptum pondere ſuo impellitur, vr-
getque magis ſeptum, dum ad medium illud adduci-
tur, ſi enim conformationem, & ſitum eius conſpicia-
mus, aliter fieri nequeat, pondus namq; deorſum ad li
neam trahit viſcus ipſum, quod ſi in contrarium latus
reclinetur corpus, in medium ſeptum viſcus protendi
tur. Si quis autem dicat, ſplen etiam eamdem ſubire
conditionem, animaduertat is, quod hepar ſuperiores
ventriculi partes occupat, illiusque deſuper contegit
totum dextrum os, quod os, etſi inferius dicatur, ſitu
tamen ſuperiori ferè æquale eſt, gibba autem ſui, ac
D craſſiori parte iecur aptum eſt ipſi ſepto trāſuerſo, ita-
que in illud vrget. At lien partem longe inferiorem
ad ventriculi latus tenet, & præterea minore lōgè eſt
mole, in quo ſiniſtro latere ventriculus etiam breuio-
rem ſui partem habet, quamuis latiorem pleniorem-
ve, pertinet enim magis in latus dextrum, cuius lateris
partem ſuperiorem iecur craſſa ſui parte occupat, in-
feriorem verò ventriculus ſua, lien verò etiam in ſua
ſiniſtra non ſupra, ſed infra, & ſub latus ſtat ipſius ven
triculi, magna ergo cauitas ſemper in parte lienis eſt,
quare ēt ſi affectū lien fuerit, & craſſius factū hoīe in
dextrū cubāte pependerit, ad mediū ventris, ob eā ca-
uitatē, ob diſtantiā maiorē a ſepto non ita vrget in il-
lud, vt hepar facit. Quare (vt opinor) eſt cā, cur in ſini
E ſtrū latus nō poſſit decūbere, poſſit verò in dextrū vi-
ſceribus ēt vtrinq; affectis. Is morbus igitur eſt in intē
perie cū materia, & in cōpoſitione, nēpe obſtructio-
ne, vnde ſymptomata oīa deducūtur, dolor in hypo-
chondrijs tanq̄ cingulus cōplexus totū ventrē, tumor
ob flatus, & aquā, impedita reſpiratio ob vrgentē mo
lē viſcerū, & flatuū, pulſus inæqualitas ob oppreſſum
humorib. cor, atq; intēperie imbecillū factū. Qđ atti-
net ad ꝓgnoſticū, morbus, ſi cor nō tā afficeretur, eſ-
ſet lōgus ob radices altius iā defixus, qđ nō pōt carere
periculo, imo, niſi ætas, quæ, 36. annū nō excedit, atq;
tempus anni aliquid ſpei afferrent, deſperatē de ſalute
ipſius, ſed corde ita infirmo, vix credo ſuperaturā. A-
genda hæc ſunt, præparāda eſt materia, atq; viæ ipſæ.

Secundò, illa eſt euacuanda. Tertiò, membra ſunt corroboranda, quæ tria ſi acriter nimis, ac confertim fiunt, infirmis, grauatiſque viſceribus perniciem maximam poſſunt afferte; etenim vacuatio cõfertim facta infirmus iam vires poteſt exagitando, diſſoluendoq́; delere, vt acrior apertio viarum, aut materię prę paratio, nam humores nimis mouendo eos magis ad obſtruendum impellunt, & colliquando, viaſq́ue laxando nimis poſſent naturam extinguere, vt tandem corroboratio nimia, & indurando, & humores inimicos, ac nocentes retinendo, poſſet vitam omninò opprimere, ac ſuffocare. Quare ſenſim omnia præſtanda ſunt, atque vicibus alternatim commutatis ordinanda, apertionem, materiæque apparationem lenis euacuatio ſequatur, hãc corroboratio aliqua excipiat, rurſus repetatur idem circuitus, & ſic ſubinde curatio producatur. Quibus verò hæc fiant, non eſt peritis medicis obſcurum, remediorum enim materiam, non eſt difficilè ſcire, vt tamen remediorum rationẽ perfectè habeant, id maius longè opus eſt, artisq; eſt magis proprium, hoc eſt oportuno tempore, & ordine, & loco, debitaq; menſura ea adhibere: vt aliqua tamẽ dicam, præparantia eiuſmodi ſunto, potiones in coctis herbis, & radicibus, vt cicorea, eupatorio, primũ Dioſcoridis, deinde Meſues, aſplenio, pimpinella maiori, triſſagine cum abſinthio, rhabarbaro, inde, cappare gentiana, & ſimilibus. Purgantia. Pillulæ de tribus, cum rhabarbaro vna cum his, quæ ſunt de Hiera, cum Agarico addito iridis ſucco, Elaterio, braſſicaq; marina. Corroborantia, theriacæ confectio, vel idem abſinthium, quod etiam in vino exhiberem, eo verò ordine eligenda, vt prius leuiora dentur, deinde valentiora. Præparantia fortiora erunt, ſi viribus dictis oximel ſcilliticum præter acriora illa adiungantur. Fortiora euacuantia, ſi augeatis pondus elaterij in pillulis dictis, aut ſuccus iridis, vel rhabarbarũ, vel ſimplex hiera imponantur, vel tandẽ, ſi aggregatiuæ pillulæ, cum eiſdem exhibeantur; & theriacę antidotus repetatur. Quibus omnibus præſtitis regimine victus accommodato adhibito forſan poterit leuari, ac tandem ſi tempus fuerit, aliquam potionem medicam conficere, in qua cum vi aperiendi, euacuandi etiam vis inſit, vt eſſet ius galli antiqui, cum iiſdẽ, vel ſimilibus medicatis rebus cõfectũ, ius ipſius ſaxatras adiũcto aliquo genere hepatico, ac ſi vires tulerint, etiam cum cortice radicum ellebori nigri, quæ aquas maximè educit etiam per vrinas. Hæc ſunt, quæ, & ad dictorum ante me teſtimonium, & ad dicendorum iudicium facilius ferendum proferre volui.

Hæc matrona ſub curatione doloribus, anguſtia maxima ſpiritus, & febre præterea exagitata interijt.

Ex quo fit veriſimile, ꝙ materiæ non adeo frigidæ ad loca obſtructa, & durata acceſſerit, illaq; in maiorẽ tumorem tetenderint, & tandem ſua putredine inflammarint. Neq; hoc inauditũ, aut inuſitatum naturæ, eſt, quoniam vidimus ſępè tumores antiquos, & frigidos excipere inflammationes nouas, & pus cõcipere, dico in partibus corporis extimis, quorũ ſimilia fieri ẽt in intimis certũ eſt, & ſæpè videmus, à quibus neq; pulmonẽ neq; iecur, neq; alias partes tutas vidi.

cum Lando pro Illuſtriſs. viro D. Iuſto Iuſto Comite febre acutiſſima laborante, cui profluuium alui ſuperuenit poſt exanthemata.

CONSVLTATIO CCXXXVII.

QVo in ſtatu nunc ſit vir Illuſtris, quidue futurũ de ipſo ex præſentibus, ac præteritis ſignis cogitare, & illorũ etiam cauſis adiunctis præſenti-

A re poſſumus, vt quid ſperandum, quidue agendũ ſit determinetur, ipſe ætate 40. annorũ corpore delicatiore, & generis humidioris poſt laſſitudinem quandam corporis fere vlceroſam, quam præſertim noctu moleſtam habuit, fecit iter die lunæ proximo, ſole ardentiſſimo, quo itinere equo ardentiori vſus omnino concuſſus, & exagitatus eſt, pręſertim caligis illis plenioribus onuſtus; ægrotus factus, quo in Vrbem rediret, idem iter ſubijt ante lucẽ penè cœlo frigidiori, quod eodem equo factum cum ſit, adhuc corpus magis, quod ſub eo frigore noctu non minus, ac ſub calore interdiu fuiſſet, contriuit; Cæperat autem primo itinere febris, vt refert hora 21. Secunda die à decubitu poſtea in vrbe ſubitò febris dictam horam anteuertit, vt hora 17. accederet; dico ſua exacerbatione,
B nam non fuerat ob id integer à febre eo mane, ſi rectè animaduerti, & coniectarim ẽt febrem antea cõtinuatam fuiſſe; & ſi exacerbationes cũ pedum frigore fuiſſent, nam materia inæqualitatẽ maximã oſtendebat ex illa aſſurgentia caloris inæquali, qua repeteret frigus ipſum pluries interdiu, & etiã noctu. Tertia die ab hoc in vrbe decubitu acceſſit eadem hora 17. & moleſtior. Quarta verò adhuc parum quidem moleſtior cũ exanthematibus, & ſubinde profluuio ventris luteo, ac liquidiori. Quinta hodierna eſt, vigiliæ inſenſæ fuerunt; ſomnia, dum quieſceret, non illa turbata, caput doluit ſemper vehementius vſq; ad exanthematum expreſſionem, & alui profluuium, vertigo ferè illum habuit, & rubor faciei perpetuus, ſitis inter initia nulla, poſt ex anthematum efflorefcentiam, &
C deiectionem acceſſit nõ multa, lingua nunquã arida, nunq̃ inſecta, aut male colorata, os niſi hodie tenaci humore delibatũ; pectus tuſſi fuit infeſtatũ, nares ſternutatione, vt pluries dixerim ſimilia hæc accidentia eſſe puerorum morbo; qui vulgò ferſa appellatur, faſtidium cibi maximum, vt in omnibus ſuis ægritudinibus conſueuit; ſenſus veluti flammę ab infernis ſępè caput inuadentis. Pulſus non valdè frequentes, q̃uis celeres, inæquales tñ, vt nunc poſt ipſum alui profluuium interdum intermittant, qui ſuperiori die intercurrebant, antequam profluuium accederet, & nõdum tanta copia extaret ex anthematum, Alui deiectio nulla ſuperioribus diebus fuit ſpontanea, at cum clyſteribus viſcoſa quædam emittebat. Poſt mannæ
D verò ſumptionem, atque expurgationem ſequutæ ſũt deiectiones multæ, frequentesq́;, luteæ, atq; inſcidæ, multæ aqua lutea mixtæ. Vrinas iudico finito primo ipſo die aliquam coctionem oſtendiſſe, & continuo maiorem. His omnibus adiungo anni cõſtitutionem ſiccã, quamuis his diebus aliquę pluuiæ fuerint. Adiũgo hominis naturã calidiorem, & humidiorẽ. Ex quibus iã videor poſſe conijcere de morbo hoc, qui quoue in ſtatu ſit, ac quid ex ipſo ſperandum.

Quis morbus ſit, cauſę efficiẽtes ipſum, natura corporis calidior, & humidior, conſtitutio ſiccior anni, labores plurimi copiam humorum parũ à natura ſanguinis recedentium ab humido hepate natã acriorem reddidere, vnde pridie antequã iter iniret, laſſitudinẽ illam vlceroſam percepit. Itinere poſtea, & ſolis æſtu
E factum eſt, vt calefactis exterioribus venis, & ſpiritibus indeque liquefactis humoribus, & effuſis ad ambitum, & in eum à calore actis, parte illorum craſſiori obſtruente, tenuiori verò ob perſpiratum impeditum putreſcente, febris repentè inuaderet. Vbi putreſcens quidem humor moleſtus primò naturam incitauit ad excretionem, ſub qua facienda humores anguſtiora loca occupantes, & ſuo ipſorum corpore ſeipſos impedientes calefacta magis illorum corpulentia, & fuſa, ac inde locum ampliorem exigente ad perſpiratũ omnibus calidis, humidiſque corporibus debitũ, putredine maiori comprehenſi ſunt, quorum putredo repens ſenſim in venis, vnde eijceretur, conſtiterit, etiãſi quotidie eius aliqua pars tenuior expelleretur.

Itaque

Itaque continua febris fuit, ab humore aliquanto craſſiori intra venas ſub putredine permanente, qui à ſanguine diſcedens eſt biliosus dominio, & propter admixtionem alicuius materiæ pituitoſæ, minus tenuis, habet verò frigus cum exacerbatione propter illas tenuiores portiones, quæ quotidie excernuntur, triteo idem circuitum ſeruantes, propterea quod, cum in duabus partibus diuerſis corporis reperiantur, vnaquæque ſuum ſeruat tempus putredinis, & excretionis, vt vna ambæ quotidianam repetitionem febris efficiant, inde etiam, quoniam eo ardentius putreſcit in dies materia, quo magis à natura concoquitur, coctione illa, inter naturalem, & morboſam media, magis aucta eſt febris, quæ maior coctio in vrinis conſpicua fuit.

Quoniam verò non multum à natura ſanguinis diſtat, & nidoroſus, ac bilioſus eſt humor, facillimæque putredinis, & coctionis, ſtatim prima die decubitus vrina coctionem oſtendit, & augmentum morbi, vt inde ſtatuerim quarta die à decubitu ſtatum morbi fuiſſe, & excretionem, quæ facta eſt, bonam criſim, item, & exanthemata materiæ putridæ plena vniuerſam materiam, quæ propius cutim eſſet, ſecum eduxiſſe, vt deiectiones alui illam, quæ in venis iuxta hepar eſſet.

Quare conſtituo ego criſim bonam iam ſequutam; & quoniam vrinæ hodie aliquanto coloratiores factę ſunt, & craſſiores, crediderim, id alicuius etiam per ipſam factę excretionis iodicium eſſe. Mannam verò motum huius excretionis per ventrem iudico tutiorem reddidiſſe, neque malè ſub diem criticum exhibitum, cum loco clyſteris præparare viam potuerit, nihil enim ius habet purgantis, aut ad venas penetrantis. Morbum ergo eſſe febrem continuam cum exacerbatiooibus duplicis tertianæ, & bilioſis, ſtatum eius iam in ſummo conſtitiſſe, & iam iudicationem attigiſſe, vt de magnitudine eius, & motu, ac more dicendum non ſit. Minus de accidentibus ego curarim dicere, vt de vaporibus ad caput in faciem aſcendentibus, de ſternutatione, & de cuſſinam vapores à motu ſpirituum, & humorum attolluntur, irritantque atque poſtquam in capite in ichorem tenuem concreuerint, deſcendunt, ac tuſſim efficiunt, facillimus verò illis in caput aditus eſt, quoniá calfactú habet vias apertas, & maiorem habet attrahendi vim. Quod autem pulſus aliqui intermittant nunc, qui ſuperiori die intercurrerent, crediderim tunc naturam exagitatam, ad excretionemque irritatam dum cum humoribus conflictaretur id feciſſe calidiſque humoribus permotis repetitionem acceleraſſe pulſuum. Num verò quoniam propter profluuium imbecillior, & frigidior facta eſt, partibus materia craſſioribus, & frigidioribus aliquando opptimi, pulſumque intermittere maximè, quoniam tanta non eſt refrigerandi neceſſitas? Deiectionis etiam cauſa, atque efflorеſcentiæ humorum diuerſi fuere habitus materiæ, & loca diuerſa, quæ enim ad ambitum corporis truſa fuerat, illa eliſa eſt, ad cutim, potiſſimum poſtquam natura leuata eſt à medicamento, atque cucurbitulis, magis verò viam à cucurbitulis edocta. Materia etiam, quæ erat in uenis facta via à medicamento exijſſe per ſedẽ, tanto verò impetu, quãtum vidimus, propterea, quod naturæ illud opus fuerit, quæ paraſſet omne ſuum opus, antequam eijceret.

Hactenus quis morbus, quæue cauſæ conſideraui. De huius ſtatu dixi iam ſummum vigorem tranſijſſe, & criſim factam eſſe propter ea, quæ præceſſere indicia, quæque nunc adſunt. Nam quatenus ad vrinas, quas nunc videmus, etſi pleniores ſint, illa tamen cruditatem non oſtendunt, ſed excretionem triſicã potius etiam per vrinas factam. Quid futurum ſit, ego non poſſum non niſi propinquam ſalutem prænunciare, quod naturam liberare ſeſe videam à morbo à

A ſe domito, & ſuperato. Iam verò quid agendum ſit fere nihil nobis video à natura reliquum factum, ac ſi quid erit id operam noſtram ad ſudorem, & vrinas mouendas exiget, & corroborandas præcipuè vires ipſius ventriculi, ne etiam poſt febrem, ſolutio illa alui, & ſpirituum effuſio aliquam induceret imbecillitatem. Vſus itaque ſum illitione contra ventriculum ex oleo abſinthij maſticis, cum puluеribus diarthodon Abbaris, vteter conditis ex acidiſcum illis, quibus ſuperius vſus ſum, vt ceraſijs acidis, &c. Omnia in ſumma in tuto eſſe cenſerem.

Is poſtera die ab hac conſultatione ſine febri fuit ventriculus tamẽ non ita citò cupiditatẽ cibi recepit.

B

Pro D. Bernardino Cauaneo ſuppreſſione vrinæ laborante habita cum Salio, Beroldo, Landoque.

CONSVLTATIO CCXXXVIII.

Aliquando vir hic nobiliſſimus ſanguinis largã copiam minxit bis, aut ter ſpatio quinque annorum, ac ſemel, cum diu ſuſtinuiſſet minctionem, propterea quod eſſet in equo, poſtea non potuit niſi aliquo ſpatio, atque conatu mingere, ad quod ſequutus eſt ſudor præ difficultate, mingendo verò exijt prius larga ſanguinis copia, deinde vrina, proximis C diebus cępit frequentius cogi ad minctionem, nõ diu ferre lotium valens, ita tamen, vt quandoque cum nixu opus eſſet vrinam emitteret: Nunc factum eſt, vt rheda iter faciens aliquo ſpatio temporis vrinã continuerit, quam egreſſus currum, cum vellet, emittere non poſſet, quod poſtea ſequuta eſt crebra minctio, cum dolore, qui minctionibus ipſis ſingulis leuabatur, redibat autem, cum micturiebat, & ita paulatim mingendo dolor delebatur, quo fit veriſimile dolorẽ ex plena fuiſſe veſica, quoniam, cum vacua propè eſſet, ſine dolore mingebat poſt minctionem ſemper ſequuta doloris vacuitate pręcedente verò ſemper ipſam dolore. Comitabatur iſthæc, dolor quidam ſub vmbilico verſus pubem in regione media, quæ eſſe D ſolet veſice, cum turget, qui dolor quandoque ceſſabat, redibat tamen ſemper eodem in loco, & ſubitò ſatis magnus, & cum tumore. Factum deinde eſt, vt vrina ſimul abeũte dolore, vel eo paulò ante quieſcente ſuppreſſa omoinò ſit. Adhibita autem fuerant ſub vrinæ ſuppreſſione emplaſtra, primò mollientia ex malua, altæa, butyro, deinde verò ex parietaria, raphano, oleoq; ſcorpionum, à quibus cum ſatis magnam vrinæ copiam minxiſſet, & ſi nõ ſatis pleno colore, tamen ſine arenulis. Ardori illi Vrinæ poſta regioni renum eſt adhibita, & interius iura ex hordeo, endiuiaque. Itaque vrina penitus ſuppreſſa eſt, & ipſe nullo amplius dolore affligitur, quo duplici, cum mingere poſſet, præmebatur. In hac ſuppreſſione, etſi regio veſicæ aliquantiſper teoſa tangatur ſecundum E figuram veſicæ conformata, nihilominus impoſita candela, & ſyringa vrina non exijt; ſequutum autem eſt aliquid ſanguinis, qui à ſyringa, vt ſolet, educitur, quã ſyringam dicit chyrurgus ingredi non poſſe veſicam, hoc fortaſſe fit, quoniam cum caput eius non flectatur, vt candelæ caput, ideò non effingitur ſecundum obliqui aditus eius viam, & infigitur in parietẽ ipſius retorti meatus, cum quibus omnibus aliæ etiam ratiunes nos mouent, vt aſſeram, vrinã ſupra veſicam, immo ſupra renes reſidere, quæ ſunt, quod nullam grauitatem, nullam dolorem; nullam tenſionem percipit, nullum motum, cum tamen veſica, & vreteres meatus ſenſu ſint prædіti, quo circa ſuppreſſiooem ſupra renes ſitam eſſe cenſemus, quid ve-

rò cauſæ ſit, quod ſupprimat, eſt dubium. Nam quoniam nullum pondus, nullus dolor, nil aliud quidquã ſentitur, poſſet dicere aliquis hanc eſſe imbecillitatem renum. Ego cum videam corpus quadratum tota æſtate ſanum, probo ſanguine præditum, quod ex eius habitudine, atque ſanguinis miſſi cõditione intelligitur, cum ſciam alias naturam per ſe per vrinam emiſiſſe ſanguinem ſine febre, ſine alia quauis moleſtia, quod Hippocrates dicit bonum eſſe, quia natura ſeſe ſanguine nimio exonerat, & demum, cum ſuppreſſio ſubito facta ſit non poſſum credere imbecillitatem hãc renum eſſe. Raro id, & cum inſigni, ac ſemel emiſſa, ſanguinis copia tentauit natura, potius adfuere indicia caloris, vt etiam adſunt, cum ſæpè acrem vrinam perceperit, & continenter inter initia huius mali, qui calor facit attractionem nimiam, ac nimiam vrinam emittit, non autem attractionem remittit. Siccitatis cauſa id eſſe non poteſt, quæ enim cauſa præfuit, aut quod ſignum, quomodo ſubito incidiſſet? humiditas verò potius relaxaret, & non ita acrem vrinam effeciſſet, neque pariter ita repentè, facta fuiſſet, paſſiuæ enim qualitates, vt dicunt Philoſophi, non ita repente increſcunt, quod etiam experientia comprobatur.

Repentinus tãdem euentus accedente vrinæ ardore, & ſanguinis minctu cogit prius nos affirmare concurſum materiæ huius noxæ cauſam fuiſſe, quæ à calore renum attracta ſit, quæque ad renes conſidat, nõ autem in veſica, quamuis enim plena prius veſica, & nimium diſtenta comprimere ſe, & conſertim lotium emittere nequiret, emiſit tandem paulatim lotium omne, ſenſim verò id fecit, quoniam veſica tunc præ nimio retinendi conatu, & ſpatio longiori, materiam multam craſſam in ſeipſa coegerit, quæ in eius orificio conſidens, illudque ambiens paulatim vrinam exire permitteret, & viciſſim ſubinde obturaret, quouſque tandem ſecum illam materiam, vrina totam eduxiſſet, quæ vrina recrementis ex renum infarctu, & calore ſalſa magis, ac acrior facta poſtea contineri non potuit quonſque renes propter eundem ſuum calorem attrahentes materiam ſemper craſſiorem omnino fuerint obſtructi, vnde antequam omnino infarcirentur, vrinamque penitus ſupprimerent, vrina cum materia deſcendebat, & acris ab ea fiebat, dolor verò ille ſub vmbilico moleſtabat, qui non erat perpetuus propterea quod flatus materiæ deſcendentis vltra renes identidem extruſus regionem vreterum vaſorum permeabat, & dolore quod multoties vidi in alijs afficiebat, atque ipſam veſicam ſaltem tenſione vrgeret. Cum verò renum obturatio, & infarctus perfectus eſt, non emanante amplius inde flatu, vel materia flatui commoda dolor ceſſauit.

Sed dices, cur nulla in dorſo grauitas? dixerim, non tantam materiam requiri ad vias illas impediendas, vt grauis ſentiatur, nam non adeo cauitates illas extendit, vt ambiente ipſa tunica pondus, vel tenſio aliqua poſſit perſentiri, quo enim viæ illæ impediantur, ſat eſt, ſi vel parietes ipſi cauitatum renum obliniſcantur viſcoſo quodam humore, vel emulgentium poſtrema ora teneantur. Sed vidi ego lapides magnos in renibus eorum, qui nihil ſentiſſent grauitatis in ea regione. Iam vero quænam materia illa eſſe poſſit, facile conijcere poſſumus, lapis non eſt, quoniam geminus vna ſimul concretus, & tam cito non poteſt, nam ſingulus in rene ſingulo concreuiſſet, præterea pondus lapidi gemino ferè eſt neceſſarium, quare viſcidus humor ſit atque etiam ſanguineus, nam quod ſit flatus obſtat diuturnitas, quod calida medicamenta adhibita nihil effecere, ſanguis grumoſus detractus eſt, atque etiam viſcidus è veſica, huic ſi mihi poteſt facilè in renibus reſidere, qui vias, per quas renes vrinam attrahunt, & illas etiam, per quas demittunt, infarctas habeat, vt conante vi renum attractionem, atque expulſionem nihil fieri vel attractionis, vel expulſionis poſſit, vnde priuati renes alimento etiam imbecilliores facti minus noxijs reluctari poſſint humoribus, vias illas obſepientibus.

Quid inde fiet? redundante ſeroſo ſanguine, tandẽ replebuntur pulmones, & cordis capſula, & ſpirituũ etiam via vnde ſpiritus oppreſſi humore aduerſario, non ſolum, quod ventilari non poterunt, ſed etiam, quod vi inimica afficientur, ſuffocabũtur, & poſt multos dies, quibus ſeſe ſanum exiſtimauerit, non multo ſpatio poſt, graui effecta reſpiratione morietur. Quid agendum? materiam imminuendam, & retrahendam à renibus exiſtimo tum venæ ſectione. tum purgatione aquas cum craſſis humoribus educente, poſtea diuretica exhibenda, inter quæ illud ego poſt præparationem, poſt mitiorum vſum exhiberem gran. 2. cãtharidarum, & oleo amygdalarum amararum, præparatio autem fiat cum iure incoctis ciceribus rubris, betonica, & ceterach, & herbis eiuſmodi, ac radicibus, impoſito oximelle ſcyllitico, & ſyrupo de ſtocchade.

Medicamenta purgantia craſſos humores, & aquã, ſunto ex agarico, & ſucco cucumeris aſinini minimè recenti, adiecto rhabarbaro, & ijs, quod medicamentum ad renes deducunt, quod medicamẽtum neceſſario erit repetendum, vel aliud eius loco. Poſtquam corpus materiæ copia fuerit ſubleuatum balnea adhiberem bis quotidie in vnctioneſque tum dorſi, tum ſupra pubem, quorum materia deſcribenda erit, potus exiguus vini albi pauciferi, cibus extenuans, ac tenuis denſior, non admodum ſalitus Medicamenta ſint, vt poſt caſſiam iam exhibitam, quæ cum ſiliqua ad ℥. 3. fuit, nec aluum propterea ſoluit clyſtere adiuuetur. Deinde emiſſę cum fuerint ℥. 8. ſanguinis copia, & iure proprio accepto cum oximelite ſumat pillulas illas, ac tertia die iterum ſumat ℥. 1. pillularum fœtidarum cum gran. 4. elaterij, poſtea vrinam promouentia incipiendo à betonica, & ceterach, & radicibus petroſelini, rumbiæ, ſaxifragiæ, ciceribus, cum oximelite ſcyllitico, & ſyrupo de ſtocchade: poſt duos dies verò ad fortiora, quale eſſet illud gran. 2. cantharidarum cum ℥. 2. olei amygdal. amararum verum in leuioribus ponerem aquam illam ex floribus ſambuci nucleis perſicorum, & ceraſorum, atque vino maluatico factam, cuius doſis eſſet ad ℥. 4. præterea ius ex iunipero, puluis ſcorpionum doſi. gran. 3. puluis rubię ad ℈. 2. iura ex ſabina, alcachengi, ſaxifragia, malua cum oximelite, ſuccus limonum cum vino maluatico, caſſia frequenter data, puluis etiam corticum illius probatur;

Aqua cetrach cum aqua virgæ aureæ. Aqua chelidonij; Sunt, quæ lapidi frangendo dantur, quæ etiam vrinam mouere creduntur, vt puluis ex corticibus ouorum, ex quibus pulli orti ſint, puluis ex lapide Iudaico, è calculis cancrorum, e ſanguine hircino, ſanguis etiam ericinus, coangulumque leporis. Aliqui proponunt aquam chalderianam, quam timerem, quoniam, ſi non prouocet vrinam omnino, quod ſolet efficere, citius ijs ſe interimetur, potiones rerum dictarum, ſi puluerum erunt, ex vino albo eſſe poterũt; balnea autem fieri deberent, potiſſimum ex chamemelo, althea, meliloto (fœnugræcum vitarem propter maleolentiam) ex maluæ etiam caulibus, & butyro, & oleo, in quibus etiam ſtercus murium imponerem. Emplaſtra ex ijſdem facerem, & ex parietaria præſertim cum oleo ſcorpionum, appunerem ex aſypoceratum cum emplaſtro ex meliloto, vel tãdem ceratum ex ammoniaco præparato, probarem vnctiones ex oleo ſcorpionum, cum oleo amygdalarum dulcium, ſeſamino, & cum pinguedinibus.

Quotidie aluum ducerem clyſtere ex benedicta, ad ℥. 1. atque decoctione parietarię chamomillæ, meliloti, maluæ ſ. lini, oleo chamelino, amygdalarũ dul-

cium

cium, ſeſamino, & ex ſem. lini. vel glande, ſeu ſuppoſitorio ex ſale gemmeo, &c.

Is duodecimo die graui effecta inſpiratione mortuus eſt; cum poſtremò die aliquid vrinæ turbidioris emiſiſſet.

Pro quodam dolore dorſi ex ſuſpicione gallica laborante habita cum Beroldo.

CONSVLTATIO CCXXXIX.

DVo offerũtur in hoc corpore, dolor vehemẽs, & atrophia cum maxima deiectione viriũ ventriculi. De dolòre primum dicamus, deinde de atrophia cum virium ventriculi imbecillitate coniuncta. Hic, cum decumbit, conuertere ſeſe in ſtatis non põt, & hoc prę doloris vehementia, non propter debilitatem aliquam facultatis motricis, cum tamen ingreditur, nõ ita impeditur, quare dolorem in ſpina potius, quam in iſchijs ſitum putauerim, In ſpina verò doloris cauſam non ligamenta, non muſculos, minus neruos in ſe continere cenſerem; quoniam, cum neceſſario cauſa illa materia ſit, ſi in neruis eſſet, aut reſoluerentur, aut conuellerentur. In muſculis materia tumorem aliquem, & contractionem pateret. In ligamentis ſi eſſet, non doleret, niſi communicato inde affectu, & potius contractio aliqua fieret, & hæc illa quidem, quæ fieret in neruis, minor, hęc autem maior, quæ nunc viſitur, nec ita moueri poſſet, vt facit cũ eſt erectus. Reſtat vt in perioſtijs hæc materia infarciatur, quæ vniuerſam ſpinam contegunt. Cuiuſmodi autem hæc materia ſit, & vnde proficiſcatur, vt & ipſam, & cauſam eius poſſimus delere, non eſt admodum facilè iudicium. Modus tamen doloris, locus vnde fluit, temperies corporis, & victus ratio, atque vrinæ poſſunt hæc nobis oſtendere, quæ omnia ſunt expendenda. Corpus quidem alias calidum, & humidum fuit, ac potius humidum, quã calidum, quod etiam nunc tactu ex mollitie carnium, quæ intra cutẽ minus duræ, tenſæue ſunt, & ex cutis glabritie magna cognoſcitur. Nunc tamen propter diuturnitatẽ morbi, ſiccum factum eſt, atque ex ratione vitæ etiam frigidum, ſi conſideremus quomodo multoties ſub dio in herba noctu, & in aqua diutius cõſederit, ſi iter illud niuoſum, & illam nauigationem frigidam, quam ſubijt ſtatim à curatione, & ab illa media maxima tã exſiccante, nempè ſub guaiaci potionibus, quæ cum corpus extenuarat, tũ poros laxauerat, & debile corpus, ac iniurijs cœli omnino obnoxium reddiderat, tum etiam viſcera langueſecerat. Quare ei ſiccitati poſtea adiuncta eſt etiam frigiditas non ſolum ambitus totius corporis, ſed etiam viſcerum omniũ internorum, ad quæ ita languida per ambitum ita rarefactum frigus peruenit, quare humor non niſi craſſus eſſe poteſt, non omnino quidẽ pituitoſus propter ſiccitatem, ac neq; omnino melancholicus propter frigiditatem, quæ ſiccitatem humoribus omnino inducere non poteſt, ac multam pituitam generat. Vrinę idem oſtendunt, quæ primum turbidæ, deinde verò cũ multo ſedimine tenues relinquuntur, tenuitas illa ſiccitatem, ſedimen illud copiam craſſorum humorũ, & terræ multum habentiũ denotat, & cum albę ſunt, albumque ſedimen habent, frigidos humores oſtendunt, ſiccos quidem, at non omninò melancholicos, ſiccior etenim in ſuo genere aliquatenus etiam pituita dici poteſt, cum craſſiori habitu plus terræ continuerit. Modus doloris, idem confirmat, nam & longus, & cõtinuus eſt alicubi verò obtuſus, nullibi certè niſi moueatur, acris, nam ſi moueatur, ſi calefit, tũc per interualla fiunt quidam inſultus doloris acriores, cuius rei cauſam exiſtimare poſſumus, quoniam motu caloreue partes aliquæ humoris tenuiores digerũ-

A tur, attenuantur, ac in flatum verſæ veluti pungunt: cum enim humor non omninò humidus ſit, non efficit ex ſe calefacto vaporem aqueum, & partes corporis mollientem, deliniẽtemue, ſed flatum ſicciorem, talis verò etiam doloris modus fit neceſſario, cũ humor in membranoſis partibus infigitur, vt nunc de perioſtijs indicaui. Frigidus præterea ille ſenſus totius corporis, vt ſole delectetur, & igne, & cœlo etiam æſtuante, vt his æſtiuis menſibus eſt, humores corporis frigidos ſignificat. Tandem partes amandantes, & quæ ipſum humorem generant, idem confirmant, nam humor iſte non poteſt non generari in ipſamet parte illa vbi dolor eſt, quæ tãto tempore affecta eſt, atque alimẽtum ſibi ſuggeſtum, iam non probè conficit, ſed frigidior ab humoribus diu occupãtibus fa-
B cta frigidius illud reddit, crudiuſque relinquit, atque cum ſiccior ipſa ſit, non ita multò humidius. Verum, cum imbecilla pars ſit excrementiſq; aliarum obnoxia, quicquid recrementi præſtãtiores partes, ac principes habebunt, quod multum eſt propter eorum infirmitatem, in partem illam tranſmittetur, illæ verò ſunt omnes frigidæ, ſiccęque factæ, quo circa materiã ſimilem generabunt, niſi quod ob cruditatẽ erit humidior. Ventriculus ſitibundus ſiccitatem eius, atque hepatis oſtendit: ventriculi frigus cognoſcitur ex eo, quod non poteſt concoquere, & quod flatus multos congregat, qui etiam cum dolore maximo mouẽtur, hepatis frigus ex vrinis, frigidius quoque caput factũ indicant quæ præceſſere à cœlo iniuriæ, à flatu itaque membranas illas pungente, & materia frigida illas tendente, quæ tum in partibus illis refrigeratis ingenerata, tum in illas à viſceribus eſt demiſſa, omnis is dolor eſt. Atque hæc de dolore, & cauſis eius ſint ſatis. De atrophia illa iã pauca pręter ea poſſunt adiungi, quæ facilè euenit ex coctionibus imperfectis materiam non bene parantibus, & ex viribus debilitatis minus, quam ſit neceſſe, attrahentibus, minuſq; trãſmutantibus. Reſtat, vt dicamus, an præter dictas manifeſtas cauſas, aliqua ſit occultior, hoc eſt, an fomes aliquis gallicus inhæreat. Quod infixa ſit mala vis gallici morbi multa ſuadent, nam & iam 15. annos eã
D infectus eſt curatus quidem, tamen poſtea cum vxorem duxit, illam infecit, & præterea etiam deinceps accepit cariem, bulioneſque, qui eum exitum habuere, vt non ſint expurgati, ſed retroceſſerint in corpus, ac ſubinde curatus eſt, quidem, ſed non, vt debebat, neque ex ratione, nũc ſupereſt etiam ſignum id eam ſententiam confirmans, quod ſcilicet veſperi creſcãt dolores, & quamuis cœli iniuria maniſeſte hunc hominem malè affecerit, tamen nunquam tantum effeciſſet, niſi à fomite gallico, qui partes potiſſimũ membranoſas tenet, illæ obſeſſæ non eſſent, itaque neque illæ impreſſæ affectiones tolli poterunt, niſi prius omninò fomes ille dematur, quare inter cauſas tollẽdas eſt recenſendus; immo vt caput ipſum, & ſumma rei habendus eſt. Hęc ſunt omnia, quæ occurrũt in ęgro,
E quibus medela poſtulatur, ad quæ illa omnis comparãda eſt, ac dirigenda. Quid agendum iam eſt? quidue ſperandum? De ſpe integræ valetudinis non multam ego haberem ſpem poſt tàm altam morbi fixionem, viribus imbęcillibus, & quadam febricula ferè obſeſſis, curationem vehementiorem nõ patientibus. Nã contra, ſi valentiora patietur remedia, vt guaiaci, ſalus ſperanda eſt. Siquidem remedia morbo paria ſi ſunt adhibenda, ut ad curationem decernẽdam accedamus, decoctum guaiaci eſt dandum, quod propriè huic morbo facit, ſalſaparilia enim non eſt eiuſmodi, quæ occultæ illi noxæ propriè occurrat, quod, & mei pręceptores, & ſeniores multi Medici teſtãtur, faciliorem quidem guaiaci operam reddit, quoniam craſſas materias diſſoluit. Guaiacum ex illis locis vna cum morbo eſt remedium delatum certiſſimo experimenti, & longi vſus earum regionum teſtimonio.

Præter-

Prætermitto ego ſuffumigia, inunctioneſq́;,quoniam etiam firmiſſima corpora illis periclitentur. Exhibueram ergo lenitiuum, cum ſpeciebus hyera ſimplicis,quod ſine vlla perturbatione aluum duxit,& quoniam præteritis diebus, quibus ſubierat eiuſdem mali curationem, miſſione ſanguinis ex vena vſus fuerat, ego illa contentus, tamen loco affecto hoc amplius volui adiũgere, vt corpore ſic leuato leni medicamento cucurbitulis ſanguis à propinquis partibus extraheretur,quarũ ſcarificatio latior facta craſſiorẽ ſãguinẽ educeret,quę post ſanguinẽ aquã eduxere, præſcripſi ſyrupos ex fumaria,quibus,&viſcera purgarentur, & vna cũ ventriculo corroborarentur, in quem vſum adiunxi decoctum myrobolanorum, ex quo non tam adſtrictio,& robur,quam purgatio ſoleat ſpetari, humorum præſertim craſſorum, quos ſyrupos ſi ſequuta **B** fuerit tandem purgatio conueniens in homine,ita liquefacto,& fortiora minime paſſuro,tunc guaiacum darem,ſin minus,purgaretur etiam aliquo alio leniori medicamento, vt diacathalicone, lenitiuo, vel pillulis leuioribus.

Guaiacum verò exhibendum putaui, non multa inedia, imò carnes quandoque, & vinum concedendum, præſertim in quo lignũ eſſet maceratum, quod ſi etiam vobis placeret, ſyrupum guaiaci ex vino exhiberem, quod mihi in vetuſtis,& frigidioribus morbis ob ſpirituum ſ: penetrationem benè ceſſit, ita vt vinum crudum in lignum coctum inijceretur,& poſt 24. horarum macerationem percolaretur,& daretur, vt ſyrupi ſolent,eo vſque quo moleſtiæ omnes remo**C**uerentur.

Atque inter ſumendum guaiacum aluus ſolis clyſteribus mollis ſeruaretur. De vino libentius hęc decernebam, quoniam vires ægri illo maximè recreantũr,& eo vno poſſunt ſuſtineri,qua ſuſtentatione maximè indigere videntur, & præterea, quoniam ſudor huic morbo maximè neceſſarius aquæ decocto, huic ęgro elici non potuit,vino verò facillimè prouocatur. Hæc ſunt, quæ veſtris ſententijs expendenda, atque perficienda ſubijcio.

Is paulo poſt à cucurbitulis, & medicamento lenior factus ſumpto 30.diebus guaiaco ex vino ab omni dolore liberatus eſt,& bene validus factus.

Medicamentum fuit.

℞.liquiritiæ,raſæ,paſſularum.℞.polypod.q.an.℥.s. **D** Hermodact. ʒ.1.s. prunorum num.5. foliorum betonicæ m.1. Aniſorum ʒ. 1. s. fiat decoctio ſ. a. in aqua communi, deinde coletur cum multa expreſſione. ℞.ſp. colaturæ. q. s. Agaric. opt. ʒ.1. ſol.ſenæ electæ ʒ.2.s. Rhab.elect. ʒ.1.s. Aquæ ſtillatitiæ cinnam.ʒ.2. fiat infuſio per 12. horas, quæ coletur cum multa expreſſione. Mannæ electæ ℥.2.s. Mellis roſ.ſolut. ℥.1.s. Diaphæn.ʒ. 3.m. & ſ.

℞.Syr.de ſtechade ℥.s.Decoctionis betonicæ,amaraci,ſtechadis,camepyrhis,radic.℥.5.m.pro ſir.

℞.Pill.de hermodact.cochiarum an.ʒ.2.cum aqua niuæ.f.p.5.

Pro Illuſtri Comitiſſa D. Flaminia Iuſta, Illuſtri Iulio Iuſto eius viro, habita cum Sale, Lando, & Beroldo. **E**

CONSVLTATIO CCXL.

OMnibus diligentiſſime expenſis,hoc tandẽ confirmatum nobis eſt iudicium, quod malũ huius leuis inſaniæ, & difficultatis ſpiritus à ventriculo oritur halitus malos vteri ſuſcipiente, qui melancholici frigidioreſque, cum ſint viciſſim, & in flatuoſam vim **A** vertuntur, & ad ſuperiora impetum habent. Quare vẽtriculo,atque etiam, quam maximè poſſumus, vtero auxilia eſſe adhibenda deliberauimus,quę,& quomodo,ego ad vſum mulierum hic ſubijciam,& leuiora quidem,quoniam genus humoris leuiter,& longo tempore tractandum eſt, valentioraque in poſterius tempus differenda.

Medicamentum hoc, quod ad te mittitur confectum eſt,ex maceratione ʒ.4.rhabarbari in vino maluatico, & ℥.3. Mannæ, & ℥.7.paſſularum in infuſione ſenæ adiecto cinnamomo. Accipiet, itaque de his paſſulis ſingulum cochleare mane quotidie, ſaltem tribus horis,ante cibum,aut in menſæ initio, poterũt etiam adhiberi clyſteria, ſed communia, cum paulo matricariæ, aut artemiſiæ in eodem maluarum iure **B** coctarum. Si ſentit leuamen à frictionibus, fiant,ſed leniter non multa vi. Contra ſtomachum, ſeu potius ventriculum fiat inunctio iam præſcripta ex oleo de ſpica,maſtiche,& abſynthio,vel lanæ infectæ purpura in eo oleo calido demerſæ, deinde expreſſæ apponantur. Atque etiam,ſi inungatur, apponantur herbæ dictæ vino maluatico inſperſæ calidæ, quæ ſunt arthemiſia, abſynthium,mentus à Græca,& roſæ; Interdum, quando perſentiſcit aliquem acorem ſtomachi ei prodeſſet hauſtus boni vini maluatici auſteri. Bis die cibum ſumat horis octo interiectis, eius generis,quo iam multis diebus vtitur ex præſcripto.

Hæc ſunt,quę nunc occurrunt pro tempore,ſi quid noui acciderit, alias etiam obſcurationes adhibebimus, horum vero grauiora, cum Salio communi**C**caui.

Pro præſtanti Viro D. Ioſepho Buſalo Mirandulenſi ictero vna, atq; dolore ventriculi per interualla repetentibus laboranti, habita cum Beroldo, Salio, Lazciſioque. 24. Martij A. 1568.

CONSVLTATIO CCXLI.

D VIri præſtantiſſimi,pauca mihi dicenda ſunt de malo,nunc nobis propoſito,cũ illud, & notum ſit, & quomodo curandum non ſit difficile intelligere,vobis præſertim viris experientiſſimis. De corpore hominis ipſius, vt à natura ſit conſtitutum, non dicam multa, quoniam non multum à mediocri recedit. Si quid iam dicendum eſt, excedere dixerim parumper in calidum hepatis,quidem ſaltem pręter naturam ex eo,quod accidit,&ab obſtructionibus. Cordis verò etiam ſecundum ſuam naturam, quod ipſe animo oſtendit ſuo, & voce alta,canora,graui,& vehementi ſermone, licet enim à coniunctis, niſi vbi partes admodum, ſunt diſſimiles, iudicare. Thorax, itaque ad vſum cordis fabrefactus, cum ſpiritũ multum edit, quòd arteriæ etiam latæ ſunt in eundem **E** vſum, cordis grandem calorem ſignificãt, vehementia verò in dicendo etiam cor ipſum calidum proximè ſequitur. In cæteris membris, vel qualitatibus exceſſum nullum video, niſi quod ætas attulit,progreſſu cuius calor ille excedens corpus ipſum ſiccius reddidit, Vnde rubor in ſenibus in purpureum inclinat, quoniam ex Galeno, & Hippocrate color vbi eſt nigricans,eſt temperies ſiccior, vt eſt humida,ſi albicãs magis, quod in iunioribus animaduertimus, ſicuti cũ eſt pallidus in luteum, calida,& ſicca, cum ruber,calida, & humida. At de temperie corporis vti dixi, non laboro. Ad illa,quę in ipſo ſunt præter naturam, deuenio. Nam,quæ dicuntur nobis non naturalia, ab ipſo ſunt euarrata, in quibus duo illa ſunt maxima,

vſus

vſus vinorum dulcium, & prætetea iter illud præter conſuetudinem pedeſtre, cum maxima animi vexatione. Præter naturam, inquam ſe ſe nobis oſtendũt, primum color ille totius corporis aureus, quo morbum icterum ſcimus denominatum apud Græcos ab animalculo illo auriginoſum, verò, apud Latinos, vel regium. Deinde vrinæ illę tam infectę, vt ex croci colore in nigrum inclinent. Poſtea alui excremẽta partim decolora, & canina, partim verò lutea omninò. Quartò, quod ipſe refert dolor ſecundum ventriculum ad finem oſſis pectoris, quem ait eſſe luceratiuũ. Quintò, vomitus pituitoſus, ac ſępè etiam bilioſus per quem dolore ſubleuari ſolet, nõ tamen ita continuo. Sextò, aliquis flatus ſub hypochondrijs, qui & tactu percipitur, & ab ipſo, cum demittitur, leuationem aliquam doloris, quamquam exiguam valdè, ſentiat. Poſtremò pondus, & moles quædam ſub dextro hypochondrio, &, quod omnium dictorum commune eſt, intermiſſio horum vna omnium, atque reditus omnium ſimul, vt nobis indicent morbum, qui ſubeſt redire per interualla, atque recedere quibuſdam circuitibus, qui tamen non ſunt ſpatij definiti. Quæram ego primum de morbo, deinde de ratione, qua & diſſoluitur per ſe, & renaſcitur, ita incertis temporum interuallis. Quæ iam dicta ſunt, noſtris ſenſibus ſubiecta, efficiunt, vt ſubeſſe affirmem impedimẽtum alicuius illarum viarum, quæ ad hepar pertinent, à natura ad excretionem bilis deſtinatæ, aut meatus fellei, qui à veſicula infra duodenũ deductus eſt, aut venæ illius minutiſſimis ab eadem veſicula ramuſculis in hepar ſe ſe inſinuantis. Vbi, quod facilius fieri potuit, id mihi etiam fit veriſimilius, nempe tenues illos ramulos per iecur diuiſos eſſe infarctos, atque impeditos, nam porus ille ad bilem in inteſtina deferendam, infra duodenum productus latior eſt, quam qui facilè poſſet impediri, & cum impeditus iuſta materia eſt, non facilè poteſt liberari. Hanc obſtructionem ſubeſſe color ille oſtendit, qui à bile fit, qui & in toto corporis ambitu, & in vrinis cernitur, per quem colorem bilis abundantiam excerni conſtat, quã eſſe potius ex impedimento viarum illam è iecore exportantium, quam ex generatione eius copioſiori indicãt nobis fęces illæ caninæ, & decolores, alioquin bile plus abũdante omnes fęces bile infectæ eſſent, ni viæ eſſent impeditæ, naturalium quidem fęcum varij cõſpiciuntur colores, & ſi bilis omnes inficiat, quoniam in illas à bile varius euenit color, pro ratione iã aliunde coloratæ materiæ bilem ſuſcipientis, quæ enim infectæ quandoque de hoc corpore exeunt fęces, illæ à ventriculo bilem ſuſcipere, quam etiam euomit ſæpè ventriculus. Eandem obſtructionis ſententiam cõfirmant illa exteriora, quæ id efficere potuerunt. Vina dulcia, quid poſſunt ad infarcienda viſcera? dulcedo ea flatuoſa, & craſſa eſt, & prætetea trahi ſtatim à natura cupidè omnes nimis dulces ſuccos videmus, quorum tractum reliqui etiam ſequantur, nec permittũt ventriculo tamdiu, vt poſſint modificationem à calore eius ſuſcipere, & concoctionem, quare etiam propter cruditatem augetur dulcium flatus, & craſſities, ſic impediunt ſibi, & omnibus alijs tranſitũ, retinẽtq; ſecum humores ingruentes, atq; cunctantes faciunt, qui cunctatione ſua in loco, in quo commode mutari in alimentum non poſſunt, potius aſſantur, & diſſoluuntur in diuerſas partes, quarum molliores liquefiunt, denſiores verò exſiccantur, ita vt, quemadmodum videmus in viſceribus diſſectorum corporum, etiam lapideſcant, præſertim in locis viſcerũ à venis latioribus, & à vi cordis magis diſſitis, vt Ariſtoteles etiam teſtatur, in quibus ſpiritu cordis priuatis, languentibuſque ſubinde ex infarctu illo calor quidam acrior incenditur, qui, niſi putreſcant, marceſcantque eſt ad obdurandas illas materias, quã cõmodiſſimus. Iter verò illud caſu grauiſſimo pedeſtre ſuſceptum, atq; à cibo ſtatim tanta contentione, tum animi, tum corporis perfectũ? certe viſcera iam paratis victu pręcedenti impedimentis potuit omnino opprimere. Impeditis itaq; bilis expurgandæ vijs ipſa in hepate retenta, ſimul cum ſanguine per venam cauam defertur, vbi partim cum alimento per ambitum effertur, partim cum naturam offendit, & grauat, illã irritat ad ſui excretionem, & ita excernitur per vias quaſcunq;, per renes cum lotio, per venam portæ in vẽtriculum, nempe per ramum illum ſtatim à principio eius venæ in ventriculi fundum inſertum, vbi donec venis per oſcula excedit, & tranſit per membranas dolorem illum laceratiuum morſu, & corpore ſuo efficit, propterea fit, vt aut nõ ſtatim vomitu leuetur, ſi leuetur, aut ſola pituita non bilis ipſa vomatur, nam interea etiã dum bilioſus humor penetrat ventriculi tunicas, vomitus incitatur, ita ſine bile excernitur illa ipſa pituita, vel crudus humor, qui cum ſemper in vẽtriculo, tum præſertim minus concoquente reperitur, nã omnibus vomitibus corporum, etiam bilioſorum pituita ipſa euomitur, cum verò ex parte bilis penetrauerit in cauitatem, fundumq; ipſius ventriculi, partim vero per tunicas percurrit, tunc & vomitur bilis, & ex parte leuatur dolor, non tamen omninò tollitur, aut continuo leuatur, ſub eo dolore excitantur flatus ab obſtructione, & pituita, qui dolorem cum augeant, ſi emittantur, leuant, & ipſi dolorem, ex quibus rugitus illi, quos ſentimus, cum premimus. Itaq; ex his cauſas habemus vomituum dolorum, vrinarum quoq;, & totius coloris cutis immutati, & ponderis etiã in latere dextro identidem exiſtentis, ibi enim hepar, ibi locus obſtructionum, inde bilis in omne corpus effunditur.

Reſtat, vt cauſas, cur identidem redeant hi affectus, inueſtigem. Ad reditum effectuum redire cauſas neceſſe eſt. Doloris, & vomitus cauſa eſt certa bilis copia, tam grauans, tamq; laceſcens, vt naturã impellat ad ſui excretionem, hęc certa copia, aut fit breui tempore, aut toto illo quietis interuallo pedetentim colligitur, ego crediderim colligi illam copiã breui quodam ante dolorem tempore, quoniam tunc tantũ fęces, ſine bile excernuntur, & bilem tunc ſolũ retineri indicio ſunt, atq; ſi toto eo interuallo ſenſim bilis ſemper colligeretur, nulla eſſet cauſa, cur fęces mutarentur ſolummodo doloris tempore, nã maneret eadem ſemper collectionis cauſa, quæ eſt obſtructio, ſemper caninæ eſſent fęces, & ſine colore, non tamen quod tota obſtructio breui eo tẽpore repentè fiat, ſed partim ſit perpetua, non tanta, quanta bilis omninò excretionem impediat, partim finito eo interuallo intercedente cauſa aliqua accedat, vt compleatur earũ viarum obturatio, atque ita bilis breui colligitur, vt breui obturatio ad ſummum perducitur. Vaſa igitur ſint perpetuò infarcta, non tamen prorſus, quãdo detur ſatis viæ bili excernendæ, illudq; impedimentum viarum tantum efficiat, vt leui de cauſa à flatu viſcidiſve humoribus ex toto viæ identidem infarciantur, atq; obturentur, quo cum ceciderit, bilis breui colligitur in tanta copia, qua natura irritetur ad eã excretionem, tam, vt dixi, multiplicem dolore vehementi. Quibus expoſitis conſtitutum, ſit ſubeſſe obſtructionem quandam perpetuam, cũ anguſto quodam viarum aditu, qui leui adueniente cauſa omninò concludatur, ſequantur verò reliqua. Hic verò, quid agẽdum eſt? temporis diuerſa ratio eſt, nam quandoq; morbo ſubueniendum erit, quandoq; doloris acerbitati, quæ ſæpiſſimè tanta eſt, vt leniẽtia omninò poſtulet, quale oleum amygdalarum dulcium eſſet, aut amararũ, aut vtrumq;, quod ne laxet tunicas ventriculi, ſed robur illis poſt delinitionem relinquat, ego iniũgerem puluerem ipſius maſticis, cum vino maluatico, ex quibus & vis coquendi, & retinendi ſub ea ſolutione recreabitur, quod ſi tantus dolor, non vrgeret, adhibe embietam ipſam, quæ cauſam doloris educeret, tũ flatus

diſſol-

diſſoluendo, tum verò bilioſam materiam, vna cum pituitoſa è ventriculi tunicis extrahendo. Verum ne exaſperaret ventriculum, vt ſolet noſtro tempore, cum caſſia, aut terebynthina, aut leniente aliquo cõmiſcerem. Cum autem dolor, non ita vrgebit, morbo tunc erit ſubueniendum, & ita ipſis obſtructionibus opera danda. Eſtne aliud, in quod intendamus prius? nihil, nã, quod pertinet ad antecedentes obſtructionis cauſas, illæ iam ſunt ablatæ purgationibus, atq; venæ ſectione. In amouendis igitur obſtructionibus toti iam eſſe debemus, præterea verò ventriculo roborando, nec nimium facile dictum humorem excipere cõſueſcat, cauẽdo etiam interea, dum curatur, ne bilis plus fiat, quã ferat obſtructionis ratio. Omnia igitur, quæ, ſi non per ſe primò, ſaltem ſecundario aperiunt, neq; calfaciunt, illa ſunt omnibus alijs aperiẽtibus, vel per ſe primò anteponenda. Vt acetoſa omnia, capilli veneris, radices graminis, ſemina a triplicis, endiuia, & cichoreum, roſaceaq; omnia, & oximel. Si minus vereamur calorem, etiam radices petroſelini, aſparagi, agrimonium, ſumaria, & alia multa, quæ tã nota ſunt omnibus, vel vulgaribus, quam modus vtendi illis, eſt neceſſarius, & à prudenti Medico petendus, & quoniam euacuanda eſt ſenſim bilis, ſimulq; ventriculus roborandus, rhabarbarum erit oportunum, ſiue cum paſſulis, ſiue in illorum decoctis, quæ dicta ſunt, maceratum. Sunt verò multa compoſita, vt ſyrupi ex radicibus, biſantinus, & cæteri, qui in tales obſeruationes ſolent conſerri. Agaricus propter eius aperiendi vim, & euacuandi humorem illum, qui obſtruit, erit commodus, ſi in eiuſmodi ſyrupis, vel decoctis, cum rhabarbaro maceretur. Sunt alia euacuãtia, quę, quoniam rarius locum habebunt, quam vt ſint multa exponenda, prętermitto. Ventriculus robur ſibi comparabit, tum ex ſyrupis illis, tum verò ſi præter rhabarbarum intus confectiones aſſumat illas oportunas, & præſertim diarrhodon Abbatis obſtructionibus etiã commodum, extra verò inungarur ex oleis ſpicatis, abſynthitis, ex maſtiche cum melino, atq; ex myrtino, ſi opus fuerit. Sacculi etiam fieri poſſunt ex mentha, abſynthio, roſis, & pulegio. Hepati etiam ſubueniri poteſt ne plus bilis ex obſtructione generet, quã opus ſit, vnctionibus ex vnguento ſandalino, aut ſimili. De mollientibus ad obſtructiones tollẽdas, non curarem, quoniã obſtructio in cauis iecoris nimis alta eſt. De ratione victus, quoniam à priori Medico eſt, ſatis oportunè inſtituta, non eſt, quod adiungam amplius, prohibitæ ſunt in illa excrementorũ retẽtiones, iniuncta ſunt exercitia, frictiones oportuniſſima, interdicta ſtudia, coitus à cibo, cibi viſcidi, crudi, auſteri. Vina craſſa, dulcia, auſtera, ciborum varietas, peruerſus ſumendi ordo, & fructus duriores, grauioreſq; acidis, & mollibus permiſſis. Multa alia dicerem, ſed hæc vobis intelligentibus ferè nimis multa ſunt.

Ergo obſtructioni paulatim, vt debet, detrahendo, poſt alui lenitionem, & ſanguinis miſſionem factam, vacãdum erit. Siquidem quanquam venæ ſectio quibuſdam ſuſpecta eſt, quoties in iecoris caui materia eſt, ne hãc in gibbam iecoris partem retrahat locum, ſcilicet nobiliorem, Nihilominus, & ſanguis eſt à loco obſtructo auertendus, ne medicamentis tractatus locus ſanguinem in ſui peius malum alliciat, & craſſæ illę obſtructionum materiæ à minimis, & capillaribus venis in maiores retractæ, ibi locum ampliorem nactæ, non eum obſtruũt, & ſpiritu plurimo melius coqui poſſunt. Detrahere autem obſtructione commode ea poterunt medicamenta, quæ dicta ſunt, quorum exempla hic ſupponenda.

℞. Syrupi de cicorea Nicoli, cum rhabarbaro acetoſi. s. an. ʒ.6. Decoct. Rad. graminis, aſari, iridis, liquiritiæ, fol. Cicoreæ, acetoſæ, boraginis, lupullorum, meliſſæ, cetrach. ℥.ſ. m. f. ſyr.

℞. ſpe. Hieræ. s. gl. ʒ.3. floris caſſ. r. s. ʒ.ſ. oximellis. s. q. s. m. & fiat bolus.

℞. Terebynthinę noſtratis ʒ.ſ. ſpe. Hieræ. s. gl. ʒ.2. rhabarb. elect. ʒ. s. Aquæ ſtillatitiæ cinnamomi. ʒ. t. m. & fiat bolus.

Pro Schiauonia iuuene, vlcere faucium laborante, atque etiam tumoribus iuncturarum, dextrorum artuum cum Beroldo habita die 30. Martij A. 1568.

CONSVLTATIO CCXLII.

B VIr ſapientiſſime præſentis caſus difficultatem in eo crediderim conſiſtere, quod præter manifeſtas malorum vires, ſubeſſe fomitem gallicæ luis multa perſuadeant, multa verò impedire iudicium, illud videantur. Nam vlceris locus in ea hic ſimiliter ſolet opprimi, hoc reſiſtit tot remedijs toto anno exhibitis: Guaiaci decoctum eius luis proprium remediũ profuit, iudiciũ ſimile fuit Medici prioris, & quod maius ego argumentum exiſtimo, cauſam non inuenimus, quæ hunc morbum potuerit efficere, nam calidus ipſe eſt, ſi vrentem humoris vim, atque exedentem ſpectemus, calida cauſa eſſe debuit. Vbi vero illa? febriſne aliqua? nulla affuit, nulla extrinſecus caliditas acceſſit, imò potius frigidiores fuere, vt habitatio illa cubiculi recẽs ædificati, in qua cœmentum, licet, cum recenter calx macerata eſt, calefaciat, ita vt etiã exurat, tamen diutius manens refrigeſcit, ita vt refrigeret. Corpus etiam membra potius ſua natura frigida habet. Quare cum nulla ſit cauſa originis huiuſce calidi morbi, quę calida eſſe debuerit, calor ille ab lue ſubiecta virus quoddam ſua natura procreãte exoriri ſolum poteſt, neq; enim eſt in hoc corpore aliqua putredo humorum, qua ipſi exurantur. Nam, cum emanet à principibus partibus, febris eſſet illis aſſecla, vel putredinis ſignum in ipſo vlcere eſſet, color eius non eſſet pulcher, non eſſet ita purum vlcus, vt eſt, atque D adeo hæc fidem maximam facere videntur, ac deſignare nobis eam luem ſubeſſe. Contra tamen repugnant multa, illud imprimis, quod, cum morboſa illa lues contagioſa ſit, virum eius *ἐν τῇ συνουσίᾳ* aſſiduum perſeuerantem (à quo viro etiam debuit malum excitiſſe) nullo malo, neq; huiuſmodi, neque alio videmus oppreſſum.

At alij ſunt pariter, vt nuper etiam mihi videre cõtigit, quorum coniuges, vel coniugati in matrimonio laborant lue ipſa, ipſi tamen robuſti degunt. Certè, nũ carent aliqua noxa, vel ſaltem euacuatione aliqua aſſidua, vel per ſudores, vel per vomitum, vel per ſanguinis è naribus fluxum, vel deſtillationẽ, ac tuſſim; quorum nihil in viro iſtius videmus, præterea guaiacum, quod præſentaneum eſt gallici morbi remediũ, E & citò adhibitum ferè ſanat, huic malo continuo fuit datum, & non ſanatur, quaſi gallicus non ſit. Remedia verò etiam, quæ ipſi vlceri adhibenda fuere, non ſunt adhibita, ſic mirum non eſt, ſi perſeueret.

Nam præter vnam euacuationem, quæ guaiaci etiam operam iuuare poteſt, nihil præterea factum eſt, oportuit ſontem mali abſumere, hoc eſt, ipſam intemperiem extinguere, atque contemperare, relicta illa, ac forſan à guaiaco aucta ſimiles humores regenerauit, & morbum produxit. Quid? nonne legimus apud antiquos Medicos ad vſque Hippocratem ipſum, quo tempore ea lues nõ extabat, vlcera difficilia cachoethe, corrodentiaq; fuiſſe? Quot ſunt ab illis fortiſſima remedia ad oris vlcera deſcripta illic longè valentiora, quæ in hoc morbo ſunt adhibita? vel auripigmentum proponunt, & calcem ipſi, & alia acriora.

Quare

Quare poſſunt huiuſmodi vlcera in ore alijs ēt cauſis peruenire, quamuis familiare hoc vlceris genus morbo gallico habeatur. De cauſis verò, q̃ procreare hunc potuerint, iā præteritæ ſunt, non affuimus, obliuioni ſæpè mandantur, quæ accidunt ſine euidenti offenſione, paulatim longo victus vſu tranſmutant illæ noſtrum corpus, pręcipua noſtra membra, nec animaduertimus. Res dubia eſt, in dubio via tutior capeſcēda eſt, & erit, vt fiant omnia, quę manifeſtas huiuſce morbi vires extinguant, atq; cum pugnatū fuerit illis vehementioribus, ſi non cedat ad guaiacū cōfugiamus. Manifeſtæ morbi vires quæ ſunt, cum quibus oppoſitis viribus pugnandum eſt? Sic ego cogito. In corpore hoc frigidiori, vt iudico, duo mala videmus, atq; ſi ſudorem annumeremus, tertium adijciendum. Vlcus faucium, tumor ſupremi humeris, atque genu, & ſudor mane ante lucē. Vlcus emittit maiorem excrementi copiam, quam vt poſſit fieri à propria loci *δυσκρασία*, neque verò color eius intemperiē tantam oſtendit, cum naturalis ſit. Accedente igitur aliunde humore fit, & illo certè excedente, ſi vlceris naturam conſideremus, ſolutam ſcilicet, & corroſam corporis continuitatem, atque ideò calidiori. Igitur, vel ex putredine, vel bilis ipſius craſſioris admixtione, vel ſeroſi humoris dilutione fit talis, vel ſola craſſa bilis, ſolusue ſeroſus humor fuerit: Non eſſe ſolam bilem ſalſedo eius expuendo percepta denotat, nam illa potius amara eſt. Igitur, vel ſeroſus ipſe, vel pituita bili admixta (cum Auicenna, ne quiſquam prætereatur in argumento ex ratione concludendo) vel pituita putredinem, aut certè calorem perpeſſa. Non video quomodo pituita ſit putredine cōtaminata, aut calore affecta, cum caput non ſit calidum, nō doleat, non etiam febrem aliquam perſentiat, color vlceris putredinem non oſtendat, putredo certè aliquid horum efficeret. Reſtat, vt ſeroſus humor ſit, aut pituita cum bile coniuncta, quorum conditio par mihi videtur, nam, niſi bilis fere in pituitam caſu quopiam trāſmutata amarorem maximè remitteret, illū cū pituitæ inſipidæ guſtu communicans, in ſalſum non mutaret, ſed amarorem retineret, & amarus ſemper, non ſalſus ille humor commixtus maneret. Eſt igitur quaſi ſerum ille humor ex bile minus amara, & pituita cōflatus, quoniam illa bilis minus amara nulla alia eſſe poteſt, quam aquoſa à Galeno dicta. Seroſus igitur humor eſt, hic calore, & frigore fieri ſolet, frigus materiam aquoſam per cruditatem ſuggerit, calor exurēs cruditatis craſſiores partes ſalſedinem, & tenuitatem iniungit. Age verò, vbi calor, vbi iſtud frigus? à ventriculo materia ſeri ſolet maximè prouenire, ab hepate poſtea vis ipſa, verum adiungat caput ſuum operā, quod continens in ſe ſerum illud ei adiungit craſſitiē, & viſcidam quandam materiam ei commiſcet, qua ſerum magis hæreat partibus, & moram trahens, magis marceſcat, & exuratur calore partium internarū, & præterea hærendo poſſit valentius exedere, cuius ſeri, quod tenuius, & aquoſius in vniuerſo corpore eſt, ad cutim procedens in vaporem ſua tenuitate feſſum in ſudorem effertur, quod non ita tenue eſt, & in capite tranſlatum, inde refertur craſſius, ad artus dimittitur, inquā articulis tumores illos laxos parit, qui quandoque etiam propter humoris aliquam ſalſedinem, aut certè eius nimiam copiam dolent, cum partes acriores, & craſſæ in alto ob craſſitudinem manētes perioſtia, & tunicas muſculorū à calore fuſæ permeent, quæ verò in craſſum vaporē vertuntur tumores illos laxos faciunt, & eos vel foueam prementis digiti retinentes, ſi vapor humentior ſit, vel ſtatim riſurgentes, ſi aridior tandem tn̄ diſſolutis eius humoris partibus tenuioribus, reſtant craſſiores, quare minores fiunt illi tumores, atq; etiā duriores, at non ita, quin digitis prementibus altius cedant. Verū pars humoris illius ſeroſi, quæ non tam pōt penetrare, deſcē-

A dit per palatū, & colatorium, & ſputa ſalſa reddit, atque vlcus ēt nimis abſtergendo, conſeruat. Quæ verò ſeri pars tenuiſſima per membranas emanat in molle fauciū corpus, & ibi reſidens, & collecta diu mora illa acriorē vim acquirit, & exiens per illas tunicas hęrēdo corrodit, vlcusq; facit, atq; cōſeruat. Quid hinc habemus, qđ in hac cōſultatione potiſſimū obſeruandum ſit? humorem defluentē, partem ipſam recipiētem, partes verò ēt amandantes, humor euacuandus, recipiens pars ſeruāda, atq; corroboranda, amādantes ſunt in ſuam naturalē temperiē reuocandæ; Poterunt hæc pręſtari? Credo poſſe dummodo, cū conſtiterit ſubeſſe luem illam, proprijs quoq; remedijs ipſi occurramus. Quare, ſi propoſita non præſtabūtur, per hæc rōnabilia ad guaiacū accedemus. Certè hoc tpe B melior eſt Medicorum cōditio, q̃ illa antiquorum, cū morbus eſt pertinax, & non vincitur; illius cām ſtatim in gallicam luem referūt, antiqui hac excuſationis cā carebāt. Quibus agemus illa priora? Ita agerē, vt primo loco liniretur aluus electuar. leniriuo ad ℥.1. Hamech ʒ.2. deinde, ſyrupi materiā præparantes membraq; pariter contēperantes dabentur, vt roſacens, de fumoterrę, an. ℥.1. aq. fumiterræ, cicoreæ, betonicę, lupulor. an ℥.1. Euacuarē deinde ex. Elect. lenitiui ʒ.3. cum totidem Hamech, & decoctione cōi florū, & fructuum cordialium addita ʒ.1. agarici, & infuſa ʒ.1.ſ. rhabarbari, & ʒ.2. ſenæ cum ſuis correctiuis. Video, in Hamech eſſe facultatem euacuādi ſeroſi humoris, & ſalſæ pituitæ, pp ea, quę bilem, & exuſtos humores, & quę pituitam educunt, idem facit ſena, idem agari- C cum cum rhabarbaro coniunctū. Alterā poſtea ſubiungerē euacuationem cū fortioribus, & ad pillulas cochias, & Arabicas deuenirem. Inter vtramq; verò euacuationem tēperationi operā darē cum ſaccharis violato boraginato, roſaceoq; & ēt poſt alteram purgationē eadem adhiberē, atque ēt ad aquas thermarum accederē, aut chalderianas, aut aquarianas, quę ſi non proficerent, tunc ad guaiacum accederem, aut ſalſamparilliam; q̃ capiti admodū prodeſſe cognoui, Quibus non perficiētibus tandē experientia multorū edoctus ad vſtionē coronalis futurę capitis deuenirē.

Aqua thermarum paulatim exhibita nihil profecit: ſalſæparilliæ potio ipſam curauit.

D *Pro Io. Michaele Orio Vicentino, ſcirroſo ſplene laborante cum maximis in præcordijs doloribus, atque etiam in ſede habitum cum Beroldo 1. Maij 1568.*

CONSVLTATIO CCXLVII.

VIri præſtantes, eo conſilio potiſſimū vos aduocandos iudicaui, vt ne, vel ego quicquā præterirem, vel ęgroti familiares aliquid intentatum relinquerēt, qđ ex cōſultatione aliqua huic auxiliū afferri poſſe videatur. Exponā verò de re quid mihi videatur verè ſtatuendum; & quid rectè agendū, vt cōſul- E tatio ſuum ordinē obtineat, quātis fructu auxilij ſit caritura, propterea breuius ēt id faciam, quo minus ſpei eſt ſubueniendi. Malum hoc duobus mihi præcipuis capitibus ſeſe oſtendit, ad quæ reliqua conſequuntur, vt cognitu, tā facilè fuerit, quā curatu difficile. Alterum eſt tumor ad præcordia durus, reliquū eſt dolor ille acerbiſſimus modo in præcordijs, modo intra ſedem, modo vtrobiq; ipſum malè habens, isq; ex interuallo, nec eo quidē definito cum tpa non habeat certa ad hęc ſequuntur, ad dolorem quidē perpetua vigilia, ad vtrumq; atrophia. Ex quibus rebus ego conijcio ſubſtitiſſe iam diu hunc tumorem durū, & in ipſo liene primum fuiſſe, deinde iecur quoq; affectum ex eo eſſe, quo malo fit, vt dolor ēt concitetur ille

ille tam infeſtus. Nam cum incetto ex interuallo fiat
dolor, non poteſt à certa, perpetuaque eandem vim
ſeruante cauſa fieri, loci verò intemperies perpetuò
eadem eſt, quare cauſam doloris illa non faciet, ſed
aliunde illa cauſa promanabit, & erit humor ſoluens
continuitatem impetu ſuo, & vrgendi vehemẽtia, qui
cum diſſoluatur, non poteſt eſſe valdè denſus, ſed te-
nuior potius, & flamlentus. Atq; cum nullum viſcus,
aut membrum mali habeat in hoc corpore præter il-
la, quæ ſub præcordijs ſunt poſita, non aliundè, quam
ab his hunc humorem defluere eſt cẽſendum. In præ-
cordijs, itaq; tenſio dura tactu percipitur, potius in ſi-
niſtro, quã in dextro latere. Igitur in liene eſſe conij-
ciendum. Quod enim in viſceribus ſit, non autẽ in cu-
te forma ipſa tumoris oſtendit, & præterea, quoniam
coſtas extrudit, & eminẽtes reddit, muſculi enim po-
tius exterius, quam interius inſeruntur, neq; tumẽtes
ipſi coſtas attollerent. Eſſe verò potiſſimum in liene
locus tumidus in latere ſiniſtro declarat, quod cœpit
primum tumere, & inde in medium præcordiũ perti-
nendo non vltra medium protendebatur, quamuis
nunc etiã in dextrum latus perueniat tubere quodam
rotundo, quæ res non valdè extento liene eſſe poteſt;
ſed crediderim ad hepar diuturnitate morbi, cõmu-
nitateq; viſcerum, & contagione potuiſſe irrepere tu-
moris vitium, præſertim cum præter communitatem
cognationis etiã cauſa ſæpe communis ſit infarcien-
di huius, & illius viſceris, & illa iam diu perſeueret,
nempe viſcerum, & ventriculi intemperies, ex qua il-
la vetus meliceris, tã magna in ſiniſtro inguine. Lie-
nem quoq; potius affectum dolor indicat ad rectum
pertinens inteſtinum, nam venæ huius à liene deſcen
dunt. Quibus ita conſtitutis, iam dicam, quæ mouere
poſſunt nos ad ſui ablationem, vt morbus ipſe, vt fie-
ri id poſſit, tollatur. Eſt infarctio viſcerum eſt dolor,
Is niſi acerbitate ſua, atq; vehementia poteſt nos mo-
uere, & anteuertere, vt ipſum prius, quam cauſam,
nempe infarctũ ipſum reſpiciamus, quod & relaxan-
tibus, & moderate diſcutientibus, ſeu diſſoluentibus
medicamentis poteſt præſtari, niſi ad ipſa ſtupefaciẽ-
tia velimus aſcendere, quod cũ neceſſitas fuerit, cau-
te, modeſteq; agendum erit. Ipſum infarctum viſcus
expurgandum eſt aperientibus, extenuantibuſque,
atq; ſecantibus rebus, & ſenſim infarctum illum edu-
centibus. Ego igitur principio leniter corpus ipſum
expurgabam, deinde potionibus ad lienem aperien-
dum facientibus vſus ſum, & iterum ipſum expurga-
bam valentius. Nam, etſi violentia expurgandi vitan-
da eſt in viſcere altero, ſcilicet hepate, quoniam per
ipſum tranſitus eſt humoribus à toto corpore ducen-
dis, ne hi, dum violenter trahuntur, magis compleãt,
quod infarctum eſt, dum ibi in anguſto propter infar
ctum cunctantur, tamen in liene fortioribus tuto vti
poſſumus, & neceſſitati inſeruire, quoniam in eo non
eſt hoc periculum, ſiquidem proprie euacuando hu-
mori per ventrem vaſa eius inſeruiunt, neque à toto
corpore, tam facilè in ipſum conferuntur, & per ip-
ſius laxius corpus facilius penetrãt, quare fuit conſi-
lium etiam tertiare hanc euacuationem, multo, & va-
lentiori vti medicamento, iam ſpatio interpoſito; In
prima purgatione ſolum pillulas de tribus cum rha-
barbaro dedi, & pauca admodum in copia, ſyrupis
interpoſitis, illis vim cum aggregatiuis adieci, ſimul-
que medijs diebus vſus ſum cum ſyrupis, etiam pul-
ueribus maximè aperientibus cum rad. capparorum,
& rhabarbaro. Externis autem emplaſtra, & illitiones
adhibui, quæ ad emolliendum, & etiam diſſoluẽdum
vſui eſſe poterant. Illud de meliloto ſcabram cutem
reddidit, & humorem plurimum per eã eduxit, quod
aquoſitatis ſanguinis nota fuit, & iecoris vitij, non ta-
men ipſe tolerauit. Eſt igitur, animus ad tertiam
expurgationem trãſire, & illam quidem validiorem,
deinde ad aperientia valentiora, & emplaſtra, & vn-
A ctiones. Dolori verò nihil prorſus profuit, neque fo-
mentorum, neque ſacculorum, neque inſeſſionum,
minus clyſteria ex oleis varijs, vel cum ipſo phylonio,
cum neceſſitas vrgeret. Opium ſimplex in clyſterijs
ponẽs auſus non ſum, quoniam vidi in aliquibus tor-
porẽ maximum per multos dies induxiſſe; præſertim
ſemel, cum Medicus dragmam dixiſſet, & vnciam im-
poſuiſſent, ſomnolentia enim multorum dierũ attulit.
Materia medicamentorum oportuna, nunc mihi vi-
detur oximel ſcilliticum, ſyrupus acetoſus diarrhodõ,
de fumo terræ compoſitus, de epithymo, & empla-
ſtrum ex fermẽto, ſed prius dialtſea, cum ammonia-
co, & oleo de capparibus. Ac purganti medicamenti
vis ab agarico, rhabarbaro, & pillulis aggregatiuis,
adiecto paulo ellebori nigri, vel ſucci illius. Sed, vt
B dicebam, vitam huic laborioſam paramus, cum nihil
ſit in eo, quod ſanitatem aſpiret.

Is paulatim per dolores conſumptus eſt.

Probœmium, cui conſilium non eſt ſubſequutum.

VIri ſapientes, quoniam cõſilium cogi ſolet, non
niſi de illis rebus, quæ dubiæ ſunt. Certæ enim,
aut non veniũt in conſultationem, aut, ſi veniãt, tan-
quam initia, & fundamenta cogitandi, deliberandiq;
C accerſuntur, propterea, quæ & vobis, & omnibus do-
ctis Medicis debent eſſe notiſſima, ac certa, in mea
hac oratione prætereo, quæ incerta fortè eſſe poſſent
diſquiram, nec ea quidem omnia, ſed illa, quæ opus à
nobis quæſitum debent moderari. Duum verò illa
ſunt generum. Alia ſunt, quæ nihil actionis, ſeu artis
in ſe habent, actionum tamen noſtrarum initia con-
tinẽt, alia tota actionibus, & arte continentur, & ſunt
in noſtris ipſis operis, & tractationibus. Prioris gene-
ris ſunt corporis humani non in genere, ſed proprie,
& definite huius ægroti natura, & temperatura, item
& ratio morbi iſtius: Subſequentis vero generis ſunt
omnia, quæ à nobis curaturis hunc morbum, prꝑſtan-
da ſunt.

Primò de priori, vnde ſubſequẽtia omnia ſumẽda
D ſunt, tractabo. Deinde, ab eo deducam quicquid ad
poſterioris generis res pertinebit, in noſtraq; manu,
atque arte eſſe videatur. Natura huiuſce corporis ex
eo mihi genere cenſenda videtur, quod non æquale,
non vniforme dicitur, nam non ęquè omnia membra
ſe habent, illud quidem ad calorem inclinat, hoc ma-
gis frigidum eſt, Aliud ſiccus, aliud verò humidius
cognoſcitur, vnde ex partibus, vel cognatis, non hic,
& aliarum indicia aſſumere. Siquidem caput calidum
omninò eſt.

Conſilÿ probœmium, cui conſilium non eſt ſubſequutum.

E

MAlum, quod nunc conſilio noſtro creditur, in-
certum non eſt, neq; nouũ, aut rarũ, propterea
nullam omnino dubitationis cauſam videtur ſub ſe
continere, difficillimum tamen curatu eſt, ita nos ei in
conſilium ſumus aduocati. Nullam igitur ob cauſam
videtur mea oratio non eſſe ſuperuacua, aut ad expo-
nendum, inueniendumve quid ſubſit mali, aut ad in-
dicãda aliqua auxilia Medico peritiſſimo, atq; in do-
ctrinis conſummato. Quia tamen rogatus ſum, requi-
ſitum à me conſilium non poſſum cuiquam denega-
re, quod ſi non adiumentum, ne impedimentum qui-
dem afferat, & voluntati eius poſſit ſatisfacere.

Atque

Atque in hac mea oratione ante de initijs, & quaſi
fundamentis futuræ deliberationis dico, poſtea ex ipſis,
quid, quove ordine, quibus obſeruationibus agendum,
decernam; Vt enim id aliqua rei obſcuritas non petat,
conſultatio tamen hunc ordinem poſtulat. Initia illa
ſunt corporis huius natura ab vtero, qualis a me habea-
tur. Cauſæ neceſſario illius vitæ adiúctę, ſine quibus ſci-
licet non viuitur. Tertio, quæ vitia, quæque corruptelæ
ſubſtent, quæ aut ipſum malum generarint, aut mali ip-
ſius partes contineant: notis omnibus citatis in iudi-
cium, & cenſutam eorum. Deliberatio poſtea auxilijs
inueniendis, atque ordinandis erit inde ducenda, ex
quibus, quid pręſtari, aut repræſentatiòne conſequi poſ-
ſit, ſubiungam.

Pro Nobili iuuene Phileno Bagolino, habita cum Puteo, & alijs Menſe Aprilis 1570.

CONSVLTATIO CCXLV.

VEreor Phyſici doctiſſimi, ne, cum cogor dicere
ſententiam poſtremus, videar aut ſuperuacuam,
aut certè ineptam habere orationem, quaſi enim mihi
nunc iudicium de ſententijs veſtris permittitur, quorũ
ſcientia medica, mihi potius imitanda, ni re præſertim
a vobis diutius pertractata. Laudauero ſiquidem ſim-
pliciter veſtras ſententias, vt eſt officij, tunc ſuperuacua
erit oratio, nouas autem adiunxero rationes ad com-
mẽdandum, vt res ipſa poſtulat, ineptè fortaſſe loquar.
At quicquid agam, certe modicè agam, vt neceſſitati
potius, ac ne ei loco in quem ſim accerſitus, deſim, quã
quo alicui gloriæ ſeruiam. Video itaque vos eſſe cõcor-
des, adeò, vt vocibus veſtris ne muſicum quidem quip-
piam erumpat. Diſcordium enim illud eſt quædam cõ-
cordia, vt inter Medicos ſæpè accidit, quorum diuerſæ
ſententiæ in eandem curationem conſpirant, Vos verò
imo nos penitus conſentimus. Nam ego quoq; eiuſdem
vobis cum ſententiæ ſum, quam iam expono. Ex longa
valetudine a febre, & multi ſanguinis, & repetita de-
tractione, diuque malè habita viuendi ratione accepit
hoc corpus duo præcipua mala, quorum alterum con-
ſtat, ex quodam viſcerũ ſqualore, vna & ſpirituum de-
trimento obſtructionibus, & malis ſuccis, ac cruditati-
bus. Alterum eſt, quod inde facilè ſuccenditur febrilis
ardor, viſceribus facilè ipſum tum ob ſqualorem, tũ ob
infarctũ accipientibus, facilè. n. ſqualidum, & quod diu
caluit, recalfit, & viæ ex parte obſtructæ, cito, & leui de
cauſa penitus obſtipantur, nempè ex cruditate quacun-
que. Vnde non ſolum illi ardores, febrileſque incaleſcẽ-
tiæ, & ſitis, ſed flatus, & fluor ille renalis, quæ tamen ei
nunquam eueniunt, niſi aliquo peccato in victu cõmiſ-
ſo, & propterea cum eodem vobiſcũ animo phyſici do-
ctiſſimi, vt, cum adoleſcens adhuc ſit, tamen ex longo
morbo, & male viuendi modo hęc habeat, reſtitui poſ-
ſit, ſi compoſita omnino, ac bene inſtituta vita per totũ
hunc menſem ſe ſe contineat, vitet ciborũ ea genera, q̃
difficilius coquuntur, quæ a natura aliena ſunt, quæ te-
nacia ſunt, pane veſcatur benè cocto, beneque fermen-
tato, carnibus nunc hædorum, pullorumque columba-
ceorum, (qui pulli, cum nõ dum nidum exierint, minus
diu a ſe exercuerint, magis domeſtici mihi probarẽtur.)
Ouis recentibus, minimeque veteribus, teneris, mollib.
& minime duris. Oua. n. Celſo primum, deinde Gale-
no authoribus ſimpliciter loquendo, craſſos generant
humores, vt cum hac adiectione, vt mollia ſint, vt recẽ-
tia, probo. Hic opus eſt extenuante potius, quam craſ-
ſante viuendi rõne. Vnde primo cibo acetaria conce-
derem ex capparibus, lupulis, aſparagis, ni tñ renum ille
fluor infeſtaret. Ex radicibus ẽt cicoreæ, petroſelini, &
huiuſmodi, deinde iuſcula ex trito pane benè cocto ad
pultis modum, ex hordeoque, deinde carnes elixas, con-

A tra teſtas vitarem vel ẽr virulentas: torrent. n. hi leuiter
carnes, deinde ad ignem collocant in teſta coniecta, at-
que benè operiunt vſque ad plenam mitigationẽ, hoc,
& ſi ſqualore caret toſturæ genus, tamen boni ſucci nõ
eſt, propterea elixas tantum admitterem, aut ex iuſculo
illo condito ex aceto, oui luteo liquidiori, & paſſulis. Cõ-
dita cætera, ſi præſertim dulcia ſint, reijciantur, nam &
plus iuſto ex illis aſſumitur, & obſtruunt viſcera. Potto-
ni renum fluor infeſtet, ex albo imbecilloq; vino ſit, ſin
minus, ex rubeo, tenuique, atq. leni, menſa ſecanda non
placet, nam ea genera, neque vt medicamenta ſunt ne-
ceſſaria, neque vt cibi, bona. Ciborum modus is ſit, ne
ſatietatem attingat, eorum verò, quæ primum ſumuntur
in cibo in acetarijs is modus ſit, ne tanquam cibus acci-
piantur: malus. n. inde ſuccus emanat, propterea ex illis
B ſolam vim, atque opem aduerſus morbi partes quæren-
tibus pauca in copia ſint, ne materiam in alimentũ, aut
mali humoris generationem relinquant. Temporis ta-
men inter mẽſas inter ſit ſpatium quanta coctio perfe-
cta eſſe poſſit prius accepti cibi. Mane non niſi corpore
prius exercitato, aut loco eius frictionibus tractato, cibũ
accipiat quiete interpoſita horæ ferè totius ſpacio, vt hu
mores conquieſcãt. Somnus nullus diurnus ſit, ni ſit vi-
gilijs nocturnis ſupplendis, ita tamen ne repetatur, quo-
niã caput replet. Quotidie ſis alui deiectio, alioquin du-
catur per clyſtere. Exercitatio pro viribus ſit, quam lan-
guor, aut nimius ſudor non ſequatur. Venus nulla, niſi
naturæ libidine valdè incitata, n. coitus non numero,
ſed natura metiendus eſt. Hac adhibita viuendi ratio-
ne per hoc tempus præſcriptum cruditatibus ſic ſubla-
tis, & viribus receptis, ni penitus conualuerit, tum me-
dicinam fere opportunam iudicamus. Vſus bona vi-
C uendi ratione conualuit.

Pro Reuerendiſſimo Paulo Mario Calij Epiſcopo de febri continua in ſpeciem tertianæ nothæ cum rheumate.

CONSVLTATIO CCXLVI.

SVb hac ægritudine quidquid ſpei ætas, & natura
morbi detrahit, id totũ conſuetudo poteſt reſtitue-
re. Conſueuit ſiquidem Reuerendiſſimus D. male habe
re, & huiuſmodi mala quoque ſuperare, in quam ſpem
D elati alacrius remedijs vti debetis. Morbus ſequitur pi-
tuitam à capite continenter demiſſam, & bilem à ieco-
re congeſtam, qui humores maxima ſui parte putreſcẽ-
tes febrem cum rigore inceptam efficiunt, faucium vi-
tiũ, & catharrus capitis affecti notæ ſunt, rigor, vomitus
cum animi perturbationibus antegreſſes bilem ſignifi-
cant, vnde poſt demiſſam aluum, & phlebotomiam ni-
hil vobis reliquum feciſtis, præter id, quod in præparan-
dis ad coctionem humoribus, & ſenſim è corpore, vt
coquuntur, euacuandis eſt poſitum cum in corpore ſe-
nili confertim facta purgatio tuta non ſit corporis natu
ra, humorum genere, Parãdis quidem humoribus. Mel-
le roſato, oxymelle ſimplici, ſyrup. ex betonica, poſtea
E oxymelle compoſito, ſyrupo bizantino cicoraceis ſem-
per adiectis, purgandis autẽ identidem aut pilulis de tri-
bus cum rhab. aut de Hiera cum agarico, etiam rhabar
baro adiecto clyſteribus etiã altero quoque die vel actio
ribus dandis, vomitu iuuando, cibis extenuãtis rationis
vtendis, vitandis verò incraſſantibus, & glutinoſis, qua-
lia ſunt extrema animalium, exceptis gallinaceis, qualia
ſunt oua quæ ſemper quidem lentorem afferunt, durius
verò cocta etiam craſſitiem, & eiuſmodi alia, in quibus
plus ex percocto pane eſt, quamuis tam vſitatus ſit ægro
tis cibus, illis idoneus, qui abſtinentia vti volunt, quoniã
diu coctionẽ ſuſtinet, vino nullo modo, niſi poſt aliquã
coctionẽ dando, pro viribus verò metiẽdo cibi modo,
vt nec illę non ad extremum ſufficiant, neque vna cum

viribus morbum cibus augeat. Aegro habendo loco lucido ſolemque habente, ac calidiori, qua ratione putaré partibus medicorum ſic fore ſatisfactum. A

Pro Nob. Belga Io. Membo dolore artuum ſuperiorum laborante.

CONSVLTATIO CCLXVII.

PVrgatio quoquo anno prima veris tempeſtate oportuniore eſt inſtituenda. Altera medio Autumni tépore, in quibus caput maximè reſpiciendum, atque adeo vétriculus, & humores pituitoſo præcipuè mixti. Has aút inter purgationes medijs temporibus habeat alicuius medicinæ leuioris vſum aſſiduum ſeptimo quoque ſalté B die, & per catapotia. Interea viuendi modus ſic inſtituatur, vt horas frigidiores diei vitet, ac ſolé, ventique vim, ſimiliter verò, & ignem præſertim in anguſtiori cubiculo incenſum maximè ſcribens legens, aut dormiés vitet, quoque aduerſum feneſtres perflatum, & præcipuè deſuper capiti imminentis munitú mediocriter veſte caput habeat, nec à leuiori ad grauiorem ſubitò tranſeat. Conclauia hominum plena fugiat, & ſubitum tranſitú à calido côclaui ad frigus. In cibis acetú nunquam accipiat, vinú verò imbecilliſimi generis habeat in vſu potens, fugiat, maximè cú album eſt, & nimium, præſertim in cæna. Ex leguminibus phaſeolos & eruum vitet, lentes etiá non crebo accipiat. Prandium ſit iuſtum, cæna verò leuiſſima. Quotidie aluú demittat, & in prima menſa ad húc vſum ſemper aliquid accipiat, vel ex ſalitis, mellitiſue rebus, vel ex mollibus, vt beta, malua, paſſulis, ficu- C bus, prunis, ceraſis, & rebus ſimilibus, vel ante cænam terebinthinæ reſinæ catapotium accipiat. A cæna per tres horas non decumbat, leniter interea ambulet, à cibo nullis ſe negocijs, aut ſtudio credat, minus lectioni, aut ſcriptioni, ſed alacriter per tres horas trãſigat, ieiuno ſtomacho ſe exerceat, nunquá à cibo; animi quoqua perturbationes, præcipuè verò ſtatim à cibo vitet, concubitum non nimis concupiſcat, interdiu verò & inſiſtendo eum penitus fugiat, & à cibo ſtatim. Exempla tandem purgandi caput hæc ſunt. Ad aluum primum demittendam. ℞. Mannæ electæ ℥. 2. s. cum iure rerum pectoralium addito cinamomo fiat potio. Poſtea potiones has capiat. D

℞. ſyr. roſa. ſimpl.	
De betonica	an. ℥ s.
Oxymellis ſimpl.	
Aquar. chamæpytis	
Saluiæ	an. ℥. 1.
Betonicæ	
Cicoreæ	

M. pro ſyrupo, & ſic pro ſingulis.

Pro medicina tandem hoc, Vel ſimile propoſitum ſit. E

℞. decoct. betonicæ	
Saluiæ	
Chamæpytis	q. ſ.
Cicoreæ	
Paſſularum	
Flor. cordial.	
Rhabarb. electi	ʒ. 1. s.
Agarici opt.	℈. 4.
Gingiber	℈. 4.
Cinnamomi	an. ʒ. 1.
Aniſorum	

Fiat infuſio cum paulo vini albi aromatici qua expreſſa, & colata, adde diacatholicon, diaphænicon ad ʒ. 4. mellis roſat. ſolut. ʒ. 3. m. & f. potio. Poſt purgationem accipiat bolos infraſcriptæ compoſitionis. ℞. ſacchari roſacei conſeruæ dianthos ad ℥. 2. Cum pulueribus coriandrorum, atque nucis moſchatæ. per Catapotia verò huiuſmodi medicamentorum poteſt accipere ℞. Agarici electi trohiſcati ʒ. 1. s. Rhabarbari electi ʒ. 1. Terebinthin. veræ ʒ. 1. Pillularum lucis ʒ. 3. f. 20. catapotia, ex quibus tria dictis temporibus accipiat. Parti verò dolenti aſpergatur aqua vitæ in qua maceratæ fuerint chamæpytis, betonica, ſaluia, roſmarinum, & roſæ, vel mungatur oleo vulpino, vel oleo, in quo fuerint eædem herbę incoctæ ſemper roſis comprehenſis, quoniam in rheumatibus ſemper reprimendi neceſſitas eſt, vt Galenus pulchre nos docet. Optime conualuit.

Pro Nobili Mariana de febre continua vna cum deſtillatione.

CONSVLTATIO CCLXVIII.

DEſtillationi, febrique vna ſubueniédum eſt ijs, quę pituitá à capite amoueát. & obſtructiones è venis, tum auté ijs, quę febri ipſi remittendæ faciant. Agaricus meo iudicio obſtructionibus pituitæque faceret, at ventriculus affectus impedit, qui tentatus quotidiano confluxu bilis in fundum eius decurrentis citius demittit cibum, quam oporteat, ac inde ſatis imbecillus factus non facile agaricum pareret, vbi reſiſtunt multi, quòd aquaricus ventriculo alienus non eſt. Ego profecto eius amatorem valde alienum ab ijs, qui ventriculo vtiles ſunt, & tanti faſtidij eſſe ſentio vt non poſſim non alienum à ſtomacho intelligere. Tamen ſi cum rhabarbaro admixtum fuerit, videtur & pituitam, & bilem ventriculo inimicam educendo, & robur etiam afferendo nihil mali, plurimum verò adiumenti allaturum, quare in potionibus ad febrem eiuſque cauſas remouendas ego illa duo macerarem, decocta verò in potionibus eſſent cicorea, bugloſſum, betonica, beleniú, hyſſopum, quorú vſu quádoque intermitteretur, atque intercederet vſus ptiſanæ, aut ſeri lactis medicati, hoc eſt, mixti cú liquore, in quo ſupra ſcripta eſſent decocta, vel veteris galli iure eodem modo parata, aliquando verò etiam vſus ſacchari ex betonica roſmarino, roſis, & violis, cum momento nucis moſchatæ ad robur ventriculi conſeruandú. In cibis ptiſana ex iure radicú petroſelini ex ciceribus, & ſimilibus carnes leuiores, vt pullorú, hædorum, auiú, & ſimilium nutritia pullis ex hordeo, vel lacte, quæ diutius ſeruandæ ſunt, nam malum futurum eſt diuturnum.

Alterum pro Reuerendiſſimo Callij Epiſcopo.

CONSVLTATIO CCLXIIII.

POſtquam parata eſt bilis, & ex parte quoque pituita, vtraque poterit educi, eoque magis, quod auocanda eſt materia omnis à femore in quod à natura nimio impetu eijcitur. Qui motus tutiorem morbum effecit, atque breuitatis ſpem attulit, habuit verò tui nuncium horroris illius vehementiá naturæ excutientis humorem notam, quod faciet eryſipelas non ſyncerú, ſed mixtum, ſi naturam humoris, & dolorem etiam partia obſeruemus, craſſior enim bilis eſt, & hoc habet a natura pituitæ, vel ſanguinis pituitoſi, vtrique educendo humorum generi incumbendú, vt febri, & eryſipelati ſubtrahatur, illaque citius finiantur, ad hoc, vt me rogas, præter pilulas illas prius propoſitas diacatholicon, & hamech mihi viderentur opportuna per bolos accepta, poſtquam ipſe potiones aſpernatur, in his enim rectè paratis ferè omnia vtrique humori educendo ſunt. Si vires corporis imbecilles intelligantur, partire purgationem duobus aut tribus diebus interpoſitis, vel pluribus quoque, ſi videatur potionibus parantibus medio tempore non negligendis.

In

In victu, ſi motioni huic ennſuleodum ſit, acetum, quod ad cæteras mali partes eſſet opportunum, vitandum eſt, item & oxymel, potiones potius ex roſis adijciendæ, quæ abſtergendæ pituitæ, frangdæ bili valde ſunt idoneæ. Vale meoq; nomine Reuerendiſſimo viro manuum deoſculare, ac reliquis nobilibus plurimam ſalutem dicito Foroſempronij Nonis Aprilis 1574.

Ampliſsimo Vrbini Cardinali Iulio Feltrio de Ruere meo Domino Chriſtophorus Guarinonius Medicus S.

CONSVLTATIO CCL.

MVltis antea diebus iuſſeras me ſeorentiam dicere, tuto ne hoc tempore Rauennam te poſſes cõferre, quando ego multis rationibus ab iſthac tua valetudine hoc anni tempore, hac denique tempeſtate tam infeſta ductiscum id minimè iudicaui, tum a te contédi, vt ne eius adminiſtrationis cupidus tuæ valetudini tam parum caueres; quoniam autem nunc quoque idẽ ſæpè rogitas, ego ſtatui his ad te meis literis rationem mei conſilij mandare, vt eam in memoriam reuocare poſſis, quotieſcunque adminiſtrationis illius deſiderio te nimium ſentis commoueri. Hæc ſunt capita, quibus ego ſemper iudicaui tibi hoc tempore minimè tutum fore ad eum locum tranſire. Primum illud eſt, quod vel bene valentibus hominibus, neque a graui cœlo in ſalubre, neque a ſalubri in graue tranſitus vnquam ſatis C tutus eſt; ac, ſi fuerit tranſferendi neceſſitas, a graui loco in ſalubrem æſtate, a ſalubri in graué hyeme tranſire melius eſt, cum verè in ſanis hæc ita ſint, & ita ſeruanda ſint; ſine dubio tibi ſub iſthac tua valetudine nondum firma, aliquid mali grauioris eſt timendum, ſi ex hoc tenui in illud denſum cælum te conferas æſtate iam accedente, quo in metu alterum illud caput præcipuam habet rationem, quod poſt factam purgationẽ humores in meliorem habitum omnino eſſent reuocandi, & viuendi modo renouandi, qui profectò ex eo cælo craſſiori peiores in locum priorum ab auidiori facta corporis natura ſic ſufficerentur, qui quidem & ob naturæ inſolentiam infirmi, & ob infirmitatem in putredinem procliues certum vitæ periculum æſtiuo feruore ſuſcepio minaretur. D Quantum humida tempeſtas hoc loco ſalubarrimo tibi mali attulerit, expertus ſæpè es, nos certè cognouimus nihil tibi nocentius ea tempeſtate exiſtere potuiſſe, vt inde intelligere liceat quid euenturum fuerit, ſi in graui loco fuiſſes, ac, vt iam ea tuta ſit ſedes, quæ certe eſt nocentiſſima, nondum corpus curatione inſtituta eſt expeditum, ſiquidem, quæ facta eſt purgatio, fuit potius adhibita tanquam ad ſuſtinendam valetudinem, ne in peius laberetur neceſſaria, quam, vt ad recuperandam penitus ſanitatem idonea. Iam noua idoneo tempore, idoneaque tempeſtate ſequitur facienda, quæ non eſt ab hoc cœlo conferente in id traducẽda, quod ei nociturum eſſe videatur. Muous tuum ſæpè obijcit ei ciuitati præſtandũ, quod cum tibi maximè cordi eſſe ex hoc cognoſcimus, tũ ſperamus quoque eiuſdẽ muneris ſtudiũ te poſſe hortari, vt omnino mi curá E habeas, quo ipſum diu queas ſanus ſuſtinere & tantum commodi per te diuturno quam maximè tẽpore ei ciuitati poſſit exiſtere, neque enim tã longe ab ea ciuitate, aut tãdiu ab ea abes, quin, quod per te in ea eſt perfectũ ex hoc vicino loco autoritate tua interea conſerues, donec te ad reditum, & vires ad valentiorem adminiſtrationem paras, qui contra non tam poſſes illi nunc adeſſe, quin viribus amittendis abſententiam neceſſariam in poſterum, & diuturniorem longe parares. Sententiæ meæ hæc ſumma eſt, ne à ſalubri loco tibi tam neceſſario tota hac æſtate diſcedas, neve in denſum cælum nunc ſummo vitæ periculo infirmam conualeſcentiam tuam transferas.

A Iam conſilium meum cognoſcis, eiuſque omnem rationem habes, te vero etiam, atq; et hortor meipſum cõtemnas, atque hactenus de re. Quod reliquum eſt tibi ego ſumma reuerentia manuum deoſculatus plurimã ſalutem dico Foroſempronij 6. Idus Aprilis 1574.

De natura, & genere, & affectibus corporis Sereniſſimi Principis Vrbini.

CONSVLTATIO CCLI.

AD dentium dolorem, & deſtillationem multa ſunt propoſita Sereniſſimo Domino meo, Vrbi- B ni Principi, quorum quædam facta ſunt, quædam facere illi eſt in animo, ſi a veſtra quoque conſenſione fuerint comprobata, at propterea ad vos his literis deſcriptam omnem ipſius tum corporis, tum affectus, viię autem aliquam rationem mittimus. Corpore eſt ſtaturæ mediocris, non gracili, ea tamen facie, quæ gracile corpus cuique denotaret, quoniã ex carnis illa ferè eſt, & decolor, totius corporis color ferè obſcurior in quo citiſſima fuit cuiuſque loci pilorum origo, vt maioris lõgè ætatis ſpeciem præſeferat, qui verò pili potius nigri ſunt, & criſpi. Actiones eius admodum celeres facultatum a cerebro, & corde orientium ſunt, vita præter horas ſtudiorum in motionibus, & in ſermone ferè alio, atque hilari ſemper eſt, quibus tamen horis ob ſtudia ſolus eſt, tunc, vt intimi referunt, contra nimis omnino C ſe habet, nimius enim in applicando illis animo videtur, magnum porrò ingenium, & celerrimæ comprehẽſionis mens, & cogitationis cum tamen memoria ſit benè firma, & ſomni quoque non ita breues, non tamẽ etiã vel nimis producti, vel interrupti, ipſa canities maturius ſe acceſſuram minatur, cũ 24. anno aliquid præmiſerit ſui iudicium corpore quoque, ita vt eſt propoſitum, ſe habente, venę tamen non multum amplæ ſunt, ac ſub pilis nigris obſcuroque cutis colore benè nutritũ corpus eſt. Vrinæ modo tenues, bilioſæque præcipuè matutinæ, modo craſſæ, & decolores, quæ ſub veſperã pendunt. Aluus ipſa colorem ſæpè dilutæ bilis, ſæpè liuorem quendam atrum habet. Animi perturbationes generatim ferè ſuperius comprænhenſæ ſunt, celeres illæ ſunt; neſcio an diu hæreant, calorem certè cordis ali- D quod earum genus vehementiorem non denotat, vt pulſuum quoque paruorum, ratio confirmat, qui in febribus ſunt niſi crebritate potius, quam magnitudine neceſſitati ſuę inſeruire, & leuiſſima de cauſa ſæpè creberrimi facti. Cum his ventriculus facilè ex medicamentis, ex inædiaque, ſi ſubito ad pleniorem cibum trãſeat infirmitatis aliquam notam præſefert, vt flatum, & leuem dolorem, cuius tamen generis ſit, non eſt facilè notare, cum non pro natura ſua, & naturæ cupiditate viuat, ſed ita comparauit ſe ſe, vt numero & menſuræ cibis potionibuſque cum reliqua vitæ ratione vtatur. Viuendi ſiquidem modus certus perpetuò ſeruatur, mane vehementi exercitatione cum pila, poſt meridiẽ in theda diutius, ſæpè balneo, æſtiuis verò diebus natationib. frigidis poſt meridiano tempore vtitur, in quibus fortè E nimium verſatur, loco flatui nimis obiecto, itẽ vmbra nimis denſa fornicum pontis cuiuſdã occupatione frigidiſſima, ex qua cauſa affectus principio propoſito forrè nati ſunt, præſertim cum ab vtero ipſe caput affectũ habuerit, a quo cum primum exceſſit, habuit tumorem quendam mollem in ſincipite; qui conſequutis ſudoribus capitis digeſtus eſt, poſtea tamen ſudores fuerũt diuturni, præcipuè ſub ſomno, qui tota illa prima ætate proceſſere, ætate verò iã firmiori deſtillatio in fauces cũ cæpit malè habere q̃ craſſa, & glutinoſa ſemper fuit, & eo lentore, ita fauces per excreatũ difficilè exercet vt eo labore ipſæ fauces irritent, & q̃nq; leuiter rubeãt, & gutture quoq; malũ inde excipiẽre vox fuſca, atq. aſpera fiat. Dentium dolor paulò poſt acceſſit, qui vt ex eo humo-

Digitized by Google

re eſt, qui eos contaminet eum nigritie, tum multa dentium, & aliqua gingiuarum eroſione, & ſine tumore, ſic frigore per aliquas res adhibito admodum miteſcit, qui tamen ſubinde reſurgit, is interdiu fere rarus, & mius eſt, noctu creber, & vehementior, item deſtillatio ſolum per noctem moleſtat, ſub curationibus, quæ purgando corpore fiunt, bene haber, iuxta quas tamen dolor ſubinde ſentitur, poſt eas ergo purgationes prouiſio quoque capitis propoſita eſt, ſed quoniam metuenda eius partis tractatio pleriſque viſa eſt, hactenus toti corpori tum per aluum, tum per ſudores purgando, tum autem per balnea, item & iecori, & ventriculo temperandis, cõfirmandique opera danda eſt. Igitur de prouiſionibus, & curatione capiti habenda ſententiæ veſtræ requiri nituc quarum authoritatem ſequi, vt tutius, ſic facilius negocium futurum ſpetamus.

De Iſchiadico dolore Illuſtris Guidi Vbaldi de Marcheſijs de Monte ad Peritiſſimum Medicum Hierony. Gradarium.

CONSVLTATIO CCLII.

VT doloris iſchiadicus mihi eſſe videtur, ſic cum febricula, & ea propterea, & ſequi eiuſmodi dolorem non poſſet, niſi ille eſſet cum multitudine humorum totius corporis, in quibus calidiorum vis ſuperat: ex his ergo exiſtimo oportunũ, vt hoc genere corporis, his viribus & ætate, tũ vero hoc tempore non ita multũ ex venis natura excedente; ſanguis per venã in brachio eiuſdẽ lateris mittatur, poſtea per aluum corpus expurgetur. Tertio vena poplitis, aut tali potius eiuſdem pedis aperiatur. Vbi poſtea clyſteribus ijs vtendũ, quę multa vi ex eo loco noxã hętentem abſtrahãt, vt quę habeant decoctã colocinthim ad ſingulam. ℥. cum merculiali, & alijs rebus vehementius digerentibus, quale eſſet pulegium, calamenthũ, & huiuſmodi, niſi enim valẽtius attraxerint, non poterũt conuellere ex eo loco eã materiam, vt quandoque ſit futurũ oportunum coquere ſupradicta ex vino, & vrina pari modo mixtis, nã ita multi eo dolore demũ liberati ſunt. Poſtremò, vbi hæc diu fuerint adhibita, ceratum oxicroceũ in aluta ex pelle carnis extenſum admouendum erit, quod ſolet mirabiliter prodeſſe, vel terebinthina toti cruri illinenda, vel illius oleum ſtillatitium. Cataplaſma etiam ex radice helenij decocta impoſitum vſque ad ruborem quod certe mirabiliter feciſſe expertus ſum, & quod non videatur ita poſſe vidi emplaſtrum ex ſemine lini & melle homine liberaſſe. Quod ſi hæc nõ ſatis fecerint relegato eum ad lutum S. Bartholomęi ad Patauium. Vale meque vt ſoles, ama. Foroſempronij 4. Idus Iunij 1574.

Ad Catharractam incipientem.

CONSVLTATIO CCLIII.

SVffumigatio ad catharractam, incipientẽ, poſt purgationem, & ſudores ductos per potiones ſalſæ parilliæ cum verbena, euſragia, fęniculo, & betonica. ℞. fol. verbenæ, artemiſiæ, chelidoniæ, lauri. Herba euſtagiæ, rutæ ad m. gariophyllorum, ſem. fœniculi, ſ. cardamomi, an. ℥. ſulphuris viui ℈. 2. croci ℈. 1. vini albi aromat. lib. 8. aquæ fœniculi lib. 1. ſ. vini granat. libr. ſ. contundantur contundenda, & excepto ſulfure f. decoctio ſ. a. & poſt factam colaturam expreſsionemque addatur ſulfur. mc.

Item Recip. verbenæ, fęniculi, euphragiæ an. m. 1. aquarum fœniculi euphragiæ an. q. ſ. f. decoctio.

Item ℞. euphragiæ m. 1. fol. lauri chelidoniæ m. ſ. gariophyll. ℈. 1. fœniculi ℥. 1. aq. chelidoniæ euſragiæ fœniculi an. q. ſ. m. & f. decoctio cui poſtremo addatur vini pars.

De morbo gallico cum papulis ruberrimis, & pruritus, & oculi inflammatione, & artuum ſuperiorum dolore pro Illuſt. I. F.

CONSVLTATIO CCLIIII.

GAllicus morbus eum ſui remedio ad nos peruenit & quamuis poſtea aliæ curandi ipſius rationes repertæ ſunt, tamen illa prima magis idonea depręhenditur, & magis certa, tum quod certiſſimo ſemper curare viſa eſt, tũ quod temporis ſpatium longius ei certius teſtimonium potuit afferre, quam poſterioribus remedijs quorum alia ob id non ita certè, alia minimè tuto poſſunt adhiberi, illa ſalſæ patiliæ, & chinæ potio, hæc ſuffumigia, & inunctiones ex hidrargyro ſunt, primum remedium fuit guaiacum, aut ſanctus palus, quod præter ſudorificam vim quam habet cum ſalſa, & china communem, & fortè illis minorem, habet præterea abſterſionem maximam, & quod magni momenti eſt, firmãdorum viſcerum multum robur, & expiandorum humorum omnium, ac ſpirituum, nam aromatis vim redolet, ac eum aperiendi virtute, etiam adſtringendi aliquid habet, quorum ferè multis illa carent. Vnde corpore optimè purgato longe alijs commodius datur, & certius ſanat, vt illa minimè adſtringentia, minimèque odorem præſtantia purgando tantũ corporis potius cõuenire videntur, & minimè cõfirmando corpori valẽt, minimè recreãdis viribus inſipida ſua natura ad id nihil valente. Quare ad liberandũ corpus ſuperuacuis humoribus potius idonea ſunt, quã ad ſanitatẽ ſuo ſtatui & robori reſtituendam, valetudinemq; firmandã, vnde locum habere poſſunt eundem, quem purgantia medicamenta, & propterea, ſi danda ſunt, ego ſtatim a purgante ſatis medicamento datem, vt purgatio non ſolũ per aluum, ſed per ſudores quoq; & vrinas completetur, ſubinde verò guaiacum exhiberem, quod poſtremã curationis partẽ afferre poteſt. Videbitur verò corpus ſatis purgatum per aluum, & per alias vias, cum vis multa humorum deſcenderit, & corpus leue euaſerit, & præterea non erunt indicia in ambitu corporis oſtendẽtia humores per ambitũ fuſos ibi conſediſſe, quæ iudicia ſunt papulæ, puſtulæq; multæ eum doloribus, & tumoribus artuum vel aliarum externarum partium coniunctæ. Nã de remedijs ex hydrargiro periculum vitæ afferentibus nulla oratio nunc mihi habenda eſt, & intra hęc tutiora manerẽ, maximè quoniam caput video caſubus huius morbi valdè obnoxium. Quæ verò huius morbi natura ſit, quæve vires, nolo nunc laborare, cum rei difficultas nimis longam diſputationem requirat, in humore quidem malo, & glutinoſo, ac admodum tunicis hærente ea vis ſita eſſe videtur, quoniam membranæ maximè afficientur, & glutinoſa habent recrementa; & nã hil eorum quæ ei opitulantur non magnã vim purgandi. & detergendi hẽt, ut hidratgyrum, vt potiones propoſitæ, quibus humorib. ſublatis penitus, ſi qua intẽperies ſubſiſtit ſine humore non põt manare, & ſic diſſoluitur quoq. ipſa, præſertim ſi robur viſceribus ablarum ſit, vt afferre guaiacum põt, forteq; affert hidratgyrum ſua frigiditate ſi calidiora inueniat. At contagium procreat morbũ nullo humore transfuſo veni tamen nõ ſine humore morbũ affert, nam halitus putridi traducti in corpore humorẽ aliquem idoneum comprehendũt, qui humor morbum facit, ac ſuſtinet, donec eductus ſit ipſe, & omnis halitus extinctus qui per ſudores maximè digeri põt, Qui quidem humor, & halitus alijs eſſe non põt, quam qui cum venere habent conſpirationẽ, nẽpe humor qui recrementum eſt vltimi vtilis alimenti inſolidis ſuperans, & ſpiritus, qui ad naturalia propenſus eſt.

A quare purgatio per aluum nõ videtur ſemper hene poſſe ſanare, quoniam humores quidem educit, at recrementum illod oon facile ejcit, aut diſſoluit, qui morbũ poteſt propagate. per ſudores vero digeritur. Vnde bydrargyrum tum ſudoribus, qui in eodaodo excitantur, & ſua frigiditate halitus illos exnoguere cooſumere, & expellere poſſe videtor, ſed quoniam tutum id in boc corpore uon eſt, prætereundum cenſeo.

Verum, ſi guaiacum ſolum ſit cęterorum potionibus anteponendum, non prius tamen dandum, quam benè inanitum corpus fuerit, oam ad perficiendam purgationem cæterorũ potiooes poſtent ipſi præferri, ac quoniam humores craſſi expurgandi ſunt, paulatim pluribus, & crebris purgationibus vtendom, & his quę craſſos bumores poſſuot educere vt elleboro, ſeoa, epitbymo, & ſimilibus. B Sic potio guaiaci reliquum poterit per ſudores expurgate, & per halitum illa recrementa mala diſſipare, & robur viſceribus ad reſiſtendum medicamentorum diſcitſſioni affetre. Nam quod vna vnctuoſa vis guaiaci ſaoet, quoniam malum ſiccitati nitatur, mihi non videtur veriſimile. Quomodo enim ſiccitas induci poteſt nulla ſpecie ſiccitatis antecedente earum quatuor, quæ a Galeno proponuntur? Donec enim alibiles humores in venis, io ſpacijs ſub forma pinguedioum, & carnium ſunt, quæ ſiccitas induci poteſt? Ad expurgandos verò paulatim craſſos humores, inſtitutæ ſont potiones illæ Montaoo tamquam authori attributæ, a Raſi adumbratæ, quæ myrobal. ſenam polypodiũ epitbymum, elleborum, ſemina citri, & glycirtbizam eacipiunt, in quibus conficiendis ego macerarem ea per tres dies, vt antiquitus fieri ſolebat, & ellebori modum augerem, vt ſingula potio habeat ℈.2. ellebori, quod eſſet ex eo, qui habet flores purpureos, C & ex agro Vicentino potius, quam aliunde, quamuis & hic noſter aliquid efficiat, ad cuius tutam ſumptionem neceſſe eſt, vt tẽpeſtate calida, & ſicca ſit maturatum, & bumore ſuo venenoſo leuatum, quare Autumni tantum tempore collectum. In exhibendo autem guaiaco velim victum tenuiſſimum ex pane bis cocto, atque paſſulis potius, quam amygdalis ad aluum mollem ſeruandam.

Non ſolum guaiacum bono modo, & purgationes illæ non adhibeantur, ſed cętera omnia leniſſimæ præſtita poſtulæque repreſſæ vocātionibus repellẽtibus, quo factum eſt, vt intolerabilis capitis dolor eum inuaderet vſque ad inſaniam.

De Vxore Val. Diplouatat.

CONSVLTATIO CCLV.

EXcellens Vir crederem huiuſce nobiliſſimę mulieris malum obſtructionibus valentiſſimis ſuſtentari, & quod ounc tedijt, eiuſdem eſſe oaturæ cum ſuperiori, ac propterea minimè mutandam eſſe curationẽ præter illud, quod, cũ ob ſtructio extenuantibus, & aperientibus curari debeat, quoniam hæc calida, & ſicca ſunt quæ exſiccando vaſorum parietes diu adhibita bumores craſſos reddunt, febris verò tam lõge ab illis vim maiorem ſit habitura, ipſa omnino ſunt mitiganda, ſæpius verò intermittenda. Cibi quidem ratio eo magis humida ſemper ſeruãda. E Ergo aperientia habeant oxymel, agrimonium, abſynthium, hyſſopum, origanom, pulegium, quæ temperentur buglosso, borragine, endiuia, & maximè violis, ac quoniam maxima ratio vẽtriculi habenda eſt, ego vel ipſum ſuccũ abſinthij darem cum ſaccbaro, fomenta admouerẽ, & inunctiones poſt leuem aliquam ex rbabar. & diacathol. factam purgationem. Ad humorum continuam concoctionẽ balnea adiungerem ex aqua tepida, quæ inanitionem quoq;, ac diuerſionem præſtarẽt, cum quibus frictiones ſimiliter laudarem, & repetitam purgationem, cibum autem humidum pararem ex ptiſana cum pipere, & pane lcto, & viribus, præſertim pullorum gallinaceorum eorumque iecoribus, ac teſtibus.

Chriſt. Guar. Conſ. Med.

Ad fiſtulam lacbrymalem incipientem.

CONSVLTATIO CCLVI.

LAcbymalem quod fiſtulam incipiẽtem alias exſiccaui, id propono. ℞. aq. plantaginis roſarom, an. ℥.7. f. lauri, gariophyll. an. ʒ.1. vini maluatici ℥.4. aloes optimæ ʒ.2. s. f. decoctio l. a. ad conſumptionem tertiæ partis. Deinde adduntur tutiæ præparatæ lithargyri argentei an. ʒ.1. s. coletur, & exprimatur. Cui decoctioni ego ſoleo addere etiam myrobalanos, & nigellam.

℞. aquæ roſar. fœniculi, ao. ℥.8. ſem. fęnigræci ʒ.3. ordei m. s. maluarum, violarum an. m. 1. f. decoctio diligẽter. ſ. a. que expreſſa, & colata. ℞. ſief albi, ſiocopio ʒ.2. ſaccbari fioi ʒ.1. m. & f. collyrium. ℞. aq. fœniculi, roſarum an. ℥.6. B vini granator. ℥.4. euſragiæ mundæ. m. 1. f. decoctio ad conſumptiooem tertiæ partis, cui colatæ, & expreſſæ adde. Aloes, tutiæ præparatæ an. ʒ.s. vini albi ℥.1. m. pro collyrio.

Ad inflammationem oculorum.

CONSVLTATIO CCLVII.

REc. butyri recentis nouies loti ex aq. roſar. ʒ.3.

Tutię præparatæ	℈.2.
Lacbrymæ ſalicis	ʒ.1.s.
Sarcocollæ lacte nutritæ	ʒ.s.
Camporæ	℈.1.
Saccbari caodi	ʒ.1

M. ad baloeum mariæ f. vnguentum.

Inflammationi inclinanti.

C ℞. thuris maſculi q. ſ. incendatur, & lachryma emanans ex incenſione colligatur in ſubiectam aquam roſaceam ex qua lacbryma oculi illiniantur.

Item ℞. aſſuogiæ porcinæ q. ſ. dequatur in vino, & quod ſupernatat refrigeratũ colligatur, & adhibeatur.

De ſcabie.

CONSVLTATIO CCLVIII.

SCabiei antiquiſſimæ auxilium id eſto me aotbore, quod in purgatione corporis diligenti, & poſitionibus aquarum ad vallem S. Martini ſcaturiẽtium conſiſtit, purgatio duas habeat partes, prior vt fieri ſolet ex medicameoto leniente aluum, & venæ ſectione potionibus parantibus, & medicamento, quod præcipuè D amech, & incoctam ſenam cũ ſolitis præſidijs habeat: inſequens purgationis pars potiones ſeri captini habeat cum ſyr. roſat. ſimplici quotidie. ſ. ternos, aut quaternos calices ſeri cũ duabus, aut tribus ℥. ſyrupi adiecto quarto quoque die ſyrupo roſat. ſolutiuo ad ℥.3. & folijs ſenæ ad ʒ.3. vt per 15. dies hoc ſeruandum ſit, & poſtremò ad aquas illas accedendum eo modo his omnibus adhibito, qui a pręſenti Medico decerneretur. Si cutis demum ipſa quoq; curanda, poterit leniter tũ tractari ex vnguẽto de lythargirio cum luteo oui, reſioa, ſale ex modico ſulfuris, atq; ſucco limonis adiecta moſcbi portiuncula ob odorem, quod niſi ſatis efficiat ea aqua, diu lauare partes quaſdam magis affectas poterit, in qua pul E uis ſulfuris cooſederit in imum, & clarã reliquerit. Poterit ẽt vti vnguẽto ex ſucco iridis, ſtyrace liquida, butyro, ſucco limonis, & ſale adiecto, quoq. puluere ellebori.

Ad Excellentiſs. Ambiorigem de antiquo genuum dolore.

CONSVLTATIO CCLIX.

QVod rogas de antiquo genuum dolore, ſic mihi explicandum videtur, is neq; actis admodũ eſt, neq; vllus inquiete, ſed ex vehementiori motu incitatur, & maximè equitationis, non ita ingreſſu, quoniam dum agunt ingreſſum muſculi, & tendones, ſpiritu proprio, & calore repleti aliquid materiæ nocentis digerunt,

& a loco doloris ad ſe auertuntur, neque tam ve-
hementem, aut violentum motum faciunt, quo plus
nocentis materiæ attrahant, quam vt pars maxima
poſſit diſſolui, item neque eum, qui eaſdem ſem-
per partes, & chordas concutiat, ſed in quo viciſſim
chordæ modo quietem modo motum habeant, atque
ita vt attrahunt, ſic digerere materiam poſſunt, quare
neque aeris eſt, neque etiam multa, præterea, cum ſen-
ſum laxationis faciat, vaporem habet partes remitten-
tem, laxantemque ſuo humido genere. His ita propoſi-
tis ſtatuendum eſt primum, nunquid tota morbi cauſa,
quæ omninò auferenda eſt in genibus ſubſit, vt poſſit
ex eo loco ipſa ſublata corpus penitus integrum reddi,
an verò, quod per vtriuſque genu malum denotat alibi
quoque altior origo mali exiſtat, veluti in capite, aut
quopiam viſcere, qua relicta corpus ſubinde in idē ma-
lum reuolueretur. Caput affectum quoque fuiſſe graui-
tas eius, & aurium tinnitus iodicant, vt auctum quoque
malum à febribus longis, & inde crura intumuiſſe id
viſcerum vitio fuiſſe factum ſignificat, quare, etſi conti-
nenter eo dolore teneretur, vt inde, cauſam in ipſis ge-
nibus ſubeſſe colligendum ſit, tamen ſupradictis notis
alibi quoque exiſtere loogiorem originem neceſſarium
eſt. Ergo hic primum totius corporis purgatio, & earum
partium, quæ ad hoc malum conferunt ſuum vitium, &
illatum virij ablano proponenda eſt, antequam, quod
in genibus eſt materiæ, aut infirmitatis auferre tente-
mus, vt tibi, Medico imprimis ſapienti notum eſt; quare
à totius corporis purgatione ad viſcera omnia reſtituen
da, & inde ad caput purgandum confirmandumque
tranſeundum eſt, ab his verò demum ad genu procedē-
dum, quæ, quibus, quantis, quomodo, & quando præ-
ſtanda ſint, breui dicendum eſt. Totum corpus, & vi-
ſcera, miſſione ſanguinis, & medicamentis, quæ præci-
puè pituitam euocant, curandum eſt. Sudoriferis etiam
potionibus, ac diureticis tum purgatio, perficienda, tum
confirmatio viſceribus inducenda, vt quæ ex guaiaco
aut quæ ex roremarino coronario aut genus abietinis
efficiuntur, aut quæ ex thermis aliquibus accipiuntur,
quāuis tutior ex guaiaco, & efficacior & potior mihi vi
deretur præſertim ſi ſalſa parilia ad penetrationem, &
hermodactili ad loci appetendi motum addijcerentur.
Caput purgijs deinde caput, & lotionibus confirman-
tibus curandum. Genibus poſtea vel vinacea, vel vapo-
rem, & lutum dandum, ita tamen in ſubinde vinaceis
confirmentur, quæ quidem & digerendi, & confirmā-
di vim habere, omoino videantur. Quibus non ad ma-
nus exiſtentibus ceratum diapalma mihi ſummoperè
oportunum videretur quod ſuffici poſſet. Verum viuen-
di ratio ſumma conſtituatur, qua penitus acetum, vinū
valentius, & ſeroſa omnia, oleraceaque circumcidan-
tur. Vale. Foroſemproniij. 5. Calend. Iunij 74.

Pro Franciſco Marino de caſu pilorum.

CONSVLTATIO CCLX.

AD remouendam cauſam caſus ipſorum pilorum
alternis victbus ego ad diluendum vterer deco-
cto ex radicibus cannarum, capill. Veneris, abſynthio,
roſis, modo decocto ex myrtho tantum oleo ve Myr-
thino diu ducto in mortario plumbeo cum piſtillo plū-
beo, & portione ladani.

Pro Illuſtri Marcheſia Tyranna.

CONSVLTATIO CCLXI.

HEcticam minime, fuiſſe febrem, minus vero la-
cte eguiſſe crediderim cum alternis diebus febris
acceſſiones haberet, & tum frigore præſertim & capitis
dolore tum ſenſu multo caloris, ipſe vero etiam lactis
vſus non eſt neceſſarius, niſi vbi neceſſitas alendi, nu-
triendique maior eſt quam facultas concoquendi poſſit
ſufficere, nam alioquin vel porcinas carnes cum Gale-
A no in ea neceſſitate optima cum ratione daremus quæ
magis nutritioni ſatisfacerent quam lac. Hæc illuſtris
mulier corpus ſatis nutritum, & ventriculum ſemper
ſatis valentem habuit, & omnia genera ciborum benè
concoquere ſemper potuit, quare lac non fuit neceſſa-
rium, minus verò dandum ob periculum, quod afferre
potuit viſceribus obſtructis, renibus calidioribus, & ca-
piti ſatis infirmo, & febri putrida, quam fuiſſe hāc pro-
priæ notæ maximè denotabant, vbi neque quidem ex-
ſanis hecticę febri per lac ſuccurri poſſe monemur; cum
putridā ſubeſſe certi ſumus ait Galenus, ſed, quod nunc
reſtat curandum, id conſtituamus, febris nullius generis
reſtat, menſium autem ratio imminuta eſt, & ea quo-
que. Satis viriata cū albi ſæpè poſt primos dies effluant,
capiti aliqua noxa eſt, & cum fatigatur ſpiritus difficilis
B quod partes ſpiritui inſeruientes vrgeri oſtendit noctu
ad lumbos plurimus calor, qui inde toti corpori diſtri-
buitur, obſtructionem calor, & ſpiritus difficultas, mē-
ſium ſpecies vna, & obſtructionem, & materiam ob-
ſtruentem denotant, nimirum pituiroſam glutinoſam-
que, vnde capitis dolor exiſtit, quare omnem operam
hiſce ego attribuerem per aperientia, extergentia, & ex-
tenuantia, quæ ſi calidiora eſſent adhibenda cibis con-
trarijs temperarem præcipuè ptiſana; maximè verò in
medicamentis haberem ſaluiam & mentham atque ab
ſiothium, quoniam ventriculum vna cum vtero affe-
ctum, & humentiorem, crederem afferre bonam huius
mali partem, nam pituitoſiorem chylum facit, coctrice
vi aliquantum imbecilliori facta, qui chylus ob humi-
dum genus tenuiores quidem partes habet, ac propter
C cruditatem etiam alias craſſiores, quæ a calidiori ieco-
re exceptæ, ſuperari tamen non poſſunt, & in craſſiorē
pituitam conuertuntur, & ſic ad ſequentia mala perdu-
cāt. Rhabarbarum quoque cum his commiſcerem, &
omnino aſſiduo in vſu habere vellem, quod ventricu-
lo, & obſtructionibus ſubueniret, quo menſibus autem
auxiliaretur, quatenus diebus menſium tempus bis in
anno phlebotomiam ad internum talum darem, & po-
tionibus mouentibus menſes vterer. Clyſteribus acrio-
ribus quoque aliquando, tunc ſcilicet, cum dolor ad co-
xendicem ſentitur, & tandem niſi liberari corpus his
malis intelligerem, ad diuturnas potiones alicuius ge-
neris ſudoriferi accederem.

Hæc tandem recidit in magnam febrem, ſub qua a
deſtillatione viridis quaſi coloris, & copioſiſsima pul-
D mone & fluxionibus appleto ſuffocata eſt.

De antiquo capitis dolore.

CONSVLTATIO CCLXII.

HAec mulier ob ætatem generi eiuſmodi corporis
adiunctam melancholia abundat, propterea de
hæmorrhoidibus mouendis cogitatem, ſyrupos ex my-
robalanis & elleboro darem, atque decoctum guaiaci
cum betonica, & bugloſſa, per aliquot dies, ſi hæc non
ſatisfaciunt, cauterium ſub genu admouerem, balneis
quoque præcipuè inferiorum partium vterer.

E

De morbo gallico.

CONSVLTATIO CCLXIII.

POſt luem morbi gallici nondum extinctam ſæpè
numero extant huic viro diuerſorum generum ma
la modo ad angulum oculi quaſi ægylops, modo capitis
grauitas, interdum artuum dolor nocturnus, interdum
vlcus in glande, modo molles tumores in fronte citò, &
ſpontè abeuntes, vt in hac lue ſolet, propterea iudicarē
vſum alicuius potionis purgantis eſſe neceſſarium, in-
terea donec tempus idoneū proprij alexipharmaci ſit,
vt ℞. myrobal. omnium ℥. 2. infundatur tritti, & fricati,

cum

cum ol. amygdalarum dulcium per 24. horas, vel potius more antiquo per tres dies in hac aqua.

℞. Aquarum fumiterræ, chamapytis, betonicæ an. lib. 2. s. facta infuſione decoquantur ad tertias, deinde addantur. l. a. ſequentia. fol. ſenæ electæ. ℥. 3. rad. polypodij quercini ℥. 4. fol. betonicæ m. 3. Agarici optimi ʒ. 6. gingiberis ʒ. 1. s. feniculi ʒ. 2. s. glycirrizæ ℥. 2. s. trochiſchorum alhandal. ʒ. 1. s. facta coctione colētur, & exprimantur, deinde addito ſacharo ſirupizentur, & cum aqua ſtillatitia cinamomi aromatizentur.

Natura morbi gallici ſemper fuit in controuerſia, & a Medicis diu diſputata. Ac meliores fere Medici ad id adducti ſunt, vt ſtatuerint occultam nobis eius vim eſſe, quæ certa moderatione ποιοτήτων cōſiſtat nobis non menſurabili.

Propterea incertæ huic naturæ certa ratione remedium nos meditari non poſſe, certis tamen experimentis factum eſſe, vt ſecutè ſingulare auxilium afferamus, quod eſt potio guaiaci, quod remedium inde, vnde malum profectum eſt eodem tempore fuit ad nos delatum multo deinde poſt tempore inde quoque alia ſunt allata remedia, quæ prioris in locum ſuffecta ſunt non tam ob certam ſpem ſalutis, quam ob diminutionem laborum, minorem enim abſtinentiam, & breuius ſumendi ſpatium requirit, vt referunt, qui illis in locis medicinam fecerunt propterea nos primum remedium, vt longiori experientia comprobatū, & valentius, certiuſque a pluſimis iudicatum, ſemper iure deligendum putamus, Potiones vero eius ſemper ingruente malo laudamus, vel ſi hyems inſtaret, vel ſaltem præterita media hyeme, cum natura iam motum non amplius contrarium penitus ſudori habeat, pręcipuè vero in hoc nos quoque ægroto id feciſſemus, quod morbus infinita pericula præcipitanter admodum minabatur partibus corporis principibus, vt pudendo, per vlcera exedentia maxima ſeminarijs partibus per gonorrheam, oculis per ophtalmiam, capiti intus per dolorem, & extra per vlcera, tumores duros, maculas, & caſum pilorum, pectori per anguſtias, artubus quoque per dolorem. Rectè ergo datum eſt guaiacum poſt hyemis medium, vnde etiam ſublata ſunt omnia illa mala, quorum ne minimum quidem veſtigium ſuperioribus diebus relinquebatur, niſi in maculis aliquid, & in gonorrhæa admodum exiguum. Verum vix a curatione illa 15. dies interceſſere, cum grauitas capitis redijt, & deſtillatio quædam eam ſequuta; & ſubinde ſurditas maxima poſt quandam corporis exercitationem, ac poſtea oculi ſiniſtri tanta iactura, vt ſine dolore totus ſuffuſus ruborc aciem omnino amiſiſſet, pupillaque adeo conſtricta eſt, vt vix cominus inſpectantibus cerneretur, & quæ minimè internoſci poterat ſuffuſa erat, præterea dolores artuum, tumores ædematoſi in fronte magni, & circum oculos, duri verò paruuli circum frontem, maculæ, & papulæ latiores ſine vlcere non ſolum totam faciem fœdantes, ſed dorſum ipſum, & brachia, quarum ſpecies eſſet quaſi carnis rubeæ cute detectæ, quarum quædam æquabiles è cute minimè extabant, quædam cutem aſperam reddebant, & faciem ipſam. In tempore dextro vna cutis colorem tantum mutauit, & ſub oculo altera. Capilli quoque tunc cœperunt denuo delabi. Quæ res nōn poſſent prohiberi, vel accipiendis ſecundo quoque die pillulis abundè aluum mouentibus.

Quare primo quoque oportuno tempore rectè ſanguis miſſus eſt, a parte oculo ægro coniuncta. Corpus rurſus purgatum, hirudines fronti, & poſt aures admotæ, quorum nihil ferè profuit. Guaiacum tandem repetitum ab his malis ægrum liberauit, per paucos tamen dies integer fuit, nam, vt poſtea dicam, poſt aliquot dies ſæpè aliquam moleſtiam adhuc redire ſentit earum, quę præceſſere, niſi quod oculus, & auditus conſeruatur, & pili quoque, neque facies, tam fœda eſt, quin naturalis videatur, quæque tamen reſtent, quoniam maius malum facilè minantur, ideo de origine ſubmouenda cogitandum eſſe monent, vt dicam, ſi prius de præteritis hæc

A prædixero, quod natura morbi ſic poſtulante, corporis quoque, & temporis rationi cura rectè eſt accommodata, nam, cum frigus ſudori obſtare poſſe viſum eſt, tunc ſalſa parilia adiūcta eſt, quæ creditur tenuitate partium plurimum momenti ad euocandum ſudorem, & vrinam afferre, cum vero fluor ille gonorrhæa dictus infeſtus eſſet, portio iuleb roſacei commixta eſt. Altera verò tentatione mali ſummouenda, quoniam calor eſſet, ſudor facillimus, & humoris ſigna multa cortex guaiaco, iuleb autem aliquid quoque commixtum eſt. Quid verò oculis, quid doloribus, vlceribus, tumoribus, & maculis ſit factum longum eſſet, ac forte inutile ad comprobandum repetere; Mirum id mihi viſum eſt cur guaiacum, tam diligenter, & tanto ſudore acceptum non ſanarit, quanquam illa ſymptomata ſæuiſſima paucis die-

B bus ſemper abſtulerit præſertim, quoniam ratio victus fuit qualis ab omnibus melioribus Medicis proponitur & quotidie in vſu eſt.

Sed quod remedium, tam cito caſus acerbiſſimos remoueret, idem diutius habitum certè etiam cauſam ſublaturum credam. De faciendis ergo dicendo, ego ſine vlla dubitatione ſtatuam guaiacum eſſe adbibendū, quod, ſi ex aqua non perfecerit, ego crederem eſſe cum vino commiſcendum, & dandum, materia tamen humida in capite extante tanquam obfirmata, quod ego memini alios ſanaſſe quibus, & in capite, & in neruis omnibus eſſet, & interea ei cauterium brachio ſiniſtro admouerem, & ſyrupum ſupraſcriptum ſæpè repeterē, cæteris diebus multo corporis labore vterer, nam is ſuppleri poteſt ad malum penitus exprimendum, alioquin

C enim cauterium, & parum proficiet, niſi viſcera, & caput purgata ſeruentur, & curato malo erit ſuperuacaneum.

De morbo gallico pertinaci cum multis ſymptomatibus pro. I. F.

CONSVLTATIO CCLXIIII.

HYeme præterita vlcus malignum glandem penè vehementer exedebat, præcipuè circa oras foraminis οὐρητῆρος, quod corruptione ſua varios ſubinde colores præferebat, modo album, modo liuentem, interdum luteum, interdum atrum, modo vnum, modo plu-

D res, interdum cum ſqualore, ſed frequentius cum humore coniunctos. Ac, ſi quando remedia bonum carnis colorem detegebant, ſubinde tamen ſubſtans maligna vis cum ſorde occupabat, & ſi non intermittebatur interea totius corporis purgatio, quæ inter cætera habebat ſanguinis detractionem non admodum quidem largam ratione temporis frigidioris. Vlceri huic hæc erant coniuncta, glandis tumor, ſæpè dolor colis, & glandis, tum vror dum mingebat, ſæpè totius glandis liuidus color, & præterea gonorrhæa illa fœda, non fœdo tamen admodum odore, neque craſſa, neque multum pallida, cui vero culpa vlceris attribuebatur, hæc poſtea, tum purgatione, tum alijs remedijs adſtringentibus ſubmota eſt,

E ne vlceris curationem prohiberet, in qood ſtudium medicorum totum erat conuerſum, remanebat tamen vlcus, quod iam bona glandis parte exæſa, quamuis curatione meliuſculum fieri videretur, vix tamen purum ſeruari poterat, neque ſaneſcebat, interea autem caput cœpit grauari, vna & puſtulas emittere ad octo grādiores, quæ protinus in vlcera cum cruſtis valdè craſſis, ac duris colore ruffis non admodum vdis deuenerunt. Cœpit quoque tunc dolor ad pectus, ad humores, cœpit oculus ſiniſter aliquando incertis ſpacijs, & temporibus per interualla eſſe ruber, ac lachrymoſus cum tumore exiguo anguli interni, quod malum tamen per ſe deſtinebat. Ad hæc deſtillatione ſępè tentabatur, præterea in fronte duriuſculi quidam, & exigui tumores vrinę, ſine cutis coloris mutatione ſubſtabant, tangentibus tantum noti.

Vnde

Vnde purgationibus illis leuioribus cum victu mediocri nihil corpus ab hoc caſu ſuſtinentibus purgatio validior neceſſaria iudicata eſt, ab ea ipſe (nõ multum etiam mouentibus medicinis, vel per catapotia datis) nihil penitus moleſtiæ ſenſit, nihil tamen etiã leuamenti (contra quam nunc experiatur, nam quacunque alui motione leuius habet) tunc ergo ad proprium remedium ex guaiaco deuentum eſt, quamuis vix eſſet menſis Februarij initium, cum alioquin ſuſtineri præceps in peius lapſus non poſſet, & multa ſic mala quaſi turgendo minaretur.

Ergo cuſtodia multa habita eſt, cubiculumque valdè idoneum, benè ſtipatum, & benè calidum ſeruatum eſt, & præter purgationem, quæ non ita multum feciſſet, inter initia potionum guaiaci aluus ſoluta eſt per ſenam, quæ ſine moleſtia valdè multum eduxit. B Inde ſumendis potionibus ſudores protinus ſequuti ſunt, & faciles, & abundantes, cum guaiaco pars quoque ſalſæ parilliæ coniuncta fuit, nam cum ipſa ſudoribus mouendis vtilior videatur, ſic putabamus, id momentum quod ſudori ciendo temporis ratio detraheret, per ſalſam nos poſſe reſtituere. Vix vero 7. dies acceperat has potiones, cum dolor capitis penitus ſublatus eſt, cætera nõ ita cito, nam oculus nihilominus interdum, vt dixi afficiebatur, nec niſi ad extremum potionum ſe ſe integrum factum ſeruabat, frontis etiam illi tumores quamuis exiles vix poſt finem potionum amoti ſunt, cum tamẽ frõs quoque cum cætero corpore, etſi non tegeretur, abundè admodum ſudaſſet. Vlcus præterea, & ipſum ferè vltra medium potionum guaiaci ſpatiũ traxerat, quo curato, ora foraminis ὐρητῆρος poſtea laborem non exiguum C dederant, quoniam contrahebantur, meatumque occludebant, quare vi per plumbum diſtentæ ſunt, & ſic ſeruatæ, quo tempore paulum puris albi ac boni in modum grani milij emittebant, aliquot vero diebus poſt per acceptas potiones confirmatæ ſunt vlceris oræ. Viſcera capitis ipſa quoque multo antea exſiccata fuerant, foueas tamen, ſeu cauas cicatrices reliquerant admodũ rubentes ſuis ſedibus alioquin integris, & puris. Finitis potionibus bis ex interuallo aliquorum dierum balneo vſus eſt, poſtea quoniam partes intra lumbos diu per vrinas, & per gonorrhæam aliquam infirmitatem oſtenderant, ipſis quoq; poſt illas omnes totius corporis tot vijs factas purgationes robur quibuſdam illitionibus procuratum eſt.

D Atque ſic eo iam benè valente prima curatio terminata eſt, quæ habuit abſtinentiam exquiſitam, a qua tamen ipſe vix extenuari cognoſcebatur, & id diebus tantum extremis ipſius abſtinentiæ, quo tempore etiam nitorem tantum facies, & oculi acquirebant, vt mirabile videretur, parumque abfuerit, quin tempus potionum citius terminaremus, tutioris tamen certè curationis cauſa ad 40. diem illæ productæ ſunt, quo tempore toto, alua (exceptis tribus primis diebus antequam ſenam acciperet) ſemper bis die deſcendebat, vrina (vt ferè fit in abſtinentia) aliquando craſſior, & coloratior viſa eſt, vt erat ferè prius, quàm potionibus illis, & abſtinentia vteretur, ſæpius vero præcipuè, cum copioſa erat, bona penitus videbatur. Hæc tandem inquam curatio ei facillima, & faciliſſima fuit, & per ſudores mirabiliter E expurgauit, multum per ſputum, & per nares, plurimũ per aluum euacuauit, ita vt quieſcentibus quoque ſymptomatibus omnibus ſecuri iam ſalutis eſſe poſſemus, 3. Idus Martij hæc concluſa ſunt. At dum cibo leniter quidem augendo incumbimus, ſub finem eiuſdem menſis Martij ipſe affectu quodam in grauedinis ſpeciem tentari incæpit cum aliqua capitis grauitate quod fuit 3. Calẽd. Aprilis. Sequentibus diebus eodem ſub affectu etiamnum manente ſurdaſter fit, his manentibus dum ferè ſurdus penitus eſt, ei oculus ſiniſter, qui alias idem malum ſæpè erat expertus, rubore leni turbabatur, hoc vero ad Idus Aprilis, deinde paulatim fit rubeus valdè, & humore manans ſine tamen dolore, tandem eodem rubore, vel ipſam pupillam occupante viſum amittit, nullis alui motionibus alij ſve remedijs cum retinere valentibus.

Maculæ rubeæ interim, vna magna tempus dextrum, multæ frontem, & corpus occuparũt, præcipuè dorſum, & brachia, quæ primò nihil eius æquabilitatem, læuitatemque contaminarent, aliquo tantum poſt tempore exaſperabant. Ad hæc tenſiua laſſitudo artubus omnibus præcipuè ſub noctem accedebat, & cum hoc alia quotidie deteriora fiebant, quamuis interim malos humores octauo ſaltem quoque die per catapotia detrahebemus. Menſe ergo Maij altera curatio bona ſpe ob melius anni tempus inſtituta eſt, itaque oculi iactura, & reliquis ſanguinis vitium & copiam denotantibus ſanguis abunde detractus eſt, & corpus purgatum, qua purgatione procedente ipſe paulatim corpore toto leuabatur, B oculus tamen nihilominus malè habebat, & fortè magis quotidie occupabatur ſemper ſine dolore; hirudines ergo poſt aliquam, purgationem admotæ ſunt poſt aures, ad venam frontis, & tempori, à quibus vix vllum auxilium tunc habuit. Purgationis partem poſtremam habuere ſyrupi à Raſi propoſiti in capitis affectibus, & à montana in gallicis quoque à quibus ipſe facilimè ſumma cum tolerantia, & abunde purgabatur, & craſſos multos humores tenuibus admixtos deijciebat, Sex verò dati ſunt, tamen nondum manifeſtum in oculo adhuc rubente leuamentum ſe ipſe ſentire dicebat, quaſi id omne eſſet potionibus guaiaci reſeruatum, quas vix 15. dies accepit, cum mirabiliter oculus ſaneſcebat, potiones guaiaci tunc quoque dare coacti ſumus eius cortice admixto ad ſiccitatem iuuandam. Oculus ergo, qui C primis diebus potionũ guaiaci per ſudores humore manaret, ruboreque ſolito eſſet refertus, poſt dictum 15. dierum ſpatium ruborem abegit, quando lachryma quoque, & ſi interdum redibat, citò tamen ceſſabat, at pupilla oculi aliquid humoris albi retinuit, quod viſum occupabat, non tamen tanto impedimento quanto prius, cum oculus rubore ſcatebat, poſtea paulatim eo vſque acies recuperata eſt, vt minutas literas commodè, & iuſto ſpacio poſſet legere, Quo quidem in proceſſu ſic habuit, primo cum cepit viſum recuperare literæ multò, quam eſſent, maiores videbantur, poſtea contra minores, & non ita nigræ, poſtremò ſic eas cernebat, vt ipſæ eſſent, ac pupilla, quæ ſuperioribus diebus anguſtiſſima eſſet, paulatim ſuam naturalem magnitudinem complebat, ferè tamen oculus humore, & lachryma abun- D dabat, quam lachrymam id nobis magis tolerabilem faciebat, quod per ipſam oculus vtiliter ad aciem perfectè conſequendam expurgaretur. Oculo ea data ſunt, quæ, cum reprimendi tempus eſſet, non tam reprimerẽt, quin innatum partis calorem conſeruarent, ac ne humorem craſſiorem redderent, tum ne vitioſum humoris genus intus repelleretur, quare nunquam roſa ſola vſi ſumus, aut ſimili, quin aliquid aut fœnigræci, aut id genus adhibuerimus. Cum verò digerendi tuta occaſio eſt oblata, ne tum quidem firmantia particulum prætermiſimus. Sed hæc de oculo. Sub potionibus accipiendis, inquam, laſſitudo corporis prima fuit, quæ diſcederet, ſcilicet, antequam oculus rubore liberaretur, maculæ faciei, ac totius ſyncipitis, vbi erant eminentiores factæ, non ita primò extinctæ ſunt, ſed leuiores à primo po- E tionum tempore factæ, extremum earum tempus non attigerunt, intra hoc ſpatium ad extremum tantum per aliquos dies vna ei moleſtia relinquebatur quod ſomnos (quamuis diu eos poſſet repetere, & redormiret) multum haberet interruptos, quod tamen quoque ceſſauit. Cum igitur ad 40. diem potiones perueniſſent, ipſe optime habebat, & aſpectu ipſo integerrimus videbatur, inſtabantque aſſiſtentes fruſtra tam laborem me protrahere, tamen in 50. diem eum produxi 44. die victus cæptus eſt paulatim augeri, & vinum paulatim potionibus intermiſceri. At duabus poſtremis noctibus poſt pluuias quaſdam, cum optimè haberet toto corpore, laſsitudinẽ crurum ſenſit, quæ tamen poſtea finiebatur. Hæc poſterior itidem curatio & fuit facillima, & quamuis aliquan-

quan-

quanto gracilior eſſet factus, quam à priori, id tamen A immodicum oon fuit, viribus quidem certè valentibus ſemper, & booo colore fuit.

Vnum prætermiſi, quod interea, dum ſub hac poſteriori curatiooe eſſet medio ferè potionum guaiaci tempore, vlcuſcula pauca circa glaodem fœdo odore orta ſunt, quæ ſolis penicillis, ſeu lineis filameotis multo ante ſinot exſiccata, quam potiones finirentur, in fronte quoque poſtremis potiooum diebus exigui tumores vterq; extitere, alter mollis, durus reliquus, qui finitis potioonib, aboliti ſunt. Maculæ autem oon ſolum e froote, & ſyncipite, ſed è reliquo etiam corpore deceſſere. Atque ex notis omnibus, & præcipuè ex ſpecie nitente faciei nil aliud colligi poterat, quam ipſum ſanitatis compotem eſſe, præſertim, cum abuodantiſſimè ſudaſſet. Hæc 3. Nonas Iulij ſic habebant. At pridie Cal. Auguſti maoe, B cum crurum quædam laſſitudines præceſſiſſent, duo mala extitere, alterum fuit ſubitum ædema totum ſyncipu extollens, quod per ſpoogiam vioo fotum etiam ſubito euaouit, alterum malum fuit propè oculum, oam oculus idem, qui alias affici rubore ſolebat, ipſe integer manens eo maoe aogulum ioternom (per noctem autem malum cæperat) habebat robore perfuſum, qui rubor per cutem proximam infra oculum profundebatur, quo loco cutis quoque ſine dolore tumebat, idem verò 10. dies aote ex ſole perpeſſus fuerat, eo autem die nulla maoifeſta cauſa id habebat, prior illa huius mali reotatio tres dies ſpatij habuerat, quo finito integer penitus oculi angulus relictus eſt, in poſteriori vero hac non ita expreſſa fuit mali deceſſio, quamuis eodē die ita remitteretur, vt vix mali veſtigium appareret, ſæpè quidem in C certis ſpatijs redijt, & ounc demum iam per aliquos dies hæret, & poſtremò puſtula vnius diei ſpatio fuit, quæ continuo maturata, rupta etiam eſt, ijſdem diebus vlcuſculum in glande ortum eſt ſummam cuticulam tātum violans, quod loco priori relicto in latus ſeſe recepit nihil carnis abſumens, hoc vero ferè iam ſaneſcente multæ puſtulæ paruæ circum glandem exortæ ſuot, quæ primum expreſſo albo quodam humore deſinere videbantur, poſtea tamen in vlcera ſordida degenerarunt; ſub his malis cum eſſet, crurum quoque dolor, & brachiorum præſertim noctu quandoque acceſſit, rariſſimè in articulis, ferè in medijs artubus, & hucuſque eum vexat cum ſuprapoſitis malis, quorum moleſtia, tum per ſe, tū ob incredibilem animi dolorem eum valdè male habet ita, vt ſi non per illa, ſaltem per animi cruciatum ipſe to D tis noctibus conflecteretur, alioquin dolor quādo quidem laſſitudinis ſpeciem habet, acris noo eſt, interdiu præſertim (oam demum cæpit eum interdiu quoque moleſtare) grauari quoque ioterdum caput ſolet, ac tumores in eo ſubito oriri, quorum aliqui molles, maioreſque, qui eadē ferè hora ſui ortus, certè totis tribus horis ad ſummum, ac per ſe ceſſant, aliqui duriores, & parui diutius maoent, qoi tamen ipſi quoque per ſe ceſſaot, vt locus infra angulum interoum oculi iam ferè perpetuo rubet, & demum etiam tumet, quamuis poſtremo per puſtulæ purgationem remiſſius habeat, aotea ſæpiſſimè ſine rubore videbatur, ex quo tamen aogulo lachryma ferè ſemper manabat ſæpè purulenta ex tumente aogulo exprimebantur, ex quo caſu metus futuræ fiſtulæ eſſe ſolet; qua in re tameo certè interois potiſſimum cauſis amo- E uendis incumbendum duximus, cum alioquin oculo ſic infirmo illa proluuies tuto ſupprimi oon poſſet, vt reliqua quoque ratio vlcerum in glande, & cæterorum, quæ io hoc corpore ſua moleſtia amotionem ſui iodicant, penitus requirere videntur, quibus poſtremo etiam illud videtur acceſſiſſe, ergo cum a curatiooibus ſuperioribus aeris admodum ſenſus auditus eſſet factus, nunc hebes euaſit, quod etſi βαρυηκόοι τότε ſtant, in eandem tamen internam cauſam referendum eſt. Ac quooiam ratio eorum, quæ facta ſuot, etſi cuique prudēti, atque æqui animi Medico ſatis ex ſuperioribus aperta eſt, tamē fortè prætereuoda non eſt, præcipuè vero quoniam vna ferè factorum, & faciendorum ratio eſt, idcirco vtrorumque cauſam hic permixtim tractabo. Atque primum de re ſic ſtatuam. Potiſſimum huius mali remedium, & infinitis iam ſeculis apud rationes, quæ huic morbo eſſent obiectæ quotidiano experimento probatum guaiacum fuiſſe (cum quo palus ſanctus coniungatur) deinde eius antiquiſſimaoi probationem noſtrates homines iam diu, & multo ante, quam vlla alia proferentur auxilia, noo ſolum accepiſſe ab ijs, a quibus malum eſt traductum, ſed longo experimento confirmaſſe ipſum tanquam remedium ſiogulare, & eius mali proprium quod nunc quoque antiquam authoritatem iure experimenti renoendo cæteris omnibus poſtea repertis, & nouis remedijs anteponitur, & quibuſdam certè præcipuè, quoniam eis tutius eſt, vt hydrargyro, alia enim omoia vix ab hioc paucos annos ætas noſtra experta eſt, quæ adhuc multas apud oatiooes ferè igooratur, aut certè a Medicis oō ita probata, quorum multi memoria digni etiam ſententias ſuas cum optimis rationibus ſcriptis mandarunt, ſiquidem illa cum primo admiſſa ſuot, & in locom guaiaci ſuffecta ſunt, aut ob precium, vt hydrargyrum, aot, vt ſalſa, & china, quod minori cum abſtioeotia darentur, & breuiori labore, ratiooe ſcilicet ab arte remota, & aliena, arte ſemper primam rationē auxiliorum a b efficacia, deinde a facultate ſumente. Atque hæc apud noſtros, ſed longe melius apud eos conſpicua exiſtunt, qui Indicis regionibus medicinam fecerunt.

Quod vero iudicium, vt dixi experimēto factum eſt, nam quod a ratione naturæ morbi facere Medici tentarunt, id quamuis aliquam babeat expoſitionem, ea tamen adeo obſcura eſt, vt adhuc apud meliores Medicos ſit cootrouerſia, quorum quidam ne refellere firmiſſimas authorum varia contendentium rationes cogeretur, huius mali, & item remedij naturam finibus occultis definire maluerunt, ſeſeque hoc vulgari perfugio tueri, quam infioitum laborem ſuſcipere. Hoc ergo remedio omnes (cum cætera quidem pauci ament) citra laudis, & probationis controuerſiam vtuotur in omnibus corporum generibus vix mutato pro corporis, & temporis ratione temperandi eius cū aqua modo, id enim, quod ita noſtratibus, & Indicis omnibus corporibus eſt accommodatum, cur aliquibus noſtratium quidem cōueniat aliquibus verò minimè? fortè vero maiorem inter ſe noſtrates homines diſſimilitudinem habēt, quam illa ſit, quæ ioter ipſos noſtros, & Indos intercedit, in quo præterea nihil fortè ſociat ratio locorum, & temperatum.

Temporum autem ratione ſic vſi ſunt, & nunc multo liberius, quam antea vtuotur, vt, cum neceſſe nō eſt, tunc ad æſtiua tempora, vel æſtati propioqua remedium differuot, quooiam ſudori mouendo ſuot magis ſecunda, per ſudorem enim ferè malum digeritur, at, cum malum vrget, & membris neceſſarijs pericula minatur, tūc domicilio ad vſum parato quocuoque tempore id remedium adhibent io eo ab aotiquiſſimis, & maximis Medicis minimè diſſidentes. Hippocrates enim, & Galenus ſolum ſaoorum corporum præſeruationibus certa anoi tempora præſcripſerunt, ægrotorum vero curationis tempora a morbis accipiunt, & nullum tempus penitus ſubtrahuot, tantum mouent, quod ei parti, quæ valentioribus pharmacis vtitur, vnum ferè eſt tempus moleſtum, & laborioſum, ooo quod neceſſariam purgationem vetet, ſed quod ne laborem afferat moderatiooem aliquam requirat, verbi gratia, vt labores vomituum per elleborum maximè en tempore vitemus, neque vero ipſi morbum, qui per ſudores curari deſideret vllo anni tempore non curaſſeot. Noſtri ergo, & hyeme curant, cum eſt oeceſſe, & quod aliquando morbi pertinacia hyeme oon poſſuot, id repetentes proxima æſtate perficiunt, interea corpore a periculis maioribus per primam curationem conſeruato, & ad ſanitatem recipiendam poſtea facto magis idoneo, qđ quotidie nos videmus, & meliores Medici ſe ſe expertos affirmant. Vbi quidem corpus prima curatione non conualuiſſe morbi quidem

vim

A vim, at non medicamenti damnum oſtendit, & curatio præcedentis temporis fruſtrata (ſi ſic eueniat) ipſam morbi validam eſſe vim, ſequentique remedio valdè repugnaturam, vt nota, at non vt cauſa denunciat, nam alioquin futuræ curationi præſcripta medicina auxiliatur, quare poſthac etiam ego in potionibus guaiaci omne auxilium reponerē, & tempus hoc non prætermitterem, in quo niſi curatio ſuccederet, & meliori tēpore eſſet repetenda, tamen ex hac quoque vtilem conſeruationem ſortiā, & corpus poſtea minus occupatum facilius poſſe ſaneſcere ſperarem. De hydrargyri remedio quidē certè contraria mihi experientia eſt, quod. ſ. in prima curatione liberet, durius malū reddit, ſed id ſingulari modo ſuo purgandi ſingularem quoq; conditionē potuit ſortiri, atque hæc de remedio, & eius adhibēdi tempore. B Modus verò ſimiliter ab omnibus conſtitutus eſt, vt purgato prius corpore potiones dentur, ne incidentes in morbi materiā copioſiorem, quā quæ per ſudores facile eijci poſſit, in cauſa ſint, vt illa ad membra impulſa in eis, & ſub cute ſubſiſtat, ac cum manere integra nō poſſit, mille tædia efficiat, quod tamen ſi facturæ ſint potiones id ferè primo earū tempore apparet, alioquin enim maiori parte materię per ſudores expulſa, non poſſunt id poſtea moliri ex reliqua materia, quæ ſi id nō fecit, cum eſſet in multa copia, longè minus faciat poſtea, cum exigua eſt, & tenuior facta facilius per ſudores poteſt eijci, vt experimur, &, vt aliquando contra eueniat, nūquam tamen eueniet poſtquam potiones finitæ ſunt, mouente ſiquidem remoto ipſum mobile non mouetur, & multo maximè ibi motus metuendus non eſt, vbi ſine mouente pars quoque maximè mobilis per ſudorem, & purga- C tionē ſublata eſt, & a potionibus ea ſiccitas corpori impreſſa, & per abſtinentiam ea nutritionis neceſſitas relicta, quæ ad craſſas reliquias humoris potius conſumendas, ac retinendas, quā eas per loca minimè conuenientia repellendas idonea ſit; ac, vt iam expellat quidem a viſceribus, id per conuenientia potius faciat, nam corpus robuſtum præcipuè viſceribus factum tranſmittet longè a viſceribus, & a medio materiam ad partes eminentiores, & vitæ minus neceſſarias, guaiacū enim ſummoperè partes omnes internas confirmat, quod a ſalſaparilla, aut china ſperari non poteſt. At ne incommoda illa eueniant, vtile indicatur, ſi in partē purgationis perficiendæ adhibeantur ſyrupi illi Montano adſcripti, nō quod ſimiles apud alios non reperiantur, ſed quod ipſe D eos in hunc vſum præcipuè reuocarit, quos quidem innumerabiles Medici quotidie admittunt, & vtiles experiuntur, vt nos quoque meliores Medicos ſequuti ſemper fecimus. Dant præterea has potiones guaiaci cum ea abſtinentia, quæ & digeſtionē ſua noua materia non impediat, & corpus non humectet. Quanto autem ſpatio, & quam magno modo potiones ſingulæ dādæ ſint, vulgaris iam notitia eſt, nec pluribus tractandum, ego quidem largiores alijs ad vſum facilem ſudoris ſoleo exhibere. Ex his ergo ita propoſitis rationem factorum, faciendorumque iam poſſumus colligere, nam inde curationes ſuprapoſitæ nihil prætermiſiſſe videntur, quod fit ex præceptis illis, huic morbo diſcutiendo neceſſariū, vbi quatuor illa capita penitus ſeruata ſunt, quæ in quocunque morbo curando proponuntur. At nō penitus ſu- E blatum malum eſſe ſuperius dicta ſymptomata, in quæ ijs diebus recidit, atteſtantur. Et hoc quidem certè mirabile cuique videatur, præcipuè cum humoribus exiſtentibus, & eorum corruptionibus dictæ curationes penitus repugnarint, vt & pituitæ tenui, quæque talis eſſe conſtitit per tumores molles cita ſolutione reſidentes; qui non ſolum, vt dicebam, ſyncipiti, ſed aliquando pedibus acciderunt. Vt dilutę bili, quam etiam bilem vna cum ſanguine fuiſſe oſtendit hæc poſtrema puſtula ad angulum oculi citiſſimè ſuppurata, alijs vero etiam humidis generibus accedentibus, hi dolores ad medios artus cita acceſſione, & deceſſione, & laſſitudinis plerūque ſpecie moleſti, dictaque id genus vlcera, quæ eorundem quoque humorum corruptionem indicant, vt pi- A tuitæ, & dilutæ bilis, alioquin enim puſtulas non faceret, quibus omnibus non ſolum corporis purgatio per aluum, & ſudores facta, ſed exſiccatio, & confirmatio viſcerum penitus oppugnant, fortè, ne ob cruditates ſubſequutas hæc renouata ſint, cum ſemper ventriculus benè concoxerit. Vbi non ſolum quatuor diebus ex præceptione Hippocr. ab abſtinentia ad cibi ſolitum modum reuerſum eſt, non ſolum poſt obſeruatam perfectam coctionem prioris incrementi ſequens cibus auctus eſt, vt Galenus hortatur, ſed per 20. atque amplius dies ſemper bona coctione perfecta paulatim ad mediocrem viuendi rationem redimus. Subeſt itaque etiamnum vitium illud gallicum, & ei tota cura attribuenda eſt. Vbi quidem eo magis benè ſperarem, quo facilius per alias curationes ſymptomata tollebantur, & magis B præter rationem hæc euenire videntur, cum certè non multam mali vim reliquam factam credam, cum hæc ſymptomata multo, quam antea leuiora non ita potiores partes occupent, & inconſtantia admodum, & leniter hærentia ſint, vt reperenda leui euratione poſſit iam penitus ſubmoueri, de qua, quoniam coram ſermo eſt futurus, nunc dicere prætermitto, & hactenus hæc propoſita, & ſcriptis mādata ſunt, vt in memoriam poſſint identidem reuocari.

De gallico morbo.

CONSVLTATIO CCLXV.

C PLurima ſunt in hoc corpore mala, quorū omnium vnum eſt initium gallicę lues, qua quidem tollenda ſperamus cæteras omnes affectiones iri ablatas, vt propterea et omnis curationis oſtenſio, indicatioue deferenda videatur. Nam febricula, deſtillationes, oculi malum, dolores, vlcera, & reliqua ab vna lue illa profecta, & ſuſtentata ſunt, de ipſa ergo maximè eſt cogitandū. Magna certè eius vis, & valde mala natura eſt, quæ neque tot validis curationibus ceſſit, neque nunc purgationibus valde remittitur, ſed & iam omnes principes partes occupauit, & illas valde male habet. Natura huius morbi omnium cōſenſione in iecore ſedem primam obtinet ſiue eius totam naturæ vim contaminet calore innato, atque humore inſito vitiatis, ſiue ei tantum inducat ſitum quendam, qua omne eius officium vitietur D & infirmitur, vnde omnium generum humores pro corporis, & viſceris genere poſſint procreari, ego, qui non ſoleo meam opinionem aliorum conſenſionem præferre, ſemper iudicaui eſſe cōtagio acceptam putrilaginem in eo humore, qui confertur ad venereis vſum, & ad partes naturalium habet propenſionē, is vero eſt recrementum vltimi, & vtilis alimenti ex Ariſtotile. Illa certè vis quoniam pertinax eſt membranis hærere aliquo glutine intelligitur, & quoniam contagioſa eſt tum halitum quendam glutinoſum emittit, & olei more adhærētem, tenuitateque penetrantem, tum putredinis corruptelam habet, ita profecto ſitus ipſe, & corruptela putredinis glutinoſæ vim tenebunt, quæ eo magis hærent viſceribus, ac præcipuè iecori, quo magis glutinoſum, & obſtruentem humorem inuenerint, a quo humore, & reti- E nentur, & modum vitij ſui eius ſimilitudine naciſcuntur, quo eandem putrilaginem multiplicent, qua verò occaſione in his delicatis hominibus, in quibus eſt frequentiſſima, cum crudos multos humores habeant, difficillimam ſolet habere curationem. Ex ea ergo putida, & ſituoſa corruptela fuligines attolluntur, quę recremēta ſibi ſimilia generis vltimi, & vtilis alimenti cordis, capitis, & præſertim teſtium afficiunt, vt pro vi, & natura harum partium hæc, vel illa magis læditur. Vnde in hoc corpore a capite defluxiones, & fortè febricula, dū vias venarum, & inuiſibilium meatuum occupāt, quod horror circum ſpatulas veſpertinus denotat, aurium hebetudo, varia oculorum mala, & fortè artuum dolores a corde febricula, ſiue ex occupatis meatibus a deſtillatione,

tione, ſiue a pedore infecti iecoris fuliginum vis cor ipſum attingat, a teſtibus gonorrhæa, ab humoribus vero proximè a iecoris vitio proficiſcentibus acriorib. malum alimētum, imo atrophia natura recuſantem ipſum ſanguinem illa ſua acrimonia ſe irritantem, ab eiſdem humoribus quoque vlcera exedentia, & ſimilis cutis infectiones. Huius ergo luis gallicæ vis ſic occulta, manifeſtè indicare nobis remedium non poteſt, vnde quod per experimentum innotuit, & pluribus ſeculis eſt comprobatum, vnum remedium nobis eſt adhibendum, id verò maxime eſt guaiacum, nam cætera neque omnib. locis, neque multis ſeculis claruere, paucis enim iam annis proferri cœperunt, eo verò minus a me illa probātur, quod carent multis viribus, quibus guaiacum præditum eſſe video, non ſolum enim commendatione temporū, & nationum omnium intelligitur, quod occulta vi occultæ mali naturæ aduerſatur, ſed ſenſu ipſo percipiuntur vires in eo manifeſtæ, quæ ſupradictis eius mali partibus contrariæ ſunt, etenim ſitui, & glutini detergendo abluendoque ſuus amaror, atque acrimonia facit recremento illi vltimi, & vtilis alimenti infecto expellendo ſudorifica vis, & acrimonia, viſcerum viribus firmandis auſteritas, quoniam acrimonia illa in terrena quadam natura demerſa eſt, cuius exauſtas partes amaror oſtendit. Quibus viribus carere chinam, & ſalſam eſt per ſapores manifeſtum, vna ſiquidem partium tenuitate prædita hæc ſudoribus mouendis, & humori extenuando faciunt, non autem robur viſceribus præſtant, prætérquam quod occultæ vi mali ſummouendæ, adeò vt guaiacum facere certi non ſumus, cum neque omnibus gentibus, neque multo tempore in vſu habeantur, hoc ergo cæteris eſt præferendum. Quo in dando quidem ea ſeruanda ſunt, quæ certam motionem ſudorum efficiant, corpuſque præcipuè expurgandum, antequam guaiaco ſudorem promoueamus, illa vero adhibenda, quæ cauam quoque iecoris partem, ita per aluum leuent vt per ſudores illæ, ſic enim totum viſcus benè poterit ſaneſcere, ſæpè vero repetendis medicamentis id faciendum, ſiquidem ita commodius hæc humorum genera educuntur, quare maiores noſtri inter parantia potiones purgantes quoque interponendas eſſe conſuluere. Conficiunt autem illa ex ſena, polypodio, epythymo, & elleboro quibuſdam alijs horum vim iuuantibus, & mitigantibus adiectis, myrobalanos quoque addunt omniū generum, quoniam melancholicis humoribus educendis creduntur valdè opportunæ, & cæterorum medicamentorum vi nocenti reprimendæ, viſceribuſque tuendis faciunt propter adſtringendi vim, quæ tamen tanta non eſt quin poſſint humores ſibi conuenientes educere, neque tantam relinquunt corpori adſtrictionem (præcipuè ſi, & ſine corpore dentur per potiones, & cum alijs mixtæ actionibus) quæ reliquam purgationem impediat, vt experimento quotidiano innumerabiles Medici cognoſcunt, ferè enim in diuturnis morbis harum ope maximè ſe iuuari confidunt, ſi toto etiam corpore ſuo per catapotia exhibeantur, & in gallico præcipuè curando vbique per potiones iam multis annis dant, & earum vim opportunam euentu ipſo experiuntur. Poſt aliquas purgationes inter parandum factas poſtremo valentior medicina exhibenda eſt, potiuſque per catapotia, qualia eſſent cochia ex elleboro, vt ſi cuique eorum ʒ. ℈. s. ellebori adijciatur admixtis arabicis dictis, in quibus eędem myrobalani potiores habent partes. Ante verò omnes medicinas ſanguis, omnino detrahendus eſt, per ſectam quidem venam, ſi vires ſuperent, per hirudines autem hæmorrhoidibus dandas, aut cucurbitulas artubus, aut ſcopulis admouendas, ſi imbecillior fuerit ægrotus. Corpore ſic purgato ad potiones guaiaci accedendum, porro ſic paranda, vt cum aliquid guaiaco miſcendum fuerit ad vires abſtergentes, aut alias augendas, aut ad eius vim in aliquam partem veluti in caput deferendam. Illud ſua vi, aut occulta, aut manifeſta guaiaci vi non repugnet, quare, cum experimento, ac ferè ratione nos cognoſcamus cicorea iecori amica eſ-

A ſe, atque propterea guaiaco non poſſe eſſe aduerſaria, quod eſt iecori, tam vtile (quæ enim vni tertio ſunt amica, inter ſe etiam ſunt) abſterſionem verò iuuare illius plurimum poſſunt. Betonicam quoque, cum ſciamus nulla vi elatiori præditam, eoque caput auxilium ab ea ſperare poſſit, vt guaiaci ad ipſum ducenda nos cicoracea, & betonicam poterimus guaiaco admiſcere, ac fortè, quoniam obſtructio etiam tactu è iecore percipitur. Agrimonium quidem, & ipſum non habet multum calorem.

In quibus decoquendis ordo ille publicus ſeruandus eſt, qui hic non eſt nunc multa oratione explicandus, modus autem ligni tantus eſſe debet, quantus malo ſubmouendo facere poſſit, atque cum cortice etiam coniungendus, neque verendum, ne corporis tenuitas periclitetur, nam illa a vitio humorum, a vitio iecoris naſcen-
B te proficiſcitur, non ab aliquo iecoris, aut ſolidarū ſqualore, quare quibuslibet duodenis libris aquæ 12. vnciæ ligni 6. corticis, quaternæ quoque ſalſæ committi poſſunt, ſalſa ſiquidem, & ipſa extenuandis, promouendiſque in ſudorem humoribus facit. Ex hoc humore expreſſo adiectis manipulis ſingulis herbarum paulo ante quam exptimatus, accipiat mane quidem ad ℥.8. aut 10. veſperi autem ad 7. plus minuſve pro iudicio Medicorum præſentium.

Atque vt vis huius potionis intendatur poterunt dari per catapotia ex cortice ligni pulueres cum ſalſę, & betonicæ, & agrimonij pulueribus. Vt ℞. Corticis ligni ʒ. 2. ſalſæ ʒ. 1. betonicæ, agrimoniæ ʒ. s. cum oleo, aut melle ex guaiaco confecto fiant pillulæ 16. ex quibus ſu-
C mat tres ante ſyrupum matutinum, duas ante veſpertinum primis 10. diebus, ſequentibus autem ſumat ante cibum vtrumque binas itidem. Panes quoque ex decoctione fieri poterunt, ex eadem poterit fieri oleum per deſtillationem, nam per deſcenſorium factum oti ingratum eſt, poterit fieri mel decocto ligno, atque expreſſo, & pinguedine relicta poſt aquæ ſtillationem exceptam per alembycum, ex hoc melle poſſet confici electuarium ex chalybe ſingulis libris mellis ſenis vncijs chalybis adijciendis, qui ſi aceto maceretur ſub ſeſe, minus valens eſt, hic totus deijcitur, mel tantum pertranſijt ad iecur cum abſterſoria vi ipſius chalibis, ac ſic iecur a glutine illo, quo lues pertinaciter retinetur, liberari poteſt, & vis guaiaci multum iuuari, oleum in iure, in ci-
D bis, in potionibus guaiaci miſceri poteſt, & eorum viribus multum adijciet. Sales quoque ex fecibus per deſtillationem relictis, vel ex ligno exuſto fiunt, quib. vnis cineribus plurimi curantur, ſaliunt enim cibos, & per potiones etiam exhibent, ʒ. 1. autem ſolet dari. Suffumigia quoque parari ex ligno ſolent, balnea, & vaſa etiam oiridea, quibus potiones contineantur, atque coronæ etiam precariæ, inungi quoque iecor poteſt oleo eodem adiectis contemperantibus eius calorem, inde ſiquidem tumor, vel obſtructio eius facilius tolletur ex eodem: articuli, & artus medij dolentes valde iuuabuntur. Cibus interea, niſi quid obſtet, ſit panis nautius ad ℥.2. s. vel 3. paſſulæ, piſtacia, &, cum ſomnus non reſpondeat, etiam amygdalæ, & plus veſperi quam mane accipiat. Potio in menſa ſit ex ea decoctione, quæ ſe-
E cunda dicitur, iuleb adiecto, vel paſſulis decoctis, infuſo etiam aliquantiſper cinamomo in poſtremo feruore. Si neceſſitas fuerit, & conſuetudo abſtinētijs repugnet valde, quæ ſæpè fecit, vt quidam caponibus uſi in cibis conualuerint, tunc auiculę, & pulli concedi poterunt, & ouarum etiam vinum.

Quo ſudet, fortè nulla vis erit neceſſaria, tamen, ſi fuerit, ſedeat in lacu circumſeptus tentorio capite tamen exerto, vel lacus ita occluſus ad ſummum vſque ſit, vt via caput exeat, ſit vero inter crura vas plenum aquæ in qua fæx ligni ex ſecunda decoctione accepta incoctæ ſit, & lapilli igniti inijciantur, vel contra in lapides ignitos decoctum inſpergatur, vel cucurbitæ ad liquores paratæ eodem decocto calido repletæ ſub alis teneantur, neque vis hæc intra primos ſex dies adhibeatur, caput

nunquam

duin, lachryma aquum humorem; puſtulæ citò ſuppurantes bilem quidem, at illam aqueo humore, aut pituitoſo, ſed eo ſanguineo aliquantum dilutam, alioquin enim aut craſſa bilis cutim internam cum externa ex ederet, nec puſtulā faceret, aut tenuis, extimam certè ponticulam aperiret, nec puſtulam eiuſmodi retineret. Ergo tenuis eſt quidē, ſed cū ſangnine, & pituita coniuncta ēt illa quidem tenui, & aquoſa, quam tumores illi capitis molles cita ſolutione reſidentes ſignificant, excrementaq; vlcuſculorum in glande extaotium, quæ alba ſunr, & cum eroſione, quæ, & pituitam, & bilem, & putredinem ſignificant. Vrina tandē ipſa cum doloris ſpecie his conſentit, illa alba ferè eſt, illi ferè hebetes, vnde ſi citò quieſcant, quod tenuitatis eſt, id aliunde, quam à calore eſſe neceſſe eſt. Quibus propoſitis cuique Medico medicamentorum dandorum ratio aperta eſt, ſcilicet ad melancholicum, pituitoſum, & bilioſum humorem purgandum accommodanda. Corpore purgato, & vi maligna morbi per eas potiones extincta eius parti oculi demum (quę vna fortaſſe poterit ſupereſſe curanda, quamuis ſuperioribus corporis curationibus rollebatur, quoniam nunc ſpacio iam aliquid noxæ impreſſit) erit ſubueniēdam vehementius exſiccantibus, prius enim ad id non accederem, ne repreſſa lachryma oculo imbecillo aciem occuparet. Ac ſi fortè curatio non ſatisfaceret, vt prius incidit, cauterium brachio ad mouerem, quotidianam aliquam purgationem inſtituerem, vinum in menſa dandum ex ligno conficerem, & victu mediæ materiæ ipſum ordinarem. De vlcuſculis illis nihil dico, quoniam citò ipſæ ſaneſcent.

At Medici cuiuſdam culpa leniſſimis corpus tractatum eſt medicamentis, nutritumque impenſius, & humidis repletum, vt portulaca, malua, violis, lactuca modis omnibus data iure cochlearum, vel aqua earū ſtillatitia. Adſtringentibusque infarctum, vt vino ceraſorum auſterorum, & oxiacanthæ. Puſtulis verò redeuntibus, (oculo ſano facto) his tota opera data eſt reprimentibus adhibitis fronti, vt ex quercu petitis, quæ occultarentur, & inde capitis dolor intollerabilis excitatus eſt, puſtulis etiam reuertentibus, etſi nō ita multis, quo dolore ceſſante epileptica ſymptomata ſæuiſſima crebrioraq; ſemper, & longiora affluere poſt multa itē adſtringētia, & reprimētia remedia, à qbus ſymptomatibus ad lethargū, à lethargo ad mortē deductus eſt. De quibus malis inferius diſputatur.

Habitum cā Capiuaccio Bello, & Braſſauolo.

CONSVLTATIO CCLXVII.

EXcellentiſſimi Viri, Sereniſſimus Dominus noſter febri quartana iam duplici tenetur, quarum altera, quæ prior acceſſit, horrorem habuit, modo magis, modo minus acrem, ac quinta ſua acceſſione vix frigus, quamuis enim illæ omnes acceſſiones ferè idē ſpatium frigoris habuerint ad trium horarum, id tamen non eandem ſpeciem præ ſe tulit, à quo frigore, corpus tardè admodum, & non ita æquabiliter relinquebatur, ſed extremæ partes modo calidæ, modo frigidæ ſentiebantur, præcipue verò pedes, qui vix tandem incaleſcebant, & aſcenſus, febris ſic valdè inæqualis extitit, æſtus tamen interea viſcerum, & calor circum thoracem, & collum valdè acris, ac tactum vincens, ac ſi ferrum, aut lapis calefactus eſſet, à quo feruore in caput etiam calor attollebatur, quamuis etiam ſomnum efficeret. Pulſus creber non tardus, non tamen magnus, quamuis abundè valens cum febrili inæqualitate inſigni, febre abeunte non ita valdè rarus, aut paruus. Vrina ferè tenuis eſt, ſedimento aſperrimo, fuluoq; ipſa ſubflaua ac lumine quodam igneo prædita, qui quidē color vrinæ nouus, & à morbo eſt, ſedimenta autem ſunt ſolita, minus tamen colorata, quam erant etiam integro corpore, quæ verò vrina

A non ita multum varia eſt, ſiue ſub frigore, ſiue ſub calore emittatur, vt conſueuimus in febribus intermittentibus videre, ſitis aſſidua eſt, os aliquando amarum, ſub frigore ſemel fuit vomitus exiguæ materiæ partim pituitoſæ, partim bilis virentis, & craſſioris iſatodis ſpeciem referentis cum leui ſigno bilis pallidæ ac dilutæ ſub finē acceſſionis primæ, & itē alterius ſudor fuit ad ceruicē, & in thorace, & capite, reliquo corpore vdo quidē, ſed ſudorē nō oſteodēte, poſt quē ſudorē tūc febris quieuit, integrūq; corpus iudicatū eſt, reliquę acceſſiones ſudore penitus caruerūt, quarū omniū ferè ſpatiū fuit 14. horarū prima excepta, q̄ 12. attigit, aduenere aūt ſemp ſingulæ quaſi per horā anticipādo. Poſt quintā ergo eius febris acceſſionē altera febris protinus ſequēti die p̄ſto fuit, leuior quidē, at in B reliquis priori ſimillima, niſi quod aſcenſum inæqualē nō habuit, neq; ſomnū peperit, rationē horæ inuaſionis ſeruauit eandē, ſomnū potius abſtulit, & vomitū hora deceſſionis fecit materiæ cuiuſdam, q̄ uis craſſius videbatur, colore nec apertè pallido, nec apertè virēti, nā aliquid eorū cū hēret, tā parū habebat, vt decolor videretur, ſuccedit his malis, qđ cibū per difficile accipit, potionem vehemēter cupit. Sub quibus malis cū ſimus, eò difficilior cauſa noſtra fit, qđ & ætas 61. annorū eſt, & corpus, ſi nō ætate penitus, omnino tñ genere melancholicū eſt; Cuius humoris vim, & curationis difficultatē auget anni tp̄s autūni, p̄teritę animi moleſtiæ, itinera ea longe inſolētiſſima ſub æſtu canis habita, & itē illud, quod, cū vinis valdè acerbis cōſueuerit, nūc ab illis reuocari vix eius vētriculi ſenſus pōt C nā ab omnibus alijs vini lenioribus generibus, q̄ huic febri idonea ſunt, offenſę plurimū ſentit. Ac, cum corpus ſit dicta coniectura ſucco melācholico refertū, ob ætatē tñ miſſio ſanguinis videtur p̄tereunda, nam, q̄ p inciſionē venæ fit, huic ętati, morboq; tā lōgo obiectæ nō vr̄ tuta, ob ſpirituū inanitionē, q̄ verò p hirudines, aut cucurbitulas minus vtilis eſt, ob id, qđ tenuē ſanguinē ſolū p hæc attrahere poſſumus; cū omnino craſſum tm̄ mittere debeamus, p̄cipue enim hirudines vel inuiſibile foramen faciunt, p quod nō pōt craſſus ſanguis emanare, vnde vel venis hæmorrhoidū applicatæ nō craſſum, qui llene venit, ſed tenuē, qui ab iecore ad alenda inteſtina proficiſcitur, educūt, nō modo verò de hac difficultate, ſed de ea, q̄ generi huius D febris curādæ contingit, nos conſulimus. V.V.E.E. nā in ſiti vehemēti aliquod potionis genus idoneū requirimus, dū febris æſtuat, in lumborū ardore aliquid ſolarij, à quo humor intus non reprimatur, in oris ſiccitate aliquod item ſalariū, à quo ventriculo noxa nō eueniet, & quod maioris momenti eſt, q̄rimus, numquid initio hoc morbi humoribus ita craſſis aliquod poſſit dari pleno tñ corpori minoratiuū, à quo ventriculi leuamen nō aūt noxa aut vētriculo, aut febri ipſi afferatur, nā veremur tenuiores humores medicamēti vim ſequuturos, & inde craſſiores rebelles magis futuros, nā qđ vtile ſit ad materiā, q̄ in vētriculo reperiatur educendā, illā credimus quotidie accedere, quotidie tñ medicamentū nō cōuenire, ſed clyſteribus illā potius educi cū aluo poſſe ſperamus. Quibus difficultatibus, E vt dixi, à gñe febris profectis accedunt illæ iam dictæ de quibus præcipuè vos ēt conſulamus, ſcilicet de vini gñe illo auſtero tā febri huic inimico dimittēdo, cum aliud non patiatur, & de hirudinibus admouendis, & ſi quid p̄terea vobis ad ſalutē Excellentiſs. D. pertinere videatur. Ego quidē ſummum auxiliū in ſanguinis miſſione collocaui, & Galenum in curatione quartanę mihi autorem vellem, craſſum tantum educerem, & deinde ad medicamenta accederem, quorū delectus in quotidianis conſultationibus erit determinandus. Viribus à miſſione ſanguinis nihil timerē, qm̄ corpus robuſtū eſt, neq; longiorem hāc febrem futurā duco, vt modus acceſſionum oſtendit acrior, potius vererer ne in continuam deueniat, & ipſum citò opprimat.

Vnde ad ſanguinē mittēdū impellere,qđ citò pficere.

Ex duabus in tres quartanas deuenit inde in cōtinuā,& extinctus eſt vix mēſe trāſacto.Sāguinis miſſio per hirudines fuit facta,& tenuis,& clarus colore ſāguis eductus,ex melle etiā roſaceo multū conturbata aluus eſt, & fluida facta, quæ tamen proluuies poſt diem reſtitit malo in peius ruente.

De gallico morbo.

CONSVLTATIO CCLXVIII.

AT quoniam iā bis tā diu datum guaiacū morbū nō ſuſtulit, erit neceſſe, eius vires aliqua ratione cumulare,vt,ſi quibusque ℥. 12. tum guaiaci, tum corticis 12. tantum lib.aquæ imponantur. Et ſyrupo ſemper aliquid eius ligni,& corticis,& item ſalſę ſcobis prænotatur per catapotia ſ. inditis herbis ad eandem rōnem facientibus,vt ad caput betonica,& ſtœchade.ad artus Niua, ad iecur aperiendū (ne viæ illę impedito curſu aliquid ſic malignè detineant, quod in poſterū poſtea fit renouationis fons, & principiū) radice capparorum,& alijs eiuſmodi,q̄ catapotia potionibus pmiſſa,plurimū facere credūtur;Guaiacū ergo calidū accipiendū eſt,per horā non laborandū,vllo ingenioue ſudor prouocandus; poſt horam ſudor mouendus corpore vſq; ſub aures,qđ ſi nō moueatur ſudor,cucurbita,quib.vtimur ad liquores deportādos geminę erūt apponēdę aqua ex eodē decocto plenæ, apponendæ inq̄ inter crura,& ad brachiū dextrū ſub ala,ſic enim facilimè ſudabit. Sudore deterſo nō amplius iiſdē linteaminibus vtatur,ac ſic per 50.dies procedat. Diebus ſequentib. aliquo vtatur electuario, in quo ēt lignū ipſum minutim inciſum ingeſtū ſit, pterea poſt curationē vino ex eodem quoq; ligno p hyemē totā bibat, ſiue albū, ſiue rubrū id ſit,quibus pfectis ſperamus oīno eſſe conualiturū, purgari aūt nūc ante ſumptionē guaiaci dēt miſſo aliquanto ſanguine p hęmorrhoides, niſi ad illas alias pronus nō fuiſſet; aut cucurbitulis,ſi capitis rō poſtulabit.Deinde potiones mō parātes,mō detrahētes humorē, parantes, vt ex cicorea,bugloſſo,fumoterræ,roſis,melle,&c. educentes ex ſerolactis,epythymo,agarico,ſena,rhubarbaro,polypodio,& ſimilibus, q̄ purgatio ad 10. diem perueniet.Rō victus,dum purgabitur corpus,mediocris materię eſſe dēt,dum verò potiones guaiaci accipiet,ſit illa tenuiſſima ex pane biſcoto, paſſuliſq;, eo ad 3.℥.illis,ad 2.neq; vllo mō vino interea vtatur.Habendus verò eſt interea ędificio per flatū nullū habēte,concluſo,calidoq;,atq, quantū fieri pōt, anguſto, à quo ſumendarū potionum diebus nunquam exeat,

De gallico morbo.

CONSVLTATIO CCLXIX.

QVoniā ab experimentis multa, & valdè faciētia ad cogitationē arti noſtrę neceſſariam accipere nobis eſt neceſſe,qđ ipſa prębeāt in aſpectū indicia multa, ad q̄rendas, inueſtigandasq; noſtras rōnes vtilia,propterea in morbo gallico,de quo iā contrarię ſint opiniones, vt fere eius naturā incōprehēſibilē eſſe pſuadeāt,cōfugiendū ad ea, q̄ vſus ipſe oſtendit,ego exiſtimaui.Dātur hęc in cōſpectū hoīum multos ſaneſcere, qui ab empiricis nihil,niſi purgationes valētiſſimas accepere,qui iidē alexipharmaca, ſudorificaq; illa proprie ei morbo digerēdo idonea cōprobata ante fruſtra accepiſsēt,q̄uis medicamētis purgātibus eadē admixta fuiſsēt alexipharmaca, vt cū guaiacū,aut ſalſampariliā cū ſena Medici cōponunt.Plurimos quoq; ſcimus inunctione ſola hydrargyri cōualeſcere,q̄ nihil aliud,q̄ vomitū,ſudorem, & aluū mouendo, purgationem valentiſſimā efficit,purgantibus quidē fere eius generis, vtūtur, vt potiſſimum ſenam accipiant,alijs medicis addentibus polypodium,alijs

A hermodactylos alijs cū his ēt trochiſcos colocinthidis, alijs verò alia pro rōne caſuum adijcientibus, vt dolentibus artubus,& affecto liene, aut obſtructo iecore chamæpytim,renibus,& iecor,atq; vtero carduū benedictū,capite betonicā, & ſimilia, in quibus purgantibus dādis,quidā ſudores quoque mouent,quidā nihil de ſudore curant, quē neq; exiſtimant neceſſarium,neq, eſſe tutum ob contrarias motiones naturā nimiū infeſtantes.Quid,qđ multi ſolis laboribus aſſiduis, & venationibus ſe ab ea lue liberarunt? ij certè nullū alexipharmacū ſumpſere, & ſoli inanitioni humorū vacarunt. Cum ergo hoc ſępius viderimus, potius hoc tanq̄ conſtante ad rōnem quærendā vti, quā obſtinatè repugnare experimento debemus, vnde ſi quęrēda ſit rō, ex hoc eſt neceſſe ponere vitiū potius in humore valdè hærente,quā in corpore viſceris vllius per ſe vitiato,& humore quidē cōſpirante potius cum iecore,quā alterius generis parte. Nā nullū corporis ipſiuſmet vitium ſola purgatione humoris tolli pōt; & longè minus,cum eſt inueteratum,nulla verò pars eſt in humano corpore, quæ cū toto corpore vitium alijs citius cōicet, quanq̄ facilius purgationibus corrigi poſſit,q̄ iecur,nutricis verò facultatis etiā hoc vitium eſſe conſtat,& ſanguinis recremēti,cuius materia in iecore conficitur, præter cętera iecoris affecti ſigna, vt bubones in inguinibus,& ſimilia. Quamuis ego iam tres viderim, & de plurimis alijs acceperim habuiſſe bubones in μασχάλαις, ideſt, ſub alis,qđ quidem rarēter fit. Ergo cu in humoribus malum ſit aliqua ex parte, eſt illis quoq; aſſentiendū,qui vnis illis

C per aluū purgationibus fidunt, q̄ medicinis vna cum alexipharmacis datis moliuntur,cum multos qui fruſtra curati purgationibus, & ſubinde alexipharmacis ſudorē promouentibus eſſent,viderimus ab empiricis eo genere purgationis ſanatos, ſub malis ēt valdè inueteratis nō (vt quidā cōminiſcūtur) iā inclinatis,imminutisue,ſed oīnò conſiſtentibus,Nam pręteremitto ego tot medicamētorū mixtionem,q̄ vidi exhibitam cū guaiaco,ſalſa,ſena,polypodio,trochiſco,colocynthid.hermodactyl.capill. ven.card.benedicto fumoterræ, & ſimilib. Hanc ſimplicē mixtionem vidi dari cū certiſſima ſalute guaiacum lib. 1.corticis lib.5. aq. lib.18. quæ decoquātur ad tertianas deinde adijcerētur vini valētis ℥. 4. ex hac potione quotidie ſumeret ad ℥.18.in qua prius cōſorbuiſſet ſenæ ad ℥.4.ex qui-

D bus quotidie deijciebant fœdiſſimas materias, & ſeruata abſtinentia intra vſum panis nautici, atq; paſſulatū ſanitati reſtituti sūt;partim ad 30. partim ad 40. dies,citiſſimè verò profectū medicinæ percipiebant, prætermitto modū illum iā vulgaris admodū profectus ex puluere ſalſę,ſenę,& chamępytis ex vino in articulorū doloribus,qđ ſoluit aluum pcipuè,deinde ſudores,quare venire poſſumus in eā ſniam, & ſtatuere alexipharmaca quoq; cum purgātibus data poſſe iuuare tum muniēdo purgātium vim in eum humorē, quē propriè digerere poſsūt, tū verò ēt expurgādo ipſum vi purgātiū adiuta,q̄ poſſunt aliqua ēt ex parte p vrinas humores mouere,videmus rhabarbarū, caſſiā, & ferè oīa purgantia poſt alui reſolutionē etiā vrinas

E admodū mutatas promouere,quid ergo fuerit mirū, qđ ab eodē medicamento,& neceſſario, & ſalubriter fieri videmus,ſi ab à diuerſis cōmodè,& vtiliter fiat? ſi qđ ſudorem mouētia remedia alieni infarcto,atque hęrenti humori afferre nō poſſunt,id cū purgantibus adiuncta efficiant? Standū ergo eſt peritis,& ex eorū cōpertis poſtea rōnes accōmodandę, nō contra ea, q̄ vſus oſtendit altercādum,vt inania cōmētemur. Quot vidiſtis ex vſu pſcripto à Phyſicis guaiaci nihil cōmittētes erroris bis,tertioq; id agētes, vel 50. dies pſeuerantes,nō tñ fuiſſe ſanatos?quos poſtea,aut cum vitæ periculo hydrargyrū, aut hæc propoſita empiricorū remedia reſtituerunt:itaque & in humore malum eſt poſitum,& eo,quidem qui ad rem veneream comparatus

ratus eſt,qui propterea cum partibus naturalibus cõ-
ſpirar, id vero ſanguinis recrementum eſt, nempe vl-
timi,& vtilis alimenti ab Ariſtotele appellati.

Ac, quamuis in infantibus, in quibus Gallicum in-
terdum repetitur, vel per os acceptum, & in ſede ex-
tans,tum per os cum lactantibus communicatũ,illud
recrementum ad venerem non veniat,alias ramẽ vias
habet, per quas tamquam per anhelitum exeat.

Ad quartanas iam inclinatas.

CONSVLTATIO CCLXX.

DIatrionpipereon per duas horas ante paroxiſ-
mũ cum vomitus eſſet pituitoſus, & manè quo-
tidie idem cum hac miſcella ſympotum, ſyrupi de
fumoterræ. Ad frigus ſubmouendum theriaca cum
aqua vitæ, vel ea ſola aqua. Quo verò vomitus ſunt
pituitoſiores, eo calidioribus, & audentius vti debet,
vt pipere, ſynapi, galanga (Quidam gentianam ex-
perti ſunt aliquot diebus acceptam mirabiliter iuuaſ-
ſe, quidam carduum benedictum) Alexandrina di-
cta, cappare,capis,raphanis, origano,& ſimilibus, vt
citri cortice condito melle, vel ſaccharo.

Pro Illuſtri Comite Fabio Landriano de quartana.

CONSVLTATIO CCLXXI.

QVartanæ huic iam præſtita ſunt, quæ ad corpus
leuandum ab immodica humorum copia face-
rent, miſſus eſt ſanguis,ſunt datæ poriones lon
go poſt tpe, ac vrinis minimè crudis aluus ſoluta eſt.
Sic poſtea me gererem. Die ante acceſſionem à cæna
vomitũ mouerem ex oximelite, vt hactenus initio fe-
cit acceſſionũ, die acceſſionis verò proximè ante ip-
ſam, aut nihil darem,aut multis ante acceſſionẽ horis
aliquid liquidius, duabus verò ante acceſſionẽ horis,
darem theriacam.Alterna autem acceſſione proximè
ante ipſam exhiberem aliquid potionis ex ipſa ſena,
& ea victus ratione vterer,quę hactenus adhibita eſt.
Hic paucis diebus euaſit.Cum rigores vehementes,&
longi ad duas horas primum, ſecundo ad vnam per-
ueniſſent, & ſubitò fere quieuiſſent, niſi quod multo
poſt tpe horis acceſſionũ neſcio,q̃d moleſtię ſẽtiebat.

De morbo Gallico.

CONSVLTATIO CCLXXII.

Συμπτώματα,quę denotant nobis corpus hoc à mor-
bo illo nõ eſſe expeditum, cum varij generis ſunt,
tum ferè totidẽ generũ,iam bis reuerſa ſunt,quot pri-
mo huius mali tpe eſſent,vires tamen nunc eaſdẽ non
retulere,quas duobusq́ſuperioribus temporibus habe-
bãt,nam tunc præcipitanter admodũ corpus in peius
depellebatur, vt non niſi guaiaco eius lapſus vnquam
potuerit ſuſtineri,nunc verò vlterius non prolabitur,
etſi fere nullum auxiliũ ei ſuppeditetur. Ei enim,tunc
cutem capitis per vulnera exedebat, capite interea
ſemper graui, deinde abſtulerat penitus auditum, &
aciem alterius oculi,multumq; glandis partẽ,item &
robur brachiorum,atq; crurũ,rubentibus verò admo-
dũ maculis corpus,faciemq; fœdabat,& doloribus ita
corpus occupabat, vt vectionẽ rhedæ vix pateretur.
Nũc auditus leuiter hebes eſt, oculus integer ẽ,ac tñ
ſub angulo p lachrymas ſubiectũ locũ habet infeſta-
tũ, glans non exeditur, etſi vlcuſculis tẽtetur aliqbus
etiam ſpõtè ſaneſcentibus, maculæ autem vix perſpi-
ciuntur,dolores à vectione potius miteſcunt,neq; in-
greſſum,aut ambulationẽ impediũt, quinimò ambu-
latione artus ſæpè doloribus expediũtur. Demũ,neq;
caput valde tentatur. Vt propterea in eam ſpem eri-

A gamur ſi non finitus morbus ſit, ſaltem non oẽm ſuã
vim tenere,ac facilè poſſe iam,quod eſt reliquum, re-
moueri. Ratio autẽ ſubueniendi princeps ea eſſe dẽt,
quæ ab eſſentia morbi ſumitur, hac enim ſubmouen-
da res oẽs,quæ ſuperueniunt, tolluntur. Verum, qm̃
eſſentia in controuerſia eſt,neq; nunc de ea diſputan
dum eſt,ad remedium experimento comprobarũ cõ-
fugiendum. Multis antea annis id vnũ ſemper fuerat
guaiacum,quod ad fugandum morbũ faciebat,& cer
tò quidem id præſtabat,nũc multa alia habentur,quę
non tot ſeculorũ experimẽto,ſed nouo,& vix aliquo-
rum annorum in vſu habentur, neque oĩbus medicis
accepta,quãuis enim illa quoq; per ſudores expurgã-
do corpus ab eo humore liberẽt, in quo initium inſi-
ſtit,propriam tñ quandam eius morbi vim, quæ eorũ
B humorum mater eſt, auferre poſſe, non ita oĩbus pro
comperto eſt; quorũ multi abditam quandam vim in
viſcere hærere volũt,ſed eſto,vis illa ineffabilis à mul
tis habita,atq; indocilis nulla ſubſit, & abundè ſit, ſi
corpus ab humoribus vitiatis liberetur, vt integrum
fiat,quod poſſet confirmari eo argumento, quod hy-
drargyrũ quoq; homines ab hoc morbo ſolet per ſpu
tum facta purgatione liberare. Tamen expertũ à po-
tioribus medicis,& comprobatum eſt hoc vnũ reme-
dium cæteris longè præſtare pp multas præſtantiſſi-
mas vires,ad viſcera recreanda,nedum propterea, q̃d
vim quandam occultam habeat, quæ viribus morbi
incognitis occurrat.Atq; ego cum melioribus,& plu-
ribus periclitari malo duce omniũ ſeculorum experi-
mento,quã cum paucioribus, & minoris auctoritatis
C hominibus vix vnius ſæculi experimento confiſis.
Certum ergo mihi ſemper erit,hoc remediũ, non cu-
raſſe verò antea id potius valẽtiori modo poſtea dã-
dum, q̃ minus idoneum ipſum eſſe denotabit, & q̃d
morbi partem ſuſtulerit,idem reliquũ poſſe digerere.
Ac ſi præter id,quod experimento iã confirmatũ eſt,
aliqua ratio ſubiũgi põt ex parte eorũ, quæ cernimus
in ipſo morbo (quod tñ explicare pluribus mihi non
eſt neceſſe,cum vos alloquor Medicos ſapiẽtiſſimos)
multa certè faciũt,vt cæteris guaiacum anteponatur.
In hoc enim morbo humorũ putredo quãtulacũque
ſit,per contagiũ,& malignitatem agnoſcitur, cui ap-
primè ſiccitas,& odora quædã vis ſolet aduerſari,ijdẽ
humores viſcerum vitiũ, & infirmitatẽ præcipuè na-
D turalium,& iecoris oſtendunt, quibus firmandis ido-
nea eſt vis iam dicta, & maximè ſi habuerit aliquid
acerbitatis adiunctum,vt de abſinthio,capparibus,&
alijs multis. Galenus loquutus eſt,has oẽs verò cũ in
guaiaco eſſe,tum in ſalſa, chinaq; adeò non eſſe ſen-
timus,vt mihi mirũ videatur, cur vnquam in guaiaci
locum illa ſufficere aliqui auſi ſint immemores eorũ,
quæ curandis viſceribus principibus debẽtur.Ac poſ-
ſunt quidẽ tenuitate partiũ inuiſibili fluidum humo-
rẽ reddere, & ad cutem propellere,ſed, cũ aut ἄδηλα
ſint,aut certè vix quidquam latentis ſaporis cõtineãt,
q̃d potius nauſeã,& faſtidium ſtomacho,& laxationẽ
pariat,inde viſcera poſſe firmare, aut putredinẽ extin
guere nullo modo poſſumus exiſtimare,ſi Galeno, &
antiquis melioribus medicis credimus,& naturę rõnẽ
E ſequamur. Præcipuè aũt in hoc corpore viſcera ſunt
potiſſimum curanda,in quo nulla alia pars eſt,in qua
vitium conſpicuũ hęreat,quin,quidquid mali incidat
paulò poſt ſpontè naturæ digeratur, incidit verò, vt
aliũde demittitur,demittitur aũt à viſceribus. Ac ſi fir
mamentũ aliq̃d quoq; membris ipſis eminentibus eſt
cõparandũ,proculdubio vi iam propoſita guaiaci po
tius,dum in ſudorem profunditur,illud eis afferatur,
q̃ illorum facultate,quæ nullã hmõi firmandi roboris
vim habere deprehenduntur,quæ quidem, quando-
que præferri ſolent, cum in artubus gumata illa ſunt
digerenda, videntur enim quibuſdam facilius in cu-
tem,& partes eminentes deferri. Sed hic locus huius
opera non eſt, cum nihil eminentibus hæreat.

Quare eò magis ego intra vſum guaiaci me continerem, in quo nec paruum momenti illud eſſe debet, quod hoc iam vtiliter in egro experti ſumus, neq; eſt, quod in alijs iam voluntarij periclitemur. Eius tamen remedij vires ſunt, tam cumulandæ, quam mali pertinaciam poſtulare iam compertum eſt. Cumulandi via vna omnibus accepta eſt, & tuta, qua minuitur modus aquæ, in qua lignum incoquimus, vt ligni ratio aucta vires maiores aquæ præſtet. Cortex quoque maiorem in modum coniungitur ad valentiorem exſiccationem quamquam vetuſtate facile exoleſcit. Alia via eſt, non ita communiter probata, qua tamen vidi ego plures sanitati reſtitutos, ſcilicet accepto eo ligno ex vino, hac ἐμπειρικοὶ vtuntur, nec mirum, qđ empirici hunc morbum poſſint curare, nam nos quoque nõ tam ratione vlla, quam traditione ab alijs accepta dirigimur, vt autem illi exhibeant cũ vino habent eam rationem, quod craſſi, frigidique ſucci facilius diſcutiantur, ac caput, ſi opus eſt, ſi in eo ſontem habẽt humores facilius per vinum vis remedij attingit. Quæcunque verò via placuerit, ſiue illa, quæ vires magis cumulet, ac colligit, ſiue hæc, quæ illas magis excitat, vtraque anni tempus habebunt, ſecundũ, id enim eſt, in quo corpus ſimilia remedia patiatur. De modo exhibendi hæc fortaſſe dicta ſatis ſint; Illud tamen nolim à me præteritum, quod in purgãdo corpore animaduerterem genera humorum ex his, quæ exterius apparent eſſe non validè calida, nã ædematoſa multa poſt ortum ſubitò reſidentia, & euaneſcẽtia circum caput, & oculos, & pedes, lachryma ſimiliter, & maculæ aſperam quidem cutem facientes, non autem exedentes, omnia frigidos potius, quam calidos humores vincere ſignificant, vt dolorum ſpecies, noctu præcipuè tentantiũ, non acrium calore miteſcentium ſubitoq; ſponte quieſcentium, puſtulæ quoque non poſſunt à bile fieri, niſi cum pituita coniũcta ſit, bilis ergo certè, quæcunq; ſit, diluta eſt, quæ quidẽ in eius excrementis alui non ſolet exiſtere, ſunt enim potius terrei coloris alui excrementa, at ſi ſoluatur aluus medicamento, in aliqua quidem parte deiectionũ bilis diluta cernitur. Vbi ego ſic ſtatuerem, aqueæ illius bilis plurimum, pituitæ multum, & ſucci melancholici ſubeſſe, vt vrinæ quoque ſæpè albæ, ac tenues contentis aſperis, craſſiſque confirmant. Illud quoq; animaduerterem, vt, cum medicaméta dictos humores purgantia ſint neceſſaria, illa neq; indulgentia vlla prætereamus, neq;, quod videamus, aluum ſolui facilius dulcibus, osq; allectari nos obſequio aliquo in eorum meliorum locum dulcia quædam infirmiora ſufficiamus, nam dulcia deducent quidem fortè aluo admodum ſolutæ, quidquid in ipſa cõtinetur, at corpus ipſum vitioſo certò humore, vt opus eſt, non expurgabunt, humores autẽ purgãtia corpus magis expedient, etſi non ita materiam ciborum per aluũ deducant quandoque, ſiquidem aluus retinet cibum, vt amicum, & tamen medicamento collectos humores, vt noxios excernit, & ſic cernentibus quibuſdam minus tunc deieciſſe aluus videatur; quod minus alui excrementi demiſerit, & inde ignari medici ad dulciora aluum laxantia ſeſe conuertunt. Sunt infinitis medicis in vſu potiones quædam pro neceſſitate moderatæ, quæ, etſi Montano adſcribantur, vt qui illas in hunc vſum conuerterit, tamen earum exemplum fere vidi apud Medicos antiquiores, habent elleborũ quod niſi ſit ex bono, & idoneo ſolo collectũ, nõ multum virium habet noſtrate enim imbecillũ eſt, ſi antequam calore maturuerit, legatur, ſuo humore viroſo eſt admodum noxium, habent ſenam, polypodiũ, myrobalanos, & hæc imprimis deligenda, his adijci poteſt, quicquid dictis humoribus videbitur neceſſarium, vel ſi colochyntis eiuſmodi exiſtimetur, aut agaricus.

At in his multus ego eſſe non debeo, neq; in cetero dandæ huius potionis modo, ſudores facillimi ſunt, facilis ei eſt abſtinentia, aluus quotidie reſpondet, vt certè hęc nullo auxilio egere videãtur. Quidam poſt curationem aliquo ſpacio vinũ in menſa dant, in quo lignum fuerit maceratũ. Quidam melle roſaceo guaiaci ſcobem minutam componunt, atque per bolum exhibent, hæc ſint propoſita à vobis definienda. Quibus præſtandi ſpes eſt nullam amplius cuiuſque auxilij neceſſitatem ſuper futuram, nã morbum ijs amotũ iri ferè videtur neceſſe. Eo verò amouẽdo συμπτώματα tolli naturale eſt, At ſi accidat, vt non tollantur defluxio illa in oculum cauterio in humero admoto poſſet auerti, ſimiliter, & crurum dolor, lachryma pariter tũc corpore penitus expurgato poterit exſiccãtibus ſupprimi. Vlcuſcula itidem cũ maligni quid habuerint eo vitio tacto aliquibus valentiſſimis medicamentis, vt Galenus proponit, & ſubinde exſiccãtibus ſuperpoſitis, quæ etiã refrigerent, vt quod fit ex tutia, plumbo vſto, plantagine, vino mali punici, & cæteris eiuſmodi, quale iã adhibetur, curari poterunt. Dolentibus quoq; partibus poſt purgatũ corpus, cum dolor non eſt reprimentia, firmantiaque admouerẽ, is verò cũ eſſet digerentia adiungerẽ. Aciei tandẽ tunc demũ digerentia, qualia alias data ſunt, ego admouerem, ſaltem ſaccharũ vaporibus ouorũ ad ignem induratorum per calorẽ liquefactũ dum inter lanceæ cõcluduntur, vbi aliquid ſeminis ſęniculi, & foliorum chelidonia, & Eufragiæ eſſet, aut & Verbenæ, & Fragarię interiecti, De cumulanda guaiaci vi quod aſſerui, id fuit in corpore generis valde humidi, alioquin in calidiori, & minus humido corpore aliud conſilium mihi fuit potius, Etenim in hoc mutata ratione in imbecilliorem facili fuit conualeſcentia additis etiã cicoreæ radicibus in fine decoctionis, & propter dolores artuũ, & interdum propter tumores duros in frõte, aut reliquo corpore additis Hermodactilis. v.g. ℞. ſalſæparilliæ præparatæ ℥. 3. guaiaci nigri interioris ℥.5. Hermodactib. ℥. 2. aquæ communis lib. 10. Fiat maceratio per 24. horas, deinde decoctio vſq. ad conſumptionem tertiæ partis, & in fine decoctionis addantur ℥. 3. radicum cicoreæ.

De rheumaticis affectibus. Excellenti Lucio Ripa à S. Conſtantio.

CONSVLTATIO CCLXXI.

VIr Doctiſſime, cognoueram quidem prius ex ipſo Comite, quæ ipſum malè haberent, & de illis curandis cogitaram, nihilominus, ne temerè hoc factum videretur, volui prius accipere ſententiam illius Medici, qui ipſum hactenus curaſſet, & obſeruaſſet, vt Medicus in eo, quæ ipſe, qui Medicus non eſt, in ſeipſo non potuiſſet facilè internoſcere, propterea gratæ mihi fuerunt literæ tuæ, & eò gratiores, quod & doctè, & prudenter videntur mihi explicare ea, quæ expacta tam, ac inſuper commoda remedia proponere contra eos morbos, quos ipſæ literę mihi in memoriã reuocant, nec ferè audeo quidquam adijcere, cũ illa ſatis eſſe poſſint, monere tamẽ eſſet in animo, vt modo certo, & ſumma occaſione, ſeu ſuo tempore adhibeantur, & eo ordine, quo omnis actio ab arte profecta vim omnem videtur obtinere, vt enim ordo in rerum natura, ſic in opere artis totum videtur vim complere. Hic caput affectum eſt, & ex eo multa proficiſcuntur ex his malis, quę ſunt propoſita, caput tamẽ ſolum adhæc molienda non ſatis valet, nam materia ab ipſo demiſſa ad alias partes, nõ poteſt in ſolo capite tota generari, ab eo quidem calido attrahitur, in eodem concupiſcit, aliunde tñ ſuæ multæ copiæ accipit facultatem, & identidem tranſmittitur, calore capitis

pitis trahente, & iecoris æſtu attollente, locus autem generationis primę potiſſimum eſt ventriculus, quem malè habere ſignificant ructus, & inflationes multæ, quibus ipſe ſollicitatur, vt caloris iecoris notæ multæ ſunt, atque ipſius capitis. Ventriculus ergo primus locus erit, cui primo loco eſt ſubueniēdum, ex quo materia craſſior, & lenta nimis à iecore torretur, potius quam concoquatur, ac tranſmiſſa ad renes ſedimentum illud aſperum facit, & arenoſum, præſertim renibus calidioribus, & temperamentum iecoris imitantibus. Lapides quidem fiunt etiam à ventriculo nimis calido, & nimium terræ ex cibis elixandis ſuo acri calore extrahente, vnde etiā aluus ſicca fiat, quo Hippocrates lubricam aluum expetebat, ne lapides fiant. Sed hic ſuſpicioſa non eſt.

A capite verò calidiori phlegma demiſſum, & capiti ſic, vt dixi à iecore ſubminiſtratum non poteſt non ſalſum eſſe. Tibi ergò in curationem cogitationes intendenti cura princeps ventriculi habenda eſt, poſtea iecoris, tertio capitis, & renum, & hoc ordine, & operis partitione progrediendū, & cum totū corpus purgas, ne pſens humor temperationē mēbrorū impediat, & cū humorē ad purgationem paras calidū non ita ſpectandum eſt, quin ventriculi frigus in animo habeas, nec viæ ita ſunt aperiēdæ quin caueas, ne motiones humorum nimis cieantur, propterea aluus quidem mouenda eſt aliquo mitiori medicamento non tamen, vel ita calefaciente, vt iecur irritetur calidius, aut refrigerante, vt ventriculus frigidior infirmetur, propterea placeret manna, aut caſſia ſimplex cum pauca parte ipſius hieræ, aluo lenita, placerent potiones, quę potiſſimum ex roſis conficiuntur retentioribus, roſa enim ventriculo inimica rarò eſt, iecori amiciſſima ſemper, capiti verò, & renibus nihilominus, quam humoribus ſalſis eſt valdè idonea, bilem enim coercet, pituitam abſtergit, ex quibus ſalſus humor videtur conſurgere, & hæc in animo habeas ēt, atq; etiam moneo. Quod dixi de roſis, quibus nihil video tutius, nihil accōmodatius, q̄ ſi ventriculo ſatisfacere nō videantur, poſsūt vim accipere à melle, à ſaccharo, poſſunt idē habere à ſucco cicoreæ amarioris, aut agrimonię, aut qđ fortè erit accōmodatius, à betonica, hæc enim multę vtilitatis, vt multū variæ meritò iudicatur, nā facit ad ventriculū, facit ad caput, ad renes, & viſcera reliqua, neq; tāti eſt caloris, vt iecori poſſit officere, horum vſus diuturnus adhibēdus eſt, nec fidendū, vt paucis diebus humores, viſcera, & viæ vetuſto malo obſeſſæ parari poſſint, aut tēperari, atq; vt hęc facilius imprimātur, vt impedimēta remoueantur neceſſarium foret id auxiliū, quod à detractione ſanguinis ſperari poteſt, corpore firmo, & genere, & ætate, maximè iecore calidiore id poſtulante, ac cum humores vię ſatis accepiſſe à potionibus videbuntur; tunc demum corpus erit expurgandum eo genere medicamenti, quod neque calorem afferat corpori, neque ventriculo detrimentum, & pręterea robur partibus imprimat, motioni verò humorum quietem, quale eſſet meo iudicio, quod tum ex roſis, tum ex myrobalanis conſtaret, ſena adiecta ad exuſtos humores educendos, rhabarbaro ad bilioſos, agarico ad pituitoſos, atque ſi eo medicamento corpus ſatis purgatum videatur, tunc ad maiorem temperationē partiū dictarum accedendū, & ventriculi diligentiorē curationem, vbi tñ difficillimum iudicium eſt, & ſumma attentione ſubeundū; an corpus ſit benè expurgatū, requirit attemperatio illa validior ſummā corporis expurgationē, an verò hæc facta ſit, indicia certa nō ſunt, propterea in corpore cuius morbo vetuſtas acceſſit repetita expurgatio mihi vr̄ idonea, validioribus in poſtremū reſeruatis, tū pręparantibus, tum ēt detrahentibus in eandem rōnem, & finem ſpectantibus, quę aūt ad hanc contēperationē, & viſcerū reſtitutionem ſint idonea præter cōſeruas,

A pręter totulas, & antidota nō ſunt pętereunda in vetuſto morbo maiora illa remedia noſtris temporibus vſitatiſſima, & experientia plurimū comprobata, quę & ex guaiaco, & balneis naturalibus ſumuntur, nam guaiacum robur multum affert viſceribus, & multam expurgationem, atq; exſiccationem, qđ cum calidius in hac re videri poſſit, pōt quoque miteſcere aliorum adiectione, vt endiuiæ, hordei, roſarum, & huiuſmodi rerum.

Aquæ autem naturales facilem exhibent delectum cum omnis generis teperiantur, in quibus illæ abs te propoſitæ Viterbienſes poſſunt adnumerari plurimū ad exſiccationē ventriculi, ad robur viſcerum, ad renum ſalutem, & ad ſiſtēdum motum humorū facientes, quibus rectè adhibitis crediderim vix quidquam B reliquum futurum ad hanc ſanitatem reuocandam, nam, quod de capitis lotionibus proponitur, & minimarū virium, & multi periculi, ni ſumma occaſione, & delectu adhibeatur; iudicarem, ſi tamē aliquid eſt ſperandum ex lotionibus id ſperarem, ſi illæ reſeruarentur ad extremum poſt omnē reliquam totius corporis curationem, ſi firmantibus, & reprimētibus potius, quam digerentibus conſtarent, vt eſſent roſa, cupreſſus, chamęmelum, amaracus, betonica, ſaluia, & hęras, & ſimilia, in quibus pręſtandis noſti tu optimè quam ſit fidendum magis Medici iudicio, & prudentiæ medicinam facientis, quam ingenio excogitantis, propterea iure ego permitto prudentiæ tuæ partem principem huius curationis, cui reliqua etiam certè fuerant permittenda; niſi voluntati ipſius Comitis, & tuæ quoq; mihi fuiſſet obſequendum, quod libentiſſimè feci tum ipſius Comitis, tum tua cauſa. Vale.

De ſubito per interualla incidente anhelatione, ac quaſi orthopnæa referente rem Io. Ripa Saludecij Medico.

CONSVLTATIO CCLXXV.

D SPiritus difficultas eſt non continua, ſed per interualla quotidie adueniens, hęc ſolebat noctu tantum per horam, aut amplius à cibo ſubitò incidere, nunc interdiu quoque occupat, nulla tuſſi, nullo ſpiritus ſtrepitu, aut thoracis pondere, medijs temporibus nihil penitus ſpiritus impeditur, aut grauis, aut anguſtus eſt, nullo corporis motu, nec aſcendendo quidē ſollicitatur. At ſub tentatione mali quaſi ſtranguletur reſerandis feneſtris, afferendiſque luminibus perſpiratum requirit, & inde ſubleuatur, nulla ſiti, nullo faſtidio cibi premitur, ſed, quod Medicus rogāti mihi poſtremò affirmauit, ei pedes, & crura leuiter tumēt, corporis genus decolor eſt, carnoſumque ætas 50. annorum, mores quieti ad taciturnitatem, & mærorem potius inclinantes, vrinæ crudiores, alui fęces præteritis diebus duræ, ac nigræ, nunc verò molliores, ac, E niſi fallit memoria, dicebat Medicus acidum ructū, & materiam ſentire. Acceſſio verò mali in cor ei videtur irruere, & metum mortis, & ſuffocationis ſubitum afferre. Longè à viſione ægri difficile poteſt iudicari, quid mali, quidue habeat cauſæ, tamen nos, quantum aſſequi coniectura poterimus, non tacebimus ſic rogati. Subita acceſſio eſt, medijs temporibus integrum corpus eſt, igitur à corporea re confluente fit ea noxa, & eius generis, quæ ſubitò id poſſit afficere, quaque corpus integrum relinquere accepta ſui totius conſumptione, ergo flatuoſam hanc eſſe materiam eſt veriſimile, quod præcipuè, cum noctu tantum erat moleſta, indicabat, quoniam confugiente tunc calore inſito ad alimentum, inde creſcunt vapores, & fumi, qui ſua multitudine, & in toto corpore circum viſcera ſubſiſtere, & nocturna tempeſtate inui-

ſibiles meatus cogente contineri poſſunt, & magis replete, neq; niſi die accedente, & cibo digeſto, & materiæ alimenti conſumpta diſſoluerentur, cũ tamen nũc interdiu quoq; fiat, etſi nocturnam cęli, & ſomni vim cauſari non poſſumus, cibi tamẽ eoſdem vapores per caloris concoquentis vim elatos accuſare poſſumus, nam differen do cibo acceſſio quoque differtur ait Medicus. Iã verò de loco affecto, ſpiritusq; loca afficiente videndum, ſpiritus ab incumbente præcipuè corpore in arterias aſperas ſolet difficilis fieri, nã in ipſis quod eſt, ſi vaporoſum eſſet, quanquam, & craſſiſſimum, nihil faceret, cum aſpirante homine per latam viã propulſaretur; in pulmonibus autem ſpiritum hunc concitari Auicennæ poſſe viſum eſt, qui, quo arterias vrgẽdo reddat anguſtiores, oportet magna vi admodũ diſtendat, nam Galenus libro de difficultate reſpirationis pcipuè primo cap. 2. his verbis ait ἓν γὰρ δὴ πάντων ἐστὶ τοῦτο τὸ σημαντικὸν αἴτιον τοῦ μακρὰν γίνεσθαι τὴν διαπνοὴν ἡ στενοχωρία τῶν τραχειῶν ἀρτηριῶν, quod repetit clarius capite 13. liberis ergo arterijs ſemper ſpiritus libere adduci poteſt, & tantus quantus neceſſe eſt, quare, niſi pulmonum ipſorum malum fuerit humor crudus, aut tumor durus, aut is, qui arteriarum meatus comprimat, ſpiritui obeſſe non poteſt, inflatio autem pulmonum corporum difficilè poteſt tantum oppreſſionis habere, vt aſperas arterias dura corpora intus pellat, & vrgeat, etſi enim circuli earum cartilaginũ partẽ hẽant mẽbranoſam, tñ à ſolo flatu niſi impenſe craſſo, & multo nõ cõprimuntur, præſertim quod corpus pulmonum adeò ratum eſt, vt non ſolum flatui retinendo non ſit idoneũ, niſi mẽbranis eſſet obductũ, à quibus ille cõtineretur ſed neque quidem humori tenuiori vt bilioſo, quare ne dum vt compreſſus ſpiritus, & flatus arterias cõprimere poſſit, ſed neque contineri quidem in pulmonibus poteſt, quin per aſperas exeat arterias, niſi vt dixi craſſiſſimus, & copioſiſſimus ſit, vt forſan ipſe Auicenna intellexit, multæ copiæ ergo ſit illa flatuoſa materia in pulmonibus, & admodũ craſſa, cum ſit huius mali cauſa ſtatuenda, quod citò acceſſus, ac receſſus extat, ſed facilius eo loco erit, quo & contineri; quin effluat, & vrgere poſſit, ita vt, ſi non impedire ſpiritui ingreſſum non poſſit, tamen dilatationem thoracis prohibendo ſpiritus attractionẽ impediat, ſi ipſum autem flatum poſuero in thorace, quamuis dilatandis pulmonibus retentus, impedimẽto eſſet, neceſſario tamen exire thorace compreſſo debet, vt exeunt pleuritidis humores, detentus verò nõ tam diu duraret, quin vna, aut altera, aut tertia aſpiratione non efflaretur, nã verè pulmones è corporibus exemptos videmus inflari ſpiritu immiſſo, non tamen diu flatum continere, quãuis mẽbrana denſior neceſſariò euaſerit, calore innato ſpoliata, quare in viuo, & calẽte thorace pulmones integri longè minus flatum retinebunt flatu quidem inſiſtente pulmones in anguſtius adducti minus inflari, & minus ſpiritus adducere poſſent, ſed tunc crebrior quidem fieret ſpiritus, nõ vim ſibi ſentiret inferre, veluti ſtrangulato, vt hoc caſu fit, quod violentiæ maiori attribuendum eſt, ergo flatum hunc colligi infra denſiſſimi corporis ſeptum tranſuerſum circum ventriculum, ſurſumque magis, quam deorſum ferri, & eo impetu ſeptum ſurſum vrgere mihi magis fit veriſimile, ac propterea diutius durare, & compreſſo loco pulmonum difficultatẽ, & moleſtiam facere. Vis videre? tument crura, ergo viſcera crudam materiam colligunt, ergo flatum facilè poſſunt efficere ipſiſmet viſceribus vitiatis, citius tument crura, quam thorax compleatur. Vidi quidem ego anguſtiam ſpiritus ex aqua in thorace ſtagnante, ſed cõtinenter aderat, vitium itaque thoracis inſigne admodum, & perpetuum eſſet, maximè verò ſi viſcera iã ipſe vitio ſuo affeciſſet, & humorem copia, & vi adeò validum contineret, vt viſcera contaminare potuiſſet. Difficultas ſpiritus hic perpetua non eſt, nec læſio tho-

A racis tam magna eſt, qua viſcera affici poſſint. Cũ itaque in thorace læſio continenter non habeatur, in eo cauſa non eſt, neque flatus, neque humor, vnde flatus identidem excitetur, ex tumore autem crurum viſcera vehementer affecta eſſe, & ex manente reditu quotidiano huius mali, & perpetuo crurum tumore hærẽtem cauſam atq; infixam colligimus, quæ cum in thorace non ſit, in eis erit partibus, quæ, & thoraci coniũctæ ſunt, & cruribus inflandis idoneæ, hæ verò ſunt viſcera ipſa præcipua, vt iecur, & lien eſt, vtrum autem horum ſit locus mihi narratus oſtẽdit, quod in ſiniſtro latere ſub coſtis ſpurijs aliquid aliquãdo doloris perſentit, vnde lien certè eſt, eoque magis, quod eius vitio facilius humor is creſcit, qui flatui creando eſt forte verò meſenterij etiam pars aliqua quoque læſa eſt.

B Vbi alicui difficile ſit aſſentiri dicentibus orthopnæã à coniũctis partibus proficiſci, cum Galenus in lib. de difficultate reſpirationis habeat illa verba ἐν δὲ ταῖς καλουμέναις ὀρθοπνοίαις γλισχρῶν, καὶ παχέων ὑγρῶν ἐν ταῖς κατὰ τὸν πνεύμονα τραχείαις ἀρτηρίαις ἀθροιζομένων, ſed neque hæc verè dicenda orthopnæa, ſi vna cum ſuis cauſis caſum definiamus, vt definitio caſuum ſeu accidentium poſtulat, quæ ſpecie ſola caſus contenta non eſt, neque verò orthopnæa medijs inter acceſſiones tẽporibus, etſi remittatur, penitus hominem dimittat, quoniam cauſam ſuam, & materiam in arterijs habet, neque ſic cum ſua cauſa compræhenſa ab vno euentu dicitur orthopnæa, quod quis erectus interdum ſpirare cogatur, neque hæc igitur nomine orthopnææ appellanda, quæ à coniunctis partibus ſit, & interualla

C habet, quibus integrum hominem dimittat, ſed ſat ſit vidiſſe, quid rei ſit, de nomine ne ſimus ſolliciti, quod verò futurum eſt, quid temporis ſpatij curandi habemus? Vt curandi ratio poſſit inſtitui, ſi cum hoc lienis affectu iam iecur quoque afficiente febris eſt, quæ in ſuccis craſſioribus ætate inclinante poſſet latere, nulla mihi vitæ eius ſpes ſupereſt, quoniam hominem ante finitam curationem conſumet, aut certè ita languidũ reddet, vt curationi ferendæ non ſit, at copioſa caro eſt, dubito ego ne mala corpulentia ſit, neque earum ſit virium, vt poſſimus dicere ſubeſſe, quod morbum ferat, neque verò etiam quod morbus demat, poſſet ſiquidem per huiuſmodi morbum plenius corpus fieri, & tamen perire, ſi autem febris nõ eſt, curari tutius

D poterit, & longius ad hoc faciendum tempus ſuppeditabit. At curatio iam eſſet inſtituenda, quæ, quoniam per febrem valde mutaretur propterea ad perfectam, & accommodatam curationis rationem proponendã, huius rei certa habenda eſſent indicia, ne tamen interea eum penitus ſine conſilio dimittamus, quædã cõmunia decernam. Cauſæ, quæ malum ſpiritus continet, interea incumbendum, quæ poſſet febrem quoq; generare, ea verò ſui partibus explicandis eſt enodãda. Dicas morbum eſſe in compoſitione, qui indicet, formationem eſſe corrigendam tamen, quoniam cõpoſitio praua ſeipſa, & nomine ſuo opera medici non eget, cum cauſa ipſa tollenda emendetur, propterea illa indicatio tibi ad ſcientiam, & diſtinctionem partium morbi, non ad curationis partes multiplicandas

E faciet. Flatus quoque quem in cauſa eſſe conſtituimus cognoſcendus eſt, non tamen ad partem aliquã iniungendam curationi ſit propoſitus, cum ipſe quoq; cauſa ablata non conſiſtat, niſi ſi in ipſa mali acceſſione periculi cauſa ſit, ſub qua ipſe diſcutiendum ſeſe indicans locum quoque in curatione exhibebit. Quare cum locum dabit, tunc ſemina ad flatum diſcutienda adhiberem, & in cibo ſumendo, & à cibo quoq; exhiberem, vt aniſum, piper, feniculum, ciminum, cinamomum, gingiber, & ſimilia. Materia flatui gignendo ſubſtans illa ferè eadem manens, & ſui abſumptionem poſtulat, & quacunq; hora dat poteſtatẽ, & ſpatium ſui amouendæ, & vim maximã curationi requirit, quæ, qm̃, & genus vitij, & diſcraſias in viſceribus,

& in

Digitized by Google

& in partibus ad viſcera pertinentibus ſibi ſimile habet, à quo generetur, & quod viciſſim genita ipſa ſuſtinet, & obſtructiones præterea, à quibus ipſa congeritur, quas ipſamet ſibi fontes ſuſtentat, ideo vitia quoque illa debent auferri.

Num verò prius illa vitia, an materiam ab illis exorientem ſubmouere debeamus, ego, quamuis cauſa prius amouenda ſit, tamen, quoniam materia à vitijs exorta illis ſe ipſa in cauſam ſuſtentantem præbet; neque ſine amotione eius vitia poſſunt amoueri, materiæ ſubmouendæ prius vacarem præcipuè, quod ea detrahenda, aut emendanda ad exitumve paranda illa quoque vitia diſſolui poterunt, nam dum temperatur materia, dyſcraſia viſcerum, & earum partium conuertitur, dum inciditur, & extenuatur obſtructiones ſoluuntur.

Atque adeò ferè ſoli materiæ cura relinquitur, qua adhibenda morbus vinci poſſit. Materia auferenda apparatum poſtulat, præcipuè cum iam lædit, antequam enim alicui parti adhæſerit, hærendoque officiat, fortè apparatu non eget, vt auocetur ab ea parte in quam nondum peruenit, ſed tantum poſſet incurrere.

At, cum facit iam malum, partemque occupat hærendo, leniter tractanda eſt primum aliqua præparatione, mitigationeque, nam nunquam aliter agentem naturam obſeruamus nos Medici, quibus ipſam imitari neceſſe eſt.

Quæ tamen materia nondum malum agit, & ſine præparatione ſui educi poſſe videtur, ipſo quoque ni viæ etiam interim pateſiant, niſi ipſa, cum craſſa, & pertinax ſuo glutinæ eſt, & craſſitiæ, vt periculum ſit, ne anguſtis iecoris vijs ſubſiſtendo medicamentis, non obediat, & ibi magis intruſa, poſtea maius negocium faceſcat, eo quoque præparanda eſt. Cum ergo hęc materia ſuo multo flatu melancholicam ſe oſtendat, & craſſam, & cũ melancholica neceſſario ob eius frigus multa pituita ſemper habeatur, quæ glutinoſa eſt, propterea, non ſolum ea pars, quæ hærendo afficit, ſed ea quoque, quæ ad eam partem acceſſura eſt mitigationem, & apparatum penitus requirit. Ergo ipſa, vt melancholica mitiganda humidioribus, & calidioribus eſt, vt craſſa extenuanda, vt glutinoſa incidenda, In his, ergo præſtandis ego verſarer aliquantulum, deinde ex parte materiam aluo ſoluta educerem, iiſdem rurſus parantibus repetitis ad purgationem redirem, & identidem ſic agerem, atq; per vices, quo leniter ipſe ager ſic ætate, ſic viſcerum infirmitate hortante, cogenteque tractaretur, & firmantibus viſceta nunquam prętermiſſis, ergo bugloſſum, glizyrriza, vel epythymũ, agrimonium, cetrach, rad. capparorum, petroſelini, eorumq; ſemina adhiberẽ, acetum non negligerem, neque fumum terræ, quibus alteram operam prębereṁ, reliquã verò iiſdẽ ſeruatis rationibus viſcerum rhabarbaro, agarico, epythymo, ſena, aloeque præſtarem, ac quotidie alia pro neceſſitate iniungerem. Epythymi certè princeps mihi vſus haberetur, & rhabarbari, tum ad purgandũ, tum ad humorum vias, viſceraque pro vſu comparanda, atque, cũ vltra de re certior fiam intra hæc conſilium maneret. De exhibendis exterius id notarem, vt coctionem primum crudorum humorum iuuarẽt, quẽadmodum fomenta, ex chamæmelo, meliloto, fœnu græco, abſinthioque. Poſt aliquas purgationes etiam diſcuſſionem, vt ex cappatibus, anetho, aniſo, cymino fœniculo petroſelino, baccis lauri, & ſimilibus.

Trochiſcos de rhabarbato Meſue, vellem in vſu haberet, quos ad ʒ. i. ſumeret ter in Hebdomad. & medijs diebus Theriacam 10. annorum ad ℈. i. ſaltem cum vino.

A

Pro Excellentiſſimo Fabio, Abbatio, cum Excellentiſſimo Abiorige, Gradario, & Donzello de febricula longa.

CONSVLTATIO CCLXXVI.

MElancholicum humorem eſſe huius mali cauſam ego quoq; vobiſcum ſentire cogot eis notis, quas in eo obſeruauimus. Vrina ſatis tenuis eſt, & quamuis febricula ſit, tamen non multum coloris habet, febris ſolet ſuo calore sãguinis pinguiores partes in bilem perducendo, & fuligines mouendo, &

B

materiam propriam aſſando coloris multum vrinis præbere, niſi ipſæ per aliquas denſas obſtructiones percolentur, quod cum inciderit, tunc craſſamentis prius priuatur, quam colore, ſiquidem illa facilius anguſtijs viarum retinentur, hæc vrina autem craſſamentis ſubſidentibus prædita eſt, quare non obſtructione fit tenuis, aut decolor, ſed ab humoris genere, Atque cum leuiſſima febris ſit, à frigido humore eſſe neceſſe eſt.

Itaque ſi à pituita eſſet, vrinas pituitoſis excrementis habens refertas, craſſiores quoque efficeret, quoniam pituita humidus humor eſt, & facile cum vrina confunditur, & eam craſſam reddit, quod ſi tenues faciat, excrementis quoque craſſioribus priuat, quoniam id propter obſtructiones ei euenit, ac quidquid

C

eſt in hac vrina ruffi, id ratione caloris febrilis euenit, quo ferè aliquid bilis feroſæ ſaltem, cum vrina exprimitur, etenim, vt febris omne venoſum genus occupat, quoniam à corde in omnes corporis partes venit, cum ſit cordis calor naturalis in igneum conuerſus, ita vrina vniuerſi generis venoſi excremẽtum proprios febris effectus ſecum trahit, in quibus ille præcipuus eſt, quod humores incendit, & agitat, vnde nõ ita certæ coniunctarum cauſarum notæ in vrina ſunt, vt ipſius febris certiſſimæ expectandæ, nam ſępè extra venas coniuncta cauſa eſt, quæ putredo ſæpè eſt, ſępè etiam in aliqua vna corporis parte continetur, vnde reliquo corpore ea cauſa libero vrina mixtim efferendo partis illius, & vna totius corporis,

D

& venarum excrementa non poteſt illius vnius partis notas, ita expreſſas habere, quin illæ totius generis venarum plurimo recremento obruantur, cum quo mixtim exportantur. Antecedentis quidem cauſæ notæ ferè in vrinis ſpectandæ ſe ſe oſtendunt, cum excrementa coctionis in venoſo genere factæ penitus proferat, ſed vna cum eis, quæ à febrili calore, & à cauſa febris coniuncta in venis exiſtente fiunt.

Nam cum febris materiam habet intra venas, & in pluribus, & potioribus venarum locis, tunc vrina mixtim offert eas omnes notas, ſcilicet febrilis caloris, putredinis, & naturalis venarũ virtutis excoquentis, & ita difficile ſæpè vrinarum iudicium eſt, Mediciſque ſæpè coctionis notas quærens ex vrinis decipitur. Coctio ſiquidem non vna eſt diuerſarum ma-

E

teriarum, & ſæpè antecedentis cauſæ ſatis bona eſt, coniuncta verò non ita putredine plus alieni, quam natiui caloris habente, vt fit in ea, quæ puris eſt, ſæpe enim materia penitus corrũpitur intra venas febrem faciẽs interea ſanguine reliquo inuiolato, & hæc materia habet ſua in vrinis excrementa, cum ijs, quę ſanguini ſunt cõmixta, hæc verò ſunt cinis humoris per febrem conſumpti, præterquam, quod caloris febris effectus neceſſarius per vrinas demiſſus notas coctionis dictas contaminat, & perturbat Medici iudicium. Ad rem redeo, color ille ſubruffus mihi non neceſſario materiæ genus magis, quam effectum febriculæ pinguedinem ſanguinis torrentis oſtendit, aſpera illa, & puluerulenta in vrinis ſæpè tenuibus cineres à

febre

febre ſuperantes, nubes autem illa generis optimi excrementum venoſi generis nutritionis, atque inde ſententiam melancholici humoris confirmarem, ſiquidem illa aſpera, & puluerulenta terrena ſunt. At non ita multa videntur, quãtus ad febrim pariundam humor eſt neceſſarius; Videndum hic, quod non adeò ipſe poteſt exuberare, vt, et ſi poſſit hominem occupare, poſſit quoq; in vrinis ſolus, tam abundantes notas proprias proferre, cæterarum rerum notis ſemper vincentibus, ipſe enim poteſt moderationem excedere, & facultates partium multarum vitiare, non tamen excremento ſuo venoſi generis excrementa ſuperare, præſertim, cum propter ſui ſiccitatem facilè putreſcendo conſumatur, cinere quidem illo ſui tanquam parte, & excremento per febrem expreſſo ſe ſe per vrinas declarat, qui ſi à pituita eſſet, craſſiores cerneres vrinas, nec ita lucentes, ſed pinguiores, & præterea pluri excremento refertas, quoniam pituita, non ita abſumitur putredine, ſi à bile eſſet altera, vrinas flauas, magiſque pellucentes videremus, præterquam, quod vehementem febrem, & alterius generis pulſum, & alia omnia haberet.

Nam ad pulſum venio, paruus eſt, & ſic à pituita quoque eſſe poſſet, at cætera caloris, ariditatis, putæ linguæ, nocturnarum vigiliarum, generis corporis, & alia ſingula multa repugnant, ergo paruus pulſus ab obſtructione, multaque humoris craſſi occupatione eſt, vnde neque tam rarus eſt, quam à melancholico eſſet humore febrile neceſſitate eum ad denſitatem cogente, vt quod magnitudine non poteſt, id celeritate, & crebritate obtineat, velocitate quoque melancholicum potius, quam pituitoſum humorem oſtendendo, ſicuti crebritate non ita multa, vt pituitæ eſſet, hæc enim pulſus paruitas maiorem crebritatem poſtularet ſub febri pituitoſa; quoniam velocitatis præſidio deſtitueretur, ſomni quoque eſſent, lingua non tam arida eſſet, potius ſordidior, etiam ſorditie albicante, caloris quoque ſpecies madẽs eſſet, & inæquabilis, quæ eſt quaſi arida, & æqua, tactui firma, & ſimiliter ſe ſe ſuſtentans, vt calor humoris melancholici ſolet; Confirmat hoc exitus venarum mariſcarum, cui iam conſueuit, & omnes venæ admodum nigræ, tum cauſæ humoris eius ſatis valentes, vt corporis genus hyrſutum, aſperum, nigrum, ætas conſiſtens, qua ex bilioſo genere in melancholicum traducitur.

Anni conditio, temporum minimè æqualium, veris, æſtatis, & duorum reliquorum, ſed autumni præcipuè, quæ anni conditio melancholicum humorem non ſolum ratione naturæ ſuæ, ſed opere, & euentu ipſo aſſerit, hic ſiquidem annus tot quartanas attulit, quot cuiuſque memoriæ nullus annus vnquam attulerit. Subijciamus his omnibus genus ciborum, & viuendi modum præter cõſuetudinem, aut certè longe magis, quam conſueuerit idoneum ad eum humorem faciendum, nam braſſicę aſſiduè vſus eſt, quæ ex oleribus vna melancholicum ſuccum parit, carnibus item vetuſtis, ac ſalitis, & cibo ſemper pleniori, quam conſueuit, & eius generis, qui cum craſſæ, ac valentis materiæ ſit, niſi exercitium valentius adhibeatur, nimium hebes corpus facit, humoribuſque craſſioribus replet, quod multo facilius in eo corpore factum eſt, quod magis otio vſum eſt, quam antea vteretur, imò loco laborum corporis nimium otium, & animi perturbationes ſuffecit.

Vnde corpus eo genere humoris repletum, ſic habere anxium hominem, ſic ſomnijs tumultuoſis exercet, ſic ventriculi anguſtia vexat, ſic premit, vt & pulſus paruos habeat, & ſæpius refrigeretur, proinde neque ventriculus bene concoquit, potius crudum, & acidum eructat, rariores quidẽ ructus ſunt, quam in melancholicis eſſe conſueuerint, quod euenire po-

A reſt ore ventriculi per humorem adſtringentem confirmato, atque ad conſtringendum ſe valentiori facto.

Itaque inde linguæ ſqualor, ſine colore ob humoris ſqualorem non multo calori coniunctum per pulmones, & per gulam etiam repentem, neque mirum eſt, ſi vrinæ aliquando naturalem ſpeciem habeant, quoniam nunquam in tanta copia eſſe poteſt is fœcoſus humor, vt, et ſi partibus principibus obſit multum, tam multum tamẽ inficere lotia ſuo excremento poſſit, quin ab alijs humoribus ſuperetur, tenuitatem quidem ſolet præſtare, niſi per febrem à ſe incenſam fuſis ichoribus aliorum humorum, ſuoque etiam incenſo, eas bilioſas, aut pituitoſas faciat, vt ſæpe in quartanis etiam exquiſitis cernimus. Hactenus ſic B ego de morbi cauſa ſtatuerem, quę, vbi nam ſit in hoc corpore, videndum, nam, etſi in venis plurimum eius eſſet, tamen ea, quæ edit ſymptomata, non ederet, niſi in aliqua propria parte inſiſtens, actioni eius obſiſteret. Cordis actionem læſam ſentimus, & ventriculi, ac potius iudicamus à ventriculo cor affici, quam ventriculum à corde, cum ventriculum magis conflictari cernamus, circum quem calores, anguſtias, æſtum, oppreſſionem; acorem, languoremque audiuimus ipſum percipere.

Præterea ad hypochondrium ſiniſtrum pars tumentior eſt, quam ad dextrum, quod, vt certum eſt tactui, ſic & ei vitioſitati conſentaneum, vbi plurimus is humor eſt, lien ſanus non eſt, nam ſi benè valeret, humorem benè conficeret, atque conſumeret.

C Non eſſe etiam ſanum lienem conſtat ex eius magnitudine, quam ſemper infirmitatis eius indicem Hippocrates voluit, vt paruitatem contra bonæ valetudinis, & ſic ab omnibus acceptum eſt, ergo & locum eo humore oppreſſum, & cauſam eius abundantiæ habemus, lienem infirmum, ac nimis impeditum venis circum ſtipatis, & in os etiam ventriculi halitus eius, & ichores regerentibus, atque etiam in cor, vnde ventriculus, ſic male habeat, non tamen fameſcat, quoniam humor aliquid mali generis, & putredinis continenter acquirat, ex quo ſitis etiam exiſtat; hæmorrhoides quoquè locum eundem eo humore occupatum oſtendunt.

Longa affectio eſt, &, niſi curetur, malum febris D genus paritura eſt, ſubmouenda autem eſt humore tollendo, vijſque expediendis, ac quoniam totum corpus poſuimus eo craſſo humore refertum, difficilè, & longum nimis eſſet, eum per medicinas extrahere, atque vt difficultati periculum ſubeſſet, ſic etiam ſpatio, quare longior via tentanda, quam ſectio venæ ſubminiſtrat, tutius verò tentari poteſt, quam vllum alium remedium, ſi, vt oſtendit Galenus, fiat, vbi, ſi quis infirmiores metuat vires, velim ſibi habeat perſuaſum pulſus huius infirmitatem, non infirmitate uirium fieri, ſed onere.

Galenus ſiquidem uocat infirmitatem, id eſt ἀμυδρότητα eam quoque, quæ valentibus viribus onere aliquo oppreſſis exiſtit, quam eius generis eſſe, cum multæ rès, tum verò pulſus inæqualitas oſten- E dit. Ex quo fit, vt ſæpe Medici decipiantur, cum poſt inæquales pulſus, æquales inueniunt, & dicunt meliores eſſe. Cum tamen contra ſit, & ægroti ad mortem tendant.

Ac, vt iam aliquanta infirmitas ſit metuenda, periculum tamen id euitabimus, ſi miſſionem ſanguinis partiemur, quod præter hoc ſecuritatis, illud etiam præſtabit vtilitatis ad curationem, quod ſanguinis illas partes, quę ab obſtruendis viſceribus, & venis anguſtioribus in ampliores prima miſſione retractæ fuerint, illæ iam vitiatæ ob moram eis in locis impeditis habitã per ſecũdam extractionem euocabuntur natura eas inutiles partes medio tẽpore ad longinqua, & exitus locum propellente, ego enim

ſanguinis

ſanguinis vim intra maiores venas mari ipſi ſoleo cō-
parare,quod omnes alienas res ad littora regerit, vis
enim ſpirituum tanta eſt in maioribus venis ob copiā,
vt longe validior ſit in propulſandis iniurijs, quam
vbi anguſtius ſanguis eſt diſtributus,vndevidemus e-
tiam,quod ſemper ſanguis qui primus vena ſecta ex-
pellitur,nigrior eſt,quam qui poſtea exilit,ergo,& tu-
tiorem, & valentiorem ſic habituri ſumus hanc ſan-
guinis miſſionem,neq; verò ad venas extrema manus
faciendam eam vnquam conſulerem, quoniam ſan-
guini craſſiori euocando idonea vena anguſtior non
ſit tantum,quantum latior, & vnuſquiſque poteſt ex-
periri,quæ in eodem corpore,& tempore ſanguis miſ
ſus ab extrema manu eſt longe purior,quam miſſus à
cubito.Neque verò imbecillitati virium vna diſtantia
tam conſuleretur,quam de vi auxilij, atque opportu-
nitate venæ anguſtia detraheret.Ea ergo tentatione,
ſi ſanguis craſſus fuerit,primū ad 5.ʒ.mittatur,deinde
tantundem eadem ſectione recluſa;ſi tenuis,ſtatim ſe
ctio excludatur,& ad reliqua auxilia confugiatur. Il-
la verò ſunt, & reſeratio mariſcarum,ſi extiterint, &
humoris extractio per pharmacum. Ad quam tamen
miſſo etiam ſanguine erit accedendum. At mariſcæ
niſi protumuerint aperiendæ nō ſunt,vix enim quid-
quam ſanguinis craſſi emittunt,cum præter naturæ,&
ſanguinis impetum per hirudines aperiuntur,nam ſin
gulam vix ʒ craſſi, nigrique ad ſeptenas vncias puri,
& rubentis ſequi videas.Itaque,& non extantium ma
riſcarum apertionem poſſe in locum ſectionis venę il
lam ob cauſam ſuffici putare amentia eſt,& expectan
do occaſionem earum, vt prodeant, velle periclitari
imprudentia,non ſolum enim trahentis morbi labor,
ſed periculum eſt metuendum.Vena ergo cubiti ſini-
ſtri aperienda, & poſtea mariſcis quoque extantibus
inde ſanguis eliciendus,interea verò,dum occaſio di-
cta occurrat purgationibus ſeninribus particulatim
eſt humor educendus,medijſque temporibus paran-
dus ipſe vna cum vijs,per quas educi debet. Parantia
erunt extenuantia non ſolum in medicinis,ſed in po-
tionibus,& cibis erunt mitigantia humoris vim,eique
contraria,& ſimiliter aperiētia, vt eſſet bugloſſum v-
trumque lupulus,meliſſa,fumusterræ, ceterach, epy-
thymus,quod parando,euocandoque humori, & vi-
ſceribus expediendis maximè facit,vijſque aperiēdis,
oximel quoque,& ſimilia,vino albo tenui, & minimè
auſtero,hic enim non ventriculi, non capitis, non ie-
coris,aut renum vim,ſed humoris ſpectamus craſſitiē
& viarum apertionem;Purgando verò ei humori,quę
idonea ſint ſatis conſtare cuilibet poteſt,vt epithymū
ſena polypodium,& alia,vt quotidie prout neceſſitas
occaſionem præſtabit poterimus deligere. Ventricu-
lo verò ad iuuandam coctionem. Lieni ſimiliter ſua
quoque ſuis temporibus erunt admouenda, quæ ſuis
locis dicemus.Secta verò vena ater admodum, & cō-
cretus ſanguis erupit, & paulò poſt mirabiliter ipſe
conualuit.

Cum Excellentiſs. Amerigo de febre cum de-ſtillatione pro Diplouatacio.

CONSVLTATIO CCLXXVII.

QVattuor mala ſunt in hoc corpore,quę hoc ordi-
ne hiſq; nominibus ſic exponam.Obſtructio ie-
coris,menſiū cōpreſſio,febris nunquā corpus integrū
dimittens, deſtillatio ferè cum ſapore ſalſo il pulmo-
nes incūbens,ac tuſſim faciens,matutino præcipuè tē
pore infeſtantem.Hæc præter naturā ſunt conſpicua,
ſunt verò in corpore tenuiſſimo, atq; penitus ex carni
niſi in medio corpore,ſaltem in eminētibus partibus,
eius verò,& generis,& cognationis, in qua plures ex
rabido malo interiere,vt mater nuper, ac paulò ante
ſoror fecit.Quibus de rebus ita ego videor ſollicitari,
A vt verear ne tantum ſpatij ſuppetere poſſit, quod fa-
ciat ad eius curationem. Cum enim ſingula mala per
ſe ſunt peſtifera,tum peiora minantur,iecur ipſum ob
ſtructum omninò vitæ inſidiatur alimēta corpori de-
trahendo,febris continua poteſt corpus conſumere,
deſtillario ipſa quoque poteſt hominem ſtrangulare,
febris item tabē,deſtillatio vlcus,& moliri facilè poſ-
ſunt,& iuxta eſſe vtramq; rem ferè oſtendunt, febris
ſpatio, deſtillatio vitioſitate corpori tam idoneo ea
certo allatura ſunt.Ergo, & valentiſſima, & citiſſima
remedia ſunt quærenda,diligenter verò prius hęc ma
la exponenda,vt,quid opus ſit ſingulis ex ipſis collige
re,& remedia ſingulis opportuna accommodare poſ-
ſimus.Eum autem curſum in eis explicandis tenebo,
quem ipſa naſcentia credo ſequuta fuiſſe. Corpus na-
B tura ſiccius,venas anguſtiores, & ſanguinem craſſio-
rem pro ætatum ratione ſortitum eſt, ac quoniā non
admodum frigidum fuit,natura, & ætate etiam num
adoleſcente,fortè magis bilis,quam pituita in eo abū
dabat,quamuis,vt vſu venit,pituita interdū ipſa quo-
que ventriculo caſu aliquo infirmo bilem ſuperaret,
inde fiebat,vt,cum virgo eſſet, aliquando menſes cō-
primerentur,aliquando nimium profluerēt,vt aut pi-
tuita venis ad obſtruendum ſua anguſtia,& craſſo ſan
guine idoneis,aut bilis abundabat, venis bili promo-
uenti cedentibus largosq; nimis menſes permittenti-
bus ob ſanguinem naturæ non ita amicum, ſi non ob
craſſitiem,ſaltem ob vitium ex ſpatio nimio in corpo
re conceptum.Suppreſſis itaque ſæpè menſibus, craſ-
ſumque ſanguinem continentibus viſceris vtriuſque
C obſtructiones,ex quibus iecoris adhuc permanet, ſe-
quutæ ſunt,ob anguſtiam vaſorum, & ſanguinis ſem-
per quidem craſſitiem,quandoque verò etiam lento-
rem, quæ obſtructiones non ita à principio in molli
ætate,& ſanguine ob humorem ætatis magis liquidū
virginem habuerunt,nam pituita ætatis eius familia-
ris,genere corporis ſicciore non admodum abunda-
bat,at firmiore ætate poſtea obſtructiones prehende
runt ventriculo iniurijs tunc magis obiecto,& pituitę
ex incidentibus iniurijs generandę magis,quam prius
idoneo,cum ob ætatem corpus ſiccioris generis calo-
ris valentioris eſſet.Ergo poſtea viſcera ea fuerūt ma-
iora,corpus verò præcipuè non in medio, ſed in emi-
nentibus partibus extenuatum non ſolum ob ſangui-
D nis naturale genus ob ſiccitatem carnibus alendis mi-
nus opportunum,ſed ob nouum vitium ex obſtructis
carnibus acceptum ab altero quidem coctione ſui mi
nimè bona, à reliquo etiam ſui purgatione ceſſante.
Hinc rurſus maiora mala exorta,nam ſanguis nō pur-
gatus fecibus craſſior longè euaſit, incoctus verò etiā
craſſior,& malus,vnde,& corpus magis contabuit, &
excrementis nimis multis, & malo ſanguine abunda-
uit,illis vi viſcerum huc,illuc à maioribus venis ad mi
nores regeſtis.Quæ ibi à calore malo cōpræhenſa ſua
mole impedita,& natura mala bono calori repugnā-
tia putruerunt,& febres excitarunt diuturniores, quæ
tamen aliquando dimiſerunt,in quibus crudiores vri-
næ ſæpè,interdum craſſæ, interdum nimis tenues erāt
pro materia,& obſtructionibus,per quas emanabant.
E Pulſus creberrimi exiſtebant vel ſine febre, cum par-
ui eſſent,ſic obſtructionibus viſcerum, & genere gra-
ui humorum,& ſiccitate cogente,nam ſiccior ſanguis
ſicciorem etiam arteriam facit, præcipuè cum bilis a-
bundat,& ideò ictericorum quoq; pulſus parui, cre-
bri,durioresque ſtatuuntur.Sunt verò iam ferè 15.mē
ſes,ſi rectè recordor,cum ex quadam febre ipſa con-
ualuit,à qua poſtea ſemper menſibus caruit.Nam ſub
febribus craſſior ſanguis fit, & inde occupandis vijs
idoneus. Ea verò purgatione corpus priuatū,etſi per
medicamenta aliquando leuaretur,vt nunc facit, ta-
men menſibus carens corpus maiore potuit onere gra
uari,quam vt illa ſatisfaceret,cū ea, quæ à natura per
lienem fit,fortè minus idonea,ſit eius generis humo-
ri de-

Digitized by Google

ri dettahendo, ergo factum inde eſt, vt minime potuerit ſanum corpus ſuſtineri, quamuis id antea per medicamenta fuerat effectum. Nuper ergo etiam in febriculam incidit, quæ increſcerot, cum frigore quotidie, quandoque bis, quandoq; ſemel, cuius febris ioitio, cum nollet ſe domi, aut lecto continere, & curru geſtari placeret, præcipuè ſecundum littora ventorū malorum impetui obiecta, in deſtillationem incidit, quam videmus, ſub qua poſt aliquot dies febris quieuit, poſtea tamen reuerſa eſt, & ęgrotam cum deſtillatione nunc habet. Cuius deſtillationis cauſa quadam ex parte noua eſt, quadam verò vetus, nam vapores à febri io caput ferri nouum non eſt, caput verò vapores non diſcutere io hac ægrota vetus non eſt, & recétem cauſam habet quandam refrigerationem à vento inductam, illam quidem non tantum, quanta dolori mouendo ſit, aut meatibus inuiſibilibus cogēdis, aut obſtructionibus faciendis, ſine dolore enim oeq; hæc ſubeſſent: tanta certè refrigeratio fuit, quanta infirmare vim coctricem, & digerentem potuerit, vnde plurimum excrementum pituitoſuoı vicinum alimento cerebri ex quo deciditur, abundat, & vi ex pultrice ad inferna de pulſum facit deſtillationem, quod excrementum, vapores elati in caput per eas infirmas vires mioimè digeſti aogent, præcipuè à ſomno, quo caput magis frigefactum cauſam iam dictam, eiusque effectus facit maiores, & iode à ſomno vehementius moleſtat, quæ deſtillatio, cum in pulmones demittatur, ſalſumque iam habeat aliquando ſaporem, metus eſt, ne pulmooes ex edat præcipuè, cum aliquando diſficile ſurſum regeratur. Salſedinis cauſa ſatis vulgo diſputata eſt, haud ſcio ao nota, certè in hoc corpore mihi ſatis patet, nam dum permanet humor pituitoſus cum ſero ſuo, quod ſecum ſemper aliquam partem habet terream, quæ exuri poteſt, ac cum exuritur, ſaporem tirroſum refert, ſic pituita calore aliquo comprehenſa cum eo ſero fatiſcit, atq; ſui partibus magis terrenis ex ſero, & aquoſa parte dilatis, & toſtis ſalſedinem acquirit, quod oon niſi ſpatio aliquo, & copia multa ſeri diu in eodem loco calidiori ſubſiſtente, efficitur. Vbi, cum ad arteriam aſperam deuenit, metus eſt, ne eius tunicas exedat, quoniam abradit, quod ſalſum eſt, & nimis excoctum acrius fit, atq; exedens ſpatio verò illo, quo io arterijs continetur, multo calore febris circumſiſtente, non poteſt non eam vim acquirere ſic feruendo. Metus verò, qui eſſet à febre, ne in hecticam euaderet, mediocris non eſt, non ſolum per vlcus, quod exſpectari in pulmonibus poteſt, ſed proxime per febriculæ ipſius ſpatium, nam vapores, qui cootinenter cordis ſpiritus petunt, & cum eis per omnes corporis arterias dimittuntur, tandem non ſolum cor calefacient ſua præſentia, ſed calorem imprimentatq; in eo inhæreotem relioquent, quo calore primū liquidiores eius carnum partes in meatibus inuiſibilibus ſubſiſtentes calidæ effectæ maceant, deinde carnes ipſæ firmiores, poſtremo fibræ cor contexentes, eā ſebrem ounc quidem non dubitarem ſubeſſe carnibus non ſemper calidis, minus arteria aut calida, aut dura, & aliquando tardè ſeſe attollente, quamuis crebros motus faciat, nam vt crebritas aliquādo febrem ſequitur, ſic celeritas ſemper hecticam, crebritas enim aliquando impeditum dilatationis motum oſtendit, quod hic propter obſtructiones facili eſſe poteſt, paruum pulſum facientes, vbi quidem paruum admodū eſſe ego æſtimarem, cum detecta arteria fit, & tamen tactu parcius ſentiatur, cuius, paruitatis cauſa ſi in ſquallorem membranarum eſſet referenda profecto tactui dura apertè ſentiretur, quare certè hæctica adhuc hæc febris non eſt, præcipuè verò, quod, cum ſuos habeat impetus, & per circuitus reuertatur, idq; frigore efficiat, à cibo tñ nō incaleſcit, ſed potius calor remittitur ventriculo aut vapores per corpus dimittēre, aut calorē natiuū ad ſe alliciente, nec poſt reuocatio-

A nem illā caloris incaleſcere ſolet, niſi ſub noctem iam cibo penitus excocto, digeſtoq; frigore itē inſigni antegreſſo, etenim, ſi vel humidū cordi inſitū æſtuaret, vel carnes, præterquam quod calida admodū, & celer eſſet, ac imbecillis arteria, attracto etiam alimento vi eius caloris in cor cibi partibus primo concoctio per ventriculi veoas ſtatim viſcera pereoribos, ſequeretur quòd proximè à cibo aſſumpro poſt duas certè horas cordis calor augeretur, humore enutritus, vt enim corpora calida abundanti, & diluente humore hebetantur, ſic præ calore nimis ſqualida à pauco humore in calorem excitantur, & magis feruent. Ergo hac nota abſente conficitur, neceſſariò febrem hanc in habitu non eſſe, quæ nota fortè ſi adeſſet, id non omnino cōficeret, niſi certum mndum ſortita, cum ſæpè ego vi-B derim ob phlogoſim illam iam inueteratam in meſenterio calorem à cibo excitari eius vapore locum illum ſqualido humore refertum petente, quamuis eoim ille locus à fonte caloris diſtet, m̄ per ſuum calorem fumos eos facit, qui cor ſubeuntes toti corpori per cor calorem faciunt, ille tñ calor tam vehemens noo eſt, quam noſtræ notæ ratio requirit, febris enim ea acceſſionem imiratur, ſed vt dixi, abſeote hac nota fit omnino, vt fehris hæc hectica non ſit, qua præſente tamē (niſi febris acceſſionem imitata) hęcticam eſſe conficeretur. Verum tñ, qm̄ inſtat periculum ne corpus ipſum cordis febris præhendat, ei periculo pariter attendendū, vt illi quoq; quod à deſtillatione timetur, vtrūque enim non ſolom certum, ſed ēt citom eſt futurū, quare, ſi fieri poteſt, inueſtiganda remedia ſunt, qui-C bus & morbi curentur, & pericula illa febris hecticæ, & vlceris à deſtillatione caoeantur. Morbi quidem primo auferendi cauſis corū prius auferendis vt mali humoris detenta copia, quæ obſtructiones, & deſtillationem, & febres ſuſtentat, vt menſium ſuppreſſionē copiæ eius priorem cauſam. Remedium ergo quod copiam, & obſtructiones auferat, menſes moueat, febrē refrigeret, deſtillationis vim ex edentem hebetet, & decurſum inhibeat, aptius nullum eſſe mihi videtur ipſa ſanguinis miſſione à tale facienda, imò nullum inuenias, quod cum potenter admodum, tū verò tot partibus mali, & periculis occurrat, & demum quod tam citò fieri poſſit. Ergo viribus etiam reſpondentibus, ętate idonea ſanguis mittatur, ac ſi quid à tempore, & D viribus dubij habeas ex eo modum ſanguinis minuas aut certè partire, & craſſum tantum effluere permitte & qm̄ cruditas non eſt, aluusque quotidie deſcendit, cras protinus id poſſumus moliri, vel tutius clyſtere prius iniecto, ſi hoc repetito remedio, vt eſt veriſimile deſtillatio, & febris remittatur, tunc ſecurè obſtructionibus perfecte remouendis opera dari poterit, qua tñ, & febri, & deſtillationi mitigandis ratio habeatur, tū medicinis, tum cibo moderando in eam partem, vt refrigerent, ſyrupis cicotaceis, ptiſana, & ſimilibus. At ſi à deſtillatione nihilominus permaneat metus, tūc eā rationem febris, atq; obſtructionum non dimittendo ſynapiſmis & bullam inducentibus ad ſpatulos admouendis omnioò ageodum, vt materia deſtillationis auertatur, idq; opera ſæpius repetita, ſi opportuerit: er-E go non dimittendis reliquis hoc quoque moliendum cum tandem ex parte aliqua humores parati fuerint, leuioribus medicinis erunt exhauriendi, & præcipuè ipſis rhabarbaro adiecto, quod ad obſtructiones remouendas, & viſceribus firmandis valdè eſt idoneū, vt poſt leuem aliquam corporis purgationem potionibus matutinis adijci vtiliter poterit, & diutius quidem repetendum, quoniam ab eo certum auxiliū partibus omnibus huius mali eſt ſperandum, ſenſim ſiquidem detrahet, acrem deſtillationis vim ipſam auertet humorem ex febre quotidie naſcentem euocabit, & è viſceribus obſtructiones eliciet, & putreſcentem etiā febri humorem ſubtrahet toti generi venarum robur afferendo, mēſibusq; mouendis vias expediet, vt certè

nunquam

nunquam ſecundas curationis partes ei dandas ceoſeam; Agari eo multum tribuo modo cum hiera coniungatur, cum qua vidi mirabiles effectus edidiſſe. Interea poſt purgationem aliquam capiti ſuas partes darem, vt recrearetur, meliuſq; ſuccum attractū concoqoeret, atq; digereret calorem ei reddēdo, ſed quidem moderatè, ne plus læderemus attrahendo, quam vi coctrice excitanda iuuaremus, ergo cum roſarum folijs lignum cupreſſi adiungerem, & caput diluerem, betonicam etiam adijcerem, & chamæmelum, agaricum demum etiam, & ſeoam, ſi valentiori re eſſet eliciendum, & auertendum aliquid ex ea materia, quæ deſtillat. Victus tenuis quidem eſſe non debet, at certè extenuans, & humidus, quātum fieri poteſt, in qno ptimum locum ptiſanæ do, & cum ex ea ventriculus benè ſemper habuerit, nihil in huius locum ſufficerē, ex auiculis reliquum cibū peterem, ex iure tamen con coquerē. Potio eſſet his primis diebus ex aqua, in qua aliqua ventriculo amica incoquerentur, vinum enim voa ob deſtillationem vererer, lieni autem ex aqua nihil timeri poterit, ſi ſic cocta paretur, vt vel ferro cādēti in ea extincto poſſit vtiliter exhiberi, etſi enim ex co noo adſtringat, robur tamen viſceribus affert; Videretur verò & ob hunc apparatum deſtillationi ſacere, & etiam ſi nux myriſtica in ea incoquatur, quæ capiti eſt amiciſſima. Morbus diu traxit, & tandem conſumpſit: Medici neglexerunt vſum iuris cochlearum, in quo per cocturam cōtacuiſſent, & vna etiam hyſſopus incoctus eſſet, quo iure vidi phthiſicos nonnullos conualuiſſe etiam ſenes, & in optimam valetudinem, ac firmiſſimam reuocatos. Prætericrunt quoque vſum aquatum Lucenſium della villa dictarum, à quibus pariter deſtillationem, & pulmones exſiccari vidi, Et ſemel in eo homine, qui iudicabatur à Medicis pulmones expuere, eratque macie extrema confectus, Vſus quidem fuerat poſt aquas illas aqua cochlearum, & poſtea carnoſus factus eſt.

De gallico morbo.

CONSVLTATIO CCLXXVIII.

GAllicus morbus, qui recrementa vltimi alimenti, de quibus ſemen fit, inficit ſæpe pertinax eſt, & quidem ob id quod ea recrementa in inuiſibilibus meatibus partium ſolidarum verſentur, in iecore vero maxime, à quo proximè concupiſcentia eſt. Vbi nulla propria iecoris naturæ culpa, nulloque inſito vitio faciat tamen ea infectio, ne iecur poſſit humores ad purum ornatum redigere, lues enim hærens iecori eius naturæ inimicę vitiat, ſi nō naturam, certe naturę eius actionem, ita vt cum lues hęc amota fuerit, iecur opus ſuum ſtatim nullo auxilio adhibito poteſt perficere, lues ergo vna proponitur ſubmouenda, ea enim tollenda, reliqua omnia, quæ videmos, tolli neceſſe eſt. Cuius extinguendæ, ſeu euellendæ *ἀλεξιτήριον* guaiacum exploratum eſt, ſuperioribus ſiquidem temporibus ſolum abundè faciebat, & hodie quoque cæteris remedijs præfertur, nam ſi quæ alia inuenta ſunt, illa nec vbique, nec ab omnibus, aut probantur, aut cognoſcuntur, longius ergo, atque amplius experimentum facit, vt guaiacum cæteris ſit præferendum, nam à ratione virium eius, & naturæ explicatæ non eſt, quod ſummamus certam probationem, quoniam occulto quodam, & proprio naturæ habitu certa elementorum ratione conſiſtente habet facultatē agendi in ea alte conſita, & infecta recrementa, ac vice verſa recrementa ipſa ob certam rationem ſuæ, nam ſunt idooea ad excipiendam guiaci vim, ob quam oportunitatem lues gallica poteſt naturæ iecoris opera potius, quam alterius impedire. Poſſunt tamen conferri mutuo vires ligni huius euidentes, & vitia à Alue naſcentia. Vitia patefaciunt vim *αἱματοποιητικὴν*, ſi non infirmam, certe prauam à qua ſanguis nutriens quidem, quod in multis gallico affectis bene nutritis videmus, ſed impurus creetur, quod ſanguinis genus cognoſcitur ex maculis, quæ fiunt in hoc corpore rubræ, nam dum effertur ſanguis ille liquidus fictus calore humoreque, & bile ijs facile exolutis ipſe ſubſiſtit in cute coacta ſua craſſitie. Aquoſus verò intelligitur ex humoribus ædemaroſis, atque lachrymis, atque dolorum hebetudine, & breuitate, bilioſus item ex puſtulis citò apertis, & ſaneſcentibus.

Hæc mala omnia poſſe ſubmoueri à guaiaci vi ad confirmanda viſcera, & ad humorem exſiccandum, & bilem per ſudores diſcutiendam valde idonea facilè intelligitur, & ipſum vi quoque manifeſta noſtrę B oeceſſitati ſubuenire poſſe, quooiam guſtui guaiacum, tam acutum eſt, tam diſſecans, & incidens linguam, vt nihil aptius excindendo ei vitiato recremento ex ſolidis videri poſſit, quare, quamuis iam bis datum morbum non ſuſtulit, quoniam tamen maximè leuauit, & caſus omnes eius extinxit erit reſumendum, & neceſſario eius vires aliqua ratione colligendæ, atque intendendæ, vt quibuſque 21. cum guaiaci, tum corticis vncijs 12. tantum lib. aquæ imponantur, & ſyrupo ſemper aliquid eius ligoi, & corticis, & item ſalſæ ſcobis mele roſato comprehenſa per catapotia deuorando præmittantur, ſcilicet inditis herbis ad eandem rationem facientibus, vt ad caput betonica, ſtechade, ad artus chamæpytis, ad iecur aperiendum (ne viæ illæ impedito humorum curſu aliquid malignum detineant, quod in poſterum poſtea ſit renouationis malorum principium) radice capparorum, & amygdalis amaris.

Guaiacum ergo calidum accipiendum eſt, & per horam non laborandum, nec vllo ingenio ſudor pronocandus, deinde ſudor mouendus obtecto corpore vſque ſub aures, quibus ſi noo moueatur ſudor, cucurbitæ, quibus vtimur ad liquores deportandos, geminæ erunt ſubijciendæ aqua calida ex eodem decocto plenæ, & inter crura, & ad brachium dextrum ſub ala conſtituendæ, ſic enim facillimè ſudabit, ſudore deterſo non amplius ijſdem linteaminibus, niſi D purgatis, vtatur, ac ſi per 50. dies procedat. Diebus ſequentibus aliquo vtatur electuario, in quo lignum ipſum minutim inciſum ingeſtum ſit: prætereа vino quoque ex eodem ligno per hyemem totam bibat, ſiue album, ſiue rubrum id ſit, quibus perfectis, ſperamus omninò eſſe conualiturum. Purgari tamen prius corpus debet miſſo primum aliquanto ſanguine per hæmorrhoidas, niſi ad illas alias pronus non fuiſſet, aut cucurbitulis dorſo applicatis, ſi capitis ratio poſtulabit, ſumat deinde potiones modo parantes, modo detrahentes humorem, parantes, vt cicorea, bugloſſo, fumoterræ, oximelite, &c. edocentes ex ſero lactis epythymo agarico, ſena, rhabarbaro, polypodio cum ſuis modificantibus, quę purgatio ad 20. dies E perueniat.

Ratio victus, dum purgabitur corpus, mediocris materiæ eſſe debet, dum verò potiones guaiaci accipiet, ſit illa tenuiſſima ex pane biſcoto, paſſuliſque, eo ad 3. ℥. illis ad 2. neque vllo modo vino interea vtatur. Habendus verò eſt interea ædificio concluſo, calido, & perflatum nullum habente, atque quantum fieri poteſt, anguſto, à quo ſumendatum potionum diebus nunquam exeat minus procedat.

Longum, & aſſiduum extenuantium vſum Galenus non laudabat in corporibus extenuatione egentibus, quoniam exſiccando, tandem incraſſant, ſed nos hic noo verebimur demum incraſſare, modo lues euulſa ſit.

De Comite Carolo Scoto ſuſpicione gallica vexato.

CONSVLTATIO CCLXXIX.

VErtiginis ſpecies, quæ iã inueterauit, qualis hæc eſt, caput iam in ſeipſum aliquid continere vitij ſuſpicionem præbet, quãuis ventriculi infirmitas apertè nota ſit, præcipuè ab elleboro accepto, humeri dolor, atque ille, qui ad iſchiũ eſt à capite proxime proficiſcitur, & ſi à ventriculo materiæ multum ſuggeratur. Materiæ natura calorem multum non præfert, fœdus tamen ſputi ſapor, putredinem in locis reconditis capitis, præſertim iuxta eſſe, vt ſæpe cõtingit, fieri denotat. Capitis natura, cum citò canuerit, & toti corpori gracili reſpondeat circumſtantibus ſuis partibus gracilibus, cum ſiccior, tũ frigidior cenſenda eſt, quoniam certe ſiccitati, niſi frigus adiungeretur, canities tam cita non fuiſſet, quæ anno 45. totum penitus caput occupauit, hoc Galenus ſimilis naturæ capitibus attribuebat. Corpus totum calidum, & ſiccum fuit, at hac ætate melancholicum cenſendum, vnde nõ eſt mirum, ſi per ventriculum, viſcera, vt iecur, & lien mittant vapores, qui fumi materiam redoleant, qui in finibus cerebri flatum concitent, infirment verò quoque ventriculum aſſiduo tranſitu, qui tamen nondum tantum vitij imprimere potuerunt in ore eius, vt melancholicos affectus faciat, nam retinent illi naturalis ſanguinis aliquantam vim non omninò frigidam, ſiccamque humoris melancholici naturam, cum humoris vim ſequantur, vnde excitati ſunt, videmus verò, cum aliquantam naturalem vim retinet, non efficere melancholicos effectus, vt in his, qui vomunt atrum ſuccum, ſæpe obſeruare licet, præterquam quod ad excitandos melancholicos affectus multa alia requiruntur, commixti ergo illi halitus ei pituitæ, quæ ob cruditatem fit, & in cerebro, & in ventriculo, fortè etiam citra eius putredinem fœdum odorem ipſi afferunt, in ore etiam ventriculi cibi eo elati (loco ſcilicet putrefaciendi potius, quam concoquendi cibi) corrupti facere poſſunt, vt in os ille malus ſapor attollatur.

Gallica lues, quæ non huius magis, quam illius humoris procreandi, ſed corrumpendorum fere alibi-lium iam dictorum recrementorum, & humorũ ſordidandorum, ac naturæ inde infirmandæ vim habere deprehenditur, poteſt per ſui corruptelam etiam infirmitate adducta, & mali ſaporis cauſam habere, & hęc omnia ſuſtentare, ne remedijs quotidianis tollantur, ergo proprium illa remedium vult, cæteri poſtea affectus quique ſua, illa guaiacum, hi borraginẽ, cicoreum, lupulos, chamepitim, cetrach, capillũ veneris, & betonicam, & propter ſquallentes humores, ſyrupum de pomis, ac quoniam metuendum, ne capiti quoque hæreat, olea quoq; ex guaiaco ei collatura eſſe eſt iudicandum, ventriculo etiam, & iecori poſt acceptum guaiacum ſubueniendum, ergo purgando (vt ratio poſtulat) corpori primo electuarium lenitiuum, ſanguinis miſſio per ſectam venam mediã brachij ſiniſtri, ita vt, cum niger fuerit, permittatur, cum flauus ſupprimatur, ſyrupi ex fumoterra, oxymelle, cicoreo de pomis, capillis veneris, betonica, cum decoctis ſupra propoſitarum rerum. Medicamentũ ex maceratione ſenæ in iure polypodij, cum floribus, & fructibus vſitatis, atq; aromatibus, Addita manna ad facilè purgationem, confectione hamech primum, deinde interpoſitis alijs ſyrupis, pillulæ aggregatiuis, & cochijs. Guaiacum non ſolum cum betonica, & cicorea, ſed cũ ceterach coquatur, ſumatur 40. diebus ad minimum, inunctio poſt guaiacum ex oleo guaiaci, ſed potius per roſaceum, quam maſtichinum tempe-

A rato fieri debet. Ad iecur, caputque firmandum intus quoque. ℞. pulueris cort. guaiaci, ſalſæ pariliæ an. ℥. 2. ſpecierum diarrhodon, trium ſandalorum an. ʒ. 1. conſeru. betonicæ, roſar. an. ℥. 2. ſyrupi de cort. citri q. ſ. miſce.

Ventriculo verò exterius priuatim. ℞. Maſtichis ℥. 1. ſ. laudani ℥. 1. macis, garyophillorum, gingiberis, roſarum rubearum, abſynthij, menthæ, ſandalorum rubeorum an. ʒ. ſ. reſinæ, ceræ an. q. ſ. miſce, & fiat ceratum.

De D. Baldo, Antonij Mariæ Artij fil. lingua ſæpe, & membris debilitato.

B

CONSVLTATIO CCLXXX.

HÆc vitioſitas mihi permixta videtur ex debilitate, & perturbatione actionis, nam debiliter, ita mouet linguam ſæpè, vt impediri videatur, tamen id non eſt, ſine quadam perturbatione eius motus, quod in brachiorum, & crurum motione eſt manifeſtius; in labijs quoq; quaſi cinicus riſus videtur, qui ſi ſpaſmus eſſet, nõ ita titubanter fieret, vt ait Galenus, ergo non in neruis, aut corpore muſculorum, ſed in ſpacijs flatu excitato fit. Ex debilitate frigus omnino, aut materiæ occupatio intelligitur, ex peruerſione, ſeu perturbatione habemus materiam, aut mouentem, aut irritantem naturæ vim admorionem, non irritantem, C quoniam eſſet conuulſio, quæ titubantis ſpeciem non habet, ergo ſaltus eſt, & à flatu. Ergo materia illa erit frigida. Non eſſe humidam, ſed ſiccam definiri poteſt ex eo, quod non ità dormit, vt adoleſcenti conueniret, & quod à puerulo ex terrore in cordis ſaltus, & ſimilia mala incidit. At oris humor, & labiorum mollities pituitam indicant, poſſet quoque pituita ob impeditam ex frigore humoris ſicci coctionem generari, & vapore palatum contingente conflati humor, qui linguam, & os totum humectat, præterea, ex natura pulmonum; & os ſic humore abundare, & etiam ex ventriculo poſſet.

Vnde guaiacum illi ſummè profuit, ventriculumq; recreauit, & confirmauit, mollities labiorum, proprium, & inſitum humorem patefacit, non etiam D totius corporis, quamuis verò etiam naturalem corporis ſtatum denotaret, non tamen hunc, qui præter naturam eſt, neceſſario ſequatur. Hic frigidum, & ſiccum ſuccum pituitatemq; extirpare ex cerebro, ventriculo, & ex ſpatijs, ne dixerim neruis, neruoſque, & cerebrum, & ventriculum recreare certè debemus. Hæc præſtare facilè poterimus, ſi totum corpus purgabimus, ſi guaiacum repetamus, coniunctum cum betonica, chamæpyri, chamadri, & cicoreo, ſi poſt guaiacum hac tota hyeme terebinthinã demus cum caſtoreo, quæ, ſi non profuerint balneis poſtea medicatis vtendum eſſe crederem.

Pro equite Paſſero febri longa oppreſſo ferè E *hæcticam præ ſe ferente eum Capinaccio.*

CONSVLTATIO CCLXXXI.

PRopoſita ſunt balnea à V.V.E.E. de quibus, cum dicenda mihi ſententia ſit, nõ poſſum magis audaciter loqui, quam me doceat Galenus, qui de balneis, quibus aſſiduè tunc homines vtebantur, contra Philippum nimis ea metuentem dicebat, quod cum nullum aliud remedium reperiatur, & malum maraſmi ſit irremediabile non minus, quam ſit ſenectus,

pro-

Digitized by Google

propterea inſtante maraſmo cum Thucidide melius A eſſe aliquid agere, & periclitari, quam in necem certam labi ægrum permittere, periculum quidem metuebar, ne vis natiua per balnei frigus adeò frangeret, vt ſubinde ſeniũ illud ex morbo incurreret, in quo ſquallori frigus coniunctum eſt; ſed Galenus potius ſenium, quam mortem eſſe ſubeundam ſentiens balneum penitus in eo periculo admittebat, modo ſcilicet eo, quo ipſe exponit in febribus ſimpliciter hæcticis, vel cum maraſmo iam coniunctis, quemadmodum, cum de potu frigidæ in eodem metu ſub ardentibus febribus vel ex inflammatione obortis diſputat.

Ergo ſi febris propoſita ſit hæctica, aut ea ardens, ſub qua metus hæcticæ ſit, & maraſmi, ſi balnea illa præcipiantur, ego in ſententiam illam lubens deſcendo; Sed in hac febre curando nobis multæ res me ab hac ſen- B tentia deducunt, nam febris ardens non eſt, putredinis tamen eſt, & quamuis corpus ſqualidum, & pronum in hæcticam ſub vetuſta febre habeamus, tamen pulſus, qui ſuperius durus ferè eſſet, nunc mollior, & minus celer eſt, neque tam frequens, vt alias, febris minor facta eſt: Sub febribus longius video antiquos Medicos tubercula in iuuenibus, in ſenibus quartanas, non hæcticam meruere, macies corporis non progreditur, potius (vt ipſe, vt aſtantes omnes aiunt) melius nutritur nunc, quam antea, cum etiam cupiditas cibi benè magna, & concoctio iuſta ſit, vires corporis, quę ante nullę eſſent, quæ ne quidem ad manus mouendas ſatis eſſent, nũc corpus omne mouere poſſunt. Vnum vero ego obſeruaui, quòd oculi, nunquam caui fuerant, nunquam caua tẽpora, ſed bene nutrita facie, & bono vultu fuit.

Vnde hæcticæ ſuſpicio valdè remiſſa eſt, vt, ſi antea mihi viſum eſt putredini occurrendum, nunc in eo ma- C ximè confirmer, putemque omnino balnea inſueto homini præſertim vitanda, præcipuè, quoniam metus periculi ab aere creuerit, putridæ enim apparatu ſubſtante, obſtructionibuſque conſtituto, vehiculo diuturnitate mali debilitato, humoribus craſſis factis ſi æger per balneum exhorreſceret, quàm increſceret, quam renouaretur febris, cutis conſtiparetur, fuligines acres cacochymiam augerent, & putredinem, & in vitæ diſcrimen adducerent, neq; enim hic vereor ſenium ex mortifero morbo, ſed mortiferum morbum ex ſalubri, ſi.n. hæcticæ eſſet iuſta ſuſpicio, illa certe aut ex vehementia caloris febrilis, aut ex diuturnitate excitaretur, ſi ex vehementia ſuſpicaris, hæc febris antea fuit vehementior, & tamen hęcticum malum non attulit, quod verè dici D poteſt, quoniam impulſu, neq; celeritas, neque durities, neque calor percipitur, & longè minus imbecillitas, quę omnia, quo hęctica ſit, neceſſaria ſunt, vt illa, quæ a vobis afferuntur, ſunt ipſa quoque neceſſaria, at non tanta, vt neceſſario noſtram elicere debeant aſſenſionem, quemadmodum quod a cibo extrema incaleſcãt, quoniam ipſe id percipit, neque tamen caput, aut reliquæ partes incaleſcunt, minus adeò, vt increſcere febrem noua acceſſione videatur, vt quod ipſe febrem non percipiat, quæ iam ferè ab initio eiuſmodi fuit, ac ſi hæctica fuiſſet, pulſus iam duriſſimus, imbecillis, & calidus euaſiſſet, quæ, vt ea ſint, quæ hæcticæ ſunt familiaria, & neceſſaria, niſi tamen certum modum nacta fuerint, non E neceſſario conficiunt hæcticam eſſe, iis fortaſſe negandis tantum neceſſaria ſit argumentatio hæcticam non eſſe, non autem vtcunque affirmandis hæctica eſt ſtatuenda.

Verum, ſi tantum vobis videtur hæctica metuenda, putrida quoque ei coniuncta eſt, & ideò balneum ex Galeno tutum non eſt. Hac enim occaſione Philippum laudat, & nos quoque laudandi, qui Philippum ſequimur in eo, in quo ipſe a reprehenſore laudatur, cũ nulla uerior, nullaque firmior laus habenda ſit, quam ea quæ à reprẽſore proficiſcitur. Præterea neque vobis, qui hæcticam exiſtimatis, neque nobis, qui putredinem veremur, & obſtructiones, ventriculumque imbecillum, balnea noſtra ſatisfacient, vobis quidem minimè, quoniam balneum, quod hæcticæ ſubuenit ex Galeno eſſe frigidum debet, vos vero tepidum, aut egelidum proponitis, cuius frigus non ulterius, quam per primas carnes proficiſcatur, & imbecillia membra omnia faciet præcipue ventriculum, & neruos, quibus eo magis me, tuendum eſt, quod ſuperius vix mẽbra mouere poterat, certe quidem non magis poterit ab alneo repente refrigerati, quam ab aere nunc hyberno, à quo etiam metuendũ eſt, ne ex balneo eo tepido meatibus relaxatis acrius interna feriat ulcera, homini cui balneum penitus inſolens eſt.

Vbi ego non poſſum præterire illud incommodum incredibile, quod à balneo tepido meo iudicio eueniret: nutritio quatuor facultates requirit, in quibus attractio, quæ in hęcticis ob anguſtiam meatuum debilitata eſt, ſummæ cum aliis neceſſitatis eſt, hæc à balneo calidiori quidem robur accipit, a frigido verò retentrix ob temperationem longè maius, nam cum attractum eſt alimentum, per calorem ſubita temperatione retinetur, & partes non vltra, quam requirit, obſtipantur quamuis refrigerentur. At iſto veſtro balneo tepido nõ admodum alimentum attrahi poteſt, attractum certè non retinetur, tantum laxantur meatus inuiſibiles, & tales relinquuntur, & totus ambitus imbecillis fit. At tẽperatur calor, & ſquallor remittitur, neque tamen nutritio vſquam iuuatur, qua vna ſiccitas aufertur, potius laxatione nimia magis debilitatur manente præcipuè internarum partium calore, ad quem remittendum huius balnei tepor nihil poteſt, ergo id remedium vt eſſet neceſſarium, non tamen ſatisfacit, imò nihil ferè adiuuat, cum calor in hæctica ita primus in corde ſit, vt ſiccitas vltima eſt, niſi aliquod maius eueniret. Siccitati verò exteriorum aliquid, & leue faciatis, quæ certe vix quidquam habebit, ſi nutritio non iuuetur calore imprimis remittendo, quod eſt magis cordi neceſſarium, & febri hæcticæ propriè expetitum, nam, vt dixi, calor cordis, in quo primum eſt, eſſet tẽperandus, ſiccitas verò nutritione vna auferenda non requirit veſtram hãc humectationem. Ergo, cum curatio habita in melius iam corpus reuocauerit, deſieritque ea ſuſpicio ego nutritionem, & calori moderationem per cibos, vt per ptiſanam, quod fecimus, procurarem, & obſtructionibus ſummouendis, & coctioni viſcerum iuuandæ incumberem, ſiquidem cruditas, & obſtructiones totam mali vim tenent, vnde vidiſtis quam ex rhabarbaro melius habuerit, & quam deiectiones leues, & reſolutiones aluí illi profuerint, hinc aſcẽderem ad trochiſcos de capparibus, de rhabarbaro, quos vel cum iure cicerum rubeorũ, vel ſi timeatis ſquallorẽ, cũ ptiſana exhiberem.

Refrigerium ab aere per os ingrediente ſummum dat nobis anni tempus hybernum, & longè maius, ac tutius, quam balneum faceret, quòd in cordis ſpiritus ſi nõ ſubito peruenit, cordis tamen corpus magis afficit, quam aqua poſſit, vt Gal. 3. de prognoſt. ex pulſ. in c. tertio, & ſecundo, quo nullum aliud auxilium cordi refrigerando iam vel neceſſarium, vel huius viribus ſit comparandum, ſtomachi interea ſuſtinendis viribus operã ſummopere darẽ, nedum vt balneo tepido demolirer, frictionibus etiam vterer, quæ magis nutritionem iuuãdo corporis ſquallorem amouere poterunt, & calorem excitando concoquendi vim augebunt, inunctionibus quoque ſi videatur ſubiungendis idem molirer. &c.

Hic ex vſu rhabarbari incidit in acceſsiones vehementiores & paucis diebus febris eſt facta intermiſſa, ac poſt longam curationem euaſit, cum vix oſſa cutis teneret, poſtea multis menſibus cachexia occupatus fuit, æſtate tamen prima bonum habitum acquiſiuit, & benè inualuit. In hac conſultatione præterij rem admodũ apud me dubiam, quæ eſt in genere cibi deligendo in febre maraſmode. Nam Medicorum ſchola, quæ deligit cibos alimenti difficilis diſſolutionis, vt cancros, cochleas, teſtudines, & id genus. Gal. verò contra pp anguſtiam meatuum, & difficilem concoctionẽ ſubſtante neceſsitate alendi citiſsimè deligit cibos facillimæ

ciuſſimæque concoctionis, & diſtributionis, & ita lac præfert carnibus ſuillis, quæ ad multum alendum eſsent opportuniſſimæ.

De puella Pianoſia ex febre ardenti tota nigra facta & in facie præſertim tumefacta.

CONSVLTATIO CCLXXXII.

MAligni nomen aliquando latentem malam vim denotat, aliquando, cum ferè conſumit interdum cum remedijs non cedit, propria tamen quadam ſignificatione accipitur malignum, quod putredine vehementi, & admodum fæda conſiſtit, huius generis ego hanc febrem exiſtimarem, niſi quòd cum pernicioſus morbus ſit, nó ſatis exprimitur ex Galeno nomine maligni, ſed pernicioſi. Malæ putredinis eſſe certum eſt, quod vlcus palati nigrum, & exedēs, quod corporis ater color non per maculas, ſed continuata nigredine ferè corpus vniuerſum occupans confirmat. At cur nullum delirium, cur magnus pulſus vſque ad extremū iam eius ſpiritus diem? cur nullum cibi faſtidium? hæc certè ſunt mirabilia, nam, quæ materia ad peſtem, vel ipſam gignendam hac aptior poteſt excogitari, quæ tam nigra, tam erodens, tam præceps, tamque copioſa eſt, quæ demum ſexta die, hoc eſt, hodie ſit ei vitam ſublaturas hac inte poſtquam nulla eſt ſalutis ſpes ſaltem ad artis noſtræ vſum hæc mihi dicenda videntur. Materiæ quidem genus mortiferum eſſe poteſt, at nunquā adeò, vt, cum nobiles partes occupat. Vis enim naturalis viſceribus principibus ſuſtentata firmioribus genus infeſtum malorum humorū extra nobiliores ſedes ejecit, & adeò, vt aliquando, quod nunc fecit, in cutem ipſam perueniant, vbi, ſi fumi putredinis, & calor putridus interea cordis corpus calefaciens ipſum non contaminet, neque humores in eius finibus corrumpat, tunc vis naturalis tandem morbum eſt ſuperatura, vnde mirum nó eſt, ſi aliquos turpiſſimis admodum malis euaſiſſe vidimus, in quibus, etſi caput læderetur, atque etiā iecur, cor tamen ſe ſe defendere potuerit, defendit ſe ſe etiam hunc vſque in diem cor huius puellæ, vt ex pulſu magno, & creberrimo, celerrimoq; vidimus, vt tandē etiam vibraret, virtute adhuc integra, & ſiccior eo immenſo calore arteria affecta, quæ fortè inflammatione aliqua etiam extenderetur. At hodie ſubito res mutata eſt, neq; vibrat pulſus, neque vis ſentitur, niſi imbecilla, atq; in pulſu crebritas vna relicta eſt, caput tamen ſe ſe defendit adhuc. Principes ergo partes ſi capiantur affectu, & præcipuè cor, tunc mortifera lues euadit, quæ ſi humores tantum depaſcatur cordis finibus comprehenſos nō ipſum cordis corpus, tunc multi poſſunt euadere, ſi cordis corpus occupet, tunc nulli penitus reſtituuntur. Quod vero magis corpus cordis ab vna, quam ab alia corripiatur cauſa multiplex eſſe poteſt, nam ſolet imbecillitas eſſe facilis ad vitium, & corruptiones compræhendendas, ſolet putredinis certa ſpecies huic parti magis, quam illi apta ſimilitudine, & contrarietate hunc citius, quam illi labem infigere, præterquam qđ genus putredinis tam malum eſt, vt contagio concipiatur, & vel ſine contactu per ipſum etiam aerem a ſe infeſtum traducatur, tunc enim cor aere vix in pulmonibus modificato viens facilè ſecundum proprium corpus inficitur, ne dum ſecundum humida a ſe contenta, ita fit, vt aliquando contentis vix contaminatis corpus tamen cordis infectum homines male habeat, & morti tradat, in quibus narrabat Galenus ſe eos pulſus obſeruaſſe qui a naturalibus parum diſſiderent, intellexiſſe tamen eos peſte morituros ex acri caloris ſpecie, & ex æqua pulſuum, & febrium perſeuerantia, quodque ipſi non ſentirent febrire ſe, quod indicio erat cordis corpus calore febrili occupatum.

Malignitas ergo quæ putredine peiori nititur, tunc lōgè peior, ac verius malignitas eſt, cum ad partes principes, & cor præcipuè peruenit, quæ verò id facit eo facilius, quò fœdiori putredine conſtat, & ſanguinem etiam occupat humorem omnibus æquè communem, ita etiam facilius contagio poteſt inficere, vt demum, ſi certa contrarietatis impetu cordis attingat corpus, peſtis verè appellari poſſit, cum ab euētu quod nulli euadant, tum a cauſa, quoniam tunc per aerem cordi familiarem, & humoris communis halitu corda aliorum attingit, quod ſi non ita fæda ſit, vt neque tam ſanguinem habeat, neque aer infici poſſit, neque per ipſum corda attingi, ſed contagio tantum ad humores cordis peruenire tunc neque ab euentu peſtis, quoniam plurimi ſaneſcunt, neque a cauſa, quoniam non ita latè poteſt contagioni vagari, dicenda eſt, malignitatis tamen nomen, & peſtilentialis meretur, quod illius putredinis naturam referat, ſcilicet malæ, & vehementis, huius vero etiam partem habet, quod ſinus corpus occupat, vnde plures quoque necat. Quandoque pulmonem, aut iecur hæc putredo maligna tenet, aut ob inflammationem ſui cauſam, aut ob ſpeciem ſimilem inflammationi, & tunc tum genere putredinis, tum loci occupatione maligna dicetur, & a iecore colliquationem habebit, vt illa, quæ humores cordis occupat, potius amentiam, non dixerim inſaniam ſemper. Colliquationem ferè ſequitur alui reſolutio, ſæpè ſudor aut vrinarum copia aliquando tumor abdominis, & carnium.

Sæpè verò res ab hoc in illud genus pertranſit, vt in hac puella in ambitu corporis putredo mala orta eſt, vt ſæpè in alijs vidi ob nimium malorum humorum concurſum quacunque cauſa factus ſit, inde ob copiā putredinis ad venas maiores, & tandem per contagiū ad cordis corpus maximæ hodie, cum moritura eſt peruenit, Magni itaque pulſus, & vibrantes erant antea, cum cor ſe ſe defendebat, nam ſuccumbit, & illos infimos habet, in alijs ego vidi ab humoribus cordis per ſummam inſaniam ad cordis corpus perueniſſe, inſaniam verò cum putredine humorum, & caloris vi ceſſaſſe, & in amentiam quietam tranſiſſe, quietemque habuiſſe, ſub qua duobus diebus perierint, quoſdam verò pluribus, vt in 10. diebus, qui marasmo confecti ſunt, Nonnulli etiam viſi ſunt a febre liberati vrinis malis, & aluo peiore palato, & lingua arida, pulſibus duris quamquā valdè raris, qui reuerſa magna febre duorum dierū extincti ſunt; Neque verò vllus medicus eſt, cui non contigerit curaſſe febres, quæ primò tertianæ eſſent, poſt aliquot dies, vt quartum, vel quintum in continentes mutatas, a ſeptimò ſubito, vt ex pulſu imbecilli potuit intelligi, cordis corpus putredinoſum febris calorem comprehendiſſe, & peſtilentes non ſolum malignas eſſe factas vel ſaltē cordis humida occupaſſe, malignaſque euaſiſſe.

Hæc de malignitatis, & peſtilentiæ nomine & natura mihi nunc breui dicenda viſa ſunt, quæ alias ſubtilius & latius ſum explicaturus, prognoſtico enim veſtro ſatisfaciunt. De remedijs cum prognoſtico tantum locus ſit, non agam.

Eadem die tota nigra facta eſt, & tumida facie, & nitenti ſublata eſt.

Febres in toto habitu corporis vidi multas, ſub quibus vrinæ, & pulſus a Medicis ſummopere laudabantur, tandem ſubito poſt 11. diem ęgrotos, & debilitaſſe, & necaſſe, & carnes confeſtim eo nitore atro computruiſſe.

De

De Mutio Tingoli ſyncope correpto, & per caſum ex ea capite afflicto, poſtea de apoplexiæ ſuſpicioſo. A

CONSVLTATIO CCLXXXIII.

SYncopen primum eius malum fuiſſe, deinde caſu in
caput ſequuto memoriæ, & locutioni noxam allatã,
non autem epilepſię ſpeciem, aut apoplexiæ fuiſſe con-
iectamus ex audito ordine, & actionibus læſis. Ordine,
quoniam capiti eum dolor primum ventriculi a caco-
chymia ex prægreſſis febribus; deinde inædia eius diei
malum humorem in ventriculi os adduxit, vomitus, &
alui perturbatio ſequuta eſt, poſt quæ paulatim ſe ſe de- B
ficere ex eo inſidente dolore ſentiebat, & cum ſe ad le-
ctulum recipere ab egreſſione tentaſſet, cecidit cum ſu-
dore, & frigore extremorũ, caſum verò quoque ſequuta
eſt ſenſuum, & motuum amiſſio commune ſignum cũ
ſyncope capitis ictu quaſſati, vidi ego multos ex ictu ca-
pitis integris reliquis totos tres dies ſine vlla memoria
fuiſſe, neque nominibus rectè vſos. Is noſter paulo poſt
facultate motrice reſtituta ſponte incedebat ad aluum
identidem deponendam clyſtere impulſus, pulſuque ex
imbecillo ad valẽtem mutato, memoria tamen interea
penitus amiſſa, & loquela, quoniam ictus ſupra aurem
in os petroſum in vna parte factus totum cerebrũ mul-
ta cõcuſſione oſſium affecerat. Quod ſi apoplexia fuiſ-
ſet tanta, quanta vel accidere ſubitò ſolet, non tamen id
frigoris in extremis niſi moriente iam homine fuiſſet, C
etſi authore Galeno cum magna futura eſt, ſyncopen
primo habet, non reſpiratio remiſſa, niſi intereunti, nam
alioquin & ſpuma, & ſtrepitus, & violenta admodum
reſpiratio fieri, vel in pereuntibus ex apoplexia ſolet re-
ſpirationis vſu vel aucto vel manente, facultate verò
motrice defecta, quod ſi reuicturi ſint, & non labefie
cor, neque ex ita magna apoplexia tam ſubito reſurgũt,
neque tam citò valenter incedunt, nam ita magna apo-
plexia, quæ memoriam tollat, quæ cordis vires auferat,
pulſumque faciat tam imbecillum, ſemper, vt Hippo-
crates etiam propoſuit, paralyſim relinquit, cuius ipſe
nihil ſentit, neque ita facilè ſoluitur, leuis verò non fuiſ-
ſet hæc, quoniam apoplexia leuis non tollit memoriam,
grauis verò non tollit, quin ſecum motum interea labe-
factatum relinquant, nam non eſt ita propriè partis il- D
lius malum, ſed ad mediam cerebri partẽ, & totum ip-
ſum ſpectat, Vnius ergo cerebri partis leue malum non
attuliſſet, ſyncopem ergo caſus, & ictus fuit, cuius con-
cuſſione tanta acceſsit læſio, vt in loquendo nomini-
bus rerum careret, & ita hæc mala partis contuſæ, &
cerebri quaſſati nota exiſtunt, vt linguæ quoque impe-
dimentum, & auditus, quoniam oſſa auditus inuicem
concuſſa auditum afflixere, ſi cerebrum medium po-
tuere conturbare motrice vi valida, cum ſpiritus per
quietem reſumpti ſunt, quos concuſſu diſſoluerat, vbi
lingua viſa eſt debilitata, quoniam memoria etiam lo-
quutionem non ſuggeret, quamuis non amiſſa eſſet lin-
guæ vis mouendi, ita confuſam loquutionem memo-
riæ ipſa labefactatio facere poterat, Quare de apo-
plexiæ rediturę metu nihil habeo, quod di-
cam, quin ſecuritas mihi maxima eſt a
natura corporis, & capitis ſicca, &
calida totius corporis præter
caput, & minimè excre-
mentitia ab ætate
vigente, a
mo-
do exercitatiſſimo,
&cæt.

Excellentiſſimo Renato Braſauolo, Sereniſſimo Ducis Ferrar. Phyſico, S.

CONSVLTATIO CCLXXXIIII.

CVm cogitatur de mittendo ſanguine Sereniſſimę
Ducisſæ noſtræ, ne quid prætereatur, quin conſul-
tiſſimè fiat, te quoque rogatum in ſententiã volui, Res,
vnde iudicium id colligas, ſic habet. Poſt Nonas Ia-
nuarij inſtantibus ei menſibus rubor tenuis ad angulos
maiores oculorum incubuit magis in dextro quam in
ſiniſtro, & hoc, poſtquam tempeſtatum ratione ſe ſo
B diu domi continuiſſet, ſubitoque ſe poſtea aperto cœlo
commiſiſſet, & ex ambulatione incaluiſſet. Menſium
modus inde ſolito parcior fuit, malum verò oculorum
adhuc trahit, & quamuis leuius videatur, tamen, vt ferè
fuit varium, nunc etiam eſt modo magis modo minus
moleſtum, is quidem nunquam in expreſſam inflam-
mationem euaſit, dolore ferè caruit, niſi quod, cum ſub
noctem quotidie ingraueſceret, pungentis rei ſenſum in
angulis afferebat, quod nunc quoque aliquando facit,
nunquam rubor coniunctiuæ ad eam partem peruenit,
quæ aperta ſpectanti eſt, niſi admodum liquidus, vt fe-
rè non animaduerteretur, internas potius palpebrarum
oras rubore inficit, & cum grauiſsimè habet, exterius
etiã effertur, ſed citò externas partes relinquit. Lachry-
ma primo tempore per noctem in putis craſsitudinem
C cogebatur, alioquin liquidior, nunquam mordax, acriſ-
ve, rarò calida, frigida ſæpius, ac quod refert ipſa Do-
mina Sereniſsima, aliquandu oculi in aqua verſari vi-
dentur, tunc præcipuè, cum aliquando ſupra palpebras
ſine dolore leuiter, & ferè inuiſibiliter tument, noctu
ait lachrymam largiorem eſſe, interdiu vix agnoſcitur,
cum neque rubor valdè conſpicuus ſit, neque quidquã
aliud noſcatur a naturali habitu diſsimile. Superiori-
bus diebus, cum peius habebat, tum non ſolum oculi,
ſed caput, & dorſum, & crura ingraueſcebant, vt inter-
dum per noctem perhorruerit, & ſubinde ſuccedente
calore ſine quiete fuerit, nunc caput ferè calorem ſentit,
& facies coloratior eſt, vt dixi verò menſes parcius pro-
ceſſerunt, quare quamuis non valdè male habeat, &
ſanguini tenuiori plurimũ pituitæ, aut certè bilis aquo-
D ſæ immiatum ſit, tamen menſium iuuandorum ratio-
ne, & quoniam res ei vel eo nomine moleſta eſt, quod
a lectionis ſolatio impeditur, quodque veretur, ne circũ
oculos aliquod fœdum veſtigium ſpatio mali relinqua-
tur, ideò hortante etiam conſuetudine, qua ferè quotan-
nis id factum eſt, mitti vtiliter poſſe ex talo ſanguinem
ſub menſium ex ſpectatione creditur, atque a te, quod
ſentias expectatur.

Interea hæc facta ſunt: poſt finitum menſium om-
nem impetum, oculorum cauſa aluus per mannam re-
ſoluta eſt, & inde multum virentis primum, deinde ſe-
roſioris bilis eductum, præterea, cum omnis occaſio re-
ſpiciendorum menſium præterij ſſet, & oculi auxilium
deſiderarent, per cucurbitulas dorſo ſcarificato ſanguis
eſt detractus, qua in re ipſa ſummam ſpem poſuiſſet, pi-
E lulas quibus vti conſueuit, tutiſsimum medicamentum
proponebam, & valdè ei generi humoris eliciendo op-
portunum, ſed ipſa anni tempus alienum verita eſt, po-
tius miſsionem ſanguinis paſſura, & dum tempus
iuuandis idoneum ſit, toleratura. Rem &
cõſilium noſtrum habes, nos dum quod
ſentias reſcribas exſpectabimus.
Vale meque mutuo ama. Pi-
ſauri 6. Calend. Fe-
bruar. 75.

Pro Comite medulæ epileptico exiſtimata.

CONSVLTATIO CCLXXXV.

PRæterquam quod, quæ narras mihi, dubium faciūt hac tempore, quod nobis hactenus eſt perſuaſum, ſit ne morbus is epilepſia, faciunt etiam, vt verear quidquam proferre, quod conijciam huic morbo, cuiuſq; ſit generis, facturū. Nam vitium infirmitatem obijcis, q̄, quanta ſit, ægro non viſo non poſſum internoſcere, plurimum.n.referret, an ea virium, an oneris cauſa ſit, onus enim non ſolum vim medicinarum non patitur, ſed vt apprimè vilem eius valetudini expoſceret, tertiò quod non conſtāter aſſeris, & magni referret, ego ſuſpicor febrem ſubeſſe. Itaq; mihi videor iter cogitationis penitus obſtructum, neque poſſe progredi ad aliquod inquirendum. Etenim non poſſe eſſe epilepſiam illud facit, quod in ægro cerebrū ipſum ſub hoc malo non agitatur, quo aliquid iniuriatū propulſet, quod verè eſt huius morbi ꝓprium, dicitis.n. vnum oculorū ſenſum eo tempore impediri, & ægrum aſſerere ſub ea oppreſsione non cernere, ex quo tum veſtro, tum ægri teſtimonio quadā alia facultate ſentientis ſe lumine oculorum priuari, dū ſub ea occupatione mali iacet, colligo ego, quod ipſe nō oībus cerebri facultatib. ab illa occupatione priuatur, neque minus memoria, ergo cerebrum non concutitur, ergo epilepſia non eſt. Epilepſia id habuit noīs, quod denotat cōpræhenſionem deſuper venientem, ſiue a cerebro, ſiue cælitus, ut vulgus, vnde vocabula habētur, opinatur, quæ hominem ipſum occupet, modo quodā ſingulari, nam morbi oēs occupant, at is ipſum penitus hominem compir, ut non poſsit ad ſe redire, niſi malo decedente. Sed nomen dimittamus, definitio per externā formā, & ſpēm ipſam data, eius cauſis neglectis eſt hęc, quod eſt conuulſio oīum corporis partium non vna cōſiſtens, ſed ex multis continuata cum mentis, & ſenſuū internorum oblæſione, quā obiæſionem interpretatur Gal. amiſsionē ſenſuum internorum ſimul cum externis, quā amiſsionem alibi uocat ἐπίσχεσιν, ut lib. de diff. ſymptomat.c.3. omnino cōcors definitioni ſuperius datæ, atque explicatæ lib.3. de locis aff.c.7. at, vti dixi, hæc ſpecies eſt, & aſpectabilis mali forma, quæ ſymptomatū cœtu a Medicis ducitur. Vim internam mali, & quid intus hēt, quod poſsit tot malorum viſibilium in cauſa eſſe, uideamus; certè nulla alia cauſa eſſe pōt, quam, quæ excitet cerebrum ad ſui concuſsionem contractionemque, vt ſibi noxium propellat, ſub qua ipſum interea cōturbatum cæteris ſuis functionibus priuatur, præcipuè, quoniam oportet, vt ea cauſa cerebrum moleſtans ſit in loco potiſsimo, vnde cogat ipſum ſic agitari, ſiue ea corpore præſens ſit, ſiue ſpecie inimica. Si corpore ſit præſens locus, omnino erit principio neruorum proximus, & cerebro potiſsimus, quare uel medius, uel poſtremus uentriculus, anteriores.n. motui concitādo idonei non ſunt, ſomno potius inducendo, & uertigini mouendæ ſunt, unde, & ſi princeps cauſa ſenſuum impediendorū ſit cerebri concuſsio, id eſt uehemens agitatio, & ſpirituū eius extinctio, ita, ut obſtructione uel poſteriores uētres tantum occupante oculi ēt extinctis ſpiritibus lumine priuantur anterioribus, & ſibi uicinis uentriculis liberis, ubi, cum malum ſuo corpore in poſtremis uentriculis reperiatur, maximè poterit ēt ad impediendā memoriam, & mentem, & omnem cogitationem, ne dum motui ei perturbato faciendo, quaſi corpore ibi præſens non ſit, ſed ſpecie ſola inimica irritet, ut in pūctoris neruorum, in ſtomachi per bilem morſibus, tunc cerebrū amittit, in ea re tamen actiones ſuas omnes, quoniā cōmouetur totum, ſpiritibuſque exonguendis concuſsio idonea facit, ne poſsit per ſuas functiones aliquas ſe ſe exercere. Itaque cum totum corpus uidemus concuti hoīem uerò non exire ex ſe ſpinalem potius medullam rectè cauſabimur, ut in hoc corpore poſſemus facere, ſi certi ſimus hanc eſſe conuulſionē, non ſaltum, ut odorare viſus ſum ex verbis veſtris, quibus dicitis eam eſſe

A leuiorem conuulſionem, & quaſi ſaltum, quam leuitatē in imbecillitatem virium vos refertis, quam rectè verò non inſpecto ægroto iudicare non poſſum, ſpinalem verò medullam poſſe vitiatæ motionis eſſe in cauſa, comprobatur ex eo, quod ſæpè vidimus motionem hanc à neruis partium fieri, vt ſæpè brachium, ſæpè totam ſiniſtram partem tantum conuelli, & neruis ſæpè conſenſione cum altero non malo proprio agitatis quo perpetua etiam eſſet diſtenſio, ne dum illa quoque per impetus ſubitos fieret, ſæpè etiam totum corpus agitatum vidimus integro cōmuni ſenſu, quod ſit præcipuè in mulieribus conſenſione vteri inde malo ſpiritu elato non obſtruente, ſed irritante tantum, quod fortè in punctutis neruorum fieri poſſit medullæ ſuprema parte cōmota, quod ſi cerebrū quoq; afficiatur per ſocietatem ex

B eius concuſsione ſpiritibus extinctis, neceſſario ſenſus amittantur, niſi valdè leuis ea concuſsio ſit, a ſtomacho quidem vix fieri poteſt, quin ſenſus lædantur, cum bilia id factura vel oculis caliginem obducat, a quo vētriculo ſi vapores tā craſsi attollantur, ut uentres cerebri obſtrui poſsint, his in pituitam craſſam conuerſis, neceſſario tunc obſtructio, hoc eſt morbus, eſt in cerebro, & non eſt per conſenſum, minus ſymptoma, nam in conſenſu pars cōſentiens a parte morbo oppreſſa afficitur, nec ipſa hēt morbi formā in ſe, etſi habeat ſymptoma, imo ſæpè tantū ſenſum habet mali quem ſenſum ſymptoma ſequatur, ſæpius cauſam trāſeuntem, vt in oculis ſuffuſio a uentriculo, quare perpetua non eſt, neq; ibi hæret, at cum colligitur cauſa, & demum facit morbū in parte illa, adeò ut deficiente etiam cauſa aliena ſuam

C in ſe tenere poſsit, tunc per ſe pars affecta eſt, & ſi non primario affectu, ſed ſecundario, morbum hēt quidem aliunde, neq; tamen per conſenſum tantum, quoniam omnem uim, firmamq; morbi habet, & cauſa remotia ēt alijs in ea parte detinetur, vt hic ſi lentus humor in cerebro ſit, & ſe ipſe mouere natura poſsit, alio non ueniēte, & ſi aliunde miſſus ſit, neque litem faciam, ſi ſuffuſionem ēt a uentriculo, manentem tamen, & firmam eo pacto ſic cenſeas, ſat mihi eſt, quod morbus in parte eſt, ita ut nullo alio auxilio manere queat, quamuis initio aliunde cauſam habuerit, ſed uidetur quoq; differētia epilepſiæ in eo eſſe poſita, quod tranſeuntem humorem habeat, quamuis.n. humor faciēs epilepſiam, interdū in cerebro ſit, tamen manere ibi non uidetur magis quam uapores a uentriculo ſuffuſionem facientes ma-

D ricant in oculo. Itaque, quamquam non ſimplici conſenſu fiat, ſed materia, & cauſa communicata, tamen, cum cauſa non poſsit manere, niſi aliunde ſuſtentetur, conſenſione etiam fieri uideatur. Nam & ſuffuſio, cum obſtructio ſit, & facta ſit, in oculo dici poteſt uerè eſſe, quā obſtructionem eſſe in manento re eſt poſitum, quoniā tamen non maneret, niſi a uentriculo miſsis uaporibus ſuſtentaretur, propterea per conſenſum adhuc eſſe intelligitur. Epilepſia ergo, q̄uis totū ſuū eſſe habeat in cerebro, cū in eo cauſam ſui hēat proximā, qua potens eſt ſeipſa motionē illam efficere, ea tñ cauſa, cū humor ēt eſt, non pōt manere, niſi aliunde reſtauretur, ut ſuffuſio a ſtomacho facta in oculo ſuam naturā hēt, tamen qm̄ quod eius in oculo eſt, ſimulatq; ſummota uētriculi noxa eſt, ſubito nihil eſt, neq; læſionem perceptibilē hēt,

E ꝓpterea neq; morbus eſt, qui in facta re conſiſtit, ſed conſenſione fieri dicitur. Suffuſio ergo a ſtomacho ſuſtētata nō ſat hēt cauſæ, & naturæ ſuæ in oculo. Epilepſia pariter uidetur in cerebro cauſam firmā non habere, quæ aliunde renouanda eſt, ēt ſi lentā & craſſam materiā in eo habere credatur, q̄d ſi a bile ſtomachū mouēte fiat, uel a nerui punctura, tūc longè magis illatum eſt, quod in cerebro noxa non eſt, neq; ſeipſum affectum cerebrū eo modo dicendū ſit, ſed potius aliūdè affici. Verū aīad uertere oportet, magnā eſſe differentiā inter ſuffuſionē, & epilepſiam, quæ ſi contigerit, ab humore craſſo fiat.

Nam humor is craſſus manere poteſt ſe ipſe, & obſtructionem tenere, & id facere, niſi in multa depelleretur, halitus verò ſuffuſionis non poſſent ſe ſe retinere niſi

aliunde

aliunde ſuſtineretentur. Itaque quamuis epileptici cerebrum in medijs inter acceſſiones ſpatijs tantum imbecillum eſt, ſub acceſſione tamen per ſe afficitur, & ſe ipſum non aliunde, cũ lentam & craſſam materiã habet, & ſi illam aliunde acceperit, eã tamen cum habet, morbum habet, neque alterius ope interea eget, vt habent, quemadmodũ & articulus in podagra, qui in medijs interuallis ſola imbecillitate tenetur, in acceſſione tamen morbũ habet, & mali præſentis aliunde cauſã non expectat, ſed habet, expectat tantum, vt ruſus habeat in poſterum, ac cum acceperit ita habiturus eſt, vt ſine alia queat manere. Sed ad rem propius. Dubitatis vos, & diſputatis id malũ non eſſe in capite, ſed à ventriculo proficiſci, dicitis eo vos moueri, quoniam ſenſibus manentibus ſub eo malo agitatur, vnde non cerebro, ſed ventriculo male habente id eſſe neceſſe ſit. Credo quidem non laborare cerebrum, imò nõ ſolum eſſe à pituita illa liberũ, ſed etiam ab omni cõſenſione, qua ſolet ſymptoma illud accipere, nã ſi acciperet, certè ſenſus ob ſui cõcuſſionem amitteret. Sed eſto, vt hoc fieri queat. Quærã ego etiam tunc, quid cauſæ efficere conijciatis hoc ſymptoma per ventriculi conſenſum, bilẽ ne? Vos nullo modo nam ſubeſſe in eo corpore ob eius naturam frigidiſſimam, & crudiſſimos humores. vultis concedere, ſi dicam quomodo id fiat, dicitis à vaporibus tã craſſis, à pituita ventriculi elatis, vt ventribus cerebri in lentam, & craſſam pituitã, reuertantur, ego tunc miror quomodo nõ ſit in cerebro morbus, ſeu ſymptomatis cauſa, & quidẽ tanta, quanta ſat ſit nullo expectato auxilio ſe ipſa integrũ ſymptoma facere, & ſimul omnes cerebri facultates impedire, nam certè is conſenſus nõ eſt, quemadmodum dixi, cũ cauſam habeat, quæ ſeipſa manere poteſt, vt ſecundaria etiam affectio ſit, nam longe aliud eſt cõſenſu, aliud ſecundario laborare, quę quidem differentia facit plurimum ad curationis rationem moderandam, nam niſi locus primo affectus curatus fuerit, fruſtra cerebro referetur opera. At verò neſcio, quomodo ſimplices elati à vẽtriculo vapores in tam craſſum humorẽ, ac ita copioſum concreſcant, cõ procliuis ſitus ventriculorum cerebri ad colatorium ad deportandam, demittendáque aquam, in quam vertuntur vapores, ſit maximè idoneus. Itaque craſſus humor per venas potius, & arterias in caput ſuggeritur vehementiori iecoris, & venarum calore leuis, & tenuis facta, quod à ventriculi calore non poſſet, quantuſcunque ille eſſet, effertur que in ſinus membranarum, inde in ventres cerebri percolatur, ibique calore nimis remiſſo cerebri in ſuum priſtinum habitum redit ſcilicet in glutinoſum, & craſſum, & ita ſenſim, copia, craſſitie, & lentore aucta pituita eos ventres complere poteſt, donec (ſi vnquam integris ſuis functionibus tantum apparatum poſſit expectare cerebrum) omninò obſtruẽs vim cerebri ſuo impedimento concitet ad ſe expellendam. Cuius quidem materiæ pars tunc vt caſus proponitur ſemper in venis capitis quamquam non dum moleſta reperitur, & portio aliqua etiam in vẽtribus cerebri, vnde caput quoque ſi non per ſymptoma, certè per eius cauſam antegredientem dici affectum poſſet, ne dũ debile, & indigeret expurgari eo malo humore, qui ſemper partim in ſinibus eſt, partim in capitis venis, partim in via ad ipſas, & ita epilepſia ibi ſuas habet rationes ex quibus auxiliorum ratio colligatur. Verum, vt ad dubiũ me referam, dico, quod à ventriculo, & partibus inferioribus per vapores frigidos nunquam fiet epilepſia, niſi caput quoque afficiatur, quod ſi fiat per vapores acres, & venenoſos, ita ſolummodo ſine affectu proprio epilepſiã caput poteſt accipere, & tunc conſenſu propriè fit, id eſt nõ accedente cauſa idonea ad ipſum cerebrũ quę ſe ipſa, conſtans & ſponte ſua quoque alio membro ẽt ab afficiendo quieſcente, id faciat, nihilominus cerebrũ ſymptoma recipit, & ſenſus amittit. In hoc itaque ęgroto materia frigida ſuperãte neceſſario caput afficeretur, & ita hæc epilepſia mentem, & ſenſus omnes penitus occupatos haberet, & enim per frigidum humorem cerebrum ad epilepſiam per conſenſum ſimplicẽ ventriculi addu-

A ci non poteſt, nam frigoris ſenſu, ac vi nulla perturbatio motus fieret, cuius eſt potius motiones ſopire, atque occupare, ſimulque abolere, & ideo caput nõ frigus ſed humor adeat, oportet, qui põdere occupationeque viarum irritet ad expulſionem. Si confugiatis ad malignũ vaporem, tunc nihilominus cerebrũ ſenſu priuaretur, prętereà quod non eſt conſentaneũ ijs, quæ ſtatuiſtis de natura corporis frigidiſſima, & fatuitate hominis frigidiſſimũ caput oſtendente, & ventriculo tã imbecillo. Affertis tamen indiciũ, quod ipſe ſentit frigidã auram per ſpinam ſurſum ab oſſe ſacro cõmeare, ſi benè intellexi, frigus illud per ſpinam, & dorſum non ſolum ſurſum, ſed deorſum etiam fertur, & in his cerebri malis quę febrẽ efficiunt fere, hoc eſt familiare, ſed eſto, ſit etiã oſſi ſacri ſubueniendũ, quod etiam paucos ab hinc dies dolet B vehementius, cęperat tamen malum capiti, & epilepſia dicta, antequam hoc in dorſo animaduerteretur: prętereà, ſi ab ea parte fieret, nõ ita frequens eſſet acceſsio, vt bis, ter, quaterque in die caderet, imo amplius quod facit etiã vt non ſit vllo modo per conſenſũ, ſi eſt epilepſia, neque ventriculi, quoniam æque omnibus horis fit, in ieiunio autem tantum id fieri conſentaneum eſt, minus conſenſione totius corporis ſimpliciter, nam non ita citò tantum materiæ colligeretur, niſi cum toto corpore caput quoq; malè haberet, vt neq; in ſacro oſſe tanta maligni vaporis copia colligi poſſet, vt tam frequentia ſymptomata afferret, vel ſi putridum totum illud os eſſet, ne dũ integrũ, & ſi doleat potius ad ſe dolẽs materiã attraheret. Demum cũ videtis vos reuolui eò, quo minimè volueratis, vt voluntarij videamini eo adduci, conceſſione ea utimini, nimirum, omnium trium generum cauſas hoc ſymptoma habere, vt & per eſſentiam, & C conſenſum ventriculi, & elatos vapores malignos fiat, vbi mirabile videretur, ſi, quod initio erat per eſſentiã, poſtea per conſenſum auctum eſſet. Econtra enim, augeri ſolent mala, vt, cum prius cõſenſu fiant poſtea ſpatio inualeſcentia parti inſigantur, & partem prius conſenſione afficientia ipſam poſtea in mali vitium tranſmutent, ut iam per ſe ipſa morbum habeat. Hoc quidẽ conſentaneum eſt, & dici certè ſine ſtomacho poteſt. At partem ſe ipſam morboſam ſpatio quo malum augetur per conſenſum magis affici non ſuo malo augendo, ſed ab alijs, quæ prius ei non eſſent infeſtæ, poſtea noxiæ ſint, cum partes omnes valentiores ſe ſe integras ſuſtineant, & in affectam exonerare ſoleant. Hoc uidetur nouũ, & ſtudio potius veſtro, quam rei ipſius occaſione allatum, ſed ut iam hæc omnia ſint, eſt tamen ue- D riſimile, ne dicam neceſſarium ſubeſſe cõmunem certã cauſam, & admodũ ualentem, quæ tot afficiendis partibus in hoc malũ conuenientibus fuerit idonea, ut primum febres, deinde epilepſiam attulerit, & tantam uirium infirmitatẽ, & corporis maciem, & ſacri oſſis dolorem, &, ut ueriſimile eſt, lentam aliquam febrem. Ex hac ego, quæcunq; illa ſit, exiſtimo conuelli corpus totum, & oculos obſcurari, & malum omne afferri, quæ ſi in capite penitus eſſet, ut dixi, ueræ epilepſiæ effectis, & notis nõ careret, neq; febres, niſi cum lethargo cerebro per putredinem infecto, obſcuratiſq; eius facultatibus, & ſopitis efficeret, ergo ab uniuerſo corpore, & a uiſcere aliquo potiori malum omne exortum, & ſuſtentatũ E eſt. Huic primum eſſet ſubueniendum, qđ per proprias notas eſſet explorandum, genere, & modis oĩbus affectus, & propriæ naturæ definitis, ut remedia ei poſſent accõmodari. *Dicitis* corpus eſſe maximè expurgatum (ferè.n. antegrediens cauſa per malorum humorũ eductionem ſubmouetur, quæ ſemper primò tollenda eſt.) Accedatis ad uiſcera reſtituenda, frigidos conijcitis humores primo per ſacri oſſis dolorem, qui a ſolutione cõtinui hoc loco, & hoc caſu accidit, cum membranoſas partes magis habeat, deinde eoſdem frigidos humores colligitis ex ſpatio morbi, facereq; obſtructiones. Poteſtis uos & obſtructionibus ſubtrahendis, & uiſceribus, & partibus, aut locis reſtituendis uacare, & capiti quoque confirmando.

Vnde vti poteſtis ſyrupo ex ſtœchade, betonica, ſaluia, pœonia, hæc eum amara eſt, & capiti conueniens, vnde & viſcera liberare poteſt, & caput, carduo benedicto, trifolio, & ſimilibus. rhabarbaro quoq; vti poteſtis cum turbith, enico, ſi agaricum timetis, parce eo eum aloe, & rhabarbaro vtamini, et modo exiguo, crebro potius dando quam multum, nam viſceribus, & capiti vtilia erunt, & materiam paulatim educent, & vētriculum confirmabunt, poſt aliquantum horum vſum, ad theriacam accedetis, ad oleum nucis moſchatæ, & ſimilia, quę eruor deſcribenda, interea clyſteribus acrioribus vtamini, quibus præcipuè dolor oſſis ſacti iuuari videatur. Atque ſi certiores facti fueritis, inde vaporem in caput malignum efferri, ſinapiſmus loco amandanti neceſſarius eſt, & veſicam inducētia, ac fortè vlcus profundius mouentia, alioquin dolori leuando vtamini oleo antiquiſſimo incoctis millepedibus, lumbricis, pinguedinib. caſtoreo præſertim cū vino, oleo hypericonis, de ſuccino, de humano craneo, de naphtha, ac ſimilib. balneis, & inſeſſionibus; oleo quidem tota ſpina inungi poſſet vſq; in occiput. Prætereo frictiones, & victus omnem rationem, cum definitè nihil loqui poſſim, in cibis tamen ſaluia, & ruta ſi poteſt, ſaltem nux myriſtica, vel eius oleū componatur, & ex ea aliquid ore contineatur. Caſtoreum eum medicamentis commiſcendū, et vnguis non dixerim onagri, ſed quę magna beſtia dicta eſt, & ſecundum obſeruationes Ariſtot. genus cerui eſt, cuius vngues tanti fiunt ad epilepſiam, os cranij alij, alij pilos eanis, alij alia proferunt, ſed incerto malo certiora remedia afferre non poſſum. Valete.

De pleuritide pituitoſa admodum.

CONSVLTATIO CCLXXXVI.

V. D. Excellens a me accipere non poteſt nunc, qđ debeo, & quod maximè vellem, cum ęgrotū inſpicere nequeam. Fortaſſe vires, & eius ſtatus venæ ſectionem non patientur, quā morbus expoſcit. Fortaſſe eam in brachio, fortaſſe pedibus requirat, fortaſſe loco huius cucurbitulæ inciſa cute opus eſſent, quæ difficultas erit quoque in delectu medicinarum, & in deliberatione ſinapiſmorum, & veſicam mouentium, quæ in caſibus, tā præcipitibus ſolent requiri. Quæ omnia capita Medicis præſentibus proponenda ſunt, eiſque iudiciū permittendum illud quoque, quod ad auertendam materiam pertinet, per frictiones, & res alias eiuſmodi, & caput illud electuariorum, & ſyruporum ad ſputum facientiū, quorum plenæ ſunt apothecæ. Poſſum propriè in memoriā reuocare, quod alimenta tanta eſſe debent, quanta vires ſuſtentent ad expuendum, non amplius, quib. admixta ſint amygdala, pinei nuclei, & helenij radices, ficus, oximel, & res eiuſmodi, ſicut norunt benè Medici præſcribere, & crebro ptiſana. Videndum etiam erit diligenter ſi deſtillatio a capite ſolummodo deſcendit toto corpore expurgato, quoniam iam tantummodo vinum concedetur, quod non acerbum ſit, & ſit mixtum cum paulo ſacchari. Neque bibat, aut illud, aut aliquid aliud valdè frigidum. Hæc hactenus manum deoſculando Foro ſempronij 3. Cal. Feb. Anno 1574.

Pro Sereniſſima Vrbini Duciſſa.

CONSVLTATIO CCLXXXVII.

GRatias ago plurimas tuæ erga me beneuolentiæ, & longè magis laudo ſtudium, & diligentiā tuam ergam noſtram Dominam. Atque quo ego oſtēderem meam volūtatem erga illam, non veritus ſum videri nimis audax in eius ſeruitio, & petitione tua. Vere bilis flaua non ſuperat, ſed potius nigra cum pituita multa, quod in longis morbis, & in hac ætate conſueuit, & vſu cibo-
A rum craſſiorum, quemadmodum fuit, quibus de cauſis ventriculus quoque, & potiſſimum affectus eſt, & ad cū attinentes venæ neceſſario obſtructæ. Inde caput ſua natura debile, & fumis accipiendis aſſuetum partē habet ſuam, & articuli quoque ac nerui, qui excepetunt, & recipiunt ob laſſitudinem, qua tenentur, dum genuflexa in orādo aſſidua eſt magis, quam vires eius pati poſſint. Hinc non poſſum non probare illas admonitiones factas à te de lenitiuo, de prætereunda ſanguinis miſſione, & de reliquis. Adiungas, quod materia paulatim eſt educenda, vt diu, & paulatim eſt paranda, adeò, vt non ſemel, ſed pluries purgatio facienda ſit, neque vllo modo ad vllum ſudorificum veniendum ſine diligenti corporis purgatione, quoniam copia tanta, & tam craſſa in venas paruas expreſſa nimium periculi haberet. Demum
B ſi ſalſaparilliæ aliquid adijcies guaiaco cum betonica, & chamæpiti bono conſilio facere mihi videberis. Vale Sereniſſimæq; Duciſſæ ſalutē plurimā reuerenter dicas.

Pro Excellentiſſ. Biſiniani Principe.

CONSVLTATIO CCLXXXVIII.

COmmodum accepi literas tuas de re Principiſſę Illuſtriſſimæ, & Excellentiſſimæ. Noui ipſam certam eſſe, quā ego ſe obſeruem, & quā cupiā ipſius gratiā quemadmodū ſignificat ipſa in hac occaſione, quāquā minima, præterquā quod præbuit notam cōfidentię ſuę in me, & debito meo officio locum exhibuit. Ego laudo
C ſententiā tuam in ijs omnibus, quæ mihi expoſuiſti. Ac, quod attinet ad alui lenient medicamētum cum caſſia ſiliqua mihi non placeat, cumq; hiera capienda ſit tanquam ferè ſuo ſtomacho neceſſaria, cum ea ego libentius cōponerem electuarium lenitiuum, quam diacatholicon in purgationis initio. Quod ad ſyrupos attinet nō commiſcerem eos, qui ex melle fiunt; quoniam cū vino, qui ex melle eſſet ſtomacho vtili, alios vellem rationem iecoris habere, & idcircò potius ex ſaccharo eſſent, adeo vt cum melle roſaceo probarem ſyrupum acetoſum cū eo, qui eſt cicoreo, & parte eius, qui eſt, de abſynthio, qui diſſolueretur inte cicorei, boraginis, menthæ, betēnicæ, & matricariæ. Vellem quoque lupulos, quo facerem tē, quæ per omnes vias naturę neceſſarias ferret. Miſſio ſanguinis eſto poſt aliquos ſyrupos, & ab inferiorum articu
D lorum aliquo fiat, quantum ſanguinis mittēdum ſit, quæ circumſiſtent res oſtendent, quæ credo permittent etiā octo, aut nouem vncias. Inter hoc, & purgationem interijciantur tantum quatuor dies, aut quinque ſeruata recta victus ratione non admodum tenui, ſed valdè extenuante, conceſſo ei cicoreo lupulis, aſparagis, cinoara, radicibus raphani, germinibus braſſicę, & ijs ſimilibus cū cibis boni ſucci, prætetius ijs, quæ adſtringunt, quæ referenda ſunt ad tempus, quod erit poſt purgationem Medicina ſit ſicuti proponis ex rhabarbaro, & agarico, & hoc valde modificato ex diacatholicon, & manna. Poſt hanc medicinam duobus diebus ſolummodo attenuantia concedantur, quo perficiatur inanitio etiam per vrinam, & alias vias. Poſtea ex toto interdicantur, ne corpus malis ſuccis compleant, & peioribus, quam priores
E fuiſſent, viſceraque calefaciant maiori cū periculo. Subinde in vſu habeantur in cibis res vitium viſcera firmātium, veluti conditę, ſaccharum roſaceum cum eo, quod eſt florum ſaluiæ, betonicæ, corticum citri, primis octo diebus ad minus, obſeruando, quod cōcoxerit, antequā cibum ſumat. Vtides, & acerbæ amygdalæ omne hoc, quod effeciſſi euertent. Cæterum opinor ſuperuacaneā eſſe hanc, & omnem orationem, cum tu aſſiſtas, quem ego noui diligentiſſimum. Eapropter omnibus omiſſis me tibi commendo, & oro oſculetur manus meo nomine iſtis Excellentijs Illuſtriſsimis. Foro ſempronij 15. die Aprilis Anno 1574.

De febre continua leui cum lienis tumore.

CONSVLTATIO CCLXXXIX.

MOrbus deſcriptus, cum de illis ſit, qui incidere cõſueuere, ratinoemque curandi vulgarem habeat, quamquàm lõgam, & difficilem ad obtinendum opus ſuum, non eget multis obſeruationibus Medico iam inſtructo. Medicioæ debent eſſe leuiſſimæ, & ſæpè repetitæ, & rhabarbaro prœditæ omnes cum capparibus, & tamariſco, eupatorio, radicibus communibus, & eiuſdem generis alijs.

Porrò crediderim hæc ſatis fore, ſi in vſu longo habeantur, ſiue per catapotia, ſiue per bolos, ſiue potiones. Syrupi appoſiti erunt de cicoreo, etiam compoſito B maxime cum rhabarbaro, vt eſt ille Nicolai, cum Biſao itno vocato, aut eo qui dicitur acetoſus diarrbodon. Perdifficile erit ſtatuere, vinumne ei conueniat, an non febris cauſa. Interea ergo vti poterit iure aniſorum, cinnamomi, roriſmarini, aut ſimilis rei aperientis cum ſaccharo. Acetum ſatis vtile ei erit, quando humores exhauſti, commodum erit emplaſtrum contra ſplen primum emolliens ex oleis, pinguedinibus, medullis folijs, ac ſeminibus, tum radicibus emollietibus. Deinde emplaſtrum diſcuſſiuum cum gumatibus tamen his imponendis alternatim. Fit cataplaſma ex folijs capparorũ, radicibus filicis, oleo de capparibus, fit emplaſtrum ex gummi ammoniaci, & aceto valẽtiſſimum. Atque hæc ego credo ſat fore, cum quibus tibi iri ſatisfactum exopto, & manum deoſculor voa, & iſtis omnibus nobili- C bus Foroſempronij 12. Calend. Maij Anno 1574.

De dolore leni genuum cum maximo impedimento.

CONSVLTATIO CCXC.

QVo ambitus corporis vniuerſus, & halitus expurgaretur, ego facta per ventrem purgatione longo ſpacio ei præberem potiones ad ſudorem, & vrinam mouendam, ſicuti aut ex guaiaco, aut rore marino, pro vt commodius fuerit, & tibi potius placebit, ex quibus firmarẽtur omnia viſcera quæ indicium aliquod vitioſitatis, ſi bene in memoria habes præterita ſigna D præſtiterunt. Aliquid etiam capiti facerem eadẽ cauſa, ſicuti lotiones, & capitpurgia. Poſt quas res ad genuũ curationẽ venirem, quibus crederem vinacea ſatis poſſe proficere, tam ad diſcutiendum, quam ad confirmandum. Et quando arbitraberis vtendum eſſe lotone, illa tamen tandem non præterirem, præſertim, ſi lutum ſatis virium non baberet confirmandi. Quando demum commoda illa non eſſent, ego inducerem ei cum genua emplaſtrum diacalcitis, quod ego in alijs expertus ſum. At non negligatur viuendi ratio, maximè, quod ad vinum, olera, legumina, & concubitum pertinent. Tibi manum deoſculor. Foroſempronij 4. Cal. Iunij 1574.

CONSVLTATIO CCXCI.

Excellentiſſime D. Obſeruandiſſime.

POſito quod renes exulcerati ſint, quemadmodum V. E. ſcribit, & quod corpus valdè calidum, & deſtillatione tentetur ſalſa, ac febre. Ego vterer aliquoties flore caſſiæ cum ſero caprino, aut cum aqua hordei, deinde interdum adijcerem rhabarbarum, vterer interdum terebynthina ex aqua plantaginis lota; Poſtea ſerum caprini lactis darem, chalibe candenti affectum. Et tandem poſt horum vſum modo tam magno, quam vires tolerarent, ego lac aſinæ exhiberem cum ſaccharo, quas res valdè appoſitas eſſe exiſtimarẽ, A quoniam non poſſum ſtatuere admodum de aqua thermali, cum ſcribatis quod eſt tam imbecillis. Atque cũ hoc manum deoſculor Tuæ Excellentiæ. Foroſempronij 4. Nonas Iunij Anno 1574.

CONSVLTATIO CCXCII.

Sereniſſime Domine obſeruandiſſime.

DE ſententia mea V. Celſitudo habebit omnem ratiocinationem, à D. Ambiorige cum de his rebus ſępè cum ipſo egerim, ſumma quarum hęc eſt, quod de multis remedijs ſtillicidium mihi per ſe videbatur poſſe habere ambas partes expetitas, ſcilicet periculi va- B cuitatem, & ſpem rationi conſentaneam vtilitatis, etiã ſi alia omnia deficerent, partim vt tuta eſſent, partim vt vtilia forent. Rationes, & experimenta longius expoſui D. Ambiorigi poſito ſemper ad tutelã à ſtillicidio, quod corpus optime ſit expurgatum, & viſcera confirmata, quo; maximè modo fieri poſſet, & etiam V. Celſitudini placeret, poſito ſemper, quod ſuperſit ei ſpatium poſt aliquod tempus, quo poſſit vitare aeris iniurias. Quæ duæ res, cum eas aut nollet, aut non poſſit, præſtare, perſuaderent me, vt potius demitterentur. Non perſequar dicendo alia ſigillatim V. Celſitudini, cum ad ipſam veniat Excellentiſſimus D. Ambriorix, qui horum omnium certior factus eſt, & de ſtatu Illuſtriſſimi D. optimè cognouit, itaque hic ego finiam demiſſiſſime ei manum deoſculatus. Foroſempronij 6. Nonas Maij An- C no 1574.

Ad declarationem propoſitæ opinionis in ſuprascriptis literis hæc ſcribuntur.

CONSVLTATIO CCXCIII.

PRopoſitam deſtillationem capitis vitio protrahi illæ res oſtendunt, quod ab infantia caput ſemper humorem ſuperuacuum habuerit, vt nunquam poſtea penitus eius noxa vacarit, vt ex dentibus dolore vexatis, corruptiſque, & deſtillatione identidem redeunte tota eius ætate intelligitur, quod primum ab vtero caput fuerat cum œdemate, poſtea ſudoribus diuturnis a- D bundabat, tum autem poſtea deſtillatione crebra, & dentium malis affectum eſt, quæ ſubinde ex incidentibus rebus aucta ſunt, & præſertim proximo tempore, cũ ex ſudore, & graui galea in ſubitum perflatum iret, & diu ſine integumento maneret, cum in aqua fluminis in vmbra frigida ſub fornice pontis denſiſſima vento ſecundum flumen aſpiranti oppoſita verſaretur, quæ vix vllus alius poſſet ſine maxima noxa perferre, nam interea comites ex umbra in ſolem identidem natandõ ire, & redire cogebantur, dum ipſe ſemper ibidem aduerſo uẽto manebat: præterea accepta aqua, in qua guaiacum decoctum eſſet cum myrobalanis, nihilominus deſtillatio eum habet, propterea, etſi aliqua pars originis uiſceribus tribui poſſit, tamen caput potiſſimam haberi cauſam iudicandum eſt, præcipuè quod deſtillatio craſſa E eſt, pituitamque oſtendit, quæ fere in capite oriri ſolet, Ventriculus enim in iuuene non ita accuſſandus eſt, cũ nullam ipſe in eo noxam ſẽtiat, maximè uerò quoniam ab accepto ſupradicto remedio, iam omnino poteſt eſſe reſtitutus, quare caput præcipuè affectum eſſe uero iudicio uideor ſtatuiſſe. Capiti ergo propriè ſubueniendum eſt, vbi de communibus purgationibus, & viſcerum cõfirmationibus iam inſtitutis per ſe ſermo ſuperuacuus eſt, & de proprijs capitis remedijs totus habendus eſt. Temperandum, & confirmandum caput eſt deſtillationiſque radix intercidenda, propterea cauterium ad humerum opportunum videtur, quoniam illud aſcendentem per venas pituitæ materiam intercipere, quãquam a cerebro ipſo pituitam delatam, minimè auer-

Digitized by Google

tere a faucibus poteſt, in quas prius decurrere, quam ad humerum neceſſe eſt, quod cerebro haec via facilior promptiorque eſt; Quod verò remedium proximè morbo non repugnat; ſed materiam intercipit, vnamquam per incommodum ſperatur poſſe auferri, vt propterea etiam ægri patientia in hoc ſit conſulenda, reſpiciendaque. Morbo verò capitis ſi pugnandum ſit, contrarijs naturæ humidum genus præſeferendo indicat exſiccantibus vtendum, quæ, cum agunt, non niſi contactu id faciũt, propterea; propius quo fieri poſſit ſunt admouenda, propinquiſſima verò eſt pars, quæ ſutura cranei deſcribitur, & faciliorem aditum habet ad internas capitis partes, membranas, venas, arteriaſque item & cerebri corpus, & ipſius ſinus. Etenim, quamuis os cranei inuiſibilia habeat foramina, vt apparet ex ſanguine manante, cum deraditur os ipſum, vt confirmat Hipp. tamen quo connexus partium, & meatus euidẽtiores ſunt, eo facilior via præſtatur.

Ex his verò, quæ huic loco adhiberi ſolent, eſt ſtillicidium, eſt & cauterium, hoc minus tutum eſt, & magis laborioſum, quod non ſolum vi, ſed ſpatio moleſtũ eſt, illud verò & tutum eſſe, & vtile ſine longa moleſtia poteſt. Tutum quidem, ſi purgato quam diligentiſſimè corpore, & firmatis viſceribus fiat, quæ purgatio, quæque viſcerum confirmatio, itemque quod ſtillicidium hiſce modis facienda ſunt. Purgatio non ſolum communes vias dictas expurgare debet medicinis per aluũ educentibus, ſed, quo completa ſit, etiam per vrinas, & ſudores id debet præſtare. Confirmatio viſcerum vel poſtea proprijs remedijs, vel, ſi fieri poſſit vna cum his, quæ ſudores, & vrinam mouent, præſtari debet, vt ſi per potiones ex guaiaco vim ſudorificam, & roborantem habente fiat, quæ duo a ſalſæ parilæ, vel chinæ vel ſaſſafrax potionibus effici non poſſunt, ſi guſtu facultatẽ illorum rectè potui intelligere, quamuis ſalſa parilia capiti deplendo, exhauriendoque videatur magis idonea. His ergo diligenter factis purgationibus ad ſtillicidium accedere poſſumus ex aqua, in qua exſiccantia minimè calfacientia incocta ſint, & non admodum adſtringẽtia, vt ex ſalicis folijs, betonicæ, ligno cupreſſi, abſinthio, inde, capillis Veneris, verbenaca, herba piloſella dicta, quæ ſine calore, & frigore, & ſine adſtrictione deſiccat, adſtrictionem enim maiorem vitandam cenſemus, ne meatus capitis inuiſibiles adſtringantur, & vaporum anhelitus impediatur. Si ad valentius exſiccandum aliqua calefacientia erunt adiuncta, quæ etiam penetrationem adiuuant, & Galenus ob eam cauſam neceſſario addebat, per roſas, & ſimilia frangi eorum calor poterit. Eo modo verò ſtillicidium dandum, quo maximè in principio, minimam habeat violentiam, paulatimque augendo ordinandum.

CONSVLTATIO CCXCIIII.

Reuerende mi Domine.

AD prouocandum ſomnum (quo ad proxima deueniam, & ad præſtandum, quod debeo, vt ab amore meo erga te perſuadeor) V. R. vti poſſet balneis veſperi cruribus totis, cum iturus eſt cubitum ex aqua, in qua cocta eſſent capita papauerũ, lactuca, ſalicis folia, maluarum, & violarum. Lauare etiam mane corpus totum aqua dulci tecto ſtomacho aliquo emplaſtro ſtomachali. Veluti ſi eſſet confectum è pulueribus aromatici roſacei, myrrha, aloe, maſtiche, oleo abſinthino, aniſorum, aut cinnamomi, & cera tantæ latitudinis, quantæ eſt fouea illa, quæ contra ventriculum eſt, formæ verò vnius clypei faſtigiati, cuius ventriculi ſubueniendi cauſa oportet parum cibi ſumere, & multi alimenti, quemadmodum carnes caponum benè percoctas, iura bona, & oua recentia; Aluo deinceps perdifficile eſt, vt ſubueniatur per ea, quæ ore ſumuntur ſine ventriculi noxa, ea propter opus eſt ſe ſuſtinere clyſterijs, vti conſueuit, & elixis ſemper veſci, & liquidis non prætermittendo ptiſanam hordei cum pipere attemperata. Cum quibus finem facio manum deoſculatus, V. D. Reuerendæ, & me illi commendo. Ex Abbatia. Pridie Idus Auguſti Anno 1574.

De caſu capillorum, & alijs ſymptomatibus.

CONSVLTATIO CCXCV.

PErfacilè eſt, vt faucium ardor acciderit ex aere, qui multam in caput habet vim, dum ſudat, cũ in eadem tempore ſemper non ſit ad fluxiones, ſeu rheumata faciẽda, præſertim, cum iſthic videamus omnes materiam ad eam partem conuerti quemadmodum vrinæ indicant, cui rei etiam momentum aliquod præbet exercitatio vehementior. Quo, cum neceſſarium ſit remedium continenter ſumere quouſque ſymptomata quieſcant, è re valdè eſſet ſudorem illum mouere in cubili, quoniam iam caput non offendatur, maximè non contectum id habendo, niſi vſque ad os cum ſtragulis aliquanto grauioribus, quam quotidianæ ſint, adiectis ei alui ſolutionibus ſaltem octauo quoque die, quemadmodum dictum fuit per ſyrupum, cum quo commodũ eſſet commiſceri vſque ad ℥. 2. ſ. ſyrupi roſacei ſolutiui quo auerſioni etiam conciliatio roboris adiungeretur, frictiones quoque poſt ſudorem plurimum proficiunt, lotiones præterea iam plus roborantiũ, quam digerentium continere debent augendo modo roſarũ, & myrtorum, obſeruato ne nimis calida ſint, ne plus attrahant, quam digerant, aut corroborent, cum aqua quidem ſtillatitia mellis conueniens erit, vt adiungatur parum myrti macerati, aut alio modo. Ratio victus mutanda non eſt, donec caſus ſuperatus eſſe non videatur, qui, cum demum iam aliquod indicium oſtendat ſe deuinci, propterea, quod reſtat hilariter perſequendũ eſt. Manum deoſculor. Ex Abbat. S. Crucis 8. Calend. Septemb. Anno 1574.

De labore ſub abſtinentia ſub qua guaiacum ſumitur.

CONSVLTATIO CCXCVI.

ὅτι οὐ λιμὸς οὐ δεῖ πονεῖν.

VIde ergo, præter quam quod aer, & motus vehementior non ſolent eſſe amici capitis, quam melius eſſet in cubili ſudare, & ita neque occaſio præberetur laſſitudini, in qua re tamen animum accipere poſſumus a viribus, quoniam vſque ad 35. dies, ad minimum, oportet ducere hanc victus rationem. Inde autẽ eam largiorem paulatim facere cum vino, & pullis perdicum. In lotionibus betæ, furfures, hordeum cum rebus alijs abſtergent capitis furfures, interim ne prætermittatur, quin ſæpè in ſyrupis ſena, & ſyrupus roſaceus ſolutiuus cõmiſceatur, vti deliberatum eſt ob eas cauſas, quæ nunc vos commemoraris. Neſcio, quid ego amplius dicam, niſi, quod incredibili deſiderio expecto nuncium de ſanitate recuperata. Manum deoſculor. Ex S. Laurentio 12. Calend. Auguſti Anno 1574.

CONSVLTATIO CCXCVII.

Excellentiſſime Domine Doctor.

GRatiſſimæ mihi fuerunt literæ tuæ in quibus cognoui vel ipſis oculis ſignum animi iſtius, quem certo ſcio mihi eſſe admodum beneuolum. Maximæ

quidem

quidem voluptati mihi fuiſſet audire de noſtro Domino, ſi bene haberet, quoniam ego vna ſecum miſum in modum afficior cũ cognouerim, quã ipſe maximè exagitetur, præſertim, quod cognoſco ex literis tuis, proximã curationem hactenus longè difficiliorem, quam antea, & huius rei nequeo cauſam adſcribere, niſi febri, quam video viſcera calefeciſſe, Etenim antea vrinæ erant penitus, vt dici ſolet, paleares, ſcilicet inter albũ, & flauũ, ſub ruffæ Galenu dictæ, & hoc potius in altera purgatione, quam in prima, in qua prima quidem ſæpè craſſę, & rubræ procederent, cito verò ad fines naturales reuertebantur. Eapropter credo ſine dubitatione, quod V. E. fecerit mixtionem aquatũ iam in conſultationibus propoſitarum magna cum prudentia, tum, quoniam intelligitur neceſſitas, tum etiam quoniam, vt dixi tunc eius generis & ordinis ſunt, quæ non ſuperant remedij vim aptiſſimi. Quod elleborus toto ſui corpore exhibitus ei moleſtiam attulerit, non mirarer, quamuis ego eum ſemper exhibuerim, vt nouit V. E. in decoctione ſine vlla noxa penitus, præcipuè cum munimento myrobalanorum, maſtiches, & aliorum, nihilominus tamen cogimur interdum audire conſilia illuſtrium virorum, alioquin euentus, qui, cum boni ſunt, eorum conſilijs attribuuntur, ſi mali fuerint, nobis adſcribuntur, Ita ſemel. V. E. poteſt id patienter præterire, nam malam impreſſionem certe non induxerit. Quod ad pilulas attemperantes attinet, non exiſtimo quod lignum illud pertranſeat ventriculum, & ita ventriculo potius, quam reliquo corpori, quamquam alij pulueres ſubtiliores, & tranſeunt, & poſſunt occurrere morbis totius corporis. Ergo V. E. faciat, quod ſibi videtur; certè quidem neceſſaria contegere corpus, quod ſudet, ego infra caput non timerem, quoniam ille eſt calor potius naturalis generis, quam alieni vti calor balnei, ac potius diſſoluit, quam calefaciat. Et profectò ego eo magis vacarem ſudori, quo magis corpus iſtud (quoniam extenuatio nequaquam tantum potuit, vt minus eum ſudori facilè fecerit) ſudori admodũ facile eſt, & ſudor neceſſarius eſt exhauriendo ei humori, qui in partibus, & venis iecore ſuperioribus verſatur, & ei, qui in capite eſſe poteſt, & toto corporis ambitu, qui in morbi principio, & recenti malo forſan non erat ita fuſus in omne corpus V. E. prudens eſt, certus ſum hoc, quod ipſa requirit cõſilij, à me, ſuperuacaneum eſſe, attamen nolui eam priuare debito meo teſtimonio, & hac occaſſione vt ſeruaret me in Domini beneuolentia, & aulæ totius à togis vſque ad arma omnia.

Ad dentium dolorem de quo alias ſuperius.

CONSVLTATIO CCXCVIII.

QVoniam humor hoc loco duplex habet genus tũ proprium, tum membri ipſum demittentis, Nos auerſione per medicamenta adhibenda & bilem, pituitam ſpectare debemus, iecur, tum verò caput, & prætereà, præter medicamenta humorẽ auertentia deriuationem quoque oportet procurare, primum eadem via, quæ iam per cauterium aperta eſt, acri aliquare humoris effluuium ciendo, vt eum puluere cantharidũ, quo alias vſi ſumus, deinde alijs etiam tentandis, vt cucurbitulis admouendis, vel cute inciſa vel etiam ſine ferro. Dentibus interea, ac præcipuè poſt ea admouenda illa ſunt, quæ è dentibus humorem euocent, & eos ſic afficiant, vt ſuſcipiendo nouo humori non pateant. Humor verò non ſolum eſt bilioſus ſed potius pituitę quoque aliquid tenuioris, ſeroſioris ſcilicet, & ſalſioris habet, vnde dentes putridi, & nigri fiunt, quare elicientibus humorem vtendum eſt, ac ſiue calida ſiue alterius generis remedia ſint, non crediderim quidquam obeſſe, dummodo euocent, atque exſiccent, præſertim ſi illis A adiungamus, quæ viam circumquaque comprimant. Ergo pyrethro, ſtaphiſagria, irideque virenti vterer, quoniam ſuccum malum poſſunt elicere. Hæc aceto incoquerem præter iridem, quæ cocturam non fert, vt haberem, quo ſuis viribus ad altiorem locum perducantur. Si corroſi ſunt, & non poterunt ſuſtinere, loco aceti vinum deligerem quamuis nihil oportunius, ac magis dẽtibus idoneum aceto ipſo ſit. Atque cum his, vt comprimentia eſſent, ego adijcerem cortices granatorum nuces cupreſſi, roſas, ſandaracham à noſtris dictam, alumen, & camphoram, cum quibus vtramque vim augendo maximè facerent etiam lignum, aut baccæ hæderæ, maſtix, biſtortæ, lapatij, & pentaphylli radix, rhus, & ſimilia. Vel cum aqua ſtillaticia maſtiches, & roſatum, vel commiſcerem paulum olei calchanti, vel ſulphurei, B quibus vehementius exſiccantibus dentes ſuo malo humore expurgarentur, poſſunt verò etiam commiſceri cum melle roſaceo, & vtiliter, cum humor verò putredinem præſeferat, humiditatem quoque habet, vt dixi excrementitiam, qua dentes per putredinem contaminantur. Similia ergo eſſent, & his exemplis præſcribẽda remedia. ℞. Pyrethri. Staphiſagriæ an. ʒ. 1. s. Aceti, ſeu vini ℥. 7. Decoquantur ad tertias. ℞. Aquæ vitæ lib. 1. Maſtiches. Pulu. Iridis an. ℥. 1. Cort. malorum granat. Aluminis rocchæ an. ℥. s. m. & deſtillato.

℞. Gallarum cupreſſi ʒ. 2. rad. biſtortæ ʒ. 1. s. thuris, ſandarachæ an. ʒ. 1. loq. in vini lib. 1. s.

℞. Ol. ex camphora ʒ. 2. pul. pyrethri, gall. cupreſſi, maſtiches an. ℈. 1. m. Vt vnguentũ denti admouẽdum.

Theriaca etiam cum pyrethro, & alumine, Aquę vi-C tæ, ſeu elixir, quæ cum maſtiche, & gallis darem.

Vitarem ego frigida omnis generis vbi non calor doloris cauſa eſt, ſed corpus humoris, quod exhauriendũ eſt, a frigidis autem potius compingeretur, præcipuè verò a Philonio Romano experimur maiorem calorem excitari, quamuis fortaſſe id calidarum rerum cauſa, quas cõprehendit, efficiatur. Quod ſi aqua frigida vna videtur prodeſſe, tamen non tollit dolorem, ſenſum potius dolentem hebetat, & ea decedente dolor reſurgit, imò corroſis dẽtibus, & cauis, ac perforatis frigida inimiciſſima exiſtimarẽ, ut oſſibus alijs ſunt, & longè magis dentibus, eũ in parte ſui ſuperiore tanquam vngues, & pili ſint, & ſpiritu, ac calore omni careant in denſitatem lapideam degenerantes. Propoſita autem multa a Medicis ſunt ad dentium dolorem, in quibus mixtim D ſe ſe habent facultates tum degerendi, tum etiam reprimendi, & confirmandi, quorum hic plurimorum nomina ſunt deſcribenda. Plantaginis radix tum ad purgandos, tum etiam ad ſubleuandos a dolore dentes facit. Piceæ, & pini folia contrita, & ex aceto, uel uino leui cocta ſi gingiuæ affectæ ſint, magis digerunt, utramque quoque facultatem habent: tamaricis folia eodem modo adhibita, ut mori cortex, foltaque, quod ſi dentes caui ſint, eos purgat, & dolore ſubleuat, lac ficulneum, aut tithymalorum in eorum cauis inditum. Decoctum ranarum ex aqua cum paulò aceti, uel uini, ſi gingiuæ male habeant, dolori ualde facere credendum eſt. Rumicis decoctum, & aſparagi radicom, capparis ſeminis, & radicum, betonicæ, atq; ononidis digerere, & firmi-E tatem afferre poteſt, ut uerbaſci, nigellæ, quinque folij abſinthij (quod cum amarius ſit ſuffitu adhiberi põt,) & hyſſopi. Magis uerò digerunt allium, tæda; ac thus una decocta, ut roſmarinum, iuniperi baccæ, uel decoctæ, uel alio modo datę. Iuniperinum etiam oleum longe magis efficax eſt: Siccantiſsima ſunt, & ideo utilia quædam calidiſſima, vt quinta eſſentia dicta, & pyrethrum, & ſtaphiſagria a latronis vua taminia dicta, cũ quibus illa, quæ reprimendo firmitatem adiungant, cõmiſcenda ſunt, vt cupreſſi baccæ, & myrti folia, uni cum alijs, quæ non ita calida ſunt, ad penetrationem aquæ vitæ illa dicta. Solet etiam per ſe imponi dracunculi radix, colocynthis, & cucumeris ſylueſtris decoctum, quæ ad eliciendum humorem maximè faciunt,

Firmant verò admodum folia millefolij baccæ cupreſſi,

preſſi, macis, roſæ, alumen. Quidam cannarum quoque radices adhibent ad humorem educendum, cum quibus ad firmitatem myrtur coniungi poſſet. Dnlnti tamen inflammationem partibus circumpoſitir adferēti non eſſet ab re lac cum roſa, hoc eſt oleo roſaceo mixtum adhibere, vel cbamæmeli, & roſarum decoctum, vel ſapa, aut loco ſæpe cremor caticatum coctus cum aqua roſarum, vel priſanæ ſuccus.

Magis adhuc valenter inflammationem extingnit olenm, quod ex caphura per aquam viris exprimitur, capburæ enim præſtat ea aqua eandem vim, quā ignis ceteris rebus, ipſa enim ab igne ſtatim inflāmatur, hoc oleum vt caphuræ ptimo ipſo coutactu calidum ſentitur, at paulò poſt mirabiliter frigus relinqnit, vt inflammationibus ruborem in albū colnrem mutet, citius verò, quam ipſa camphura hoc præſtat, quod ſi intolerabilius alicui ſit, vt quidem certè eſſe nnn debet, commiſceri poteſt cum aliquo alio liquore mitiore, vt cum aqua roſacea, & ferrata, in qua aut lentiſcus, aut ei ſimile incoctum ſit, præmonitis prius nobis, quod oleum cāphuræ liquotibus alijs præter aquam vitæ commixtū redit rurſus in caphuræ denſitatem, ſaltem, quæ lactis corpur, vel farinæ liquoti admixtæ præſefert, quomodo concreſcit quoque, ſi ſub dio, & non concluſum illiur oleum in vrceo contineatur, fortè verò etiam dentibus corruptis hoc plurimum faciet, nam vehementer exſiccat, neque dentibus officiet, cum calotem habeat frigori commixtum; vt nec mnltum refrigerare, nec multum calefacere poſſit. Sed ſublata inflammatione vis efficiendi frigoris finiatur. Inter ea etiam, quæ refrigeratione pauca firmitudinem multam poſſunt afferre, id eſt, quod grana, vel granæ ſemen appellant, amaranthi ſcilicet purpurei. Ex his verò, quæ oſſa illa à ſpbacelo, & corruptione ſuſtinent, multa ſunt apud Aetium. Sed vide hæc diligen tiſſime, abſoluteque tractata ab Alexaudro de Benedictir Veronenſi.

De memoria arte alia, quam per medicamenta paranda.

CONSVLTATIO CCXLV.

CVm memoriæ infirmitar à natura mihi fuerit maxima, & ſi non multum dederim operæ vnquam vt arte eam iuuarem aliquando, tamen illa vſus admiratinnem auditoribus peperi. Incideram dudum in ſermonem memotiæ artificioſæ cum patre Panigarolio, eximin oratore copia quadam ſingulari, & ornatu prædito. Quem ego cum admiratur ſæpius fuiſſem, dum innumeros locos ferè vno ſpiritu recitaſſet, rogabam, quomodo id poſſet arte vlla efficete, quæ locorum deſignatione, & fignrarum diſpoſitione ſita eſſe ſolet, ex quibus tamen non ita ſubtiliter & minurim res, vel verba poſſent ſuppetere & tanta celeritate proferri. Imo verò, inquit ipſe, vel minima verba ergo poſſum ex locir deſignatis expromere vſque ad dictionem (che) italicam, quæ mihi ſuir notis ſuppetat ex figuræ collocatione anſerum ſioe capitibur, nam italicè oche dictæ excepto capite, quod prima litera eſt, O, in ea dictione relinqnitur che, Vbi ego ſubridens feruentius, & auidius rogaui, vt locos & collocandarum figutarum iam ſubtiliorem rationem exponeret, ſed ipſe id in aliud tempur differebat. Ciceroni figuræ rerum dicendarum vel nominum proferendorum ordine collocantur, & collocatio fit locis ordine diſtribntis.

Loci poſſunt ijdem ſemper in animo eſſe, & nobiſcum, quocunque proficiſcamur accedere, quod, vt faciliur eueniat potius habendi animo ſunt, quam in præſenti aliquo ædificio conſpiciendi, nam, cum animus non in ſeipſo ædificium habet, ſed aſpectum eiur quærit, quod dum ſpectat, in locos diſtribuat, periculum eſt, ne perplexus, ſenſuque occupato animus titubet, ne memoriam rerum amittat.

A Ergo edificium vnum, vel plura ſunt animo habenda, & illa in locos diſtingnenda, & ſedes certas inſignes, quibus ſedibus inſtitutis, ordinatim, & ad numerum certum quaſi nominatim deſignatis, tanquam tabulis deſcribendis figuræ, vt notæ rerum dicendarum ſubinde, vt vt dicendæ quòd ponuntur; cnllocentur, quibus dictis rebus & diſputatis figuræ earum notæ non amplius neceſſariæ aboleantur, vt eorum, quæ poſtea dicenda occurrent, figuræ in locor earum iam vacuos, & iam per cogitationem ſæpius vacuos inſpector ſufficiā poſſint, quando numerus locorum non ſuperfuerit quæ opera, vt memoriam faciat certam, multar habere debet conditioner. Nam loci hærere in aoimo firmiter debent ſinguli ordine ſuo in numero certo nominatē ptimi, ſecundi, tertij, & quarti, & ita familiariter noti, vt B nulla opera reliqua ſit, quam figurarum collocandarum, atque ne numeri multitudo confuſionem pariat, ideo non ab vno ſed à pluribus ædificijs loci petendi ſunt. Inſigncrij eſſe debent, ad qund facit, vt figuris, & aſpectibus ſuis inter ſe differāt, & notiores ſint, vt, cum percurritur primus ſtatim ſua ſpecie inſignis exiſtat, item & ſecundus, & tertius, ſint verò tanquam cellulæ, & feneſtræ variæ inter ſe, vel nota aliqua inſignitæ coniunctione ve ordinir neceſſarij affectæ, quæ, vt ſuis ſpectris claris animo extent, in bono quidem limine ponantur, neque tamen tam luminoſæ eſſe volunt, vt animus earum lumine feriatur, & terūdeiur, decurſumque per alias interrumpat, neque tam obſcuræ, vt prætereantur, ſed euideotes quidem, eminenteſque, at non ita, vt curſus lumine inhibeatur. Deinde neque tam amplæ, vt figuris non impleantur, neque tam paruæ, vt penitus à figuris occupentur, aut excedātur. Tertiò non tam lon- C gis interuallis, vt peruenire ad ſingulas tardius animus cogarur, neque tam denſæ, vt ingenium acnius, & velocins earum aliquam ob velocitatem, quæ tranſit ſingulas prætereat. Quartò verò, vt dixi oportet eſſe diſſimiles, & hnc ipſo inſignes. Quintò ad facilem animi progreſſionem oportet vt ſint magnitudine æquales. Sextò ſetiem habentes nō flexam ſurſum, & deorſum, ſed eodem quaſi pauimento poſitæ. Septimò vt in enumerandis ipſis ab ea parte proficiſcamur, à qua ſcriptio ducitur: Sic enim iam mens ſolita eſt progredi, vt contra ſi ducatur, facilè perturbetur, aut labore deficiat, interrumpatque curſum. Quibus ſic conſtitutir figuræ inſeri rerum dicendarum poſſunt, vtcunque dicendæ ſunt.

Quæ figuræ ſuas quoque habent conditiones, vt animo præſto eſſe poſſint, cum eſt dicendum (mitto, quod re- D rum, vt maximè poteſt mirabilium eſſe debent) ſi res figuram habent, non ſunt quærendæ aliunde, ſecur vel à ſimilibus, vel comparatione rationis, vel alio modo coniunctis petendæ, vt pro Medico aliquem notum ſibi ponendo, pro caſtitate aliquam notam eiuſdem virtutis, mulierem, pro nomine proprio alicuius hominem eiuſdem nominir inſignem cum aliqua nota ſibi conditionem eius in memoriam reuocante. Mitto hæc, quæ ingenio expromi poſſunt, arte illud proponitur, vt neq; ſint ſolitis formis, ne nimia familiaritas nihil moneat, ſed admirabilius, ſiue valde turpibur, ſiue indecentibus, vt ſi loco crucifixi in altare meretricem in cruce ſtatuas, neque ni- E mis magnæ, neque nimis paruę, ne lateant, ſed pro ratione ſedum, & locorum, neque nimis fulgentes, neque obſcuræ.

Quæ ijs adijci poſſunt, quæ a Cicerone propoſita ſunt.

De

De lapide in Veſica, pro equite Galiorum Nob. Vrbinatenſium.

CONSVLTATIO CCC.

NVm lapis in veſica ſit, qui faciat negotium huic nobiliſſimo viro mihi non eſt facta poteſtas diſceptandi, cum vt definitum & conſtitutum iam à Medicis ſcribatur, propterea per eos tantum mihi liceat ſententiam dicere, num vlcere quoque ei lapidi adiuncto lactis, vſus idoneus ſit futurus, num remedia ad frangendum calculum danda, an potius manu medendum, quæ ex natura mali, genere corporis ætate, & tempore anni definienda ſunt. Mali natura eſt obſtructio à tetro genere naturæ aliena, duraque corpore facto ex materia terrena per inſitum glutem calore ipſo quomodocunque durata, quæ corpore aſperiori loca neruoſa attriuit, exeſitque, & non ſolum abſterſionem, & excoriationem, ſed vlcera induxit, vnde ardorem vrina tranſeundo affert, ac difficultatem. Hinc colligitur remouendum corpus obſtruens, nempe lapidem vlcuſque ſanandum, prius verò lapidem tollendum, quoniam & cauſa eſt, & præſente ipſo vlcus nunquam ſaneſceret, neque eo quidquam poſterius eſt, quod tam vrgeat, vt aut ipſius prioris curationem præuertat, aut, ſi præuerti videretur, poſſit tamen curari priori non dempto, vt enim ſumma ſit doloris mingendo acerbitas, quæ & conuulſionem minetur, & ni citiſſime tollatur hominem tollat, illam ne quidem curando poſſemus prius mitigare, quam lapis eſſet ſummotus quo lapide vlcus ſuſtentetur, Vnis leuamen erit ſenſum potius doloris cauſæ leniendo, quam cauſa auferendo aut per ſuperiora intus acceptis, aut per collum veſicæ iniiciendis, & quidem ego mallem ea, quæ iniicienda ſunt, quam, quæ per os ſumũtur, quoniam, ſi citum auxilium expoſcit, illud, quod per os demittitur, neque citò locum attingit, neque valens aut integrum eo peruenit, neque ſemel acceptum abundè facit, quod verò iniicitur, ſubitò & contingit locum, & contactu vel primo quod poteſt, omnino præſtat, ergo ſi opus fuerit dolore ſic cogente anodyna erunt iniicienda, vt lac, quod præcipuè etiam curationi vlcerum eſt vtile, quoniam ob ſerum detergit, vnde ſordido vlceri maximè ſeroſum eſſet legendum, ob caſeoſam autem partem vti vlcus poſcit, exſiccat, & quamuis dolor butyroſam, & pinguem potius deſideret, tamen cum hæc coniuncta communius, & ſolidius auxiliũ allatura eſt, alia minus tuta videntur, quamuis dolori leuando certiſſimi ſint auxilij, qui dolor quanquam tantus non eſt, quantus dimittere aliorum curationem cogat, interea tamen illa poſſunt adhiberi, dum alia curantur. Itaque ſunt proponenda. Eſt oleum violaceum quod cum lacte iniectũ aut ſero vlceri non officiet. Non officient quoque oleũ ex luteis ouorum expreſſum quod, cum triplici modo exprimatur in hunc vſum, quod ſine igne exprimitur præferendum eſt. Deinde, quod ad ignem quidem, ſed luteis minimè torrefactis, nam, quod torrefactis, & ferè exuſtis luteis frixione quadam exiliendo emanat, id cicatricibus potius inducendis, quam dolori leuando eſt, oleum præterea amygdalarum dulcium, chriſomelorum lento igne factum, ſeſaminum, butyrum, vnguentum diapopuleon liquore aliquo liquidum factum, quibus tandem & opium immiſceri poſſit, ſi neceſſitas poſtulet. Sunt herbarum ſucci in plumbeo mortario ducti, ſed hæc ferè ſuperuacua habenda ſunt. Verum cum curandum vlcus fuerit, his alia commiſcenda, vel ſimilia erunt.

Ego cum mitigantibus dolorem miſcere ſolitus ſum lythargyrium, ceruſam emulſionem ſ. Melonum, pineorum, & eiuſmodi alia. Vlcus tamen manente eius cauſa ſanari non poteſt, ita lapis prius dimouendus.

At manu ne, an medicamẽtis? Medicamẽtis vix viſũ eſt lapidem ſolidum fuiſſe diſruptum, propterea prouiA dendum eſt cuius generis is lapis ſit, vt hoc diſceptetur. Si enim fragilis fuerit, per medicamenta potius comminuentia eſt tentandus, non ſolum, quod comminui poſſe ſperetur, ſed etiam, quoniam tuto id agatur.

Si ſolidus penitus ſit lapis, tunc nulla in medicamentis ſpes eſt, quare neque fruſtra tentanda, quæ, etſi tuta ſunt, fruſtra tamen laborem ſuſcipere, & ægrum cruciare amentia eſt, nam, qui vna nunc morbi cauſa malè habet, tunc altero quoque labore peius haberet, quare aut nihil agendum, aut manu curandum fuerit, quod eo animoſius, audentiuſque ei fuerit ſubeundum, quod noſtris temporibus dextere admodum, & tutò id fieri videmus, non ſolum enim inſtrumenta idonea admodum, & aptæ polituræ inuenta ſunt, ſed locum etiam inciſuræ quam commodus repertus, ſcilicet, vt non iam
B ad perinæum aperiatur, ſed ad latus colli veſicæ, quo proprius lapis attingi poteſt, hoc ego in mortuis vidi, & in viuis iam ab alijs expertum accepi, quare prius per peritum chyrurgum videndum eſt filo cærato duriori, quodnam genus lapidis, & cuius formæ ſit, hodie enim ſunt chirurgi, qui id ſe poſſe intelligere profiteantur, ac præſtent. Depræhenſo verò lapide, qui non niſi manu auferri poſſit, experto tunc chirurgo credenda ea curatio eſt, ſin medicamentis poſſit comminui, tunc phyſico homine opus eſt.

Verum antequam vtrumlibet agatur, totius corporis ratio habenda eſt, vt recte purgetur, atque onere humorum leuetur, tum ſanguine miſſo, tum per aluum humoribus detractis, phyſicum opus ad lapidem frangendum tunc demum erit adhibendum, ſi fragilis lapis ſit, ma-
C nus vero opera ſi nimium ſolidus, præſtandum autem quod eſt per medicamenta, id eſt, vt lapis in ea fruſtra diſſoluatur, quæ per meatum vrinæ procedere poſſint, & cum vrina à vi expultrice emitti, quæ verò id efficere poſſint ex natura concretionis, & conglobationis colligitur, quę vel materia terrena lentoris non experte vniuerſim à calore relicta conſiſtit, vel re lenta, & glutinoſa arenas coniunctas habet, & ita incidendum id glutinis oſtendit, & reliquum remouendorum fruſtorum opus magna parte naturæ relinqui. Quæ verò incidunt, vt, quæ à re ipſa præcipuè deſiderantur, cum iis coniuncta eſſe debent, quæ coniunctis etiam cum re aduerſentur, cauſis ſcilicet, & naturis, vt quando lapis à calore materiam primum terreſtrem ciborum liquãte, deinde relinquente concretus eſt, & frigidis agere non poſſemus,
D ne & incidendi vim obtundant, & lapidem à calore relictum magis durent, moderatioribus oppugnemus, ac cum vlcus adiunctum ſit, vim quoque extergendi, exſiccandique habeant, & aliqua ex parte conſtringendi, cũ qua, ſi tenuitatem partium habeant, magis incidere poſſunt, quoniam magis interna poſſunt peruadere, poſſunt etiam vim expellendi ea adſtrictione iuuare, vt quotidie experimur. Dicunt hi lac quam opportuniſsimum, quoniam humore quidem ſqualori lapidis aduerſatur, tepore autem tum eius frigori, tum calori lapidem procreanti, quibus nominibus lac omnibus ſit anteferendum.

Ego vero nulli lac præferendum cenſeo cum nihil ea-
E rum virium habeat, quæ ad frangendum lapidem poſſunt eſſe idoneæ, nempe eum, qui ex arenulis conflatum eſt, quod incidentium vi tantum diſſolui poteſt, cæteris verò omnibus etiam lac poſt habendum, cum non ſit tutum, ferè fit vt quæ viribus præſtent, ea ſolum cum periculo agere videantur, quæ verò parum viribus pollent, etiam minimum periculi præſeferant.

In lacte tamen contra euenit, vt cum nihil efficaciæ habeat, ſummum tamen periculum contineat. Nam, ſicuti viribus efficacibus caret, ſic materiam lapidi augendo maximè idoneam ſubminiſtrat, quod ratione, authoritate, & experimento nobis certiſsimum eſt. Ratione, quoniam cum lac ex ſanguine natum terrenæ, & glutinoſæ multum naturæ optimè commixtæ habeat, vnde facile concreſcat ſi a corporis calidioris ventriculo torrefiat, quoniam partibus ſuis leuioribus, tenuioribuſque in nidoroſum fumũ euadit, ſero autem in ſal-

ſum

ſum liquorem (ſic enim aquæ ferè torrefactæ, & pitui- A ſæ euenit, & eò facilius ſero,) caſeoſis autem, & terrenis glutinoſiſque ſuis partibus aſtis in craſſamentum quoddam degenerat lapidi perquam idoneū credo non eſſe ignotum vobis, quam firmiter iungant tabulas opificis materiatis ipſo caſeo calce adiecta hæ itaque lactis partes quæ in ſeipſis tandem, dum calor euaneſcit, concretæ facilius lapidis formam ſubire poſſunt. Authoritate, Galeni tatin hæc confirmatur, vbi de lacte loquitur, præcipuè lib. de boni, & mali ſucci cibis. Experimentum autem idem oſtendit, nam viſa ſunt eorum corpora, qui dum ex lapide ægri eſſent, & ardori vrinæ auxiliaturi lac quotannis ſumpſiſſent, alios ab vno in plures lapides incidiſſe, alios è paruis in maximos pluribus corticibus conflatos, vt in Pio V. Pontifice Maximo. Quare non poſſum non repræhendere nouum hūc B lactis vſum, neſcio ſub quo autore quibuſdam Medicis acceptum, vt nulla meditatione in eum incurrant, niſi quodam libro Medicina Plinij dicto, & alio quodam nullius autoritatis ſcriptore, Lac ego nutriendis tantum renibus, poſtquam curati, & refrigerati ſunt, ſqualorique eorum remouendo darem.

Ergo lac cenſeo omninò prætereundum, & penitus vitandum. Illa verò capeſſenda, quæ incidendi vi prædita, aliquid factura videantur. Ponas enim lapidem in lacte nihil accipiet mutationis. Ponas in aceto eum lapidem, non quidem omnis generis, (nam quidam indureſcunt) ſed eius certè, quod ex arenulis cōglubatum eſt, ponas os, ponas conchilia, omnia molleſcunt, quoniam vim habet incidendi.

Ac quoniam acetum ſimplex, quamquam per os ſum C ptum vlceri maxime, acerbeque officeret, iniectum verò magis. Ego ſi arenidum lapidem ſubeſſe intelligerem, omninò acetum ſcilliticum ſumendum conſulerem. Incisioni maximè idoneus eſt ſuccus limonū iam experimento comprobatus, præcipuè, ſi inter vtendum eo alternis diebus vſum interponamus ipſius pulueris milij ſolis, & mirum certè eſt, quod ſuccus liquidus ei ſtomacho non obſit, cui limones ipſi maximè infeſti ſunt.

Quod ſi durior res tibi videatur, accederem ad ea, quæ minus acria ſunt, partibus tamen tenuibus. Maximè incidunt fragrariæ aqua, & radicum raphanorum, præſertim ſylueſtrium vt ſaxifragiæ multorum generū, vt puluis lapilli Iudaici, & lapilli ſpongiæ, & millegrana illa dicta, vt oſſa meſpilorum, decoctum cæpæ, & maxi- D mè eius corticis ſuccus chelidoniæ, cetrach, vitrum tritum, pili leporis combuſti, lucij maxillæ combuſtæ, puluis rubiæ tinctorum, cinis ſcorpionum, auiculæ quędam combuſtę, aqua ex ononide, hoc eſt ex cortice radicis illius quotidiano vſu comprobata, quæ etiam ex vino deſtillatur, ex quibus quædam adſtringunt etiam, & cum valdè exſiccent, vlceri quoque maximè facient, vt eſſent ſpongiæ illæ quæ in rubo naſcuntur, Et Anſeræ dictæ nempe roſarum agreſtium calices cum ſuis ſeminibus, quibus ſi terebinthina quoque reſina componatur vim earum eo perducet, & vlceri apptime medebitur, & præterea, quod ſæpè opus eſt, vias vrinæ laxando, & vim expultricem firmando, viam, & expulſionem lapidi parabit, laxatio viæ neceſſaria eſt: cū lapis magnus eſt, & vidi in muliere lapide ægra, difficillimè, & maxi- E mo cruciatu mingente oleum græcarum nucum, ſeu amygdalarum dulcium loco laudatum ita profuiſſe, vt laxato ore veſicæ lapis æquans magnitudine oſſis perſicis mali proceſſerit, adeo, vt mano arreptus exciderit. Sic datum etiam per os ſæpè profuiſſe maximè obſeruaui, præterquam quod terebynthina, vt ad illam redeam vlceri quoque ſanando facit.

Laxantium vſus, vt commodus eſt, ita in curatione primo loco adhibendus, alioquin incidentia incommodè darentur, & non ſolum per potiones laxantia danda, ſed etiam per clyſteria.

In inteſtina, & veſicam inijcienda ſunt, quæ ſupra in anodinis recenſuimus. Lapide ſublato vlceri cura ſua erit attribuenda, quod præcipuè per iniecta curarem ex abſtergentibus valentibus primo, nam vidi alte admodum inſediſſe vlcera huiuſmodi, & ſordida, vnde non vererer vel oleum fæcis vim temperatum inijcere, vel præcipitatum benè mitigatum per aquæ vitæ combuſtionem, quod vidi malam carnem amouere, bonam ne quidem attingere, nullumque afferre dolorem, vel ſi in oculum detur, quod temperari etiam vnguento roſaceo, aut lacte poterit, ſublimati dilutum quidem adhiberi, ſed ego vererer, ſunt metalla, quæ ex aquis inijci poſſunt, ſunt thus, ceruſa lythargyrium, tutia, plumbum, iridis puluis, antimonij, aloe, quibus demum ſubſequantur oportet ea, quæ valde exſiccant, vt ſarcocolla, myrrha, terra lemnia, & bolus armena.

Ad vehementer quoque exſiccandum facit camphora, præſertim ſi inflammationis læſio fuerit, aquis in hoc facientibus liquefacta, vel oleo eius, quod fit liquefacta camphora per aquam vini, quæ ſi lacte poſſet miſceſcere, vti tutiſſima eſt, ſic etiam leniſſima euaderet, at alios liquores non patitur, nam ſubito concreſcit, ſimilibus ergo vterer, donec vlcus ad cicatricem perducatur.

Interea ordinato ægro in ratione victus, ne acria, ſalſaue, aut nimis calefacientia ſumat. Quiete vtatur, & ſecurus ſit, iram præcipuè vitet, & venerem, venereaſque præcipuè cogitationes, ne cupiditas excitetur. Sub eis enim plurimum illæ partes afficerentur.

Pro D. Io. Maria Vito presbyt. de febri continua cum comate.

CONSVLTATIO CCCI.

NVm is ſomnus cum febre incæperit, an ante ipſam mihi ſit difficilimum iudicatu, nam iam decem dies ſunt cum ipſe cæpit decumbere & ſomno teneri, ſine febre tamen interea aiunt fuiſſe ſemper, vt nunc quoque febre carere aiunt. Contra ego video tum ex pulſu, & calore, tum ex vrina, tum autem ex lingua, ipſum febre premi, pulſus enim ſingulis motibus inæquabilis eſt, & aliquanto crebrior eſt, quam corpori ſenili conueniat, & celeritatem habet, vna magnitudine carens ob humorum craſſorum maximam copiam, calor quoque carnium eiuſmodi eſt, qui primo contactu non ita citò percipitur, qui noctu maior, interdiu obſcurior adeſt, quem cum Galeno ſimilem faciam ei, qui per cribrum exilit. Vrina verò quamuis tenuis, & aquoſa, & ita neque fidem vllam febris faciat, neque verò fidem demat, cum pituitoſæ febri eiuſmodi vrina ſæpè conueniat, habet tamen indicium febris id ſedimentum atrum exuſtum, & vrinæ color ille ex ruffo in liuidum.

Et vrina quoque ipſa non ſemper tenuis eſt, ſed aliquando corpus craſſum habet, & turbidum, quamuis id rarò euenerit, linguæ præterea ſordes ex alba, & atra uaria, in medio quidem atra, & ſqualore aſpera, ad latera alba, & humentior febrem mihi denotat, cum feruentium in magnis uenis humorum illa ſit ſoboles. Cū feruent autem in eiſ locis humores, neceſſario cor eorū calore afficitur.

His adijcere poſſem proprium quoddam pituitoſæ febris indiciū, quod eſt quod certis horis inuadit ſomnus interdiu, ad ueſperam uerò, & ſub noctem ſoluitur, & noctu inquietum ſe haber, & iactat ſe per lectulum, cum interdiu ſub ſomno quietus ſit. Diebus quidem his poſtremis incepit iam bene mane ſomno premi, cum antea ad meridiem tantum inciperet, imò ſomnus etiā arctior eſt, nam cum primo die acceſſi mane hora ſomni huius, mecum tamen facilè loquutus eſt, & cauſam ſuam narrauit, & quidē facilius, quam faciat horis matutinis, pulſus quoque certis horis contractior eſt, nempe cum ſub ſomno eſt, quare etſi ſitis non eſt, febris tamen pituitoſa eſſe poteſt.

Ergo

Digitized by Google

Ergo non poſſum ſtatuere num febris hæc ſomnũ ſequuta,an antegreſſa ſit, vt inde num lethargi hæc ſpecies ſit,an comatis,ſeu cari,inde colligi poſſit:quare ex primo ortu nulla ratione ſuppetente reliquum eſt,vt ad ea,quæ præſentia ſunt confugiamus. Pituitoſum morbum, ac melancholicum, quæ dicta ſunt inditia demonſtrant vrinæ,pulſus,linguæ, & caloris, & acceſſionum ſpecies, quæ cum ſomno etiam frigus aliquando extremis partibus induxere, ergo febrem ex pituita,&,vt dixi,cum melancholia habemus, cuius melancholiæ inditium præſtat mæror ille, quem ab initio habuit. At hæc putreſcens pituita vbi nam collecta ſit,& vbi putreſcat dubiom eſſe poſſet, nam ſomnus is in capite etiam putreſcere eam poſſet alicui perſuadere,tamen hactenus neque in eo collectam eſſe,neque ibi putreſcere ex eo crediderim, quoniam hactenus ſomnus nec perpetuus,nec valde arctus fuit aliquando enim libere loquebatur iiſdem horis, quibus magis ſomnus premebat, atque cum certis horis occuparet,indicium eſt,potius ab infernis partibus accedente febris impetu notto exoriri, quam in capite ſitam eius cauſam eſſe,imò licet putare ex ſolo vapore id adhuc factum eſſe,cum ſatis valentibus viribus corporis ad motum eſſet,& ſponte regeretur, & omnia valenter ageret,& nihil memoria læderetur, quæ capite ſic affecto eſſe non poſſent.

Ergo febris ab infernis eſt partibus, & ipſa ſomnũ hacteoos fecit, quod verò iam in capite ex illis vaporibus pituitę aliquid ſit collectum acceſſu indiciorum nouorum declaratur, nam iam ipſe non ita caput poteſt ſuſtinere,iam non niſi irritatus aſſurgit,breuia tãtum verba edit, non poteſt loquutionem dio ſeſtinere,orationem producere,quin in ſomnum cadat, & ſi apud ſe ſit,oeque è mente exierit,adhuc,& ad rem loquatur, & morigeratè. Cum itaque perpetuò iam grauari ſomno videatur,& quodam ſenſuum,& mentis torpore iam inhæſiſſe pituitam in cerebro oſtendit,non tamen veriſimile eſt putredinem locum ſuum reliquiſſe,ſed ex eo iu caput continuò materiam nouã per vapores ſuggerere, At quo nomine ſomnum hunc tu appellares,vt rei diſtributioni nomen, quoque adijciamus? Somni,vel ſomni ſimilium, & cogoatorum nomina hæc proferuntur. Caros, Catalepſia, Coma, Cataphora, lethargus facultatis ſenſitricis ferè,& motricis affectibus hæc nomina attribuuntur, Differentiæ affectuum ſunt, quoniam aut hebetatur facultas,aut perturbatur, aut penitus occupata impeditur,eiuſque actio tollitur. Galenus Carum, & Catalepſim occupatis penitus facultatibus dabat libr. 3. de diff. ſymptomat. Coma verò cum cataphora,& lethargum,& fatuitatem hebetatis illis, vt phrenitidem & deliria perturbatis.

Com ergo hic debilitatam tantum ſentiendi vim, & ſopitam non tamen penitus occupatam videamus, Carum hunc,aut catalepſim eſſe dicere non poſſumus ergo vel coma, vel cataphoram,vel lethargum. Quis verò horum ſit definire eſt facilè ex eorum affectuum natura,& huius ipſius notis. Natura lethargi eſt, vt pituita putrida ſit,quæ cerebri copus occupet, à cuius putredine tantum vaporum exeat, vt cor attingentes febrem efficiant,vnde manifeſtè appareat, quod pituitę vis prius cerebrum occupat,quam febrem faciat. Præterea conſtat,quod, cum febris continua fuerit, inde promiſſa in cor continoò etiam aderunt ea omnia,quæ pituitam in cerebro ſitam comitantur; & febrem quoque vna cum pituita antecedent, notæ autem in hoc malo non ita habent,nam, etſi non habeã ab alijs qood non præceſſerit febris,tamen certiſſimũ eſt quod non ſunt perpetua illa, quæ pituitã ſequuntur cerebrum afficientem, interualla ſiquidem habuit ſub febre ſomnus,& illa hebetudo omnis, illam ergo nequaquam hærentem in cerebro denotant, quare reſtat,vt coma ſit, ſub quo non neceſſario in cerebro

A pituita hæret, & ita neque continuitatem habere ea neceſſe eſt, quæ ad pituitam cerebro grauem ſolent ſeqoi, ac, quamuis cum febre is ſomnus ſit, vel continua,non ob idipſum continuum eſſe oportet,cum febris ipſe ſomnus cauſa non ſit, ſed potius effectum, quod non ipſam met febrem, ſed ſummum ſæpè febris impetum ſequatur,non item tempora eius mitiora,vt in hoc noſtro ægro cernimus apertiſſime. Quare comatis huius cauſam ſubmouendam quærentes, neceſſario in febris ipſius cauſam incidemus,& ita in ea totum negocium verti oportebit. Quam cauſam dicunt omnia extantia eſſe pituitam,cuius locum vrinæ demonſtrant eſſe in venis præcipuis,& iecore, cũ interim thorax nulla ſpirandi difficultate teneatur,vt tamen interea capiti illati vapores, & ſub ſpecie vapotum B plurimi vi cohæreant à glotinoſa pituita illati, & in ſpeciem pituitæ eiuſdem conuerſi etiam figantur,præcipuè quatuor iam diebus poſterioribus.

Vnde ſi vires ſuppetent,& corporis, & ætatis ratio concedet remedijs valentiſſimis vtendom apparet; nam pituita,& etiam, quæ aliqua pars melancholiæ ſubeſt,non poſſunt leuioribus auxilijs dimoueri, præcipuè quod maxima copia cernitur in notis ſuis id genus humoris. At, vt dixi,crediderim vires non paſſuras,quæ morbi vi iam ſuccumbere videntur,& ætatem minus toleraturam. Interea tamen æger non eſt deſtituendus, dum vita ſupereſt, & humor paulatim parandus,paulatimque educendus, quantum fieri poteſt,& per vires conceſſum fuerit,neque verò caput C ſine auxilio relinquendum, quin ſomnus ei leuetur,ne diuturnitate ſomni magis frigeſcat, magis impleatur,& humor ei per ſomoum magis figatur. Infernis ergo partibus hærentem pituitam parandam credo oximelle compoſito, melancholicum, humorem ſyrupo de fumoterræ compoſito, eoſdem verò humores paulatim,& leniter mouendos per interualla agarico,& ſena non ſine rhabarbaro, ad viſcera tuenda, expediendaque,frictionibus quoq; paulatim digerentibus, & fomentis adhibendis inſiſtẽdum ipſi concoctioni.

A capite reuellendum tum his, tum pilolis opportune datis,tum cucurbitulis etiam cum ferro affixis, tum autem ſynapiſmis ſcapulis admotis,& occipiti palato quoque appoſitis ſinapi,ſtaphide agria, elleboro D albo ex melle confectis,caput pituita leuabitur,& ſucco ciclammi naribus ingeſto. Cum materia in capite conſederit, capiti columbus per dorſum apertus inſeratur, victu verò quoque ipſo hæc molienda ſont, nam ſaluia, & amaracus incoqui poteſt tum in cibis, tum etiam in potionibus, quoniã loco vini ego aqua cum his incoctis vterer, vinumque non ſine periculo dari crediderim,tenuem etiam cibum conuenire exiſtimarem,qui,cum,quod ſatis ſit,capiatur, non ploties,quam vt ex conſuetudine eſt exhiberem,ſed hæc minimè ſalutem aſſerre poſſe ob ætatem, & mali vim eiuſque virium imbecillitatem exiſtimo.

Is citius etiam quam poſſet conijci per ſomnum extioctus eſt, materia in capot irruente.

E *Pro Domina Eleonora. Bonauentura Landriana Federici Bonauenturæ matre cum Bartholino.*

CONSVLTATIO CCCII.

ÆTas ad quinquageſimum annũ accedit, corpus mulieris calorem aliquanto elatiorẽ,& ſiccitatẽ præſefert,quod iecoris potius quam cordis cauſa ei accidiſſe eſt certiſſimom,nam qood ad cordis indicia pertinet, animo leniori eſt, & venæ anguſtiores ſunt, quæ ex Ariſtotele, & naturæ ratione à corde

naſcuntur, vnde color non pallidus, non rubeus, ſed argenteo potius eſt, ætate, & cordis frigore ſanguinis materiam craſſam iecoris calore, & ſiccitate paratam iam refrigerante, quare iecori calor potius attribuendus eſt, à quo rubor non ſolet exiſtere, quoniam iecur calidum niſi admodum ſit humidum, non multũ ſanguinis ſubminiſtrat, rubeus enim ſanguis, & robur propter humiditatem ex Galeno eſt, ita & ad iram facilis, & ἀζυγμῷ propter venarum anguſtiam, & ſanguinis biliosi naturam exiſtit, & demum ẽt melãcholica facta eſt ætate huic generi corporis id ſemper afferente. Capiti quoque ob celeritatem actionum calor adſcribatur, neceſſe eſt, cui nullum indicium repugnat. Quibus rebus ſic conſtantibus inuenimus febrẽ continuam nulla ſiti, nulla vi acriori affligentem, nullo ardore vehementius moleſtam, quæ, cum iam decẽ dies, atq; amplius corpus occupet, nihil tamen ipſum conſumpſerit, vt vix ægrotantis faciem gerat, ac vultus, loquutio, & cætera omnia, omni penitus ægritudinis nota vacare videantur, ex quibus vna cũ vrinis conſtat pituitam huiuſce febris vim continere, quamuis enim vrina arenularum copiã educat, illę nõ multum flauæ ſunt, ſed potius albiores, vti vrina quoque eſt, quoniam ex terreſtri pituitæ parte fiunt in corpore craſſi ſanguinis, & refrigerati: Quare pituitæ, & melancholico humori curatio vniuerſa attribuenda eſt.

Verum eſt aliud quoddam conſiderandum, quod caput, & nerui læſionem ſentiunt, nam iam 22. annis quodam quaſi tremore, & aliquando cõuulſionis neſcio quam ſpeciem habente ſemper ipſa tentatur, & capitis etiam quodam graui torpore, neq; verò tantũ in artubus is tremor, & conuulſio, viſitur, ſed etiam in oculis ipſis. Quæ mala ſæpè ita grauia extitere, vt conuulſio collum totum concuſſerit, & peruerterit, nec niſi validiſſimis remedijs ceſſarit, & tumor totum corpus comprehenderit. Quæ acriora ſæpè redire ait, poſtquam menſium tempora præterierunt. Occaſio antiqua, & prima fuit ob indumenta, & veſtimentadum perſonata, & cum larua circum iuiſſet, ſic enim calefactum caput potuit tantum pituitæ attraxiſſe ad venas ſuas, & meatus mẽbranarum, vt ſpatio aliquo refrigerata loca illa, ac imbecilla facta non ſolum à vi iecoris impulſum recrementum ſuſcipere, ſed etiam ſpontè multum generare, atque ad neruos demittere cogantur, vnde conuulſio illa idẽtidem per interualla impetu facta, & illa altera permanens aliquo tempore, & tremor ille diuerſi ab ea generis fiant, tremor enim non ex vi valida expellente, aut ex materia replẽte, ſed ſpirituum exiguitate, vel frigidiore, vel obſcuriore eorum vi euenire poteſt. Exiguitas ob impedimentum viarum etiam contingit, humectis verò nimium locis obſcuratur, hebetatur, frigore verò humoris etiam obtundi poteſt, & torpidior fieri. Quæ omnia à pituita poſſunt euenire, & multo facilius, qđ ob ætatis rationẽ, ob febrium aſſiduos inſultus craſſius quoddam ſedimentum collectum eſt, quod melancholicam ſapit naturam, ac nõ ſolum à pituita putrefacta, vt cinis relictus eſt, ſed etiam ab aliqua bile craſſiore, quæ non ita facile, vt tenuis, diſſolui per putredinem potuerit; quod ex arenulis quibuſdam non ita albis in vrina percipitur. Cui generi humoris quoque vt ſupra propoſueram, aliquid attribuẽdum. Itaque cum pituitam incidemus, hanc quoque bilem diluemus humectis rebus. Dilui enim vult quodammodo is humor, & per dilutionem abſtergi, nam experimento id habetur, ſiquidem morbi longi cum aquis thermarum, aut ijs, in quibus decocta ſunt, quę ſudores, vel vrinas mouent, iam ferè omnibus curantur, neque iam quidquam aliud auditur, quam ſalſa parilla, quam guaiacum, quam china, quam thermæ, quã ſerum lactis, cum iam vſa ſit potionibus ſalſæ parilliæ poſſemus chinam adhibere, vel febre potius ſummo-

A ta per ſolitam pituitoſæ febris curationem, vel etiam num manente. Quibus non ſatisfacientibus cauterijs vti neceſſe mihi videtur. Aquis thermarum Patauinarũ vſa eſt, quæ ſcilicet S. Petri dicuntur, ac fortè tunc minus opportunæ erant, quam nunc eſſent, cũ materia frigidior iam ſit. Viterbienſes ſat opportunę à me creduntur, poſt quas Lucenſes ego laudarem, vt ſiccantiores, capitiq; firmando magis idoneas, quod ſi tot balneis vti animus non eſſet, aqua, in qua china incocta eſſet, vterer, & deinde Lucenſibus thermis per os, & per ſtillicidium ſumendis eam committerem.

B

Pro Monacha acido ructu, vomitu acidæ pituitæ, & tumente, dolenteque abdomine ægra cum Gratioſio.

CONSVLTATIO CCCIII.

HÆc doloris ſpecies mihi facit memoriam eorũ, quæ ait Hippocr. in Aphoriſmis, cum prædicit ex dolore hydropicum affectum, ad quem tamen in noſtra ægra accedit febris non mediocris, & timor perpetuus cum lachrymis, & ructus acidi, ex quibus rebus, non ſola mali ſpecies, ſed cauſa etiam conſtare videtur, quam eſſe obſtructionem in præcordijs ea omnia oſtendunt, ſi ſigna rectè æſtimentur. præcor-
C diorum obſtructione affectorum, vt Galenus ex Diocle. refert: Ad eam obſtructionem ſequitur æſtus, & febris, inde fuligo ſanguinis os ventriculi petit, inde mœror, & acidi ructus, inde cruditates, & flatus, & dolores, & abdominis tenſio. Febris autem obſtructionem maiorem declarat, cum non neceſſario quantacunque præcordiorum obſtructio febrem inducat, præcipuè verò febris hęc maioris obſtructionis eſt indicium. Ergo obſtructioni primum opera danda eſt, & extenuantibus, incidentibusque vtendum, deinde etiam aperientibus, in ijsque etiam vtriſque longo tempore manendum, in quibus ego præcipuum haberem epithymum, oximel, rhabarbarum, agrimoniam primo Dioſcoridis, deinde Meſuę, triſſaginem, polium, abſynthium, & his ſimilia. Agaricum verò
D cum rhabarbaro coniungerem, & cum pituitę exhauriendæ, & viſceribus vehementius aperiendis vellem conſulere, acetum ſcylliticum non præterirem, neque oximel compoſitum, quę mihi valdè idonea viderentur. Ac interea, cum dolor eſt, clyſteribus vteret ex anetho, chamamelo, rutha, verbaſco, quod inteſtinis creditur valdè idoneũ, ex oleis verò ſimilibus, vt chamæmeli, anethi, roſarum rutæ: ex ſemine lini, ſeſami, & eiuſmodi, etiam hieralogodium cum benedicta quam admodum opportunam, & valẽtem experimur. Quibus adijcerem etiã mel roſ. & vteret tertio quoq; die, quamuis dolores non adeſſent, ſub eo verò dolore cum eſſet, fomenta, & emplaſtra adhiberem ex eiſdem, quorum ſupra meminimus. In cibis tenuiora
E darem, & poſt imminutionem obſtructionum calidiora nõ timerem, vel ſi ex ſynapi eſſent confecta, & ſi febris ſit, nam non eſt febris eius naturæ, quæ imprimat ſui qualitatem, vt vires labefactet, quo cogamur eius naturæ occurrere, vt facimus in malignis, & ardentioribus febribus. Hic enim reſpiratio, & pulſus ſatisfaciunt ad temperationem cordis, & arteriarum, ne in ſui corpore alienus calor imprimatur, at in illis non ſat habent à pulſu, neque à reſpiratione, propterea vires cadunt aliena temperatura qualitatum inducta, quæ citius inducitur eò, quò malignior eſt, tunc enim ex putredine habet contagij maiorem vim, & citius inhærere poteſt. His ergo cauſæ tuto incumbens, ſic enim vna, & febrem auferemus.

ſetemus. Vbi ſi quis dubitet vſum eximellitis ab vtero alieni male fuiſſe propoſitũ, ſciat is, ꝙ noſtro tempore tantopere coquitur, vt vim acrem multũ amittat. Deinde cum alijs fere mixtum datur.

De inflatione ventriculi, & dolore pro matre Prætoris Vrbini.

CONSVLTATIO CCCIIII.

IS flatus humorem partim crudum, & pituitoſum, partim ex diuturnitate, & obſtructionibus melãcholicum habet ſui initium, & quoniam ſiti coniungitur, aliquam ſalſedinem, hæc aliquam etiã putredinem denotat, qm̃ dolorem habet, ideo etiam aliquã malam qualitatem flatus continere videtur, nam tenſione ſola non facilè crediderim hunc dolorem fieri, tenſio enim ſæpè non tantum ſuluere continuũ poteſt, vt vehementem dolorẽ faciat, niſi aliena, & acri ui fiat, quę mala qualitas ipſa quoq; putredinem eandem oſtendit. Atque, vt putredinis omnia ſunt, ſic febrem ſequi eſt ſuſpicio, quæ in ſene ferè obſcura eſſe ſolet, quod tũ à Medico, vt audiuimus peritiſſimo, atque doctiſſimo iure dijudicatum iri non dubitamus. Ergo nobis vr̃ mali cauſa abſterſione, inciſione, extenuatione, coctione, apertione, & digeſtione flatuum egere. Eorum tamen prius humorum qui in inteſtinis, & ventriculo verſantur, deducẽdorum curam ſuſcipiendam putamus, quod melle roſaceo ſolutiuo, & hiera fieri poſſet, abſterſione prius aliqua facta, & inciſione cum oximelle ſimplici, deinde compoſito, & ſcillitico, ea moderatione adhibita, quæ prudentiæ Medici videatur oportuna. Clyſteribus in eundem deducendum idoneis non præteritis, vt ſi primo cum melle roſaceo, deinde agatico adiecto, poſtea hiera, & tandem colocynthidis hiera, vel colocinthide ipſa fieret. At per interualla ſcylliticum mel repetendum vtile futurum credimus, & demum humore imminuto iuuandam eſſe ventriculi coctionem, cum fomentis, & vnctionibus, vt in morbis pituitoſis neceſſe eſt: Capiti tamen ſuam quoq; curam tribuendam, à quo cathartus ſolebat demitti, & inde magna uis huius mali venire creditur, vt ipſum ſit proprijs auxilijs per nares, & palatum expurgandum, & materia eius exſiccantibus exterius adhibitis digerenda.

℞. mellis roſ. ſol. Manna elect. an ℥.2. rhabarbar. el. ʒ. 1. Infuſo rhabarbaro in vino aromatico ſ.a. miſceatur cum manna f. infuſio, & diſſoluatur in iure liquido in qua cinnamomum ſit incoctum.

℞. Oximellis ſimpl. ſyr. de cicorea compoſ. an. ℥.1. Decoct. epithymi, pulegij, origani, cicoreæ, cetrach, acetoſæ, cicerbitæ ℥.4. Miſce pro ſyrupo, & ſic pro 7. vel amplius.

His finitis die ſequenti.

℞. Agrimonij, meliſſæ an. m. s. Florum fumiterræ, chor. an. p. 1. Cinnamomi. ʒ. 1. ſem. aniſ. ʒ. 1. glycirrizæ ʒ. 2. epithymi ʒ. 1. polypodij ℥. s. ſenæ electæ ʒ. ij. Fiat decoctio in lib. 1. aq. ad conſumptionẽ duarum tertiarum in qua colata, & expreſſa infundãtur. Agarici trochiſcat. ʒ. 1. rhabar. electi ʒ. 1. s. ſpicæ gr. 7. Vini parum. Facta infuſione per 12. horas, & colata, & expreſſa adde infraſcripta. ℞. Mannæ elect. ℥. 1. Diacatholicon ʒ. 6. Confect. Hamech. ʒ. 2. miſce, & f. potio.

Facta purgatione vtatur quoq; mane ℥. 1. infraſcripti electuarij.

℞. Conſer. cicoreæ, ℥. 1. rhabarb. elect. ℈. 1. Miſce.

Vtatur vino albo imbecillo, aquam vitet, victu extenuanti contenta ſit, etſi non tenui, exercitationem minimè violentam adhibeat, vitet diurnum ſomnum totis noctibus conquieſcat; lacte omnia confecta, &

A lac ipſum circumcidat è cibis, ſtomachum foueat, frigus ſubitum vitet. Ad cœlum tenuius ſe transferat, hilariter iuuat; & timeat prognoſticum Hippocratis de huiuſmodi ventris doloribus.

Audiui hydropicam ſactam perijſſe.

De puerpera febre occupata Fani, cum Andrea Flauio.

CONSVLTATIO CCCV.

HAnc febrẽ mali moris eſſe, & pernicioſam perſuadeor ſaltem ſeptem indicijs præcipuis, ſolu-
B tione hac alui nihil leuante, & iam pluriũ dierum fætida, & glutinoſa, ac lutea quo genere vix vllũ peius eſt. Vrinarum turbatarum colore, & turpitudine, totius corporis pondere, & dolore, tumore ventris, colore, tum liuido linguæ, tum totius corporis, difficultate ſpiritus, & pulſus crebritate ſumma, quod vitium etiam imbecillitatem ſignificat, quæ etiam tactu pulſus languidioris ſentitur. Cur enim in febre vehementi rubeus color in facie non extat, ſed potius liuidus? calor peruadit ſanguinem, & ſpiritus, & neceſſario rubeam reddit cutem faciei, cur id hic non fit? nimirum, quoniam malum exhorreſcens natura, vel potius ex eo imbecilla facta ad viſcera ſpiritus retrahit, tũ autem quoniam ob copiam caloris etiã alieni
C ibi concluſi fit attractio ad interiora, vnde liuor præcipuè circũ oculos exiſtit his partibus corpore laxiori à ſpiritu inanibus relictis, maius verò eſt is mos in febre, cum in viſcera cogitur, & ibi malam vim caloris acquirit ob vehementem putredinem occaſione loci, nimia aceruatione, & curſu humorum obſeſſi conceptam. Ex qua mala caloris vi nouo quodã modo ſolidæ partes afficiuntur, & malum in ſe accipiunt, vnde fiunt intemperatæ, & imbecilles, alioquin enim ſimplex caloris genus non ſolet vim ſuã ita facile imprimere, & videmus, vel ſex menſium, & amplius febrẽ cum corporis robore manere, quoniã ex pulſu, & reſpiratione partes tantum refrigerij accipiunt, & tantundem temperamenti à cibis, quantò calore agitantur febrili natura modum pulſus celeriorem, & cre-
D briorem neceſſitati frangendi caloris accommodante. At cum vis mala eſt, tunc contagio plus poteſt ob vitium, quam ob diuturnitatem poſſit ſimplex caloris vis, & ita afficiuntur ſolida eo genere, & debilitãtur, vnde ſubita hæc imbecillitas à me iudicata, quæ neque tanta à copia humorum, neque à reſolutione ſub febre mitiori fieri poſſet, non eſt iudicanda non ſubeſſe, vt dicebat Medicus prior, cum illam apertè videamus, ſed adſcribenda potius malæ vi caloris nõ ſolum ſpiritus, ſed ſolidas partes afficientis, in ſolidorum ſiquidem intemperie imbecillitas maxima euenit, à corruptione autem caloris naturalis eorum, ea quæ eſt potiſſima, neq; vt illa, quæ eſt à diſſolutis ſpiritibus, aut humoribus bonis fit, facilè reparatur, & ita hæc imbecillitas, quam manifeſte videmus, malę
E naturæ febris indicium eſt, cum ſubita ſit, & nulla manifeſta inanitio id efficere potuerit, liuor etiam linguæ eſt putredinis illius peſſimę nota, quæ exuſtio nõ eſt, ſed vera ſimplexque putredo, ad quam hebetudo caloris febris ſequi neceſſe eſt, ſequuntur verò etiam vtrinę dictæ ad conturbationẽ illam ſanguinis ex mala putredine factã, nam is calor non eſt ille, qui exurat, ſed qui perturbat omnes humores, eorum naturali calore euocato, non enim qualitate calida, ſed mala, & vitæ, ac mixtioni propriè contraria officit. Feces alui liquamenta ſunt eorundem humorum, quæ, quoniam non ob calorem, ſed ob malam eius vim, & ſui naturalis caloris diſſolutionem fiunt, ideò non ſunt exuſta, qualia flauam bilem ef-

ferentia,ſed putrida potius, & fœdo admodum odore prædira, colliquationem hanc nominant Medici. Gal. ἀναστοιχείωσιν, & melius, nã ẽt calor ſimplex colliquat,& in vaporem,& fumum fundit, nõ tamen in elementa quaſi corpus diſſoluit, ἀναστοιχείωσιν humorem liquidum efficit,& etiam flatum, cum humorem fecerit,aluum,quoq; conturbat,vel vrinas multas facit,qui humor cum vaporoſus eſt,& vna cum ſanguine alendum ambitum petit, etiam carnes tumentes, & ædematoſas reddit. Vnde in hac etiam mulieris venter tumet, nedum aluus egerit. Ex eo enim malo opere humores,& carnes diſſoluuntur,& inde flatum,& humores liquidos exprimunt.Difficultas quoque ſpiritus peſſimum eſt ad hæc, quæ dixi inditium, quoniam,aut infra ſeptum, aut ſupra malũ eſſe vult, infra quidem in iecore,ſupra,in pulmonibus,& arterijs,quæ à partibus ad cor pertinentibus afficiuntur, & anguſtæ fiunt: quodcunq; ſit peſſimum eſt. Frigus autem,quod aliquando incertis temporibus ſuperuenit ipſum quoq; malitię humorum indicium eſt, neq; poſſum credere,quin ſomni etiã perturbati,& tumultuoſi ſint,nec miror,ſi nauſea, ſi abominatio cibi adſit,& ſitis immẽſa,& vigiliæ aſſiduæ, & mille alia tædia. Ex ſupreſſis menſibus ſuperuenit malum, nã tribus tantum diebus à partu extitere. Sectio venæ ad talum fuit idonea,ſed vel plus ſanguinis mittendum, vel repetenda fuit, nam ad vncias tres tantum miſſus eſt. Modo deliberarunt vobiſcum etiam alij Medici venam cubiti baſilicam dictam ſecare. At ego illã video, & peius ſactutam viribus, & purgationibus expetitis aduerſatur,quę ſi vires ſupereſſent,forent procurandæ,quo cauſæ morbi occurreretur,quare ob vires certè eſt prætereunda ſectio venæ, nam illis deficientibus certam extinctionẽ afferret, ſi illæ ſupereſſent,ipſa quidem ſectio eſſet tentanda,ita tamen,vt ſi malus ſanguis exiret,permittendus eſſet effluere, ſin minus,non.Vena verò aperienda ad talum interiorẽ, vt conſuleretur,tum viribus,tum menſtruę purgationi,tum cauſæ mali auferendæ. Certè ſi ſanguis impurus non exiret,ſupprimeodum eſſe iudico. At non ita à propinquo loco putredinis ſãguis educeretur, Credo quidem, tamẽ, quoniam putredo eſt in viſceribus præcipuis,& tantumdem educitur, ſic lõgè magis retrahitur à remotis locis,quam à propinquis, nã reuera educi putredo ipſa non poteſt, retrahi tamen ſanguis ab ea poteſt,& melius ſi à longinquis fiat. At venæ paruæ non educunt ſanguinem craſſum: minimè verum eſt, nam craſſitudo ſanguinis tanta nunquam eſt, quin etiam capillares venas adire poſſit, quas ob id ſolet obſtruere,nec tamen ſemper,quare vena tali, quæ in minoribus nõ eſt, ſatis longum exitum poteſt præſtare. Hoc facto, quod vtinam fieri poſſet, certè quidem tardius fieret, quam oportuerit, cum videam certiorem mortem, & remedia cum prædictione facienda,deinde acetoſis vterer,non aceto,multũ enim intereſt,vt vterus inde malè non habeat, compẽſandum verò remedij malum, ſi quod eſt, cum vitæ neceſſitate,putredo enim hæc peſtifera eſt, & niſi auferatur,vitam tollet,vita verò præferenda eſt cuiq; vteri affectui,quare ſuccum acetoſæ cum in edulijs, tum in ſyrupis ego darẽ,ſic citri,& limonis. Lapis bezoar ad putredinem hanc facere videretur, & ad humorẽ exturbandum margaritæ mihi ex laudibus quas illis dant Arabes,viderentur oportunę,nam dicunt etiam apetite. Dictamnum quoq;, & pentaphyllon,& ſcordium exhiberẽ. Cordi ſua auxilia darem,& ventriculo,parua tamen ab omnibus ſpe ſuſcepta, nã quoties extimę corporis partes in acutis febribus tument prę-ſertim in malignis,ego vſu edoctus mortẽ certam ſoleo expectare, maximè ſi etiam aluus mollior eſt, cũ enim partes continentes calorem naturalem amittũt, humores in malam putredinem delabuntur.

Tribus diebus extincta eſt.

Pro equite Marſilio cum Ambiorige Samperolio Sereniſs. D. Vrbini Phyſico.

CONSVLTATIO CCCVI.

CORpus hoc abhinc 12. annos præter tenuitatem, quam habuit à natura, accepit ẽt quoſdam cruciatus ad ſtomachum, & caput attinentes, cũ quibus illa fuere coniuncta ſæpè febris, quæ identidem ſoluebantur,ſæpè ſcabioſæ affectiones,ferè vrinæ flauę, adeò vt febrem eſſe ſuſpicionem facerent, alui tamẽ excrementa nõ ita colorata videbantur, ſed fuſca, ac potius terreno colore, quam flauo. Diuerſi Medici diuerſa iudicarunt,ac fecerunt, tamen ipſe hucuſque eiſdem malis tenetur, ſub quibus metu quodam ſemper occupatur,ne hectica aliqua febre,& maraſmo cõficiatur,cuius quidem ſpeciem iam præſefert, ſæpè etiam mœrore multo, & quandoque ſine cauſa maiori ſupra modum occupatur, flatus in ſiniſtra parte etiã murmure crebro infeſtus eſt, & præcipuè cum inanis venter eſt.Potiſſimum tamen tædium ſunt fumi capiti,& circum præcordia moleſti, quibus corde affici ſibi videatur.Ventriculus beoe concoquit,nullum acorem in ructibus ſentit,niſi per quam rariſſime. Circũ vmbilicum tangenti, feotitur neſcio quid plenioris, ſed,quod non eſt durum,neque multæ molis, hoc in macilentioribus aluis ſolet ſentiri ſubſtante in ea parte meſenterij illo globo,quo per neruos, & membranas glandium plenas ſpinæ appenditur,dicunt ij Medici ſcirrhum eſſe,& non in meſentherio,ſed in omẽto quidem eſſe,vnde tot mala proficiſcuntur. At cauſam tãti mali ſchirrum faciens, faciat ſchirrum aut in omẽto magnum quidem admodum,aut in viſceribus ſaltem principibus neceſſe eſt,in omento enim ſi exiguus eſſet,quid mali ageret,ſi magnus, cur non tactu cuti tam macra intercedente ſua duritie magnus perciperetur,nam omentum vel abſcindi poteſt,valetudine poſtea integrã manente,ita cum ab eius ſchirro ſic vitæ male eſſet,neceſſario valdè magnus eſſet. At neque ſchirrum facilè admittit omentum, in quod pinguior potius pars ſanguinis demittitur.Quod ſi ponãe in principe viſcere,tunc aut in liene,aut in iecore. In liene eſſe non poteſt, cum tactu ipſum in ea parte nõ aſſequamur,qua valdè tactui obiectus eſſet,& nihil in ea ſede plenioris ſit, præterea iecur quoque vna ſecum affeciſſet, & hydropis aliquam notam iam attuliſſet.

Quod ſi in iecore ponas, inde hydropem iam effeciſſet, ſi dicas in extremis eius partibus ſitum eſſe, non in medijs,tunc dico, tanto tempore tantundem mali attuliſſet, & præterea digitis perciperetur ea iecoris parte infra coſtas deſcendente,& in hoc corpore adeo manui aperta. Ego potius eam ſedem affectam obſtructionibus dixerim, quæ bilis à iecore in inteſtina procedit, vt inde repulſa in venas per vrinas exiens plenum eis colorem afferat, ac feces ita ſine colore relinquat, & inde in venas inferiores quoque ad ventriculi fundum pertinentes obſtructionem tẽporis ſpatio detuliſſe,ex ijſque fumos in caput,& ventriculi os efferri non quidem perpetuo, ſed ea occaſione cum plenitudo idonei ad id humoris acceſſit, qua feruor aliquis fiat,& fumus.

At acetoſi ructus non ſunt,id euenit,quoniam non ſubeſt phlogoſis, ex qua tam aduſti exiſtant fumi, vt ventriculum ingreſſi refrigeſcant, vna ſecum quoque ventriculum refrigerantes, ſed obſtructio leuis eſt, quæ raro, & per longa interualla concurſum aliquem humorum excipiens æſtu quodam concepto fumos interim emittat, qui citò ceſſantes non poſſunt in ventriculum aliquam qualitatem imprimere, obſtructio enim hæc non copia humorum, quæ in vi-

ctu par-

ctu parciſſimo eſſe non poteſt, ſed craſſitie ſanguinis naturali ob ſiccitatem corporis naturalem eſt, neque verò eget multa craſſitie cum anguſtia venarum faciat tãtum, vt vel mediocris craſſitudo idonea ſit obſtructioni faciendæ. Quare, quod ad Medicum ſpectat, non vaſorum anguſtiæ, ſed obſtructioni, & craſſitudini humorum occurrẽdum eſt, ac cum longa ſit hæc vitioſitas, & iam facta, ac impreſſa, id nõ ſubitò, ſed ſpacio longiori procurandum eſt, & victus modo, & genere tenuitas humoribus paranda, tum obſtructiones aperiendæ, ita tamen ne extenuantibus quæ areſaciunt, venarum tunicæ exſiccentur, qua exſiccatione craſſior ſanguis efficeretur, cauẽdum verò maximè ne purgantia valentiora adhibeantur, quoniam ijs concurſum humorum in loca obſtructa excitaremus, periclitaremurque, ne quod cauere volumus, augeremus obſtructionem, extenuantibus ergo cibis, & ne ſiccando etiam incraſſent, humectantibus quoque vtendum, incidentibus, & aperientibus rebus incoctis non ſolum ad exobſtruendum, ſed etiam ad alimenta in partes corporis diſtribuenda: ſi medicinarum vſus adhibendus, eæ leuiores ſint, & vim confirmandi viſcera habeant, cum eo, vt ſenſim detrahant craſſiores ſuccos, qui in ventriculo congeruntur, & materiã craſſitudini, & obſtructioni ſubminiſtrãt, ſic ergo cauſæ quoque antegredienti occurretur, omnia verò conuenire in certam medicamenti compoſitionem poterunt, ſi v. g. eiuſmodi fiat, vt faciamus oximel ex decoctis herbis, & alijs idoneis; vt eſſet agrimonium, ceterach, pimpinella, capillus veneris, lupuli, abſynthium, endiuia comæ maluarũ, borrago, glycirtiza; ex quo oximelle ſumat quotidie, & quinto quoque die ad ſummum ei adijciat ℈. t. rhabarbari. Agaricum vitarem, quĩ viſceribus quidem expediendis vtile, at nihil roboris affert, & obeſt pręcipuè ventriculo, quanquam non clara auctoritate antiquorũ, His ergo ſubijcerem abſinthij vſum per aliquot dies, & eius ſuccum acciperem. Poſt vſum hujus ſucci idoneum exiſtimarem lactis aſinæ potionẽ, detracta aliquanta cibi copia, inde enim tenue alimentum, & frigidiuſculum haberet, & aliquam ex ſeroſa illius lactis parte abſterſionem, exuſtarumque ſanguinis partium ablutionem. Attentus tamen eſſem ne iecur ob anguſtiam inde aliquid grauitatis acciperet, nam tunc malum augeretur, itaque cum ſaccharo miſcerem, & grauitatis aliquo percepto indicio ſtatim abſtinerẽ, alioquin vſus priſanæ tota æſtate eſſet idoneus paratę ex radicibus extenuantibus, & aperientibus, & ſaccharo. Lac emungatur ſubitò, ſi fieri poteſt, cum denorandum eſt, & calidum ſeruetur in calida aqua. Aſina neque modo, neque multo ante parturierit, & maſculum quidem, hordeo, verò, palea, & ſalicibus alatur. Balneorum quoque aquæ dulcis vſum laudarem, quod, quamuis non humectet partes ſolidiores, tamen humores fluidiores facit, & humentiores, per æſtatem quoque commodus videtur vſus ſacchari ex roſis, & floribus borraginis violarum, & maluarum. Ad genus victus, quod diximus, referri poſſent acetaria ex pimpinella, acetoſa, comis maluarum, lupulorum, aſparagorum, caulium, draconis: ex herbis quoque ijſdem, & beta coniũctis ex aceto, ſeminibus melonum, cucurbitarum cum aliquanto cinnamomo intinctus facerem: amygdalarum quoq; vſum laudarẽ, & phyſticorum, & conditorum ex ſaccharo, radicum eryngij, bugloſſi, cicorei, flores quoque cicorei, vna cum ſaccharo conditi eſſent oportuni. Flores etiam ſaluiæ, & roriſmarini, cum ſupradictis. Vitanda omnia cruda, dura, & glutinoſa: Acria, ſalſa non penitus fugienda, neque amara. Dulcia omnia, melle, & ſaccharo exceptis, vitanda, acerbaque nimis vna metuenda. Quod ſi ſub ijs non conualuerit, ad obſtructiones detrahendas darem aquam thermarum Teuciæ dictarũ, quæ primas, & cõmunes viſcerum vias

A purgat. Deinde ſupraposítis etiam vterer ad robur inducendum, & pillulas de tribus toto anno ſæpè darem, nam, & robur, & purgationem inde haberem.

Ex his melius habũit, & ex ijſdem pillulis ſe multũ iuuari ſentiebat.

Pro matre Domini Petri de Benedictis laborante ventriculo, & alijs.

CONSVLTATIO CCCVII.

MVltoties ſentit calorem in veſtigio pedis dextri & toto eo crure, qui calor ambulatione ceſſat, B ſępè aliquem dolorem vſque in caput, quod modo ea modo altera parte magis dolet. Hæc cum accedunt, quod veſperi quidem faciunt, aliud ſecum afferunt, quod ſenſum veluti arenæ in oculis monet; ſuperioribus verò temporibus non eiuſmodi ſenſum, ſed grauitatis potius, & ponderis ſuper oculis. De ventriculo etiam conqueritur, quod præcipuè quando tardius cibum accipit, non ita bene à cibo habeat, & quamuis parum cibi accipiat, nihilominus affligatur, imò magis, quam cum pluri cibo vſa fuerit, qua moleſtia flatu emiſſo liberatur, ſic flatuoſam offenſionem eſſe ſolutio eius denotat, malæ verò qualitatis eſſe flatum ex nimia vexatione depræhenditur. Caput vt dixi, ſæpè dolet, atque adeò, vt febrem afferat, inde quaſi C coriza perpetuò tenetur, quamuis ferè leuius habeat nunc. Cum ſputum procedit, ſalſum eſt, alioquin ferè nullum ſputum habet, ſalſedo verò modo maior modo minor eſt, aliquando vix perceptibilis, ſemper quidem aliqua eſt, ſitis tamen nulla eſt, nullum cibi faſtidium, nec ſomni etiam impediuntur. Quare, vt inde inueſtigationem exordiar, ſalſa illa pituita ad ventriculum non accedit, ita vt ei malum ventriculi attribuamus, cum ſitis nulla ſit, & cibi cupiditas, non impediatur, vt ſalſæ pituitæ eſſet. Salſedo, quæ ſemper à calore eſt, cum à capite venit, tunc eo aliqua cauſa calefacto fit, pituita vel in eo genita vel aliunde miſſa. At hæc non videtur offenſio potior, ſed illa, quæ ad crus oculos, & ventriculum pertinent.

Verum calor ille cruris poſſetne à capite ſalſum hu D morem demittente accedere? poſſet ſi ſalſedo non potius vlcera, quam calorem efficere idonea eſſet, non enim tam tenuis eſt, quæ in extimas partes accedat ſine vlcere: ergo neque ipſa eſt, neque à capite eſt, ſed bilis eſt, quæ à iecore demittitur. At vrinæ ſunt ſine colore: hoc verò ſignum eſt, bilem in vniuerſum quidem alio eſſe conuerſam, fęces enim ſat ſunt coloratę, & iecur habet aliquas partes obſtructas, à quibus contentabilis portio, ardentior fit, deinde in fumum conuerſa eminentes partes petere cogatur, cuius pars magis exuſta, & melancholica aut per lienem attracta, deinde reiecta in ventriculum eum lædit, aut in hypochondrijs ſubſiſtendo ſiccior facta, & æſtuans, fumũ mala qualitate præditum in ventriculi os mittat, & ſic vexet, vnde excreto flatu læſio digeratur. Ab ea E obſcuriores quoque fęces fiunt, & aridiores humore ad ſiſtendum potius idoneo, & calefacto iecore quoque attrahente nimis humorem ex alimentis. Iecur ergo bilem facilè demittit, cum congeſſerit, & ſua obſtructione calefecerit, non per vrinas illis fortè etiam partibus obſtructis, vt vtero non ita bellè habente de quo alias conqueri ſolita eſſet. At exuſtior facta circũ hypochondriæ vitioſam aliquã vim acquirit, & ita aliquando. Cor videtur affligere, & ſtomachum malè habendo totam vitam miſeriorem reddit, & in caput offenſam proferendo dolorem etiam parit, & ſalſedinem pituitæ inducit. Igitur hic habetur pituita ſalſa ad caput pertinens, habetur bilis flaua, & ſuccus ater ex ea combuſta natus.

Habentur obſtructiones bilem congerentes, & exurentes, præterea omnem actionem corporis impediẽtes, & non ſolum excrementorum commeatum, ſed etiam ſpirituum intercipientes. Curationis caput eſſet eam obſtructionem auferre, nã reliqua mala corpus per ſeipſum poteſt delere, At nequaquã tutò tentatur obſtructio, niſi humorũ ſuperuacuorũ vis prius amoueatur, non eſt autem ob obſtructionem tutum violentius corpus purgare, quare tutius eſt ipſam curationem ſic inſtituere, vt paulatim paretur, & paulatim humor exhauriatur, & vna obſtructiones amoueantur, vna etiam viſcera firmentur. Hæc ego omnia crediderim præſtari poſſe ea confectione, quam proponebam, in qua manna, rhubarbarũ, & ſenę pulueres congerebam, cum fœcula, nuce moſchata, ſeu myriſtica, cum garyophillis, & id genus rerum mitigantium, & adiuuantium medicamenta. Cuius compoſitionis vſum diſtinguendum crediderim interiecto vſu oximelitis cõfecti ex aqua, in qua incocta eſſent, ea quæ vim aperiendi, & confirmandi viſcera habent, vt artemiſia, betonica, meliſſa, cicoreum parthenium, cetrach, capillus veneris, eupatorium. Semina apij feniculi, aniſorũ, nux myriſtica, & eiuſmodi, nunquam verò præterirem epithymũ, vt in his rebus præcipuum.

Excellenti Medico Hieronymo Gradario de moderanda guaiaci vi, pro Excellentiſs. Zoroaſtro Regio Doctore.

CONSVLTATIO CCCVIII.

QVod ſignificauit hodie mihi ex tuis literis Excellenti Ambroſi de Zoroaſtri Excellentiſſimi curatione, fecit, vt quæ de eius valetudine alias cogitaram in mẽtem reuocarim, & tecum communicare ſtatuerim. Quoniam corporis genus calidius, atq. humidius eſt vno capite excepto, quod cum natura ipſum quoque calore non ita moderato eſſet ex affectu accepit aliquam frigoris vitioſitatem, propterea ratione corporis, & ætatis etiam inclinantis, quę craſſiorem ſanguinem, & melancholicum habet, mitigandam eſſe guaiaci vim calidiuſculam, & nimis exſiccando ſanguini craſſo, & melancholico infeſtã, ego in aqua cicorei, & endiuiæ illud incoquendum iudicarem, vel ſi placet, etiam demendam aliquã partem guaiaci, & in eius locum ſalſam pariliam minus calidam ſufficiẽdam, vt ſi eſſent ſalſæ ℥. 1. guaiaci ℥. 5. incoquendæ in aqua cicorei, quibus ſi caloris tamen incommoda ſentiantur, plus etiam, atque etiã detrahendum ſit de guaiaco. Non præteundã verò per interualla alui ſolutionem ex pilulis agarici cum ſucco chamapithi, cõpoſitis, vel ſyrupo de ſtœchade, vt vis agarici in caput adducatur, & medijs illis potionibus vias habeat magis expeditas. At ſi cum his quoq; potionibus ſic paratis effecta caloris perſeuerent, nõ ab re puto futurum, ſi Lucenſes aquæ de villa, ſcilicet cõparentur, & per potionem adhibeãtur, nã iecur temperant, & exſiccando leniter vapores abſumũt, & pituitam capiti ſic minuunt, vt poſtea eædẽ poſſint tuto adhiberi exterius ipſi capiti more ſtillicidij, vel ſtillicidium quoq; ex aqua ferrata fabrorum, in qua cõmodum eſſet, ſi hæc quoq; decoquerentur, lignũ cupreſſi, & hæderæ, folia ſalicis, myrthi, betonicæ, roſarumque flores, item & acetum adijceretur. Scapulis cucurbitulæ inciſa primo cute darentur. Deinde etiã ſine ferro applicarẽtur vnctionibus adhibitis ex oleo coſtino, caſtorei, vlpis, ſuccini, & eiuſmodi. Credo cauterium à me alias fuiſſe perſuaſum, quod non ſolum humero ſiniſtro, ſed etiam ſub genu dextrum inurendum fore multo commodo crediderim; ſic enim, &

A iecori, & capiti conſuleretur. Atque hic cum multa ſalute tibi, & Excellentiſſimo Loroaſtro ego finem facio. Caſtridur. 7. Idus Maij. Auno M. D. LXXV.

De ardore Vrinæ pro Allienſi Sene cum Lando Veronæ.

CONSVLTATIO CCCIX.

SEnex eſt 70. annorũ mala victus ratione vſus præcipuè in rebus venereis, corporis habitu valdè firmo, & non ita tranſpirabili, quare nõ eſt mirum, ſi vi
B nutrice totius ambitus corporis, & ventriculo, ac renibus imbecillis factis, ad renes tanta pituitæ, nempe crudi humoris copia demittatur, qui etiã, dum in corpore verſatur, nactus malam qualitatem irritet, collũ veſicæ, & crebram mictionem moueat. Ergo crebra hæc minctio mihi non videtur referenda in contẽtricis imbecillitatem, niſi quatenus irritata vitioſè agit expultrice inſurgente. Exiens verò mutatum, tum cauſa eſt vitioſæ huius actionis, tum autem effectus eſt, qui à renibus proximè ꝓficiſcitur. A quibus tamẽ non crediderim omnem ſuam vim habere, ſed eorũ quidem calore, & imbecillitate admitti, & attrahi, à toto verò corpore ſenili, & labefactato vi nutrice parum coquente, & ſe onerante illuc compelli, maximè, quoniam corpus non ita perſpirabile eſt, vt ſatis
C per inuiſibiles meatus poſſit releuari, ſatis verò robuſtam habeat vim expultricem, quoniã minus eſt expellendi, quam concoquendi opus, quare in renes omne crudum excrementum demittit. Qui crudus humor cum feroſo ſanguine diu manens aliquid putredinis concipit, cum concoqui nequeat, neq; idem manere poſſit ob calorem, atque ita cum ſero exit commixtus crudus, ac ſemiputrẽs humor, lentus quidem, vt ferè crudus humor in vrinis eſſe conſueuit, ille tamen, qui ex affectu renum tantummodo effluit, minus glutinoſus eſt, & ferè huiuſmodi eſt, vt pituita illa, quæ in locis ad caput attinentibus per noctem manſit, & aliqua putrilagine ſuum lentorem amiſit; craſſitiem retinuit, & malitiam acquiſiuit. Neque in tanta copia ille eſt renibus tantam materiam ex ſe
D conficere non valentibus. A toto itaque corpore minus bellè conficiente alimentum ea venit materia. Ad renes autem, atque ad veſicam, quoniam hæ partes laborant, vidi ego ſæpè ad inteſtina, vt proponit Oribaſius, detrudi, vidi ad vaſa ſeminalia ad pectus, & ad fauces etiam calidiſſimis vlceribus laborantes, & inflammationibus trahi, vt ad veſicam, quando vlcere, & calculo laborat. Ergo cauſis prædictis amouendis ſtudendum, quarum communis eſt materia pituitoſa, propria eſt renum, veſicæ, & totius corporis coctricis virtutis imbecillitas. Renes calore ferè infirmantur, nimirum, vis nutrix eorum ætate, & conſumptis venere ſpiritibus. Veſica poteſt calculo premi, atque etiam vlcere: pituita porrò, tum ab ijs, tum à corporis habitu minimè ad digeſtionẽ ido-
E neo, & eodem malo viuẽdi modo comperata eſt, quo renibus calor quoque vt naturalis, exterminatus, ſic alienus inductus eſt. Imbecillitas hęc renum à calore præter naturã profecta recrementi abundantioris eſt cauſa, non ſolum propter attractionem, & depulſionẽ illius à robuſtioribus partibus, ſed propter coctionem ſuam infirmiorem factam; Vnde poſt aliquã communis cauſæ amotionem, ad totius corporis confirmationem, & renum refrigerationem, & cõfirmationem, tum aũt veſicæ procurationem accedendum eſt; qđ cõmode facient aquę Caldatianę, q̃ exſiccãdo dũ recrementis totũ corpus leuabũt, eius calorẽ innatũ onere liberabũt, & recremẽta illa à renibus, & veſica abmouebũt, & corpus eorũ firmabunt, frigidate

te

te verò ſua mediocri calorem quoque renibus temperando robur illis reſtituent,& veſicæ vlcus,ſi ſit,exſiccabunt. Interea verò,dum tempus idoneas aquas efficiat,corporis purgationi incumbendum, lenioribus quidem medicinis non ſolum ob æſtum,ſed ne imbecillitas toti,& renibus augeatur.Ac ſi morabitur aquarum opportunitas,ſeraq; nimium fuerit, ſaccharum roſaceum cum eo,quod fit ex betonica commiſcendũ atque exhibẽdum, inde enim,& corpus omne robur, & mediocre refrigerium, atque exſiccationem recrementorum renes habebunt. Quod ſi aquarum occaſio prætereat,etiam his ſaccharis ego puluerem chalybis diligenter pręparatum immiſcerem,& ad ℈.2.exhiberem ad certius robur inducendum,& crudum recrementum detergendum, ſimul, & abſumendum quod,cum vellem magis detergere, crudum ſine apB paratu darem. Propono etiam vobis ad crudum humorem in toto corpore conſumendum vſum ſalſæ pariliæ guaiaco coniuncto,quo vſu, ego ijs laboribus alios liberaui. De ratione victus præſente te huic curationi superuacuum eſt mihi dicere,ſunt enim nota, quæ & materiam pituitæ, & motum eius ad renes poſſunt exhibere,illam ob craſſum,glutinoſum, & crudũ ac durum genus, hæc propter ſalſum, acre, & nimis amarum.

Pro Mattheo à S. Marcho dolore ilij laborante.

CONSVLTATIO CCCX.

VRinæ albiores ac tenuiores ſunt,quam aut ætas, aut genus corporis poſtulet,in quibus quod reſidet,arenoſum eſt,ac luteum,id tamen non multum, dolores verò,qui ad dextrum ilium pertinent eum ſitum ſuo decurſu habent, quo in renibus, & vaſis vrinarij; videantur, at in dolore ipſo teſtis nihil reducitur,nihilque afficitur,ſolet enim affici teſtis per dolorẽ,q̃ vreterẽ ſui lateris occupat,q̃uis ad eũ nõ ptineat, ꝑterea id eſt à renibus alieni indicij,qđ tota hora poſt cibum quieſcit,poſt horã vero ferè tentat,quaſi quod à ventriculo,& per cibi coctionem naſcatur, & ita in inteſtinis potius quam in vaſis vreteribus,aut rene vllo contineatur:etenim ſi ſtatim repleto ventriculo creſceret id renum culpa eſſe poſſe videretur, qui eo pondere quoque ipſi præmuntur;vti neque eſſet mirum, ſi contra eueniret vt uacuo ventriculo. Ren doleret, vel magis tunc enim ventriculo ſurſum retracto tunica communis cum renibus diſtenditur, cuius eſt dolorem ſentire. At iſthæc coctionis quaſi expectatio, & calor is ad renes pertinere non videtur, verum eo quoque calore renes apertè affecti,vt per vrinas videmus,ſuum humorem magis moueant, & feruere faciant,vnde ipſe dolor magis concitetur,qui dolor accipiendo cibo leuatur calorem illum frangente, obſtructio certè,quæ tenuitate vrinæ ſupra renes eſſe intelligitur,ſuberit,de qua etiam paulatim exſiccata arenulæ exprimuntur,eius ergo frigidus humor,& craſſus à calore coctionis, & humore cibi nouo pertranſeunte commotus dolorem ea hura cõcitabit,quæ obſtructio non tanta eſt, vt vrinæ tranſitum impediat, ſed ea tamen quæ tenuiorem percolando permittat, hæc verò omnia ad renes,& vreteres pertinent. Renibus ergo,& vreteribus certò affectis eſt ſubueniendũ. Ventriculus verò,& inteſtina non prætereunda,quoniam inde prorſus magnum mali initium nempe materia ducitur. A renibus ſenſim, vt fit,arena eſt abijcienda,ipſi ab incurſu materiæ defendendi, & ab obſtructione liberandi,calore leuandi, roboreque firmãdi. Interea humor ventriculi abſcindendus, detergendusque. Hæc oximelle,ſyrupo roſaceo,nenupharino,betonica,ſaxifragia,capill. veneris,cetrach,cicoA reo, radicibus graminis, & aſparagorum efficientur. Propriè tamen materia à renibus auertetur, ſi per aluum ipſa purgetur, aut magis per vomitum, quo & materia vtilius ab ipſis auertitur, & medicamenti partes remorentur,quæ ad renes ſolent perfluere, & hæc etiam proprijs medicinis, quæ poterunt ſubſcribi, ſi fuerit neceſſe, auertendæ,quoque materiæ à toto confluentis ad renes balnea aquæ communis, ac frictiones erunt poſt aliquam purgationem adhibẽda, proprie autem renibus facere expertum eſt aquas ferreas vnde,quidam eas naturales exhibent, quidam ſerum ferro ignito parant,& dant, quidam etiam chalibem præparatum, & in puluerem ferè inuiſibilis ſecretionis præbent,nam ſic poteſt ſua vi ad locum remotiſſimum perſuadere, quæ quidem ego quoque tentarem B facta prius corporis purgatione, quæ cum his calidiſſimis diebus commodè fieri non poſſit, interea ego ſuſtinerem valetudinem oximelle mixto cum ſyr. roſaceo,& pillulis ex terebinthina,rhabarbaro, & agarico,nam auertent materiam, & firmabunt viſcera, & renum quoque vim,& purgationem reſpicient, &c.

De Christophoro Morando epilepſia, & ſuffuſione affecto cum Valdanio.

CONSVLTATIO CCCXI.

C GRatiſſima mihi occaſio hodie oblata eſt tecum colloquendi Vir Excellentiſſime, & iucundiſſima hæc mihi huius diei eſt memoria futura, qua primum te audiui diſſerentem. Nam alioquin ſuperuacuum certe eſt, vt meam ſententiam dicam de eo negotio,quod tibi commiſſum ſit neque ab vllo certius, & tutius tractari poſſit, dicam vero ſic, vt quaſi repetam,quæ à te dicta ſunt rationeſque eorum exponam in eum vſum, vt melius præ oculis habeantur, & æſtimentur, atque ita & mihi, & voluntati eius, qui me rogauit,ſatisfaciam. Si bene rem memoria teneo tria ſunt huic moleſta mala,ſymptoma illud,quod narratum eſt epilepticum, & ophtalmiæ identidem reuertentis metus, quæ modo non videmus. Viſus autem impedimentũ,quod nos cernere poſſumus in pupilla, D Quibus malis metipſis colligimus, caput huic infirmiſſimum rheumatis in oculum cauſam eſſe potuiſſe, præterquam,quod ipſum ſua natura calidum cognoſcitur, ſi perpetuum eius cogitandi morem, dum domo progreditur,dum ad menſam eſt,& dum cũ dormiturus eſt, & cubat, conſideremus, ſi promptitudinem in negotia, & in locutione vehementiam, & in voce ſonum cernimus, ſi caluitium citò aduenisſe conſideremus,vnde neſcio quo malo euentu collegit plura excrementa,& inde intemperie minime ęquali affectum crudos humores in oculos etiam amandat, & per principium neruorum ſuo magno malo conuulſiones excitat. At quoniam iecur calidum eſt natura, vt proprijs notis animaduertimus,nunc verò præcipuè vrinis, non eſt mirum, ſi etiam ophtalmia moE ueatur, humorem à iecore ſuſceptum capite reijciente in oculum iam factum imbecilliorem. Dum ætas mollior fuit, & corpus magis perflabile, & humoribus mitioribus præditum, bene valuit, nunc detentis humoribus in tot mala coniectum eſt. His veluti cauſis propoſitis, videndum quænam forma, & vis horum malorum ſit. De epileptico malo dicerem quidem libenter, ſi ſpes vlla eſſet, vt ab eo eripi poſſet,at quoniã iam vetus eſt, & homo iam ſenio ſubeſt, nollem laborem fruſtra ſuſcipere, fuerit tamen mihi in ſignum, quod caput refertiſſimum crudis excrementis eſt, vt præterea videmus ex crebra eius, ſpuitione, & ſputis multis glutinoſis,& craſſis.

Vnde materia ea nimis abundans in oculum etiam

Vnde

defluxit, & ſuffuſionem effecit, quæ ſatis denſa eſt, & viſionem, ita intercipit, vt vix lumen clariſſimum diſcernat, idque non ſpecie luminis, ſed quaſi panni albi. At dicat quis (vt Doctor Excellentiſſime aſſerebas) ſuffuſio non eſt, potius obſtructio opticorum meatuum eſt, aut ſpirituum defectus eſt. Dico ego primum, quod anceps illa ſententia, & dubia, fortè ſpiritus deficiat, forte obſtructi pori ſint, cum notitiam harum rerum non redoleat, cumque conſilium non determinet, mihi non poteſt placere. Deinde mihi etiam videtur ab eo, quod cernitur valde aliena, nam meis oculis fides aliqua mihi habenda eſt, vt natura edoctus quilibet eſt, mihi verò videor in pupilla ſtatim videre electrum, quod ambrum noſtri appellant orbiculare, ac perlucens, & puto hoc cuiq; poſſe patere, & rogo, vt ocularius adhibeatur, cui certo ſcio id indicium futurum, ijs præterea, quæ conſequuntur ad impeditam actionem in eadem ſententia confirmor, obſcutata viſio eſt, non ablata, non infirmata. Vidi infirmitatem ob pupillæ dilatationem, ſub quo malo ſpirituum iactura iudicio Medicorum eſt cauſa, quod non videant, & obſeruaui quod lumine clariori magis impodiatur viſio, moderato illo, & minime aduerſo, aut auerſo, vt flecti in oculos non poſſit, minus ei officitur, aliquando poſitu quodam commodo ſatis cernitur. At infirmatæ viſioni ob ſpirituum defectum quis non videt neceſſario adiungi cæterorum ſenſuũ infirmitatem, & recreatis aliquo modo ſpiritibus aliquanto melius cernere? Eos verò, qui obſtructos meatus haberent, ſubitò aciẽ viſus amiſiſſe obſeruaui paucis certis diebus, & circumquaque conuerſo aſpectu æquè aciem impeditam experiri. Is autem reliquis ſenſibus valet, plurimum nunquam melius cernit, tantum ſi aduerſo oculo, minus, ſi ad latera conuerſo aſpiciat aliquando magis videt, quod corporis in pupilla poſiti ſignum eſt, nam varietas ea eſt, ob poſitum humoris ſuffuſi, non ſubitò nõ paucorum dierum ſpatio viſum amiſit, ſed menſium, & annorum, ac paulatim, nec mutato lumine vim videndi immutat, quare ratio ſenſui noſtro concors facit, vt nullo modo tecum eſſe poſſim præcipuè tam ancipite. Imò mihi videtur, quod ſuffuſio eſt, & facta, atque abſoluta, quæ manus tantum curationem poſtulet, ocularioq; medico permittenda, nobis vna ea cura relicta, vt corpus tam diligenter purgetur, ne manu adhibenda oculus offenſus aliquid à corpore toto trahat, qua de cauſa etiam ophtalmia auferenda eſt, quæ diuturna eſt, & contumax, atque reuertens propterea maximis remedijs eſt ſummouenda, in quibus ego poſt corporis purgationẽ per medicinas adhiberem illas, quæ etiam per ſudorẽ id faciunt, vt toto ſic corpore vacuo tutius oculo manus adhiberetur, reumata enim, quæ vt plurimum ob imbecillem corporis totius vegetalem naturam eueniunt, toto ſic corpore expurgato abſciuduntur, potio verò illa mihi eſſet ex ſarſaparilia. Interea, ſi oculus dolebit, præter illa quæ in vſu communi ſunt, ego propono vſu probatiſſimum mihi malum coctum ex ſaccharo, & roſacea aqua, vel panem ex roſacea coctum, prius tamen dilutum adiecto lacte muliebri, & aliquã do ſaccharo, præterea, albumen oui concuſſum cum lacte. Omnibus verò his præſtitis oculario medico ego ipſum permitterem, & manui eius, & iudicio ſubijcerem.

Is catarrhactam confirmatam habere in oculo ab oculario peritiſſimo eſt iudicatus. Et ſalſa pariliæ potionibus aliquandiu vſus in alui fluorem, & febrem incurrit, quibus diu torquebatur. Conualeſcens autem oculi curam præterijt, & cæcus diu vixit admodum ſenex.

A

Pro Illuſtri Domina Acmelia Comitiſſa cum Lando, & Giulsario de febre continua cum ventris dolore.

CONSVLTATIO CCCXII.

MVltiplex huius negotij ratio eſt, atque ideo iure de ſententia multi rogantur, nam neque malum non ſæuum eſt, & perſonæ conditio, & dignitas multorum conſilia videtur poſtulare, quare ego quoque conabar ſententiam meam exponere, vt ſaltem res ſic ante oculos poſita curationem ſui facilius,
B & certius oſtendat. Eſt febris continua calore mitis adeò, vt corpus fere frigidũ ſentiatur, nulla ſiti, nulla corporis lactatione, nullo linguæ ſquallore, quæ febris frigora incertis temporibus affert, nec tamẽ poſt illa magis incenditur.

Eſt præterea dolor mobilis quidem, atque intermittens, tamen in eaſdem ſemper partes rediens ad dorſum, ilia obliquè in inguina decurrẽs, modo dextris, modo ſiniſtris partibus affligens, non ita ſæuus adhuc, vt viribus iacturam afferre poſſe videatur, vnde febris magis poſſit curationẽ ſibi retinere, & cauſa doloris poſſit, vt ordo poſtulat, prius auferri, non neglecto tamen ipſo interea dolore, præcipuè ſi vigilias immodicas adduxerit.

C Itaque hęc duo adſunt toto iam menſe, & amplius, inque his duobus verſandum eſt, & ab eo, quod magis vrget, quodque cauſa eſt, ſine quo reliqua amoueri non poſſunt, ordiendum. Febris ex notis propoſitis pituitoſa eſt, nam tactui calor æqualis non eſt, ſed corpus frigidum videtur, per quod tamen frigus, calor, vt ita dicam, durus emanare percipitur. Frigidiores aliquando ſunt carnes, vt humoris glutinoſi indicium habeamus, neque enim craſſus ſimpliciter humor, vt melãcholicus, eam ſpeciem ſeruat, quin cum ardet, acriorem flammã præ ſe fert, & puriorẽ ignem propter ſui ſiccitatem, humidus ergo, & lentus, & frigidus eſt, pulſus ipſi quoque fere molliores idem confirmant, nam ſic nullo modo ſiccos nimium bilioſos, aut melancholicos humores denotant, ſed pituitoſos.
D Vnum tãtum videbitur repugnare, quod magni pulſus, & validi ſunt, quales pituita non ſolet pati. Verũ, ſi cordis huius Illuſtris mulieris vim inſitam conſideremus ſua natura vehementem, nulla dubitatione impediemur, quæ, cum inditia iecoris frigidioris, aut ſaltem non ita calida habeat, tamen ipſa animum virilem pectus elatum, corpus erectum, & coloratã faciem, & nitidam ſemper habuerit, vſque ad hãc ætatem, tum vocem virilem, & aſpectum, ac quamuis in animalibus motionibus grauitate ſumma tardior videatur, tamen in animoſis fortis, & cõſtantiſſima animo cernitur, vt grauitas illa firmitatem potius animi, & vim, quam tarditatem, & frigus ſignificet. Ex his conficitur neceſſariò, quod calidum habet cor, vnde pulſus mediocribus maiores ſua natura, & ſi per oc-
E cupationem pituitæ, non ſint mediocribus minores, ſua hac mediocritate non faciunt, quin pituita dominetur, quantum enim pituitæ oppreſſio magnitudinis detrahit, tantundem vis vitalis reſtituit ad mediocritatem, præterea detecti etiam admodum ſunt pulſus, quare comparatione alterius mulieris pares eos habentis, ſi illa tectos magis habeat, hi maiores videantur, & tamen aquè pares illis fuerint, quare pituitæ ſubeſſe principatum hoc nihil obſtabit.

Confirmant præterea pituitam ſubeſſe illa omnia, & quod ſenectus adeſt 71. annorum, & quod longas febres ob id genus frigidioris iecoris eſt ſolita habere, nam tertianas nothas ad ſeptem menſes tulit, perpetuiſque ſudoribus vix conualuit, quæ febrium longitudo

Digitized by Google

gitudo non niſi à pituita producitur, quare Galenus conſulebat, ventriculo ſubueniendum in his febribus eſſe, quoniam ab eo materia longitudinis nempe pituita ſuppeteret.

Verum quidem, quod ſudores difficilè ex pituita craſſa fiunt, niſi aliquid bilis immixtum ſit, ita vt bilis aquoſa ſpeciem humor referat, alioquin enim pituita craſſa per ſe non admodum eſt idonea ſudoribus mouendis, quare longitudo pituitæ, ſudor verò bilis indicium præſtabit, ac neq; nunc ſudores faciles ſunt, niſi aliquantulum circum ceruicem, quod in ea eſt perpetuũ, ceruix enim aliquid ſemper habet ſudoris, quod indicium pituitam oſtendit. Demum lingua mollis, humida, & ſine ſiti fere eſt, quamuis cupiat os ſæpè diluere, quod corde, ac pulmonibus æſtiuo tempore, ac tanto æſtu vigente febribus vrgentibus, non potuit, non fieri. Pituitoſa ergo hæc febris eſt, & quoniam nullas habet intermiſſiones, intra venas putredinem habet, non enim frigora, quæ ſæpè ſentit, ſunt acceſſionum initia, nam nullo ordine accedũt, incertiſq; temporibus, & leuia admodum ſunt, ac ſerè occaſione præſtita, quamuis leuiſſima quoq; accedunt, non enim ſat efficax ſit quæq; leuis occaſio, nunc ad frigus inducendũ ſub his ęſtibus, tam magnis, Verum corpus ob id genus humoris adeò idoneum eſt, vt leuiſſima quæque occaſio ad mouendũ frigus ei faciat, idoneũ verò corpus eſt, quoniam humores habet pituitoſos, qui ob lentorem, & craſſitiem, non ita æquè omnibus ſuis partibus putreſcunt, ſed alijs putreſcentibus, alijs ad putreſcendum ob craſſitiem, & frigus minimè idoneis, tantummodo verò à calore putreſcentium partium fuſis, & reſolutis ſuum frigus explicare poſſunt, præcipuè calore nimio externo interdũ mitigato non impediente, & alijs aeris lenioris occaſionibus oblatis, qui humores fortè, niſi tam magnus æſtus eſſet frigus perpetuò facerent, & veram epyalæ febris formam exprimerent. Vrinæ ſunt coloratiores, ſed ſunt etiam tales, quales mouet pituita, cum putreſcit, nam bilis lucidas, & coloratas facit, hæ craſſæ, & minimè lucidæ ſunt, putreſcens ſiquidem pituita fuligines contrahit, quæ minimè diſſoluuntur, ex quibus calorem, & acrimoniam humor acquirit, nam ſi aqua in hypochondrijs manens bileſcit, quid faciet feruens pituita? quid ſerum eius? colorem ergo non perlucidum, aut liquidum, aliquem tamen acquirit, & acrimoniam, certè quidem ſalſedinem, vnde hæc Illuſtris Domina vrentem vrinam ſentit, & ſi difficultatem mingendi non habeat, quod præcipuè ab eo humore prouenit renibus natura, & ob febrem calidioribus, atque nimis diu vrinam propter obſtructiones continentibus, quam continendo craſſiorem efficiunt diſſolutis ſuo calore partibus liquidioribus, &, propterea non tam multum, vt conueniret, excernũt, itaque ſero multo detracto nõ eſt mirum, ſi vrina coloratior exeat, ſi acrior ſentiatur, ſi paucior, quam pro potione conueniret; Sub his malis mihi videtur latere cauſa dolorum, neque enim prudens illa quæſtio viſa eſt, num dolores à febre, aut febris à doloribus eueniat, nam illa continua eſt, ij intermittunt illa putrida eſt, hi ſeipſi putridam febrem efficere non poſſunt, aliquam verò faciant, non niſi media inflammatione faciunt, quæ ſtabilis morbus eſt, nec aliquibus horis intermittere poſſet, quare dolor coniunctũ potius ſit quoddam ipſi febri ad eius materiam conſequens renibus calidioribus à calore febrili æſtuãtibus materiamque illam agitantibus, & attrahẽtibus, nam reuera dolor in inteſtinis non eſt, in quibus, & ſi rugitus ſentiantur, interea tamẽ cum rugitibus dolor non eſt, & parte longe diuerſa ſentitur, poſitum verò eum ſeruat, & eum curſum tenet, vt à renibus per vaſa vrinaria vſque in veſicam peruenire certò videatur, ſic natura ſe ſe exonerante, qui dolores obſtructionibus à materia circum renes factis augentur flatu ipſos ef-

A ficiente. Hi ſinè cum non tam vrgeant, vt virium merum faciant, cum cauſa eorum eandem poſtulet, cum cauſa febris curationem, propterea, permittunt, vt curationem febris inſtituamus.

Iam ergò incidendum, abſtergẽdum, & extenuandum, eſſe humor oſtendit; & ſubinde ſenſim expurgandum, ac poſtquam id factum eſt ex parte mediocribus, vlterius validioribus idem præſtãdum, & opera danda, vt partibus affectis vis medicamentorum inferatur, vnde oximelliti, & melli roſaceo iam compoſitiora adiungerem, vt eſſent byſantinus ſyrupus, cum aceto, quo proprie lentori materiæ occurrerem, vt ſyrupus de eupatorio, vt etiam acetoſus diarrhodon, ſic viribus ordinem poſtulantibus, vt valentiora poſterius adhibeãtur, neque enim, vt dixit Excellen- B tiſſimus Medicus valde calidior eſt bizantinus ſi deſcriptiones ſyruporum inſpectetis, neque verò non conuenit byzantinus huic febri eo, quod calidior videri cuiquam poſſit, qui etiam tertianis idoneus ſit. Huic autem humoris apparatui purgationes ſubiungerem, præcipuè vomitu, qui ei facilis eſt, & à renibus valenter auertit, vel clyſteribus valẽtioribus, vt etiam hieralogodion ſit adhibendum.

Nam de exhauriẽdo humore per ſectionem venæ, ego nõ agerem, cum humor, qui abundat, tam diſtet ab alimenti natura, vt firmiter credam, vires diuturnitatem morbi non eſſe toleraturas: quoties quidem morbus per venæ ſectionem amoueri poteſt, etſi vires infirmentur, tamen morbo ablato reficiuntur, ac C cum infirmæ fiunt permanſuro etiam morbo periculum vitæ ſit.

Neque vero credo, quod ſecta vena ad manum aliquid tutioris allatura ſit, cum ſpiritum tãtum, & ſanguinem exhauriat. Præcipuè verò ſit illud remedium inutile in ſanguine pituitoſo, quoniam non ita facile in ambitu venarum inuenitur diſtributus, vbi paratior ſanguis eſt ad nutriendum, quod etiam maximo naturæ conſilio euenit. Etenim dum craſſus, crudusq; humor intus in latioribus locis manet, non putreſcit, tam facilè, imò fere, non putreſcit, & facilè concoquitur.

Vnde Galenus crudis humoribus ſcatente, ac referto corpore conſulebat quietem, vt manentibus in locis coctionum humoribus, & in ipſo iecore, & locis D ei vicinis concoqui poſſent, non autem putreſcere cogerentur in loca anguſta, & publicæ coctioni, non ita idonea demiſſi: quare, in hoc caſu ego penitus etiam in manu ſectionem vitarem, quę niſi proprijs quibuſdam occaſionibus, vt à proprio, & certo viſcere obſtruentem humorem abſtrahamus, fieri ſolet, velimq; mihi hãc rationem ſemper ob oculos obuerſari, cum cucurbitulæ proponuntur, nam ipſæ magis tenuibus humoribus educendis ſunt vtiles, & cum à viſceribus eſt abſtrahendum, cum maius ſperatur auxilium à viſceribus liberandis, quã metus ſit putredinis in membris eminentibus ciendæ, quæ in ſano penitus uitãda eſt, in ægro verò aliquando ob maius vitandum malum non metuenda, dico artubus ipſis illas applicando, ſed ad rem noſtram. In rebus propoſitis ego per- E manerem, verum cum iam ad 40. diem malum accedat, frictiones ego neceſſario eſſe adhibendas iudicarem, quæ digerendo, concoquendo, & auertendo à locis dolentibus humorem vtiles ſunt, & vna febri, ac dolori ſubueniunt, coctionem autem maximè vẽtriculi iuuarem fomentis, & vnctionibus, ſic dolori occurrendo.

Quę verò vomitui mouendo oportuna ſint, Veſtris Excellentiſſimis ſatis ſuperque notum eſt. Oximelle primum, ex aliquo liquore abſtergente, vt betarũ ſaltem iore, deinde radicibus raphani incoctis, poſtea cum agarico, & aſaro. Clyſterum quoque ratio ſatis aperta eſt, & ſic curatio ſatis expoſita, nam de ratione victus non eſt, quod dicam, cum ægra ſatis in ea ordi-

nata

nata à vobis ſit, mediocrẽ eſſe profectò ſine dubio oporter, etſi incidentibus, atque extenuantibus cũditũ, vnde vel cappares ego non abijcerem, etſi tam magni ſint æſtus, neque phiſticos aſpernarer, acetũ quoque adhiberem quæ vobis ſatis nota ſunt. Dixi.

Aliquando aluus ei poſtea reſoluebatur, vrinæ paucæ craſſiuſculæque erant, anguſtia quadam animi, etiam deliquio tentabatur, qua demum ſyncope creſcente extincta ſubito eſt.

De dolore Renum pro Reuer. Mapheo Albertino Vicario Veronæ.

CONSVLTATIO CCCXIII.

VT recenſendis, & æſtimandis ijs, quæ ab Excellentiſſimo Viro dicta ſunt, curationis partes fiãt promptiores, & magis tractata, ego libenter loquar, lapidem huius doloris eſſe cauſam conijcitur tum ob arenulas, tum verò ob id, quod alias in hoc eodẽ corpore contigit. Ego tamen in vrinis his non video veras arenulas, ſed eas tantum aſperiores ſedimenti partes, quæ non ſtatim vrina mincta reſideant, vt arena debet, ſed paulò poſt vrinæ refrigerationem, prętęrea pluries vidi arenularum minctum tueri homines à calculo. Materia certè in meatibus vrinæ eſt, & multum facit metum, quod corporis genus idoneum ſit, & alias in lapidis labores inciderit, & omnes eas habuerit, quæ nunc adſunt notas, tum doloris, tum febris, tum pulſus valdè inæqualis, & lypothymiæ. Quare ego quoque de materia lapidis remouenda, inferiusque promouenda cogitarem, ſed ſuper hæc adijcerem quod verendum putarem, ne inflammatio moueatur. Reni tamdiu tanto dolore affecto in corpore tam pleno, pręcipuè febre ſic ſequutæ, quæ non mediocris ſit. Ad locum enim dolentem confluunt humores, quoniam, vt inquit Galenus libro Methodi, natura connitens dolorem expellere in locum dolentem conuerſa illuc humores cum ſpiritu, & ſanguine compellit, atque ita ferè ad dolores ipſi tumores ſequuntur, qui tumor hoc loco non ſolum vitæ incommodum per ſe allaturus ſit, ſed etiam propter lapidis, vel alterius corporis retentionem, tumeſcentes enim partes diſtenduntur, & ſecum alias omnes annexas partes diſtendunt. Diſtenti verò renes vaſa quoque ſecum vrinaria diſtendere neceſſe eſt, & ex diſtenſione vel lapidem, vel corpus quoduis aliud comprimere, & nõ poſſe extrudi: quare inflammatio vel præſens, vel futura attendenda eſt, & cauſæ eius ſubmouendæ, quod corporis purgatione, ſed ſanguine præſertim imminuendo fieri cum Hippocrate debet, & omninò ea curatione, quæ magnis morbis debetur, nam in magnis morbis natura incumbens in morbum eijciendum, dicit Galenus, etſi corpus mediocriter habeat, tamen impellit in eum morbum ſemper ſpiritum, & cum eo ſanguinem, & alios humores vel alijs partibus minimè graues, vel morbo viribus occupatis etiam grauiores factos. Sed demittendo ſanguine ſermo in ſene videtur periclitari, tamen in ſenio tam viridi, corpore tam referto ſanguine, & boni habitus, viribus tã valentibus ego crederem ætatem imminuere quidem modum exhauriendi ſanguinis, at non impedire venę ſectionem morbo tam vrgente. Mihi verò etiam eſt in animo venam ſecare in talo eiuſdem lateris, quo citior eſſet vtilitas, ſed oleo anodyno prius aluum ducerem, & veſicam butyro plenam calente lumbis adhiberem, poſt autem ſectam venam ſoluerem aluum per electuarium lenitiuum, in quo omnia ſunt, quæ ad laxandas vias, & leniendum dolorem renum idonea ſunt, neque periculum vllum affert, vt caſſia afferre ſenibus, & imbecillis ventriculis ſolet: fortaſſe etiam

A aliquis eam metuat initio curàtionis, quoniam diurectica admodum. Vias poſtea laxarem aſſumendis per os, & exterius adhibendis oleis, & alijs, & poſtremo lapidi promouendo, & frangendo incumberem exterius adhibendis. Oleum amygdalarum amararum, & dulcium intus, extra butyrum antiquum cum folijs apij, cum radice raphani cum oleo ſcorpionum. Tum per os demum ſaxifragiæ omnia genera, & quæ cum calore, tum tenuitate partium, & adſtrictione aliqua id faciunt, vt ſuccus limonum, tubi, ſpongiaque ipſius & ſemina meſpillorum, lanugo cetrach, aqua parietariæ alſines, anagallidis raphani ſyluestris, & therebynthino, cum hierę pulueribus, ex qua vidi opus mirabile non raro quibus ad extremum ea, quæ proprietate ad id valent ſubiungerem, & compoſita illa ſtillatitia
B valentiſſima noſtro tempore vſitata.

Miſſo ſanguine leuius habuit, & inde conualuit. Medici dictitabant aliàs etiam ſine ſanguinis miſſione ab eodem morbo releuatum.

De morbo Veterani militum præfecti habitum Romæ cum Ludouico Bondiniando, & Medicis Romanis, qui ſub auctore Alexandro Petronio pleuritidem in inflammato pulmone volebant conſiſtere.

C

CONSVLTATIO CCCXIV.

VErſor in ea difficultate nunc Doctiſſimi Viri, qua verear, ne aut dicendo aures veſtras offendam, aut tacendo priuem opera mea eum virum, cuius ſalus mihi tum ſua, tum fratris cauſa cara eſſe debet. Ea tamen ſpe ad dicendum potius accedo, quod vos æquis animis audiendo rationes mei ſermonis expendetis, & in meliorem partem accipietis, quod ſaluti futurũ huic viro non dubito: Dictum eſt à Viro Doctiſſimo huius noſtri ægroti febrem, qua continenter laborat ex putredine illa naſci, quæ intra thoracem ſit, nimirum, aut in cauo ipſius, aut in pulmonibus conſtituta. Doloris lateris verò cauſam eſſe, quod pulmones tu-
D mentes vrgeant pleuram, & dolorem ſic incutiant, quem morbum pleuritidem eſſe ſtatuit, & aſſerit, pleuritidem nunquam inflammata pleura fieri, ſed ſemper ſic affectis pulmonibus, & eum dolorem pleuræ adſerentibus; pulſus verò ipſius ſub eo dolore duritiẽ Galeni ſomnium exiſtere, nec neceſſario ad id mali genus ſequi. Hanc ſuam ſententiam de pleuritide ad mentem Hippocratis, & ad naturæ rationem eſſe accommodatam, quod ratione naturæ partium, & morbi non poſſit aliter hic morbus accidere. Quibus auditis, ego ſic ſum permotus, vt qui repentè præter opinionem in admirabile aliquid incidat, neque poſſit de eo ſic ſubitò ſecum ſtatuere, ſed multo poſt tantum in ſe ipſum receptus collatione rerum, & rationũ facta rem demum poteſt diſtinctè iudicare. Hic ego
E de re mihi noua, & inaudita primum ſic ſtatuo, duas habere partes, & vtramq; à vero plurimum alienam. Etenim neq; pleuritis non põt naſci, vt Galenus proponit, neq; malum huius ægri aut pleuritis eſt, aut malum eiuſmodi, vt eſt à Doctiſſimo Phyſico propoſitũ. Quod falſum ſit, quod pleuritis eo modo fieri nõ poſſit, videte, vna tantum ratio adducitur, quæ alicui videatur probabilis, minimè tamen vrget, nimirum, quod membrana inflammata non poteſt ex ſe in pulmones excrementum exſudans ab inflammatione tranſmittere, altera, ſiquidem ratio, quod ea mẽbrana non poſſit inflammationem accipere, nimis apertè falſa eſt, cum quotidie membranas denſiores, & frigidiores inflammari videamus, quarum coniunctiua eſt aper-

eſt apertiſſima ; in qua maximas videmus inflamma-tiones, & illas ſæpe, quæ multum craſſi humoris ha-beant, illa verò ratio, quod ſæpè à capite lateris dolor habeat occaſionem, non tuetur membranam ab in-flammatione.

Ergo prima ratio vna relinquitur, quæ aliquid ve-riſimilis fortè haberet, & longiorem certe requireret ſui diluendæ orationem, niſi ab ipſomet Doctore, qui eam adduxit, infirmata nō fuiſſet, cum dixit, Cathar-rum quoque in cauitate thoracis putreſcentem, poſſe huiuſce febris cauſam eſſe, & per tuſſim emitti. Sic enim permittat neceſſe eſt, humorem ex membrana in cauitatem thoracis delapſum per pulmones poſſe excerni, cui facilius eſt, dum in inflammatione feruet, & in ſudoris modum funditur, e membrana emana-re, quàm cum poſtea ab eo feruore relictus cōcreuit, imò longè facilius e membrana in pulmones adhuc feruens tranſit, quod non in imam thoracis partem delabitur, ſed ſpiritu pulmonū attractus, dum adhuc adhęret membranæ affectæ in pulmones allicitur, fa-cilius, & penetrat, cum quibus, mirū eſt, quàm mem-brana ſub eo malo cohæreſcat, vt in cadaueribus vi-dere eſt; Atque ſic Galeni ſententiam ſtare videmus, quam confirmare hic iam neceſſe non eſt, cum Gale-nus minimè patrono indigere videatur. Pulſum du-rum, & ſerrinū in lateris dolore non reperiri ſenſu ip-ſo falſum cognoſcitur, nam etiam in inflammatione membranæ per vulnus facta ſerrinū penitus pulſum inuenimus. Quod verò fieri poſſit lateris dolor ab in-flammatione pulmonum inflammatione in mēbra-nam non traducta, id quidem ſæpè perceptum eſt in cadaueribus. Verum ille dolor, neque loco eodē per-manet, neque tempore continenter vexat, quia fumis acrioribus in membranam impetentibus inconſtan-tiſſima recietur. Sed quod pulmones ſuo tantum tu-more in membranam vrgendo illam cōtundant, ab-ſurdum eſt, tantum verò ipſi renixus, & duritiei ha-beant, vt quaſi mouentes ſe ſe contuſionē in pleuram faciant, quaſi vero non potius pleuræ, & coſtarū mo-tum ſequantur, catenuſque inflentur, quatenus à late-rum dilatatione ſpiritus in eos attrahitur, itaque non contra nitentes motu ſuo, quo carent, collidunt, ſed alienum nempe thoracis coſtis adhæreſcētes ſequun-tur, contuſio enim duorum corporum eſt cōtra inſli-gentium, non altero alterum ſecum adducēte, & mi-nus cōtundet illud, quod & attrahitur, & mollius eſt. Miror & doctos neſciuiſſe, & practicos dictos nō ani-maduertiſſe, quod pulſus in peripneumonia valde ra-ri, magni, & molles ſunt vſque ad proximam ſuffoca-tionem, dolor nullus moleſtior eſt. In pleuritide verò & dolor aeris, & pulſus crebri, parui, duriq; ſunt: mit-to obſcuriores eius differentias. Atque hactenus de dogmate in genere adducto. Iam ad noſtrum infir-mum accedo. Dixit Doctor Romæ celebris, pulſus durus non eſt, neque ſerrinus, ergo in pleuritide du-rus eſſe non debet. Ego potius à re certa, & manife-ſta dubium colligerem, vt doceor à Galeno, quam à dubia, quod certum eſt, In dubium reuocarem, nimi-rum, pulſus ſerrinus non eſt, ergo pleuritis non eſt. at dolor lateris eſt, eſt in genere dolor lateris, ſed nō ille propriè dictus pleuritis, nam neque continuus eſt, er-go à re firmata non eſt, ergo neque ab inflammatio-ne, neque verò pleuræ eſt, ſed neque carnoſæ alicuius partis, vt muſculorum intercoſtalium. Fit dolor à ci-bo, tenſum eſt hypochondrium eius partis ſiniſtrum, ſcilicet, ergo ab infarctu alicuius materiæ in hypo-chondrio circum lienem, qua vapores alimenti ema-nare, & diſſolui impediuntur, & ibi contentis vapori-bus craſſioribus dolores fiunt. At eſt dolor continuus in humero, is ſuam cauſam habet rheuma ipſum cui ægrotus antea aſſueuit, quod in eam partē erupit tra-ctum à labore brachij, quem equo effreni longo iti-nere continendo ſubiuit, quod alijs quoque cōtigiſſe

A recordor, & exitus ipſe oſtendet, nam ceſſabit facilè febris, & dolor humeri permanebit, cum cauſam ean-dem, & communem non habeant. Tuſſis eſt, deſtilla-tioni iam dictę id tribuendum eſt, nam ſpuit ſputa ſe-cundum naturam nullo colore affecta, & nulla aliena materia mixta, quare ex abſentia notarum propriarū, & relatis ſignis cęteris huius mali in alias cauſas pleu-ritis cenſenda nō eſt, ſigna enim quinque per ſe com-munia ſunt ſingula, cum non omnia conueniunt, cum conueniunt omnia, tunc concurſu ſuo fiunt vnū pro-prium, abeſt, vt dixi pulſus durities, abeſt acumen fe-bris, & anguſtia ſpiritus, quæ inter potiora ſunt. Præ-tereo verò ſigna ſuperuenientia, vt delirium &c.

At in pulmonibus poni poſſet cauſa, & tunc mitior febris, tunc mollior pulſus. Dico ego quid vos addu-
B cit ad hoc? dolor inquitis, qui vrgētibus pulmonibus inflammatis in pleuram fit. Nam intelligitis quomo-do fiat reſpiratio, & quomodo, vt dicebam ſuperius, pulmones nō ſua vi neque ſeipſi implentur ſpiritu di-latatis, ſed thorace extento anima adducitur, neq; vl-tra ire poteſt, quoniam vſque quo adducitur, & quan-do in cauitatem thoracis recta ingredi nō poteſt, ca-uitaſque vacua eſſe nequit, pulmones ea neceſſitate, qua vacuū cauetur ſuo ambitu hęrent parietibus tho-racis, & thoracem potius ſequuntur, quam impellant, quod verò ſequitur aliud ab eo adductum, illud non impellit, vt vel ſi vlcere membrana laboraret, etiam mollitie pulmonum per ſcyrrhum aliquem ſemota, nōdum tamen dolore membrana afficeretur eā con-ſequentibus, non autem impellentibus pulmonibus
C ipſis. Verum vbi hic ſunt ſigna inflammatorum pul-monum? vbi difficultas anhelitus, qua abſente non ſolum pulmones non poſſunt eſſe inflāmati, ſed neq; etiam membrana ipſa thoracis, non dicam de delirio, de ſomno, aut mixta illa natura ſomni, & vigiliarum, ſed illud maximum eſt, difficultas nulla ſpiritus eſt. Dictis affuiſſe vna cum delirio. Dico non neceſſario denotaſſe hoc malum, quoniam non eſt penitus pro-pria nota, nam coniuncta ei partes id efficiunt, longè verò minus etiam exitus docuerit, nam ſi nō amplius adeſſet inflammatio pulmonum, cur febris, quæ eam ſequebatur non eſt ſummota? nunc ergo id mali certè non eſt. Vultis verò videre? per ſectionem venæ de-
D lirium, & difficultas ſpiritus ſublata ſunt.

Ergo facilè malū ab humore extra venas non erat, cum is per ſectam venam educi non ſemper poſſit. Sed quid inconſtantius, quam modo in thoracis ca-uitate, modo in corpore pulmonum malum ſtatuere? quid diſſimilius, inflammationemne, an materiam in cauitate putreſcentem ponas? quorum malorum no-tæ ſtatuuntur longè diuerſæ, & tam apertè à Galeno poſitæ, vt breuitatis gratia iure poſſim eas præterire. Ergo laudabo quidem ego venæ ſectionem factam, vt euentus comprobat, laudabo, quæ ex hyſſopo ſub-miniſtrantur, neque non ero, vt Galenus, tam litigio-ſus, qui abſynthium etiam in articulis deridet. Scio hyſſopum non ſolum thoraci, ſed viſceribus etiam in-ferioribus expediendis eſſe vtilem, vnde obſtructio-
E nibus ipſum quoque occurrit: ſed ad illa etiam, quæ lienem reſpiciunt, & ad acetum accederem melle mi-tigatum, ſcolopendriam, phyllitim, fumumterrę, & ſi-milia, rhabarbarum etiam cum notæ coctionis ade-rūt adijcerem, vt ſuo tempore dicere melius, & opor-tunius poterimus. Sectione venæ facta poteſtis inun-ctiones parti dolenti admouere, & leuiora fomenta, quæ coctionem iuuent tempore ſuo, & leuiter diſcu-tiant, nam iam aliquantum corpus leuatum eſt mala plenitudine, & non abſumus à coctione aliqua ma-teriæ, vt vrinæ demonſtrant.

Galenus in pituitoſa febre fomentis hypochon-driorum ad iuuandam maturationem materiæ vti-tur, quare hoc loco minus ab illis vobis metuen-dum eſt.

Is ſe-

Is febrẽ euaſit, & tota vita reliqua ſpleneticus fuit, A ex quo triennio poſt in febrem incidit, qua eſt ſublatus.

De quodam laborante morbo gallico vetuſto.

CONSVLTATIO CCCXV.

QVod hunc gallico laborantem viderim guaiaco vſum non conualuiſſe, in eam ſententiam facile venio, vt, quoniam credam guaiacũ lignum pro ratione humoris malum fouẽtis aliquo au- B xilio indigere alio, cum bile ſuſtentatur, alio, cum pituita, & illo cum melancholica, neq; ſemper ſolis purgationibus id auxilij præſtari, & quandoq; opus eſſe eis rebus, quę, cum ligni virtute ſuas vires poſſit colligare; propterea capite in hoc affecto, & neruis, vinum guaiaco adijcerem, nam ego obſeruaui, & aliquos vidi nunquam conualeſcere potuiſſe, niſi ex aqua cicoreæ lignum acciperẽt, aliquos verò, qui antiquo morbo, & ſecundum neruos detinerentur, nunquã leuatos, niſi ex vino ipſum decoquerent, vt nunc Neapoli quoq; experiri vulgo Medicos ex Marcello Peſeotara cognoui, & multis in Vrbibus Italiæ præſertim Veronæ vidi, & forte hac experientia colligunt omne genus gallici ſic neceſſario curari oportere, quod tamen ego non facile mea experientia, & ratione fiſus, cõce- C dam. Illi dicunt hoc malum vim habere in viſcida pituita poſitum, ego id non eſſe perpetuum, & naturale gallici, video, cuius vis in ſitu quodam, & putrilagine conſiſtit, qui tamen cum rebellis admodum eſt morbus, pituitæ id genus habere, in quo inuolutus ſuſtentetur, rectè poteſt conijci. At non vtique omnẽ gallicum rebellem videmus, præcipuè verò in iuuenibus eum facilè tolli experimur ſimplici aqua, in qua lignum decoctum ſit, in quibus bilis potius, & feroſa pituita verſatur.

Verum in adultioribus, in quibus viſcidum genus pituitæ abundat, & in ijs, quos diu eo malo opprimi contingit, pituitę id genus ſubeſſe malo retinẽdo idoneum intelligere debemus, quare vt in illis vino vti D cum ſuperuacuum, tum aliquando periculoſum videtur, ſic in ijs valentioribus abſtergentibus, & ipſo vino vti videatur omnino oportunũ, præcipuè, vbi neruos impeditos, & caput affectum crudis, & infectis eo mali genere humoribus videmus, vnde mirũ non eſt, ſi ex vino accipientes ab empiricis eius generis medicamenta quotidie conualeſcere cernimus, ex quibus ferè ſunt, qui deſperantes ſe poſſe ſalutem obtinere manibus empiricorum, imò potius inſciorum penitus hominum ſuum vitam committunt, vnde oportune fit, vt hi ſoli eo remedio vtantur, qui maximè eo egẽt, quoniam deſperationem illi tantũ ſubeunt eo rebelli genere diutius vexati, vt ſe rudibus hominibus ſibi ſalutem pollicentibus credant, & morbo ſic per vinum leuatis gallicus id genus remedij apprimè poſtulare E videatur, qua in re tantam vim affert vinum, vt guaiacum alexipharmacum gallici alio modo, quã cum vino eis datum nihil efficiat, cum vino verò certo malum tollat. Recordor ego, multos veteri gallico laborantes accepiſſe ſalſæ parilię, & foliorum ſenę, & chamæpytios puluerem ex vino, & conualuiſſe, qui verò eidẽ malo eiuſdem penitus generis ſubeſſent, ſalſam pariliam cum ſena, & chamæpythi ex aqua decoctam acciperent, nihil penitus releuatos fuiſſe. Imò in recenti etiam morbo, & corpore iuuenili ex vino guaiacum datum profuit, quamuis corpus nimis incaluerit, & puſtulæ, quæ ex potione ea ablatæ erãt toto corpore rediere, quarum ſimplici curatione deinde conualuit. Vidi iuuenem aliũ cum à recenti hoc morbo conualeſcere per potionem guaiaci ex aqua non potuiſſet, ab antiquo liberatum per potionem eiuſdẽ ex vino. Is autem dolore ſummo tibiæ afficiebatur, quare bono animo ad huiuſmodi ligni apparatum hunc ægrotum conſulerem.

Soleo vero ego recipere ligni guaiaci lib. 1. Aquæ communis lib. 7. & facta maceratione totos tres dies decoquere vſq; ad aquę conſumptionem fere, deinde conijcere vini lib. 3. s. & colaturam facere per torcularæ expreſſam. Vinum enim decoctum mutat omnino vires; quamuis empyrici vinum decoquant cum guaiaco, & multis alijs, præſertim vero Carduo benedicto.

De morbo Strenui militum Ducis Annibalis Aemiliani Piſauri.

CONSVLTATIO CCCXVI.

DE hoc morbo ferè curatio non quæritur, cũ inſanabile omnibus Medicis ſit indicatum, quodam tamen officio pietatis, & beneuolentiæ conſultatio inter nos eſt inſtituta eius amiciſſimos Medicos, quę quidem illi vnam ſpeciem honoris, nobis verò id ſolatij ſit allatura, vt nihil officij prętermiſſum fuerit, quod ad pietatem pertinere videatur. Quintus hic menſis eſt, cum cępit ipſe tuſſi agitari, & ſub ea quotidie poſt meridiem, & ferè ſub noctem exhorreſcere, indeque febrire pulſu crebro, incitato, & non admodum magno, calore penitus miti, nullum ſudorem afferente, nullo modo finiente, & ſi admodũ remitteretur, multis diebus ſic habebat, nũquam tamen voluit decumbere, imò interea iter habuit, poſt quod decumbere demum coactus eſt, tum malo ipſo, tum amicorum hortatu compulſus. Iiſdem omnibus per aliquot dies miteſcentibus, iter aliud longius ſubijt, vt Piſaurum reuerteretur commodioris curationis cauſa, quod iter tanto incommodo fecit, vt mori ſibi propè ex labore videretur, nam rheda, qua veheretur, non poterat cõmodè ire locis mõruoſis, & ipſe ſubinde cogebatur pedibus ire vſque ad extremos labores, quare poſtea deterius valde habuit, & eadẽ omnia deteriora perpeſſus eſt corpore interim tabeſcẽte, vt nunc nõ quidem ad extremam tabem adductum, ſed valde certè extenuatum videatur, ventre cauo, & hypochondrijs ſurſum elatis, cute aſpera, coſtis detectis, facie vna vix melius habente, quę aut cordis valentioris, aut pectoris æſtuantis indicium eſſe ſolet. In hypochõdrijs potuit nunquam quidquam perſentiri, nunquam capitis vlla nota affecti, nunquam alterius viſceris, ſomno, vigilia moderatis, ſenſibus expeditis, lingua humida, pectore libero, & ſpiritu leni, & facili, vel ſub febribus inſignibus ſemper manẽte, in quo etiam ſitis nulla immodica, nullum cibi faſtidium, aut cupiditas nimia fuit, nullus dolor, nullum põdus partis cuiuſquã. Vnus pulſus qualis dixi, vna tuſſis more eius generis corporis humida, & ſputo albo craſſiuſculo facili tamen. Vrinæ aliquando tenuiores in initio, & coloratiores, aliquando ferè naturales, nũc modo nimis coloratæ, modo nimis tenues, & albæ, quo tẽpore etiam pulſus imbecillior, mollior, tardior, & tamẽ frequentior factus eſt, reuera enim tardus, & mollis eſt, quod in hoc corpore mirabile cuiquã videri poſſit hac ætate hoc genere, & morbo affecto. Genus enim corporis calidius eſt, non tantundẽ humidius: nam, etſi cor, vt ex faciliotibus motionibus animi haberi poteſt, humidius ſit, iecur tamẽ, vnde ea qualitas potius toti corpori venit, non eſt humidius, & ſi calidius, caput non admodũ calidum, humidum potius non ſine calore, ex quo de dentium infirmitate, & mobilitate ſępiſſimè conqueſtus eſt, ac aliquando dolore. Renibus calidioribus vſus eſt, vnde aliquando ferè diabeticus

fuit

fuit nimirum ſiti multa torquebatur, & continuè plu- A rimum mingebat, a quo malo euaſit vſu frigidiorum, & ſaccbati roſacei.

Hoc eſt genus corporis in quo eiuſmodi morbus eſt qualem audiuiſtis. Aetas vltra quinquageſimum annum prouecta eſt. Horroribus adhuc reuertentibus quotidie ferè, boras non amplius ſeruantibus vllas, & aliquibus diebus ita intermittentibus, vt non poſſis circuitus rationem æſtimare. Fixam febrem ſubeſſe meus eſt, tamen, cum calor igneus inhærere non poſſit in corpore, niſi illud explicetur mollis autem pulſus ſit, non poſſumus nos iudicare igneum calorem infixum adhuc fuiſſe, quod iudicium imbecillitas pulſuum quidem permitteret, quę omnino intemperiem calidiorem cordis nimium exceſſiſſe indicat, adeò, vt ipſum ad imbecillitatem perduxerit; & ſicciorem in proximo eſſe B pollicetur, niſi fortè ſubſit, & lateat, quoniam imbecillitate inducta per calorem cor iam alimentum non cõuertens in ſuam naturam more iecoris illud primo occurſu aquoſum faciat; poſtea etiam exſiccaturum, vnde interea pulſus mollities vt corpus cordis per ſe quidem exſiccatum, excremento tamen vdum dici poſſit. Inde forſan ſæpè vidimus macie maxima peremptos homines thoracem aqua plenum habere, vt ea ad 7. libras accederet; quid enim hoc vetat? forte caloris natiui vis in corde, qualis iecoris, & maior? vt, cum iecur œdema pati non poſſit ex ſententia Galeni ob caloris vim, ſic neque cor hoc recrementorum genus? ſed tamen iecur recremento illo, quamuis non œdema ſibi faciat, aſcitem patit, cur ergo & cor id aliquatenus pati non poſſit, ſua præcipuè natura in hoc homine hu- C midius; Quare fortè aliquantum per ſiccitatem ſuum humidum genus exceſſit, & ei recremento amiſſæ naturæ ſuæ ſimili facilius ſubſiſtit.

Notæ quidem præſertim in pulſibus aliquid denotant humiditatis ſaltem in recremento, & ſi mali ſpatium ſiccitatem neceſſario corpori adduxerit, quod recrementum forum fuit catharro, pituitaque multa a ventriculo omnino miſſa, qua tam benè liberatur pectus in horas, vt nihil eius in thorace relictum hactenus videatur.

Quibus ſic ſe habentibus ſi quid conſilij capiendum, id difficillimum, nam humidum quidem recrementitium in humoribus, ſqualor verò præter naturam eſt in ſolidis, cauſæ pituitæ adhuc ſuperſunt, quæ non poſſunt amoueri, niſi calidis ipſis, & ſiccantibus ferè, malum- D que augentibus medicamentis, ideò ratione victus alete vnà, & extenuante vtemur, vbi lac cum melle eſſet dandum, quod facilè nutriet, tenuem humorem gignet, & cum melle aperiet, & aliquantum etiã humoris educet, & diu dari poterit non intermiſſis his incidentibus, & pectus purgantibus, quæ hactenus ſunt adhibita.

De vino poſſet aliquid dubij eſſe, cum Galenus maraſmis torridis ipſum non det. At, ſi rectè memini, acutioribus febribus Galenus illum ſubſequentem facit, & prætere a nos ætatem habemus non tam annis, quam habitu corporis inclinatam, fortè ex vita nimis laborioſa ærumnoſaque fortè alia ratione euenit, ſat eſt ipſum cito conſenuiſſe, & vel 40. anno Veneris vſum dimittere coactum, canitiemque celerrimè habuiſſe, ca- E pite ſcilicet potius frigido, quare neque vinum prętetirem. Aluus vt hactenus factum eſt mollis ſeruetur clyſteribus. Hic paulatim conſumptus eſt, cuius morbus Autumno ortus fuerat, initio autem Veris eum ſuſtulit.

Pro Illuſtriſſima & Excellentiſſima Biſinia-ni Principe de febre longa tertianæ ſpecie, cum Alexandro Petronio de Ciuita, et Lelio Hiſpanico Montalcino, & Ludouico Bondimando, Romæ.

CONSVLTATIO CCCXXVII.

Dictum eſt tria genera humorem corpus hoc male habere, bilem vtramque & etiam pituitã, quod ego penitus approbo, ac ſic ratione confirmo. Alias cum tentabatur quibuſdam affectionibus eius generis erant, quæ in hos humores à Medicis referrentur, & cum menſes qui ſæpè ſupprimerentur, tamen ſubinde identidem fluerent, illi varij horum humorum ſpeciem præ ſe ferebant, nunc autem eorundem ſuccorum notæ exiſtunt, nam productæ acceſsiones caloris mitis extremis diutius frigeſcentibus, ſine ſiti, ſine vllo cibi faſtidio, ſine vigilijs pituitam ſignificant, vomitus ipſi bilem flauam præcipuè oſtendunt, & cum ea atri aliquid, & glutinoſi continent, vt trium generum humoris notam præbeant.

Multam verò, aut ſolam non ſubeſſe bilem caput etiam indicat, quod infirmum dolore careat, à multa ſiquidem bile, cum infirmum ſit vix poſſet eſſe quin doleret.

Vrinæ quoque idem confirmant cum ſuſpenſa habeant non ita alba, ſed atriora ferè, & aſperiora, quę exuſtum humorem referunt, cum colorem flauum in rubeum inchoantem, cum etiam tenuiores, quam oporteat, videantur, pulſus & ipſi neque tam magni, vt bilem ſolam, neque tam parui, vt pituitam, neque tam rari, vt melancholiam referant. Caloris modus idem quoque teſtatur, qui ſero admodum ad extrema perueniat, & mitis eſt, quo pituitæ admixtionem denotet, quamuis eum tanquam per cribrum ferire ſentire non poſsim, cum nunquam hora, qua extrema incaleſcunt, eam tetigerim.

Vnus febris circuitus oſtendit bilioſum humorem dominatum obtinere, quamuis non mole id poſsit, poteſt tamen vi idonea potius ad regendam materiam ad ſui putredinẽ, & eam mouendam in putredinis loca, quã vt halitum putredinis in ſui ſpeciem conuertat, à mole aliarũ plurimum elatum, quod fieri obſeruamus ſæpiſsimè in febribus tertianis nothis, atque ita, de generibus humorum maximè id ſit conſtitutum. Locus putredinis, & pars affecta, quæ nam eſt? Nam ſcimus, quod vel in continuis febribus poteſt aliqua pars omne mali momentum continere, vt Galenus dicat, vel in ardentibus febribus materiam, quæ putreſcendo febris ardentis cauſa eſt, poſſe in venis ventriculi, vel hepatis, vel etiam pulmonum contineri, & pro ratione partis, quam occupat etiam varias læſiones afferre, vt ſi pulmonum occupet venas, difficilem ſpiritum, deliriaque, ſi ventriculi, faſtidium ciborum, anxietudinis, cordis, morſus, ſitim immenſam, linguæ atrum calorem, & ſqualorem, & pro ratione materiæ locum in ventriculo occupantis, ſi iecoris, alui profluuia, arquatum morbum &c.

Quare, cum in noſtra hac febre neceſſariò certa aliqua ſedes affecta ſit, febre præſertim non penitus continua, & cum quæque fuerit affecta pars propriam aliquam habet curationis (non dicam curationem, quoniam febris hæc ſymptoma alterius morbi non eſt, ſed illam cauſam habet) ideo, ut ſciamus quid curationis ſit adhibendum, non ſolum morbi materia, ſed pars quoque cauſam continens exploranda eſt, qua nobis hæc curatio omnibus ſuis partibus pateat.

Ego cum videam eam ventriculi anxietudinem ſub acceſſionis initio, non poſſum non ſuſpicari loca propè ventriculum affecta, nam pars materiæ vitioſa non ita facile in os ventriculi extruderetur, niſi loco propinquo eſſet congeſta, præterea ventriculum ſcimus eſſe maximè imbecillum in hac. Excellentiſſima Domina; quæ facilè ad ipſum reliqua viſcera, quidquid moleſtum ſibi eſt, depellunt, ergo vel in caua iecoris parte congeſtio hęc eſt materiæ vel in uenis, quæ corpus ventriculi complectuntur, & quamuis non multa ſitis, non multa febris ſit, tamen hanc partem primum ſub acceſſione affectam videmus, à qua, vt ratione ſui anguſtia, & compreſſio illa ſit, ſic ratione humoris pituitoſi nec ſitis, nec febris multa, quoniam humor eius naturæ eſt, vt nec multam inflammationē nec multam inde ſiccitatem concipiat alijſue partibus tribuat.

Nolim equidem alienum a ſententia Hippocratis, & Galeni proferre, tamen quod aſſiduè obſeruaui, & quotidie video, non poſſum præterire, quod bilem per aluū ſexcenties vidi deſcendere copioſiſſimā, & maxime exuſtam in eis, in quibus vomitus interea eſſent multæ) & craſſiſſimæ, & albæ penitus pituitę.

Quare hic quoque ſitis non aderit facile quoniā portio bilis non attingit os ventris, vt pituita facit, quod verò bilis ſua leuitate potius ſurſum non aſcendat, hic nolo diſceptare, ſat eſt me experiri rem ita habere, & idem magnis Medicis fuiſſe obſeruatum.

Ac quoniam ſententia Hippocratis, & Galeni firmiſſima ratione nititur. Ego ſic diſtinguam, quod ipſi de purgatione corporis ab his humoribus per medicamenta etiam valentiſſima loquebantur, a quibus medicamētis humores in ventriculum attrahuntur. Vbi ratione leuitatis, & grauitatis ſurſum, aut deorſum mouendi ſunt. Caſus autem a me inducti fere ſunt, cum ſima pars iecoris per meatum fellis, aut alios meatus deponit bilem ad inteſtina, per quæ egerantur, quam per ventriculum. Pituita vero in ventriculo largius genita breuiori uia, & facili per vomitum eicitur.

Ventriculi ergo locus affectus eſt. Vnde, ſi quærat qs, cur à cibo ſemper ſit crebrior pulſus, non tamen maior, ut eſſe a cibo ſolet, cogitet is quid ſicuti ex cibo magnus pulſus fieri ſolet ob eam, quam affert nutritionem, ſic paruus fieri poteſt, ac propterea creber ob eam caloris cōpreſſionem, quæ oritur ob obſtructiones, & ob ventriculi offenſam, obſtructio ſiquidem a cibo ſuſcipit humorē nouum, & ita poſt cibum refrigeſcunt etiam extrema, non tam concurſione caloris ad interiora, quam occupatione humoris cibalis, maximè cum non ita a calore ſuperetur, niſi velis putare, quod os uentriculi tunc ſuſcipiat malum humorem, cum ille effertur ab imo ad ſummum à cibo ipſo eum extollente, à quo humore os ventriculi irritatum inducat frigus.

Dicebat enim Hippocrates ad ſuperiora frigus, ad inferiora febrem delatum humorem efficere, ſed hoc nō ita euidens eſt, cum cibus potius heberet vim humoris, quam exacerbet. At conſideratu dignum eſt hic, quod nō idem exacerbatricis, genus ſequitur omnes acceſſiones, nam ad 14. acerbior fuit febris, & ad 30. per ſudores multos mitior eſt facta; Verum 23. 25. acerbior rurſus, cui poſtea menſium purgatio ſucceſſit. 28. etiam deiectio ſequuta eſt.

Pręterea, quę diebus paribus febris accedebat, acrior erat, & moleſtior, ut 14. & 20. poſtea, quæ imparibus, ita tamen, ut ferè in dies criticos ea exacerbationum repetitio incideret. Ex quibus ego rebus conijcio primum varium materiæ genus eſſe, quod excrementorum quoque varietas alui uero præcipue demōſtrat, a uarietate enim materiæ, & loci affecti etiā uarij naturæ ad excernendū conatus, uariique exacerbationū circuitus, in dies uero criticos potius acceſſiones cadunt, quoniā febre ſebris ſalubris coctionē humoris, id eſt putredinem affinē coctionis ſequitur, criticis enim diebus illæ humoris partes magis coctionem ſubeunt, vt in lethalibus febribus hu-A mores ſubeunt meram putredinem, & coctioni penitus contrariam, quæ putredo criticis quoque diebus, non tamen ſic ordinatè, vt putrida coctio ferues, neque enim natura ordinatè tam agit, quando ui agit, & morbum vincentem ſequitur, quam cum ſeipſa agit, & ſuperat. Atque huic habeo cum materiæ genus, tū obſtructionem, tum autem locum præcipuè affectum, & variarum motionum cauſas. Vbi videmus, quod caput illud adductū ab Excellentiſſimo Petronio Medico præſtantiſſimo, ætateq; & vſu rerum conſumatiſſimo θερμοκοιλοι, ψυχροκεφαλοι, ξυνδημιουργοι, hic non habet locum, cum ventriculum frigidum ſua natura habeamus, & frigus carnium aduentitium non manens, ſed identidem accedens, non per nutritionis priuationem inſiſtens, vt dicebat Galenus, & ob praui ſanguinis culpam cum alioquin hoc corB pus bene nutritum eſſe conſueuerit, & vix nunc perſpicitur tenuius factum præterea quod illud caput naturā, & genus corporis potius, quam morbi denotat. Hic nobis non corrigendæ naturæ corporis, ſed morbo, ſed obſtructionibus tollendis, & varietati humorum præcipuè pituitoſorum opera danda, dixi præcipue pituitoſorum, quoniam ij ipſi longitudini morborum ſemper præſto ſunt, quod & idonei morbis diutius ducendis ſint, & facilem in longis febribus ſui durationem naniſcantur, hoc opus commodè fiet oximelle, melle roſaceo, & cicoraceis, vt bilis quoque modificando, ratio habeatur, rhabarbaro etiam, vt & bilis, & craſſa, infixaque pituita tollatur, & generationis pituitæ occaſio ſubmoueri poſſit; Eadem ego puto dici poſſe de rhabarbaro in febribus longis, & generis tertianæ nothæ, quæ de abſinthio C Galenus prædicabat, atque etiam potius, quoniam adſtringendi maiorem, & aperiendi valentiorem habet vim.

Cum verò ventriculus labore, & onere aliquo fuerit aut ſua illa inflatione affectus, cum his ego libenter bietam commiſcerem. Vinum iam non vitarem, cum natura humorem paulatim concoquat, & excernat, vt docent excrementa. Atque cum die 34. tantum perfectæ coctionis notæ viſæ ſint, tardè admodum procedente morbo finitum iri non ſperarem (niſi motionum celeritas mutetur, vt in diebus criticis per vehementiam acceſſionum obſeruari poterit) citra diem. 60. atque interea vini opera erit neceſſaria, vt natura ſuſtentetur, vt coctiones cœptæ citius per vinum perficiantur, vel ſequuturis ad illas, vt dixi, maioribus exacerbationiD bus ſub maiori concoctione, tum autem, vt excretiones iuuentur, & inde humidior morbus fiat; à vino enim Galenus quoq; id expectat libro de ratione victus acut. Sed hæc ſatis à me dicta ſint.

Longus morbus fuit, & in eundem alias etiam recidit ſtomacho aſſiduè affecto. Tandem conualuit.

De Hydrope D. Lauræ Abbatis cum Americo Samperolo, & Conſtantio Felicio.

CONSVLTATIO CCLXXXVIII.

E EXcellentiſſimi Viri, vt videtis tympanitis hæc eſt, & certè nunquam deſcriptam a Medico vllo tympanitem ego viderim ſolam, vt ſolam hic videmus, vno loco excepto in aphoriſmorum lib. 4. Aphoriſm. 13. vbi mihi hæc penitus narrari videtur tum ratione originis, tum ſpeciei ipſius, Alioquin enim 5. de locis affec. cap. 7. à Galeno tympanitis non excluditur ab aquoſo humore, vbi poſt opinionem quorundam ponit, quod in corporibus tympania oppreſſis in ventre aqua reperitur, quod fortè, antequam interficiat tympanitis aquoſus hydrops ſuccedat, neque vllibi eo capite ſicci hydropis habet propriam conſiderationem, quæ ſolius flatus meminerit vnquam, propterea ad duas reliquas ſpecies præcipuè attendens, tanquam quibus tympanitis iungatur iecur ſub omni genere hydropum

alhct

Digitized by Google

affici ſtatuit ob eandem rationem coniunctionis flatus cum aquoſo humore, præſertim, poſtquam ad ſchirrum ſequi ea mala dixiſſet, qua ratione & 2. libro prognoſticor. commen. 2. dicit, intumeſcere pedes commune eſſe omnis hydropis, cum tamen 4. Aphoriſ. 11. in ſermone de tympanitî nihil penitus rationes iecoris factum appareat.

Hæc eò libentius commemoro Viri Doctiſſimi, vt animaduertamus, quam ſit ſimplex hoc loco tympanitis, ac quam nullam aliam habeat cauſam præter ventriculi, & inteſtinorum vitium illud, quod ab Hippocrate, & Galeno eo loco priuatim ſtatuitur ſi illos ſequamur. Accedamus ad ſigna. Aluus rotundiſſima eſt, nihil ad latera prolabens ea decumbenté nihil in latus, in quod decumbit, prominens, incumbenſve, nihil moto ventre fluxionis murmuris, aut motus aquæ ſentitur, pulſa aluus ſonitum pellis acta contioentis edit, compreſſa ſtatim in orbem iterum reuertitur, color in facie, & toto corpore non eſt malus, quamuis corpus non ita ontrimm ceroatur, certè ob primam coctioné vitiatam, qua alimento priuari neceſſe eſt. Vrinę vel ſano corpore vix meliores eſſe poſſent, nam, ſi colorationes priores a ſotuno ſint, illæ renum vitio tales fiunt, vnde etiam arenulis, vt conſueuere meliori valetudine ſcatent.

Secuodæ vrinæ, nibil penitus ſpeciem oaturalem exceduot, menſtrua eadem penitus, quæ beneualenti eſſent, carnes omoi carent tumentia ſolo ventre diſtento, & in orbem eundem elato, ſiue ſtet ipſa, ſiue iaceat, locumque ſuum, & formam eandem ſeruaote, pondus nullum afferente, ſolam tenſionem cutis a thorace ad pubem maximam habente vt erigi facile nó poſsit, neque in dextro, neque in ſioiſtro latere pondus vllum viſceris ſentit tactus enim præcordiorum propter tenſam tumentiam, vt ratio vult, vt Galenus teſtatur, indicium non poteſt præſtare.

Præterea cauſa illa maximum & præcipuum tympanitis ſolius affert teſtimonium, quod multis menſibus, ac ferè annis doloribus inteſtinorum iérata eſt, & quidem illis, qui nullis medicamentis tollerentur, aut leuiores fierent. Nam ſolis ſeipſi ſe ſe ſioiebant ſuis circuitibus ſuperatis quando a nobis quoque prædictum eſt ipſam in hoc mali genus caſuram eſſe, neque verò multo poſt prædictionem venter maior eſſe cæpit, quam conſueſcit, vt grauida videretur, præcipuè, cum non admodum colorem facies mutaſſet.

Paulatim verò venter maior euaſit, ac multo temporis ſpatio, & anni ferè totius ad hanc tumentiam peruenit, & ſenſim caro, quamquam non multum, extenuata eſt, ut nunc videtur, colore quidem non admodum malo.

Quibus profectò iecur non inſigniter affici certum uidetur, quamuis fieri non poſſit, quin ipſum quoque ex parte afficiatur non ſolum ob officij communicationem, qua materiam a uentre affecto malè paratam excipit, ſed ob uaſorum maximorum connexum quæ, quando ipſa afficiuntur, afficere iecur penitus poſſunt.

Ac uitium uentris hoc præcipuum ſequitur illa nota propria, quod uomit pituitam lentam, & crudos humores rarò bile infectos, & ructus, flatuſque per aluum multi: præterea quod aluus niſi rarò figurata deſcendat, ferè enim liquida redditur, & citior eſt, ac, cum figurata eſt, tunc medicamentorum occaſione ſemper talis facta creditur, quo enim die eorum ualentior uſus fuerit præcipuè per clyſteria, tunc talis ſolet apparere.

Ergo inteſtina, & uenæ eorum hactenus affecta ſentiuntur, neque ulterius iam notæ progreſſæ ſuot, tympanitiſque tam ſimplex eſt, quam uſquam a quoquam deſcribi potuerit. Et facile cuique Medico eſſet accedere ad capita, & loca, ubi de tympanitis remedijs tractatur, & certa utilitate ea adhibere, quorum ſylua multa ubique haberi poſſet.

A Verum quoniam curatio à nobis rationalibus inſtituitur, noſtrum eſt eam certis ſuis initijs ordiri, & nihil prætermittere: quod ad eorum conſiderationem, & certam definitionem pertineat. Cnnſtituto ergo iam à vobis genere ipſius corporis ſua natura calido, atque humido, quod ætatem iam 40. annorum attigerit, quod doloribus iam dictis multo iam tempore ſæpè fuerit, tentatum, nunc verò tympanite occupetur, quod cum muliebre ſit, & antea conſuetudinem viri haberet, eo defuncto viduam vitam degit, menſtruis ſuis vtatur pro ratione, ac ſi ſanum eſſet, colore, corpore, & copia conuenientibus, vtero tamen nó penitus benè habente, ſed laxo, & decumbente ad naturalia.

Cui verò vomitus facilis, & ad dolores inteſtinorum ſumma propenſio eſt. Nos iam in ima hyeme vocati, &
B iam tympanite laboranti ſubuenire volentes, habemus primò cauſam primam huius ſeu morbi, ſeu ſymptomatis, dicas, non curo, in ventriculo, & inteſtinis iam impreſſam, quæ eſt & morbus, & auferenda. Eſt verò ad frigus excedens intemperies, ergo contrario téperanda, neque verò cum eo ſum, qui obſtructis lactibus credit tympanitem ſemper fieri, nam, vt docet optima ratione Galenus, liquida admodũ eſſet aluus, & à principio fuiſſet, non eſt autem valdè liquida, etſi, vt dixi, imbecillibus venis demum factis, & inteſtinis affectis liquidior, quam, vt figuram poſſit retinere, deſcendat, Chylus tamen, aut imperfecta ſanguinis ſpecies non cernitur. Nolo hic locos Galeoi recitare ijs, qui præcepta ex eius lectione iudicio ſuo tam comprobarunt, experientiaque confirmarunt. Ponit quidem Galenus genus hydropis
C ex inflammatione meſenterij iecur per cognationem afficiente, ſub ea tamen & aluum admodum fluidam facit ob id, quod viæ illæ obſtruaotur, & aliam longe ſpeciem ſymptomarum pooit, quam tympanitis, quare nequaquam hic obſtructio meſenterij eſt tamquam cauſa ſtatuenda, etſi nihil prohibeat eam quoque aliquantam ad crudos hoc loco humores mali huius occaſione natos ſequi, propterea præcipuum inſtitutum noſtrũ erit, vt frigus ipſum ab his partibus amoueamus calorem inducendo, frigoriſque cauſas vt pituitam, vt crudos humores, vt flatus multum ad generationem crudorum humorum, ac pituitæ proprię materiæ conferentes digeramus.

Iecori ſuam quoque rationem habendo etſi non valdè affectum credam, neque ob id me Galeno contra-
D rium exiſtimem, cum ipſe de eo, quod vt plurimum eſt, quoniam ſpatio tandem ſequi neceſſe eſt, loquatur, rariotis enim euentus, quem exponit 4. Aphor. 2. quemque nunc habemus, tunc rationem non habere ſibi viſum fuit illis locis, vbi ad aſcitem maximè, & anaſarcam ſpectabat quæ certè complexæ inter ſe ſe ſolent inueniri.

Verum antequam ad ordinanda remedia aggredior, mali ipſius generationem volo ſuo ordine narrare, & partes, vt ſunt diſpoſitæ ſub eo, proponere, modus enim, & ordo medendi ex ordine, & modo mali exiſtentis eluceſcet.

Diximus de doloribus, qui anteceſſere, ſubiungamus febrem diuturnam, qua interdum oppreſſa fuit, ex qua etiam melius habuiſſe, quod ad ventriculum ſpectat, vi-
E ſa eſt, quoniam facilè flatum febris ſuſtulerit, poſtea tamen paulatim peior eſt facta, nam febris cum flatibus calorem quoque natiuum conſumpſit ſaltem exſiccando, & frigore ex accidente inducendo, ſic febris per ſiccationem tympanitis iam cæptæ cauſam in inteſtinis, confirmauit, quæ frigus inteſtinorum, & uentriculi eſſet, cum quo ſi humiditas eſſet non flatus, ſed liquidiores, & humentiores humores gignerentur, è quibus uapores emanarent, qui inquam reuerterentur.

At ſiccioribus ijs partibus craſsiores fiunt humores, magiſque terreſtres, ex quibus flatus potius, quam uapor exiſtat, ſiquidem uapor in aquam refrigeratus redit, quod non facit is flatus terrenæ naturæ proles,

Vbi calor imbecillior, quam materia poſtulet, adeo, ut ſi etiam uehementior ſit, agatque in nimis copioſam, & craſſam materiam, non poteſt illam digerere tam ſubtiliter, quin flatum efficiat, craſſioremque ſpiritum, eiuſdem verò naturæ quæ eſt humoris, vnde ipſe exprimitur, ex humidiore quidem vaporoſus, & in aquam decedente calore reuertens, ex ſicciori verò, & melancholico, fumoſus, & minimè in humorem concreſcens. Sic ex varia materia diuerſæ hydropum ſpecies, atque ex melancholica neceſſaria tympanitis exiſtit; Dixi etiam, ſi vehementior eſſet calor, quoniam ſæpè contingit, quod in iecore calidiori ſuggeſta materiæ copia multa, & craſſa, flatos ſimiliter fiant, vbi, ſit veriſimile a ſicciori potius, quam ab humidiori id euenire, quamuis aquam etiam vult Galenus fieri nulla ventriculi culpa, cum iecur inflammatur, vel inflammato meſenterio per cognationem afficitur, commen. 1. 2. & 3. ſecundi libri prognoſt. quomodo tamen fiat a calore non ita apertè, aut fusè ſcribit, etſi notas doctrinatum diligenter expendit earum, quæ ab Hippocrate ponuntur, ibidem tamen ſub eo morbo ipſe fatetur iecoris calorem torrefacere cibi reliquias, etſi earum pars alia ad internum peritonæum mittatur, quo dicto oſtendit quandam colliquationem non ſolum humorum, ſed etiam reliquiarum cibi, quæ alioquin, vt fex deijcerentur; quare aut ex ſiccis illis tympanites fiet, aut ex iiſdem humidioribus colliquatis aſcites.

Vbi ego dixerim eam, quæ per colliquationem fit, ad morbos acutos ſequi, quibus ceſſantibus acutis morbis vita ſuperante, tunc ea hydrops non duraret, niſi frigus viſceribus, quibus calor natiuus febre eſſet cōſumptus, ſuccederet, calore enim aliquo inſigni manente materia conſumeretur, quod videmus in magno mundo fieri, nam calor, qui breui tempore, nempe verè pluuias facit, & aquas auget colliquatu gelu, procedentibus menſibus parit ſqualores.

Verum hoc ad rem noſtram, noſtrique morbi genus non facit, quod frigus penitus ſequi oſtenſum eſt, cui accedit, quod nulla eſt febris, pulſus paruus eſt, nec denſus, neque celer eſt. Sitis quidem aliqua, ſed, quæ ex abſtinentia potionis, qua ipſa vtitur, cuique fieret vel ſaniſſimo, & humēti corpori, præcipuè, cum vomitus adſint, qui tum ſeipſi humorem exhauriendo, tum quoniam aliquando aliquid bilis educunt. Flatus ergo ſunt ſpiritus aeve craſſior ex materia craſſa, minus liquida, nec in aquam verti idonea, puta craſſa admodum pituita, vel melancholico humore ægro huic generati a calore ſemper quidem comparatione materiæ, hic verò omnino imbecillo, qui flatus partim in ventriculo manentes per ructus exprimuntur, partim per inteſtina in quibus etiam multi fieri poſſunt materia in illis quoque reſidēte multa, a quibus pars per aluum demittitur, pars per corpus inteſtinorum tenuior facta a calore natiuo penetrat, &, vt dixit Galenus de reliquijs alimenti in inflammato iecore ad interiorem peritonæum expellitur.

At cur non peritonæum etiam penetrat, & ad carnes, cum ipſorum inteſtinorum, & ventriculi corpus penetrarit peritonæi ipſo conueſtitum? Semel corpus peritonæi tranſmittere poſſunt, vna cum toto inteſtinorum, & ventriculi corpore, ſolum verò ipſum peritonæum abdominis laxioribus carnibus adiunctum iterum permeare non poterint? quod de vrina dicebat Galenus contra illum antiquiorem Medicum ſtatuentem vrinā ſub ſpecie vaporum in veſicam ingredi, nimirū, vt quæ ſemel egreſſa eſſet per inteſtina, illam poſſe peritonæum permeare ea ratione, qua inteſtina, & veſicam.

At nos ſententiam Galeni retinentes quod tympanitis flatus fiat etiam in ventriculo, non ponimus flatus poſt inteſtinorum tráſitum quidquam corporis amplius penetrare, ſed poſtquam exiere per corpus peritonæi inteſtina induentis, craſſiores fieri, partim ob ceſſantem concoquentis caloris illam vim, qua vſa erat inteſtinorum, & ventriculi natura, vt ederet illos extenuando,

A partim ob id quod aliquæ tenuiores flatuum partes, ſi per peritonæum abdominis eijciuntur, vt ipſi toti flatus ex inteſtinis, & ventriculo a craſſioribus materiebus ſeparati eiecti ſunt, & ita craſſiore flatuum parte intra abdomen relicta viam exitus non habet, quæ per meatus quidem viſibiles poſſet exire, vt, quando in ventriculo eſt, per ructus, & alias expulſiones.

Flatus enim nondum tam craſſus eſt dum inteſtina permeat, quam cum intra abdomen ſubſiſtit, imò tunc nondum flatus ſpeciem habet, ſic enim acerbiſſimos dolores membranas penetrādo excitaret, verum, quidquid hoc corpus flatuoſum habet, ſpiritus craſſioris ante viſcerum, & inteſtinorum penetrationem, id omne intra viſcera, intra inteſtinorum, ventriculique cauitatem per laxiores vias emittendum continetur, nec niB ſi tenuiori ſpecie ſpiritus a calore aſſequutus inuiſibilia foramina ſine dolore tranſit, in cauitatem ergo abdominis tenuior quam cum flatus eſt peruenit, vbi ab origine, & calidioribus partibus longius diſſitus parentem caloris vim ſenſim amittit, ſicque craſſior factus ibi retinetur, præcipuè quod, ſi quæ partes vim caloris retineant, aut aliqua putredine, vt interdum accidit, concepta, aliquanto calefiant, extenuenturque, hæ per peritonæum diſcuſſæ reliquias intus craſſiores relinquunt, quæ relictæ ſic inueteraſcunt, ac vetuſtate, atque loco ab origine, & valentiori calore diſſito tum craſſiores fiunt, tum verò niſi ob ſiccitatem venti penitus, & fumi formam habeant, in aquam vertuntur.

Quapropter id iudicij etiam facere poſſumus, cum nihil aquæ hic ſubſit, quod humiditas nulla cum frigiC ditate materiæ hic coniungitur, flatus enim ſuam ſpeciem conſeruat, neque in humorem euadit.

Vnus vteri prolapſus humoris vim oſtendit, quoniā, vt non tam eſt temperati humoris partis firmare, quam ſiccitatis, ſic abundantis penitus humoris eſt illas laxare. Sed quid prohibet pituitæ tenuioris vim multam eo perueniſſe ligamenta illa madefacientem, cum ventriculus eius plurimum ſuggerat, & vijs certis viciſſim illam facilè admittat? quid prohibet etiam aliquid flatuum in aquam conuerti, & id iam parum, vt decumbens ad ligamenta matricis in illa ſe ſe inſinuans laxa efficiat? At uterus affectus quomodo tam benè ſe habet ad menſtruas purgationes?

Dummodo non impediantur viæ eius ad purgationes, tam benè babet ipſe, quam ſi eſſet firmiſſimus, D quoniam menſtruum ſanguinem ipſe non attrahit, ſed tantum admittit, nec menſes ui uteri ulla indigent, ſed vijs tantum.

Verum ſi humor frigori eſſet coniunctus, dico humiditatem; certè ſitis non eſſet, quæ, etſi non multa ſit, tanta tamen non eſſet nulla putredine ſubſtante, nulla bilis copia, nullove humore corrupto, aut ſalſo, ut in aſcite eſſe ſolet.

Ergo præter frigus ventriculi, & inteſtinorum uix quidquam aliud eſt, cui attendamus præter materiam craſſam, & frigidam, quæ ipſum conſeruat: Humiditas non eſt, neque obſtructionum magna uis cognoſcitur in aliqua parte nutritioni neceſſariæ, vt iam ſuperius ex proprijs notis eſt conſtitutum. His igitur propoſitis quid futurum, quod ſperandum cenſes? Difficillimam E curationem pro certo dico, & morbi longitudinem, vt, niſi per æſtatem conualituram credam, ſi modo opera medica tantum valitura ſit.

Nam ſuſtinebitur fortè ne in aſcitem, & anaſarcam labatur, quod credo difficillimum futurum conſequentibus ad frigus cruditatibus, & pituita facilè ex vaporibus aquam efficientibus, certè non ſpero curatam omnino iri, fortè fieri meliuſcula, ſed præterita ſubinde æſtate, & hyemis tempore recidere facillimè poterit. Vtinam verò ſuſtinemus, ne in humidas hydropas cadat, nam affectas iam melaraicas metuo, cum ſæpè aluus ſit mollior, & cita. At ſæpiſsimè aſcitas, longè maximè verò anaſarcas curatos uidimus, cur uerò tympanitem adeò vereare? forte uerò times, ne in aſcitem, aut

peiorem labatur? ſed tympanitim cum aſcite mixtam non ita metuendam cognouimus, cur ergo unam tympanatim, quæ facilior curatu à Galeno profeitur, vt à minori frigore naſcentem tam metuis? Vidiſtis ſæpiſſimè curatas aſcites, at quoties vidiſtis à tympanite ſola quemquam curatum? certè ego ferè tympanitim nullam, aſcites multas, anaſarcas plures vidi curatas. Galenus 4. Aphoriſmor. 11. multa quidem ratione ait quod veriſſimum eſſe videtur, quod à maiori frigiditate generetur aquoſus hydrops, qui aſcitis dicitur, à minori verò tympanitis, neque enim (ait) humida ſubſtantia in aerem flatuoſum ſine calore aliquo poteſt tranſmutari, vnde ſequatur quod etiam difficilius aſcites, quam tympanitis curari queat; quare ergo tympanitim metuis magis quam aſcitim? Vt verbum Galeni in meam rationem conuertam, neque ab eius ſententia de hydropis huius generatione diſcedam, dicam oportunè ipſum dixiſſe, videtur, nam in communi ratione, & magno mundo omninò id conſtat, tamen in animantis corpore poteſt variare.

Eſto vero intelligat, videtur, vt ſæpè facit cum Ariſtotele, prout eſt conſentaneũ veritati, ita tamen adhuc verum eſt hoc vt ſi rectè explicetur vno modo ſit neceſſarium, altero etiam modo tam non eſt alienum à conſentaneo, vt ſic quoque neceſſitatis ſatis ſuperque habeat.

Vno ergo modo vera ſententia Galeni eſt, & conſtãtiſſima, quod poſito eodem fonte iiſdem affectibus, in iiſdem membris, eodem morbi ſpatio, & viribus ſimilibus, ſi vtrumque genus horum hydropum humidi ſcilicet, & ſicci ab eadem cauſa oriantur efficiente, in eandemque materiam agente, ſi iiſdem omnibus conſtitutis à minori malo flatus fiet, quã aqua, & prius quoque, ac facilius tolletur, atque ratio Galeni eſt ſic vbique conſtantiſſima, & à naturæ viſceribus ſumpta; Sed quoties tu vidiſti ſic aſcitim genitam à ſolo ventriculo cum inteſtinis affecto, vti nunc, & alias ſæpè vidimus tympanitim? Quorſum hoc dico? vt in mente habeamus & nullum eſſe poſſe tantum frigus ventriculi, quod aſcitem poſſit ſine affectu iecoris procreare (quo verò frigore potius lienteria, quam aſcitis, aut tympanitis modo Galeni efficeretur) & quantocunque minori ventriculi frigore tympanitis eueniat, illud non quidem leue, aut valdè mediocre eſſe poſſe.

Sed mea ſententia hoc eſt difficile cogitatu cruditatem a tanto frigore ſubeſſe, & lienteriam non eſſe, flatum vero potius illum, qui citius tunicam vẽtriculi tranſeat, quam per viam latam gulæ, quæ duo ſunt valdè abſurda, & cogunt me tympanitis etiam cauſam ponere in iecore, hoc eſt in venis, ſed, quo videatis, nollem e nũc diſſentire à Galeno, dũm ad finem conſultationis eſt contendendum, ego quoque valentius frigus ad humidos hydropas requiram quam ad ſiccum, & in ventriculo tympanitis cauſam collocabo, alias meam ſententiam dicturus. Verumtamen experientia doctus nunquam conceſſurus ſum faciliorem tympanitim curationi ſe ſe præſtare, quam alij hydropes. Manentes ergo cum Galeno dicamus ſi in iecore eſſet origo vtriuſque mali, certè tympanitis à minori frigore, aſcitis à maiori extitet, & facilior tympanitis quam aſcitis erit curatio.

At aliter euenit: nam, quamuis conuinctim ij morbi ſæpè fiant, & ita in tympanin propter connexionem cũ aſcite iecur quoque malè habeat, tamen fere ſub tympaniti ventriculus, ſub aſcite iecur potiſſimum afficiunt, ac tympanites cum ſolus ſit longè maiorem impreſſionem mali in ventriculo requirit, quam ſit illa iecoris quã aſcites conſequitur. Leuiſſima mali, & frigoris impreſſio in iecore faciet aſcitim, nedum tympanitim, & anaſarcam, at, cũ ſola oritur tympanitis, neque iecoris cauſa, ſed ventriculi tantum, tunc non leuem, non recentem in uentriculo habere cauſam vult, ſed vetuſtam & valentem. Sola enim nũquam fit cum iecoris affectum ſequitur, quoniam vix frigus iecur pati poteſt, quin ſan-

A guinem generando deficiat, cuius ſanguinis materia potius ad aquam, quam flatum generandum idonea eſt, quamuis aliquid flatus efficiat, tamen id ferè aut cum aqua multa commixtum, aut non niſi ex humida materia naſcens vapor potius quam flatus eſt, ſiquidem prior quoque halitus ille à iecore emiſſus à re humidiori elatus, etſi aliqua parte flatum faciat, plurimus tamen in aquam reuertitur, cum calore ſe ſe remittente ipſe in ſuam redit naturam, vnde iecore ſolo affecto nunquam ſolum tympanitim, rarò autem aſcite ipſo maiorem videmus, vt contra ſolo ventriculo aſcitim fieri non exiſtimamus, cuius ventriculi humiditas ſuas haberet uias latiſſimas exeundi, neque ad peritonæum vi eijceretur tam imbecilli, quanta per intemperiem, quæ ad generandum aquam requireretur, ſi modo etiam idonea

B eſſet vnquam materia ciborum potius in aquam quam in flatum conuerti, nam certè vt chylus liquidiori ſuo corpore facilè in aquam, ſic in flatum facilimè cibi corpore ſuo terreno magis conuertuntur, quod maximè faciunt, cum in calorem ſqalidiorem, & terreno corpori ſoluendo magis idoneum inciderint, nam corpus terrenum in halitum ſolutum ſua natura ſicca flatus euadit; chylus ergo in aquæ ſpeciem, aut vaporem in aquam rediturum facilius poteſt mutari, quam in flatum, cum terrenis multis partibus cibi ſit expurgatum. Vertatur verò cibus in aquam, vt interdum fit, ea citiſſimè per aluum deſcendit.

His ita poſitis nunquam tantus frigoris exceſſus, aut tam inhærens in iecore aſcitis poſtulat, quin maiorem, magiſque multò hærentem in ventriculo tympanitis

C non requirat, vt comparatio à Galeno facta vera diſparibus his rationibus applicata, verbo eo (videtur) fortè id permittente omninò ſit dubia. Iecur vel mediocre frigore aſcitim ſubit, frigore creſcente, in hepaticum ſanguinis fluxum incidet. Ventriculus mediocri frigore nondum tympaniam faciat, eo verò creſcente aut tympaniam, aut potius proprium alui profluuium, quam aſcitim patiat.

Certè vt leue in iecore frigus ad aſcitim, contra in ventriculo grauius requiritur, & firmius ad tympanitim. Ex quo patet, cur ratio Galeni ſit vera, & communi ratione tutiſſima, in homine tamen, & ſi ei videatur, vt ipſe innuit, ſeruari poſſe, tamen ferè variat ob ventriculi, & iecoris diſparitatem. Videtur ergo ait Galenus, tympanitis à leuiore frigore generari, quoniam

D communiter, vt in exterioribus naturæ rebus vſu venit, naturaque poſtulat, flatus minori frigore quam aqua generatur, at ſi quis diligenter rem propriè non communiter conſideret, & rationem diſparitatis expendat ipſorum præcipuè viſcerum, & occaſionum vtriuſque morbi longè diuerſum ſtatuat, neceſſe eſt.

Et, quod longè maximum eſt, non ſolum non eſt idem viſcus, diuerſumque eſt frigoris genus, ſed diuerſa etiam materia a qua flatus, & aqua fit; In aſcite uapor ex aquoſo humore elatus intra peritonæum in aquã reuertitur, in tympanite halitus è terreno magis humore, & duriori, ac ſicciori non ſolum è materia ciborum, ſed meo quidem animo ex melancholico humore in meſaraicis latente, unde in corporibus melancholicis ferè incidit, quare non eſt mirum, ſi experientia ipſa tã

E difficilem tympanitis curationem inueniamus, contra quam ratio communis ferre uideatur.

Videtur inquam ijs, qui communiter res æſtimandas putãt proprijs relictis. Proprium ſiquidem ſicci hydropis eſt, quemadmodum ait Gal. 4. Aphor. 11. ut ſolũ uentris, inteſtinorumq; affectum ſequatur, uenis præſertim meſaraicis ea materia refertis, quod ferè facit cum ſolus eſt, quod cum ita ſit, conſidera, an tam facilè curari poſſit, quam aſcitis, quæ uel uno die ex aquæ frigidæ potione naſcitur, & citò pariter aufertur, iecore præcipuè magis ad ſe ſe reſtituendũ idoneo ob corporis craſſi ſui uim, & parenchymatis naturam, ob caloris innati copiam, & proximam cordi colligantiam, & maximorũ uaſorum communionem, non ita uentriculus, uel inte-

ſtina, ille exearnis quidem penitus non eſt, ſed eius caro membranam potius, quam carnem refert; debili calore præditus vaſis ſuis iecoris vaſis non conferendis. Inteſtina autem ex carnia ferè, & longe frigidiora, vbi frigus eum tympaniſtim facit firmum admodum conſtituitur. Materia verò etiam, vnde tympaniſtis fit, eſt ſiccior, quę ſublatu etiam ſemper difficilior eſt, præſertim quod in meſaraicis impacta heret. Iam nimium, & plus quam vellem confirmaui morbum hunc curatu fore difficillimum. Quod verò ad vitæ periculum attinet, id ex aſcite, & anaſarca, ſi tam firmæ eſſent, magis eſſet metuendum, nam magis principes partes occupât, & prope cor accedunt, & aqua natura grauior, & ſuffocantior, quã halitus eſt, unde neque quemquam vidiſtis tympanitis extinctum, niſi ſpatio aſcitis interceſſerit, qua ferè ſubito vel loquentes intereunt, quoniam aqua in cor motionis alicuius cauſa tũc irrumpit, vnde exſpuentes aliquos aquam prius, quam pereant animaduertere potuiſtis? Præterea aſcites pulmones ſæpenumero exſiccat, vt in cadaueribus vidimus, ſic ſuffocat, in eo enim pulmones alimento deſtituũtur, ſiquidem vbi eſt aqua, ibi ſanguis minus idoneus eſt pulmonibus alendis, quam vbi eſt habitus, qui ſanguine tenui, & calido aluntur, quare ſuſtinenda eſt quantum fieri poteſt, ne in aſcitim cadat, ſi tympanitis penitus amoueri non poſſit, vt metuere me audiſtis. Frigus ergo, & fouentes ipſum cauſę tum a pituita tum à crudo humore, tum maximè ab eo, qui ſiccior eſt, & flatum facit, amouendæ ſunt, flatus vero etiam conſumendus. Frigus cõtrario caloris exceſſu, cauſa, illis humoribus hauriendis, Quæ omnia fere iiſdem medicamentis præſtari poterunt, nam ex humoribus pituitam, crudumque humorem ſi per hyeram educere ſit concilium, per eandem vos flatum diſcutietis, calorem frigori etiam opponetis, ſimiliter, ſi abſtergatis, atque educatis humores craſſos, & ſqualentes per iridis ſuccũ, per terebinthinam, & ſololanellam. Hiera quidem altero quoque die erit commoda, vt aluus etiam ſi forte calidioribus his exſiccetur mollis ſeruetur, medijs diebus verò, cum non erit neceſſaria, ſyrupis fortioribus agetis, ſi nõ verebimini potiones liquidiores, incoquetis in aqua abſynthij, aut etiam rutæ triſſaginem, abſinthium, eriganum, polegium, ſileris montani ſemina, galangam vſque ad lauri baccas, ſi oportuerit, moderatione quadam adhibita accedetis, ex qua aqua his incoctis ſyrupum acetoſum diarrhodon, ſyrupum de abſinthio menthaq; diſſoluetis, ſi liquidas potiones vereamini, denſiora dabitis, nam liquidæ quidem certè potiones meo iudicio in vnius ventriculi, & inteſtinorum malo nõ ſunt neceſſariæ, in quo diſtributio ad longinquas partes expeti non debet, minus etiam ſunt idoneæ, quoniam ante diſtribuuntur, quam ad inteſtina perueniant, cum eo, quod craſſioris corporis medicina diutius in ventriculo, & inteſtinis morãdo, alius ſuam vim poteſt inſerere, & ideo firmiora medicamenta erunt opportuniora. Hac quidem ratione pulueribus dictorum medicamentorum vtilius poteritis vti, ſyrupis non liquefactis illos comprehendendo, ſi iecur affici videatur, proprium eius auxilium non erit prætereundum, & quamuis abſinthium ſingulariter commendetur, quod maceratum partibus ſuis tenuioribus magis exobſtruit, & magis calefacit, ſuo ſucco verò etiam datum adhuc vim aperiendi maiorem haber, quoniam corporatius medicamentum exiſtit, itaq; vtroque modo eo vti debeamus, tamen rhabarbarum mihi valentius videtur, quamuis forte aliquanto minus calidum, neque enim tam acre neque tam amarum eſt, ac maiorem adſtringendi vim, quam in vulgari abſinthio ſentimus, vnde viſcera exobſtruendo apprime idoneum cenſendum, nam illa adſtrictio, qua partibus externis abbibita ob meatuũ inuiſibilium anguſtiam de obſtruendi, expediendique vim impediret illa internis locis detergenti, & incidenti vi adiuncta ei longè maiores vires præſtat, nam aut comprimendo intrudit, aut confirmandis laxioribus meatibus habet naturam validius agentem, præterquam quod viſcera eiuſmodi vim

A adſtringentem ſummopere deſiderant, quæ enim detergunt, & alius penetrando meatus expediunt, calore etiam ſuo laxant, afferuntque languorem, qui principibus viſceribus eo nocentior eſt, quo ipſa munus publicum ſuſtinentia labore eo nimis affliguntur, quare omnibus nominibus rhabarbarum erit præferendum, clyſteria quoque ſimilibus conficienda, præcipue vero ex vino et pulueribus illis, quæ comparatæ ſunt ad emplaſtrum de baccis lauri dictum conficiendum, qui flatu nimis infeſto per os quoque poterunt exhiberi, externis abdomen to tum indumento multo, & calido contegendũ, faſciandumque, ut collecta coniunctaque abdomine viſcera calorem ſuum magis conſeruent. Fricandam aluum etiam crediderim, vt meatus laxiores reddantur, flatusq; digerantur, & vias ſibi factas inueniant. Linitiones adhi-
B beantur ex calidioribus oleis, & pulueribus, oleũ eſt coſtinum, rutaceum laurinum, in quibus ualentiora etiam decoqui poſſunt, olea etiam parata per deſtillationem ex aniſis, caryophillis, & alijs ſimilibus, quæ etiam artificioſa balſama dici conſuere. Poſt ergo frictiones inungenda aluus eſt ſemper fricando, vt vis interius immittatur, acetum illis addatur, ne oleis viæ infarciantur, vt vis introducatur, ut incidat, ut diſcutiat calidioribus cõ iunctum. Ventriculo ſua auxilia dentur ex abſinthio, maſtiche, caryophillis, mace, mentha, oleis eiuſmodi maceratis, & incoctis. Aquam uitæ dictam non prætereũ, quoniam vbicunque locum commodum haberet, adijcerem, uel per os dandis, uel externus admouendis vel clyſteribus inijciendis, uentriculo enim exterius iiſdem in ea maceratis, quæ ſupra ſont propoſita. Suor ualidiſſi-
C ma oleaui ignis, & maceratione longa ex lignoſis rebus expreſſa, vt cinamomi, aniſi, garyophillorum ceræ, iuniperi, & ſimilia. Artemiſia emplaſtri loco à quibuſdam ſummè commendatur, ladanum propriè laudatur. Sũt multa ſiccantia, & extrahentia, ut limaces, ut ebuli, ut ſambucus, & cyclaminos. Sunt ſiccantia vehementer, licet non penetrent, vt liquor ille ſalis ferro ignito expreſſus, ut arena calefacta, furfures exuſti, torrefactiue, miliũ ſimiliter fædom illud emplaſtrum ex bouis ſtercore, qđ exſiccat, & extrahit, alij ouium ſtercus, ſtercora quoque calidiora ſunt, at non ſolis vteter, ut galli, magis verò calida ſunt palumbi domeſtici, magis adhuc campeſtris, ſtercus muris, ſuffumigia in ueotrem danda non eſſent ſpernenda, ut decumbendo ſuper menſam, perforatam, qua uenter illa acciperet. Quorum materia multa eſt.

D Faceret etiam guaiacum incoctum in bona copia, maximè, ſi ex aqua abſinthij exhiberetur, ſed potione parca, magis tamen valida, poſt hæc cum tempus fuerit, pro ratione corporis, & reliquorum de aquis ſua natura calidis deliberabitur, pro nunc hæc mihi ſatis uidentur. In ratione victus, vtinam intra ſolum auium vſum poſſet ſe continere, alioquin panis cum ſale omninoque cõ ficiatur, beneque concoctus ſit, & bene fermentatus, nõ ex ſimila, ſed potius ſordidiori ſemidali.

Vinum potens ſit, tenueque, & paucum, condita ex cinamomo, ex aniſo, ex ſimilibus mentæ adhibeat, iniunctis ex ſinapi, cinamomoque, ac pipere. Piper certe mihi ſummopere placeret, cum ſubitum calorem afferat, nec tam videatur durare calor, ut exſiccet, gingiber etiam conditum adhuc utens eſſe opportunum, allia nõ
E timerem, neque cæpas, liquida certe, & iura penitus vitanda, quod ſi admittenda vis erit, cicerisque commendarem cum ſatureia, origanoque. Sunt boli, qui ex pane marciato, piſtaceis, aromatibusque fiunt, ij erunt commodiſſimi. Bellariorum loco ſint, piſtachia, ſint trochis ci ex aromatibus facti, & ſacharo. Aer calidus pro uiribus, & quantum valebit induſtria ſeruetur odoribus calidiorum, igne ex lignis ſimilibus, vt præcipuè iunipere.

Exercitatio quanta poterit adhibenda, vel cum ſolo riſu, & clara voce, vti poſſet, valdè iuuaret, vel eius loco frictiones ſufficiendæ. Animi perturbationes penitus ablegandæ, vna lætitia excepta. Somnus diuturnior ſtatuendus, vẽtriculo præcipuè male affecto. De mani-

tione

tione dictum eſt. Modum cibi parcum, & boni ſucci ſtatuerem, potius crebriorem darem, vt ter in die illum, ſed parcus. At mutatio aeris erit præſtantiſſima, vbi & æſtate ipſa per ſe mutabitur, & cæli mutatione, quam ipſa ſtatuit, quam maximè. Vrbini enim æſtate cœlum tenue, ſiccum, & huic malo opportunum eſt.

Modus medicamentorum nobis non eſt ignotus, ſoldanellæ quidem ad ʒ. 1. ſucci verò iridis ad ℥. s. cum ʒ. 1. rhabarbari, aut puluerem hieræ ʒ. 2. s. vel ex melle roſaceo ſolum ſuccum, vel alio aliquo ſyrupo in potione dando.

De malo Nobil. Nicolai Pileſtri Anconæ nobilis ad Iulium Veteranum, virum præſtantiſſimum, & a Secretis Excellentiſſimi Vrbini Ducis.

CONSVLTATIO CCCXXIX.

ROganti tibi hanc cõſulendi operam dum præſto, velim ſic ſtatuas Iuli præſtantiſſime, te quidẽ officij humanitatis plurimum, fructus vero amico tuo id poſtulãti parum admodum allaturum non ſolum mea, ſed ipſius quidem certe mali cauſa, nam malum id, quãuis remedijs poſſet ſaneſcere, tamen ſic difficile poteſt intelligi a Medico vel præſenti, & omnia in conſpectu poſita cognoſcenti, vt abſentibus nobis vix certi quidquam de eo ex alterius ſcriptis poſſit iudicari.

Quare non videor ab te facturus, ſi primum deſcripſero quædam capita, de quibus certiorem fieri me iudico eſſe neceſſe, poſtea verò quicquid conſilij potero, ſubijciam, ne aut ego quæſita cauſa laborem ſubterfugiſſe, aut officium tuum nimis parum valuiſſe videatur. Sed ad Excellentiſſimum Medicum me conuertam ad quem hæc mittenda ſunt. Vir doctiſſime de Nob. D. Nicolao ex te ſcire opus eſt, quodnam doloris genus id ſit, quo in mingendo vexatur, quamve ille ſpeciem ſenſus præſtet, grauisne, an tantum acris ſentiatur, num cõtinuus, num ſub ſolo mictu, num medijs etiam temporibus ſit, quis locus ei exterius reſpondeat, num ad glandem colis, ac ſub præputij interiorem partem pertineat, num ſub equitatione moleſtior aliqua grauitate, ac pondere ſit, item & ſub ſcalarum deſcenſu ſaltuve aliquo grauior inſiſtat; crebro ne hominem ad mingẽdum incitet, ac quam crebro id faciat. Nam præter eum dolorem vlla alia difficultas ſubſit mingendi, an libere vrina exeat, conatumne quẽquam requirat, quæ cum ea efferuntur, qualia ſint, an verum pus ſecum habeant, glutinoſam, an cretida, an farinam referentia cõſpiciantur, fœdine odoris ſint, ac quanta copia, an cum illis aliqua furfuracea, ſquamoſaue exeant, an carnis ſpeciem aliquando efferant aliquam, an hordei granorum fractorum ſimilia corpora, cum quibus, ſi quæ alia in conſpectu Medici veniunt, illa omnia velim ex te cognoſcere, id, quod nolim præteriri, num quoties ad mingendum incitatur, una etiam aluum demittere coactus ſit, & alui irriti conatus, & urgentes ſint.

Præterea, quid ante hoc malum inciderit, quod cauſari poſſimus, num aliquod profluuij genus fuerit eorũ, quæ nomine gonorrheæ appellantur, num lumborũ aliquod pondus, aut alius affectus præceſſerit, num, quando accepta primum aqua S. Marini leuius habebat ipſe penitus integer uideretur, ac, ſi qua re minus integer, quid eo ſpatio ſentiret.

Ac interea donec hæc ſignificabuntur, ſi cætera agãtur. Dolor ſub mictu præcipuè eſt, & lotium cum craſſis excrementis, ac putridis procedit. Vbi ſatis cauſæ doloris extare in ipſo lotio videri poſſet, ſi dolor eſſet mediocris, quæ enim lotium ſecum effert putrida, ea acria quoque ob putredinem eſſe eſt veriſimile, vnde etenuiata ea, qua acria fiunt, intus in corpus membranæ pene-

A trantia per quandam inciſionem, aut nimiam abſterſionem, & continuitatis ſolutionem partium inuiſibilem tactui moleſtiam afferre illam poſſunt, quæ ardoris nomine nuncupetur, maximè verò quoniam ad detergendi vim, quæ ſemper ad acrimoniam illam conſequitur, nuditatem loci affert nucis naturalibus abſterſis, qua acres partes facilius corporis meatus inueniãt, citiuſque ingreſſa, & penitius maiorem dolorem moliantur, deterſionis verò præcipuè hoc loco facienda mentio fuit quoniam mucoſus quidem humor his partibus per glandulas, & ille quidem copioſus ad defendẽdas huiuſmodi res incidentes à natura tributus eſt. Verum, ſi dolor nimis mediocritatem excedat, vni humori ille totus attribuendus non videtur, tantus enim ferè non mouetur dolor, integro ipſo particulæ corpore quod externa ſui B parte ſic comparatum eſt, vt illa denſiori duriorique ipſum ſe ſeà nimia, nimiſque cita penetratione aerium partium humoris præter fluentis tueatur, vel mucore eo omni abſterſo quare aliquid exeſum eſſe tum ex doloris acerbitate, tum ipſo longo mali ſpatio colligitur. Ex pure quoque tunc demum confirmaretur vlcus ſubeſſe, cum pus aliunde non procedere eſſet pro certo conſtitutum.

Vlcere ergo propoſito non ſolum vrinæ acrimoniæ ſed vlceri quoque, atque potiſsimum cura adhibenda, Symptoma doloris tanquam occaſio attrahendæ materiæ, & vlceris curationem impediendi ab eam attractionem, & partis eam, quam facit imbecillitatem ipſum quoque interea mitigandum, quod in vrinę acrimonia deliniendà præcipuè procurandum videatur. At ne- C que vlcus ſaneſcere, neque vrina hebeſcere vnquam poterunt, niſi cauſæ eorum vitiorum ſublatæ antea ſint. Quarum vis, non ſolum in acri humore ſita eſt, ſed in ijs rebus, quæ tum parare acrimoniam, tum materiam generare, tum illam ad veſicam attrahere poſſunt, quare non ſolum acris materia ſubmouenda, ſed cauſæ, quæ eam faciunt, quæ acrem redduot, quæ ad veſicam trahunt, auferendæ. Materiam lentam cum ventriculus, & caput, tum in ſenibus ſæpiſsimè totum corpus in hoc genere mali ſubminiſtrat, in quo toto corpore ob moram è partibus iam ſeneſcentibus imbecilli quidem, ſed ſqualido calore agentibus ſalſam quandam vim contrahit, & ſic, quoniam per cutim expelli in ſenili, ac duriori corpore facilè nõ poteſt, in ipſos renes ea ætate ferè, & opere ſuo laborioſo oneroſoque imbecilles procumbit, ad D id tum expultrice partium omnium vi, tum renum attractrice faciente, ſiquidem membra, quæ communem vſum corpori præſtant, vt renes, maiorem ex continuo opere habent debilitatis occaſionem. Renes verò præcipuè, qui ex tam recrementoſo, ſeroſoque ſanguine alũtur, vt plus ipſis expellẽdum ſit recrementi ſeroſi, quam alimenti accipiant, vnde vrina, etiam ſi in venis non fieret, tamen propter nimiam ſui copiam non renum, ſed iecoris, & totius corporis recrementum dicenda videretur. Cum qua verò etiam multa terrena recrementa expelluntur, itaque faciliмè eo labore debilitantur, quo continuo plus ſæpe iniuriæ, quam vſus ipſis exiſtit. Cæteras multas Renum infirmandorum occaſiones prætereo, quæ ex motione corporis, & alijs quamplurimis ſolent incidere, vnde ſæpè calidiores facti non ſolum E recrementa ab vniuerſo corpore nimis attrahunt, faciliuſque cum ſuo alimento ſeroſo liquefacta, delataque recipiunt, ſed ea quoque acri ſuo calore, & per ſiccitatẽ à naturali facilè ob corporis ſuam duritiem degenerante torrendo alia, acria, alia dura reddunt, & ita ex craſſa, magiſque terreſtri pituita calculos, ex tenuiori putrẽ, ſalſumque humorem eliciunt, quare ventriculus attendendus, caput non prætereundum, totum corpus apertum ſuis inuiſibilibus meatibus reddendum, ne tantum materiæ contineat, ne tamdiu, ut moræ ſpatio putredinis eam ſpeciem contrahat. Renes quoque confirmandi, ac temperandi ſunt, concurſus præterea materiæ ab illis ad cutem aſſidua opera auertendus, acrimoniam vrinæ interea, & dolorem non negligendũ, vlceratamque

que partem ſuſtinendo, ne in peius labetur, donec ulcus A
ex toto cauſis ſublatis curari poterit. Vbi ordo cura-
tionis non penitus ordinē ipſarum rerum conſequitur,
ob doloris, & vlceris periculum, & damnum. Cætera
tamen naturæ ordinem ſequentur, itam materia primū
annuenda, quoniam δυσκρασίαν cauſam ſui conſeruat,
eique ſui ortus beneficium acceptum ea conſeruatione
rependit, alioquin cauſa ſi poſſet manente materia ſub-
trahi, primum locum in curatione obtineret, interim ta-
mē, neq; prima cauſa, ideſt, δυσκρασίαν præteribit, quo-
niam ſimilis cum ſit genitæ a ſe materiei, dum ad pur-
gationē humores per cōtraria parabuntur, ſimilis quo-
que eorum cauſa ijſdem contrarijs interim emendabi-
tur. Secundo loco autem materia iam ſubtracta viſce-
ribus ipſis erit conſulendum, tam ijs, quæ ſua δυσκρασία
humorem gignunt, quam ijs quæ illum acrem efficiūt B
ſua (veluti, ſi iecur calidius cognoſcatur,) quam ijs de-
mum, qui illum attrahunt, item ſua, ventriculo ergo, ca-
pitique, ſi conſtiterit ad malum conferre, item & iecori,
certe quidem renibus materiam attrahentibus, ac po-
ſtremo ad vlcus vnum cura conuertenda. In materia
medicamentorum ad parandos humores deligenda id
omnino obſeruandum, ne incidentia, quibus vt neceſ-
ſarijs vtemur, tantarum ſint virium, vt acrimoniam hu-
moribus in perniciem vlceris, & renum inducāt, quod
in purgandis quoque faciēdum, cauendumq; ne acrio-
ribus purgantibus idem mali afferamus, ſiquidem pur-
gantia omnia multam ſui partem per vrinam demit-
tunt, potius in vtroque genere eę vires quærantur, qui-
bus tum humorum acrimonia, tum vlceris ſordes, quā-
tum fieri poteſt, minuantur, ſua verò inſtrumenta cui- C
que parti curationis tribuendo, vbi multis agere mihi
non eſt neceſſe cum eo homine, cui doctiſſimo materia
medicamentorum eſt notiſſima, breui igitur hæ res cō-
prehendatur præterita venæ ſectionis mentione, de qua
ægroto non perſpecto agere tuto, aut certo definire non
poſſem, ex omni medico inſtrumēto ea deligenda ſunt
quæ in ſe vires ad hæc vel omnia, vel plurima facientes
habent, veluti glycirriza, in qua tantum caloris eſt, at-
que deterſionis, quantum pituitæ concoquendæ, ac prę-
parandæ faciat, & viſcerum δυσκρασίαν moderetur, ac
demum vlcus abſtergat.

Tantum verò lenitatis, quantum vrinam deliniat.
Huic non valdè diſſimile oleum amygdalarum dulciū
vna abſtergendi vi fortius; Farfara etiam, & althæa,
maluarum caules, ſebeſtenque. Hæc dum delinire tan- D
tum poſſunt, vt etiam iuiubæ, & caſſia. Betonica exce-
pta vi deliniendi cæteras vires habet, præcipuè inciden-
di, & extenuandi, præterquam quod renibus confirmā-
dis eſt ſatis valens, vlceribus verò adprimè idonea cui
pilloſellam dictam iungerem, atque etiam lichenem.
Sic capillus Veneris, & aſplenium, acidus limonis ſuc-
cus ſaccharo ad ignem mitigatus, ſi eius acrimonia ti-
menda videatur, plurimas curationis partes poteſt præ-
ſtare incidendæ materiæ, extenuandæq;, & aduſtis eius
partibus extinguendis, renibus, iecorique refrigerandis,
Vrinæ leniendæ, & demum vlceri curando. Mala au-
rantia magis vrinam mouere videntur, quod illam au-
geant, tenui tamen ſuo liquore etiam fundunt, reneſq;
repurgant. Borago ipſa, quamuis non multum valen- E
tes partes habeat, tamen ad renes peruenit, & humores
parat, & torridæ pituitæ acrioribuſque eius ob ſalſedi-
nem partibus hebetandis plurimum eſt neceſſaria, &
ad alia acriora commoderanda, cui rei violæ quoque,
& nymphæa maximè inſeruiunt.

Ad horum exemplum cætera omnia, quæ in quoti-
diano ſunt vſu, crederem eſſe æſtimāda, in quibus mul-
ta tum fructuum, tum ſeminum maiorum, & minorū
genera ponuntur. De purgantibus, ſimilis quoque ratio
ineunda, pituita agaricum, exuſtio rhabarbarum poſtu
lat, illud capiti, hoc ventriculo, iecori, renibus, ac vlceri
erit ſuo corpore vtile, & ſi ob humoris vim, quem edu-
cit interea potius vrinæ ardorem moueat. Flos caſſiæ
vtrorumque generi humorum, ardorique urinę accom-
modatiſſimus, & ideò crebro repetendus ijs immixtis,
per quæ tonum aliquem caſſia ad id ſeipſa minimè ido-
nea poſſit relinquere, ut myrobalani imprimis, & tama-
rindi, ſi ventriculus hos patiatur, vt idem rhabarbarum,
glycirriza non ita opus eſſe uidetur, uires huius cum ip-
ſa per ſe caſſia habeat, per ſeuam ſuperioribus adijcien-
dam id præcipuè conſequemur, quod exuſtam illam ſal
ſedinem expurgabimus, ac nonnihil etiam pituitæ pur-
gationem iuuabimus, quibus iterum, & tertio, ac ſæpè
triburis, caſſia verò ſæpiſſimè repetita, ſudoribus, & bal
neis aquæ potabilis reliquiæ materiei, quæ ſic tota qui-
dem educi non poterit, ſunt a renibus auertendæ, ſicq;
corpus penitus mundum reddēdum. Qui ſi ijs potioni-
bus ſatis moueantur, quibus & uiſceribus robur, & δυ-
σκρασίας ipſius contemperatio, & ulceri & urinæ ſua
emendatio afferatur, integram curationem ijs ſolis cō-
ſequemur. Si guaiaci uis ita temperari poſſe uideatur, ut
ne renibus calorem, aut, quod magis uerēdum eſt, ſqual-
lorem afferat, quoniam calorem rariſſimè afferre uide-
tur, cæteris ſuis uiribus, uel ipſis renibus firmandis, item,
& iecori adſtringendi aliqua ui faciet, nedum uentricu-
lo quaſi renouando, & materiæ toti per ambitum auer-
tendæ, uenoſo generi omni ab eo ſitu materiæ expurgā-
do, confirmandoque, quam apprimè idoneum eſt, ulce-
ri uerò, etſi ob eductos ſecum per urinas humores ali-
quantulum obfuturum uideatur, tamen eidem purgan-
do, & curando ualdè eſt opportunum, quod ſi cum eo
ſalſa parilia componatur tanta, quanta eius aſperior uia
obſcuretur, commodo multo dabitur. Incoquatur in
aliqua aqua, quæ eorum uires ad dictos uſus commode-
retur, ut eſſet aquæ cicoreæ cum aqua betonicæ com-
mixta. Caſſia uerò etiam ſæpè interim ſub his potioni-
bus reperatur, paſſularum uſu adiecto, item & aliarum
rerum ſimilium, nam ſi nulla alia cauſa præter hoc hu-
moris genus ſubſit, alios uidi per calidiorum uſum cu-
ratos. Frigida uerò ſymptomati quidem multum, cau-
ſæ autem nihil inſeruiunt; quare rariſſimi ſunt, quos cu-
ratos ſciamus hoc tempore, quo cauſis pręteritis tam in-
tenti ſunt Medici ipſis ſymptomatibus mitigādis, quod
tamen tam accipi, ut moleſtè dictum confido, quā ſum
certus me loqui cum uiro ſciētiſſimo, uiolis, itaq; nym-
phæa, & ſimilibus non niſi cum alijs, uel ſi ſolis, tantum
ſummè urgente dolore uterer. Terebinthynæ uſus cor-
pore diligentiſſimè expurgato mihi probatur, ac præci-
puè, ſi in tanta copia detur, quanta etiam aluum poſſit
mouere, atq; ſi eum ſucco limonum modis omnibus cō-
iugatur, ſic enim & materia auertetur, & uiſcera robur
accipient, & ulcus proprium, & ualentiſſimum habebit
auxilium, quantū haberi poſſit a re, quæ per os exhibea-
tur, Auertendæ materiæ dixi ſudores profuturos balneo
aquæ dulcis præcipuè excitatos, nam ipſi quoque pręter
auerſionem materiæ corpus totum fluuidum uerumque
reddentes maximè cōtemperandæ corporis ſiccitati, &
humorum acrimoniæ faciunt, nedum id genus humo-
rum exhauriendo, quod uerò maximè faciunt, quando
balneo mouentur. Vomitus ſaltem materiæ auertendæ
tam eſt idoneus, tam ualens, ut, niſi natura corporis ei
repugnet, in eo maxima ſalutis ſpes ponēda ſit. Vidi ego
ſenē, qui quieſcente uomitu, cui conſueuerat, ſubito inci
dit in urinæ ardorē tantum, ut ne dimidio quidē horæ
ſpatio noctu poſſet quieſcere, craſſa uero illa urina ad-
modū exibat, contra alios plurimos, qui uſu uomitus ſūt
liberati, uentriculo. ſ. ad id mali materiam plurimā con-
ferente. Alios uidi, qui uſu rerum frigidarum dum cre-
derent ſe ſe ab hoc genere mali liberare, tandem lapides
confecerunt, uentriculo. ſ. ab illis incrementū cauſæ ac-
cipiente, quo magis ego in ſentētia prædicta confirma-
tus ſum. Serum lactis ſolum datum non uitupero, uires
tamen non tam multiplicis uſus habet, quotuplex iam
dicta neceſſitas mali eſt, cum alijs quidem dari utilitas
poteſt, quibus ſe præbet tanquam opportuniſſimam ma
teriam ad uires eorum deferendas, humoreſque diluen-
dos. Thermales aquæ magis erūt idoneæ, præcipuè uero
S. Marini, quoniam iam fuit expertus, ſub quorum uſu

tamen uidendũ, ne minus uentriculum iuuemus, quam inſtituimus, ideo illic unctionibus, & alijs præſidijs tutandus, atque, ſi per eas ardor, vt alias factum eſt ablatus fuerit, rurſus aliquo alio auxilio ipſe, ventriculus reſtituendus, ne nouam cauſam denuo regeneret, vt ſuperius fecit, materiam enim in ventriculo congeſtam diuretica illa, quæ poſtea ad lapilli metum accepit, ad renes cõduxerunt, & ſic ipſe nouos labores ſubruit.

Ergo, aut alia ſubinde thyermalis aqua tepidior ſubijciends, aut aliud medicamenti genus, vt vt res hæc vel illa vrgebit primum quidem ventriculo conſulendum, deinde renibus, vt ſi guaiaci primum, deinde S. Marini aqua detur. Ego prætereo ſingularum materierum genera, quæ conſeruis, quæ electuarijs quæ ſub alijs formis ſeruantur tamquam notiſſima. Vnctionum etiam ratio tam nota eſt, & fomentorum, & emplaſtrorum ad ventriculum faciens, vt ſuperuacua eorum narratio futura videatur.

Corpore tandem reſtituto, ſi vlceris malum adhuc ſuper erit, illud per inijcienda, id eſt proximo loco adhibenda erit curandum: nam abſterſionem ſuam fere eo uſq; non ſeruant, quæ per os ſumuntur, potius aliam à bile, quam ipſa mouent, & ſecum lotium educit, acquirunt, adſtrictione verò minus, quare niſi lotium ſe ipſo ſatisfecerit ad vlcus expurgandum, exſiccandum (quod vtrũque certe poteſt) proximo loco per proprium inſtrumentum medicamenta exſiccantia, abſtergentiaque danda, quæ ſi locum ſæpè attigerint, tunc demum poterunt prodeſſe, propterea ſi vlcus in meatu eſſet, facile per cereũ funiculum ibi ſeruari poſſent, & facile vlcus ſaneſceret, de quorum medicamentorum ratione, ſi opus fuerit, vt certè non eſt, libenter, ſi requiratur, ſermonem habebo, quæ verò vino, ſero, lacteue (ſi dolor vrgeat) poterunt liquari, atque inijci, quum cæreo illo funiculo vlcus attingi non poterit.

Atque hæc ſatis ſint, nam forte etiam nimius fui, cũ præcipuè verear, ne alia valentior ſubſit cauſa à lapide, quæ longe aliam remediorum rationem poſtoler, quod tamen non audeo aſſerere, niſi ea capita initio propoſita mihi certiora reſcribantur.

Poſtea inauditum eſt virum hunc à morbo hoc euaſiſſe.

Reuerendiſſimo Patri Mario Capuccinorum Generalis de renum & aliarum partium affectu.

CONSVLTATIO CCCXXX.

PEr literas Medici, vt vt potui, certior ſum factus de tua valetudine, libentiſſimeque, quod licuit, conſilium capere, confeſtim tibi his literis ſignificaui, idem quo que poſtea facturus pro tempore, vt rẽ ipſam poſtulare in dies ex literis, aut nuncijs tuis cognoſcam, iam pridem enim opera, atque animo cum tui ordinis patribus, tum vero tibi quam maximè addictus ſum. Inteſtinis ergo cum uentriculo, & renibus cum iecore male habentibus fit, vt modo inteſtinorum doloribus, modo renum laboribus, & febribus etiam vexere. Inteſtinorum malum frigore potius, renum verò calore exiſtit, hi iecur ſecum, illa ventriculum afficiunt. Mutuis verò etiã harum diuerſarum partium operis ſubinde incrementa fiunt. Nam crudus humor vitio ventriculi exiſtens in renum vitium materiam illis per iecur ſubminiſtrat, à quibus calidioribus tractus, atque extenuatus non poteſt per aluum à natura demitti, ſed eo calore in venas intruſus iecore eum à ſe propellente renum vim trahentem ſequatur, & in ipſis firmatur eorum corpore non facilem transitum ob denſitatem præbente, quare ibi ſi lentus eſt torrefactus eodem calore ob ſpacium longius, quo ibi detinetur, non ſolum arenularum, lapillorumque eſt cauſa, ſed lotij quoque acrioris, quum eo illa diluitur, &

A exuſtas acreſque partes ei permittit, atque ſi terreus eſt humor à calore extenuatus, tunc in membranis internis renum in arenulas, & lapillos concreſcit. Renes aut ſuo acri calore cum copiam caloris natiualis cõiunctarum partium exhaurire, tum acriorem eius vim efficere vt in ventriculo, & inteſtinis poſſunt, quo enim ſqualidior calor fit, eo magis præter naturam exiſtit, iecore iam præcipuè per ipſos affecto, & in id conſpirante, vt iam non, quod eſſet neceſſe, copioſus, & humidus calor, aut modo ſatis, ſed paucus, & acris in ventriculo, & inteſtinis inhæreat, quorum ipſe calor alimento idoneo aſſidue priuetur nimis citum diſceſſum habentibus ijs, quæ in ventriculo concoquenda vim, & alimentum ventri debent exhibere, cruda ſiquidem etiam abducuntur, neque laboris ipſa continendi fructum ventriculo relinquunt, B ſcilicet nutritionem, ſed ſub eo labore continendi ventriculus, ſub quo vires ſolet concoquendo reficere, iam potius illas ſub crudo humore amittit, ſicque cruditatis ventriculi cauſa à renibus exaggeretur, quo à cruditatibus renum vitium adoleſcit, ſicque his cauſis reciprocãtibus, & malis per circuitum commeantibus ſemper maiores exiſtunt labores, febres etiam crebro ad cætera cõſequuntur, quod impediri humorum commeatus, & ad congeſtionem humorum, & ad putredinem ex obſtructionibus identidem concipiendam faciunt. Corpore verò toto ijſdem cauſis malo humorum genere referto euenit, vt cum oneris, aut acrimoniæ nimis forte acquiſierit partibus ſingulis in ipſum eijciendum inſurgentibus, & exprimentibus, is in ea parte demum firmetur quæ alijs impellentibus præ infirmitate non poteſt reſi- C ſtere, quæ in corpore hoc ſunt tum inteſtina, tum renes ipſi, atque ideo modo hæc, modo illi humoribus impulſis laborant, vt vt vel hæc, vel illos peius habere contigerit. His ergo ita propoſitis iam extant omnia, in quæ intendenda eſt acies, & opera omnis. ſubmouenda eſt materia, & quæ intus eſt, & quæ exterius per cibum accedit, vitia deinde viſcerum emendanda obſtructionibus eximendis, & habitu eorum reſarciendo, quod ad genus intemperiei pertineat. Quod verò id poſſit hac ætate, hac ordinis tui viuendi ratione multam prohibentibus, malo etiam iam obfirmato, difficile certe eſt conſtituere, tamen ſpero aſſecuturos nos, ut quantũ virium remedijs iam dicta detrahunt, tantundem ſpatio, & diligẽtia reſtituatur, quoniam, cum valentioribus locus non ſit, remedijs imbecillioribus nullum tempus denegabi- D tur, quin aſſiduus horum vſus ſuo ſpatio poſſit ualentioribus exequari, in quibus, quod demendæ materię, quod obſtructionibus eruendis, quod viſceribus omni moderatione reſtituendis, firmandiſque faciat, forte eſt unum ipſum rhabarbarum, præcipue, ſi ei coniungantur, quæ eius uim moderari pro uiſcerum neceſſitate idonea ſũt, ueluti, ſi ſaccharo roſaceo, ſi terebinthinæ ſi myrobalanis, ſi aceto ſcillitico, ſi agarico copuletur, quod prudenti Medico pro opportunitate ſtatuẽdum permitti debet, Nam exemplis quidẽ agere poſſumus, rem tñ abſentes aggredi nullo mõ valemus, ſit verò exemplum, ut primũ. ℞. elect. lenitiui ℥. 1. hieræ pulueris ſimplicis Galen. ʒ. 3. & cũ ſaccaro f. bolus qui ſumatur hora ante cibum. Po- E ſtera die ℞. Syr. roſacei ℥. s. mellis roſacei ℥. 1. aceti ſcillitici ʒ. 3. Decoctionis infraſcriptæ ℥. 4. ℞. betonica, roſarũ, hordij, agrimonij, Capillos veneris, chamedrys an. m. 1. Decoquantur in aqua abſinthij, & quod percolatur ex eis expreſſis ad uſum ſeruetur. Aliquibus verò potionibus huius generis acceptis ſumendum eſt rhabarbarum cum agarico, & aloe, quæ omnia cum terebinthina compræhendantur, ut ſi ℞. rhabarbar. ℈. 2. agarici tantundem, aloes ℈. 1. terebinthinæ. ʒ. 2. & inde boli formentur. Poſtea tertio, aut quarto quoque die componi poteſt rhabarbarum cum ſaccharo roſaceo, aut doloribus præſentibus terebinthina cum puluere ipſius hieræ, & ſic accipere mollientibus dolorem ſemper præceptis, ut oleo amygdalarum dulcium, & ſimilibus. Medijs vero diebus oximel ſcilliticum cum ſyrupo roſaceo. Rhabarbarum eodẽ modo repetendo cum ſaccaro roſaceo,

aut

aut terebinthina cum eodem, hæc enin inteſtinis paritei, & renibus vtilis eſt, quod expurget, qood infarctus ei pediat, & demum quod confirmet. Huic verò ætati præſertim eſt oportuna, quæ deſtillationibus, & articulorum, neruorũque malis obnoxia eſt, cui aliquãdo myrobalanorum puluis corpore benè expurgato addi poterit. Atque, cũ ſub horum vſu corpus non conualuerit, & pro tempore aquæ thermales valebant tunc aquã Tetucij afferendam curarem à qua præcipuè ventriculus, & inteſtina bene habebunt, & infarctu omni glutinoſorũ humorum liberabuotur, toburque ſibi acquirent; quod renibus quoque commoduin futurum, & quum eorum malum ab inteſtinis tantũ ex aggeretur, interea tameo in thabarbaro, & terebinthina, & ſaccaro roſaceo, & oxymelle ſcillitico eſſe ſpem ponendam iudicaré, ratione victus noo prætetita, nam multa ſunt, à quibus & oeceſſe eſt, & tu poteris abſtinete, vt paſta ex farina triticea, vt legumina, præcipuè duriora, quorum loco oriza, hordeũ panis coctus ex aqua, in qua lac amygdalatum ſit, aut oleum earundem. Bugloſſum, & borrago adiecta etiam beta, & fœniculi herba viridior parcè tamen ex eodem oleo, & aqua ſuffici poterunt. Cæpe, & porri eiſi ioteſtinis commoda, renibus tamen raro non contratia ſunt, quare aut ſolum vt coodimenta admittéda, aut vitanda ſuot. Piſces ſaliti non erunt inutiles, niſi nimis dutiue, aut antequam apponantur ſale non fuerint penitus exempti, quod longa maceratione in aqua calida facile aſſequuntut. Caro probabilior eſt, neque me iudice ab ea debes abſtioere, aut potes ſine magoo tuæ valetudinis incommodo, vt neque ieiuno ventre diu potes tuto manere, quoniam ſub ea abſtinentia oõ ſolum à toto corpore in ventrem malus omnis generis humor confluit, ſed ventriculus fame ipſa conficitur, & eibum ſubiode nec ferre, nec coocoquere poteſt. Tum autem renes ipſi cum humoribus acriorem ſub fame calorem concipiunt, cum humorem abſtinentia acriorem factum attrahentes incendantur, atque eo irritati etiam laxiores fiant, ac ſic infirmi facti, & calidiores nullũ genus mali humoris recipiunt, nullum à ſe poſſunt propellere, imo nullum non vi ad ſe trahunt. Acetaria ſuo modo, & tempore non ſunt ita aliena, vt penitus fugienda ſint, io quibus malum ſi quid eſt, id potiſſimum eſt, quod cruda difficilem ventrieulo faciunt coctioné, alioquin ex herbis ijs eſſe poſſunt, quæ etiam vtiliter capiãtur. Betonica oportuniſſima hoc tempore, quo recens pilulat, fortè ſibi non diſplicebit veluti fœniculum. lactucis, & endiuiæ ſemper admiſcendum, aut eruca, aut etiã ruta, & ſalma, vt tum io his, tum in ſimilibus frigidioribus vim modereris per calida, & econtra per frigida calidionbus, qua opera borrago bugloſſuſque non egent, & poſſunt eſſe commoda. Nollem verò audites illos, qui fortè imprimis lupulos aſparagos, & huiuſmodi res commendabunt, quæ vrinæ mouendæ plurimũ valentes ſunt, à quibus meo iudicio, præcipuè verò ab aſparagis cauebis tutius, ne crudum ſuccum à ventre attipiãt, & in renes maiori pericolo intrudant. Renes verò ſic laxent, vt nihil demum aut retinere, aut expellere, vt oportet ſuis tẽporibus valeant, plurima certè eſſent recenſenda hic à Medico, quæ credo tibi nõ ſunt neceſſaria, qui in hac re neque nunc nouus, neque voquã tam rudis, vt diligentiori egeas admonitione. Quare de potione taotum eo admonito finiam, quod aqua penitus vitanda, eſt, vinum item craſſum, tenue autem deligendum, rubri potius quã albi coloris, niſi hoc aliquid habeat auſteritatis, vt. n. auſteritas in rubeo contraria huic valetudini & albedo ẽt per ſe, aut in acriori vino inimica eſt, ſic albedo auſteritate, & auſteritas albedioe miteſcere poteſt, & ad tuam valetudinem conferre, ac ſi vinũ mediocriter potens fuerit cũ ventriculo, tum inteſtinis, & ætati, tum iecori, tum renibus cobſulet. Atque hic mihi finis ſit ſcribendi, cogitãdi verò de tua valetudine minimè, donec reſcribas te eã integrè eſſe aſſequutum. Vale, atque de me memoriã habeto, præſertim cũ ad DEVM otabis. Piſauri. 7. Idus Martij Anno 1576.

Is cachecticus factus eſt, & identidem in febres incidebat, ſic extinctus.

Pro Veterano militum præfecto de iecoris obſtructione alijs multis.

CONSVLTATIO CCCXXXI.

NArrant inflammationem iecoris multorum annorũ eſſe multos verò iam dies prope ventriculi regionem deſcendiſſe atque (vt dicũt) ad os eius tumere, quaſi os ventriculi infra imã iecur ſe habeat. Conſilium verò eſſe, vt, ad catharum etiam cũ his moleſtum capitis, & ventriculi culpa exiſtenté, corporeque multa incõmoda in maritimis itineribus perpeſſe, accipiat ſalſa parilia decoctum cũ guaiaci paulò ad ſtomachi ſcilicet infirmitaté, rogare autem quid ego de conſilio hoc ſentiam, num verò ẽt ſerum caprinum in rem ſuam futurũ credam. Potioonibus quoque ſumendis, num in cubili ſit continendus, num veſte multa ſudor eliciendus, & intra aridi panis vſum cum paſſulis manendum. Ego verò, ſi inflammationis nomine calidam intemperié accipiant, cuius notæ interdum in hypochondrio ſolét extare per tenſionem, quoniam quod poteſt quis ex tuméte ea parte comentari) ad circumpoſitas ſibi partes iecur à ſe abijciat per halitum materiam crudiorem, benè loqui credo, nam iecur ſuo calore obſtructionibus ſuſtétato, materiã à ventriculo crudiorem attrahendo, deinde à ſe vt inutilem, & grauem abijciendo tumorem illũ ſeu téſionem vicinis in partibus poteſt efficere, atque ita iecori apertio, & expurgatio, ventriculo verò confirmatio virium eſt neceſſaria, quæ quamuis guaiaco præſtari poſſint, tamen, niſi aliquid propriè guaiacum poſtulet, vt ſi ſuſpicaretur luem gallicam ſubeſſe, ego multa alia magis idonea illi anteponerem, ne ſine oeceſſitate in laboriolam curationem ipſum impellerem. Guaiacum enim, & ſalſa non ſunt vtilia niſi fames illa, & inædia ſeruetur, niſi verò gallicus ſubſit, non ſunt neceſſaria, quare ſi certi ſimus nullam eiuſmodi gallicam vitioſitaté, ego certiora, & faciliora remedia loco guaiaci adhiberem. Deſtillatio eſt, obſtructioque iecoris, & tumor vicinus ventriculo, his ego facilioré purgationem, accommodarem; ne viſceribus oppreſſis laboré nocuum afferté, aut violenta nimis purgatione magis infarcirem, ex Rhabarbaro vel millies repetito cicoraceis interpoſitis cũ abſynthio, cũ cetrach, cũ capillis veneris, & oxymelite neque vererer uel menſis ſpatio, ſub horũ uſu corpus contioere aceto ſcillitico adiuncto ad inciſionem, abſterſionem, & expurgationem uiſcerum ſine calefactione tutiſſimo, maſtiche reſina, mirrha, uel potius bdellio, & huiuſmodi interius ad uiſceris emollitionem, una cũ his uterer, & tandem uel chalybe ipſo ad hunc uſum parato, quibus non ſatisfacientibus, ſi ſuperetit malum adhuc, ſuſpicioque inualuerit, ad guaiacum cum parte ſalſæ parilliæ accederem, & omni ratione exquiſita darem non ſine cicoraceis, non ſine ſtœchade, ac betonica, ut capitis quoque ratio haberetur. Quæ non ita certa ratione ego explicaui, incerta rei hiſtoria mihi, vt apparet, propoſita. De ſero captino pariter niſi aliqua diſtinctior ratio mali mihi proponatur, hactenus oon cogito, ſi certius diſtinctiuſque reſcribatur, de eo quoque cogitaturus.

De hydropica cum Marco Antonio Capelleto & Conſtantio Felicio.

CONSVLTATIO CCCXXXII.

SVperuacuus certe ſermo meus eſt futurus, cum res tã diligenter, & perfecte ſit explicata & curationis genus tam bene inſtitutum, & omnibus partibus completum, uos tamen huc veniſtis, ut ex me quoq; ſententiam acciperetis, quare ſaltem ſummatim colligã, & ſubinde

confir-

Digitized by Google

confirmabo, quæ a uobis diſputata & deliberata ſunt. Morbi huius origo, & ordo progreſsionū mihi ſui genus declarat, ſunt iā peracti anni, cū mulier nobiliſſima doloribus aliquibus crebro tentabatur, & eiuſmodi, vt nullis remedijs ſoluerentur, tempore tantummodo ad eorū ſublationem vtili: crebro repetebant, diu durabant, vt nobis venerit interea in mentem, quod ait Hippocrates libro 4. aphoriſmo 11. & prædiximus hoc quod poſtea ſucceſſit, nam paruis poſt menſibus tumere aluus cæpit, neque huc vſque penitus vnquam reſedit, niſi ſub eo malo, à quo cauſa tamen tumoris ſubinde eſt aucta, nempe febre terriana notha, quæ eam plurimo tempore occupauit, ergo à febre tumor quidem reſolutus eſt, cauſa tamen per dyſcraſiam, & obſtructionem, & humorū ſqualorem relictum in viſceribus eſt aucta, & ſubinde venter poſtea magis intumuit, & quotidie etiāatque etiam magis, vt, quod auulſio nunc mirabilis ſit viſu uentris amplitudo, tumētia hæc primo certiſſime ſolum habuit flatum, cum neque ſtrepitus aquæ vllus ex conuerſione audiretur, neque tumor ad ilia ſupino corpore decūberet, ſed eleuatus in orbem penitus venter exiſteret vel rectis muſculis diſtentis, & tumorem comprimentibus, nam eo tempore, cum recta etiam ſtaret, & tenſione maxima pondus vteri grauius ſentiretur, deorſumque venter traheretur, tamen orbis forma in ſuperiori ventris parte æque extabat. At pulſatus venter tympani more non reſonabat, lumen appoſitum vni parti non penetrabat in contrariam, credo uerò id fieri potuiſſet in carnoſo & pingui abdomine, vt hoc eſt, non ita ſonant niſi abdomen in modum aridi corij tenue ſit, neque alioquin perlucent, nunc autem vos refertis aquæ ſigna iam ſubeſſe ex ſono, & etiam ex figura, quæ aqua fieri potuit malo iam viſceribus communicato. Sic enim meo iudicio ſtatuendum quod δυσκρασία illa inteſtinorum, & partium ad illa pertinentium, & venarum flatus primum fuerit cauſa, quæ poſtea aucta etiam ventriculum affecerit, & per venas quoque iecur, & vicinitate, colligantiaque peritonæi ipſum uterum, vnde cum principio vterus bene haberet, cæpit poſtea grauis eſſe, deinde menſes aliquo poſt tempore, imo vix duobus proximis menſibus non reddere, cū antea pulcherrimos, & bona copia promitteret, neque eſt mirū, ſi aquoſus hydrops quomodoque factus eſt menſtruis etiam ſuppreſſis, & ferè ab initio paucis vrinis, etſi crebro procedentibus. Malum verò confirmatum eſt, & viſcera multa occupauit, in illiſque inſedit, vt difficillimam ſit habiturum curationem, præcipue cum tot remedijs non ceſſerit ualentiſſimis, & aſſiduè adhibitis.

Dubitabile tamen videatur quod viſcera affecta notas proprias non oſtendant. Nam color ſatis bonus eſt, & caro ſatis ſolida, alui fæces, quamuis figuratæ nō ſint, tamen æquales, & læues, & colore potius obſcuro ſunt; valdeque mutato, quam cruda videantur. Vrina ſemper bona, niſi cum, vt conſueuit renibus incales cētibus arenulas habet, &, quod hodie dicitis eueniſſe, nigriores, neque ventriculi uis videatur labefactata, quæ res facit dubitationem. Vbi illud præcipue obſeruandum eſt, quod neque ſiti, neque cibi faſtidio oſtenditur, quæ dubitatio augeri videtur cum Galenus tertio, de ſymptomat. cauſis capite primo dicat ad extremum vitium ventriculi, collapſamque concoctricem facultatem ſequi aut lienteriam, aut tympanitem. Cui dubio ego crediderim poſſe ſatisfieri ſi ſtatutum ſit aquæ generationem, & flatus non tanto egere frigore, quin & aluus æqualis, & cōiuncta euadat, (lienteriam quidem ſequi cum cruditas maior eſt) & ſanguis ſerum ſuum mediocrem habeat affectum, præcipuè cū bona ſeri pars, dū in iecore cōficitur ſanguis, in ventris cauitatem deſtillet, ego quidem poſsū teſtari me in pleriſque hydropicis ex aſcite tum paucas & coloratiores, tum alios vidiſſe ſatis concoctas, ſanguinem verò melius ſe habere poſſe, cum tympanitis eſt quoniam hæc à materia aliqua craſſiori, & ſicciori potius in meſaraicis commorante, & ſpatio aridiori facta,

A quam ab intemperie frigida ventriculi fit, dico id mea quidem opinione. Quare his prætermiſſis ego ad curationē tranſibo, quoniam incredibiliter venter tumet flatu, atque etiam humore iam iecore affecto.

Hæc ſuperiori curationi ſufficienda ſunt, valentiora videlicet cum iam mediocria adhibita ſint, & ita conſtituto, quod dyſcraſia remoueri non poteſt niſi aqua, & flatus ab ea nati tollantur, quoniam, etſi priora non ſint in malo, tamē ſibi initium conſeruant. δυσκρασίαν dico quod exhaurire oportet aquam, & flatum diſcutere, & valentioribus, quam hactenus tentatum ſit, quod ſi medicamentis id obtineri ſatis non poſſit, manu quæratur, non ſecto abdomine, quoniam id non auderem, vt in alijs auſus ſum nunc carens miniſtri experientia, ſed vlceribus cruribus, etiam vel ipſi ventri inuſtis, uidi B enim aliquos longo tempore ſic reſtitutos, non dimiſſis interea, quæ intus ſumenda ſunt, natura enim onere illo, & mali generis humore ſenſim depoſito firmior tandem fit, & validior, & ſe ſe colligit, ac medicamentis iuuantibus recreatur, ex haurientia verò aquam medicamenta vobis notiſſima ſunt ab iridis quidem ſucco incipere, & à braſſica marina ſuccorum vtriuſque an. ℥. i. cum rhabarbaro, & melle roſaceo ſolutiuo ad elaterium aſcenderem, & etiam ad gratiolam dictam herbam obſeruatione illa, vt herbæ eſſent recentiores, elaterium uero minimè, quoniam recens opus turbulentius facit, cōflarem potiones ex his cum eupatorio, cetrach, ebulo, rhabarbaro, cinamomo, & ſimili alio compoſitis, ne viſceribus infirmus ſolatium ſub eorū agitatione deeſſet. Vidi ego aliquē ex vſu veratri nigri aſſiduò, quod aquæ C potandæ quotidie incoqueretur ab hydrope ad tempus liberatum, vidi alium per ſtibium paratum, vt vulgo ſolet. Sed audiſſis iam quid noui afferat is nuncius de nobili muliere.

Suppreſſam ei vrinā eſſe, & cupientem maximè mingere vrinam emittere non poſſe, ſub eoque agitari dolore non mediocri. Vidi ego id factum ab humorum frigido maxime genere, forte id ex vteri procidentia prouenit, forte vterus ex prouidentia inflammari potuit, ac tumens collum veſica occludere, forte ex nimia vrina, & tenſione membranarum cum omni aluo facto emitti non poteſt, quare mulieris aut alterius manu egemus, ut digito muncto molliter tractet uterum, ſurſumque propellat, quo faciēdo tum vrinæ viam faciat, tum, quid ſub ſit mali dignoſcat, vel veſicam comprimat.

D Vrinam in veſica eſſe non dubitarem cum meiendi cupiditas eam uexet, propterea, in hac opera vrina exeat ego dicta ſiringa vterer ad eam educendam, quod raro in muliere fiat. Ea uia aperta ad aquam ex abdomine hauriendam quoque eſſet vtilis adhibito vſu earum rerum, quæ vrinam citant, in quibus mihi ſupremum locum cantharides haberent eo modo datæ, quo Hippocrates ſolebat in minore tamen modo, vt duorum granorum pondo non excederent, & cum aliquo eiuſmodi coniungerem, quod uim earum moderetur, iuuaretque, vt eſſet terebinthina reſina & his ſimilia.

Terebinthinam quidem mouere vrinam retentā expertus ſum. Vidi etiam apertam urinam à ſucco recenti iridis. Et quā maximè exhauſta aqua à rhabarbaro non E non diſcederem, ut uiſceribus amiciſſimo, & ſolatiū pluſimū afferente, quo nihil facilius uiſcera pōt reſtituere.

Vſu ſupradictorum mixit, & ſpatio ſubinde trium menſium ita detumuit venter, & benè habuit ex eorum vſo, ut ſanam ſe putarit. Vinumque accepit quarto tamen inde anno in idem recidit, & interijt.

Ad Sereniſſimum Ferrariæ Ducem de ſorore eius ægrotante.

CONSVLTATIO CCCXXXIII.

SErenißimæ Ducißæ noſtræ ualetudo, de qua credo antea T.C. fuiſſe ſcriptum, nunc in eo eſt ſtatu. Ca-

thar-

tharrus decubuit ad ſiniſtras coſtas occupās eas omnes à clauicula vſque ad ipſas mendoſa dolore acri, atque vehementi, qui vel tempus ipſum eiuſdē lateris in capite afficit, aliquando miteſcit, nunquam penitus quieſcit, ex quo calor quidam intus toti thoraci diffunditur. Febris, quæ ante dolorem cæpit, leuis eſt, & quandoque adeo miteſcit, vt vix vlla ex pulſu percipiatur, ſub eo dolore etiam interea vehementiſſimo, & ſpiritu ad modū crebro, & anguſto. Quę febris bis die videtur accedere mane ſcilicet, & veſperi, cum ijs horis leuꝰ frigus percipiat, quod tamen frigus alijs etiam horis ex doloris vehemētia efficitur, nam ſæpe ei extremæ partes refrigerantur. Somnus deinum valdè impeditur, præter hæc vix aliud quidpiam moleſtum. Vrinæ multæ ſunt, ac crebræ, earum plurimæ aquoſæ, aliquæ vix citrinæ cernuntur, omnes pituitæ multū continentes, aliquæ cum ea aliquid coctionis, nonnullæ non parum etiam arenularum. Pulſus minimè crebri, & ſæpe rariores, ſi eius naturales pulſus benè memoria tenemus, moderate magni vix inęqualitatem febrilem referentes; ſub febri quidem certe veloces. Hactenus pleuritidem, aut inflammationē omninò ſubeſſe non poſſumus iudicare, ex dolore tamen, cuius vis attrabendi eſt, facilè futuram timemus, vix adduci potuit, vt aliquid ſumeret, quod aluum moueret, bodie tandem mannæ ℥. 3. accepit. Mittendi ſanguinis eſſet conſilium, at priuſquam acceſſerit Feraria chyrurgus inciſionē venæ admiſſura certè non eſt. Ego heſterno veſperi acerſitus primum ſum, & tunc febrire euidēter reperi, hoc mane leuiſſima erat febricula, dolor tamen vehementior. Ipſa Excellentiſſimum Braſſauolum vehementer cupit, cui verò Sereniſſimæ Dominæ ſalutem præcatus T. C. manum humiliſſimè deoſculor. Piſauri 8. Calend. Maij 1576.

Pro Illuſtri Domina Lucretia de Marcheſijs Montis cum Renato Braſſauolo de febre continua longa cum ſputi maxima copia.

CONSVLTATIO CCCXXXIIII.

VEre immenſum pelagus mihi videor ingredi cum conſidero ea multa, quæ in diuturno hoc malo tibi narranda eſſent, vt non ſolum ea explicandi, ſed vel ordinandi difficultas mihi non mediocris propoſita videatur, vbi ſcio me neque omnia facile poſſe memoriter recenſere, neque recto ordine exponere. Vtrumque tamen credo ſine curationis detrimento tuæ prudentiæ euenturum. Hoc corpus calidius ſua natura, non item humidius eſt, corde calido, & humido, iecore non ita humido, iam (quod accipere potuimus ex alijs) tres menſes illuſtris mulier febre laborat, quę diebus primis menſibus totis acceſſiones cum horrore, aut frigore certè haberet, quotidie verò facto leuiori frigore nunc tandem ferè nullo, ac ſola compreſſione interdum leniſſimo frigoris ſenſu accedit.

Poſt primum mali menſem catharrus acceſſit, cum tuſſi, & ſputo, & illo valdè craſſo, globoſo, atque in viridem colorem liueſcente, quod tamen duorum generum eſt, nam ſpumoſum quoque aliquod eſt, interdiu verò etiam pars ſubruffum colorem habet, etſi lentum ſit, ſputum enim lentum & ſpumoſum poſtea euaſit, parum craſſi liueſcentis, aut ruffeſcentis habens. Superiori tempore vrinæ fuere admodum intenſo colore, vt fuluum referrent & aliquantum etiam craſſæ, interdum flauæ, ac tenuiores, ſemper quidem ſpumoſæ, ſæpè turbidæ, rariſſimè tenues.

Nunc demum, vt videmus, flauæ ferè, aliquæ ruffæ contentis mediocribus, & concoctis. Alui feces ab hinc menſem liquidiores, molliores ſaltem erant, luteæ verò,

A & lentoris plenæ quales in colliquationibus bis die deſcendentes, & admodum fœtida. Nunc magis mediocres omnibus ſuis partibus, & aliquando figuratę, ſemel die tantum reſpondentes.

Calor tactui ſemper acris, non tamen poſtea tactui cedens, ſed durus, acrimoniamque ſemper ſeruans, & valdè multus, nullis horis ceſſans, nunquam per ſudorem interruptus, aut remittens, vix tempore frigoris minor euadens, nunquam certè penitus mordacitatem dimittens, duobus tamen his diebus, etſi ſub vi ſumma acceſſionis magnus, vehemenſque eſſet calor, tamen iam tactu vinci ſeouitur, & minus duriter ſubſiſtere, & minus eſſe acris. Pulſus frigoris tempore valdè denſus, ac durus, vix tamen vnquam penitus mollis, veſperi tantum ſæpè, & longè a frigoris tempore minimè durus,
B nunquam valdè magnus, ſemper creberrimus, frigoris tempore, cum id accedebat, nunc verò ſub compreſſione paruus, poſt verò ſummè in eodem ictu inæqualis, & ſubinde quiete externa breuiſſima, vt tactui ſe ſe ſubtrahere videatur, ſyſtole etiam celeriori, quamuis vtroque motu ſemper celeri exiſtat. Calor arteriæ nunquam carnis calore maior. Infirmitas, aut debilitas nūquam multa, aliquando tamen aliqua eſt viſa, ſitis continua non tamen intollerabilis.

Vbi mirum videtur, quod thorace, ſic a catharro affecto non ſit difficilior reſpiratio, quam videatur, & quod ea aliquando breuior, & minor ſit, quam deceat ſub febre, reſonet tamen interdum catharrus in trachæa, quam verò ſpuat lentum quidem maximè, mirū itaque difficilem ſpiritum non eſſe, nam vel, dum in ſi-
C niſtrum latus decumbens, tuſsi magis moleſtatur, ac ſi pulmo ibi plenior ſit, ſpiritus tamen interea etiam facilis eſt: præterea mirum quoque eſt, quod ſub febre tam longa affecto ſic pectore faciemque ſæpiſsimè tempore vigentis febris maximo rubore afficiente, tamen corpore tenuiori nondum ſit, ac videatur, & non deteriori carnium colore, non maiori cutis ſquallore mollis enim penitus ea eſt: Quorum omnium poſtquam ita certo conſtituta ſunt cauſæ eſſent nobis diſcutiendæ, vt morbo aperto, & eius cauſis certa illis, & propriè aduerſantia remedia poſsint inueniri.

Ante tamen omnia ea, quæ præterea circumſiſtunt huic malo, tum a natura corporis, tum a reliquis, eſſent proponenda, vt, quod corpus calidius eſt tum iecore, & corde, tum verò etiam capite, vt quod ætate eſt
D viginti annorum, quod rheumatibus corpus fuit obnoxium, vt ad iſchium etiam procubuerint, quod albis fluoribus a tenerrima ætate, qui etiam paulo ante aderant acriores, quod ſuppreſsis ferè menſibus ſit, & cum ij procedunt malo colore ſunt, quod febribus propterea crebro exerceretur, & quidem longis, & continenter affligentibus eodem, quo nunc modo affligunt, & multa alia, quæ, vt occurrent animo in ſermone ego referam, ne nimius in his ſermo eſſe videatur. Febrem ergo ſcimus eſſe, eique deſtillationem adiunctam.

Ex tribus verò generibus febrium duo nobis relinquuntur, quæ poſsint in hoc corpore ſubeſſe, nam ephemeram excludit diuturnitas quidem, & longè magis qualitas caloris, & pulſuum, & excrementorum, & mille aliæ res.

E Videndum ergo reliquorum generum febris, vtraque ne an altera tantum eam exerceat, & quæ. Vehementia caloris ſeu multitudo, quæ ob copiam effluxus eſt, a ſolidis eſſe non poteſt, & pręterea ſubitus eius acuties ſenſus non poteſt eſſe cum ſolida tantum exuruntur, ita ea indicāt omnino putredinem humorum ſubeſſe, a qua tum copia, tum acuties illa citiſsimi ſenſus exiſtit, febrem eandem demonſtrant pulſuum niſi celeritas quæ eſt ſolidis quoque incenſis communis, at certè cum multorum inter ſe, tum cuiuſque pulſus partium inæqualitas, ac præcipuè ipſius ſyſtolis maior celeritas, & externæ quietis breuiſsimum tempus, præterea acceſsionis modus cum compreſſione, excrementorum mutationes variæ, moleſtus tandem calo-

ris

ris ſenſus ipſi ægrotanti, vna hæc omnia inquam pu-
tredinis hanc eſſe febrem declarant. Quæ vtrum cum
febre ἐν τῇ ἕξει, id eſt in habitu coniuncta ſit, omni-
nò eſſet videndum, atque num tabis quoque aliquid
ſubſit. Hic ego velim mihi occurrerẽt, quotquot ægro
tos vnquam curarim, qui & diuturnis febribus deten-
ti, & corpore valdè extenuati fuerint. Memini mu-
lierem quandam me curaſſe ſimili penitus genere cor
poris, & forma, atque ætate præditam, quæ continuis
reumatibus tenebatur in oculos, ſub alas, in mamillas
quæ poſt ſex menſium continuum laborem ſub febri
acriori, & extremam corporis tenuitatem ex potioni-
bus guaiaci conualuit tum à rheumatibus tum etiam à
febre. Alterius memini eiuſdem certè ætatis, quæ meo
quidem animo ex vehementi obſtructione in præcor-
dijs ſita ferè quinque menſibus febre afflicta fuit, quæ
etiam à cibo ſubito frigus afferebat, nunquam tamen
corpus integrum relinquebat, extenuabat verò vehe-
menter, quod generis calidi, & ſicci erat. Præterea ſu-
doribus incerta hora abundabat febrem non ſoluenti
bus, & cum curatione obſtructioni vni adhibita cõua-
luit. Harum memini tãtum Veronæ. At Piſauri memo-
ria, quia recẽtior, mihi maior eſſe poteſt, & quidem ſu-
periori anno equitis Liuij Paſſeris ægritudo multis no
ta fuit, febre continente, vrinis ferè bilioſis, nunquam
concoctionem præſeferentibus, corpore penitus ſqual
lido toto, præter faciem, & præcipuè præter oculos, a-
lioquin enim toto corpore reliquo cutis vna ſine car-
ne ſquallida, aſpera, tenſa oſſibus obuoluebatur, qui
poſt ſex menſium febrem rhabarbari vnius vſu conua
luit, quamuis conualeſcentia fuerit difficilis, & admo-
dum longas ſuperioribus diebus quoque ſocera Orlã-
di œconomi noſtri Ducis conualuit, quæ vix oſſa cum
cute cõtinebat, & anno toto febri ſubiecta fuerat, quę
ipſa quoque ex vſu rhabarbari ſeruata eſt. Hæc memo
ria cum ratione coniuncta facit, vt de tabe ego hic ni-
hil verear. Nam prætereo, quod reſolutio alterius cru-
ris ex humore ſit abundanti, alioquin ab ariditate fe-
bris potius conuulſio fuiſſet, vt in acutis febribus vi-
demus, illud dicam tantum, quod, cum cutis molliſſi-
ma ſit, & bono colore tum manuum, tũ faciei totius,
cumque oculi bono habitu appareant, tabes hæc eſſe
poſſe non videtur. Scio ego ex Galeno tabem habere
ſedem præcipuam in corde, cor verò vltimo ſemper
ſquallere ob multam ſui vim ad attrahendum, ſic cutis
& maximè oculi primum ſolent tabeſcere, qui facilli-
mè non ſolum corporis, ſed animi malis afficiuntur ob
ſpirituum nimirum copiam, & pinguedinis mollioris
rationem, vnde vel integro corpore, ſi quis in ſomniã
ſuſtinuerit, ſtatim illi caui fiunt, & minus nitent, malo-
que colore cinguntur, quid tabis modo in eo corpore
eſſe poteſt, in quo pinguedo in parte illa cumulatiſſi-
me ſit? in cauitate inquam oculorum, quæ niſi pingue-
dine ſit referta, oculi penitus caui fiunt; & tanto faci-
lius reliquis pinguedinibus ea conſumitur, quãto mol
lior eſt omni alia, tam verò ſquallorem cordis ſentit,
quam oculi cum corde ſemper afficiuntur, vnde ſi illa
vt cernitur, ſuperſtes eſt, quomodo velimus alias eſſe
conſumptas? ſi extrema mollia, & bene nutrita bene-
que nitent, quomodo Cor contabuit? at ex carne cor-
pus vides, certè id neceſſario fieri videmus etiam cor-
poribus minimè tabidis, minimè ſub morbo periclitã-
tibus, nam carnes multæ ſunt vitæ minimè neceſſarię,
quæ abundantiam nutrimenti ſequuntur, & item pin-
guedines multę vbertates alimenti ſunt, qua deficien-
te deficiunt, non ita pinguedines, & carnes corpori ſu
ſtinendo neceſſariæ, quæ etiam ſolent eſſe ſolidiores,
vnde Hippocrates cauitatis oculorum pręcipuè memi
nit, cum notis tabem cordis ſignificantibus, pinguedi-
ne verò oculorum ſuperſtite eſt ſignum carnes quoq;
tantas ſupereſſe, quantæ faciunt ad corporis vſum, &
ſi etiam corpus ſæpè excarne videatur, nam corpora
mortuorum vidimus, quæ conſumptiſſima viderentur

A tamen neque iuſta carne, neque etiam pinguedine ca-
rebant: præterea verò huius ægrotæ pulſus non ſem-
per durus eſt, ſæpeque ſi non mollis, ſaltem durus nõ
eſt; neque tam imbecillis, quam ad tabem ſequi eſſet
neceſſe. Ergo non vererer aliquid à tabe nobis nego-
tij imminere, atque ita reſtare, vt videremus, an ali-
quid febris ἐν ἕξει exiſtentis, hoc eſt illud tantum
ſubſit caloris febrilis in cordis corpore, quod ſine tabe
eſſe poſſet, genus, vt facillimũ curatu, ita cognitu dif-
ficillimum, præcipuè, cum putridæ febri coniunctum
ſit. Qua in re inueſtiganda ſi minus quam vellemus
comperti fuerimus id æquiori animo ferre debemus,
quod eius curationis facilitas parum operæ medicæ re
quirit, dummodo putrida febris iam notiſſima cure-
tur, tantundem enim eſſe oportet neceſſitatis cogni-
B tionis, quantum requiritur operæ ad curationem, ſed
parum admodum operæ, ergo parum rei neceſſariæ
erit præteritum, ſi eius cognitio nos effugiat. Ac fortè
non tantum hic laboris eſſet ſuſcipiendum, niſi ea in-
ueſtigatione notum futurum eſſet, quantum ſecurita-
tis, aut timoris ex ea coniectura in poſterum habere
poſſimus, & quantũ periculi, ne in tabem corpus laba
tur. Ergo aliquanto ſigna febris huius expendamus, &
an ea communia ſint cum febre, quæ in ἕξει eſt poſi-
ta, an verò contraria, diſcernamus. Celeritas pulſus
hecticæ febri cum putrida communis eſt, at firmitas,
& vis eius hecticæ non congruit, nam, ſi cordis corpus
ipſum in ſe ipſo ſit ita menſum, non poteſt tanto ex-
ceſſu qualitatis vires ſuas retinere, ſi meminimus corũ
C quæ ex Galeno pleriſque in locis habemus, præſertim
tertio de cauſis ſymptomat. cap. primo, calorem hunc
ergo febrilem eſſe in cordis corpore conceptum, qui
igneus cum ſit, ſine ſiccitate eſſe non poteſt, ita verò in
ſediſſe in habitu cordis, vt ablata putredine poſſit ſuſti
neri, & vires cordis ſub eo tantas, quantas videmus re-
tineri, ego non poſſum animo percipere, quin ob hunc
calorem cor affligi tam à putredinis altero calore ne-
ceſſe ſit, vt vita iam extincta fuiſſet, nam mutuum eſ-
ſet duorum calorum augmentum ob duplex malum
quod mutuo maleficio increſceret, neque ſic debilita-
tum cor à ſuo potuiſſet tamdiu ferre putredinis calorẽ
ſine ſyncope, & etiam morte, imò ſuo calore tam at-
traheret, tantumque putredinis alliceret, & humorem
vt penitus iam ſuffocatũ fuiſſet, verum, vbi fuit febris
D ardens, qua cordis corpus ſit incenſum, à qua non po-
tuerit per reſpirationem ſeſe defendere? nonne poſſet
eſſe crebrior reſpiratio quam eſt? ſi nõ ſatisfeciſſet cur
crebrior non eſt facta? etenim Galenus ſemper arden-
tis febris diuturnitatem adducit, cum ex febre putrida
hecticam facit. Præterea, neq; duritiẽ pulſus ſeruat vl-
lam, quam igneus calor ipſo cordis corpore depaſcen-
do, tum cordi, tum arterijs facilius inducit. At illud à
cibo refrigerari, & poſt horam, aut duas calefieri pro-
prium eſt hecticarum febrium indiciũ. Dico ego cale-
fieri, tũc quidẽ, at nõ refrigeſcere illarũ eſſe proprium,
calefieri ita, vt acceſſio noua ſine vlla quidem cõpreſ-
ſione nedũ ſine frigore aliquibus videri poſſit, hoc à ci
bo vna, aut altera hora euenire hecticarũ febriũ eſt ꝓ
prium, hoc ita dico cum Galeno primo de diff. feb. ca-
E pit. 9. & 10. vt rectè illud diſtinguatur, nam vel ſani,
& bene valentes homines à cibo pulſus mutationem
in maiorem celeriorem, & crebriorem ſuſcipiunt, &
lõgè magis in ægris, & maxime obſtructione, & febre
laborantibus, atque hactenus proprium harum febriũ
id non eſſet, proprium tamẽ erit, & peculiare, ſi certis
ſuis finibus id circũſcribatur, quod poſt duas circiter
horas à cibo ſit tantum augmentum in pulſu, & calo-
re, vt acceſſio noua videatur. At hic ita habet. Mini-
mè verò, nam ſcio ego acceſſionem interdum tantum
à cibo accidiſſe, quoniam accidit ea hora cibum
dati, alioquin etiam ante cibum acceſſiſſe, neque poſt
quemque cibum euenire ſolere, nam à cæna cum plus
etiam cibi accipit, quam in prandio, id illi non eue-

nit, etſi videatur aliquando, id non ratione cibi, ſed
ratione temporis acceſſionis fuit, quæ cum cõpreſſio-
ne, & aliquo etiam frigore fit, quod hecticarum non
eſt. Sed cur acceſſio ſemper cibũ proximè ſequitur, ni-
ſi .n. cibus multo poſt differatur, ſed p tres horas an-
te acceſſioné detur, acceſſio ſtatim pręſto eſt ante ho-
rã ſolitã, quæ ſi cibus non ſumatur, hora ſolita venit,
ergo cibus accelerat acceſſioné, cur verò id fieri pu-
temus dicere fortè non eſt differendum; Nimirũ qđ
id nõ cordis, ſed venarum meſenterij cauſa fit. A cibo
enim ea hora ſumpto, dum materia iam in hypochõ-
drijs parata incipit putreſcere, dũ copioſior eſt, & ma-
gis lenta, & craſſa, viasq́; magis occupat, tunc cibi va-
por vias illas occupatas ſubiens æſtũ in illis anguſtijs
concipit, aliquas verò ẽt materias torrefactas ob mo-
ram in eo calore habitam irrorando in maioré ęſtum B
effert, & ita vel prima occupatione cibi fractu earum
calore, ac fere oppreſſo, occupatoq;, vel maiori inci-
tato calore ſãguis illuc vndequaq; accurrit, & corpus
relinquit, & ſic fit refrigeratio, deinde, ſuperato eo
humore calor feruẽtior in totũ corpus effunditur, &
ſic febris tũc maior euadit, nõ fit verò hoc à cœna, ſed
à prandio tantũ vno, vel ab altero aliqñ etiam cibo,
quẽ meridie accipit, qm̃ illis horis, cibus iam materiã
congeſtam nõdum putredine digeſtã extenuatamve
inuenit. At hora cęnæ, viæ non ſunt tam occupatę di-
geſta iam illa extenuata, & penitus calore cõprehen-
ſo, quid verò cibus id poſſit efficere vijs ſic occupatis,
apparet ex eo, qđ idem videmus in hypochondriacis
obſtructione, ſcilicet hypochõdriorum oppreſſis, vn-
de in alijs quoq; ægrotis, & febrientibus, quòd mini- C
mè hectici eſſent, hoc obſeruare potuimus, hecticæ
igitur hoc nõ eſt, tum quia non ad oẽm cibum ſequi-
tur, tum quia cũ compreſſione eſt. At diuturnitas ma-
li tam calidi febris tam acris, ſi non ardentis, cur non
neceſſario cordis corpus incenderit? Iam dixi, quod
alias diuturniores febres vidimus, quæ tñ hecticæ fa-
ctæ non ſunt, neq; ardens febris hæc fuit, quæ neceſ-
ſario id fecerit natura interea inſtrumento oĩ utenti
ad cordis corpus ab incendio defendendũ, qđ inſtru-
mentum niſi ſatisfeciſſet, denſioré reſpirationem, &
contentiorem vidiſſent, non eſt admodum denſa, aut
contenſa, ergo hæc, quantacunq; ſit, ſatisfacit, & pul-
ſus ẽt denſior certè eſſe poſſet, imò, vt dicebam, tam
acris calor iam cor extinxiſſet, ſi ipſum quoq; incen-
dium contraxiſſet, per quod pręterea attraheret ad ſe D
oẽm mali occupationé, quare contento ſatis, & valẽti
ictu pulſus, neq; duro nõ poſſumus hecticã exiſtima-
re: non cogimur verò cauſa nulla valenti pręcedẽte,
nullo ſigno neceſſario, atq; ita, quoniã, quę aſſertioné
facerent eius febris nõ adſunt, ſubeſſe illam affirma-
re non cogimur, & qm̃ quæ ei repugnant, adſunt, co-
gimur penitus negare. Quare reſtabit vnum tantum
febris genus, ſcilicet putredinis ipſius, conſiderandũ,
& catharrus ipſe. Primò diuturnitas craſſitiem humo-
ris denotat, deinde tangentibus, tanta acrimonia ca-
loris, tam ſubita, & perſeuerans bilem craſſam, nõ pi-
tuitam per ſe putreſcere oſtendit, celeritas etiam pul-
ſuum eandem humoris qualitatem, denſitas verò, &
inæqualitas in eodẽ ictu craſſitiem. Vrinæ antea craſ- E
ſiores, flauæq;, & aliquando fuluæ, nunc poſt conco-
ctionem quandã meliores quidem, ſed tamen bilioſæ
ſunt non ſine craſſis ſedimentis ſæpè, fęces ẽt bilioſæ,
tamẽ lentæ propter bilem craſſam ob pituitæ admix-
tionem: Sudor nullus craſſitiem quoque demonſtrat,
longitudo acceſſionum pariter. Sitis etiam bilis eſt, &
ſalſioris pituitæ, caput non dolet, quoniam firmius eſt
nunc, & ſuſceptam ſub ſpecie alimenti materiam, ex-
cerpto ſibi per coctionem alimẽto excernit, & per ca-
tarrhum, vel luteum demittit, vel etiam virentiorem,
non tñ amarum, quoniam color ille, ſi a bile etiã ſit,
non à pituitæ concoctione, etiã in pleuritide eiuſmo-
di ſputamina Medici bilioſa ſolent appellare, quaſi

A amarorem bilis deponat ob maturitaté illam, & per-
mixtionem cũ pituita ſub putredine, ſeu maturatione
acceptam, tertia quadam concoctione in qua potius
ſalſa, quàm amara excrementa fiunt. Forſan color il-
le potius pituitę eueniat à pinguedinis aliqua portio-
ne colliquata ob caloris febrilis vim, ſiue qđ pituita
propter diuturnitatem, cãdorem, vt ſolet in naribus,
etiam in pulmonibus amittat. Somnus etiam ſatis
conueniens, quoniam, vt dixi, caput ſeſe tuetur, & ali-
tur, & pituita ſubeſt. Putreſcẽs materia hæc eſt, nem-
pe bilis cum pituita, quamuis enim quotidie acceſſio-
nes fiant, poſſunt admixta cum bile fieri, pares verò
illæ fiunt, quũ pituita vincit, & locus putredinis vnus
eſt. Materia modo, & putredinis cauſa vbi eſt? vbi il-
la generatur? vbi illa putreſcit? Bilis in iecore fit, plus
B verò quam deceat eſt, aut qm̃ viæ ſunt impeditæ, &
detinetur, aut quia plus generetur. Pituita in cerebro,
& in ventriculo ipſa quoq; abundabit, iiſdem cauſis,
putredo ob obſtructiones, aut minimarum venarum,
aut meatuum inuiſibilium. Quare obſtructiones ne-
ceſſario ſuberunt, tum ob lentorem, tum ob craſſitiem
humoris factæ, & hæc non ſolum contentæ materiæ
putredinem inducunt trãſpiratione impedita, ſed ca-
lore aucto etiam generationem bilis adiuuant, & oc-
cupationem copia continenda cumulant. Ventricu-
lus interea ſui natura imbecillior, & caput pituitam
ſubminiſtrant, nam ventriculus capiti per venas, ca-
put per eaſdem corpori toto eandem pituitam reddit
putredini magis idoneã, quo enim plus humor verſa-
tur in loco calido fit, aut melior, aut deterior, eodem
C enim in ſtatu manere non poteſt. Mittit verò etiam
(vt communiter ſentitur) per trachæam ad pulmo-
nes, qui humor, niſi admodum exiguus lenis, & ἄτονος
ſit, ac lubricus à trachęa non admitteretur; & quoniã
tempore ſemper eodem, iiſdem cibis, intemperie ve-
rò potiſſimum, & reliquis omnibus manentibus idem
modus humoris cõgeritur, propterea iiſdem fere etiã
horis acceſſio renouatur, quotidie fit, aut quoniam pi-
tuita ſua copia bilem in ſui putredinem conuertit, aut
quia duo ſunt putredinis humorum loci bile vincẽte,
quod neſcio an ſit veriſimilius, ſpecies autem febris
tunc eſſet ponenda in numero τριταιοφυῶν earũ, quas
ponit Galenus præcipuè libro de morbi temporibus,
ibi enim narrat, quod quandoque cum frigore fiunt,
D quandoque ſine frigore acceſſiones aliquę etiam cum
leui horrore, aliquæ non, & omnes in numero τριτα-
ιοφυῶν reponit.

Reſtat verò, vt de loco putredinis, præcipueq; af-
fecto dicamus, quæ quidem res ſummam habet dif-
ficultatem, nam neque hypochondria videntur ad-
modum tenſa, minimè verò dura, pectus autem, etſi
ſpiritum anguſtiorem habeat, tamen non adeo id ap-
paret, vt tantæ febris humori conueniret, maximè
quod materia craſſior eſt, & eam, quam expuit craſ-
ſiſſimam, lentiſſimamque videmus, vnde ſi locus tan-
tæ putredinis eſſet in pulmone, ſuperiores partes ma-
gis exercerentur dolore, inſania, delirio, & ſpiritu fer-
uenti, anguſtia verò ſpiritus inſignis admodum eſſet
& tuſſis hora frigoris, & acceſſionis incitaretur, qđ nõ
E videmus. Spiritus quidẽ anguſtior eſt ſub frigore, at
vel quibusq́; locis patiẽtibus ſub hypochõdrijs id ſo-
let euenire, & obſeruamus in his, quibus febres lo-
cum habent in pulmonibus, hora acceſſionis venien-
tis tuſſim valdè minui, & exaſperari, neque verò
materia hic tam eſt ſubtilis, vt circumlita parieti-
bus, & tunicis aſperæ arteriæ non reſpirationem
impediat, non tuſſim commoueat, craſſa eſt, medias
capacitates occuparet, difficillimum ſpiritum, & tuſ-
ſim cieret.

Si verò illam non in arterijs aſperis ponas, ſed
in cauo ipſius thoracis, tum difficultas reſpiratio-
nis adeſſet maior, quam ſit, & per ſputa non tam
facilè promitteretur, antequam enim pulmones

eſſet

Digitized by Google

eſſet ingreſſa,& inde in trachæas perducta, longo labore tuſſiendi egeret. At in vaſis pulmonis lenibus erit, quomodo? ſi enim in vena arterioſa, aut arteria venoſa eſſet quam non videremus pulſus inæqualitatẽ? non ſolum in eodem pulſu ſed etiam in συσματικὰ, & neceſſario quidem cum pulſuum intermiſſione, hic verò nulla intermiſſione, hic verò nulla intermiſſio eſt imo neq; in συσματικὰ inæqualitate multus exceſſus ſentitur. Præterea pulſus minores eſſent ſic corde oppreſſo ob viciniã, & cõpreſſionẽ eorũ vaſorũ, & quãuis aliqui eſſent minus parui, tñ ferè parui, eſſent notæ multi æſtus in reſpiratione, tum ſuſpiria, ſpiritus verò feruens materia in locis calidis putreſcente, & magnus non exiguus, vt videmus tanta putredine, quanta eſt. Adhæc ego vix credere poſſem non adeſſe aliquã capitis moleſtiam, vt dixi, non adeſſe inſomnia, non adeſſe ſomnia tumultuoſa, vel etiam deliria; Lingua quoque notam euidentiorem afferret, & feruidus ſpiritus per os. At tu pones in minoribus illis vaſis, finibusque eorum, ſed, vt iam dicebam, anguſtia pulmonis tunc ex illis efficeretur aliqua, quæ non fit, ſi materia eſſet in minoribus, minora enim vaſa quaſi corpus pulmonum contexunt, capere verò eam materiam non poſſunt, niſi multa, & eadem extenta ſint, multa verò, & extenta vaſa quibus contextus carnis pulmonum exiſtit non poſſunt, quin pulmonem in ſibi affectum attrahant, & inde vrgendo eius corpus aſperas quoque aliquantò arterias anguſtiores reddant, iam vt ſcimus, circuli vel annuli quibus aſperæ omnes arteriæ conſtructæ ſunt, integri non ſunt, & dilatari, atque contrahi non ſolum in vſum reſpirationis, ſed in ſimiles neceſſitates poſſunt, & molliori ſuo latere facilè arctantur. Præterea eſto, quod materia per vaſa à capite, aut aliquo viſcere per venas illuc perueniat, neceſſe eſt, vt per cordis ſinus tranſeat, quæ, ſi exigua in copia, & ſemel eſſet traiectura, id facilè crederemus, ſi intermiſſionem pulſuum videremus, quam è pleuritide conualeſcentibus, & peripneumonia ſæpè obſeruauimus vna cum omni inæqualitate, nam cor vix quidq; alienum ſentit, quin ſe ſe omni contentione tueatur. Nihil verò eiuſmodi conatus contra materiam accedere poteſt, quin pulſum, aut pulſandi neceſſitatem mutet, aut impediat. At in tam longa febre, quæ à pauca materia fieri non poteſt, ponere traiectionem hanc quotidie per Cor, vel partes illud cõtangentes certè cum vitæ maximo diſpendio id iam eſſet factum, conſueſcere enim non poteſt tanta materia, & tam aliena ab eo humore, qui cordi familiaris eſt, quin Cor ſummam labefactationem ſentiat. At ſit materia in venis thoracis, vapores ſaltem eius anguſtiorem ſpiritum redderent, aliquem ſenſum ſui præſtarent membranoſis locis, quem nullum penitus habet: ſi verò non eſt in membranoſis, vnde pulſus durities acceſſione ineunte? ergo non in pulmone ergo in viſceribus inferioribus. At in ſiniſtrum latus recumbens citatur magis tuſſis, hoc fit deſcenſu viſcerũ in ſiniſtrum latus vrgentium, nam iecur magis vrget ſeptum tranſuerſum, cũ in ſiniſtrum latus iacet, & ob id, quod ligamentis tunc maiorem laborem affert ab illis magis in oppoſitum pendet, quam, cum in dextrum, tunc enim ſuo loco reſidet grauitate ſua adductum, nec ſeptum tam vrget, in ſiniſtrũ ferè ſua egreſſurum ſede in inſolitum latus vrgendo ſeptum premit & tuſſim citatiorem, reddit, vnde minus etiam mutatum excrementum pituitoſum ſpuitur, quam cum in dextrum recumbit, tunc enim diutius in thorace manet, & ſpeciem mutat, & viridem colorem eo ſpacio acquirit. Ergo anguſtia ſpiritus per coniuncta viſcera ſeptum vrgentia fiat, in quibus viſceribus, vel circum quæ, ſunt duo putredinis loci obſtructionibus humorum obſeſſi, quæ excretionem impediant, & ad congeriem eorum, & putredinem faciant, qui locus per duritiem pulſus initio acceſſio-

A num, & per excretiones bilioſas, & fœtidas valdè indicatus eſt, nã neq; à ſpiritus partibus, prçterq̃ à pleuritide durus fieret pulſus, ac ſi à ſpiritus partibus viſcera affecta eas deiectiones effeciſſent, mortem iam id attuliſſet, aut ſalutem. Ergo ſuo affectu viſcera, non alieno affecta id fecere, locus verò ſpiritus conſenſio potius viſcerũ æger eſt, & effuſam per vapores ob calorem materiã ſuſcipit, calore quoq; affectis pulmonibus attrahẽtibus, vt variæ materiæ colores ſputa referunt, vt vt colliquata varia materia attrahitur, & illuc amandatur. Quibus ſic poſitis, & tactu ipſo dextri hypochondrij ſi non durioris, ſaltem plenioris cõfirmatis, non obſtat, qđ color corporis luteus nõ ſit, cum obſtructio nõ eas vias impediat, qua bilem expurgãt; & in inteſtina demittant, ſed circũ fibras extremas iecoris

B bilem tantã, & pituitã concludant, quanta febrẽ hanc efficiãt. Febris ergò, & putredo, & cã eſt hçc, cuius vehemẽs certè natura eſt, mos non malignus, motus non admodũ velox. De viribus nõ differam, qm̃ tactu illç ſunt cognoſcendæ, illæ quidẽ morbũ poſſe ſuperare videntur, niſi caſus aliquis ſuffocationis cõcurſu humorũ intercidat, nos eorũ excremẽtorũ iam coctiones videmus, vnde iecur, & vẽtriculus melius habẽt, neq; verò pulſus ſunt imbecilles, ſed ſatis cõtentioris habẽt. Capitis vis, quç tñ vix quidq̃ prçſtat huic ſaneſcẽdi officio prçter motũ vnũ reſpirationis, tñ ipſa quoq; firma ſatis eſt. Vnũ os eſt imbecillũ, at hoc non à febre, ſed propria eius rõne euenit, & rheumatis ſuſceptione. De morbi motu, & tpe id reſtat, quod abhinc octo dies coctionem in oĩbus excrementis, &

C vrinç copiam videmus, hodie verò ẽt aluus eſt citata. Ad remedia ergo, & noſtrã operam indicandam. Hic febris, illic putredo, inde putredinis cauſæ, obſtructiones præcipuè ſunt vna conferendæ, & cum oĩbus ijs ægri vires. Videntur verò obſtructiones, & materia obſtruens in febre putrida principem locũ tenere prçcipuè, qđ materia obſtruens eadem eſt fere putredini ſubiecta, vel ſaltem ſui intẽperie materiæ generandç, aut ſuo impedimento cõgerendæ eſt cauſa. Igitur, vt, qđ factum eſt tollatur authore Galeno, qđ futurũ eſt, vt faciat, aut augeat, auferẽdũ. Primò bene fecit Medicus, qui initio ſanguinem miſit, qui deinde detergẽtia, & materiã mitigantia, atq; præparãtia exhibuit, poſtea fortè aliquibus coctionis ſignis euidẽtibus illã imminuit, quo fortioribus detergentibus, & aperiẽti-

D bus eſſet locus, q̃ ſi corpus vitioſis, & multis humorib. refertum reperiant, ſolent potius trudendo materiam ad ambitum, & minores venas obſtructiones augere, quas alioquin tollere nata ſunt: Nos verò, cum iam duos menſes laborãtem acceperimus, & aluo ſatis citata, & fetente ex conſilio Galeni ventriculo, & viſceribus voluimus cõſulere, ac, quod Gal. facit per abſinthium vnũ bilem educendo, & ventriculum cõfirmando iecurque aperiendo, nos per rhabarbatũ fecimus minus ſiccum, ac minus calidum quã abſinthium ſit, non vnã bilem, ſed pituitam, quoque educẽs, & viſceribus oĩbus idoneum, tum confirmãdis, tum verò ẽt expediendis, vnde bis eius opera vſi ſumus quarternorum dietũ ſpacio interpoſito, à quo quidem leuius

E malum factum eſt, vt nunc videmus, nã febris leuior viſa eſt, & ventriculus confirmatus, vt fœcum oſtẽdit inſignis mutatio, quæ admodum correctæ exeunt, ac quandoque quales ſani eſſe ſolent. Iecur quoque, vt vrinç ſignificant (quæ iam cõcoctæ apparẽt, & in tãta copia, vt poſt coctionem iam excretionem naturæ cernamus) iuuatum quidem à rhabarbaro, & ad obſtructiones expediendas, & coctiones etiam moliendas, valentius eſt: à potionibus verò etiam primum ex cicoreo, betonica, bugloſſa, fumoterræ, acetoſa cũ radicibus capparorum, & helenij, vt etiam ſpuri cum prouiſione viſcerum ratio coniũgeretur, ſyrupis violaceo, & de cicoreis cõpoſito, & oximelle obſtructionum expeditio procurata eſt. Poſtremò ab his vrina-

A rum emiſſio, quæ ex hordeo, & radicibus apij fiunt, non minus ab illis. quæ medio tempore, & cum rhabarbaro ſecundo ſunt datæ ex glicirriza, cicoreo, gramine, & apij radice: Quæ cum bene fecerint meo quidem animo iá eſſe videndū crederem finē huius excretionis, anteq̄ aliud quidquā moliamur, Nā deinde pro rōne virium, & ſucceſſus morbi varia erūt administranda. Longis febribus vtiliſſimam eſſe obſeruant Medici ſanguinis miſſionem ex vena ſaluatella dicta, ex qua, & maximè à viſceribus, obſtructionibusq; retrahatur materia, & minimè viribus officiatur, id nos poterimus tentare, bipartita miſſione, niſi aluus citatior fuerit, à qua ſanguinis miſſione validioribus abſtergentibus, & aperientibus vtilius vti poterimus. Nam cum ſemper ēt, atque ēt materia accedat B ad obſtructiones, illa per hanc detractionē auertitur: proponuntur hirudines hæmorrhoidibus affigendæ, quæ cū melancholicus humor infeſtat, & à capite reuocanda materia eſt, & vires ſunt retinendæ, benefaciunt, ſed per hirundines hæmorrhoidibus datas ego cū minimo ſanguine craſſo plurimū ſanguinis tenuis exire ſemper obſeruaui, nos verò contra egemus tenuiori ſanguine, craſſum verò potius volumus expellere, cui non ſolum tamen hirudinis nō poſſit ſatiſfacere, ſed vel inciſio latior facienda ſit. Catarrho ēt erit prouidendum vna, & humoribus, qui craſſiores relinquentur, pręcipuè verò hoc fiet, ſi cū rhabarbaro agaricus coniūgatur, vnde febre, vt ſperamus remiſſa pilulis de tribus vtemur, aut ſaltem rhabarbarum, & agaricum in aliquo ad id parato liquore, macerabimus, & dabimus liquorē in potione. C At interea, vt dixi dum natura in vrinas propenſa eſt, eam potione iá inſtituta iuuabimus ex iure pullæ incoctis hordeo, & radicibus petroſelini, & melonis ſeminibus in eodem liquatis; per cibum ēt ſimilia ingerēdo, vt aſparagos, vt cinaram, & longè libentius ea, quæ refrigerandi vim habent, vt melonum ſemina omnibus modis cōfecta; febris enim eſt iam ſui vetuſtate non negligenda, ſed idoneo ciborū genere refrigeranda, vt ptiſana quoq;, vt lactucis mollioribus, vt cucurbitis, vt borraginis floribus. Qua febre refrigerata credo pulmones non eſſe amplius materiā catarrhi ad ſe attracturos. Viribus verò conſulendum eſt, cū & longus morbus ſit, & potius declinet, quā increſcat, contuſo, vel ſtillaticio carniū pullarum gallinacearū liquore, quæ D pullę hordeo nutritæ ſint. Sputū iam facilè eſt, & lōgè melius, quam antea, tn̄ lambendum detur, quod ſputionem expediat, vt, quod iam paratum eſt, ex radice tuſſilaginis, pineis nucibus, ſucco vuarum paſſarū glicirriza, oxunelle, & oleo amygdalarū dulcium cum croco. Non prætereantur inunctiones iecori idoneas ex vnguento ſandalino, & obſtructionum cauſa etiā addito quopiam digerente, vt pinguedine aliqua, & chammemelo. Ventriculo ex maſtichino oleo vna cū roſaceo, & ſpicato ad altiorem penetrationē, pectori ex oleo violaceo, amygdalarum dulcium, & medulla vituli, & ēt fortiori, anatis. Dorſo oleum violaceum ēt inungerem. Menſibus ciendis quoq; ſuæ potiones ſuo tpe, & quidam proponunt ex ſarſara, atque ex paſtinaca. Sed ſunt multa alia quorum vſus notior eſt. E Frictiones ad digeſtionem neceſſariæ producantur, donec in meliorē ſtatū ſit reſtituta. Vnctiones ſub his adijciantur præcipuè verò adiecto chammæmelo ſecūdum Gal. ad iecur molliendum cum ſandalino cōpoſito ad robur eius ſuſtentandum: Catarrho deriuādo apophlegmatiſmata palato adhibeātur ex puluere ſtaphiſagriæ, veratri albi, & ſinapis cū melle roſ. & ſimilib. pectori quoq. fortiora linimēta adhiberi poterunt. De cauterio brachijs admouēdo nondum ego cogitarē, cum ſperarem febre tollenda catarrhum iri ſublatum, qđ longis febribus excitatum multoties vidi. De ratione victus id ſat ſit, quod ptiſana, qđ vinū aquoſum ad expulſiones oēs promouendas, quod lactucæ ēt crudæ ſi tenerrimæ ſint, erunt vtiles, nā magis refrigerant, etſi minus nutriant, coctio ſiquidē frigidiora reddit tēperatiora, & auſtera mitiora, pira .n. minus adſtringentia facit, vt quędā temperata reddit calidiora, mel enim amarum tandem reddit, lactucas aquoſo quodā humore priuat, excremētitioq; reliquū cum terrena parte melius commiſcet, & ad alendum oportunius facit. At frigidiorē reddit lactucā coctio, qm̄ digerit ſpiritibus, & tenues quaſdam partes caliditatem habentes, certè verò ſi aliquę illæ ſint, nō tantæ ſunt quantæ aquoſæ, & frigidæ, quas coctio diſſoluit. Stillata etiam caro cū eiuſmodi rebus putatur magis, & citius penetrare, quare ſub timore tabis vtilis futura eſt ducenda, contuſum etiam lutei ouorum cibo neceſſarium eſt, quoniam parum comedit.

Hæc mulier multo ſpatio poſt ſuffocatione extincta eſt, cum bis ſummos labores ei ſpiritus anguſtia attuliſſet fortè pulmonibus ad ſe materiā à toto corpore ſua laxitate, ſua agitatione, & intēperie calida attrahētibus, qui pro genere materiæ, vel duri inflāmatione fiunt criſim peruerſam recipientes. Vel vena arterioſa glutine ſolido cōpleta alimento priuātur, quę in multis cadaueribus ſola febre conſumptis vidi.

De Petri Philippi Baldaſini morbo ad Herculem Brancucium Senogaliæ Medicum.

CONSVLTATIO CCCXXXV.

VT potui ex tuis literis cognoſcere, huius adoleſcētis caput valde humidū effectū eſt, & multo humore refertum, nā ſomni actiores, lōgioresq; memoriæ infirmitas, in vertiginemq; ex aſpectu rotarū procliuitas, lachrymę, pōdus capitis, catarrhus mō inſipidus, mō ſalſus, oculi dextri grauitas, dolor, & aciei eiuſdē hebetudo, difficultas eloquēdi ſunt huius mali notæ certiſſimæ. Notā verò ēt præbent eiuſdem mali cauſę, vt aer romanus, tū loci, tū tempeſtatū præteriti anni rōne grauiſſimus, & humidior potio aquæ, cui non cōſueuiſſet, & demū ſtudia vehemētiora, qui capitis affectus, ſi cū cerebri intēperie humida calorem haberet adiunctū, ſanè non per infirmitatem actionū cerebri ſe ſe oſtenderet, ſed potius per aliquod vitiū deprauatius, & valentius. Vnde quicquid ruboris in fronte eſt, id non ſine mixtura pituitæ eſſe eſt credendum ſub ſole, aut aliqua alia cauſa extenuatæ illucque cum ſanguine euocatæ. Caput ſiquidem ſic imbecillum factum ex ſanguine, quem in ſuum alimētū attrahit plurimū recrementi ꝑcreat, qđ ei facilius factū eſt, quoniam idem ſanguis etiam non omninò bonus à iecore permittitur, oā ventriculo per ſtudia, & vſum aquæ refrigerato chylus non facilis mutatu ſubminiſtratur, & ideò crudior ex eo ſanguis exprimitur, ex quo caput facilius copiam excrementi congerat; cum ſuapte natura pituitoſam materiam attrahat, quod per catarrhum quidem demittit, ac in oculum etiam aliqua cauſa imbecillum. Vbi prima cauſa in generatione huius mali eſt ventriculi refrigeratio, deinde materia inde per venas in caput progreſſa, tertio capitis humidior, & frigidior facta natura; quarto recrementorum congeries, quinto catarrhus, & in oculum rheuma, ordinem hunc curatio ſequi deberet. Ac ne molientes calefactionem vētriculo, aut fruſtra conemur materia frigida præſente, aut periculū maius afferamus materiam calidioribus extenuātes, fundentes, & mouētes, vnde in caput maiori impetu trudatur, propterea antequam ventriculo, atque capiti conſulamus, prius materiam cogimur haurire.

Vnde

Vnde conſultiſſimè factum eſt, à Medicis quod de miſſione ſanguinis, & purgatione ſcribis. Reſtat, vt conſideremus, an ſatis corpus, & caput purgatum ſit. Alioquin enim ſaltem pilulis ex hiera, & cochijs corpus, & caput erit exonerandum, deinde etiã apophlegmatiſmis propriè caput exhauriẽdum, vt ſi puluis aut ſtaphiſagriæ, aut ellebori, aut alterius ſimilis, ſi ſinapis cũ melle roſaceo accipiatur, & palato oris ieiuno vẽtriculo admoneatur, quæ ſi nõ ſatisfacere videantur, fortioribus vti oportebit, & veſicas ẽt ſcapulis excitare vrenti aliquo medicamento, demum ẽt occipitio. Quibus ſic pfectis capiti cura attribuenda lotionibus ex lixiuio, in quo incocta ſit ſaluia, hedera, lignũ cupreſſi, aſarum, agarici cortex, & id genus. Verum, qm̃ hoc tpe experimur quaſdam potiones toti corpori expurgando per ſudores, vna, & ventriculo cõfirmãdo, admodum valentes, vt eſſent ex aqua, in qua incocta eſſet ſaluia, betonica, cicorea, & lignum indicum cum ſalſaparilia, propterea per 30. dies poſt omnem aliam curationem ego tanquam efficaciſſimam hanc potionem exhiberem, modo, quo tuæ Excellentiæ notum eſſe non dubito, à qua potione finita lotiones capitis ruſſus repeti poſſent, præcipuè lixiuio illo ex alto in caput demiſſo. Quibus ea victus ratione adhibita, quæ idonea ſit, ſperarem ſuam ſalutem receptorum, in qua victus ratione ego vinum penitus circumciderem, & aquam ex ſaluia, aut rore marino, & cinamomo, & ſaccharo exhiberem, ne ſcilicet vinum in caput humores commotos nimium efferret. Sub finem tamen curationis vinũ quoq; putarem fore vtile corpore iam puro, & capite exonerato. Ciborum rationem ego prętereo quoniam non credo mihi neceſſe eſſe tecum agenti eã deſcribere. Noſti calidiora capiti mutilia eſſe corpore non purgato, noſti lactis omnia nocua, cibos craſſos purgando corpori contrarios; & carnes omnes veteres. Piſces verò humidiori generi affectionis vitãdos. Quare hic cum plurima ſalute finiam. Piſauri 4. Nonas Maij 1576.

Pro Illuſtri Guido Vbaldo Marcheſio Montis de dolore iſchiadico.

CONSVLTATIO CCCXXXVI.

ÆTatis 31. annorum eſt, eo verò corporis genere vt calidius ſit, quam humidum ſecũdum totius corporis compoſitionem, ſecundum verò quodque viſcus meo quidem animo, (vt à iecore incipiã vnde humoris principium eſt,) iecur potius calidũ q̃ humidũ eſt, non tñ ſiccum dici poteſt, atq; adeò, vt mihi videtur, deſcriptũ à Galeno, ſi vllum aliud, eo capite, quo excellens calore potius, quã humore iecur circumſcribit, carnes ſiquidem, quæ à iecore ſolent ſuã materiæ conditionem accipere in hoc firmæ ſunt, & mediocriter abũdãtes, cutis nõ admodũ mollis, aut alba, firma potius, & mediocriter hirſuta, venæ amplæ, color aliquãdo obſcuro rubore, vnde ſanguinẽ potius craſſũ, quã tenuem, aut aquoſum conijciamus, cuius tenuior pars, & humidior item, & liquidior à calore conſumitur, pinguis in pilos per fuligines conuertitur. Cordis verò genus in actiuis moderatũ, ac potius frigidũ mihi videtur, nã, etſi non adeo tardas videã mutationes, aut actiones, tñ tardiſſimum iræ motum, imò nullum, nunquã enim iraſcitur, quod ſi tantam viderem in animi motionibus tarditatem, aut par otij ſtudiũ, frigidũ certè ipſum iudicarem, non timidus eſt, non nimis audax, compoſito animo ferè eſt, & moderatę celeritatis quod non ſolum caloris moderationem, ſed ſiccitatis etiã aliquam vim. In paſſiuis ergo naturis, & in ſiccitatem quidem, & in eam minimum video exceſſum, nam vt dixi, neque in iram eſt facilis, ac, vt humidum dicas, non dicere tamen potes habere multam ſiccita-

A rem cum facillimos mores, cum ingenuũ obſequium videam in omnes, cum quibus verſatur, gratiſſimum. Caput, ſi cerebrũ conſidero, corporis eſt habitu tenuiſſimo, ac ſubtilis materiæ, qm̃ ingenio eſt ſingulari, intelligentia rerum, atq; artium omnium maxima, & facillima, in complexione verò qualitatum credo cerebrũ eſſe humidiori aliquanto, non ita tñ calidiori temperie, ac, ſi quid calidi exceſſus ſubſit, totum id à venarum multitudine quæ cerebrum calidæ à calido iecore profectæ ipſum amplectuntur, euenire, qui tamen adeo eſſe multus non poteſt, cum arteriæ à corde non valde calidæ ſint, quin temperamentum potius retineant, calidior tñ ſanguis, & venarum genus in capite ſunt, quorũ calor, ſi arteriæ conſpirarent, ſuas notas apertius oſtenderet, nã obſequium illud in ſermone, &

B ἀισχία nõ tantum caloris effectus eſt, propter opinionis mutationem, quam cordis moderationis, & facilitatis in moribus. De ventriculo non multa habeo, quę dicam, qm̃ ſi exceſſum aliquem haberet, aliquid proprij ſentiret, hoc vnum habet ſingulare, quod difficillimè à medicamentis ſoluitur, quod cum non ratione anguſtiæ venarũ eueniat, calori ẽt, & ſiccitati potius, ac ẽt ex texturæ denſitati ipſius. Calore enim nimium medicamẽta ſuperãtur, & robore ventriculi denſitatẽ maximè, & textura reſiſtente motioni, q̃ dẽſitas ex cõpactione à calore exſiccãte facta euenit, cũ humidi exceſſus nõ ſit. His ita propoſitis quæ cauſa, quoue exceſſus crederes eueniſſe hoc in ἰσχίῳ malum, vbi initiam conſtitueres? eſt dolor minimè acris annos durans, ac-

C ceſſiones nunquã magnas habens, nunquã valdè ſubitus, quamuis à calidis irritetur, & ſanguine vel protinus ab initio curationis ab eodem crure miſſo leuatus eſt, tamẽ etiam cerato oxicroceo plurimum leuamenti ſenſit, & longè magis quam à quacunque alia re. Crus iam ferè quinq; annos affectum eſt, quoq; anno per curationes melius habuit, & inde nullã habitus mutationẽ, nullam atrophiam accepit, quandã verò palpitationem ſecundũ crus totũ exterius ſenſit; is qui manũ ei adhibet, q̃ ipſe, alioquin ait ſe interius nõ ſentire ſed torporem quidem facile eo crure toto ſubire. Ex quibus colligo ego humorem, qui ſubeſt potius pituitam quam aliud genus humoris referre. At pituita, vt fluida fiat, tenuitate eget, ergo humore calido,

D nunquam verò calido eget humore, quamuis aliquãdo ille in magnis doloribus per acceſſiones creſcentibus accedat, nam omnis humor ad ſolidas partes ſub forma vaporis accedit, & ſub ſpecie alimenti, quod roris habitu influit, ſæpè defluit, belle verò hoc ſuperioribus reſpondet. Habetote rationem meã. Diuturnitas mali carens acri dolore non poteſt calidũ humorẽ habere, qui, ſi ſubeſſet, ſpatio cõſumptus iã eſſet, & calorẽ in farctu illo maiurẽ cõcepiſſet, & putredinẽ, & febres concitaſſet. Verum calidus humor, vt bilis, erit pituitæ faltẽ adiunctus, vt ad locum illam perducat, atque acceſſiones doloris maiores faciat, cum inductus humor acris partẽ attingit. Præterea pars non videtur frigida, imò, & calida, & belle nutrita eſt, vt viæ omnes apertæ eſſe, & calor minimè fractus videatur, ſed

E adhæc ſatis eſt, ſi arteriæ, venæ, & itinera inuiſibilia carnium ſeruentur libera, & malus humor ſub ſpecie vaporis, & alimenti eo attractus, aut impulſus in cauitatibus frigidioribus articulationis inſiſtere, & craſſeſcere ponatur, quod ſi aliquid inde euaporet ad cutim, id ſub ea ſubſiſtit in ſpeciem craſſioris flatus, & palpitationem illam infert, & ſæpè torporem, cum ex labore motioneue affecti nerui illum vaporem attrahunt, quare pituitæ ſententia mihi ſatis tuta videtur. At ſuperius conſtitutis de natura huius corporis hoc repugnat, & quidem repugnare debet, cum conſtituta illa ſuperius ſint ſecundum naturam, quibus, ſi hæc conſentirent penitus laborem corpori non afferrent, afferunt, quoniam præter naturam ſunt, & diutius durant, quoniam affectio à ſtatu naturali

inclinata non niſi longa opera, non niſi magna ope potest in eum ſtatum, à quo longè diſtat, reuocari. Diſtat certè aliquid in hoc corpore longè a ſua iam conſtitura natura, cuius ope fit his humor, quæ verò ſit pars illa, quæ degenerarit, ex modo motu ipſius mali, ex materia eius conficitur eſſe caput, quod, quoniam proprias functiones perfectè edit, ideo illius aliqua tantum pars erit affecta, nam aliquãdo humerus eiuſdem partis leuiter dolet, aliquando, vt nunc maximè fit, dorſum imum, & inde totum crus, qui modus denotat vias, quæ capiti ſubſunt demittendis rheumatibus idoneas, annectitur enim capiti ſpina, & commodè ſecundum ipſam rheumata deſcendunt, præterea materiæ genus iam oſtenſum tanquam pituitoſum non niſi in capite, aut ventriculo fieri poteſt, ſed in ventriculo non eſt veriſimile tam forti, vt videmus: ergo in capite. Iam modum videamus. Cerebrum tenuiori corporis habitu eſt, & tenuiori alimento opus habet, in ipſum craſſior aliquanto ſanguis attrahitur, venis capitis ſatis calidis non paruam eius copiam attrahentibus, atque cum humidius paulo ſit, & tenuiori habitu ex ſanguine illo plurimum recrementi in eo ſit fit reliquum, quod excrementũ nõ poteſt non eſſe pituitoſum, cũ à cerebro ſit tractatũ, & transmutatũ; hoc verò excrementum, dum per vias ad id à natura deſtinatas demiſſum deſcẽdebat, nihil corpus affecit, at poſtea, vt accidit, retentus cerebrũ frigida qualitate affecit, aliqua ſaltem eius parte, & ſibi incrementi recrementum cauſa fuit, auctum verò non potuit non aliquid mali afferre, & ita demiſſum ſecundum neruorum vias, & caſu quopiam in minus robuſtam ſemel cauitatem coxendicis ibi ſubſiſtens ſibi similem affectum induxit, & affectu eo debilis magis facta pars deinde ei ſemper recipiẽdo humori obiecta fuit. At cur non ante id effectum eſt? ætatis calor diſcutiebat, per ventrem fortè deſcendebat materia, & per alias vias, At ſpatio fortè ventriculus exſiccatior non tantum recepit, recepit verò Iſchium. A quibus rebus iam facilè indicatas curationis partes accipere eſt. Diſcraſia eſt in iſchio, & eſt à materia pituitoſa cõſeruata, diſcraſia eſt in cerebro, à quo humor ſuppetit demittendus per dorſum ad eam partem, hic morbus, & morbi cauſæ ſunt. Cerebri ergo tum materia, tum diſcraſia amouenda, & ad vias naturales excretio reuocanda. Iſchium pariter exhauriendum, & confirmandum. Materia ergo quamuis eſſet à diſcraſia, tñ ipſa prima, tanquam ſine qua diſcraſia amoueri non põt, auferenda eſt; Sic ergo rectè inſtituta purgatio eſt à miſſione ſanguinis ob corporis naturã ſic conſtitutam vires enim ſanguinem denotant tantum, quantus morbũ augere magnum poſſit, aut corpori curãdo, & diutius tractando medicamentis, & infirmiori efficiendo grauitati eſſe poſſet, ergo ſine illius dettactione corpus medicamentis purgantibus commodè non poſſet tractari. Inde pituita eſſet tum à toto, tum à capite deducenda ijs medicamentis, quæ vobis ignota nõ ſunt. At quoniam neq; à loco affecto, neq; à capite purgantia eam facilè attrahent, ob id, vt caput exactè purgetur, apophlegmatiſimi, & errhina ex elaterio, & lacte ſunt adhibenda, non tantum quoniam repletum ſit admodum caput, cum ſeſe continenter exoneret, quotum, quoniam naturalis via excernendi nunc eſt in vſum reuocanda, ſumenda verò illa, quæ caput à diſcraſia in eucraſiam reuocent, vt eſſent inſtillationes aquarum incoctis medicamentis ad id facientibus, aut thermalium aquarum admodum exſiccantium, prius verò totum corpus exactè purgandum, imò ijs potionibus ſubiectis ipſorum pharmacorum purgantium vſui, quæ per ſudores euocent omnem reliquum humorem. Quibus etiam quod in iſchio reſidet extenuabitur, vnde per cerata, & vnguenta digeri facilius poterit, quare guaiaci lignum cum ſalſaparilia, vel horum loco lignum iuniperi, quod ſuo vapore in caput

A vtiliter aſcenderet, vel chamæpitis vel hypericum, vel lignum pinus, vel elegma ex floribus perforatæ, aut roriſmarini digeſtioni, extenuationique, & robori ẽt ventriculi facerẽt, ex quibus aliquod à nobis deligi poterit, à quo balnea adeunda propoſita ſunt, Villenſia ad remouendam diſcraſiam vtilia, quæ à ligno induci poterit, & vias fluxioni impediendæ colligendæ aliquo robore inducendo, vt materia potius naturales vias recipiat, quam has inſolitas, quod illis confirmatis partibus facilè eueniet, ſic enim, & humor diſſoluetur guaiaco poſt purgationes accepto, & partes confirmabuntur, ne amplius ſuſcipiant per eas aquas epotas.

Caput verò, & per purgationem corporis, & per aquas guaiaci ſatis purgationis habiturum eſt, & per B ſtillã aquę tandẽ confirmabitur, qđ ſi aliquid in iſchio reliquum fuerit, id tunc cataplaſma ex helenio, & per cerata tutò euocari poterit. Hęc ſunt quæ mihi ſuppetunt, reliqua à vobis expecto, vbi ego præferrem quæ magis in vſu ſunt, & eo ordine darem quo propoſui, vt thermales aquæ poſtremo loco darentur, cum robur adijciendum non ſit, niſi ab ipſa corporis purgatione perfecta, loco affecto poſtremò tantum potẽtiora applicarẽ, primũ verò oleum maſtichinum, & terebinthinæ, ſtillatitiæ, deinde emplaſtra, & cerata. Nam vidi vel terebinthinam rudem maximè huic malo profuiſſe inductam, totam verò ſpinã inungerem, & crus, qua parte palpitationem illam ſentit: Oxicroceũ tandem in aluta ex carro quidam vtiliter adhibuerũt. Lotiones autem ex antiquiſſimo lixiuio, cui incocta eſſet C radix cucumeris aſinini vel cucumer ipſe, radix helenij, viciſſim, & altheæ, & reliqua emollientia, ſi ſubinde identidem imponantur cũ emplaſtris idoneis multum profuerunt. Vidi cataplaſma ex radicibus helenij totum diem in loco habitum ruborem, & veſicas, & febrẽ mouiſſe, & homines liberaſſe. Vidi alios per clyſteres ex colocynthida curatos, quorum cuidam ẽt ſanguis deiectus eſt, cum ad 30. ſemina colocyntidis incoxiſſet in aqua ſimplici, & eam per clyſtere accepiſſet, diu enim illam continuerat. Vidi curatos cataplaſmare ex ſeminibus lini, & melle, poſt vniuerſi corporis prouiſionem.

Vix quidquam egit, & ita malum perſeuerabat.

D

De tuſſi cum alijs affectibus pro adoleſcentula.

CONSVLTATIO CCLXXXVII.

HVic adoleſcentulæ continenter caput graue eſt, præcipuè in ſincipite, cõtinua quoq; eſt ſpiritus difficultas, ac tuſſis. Spiritus difficultas accipit temporibus incertis incrementa, acceſſionesue, quibus febris adiũgitur, ſub quibus verò acceſſionibus tuſſis reliquo tempore ſemper ſicca ſit humida, & liquidis primò, deinde craſſioribus ſputis, atq; his ẽt cum craſſitudine colorẽ ſubuiridẽ acquirẽtibus, raro ſalitis, ferè ſine vllo ſapore exiſtentibus. Sub ipſa aũt tuſſi præcordia ẽt E dolore afficiũtur. Ab ipſa infantia huic caput ſemper fuit imbecillũ. Corpus ipſum prius ſcatebat vlceribus, & tũc leuius ipſa hẽbat, nũc ſine vlceribus eſt, & grauius hẽt ſupradictis malis. Prius quoq; capillis abũdabat, nunc non ita. Menſtruæ purgationes illi anno. 14. cæpere, parciores tamen proceſſere ſemper, & nunquã non nigræ, quæ nil vnquam profuere. Antea etiam cutis corporis alba fuit, vt parentibus, & fratribus nunc ea ochrã refert. Gracile aũt corpus eſt, & ad tactũ calidius. Modo ipſa ſub incremẽto maiori difficultatis ſpiritus eſt, & cũ febre pulſu non admodũ magno, veloci verò crebro: vrinis mediocri colore, & denſitate, nullis tamen contentis. Quomodo ijs occurrendum

ſit ma-

ſit malis, oſtendent nobis cauſæ, & morbus ipſe vna
cum corporis genere, & cæli temperie. Ea itaq; perſpiciamus. Tuſſis indicat malum eſſe in partibus ſpiritui ſeruiētibus, quod ſpiritus anguſtiam confirmat; atque ſi partes hæ non proprio, ſed alieno caſu læderentur, vt vicinitate, & connexione, tunc ea ſpuendi neceſſitas foret, minus ſputi copia incideret, quæ cum in ijs partibus malum propriè eſſe, tum materiam habere ſignificat: Num autem materia in ipſis naſcatur intemperiem ibi nacta, an aliunde orta in has partes compellatur, id maximè decernit, quod incrementa, ſub quibus ſputa cernuntur ſubito fiant, nam ſi materia intemperiem ſui originem ibi haberet, continēter gigneretur ibi intemperie acceſſum, & receſſum non habente, & ſputa, atq; tuſſis eadem ſemper eſſent, adueniat ergo aliunde neceſſe eſt, atq; cum caput ſemper graue ſit, eandem ſententiam confirmat, & locū, vnde venit ea materia deſignat, nihil impedit tamē, quin in vaſis venoſis, & arterioſis pulmonum, aut pectoris materia paulatim cōgeratur, & poſt cumulum certum intollerabilis ſuo onere facta intra pectus, & pulmones coniecta tunc moleſtet, & tuſſim maiorē, ac ſpiritus difficultatem moueat, & per ſputa excernatur, dum enim in vaſis humor eſt, quātumuis alienus, minimè moleſtus eſt. Sed eam materiam vaſa generare non poſſunt, aliunde quidem maſſam cōgererē, nam ſine intemperie ſua inſigni id non facerent, quæ etiam cum partibus, quarum ea vaſa ſunt, neceſſario communicaretur, ſic pectus, & pulmones continenter materiam ſibi grauem gignerent, & eodē modo tuſſis, & ſputa fere haberent; Suſpicio ergo, quod à capite materia mittatur, firmior eſt; grauitas verò eam materiam eſſe craſſam teſtatur, quæ rurſus in capite ne ſit capitis cauſa, an aliena, difficilior dignotio eſt. Veriſimile quidem fuerit tanto ſpatio caput eius materiæ conſuetudine intemperiem excepiſſe, & iam eius gignendæ vim habere, & quamuis ſua natura calidius fuiſſet, materiæque ad ſe adducendæ per calorem valentius, frigidum tamen genus iam contraxiſſe, quod inæqualis dictæ intemperiei ſit, & à materia ſuſtentatum; ſic propria ratione affectum caput habendum; aliena verò etiam maximè, quoniam corpus totum nos videmus malis ſuccis ſcatere, vt maximè è colore intelligitur, & diuturnitate ſcabioſi generis prægreſſi, & ex menſtruis purgationibus mali generis, quæ cū parcè fiant, etiam corpus poſſunt magis implere malis ſuccis, vt caput etiamſi bona temperie eſſet, malam tamen materiam in alimentum à toto corpore accipiens mala recremēta inde, & multa colligeret; Totum verò corpus non niſi venoſo genere malè habente ita ſe habebit exuſtique humores à venis, & iecore calidiori venient, & craſſi facti minus bellè per vterum expurgabuntur, vt nulla vteri cauſa menſtruæ purgationes non rectè fiant; de vtero igitur nil dicendum eſt, ſed de iecore, totoq; venoſo genere, de capite, deq; pectore, & pulmonibus, quę totius ætatis labore non poſſunt quin propriam etiā intemperiem contraxerint, & in partem generandæ materiæ veniant. Sic partes affectæ innotuerint, genera affectuum quoque plana fient. Nam febris, quę identidem abit, reditque ad conſtipationes, congeſtioneſque humorum ſequitur per flatu eorum impedito, & putredinis calor erit.

Capitis verò intemperies à graui, craſſaq; materia frigidi generis fuerit, humidi autem non multum, cū ſomni neque arcti, neq; longi ſint, materia enim habet admixtum etiam aliquid humoris melancholici, quæ verò intemperies, cum capiti natura calidiori acciderit, à materiaque conſeruetur, ſi materia remoueatur, facilè ipſa quoq; corrigetur ſine medico auxilio. Pulmonum, & pectoris intemperies, cum hæc res firmior ſit, à tuſſi continenter facta iudicanda eſt. Ea verò cum ſicca ſit, à ſicco aliquo habitu fiet arteriam

A irritante, eamq; exſiccante, adeò vt ſicca potius intēperies aduentitia mihi videatur, frigida verò perinde, cum tempore ſputi matura pituita, & lutea, ac viridis excernatur. At initio tamen harum acceſſionum maiorum ſemper tenuis, & inſipida pituita eijcitur, quæ frigida, & humida videretur iam pulmones ad ſuum genus intemperiei deduxiſſe. Certè id feciſſet, niſi maturatio ſequeretur, niſi ſpatia longa interuallorū intercederent, quibus tuſſis ſicca eſt, ijs enim fit, vt partes in ſuam calidiorem naturam reuertantur, cuius etiam calidioris generis cauſa laxiores fiūt, & accipiendæ materiæ faciliores. Iecoris intemperies calidior deprehenſa eſt, ſi ſanguinis genus, & vitium illius reſpiciamus ex notis iam ſupra comprehēſis. Ventriculi tandem intemperies frigida humida-
B que intelligitur, qua crudi humores fiant, & materiæ ſuæ varietate, tum tenuem, tum craſſam pituitam, tum melancholicam, & humorem generent varietate partium variam ab intenſo iecoris calore formam recipiente. Sic à ventriculo iecur venas, & præſertim capitis pituita replet, medium verò corporis humore melancholico, ſic à capite recidens in venā cauam pituita craſſior à calore, & ſpatio ſemper effecta per eaſdem vias in pulmones, & trachæam arteriam defertur, per quas alimentum, cumque eo etiam facilius importatur, & dum manet ſub calore partiū, ſemper magis mutatur, & craſſeſcit, & exuritur, vt quandoque etiam ſalſa fiat parte ſua ſeroſiori halitus torrefactos excipiente, & fuligines è parietibus meatuū
C eluente. Expectant verò confluxus ſpatia non ſemper eadem ad ſui motionem, quoniam congeſtiones non habent pares ſemper cauſas à cibis, & reliquis incidētibus rebus in victus ratione. Mirum autem eſt, quod color ille pallidus, qui declinare in viridem conſueuit non præſerat amarum ſaporem quem in ſpuentibus in dies luteam materiam cernimus non ſentiri. Galenus vult id eſſe, quoniam materia pituita eſt, & colorē illum à partibus continentibus, & concoquentibus, atque ab ipſa concoctione nanciſcitur, Cur etiam caput ſua natura calidius non diſcutiat ipſam pituitam ſuo calore, quo illam etiam facilè ad ſe allicit, non eſt difficile ſcire, quoniam copia, & craſſitudo pituitæ nimia eſt adeò, vt caput grauius reddat, præſertim, quod caput quoque imbecillum eſt, & meatus habet
D hac eadem materia obſtipatos. Hic ergo ventriculo prima cura attribuenda, altera iecori, & toti venoſo generi, tertia capiti, quarta pulmonibus, & pectori, ita tamen, nedum vni datur opera ea reliquis vnquā deſit. Ventriculus initio leniter exoneratus, egebit poſtea aſſiduis abſtergentibus, & coctionem iuuantibus, tam intus quam extra dandis.

Primum ergo propinetur mellis roſac. ſolut. mannæ an. ℥. 2. s. elect. indi maior. ʒ. 1. cum decoctione cinnamomi, & rerum pectoralium fiat potio; cui ego addidi exiguum illud electuarium, vt & flatus diſcutiat, & è venis circumuentriculum etiam aliquid educat; Videtur enim fuiſſe ab Arabibus compoſitum in eum vſum, & parum diſſimilem ab eo, in quē hiera à Græcis fuit excogitata. Quod ſi in bolos accipere vo-
E luerit hieram ipſam noſtris guſtibus hoc tempore repudiatam, ego eam darem cum portione. Indi etiam maioris, & electuario lenitiuo, poſtea communē operam darem in ventriculo cum venis, & huius quidem abſterſionem, & confirmationem vna procurarem, cum apparatu humorum, & viarum ad venas expurgandas; Sic ipſum oximel cum ſyrupis de fumoterræ, cicorea, & roſaceo coniungerem, quo omni generi humorum apta optio eſſet, & ne vtero oximelle officeretur. Sic enim lentori, craſſitieique pituitę, & melancholicis exuſtis, ac calidis humoribus occurrerem; interea quidem ſanguinem quoq; imminuerē, & venam ad talum ſecarem præſertim cum tempus purgationis inſtaret, quo in eā propriè partē materia

reuocare-

reuocaretur, vnde malè corpus compleuit, talique interioris venam deligerem, quæ proximè ab vtero veniat, inde humoribus, & vijs paratis purgationem inſtituerem ſena, agarico, rhabarbaro maceratis cũ ſpica gingibere, & cinnamomo in iure prunorum, radicis dulcis, paſſularũ, cinnamomi, epithymi, thymi, polipodij, & aromatum, Quam purgationem repetito apparatu maiori repeterem valentiorem, & cũ ſupradictis ellebori nigri radicum cortices præparatos adderem ad ℨ. 1. vel ʒ. s. cuius vſum inueni ſemper ſatis tutum, & facilem, vt albi quoque ellebori efficaciam aliquanto minori modo dati. Et mirari ſatis non poſſum noſtrates falſos Empiricos, qui ellebora exhorreſcunt, & ad ſtybium confugiunt horrendum illud remediũ, quodq; forſan maioris efficaciæ certioris quidem non ſit. Purgato corpore per aluum, & per vomitum, ſi veniat, nam per horam vnam, aut alteram à ſumpta medicina probare ſoleo vomitũ, quo & multæ craſſitudinis pituita eximitur, & corpus à vitio medicinæ liberatur, iam eius opera præſtita. Corpore inquam ſic purgato, ſi poſſem etiã ambitum eius per ſudorem putum reddere, ſi in eos illa eſſet facilis, niſi cœlum hybernum prohiberet, id libenter facerem; Capiti poſtea curationem attribuerem, interea vẽtriculum non deſerens, ſed medicamento ex piperibus craſſo modo tritis iuuarem. Purgarem autem caput per nares potius, quam per palatum, ne ſecundũ curſum deſtillationis materiam mouerem, naribuſque ſuccum betæ, vel anagallidis, vel melicratum, vel dilutum ſacchari infunderem; Aut pulueres inflarem ex amaraco, ex pipere, aut etiam elleboro. Ad ſuccos verò etiam ciclaminis, & iridis accederem, niſi ſuperiora ſat fuiſſent. Alioquin vno aurãtij mali cortice, poſtea contentus eſſem. Purgatum diligenter caput exinde confirmarem oxirhodino idoneo, cum amaraci aqua, aut ſaluiæ, aut ſtœchadis iure, ne roſacei frigus nimiũ eſſet, aceti non dixerim. Si ſuccus quidem limonis acciperetur, vt apud quoſdam in vſu eſt verentes acriores aceti partes, non videntes, quod limonum ſuccus altius non penetrat, tunc frigus quoq; ſucci eius temperãdum iudicarem. Pectori, & pulmonibus interim non præteritis, ſed continenter iuuatis per potiones, & eclegmata ex farfara, capill. veneris, amygdalis, radice dulci, pineis nucleis ſaccharo melle, & melicrati potione. Tum malua, althæa, oximelle, cum materia glutinoſa inciderit, ſemine vrticæ, iride, helenio; Ficubus, & eius generis alijs: præ oculis ſemper habẽdo ne validius areſacientia dentur, niſi humidioribus mitigatę. Tum etiam, ne nimis liquantia, vt valentiora diaſeretica, ſed eatenus temperetur, quatenus neceſſitas extenuandi craſſioris ſucci poſtulabit. Alioquin ea pectori infeſta ſunt: Itaque ad promouẽdos ſudores ego ſalſam pariliam, cum radice dulci componerem, vel chinam ſolam darem, quo pectori etiam prodeſſem. Placet vobis cõſilium exhibendarum aquarum thermalium. Ego certe tantum illas deligerem, quæ neq; tantum ſulphuris haberent, vt iecori, capitique nocerent, neq; tantum ferri, aut calcis, aut calcitis, ſimiliſve rei, quo pectori officerent. Dixi.

Pro Gabrielli Martinenghio, cum Iuliario.

CONSVLTATIO CCCXXXVIII.

VIr arte hac noſtra nobiliſſime, non erat opus, vt iudicium, aut conſilium ex me requirerent hi boni viri, re habentes peritia, & doctrina eximium, & tamen mihi neceſſe eſt loqui, ne rogantibus optimis viris velle deeſſe videar, itaque vt ſuperuacua illorum opera fuit me aduocantium, ſic meum hoc officium iam erit mihi potius, quam ipſis neceſſarium, facile autem erit ſubſcribere his, quæ tu expoſuiſti, & confirmare, quæ à te dicta ſunt, & propterea citò me expediam.

Sic eſt ſanè febrem hanc incenſam eſſe ob putredinem non extra, ſed intra venas ſitam in corpore pleno admodum, tum ob eius humidiorem naturam, & ætatem ferè inclinatam, tum etiam viuendi eius rationem largiorem, præſertim in potionibus meracioribus, & valentioris materiæ cibis, cui addere poſſumus omnium huius anni temporum tempeſtates humorem omnes præ ſe ferentes, vnde plurima ſanguinis copia in calidioribus facta ſit, pituitæ verò in frigidioribus, & in humidis minime frigidis plenitudo ſummam magnitudinem attigerit. Quare, cum ſit propoſitum, an aperienda ſit vena, non aliud verendum eſt mihi, niſi quod morbus iam lõgius progreſſus eſt. Nam quod attinet ad genus morbi, non vererer, quin eius magnitudo venæ ſectionem poſtularet, neque enim propterea magnus non eſt, quoniam febris deliriũ non afferat, nam vidimus multos à magnis febribus ſublatos ſine delirio, vt etiam ſine linguæ malo colore. Sæpè enim materia in corpore viſcerum eſt, vel pulmonis, & propè cor, tamen non ipſa, ſed tenuis eius vapor communicatur capiti, & linguæ. Potius verò cum lingua communicat iecur, per vẽtriculi tunicam, quam pulmo, vt multoties ego obſeruaui, vti cum capite cor maximè, & pulmones ob communicationem maximam ſpirituum: neq; prohibere venæ ſectionem ætas videtur, quãquam aliquid affert ad conſiderãdum in hac deliberatione propter virium coniecturam, aliquãto enim vlterius progreſſus eſt, quam vires ferant facile hanc ſanguinis miſſionem: propterea, cum neceſſariam ipſam exiſtimem corporis plenitudine maiorem febrem minante eam facerem ad manum poſtremam. Sic enim, & obfirmata ægritudo valentius extrahetur ab obſtructis locis, & vires magis ſeruabuntur, & plenitudine natura exonerabitur, neque hoc differrem in diem ſequentem, ſed nunc prorſus perficerem.

A ſecta vena tertio die cępit conualeſcere.

Pro D. Ludouico Aſulano cum Lando 1. Februarij 1571.

CONSVLTATIO CCCXXXIX.

VIr arte noſtra eximie, ratio corporis ætatis ſtudijq; huius ægroti, & quæ extant in ipſo, genus ipſius morbi, & cauſas demõſtrabunt: vnde ratio omnis prædicendi, curandiq; ducẽda eſt. Corporis huius genus id eſt, quod ad humidum, calidumque vergit, nam molle eſt, & album non multa carne refertum, quo calorem potius vincẽtem, quam humorem indicat, propenſum verò in ſcabiem, quæ ex multo retẽto pituitoſo humore per caloremque ſalſo facto, & ſanguinem mordacem, & bilem craſſam reddente proficiſcitur. Cuius quidem ſcabies ſanguineum ſemper colorem ſecum habuit, hæc humorum genera ab ętate ex adoleſcentia in iuuentutem trãſeunte poteſt augeri: Studij verò, ſeu vitæ ratio, cum negotij cauſa Venetias profectus ſit, multa in itinere ex frigore incommoda, plura ex victu, laboreq; habuit, nam cibo largiori, & potentioribus vinis vſus eſt, quo contra frigus ſe ſe armaret, cruditates à pleniori cibo, à labore confeſtim poſt eum factæ ſunt, & in venas eodem labore, & vini calore deductæ: ex quo, cum tandem veſte grauiori ſe ſe liberaſſet, leuiori vrbana vſus, aucto etiam cęli frigore, eoq; ſummo facto, cutis adſtricta eſt, receſſereq; humores extimarum carnium introrſum, & obſtipari vna cum alijs putrefacti ſunt, febremq; incenderunt, maior ſiquidem cutis adſtrictio eſt, quam, quæ in ſanguineo corpore ſolet facere

pleni-

plenitudinem, aut in billioſo ephemerã febrem, quare A
parit, aut putredinem, & eorum humorum, quos vna
cum ſanguinis ichore ſuperantes poſuimus.

Cum autem initio multa vis putredinis partes calidiores, tenuioreſque comprehenderit, tunc illæ valida naturæ vi ad carnes ipſas pellebantur, intermittebatque febris ſaltem primo die, ſequentibus verò, cum iam craſſiores humorum partes, quę tardius mouentur ad locum putredinis, & ad putreſcendum iam contagio afficerentur, difficiliuſque à natura poſſent loco diuelli, aut expelli, tunc minus rigoris, frigoriſque fecere, minuſque integrum corpus eſſe potuit, & tandem continua febris facta eſt, quamuis circuitus tertiani ſpeciem reſeruarit, &alternis diebus grauior, alternis leuior ſit febris, quoniam bilis ferè alijs humoribus vi ſua, & ſi non copia, ſemper dominetur, ita B vrinæ billioſæ, atque deiectiones viſæ ſunt, & puſtiones, circa cutim acri humore ſibi exitum quærente, qui ſi incitatius moueretur, ſi carnibus, ita occurreret rigorem afferret. Viſus etiam eſt vomitus billioſus natura eodem tentante ſe ſe exonerare. Dolor aliquis capitis, non ita continuus, quoniam ſoluuntur facile tenuiores vapores, qui acres ſunt, tumentiores verò, craſſioreſque minus afficiunt, lingua etiam aridior eſt ob bilis putreſcentis anhelitum. Quibus expoſitis morbi genus poſtremaq; etiam eius differentiæ conſtare poſſunt, nam à mixto humore potius, cũ billioſo putreſcente ſit, & eo partim extra, partim intra venas, vt partim intermittens, partim continens eſt, quę poſtremo tamen eo, qui extra venas putreſceret, conſumpto futura continens omnino ſit febris; cuius quidem ſpatium ad quartum diem iam peruenit, ſi à primo febris inſultu incipiamus, & in augmento iam ſit, ſi vrinæ inceptam coctionem attendamus. Cuius verò exitus quiſnam futurus ſit, non facile definite prædicerem, cum vix vrinam viderim vnam, aut alteram. Sperarem quidem benè finituram, quamquam poteſt ſemper materia ad principem partem accedere, & putredo fieri vehementior, ac benignum morem in malignum mutare.

De tempore autem, niſi dicam ex præteritæ noctis, quæ fuit quarta, vrinæ, ſudore, deiectione, & vomitu, mihi indicari ſeptimam tanquam finem allaturam, ſi futura viſis ſit nil amplius habitura, nihil quod dicerem de ſucceſſu. Curatio incepit ſero admodũ, & ab alui ſo-D lutione ex electuario lenitiuo dicto, cum diaphænisconis particula, vt calcari, & meo quidem animo hodie haberet alteram partem, quæ eſt chirurgiæ, quæ humorem per viam huic familiarem, & vſitatã educeret, ſcilicet cutim, ſcarificatione. ſ. & cucurbitulis, quas placeret, vt cruribus primo, deinde dorſo adnecteremus. Cuius rei cauſa ea mihi eſſe videtur, vt à principibus partibus ad exteriores lõgius humor primo extrahatur, deinde propinquius deriuetur, neque vt faciunt noſtrates Medici materia prius ad principum partium loca trahatur; quare quaternas femoribus, deinde quatuor dorſo affigerem: quod verò eſt reliquum, ſyrupis agerem ijs, quibus vehementiorem putredinem cauerem, &illam à principibus partibus, quibus timendum eſt, in quas ſi humor repat, malum E morem febris acquirit, tertia autem curationis pars eſt ipſius victus, quo ego, ſi longius ſummus morbi ſtatus abeſſet mediocri vterer, ne nimis tenuis vſus poſtea me cogeret adijcere cibũ tempore minus oportuno: ſed ſeptima, qua ſtatus ſperatur trium dierum ſpatio abeſt, propterea vereor, ne mulieres nimis ipſum alant. De reliquis ſuo tempore deliberandum poſtea cenſerem.

Quinta die exanthemata, ſeptima die delirium affluit, & vehementiſſima febris, quam non ſenſit, inde paulatim remiſſa eſt, & 14. die penitus ſoluta, cum per clyſteres pituitæ multum deieciſſet.

Pro nobili Verdolinia cum Laciſio.

CONSVLTATIO CCCXL.

Corporis, ætatis, & temporis ratio pituitæ plurimum in hoc corpore ſubeſſe teſtantur, idę confirmant ipſius ventriculi infirmitas, nauſea, & per vomitus multos eiecta recremẽta, idem vrinæ craſſities, & febris calor, atq; acceſſionum modus, bilem etiam admixtam, tum oris amaror, tum color infectæ pituitæ, & ſapor, quoniam illa euomitur, tum autem vrinarum color, & item ille ipſe acceſſioni modus, nam aliquando in eo rigoris aliquid cum frigore coniungitur, Neque enim puto neceſſarium multa dicere de corporis huius genere humidiori, non valde calido ſi pinguedinem conſideremus, actionumq; tarditatem, quod ætate præterea 67. annorum plurimum refrigeratum exiſtimandum eſt, plurimumq; etiam frigore anni, & humore nimio imbrium affectum: neq; verò habeo neceſſe dicere, quantum ſemper imbecillo fuerit ventriculo, cum tibi per alias ægritudines notiſſimum fuerit.

Ex quibus materia huius febris deprehendi poteſt, & quod humor eſt, & quod pituitoſus nonnihil, parum tamen vitij à bile adiunctum habeat, ſi melãcholici humoris ſubeſſe aliquid dixero, ſuperuacuũ quiddam me dicturum exiſtimo, neque enim in tanta copia eſſe ipſe, aut vim tantam habere poteſt, vt rationem aliquam eius habeamus. Humores hi febrem C ſuccendere non poſſunt, niſi putreſcant, putredo ferè obſtructionem ſui habet cauſam; dixi, ferè, quoniam interdum oportunitas, & procliuitas humorũ ad putreſcẽdum ſola cauſa putredinis eſt. Interdum etiam ſola continentium partium imbecillitas. Humoris certè natura obſtructionem potius denotat, quia lentus, quia tenax eſt, facilè inhæret meatibus, retinetur in vijs, atque, quoniam craſſus eſt, impedit ipſas vnà ex ſe ſe, quæ quidem obſtructio per ſpirationem, refrigeriumque humorum impediendo facit, vt ipſi nõc ſ.omet calore aucto inque alienam naturam mutati, tum humido nimio detento corrumpantur, omni cognato calore cum proprium humoris continente, ab humido ſuperato, & à calore alieno exoluto.

Verum non erit ab re videre quibusnam in partibus ſedes huius putredinis ſit, vt mali grauitas poſſit, & ipſa iudicari, & nobis conuenientia ſibi remedia demonſtrari. Multum intereſt, an extra venas, an intra putreſcat humor, an in maioribus venis ad vitam animãtis, magis intereſt, an propè cor, an in alijs regionibus, vt & de vitæ ſalute, & de remedijs iudicemus. Ad rem, frigus, & rigoris illa ſpecies plura, & diuerſa ſolet ſequi, quandoque motum materiæ exeuntis per carnes è venis, ſeu à vi partis alicuius principis certè potentioris eiectæ, ſeu à calore partis alicuius ad locum putredinis attractæ, poſtquam alicubi tempore certo motibus naturæ collecta eſt, vel à natura eiuſdem partis genita: quandoque itaq; extra venas progreditur per partes ſentientes ipſa, aut eius acriores, vapores, ſaltem donec ipſa aliquorſum mouetur per eas partes feruntur, quandoque etiam ipſa non mota è ſua ſede, quoties renouata per generationem ibi incipit putreſcere noua, & infeſta ea mutatione, vel quod eius vapores plures confertim exeuntes ad ſentientes partes eas appulſu acri concitant, ad locum incenſum ſpiritus, & ſanguinem contrahunt, & ita frigus toti corpori mouent, ſub quibus motibus omninò neceſſe eſt putredinem, aut eius ſenſum renouari, & tunc non eſt in maioribus vaſis, nam ſi in maioribus vaſis maneret materia, cum illa non ſentiunt, tum quando ibi ſemel incipit putreſcere, ſubinde ſemper æquabilis eſſet vaporum in omnes corporis partes

ris partes aſcenſus, atque impetus, neque interuallis certis modo maior modo minor, qua mutatione, aut renouatione ſubita ſenſus afficiatur, ſpirituq; concurrente corpus exhorreſcat, itaque cum non continua quidem, & æquabilis, ſed circuitibus coniunctis continuata ſit hæc febris, fieri non poteſt, vt ſit extra ipſa vaſa. In vaſis ergo, quia coniunctis circuitibus eſt, non in maioribus, quoniam æquabilis non eſt, ſed remiſſiones, & incitationes habet. Verendum quidem, ne ad maiora vaſa malum reducatur, tum ſua contagione ſenſim irrepente, tum viribus non ſemper validis futuris, quod ſuſpicari poſſumus cum frigus, horrorve ferè ad nihilum ſenſim deducatur, minuſque quotidie fiat.

Ex quibus credo mali momentum omne, nempe materiæ genus, putredinem, & locum habemus, & omnia, quę ei adnectuntur, tum vt cauſæ, tum vt propagines, & vmbræ, quomodo ei conueniant facilè intelligimus. Cauſa maxima videtur ſtomachi imbecillitas pituitoſis humoribus ſuggerendis idonea, annexę proles ſunt, propenſio illa in ſomnum perturbata pituitæ calfactæ filia, pituitoſus vomitus, deſtillatio, nauſea, ventris inflatio, vrinæ craſſities, pulſus etiã mutatio illa, qua, cum primum eſſet ſatis magnus rarior, atque tardior, iam craſſiori putreſcente materia, atque vaſis maioribus putredine propinquiori, & imbecilliori facta virtute frequẽtior, minor, & ferè, cum febris in ſummo calore eſt, velocior ipſe pulſus percipitur. Atque hæc eſt natura morbi, eiuſque annexa omnia.

Cuius quidem tempus, atque ætas mihi augumenti eſſe videtur, cum die 14. tantum ſigna aliqua coctionis in vrina apparuerint, perdurasintque vſq; in 18. inde verò humorum diſſimilitudine craſſioribus iam putredinem comprehenſis illa turbatior, & ſordidior proceſſerit naturæ viribus coctionem perducere ad abſolutionem, non valentibus, & propterea materiæ vitio reualeſcente.

Vnde quid ego futurum putem? Certè difficilem curationem, difficilem ſalutem exiſtimo, & vereor, ne cum omnino longa futura per ſe eſſet ægritudo, ſic recrudeſcente malo, ægra ante intereat, quam ad ſtatum ſummum febris perueniat. Tempus anni, ætas, & humoris natura longinquitatem morbi denunciãt, à 16. die vſque ad 21. vrina, nihil melioris coctionis oſtendit, magnus eſt morbus, infirmum etiam eſt iam corpus, propterea mors eius facilè labores noſtros terminatura eſt. Quid actum, quid faciẽdum ſit paucis expedio. Acceperat, cum ſum accerſitus confectionem quandam ſolutiuam fortè diaturbith, cum rhabarbaro temerario quodam pharmacopeo exhibitam, moleſtè deiecerat plurimum, quo ſum liberatus eo onere ventriculi exonerandi, qui nimis exoneratus erat, quin contra potius nouis attractis nimium lentis, & craſſis humoribus, nec facilè eductis cum ipſe ventriculus oneratus eſt, cum obſtructiones ad febrem firmandam valentiores factæ; propterea ego ſyropis deterſiuis, inciſiuis, extenuantibuſq; ſum progreſſus, ventriculique vim confirmandam omninò attendebam, & cœli ſtatu peſtiferas febres afferente quotidie etiam ſiccãtia admiſcebam: præſcripſi enim ſyrupum ex acetoſa, de ſucco acetoſæ, melle roſaceo ex aquis acetoſæ, betonicæque. Deinde, cum ea faſtidiret, oximel ex iuribus dedi, & tandem cum neceſſitas augeretur ſuperiores illos ſyrupos, cum altero ex lupolis, & illorũ aqua exhibui, neque hinc aliud agendum puto quouſque coctionis ſigna, non conſpiciantur, pulueres quidem contra malam putredinem ſyrupis adijcerem, & ex omnibus deligerem. ſ. citri, radicem pentaphylli, margaritas, & lapidem Bezaar. Ventriculo demum ſuſtinendo vnctio ex abſynthio data eſt, victus pleoior cõceſſus longiori futuro morbo, vinum oſtenſum ipſa nimis cupiente, aquamque

A verente, tum ſtomacho nimis lãguido, materia morbi, natura corporis, & ætate id poſtulãte, quod etiam in futurum à nobis ſeruandum eſſe iudicarem.

De deſtillatione vix quidquam deliberarem, cum facilè expuat vixque illam tuſſis moleſtet. Atque hæc tali manente ęgritudine agenda cenſerẽ, aliter etiam iudicaturus, ſi rationem aliquam mihi tu probabiliorem oſtenderis. Dixi.

Pro Excell. Medico Palermo Palermio Chirurgiæ Doctore celebri, cum Campanea, Fumanello, & Bonalino.

B

CONSVLTATIO CCCXLI.

SÆpè animaduerti, viri arte noſtra eximij, officium conſultoris Medici eſſe, primum, quæ in corpore apparent proſequi diligenter, tum res, quæ in eo ſecundum naturam ſunt, tum ſi quæ nouæ ſuperuenerint, deſcribere, nata omnia, atque naſcentia, & item creſcentia, & omnia illis annexa explicare. Deinde, quid lateat de natura corporiſcum narratis rebus copulare, annique tempus annectere, & illis omnibus, quid mali contingere potuit, circumſcribere, ac definire, poſtea rem definitam ex circumſcribentibus illam enodare, eiuſque partes, & cauſas aperire, in notitiamque adducere, & confirmare. Sic totam cogni-
C tionem iudiciumque mali conſtruere, omnibus mali partibus, differentijs, atque cauſis ordinatis, & iobo-les omnes inde natas, ante propoſitas à ſuis initijs deducere: magnitudinem, morem, metum, & quaſi ætatem mali determinare.

Quid ſit futurum coniectari ſalutis, longinquitatiſque, & quid agendum ſit deliberare; Vidimus igitur in ægroto noſtro has notas, capitis dolorem cũ pondere ſtatim ab initio, & corporis frigus, quod calore exceptum eſt, nec vnquam amplius redijt calore manente, animi deliquium, vertiginem, flatus multos circum ventrem, ac ſtomachum; Vrinas in ipſo initio prima quidem die, quales in tertianis vehementioribus, & breuioribus viſuntur, ſecunda die crudiores, inde vſque ad quintam ferè ſanorum hominum, ali-
D quanto coloratiores.

A quinta vſque in ſeptimam quales in nothis tertianis luteas, cum contentis aſperioribus, inde hucuſque perturbatas, atque contentis atrioribus. Pulſus ab initio nunquam magni pro febris magnitudine, cuius etiam calor tactui nunquam acris, aut vehemẽs fuit, neque ex lingua conijci potuit vehemens eſſe, velocitas tamen pulſus ſumma ſemper extitit, præcipuè poſt tertiam diem alternis maximè diebus, vel etiam ferè quotidie à meridie. Aluus exuſtioribus humoribus ſemper infecta, figurata tamen, nunquam colliquationem oſtendit. Ipſe rarò ſitibundus fuit, artuum dolorem laſſitudinemve præcipuè inter initia maximã habuit, poſtea ſtomachi labores, qui ceſſaſſe iam videntur. Creuit præterea in ipſo vetus quidam
E aurium tinnitus, & tandem ſurdaſter factus tertia die vti lingua non potuit, nocte quidem nihil penitus, quod impedimentum cucurbitulæ ſuſtulere.

Hę ſunt notę, quę in ipſo potuere obſeruari. In quo verò corpore ſint: videtis eſſe in eius generis corpore, cuius cutis ex albo in pallidum vergit, ſine pilis, carnes exigue, molles, ac laxæ, quoniam nutritæ nõ ſunt, neque humidi generis cutem complent, Venæ tum detectæ, tum magnæ, quibus non à iecore, ſed à corde orientibus, ſi ſenſui, & naturæ rationi credamus, ego à carnium defectu iecoris ſiccitatem, & frigus colligerem, quoniam in hoc paratur rudior, & craſſior ille ſanguis, quo carnes aluntur. Ambitus quidem totius corporis à prima generatione eſt, cum corde

humidius,

hu:nidius, cum corde inquam, vt faciles illius mores ad erubeſcentiam, amicitiam, & reconciliationem iodicant, quod cor quidem, vt animi fortitudo, vt amplitudo thoracis, & arteriarum demonſtrant, calidius eſt; cuius calidi, & humidi ge:ıeris venæ latæ mihi indicium præbent. Vnde hepar materiam ſanguinis frigidiorem, atque adeò hac ætate florente tenuiorem parit, humidum vtile non multum ſubminiſtrans, in quo corporum genere cor ſuo calore, & humido ſpiritus non valde idoneos perſpicaciæ efficere poteſt, Vbi ſi frigidum cerebrum ſit, tardi admodum homines ſunt, ſi calidius, temeritatis plenum ingenium habent, ſiccitatem quidem cerebri, vel cordis cum hoc iecoris genere vtilius coniugari obſeruaui. Frigidiorem ventriculom, ſi quæ narrat ipſe, conſidero, iudicandum cenſeo. Caput verò, ſi capillos, caluitiem, ſi notas ex morbis obſeruemos, ſiccius etiā videtur, non tamen multò calidius, quam temperatū, quod ſpectat ad neruos, & corpus ipſius linguæ, ſiccitatem nimiam habere vidētur ex loquela, quę durior, & minimè volubilis eſt, & facile impeditur, ita, vt noo quidem blæſus ſit, aut balbos, literas ſiquidem, & ſyllabas omnes exprimit abſoluta ſatis appellatione, at ἰσχνοφωνίᾳ afficiatur, hoc eſt ſyllabam ſyllabæ annectere non poſſit, quod generi melancholico Ariſtoteles attribuebat. Vnde non eſt mirum in morbi initio nēpe tertia die ipſum proloqui non potuiſſe. Corpore igitur ſic poſito cū frigido ventriculo, ſicciori hepate, & corde calidiori aere cœlove poſt hyemem corpora repleta mouere multum valente, cum modo Sole, modo Vēto, modo calore, modo frigore moueat, corpore nouis, & inuſitatis alijs rebus affecto præſertim ex animi maximis, inſolitiſque moleſtijs, ex armorum graui indumento ſibi omnino inſolenti, quibus oouſtus pedibus obire ciuitatem totos dies viſendis ægris magno labore cogeretur, vnde & cibi plus, & potionum acciperet, facile facti crudi, craſſiq; humores, & in anguſtiores venas, atque in viſcera potiora, vt eſt cor, & hepar ſed incluſi pręſertim in cor ab animi doloribus, & iracūdi. , & concalfacti, atq; exuſti, vt contra à laboribus in ambitum fuſi, ex quibus perſpiratio ipſa impedita putredinem fecerit, quæ malignū morbum faciat propter loca, quæ obſidet ad vitam nimis neceſſaria, ac potiſſima, & propter copiam, atq; nimis humectam putreſcentium naturam, qua propriā putredinem, & iteram corruptioοem ineant. Hinc tot illa euenere, ſi euentus iam ſpectandi ſint, incenſi ſont prima die humores acriores, ac tenuiores ad inflammandum propenſiores, illi imprimis, qui in ambitu venarum magis propè carnes preſſione armorum infarctas, laboreq; curſitādi calfactas inſtitiſſent. Vnde primum frigus ſenſit, & vrina ſequuta eſt coloratior, deinde, cum incendium ex contagio ad interiora penetralia iam affecta peruenit, craſſiores etiam humores illud comprehēdere, ac ſpiritu in partes principes concurrente, ſecumque humores contrahente, minus verſatur putredo in partibus à medio remotioribus, vt ſunt venæ ad renes pertinentes, vnde vrinæ ſubſequutæ ſunt ſanis ferè ſimiles. Stomachus interea, tum à redundantia humorum, tum à corde oppreſſo afficiebatur, & quamuis moleſtior ſenſus non ſit in corde in ſtomacho tamen multus ſit. Vode ex corde, & ſtomacho vexato tot ſequuta ſunt animi deliquia, & vertigines, atq; æſtus ventriculi. Vbi ſi cordis affecti, minimeq; ſentientis notas quærimus, illa ſat eſt, quæ in pulſu obſeruabatur, quando nondum multa febre facta tamen imbecillus ſemper fuit: cum verò putreſcēte humore contagiū à viſceribus turſus ad vniuerſum corpus reuerteretur, & ichor ſanguinis etiam in putredioem veniret, tunc vrinæ perturbatioοem oſtendere. Quò mihi ſatis confirmari videntur, quæ dixi de huius febris genere, quod ſcilicet locum haberet propè cor, & multam, atque illam malā putredinem:

A omitto, quod inde neceſſario febris continua eſt, & habet acceſſiones, & alteriis diebus ſimiles, ſic enim naturis rerum omnibus vſui venit, vt definita habeāt tempora quæque ſua durationis, atque vehementiæ, generatioois, atque interitus. Vnde & humores ſuæ generationis, & putredinis propria habent hæc tempora, hi itaque duos habent dies ſpatij, quoniam bilis eſt ſuperior, vincitque humores reliquos calore, motuque. Hæc eſt natura, & vis huius corporis, & morbi, cuius in curatione verſamur, illud imbecillū, hic malignus eſt, nondum coctionis initium attigit, quare in principio adhuc conſiſtit, ſi tempora morbi quæſitæ ſalubritatis ratione metiamur, cęlum ex anni tempore, & tempeſtate calore quidem temperatius eſt, ſiccitatem verò habeos minimè graue exiſtit.

B Noſtrum iam eſt, vt febrem hanc diſcutiamus, vires in integrum reſtituamus. Poterit ne fieri hoc? Difficilimum hoc iudico ob inhærentem mali vim loco propè cor, viriumque imbecillitatem. Quid verò faciendum eſt, vt officium noſtrum præſtemus? Quod oportuit inter initia copia ſanguinis imminuta eſt, nam ſententia Galeni omnibus rationibus confirmata eſt, quod in magnis morbis, vbi ſatis viriū eſt, quoniam fieri non poteſt, quin morbi magni cum corporis viribus conuincti cauſam aliquam habeaot antecedentis ſaltem generis cum ſanguine coniunctam, vnde morbus ali poſſit, neceſſario ſanguinis copia imminuenda eſt, ſic enim ego Galenum accipio, cum de phlebotomia loquitur, vt de ea tāquam de potiori

C inſtrumento imminuendæ copiæ loquens de cætero, etiam ſubinde inſtrumento imminuendę copię iotelligat inferiori, & ſecundo ab eo, vt ſunt ſcarificationes phlebotomiæ vicariæ; Vſi nos ſumus ſcarificationibus propter vires iam oſtendentes ſe in futurum, non ita robuſtas fore, non tamen adeò imbecillas, vt imminotionem ſanguinis non paterentur, præſertim, quod his temporibus in huiuſmodi febribus acceptæ valde ſunt ſcarificationes, phlebotomiaque valde formidata, præcipuè verò huic ægro noſtro. Copia imminuta oe viribus onerofior eſſet, neve morbum aleret, neve obſtructiones foueret mali huius effectrices. Reſtabant & putredo, & illius proximæ, & intimæ cauſæ tollendæ, propterea nos aperientibus, ſic-

D cantibus, & extenuantibus vſi ſumus. At febris humidioribus indiget. Nos non plurimi facimus nunc febrem, vt ignens calor eſt, ſed eius cauſas, in ipſios naturam, & definitionem ingredientes, quibus tollēdis ipſa aboletur. Illud igitur à nobis quærendum eſt, ad quod res, quā expetimus, per ſe ſequutura eſt. Verum tu ſaltem humori bilioſo non occurres humeſaciēdo, cum ipſe alios humores ſuperet? noo multum lædit ſiccitate, vtinam non ita ſuo corpore, & calore, nam ſiccitate vna non eſſet, vt eſt humore, & corpore ſe ſe obſtruendo in putredinem procliuis, præſertim verò minus naturam ſiccam humoris attendimus, cum putredo hic nimium infeſta ſit, magiſque vrgeat, quam bilioſi humoris modus, hæc enim contagio omnes omninò putrefacit ſuccos, & ad interitum compellit,

E illa ne febrim quidem parit citra putredinis vim. Egimus igitur ſyrupis ex acetoſo citreo, & oximelle dilutis ex aqua, in qua decoctæ eſſent herbæ eiuſmodi cum citri ſeminibus, vt cordi ſubueniremus potiſſimum affecto.

Vode, & puluercs cordi confirmando idoneos adiecimus, cibum pleniorem etiam concedentes, vt vires poſſent vſq; in ſtatum ſufficere in morbo, oon ita breui futuro, ſi ad ſalutem forte vnquam poſſet perduci, quæ pro digerendo penitus hoc morbo poſtea etiam agenda obſeruandaq; iudico, nam nec per vrinas, oeque per aluum putridi humores vtiliter educi poſſont, crudioribus etiamnum humoribus: præcipuè verò ea ſelegimus medicamenta, quæ vulgo peritis Medicis probata ſunt.

Innume-

Innumerabilis ſiquidē eſt medicamentorum multitudo, quæ cum non omnia poſſint, aut ſit neceſſe adhiberi ex ipſis ea, quę nullis damnantur potiora iudicanda ſunt, vt acetum, vt ſuccus citri, oximel, citri ſemina, acetoſæ herba, meliſſa, endiuia, hordeū, pentaphyllum, & ſcordeum, lentes verò, quæ non ita cōmuniter probantur, ſunt à nobis prætéritæ. Hoc ego dico, quoniam audio quendam eius ingenij Medicū, qui vulgaribus, populoque placere ſtudeat, potius detrahendo, maledicendoque, quam cum alijs congrediendo, ac diſputando, de hoc malo, ſic protuliſſe, nos male feciſſe, qui nec lentium aquam exhibemus, nec hirudines ſecūdom aurem applicuimus. In cuius gratiam ego hoc profero tanquam ratum, & firmum. Hirundines quidem non poſſe vtiliter poſt aures applicari, vt dicit, quoniam nec malum in capite eſt, vt ex rara admodum inſania, & illa omnino adhuc breui omnino colligitur, eaque à ſomno ſolum incidente, neque etiam ſi in capite eſſet malum, & illa perpetua eſſet, illas eſſe dandas, niſi toto corpore prius euacuato, quod omninò volo admonitū, traheretur enim malum à viſceribus affectis à toto corpore io caput. De lentibus verò id dixerim, quod à multis improbantur, & illæ certum non habeot auxilium, quod ab his rebus habemus quos adhibuimus, adſtringūt leores, & in hunc vſum in gargarizationibus reprimentibos adhibentur etiam à Cornelio Celſo, neque in materia craſſa ſunt idoneæ, minus verò vtendæ, cum omnibus probatæ nō ſint. Nos igitur pergemus, cum his, donec motus naturę oſtendatur quem iuuare noſtris auxilijs poſſimus, nempe his, quæ aperiunt vias, in quas propenſa natura fuerit.

Is perſeuerante febre vndecima die primum ſtolidus euaſit, & ſine vlla penitus memoria, deinde inſaniuit infinita loquacitate, 13. die finita eſt loquacitas, exceptiſq; conuulſionibus manus dextræ ex interuallo agitantibus, ſiniſtræ verò vna conuulſione perpetua, ad ſe rediſſe viſus eſt, lingua etiam impedita ex cucurbitula ceruici affixa ſoluta eſt, & quieuit, pulſus in brachio dextro agitato ſentiri melius cæpit, benè loquebatur, & non amplius aliena, odoribus delectabatur, 14. mollitie maxima animi fuit, & pueriliter flexa voce cum ſolatio loquebatur, deinde à minctu copioſo ad ſe omnino redijt, & ferè ſine febre fuit, pulſu ſatis firmo, iactatione brachij etiam ceſſante, vrinarum copia procedente, ſenſim tamen inde ſtupidus factus eſt, & 21. poſt febrem ex maximo irę impetu incenſam obijt, cum cibum diu renuiſſet.

Pro Io. Dominico Montano Lazari filio, qui caruncula in vrinario meatu laborabat cum Beroldo.

CONSVLTATIO CCCXLII.

NVlla mihi videtur difficultas, quin ſtatim primo aſpectu iudicem carunculæ hoc malum eſſe. Vrina optima eſt, & reſpondens potionibus, copia quamuis paulatim procedit, ac ſi diureticis vtatur, longior ſtatim colligitur, quæ nullo modo per ſe, vel lentorem oſtendit, vel renum aliquem affectum, ſolū, dum mingitur, ſemper paulatim, ferè guttatim, atque cum dolore procedit, multoq; cum labore exprimētis virtutis, vlcuſcula exterius oriuntur ad perinæum facile ſaneſcentia, nulla præterea alia res incidit. Anteceſſit fluor ille ex materia ſeminis putreſcēte, cum ardore virgę, vt cum per multum temporis ſpatium durauerit, vlcus efficere valuerit, Vnde caruncula, deinde ſenſim anguſtior eſt factus vrinæ exitus, vt primo A reouis, deinde guttatim etiam vrina procedat. Quare toto corpore ſano, huic tantum loco ſubuenirem, quo in loco carunculam ortam eſſe coniectura certa eſt, doloroſam quidem, quoniam non eſt ſine vlcere, aut certe ſine ſanioſo humore, quem colligit caro illa infirma, & maximè per prauam ſuam intemperantiam. Vnde vlcuſcula etiam illa in perinęo contra carunculam exiſtunt: aliquando verò magis, aliquando minus impeditur vrina, vt magis, & minus tumens carūcula eſt, magiſve, aut minus ab vrina ſic ceſsit, aut vt pars affecta turget inflammatave eſt. Vbi parum vidēt, qui diureticorum vſu illum curare putant; neceſſitatem mingendi, non facilitatem procurantes. Subuenirem ego immiſſa prius candela oleo amygdalarum dulcium delinita, vt faciliorem aditum, ac ſine dolore ſi- B bi efficeret; atq; deinde exſiccans aliquod medicamērum adijcerem, primum ex tutia, & aqua roſacea, quo caro illa comprimeretur, deprimereturve, deinde vlterius, vtvt vrgeret magis malum, aſcenderem, & artifici huius curationis proprio committerem, corpore prius vniuerſo bene expurgato, nam fortioribus vti ſolent, vt puluere iridis oleo fecculæ, antimonio, præcipitato, & ſimilibus vſque etiam ad ſublimati dilutum. Ex diapalma, præcipitato, iride, & terebynthina confici poteſt durius, quod inſeritur in candela, ita firmiter, vt oon poſſit detergi, dum introducitur candela, æquabile vero cum candela expolitur, & accepta diſtantia vlceris ad hanc diſtantiā locus emplaſtri in candela deligitur, ita, vt candelæ portio vltra vlcus procedat, & pars emplaſtro inducta vlce- C ri inhæreat.

Poſtquam vero caruncula ſatis ſublata eſt, tutia, & lithargyrium potiſſimum adhibentur, atque etiam calx lota ex aqua roſacea. Sed hæc ipſis peritioribus permittenda ſunt.

Pro Tirundula Vicentina ad portam Epiſcopi cum Medico Vicentino.

CONSVLTATIO CCCXLIII.

EX vrinis, pulſu, & calore certi ſumus putridā hāc febrim eſſe, & quamuis quandoq; frigus, & quādoq; D rigor aliquis acceſſerit, tamen illis ſine ordine certo antecedentibus, ego continuam eā, & horrifici generis ſtatuerem, quoniam intra venas plurima humoris pars putreſcat, aliqua vero ob materiā malitia ſua nimis laceſcentem extrudi extra. An vero ſit à bile, vel aliquo aliorum humorū, non facilè definirem, mixtim quidē humores putreſcere, abundare vero bilioſum dixerim, vrinæ enim pituitæ etiā multum ſubeſſe oſtendunt, quod pulſus etiā confirmat, nec nō calor corporis non ita mordax, aut vehemens, & lingua non valde arida, ſexus fęmineus, ætas vltra ſummum progreſſa, quæ pituitæ affinia ſunt, ſitis, ac vigiliæ, hæ quidē bilis fuligioes caput impetentes, illa vero propter bilem ipſam ſtomachum inuadentem, vomitus bilioſi, & viridia alui excrementa bilem demonſtrāt, E vt mixtio pituitæ in excrementis ijſdem pituitam teſtatur, continentem ergo febrem ſtatuerem, & ex miſcela hac humorum, quos victus ratio præteritorum dierū etiam efficere potuit. Nam in corpore calidiori, vbi ventriculus eſt frigidior, vbi eſt modo cibi abſtinentia, modo intēperantia, & mali cibi vſus, vbi vigiliæ, & mœrores diuturni, vbi labores, tum animi, tum corporis inſoliti, ibi multum, & bilis, & pituitæ generari potuit; crudum enim, quod à ventriculo ſua natura, & vigilijs, ac mœroribus ſubminiſtratur hepari, quamuis tenuioribus partibus bilem, craſſioribus potiſſimum pituitam, deinde etiam melancholicum ſuccum facit, cum crudum ſemper minimè æquabile ſit; Verum vlterius ego conſiderandū puto putredinem

nem hāc humorum iam demonſtratorū , ſunt.n.plures
putrediriis progreſſiones ad corrumpendū mirtum , ad
quod alia magis,alia minus acritec contendit.Oīs putre
do cum facta eſt.i. finita , cinen erultorum reſpondet,
quod in humoribus animantiū eſt bumidū ſordidiſſi-
mum,& terreſtre,cum verò adbuc in motu eſt.i.fit (eſt
.n.putredn geoeris ſuceeſſuorum . i.eorū, quæ in motu
ſuot) tendit ad ſepataodum terrenum ab aqueo,mir tū-
que corrumpendum , hoc autem doobus modis fit , uel
.n.fere exuſtionis quadam ſimilitudine fit , & exuſtio a
Galeno fere appellatur , nam vehementior ealor exter-
nus ſeu alienatus ,quaſi aſſando vi corrumpit , & ita fa-
cta putredine,non tantum humidi cernitur in ea , quo-
niam materia exſiccatur . Altero modo putredo fit mi-
nori quidem vi , magis tamen ſe ſe in ioumā humorem
inſinuante.ſ.leui calore exteroo blandè internū educen
te,voa & humidum internum leniter vtrumque alienā
do , & in contrariam oīno tum,ut conuerſiones ſoleot
ſuo genere non excedeores faciuot, traducendo,& hoc
peior eſt,quooiam mixti propria corruptio eſt,& diſſo-
luit io elementa bumorem,partem tamen in ſuo genere
retinet mirti,& in contrariam ſpeciem motat,imo ver-
mes ſæpe gignit, itaque lentore quodam ex actione illa
leui caloris totum corpus penettantis genus,qoidem te-
tinenns,ſed mutaonis tamen, vnde & io contratium oe
ceſſario cedit bumoris mutatio,& glutinoſus etiam ua-
por ex eo bumore effunditur, qui hæret quocuoqoe per-
uenerit,atque contagione afficit genere conſimilia , in
aere diu fertur,ac viget lentore ſuo conſeruatus , & per
ipſum in corpora aeri aperta ſe ſe inſinuat , ut in corpo-
ra conngua,propterea igitur peior eſt hac cauſa modus
is ſecundus putredinis,& præterea,quoniam humore il-
lo lento ſepultus eſt,calor oaturalis citius interit. V bi nō
eſt illa acritudo externi caloris neque iuuat,humidum-
que illud non exſiccat,non diſſoluit, minus bumores ex
tenuat , non facit perſpirabiles,quod facit in priori mo-
do vbi naturalis calor ab externo iuuatur, ita vt poſſit
humores poſtea ſuperare unde externo tandē mitigato
coctio putredini coniungitur,hic vero nunquā,imo hęc
putredo ſemper ſeipſa peior fit. Non eſt igitur mirum,ſi
ex continentibus febribus peiores,magiſque mortiferæ
ſint ſæpe,quæ blandiores videntur,omitto,qđ obſtruen'
dis etiam meatibus opprimit magis internas partes , &
externæ magis refrigerantur attracto ad internatū auxi
liom contra aduerſariam nimiū putrediné externarum
partium omnium ſpiritu. Quod ſi incendiom magnum
reperiatur,ſæpe in peſtiferis febribus id fit , quoniā duo
genera putredinis tunc coniunguntur. Quibus ſic poſitis
illud adijciatur,quod natura cordis,& corpus ipſum fa-
cilliſſimè debilitatur , infirmumque fit ſecundo hoc pu-
tredinis genere,quia facillime alimento priuat ipſū con
ſumendo ſua contrarietate inimicū, ſic & exſiccantiſſi
mū eſt abſumēs innatū humorū , & corporū bumidum
trāsferens in alienū & eo alieno humore opprimit,quie
quid ſpiritus, & caloris eſt cordi neceſſarium ; ſic vires
cito deiicit. Cauſa huiuſmodi putredinis eſſe ſolet nimia
humiditas humorū,quę vel obſtructione collecta eſt vel
generis ipſius humoris eſt,qua ipſe ad putrediné fit ad-
modū procbuis . Hanc febrem continuā huius generis
peioris putredinis eſſe certo affirmare audeo , quoniam
pulſus minor mihi eſſe uidetur,quā pro calore febris de
beret,et facultas cerebri ualde,eſt infirmata,quæ indicio
eſt ſpirituū copiā nec idoneā,nec,quanta ſit neceſſaria ,
ſubminiſtrari a corde. At dicas tu pulſus paruus potius
copiā humorū oſtēdūt qua natura opprimatur,q̃ virtu-
tis infirmitatē,caput uero infirmū ob vētriculū . Credo
vētriculū augere boc malū ob ſtomachū affectū , attn̄ a
uomitu caput nō leuatur, nō firmius fit; minus a cibo le
uatur malū,ſed ppetuū eſt,un̄ potius ea corde perpetuo
febriēte eſſe affectū perpetuū capitis exiſtimaté,q̃ ex uē-
triculi malo intermittēre , præſertim, cū vigiliæ aſſiduæ
ſint,tū inſōnia tumultuoſa ſemp,tū iactatio illa ſumma
qua nō tā ob muſculos affectos,q̃ ob partem principem
fiūt cū Galeno,& mea quidē ſnia ēt cerebrū cuius vim

A credo inconſtantē fieri ob id,qđ ab inferioribus ſubmit
titur malorū,& acriorū uaporū,& ſpirituū . Vt igitur ex
libro de differentijs febriū habemus putridā eſſe hāc fe
brē,ſic et his aliis notis malæ valde putredinis eſſe eā di
cimus,neque.n.linguæ nitor negat hoc , qđ dicimus, nā
eius ſqualor aſperior nō eſt neceſſarius huic generi putre
dinis,imo lingua nitoré quēdā læuē, & ſiccū ſēper malū
viſcerū ſtatū ſequū animaduertu. Nā ſæpe multos perire
uidimus acutiſſimis morbis lingua ēt nitēte, quāuis ſic-
ca,plures ea aſpera,aliqn̄ ēt humida,tū āt ſqualida,mini
me tn̄ inſanos, alios neq; inſanos neq; ſqualida lingua,
pulſu tn̄ interea malo uitiūque animaliū imbecillitate
sūma nobis mortē præſignificante,multos ſine colliqua
tionibus per aluū,aut vrinas eiectis febtæ ēt citiſsime in-
terfectos,quare ego ex pulſu,& animali ui infirma,& a-
B lijs malignā hāc febrē eſſe ſtatuerē,nō quidē sūmæ mali
gnitatis,at magnæ tn̄. Quo verò in ſtatu ſit,nūc ego nō-
dū certus sū acceſſiſſe augmētū,cū nebulæ urinarū craſ
ſæ admodū ſint vrinæq; liuidiores,& quarta agatur dies
ſi tn̄ hoc veſper,cū finietur quarta,vrinæ alicuius coctio
nis ſigna habebūt clara,augmētū iā acceſsiſſe determinā
dū fuerit, qđ coctionis initiū oīl prohibet eſſe, etiam in
mortiferis febribus,& denotare nobis morbi incremē-
tum. Atque hactenus vt conſulere poſſes,quid agēdū ſit
ī hac febre,hæc explicaui. Vt aūt iudicare poſsis de mea
ſnīa , & curationis mō,tū,quæ acta ſuot,tū quæ agenda
ſtatuerā,cōmemorabo. Indicāt tria, & obſtructio,& pu
tredo,& febris,vt per ſe calor eſt,alioqn a putredine fe-
bris non diſtinguenda eſt(poſtremū nēpe calor non eſt
magni momēti , quoniā mitior eſt,& quoniam frigidis
omnino agemus,in communi re non carebit curatione
propria. Putredo ſummopere actionem noſtrā ad ſe con
C uertit, ſic nos non ſolum efficiemus, ut tollenda obſtru
ctione putredo tollatur,ſed proprijs ēt cōtra illa agemus
quoniā,ut diri,malæ naturæ eſt,& valde peſtiferæ, qua-
re nō ob febrem,a qua nullum eſt periculū , metuemus
exſiccantia,dum mortiferæ putredini occurrāt,qua tol-
lenda quidem putredine tolletur etiam febris, quæ *ſola*
ſua tn̄,putredine cōtinetur. Illud igitur quærēdū eſt, hoc
per ſe ad illud ſecututum eſt. Obſtructionum uerò oīnò
ratio maxima habenda erit,ex quibus primis cauſſis re-
liqua mala proficiſcuntur , inde enim & putredo, & fe-
bris exiſtūt,itaque vt commodi una & putredini,& ob-
ſtructioni occurramus ipſis exſiccantibus attenuandi
vim,& aperiēdi adiungemus . Quibus iā hæc præſtāda ?
Noſtris.ſ.inſtrumentis , chirurgia,pharmacia,atq; diæ-
ta. De omni chirurgico inſtrumento quid potius deligē-
dum, vt obſtructio,putredoque aut eorū nutrimenta, &
D cauſæ antegrediētes tollantur? Sectio uenæ magno mor
bo sēper datur a Galeno,ni vires recuſēt,hoc eſt ſatis fu
turæ nō ſint. Hic magnus morbus eſt,at ipſæ cōſtantes-
ne ſatis ſunt,ut id fiat? Cōſtabāt ne inter initia, qn̄ ſi qd
uidetur,mouēdū eſt? Certe anceps fui, an cōſtarēt,ita ut
maligno morbo ferendo ſatis futuræ eſſent,tum ob pul
ſuū anguſtiā,depreſſionēque,tū ob naturā febris ita ma
lā,ut magni uſus Medici fere mortiferam eſſe in his len-
ticularibus malis uenæſectioné credant,atqoe ad cucur
bitulas eſſe confugiendum , quas ego & delegi,& prius
femoribus applicui,ut ne relinqueretur copia ibi,quę ſur
ſum rediret tracta ab aliis,quę poſtea ſuperius adhibēdę
E eſſent,nēpe brachiis, & , ſi opus foret, ēt dorſo,atque ſic
octo cucurbitulas adhiboi hyrudines hæmorrhoidibus
nō debi,quoniā eſſet potius a uena caua,& aorta conti-
nuo ad exteriora trahendum ,quam per interiora ad ui-
ſcera. Venæ quoque ſectioné in cucurbitulas vt commu
tarem,ratio victus præterita,de qua ſupra diri, plurimū
ad cætera ſuadebat , virium enim minus ſubeſſe demō-
ſtrabar, ſi cibi genera,ſi uiglias,abſtinentias , & animi
perturbationes , & ægritudines aſsiduas obſeruabam.
De pharmacia uſus ſum lenitiuo dicto cum diaphęni-
cone,hic enim etiam initio materiam magnis cauitati-
bus conſidentem, retrahendam reuellendāque leniter a
caua iecoris parte putaui in morbo, in quo malum prin
cipes præcipue partes infectans uideretur furere,illudque

aote cucurbitulas,quǫ commune s via nihil retioerent; quod ad tractum cucurbitularum in viſcera concurreret,poſtea ſyrupis extenuantibus contra obſtructiones, atque refrigerantibus,ſiccantibuſque contra putredinē, calorem tamen e natuɾalem aliquo temperamento fouētibus vſus ſum, nam ſyrupo acetoſo, & de ſucco limonum,oxymellique adiecɩ ℈.1.thertacæ ad maiorem exſiccandi vim,& robur cordi,ac viſceribus retinēdum, malignos vapores fugandos, caloriſque aliquid tēperamentū ioſerendum,ſic.n. exhibitam,vbi ardētior calor non eſt,vidi ſom mopere vtilē. Neque vero cum his ſum, qui veneno putant pugnandum eſſe febribus his, vnde theriacæ viribus confidant,vt ad ʒ.1.dem,potius.n.vereter nimiam crudorum humorum exagitationē,& calorē,vnde putredinis facinus augeretur, & vitæ finis nō per ſiccitatem, ſed per oppreſſionem commotorum humorum acceleraretur. At putredini tantum repugnādū exiſtimo cum vi ſiccandi,ſed moderata,& cum confirmantibus robur cordis,& malignos halitus diſcutientibus, Vnde theriaca modice vtor, poſſemus etiam pulue ribus primo cibo vti illis ſolitis ex bolo armeno,terra ſigillata,& lapillis pretioſis,vel margaritis ſed vereter, ne faſtidium afferremus,bezoar potius probarem exterius ēt cordi appoſuiſſem aliquid ex aquis firmātibus cor, & aceto,puluerībuſque dictis cordialibus cauēdo a oimis adſtringentibus ne repreſſionē humorū faciant;& præterea aceto potiſſimū vterer,ſcorſi ium laudatur, & tormentilla,ac citri ſemina. De re cibaria vires bono cibi gcoere fouendas duco,miſcenda uerò etiam exſiccātia, & deobſtruentia,& præter cætera ſuccum limonum,ci trorum,acetoſam , tormentillam pentaphyllumque potius acetum,& hordeum,& tandem petro ſelini radices In potione uero aquam ex modico aceto,uel oxiſaccharo,vel vino granatorum acido. Aer muniatur odoribus. ſimilibus,vt ex aqua roſacea,roſiſque aceto,ac ſandalis Aluus ſæpe ducatur etiam ualentioribus,quorum natura ſua adſtrictior eſt , ſomnus inducatur oxirhodino ex oleo nym phæa,exiguo admodum aceto,& aqua violarum,& nym phæa , quæ pro tempora etant admouēda. Prædictio a me prætertta eſt,quoniam in eiuſmodi mor bis malignis ſpem facientibus etiā ſæpe decipimur, certe ſi vir eſſet,vt mulier eſt,vix de ſalute ſperatem,nam viros agrius ab ijs morbis euadere obſeruati.

Aegre conualuit,& iterum interuallo ſeptimum dierum recipit,conualuit tamen ,

Pro Illuſtriſſimo comite Caſtelbarchi Baroni ac Cereſtæ Domino Moribundo,cum Excellenti Bertelle Salodienſi,Pompeo Mon tecl ar enſi,Vechio Roboretano .

CONSVLTATIO CCCXL.

Accepi optime,quæ à vobis,oobiles Phyſici, dicta ſunt,quæ cū diligenter,prudenterque,acta ſint, ni hilque reliquum factum,quod aduciam , profecto mihi ſilendum eſſet,niſi id muneris impoſitū fuiſſent, præter tum eo peritiſſimorum virorum , maiorūque orationes non uideantur iunioris hominis ſermonem deſiderare. Sum autem a longinquis regionibus acceſitus, hac cau ſa iter laborioſum ſuſcepi:quare locus vacuus relinquendus non eſt. Audiui veio etiam Comitem Illuſtriſſimū. Vinciguerram Imperatoris legionum præfectū rogaſſe, vt continuo de mea ſententia certior fieret,iam in equo expectans iter ingreſſurus. Viri periſſimi quooiā maxi mum huius morbi tēpus præteriit, & parum ſpatium re linquitur curationi,ac vitæ, breuis ēt orationē eſſe dēt,nā, cū rei gerendæ gratia loquamur , ipſi rei gerendæ oratio dēt reſpondere. Febris hæc putrida eſt, & habet locum putredinis venas ipſas maiores, qm̄ oullā acceſsionis no tā videmus,quare nō ſolū ſemina putredinis cōcipit humor in magnis venis ob copiā, quæ a natura ſuſtentari

A non pōt,& ob obſtructiones meatuū a copia,a craſsitie, lentore humorum iohſtentes,ſed ēt ɩn iiſdem locis concepta putredo ad extremum maoet, oec iode dimouetur,quin penitus ibi humor incenſus corrumpatur , qm̄ accepta noxa ab humoribus ſitū illū olentibus natura ioſirmatur,vt expellere putridos humores è locis maioribus non poſſit in anguſtiores, qoi ſuot aut uenæ minores,aut carnes, unde noo ſolū horrores,non ſiuot inſignes,quod carnes oou excipiat tranſitū humoris,ſed oeque aliqua oota copreſsionis,quod ne per venas quidem longius humor moueri poſſit,Locus igitur putredinis eſt in viſceribus,& maioribus venis. Materia putreſcēs oō eſt quidē bilis, quooiā uis caloris tanta oon percipitur, ac cum petant putredinis fumi caput,oon tñ agunt homiuē in furorē,ſed potius in terrorē quendam,ſi diligen

B ter animaduertatis,tara excandeſcentia interceptū , & ſq̄que ēt ſomno. Dico.n.ſi diligenter animaduertatis, nā quod uos non aſſentimini , ego credo ipſum apud ſe non eſſe,& quodā inſaniç genere fatuo detioeri , cur tñ Hipp.uomeo phrenitidis dabat . quare miſcelā uaticiū humorū putreſcere credendum eſt,vt vrinæ turbatæ,& craſſæ oſtendunt:unde oeque cauſon eſt,qui ex vna bile,neque ille qui ex vna puuita ſalſa eſt,ſed tamen potius ex pituita, q̄ bile eſt,tum ēt non ſine corruptione alterius humoris,quē timores frigidiores ſanguinē, & nigtū eſſe oſteodunt,ut excandeſcentia bilē,uel ſalſam pituitā, Somous partes aliquas dulcis pituitæ,quæ multa humorū genera ab ætate,& corporis natura nalci fuit faci le,cū ſit calidi ſicciquę generis corpus,& ætas inclioata, ex quibus,ueque ſanguinis copiā eſſe huius febris mate-

C riam eredi pōt,ſed ſupradictos humores, quorum pituita craſſa,& melancholicus ſanguis non ſine cooiugatio ne aliorū cootinent hoc malum, quooiam ipſi per ſe in tanta copia non ſuot,neque ſi taoti eſſent , ita fuot proni in adeo vt behementē,& celerē putredinem exipiēdā, ob craſſitiem,& frigiditatem ſuam,ut continentē eiuſmodi febrem efficere poſſint. At neque uel ipſi, vel vlli alii humores dicti ſioe aliqua protſus oota acceſsionis fe brem efficerent,quare,ēt ſi multæ ſanguinis copię locus non ſit,ſequitur tam,vt vel bilis,vel ſalſa pituita ſanguinē ēt ſecuoi putreſcere cogant, qui ipſe quoque quoties viribus idoneis caloris naturalis partium cootinētium nou ſuſtentatur, putreſcit ut in inflammationibus videmus,& gangrænis,& ſalſam tamen pituitam potiſsimū eſſe cum eo,atque etiam bilem vel ipſo pruritu, & ſudo

D ribus declaratur. At quoniam ſunt veluti gradus putredinis,credidiſſe ſupremum illum gradum cōtigiſſe hanc noſtrā Niſi peſſimū illum teneat, certe propeillū acceſſit,quoniā uires,ut e actionibus naturalibus, uitalibus, & aoimalibus cognoſcitur,nimis cito ſuperat,quæ certe durāre malo ad 17.diē,hoc eſt in perēdiē nō ſuſtenta būtur , præterq̄ cq̄ maculæ efflorēſcentes,ſanguinis putreſcētis notæ,& affectiones capitis,linguæ, oeruorum hepatis,ut in aluo,in vriois , in ſudoribus cernimus, peſsimā uim putrediuis oſtendunt. Concelluntur oerui,ſudo res aſsidui ſunt,tremuit caput,imaginū facultas meo iudicio,& mēs læſa eſt,ſalſē debilitata, & motes hominis mutati,etſi.n. ipſum non amplius uiderim tñ illius mo-

E res quos uideo oō decēt eū vitū , qualis ab oihus notus eſt.Ideo crudis utinis,aluoq; liquidiori ac fętente ego ip ſum,etſi pulſus adhuc firmus ſit, ſeruari diuiius nō poſſe credo. Quare inſtituiā curationē ego tautū confirmo bo pro ounc,ſi quid ſpei , quæ certe omnioo eſt fracta , ſuperuenerit,illa adijciam quæ pro tempore eſui futura eredam. Vnū non laudo,& remouebo a curatione radi ces petroſelini, cum.n.in principio ſuo morbus adhuc ſit,nulla coctionis nota perſpecta,caput ipſum ooxā accipiat,illę nimium perturbant coctionem,quam quærimus,& in caput viroſam materiam efferunt. Cætera quæ obſtructiones, putredinemque reſpiciūt, ego laudo atque cōfirmo, quæ etiam a uobis doctiſsimis ſunt narrata.

Is 17.die quouſque ſemper libenter cibum ſum pſerat ſublatus eſt ,

Vbi ego Aphoriſmum Hippo. lib. 33. defendebam, nam,eum ipſe dicturus eſſet bene ſe habere ad oblata, prædixit prius mente conſtare. Et profecto,male habẽtes admodum, cibum tamen prompte accipientes conſtare mente nunquam vidi, certè meote alienata niſi ſuot.

Excellentiſſimo Mathiolo, febre quartana laboranti.

CONSVLTATIO CCCXLV.

EX verbis noſtri Calceolarij hominis ad conciliãdas,& conſeruandas amicitias nati varie,vehemẽterq; affectus ſum, quòd.n.te quartana arripuerit, mirũ in modum dolebam, quod ea de cauſa conſiliũ a nobis velles, meque hac tua petitione abs te tãti fieri declarares,voluptatem percipiebam,quæ quidem fuiſſet maxima, ni prior ille de tua ægritudine dolor iam animũ tenuiſſet, qua in re vero potius tuam in me beneuolentiã agnoui,quam vllam cõſilij neceſſitatem, Video bomo omnium benigniſſime, vt me huiuſmodi etiam officijs apud amicos hoſce noſtros exiſtimationem cõſequi volueris egregia hac teſtimonij, & authoritatis tuæ commendatione,facis tu quidem his rebus Mathiolij, vt,cũ mortales omnes tibi debeant plurimũ,ego cæteris multo maximè,& præcipua quadã ratione debeam, debeo vero.vt libenter cuiq; quod ingenui animi eſt,ſic tibi libentiſſime, homo mi obſeruantiſſime, qui ad merita, quibus ſemper omnibus,nũc mihi prodeſſe ſtudes, hoc præterea animo,ijs virtutibus, ea dignitate præditus es, quæ cum omnium animos ad ſe conuertant, atque alliciunt, tum me ſolent vel nullis intercedentibus officijs mirabiliter ſibi alligare,atq; obſtringere. Reſpondebo igitur, quod ad argumentum tuæ petitionis attinet his literis,quod vero ſpectat ad illud,quod tibi potius in ea re fuit egregiæ tuæ in me voluntatis officium, certe omni animi ſtudio, vt verba verbis, ſtudia ſtudijs reſpondeant.

Vt primũ ergo allatum eſt te quartana occupatũ, mihi venit in mentem quibus itineribus, quibus, & quam inſolitis caloribus ſtatim a quiete eius febris,quam quieſem non multo ante longa illa præceſſerat,alijſq; ſubſecutis cauſis eaſiceantibus longo tempore occupatus fueris,quæ deinde tempeſtates,& quanto frigidiores continuo exceperint priores illas calidiſſimas, quam malè ẽt num iter habentem ventis,& pluuijs infeſtarunt,ad Benacumque detinuerunt,quibus rebus poſtea adieci corporis tui genus, tum ſtudij, ætatis, ac temporis rationẽ, atque hæc omnia conſpicatus conieci a bile exuſta, & ſanguine craſſiori, ac ſqualente hoc tibi malum exiſtere,itaque ortum malum trahere, quoniam illis humoribus primum com viſcera iofarcta, tum febres excitatæ ſunt,ac ſubinde viſcera ſicciori,hoc eſt, illis bumoribus ſimili intemperie affecta, vnde humorem prioribus ſimilem plus iuſto colligant quotidianis alimentorũ concoctionibus,præſertimq; eo infarcta meatibus impeditis oon eſt exitus ad loca ſibi a natura deſtinata,humor igitur quarto quoq; die ad id põderis, moliſq; peruenit, id vinj,ac ſitus eo ſpatio concipit,vt ſua moleſtia poſſit naturã ad ſui expulſionem inſolentius irritare, qua eiectus in aliena,anguſtaq; loca pertruſus,iam corruptioni proximus,& minime integer cõcepto iam ſitu, putrediniſq; ſeminibus facillimè putreſcit,ioẽditur, febremq; accendit, ſuſtentat aũt illam quouſq; cõſumptus fuerit ipſa corruptione, vnumq; ſui cinerem reliquum fecerit, qui poſtea ciois futurum quarto die ſuccedẽtis humoris aduentum promptiorem facit,loco.ſ. affecto, atq; illius tractus viribus, & ita febris hac hnmotũ generatione, & collectione,& putreſcẽdi tarditate trahit, & quartanis circuitibus accedit, Cuius ideo curationem eam ẽt optimam bine colligi pôt, qua generatioñe humoris ſu-

A peruacui tollamus,& vias illas, quibus eijci poſſit è corpore ad hoc deſtinatas aperiamus,quod perficitur & venæ ſectione, ſi vniuerſum corpus ita bumoris genere abundet,vt inde motus magnus timeatur, vel potiſſimũ purgatione corporis ab eo humore, qui & intẽperie afficit viſcera,& ſuo habitu craſſo,lento, & abundãtia vias obſtructas tenet, & cum his humoris ẽt mitigatione ſecundum eius illas partes,quæ corrigi poſſunt, & moderati, ad quod ſequetur facilè ẽt viſcerum ad integritatẽ ſuam reuocatio,quæ ad reſtitutionem integram ſanitatis eſt neceſſaria, Videtur igitur potiſſima purgationis neceſſitas, quæ tamẽ obſeruationem poſtulat eo maiorem,quo humor eſt pertinacior,& naturæ magis aduerſarius,hic,de quo agitur præter pertinaciam ob ſui craſſitiem habet etiam vim naturæ contrariam magis, quã

B cæteri humores habeant, imò vitæ omnino aduerſam, naturalis calor,in quo vita eſt tota poſita, & munus omnis naturę perficitur,eſt humidus,& calidus,humor hic ſua frigiditate,& ſqualore horridæ morti ſimilis,& ideo naturæ horribilis eſt,ſi quid enim caloris actionis hẽt,illud breui digeritur,cineremque relinquit. Propterea citius nos naturam lædimus ipſum mouentes, antequam ſit mitigatus propter eius frigidam naturam, quam viſceta leuemus ab eius onere propter eius craſſitiem, lædit enim humor infeſtus non,cum quieſcit, ſed cũ mouetur, Atque cum mitigandus ante ſit humor, quã moueatur,is longa admodum eget opera immutationis,tũ, vt eius ſiccitas humectetur, tũ, vt craſsities extenuetur, illave in naturam inferat inimicam vim, hæc ne purgationi reluctetur, tumultumve ex lucta excitet maiorẽ in

C corpore,vbi turbatio fit, nõ ſolum renitentium humorum craſſorum,ſed etiam tenuiorum, cum vijs impeditis cohibentur,ex qua quidem turbatione impeditur cõcoctio,vt poſtea cõcoqui nequeant, humores crudiores facit ſæuiores, noctęque magis infeſtos adeo, vt poſtea difficilius ſedentur, ad quod malum accedit,quòd purgationi tenuioribus quibuſdam, calidioribuſque, & humidioribus bumorum partibus per vim expreſsis medicamento illas extorquente ipſi poſtea relicti craſſitudinem ſuam,ſqualorem,ac frigus obtinent valẽtiora, vnde duriores, magis rebelles, & nocentiores exiſtant, vt nec amplius ipſi extenuari,nec miteſcere poſsint, longe minus è corpore effundi, interea intus lædentes viſceribus infarcti,& viſcera ipſa,& quidquid alimenti acceſſerit in ſuam vim conuertunt,propagantur,& res in de-

D terius labitur, Quæ obſeruatio maior in huiuſmodi humorũ genere neceſſaria eſt, apparatuſq; longior, vt ipſi aliquam tẽperationẽ,viæ vero apertionem recipiãt, vnde ad purgatiooẽ non eſt deueniendum,niſi longo poſt tẽpore,& notis oĩbus coctioois obſeruatis, interea tota opera apparatui attribuẽda eſt,vt humectis,calentibuſque rebus bumoris frigus, ſqualorque refrãgatur, ſimul remittatur ea viſcerũ illum generantium affectio,& vitioſitas humoribus malis ſimilis,qnibus perfectis demũ extenuetur iam mitigatus bumor, & via, qua ducendus eſt,patefiat, interea habenda viſcerũ, & ætatis ratio eſt propter concoctionem,quoniam ipſe venter plurima pituita in hac febre omnino ſolet abundare, in tuo vero corpore ratione tum ætatis, tum morbi abundabit, ſimul igitur & calor natiuus tuendus, & ventriculus le-

E oiter expurgandus bis, quæ commode id faciunt, medicamenta, credo vero neſcis tu vires, quæ nos docuiſti terra naſcentium plurimas, ex quibus delectus tibi, quam cuiquam alij facilior, ex ijs vero, quæ ad immutandum, alendumve ſumuntur cenſendus eſt, cum vero, ſi quæ humida ſint, non ob id ſtatim admittenda, ni etiam a frigore,& a lentore aliena fuerint,concoctuque facilia,de uentriculo vero quoniam ipſe, vt dixi, & propter ætatem frigidiorem, & quoniam, qua ſe circũſiſtunt viſcera, quorumque fotu ſemper vtitur ad ſuam concoctionem hac ſub febre ſcatent hoc humore frigidiori, coctionique aduerſario, ipſe præcipua cura indiget, ut contineter ab illis defendatur, ſic mm intus, tum extra calidioribus fouendus eſt. Vnde pipee

a Gal. propoſitus hac de cauſa commendandus etiam eſt, nec calor eius metuendus, cum melancholicus humor tunc tandem fit, eum refrigeſcit, pituita uero, quæ impedita coctione fit, impeditque coctionem, & materiam ſuggerit malo humori, quæ continenter in ventriculo ob contagium viſcerum affectorum generatur, ipſa quoque vel per Clyſteris ducenda eſt, uel per os, accepta hiera ventriculo modis omnibus profutura deiicièda, vel, ſi facilis ſit, vomitu effundenda pridie eius diei, qua acceſſio expectatur. Vnde oximel, & piper, & hieram, ſi non ſolam, certe cum caſſia mitigandam in primis commendarem, vt aſsidue adhiberentur, cæteris ad mitigandos humores, ad firmandum calorem viſcerum opportunis non præteritis purgationem ſero admodum, & lenem, paulatimque faciendam proponerem poſt, dictas obſeruationes, ſi fuerit neceſſaria, nam vidi multos ſulis leuioribus vomitibus curatos, præſertim ſi vſus Theriacæ iuſto tempore danda, uomitibus ſupponatur, hæc ſit ſententia deſcripta tibi potius, quia potuiſti, quam quia egere te his noſtris obſeruationibus exiſtime, maluis enī hominibus in ſcribendo audax, quam tibi negligens in recuſando roganti hoc officium videri. Quæ uero ego te eram percunctatus, hæc ſunt γδοιαν arborem oemini me legiſſe quodam libro ſic apud Aegyptios nominasam, ac ſatis vulgarem, neſcio enim quid ipſa ſit, legi aliquando apud Vitruuium eſſe quoddam pigmenti genus pictoribus ualde expetitum, quod ſic Atticum appellat, de quo ipſe pluribus dicit, nec ſcire poſſum, an apud noſtrates inueniatur, obſeruaui prætcrea multa apud Scribonium, quæ mihi ignota ſunt, hæc in memoria habeo. Meminit Alyrrhe, Amineç, Naſturtij animanti, nec certus ſum quomodo noſtratibus appellentur. Celſus etiam Aptunàm habet, quam eſſe tamen Aprorum ſcio, ſed quidā medicus id nouū, atque inauditū nomen eſse perſuadere nititur vide, hæc obſecro doctiſsime atq; humanis vt vir tu mihi explica, aut ſaltem indica, quomodo noſtratibus appellentur, & immortales tibi habebo gratias. Valetudinē tuā cura Verona. 8. idus Octob. 1571,

Pro nobili Montana Peregrina habitum cum Monteſauro, Lando, Paterno, & Iuliario.

CONSVLTATIO CCCXLVI.

QVi ante me dixit, Viri cum in omni genere tum in hac arte nobiliſsimi, adeo perplexe rem eſt proſequutus, adeo omnia permiſcuit, vt ego in tanta malorū varietate nunc primum vix audita tam ſubito non poſſim modum inuenire, quo explicem negotiū, & ponam certa initia & capita noſtræ deliberationis. Vt uero in tanta perturbatione aliquo adita rē poſſim aggredi, ex oī eo malorū numero tria tantū accipiā tāquè illa, quorum potiſſimum vt reliqua mihi omnia cōtineri videātur, Eſt primum deſtillatio, ſecundo, febris, tertio artuū dolor. Prima eſt pituita quæ in pulmones perpetuo fertur, quandam leuem ſpiritus anguſtiam faciens, tuſsimque excitans, qua ſpumoſa, craſſa, quādoque filis rubeis infecta expelluntur. Febris autem eſt aſsidua quam ego euidentē uideo, &, vt vere dicam, mihi in pulſibus nunc tanta depreſsio eſt obſeruata, vt notam aliquam increſcentis alicuius obſcuræ acceſsionis, ſubeſse hac hora iudicarim, quæ febris aſsiduam ēt ſitim affert, videtur quidem quoque leuior eſſe, vt quāque ſudorem promouet, a ſudore tñ non relinquitur integrum corpus, non deſinit calor, nec ſitis, vt ipſa refert, quam febrem meo quidem animo ſequitur corporis illa tenuitas, & macies, atque ni fallor, illa menſium exiguitas, nam menſes quidem non ſunt erepti, aut impediti, ſed tamen imminuti, quāuis alias etiam cauſas habere poſsint luæ exiguitatis.

Tertio ex grauioribus malis ſunt dolores artuum, nō dixerim articulorum, quoniam, etſi quidam nomine articuli accipiant minores artus ipſos, qui iunguntur, tamen Hippocrates & noſtrates omnes per articulos iuncturas, copulas, nexuſque artuum intelligunt. at hi dolēt quidem non ſoli, ſed medij etiam ipſi artus, vt medij cubiti, qui dolores in genu ſiniſtro tumorem habēt, & muſculorum diſtorſionem, neruos quidem non videtur attingere, quoniam torporem non habent adiūctum, aut conuulſionem, ingreſſum impediunt, corpusque continenter affligūt. Horum ego affectuum cauſas conabor inueſtigare, quoniam cum eis reliquorum omnium origines patefient, ut fluoris albi vterini, maculatum in eminentibus partibus, ſcilicet cute, ut rubedines oculorū vt nodi in articulis &c. Viri doctiſſimi ordo vim rerum tum naturæ, tum artium continet, ita ordo, quo hi affectus orti ſunt, mihi illorum inter ſe eam cognationē docet, vt inde ego alterum alteri cauſam præſtitiſſe intelli-
B gam. Audiſtis, quod nobis hic loquentibus modo per nuncium ſignificauit, quod, antequam ipſa nuberetur, ea deſtillatione, atque eo fluore albo adeo male ſecū agebatur, vt ad omne miſerum remedium tolerandum deſcēderet, per aquas balnearum, per potiones illas diuturnas fame necantes guaiaci, per deſtillationem guttæ cadentis, itaque miſerius malum erat quare a prima ætate magnum fuiſſe horum affectuum incommodum ex remedijs quæſitis, maius verò malorum fundamentū ex illis fruſtra datis apparet.

Quid igitur tam vehementes affectus, vitia corporis tam ualida a tenera ætate, tanto temporum ſpatio trabētia magnorum, & variorum incommodorum non procrearint? aſſidua a capite in reliquum corpus defluxione humorum, qui ſatis fuerant quidem primum vix ad
C pectus pertinentes, poſtea tamen prauitate amplificata, & inde humoris etiam generatione multiplicata (qui vim mali, & cauſam ſibi contagione ſui ſemper magis adauxit) ad tantam copiam deuenit, vt vix illę priores eum non caperent.

Sic alias vias quæſiuit per neruorum ductus ad artus, per venas ad interiores meatus corporis, ubi putreſcendi occaſione ab infarctu accepta, quoniam ſui lentore impedit ſibi perſpiratum, & in cauſa eſt, quo minus materiæ è ſinibus viſcerum, & arteriarum eijciantur, febrē excitat non mediocrem, neque etiam intermittentem. Ad vterum quoque accedens crudus humor profluuia alba parit, & contagio illum afficit, vt ibi etiam ſimilis humor poſſit amplius generari, & alba profluuia cieri ampliora.

D Infarctis præterea ſuo lentore uenis uteri menſes, ſi non impediantur, ſaltem imminuantur. Vnde ego a capite initium omnium horum malorum ducerem, neque exiguum coniecturæ firmamentum ab illius pertinacia caperem. At putaſne viſcera nil ad hæc mala ei attuliſſe? plurimum certe ſiue ipſa prima fuerint, ſiue prius acceptа a capite noxa eam poſtea illi reſponderint.

Nam vt de genere earum naturali dicam, hepar calidius eſt, vt color corporis ex alimenti genere, & ſanguine efflorefcens indicat, cor etiam calidius, vt ex venis in ſignibus, eodēque colore mulieris cognoſcitur, vt enim vaſa a corde, ſic ſanguis a iecore, & corde proficiſcitur.

Cordis verò præcipue calor ex pulſu, & magnitudine animi, & iracundiæ colligitur, pulſus a febre mutati certum indicium non habent, animi tamen, & iracundiæ
E magnitudo manent certiſſimæ notę caloris. Vtrumque igitur calidius viſcus potuit attollere humorem de ventriculo, quoties non ita bene coquebat, in caput, quod caput credo ſua natura fuiſſe imbecillum, cum tot vitiis affectum a pueritia fuerit, cuius caliditas, & humiditas inferius ſignis ſuis patefient, quæ imbecillitatis maſtres ſunt.

Altera enim trahit tanquam cucurbitula a uentribus inferioribus, altera attractam materiam facile recipit, nec facile a ſe reijcere poteſt aut diſſoluere, qui humor, cum onerarit caput, eius facultatem ciet ad expulſionem, demittitur vero ab ea tum in ventriculum, tum in alias partes, unde ventriculum redditur imbecillioris diu humoris qualitate affectus, qua ſimilē, generat

omnino

omnino poſtea humorem remittitur uero ille humor inde a calore uiſcerum extenuatus, calefactusque, & uaporoſus in caput, ubi turſus concreſcit, deſcenditque tū pondere ſuo tum a facultate depulſus. Ventriculi debilitas intelligitur tenuitate carniū circūſiſtentiū, quæ vētriculum fouere ſolent, extenuantur autē facile caliditate hepatis, quæ ſugit humorem, & innatum eius calorē, cognoſcitur ēt ex ructibus, & inflationibus. Hepatis calor naturalis, ut dixi, & calore iam aſcititio, ex cutis infectione, & maculis ęgritudinem diuturnā, & iecoris calorem uitioſum ſequentibus. Capitis tandem calor ex prōptitudine loquendi, cogitandi, agendi ipſius mulieris, ex oculorū rubore, facieique humiditas ēt capitis ex longitudine ſomni colligitur, qui cum ſana eſſet, cum etiam ægrotat, & ſub febre eſt, ſemper eſt diuturnior. Conſpirāt igitur viſcera cū capite in hoc malū, in quo eſt malorū cōgeſtio tota iādiu vndiq; a totis corporis uiſceribus, & uentriculo concurrente, a qua congeſtione caput frigus potius, q̄ alias qualitates accepi te raſtion habitu humoris, & frigidioribus ibi firmius manentibus, frigore igitur caput fuit affectū, eiuſque qualitatē tantā cōcepit, ſamq̄ a ſua natura calidiori alienā, & diſtantē, ut, & ipsū vna cū uiſceribus curationē poſtulet cū vētriculo caput calefactionem, cū corde iecur refrigerationē petūt, quare quatuor illa imprimis mēbra nēpe caput, cor, iecur & ventriculū male affecta habemus, a quibus afficitur pulmo afficiuntur, artus, uterus, & ēt cutis, illa prius, hæc poſterius, ſi noxa aliqua relinquetur, curanda ſunt. At pulmonis malū præſertim cū ulceratus eſt, ruinam omnium certā mortē, & malū ineuitabile uidetur. Ego uero dico pulmonē nondū ulcus concepiſſe, & quod iam cōcepit intemperiei a deſtillatione, id non ita certā mortem, nō ita ineuitabile periculū minitari, deſtillationis.n.genus frigidū, ac craſſum eſt cerebri, & ventriculi cauſa, neq; eſt putridum quod expuit, ſic.n.etiam frigida deſtillatio putreſcendo poſſet pulmones exulcerare ex primo Epidemior. Nullo igitur malo magis urgente ordinem procreationis in curanda hac muliere obſeruabimus, a primis.ſ.cauſis ab humore intemperiē fouente, efficienteve, deinde ad cætera. Verū poſſe reſtitui hanc mulierem ſane non crediderim, imo uereor, ut ēt diu ſeruari non poſſit. Caput affectū eſt, quod difficillime curationē accipit, imo cū ipſum per ſe affectū eſt, fore nunquā curatur, quæſo Doctores quot capita per ſe affecta curata vidiſtis? Difficillime expurgamus capita, lōge difficillimè contēperamus, calore.n.inducendo replentur magis frigore humor in eo nimiū defigitur. At purgatum corpus prius eſſe debet, Facile hoc dictu eſt, ſed neſcio, an p̄ſtari poſſit, qn̄ natura ita exacte expurgari, curariue uiſcera poſſunt, ut nihil ex quotidiana coctione in caput rapiatur? Vt fiat hæc expurgatio oīno exacta, contēperatioq; membrorū, neſcio tñ notā aliq̄, qua certi eſſe poſſimus, qn̄ caput nihil affici poſſit a uiſceribus alimenta adminiſtrantibus, vt tuto ipſum tractemus, quare veteris capitis mali ego non ſpero curationē mitigabitur quidē forſan, & ſuſtinebitur aliquantū eius vita malum tñ trahet ipſam uſq; quo intereat, quod ſi rōnes non poſſunt, experientia mihi a uobis hoc impetrabit. Nā tot facta ſūt remedia, & illa quidē ualentiſſima, vt diuturnę guaiaci potiones, vt deſtillationes aquarum thermaliū, ut cauteria quatuor, quæ, tñ oīa nihil fecerunt, quare ego aliquid p̄futurū ad ſanitatē integrā crediderim? aliquid tñ ad mitigationē mali poſſe propoſitā curationē ſperatim. Quō aut mitigabitur? facile dictu eſt, neſcio an ita facile factu. Nā humorū copia adeſt, copiæ intemperies ſubeſt ī oībus dictis uiſceribus, & poſtea in aliis mēbris. Primū copia uiſcerib. ſubmouenda eſt, deinde intemperies moderanda priuatim poſtea ſingulis mēbris curationes adhibendæ. Copia tribus illis noſtris tm̄ inſtrumentis tolli pōt chirurgico, pharmaceutico, diętetico. De chirurgico quid putas? detrahendus ne eſt ſanguis per ſectā uenam, an non? Spectatiſſimi uiri, cū me conuerto ad opiniones multitudinis hic ſectionem uenæ fugio, tanta.n.eſt corporis tenuitas, ut uerenda ſanguinis detractio uidea-

A tur, quod ēt præceptū ſit a Gal.& Hippocrate in extremis maciebus vitandam eſſe ſanguinis detractionē. Cū tñ noſtrę artis, uel potius naturæ præcepta legesque conſidero, toto animo ad ſecandam uenā deſcēdo, morbus .n. magnus eſt, quod unum hoc ſufficit Galeno noſtro doctori ad uenam aperiendam, niſi quod ſuberit a uiribus impedimenti. At detractio ſanguinis proprium ſuperantiæ ſanguinis remedium eſt, cum contraria contrarijs curanda ſint, hic vero nulla ſanguinis abundantia. Imo contra ipſe Galenus nullis ēt plenitudinis notis extantibus, morbo magno inſtante ſecandā eſſe uenam iubet, ſaltē inquies notæ illius plenitudinis, quæ pro uiribus nimia eſt, ſunt neceſſarię, credo quidē.ſ.imo uel ſi cacochimiæ notæ affluerunt, venæ ſectio non impeditur, ut inquit Galenus lib. de rōne curandi per uenę ſectionē dicēs, qđ præſēti bus ēt cacochymiæ notis ī magno morbo

B vena ſecanda eſt; ſi uires ſteterint. At cruditare, & cacochimia nonne impeditur uenæ ſectio? minime impeditur eorū cauſa, ſed uitiū tantū, nempe ſi tanta fuerint, quibus uires fiant imbecilles, & tunc ait Galenus prętereas cacochimiæ ad ſunt pulſus inæquales, ita, ut minores, & imbecilliores maioribus ſint plures, inæqualitas .n. indicat cacochimiā, & cū minores, imbecillioresq; fuerint plures magnis, & uehementib. tūc tanta erit imbecillitas, quæ ſectionē venæ impediat tenuitas ergo huius corporis, cū pulſus non ſolū non ſiot imbecilles pluresquā uehementiores, ſed neque quidē inæquales ſint, nedū imbecilles, propterea nō eſt iudicāda tāta, quæ ſectionē uenæ impediat. Videmus uero ēt turgētes uenas, ut erant in ea muliere. Galeni in Epid. huic ſane ſimillima, quæ plenitudinē q̄uis uitioſam ſignificant, illa uero uala ēt extendit, etſi quoad uires illa ſit iudicāda, uā car-

C nes ēr uutrijſſet, ſi boni ſucci eſſet cacochimia ergo eſt, & ſignificat læſam uim concoctricē, cū tñ ad uitalem uim nō perueniat tanta noxa (aliqua.n. ad eā certe etiā pertinet) quanta uenę ſectionē impediat, ſecandā uenā ſtatuerē. At quantæ uires ſint, & quantæ requirantur, ad ſecandā uenā, quis exacte pōt iudicare? maior quidē uis requiritur, ut ſecare uenam liceat, q̄ vt corpus purgare, cū in utraque re uires uigere oporteat, nā purgatio alimētū corpori non ſubtrahit, ut uenæ ſectio facit. Quātæ tñ adeſſe debeāt, & q̄uo cognoſcantur hoc opus, hic labor & indocilis iudicij res eſt. Sequemur Galenū, & cū plures fuerint imbecilles pulſus fortibus uenæ ſectionē prætermittemus. Quid? quod partiri poſſumus hanc ſanguinis detractionē, & epicera ſtica uti curatione? renutritione interiecta inter multas venæ ſectiones, ſic.n.& copia

D imminuitur, & uires ſuſtentantur. Sed qua parte uenā incideres? acciperē uenā hepaticam ſic medicis dictā internam in cubiti vinctura, nec minores hic uenas aperirem, ut inciſio amplior fieri, & craſſior ſanguis effluere poſſit, quo plenum eſſe hoc corpus ex nigredine uenarū cernimus, & ex febre aſsidua poſſumus coniectare.

In minoribus enim uenis fieri non poteſt neque ampla inciſio, neque etiam obliqua, ut docent artifices, quo ſanguis liberius effundatur. At cur pedis, uel tali uenam non deligeres menſibus imminutis, & forte materiam inde malis tantis ſubminiſtrantibus? Certe, ſi crederem hanc menſium imminutionem fuiſſe tantorum malorum cauſam ad talum inciderem, ut inde, unde mali o-

E rigo, eius curationem ordirer, at quomodo mihi integrum fit, ac liberum poſſe cauſari menſes, ſi in ueteribus malis recens eſt illa diminutio? Sequuta eſt illa reliqua mala, non autem præceſſit, potius ex febre conſumente ſanguinis humidum & craſſiorem efficiente ea euenit, quam ut ex ipſa reliqua incæperint.

Pręterea dummodo ego tollam antecedentem uocatam cauſam, quæ omnino eſt ſanguis craſsior, qui eo loco per quem craſsiori ſanguini lata uia fieri poteſt detrahendus eſt, mēſibus poſtea uia poterit ſuo tempore aperiri, propterea quod inciſa primū inferius uena traheretur facile copię craſſę ad uterū, & magis loc ū infarciret retrahenda igitur potius ab uteri obſtructione, quam ad uterum deducatur, ut poſtea facilius per uterum exigua

elicita effundatur. In articulo igitur brachij, cubiti uenam cenſeo aperiendam, & ita viſceribus primo exonerandis, & multæ copiæ diminuendæ vacandum, ſanguinis detractionem partiendam, & poſtea cum ſuis temporibus non effluent méſes, illorũ temporibus propinquis ego ad talum venam aperirem, purgationibus humorũ & extenuationibus prius abſolutis. Pharmaciam ab inciſa cubiti vena eo ordine adhiberem, qui in medicina facienda præcipitur, ut prius detergentia, concoquentiaque humorem, deinde extenuantia, & poſtremo aperiẽtia, purgantiaque exhiberentur. Ac frigida cum calidis confuſa cum ſint, ego mediocribus vel temperate frigidis cum calidioribus commiſcerem, roſas, cicoracea, & borraginem agrimoniæ, betonicę ſtœchadique, & ſimilibus, quibus etiam capiti conſulerem, & ventriculo, nedum cordi, & hepati. Interea enim dum humores mitigantur, membra etiam ad ſuam naturam æquè referuntur, vt in ſuam temperiem recepta contra malam vim humorum agant, vbi roſæ, & ſtœchas, ac betonica capiti, cicorea & agrimonia hepati omnia vero ventriculo conſulent, quod roſa abſtergendo, firmandoque faciat, quæ hepati quoque refrigerando profutura eſt. Cũ incidendum extenuandumque erit, oximelle potiſſimũ vterer, cum abſtergendum magis melle roſaceo cum ipſis cicoraceis, vt ſyrupo de cicorea Nicoli ſine rhabarbaro, cum aperiendum tandem radicibus, & adiantho & lupulo, & cæteris eiuſmodi, atque etiam calidioribus. Cum ſemel purgato corpore vehementius erit agendũ; ad ſyrupos compoſitiores de betonica compoſitum, de ſtœchade, de fumoterra compoſitum, de pomis compoſitum, expurgarem poſtea ex ſena, agarico, & rhabarbaro, cum diacatholicone, cum pillulis etiam cochijs, pro ratione eorum quæ tunc in corpore verſabuntur.

Viſceribus medijs ſic expurgatis aſcenderem ad partes eminentes, vt cutim, vt artus, vt caput, quæ etiam ijs, quæ iatus ſumuntur curari ſolent, vt per ea, quæ ſudores euocant, quæ per totas venas citò cutim petẽt, & caput, & artus ipſos, ſic venas omnes, ſic carnes, & cutim expurgando. Natura quidem poteſt quandoque per aluũ vel extimas corporis partes deplere, vt contingit refrigerationibus cutis alui fluorem mouentibus natura à cute in ventrem tota conuerſa. At in hoc ars naturam nõ poteſt ita tutò imitari, cum vi moueat, quare potius extima per ſudores expurgat. Itaque noſtris temporibus in more poſitum eſt, vt vtamur aquæ potionibus per plures dies, cui incoctum ſit vel guaiacum, vel ſalſa parilia, quibus potionibus ſudor facile euocatur, & corporis eminẽtiores partes expurgantur, habet enim guaiacum eam vim, quam conſiderabat, diſputabatque longius Galenus eſſe principibus viſceribus opportunam, ac neceſſariam, quæ acris eſt, apetiens, atque ſubacerba cuius hic ego vim nolo explicare, quam vos minime omniũ ignoratis, ſolum dicã quod acerbitas eius, præterquam quod firmandis viſceribus facit, & vi apetiendi altius defigendo, deducendoque calorem etiam moderat, ne viſceribus infenſus ſit.

Vnde cum calor ille in ventriculo ſui tenuitate facile abſumatur, & reſtet auſteris partibus vt et aſſrioribus dominium, interiora viſcera utiliura efficiuntur. Itaque ſi potiſſima mihi cura eſſet ipſius hepatis, ego ſane guaiacum adhiberem. At, quoniam fertur, & ratione, ac experimento eſt cognitum, ſalſam pariliam citius penetrare, faciliusq; ſudores prolicere, & capiti certa ſuapte vi prodeſſe, ego hac potius vterer, cum artus, & caput maxime putem poſt expurgatum corpus eſſe ſpectanda. Si quis dicat acerbitas acumini adiuncta citam magis facit penetrationem, ego dicerem nõ citam quidem magis, ſed ad altiora, imo tardiorem, & non ad longinquiora, cum tarditate ſua acumen amittat, auſteritatemque retineat, quare longius ſalſam pariliam poſſe pertinere; quoniam ſalſa parilia citius a calore motatur minus terræ habens & tenuis naturæ, & aquæ particeps ad cutim peruenit in vaporem mutata, & ita etiam capiti propriè facit, vt & periti aiunt, & nos experti ſæpe ſumus.

A His factis ad Lucenſes aquas, & per potiones, & deſtillationem, & balneationem daodas deuenirem, quibus ſi malum non cederet, ſufficerem cauteria, nam in miſerrimo malo miſerum remedium tolerabile putaũ; gerit vero gemina in cruribus cauteria, nihil adhuc proficiunt, duo in humeris diu geſſit nihil tamen melius habuit: ego ab hoc genere remediorum minus ſperarem leuamenti quam ſperem ab aliis, vna cum omnia conuenerint; nam leue omninò auxilium ab omnibus his ſingulis exſpecto, & fere nullum, ut dixi, coniunctim verò adhibitis omnibus cauteria erunt utiliora. Capitine dares cauterium? darem, cum præceps morbus, & deſtillatio periculum minabitur, alioquin non, nempe ſi omniũ prius viſcerum integritatem poſſem obtinere, alioquin omne malum caput à reliquis ad ſe reuocaret, quare certæ B notæ ſunt expetendæ, quibus appareat totum corpus expurgatum omni ſuperuacuo, humore, quæ, an certe habeti poſſint, ueſtri ſit iudicii.

Victus ratio eſt tertium inſtrumentum, cuius opera vtitur medicus ad valetudinem. In ea ſic temperarem mihi, vt nec tenui ualde nec extenuanti vterer, nam nec tenuem ualde longinquitas morbi, nec extenuãtem fluxiones poſtulabãt. Mediocris igitur materiæ cibos probarem, & leniter refrigerans. In potione a uino arcerem; nam caput infirmum uino nimis læditur. At uentriculus? Incoquerem in aqua aliquid, quod ventriculum tueretur, & plus faceret ei tuendo, quam exigua uini portio cum aqua mixta, aut ipſum oligophoron uinum, nec capiti ita officeret, neque fluxiones cieret. Sic me gererẽ: Viri celebres.

C Præterea, & conſilium Iacob Schiopium.

Sermo de morbo Philippi Stridonij cum Curtono medico habitus Limaci.

CONSVLTATIO CCCXLVII.

Carum fuit Vir præſtantiſſime audiſſe ex te huiuſce mali hiſtoriam, ut poſſim ipſius curam ſuſcipere, ſi forte virum hoc corpus Veronam transferatur, & profecto ex his, quæ egeris tu ego facilius agenda colligam. Dicturus uero nũc de eodem malo ita ſtatuo, nos potius officium, quam beneficium ipſi poſſe præſtare, o- D peram potius, quam auxilium noſtri deſiderij notam; non huius mali remedium eſſe collaturos, & noſtra voluntate ſuorum gratiam, opera tamen ſanitatem ipſius minimè conſequuturos.

Malum enim adeo graue eſt, vires tam ſunt infirmę, vt de ſalute huius corporis omnino ſit deſperandũ, quare longior eſt futura oratio ad ægritudinem exponendã, quam curandam, Iam ipſam rem aggredior. Vir is venerandus ætate 64. annorum corporis robur a natura nactus non mediocre, calore atque humore abundans, nũquam non neglexit ualetudinis tuitionem, cibis craſſioribus nullo ordine ſumendis delectatus, præcipue verò, cum ſæpe nimium abſtineret a cibo, in potionibus nihi- E lominus interea intemperatus eſſe conſueuit, vt fere ſolent qui articulorum doloribus obnoxij ſunt, quæ res viſceribus omnibus, & partibus neruoſis ualde aduerſatur, eorumque uim conſumit, crudiorem autem, & nimis ichoroſum ſanguinem cito uini tranſitum facit, ut non ſit mirum, ſi idem fluxilis, & crudus, inædiaque calefactus articulos petit.

Præterea ſtatim a cibo laborioſis ambulationibus ſæpe uti conſueuit, non ad ualetudinem, ſed utcunque in animum incideret, negociorum fugiendorum, & animi laxandi cauſa pedibus urbe excedere, & excurrere ad primum ſaltem lapidem calidiſſimis etiam temporibus quandoque otio ſtudijsque nimis ſedate, hoc eſt, modo plus iuſto, modo nõ ſatis ſe ſe exercere, præterea, quoties aluus adſtricta eſſet, continuo paſſulas conditas cum ualentioribus medicis ſumebat, & ſuis temporibus etiam

roſas

roſas recẽtes primo cibo ea aceto comedebat, eiuſque præſertim generis, quas tanſchiete nos appellamus, quarum vi infeſta aluus nimis ſæpè flueret, viteſque ventis conſumerentur, quibus corpus inſalubre factum modo febres, modo dolores articulorum arripiebant, cum quibus renum etiam infirmitas erat ſæpè coniuncta, atque cum eiuſmodi malis premeretur, neque ſatis iacebat, neque etiam interdum domi ſe continebat, neque medici conſilio vtebatur, ſed ſpontè modo nimium abſtinebat, vt per duos etiam dies nihil acciperet, modo ſolam aquam, & illam multam bibebat, interdum medicamentis ſpontè vtebatur, interdum a Medico etiam improbata, & prohibita volebat aſſumere.

Quibus ita propoſitis ſubijcienda eſt tua huius ægritudinis hiſtoria; Febris cæpit ſub finem Maij, illa tertianis circuitibus diu traxit, in qua ipſe modo Medici conſilio, modo ſponte multa egit; præterijt plura, quæ ad valetudinem erant neceſſaria, & cum leuius habere ſibi videbatur, domi ſe non continebat, cum fortè continenter febriret, ab acceptis roſis aluus liquida, eiraque nimis diu fuit, ſemper inde varia deiecit liquida, flaua, viridia, lentaque, ſub quibus cum dolore etiam aluus ferebatur, fœdumque odorem habebat. Subinde febris incertos habere circuitus cæpit, ipſe verò langueret, inde circuitus quartanos ſuccedere vnus, & item alter, ac tertius, quibus adeò infirmis viribus factus eſt, vt iam vix aliam aliquam acceſſionem ferre meo iudicio poſſit, cui rei augendæ multum fecit vomitus ille aſſiduus, ex quo poſtea via quidquam cibi acciperet, & acceptũ reijceret, volens ipſe, & ſponte ſua tanquam nimis infeſtum, vnde ſola ouorum lutea ſingula, aut bina ſingulis diebus, poteſt iam adduci, vt aſſumat, & ſæpè, vt referunt ea, quæ aſſumpta ſunt, via immutata vomitu reijcit. Lingua arida eſt, quod perpetua febri laborare indicat, extrema ſæpè frigida. vngues ſæpè nigri, quod acceſſionum nota eſt, tam de virtute ſuſpicionem auget, vrinæ etiam cum ſedimentis nigris fuſcæ, & malitiã febris, & virium infirmitatem ſignificant. Itaque vrinæ quidem, & aluus facultatis nutritiæ, pulſus etiam vitalis infirmitatem denotant, hi enim ſæpè intermittũt, quod in ſenibus quidem minus terribile eſt, at ſemper ſunt infirmi, & parui, frequentiaque, & crebritate ſupplent euentandi neceſſitati. Quid cauſæ ſubſit his malis difficile hoc dictu non eſt. Nam primum corpora plurimo ſanguine referta, plurima etiam fece ſanguinis prędita ſunt, præſertim ætate iam inclinata, nec ita multũ natura conſumere, aut excernere valente, maximè verò, cum propter calorem ea eueniribus quibuſdam ſæpè hæc corpora bilem generent; illaque diutius inſiſtens exuratur, quod in hoc corpore fuit facilè ex ciborum genere, fame, labore, & calore febris longo.

Itaque hoc corpus atro humore plurimo refertum eſſe neceſſe eſt, ſcilicet cum fęcoſo ſanguine, tam exuſto ipſo, vt bile exuſta, pituitæ etiam, & bili miatos eſſe humores hoſce planum fit, quoniam ventriculi infirmitas non poteſt non pituitæ mater eſſe. Vnde tertiana notha primum ea bile nondum exuſta facile alijs humoribus occupata, deinde erraticę febres tenuiori bile diſſoluta, craſſaque relicta, & varietate humorum, tãdem quartam circuitus iam exuſtus pariter ad extremã humoribus, hanc materiam putreſcere eſt notum ex acceſſionibus, intra venas etiam id apparet, quoniam febris perpetua inuenitur, & vrinæ ita malæ ſunt, & lingua ſemper arida, & vires infirmę etiam. Sed quid moror? mortem minantur omnia, & nos tempus conterimus diſputationibus. Vires non poſſunt ferre morbi magnitudinem, longè minus humoris concoquendi lõgum ſpatium, mitigare ipſum nec longo, nec breui ſpatio poterunt, longo, quoniam imbecillimæ ſunt, nec ſufficient eouſque, breui, quoniam humor ſua natura durior eſt, nec breui poteſt mitigari. Quid agendum igitur? Solanum afferemus, vitam trahemus cibis facilibus concoctu, vt ſuteis ouorum cum vino contuſis, carnium excolatis potius quam deſtillatis. At in Vrbẽ

A ne eſt remittendus? Hic ita me explico, malum eſt, ſi moueamus ipſum: malum etiam ſi deſiderio eius tam vehementi repugnemus: quod nam peius? quando illi hoc malo eſt pereundum ſatisfacerem ei potius morte etiam citius futura, quam repugnarem tam perdite cupienti, quando ea cupiditate patiret citius conſumetur, ita perturbari animo ipſum, cum ſuſpicatus ſibi non fore ſatisfactum, videtis vt mortem miſerè appetat, & ea certè cruciatu hoc animi citius etiã, quam ex itineris metu euentura ſit. Motus corporis mortem accelerabit leniorem; motus animi moleſtiorem citius efficiet.

Interea inungerem cordis locum ea vnguento mitridatico antico, gariophyllis, aceto roſaceo. Nam ſiquidum epithema in corpore iam extimis partibus refrige-
B ſcente, nimis refrigeſcit. Ventriculum verò oleo maſtichino, abſinthij, ſpicato, cum pulueribus aromat. roſati. nuce moſchatæ, macere, gariophylis, & ad cibum expreſſas potius quam deſtillandas carpoñis carnes darem. Extrema calidis fouerem, & etiam pectus, linguã detergerem cum aqua, & aceto melle tercierem cum expreſſo ſucco ſ. cucurbitæ temporibus, & locis pulſuũ ex roſa maluatico inſpergerem, vt ſuſtineatur ſpiritus, donec in Vrbem relatus ſit.

Secũda aut tertia die poſtquam Leniaco relatus fuit in vrbem itinere 25. millibus paſſuum duobus diebus perfecto, interijt, ſudore quodam lento, & frigidiore per duos poſtremos dies perfuſus.

C *Pro meipſo cum Salio, Lando, & Iulsaria.*

CONSVLTATIO CCCXLVIII.

REquiſiui veſtras ſententias Viri prudentiſſimi, ne in meipſo ob animi affectum decipiar, dum ſanitatem remedijs exquiro, propterea exponam vobis & quid contigerit in me mali, & quibus remedijs aduerſus illud vti cogitarim. Altius verò initium accipiam, vt coniectura facilior habeatur. Ad Idus Iulij, aut ſaltem poſtera die, cum veſtem mutaſſem frigus me malo habuit, præcipuè circum ſtomachum, atq; inde quotidie ad horam ſextam a cibo ſumpto inceſſabat quæ-
D dam moleſtia, quæ me miſere admodum affligebat, miſere inquam potius triſtitia quadam, ac animi languore, quando dolore vllo vehementi, ex dolore tamen quodam occulto, iniquo, ac maligno illa triſtitia proficiſcebatur, opprimebatur os ventris, dilaniabaturque tacita quadam vi, vnde exhorreſcerem, languerem, æſtuaremque, qui dolor quinquaginta dierum ſpacio me quotidie quinis horis a cibo interdiu per duas horas infeſtauit; ac ſæpè etiam noctu certa hora a cœna, poſt verò huius moleſtiæ deceſſionem non multo ſpatio ſequutus eſt quidam cutis pruritus, primum crura, deinde etiam reliquum corpus tentans, qui triginta dierum ſpatio in ſcabiem peruenit eiuſmodi, quæ prius totum corpus, deinde manus extremas fœdarit, neq; manus iam prurie bant, ſed puſtulis duris, minoris, albis, hu-
E more aqueo ſcatentibus, & pauco, turpiores manus indies fiebant, minuta interea ſcabie truncum, & artus exercente, vt ſęmora a cęna pruritu inſigni, reliquis horis nullo, cum quibus vigiliæ affuerunt, ſine cauſa manifeſta. Cum autem mihi contigerit iter Venetias coryza initio ſum correptus quæ citius celeriter excrementis abundantiſſimis. Venetijs modo calorem, modo frigus ſentiebam, vt ſi vias vel in meridiem, vel in orientem ambulabam, frigus verò tam moleſtum erat, vt quandoque oſſa ipſa frigore figi, vel ſecari viderentur, quandoque verò calore caput graue, æſtuoſumque fieret, tertio itaque die a prima coryzæ inuaſione ſub noctem graui primum moleſtia, deinde horrore, ac rigore concutiente membra omnia perculſus ſum, decubuique,

buique, & poſt tres horas decedēte horrore omni quieui ſomno grauiori, a quo os limoſum fuit, & admirabili quodam faſtidioſoque ſapore plenum.

Interea ſcabies illa cutem relinquebat, ſubſequutus inde dolor eſt ad coſtas ſiniſtras inferiores, qui ex tuſſi non incitabatur quidem, at ex dilatatione vehementiori thoracis totum ilium dolore complebat, vnde anguſtus erat ſpiritus eius doloris metu, nec libenter ſuſpiciebam altius, ne plenior ſpiritus diſtenderet nimis thoracem, iliumque dolore eo irritaret. Dolor primo ab aurora, per duas, aut tres horas magnus fuit, nunquam acutus, tundebat quidem, ſed ictu hebeti, vt inflando diſtendendoque ſolet, inclinatus eſt poſtea, vt ſpirarem liberius vſque in noctem, qua rurſus moleſtior factus ad lumbos etiam pertinuit, vnde cum antea nō potuiſſem in latus ipſum iacere ob dolorem, quia viſcerum decubitu in eam partem, & renixu ſubiectæ culcitræ in ipſum exacerbaretur, ea nocte neque in dorſum etiam iacere ob lumbos dolentes licuit, in alterum quidem latus iacere facilè poteram, ita tamen, ſi conuerterer, vt ilium non extenderetur, potius ita flecterer, vt reductis ſurſum femoribus venter laxus ſeruaretur. Sic enim remiſſo abdomine, laxaque dolor remittebatur, & accepto medicamento per bolos ex caſsia ad ℥. 1. & hiera ad ℈. 4. dolor multum remiſſus eſt, & inde ſemper leuior paulatim factus, vt etiam poſtea aliquid eius ſentiretur ad 30. diem, & amplius; Medici pleuritidem metuebāt, & ego nihil minus. Inclinante tamen dolore ſequutū eſt ſputum luteum primo, deinde rubeum dilutiori autem colore, vt cutis humanæ coloratæ, facieique color ruber eſſe ſolet, quod neque difficile excreabatur, neque multa tuſſi, ſingulo enim ſpiritu eijciebatur, & præſertim tunc, cum in dorſum decumbebam mihi vero videbatur a capite a febre, calfacto in fauces ferri, vnde deſcendebat multa catharri copia, certe quidem a loco dolente non aſcendere eram certus, nulla exacerbatione doloris per tuſsim percepta, color quidem permixtionem longam, ac perfectam ſanguinis exigui cū pituita deſignabat, & quodam loco miſceri diu ſimul, vnde poſtea eijceretur, at neque a faucibus diſtare locum vnde excernebatur vi ſpiritus, neque a loco doloris educi credebam, in latus dolens non poſſe decumbere affecto thorace affectum exterius eſſe indicat…

Qui igitur poſſet ab externo abſceſſu tam facilè in pulmones materia redire? Non erat igitur in thorace dolor, neque exterius erat affectus, nam coſtæ lecto incumbentes non augebant dolorem, ſed viſcera, ſed renixus culcitræ in inflatum ilium, quæ omnia imprimebant, ſubtus in ſeptum tranſuerſum in partes ad ſplen dolētes totam vim ponderis, & inflationis, tranſcolari fortè poterat ex pulmonibus flos ille, ſeu ichor ſanguinis à calore febris per vaporem effuſus, pituitæque miſcebantur in vijs latioribus arteriæ qui non efficeret ſpiritus anguſtiam, quoniā materia tenuiſſima non erat multa, quod facilius fieret impetu ad interna externis frigoribus facto nam ſcabies breui interuallo penitus ex toto cutem reliquerat, ego candidam, puramque illam cernebam ſub eo pleuritidis metu, cum miſſionem ſanguinis medici neceſſariam putarent, ego verò ſecandam venam minimè oportere contenderem, illi ex hæmorrhoidum venis ad ℥. 8. ſanguinis extraxere, & iura ex liquiritia, hordeoque dabant, ſex dierum ſpatio ita leuatus ſum, vt itineri me concredere auſus ſim, in quo ſemper firmior euaſi ſex diebus exiguo itinere confecto, robuſtus quidem videbar, at quietis cupidus eram, eo conſilio verò me continebam etiam in lectulo, ne rogantibus, & aduocantibus ad ægrotos me meam operam denegare graue eſſet, verum hoc, quod erat conſilij paulo poſt neceſſitatis fuit, ſudoribus enim ſuperuenientibus partim ex malo non ita belle diſcuſſo, partim ex largiori victu (cibi enim cupidior eram) vellem nollem mihi fuit iacēdum & pluri veſtimento tegi humore frigido onuſtus delectabar, cum ſudore ſcabies, quæ totis primis tribus diebus delituerat, & ſubinde paulatim emergere cæperat,

A acerbior repentè ſub ſudoribus facta eſt, & ſtatim in manum ſiniſtram tanta affluxit, vt me miſerè perderet, tumuit illa, tumuit, totum brachium, doloreque tanto eſt affecta, vt toto corpore dolerem, & ventre acerbè, dicebam mecum, aut malignus eſt hic humor, aut ſingulæ puſtulæ ſingulum neruum attingunt, videbantur enim nerui ſub eo dolore dilaniari, quod fieri non potuiſſet, niſi ſecundum neruos defluxiſſet materia, neque ſecundum neruos deſcendere poterat, niſi à capite mitteretur, malignior illa mihi non eſt iudicata, quoniā neque cutim erodebat, neque infectam malo colore relinquebat, tumorem rubeum efficiebat, citò ſuppurabatur bono puris colore, citò vlcera ſaneſcebant. Itaque caput fontem totius mali ſtatuere audebam, quamuis à corpore toto multum materiei ſuppeteret, remiſſo malo

B in manu, & ſudoribus inclinatis, dolor cum ſcabie ad os ſacrum deſcenderant, vigiliæ ſuperuenere, quæ quidem etiam ſuperioribus diebus cum iter mihi Venetias contigit me infeſtabant. Venetijs, totoque itinere, & multo etiam poſt me reliquerant, nunc verò tam moleſte ſunt reuerſæ, vt quandoque vſque in aurorā trahant, aut ſaltem, quod vt plurimum fit, tota vix hora à cœna conquieſcam, deinde totis ſex, vigilem, cum verò propè eſt aurora, tam graui ſomno tenter, vt miſerum ſit vel dormiam, vel vrgenti ſomno reſiſtam, vtrumque enim me habet peſſimè. Veſtigio interim vetuſti aliquo remanente, vel ſaltem tunc refricante, cum frigus locum attigerit.

His ita expoſitis impellor ego, vt quæram remedium vigilijs, ſcabiei, atque etiam dolori, quorum fortè vna,

C eademque cauſa eſt, vt à primò ſymptomate exorſus dicam, ſi non piget vos audire. Dolor ille ventriculi proxima æſtate non erat à bile, quoniam nec ſitis erat, neque cibi cupiditas penitus aberat, imò ex modo illo triſti, miſeroque inſidioſi doloris potius inimicus viuenti naturæ humor, hoc eſt generis melancholici iudicari poterat, veris enim tempore corpus purgaram à pituita, atque bile, tenuem viuendi rationem ſeruaueram, & aquæ potu vſus eram, cum æſtas autem ſuperuenit metuens ventriculo vino valdè temperato vſus ſum, inſtitutam tamen accidit mihi interrumpere illam tenuem viuendi rationem conuiuijs continuatis per multos dies, in quibus multo cibo, varioque vtebar, cum hoc accidiſſet aliena regione vbi cibi potioneſque duriores erant, dolor ille ventriculi ſequutus eſt, in patria verò conui-

D uijs alijs incidentibus longis non ita multum videbatur exacerbari, intendebatur quidem, at non pro intemperantia, à qua tenuem viuendi rationem interpellante ſi ille dolor ortum duxit, qua vinis crudioribus vſus eram, & in regione aliena, fortè in patria ex intemperantia nō ita langueſcente ventriculo, vinis mitioribus non ita exacerbabatur. Deceſſit verò dolor ille quadam nocte cū incœnatus cubitum iuiſſem, quāuis interea ſæpè in conuiuijs eſſem, inde ſcabie suborta purgaui iterum corpus bile, & pituita reſpiciens caput, cum capitis natura ferè infirmioris quendam vetuſtum affectum timerem potius, quam eam ſcabiem. Quid quæris? non poſſum ſtatuere illum melancholicum humorem ventriculi in ſcabiem degeneraſſe, quoniam in ea pituita primum cum bile apertè infeſtabat, deinde etiam non ſine ea, craſſi-

E tudo enim tanta non fuit, nec tam ſqualida, neque tanta cutis fœditas, tantaque puſtularum profunditas, extimam enim vix cutem aſperam reddebat, exterius ſuppurabant, nihil infectum colore malo, aut cicatrice relinquebant in corpore igitur inſiſtens potuit exiguus ille humor melancholicus cum bile, recepto repentè vſu vini à ventriculo ad ſuperiores venas reuocari, & ibi permixtus pituitæ ſalſæ, & bili ſimul cum illis permiſceri qui cum non poſſet ita citò exire ob craſſitiem vigilias illas effecerit, deinde cum eſſet à natura paratus, & vna cum pituita permiſtus, ad expellēdumque promptus ex eo frigore, & calore viciſsim mouentibus, exagitatus demum à frigore ad propria loca compulſus eſt circū ipſum lienem, ibique dolorem concitauit vna cum pitui-

ta

Digitized by Google

ta coniunctus, & poſtremò ſudores, & vigilias, & facit circum lienem perpetuò flatum aliquem, cum ſudoribus non penitus poſsit exhauriri cum frigore temporis retineatur. Quare cauſam doloris ventriculi, doloris hypochondrij, ne dicam lateris, & ſcabiei non diſsimilem facerem, niſi quod ſcabies adiecit bilem, ut etiam ſudor & bilem, & magis ſolutam pituitam. Adijci autem potuit facile bilis, quoniam eum purgabam corpus identidem ſuperioribus temporibus quærens capitis exſiccationem, utebar aloe, maſtichinis, utebar nucibus myriſticis, condiebam cibos fœniculo, euphragia, coriandris nucibus myriſticis, cinnamomo, garyophillis. Vere aũt proximo, & autumno uſus eram theriaca confectione ſatis diu, unde calidius natura hepar, & illis medicamẽtis etiam factum, potuit plus bilis procreare, pituitam uero exaſſare, in ſerum liquare, ſalſamque efficere, uidi in alijs uſum theriacæ, & mithridatis ſcabiem peperiſſe ſudorum cauſa eadem pituita, & bilis eſſe poſſunt cum melancholico humore coniuncta. At non ita facilè id efficerent, niſi corpus valdè eſſet in ſudorem procliue. Memini me ante 15. annos habuiſſe per 20. dies ſudorem valdè aquoſum, imò qui aqua pura verè videretur, & maxima in copia anno ætatis meæ 20. iam cõpleto, quo tamen à rebus meis, neceſſitatibusque ſtudiorum non impediebar. Iterum hoc ſudore cum aliquo febris momento tentatus ſum 26. ætatis anno, cũ item ſubitum frigus ante me male habuiſſet, & ſubinde laſſitudo tam grandis, vt neque inſiſtere neque crura mouere poſſem. Nunc 36. tranſacto ætatis meæ anno, ſic vt audiuiſtis, affectus eiſdem ſudoribus teneor, quorũ cauſam melancholicum illum humorem bilioſo, pituitoſoque multo, & liquido admixtum, tum corporis in illud promptitudinem iudico, qui ſudores euacuandis his humoribus in corpore per ſe admodum idoneo commodi ſunt, tamen non niſi longo tempore id perficerent, vel ſi cœli temperies aliquo calore iuuaret. Hieme verò ſatis frigida certè nimium traheret, quare ea deliberatio, vt mihi videtur, neceſſaria eſt. An phamarco etiam ſi humores ſi purgandi ſint, an permittenda ſudoribus tota eorum diſcuſſio. Vbi veni in eam ſententiam, vt medicinæ potius opera quam ſudorum lõgo tædio vti velim, hi enim naturæ vires affligunt, caput replent, corpus omnes diſſoluunt, coctiones perturbant, vnde coctionis vitia, & multa alia mala exoriuntur, citius præſertim hoc anni tempore per medicinam, & longè commodius educentur, ſi prius parati, & mitigati fuerint à natura, & potionibus. Verum iam mitigatos credo, paratoſque quoniam iam per nouem dies poſt medicinam quandam leuem accepi per potionem endiuiam, boraginem, betonicam, & tandem petroſelini radices, illa ad mitigandum, hæc ad parandas vias commoda, genus verò medicinæ id putabam oportunum, quod exuſtos humores educeret, præſertim bilem, & pituitam ſalſam, è vigilijs enim, vt dixi, exuſtos ſubeſſe conectabam, in quibus extimam quidem cutim tantum liquidiores obtinere, magis verò craſſos atque exuſtos venas non exire, ea quorũ halitu vigiliæ enaſcerentur: pilulas ergo aggregatiuas oportunas, poſt dictam humorum apparationem iudicabam, atque meo animo rectè parũ etiam ellebori adijciebam, vt pilularum aggregatiuarum ℥. 1. radicum ellebori nigri præparati grani 6. de illinimone hac tempeſtate, annique tempore non poteram perſuaderi, ne corpus aliquo modo à frigore intus humores includente commoueretur, quæ quidem vobis propono iudicanda. Viri optimi atque ſapientiſſimi.

Poſt purgationem factam, cum tamen illam Medici non probaſſent, dolor primum ſiniſtri hypochondrii antiquis diſcuſſus eſt. Deinde ſcabies diminuta, & ſponte tandem 6. poſt menſes ſub æſtiuis caloribus euanuit.

A

Pro Illuſtri Cornelia Comitiſſa Landriana Piſauri.

CONSVLTATIO CCCXLIX.

VT dicere non eſt neceſſe de re, quæ tam copioſè eſt tractata, ac exquiſite explicata, ſic mihi dicendum eſt, ne rogatus horum nobiliſſimorum hominum & ipſius Ducis Sereniſſimi operam meam denegare videar. Duplicem tertianam febrem in Illuſtri matrona nos videmus, huic verò etiam adiunctam eſſe quandã ventriculi noxam, qua vix aliquantulum cibi poteſt ſi-
B ne dolore aſſumere, non tam exiguum inquam ſumit, quia ab eo dolorem accipiat, qui ſi in copia mediocri caperetur, nimium cruciatum eſſet allaturus. Sitis perpetua eſt, dolor capitis creber, tumores etiam duo ſunt, alter ad coſtas ſpurias lateris dextri, alter contra ventriculum regione hypochondriorum. Excellentiſſimi Viri, ego puto obſtructionibus multis circum iecur, & vẽtriculum hærentibus febrem excitari, & ventriculum opprimi, & latus dextrum dolore affici, & tumores illos inde ipſis partibus iecori adiunctis naſci, præſertim, qui in dextro eſt latere, nam, qui videtur in præcordijs contra ventriculum extimus eſt, intra cutem quidem, at in muſculis, eutem ſiquidem poſſumus digitis comprehendere, non muſculos, & tumor longus eſt ad rectorum muſculorum ductum, quod autem tumoris in
C dextra parte intus eſt, in carne iecoris non eſt, ſed viarum, & vaſorum obſtructio eſt, vnde partes circumpoſitæ flatu tendantur, & ita accepto cibo tenditur etiam ventriculus, & maximè laborat, tum externo incumbentium muſculorum tumore compreſſus, tum interno obſtructionum malo flatibus, & ichoribus, & anguſtia obſeſſus, de tumore in dextro latere quid dicam, nihil certi habeo, quoniam tactu ego non percipio niſi coſtas, & cum comprimo coſtas intus dolet, quare dolor ille ſubſtantibus partibus fit, non quidem a iecoris tumore, quoniam eſſet ſpecies inflammationis, cuius nullam notam habemus, vt dicam, a tenſione ergo facta potius ab obſtructionibus fit, ex quibus febris exiſtit, quæ quidem in humoribus poſita eſt putreſcẽtibus ob illas obſtructiones, hoc pulſus & motionibus, & in-
D teruallis impares, hoc compreſſio hoc frigus quotidie accedens indicant, & vrinæ, quæ non ſolum ſuum colorem mutarunt, ſed tam turbidæ, tamque obſcuro colore ſunt, vt malitiam multam humorum, & copiã, & obſtructionem gibbæ iecoris partis ſignificent.

Qui verò humor is ſit, qui putreſcat, longitudo acceſſionum, modus caloris, frigoris, incrementi, pulſuſque docent, & reuera docent eſſe humores craſſos, pituitoſos ſcilicet, & melancholicos non ſine flatus putreſcere.

Confirmant idem præcedentes cauſæ, vt itinera laborioſa in equo facta, animi anguſtiæ multę ſubito poſt vitam ſuperiorem omnino quietam, a laboribus enim ab otio ſubitis, & intempeſtiuis crudi liquantur, funduntur que per corpus vniuerſum humores, & ad anguſtas venas, quas obſtruunt, cum motãtur, & ob motum
E concreſcunt, & obſtructa loca vel flatu, vel etiam infarctu ipſo tenſa tument, perſpiratione verò impedita putredo fit, non enim credo tumorem propriè, aut inflãmationem hanc eſſe hepatis, cum acceſſiones frigus habeant, more eorum quæ extra viſcera, & venas viſcerũ fiunt, nec ſitis multa, nec arida lingua, nec febris acuta ſubſit. At Paulus, & alij dicunt, etiam fieri ſine his inflammationem huius viſceris, id quidem aiunt, ſed hoc modo aiunt non ſtatim adeſſe febrem euidentem, cũ ſcilicet incipit inflammatio, neque dum facta ea inſigni aliqua ſui parte eſt, at cum progreſſa longius eſt, nõ poteſt non adeſſe putredo, ac febris quæ neceſſario cõtinua erit, & ſine frigore omnino ob locũ. At iam 11. dies præteriti ſunt cum cæpit, laborat febre duplici tertiana

Digitized by Google

tiana intermittente primum cum frigore redeunte, deinde aſſidua facta iam quinque dies, cum frigore tamẽ increſcente. Eſto verò ſit ſine frigore febris incrementum, tumor iecinoris, ſi vllus eſt, iam quinque dies ſaltem affuit, vnde, quoniam febrem facit, ſpecies aliqua inflammationis eſſet, & ea, quæ ad œdematis genus nõ accederet, quoniam id io iecore rariſſimè locum habet & cum contigerit ſemper hydrops appater, inflammatio itaque omninò continuam febrem excitaſſet ſine frigore, quoniam frigus nota eſt expelli per partes ſentientes materiam putreſcentem, quæ inflammatio ſi eſſet, non fieret huiuſmodi expulſio, ſed eſſet febris vehementior cum linguæ oigredioe, & alijs ſæuioribus malis, ſaltem linguæ, quam experimur magis cum iecore, quam cum pulmonibus affici, ariditatem quandã perpetuam haberet, nitorem, quendam ſicci corij præſeferentem, quæ non videmus, imò ferè febris intermittit, ſi ſymptomatibus fides daoda eſt, quare certè inflammatio illa non eſt, ſed, ſi tumet iecoris regio tenſione tumet, obſtructionibus, & flatu. Quare domini laudo, quę à vobis facta ſunt. Vinum tameo non laudo, quoniam materia cruda eſt, minus laudarem, ſi vobiſcum ſentirem hanc eſſe inflammationem, materia poſtea cocta laudarem, atque ad cætera à vobis propoſita, adhibitaque remedia oxymel adijcerem, cicoraceaque ob exterſionem, apertionem, & inciſiooem, atque eam, quam habent cum viſceribus amicitiam: primo verò his ſimplicibus, deinde compoſitis vterer, & interij cerem leues expurgationes, in quibus rhabarbarum primas partes haberet, quod & humorem valdè craſſum, ac pituitoſum expurgare poſſumus experimẽto intelligere, vnica ſatis non erit, quoniam longus erit morbus. Fotus etiam purgatioοibus erunt interponendi, & illitiones, atque is morbus, Fotus etiam purgationibus erunt interponendi, & illinitiones, qui morbus ſi ita vt dixi, curetur, auferetur certè, quamquam lente, & poſtea relinquet viſcera labefactata.

Morbus cito qnidem declinauit, at tarde diſcuſſus eſt, ipſa vero egre diu ſic habuit.

Pro D. Marietta Buratelæ cum Chairo.

CONSVLTATIO CCCL.

AFfectum ventriculum omnes videmus, vomit quotidie incredibilem pituitæ copiam, quæ, ſi attollatur, grauiſſima, ac craſſiſſima materia eſt, febre verò continua etiam opprimitur, & multis, ac circiter 12. iam annis ita affecta eſt, vt quibuſque annis ſingulis, aut binos totos menſes, aut trinos etiam vexetur, præſertim vere, & autumno, quę mala cum dolore, caloreque ſummo capitis, ac perpetuis vigilijs perfert.

Cuius affectus curatio iam 12. annos continua fuit; & medicamentis non ſolum non ceſſit, ſed neque purgati vnquam corpus, aut aluus moueri illis vel valentiſſimis potuit, ſolum ſitim ſibi inferentibus, quam ſitim nunquam, oiſi aut à medicina, aut à clyſtere ſentire cõſueuit. Ego temperaturam huius corporis credo fuiſſe aliquanto humidiorem, minimè verò calidam, vnde pleno carnium admodum corpore eſt, colore nunc plumbeo, vel albo, ſaltem cum ſana eſſet, humidiorem quidem ob iecur, frigidiorem verò ob cor, capiti autem capillos multos datos, & nigros, ob ſiccitatem aliquam illius, & mediocrem calorem, ſic enim halitus lõgius progreſſi exuſti, & fumoſi, magis fiunt, & quod in propinquis locis non poſſent, in remotis efficiunt.

Ac fortè corde ſicco, cum qua omne corpus ab initio figuratur, cutis meatus denſiores ſunt, caput verò villoſum, eſt vaporibus exitum illuc petentibus, ſpatio infumum conuerſis, & oon facile cadentibus pilis cute ſatis denſa eos retinente, ſic enim longior coma fit, & videbitis mulieribus ſemper raram, & breuem comam, quibus caput rarioris, & calidioris generis eſt, ſiccuis

A itaque materiam ſuggeſtam à iecore humidiorem ad villos reddit idoneam, ſic cutim etiam firmiorẽ ad eos retinendos reddit, neque ille humor iecoris permittit tantam ſiccitatem cuti capitis, vt nimis denſa fiat, aut exitum pilorum impediat, quemadmodũ impedire cognoſcimus in cauis multis, in quibus per vim, & rari exeuntes pili criſpi ſuot, quod foramina propter duriuẽ cutis inæqualia habeant, nedum, quod ſicciores ſunt. Quare non eſt mirum, ſi capite, natura ſicciore affecto à febre non dormiat, præſertim dolore à febris halitu accedente. Ventriculi genus à natura frigidius fuit, & ferè infirmum etiam ab adoleſcentia, nunc vero ob obſtructiones ab eius cruditatibus natas, & vetuſtate valdè inculcatas non recipiens ſpiritus, à quibus coctio excitetur, frigidius ſuſtinetur, ac tantam pituitæ copiam
B generat, tam craſſam, & tam viſcidam, non acidũ eructat, noo eam cruditatem habet, quæ deijciat ſæpè, & cruda, quoniam adeo frigidus non eſt, Itaque potius cibos mutat in eam pituitam, hoc eſt, in ſuccum ſibi frigido ſimilem, præſertim ob impeditum tranſitum ſpirituum, ex qua etiam aluus non deijcit, cum detentæ ab illo glutine feces ſpatio obdureſcant, non poteſt purgari à medicinis noo ſolum ob vias impeditas, quibus impediuntur humorum tranſitus, id enim non omnem medicamenti actionem prohiberet, ſed ob id, quod medicamẽta in glutiοota illa pituita inuoluuntur, & oõ poſſunt calefieri, vt agant, quæ pituita tanta, & tam frigida eſt, vt ex tanta febre non fiat ſitis, quæ ex ore ventriculi deducta vel clyſteribus reuellentibus, vel medicamento detergente, & exſiccante ipſam, vna & ventriculum
C fit ſitis, & præſertim illo detento in ventriculo neque deiecto.

In qua cura, qua ſalus ſperari niſi ſpatio longo poteſt, ego pituitam quotidie auferrem, & viam ipſis ſpiritibus facerem detergentibus, incidentibus, & aperientibus, vtrumque cum hiera expurgatrice ventriculi, & aperiente viſcera omnia facerem, & cum oxymelle diaſpoliticõ ex nitro, vel fecula facto, & diatrion pipereon, & ſimilibus, neque ab his vnquam diſcederem, quibus certo, ſi nõ curabitur, ſaltem leuabitur malum, validius eſſet guaiacum, & darem, niſi gallicæ ſuſpicionis vulgo afferret iudicium, quod ni veremur nos, illius cauſa darem quidem, nam abſtergit vehementer, & incidit etiã, & ventriculum confirmat maximè.

Vſu dictorum medicamentorum, & etiam guaiaca-
D ni conualuit, atque eo anno diutius ſe ab eo malo ſuſtinuit, & firmior fuit, cum recidiſſet, iterum ea accepit, aluum ſolutiorem habuit ita vt cum tertio anno quaſi fluxione alui ſub eo malo poſt acceptum guaiacũ laboraſſet, tunc omninò liberata eſt, & ſana ſatis multis annis vixit.

Pro Illuſtri Comite Fabio Landrino.

CONSVLTATIO CCCLI.

CVratio mihi commiſſa ideo eſt maguifacienda, quoniam oon ſolum morbus ſummi eſt periculi, ſed perſona maximè cõditionis, ac propterea volui vos
E etiam mihi adeſſe in conſilio, quos & doctrina, & peritia exiſtimo alijs maximè præſtare, neque hoc mihi ſatis eſſe uideretur, niſi de hac re vobiſcum agerem per diſputationem.

Ergo prima dies huius ægritudinis fuit dies Dominica, qua poſt meridiem riguit ferè a prandio tota die, ſub noctem verò incaluit, & febrijt, die Lunæ iuit venatum in equo, nam, cum conſueuerit pedibus ire ea tamen die nõ potuit, cum malè ſe haberet, quapropter ego incipio numerum dierum huius mali ab hoc ipſo tempore, in quo impedita eſt eius conſuetudo exercitationis, finiatur igitur prima dies hoc tempore poſt meridiano huius diei Lunæ, quo diu rurſus eadem hora riguit, neque ferè ad noctem incaluit, iude poſtea vehe-

mentius

mentius incaluit maximo cum dolore capitis, qua febre, quo capitis dolore tota die martis premebatur, cũ verò expectaretur, tertia die altera acceſſio, quoniã duæ tertianæ ſunt iudicatæ, non tamen viſa eſt, ac potius optimè babuit, vt quidam auderent dicere non fuiſſe duas tertianas; ſed potius ephemeram, & gaudebant nõ amplius redituram febrim.

Ego verò quarta die eam expectabam, quæ acceſſit nullo rigore præcurrente, & non ſolum noctem, ſed diẽ ſequentem totam, quæ Iouis fuit, ipſum afflixit, capite vehementius dolente, deſijt tandem ad boram primã noctis ſequentis: die Veneris poſt meridiem ſtatim cæpit ægrè babere, tædio affici, maximo capitis dolore, & tandem tota corporis cute horrere, nam retulit ipſe cutem ſibi factam ſimilem cuti anſeris depilari, nec tamẽ incaluit, niſi ad quartam noctis boram, & inde perpetuo mihi febrire viſus eſt, altera quoque die quidem vehementius, interea cum vrinæ primis diebus flauę fuiſſent, primo lucidæ, deinde minus, & craſſæ, ſquarta die factæ ſunt variæ, craſſæ quidem ſemper, verum modo turbatæ ſcilicet boris matutinis, modo clariores, vt ferè a prandio, demum ſeptima die, vt videmus, omnino pariter turbatæ ſunt, a qua die incæpit etiam taeito quodam delirio opprimi, boc eſt mẽte bebeſcere, nihil alienum loquitur, tamen non videtur apud ſe eſſe, mẽte ve vigere, & hac re incipiente, vt ferè fit, deſijt capitis dolor, non percipit ſitim ſiti omnino ſubſtante, cum a ſeptima die lingua arida, aſpera, & ſordida fuerit, quod eſt indicium penitus ipſum mente non cõſtare, quibus notis ſignificatur hanc febrem non ſolum continuam eſſe, ſed malignam; pulſus quidem hactenus imbecilles non ſunt, tamen timendum eſt imbecilles breui futuros, com breue fuerit ſpatium ex quo maligna facta eſt hæc febris, nec dum vna die potuerit imbecillitatis notam euidentem demonſtrare, de qua febre nobis agendum eſt, & explicandum quomodo tolli poſſit. Vt igitur modus curandi idoneus inueniatur, natura febris, & eius cauſæ ſunt explicandæ ex ijs, quæ, nobis oculis certa ſubiecta ſunt. Non eſt dubitandum febrem hãc putridã eſſe ex caloris genere, ex pulſibus, ac præſertim cum bumores affuerint, & cum vrinę tam ſint mutatę, minus dubitandum, an putredo ſit intra venas maiores, cum continoam iam febrem efficiat, fuit quidem initio extra venas, & in locis carnoſis ſenſu præditis, deinde locis eis vicinis, vt venis minoribus, cum rigebat, cũ horrebat, quod potuit effici, facilius enim, & citius humores tenues inflammantur, facilius eijciuntur ex venis, & propterea in principio ij potrefacti ſunt, eiecti ſunt, & rigorem pepererũt, deinde minus tenues incẽſi, lentè magis expulſi horrorem fecerunt, poſtea craſſiores, & magis multi intra venas putreſcere cæperunt, qui ſua craſſitie detenti ſunt, & nullo horrore nunc febrẽ faciant, propterea habemus materiam intra venas putreſcere, & eam non ſolum eſſe bilem craſſam, ſed pituitæ quoque admixtam, vt vrinæ, & lõgæ acceſſiones, longa acceſſionum initia, quæ præceſſere, vt vomitus pituitoſi, vt tandem modus caloris nobis tangentibus oſtendit, craſſam ergo materiam putreſcere intra venas ſatis apertum eſt, ac ſi locus eſt definiendus, crediderim eum potius eſſe ad ventrem inferiorem propè iecur, & ventriculũ quam ad ventrem ſuperiorem, & ipſos pulmones, quoniam video facilè ſpiritum, video vomitum crebrum, materia viciniora loca attingente, neq; enim in ambito corporis putreſcit cũ nolla ſit laſſitudo, nullus artuum dolor, aut grauitas, nullique horrores copia materiæ mibi multa non exiſtimatur, cum Vir Illuſtris minimo ſemper vtatur eibo, perpetuis vtatur laborib. venando, ludendo parua pila, & ſæpiſſimè folle, quapropter, ſi craſſities materiæ vult longum morbum futurum, esiguitas eiuſdem breuem ipſum facit. Modus putredinis ille quidem vehementior eſt, nam, etſi vehementem calorem non effecit, tamen vebemens eſt modus putredinis, vt in externis rebus videmus qñque qđ q̃uis putreſcentes res minimũ producant fœtorẽ, peſſi-

A mum tamen illum, quandoque validum odorem efficiunt, eum tamen; quem nõ ita abhorreamus, ſi intra corpus fit; ſæpè enim putredo, quæ paucam effert exhalationem, & ita paruum calorem facit, adeò tamen mala eſt, & naturæ inimica, vt ſpiritus animi, cordiſq; ſanguinem corrumpat, & humores oẽs perturbet, eiuſmodi febrem præſentem exiſtimo ex perturbatione humorum, vrinæ perturbatio ex corruptela ſpirituum fit, mẽtis illa imbecillitas, ac ſẽſus interim hebetudo, qua nec capitis dolor, neque ſitis percipitur: hæc eſt huius mali natura putredini innitens, quæ putredo ſuam hẽt cauſam obſtructionem, vel quod reuera obſtructæ ſint vię, vel quod humorum copia in putredinem propenſa, & nimium calida maiorem perſpirationem requirat, quã vię naturales poſſint ſubminiſtrare. In re noſtra, in qua B paucam humorum copiam, neque illam ita in putredinem procliuem, ſtatuimus, neceſſario obſtructas eſſe vias potamus, id fieri facilè potuit laboribus ſub cruditate ſuſceptis, cruditatem illam fundentibus, quę ſic fuſa, minores venas ingreſſa, in earum anguſtijs retenta rurſus incraſſatur ob partiom calorem, & moram concreta, vel relicta a calore per labores accepto, per quietem in propriam naturam rediens ſpontè ſua craſſefacta. Hæc eſt mali natura, hæ illius ſunt cauſæ, banc quæ ſequuntur, fere nullæ ſunt, quæ alicnios momenti ſint, propterea putredini, bumoribus, obſtructionibus tollẽdis ſi operam dederimus, febrilis calor, & reliqua omnia amouebuntur. Iam enim putredo tantas babet vires, vt interea, dum obſtructiones ſubmouere tẽtamus illa mali plurimum poſſet efficere, quare putredo ad ſe C vocat partem plurimã curationis, quod inter initia huius mali non faciebat, igitur tũc quidem potuimus incombere tantum cauſis detrahẽda ſanguinis copia remotis prius per mannam cruditatibus, aperiendis obſtructionibus, pręparandis ad exitum humoribus, quod fecimos, nũc incumbit etiam neceſſitas putredinis extinguendæ, quare, quod non eſſet ſpatium ad concoquendum ventriculi cruditates, illas per manoam detraximus, poſtea cum ſangoinis copia, quæ quamquam vt proximum alimẽtum eidem beneualenti nibil oneris præſtabat, iam naturæ infirmæ maius mali periculum minabatur, ſanguinis copiam banc detraximus ſecta vena, qui cum pulcher exiret, ſuaſit non multum eſſe detrabendum, poſtea dedimus potiones pro apparatu bumorum, quibus ſcilicet nõ quidem putrefacti bo- D mores, qui iam cõſumpti ſunt, & in cinerem redacti, ſed qui putreſcunt, & qui proni ſunt in putredinem, vt bilioſi, & tenues cicoraceis mitigarẽtur, craſſi autem extenuarentur, & inciderentur, lenti quoque & inciderẽtur, & extergerentur, interim etiam obſtructiones baberent eam, quam monent apertionem non ſolum cicoraceis, ſed acidis, vt acetoſæ, & amaris, vt roſa adiuncto melle, & ſaccharo, roſam verò eo libentius adiecimus, quoniam dolenti capiti valdè eſt commoda, acetoſa uerò eo conſilio, quoniam metus erat non ſolũ ne febris, quæ intermittebat, continua fieret, ſed ne nimis inſidioſa, & maligna, quod factum videmus nũc, quid poſtea faciendum ſit, facile eſt videre, non poſſunt eſſe humores præparati ut docet perturbatio vrinarũ, propterea non ſunt mouendi, ſed eorum apparatui incum- E bendum ijſdem dãdis potionibus, putredini uerò multo magis obſiſtendum, propterea theriacam non præterirem, quæ ſua molta exſiccatione poteſt id præſtare, etenim quamois putredo deſinat in cineres, & ſqualorem, interea tamen dum ſit, ſuſtinetur nimio humore opprimente naturalis caloris oim, calor enim in putredine ſenſim exhalat, & bumorem non continet, qui humor ſi mederetur uel imbecilli facto calore poteſt teneri, propterea theriacam darem, 'mitridatum etiam dari poſſet, quoniam calor huius febris valdè mitis eſt, terra etiam lemnia multum placeret omni calore uacua, neque carente ui abſtergendi, & ſi adſtringat, dummodo uera lemnia ſit: adſtrictionem ſcimus cum Galeno adiuuare apertionem, ſcimus etiam theriacam multã

aperiendi

apetiendi uim habere, multam diſcutiendi, plurimam digerendi in halitum, atque ad utinas mouendas, quæ hoc ipſo erunt utiliora, quoniam non multa ſubeſt humorum copia, iam vt dixi imminuta.

Ar verò, cũ metus ſit, ne materia repat ad caput, eſſet conſiliũ vule illam retrahere, & quidẽ per hæmorrhoidas, ſanguine ſcilicet inde hirudinibus elicito, quod etiã ſummoperè faceret ad huius mali cauſas, cum illas ad ventrem inferiorem pertinere putem, frictiones etiam cruribus darem ob eandem cauſam, quæ facerẽt etiam obſtructionibus tollendis. Ordo remediorum is eſſet, vt primum hirudines darentur, deinde antidota, ſic enim tutius agent, medicinam non darem, niſi occaſio ex coctione, viribuſque oſtendatur, quod conſilium pro tempore erit capiendum. Reſtat victus ratio. Aer vt fecimus afficiendus eſt aceto, aqua roſacea, ſuffitu ſimili, vt ex roſis, aqua roſacea, ſandalis, & huiuſmodi alijs, feneſtræ reſerentur ter, aut quater quoque die breui ſpatio recludendæ, vt aeris fiat mutatio, veſtimenta minimè leuentur.

Si ſudet, exſiccetur è lecto non exeat, cibus quoque, vt fecimus, condiatur rebus acidis, præſertim, quoniam vermes euomuit, quam notam præterij maximam ad intelligendam putredinis vim, qui quidem vermes, ſi fuiſſent mortui, maiorem malitiam oſtendiſſent, non ſit autem tenuis valdè cibus, quoniam malitia putredinis poſſet ſubito vires deijcere, potiones ſint ea aqua, in qua decoctum ſit cinamomum, & acetoſa, vt fuerunt hactenus, ſomnus nocturnus, & matutinis permittatur, diurnus minimè, eſt enim valde propenſus in ſomnum, aluus altera quoque die ducatur clyſtere acriori, ſic enim paulatim cocta, paulatim detrahitur materia, vomitus ſi accedat iuuetur, vt fecimus ex aqua egelida, ex aceto mellito, vt fecimus. Hæc ſatis ſint nunc, ſingula diebus pro ratione occaſionum, prout nouæ res accidunt cogitabimus. Dixi.

Ex hirudinibus leuatus eſt, ex mitridato vires quę ſubito fuerant collapſæ, ſubitò ſunt reſtitutæ, vrinę clariores factæ, & ſtatim innoteſcente coctione per aluum clyſtere ductam admodum multa deiecit, primũ lutea, deinde fuſca omnia ſatis corporata, & temperata mediocriter vndecima ſcilicet tota die. Vnde vrinæ fere minus tenues, & lucidę: ad decimum tertium verò diem ſine febre fuit, & conualuit.

Defenſio ſententiæ ſuperioris.

QVanquam dixerat quidam Medicus in hac febre putredinem non in loco propè ventriculum eſſe, vt ego aſſeruetam ex ventriculi affectu, quo ſæpè vomebat, ſed eſſe in ambitu corporis in venis minoribus, ego nihil cõtradixi, nulli ſolitus præponere me, præſertim cum hoc nihil intereſſet ægri, maximeque res abſurda illa omnibus perſpicua eſſe poterat. Verum quoniam hic bonus vir iactabundus prædicabat quotidie apud ſuos amicos & patronos nobiliores, me tamen nihil ei reſpondiſſe, vt ex eo intelligeret, me non habuiſſe, quod reſponderem, faſtidium quaſi mouit, qui enim à me nihil niſi modeſtum, & verecundum erga errores ſuos non ſemel, ſed ſæpè commiſſos accepiſſet, tanta mecum impudentia vteretur.

Quare cogitabam, quomodo eius audaciam honeſtè reprimerem, cum eo congredi nolebam, tanquam homine, & medico ignobiliori: iunioribus potius medicis, & tyronibus ad veritatem, & laudem veram propenſis id permittendum, à quibus huic rei ſatis fieri poſſe credebam, nullus enim ex omni numero tam hebes erat, qui rem hanc non perſpiceret. Significato igitur eis animo meo confeſtim incenſi ſunt omnes ad hanc laudem, & quærebant occaſionem colloquendi, quibus ra-

A tiones ſummatim ſic expoſueram. Illum ſibi primum contradixiſſe ipſum, qui de ea febre ſic iudicaſſet cum alijs vt malignitatem iam haberet & continens eſſet, ab alijs tamen diſſentire voluit, vt aliquid amplius animaduertiſſe videretur ponendo putredinem eius febris in ambitu corporis, in quo omni ſi fuiſſet, febris eſſe potuiſſet, & ſine acceſſionibus materia vniuerſa putredinem comprehendente, at neque ſine magna admodum laſſitudine fuiſſet, neq; ſiue ſudore finita eſſet, ſin à parte aliqua habitus putredo comprehenſa fuiſſet, putredo identidem conſumpta eſſet, & acceſſiones materiæ aliunde & putredinis confluxiſſent & id in locis à corde remotiſſimis, in quibus planè ſi ſit putredo, nunquam maligna fuerit febris, nunquam prorſus ſine acceſſionibus ratione dicta, maxime cum vltra quartum, B & quintum diem protrahitur, protrahebatur autem à via illius congreſsionis etiam vltra ſeptimum. Hæc verò febris maligna cum vrinis turbatiſsimis rubeiſque ſanguinis feruorem, & turbationem ſignificabat, & virium ſubita infirmitas etiam prope cor putredinem eſſe. Id certè ego notaram diligentius putredinem quidẽ eſſe in loco non longè à corde, vt inter hepar, & ventriculum, quod vomitus ſubiti, & frequentes ſignificabant, non in ſuperiori ventre ſcilicet thorace, quoniam non aderat difficultas ſpiritus, vel crebritas multa illius, quibus in locis ſi putredo fuiſſet, ſpiritum certè incitatiorem ferè minorem, & crebriorẽ reddidiſſet, & peſtilens fuiſſet itaque, quoniam mala illa putredo, vt viſum eſt, non ita hærebat cordi, facile leuatus eſt, quoniam erat in locis communibus, id eſt, in venis magnis ven-C tris inferioris, ideò per deiectionem liberatus eſt, febris enim ardens, quæ tum ea bile, ſi ea quiſita eſt, tum ex bile admiata alijs humoribus poteſt exiſtere, ſi eſt non exquiſita ſecundum Galenum lib. Epidem: fit non ſolum cum putredo eſt in in maximis venis ſed etiam, cum in magnis eſt, vel vteri vel alterius viſceris, vt lib. Epidem. cum verò in paruis eſt ambitus corporis ipſius, tunc non poteſt ob longinquitatem, & anguſtiam, niſi totum corporis ambitum occupet, efficere ardentem febrem, & minus quæ perduret vltra quinque dies, quin faciat exacerbationes, nam cum materia generetur in hepate, indeque ad focum promoueatur, ſenſum & varietatẽ ſua motione parit: præterea ait Hippocrates. Semper cum in toto corporis ambitu eſt malum, per totum corporis ambitum fieri euacuationem, quæ non eſt in toto am-D bitu corporis facta in Illuſtri viro, ſed per aluum tantũ, quare non in ambitu corporis, ſed in locis inter iecur, atque ventriculum, quod fuiſſe illud maximo eſt indicio, quod nihil grauitatis ponderiſue in ambitu corporis ſentiebat, nedum vllam aliam moleſtiam.

Vitiligatorum medicorum quorundam ſententiæ.

Statuebat quidam omne caput quaque ętate calidum ſiccum eſſe, cum Galeno, contra ſententiam Galeni lib. artis medicæ.

Idem ea ſententia Galeni aſſerebat clyſteres fortiores non tranſire ſua vi vſque ad ieiunum contra Gale-E num cap. de dolore capitis.

Idem, quod lenis ſiccitas ventriculi illa fuit, quæ totum corpus traxit in ſiccitatem. Idem negabat reperiri medicamenta, quæ cum aliqua corporis parte affinitatem haberet, vt, ſi cum purgantibus miſceantur illorum vim ad illam partem purgandam magis, quam alias poſſint deſinire.

Cum

Cum Excellētiſſ. Annibale Iunco, Io. Baptiſta Theophylo, Papirio Beccolo, & Luciano Belo, &c. habita.

CONSVLTATIO CCCLII.

DVabus de cauſis Excellentiſſimi Viri oratio mea eſſet ſuperuacua, niſi eodem iure, quo omnes ſumus aduocati, nimirum, vt quiſque ſuam ſententiam dicat, videretur neceſſaria. Etenim cum à vobis iam exactè res tractata ſit, tam cumulate remedijs ſatisfactum, vt nihil aut noui, aut valentioris iam poſſit afferri, tum res ipſa eo eſt in ſtatu, vt nihil præſidij a noſtris auxilijs acceptura videatur, quare ijs ſaltem, qui me rogarunt ſatisfaciendo diſputationem prius habebo de morbo, deinde remedia ad ipſum facientia percurram.

Hæc mala narrantur memoriæ, cogitationis, facultatis eius, quæ in imaginibus verſatur, loquelæ, ingreſſus, & neruorum, qui ad ſedem, atque ad vrinam pertinent, maxima eſt imbecillitas, & cordis, vt aiunt ipſi, quidam dolor. Quod quidem ad illud pertinet quod cor videtur, ego id propriè eſſe dictum non crediderim, nam cor non ſentit, cor eſt ſub capite in medio thorace, hoc ad ſiniſtrum latus, & eſt doloris aliquis ſenſus, quare, vt antiqui vulgo, cordis hic ego nomen acciperē os ſcilicet ipſius ventriculi. Iam verò ſub ijs malis quam putas tu partem affectam eſſe? Certè cerebrum, cū propriæ eius actiones ſint imbecilles factæ, memoria, cogitatio, & imaginum vis, & motionū, Num autem omnibus ſuis partibus affectum ſit, quoniam externi ſenſus non ita, vt interim, neque vt motus imbecilles ſunt, ego cum Viro Doctiſſimo poſſem ſtatuere anteriorem cerebri partem minus affectam eſſe, a qua vno ferè tactu excepto, ſenſus exteriores proficiſcūtur, nam & nerui guſtus a tertio pari oriuntur, motus verò linguæ nerui a ſeptimo. At neque tactus, neque auditus, quorum neruorum origo ad mediam, & poſteriorem cerebri partē pertinet. Verius dicerem omne quidem cerebrum affectum eſſe, in illis verò eius muneribus læſio extare magis, ad quæ munera plus ſpirituum pluſquam facultatis requiritur. Nam hoc idem dicebat Galenus, cum motum amiſſum alicuius partis non autem ſenſum videt; ait enim plus requiri ſpirituum, ac virium facultatis ad motum, quam ad ſenſum, addamus nos plus ſpirituum, & temperiem exquiſitiorem ac ſubtiliorem eſſe neceſſariam ad internos mentis ſenſus, quā ad externos exercendos, hic non ablatum motum videmus, ſed quidem imbecillum, ac debilitatum, quid igitur mirum, ſi ſic affecto toto cerebro motus debilitatus ſit, non autē amiſſus omnino? ſi mente infirma, & hebeſcente ſenſus tamen externus reſeruerit tum tactus, tum etiam quilibet alius? Confirmor ego in ea ſententia, quoniam his adiungitur illa in ſomnum propenſio, quæ quidem ſomni naturalis non eſt, cum alienis horis accedat, ſed præter naturam, vt videbimus.

Ergo pars quoque anterior cerebri affecta eſt, ſiue poſterior prima male habuerit, & priorem poſtea ſibi cōtiguam affecerit, ſiue vna vniuerſum cerebrum noxam acceperit. Eſt ne aliquis affectus proprius in neruis, quorum munera debilitata videmus? vt ani, veſicæ, crurum, in ſpinaliue medulla? Certe non habeo neceſſe aſſentiri, nam, cum definitum iam ſit male habere cerebrum, a quo hæ partes facultatem accipiunt, hoc conſenſu illius ſimplici, ac nudo ipſas omnes affectas eſſe neceſſe eſt, imo Galenus exemplum conſenſionis nudæ nullum potius nouit afferre, quam hoc, quo partes aliquæ ipſæ quidem nullo alio malo per ſe affectæ munus ſuum obire non pñt alterius partis culpa, non ſua, nerui igitur potuere ſimpliciſſimo cerebri affectu debilitari, neq; tñ neceſſarium eſt ſtatuere nullam
A prorſus in neruis propriā læſionem eſſe, præſertim quod tanto temporis ſpatiò ferè priuati ſpiritu eo ſunt, quo quodammodo viget eorum corpus, qui ſpiritus non ſolum, vt veriſimile eſt, ad munus eorum idoneus eſt, ſed ad naturam eorum, quæ muneri, deſtinata eſt, conſeruandam, alioquin natura res non coniungit, niſi aptas inter ſe ſe naturæ ipſarum vtilitate, & mutua conſeruatione, etſi vſum præterea aliquem inde ſperet ipſa, quæ partes conſuetudine ſua priuatæ carent fotu quodam, à quo conſeruentur, & ſenſim imbecilliores fiunt detrimento naturæ accepto, præterea ad ipſos neruos à cerebro dyſcraſia aliqua, & mala nutritio è malo alimento à cerebro veniente etiam potuit ſpatio tanto prouenire, non dico enim materiam craſſam ſed malam nutritionē nam cum materia craſſa, repit, & occupat longitudines
B neruorum, non poteſt non neruos pleniores reddere, & inde neceſſario breuiores efficere, diſtendereque, vt vidi ſæpè in perpetuis, non repetitis conuulſionibus, cum materia craſſa neruum reſoluit, illa neceſſario occupat, ipſius tantum nerui initium, atque, ſi omnes neruos debilitet, ea in communi omnium initio conſiſtit, vel in baſi cerebri, vel in ſpina, vel origine illius, quare hic, vbi nulla diſtentio neruorum eſt, vel ſpina ipſa vna cum cerebro tantum, vel nulla alia pars per craſſam materiam erit affecta, poſſunt quidem nerui ex mala nutritione malum habitum contraxiſſe, ſpinam porro, vt dixi affectam per ſe eſſe neceſſarium non eſt, vt cerebrum certè læſum ſtatuendum eſt vnde malum alimentum neruis diuiditur. At cerebrum conſenſione ne aliqua, an per ſe eſt affectum, & in ſeipſo malum primo habet? per ſe af-
C fectum demonſtrat, perpetua noxa, quæ nunquam intermittit, poſſet tamen ſuſpicari, cum ſigna admodum valentia, expreſſaque non habeat, quibus malum ipſius demonſtretur, ſed contra vrget illud, quoniam ad aluum affectum noxa hæc cerebri non eſt conſecuta. Videtur itaque in cerebro omnino malum ipſum ſua origine eſſe, ſigna verò magis expreſſa non habere, vel magis euidentia, quoniam intemperatura nō ſit tanta, quanta auferre omnino actiones poſſit, ſatis tamen euidētia ſunt. Nam, vt iam ad genera læſionum accedamus, ex quibus mali, vel intemperiei genus dignoſcamus, tria genera, ſeu ſpecies omnino læſionum ſunt, prauitas, vel peruerſio primum, imbecillitas ſecundum, extinctio tertiū. Vt autem peruerſio in actionibus præſertim animalibus denotat calorem immoderatum, ſic debilitas omnis, fri-
D gus. ſi læſio in potiſſima naturæ agentis parte eſt, aut denotat impedientem materiā, ſi in adiuuante, quare frigus primum hic erit immoderatius, cumque hoc poſſit impedire aliquam auxiliantem partem, non ſolum hanc cerebri principem, magis minutim rem examinemus.

Memoria, quę potiſſimum lęſa eſt, amittitur frigore, ergo, ſi ut maximū ad maximū, minimū ad minimū, ita medium ad mediū ſe habet, neceſſario, certa memoria imbecillitas a certo frigoris exceſſu proficiſcetur, ita, cum ferè penitus ablata ſit, exceſſus erit admodum magnus, a quo frigore non ſolum memoria hic torpet, vt ita dicam, ſed nerui omnes etiam pigri fiunt ad motum cum oriantur a poſteriori cerebri parte, &
E inde alantur quæ potiſſimum male habet, neque enim reſoluti ſunt nerui, ſed pigri, & inepti ſunt ad motum, nec certè illum regunt, ſed diſſolutum, & diffluentem faciunt, quod ſpirituum refrigeratione ad motum tardante fieri poteſt, & etiam eorum corpore male nutrito, & a cerebri frigore quaſi rigente, & obdurato, quare lingua ferè ligata eſt, ferè crura impedita, anus ad retinendum impotens, ita meatus vrinarius, ab eodem cerebri frigore cogitationis, & ius imaginum effectricis tarditas, & tanta, vt ferè nihil agant, & oriuntur, a quo frigore obſtinatio illa, & etiam ſopor inſolens poteſt exiſtere, quoniam is ſomnus a naturali longè diſsimilis eſt, quod arctius obdormit, quam naturaliter fiat, & quod horis alienis, malitia.n. ſemui intelligi debet, cum noctu ægri non quie-

ſennt, interdiu dormiunt, alienum ſomni tempus indicium eſt nō natura vel naturę propenſione fieri ſed violenta, incertaque aliqua cauſa morbifera, is per noctem non dormit, ſed interdiu alienis omninò horis, vt vel inter edendum, & ita malo modo, & tam ſtupidè, & tam arctè, vt ſpeciem habeat omnino ſomni præter naturam. Somnus dicebat Galenus naturalis potius ab humido, ſomnus præter naturam à frigore proficiſcitur, quare cum poſteriore cerebri parte anterior etiam vbi ſomnus concluditur frigore affecta dici poteſt; Verum quomodo eadem ſymptomata contrarias cauſas ſequũtur? Ebrij enim & ſomno præter naturam tentantur, & nerui debilitantur, & blæſi lingua fiunt, vinum tamen id faciat humore, & calore nimio, vt natura vini, & tactus ſenſus oſtendit. Dico inuſitatum id non eſſe, vt ſpecies ſymptomatis eadem contrarias habeat cauſas: nam non minus craſſefacto animali ſpiritu nerui debilitantur, ſi à frigore torpeant, ac ſi ab humore, & calore humido onerentur, aut laxentur, hic certè à frigore torpet. At verò ſolum ne ſimplexque frigus hic eſt, an aliã qualitatē ſecum habet adiunctam? hoc mihi certè facile non eſt, nam neque humoris, neque ſqualoris euidētia ſigna obſeruantur. Si quis dixerit ſomnũ authore Galeno de ſympt. & locis affectis humoris eſſe, credo quidē, ſed hic vigiliæ nocturnæ ſunt, quæ ſqualoris indicium ſunt, itaque hic ſomnus potius ſit frigoris, minimè autem humoris, cũ præter naturam frigus magnum ſit, ac eſto aliquod ſignum ſit humoris, vt ſi extarent excremēta pituitoſa, tamen humoris illa per ſe malum facientis notæ non eſſent, quamuis per ſe humoris ſint, Dicebat ſiquidē Galenus 2. de temperamentis, tantũ abeſſe, vt pituitoſa excrementa intemperiem humidam denotent, vt etiam ſæpè ſequantur ſiccam, quoniã vel ratione frigoris coniuncti cum ſqualore abundant cruditates, quæ in cerebro præcipuè ſunt pituitoſæ, vel ratione ēt ſiccitatis mēbri, quæ ſi ſit imbecilla vis coctrix parit redundantiã excremētorum, à qua, ſi vis etiam arctius ſomni teneantur, & anterior cerebri pars pituitæ ſemina, & noxam pituitoſam ſuſcipiat frigidam, & humidam, nihil tamen impedit, quin cerebrum ſiccius ſit, & careat de naturali ſui alimenti humido, quo ſomnus naturalis fit, præſertim ipſa poſteriori parte, nam memoria non ſolum ex frigore, ſed ex ſiccitate etiam imbecillior fit, vt in ſenibus videmus, ſed ex abundantia etiam melancholiæ, quæ ab ariditate ſemper nunquam ab humido genere fit, neceſſario argumento, non veriſimili, vt eo, quod à pituita infertur humidum genus, quæ etiam ſiccum ſequi poſſit; ego arguã ſubeſſe ſiccitatem, humoris autem melancholici ſigna ſunt, nam ſemper mœret, metuitque, niſi præ inſania interrumpat riſu metum, qui in corpore ſanguineo non eſt mirabilis, in quo humor melancholicus ſanguinis ēt naturam ſapit, quare ſomnus non potius humoris, quam frigoris erit ſoboles. Sed mixtam pone pituitam cum humore melancholico, & apta dices omninò naturæ, & notis relatis, nam à frigore vaporum melancholicorum memoria infirma cum omnibus animalibus viribus facta eſt, à frigore coctio remiſſa, & pituita collecta, inde noctu quidem frigore vapores pituitæ deprimente ſiccitas, melancholia valet ad vigilias, interdiu antè liqueſcentibus humoribus vapores pituitæ caput implent, & ſomnum faciunt. Vt iam extet paulatim ex noſtra oratione intemperiem hanc materiam habere adiunctam, & ferè genus materiæ quale ſit, nam melancholiã ſubeſſe tum eius notis proprijs, tum cordis eo dolore certum eſt, qui cordis dolor fit flatibus naturam melancholici humoris referentibus, vitæ contrariam, fit etiam eiuſdem humoris partibus quibuſdã ad vicinas ori ventriculi partes accedentibus, & illud non ſolum ſuo corpore auſtero arctè comprimentibus, ſed etiam natura quadam aduerſaria, acerbaque infeſtantibus, vnde peſſima ſolent exiſtere mala, quæ nomine doloris cordis appellantur, & humorem melancholicum ſæpè ſequuntur, & incredibiliter animum afficiunt. Hippocrates etiam referebat ſæpe hoſce cerebri affectus in melancholicum humorem, quem humorem hæc natura corporis, & ætas vna cum pituita abundare confirmauit. Corpora ſanguinea, cum ætas inclinata eſt, niſi expurgentur, plurima fæce frigidiori, & ſicciori ſanguinis ſcatent, hoc corpus ſanguineum eſt, & ætatis iam inclinatæ, nullaque expurgatione præditum, propterea melancholico humore abundare eſt neceſſe, cum verò capite ſit, vt ex cita canitie licet conijcere, frigido, & ſicco (ſenium enim capitis citum fuit, quod Galenus ſolet referre in intemperiem frigidam, & ſiccam) vigente ætate firmius eſſe potuit, quam multa alia capitis genera, at ad ſenium perducto homine frigoris vitiũ ſenſit, Vidi ego admodum ſalubria ea capita, quæ citò caneſcerent, nec calua eſſent, externas iniurias cœli minime percipientia, tamen, cum propter ætatem, aut propter aliam cauſam frigoris ſuperantiam nimiam ſubeunt, in ſalubria omninò fiunt, Infirmitas enim fit à quacunque intemperie, & paratam, ac facilem reddit, partem ad excipienda excrementa reliqui corporis.

Multa verò mouentum attulerunt ad humorem illum tum exaggerandum, tum in caput mouendum, animi affectus, curæ, ſolicitudines, & metus longi, tum aſſidua, & larga potio vini valentioris. Quare vt colligam, intemperiei frigidę ſigna ſunt certiſſima, ſiccæ verò etiam non ſunt valdè dubia, quod quidem iudicium facile continet omnes rationes eorum quæ apparent in hoc homine. Melancholicus humor ſuo frigore affert cruditates, cum quibus coniunctus ipſe illa omnia facit, ex ipſo frigore memoria tollitur, cogitatio retardatur, interiores ſenſus hebetantur, ac fit illud genus quod fatuitas ſeu ſtoliditas dici ſolet, motus verò omnes debilitantur tum frigore, tum ſqualore & malo alimento, neruis ferè durioribus, vel hebetioribus, præterea ſpiritus, qui ex frigore torpent, paucique præparati parum poſſunt, per neruorum malum habitum commeatum liberum non ita habent. Debilitas hæc ad omnes partes mouendas pertinet, ad linguam proximè, vnde in loquela non dixerim fieri aliquam earum ſpeciem, vel τραυλότητα, qua aliqua litera expreſſe appellari non poſſit, vel ψελλότητα, qua certæ literæ vel ſyllabæ etiam prætereantur, vel ἰσχνοφωνία, qua non muſculorum laryngis vitio vox tenuis eſt, ſed ſyllaba ſyllabæ annecti non poteſt, quæ propriè ad linguam pertinentes ſunt infirmitates, vel ſano etiam homine.

At infirmitatem maiorem ſtatuerem, & omninò morboſam ſupra omnes illas ſpecies, ſic vero crura non poſſunt aut inſiſtere, aut certo ingreſſu vti, muſculique ani, & veſicæ non poſſunt continere.

Motũ verò, & mœrorē ex eadem cauſa humoris melãcholici accedere ſcimus, & dolorē triſtem circa & vētriculi tum ob rigidam, aſperamque humoris naturam, tum ob flatum eam referentem. Quibus ſic expoſitis iã videndum eſſet, quibus rebus malum hoc tollendum ſit, & an tantũ ſint valituræ vt ſanari poſſit. Scopi quos ſpectare oportet, vt remedia opportuna inueniamus, recteque adhibeamus, ſunt quatuor, primum quid remedij eſſe debeat, deinde quantum, tertio quomodo, quarto quo tempore adhibendum.

Quantum adhiberi debeat, veſtro iudicio relinquēdum eſt, quoniam curam eius ſuſcepiſtis, & propriam eius naturam, maliq; vehementiam metiri poteſtis, reliqua ego quo potero diſtinctius pertractabo. Quid remedij ſit dandum, a natura morbi accipitur, & remediorum auxilia a tribus tanquam locis artis noſtræ communibus habentur, chyrurgia, diæta, pharmacia. Natura morbi, cum humores habeat, & magnitudinē, & vires vigeant, a chyrurgia operam remouendæ copiæ humorum poſtulat, & etiam a pharmacia, & diæta, humor namque morbo alimentum præſtant.

A chyrurgia certè vellem ſanguinis miſſionem per ſectam venam, ſi cōſueuerit ea vti, nam, quamuis vires quidem permittant, ætas tamen aliqua repugnat, niſi conſueuerit, qui, ſi conſueuerit, non ſolum permittat ipſa, ſed etiam ſuadeat ob conſuetudinem hoc vobis de

finicodum

Digitized by Google

ſinicodum eſt, certe corpus ſanguine refertū eſt, & robuſtum, debilitas enim illa ingreſſus, & facultatis omnis motricis, & ſenſuum non eſt debilitas propriè facultatum ſed morbi maleficiū, quare potius, quod propter ætatem metuerem, id minori modo compenſarem. At ſi metuatis omninò ętatem, cucurbitulis id agerem cum ferro datis, quas non dorſo ob detrahendam copiam applicarem, ſed artubus ipſis, vel apertis etiam hæmorrhoidibus per hirudines ſanguinem cucurbitula extraherem, ab eadem chirurgia poſtulabit hoc malum, vt poſt deriuationem copiæ totius corporis, deriuetur etiā materia ad propinqua per cucurbitulas eaſdem dorſo ac hypochondrijs datas, vt Aetius ex Poſidonio præſcribit, & randem vt materia exhauriatur, è capite per ſinapiſmata, perque cauſtica ipſa. A pharmacia purgationem humorum totius poſtulat, & capitis propriè B per apophlegmatiſmata, & alia id genus, præterea mutationem naturæ mali hærentis per ſyrupos non ſolum ad apparatum humorum, & viarum apertionem faciētes, vt commodè expurgetur corpus, ſed etiam per potiones ſalſæ parilliæ cum guaiaco ad exſiccandū caput, firmandumque, Exiccandum inquam humido, & crudo ſucco, & præterea melancholico corpus occupante diſcutiendo, nam effert ſecum per ſudores eiuſmodi potio etiam humores melancholicos, quod fiet aptius capiti, ſi cum betonica, & ſaluia detur, præterea per antidota robur afferentia viſceribus omnibus, & neruis, ac capiti.

Hæc priuatim dicenda ſunt, & modus etiam adhibendi explicandus. Poſt igitur alui deiectionem ex electuario lenitiuo, & hiera procuratam, ſecetur vena ad C ℥.7. ſanguinis detractionem, deinde mel roſatum, ſyr. de fumoterra, de betonica, ac pomis exhibeatur. Expurgetur corpus ex agarico, ſena, rhabarbaro, & hamech, cū diacatholicon. Cucurbitulæ deinde affigantur dorſo, poſtea conſeruæ aliquæ viſcera confirmantes, dētur, vt ex betonica, borragine, cum aliqua parte theriacæ. Poſtea rurſus corporis expurgatio reperatur maioribus ſyrupis, vt de ſtœchade, de epithymio, fumoterra cōpoſito, de polypodio aliquo, & ſimilibus, & medicinam cum aliquantulo ellebori, adiectis ijs electuarijs, quę ſuperius data ſunt. His guaiaci, & ſalſæ parilliæ, & ſaluiæ, ac betonicæ potiones annectantur more ſolito factæ, ſub cuius potionibus certis interuallis detur aliqua pilula ex cochijs, & elleboro, poſt hanc expurgationē cucurbitula ceruici detur, & deinde apophlegmatiſmata, D vt puluerès ellebori albi, aut ſtaphiſagriæ cum melle roſaceo palato ingeſti. Interea vero ore ſuccum nucis myrep ſicę contineat, tandem coronali commiſſuræ etiam cucurbita affigatur apophlegmatiſmatis nō præteritis, antidotiſque maioribus, vt alexandrina, vt phriſatcoticon, vt mytridatū, theriaca: niſi hæc ſatisfecerint, cauteria brachijs primum, deinde ſyncipiti dentur, & tandem balnea ſulphurea exhibeantur, guttatimque in caput mittantur, hinc credo &, quid remedij, & quo modo ſatis pateat; Quando hæc ſint agenda, ſub cane, & ante canem moleſtas ait Hippoc. eſſe purgationes, non dixit mortiferas, de valentioribus loquens, Quare cum malū mortem ſubitam minetur, ego non morarer, cum minus malū ſit deligendum, cū noſtris temporibus mitia ſatis ſint medicamenta, pręſertim verò, quoniam le- E uiora illa bis diebus dari poſſunt, deinde valentiora poſtea, q̄ calor ſe ſe fregerit, ac magis hoc velim ſuaderemini, quoniam ſalſæ parilię, & guaiaci exhibitio vult cęlum calidius, nam, ſi cubiculo calido confidatis, illum certè fatuum hoīem, & obſtinatum in cubiculo, aut cōclaui alio non poteritis tamdiu continere, error cōmitteretur, periclitabitur, & culpa erit medicorum, nihilq; ꝓderunt, facientve ad ſudores illæ potiones. Compēſetis igitur diligēter, quid moleſtiæ canis ſit allaturus, quidve neceſſitatis habeant remedia, & ita oīa tuto agentur. Quid verò ſpei ſit ex his ēt adhibitis, Certè ſi adhiberi poſſent tā ad lineam, q̄ poſſunt ſermone percurri, ſperarem ex illis multum, at incidentia, & res nouę, quæ quo-

A tidie contingunt, ſemper aliquid impedimenti afferūt, neq; omnia ita tēpore ſuo dari poſſunt, neq; modo idoneo, propterea, ſi bis adijcio ægroti morem, nihil penitus ſpero ex veſtris curationibus. De viuendi modo ſeu diæta, ſobria ratio mihi placeret, & boni ſucci eiuſque extenuātis, quam vos noſtis. De vino monerem, ne exhiberetis, potius aquam aliqua re incocta modificatā, vt betonica, vel ſaluia cum melle, &c. Hæc dixi vt ſententiam rogantibus meam non denegarem.

Cum Excellētiſſimis Viris Hieronymo Palma, Papyrio Beccolo, Io. Baptiſta Theophylo, & Hannibale Iunco habita pro B *nobiliſſima matrona Romana.*

CONSVLTATIO CCCLIII.

Viri celebres, heſterna die iam prętuli vobis meam ſententiam, nimirum, me in hoc morbo, ſpe prorſus deſtitutum. Rogatui verò cum deeſſe non poſſimus nobiliſſimorum hoīum, hic finis ſubſtituatur orationi noſtræ, vt doctrinam, & ſcientiam rei medicæ exerceamus, & cogitationem rerum grauiſſimarū excitemus, vt in memoria magis imprimantur. Febris maxima eſt in hoc corpore, ac, quod mirum videatur, diuturna, & cum tenuitate corporis maxima, ad illam ſequitur alui ſolutio quædam non crebra, ſed tamen mollis, biliosa, putridæq; vrinæ flauæ in rubrū inclinantes. Deinde eſt C tuſſis, & malum in thorace graue, cum leui dolore, cum ſputo ſpecie puris affecto. Febri ſubeſſe putredinem nō dubito, ſi vrinas, ſi pulſus cōſidero, & alui excrementa, omnia.n. humorum vitium denotant, qui ſanè febrem non niſi per putredinē accendunt: ſit quantuſcunq; calor in natura humoris, ille nunquam febrē afferat, niſi putreſcēdo calore incendatur; febris.n. eſt calor aīantis conuerſus in igneum, non humoris inanimis, quare neceſſe eſt, vt calor naturæ humoris per putredinē edat fumos, & halitus, per quos in corde aīalis calorem in igneum conuertat. Hic verò non ſolum ex aluo humores peccare intelligo, non ſolum ex vrinis, aut ex his, quę præceſſere typis febrium cum inæquali aſcenſu caloris, ſed ex acri calore ex vehementia febriū, atq; pulſuū modo, quod etiam cōijcitur ex eo, quod neque ephemera, D neq; hectica nuda ſit. Ephemeram non eſſe nullus non videt, hectica quoq; vna per ſe non habet tātum feruorem, longè minus, quando ratione vlceris, pulmonum, & thoracia euenit, ſolida.n. corpora non efficiunt calorem tam vehementem, vnde neque fit tanta pulſuū celeritas, & maior fit durities, quam nos videamus, quibus id adijciatis, ſi aluus ita eſſet profuſa ob hecticū calorē, corpus magis tabeſceret, &, vt vidimus ſæpè, breui fuiſſet extinctum, non tantas vires retineret, neq; fęces biliosæ viſę fuiſſent, ſed huiuſmodi eſſent, cuiuſmodi viſuntur in febribus malignis colliquantibus, hecticam tn̄ putridæ, ſuperueniſſe iam non dubitarem, nam diuturnitas vna tam acris febris cōtinenter infeſtantis pōt eſſe argumēto iam habitum febrem comprehendiſſe, cū corpus vniuerſum tantopere extenuetur, qđ ſi calorē E ſentiat, & feruor ſit maior, q̄ hecticę cōueniat, id ſit rōne gradus caloris a putredine profecti, a cibo non incaleſcit, qm̄ in habitum nondū penitus defixa eſt, & quot nos conſumptos uidimus longa febre, qui a cibo nō incaleſcerent, è contra multos a cibo incaleſcentes cōualuiſſe purgatione? ſqualore ſiquidē illi peribant calore nondū altius defixo, hi verò a cibo propter obſtructiones incaleſcebant: præcipuè verò hecticam ſucceſſiſſe iudico, quoniā materiā putreſcentem ad partes thoraceis pertinere video, cū circum thoracē affecta ferè fuerit modo dolore, modo pōdere, modo ſpiritu impedito, locus.n. putredinis in continentibus febribus, vel eſt in venis maioribus, vel in apoſtemate principum viſcerū, vel in venis propè cor.

Si fuiſſet hæc putredo in venis maioribus, iam tota materia ſimul eſſet conſumpta, non igitur in maioribus venis eſſe potuit, in apoſtemate tam vehementem febrem faciente eſſe non potuit, quoniam inflammatio fuiſſet, & iam ſalus, aut mors ſucceſſiſſet in minoribus verò longè a corde continentem non effeciſſet, ergo in minoribus erit cordi vicinis, in partibus. ſ. ad thoracem pertinentibus, quibus verò materia primum a ventriculo, deinde ꝓximè a capite, & toto corpore ſubminiſtratur. At cur acceſſiones, & deceſſiones non hēt; ſaltem quibus, & ſi corpus integrum non relinquatur, quoniā prope cor eſt putrilago, taliē remittatur febris augeaturque? D. D. quis aſſeueret hic non eſſe aliquam remiſſionem? at, vt non ſit euidens, vnius certè tenoris omnino nullus aſſerat eſſe hāc febrim, quamuis quotidie vt duplex tertiana magna ſentiatur. Etenim & Medicus eius refert ab initio duplicis tertianæ ſpeciem habuiſſe. Ventriculum frigidum acidus ructus denotat, vnde toto corpore febrili calore diu affecto pituita abſorbetur, & colliquatur, & vna cum ea humores omnes, atque in caput attolluntur, inde ſalſi vel deſtillant ad pulmones, vel etiam per venas redeunt ad thoracem, qui ob ſuum calorem attrahit, ob imbecillitatē tam facile admittit ab omnibus partibus excrementa, quam rem fieri vidi ſub multis febribus diuturnis, Qua profecto in re ego potiorem cauſam ſemper iudicaui illam eſſe, quòd cor ſub febribus agitatum attrahit nimium crudorum a vena caua in dextrum ſuum ſinum, pręſertim, cū dilatatur, quos vero facile exprimit ſui contractione, in venam arterialem ex eo ſinu emiſſam, illique expreſſioni ſe ſe aperientem, ex qua tenuiores ſaltem partes illorum in omnem pulmonem alliciantur. Quod in cadaueribus ſæpè vidimus pituita craſſa ſe ſe ſeruante, & in tota illa vena vſq; ad extremos ramuſculos dum craſſior venæ tunicā penetrare non poteſt. Adeo vt capite pituitæ in corde manibus apprehenſo ſequatur tota pituita tracta in figurā arbuſculi pulcherrimi. Tenuior autem pituitæ pars pulmonem ſubiens tandem concreſcit, quam tamē Medici deſtillationem appellant, neque acceſſionem febris euidentem facit, cum continenter, vniformiterque ſenſim, ac ſenſim trahendo ſtatim ſuo calore putredinem in humore iam parato excitet, atque, vt quælibet pars attrahitur, ſic putreſcat, & vicinitate cor ſemper calefaciat, & acceſſiones non diuidit, vti neque cum humor putreſcit in loco, in quo generatur, ſi, vt vt generatur, ſic putreſcat, quod tamen rarum eſt, cum enim conſumitur materiæ cumulus, non putreſcit vniuerſim, niſi modum certum prius generatione attingat, At, cū materia pituitam hēt, non ita facilè conſumitur, & ſic febris cum putredine perpetua fit, Thorax is ob imbecillitatem malos humores ēt in ſeipſo generat, nedum attrahit, nedum ob illam imbecillitatem malos humores admittit, materia multum hēt ſanguinis pituitoſi, & ſalſi, quare febris multis de cauſis perpetua, & ferè æqualis fit, tuſſis eſt ob deſtillationem excitata ſupradictas cauſas ſequutam, neque mirum eſt, ſi puris ſpeciem ſputum habeat, cum in locum calidiorem decumbat, cui focus putredinis circumſiſtit, pus quidem eſſe non video, nā neque male olet, cum copioſum ſit, & lētore ſuo ſupernatat aquæ, quod non facit pus, imò neq; ea pituita, quę admodū maturuit, præterea non diſſoluitur, copioſum verò thoracis pus ſolet intolerabili fœtore olere, quare longè minus ego poſſum conijcere vlcus factum eſſe in pulmonibus ex quo ſputa hæc veniant, quoniam tanta materiæ copia nō niſi ex maximo vlcere veniret, & inſignem illam magnum vlcus neceſſario emitteret, præterea, neque febris modus id poteſt ſuadere, cum lenta non ſit, ſed magna. Verum, vti humorum putredo iungi poteſt cum hectico calore, ſic cum materia multa in bronchijs maturata nihil vetat, iungi poſſe vlcus exiguū aliquod, præſertim, quod Galen. dixit, non niſi poſt multos dies, & menſes apparuiſſe ſanguinem vlcere a deſtillatione facto.

Dico non habere pro conſtituto ibi Galenum vlcus

A fuiſſe in partibus ad ſpiritum pertinentibus, ſed eas quidem affici tuſſi, & deſtillatione, quę diu affectæ ad tabem perduci poſſunt, & tandem vlcere concepto, ſi nō continuo, aliquando tamen ſanguinem excreuiſſe. Vt igitur vlcus paruum multæ deſtillationi adiunctum ſit, fieri non poteſt, quin aliquando aliquid ſanguinis emittat, neque. n. fieri poſſe credo, quin aliquando ſanguis cum pure exſpuatur, quod ſanguis ſtatim in pus nō vertatur, cum per vlcus excidit: quin ſæpè tuſſi agitatus puris ſpeciem fugiat, cum tuſſis aſſidua ſit, cum facilè materia ſpuatur, neque moram tantam trahat in pectore, vt neceſſario totus in pus cōuertatur, quin aut totus, aut aliqua eius pars ſanguinea eijciatur, vix quidā fieri poteſt vlcus in corpore pulmonum, quin ſanguis exeat laxo eo corpore, ac ſanguinis ſpumoſi, & tenuis pleno, nā

B ſi exit per cutim vlceratam, ſi ea tractetur, quę denſa eſt, vbi ſanguis craſſior eſt, quid impedit, quin exeat a pulmonibus vlceratis vbi ſpumoſus, tenuiſque eſt ſanguis? vbi eſt commeatus perpetuus ſpirituum, vbi agitatio, & cōpreſſio vaſorum aſſidua facilè ſpiritum impellat per vlcus, & cum eo etiam ſanguinem. At dixeris, nō neceſſario ſemper vlcus eſt in corpore pulmonum, ſed eſſe poteſt in locis, quibus primo occurrit deſtillatio. ſ. in tunica bronchiorū interna, per quæ loca non ita facilè percolet ſanguis, tunc dico, Si ſanguis non exeat propter exiguitatem vlceris, neque pus fieri ibi pōt, niſi admodū exiguum, quod vix febrem incenderet, non tamen fieri poteſt, quin cito vlcus exaggeretur, & aliquādo ſub ſpecie ſanguinis pus exeat motus aſſiduè illis partibus, neq; dici poteſt illud ſanguinis ſputum, ſed puris, at cum ali-

C quo ſigno cruento. Verum, quomodo defendes tu vlcus paruum eſſe factum a tanta materia, tāto temporis ſpatio, ſi illa materia vlceri faciēdo idonea eſt, aut tantam materiam ab exiguo vlcere? Quare non crediderim ego in tāta tuſſi, ſputioneq; copioſa, ac facili, ſine ſanguine, aut ſanguinis ſpecie vlla poſſe ſubeſſe vlcus, neque pus, ſed pituitam maturam eam eſſe, ac ſine pure, ſine vlcere tamē credam poſſe hecticam fieri febrem putredine ſpirituales partes occupante, vt tandem in maraſmum deuenire poſſit, niſi a copia putridorū vaporum, & materiæ natiuus calor prius ſtrāguletur. At potuitne febris hectica ab initio fieri, vt putridam ſecum cōcitarit, quæ vna ſecum perduret? poſſe ego hæc fieri, & alia multa non negarem, at hoc difficillimum, & rariſſimum indico. Accidenit, quod rariſſimè fit, hecticam fuiſſe initio

D ipſo, quo putrida deinde fieret, oportuit adeſſe opportunitatem ad putridam excitandam, quæ opportunitas ſi fuit, cum primum hectica acceſſit, cur iiſdē cauſis, quibus hectica, putrida prius non eſt concitata? nam ſi ſolida potuerunt inflammari, cur humores ad putreſcendum parati non ſunt incenſi? cur obſtructiones alieno calore incidente non putredinem ab initio mouerunt? At fortè non erant idonei tunc humores, ſed poſterius idonei ſunt facti, credo verò non erant idonei, cum ratio victus libera erat, corpuſq. repletum, poſtea verò ſūt facti, cum corpus eſt expurgatum, exhauſtumque, & victus ratio cautè inſtituta interea calore febrili potius craſſos humores abſumente, & coquente, quā generāte. Quare non video quomodo putrida poſt hecticā facta

E ſit. Neque ēt video tantam in hoc corpore vel hoc tpe ferè marceſcente ad hecticam propēſionem. Altiſsimū corpus eſt, & molle, neque in eo intelligitur tātus calor, qui ex limitibus naturæ exaggerari potuerit, & hecticus fieri, tā calida corpora ſunt potius nigra, & dura, atque aſpera. Cor ēt fuiſſet calidiſsimum, quod tn̄ non video tanti caloris, cū arterias non ita magnas habeat. De ſiccitate non dicā. Nam, vt febris hectica, & cuiuſq. febris calor neceſſario primo fit ī corde, ſic oīs ſqualor, & ſiccitas fit primo in toto corpore, anteq̄ in cor recipiatur ob eius nempe validam attrahendi ad ſe alimenti vim. Quare nō video quomodo ſtatim ab initio fuerit hectica. At dices, potuit eſſe ephemera, & inde hectica, nō video, qūo corpore ad calorem hecticū minimè apto non prius putrida, quam hectica fuerit inducta, neque quo-

modo

modo ephemera habeat inæqualitatem aſcenſus, mutatiooem vrinarum, & alia multa, quæ in hac febie ab ioitio viſa ſunt, quod etiá dicam de hectica, Sed ad exitum iam noſtræ diſputationis, putrida ſubeſt euidentiſſima, & cum macies corporis iam in limine ſit, quamuis pulſus oon ita duri ſint, tamen hecticam ex putrida corpus ipſum iam cotripuiſſe ſuſpicandum eſt, præſenti etiam putrida, ad quas duas febres, ſequitur etiam prope macies, & præterea eſt deſtillatio tam grauis in thoracem, vt anguſtiam ſpititus afferat, qua & in venis, & in cauitaribus putreſcente magna fit febris, Ex quibus diuerſis adeò repugnátia indicátur ex vna parte macie, & febri, ex altera deſtillatione, & obſtructionibus, vt alterú altera maximum affetat inccommodum, & impediméium ad curandú. Vbi, ſi medijs auxilijs vtamur, neutri malo proderimus, quoniam valentia, & celerrimè agentia in magno malo, & præcipitis periculi requirúntur. Quid dicá igitur Domini, cum ét vires ſuccumbant? Deſtillatio non ſolum per ſe malum affert ferè mulieré ſuffocatura, ſed ét vrget per putredinem, cum per venas, perque arterias ad loca putredinis deſcendat, eáque ſuſtentet, vnde calor tantus vitæ tá contrarius. Itaque illi, vt maius periculum minanti primò occurendú eſſet. Quibus, cauterione, an veſicatorijs in ſyncipitene, an alijs in locis? Cauteriú, vt quiequam à nobis præteriiú non videatur, poſſemus date, at cui parti? Sincipiti tardú, & exiguum auxilium ferei, qm̃ tanta materia à capite vno nó venit, & præterea cú periculo fiet, paucis enim exceptis Veronæ omnes perijſſe vidi ex cauterio in ſincipite accepto, & vos hic Vrbini idem aſſeritis vidiſſe, io occipitio aût longè magis exiguum, & tardú nimis auxilium haberet, auertenda tamen eſt à pulmonibus materia ad exteriora, vt in malis pectoris eſt neceſſe, & citò, ita veſicatorijs agerem dorſo applicandis, & extremis partibus, & clyſterijs, & ijs, quę ſpitum facile, & leue reddunt. Viribus verò ſuſtinendis admodum vacarem, vbi lac vires quidem, ſed morbum etiam augeret, nam febri adijcit cauſam, & deſtillationi etiam, potius ego ptiſanam darem. Doctor potius vult lac, vt ex facili alimento diutius, quamuis cú malo, ipſa viuat, qua ratione lac muliebre ét eſſet potius. Sed nos vnam nutritioné non ſpectamus, ſaccharú roſaceum cum bolo quid laudé? vos id refertis in veſtris remedijs, vt vapores in caput euntes retardet, materiá verò multam, quæ eſt in thorace, magis cópinget, & ita febri ét cauſam augebit, ego illud potius dimitterem, daré quidem illum ſyrupum ex pulmonaria, perſeuerarem io eo viuendi inſtituto veſtro ex pullis gallinaceis qui hordeo, & lacte nutriti, eſſent, & ſputú expedientia cum illis coniungerem, quoniam vereor ne breui ſuffocetur.

Nocte quadam nó molto poſt conſultationé ſuffocata multo catharro eſt. Quidam aſſerebat vinum mali punici non admodum dulcis ſi cum aquę pauca portione miſceretur oculis dolorem illarurum eſſe.

Pro nobili Stephano Vigerio ferè hydropico cum Theophilo, & Belo habitum.

CONSVLTATIO CCCLV.

EGo conſuetudinem retinebo, & dicam, quamuis certè ſermo meus quacunque alia ratione ſuperuacuus futurus ſit. Etenim vt oſtenditis morbi natura, ac vis omnino vobis cognita eſt, nulla remedia à vobis prętetita, quæ neceſſaria videantur, reſque omnino optime tractata, eſt. Itaque capita à vobis propoſita ego colligam, & rationibus expendam. Quioque ego animaduerto in hoc corpore præcipua, quibus vita ipſius periclitetur, febrem, tumentiam corporis cum malo colore, aluum citam, ac, quod horum omnium radicé ego exiſtimo præcipuam tumentiam quandam ſub præcordijs ad dextram partem, & demum ætatem vnius, & octoginta annorum: exterius verò eſt anni tempus ad frigi-

A diorem tempeſtatem inclinatum, quod verò non attinet, ad vitam ſed incommodat principem animi actionem, eſt ſurditas, de qua, quoniam, vel ſi reliqua ſpem permitterent, ſperari nullo modo poſſe putamus ego nihil dicam. De cæteris verò malis, non, quod quicquá ſperem, ſed quoniam vitæ etiam inſidiantur non ſilebo. Ex aluo oimis cita, quoniam neque admodum concocta videtur, & humoribus etiam permixta eſt, ego non poſſum non exiſtimare ventriculum imbecillum factum, & iecur vitiatum, ex tumentia mébrorum pręcipue extremorum, iecoris quoque facultatem eſſe ſuo vitio debilitatá, ex febre verò cor quoque male tractari. Vtra potius pars male affecta ſit, non poſſum definire, qm̃ nunc primú illum inſpexi, mihi tñ ſit veriſimile iecoris malú anteceſſiſſe, cú mala hæc omnia febres acutiores ſint B conſequuta. Cor enim valentius ſe ſe defendit ab omnibus noxijs, præterquá à venenoſis, vt colligere poſſumus ex Galeno lib. de maraſmo. Ventriculus verò in febribus acutus minus, quam iecur, afficitur, niſi cum per vomitum bilis expurgatur, propterea ipſum ex illis acutis febribus minimè peius habuiſſe ipſo iecore exiſtimaré, quod ſi ventriculus tam male habuiſſet, vt iecur, nunc eius vitio tam afficeretur, certe peius nunc haberet vétriculus, quá videamus, non enim ita ioſirmus eſt, quin infirmior eſſet, ſi iecur culpa eius tam male tractaretur. De iecore igitur conſideratio ea fuerit, vt primum ipſum iocommodè habuerit, & deinde ſecum ventriculú affecerit, primum affectum iecur fuit, quoniam in acutis febribus caleſiunt, & exſiccantur viſcera, cor ſeipſum perflat maiori, crebriori, & celeri pulſu, ac reſpi- C ratione, ſe ipſum nutrit, & tuetur valenti ſua vi contra reliqua viſcera, quomodo enim reliqua haberent, vnde ſuſtineantur, ſi ipſum maxima omnium ſeſe nó conſeruaſſet, a quo illa ſuſtinentur? illa quidem eius facultati trahenti non poſſunt reſiſtere, quare totum prius corpus exſiccatur, quam viſcera, quam ipſum cor: iecur ergo poſt acutas febres calefactum remanſit, & forte etiam exſiccatum corde in ſuam naturam reuerſo, imbecilliuſque eſt factum, nam exſiccatio demum frigus inducit diſſoluto alimento, & tanquam corpore naturalis caloris. ætas ſiccitatem ioduxerat, eam morbus auxit, à qua frigiditas viſceris, vnde hæc imbecillitas, nam vna qualitatum intemperante debilis quidem facultas euadit, at duabus tunc pro modo exceſſus vis exterminatur, & extinguitur ex Galeno 7. methodi cap. 6. im- D becillis ergo poteſt non mediocriter eſſe ex intemperante gemina qualitate facultas, & loco ſanguinis aquoſum humorem creare, præcipuè ſucco ſimilis materiei à ventriculo ſuggeſto.

Vode loco boni ſanguinis fit crudus, & aquoſus ſanguis, & ichor ab Ariſtotele dictus, loco bilis aquoſa bilis, loco pituitę crudus ſuccus, aquoſaque valde pituita, vnde in coctione tertia non poteſt tam mutari illa materia, quin fiat caro quædam cruda, vt ita dicam, atque aquoſa, eiuſdem mali iecoris notam euidentem vrinæ habent in ſua craſſitie, & cruditate, vbi de difficultate vrinæ, cum nunc nulla ſit, & antea fuerit nihil dicere neceſſe eſt: arenulas quidem uideo, ſed de illis minus moleſtis oratio à moleſtioribus abſorpta ſpatium non habet, præſertim quoniam ſpes nulla conſilio pro- E ponitur, minus eius uitij auferendi, non negligam tamen hoc uitium in deliberatione medelæ. Ventriculi male habentis, una & iecoris cita aluus eſt mihi ſignum neque enim id totú à iecore eſt. Ab iecore quidem poteſt proficiſci aliquid humoris, aut remitti, ſed qm̃ cita magis ſolet eſſe aluus, cum ratione potiſſimum iecoris ea fluit, ſiue illud humorem malum eijciat, ſiue chylum minimè abſorbeat, & inteſtinis permittat, ſiue ſanguinem non immutet, unde crudus ille leuiter putreſcat, ac expellatur, ſub quibus cauſis ſemper plus humoris, & magis corrupti, & crebrius ſolet deſcendere, quam hic fiat, ubi uidemus ter tantú in die alnú moueri, noctu ſolum, ac mane, nunquam aut rarò interdiu, & fœtidas quidé, maleque olentes fęces dimitti, & liqui

das, quoque, minimè tamen aut chyloſas, aut biliosas, aut ſanguineas. Vnde ſequutus Galenũ lib. de locis affectis, fœtor (dicam) prouenit a putredine, hæc autẽ citius facta a ventriculo in inteſtina demiſſione chyli crudioris, quoniam vis ventriculi concentrix non æquat tẽpus concoctionis, quæ cõcoctio tardior longius tempus poſtulet, crudior verè materia in inteſtinis delata non ita infirmis æſtuat recepto quidem ſed non abſolute concepto calore concoctionis, eoque minimè ſibi proprio facto, amiſſo tamen priori ſuo, vt ita facilius putreſcat nullo proprio calore munita, & multis alienis oppugnata materia, & ſic fœtens & naturam inteſtinorum ad eijciendam ſe ſe ſtimulans demittitur, a qua vero crudi ſucci generatione tum a ventriculo, tũ a iecore diuturna ſunt factæ obſtructiones in iecore, vnde ipſum tumeat, aut tendatur, & ea collectione humorum crudorum, qui craſſi, & lenti ſunt, fit putredo non perflatis illis, & inde febris, quæ obſcura eſt, vt in ſenibus conſueuit, vt in humoribus crudis, ac frigidis, nam, etſi corpus ſit colore pallido, cutis noſtra eum colorem per ſe habet, cum nitore ſpirituum caret, vel frigidis etiam abũdantibus humoribus. Vnde Galenus dicebat in arte medica frigidos, & ſiccos eſſe πυῤῥοὺς, id eſt, rufos carne, & pilis, ex obſtructionibus vero, & crudis, & craſſis humoribus intermittunt pulſus crebrioreſque ſunt, & ſine ordine, qui ſi in minore natu tales viſerentur, certe magis metuendi forent, at in ſeniori homine non tantum perterreſaciunt.

Quid verò faciendum hæc mala poſtulant? Siccandum nimij illi humores indicant, humectandum illa ſiccitas, iecoris intemperantia, quod etiam ætas efflagitas, incidendum vero, aperiendum, & calefaciendum obſtructiones, craſſitudo humorum, & intemperantia viſcerum frigidior poſtulant, vitioſa autem materia quæ moderari non poteſt purgationem petit. Vbi moderãdum admodum eſt in eo quod pertinet ad exſiccationem, & humectationem, reliqua audentius præſtare conabimur, temperatum calorem habent borrago, bugloſſum, liquiritia, quæ etſi dicatur frigidior in frigidiori corpore, cui alendo daretur (ſic enim fortè debilis caloris res a debili immutata in frigidioris materiæ ſanguinem conuerteretur) ad immutandum tamen decocta in liquore aliquo, in quo vis eius non corpus viget, ſua ui poteſt tantiſper, cum ſupereſt, inferiorem calorẽ iuuare, & ſibi ſimilem facere, eſt verò glycirrizæ calor ſimillimus calori naturæ noſtræ, igitur erit opportuna maximè ſi renes ſpectemus, his verò aperientia iungemus, quæ tamen habeant aliquid firmitatis adſtringẽdo: Viſcera enim potiora ſemper hoc requirunt, quare omnia, quæ vim adſtringendi coniunctam cum vi aperiendi habent, ſunt opportuna, potiſsimum abſinthiũ, & rhabarbatum, & eupatorium maximè Meſues, atque chamædris, deinde cicorea omnis, radix capparis, & citrach, & illorum ſimilia, quorum ſiccandi vis temperabitur ſupradictis.

Verum humores erunt purgandi poſtea, nam, quod pertinet ad eorum apparatum, & contemperationem viſcerum, iam dicta ſatis præſtare poterunt. Extrahendis verò humoribus non ſufficiet rhabarbarum, quoniam bilem potiſſimum detrahit, & tenuiores humores, de craſsis & pituitoſis ſolum quoſdam valdè calore concretos, & bili coniunctiſsimos lentore ſuo maximo, quare agaricum non præterirem, quod capiti fit, & ſurditati quoque profuturum, neque aloe propter ventriculum, quare pilulis de tribus cum rhabarbaro dictis ego vterer. nam ſuſpicio de aloe in ſenibus ſpectat ad ventriculi ariditatem quæ huic non adeo timenda eſt. Placet remedium propoſitum radicis Chinæ, atque guaiaci. ſed quoniam requirunt penitus factam inanitionem malorum humorum, alioquin eos trudunt ad partes, malaque multa patrantur, propterea vos conſilium capietis in re, non credo enim violentiores purgationes facile ipſum toleraturum, neque ſine periculo vitæ poſſe illas adhiberi, quare potius vitarem ea valentia remedia, quam darem cum incommodo, & vitæ periculo vos conſiderabitis.

Exterius hypochondrijs darem aliqua viſcerum coctionem iuuantia, nõ reſoluentia, ne corpore pleno aliquid attraheretur peioris notę. De victu vinum non dimitterem, cibos inſtitutos darem, non crebrius, niſi ſi ſit copia iuſta partienda, nam ille languor, quem ait ſe ſentire, potius ab onere, quam ab inanitione prouenit. Neſcio, an aliquid quod neceſſarium ſit prætermiſerim.

Hæc certè ſunt, quæ mihi venerunt in mentem dicenda, vt non ſalutem procuremus, ſed vt vitam protrahamus, nam certe duobus menſibus crediderim poſſe vitam finire, citius verò, ſi aut aluus citior euadat, aut ſomni imminuantur, aut cibi cupiditas tollatur. Dixi.

Hoc conſilium initum eſt menſe Septembris, morbus vero traxit vſque in finem Nouembris.

De rheumate cum febre pro Sereniſſima Lucretia Eſtenſi Vrbini Duciſſa, cum Renato Braſauolo, & alijs.

CONSVLTATIO CCCLV.

VIam ego à vobis mihi demonſtratam inſiſtam, & quę per vos plurima, & ſingula cumulantiſſime patefacta ſunt, ego ad pauciora capita referam, & ſuis rationibus ſimpliciter confirmabo, atque inde quid medicæ operæ indicetur, breui oratione colligam. Placet verò externas primum cauſas deinde internas recenſere. Certæ enim hic, & euidentiſſimæ externæ ſunt, atque admodum valentes, quibus nõ remotis ipſa identidem, vt ſæpè fecit, in eadem incommoda recidet, & veſtra opera, & curatio fruſtra erit ſæpè adhibenda. Vitæ genus intra parietes in ſumma quiete eſt, ſubitæ tamen excurſiones in cœlum plerumque vehementius ſunt. Cibus ferè largior, & crebro mali generis. Animi perturbationes multæ, & variæ continenter, quæ eiuſmodi ſolitariæ vitę multo grauiores eſſe conſueuere, æſtate denſius cœlum petit, hyeme rarius, & tenuius magiſque flatuoſum, æſtate nimium Ferrarię, hyeme Piſauri, & quod humoris caput æſtate concepit, id hyems ad deſtillationem facilè exprimit, hæc ego initio prædico, nam, niſi ad meliorem rationem vita traducatur, fruſtra conſilia ineantur, ipſaque tandem periclitabitur.

Sic non ſolum noſtrorum auctoritas, ſed potentiorũ principum, & cognatorum erit adhibenda, vt noſtra conſilia obſeruentur. His itaque, quæ in manu ipſius ægræ poſita ſunt, propoſitis, iam, quæ in natura ſui corporis, & quæ præter naturam in ipſo iam ſubſiſtunt, pertractabo. Corporis genus ſuapte natura calidum, & humidum conſpicitur, ac, vt molliſſimum, candidiſſimumque, ſic humidum potius, quam calidum cenſendum, quod, ſi minus carnium habeat, quam dictæ naturæ conuenire videatur, id in aliquam viſcerum cauſam præter naturam incidentem referrem, nã tota eius vita præſertim ab hinc quinquennium crebro tentata ſunt aliquo malo, vt quoque anno bis terue ſecare ſibi venam conſueuerit: Huius naturæ cauſa in viſceribus diſtributa eſt, humidum genus à iecore præcipuè, vt calidum ab eo, & ex parte à corde.

Iecoris humidum genus carnium mollities, & candor, tum venæ ſatis latæ. Cordis mediocrem calorem ipſæ item venæ, Pulſus non admodum magni, crebriores verò, & animi leniores mores, magnitudinem tamẽ eius retinentes, ſic calore non ita humidum genus ſuperante, articulorum lenis admodum figura eſt, neque admodum expreſſa. Multi ex longitudine ſtaturæ calorem vincentem colligunt, poſſumus tamen ex ea etiam materiæ abundantiam, hoc eſt humidi generis colligere potius, quam caloris. Capitis difficilior ratio eſt, nam rubor faciei, & venæ oculorum latæ calorem ſignificant, quod acumen ingenij etiam confirmare poteſt,

actiones

actiones tamen tardæ ſunt, & frigoris indicium præbent. Dicitis vos, quod ille mos cognationis eſt generis ſui proprius, ego pariter dicam, quod, ſicuti mos, ita tepenes, quę moris cauſa eſt ea communis generi eius erit. Et quod tardę actiones ſint, non in partem earum referam, quæ à cerebro eſt, ſed quæ à corde, cerebrum namque cognitionem tantum præbet, quæ eſt hic perfacilis, cor autem dat animi celeritatem, & acrimoniam, cum calidum eſt, cum frigidum, contra fere remoratur.

Sed ingenij acrimonia ſolet in cerebri tenuitatē potius, quam in calorem referri, & oculorum venæ potius plenæ, quam latæ ſunt, nam ipſi quoque potius carne obſiti, quam magni conſpiciuntur, & carne magis quā figura ſua eminentes.

Vbi conſidero etiam, quod inſignis cerebri calor cogitationum varietati efficiendæ idoneus eſt, quam cogitationum varietatem hic non videmus, imò certiores ſumus facti, quod ipſa vnius rei ſtudio, & cogitationi intenta diu teneri ſolet, nec alteri applicat animum, niſi priori paulatim dimiſſa, & multarum rerum cogitationes omnino reſpuit. Ingenij ergo magnitudo in tenuitatem cerebri referendæ, etſi a frigore inſigni ex parte probiberetur, calorem tamen inſignem non requirit, præterea calor inconſtantiam, & varietatem in opinionibus facit, hæc verò firma admodum opinionis eſt, qđ frigoris eſſe ſolet, paulum ergo a temperato ſecedere caput vna cum corde ad moderatiorem calorem ſtatuerem, & colorem faciei in iecoris calorem, aut in aliquā aliam cauſam referrem, vt ruborem etiam oculorum. Atque humidi, vel ſicci generis cerebrum eſſe non facilis determinatio eſt, eius quidem nutritio humidum, ſomni breuitas ſiccum indicat, hæc enim non ſomniorum perturbatione fit, ſed ſine ea penitus, firmitas ſententiæ quoque, & ſtudiorum hærens ratio ſicci generis, nunquam humidi ſigna ſunt, quibus addo capillorum colorem in femina, ille enim in corpore alioquin humido, neque impēſius calido, eſſet potius ruffus, quam fuluus, niſi ariditas aliqua loci accederet, quæ, ſi cum calore eſſet inſigni, nigros capillos omnino effeciſſet, tales verò mihi eſſe videntur, quales a calore iecoris dicto, & ariditate capitis medioeri fiant; Quam cerebri temperiem ſequitur in muliere prudentia ſingularis, accuratū in familiam ſtudium, & domeſticis rebus admodū addictum, reique non mediocre, ſequitur etiam, quod non delectatur varijs rebus, aut perſonis diuerſarum nationum, ſed ferè vnius generis, & præcipuè ſuæ ditionis gētium conſuetudinem velit, neque facilè faſtidiatur, quin ſpatio etiam magis conſuetudinibus illigatur. Etenim, vt calidorum eſt facilè faſtidiri, ſic frigidorum contrarium. At vnde tot capitis, tot, & tam crebræ deſtillationes in prima ætate, & hac etiam grandiori? Hæ verò a capite frigidiori tam non ſunt alienæ, vt illi etiam ſint familiares, humido præcipuè iecore, & valde robuſto. Verum ſiccius etiam caput ſtatuebam, quod verò ætate ineunte, & molliori ſiccitatis vires nondū poterat oſtendere, poſtea verò ex materia humidiori illuc elata, & locum diu occupante, neceſſario genus humidum præter ſui naturam comprahendit. Hæc de corporis genere. Aetas inclinata iam eſt, & 42. annum iam ſuperauit. Quibus autem ſic coniectatis ad effectum ipſum præter naturam veniam. Deſtillatio eſt, quæ alias in pectus, poſtea in oculos, proximè rurſus in pectus recidit, & coſtas ſiniſtras vexauit, nunc demum pectus vehementer replet, & febrem mouet, cum ſiniſtrarum coſtarum dolore, & item colli ac capitis, cuius deſtillationis copia multa, & varietas eſt, nam modo amara, modo ſalſa, ferè inſipida eſt, interdum lutea interdum alba, ſemper quidem glutinoſa, modo cum ſpuma, modo ſine ea, nūquam non pectus occupat, ſæpè etiam ventriculum, pectus quidem crebro anguſtia, ventriculum autem nauſea, & vomitibus vexat, quod quidem genus et viarum eſt, ſic intemperies, vnde illud fiat, obſcura. Copia certè oſtendit, non vnum caput in cauſa ſui eſſe, quod materiam ad proprium tantum alimentum conficiendum

A recipiens, & præterea vaporibus tantum obiectum, cū ea non benè conficit, aut conſumit, deſtillationes parit. Sic ab eo tanta copia ſuppetere non poſſet, ſic varietas materiæ facile varietatem partium illam capiti ſuggerentium, aut etiam recta in pulmones per venam cauā, & arterialem amandantium ſignificat, vt biliosam iecur, pituitoſam ventriculus, & caput ſubminiſtrēt. Copia ergo tanta a parte aliqua erit quæ materiam totius corporis nutritioni parat, communemque coctionem molitur, quæ, qua parte pituita eſt, glutine ſuo manifeſta a ventriculo venit, vnde & pulmones, & caput eam recipiant, qua afficiantur, caput quidem intemperie frigida cum minus caloris habeat, minuſque eam queat modificare, ac aſſiduè magis ei obiectum ſit, quoniam ſuapte vi genus id humoris trahit, a quo alatur, ſic ipſum

B raro acres facere rheumaticas affectiones dicitur, vt habet Gal. 13. method. c. 12. vbi de inflammatione oculorum pertractat, qui in 3. aphoriſm. 12. falſam quidem deſtillationem fere a calefacto capite, raro acrem facit. Potior ergo pars materiæ huius, cum pituitoſa ſit, eaque a capite parte multa ſubveniat, capitis intemperiem frigidam, & humidam præter naturam denunciat, vt ſentire videtur Galenus, qui 6. de tuenda valetudine c. 10. in rheumate frigidorum humorum in ventriculum permeantium curando capitis intemperiem frigidam ſpectat. Ac quoniam conſtitutum eſt, tantum pituitæ non poſſe ab vno capite venire in thoracem, ſed, antequam ad caput ducatur, conferri in eum a ventriculo, per iecur certè, & venas id fieri debet, per quas non ſolum in thoracem, ſed in pulmones deuenit. Vidimus nos ſex-

C cepties in cadaueribus è dextro cordis ſinu in totam venam arterioſam, omneſque eius ramos diuiſam pituitam glutinoſiſſimam, ac tam tenacem, vt detracta è venis illis adhuc illarum figuram, & diuiſionis formam omnem diſtributam in ramuſculos tanquam ſolida arbor retineret. Pulmo enim, cum motu ſuo aſſiduo, ſuperfluitate corporis non ſolum admittit, quidquid a corde ſe ſe exonerante expellitur, ſed etiam attrahit; maximè verò ſub febribus id euenit, ſub quibus exagitatum cor ad ſe omnium venarum recrementa attrahit, ex ſeque robuſtiſſimum omnium corporis partium facilè in laxos pulmones, & attrahentes ſua dilatatione reijcit, vnde author de theriaca ad Piſonem ait, quod materia podagræ cohibita, ne ad pedes fluat, facilè in pulmones conuerti ſolet; quin imò, cum tanta ſit facilitas conflu-

D xus a toto corpore in pulmones, neceſſe non eſſet, vt capitis frigidam intemperiem eſſe ſtatueremus, cui partē cauſæ huius pituitæ attribuamus, nam vel ſi calida eſſet capitis intemperies, nimium pituitæ a toto corpore attrahendo, & multo ſuperuacuo ab alimento remanente poſſet a capite partem rheumatis thorax recipere ſine illius frigida, imò calida intemperie. Sub longis autem affectib. rheumaticis dicebat Galenus, quod vis rectrix totius corporis neceſſario malè habet, vt pulmonibus quoque rheuma excipientibus id commune ſtatueret, itaque a toto corpore venire tantam copiam cum eſt neceſſe, tum rectricem vim ipſius malè habere. Neque aliter fieri credendum eſt, quin, cum pituita per primā aliquam occaſionem a ventriculo cruditatibus affectus in venas peruenit, iecore non ualēte eas ſuperare vena-

E rum ipſarum omnem ambitum ſuo genere afficiat, & rectricem vim infirmet, ob quam cauſam corpora, quæ partes impari temperie præditas habēt, valdè ſunt morbis obnoxia, vt hoc ſi ventriculum frigidum caſu quodam habeat, iecur autem ſua natura calidum, quod neque valet cruditatem ſusceptam ſuperare, maximè cum per intemperiē illam obſtructionibus ſæpè auctam imbecillius euaſit, & tamen multam etiam ſuo calore gignit bilem, ſicq; humor rheumatis variaratem hanc ſibi obtinet. Verum, cur iecur longa conſuetudine cruditarū non refrigeſcit? cur infirmum & per calidam intemperiem factum ea ſua infirmitate non ſuperans materiā pituitam potius, quam bilem non facit? Hæc ſunt communiora, neq; locum in conſultatione idoneum habēt.

Tamen

Digitized by Google

Tamen breuiter dicam ad primum, quod obſtructione potius pituita intemperiem calidam malum calorem conſectuat in viſcere valido, & tam pleni corporis, & anguſtis meatibus exiguis partibus diuiſam pituitam recipientibus, atque ad ſuam intemperiem inducendam ob id inualidis. Intemperiem quidem ſuam in alias venas facile afferat pituita, præſertim quæ latiores minusque ullo valentiori parenchymate ſuffultæ ſuſtentatæue multum pituitæ poſſunt amplecti.

Ad alterum, quod a quibuſdam magni nominis Medicis prolatum, & tanquam verum receptum eſt, dico, quod imbecillitas per calidam intemperiem facta in ventriculo nidoroſam, & putridam materiam reddit, in iecore, & venis bilioſam omnis generis, ſic æſtate ventribus etiam frigidioribus; non intemperiei genere, ſed viribus caloris naturalis, bilis tamen plus fit, quoniam infirmitas caloris tunc per calidam intemperiem eſt, & per eam agit. Hyeme vero, etſi ventres ſint copia caloris firmiores, tamen genere ad frigus vergente pituitæ plus generant poſito, quod hyemi non obſtent munitiones, ut quod æſtati eadem non reſiſtant. Imbecillis calor agit per eam intemperiem, qua imbecillis factus eſt, quæ cũ calida eſt, neceſſario ſibi ſimiles effectus facit, calida quidem præcipuè, quoniam materia, cum ſuum naturalem calorem, dum afficitur ab alieno, amiſit, ſeipſam non poſeſt ſuſtentare in natura ſua, ſic imbecillis facta paulo momento in putredinem eam labitur, in quam intẽperies agentis promouet, ſic calida intemperies facile putredinem multis nominibus molitur, & bilem, vt vt partes materiæ idoneæ ſunt. In iecore itaque calido, cũ materia cruda conficitur, partibus crudæ materiæ ſemper valde diſſimilibus euenit, quod, quæ penitus coctioni ſua craſſitudine, & lentore reſiſtunt, pituitæ ſpeciem recipiant, quæ uero tenuitate ſua facile tranſmutantur, illæ in bilem euacant, reliquæ, vt fert natura ſua, actionẽ eius caloris excipiunt.

Quibus ſic propoſitis, caſus omnes iam ſunt in expoſitas partes huius morbi referendi. Dolores capitis acriores, oculorum rubores, & calidæ lachrymæ non ſine bile fiunt, per quam etiam pituitæ fuſior facilius in caput feratur: eſt o enim, quod bilis ſua tenuitate facile digeratur, & per vias etiam uiſibilium meatuum alui ſcilicet, & vrinæ, & vomituum efferatur, craſsioribus tamẽ partibus retenta iis malis faciendis præſto eſt, quæ dilutior humore pituitæ facta ſuis fluxionibus minus caloris præſe fert, etiamſi illæ in carnes fiant. Vomitus, & aluus ſæpe viridem materiam efferunt, quoniam bilis in ventriculum delapſa cibos corrumpit, qui alioquin ventriculi frigore in pituitam illam, quæ crudus humor proprie dicitur, conuerteretur, quæ tamen excretiones, nunquam ſine multa eius pituitæ copia viſuntur, pituita ventriculi cauſa, bile non uentriculi, ſed alterius cauſa naſcentibus. Ac cum morbo incipit tentari, ſtatim cibi cupiditas tollitur, & eiuſmodi alui deiectiones exhibita medicina cernuntur. Vrinæ primum aquoſæ, tenuesq; craſſis uero ſedimentis, quæ pituitam referant, bile aliã interea viam petente, aut ſupernis partibus concluſa, a qua calores præcordiorum fieri ſoleant, concluditur uero ſæpe a dicta pituita.

Cum deſtillationibus tentaretur ſternutationes aliquando fiebant pituita per bilem extenuata. Non ſemper autem eadem incidunt ob dictam materiæ, & locorum varietatem, fuit interdum ſine vomitu multa ventriculi cruditate ſubſtante, quoniam hæc in imo ventriculo conſideret, interdum nulla ſiti affecta eſt, cibi cupiditate ſatis multa, hoc tempore vomitus, cibi faſtidium, ac ſitis eſt bile pituitam in ſuperiorem ventriculum efferente, tum materia rheumatico modo aliquando petiit muſculos intercoſtales eo per venas immiſſa, & in flatum ſoluta loci calore membranas vrgendo, acrem, & acutum, & breuem dolorem mouit, hebetem quendam dolorem ſemper, & per multos menſes faciendo, quẽ nunc etiam facit. Breues, acrioresque illas doloris acceſſiones aliquis poſſet bilioſo humori attribuere; ego tamen non poſſum eum humorem tam tenuem putare, vt tam cito queat diſſolui quarum eſt ſpatium dimidiæ horæ. Et profecto, ſi humor ſit, non halitus, & ſi tanquam ros ille ad partes accedat, raro tamen tam tenuis eſt, quin morſu ſuo partes tandem non erodat, quin ſaltem detentus in membranis herpetas faciat, quo ſaltem putreſcens, & partem in tumorem attollens eryſipelas non ex ſanguine bilioſo, ſed ſyncera bile faceret, quod in herpeta facile tranſiret.

Certe dimidiæ horæ ſpatium non ſat eſt membranis ad diſſoluendum eiuſmodi humorem, qui in carnoſis partibus putreſcens ſeptem horas ſpatii requirat ad ſuã conſumptionem. Non ſit etiam in membranis, ſed illis tantum adhæreſcat, admordendo i oſeſter, tunc ſi putreſcat, quod extra venas ſit, diutius tamen duraret, & moleſta eſſet, quam hora dimidia, ſi non putreſceret, longe diutius etiam traheret. Flatus ergo potius fuerit earum breuium acceſſionũ cauſa, & in membranis, quoniam acris dolor eſt, flatus quoque e materia craſſa quidem, quoniam ex aquoſa vapor eſſet, & retentus in rorem, & aquam rurſus reuerteretur, potiusque leniret, quam incitaret dolores. Craſſa vero materia poteſt eſſe pituita, cuius flatus uel inflando tantum, vel etiam frigore mordendo infeſtet, poteſt eſſe etiam humor magis terreſtris, vt melancholicus, & exuſta bilis, cuius fumi præter tenſionem malo quodam genere morſus membranas afficiunt, qui ſi in os ventriculo permeent, peſſimos animi, & dolorum caſus afferre conſueuerunt.

Tuſſis etiam magna, & vehemens eſt cum ſonitu ſæpè in aſpera arteria, quæ res in pituitam craſſam, & tenacem referri debent, illuc per diuerſas partes ut dixi commeantem, vbi ſonitus indicat eam, quæ in maiori arteria eſt, conatus autem illi ex alto facti, tuſsis illam, quæ in extremis bronchiis hæreſcit, in id crebritas quoque anhelitus refertur, vel quod dolorem exhorrens thorax minus dilatetur, ita breues, & crebriores tanto motiones illæ, quanto breuiores fieri cogantur.

Vocis id fuſcum genus, & quaſi raucum inde etiam fiet, quoniam deſcendendo humor fauces, & caput arteriæ occupat, oblinitæ fauces maxime tonum vocis obſcurant, vt deterſæ, & nitide claram reddunt, arteriæ autem caput maxime. Anguſtiam ſpiritus maiorem fieri vos opinamini, quo magis in extremis brõchijs materia eſt, ego ſic rem diducerem, quod maior anguſtia a magis multa, craſſa, & tenaci materia fiat, maiores autem tuſsiendi conatus ab ea, quæ in magis extremis bronchiis hæreſcit. Vt, cum exigua, & crebra eſt reſpirationis motio, ea ſequitur aut dolorem, aut uacuitates bronchiorum, & pulmonis anguſtas factas, cum autem magna, & crebra cum conatu eſt, potius occupatam thoracis cauitatem denotat, uidi quidem maximam, creberrimamque anhelationem ſub magna febre, quæ eiuſmodi eſſet ob pulmonum tabefactorum exiguitatem, quod eorum diſtenſionem natura procuraret, cum itaque tuſsis eſt longioris, & profundioris contentionis, oſtendit materiam in imis bronchis hærentem, ut cum irritatiore eſt, materiam moleſtiam, aut acrimoniam humoris. Dixiſtis uero etiam Domini quod materia in imis bronchijs hærens facit eam grauitatem ſpiritus, cum vehementer adducendo ſpiritu thoracem extendit. Hic ſi per grauitatem pondus intelligitis, neſcio, cur non eadem ſit, etiam ſi materia in magnis arteriis, ſic modo ne penitus occupet, vt ſpiritus tamen adduci queat. Si per grauitatem intelligitis difficultatem, & anguſtiam, ea breuem ſpiritum, ſeu motionem anhelitus potius faceret, quæ grauitas dicenda non eſt, neque verò pulmones etiam ſentiunt.

Potius itaque ad coſtas thoracemve id referendum eſt, ſentit enim ipſe pondus dum maiorem diſtenſionẽ molitur, pondus ſiquidem a mouente ſentiri debet, cũ eſt in eo, quod per ipſum mouetur non ex accidente, pulmones ex accidente mouentur ad motum thoracis ita eorum pondus mouenti thoraci ſentiri non debet, ſed quod in ipſis thoracis partibus eſt, partes ergo inter

costa-

A coſtales humore affectæ, ſiue ob tuſſiendi laborem attraxerint illam,& laſſitudinem, ſiue ob deſtillationem illuc repere ſolitam, dum extenduntur magis ſuum malum irritant, atque exaggerant, forſan etiam viſcera pleniora, humoribuſque craſſis refecta, flatibuſque tenſiora reſpirationis motionibus reſiſtunt, & partibus eam exercentibus tenſionem largiuntur. Febris huic deſtillationi coniungitur, vos eam ephemeram vocatis, eo quod ſpiritibus tantum inceoſis, non autem humoribus fiat. Quæ res mihi affirmanda non videtur, nam materiæ deſtillationis plurima pars pituita eſt, hęc ſine putredine non poteſt incaleſcere, minus cordi calorem communicare tam vicina niſi putridos vapores in ipſum mittat. Dicat quis, quod in bubonibus putredo fit humorum, febris tamen ephemera fit, quoniam ſolus calor per ſpiritus in cor pertingit, non autem putridi vapores. Dicam ego, remotiorem eſſe eam partem à corde, & præterea ſuam putredinem concluſam habere, hic deſtillatio cordi propior eſt, neque adeo concluſa continetur eius materia continetur; At feruet tantum pituita, non autem putreſcit, vt ſanguini ſæpè contingit. Dico, quod ſanguini feruor per ſpiritus, quos comprahendit igneam naturam habentes excitatur, ſic febrem, quæ calor ſiccus eſt, mouet, at pituita calorē ſiccum ſuo feruore non parit, vapores tantum humidos ex ſe attollendo, qui aquæ naturam referant, cum verò putreſcit, tūc tantummodo ſiccum calorem poſſet mouere. Fiat obſtructio, ſeu meatuū modica in corpore ſanguineo, tunc vapores ſanguinis detenti ſanguinem augent in ipſius naturam reuerſi.

Ea modica obſtructio, ſeu anguſtia, fiat in corpore bilioſo, non ita facile bile obſtructiones faciente, tunc ephemera febris fit fumis ſiccis bilis primò horrorem cum concuſſione toti corpori inferentibus, deinde ſiccum igneumque calorem efficientibus, augeatur obſtructio in bilioſo, putridæ bilis febris fit, augeatur in ſanguineo, fit incenſis eius ſpiritibus ephemera. Obſtructio in pituitoſo nunquam dicta eſt vllam febrem parere, niſi putreſcat, & inducat aliquem feruorem pituitę, & illā in vapores diſſoluat, tunc illi ad eminentes corporis partes elati potius in pituitam vertetur, frigidam rem, & frigidos morbos efficient, niſi per obſtructionem nimiam putreſcant, hoc eſt corruptione afficiantur, quæ vi caloris alieni fit non humidum abſumentis, ſed euocantis potius vna cum calore proprio, forſan etiam in calidis humoribus putredo exuſtionis ſpeciem inducit, & alienus calor non euocat proprium vna cum humido, vt propria mixti corruptio fiat, quæ vera putredo eſt, ſed calorem diſſoluendo proprium abſumit humidum, ac combuſtionis modo mixtum in cinerem vertit, quæ res in genere humorum frigidorum, & humidorū fieri nequit; neque ſolet concedi à Medicis è pituita putrefacta, vel exuſta humorem melancholicum generari, vt ex bile, pituita ergo putreſcente tantum huiuſmodi febris fiat.

At nonne recenſet Galenus, & conſentiunt ſcholæ Medicorum, quod ex deſtillatione fiat febris ephemera? nunquam deſtillationem ſimplicem eo loco ſtatuēt, ſed à refrigeratione illa à qua deſtillatio facta eſt, obſtructionem, & anguſtiam meatuum capitis facient, & materiam bilioſam ei coniunctam, vt non pituitæ cauſa, ſed ſanguinis, & bilis, & ob ſpirituum incendium cutis anguſtia factum, febrem eam ſequi exiſtimabunt, itaque manente ipſa deſtillatione ad multos dies, febrem tamen ſiniri putant, quoniam eius cauſæ non diu conſiſtunt, niſi in febrem putridam tranſeat humoribus putredinem comprahendentibus. Fac enim corpus conſtare ſanguine integerrimo, cum obſtruitur, aut anguſtia meatuum afficitur, calorem concipit maiorem, quo febris genere ephemera fiat, eam autem intemperiem diu integer pati non poteſt, quin in bilem, & melancholia vertatur, quin nec vix vis ea intemperie imbecillior facta ipſum regere minus valeat, ſic & plenitudo quo ad vires, & vtriuſ deinde generis fiat, & neceſſario putredinem ob anguſtias comprahendat. In hoc autem corpore hæc eſſe nō poſſunt, quoniā febris longè acrior, vehementiorque eſſet, nec tamdiu trahi potuiſſet, minus vires ſe ſuſtinuiſſent, deſtillatione tamen diutius cū febre durante putredinem materiæ deſtillationis demum factam eſſe penitus neceſſe eſt, hancque eſſe huius febris naturam.

Fuit dictis de cauſis febris hæc initio maior, illis verò conſumptis iam tanta non eſt, putredo ergo materiæ ſubeſt quidem tanta, quantę putredinis anhelitus in cor attracti, introductiue poſtea reſpiratione, & arteriarum opera eijci facile nequeant, ita cordis calorem incendant, & quoniam eorum effluuia non tam multa ſunt, quanta prius eſſent, minorem etiā febrem faciunt. Res ſic habet, ex qua curatio in oſtenſa debet, eſt capitis, vē-B triculique intemperies ex accidenti frigidior ac humidior, eſt materia magna ex parte pituitoſa, portione quidem pituitæ, ſed ea nos minus anxios habente, quod & exigua ſit, & quoniam ſua tenuitate facilis diſcuſſu eſt, neque aliquod nunc periculum minatur.

Illa verò eſt in totis venis, in ventriculo capite, & pulmonibus. Intemperies eſt corrigenda, materia autem partim corrigi, partim ſubmoueri debet, per vias, quæ cuique parti erunt cōuenientes, ordine verò illo, vt quoniam quamquā materia fit, ab intemperie, tamen quoniam etiam ipſa facit, & conſeruat intemperiem, materia prius ſubmouenda eſt, & antequam moueatur ē paranda, per quem apparatum intemperies quoque aliquam ſui corrigendæ partem habitura ſit.

Cuius verò partis primum materia tractanda, totiuſC ne corporis, an vētriculi, an pulmonum, capitiſve? Niſi vigeat ea, quæ in pulmonibus eſt partis ipſius officium adeò vitæ neceſſarium impediens, certè ab eo primum loco materia eſt amouēda, vnde primum proficiſcitur, nempe a ventriculo, interea nō neglecta ea, quæ in pulmones permeat, nam tretim, vt, vt concoquitur, per tuſſim eijci debet, ita tamen, ne interea referto corpore agitati pulmones nimium illius attrahant: ſic ipſi interim leniter tractandi ſunt, dum reliquæ partes, & corpus ipſum expurgetur. Non dimiſsis ergo pulmonibus primum ventriculum, deinde totum corpus purgarem, poſtea caput, tandem pulmones vehementioribus tractarem, & tunc capitis, & reliquarum partium intemperies emendarem. At fieri ne hæc poterunt? periclitabitur ne interea ægra? Credo ego illa fieri poſſe, neque D ægram periclitaturam, longo tamen ſpatio curationem opus habere. Ventriculi quidem purgatio cito fieri poſſet, & ea cum melle roſaceo, & manna, adiecta ʒ. i. ſ. electuarij Indi, quod uentriculum, & uenas ei circumſiſtentes reſpicit, & flatus maximè diſſoluit. Totum corpus autem exonerarem non ſanguine mittendo, quoniam id hoc anno pluries iam factum eſt, neque poſsū probare eius promptitudinem ad exhauriendum ſanguinem, putoque uſum eius ualdè inutilem fuiſſe, præſertim mulieri prolem expetenti, & delicatioris generis, nam & inde refriguiſſe uenas, & nimiæ pituitæ in cauſa fuiſſe exiſtimo. Miſsione ergo ſanguinis dimiſſa, ego medicamentis uterer, quibus primo pituitam pararem craſſam, & glutinoſam, nam quamquam naturalis pituita propter humidum genus tenuis ſit, tamen, cū E ad ſtatum præter naturam, uel in generatione ſui, uel etiam poſtquam genita eſt, in diuerſam ſpeciem uergit, nam craſſa, glutinoſa, ſalſa, acida, & aliorum generum fit, quoniam uel propter cruditatē ipſam craſſa cōſtat, uel crudior prius a calore glutinoſa, & craſſa fit, ut Galenus proponit in libris de uſu partium, & alibi, cum a calore potius humore priuetur, quam in ſpeciem ſanguinis uerti poſsit, quod in hoc corpore facile facta fuit, cū pituita a ueutriculo facta manet ſub iecoris calidioris coctione, cuius calorem cum deberet minuere ſuo genere, auget obſtructione. Incidentibus ergo, & extenuantibus opus habet. Vehementioris uerò generis ſubito inter initia adhiberi non debent, ne corpus omniū refertum inueniant, & materiam nimis multam ad anguſtiores

guſtiores uenas commoueant maiori cum periculo cũ A
longius à loco ſecundæ coctionis ſint,& anguſtia ſua fa
cilè obſtruantur, itaque prius corpus leuius tractandũ,
& pituita leniter paranda, & educenda primo tempo-
re eſt,ſuperius corpus per miſsionem ſanguinis,& per le
uiora medicamenta exoneratum fuit, nō ſolũ per aluũ,
ſed per uomitũ quoque,quare non eſset verendũ a valē
tiorum iam vſu,quin continuo oxymel, ſyrupus de ca-
pill. Veneris, de radice dulci de hyſſopo audenter adhi-
beantur,quorum poſtremi ita habent,vt qui de hyſſopo
dicitur,non ſolum habeat hyſſopum, vt habet quoque
ille,qui de radice dulci dicitur, ſed & cumulatius illum
habeat,& præterea multa alia pectus reſpicientia,& va
lidiora,itaque purgantia interponerem,antequã ad hæc
poſteriora accederem,ratione quæ ſupra poſita eſt,inte-
rea vero in cibis etiam eiuſmodi res permiſcerem, vt B
ius braſſicæ cum butyro,ptiſana cum eodem, & fœni-
culo cum amygdalarum emulſione,cum ea, quæ è nu-
cleis pineis fit,cum radice helenij,cum ficubus, dacty-
lis,ſebeſten, cæpis,quæ præter vim extenuantem, inci-
dentemque habent etiam humorem aqueum tenuem,
vias valde mollientem;humoreſque liquantem. Darem
ſuccum vuæ dulcis præſertim ex ſaccharo paratum, ra-
dices eryngij ex ſaccharo conditas, & in viſculis etiam
decoctas.

De nucleis pineis notando,quod illos non purgarem
per aquam a ſua reſinoſa vi, qua valentius poſſunt pul-
monibus prodeſſe. Si non abhorreat, incoquerem etiã
in iuiubis origanum,hyſſopum,& ſatureiam, tum mar-
rubium ſaltem illud mollius, quod appellatur meliſſa,
cui Galenus eaſdem facultates cum altero tribuit, niſi
quod remiſſiores habet, cui Arabes dant facultatem e-
tiam vtilem cerebri obſtructionibus, & fumis melan-
cholicis abigendis,ori vero gratum eſt,quorum, quæ in C
cibis tollerari non poterunt in ſyrupis ſaltem incoquen
da, immiſcendaque ſunt, in quibus ego althæam quo-
que numerarem, & farfaram,radicem dulcem,& mul-
ta alia.

Vinum porro in cibis habendum, quod caput mini-
mè petat, vt eſſet dulce, Hippocratis teſtimonio, quod
etiam pectori demulcendo, deliniendisque pulmonum
arterijs maximè idoneum eſt, Acetum, niſi valde miti-
gatum paſſulis vuis,melle,& ſacchato, non concederē,
a ſale tamen moderatè adhibito non timerem, donec
deſtillatio lenem hunc ſuum ſaporem retinet. In purgã-
tibus medicamentis haberem primo loco pillulas de tri
bus cum rhabarbaro,aut mel roſaceum ſolutiuum, cũ
flore caſſiæ, & manna diſſolutum ex iure cinnamomi
gingiberis,& pectoralium dictarum rerum, & polypo- D
dij,agarico prius in eis macerato, deinde pillulas de aga
rico Meſue adiectis poſtremo cochijs cerebri cauſa. Per
id tempus medijs diebus inter purgantia,non ſolũ, quæ
diximus parandis humoribus,pulmonique expediendo
danda per potiones matutinas ſunt, ſed lambendo etiã
ſimilia,quæ non ſolum è ventriculo in pulmones vapo-
ribus miſſis proſunt, ſed dum per gulam paulatim de-
ſcendunt, arteriam afficiunt, dum in faucibus verſan-
tur etiam caput illius leniunt, ſuo verò etiam glutina
fauces illinendo,deſcendentem è cerebro humorem in
hibent, irretiuntque,ne poſsit caput arteriæ ad tuſsim ir
ritare,aut in pulmones latenter delabi. Lubricam viam
certè arteriam reddunt,humores incidunt,& abradũt, E
calore vero etiam miti concoquunt, ac liquant maiori.
In his eſt illud looch de farfara, factum ſimplicius ex il
lius mucillagine, & ſaccharo, eſt de farfara illud aliud
compoſitus,conficitur aliquod ex radicibus helenij,ca
ricis,paſſuliſque, ac farfara in pultem redactis, quibus,
iris,myrrha, crocum thus, ſtyraxque adijciuntur. Niſi
etiam ingratum ſit looch illud ex allio,non videretur a-
lienum. Eſt aliud diabutyron dictum præter illa, quæ
vulgo in vſu ſunt. Confici etiam poſſet eiuſmodi looch,
vt origani,iridis,dulciſque radicis, atque eiuſmodi rerũ
ius in duplici vaſe tam diu ferueret,quo mellis tempera-
mentum acquireret,neque dubitaretur,quod facit Do-

ctor noſter,ne in duplici vaſe hoc fieri queat,nam quili-
bet hoc poteſt experiri,neque vero,quæ pectori demul-
cendo danda ſunt,aliter confici deberent, ne ignis ſine
aquæ interuentu acrius illa torreret. Saccharum,quod
in vaſis ſyruporum tuſsi oportunorum concreſcit, illud
quoque eſſet admodum commodum, vt quodque ſac-
charum Candum dictum. Exterius quoque pectus po-
terit illiniri pinguedinibus,butyro, oleis amygdal. vn-
guentiſque dictis pectoralibus. Inter pinguedines vide-
tur anſerina præcipuè laudari,eo,quod admodum pene
tret,vt illa, quæ ſtruthio cameli eſt. Poſt purgationem
totius corporis,& pulmonis,etiam ſi iecur amplius refri
gerationem requiſierit illa molienda erit.

Verum quoniam pedes identidem intumeſcunt con
tra q̃ expetere videatur. At inquit Doctor, œdematoſus
ille tumor eſt communis ferè morbis lõgis, quæram ego
ab eo cauſam propriam illius generis tumoris, nam lon
gitudo morborum primo per ſe, & ſe ipſa id non facit,
neque indicat aliquid, dicebat Galenus,ſi tumentes pe-
des faciat. Certe introducta prius refrigeratione aliqua
id facit, quæ vel in pedibus,vel in venoſo genere, & ie-
core eſt,niſi ob cibi copiam ſumptam id fiat, quæ a ca-
lore ſuperari non poſsit, vt Galenus iudicat,quam vero
hic accuſare non poſſumus, cum ægra temperãtia ſum-
ma vtatur,imo parum cibi capiat. Frigori igitur iecoris,
& venarum aſcitito reſiſtendum fuerit,& iecur ipſum
firmandum,vt coctioni,& retentioni humoris coquen-
di valeat, tum etiam expurgationi alicuius materiæ ei
adhæreſcentis,quæ intemperiem eam conſeruet,tonum
que infirmet. Sic mediocriter calida, adſtringentia, &
abſtergentia etiam ei attribuenda,quibus adſtrictio au
gebit penetrationem, vt 2.lib.de ſimplicibus medica-
mentis Galenus exponebat. Ex his ſunt cicoracea, eſt
maxime lychen, eſt lunaria illa racemoſa,quæ,quod ie-
coris malis efficax cognita ſit, ob id fegatellæ nomen
inuenit.

Eſt Vmbilicus ille Veneris Cimbalaria, ſunt comæ
rubi,quibus calor adijci poteſt per betonicam,agrimo-
niam,abſinthium, & vis exſiccandi,& expurgandi au-
get. Eſt capillus Veneris, Cetrach,lonchitis,atque ſtœ-
chas,quæ frigori expellendo vna cum humore id cõſer-
uante,& capiti reſtituendo maxime faceret,in quod tã-
dem caput cura erit referenda,& ſiccetur ſaltem,& fir-
metur per pulueres,lotiones,ſtillicidia, & tandem etiã
ignem niſi priora ſatis profecerint, pulueres ex gummi
iuniperi,cupreſſu,aloe,amaraco,garyophillis,betonica,
ex fumo thuris,iuniperi, & aliarum eiuſmodi rerum in
cannabis filamento excepto,pulueribus ego adijcerem
ea,quæ vim eorum altius poſſent introducere, vt vinũ,
acetum,aquam vitis,quæ ſi habuiſſet eorum in ſe mace
rationem,maximè efficax videretur. Sunt balſama arti
ficialia dicta, quæ ab iſtis chymicis per vim ignis paran
tur,quæ maximarum virium ſunt. Lotiones ex ijs pote-
runt parari, & inſuper ex ſena, agarico,aſaro,adiectis
quoque ſalicis folijs. Agaricum ſolet etiam loco ſaponis
adhiberi. Sapo tamen ipſe quoque præſertim ualentior
ille,aut paratus ex odoribus valde poterit exſiccare,ſtil-
licidia maximè ex aquis medicatis naturalibus ſunt o-
portuna,ſi illæ habuerint vires foſſilium ſimilium, non
dixerim foſſilia ipſa,nam antequam vapor in aquam et
halitus in foſſilia ſub terra conuertetur, credo halitum,
& vaporem permixtum efferri,& deinde halitum,& va
porem in aquam vna communi re,percurrens. n.aqua
iam facta per eas res concretas,non poſſet vires excipe-
re, ſecumq; diu ferre. Foſſilium genera eſſent aluminis
ſalis gemmæ cum portione ſulfuris. Si incommode e-
iuſmodi aquæ naturales adhiberi poſſe videantur, arte
ipſa poſſunt comparari ex ijs,quæ ſupra poſita ſunt, & a-
bijs eiuſdem generis.

Ignis vero tandem,ni illa ſatis profuerint,erit admo-
uendus craneo,potiuſque candenti ferramento, quam
medicamētis, ita, ne apertum diu ulcus relinquatur,cũ
exſiccationem nos, non diuturnam expurgationē cum
imbecillitatis periculo quærere debeamus. Quod ſi in
poſte-

Digitized by Google

poſterum in idem malum ipſa recideret, ego ad illa eadem ipſa refugerem. Interea verò, quo ab eiuſmodi recidendi periculo tutior fiat, ego in humeris vlcera excitarem, quæ aperta ad diuertendam deſtillationis materiam ſeruarentur.

Quæſitum eſt, num ipſa in patrium cœlum conferre ſe vtiliter poſſet, mea ſententia hæc eſt, quod quãquam patrium cœlum ei vtile futurum videatur, ad ipſum tamen alieno tempore ſe ſe referre non debet, nimirum hoc æſtiuo calore, nam Ferrariæ cœlum denſius longè eſt, quam Piſauri, Aeſtate verò è tenui in denſum cœlũ mutatio oportuna non eſt, cum hyems aduẽtabit, tunc tutò, & vtiliter id faciet. Dixi.

De imbecillitate ventriculi & ſterilitate mouenda pro Illuſtriſſima, & Excellentiſſima Biſiniani Principiſſa Neapolim ad Medicos ipſius. B

CONSVLTATIO CCCLVI.

Conſilium adeundi balnea puteolana ſemper mihi pro batiſſimum fuit, modo non ſolum exterius hæc, ſed interius aliquod aquæ genus adbiberetur per potiones, quo non ſolum intemperies, ſed humor etiam lentus, & craſſus qui ſub illa in ventriculo craſſari conſueuit, detergi, & auferri poſſet, nec non ille, qui, vt fere ſit ad anguſtas iecoris vias introductus ſuo lentore, & C craſſitudine illas infarcit, & bilis purgationẽ per fel impediens eam in ventriculum retrudit, euocaretur, ſic enim & intemperiei occurreretur, & cauſæ illius, nam ab humore eiuſmodi illa etiam ſuſtentatur, & renouatur facilè, tum verò incommodis, obuiam iretur, quæ a bile oriuntur.

Quæ alioquin aquis tantũ exterius datis, præſtari non poſſent, imo aliquid maioris incommodi afferretur, neque enim illæ ſuo calore frigus ab humore conſeruatum auferrent, neque ſine maximo incommodo materiam liquarent, & in venas circumſiſtentes funderent, quarum anguſtijs illigata concreſceret, & mille pericula pareret. Ergo vel medicamentis alijs proprijs non ſolum purgantibus per aluum, ſed per alias etiam vias, vt eſſet D guaiacum cum ſalſæ parillæ portione, vel cum his etiam aquis eiuſmodi naturalibus intus, vt eſſent, aquę Tetucij dictæ prius viſcera, & ventriculus ab eiuſmodi materia liberari debent, poſtea ad vſum exteriorem balnei, eſt accedendum, præſertim uero id agendum, quoniam etiam vterus eſt reſpiciendus, atque ad generationem parandus, quod eiuſmodi rebus fiet facile, cum ipſe eiuſmodi materia pituitoſa laboret. Deligerem autẽ aquas potandas in hos vſus morbi, & loci, ac temporis ratione æſtimata, quæ aliquid omnino ſulfuris haberent, & ſalis communis, vel gemmæ non parum, nitri ſimiliter atque æris, & omnino qualis eſſet, aqua Tetucij primo per aliquem diem danda, deinde Viterbienſis aqua.

Ratione dixi morbi, loci, & temporis æſtimata, nam verbi gratia, iam per literas ſecundas ad Idus Iulij datas, ſignificatis ipſam Dominam febri teneri, quæ omne E conſilium potuit perturbare, nam ea indicio eſt tantum obſtructionem in dictis locis ſubeſſe, quantũ ijs aquas quidem valenter moueri, tutò tamen nequaquam poſſe videatur. Febri itaque nunc primò ſubmouendæ opera nauanda eſt, nimirum, cum putrida ſit, eius cauſſis hoc eſt humoribus ſubmouendis, illi in genere pituitæ eſſe alias depræhenſi ſunt, atque tum in ventriculo, tum in capite verſari, ſic idonea medicamenta deligenda, quæ & humorem, & partes ipſas reſpiciant, quæ alias à nobis ſunt non ſemel expoſita, atque adminiſtrata, neque nũc ſunt iterum tractanda, ſatis eſt, ſi ſcopi ante oculos ſunt reuocati, ad quos veſtra conſilia dirigantur. Submota autem febre, ſi corpus ſatis purgatum ſub ea curatione A fuerit, tunc ad potiones guaiaci, & ſalſæ parillæ, & deinde ad balneorum vſum erit deueniẽdum, primo per os, deinde exterius habendum non ſolum ad ventriculum ſed ad vterum quoque firmandum, cui vtero ſuffumigia illa puteolana adprimè profutura videantur. Atque hæc ſatis ſint in re alias diligentius explicata. Valete, & me Illuſtriſſimis, & Excellentiſſimis. DD. plurimum commendate Vrbini 8. Idus Auguſti 1576.

Hæc Excellentiſſima Princeps poſt vſum ſuperiorũ omnium, & etiam ſuffumigiorum filium concepit maſculum, neque vnquam amplius, cum diu ante, & poſt cum marito fuiſſet.

De Empyemate pro quodam legum ſtudioſo Vrbini.

CONSVLTATIO CCCLVII.

Non video cur dubitemus, cur non conſtantiſſime aſſeramus iuuenem hunc eſſe empyematicũ, qualis antea fuerit non vidi, pleuriticum fuiſſe credo. Nunc pus copioſiſſimum expuit per tuſſim admodum vehementem, difficilem habet ſpiritum, atque admodũ fætentem quodam fumi fœdi odore, præcipuè cum tuſſit, pus ipſum quoque fœdo odore eſt, & colore obſcuro, quod niſi etiam male oleret, eo tamen indicio pus eſſe intelligeretur, quod neque ſine lentore eſt, vt crudus interdum humor eſſe dicitur, neque tanto, vt pituitæ ſo- C let proprie dicta, nam facile diſſipatur, & craſſum eſt tum verò in aqua imum petit. Copia autem tanta eſt, vt non niſi in cauitatem thoracis collectum eſſe poſsit nullo interea ſigno vomicæ in pulmone tam magnæ apparente, quanta ad compræhendendum puris hanc copiã conueniret, præſertim, quod nulla eſt in pulſu inæqualitas, quę ſequi ad materiam ſolet, cum partes premit, quę cordi vicinæ ſunt, viaſque apertas in eius ventriculos habent, quod non ſit febris tanta, quam eſſe opus foret, ſi tanta putredo in pulmonibus conſieret, quod non ſit etiam tanta ſpiritus difficultas, quanta ad tantã pulmonum infarcturam, aut oppreſsionem, occupationemq; ſequi deberet.

Dolor [illegible] lateris antecеſsit, quamuis nõ magnus, & adhuc manet, forſan quod materia non adeo acris D fuit forſan etiam carnoſas partes occupauit, vnde plus materiæ comprehendi, & plus puris effici potuit. Neque dubitandum eſt, quod materia hæc a capite in pulmones per aſperam arteriam, vel per ipſam, & pulmones intra thoracis cauitatem perueniat, ſemperque noua inde demittatur (quæ res peior eſſet, quam ſi caput ſemel ſe exonera ſſet, neque amplius haberet quo malum hoc ſuſtentaret, difficilia cum ſint ſemper ad curandum capitis vitia) Tanta enim materia per aſperam arteriã, perque pulmones prætetire poſſe non videtur, quin hominem ſuffocaret, minus a capite tanta, aut eius generis, quæ in pus poſſet cito conuerti cum frigidus ſit humor a capite oriens, nec cito putredinem acquirat, minus tã mali generis. Neque impedit quin pleuritis fuerit, ut dixi, dolor minus acris, quemadmodum neque, ſi febris E admodum ardens non extiterit, niſi primis diebus, aut pulſus ualde ſerinus, nam indicia a genere materiæ, & à natura loci modum accipiunt, neque ſemper ſynceriã, & puram ſpeciem tenent. Pleuritis eiuſmodi ſuppurata ſit, & vomicam fecerit, in quam ex omni corpore humor per vias alimento deferendo deſtinatas confluat, ibique computreſcat, nedum proprio partis affectæ vitio congeratur, vt cõpia humoris oſtendit. Hæc mihi natura mali videtur, quod verò morbo magno genere continetur, ſi vitium ipſum putredinis, & copiam materiæ, & partem affectam ſpectemus, atque etiam facultatis periculum, longitudinem quoque portendit, quoniã via ſputi non eſt ita expedita tantæ copiæ. Celeritatem quidem habiturum, ſi caſum reſpiciamus, qui facile poſ-

ſet

Digitized by Google

ſei hominem ſuffucare. Motem tandem non ita malignum præ ſe fert, cum in atura ſputamina cernamus, etſi ob moram in thorace habitam ita fœteant. Atque hæc præſentia ſunt, quid futuri autem exſpectandum ſit, res omnis in excretione facili, vel difficili poſita eſt, nam facili ſeruata nil reliquum erit, niſi vt confluentis humoru cauſas, & origines auferamus, & purgatū thoracem reſtituamus. Quibus ſic poſitis curationis partes facile eliciuntur. Materiam à thorace aliam auertendā, partim educendam, aliam abſumendam, illud ei, quæ confluit, hæc ei, quæ in thorace iam verſatur.

Quæ verò num a nobis præſtari queant, certe dubiū eſt, certè ex parte eius, quæ iam vſum affluendi in thoracem babet, ſeu potius, quam partes ſe ſe exonerantes illuc propellere conſueuere, quod ſi forte vomica in pulmonibus eſſet, quod non credo, ea certe cauſa malum inſanabile foret, quoniam pulmones à putredine difficile ſua humida temperie vindicantur, ab vlcere lōge magis ob humidum, & laxum genus, maximè verò ob motionem, quæ continenter illis gerenda eſt. In thorace vero cum credam eſſe, ex eo tanta difficultas timeri non debet. Ordo modo in curatione is tenendus eſt, quem vrgens admodum, & metuendus caſus efflagitat, nam ſtrangulatio facile nobis vitam ſurriperet, quæ vna cum viribus eadem eſſe videtur, & à nobis prius attendēda, quam ſanitas eſt, quod & potior eſt, & ſine ea ſanitas haberi nequit.

Cum ergo metus ſit ne excernendi uis tum ſimilariū partium, tum etiam inſtrumentalium tarda fiat, & materia collecta copioſior pulmonum neceſſarium officiū intercipiat, & vires omninò procurandæ, & materia facilis reddenda ad obſequendum. Interea tamen materiam quoque confluentem retrahendo, aut auerſione, aut deriuatione tentata. Ea ergo materia, quæ pulmonū officio infeſta eſt, quæque ſua putredine pulmones calidos, & humidos tum laxo corpore facile viriare poſſet, & vlcere afficere, quæ quantum modificari poſſet, ne tā putreſceret, enitendum eſt, certe excretio eius moliēda, quæ per vnam tuſsim fieri poſſe certum eſt, cum exceſſerit è venis, & tam craſſa ſit, vt in eas rurſus nequeat reuocari, ad quam excretionem vis ſimilarium, & inſtrumentalium neceſſaria eſt. Similarium vis conenctionē poſtulat, per quam recrementa excernenda ſegregantur inſtrumentalium ius præter illa modum corporis mediocrem requirit, qui ipſe quoque a concoctione petendus eſt, coctio autem, ſeu maturatio præparanda materia procuratur, nimirum glutine illius, & tenore incidendo craſſitudine, extenuanda, intemperie moderanda, quæ, etiam ſi coctionem non aſſequatur excretioni tamen illam faciliorem reddent, maxime uero abſtergendo, per pulmones ad meatus arteriæ queat permeare, & a parietibus omnibus detergi ne adhæreſcens reſiſtat, excretioni tamen parietes arteriæ debent deliniri, ne ſua aſperitate eam retineant, quæ aſperitas ariditate ſolet excitari. Læuor ergo humidis erit procurandus, itaque cum incidere, & extenuare, atque abſtergere debeamus, id nobis per ea tentandum eſt, quæ non exſiccent aperte, ita neque etiam vehementer calefaciant. Pariter verò, quoniam robur pulmonum eſt ſuſtinendum, quo tum excernere, tum a putredine ſeruari queat, id potius fiat ijs, quæ naturæ quadam proprietate moliuntur, quā adſtringendo procurare debemus, ne excretionē dum iuuare velimus, eam etiam impediamus.

Reliqua quidem viſcera, quæ commune, & publicū opus exercent, ſemper in ijs, quæ eorum recrementa diſſoluere debent, etiam adſtrictionem requirunt, maxime iecur, & ventriculus, non veſica, non colon, Pulmones autem, & renes mediam quandam conditionem inter illa nacti ſunt, ſic mediocri quoq; adſtrictione opus habebunt, nunquam quidem per ea, quæ pectori exterius apponuntur, ne humor ex ambitu in ipſos pulmones compellant, & cor. At pulmonibus egentibus expulſione multæ materiæ adſtringentia mediocriter danda ſunt, vt habet Galenus. 11. Methodi capit. 16. & 17.

A certe quidem illa concedenda, quæ propria ſua natura pulmonem confirmant, vt pulmo vulpis creditur tam à noſtratibus Medicis, & ab Arabibus celebratus, à Galeno verò etiam lib. 2. de ſimplicium medicam. facultatibus propoſitus, qui extenuandis etiam craſſioribus humoribus facit. Vbi, cum morbus humidus ſit, oxymellis vſus tutiſſimus, vt commodiſſimus videtur matutinis potionibus admiſcendum, quæ idoneæ erunt, ſi iam ex marrubio, origano, vrticæ ſemine iride, belenio cum tuſſilagine, ficubus, radice dulci, & hordeo fiant. Totis autem diebus ad lambendum ea opportuna fuerint, vt, quod ex pulmone vulpis cum radicibus tuſſilaginis conficitur, & amygdalis, atque oxymelle, vt, quod dicitur de pino, de butyro, ſanum & expertum, & ſimilia vbique deſcripta.

B Pararem ego ex pulpa ficuum, ex mucilagine althex & belenij portione, ex radice dulci, paſſulis, & amygdalis ſuaue aliquod electuarium cum ſaccharo, Cum matutinis quoque potionibus darem theriacam Andromachi, cui interdum, niſi illa ſatis prodeſſet, diaſulfur Meſue adiungerem, a quo curatam proxime vidi emphycmaticam grauidam, quod certe reſpicit materiam proprie, quæ in pulmonibus eſt, alioquin ei, quæ influit in eos aliunde, parum profuiſſe animaduerti, Vellem autem, haberet os ſemper humectū, & nihil frigidi potaret. Thoracem quoque inungerem oleo amygdalarū dulciū pinguedine anſeris maximè ad penetrationem, aut ſimilibus. In victus ratione videndum iam, vt vires validas ad tuſſiendum faciamos, viaſque lubricas, cum materiam promptam, cum incidendo, fundendoque, & abſtergē- C do, vt in medicamentis eſt propoſitum. Priſana ergo inter omnia cibi genera id habet ſingulare, quod ſine glutine lubrica eſt, & lubricos meatus reddit, ſerore nimia quodam non craſſo neque tenaci, cuius generis ouorū etiam lutea ſunt, quibus etiam abſterſio quædam adiuncta eſt, quaſi ſaccharo condiantur, magis abſtergunt, & fere etiam incidunt.

Si magis nutrire velimus, in iure carnium pulli gallinacei diſſoluemus, ſi magis fundere extenuareve, atque aperire, fœniculum, quod viride erit pulmonibus opportunis, Emulſio etiam amygdalarum cum ſaccharò ea maxime poterit, vt etiam, quæ ſeminum melonum eſt Caricarum quoque pulpa omnibus modis accepta eadem valenter præſtabit. Adhæc in ſecunda menſa radices bugloſſi ex ſaccharo conditi, & Borraginis, atque e- D tiam lactucarum turſiones ex melle etiam, Olera vtilia, ut borrago, bugloſſum, aſparagi, cucurbitarum teneri, cappares, & eiuſmodi generis poterunt conditi oxymelle parum acetoſo, paſſulæque adijci dulciores, quæ per ſe ſumptæ etiam erunt idoneæ. Nuclei pinei ſaccharo oblinitì, & multa alia, quo omnia non ſunt recenſenda. Potionum loco melicratum quidem certe eſſet aptiſſimum, ſed vinum non eſt iam vitandum, quoniam vires ad tuſſiendum validiores, ſunt modis omnibus ſuſtinendæ, ſit vero parum potens, bene maturum, & lene, non aſperum, non auſterum. Alioquin aqua, cui res dictæ pectorales incoctæ ſint, erit putanda, vt ordeum, radix dulcis, paſſulæ, fœniculum, ficus, & ſebeſten, ac iuiu- E bas. Verum dum thoracis, purgationi tam neceſſariæ nauamus operam, non eſt prætermittendum, quin materiam, quæ toto corpore vagatur ad malum ſuſtentandum delapſura, ſubtrahamus repetita ſanguinis miſſione non per ſectam venam vbi uiribus tantopere egemus, ſed cucurbitulis inciſa cute valentius etiam trahentibus, in quem vſum ego illas fœminibus, & brachijs affigerem, quibus locis affigit ſemper Galenus ſeu Oribaſius ex eo deſcribens, cum loco ſecandæ uenę illas adhibet.

Obijcere ſolent Medici, quod nō ſint tutæ, niſi prius totum corpus purgatum ſit auctoritate Galeni, & Celſi etiam, nec videor quod loquuntur in illis locis de vſu cucurbitularum, quo locum affectum præſertim inflammatione exonerant illi applicatæ, vt locale remedium Nos autem nunc non affecto loco, ſed remotis penitus

eas

eis damus, & loco ſectionis venæ, quod remedium eſt præſeruatiuum non curatiuum attigimus. Purgandum poſtea erit corpus, nam materia parabitur his, quæ iam ſupta erunt communia, & non ſolum pituitam, ſed etiã bilem, quæ motum acuit pituitæ, detrahant; quorum delectus non eſt a me hic habendus, cum publici ſint vſus, vt illæ aliæ res, quæ ad deriuandum, & retrahendum, mulcæ ſolent adhiberi, pedibus præſertim in hoc caſu, & per clyſteria. Cauterium capitis ſuturæ coronali apponendum ego non recuſo, neque nego aliquam pituitæ partem a capite per venas in thoracem deſcendere, eſſe tamen id, quod materiam omnem ſit auerſurum, cum videam illam a toto corpore etiam venire, nõ credo, ſum enim certus pleuritidis opus hoc malũ eſſe, quibuſdam ſiquidem diebus inter initia fuit dolor pungẽs, febris ardens etiam bis excitata, & ſpiritus eadem difficultate cum tuſſi, pulſus, neſcio quis fuerit, quoniam nõ potui tangere abſens. At antea quoque identidem in difficultatem ſpiritus recedat, quid tum? prohibet ne, quin ad pleuram tandem materia ſeſe receperit firmioribus partibus compulſa? pure poſtea facto febris leuior, pulſus mollior neceſſario fuerit maxime nunc, cum diſrupta membrana pus in cauitatẽ dimiſerit, neq; amplius eo teodatur, linguam aridam non eſſe ego vidi etiam in peripneumonicis cum materia craſſa, & pituitoſa, quã, quam etiam aliqua portionẽ bilis infecta eſſet, ſic neq; multam ſitim excitatam, Fuerunt verò ſomnia tumultuoſa potius, quam vigiliæ, quoniam vapores pituiæ putridæ id poſſunt, qui neque areſacere cerebrum, vt neq; ventriculum, aut linguam, turbare tamen imagines queant. Tollamus ergo pus è thorace, & ſatis præſtitenmus, nam vlcus pleuræ inde ſaneſcet, nec vllum aliud ſymptoma eſt, quod ſit in curatione reſpiciendum, febris enim leuis eſt adeo, vt interdum nulla videatur, præcipue matutino tempore, quo per noctem, & ad veſperam materia noua incidens putredinemque ſubiens iã putrefacta eſt. Inter initia bis fuit ardens, quod calidã materia bis raptum in pleuram habuerit biſque putredinem ſui exceperit.

Dolor etiam aut nullus, aut certè per exiguus eſt qđ minime tendatur, noxam tamen aliquam vlceri ſuo a pure accipiat, vel ab humore per eam aſſidue permeante, cui tamen etiam per ea, quæ ſupradiximus exterius adhibenda ſatisfiet, quoniam ſubtus contentam materiam diſcutiunt.

Is optime conualuit, & dein bona valetudine vſus eſt cauterium quidem capiti fuit impoſitum. Memini vero diu vixiſſe equitem Capellinum, qui tribus annis, & amplius maximam puris copiam è pectore effundens fœtẽtiſſimi, & colore e fulua in atrum vergentis. Vixiſſet vero ſanus diu Iacobus Tonialius q pus expuiſſet multos annos, & Iacobus Racanellius, qui etiã carthilaginoſo corpore, & carnoſo excreto è pectore inter multam puris copiam conualuit vſu lactis caprini, & cœli mutatione.

De ſputo ſanguinis cum multa materia pituitoſa.

CONSVLTATIO CCCLVIII.

CVm tantam ſputi copiam videam, non ab refutetum credo poſt tam magnam corporis purgationẽ ſi etiam capiti conſulatur, & ab eo per cauterium materia auertatur in ſutura coronali adhibendum, candẽti verò etiam ferramento, quod non ſolum vehementius, & citius ita exſiccabit, ſed minus etiam moleſtũ ſit futurum, non amiſſis interim auerſionibus alijs per clyſtẽria acriora, per frictiones, ſonones, & medicamenta veſicas excitantia ad ſcoptulas appoenda adhibitis ijs, quæ facile ſputum reddunt per lambenda, ſed non ſine ijs, quæ ſanguinem ſiſtunt, & venas confirmant, vt myrtus, bolus armena, & pinpinella, ſu per illinenda pectori

A canendo capiti, ne præter ignem illum per alia caleſiat, aquæ vitæ etiam illis adiecta ſæpe, quo penetrationem virium iuuet. Lac capiti certe inutile erit, tamen eroſæ venæ iam erit neceſſarium, ptiſana hordei ſputo idonea eſt ob ſanguinis tamen ſputum potius in far, vel eius ptiſanam erit mutanda.

Vinum tamen viribus ad ſputum edeodum ſuſtinendis neceſſarium videtur, imbecillum tamen eſſe oportet propter alia multa. Vale Vrbini tertio Idus Iunij Anno 1576.

De tumore teſtis pro Reuerendiſſimo Tyranno.

B
CONSVLTATIO CCCLIX.

CVm videam teſtem tantummodo tumentem, qui ſuam figuram tumens conſinuet, cutem autẽ, ſeu ſcrotum naturæ ſuæ habitum retinere, cum vero etiam tumorem teſtis potius eſſe tenſionem, quam duritiẽ cognoſcam, non poſſum aliud de hoc malo iudicare, quã flatu conſtare intra tunicam teſtis compreſſo, cum rurſus tumor dolore careat, ego iudico flatum naturæ vaporis potius eſſe, quam ſicci halitus, quoniam vt his ſuo genere ferire poteſt, ſic uapor potius oblinire, & hebetare, qui intra duriorem illam tunicam internam concludatur, alioquin in tunica demiſſa tanquam vagina a peritoneo vapor huius tunicæ longam figuram reciperet, præterea hæ aliæ tunicæ minus denſæ illi egreſſum præ
C berent, & ita in ſcrotum noxa pertineret, in quo ſi pituitoſa materia eſſet, aut impreſſionem retineret, aut durus tumor eſſet, ſi flatus tenderet, & ſcrotum ipſum, hic verò ſolum teſtem ſentimus tumentem.

Huius flatus cauſa neceſſario ſubſtans aliqua craſſa pituitæ fuerit intra glanduloſum illud corpus vel genita, vel aliunde accepta, quæ ideo aut ibi intemperiem frigidam in ſui originem nacta ſit, vel poſtea etiam pepererit, At illud potius confluxiſſe iodicium eſt, quod ſubito teſtis intumuerit, facile oero id factu fuit, ob ſitum decliuem, & vias ſeminis latas, per quas ſæpe loco ſeminis pituita poteſt delabi.

Doluit teſtis inter initia, qm̃ aliqđ bilis pituitæ admixtum fuit, qđ ad fluendũ pituitæ momẽtum dederit, & faciliorem penetrationem, ita ſenſum quaſi perforan-
D tis membranam faciebat, qui tenuis humor calore naturali, & remedijs adhibitis diſcuſſus craſſam materiã reliquit, & factam iam viam ei ad fluendum ceſſit. Eam igitur curationem nobis mali natura oſtendit, vt incidamus, & diſcutiamus flatum hunc, & materiam, vnde generatur, temperemusque, ita, ne calidioribus ſubito appoſitis materiam confertim commoueamus, & in flatum extenuemus incommodo maiori, potius paulatim concoquamus illam, & flatum diſſoluamus, nam calidiora interdum etiam poſſent pituitam craſſam potius craſſiorem, & magis lentam reddere, ſic morbum producere, quam extenuare, & morbum citius finire.

Prætermitterem itaque nunc emplaſtrum de meliloto, vt calidius, & Galenum imitarer, lixiuio vterer, et adderem incoquendo chamæactem, ficusque, & betoni
E cam, poſtea lauri folia, helenium, & cyminum, vel cum lixiuio farinam primo fabarum, deinde cicerum, & erui componerem, atque oxymel adijcerem, tandem cymini puluerem adderem, terque die hæc repeterem, fomento illo priori per ſpongiam ſemper ante cataplaſmatis impoſitionem repetito.

Exempli gratia. ℞. foliorum, & radicum ebuli m. 2. betonicæ m. 1. fol. lauri. m. ſ. Seminum Cymini ℥. 2. F. decoctio in lixiuio, aut vino maluatico quæ expreſſa ſeruetur. ℞. Suprafcriptæ decoctionis lib. 2. Aceti ℥. 5. Salis exuſti, aut nitri ℨ. 1. Miſce, & f. fomentum per ſpõgiam ex eo bene expreſſam & calidam. Deinde ℞. ſupraſcriptas res expreſſas, ficus aridas n. 5. farinæ fabarum, cicerum rubeorum, erui ordei ad ℥. 4. Pingued. anſeris. ℥. 4.

oxymellis ſimpl. q.ſ. miſ. pro emplaſtro. Quod ſi calidiora illa incocta fomento, nolis in cataplaſma recipere, incoque in linteo, & deinde abijcias. Ammoniacũ quoque ex aceto, & cymino, vel aliquo alio ſimili eſſet vtile, quod ſi duri aliquid relinqueretur etiam cum butyro & aſſungia poſſet applicari. Braſſica quoque quãto humidi generis res reſtiterit, cum ficubus, & rebus ſiccantioribus eſſet commoda, vt cataplaſma ex oriza, croco, cymino, & adipibus valentioribus. Sub quibus niſi melius habeat, ego alia valẽtiora tentarem vſque ad cœnum aliquod thermale, & fimi genera, & alia id genus, nunquam ferro teſtem aperirem, vt proponitur, nam id ſine vitæ periculo fieri non poſſe exiſtimo, ſcrotum quidem nullo metu ſæpè aperiendum conſului, quod factum eſt, cum ipſum intus plenum erat, non ita, ſi œdematoſum, nam gangrænam tunc contraxiſſe vidi. At teſtem ſæpè inciſum mortem attuliſſe vidi. Potius ego cum Vir Reuerendiſſimus vellet ſe ſe ea moleſtia liberare, teſtem penitus abſcinderem, quod tuto vidi factum ſemper, niſi aliquid erroris committatur.

Is Romam profectus cum ea moleſtia liberari omnino poſtularet, & a chyrurgo quodam magnæ authoritatis inciſus nõ exciſus teſtis fuiſſet ex eo cito interijt.

Tumori teſtis iam vetuſto.

CONSVLTATIO CCCLX.

Later ignitus irroretur aceto acerrimo, & in teſtem C fumus accipiatur per tubulum accommodatum; deinde ſuperponatur cataplaſma emolliens. Verbi gratia. ℞. cæpas liliorum alborum decoctas, ammoniacũ ex aceto paratum, mucillaginis altheæ, pinguedinem anſeris, & oleum amygdalarum dulcium. Quod cataplaſma contineatur totis duobus diebus, poſtea fomentum adhibeatur exſiccans, & ſubinde cataplaſma idem facito, quemadmodum, ſi factum eſſet ex Ebuli folijs, chamomillæ floribus, ſemine fœniculi, anethi, radice cyclaminis, & iridis, aceti paulo adiecto. Vel cataplaſma ex fimo bubulo, aceto, & nitro. Vel ex furfuribus, ruta, ſale exuſto, vel nitro, farina fabarum, orobique, cymino, & oxymellite, quo itidem duobus totis diebus permiſſo, poſtea ordo ſuperiorum repetitus recipiatur, & multoties hæ vices adhibeantur. D

Modus tamen idem fortè ſemper tenendus non eſt, ferè quidem a leuioribus ille habendus, fortioraq; parti iam conſueſcenti danda humoris habitu etiam ſic poſtulante, ſic valentiora ſimplicia minorem modum habere debent. Verum pro ratione ſucceſſus mali ordo etiam variandus eſt, & ei res diſtribuendæ. Poſſet enim tumor etiam rationem ita mutare, vt parti tractatæ ichores calidiores influant a corpore toto, quod vel ſexceniles valdè purgatam vidi etiam humores amandare ſæpè. Sic poſtea contingit partem rurſus æſtuare, quod in abſceſſum, & pus deſinat. Tunc verò conſiliũ ineundum de manu, ſeu ferro ipſo adhibendo. Nunc. quoniam facilitas, & promptitudo materiæ poſſet facere, vt bubulum ſtercus alicui ſolum adhibendum videatur, animaduertere oportet; quod illud, niſi aliqua pingui re afficiatur, ac molleſcat, adeò partem comprehendit, & adſtringit, vt dolorem inſignem afferat. E

Equiti de Marſilijs tenuis admodum corporis, & ſanguinis melancholici, frigidique ventriculi.

In antiquas obſtructiones relato malo hac præſcripta ſunt. ℞. flores caſſiæ r.c. ℥ i. ſpecierum hieræ. ſ.

A Galeni ʒ.x.s. miſce, & cum ſaccharo f. bolus. Deinde. ℞. ſyr. de fumoterræ. ſ. de abſinthio, oxymellitis an. ℥. 3. miſce ex quo accipiat quotidie cochleare, Deinde. ℞. foliorum ſenæ electæ ℥. 1. gingiberis ℈. 2. s. macis ℈. 1. garyophillorum ʒ. 1. f. decoctio in ſ. q. aq. communis ſ. a quæ coletur cum expreſſione. Deinde ℞. rhabarbari electi ʒ. 2. ſpicæ ℈. 1. vini maluatici quantum ad macerandum ſit ſatis, & f. infuſio per 12. horas, deinde coletur cum expreſſione, & cum ſuprascripta colatura altera miſceantur. Deinde ℞. paſſularum benè pinguiũ ℥. 6. demergantur in ſupraſcripto liquore paulisper, donec totum abſorbeant. Deinde aromatizentur cinnamomo, ſic ſeruentur. Ex quibus ſumat quinto quoque die ℥. 1. medijs verò diebus de ſyrupo illo. Etiã ℞. amygdalarum amararum ℥. 1. abſinthij viridis ʒ. 2. rhabar-
B bari electi ʒ. 3. aniſorum ʒ. 1. s. Contundantur omnia ſeparatim. Deinde commiſceantur, & cum oxymelle fiat maſſa de quo tota hyeme ſumat diebus alternis ad ʒ. s.

Ad tingendos capillos & barbam.

℞. gallarum oleo torrefactarum in ſartagine, cariophyllorum, ferreti Hiſpani, vitrioli Romani ʒ. 2. terantur omnia, & vino nigro diluantur. Hoc adhibetur per penicillum factum ex cotone in linteo collecto, & manubrio illigato.

Ad Vermes cuidam infanti.

℞. olei nucleorum, perſicorum, vel aquæ earum ſtillatitiæ ℥. 1. s. aquæ roſarum ℥. 3. miſce, & detur in potũ. Præterea ℞. ol. ſulphuris gut. 3. aquæ roſac. ℥. 5. miſce & detur in potum.

Alias ſumptum eſt oleum calchanti in eundem modum, ſi illud oleum paratum fuerit modo, quo in potũ ſumi poſſit, neque iniecto ligno aliquo albo ei viridem colorem inducat.

Ad dentes firmandos pro Sereniſſimo V. D. F. M.

℞. aquæ roſaceæ lib. s. olei ſulfuris ℈. s. vel gr. 15. vt vt oleum fuerit validum, & dentes diluantur. Valentiſſimum autem eſt oleum ſulfuris factum per incendiũ ſulfuris excitatum ferro ignito, cãdentique, Inde enim fit fumus, qui concreſcente in lamina fit, id oleum acerrimum. Imbecillius autem eſt, quod fit ſulfure in vaſe ad ignem poſito, ſed hoc quoque impares vires habet, nam aut per elambicum primo calce per aquam cõcaleſcente liquatum excipitur, & imbecillimum eſt, aut integrum inijcitur in elambicum, & hoc mediocrium virium eſt, coniectum quoque eſt hoc oleum in alia genera lotionum dentium contra dolores paratarum, vt ei, quæ fit ex vino, cui incoctæ ſint modo radices pyrethri, zedoariæ, nucis cupreſſi, camphoraque. Modo baccæ hæderæ, piper, cardamomum, ac cornu cerui, interdum & cui incoctæ eſſent, radices capparorum, maſtix, radices cannarum, aquileiæ, alchimillæq;. Etiam per elambicum liquore ex eo vino excepto. His enim oleum ſulfuris; vel etiam calchanti adſtrictioné, & validam exſiccationem adijcit, & propter dilutionem non exurit, aut erodit. Aliquando etiam ſal in olla obdurata cemento concluſum in fornace torrefit, & ex eo vinum auſterum ſalitur, quo dentes vtiliter diluuntur, maximè enim digent.

Ad linguam balbutientem vel blæſam.

℞. ſal exuſtum, vel vino, vel aceto excipiatur, & ore aſſiduè detineatur, notando, quod ob nimium humidi

generis

gneris facto vitio hoc prodeſt alioquin minime. Cum enim litera aliqua non exprimitur perfectè qood dicitur τραυλίζειν vel literæ, aut ſyllabæ aliquæ penitus prætereuntur, quod dicitur ψελλίζειν ab eo vitio fit. cum autẽ ſyllabæ difficile copulatur, quod dicitur *ἰσχνοφωνία*, tũc potius ab ariditate, & melancholico genere fieri creditur præſertim ab Ariſtotele.

Ad caruneulam in meatu vrinario

Adhibita ſunt ea cerata, quæ in alio quodam conſilio ſcripta ſunt, præterea boc etiam remedij genus. ℞. Aquæ plantaginis, roſatum an. ℥. 3. præcipitati bene parati ʒ. 1. Ex quo breui coooualuit, & ardor vrinæ penitus quieuit, cui ardori etiam vnguentum roſaceum cũ tutia fuerit vtiliter adhibitum. Fuit etiam adhibitum eũ præcipitato multo cum commodo.

De ſuffuſione oculi Vtriuſque pro D. C. H. G.

CONSVLTATIO CCCLXII.

VTrumque oculum ſuffuſione affectum habemus, eaque vetuſta, ſed exigua, nam iam 7. annis uiſa eſt ſubito extitiſſe principio inſigni, à quo exiguum poſtea incrementum acceperit, neque adhuc viſui offecerit, Hoc anuo tamen metum maiorem facit, quoniam maius, quam aliis annis, incrementum acquiſiuit. Forma ſuffuſionis vtriusque ea eſt, quæ araneæ filamenta refetat modo conuoluta, conglobataque modo diducta, ac ſparſa, boc autem, vt connetſione, coniectuque oculorum aguntur, nam ſcimus eiuſmodi res in bumore albugineo conſidere, natareque, qui ad motum oculi fluctuet.

Filamẽta præſertim alterius oculi a punctis quibuſdã nigris, vt ipſa ſunt necti videntur, ab illiſque pondere in eaque, ſe ſe reducere ſuis commotionibus, quibus pũctis tanquam nodis committuntur, atque hæc in oculis perpetoa ſunt, illud verò ſæpe incidit, & facile recedit, Sæpè punctum aliquod ſubito excitatur intuitu, eudemque intenturi euaneſcit, nigerrimumque ſemper eſt, idque filamentis minime implieatur. De genere materiæ, & loco, atque origine borum videndum eſt, vt quid faciendum nobis ſit, & quo modo occurrẽdum, intelligamus, Color, & puncta ipſa melancholieum genus referunt, filamentorum illa continuatio, & loci naturæ, potius pituitam eſſe perſuadent, & nigrum colorem in craſſitudinem eſſe referendom, pituitam quidem, ſed non naturalem, quæ aquoſa eſt, & id craſſitudinis non habet. Craſſitudo verò tanta humori erudo, qui in genere pituitæ numeratur, ſed naturalis non eſt, datur, & maxime, cum a calore affectus fuerit, ab eo etiam craſſitudinem maiorem, & lentorem accipit.

Sed tanta ingredo certe non cerneretur, minus tam diſſipata ea corpuſcola eſſent, longe minus tam exigua accepiſſent incremẽta, ſiue a ventriculo, ſiue a cerebro veniant, vtrinque enim pituita cum venit, eorum locorum vitio non poteſt tam exigua eſſe, quin tot annis corpus integræ ſuffuſionis compleuiſſet, ſi modo a ventriculo per vapores corpora tam conſtantia queant in oculis conſiſtere.

Certe eſſe ab humore melancholicó potior ratio eſt, & ab infernis locis magis, quam a cerebro eſto, quod non ſolum a ventriculo ventre credatur ſuffuſio, cum in vtroque oculo eſt, non oculi culpa, ſed etiam a cerebro vtrique oculo communi; tamen eiuſmodi nigram materiam ab infernis potius, quam a cerebro creari cõſentaneum. At cum ab infernis venit ſuffuſio, tunc ventriculum vnum cauſantur, neque verentur dicere è ventrieuli cauo per gulam vaporis ſpecie materiam ef-

A ferri, cum tamen id omne, quod per gulam effertur, & ſæpe crepitum faciat, & per os erumpat, natura ſemper faciliorem viam tenente, & via à gula in cerebrum vix aditum habente oſſibus multis, & membranis intercepta, quibus cordis refrigerationem a cerebro Ariſtotele auctore Gallenus voluit omnino impediri, & meo quidem animo a ventriculo in caput facilior via per venas, & multo magis per arterias eſt, ſi de materia loquamur, vti ſi de condolentia loquamur, per neruos, p quos certe ventriculus affectus cerebrum facilime afficiat. Per arterias porro humoribus in caput facilior via ipſa eſt. Vaſa, quæ in ventriculum veniunt, ſunt illa, quæ poſſunt materias in alias partes deferre. Venæ quidem in in iecur primum, a quo in caput venire materiæ non poſſunt, niſi ab eo primum valde tractatæ, quoniam venæ B dictæ in ipſo deſinuut tandem in capillamenta, & finiuntur, neque ipſæ poſſunt eas materias vltra perferre. Arteriæ verò in caput recta præſertim ſuo ſpiritu, & calore facillime in caput importan, nam cordi appoſita ſunt oſtiola, quibus materiæ ingreſſus impediatur, & ſpiritu, ac ſanguine è corde per ſuam contractionẽ expreſſis repellatur.

Vt contra, materiæ quæ a iecore, vel capite per venas mittuntur facile in cor allici poſſunt, & a corde exceptæ, cum retineantur oſtiolis, quin in venam rurſus reijciantur, cordis compreſſu per venam arteriolam neceſſario in pulmooes intruduntur. Sic borealibus tempeſtatibus caput, & ambitum corporis cogentibus, facile pulmonum ioflammationes, eryſipelata, tuſſes, aſthmataque mouentur, vt contra in auſtralibus, & calidis tempeſtatibus iecoris mala, ventriculi, & a lui profluuia præſertim fiunt humoribus ex corde tanqoã C medio, & fonte ad exteriora per calorem euocatis, nam venæ a corde in alias partes tamquam extremas in ramuſculos diuiſæ deſiount.

Neque poſſum pati ego æquo animo, cum dicunt Medici per trachæam deſcendere humores, qui pulmonibus complendis a capite mittuntur, quaſi fauces non ſint priores, quæ deſtillationes excipiant, quaſi ſenſu careant, quin illas ſentiant, & excretu queant eiicere, quaſi meatus oris non ſit apertiſſima, & facilis via. Sed, quod rei noſtræ eſt, arteriæ non ſolum a ventriculo pituitoſos, ſed a medio inteſtino ſeu meſenterio, & aliene recta in caput halatus atros, & melancholicos perferũt, qoi vna cum ſpiritibus facile in oculos delati ibi conſiſtere refrigerati poſſunt, vt etiam diſſolui antequam refrigerentur.

D Oculis ergo vt a cerebro cum alimento per vaſa poteſt pituitæ multum mitti, & per vaſa alimentum deferentia etiam morborum materiæ uenire diuerſæ, ſic cum ſpiritu halitus, & fumi, ac quemadmodum oculi inde inflammationes, ſi per exteriora vaſa, & ſuffuſiones catarractæ dictæ ſi per interiora vna cum ſpiritu fumoſas buiuſmodi ſuffuſiones incipinot, nequeuero facile in catarrhactas deuenerunt, quoniam ſua ariditate fumoſa cogi facile io unum corpus ooit poſſunt. Hanc autem ſuffuſiooem inde pendere etiam argumentum euidens eſt, quod ait ipſe, cum in cœlum intuitum intẽdit diuitius, quod taoquam minutiſſimum puluerem cernere ſibi videtur, qui diſcutiatur, ac ſi in ipſum afflaret, nimirum ſpiritu in albugineũ pertinente, & fumos E illos diſsipante, unde etiam puncta illa recentia nõdum refrigerata diſcutiantur.

Hæc eſt harum ſuffuſionum natura, cum ſe ſe continentibus cauſsis explicata, cuius modo cauſæ remotiores, & altiores origioes repetendæ uideantur, nam de metu exitus iam credo ſat fuiſſe, quod dixi hoc materiæ genus difficile io unum corpus cogi, & ſuffuſiones perfectas facere, & uidebitis homines, qui ad 40. annos ijs tenentur, & perperuo metu amittendi viſus teneaotur, nuoquam uero hac ſola cauſa aminere.

Originem in infernis partibus, & hypochondrijs eſſe, ſonitus antiquus aurium, & longe prior, quam affectus expoſitus indicat nam adhinc. 7. tãtum annos

ſuffuſio incæpit, adhinc autem. 14. tinnitus aurium, quo tamen auditus nunquam fuit, diminuitur. Ab eodéque halitum genere proficiſci uidetur, quod minimeglutinoſum ſit, & obſtructionibus ineptum, maximè quod in meningibus propè aurium ſinum verſetur, ad quas per arterarum viam facile ab hypochondrijs peruenient. Aſcendentibus ergo huiuſmodi fumis hæc mala exiſtere potuere, in oculis verò præcipuè, quibus & a cœlo, & ab alijs occaſiones incidere, a cœlo quidem, quoniam iter fecit tempeſtate valde turbata, non ſolum imbre, ſed vento vehementiſſimo in oculos impetum faciente, & frigido.

Cum etiam palpebræ erubeſcerent, vſus eſt aqua ſtillaticia ex omphacio, qua & humor ille intus repreſſus eſt, & oculi refrigerati. Hæc autem refrigeratione a tempeſtate illa, & aquæ illius vſu inducta facile fuit, halitus illos in albugineo humore ſiſti, & refrigeratos conſidere, ita poſt hæc in oculo primum ſiniſtro, deinde etiam dextro tria ſemper æquis ſpatijs inter ſe diſtantia pūcta animaduertit, etſi coniecta oculorum fluctuarent, cum neſcio quo caſu in cœlum intueretur, in ſiniſtro duo pariter, & illa tenuiſſimis filamentis pendentia, inde vero ſemper increuere filamenta, & fumi etiam aliquid ſibi adiunxere modo dicto, quæ omnia frigore loci conſeruantur. Aurium quidem malum pro ſtatu capitis, & ventriculi in dies variat, oculorum non ita, præterquā quod puncta illa altera momentanea, ſeu breuioris ſpatij cernit, cum aut ſomni breuiores, aut aliqua alia cauſa ventriculum male affecerit. Inter illa autem, quæ initium huius mali præſtitere, hypochondrijſque occaſionem malorum attulere, fuit quoddam inſolens admodū ſtudium literarum, & inſolentiſſima cum eo viuendi ratio, quamquam enim ijs ſtudijs ſemper fuit addictus, certa tamen quadam occaſione diſputationum in conuentu literatorum habendarum, in quibus ipſe Ariſtotelis tueretur contra eos qui partes Platonis ſuſcepiſſent, inſolentius multo, & laborioſius literis vacabat, atque prandio prætermiſſo vix offam panis ſumebat, & potētiſſimum cum ea vinum, idque inter libros & ſcriptionem, quam non intermittebat interea. Ita cum ventriculo, & venis, ac iecore male actum eſt, nam humores crudi fiebant, ventriculo a calore naturali, & ſpiritibus neglecto, tum ipſi humores craſſiores ab inedia, & vino potentiori redditi in venas a iecore egente attracti obſtructiones fecere, & ſanguis craſſior ibi retentus cōſedit, atque fumos ſui generis peperit, ita continuo ſub id tempus ſuffuſionis initia apparuere.

Quæ hoc anno maiores progreſſiones habuere, quoniam tempeſtas, & ſtudia item ad idem maximam vim intulere. Atque hactenus eum morbo cauſæ præter naturam, & illæ, quæ non naturales dicuntur, comprenſæ ſunt; eſſent modo illæ, quæ in natura corporis, & membrorum generibus poſſunt reperiri ei malo fauentes. Sic de genere temperiei oculorum, & viſcerum, ac partium tum vero totius huius corporis videndum eſt. Oculi albi ſunt ſeu glauci.

Diceret Galenus, ergo ſunt ſiccioris generis. Ita me Ieſu amet, vt coactus reipſa huic ſententiæ ego non aſſentior, rem ipſam conſideremus humoris albuginei copia ſi nigrum colorem oculis efficeret ob ſui albedinem, cum ea intra vueam ſit, ſolum pupillam eo colore afficeret, quæ res facit vt in ſenibus pupilla glauco colore fere cernatur. At oculorum color communiter varius non fit pupillæ cauſa, ſed iridis ſeu coronæ dictæ, quę eſt ea vueæ portio, quæ ſub perlucido corneæ corpore coniunctiuam excedit, & profecto vueæ ea portio in eum vſum facta dicitur, vt fulciat corneam, ne intus decidat ad cryſtallinum, ita debet vuea ipſa corneam vrgere, ne que poteſt inter eas humor intercedere, qui ſi aliquis etiam influat inter eas, ille & exiguus, & pari portione in omnibus oculis erit, non ita, qui inter vueam, & cryſtallo idem, qui eſt & multus, & ea multitudine poteſt multum variare.

Colorem tamen corneæ, ſeu iridi nequaquam afferre. A Plures ita differentias in coloribus oculorum cernimus, quam quæ ab vna copia humoris varia eſſe queat, quam in mari copia varia aquæ faciat. Quoniam membranarum color poteſt maiorem varietatem accipere, & orbes earum extremi circum vueam etiam maiorē in eiuſdem iridis partibus parere.

Videmus porrò oculorum colores pilorum colorem ſequi, & maxime in mutis animantibus, quod in equis clariſſimum eſt, rariſsime enim, cum cuius circum oculum alba eſt, reliquo etiam corpore nigro oculus non glaucus eſt, quoniam membranæ fere cutis modum ſequuntur. Vidi ego eos, qui cute molli, & candida ſunt, ſi ſecentur, vt cum teſtes adimi neceſſe eſt, eandem admodum inciſu membranam habere, qui duriore cute contra duriſſimam: ſecentur oculi, certe videatis eundem colorem in vuea cum oculi colore, B ſeu iridis ſemper, & vueam admodum variam, vt colores eius varij ſunt. Membranis igitur albis, quæ temperies in oculo eſſe credendū eſt? profecto albus color in corporis humani partibus frigidum, & humidum genus indicat, vt ruber in humoribus flauus in corporis partibus ſiccioribus calidum, & humidum, flauus in humoribus, fuluus in ſiccioribus partibus calidum, & ſiccum, vt obſcurior frigidum, & ſiccum, neque eſt, quod hæc longa exemplorum, variatione comprobem, quapropter horum oculorum ego temperamentum frigidum, & humidum ſtatuerem.

Quod ſi in ætate tenera ophtalmiæ obnoxij fuerint, id non alia ſui culpa, quam quoniam fuerint tunc alijs corporis partibus nimis firmi, inflammatio namque accidit C ſæpe nulla alia cauſa propria partis inflammandæ, & nullo vitio, vt dicit Galenus, humidum verò genus non eſt robori partium idoneum, ſed ſenibus admodū oculi videntur glauci fieri, ſic nuper natis ſemper glauci ſunt. Senibus ego exiſtimo fieri glaucos pupillæ quidem cauſa, quoniam albugineus humor, & vna etiam cornea denſior fiat iridis etiam ſeu coronæ cauſa ob corneam tunicam denſatam, qua de cauſa etiam oculi egeāt, maiori opera medij aeris ad cernendum, maiorique lumine intercedente, vel potius quia albugineus minus nutritus ſenio diminuitur, & ita cryſtallini lumen minus obſcurat. Vnde ſenes maiori ea opera ſpatij aeris, & viuis in caſum albuginei ſufficiendis egeant, de vſu autē albuginei non eſt vt hic ſermonem faciam. Partus autem ipſi glaucos oculos habent ob valde humidum genus D calore nondum affectum, quod videre eſt in ipſis, antequam a ſanguine alimentū acceperit conceptubus, quorum partes candidiſsimæ ſunt. Cum naſcuntur plurimo quidem calore in partibus ſanguine præditis abundant, & admodum rubro colore ſunt, ac illis quæ non ſunt affectæ ſanguine candidiores ſunt, quia poſtea, in ſenibus pili albi fiunt potius materia eis colorem præbēre priuati, quam genere ipſo temperiei, tum verò, quod & eorum quoque membranæ, & oculi pituitoſo humore aluntur, ſi de pilis ali dicendum eſt.

Oculorum iam temperamento conſtituto pergamus ad reliqua Capitis humidum eſſe multa indicia ſunt, in quibus primum oculorum ipſum temperamentum minimum non eſt, maximum uero illud, quod a ſomno ſemper longo ſumi poteſt, a memoriæ etiam infirmita- E te, & intelligentiæ facilitate, quibus ſi celeritas etiam cogitationum adiiciatur, non ſolum humido generi, ſed etiam calidiori atteſtari uideatur, ut pilorum multitudo, craſsitudo, & creſcendi celeritas, & color eorum fuluus fere faciunt, quorum forma nec recta, nec criſpa cum ſit, neque frigus, neque ariditatem denotat, ſed humorem cum mediocri calore coniunctum.

Excrementa quoque humidiora ſunt cum oris, tum oculorū, atque aurū, quæ humido generi conueniunt. Sed facies extenuatior eſt, id iecori calidiori, & ſicciori attribui poteſt. Indicium calidioris generis capitis, atq; humidioris in ſomnia, & imagines ſemper obſeruantes per quietē, ab eo uſq; momento, quo in ſomnū propēſus eſt, uidentur præbere, ut nūquam nō incidentes cogita-

tiones

Digitized by Google

tiones quadam interrupta perpetuitate repetitionibus de una in aliam rem factis confirmant. Venæ in oculis non tam paruæ ſunt, vt dato eis frigori forſan conueniret, quoniam a iecore ſatis calido, & capite calidiosi in eos profectæ ſunt.

Senſus omnes ſemper acres fuere, oculi acies acutiſſimæ, ſic aures, ſic nares adeo, vt oculorum, & variũ certè, ſi non aurium ſenſus alios omnes vſque ſuperauit, nõ ita guſtus, quod lingua genus humidum magis cerebri retineat, quod non tam guſtui, qui tactus quidã eſt, aptũ ſit, cum tactus in ſolidiori, & temperatiori habitu perficiatur, vt viſus organo humido eget. Olfactus autem ab externa ſui organi parte aridiori acuitur. Lingua certe in vocibus formandis mollior aliquanto ſentitur, & minus celer, minuſque acris, ore etiam ſemper humido cum ventriculi, tum cerebri cauſa, vbi notatum velim, quod ab humidiori quidem lingua balbuties venit, quæ tanta hic non eſt, ſed obſeruaui ego & ab aridirate fieri cuſpidis linguæ, qua in extremo linguæ etiam aſperrima fiat, vt literam. S. in Z. Vertat, & profecto S. litera, humorem requirit ad ſui expreſſionem. Itaque etiã cogitationes, & deliberationes humidum cerebri, calidumque genus ſequentes, non ita firmiter, & certo protinuus ſtatuunt, vagantur aliquantum primo, quamuis acutum ingenium, & intelligentiam oſtendant, ex quo ſit, vt in actionibus tardior videatur; quarum tarditatẽ etiam facit quædam ſuæ exiſtimationis reuerentia.

Eſt enim, vt ad reliquarum partium temperamenta accedam, cordis humidioris, neque admodum calidi, pulſus molles ſunt, non admodum magni, faciliſque, citò quieſcens, motum omnium facilitas, niſi quod veri defendendi cauſa placidus admodum eſſe non poteſt, placidus tamen ſemper ante alios, vbi illud non obſtiterit. Iecur calidius videtur, quod non ita nutrito corpore fuerit tenuiſſimo, maxime trunci totius partibus minus brachijs, longe minus cruribus, quæ vna cum pedibus, & extremis manibus admodum carnoſa fuere.

Sed intemperiem nullam inſignem fuiſſe, & iecoris calorem tenuitatis potius ſanguinis, quam craſsitudinis cauſa fuiſſe, hoc eſt, non ita intenſo calore vſum eſſe, indicium eſt ſalubritas corporis, qua nunquam ægrotare febri ſoleat, nullamque maiorem ægritudinem habuerit, ſi ſemel febris eum habuit ea vix totos duos dies eum occupauit occaſione maxima frigoris, quo anguſtia corpori inducta ſit, & ita recalfacto poſt duos dies corpore maxime per febrem malum ſudoribus valde longis conſumptum eſt, ſanguine nimirum tenui, & ob ventriculi frigidius genus etiam pituitoſo, ſed naturalis pituitæ cauſa, non craſſioris, quod etiam ventriculus non ita frigidus ſit, etiam ſub ſtudiorum maximis laboribus.

De quo ventriculo ſupereſt illud, quod etiam humidus ſuapte natura eſt, vt frigidus, tardæ namque coctionis eſt, tarde ſitit, ſed nunquam non largiori potione ſitim extinguere cupit præterea, uinum multa ætate odio habuit adeo, ut per ignem potius pedibus iuiſſet, quam per terram vino madidam, uentriculo ſimilem potionẽ amante, contrariam exhorteſcente.

Itaque ſæpe eum vteretur aqua in acidos ructus incidebat, non tam ſępè nunc vtens uino, quamquam acidum genus peius incidat ſub vini potione, & eo peius, quo vinoſius illud eſt. In ſumma corporis genus inſignem nullam habet ſuperantiam, atque ſi vita ſuæ ſpõſte fuiſſet, ſaluberrima extitiſſet. Morbi eius in puerili ętate ad oculos peruenere, & præſertim dextrum, qui nõ tanta iecoris calidioris culpa, qua etiam in facie pars dextra minus nutrita eſt, quam ſiniſtra.

Quanta domicilij, & ſtudiorum. Domicilium enim habuit Boreæ admodum obnoxium, vt calidius, etiam in ſur eſſet exiguis conclauibus, ſi feneſtræ ſe obieciſſet, ſtatim borea afficeretur, unde rheuma illud in oculos identidem reuerteretur, ſub quibus rheumatibus identidem reuerentibus dexter oculus in cornea denſitatem quandam accepit calore inflammationum crebro, & medicamentorum etiam non multa arte adhibitorum par-

A tem illam infeſtante. Anno ſuæ ætatis 19. oculis firmioribus multo antea factis ſiniſtra auris cæpit tinnitum ſentire, cuius rei cauſa cum anno 23. guaiaci potionibus vteretur, & ſiccando capiti, & auri lapides calidi admouerentur, interdumq; etiam Soli ſe ſe eadem cauſa exponeret, tinnitus etiam eum dextra aure communicatus eſt, materia ſic colliquata, & in capite in ſuam naturam reuerſa, atque refrigerante loca, vbi conſederit, vt intemperiem etiam capiti frigidam attuliſſe credendum ſit.

Ad oculos nobis curandos commiſſos ueniamus, in eis ſuffuſio deſcripta reperitur. In dextro etiam denſitas corneæ, ſed hæc nihil nequaquam poterit, propterea de ſuffuſione ſermo habendus. De aurium etiam tinnitu non prætereundum, de quo prius me expediam.

B Flatus, & vapores, a quibus is fit in organo ipſo non excitantur, quoniam & materia eis excitandis neceſſaria, & intemperies iam auditum ſuſtuliſſet ex multa parte ſaltem, ſunt uero in uaſis per meningas prope os petroſum ſubductis, & ab hypochondrijs veniunt ubi habent materiam ſuæ generationis, & efficientem cauſam, eandem uero quam ſuffuſionis eſſe comperimus, potius uerò ipſi ſicci ſunt, quam humidi, nam alioquin loco frigidiori verſantes calorem amittendo, vt faciunt concreſcerent in humorem, & ſic auditui admodum officerent.

Ergo in auribus nil eſſe uidetur, quod ſui curationem efflagitaret, in meningibus vix eſt, quod oſtendat nobis vias illas minus laxas eſſe reddendas. Reliquum in hypochondrijs eſt, & uentriculo, in quod etiam ſuf-

C fuſionis curatio referenda eſt. Suffuſio modo in oculis inhæſit, adeout ſubmota etiam ab hypochondrijs cauſa conſiſteret, & tanquam fuligo è fumo ibi in albugineo illius frigore concreuit, præſertim quod oculi tempeſtate illa, & uento frigidiori potuere aliquid intemperiei frigidæ accipere, quæ fumorum eorum diſſolutionem prohibuerit, & nunc etiam prohibens ſit in cauſa, vt ſuffuſio accipiat incrementa, quæ certe intemperies tanta non eſt, quanta aciei oculorum officiat. Hæc in oculis ſunt, neque uero dicendum hic eſt, in utroq; oculo ſuffuſio eſt, ergo a ventriculo eſt.

Nam ſemper eodem modo habent, cum ventriculus varie ſe habeat, præſertim ieiunus, & plenus, neque etiam fumi genera illa a uentriculo ſubmitti poſſent, cuius, ut dictum eſt, vitijs uapores potius, quam fumi exci-

D tantur, qui quidem ſi bilem accipiat, non ſolum fumos ſed tantam læſionem oculis parit, ut etiam viſum auferat, & animi deliquia faciat, uerum ea breui decedunt, & indicia habent, præſertim oris amarorem, neque pleno uentriculo incidere facile conſueuere. Hic habemus perpetuam, & firmam ſuffuſionem non ſolum eam, cuius ſpecies ſemper eadem eſt, ſed eam quoque, cuius fumi continenter fiunt, & diſcurrunt, qui intento intuitu omnibus dici horis obſeruari videntur.

Sic aliam partem requirunt, in qua oriatur, quam uentriculum, quæ ab illius quidem cruditatibus, & corruptionibus ciborum peius faciat, oculis tamen etiam ſine illis ſemper fumos edat, hanc eſſe communem vtrique oculo, & eſſe locum, in quo ſanguis exuratur, neque tamen facile toti corpori læſionem afferat, afferrent ve-

E ro toti corpori, ſi iecur ea pars eſſet, afferret oculis identidem inflammationes miſſo calido ſanguine per venas exterius caput petentes, & coniunctiuam, proprie ergo ea pars caput reſpiciet, & maxime internis vaſis vtetur, & potius arteriis, quam venis, quoniam fumos calidos illuc vſque ſeruant, ſic erunt arteriæ ad meſenterium, ſeu medium inteſtinum, & lienem pertinentes, quarum, quæ ad meninges prope os petroſum veniunt, tinnitum ea vicinitate pariunt, quæ ad ventriculos cerebri, ſi multam fumi copiam ferrent, vertiginem facerẽt ut quæ in cor, palpitationem quibus ipſe fuit obnoxius a prima ætate, cum ergo exiguam afferant, ea una cum ſpiritibus in oculos uenientibus per eas arterias effuſa eam ſuffuſionem efficit.

Si præter ſuffuſionem debemus in curatione etiam vaſa inferentia fumos reſpicere, debemus etiam locum in meſenterio, quoniam ibi arteriæ, vel venę eius admodum coniuncta ſanguine craſſo oppletæ præter naturã, eoque exuſto ſunt, ex quo caloris vi illi fumi efferuntur.

Neque dubito ego, quod Doctor affirmabat, a cerebri membranis, & vaſis id genus fumi poſſe generari, nam illi caloris partus ſunt. Calida verò rheumata capitis cauſa fieri difficile, & raro poſſe natura eius docet, & Galenus affirmat 13. metho. vbi de oculorum doloribus agebat, cap. nimirum 12. Poſſet potius aliquis cõtradicere, quod a meſenterio illi fumi ſi venirent, etiam os ventriculi ferirent, & melancholicos affectus parerent, atque refrigerantes ventriculum, ructus ſæpè acidos efficerent. Cui ergo occurrerem dicendo, quod id nõ eſt neceſſe, quoniam poteſt tam exigua eſſe exuſtio, quæ exiguis ſuffuſionum fumis ſatisfaciat, non autem ventris maliſiam dictis, cum eo quod os ventris poſſit eſſe robuſtius, quam caput, imò ita eſſe argumento illa ſunt, quòd is difficillimè venit, & facillimè capite afficitur, poſſunt etiam fumi vias habere, cum latiores, tum magis rectas, per arteriarum vaſa in caput, quam in vẽtriculum.

Atque videor iam morbi huius naturam, & cauſas ante oculos poſuiſſe, & palam feciſſe, quod in oculorũ albugineo humore fuligines è fumis conſtiterint, & q̃d fumi ad veniunt, è quibus fuligineo queant increſcere, quod via arteriarum vaſa ſunt, & materia cum efficiẽte horum fumorum in venis, imò arterijs medij inteſtini eſt, quę locum aliquem obſtruat, in oculis verò etiam aliquid frigoris impreſſum ſit, quamquam exiguum, & ferè ſiue noxa. Frigus itaq; oculorum, quamquã exiguũ, eſſet tollendũ, quo fuligines illæ facilius ſoluerentur, fuligines verò ẽt calidis, & incidẽtib. ſoluẽdæ, incidẽdæq; rũ, fumi ab oculis repellendi, retrahendiq;, & tandẽ humor obſtruens vaſa in meſenterio ſubmouendus, viæque fumum deferentes è laxitate in meliorem tonum reuocandæ. Quæ an præſtari poſſint, primum videndum eſt, antequam in vſum adhibeantur. Oculi calefactio iam propoſita, vt neceſſaria fuliginibus illis diſſoluendis mihi videtur periculoſa, rheumatibuſque, & fumis obnoxium oculum factura, neque ſatis idonea, aut valens ad fuligines conſumendas, quoniam ſub vuea alto loco ſunt, quo vis remedij peruentura non ſit, niſi totus oculus è ſua tẽperie exterminatus ante fuerit. Iam ipſe omnia genera quæ oculorum ſuffuſionibus ſolent dari expertus eſt, ex fellibus, ex gummatibus ipſis valẽtioribus, ex fumis, & tandem ex aqua vitæ, & alijs quæ nihil penitus profuere, quin ſemper fumi, & fuligines, quamquã paulatim, increuerint. Itaque cum iam factæ fuligines aciei non officiant, potius ego illas permitterem, quam conatu auferendi periculum maius tentarem ſine ſpe illas auferendi, & curam eo conuerterem, vnde fuligines increſcunt, ne ad eam multitudinem perueniant, qua viſus intercipiatur. Sic meſenterij venis, atque ad lienem pertinentibus expediendis operã darem. Vbi quoniam in præceptis habemus partem nullã affectam eſſe medicamentis tractandam, antequam corpus totũ expurgetur, ego conſidero periculum hypochondrijs obſtructis imminens ſi a toto corpore materia illhuc trahatur, quod Hipp. rectè admonebat. Eapropter leuibus admodum purgantibus medicamentis vterer, eam tantum materiam mouentibus, quę propius eſt, quæque in loco affecto inhæret, & præcipuum rhabarbari vſum haberem, quod neque a longinquis trahit, maximè tamen hærentem materiam euellit, & maximè glutinoſam, ac craſſam, vt in eius purgationibus quiſque poteſt animaduertere; & longè magis cum eius puluis propinatur. Epithymum leuiſſima res eſt, parumque purgãdo poteſt, plurimum tamen rhabarbaro euellendæ materiæ proderit; ita thymum, quibus aliquid foliorum ſenæ adijci poterit commodiſſimè, ſpica ijs erit quoque opportuniſſima, ad viarum penetrationem expeditionemque. Nucem myriſticam Meſues ſummopere laudat

A in oculorum ſuffuſionibus, ſic eam cõfiſus eius authoritate poterit adhibere, maximè cum poſt multas repetitis medicamentis his purgationes iam medium corpus erit materia noxa leuatum, quarum purgationũ poſtremis faciendis ego electuarium indum vna cum hiera ſimplici, & rhabarbaro cõiunctim adhiberem, quod medicamentum mihi videtur Græcorum, & Arabum conſilia comprehendere, & mihi maximè in vſu ſuam vim oſtendere ſolet.

Verum medijs diebus inter purgationes parantia humores ad egreſſum erunt idonea dãda, maximè per potiones, quæ non ſolum meſenterium, ſed etiam caput, & oculos reſpiciant, vt betonicam, fęniculum, eufragiam, ſtœchadem, amaracum, ſaluiam, rutam, roſmarinũ coronarium, verbenacam, hieracium, ſeu accipitrinã, qua B accipitres ſuis oculis auxiliantur, nucis myriſticæ iam authoritate Meſues mentio facta eſt, qui ea vna oculos ſe curaſſe profitetur. Acorum etiam multi proponunt, vt a ſe vſu probatum, quem è ſaccharo conditum dant, vt etiam flores eufragiæ, roſiſmarini, dant etiam ipſam eufragiæ puluerem authoritate Arnoldi Chymici illius, qui primus creditur huius herbæ nomen & laudes protuliſſe. Itaque ego eam puluerem diutius in vſu haberi vellem, & cum terebinthyna comprehenderem, quæ viſceribus expediendis, & firmandis vtilis videtur, maximè cum amaris, vt eufragia eſt, coniuncta, eis quoque nucem myriſticam adiungerem. Sed guaiaci quoque vſum non damnarem, ſi cum ſalſa parilia componeretur, quoniam viſcerum obſtructiones conſumerent, & craſſum eum fœcoſumque ſanguinem demerent, qui- C bus in poſtremo coctionis tempore cicoreũ, & bugloſſum imponerem. Cum verò ad 20. diem earum potionum deueniſſem, fœniculum, quo in oculorum vias opera medicamenti referretur.

De capitis curatione ſic ſentirem, vt purgatio prætiretur, cum in eo materia eſſe non agnoſcatur, quia cõſenſu eius, & agitatione potius fumi magis in ipſum adducerentur, potius ſtillicidia aquarum thermalium Lucenſium laudarem, quibus vidi multa capita firmiora facta, & interea dum tempus opportunum earum vſui expectatur, quamquam in tardo, & longo affectu poteſt expectari. Ego interponerem ſtillicidia arte facta, ſi rẽ vrgere viſum ſit. Sed alioquin prætetirem, nam niſi caput quoque expurgatum ſit, non liberer ea darem. Proponam verò quibus ipſum quoque purgarem, ſi ſtillici- D dij eiuſmodi neceſſitas inciderit. Nam temporibus quidem agitaris per maſticatoria humorem nimis trahi ad coniunctiuam oculi, & per neruos tertij paris etiam ad eam cerebri partem multi verentur, ideò ea dimitterem ad ea vero apophlegmatiſmata accederem, quæ palato applicantur ijs, quæ naribus induntur, vitatis, cum propius etiam oculis ipſis humorem per vim extrahant.

Palato ergo valentiſſimum id eſſet, quod ego quandoque compoſui ex ſucco ſtaphidis agriæ, ellebori, & cyclamini melli & aquæ vitæ commixtis. Exempla leniorum non deerunt. Poſt capitis purgationem ſtillicidia ex arte parari poſſent, vt ſi afficiantur ſulfure, nitro, alumine, betonica, ſaluia, ruta, aſaro, ſtœchade, agarico, ſenaque, de qua ego hoc loco potius folliculo deli- E gerem, Aquam vitæ dictam ſaltem inungendo ſyncipiti adhiberem maceratis prius in ea herbis, & rebus alijs ſupradictis.

Eſt etiam ignis adhibendus cum a capite metus eſt, candenti potius ferramento, quam medicamento, & pluribus quidem locis, modo vlcera poſtea nutriantur, & ſanentur, ne capiti per ea infirmitas maior ſuccedat. Ad deriuandam etiam materiam a capite ad diuerſas partes eadem vlcera inuri poſſunt humeris, & ibi retineri aperta, iniecta pillula ex ligno hæderæ, neque purgato vlcere, quo per putredinem plus humoris educat, vbi lignum quoque ſambuci eſſet idoneum. Compreſſa pila ſemper lamina leuiſſima, ſed dura ne locum det, aut ſinum admittat a pilula, vnde minus intus maneat.

Pro-

Digitized by Google

Profunditas enim vlceris materiam plurem affert. Intemperies tandem capitis corrigendæ non ſolù ignes dicti facient, ſed odores per nares accepti, & ore aſsidue detenti, & quæ palato applicantur ad pituitam ducendum; & potiones illę diu dandæ ex guaiaco, quæ ipſæ quoque exſiccãdo capiti plurimum poterunt, ore etiam continenda aqua vitæ herbis, & aromatibus affecta, maximè vero ruta, & nuce myriſtica, euphragia etiam, vt oculis apta, acoro, ſtœchade, fœniculo, & garyophillis, ac ſimilibus. Oculis iam diximus applicanda medicamenta non eſſe, cum materia tam altè ſita ſit, vt mediã habeat tunicam denſiſſimam, corneam, quæ à medicamentis non poſſet non valdè affici, ſi tam valida fient, quam ad attingendam eam materiam valerent. Ne tamen quidquam prætereatur, quod incidenti alicui necesſitati opus eſſe poſſit, etiam ea, quæ oculis applicari debent certis euentubus ſubiungam. Cum corneæ malum inhæſerit, tunc linguam humanam ſuo calore, & ſaliua, fœniculi maſticatione affecta plurimum feciſſe ego vidi abſtergendo, præſertim in recenti malo, & in tenerioribus ætatibus.

In adultioribus, & ſeneſcentibus aquam ex melle per alambicum elicitam, tum illam albam, & leuiorẽ, tum verò etiam alteram illam fuluam, & acriorem, exſiccationi etiam, atque materiæ incisioni, poſtquam fomento aliquo liquidior facta, ſeu mollior ſit, facit fumus acti e lateris ignito in oculum acceptus, emollientia fomẽta, non eſt, quod recenſeam, nil enim refert, communia ne ſint, an oculis propria. Exſiccantia certe propria eſſe debent vt ex eufragia, ruta, fœniculo, chelidonia hieracioque, fragariam, & verbenacam cum his componerem, vbi metus fuerit inflammatio alliciatur. Abſtergentia etiam accommodata ſunt, cum malè nutriri cornea cernitur, & malo humore imbui, vt anagallis, ſaccharum præcipuè candum, & fella cum aqua mellis ſupradicta.

Sed maximè apti ad exſiccandum, & materiam illam abſumendam, ſunt fumi à thermis, è ſolo thermarum aſcendentes, vt Puteolis habentur, quos nos imitari etiam arte poſſumus, per decoctionem herbarũ propoſitarum, adiecto ſulfure, camphora, & aceto, in ignitos lapides, vel lateres, decoctum injiciatur.

De ordine fellis adhibendi primum ex ſuibus, deinde piſcibus, tertio auibus, non eſt quod vos moneã, minus quo pacto ex melle conficiantur, neque vt longior ſim, qui nimius iam fuiſſe videor.

Is qui anno ſuæ ætatis 34. in eam ſuffuſionem inciderat, anno fere 60. adhuc ſine ſpecillis ocularibus legebat & omninò commodo viſu vtebatur, fuliginibus ſemper in annos parum creſcentibus, & parum viſionem perturbantibus adeo, vt ſatis bene ſemper cerneret & incõmodum nõ ſentiret, ſic autum ſonitus eodem modo illuc vſque traxere, audito nihil penitus impedito. Imo ipſe ætate 66. annorum longe minus hic ſuſpicionibus tentabatur, & nihil infeſti aut in auribus aut in oculis obſeruabat.

De ſpecie cholerici affectus poſt læſionem à fungis acceptam, manente pro Duce F. Lanoro.

CONSVLTATIO CCCLXIII.

Ex eſu fungorum multo, & eorum, qui vix ferbuiſſent in ſimplici iure is in ſuffocationem inciderat, qua liuidum totum corpus, & ferè nigrum eſſet. Ex illis fungis eadem menſa multi nobiles viri, & lautiſſimi comederant, ſed parum, nihilque affecti ſunt, is verò ſtrenuus vir non ſolum in fungis, ſed in alijs edulijs, & potionibus intemperanter admodum ſe geſſit, nam largiſſimè vina dulcia potauit, cibos dulces item abundãter ſumpſit, dulciaria multa, braſſicas item, & legumina A oleo multo perfuſa, tum potionibus glacie refrigeratis vſus eſt, & aqua frigidiſſima, & cruda dilutis, ſic ei, fungorum noxa facilis fuit, calore naturali alijs iam oppreſſo, atque impedito. Eo calculeuatus eſt ijs, quæ ſolent adhiberi noxæ fungorum, pipere tandem multo ex vino meraco.

Nunc cibum non retinet, ipſumque vna cum corruptis humoribus euomit, diarrhęaque pariter multa exercetur, quibus motionibus, vt neceſſe eſt, febricula inſequitur, ephemeræ generis fortè, quoniam ad motiones illas conſequi conſueuit. Poſſumus nos affectum hunc, cholericam paſſionem nominare, & facilem fuiſſe hãc humorum, ciborumque corruptionẽ arbitrati ob iam dictam viuendi malam rationem cui corruptioni in cauſam ſe ſe aduinxit equitatio, ſubita quotidiè, & multis diebus habita poſt menſæ intemperantiã. B Vbi enim motus eſt, oppreſſus à varietate & copia malorum ciborum ventriculus facillimè ſuam cruditatem cum corruptione coniungit, nam cibi partes tenuiores, calidioreſque, & quæ facilis concoctionis ſunt, ſub ea cruditate non concoquuntur, ſed ſuam facilem mutationem acceptam in corruptionem conuertunt, cum perfectè concoqui nequeant alieno ſcilicet calore intercedente, dum naturalis imbecillis opera eſt. Quid modo affectui ſubſit, quod à nobis remoueri debeat, videndum eſt. Corrupti humores ſunt, & qui in via ad corruptionem tendunt. Ventriculi refrigeratio, & caloris naturalis quaſi extinctio, conſumptioque ob fungorum inimicum frigus; Crudi quoque humores ſunt, qui coctionem nequeunt accipere. Corrupti humores, & qui cruC di concoqui nequeunt ſubtrahendos ſe oſtendunt; qui in via ad corruptionem ſunt, ſe eſſe ſuſtinendos, & concoquendos; ventriculus verò ſe calefaciendum, ita, ne conſumptus calor naturalis vi caloris remediorum diſſoluatur, ſed copiam ſuam queat cum genere calido etiã recipere. Sed nimium fluere aluus videtur, propterea vna cum ſubtractione alienorum humorum, prouidẽdum etiam eſt, quo ventriculus cibum amplectatur, & teneat vſque ad ſui concoctionem.

Ego itaque, quod alijs quam maximo commodo feci, Species hieræ cum rhabarbaro exhiberem. Deinde macim vitibus incoquerem vna cum cydonijs, & pyris in quibus cibos boni ſucci, & facilis coctionis incoquerem, præſertim verò turtures, aues externas dictas, perdices, pauonemque. Vna autem exterius ventriculi D fundum fouerem, dico fundum, nam loco illo, cui ventriculi auxilia exterius damus, certè fundum, nõ os ſuũ ventriculus habet; fouerem etiam abſynthio, menthaque potiſſimum adiecto maci, nuce myriſtica, & cariophyllo; Vinoque auſtero inſperſo valdè peteni. Eſt illud emplaſtrum de cruſta panis ad id factum, quod non eſſet prætereundum. Sunt olea ex cydonijs, maſtiche, mentaque admodum præſtantia.

De potione ego nõ dubitarem vinum huic febri aliquid incommodi allaturum cum ctedam ipſam ad has motiones ſequi, propterea vinum aliquantulum auſterum darem, quo calor ventriculi non ſolum vi generis reſtitueretur, ſed copia, & ſpiritu reficeretur.

E Cuidam hydropicę, cui vrina eſſet ſuppreſſa.

℞. ſucci iridis recens expreſſi ℥.s.
Rhabarbari ʒ.1. miſce.

Hinc vrina proceſſit largiter, tum per aluum aqua multa feceſſit ſine perturbatione, & ad multum temporis ſpacium ſana peruenit cum iam 40. annorum ætatis eſſet, & vitium paulatim eam inceſſiſſet.

Eidem datum fuerat prius ad mouẽdam vrinã hoc,
℞. terebinthyna ℥.1.
Cantharidarum præparat. gran. 2. miſce.

Quod minus longè, quam ſuprapoſitum, vtinam ciebat, aluum verò potius ſoluebat, & nihil veſicæ infeſtũ fuit. Interea non prætermittebantur, quæ viſceribus robur conciliarent.

Cuidam

Cuidam lautiori fœminæ medicamenta faſtidienti.

℞. iridis recentis ℥.3.
Rhabarbari ʒ.4.
Gentianæ ʒ.1.
Thymi m.2.
Chamædrya m.3.
Cinnamomi ʒ.1.
Spicæ ℈.2.
Vini albi
Aq.abſinthij an. lib.1.s.

Fiat deſtillatio contuſis prius contundendis, omnibuſque vna macetans. Ex quo humore excepto accipiat ʒ.3.quotidie mane. Ex hoc nihil commodi, aut alui ſolutionis habuit, nec mirum, nam mutantur ab igne B vires, & cum vario modo mutentur, ſcio ego partes tenues exolui, craſſioreſque ſæpè igneam vim retinere. Ita rhabarbari vim expurgantem euaneſcere, & etiam iridis, quæ res mihi experimento compertiſſima eſt, quoniam non ſolum in his, ſed in ſena, & alijs medicamentis expertus ſum.

De dolore crurum, & ſiniſtri lateris, & alui cum alijs caſubus pro Nob. G. Vrbinate.

CONSVLTATIO CCCLXIIII.

NObilis adoleſcens calidioris corporis eſt, vt color eius, & pilorum genus, ac copia indicât, & ab ineunte ætate etiam copia ſanguinis confirmat, pallidus quidem color nunc eſt, cum corpus ætate magis ſicceſcit, ſuperioribus annis coloratiſſimum erat, origine ſua ex parente artubus debili, eandem debilitatem ipſe nactus eſt, ſic leui occaſione iam ſex annis a frigore ingenuum dolorem incidit, qui ſemper poſtea magis auctus eſt, modo etiam ad ſiniſtras coſtas, & imam aluum moleſtia peruenit, ille enim, qui in ſiniſtro genu eſt, per femur etiam petit ſuperiora, & iam tam acris, vt a gemitu ſe ſe nequeat continere, quod noctu fieri conſueuit, interdiu propriè, ſi poſt ſeſſionẽ aſſurgat, id non niſi maximo labore facit, quod imus venter videatur oſſi ſacro D adſtrictus, grauis verò, & tenſus adeò, vt doleat eo ſenſu, quo adſtriogi inuicem illas partes maxima vi dixeris, vt ipſe loquitur, ita dolor minimè acris, ſed diſtendens eſt, à pueritia multum ſanguinis ei è naribus fluere ſolebat, quod hoc toto anno ceſſauit, exindeque caput graue eſt factum, ſolebat etiam ſæpè vlcera in cruribus habere familiaria admodum, valdèque profunda, & magna, reliquo corpore ſcabioſo ſqualida quadam cutis aſperitate, nunc vlceribus caret, ſiue curatione, ſiue natura id euenerit, genus tamen ſcabiei illud manet, magis quidem aridum, & exiguum. Studijs literarum maximè fuit ſemper occupatus, quo honeſto otio corpus minimè exercuit, modo eodem ciborum, & potionum interea vſus quo ante vteretur, cũ illud exerceret, ſomni ob ſtudia diutius breues fuere cum inſomnijs etiam tu- E multuoſis, qui etiam natura ſua minimè longi, imò breuiores eſſe conſueuiſſent, quam ætas ferret. Incidit igitur primo in ſialiſmon, nimirum in aquulæ ſputionem concoctionibus primò imperfectis, deinde ventriculo facto infirmiori. Nunc, poſtquam caput graue eſt, ſomni quietiores ſunt, niſi dum doloribus prohibentur, ructus tamen acetoſi ſæpè, ſputo aquoſo ſe ſe adiungunt.

Harum moleſtiarum quid morbi genus in cauſa ſit, quaſque ipſe origines habeat, ac quid ad ſui curationem requirat, videndum eſt. Syndromen ſignorum hic non habemus, qua morbus aliquis certus pateſiat, ita artificioſa coniectura adhibenda eſt. Calidiora corpora, humidioraque rheumaticis affectibus obnoxia faciebat

A Galenus 5. de tuend. Valetud. cap. 12. Dicebat etiam ſecundo ad Glauconem 2. & alibi quoque, quod vbi naturalis vis regens corpora malè habet, ibi rheumatici affectus fiunt.

Alibi quoque habet, quod vbi impariter ſe habent membra præcipuè caput, iecur, & ventriculus, ibi corpora infirmiora ſunt, & morbis ſæpè tentantur. In hæc verò capita, ferè corpus hoc videtur referendum. Nam calidum certè eſt, humidum verò etiam nunc appareret, niſi culpa morborum iam inhærentium malè nutriretur, ſic cernimus eſſe vi rectrice nó ſatis firma, & hoc, quoniam partibus minimè pariter habentibus conſtat. Ventriculus ſiquidem ex notatis ſignis frigidus eſt multo antea factus, iecur ſuaptè vi calidum ſemper fuit, nã copia ſanguinis calorem indicat, genus etiam quod quo B itt itentur venarum ora, & aperiũtur, biliosius eſſe oportet. Caput eadem cauſa, qua ventriculus ipſum quoque humidius redditum fuit; Hinc non ſolum rheumatum prima origo, ſed genus quoque materiæ innoteſcit, nam ventriculus frigidus cruditatis cauſa eſt, crudus humor diſſimilibus ſui partibus a iecore diſſimilem operã accipit, & craſſioribus partibus partim melãcholicus, partim pituitoſus fit, et craſſioriſque pituitæ, & glutinoſæ ſpeciem recipit, maximè cum iecur calore maiori agit, & ſqualidiori, tenuibus autem partibus partim in bilem, partim in ſalſam, ſeroſamque pituitam vertitur. Sic corpus mala materia completur, & vis nutriens, ſeu regens corpus infirma illis intempenebus facta nutrire non poteſt commodè, & recrementis onerata rheumatum caſus facit diuerſos, vt variæ partes alijs infirmiores repe- C riuntur, vt artus ſua natura, vt ventriculus, & caput ob ſtudia laborioſa. Copiæ humorum colligendæ omniũ generum, otium, & quies corporis multũ præſtitit, quoniam quamquam non gignit, vt dictæ ſuperius cauſæ, minus tamen corpus expurgat fuliginibus, quæ exercẽdo diſcuti ſolent, minuſque leuat recremẽtis; ea propter otium replet corpus maximè, & quamuis corpora calidiora minus celeri, & minus longo exercitio opus habeant, tamen niſi exerceantur, malis magis ſuccis replentur, quam frigida, longè autem maximè hæc, quæ non ſolum bilioſis, ſed pituitoſis, & craſſis abundant, exercitium enim tenues diſcutit, & craſſos extenuat ad facilem tum coctionem, tum diſcuſſionem. Hactenus cauſas malorum humorum a genere corporis, & partiũ eius, & a vitæ modo complexus ſum, iam notas horum D dictorum humorum vt materiam morborum conſtitutam habeamus deueniam, & loca etiam, vbi verſatur mala materia, inueſtigabo. Caput graue eſt, ſomnoſque iam longiores contra quam ſoleret recepit, ventriculus aquoſa, & acida effert, dolores dictũ, quamquam interdum noctu acriores fiunt bile nimirum reoui externo frigore, & naturæ collectione retenta, illi tamen, qui continenter cum habent, potius tenſionem, & grauitatem præſeferunt, qui profecto, ſi a bilioſo humore fierent, potius interdiu acerbiores eſſent, quoniam hic tam tenuem bilem nõ habemus, quæ meatus facilè permeet, quin intra eos interdiu quoque detenta motu ſuo magis infeſtaret, cuius exuſtæ bilis nota ampliſſima eſt id ſcabiei genus. Cum ergo dolor noctu acerbior ſit, calidis humoribus detrahitur ſuſpicio, & frigidioribus, E quamquam etiam exuſtis permittitur.

Dum ergo a calore afficitur, flatus edit, qui maximè noctu detenti dolores augent intra fęmorum muſculos & inteſtina, præſertim quod malo genere humorum nati malam mordacemque vim referunt; qui fumi interdiu vna cum ſpiritu foras efferuntur & diſſipantur minuſque moleſti ſunt, noctu autem cum ſpiritibus intro reuocati congeſti in multa copia maximè feriunt, & dilaniantes illos dolores fęmoribus, & inteſtinis faciũt, pituita ergo craſſa erit, & glutinoſa, alioquin potius vapores lenem rem & dolori faciendo ineptam gigneret. Humor autem exuſtus ad melancholicum inclinabit, qui flatibus edendis maximè idoneus eſt, terrenum etenim genus requiritur ad flatus efficiendos. Ita vel craſſa

pituita

Digitized by Google

pituita vel melancholicus humor quorum notę iam ſupra alis ſunt propoſitæ,& cauſæ caplicatæ, craſſitiei verò & lentoris pituitæ eruditas ventriculi in calorem iecoris incidens & capitis quoque ioſignem ſatis ſi offic*ij* illius modum conſideremus quo ſomni etiam non tam longi aut arcti fiunt, vt dicta pituita poſtularet ob dictũ calorem, & quod pituita etiam humorem melancholicum ſibi habet adiunctum. Melancholici humoris ſeu cauſti ootæ a ſcabie ſunt, tum autem a copia ſaoguinis quæ effluxus ſuos & egreſſus amiſit ſic enim ex Hippocrate. Corpora melancholico ſucco ſolent repleri, cum ſanguinis egreſſus inhibetur, ætaſque progreſſa eſt, quã ætatis progreſſionem, multa corpora calida non expectant, quin prius melancholico ſucco repleantur, vt hoc feciſſe veriſimile eſt accedentibus ſtudijs & ſollicitudinibus multis, quæ mirum eſt quam intus ſpiritum retrahant, & retractum exagitent, & exagitatum incendant & vna cũ ſanguine, certe exſiccent. Vode ſapientes ſeu potius ſapientiæ ſtudioſos fuiſſe melancholicos Ariſtoteles aſſerebat. Repletum ergo maximè per otium id literarium corpus fuliginibus retentis in genus idem humoris vnde natæ ſunt reuertentibus, ſcabioſum illud malum & vlcera accẽdit, tum venæ eius generis humoris expurgando datæ, cum illud facere non poſſent ad propinqua loca ipſum effudere ad hypochondria, quæ tenſa ſunt, ad craſſiora quoque inteſtina, & coſtas ſiniſtras, vbi dolor eſt, & per venam cauam ad artus ipſos, ſic loci quoque affecti deprebenſi ſunt, & viæ, per quas noxam accipiunt, a capite quoque pituita per fauces deſcendentes ſubitam illam quaſi ſurditatem affert, quæ poſt exceram pituitam tollitur, atque cum altius loquitur, id maximè accidit, quoniam fauces ictæ ſpiritu, calefactæque humorem magis attrahunt, quo meatus auditus comprimatur. Sed a genere materiæ, & affectis locis, atque vijs iam ad alia traducendus ſermo eſſet, niſi eius refellẽdæ opinionis neceſſitas intercideret, quæ viam facit materiæ a capite deſcendentis ad articulos non venas, ſed neruos, ſed perioſtia, nam certè cum materia erra venas eſt, ſemper moleſtiam affert partibus ſenſu præditis, vt nerui, vt perioſtia maximè ſunt, niſi materia leniſsimi, & vdi admodum vaporis ſpeciẽ habeat, cuiuſmodi materia cum ac artus perueniret, certè dolores non afferret inſignes etiam loci frigore valdè cõcreta, nam nullam ſpeciem duriorem ſuſciperet pręter eam, quæ aquæ eſt.

Per venas autem poteſt vel acerrimi generis materia moueri ſine vllo ſui ſenſu vt libro de plenitudine, ſeu multitudine fuſe diſputat Galenus. A capite ergo quod ipſum ſua natura maximè pituitoſam materiam allicit ſpiritu arteriarum adiuuante, eamque in ſui alimentum prouiribus conuertit, & quod ex ea ſupereſt per eaſdem venas, per quas adduxit, deprimit, neque enim facile natura alijs vijs vti ſolet, quam quarum vſum habet alimento diſtribuendo facilem, Quæ viro materia per venas reiecta quandoque in colli muſculos intruditur, & dolorem colli affert, quandoque per venas laryngem, & muſculos eius alentes in eam infunditur, & primum tuſſim ſiccam, & raucedinem, deinde etiam ſputum craſſum, cum dilapſa paulatim cõcreuerit; quandoque in tonſillas, ſed etiam robore dictarum partium reiecta ad inferna deſcendit ſæpè renes, ſæpius articulos petens. Verum iam tempus eſt, vt ad naturã morbi conſtituendam accedam, nam materia intemperiem ſolet afferre, & ab ea etiam ſolet oriri, ſic morbos habere ſibi coniunctos, vt cauſas, & effectus ſuos, quos proprij caſus conſequantur.

In capite originem aliquam habet materia, quæ frigida quidem eſt, intemperiem tamen ibi frigidam nullam videmus, imo calidæ notas habemus, propterea à venis plus materiæ eiuſmodi attrahi per calorem conijcio, quam nutriendo capiti opus ſit, alioquin enim calidum caput, parum ſolet habere recremẽtorum, hoc itaque capite à materia ipſum onerante, graoantaque expurgato, nil intemperiei ſuperfuturum crederem materiæ expurgatæ ſimile; niſi caloris vis maior morbi loco habenda ſit, quæ tamẽ naturalis videtur, neque ſub morborum curatione tentanda eſt vlla emendatione ea primo artis medicæ. Intemperies ergo ventriculi reſtabit tamquam morbus, & materiæ cauſa ſubmouenda, & aliquis etiam calor iecoris, Reliquæ partes ſui robur ſibi reſtituendum, aut augendum poſtulabunt, vt lien, inteſtina, atque articuli præcipuè genua.

Quæ pręſtari ne poſſint, an non, dubitandum in adoleſcente mihi non videtur, cum ipſe alioquin ſit natura ſatis robuſta. In materia ergò remouenda, quo neceſſitatis adhibendorum remediorum, & originis malorum ratio habeatur, is ordo habendus, vt de ventriculi illa primum detrahatur, quod commode futurum credetẽ ex flore caſſiæ, & pulueribus ſimplicis hieræ. Deinde è venis illam euocarem primum venæ ſectione, qua craſſiores ſucci commodius, quam medicamentis educuntur, & alioquin è copia reliquis remedijs officeretur, difficiliorque eius tractatio eſſet ſub apparatu, quin cõmota facilè in affectas partes incitationem acciperet. Inciſionem ergo maiorem facerem venæ iecorariæ brachij dextri, & ſanguinem ad rr. vnciarum modum emitterem. Materiam ſubinde pararem, & vias ad purgationem oxymelite, fumoterræ, & cicoreæ ſyrupo, atque etiam roſaceo quæ in iderent, detergerentque, & cum ſimiliom iure diluerem fumiterræ, cicoreæ, lupulorum, atque bemnicæ. Purgarem poſtea expreſſione ſenæ foliorum, agarici, rhabarbari ex iure epythimi, polypodij, cinamomi, & leniẽtium fructuum, florumque, ac radicum, qua expreſſione diacatholicon diluerẽ. Poſtea valentioribus iterum pararem, oxymelite compoſito, ſyrupo de cicorea Nicoli cum Rhabarbaro, & de fumoterra compoſito, iure ad diluendum, facto valentiore. Capitis etiam cauſa ſyrupum de ſtœchade adijcerem, quo humores in eo contentos reſpicerem, poſtea iterum purgarem eadem quidem expreſſione, & iure, ſed confectionem Hamech adderem. Purgato corpore, capiti quoque idem præſtarem, ſed interea ventriculum calefacerem, confirmaremque, iecur verò aliquantum refrigerarem, pipere itaque potius, & cinamomo craſſius contuſis vterer, quoniam eorum calor tenui admodum materia nititur. Abſinthium quoque Galeni auctoritate ſuum calorem in ventriculo relinquit, in eo que percoctionem tenues ipſius partes diſſoluuntur, craſſioribus, & temperationibus iecori permiſſis, quod facere videntur omnia quæ acrimoniæ auſteritatem habent coniunctam, in quibus cappares numerantur, non recuſarem reſinas, maſtichen certè darem.

Sed quo vires exſiccãdi ad articulos peruenirent, iura darem, in quibus incocta eſſent roſmarinum coronarium, folia, & oculi pinus, chamæpytis, iuniperus, cuius facultas valde abſterſiua eſt, vt capparis, fructuſque minus calidi ſunt; habebunt verò hæc omnia vim etiam viſcerum confirmandorum, quæ, ſi calidiora videantur cum cicoraceis erunt commiſcenda, quod calor iecoris maximè poſtulabit. Terebinthina altero quoque die cum eiuſmodi potionibus data aluum etiam mouebit, & artuum neruoſas partes purgabit, & firmiores reddet, vt ipſum ventriculum. Capiti interea purganda ſtaphiſagria & ad maſticatoria, & ad palatum illinẽdum, atque ad errhina parari poterit, tum in gargariſmatibus incoqui. Maſticatorijs enim cum maſtiche, pyrethro, pipere, & cera, palato cum melle roſaceo, errhinis cum cyclamino, & prope niſi cortex mali aurantij ſatis eſſe viſus fuerit, quin & cum elleboro quoque, iride, & amaraco, & ſimilibus. Errhinis verò ſaccharum, mannam, & aquam hordei addere poterunt, cum per pulueres nõ placebunt, ſucco etiam betæ ſolo vterer, vel iure corticum aurantiorum; Quod caput purgatum diu nõ opus etiam habiturum intemperiei frigidæ emendatione, nam quamquam ipſum per ſe iam affectum eſt, & omni alia cauſa remota ſui purgationem poſtulat, remota tamen materia contenta, nihil reſenturum eſt intemperiei, materiam namque non ſua, ſed aliena cauſa colligit,

ligit, & partibus ſuis rectè etiam agentibus illa copioſior accedens ſupereſt, vt veotriculo nimijs cibis vtenti euenit; A quam verò facilè ſuo calore rotundæ figuræ adiuncto, & cauæ attrabit, potius ergo ipſum refrigerarem, & per exſiccationem robuſtius reddere vellem.

Sed hæc alias erunt determinanda. Inteſtinis quoque purgandis proprie, & confirmaodis clyſteres inijcerem nedum mollientes dum dolore vexantur, ſed cõfirmantes, quorum omnium ratio ea, mollientium quidem vt habeant ius è malua, althæa, acantho, braſſica, furfuribus, chamæmelo, deinde olea ex amygdalis dulcibus, aut amaris, è ſemine lini, ſeſamique, è lilijs, & chamæmelo, butyrum, paſſum, ſeu ſapam, qua deficiente ſumatur cremor è caricis percoctis melle etiam adiecto aut ſaccharo rubro. Confirmãtium verò clyſterium ratio multiplex eſſe poterit, nam habeant quoque caloré, B & abſterſionem neceſſe erit. Inteſtina oamque non multam poſtulant adſtrictionem, ſed vel exiguam, vel nullam cum ſint in extremo altero contra ilia, viſcera, quæ adſtrictionem requirunt, vt lien io medio eſt. Fiant itaque iura è chamemælo, anetbo, fænugræco, melliloto, braſſica benè cocta, betaque, tum, ſi opus etiam erit, abrotanum adijciatur, ijs olea chamæmeli rutæ, lauri, cheiri cum terebinthina, melle roſaceo, & id genus, nã hæc, & ſimilia magis nota ſunt, quamquam à me narrentur. Exterius etiam ventri, & veotriculo eiuſmodi res iogeri debebunt. Ventriculo verò maximè adiecta mentha, & abſinthio, ac roſis, cui vnguenta è balſamo noui orbis, ex oleo nucis moſchatæ, maſtichino, abſinthiooque, tum etiam de mentba cum pulueribus aromatici roſacei, ladano, & cera. Genibus verò, atque C articulis vinum roſacea aqua dilutum, & oleo roſaceo, ſub dolore autem è luteis ouorum cũ roſaceo, & amygdalino dandum, chamæmelino etiã adiuncto, aut puls delinienda ex medulla panis cocta in lacte cum butyro, & oleo amygdalarum dulcium. Lateri tandem fomenta minimè reprimentia, vt è furfuribus, ſaleque primum, deinde ex iuribus anethi, meliloti, lini, lauri, vnctiooeſque ex oleo laurino, anethino liliorũ alborum, amygdalarum amararum, vel vulpino etiam, aut vnguento dialthæa inſperſo cymino. Sed nimius fortaſſe fui. Ad rationem victus venio, in ea vitandum eſt omne genus craſſum, lentum, & crudum, omne calidius, & vaporoſius, vt ſunt vina craſſiora, & valentiora, & nimis auſtera. A cibo neque ſtudijs, oeque ſerioribus negotijs vacandum, nunquam cibus priore ineocto ſu- D mendus, nunquam crudo ventri elaborandum, aut venere vtendum, quæ rara omnino pro ratione corporis eſſe debet. Somni mediocres, coctionique ſatisfacientes, & nocturni tantum. Aer, ſi frigidus fuerit, vitandus eſt, per feneſtram præcipuè aſpirans, aut per quamcunque aliam anguſtiam, ſic enim acrius caput ferit, nimiumque incitanter mouet, atque vel cutis meatus adſtringit, vel in cerebrum ſua offenſione penetrat, matutinus verò, & veſpertinus cauendus.

Neque ſub Sole manendum, aut etiam deambulandum; Exerceatur quotidie ante cibum, nunquam poſt eum. Si balneis non aſſueuerit ab illis hyeme caueat, æſtate fidentius vti poterit. Aluus mollis ſeruanda eſt, E & animi temperatione, atque æquabilitate vtendum, certè proximè a cibo fugienda, nec noo reliquæ animi perturbationes, eo verò maximè tempore, quo ſuſpicio fuerit cutis meatus anguſtiam aliqua occaſione accepiſſe. Sed hæc nimis multa ſunt.

Dixi.

Is ſumpto iure oculorum abietis diu poſt reliquam curationem conualuit.

De morbo gallico pro . . . .

CONSVLTATIO CCCLXV.

Hiſtoria temporum, & curationum huius morbi, ſi eſſet particulatim comprehendenda, annum protecto duraret. Tres iam anni ſunt, & amplius, cum vexatur vir Illuſtriſſimus hoc morbo multa caſuum varietate, neque dies ferè a Medicis ſine aliquo auxilio præterita eſt, ad quam propterea narrandi difficultatẽ maior curationis difficultas accedere videatur. Ego vero ad difficultates curationis reſpiciens, in eamque omne meum cõſilium intendens neque difficultatem de- B clinabo, & ea ſaltem recenſebo quæ ex omni hiſtoria, & temporum morbi varietate ad genus morbi, & naturam corporis aperiendam nobis profutura videbuntur. Communiter quidem morbus gallicus eſſe conſpicitur, at certum tamen illius genus eſt depræhendẽdum, quo appoſitè curatio definiatur, nimirum a genere humorum, & affectuum, & a natura partium affectarum, ac totius omnino corporis. A corporis natura ordiamur, & illam ad genus in humana ſpecie mediũ, & temperatum examioemus ex Galeni præcepto primo de temperamentis, & alijs etiam in locis. Medium genus corporis ipſe ab actionibus integerrimis definire conſueuit; adeò vt, quoniam corpus hoc tota ſua vita iam ſummum trãſgreſſa integerrimis actionibus vſum eſt, ipſum medij generis temperamentum ſit exiſtimã- C dum, niſi quod ex plenioribus aliquanto carnibus paulo ad humidum inclinare videtur, ex quo etiam facilius fuerit ei per contagium athci, & peius vexari, id indicium confirmat color ille floridus ad ætatem hanc 20. 22. annorum retentus, nam ſi calor humidum genus viciſſet, ad haoc æſtatem eo deueniſſet temperamentum, vt a rubro colore, qui calidi, & humidi generis eſt, ad pallidum, qui ſicci, & calidi, traductum fuiſſet, neque verò candorem hunc ſeruaſſet cum colore rubro coniunctum, qui ruber color ioclinante ætate, & ſeneſcente homine ob frigus, & ariditatem io purpureum colorem degenerat, qui frigidioris, & ſicci generis eſt, floridus ergo color beoe humidum corpus, & hac ætate etiam humidius, & temperatioris caloris ſignificat. Temperatiorem eſſe calorem confirmant venę non ita D abundè latę, vt in corpore aperte humido eſſe deberẽt, ſi calidius quoque eſſet, idem perſuadet ipſa cutis modice admodum hirſuta. Sed hoc in iecur, & cor iam referẽdum eſt, a iecore namque materia, a corde via eius formandæ proficiſcitur, inde genus humidum potius, a corde verò calidum.

Cuius verò cordia moderatum calorem maxime indicant mores leniſſimi, & faciliimi, & ab omni duritate, & auſteritate alieni, ad clementiam penitus & dilectionem proniſſimi. Cuius iracundia breuis quędã excandeſcentia eſt, quæ ſtatim ad ſuauitatem reuertatur. Itaque ſi facilis ad iram eſt, in id tenuitatem ſanguinis referendum eſt potius, quam in calorem, hoc eſt in hu- E midum genus potius, quam calidum, aridum namque genus ſanguinis, & cordis durius eſt, & ab amando alienum, tardius verò etiam ad iraſcendum, ſed firmius ad iram retinendam, acriuſque ad eam exercendam.

Cum his conſpirat etiam indicium ab arterijs, & pulſibus ſumendum. Pulſus enim, & arteriæ non multę magnitudinis ſunt, vbi nolim mihi negotium fieri eo, quod corpus hoc breuis ſtaturæ ſit, quaſi id frigidioris, & ſicciotis generis exiſtat, res enim neque huius loci, neque huius temporis videtur, Ariſtoteles quidem lib. 3. de partibus aoimalum cap. 6. magnitudinem dat calori, caloriſque ſignum eſſe ſanguinem ait, ſed de diuerſis animãtium generibus ſermonem habebat, nos de eadem ſpecie. Galenum attribuere differentiam magnitudinis, & paruitatis formatrici facultati fertur, quod forſan potius materiæ ſit. Similes quidem ſæpè ſtatura filij ſunt patri,

Digitized by Google

à quo differant temperamento, à quo materiam tamen habere non videantur, neque temperamentum, quo illi diſſimiles ſint. Res ita que tam dubia non faciat nobis certam obiectionem, Vbi etiam de Galeno quis admiretur, qui aliam eſſe temperamenti vim à formatrice facultate interdum faciat, interdum facultatem hanc eſſe nihil aliud, quam temperamentum velit. Sed ſtaturæ ratio mihi in eo poſita videatur, primò, quod plus materiæ ſeminalis cóceptus ſortitus ſit, quę vtilis alimenti abundantia, non caloris, ſed humoris copiam ſequatur ſæpè ex accidente incidentem, deinde quod corpus in aliméto, & recremento ſuo id habeat, vt non tam ſuo calore conſumat, quam concoquat, & in ſe conuertat, &, cum hoc ſit omnibus increſcentibus commune, maiora futura corpora in hoc alijs antecedunt, vt longe minus B ſuo calore diſſoluant, quam ſibi adiungant. Sic etiam copiæ alimenti, & materiæ, quæ humidi generis eſt, pars cauſæ permittetur.

Et profectò caloris maioris erit citius incrementum, non tamen maius, ſi rem diligenter expendamus cæteris pariter habentibus, nam alioquin etiam fœminæ extra vterum tardius creſcerent vt in vtero faciunt, quam mares, id, quod non videmus, quin contra longè citius adoleſcent. Certè humidiore genere abundante pleniora corpora potius, quam longioris ſtaturę cernimus, ni caloris etiam certa portio adiungatur. Ita multis corporibus longa ſtatura cum tenuitate, multis plenitudo carnium cum breuitate ſtaturæ accidit. Multa gracilia, & ſqualida corpora admodum procera ſunt, alia humidiſſima, & breuia. Sed non pauca videmus, quæ frigidiſ- C ſima ſunt, & venis anguſtiſſimis, quæ tamen proceritate antecellunt, Corpus ergo materiam nactum, nempe genus humidum ſatis abundè, & calorem non tam conſumentem, quam concoquentem, ſi id attractrice vi etiam valuerit magis, & meatus etiam, per quos alimentũ trahi debet, apertiores, vt celeritas nutritionis tempus anteuertat, quo oſſa per ætatis ariditatem firmamentum, & terminum incrementi attingant, id corpus longius alijs euadet. Vbi videmus, quod ad genus humidum oſſium, quo diuturnæ ariditati reſiſtant, & calori illam perpetranti, niſi accedat etiam alimenti copia, & celeritas, illud ſpacium, quo arefactioni reſiſtunt, eſſet ad incrementum inutile, vt contra multis minus humidi generis nactis celeritas nutritionis arefactionem magis anteuertens plus longitudinis pariet, ſic non erit mirum, ſi multa humidioris generis corpora breuiora, multa item aridioris longiora inueniantur. *Sic* Galenus libro de optima corporis conſtitutione longitudinis duas cauſas attingit, vnam copia materiæ, alteram generis humidioris oſſium, quorum firmitati dat terminum incrementi, videtur tamen plus ſpatij increſcendi dare longioribus ſemper, quod forſan ex dictis non ſit neceſſarium. Celeritas enim, & tarditas, quarum cauſæ multę eſſe poſſunt, increſcendi in eodem temporis ſpatio varium facient incrementum.

Vbi caloris vis non tantum genere, quantum copia præſtet, quam copiam à ſpirituum abundantia teneat, ſic temperatioris generis corpora poſſunt eſſe longiora, quam calidioris eadem etiam materia vtrique generi ſuffecta.

E Verum, vt de breuitate huius corporis proprie loquar, illam ego attribuam ipſi primæ formationi partium, vbi membranæ, fibræ, & oſſa à ſemine ipſo genus minus humidum nactæ citius firmitatem, & incrementi terminum cóngerunt, tum verò meatus anguſtiores ſunt genere humido habentia tardam etiam magis nutritionem ſint aſſecuta, vt firmitatis terminus nutritionẽ iuſtam anteuerterit.

Sic arteriæ minores ſint vt genus omne membranoſum, fibroſumque, cuius generis illæ ſunt. Carnium tamen genere humidiori, & nutritorio exiſtente, vt contra alijs euenit, qui longiſſimæ ſtaturæ, & cutis molliſſimæ ſunt genus membranarum ſequentis, carnium tamen exiguarum, & viſcerum paruorum, & tenuiſſi- A mi corporis ſunt, longitudine artubus permiſſa, Oſſa itaque in hoc corpore non ſolum breuia, ſed admodum tenuia carnibus abundantibus ſubiecta ſunt, & arteriæ minores, quam temperato corporis generi conueniret, & item venæ, quorum omnium anguſti meatus eſſe neceſſario exiſtimandi ſunt, & fuiſſet ſua anguſtia in cauſa, cur morbo correptus tanta difficultate queat curari. Partium ergo huius corporis temperamenta cordis quidem minus calidum fuerit, & potius humidum, quod in prima generatione ſibi humidi generis plus retinuerit, & minus alijs partibus permiſerit. Iecoris autem humidior ratio ſit, & materiam humidiorem alendis carnibus præbeat, Calidior quoque vt ſanguinis notæ oſtendunt, nam venarum paruitas partim latentiæ dãda eſt, quoniam à copia carnium contegatur, partim cordis ge- B neri, cum quo oriuntur, & fibris ſuis cognatę ſunt, vt cor pars prima venarum dicendum ſit, cum iecore namque fibras ipſas & corpus proprium non communicant venæ, vt cum corde; à quo propterea vt à priori origine corpus ſuum habere dicendæ ſint, & ita etiam vires ſanguinis rudioris conficiendi. Renes quoque iecoris temperamento ſimiles ſunt, à quo proximè ſanguinem accipiũt, ſeu ab eius venis. Naturalia ipſa humidioribus carnibus ſunt, vt totius corporis carnes, quaſi verò cum corde tanquam generationis ab eo venientes inſtrumenta cognata etiam humidis membranis conſtant, & meatibus viſibilibus ſatis laxis, de quibus etiam mihi dicendũ fuit quoniam hæc ſolent ſub hoc morbo maximam partem laborum habere, & habuere in hoc viro illuſtriſſimo. Vbi verò capitis maxima ratio habenda eſt cum ipſum C propriè, & maxime afficiatur. Ei in prima generatione materia abundauit, ideò ſatis magnum eſt, & vis formãs valida fuit, ideo decenti admodum figura eſt, quę vis efficiens cum natura ſit non ars, neceſſario interna eſt & formati corporis temperamento & viribus continetur, vt forma ipſa perfecta præſtantiam temperaméti, & naturæ propriæ capitis indicet, Forſan globi formam nimis imitatur, & orbis, præſertim in fronte, quod calidioris naturæ agentis opus eſt, itaque à temperatiſſimo, & perfectiſſimo genere ad calidius aliquanto deflectet, & materiam habuit obſequentiſſimam.

Idem confirmat magnum ingenium, & cogitationis celeritas ſine ea inconſtantia, quæ valdè calidioris generis foret, vt cerebri tenuitas maxima ſit, & calor vigens à mediocri parum egreſſus, coniunctus verò ei humido, D cui maximè dominetur, ſic illi omnium diſciplinarum, omniumque artium ſtudium ſemper fuit & actis intelligentia, non vni tantum generi applicatio, vt frigidioribus, & ſiccioribus ſolet euenire.

Hinc iudicium perfectum fuiſſe mihi videtur, quod vſu, & notitia multarum rerum ſit, & facilè ex vnis aliarum rerum modos, exceſſus, & rationes intelligit, illationes facit, conuenientias diſſonantias, diſcernit, temporum, locorum, perſonarũ decus agnoſcit, moreſque, qui quoſque deceant definit. Sæpè ingenium aſſequuntur multi frigidioris naturæ ob attentionem, & laborioſum ſtudium alicui generi adhibitum, id tamen facile, aut acre non eſt, neque corpus cerebri valde tenue habent, tenuitas certè ingenium facit, quæ cum frigore id minoris celeritatis habebit ad inueniendum, cum mul- E to calore minus firmum, quamquam acerrimum, & ſæpe inconſtans, nec multi iudicij.

Cum calore autem paulo ſuperante perfectiſſimum, & iudicio præſtanti coniunctum. Multum enim intereſt inter ingenium, & iudicium, illud ad inueniẽdum, hoc ad expendendum, & iudicandum res adhibetur, illud ſæpè in minutis quibuſdam rebus cernitur, non in magnis, at iudicium videtur omne genus rerum amplecti, quarum vſu penitus homo non caruerit, & conſtantiæ nititur, ingenium autem ſine ea ferè inuenitur. Et profectò ingenium quoque, ſi in pluribus rebus verſetur, magis valebit, nam qui vni rei, aut paucis attentius dant operam, in illis certè præſtabunt, at in alijs videntur fatui, quod ſæpius videre poſſumus, quoniam illa

paucarum

paucarum rerum ſtudia non delectant, niſi eos, qui frigidioris cerebri ſunt, ſic facile in alijs rebus ſtupidiores cernuntur, non enim tantum durarent, & tanta patientia vterentur.

Sit ergo cerebrum hoc calidius aliquanto, neque cõmoueamur, quod homo iam in inclinata ætate minus ſit corporis exercitationibus promptus, & quandoque etiam in actionibus vitæ remoretur, quoniam non ſolum hæc in cordis genus maxima ex parte ſunt referenda, ſed ætatis etiam huius ſunt, in qua corpus ſuapte vi ſanguineum ſolet melancholicum ferè facere, niſi ei aliqua effluxio ſanguinis accedat ex 6. Epidemiorum 6. in fine. Sit ergo aliquanto calidius, & remora illa inter agendum in cordis mitiorem calorem, & ætatis conditionem referatur.

B Sit etiam humidius aliquanto, ſed paulo admodum, nam neque ſomno ſolet longo eſſe, neque obliuioſus, ſed memoria ſemper valens fuit, & caluitium ſubijt ſatis maturè quantulumcunque id ſit, quod ita exiguum etiam humidiori capiti conuenire poteſt. Canities quoque iſdem atteſtatur, quæ ipſa quoque ſatis maturè acceſſit, vt humidiori capiti conuenit. Sicca namque capita, niſi frigida quoque fuerint, vt ſenectutem referaut, ſero admodum caneſcunt, & perinde atque calor intra fines certos non permittit ſub hac canitie eſſe ſiccitatem, ſic canities humidi genus, & caloris aliquam moderationem denunciat. Oculi grandiores, & venis inſignes eandem de capitis genere ſententiam confirmãt, huius enim partis calorem, & humidum indicant, vt, quoniam ferè nigri, non fului ſeu charopi ſunt, ea temperatiora oſtendunt.

C Qui porro oculi ob morbum nitorem quendã amiſere, qui ſpiritum multum cum humido genere permixtum demonſtrat. Quemadmodum etiam color ille faciei roſeus ad hanc ætatem ſeruatus, morbo tamen ipſo defloruit, & omnis nitor cutis in quendam ſitum, & ſorditiem conuerſus eſt. Hactenus totius corporis, & partium natura conſtituta ante oculos eſt, morbi iam rationem aggrediamur. Contagione is acceptus, & gallicus eſt, inſeruxvos, ergo ignotæ naturæ eſt, ita modis empiricis curandus, tantum caſus varij videndi, qui ad variatam corporum, quæ eo vexantur, naturam ſequi cõſueuere, vt partibus infirmioribus diuerſis, & humoribus varijs incidit. Sed tamen ſunt quæ certo de huius morbi natura percipi, & ad curationis moderationem

D referri vtiliter poſſunt, nec prætereunda hoc loco videantur. Morbus is contagione accipitur, ergo putridi generis eſt, cuius ſcabies habetur, non illius putredinis æſtuãtis, quoniam ad longinqua non fundit ſuos halitus, neque ſolidas partes corripit putredine, quas tantum per humores a ſe erodentes factos poteſt exedere, neque verò tanta putredo eſt, vt humores colliquat, quemadmodum febrium malignarum putredo facit, quæ etiã carnes poteſt colliquare, quod oſtendunt, & vrinarum copia, & hydrops ſubitus, & alui profluuia ſub illis febribus naſcentia. Intra ergo certos fines ſuam prauitatem tenet, vt ſcabiei putredo ſuam, vitioſior tamen gallici putredo eſt, quam ſcabiei ſit, & internas partes, ac viſcera, tum verò etiam caput petit, inſidenteſque ibi humores in ſuum genus conuertit, nullique eorum generi

E parcet, quin ſitu ſuo inficiat, & ſitum eundem ex illis eliciat ſe ſe propagãdo. Quadam tamen ſimilitudine naturæ illos primum inficit, qui vltimi, & vtilis alimenti recrementa ſunt, & ad ſemen conficiendum conferendi. Corripit ergo humore, quod ſane, non efficeret, niſi aliquos humidiores, & tenuiores humorum dictorum partes per putredinem diſſolueret, quarum pingue quoddam genus inſitum humoribus animantium cum familiare, tum illis continendis, eorumque calori alendo neceſſarium poſt putredinem remanet, tãquam inſuperabile, & oleaginoſum, quod partibus, in quas impulſum a calore fuerit, pertinaciter adhæreſcit, & facile quadam ſimilitudine putredinem inducit, & non niſi longo ſpatio conſumitur, ſic & ſua natura, & propa-

A gatione maximè ſe ſuſtentat. De quo oleaginoſo corpore nõ prætereo, ne alicui dubitationem faciat, quod in putredinibus mali generis, & ad extremum res perſequentibus facilè è putrefactis rebus exprimitur, vt in chymicis operibus per poſtremam illam ignis operam. Gallici verò putredo quamquam feruida admodũ non eſt, quicquid tamen arripuerit totus penitus peruadit, & tenaciter habet, & ad extremam diſſolutionem perducit, humidum eius inſitum, & pingue tenens, ac quaſi in ſui alimentum abſorbens, unde enim alitur, vnde ortum quodque eſt, & ſimili facilè adhæreſcit, ſic humidum hoc oleaginoſum, cuique humido humoribus inſito aptatur, illudque ſibi arripit, vnde ortũ habuit, in ſui propagationem, & quaſi alimentum.

B Locus autem vbi maximè craſſatur vaſa ſanguinis ſunt omnia, facillimè tamen per ea defertur ſuo malo habitu vliginoſo, quę naturalium maris & fœminę ſunt, maximè cum incaluerint, in vaſis enim ſanguinis recrementum vtilis, & vltimi alimenti verſatur, quod facilè comprehendit ſuo vitio vt ſibi ſimile. Naturalia autem ſpiritu ſeminali feruida facilè per ſpiritum conſimilis rei infectionem admittunt, itaque vel prius corũ correpta cute, vel etiam illa prætermiſſa totus in vaſa per oſculum ab vno in aliud introducitur, & tunicis ſuo mucore oleaginoſo, & ſitu adhæreſcit, paulatimque ſibi ſimilem corruptionem molitur, prius verò in tenuioribus, deinde in craſſioribus humoribus, vt natura ferè omnium fert; ſic ſua cauſa non magis vnam, quam aliã corporis partem petit, niſi multo poſt, cum aliquã magis multo imbecillam inuenerit, alioquin initio com-

C mune viſcus iecur occupat, vt venarum ſanguinis primam & inchoatæ originis mineram per ſanguinis dictum recrementum progreſſa. Cor etiam quandoque ſed hoc melius ſe ſe a ſorditie hac defendit, & vliginem ſuo calore conſumit: itaque rarenter admodum videas ſub axillis bubones dictos, quos tamen interdum recordos incidiſſe.

2. Primis ergo doloribus modo hanc modo illam partem tentat, caput tamen præſertim, vt quod inter eminentes partes ſit, ad quas cordis vis, vt maximè extremas alienam materiam deijcit, plurimiſque etiam vaſis abundans ad ipſum plurimum eius materiæ peruenit.

3. Ac quæ vitioſitas in ſcabie vix venas, quæ per carnes extremas percurrunt, occupat, in hoc morbo per

D omnes cum venas, tum arterias peruagatur, ſic ſæpè curata corpora multis menſibus, & interdum annis integra videntur, poſtea tamen in eis morbus renouatur, quoniam exigua parte eius vliginis in minimo venulæ vale conſeruata, lentoque aliquo humore, & recremento eo vltimi alimenti vtilis quod altius in meatibus inſiſtit, ſopita paulatim ſibi ſimilem ſitum poteſt gignere, & ſpatio longo ſe ſe in eam magnitudinem extollere, qua corpus iterum iiſdem caſibus afficiat. Sic, quamquam ſæpè ſolis purgationibus medij corporis curatur, & potiſſimum per ſenæ folia, tamen facile reſurgit, niſi per ſudorifica, & ea maximè incidentia, extenuantia, & abſtergentia corporis omnis ambitus bene repurgetur, quod ſi etiam exercitationibus laborioſis ea purgatio fieri queat, illis etiam morbus tolli conſueuit, quod etiã

E factum vidi ſudoribus per ſuffumigia aromatũ dui excitatis. Sic etiam hydrargyrum, cuius vis per omnes inuiſibilis meatus mirabili quodam modo peruadit, poteſt ex ipſis ſitum illum vna cum craſſis humoribus euellere, atque ſui frigoris, & ariditatis vi extinguere, quod etiam leuiter adhibitum ſcabioſis morbis præſtare maximè videmus, & potiſſimum ſublimatum, vt dicunt, cum fuerit, quoniam ſic maximè areſacit, atque conſumit, ſed vitioſitas ſcabies tam altè non penetrat, ita tatò pectus, rariſſimè faciem contaminat, vbi carnes ſpiritu magis abundant a corde miſſo, & ſe ſe ea infectione leuant, qua vaſorum genus intus non admodum altè, & in medio corpore affectum eſt vt in gallico deprehenditur.

Cuius

Cuius propterea curatio poſtulat, vt non ſolum externæ, & eminentes partes, ſed medij etiam corporis omnes, & viſcera repurgentur, atque aliqua vi conſumente, abſtergente ſaltem, & eijciente eam vliginem curentur. Itaque in hoc morbi genere de integro pene tanquam illius natura anxij eſſe non debemus, ſed de ea tantum, quæ ei caſu aliquo acceſſerit, quæ non niſi prius morbi natura conſumpta reſpici debet, niſi vliginis huius vim, & vnctuoſam in humidum interu periet genus referamus, ſed Medici non penitus teneri debēt, aut illigari illis perquirendis, quæ curationi nullam afferunt conditionem. Certus Medicus eſt genus hoc fomitis eſſe è corpore abigendum, & radicitus eruendū, conſumendumque non minus, ac in ſcabie fit, cui vnguenta exſiccantia, atque abſumētia dantur, intemperie etiam ſicca, & exuſtis humoribus ſubſtantibus, ſcabiemque alentibus; Sed ad propria huius corporis incōmoda ab hoc morbo allata, & ſuſtentata veniamus.

Primum vlcus fuit in glande, quod breui ſatis magnum, & profundum euaſit, & pertinax ad modū perſeuerauit, ſordidum illud profluuium gonorrhæa dictū craſſioris materiæ paulo poſt ortum vlceris affuit. Vlceris profunda exeſio, & vna craſſitudo profluentis humoris craſsiores ſuccos fuiſſe compræhenſos ea corruptione indicabant, quam ſi extimæ tantum partes exceſæ fuiſſent ſimplici carie, vt conſueuit, & profluuium minus craſſum fuiſſet, cum vero etiam poſt contagium diu, multumque lamerit malum, craſsitudinis ſuſpicionem confirmat. Chirurgi, quo opera eorum vtilis appareret, & fluxio illa vlceris curationem non impediret, ipſam ſuppreſſere. Materia ſuppreſſa quid faceret, cum maximè eſſet copioſiſsima, & corrupta? Halitus, & corruptiones amplificauit, dolores inde primum pudendi, quibus vigiliæ effectæ ſunt, halitibus illis malis in cerebrum ingruentibus etiam, atque etiam auctæ, deinde oculus alter ruborem accepit, pericranij venis iam completis, puſtulæ etiam in capite vna ortæ ſunt. Medicina è ſenæ iure data eſt quibuſdam florem caſſiæ præferentibus ſenæ, quam multoties exhibuiſſent. Imò ſatis purgatum eſſe per caſsiam corpus aſſerentes vix ſemel ſenam dari permiſere, Atque vix pilulis quibuſdam conceſsis, quæ parcè admodum purgatunt, ad ſudores mouendos progreſſum eſt, quibus cæptis tunc Medici recedere, & ægrum tanquam, qui amplius conſilijs ſuis non egeret, derere, & victoriam canere. Qui ſolus relictus eſt, poſt eorum digreſſum, ſenæ medicinam repetit, quæ abundè valdè purgauit, ſudoribus autem inde largiſsimis ſequentibus per aluum purgare amplius non audebat, ne natura nimis in diuerſum diſtraheretur, victus verò rationem tenuiſsimam ſeruabat.

Inde omnes mali notæ repreſſæ ſunt, hyberna cœli inclementia maxima: finitis ergo ſudoribus ad 35. diem productis vix cicatricum color ruberrimus in capite, relictus eſt, vix etiam è pene humor quidem exiguum tanquam lactis coagulati minima gutta candidiſsima, & craſſior excernebatur, quæ poſt finem ſudandi factum octauo die ipſa quoque ceſſabat, vt fecit quidam nauſea motus, benè itaque habuit ad 20. dies ſub quorum finem cępit caput grauari, ac dolore hebeti laborare, aures etiam auditu impediri, ita tamen vt ſubito auditum reciperent, & identidem amitterent, maculæ rubræ ſine vlla cutis aſpetitate extare, alter oculus erubeſcere ſine dolore, qui inde tandē viſū amiſit, totum etiam corpus, & maximè artus grauari, repetita igitur purgatione, perque guaiacum ſudoribus permotis, qui multi, & facillimè ſequentes fuere, & ad 50. diem producti, rurſus caſus omnes deleti ſunt, oculi tamen acies hebetior relicta; ſub ſudoribus medio tempore eorum tam benè habebat, vt cum eis vlterius progredi nollent, ſub finem tamen eorum, cum plenior iam cibus permitteretur, quinque poſtremis diebus ocītu interdum cruribus debebat, totum menſem inde benè habuit, quo prætereo oculus recepit ruborē, ſyn- A ciput tumorem laxum, qui cito deliteſceret, vel vna ſpongia vino calido imbuta appoſita, ita etiam circum oculum. Vlcus in pene renatum eſt, nequaquam tamen exedens, in faucibus etiam pariter, cum in Sole exercendi cauſa deambulaſſet, hoc quidem facile deletum eſt, interdum etiam ad veſpera febricula præſto erat nō quotidie, bis in menſe per ſenam, elleborum, & trochiſcos Alandal purgabatur, adhuc autem æſtas erat: Autumno accedente curatio valentiſſima per guaiacum inſtituta fuit, ſed Medicus familiaris ſingulari neſcio qua opinione eam moderatus eſt, imo nutrire corpus voluit, & refrigerare, vt lactucis etiam vario modo paratis in eadem menſa eum ſemper modis omnibus vti cogeret, Mala etiam, & aquam maluarum adminiſtraret, & cū plenius corpus eſſet effectum, euaſiſſe à morbo aſſeue- B rabat, puſtulæ è fronte identidem erumpebant, maxima in copia, magnitudine, ac colore inſignes, quibus per remedia repreſſis dolor capitis eum maximè infeſtare cæpit, ac dolore medicamentis reprimentibus compreſſo caſus morbi comitiales.

In hac hiſtoria ſatis mihi videor compræhendiſſe ea, quæ mihi humorū & mali genus, & partes affectas aperiant, nam grauitas capitis, maculæ eius, & totius corporis ſine exulceratione, rubor oculi ſine dolore, tumor frontis œdematoſus, ſurditas cum alijs pleriſque humorem pituitoſum indicant, & ſanguinem ab integro ſuo ſtatu ad pituitam inclinantem, tenuitatem etiam aliquā ex breuitate dolorum, qui in cruribus verſantur, quod forſan ſunt etiam vapores ab ea materia elati. Malam autem putredinem indicant, tum dolores ij, tum halitus C quo vigiliæ ſub hac pituitæ copia efficiuntur, abſentia etiam cupiditatis cibi ad pituitam poteſt referri. Putredinem dictam declarant puſtulæ, & caſus etiam comitiales, qui retentis illis halitibus malis, & in principium neruorum appellentibus, eueniunt, neque enim conuulſio, per momenta facta, poteſt aut à repletione, aut ab inanitione cieri, cum neque repletio, neque inanitio queat tam breuibus momentis fieri, & quamuis copia pituitæ poſt caſus per os exeat, illa potius per motum cerebri in ipſum incitata decurrit, quam ipſa ſit eorum caſuum cauſa. Affectæ partes etiam oſtenduntur, nimirum caput, oculos, aures, iecur, ventriculus, & omne venoſum genus, ac naturalia ipſa. Natura corporis ſemper robuſta fuit, & valentia medicamenta perferre poteſt. At principes viri lautiori corpore ſunt, quā alij D ſint, credo verò, ſed, ſi externis inuitijs ſemper reſtitit admodum, vt generibus omnibus ciborum, & potionē copiæ, & varietati eorū. Si cuique cęli motioni, cuique motui valentiſſimo in venationibus cumulatius corpus dicemus, & lenibus medicamentis tractandum, cum præſertim hactenus valentiora pertulerit? quæ cum non ſatis profecerint, certe ad valentiora erit tranſeundū, præſertim quod medicamentis iam conſueuerit, vires etiam apertè validæ cernantur. Aer quoque non habet vllam inſignem intemperiem, quod ſi frigidior euaſerit, arte poteſt temperari. Ergo cum purgatio ante fieri debeat, illa quidem valentioribus, ſed gradatim à mitioribus initio facto, atque, cum humores iam diuturnitate altius in ve- E nis defixi ſunt, illi paulatim, & longa opera eruendi ſunt, & apparatu multo ſemper interiecto incidentium, abſtergentium, & extenuantium, ac detracta ea materia, quæ in meatibus latioribus vagatur, illa poſtea, quæ altius hæret in meatibus inuiſibilibus multis potionibus ſudorem mouentibus detadenda, & diluenda eſt, vt eſſent, quæ è China, ſalſa parilia, & guaiaco cōficiuntur. In quibus deligendis, & ordinandis ego eam rōnem ſequi vellem, vt primi ſudores ad 20. vſque diem per chinam cierentur, quoniam ea pleniorem victus rōnem tolerat, ſub qua æger robuſtiorem ſe ſeruaret, quo abſtinentiam ſummam poſtea poſſet perferre, quā nimirum guaiacum poſtulat, quod credo eſſe huic morbo curando tandem neceſſarium, & apprimè idoneum, nā magis incidit, & magis robur viſceribus conciliat, quā china, vt vel ipſo guſtatu nos poſſumus intelligere.

Mouebit illa magnos ſudores, & diluet leniter, abſtergẽdo meatus etiam inuiſibiles, ita guaiacum poſtea poſtremam manum adijciet in euellendis tenacius inhærentibus, & partibus omnibus internis confirmandis. Sic ergo purgationem, & curationem hanc omnem deſcriberem ℞. floris caſſiæ. r. e. ʒ. 10. puluer. bieræ ſimpl. Galeni ʒ. 1. s. miſce, & cum ſaccharo, & cinnamomo f. b. Deinde ℞. ſyr. de ſucco betonicæ de ſucco fumiterræ, Oxymellis ſimpl. an. ℥. s. Iuris betonicæ, ſtœchados, ſaluię lupulorum, florum fumiterræ, roſmarini, foliorum ſonchi, cardui benedicti facti in aqua fumiterræ ℥. 5. miſce pro ſyr. & ſic pro alijs. Medicinæ ratio hæc ſit ℞. Rerum pectoralium m. 1. cinnamomi ʒ. 1. ſpicæ, gingiber. an. ℈. s. ſtœchadis, betonicæ an. m. s. quæ decoquãtur in ſero caprillo, & colentur cum expreſſione. Deinde ℞. Rhabarbar. electi ʒ. 1. s. foliorum. ſenæ elector. ʒ. 3. Agarici ℈. 1. macerentur in eo iure totis. 12. horis in quo colato, & expreſſo miſceantur; ſyr. roſacei ſolutiui ℥. 1. s. mannæ electæ ℥. 1. s. & f. potio. Poſtera die eius diei, qua facta ea purgatio fuerit, aluus diluatur iure aliquo, cum per os accepto tum etiam infra infuſo, ne malitia commotorum humorum, qui in inteſtinis ſubſtiterint, halitum in iecur, & caput remitteret, poſtea potionibus alijs valentioribus humores paratẽ, vt ſyr. de ſtœchade, & oxymelle compoſito de fumoterræ compoſito, vel de pomis compoſito cum iure ſupraſcripto ſyruporum. Sub ijs potionibus darem pilularum cochiarum ex iure ellebori præparatarum, de hermodactylis an. ℈. v. Niſi verò habeantur illę paratę ex elleboro, adijciantur rad. ellebori nigri præparati grani 7. poſtera die huius purgationis dentur ℈. 4. theriacæ, & item altera, & tertia, quam theriacam etiam vna cum ſyrupis ſupra ſcriptis datam vellem ad ʒ. s. & dari cum ijs, ſi tertio eſſent repetendi. Purgarem ad extremum cum potionibus ijs, quas Raſis veteri capitis dolori inſtituit. Montanus Veronenſis his morbis idoneas iudicauit, quæ fiunt ex elleboro, & myrobalanis, quorum deſcriptiones habentur apud apothecarios: neque ſuſpectos haberem myrobalanos, quamquã ſunt guſtui moleſtæ, nam probatæ ſunt experimentis tanquam valentes viſceribus expediendis, & quod ſua adſtrictio, pręterquam quod robur viſceribus affert, eorum etiam iuuat penetrationem, & malitiam ellebori reprimit, purgant verò humores inueteratos, eorum autem compoſitioni adijcerem agaricum, & rhabarbarum, quas potiones alternis diebus darem, medijs autem theriacam, vel mithridatum, ſed hunc potius, cum ſudores mouendi eſſent, illam, cũ conſumendi humores.

Ex his ego ſperarem viſcera iri expurgata. Interea capiti ſuam purgationem adhiberem, & palato ingererẽ pulueres ex ſinapi, & ſtaphideagria, melle roſaceo compræhenſos, quibus ſi vlcera in palatum elicerentur, illa ego diluerem vino, cui incocti eſſent citrini, roſa, oliuarum folia, admixto diacaridio, vel diamoron, & alumine, vel diluerem ex aqua roſarum, plantaginiſque immixto oleo ſulfuris, vel calcanthi. Purgato itaque corpore per aluum ad ſudores deuenirem mouendos primum per chinam, deinde per guaiacum. Curarem verò, vt corpus bene calidum eſſet, cũ potiones ſumit, illaſque item calidas darem, ſudores autem, ſi facilè fierent, & primis maximè diebus, nullam vim adderem, niſi cubile cum ſolito veſtimento, vel paulò grauiori. Sin minus facilè fiant, præcipue poſterioribus diebus veſtimentorum plus adderem, deinde etiã ignem in capſula ſubijcerẽ, inſperſis pulueribus aromatum, vt myrrhæ, thuris, ſtiracis, ac ſimilium, veſtimento circum collum compoſito, ne fumus, aut calor caput infeſtaret. Cucurbitas aquæ calidæ plenas non libenter ſubijcerem, humidum enim vererer. Minus calefactos lateres, cum nimio ſuo ſicco halitu poſſint anguſtiam meatuum inducere, ſic in poſterũ ſudori officere. Potius lacum pararem, ſeu labrum tam latis lateribus vt ſedentis hominis caput vix extaret, quod vel tabulis occluſum foramine tantum vllo pateret, vel veſtimentis in circulos ligneos coniectis, & collũ A amplectentibus, in quo ſolio aqua, cui incoctæ herbę eſſent, in vſum eiuſmodi accommodatæ, in vaſe poneretur, eique lapilli igniti identidem conijcerentur defenſo corpore, ne guttas excuſſas à lapillorum iniectu exciperet, nam vrere facilè poſſent. Herbæ incoquẽdę poſſent eſſe lauendula, calamenthum anethum, chamæmelum, carduus benedictus, poſſent etiam eſſe ligna aliqua odorata, atque etiam guaiacum.

Sed hæc arbitrio Medici dimittenda ſunt. Sudores ſub guaiaco longius ſunt trahendi, quoniam morbus admodum rebellis eſt, neque medicamentis cedet, niſi illis ſpatio vires adiungantur, qui ſudores decimo, aut nono quoque die eſſent intermittendi, & medicina aliqua danda, quæ craſſiores humores ſudori rebelles deduceret per aluum, nam potionibus dictis extenuati, & abB ſterſi facilem exitum haberent. Dies verò inter chinę potiones, & guaiaci valde commoda medicinæ foret.

Quæ verò ex ſena, & epithymo illis humoribus detrahendis mihi aptiſſima videretur, quæ in potionibus ijſdem macerata eſſent, aliquo ſecum aromate coniuncto. Epithymum enim propriè mihi videtur maximè abſtergere, ſicuti thymus ei adiecta vires ipſius augere. Interea, ſi videatur caput non ſatis auxilij recepiſſe, ad eius lotiones accederem, quæ fierent ex lixiuio, cui incocta eſſent exſiccantia, & confirmantia caput, vt guaiacum, ſena, agaricum aſarum, vt chamæmelum, roſæ, roſmarinum, ſaluia, lignum cupreſſi, & ſi quæ alia videbuntur. Sub ſudoribus ſemper linteamina ſeu recentia, ſeu purgata recipienda ſunt, nam & exſiccantiora ſunt, & quod nonulli verẽtur, ſi minus pura adhibeantur, & quæ C ſudorem retinuerint, vitioſitatem corpore referant. Victus ratio ſub guaiaco præbendo tenuiſſima ſeruanda eſt, alioquin parum ſolet prodeſſe, & poſt curationem ea etiam temperatiſſima retinenda, & aluus identidem diebus certis repurganda præſertim pilulis, de quibus in vſu habeo eas, quæ dicuntur de nitro Alexandri. Scrupulus ſiquidem earum benè aluũ mouet, & ſeroſos, atque exuſtos humores, ac craſſos omnis generis educit. Exercendum pręterea quotidie corpus eſt, nam, ſi quid poteſt recrementa, & vliginem huius morbi conſumere exercitatio eſt, vt experimenta docuere.

De auxilijs oculo ferendis non dixi, quoniam quotidie experimur, quod ante finem curationis per ſudores ſemper caſus oculorum longè prius finiuntur. Si tamen placuerit aliquid ei afferre, poterit ſumi cellitiũ, ſeu dilu D tio ex aqua plantaginis cum parte aliqua aquæ eufragię, & fœniculi, cum materia ſit humidior, nec ita calita, eaque adhiberi per pilulam ex aloe, turia, & dicto collyrio albo ſine opio in panno ſetico purpureo compræhenſis. Aqua ẽt fragariæ loco aquæ plantaginis poſſet ſuffici, aquæ item verbenacæ, purpura namque propter mareſiam, quæ ex cocco infectorio, aut radice pimpinelię fit, vim habet extenuandi, deſiccandi, ac confirmandi.

Comprehendi etiam in eo cerußa poſſet, per aquam roſaceam lota. In aquis illis, ſi opus coctione erit incoqui poterit ſemen fęnugræci res iam oculis accommodata. Fortioribus non vterer, neque verò etiam fœnugræco, ſi quod obſeruaui ſæpè, ruborem attulerit, vt facit ſuccus fęniculi ex melle, aut ſaccharo, ſimiliter aqua ſtillantia mellis, maximè fulua illa, & poſterius deflués, E non tam primà alba, puluis quoque ſacchari candi mitiſsimus deprehenditur. Acres ſunt vrinarum ſales, itẽ & chelidonij concretus ſuccus ſed ac nota per ſuffitus adhiberi poſſunt factos per ſtillaticium acetum, vel aquam vitæ illis incoctis, adiecto etiam ſulfure, nitroque, & ocularijs dictis, quo ſuffitu per horam facto lauetur ſemper oculus.

De

De morbo gallico pro N.....

CONSVLTATIO CCCLXVI.

HVc conuenimus viri medica profeſſione nobiliſſimi,& huc ſumus aduocati, vt auxilium inueniamus valetudini illius, qui non ſolū ſibi ſubiectis populis, ſed etiam vniuerſæ Reipublicæ Chriſtianæ eſt optatiſſimus. Nobis verò imprimis eſſe debet, qui & ſub illius ditione,& ſub patrocinio magno noſtro ſolatio viuimus. Quare ego non poſſum me continere, quin vos etiam, atque etiam rogem, vt pro prudentia veſtra, & quantum veſtra valent ingenia huc penitus contendatis, vt rebus omnibus alijs poſtpoſitis, vel ipſa exiſtimationis ratione conſilia veſtra in vitam eius ſalutem dirigatis. Ipſum Illuſtriſſimum Virum multis modis male habere videmus,& omnino multum a naturali habitu mutatum, nam nitor, & color pulcherrimus faciei in fœdum colorem tranſijt, puſtulis varijs modo pluribus, modo paucioribus diſtinctum, & ſic habet iam tres annos & amplius, ac quod moleſtius eſt caput ſæpè frigore, interdum calore, ferè dolore afficitur,dextro præcipuè tempore, ſomno ſæpè totis diebus, & totis noctibus opprimitur, & eo moleſtiſſimo, a quo cum expergiſcitur multum offenſæ ſentiat, quandoque nimijs vigilijs vrgetur, ferè mœrore, & mæſtitia tenetur,ſolitudinem amat, deſperat, nihil iucundi cogitat, animo ferè perturbato, & qui facillimè exacerbetur ſemper eſſe cognoſcitur, ventriculo etiam laborat ob cruditatem omnis generis,modo nimia pituita ſuæ frigiditatis ſenſu,& nimio humore moleſta, modo halitu quodam calorem referente,interdum ſine ſiti eſt,interdum quadam oris ſalſedine mediocriter ſitit,modo caret cibi cupiditate, modo ea mediocriter vtitur, quod ſuperiora quoque ſymptomata faciunt, nam illa ſæpè intermittunt,ſæpius ſpatijs quibuſdam ſunt læuiora, vt totius corporis grauitas,& languor,ad quæ mala acceſſit poſtremum quoddam valdè metuendum,quod ſenſum amiſſione,conuulſione,ſpuma oris,& reliquis omnibus epilepſiam eſt imitatum, a quo caput quidem leuius relictum eſt,dolore,& ſomno leuatum, corpus tamen totum hebes factum eſt,& languidum. In vtroq; brachio vlcera cauterijs facta gerit, quæ cum multum materiæ iamdiu emittant, nunquam tamen corpus ab his malis liberarunt. Vnde mali vehementia intus manētis poteſt intelligi, multo autem maximè ex eo quod purgationes non ſolum binæ quotannis factæ, ſed mēſibus ſingulis etiam repetitæ, nunquam ipſum tutum a morbi reditu fecerunt, raro aliquam ſanitatis ſpeciem attulerunt, & illam quidem breuem. Quare cauſæ ipſi tam valenti ſua certa remedia quærenda ſunt, & eo valenti ſua certa remedia quærenda ſunt, & eo valētiora, quo valentior prauitas ex ſupra poſitis explorata eſt, neque contenti eſſe debemus ea valetudine, qua crebro medicamentum vſu tantum ſuſtinetur. Nam etſi ſuſtineat corpus, ne in euidentem offenſam labatur, latentem tamen cauſam non aufert, cum non præſtet ſanitatem integram,& ſeipſa manētem. Ad quod ſequitur illud damnum, quod corpus medicamētis moleſtatur, & diſſoluitur. Ergo prima,& intima morbi vis,& ipſius latens cauſa præcipuè demolienda eſt, qua intercidente reliqua omnia aboleri neceſſe eſt. Primum verò horū notitia quærenda, quæ ſola remedij ſcientiam nobis pōt ſubijcere, cognoſcenda quoq; eſt corporis natura, qua hæc morbi notitia fit exquiſitior, & æſtimatio certior,non ſolum quia modum ipſi morbo præbet,ſed quia ob aliquam propenſionē, aut morbo,aut eius viribus,& ſymptomatibus occaſionē præſtiterit. Vnde ꝓpenſione ea intellecta,facilius morbi genus poteſt in noſtram notitiam adduci. Quæ verò corporis natura, vt modum prauitati morbi præbet, ſic eius remedijs rationem dēt præſcribere. Vnde medicus & cōmunia ꝓprijs coniungat,& accommodata auxilia præbeat. Na-

A tura corporis ex cōfirmatione, & ex ſimplicium partiū temperie conſtituta ex ijſdem eſt æſtimanda. Conformatio externarum partium oculis ſubiecta eſt, nec difficile perſpicitur, internarum aūt partium in conſpectū noſtrum venire non pōt, niſi ſubtili admodum coniectura, vt proponebat Gal. de quodam corpore, cuius venæ iecoris erant admodum anguſtæ, & de altero cuius ventriculus quendam meatum bilis in ſe recipiebat, & de tertio quodam cuius ventriculus paruus admodum erat, quæ ipſe his coniecturis quas vos non ignoratis eſt intelligētia aſſecutus, Anguſtia venarum huius corporis, partim in cōſpectu eſt, partim ex difficultate ab hoc morbo euadendi intelligitur. Temperies autem quæ ferè ad medicum magis pertinet, ſic cōſideranda eſt. Cū medio, & temperatiſſimo corpore in humano genere B eſt conferenda, eo prius conſtituto, an notæ, quæ ferè in externis partibus exiſtunt, poſſint eſſe nunciæ internarum. Gal. hoc ſic definiebat. Si partes externæ conformatione, habitu,& tēperie ſibi eſſent ſimiles, vt ſi brachia cum cruribus,& hæc omnia cum reliquo corpore conuenirent, inde quoque colligi poſſe internas partes externis eſſe ſimiles, niſi corpus eo vitæ genere vſum fuerit, quo aut per ſolem, & labores, aut per nimium otium externæ ab internis diſsimiles factæ ſint. Cū ergo in hoc corpore externarum partium ſimilitudo cernatur,& conuenientia, cum non nimio otio, aut vmbra, neque nimiis exercitiis vſus fuerit, cum eſſet integer, quis enim eſt, qui nimio in otio eſſe poſsit Romæ viuendo? qui vrbe diſcedens, venationibus,& alijs exercitijs ſit delectatus? cum inquam partes huius corporis C conſpicuæ inter ſe valdè ſint ſimiles, confidere poſſumus has internarum naturæ certas poſſe eſſe nuntias. Ergo medium corpus in humano genere ſtatuatur noſtro ſub cœlo, & propè hoc ſtatuatur hinc quidem ſiccisſimum,& calidiſsimū corpus viſu nigrum, tactu durum,& aſperum habitu gracile,& hirſutum. Inde vero corpus extreme humidum,& frigidū, viſu album, tactu molle, habitu omnino obæſum, atq; hebes, & penitus glabrū, medium porro erit non minus molle, aut durū album, aut nigrū, hirſutum, aut glabrū, habitu formę concinno, non obęſo, non gracili, venis,& arterijs mediocribus, naturalibus actionibus pręſtantiſsimis, valetudine integerrima. Profecto ſi ad hunc hoīem Illuſtr. Dñi noſtri corpus æſtimemus, aut illi penitus eſt ſimile, aut ſi ab eo recedit, non ad partes nigri, aut duri, ſed al- D bi,& mollis accedit, præcipuè cum eſſet integrum, q̄uis ætate valde prouecta, qua corpora notas ſiccitatis maximè ſolent oſtendere, ſi calore abundauerint, hoc hirſutū, aut mediocriter eſt, aut minus q̄ medium, venis certe minoribus, vt benè norunt, qui illi venam ſecuere, arterijs quidem non minoribus ſi pulſum rectè aſſequimur, mediocriter potius ſe habentibus, animi quidem benigniori, q̄ homo medij generis, atq; ad beneuolentiam penitus propenſo, ad iracūdiam quidem facili, ſed non pertinacem, non ad vindictam durantem, neq; ēt vehementem. Nam illius vehementia intra parietes, & cum familiaribus ſoluitur, a qua iracundia ad manſuetudinē facillimè reuertatur, lenitas morum ſumma eſt, ſummum ſtudium, amicitiarum, & beneficientiæ, nec quiſquam pōt inueniri, qui ab odio, ab inimicitijs exer- E cendis magis abhorreat, ex quibus rebus hoc corpus, qđ ad temperatum accedere intelligimus, in frigidis,& humidis potius, quam calidis, & ſiccis temperato aſsiſtere neceſſe eſt, quod vt minutim,& particulatim magis aſſequamur, obſeruāda ſunt ea viſcera, a quibus vniuerſi corporis temperies conſtituitur, a corde calorem potiſsimum corpora nanciſcuntur, a iecore autē humorem, hic cor, vt ex pręſcriptis moribus deducitur, calorē aut temperatū, aut mitiorem habet, quoniā caloris vehementia non pōt non ſuperbum hominē reddere, calor actis neceſſario acerbitatē affert aīo, & feritatē tribuit, mitis autem mores affert iam propoſitos. Iecur non calore, nō etiam humore abundare, venarum anguſtia eſt nota certiſsima, qua Galenus nunquam non

Digitized by Google

confidit ſe poſſe cognoſcere, nũ corpus, quod obæſum cernitur, tale ſit a natura, an a viuendi modo factum. Cum enim amplæ venæ ſunt in corpore obæſo, corpus tale ob nimium otium eſſe, & amplum viuendi modũ Galenus iudicat. Cũ venæ anguſtæ ſunt, tunc tale corpus a natura eſſe, & a frigore Galenus exiſtimat, tantũ poteſt venarum indicium in hoc iudicio. Cui quoque fauet Hippocratis authoritas, qui corpora alba, & mollia ſemper in frigidioribus reponit, vbi certum eſt habitum tam naturalem, quam a vitæ genere acquiſitum, cauſam; ſibi ſubiectam habere certam temperiem, ita vt acquiſitus acquiſitam, naturalis naturalem illam obtineat, atque omnino, & ſemper obæſus frigidiorem, gracilis calidiorem ſignificet, ſiue conſuetudine ſiue natura calida, aut frigida illa fuerit.

Ergo cum habeamus corpus, quod, cũ eſſet integrũ, ætate penitus floreret, & vim caloris ſui iam ſummam eſſet aſſecutum, ſub qua tamen nullam ſiccitatem, nullum vehementioris caloris indicium oſtenderet, cogimur omnino illud ob mollitiem, & candorem, & modicam pilorum copiam in frigidioribus potius, quam calidioribus reponere, atque in his proximè temperamento collocare, ſi enim calidum fuiſſet, iam ſiccitatis indicia oſtendiſſet, quæ prorſus abfuere, ſi bene obſeruemus, quale corpus fuerit a trigeſimoquinto ad quadrageſimumſecundum annum. Venarum anguſtia Galeno, & pilorum cõditio quacunque ætate nota eſt certiſſima (quamuis illas a iecore non a corde oriri exiſtimaret) qua de toto corpore iudicium proferret. Nos alias corporis notas ad iudicium de toto corpore contulimus, quibus ipſum minimè calidum iudicaremus, & cordis conditionem a moribus eam accepimus, qua nõ poſſet corpus valdè calidum reddere homine nulla crudelitate, nulla ſuperbia, nulla audacia prædito, benignitate, lenitate, & beneuolentia, & manſuetudine omni penitus ornato, vt cum a corde caloris vis emanet, genere cordis ſic conſtituto corpus in frigidis potius, quã calidis ad temperamentum accedat.

De humiditate ſic eſt ſtatuendum, Iecur, a quo illius vis præcipuè proficiſcitur, vt vis caloris a corde, cum ex anguſtia venarum humidum eſſe non poſſit, non permittit, vt corpus humidum ſtatuamus. Cordis ſiquidẽ humor, qui ex facilitate propoſita intelligitur, tantus eſſe nõ poteſt, quantuſcunque maximus fuerit, vt humidius corpus efficiat, propterea hæc corporis plenitudo, mollities, & glabrities, quæ ab humore iecoris eſſe non poteſt, quæ nulla in eo eſt, a corde minus queat exoriri.

Ergo corpus obæſum calore mitiore potius, quam humiditate eſt conſtituendum, & potius pinguedini quam carnis copiæ eſt adſcribendum. Vnde neque putridis malis corpus fuit opportunum, in qua certè incidiſſet libero vitæ genere vſum, quo amplè nutriretur, nulla obſeruatione viueret, nullum cibi genus fugeret, ex longo otio ad ſubitos labores tranſiret, modo in vrbe, modo ruri eſſet, à nullo conuiuio ſe retraheret, interdum nimium quieſceret, ſæpius venaretur, quæ res putredines maximè mouent in corporibus plenioribus, & præcipuè quæ humiditate putredini ſunt opportuna. Vnde aliqua iecoris ſiccitate, neceſſario fuit ſuſtentatum, ne in putredines inciderent, quæ certiſſimis notis eſt conſtituta, quæ corpus ad mæſtitiam ſic paratum reddere potuit, vel a pueritia nõ expectata ætate firmiori, & per eam maiori caloris efficacia, humore ſic a natura ſicciori, & non multo calore feruente, a quo in animum afficiendum ſpiritus ad mœrorem eſſent valdè idonei.

Hinc ipſe a pueritia mœrori, & mæſtitiæ fuit obnoxius, quare iam locus non eſt dicendi illis, qui quandoque putarunt ob nutritionem amplè factam ſic corpus plenum extitiſſe, venarum modus, varium vitæ genus eis repugnat, quibus etiam nihil repugnantibus, omnino eſſet ſtatuendum hũc habitum temperiem frigidiorem habere ſibi cauſam, habitus enim etiam aſcititius propriam ſibi temperiem ſequitur, & tamen notas con- A trarias a natura profectas non omnes occultat, pilorum enim, & venarum conditio a vitæ genere non ſolet immutari. Illuſtriſſimi Viri frater quietiſſimum, vitę genus ſecutus habitum pallido colore, duritie & gracilitate affectum in optimum colorem, & carnis multitudinem mutauit, venis magnis, colore obſcuro, & corpore hirſuto remanente. At caloris vehementioris nota ea eſſe videtur, quod iracundus a familiaribus cognoſcatur. Iam dixi illam extra parietes non pertinere, ſubito quieſcere, & nunquam in odium tranſire, ſed dimittamus odium, quod potius ſiccitatis eſſet ſignum, de vehemẽtia dicamus, illa non excedit familiares, atque, vt eſcedat, non magis calorem ſequi eſt neceſſe, quam corporis breuem ſtaturam, nullus enim veſtrum eſt, qui breuis ſtaturæ homines, non vehementioris iræ cognoue- B rit, tenax autem ira non eſt, neque in odiũ tranſit, quoniam cor humiditate abundat, & non ita retinet impreſſionem, fundi enim facilè poteſt, & impreſſionem amittere per ſolutionem. De cerebro, quoniam caput præcipuè afficitur, neceſſario vidẽdum eſt, calidum ab omnibus iudicatur, & abundantia deſtillationis ſibi familiaris in humiditatem illius refertur. Calorem mutabilitas ſententiarum ſequi ſolet, quæ tanta in hoc viro non eſt, vt calor capitis poſſit eſſe vehementior, deſtillationes copioſæ in calorem referri non poſſunt, niſi is humori abundantiſſimo coniunctus ſit, qui in hoc capite humor tam multus eſſe non poteſt, cum imagines ad memoriam ſatis retineat, atque adeo, vt a multis eius memoria celebretur, ingenio quidem pollet maximo, & acerrimo, cogitatione citiſſima vtitur. Vnde corpus ce- C rebri, tenue penitus intelligitur, ceruicoſus nõ eſt, ſed vt oportet, ſententiam immutat, quare deſtillationis abũdantia naturalis a frigore eſſe non poteſt, præcipuè cum non ſit ita cruda, non ita longa, cum incidit.

Humorem ergo ſequatur illa neceſſe eſt, nam ſiccitas recrementis ſemper eſt vacua, niſi frigori iuncta ſit, vt etiam ipſa caliditas, niſi humiditati, cui humiditati ſaltem illud præſtat, vt excrementa ſint magis concocta. Excedat igitur aliquantum in hoc capite, vt ex conformatione vim caloris efficientis ſignificante, vt ex nutritione vim eiuſdem concoquentis monſtrante, intelligitur, non tamen multum ratione, qua diximus: humiditatis notas certiſſimas habemus, non ſolum a deſtillatione ſemper, cum incidit, copioſiſſima, ſed a ſomno longiori, a ſenſuum externorum aliqua hebetudine, D in oculis quidem exigua, at in auribus maiori, & in altera præcipuè valde euidenti, quæ aurium hebetudo identidem ſolet increſcere, nunquam tamen penitus diſcedit, & ſi plurimum imminuatur.

Humorem tamen hunc capitis copioſiorem non eſſe indicat memoria, & mediocre caluitium, neque ſero adueniens, capillorum nigredo, demum ingenium. Calorem quoque non valdè excedere facit hominis grauitas ſumma, quæ non ſine quadam tarditate exiſtit, qua nunquam præceps, nunquam temerarius viſitur, quod etiam calorem cordis poſtulat mitiorem. Oculi capitis dictam conditionem ſequuntur, qui magni, & mobiles ſunt, ob nutritionem, & ſpirituum copiam, & formantem caloris vim. Quomodo deſtillationes caput ſic conſtitutum ſint conſecutæ, facile eſt videre. Siqui- E dem calor humori coniunctus internus facilius ab externo calore feruet, capite cucurbitulam referente, quã ſi ſiccitati conſociaret, & inde cum plus attrahat, quã ſibi ſit neceſſe, minuſque ob humiditatem conſumat, relinquitur, vt, quicquid caput non poteſt ſibi applicare frigore præcipuè exterius ſuccedente infirmius factum, nec valens copiam ſuſtinere, quam prius patiebatur, illam tanquam ſarcinam deponat, quam cum non poſſit ad exteriora iam conſtricta emittere, ad interna propellere cogitur, at nullo frigore ſola caloris remiſſione recreatum comprimit eam abundantem materiam intus potius, quam ad cutem caloris remiſſione confirmatam, & inde deſtillationes exiſtunt, quæ ob calorem magis concoctæ ſunt, & magis breues.

Dicat

Dicat aliquis ſucciditatem à bile proficiſci. Hippoc. autoritate, at illa non opportunitatem corporis ſequitur, ſed febrium vim ab infernis partibus aſcendentẽ, vt Galenus illis in locis oſtendit, nec prohibet, quin à pituita vndecunque fluente poſſit exiſtere. At vnde vigiliæ, quæ longiſſimę ſæpius incidere, ſaltem ter aut quater, cum tamen integra videretur valetudine ſpatio cum maxime viginti dierum, etſi alias ſua natura ſomnos longiores habeat, non eſt obſcurum, quã facilè à ſanguine ſicciori melancholico vigilię producantur, qui ſanguis iecore ſic conſtituto vel à pueritia in hoc corpore abundauit, vigiliæ igitur illæ præter capitis naturam, ob iecoris vim, & ſanguinem ab eo in caput ſubmoſum extitere. Temperiei capitis ſic conſtitutæ, propoſitus faciei color ad ętatem inclinantem conſeruatus reſpondit valetudine integra, quod nunc viriata non facit. Ventriculi ea ratio eſt, quæ cuique nota eſſe poteſt, ex oris humore, nó multa ſiti, non crebra, potione tamen, cum ſitiebat, larga, ſic enim apertum eſt, quod tardius exſiccatur, atque ideo humidus eſt, quod pluri eget humore exſiccatus, vt in ſuam naturam reuertatur, vnde neceſſario humidior illa ſit, ſicciores enim ventriculi facilius ſqualorem ſubeunt, & crebrius, breuiori tamen potione in ſuum ſtatum ſe ſe recipiunt, cui ventriculi humiditati reſpondet, quod aluus illi ſolutior eſſe conſueuit, bilioſo quidem corpori aliquando commune inditium, hic tamen humidiori ventriculo tantum attribuendum, cum excrementa alui integro corpore non ita bilioſiora viderentur, calorem tamen fortem habuiſſe, non acrem, ſed tẽperatum neceſſe eſt, quoniam aluo citò deſcendenti ſatis poterat reſpondere coctionis celeritate, alioquin aluus crudior ſemper fuiſſet, præterea cum ad vtrumque cibi genus æquè ſe haberet, tum craſſum, & mutatu difficile, tum tenue, & calidum, atque corruptibile neceſſariam moderationem caloris in eo fuiſſe eſt exiſtimandum.

Vnde in tam vario vitæ genere tam ſecunda vſus eſt valetudine, quod non feciſſet capite non ita firmo, ſi vẽtriculus calore, aut frigore fuiſſet infirmior. Oua quidem quandoque illi infeſta fuere, ſed hoc propria quadam ratione eueniebat, valetudo tuta eſſe non poteſt in eo corpore, cuius viſcera valdè ſunt diſſimilia, minus in hoc fuiſſet, cum à nullo cibi genere vnquã abhorruerit; vitaque non in laboribus conſtiterit, non in otio ſolo, ſed ſubito ab his ad otium, ab otio ſubito ad labores traduci conſueuerit, vnde fit etiam, vt, cum corpus tamdiu omnibus generibus contrariorum reſtiterit, neceſſario ad mediam temperiem accedat, in qua robur, & æqualis in omne contrarium contentio eſt poſita.

De partibus generationi deſtinatis, non ab re hic eſt conſiderandum, cum per eas præcipuè id mali eueniat, hæ humidiores, & calidiores in hoc corpore videntur, ſi rectè obſeruaui eas notas, quæ id demonſtrare conſueuere, in quibus eſt, ſi rectè memini, meatuũ latitudo, & humoris abundantia poſita, quæ hicà nobis ſunt obſeruatæ, cui indicio reſpódet ſumma ea facilitas, qua in putredinem earum partium, & ſeminis profluuium incidit. Naturam iam corporis propoſita videamus, quid vitijs illa ſubierit, quantumque à naturali ſtatu receſſerit, quid cauſæ ſubſit, & cuius remedijs ſcientiam ſubijciet. Longitudo morbi, ſomnus, puſtulæ faciei duriores, conuulſio, ventriculi ſenſus frigidior, mœror, & alia huiuſmodi, humores craſſos ſubeſſe demonſtrant, Longitudo morbi apud. Hippocratem, & Galenum craſſos ſemper humores denotat, qui ferè frigidi eſſe conſueuere niſi calorem habuerint ex accidenti, vt in canceribus exulceratis videre eſt, quorum humor craſſus eſt quidem, calorem tamen retinet ex aduſtione, puſtulæ non ederentur niſi bilis cum pituita eſſet admiſta, aut calor aliquis eam illuc vſque tenuem redderet. Suppurarentur autem, & non eſſent duræ, ſi pituita eſſet tenuior, aut bili ipſa retineretur, aut pituita non refrigeſceret.

V Somnus naturalis quidem humore ferè producitur, aut ſola refrigeratione, cum verò naturæ obeſt, & arctè occupat præter naturæ rationem, ferè humorem cũ frigore habet coniunctum, in quibus non poteſt non eſſe materiæ craſſities, conuulſio profecto, ſi facta conſiſtit, ea ex materia pituitoſa fit, nec genere diuerſa a neruorum ipſorum alimento, vt Galenus multis in locis declarat, quæ verò identidem fit, & quieſcit breuiſſimis ſpatijs, ea non ſolum a pituita, cerebrum obſtruẽte fit, ſed aliquo ſæpè acri fumo principium neruorum irritãte excitatur, quamquam hæc quoque pituitam ad multam ſua agitatione poſſit incitare.

Hic nec videmus hanc conuulſionem initium facere ab oculis, & labijs, totaq; facie, ideo eam potius a fumo cum ſpiritibus in neruos a cerebri vi compulſo, quã B a cerebri commotione propter obſtructionem credere debemus. Verum, vt hac cauſa nerui ij pauci conuellãtur, totum tamen corpus cerebro commoto hic poteſt conuelli, Et nos reſpicientes tamquam artifices ſenſati corpus pituitæ plenum, debemus hoc ſtatuere. Sic pituitam, quæ plurima per os inde fluit, eius eſſe cauſam admiſtam, vt poſſit per denſiora illa corpora traduci, dicam reuera id non eſſe neceſſarium, quoniam alimẽto etiam pituitoſo ali non poſſent nerui, niſi illud per bilem extenuaretur. Num verò, quia ſimplices humores in corpore eſſe non poſſunt, in pituita quoq; aliquid bilis ſubſit, ſubtiliori egeret quæſtione, cuius hic locus non eſt, ſat eſt ſi exceſſus ipſe humori pituitoſo, & craſſo aſsignetur, & tantus, quam maximus pituitæ in corpore vlla in parte conceditur. Ventriculi conditio, qua C frigidus eſt, humorem pituitoſum ferè continet, frigidum ventriculum eſſe dicet Galenus illis verbis, quæ habet 8. de compoſitione medicamẽtorum ſecund. locos cap. 3. quæ eaedem ſunt. Sufficiens autem ſignum frigidæ affectionis præter ægroti ipſius ſenſum eſt ſine ſin eſſe. Eodem pertinet vehementiſsimum capitis frigus, & grauitas. At vnde fumus ille calidior per œſophagum aſcendens? vnde calor ille capitis ferè poſt frigus ſucccenſus, ſæpè a ſomno moleſtus? Vnde linguæ illæ ſalſedo, illa quaſi inflammatio cum vlcuſculis poſt illud comitiale ſymptoma præcipuè exorta? Quid verò miri eſt, ſi in corpore mediæ naturæ humoribus repleto cum craſsis abundantibus, aliquid calidioris inueniatur, præterquam quod non ſolum ex putredine vitioſorum humorum in corpore diu retentorum, qui D nunquam tales manent, quales prius eſſent, ac cum non poſsint in alimentum conuerti, nec verò putredinem concipiunt, & obſtructionibus craſsitiem humorum ſequentibus, ſed ex vitio ſuis calor neceſſariam habet originem. Vnde ſi calor capitis ſequatur ad frigus, apertè oſtenditur, obſtructio humorem frigidiorem conſecuta. Si ſomnum calor ſequitur idem ſignificat. Si ventriculus non benè concoquit, mirum non eſt aliquid genus cibi id putredinis interdum concipere ex longa mora in ventriculo habita, vt ex aluo adſtricta cognoſcimus, qua fumus per œſophagum efferatur, pręcipuè ſi quid humoris melãcholici oblongam moram ea putredine incaleſcere contigerit, is enim ex Ariſtotele fer E uore concepto maximum calorem edere eſt idoneus, & ſi ex Galeno tarde incendi poſsit ob craſsitiem, & frigus: melancholici humoris notas videamus, mœror præter naturam, & vitæ ſolitariæ ſtudium humoris melancholici notæ ſunt, & eius quod omni calore vacat, & minimè exuſtum eſt, nam exuſtus maniam potius ex Galeno tertio de locis affectis excitaret vi illius caloris, quem ad inſtar calicis, & cineris ex eius vſtione retineret, præterea niſi exuſtionem illam habeat, quæ lente admodum facta, & longo tempore nihil caloris relinquat, quod pilorum materiæ contingit, vt in ætatum mutatione, ea enim ſine calore humorem exſiccat, cuius generis hic exuſtionem eſſe non negarem.

At ſi primo eſſet exuſtus craſſus humor melancholicus, a quo maculæ toto corpore extitere? a quo naſus diu intumuit turpiſsimè? proculdubio cutem, & ſub-

iectam ei carnem exulceraſſet, calore enim diſſoluit, &
conſumit, craſſitie autem ſubſiſtit, &, dum moratur,
tempus habet ad caedendum, & vim ſuam imprimen-
dam, ac quo craſſior eſſet, eo interiores, & altiores par-
tes conſumeret, quæ ipſum non poſſent extrudere craſ-
ſitie reſiſtentem, vnde vel oſſa ipſa id periculi non vi-
taſſent, nam mora, quo longior eſt, eò magis acrem red
dit humorem, cum malus humor in corpore non poſſit
idē manere, qui è venis fuit eiectus: fuere ab hinc trien-
nium duo ad ſummum vlcera, quæ putredinem biliosi
humoris potius, quam alterius ſignificabāt, reliquis om-
nibus, quæ in toto corpore erant, nihil huiuſmodi ha-
bentibus, nam maculæ rubræ ſine cutis eroſione erant,
vt poſtea fuere etiam nigriores, oculi rubor vel ipſam
pupillam occupans caruit dolore.

Quare humor omni exuſtione illa, quæ calorem re-
linquit, penitus vacare intelligitur, vt craſſitiei humo-
rum, non calor, ſed frigus inhærere intelligatur. Quibus
in locis verò dicta pituita, & melancholia fiat, relinqui-
tur conſiderandum, pituita aperte in ventriculo habet
occaſionem, etſi in caput ſubmota ſomnos, grauitates,
& conuulſiones pepererit. In capite enim ſuam originē
non habere illud mihi videtur eſſe certiſſimum argu-
mentum, quod offenſæ capitis continuæ non ſint, ab
hinc tres dies ſine dolore, ſine eo graui ſomno, & ſine
frigore illud eſt, præterea, cum caput illis male habebat
malis, tunc ventriculus quoque ſupradictis occupaba-
tur, ventriculo ab illis leuato, capitis quoque quieuere,
quod ventriculum affectum, ſecum caput afficere indi-
cio eſt, caput verò ſeipſum nihil mali procreare. Me-
lancholiæ ſedes, quæ mœrorem ob capitis affectum mo
uet in capite quoque ipſa non eſt, tum quoniam eius ibi
generandæ nulla opportunitas, cum cerebrum ſua na-
tura humidum ſit, tum autem quoniam mæſticia lon-
ga habet interualla, quibus quieſcat: ergo neque in toto
corpore ei humori occaſio fuerit quoniam infirmum
caput à toto corpore eo humore referto, nullo ſpatio ſe
ſe poſſet tueri. Reſtant igitur viſcera melancholico hu-
mori generādo, ſeu colligēdo idonea. Iecur, & meſarai-
cæ eum humorem ſolent generare, illud ſua intempe-
rie, hæ autem quadam ſua inflammatione latia obſtru-
ta. Lien verò ad huius humoris congeſtionem facere ſo
let, præcipuè cum eſt imbecillum, nec ſatis poteſt eum
conſumere, aut attrahere.

Hoc in corpore meſaraicas nō accuſamus, quoniam
in ventriculo non videmus quæ ad dictam earum affe-
ctionem ſequi conſueuere, non lienem, cum magnum
illum non ſentiamus. Reſtat ergo iecoris culpa, quæ qua
lisnam ſit, quamquam habeat cauſam, quærenda eſt,
& ſimul ventriculi offenſæ origo inueſtiganda.

Doctiſſimi Viri, cum video iecur, & totum corpus
ſic affectum vrinis eoſdem craſſos humores ſignifican-
tibus, tenuitate, albedine, & ſpuma, cum nullam aliam
cauſam poſſim cogitare, qua integerrimum, & valentiſ-
ſimum corpus tam ſit à ſua natura mutatū, vt quamuis
carnem multum, non tamē vires, non colorem recepe-
rit, vnde πολύσαρκον potius quam ἄσαρκον pondus fe-
rè ſentit ſic enim fit, cum quā idem graue ſibi non fit
quando idem non eſt, neque æquale eſt incrementum
oneris, & ferentis, ſed illud maius, ſic pondus ſentietur,
& non eſt caro illa idonea ad ſe ſe ferendū, quoniam ca
ro aliena eſt, quæ eget alio ferente: præterea, cum tā cu-
rationibus omnibus reſiſtat, purgationibus crebro ad-
modum repetitis eius malum non cedat, neceſſario in
eā ſententiam deſcendo, quod vitium adhuc illud inhæ-
reat, à quo abhinc trienniū corpus fuit à natura ſua tranſ
mutatum, præterquam quod notæ hæ eius vitij fere ſunt
familiares, & proceſſus omnis talis eſt obſeruatus in
hoc corpore, qualis illius vitij eſſe ſolet ſiquidē ſyphilis
primis temporibus tenuiores humores mouet, & cali-
diores affectu efficit, ſpatio accedēte illis diſcuſſis ſqua-
lorem quendam inducit, & in craſſioribus inhæret, quos
notis proprijs demonſtrauimus. Ergo natura huius luis
reſtat contēplanda. Illa à maioribus medicis tanquam

A occulta relicta eſt, à me tñ in tam graui caſu non eſt præ
tereūda, vt, ſi quid quā auxilij ea eius diſputatione dedu-
ci poſſit, id nos omnino non fugiat, nam difficillima in
re verſamur, & perſonæ digniſſimæ cauſam tractamus,
pro qua nullum tempus, nullum laborem debemus præ-
termittere. Syphilis id habet cū quibuſdam alijs morbis
commune, quod contagio communicatur, multa ſunt
morborum genera, quibus hoc conueniat: ſyphilis hoc
à plurimis differt, quod ad cor per ſe nō videtur pertine-
re ſub eaque vitam non niſi per accidens periclitari. Vn
de, cum plurimi morbi contagio hominem excipientes
interimant, qua cor adeunt, ſyphilis id nunquā facit, ni-
ſi ex accidenti humore aliquo à ſe genito, aliquod offi-
cium neceſſarium vitæ impediente, quare ad humores
potius, & ad iecur pertinebit, vt ſcabiei genera lepræ, &
B ipſa elephantiaſis, cum illis ergo hoc habet commune,
vt remediorum ratio ipſa quoque oſtendit. Elephantia-
ſis ſicco humore conſiſtit, ſicciſſimis tamen diſcutienti
bus remedijs ſoluitur, ſcilicet quoniā non ſolidas corpo-
ris partes occupat, in quibus inhæreat, ſed per humores
eas tantum afficiat. Syphilis quoque quandoque ſolis
purgationibus humorum curatur per aluū factis, quan-
doque per ſudorem, ſiue ſuffumigijs, ſiue potionibus ex-
citatum, quandoque per ſputa præter dictas purgationes
vnctionibus hydrargiri, vel ſuffumigijs id efficientibus,
quandoque ſolis exercitationibus, vt in multis eſt obſer
uatum vehementioribus, & diuturnis nulla alia ope ad
hibita, qua ſolidæ corporis partes aut curentur, aut re-
creentur. Ergo ad humores in venis, & carnibus ſubſi-
ſtentes hoc vitium pertinet, in illiſque conſiſtit. Vnde in
C hoc ab elephantiaſi, & à ſcabie, & lepra hac ratione nō
videtur differre, differt autem ab illis, quoniam, vt illa vi
ſcera, & eorum venas, & carnes tantum videntur attin-
gere, corde vno prætērito, ſic ſyphilis & dicta viſcera, &
cerebrum ipſum ſaltem per illius venas attingit. Vnde
omne genus affectuum videtur poſſe procreare, cū præ-
ter cor cæteras omnes partes præcipuas cōtaminet. Cu-
ius rei cauſam exiſtimaui in eo eſſe poſitam, quòd con-
tagium id primo recrementum vltimi, atque vtilis ali-
menti vitiat, & hoc in omnibus membris eſt ea eorum
nutritione, Quæ res facit, vt etiam fere per pudenda, cō-
præhendatur, cum quibus illud recrementum habet cō
ſortium. Quid illud modo ſit, quod contagio morbum
de corpore in corpus traducat, a multis eſt diſputatum,
nec a nobis nunc quærendum, in eo id nobis eſt obſer-
D uandum, quod poteſt noſtrum conſilium dirigere in cu
ratione, quidnam habeat opportunitatis, vt a corpore
amoueatur, cum ſit in humoribus poſitū, neque naturā
viſcerum violet, propterea diſcutientibus, & purgantib.
corpus tollitur, propterea iecore non contaminata reli-
quæ corporis partes poſſunt vim nutricem retinere, vn-
de multa inueniūtur corpora hoc morbo oppreſſa, mul
tū tamen nutrita, in quibus humoris vitium, aut ad arti
culos amandatur, aut ad aliam certam partem, aut per
vlcus aliquid excernitur. Vbi inſcientiſſimi aliqui non
ſunt veriti facere in ſubſtantia contrarietatem, & pone
re hunc morbum in ſubſtantia iecoris, qui neq; in con-
ſtitutione iecoris fit. Siquidem iecore ſecundum pro-
prium corpus viciato, nulla corporis pars vim altricem
valentem haberet, qui verò humor vitioſus ſua vligine
E maximè mēbranis adhæreſcit. Ergo diſcutientibus, &
repurgantibus humores ipſos malum ſoluitur, qm̄ eſt
humor malignus halituoſa forma per corpus vniuerſū
fuſus, ſanguinem, & ſanguinis potiſſimum alibilis re-
crementum contaminans ſecundum illius partes infir-
miores, quas in ſuum vitium conuertit, hoc eſt, putridū,
& lentore maximo præditum, quo in meatibus facillì-
mè hæreat, vbi dum ſpatio tabeſcit, & ſqualet, humores
ſemper craſſiores reddit, & magis melācholicos, quod
proceſſui in hoc morbo obſeruato reſpondet, vnde au-
xilia huius mali, aut violenter expurgant, aut valdè ſunt
ſudorifera, in quibus ea ſunt valentiora, quæ maximè
abſtergunt, & incidunt, quare guaiacum cognoſcitur.

Contra a frigidis peius malum fit, & magis infigitur

hic

Digitized by Google

hic prætereo tanquam ſuperuacuum dicere, quam hæc morbi natura ſic conſtituta morbis ad illum conſequētibus reſpondeat vt hoc, vel illud viſcus magis obtinet, vnde bubones non ſolum in inguinibus, ſed etiam ſub alis exiſtant, & gonorrhæa, vt teſtes, & partes ſpermaticæ affectæ magis ſunt, atque ab vniuerſo venarum ambitu demiſſam materiam recipere ſua imbecillitate coguntur, ſic capite infirmo huic ſui recipiendæ obiecto vnde fiant ad periosthia, ad neruos fluxiones, & mille tædia. Verum in hoc corpore nobis propoſito caput infirmitate cogitur halitus multos recipere, qui cum neceſſario naturam humoris referant, vnde ipſi attolluntur, amiſſo calore attollere, partim in pituitam redeunt, partim melancholicum ſuccum referunt, vnde ſomni praui, vigiliæ moleſtæ, frigora, ad quæ propter obſtructiones, & moram vitio huius luis ad id oportuno calores ſequuntur, inde mœrores, & amor ſolitudinis, & omnes animi exacerbationes, capitis dolores in dextra præcipue parte, vt calidiori, halitibus melancholicis magis aperta, atque eorum officinæ obiecta, non impedita interea corporis nutritione.

Eadem morbi natura iam ſubiicit nobis cognitionem auxiliorum, illa hæret lentore ſuo, tanquam quidā ſitus, & viſgo, eſt inde exturbanda repurgātibus, abſtergentibus, & uehementer diſcutientibus auxiliis, in quibus, cum potentiſſimum guaiacum obſeruemus, nullū remedium uidebitur illi anteponendum.

Verum, cum fruſtra datum ſit multoties, videtur quærendum, num illius vires colligendæ ſint maiores minori aquæ copiæ incoquendo, num aliquid aliud illi ſit adiungendum, a quo fiat valentius, quidam herbas calidiores, & alii vinum adiungunt, num tenuius faciendum per deſtillationem, vt etiam magis habeat penetrationem, num tandem illi quærenda ſit efficacia a tempore, & longiori ſpatio, quam antea tribuendo. Non dubito ego viri doctiſſimi, guaiacum egere alterius auxilio, cum ſit præſtantiſſimum, vt omnium nationum, & omnium ſeculorum teſtimonio eſt comprobatum, incidit valentiſſimè, abſtergit non minus, & leui adſtrictione ad penetrandum eſt maxime idoneum per internos præcipue meatus, neque eget meo iudicio deſtillatione, præcipue, quoniam per illam omnino abſterſione, & adſtrictione priuaretur, deſtillationumque alias vires acuit, alias detrahit, minus aliquo alio admiſcendo eget, niſi quandoque vino egeat, cum nerui, & articuli citum eius aduentum requirunt, alioquin alieno eo vtitur, quæ neceſſitas non eſt in hoc corpore, reſtat potius, vt ei uires augeamus aut temporis ſpatio, aut coquendi modo. Temporis ſpatium ego anteponerem, ſic enim neque natura acrius affligeretur, neque morbus tempore non vinceretur, ſi enim quadraginta diebus acceptum malum fere ſuperauerit, cur aliis diebus adiectis id non penitus faciet?

Verum dicat aliquis, corpus nimirum exſiccabitur, & calefiet. Viri præſtantiſſimi uobis non eſt obſcurum, quam facile morbis deletis naturę uires reſtauret, & corpus renutriat. Hic vires viſcerum firmantur, vnde facillime cibis idoneis corpus carnes reſumet præterquam quod fere omnes medici memoria digni, qui aut de guaiaco ſcripſere, aut de illius natura tradidere, omni aſſertione affirmant, guaiacum non exſiccare ſolidas corporis partes, quin ab illo potius nutriantur, præcipue viſcerum carnes, neque vero vos non eſtis experti, quam tuto guaiaci potiones ſumma cum abſtinentia ſicciſsima, & calidiſſima corpora accipiant, nam certe nos illud quotidie experimur.

Cuius abſtinentiæ inſtituendæ ratio a melioribus medicis in ipſam nutriendi vim guaiaci refertur, quæ cibi alio copioſiori non egeat, minus uero id verendum eſt in hoc corpore, in quo humores craſſi proprie quidem abundant, & plurima pituita, neque eſt, vt quis mihi reſpondeat ob id neceſſario non colligi intemperiem calidam abeſſe, quia crudi humores, & pituitæ poſſunt defectum copiæ caloris naturalis ſequi, qui defectus acri qualitati, & calidiſſimæ intemperiei ſæpe adiungitur.

Ego enim non uideo quomodo crudi humores, & pituita ab intemperie calida poſsint exiſtere, poſſunt quidem crudi ab ea eſſe humores cruditate illa fumoſa exuſta, & corrupta, quamuis enim copia deſit (niſi in corpore ad interitum tendente) vincit tamen qualitas, quæ, cū nimia eſt, valde colliquat, & vel fluxiones alui, vel vrinarum copiam, uel ſudores mouet, vel hydropē facit, quod nomine ἀναστοιχείωσιν a Galeno appellabatur, & in febribus malignis ſæpe videmus, aut exurit, ſub qua exuſtione quid fiat habemus a Galeno quinto de locis affectis cap. 7. venis enim meſenterii ſecum affectis iecur humoribus in bilioſos, & putridos mutatis profluuia alui excitat, moderatior uero intemperies calida non poteſt aliud humorem, quam calidum procreare qualitate ſic naturaliter agente, & defectum copiæ ſuperante. Quare huius corporis conditio remedium propoſitum neceſſarium non recuſat.

At alias guaiacum ſiccitatem induxit. Vtinam induxiſſet, nam ante alienum humorem, quam utilem naturæ diſcuſsiſſet, & corpus integrum cito carnes optimas refeciſſet. Galenus uel breui eis tempore reſtituit carnes qui adeo eſſent confecti, adeo languerent, vt vix quatuor lactis uncias poſſent concoquere, corporis partes ita ſunt comparatæ, vt proprios humores retineant, nedum attrahant, alienos medicamentis permittant, potius deficientis humoribus, ita inter ſe partes ſunt affectæ, vt infirmiores præſtantioribus ſuccum neceſſarium permittant, valentioribus ſemper magis attrahentibus, vnde cutis omnium imbecillima prima eſt in his euentibus, quæ proprio ſucco priuatur, & fit ſqualida penitus, antequam uiſcera tabeſcant, ut optime Galenus lib. de tabe eſt contemplatus.

At noſtrum corpus nunquam tam aridū fuit, nunquam non molliſſimum, nūquam tam extenuatum, quin cum eo ſtatu tutiorē uitam ageret, ſemper optime concoxit, nūquam plus iuſto ſitiuit, nunquam aluus ſuppreſſa eſt, & corpus ſatis ualens fuit, non ſolum ab acceptis potionibus, cum cibo ampliori uteretur, ſed etiam ſub illis, cum & ualde abſtineret, & copioſiſsime ſudaret. Cum uero aliquo tempore bene babuiſſet, & iam in eadem ſymptomata recideret, capitis, & totius corporis grauitatē, ſurditatem, artuum dolores, & uigilias, tunc animo ægerrime ſe habente male nutriri incipiunt.

At laborauit quodam menſe febricula, illa quoque ad reliqua ſymptomata ſucceſsit, fere tertio menſe poſt guaiaci potiones, cuius febriculæ initium ſub noctem fiebat cum frigore, mane uero quieſcebat, ut medici profeſsione maximi illam in deſtillationem retulerunt frigore illius a ceruice initium faciente, tantum uero abfuit ut corpus tenuius exiſtimarint, quod illi potius curationem illam ſiccantiſſimam inſtituerint cum guaiaco, cum eius cortice, ſexcupla tantum ratione aquæ decoctis, non uereamur ergo guaiacum mediocri modo, ut fieri ſolet, exhibere, illique uires adiungere ſpatii acceſsione, nam, ſi a propinquis exemplum velimus accipere, & fiduciam nobis comparare, frater illius, corpore longe calidiori per multos annos utiliſsime bis quotannis accepit maximis totius Italiæ medicis authoribus, unde integerrima ualetudine fruebatur, cogimur medici doctiſsimi a morbo, longe magis cogimur a ſæuiſsimo ſymptomate, quod a frigido & craſſo humore proficiſcitur authore Galeno ſexto aphoriſmor. 47. & quinto Aphoriſmo. 7. & omnibus in locis, ubi loquitur de conuulſione cuius remedium ſingulare eſſe ſtatuit ſiccitatem, uel ab arte, uel a natura per ætatem inducta ſit. Verum cum tanto ſpatio guaiacum dandum ſit, ut efficiat opus, quod quærimus eſſet ne potius aliquo ſpatio danda china?

Certe ea poſſet minori cum abſtinentia, minorique calefactione per ſudores expurgari, atque ſic comparatum purgatione omnis generis, & reliquiis humorum ab vſu chinæ extenuatis, a guaiaco poſtea exciperetur, & facilius, breuiorique ſpatio a potionibus guaiaci poſ-

ſet

ſet reſtitui, expurgandis per ſudorem reliquijs humorũ a china extenuans, nam alioquin ſolus chinæ vſus mihi non ſatis facit, quem neque puto neceſſarium, niſi vt corpus parer, & temporis longinquitatem, & abſtinentiæ moleſtiam imminuat. Vt moueat enim ampliorem ſudorem china non ſequitur eam magis huius mali ſemina abſtergere, cum nulla abſtergendi vi ſit prædita, vbi quæſo ne derogetis fidem guſtui, nam abſterſio penitus tactu, & guſtu eſt iudicanda copia ſudoris materiam habet ſanguinis ſerum, quod cum exit ſecum educit vitioſos humores ad exeundum paratos, at huius luis vitium, cũ hæreat ſudorem non ſequitur, niſi vehementem abſtergenda vim habuerit medicamentum.

Quare ſudorem mouentia ſerum a ſanguine ſegregant, ſanguinem craſsiorem relinquunt, vt docet Galenus ac niſi vitium abſtergant peiorem conditionẽ corB pori parant, nam lues craſſum ſanguinem in ſui naturã conuertens ſummam pertinaciam huic malo acquirit, ergo cum chinæ potionibus craſſorum humorum expurgatio coniungenda eſt per medicamenta aluum mouentia inter potiones intermittẽda, & coniungenda eſt guaiaci vis hoc modo finitis chinæ potionibus, ductaque aluo abundanter potiones guaiaci ſubiiciantur ſua abſtinentia ſumendæ. Aqua, vt dixi, nihil metuendum iudico, & eius ſumma ſubeſt, neceſſitas in morbo, qui non minus quam elephantiaſis eſt diſcutiendus, vel calidiſſimis auxiliis, ſi eſſet opus, inflammatio iecoris, & ipſa per abſinthium, & per alia calidiora illam conſumẽtia curari vult.

Reſtat, vt de modo, & tempore huius curationis præcipiendæ loquamur. Tempus id deligendum, quod aliquanto ſit calidius, tum ſic ratione ſudoris poſtulante, tum nihil repugnante in ipſo homine, nam cum æſtiuis C diebus alias acciperet has potiones, ſumma etiam cũ abſtinentia facillime abundantiſſimos ſudores ferebat, & hoc vſu veniet commodiſsimo, cum tempus, quod intercedit, ſit Ver quo corpus erit ad eas potiones comparandum, ſiquidẽ modus ſic eſt inſtituendus, vt corpus quã maxime poteſt a craſſis humoribus liberetur, quibus omnium vacuum eſſe debet, cum potionibus vti oportebit, a quibus neque ſubito, neque breui poterit liberari, ſed paulatim, & repetitis omnibus modis, uena incidenda ſanguini tantummodo craſſo detrahendo, alioquin ſupprimenda detractio non ſemel, ſed iterato, & per epicraſim facienda, locus incidendæ venæ ad lienẽ ſpectaret, nã iecori quoque id attinebit, a quo primo venæ ex Galeno oriuntur, cui primo cura ſub hoc malo eſt tribuenda, lien uero in hoc corpore ob humores melan D cholicos non negligendum, hæmorroides quidem lieni capiti, vna & iecori prodeſſent, ſi a natura tumẽtes mariſcæ aperirentur, aut hirudinibus aut aliquo alio inſtrumento.

At vel non tumentes, vel arte tantum euocatæ parũ euocatæ parum profuturæ mihi uiderentur, quoniam & tenuior ſanguis ad alimentum inteſtinorum demiſſus elicitur, natura malum ſanguinem, & craſſum non prudente, & cum aliquo periculo autoritate Galeni hæmorroides aperiuntur, vt in commentariis aphoriſmorum habetur. At abhorret a ſanguinis miſsione, illam valde metuit, prætermittatur quidem, ſed iteratio medicamentorum purgantium ſufficiatur, interea & mediis E temporibus inter purgantia medicamenta, aut inter venæ ſectiones, ſi ſint faciendæ, illa ſunt exhibenda, quibus humores extenuentur, incidantur, atque abradantur, ordinibus ſic conſtitutis, ut ab imbecillioribus incipiamus.

Primus ordo ſit ex ſyrupo de ſucco cicoreæ, de ſucco borraginis, & oximelite, quæ diluantur aqua, in qua incocta ſit cicorea betonica, borrago, fumus terræ, & ſimilia. Hunc ordinem excipiat medicamentum ex confectione hamech, ad vnciam mediam, diacatolicon ʒ. 6. rhabarbari ℈. 4. quæ ſoluantur aqua, in qua cocta ſit agaricus ad ʒ. 1. epithymum, polypodium ad ʒ. 3. ſena ad ʒ. 1. cum floribus cordialibus, aniſo cinamomo, &

A ſimilibus, alter ordo habeat ſyrupos de epithymo Meſue, de fumo terræ compoſito de pomis Regis Sabor vel oxymel compoſitum, qui ſoluatur aqua, in quo incocta ſint, epithymum ſena, fumus terræ, ſtœchas, lupuli, & ſimilis, quem ordinem excipient pillulæ ſine quibus, aut aggregatiuæ cum cochiis, adiecto ſucco ellebori in aqua macerati, atque expreſſi, qui ſuccus tutiſsimus eſt, et ad ℈. 1. imponitur utiliter, dummodo elleborus ſub diebus canicularibus auellatur, ſunt præterea illæ, potiones quæ a Raſi in antiquis capitis doloribus melancholicis humoribus proponuntur a Montano in hunc uſum reuocatæ, & a noſtri ſeculi medicis fere omnibus receptę, in quibus ueratrum incoquitur, &, vt opus fuerit modũ illius poſſumus augere, nec inutiliter dragmæ modus meo iudicio adhiberetur, quod in hoc corpore alias exB pertus ſum. Theriacæ vſus ſub his purgationibus apprime mihi videretur idoneus, & mytridathi ſub ſudoribus, quos mouere ſolet præterii alui illam ſolutionem, quæ ſolet omnibus potionibus anteponi, vt uentriculus ab omni humorum lentoris liberetur impedimento, & potionibus vtilius vti poſſit, quoniam id nulli medico ignotum eſt.

Corpore exacte admodum expurgato, & ſudoribus tuto vtendis comparato, ſcilicet ab omnibus craſsis humoribus libero, qui alioquin ſudoribus mouendis magis cogerentur tunc poſſunt potiones chinæ exhiberi ſpatio ad ſummum viginti dierum mediocri viuẽdi modo, vt ratio medicamenti poſtulat. Ab his guaiaci potiones modo iam recepto, & vſitatiſsimo, vt quælibet vncia ligni in aquæ libra ad ſummum incoquatur, corticem dimitterem, quoniam uim potius exſiccandi, quã abſtergendi habet quærentibus nobis potius abſterſioC nem, quam exſiccationem aliquam coctio ad tertias, ad dimidiam fieret, bis quotidie acciperet mane ad vncias. 9. veſperi. 7. darentur, ſudores, etſi non multa vi, aliqua tamen arte mouerentur, capite non onerato, corpore tamen ueſtimento plurimo obtecto, ubi non multa opus erit diligentia, quoniam facillimum eſt hoc corpus ad ſudores. Sub his potionibus quadraginta dies maneret, in quibus quater, aut quinquies aliquod medicamentum accipiat, quo ſi quod craſſi, & concreti in corpore ex ſudoribus ſubſtiterit, illud totum per aluum demittatur extremis in potionibus, ſi renes aliquid incommodi accepiſſe videbuntur, vellem incoquerentur myrobalani aliquanta portione, a quibus uiæ in caput ipſæ quoque laxitatem amitterent.

Sub his guaiaci potionibus uictus eſſet ex amygdalis D potiſsimum abſtergendo dicto lentori ualde idoneis ex pane bene cocto, ne lentorem afferret, non tamen multum torrido, ne melancholicum ſuccum gigneret. Si caput proprium aliquod auxilium poſtulauerit, quod certe futurum non credo, cum ab vniuerſo corpore, & a iecore afficiatur, non deſunt, quæ proprie ab ipſo pituitã detrahant. Dico pituitam, quoniam ſub auctore Galeno cerebri excrementa alterius naturæ eſſe facile non poſſunt. In nares ſucci ex vna gallide, ex herba urceolari, ſeu murali dicta, ex beta, &, quod valentius, ex ciclamine, & huiuſmodi aliis immitti poſſunt, Pulueres multi ſunt, vobis non ignoti, ex pipere, elleboro, ſtaphis agria, iride, amaraco, & huiuſmodi alijs, ijdem pulueres E melle collecti, & naribus, aut palato adacti pituitam ſolent detrahere, ſolẽt idem facere gargariſmata, quę nulli ignota ſunt.

Finitis potionibus, & curatione omni paulatim ab ea sũma abſtinentia ad vſitatam viuendi rationem erit reducendus, non ſolum quod ad cibum pertinet, ſed in reliquis omnibus vt cœlo paulatim aperto conſueſcat, & ad exercitia paulatim ſe referat, quæ demum, & aſsidua, & uehementia illi erunt vtilia. Reliquo tempore non ſubito medicamentorum conſuetudinem dimittat, ſed bis in anno ſaltem purgationibus corporis utatur, clyſteribus autem bis in menſe aluum ducat, natura enim aſsiduis auxiliis uti conſueuit, & negligẽtior facta, & auxilia expectans, ſi illis priuaretur, humores

multos

multos congereret, & corpus periclitaretur. De Venere præceptum illis permitto, qui norunt, an vti illa conſueuerit, certè quidem inclinante iam æſtate, capiteque infirmo vel ſolitus veneris vſus, niſi minueretur, eſſet inutilis. Sed forte fui nimius, cum illius cura ſapientiſſimis Medicis ſit demandata. A

De timore, quo multi deterrentur, ne corporibus calidioribus guaiacum abſtinentia dent.

CONSVLTATIO CCCLXVII.

ILluſtriſſimus & Excellentiſſimus Dux, qui tota ſua ætate à principio ad vſque ſenectutem, etiam antequam in morbum vllum incideret, ſemper pallido colore in luteum vergente fuit, pilis penitus nigris, & totū corpus occupātibus, admodum duris, cum in morbum articularem incidiſſet florenti ætate ea, curatione conualuit, eademque tanquam præſeruatione valetudinem tutatus eſt; qua bis quoque anno potiones guaiaci ſumeret, in id exemplum. ℞. Ligni guaiaci in ſcobem redacti ℥.6. cortic. myrobalanor. chebul. ℥. 1. Aquæ communis lib. 6. Fiat infuſio per 24. horas, & deinde decoctio ad conſumptionem dimidij, quæ coletur cum expreſſione, & ſeruetur pro ſyrupo. B

℞. Supraſcripti ſyrupi ℥. 6. Mellis roſacei ℥. 1. ſ. Miſce pro ſyrupo.

℞. Reliquias ſupraſcriptæ expreſſionis. ℥. 6. guaiaci ſcobum non decoctarum ℥. 1. Aq. ciſternæ lib. 12. Fiat decoctio ad conſumptionem quartæ partis, quæ coletur cum expreſſione pro potione. C

Alias.

℞. guaiaci ℥. 6. corticum eiuſdem ℥. 1. ſ. cort. myrobalanor. chebulor. ℥. 1. Aquæ communis lib. 8. f. &c.

℞. ſupraſcriptæ colaturæ. ℥. 6. mellis roſacei. ſyr. de pomis ati. ℥. 1. Miſce pro ſyrupo.

Cum vtroque genere ſupraſcriptorum ſyruporū per interualla miſcebantur, ipſe ſyr. roſaceus ſolutiuus cum elect. roſaceo Meſues; aut etiā diaphænicon, cum elect. roſaceo m. & ſyr. roſaceo ſolutiuo.

Tempora harum potionum multa, & crebra fuere nimirum ſuprapoſita. Anno 1555. Martij 10. Nouemb. 20. 1556. Ianuarij 31. Octob. 15. 1557. Aprilis 8. 1558, Iunij 1559. Feb. dieb. 42. Octob. dieb. 40. 1560. Martij diebus 42. Septembris 13. 1561. Octobris 42. 1562. Februarij diebus 43. Octobris 41. 1563. Februarij 21. Octobris 31. 1564. Februar. 40. Octobris 33. 1565. Martij 31. Octobris 32. Quoque itaque anno vſq; ad 1574. bis accipiebat, & ita vix podagram paucis diebus ſemel tertio aut quarto quoque anno ſentiebat, cum prioribus temporibus totis articulis laboraſſet. Poſtremis quidem annis decoquebatur guaiacum ex iure pulli, & ad 22. tantū dies ſemel in die ſumebat ſine vlla abſtinentia. D

Ea quo videre quiſque poſſit, quam non exſiccet humidum natiuum hoc ligni genus, quamquam alienum conſumat, is enim vir ætate ſua annum 60. attingente erat coloratior, candidior, carnoſior, quam vllus alius optimæ temperiei. Itaque metus iandem ligni huius exhibēdi ſumma etiam cum abſtinentia vel aridis corporibus abijciatur. Nam ego etiam eos, qui tabeſcere admodum viderentur ex morbo gallico his potionibus curaui. Podagræ autem, cum inclinaret, per lotiones pedū cura erat, factis ea lixiuio, cui incocta eſſent roſarum rubearum, betonicæ, iuæ, ſambuci an. M. 1. Nuces cupreſſi. Num. 5. Laudani ℥. 2. myrtillor. M. 2. E

Vel ex, vino nigro roſar. rub. M. 3. nuces cupreſſi. Num. 7. aluminis rochæ ℥. 2. &c.

De morbo gallico.

CONSVLTATIO CCCLXVIII.

DEliberatio ſuperioribus diebus facta, & quinque magnorum Medicorum conſenſione confirmata videbitur à vobis iterum digreſſis illis magnis Medicis in dubium reuocari, cum rurſus nouum Medicum conſulere cogitaueritis. Quæ res forté mihi perplaceret, ſi intelligerem in hoc petendo noui hominis conſilio nihil prætermiſſum fuiſſe, quod ad explicandam noſtræ deliberationis cauſam eſſet neceſſarium.

At enim primum verendum eſt, ne quod quinque Medicorum labore ſummo fuit diu, multumque diſputatum, & ſubtiliter ad modū diſceptatum, id vnius medici etiam perturbati, propriæque gloriæ cupiditate omnium affecti memoria poſt longum interuallum temporis ad hominem nouum referre perfecte potuerit, &, quod difficillimum perceptu fuit tribus conuentubus, & longis ſermonibus agitatū illis hominibus, qui ægrotum diu tractarant, ne id breuis ſcriptura homini abſenti oſtenderit. Certiſſimum quidem eſt quod multa in hoc rerum faciendarum genere ſcitu quidem neceſſaria ſcripturis explicari nequeunt, præſertim cum de virium modo, quo tum morbus, tum remedia, tum natura corporis metienda ſunt, agatur, quæ omnino oculis, manuque medici ſunt cognoſcenda.

Quod facit, vt ſatis mirari non poſſim quomodo inciderit in animum alicui, velle in rebus iam definitis per eos, qui diu interfuerunt, ſiquid dubij inciderit, id poſſe ab eo definiri, qui a notitia harum rerum plurimum remotus ſit, & ab ægro longè abſit, cur verò in omnibus ſtandum ſit illius relationi, quem neque tantum memoria pollere, neque pure ad rem loqui certe veriſimile ſit, ne dum, quæ verbis explicari non poſſunt, in alterius notitiam adducere queat.

Sic itaque de hoc ſtatuo, vt, ſi quid interciderit dubitationis, id iudicio omnium qui interfuerunt examinetur, & conſcribatur, vnde ratio iudicij ei, qui poſtremus rogandus ſuam ſententiam eſt, explicata ſenſu omnium exiſtat. Hoc communiter à me dictum volo. Proprie autem de conſilio ſeri caprini, aut vaccini exhibendi, dicam, quod Medicus vitare deberet ea omnia, quę ęgrotum ſine neceſsitate onerent, longe magis, quando ea aut leue, aut nullum auxilium idoneis remedijs ſunt allatura, maxime verò cum etiam perturbationem ordinis bonorum remediorum minantur. Inſtituta curatio ad morbum ipſum dirigebatur, quo ſublato caſus omnes abfuturos eſſe eſt neceſſe. Vnde nam quæſo iam id dubitationis inceſſit, nec ſublato morbo, & omni cauſa caſuum propriorum vis etiam manſura ſit? quæ vt manſura ſit, quod eſt præter omnem naturæ rerum rationem, quo pacto caſubus prius occurri oportere, quā cauſis, & morbo, cadere in animum cuiuſque poteſt? Iam hic caſus nullus eſt, qui cauſæ rationē premat, vt non ſolum nō oporteat, ſed ne liceat quidem prius eius rationem habere.

Atque vt iam caſus eiuſmodi ſit, ſerum tam longè abeſt, vt metum hunc noſtrum tollat, quod ipſum nihil forſan illo magis augeat, capiti namq; vnde metus eſt, ſerum omnino inutile eſt, quamuis etiam purgatiſsimū exhibeatur. Cauſam verò non niſi debiliter admodū, & ſero nimis poteſt attingere. Ventriculum enim tantummodo detergit, & primas venas, niſi qua parte ſui renes percurrit, at hic venæ remotiores vel ipſius capitis ſunt purgandæ, quibus per fortiora purgatis, venæ priores quoque ſuam ſortitæ erant integram purgationem. Ac ſi contra omnem naturæ rationem aliqua occupatio in proximis venis, & ventriculo reliqua fiat humoris nimirū glutinoſi, ea poſtea a potionibus iam decretis detrahetur. China namque primum incidet eos, & leniter abſterget, poſtea guaiacum id præſtabit valentiſsimè.

Aſſertis

A Aſſertis maximum argumentum, quod ſerum maxime facit ad ea extinguenda, quæ in cute eſfloreſcũt. Scilicet uero illa nobis potiſſimum ſpectãda ſunt, quæ ſublato interno morbo prorſus nulla futura ſunt. ſ. bis ſeſum reſiſtet, cum eorum cauſæ non occurrat, etenim morbis cutaneis ſerum idoneum eſt, quoniam iecur a ſalſis humoribus abluendo liberat, hic ablutio ea nihil pene factura eſt, ubi hærentem humorem & uim malã eo humore agglutinatam habemus, quæ res valenter incidentia, & maxime abradentia remedia poſtulat, & ea, quæ proprie ei generi uitij attemperate nata ſunt extinguendo, vt guaiacum longa experientia deprenſum eſt, qua non extincta nihil penitus factum erit ipſis cutaneis affectibus, ea vi mala ſuſtentatis.

B Quid ergo corpus hoc tam longo tædio, ſeri capiendi ſenendum, quod aliis medicamentis e malo expediri maiori fructu laborum ſuorum poteſt, & ad recipienda proprij mali remedia parari. Certe ęquis remedijs agendum eſt, neque debiliora deligenda, niſi eum virium imbecillitate prohibemur, qua cauſa etiam ſerũ ab Aetio proponitur, nimirum vbi ventriculus in longis febribus valentiora purgantia non patitur. In ſumma neque fuit neceſſarium, neque alicuius commodi ſerum, cum alia propoſita longe potiora longis diſputationum oſtenſionibus fuerint comprobata.

De Gallico.

CONSVLTATIO CCCLXIX.

HAc ego epiſtola ternis veſtris literis reſpondebo, cum negotijs admodum diſtinear. Non arbitror inter nos diſcordiam de temperamento fuiſſe, nã, quod ad pilos attinet, ob ipſam de eis obſeruationum inconſtantem rationem, Galeno non multum fidei adhibebatur, potius albedinem, carniumque copiam, & molliciem reſpiciebamus, nam collatum corpus cum temperatiſſimo, nunquam gracile fuit, neque magnas venas habet, imo non multi inueniuntur, qui eas minores habeant. Ariſtotelem malim in ratione pilorum ſequi. De purgatione corporis nolim nos fidere leui medicamento, nam corpus plenius, eſt, quam eo ſatis poſsit expurgari, plenum etiam caput eſt, vt inter cætera tremor manuum oſtendit.

C

D Caſus porro illius ſpeciem velim mihi deſcribi. In purgatione non tam pituitam reſpiciatis, quam melancholicum humorem, nam pituita non omnis cenſu recrementi habetur, neque naturæ tam contraria eſt, ut ille humor. Veratrum itaq; in animo habeatis, neque veſamini illius vim, quoniam ipſe iam expertus eſt ſumma cum tolerantia. In apertione hæmorrhoidum videte, ne pulcher ſanguis emittatur, quoniam eo nos opus habemus, ſolet uero ſæpe pulcherrimus per eas exire, cũ natura eo ſeipſa non impellit. Sed hæc credo per uos iã fuiſſe animaduerſa.

De ſero ſi videro quid dicant ij, qui ipſum laudant, de eo ſcribam, nam alioquin rationem ſententiæ meæ habuiſtis, cur ipſum nequaquam neceſſarium exiſtimẽ, minusque locum alicuius oportuni medicamenti poſſe E tenere, ſi materiam, ſi partes affectas, ſi morbi vetuſtatem conſidero, & vna tolerantiam, quæ valentiora medicamenta ſemper tulit. Habeo demum gratias vobis, qui mihi occaſionem pręſtiteritis inſeruiendi, vt debeo, ipſi Domino atque oro idem in poſterum ſemper faciatis. Salutem quæſo ei reuerenter meo nomine plurimũ dicatis cum manus oſculo, & phyſicis etiam quib. omnibus hac vna epiſtola velim ſatisfactum. Vale. Piſauri 7. Calend. Maii 1576.

In memoriam iterum reuocabo, quod china cũ parum abſtergat, non euocat niſi faciliores humores, propterea requirit corpus purgatiſſimum, & ſine melancholicis, & craſſis humoribus, alioquin aliquas fluxiones poteſt mouere illis effuſis.

De gallico cum comitiali ſymptomate pro Illuſtriſſimo.

CONSVLTATIO CCCLXX.

COmitialem caſum fuiſſe certum eſt, ut oſtendit cõuulſio illa non facta conſiſtens, ſed identidem cõtinens, incitata, eaque totum corpus exagitans vna cum occupatione omnis ſenſus. Sequuta uero eſt multa oris ſpuma, & multus pituitæ decurſus ex ore, ſequuta eſt linguæ eroſio cum puſtulis, & eiuſdem impedimentum loquutionis aliquandiu durans.

B Materia conuulſionis neruos non occupaſſe intelligitur, ex eo, quoniam non tam facile ex eis eijceretur, potius verò aut motu quodam initium neruorum irritaſſe, aut ventriculos cerebri ſua copia onerasse, obſtruxiſſeque videtur, & forſan vtrumque feciſſe, quoniam, cum tantum mordet, non ſemper ſenſu priuat, quod experimur, & cum priuat, tunc id ob maximam cerebri quaſſationẽ euenit, hic verò maxima quidem cerebri quaſſatio eſt, & totius corporis maximis diſtentionibus, & agitationibus indicata, ſed tanta pituita è cerebro elabens etiam poſtquam è caſu ſe ſe receperit, diuque effluens, oſtendit in cerebri ventriculis eam fuiſſe collectam, & non ſolum ob motum illuc confluxiſſe, ſed ante eum collectam illius motionis in cauſa fuiſſe. Mordacis quoque humoris nota certiſſima eſt, quod lingua ſub eo caſu ſubito puſtulas, & eroſiones accepit. Huius diuerſæ materiæ ortus facilis eſt, nam corpus hoc facile pituitam collegit ſuo genere humidiori, & imbecillum morbo factum, facile etiam ob malitiam luis latentis gallicæ, quæ de genere corruptionis eſt, aliquibus partibus mordax euaſit.

Copiæ pituitoſæ indicia fuere in toto corpore, quod tam graue diu fuerit, vt vix homo incedere poſſet, & quamquam carnibus nutritis uideretur, illæ tamen minime bonæ ſunt, cum onus afferant, non vim oneri ferendo parem, & ſe ipſæ non gerantur, ſed alienis viribus egeant, vt pinguedo facit, quæ vita careat, vomitus etiam pituitoſi, pituitoſæque deiectiones alui idem confirmãt, & quoniam ſine ſiti ſit, & frigus circum ventriculum ſentiat. Capitis porro imbecillitas ad caſum hunc ſubeundum neceſſaria eſt, neque ſine ea humores dicti caſum eum efficerent, quod de podagræ generatione quoque eſt ſub autore Galeno dicendum, neque hic diſputare conuenit ubinam in epilepticis morbus longus eorum appellatus exiſtat, vt etiam in podagricis, nam tales dicuntur a procliuitate, quam in eos caſus habent potius, quam quod ſemper ſub illorum nominibus ſiot tãquam morborum exiſtentium habendi. Pituitoſam autem materiam in caput receptam fuiſſe ſomni inuincibiles diutius occupantes hominem indicio fuerũt, ſicut acres dolores mordacis materiæ notam præſtitere, quos excretio poſtea protulit agnoſcendos.

Quod etiam tanta pituita fuerit genita præter cauſã ſupradictam, ratio etiam victus multum præſtitit, nam Medicus puſtulas frontis ex gallica uitioſitate orientes ſtudens abigere, earumque cauſam non malitiæ, & prauitati gallicæ attribuens, ſed iecoris calori ipſum frigidorum ciborum copia diutiſſime infarxit, & obſtruit, qua morbus ſimpliciter calidus certe breui ſuperatus fuiſſet, facillima enim omnium curatu eſt calida intemperies.

Sed animus Medici cupiditate gloriæ, & pecuniæ occupatus, nihil uidere potuit, quod obſtaret ei de ſe opinioni, quam quæritaret, nimirum ſe Dominum Illuſtriſsimum ab ea lue liberaſſe, neq; relinqui in illo quidquam mali præter intemperiem calidam, quam Medici qui eam curarent, prius ſuis potionibus guaiaci ualidioribus induxiſſent, neque enim iactãtia ſua ei ſat erat, niſi alijs etiam criminis notas inureret, hunc vero inſimulationem obnixe defendens copiam incredibilem

pituitę

pituitæ craſſæ,& frigidiſſimæ in intemperiem impẽſius A
calidam refert,& ſat habet,ſi dicat,quod vehemens in-
temperies calorem naturalem exterminat, ita crudita-
tes loco coctionum fiunt, ſic pituita abundat,neſcius,
quod cruditatis genus illud,quod intemperiei calidę eſt
opus, non frigidos humores, ſed calidos,& exuſtos ba-
bet,atque vt in ventriculo nidoroſum,ſeu fumoſum ge
nus parit,ſic in venis ſalſum,amarum,& nigrum,putre
dinem etiam affert,& cum maxime exceſſerit colliqua-
tionem,pro gradu caloris & materiæ opportunitate,nã,
ſi non multo acrior calor ſit, materiam ciborum craſ-
ſiorem melius conficit,ut tenuiorẽ in nidorem, & ama
rum ſuccum conuertit,quæ ad mentem Galeni naturæ
interpretis dicta ſunt, præſertim tertio, de ſymptoma-
tum cauſis.

Poſſunt quidem partes corporis diſſimiliter ſe habe- B
re,vnde etiam corpora fiant morboſiora, & ventricu-
lus eſſe frigidus,iecur verò calidius iuſto, & ita tum exu
ſtis, tum crudis humoribus abundare, at tunc in toto
corpore pituita tantopere non cernitur,ſed in ventricu-
lo proprie tantummodo,aut capite,hic nunquam aluus
(præter morem ſanorum hominum) aluos biliosas ha-
bet,nimirum a purgantibus medicamentis bilem ſatis
dilutam effert,ex clyſteribus vero incredibilem pituitæ
copiam. Non poſſum ego præterire,quod mihi nunc in
animum venit,& oculis illud ſubiiciam vobis.

Quod cum ventriculus calidior craſſioris generis eſ-
cas melius concoquat, tenuiores autem potius corrum-
pat,eadem ratione fieri debeat ſæpe in iecoris opera, vt
eo calidiori craſſiores,& crudi ſucci ipſi a ventriculo
ſuppetentes melius conficiantur,quam tenues, & perco
cti, quod hi potius in bilem amaram a ſuperantia eius
caloris deducantur,eandemque exiſtimem rationem in C
concoctionem carnium eſſe referendam,nimirũ quod
in eis calidioribus ſanguis aliquanto crudior,craſsiorq;,
melius conficiatur,tenuior autem in halitus etiam ma-
los vertatur, vnde carnes male nutriri cogantur. Cui
forſan ratione nixi Arabicæ ſcholæ Medici in hecticis
febribus ſuo calore habitum corporis occupantibus co
chlearum carnes,aut earum aquatum ſtillaticiam,& cã
crorum dant,quamquam Galenus malit longe ea dare,
quæ citiſsime nutriant,quam quæ calori reſiſtant,unde
ſuillam vitet,& contra lac, atque ptiſanam deligat.

Sed hic multis eſſet opus, vt quomodo ſecunda con-
coctio non corrigat primam,explicaretur,quod non ſo
lum iecore temperato,ſed eo etiam calidiori frequenter
contingit. Ad cauſam noſtram nos referamus, húcque
hominem quamquam ſenem illis commendemus, qui
poſſint uacare operæ eius erudiendi. Non dubito ego, D
quin lues gallica a refrigerantibus non magis figatur,
non magis cogatur intus, & a craſsis, glutinoſisque hu-
moribus frigus ſequentibus iterita ſeruetur lõgius,ma-
gisque medicamentis reſiſtat,ita a calidis medicamen-
tis ſemper, nunquam a frigidis, expellitur ſiue ualentiſ-
ſime purgantibus,ſiue ſudorem mouentibus, ut etiam
vehementibus exercitationibus,per quæ humores craſ-
ſi,& glutinoſi ſolui,& extenuari poſſunt, frigida autem
magis compingunt eiuſmodi humores, quibus obſepta
ea'uis altius, inhærere cogatur, neque enim ego poſſum
cum iis eſſe,qui vel intemperiem,vel occultam vim in-
temperiei recentis habitus eam eſſe dicunt, cum eam vi-
deam ſæpe ſolis eiectionibus humorum tolli, & ob id E
ad humores tantum pertinere eam neceſſe eſſe, obſe-
pta ergo frigidis,& glutinoſis humoribus,hæc vis quaſi
fermentum peior fit,& indicia caloris effert,ut obſerua
tione longa deprenſum eſt, quod cum craſſis ſuccis eſt
etiam genus corruptum,& putredinem referens,qua ſit
contagioſum, & longe magis cum plus caloris concepe
rit, quare inueterato admodum morbo, & refrigeſcen-
te contagio non tam facile communicatur, erodũt ita-
que ſæpe humores hoc vino contaminati,quaſi putredi-
nem comprehendentes, non tamen calor intuẽdus eſt,
dum curatur is morbus, ſed potius contra illum abſu-
mendum calore pugnandum.

A Sic purgari prius diligenter corpus per aluum, & per
vomitum debet,deinde, quæ per ſudores eam vini cum
glutine è parietibus venarum expellunt, & ab illis era-
dunt,exhibenda ſunt. Cuius generis guaiacum in pri-
mis commendatione omnium temporum,& experimẽ
torum eſt aliis anteponendum. China proponitur,lau-
tior res,& toleratu facilior,præſertim,quod victum tam
tenuem nõ requirit, ea forſan,vt a leuioribus exordium
fiat,inter initia, & primis 15.diebus dari poſſet, ſed eo
conſilio vt guaiaci vis,& opera ei ſuccedat,nam parum
abſtergit,nihil fere incidit, minus etiam viſceribus ro-
bur affert.

Aegroti ipſius cognati illum caſum epilepticum ex-
horreſcunt,& de ſalute deſperant,Medici illis annuũt,
iam ætatem 40. annorũ præteriiſſe, comitiales caſus in
B eam incidentes non poſſe ſuperari. Hic ego nellem in-
ternoſci,quantum referat ſit ne caſus is alterius morbi
partus,qui morbus poſſit curari, an propriæ tantum ra-
dici inhæreat, hoc eſt, ſuas ne tantummodo cauſas ſe-
quatur, quæ ipſæ conſiſtant; an alias præterea habeat,
quibus tollendis propriæ cauſæ conſiſtere non poſſint.
Etenim,ſi caſus comitialis ſeorſum ſuas cauſas teneat,
minimeque aliis hærentes, tunc primo propriam cura-
tionem,prouiſionemque poſtulabit. Deinde illæ, niſi
alias habeant, ſeipſæque conſiſtant, ſolent difficillimæ
curatu eſſe,quoniam habent intemperiem altius defixã
a materia admodum hærente contentam, & ſæpe etiã
in cerebro, cuius corporis duriſſimæ rei, & a remediis
remotiſſime curatio ſemper difficillima eſt.

Quod in hoc morbo ego nunquam ſuſpicarer, quin
ſcilicet gallico extincto caſus is quoque tolleretur, nam
ad morbum eum ſequi coniecturæ certiſſimæ ſunt, ne-
C que propriam aliam originem ducere,neque hoc nouũ,
aut admirabile, eſt, quoniam ſæpe caſus huiuſmodi ad
alios morbos ſequi videmus, & ſæpe curaſſe me in me-
moria habeo,etiam nonnullorum,qui agerent iam 50.
annum ætatis, & quæſo coniecturas perſequamur in re
noſtra,non ſemper ex congeſtione pituitæ in cerebro fa
cta is caſus euenit,nam ſolis primis caſibus ea pitui-
ta copia per os eiecta eſt,diuque deinceps,ſolis primis il-
lis ſenſus occupati fuere,ſolis illis totum corpus diſten-
tionem habuit,ſubſequentibus modo maxilla ſolæ, mo
do hæc cum labiis etiam, & lingua diſtentæ fuere, &
tunc ſenſus amiſſi non ſunt, ſola lutio impedita, unde
ſimulator ille Medicus cacodæmonem id eſſe dicebat
mutum ſuo genere, itaque non principium commune
neruorum attigere mordaces illi a vitio fumi, ſed certa
D tantum origine, vt quandoque vel tertii tantum paris
origines vellicarent,& citra ſui conſumptione relinque-
rent quietas,tertium enim par partim mandibulæ mu-
ſculum,partim linguam ingreditur.

Atque,ſi remedia huic caſui adhibeantur propria,nõ
autem morbo demendo caſum tollamus,eueniet, quod
in aliis obſeruaui,vt quoniam ea fere exſiccantia, ad-
ſtringentia que ſunt, multa vero etiam emplaſtica, fu-
mis nimirum contraria,vel quod retineant,vel quod cõ
ſumant, vel quod obtundant,ideo caſum quidem ali-
quandiu interpedient,permanente autem morbo,vires
que etiam maiores concipiente,inde caſus maiores po-
ſtea euadant, quod nuper ego in muliere 40.annorum
E ætatis expertus ſum,cuius tandem morbo curato in pre
cordiis ſubſtante eos omnes caſus ipſa acerrimos eua-
ſit, prætermiſsis enim pulueribus, a quibus eo caſu de-
fenderetur,ex cranco humano,ex bolo armena coral-
lis, cornu cerui,margaritis,radice pæoniæ,vngula aſini
adhibitiſque purgantibus iecur,lienemque,& meſente-
rium optimam valetudinem eſt conſequuta.

Itaque eodem hic modo me gererem, ac,ſi quid po-
tionibus ſudoriferis eſſet huic caſui proprium adiicien-
dum pæoniæ radix id mihi eſſet,neque lignum viſci re
ciperem, quoniam video id adſtringendo et caſui vtile
eſſe. Neque vero caſus concilium ad ſe trahit, vt feciſ-
ſet,cum totum corpus adeo diſtorqueret, & diu uexa-
ret, vt ſpiritum etiam anguſtiſsimum redderet, & ni-
grum

Digitized by Google

grum corpus fieret, cerebri omnis facultas occuparetur nunc enim cerebrum, non amplius occupatur, imo nec neruorum multorum origines, vt etiam ſæpe ſub conuulſione pedibus inſiſtat, incedatque, & ſolius tertij paris origo infeſtetur, imo altera interdum eius paris pars tantum, quæ ad muſculos temporum venit, & quamquã tunc etiam multum pituitæ os effuderit, ea tamen ſine ſpuma erat, & motionis potius vim ſequebatur, quam vt ipſa motionis cauſa eſſet, quod in ſternutationibus, & tuſſibus ſæpe fit, nam fumus ſæpe, aut ſanies tenuiſſima mordens nares, vel larynga mouet, vehementes illas exagitationes, tuſſes, & ſternutationes, has uero ſequitur, multæ pituitæ excretio, quæ illius motionis nequaquam fuit occaſio, quod ſi pilo narium vellicato ſternutationẽ moueas, aut re aliqua acri tuſſim, potes experiri.

Studeamus igitur gallico ipſi curando quoniam omnes aliæ moleſtiæ tollentur, neque morbum huoc epilepſiam vocemus, aut hominem epilepticum, cum hic morbus alterius morbi vi non ſua exiſtat. Purgetur vero prius corpus, vt eſt inſtitutum corruptiſque humoribus liberetur, a quibus nerui irritantur, & lingua etiam vlcera accepit, & pituitoſi, ac melancholici, quoniam ij ſua craſſitudine non facile per ſudores poſſunt euocari, & relicti poſſunt fomitem morbi ſeruare, maiorique vitæ cruciatu, cum melancholici longè omnium ſint vitæ inimiciſſimi. Poſtea carnibus expurgandis a malo ſucco iam imbibito chinæ potiones erunt admodum opportunæ.

Tandem a potionibus guaiaci excipiendæ, quo fomes huius morbi valentius expurgabitur multa inciſione, & abſterſione atque viſcerum collectione. Sub ijs mithridatum quoque vtile eſſet, motionibus omniũ excernendi iuuandis, & ſudoribus eitandis, Theriaca etiã ad conſumendos malos ſuccos, & malam illam vim eſſet maxime accommodata. Quæ ego ita ſummatim notata ſemper volui, ne toties repetita particulatim tædiũ mouerent.

De Cancro Seuiſſimo totam mamillam occupante.

CONSVLTATIO CCCLXXI.

Excellens Vir.

EQuidẽ affirmare modis omnibus poſſum me fuiſſe multo auro quæſiturum hanc occaſionem, quæ te mouit ad ſcribendum mihi, niſi iſthæc fuiſſet, ob grauem morbũ iſtius matronæ nobiliſſimę, & profecto gratiſſimas mihi eſſe literas tuas iam diu potuiſti cognoſcere mea officia reſponderint, quæ res teſtis tibi eſſe tam certus debet, vt confidam, ne putes vnquam medium eſſe erga te hominem, quam vero ſim, nimirum tibi bene uolum, & tuas virtutes plurimi facientem, optantemq; vt merita tua ſemper tantopere augeantur, quantopere voluntas mei iuuandi, te incrementum acceptura eſt, quod etiam de Micheleangelo dictum putes velim, eo inſuper adiecto, quod, niſi adoleſcentiæ ætas eſſet nimis mutationi obnoxia vnde, quandoque poſſet bonã iſtam opinionem fallere, quam tu de eo habes, & ego ex ore tuo concepi, dediſſem iam ſingularia voluntatis meæ argumẽta, quod cum a principio in animo habui tum nõ ceſſo, cum uideam iſtud tuum ſtudium de eo cogitandi, veneram tandem in eam cogitationem, ut eius vna, & noſtrorum deſiderio ſatisfacerẽ, ipſum accipere domi apud me, quocirca ego libẽter coram de hoc tecum egiſſem, itaque tu poſſes, ſaltem alicui committere quid me ſcire uelles expreſſe de tuo conſilio, quoniam ex eodem homine pariter cognoſcere poſſes quidquid de hoc deliberarim.

Ipſe alterum haberet, quo in ſuis ſtudijs comite vteA retur donec ille a me, Doctoris authoritate accepta diſcedat, quod credo cito futurum eſſe, ſic in locum ſuum prælegendi ſuccederit, interea ei vtile eſſet cernere aliquem, qui eam vim teneret, cuius operam ipſe eſſet ingreſſurus, & videre, quam bene, & quam cito res illi ſucceſſerit, qui has conſuetudines nondum duos annos cũ dimidio conſumpſit eo curſu, quo a mera inſcitiæ græcarum literarum, & artium ad earum multam notitiã peruenit. Sed ad rem de qua ſcribis pro nobili matrona. Poſito, & conſtituto, ſemper, quod a prudenti phyſico intus curata ſit, tum, quod deficientibus menſtruis vel ipſa, vel horum loco hæmorrhoides promoueantur, niſi quid aliud obſtiterit, quæ irritabuntur aut panetaria, aut folio ficus aut ſucco cyclamini, aut ſuffitu rerũ laxantium, ſicuti purgationi corporis aptum videretur B ſerum lactis iniectis, & maceratis thymo, epithymo, ſena, aut quopiam alio ſimili, præſertim vero fumo terra. His inquam propoſitis, & alijs, quæ exuſtum corpus tẽperarent, exterius affecto loco ſua exhiberem ſemper calidiora vitando, & omnem calorem tam vigorem, quam facultate conſtantem, ni ſi permixtione remitterentur, atque fere intra anodyna dicta me continerem, & acopa moderatiora, vt oleum chamamelinum lumbricis terreſtribus incoctis admixto etiam roſacco, Oleum de luteis ouorum in his haberem, non multa vi ignis expreſſum. Lac cum dictis oleis mixtum egelidũ, cataplaſma ex dactylia cum croco, atque pane, illud etiam, quod fieret ex pane percocto cum lacte, & conſolida, ac plantagine, quod fit ex roſis, meliloto, papauere, & ſapa, cui etiam phyllium ſolet adiungi, œſi po uino li- C quefactum cum exigua parte nitri, eius ariditate cum aliquo oleo mitigata.

In his habendum etiam eſt ius chamæmeli althææ. S. lini meliloti, anethi cum multo oleo, præſertim eo, quod ex dulcibus amygdalis fit, & ex ſeminibus lini, ex nucleis armeniacorum, ex luteis ouorum, & ex ſeſamo modo vno, modo alio. At vero exiſtimo, quod non de facili hæc poterunt aptari loco, quoniam tumor is ualde diſſimiles partes habet, quo fit, vt mediocria quanquam imbecilliora ſunt, diuerſis melius aptabuntur, vt ſapa cũ oleo roſaceo, & chamęmelino, ſexaminoque, aut aliquo oleo vetuſtiſſimo butyrone pariter veteri, ſeu oleo in lucernis conſumptis reliquo.

Quæ vero cũ exſis, et corruptis partibus obfutura videantur, videndum eſt, vt operam eorum doloribus a- D cerbiſſimis neceſſariam habeamus a corruptione tamẽ defendere poſsimus, veluti ſi hæc partibus minus corruptis ſenſu acriori præditis dolori leniendo applicabuntur. Corruptis autem, & exeſis partibus danda ſunt vnguenta exſiccantia, ſed leniora, vt ex turia, ex ceruſſa cũ aliquo anodyno, ſi oportuerit, ex his quæ dicta ſunt, dolori nimirum defendendo, Vnguentum ex ſpodio etiã cũ oleo de vitellis ouorum. Vnguentum anodynum magiſtrale dictum cum diapopuleon, & aliquo ex oleis ſupra comprenſis, quod valde vtile ſum expertus, ea obſeruatione, vt ne compleantur vlcera ipſis anodinis, in quibus vlceribus, habenda ea omnino ſunt, quæ exſiccant abundè ſine morſu, vt noſti, in quorum cenſu ſunt vngenta modo ſcripta de ſpodio, de turia, eſt inſuper vnguentum de cadmia extincta in oleo roſacco, vnguen- E tum de lythargyrio, ſactum præſertim cum ſuccis plantaginis, polygoni, & ſolum adhæc opportunum uidetur lenticularum ſecundum ius, primo abiecto cum lacte, & melle roſaceo tam pauco, ne mordeat, linteaminibus illud excipiendo, illiſque imbutis ingerendis, ſed a diapopuleone multum remiſsionis dolorum in tanta humorum exuſtione ſperarem.

Probatur mihi etiam oleum, in quo uel diutiſsime macerati flores populi ſunt, vt ad trium menſium ſpatium, uel, ſi properandum fuerit, incocti ſint in modũ, quo olea aliorum comparantur, quod de germinibus terrenis, aut oculis, ſeu gemmis abietis exiſtimo, eodẽ modo oleo exceptis. Ea etiam obſeruatione, ne locus affectus linamentis mulus, aut linteaminibus, aut ueſti-

mento

Digitized by Google

mento oneretur, niſi anni temporis, & tempeſtatis A ratione.

Communiter vlceribus, & dolori videretur occurri poſſe eo vnguento, quod fit ex lythargyrio, axungia recenti cera alba, oleo roſaceo, & vitellis ouorum aſſis. Cum dolor intermittit, aut remittitur, quidam laudant theriacam lacte, & oleo roſaceo diſſolutam, & vlceribus ingeſtam. Hæc profecto nimia viderentur, & difficiliorem delectum redditura, niſi morbi natura & eius longum ſpatium varietatem medicamentorum poſtularet, & quæ hinc mihi in morbo conſpicua non ſunt, forſan de his medicamentis multa reddere poſſent inutilia.

Acriora medicamenta ego præterij, ne fruſtra, & labore maiori ferenda ſint, nam incurabile malum videtur, & tantum loci ſuo tumore, & peſſimo genere B occupaſſe, vt auferri non niſi vna cum vita poſſe exiſtimem. Vidi ego tumores canceroſos adimi ferro, vidi igne, vidi medicamentis, vt vnguento ægyptiaco aceto diſſoluto, ſed carnes eis circumſtabant bonæ, quæ purgatæ ſe ſe renutriebant, & vlcera complebant ex parte, vnde morbi moleſtia tolleretur. Hic tumor totam mamillam occupat, nihil bonæ carnis aſſiſtit, tumor is viſus eſt mihi, cum inſpexi lapis eius generis, quos è metallis, & fodinis, è quibus ferri genera eruantur, ſæpe conſpexi erutos perforatos aſperos, nigros, colore tamen vario quaſi è multis, & varijs lapillis exuſtis conſtent, ſpeciemque referre purgamentorum illorum, quæ fabri ferrarij per ignem è ferro eximunt, Vt ſimilis tumor is horrorem afferat inſpectantibus.

Lenientia itaque deligenda ſunt, neque oleaginoſa C penitus metuenda, in partibus non exulceratis maxime, neque enim, quod quidam aiunt obſtruere meatus, magnifaciendum, nam oblinunt quidem non obſtruunt tamen adeò, vt diſſolutionem, & exhalationem impediant.

Exemplum verò quod olea ſuccis ſuper ponũtur, quo non putreſcant, non cogit, nam potius facilius putreſcerent, niſi perflatum reciperent, a contractu potius ambientis aeris defenſa ſe melius tuentur, alioquin & per corpus vaſis, & per olei lentorem perflari poſſunt & vapores malos eijcere. Cum eo quod vnguenta, & olea tam tenuiter illinuntur, vt ſi ſuccis olea tam tenuiter inducerentur, eos minime a putredine poſſent tueri. Nimiam certe exhalationem defendunt, & ita poſt ſudores, frictiones, & balnea corpori adhiberi D conſueuere.

Sed ad eam, quæ reliqua videtur victus rationem. A frigoribus ægra defendi penitus debet, a calore etiam acriori, a cibis mali ſucci, & calidi generis omnibus, a duris concoctu: quæ Medicis nota ſunt. Cancri bene percocti eo lacte probantur, & lac ex eorum iure maxime, Antidota vt venenis, ita huic morbo videntur ſummopere facere, vt theriaca, & mytridatica confectio, quod præſertim, humores malos abſumant, & doloribus etiam occurrant, & ſomnum concilient, vt recens theriaca ſolet, Hæc ego ita confertim, & ſine multo ordine ſcripſi, quod ſperem mihi cum eo rem eſſe, qui morbi temporumque, & caſuum incidentium rationem nouit, & delectum facere poterit. Sic finem ſcribendi faciam dicta tibi, & Michaeli Angelo ſalute multa. Piſauri 8. Idus Februarij 1577.

Chriſt. Guar. Conſ. Med.

Cum Marco Antonio Capelleto, & Ambiorige Semperolo de Ruberti Menaldo auditore Ducis Vrbini, ſuffuſionibus laborante.

CONSVLTATIO CCCLXXIII.

ETſi res ſatis ſit explicata, & optimo iudicio remedia propoſita, tñ qm̃ huc ſumus aduocati, de more, ego dicam ſententiam ea ratione, ac ſi quæ dicta ſunt egerent aliquo teſtimonio. Ergo viſui noſtro manifeſta B ſunt iſtius ſuffuſiones, quarũ ſingula ſingulũ oculũ occupãt, hæ mihi ſuperiorib. menſib. & craſſiores, & nõ ſolæ videbantur, quoniã pupillę quoq; erant latiores, & ita immobiles, vt oculi inanimes viderentur, immobilẽ tñ intelligo eo ſenſu, quo dicit Ariſtoteles, ea quæ difficilia ſunt ad motum. Vnde pupillæ caterè fere ſpiritu, tumore autem humore alieno agnoſcerentur, vbi defectus ſpirituum eſſe non potuit eo, quod a cerebro nõ mitterentur, nam abundaſſe ſpiritus in cerebro reliquæ animi actiones oſtendebant, & omniũ ſenſuũ, quare reſtabat, vt ſpiritus abundantes in cerebro exitũ nõ haberẽt ad pupillas, quod eſſe non potuit, niſi pp obſtructiones, materia aliqua cruda, glutinoſa, & craſſa meatus viſorios occupante. Nunc ergo, cum pupillæ ad habitũ na- C turalem, quantum pertinet ad motiones, quib. ſe ſe dilatare, & conſtringere ſolent, reuerſæ ſunt, & illo motu vtantur, exiſtimandum eſt, non ſolum tunicas oculorum alieno eo humore, easque tendente eſſe expeditas, ſed opticos quoque meatus apertos fuiſſe, reſtant vero ſolæ ſuffuſiones, quæ, quod magis ſint perlucidæ, vt cernitur, quod aciem præſtent valentiorẽ, vt ipſe fatetur, tenuiores ſunt factæ. Vbi, quod ipſe admiratur ſe poſſe melius perſpicere tabulas pictas, & quæ in illis ſunt, ſubtilius internoſcere, non poſſe tamen euidenter melius legere, aut ſcribere id mihi mirabile non videtur, quoniã rerũ ſubtiliorum differentiæ ſubtiliores ſunt, nec ita facile poſſunt internoſci, tabulæ, & picturæ ſunt res ampliores, quã literæ, & diſtinctæ, qua melius, aut peius cernũtur, eſt notatu facilior, quã quæ in literis rebus minimis D diſtinctio ſubtiliſſima ſolet animaduerti. Vnde nõ poſſum non laudare præteritam curationem, illiusq; fructũ admirari, nam hactenus non memini me vidiſſe quempiam medica ope tam iuuatum multos uidi ætate minus firma, corpore tenero, qui nullum auxilium a curatione maximorum medicorum accepere, & præcipue quibus pupilla eſſet amplior facta, & ita immobilis reddita, vt hæc erat. Quare, ſi quid de curatione præterita ſit repetendum, id omne ad dirigendam in reliquo caſu curationẽ faciendum eſt, & ad ſpem confirmandã, qua futuri labores, alacriter tolerentur. De curatione ergo præterita ea commemorabo, in quibus rõne omne vtile futuræ curationis cernamus, in ea caput curatũ eſt propter oculos, corpus totum vero propter vtrũque expurgatum per aluum, per vrinas, per ſudores, ad capitis E præſertim curandi tutã agitationẽ, ita ne oculi a capite, dũ medicamentis agitarentur, neue caput a toto corpore, tractatum ſimiliter aliquid poſſet attrahere. Scimus enim quid medicamenta digerentia, non ſolum calore ſuo attrahunt, ſed etiã dũ alienũ humorẽ diſſoluũt, corpus partis affectę languidius reddũt illius tonũ, & robur ſoluentia, & calorẽ innatũ depaſcẽtia, vt quãtũ morbo, tãtundẽ ẽt corpori repugnẽt, nec minus de viribus, quã de vitio detrahãt, & quo valẽtius alienũ humorẽ, & recrementa diſſoluunt, eo facilius ſolidas partes infirmant, earum calorem, & ſpiritũ cõſumendo, vt ſubinde partes curatæ, ad excipienda recremẽta ſint opportuniores. Ergo debuit, vt factum eſt, ante capitis agitationem omnibus modis corpus expurgari, ante vero quam me-

dicamenta oculis ſint impoſita, caput humoribus omnibus ſuperuacuis exonerari, quod valentiſſimis apophlegmatiſmis eſt factum, præterea, quoniã ventriculus proprias habebat notas, infirmitatis ſuæ, & erat certiſſima coniectura, quòd, quamuis materia in oculis cerneretur, eius tamen materiei originem primum ventriculus afferret, hinc de ventriculo cura fuit ſuſcipienda, vna cum corpore reliquo. Ac præter communem illam curandi viam, qua vt dixi, caput purgationem poſtulabat, accedebat iudicium, quod caput iam non mediocriter eſſet affectum, & plurimam partem conferret ad oculos male afficiendos, nam eo ſpatio temporis, quod fuit octo annorum, quo perpetuo accepit vapores a vẽtriculo, ad ſuffuſioneſque demitteret in pituitoſam materiam conuerſos, non potuit tam longa vaporum conſuetudine, non aliquid qualitatis, & ſimilitudinis vaporum in ſe ipſo concipere. Præterea caput quoq; affectũ eſſe cum ventriculo id oſtendebat, quod vterq; oculus affectus eſt, & vtriuſque affectus cauſa in commune aliquod principium referenda eſt, nam difficile admodũ fit, vt corpore in duas partes diuiſo, dextram ſcilicet, & ſiniſtram, vtraq; pariter per ſe afficiatur, quin quotidie contra obſeruemus ſemper alteram partem robuſtiorem, pauci enim ſunt, qui non alterum oculum, aut aurem habeant ſenſu acriorẽ animante in duo quaſi animãlia diuiſo, & ſenſorijs omnibus (vno tactu excepto) vſq; ad linguam ipſam in duas partes diſtributis. Hinc videre licet cauſam, cur ſi quis diu ſit ante ignẽ illi aduerſus non ita periclitetur ei caput, ac ſi alteram tantũ partem dextram ſcilicet, aut ſiniſtram igni obijciat, quoniam cum aduerſus manet, ex æquo vtraq; pars vrgetur, vtraque ex æquo attrahit, altera verò tantum igni aperta ſola per ignem calefacta, attrahenteque reliqua a ſe ſua recrementa in hanc exoneret, quæ recrementa, ſi ipſa quoque altera pars ignem ſentiret, aut retineret, aut non in alteram partem tranſmitteret. Inde quoque omnis ratio mittendi ſanguinis κατ᾽ἴξιν, vt dicit Hippocrates, deduci poteſt, non poſſumus ergo facile cauſam harum ſuffuſionum ſolis oculis attribuere, qui non facilè ſolent eſſe ſimiles, aut viribus pares, ſed pantaiẽ affectus in vnã, & eandem omnino cauſam referendam alicui potius membro nõ ſic diuiſo, ſed communi principio, & vni attribuere cogimur, qualis eſſet ventriculus, quale eſſet cerebrum, non ea parte, qua eſt in dextrum, & ſiniſtrum diuiſum, ſed qua ternum ſinum, & medium habet, quo loco facilè ventriculi vapores colliguntur, & ex æquo poſſunt ad vtrumque oculum peruenire; vnde, ſi reliqui ſenſus integri ſunt, id poteſt eſſe, quoniam corpus cerebri integrũ pluribus ſuis partibus eſt. Quapropter ventriculus primam principij originẽ attulerit, caput autem cum a ventriculo acceptam materiam demittendo, tum ſpatio temporis affectum eius materiæ conſuetudine a ſeipſo ſimilem materiam procreando malum, vt videmus augere potuerit. Capiti, & ventriculo infirmitatem multa augere potuere, aſſidua ſtudia, occupationes in publicis huius imperij adminiſtrationibus grauiſſimæ, quibus partibus nõ vereor iecur etiam cõſociare, quod aſſiduis commeatibus, cruditatum a ventriculo diſcedentium tanto tempore neceſſario affectum fuit. Verum quidem eſt, quod oculus vterque non ſolũ ob ſtudia literarum, ſed etiam ſua natura fuit infirmior, vt ex acie obtuſiori intelligimus, tamen plurimam mali cauſam, & materiam a propoſitis viſceribus neceſſe eſt aduenisse, vt infirmitate oculorũ minimè æquali, ferè tamẽ æqualis ſuffuſio facta ſit, oculis ob infirmitatem, quidquid mitteretur, admittẽtibus, nec ſatis potẽtibus a ſe illud expellere. Id velim nõ eſſe prætermiſſum, quòd quidam contendunt omnem facultatem, quæ non agendo, ſed patiendo munus ſuum adminiſtrat, eo melius officium ſuum præſtare, quo organum habet imbecillius, ſic enim aiũt, faciliùs afficitur, & ab agente etiam hebetiori, & minus valenti, cũ quibus nunquam potui ſentire, nam contra potius, ſi iuſta organi temperies ſenſum hẽt acerrimũ, acris ſenſus di-

A ſtungi non põt a firmitate organi, quæ in ipſa temperie iuſta eſt poſita, quod experientia quoque confirmatur, nam oculi imbecilliores, vt ex affectibus, & in affectus procliuitate cognoſcitur, iidem hebetiores eſſe ſolent, Non vident ij, quòd affici in munere eiuſmodi ſuſtinendo eſt perfici, & quòd quæ meliorem apparatum habent, faciliùs perficiuntur. Sed propius ad rẽ. Tot igitur partibus curationẽ ſui poſtulantibus, & eum ordinẽ curationis, quem diximus, ſit, vt, quæ facta ſunt, & ordo oĩs cõprobentur. Ac quoniam capiti temperamẽtum non poterat reſtitui, neq; per occupationes illius tempus vſui lõgiori ſuppetebat medicamentorum, conſulto factum eſt, vt materia, quæ continenter in capite, tum proprio, tum aliorum vitio congeritur, viam haberet, qua continenter emanaret, ſ. aperto occipite, imò, quoniam cor-
B poris quoque curatio breuis eſſe nõ poterat, & interea, præceps malum cæcitatem afferebat, antequam corpus per ſudores expurgaretur. Capitis expurgatio quæſita eſt, tum per apophlegmatiſmata, tum verò occipite ſic aperto, per quod in ſudoribus multum materiæ emanare viſum eſt, quæ apertio facta etiam medicamento (primis diebus præteritis) non attrahit, tantum quidquid demittitur materiæ a valentioribus partibus excipit, cutis. n. ad excipienda excrementa accõmodata ſic aperta ſit oportunior, nec vllo modo reſiſtit, vnde oculi aliquanto fortiores quam cutis ſit, præcipuè ſic vlcerata, poſſunt reliquæ paucioris materiæ curſui reſiſtere, quod vlcus, vt poſſet manere, factũ eſt traducto filo per acũ ignitum filoque ibi relicto, a quo apertum ſeruaretur. Hæc ergo ad corporis, & capitis purgationem pertinẽ-
C tia, tum ad tutam oculorum agitationem vtilia, tum ad viſcerum prauitatem corrigẽdam neceſſaria his remedijs procurata ſunt. Inter principia aluus ducta fuit leni medicina, vt ſolet, deinde potiones datæ ad humores euacuationi accommodandos, ſubinde purgans medicamentum, ab hoc repetitæ potiones, & illæ quidẽ valẽtiores, materiam duriorem, & magis reſiſtentem ſuo lentore, & craſſitie ſunt repetitę. Poſtremo medicamẽtum ſolidius, & valentius, capitique accommodatũ expurgando per catapotia fuit exhibitum, a quo medicamento cum corpus ſatis purgatum videretur, quantum per aluum commodè fieri ſolet, purgatio eiuſdem corporis per ſudores quæſita fuit, vt poſtquam media corporis loca, & ad aluum pertinẽtia malis humoribus eſſent vacua, eminentes quoque partes ad carnes, & cu-
D tim vergẽtes commoda purgatione curarentur, noſtris enim tẽporibus valentiſſimis illis purgantibus medicinis vti non ſolemus, & laudem purgandi chymiſtis ceſſimus, qui tutioribus, & certioribus antiquorum medicamentis damnatis ſua perniciosa, & minus certa opera ſuffecerunt, neque nos vſum noſtrorum imbecilliorum potentẽ facimus ſpatium adijcientes, ſed raro tertium medicamentum ſolemus adiũgere, cum antiqui ſua illa valentiſſima, & per vomitum trahentia ad mẽſes repeterẽt, vt ex Oribaſio proprijs in locis colligimus, propterea nõ poſſumus confidere his noſtris purgationibus, ſed ad explendam rõnem purgationis totius corporis ad hanc per ſudores faciendam accedimus. Hæc per guaiacum quæſita eſt, factis potionibus ex eo, & ex euphragia, fœniculo, & alijs eiuſmodi, quo capitis &
E oculorum quoq; rõnem haberemus, quadraginta dieb. potiones eæ ſunt adhibitæ, decem prioribus, nec abſtinentia multa, neq. violentia ad ſudores præcepta eſt, ſimiliter poſtremis decem diebus, medijs aũt viginti ea fuit abſtinentia præcepta, vt intra vſum panis biſcocti, paſſularũ, & fœniculi ſe contineret, & intra potiones aquæ, in qua guaiacũ eſſet incoctũ, ſudores quoq. eo tpe plurimo ueſtimento, & demũ ſubiectis carbonib. ignitis, mouerẽtur, quib. cũ ſatis purgatũ corpus videretur, apophlegmatiſmis palato ſubiectis, & puluere ſtaphis agriæ, & melle roſaceo caput purgatum eſt, poſt per lotiones, in quibus betonica, ſtœchas, cupreſſus, aſarũ, & quædam alia eſſent incocta.

Deinde oculis ab humore concepto expediẽdis mel ſtilla-

ſt.llatitium,ſuccus fœniculi ex ſacchato confectus, a- qua euphragiæ ſunt præſcripta quibus lachryma multa eſt excitata, & læuis oculorum robur ſaltem in palpebris,pupilla tamen magis per lucida,& acies acior euadebat,ruboti palpebrarum aqua euphragiæ cum aceto, quandoque,quandoque cum vino ſatisfecit,& ne oculi amplius irritarentur,mihi tutum eſt viſum ſuffumigium vaporoſum ex aqua,aceto, euphragia,chelidonio,fœniculo,ruta,& ſulphure,quem vaporem per infundibulū exciperet ex olla feruenti. Atque hæc hactenus, vt ipſe eapenrut,bene ceſſere,ventriculus eſt confirmatus, vt ait,ſimiliter & caput,& oculi melius habent. Reſtat de liberatio eorum,quæ agenda ſunt, in quibus non mediocriter ambigerem. Audiui doctorem, qui ante me dixit,conſulentem, vt ſuffuſiones permitterentur,ſuſcipere ſua incrementa donec firmiotes factæ poſſent acu demitti.

Nam medicamenta digerentia parum poſſunt pròficere materia ſic in profundo ſita intra membranas ſatis duras concluſa. Video ex altera parte ratione aduerſantes. Nam vſus oculorum non eſt penitus impeditus, poteſt legere ſatis commode, neque videtur procurandum,vt amittatur is certus,quo poſtea iocertum quæramus dubia penitus curaoone,& raro reſpondet, & neceſſe eſt,vt ſuffuſiones certum temperamentū teneāt, quo ab acu non diſſipentur præ infirmitate, neque acu reſiſtant detrahenti præ duritie, quæ res mihi uidetur admodum incerta,raro enim admodum fit, quin aut nimis diſſolubiles euadant ſuffuſiones,aut nimis duræ, quare ſub ea expectatione ſpes incerta, metus certior eſt,vt potius retinenda ſit acies, quam certā babemus, quam periclitandum,ne banc quoque amittamus. Sed ſi mihi aliquis fid eiuſſor ſuffuſiones has temperamentum illud certum eſſe aſſecuturas, tamen manui artificis ſunt ſubiiciendæ,& operæ,quæ vt bene,ſic male poſſet ſuccedere.

Sed eſto demum temperamentum hoc certū habeamus,manus artificis ertate non poſſit, adbuc viſus,quā tuluſcunque ſit is,non eſt auferendus,vt poſtea in eo ſit periculo,vt omnibus etiam bene cedentibus, non tantus amplius reſtituatur,quantos nunc eſt. Paucos enim vidiſſis,qui demiſſis ſuffuſionibus,tantum viſus reciperent,quantum ad lecturam ſufficeret,multos ego in memoria habeo, plures autem,quibus ſuffuſiones iterum concreuere.

Cuius rei ratio ſatis aperta eſt,nam non ſolū ab acu illa agitatio oculos infirmat,& lædit,& obnoxios reddit ſua infirmitate ſuſcipiendis eacrementis,& rheumatibus,quibus curandis Galenus inſiſtit remediis tātum robur affetentibus, ſed etiam materia ſuffuſionis relicta, ſpiritu per vulnut eabauſto oculi frigidiores facti ex proprio alimento noo perfecte tranſmutato eādem pituitæ vim poſſunt facile congregare,& ſuffuſiones reficere,cui rationi,vt dixi,eapenmeota quoudie reſpoodent,quo mihi ſtatuendum videatur nunquam de ope manus eſſe cogitandum niſi cum viſus eſt ferepenitus ſublatus,at ſi qois alicuius vſus eſt reliquos,is potius modis omnibus retinendus, præcipue veto nunc agendum id,cum ſatis potentem ad lecturam illum habeamus. Propterea conſultius futurum exiſtimo,ſi bunc ſuſtinendum curauerimus, bis remediis, aut ſimilibus, quæ ſuperius ſunt in vſo babita, & maaime cum ea illis meliorem viſum ſperare iure poſſimus, a quorum vſu hactenus meliorem, quam prius obtinuimus. Quando vero? Nunc hyems eſt,corpus totum delicatius,oculi ſua natura ioſirmi, occupatiooes grauiſſimæ,a quibus oiſi vacarit,vel tempore oportuno curari noo poterit,ſi valentiota oculis adhibeantut, aer hybernus illos infirmiores habebit,& plus afficiet, quem aerem ipſe nullo modo vitare conſtituit, propterea corpori leniter danda eſt opera,vt mundum ſeruetur, item & capiti. Illud ſolutis fiat catapotiis,maſtichinis ſcilicet ſine quibus lucis,& ipſo rhabarbaro,quibus etiam ventriculo robur conciliabitur. Hoc vero, quod ad caput

A pertinet purgandum,fiet vlcere ſeruando, apophlegmatiſmiſque adhibendis. Oculis interea læuiora dentur, quæ colligendi corpus eorum ad robur conciliandum, & incidendi materiam,extenuandique potius habeant vim,quam calefaciendi,ne corpus oculi ſoluatur, iniurijsque,aeris magis pateat,in his eſſent poſca illa mitior, quantum oculi patiantur,in qua aliquid roſarum,& fragarum ſit incoctū,fœnicoli,& eufragiæ tm̄, quantū remedium non incaleſcat. Omnibus partibus atque conſultum videbitur,ſi ore aſſidue agitet nucem moſchatā rutā,fœniculū,& ſimilia,ſi degluuat aliquid theriacæ alternis ſaltem diebus,aliquid electuarij de ſucco euphragiæ,aliquid florum roris marini ex ſaccharo conditorū. Vere accedente autē purgato corpore vel citra ſudores ad caput omne conſilium conuerterem,quoniam in eo
B omne fere momentum hoius ſalutis ventriculo iam curato conſtituetam, Etenim,cum totum reliquū corpus frigidius ſit, vt ex colore,tactu, & ſpecie ipſa carnis percipitur,cum caput calore ſuo ſatis euidenti poſsit a corpore toto frigidiora recrementa attrahere,hoc fecit præcipue ætate ſuperiori, nunc autem ab recrementis aſsidue appellentibus affectum ſecundum internos ventriculorum parietes ſimile recremeotū ſeipſum poteſt plurimum procreare. Quod naturali calore propter ætatem rabeſcentem non poteſt alimentum admioiſtrare, quin ab eo & frigus,& humorem recrementium ſentiat, caliditas capitis non ſolum ea forma tum capitis tum oculorum,quod certum indiciom non eſt,rotunda, & vndique valde eminenti, ſed ex venarum amplitudine in oculis viſa, ex caluitio,cuius ſiccitas vlla, quæ nulla eſt,
C cauſa eſſe non potuit, ea offenſione quæ illi a ſole ſēper fuit maxima,in quam vltimum,& maaimum incremētum huius mali obſeruatione certiſsima puter referendum,frigoris noxa ab excrementis dictis illata,eo loco præcipue,ad quē ventriculi vapores primū appellūt, cōiectura dignoſcitur,de qua ſuperius iam dixi. Ergo capiti tēperando ego inſiſterē omni ratione,& tanquā certiſsimū auxiliū aquis termalibus Lucenſib. ſubijcerem, quæ recremenuiū humorem exſiccarent,frigus alienū reprimerent,calorē propriū leniter excitarēt. Capite ſic confirmato, ſi vnquam futura ſit neceſsitas dimittendi ſuffuſiones,fidentius id fieri poterit, & ſpe certiori illas non amplius reduroras eſſe. Si aliis remediis vtiliter vti poſſe videatur,hoc eſt,digerentibus,tuta iā erit oculorū agitatio, & iam valentioribus vti poterimus, veluti a-
D quis ſupra comprahenſis, hoc eſt, in quibus euſragia, fœniculum, chelidonia, uerbenuſa, ruta eſſent incoctæ, in quibus aliquid mellis ſtillaticij imponeretur,aliquid aceti pariter ſtillatitij, croci etiam, & ſimilium,quæ caloris aliquid, & coctionis adijcerent,in quibus antiqui piper numerabant, & ad ipſum vſque cæparum ſuccum,& euphorbium aſcendebant. Prætereo, quæ conficiuntur ex fellibus,& melle, in quibus ea ſunt valentiora, quæ ſunt aoimantium calidiorum fellibus confecta,in quibus ſupremom locum aquila,& leo obtinent,medio loco lepus,perdices,piſces,& ſimilia, fiūt etiam ex melle, & ſucco mali granati, ea adipe viperino,ex caſtoreo,adiectis his, quæ habent etiam aliqoam adſtrictionem præter digerendi vim,vt crocos,myrtha, &c. fiunt etiam ea ſalibus vrinæ pueri, & ſaccharo.
E Sunt,qui & bona quidem ratione aquam ea vino ſtillatiuam ſuperioribus dictis admiſcerent, coius acrem calorem aqua roſacea, & ſimiles commodè refrangunt. Antiqui quoque gummata proponebant,vt galbanum, ſagapenum,& myrrham, balſamum fere omnes commendant,ſuffumigia ex iiſdem erunt vtilia, quæ ſi vaporoſa fuerint,& humida, ſicca tamen aliqua non ſunt inutilia,etſi fumus oculis inimicus videatur. Antiqui aſphalte,& ſulfure vtebantur. Nos experimur ſulfuris fumum ita exſiccare,vt non ſolū florum colores in candidos vertat,ſed & etiā capillorum, quod enim corpori florum,& capillorum facit, vt magis perlucida ſint, idem bona ratione videtur oculis poſſe præſtare. Quibus adhibendis ſi res non ſucceſſerit, non deerunt,quæ

in horum locum ſufficiantur, neque enim eſt deſiſtendum ab iis, quæ optimo conſilio ſiunt, euentu ipſo iam comprobante, ſed ſimilia ſunt ſufficienda.

Occulta enim nobis eſt quædam ratio, qua ex ſimilibus rebus, & ad eundem finem ſpectantibus quędam magis, quædam minus ſunt vtiles. De victus ratione non eſt, quod verba faciam, quoniam a Medicis ipſe iam ſatis ſuperque doctus eſt. Quare hæc ſatis mihi viſa ſunt, præſertim cum prudenti Medico res commiſſa ſit.

De ſuffuſione oculorum, & aurium tinnitu.

CONSVLTATIO CCCLXXIII.

CAlidum, & humidum caput natura ſua hoc eſſe conſtat, quoniam ſomni longi ſunt, & tumultuoſis inſomniis pleni, ſententiæ uero non ita firmiter tenentur, imo animi quoque perturbationes ſunt breues, & mutabiles, unde cordis humiditas denotetur, ſine tamen multo calore, quoniam pectus anguſtum ſub magno capite eſt, & pulſus parui, & animus non ita fortis, aut vehemens; Iraſci facile, quod ei conongit ex humido genere laxiorem cordis ſubſtantiam, & ſpirituoſi etiam ſanguinis lubricitatem efficiente, eſſe poteſt.

At ſi vehementior ira uideatur, quam cordi frigidiori conueniat, vt metus hominis denotat; & audaciç omnis vacuitas, id in anguſtiam cauitatum refertem. Nam cum facile ob humiditatem commoueatur animus, caloris incrementum maius ſemper fit in anguſto loco comprehenſum, etſi ſit paruum: Vnde perturbatiſſimam facit iracundiam ſemper thorax anguſtum, præcipue cum humidum genus accedit, & calor non eſt ita exilis, & caput humidum eſt, & calidum, ubi, ſi paruũ fuerit, eo citatiores homines in motum, & loquelam videmus, at ſi magnum, & valde humidum, vix loqui poſſe ſub ita obſeruamus, iecore præcipue humidiori, & calidiori ſubſtante.

At, ut de iecore quoque dicam, hic humidum nõ eſt multum, nec tamen ſiccum, calidius vero, vnde ob tenuitatem ſanguinis corpus non eſt admodum plenum carne, minus vero pinguedine, quæ exiguam habet materiam, vbi ſeroſior, & tenuior eſt ſanguis, qui iecore humidiori quod de ventriculo frigidiori, & humidiori, humidius, & ſeroſius alimentum ſuſcipit, fieri ſolet, ut in homine, cuius ventriculus frigidior eſt, & etiam humidior. Cum quibus iam tota corporis temperies æſtimari poteſt. Morbus ergo a ventriculo forte primum duxit initium, deinde a capite, ob humiditatem non ita alimentum digerente, & ob calorem valde attrahente, inde in aures, & demum in oculos frigidi, craſſique vapores, inde ſonitus primum in ſiniſtram, ſecundo in dextram, quoniam, ut apparet, ipſe conſpectu, dextra huius corporis ſiccior eſt, alioquin enim a ventriculo vtraq; eſſet affecta viſcere non in dextrum, & ſiniſtrum diuiſo, vt fere partes corporis ſunt.

Poſt enim 26. annum, cum guaiacum acciperet, vt ſonitum ſiniſtræ auris curaret, incidit etiam in ſonitum dextræ, cuius rei cauſa fuit, quoniam capiti cura nõ eſt attributa cũ ſudaret, ac etiam ſoli ſe ſe exponeret; Poſt vero annos 6. cum vento vehementiſſimo, & imbri in oculos ingruente longo ſpatio ſe obieciſſet, munere officij canis ſuſcepto, & diu uino potentiore uteretur, puncta nigra in vtroque oculo cæpere obſeruari hærentia eodem ſemper ſitu. Ineunte hyeme etiam aranearum telarum carptarum ſpecies tenuiſſimæ in filamenta diſſolutæ, ſub his ad 5. annos ipſe fuit cum ſeſe purgaret ſępe, & vlcus in ſiniſtro brachio excitaſſet, quo inde dib. lis ſanies, adhuc ſolet exire. Ab hinc annum mala duplicari viſa ſunt, & acies hebeſcere magis, non ita multum, at ſenſibiliter. Aetati id adſcribi poſſet, & ſtudiis, nam illa 42. annorum eſt hæc aſſiduæ penitus, tñ cau-

A ſam morbo quoque poſſumus attribuere cum ſit manifeſtus, & ſpecies illæ aciẽ interturbent. Cerebrum totũ affectum non eſſe indicant reliqui ſenſus integri præter auriũ, nam olfactum habet incredibilem, & guſtum & auditum non ita hebetem, nec oculos tinnitu, & ſpeciebus illis exceptis, quia vt cerebrum ob vtriuſque oculi affectum, ſic non ſecundum corpus eius cogor ſtatuere male habere, & in vaſis communibus cognatiſque, quibus ad aures, atque ad oculos humor a viſceribus defertur, quæ ſunt in membranis cerebri tum pia, tum dura, ſic enim reliquas cerebri partes integras relinquunt, & neceſſario ipſæ dictæ partes affectæ ſunt, ob aſſiduã humoris a ventriculo delationem, ſimilitudinem enim eas inde accipere neceſſe fuit, tanta temporis longi conſuetudine, quibus partibus infirmioribus inde factis reli-
B quæ ſuas etiam ſarcinas committunt, quæ capite humidiori non leues congeruntur.

De ventriculo ergo primum conſilium alterum de capite, tertium de parte illa proprie curanda, tum purgando, tum ſiccando iuuandis, ineundum. At ſiccandum ne igne caput? Ignis ſemel dabitur, periculum afferet inflammationis, parum iuuabit, an ſtillicidio? Vis eius ad partem dictam non perueniet, potius per pilulas ſine quibus ſæpiſſime reperitas curet ſe, aut pilulas lucis, quæ & materiam auferent, & ſiccitatem inducent, per ea, quæ per palatum detrahunt, & ſiccos uapores in cerebrum ſummittunt, vt ſtaphis agria, ruta, ſucco nucis moſchatæ cum camphora, & aqua vitæ quæ deglutita etiam ventriculum, & caput exſiccaret oculis, quæ non multum calefaciendo relaxant, quæ potius exterius incidunt, & ſic digerunt, ut acetum ſtillatitium, ſi patiatur, mel ſtillatitium, ſuccus fęniculi rutæ chelidonij, cum roſacea ſemper ab robur continendum.

C

De dolore ventris antiquo cum palpitatione præcardiorum.

CONSVLTATIO CCCLXXIV.

IAm aliquibus annis Mattona dolet ventre, præcipue vero toto veris tempore ſentit, quaſi præcordia ad dorſum ſub eo dolore reuellãtur, vis ſumma doloris circum umbilicum ſiſtitur, cum valde torquet, ad dorſum etiam pertinet, noctu etiam palpitationẽ præcordiorum ſentit quo tempore maiora ſunt dolorum incrementa, qua palpitatione att impoſitam manũ repelli, interea nulla ſitis, nec fames, neque etiam faſtidium cibi
D vllum, ſola ventriculi grauitas cum aliquanto capitis dolore. Horum ſi externas cauſas ipſas quoque remouendas ſpectemus ſunt longi, & aſſidui mœrores vitæque otioſa. Hinc menſes ſuppreſſi fuere, & ventriculi malę factæ coctiones, multæque cruditates, ſic his cum onere detenti ſanguinis partes multæ refrigeratæ, & obſtructæ ea mala copia ſunt, inde tunicæ aliquæ diſtentæ dolore afficiuntur, qui ſi per diſtẽtionẽ cauitatibus iãtum completis factam cieretur, potius ſenſum diſtenſionis, & dilatationis pareret, ac quoniam per eam fit, quæ corpore membranarum infarcto ipſas breuiores faciendo tenſas reddit, ideo contractionis ſenſum ea tenſio inducit, locus circum vmbilicum leuia, & tenuia inteſti-
E na continet, ibi ergo infarctus huiuſmodi reperitur. Locus palpitationis, & forma etiam eius motionis, quę nomine palpitationis intelligitur, mihi ſatis nota non ſunt.

Nam ſi pulſus ille ordinem, & numerum, ac ſpatia pulſuum arteriarum ſeruet, & a naturæ modo non diſcedat, niſi quod vehementius ſentiatur, certe mihi palpitatio vocanda non eſt, & cordis minus, cum infra pectus ſit. Vera namque, cordis palpitatio in corde mouetur, & tunc arterijs alterum duorum ſolet euenire, vel enim ad numerum, & ordinem peruerſum cordis mouentur omnes toto corpore, vel contra quam faciat cor, uiderentur ipſæ affici, & ſub maximis

cordis

cordis ictibus in medioctium ordinem incidentibus, quieſcere, pulſumque ſuum intermittere, quaſi corde ſub medenti dilatatione ſua nimis diſtracto, laborante que ipſæ illius, vi ac ſpiritu interim priuatæ motui ineptę ſint. Sed de his mihi laborandum non videtur, cum credam eam nominari hic palpitationem, qui eſt pulſus arteriæ magnæ in ventre factus, & tam inſolenter abdomen incutiens, quoniam partes dicta ratione diſtentæ pulſum referunt, vſque ad extimum corpus, ſicuti cum remiſſę ſunt, tunc nec recipiunt, nec referre poſſunt, qua cauſa tuſſientibus nobis vehementius caput modo moleſtiam, & ictum recipit, modo nihil penitus, vt mēbranæ vel tenſæ aliqua flatuoſa vel alterius generis materia ſunt, vel remiſſionem ſuam ſeruant.

Hic iam videmus præcordia alieno genere humoris onerari, membranasque quodam infarctu tendi, ſic pulſum poſſe rigore ſuo tum recipere, tum referre vehementiorum, certe tenſione talem. De hoc infarctu cogitandum omnino eſt, ſic ſucci è locis iis eximendi inciſione, abſterſione, extenuatione, & purgatione, quæ quidem, quoniam partes vicinæ ſemediis ſunt, & quoniam viæ ſunt per quas totum corpus ſua onera deponere ſolet, maxime, propterea leuiores medicinæ ſatis poſſe facere videntur, contra ipſi valentiores, cum minime neceſſariæ, tum periculoſæ, quoniam quod toto corpore verſatur oneris, id in affectas has partes adducerent.

Ego itaque ab ipſis puluetibus ſimplicis hieræ inciperem, quos vel ex aliquo liquore per potionem daré, vel per bolos acceptis potionem aliquam ingereré, quoniá nollem eos ſuo arido corpore nimium manere in ventriculo, cui ſæpe adhæreſcunt nimium, & vellicatione exagitant. Aut illos cum aliquo electuario commiſceré, vt leniuuo dicto, non diacatholicone tam ſubito non dum ventriculo a pituita exoneratn, quoniam multa ſūt in diacatholicone a ventriculi ſtatu eo aliena, vt quæ lotium mouent, quæ refrigerant, & quæ meatus etiam cōſtringunt. Ventriculo quidem expedirino facto tūc ego diacatolicon cum alijs idoneis medicamentis libentius coniugerem. Poſt dictum medicamentum vterer melle roſaceo cum oxymelite, horum vſui ſupponerem idem medicamentum adiecta parte elect. Indi maint. ʒ. 1. electi. leniriui ʒ. 5. Miſce cum paulo oxymelitis. Iodum namque hoc pararunt, qui ab Arabica ſchola profecti ſunt, ad eundem fere vſum, to quem græci hieram dabant, quod exiguo modo, datum poteſt intra fines etiā leniuuorum eſſe, certe tamen liberalius ſumptum poteſt anguſtas, & remotiores ventris venas expurgare. Hac curatione facta accederem ad vſum abſinthii, aſplenij, chamædris, & eiuſmodi vinum, & vinum etiam ex ijs pararem, phyſticorum etiam partem in eo macerarem. Sed ad perficiendam tandem curationem ego aliquem ſyrupū pararem, de quo ſumeret tertio, aut quarto quoque die partem eam, quæ ex vſu eſſe experimento agnoſceretur, probaretus autem mihi ſi in hoc exemplum componeretur.

℞. Myrobalanor. omnium ℥. 2. tamarindor. ʒ. 3. aniſorum ʒ. 5. maſtiches ʒ. 1. s. cinnamomi ʒ. 2. garyophillor. ʒ. 1. turbith. ʒ. 2. s. f. decoctio in lib. 5. aquæ abſinthii ad conſumptionem duarum partium. ſ. a. facta prius infuſione myrobalan. contuſorum, & confricatorum; cū oleo amygdal. dulcium per. 24. horas, & facta colatura cum expreſſione. ℞. foliorum ſenæ elect. ℥. 1. gingib. ℈. 2. ſartari uini albi ℥. 3. Fiat infuſio in ſuprascripta decoctione totis 24. horis, quæ coletur cū expreſſione. Deinde. ℞. rhababari electi ʒ. 3. cinnamomi ʒ. 1. vini aromatici quantum compræbendat rhabarbarum, & fiat maceratio totis 24. horis, quæ coletur cum expreſſione. Tādem ℞. Succi ſaluiæ ℥. 1. s. ſucci iridis ℥. 5. decoquantus omnia, & cum ſyrupo de corticibus citri, & ſaccharo paribus partibus fiat ſyrupus, de quo ſeſquiunciam cū minimum ſumat. Habeat etiam paſtam ad pilulas, de qua paulatim ſumat, verbi gratia. ℞. ſpec. hieræ. S. Galeni ʒ 2. s. agarici opt. ℈. 5. rhabarb. electi. ℈. 7. fol. ſenæ electę ℥. s. tartari ʒ. 1. ſucci iridis, oxymelitis an. q. ſ. miſ. & f.

A maſſa de qua ſumat per cataporia ſaltem ʒ. 1. in modū ſyrupi ſupraſcripti, & modo hoc, modo illo vtatur medicamento.

Vlceri craſſorum inteſtinorum.

CONSVLTATIO CCCLXXIV.

CRaſſum inteſtinum tenditus ſecundum ventriculi fundum, ibi dolor mouetus, & paulo poſt aluus cum malis recrementis deſcendit parum cum alui fece mixtis, imo, ſi ſolidior ſit, etiam ſeparatis, in eo ergo inteſtino vlcus eſſe conijcio, quod cum vetuſtum ſit, ſordidius eſſe, & duriotibus labiis conuenit. Inſtituto ergo
B go viuendi modo, ego huiuſmodi enemate vterer, quo vlcus abſtergeretur, & inteſtinum in ſuam temperiem rediret, & ab aliqua exigua inflammatione liberaretur.

℞. foliorum hæderæ contuſorum.
plantag.
cynogloſſæ
conſolidæ maior.
mille folij. } an. m. s.
Ligni cupreſſi deraſi
guaiaci deraſi } an. ℥. 2. s.

Fiat decoctio in aq. & vino paribus partibus, quæ coletur cum valenti expreſſione.

C ℞. Supraſcript. decoction. lib. 1.
mellis roſacei ℥. 2. s.
ol. hypericon. ℥. 3.
Aloes. ʒ. s.
Miſce pro clyſtere.

Poſſunt ſupraſcripta quoque incoqui in vini quidem parte vna, in parte autem altera aquæ illius, quæ colligitur ſub molis, quibus ferramenta acuuntur. Atque ipſi clyſteri poteſt adiungi vna cum aloe etiam terebinthina ad abſterſionem, & concoctionem, quæ ſi dolorem augeant, poſſunt deliniri vel priſana, vel vitellis ouorū, hæc namque deliniunt quidem, tamen etiam abſtergunt, & inflammationi, quæ ſolet huiuſmodi ulceribus aſiſtere, occurrunt, quæ niſi tollatur, nūquam vlcus
D poterit ſaneſcere.

CONSVLTATIO CCCLXXV.

Excellentiſſime Cartari.

NOtę amoris erga me tui omnes adeo me delectāt, vt, cū multa in literis tuis agnouerim, illæ mihi ſupra modum gratæ fuerint, facit hoc ea opinio, quam iam diu de tuis moribus, & tua doctrina concepi, qua nullu aut candore, aut iudicio maiori prȩditū credam, quaora ergo eſt mea hæc de te exiſtimatio, eique par amor, tantæ voluptati mihi ſunt ſigna mutui tui erga me amoris, meum vero ego libenter exercerem aliquo offi-
E cij genere tibi præſtando, cuius rei occaſionē ſummope te exopto. De re autem cius nobiliſsimæ fęminæ ego ex te optime cognoui, nā tu eā cū penitus perſpexiſti, tum explicatiſsime declaraſti, adeo, quod uideat uidere aliquam earum, quas olim ſæpe quidam loco videram, vbi huiuſmodi morbi curabantur. Sunt uero tanquam fungorum ſpecies, quæ ex in parte fere ſine viſibili olcere naſcuntur, potius ex quadam putredine diſſoluitur una cutis, & exeunt caruncula, quæ ob corporis; & figuræ ſimilitudinem eiuſmodi nomen inuenire.

Solent autem ſtipitē, hoc eſt partē ſuā cuti proximā, admodum durā habere, ſuperiorem autē mollem, & putredinoſam, fœdique odoris, nā, cum non viuant, & humidæ ſint, quo longius a viuo corpore prodeunt, a calore

Digitized by Google

ſtare naturali remotiores iter in putredinem capiunt. Ergo quoniam mulier grauida eſt, & in tempore quo purgatio vetatur, a remedijs nimium exagitantibus cauerem; præſertim verò quoniã terror, qui ab igne, aut ferro incuteretur, periculum abortus afferret, mirum eſt enim, quam ſanguis ſpirituum commotionem ſequatur. Nam alioquin ignis mihi tutiſſima res videretur, ego itaque ad olea cauſtica deuenirem ea temperatione adhibenda, qua dolorem non afferreot, & paulatim exurerent eam carnem. Oleum ſulfuris tutiſſimum eſt, ab eo parum differt oleum calcanthi, ſi guſtu examines, nam quamquam exurant, babent tamen magnam adſtringendi vim, ac ſi quid doloris afferunt, id quàm citiſſimè quieſcit. Poſſunt ergo excipi cotone ſtilo illigato, & admoueri, ſic enim non diffluit in partes eo non egentes, ego etiam eiuſmodi oleum excipiam carta, B ſcriptoria ſcilicet ea io acutum complicata, ſic tãgo loca, quæ voluerim, & poſſum etiam comprimendo magis medicamẽti vim iofringere, toties hoc repeti poteſt, quo ad conſumptionem perfecerit, deinde locus in modum vlcerum omnium curari debebit.

Neque verò ego banc curationem vltra differrem' quoniam carnes eiuſmodi ſemper magis obdureſcunt' maligniores fiuot, & nouas indies pariunt ſemper peiores. De curatione verò totius corporis ego ſic ſtatuerem, quod cum partus iam iuuat, & vita humana ſpeciei, non licet cum periculo eius interitus valentioribus agere, nõ ſolum in purgando corpore, ſed in fomite huius morbi extinguendo, eamque moderationem adhibere debemus, vt lenioribus agendo, ſi per lenientia aluum, vt mel roſaceum, malitia vltra non increſcat, cum C hiſ illam vſque ad tempus commodum poſt puerperiũ perducamus. Sin caſus incrementi videamus, ad alexipharmacum proprium leniter tamen dandum etiam tranſeamus, nimirum guaiacum, quod vt minori modo tanquam amarum exhibeatur, cum ſalſa parilia coniũgamus, nam neque ob grauiditatem maiori modo dari poteſt, neque ob nimis exiguam corporis purgationem, qua corpus inueniret parum purgatum.

Non ſatis proficiet ad ſanitatem reuocandam, ſatis tamen reſiſter caſubus interim metuendis, neque enim illi Medici audiendi ſunt, qui palatui, & lautioribus obſequentes affirmant ſe curaſſe multos etiam ſic leniter agendo, oam ita poſtulat libertas eorum loquendi, quibus ego dicam etiam me non credere, quoniam ita poſtulat libertas meæ natiuæ. Igitur aut intra ea ſtandum D eſt, quæ leniter aluum mouent, aut caſibus vigentibus ad guaiaci auxilium confugiendum, ita tamen, ne aut tenuiſſimus victus ſeruetur, aut valentiori modo id exhibeatur. Sic temperatius, & cum ſalſa parilia datum liberaliorem etiam victus rationem permutet, neque ſalſæ vſus cum guaiaco coniunctæ quidquam moleſtiæ vẽtriculo afferre poteſt, & corpore ſic ad idoneum tempus perducto conſilium de curatione iuſta erit ineundum. Doloribus crurum mitigandis eadem ratio proderit, cui etiam iounctiones doloroſis vlceribus faciendæ ex vnguento, vel cerato Io. de Vico coniungi poterunt cum vnguento de tutia.

Hæc ſunt quæ mihi in animum venerunt de re propoſita, quę ſic ruditer explicaui, quoniam certus ſum Io. E qui me cum eo, qui poteſt rem diſtricte iudicare, & prudentia curationem dirigere. Cui ego plurimam ſalutem dicendo finem faciam. Piſauri 8. Calendas Ianuarij in fine Anni 1577.

De eadem.

CONSVLTATIO CCCLXXV.

QVod pariliæ potiones ei acidos ructus pariant, mouet nos, quod iam ſtatueramus antea, nimirum, ne eam ſimplicem decoquamus, ſed cũ guaiaco, quæ res niſi ſatis ſit ei incommodo tollendo, ſal- A ſam pariliam in guaiacum ſimplex mutemus, neque.n. tam metuenda eſt guaiaci leuis amaritudo, & abſterſio, cum ſint adſtringendi vi coniunctæ, nam vt abſterſio, & inciſio ad humores pertinet, ſic adſtrictio ad ſolida, & continentes partes, ſic vterum etiam poteſt confirmare. At vrinam mouet, ergo facile etiam per vteri vias poteſt facere aliquam incitationem.

Dico non valdè vrinam mouere, & multo maiore vi opus eſſe ad humores per vterum incitandos, quam ad vrinam, quoniam renes trahunt, non vterus, & trahunt illi quidquid acrioris, & amarioris eſt, ac fœtidi in corpore ſua natura eiuſmodi exiſtentes, quod nullo pacto facit vterus, ita multa vi ſanguis eſt incitandus, quo ad vterum non attrahentem compellatur, Maior difficultas eſt io guaiaco ſolo deligendo, quoniam tenuiorem B victus rationem poſtulat, quam verò vos debetis temperare ſumma cum diligentia, ne tam tenuis ſit, vt grauiditas non ferat, neve tam plena, vt lignum nequeat prodeſſe. Difficultas modo erodendæ illius carois mihi noua non eſt, nam noui duriſſimam prope cutem eſſe, oleum tamen propoſitum ſubinde repetitum, eam exedet, poſtquam ferrum exhorreſcit. Poſſet etiam adhiberi, quamquam non plus faceret, præcipitati puluis craſſo modo inſperſus, nam tenuiter datus parum efficiet. Sed diligenter eſt modificandus, qui eſſet oleo omnino anteponẽdus, ſi oleum dolorem pariat, quamqnam certè breuiſſimus ille dolor magnifaciendus mihi non videtur. Modificatur autem poſitus in ollula ad ignem dooec candeſcat, & boc multoties, identidem vero extinguatur cum aqua vitæ dicta; ſic enim dolorem non C mouere ego obſeruaui. Quod ad reliqua vlcera attinet, ego illa vellem aperta manere donec corpus ſaneſcat, nam plurimum per ea ſuorum malorum deponit, ſi quę tamen ſuo dolore moleſta ſunt, & vigilias afferaot, vt quæ in pedibus eſſe referunt, ea demulcenda ſunt delicationibus vnguentis, vt de tutia, & ceruſſa cum roſaceo, ſi etiam curanda ea ſint, quod dolere non deſinãt, vnguento Io. de Vico, id fiat cum vnguento de tutia, vt iam dicebatur. Vlcus certe ſub venire curandum non eſt, minus ei vnguentum Io. eſt adhibendum, ſed illis agendum, quæ delicatoria ſunt dicta, & minus exſiccant, oam illud eſt in loco, quo totum corpus, & iecur maximè poſſunt expurgari. Qua de re mihi aliud reliquum non ſit ad dicendum, niſi quod, cum purgatio parte admodum facta ſit, illa erit ſub ijs potionibus re- D petenda ſeptimo, aut octauo quoque ſaltem die, qua die vel intermittat, vel ſumat ſolitas potiones, vt pati poſſe exiſtimabitur, modo ne ea die ſudori occaſio detur. Vale.

De quodam genere pediculorum in papillis naſcentium.

CONSVLTATIO CCCLXXVI.

MOleſtia harum pediculorum maxima papillis ſolet afferri præter alia incommoda, & turpitudi- E nem, & peius ſæpè pollicentur, propterea omnino ipſi auferendi, & generatio eorum prohibenda. Fit autem hoc ſatis facile, ſi coto ſeu bombace vulgo calefiat admodum ad torrefactum panis medullam, & ita continuo papillæ ingeratur. Sic enim in corone pediculi irretiuntur, & eo amouendo detrahuntur, papilla verò etiam ipſa vdo illo humore, & mali generis, vnde origo pediculis eſt, liberatur, & curatio integra eſt.

De

De renum dolore cum calculi ſuſpicione ad Illuſtrem Comitem Gabitiarum D. Petrum Floridum.

CONSVLTATIO CCCLXXVII.

DOleo vehementer me tuo deſiderio ſatisfacere non poſſe in eo præcipuè homine, cuius ſalus multum intereſt Federico noſtro, in eo enim caſu multa eſſe poſſunt ſcitu valdè neceſſaria, de quibus nihil penitus potui ex illis literis cognoſcere, alia ad morbi rationem, alia ad curationis curſum pertinentia.

Crediderim quidem ei detractum eſſe ſanguinem etiam ex vtroque talo, vt febris, & dolor ingens poſtulare videntur, neque enim dolor febrem ſine aliqua inflammationis ſpecie poteſt afferre. Vomitum quoque ſpero fuiſſe excitatum, quo & ventriculus ab humoribus dolori augēdo idoneis expediretur, & à dolore auerſio fluentium fieret, tum mittendis remedijs per ventriculum in renes tutum iter aperiretur, ſperarem etiā poſthæc ei exhibitam fuiſſe caſſiæ medullam, & multoties quidem, quoniam non tam moueretur materia, quæ in renibus eſt, nam parum, vel nihil caloris ad id tenet, potius faciat ad deliniendas vias, lubricumque iter parandum, & duram materiam eliquandam. Speratim verò præterea exhibitum fuiſſe oleum amygdalarum etiam amararum, & tandem ijs potionibus vacari, quæ extenuent ſine calore, & mediocriter poſſint vrinam mouere, ne materiam à medijs venis in renes nimium propellerent, hoſque inflammatos, vt coniectura eſt, exacerbarent, nimiaque materia obruerent, potius inflammationis cauſam leniter, & paulatim ex eis deducerent, qua ſublata inflammatio quieſceret, vt illa manēte hæc nunquam poterit auferri, qualia eſſent cicoracea omnia, lupuli, fumaria, betonica, capilli veneris, cetrach, oxymel, lanugo ipſius cetrach, oſſicula meſpilorum quæ robore partibus conciliando, earumque expultrice vi iuuanda proſunt potius quam materiam mouendo. Aqua etiam chamæmeli cum puluere lapidis iudaici. Succus herbæ vrceolaris ſeu parietariæ, cinis ſcorpionum, vitrum combuſtum paulatim ſemper valentiora vſurpādo, vt ſunt, radix rubiæ, ſaxifragiæ, ſyrupi de radicibus de ſtœchade cum oxymelite ſquillitico, vt eſt borax, quid in ouo ſumi poteſt.

De ſaxifragijs ego noui eam, quæ oſtiocollon dicitur, valdè præſtare, obſeruaui verò ſæpè ſuccum iridis pondo ℥. s. cum rhabarbari pondo ʒ. I. vrinam maximè mouiſſe, cum eſſet ſuppreſſa, & hydropicis factis ob diminutum vrinæ curſum daretur. Radicis ononidis cortex decoctus, vel aqua eius; ſylueſtris raphani pariter, tum corticis capparis, & fragariæ multum poſſunt. Vidi etiam Medicos plurimi feciſſe ius cicerum arietinorum, quod ego confici iuſſi ſæpè cum cæparum corticibus, & radicibus diureticis.

Sed infinita materia eſt, de qua certus vt ſit delectus, ratio morbi omninò perſpecta eſſe debet, quemadmodum præſenti medico eſſe poteſt. Vale. Vrbini 5. Calend. Septemb. Anno 1577.

De vlcere faciendo per cauterium, & ſeruando ad Illuſtriſſimum &c.

CONSVLTATIO CCCLXXVIII.

ITa mihi Ieſu Opt. Max. hoc ſolatium det, vt, queam ſuæ D. Maieſtati inſeruire, maximè in principibus viris ab eo in poteſtate conſtitutis, quibus me deſtinauit, tum præcipue T. D. Illuſtriſſimæ, vt ego maximum cæpi ſolatium, cum legerem, quæ in tuis literis à me requiris.

A In ijs primum eſt cauterium, deinde vnguentum, ſeu emplaſtrum, quod illud circumſiſtit, & continet, eſt gluteo, quo poſtea cicer depreſſum ſeruaretur in vlcere iam facto, atque adſtringitur, eſt etiam vnguentum, quo vlcus ſæpè eſt deradendum ne compleatur. Cauterium optimum illud eſt, quod fit è lixiuio, calce, & cineribus cornei facto, quod tam diu ad ignem ferueat, vt craſſitudinem mellis acquirat, adiecto etiam opio, quamuis etiam ſine eo ſit commodum.

Emplaſtrum debet reſpicere inflammationis periculum, & fieri ex vnguento albo præcipuè, etiam cum cāphora ſi principium iam inflammationis ſit. Gluten, quod alijs præſtare obſeruaui fit ex cineribus è camino fabrorum deraſis, oui albo comprehenſis. Vnguentum vlcus benè abradet, cum erit opus, ſi eum vnguento ro-
B ſaceo puluis præcipitati componatur. Aliud prætetea neſcio quid neceſſarium ſit, niſi quod interdum dolori alicui leniendo poſſet vti adipe aqua maluarum diluto, cicer ipſorum illinendo. Quibus ni ſatisfactum fuerit, ego alia perſcribam. Interea ſalutem precabor, & fœlicitatem. Vrbini 4. Cal. Octobris 1577.

De hydropico.

CONSVLTATIO CCCLXXVIIII.

VEnter maximè tumet, & videtur cum aqua parum flatus habere, ad talos vix aliquid tumoris deuenit, quod œdema referat, ſpiritus difficultas eſt, poſt
C quam tumor ventris impenſius increuit, hoc verò factū eſt, poſtquam ſcroti vulnus, per quod humor diu effluebat coaluit, febris præcipuè ſub veſperam manifeſta eſt, ſub qua pulſus maximè brachij ſiniſtri tenſus ſentitur Vrina exigua biliofa ſatis, & craſſa, hæc in homine, cuius corpus naturæ calidioris, & longe magis ſiccioris eſt, ætas autem L. annorum cui plurima adminiſtrata in remedium ſunt, nihilque profecere, in quibus fiunt iridis ſuccus cum rhabarbaro. Sentio ego lienem tumidum, & durum, iecur non ita poteſt ſentiri, quoniam fere totum coſtis tegitur, cum huiuſmodi duri tumores difficilium curatu ſint in florentibus ætate hominibus, imo etiam in tenerioribus niſi molliores fuerint, cumque initium ſoleant præbere huiuſmodi aquæ generationi, certe de curatione huius morbi deſperarem, maximè
D verò cum videam vrinas tam parce procedere, cuius rei cauſam non poſſum niſi in iecur referre. Renes enim nihil habent, quod intelligi poſſit mali, quo opera ſua impediantur, eapropter, cum aqua intra peritonæum ſeſe recipiat multa, neceſſe eſt eam ad venas non penetrare, ſed in venis ſimæ iecoris partis retineri, à quibus intra peritonæum deſtillet, retineri modo aquā obſtructionibus veriſimile non eſt, quoniam ſanguis in venas procedit, qui ſero ſuo ſeu aqua craſſior eſt. Vidi ego in cadaueribus hydropicorum, quibus hoc pacto vrina fuerat diminuta, venas ſanguine ſatis bono perfuſas, quanquam non multo. Quapropter ſic effundi ſerum, & aquam intra abdomen debet, eo quod venæ illæ id ex inchoato ſanguine exprimant, atque effundāt, quod quidem calida intemperie tantum facere poſſint, & in
E his obſeruabis aquam colore admodum fuluo, & exuſtionem indicante præditam, contra quam in alijs alterius originis hydropibus, in quibus alba eſt, imo aquæ colori etiam viſcera reſpondent, tum colore, tum corpore, nam fuluæ aquæ habent viſcera nigriora, & dura, ſæpè longe minora viſcera, quam iuſtum ſit, Vt viderim iecur contractum tanquam corium torrefactū, Albæ vrinæ habent in album vergentia, & mollia, pleniora que, & quaſi œdematoſa, calida ergo, & ſicca intemperies venarum in ſima iecoris conſtitutarum, poteſt male parare materiam ſanguini, & torrefaciendo ante ſerum ab ea ſeparare, quam opus ſit, vt in vaporem illud vertat, & elambici modū, & per tunicas in cauum abdominis exprimat. Aſcitum hydropem faciendo, quemad-

Digitized by Google

quemadmodum ſi contigerit ibi melancholicum, & A terreſtrem humorẽ eſſe, halitum exprimit, qui in aquã poſtea minimè verti queat, ſed ſua ſiditate flatus ſpeciem retineat. Galenus quoque genere quodam inflãmationis melancholiam hypochondriacam facit, facit etiam hydropem, quamquam non fusè in eo ſe explicet. Videmus nos ſæpè inflammatos pulmones thoracem aqua compleuiſſe, vidimus faucium inflammationem aquę incredibilem copiam per os effudiſſe. Repleta ergo abdominis cauitas poteſt ſeptum vrgere, & thoracem adſtringere, vt dilatatione maiori opus habens, magis laboret, in maiori hæc facienda, poſſunt etiam pulmones difficilem habere dilatationẽ, nec ita facilè ſequi ad thoracis motum, ꝙ ſunt ſicciores, & duriores facti ob egeſtatem humidi alimenti, quo nutriũtur. Vidi talem difficultatem in adoleſcente cui pulmones in id ariditatis inciderãt, vt mortuo aperto iam minui viderentur quamquam laxi cui febre laboranti maximè dilatare thoracem fuerat opus. Magnitudo enim motionis cum doloris vacuitatem, tum pulmonum cauitatem liberam, aut thoracis anguſtiam ſignificant, quod thorax mediocri dilatatione non ſatisfacit pulmonum cauitati diſtendendæ. Breuis autem dilatatio interdum dolores, interdum ipſam pulmonum cauitatem impeditam indicat, cuius cauſa thorax nõ vltra dilatetur quàm repleta illa anguſtia ſit, ſic exiguus ſpiritus, & crebrior duci debet, pulmonibus plus non admittentibus. Sed de curatione iam. Ego ſalutem nõ ſpero in huiuſmodi originis hydrope, aliquando ſoleo ſperare cum humidam intemperiem ſequi intelligo, & ætas iunior eſt. Ignis proponitur ventri dandus, mallem C ego ferrum, nam facile exiret aqua, vulnere tamen cohaleſcẽta reditura. Cum ergo illa educta fuerit, & paulatim, ne vaſa, vt in cute etiam cernitis, amplificata nimis repentino motu exhauriantur. Ego medicamenta ſic componerem. ℞. ſpecierum hieræ. ſ. Galeni ʒ. 1. ſ. braſſicæ marinæ ʒ. 1. rhabarb. electi ℈. ſ. ſucci iridis q. ſ. cum ſaccharo f. b. vel loco braſſicæ imponerem gr. 1. ſ. elaterij minimè recentis. Poſtea ℞. ſyr. acetoſi diarrhodon, de eupatorio, de cort. citri, oxymellis ſquillitici an. ℥. 1. ſ. rhabarb. electi ʒ. 1. ſ. miſce & accipiat quotidie ℥. 1. eruendus enim eſſet adhæreſcens humor intemperiem continens, antequam intemperies teneretur, fruſtra enim tentatio eſſet, & periculoſa, quod magis humorem impingeret, certe non remoueret. Si intelligantur D pulmones materiam recipere vt in alijs hydropicis viſum eſt. ℞. rad. farfaræ iridis an. ℥. 1. ſ. vrticæ ℥. ſ. fol. hyſſopi, marrubij an. m. ſ. fiat decoctio in aqua abſinthij quo decocto diluatur ſupraſcriptus ſyrupus. Morbo diutius trahenti. ℞. marrubij, abſinthij, agrimonij, eupatorij Meſue an. m. 2. ceterach m. 3. fiat decoctio in aqua lupulorum ſ. a. cui expreſſæ adde ſucci iridis ℥. 5. parum ferueat, & cum melle fiat adiecto aceto oxymel. ℞. huius oxymellis ℥. 2. rhabarb. el. ℈. 1. diluatur autem infraſcripto iure. ℞. cicorei, ſcerolæ, lupulorum, agrimonij an. m. 1. ſpicæ ℈. ſ. cinnamomi ʒ. 1. ſ. fiat decoctio. Poterit etiam exhiberi ſucci iridis ℥. 1. rhabarbari ʒ. ſ. ſpicæ gr. 7. miſce, & quinto quoque die detur, medijs diebus vſui ſyruporum relictis. Quidam etiam, quibus in cruribus ſcarificationes ſunt factæ, aquam emiſere, alij quibus ex cauterio fuerant, aut ex veſicatorio dicto E vlcerata, ſed niſi crura intumuerint, id non ſequetur, & a gangræna diligenter ſub ijs operibus cauendum eſt. Flatui diſcutiendo ad moleſtiam minuendam emplaſtra imponi poterunt, vt ℞. ſpecierum emplaſtrum de baccis lauri ℥. 1. ſ. olei laurini ℥. ſ. ſ. reſinæ terebinthynę ℥. ſ. maſtiches ʒ. 1. ceræ, ol. abſinthij q. ſ. miſce.

Vel ℞. ſpecierum diacymini, ſpicæ, gariophyllorum, olei anethini, terebinthynæ, maſtiches, vini maluatici, & cæt.

Huic ex iniecto poſt ignem datum ventri febre etiam aucta ex eo, iecur refertiſſimum, & duriſſimum fuit, & lien pariter. Pulmo autem ſiniſter admodum exiguus.

De dyſenteria ex vlcere craſſioris inteſtini.

CONSVLTATIO CCCLXXX.

PRæter locum doloris, & tempus, recrementa etiam indicant; quod craſſum inteſtinum exulceratũ eſt, nam dolore ſecundum fundum ventriculi inceſſante, paulo poſt aluus deſcendit, & pus, ac ſanguinem a fæcibus diſtincta effert. Verum fæces ipſæ indicant etiã viſcera minus bene habere, nam alieno admodum colore ſunt, & liquidiores, obſcurus ille eſt, & fuſcus ſemper. Doloris modus eſt, vt, cum is paulo ante alui deſcẽ- B ſum vrgeat non ceſſat, niſi poſtquam ſanguis cum pure exierit, illa verò non niſi poſt fęces exeunt, quaſi non niſi poſt vltimam inteſtini contractionem, & multa vi ex vlcere exprimantur, alioquin enim vna cum fæcibus deuoluerentur. Si dolor prope ſedem eſſet accuſari poſſet aliqua hæmorrhoidum, quæ in ſinum dilatata, inflammataque ſanguinem in pus mutaret.

Et profecto miratus ſum interdum tantum puris ſine vllo dolore quotidie in eiuſmodi caſu excerni, vt libram ſemper ſuperaret quod pus fœtidiſſimum exibat, nunquam aluum irritabat inſolentius, ſed ſolitis naturę temporibus tantum aluus mouebatur, & ferè ſine fęce illud erat. Dolor igitur pus hoc non in venis in quibus humores, ſui ſenſum non mouent, eſſe indicant, & reliquæ in corpore inteſtini eſſe vlcus confirmant; in quo C pus conficiatur. Vermiculi quoque longi ad latitudinem vnius digiti exeuntes, & rubentes, malam putredinem humorum ſignificant, etiam a ſuperioribus partibus venientium. Vtrique ergo parti occurrendum viſcera nimirum expurgando, temperandoque, & vlcus abſtergendo, & renutriendo. Per os ergo poſt multa, quæ exhibita ſunt, ego exhibere myrobalanos cum rhabarbaro, cum ſeminibus plantaginis, & acetoſæ, quibus abſinthium adiũgerem. Intemperies namque vnde praui humores fiunt, ea non eſt ſolida, ſed a materia adhæreſcente ſuſtinetur, & ea materia remota atque deraſa, nihil intemperiei ei manſurum arbitrarer, maximo robore viſceribus conciliato.

Ea propter rhabarbarum, & myrobalanos cum abſinthio laudarem, quæ vlceri quoque profutura videan- D tur, cuius porrò cauſa, etiam polygonum illis & conſolida tum cimbalaria addi poſſent, in conſolidis illa eſt, quæ regalis dicitur, floribus delphinio ſimilibus, quæ mihi vſu ipſo commendatiſſima eſt. Inijci autem ad vlcus curandum ea debent, quæ abſtergant, vna & inflammationem refrigerent, vt ius ptiſanæ, vel ptiſana ipſa, aut aqua fabrorum, aut quę ex molis acuentium ferramenta labitur, cum quibus ſuccus apij, ſuccus iridis, mel roſaceũ, vel ſyrupus roſaceus commiſceri poſſunt, & interdum etiam vim fæculæ, quæ tartarum dicitur, exempli gratia. ℞. decoctionis hordei, & furfurũ factæ in aqua fabrorum lib. 1. ſucci apij ℥. 2. iridis ℥. 1. mellis roſacei ℥. 2. ſ. miſce pro clyſtere exſiccantia, refrigerantiaque addenda in altero clyſtere poſt hoc, quod E abſtergit, & iura plantaginis, conſolidæ, millefolij, verbenæ, cynogloſſæ, ſeminum acetoſæ, plantaginis, portulacæ. Terris lautioribus additis, vt ſigillata, bolus armena, cuiuſque generis, lapis hæmatites, tutia, lithargyrum, ſæuum etiam hircinum exſiccat, præferunt alij ſeuum ceruinum. Profecto ego vidi per vſum terratum illatum vlcera maligniſſima etiam in faucibus ſuperata, quibus iungebam etiam puluerem corallorum, & cornu cerui, præmiſſo vſu olei ſulfuris, vel calchanti.

Sed clyſteriorum deſcriptiones ſæpè mutandæ erunt, quoniam longus morbus eſt, & ſolent vſu longo medicamenta debilitari.

A

De ſuffuſione incipiente, ſeu nondum confirmata.

CONSVLTATIO CCCLXXXI.

OCulorum natura, ſi corpus ipſum conſideremus, valdè frigida eſt, & dura, nec facilè concoquit, aut diſſipat, diſſoluitve ſua recrementa, ſiquidem naturæ auctor voluit ſine neceſſitate concoctionis, & alimẽti manere, ne pelluciditas turbaretur, frigidæ autem reſtum non poſſunt concoquere, tum non egent concoctione, quoniam non diſſoluuntur; vt ait Ariſtoteles, ſic oculus potuit diu ſuam perſpicuitatem tenere, ſic à prin
B cipio generationis debuit ſtatim ſummam ferè ſuã magnitudinem obtinere, vt in nonnullis animantibus ferè caput eorum exæquet, quemadmodum in pullis gallinaceis, ſi oua frangas à quarta die vſque ad ſeptimam videbis, ſcilicet ita magni creantur, ne neceſſitas incrementi neceſſitatem alimenti inferret.

Cum ergo caſu aliquo fit, vt recrementum aliquod calore in caput vna cum ſpiritibus elatum cum eis in oculum proueniat, ibi diſſolutionem non inuenit, quin frigore partis magis concreſcat, & duritie membranarum egreſſu prohibeatur.

Sic in humore magis liquido ſubſiſtit, & cryſtallino humori contra vuæ foramen ſedens officit duriſſimum ad diſſoluẽdum, remedijs valentioribus egens tum ſua, tum membranæ corneę cauſa, per quam remedij vis ad
C ipſum perferatur, poteſt vero etiam, vt debet, oculus valentiora remedia pati ſuæ frigidæ temperiei, & duritiei cauſa, præſertim ipſius corneæ. Non ſolum autem valentiora eſſe debent remedia, ſed diu in oculis habenda, quo opus optatum perficiant, ita & multis diebus adhibenda, & ea, quæ in oculo diu eſſe queant, quapropter liquidiora minus idonea videntur, cito enim effluunt iniecta, &, quæ res notari debet, quoniam oculi acriores etiam ſenſus tactus ſunt, plus nocere poſſunt irritatione, quam iuuare diſcuſſione, propter quam adhibentur, ea craſſiori temperamento deligenda ſunt, quo ſe ſe tamdiu ibi ſuſtineant, quamdiu actionem edere queant, ac quidquid turbationis ſuo acceſſu attuleſint, illud vtilitate digeſtionis ſuperetur. Quæ porrò turbatio fere cum calore accedit, ita ſæpè profuiſſe notata
D eſt, vt vel, quæ à puluere cantharidum per errorem immiſſo viſum admodum iuuarit.

Poſt purgationem ergo totius corporis, atque etiam capitis, poſt eam etiam purgationem, qua totum corpus, & venoſum genus per ſudorem omnibus recrementis liberatur, exhibito nimirum guaiaco cum ſalſa parilia ad 40. dies ſub iuſta abſtinentia, tunc oculis ea, quæ incidunt, & concoquunt, atque extenuant ſuo calore non valde exſiccando poterunt adhiberi, vbi leuiora primũ danda ſunt, nam ita oculus mirabiliter aſſueſcet etiam acrioribus.

Ergo mihi oportunum videretur, ſi galbanum cum butyro inter initia componeretur ea ratione, qua mini-
E mum moleſtię afferret, deinde mel, & crocum adijceretur butiri modo diminuto. Exempli gratia.

℞. galbani puriſſimi ʒ. 1. Croci ℈. s. mellis, & butiri pariter ℈. 2. componantur ad ignem in duplici vaſe, cui compoſitioni addi etiam poteſt myrrhæ ℈. 1. quæ concoctionem iuuat, & robur etiã affert. Neque enim tam diſſolutioni attenti eſſe debemus, quin oculum ipſum à diſſolutione ſuarũ partiũ meamur, & diſſolutio, quæ tũ id, quod naturæ eſt, quam id, quod præter naturam attingit; tantum ad hoc pertingat, corpus autem oculi firmum inueniat, & non ſuperet.

Ad penetrationem præterea addi poteſt aceti ſtillaticij ℈. s. vel etiam aquæ vitæ, atque horum alterum, cum oculus fuerit aſſuefactus. Tunc verò mel quoque ſtillaticium per ignem primo, quod tanquam aqua, & tenuius exprimitur, deinde, q͞d maiori ignis vi, & craſſius prius quod extinctũ eſt; poſtea quod integrum, nam magis acre eſt. Vtiliter quoque componetur acetum ſtillaticium, cum melle, & cum his ſucci fœniculi, chelidonij, rutæ, atque euſragiæ, cum vero etiam betonicę. Mel quoque ſtillaticium cum ijs poterit coniungi, & mitigari. Sagapenum ẽt per ſe mirabiliter agit, & minus turbat, q̃ galbanum, calorem quidẽ vehementiorẽ acceſſu ſuo mouet, at minimæ moleſtiæ, & nullius noxæ, imò roboris incredibilis, cum quo ad robur, & concoctionẽ crocus addi poteſt.

Sit hoc exemplum. ℞. Sagapeni puriſſimi à ſorde omni ʒ. 1. Croci ℈. s. mellis ſtillaticij, aquæ vitæ, aceti ſtillaticij an. q. ſ. ad inducendum temperamentum vnguenti craſſioris ad ignem per duplex vas componendum, vt omnia ocularia debent, & ab omni ſorde defendi.

Tuberculo in pulmonibus paulatim creſcente, & ſpiritum impediente cum tuſſi aſſidua.

℞. Althææ ℥. 3. farfaræ ℥. 2. glycirrizæ ℥. 1. s. ſemi vrticæ ℥. 1. caricar. pinguium num. 5. marrubij m. 2. rad. helenij ℥. 1. cæpæ num. 1. f. decoctio in ſ. q. aquæ, quæ coletur cum expreſſione.

℞. Suprascriptæ decoctionis lib. 1. mellis lib. 5. Aceti ſcillitici ℥. 3. Miſce, & ad ignem fiat oxymel.

℞. Suprascriptæ colaturæ reliquias, & per cribrum tranſmitte deinde addito melle, & exiguo aceto f. electuarium.

De recenti rheumate à ſubito frigore orto.

CONSVLTATIO CCCLXXXII.

A calore ſubitum frigus ſecutū, deinde in rheuma hoc incidit, quod ad fauces, & colli muſculos, ad thoracem, & corpus totum videtur pertinere ſua moleſtia. Faucibus dolorem affert ſiue vero rubore, dolente interea capite ad ſyncipur, oculorum quoque acies perturbata eſt, & quaſi aſpiciat per caliginem affecta, colli muſculi laſſitudinem ſentiunt, dorſum quoque, & crura dolent, & corpus totũ ſenſu moleſtę tenſionis affectũ, eſt crura vna cũ dorſo propriam occaſionem ſibi præſtitere, nam motionibus citatioribus exagitata ſunt, vnde ipſa primo, deinde totum corpus concaluit, quod ſub inde ſubito frigoris aduentu affectum in ea incõmoda incidit, crura itaque ẽt ſine rheumate vna cum dorſo ſic poſſent, quoniam ſub motu, & calore fuſio humorum etiam craſſiorum facta eſt, vaporeſque, ac halitus excitati, quorum quidam in caput elati ſunt, quidam ad corporis extremum ambitum, ſubito autem frigore illi quidem a capite depreſſi, coactique in humorem rheuma fecerunt, hi ſubſiſtere concreti pariter, & moleſtiam hãc cruribus, & dorſo potiſſimum, ac toti corpori attulerunt, dorſo quidem potiſſimum, & cruribus, quoniam magis calefactæ partes, & laborantes magis attraxere, fuiſſe factam anguſtiam cutis, & inuiſibiles meatus adſtrictos dubitarem, quoniam tactu illa non percipitur eiuſmodi, qualis deſcribi ſub anguſtia ſolet, certe vapores eam ſubeuntes ibique ſubſedentes concreuere, tenſionemque, ac onus præbent ſpatia replentes maximè, quæ inter muſculos, & eorum tunicas ſunt. Difficilem ſpiritum potius, & thoracis laborem in culpam rheumatis referre poſſemus, communiter namque receptum eſt a capite in thoracem per trachæam fluxiones fieri & deſtillationis nomen illis datum, auget verò poteſtatem hanc nobis communiter conceſſam faucium ille dolor, per quas in pulmones via eſt, a quibus ſi ichor aliquis aſperior in os laryngis ſeu eius labia etiam ſumma incideret, tuſſim moueret, per quam quod in pulmonibus tacitè quieſcit, expelleretur. Sic coniecturæ ratio certæ notitiæ ſpeciem haberet.

Verum quid prohibet exiſtimem, quod frigus compreſſerit vapores, & vna humores intus, qui per latas

vias,

vias venarum facilè iter in cor habuerint iam intus in A medium concitati, qui cordis concalfacti potiſſimum calore attracti, in pulmones reiecti facile ſint, in quos viæ laxæ corpore laxiſſimo etiam nimis de facilè excipientis. Sicque completos pulmones difficilem ſpiritum exercere.

Dicatis etiam, quod vapores, & fumi eas in ſedes raptum habentes id faciunt. Dicet æger craſſum ſe habere ſpiritum, ominitum, quod plus dilatationis, & contractionis faciendum, & magis laborandum eſt, quoniam repletis, aut anguſtis ſpatijs dicta repletione factis non tantum capitur ſpiritus mediocri dilatatione, quantum opus eſt, & fumus maiorem in modum auctis exprimendis, mediocris contractio non ſatisfacit, quo thorax cõpreſſione maiori vti cogatur, cuius ſpatio etiam dilatationis neceſſitas magis augeatur. Forſan etiam thora- B cis muſculi, vaporibus vdis hebetati, difficilius agant, ſic maiori vi contendant, nec doleant tamen quoniam vaporum genus leue eſt. Sed hoc minus veriſimile videtur. Hinc dolor ſyncipitis eſt, & totius corporis moleſtia, fumus etiam cum vaporibus ei incitatis. Quæ vero omnia illud cauſæ amplius habere credendum eſt, quod partes a frigore non ſolum cogendi, & retinendi humoris occaſionem habuere, ſed einſdem quoque gignendi a frigore per intemperiem inductam ſibi debilitatæ, neque proprium alimentum perfectè ſuperantes indeque multum recremẽti colligentes, & ita ſibi onus amplificantes, quod præcipuè capiti venire neceſſe eſt, cum ſuapte natura frigidius ſit, & magis externo acceſſui frigoris obiectum iiſdem vaporibus oculi perfunduntur, in ſomnũ propenſio fit, quies tamen tanta mo- C tione, & fumorum permixtione non permittitur, generè namque humido ſomnus, calido autem maximè ſicco, & mouente vigiliæ fiunt. Cum cibum proximè ſumpſit, tum dolor capitis lenitur, quoniam tunc humidi vapores fumoſos ſuperant. Num modo fumi hi, & halitus febrem incendant, & vt incendant, quod febris genus efficiant, ad Galeni doctrinam videamus. Ex vaporibus a ſanguine expreſſis ita retentis repletio ſanguinis fit, nam in eãdem naturam redeunt, ex qua euaſerant, idque ſi intra modicam adſtrictionem corpus manſerit, nam ſi ea nimia fuerit, etiam in febrem ſynodum primo ſine putredine, poſtea cum ea fiet, hac pariter mediocri adſtrictione, ſi pituitæ vapores detenti fuerint, pituitæ repletionem primo faciunt, & aquæ, D vt in ijs, qui vigilijs laborarunt, videmus, quibus ex repletione pituitæ oculi intumeſcunt, etiamſi caui ſint, vt ijs qui nimio ſomno vſi ſunt, nimia verò accedente adſtrictione, non ſolum febris ephemera, ſed putrida etiã accedit, quæ de epialarum genere eſt. Si ſub ea adſtrictione modica fumoſi vapores ſint ex acribus nimitũ humoribus, quoniam non concreſcunt, ij ſua acri natura irritant membranas, vlceroſam laſſitudinem parientes, quod ſi immitius agant, etiam inæqualitatem mouent adhuc immitius, horrorem, ſi etiam immitius rigorem motu, & ſenſu ſuo.

Sic verò facilè ſpiritibus commixti ij acres fumi ſuo genere calido, & ſicco, illos in calidum, & ſiccum, hoc eſt, in igneum genus conuertunt, & febrem ephemerã facto prius rigore ſæpè excitant. Quæ res, vt mihi du- E bia non eſt & cum Galeno eſt, ſic admirationem parit cur multi in cathedris Galeni doctrinam profitentes, & naturæ notitiam, ponunt tamen rigorem tanquam proprium putridarum febrium ſignum, & vbicunque fuerit, ibi nequaquam ephemeram, tanquam ab eo alienum, ſed putridam, tanquam eius proprium indicium denotare ſubeſſe affirmant. Sic noſtri ſęculi principes medici multi in quibus vnum Guainerium nominaſſe ſat erit. Galenus verò etiam addit, quod rigor interdũ redit tertiu quoque die, aut aliquod ſimile, ad quod febris, ſine tamen putredine conſequatur. Ephemera nimirum, cum facilè per rigorem ſpiritus incendantur, præſertim acribus illis fumis commixti, qui eo facibus commiſcentur quod ab adſtricto ambitu repulſi in viſcera & cor ſe ſe intrudunt, vnde calore accepto, tan- A quam idonei incenduntur. Atque cum è putridis humoribus non efferantur ſolum ſquallorem, & calorem ſpiritibus inducunt, & febrem ephemeram non putridam faciunt.

Vbi ſi ambitus corporis vehementius adſtringatur, conſtipeturue humoribus, etiam in putredinem deductis, febres putridæ incenduntur. Senſit verò is ęger calorem præter naturam, pulſus fuere inæquabiles, vrinæ etiam aliquanto coloratiores, ergo febrem fuiſſe dubitandum non eſt, putridam tamen non fuiſſe ſperandũ, cum præter febrilem, inæqualitatem nullam aliam pulſus habuerit, & cum vrinæ non plus mutationis oſtenderint, quam quantum à calore ſpirituum ſerum potuerit colorari, fumi enim aliquid habet quæque febris, quo B & pulſus æquabiles penitus in eiuſdem ictus motu non ſint, & ſerum ſanguinis inficiatur, ſudor enim eius caloris excepit, & integrum corpus ab omni indicio febris remanſit, itaque ephemeram fuiſſe dicendum eſt, maximè quod ſudor tãquam exiguus quidam mador totum corpus habuit, neque vrina, niſi poſt ſudorem à ſtatu naturali receſſit, poſt eum aliquanto coloratior facta eſt, quoniam ſecum ex illis fumis extulit, quod per eam viam perpulſum eſt.

Quid ergo mali habeatur, & quid remedij poſtulet? Certè corpus eſſe rarefaciendum, & rheuma auertendum, eiuſque materiam conſumendam. Balnea primũ propoſita præſtarent, ſed corpori, quod minimè aridum eſt, minimè humectari expetit, rheumati ſubiecto balneum aduerſarium ducitur, non intelligo nunc nomi- C ne balnei, quod plerique vulgò faciunt, quo ſudor per ſiccum vaporem moueri conſueuit, ſed quod per aquam potabilem miniſtratur, hoc enim fumi quidem è corpore educerentur, corpus laxaretur, laſſitudo tolleretur, & partes refrigerium reciperent, ſed rheuma incitationem maiorem acciperet. Rheumatis ergo materia prius concoquenda, conficiendaque, & rheuma ſic auertendum, poſtea, ſi quid reliquiatum erit, quod balneum propoſcerit, tunc erit concedendum. Vinum quoque in aridioribus ijs caſubus datur, ſed hic à rheumate, & à capitis dolore prohibemur, maximè quod fauces occupantur. Mediocris itaque ratio victus, & vergens potius ad tenuitatem inſtituatur, vt natura coctioni vacet, in eundem finem quies quoque præcipiatur, & loco tepido æger ſe contineat, noctu diutius dormiat, ad concoctio- D nem præſertim eorum, quæ è vaporibus in humorem concreuere, interea frictionibus leuioribus, mollibuſque vti poteſt; quæ longius trahantur, vt concoctio, & cutis laxitas, & conſumptio etiam humorum fiat, non autem attractio. Aluus quotidie ducatur, ne inde incommodum aliquod fiat, potius leuamentum ſequatur.

Si aliquid reſtiterit firmioris, tunc aliud conſilium habendum erit. Certè ego curatum iri ſic hominem crederem.

Cuidam Iſchiatico, qui purgatus fuerat.

Clyſtere eiuſmodi præſcriptum eſt. ℞. Origani, anethi, ruthæ, pulegij calamenth. an. m. 2. Fiat decoctio. ſ. a. quæ valdè expreſſa coletur ℞. ſupraſcriptæ decoctio- E nis lib. 1. mellis roſacei ℥. 2. ſ. benedictæ laxatiuæ ℥. 1. Ol. ruthæ, anethi an. ℥. 1. ſ. Miſce pro clyſtere. Alterum. ℞. Origani, pulegij, anethi, hæderæ terreſtris, chamæmeli an. m. 2. centaurij minoris m. 3. colocyntidis in petia ligatæ ʒ. 1. Fiat decoctio in vino, & vrina pueri ęquis portionibus. ſ. a. Rec. ſupraſcriptæ decoctionis lib. 1. mellis roſacei ℥. 2. ſ. ol. hypericonis ℥. 3. terebinthinæ ʒ. 6. miſce pro clyſteri.

Tertium Rec. ſabinæ, chamædris, hederæ terreſtris ruthæ an. m. 1. quæ in puluerem redactæ inijciantur cum decocto ſupraſcripto.

Emplaſtrum ſit. Rec. Reſinæ pini ℥. 1. ʒ. 6. terebinthinæ picis naualis an. ℥. 1. ſ. picis græcæ, galbani, an. ℥. 1. Ceræ albę ℥. ſ. aloes. ʒ. 6. myrrhę, maſticis, thuris an. ℥. 1.

Cro-

Croci ℈. 2. grani 5. myrtillor. ʒ. 1. Fiat emplaſtrum ſeu ceratum vulgo dictum quod ſuper a luta canis extenſum, apponatur. Poſt hoc imponatur oxicroceum. Non fuit appoſitum cataplaſma ex helenio, quod alijs morbum penitus ſuſtulit euocato prius, eryſipelare cum febre, forſan oxicroceum ſatisfecit, vt alijs vidi ſatisfeciſſe.

De rheumate in oculos per literas ad Excellentiſſimum Petrum Iacobum Arrigonium Phyſicum nobiliſſimum.

CONSVLTATIO CCCLXXXIII.

MIhi iucundum fuit in tuis literis, quod à me iudicium quæſiuiſti, iucundius, quod in tractatione de eo morbo tuum ingenium, & doctrinam perſpexi, quorum alterum, quanti me facias alterum, quantum doctrina, & vſu præſtes nota eſt, hoc decus eximium in te mihi amico eſt; illud voluntatis in me tuæ egregiæ eſt opus; quorum, quamuis neutrum iam diu ignorem, vtrumque tamen in re ipſa experiri neſcio quo modo ſit gratius. Quod vero ad meas partes attinet, ego tibi primum gratias ago, deinde, ſi quid eſt, in quo petitioni tuæ poſſim ſatisfacere, illud præſtare conabor, quod fere non addendo, aut demendo de ſcriptis tuis, ſed ſententiæ tuæ ſubſcribendo videtur perficiendum, multa enim non habeo, quæ ad iſtam tuam curationem aut vberius complendam, aut ordine maiori ſtatuendam, faciat. Morbi, & corporis ratio à te pulcrè, luculenter, & copioſè explicata eſt; & vt fieri potuit, proxime ad veritatem definita, indeque curationis conſilium ſumma arte, & prudentia deductum. Profecto id materiæ humidum genus eſt, quod nullum acrem morſum, nullam aſperitatem habet, huic exſiccatio conuenit, hæc tum corporis expurgatione, tum exſiccatione, quæritur, tum autem nutricis facultatis confirmatione, eiuſque actionum excitatione mala exſiccatio cauetur. Omnia hæc poſſe guaiaci potionibus præſtari recte iudicas, in eo enim vis eſt, qua per ſudores corpus, toto venarum, & carnium ambitu expurgetur, quod eſt exſiccari, vis eſt aliqua adſtringendi, qua viſceribus robur concilietur, vis incidendi, vnde viæ obſeſſæ altrici facultati neceſſariæ ab omni obſidione materiæ liberentur, calor tantus, quantus calorem viſcerum coctioni, & actioni omni naturæ neceſſarium exciter; & viribus ſuis reſtituat, vt in guaiaco ſumma ſalutis ſpes huic viro ſit reponenda. Etenim defluxio hæc diuturna eſt, quapropter rheumatica dici debet, itaque, quamquam à capite proximè in oculos venit, tamen, ſi Galenum ſequamur, ab infirmitate facultatis nutricis totius corporis originem ducit, oculi ergo à capite, caput à toto corpore accipit.

Si quid verò eſt, quod corpus tum expurget, tum exſiccet, ac confirmet totum, certe guaiacum dicendum eſt. Caput autem non inutiliter reſpicietur, nam ipſum iam diu curſui eius materiei obnoxiũ facilè fuerit conſaminatum, vti ergo guaiaci vis in caput ſubducatur, conſultiſſime fiet, ſi eius potionibus aliquid eorum immiſceatur, quæ ſuapte natura in caput trahuntur, quorum notitiam habes, in quibus poſita eſt noſtris medicis, doctis expertmento ſalſa parilia, & eiuſmodi rheumaticis affectibus curandis mihi quoque cognita experimento præcipuam quandam habere facultatem cum eo, quod per ſudores toti corpori præſtat. Totum vtique corpus, & caput ſudoribus expurgabit, & per guaiaci vim ſecum adiunctam id valentius efficiet, & partes & caput confirmabit, ne tam facilè in poſterum humorem excipiat.

Ergo ea curatio diligenter adhibenda eſt, prius corpore, quantum fieri poteſt, per aluum expurgato, nõ per vomitum, ne oculis incitationem humorum afferant. Quæ ni fuerit ſatis, quod ferè timeri non debet, tunc A brachio ſiniſtro, maximè ſi eiuſdem lateris oculus male habeat, vlcus cauterio inurendum eſt, vti ab ea parte, inde ſcilicet, vnde malum eſt, rectè humor deducatur. Quibus ſcribendis mihi videor nil aliud præſtitiſſe, quam ſententiæ tuæ perorationem; & quadam commẽdatione eam, vt debui, fuiſſe proſequutus. Vale, meque vt facis, ama.

De puero vlcere laborante ex ambuſtione.

CONSVLTATIO CCCLXXXIV.

B CVm mihi neque pueri ætas, neque vlceris conditio, neque ſpatium temporis notum ſit, quod ab ambuſtione interceſſerit, non poſſum proprie de remedijs idoneis definite, nam reſtare quidem intemperiem ſiccam igne impreſſam certus ſum, in vlcere tamen, vt fit, recrementa excitari, ſed poſſet etiam nunc caloris aliquod, & inflammationis veſtigium ſupereſſe, poſſent dolores infeſtare, ac attrahere magis quam parti ex vſu ſit, etiam vlcus altius eſſe poſſet, proptereaque diuerſis ad diuerſa deligendis certa ratio mihi non poteſt conſtare. Manebo ergo interim, dum res explicatius mihi ſignificetur, in communi quodam curandi modo, quo cum dolori, tum ſquallori, tum recrementis etiam attribui aliquid videtur, & calor etiam poteſt temperari. Vnguentum in vſu eſt multis in locis, quod fit ex veteri C pinguedine ſuilla, quæ lardum dicitur diligentiſſime diluta ex aqua roſarum, vel plantaginis, cui admiſcetur ſuccus herbæ lini, & ſuccus anagallidis, atque hieracij, tum oleum è vitellis ouorum. Si adderetur etiam ſuccus, vel ius corticis medij ſambuci, id eſſet adprime in eo vtile.

Sed, ſi ſolus ceruſſæ puluis ex aqua plantaginis, uel ſi plus ariditatis ſuſpicetur ex aqua violarum poſſet ſatisfacere, & multis ſatisfecit. Vnguenta quoque illa aptiſſima ſunt, quæ fiunt ex ſebo diligenter diluto, & in eam ſpeciem vnguenti redacto, quod ponenda dici ſolet, quod ſi ſebum fuerit cerui, multo melius id præſtabit. Vnctuoſa dum calor, & ſquallor eſt, inutilia videntur, tamen ſi calor deceſſerit, ſqualori potius occurretur. Vidi vtile admodum oleum ſolum oliuarum aqua nouies D dilutum, nam retinet purum liquorem, & frigidiorem. Si valentioribus opus fuerit, quæ tandem vlceri exſiccando idonea eſſe debent, ea ad nutum veſtrum deſcribam, interea, ſi neceſſe fuerit, habebitis vnguentum ſanctum, vnguentum de calce, & ferè omnia lautiora, quæ non erunt aliena. Vale. Pridie Nonas Decembris 1571.

De ventriculi dolore pro matrona ſeniori.

CONSVLTATIO CCCLXXXV.

E PEr literas accepi matronam dolore ventriculi cum flatu vexari, affirmarique à Medicis ventriculum eſſe frigidum, & humidum, & in eum multam pituitæ aquoſæ copiam à capite delabi, à qua vis concoquendi infirmetur humido genere remiſſa, frigido autem fracta, quæ mihi tanquam conſtituta tenenda ſunt, & credendum, quod pituitam per gulam identidem deuoret neſcia mulier. Ventriculus ergo præter noxam, quã per acceptum humorem à capite habet, ipſe quoque ſibi doloris cauſam præbebit, cum malè poſſit concoquere, ſic non ſolum capiti, ſed ventriculo quoque ſua curatio attribuenda. Sed dicunt, quod intemperies capitis ei naturalis eſt, quaſi quod intra fines ſuæ naturæ manens ſub morbo curando eſſe ducendum ſit, frigidãque, & ſiccam faciunt illius intemperiem.

De

De ventriculo egò certus ſum, nam rationem in eum conuertam quod cũ dolore prematur id cauſa habeat neceſſe eſt, quæ ei naturalis non ſit, quoniam actiones manifeſtè lædit, neque ſine intemperie eſſe poteſt, vnde noxius humor exiſtat, à quo proximè dolor inferiur.

Ea verò intẽperies, quę nam ſit, dignoſcere oporteret, ſi ſitim, ſi cibi faſtidiũ, ſi acriorem ſenſum facit, ſi aſperioris motionis ſit, vnde morſus, & dolor acrior, & vehementior, tunc humorem à calore affectum habebit. Sin contra ſine ſiti fuerit, & cibi retineat cupiditatem, tunc frigidum genus vincet, cui ſi humidum ſeſe adiunxerit, dolor lenior longe fiat, neceſſe eſt, ſin autem hæc contrariæ identidem permiſceantur, tunc varietas humorum ſubeſſe ducenda, quam varietatem ſi in vomitibus viderimus, tũc certiores etiam de varietate intemperiei facti ſumus, refert verò eius filius eam per vomitus multam humorum varietatem eieciſſe ſæpè. Flatus quoque ipſi longe diuerſum humoris genus ab aqua oſtendunt, neque enim ab aquoſo fiat, niſi vapor, qui in aquam redit, cum in faucibus ſiſtere potuerit. Varietas humorum tanta, cum in calore, & frigore maximè cõſiſtit, ea in vna & eadem parte eſſe non poteſt, diuerſaque viſcera habeat, oportet, ſiue ſola intemperie humores eos generent, ſiue etiam obſtructionibus colligant, quæ certe a præſente Medico explorari tãtum poſſunt, vt certo cognita curationis ſuę capita demonſtrent. Refert filius illam, cum ſcallas aſcendit, aut æſtiua, anguſtiam ſpiritus habere, quod viſceribus occupatis, & flatum edentibus, aut etiam valdè tumentibus ſolet euenire.

Certius hæc eſſent & exploratius tenenda, vnde capita curationis elici oporteterent. Ne tamẽ ſpatium temporis, quo certior notitia expectatur, ægrotæ moleſtius ſit, ego generatim ſic de re conſtituam. Ventriculo primam curationem attribuendam; humores ab eo detergendos, deturbandoſque, neque valentioribus id agendum; quoniam, & ad affectam partem attraherent, & eam nimis vexarent. Cicorea ergo, betonica, meliſſaque, mel roſaceum, ſyrupus roſaceus, & oxymel ad deterſionem, inciſionemque, & attemperationem, mel roſaceũ ſolutiuum, hiera ſimplex, hiera cum agarico Meſue, rhabarbarum, terebinthinaque viderentur poſſe eſſe ſatis, cum his myrobalani etiam adiungi poſſent ad robur conciliandum, fœcula vim pariter, & ad detadendum, opportunam verò tempeſtatem nactus ego aquam thermarum Piſtorienſium, quæ Tettucij dicuntur, exhiberem, qua ventriculus optimè detergitur, & vna venæ omnes ad eum pertinentes confirmatur etiã ventriculus mirabiliter, & id nulla moleſtia. De guaiaco non dicam, quoniam, quamuis à multis magnis medicis dari in ventriculi malis videam, ego tamen in ſenibus parum ventriculos iuuaſſe certus ſum, quos in iuuenibus maximè valentes reddere ſolitum ſit, imò cum ætas ad 40. annum peruenit non amplius ſpero tantum ab hoc remedio. Hic exterius adhibenda non inculcabo, nam neque eorum temperamentum certo poſſum definire, neque cõmuniter vſitata Medicis ignota ſunt. Si de hac re fuerit ad me deſcriptius delatum, ego quoque definitius de curatione ſtatuam.

Tuſſienti, & craſſa admodum expuenti cum continua febre.

℞. Agarici ℈. 2. rhabarbari ℈. 1. ſpicæ, gingiber. an. gr. 10. terebinthin. q. ſ. Miſce & f. pillulæ. Quas prout opus erit accipiet, & tenuitas valetudinis patietur. Nam referebatur eſſe valde languidum.

Tum ℞. radicũ Iridis, altheæ, farfaræ an. ℥. 2. ſem. vrticæ ʒ. 3. decoquantur in aqua hordei adeò vt contabeſcant, deinde coletur cum expreſſione eius cui addito ſaccharo fiat ſyrupus.

℞. Syrupi ſuprascripti ℥. 1. Oxymelitis ℥. ſ. decoctionis pectoralis ℥. 3. Miſce pro ſyrupo & ſic pro alijs.

℞. Reliquias expreſſionis ſuprascripti ſyrupi. Oxymelitis ſimplicis q. ſ. Miſce & f. electuarium.

Tineam diu ferenti.

℞. Radicum ellebor albi, nigri an. ℥. 1. Ligni mollioris ficus ℥. 7. Decoquantur diu in in aqua, & ex ea lauetur.

Ad ſcabiem malignam, & obduratam.

Aquam in qua ligna ficus erant decocta præcepi, quã cum lotus non ita multoties eſſet, optime conualuit. Quæ aqua etiam canibus pariter profuit.

Illuſtriſſimo Excellentiſſimo Guido Vbaldo Vrbini Duci, ac Piſauri, Domino &c.

CONSVLTATIO CCCLXXXVI.

VT primum licuit iſtam tuam in me tam egregiam voluntatem cognoſcere, Dux optime ac præſtantiſſime mirabiliter affectus ſum. Cum enim magnopere gauiſus ſum, quod eam ab eximia quadam tua de me opinione ortam intellexi, tum ea ipſa ſenſi me incredibiliter deuinciri. Inde verò nihil in vita mihi potius fuit, quam de tua ſalute cogitare, vt, quãtum in me eſſet, ac quantum ingenium meum valeret, ego ſtudijs meis, & opera opinioni, & beneuolẽtiæ tuæ reſponderẽ. Equidem meam cogitationem ſic animum induxi, vt primum in ipſam vnam poſtpoſitis rebus omnibus ego omne meum ſtudium conuerterim, deinde in ipſa tam intento animo verſor, vt hoc demum tempore intelligam, quid ſit animum alicui rei vehementius applicare. & nunc demũ videat hac intentione poſſe deſcernere & apud ſcriptores quærere, qua ve vna ipſius auctoris ambitione præcepta medica proferantur, quid ſerio cõpræhendant, quid iactanter polliceantur, propoſita autem vel maxime præcipue tua dignitate, ita ſum circumſpectus, vt nec vlla memoria eorum, quæ viderim, aut legerim, aut quouis modo perceperim, contentus ſim, neque multum proprio, aut alieno experimento confidam, ſed ſubinde ad libros redeam, & vim eis monimentis conferam, quibus ſolebam meas curationes mãdare, omnia ad naturæ rationem reuocem, atque expendam, in quibus profecto inſiſteos, nullum tempus poſthac vlli alij alterius generis ſtudio ſum daturus, vt certe in te huius otij authorem omnia ſum relaturus, & eas, quas tibi debeo immortales gratias habiturus.

Cum ergo, quod ſolent homines, quo, quidquid ſibi memoriæ infirmitas detrahit, id cura reſtituerem, ſubiectaque oculis haberem aſſiduè ea capita, quæ, quoniam mihi ad tuam valetudinem cognoſcendam, & tuendam potiora fuerunt viſa, ideo literis iampridem conſignaram, venit in mentem eadem etiam ſubtilius perſequi ſcriptura, quo & certiori definitione mihi eſſent propoſita, & ibi quoque eorum fieri poſſet copia cupienti forte aut ea recognoſcere, aut alijs doctioribus Medicis oſtendere, quos placeret de tua ſalute cõſulere. Ea ergo quam diligentiſſime potui, & quanta breuitate licuit mihi coacto hac in re grauiſſimorum quoque hominum ſententijs reſiſtere, hoc volumine compræhendi, habes ergo in eo, quæ hoc tempore mihi opportuna viſa ſunt, alijs acceſſuris, prout nouæ acciderint, & ratio ætatis attulerit; In quibus ſanè tanta cum animi voluptate verſabor, quanta maxima

cuique

Digitized by Google

cuique poteſt contingere, de ſalute Domini ſui cogitanti,& ad illam auxilia conquirenti, quæ non erit cumulatiſſima, cum tibi apertum eſſe, & cognitum hoc ſingulare meum ſtudium intelligam. Nam crede mihi ſumme vir ego iam inde de mea vita, rebuſque meis ita conſtitui nihil habere melius naturam meam, quam velle ſedulo, & fideliter tibi meã operam præſtare, nihil vero maius fortunam meam vnquam habituram, quam poſſe tibi meam fidem declarare. Noſti tu optime, an humanus animus vlla alia in re conquieſcat, quam in recte faciendo recteque fungẽdo ſuo munere, vnde cum omnis bene inſtitutus animus huc intẽtus eſſe debet tum vero mihi in eum finem ſpectanti, illuc totis viribus eſt contendendum, etenim illi ego meam operam præſto, B cui omnis ipſa debetur, eã eius bonæ valetudini dirigo, cui ob virtutum omnium ornamenta omnibus eſt optatiſſimus, cui cum eſt adiecta in loce non mediocri verſatur, à cuius authoritate ſummam poteſt conſequi exiſtimationem. Cui autem ſignificari illã commodius contingat, quam tibi, qui eam potes, ac vis ſuſtentare? Per te quidem demum mihi obtigit, quod ſæpe antea à Ieſu Opt. Max. prçcatus ſum, id. ſ. otij, quo mea ſtudia antea prope dimiſſa reuocentur, quo natura ſcientia maximis obſtructa difficultatibus meo muneri tam neceſſaria nõ deficiat, obtigit vero non ſolum meo commodo, quod tua benignitate voluiſti, ſed eximia cum dignitate, quam tuo ſplendore, & ea laude ſumma, quã tuo teſtimonio præſtare potuiſti. Quæ omnia eo mihi ſuauiora C exiſtunt, quòd cum beneuolentia tua, & gratia, cõiuncta ſunt, me quidem certe maxime adſtrictum tenent, & tuum faciunt in perpetuum. Vale. Piſauri in Imperiali 3. Cal. Iulij 1573.

T. E. Illuſtriſſimæ

Addictiſſimus

Chriſtoph. Guarin. Fontan. Veron.

Conſilium per longam diſputationem contra maximos Medicos præcipuè Capiuacium habitum, de Ventriculi affectu, & tota D valetudine Illuſtriſſimi & Excellentiſſimi Guidubaldi II. Vrbini Ducis V.

CONSVLTATIO CCCLXXXVII.

ILluſtriſſimi & Excellentiſſimi Guidi Vbaldi Vrbini Ducis valetudo mihi nuper commiſſa ita exponenda videtur. Hac ætate annũ attingente quinquageſimũ nonum corporis genus bene carnoſum eſt, non obæſum, bene validum, figura, & reliquis omnibus valde habile, atque ſiue ſtet, ſiue incedat, erectum, magnitudine non multum infra mediocre, E facie bene colorata, adeoque & tenuitate cutis, & leuiore nitida, vt ſpecioſior ſit, quam illa ætas conſueuerit, & profecto, niſi canus eſſet, à iuuene nihil diſtare videretur, qui tamen faciei nitor, à ieiunio abſtinentiave facillime ſolet decolorari, ac deſloreſcere, toto corpore, pilos abunde habet, nimirũ in partibus ceruici ſubiectis, in abdomine, & pectore, atq; artubus. Venæ in eo latæ, & nigræ ſunt, articuli modici, & decenter obſiti, caput mediocre, optima figura, modicè caluum, cui cita canities acceſſit, oculi magni venis conſpicuis præditi, naſus, pro tenuitate cutis faciei, ſatis gracilis, barba, quæ ſuperiori ætate denſo admodum erat pilo, & eo nigro obſita, cũ fa-

A cies quoque erat pallida, nunc minus denſo pilo cõtegitur. Cuius ortus, vt totius corporis pilorum citus fuit, citaq; canities. humeri vero ſub breui fere collo decenter lati ſunt, Pectus mediocriter eminens, cui & abdomen, & prçcordia plena ſatis reſpondẽt, fœmora, & crura non indecenter carnoſa, & optima figura ſubſunt, in ſumma omnes eius corporis partes admodum ſimiles, æquè plenę, & æquè robuſtæ conſpiciuntur. Quod vero ad ſingulas illas attinet, in capite ſatis vegeto mens, memoria, cogitatis, & ſenſus denique omnes robur obtinent. Somno eſt mediocri, ſpacio circiter ſex horarum, nõ profundo, ſeu arcto, quin ſæpenumero interrumpatur, quod quandoque aliquod ſpatium dierum continenter ei contingit ob ſomnia tumultuoſa, & valde terrentia, B Id tamen nõ eſt perpetuum. Nunquam, niſi aliquid noui acciderit, meridiari conſueuit, rarum ſputum eſt, idque mediocre, & ſatis glutinoſum, quod vero facile increſcit, ſi calor, friguſq; aut alterutrum, aut vtrumque mutatis vicibus inſolentius mouerint, ac (quod raro tamen videas) raucedo inde quoq; accedit, Quod pertinet ad pectus eius vox vt fuſca, hoc eſt craſſiuſcula, & aſperiuſcula, ſeu raucæ proxima, non tamen magna, neq; alta, vti neq; ſpiritus, nã ille quoq; minime concitatus, & valde lenis eſt. Huic pulſus reſpondent rari, mediocriter elati, ac leni, Cor itidem, vt valde mite eſt, ſic cũ celeriter iraſcatur, celeriter quoq; iram deponit. Quod vero ex mutatione opinionis non eſt, neque ad cerebri naturã C referendum, ſed cordis propria nota eſt, nam ira depoſita ſtat, iuſta ſentẽtia, ſtat deliberatio animi, alioquin nihil eo humanius, nihil benignius ad pietatẽve, aut ad miſericordiam, ad beneficẽtiam, facilius, qui vero, vt animo eſt magnarum rerum ſtudioſo, ſic à temeritate, à confidentia omnino, & audacia alieno, vbi quidem opus eſt, vbi ſerio agendum eſt, tunc vero fortis eſt, & in magnorum operum occaſionibus valde animatus, ſemper certe grauis, & prudens, nil temere, nil non longa æſtimatione aggrediens, omnia (vt verbo dicam) fortiter, & ſapienter agens, nũquam aut in riſum, aut in aliud genus oblectamenti effuſus, nunquam in animi relaxationib. nunquam in verbis profuſus, quamuis in conſuetudine vitę ſumma morum comitate, & ſuauitate ſit D præditus. Quæ quidem, vt æſtimem ea arte, quam à Gal. docti ſumus, tum ſunt naturæ, & generis, tũ inſtituti in imitatione maximorum virorũ, præſertim auorum ſuorum, & exemplis poſiti, quod ſi quid naturæ ſolitarium ſit, in eam referendum eſt, quicquid in eo ad taciturnitatem, ſolitudinem, ad mœrores, triſtitias, ac mentis contentionem pertinet.

His quarundam partium, proprijs quædam communia adiungam, inde exorſus, quod corporis exercitationes eius ſponte, & cõſilio potius, quam natura ſubeuntur, quas ſuperioribus annis intermiſerat, prę ſertim vero hyeme, quo toto intra ædes, ac ferè intra cubiculum ſe continebat, proximè viſus eſt eam quietem dimiſiſſe, & maxime æſtiuis diebus, vel ſub cæli feruore ſæpe exiſſe ambulatum, quo ſi temE peſtate ipſa prohiberetur, domi ſpaciando ſe exercebat, antea tamen etiam cum in tanta quiete viueret, non permittebat, ſibi corpus ignauia hebetari, nam ſtando ſemper de negotijs audiebat, ſemper varijs in ſtudijs liberaliter verſatur, nunquam non agit aliquid, quod ad Imperij adminiſtrationem pertineat, ſemper aliquid auſcultat nullis horis conſidens, niſi breui poſt prandiũ, aliquãdo cibi, & potus iuſta eſt, & cupiditas, & vſus, vini quidẽ imbecillimi generis, qđ aqua quoq. tẽperare cõſueuit, amat aſperũ, lene cõtra reſpuit, & maxime dulce. Primo cibo protinus non ſiſtit, ſed poſt magnã prãdij partẽ, & ſi ſal cibis quibuſq; adijciat, vſq; ad ipſũ ſęniculũ, & ſi eo ipſo mane plurimum ambulauerit, vel ſub

æſtiuo feruore, quamuis, quod dicebam, ſputo fere careat, ſub menſæ finem tandem iuſtam potionem complet. Ex cibis delectant illum, aut certe minus ei onerant ventriculum, qui ex lacte fiunt, & maxime lac ipſum, poſtea triticea, puls, ex fructibus autem melopepones, mala deinde aurantia, grauiores reliquos cibos ait diu ſibi morari in ventriculo ſe ſentire, & maxime bubulam. Cuiuſcunque tamen generis, aut copiæ cibi fuerint, aut miſcellæ, & varietatis, ſeptima, aut certe octaua ad ſummum hora non amplius his ſe grauari, & iam ſine offenſione poſſe ſe cibum ſumere aſſerit. Venter, & ſi clyſteribus forte aſſueuerit, ſine illis tamen ſatis reſpondet, & aliquando ter, ſæpius bis die certis horis ſeruatis aliquid reddit, & quicquid inde fertur, bene maturum ſemper, fere figuratum eſt, & cum molle eſt, cum aluus cita, æquale tamen eſt, & bonæ permixtionis, & habitus, quamuis ipſe non poſſit cibi maſticatione admodum vti, ac ſi forte ex aliqua intemperantia aluus liquidior fuerit, quod vix vnquam viſum eſt, omnino certe alia illa eſt colore ab eo, qui ciborum aſſumptorum fuerit, conſueuit aluus eſſe colore fuſco in luteum inclinante, ſi mollior ſit luteum magis refert, ſi durior contra obſcuriorem, & cum rarò adſtricta ſit ſolet quoque adſtrictionis damna ſolutione compenſare, Medicamentis imbecillimis citiſſime ſoluitur, & Mannæ tota hora ſat eſt ad aluum penitus demittendam, cum cuiuſque generis purgationem ſemper vtilem habeat. Vrinæ cupiditas crebra non eſt, multa vrina quidem procedit potius alba, quam flaua, certe quidem ruffa, ſæpe tenuis, ſæpius mediocris habitus, rarò craſſa, denſa ve, aut plena, eſt vero æneoremate vix vnquam bono, quoniam fere eſt aſpero, quod niſi vſus ficuum viridum, vel maxime melopeponum interceſſerit, arenam quoque flauam trahit, quod à prima ætate conſueuit, ſub quo vſu melopeponum nullius æſtus feruor, nulla exercitatio poteſt arenas cogere, quod multis alijs hominibus contigit. Hæmorrhoides, quæ prius ſæpè extabant, & emittebant aliquid, ab hinc decennium omnino ſuppreſſæ delituerunt; Cum ſudat per exercitia, aut alias cauſas, ſudoris genus oleoſum eſt, ac pingue.

Hæc adhuc nihil moleſti meo corpore oſtendunt. Quæ autem in eo moleſtiam habent, vt inde incipiam primo dentes ſunt, nam qui pauci reliqui facti ſunt, parum firmiter hærent, nec valde integri ſunt, Quod vero maius eſt, & inde valde diſtans, circa articulos maxime pedum aliquis metus doloris eſt, quoniam alias in his locis dolore vexatus eſt, quo cum toto decennio liber fuiſſet, poſtea tamen noua tentatione dolor illum preſſit, à quo cum quieuiſſet quadriennio malum, rurſus tamen illum tentauit, Medici ſuperiores viſi ſunt cauſari caput, quod quidem nunc ſine metu, & ſine vitio eſſe videtur. Aliud potius nos mouet, quod aliquando ipſi in aliquam rem intendenti caput tremere videtur, quamuis ita obſcurè, ac parum, vt ſpectantes fallat, At illis Medicis tunc non deerant notæ, per quas in id ſuſpicionis ducerentur capitis infirmi, ex quibus illud ad noſtram cognitionem peruenit, quod in illis temporibus ei humor tam acris aliquando incubuit in fauces, & palatum, vt hæ partes exederentur, Vnde myrobalanis per multos annos ſunt vſi.

Nunc, vt antea quoque fuit, certior eſt ex renibus metus per arenulas, & per eum dolorem renũ, quo aliquando ipſe vexatus eſt, nec niſi per mictum lapillo quieuit, At vero, quod & metum, & moleſtiã habet, & quotidie vrget, hic ſubtilius, & diligentius proponendũ eſt. Adeſt quidam in ventriculo labor, cui iam ſpatium viginti annorum, atq; amplius acceſſit, quem videor apertius poſſe, exprimere, ſi inde exordiar. In adoleſcentia doloribus ſæpe premebatur,

A ipſius ventris, qui vomitu ex aquá frigida euocato ſublati dicuntur, & ita finiti, vt non amplius reſurrexerit. Poſtea incertum eſt, an proximo inde tẽpore ventriculus bene omnino habuerit, nam forte non animaduertebatur eius offenſa, primo quidem cum ætas iunior id negligeret, deinde tunc alijs corporis moleſtijs vehementiorib. ſenſus forte eius obſcurabatur, at poſtquam reliqua tædia deſierũt, hoc extitit, quod iam eſt vetuſtiſſimum, quodq; modo in dies videtur moleſtius, eſt autem eiuſmodi; Videtur ei cibus aſſumptus paulo poſt ex interuallis quaſi bullantis humoris modo reſurgere ad os ventriculi, ibique hoc ſuo appulſu, vel (quod raro admodum contingit) aquam acidam, acerbamq; ad os ſummittere, quo ipſe quacunq; interim moleſtia liberatur,
B vel nulla re eiecta dupliciter moleſtus eſſe, primum quodam ſenſus genere, ac ſi eſſet ees auſtera ventriculi os complexa, deinde preſſu quodam precordiorum vna cum eo ſenſu auſteritatis infeſto, interea nullo ructu ſaporem elidente, ſed moleſtia intus penitus præcordia præmẽte quibuſdam, vt dixi, interuallis, ſubinde aſcendente, & deſcendente, ſicuti vero aſcenſu moleſtiam, ſic deſcenſu moleſtiæ quietẽ afferendo, quod quidẽ, vt non eſt ſine humoris quaſi bullantis æſtuatione, ſic fere eſt, cum feruore præcordiorum, qui feruor quandoque ſua magnitudine reliqua obſcurat mala, quandoque contra illa ſuperiora ſunt, habet vero illa ſpatia tum acceſſionis per aſcenſum, tum quietis per deſcenſum modo longiora, modo breuiora, interdum magis, interdũ minus
C crebra, prout melius, aut peius ſe habet. Interea, ſi quando ructus incidat, cum ipſe acorem, & acerbitatem, ait ſe ſentire, ac ſi immaturas frugas comediſſet, quandoq; cum ructu feruens quidam humor liquidus attollitur ſuccum limonis præſeferẽs, aut feruentiſſimum acetum, quod certe eſt rariſſimum.

Sub veris finem ijs ſæpe accedebat oris amaror, quod tamen non erat perpetuum, ſæpe enim ſine ipſo reliqua infeſtabant, vt ipſe quoque aliquando illis finitis, & poſt concoctionem cibi accedebat, qui quidem fere habebat cauſam euidentem, vt motum corporis aliquem, vt animi perturbationem, quemadmodũ ſi locutione longiori, ac cõtentiori vſus eſſet, quo penitus modo ſiccitas oris quoq; eueniebat,
D nullis. ſ. certis temporibus ſeruatis. Hęc oris amaritudo, & ſiccitas finiebantur facile vel lotione oris, vel certe exigua aquæ potione, aut vini multa aqua tẽperati. Vini ſuperiores moleſtiæ ventriculi, vt certa habent tempora, ſic, & non facile tolluntur, & quá exiguam per aquæ potionem, vt fere faciunt, ſe remiſſerint, ſubinde tamen reſurgunt, quouſque concoctio perfecta ſit, quam prorſus imitantur, cum illa incipiunt, cum illa finiuntur, cum illa ſummam implent ſuam magnitudinẽ, vim enim moleſtiæ ſummam obtinent, cum ventriculus in cibo coquendo ſummum feruorẽ comprehenderit, quod eſt circiter quarta hora variat aliquantulum tẽpus initij, prout magna, aut parua futura eſt moleſtia, nam, cũ maxima timenda eſt, tunc proxime poſt cibũ moueri inci-
E pit, cũ minor, tardius, cum leuiſſima, tunc maximam ſui initij hẽt dilatationem, qua ad horam ſecundam porrigatur. Cum igitur, dum cõcoquit ventriculus, tantũ labor eum exerceat ad ſextá horam. ſ. cum pace, ad octauam cum abunde comedit, propterea grauiorib. vel largius acceptis cibis moleſtia fit lõgior, & grauior, ex quibus cibis grauibus, vt dicebá, puls ipſa ex farina tritici excipitur, à qua minime grauari ſe ait, leuiores aũt cibi breuiorem quidem moleſtiá habent, tñ ſi copioſius, & cum varietate multa ſumã tur acerbiorem offenſam faciunt ipſi leuiores ob nimiá copiá infeſtiores. Acrius fit hoc malum poſt famen, ſeu poſt abſtinentiam, vel ſi aliqua cauſa forte cibus ſerius fuerit acceptus, vbi quidam caſus mu-

hu

Digitized by Google

hi eſt commemorandus,eo prius prædicto,quod lac A vnum nihil pœnitus eius offenſæ mouet, quę quouis cibo, aut potione excitatur,ergo cum aliquando ſolo lacte prandij accepto ſic horam cęnę expectaſſet, tum nihil quidem interdiu moleſtiæ ſenſit, ſed protinus a cœna ſub noctem offenſa præſto fuit,ac tanta habuit incrementa, vt fuerit cum intolerabili anguſtia, æſtuatione, calore,qui ad ſuperiores omnes partes pertinuit, viſcera vero ita vrgens, ac ſi quid illa arcte conſtringeret. Proximè autem ab abſtinētia nihil aquæ hoc malum aſperum facit, ac faciat, vinum, ſi aut potentius, aut largius accipiatur, nam non à quocunque potionis genere in hunc modum afficitur,quoniam, ſi iuſta vini potio fuerit, neque ſupra conſuetudinem, ſuperbibant vero aut aquæ, aut alterius liquoris ſatis multum, nihilo ex ea abū- B danti potione cibus magis offendit, vt facit, ſi vinū vel meracius, valentiuſque etiam infra modum acceptum fuerit,vel imbecillum vltra modum,magiſve quam conueniat, carnes eorum animantiū, quæ pedibus nituntur,grauius illum habent,quam eorū, quæ alis,& volatu fidunt,& horum carnibus fit grauior, quam piſcibus, aut alijs ciborum generibus, Aquæ potio ſic illum habet,ſi cruda fuerit,& ſola ſine vino grauem illam offenſam reddit, ſi cocta fuerit ex cinnamomo, vel ſimili adiecto ſaccharo,vel ſi vino fuerit mitigata fere illam moleſtiam leuat, & longe minorem facit. Aromata,mel ipſum,& pariter butirum hoc malum videntur exaſperare,qđ malum,vt dixi,ab omnibus cibis, vel leuiſſimis vno la- C cte excepto mouetur,nihil enim eſt,tam leue tamve liquidum,à quo ventriculus aliquid offenſę eiuſmodi non ſentiat,pro ratione generis, & modi eius rei, quam acceperit;lac,quod vnum per ſe ſumptum nihil pęnitus oſtendit, cum alijs cibis mixtum illorum offenſam mitigat. Cæterum vel paucus iuris liquor, vt habet opus cōcoquendi vi, ſic aliquid eius offenſæ mouet. Videtur retundere hanc moleſtiam,ſi cibus parte aliqua mali medicæ includatur, à qua videtur æſtus ille deprimi,& coerceri,reprimitur moleſtia breui potione frigidæ aquæ,vel ſi dum ſtomachus æſtuat pręcordia aeri frigido obijciantur aperto veſtimento, vel aqua frigida perfundantur,ſic.n. ęſtus frangitur.Contra,ſi vinū valentius ore teneat, aut aromatis aliquid, vt ſub aliquo medico eū feciſ- D ſe contigit,illa videntur incrementum afferre,ei læſioni.Hæc omnia perfecta coctione quieſcunt,nihil relinquitur, aut amaritudinis oris,aut ſiccitatis, aut ſitis nulla penitus potione accepta. Hæc hyeme peiora ſunt,contra æſtate leuiora, autumno grauiora, quam Vere,Hæc ex tēporibus anni, ex tempeſtatib. autem illa ei commodiſſima eſt, in qua libicus vētus flat, vt quandoq; aſſeruerit ipſe nihil eiuſmodi mali ea tempeſtate ſentire ſolere. Iam conſequens eſt,vt quaſdam obſeruationes ſubijciam. Primum quod in hoc ſtomacho lac nec nidorem nec acorem facit, ſicuti neque ptiſana. Deinde ſæpè nulla culpa ciborum peſſime tamen habuit contra aliquando leuiſſime,cum tamen in cibis aliquid vitij, & culpæ locus fuiſſet,grauioribuſq; cibis acceptis, nihil tamen pe- E ior fuit,quandoq; leuioribus nihilo melior, ſpatium quidem offenſionis grauioribus cibis lōgius eſt, ſub leuioribus breuius. Præterea quum fere vomitus per ſe non moueatur,nunquam nauſea illū vrgeat,ſi tamen ſponte ipſe vomitum faciat nihil amari vnquā reddit, vel ſi oris amaritudo anteceſſerit, & quicquid per vomitum redditur,acetum feruentiſſimum refert,hoc ipſe expertus eſt,cum ſub ſumma offenſa ad vomitū confugeret, ex quo tamen parum leuabatur ventriculo conturbato, & niſi poſt aliquas horas quieſcente,calor enim, & æſtus perſeuerabant,tum autem eſt animaduerſum, quod ſitis, quæ rariſſime, & incertis aliquibus temporibus accedit, ferè ſupra modum nō eſt,aut certe ea eſt,quæ potionē largiorem non deſideret,& vel poſt ſummos huiuſcemodi labores, quibus ventriculus aliquādo forte fuerit cōflictatus,illa modum nō exceſſit, quoniam finito eo labore quieuit eadem poſt exercitationes inſolitas per ęſtum habitas,poſt vomitum, poſt purgationem nulla ſupra conſuetudinem eſt, & ſolita parca ipſe poteſt vti potione, & in prādio eam multum differre. Ad hæc cibi cupiditas conueniens ſemper eſt, & eiuſdem bona concoctio per alui recrementa intelligitur,corpus non affligitur, ſemper bene valet, nō languet,& nutritio eius nullum pręſefert detrimentum, adeo vt nullū corpus videas hoc melius nutritum,nullum tēpus in memoria habeas, in quo ipſe tam ſpecioſus,tam coloratus, tamquā bene nutritus fuerit, qui prioribus annis pallidus, ac fere plūbeus eſſet.Præterea excrementa,vel poſt ſummam moleſtiam nihilo peiora redduntur, niſi aluus aliquando ſoluatur,tunc vero bilioſam potius ſpeciē præſeferre videtur, alioquin omnia excremēta ſemper bene habent. Demum notandum, quod qñque his malis releuatus eſt, cū aluus per ſe ſulnta fuiſſet,& inde in quendam ſtatum reſtitutum ſe dixit, à quo ab hinc triennium animaduerteret ſe in peius reuolutū.Ab accepto quoq; medicamento catharico nō magis, quā alius quiuis offenditur, nihilo magis inde languet ei ventriculus,eandem retinet cibi, potuſq; iuſtā cupiditatem, & ſecundū purgationem ſtatim primo, & ſecūdo cibo fere nihil ab illa offenſa moleſtatur.His ſubiungam eū caſum, cum tantam moleſtiam illam ſenſit poſt cœnam, eo die quo in prandio ſolum lac accepiſſet, qm̄ nos eam moleſtiam in exiguitatē accepti alimēti retulimus, & forte aliquis illam potius aut in ipſum lac,aut in id, quod ventriculus nō fuerit prius expurgatus.Scire ergo licet eum prius accepiſſe medicamentum,poſtea proxima die quieuiſſe, tertia demū die lac accepiſſe ad ſeptem vncias, quo die toto bene habuit, nocturna tamē moleſtia ſumma fuit, qua viſa ſuſpicantes parce nimis fuiſſe lac exhibitum ad vitandam inediam ei valde aduerſariam poſtera die eius diei modum lactis auximus,& datum eſt pondo fere libræ vnius, res tamen nil lenius ceſſit. His ita cognitis, & conſpectui propoſitis ego vitæ eius rationem adnotabo, in qua cauſæ euidentes poſſunt nobis aliquas alias præſtare notas, per quas ad eius mali cognitionem peruenire poſſimus,Mane ergo parcius comedit eo cōſilio, vt diurnam eam moleſtiam fugiat, neve ipſius officia conturbentur, vbi tamen, ſi tempus tulerit, fructus aliquos ſibi gratos maxime melopepones, aut ficus nō modice aſſumit, quem melopeponum vſum veſperi quoque admittit, Veſperi iuſtam cęnam & modo, & varietate liberalem aſſumit, ſuperiori ætate contra parcius cœnabat.

Poſtea en cōſilio ordinem mutauit,quo dixi,præſertim quod noctu ſub iuſta etiam cœna ſperat ex ſomno vel faciliorem coctionem, vel ſenſum mali minorem, neque enim nunc metus eſt,vt ſuperioribus annis fuit à capite,ne ab ipſo pituita incumbens in ventriculum, eius coctionem conturbet,neve ipſa abundantius moueatur à vaporibus per ſomnum elatis. In cibis ſæpe vtitur lacte cum eius ſit copia, & ijs, quæ ex lacte fiunt, ſiue ſolo, ſiue cum amilo,ſaccharo, & pingui iure, aut pane,ouis,& caſeo, in ſumma cū nullum cibi genus fugit, quo populus vtatur, tum quodq; accipit, ſiue id ſit ex tritici farina,ſiue oleribus,ſiue leguminibus,iurulentū ſit, aut aſſum,aut elixū,aut frixum,vel ſit ſimplex,vel varia mixtione confuſum, ſuo tēpore id edulij genus non recuſat,quod ex vuæ ſucco, & farina tritici cōponitur,ferè eadem menſa varijs vtitur cibis, quos ſale intingit, in quibus mediocriter partitur aromata, imo, ſi cibi conditi ſint ex illis, ita vt gratiam habeant,

beant, non timidè aſſumit. Potiones ſunt pro cibi modo, & mane parcæ, & veſpere largiores. Vino vtitur nullarum penitus virium, præſertim hyeme, minimè dulci, raro leni, niſi idem ſit ſubauſterum. Toto hyeme, ac Vere lora ei in vſu eſt, quæ Piſaurenſibus Piuiuolo materna lingua dicitur, qua vinum certe temperat, ſi non ſola ea vtitur, nec prætaribo, quòd cibum ſemper exigua potione includit, & ſi ſecunda menſa ex aliqua re adſtringente fuerit, Decimoquinto quoque die alnus quamuis quotidie fere ter deſcendat, tamen clyſtere ſollicitatur facto ex medicamēto illo dicto lenitiuo, melle roſaceo, oleo ex Amygdalis dulcibus, & iure pulli cohortalis ſine ſale, Cubile ei eſt, neque longo ſpatio, neque meridianum, exercitationes per multos annos fuerant prætermiſſæ, nunc fere reſumuntur, præſertim cum cælum ſerenum, & ſine ventis fuerit, quod fere æſtate, hyeme raró eſſe cōſueuit, imò æſtate, vel ſub æſtus ingentis feruore mane pedibus exit, neque equum adhibet, niſi laſſitudinem ſenſerit, veſperi in curru, aut in equo, æſtiuis diebus poſt meridiem, ſi quando ſitim ſenſerit, conſueuit aquam bibere ex iuleb, aut ex aurátijs malis aliquid capere. Per noctem ſub ea moleſtia non veretur præcordia detegere, vel hyemis tempore, & aeri frigido objicere, atque aqua etiam frigida perfundere, ſic dies tranſigit mane exeundo, re ſacra habenda, petitiones audiendo, nunquá reſidendo, A prandio colloquia, ludoſque liberales ad ſpectandum adhibendo, ac ſi longiores fuerint dies, excundo, interdum animi cauſa in ſub-vrbano conuiuatur, interdum longius ab Vrbe perplures dies degit, vbi magis etiam ſe exerceat, bis in anno corpus expurgare cōſueuit, quod aduerſus podagræ metum fuit inſtitutum, & dicunt quandoque prætarita ea purgatione, eos dolores acceſſiſſe, ſingulis purgationibus adijciuntur potiones Guaiaci, aliquá do poſt illas æſtate lac ei perplures dies datum eſt, ob ſiccitatis ventriculi ſuſpicionem quibuſdam magnis medicis exortam, ſub finem Veris Vrbinum ſe confert, vbi tota æſtate eſſe ſolet, ibi cælum tenue eſt, & valde perflatum. Autumni initio ad oppidum Durantis tranſit locum eo tempore ſatis ſalubrem, vbi alioquin cælum denſum, & graue eſſe ſolet niſi, quòd faucibus montium ſatis perflatur. Inde ſub expectatione frigoris Piſaurum redit locum flatibus quoque valde obiectum, & marinis maxime à Septentrione quibus contra denſi cæli grauitatem ſalubritas loci ſubſtentur. Vbi (quæ ipſius eſt hoſpitalitas) fere ſemper habet hoſpites, quibus pro dignitate excipiēdis nihil officij prætermittit, quin prodeat illis obuiam, omnibus ſe ſe iniurijs aeris objiciens, quin omnia alia ſubeat, quæ valetudini eius aduerſentur.

His itaque propoſitis, in quibus primum indicia naturæ corporis, & eiuſdem valetudinis comprehē ſa ſunt, deinde cauſæ quoque euidentes numeratæ notas non parum eiuſdem valetudinis præbentes, ita conſequens eſt, vt ſi quæ cauſæ lateant inueſtigemus ordientes à natura corporis, à cuius ſæpe propenſione mala exoriuntur; qua etiam nota perſpici poterit quātum diſtet corpus ab eo ſtatu, in quo per naturam ſuam eſſe conſueuit, & quanta opera ſit reuocandum illuc, vnde morbus ipſum auocarit, ergo de natura huius corporis tractaturus debeo illá mihi ex ſupra poſitis enodandis aperire, ſi prius illa certo fuerint definita; Proponam itaque mihi illud Galeni præceptum huic loco valde neceſſariū, quod habet ſecundo de temper. cap. 4. indicit vero illud duas obſeruationes, alteram, qua dignoſcamus, an generis corporis, quod nunc notis ſupra poſitis nobis deſcriptum videmus, ſit natura eiuſmodi, an viuendi modo comparatum, Deinde ætate ne, an na- A tura ſua ſic habeat, quo faciendo, quibus indicijs vtamur, ibidem Galeno diligenter proponit. De prima obſeruatione ait. περὶ δὲ τῶν ἑπομένων ταῖς κράσεσιν. &c. μᾶλλον δ' ἀχώριστα τελέως ἐστί, ξηροῦ μὲν σκληρότης, ὑγροῦ δὲ μαλακότης, ὅταν γε μετὰ χλιαρᾶς ᾖ θερμότητος, ἀλλὰ καὶ παχύτητος ἕξεως, καὶ λεπτότητος ἐν ταῖς κράσεσιν; ἡ ταῖς συμφύτοις μόνον, ἀλλὰ κἂν ἐξ ἔθους μακροῦ τῆς ἐπικτήτου γένηται.

Non ſolum à cognatis, ſed à ſuperuenientibus tēperiebus illæ notæ naſcuntur. Quæ quibus ſignis diſcernantur protinus adijcit hoc accepto initio. κάλλιον γὰρ ἡμᾶς αὐτοὺς, ἐκ τινῶν σημείων ὁρμωμένους, πρὶν παρ' ἑτέρου πυθέσθαι, δυνάσθαι γνωρίζειν εἰ φύσει τοιοῦτος ἦν ὁ ἄνθρωπος, ἢ ἐξ ἔθους ἐγένετο, διδάσκαλος δὲ τούτων τῶν γνωρισμάτων, ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, B etiam ſi non interrogemus ægrum ex aſpectu ipſius poſſumus dignoſcere, naturane, an viuendi modo habitum eiuſmodi nactus ſit, quod docet Hippocrates inquit Galen. ὁ θαυμάσιος Ἱπποκράτης, ὅσοι μὲν γὰρ εὐρυτέρας ἔχουσι τὰς φλέβας, θερμότεροι φύσει, ὅσοι δὲ στενοτέρας ψυχρότεροι, τοῦ θερμοῦ γὰρ ἔργον ἀνευρῦναί τε καὶ διαφυσῆσαι ταύτας, ὡς ἀλόγως εἰς ταὐτὸν, ὡς τὸ πολὺ συμπίπτει στενότης μὲν φλεβῶν ἕξει πιμελώδει τε, καὶ παχυτέρᾳ. λεπτότης δ' ἕξεως εὐρύτητι φλεβῶν, εἰ δέ τις ἅμα τε σὺν πιμελώδης τε καὶ παχὺς, καὶ τὰς φλέβας εὐρείας ἔχοι, δι' ἔθος οὗτος, οὐ φύσει πιμελώδης ἐγένετο.

Magnæ ſemel factæ venæ non poſſunt vſu vitæ fieri anguſtiores. Poteſt quidem corpus obeſum euadere. Paucis interiectis ſubiungit pinguedinis, & extenuationis cauſa. ὡς ὅσον ἐν αἵματι πῖον τε καὶ κοῦφον, καὶ λεπτὸν ἐν μὲν τοῖς θερμοτέροις σώμασι τροφὴ γίνεται τοῦτο τοῦ θερμοῦ, κατὰ δὲ τὰ ψυχρότερα διασώζεται, καὶ τῶν φλεβῶν ἔξω διϊδρωμένον, ἐπειδὰν μὲν ψυχροῖς περιτύχῃ μορίοις, οἷάπερ οἱ ὑμένες εἰσίν, ἐκείνοις περιπήγνυται, κατὰ δὲ τὰ φύσει θερμότερα, τοιαῦτα δὲ ἐστὶ δηλονότι τὰ σαρκώδη, διαπανᾶταί τε πρὸς τοῦ θερμοῦ, καὶ διαφορεῖται. Quod in ſanguine vnctuoſum eſt, caiorie alimentum in corporibus calidioribus quaſi in ipſiuſmet caloris corpus vertatur, nam calorem appellat calidum, vt corpus calidum, ſic pingue conſumit. In frigidis vero ſeruatur, & venis excedens à carnibus quidem conſumitur, à membranis ac cogitur in pinguedinem.

Verum victus ipſius, ſeu vitæ vis ad immutanda corpora à Gal. exprimitur in lib. Artis Medicæ cap. 5. his verbis. εἰρήσεται γοῦν καὶ τὰ τῆς τούτων κράσεως γνωρίσματα, κατὰ τὴν εὔκρατον οἴκησιν, & paulo poſt ſequitur cum ſatis de vi Cæli dixiſſet, εἰ δὲ, ὥσπερ εὔκρατόν ἐστι τὸ χωρίον, οὕτως καὶ αὐτὸς εὐκράτως διαιτῷτο, μήτ' ἐξοπλιζόμενος ἐν ἡλίῳ γυμνὸς ἑκάστης ἡμέρας ἐπὶ πλεῖστον ἀλλὰ μηδ' ὥσπερ ἔνιοι δίκην παρθένων σκιατροφούμενος, ἀκριβῆ τὰ τῆς κράσεως ἐνδείξεται γνωρίσματα.

Quomodo vero fieri poſſit, vt corpus natura ſua ſiccum humidius, pleniuſque fiat, exponit Gal. libro Artis Medicæ c. 60. dicens, quod non ſolida corpora fiunt humida, ſed ſpatia intermedia humore replētur, ait enim, αὐτὰ μὲν γὰρ τὰ στερεὰ τοῦ σώματος μόρια τὰ ὄντως στερεὰ, καὶ πρῶτα κατ' οὐδένα τρόπον οἷόν τέ ἐστιν ὑγρότερα ποιεῖν, ἀλλ' ἱκανὸν εἰ κωλύσειε τις αὐτὰ μὴ διὰ ταχέων ξηραίνεσθαι, τὰς δὲ διαλαμβανούσας αὐτὰ χώρας ἔνεστι πληροῦν ὑγρότητος ἤτοι ταύτης, ἢ τοίας· τοιαύτη δὲ ἐστιν ἡ οἰκεία τροφὴ τῶν ὁμοιομερῶν ἐκ παραθέσεως οὐδὲ E ἀγγείων ἑλκομένη. Replentur humore, qui non primas partes, ſolidaſve conſtituat, aut renouet, ſed carnes recentes, & pinguedines.

Quod igitur ad primam præcepti partem attinet, ſi animaduertendum eſt, an hæc corpus obæſum ſit genere ipſo ſuæ naturæ ab ortu accepto, an vitæ genere, via nobis monſtrata in ſupradictis Galeni locis vti debemus, ex qua quidem aliter ſtatuere hic non poſſumus, quam ex ipſa vitæ ratione tale eſſe hoc corpus, in quo venæ magnæ ſunt, valdeque euidentes, vt in oculis, & manibus præcipue, vita vero ſatis quieta.

Et quamuis eam fuiſſe non ſatis conſtaret, venis tamen magnis prouiſis neceſſario nobis eſſet colli-

colligendumque corpus natura obæſum non eſſe, A ſed alia certe cauſa, quare ſi quod genus exercitationis fuit, tamen id non fuiſſet tantum, quantum huius corporis robori eſſet neceſſarium, & quantum cibo conueniret, tam bene concocto dicendum eſt.

Atque cum facile ex ieiunio ei facies defloreſcat, decoloreturque, id quoque teſtatur, quod pinguedo, & ſanguis ille alia in re potius, quam genere corporis nititur, Ac, cum frigore aliquo ſuſtentetur pinguedo, ſi quod frigus ſubeſt, id à quiete, & ab ætate eueniſſe, vnde faciei color, qui fuerat florente ætate pallidus ob calorem iecoris bilem nimiam creantis, nunc rubeus eſt factus ea caloris vi remiſſa & ætatis, & vitæ ratione, ſequitur ergo, vt videamus, quid habeat Galenus in altera præcepti parte, B cum & monet dignoſcendum eſſe, an ab ætate, an ab ipſa natura genus corporis exiſtat, & notas diſcernendi proponit.

Hæc habet eodem 2. libro de temper. capit. ſexto, *ταύτ' οὖν ἁμαρτάνουσιν οἱ τὰ περὶ κράσεων ἡμῖν ὑπομνήματα καταλελοιπότες, ἔτι δὲ πρὸς τούτοις, ὅτι μὴ δὲ μέμνηνται τοῦ πρὸς Ἱπποκράτους ὀρθότατα παρῃνημένου τοῦ δεῖν ἐπισκέπτεσθαι τὰς μεταβολὰς ἐξ οἵων εἰς οἷα γίγνεται, πολλάκις γὰρ τὰ παρόντα γνωρίσματα τῆς ἔμπροσθεν κράσεως ἐστιν, οὐ τῆς νῦν ὑπαρχούσης τῷ σώματι φέρε γὰρ εἴ τις ἐτῶν γεγονὼς ἑξήκοντα δασὺς ἱκανῶς, εἴη, μὴ διότι νῦν ἐστι θερμὸς, καὶ ξηρὸς, ἀλλ' ὅτι πρόσθεν μὲν τοιοῦτος ἐγένετο, ὑπομένουσι δ' αἱ γεννηθεῖσαι τρίχες, ὥσπερ ἐν τῷ θέρει πολλάκις αἱ κατὰ τὸ ἔαρ ἀναφῦσαι βοτάναι.*

Stirpium, quæ veris filiæ ſunt, manentque æſtate, & autumno, C ſimiles pili ſenum ſunt, ſignificantibus ergo pilis certam quandam ſiccitatem, nec leniorem calorem illos tamen præteriti potius ſtatus corporis, quam præſentis notas eſſe putare oportet, quoniam ætatis ratio id caloris non patitur, vnde permanente ſiccitate, remiſſoque calore non amplius bilem flauam, ſed potius ſanguinem craſſiorem abundare eſt indicandum, ex quo mirum non eſt, ſi corpus, quod antea bilem, nunc ſanguinem præſeferat, eo ſanguine tamen, vt dixi, fæcis multum habente ob ſiccitatem tum à natura corporis, tum ab ætate profectam, vt iam cognoſcamus, non ſolum vnde corpus hoc genus ſuum obtineat, ſed quod nam eius genus exiſtat, ſcilicet, ſanguine atro, craſſoque abundans, quod venarum colore, & ex- D crementis quoque intelligimus, præſertim ipſius alui, & ex dicendis notis à Galeno proditis fateri cogimur, ſubijcit ipſe eodem loco qualia ſint corpora huiuſmodi naturæ. *τισὶ μὲν γὰρ ἐν τῷ χρόνῳ, καὶ κατὰ βραχὺ συνέβη τοῖς ἄγαν ἰκμώδεσιν ἀπαλλαγῆναι δασύτητος ἐκπεπληρωμένων ἐκ τῆς ἄκρας ξηρότητος τῶν τριχῶν, ἐνίοις δ' ἀπεπλήρωσεν ἐκ τῆς παρὰ φύσιν, οἷς ἄχρι μὲν τ' ἀποξηρανθῆναι ἱκανῶς, οὐδὲ φρονοῦντι τῷ χρόνῳ καὶ τὴν πρώτην ἔχουσιν αὐτοὶ χρείας αὐτοῖς ἰσχὺν ἂν ποιήσονται, δίκην φυτῶν ἀκριβῶς ἐρριζωμένων τῇ γῇ, μὴ τοίνυν εἰ δασύς τις ἱκανῶς ἐστιν, ἀθρόως, τοῦτον οἰώμεθα μελαγχολικὸν ὑπάρχειν ἀλλ' εἰ μὲν ἀκμάζων ἔστω τοιοῦτον εἰ δὲ παρακμάζων, ἤδη μελαγχολικὸν, εἰ δὲ γέρων οὐκ ἔτι.*

Defluunt quidem, & minuuntur refrigeſcente ætate pili, at non vniuerſi, manent enim plurimi, Creſcunt autem ſolum, qui inſuper illis ſunt. Talia E ergo ſunt corpora, taleſque habent notas, ergo hæ notæ melancholicum teſtantur eſſe corporis genus, quod inclinata iam ætate eſt, nam anni quidem fere ſenectutis ſunt, quamquam corporis. Hæ robur tantum fuit, vt ſenectus prorogetur, & nullam notam præter canitiem videamus ei acceſſiſſe, ac, vt ipſa in propinquo ſit, nullam certe aliam nos notam videmus, maxime vero nullam pituitam, ergo pili, qui ſiccam materiam, & frigidam habent, ſua copia non ſtatim prima ætate humorem ſibi ſimilem ideſt melancholicum teſtabâtur ſubeſſe, ſed aliquo poſt ſpatio, & ætate hac iam ad ſenectutem inclinata. Huius rei modum docet Gal. eodem in loco ijs verbis. *γίνονται γὰρ αἱ μελαγχολικαὶ κράσεις ἐκ συγκαύσεως αἵματος, ὃ μὲν ἐπειδὰν ἄρξηται τοῦτο πάσχειν εὐθὺς, καὶ κατοπτᾶται τελέως, ἀλλ' ἐν τάχει μὲν ἱκανῶς ἔσται δασὺς, ὁ θερμὸς, καὶ ξηρὸς, εἴγε μεμνήμεθα τῶν ἔμπροσθεν λόγων, οὐκ εὐθέως δὲ μελαγχολικὸς, ἡ γὰρ τοῦ δέρματος πύκνωσις εἴργουσα τῶν παχυτέρων περιττωμάτων τὴν διέξοδον ἀναγκάζει συγκαίεσθαι κατὰ τὰς ἄκρας θερμὰς κράσεις, ὥστε τοιοῦτον, αὐτοῖς ὑπάρχειν ἤδη τὸ περίττωμα τὸ φύον τὰς τρίχας, οἷον ἐν τοῖς ἀγγείοις ἔσεσθαι μέλλει προελθόντος τοῦ χρόνου, καὶ ταῦτ' οὖν ἠμέληται τοῖς ἔμπροσθεν, ἔτι τε πρὸς τούτοις.*

Videmus nos pilos in capite infantium, & nigros quidem, cum naſcuntur materia exuſtiorem illam, non in venis, ſed in mota, quam trahit dum carnes, & cutem permeat accipiente. Accedente igitur duriori ætate ſanguis in venis fit ſimilis ei humori, ex quo proxime pili aſſurgunt, in cute etiam in ætate molliori, & minus exurente, nam ille dum emittitur, non tam properat ad exitum, quin glutine quodam cutis contineatur, & interea aliquandiu ſubſiſtens exuratur, ſic accipit eam exuſtionem tunc, quam poſtea ſanguis intus manens longiori tempore ob loci humorem eſt accepturus, cum ergo corpori ſic hirſuto antea facto ætas acceſſit, ſcire licet ſanguinem eam naturam habitumque melancholicum iam recepiſſe, ad quod confirmandum magiſque illuſtrandum ea Galeni verba ſubiungamus, *εἰ γὰρ τις εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐγένετο τῇ κράσει ξηρότερος τε, καὶ ψυχρότερος, οὐ μελαγχολικὸς ἐστιν ὁ τοιοῦτος, ἀλλὰ φλεγματικὸς τοῖς περιττώμασιν.*

Frigidi, & ſicci ab origine, ij pituitoſum potius, quam melancholicum habent ſanguinem eadē cauſa, quam alias dixit in 2. de temperamentis, qua ab excrementis humidioribus non eſt habendum genus corporis humidum, præſertim ſi ſenis fuerit, *εἰ δὲ ἐκ μεταπτώσεως, ἐγένετο ξηρὸς, καὶ ψυχρὸς ἐξ ἀνάγκης ὁ τοιοῦτος εὐθὺς ἤδη καὶ μελαγχολικός ἐστιν, οἷον εἴ τις ἔμπροσθεν θερμὸς, καὶ ξηρὸς ἐκ συγκαύσεως τοῦ αἵματος ἐγέννησε πλείστην τὴν μέλαιναν χολὴν οὗτος νῦν ἐστιν, ὁ πρὸς τῷ ξηρὸς εἶναι, καὶ ψυχρὸς, εὐθὺς καὶ μελαγχολικὸς ὑπάρχων.* Contra qui per ætatē in frigidum, & ſiccū genus inciderit, is propter calorē exurentē id nactus neceſſario melancholicum ſanguinem contrahit. Neque hoc noſtrum corpus tam frigidum factū eſt, neq; tantum ſpatium eius frigiditati acceſſit, vt potuerit iam pituitoſum euaſiſſe. Huc quoque ſpectat locus ille in cap. 59. lib. Artis Medicæ, *μεταπεσούσης δὲ τῆς θερμῆς, καὶ ξηρᾶς κράσεως ἐν τῷ χρόνῳ τῆς παρακμῆς εἰς τὴν ξηράν τε, καὶ ψυχρὰν ἡ ἕξις τῶν τοιούτων ἰσχνὰ, καὶ σκληρὰ, καὶ μελαγχολικὴ, διὰ τοῦτο μέλαινά τε ἅμα, καὶ δασεῖα.*

Poteſt autem tantum ætas, vt ſi hoc corpus ſua natura tam fuiſſet humidum, quam notæ omnes nobis reſtantur ſiccum fuiſſe, ætas tamen melancholicum feciſſet. Audi Hippocr. in 6. Epidem. in ſexto in fine. *ἀσαφὴς καὶ ἐπίχειλον, καὶ ἔναιμον σῶμα μελαγχολικὸν μᾶλλον ἐξερρυηκός.* Hoc effluxiones non habet, & certe bilioſum fuiſſe ſigna omnia ſunt, Maximeq; prioribus annis hęmorrhoidas habuit, quæ iam decē annos ſuppreſſæ ſunt. De genere ergo ipſius ab ætate, & à viuendi modo naſcente aliter ſtatuere nō poſ- E ſumus, quam quod in melancholicum eſt mutatum, nondum ob ætatem pituitoſis accedentibus excrementis. His ita diſcretis, & corporis genere reperto conſequitur iā, vt per notas alias ſubtilius hanc ipſius naturā cognoſcamus viſcerum oīum generibus ſingillatim inueſtigandis, Gal. vbicunq; calidi corporis notas recenſet, ſtatim poſt tactum calidiorem rubeum colorem proponit, vt longe calidioris, ac ſicci luteū. Vbi frigidi, ruffum, vbi frigidioris, plumbeū. poſtea calidi pilos nigros, frigidi vero ruffos, ac inter ſicci corporis notas maxime pilorum nigredinem ſtatuit. Quid ergo dicemus de noſtro, in quo rubor tantummodo accedente ſenio viſus eſt, cum in alijs ætatibus pallidus, ac fere plumbeus eſſet

lis interea admodum nigris, & multis ſiquidem Galenus remouendo rubore, & luteo colore eripi caloris indicium vult, quem tamen calorem cæteræ omnes notæ teſtantur. Si mores quoque eius conſideremus ij omnes frigus potius ſignificant, ipſa enim facilitas iraſcendi nihil hanc rationem impedit, cum potius ἐξύθυμος videatur quàm κακεξίαν. Quorum differentia homini Medico hoc loco non eſt commemoranda, propterea de calore frigoreve huius corporis ſic ſtatuerem, Quod, vt ab ætate frigidius, & à viuendi modo humidius factam eſſe potuit, quam ſua natura eſſet, ſic notas caloris, & frigoris varias cordis, iecoriſque naturæ variæ oſtendunt, nimirum quod pilorum genus, eorumque ortus omnis à iecoris calore exiſtat, huic ſententiæ experimenta, quotidiana reſpondent, videmus multos B vel admodum timidos homines hirſutiſſimos, non quibus ætas motum attullerit, priuſque melancholicos effecerit, ſed adhuc ætate florentes, neque vllus eſt; quin ſimiles quotidie animaduertere homines poſſit, materiam ſiquidem, vnde pili extrudãtur, & inficiantur, parat iecur, quam dum moratur in venis, neque cito admodum à cordis leni calore, ſpirituque minus vehementi eliditur, ſpatium ipſum habet, quo poſſit exuri, & fieri apta pilis protrudẽdis, dum etiam per carnes expellitur eadẽ cauſa poteſt ſubſiſtere, & magis exuri, glutenque ſibi accipere, quo concreſcat, & in pilos efformetur, Carnium interea genere iecori præcipuè in ſiccitate ſimili ad pilorum pro creationem faciente, quare non obſtat C cor ſuo leni, & miti calore, quin potius permittit, vt vili abundent in corpore iecore maxime ad id faciente. Cuius iecoris calidioris non ſolum abdomine toto, & reliquo corpore pili notæ ſunt, ſed venæ præcipue, quæ latiores euidenteſque ſunt; nam eſto, non à iecore oriantur venæ, (vt in ouis cernitur, cum pulli generantur, vbi venæ priores iecore cernuntur, & ſimilitudinem habent cum corde maximam, à iecore poſtea Oriente ex illis ipſæ valde diſſimiles, iecore omnino luteo, ac ſine vllo ſanguine venis interea albis, vt cor tunc eſt, ſanguine repletis.) tamen latæ venæ eſſe ſolent ob iecoris calorem quoniam ſanguinis ille apparatus, qui in iecore fit calidiori calidior eſt, & venas, in quibus continetur neceſſario dilatat, neque latitudo venarum eſt caloris iecoris nota certiſſima, ergo viſcus hoc tum D ex pilis ob eorum colorem, & copiam, tum ex venis ob earum amplitudinem calidum cognoſcitur, cæteras non caloris notas abfuiſſe hoc corpore ob cordis remiſſum calorem eſt iudicandum, nã calor faciei, vt & corporis reliqui à iecore bilioſo rubeus eſſe non ſolet, quemadmodum quotidie videmus nos Medici, à quo iecore, niſi cordis calor ſpiritum ſubminiſtret, quo corpus ſuffuſum rubeat, potius color bilis eſt, & in luteum tendit, ſpiritus enim effuſio ruborem facit, vnde, qui hilares ſunt, qui gaudio cõmouentur, qui vino recreati ſunt, qui benè ſperant, meliori colore eſſe ſolent, neque vnquam tam pallido, quam quieſcente eo ſpiritu, ac eius impetu deſinente, neq; nõ poſſemus tam ſubito erubeſcere ſub E pudore, pallereq; ſub metu, ſi ab hepatis calore id eueniret, non à ſpiritu. Quare iecoris caloris nota, fuit faciei pallor, vt, ſi rubor fuiſſet, Cordis quoq; calorem teſtatus eſſet, caloris præterea faciei propriã rationem duci aliqua ex parte à capite oportet, vnde, cum caput hoc ſuo caloro (vt eius notæ oſtendunt) exiguo non multum faceret ad ruborem, propterea faciei color iecoris vim ſequebatur. Potuit ergo abfuiſſe rubor, quoniam caput impetum ſpirituũ ad ſeſe non trahebat. Sed oculi venas latas habent, quæ nota calidi capitis habetur, illud eandem habet cum toto venoſo genere cauſam quod etiam Ariſt. nõ ſolum in naturã, ſed in morem quoq; referebat, Habitus ſiquidem corporis, & forma ex more immutatur, vnde ſi quis crebro iraſcatur, oculos eiuſmodi ſibi nãciſcitur, quod facile facta fuit in hoc corpore conſerente multum ad id iecore venas dilatante, nã iracũdia, vt poteſt à iecore naſci, ſic crebra cum eſt, in oculos impetum omnẽ ſuum faciendo eos in habitum mutat, Nec mirum, quod ira à iecore quoque moueatur docẽt, qui ieiuni facilè iraſcuntur ob ſtomachum bile tentatum, quique ἐξύθυμοι ab Hipp. dicti ſunt. Hi omnes ob bilem abundantem in iracũdiam mouentur, At, cum de iecore minime dubij ſimus, quod calidum ſit, Cordis iam, capitiſque rationem expendamus, Horum calorem valde etiam remiſſum illa omnia teſtantur, conſilij ſumma grauitas, animus ab audacia penitus, & à temeritate alienus longa rerum æſtimatio, qua & diutius ſuſtineat aſſertionem, antequam aliquid aut affirmet, agendum, aut aggrediatur, & facilitate illa maxima, ac placidis moribus per iram nunquã præceps agatur ad aliquod imperandum, quin & prius omnia ſubtilitate mirabili æſtimet, & humanum ſe in omnibus oſtendat. Quare humidum quidem cor indicat illa naturæ, ac genij facilitas, calidum vero nõ eſſe reliqua teſtantur. Nunquã .n. tam excandeſcit, quin exiſtimationem vereatur, nunquam tã hilaris eſt, quin amicis, & familiaribus timeat, non cauendum moueat aliquid, non prouideat, ne malum aliquod illis incurrat, q̃ certe non eſſent ſi calido iecori cor quoque calidum coniungeretur, longe minus, ſi inſuper ijs calidis calidum caput accederet, nam in corpore tam robuſto calidis partibus in eius breui magnitudine contentis, quid iam reliquum eſſet, quin ipſe in omnem audaciam, in omnem temeritatẽ præceps ageretur? quin mores omnino intolerabiles haberet, accedente cordis humido genere ad illa omnia facillimo. Caput ergo caliditatis notas non præbet, vnde huius perſpicaciam, & acrem vim ſenſuum, cum in calorem referre non poſſimus, in aliquã ſiccitatem neceſſario referremus, in quam conſtantiã quoque, & firmitatem conſilij, & multa alia referẽda indicamus, ergo non eſt mirum, quod aſſeruerimus de principib. huius corporis partibus, alioquin enim neque tantam firmitatem conſilij cum perſpicacia, neque tantam miſericordiam, pietatemque cum prudentia videremus, minus ipſum tandiu eadem ſede contineri, iiſdem ſtudijs, eadem ratione vitæ ſemper ordinatum, eodem ſemper modo tempora diſtribuentem officiaq; partientem. Dicebat Galenus de oculis ὅσοι μὲν κινοῦνται ῥᾳδίως θερμοὶ πάντες, ſimiliter vero & mens, aſſertio, conſiliu, & corporis ipſius facultas admotionem pertinens eandẽ rationem ſequuntur, quibus omnibus calor mobilitatem, volubilitatemque afferre conſueuit, nec minus velocitatem, & feſtinationem, ac demum temeritatem, quibus contraria prorſus hic nos videmus, inceſſum grauem, locutionem tardam, nullum excurrendi ſtudium ad varias ambulationes, ſed æquabilem prorſus, quietamque vitam ſumma cum lenitate morum, & humanitate ſingulari, Videbis ipſum quidem ſæpe hilarem, ſemper acutum in reſponſis, in quibus audias multa breuiſſime, atque vrbaniſſime dicta, nunquam tamen in riſum, aut in aliquod ſimile effuſum, ſemper voce ſatis remiſſa, & graui, ergo frigus potius cordi aliquid, capitique attribuendum eſt, vt cordis cauſa, iecoris calor ſuos effectus apertius non prodat. Iam viſcerum reliquas notas perſequamur à corde incipientes, eius caloris moderationem ipſi quoque pulſus rari, nõ admodũ magni, aut celeres declarant, cũ quibus ſpiritus ipſe lenis in pleno corpore inſolitus, (nã plena corpora ſpiritum concitatum plerunque habent, niſi admodum frigida ſint) teſtatur ipſe quoq; eiuſdem cordis calorem eſſe moderatum, inde facile

eiſc fuit corpus fieri obæſum corde non admodum A per calorem ſanguinis pinguedinem abſumente, etſi illa à ficciori iecore non ita multa generaretur. Vitæ rationc contra illam multam ſuggeretur. Præcipue uero mitis fit is calor in corde ab humore ipſius cordis calorem valde retundente. humidum ſiquidem proditur eſſe cor à moribus iam dictis, facilique natura, & benigna, quæ vero ipſe commiſeratione, pietate, hoſpitalitateque eſt præditus? Verens ſemper quemque offendere, ſemper om ni humanitatis officio vtens libentiſſimè, ſemper multam cuiuſque habens rationem exiſtimationis, nullam retinens iracundiam, ſuauis in conſuetudinibus, ſtudioſorum amantiſſimus, & à diligendum, beneque merendum admodum promptius, ſed vox illa non acuta, & potius grauis calorem ca- B rum partium, quæ cordi vicinæ ſunt, videtur ſignificare, vt illa quadam ſua aſperitate ſiccitatem, quod confirmari videtur eo, quod dictum eſt, quod quandoq; ipſi à longa, & contentiori locutione os exſiccatur, oam hoc à pulmonum ſiccitate fere ſolet euenire, qui enim contra humidos habent pulmones, ijs ex locutione os humectatur prouenientibus per trachæam pulmonibus abundantem humorem, dum agitantur, cuius rei auctorem Galenum habemus ſexto Epid. quarto in ea verba Hippocratis, φωνὴ πλείστη τὸ θερμὸν μεγαλοφωνοτάτη. Ait Galenus; ὅτι γὰρ τοιάδε τὰ ὄργανα δι' αὐτῶν κρατεῖν γίνεται, τοῖς τοιοῖσδε φωνὴ, ἐκ φανερᾶς ἐστι· ἀεὶ τῆς συμφύτου κράσεως συλλογίζεσθαι, καὶ γὰρ ἡ λεία φωνὴ λειότητι τῆς ἀρτηρίας ἕπεται, καθάπερ ἡ τραχεῖα τραχύτητι, λειότης μὲν οὖν ἀρτηρίας συμμετρίᾳ κράσεως ἕπεται, τραχύτης δὲ ξηρότητι. τραχύτης μὲν γὰρ ἐπὶ ἄνωμαλίᾳ κατὰ ξηρὸν σῶμα, τὴν δ' ἀρτηρίαν ἐργάζεται σκληρὰν μὲν τῶν ὁμοιομερῶν αὐτῆς μορίων ξηρότης, ὡς ὁμαλὸν δὲ ἡ τῆς καρποταρμένης τοῖς ὑγρότητος ἔνδεια, κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ὅτι ἡ ὀξεῖα φύσει φωνὴ χωρὶς τινότητος φαρύγγος, οὕτω βαρεῖα χωρὶς ἀρύτης δ' ὡσαύτως γενέσθαι, τινότης μὲν οὖν ἔμφυτῶ ψυχρότητος ἔκγονος ἐστιν. ἀρύτης δὲ θερμότητος. C

Quo magna vox a multo calido ſit, ſentit quoque Ariſtoteles, cum Hippocrate ſed explicat magnitudinis ſignificatum in tonum, cum dicit magnitudinem animi, ſeu fortitudinem indicare. Ex voce ergo cor ſiccum, & ex ipſa, & thorace amplo calidum quoque ipſum cor poſſemus conijcere, niſi reliqua omnia contra ſuaderent. Niſi ergo vere nos poſſu- D mus occurrere, nam prima cauſa amplitudinis ipſius thoracis nullo calore vrgente breuitas corporis eſſe potuit, quod enim Natura in longum non potuit, id in latum neceſſario quæſiuit, neque ita amplius eſt thorax, vt motum excedat, ſi breuitarem altitudine volumus compenſare, non præteribo, quòd Ariſtoteles dat frigidioribus maiora corda, quæ neceſſario in breui thorace amplitudinem poſtulabunt, ac quatuſcunque videatur modus altitudinis, is quoque obæſitate poteſt conſurgere, nam re vera in eo circum pectus partes ſunt; ſatis plenæ, quod autem de voce dictum eſt, grauitas illa, aſperitasve talis eſt, vt vocis potius remiſſio di- E cenda ſit, raucedini vicina, qua vox obſcura fuſcaque ſentiatur, non enim magna hæc vox eſt, neque penitus grauis diceoda eſt, vti neque vere aſpera, quamuis neque omnino lenis ſentiatur, ergo vt lenitas ab optima tracheæ temperatura eſt auctore Galeno in verbis ſuppoſitis, & aſperitas à ſiccitate, ſic obſcuritas huiuſmodi vocis à nimio humore proficiſcitur, quæ obſcuritas aſperiuſculi ſpeciem, & nomen habere ſolet, atque ad raucedinem accedit, cum qua raucedine communem cauſam habet, ſcilicet humorem nimium, hæc ergo vox acuta quidem non eſt, quoniam ſpiritus impetu multo non fertur, neque tenuis, quoniam trachæa non eſt anguſta, neque admodum canora eſt, quoniam breui trachæa à profundo non proficiſcitur, quoniam vero humida trachæa eſt, hebes, fuſcaque eſt, vnde videtur, craſſiuſcula, demiſſa tamen ſic parua potius, quam magna eſt, quoniam trachæa non admodum aut lata, aut longa eſt, Ergo ſi ex magna voce Hippocratis loco ſuppoſito φωνὴ πλείστη τὸ θερμὸν μεγαλοφωνοτάτη multum calorem volunt intelligi, inde fecit nobis poteſtatem, vt nos pariter ex contrario contrarium colligere poſſemus, ſiccitas autem ex longa locutione in ore cum accedit, aliam habet cauſam à pulmonum natura, vt ſuo loco videndum eſt, quamuis neque veremur nos, iri coactos, vt cor calidum, & ſiccum fateamur, & ſi conceſſerimus magnam grauem, & aſperam vocem, hanc eſſe (quæ re vera non eſt,) ſi verba in eundem Hippocratis locum a Galeno prolata conſideremus, quæ non ſunt prætereunda alias nobis vſui futura, ſunt vero. ἡ μὲν δ' ὥσπερ ἀνάλογον τῷ θώρακι τὸ μέγεθος αὐτῷ τὸ ἐν δήμῳ διφθέγγεται, ὥστε χρὴ τῷ τὶ τῷ μεγέθει τὰ τρία γίνεται τὸν κατ' αὐτὸν ἀγγεῖον ἀνάλογον αὔξεται.

Vox ergo poteſt aliam præbere ſpeciem, & diuerſam ab ea; quæ ſit non ſolum cordis, ſed etiam ipſorum pulmonum. Quibus poſſem multa adijcere, quæ dixit Galenus alijs in locis de partium varietate præcipue libro 2. de temper. vbi non ſolum crura corporis reliquam naturam ſequi negat eſſe neceſſarium, ſed vel ipſum Naſum capitis generi eſſe ſimilem neceſſario non vult, niſi in vniformibus penitus corporibus, vbi formatricem vim huius cauſam eſſe, ait varietatis, & propriam cuiq; parti aliquam eius vim attribuit, poſſem adijcere, quæ vſus nos edocuit quotidie nobis videntibus cor pora aliqua mollibus carnibus, cute tamen aſpera prædita, aliqua carnes duras intra cutem mollem, leuemque habentia, cum aſperitas ſiccitatem, vt & durities, mollities vero, & læuitas humorem teſtentur, ſed nimius eſſem, quam rei conueniret. Vox ergo huiuſmodi priuatim Naturam laryngis denotabit, non etiam neceſſario ipſius cordis, quam tamen nos conceſſimus vere eſſe aſperam, veteve grauem, minus vero magnam, de cuius differentijs Autor Libri Phiſionomicorum clare admodum loquitur, probeque diſcernere docet, non poſſumus er go eam ſententiam relinquere, quod cor ſit remiſſo calore, humore non ſupra mediocrem. Cuius caloris remiſſa vis ad frangendum iecoris calorem maxime, humoris autem abundantia ad eiuſdem iecoris ſiccitatem minus potuit, vt ſequamur doctrinam, quam Galenus docuit in Art. Medic. proprio in loco illis verbis θερμότης μὲν γὰρ ἡ ἐκ καρδίας ὁρμωμένη νικήσει ῥᾳδίως τὴν ἐξ ἥπατος ὁρμωμένην ψυχρότητα καθάπερ καὶ ἡ ψυχρότης τὴν θερμότητα. potuit ergo multum ad effectus calidioris iecoris remitten dos cordis remiſſior calor, potuit quoque viuendi modus, potuit ætas, vnde habitus huius corporis fere frigidioris, aut humidioris certe hominis videri poſſit texturæ denſitate ad hoc plurimum conducente, nam cum à corde tam acris calor non diſtribuatur, qui poſſit ſanguinis pinguiorem, leuioremque partem diſcurere, illa ſubſiſtens ob texturæ denſitatem ad frigidiores partes cogitur, cuius multum, vt dixi, à viſceribus benè coquentibus ſuggeritur, vndeneque priori quidem ætate, vel calidiori tenue corpus eſſe potuit. Reliqua verba Gal. ſunt τὴν ξηρότητα δὲ ἐκ εἰσόντα πρὸς τουναντίον ὑπὸ τῆς καρδίας ὑγροτέρας γενομένης ἀχθῆναι, Potius ergo temperando calori iecoris, quam humori augendo potuit genus vtrumque Naturæ cordis, quæ per ſe ita obæſum forte ipſum non reddidiſſet, ni reliquæ cauſæ augendo quoque iecoris humori plurimum cum corde proficiſſent, vnde calorem totius corporis mediocrem faciemus, & pariter humorem, calorem a corde ſic remiſſum, humorem vero & à

corde,

Digitized by Google

corde, & à cætero victu ſuſtentatum non obſtare tamen iecori cor, quin ſui caloris, & ſiccitatis ſigna aliqua ex parte oſtendat, vtneque iecur cordi reſiſtit, quin ſua proferat, Quæ vero ſiccitas iecoris hoc loco fuit valde opportuna ad humorem cordis à ratione victus tam nutritum reſiccandum, & ad conſeruandam corporis huius valetudinem, à putredinibuſque defendendam, à quibus certe fuit admodum tuta, vt non fuiſſet, ſi iecur quoque humidum extitiſſet, etenim ait Galenus cum de corde loquitur τὰ σηπεδονώδη νοσήματα διαφθειρομένων τε, καὶ σηπομένων αὐτοῖς τῶν χυμῶν συμπτοσεῖται, cum autem de iecore, ait, ἑτοίμως ἁλίσκεται τοῖς σηπεδονώδεσι, καὶ κακοχύμοις νοσήμασι, ἔτι μᾶλλον, εἰ ἐπὶ πλεῖστον αὐξηθείη τὸ ὑγρὸν, ἐπ' ὀλίγον δὲ τὸ θερμόν. rurſus cum de totius temperamento ſermonem habet, ait. ἐπὶ πλεῖστον δὲ αὐξηθεῖσα τοῖς σηπεδονώδεσιν ἑτοίμως ἁλίσκεται νοσήμασιν, ὅτι καὶ κακόχυμος ἑτοίμως γίγνεται.

Adijce tu, quam augeret hoc periculum, & quieta vita, & plenus victus, à quo omnino ipſe fuit tutiſſimus, quo fere argumento, vel nullis alijs ſiccitatis notis nus hortantibus in colore, in pilis, & in cæteris, cogimur tamen iecur ſiccius ſtatuere corde ſic humido perſpecto, ac, ſi reliquæ notæ ſunt aliquid æſtimandæ, illa quuque adijcienda, quæ dicit Galenus de eis corporibus, in quibus humidum abundabat parum tamen vltra mediocrem, calor vero multo vlterius ſuperabat, is illa verba dicebat. οἷς δ' ὀλίγῳ μὲν ὑγρότερα, παμπολλῷ δ' ἐστὶ θερμότερα, καὶ μαλακώτεροι μὲν ὀλίγῳ τῶν συμμέτρων οἱ τοιοῦτοι, καὶ σαρκωδέστεροι, λασιώτεροι δὲ οὐκ ὀλίγῳ καὶ μὲν δὴ καὶ ἁπτομένοις οὐκ ὀλίγῳ θερμότεροι, μέλαιναι δ' αὐτοῖς αἱ τρίχες, καὶ ἡ σὰρξ ἀπιμελής.

Quidni ergo nos potiiuus colligere in corpore quacunque cauſa obæſo reddito, Iecur tamen ſui caloris, ſiccitatiſque ſuperantis ſigna ſuſtinere potuiſſe, in pilis præſertim? Hic nigri pili ſiccitatem iecoris maiorem ſequuutur, pinguedo vero carni adiuncta cordis, & vitæ rationem, Vnde facies ipſa, quæ a Natura corporis potiuſquam à motionibus, quàm à quiete habitum ſuum habere ſolet, ipſa ex vitæ quiete ſic plena non eſt, vt corpus reliquum, præterea ex illa pinguedine, quæ per quietem coit, per exercitationem corporis aliquid emittitur per ſudorem, vnde ei ſudor valde pinguis ſub exercitatione erumpit, atque hactenus de iecore, & corde per notas eorum proprias ſatis dictum eſt.

Capitis item, quæ reliquæ factæ ſunt, exequendæ ſunt, & illius genus penitus in conſpectum adducendum, ergo ex capillis, qui cum reliquis pilis barbæ nigri, denſi, cito orti, cituque cani facti ſunt, ex ſenſuum perſpicatia, ex longa rerum æſtimatione ſemper adhibita, antequam aliquid aſſerat, ex ingenio acri, ac prompto, ſi ijs ipſam in agendo ſingularem grauitatem, & in omni motu robur adijciamus, ſiccitatis omnino vim aliquo frigore coniungemus, ſiquidem à ſiccitate ſenſuum, ingenij, & neruorum vis, breuis ſomnus, ſententiæ firmitas, citus, denſus, & niger capillus, caluitium, modicaque excrementa, à frigiditate modica confirmatur illa ſententiæ firmitas, euenit omnis grauitas tum conſilij, tum actionum omnium, & tarda illa feſtinatio tam rebus accommodata, & minima illa ad motiones varias propenſio, ſummuſque, & perpetuus ille viuendi ordo.

Neque vero quis dubitet frigidiori quoque capiti caluitium poſſe contingere mediocre, ſi ſiccitas ſubſit, nec multa frigiditas, nam Galenus, habet hanc doctrinam libro Art. Medic. capit. 21. εἰ συμβαίη τὴν ξηρότητα μὲν πλεῖστον κρατῆσαι τῆς ὑγρότητος, τὴν ψυχρότητα δὲ τῆς θερμότητος, ὀλίγον οἱ

A τοιοῦτοι φαλακροῦνται. rurſus non dubitamus canitiem quoque ſicciori capiti mature poſſe aduenire, ſi in eo quoque frigus ſuberit ex eodem Galeno eodem libro cap. de frigidis, ſiccisque capitibus, ait. n. ταχύγηροι τὰ περὶ τὴν κεφαλὴν ἅπαντες εἰσὶ διὸ καὶ πολιοῦνται ταχέως.

Pro modo aut frigoris canities citius, aut tardius ſiccitatem ſequetur quare non ita citu in noſtro capite facta eſt, cum modica in eo frigiditas ſit, quæ tamen tanta eſt, quanta certe fuit neceſſaria breui, robuſtoque corpori ad reprimendum impetum ſpirituum in caput, vnde non (vt breui corpore homines fere ſolent) ipſe præceps eſt, non eſt illis (quod ſuperius dixi) moribus præditus, ſed patiens admodum in audiendo, in aſſer-
B tione ſuſtinenda, iræ impetu cohibendo, illum in tempus idoneum reſeruando, quæ profecto, non cernerentur, ſi cordi humidu, humidum quoque caput, calidumve præeſſet, maxime in tam breui corpore, & tam robuſto, quod ſi oculi ſunt magni venis amplis abundantes, vt diximus, tales ſunt vel ex habitu moris, vel ex iecore, non autem ex capite, vt ſub auctore Galeno fuſius ſuperius diſputauimus, adijcientes, (quod ſæpe vidi)? carnibus mollibus cutem aſperam circumdari, duris contra cutem læuem, ac mollem, vt vero ſit abſurdum, ſi oculi calidiores fuerint eo cerebro, cui vicini loco quidem ſunt, non neceſſario tamen vicini ſtatura, ſi cutis aſpera ob ſuam ſiccitatem carni humidiori, mollique inhæret, læuis vero cutis,
C & mollis ob humorem duræ, ſiccæq; carnis: ergo ex oculis capitis Natura neceſſario non eſt iudicanda. Sic vero hactenus genera partium principum huius corporis comprehenſa ſunt, ex quibus totius corporis Natura conſtat. Huic ergo Naturæ corporis ſic conſtituti conſentanea, conuenientiaque illa omnia ſunt, quæ in principio propoſuimus in ipſo corpore obſeruata, quæ omnia vt potuerunt adducere in noſtram notitiam cum totius, tum ſingularum partium naturam, ſic in eandem ſunt referenda, eius enim Naturæ ſunt ſoboles, actiones, & eius munera, quæ ſi diligenter conſiderentur, non aliam poſſunt habere aptiorem originem, quam melancholicam, qualem in hoc corpore deprehendimus, ad quam conſtituendam, partes principes Naturis
D ſuis apte conueniunt. Iecur ſiccitate, cor leui frigore, vt ipſum quoque caput vtraque ratione. Quam vero propria ſint illa omnia corpori melancholico, clarius videbimus, ſiquæ in trigeſima ſectione Probl. Problemate 1. de ſapientibus, & de melancholia loquitur Ariſtoteles, obſeruauerimus, nam viſceribus illis duobus ſeſe mutuo contemperantibus nullum aliud melancholiæ genus in hoc corpore abundabit, quam id, de quo Ariſtoteles inter cætera ibi illud profert. ὅσοις δ' ἂν ἐπιταθῇ τὴν ἄγαν θερμότητα πρὸς τὸ μέσον, οὗτοι μελαγχολικοὶ μὲν εἰσι φρονιμώτεροι δέ.

Maxime vero ſolent Medici excrementorum notis fidere, quibus melancholicam naturam nos
E hanc eſſe cognoſcimus, ſiue illa alui, ſiue vrinæ ſint. Vrina ſua tenuitate, & ijs, quæ in ea reſident, melancholiam teſtatur, & nihil pituitæ penitus habet indicij, Aluus colore pituitam nunquam, fere vero melancholiam obſcuritate ſua profert. Corpore ergo ſic recognito ſequuntur, quædam aliæ partes, minime ad valetudinem facientes. De renibus prius dicam, ij, iecori fere reſpondent, tum in alijs, tum in hoc corpore, quoniam calidi per vrinæ copiam, & per arenulas cognoſcuntur, Sicci vero tum per arenulas, tum per tenuitatem vrinæ. Qui renes ſua ſic poſita Natura poſſint teſtari ipſius quoque iecoris naturam calidam, ſiccamque eſſe, cui vicini & loco, & coniunctione, & natura ſunt. Conſe-

quens

quens deinde eſt, vt ventriculi genus cognoſcamus, qui in poſtremum locum reſeruatus eſt, vt de eo loquentes vacuo animo, & in eum intento magis eſſe poſſimus, quin primas noſtræ ſolicitudinis partes ſibi vendicat ob illum laborem, quem incoquendo ſolet præbere, etiam ob eum metum, ne, cum toti corpori alimentum parare debeat, ſi robur amittet, corpori quidem conueniens alimentum, Vitæ vero optatum ſpatium eripiatur, tum autem quoniam difficilis, & obſcura eſt eius naturæ exploratio, a multiſque medicis agitata, ergo de ipſo ventriculo diligentiſſimè tractandum eſt, & eius natura in conſpectum adducenda, per eas notas, quæ nobis ſunt manifeſtæ, Verum cum ſua offenſa venas notas perturbat, propterea quod non poſſumus diſcernere ex notis illis, quæ naturam, quæue vitium oſtendat, hac de cauſa neceſſe eſt vnà omnes notas permixtim, vt inhærent, æſtimare, & quid quæque prodat, iudicare. Vnde cuique rei proprias notas poterimus aſſignare, & alias vitijs, alias naturæ ipſius ventriculi dare, & ſic partitione ſignorum facta tandem & naturam ventriculi, & vnà, quid mali habeat, diſcernemus. Nocte ergo, quæ ad ventriculi offenſam pertinere videntur, ſunt hæ. Dum coctioni ipſe vacat, per interualla quædam motiones ſentiuntur ſurſum ad præcordiam in ipſa eo ſuo appulſu anguſtiam, oppreſſionemque inferentes, qui appulſus quaſi bullantis ex ſpiritu humoris eſt. hoc vero quandoque cum feruore eſt præcordiorum, qui feruor non ſemper pro magnitudine moleſtia ventriculi ſentitur, Vbi ſi aliquando humor ille acidus erupcrit, reliquæ moleſtiæ quieſcunt, vno ſæpe feruore manente, Sæpe vero vna ipſo quoque remiſſo, fere tamen nullus humor erumpit, & ſubſiſtunt omnia, & cum calore, & cum eo ſenſu, ac ſi auſteri aliquid ventriculum præmeret, cum quibus, ſi quandoque eructat, acor coniungitur. Hæc in notas duum generum referenda ſunt, motio quidem ad contentricis affectum, reliqua autem proxime quidem ad ſenſum, tandem in coctricis facultatis opus vitiatum, etenim in coctricem vim neque motio, neque ſenſus laboris ex onere ciborum referri poteſt, cum coctionis affectus per vitiatum opus potius, quam per ſenſuum actionis propriæ percipiatur.

Contra vero vis contentrix, ſi agat cum labore, ſenſum ſui oneris præbet, Poſtquam ergo debemus hæc duo genera affectuum perpendere, & illa in ſuas. Naturas, quas ſequuntur, quaſq; in notitiam noſtram adducunt, referre, tutius id omne à Galeno accipiemus.

Hæc ipſe tractat in lib. de differ. ſympt. cap. 4. Incipiamus à contentricis affectibus, non a concoctricis, vt Galenus, qui ab ea vt à fine omnium cæterarum incæpit ſcientiam ſcilicet docturus, contentrix enim, vt in doctrina poſterior eſt, ſic in opere ipſo præcedit. Nos ergo, qui opus ipſum examinamus à contentrice initium accipiemus. De contentricis vitijs ait ipſe eo in loco (munus eius facultatis prius proponendo. deinde vitia inde trahendo) hæc verba. ὅταν ἐξισοῦτε τῷ χρόνῳ τῆς περιστολῆς τῷ τῆς πέψεως, καὶ σφίγγηται πανταχόθεν ἀκριβῶς τὰ σιτία, hoc eius perfectum munus eſt, vitia aūt, τέρψεσι δὲ παντελῆ τῆς ἐνεργείας. ὅταν μὴ δ' ὅλως περιλαμβάνῃ, γίνεται δὲ τοῦτο ἐν ταῖς λειεντερίαις, ἀρρωστία δὲ ὁπόταν ἢ μὴ περιστέλληται καλῶς, ἢ μὴ μέχρι τῆς παντελοῦς πέψεως, ἢ ἅμα ἄμφω συμπίπτῃ ἐπειδὴ γὰρ ἐν δυοῖν.

Quoniam vitia faculiatum contraria ſunt earum integritati, ideò integritate propoſita inde ipſius vitia Gal. colligit, quot enim habet partes neceſſarias ea virtus, tot vitijs poteſt contaminari, integritas eſt, vt teneat arcte, & valenter cibum, vt

A ſpatio coctioni neceſſario, vt bene, recteque, ergo erit ſub vitio, cum aut non tenet, aut non neceſſario ſpatio, aut debiliter, aut perperam, & vitioſè.

Dimittamus, cum nihil penitus tenet, quod eius partis hic locus non ſit, cætera perſequamur, ſunt vero omnia affectus eius virtutis, aut imbecillis, aut corruptæ, horum vitiorum notas ponit Galenus priores quidem, ſed cum imbecilliter, & cum non debito ſpatio continet his verbis: κλυδῶνες μὲν καὶ πνευματώσεις ἀρρώστου περιστολῆς, ἐκκρίσεις δὲ ταχεῖαι, καὶ διαφθορὰ τῶν σιτίων ἐν τῇ κάτω γαστρὶ ταῖς ὀλιγοχρονίοις. Imbecillitatem, quæ infirmitatem ſuæ actionis ſolum in continendo debiliter oſtendit, ſequuntur κλυδῶνες fluctuationes interpretandæ, & B inflationes, hoc eſt, vel inflationes, vt inferius declarat Galenus, Imbecillitatem vero, quæ non ad tempus continet ſequitur aluus nimis cita, vel corruptela alui in ventre inferiori facta, Nos nihil horum cernimus, vt ex recognitione ſignorum omnium, quæ ſuperius comprenſa ſunt, facile cognoſcitur, in quibus potius, ijs hic poſitis contraria apparent; ergo nulla eſt hic contentricis infirmitas, quod vt clarius videamus, audiamus Galenum alios affectus ad hæc conſequentes exponentem. Repetit ipſe primo eadem, deinde annumerat illis alios affectus, imbecillitatis notas primo repetendo ait. τῇ μὲν γὰρ ἀρρώστῳ περιστολῇ ποτὲ μὲν οἱ κλυδῶνες ἕπονται, ποτὲ δὲ αἱ πνευματώσεις, τῇ δ' ὀλιγοχρονίῳ πάντως μὲν αἱ ἐλλιπεῖς πέψεις. Solæ hæ notæ inhærent, C nam neque fluctuationem cum ſtrepitu, neque inflationem, quæ ſæpe cum ructa eſt, videmus, longe minus cruditatem, quę cum omnino ſequantur ea vitia, his ipſis ſubmonendis vitia quoque ſubmoueri neceſſe eſt, tamen reliqua quoque videamus, quæ adhæc mala inſuper neceſſario ſequerentur. ἐρεξεις δὲ ἤτοι ταχεῖαι, διέξοδοι τῶν σιτίων, ἢ διαφθορὰ κατὰ τὴν κάτω γαστέρα, neq; hæc vnquam viſa ſunt, minus vero, quæ poſtea à Galeno ſubiunguntur ad hæc omnino conſequentia ταχείας μὲν οὖν διεξόδου, συμπτώματα ἀχώριστα διαχώρησις ὑγρότης, καὶ ἀνάδοσις ἐλλιπής. imo contrarium videmus, quod ipſe & bene nutritur, & deiectiones habet ſæpe duras, fere habitu mediocres. διαφθορᾶς δὲ δυσωδία μὲν ἐν τοῖς διαχωρουμένοις ἐξ D ἀνάγκης, οὐκ ἐξ ἀνάγκης δὲ δήξεις, ἢ πνευματώσεις, ἀλλ' ἔστιν, ὅτε μὲν οὐδέτερον αὐτῶν ἐστιν, ὅτε δὲ θάτερον, ὅτε δὲ ἀμφότερα.

Cum ergo nullus malus odor ſit, nulla corruptela eſt, numquam mordent, numquam cum inflatione exeunt, quare, quod ad contentricem facultatem pertinet, ipſa certe infirma non eſt, nedum vt extincta, abſumptaue diu poſſit, Num autem ita ſit affecta, vt peruerſa munus ſuum obeat, iam agnoſcamus. Galenus, hęc profert genera vitiorum ipſius cum peruerſæ agit, ſaltum, ſiue palpitationem, conuulſionem, quæ eſt ſingultus, tremorem, qui obſcuram habet ſui ſpeciem, & vibrationē, quæ conſpicua habet ſigna, verba Gal. ea ſunt: ὅταν οὖν περιστέλληται ἡ γαστὴρ τοῖς σιτίοις, ἀλλὰ μετὰ E παλμοῦ τινός, ἢ οἷον σπασμοῦ τε, καὶ τρόμου καὶ κλόνου, πλημμελὲς ἂν εἴη τὸ τοιοῦτον τῆς περιστολῆς ἔργον. Quorum generum indicia protinus comprendit his verbis. τοῦ μὲν οὖν παλμοῦ τῆς γαστρὸς σαφῶς αἰσθανόμεθα, καὶ μὲν γε καὶ τοῦ σπασμοῦ, λυγμὸς γὰρ ὀνομάζεται τὸ σύμπτωμα, τοῦ δὲ οἷον τρόμου παθήματος αὐτῆς οὐκ ἔτ' ἐναργῶς, ἀλλ' εἰ προσέχοις τῷ λόγῳ τὸν νοῦν, οὐκ ἂν οὐδὲ τοῦτο θεράσαις χαλεπῶς, ὅταν οὖν ἐδηδοκότι σοι μήτε κλύδων τις ἐνοχλῇ, μήτε πνευμάτωσις, ἀλλὰ μήτε παλμός τις, εἴη ποτὲ λύγξ, ἀηδοῦς δ' ἀπορίας αἴσθησις ὑπάρχοι κατὰ τὴν γαστέρα, καὶ οἷον βαρύνηταί τε, καὶ καμονὴ καὶ ποθῇ θᾶττον ὑπελθεῖν κατὰ τὸ βάθος, ἢ ἄνω ἅμα τῷ τινα ἐρυγὴν προσγενέσθαι, καὶ που καὶ δυσχέρεια κατὰ τὴν ἀνατολήν, ἄπορος δ' ἡ τις καὶ δυσθέρατος ἐπιπαλτεθ ἦν τὴν γαστέρα περιστέλλεσθαι μὲν τοῖς σιτίοις, ἀλλ' οἷον τρομώδως ἢ

δὲ

δὲ οἷον κλονώδης κίνησις ἐν τοῖς ῥίγεσι μάλιστα καταφανὴς ἐστιν ἅπαντα τοῦ ζώου καταλαμβανουσα τὰ μόρια. A

De poſtremo hoc genere non eſt ambigendum, quoniam hic quaſſationem violentam admodum, & totam concuſſionem ventriculi non habemus, quanta in toto corpore eſſe ſolet in acriotibus humoribus quos noſtri tonum græcum ſecuti vigores appellant, imò nihil ei ſimile penitus agnoſcimus, poſſet citius dubitari, an ſit tertium genus tertio loco numeratum, ſcilicet tremor, cuius tam eſt obſcura ſpecies ſenſus, vt æger neſciat exprimere ſuam moleſtiam, & vt verbis Galeni vtar, inſolitæ difficultatis indicibiliſque rei eſt ſenſus, non enim ęger noſter aperte poteſt ſuam hanc moleſtiam exponere, verum ei ſpiritus granis non eſt, neque cum moleſtia redditur, dein ructus nullus B eſt, neque pondus, onuſve ſentitur, aut exonerandi vlla cupiditas, ſed aſcendendo potius vrget, quam aggrauando, ſic ergo neque vibratio, neque tremor ventriculi is eſt, conuulſio vero longe minus, quoniam per ſe ipſa conſpectui ſubijceretur, cum ſit ſingultus, qui hic certe eſt nunquam. Relinquitur ergo primum genus, in quod vnum is affectus referri poſſit, hoc eſt, ſaltus, palpitatiove, in quod genus vel notis omnibus ei proprijs deficientibus videmur tamen cogi hunc affectum referre hoc argumento a ſufficienti partium numeratione dicto, forte palpitationem ipſe, qui medicus non eſt, non ita proprie ſcit exprimere, aut tamen ſimilem eius ſenſum eſſe rei per interualla tumentis, ac eſſe quaſi bullantis humo- C ris inſultum præcordia adurgentem, qui os ventriculi cum feruore, oppreſſione, & ſenſu auſteræ rei eo appulſu ſolicitat. Palpitatio quidem in ſpatio aliquo eſſe ſemper ſolet, quod dilatari, attolli, & reſidere poteſt. hanc tamen Galenus ab inflatione ipſa aliam facit, nam certe & huius per ſe, & illius meminit, diuerſis in locis, & ad diuerſas differentias læſionum ſequi illas facit, vt enim hanc attribuit ei læſioni, cum contentricis munus peruertitur, ſic inflationem imbecillitati illi aſſignabat, neceſſe tamen hunc affectum cum flatu quodam fieri, quem fere vt cauſam continentem ſequatur, Propriam vero, ab inflationeque diuerſam obtinet rationem, quoniam eſt quidam D ſaltus modo attollente ſeſe flatu, ſpirituque, modo reſidente, & per inuiſibiles meatus diſcuſſo, neque enim vnus eſt neceſſarius ructus, per quem ſoluatur flatus is, ſed poteſt diſcuri, aut à caloris naturalis vi abſumptus, aut ab eadem per inuiſibilia foramina diſcuſſus. Mihi ergo videtur nullam aliam rationem huius mali eſſe quærendam, neque confugiendum ad vitium conformationis ventriculi, quod paruus, quod rotundior eſt, & in ſeptum nimium incumbens, vrgenſque, nam tunc à cibi abundantia tantummodo offenderetur, non à quacunque vel parciſſima potione, neque per interualla offenſa reſurgeret, ſed continua à princi- E pio commoraretur, neque vero adſunt huic ventriculo ea indicia, quæ docti ſumus à Galeno lib. Art. Med. cap. ſeptuageſimoprimo. At à flatuoſa re eſſet hoc malum, quid ergo eſt, quod fere per ructum non ſoluitur? Hæc quæſtio ad vniuerſum genus palpitationis ipſius ventriculi pertinet, ac forte ſi eructatio moueretur nulla maneret in ventriculo palpitatio, imo, ſi quando moueatur, effert humorem illum tam acerbum, & quieſcit affectio aliquantiſper.

Noſtri vero muneris nunc non eſt generalem palpitationis ventriculi cauſam diſputare, propriè de noſtro loquentes habemus dicere hoc, quod multam habet vim ad prohibendum eructationem in eo auſtera, aſtringenſque vis, vnde ab ea aſtrictus ſtomachus ſpiritum non poteſt admittere ſeu ei egreſſum præſtare.

At hoc ſic conſtituto, ſubſtanteque aliqua cauſa inflationem hanc ſic ſubinde faciente, eius quoque cauſæ generis, & ratio omnis cognoſcenda eſt, præterea quoniam ſpiritus ille, & cauſa, vnde ſpiritus mouetur, opus coctionis perturbant, videndum eſt, quæ læſio inde eſſe poſſit coctioni, dum illa ſic perturbatur, præcipue ergo de coctricis facultatis offenſa nobis hic aliqua dicenda ſunt, quoniam auſteritas illa, calor ille præcordiorum, & reliqua neceſſario vitium aliquod in eo munere ſubeſſe teſtantur, hac quoque in re ſequemur Galenum ſitis in locis, & præſertim lib. primo, de loc. affec. capit. quarto, cuius diſciplinæ via eo tendit, vt non ſolum vim læſionis teneamus, ſed locum quoq; male habentem, quoniam ſæpiſſime munus alicuius facultatis male habet loco eius facultatis penitus integro, vnde ibi alius locus quærendus eſt, à quo male habente is quoque afficiatur, qua in re ſubtiliſſime agendum eſt, quoniam munus ventriculi præter vnum hoc tedium nihil omnino vitij habere cernitur, vnde & ſperare poſſimus ipſam vim ventriculi bene habere eius munere ſic perturbato, & alium locum ſcrutari debemus, à quo vitiato omne malum ventriculi emanet, eo vero diligentius perſequenda eſt tota huius diſputationis ratio, quoniam alij in ventriculi proprium vitium nihilominus hæc retulerunt, quorum propterea opinionem C expendere, priuſquam vlterius progrediar, operæpretium exiſtimo, vt ea diligenter enodata, quæ vero proxima videatur, & ijs, quæ ei repugnent explicatis poſtea facilius vera ſententia diſcernatur.

Habent procerto ventriculum hunc tarde concoquere, quod certe (vt, quæ repugnent ei ſententiæ ſingillatim opponam) alienum cuique videri poteſt notas ſuperius comprehenſas intuenti, in quibus multa coctionis tarditas cernitur, inde volunt adeo infirmam eſſe coctricem vim, vt abundanter admodum acida pituita illa frigidiſſima gignatur, faciuntque inde chilum tam crudum, vt eius terrenæ partes ſint, quæ auſterum illum ſaporem afferant, atque adeo ventriculum frigidiſſi- D mum faciunt, neque aliter poſſunt, ſi ab eo ſuggerenda eſt materia frigidiſſima, qualis eſt pituita acida, Ex eo vero incremento, quod accipit illa offenſa, à largiori vini potione ſiccitatem ventriculi, tamquam compertam habent, eamque definiunt eſſe, qua roridus humor ventriculi abſumptus ſit, cum tamen (ſi, quod repurgat dicendum ſit) non ab omnis potionis genere, ſed proprie à vino id fiat, cum præterea, vt omnis ſit tamen potionis, ea nota non eſſet ſiccitatis pręter naturam, ſed naturalis in ſiccitate, namque pręter naturam à longa potione etiam iuuaretur, ſic ergo frigido, ſiccoque ventriculo facto reſpondet ab eo genita acida pi- E tuita, idque chili auſteri genus quotidie, & in ſingula coctione, ſub quibus quomodo tam bona nutritio toti huic corpori? (quę enim repugnant, tam euidentia ſunt, vt non poſſim ea pręterire,) Cur vero acida pituita, frigidaque natura ventriculi, & auſtera chili materia non excitat famem vltra id, quod eſt debitum? dicunt, quoniam coniungitur omnibus his vna bilis à iecore tranſmiſſa, & tam bene validum ventriculum bilis perpetuę incurſioni iam tot annis ſubijciunt nullis affectibus ſtomachicis vnquam affectum, & tantum ſtomachi robur obtinentem? ab illa bile eſt ſitis, aiunt, eſt oris ſiccitas, & amaror, calidiſque rebus vix ore contentis ea moleſtia magis irritatur, quoniam calor linguam exſiccando ventriculo ſicco malum tam ſibi contrarium exſiccationis infert; Aiunt vero

ro

Digitized by Google

ſo bilis acorem non habet, neque ſanguis, quare cum melancholiæ hypochondriacæ ſigna non adſint, nequaquam humorem melancholicum, ſed pituitam eſſe neceſſe eſt. Notas humoris melancholici neceſſario hypochondriacas eſſe volunt, cum tamen & quartanarijs, & grauidis mulieribus ſæpe videamus per vomitum melancholicum humorem multum emoliri nullis affectibus eiuſmodi contingentibus. affectio enim hypochondriaca multas alias partes requirit, ſi Galeno credimus, in quibus maxime neceſſaria eſt, & præcipua illa in meſeraicis inflammatio, ergo potuit illa argumentatio retinere non minus melancholiam, quam pituitam fecit, cum melancholia minime mala quoque, & naturalis acida ſit, pituita vero talis non ſit, niſi admodum à naturali ſtatu receſſerit, Inditia igitur, à quibus colligunt hoc iudicium, ambigna ſunt, & habent, quæ ſibi cum maxime pugnent, maxime certa ſunt. incerta vero, quæ pro ipſis facere videtur.

Auſterum ſaporem referunt in terreſtre genus, vt dicunt, terreſtre autem genus in naturam pituitæ, quod non poſſunt, cum differentia pituitę, & melancholiæ in eo ſit, quod pituita ad aquoſum, melancholia ad terreſtre referatur. In eo maxime vero falluntur, cum aiunt pituitam eſſe ſiccitatis ſignum, nam neque hic vlla pituita cernitur, neque ſic Galenus. lib. ſecundo, de temper. accipiendus eſt, vt, quod ſignum ipſe oſtendit naturæ humentioris non eſſe proprium, ſed frigidioris, id ſiccæ naturæ fiat neceſſarium, quod à ratione abhorret, quare non poſſumus vllo modo in hanc ſententiam venire.

Rem ipſam diligentius inſpiciamus. Galenus ex facie non ſolum iecoris, ſed ventriculi imbecillitatem cognoſci à medico voluit, ex qua nos ideo ſummum robur ventriculi debemus intelligere, quod robur præterea certiſſimum habemus, cum ſemper concocta videamus excrementa tam alui, quam vrinæ, quantumcunque abunde comederit, & grauibus, aut malis cibis vſus fuerit, & fructibus putreſcibilibus, ſicut contra in alijs imbecillo ventriculo vix aliquem ſenſum ſuæ infirmitatis præbente, alui ſæpe fæces crudas, albas, & inæquabiles conſpeximus, quæcumque leuis cauſa acceſſerit, præcipue ſi frigidiori ventriculo frigus aut per potionem, aut per aliud contagij genus contigerit, quibus tamen tanta frigiditas non erat, vt pituitam acidam, dictaque alia mala proferrent, nec vero erat ſuſpicio vlla ſiccitatis, quæ infirmitatem ventriculi augere ſolet incredibiliter, minimeque alia cernebantur tedia, quæ in hoc videmus, vel cum cibis leuioribus vtitur, Cuius rei auctorem, & teſtem habemus ipſum Galenum, cum de ventriculi infirmitate loquitur, non ea tanta, quæ mel, aut butirum ferre non poſſit, vt noſter non poteſt, aut quæ à leuiſſimis cibis offenderetur, vt is facit, ſed certe longe minore, ſub qua tamen neſcio, an ventriculus grauiſſimorum ciborum, & abundantium coctionem intra octauam horam, cum tardiſſime, perficeret. legamus caput vltimum 3. libri de ſympt. cauſ. multis malis à ventriculi infirmitate naſcentibus ibi propoſitis ait.

καὶ τοι καὶ τούτων ἕκαστον, καὶ τῶν ἄλλων σχεδὸν ἁπάντων συμπτωμάτων οὐκ ἔστιν ἀριθμὸν, ὃ μὴ κατά τινα καιρὸν ἐπιφαίνεται τοῖς ἀπεπτοῦσιν, ἀλλὰ τὸ παρά τε τὸ μέγεθος τῆς ἀπεψίας.

Fieri nunquam poteſt, quin in his, qui cruditate laborant, quodque horum malorum, & aliorum etiam aliquod aliquando contingat pro cruditatis modo, Vt ſcias nullam eſſe infirmitatem ventriculi tam paruam ad concoquendum, ad quam non hi morbi, aut horum aliqui ſequantur, ergo & horum ſæpe plures, & nunquam non aliqui morbi ſollicitant, cum cruditas ſubeſt, pro Natura ſcilicet corporis, & partium ipſius.

καὶ τὴν διαφορὰν, καὶ τὴν τῆς ἀνθρώπου φύσεως εὐαισθησίαν, ἢ δυσαισθησίαν ἑκάστῳ γε τῶν κατὰ τὸ σῶμα μορίων ἔχων, ἢ ἀσθένειαν ἄλλοτε ἄλλο γενήσεσθαι σύμπτωμα, μεγάλη μὲν γὰρ ἀπεψία μείζονά τε, καὶ πλείονα φέρει τὰ συμπτώματα, μικρὰ δ' ἔμπαλιν ἐλάττονά τε, καὶ μικρότερα.

Nam ſic vſus venit in natura rerum, vt magni effectus à multum potentibus, parui à parum potentibus cauſis fiant, varięq; ſubinde in corpore humano malorum differentiæ ſint, vt differunt partes, in quibus naſcuntur, etſi ab eodem viſcerę initium habuerint, Nomina malorum eorum cum ponebat Gal. ſic locutus eſt, agnoſcere, quanta, & quot ſint,

B ἐν πνεύματος ἔξιν δῆξιν, ὑγρὰν διαχώρησιν, ἢ πολλὴν ναυτίαν, ἢ ἀνορεξίαν, ἢ ὄρεξιν ἐπιτεταμένην, ἢ ὄκνον εἰς τὰς πράξεις, ἢ νωθρότητα διανοίας, ἢ καρηβαρίαν, ἢ ἀγρυπνίαν, ἢ καρδιαλγίαν, ἐπιληψίαν, ἢ παρανοίαν, ἢ ἔκστασιν, ἢ κῶμα, δυσθυμίαν, κώλυ παντος, ἢ νεφρῶν, ἢ σπληνὸς, ἢ ἥπατος, ἢ θώρακος, ἢ ἄρθρων ἄλγημα, ἀνωμαλίαν, φρίκην ῥῖγος, πύρετον, ac ſi partibus imbecillis ex his malis aliquod certum inſtat, ab imbecillitate ventriculi, is quidem articulorum doloribus ſæpiſſime exerceretur.

Nolim autem notas omnes huic inditio imbecillitatis ventriculi repugnantes ſubtilius perſequi, quoniam cum infinitus fere labor eſſet. Suſcipiendus, tum vna ex illis ſatisfeciſſe videtur, vt quæ ex facie, & bona corporis nutritione ſumitur, aliquas tamen hic comprehendam, lac in hoc ventriculo

C non acceſſit, neque ptiſana, vt in frigidis ventriculis fieri indicat, Galenus multis in locis priuatim vero de lacte in quinto Aphoriſm. ſexageſimoquarto, & quarto lib. de ſimpl. med. capit. decimoſeptimo. Verba in Aphoriſmos ſunt hæc.

ὅτι τὸ γάλα ταχέως ἀλλοιοῦται, καὶ ὅτι διπλῆν ἔχει τὴν ἀλλοίωσιν, ὅταν μὲν ὁμιλεῖ πλείονι θερμασίᾳ κνισσούμενον ἀλθίαν, ὅταν δὲ ὀλίγῃ ταχέως ὀξυνόμενον, & paulo poſt, κἀπὶ τῶν ὑγιαινόντων, εἰ μὴ πεφθείη καλῶς, τοῖς μὲν ὀξυνῶται. cur acor fiat, & quomodo, habet expreſſum Galenus lib. 4. de ſimpl. medic. cap. 15. his verbis. ἡ ἐν τοῖς χυμοῖς ὀξύτης, ἐν τῷ μεταβάλλεσθαι μὲν ὑπὸ τοῦ θερμοῦ, μὴ κρατεῖσθαι δὲ, μάλιστα οὐκ γίγνεσθαι διὰ τοῦτο καὶ τῶν καρπῶν τοῖς πλείστοις ὑπάρχει πρὶν πεπανθῆναι. Quare lac, quod à frigore conſeruari ſolet, ab im-

D becillo calore ventriculi, cum non poſſit diutius ſuam naturam conſeruare, cito quidem mutatur, at non in dulcem ſuccum, vt omnia faciunt, quæ alere dicunt, ſed aceſcit, quod in hoc ventriculo non fit, quare frigidus non erit. At dicunt ob ſiccitatem ante abſorbetur, quam aceſcat, & tanta eſt ſiccitas, quanta cogatur ventriculus abſorbere lac tam cito. Acute dictum. Verum tranſibit ne lac in naturam corporis alendi, antequam mutetur? at dum mutatur ab imbecilli calore aceſcere neceſſe eſt, vnde multo melle miſcebat Galenus, & parce dabat, cum ſiccum, & frigidum ventriculum curabat, neque tam fidebat ſiccitati, vt illam anteuerttere poſſe acorem ſperaret. Neque enim

E abſorbetur, antequam concoquatur, neque momento coquitur vlla res, præſertim in frigido ventriculo, vt lib. quinto, de vſu Partium cap. quarto, δεῖται δὲ τα πεῖθόμενα πλείονος χρόνου breuiſſimum tempus requirat lac, eo tamen ſpatio aceſceret, quid dico de lacte? grauiſſimos cibos, liberaliterque aſſumptos tam bene concoquit, quam qui robuſto eſt ventriculo, & nihilo tardius, ſint illi ex genere leguminum. ſint puls ex farina tritici, caſeus, fructus cuiuſque generis, ſint cuiuſque copiæ, atque miſcelæ, ſi vel aquam frigidam ſuperbibat, vel ſub ipſo coctionis labore.

Dicent fortaſſe non eo perductam eſſe hanc imbecillitatem, quin ſpatio tandem coctionem non per-

perficiat, iam dixi, nihilo longiori ſpacio ad coquendum egere, ac egeant, quique moderatiores ventriculi, forte hic eſſet neceſſaria aliqua certa menſura, qua metiri poſſemus, quanta natura imbecillitas creare poſſit pituitæ acidæ tantam copiam, & chyli tantam acerbitatem, quanta tamen è contra valetodinem tam ſecundam ſuſtentaret, coctionem ciborum cuiuſque generis, & modi tam bene molirentur.

Duas has virium conditiones ſi compares, certe diſpari admodum forte eas inuenies, quod ſi ei frigiditati adiuncta quoque eſſet ea ſiccitas, qua humor roridus abeſſet, non video, quomodo cibum non ſolum grauiſſimæ, ſed mediæ, ſed imbecillimæ materiæ poſſet ſuperare, pituitæ quidem acidæ tunc gignendæ valde eſſet opportunus adqnam eſſet ferè neceſſaria tanta imbecillitas. In noſtro ergo ventriculo non tam parum vis valida eſt, vt eſſe oporteret, ſi duas qualitates ſic immodicas habet. Si enim Galenus tertio de ſympt. cauſ. lib. cap. 1. ſic dicit. *ἅπασαι μὲν οὖν αἱ μεγάλαι, δυσκρασίαι καταβάλλουσι δύναμιν.*

De vna tantum loquendo qualitate, quid credis dicturum eſſe de duabus his peſſimis, & naturæ, vitæque animantis aduerſiſſimis? audi ipſum lib. ſeptimo Methodi cap. octauo ſub finem. *ἐπειδὰν μὲν ἰσχυρῶς ἀλλοιωθῆ, κατ' ἀμφοτέρας τὰς ποιότητας ὁτιοῦν μόριον ἀπόλλυται τὸ ἔργον αὐτοῦ σύμπαν.*

Dices tu forte ventriculum hunc defectum eſſe rorido humore leui ſua iactura? & tantum in eo inſediſſe frigus, quantum acidæ pituitæ, acerboque chylo ſic gignendis, & eius noxam leuem eſſe? & iam tanto tempore, vt agatur quartus annus, cum eſt facta primo hæc coniectura, vigeſimusquintus vero, cum animaduertit ipſe hæc incommoda à vobis continuo in ſiccitatem relata, & exiguom hoc malum eſſe? deſcriptum ſenem, & prope ſenio conſumptum videbis ſine acore, ſine acerbitate, cuius tamen ventriculus cum toto corpore eſt frigidiſſimus, ac ſicciſſimus vehementioribus autem his malis continuò hunc ventriculum opprimentibus non erit conſumpta vis concotrix, non eouſque debilitata, vt cruditatis ſaltem, & pituitæ ſigna prodat aliquando?

At vero contrario iecore ei ventriculi vitio, & bile inde quotidie emanante per vias inſuetas in ventriculum quibus morbis non pateret hoc corpus tam libero victu?

At prohibendum vero caninam famem ei acidæ pituitæ ſemper bilis, & iecoris illud vitium fuit neceſſarium, tamen noſtro huic ventriculo non eſt conueniens, neque huic corpori. Galenus enim de huiuſmodi corporibus contrarijs generibus viſcerum præditis ait cap. decimoſexto lib. de Alimen. facult. *αἱ γάρ τοι γνῶσιν δέχεται κατασκευαὶ τῶν σωμάτων ἐξ ἐναντίων τῇ κράσει συγκεῖται μορίων.*
Quod præcipue de ventriculo eum intelligere ibidem ſequens oratio manifeſtat, vt præter morbos ſuper comprenſos ad vnam ventriculi imbecillitatem ſequentes is quoque nouus metus ſubeſſet meo corpore à iecore ſic viribus in ventriculum pugnante, in quo tamen corpore, nulla prorſus infirmitas deprendi poteſt, præter hanc vnam, quæ hacteuus multum quidem tedij, nihil vero periculi, aut damni oſtendit.

Præter podagram, quæ 10. annis aliquando, aliqoando 4. abſuit, nec niſi tempeſtatibus humidiſſimis acceſſit.

Alioquin nos ſeruum omnino viride, & habile habemus, poſt tam longam inueterati mali oppreſſionem. At vero tam praua, tamque frigida pituita erit, nullus vero frigiditatis, caloris multus ſenſus intus fuerit, ſcilicet caleſcat pituita ſine putredine, putreſcat adeo, vt inflammetur. & febris vocabitur, quæ contra calore liquata, niſi putreſcat penitus, fit longe frigidior, immo etiam ſi particulatim putreſcat, vt fere ſolet, non vna omnibus ſuis partibus ob craſſitudinem putreſcendo frigoris ſenſum facit, in qua vero nos pituita febres epialas ponemus? Hic febris nulla, frigus nullum, immo calor, qui quandoque nimium æſtum facit. Galenus nunquam potuit ſibi comminiſci ventriculum frigidum habentem, vel pituitam, vel cibum frigidum, quin dicat frigus quoque perſentiri. lege ipſum tertio de temper. capit. quatro. *καὶ τί θαυμαστὸν ὅπου ἡ μανδραγόρας, ἢ κώνειον, ἤ τι τῶν τοιούτων, εἰ καὶ θερμανθέντα προσενεχθείη μικρὸν ὕστερον γίνεται ψυχρὰ πτισάνης, καὶ γάλακτος, καὶ χόνδρου, καὶ ἄρτου τὸ αὐτὸ τοῦτο παθόντων, ἐπειδὰν εἰς ἄρρωστον ἐμπέσοντα γαστέρα μὴ κρατηθῇ πρὸς αὐτῆς, ἐμεῖται γοῦν πολλάκις ἱκανῶς ψυχρά, καὶ τό γε τούτων μεῖζον, ὃ δὴ καὶ ἱπποκράτης ἐπεσημήνατο, καίτοι χυμὸς ὢν, ἢ δὴ τὸ φλέγμα καὶ τῶν σιτίων τῶν μὴ πεφθέντων πολλάκις ἐν τῇ γαστρὶ γενόμενος ὅμως ψυχρὸν ἁπτομένοις φαίνεται οὐ μόνον ἐν τῇ γαστρὶ οὖσιν, ἀλλὰ καὶ τῶν φλεβῶν αὐτῶν ὑπό τινος τῶν καθαιρόντων φαρμάκων ἑλχθέν.*

Pituita non ſolum collecta, & vim ſuam integram tenens, ſed alieno, calidoque loco in exiguas partes diſperſa alieno calore retuſa, & domita, vt cum eſt in venis, habuerit ſuum frigus, in noſtro autem ventriculo congeſta non habeat, ſed calida ſit; cibi quoque cuiuſque generis in frigido ventriculo frigoris ſenſuum aquirunt, præcipoe tamen frigidi ipſi, non faciet autem pituita, vel ſi ſit acida, quæ longe frigidiſſima eſt, nullum frigoris ſenſum, potius calorem mouebit. Neque vero caret ſenſu is ventriculus, qui plurimos quidem, ac fere quoſcumque nouimus ventriculos, ſenſus præſtantia antecedit, omnes ergo ſic habentes iuuari ſolent calidis fomentis admotis, quæ ſi vel animo concipiat ipſe, ei malum irritari videatur, frigidiſque potius ſuperdatis iuuari, vt præcordijs aqua frigida perfuſis, aut frigido aeri, vel ſi media hieme fuerit, ſublectis, forte anceps fuerit nobis illud inditium frigiditatis ventriculi, quod Galenus lib. octano de compoſ. Medic. ſecundum locos totidem verbis exponit, *ἱκανὸν δὲ γνώρισμα τὸ ψυχροτέραν τὴν διάθεσιν εἶναι πρὸς τῇ τοῦ κάμνοντος αἰσθήσει τὸ ἄδιψον.*

Nam à bile tam ſuperatam voles pituitam, quam ad ſitim naturalem, & conuenientem ſit ſatis, vel forte aliam cauſam eius ſitis afferes à re naturę contraria, & noxia commodum naturæ requirens, ſed tamen bilis tam abundantis nulla nota ei ventriculo eſt. præterquam quod ſine modo, & ordine ſuam illa ſitim faceret, nec pro cibo, ſed pro humoris decurrentis modo. potius ergo nos hoc cum Galeno accipiemus argumentum, quod, vt frigere ventriculum, & non ſitire eſt ſignum frigiditatis, ſic non frigere, non carere omnino ſiti eius nullius eſt nota, contrarijs vero certe his humoribus obſeſſus continenter ventriculus quibus affectibus non exerceretur? quibus neque illa nota deeſſet, quod pituita humore ſuo linguam ſuffundet, bilis itidem ſuo, & quamuis ſitirct ipſe ob bilem, humor tamen pituitæ linguam à ſiccitate vendicaret, etſi non a ſiti, amaroremque potius, quam ſiccitatem bilis induceret. Nunc autem cum amaror accedit fere ſiccitati coniungitur. Vultis ſitis ordinem à bile, aut certe eius halitu ſuſtineri, & famem caninam prohiberi, contra à pituita à bile coercita, moderataque famem moderatam prouenire, nihil tamen horum naturale, aut bonum eſſet, mala omnia eſſent a quibus optimum tamen alimentum eſt, At quod maximum eſt, ſi bilis, vnde ille halitus eſt, in ventriculo eſt, cur non mordet

ventri-

ventriculum; ex eo morſu curant non deſcendit cibus ante tempus ea ſolum ventriculi petente, aut in os illa aſcendente non affertur faſtidium? Vomitus nauſea, & mille alia tedia? ſi a iecore halitus tantum biliosus demittitur in ventriculũ, cur ſitis tamen inter ſumeodum cibum pro ratione cibi ſeruatur? Si quidem experimur bilis vim, & halitum à cibo coerceri, & in fundum imum ventriculi depelli, demergique. Sitis ergo vna cum bile, & eius halitu depelleretur, quæ tamen contra inter coquendum cibum aliquando reſurgit, ſemper vero ſub finem ſumendi cibi potius ſentitur. Nos quotidie etiam experimur in ſtomachis ſenſu acriore præditis, quod vapores ſoli ipſius bilis ſtomachum reſoluunt cum faſtidio, & ipſum mordendo tedium, angoremq; ei ſummũ afferunt, vt bilis ipſam vomitum, aut nauſeam, Satis iam his oſtenſum eſt in hoc ventriculo tantam vim aut pituitæ, aut bilis non eſſe, quæ dicta mala afferat. Vtamur tamẽ hic quoque Galeni anctoritate, & eius ea verba afferamus, quæ ipſe quaſi pugnaturus contra hanc ſententiam habet. 5. de vſu part. cap. 4. & de bile, & de pituita. de hac nuidem primo ait. *εἰ γέ τινι ποτε τύχοιεν ποτὲ τὰς μὲν τῶν τροφίμων σιτίων προσφορὰς ἀποστρεφομένῳ, καὶ δεινῶς ἀποσίτῳ, καὶ εἰ βιάζοιτο προσφέρεσθαι ναυτιώδει γινομένῳ, μόνα δ᾽ ἄρα τὰ δριμύτερα προσιεμένῳ, χαίροντι δ᾽ ὄντι ἐπὶ τούτοις, ἀλλ᾽ ἐμφυσωμένῳ τε, καὶ διατεινομένῳ τὴν γαστέρα, καὶ ναυτιῶντι, καὶ βραχὺ ταῖς ἐρυγαῖς μόναις ἐπικουφιζομένῳ, διαφθείροντι δ᾽ ἐστιν, ὅτι καὶ αὐτὰ τὰ λαμβανόμενα σιτία, καὶ μάλιστα τὴν εἰς ὀξύτητα διαφθοράν.* Ergo acidum non ſolũ lac, ſed quemcunq; cibum faciet is, qui pituitam habet, in ſtomacho, quamuis ita frigidus non ſit, vt acidam faciat pituitam, & præterea cibum faſtidit, quo magis ergo ſi coniuncta ſit bilis? ſi ſola ergo pituita faſtidium mouet, atque vomitum, ſimulq; iactationes, quorum nullum niſi per vomitũ pituitæ finitur, quid ſi cum bile vnà teneatur, nouam naturam rerum inducitis n-?an ſ omnia hec ſunt? ſubiungit Gal. *φλέγμα γλισχρὸν μὲν ὂν φύσει, καὶ πολὺ δ᾽ ἐστὶ γλισχρότερον ἐν ταῖς ταύταις διαθέσεσιν ἐκ τῆς πολυχρονίου μονῆς ἐν τῷ θερμῷ χωρίῳ γενόμενον.* At aliquando tamen deijceretur, aut vomeretur hęc veſtra pituita, quę quo craſſior ſpatio eſſet facta, & glutinoſior, eo lõge maiora afferret, alioquin. n. ni deij itur, audi quid efficiat. *πλέονος, δ᾽ ἀθροισθέντος ἐκ τινὸς κακοπραγίας τοῦ σώματος ἐκ ἀπογινώσκειν οἱ ἄριστοι τῶν ἰατρῶν εἰώθασι, καὶ λειεντερίας, καί τινες μὲν ἐποδαι τὰ χαλεπώτατα τῶν κατὰ τὴν γαστέρα παθημάτων.* Hic neque deijcitur per ſe, neque medicamentis, neque tamen vllus vel leuiſſimus morbus eum tentat. Hactenus de pituita, ſi ſola habeat. De bile poſtea agens, Gal. 1. neceſſitatem, quam habet ventriculus ſui expurgaodi à pituita, & vim huic rei accommodatam ipſius bilis narrat, dein de incommodum maius longe futurum demõſtrat à bilis morſu, quæ eſſet ab expurgando pituitam vtilitas, Vnde eum expurgandi ventriculi vſum ex bile declinare coactam fuiſſe naturam ait, vt vitæ animãtis, & ſaluti ventriculi conſuleret, & meatum bilis longe à ventriculo inſeruiſſe, quoniam ſi in ventriculi ſuperiorem partem inſeruiſſet, eius tranſitus & vomitum, & cardialgias, & plurimos alios affectus inferret, ſi in inferiorem, cibũ ante tẽpus omnino crudum deportaret. Ibi ad alia verba Gal. hæc legũtur. *οἱ μὲν οὖν ἐπιπολάσειεν ὁ χυμὸς οὗτος ἐπὶ τὸ στόμα τῆς γαστρὸς ὡς ἂν αἰσθητικώτατον ὑπάρχον ἀλγοῦσι τε σφοδρῶς δακνόμενοι πρὸς αὐτοῦ, καὶ ναυτιῶσι καὶ ἐμοῦσιν, εἰ δ᾽ ὡς ἐπὶ τὸν πυθμένα, ῥᾳδίως ὑπέρχεται κάτω διὰ ταχέων, ἀεὶ δ᾽ αὐτῷ συνεκκρίνει καὶ τὰ σιτία.* Neque illa prætermittẽda, ὅτι πᾶν ἀνατρέπει τὸ τῆς γαστρὸς ἔργον, minus illa ἠναγκάζει ἂν ἀπωθεῖσθαι τὴν τροφὴν κάτω, πρὶν πεφθῆναι καλῶς, quæ verba reſpondent ſuperioribus illis. *τίς γοῦν ἀγνοεῖ τῆς ξανθῆς χολῆς τὴν δύναμιν ἱκανῶς δριμεῖαν ὑπάρχουσαν δακνούσαν τε, καὶ ῥυπτοῦσαν ἅπαντα, τίς δ᾽ ἀποκρίνας ποτὲ κάτω πλείονα τὸν χυμὸν τοῦτο οὐκ*

A *ᾔδετο προηγησαμένης ἐν τοῖς ἐντέροις δήξεως, τίς δὲ οὐκ οἶδεν ὡς ἱμάτια χολώδη.*

Bilis ergo hic nullum eſt indicium in ventriculo, quòd ſi aluus ſæpe ex' parte bilioſa eſt, id bilis per inteſtina tantum fertur, At dicetis terrentia illa mala, quæ ſolet bilis mouere non eueniunt in hoc ventriculo, quoniam bilis, etſi ad os ipſum aſcendat ipſius ventriculi, in id tamen penetrare eius offenſa non poteſt, quoniam ob ſiccitatem durius eſt factum, quæ tanta (malum) durities à ſiccitate? caue quæſo, nam ſiccitas, priuans ventriculum eo rorido humore neceſſario aperta relinquit inuiſibilia eius foramina, vnde magis pateat iniurijs viſcus ipſum, ſi autem tantam tu illam facias ſiccitatem, quanta duretur ſtomachus, illa non amplius eſt
B (vt dicunt) inſtrumentalis, ſed ſimiliaris, etiam ſolida ipſa humore ſuo priuat, vnde membranæ durentur, quam ſiccitatem ſolidorum Galenus 2. methodi cap. 5. in fine ait eſſe ſummam, quæ eſſe poſſit in corpore, inſanabilemque, quid autem non conſumpſiſſet vinum ventriculo ſiccitas tanta frigori tanto adiuncta? nedum vt ipſe poſſet ſatiſfacere, quemadmodum videmus toti corpori non ſuſtinendo modo, ſed abunde, atque ad obæſitatem nutriendo. Plura quidem ſupereſſent dicenda, ſed nolo eſſe nimius, dimittam eam etiam notam, quod nec per abſtinentiam aut bilis, aut pituitæ inditia ſunt, per abſtinentiam ſiquidem bilis ſolet ad ventriculum moueri, eumque irritare, ipſe tamen ſub ipſa fame nullo morſu ventriculi, nulla nauſea,
C aut cibi faſtidio moleſtatur, nulla ſiti præmitur, per famem, & abſtinentiam pituita conſumitur, ipſe tamen grauior eſt ſub proximo à fame cibo, & ſequitur ſecundum eum cibum citius acor ille acerbus, & maior, maiorque illa oppreſſio, & maior æſtus, neque illud commemorabo, quod poſt purgationem uel primo, uel ſecundo die præſto & illa eadem moleſtia, qooquidem temporis ſpatio pituita tantum vinum reficere non potuit, neque per generationem ſui, quam in ventriculo habet, neque ſi aliunde incurrat, cum caput, à quo vno id fieri ſolet, non male habeat, & fere careat recrementis, Quid uero dicam, quod acerbitas, quæ terrenam habet, naturam chili eſſe non poteſt, cum terrenæ
D chyli partes in ventre quidem ſint alui feces, in alijs autem viſceribus, cum ſanguinis formam, & ſi imperfectam chylus iam ſubijt, melancholiæ partes ſint, & aliene ſugendæ ſiot, nunquam pituitæ nomine dicendæ.

Mitto etiam multa alia quæ præterea dici poſſent, nam ſatis, ſuperque dictum eſt, ac magis, quam ſit neceſſarium, & clare admodum eſt oſtenſum pituitam nullam ſubeſſe, minus eam acidam eſſe poſſe, multò minus uentriculum eſſe tanta frigiditate uitiatum, ut ſit ei generandæ, cum quibus patet quoque ſiccitatem nullam eſſe, qua conſumptus ſit humor roridus, qui in inuiſibilibus foraminibus alendis partibus præſto eſſe ſolet, nam, vt de ſiccitatis quoque viuo dicam, cum tanto ven-
E trieuli robore ulla ſiccitas eſſe non poteſt. minus uero ullæ afferuntur rationes, quæ id conficiant, & cũ dicunt, largiorem potionem uentriculus nõ patitur, ſubnecto ego id ſolius uini eſſe, non cuiuſcunq; liquoris, ut fuit propoſitum. imò, ſi ad iuſtam uini potionem multa inſuper aqua, uel cruda quidem accedat, nihilo magis propterea grauis ſit, ac, ut iam ſit ipſum à cuiuſcunq; generis largiori potione ingraueſcere, quid tum? id. n. & imbecillo cuiq; vẽtriculo contingit, vt imbecillimum hunc noſtrum ſacitis, potione ſcilicet largiori cibum attollente ab imo loco, vbi vis coquendi multa eſt, in ſuperiorem, vbi occaſio cibi corrumpendi, ac præterea tunc, cum hæc

nota propria eſt ſiccitatis, non imbecillitatis omnis, nullo modo alienę à Natura ſiccitatis nota eſt, vt.n. natura quæque integra a diſſimili nimio opprimitur, aggrauaturque, ſic vitiata, à diſſimili, & cõtrario in eo genere, quo ipſa defecta eſt, bene habet, quoniam ab eo reſtituitur, vbi quantum diſtat ab eo ſtatu, in quo eſſet per naturam ſuam integram, tantundem requirit ſuperantiæ contrariæ ei generi, in quo per vim iam conſtitit, ergo quantum ob ſiccitatem inclinatus eſt is ventriculus à ſua natura integra ad vitium, tantundem quæreret humoris, quo reſtituatur, vt quantum ſiccitas detrahit, tantundem humor reſtituat.

At Galenus dum curat ventriculi ſiccitatem, monet tantum potionis dandum, vt non innatet cibus, iam dixi hoc omni ventriculo commune eſſe, & præcipue infirmo, vt conſtat eſſe, qui ſiccitate laborat, aliter igitur fert ea corpus, quæ naturæ ſuæ diſſimilia ſunt, aliter, quæ morbis ſuis contraria, qua ratione quoque forte vos vtebamini, cum aſſerebatis lac citius, quam aceſceret, mutareturve, abſorberi in corpus ventriculi, etſi nimium, quàm deceret, rationis eius vires vos amplificabitis, nota ergo illa non ferre largam potionem ſuæ potius, quam alienæ ſiccitatis eſt, verum naturalis quoque, & ſua nõ poteſt eſſe hæc ſiccitas, quoniam fuiſſet ſitibundus ſecundum Gal. lib. Art. Medic. cap. 60. *γαστρὸς γνωρίσματα τῆς μὲν φύσει ξηροτέρας αἱ ταχέως διψώδεις γίγνονται*, ſi illud *ταχέως* intelliguntur a pueritia, in ea is ſitibundus nunq̃ eſt viſus, ſi illud ſtatim primo cibo intelligas, ipſe niſi poſt multam prandij partem ſitit, nunquam prius, vel ſi inſolentius ſe exercuerit, ſub æſtu etiam, ſed iam hæc neceſſaria non ſunt, nam potio ipſa non eſt moleſta, ſed tantum, ſi vini fuerit, præcipue potentioris. Quid vero, quod ſicci per ſe ventriculi, ait Galenus, ſiccioribus delectantur, his vero humidioribus, ac elixis potius, quam aſſis, potius piſcibus, quam carnibus, verba Gal. ſunt, *ἐδέσμασί τε χαίρουσι ξηροτέροις*. Neq; ſiccitatis eius veſtræ vnquam nota illa conueniens eſt, quod lac ventriculi tunica cito abſorbeat, & antequam aceſcat, nam ſiccitas potius attrahẽdi vim remoratur, vt ſuperius ex Gal. palam factum eſt, quamuis ratione vacui iuuetur aliquo modo. At minus illa, quod calida vix ore detenta lædunt ſiccitatis teſtimonium eſt, calor.n. per ſe frigori facit nimio remittendo, calori nimio vero officit augendo, ſiccitati autem agendæ per ſe quidẽ, & proxime non facit, ſed ſolum, ſi etiam, atq; etiam calefaciendo demum ſiccet, at quæ calida ſunt poteſtate (vt aiunt) ſi ore contineantur, quandoq; quidẽ poſſunt calorem cito mouere, at cito ſiccitatem nunquam, ſpatio.n. aliquo eget calor, vt calefaciendo demum exſiccet, longiori autem, vt nõ ſolum exſiccet partem, quam obtinet, ſed faciat, vt alia quoq; huius ſiccitatem perſentiãt, quod ſpatium non habent, ſi vix ore teneantur, quare, cum offendunt, hæc potius nimium calorem ventriculi poſſunt, quam ſiccitatẽ ſignificare, cum pręcipue ſiccitas autoribus vobis frigiditati adiuncta ſit. per quam frigiditatem à caloris vi potius facile vindicaretur. At forte illud erit magnum ſiccitatis argumentum quo dicimus frigiditatis aſſeclam eſſe ſiccitatem, quamuis nos contrarij etiam certi ſimus, quòd ad ſiccitatem ſ. ſpatio ſequitur frigiditas, vt Gal. lib. 7. Meth. c. 7. his verbis. *ἰστέον δ' ὅτι καὶ ταῖς ξηρότησι τῶν στερεῶν σωμάτων ψύξις ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθεῖ χρονιζούσαις, διαμένειν γὰρ αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν ἡ ξηρότης ἀμήχανον τῆς κατὰ τὸ θερμὸν, καὶ ψυχρὸν ἀντιθέσεως ὑπαρχούσης, ἢ δύναται τάχιστα γὰρ ἐπὶ ταῖς ἀτροφίαις ἀποψύχεται τὰ μόρια, διότι καὶ ἡ θρέψις αὐτοῖς ἐστιν ἐκ θερμοῦ χυμοῦ τοῦ αἵματος.*

Quandoque quidem nutritio a frigore tanto prohibetur, vt demum ad illud ſiccitas conſequatur, quamuis hoc ſit difficile cogitatu, vt vbi calor nõ eſt,

A ibi vllum alimentum, quantulumcunq; ſit, ſatis eſſe non poſſit, obuerſantibus interea ante oculos multis animantibus, quæ per frigora non egent alimento, & aliquibus quoque mulieribus corpore frigidioribus. Ac quoquomodo velis, hic tamen tantum frigoris, quod nutritionem impediat, non videmus, cũ ventriculum carere pituita, & eius generis excremẽtis cernimus, & nutritionem totius corporis, & omnem coctionem perfectam, Reſpondet hoc ei, quod lib. 2. de temper. capit. 2. ſtatuit Galenus his verbis *δι' αὐτὸ γάρ τοι τοῦθ' ἕκαστον τῶν μορίων ξηρότερον γίνεται, ὅτι μηκέθ' ὁμοίως τρέφεται τῷ ὑπ' ἀῤῥωστίας τοῦ θερμοῦ, πλῆθος μὲν γὰρ ἔξωθεν αὐτοῦ περιττωμάτων ὑγρῶν ἐπικλύζει, τὸ βάθος δ' αὐτὸ τοῦ σώματος ἑκάστου ξηρόν ἐστι μηθ' ἕλκειν εἴσω τὴν τροφὴν δυναμένου*, Siccitas ergo prohibet ne in ſolidum corpus peruadat alimentum. Vnde frigi-
B diores fiunt partes minime nutritæ, vt ſi ob frigus ſiccus factus eſſet, iam multo tempore nutriri non potuiſſet, & excrementa exundaſſent illa, quæ nunquam apparuerunt. At dicunt medicamenta bis in anno accepta ventriculum potuerunt exſiccare, poteſt etiam gutta lapidem cauare, nulla certe ſigna ſunt, potuerint tamẽ multum, ego his opponam alimenta continuo abundantia, & optima, ſemperque benè cocta, quæ magis potuerunt toto tempore ad reficiendum, quam medicamenta bina quot annis ad exſiccandum, veſtra quoq; illa pituita auxilio fuiſſet, & ventriculum aut defendiſſet, aut à ſiccitate vẽdicaſſet. Quibus vero medicamentis ſi eſſet exſiccatus ventriculus, quid noxæ ab illis nunc non acciperet? quid imbecillitatis, cum medicamenta dantur?
C tam vero non oſtenditur, vt à purgatione ſtatim bene cibum capiat, & bene concoquat, & ſępiſſime melius habeat, fere vero non ſitiat. In his ego adhibui ſummam diligentiam, & omnia circumſpexi, prius quam in doctiſſimorum hominum ſententiam auderem aliquid proferre, & diutius ſuſtinui aſſertionem, ne vnquam pronior ad contradicendum viderer, quæ vero interea conſideraui, quibus peritus ab ea ſententia deterreret, hic libet proponere, ſi non omnia, ſaltem potiora, vt cuius ſit poteſtas iudicandi, an iure ab ea opinione deſciuerim, quæ omnia locis Galeni proponendis declarabo, vt illis potiſſimũ nitatur tota diſputatio, Inde ergo exordiar, Galenus genera ſiccitatis quatuor facit 7. method. poſtremis
D quinti cap. verbis, & primis ipſius ſexti In quinto capite ait. *τὸ δὲ ἀκριβὲς τῆς συμπληρώσεως ἐστὶν ἐν τῷ τὰ τῆς στερεᾶς οὐσίας τῶν ὁμοιομερῶν σωμάτων γεγονέναι ξηρότερα*. De quo ſupremo ſiccitatis gradu ſuperius dixerat. *ὅθεν καὶ ἀνίατον ὅταν ἀκριβῶς συμπληρωθῇ*. Completam vero ſiccitatem, & ſummam vim obtinentem definit verbis iam ſupra poſitis, *τὸ δὲ ἀκριβὲς τῆς συμπληρώσεως ἐστιν* ſumma ergo ſiccitas eſt, cum facta ſunt ſicciora, quę ſolidi corporis ſimiliarium partium ſunt, in quo toto genere ſiccitatis, & ſi magis, & minus illa quoque inueniri poſſit, tamen omnis ea ſiccitas eſt deſperatæ ſalutis. Proximum ab hoc genus ſiccitatis, & a priori, ſummoq; primum ab eo diductum eſt, non gradu tantum ſiccitatis, quod ſcilicet per ipſũ homo minus ſit exſiccatus, ſed differt
E quoque parte ipſa areſacta. ſuperius enim homo ſolidas partes ſimilares habebat exſiccatas, hic minus tabeſcit, quoniam partes tantum illæ, quæ ex humidis conſtant, vt caro, adepſq; conſumptæ ſunt, ait ergo Galen. *ἑτέρα γάρ ἐστιν ἡ ξηρότης τῆς ἐκ τῆς ὑγροτάτης οὐσίας συνεστώσης, ὁποῖον ἐστὶ πιμελὴ καὶ σὰρξ ἐκτακέντων*.

Hæc tabis differentia abſumit quidem penitus illas partes, tamen ipſa penitus facta tabes non dicitur, nam homo hac ipſa tabe non eſt penitus confectus, vt erat ſuperiori. vbi non credo cuiquam eſſe dubium, quod his partibus manentibus carnoſis ſolidarum humor confici non poteſt, hæ enim ad ſeruandum ſolidarum partium humorem à natura

factæ

factæ ſunt, & quamuis in viris, & ſenibus ſolidis firmioribus, & ſiccioribus factis hæ tamen partes abundant, nihilominus ſiccitas ſui generis in abundante carne, & pinguedine reſpondet ratione ſua ſiccitati ſolidorum, vt quædam eſt quoque ſiccitas in ſanguine, & in rorido humore ijſdem illis conformis, etſi illis omnibus quidem excrementa ſæpiſſime ex cruditate per infirmitatem caloris facta genere ſuo humidiori, vt in valde ſenibus, aduerſantur, hæc autem ſiccitas ratione ætatis accedens, ſic æqualiter partibus omnibus contingit, quoniam paulatim neceſſitate, quod aiunt materiæ, & aeris, & caloris innati illa ſiccitas ſpatio æquè omnibus illis partibus accedit, non repente vni, vel alteri, non vi alicuius incidentis cauſæ, in quibus enim non omnes partes pariter ſiccantur neque vna conficiuntur, neceſſe eſt vt illa corpora vim aliquam iniuria in partem, quampiam accipiant eaque vna per vim dempta parte altera eius pabulo, priuata marceſcat, vt ſi carnibus, pinguedinibuſque conſumptis ſolidiores partes tabeſcunt, & quod de carnibus, & pinguedinibus dico, idem de reliquis, in quibus vis pabuli alteri parti præſto eſt, in quibuſq; reliquæ ſiccitatis differentiæ ſunt poſitæ. Succedit tertia apud Galenum his verbis. *καὶ τρίτη γε πρὸς ταύταις τῆς οἰκείας ὑγρότητος ἐξ ἧς τρέφεται μόρια τελέως ἀπολλυμένης προσέρχεται δ' αὐτὰ κατὰ πάντα τὰ ζῶντα μόρια δρόσου εἶδος ἐν αὐτοῖς παρεσπαρμένης* minus tum hoc genere tabis homo conſumitur, quam in ſuperioribus, tamen humor ipſe, qui in inuiſibilibus foraminibus alendis partibus paratus ſubſiſtit, conſumptus eſt, quo humore benè refecto, & ſuſtentato profecto nunquam carnes, pinguedineſque tollentur, vt eo, conſumpto conſumuntur, imminuto imminuuntur niſi reſtituatur, Conſumitur vero ipſe ſolus ſolidis integris, & carnibus, cũ per vim ſiccitatis aliqua cauſa infertur. Tribus his ita diſtributis tabis ipſius partibus Galenus habens pro conſtituto, quod omnis ſiccitas alimento emendatur, non medicamento, hoc eſt, auctis potius nutrimenti partibus, quàm humoris genere in humidius mutato accipit cauſam difficultatis in dictis ſiccitatibus ſubmouendis ab eis capitibus, quod alimento opus eſt, quod alimenta viribus naturæ indigent, quodque ſub ſiccitate vires admodum deficiunt, ex quibus Galenus cum peruenit ad hanc tertiam tabis differentiam colligit ſtatim curationis ſiccitatis difficultatem, verba illius ſunt. *ταύτην οὖν ἐνδεῖται τοῖς μορίοις ἔχοντα χωρὶς προφάσεως διὰ τοῦτο καλεπωτάτη τῶν λοιπῶν ἐστιν διαθέσεων ἡ ἴασις.*

Non ſolum autem vires concoctricis facultatis ſunt imbecilles, ſed ipſius quoque attractricis, vt eodem 7. meth. & lib. de maraſmo dixerat. Profert autem hanc difficultatem ſubito poſt propoſitas has tres priores differentias, quaſi innuens difficilem adeo quartam non eſſe, quam poſtea illis expeditus ſic proponit. *ἄλλη δὲ ξηρότης ἐστὶν ἡ κατὰ τὰς μικρὰς ἀρτηρίας, καὶ φλέβας τὰς ἰδίας ἑκάστου τῶν μορίων συνισταμένη γίγνεται δὲ αὕτη δηλονότι κατὰ τὴν τοῦ αἵματος ἔνδειαν.* Eſt ergo hæc tabis diſtantia, cum venulæ cuiuſque partis propriæ ſanguine defectę ſunt, quod nõ poſſe eſſe ſine minutione caloris in fine eiuſdem capitis dicit. *ἡ τετάρτη καθ' ἣν αἱ φλέβες ἐκκενοῦνται χυμῶν, καὶ μᾶλλον ὡς ψυχροτάτης ἕξεως ἡ τοιαύτη θεραπεύεται διαθέσεις ἤπερ ὡς ξηρότης*, cum calor quoque exhauritur, quod autem reſtaurario huius humoris in quarta hac tabe difficilis non ſit, præterquam quod ex verborum ordine iam animaduerſo ſuſpicari poteſt, ipſe in fine apertè profert, cum dixit, *ὅθεν καὶ ἡ ἴασις ἑτοιμοτέρα, καὶ τάχιστα, δύο γὰρ ἡμέραις.*

In alijs tamen partibus faciliorem eſſe, quam in ventriculo veriſimile eſt, nam, ſi quæ pars ſanguine careat, ad quam nihil pertineat ſanguinis creatio, illa partibus ipſum poteſt attrahere, & ab alijs hoc facilius, quoniam inanitione citatur ipſa attractio. At pertinet ad ventriculum, ſi non ſanguinem parare, ſaltem eius materiam componere, & ſubminiſtrare, quare non erit tam facilis huius humoris in ventriculo reſtitutio, vt in alijs partibus, nam interea facto imbecillo ventriculo non paratur facile materia ſanguinis. Verum enim vero nunquam in hac eſſe poteſt tanta difficultas, etſi in ventriculo ſit, quanta in ſuperioris tabis generibus, Quę dixerim poſito quòd ventriculus ſanguine alatur; At enim ventriculus ali maxima ex parte cibis in eum vſum coquendis creditur, vt eoſne coqueret quidem, niſi ipſis aleretur, qui vero cibi facile, & in promptu ſunt. His ita poſitis tabis differentijs iam ipſius Galeni verbis confirmemus, quam maximam viriu infirmitatem cuique euenire parti ex ipſa ſiccitate, & pro ſiccitatis modo duriorem, ex qua infirmitate omnis cautio in tabe difficilis eſt, humoris ſcilicet reſumendi Galenus in lib. de marcore cap. 9. hæc habet. *δέδεικται δὲ ἐν τοῖς περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων, ὡς οὐκ ἑαυτὴν ἡ τροφὴ ποδηγεῖ πρὸς ἅπαντα τὰ μέρη τοῦ σώματος, ἀλλ' ὑπ' αὐτῶν ἕλκεται τῶν τρέφεσθαι δυναμένων, ἄτονα δὲ ὄντα ἐν τοῖς μαρασμοῖς ταῦτα, καὶ ἕλκειν ἀδρανῆ διὰ τὴν ξηρότητα προσελθούσης δὲ τῆς φύσεως ἐγγὺς ἤδη νεκρῶν τυγχάνει.*

Quod vero lib. 7. Meth. declarat ipſe pluribus verbis cap. 6. loquens de delectu ciborum in tabe habendo, quod 7. quoque cap. repetit, quod autem difficultas eo ſit maior, quo magis alenda pars neceſſariam ſanguini parando præſtet operam, non credo egere hic demonſtratione, proprie tamen de ventriculo dicamus, quod materiam ſanguinis male parãdo mali ſanguinis eſt cauſa ſub auctore Galeno in 5. Epidim. com. 4. Aph. 25. *ὁ γὰρ οἷον γεγεννῆσθαι χρηστὸν αἷμα κατὰ τὸ ἧπαρ τε καὶ τὰς φλέβας ἀπεπτηθέντων, καὶ διαφθαρέντων ἐν τῇ γαστρὶ τῶν σιτίων.*

Verum iam in rem noſtram ſermonem conuertamus ex ſiccitate, qua roridus humor ventriculi abſumptus ſit, habemus ingentem ventriculi imbecillitatem, qua cibos optimi generis, & facillimos concoctu nequeat in ſui alimentum conuertere, quoniam, cum ſit difficilis huius ſiccitatis curatio, id non aliunde, quam ab imbecillitate duceret Galenus. Vide ergo, quid ſequitur ex ea ventriculi imbecillitate, vt, an ſubeſſe poſſit ſiccitas, agnoſcas. Ventriculus neque ſeſe facile nutriet, neque corpori bonum, aptũque alimentum præſtabit, quod longe magis eueniet huic noſtro ventriculo, quoniam per te gemino genere vitij peccat, frigiditate ſcilicet ei ſiccitati adiuncta, quibus *ἐγγὺς τῶν νεκρῶν τυχάνει*, legamus Galenum quoque lib. ſeptimo Meth. capit. 8. *δεῖξον δὲ σὺ καὶ τοῦτο πρὸ πάντων, ὡς, ἐπειδὰν ἰσχυρῶς ἀλλοιωθῇ κατ' ἀμφοτέρας τὰς ποιότητας ὁτιοῦν μόριον, ἀπόλλυται τὸ ἔργον αὐτοῦ σύμπαν, οὐ ῥᾴδιον δὲ, οὐδὲ τὸ οὕτω διατεθὲν ἐπανελθεῖν εἰς τὸ κατὰ φύσιν, ἐπειδὰν δὲ ἡ ἑτέρα μόνη ποιότης ἐπὶ πλέον ὑπαλλαχθῇ καθάπερ νῦν ὑπεθέμεθα τὴν ξηρότητα, τῶν δ' ἄλλων τις ἡ μετρία, δυνατὸν ἰάσασθαι τὸν οὕτω διακείμενον ἄνθρωπον.*

Conficiamus hic quoque hoc argumentum, Aut tanta fuit ſiccitas, quæ quatuor certe ad minimum annis ſuperari optimo, & abundanti alimento non potuit, aut exigua, ita vt facultatem non læſerit. Horum neutrum eſſe poteſt, nam ſi leuis fuit, natura tanto tempore, tam bonis cibis, & abundantibus ſeſe reſtituiſſet, ſi grauior fuit, vt non potuerit natura ſeſe reficere, frigiditate quoque cibum non coquente, vnde tanta pituitæ acidæ copia, quæ quotidie moleſta eſt, nunc toti corpori certè macies euenisſet, tam longo temporis ſpatio, aut certe non tam bene nutritum ipſum coloratumque videremus, quo nullum, vt dicebam, hac ætate, qua ipſe eſt, neque ſpecioſiorem, neque melius nutritum videre poſſumus, non ſolum, vt careat penitus omni aut cacochimiæ, aut cacotrophiæ ſigno, quemadmodum

cuiqoe patere poteſt,ne dum medico,cuius partium A
eſt, vel ex facie ventriculi infirmitatem diſcernere,
equidem ego non poſſum oon adſtringi huic argumento. Ventriculus ergo, qui ſibi non potuit humorem reddere, toti corporis ſatis alimenti ſuggeſſerit, potuiſſent vero tanto tempore nutriri carnoſæ partes, & pinguedines circum venticulum, & ſibi ipſe reſumere, quicquid quotidie per calorem abſumitur, niſi roridus humor in locum conſumpti nouus quotidie ſuffectus eſſet, forte potuit ſuffici in locum eius, qui quotidie conſumitur, ille, qui non eſt, & præcordia, & omnes circumpoſitas ventriculo partes admodum pingues, & obeſas quatuor iam ao nis rationem veſtra, noſtra viginti quinque ſeruare, in corpore non mediocriter calido negotijs, & animi perturbationibus continenter agitato. Quomo- B
do vero nos bona ratione ſignum ſiccitatis, & imbecillitatis, ventriculi vnquam a præcordiorum mala nutritione ſumeremus? ſcilicet vero exigua eſſe poteſt imbecillitas ex frigiditate, & ſiccitate ea, quæ nondum humorem demat, quæ tantam pituitã generis tam improbi efficiat, vel quę tantopere alimentum tam benè à ſe concoctum non poſſit recipere, nam ſi magna noo eſt, quia bene concoquat, at magna eſſet, cum non recipiat curationem; magna nõ eſt, quoniam totum corpus non afficit, magna eſt, quoniam tantam pituitam, acidamque, & chylum auſterum generat, omnia repugnantijs, plena ſunt, propterea poſſet demitti is labor, niſi idem quoque in Galeno agnoſcere placeret, cuius doctrina, quo magis tractatur, ſemper eſt ſuauior, verbis vero C
eius adductis legentibus relinquam laborem colligendi argumenta, ordiamur à 7. methodi cap. 6.
ἁπάσας ταύτας τὰς ξηρότητας ἐσχάτως βλάπτουσιν αἱ τῶν αὐστηρῶν ἐδεσμάτων, καὶ πομάτων, καὶ φαρμάκων προσφοραί, ἐκδαπανῶσιν γὰρ εἰ καί τι λείποιτο τῆς ἐν αὐτοῖς ὑγρότητος ἐμφύτου, τὸ μὲν ἐκπιέσασαι, τὸ δὲ ἐκθλίψασαι διὰ τῶν πόρων εἰς τὴν ἐντὸς εὐρύτητα τῆς κοιλίας, τὸ δ᾽ ἐπὶ τὰ συνεχῆ μόρια διωθούμεναι, θεραπεύειν οὖν αὐτὰς προσήκει τὸ μὲν στεγνὸν τῶν πόρων ἀναπεταννύντα, τὸ δὲ εἰς τὰ παρακείμενα μόρια διωθὲν ἐπισπώμενον, ὑγραίνουσί τε τροφῇ πληροῦντα τῆς οἰκείας ὑγρότητος ἕκαστον τῶν ὁμοιομερῶν, ὥσπερ καὶ ἡμεῖς τὸν ἐξηρασμένον ὑπὸ τῶν ἰατρῶν ἐθεραπεύσαμεν ἄνθρωπον. ἐν μὲν γὰρ τῇ κατὰ τὸ θερμὸν, καὶ ψυχρὸν ἀντιθέσει μηδεμίαν ἐπικρατοῦσαν ἐναργῶς ἔχοντα δυσκρασίαν μήτε καθ᾽ ὅλον τὸ σῶμα, μήτε κατὰ τὴν γαστέρα, ξηρὸν δὲ, καὶ λεπτὸν ἱκανῶς γεγενημέ- D
νον ἐκ τοῦ μὴ πέπτειν καλῶς ἀτονούσης τῆς κοιλίας ἐπὶ τῇ κατὰ ξηρότητα δυσκρασίᾳ.

Hic habes ſiccitatem ventriculi præfuiſſe, quæ ob ignorantiam medicorum multa vi medicamentorum maiorem in modũ aucta eſt, medicamentis per compreſſionem ſanguinem ad interiora reprimentibus, & tamen cito curata eſt, vnde & iſthęc veſtra certe leuior fuit, & tamen ex his verbis Galeni totũ corpus extenuarat, & imbecillimum ventriculum reddiderat, qui nulla frigiditatis, aut alterius vitij vi adiuncta hac vna tamen ſiccitate non poterat concoquere, & cito tamen curatus eſt. Rurſus Galenus 7. meth. cap. 4. alium ægrotum inducit, de quo pluribus alijs in locis meminit, ibi vero ait. ἄλλον δ᾽ οὐ πρὸ πολλοῦ ξηρότατον ἤδη γεγενημένον ὡς ὁμοιότατον εἶναι E
τὴν ἰδέαν τοῖς μαρασμώδεσιν, de quo dici non poteſt, quod ei ereptus fuiſſet humor ſolidarum partium, nam eum ſic affectum non poſſe ſaneſcere dicit. Galenus tamen is imaginem tabidi hominis referebat. Nam ſcio ego illos alioquin obiecturos nobis ſolidarum partium ſiccitatem eam eſſe, quæ in uentriculo ſi ſit, aut in alia parte, totum corpus afficiet, quam habet Galenus ſeptimo methodi capu. ſexto in fine, cuius loci verba libenter adducam, vt quid valeant in nos, quidue habeant pro nobis appareat, vt interim omni de tabe aperta doctrina, noſtra hæc cauſa fiat dilucidior, verba Galeni ſunt. αἱ ξηραὶ δυσκρασίαι τῶν σωμάτων αὐτῶν ἁψάμεναι τῶν στερρῶν αἱ μὲν ὅλον τὸ μόριον συστᾶσιν, ὥσπερ γίνεται νῦν κατὰ τὴν γαστέρα, τελέως οὐκ ἄν ποτε θεραπευθεῖεν οὐδὲ ἐπανέλθοιεν εἰς τὴν πρὸ τοῦ νοσῆσαι διάθεσιν, ἀλλ᾽ ὥσπερ εἴωθε λέγεσθαι συνήθως, ὑπ᾽ αὐτοῦ τοῦ πράγματος διδαχθεῖσι τοῖς πολλοῖς, ὡς ἡ νόσος ἐκάκωσε τὴν γαστέρα, καὶ ἀσθενῆ παρεσκεύασεν, εἰς τὸν ἔπειτα βίον ἐπὶ ταῖς τοιαύταις μάλιστα συμπίπτει δυσκρασίαις, γέροντος γὰρ οὕτως ἔχουσι γαστέρα, πρὶν γηρᾶσαι, διὸ καὶ βλάπτονται ῥᾳδίως ὑπὸ σμικρῶν αἰτιῶν, ὥσπερ οἱ γέροντες, καὶ πέπτειν οὐ δύνανται καλῶς, ἐξ οὗ συμβαίνει καὶ τὸ σύμπαν αὐτοῖς σῶμα χεῖρον ἴσχειν, οὕτως δὲ κἂν ἄλλο τι πάθωσι μόριον, ἂν δὲ καὶ τὴν καρδίαν αὐτὴν ἐν τάχει μαραίνονται, καὶ καλεῖ τὸν τοιοῦτον μαρασμὸν ὁ Φίλιππος ἐκ νόσου γῆρας οὗτος ὁ μαρασμὸς ἐπὶ θάνατον ἄγει συντόμως ἐφεξῆς δὲ καὶ ὁ ἀπὸ τοῦ ἥπατος ἀρξάμενος.

Quaſi dicat his poſtremis verbis, quod incepit à iecore, & deinde ad cor peruenit, & ſic interficit, ſolidi ſcilicet corporis ſiccitas. De ventriculo autem dicit εἶθ᾽ ὁ ἀπὸ τῆς γαστρὸς nam & hæc in cor peruenit, ergo hic vos dicetis, Galenum de ſolidorum ſiccitate loqui, quam nos habemus hic propoſitam, & tum ad eam, ſi ſit in ventriculo, dicit, quod multo poſt ſequitur mors, Ego dicam opportunė hæc obiecta eſſe, nam non dico mortem ſubſequi neceſſe fuiſſe tanto tempore ad uentriculi veſtram hanc ſiccitatem, ſed dico malam corporis nutritionem, quam primum probaui neceſſario ad imbecillitatem ventriculi ſequi, & imbecillitatem probabam ſequi ad eius roridi humoris conſumptionem frigiditati coniunctam, deinde hiſtorijs Galeni adductis confirmabam, quod quibus humor tamen roridus ventriculi ereptus eſſet, ijs omnibus breui ſpatio & carnes quęque eſſent conſumptæ, quare neceſſaria tamen eſſet corporis extenuatio, ſi non tabes, vbi tanto tempore ventriculus rorido humore caruit. Aliud habeo exemplum eodem capite, vbi tempus etiam, quo poſſit reſtitui ventriculus, apparet. Ibi ſe ait ὁ σκοπὸς τῆς ποσότητος ἐπὶ μὲν τοῦ πόματος, ὡς μηδ᾽ ἐπιπλεῖν ἐκπλάσαι τῇ γαστρί, perpetuum eſt, vt hoc obſeruemus in omni imbecillo ventriculo, ne cibus natet, nam, ut in imo ſolo ventriculi concoquitur, ſic in ore eius corrumpitur? quare modus potionis erit ſic temperandus. ἐπὶ δὲ τῶν σιτίων μάλιστα μὲν, εἰ οἷόν τε, μηδὲ βαρυνθῆναί ποτε αὐτήν, χαλεπὸν δὲ τὸ τοιοῦτον, καὶ ἴσως ἀδύνατον ἐν ἀτόνῳ γαστρὶ φυλάξασθαι παντάπασιν.

Si dixeris quomodo æſtimare potero eas vires, & pro eis cibum dabo? docet demendum eſſe de eo cibo, qui fuit grauis ventriculo, ei vero adijciendum, qui nihil oneris attulit, in priori ergo lactis modus minuendus, in poſteriori augendus, quod vel lac ſolum præ imbecillitate illa ſiccitatis ventriculi graue ſit ventriculo, propterea à modico admodum lacte incipit, & paulatim modum eius augendo, prout uires illi redeunt à nutrimento, ad ſolidos cibos ægrum reducit, vſque ad ſuillam carnem, vel piſcibus dimiſſis, vt minus nutrientibus, ad quod ciborum genus cum ventum eſt, citò humor reſtituitur, tranſitus vero is eo citius fit, quo minus vis imbecilla fuerit, vt inſequentibus verbis apparet, vna cum tempore, quo totum quoque corpus ab ea ſiccitate roridi affici ſolet. legamus Galenum συμβαίνει δὲ μάλιστα κατὰ τὰ χρόνια τῶν ἀρρωστημάτων ὅταν ἡ σύμφυτος ὑγρότης ἑκάστου μέρους, ἐξ ἧς πρώτης τρέφεται, κινδυνεύει μηκέτι εἶναι, τὴν μὲν γὰρ τῶν στερρῶν σωμάτων ξηρότητα τῶν ἀδυνάτων ἐστὶν ἐπανορθώσασθαι, καθάπερ καὶ τὸ γῆρας, τὴν ὑγρότητα δὲ, κἂν ἀπόληται τελέως, οἴονται γεννῆσαι κατὰ τὴν εἰρημένην ἀρτίως δίαιταν, ἐν μὲν οὖν ταῖς ἄλλαις ἀναλήψεσιν οὐδὲν ἐξαίρετον ἡ γαστὴρ πέπονθεν, ἐν δὲ τῇ νῦν προκειμένῃ διαθέσει, τὸ νόσημα μὲν ἐστι τῆς γαστρὸς, λεπτύνεται δὲ τῷ χρόνῳ τὸ σύμπαν σῶμα μὴ καλῶς τρεφόμενον.

Sentit ergo hanc ventriculi ſiccitatem, quæ roridi eſt humoris, totum corpus non vna ſecum, ſimul atque ipſe eam ſenſerit, cum non ſit initium vitæ, & naturæ proximum ventriculus, vt cor, ſed tamen τῷ χρόνῳ, nam non potenti iecore emendan-

do perficere materiam à ventriculo crudam admi-miſtratam, non præſtatur alimentum neceſſarium, ipſi corpori, quare tempore totum quoque conta-beſcet.

Credis vero fieri poſſe, quin proximis diebos ma-le nutriatur, & macreſcat? certe initium temporis initio mali paulatim accedentis ſuis notis omnino reſponderet, pro robore qoidem corporis variari illa eſt neceſſe eſt, & pro alimenti caloris neceſſita-te, quæ certe in iuuenibus maior eſt.

Primis ergo diebus, aut certe primo menſe mi-nus nutrimenti veniet à ventriculo ſic affecto in cor-pus totum, vnde ipſum macreſcat; Eſto id accidat primis menſibus, accidat primo anno, certe ma-cies aliqoa iam cerneretur, defuiſſet iam boous ſan-guis, & decolor homo factus eſſet, & defuiſſet deinde roridos humor, neque carnes, neque pio-guedines, minus color tam bellè ſeruarentur, At ſpatium temporis noo definitur à Galeno, iam dixi pro ratione corporis id variaturum, conijciendum vero ex illis Galeni verbis, cum ſuperius dixit. συμβαίνει δὲ μάλιστα κατὰ τὰ χρόνια τῶν ἀῤῥωστημάτων, Quotieſcunque ergo cronica dici poteſt imbecilli-tas outritionis, tum ſubeſſe alicuius generis macies poteſt, at imbecillitas, quæ per annum immorata eſt cronica ſatis, ſuperque eſt, cur ergo neque alte-ro, neque tertio, neque vigeſimoquinto acceſſit, cur non apparet vllum indicium imminutæ nutri-tionis, aut mions boni ſanguinis? cur noo macrue-rit non video, cur non ſit factus decolor, minus forte vero curis eſt vacuus, à quibus imbecillitas, & macies augeri poſſint. quæ ratio omnioo durio-ribus vobis eſt ſic explicanda. Vt ſe habet maxi-mum, ad maximum, ita minimum ad minimum, & medium ad medium, ergo ſic minima (ſi mini-ma ea eſſe potuit, quæ tam inueterauit, & tot an-nis alimento recipiendo reſtitit,) cur minima ſal-tem ſuæ vitioſitatis ſigna non dedit? Videamus vero quæ Galenos de mediocri ſiccitate ventri-culi loquitur, ſeptimo meth. capit. ſeptimo.

αἰμ[illegible] δὲ τῆς ἤτοι ἀκριβοῦς ἢ δέοντος διαίτης, ὅτι μὴ δὲ τὰ τῆς δυνάμεως ἐν αὐτῶν, ἐσχάτως καταπέπλωκεν, οὐδὲ γὰρ οὐδὲ δι᾽ ἄλλο τι χαλεπὸν γίγνεται θεραπεύεσθαι κα-λῶς ἰσχυρὰν ξηρότητα σώματος ἢ ὅτι χρόνῳ μὲν ἀναθρέ-ψεως, ἢ προσθήκη δ᾽ ὑπέφυκεν ἑαυτὴν προσφύειν. ἀλλ᾽ αὐτοῦ δεῖται τοῦ τρεφομένου δημιουργοῦντος αὐτὴν, ὅπερ ἐστὶν ἄτοπον, ὅταν οὖν ἤ μοχθηρῶς τοῦτο ξηρὸν, ἔτι μὴ δὲ τῆς δυ-νάμεως ἐσχάτως καταπεπτωκυίας ἀδρότεροντε διαιτᾶν ἀγχωσῇ, καὶ κίνδυνος οὐδεὶς ἁμαρτεῖν τοῦ μέτρου, διὰ τοῦ-το, καὶ ἡμεῖς ἐπὶ τὴν χαλεπωτάτην δυσκρασίαν τὸν λό-γον ἀγαγόντες ἐγυμνάσαμεν τοὺς φιλομαθεῖς.

Ex his Galeni verbis hæc ſiccitas, quam vos pro-ponitis, in hoc ventriculo, certe mediocris non eſt, nam mediocris non eget lacte, neque multa ordinatione in ratione victus, exquiſitave ratione, quoniam neceſſitas alimenti multa eſt in omni ſic-citate, & vbi ſiccitas mediocris eſt, vis infirma non eſt, quare eſt opus in ea valentioris materiæ cibis, ne, vt conſulit Galenus, facile a calore corporis alendi diſcutiantur, vnde docet ipſe, vel cum im-becilla vis eſt, vt per alimentum recreatur, ſic pau-latim ad ſolitum vitium vſque ad ſuillam redeuo-dum eſſe, quam ipſe protinus daret, vt ait ca-pit. ſexto eiuſdem libri, niſi ab ioſirmita-te prohiberetur, cur vero daret, ait,

προσφορώτατον ἐν ἐστὶν ἁπάντων, ὧν ἴσμεν ἐδεσμάτων χοί-ρειον κρέας, ἀλλ᾽ οὐχ ὁμοίως τοῖς εἰρημένοις εὔπεπτον, καὶ χυ-μοῦ γλίσχρου, καὶ παχέος γεννητικόν. οὐδὲ γὰρ οὐδ᾽ ἄλλως εἰόντι διακεῖσθαι τὸ ἄκρως προφυμὸν. Vna codem ca-pite ait alibi. καὶ τοῦ χρόνου προϊόντος, ὅταν ἤδη πλη-σίον ἥκωσι τῆς ὑγιεινῆς καταστάσεως ἀποχωρῆται, πτισά-νης, καὶ γάλακτος, ὅτι τῶν ἐκ χόνδρου ῥοφημάτων, ἐπὶ τὰ συνήθη προσάγοντας σιτία, καὶ τοὺς ἰχθύας ἀφαιρεῖν, εἰ-μὴ δὲ ἐθισθεὶς εἴη ἐπὶ τῆς πτωχῆς διαιτωμένους, ἐδωδῆς τε

A χοιρείων κρεῶν, ἄρξασθαι μὲν ἀπὸ ποδὸς ἐνεψημένου ἢ καθε-ψημένου.

Leuem ergo vos oon facitis hanc ſiccitatem, ſed grauem, ſi ſapitis, vt lactis dandi ratio ſit aliqua, vt ſpacij ſui tam longi, quo non eſt ſuperata à co-pia ouorum, carnium, ciborum ex lacte, ex amylo, cum iure pingui, & ſimilibus, ſubſit cauſa aliqua, ſi ergo grauior fuit, vbi eius ſunt notæ? vbi imbe-cillitas? vbi ſi non tabes, at tenuitas, & decolora-tio corporis? forte ſe ſe ventriculus non aluit, & tamen vniuerſo corpori ſatis abunde alimentum permiſit, & quod ſibi vni oon potuit, toti corpori fecit, ſiccitas illa, quam Galeous tam facile cura-uit profecto hac noſtra fuit minor, tamen totum il-la corpus confecerat. Videamus Galenum. c. 4. lib. 7.

B ἄλλον δ᾽ ἐν πρὸ πολλοῦ ξηρότατον ἤδη γεγενημένον, ὡς ὁμοιό-τατον εἶναι τὴν ἰδέαν τοῖς μαρασμώδεσιν ἰασάμην.

Non multo ante ille ventriculus fuerat exſicca-tus, totum tamen corpus erat inexſiccatum, & tabi-dum, nedum male nutritum, & tenue, & noſtra hæc ſiccitas, quæ tam inſedit quæ ſola non eſt, ſed frigi-ditati vehemeoti adiuncta ad eripiendum naturæ robur aptiſſima, nihil tanto tempore corpus af-fecerit? nihil partes ſibi vicinas? eodem lib. capit. ſexto. Galenus quoties proponit ſolam in ventricu-lo ſiccitatem, non illam multam, quam totum tamē corpus valde ſenſerat? præcipue vero illis in verbis.

ξηρὸν δὲ καὶ λεπτὸν ἱκανῶς γεγενημένον ἐκ τοῦ μὴ πέπτειν καλῶς ἀτονίᾳ τῆς κοιλίας ἐπὶ τῇ κατὰ ξηρότητα δυσ-κρασίᾳ. τούτου γὰρ ὁ μὲν σκοπὸς τῆς θεραπείας ὑγρᾶ-

C ναι τὴν γαστέρα, καὶ σύμπαν τὸ σῶμα, ἐν μὲν γὰρ τῇ κατὰ τὸ θερμὸν, καὶ ψυχρὸν ἀντιθέσει μηδεμίαν ἐπικρατοῦσαν ἐναργῶς ἔχοντα δυσκρασίαν.

Quid ſi cum frigore iuncta fuiſſet? credis ne ſer-uaſſet plenum ipſum corpus? Curauit Galenus ea-dem hora quemdam, cui corpus ob ventriculi ſicci-tatem tabeſcebat, cui ſiccitati calor quoque coniun-gebatur, vnde duplici præſidio fuit opus, noo ſolum ſcilicet alimento, ſed etiam refrigeratione. Vide ip-ſom cap. 4. eiuſdem libri. ἐθεάσω γοῦν καὶ σὺ τινὰς μὲν ἡμέρᾳ μιᾷ μᾶλλον δὲ ὥρᾳ ψυχρῷ πόσει θεραπευθέντας.

Aqua tanquam medicamento fuit opus huic ca-lori, alioquin vnum alimentum ſatisfuiſſet, At exi-guitas ſiccitatis ex ſubita curatione colligitur, quæ quantulacunque fuerit ſiccitas, cuius tamen corpus

D totum exteouarat, quod certe nouum nobis non eſt, neque oon ſæpiſſime a Galeno propoſitum. A calo-re quidem ventriculi afficitur quoque corpus reli-quum, tamen non ita cito, vt à ſiccitate, etſi alicui forte calorē maiorem viſu habere ad afficienda pro-xima uiſcera uideatur, nam non calor ſed ſiccitas ipſa priuat alimento uentriculum, & una ſimul alia, quis credat vero potuiſſe viſcera ſe tueri à calore uen-triculi tanto tempore? quanto uos ſecura illa facitis ab eius ſiccitate, ut ne proximas quidem partes at-tigerit? Audite Galenum ſeptimo meth. capir. 9.

ὑπακούσθω δ᾽ ἐπάλιν ἐπικρατεῖν μὲν τὴν θερμὴν δυσκρα-σίαν, μίγνυσθαι δ᾽ αὐτῇ ποτὲ, μὲν ὑγρότητα, ποτὲ δὲ ξη-ρότητα μετρίαν ἑκατέραν, καὶ πρότεραν γε τὴν ὑγρότητα, τὴν τοιαύτην δυσκρασίαν ἀσφαλέστερον ὕδατι θεραπεύσο-

E μεν ψυχρῷ, διὰ τὸ μὴ βλάπτεσθαι πρὸς αὐτοῦ τὰ γειτνιῶν-τα μετρίως διακείμενα, κατὰ γὰρ τὰς ξηρὰς διαθέσεις ἀ-ναγκαῖον ἐστιν οὐ τὰ πλησιάζοντα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ σύμ-παν ἰσχνότερον γενέσθαι τὸ σῶμα.

Hic dicit ἀναγκαῖον. i. neceſſarium eſſe non ſolum uicinas partes, ſed omne corpus extenuari, qois cre-dat autem eſſe neceſſarium, & uobis fidem adhi-beat facientibus tam ſiccum hunc ueotriculum, ut non potuerit tam longo tempore reſtitui? ſi omnes bene nutritas partes reperiet, uel quar-to ab explorata vobis ſiccitate anno? ſi melius outritas uideat uigeſimo, non ſolum eminen-tes corporis partes, ſed medias oon modo nu-tritas, ſed pleniores? forte corpus obæſum faciunt

ſolicitudines animi, eiuſdem crebræ perturbationes, & genium illud, quo numquam ipſe animo quieſcat, nihil noodiu animo agitet, nihil noo ſubtilius, & attentius expendat, & quamuis conturbetur, vim tamen ſibi faciat, vt multa diſſimulet, & perturbationes omnes coerceat, quæſo quando metuenda eſt corporis extenuatio? quæ ætas hac ipſa eſt aptior expectanda, præſentibus illis ventriculi moleſtijs, nos quidem ipſum videmus in dies melius nutriri, præcipue in vicinis ventriculo partibus, videmus quod ieiunus nihil offenſæ ſentit, repletus tantum afficitur, cum tamen fame ſanguis minuatur, & ipſe decolor fiat, ventriculusne, ſi ſiccus eſſet, cibo neceſſariave ſibi erepta bene haberet, ſuggeſta autem offenderetur? cur nō ab acepto medicamento cathartico, quod exhaurit, humorem, & proxime à purgatione eſſet infirmior? ſæpe nihil prima à purgatione die ſub cibo offenditur, forte ne, quod auget ſiccitatem ſiccitatis iniuriam prohibet, aut leoit? Pinguedo in hoc corpore, cuius ſanguinem tam facile per inædiam conſumi cernimus, cum calori nutriendo, illa ſit tam idonea, cur non conſumitur, ſi ei a ventriculi ſiccitate non ſatis materiæ permittitur iecore quoque ſicciori? at melius forte nutritum poſſit eſſe hoc corpus? credam vero, ſi quod maiori oneri eſt, id melius cenſendum eſt, certe non ita parum creſcat huius corporis nutritio, quin onus ei afferat. Rurſus quid faciat vnius diei abſtinentia, cum in omnibus alijs corporibus, tum io hoc, videmus, præterea poſt febres, & alios morbos, quid faciat ventriculi infirmitas, ſcimus cum ounquam poſſint refici corpora, ni prius ventriculo vis, & robur fuerit redditum, quoniam ventriculus, qnod conſueuit, oon ſubminiſtrat corpori: ergo quid detrimenti huic eueniſſet ex tam longa imbecillitate ob ſiccitatem, frigiditatem, ac ſenium ipſum cruditatibus, acida pituita, auſteroque humore ſemper ventriculum tenentibus? hoc vel puer dicat, quid vero hic conferam ſiccos ventriculos, quos Galenus curat vel eadem hora, cum noſtro, aut notas illorum cum notis huius comparem? in quo fames naturaliter eſt ordinata, nomquam vllum, vel à purgante medicina faſtidium, vt potius neceſſe ſit ipſum in cibo capiendo, vel eadem purgationis die ſponte ſibi temperare, in quo coctiones perfectæ eaſdem purgationes ſemper ſequuntur, vt alijs diebus, cum in illis apud Galenum nihil aliud legas, niſi faſtidia vomitus à cibo, crudas decoctiones, & mille alia tædia, vt vel leuiſſimom, & modicum admodum cibum ijs dandum præcipiat. Nec repetam, quod potionis quoque cupiditas adeo moderata eſt, vt in menſa ferè ſit tardior, quamuis ad cibum non inexercitatus acceſſerit, & quamuis exercitatio ſub æſtu fuerit habita, quæ ſitis aliqnando meridiano tempore hoc vere præterito accedebat, per ſe finita coctione deſinebat, ſi à potione ſibi temperaſſet. quod tamen æſtate minus. illa ſitis eueniat, & fere non ſitiat, hoc ſiccitatis omnino iuditio repugnat, vt illud quoque quod hieme peius habet, At hoc fortè erit pituitæ oota, eius vero ſcilicet, quæ nunquam viſa eſt, aut nunquam tanta, quanta in alio qoocumque corpore copioſior viſa non ſit: augeret admirationem, ſi ſiccus eſſet ventriculus ſine proprijs notis, toique repugnantibus inditijs, hoc quoque repugnantiæ accedente, quod renes ſunt calidiores, ac ſicciores, tamen ſub exercitio per æſtum habito iecore quoque calido, ac ſicco non ſitiat vltra debitum. At vero id quoque mirabile, quod aluus tam benè reſpondet, fereque mollis eſt, quamuis figurata, cum id à bile noo fiat, nam ſummo ſemper ordine aluus redditur ijſdem ſemper horis ad rationem coococtionum ſeruatis. Præterea, quod à medicamento quam facillime mouetur, vt manna, tota hora vix egeat admouendum, Duabus vero ad ſummum, vt perficiat quicquid ab ipſa expectatur, quæ res imbecillitati veotriculi attribuenda non eſt, quoniam cibum proxime datum ita concoquit, vt omnino mutata, & figurata aluus inde deſcendat, in ſeoibus autem ventriculus ob ſiccitatem ſolet aluum minus facilem reddere, & adſtrictam, in quibus, cum ob ſiccitatem non adſtringitur, & potius mollior fit, ad in imbecillitatem ob immodicum incrementum ſiccitatis referri ſolet; ergo in noſtro, cum in ſiccitatis immodicum incrementum, hoc referre non poſſimus, neceſſario in abundantiam aut humoris innati, aut bilis referemus, bilis certe ſæpe notæ non ſunt obſcuræ, ſæpe tamen nullæ viſuntur, cum etiam mollis aluus eſt, Adducere poſſem hic Galenum in lib. Aphor. 2. ſed res per ſe ſatis publica eſt, Cui diſputationi hoc vnum tamen adijciam, & finiam, quod ſiccitas faceret, vt ipſe melius haberet ab aſſumptis carnibus optimis, quam à rebus alijs mali ſucci, vt ſunt olera, legumina, & ſimilia, tamen a carnibus magis fere, vt etiam à vino potentiori læditur, ab illis alijs leuius longè habet, prohibemur ergo omnino ne in eam ſententiam veniamus, vt ſiccus ſit ventriculus, & ex acida pituita moleſtiam illam accipiat. Integram iam rem ſummamus. Vi ventriculi firma eius offeoſæ culpa in illum referenda non eſt, neqoe in cibum, quoniam culpæ eius ſæpe locus non eſt, offeoſæ tamen ſenſus eſt, Relinquitur ergo vt in aliquem humorem id totum referatur, ea via adhibita, quam docet Galenus primo lib. de loc. aff. cap. 4. eum legamus, in his rebus diſcernendis, ipſe primum difficultatem magnam eſſe proponit, deinde, modus internoſcendi ea docet, difficultatem habent illa verba δεῖται δ' ἀνδρὸς γεγυμνασμένου τὸν λογισμὸν ἐπιστήμῃ τῶν πραγμάτων αὐτῶν ἢ τῶν δηλούντων ὀνομάτων αὐτά, εἰ γὰρ ὥσπερ ἡ τῆς διαφθορᾶς ἰδέα τὴν ποιήσασαν αἰτίαν ἐνδείκνυται, σαφῶς, οὕτω καὶ ἀεὶ τῆς καθ' ἑαυτὴν γενέσεως ἦν ἀκριβῶν ὡρισμένην ἔνδειξιν.

Rationem aotem inueſtigandi genus rei afficientis, & locum affectum habent illa alia ſequentia, ἀλλὰ διορίσασθαι χρὴ δόντα σιτία τῆς ἐναντιωτάτης οὐσίας τῇ πρώτῃ τῆς διαφθορᾶς. ἄρτον μὲν εἰ τύχοι, καὶ γ' ὕδρον. ἐφ' ὧν κνισοῦται, μέλι δ' ἐφ' ὧν ὀξύνεται κατ' ἐπισκοπεῖσθαι τὰ ἐμέσματα, καὶ τὰ διαχωρούμενα πότερα ἅμα χυμῷ τινὶ τὰ μὲν χολώδει, καὶ θερμῷ, τὰ δὲ φλεγματώδει, καὶ ψυχρῷ λαμβάνει τὴν κένωσιν, ἢ χωρὶς χυμοῦ τινὸς βραχεῖάν τινα μεταβολὴν ἐσχηκότα.

Nos primum certi ſumus acorem aliunde, quam à cibo euenire, oam, ſi mutetur cibus in eum, qui acori accipiendo oaturam omoino habet contrariam, & mel detur, acore tunc contingente malum à cibo non eſt, ſed reſtat, vt vel à ventriculo, vel ab humore aliquo ſit. huic vel maxime à melle mouetur affectus acoris, & auſteritatis plenus. Videndum ergo reſtat, an ad ventriculi vitium, an ob aliquem humorem id fiat, vomitioo ibus, & ijs, quæ per aluum feruntur obſeruandis, nam tam hi, qui bilem, quam qui pituitam habent in ſtomacho vomitibus ſolent vexari. Nos vomitu caruimus, eo enim ſemel taotum, & ſponte euocato non potuimus ſtatuere quicquam, quod ſit perpetuum, in aluo quidem perpetuo obſeruauimus, & potuimus certi eſſe pituitam non eſſe io eo ventriculo, quod etiam exijt per vomitum, pituita non fuit, neq; frigus habuit, vt de ſententia Hip. & Gal. habere ſolet pituita, imò calorem habuit moleſtiſſimum, ac ſi feruens acetum fuiſſet, io aluo autem nullum per ſe humorem videmus ſeparatum, quamuis obſcu-

tior

rioralui color fere ſit, vnde in pituitam penitus culpa referri non poteſt, in bilem minus acoris cauſa, aut auſteritatis, vnde, ſi quandoque lutea aluus eſt, id totum lutei per duodenum elidi neceſſe eſt; Quod ergo ſupereſt? dicemusne culpam eſſe ventriculi vitioſitatem, cum imbecillitatem non agnoſcamus? hic inſiſtendum eſt. Galenus duas ponere videtur notas, quibus adducamur ad credendum id vitio ventriculi euenire, non humorum culpa, vnam, quod nullus humor cum fæcibus feratur, alteram, quod fæces paucam habeant ſpeciei mutationem ab eo cibo, qui ſumptus fuerit, dicit enim ἢ χωρὶς χυμοῦ τινὸς βραχεῖαν τινὰ μεταβολὴν ἰσχηκότα.

Tamen caloris ventriculi, quam in alterius eius generis vitio, nam intemperatum quodcunque genus ventriculi neceſſe eſt, vt male concoquat, & parum mutet ſpeciem ciborum, certum eſt autem quod nos penitus mutatam aluum videmus, & eam ſic quotidie bis, aut ter deſcendere, ergo in vitium ventriculi culpam aliquam conijcere non poſſumus, intelligat modo Galenus mutationem factam in ſpecie, & colore alui, aut per humorem, aut per concoctionem, nos certe, quicquid ipſe vel minime mandendo deuorarit, ſiue id leguminis, ſiue ſolidioris alterius rei fuerit, cernimus tamen in aluo miſcelam illam, qua in vnum illa, quæ cæperit, omnia conuerint in vnam vnitatem redacta, & omnino alio colore prædita.

Quare in aliquem certe humorem id referendum relinquitur, cum enim aluus alieno penitus à ciborum aſſumptorum genere colorata colore eſt, aliquis humor illam profecto affecerit, quoniam hic, quod de corruptela ſub nidore dicit Galenus, id eodem modo à nobis obſeruandum eſt ſub ipſo acore, cum eius cauſam indagamus, ipſe dicit eodem in loco doctrinam ſuam ſequutus, τῆς κοιλίας μὲν γὰρ αὐτῶν δυσκρατῆ γεγενημένης κατὰ θερμότητα πυκνῶς χωρὶς χυμοῦ τὸν ἄρτον, καὶ τὸν χόνδρον ὄψει διαχωροῦντα βραχυτάτης εἰς αὐτὰ μεταβολῆς γεγενημένης εἰ δὲ χυμός τις εἴη μοχθηρὸς ὁ φθείρων τὴν τροφὴν, αὐτά τε τὰ σιτία δεδευμένα φαίνεται τῷ τοιούτῳ χυμῷ, καὶ σαφέστερον ἠλλοιωμένα κατὰ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ.

Mutatam habent ſpeciem, quæ deferuntur, non in corruptelam aliquam, ſed in alium à ſuo colorem, vnde ἐνέργεια alicuius humoris ſi non poteſt inferre corruptionem, colorem certe affert valde diuerſum, ſed quis demum is erit humor? Si neque bilis poteſt, neque pituitã concedunt ſubeſſe tam multa ſuperius propoſita argumenta? Galenus ibi de alio præter bilem, & pituitam humore non meminit, meminit tamen primo cap. lib. 6. de loc. affect. vbi de hoc humore à liene in ventriculum reiecto agit, ibi vero non meminit, nam Galenus ibi intento eſt ſtudio, vt doceat communem viam diſcernendarum ſedium affectarum, quare, cum non habeat in animo ipſos ſingillatim affectus proſequi, aut eorum cauſas enodare, ſatis illi fuit duo contraria humorum genera in exemplum proponere, affectuſque contrarios, vt viam docendam nobis exponeret, & exemplis aliquibus euidentioribus declararet; Noſtrum modo eſt accipere viam ab ipſo, reſque tractatas ibi in exemplum nobis oculis ſubijcere, quibus dirigamur in rebus incidentibus pertractandis dicamus, ergo tertium neceſſario humorem inducendum, quem ipſe ſexto de loc. affect. inducit cap. primo, hoc eſt, atrum, colore præcipue id teſtante, qui quandoque idem, qua eſt lien in internis ſuis partibus eſt, ſæpe vero ſuſcus ex ruſſo, rogate pictorem de eius alui coloris fuſci ſpecie, quomodo eiuſmodi colorem conficeret ipſe, ſi vellit, non alio modo ſe conficere dicer, quam compoſitis lutei, & atri partibus cum albo, bilis lutei coloris cauſa per ventriculum non fertur, ſed qui-

A dem per inteſtina, vt monſtrauimus, atri autem cauſam per ventriculum venire conſtat, tum ratione, qua diximus ex Galeno, tum præcipuè, quod id ſapor acidus auſtero proximus teſtatur, Acidus enim eſt ille humor, vt Galenus, multis in locis teſtatur, præcipuè vero de vſu partium capit. quarto, de locis affect. libro ſexto, cap. primo, Epidem. t. commen. 1.

Neque vero eſt admirabile hoc, quoniam viæ ducentes atrum humorem à iecore multæ, à liene vero omnes in ventriculum inſeruntur, & multæ ſunt, & quotidie eum humorem in ventriculum ferunt illud tantum mirum videri poterit, cur in alijs fere nullis hominibus is humor decurrens per ventriculum hanc offenſam afferat; Nos ſimilem offen-
B ſam in multis melancholicis hominibus vidimus, in quibus eam partem præſertim obſeruauimus, quod à vino valentiori, & vetuſtiori acrior fit ea moleſtia, & vinum eiuſmodi in acidum ſaporem, & auſterum conuertitur, ac ne vetuſtiora, & extranea nimis commemorem proximè Vrbini, & Piſauri in quibuſdam hoc obſeruaui, quamuis affectus in reliquis diſſimiliter habent; ſimiles quoque affectus in grauidis aliquibus mulieribus atrum vomentibus humorem quotidie toto geſtationis tempore vidimus. Quid ergo, ſi poteſt concurſus multarum cauſarum in hoc corpore aliquis eſſe, ex quo is affectus exiſtat, qui in alijs multis non videatur, vt abundantia eius humoris, vt viarum latitudo, vt einſdem humoris atri certum genus? In plurimis
C alijs, & ſi aliquæ, non tamen omnes hæ cauſæ coeunt, vnde neque ſimiles affectus cernuntur, hic illam abundantiam colligimus ex natura corporis ad eum humorem congerendum valde idonea, iecore ſicciori, & calidiori, & alijs cauſis propoſitis, & ex ſuppreſſis hæmorrhoidibus, & tandem ex colore prioris ætatis ab eo humore certe inducto, cum non tam belle per ventriculum lien ipſum reijceret, neque à iecore ad ſe alliceret, ſanguinemve expurgaret, vt nunc, vt benè allicit, & per ventriculum eijcit, & ſanguinem optime expurgat, latitudo venarum autem humorem ad ventriculum deferentium poteſt quidem ex reliquarum latitudine intelligi, tanta tamen, vt in hoc magis hæ, quam
D alia in alijs corporibus efficiat, definiri proprie per hæc ſigna non poteſt, nam ſupra ſolitam corporum formationem illa latior eſſe debet, haberi autem iudicium certum conformationis internarum partiũ non poteſt, vt dicat Galenus libro Art. Med. ſed vna coniectura ad id vti oportet, vt nos hic facere aggreſſi ſumus.

Expurgatur hoc corpus tam belle quotidie atro humore, quo adeo ſua natura abundat, & relinquitur tam bonus in venis ſanguis, vt mirentur omnes, qui eius coloris ſuperiorum ætatum recordantur, nunc enim, vt dicebam, coloratior, & ſpecioſior mirabiliter eſt, quamuis omnibus alijs indicijs penitus corporis genere ſit, & ætate adhuc magis melancholicus. Viæ ergo illæ amplæ neceſſario eſ-
E ſe debent, ſi non à natura factæ, at vſu poſtea dilatatæ, plures forte quoque ſunt à natura, quam in alijs hominibus, forte vero etiam breuiores, ita vt humor decurrat, antequam lien poſſit ipſum aut conſumere, aut tam mutare, quam oporteat, nec ita crudus ad ventriculum accedat, vt ſi aliqua vena plenior recta, & non per lienem inuadat ipſum ventriculum, ex his quæ à porta oriuntur, ſic ergo immutatus ad ventriculum fertur, & eum non ſolum copia, ſed genere ipſo minime ipſi ventriculo idoneus factus à liene offendit, neque vero abſonum videbitur, perito artis anatomiæ, quod de venis ijs diximus, nam in partibus potioribus, quam ſint hæ lienis venæ, & quæ habent vſum magis cer-

tum.

tum, & definitum, varietas tamen cernitur, nam ſi quinque corpora inſpiciamus in eorum aliquo ſemper aliquid in partibus vel potionibus variare inueniremus, quis non vidit in aliquo plures meatus vrinam deferentes, quis non venarum emulgentium ſitum mutatum? quis non vidit plures lienes, lobosve iecoris variare? vt etiam non putet abſurdum Ariſtoteles iecur locum cum liene commutaſſe, vaſa vero ſanguinem atrum ad bilem deferentia viſa ſunt in aliquibus ita amplificata, vt inteſtini ſpeciem præberent, in quibus affectus hypochondriaci præceſſerant, natura ſolita in ſuis neceſſitatibus mirifica arte, vt ſic dicam, vti ad partes dilatandas, vbi nolo aliud afferre exemplum, quam dilatationis venarum vteri ad infantem alendum, quæ ex minimis, maximæ fiunt, & rurſus poſt partum contrahuntur, ita vt aliquæ earum ex maximis fere fiant inuiſibiles, vt non videri debeat nouum, ſi in his partibus à nobis ſuſpicatur aliqua laxitas, maior quam in cęteris, non ſolum vero ob incidentem neceſſitatem, & vſum, ſed ab origine, & vtero ipſo, nullus enim anatomicæ ſcientiæ vacauit, & in ſecandis corporibus ſe ſe exercuit, qui non poſſit iuſtum librum hunc varietatum conſcribere, vt pollicitus erat Veſalius ſuum.

Huius iam indicia humoris atri ſubtilius examinemus, ſubmota prius quadam obiectione, quæ poſſet quis putare neceſſariam noſtram argumentationem non eſſe, qua collegimus, pituitam non eſſe huius mali cauſam, quando nulla in aluo conſpicitur, neque in vomitione, dicat enim aliquis, quod poteſt illa hærere in ventriculi tunicis, cui reſponſum ſit, quod caret his incommodis, quæ ad pituitam ita hærentem ſequuntur, vt ſuperius à nobis fuit ex Galeno recitatum, quod vero præterea confirmatur ſequenti verborum contextu apud Galenum protinus poſt verba, qua proxime ſuperius poſuimus, quæ ſunt, *ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὅταν ἐν πλήθει τῷ κύτει τῆς χοιλίας ὑμῶν, ἀναπινομένα δὲ εἰς τοὺς χιτῶνας αὐτοῖς ναυτίας μὲν πάντως ἔσονται, δίψος δὲ πλέον ἐπὶ τοῖς θερμοτέροις ἀνορεξίη ἢ πρὸς τὰ σιτία τοῖς ψυχροτέροις.*

Ecce quod tam frigidi, quam calidi humores, ſi in tunicis infixi ſunt, nauſeam faciunt, & faſtidium, an vero calidi, an frigidi ſint internoſcuntur, non ex ipſa nauſea, & ſtomacho, qui eſt illis communis, ſed per ſitim, & famem, & alijs ſequentibus notis in eodem contextu, *ἐὰν δὲ χυμός τις ᾖ περιεχόμενος ἐν αὐτοῖς τοῖς χιτῶσι τῆς κοιλίας, αἱ μὲν ναυτίαι χωρὶς ἐμέτου γενήσονται κεναὶ ἀναρρίψεσι μόνον, ἢ μὴ ἐκκενῶσαι γέ τινα χυμόν, ὃς ἐφ᾽ ἂν ἐν αὐτῷ περιείχετο κύτει τῆς γαστρὸς κατὰ τὴν ἔνδον αὐτῶν εὐρυχωρίαν, αἱ δὲ δίψαι τοῖς μὲν ὀξώδεσιν ἔσονται, τοῖς δὲ κνισώδεσι.*

Addas ergo quod nullus eſt ſenſus frigoris, & alias notas, & tibi erit ſatisfactum, neque dubius erit locus, an ſubſit pituita, ſequitur ergo neceſſario atrum eſſe humorem, qui (ſi eius notæ ſubtilius conſiderandæ ſunt) vti per naturam nunquam tam abunde inuenitur in corpore, quam abunde inuenitur pituita, ſic longe minori ſua abundantia officit homini, quam faciat pituita, quare illa, cum adeo ſuperat, vt lædat ſua abundantia, valde fit conſpicua, & præterea ſuo lentore, quo cum alijs humoribus, & ſi iungatur facile, difficile tamen miſcetur.

Alter autem humor vix ſuperat, cum tamen infeſtus eſt, ſua vi illa frigida, ſiccaque vitæ, ſenſuique valde aduerſaria, & moleſta; quare vix cerni poteſt aliqua eius copia, cum tamen multa percipiatur moleſtia, ſi in partem ſenſu acri præditam incurrat, longe autem minus cernetur, quoniam facile diuiditur, & cum aluo miſcetur, lentore carens, vt teſtet vnus in aluo color, ex quo hunc

A morem dignoſcamus, ſit ergo hæc nota prima huius humoris color, qualem diximus ipſius alui. Altera ſit eius humoris ſapor, qui vere eius proprius eſt, nam non eſt ſolum acor, ſed auſterus quidam acor, qui pituitæ eſſe non poteſt, terrenam ſi quidem naturam ſequitur, non autem pituitoſam.

Tertiò a cibo tantum ſentitur eius moleſtia, quod teſtatur grauitatem in eo humore eſſe, qui non per ſe, ſed per vim alterius attollitur, grauitas vero in atro humore eſt maxima, & mos is moleſtandi à cibo, nam ſolum imum ventriculi videtur carere ſenſu, vnde non afficit is grauis humor, niſi cum attollitur per cibum, ad os ipſius ventriculi.

Cum igitur graue genus ſit huius humoris, attollitur tantum à cibo, & concalfactus, pituita qui-
B dem grauis eſt, at neque ſic à cibo attollitur, neque facile incaleſcit, potius ſi calore liquetur percipitur frigidior, is autem humor teſte quoque Ariſtotile 30. ſectione probl. vehementius ſolet inflammari, ergo aſcenſus ille à cibo ipſius humoris, inflammatio vero, & feruor ipſius ventriculi nota erit atri humoris valde conueniens, præcipue, cum cito ille feruor moueatur, pituita autem tarde admodum incendi poſſit.

Deinde flatus, à pituita ſeu ſpiritus non ſolet celeriter digeri ſine ructu, vbi vapores febriles ab illa difficillime tam tenues efferuntur, vt per ſudorem diſcutiantur, melancholiæ vero vapores per ſudorem facile eliduntur, qui in ventriculo quoque excitati ſine ructu diſcuti poterunt per foramina ven-
C triculi inuiſibilia eliſi, neque ructus eis erit propterea neceſſarius. Sequuntur reliqua. Abundantiam huius humoris oſtendit tum calor ſuperiorum ætatum, qui etiam nunc cernitur in eius effigie tabulis in multis vrbibus ſeruatis, quæ melancholicum iuuenem, non minus ac ingenio præſtantem repreſentant, tum vero natura corporis explicata, & ipſa ætas, imò, quod alienum videatur, color nunc extans eandem intelligentiam nobis parit, quoniam indicat eum humorem aliqua via expurgari, quæ nulla alia eſſe poteſt, quàm per lienem allicientem ipſum, & reijcientem aut per hæmorrhuidas, aut per ventriculum, ſuppreſſæ quoque hęmorrhoidæ tum humorem abundare, tum per ventri-
D culum expurgari denotant, nulla alia via ſupereſt, quam hæc, quæ in ventriculum ipſum defertur.

Vbi teſte Galeno pluribus in locis, ſicut bilioſus humor leuitate ſua ſublimiora petit, vnde à cibo potius deprimitur, qui ante cibum ſentiebatur, & ieiuno homini tantum erat moleſtus, ſic contra is melancholicus, vt diximus, grauitate ſua ſolum ventriculi tenens non niſi poſt acceptum cibum ad eius os aſcendit, ac, quod humor, qui male habet ventriculum, ſit is, maximè confirmant illa etiam aſſidua ſomnia anguſtijs, & triſtitia tam grauia, vt illis expergiſcatur, vt vel ſub ſomno vocem emittat. Qui humor tot iam annis fuit moleſtus, quoniam natura corporis eum ſubminiſtrauit, & viæ patuerunt, infirmitatem vero nullam attulit ventriculo, quamuis
E laborem, quoniam eſt humor naturalis, craſſior ſcilicet ſanguinis pars, & fæcoſa, non per exuſtionem contractus, & ventriculo potius auſteritate ſua amicus eſt, & aptus robori inferendo, & ſi durior adhuc ventriculum inuadat, robur inquam affert, vt 5. de vſu partium cap. 4. habet Galenus, neque enim putandum eſt hunc humorem eſſe atrum illum, qui per exuſtionem, aut bilis flauæ, aut ſanguinis, aut atri humoris naturalis in morboſis corporibus, & valetudinarijs fieri ſolet, nam, quæ de bile flaua diximus, valent docere nos hunc humorem non eſſe huiuſmodi, multa enim ipſe, & plura, quam bilis flaua terrentia afferret mala, vt multis apud Galenum locis habemus, vt innuit quoque 6. de loc. affect. c. 1.

Præ-

Præterquam quod non video, quomodo aut in tã A valido corpore, aut in vẽtriculo tã bene valenti exuſtio tanta quotidie fieri poſſit, cibis admixtis quidẽ potius delinitur, diluiturque humor, vt bilis, quoque à ſumpto cibo ſolet miteſcere, & refrigerari, qui ieiuno homini tam eſt moleſta, & faſtidioſa.

Ergo naturalis humor is cum ſit, nihil abſumpſit roboris ventriculi. legamus Galenum loco ſuperius propoſito in libro de vſu partium. *μηνύουσιν ὅτι θαυμάζομεν, εἰ καὶ τὸ μελαγχολικὸν περίττωμα τὸ τὴν ἐν τῷ σπληνὶ μὴ δυνηθὲν ἐργασίαν τε, καὶ μεταβολὴν εἰς δέξασθαι, τὴν ἔκκρισιν οὐκ εἰς πλησίον τῆς ἕδρας, ἀλλ᾽ εἰς αὐτὴν ἔχει τὴν κοιλίαν, ἂν γὰρ ὅτι μὲν ἄλυπον ἐνταῦθα ἔμελλεν ἔσεσθαι δείξομεν.* Et paulo poſt, *στρυφνὴ γὰρ ἐστιν ἡ μέλαινα, καὶ ὀξεῖα, καὶ συνάγειν καὶ σφίγγειν, οὐκ ἀνατρίβειν αὐτὴν, ὥσπερ ἡ ξανθὴ πέφυκεν, δηλονοῦν ὥσπερ ἐκείνη τοῦ κωλύειν ἐπιπλεῖον ἐν τῇ γαστρὶ τὰ σιτία μένοντα σήπεσθαι βλάπτειν, ἐλέγετο μὴ μέλαιναν, οὐχ ὅπως οὐδὲν βλάπτουσαν εὑροιμὲν ἄν, ἀλλὰ καὶ προσωφελοῦσαν ἔτι τὴν γαστρὸς ἐνέργειαν, ἐπιτείνει γὰρ αὐτὴν, καὶ συνάγει πρὸς ἑαυτὴν καὶ περιλαμβάνειν ἀκριβῶς ἀναγκάζει τὰ σιτία, καὶ κατέχειν ἄχρις ἂν ἱκανῶς πεφθῇ.* B

Apparet ergo cur per tot annos ſub has moleſtia robur tamen ventriculi ſeruatum eſt, cur à cibo ſenſus ille adſtrictionis, & compreſſionis excitetur, cur acor auſteritate vicinus ſentiatur, vnde neque eſt mirum, ſi ructus non ſunt crebri, imo rariſſimi, quoniam is humor os ſtomachi eo moleſtiæ tempore conſtringit, minus mirum, ſi aliquando loca circum ventriculum feruere ſentiantur, cum is humor vna bile excepta facillime incendatur, & incenſus C maximum calorem præbeat. Accedamus iam ad ſpeciem moleſtiæ, quam cuiuſdam palpitationis eſſe diximus, quæ non ita crebra, citaque eſſe poteſt, vt in membris alijs videtur, in quibus cauitates anguſtiores ſunt, minuſque ſpiritus capiunt, idque generis non ita graſſi, vnde exiguum, & tenuem ſpiritum citius ſuo calore poſſunt diſcutere.

Etenim ventriculus ampla cauitate eſt, & multũ ſpiritum, eundemque craſſiorem capit, quem non ita facile poteſt ipſo calore abſumere. fit ergo tandẽ vt motus illi tardiores, &, tumentia longior exiſtat cum illa præcordiorum oppreſſione, & anguſtia, aſcendit ergo moleſtia, dum cibo vacatur concoquẽdo, quoniam dum cibus calorem concipit, comminuitur, & liquatur, vnaquoque ſecum liquat, exte- D nuatque eum humorem, qui ſic extenuatus, ſuſuſq; ampliorem quęrit ſedem, ideo cibum ſua illa amplitudine attollit, ſecumque ad præcordia affert, vbi & ſenſum acoris auſteri, & compręſſionis excitat, præterea ſemper aliqua ſua parte in flatum conuerſus per eum flatum palpitationem efficit, longiora habentem tempora ob locum & materiam ampliorem ructu prohibito per illam adſtrictionem, calore tantum ipſo flatum diſcutiente, abſumenteque, feruor autem accedit maior, quam cibi ſit, quoniam teſte (vt dixi) Ariſtotele 30. ſectione Problematum, Probl. 1. ſi is humor calorem concipiat vehementius inflãmatur, vti contra cum ei frigus accedit, vehemẽtius frigeſcit, ergo frigoris nulla cauſa ſubſtante calo E rem cõcoctionis excipiat vehementiorẽ Ariſt. dixit, *ἡ μέλαινα χολὴ, καὶ θερμότατον, καὶ ψυχρότατον γίνεται, τὸ γὰρ αὐτὸ πάσχειν πέφυκε ταύτης ἄμφω.*

Qui calor etiam cõſtricto ſic ventriculo, vijſq; ex craſſo humore occupatis magis increſcit, & quãdoque flammæ ſpeciem ſubit, dum ſua vi calida ſpiritum, & tenuiores ſanguinis partes, & biliosas quandoque attrahit, & etiam, atque etiam inflammatur. Vnde flatum, quem ipſe excitat, ipſe quoq; conſueuit, & finit crebro moleſtam, crebro ſubinde illã excitando, facile vero ſpiritus ſic exſiccatur, quoniam is humor eſt valde inſlans, quod teſtatur ibidem Ariſtotel. ſub Medicorum authoritate ſic locutus, *ὅτι δ᾽ ὁ χυμὸς, καὶ ἡ κρᾶσις, ἡ τῆς μελαίνης χολῆς πνευματικά ἐστι, διὸ καὶ τὰ πνευματώδη πάθη, καὶ τὰ ὑποχόνδρια μελαγχολικὰ οἱ ἰατροί φασιν εἶναι.*

Cur à vino meraco veteri, atq; integro malũ maius excitetur, dicat tibi idem Ariſt. in eodem problemate, vbi oſtendit melãcholiam vino ipſi valde eſſe ſimilem, quod facile inflãmetur, & aceſcat. Scimus quidem nos hoc euenire in multis melancholicis, à quibus accepetimos hoc, quod vinũ eo difficilius ferunt, quod eſt meracius, & vetuſtius, nam aiunt maxime ab eo ſe acorem ſentire, verba Ariſtot. ſunt *διὸ δ᾽ ὅτι τὴν φύσιν ὅμοιοι ὅτι οἶνος, καὶ ἡ κρᾶσις.* ſ. melancholiæ, quod ni ſit, tamen, quia calorem plurimũ mouet in corpore, atq; exſiccat, humorem quoq; hunc magis poteſt incendere, atq; exſiccare, incendere vero, vel ſi in ore contineatur, ſic enim calorem quidem promittit, & producit in ipſum ventriculum. Quod vinum epotum in ventriculo & calorem mouet, & ſiccitatem, calore quidem extenuãdo, humorem illum attollit, & vna cum ſiccitate acriorem eius acorem efficit, & in illius naturam ipſum quoq; bene cõcoctum ſic ventriculo perturbato facile mutari põt. Vinum.n. ni omnino ſuperetur à ventriculo, poſtquã incaluit, ſpatio in acetum vertitur, nunquam ſic affectos à vino integro, & meraco vidimus, qui pituitam congerunt, quin ab ipſo ſummopere omnes leuari. Mel quoque pituitæ tam vtile hunc humorem ſuo calore poteſt manere, & attollere. Inde eum magis infeſtum faciunt aromata pituitæ abſtergendæ neceſſaria, & præſentiſſimum remedium afferentia, vt à Gal. proponitur in pituita ventriculi curanda, faciunt idem quod mel ipſum, & hunc humorem irritando per ſuum calorem ei officiunt. butyrum, ſi non alia re, attollendo certe, & os ventriculi laxãdo moleſtiã citat, quod eo calore vehementiori non poteſt non feruere, & omnia acriora facere. Carnes deuoratę potius, quã alia ciborum genera obſunt, quoniam calorem maiorem põt, quam multa alia concipere, & ſua pinguedine acriorem eum reddere, pinguia ſiquidem acriora fiũt à calore, quare leuius fert oleta, & cibos ex farina confectos, frigidis vero ſeu æſtum illum frangentibus, vt aqua, vel quopiã alio, aut extra, aut intra dato, ſeu flatum, molemq; humoris, & feruorem coercentibus vt cibis frigidioribus, moleſtia leuior eſt, de qua cauſa vino imbecilli admodum, & loto minimè moleſtatur, cum præterea huiuſmodi vinorum genera morã in ventriculo longam non trahant, aqua decocta ex aliquo aromate pariter, ac ſi eſſet vinum imbecillum, facit, quę tamẽ ſi cruda, ſolaq; abunde deuoretur, paulo poſt moleſtia fit grauior humore per frigus duriore facto, vt poſtea cõcepto tamen ſolito à cibo calore faciat moleſtiam aſperiorem, & porrigat longius, calidioribus enim, vt frigidioribus is humor irritatur, vnde oẽs medici melancholiæ tẽperatioribus rebus aiunt eſſe pugnãdum, quod ego in hoc vinum potens, & vetus facit impetum æſtus feſtinando, idem aqua contra durando humorem molitur, vnde poſtea ille valentior factus effecta ſuæ naturę maiora præbeat, ſiccari autẽ ab huius humoris halitu os ipſum non eſt mirũ, quod in melancholicis videmus, & ſiccus humor eſt, ſiccuſq; eius halitus, præſertim cum calfacti magis poſſint arefacere, ſitis ergo quę ex eorum ſiccitate innaſcitur, per calorem quoq; eorum vehemẽtior põt excitari, vnde leui lotione oris, aut potione exigua frigidæ halitu illo demerſo ſitis protinus tollitur, amaror illi oris (ſi vere amaror ſit, nam ſæpe ſaporem auſtero vicinum, & fædum amarum ægri dicunt) cuiuſcunq; tamen generis ſit, ſcire.ſ. eum rarũ etiam, qui accedẽte exuſtione aliqua, interdum per putredinem fieri poteſt, Vbi terrenæ partes rei calfactæ, vel maxime auſteræ cito amarorem reddũt.ſ. quibuſdam partibus earum ob conceptum calorem exte-

extenuatis. Hæc.n.eſt amaroris cauſa melancholici vero halitus,& humor ipſe terrenus eſt, quare extenuatus à calore,& ſiue putreſcat quidem,neceſſario amarorem edit,quã multos vides, qui dum coctioni cibi vacatur, ſitiunt quibuſdam cibi partibus putrefactis,vnde conſulebat Gal. in ea ſiti abſtinendum eſſe à potione,nam tunc finis ipſius ſitis coctionis finis erat futurus, certe nos in multis hominibus ventriculo frigido, & ſitim, & amarorem animaduertimus. Quid vero prohibet, ſi vel aqua bileſcit, ichorem huius humoris liquatum à calore, & æſtu bileſcere? diſtat ne adeo à bilis natura is humor, vt aquæ? ſcimus præterea, quod cibus qui in ſolo ventriculi non corrumpitur,ſed concoquitur ad ſtomachũ elatus corrumpi ſolet,quid ergo mirum,ſi cũ eo malo halitu cibus commixtus, & ad os ventriculi elatus partibus ſuis leuioribus ibi corrumpatur, & inde ſiccitatem oris,amarorem, & ſitim afferat? quid quod amaror quoque oris attractis per calorem fumoſis tantum ſpiritibus ſub eo ventriculi labore oriri poteſt? Cur autem hieme peſſimus ſit, leuiſſimus æſtate,cæteris temporibus meliuſculus,quam hieme,peior autumno,quam vere,iam dicendum eſt.

Horum poſtremum patet, quoniam melancholicus humor abundat magis autumno. primum autẽ rationem illam habere poteſt, quoniam cum omnibus anni temporibus is humor abundet, nunquam cum pituita, quæ poſſet miteſcere ſit in hoc corpore minime vero hieme patent exitus huic humori diſcutiendo, quod ſi tunc maior ſit ſanguinis copia, quam æſtate,ei tamen plus quoque melancholiæ reſpondere debet, quæ hac vna via tunc maxime per ventriculum vti poteſt, ventriculus vero difficilius hieme concluſis inuiſibilibus foraminibus, & omni itinere facto anguſtiori poteſt ſe ſe liberare, quam æſtate, hieme igitur illa omnia coueniunt,& abundantior humor,& magis concluſa via, & calor magis concluſus,contra ergo æſtate melius,& flante libico vento, tunc enim laxiora ſunt foramina inuiſibilia, humores ſolutiores, tenuiores, & perflatum maiorem habentes,eo autem vento flante præcipue, quoniam laxat admodum vias omnes ex ipſo Hippocrate & humores omnes liquat,ac humidiores facit, Vnde ipſi magis fiunt mites, intus acres, & denique omne corpus hebeſcit, vſque ad ipſos ſenſus, ergo, cum ab omnibus his partibus leuatur malum, tum reſolutus ſic ventriculus potius iuuatur eo auſtero,aſtringenteque genere laxitati ei ſubueniente, nam humor tunc eſt neceſſarius, qui alijs tempeſtatibus eſt alienus, quod enim laxo corpori continendo eſt vtile, id eidem robuſto eſt ſuperuacuum, & inimicum. Non eſt quoque mirum ſi in fine cibi ſumptum malum modicum proficiat, ad offenſam illam leuãdam, quoniam illud maxime facit aduerſum hoc humoris genus, cũ vi ſua quadam propria, tum communi illa,quod humore quodam tepido abundat, & poteſt deprimere, retundereque malum eius humoris halitum, minus mirum,ſi lac hunc humorẽ nihil attollat, aut moueat,quoniam teſte Gal. lib. de cibis boni & mali ſucci cap. de lacte, & alibi quoq; vt lib.meth. lac facillime mutatur,vnde minimus ei concipiendus eſt calor,vt concoquatur,vt ad nutriẽdum neceſſariam dulcedinem ſummam acquirat, cui eſt vicinum, vnde in calidiori ventriculo in bilem potius conuertitur,ergo in ventriculo temperatiori tam cito mutatur,ac vincitur,vt non poſſit eũ calorem concipere, qui humorem duriorem agitet, eo enim ſpatio, quo maior ſub coctiune fieri potuiſſet calor, iam digeſtum eſt lac, & calor conceptus quieſcit,cibi vero denſiores, grauioreſq; tantum caloris incremẽtum expectant,cum primum conceperint,à quo demum poſſint euinci,& cõcoqui,nec digeruntur,nec quieſcit calor,niſi poſtquam victi fue-

A rint,& omnino mutati,vt potius putredinem incendat calor, quam quieſcat ante mutationem eorum, lacte vero tam cito mutato, & per corpus digeſto euenit illud aliud,quod ſub proximo cibo, ſi differatur ille tam longe ab eo diſſetut, cum grauiores cibi capiuntur, diu ventriculo inani manente. Læſio maior exiſtit, nam tunc ieiunij rationem ſubit ventriculus,qua vacuus relictuus,fame tenetur,trahitq; abundantius eum humorem,qui valde obſequens ei tractui eſt,tum ob conſuetudinem, tum ob eius abũdantiam à natura permiſſus, & ſic vix primo calore cibi concipiendo ille humor,qui diu, abundãterque ibi reſedit,fereq; iã alieno loco incaluit, ſtatim mouetur,atque inflammatur,nõ ſolum, qui in imo fundo ventriculi eſt, ſed etiam,qui in circunſiſtentibus
B ventriculo venis, ſimulque offenſam ſibi parem excitat,lac ergo nihil poteſt cum humorem aliquo calore commouere,quoniam, antequam euidẽtem calorem concipiat,mutationis finem conſequitur,præterea leui ſua natura humoris aſperitatem mitigat, vt in omnibus affectibus ſicca. Demum minimum omnium ciborum idoneum eſt humori melancholico præſtando, Cur autem ſecũdum lac cibus ex pulte,triticeave ſarina, minime eum afficiat, ſimilis ratio eſt,nam certe hoc genere cibi ſic miti,& ad leuãdam acrimoniam apti, & penitus melancholiæ contrarij poteſt ſic habere, id admodum calidum non eſt,humidum vero bene eſt, cui ater humor admixtus bene retunditur,& miriorem ſpeciem ſubit, nec
C ita offendit. Omitto cur ſub grauioris cibi coctione fere grauius, certe diutius affligitur,ſub leuiori autẽ cibo, quamuis aliquando grauius affligatur,fere tamen & leuius, & breuiori ſpatio, planè.n. cernitur cauſa, calor ſiquidem cibi, donec cibus conficitur, æſtuat,& tantis per offenſæ eſt cauſa, vnde finis offenſæ eſt coctionis quies,quæ cauſa autem ſit, quod, cum futura eſt magna moleſtia, celerius eius præſto eſt initium,illa eſſe poteſt,quod abundantia congeſti humoris,quæ moleſtiam maiorẽ factura eſt, præcipitem eandem reddit, faciliuſq; motus humor ob ſuam copiam,& conceptum alieno reſidens loco calorem malum ipſum feſtinanter affert,Abundantior quoque cibus acrius, celeriuſque id facit, quoniam & magis æſtuat, & facilius obſtipando ſe ſe ſua co-
D pia,ſic potio vini liberalior,præcipue,ſi potentius ſit, quoniã incendit,& in eius ſpeciem cõuertitur, quod ſi aqua ſuperbibatur iuſtæ vini potioni etiam abundẽ, vt ea tamen largiori tunc potione non ita afficitur,vt ſi ſolius vini fuiſſet,quoniam ea habet vim caloris retundendi, quantulacunque ſit autẽ alia quæque potio, ea aliquid tamen eius moleſtiæ mouet, quoniam non ipſe eſt liquor acceptus, qui auſterus ſiat, ſed humor, qui ab ipſo accepto liquore mouetur,ipſe auſterus eſt, & id moleſtiæ mouet tantum, dum cõmouetur, cuius humoris is ventriculus quaſi lacus quidam eſt factus, vnde poſt purgationẽ quidem aliquando ſine moleſtia die proxima fuit,ſ.tũc, cum purgatio apta fuit, aptam inquam purgationẽ, hoc eſt, quæ humori melancholico educendo fuerit
E accommodata,imo nunc demum hoc poſſum ſubijcere, quod non ſolum proxima die, ſed & proxima tota æſtate, & proxima hieme poſt ſimilem purgationem habuit leuiſſime,nam,vt dixi,quotidianę ha ius humoris generationis is eſt effectus,quæ fere naturalis eſt,& naturalis humor,ergo eius copia quandoque dempta eum ſine moleſtia poteſt dimittere, poteſt tamen poſt aliquam purgationem vel eadem die ſentiri,cum quotidie is humor naturaliter generetur. Certè acida pituita à purgatione non ita ſtatim rediret in eam multitudinem, vt moleſtaret,nõ enim naturaliter illa generatur, neque vt humor is veniens aliunde, illa poteſt expurgato ventriculo protinus reddere quidquam huius moleſtiæ. A qua purga-

purgatione non vltra debitum ſitit, vt neq; à laboribus, vel feruenti tempore tranſactis, quoniam humor, vt dixi, naturalis, non exuſtus eſt, potius frigidus eſt, & actu, quod aiunt, humidius, neque niſi caleſcat, poteſt ſitim mouere, ſi educatur è corpore lõge minus, neque vero datur medicamentum ad exactam corporis purgationem, vt vẽtriculus inde poſſit exſiccari bene humidus, quare poteſt prandio, quod obſeruatione longa vidimus eſſe perpetuum, potionẽ ſine difficultate differre, vel ſi eo mane medicamentum acceperit, qua re poſſumus iam colligere, cur benè nutritum ſit corpus, & ventriculi robur retineatur, nam humor nõ eſt alienus, poſſumus etiã intelligere, quod vẽtriculi generis humidum potius ab vtero fuit, quam ſiccum, nam ſicco ei humori non tam reſtitiſſet, cõfirmat idem iudicium illa res, quod humidis delectatur cibis, & humido modo paratis, & fructibus in genus, ſcilicet vt naturale genus conſeruet, & ſe ſe à ſicco humor tueatur, & quod humidis ſtomachis euenire videmus, dulcibus rebus oon delectatur. Ab accepto quoque medicamento ſtatim aluus liquatur, quod, vt dixi ſuperius non in imbecillitatem referri poteſt, natura protinus à purgatione contrahitur, & cogitur, quæ eſt veotriculi bene coqueotis nota.

In amplitudinem ergo viarum & laxitatem ventriculi ob humidũ genus ipſius referre id debemus, vnde nihil etiam afficitur ventriculus à medicamentis, quamuis exſiccent humorem, qui in eo minus ſæpe abunde eſt, & inde reſurgit ſtatim cibi cupiditas, & bona eius tolerantia ſequitur, ex quo, & humor ventriculi, & robur vna intelligitur, & genus quoque humoris tale eſſe, quod multum proficiat ad ventriculum cogendum, contrahendumque, cum primum poſt purgationem rurſus in ipſum à liene incumbit, ac ſi medicus aliquis medicamentum adſtringens ad illius robur daret, vt fieri percipitur poſt purgationem. Caſus ergo ipſe peſtis id facit, quod ſpontè medicus, ſumma arte facere conteoderet.

At tria ſunt, quæ dubium hoc iudicium facere videantur, primum, quod ex eo acido, auſteroque humore non vltra debitum cibi cupiditas intenditur, alterum quod cenſus frigoris ibi non eſt, quæ in vos quoque faciebant, qui acidam pituitam, & vitioſam in hoc ventriculo poſueratis. Tertium proprie in nos facit, quod affectus melancholici non cernuntur, Vos pituitam acidam inducentes moderandæ huius cupiditatis cibi cauſam in eandẽ affertis, quam cogimini afferre ipſius ſitis, ait is vero eſſe bilem, aut ipſammet, aut vapore ſuo os ventriculi appellentem.

Verum oos, qui non poſſumus tam bene habenti ventriculo tam vitioſos, & alienos à conſuetudine ſuæ naturæ humores dare, videotes, quid mali afferrent quotidie, tum per oos, tum admonente Galeno neque ſitis rationem quærere cogimur, oam eo noſtro humore ſiᴏs non prohibetur, neque cupiditatem cibi multo negotio temperabimus, nam, vt iam non eripiatur quotidie huic corpori qoicquid humoris huius in dies ſuperat, relinquatur vero tantus, quantus immodicam famem poſſet facere, non ob id eſt neceſſe, vt ad illum fames ſtatim ſeqoatur, ad quem quandoque nauſea potius, ſi os ventriculi attingat, quod ait Galenus 6. de locis affect. capite primo.

Nihil vero horũ iam facit, quoniam quantuſcunque ſit is humor ſuo pondere deſidet in imo fundo, & ſolo ventriculi, atque interea os eius nunquam attingit, vnde ventriculi os caret eo impulſu ſenſus, à quo cibi cupiditatem vel eius falſam ſpeciem poſſit recipere, Verum exiguus iam humor eſt, quoniam carens lentore facile quotidie ad aluum deuoluitur,

A & cum etiam ſentitur, immo dicam famem efficere non poteſt, præſertim, quod neque niſi exauſto penitus omni reliquo humore ventriculi ſentitur, tunc enim denique contracto viſcere eius os quaſi fundo coniungitur, atque ita per os cupiditatem cibi facit, & illam non nimiam, maiorem tamen, quàm ſub ijs laboribus ſponte ventriculus haberet, cibo deuorato ille humor deprimitur, donec incaleſcat, tunc demum attollitur, cum cibus æſtum concipit, ad quem admodum facilis eſt, neque vero ſic plenò ventriculo tunc os eum ſenſum cibi cupiditatis poteſt recipere, qui cibis diſtento ventriculo inaoitionis ſpeciem non habeat, potius contra à calore, quo cibus, & vna ſecum humor feruet, & ea cupiditas prohibetur, & quandoque ſitis concitatur, quæ iure quidem vti per
B calorem affertur, ſic per frigus eripitur aut lotione frigida, aot minimo humore refrigerato abſorpto, quo vna & ſitis, & moleſtia omnis reprimitur. Vbi apparet, cur is, humor frigidus, frigoris ſenſum non faciat, præſertim cum exiguus ſit, A quo humore naturali, & non ita multo vti fames illa vitioſa non fit, quamuis ſuper facultatem ventriculi, ſic neque aliqua ſtomachi irritatio ieiuno homini ſentitur, neque in eo æſtu præter ſitim, ariditatem, leuemque amarorem vllus morſus, vllum tedium affertur, vt fieret, ſi bilis eſſet, aut humor à natura alienus, exuſtuſque.

Quod vero affectus melancholici ooo adſint, vt triſtitiæ illa animi minime pro rebus, aut pro tem-
C pore accepta, facilius explicabitur, eo prius prædicto, quod hos affectus, & vna famem ſpectat, quod nos in multis hominibus, & mulieribus atrum, acidumque hunc humorem vomitu eiectum crebro vidimus, qui tamen neque eam immodicam cibi cupiditatem, neque affectus illos melancholicos haberent, præcipue vero in hoc noſtro, in quo quotidie expurgatur melancholicus humor, ſanguiſque bonus relinquitur, qui ſpiritus bonos ſuſtentat, & ſuſtinet hilaritatem, & totum corpus ſanguineum potius, quam melancholicum reddit, iuxta quod ait Galenus 6. de loc aff. cap. primo, cum ait melancholicos affectus ſentiri, cum humor retinetur, *καὶ χωρὶς δὲ τῆς τοιαύτης κενώσεως ἀθυμίας, καὶ δυσθυμίας μελαγχολικὰς ἐργάζεται.* meminerat vero eius quoq;, quę per aluum fit. At cur tamen ventriculi malum ex conſor-
D tio caput noo ſenſit, ac Cor? quæro ego contra, cur non omnibus, quibus laborat ventriculus aliquo humore caput laboretur, & hic præcipue quæro quid mali inſit in ventriculo præter illam breuis temporis moleſtiam? robuſtus eſt ventriculus & bene habet amico eo humore præter paucas oras coctionis illas, quas habet modica, & ſummus coctionis impetus, recreatur periculo ipſo vacans, afficiat aliud? & quod non habet, cum alijs communicabit? quoties nos vomitus melancholicos vidimus io quartanis febribns, & alijs morbis, in grauidis mulieribus, nullo affectu melancholico animum contingente, bilis quidem aptior eſt, quæ ſuis vaporibus capiti noxam afferat, dum in ſtomacho verſatur,
E & quidem rarò non afficit, quandoque tameo nihil caput oſtendit ventriculum vexans, & vos ipſum in hoc ventriculo poſuiſtis à quo caput nil ſentit. quot etiam Cardiacos vidimus ſine vllo capitis affectu? quis eſt medicus, qui vt ſæpè vomitum bilioſum vidit poſt capitis dolorem, ſic quoque idem ſine dolote capitis quandoque largum bilis vomitum non viderit? nam ad ſenſum proprij mali alteri membro afferendum non eſt ſatis illa cooſortij interceſſio, multa alia requiruntur, vt eſt eius membri afficiendi imbecillitas, & ſenſus acris, & eorum quoque, per quæ fit conſortium, infirmitas exempli gratia, vt dicebat Galenus, ſi affectum ventriculi facile ſentire debet caput, oernos in ventricu-

Google

triculum à capite pertinentes imbecillos habeat, neceſſe eſt, ſi cor à ventriculo facile afficiendum ſit, laxas arterias intercedere oportet, & imbecilles, ſi iecur, venas, neque vero in omnibus biliosis febribus capitis dolor eſt, vt neque in vomitibus, vti neque vna pars ſemper afficitur alterius malo, ſed illa certe, quæ cum imbecilla eſt, tum habet facile omnes vias, hoc eſt facile manum tranſmittentes, & acri ſenſu prædita eſt, ſed quorſum hæc, cum ventriculus non afficiatur per ſe, offenditur ſenſus eius certo temporis ſpatio, à quo tamen ipſe non languet, aut vitium aliquid accipit, quin potius aliquid roboris.

At dicunt in hypochődriacis malum capiti communicatur, neque vident, quam illa ratio ſit à noſtra valdè diſſimilis. In hypochondriacis halitus quidam ater ex inflammatione ſanguinis intra venas ferventis circumloca ventriculi in meſenterio extollitur, & eo obſcurius, quo ex mora ſanguis in ea inflãmatione intra tamen venas coercita, & melancholia vitioſior, vnde os ventriculi illi vitioſi halitus feriunt, ictu quodam inimico, & genere quodam malo, vna & ſtomacho, & capiti infeſto, in quod non ſolum ſuum ſenſum, per neruos, ſed fumum per arterias, & venas mittunt, audi Galenum dum acceptæ doctrinæ Dioclis verba illa ſubiungit ad eius mali cauſam explicandam ἔοικε μὲν γὰρ εἶναι τὶς ἐν αὐτῷ φλεγμονὴ τὸ δ' ἐν τῷ φλεγμαίνοντι μορίῳ περιεχόμενον αἷμα παχύτερόν τε, καὶ μελαγχολικώτερον ὑπάρχειν.

Scimus, quod partes membraneæ, & neruceæ ſunt eius naturæ, quod trahunt ſemper in eiuſdem affectum ſecum ventriculum, & ſæpe neruoſum omne genus, ſi ipſæ per ſe vehementius affligantur, ſanguis in meſenterij venis feruens craſſus, & ater fit, & naturæ inimicus, membraniſque valde infeſtus, qua re cruciatæ ipſæ ibi membranæ ventriculum quoque afficiunt, & neruoſum genus, vnde vapores, qui efferuntur ex eo loco inflammationis ſic dictæ, non vocabulo, quod in vſu eſt tumoris genus ſignificante, ſed eo, quod feruentem humorem intra venas denotat, facile in ventriculum per conſortium membranarum adeunt, & inde per neruos in caput, vt per venas etiam. Ibi igitur & ventriculus affectus in ſe eſt, & ſemper pituita, & aere abundat, & flatu, nam vapores illi ex inflammatione ea elati atrum, & à natura alienum humorem referentes cum in ventriculo conſederint refrigeſcũt, & ipſi refrigerant, cum capite vero facile communicantur, primò per venas, deinde per membranarum, neruorumque oris ventriculi conſortium.

Hic autem humor familiaris naturæ eſt, ſolum abundantia ſuperans non detinetur, non æſtuat, via naturali in ventriculum venit, ſic ventriculus ſuum robur tenet, membranæ affectæ non ſunt, neque poſſunt ob conſortium caput afficere, ſic nullam habent vapores impetus in caput cauſam, & ſi vſque mos exſiccandum aliquando vna cum humore, & raro aſceodant, per venas, & arterias, & neruos in caput, & in Cor peruenire non poſſunt, extra venas ſiquidem ſunt, per gulam autem in cerebrum tot inter iectis parietibus tardi, & minime incitati non perueniunt eggreſſum amplum faucium, & oris inuenientes, ſic animam afficere non poſſunt, aut triſtitiam efficere, quæ per doctrinam Galeni à vobis acceptam ex obſcuritate, quam afferunt ſpiritibus intra cerebrum verſantibus excitatur, vnde neceſſe eſt eos vapores per arterias cum ſpiritibus, & magno impetu aſcendere, ergo affectus melancholici, quia non adſunt nobis non eripiunt, quin teneamus noſtram ſententiam.

Neque vero tantam hilaritatem videmus, quin melancholicũ corpus à natura eſtimauerimus, cui ſę

A pe eædem cauſæ incidentes, quæ alias nullam moleſtiam attulerant videntur tamen triſtitiam afferre, afferunt potius corporis, & humoris ratione, quam ſua, ſi enim ſua ratione id facerent, ſemper facerent, hoc aſſerũt, quia inimi illius ſunt, quod aliquando facile, & à quo animo fert id, quod alias ipſum in ſummam indignationem concitaſſet, quod de melancholicis profert Ariſt. loco citato, & in iiſdem nos quotidie obſeruamus, eſt vero animo ſemper ad cogitationem prono, atque intento, nunquam ſermonibus producendis effuſo, relaxationem animi nunquam protrahit, ſed ei modum ſtatim ponit, & ab illa ad grauiores cogitationes animum auocat in negotijs, & in omni vita maxime conſideratus, nunquam ſpe aut lætitia elatus, nihil non præuidens, nihil non familiaribus, & ſibi caris ad vitanda pericula monet, ſtudioſeque perſuadere conatur, nihil non opis fert. Quæ omnia eam corporis naturã nobis repræſentant, quam ſuperius longa oratione in notitiam noſtram per plures notas adduximus. De huius ventriculi ergo ſtatu concludamus ipſum ſentire quotidie motionem humoris melancholici ad os ipſius per cibi calorem ſublati, cum ſuæ ſit naturæ à breuis caloris initio vehementius incaleſcere, vrget ergo os ipſum ventriculi, & corpore ſuo, & æſtu, ac flatus, idque auſteritate ſua adſtringit, vnde os ſic conſtrictum, & tenax factum nullum animo affectum affert, & vetus, non facile admittit (per quos ructus, flatus tamen aliquando cum humore cibi mixtus emoliatur) flatus autem vt ſpatio aliquo vi caloris diſcutitur, & ſubinde ab illa materia excitatur, ſic quibuſdam intermiſſionibus moleſtiam ſuam interrumpit, à cuius ſicco contagio vel in ipſum os ſiccitas, ſitis, ac quandoque amaror aſcendit, ſcilicet bilis quoque præter cætera vaporibus eo æſtu attractis, vel (quod aliquando euenit) bile ipſa, vnde tunc etiam ſoluitur aluus, & bilioſa cernitur. Atque hæc ventriculi conditio eſt, cuius vero ſtatus cauſæ ſunt apertæ, abundantia nimirũ eius humoris, quæ cum à natura corporis tum omni reliquo rerũ genere fit, nam & vitæ ratio, & ſtudia omnia huius rationis ſunt, & viæ quoq; humorem deferentes in ventriculum à liene iam ad hoc effectæ à natura per conſuetudinem vero admodum patentes, lienis quoque vis ſic comparata per conſuetudinem ad eum humorem non tam conſumendũ, quã in ventriculum propellendum, De cuius lienis natura, & genere paulo poſt proprie diſputabimus. Ventriculi ergo affectu ſic in conſpectum adducto, iam, quod de natura eius proxime deſignabamus, hic collocemus, genus eius naturæ humidũ ſuis notis indicabamus, alijs ſuis notis minime frigidum nunc ipſum dicimus, ac ſi quæ ſigna frigoris præbetur, illa naturæ potius obtinentis cũ humoris, quam ſuæ eſſe, illa potius nota caloris non leuis eſt, quod adeo, & tamdiu reſtiterit frigido humori, vt tam longæ noxæ vi adhuc euidentis frigiditatis ſigna non præbuerit, præbuiſſet vero proculdubio ſi ſua natura ad frigus tenderet, hac frigidi humoris continua conſuetudine, & aſſiduo contagio interueniente, quare ventriculi natura per ſe calidior, ac humidior certe fuit, ſtatus aũt, in quo nunc eſt, quantum per ætatem licet temperatus fere eſt, ac, ſi quid à ſe temperato diſtat, aliquanto inclinatus ad frigus fuerit, non tantum tamen, vt per id aduerſam valetudinem ſubeat, aut ſuum munus minus valenter obeat. Res ergo ſic proceſſit, pleniore cibo fere vſus eſt, quoniam ille humor ſuo appulſu cibi cupiditatem vehementem ſemper facit, & ventriculi calorem hebetauit, optimè ſemper concoquit, quoniam calor temperatior quidem, non autem imbecillior fieret, vnde coctio ventriculi tam abunde materiam ſuggeſſit iecori, & tam benè paratam, vt iecur, quamuis calidũ, ac ſiccum

A cum fuit, tamen nunquam valetudinem vitiauit, vt ſe re ſit in his, qui frigido ventriculo, & iecur calido ſunt, imò contra bene corpus inde nutritum eſt, quod enim ipſum iecur forte ſua natura, & per ſe non feciſſet, id materiæ abundantia calori ſuo retundendo, & occupando idonea faciebat, vt quantum per iecoris calorem de nutritione detrahi potuiſſet, tantumdem bona materiæ copia, & bene concocta reſtitueretur, atq; hæc eſt cauſa valde aperta, cur cum victus ipſius valde plenus ſemper fuerit, ac vita quieta, ſanus tamen degerit; & cur calidum, & ſiccum corpus tam bene tamen nutritum; ac plenum habuerit, atque hactenus principum partium natura tractata eſt, & præter ventriculi malum, cum his, vnde id exiſtit, eſt explicatum.

B His patefactis ſequitur quarundam partium natura cognoſcenda, in quibus metus aliquis valetudinis ſubeſſe videatur. Sunt verò lien, & articuli, lienis natura firmior potius, quam infirma quidem eſt exiſtimanda, nam eius humoris excretio paruo lieni coniuncta potius ab eius robore eueniet, tumentis quidem lienis nulla nota eſt, Ipſe non excrementum illud tam belle neque ad ſe alliceret, neque via ad hoc deſtinata ſemper tam facile expelleret, potius relinqueret in venis, ſi imbecillus eſſet, & ita ſanguinẽ tam purum non haberemus, bene ergo attrahit lien, meliuſque excernit.

Vnde mirum non eſt, ſi non intumuit, ſi infarctus non eſt, nihilque noxæ habere deprahenditur, cum quo certe bene quoque nutriri debet, & bene concoquere, cur tamen non tantum humoris conſumat, quantum huic corpori conueniret; nulla ratione imbecillitatis ſubſtante in cauſa certe erunt, ea, ſuperius diximus ſcilicet, abundantia melancholici humoris, & viarum aptitudo, ſi non natura, certe abuſu comparata, lienis quoque ratio ea eſſe potuit, vt in vtero eam magnitudinem non impleuerit, quæ futuro humori purgando eſſent idonea, vnde eius natura in eo habitu paruitatis confirmata, non tantum, quantum corpori melancholico conueniret, huius humoris abſumit, ſed in exuberantem iam humorem a ſe tamen mitigatum excretrice vſus valentiori ipſum in ventriculum mittit, qui vt excretrice quotidie excernitur, ſic neceſſario in locum excreti ipſe nouus ſuccedit.

D Hic notatum velim, quod, vt iecur, ſic lien ſolet magnitudinem ab alimentis abundantioribus maiorem nanciſci, loquor vero de magnitudine ſana, non illa tumentia vitioſa, in quam ſæpè incidit manus Medici præcordia tractantis, cum enim hæc viſcera infra coſtas eminentia reperimus, tunc quoque noſtra lingua magnos lienes, & magna iecora vocitamus, & ſic iactantur hæ voces à medicis vel ab ipſo Hippocrate deductis, ego de hac magnitudine non loquor, ſed de ea, quæ bene nutrita ſequitur hæc viſcera, qualia in bene nutritis beſtijs videmus.

Interea igitur, dum adoleſcunt animantis viſcera, quæ parenchimatis naturam habent, illa ſuam magnitudinem implent pro modo in conceptione accepto, ex nutrimento, quæ contra quidem non nunquam defecta alimento ſolent minora eſſe, ergo ſi lienis modus conceptionis paruus fuerit, vel adoleſcente animante aliqua cauſa ipſe ſuam magnitudinem non ſit conſequutus, antequam firmior ætas accedat, poſtea paruus permaneret, etſi alimentũ abundè ſuggeratur, & bene nutritus ſit, nam finitur, augumenti vis ætatis robore, & viſcerum firmitate firmiori ergo facto corpore homo poteſt quidem virorem acquirere, ſi multũ alatur, & tamẽ ſi parũ nutriatur, magnitudinẽ tamen nunq̃ maiorem adipiſcitur, iã verò quacunq; cauſa lien paruus ſit, is tantũ humoris non poteſt conſumere, quantam natura corporis poſtulat, & in eo eius humoris abundantia, quare inuenis relinquitur, vt fecit ſuperioribus annis, excretrice vero inualeſcente illum humorem ſic ſuperantem tentauit proximis annis natura ipſa per hæmorrhoidas excernere, vnde vel liene melancholicum ſuccum non abſumente, ſanguis tamen eo humore hac via expurgaretur, quamuis etiam via per ventriculum vteretur, illis poſtea ſuppreſſis per ventriculum iam totius eijcitur, quoniam non eſt comparatus lien tantus, quantus nunc huic corpori a tanta melancholia ſit expurgandus, quicquid tamen ſit de lienis culpa, quæ ad magnitudinem ſpectat, non multum eſt medico laborandum, nam illi occurrere non poteſt, neque vero curam ad ſe reuocat lienis firmitas validior, potius viæ, quæ patentiores factæ ſunt, & aliqua adſtrictione moderandæ videntur Medicum requirere alicui putrutur, quæ tamen forte maiori cum periculo adſtringerentur; quam nunc ſint laxiores, quoniam iam conſueuit, iam inueteratus eſt mos, & in naturæ habitum conuerſus, vt per nullam aliam viam hunc humorem eijciat, vnde hac anguſtiori facta, is humor aliquid mali poſſet inuehere, quod ſi aliqua alia via ſit, qua humor poſſit euocari facile, & aſſidue, tunc verò hæc ad ventriculum poterit ex parte adſtringi.

De natura ergo lienis, & ſtatu eius, ſic propoſitum ſit, quod minus humoris conſumit, quam conueniat huic corpori, & eius ſanguini, quodque humorem valide quotide in ventriculum impellat, tum autem quod viæ, quibus vtitur, ſunt latiores, & hic ſit finis loquendi de liene.

C De Articulis iam, In his metus eſt, ne ſint a natura infirmiores, & quales parentes ipſius fuerunt, præſertim, quod doloribus quandoque laborarunt, &, quod mirum videatur, prima ſua tentatione eodem penitus ætatis anno, quo in patre ſcilicet trigeſimotertio acceſſerunt, ferè tamen ab ea ſuſpicione eripimur, cum conſideramus quandiu ſe ſe a doloribus defenderint, neque enim in eo viuendi modo nullis medici legibus obligato, ipſo nullum cibi genus fugiente, corpore bene pleno bis in anno facta quidem, at leuis admodum purgatio tantum poſſet proficere, vt a doloribus non tentaretur manente multa articulorum imbecillitate, ergo aut nulla eorum eſt imbecillitas, aut certe exigua, ac ſi ratio aliqua metus eius habenda, vt nihil prætereatur, quod ad eius valetudinem ſit vtile, duæ partes huius periculi ſunt conſiderandæ, vna eſt, quicquid in corpore ſuper eſſe poteſt, quod ad articulos deferatur, reliqua eſt, quicquid laxitatis, aut in articulis, aut in partibus, per quas humores ad illos deueniat inueniri poteſt, neque enim hic, vt in doloribus continuis ſuſpicari licet, integram cauſam in ipſis articulis contineri, & materiam, quæ dolores facit, ſibi ipſos articulos generare, nam, cum abſit dolor, cauſam quoque eius aliquam ab articulis abeſſe neceſſe eſt, vtque omnis alia cauſa præſto ſit, certe materia aberit, quæ cum dolores molitura eſt, aliunde prorſus accedet, ſi tamen ei aditum robur articulorum non occludat, quare & articulorum imbecillitas, & abundans materia in E parte aliqua corporis, & præterea iter ad articulos laxius hunc metum poſſunt nobis efficere, quibus quoque ſic ſub conſpecta collocatis ſuo loco erit occurrendum. Iam natura, & valetudo omnis huius corporis eſt expoſita, nam de dentibus in eius ætatis homine eſt ſuperuacuum loqui, quibus ſi dandum aliquid eſt, nihil aliud eſt, quam id abſterſionis, & adſtrictionis, quibus egent ſenum dentes præcipuè, natura de attrahendo ad eos alimento cogitare fruſtra eſſet, quæ quibus rebus præſtari oporteat, non eſt inuentu difficile, neque ei nouum, cui multa ſunt ab alijs Medicis in hunc vſum propoſita, & iam ei vſitata, ac, ſi opus fuerit, plura etiã à nobis, aut

alijs ei medicinam facientibus componentur, quod ergo potius eſt.

In ea valetudine quæcunque partes exiſtant omnes commune initium habent ab abundantia materiei, ſiquidem ea, ſi ſeroſior fuerit, dolores articulorum minatur, ſi craſſior, & melancholica eum ſuſtinet ventriculi affectum, nam, vt audiuimus, dolores podagrici, qui proximis temporibus illum tentarunt, leues, & breues fuerunt, & ſine multo calore, propterea neque calidam materiam, quoniam ſine calore, & ſine vehementia dolores non fuiſſent, neque craſſam, quoniam cito finiti dolores non eſſent, tenuem ergo, & frigidiorem teſtabantur, quæ certe niſi ſeroſa eſſe non potuit, qualis nunc per vrinam multam emittitur, & etiam ſecum multum craſſæ materiæ trahit, quæ per exuſtionem, dum in venis immoratur, aceepiam à calore corporis quaſi pulueris poſtea ſpeciem in renibus acquirit, quod vero ad craſſus humor, vel melancholicus eius generis, qualis à Natura paratur, ſit, eam eius ventriculi affectus, ſatis ſuperquam ſupradictum eſt.

His igitur penuiſis ſequitur, quod cura prima humori detrahendo, & intra modum continendo, ac conſeruando dirigenda eſt, deinde alia cura eidem humori excolendo, modificandoque attribuenda, vt eius ſit generis, quale naturæ futurum ſit vtile, tertia partibus proprijs danda, humida ergo omnino intra certi modi, & certi generis fines ſunt coercenda, neplusquam deceat, aut melancholiæ aut ſeri, aut exuſtæ bilis inuenis ſit, ne illa naturæ vſum modo ſuo, aut genere ſuperent, aut vitient.

At humidorum integritas, & ea moderatio, quæ ad ipſorum genus pertinet, præſtari eis non poterit niſi vna quoque viſcera temperentur, quæ materiam ſanguinis tractant, & conficiunt, vt iecur, vt venæ omnes, alioquin enim nec ſalubria humidiorum genera, neque moderata creabunt, quæ tamen partes vnæ, & eadem opera ſimul cum humoribus partem, ad integritatem illam perducũt, nam ijſdem medicamẽtorum facultatibus, & humida, & viſcera emendantur, quod, ſi cumulate conſequi non potuerimus neque in humidis, neque in viſceribus, tunc emittendum noua ratione, nam quicquid vitioſi relinquetur, deſiderat, vt paremus aliquam viam, qua omnis humor ab eo vitio naſciturus, vt naſceret, ſic emittatur, ita enim modus, & ſanitas humoribus, & corpori procurabitur, via ad commoda erit, ſi longe à locis affectis illos auertet, vt, ſi ſuperante atroſucco ventriculo infeſto venarum hæmorrhoidum aperta fiſcula conſeruentur, quæ auocant ad ſedem commodiſſime humorem hunc à ventriculo, euiuſmodi ratio renibus quoque erit vtilis, cum eis exuſtum genus humoris ſit infeſtum, ſed hoc iam non ad genus, ſed ad copiam humidorum pertinet. Modus verò in copia ſeruabitur, ſi purgatio, quæ bis in anno inſtituta eſt, in poſterum retineatur, ſi victus ratio temporibus purgationum habenda, & ad imminuendos humores, & ad eorum genus moderandum ſpectabit.

Hæc diligenter ad humida moderanda facienda ſunt, tum ad, quod tertio loco fuit propoſitum, ſedibus, quibus aut timemus, quales ſint articuli, & renes, aut malum infeſtum eſt, vt ventriculus eſt, ſolicitudo conuertenda eſt, ventriculo robur conciliandum, articuli firmandi, renes tuendi, ergo, ſi renibus ſua quoque curatio attribuenda, in quibus illæ arenulæ periculum calculi oſtendunt, ab eo periculo ita cauendum, vt contraria ipſius cauſis moliamur, cauſæ non ſolum eſſe ſunt, quibus arenulæ contineri, & cogi poſſent, ſed etiã quæ humorem extrahunt, propterea ſic moderandum, ne, cum trahentibus euſis occurrimus refrigerando, continentibus, occupantibuſque vim iniungamus, neque frigidis ergo admodum, adſtringentibuſque tractandi

A ſunt renes, neque vero non mitigandus, & retundendus eorum calor, qui & nimiam illam materiam attrahit, & arefaciendo cogit, cui attemperationi caloris adijcienda eſt opera, vt robur aliqua leui adſtrictione ipſis accreſcamus, quo non ſolum non attrahant, ſed tantum craſſi humoris non admittant, quod tamen nunquam ſine periculo fieri poterit, niſi modus humorum fuerit conſeruatus, alioquin, ſi renes adſtrictiores facti aliquid humoris eiuſmodi aut nõ recipient, aut à ſe propulſabunt in venas ipſum repellendo, ſi id fuerit immoderatius non poterit à natura vinci, & noxam corpori aliquam afferet.

Renes namque non ſolum ſeroſo, ſed terreſtri quoque humori educendo facti ſunt.

In articulis firmandis vſu reprimentium rerum audentius agere poterimus, nam laxitas, atque imbecilli-
B tas extremarum partium nunquam tantam recipit adſtrictionem, quæ eorum ſuperet debilitatis neceſſitatem, modo ſemper inquam materiæ, humoribus dato, alioquin illi in viſcera, & maxime in pulmones reiectantur. Proprie de ventriculo dicendum reſtat, cuius curatio tam medicos exercet, quod ſic parandus eſt, vt tum materiam ſanguini bene modificatam ſuggerat, eum autem, vt ab incurſu eius humoris ſe ſe tueatur, calor ergo eius modice ſeruandus, fouenduſque, & præterea corpus ventriculi modicè adſtringendum, ita vt viæ quoque in ventriculũ pertinentes ad certum modũ conſtringãtur, quod effuſè non eſt agendũ, ſed valde timide, præſertim ſi ſecuri non fuerimus corporis humores intra modum conſtituiſſe, hæc certe præ-
C ſtanda ſunt, quibus obſeruationibus, & quibus artis auxilijs iam videndum eſt, Vt ſciamus & quæ, & quanta illa eſſe debeant, quemadmodum, & quando ſint adhibenda. Percurramus artis Medicæ partes, eſt manus, eſt medicamentum, eſt & victus, his tribus vti ſolemus præſertim ad moliendam humidorum in noſtro corpore iuſtam moderationem. De ope manus ſub authore Galeno ſic oportet definire, vbi in corpore toto humorem melancholicum per ſuas notas abundare nouerimus, cæteris omnibus id patientibus protinus vena incidenda eſt, ſic enim facile, ac cito nocens humor ea via detrahitur, ac in certis notis, an ille humor verſetur in corpore toto, tunc ad illud tentationis genus, quod idem vna & ſignum præſtat, & auxilium, venire licet, quo
D eius rei certiores fiamus, & vna appoſite ad compertam rem agamus, ſcilicet ſecta vena animaduerſionem ſanguinis habeamus, qui ſi ater, craſſuſque fuerit, mittatur, ſin ruber, & tenuis, ſupprimatur, nam, quoniam huic remedio in ſolis magnis morbis eſt locus, hæc oſtenſa, ſi non vi ſua magna eſt, ſpatio tamen ipſa ſuo magni periculi eſt, propterea de miſſione ſanguinis ipſa quoque habet deliberationem, ad quam rem non niſi conſulta prius eo modo humoris natura accedimus, ergo ſi naturam humoris conſulamus hoc tempore, ſanguinem ne mittemus, cum vires, & ætas id remedij patiantur. Minimè vero, opinor. Nam floridus color, & rubeus, facieſque valde nitida prohibet, ne putemus in toto corpore atrum ſanguinem, uel alio modo, impu-
E rum abundare, ſiquidem quotidiana illa per ventriculum melancholiæ emanatio, ſanguinem purum relinquit, qui naturæ amiciſſimus nullo modo eſt detrahẽdus, vnde ſanguinis miſſio hoc tempore eſſet penitus aliena, vel etiam ſi per hæmorrhoidas fiat, niſi ad humoris genus in eas fuerit conuerſum, ſequitur medicamentum, quod eius humoris purgandi cauſa poteſt quidem dandum eſſe, poteſt etiam dandum non eſſe, nam puro toto corpore periculoſè datur medicamentum, nedum inutiliter, quia tamen a ſuſpicione non longe abſumus in præcordijs multum eius humoris in dies congeri, & quotidiana illa emiſſione, non ſatis earum partium ſanguinem

pur-

Digitized by Google

purgari, propterea medicamentum videtur eſſe neceſſarium, quo detrahatur humor is, quia non ſolum is nocet ventriculo, ſed etiam ſua conſuetudine, & contagio viſcera ſic afficit, vt ſibi genere quodam, & vinoſitate ſimilia efficiat, & conſeruet, hoc eſt, idonea, & accommodata ad ſe generandum, & purgandum, eo maximè vero debet detrahi, quod, vt dixi, adſtrictionem ipſi ventriculo confirmãdo neceſſariam moliri eo humore prohibemur, donec in illis ſedibus verſatur.

Cum ergo medicamentum ſit neceſſarium, ad id appoſite iam deligendum, & dandum illa capita explicatius videre oportet, quæ de remedijs ſupra ſpectanda diximus, quæ in ratione victus quoque erunt vtilia, hic tamen eo magis neceſſaria, quo remedium magnum diligentiam maiorem deſiderat.

Quid ergo medicamenti purgantis hoc eſſe debet? quantarum virium? quod, & quando præbendum? Primò id humorem melancholicum ſpectabit natura ipſa morbi remedium ipſum ſibi accommodatum demonſtrante, tantarum autem virium id eſſe oportet, vt vires morbi, & natura corporis declarant.

Quæ ſint medicamenta melancholiam purgantia, nulli non medico notum eſt, quantarum virium ſint deligenda, reſtat, vt hic propriè examinemus, vt, humoris modus maior valentius medicamentum exigit, & locus longe diſſitus, & natura corporis durior, ſic humoris neque copia multa, neque in loco longe ſito, corporis vero natura facilis ad expurgandum, venter ad ciendum; venæque laxæ ad humorem facilè remittendum, humoris tandem ille in ventrem impetus quotidianus medicamento facile obſecuturus dicunt valentius medicamentum fore ſuperuacuum, & omnino ipſum lene poſtulant, lenitatem quoque medicamenti corporis huius natura delicatior, & ventriculus eo humoris tranſitu nimis exercitatus deſiderat, quare, quicquid dicat Hippocrates confirmat Galenus, de elleboro ego intra ſenam, epithimum, polipodium, & diacatholicon permanerem, & quoniam hoc noſtrum epithymum nihil valere experimur, quod fortè verum epithymum non ſit, in vſu reliquorum inſiſterem, ſi dixeris ſenam dolores ventriculo afferre (vt iam hoc alijs medicamentis commune non ſit, vt ſena in omnibus hoc efficiat, & ſi contra ego poſſem aſſerere, & meo & aliorum experimento, præcipuè Manardi, Syluij, & Matthioli,) in hoc tamen corpore, cum data eſt vna cum alijs medicamentis, ad extremum purgationis tantum leuis, ac breuis dolor in imo ventre motus eſt, quem paulo poſt humor valde ater, & craſſus ſequutus eſt, quare, aut quod humoribus malignis non ſenæ culpa doloris ſit attribuenda, aut quod dolor leuis ſit, tanſum ſenæ profectum, quia cum eo coniunctus ſit, nunquam rectè reſpuemus, præſertim quod, cum ſena data eſt, tunc potiſſimum ipſe melius habuit, interea nobis illam miſcentibus cum his, quæ eius prohibeant offenſionem, vt ſunt zingiber, gariophyli, & cinnamomum, etiam rhabarbarum nullis daretur toto ſuo corpore, quoniam ſic datum craſſam pituitam educens dolorem mouet.

Multarum ergo virium alia prætermittemus medicamenta, atque, quod ſpectat item ad medicamenti vires, maiorem modum medicamenti non dabimus, ne vires vltra debitum medicamento intendamus, quemadmodum autem dandum ſit, id quoque natura, tum humoris, tum corporis admonet, vtrunque poſtulat quendam apparatum, quo facilis purgatio ſequi poſſit. Humor quidem poſtulat ſua craſſitudine, vt incidatur, & attenuetur, ſua autem vi tam naturæ ventriculi inimica lenitionem deſiderat ijs, quæ humore, & tepore quodam poſſunt eius auſteritatem, & aſperitudinem leuare, ſic enim & facilius conteretur, & minori cum ventriculi moleſtia, corporis autem ratio deſiderat, vt viæ eius laxentur, quo humori educendo pateant non ſolum in venis, ſed in ipſo ventre.

Ventriculi autem ratio præcipuè cogit, vt ipſum a flatu, & iniurijs, quæ ab eo humore timentur, defendamus, ijs adijciendis ipſi medicamento, quæ tum calore diſſipent, tum humore leniant, tum autem odore, & dulcedine quadam naturæ humoris aſperitatem obliniant, & vim retundant, ac feritatem demulceant.

Verum ſubtrahet occaſionem omnis offenſionis, ſi præterea citum deſcenſum medicamenti, humoriſque procuremus, quod medicamento per potionem dando, citius, quam per catapotia moliemur, ſi præterea ius aliquod quod quarta hora poſt captum medicamentum ſuper detur, ſi clyſtere aluus pridie mollita fuerit, vel ſi ab accepto medicamento aluus inijciatur, ad hoc quidam ambulationem, imperant, quam certè potius vomituris facit, tamen aluo quoque citandæ poteſt proficere, vtque citius medicamentum demittatur, certe quidem manna admixtum medicamento citiſſime id defert.

At quę erunt, quantæque potiones, quibus tum humor in eum habitum perducatur, qui & ad educendum facilis, & ad nocendum minus idoneus ſit, tum corporis viæ molliores, & laxiores fiant, vt mihi videtur hæ potiones ad vtrumque rectè componentur, ſi ex pomis. Bugloſſo, vtroque fumoterra, & oxymellite erunt, nec erit inutile, aut alienum, ſi iecori, & renibus corrigendis cicoracea, & roſacea adijciantur, quibus rectè quoque glycirrhiza admiſcebitur, his quidem non ſolum humor, viæque parabuntur, ſed ſanitas illa, quam iecori, venis, & renibus procuramus, reddi poterit, maximè ſi ijſdem poſt purgationem corporis vtemur, aut alijs eiuſdem generis, de quibus poſtea proprie dicemus.

Ad modum medicamenti dandi illud quoque pertinet, pluries ne, an ſemel ſit dandum medicamentum, quæ res ab eadem humoris, & corporis ratione definitur. Corporis natura, & promptitudo, conſuetudo illa quotidiana emittendi eius humoris, vicinitas loci, vnde euocandus eſt humor, faciunt, vt ſemel dato medicamento & ſatisfacere corpore purgando poſſimus, vnde poſtea inutiliter repetatur, & debeamus, nam non ſolum labor repetitus ſuperuacuus, & opera medicamenti ventriculo aliena erit, ſed contiendo quoque quotidiano eius humoris impetu contraria, natura ſiquidem inde, quominus incumbit, eſt omnino ad contrarium impetum auocanda, quod cum facere contendimus extractione molienda, longe inde, vbi malum eſt, eam facimus, non ſemel illam protinus abſoluendo, ſed partito, & pluries repetendo naturæ impetu in contraria allicimus, medicamenti ergo multa repetitio impetum humoris non ad contraria, ſed in ventriculum citaret, quem alio potius auocare ſtudemus, potius ergo, quod reliquum ſub eſſe ſuſpicabimur, id per hæmorrhoidas natura in eas propenſa emittere vicina via nitemur, & ad auertendum valdè accommodatum, ſed de hæmorrhoidibus paulo poſt ſermo futurus eſt.

Interea, quæ ventriculo, & vijs in eum pertinentibus firmitatem quandam adſtringendo afferant, rectè dabuntur. At quo tempore hæc facienda ſunt, ſexto Aphoriſmo.47. Hippocrates author eſt, quod, cum purgandum corpus eſt, ipſo Vere id agendum eſt, Vbi Galenus adijcit quoque Autumnum ex proprio experimento, ratio præcepti huius eſt, quoniam morbi, cum timentur, ſunt præueniendi, nos ideo, qui hyeme maiorem ventriculi moleſtiam

hanc expectamus, & prætetea audiuimus eſſe animaduerſum, quod, quotieſcunque hyeme podagra fuit tentatus, (quod vero fuit ſub hyemis finem) tunc purgatio antecedentis Autumni prætermiſſa fuerat, propterea illa Galeni lege omnino obligamur, huic quoque Autumnali purgationi.

Hæc omnia diligenter a nobis in vſu medicamentorum ſeruanda ſunt, cætera, quæ ſuperius proponebantur, iam exponamus. Humidis in corpore intra modum continendis, & impetu illius humoris, ſi quis fuerit, retardando commodum exiſtimatur, ſi ille per hæmorrhoidas euocetur, quod non ſolum corpore ante expurgato poteſt rectè eſſe faciendum, ſed ante ipſam quoque purgationem, cum enim & ſanguinem detrahat, & minus eius humoris permittat futuræ purgationi medicamenti, faciet, vt ille humor a medicamento ad ventriculum minus prouocetur, poterit ergo pluries hæc euocatio moliri, præcipuè, quod ad auertendum in illam partem impetum rectè pluries repetetur, fortè ex medicamento catarctico poſt purgationem hæmorrhoides tumentes inuenientur, & tunc promptius, & vtilius aperiri poterint, ni tumebunt autem, natura in eas promoueri poterit, ficulnea folia attrita ſedi facile id præſtabunt, ſin hæc non proficiant, hirudines tunc ſunt ſufficiendæ, quæ vt iam non educant craſſum ſanguinem, certè & viam facient, & impetum naturæ eo auocabunt, quo ipſe via ſibi, & impetu naturæ dato feratur, Aloen aliquis, vt euocando per hæmorrhoidas ſanguini vtiliter, ſic non tuto humori ad vitam ſeruando dari exiſtimet, ac quod morbus poſtulet, id per ætatem humoris egentem non licere.

Verum quod ex cerebro ſolum eius vſu timetur, non prohibet, quin tam vſus certiſſimum quæramus profectum. At podagram mouet (inquiunt) cuius mali quoque accuſant malum cotoneum, incerta vtraque res, experimentumque incertiſſimum altera vero etiam abſurdo proxima, nam de balneis quidem nimium aperientibus rectius id quidem dicitur, quam de Aloe, quod quamuis ani venas reſoluat, quamuis in medio corpore venis id faceret, partibus tamen eminentibus id facere non creditur, quinimo illis robur afferre exiſtimatur, crebrum, vt dixi, huius vſum tamen vitarem, ne quod ad ſiccandum ventriculum ſolus humor diutius præter fluendo non potuit, id demum adiuncto aloe perficiat, nulla maximè pituita eum locum occupante, quæ exſiccandi vtriuſque rei vim poſſit retundere.

Iam conſequitur, quod de viſceribus confirmandis fuit propoſitum, id vt vidimus illæ quoque potiones, quibus humorem ad purgandum parabimus, viſceribus ipſis temperandis faciebant, quod tamen tunc cum viſcera nondum ſint humoris onere, & contagio libera, non facilè illud ornamentum recipiunt, integram ventriculus, & via in illum tanta egent adſtrictione, quanta ante purgationem tuta non eſſet, ergo poſt purgationem rebus eiſdem, ac prætetea magis adſtringentibus vtendum eſt, Extra guaiaco, & myrobalanis potiones dabant alias Medici, quod rectè factum videatur, pro ventriculi, iecoris, & renum ratione, guaiacum enim, præterquam quod purgat mouendo, elidendoque per cutim humores ex iecore, & toto corpore, non nihil quoque habet adſtrictionis ad robur ipſorum viſcerum, myrobalani vero, ſi aqua, in qua decoctæ ſint, datur, & ſi leuius adſtringant, ſicceorve, quam, cum totæ ipſæ capiuntur, robur tamen accerſent leniter adſtringendo, ſimiliter ſi eadem vis per macerationem excepta per potionem detur, ſic vero poſſunt quoque nihilominus refrigerare iecur, venoſum totum genus, & ipſos renes, quos tamen non plus iuſto adſtringent leniter adſtringentes ſic datæ, maximè quando renes non recipiunt protinus vim illam integram, ſed antequam illa eo perueniat ferè a corpore eſt ſuperata. Longè autem minus vincet earum adſtringendi vis, quoniam guaiaco coniunguntur, vbi ad vnitatem quandam mediocrem earum vis adſtringendi, & refrigerandi cum vi calida aperienteque cogitur.

Timori vero etiam dolorum articulorum myrobalani maximè poſſunt occurrere, & quicquid dicant Mauritani de adſtrictione myrobalanorum, quantumuis aſſentiatur illis Actuarius, fieri non poteſt, quin earum vis illa, qua præcipuum educunt humorem, nedum comprimendo elidunt, cum vi aliqua aperiendi coniuncta ſit.

Hæc ergo ſummo iure illi medici tribuebant, poſtea ad quod veriti ſint roridum humorem ventriculi iam abſumptum eſſe, earum vſum dimiſere, ne ventriculus magis tabeſceret, & contra lac ei dandum decreuerunt, ac bis, & tertio illud remedij genus tentarunt, cuius exſiccationis nullam notam eſſe iam a nobis oſtenſum eſt, quare neque putandum vllum periculum ab illis incumbere.

Si quis dicat, quòd exſiccantia in ſenibus vitanda ſunt, de vſu aſſiduo illud intelligendum eſt, prętetea ſi Galenus aloes vſum condemnat, non omnem quidem, ſed aſſiduum, & in ventriculis aridioribus, vt licet videre, Itaque longè minus nos myrobalanorũ vſum raro adhibitum verebimur, præcipuè quoniam exſiccatio ipſius Aloes priuat ventriculum ſuo humore, myrobalanorum verò exſiccatio non penitus priuat, ſed humorem potius in proximas, & circum ventriculum partes compingit, a quibus partibus ventriculus robuſtus factus poteſt ipſum rurſus reuocare, & eo facilius, quoniam, vt dixi, guaiaco coniunctæ non tam comprimunt, quin vias mediocriter apertas relinquant, præcipuè, quòd & ipſæ vi aliqua penetrante præditæ ſunt, per quam humorem proprium poſſunt edocere.

Hic tamen attente inſiſtendum, & videndum, ne cum ipſi ætati ſicciori melancholia genere ſuo ſicca adiungatur, quæ non poteſt non habere ſimilem ſibi in iecore vim, a quo procreatur, nimium ſiccantibus vtamur.

Hæc enim dictis rationibus officient, vti ventriculo robur, adſtrictionemque poſtulanti contra proficient, Ergo diligentia adhibenda eſt, nedum vni ſecundum eſt, dum vehementius eſt, alteri contrarium ſit, ita vt periculum afferat, ergo hac in re ego ſic mihi temperarem, primo potionum tempore ipſi guaiaco, quod exſiccet. Bugloſſi, malorum dulcium, glycirrhizæque ſuccum, flores maluarum, & vtriuſque bugloſſi aliquo modo inſererem.

Hoc vero pluribus diebus ſeruato poſtremo tempore per paucos dies ijs omnibus myrobalanos incoquerem, aut certe finito potionum tempore myrobalanos conditas ſolas darem, aliquando inuicem harum pro ratione corporis, & ipſius temporis roſarum flores ſufficerem, quæ non minus refrigerationis, & roboris, quam apertionis, & iecori, & renibus, atque ventriculo ſint allaturæ.

At quorſum guaiacum, in cuius vicem ad expurgandum, & roborandum aliquid aliud, & quidem leuius poſſet dari? poſſet quidem, at non omnibus omnino prodeſſet, quibus guaiacum, maximè, quod fuit expertum per plures annos nihil citius & proficere, & hoc penitus a podagra ipſum defendiſſe, vt, quo anno hoc remedium non præueniſſet, doloribus ijs laboraret, cui acceſſit tam longa iam conſuetudo ſeneſcente iam corpore, vt vna hæc ratio ad aliud remedij genus nos tranſire non permittat, potius ergo, ſi quid in eo

ſuperat,

ſuperat, illud adiectis contrarijs retundemus, & ita dabimus, ac ſi vel vni conſuetudini ſit conſulendum.

Duobus ergo ijs anni temporibus hæc ſeruanda ſunt, neque tamen æſtate, hiemeque ſine vllo præſidio, quod præcipuè ad viſcera tuenda faciat, dimittendus eſt, ſed æſtate ſaccharum roſeum dandum iecori, Renibus, & ventriculo plurimum profuturum, nam robur cum aliqua expurgatione, & refrigeratione accerſit, ſaccharum quoque ex floribus bugloſſi vtriuſque rectè dabitur, quod ſiccitatem caloremque mitigat, hieme vero roſam cum aloe componerem, aut darem myrobalanos ex ſaccharo, aut melle conditas, radices ſimiliter vtriuſque bugloſſi ſaccharo confectas, item & lactucas eodem percoctas, tum autem cucurbitam eodem modo paratam concederem, quorum ſi quæ frigidiora ſint, ſacchato ipſo molleſcunt.

Sed de his in ipſo victu dicemus, At forte quis putabit hic non licere præterire, neque aquarum thermarum, neque cauterij mentionem, peccatum, ſiquidem ſummum videatur, ſi in vetuſto morbo hæc prætereantur, quæ a medicis nomine ſacræ anchoræ quotidie cōmendari ſolent.

De aquis ſic ſtatuerem, quæ vehementius aperiunt, vti diſſoluendo adſtricta, digerendoque coacta, concreta ve in obſtructis malis ſecundæ ſunt, ſic in hoc morbo, in quo nihil eiuſmodi quæritur fluentibus ſatis ſuperque humoribus, vijſque apertioribus ſuo calore, & incitatione eſſent periculoſæ, neque non in metu podagræ contrariæ.

Quę autem ſolent renibus prodeſſe expurgando vna cum refrigeratione, & leui adſtrictione, illæ his humoribus maxime proficere poſſent, ne ad podagram inclinarentur, & præterea ventriculum confirmarent, in quibus numerantur Calderianæ, & ijs ſimiles, non vrgente tamen nimis malo, vt remedium vehementius potius eas præterirem.

De cauterio nihil eſt, quod me moueat, ſiquidem, & incertus ſum, num cauterium ad defendendam podagram profuturum ſit, nedum adeo pro futurum, vt reliqua auxilia, a quibus tam diu eſt tutatus, poſſint præteriri, & certus ſum durius cauterij remedium fore, quam vt poſſit fieri a fructu ſperando tolerabile, vt eius iam aliquis profectus ſit futurus, vt humores ad podagram idonei per ipſum educi poſſint, & ſi illi interius ſæpè infra perioſtia deſcendunt.

Vidi quidem per cauterium defenſos multos a coxendicis dolore, at tunc materia per loca magis ſublimia ferebatur, neque anceps ſum nihil penitus ventriculo profecturum cauterium humore infeſto nimiū prope ventriculum oriente, a quo loco cauterium retrahere humorem non poſſet, niſi toto corpore bene puro, & tunc demum leue commodum ex ea debili retractione haberemus, aut certe minori, quàm ſit vetus ille humoris in ventriculum impetus, neque vero in ambitu corporis huiuſmodi humor eſt, vt neceſſaria ambitus expurgatio cauterio locum faciat vtilem.

Hæc de medicamentis, & de manus ope dicta ſint pro tempore alijs quoque, vt nouæ res incident, in horum vicem ſufficiendis. Qua autem viuendi modo ordinandus ipſe ſit, dicere iam conuenit, ad ſanguinis nimium genus colendum, viſceribuſque ſanitatem reddendam, & defendendam, nam victus poteſt plurimum ad hæc omnia, quid tamen noui inſtituti afferamus, præter id, quod ei in conſuetudine eſt, nihil ferè eſt, habet ipſe memoriam eorum, quæ a ſuperioribus medicis ſibi tradita ſunt, & præſentibus quoque eſt obſequentiſſimus.

Dicam tamen aliqua, quæ non ita obſeruari ab illo mihi viſa ſunt; Incipiam ab aere, quamuis ipſe aeris, cœlique iniurias vitare conſueuerit, ſæpè tamen officij grana obuiam principibus viris prodit, & eius rei occaſione inſuetus cuique cœlo audet ſi committere,

A ſeu ſerenum, ſeu nubilum ſit, ſeu denſum, ſeu tenue, ſiue tranquillum, ſiue flatibus perturbatum, quod & ſi capiti potius, quam partibus propoſitis obeſſe poſſit, tamen ei qui aliter conſueuit ſubita illa a cœlo motio plurimum poteſt periculi afferre, ipſi quoque corpori, alioquin certè, quod ad humores pertinet bono habitu conſeruandos in his, quæ ab aere ſperati poſſunt, nihil prætermittit, ſi quidem æſtate Vrbini habitat, loco magnum perflatum habente. Piſauri hyeme loco Solem valentiorem ob formam ſuam recipiente, vbi, quamuis graue cœlum antiquitus haberetur obſtagnantes aquas, & depræſſum ſolum, humentiuſque, tamen aquarum illarum nunc periculum defenditur, & loci cauitas apertior facta, & omnis oppidi viæ ſtratæ ſunt, ac bene ſiccæ, &
B purgatæ, vnde cum locus ventis obiectus ſit, facile poteſt perflari, atque exſiccari, & a pleno illo vapore, & denſo liberari, propterea denſum quidem cœlum ibi eſt, non tamen admodum graue eſſe deprahenditur.

Huic vero corpori potius proficere videatur, cum ſit humidum, & ei humori mitigando, retundendoque opportunum, vti Vrbini cœlum eidem humori extenuando, & digerendo, quoniam eſt per quam rarum. Oppidi quoque Durantis, quo loco interdum eſſe ſolet per aliquot dies Autumni tempore, tunc cœlum eſt ſaluberrimum, quod de Nubilaria etiam dici poteſt, qui locus ſemper vna hyeme obuentorum impetum excepta commodam habet habitationem. De Imperiali diaerim Autumno ſummè etiam ſalubrem,
C non ita forte reliquis temporibus.

De Mira flore nihil dico, quoniam ibi habitare non ſolet, quamuis illuc ſæpe animi cauſa excurrat. De cibo autem, & ſi plura viderentur examinanda, quoniam principes Viri ſub aliorum illecebris viuere ferè coguntur, ſunt enim, qui nulla alia via, putent ſe poſſe illis gratificari, nullam aliam habentes, cum plurimæ ſint, & honeſtiſſimæ, & poſtquam auribus aſſentaſſe ſe non ſatis habent, palatui quoque id faciant eorum vitæ propemodum inſidiantes, etſi inquam hac de cauſa multa viderentur eſſe monenda, multa tamen non ſunt, quæ huic ſapientiſſimo Domino proponam, cum, vt dixi, ipſe tam bene ſingula nouit, tam obſequentem Medicis ſe præſtet, vt minimè cuiuſuis ſuaſu ducatur.

D Capita illa quidem ei dicunt eſſe propoſita, ac ſemper oculis ſubiecta, ne crebro vtatur, aut large his, quæ craſſum glutinoſumque humorem faciunt, neque aſſiduè ijs, quæ valenter extenuant, nam quæ craſſum, quæque glutinoſum ſuccum contrahunt, ad calculum ex arenulis componendum nimium faciunt, præterquam quod melancholiæ augenda ſunt, quæ vero extenuant ſuo longo vſu Renibus, & Iecori, & venis omnibus tum calorem, tum ſiccitatem augerent, vnde humida corporis fierent melancholia, præterea vias illas in ventriculum nimium laxarent, nimiumque ipſos canes, quorum generum primo quidem caſeus eſt, in quo & glutinoſus humor, & melancholicus eſt, nec parum caloris quoque cum vetuſtas ei acceſſerit, ut calculo gignendo nihil ſit caſeo uetuſto accommoda-
E tius, eſt etiam lepus (quamquam minimi recrementi res) ni admodum tenellus fuerit, ſunt cochleæ, uetuſtæ carnes, & animalium grauiorum, in his ergo eſt bouum caro, caprarum ſyluaticarum, ceruorum, & damarum, anſerum, pauonum, anatum, & gallinarum Indicarum, præcipuè, ſi inueterauerint ſalitæ omnes quoque carnes in eo ſunt genere, & belluarum omnium marinarum, item cancri quicumque, & gammari.

Sub glutinoſo genere eſt ſuilla ex his, quæ pedibus nituntur, ſunt oſtrea, ſunt tineæ, anguillę, & teſtudines, atque conchilia, ſub hoc quoque genere eſt illud nobile edulium, quod boni quidem ſucci eſt, ſed craſſi ad

Digitized by Google

A modum, & glutinoſi ex amylo, lacte, ſaccharo, & ſucco carnis, expreſſa ſunt illa omnia quæcunque ex ouis percoctis componuntur, & oua ipſa coctione durata, De pullis columborũ anceps eſt animaduerſio, Mauritani eorum vſum vituperant, Simeon Sethi author eſt, ex Græcis, quod eorum creber vſus ſanguinem craſſum, & atrum gignit, cum tamen Galenus cibum dicat eſſe calidioribus corporibus alendis aptum, vnde qui græcam diſciplinam ſequuntur, vſum horum pullorũ non damnant, quam nos quoque vt minus fallacem, nec promiſſis proponendis, ita aſſuetam ad alliciendos homines, vt Mauritanorum diſciplina eſt, libenter ſequimur, ſi tamen illud prædixerimus, quod calida auis cum ſit, eo nomine corporibus calidis rectè dari ait Galenus, quoniam quibus valetudinis proprium genus ſer- B uandum eſt, ijs ſibi ſimilibus vtendum eſt alimentis ſimile ſimili egẽte, vt nutriatur, vnde huic quoque corpori damnandus is cibus non eſt, cum conſeruare ipſius geous mens eſt, non tamen cum curandum eſt, & corrigendum. Vbi certiores, quòd ſenium corpora è ſuæ naturæ ſtatu in morboſum euocat, nos eius cibis calidioribus repugnare debemus. Sed hic parumper inſiſtamus in hac obſeruatione, ſcimus corpus cuiuſque magis ſine periculo, & lõgè facilius ali, ſi ſimilibus vtatur, quoniam illa facilius in ſuam naturam conuertit, vnde cum Medicis vacare aliquis nõ poteſt, aut in otio eſſe, & in quiete viuere ijs ſimilibus potius, quam diſſimilibus alendus eſt, alioquin a diſſimilibus difficile nutritur, quæ maiori cum labore in ſe conuertere neceſſe eſt, vnde ſequitur cum periculo agere eos Medicos, qui C homines ciuilibus neceſſitatibus detentos ſuis illis admonitis ſemper adoriuntur, vt contrarijs eorum generi naturæ vtantur, quibus ſuo corpori, quidquid naturaliter ſupereſt, detrahant, id enim eſt naturæ eorum difficilem facere nutritionem, & illorum corpora contrarijs degunt, qui dum negotijs detinentur Medicis nimis addicti ſunt, nimiſque illis obſequentes.

Propterea Galenus 6. Art. Medicæ admonuit non eſſe contrarijs vtendum ciborum generibus, vt corpora ab eo, quod in illis ſuperat, liberemus, niſi illius onũ fuerit, & quieta eſſe poſſint, nam tunc naturæ laborem eum ferendi contrariorum vim valentius, & tutius poteſt ſubire. Videat ergo Vir Illuſtriſſimus & Excellentiſſimus ne ad aſſiduum eorum ciborum vſum trãſeat, quos ad corpus emendandum contrarios ſuo ge- D neri Medici proponunt, niſi, cum laboribus, animi penitus fuerit expeditus, ne vna & animus, & natura corporis laborare cogantur, ſolent quoque Medici, proponere ſæpè quædam ad robur ventriculo, iecori, Cordique retinendum, in quibus ea, quæ in rerum extenuantium vſu fuit propoſita obſeruatio, ſimiliter neceſſaria eſt, quoniam in eorum vſu quoque homines aut bonitari Medicorum nimis obligati ſæpè falluntur, extenuantia ſiquidem, vna & robur afferentia præcipuè, quæ cordialia dicuntur, Medici ſolent plurimum laudare cuique ægrius habenti, dum apertioni, & extenuationi humorum, & robori viſcerum, & cordi intenti ſunt. Laudant ergo cicoream potiſſimum, cappares, & ſæ- E pè radices petroſelini, aſparagos, ſcolimos, & ſimilis virtutis res complures, laudant crocum, acetum, gemmarum pulueres, & ſimilia, laudant antidota, aquas ex herbis, & alijs calidis rebus per ignem expreſſas, quarum tamẽ rerum vſus, niſi purgatione corporis finiatur, niſi in extenuãtibus ille breuis ſit, vel parcus in ſuis illis cordialibus, & robur afferentibus, hęc malo ſuo ſucco corpora implent, & genere naturæ ſuæ valde venas, & viſcera calefaciunt, & exſiccant, quæ non poſſunt poſtea ſanguinem bonum procreare, ſed ſicciorem, craſſiorẽque, & magis etiam bilioſum, vnde in poſterum corpus malo ſucco ſemper abundet, quoties nos vidimus poſt diu curata a Medicis corpora illis impetigines, ſcabies, puſtulas, papulas, melancholias, & omnia hæc genera naſci, cum ſcilicet extenuantium, ac confirmantium vſus immoderatius fuit adhibitus, & ita, vt ei vſui extenuantium, neque purgatio corporis ſubiungeretur, neque poſt purgatum corpus vtilioribus alimentis poſtea nutrirentur, dicentibus tunc vero Medicis, & iactantibus illud ſuum, Naturam robuſtiorem factam medicamentis malis humoribus ad cutem amandis ſe exonerare, in laudem ſuæ inſcitiæ cõuertentes illud incommodum, quod ipſi inepte ſuo vitio attuliſſent, extenuantia ergo futuræ purgationi dirigenda ſunt, purgato vero corpore parce confirmantibus vtendum, & nutritioni meliori prorſus, & diu vacandum, alioquin priora illa vitanda ſunt, ſed de vitandis hactenus dictum, de pulliſque columbaceis concludendum, quòd eorum vſus ſenibus vt recrementoſis inutilis non eſt, quæ modo in cibis vtilia eſſe poſſunt, contrarijs in generibus compræhenduntur ea ergo genera accepta eſſe debent, quæ rerum mediocrium ſunt, quæ boni ſucci, non glutinoſa, non craſſa, non nimis extenuantia, non nimis calida.

quæ quidem minutius notanda non ſunt, aut ſigillatim perſequenda, cum, vt dixi, ipſe illa bene norit, hæc de his, quæ alendo corpori ſunt, inſiſtamus in his, quæ propoſito vitij generi ſunt contraria, & tantummodo, cum vacandum erit Medicis, ſunt admonenda, ex quibus nullum eſt, quin generis Medici non ſit, & ſi in cibis multa eorum grata capiantur. Ordiamur a radicibus, in primis, vt ſupra quoque dicere cæperam, eſt bugloſſi vtriuſque radix quocunque modo parata, quæ humori leniendo, temperandoque prodeſt, iecori quoque, & renibus eripiendo illis eorum calore, & ſiccitate proficiet plurimum, rapæ quoque ſunt, quas omnino vitandas eadem ratione non puto, ſi quoniam radicũ generis ſunt, crudumque ſuccum habent, coctura bene modificentur, ſunt cæpe, quaſi coctione ita mitigentur, vt eis acris illa vis dematur, ſique natura ab illis non abhorreat, aut Caput afficiat, quo & aluus mollior, & viſcera humentiora ſeruentur, ac, niſi calore noceant minus ex coctura conſumpto, nihil vitij habere videntur Hippocrate ipſo authore, & id facultatis eis attribuente, quod poſſunt oculis prodeſſe, radices ad extenuãtes, tanquam exſiccantes non aſſiduè adhiberem, ſequantur herbæ, in quibus vtile erit ſimiliter bugloſſum vtiũque ſemper, & aſſiduæ datum, lactuca aliquando proderit, nam hic illa non eſt, vt in quartanis exquiſitis fugienda, hic enim ventriculis, vt ibi, pituita non abundat, præſertim vero erit vtilis, cum calidioribus quibuſdam partibus ſit occurrendum, ac tum effuſe potius, quam timidè capienda, quando ſaccharo fuerit condita eius frigus retundente, humoremque coercente. Flores pariter malue, bugloſſi, ac etiam roſarum parari poterunt in auxilium huius valetudinis ex ſaccharo, ipſi fructus molles, & lenioris ſaporis vtiliter capi poterunt, tum virides, tum ſaccharo conditi, præſertim melopepones, vt ratio, & vſus oſtendit, deinde cucurbitæ modis omnibus paratæ, ficus etiam potius virentes, quam aridæ.

Aridæ vero medico & ædulij prima menſa ex aceto ſumendæ ſunt, ſic enim authore Dioſcoride renes a craſſis humoribus expurgant, pruna, ceraſaque dulciora, mora ipſa, ſi dulcia fuerint, fraga difficile habentur, quæ integra ſint, quoniam aut auſtera ſunt, aut acida, aut corrupta, & eius ſaporis, qualis eſt vini corrupti, mala citria ventriculo quidem grauiora ſunt, alioquin optima eſſe ipſe vſus oſtendit, ratio autem ſi quæratur, illa reddi poteſt, quod & humoris multi, leniſque plena ſunt, & quadam vi propria. Cordi proficiũt, quæ ſi cocta ex ſaccharo fuerint, leuiora ſunt, reliqua quoque malorum genera dulcia, & per ſe, & ex ſaccharo cocta, & liquata proderunt, quorum nomine neque ſinapica ex illis compoſitio, ſi parce ſinapim habeat, reijcienda videatur, citonia tamen non ita abundè ſumenda ſunt, ſed ſub cibi finem tantum, & parua parte, quæ ex ſaccharo coquenda ſunt, & mitiganda, Vna dam-

nanda nõ eſt, at cibus ille, qui fit ex tritici farina muſto liquata, & cocta non eſt laudandus, forte, ſi farina illa hordei eſſet, minus uitioſus duceretur, nouum illud cibi genus, quod noſtro tempore tandem prolatum eſt, malum inſanum dicũt, id ſi coctura bene mitigaretur, non erit omnino inutile, lac tandem minimũ habet melancholiæ, ac, ſi renum vitium ex eo nihil periculi minaretur, vt autor eſt Galenus, proculdubio eſſet accommodatum, ſi non admodum concretum, & liquidum tantum ſumeretur, at, cum non ſit neceſſarium alicui parti hoc cibi genus, ſit vero renibus tam periculoſum, omnino eſt circum vidẽdũ. De cibo plura dici poſſent nam infinitus huius rei campus eſt, at quoniam ſemper Medici præſto ſunt, nõ ſunt neceſſaria, cum ex propoſitis quidem rerum generibus huic corpori commodis, & contrarijs, poſſit fieri delectus a quocumque medico. Proximum eſt, vt proponam quæ de potione cognoſcenda ſunt, quæ quidem ſubtilius eſſent tractanda, quoniam cum in omni valetudine potio plurimum poſſ, quod ſemper multa pars eius aſſumatur cum cibo, tum vinum vero præcipue, quoniam magnarum eſt vitium, & maxime in hoc affectu, vt vidimus, multum ergo interest, quo vini genere vtemur, hoc humorem melancholicum mouet, illud mitem reddit, & profecto experimentorum ei rei valde reſpondet, quæ ab Ariſtotele primum (quod vidiſſe meminerim) prolata eſt de maxima ſimilitudine, quæ inter uini, & huius humoris naturã intercedit, cui adiecimus nos, quod vſus ſępius oſtendit, vinum, faciliime in huiuſmodi ventriculis, ſi potentius eſt, & craſſius, aceſcere, cum quo acore melancholiæ proprio naturam quoque eiuſdem melancholiæ ſubire eſt veriſimile, quod cum fiat facile, neceſſario ob vicinitatem naturæ vini, & melancholiæ id fieri ducendum eſt, ergo quamuis valentius vinum frigori frangendo ventriculi, & coctionibus iuuandis, & digerendis humoribus concretis faciat, tamen ob hanc naturæ ſimilitudinem, qua cum craſſum eſt facile eum auget humorem, omnino vitandum eſt. Huius rei, ſi ratio alia vltra naturæ ſimilitudinem tam dictam nobis vſu oſtenſam requiratur, neſcio an facile ſcrutari poſſimus, forte vinoſæ partes, quæ, quo vinum eſt potentius, eo ſunt plures, ac ſæpe craſſiores pro vini genere, & loci ratione, aquoſis, & liquidioribus corpus ſeipſum ſubeuntibus relictæ in ventriculo, qui frigidiori, & ſicciori humore eſt occupatus, in eundem humorem mutantur refrigeratæ, quem enim habent calorem, is, quoniam humido continetur, ſiccitate prius humoris frigidi abſorbetur, & reſtinguitur a frigore potius, quam foueatur, ſic ei eripitur vis ſua, quod faciliime fit, cum ſub mutatione eſt a ſuo ſtatu deductum, ergo inde quicquid reſtat, ſiccius cum ſit, ac frigidius melancholiam refert.

Alioquin ſi humidũ eſſet id, quod frigidũ eſt, & ſiccũ in ventriculo, vini vim non abſumeret, vis enim potius ſua natura calida eius humore nutriretur, cuius tandem frigus ſic nutrita ſuperaret, vti potius a frigore obſiccitatem vincebatur, ſic, ſi pituitam potentius vinum ſubeat, & ſummopere facit concoquendæ, quod, vt diſci, forte prius vſus oſtendit, quam ratio quæſita ſit. Vinum ergo craſſum, & potens eſt fugiendum, longe magis, ſi aſperum, auſterumq; fuerit, quoniam tale poteſt facile a melancholico humore ſuo humore, & vi priuari, & in illius naturam conuerti, imbecillum vinum, & tenuius, quod citius calore concepto mutetur, non ſolum minus oberit, ſed melancholiam humore ſuo, & calore leni liquabit, & cito in ventriculi corpus ſubiens non habebit aliquam nocendi vim, vel ſi auſterum mediocriter eſſet, modo ne adeo auſterum ſit, vt & craſſum, & adſtringens nimis, ſi potentius vinum calore præterea acri ſuo obeſt mouenda nimis melancholia, antequam ipſum penitus mutari calore concepto poſſit, vinũ hoc imbecillum ea quoque noxa vacabit, vt vacat aqua ex aromate aliquo percocta, cum ſiquidem humorem nõ mouet, lenitum ſuo humore liquat, quæ, ſi cruda ſit nul-

A lo aromate eius frigus frangente, per ipſum frigus durat melancholiam, vnde illa poſtea magis reſiſtat viribus ipſius corporis, & ſit ad offendendum valentior, quare concepto, ſcilicet demum calore coctionis cum ipſo cibo mouetur. Auſteritas antẽ in hoc vino leui, in quo nullum periculum eſt, facit, vt ventriculus robur recipiens ſit validior ad eum humorem ſuperandum, quæ auſteritas in vino valenti, a quo offenſa magna eſſet, periculum augebat melancholiam indurando, augendoque, articuli quoque ſi circa ipſos aliquis metus fuerit, ut ualentius uinum non patiuntur, ſic ex ea auſteritate profectum maximum ſentient, Verum hodie in uinis quoddam aſperitatis acumen quęritur, cuius ratio neque auſteritati, neque acori conuenit, neque ex utriſque conſtare uidetur, minus acritudo eſt, id enim acumen longe

B ge ab eo diſſidet, quod aceti, & rerum acrium eſt, ſolent homines quærere hunc ſaporem iniectis aut in muſto meſpilis, aut in uino ipſo uuarum internis acinis, interdum prohibito muſti feruore, ſæpe ſcilicet ipſum agitando, ne bulliat, aut alio modo eius coctionem prohibendo, quare non poteſt aliunde is ſapor exiſtere, quam quoniam in crudo uini humore non bene percocto excitatæ ſint tenues, quædam particulæ, ſic uero poſſunt eſſe excitatę, quod calor crudas partes extenuarit, moueritque deinde aliquo modo ſolutus, fractusue illas non digeſſerit, unde acumen illæ quoddam retinent in tenui ſuo corpore, quo quandam acutam, ac ferientem ſpeciem acris ſaporis præbent, parant loram ad delitias, cui ſaporem eiuſmodi omnibus ijs artibus quærunt, a qua, ut dixi, Illuſtriſſimus, & Excellentiſſimus Dux ſe

C minimum offendi ſentit, cuius rei alia cauſa non eſt, quam quoniam robur uentriculo affert, humorem non mouet, & potius incidit, & diluit, & ualde delinit, facere ad hoc poteſt maxime, quoniam uentriculum habemus minime per ſe frigidum, aut imbecillum, qui poſſit uinum eiuſmodi crudius quidem, ac uere frigidius, ſed mutabile admodum ſuperare, antequam calorem concipiet tantum, quantus poſſit humorem incendere, ac irritare, qua re dulce uinum carens eo commodo roboris afferendi, quin potius noceat relaxando, me quoque autore, dimitteret, etſi dulcedine humori malo mitigando ſit. Vetuſta uina eadem ratione, qua potentiora uitarem.

Quid de vinis medicis? ex ijs, quæ diximus, res facile poteſt definiri, nam, ſi factum ſit uinum ex rebus cor-

D pus expurgantibus, & aperientibus, non eſt utendum eo, niſi tempore purgationis, cuius rei ratio a Galeno ſatis clare eſt propoſita, & a genere huius corporis ſummas habet neceſsitates, ſi autem ex vinum & rebus demulcentibus confectum ſit, ut de boragine, tunc non multum laborem, eo ne uti uellet, an non, quoniã tam parua uis huius herbæ in eo eſſe poteſt, ut parum prodeſſe poſſe iudicem. Alba urina tam ſunt huic regioni in conſuetudine, & a ſolo huius loci, ſic proprie proueniũt vt longe accommodatiora, & conuenientiora ratione loci, quã nigra videantur, quare quamuis noſtrates medici in metu podragæ alba uina imperent fugienda, hic rum non ita eorum uſum timerem, præcipue, cum & genus corporis album potius, quam alterius coloris uinũ deſideret, & auſterum uinum iam fuerit imperatum ae

E ticulis tam utile, ſed de potionibus hæc ſint ſatis.

Communiter id uelim eſſe admonitum in cibis, ne tanti faciamus, quemquam autorem quanti ipſum ægrum, natura enim citius quibuſdam ſibi appoſitis, & gratis nutritur, quamuis minus bonis, quam faciat melioribus quidem, ſed ingratis, in quibus ſemper tractandis multo plus laborat, atque hæc de victu, nam de tempore eius ſumendi ipſe bene doctus eſt, & nunquam nõ interponit id temporis, quod coctioni ſit ſatis. De prandij uero, & cæne modo dubium non eſt quin in ſenio mos ſit tenendus, in quem quoſdam ab hinc annos trãſiuit, qui cænam largiorem ipſo prandio ſumit.

De reliquis quoque minus multa dicenda ſunt, nam certe non eget, ut ipſum nos denique aliqua ratione u-

ctus

ctus ordinemus, niſi ab eo id peccatum vitandum ſit,
quod quādoque inane cito ſurgit, quamuis per noctem
minus quieuerit,& ventriculi labore valde fuerit tentatus,& non ſolum ſurgit,ſed ſæpe quoque & ambulatū,
cum quieſcere, redormire, aut certe in lecto ſe continere deberet,neque vllo labori ſe,neque negotio credere,
quoniam præter alia multa pericula id eſt certiſſimum,
quod cruda materia ex labore excitata caloris vi nimiū
funditur,& fuſa quidem cruda tamen anguſtiores vias
ſubit,in quibus cruditate ſua retardante ſubſiſtit, & ex
ea mora frigeſcens cogitur,coacta glutinoſa eſt, & hæret,ex quo multa mala naſci corpori poſſunt, quare inculcent ei Medici hanc animaduerſionem, quæ neglecta ſumma afferet pericula,id quoque ei eſſet admonendum,videndumque diligentiſſime,ne inter capiendum
cibum negotiis,vt ſolet,grauioribus,vacaret,vnde ſæpe
neceſſario animos perturbatur,præcipue vero, et illud
eſt periculoſum,quod quam facillime excandeſcit, vnde cibus conturbatus facile attollitur, & qui in ſolo ventriculi non ſolet corrumpi, ad os eius aſcendēs facilime
vitiatur, vnde mille pericula trahuntur,ex quibus illud
eſt certiſſimum,quod cum quotidiano illo humore mouetur, & offenſam auget; Neque de ſolicitanda aluo
reſtat aliquod magni momenti admonendum, optimo
enim aluus ſemper reſpondet, & fere ter die deſcendit
niſi in hoc quoque illud fugiendum ſit,ne vtamur eodē
ſemper clyſteris genere,præterquam quod enim conueniunt alia hieme,alia æſtate, quod hieme aliquid tepidioris naturæ ſit inijciendum,quam æſtate, id non eſt
leue,neque nouum,ſed vt magni momenti ab antiquioribus medicis obſeruatum,& proditum, quod nullum
medicamentum in vſu habendum eſt, quod ſemper ſit
ſimile,nam vel natura id ſibi facit domeſticū, vel ſi dānum ab eo aliquod timendum ſit,id certius,firmiusque
habetur,& altius inſidet. Præterea varianda quoque
vis clyſteriorum,quoniam,cum acria in ſenibus fugienda ſint,hoc eſt aſſiduus eorum vſus non admittendus,
tamen quia hæmorrhoides eſſent ciendæ, aliquid aliquando acrioris materiæ videndum eſt,vt eſt, hiera, &
ſimilia, quæ, quanto difficilius ipſe tolerat,cum aluus
inijcitur, tanto validiora ad eum profectum reddendum ſont futura, atque ijs tota ratio viuendi compræhenſa eſt,& omnis vitæ ordo explicatus,nam de Venere locus non ſupereſt,vnde videmur totam curandi,ſeu
tuendi rationem eſſe complexi. Hæc nobis cum animaduerſa,tum cōſiderata,& prouiſa ſunt ad ipſius tuēdam valetudinem quibus ſic propoſitis quantum ingenium meum valebit,alia quoque pro temporis, ætatis,
& loci ratione,& pro ijs,quæ noua inciderint quotidie
excogitabo, atque adnotabo. Interea hæc ſeruanda
eſſe iudico ad eius valetudinem defendendam, ſi quid
vero reſtat,quod ad articulorum,& renum affectus, ſi
fortè acceſſerint, propulſandos pertineat, id breuibus
expediam.

Articulorum quidem dolori,cum aliqua nota eius aduentum metum fecerit,reprimentia, leuiora tamen admouenda erunt,& vias colligentia, vt lotiones ex aqua
maris,aut certe ſalita. Eo tempore aquæ ſimplicis lotiones ſemper vitando,vel ex vino, in quo roſarum folia incocta ſint,adiecto ſale,& aceto, vbi vero materia
iam aduenire cœperit, in vaſa reprimenda erit, ſicque
articuli exonerandi,quod fieri nec facile, nec tuto poterit,niſi corpus humoribus fuerit penitus leuatum, nam
neque vaſa repulſam materiam recipient. Et ea penitus in membranas,& perioſtia defigetur, valentiora ad
reprimentia erunt, ſi addatur. Alumen. Nuces Cupreſſi,balauſtia,& id genus talia,quibus ſi addenda aliqua ſint,quæ naturæ articulorum apta habeantur, ea
erunt. Betonica,& chamepitis. Vinum hoc tempore auſterum ſit,& nigrum non calidum, certe egelidū,
ne calore alliciat.

Dolore autem iam moleſtiore facto, eum aliquo ex
reprimentibus dictis oui luteum,vel ex eo oleum expreſſum cum oleo roſaceo,aut mirteo, & pulpa caſſiæ ſili-

A quæ,vel,quod vtiliter ſæpe fieri vidi. Cato bnuilla cruda,quæ ſi maximus dolor cum calore fuerit,in frigidiſſima aqua ſolet prius diu haberi. Vel puls ex pane, &
lacte luteis ouorum cui cortices medij nucleorū pineorum immixti ſint, atque etiā,quod quidam experti ſunt
cortices medij. Aliorum,nam conſiſtente morbo reprimentium vis minuenda eſt,nunquam tamen ex toto remouenda,nam mirum eſt, quæ pedes vel purgatiſſimo corpore ſemper nouæ materiæ excipiendæ obnoxij ſint.

Si calor ſentiatur,etiam Caphura ijs adiungenda erit
quæ quamquam initio caloris ſenſum mouere videatur
tamen paulo poſt multam relinquit refrigerationem,
vel ſi liquata ſit ex valentiſsima aqua vitæ dicta. Sin calor multus nō ſit,crocus ei cataplaſmati admixtus bene
B faciet. Stercora quorundam animantium, (nam quod
quidam admiſcere,humanum quamquam idoneū ſit,
fœda res nimis videtur,) vt bouis. Capræ,equi, Aſini,
opportuna ſunt, præſertim pro tempore mali adiectis
aliquibus,nam & acetum,& alumen, & olea nonnulla
præmiſceri conſueuere. Laudant quidam oleum ex cera,etiā ex iunipero,ſed cum adſtringentibus miſcenda
ſunt,& materia iam refrigerata, miſcent ergo quidam
cum his oleum ex cochleis,quidam alia eiuſmodi. Sal
quidam colliquant, & cum oleo permiſcent,nitrum alij,aquæ vitæ herbas omnes aptas exſiccando macerant & eam adhibent.

Eſt valde idoneum articulis modo frigida occupatis
oleum ex Terebynthina per ignem expreſſum, nunquā
reprimentibus ſeu adſtringentibus prætermiſſis, nam
C pars ea nimis prona eſt, omniſque laxa. Itaque vinaceorum calidorum ſuopte calore halituoſo ſolet maxime prodeſſe,ſed tempus breue eſt, quo eorum copia eſſe queat. Doloribus vtile experti ſunt illud multi,quod
ex ſucco abſynthij,& raphani,rapæ eſſe ſuccus non videatur alienus, vt ſuccus eſſe Braſſicæ, nam exſiccant
valde & quodam aquoſo humore tenuibus, & calidis
partibus introducto poſſunt dolores lenire,braſſica vero non longe abeſt à raphani,& rapinam,vnde antiquitas raphanus vocaretur, & noſtris temporibus rapum
etiam habet eius quoddam genus. Sed defenſiua ſunt
in ipſis cruribus apponenda,quæ materiæ defluxum inhibeant. Tutum certe remedium, & maxime aptum
videtur,quod fit ex vino,cui myrtha incocta ſit ſeruata
interea ea viuendi temperantia, qua neque bilis magis
D ferueat,acriorque fiat,neque ſanguis bileſcat. Contra
tamen materia non augeatur. A vino etiam abſtinendo,ne motus citetur fluxionis, & quanquam ventriculus poſtea moleſtiam illam ſuam eſſet magis ſenſurus,ea
tamen in tantis doloribus tam reſpicienda non eſt. Doloribus certo auferendis podagræ facit illud vnguentū
ex ℥. 1.s. Diapopuleonis & ℥. 2. opij Thebaici cum aceti
momento. Sed non eſt niſi in maxima neceſsitate dandum ne intemperiē nimiam articulis imprimat. Alioquin certe in aliqua neceſsitate certiſſimum remedium
eſt,& vidi in medijs doloribus per vſum huius vnguenti vix ſemel,aut iterum adhibiti hominem ſine dolore
aliquanto ſpatio fuiſſe,& interea ambulaſſe, cum præſentibus doloribus ne attingere quidem ſolum pedibus
poſſet.

E Sed a podagra ad renes me refero,ac dico, qđ diuretica non debent niſi purgato penitus corpore adhiberi, in quibus flos Caſſis quidem eſt, ſed tamen liberius
eo vti poſſumus etiam corpore minus purgato, quoniā
ille urinæ uias,& humores potius lenit, liquatque liquore tam ſuo humidiori, ſic urinam mouendo, quam
calore aliquo,ut diuretica ſolent,flos ergo Caſsis ſiliquę
quocunque tempore poteſt, & admodum utiliter dari
qui leuiter arenulas educet,cui cum maiores uires adiūgere uoluerimus, puluerem etiam ſiliquæ adiungemus,
ſed purgato corpore,cum opus fuerit, proprias res perſcribemus de illis,quæ calculo exturbando faciunt, cuius generis ipſe habet aquas arte multa paratas, ut non
ſit neceſſe orationem longius producere,in quorū qui-

dem

dem uſu ſemper à lenioribus erit ordiendum, & à minori modo ad iuſtum eorum modum accedendum. Sed certe nimius fui, præſertim, quando mihi ſermo eſt cum ijs Medicis, quibus hæc omnia notiſſima ſunt, tum verò ſemper ipſis præſentibus ſunt tractanda finis itaque hic eſto meæ orationis &c.

Illuſtri & Excellentiſſimo Domino Barhtolomæo Guarinonio S.Q.M. Phyſico Primario &c.

CONSVLTATIO CCCLXXXVIII.

Diſputationem hãc, quam ab hinc fere biennium ad T.E. miſeram. Poſtea tu ſępius à me rurſus efflagitaſti. Interea aũt ille, de quo agebam Dux præſtantiſſimus eſt febre conſumptus, vt, propterea eius euentus hiſtoriam vna cum hac ipſam diſputatione coniunctam ad tę opportune miſſam iri exiſtimarim, ſic quã breuiſſimæ potui eam ijs literis compræhendi. Quartana febris Sereniſſimum Ducem primo ſimplex inuaſit, quę tum à Medicis paruipẽderetur, præcipue ijſdem diebus non nulli ſeniores homines quartanam febrem quarta acceſſione euaſiſſent, quæ res mihi noua non erat, quoniam alios etiam ſenes ita conualuiſſe obſeruaram.

At hæc quarta acceſſione duplex facta eſt, & longiores valde acceſſiones habuit, ſub qua, ac præſertim ſub frigore atrum humorem euomebat, illumque valde acidum, & feruentem, ſed non admodum multum, cuiuſmodi à me in diſputatione eſſe in ventriculo fuerat iudicatus. Quo porrò vomitu poſt paucos dies quieſcente triplex ipſa quartana febrix extitit, quæ acceſſionibus adeo longis eſſent, vt continuaretur, nec multo poſt penitus continua eſt effecta, ac ſine vllo frigore increſcebar; ſemper quidem maior facta vſque ad vitæ finem. Tanta ſcilicet fuit congeſta in eo illius humoris copia, vt iam non amplius à natura poſſet eijci, & demum ne è venis quidem propelli, minus in illis à putredine ſuſtineri. Quemadmodum facile prouiſu fuit conſiderata ea corporis conditione, quæ in diſputatione deſcripta eſt, adeo, vt, cum primum mihi allatum eſſet, ipſum quadam leui febre initio correptum fuiſſe, quam Medici occaſione deſtillationis fuiſſe dicerent, ego eam & quartanam fore, & homini necem allaturã pro certo affirmaui, & Comin Hieronymo Florido, q me de ea febricula certiorem fecerat, dixi, vt ſuis hoc renunciaret, atq; Epiſcopo Foreliuij, & alijs, qui intereſſent Medici ſalutem diu pollicebantur, poſtea verò ſæpè modo ſalutem in propinquo eſſe, modo mortem inſtare aiebant, vt ipſi in hanc, vel in illam acceſſionis partem incidebant, & quoties iam de ſalute deſperandum videretur, tunc febrem eſſe malignam, & venenoſam dicebant, atque ad bezaar confugiebant, & multa alia commiſcebantur, quibus mortis cauſam attribuerent. Malignitatis certe nulla euidentia ſigna erant, nam niſi ad extremum vires nunquam aperte imbecilles cognoſcebantur. Sub febris quidem compræſſionibus, vt ferè fit, pulſus, & alia virium imbecillitaté præſeferebant, tunc verò Medici ſerio mortem in limine eſſe dicere, & venenoſitatem, imo venenum eſſe in cauſa aſſeuerare, & eum non poſſe noctem inſtantem ſuperuiuere aſſerere.

Qui tamen paulo poſt calore febris emergente ſalutem certiſſimam, & in proximo eſſe affirmabant, & interdum quinque tantum dies ad integram valetudinẽ, & vires recuperandas poſcerent, quæ res non ſemel eis contigit, ſed plures, vt ſæpè numero eadem die, vel quaſi hora extreme repugnantia loquerentur, E quibus Medicis vnus, qui maximi nominis in tota Europa eſſet, admirationi rogantiũ occurrebat, dicens ſe nulli vere iudicium ſuum indicare, præterquam amico cuidam ſuo ſingulari, quem tamen nominare nollet, ſic principibus viris, & maxime Ducis ægroti filio, ac coniugibus vtrique multam mouit indignationem. Ibi ego ex præteritis acceſſionum rationibus futuras compræſſiones præuidens, horaſque earum prædicens, tum terrores, & reſponſa Medicorum ijſdem horis futura ante oculos ponens videbar vaticinari, melioribus tamẽ horis ſemper eundem mortis metum profeſſus.

Quæ porrò mors ſub acceſſione incidit ſub compræſſione primum viribus collapſis, ſtrangulatiſque ſub calore poſtea paulatim diſſipatis. Recordor me aliquos decrepitæ ętatis vidiſſe ſimplici febre quartana extinctos, eaque intermittente, qui ſub horrore maximo illo concutiente deceſſiſſent. In hac inquam febre vires nunquam malignitatis indicia præbuere, nunquam vrinæ ipſæ, quæ exuſtionis ſolummodo indicia continerent, non etiam mali generis putredinis, vt feciſſent, ſi fuiſſent confuſæ & perturbatæ. Nullum delirij genus habuit, quamuis caput interea valde afficeretur, ne poſtremis, quidem diebus, quibus per ſpirituum conſumptionem, & refrigerationẽ ab halitibus melancholici humoris, vna cum defectu ſpirituum inductam facultates cerebri infirmabantur, vt enim imbecillitas ad frigus, & defectum ſpirituum ſequitur, ſic peruerſio, & turbatio actionum ad putridos vapores præſertim verò cum illi multæ ſunt putredinis.

Extincti ergo corpus, cum eſt diſſectum ventriculum habuit atri ſucci plenum, tanta copia, vt vix calice cõpræhendi potuiſſet, per mortem nimirum laxatæ venæ humorem elabi permiſerunt, venis ventriculi valde magnis, & atris. Ipſius verò humoris nigredinem rubor aliquis occupabat. Splen erat exiguum, quemadmodum in diſputatione vidiſti à nobis coniectatum, Iecur valde firmum, & bene ſolidum, nec tamen magnum. Habitus corporis admodum carnoſus, & adeo pinguis, vt pinguedo omnia inteſtina, & viſcera occuparet, maximè quidẽ Renes, & cor, Ea verò pinguedo, quã omenti eſt, ventriculum totum amplecteretur.

Hæc T.E. volui ſignificare, vt de noſtra diſputatione non ſolum rationibus expendendis, ſed euentu ipſo conſiderando melius poſſit iudicare, & veram artis medicæ diſciplinam hac etiam occaſione commendationis cariorem habere. Vale Piſauri 8. Idus Octobris Anno 1574.

Tuæ Excellentiæ addictiſſimus.

Chriſtophorus Guarinonius Fontanus.

Pro ſpectato viro D. Io. Bernardino Toniallio habita cum Beroldo, die 5. Maij.

CONSVLTATIO CCCLXXXIX.

Profecto Vir arte nobiliſſime benè exiſtimas, hũc, ſcilicet virum ex medicinis corpus expurgantibus parum auxilij accepturum, non dixerim, quoniam alias parum acceperit, ſed verius, quoniam, vt res ipſa mihi ſeſe oſtendit, malum hoc eſt eo in loco, nempe in neruis linguæ, à quo per medicinas corpus expurgantes ferè aueli non poteſt, cum tamen euacuatio corporis ſit neceſſaria, antequam pars ipſa affecta diſcutientibus exagitetur, idcircò purgantia corpus ipſum omnino ſunt adhibenda, à quibus non id quod quærimr compleri poteſt, ſed ſine quibus tamen nullo modo attingi poſſit.

Hoc igitur ſtatutum ſit, primò purgationem corporis totius eſſe neceſſariam valdè, vt communis eſt obſeruatio in omnibus curandis particulis. Alia eſt propria particulam affectam ſpectans, vbi oportet ipſum partis affectæ malum, & naturam diligenter videamus.

Motus

Motus linguæ læſus eſt, cum vir is ex apoplexia ſexagenarius euaſerit, motus inquantum linguæ imminutus, non guſtus, aut ſenſus, neque motus omnis, at omnino impeditu eſt, ſed ille tantum, qui formandarum vocũ, exprimendarumve literarum eſt impeditus, quod eſt iudicio non anteriores, ſed poſteriores cerebri neruos occupati non, quod neruorum corpus plenum ſit, nam conuellerentur muſculi, ac lingua ſimul, ſed, quod origo ipſa neruorum tantum ſit obſtructa, quæ in poſteriore cerebri parte.

Vnde mirum non eſt, ſi & læſione prope memoriæ locum etiam ipſa memoria infirmior ſit reddita, quare intra os capitis læſionem eſſe omnino hoc argumento conficitur, & ad ceruicem, occiputve potius pertinere, & præterea ex memoriæ offenſa materiam frigidam eſſe, quæ tamen aut non omnes, aut non omnino neruos illos impediat, cum non omnino motus linguæ impediatur, iter, viaque, qua humor illuc progreditur, cerebrum eſt, a quo nerui & ſpiritum, & alimentum accipiunt, ergo illa aut a capite tantũ, aut etiam a toto corpore capitiſue partibus per cerebrum ad occiput, & tandem in locum affectum, qui eſt interior neruorum pars, non exterior, vt in conuulſionibus eſſe eſt veriſimile. His ita propoſitis apparet altera obſeruatio neceſſaria, quod cum capiti ſint adhibenda, quæ exſiccent humorem, calida tamen valentiora vitãda ſunt, nam neque tam poteſt perfici totius corporis euacuatio, quin calidis valentioribus capiti adhibitis aliquid in caput attrahatur propter locorum horum naturam, & ſitum, neque cognitu facile eſt, quando nã euacuatio illa ſumma perfecta eſt. Ordinem vero hũc nobis hæc demonſtrant, vt corpus vniuerſum prius, deinde caput euacuetur, a loco reuellatur, tandem deriuetur, atque extrahatur humor neruos impediens.

De vniuerſi quidem corporis, ac partium reliquatũ euacuatione cogitantes, videamus primo, quid humor ipſe poſtulet ea ſua natura. Eius natura ſane vel melancholica eſt, vel pituitoſa, vt fit fere in huiuſmodi affectibus. De pituitoſa Galen. in aph. 25. libri ſecundi dicit, eo lento humore neruos male compleri, quo nerui aluntur. De melancholica dicebat ille, ſi ad corpus vergat apopleſiam, ergo & paralyſin, ſi ad mentem melancholiam parit. Frigidus igitur omnino eſt, quamuis effectria cauſa fuerit iracundia, quæ mouet humores. Pituitoſum vero ego potius, quam melancholicum humorem ipſum iudico, ſi corporis frigidioris, & humidioris tum genere, tum ætate ſexaginaria ſtatum, ſi capitis ipſius naturã ex animi actionibus cõſidero. Quocirca omnino in pituitam ſpectatem, & in vniuerſi, & in partium purgationibus. Totius quidem corporis fiat euacuatio per ea primum, quæ communia ſunt, & quoniam habet paratum Rhabarbarum cum paſſis, eo non libenter vterer loco eorum quibus ſolemus aluum emollire, quoniam hoc potius ad expolienda viſcera, quam ad primas vias purgandas idoneum eſt. Expedientibus igitur, ventriculum primo ab ipſa pituita, & crudo humore vterer.

Deinde ſyrupis ex betonicæ ſucco, & oximelle, vel etiã melle roſaceo, ſubinde medicina aut per catapotia, aut per potionem, in qua agaricus omnino ponendus eſt, vel illud nouum medicamentum radicis mechioacan darem, ſi recens habebimus interpoſitis ab alio medicamento valentiori potionibus generis ad parandum ſuccos, validioris vt de betonica compoſita, de ſtœchade, & alijs. His faciendis loco opportuno interponerem detractionem etiam aliquam ſanguinis per cucurbitulas dorſo affigendas, non quo ſanguinem diminuerem, ſed quo omnino corpus leue fieret, & motus humorum a capite in exteriores partes auocaretur, propterea illis peractis fere rurſus ſæpe cucurbitulas affigendas ſine ferro cõſulerem, vt materia a capite illuc ad cutim euocaretur, Veſicas in ſcoptulis excitarem. Caput poſtea euacuarem errhinis, maſticatorijs, in quibus Cornelius Celſus ponebat laſerpitium, atque ſynapim ore tenendam, quæ digeſtioni etiam inhærentis materiæ ſunt vtilia, tandem caput exſiccarem lotionibus, atque ſtillando aquam thermalem illam potiſſimum, quæ in agro Lucenſi Corſena eſt, opportuniſſima enim ea ad exſiccandum eſt, & ibi parata ſunt omnia, quæ ad eam gradatim ſumendam requiruntur.

Apoplecticas nimis calefacientes reijcerem, ne in caput maiorem vim materiarum attraherent. Dempto vero ſic ea capite humore, & capite firmiori facto, ſi nerui humorem ſibi infarctum non digerant, & adhuc impediri nerui reſtiterint, ego affigerem rurſus ceruici cucurbitulas, ſaltem ſine ferro, & cum igne multo, vt impoſitæ diutius hærerent, atque ad cutim materiã extraherent. Sic veſicatoria dicta affigerem, vnctiones que ceruici valde exſiccantes adhiberem, vt ex oleo rutaceo, hypericonis, vulpino, de caſtoreo, de coſto, de electro, de terebenthina, & ſimilibus, in linguam, & os etiam ingererem, quæ item exſiccant, vt aquam ſiue oleum garyophillorum, vel caſſiæ odoratæ, vel aquam vitæ, vel oleum nucis moſchatæ, firmanda interim membra confectionibus illis maioribus Aurea Alexandrina, theriaca, myrtidato, & continenter humores a viſceribus principibus oxymelle potiſſimum ſquillitico expurgando.

De victus ratione dicere eſt ſuperuacuum, nam & longiſſimus morbus eſt, & non poſſumus multis etiam interdicere, cœna tamen parciſſima ſit, & vini vſus exiguus, cibus nunquam plenior, diurnus ſomnus nullus.

Minime conualuit, ſed anno poſt ſecũdo, apoplexiæ caſus ſublatus eſt.

Veſicæ excitabantur hoc cataplaſmate ℞. Cantharidarum ʒ. 2. Medulæ fermenti ℥. ſ. Aceti acerrimi ſcillitici q. ſ. m.

Pro Hieronymo Amareolo Mediolanenſi tertiana extenſa laborante, & inſaniente, habita cum Beroldo.

CONSVLTATIO CCCXC.

IN hoc corpore calidiori præcipue, quod ad iecur pertinet, accedẽtibus multis in viuendi ratione cauſis, facile fuit febrem huiuſmodi concitari. Nam cruditatibus ſæpe ventriculo oppreſſo, iecur inde calore attrahens, crudis primum, deinde etiam calidis humoribus vniuerſum venarum genus replet, cum partim acri calore aſſet, partim etiam concoquere nimis crudũ nõ poſſit, cuius tenuiores partes acriores, craſſiores vero lẽtas magis reddit, ac craſſas, vnde viæ anguſtiores impediuntur, & perſpiratio per corporis ambitum facienda ſic illis craſſioribus humoribus refertum.

Verum hæc omnino febrem quamcunque poterant excitare, propria autem videnda ſunt indicia, quibus ſane febrem exquiſite dignoſcamus, nempe, quæ morbi natura, & magnitudo, qui modos, ſeu mos, quæ etiã ætas, ſeu motus. Cæperunt hæc primo die ſola corporis inæqualitate dolori capitis adiuncta, ſecundo die ſine inæqualitate febris ſolo feruore infeſtauit, inde ſeruatis quotidie imparibus tamen acceſſionibus, & continuatis ipſum afflixit, vt quarto die ſummam magnitudinẽ ſuam compleuerit, poſtea alternis diebus leuiores, alternis vero grauiores acceſſiones habuit, quæ in prima die tantum cum frigore, & inæqualitate fuerunt, nunquã tamen integrum ipſum relinquebant.

Duæ itaque erant febres, quarum vehementiſſima ea fuit, quæ in ſeptima die, quarta ſcilicet acceſſione, ſummum habuit incrementum, & ſeptima acceſſione ſua finita eſt, (ſi conſidero alterum quemquam diem quo accedebat.) Altera prius minor, poſtea increuit, nam ſequenti die ſtatim diuerſum acceſſionis genus, & quaſi nouum habuit, quam ego quidem non febrem

nouam

Digitized by Google

nouam cenſerem,ſed eam,quæ diebus,quibus ſuperior
quieſceret,tenuior veniret,atque ſine frigore,vrinis fla
uis potius,quam luteis,quanquam tenuioribus, quam-
quam vero craſſioribus,præſertim ipſo eneoremate co
pioſo,ac craſſo,vt etiam in ſuperiore febre exiſtebant.
Huius longæ admodum ſunt acceſſiones, atque cum
eodem, quo ſuperiores capitis dolore, non tamen eo
delirio, adeo enim ſub ea febre inſaniuit quarta die,
vt mortuum penitus ſe exiſtimaret, affirmaretque,
& febrem cum maximo dorſi dolore cruciantem non
ſentiret, doloreque omni liberum ſe diceret, & qui,
cum ad ſe rediret, faſtidio cibi teneretur, ſub inſania
libenter cibum, cupideque acciperet, vnde quamuis ſe
mortuum putaret, tamen in ea facultate, cuius ſunt
imagines tantum, non etiam in ea cuius eſt cogitatio,
læſio erat, imago enim ſui in eius animo tanquam
mortui erat, & doloris, ac faſtidii cibi ſenſu va-
cuus ſiebat.

In reliquis erat omnino mens integra, & in ſeſe,
nunc ergo non ita inſanit, & ſi timor multus ipſum
exagitet. Quæ vero febris ea acceſſionum longitudi-
ne alteri febri ſubnexa mihi durior, ac periculoſior vi-
detur. Curanda eſt. Cauſæ igitur ſunt ſubmouendæ,
quæ certæ quidem ſubſunt, nam febris hæc accidens
ita ſine cauſa continenti eſſe aut cognoſci non poteſt,
minus alio curari, quam ea cauſa auferenda febris
hæc expurreſcentibus humoribus exiſtit, ſunt itaque
putridi auferendi, ſunt ſucci inutiles, ſunt impeditæ
viæ ſpirituum, ac perſpirationum, ventilationumque,
quæ ſunt conſpirantia ad huiuſmodi putredinem effi-
ciendam ſuccedenteſque ſibi in putredinem, inuti-
les ſucci eius acceſſionem faciunt, propterea multi
ſunt ſucci in putredinem propenſi.

Qui ſunt hi? & quo loco? quæ ſunt obſtructiones,
& vbi illæ? Ex his, quæ apparent in corpore conijciã,
longa febris, nec admodum acris, ſine frigore incre-
ſcit, & longis continuatur acceſſionibus, & acrinrem,
breuioremque febrem ſequuta eſt, quæ tenues humo-
res abſumpſerit. Ergo & craſſa materia eſt, & intra
venas, non tamen ita magnas, neque ita prope cor
ſunt cum putredine obſtructiones, quoniam febris val-
de remittitur, & ſi non omnino quieſcat, quod eo re-
miſſionis tempore putridi anhelitus plurimi, propter
diſtantiam inter cor & putredinem interſtinguuntur
diſſoluunturque ſpatio ipſo latiore difflati, fere tamen
continuata non poteſt non habere putredinem perpe-
tuam, quæ ſi in magnis venis, aut etiam prope cor lo-
cum haberet, continentem omnino febrem efficeret,
ſine frigore etiam fiunt acceſſiones, quoniam in vaſis
materia manet forſan ob lentorem ipſius tarditatem-
que motionis, quam nunquam in imbecillitatem re-
ferrem, in iuuene robuſto, ſed etiam quoniam putre-
dinis locus ea nunquam vacuus, ſemper eodem modo
affectus non percipit aliquid noui momenti, quo ſpiri-
tus in ipſum, vna cum ſanguine moueantur, vt frigus
reliquo corpori pariant, quod fit ex confluentia ſpiri-
tuum, & ſanguinis in locum a putredine intenſa ten-
tatum, vel ex motione materiæ e venis eiectæ, ſiue
ante motionem incipiat putredo, vt videtur ſentire
Galenus de tertiana loquens, ſecundo de different. fe-
br. capit. tertio, & quarto, & de quartana lib. de cauſis
ſympto. capit. quinto, qua putredine natura offenda-
tur, ſiue etiam poſt eam quoniam natura ab alienæ
materiæ nondum putreſcentes offenſione, ſed graui-
tate inſurgat ad eam excernendam, hic omnino ſen-
ſus copiæ, aut putredinis in partibus expulſuris, aut
putredinem continentibus incendij increſcentis non
eſt tantus, vt frigus efficiat, motus materia tam citatus
non ſequitur, quoniam materia craſſa eſt, aut quo-
niam partes eodem affectu perpetuo teneantur, ſen-
ſus enim neceſſarius frigori efficiendo per ſpirituum
concurſum non fit, niſi noua aliqua moleſtia, in-
gruente.

Cum vero tam increſcat febris per acceſſiones, vt
A vehementiſſima ſit, hoc non niſi in materiæ copiam po-
teſt referri, quare de materia, & loco hæc colligimus,
quid illa multa, & craſſa eſt, non ſolum a præterita fe-
bre craſſefacta, ſed etiam ſua origine cum in ſuperiori
etiam febre bal rum melancholicum ad delirium ede-
ret, dum calore tenuioris humoris putreſcentis ea inca-
leſceret nondum putredini tamen ipſa idonea, ex qui-
bus, etiam conficitur craſſitiem hanc potius melan-
cholici humoris, quam pituitæ eſſe, quamuis etiam
multum bilis, & deinde etiam pituitæ ſubſit, vt vri-
næ, vt acceſsiones oſtendunt, omnibus tamen bilis
motum putreſcendi adijcit, quod circuitu, & ſupra-
dictis etiam mixtis notis indicatur, loci obſtructionũ,
quibus putreſcit, remotiores a corde, quibus vero il-
la congeritur, & ad locum putredinis emittitur, ſunt
B regiones conficiendi expurgandique ſanguinis copiæ
tantæ craſſitiei, lentori obſtructionique eſt occurrendũ.
Poterit? poſſe credo quibus?

Ego iterum per venam ad carpum ſanguinem mit-
terem, quod humoris cum ſanguine mixti vim verear,
ne maiorem morbum faciat, deinde imminuta ſic co-
pia maxime facientead obſtructiones reliquis per ex-
tenuantia incidentia, extergentiaque ſubuenirem, vt ſy
rupo cicoraceo, de lupulis, & oxymelle, & aperientibus
tandem agerem, vt ſunt calidiores radices, deinde le-
niter aluum purgarem, deinde vrinam mouentibus hu
ius mali, atque ſic parati ſucci reliquam aliquam par-
tem educerem, deinde magis aperirem, frictioneſque
iniungerem, vt itinera perſpirationis minuta laxarem,
fomentaque non negligerem mollientia coctionẽ ad-
C iuuantia atque extenuationem, de quibus rebus mihi
ſermo longior habendus non eſt, neque ſingulæ res no-
tandæ, quoniam quotidiani vſus ſunt, illud tãtum ob-
ſeruarem, ne vehemẽtioribus vterer medicinis expur-
gantibus, vnaque vt rhabarbaro eas condirem viſceri-
bus euacuandis valde oportuno, vt matutinis potioni-
bus ad ſuccos mitigandos, concinnandoſque ſemper
cicoreum, & lupulos, ac bugloſſum adiungerem, itidẽ
& fomentis calidioribus ex abſinthio, chamomelique
ad locum viſcerum adhibendis non ſolum cicoreum,
ſed etiam roſas immiſcerem.

Quibus agendis, malum hoc ſubmoueri poſſe omni
no cenſerem, nihilominus exſpecto a te quæ cum his e-
tiam facere ad huius ſalutem poſſint. Dixi.

D Exemplum ſiruporum ℞. fumiterrę, borraginis, me-
liſſæ an. m. 1. Cicoreæ m. 2. lupullorum m. 3. radicum li
quiritiæ, borraginis an. ℥. s. fiat decoctio in aqua com-
muni. ſ. a. quæ coletur cũ multa expreſsione. ℞. ſupra-
ſcriptæ colaturæ, ℥. 5. ſir. biſanthini cum aceto ℥. 1. m.
ſyrupo.

Exemplum medicamenti.

℞. foliorum ſenæ electæ ʒ. 1. s. epithymi ʒ. 1. s. poly-
podij ℥. s. paſſularum ʒ. 6. liquiritiæ raſæ ʒ. 1. s. Aniſo-
rum ʒ. 1. s. cinamomi ʒ. 1. florum violarum m. 1. pru-
norum nume. 5. fiat decoctio ſ. a. quæ coletur cum leui
expreſſione. ℞. rhababari electi ʒ. 1. s. Aquæ cinamomi
ſtillatitiæ ʒ. 1. s. fiat infuſio per 12. horas, quæ coletur cũ
E multa expreſsione. ℞. ſupraſcriptã colaturã mannæ ele-
ctæ mellis roſ. ſol. ℥.... confecto Hamech ℥. s. m.

Cum Puteo habita, pro Antonia Roſetta, quæ ad Fanum D. Stephani decumbebat die 2. Iulij.

CONSVLTATIO CCCXCI.

COpore ſiccior, ac ætate fere anus mulier febre
correpta non niſi aliquo capitis dolore, & auriũ
mur-

murmure multo prius quattuor diebus crebri horroribus, tenebatur deinde ſolo calore, iam vero aliquo delirio, & corpore maculis multis eminentibus pleno, quæ progreſſio morbi oſtendit nobis morbum hunc febrẽ eſſe cum exanthematibus, acutam, cum tamen vrinæ non ſint admodum biliosæ, ſed ciborum omnis generis mixtam copiam referant, acutiem hanc potius ex multitudine ichoroſa, quam ex humoris biliosa natura, declarant, & mortiferam hanc eſſe febrim, a qua vires minus firmæ facile a tanta varietate, & copia ſuperari poſſint, propterea ego continuo molliendam aluũ curaui, vt expedita aluo deinde per cucurbitulas a vaſis maioribus, viſceribusque ſecundum naturæ motionẽ humoris mali copia ad ambitum extremorum poſſem retrahere, quod feci, atque ad emollitionem alui ſequuta eſt mira humorum copia, ſolo electuario lenitiuo dato, quibus ſummotis poſtea reliquis cum in primis vaſis, tum in maioribus hærentibus tranſmittendis ſuccis & putredini eorum cohibendæ incumberem acetoſis ſcilicet omnibus, vt quæ frigore, & ſiccitate, & incidẽdi vi aduerſus omnes putredinis cauſas pugnent.

Præterea his, quæ proprie venenoſæ dictæ putredini reſiſtunt, vt pentaphylo, ſcordio, bolo armeno, citro, limoni, cornu cerui, margaritis, & huiuſmodi aliis, quæ exterius etiam ad locum cordis ad ipſum tuendum admouerem, potiones ex aqua cum aceto eſſent, aut cum exiguo vino granatorum cibi, cum vix quidquam accipiat, valentioris materiæ eſſent, donec coctionis indicijs morbi ſummum incrementum denuncietur, tum enim nec vires multa egent ſuſtentatione, & a morbi coctione datura cibis non eſt auertenda.

Frictiones leniores interea oon vererer materia cutim petente, neque enim tantummodo, maculis inficitur, ſed humore etiam ſordeſcit, ex anthematibuſque aſperioribus, qua via noo impedita ſolutum iri morbũ ſperari poteſt.

Præſcriptum ſiruporum ℞. fol. Acetoſi m. 2. s. ſucci limonum, citri an. ʒ. 3. ℞. Pentaphylli. Tormentillæ. ſ. citri an. ℥. s. ſiat decoctio in aqua communi. ſ. a. quæ coletur cum multa expreſſione. ℞. ſupra ſcriptæ colaturæ, ℥. 5. Boli armeni, cornu cerui vſti an. ʒ. s. ſir. acetoſi. s. granatorum an. ℥. s. m. pro ſirupo.

Præſcriptio Epithematis cordialis. ℞. ſpecierum cordialium temperatarum ʒ. 3. s. croci gr. 5. Aquæ acetoſi, boraginis an. ℥. 8 vini maluatici ℥. 3. aceti roſacei ℥. 1. s. m. in quo etiam flor. calthi, & violarum immergantur. Ex quo imbuti ſericei linteoli chermeſi colorati cõtra cor tepidi applicentur, pulueresque io pilas collecti pulſibus brachiorum illigentur.

Pro Reuerendo viro Paulo, a libris Caurini Archipresbytero, cum Fumanello 1570.

CONSVLTATIO CCCXCII.

EX laboribus corporis grauioribus, vita interim duriore, animique moleſtiis aſſiduis, neque ventriculus, neque ventriculi ſaltem cauſa, iecur ſuccos bene concoxit, certe ventriculus craſsiores exhibuit, & corruptos, cum poſt cibum labori ſe crederet, iecur vero eos potius exurendo, quam mitigando calidius ex laboribus conficiebat.

Vnde ſic malis ſuccis repleto venarum genere perflationis itinera anguſta impedita ſunt, calorq; in feruorẽ mutatus, acriter admodum munus ſuum obibat, ita vt magis adhuc exureret coquendo, citius vero attrahendo a ventre nondum paratos ſuccos facile itinera excrementorum impediret, atque obſtrueret, cutis etiam

A inuiſibiles meatus per labores compleret. Inde ſimul & æſtus febrilis factus eſt in corpore occluſis perflationis minutis vijs, ſuccenſaque putredine, & aurigo etiam apparuit, retenta bile diutius, ob impeditum, exitum ad inteſtina, attractaque ea ſimul cum ſanguine in alimẽtum a carnibus, & rurſus reiecta ad cutim exteriorem. Febrilis calor itaque, & auriginoſus morbus conſequebantur ad ventriculi munus impeditũ, & iecoris morbũ. Ad renes uero ſic calefactos ob habita itinera maxima, & perturbationis plena corpore ſic male affecto ſequuta eſt tum illa vrinarum copia, cum qua multa retentorum excretio facta eſt vtiliter, tum inutilis vrinæ cunctatio multitudine, & craſsitie humorum attractorum facta, quæ cunctatio æſtum, inflationem, doloremque efficit.

B Retulit doctiſsimus Phyſicus omnia iam dicta leuiora nunc multo, quam ante facta eſſe, ita, vt etiam aſſerat, febrem non eſſe, dolorem nobis certo omnino ſublatum conſtat. Cernimus vero auriginem ſatis lateram totum corpus occupantem, vt vix pupillas ſiue acies oculorum non violatit. Cernimus vrinas atriores fuluo nimis colore, craſſo admodum corpore, encoremate eiuſdem generis ſcilicet, atque atro, linguam vidimus atram, licet mollem atque vdam, liuidam ſine ſqualore pluries uidi, at atram ſine eo non ita ſæpe, cuius generis memini me uidiſſe etiam in quodam diabetico febre occulta laborante, referebatur illud a medicis alijs in vſum punitorum acidorum, qui iam octo diebus, fuerat intermiſſus vt refertur etiam in hoc Reuerendo homine.

C Calor cutis acrior eſt, pulſus frequentiores ſunt, atque non lente ſed acrius manus incutientes neque æqualiter illud agentes. Somni perturbati, atque ſatis interpollati ſunt, membra refrigerationem quæritantia, nam ſemper frigidiores lecti partes tentat, atque frigore delectatur. Hic ego colligo ex iam dictis affectibus, febrem noo abeſse, ſubeſſe vero illam, & quidem cõtinuatam cum præter ipſos febriles pulſus etiam uideam nigritiem in lingua, cupiditatem potionis, frigoriſque item vigilias, atque inſomnia turbulentiora. Quæ febris eum nitatur aliis ſuppoſitis affectibusque, quod pertinet ad curationem quidem, illa non eſſet imprimis ſpectanda, tamen curationis modum, & ſpem ſalutis poteſt mutare, & cum non mutet curationis genus, eſt tamen aliquid, ſi ſalus magis in dubio ponatur, & attentius agendum ſit, mitiuſque corpus tractandum. illa uero imprimis ſunt intuenda nobis curaturis, ex quibus neceſſario mala iam dicta excitaotur, & conſtant, illa vero ſunt obſtructio, quæ indiciis non paocis depræhẽſa eſt, intemperies calidior, ut ex vrinis intelligitur, quæ non niſi io aliquibus membris ponenda cum ſit, in iecore, & renibus omnino eſſe fatendum eſt, quod cogunt indicia relata, intemperies fere ex materia ſimili exoritur per ſe, ex accidenti uero, & conſequio quodã ex contrario, ut intemperies calidior ex obſtructionibus humorum frigidorum, obſtructio neceſſario, aut copiam nimiam, aut lentorem, craſsitiemque ſuccorũ habet ſui cauſam, atque vt de copia hic non eſt iudiciũ corpore tot medicinis euacuato, ſic lentorem craſsitiẽque ſubeſſe multam indicandum eſt uentre id genus

E humorum iamdiu ſubminiſtrante, io quo frigidiorem intemperiem neceſſarie ponimus, ob diuturnas cruditates ob eximium, ſi ita uobis uidetur iecoris calorem exugentem, atque robur uentriculi extenuaotem.

His igitur incumbendum eſt curando, ut intemperiem tollamus, ut lentos, craſſoſque humores extrahamus, vt uires naturæ ſatis imbecillas ſub curatione morbi retineamus, ſugiendo certe ualentiora expurgãtia medicamenta, & poſt curationem recreemus, ac quoniam etiam dolor renibus ſolet superuenire, ut ei præſenti eſt ſubueniendum, ſic ſub illius metu curandum, ne ipſius cauſa oriatur, hoc eſt ne multa ſuccorũ copia confertim minus adeo coocurrat, quæ obſerua-

tio

Digitized by Google

ſio eadem erit cum ea, quia ſtatuimus à valentioribus medicamentis eſſe abſtinendum. A

Prius verò ſe remouendam poſtulat obſtructio, quoniam hæc ſubſtante intemperatura auelli nō poteſt, quæ ſeipſa ſui detractionem, ob ſuam materiam lentoris inciſionem, & craſſitudinis extenuationem petit. Intemperies verò refrigerationem indicat, atque hæc ex natura morbi habentur. Ex natura autem partium communi refrigerationem poſtulant, & iecur, & renes, propriè tamen iecur etiam expediendum eſt; & præterea ita tractandum apertientibus, & refrigerantibus, vt aliqua præterea conſtrictione firmetur, renes verò ita refrigerandi, ne omnino conſtringantur; Quibus præſtari ea poterunt? Multa ſunt. Nam meo quidem animo ſaneſcet vir hic Reuerendus, ex quibus multis, quæ B vobis nota eſſe certum eſt, mihi placet imprimis detерſio, & inciſio ex oxymelite, ex cicoreoque ſuo tempore facienda.

Deinde illa compoſitio Rhabarbari cum ſaccaro roſarum, aut floribus cicorei condito, a quibus viſcerum vna deterſio, apertio, refrigeratio, ac confirmatio habebitur, ante quorum vſum, vias leniтem ex manna, & deinde in illis vtendis virium rationem ſummopere haberem. Ex interuallo igitur eam compoſitionem darem, & viciſſim ius ex cicoreo, atque oxymelle in matutinam potionem, à quibus iam dicta ſperarem omnia ob familiaritatem cicorei, & rhabarbari cum hepate. Cicoreum ſiquidem illi robur affert, & apertionem cum refrigeratione adiuuante apertionem ob incidendi aperiendique vim ipſo oxymellite. Rhabarbarum verò obſtruentes materias dimouet, & vna robur viſceri infert, ex quibus viſcerum malo, & omni humore vitioſo ſublato, nihil renibus metuendum exiſtimarē. Pro tempore poſtea, multa alia interponere in eundem vſum licebit, nam longinquitas ægritudinis medicamētorum varietatem, multis de cauſis requirit. Sed tunc ex tempore conſilium erit capiendum. De victendi ratione, quod ad cibum pertinet, imprimis pullarum carnes, & iura mihi probantur.

Deinde hædorum pullorum columbaceorum, ac auium ferè omnium minorum, quibus hi montes abundant, ſorbitiones ex hordeo, pane trito, & cocto, ouis in calido iure coctis non duratis, iuſculis D ex ouo, aceto, radicibuſque, aliquando etiam panis ipſo iure maceratus, acetaria ex cicoreo, endiuia, lactuce coctis, atque etiam quandoque petroſelini radicibus.

In potionem albo vino illo imbecillis admodum generis, vterer, quod albamata his regionibus dicunt. De aere ipſo eſt in optimo ac ſaluberrimo, non eſt mutandus. Animi verò perturbationes omnino fugiendæ. Aluus quotidie, vel alternis ſaltem diebus ducenda, molliendave, ſi vires fuerint, ante cibum ambulationibus, & illis quidem pro viribus vterer, vt etiam in colles hos vicinos leniter contenderet, nihil aliud præterea tentarem. Alter Medicus Fumanellus, ſcilicet proponebat etiam venæ ſectionem, ſi poſthæc non ſaneſceret. Iuribus verò E cum oxymelle dandis addebat liquiritiam pro renibus hordeum radices, & poſt has potiones ſyrupum roſatum ſolutiuum cum rhabarbari maceratione præſcribebat, ſed data eſt manna in decoctione, & maceratione rhabarbari, & multū leuatus inde eſt.

Medicina fuit, ℞. paſſularum cum acinis, ℞. polypodij q.an. ℥.ſ. pruorum num. 5 liquiritiæ ℨ.2.ſ. cinnamomi ℨ.1.ſ. aniſorum ℨ.1. florum violarum, borraginis ana p.1. zedoariæ ℨ.ſ. epithymi ℨ.1. fiat decoctio in aqua communi ſ.a. quæ coletur cum multa expreſſione. ℞. præparatæ colaturæ quant. ſuff. rhabarb. electi ℨ. 1. ſ. aquæ cinnamomi ſtillatitiæ ℨ.2.ſ. fiat infuſio per 12. quæ coletur cum multa expreſſione. ℞. præparatam colaturam, mannæ electæ ℨ.3.m. & f. potio.

Poſt multos dies, quibus ſine Medico vixit, recidit in febrem, quæ tandem in quartanam euaſit ita poſt multos menſes ipſe interijt.

Pro Io. Dominico Bonomone, cum Lando.

CONSVLTATIO CCCXCIII.

Ætate iam 24. annorum, natura corporis non ita calida, humida potius, cū totus glaber ſit, & carne refertus, neque tamen corde frigido, cum vehementioris iræ ſit, viuendi verò conſuetudine adeò mirabili, & inuſitata, vt ferè potione ſola, & illa quidem largiſſima, & meraci vini viuat, vix panem guſtet, vix aliquid aliud, crebroque in die bibat, ac ſemper quamplurimum, vt ſub his facilè a quacunque cauſa, & præcipuè obſtruente illa frigoris accepti affectus & febre ea correptus ſit, quam videmus, quæ continens eſt, vix internoſcantur vllæ acceſſiones, quotidie tamen a meridie grauius habeat a febre, & capitis aliquo dolore, hæc ſunt cum ſiti, & præcordiorum tenſione præſertim partis ſiniſtræ. Genus febris meo quidem iudicio cauſon C nothus eſt, bilioſa omnia retinens bile quidem multa ſeroſa ſubſtante cum mixtione praua crudorum humorum, craſſa ſcilicet vrina, & colore valdè infecta, neque ardorem illum acerrimum retinente febre, quod materiæ genus ex humida corporis, & calida natura, ex nimijs potationibus, & ex obſtructio ne effici, & colligi facilè potuit. Magnitudo morbi inſignis eſt, quoniam calor inſignis, & pulſus vehementer agitatus eſt, atque exagitatio corporis moleſta. Mos morbi an malus ſit. Certè non eſt omnino boni moris, nam facit deiectionem animi, viriumque omnis generis, quamquam non valdè torquere videtur, neque tamē omninò malignus eſt morbus, quoniam caloris vehementia aliquo modo ex pulſu, & vrina intelligi poteſt; quare ad genus illud mediæ malignitatis eſt referendum, in quo malignitas quidem eſt, ac non ita ſumma, certè quidem euidentius ferè agnoſcitur magnitudo febris, in febre puſtulari, ſeu maculoſa vt ita dicam, ex caloris vehementia, & alijs ſymptomatibus, quam agnoſcatur in hoc homine, quare maioris timoris hæc fuerit, neque exſpectanda exanthemata ſunt, cum in illis ſanguis potius feruere ſoleat, potius labores virium, ac facultatum omnium ſunt metuendi.

De motu morbi, non erit ita celer, quin ſeptem dierum ſpatium prætereat, quoniam craſſis etiam ſuccis nititur, quare, quod etiam ex vrina intelligitur iam quarta die initium morbi præteriſſe iudicatur, atque augmentum iam incepiſſe.

Quarta ſiquidē die vrina viſa cum aliquo coctionis ſigno euidentiori quam in bilioſis febribus ſit neceſſe ad initium concludendum, vrina enim eneoremate ſuo albo id mihi ſignificauit, quamuis ipſa colore admodum pleno eſſet, quod ſi ante quartum fuiſſet, non ita fiderem, quoniam primo, aut etiam ſecundo die ſæpe eneorema viſitur bonum, in morbo etiam decimum quartum diem prætergreſſuro. Cauſæ huius morbi à nobis tractandæ in curatione ſunt, maxima plenitudo malorum ſuccorum, & præſertim bilis aquoſæ, quæ ſibi occluſa perſpiratione à frigore accepto, & ob multitudinem, & aliquem

etiam pituitæ lentorem, ac craſſitiem putreſcit, atque hæc eſt ſumma vis huius morbi pariendi, cui quidem ſubueniendi gratia, illud à nobis eſt, primo conſiderandum quid plenitudo, craſſities, lentorque indicent, quid putredo, febriſque quid virium languor, quas omninò tueri debemus, quibus ſingulis pro neceſſitate, &, vt quodque vrget, ſuccurrendum eſt, & ita vni, nec ei, quod maioris momenti eſt, offendatur, ordine quantum fieri poteſt, ſeruato, qui in generatione horum reperitur. Plenitudo prima eſt, ea auferri tribus poteſt inſtrumentis, ac nullo citius quam venæ apertione. At ea in hoc morbi genere valdè timeri ſolet à medicis, ob virium periculum, quod maximè metuẽdum; quæ tantam ſibi apud omnem multitudinem ſub autoribus magni nominis medicis infamiam comparauit, vt mortis culpę ſemper ſub his febribus in illam referatur, quare, ne cum amplificatione infamiæ illius, & medici repræhẽſione vita huius in maius periculum adduceretur, ipſam ego pręterij, & ita initio prioribus venis expeditis, per caſſiæ florem, quo etiã multa mali ſucci copia eſt expurgata, atri quidem ex caſſiæ colore cogniti, at per ſe lutei, primum quidem ſpumoſi, deinde verò magis etiam corporati: ſubinde, quoniam cucurbitulæ inciſa cute ſolent ſuffici loco aperiendæ venæ, ego non auſus ſum illis vti, non quidem, quod quidam ſolent, metuens à tanta in corpore repletione, & humorum craſſitie ne priuſquam extennati eſſent, & imminuti attraherentur ad ambitũ, vbi corporis opplendo magis tenuiores venas, ac perſpirationem, ventilationemque impedientes, putredinem maiorem, efficerent, nam ad id periculi vitandum artubus debent cum Galeno & Oribaſio affigi, ſed quoniam aluus fluida poſt medicamẽtum ſemper fuit, viribus ipſis medicamentum indicaui, imò repetendum potius aliquod poſtea leue pharmacum cogitabam, ſi opus fuiſſet, quod minimè futurum credo, cum quotidie plures humores efferantur, Copiæ igitur malæ ratio ceſſabat, propterea alijs rebus erat conſulendum, lentori, craſſitiei, obſtructioni, putredini, atque virtuti, vt tandem morbũ ipſum poſſit ſuperare. An verò pręſtari id, & quibus, ac quo modo poſſit. Ita ſtatuerem, difficile præſtari ea poſſe, cum ante finitam quartam coctione perfecta non apparente natura alui excretiones aggreſſa ſit, & ſubinde à quarta per nares etiã idem tentauit ſanguinem emittens ad multam copiam, idem prius fecit per ſudores ſecunda aut tertia die miſſos, qui quamuis in fine exacerbationum venientes minus à morbo fieri viderentur, cum tamen non amplius poſtea ſint ſequuti, neque eos naturam ſequi, ſed morbum cũ alijs excretionibus ſtatuerem, quę cum tot partibus diuerſis à natura tententur copiæ multæ ſunt indices, quãuis poſſemus dicere hanc non eſſe criſim illam, quę ex toto morbum ſoluat, ſed naturam ſenſim concoquere, & ſenſim euacuare, vnde excreto ſanguine, crudior apparet vrina, quaſi, quod quicquid cocti eſſet tunc excretum ſit, & continenter nunc per aluum excernatur, vt ſudores quoque denuò ſperentur, tamen incerta hæc ſunt, difficultatẽque augẽt, & morbos producunt, quod ſudores initio aduenientes faciunt, neque enim videtur vllus morbus ſolui, cuius initio ſudores fuerint, etiam ſolutione alui conſequuta, niſi ſudores reuertantur. Difficultatem hanc morbi ætas poteſt ſuperare, non enim in hac ita malæ ſunt ſymptomaticæ excretiones. Putredini itaque & reliquo humorum apparatui vacandum.

Quæ quibus præſtari poſſint, coctione apparente, vel leui, ſi ſudorem natura tentauerit, ventriſque profluuium non fuerit, artubus affigendas cucurbitulas curarem humoribus ventriculo noxijs, & deliquium afferentibus auertendis, parandis verò humoribus & aperiẽdis obſtructionibus interea incumberẽ, atque putredini coercendæ, febri ſedandæ, viribuſque ſuſtinendis, quæ omnia iiſdem fieri poſſunt, tum cibis, tum medicinis, ſiccantibus enim atque refrigerantibus partium tenuium vterer, quibus vtraque putredinis cauſa tollitur (calor ſcilicet, & humidum ſuperans tum venarum, tum humorum) tollitur etiã obſtructio minutarum viarum, & lentor, & craſſitudo, quoniam incidunt atque extenuant, firmatur facultas viſcerum & recreatur; poſtea medicinam expurgantem daturus, niſi ſuis excretionibus natura ſatisfecerit apparenti concoctione. Exterius etiam cordi apponerem, quę cordis robur retinent, eiuſmodi tamen, ne ipſis obſtruentibus fuligines in cor concluderentur, quod faciant etiam, ſi haberẽt vnguentum roſaceum, ob pinguem & adſtringentem naturam, itaque potius aquis extenuantiam rerum, vt acetoſæ, non roſarum, aceto pulueres citri, & cordiales dicti ingererem, Sua verò etiam ventriculo admouerem, ne in deliquium deducat.

Is nona die aluo fluida manente & repetentibus ſudoribus crebris à morbo liberatus fuit, ſub quibus animæ deliquio etiam tentabatur, à quo ferè bilioſiora eijciebat, quod ætati, & generi robuſto corporis attribui debet.

Decoctiones præſcriptæ ſunt eiuſmodi. ℞. trifolij acetoſi, acetoſæ, cicerbitæ, florum calthæ, rad. eptaphylli, pentaphylli, graminis ana m. 1. ſem. citri ʒ. ʒ. zedoariæ ʒ. 1. ſ. cinnamomi ʒ. 2. ſ. florum violarum borraginis, bugloſſæ ana p. 1. fiat decoctio in aqua communi ſ. a. quæ coletur cum multa expreſſione.

℞. præparatæ colaturæ ℥. 5. ſyrupi acetoſi. ſ. ℥. 1. m. pro ſyrupo, & ſic pro alijs, Epithima cordiale. ℞. ſpecierum cordialium temperatarum ʒ. 3. ſ. citri ʒ. ſ. croci gra. 5. aquarum acetoſæ, meliſſæ an ℥. 8. aceti ℥. 1. ſ. vini maluatici ℥. 3. m. pro cordiali adhibendo cordi ex linteis ſerici chermeſi tinctis.

Pro Nobili Nouarina Sagramoſia cum Fumanello.

CONSVLTATIO CCCXCIIII.

TRia ſunt, quæ cernimus in hac iuuene, profuſio ſanguinis per tuſſim ex interuallis, tuſſis iã continuo infeſtans, febris cum extenuatione inſigni ipſius corporis. Accerſimur ad ipſam curandam. Expendamus malum, cui aduerſandum eſt, atque eius partes, & cauſas definiamus, vt illis propoſitis habeamus vnde noſtram operam moderemur. Solent ex præceptis Galeni, inueſtigari morborum ſtatus, ex tribus rerum generibus; tum quæ morbum præceſſerunt, tum quæ in ipſius natura inhærent, tum autem quæ ad ipſam conſequuntur, ſequamur, & nos hanc rationem.

Multo tempore antea, vt ab hinc quadriennio iiſdem tribus malis affecta eſt, atque tum diu male habuit, vt nunc ſint octo tantum menſes, quibus vacauit ab eis, præter vnam tuſſim.

Quid dico vacauit? non percepit moleſtiam ab ipſis, nam neq; febriculam hanc intermiſiſſe crediderim, quo etiam intermiſſionis tempore, quandoque ſputa ſalita ſentiebat, quandoque nimis dulcia. Spuit igitur alias ſanguinem, vt nunc, dolore etiam capitis, tuſſi, ac febri inſigni fuit infeſtata, intermiſerunt hæc, præter tuſſim, atque dixi, febriculam, quod ex tenuitate corporis, a qua nunquam libera fuit, conijcere poſſumus, ſanguinis ſputum, & reliqua omnia inde fuiſſe omnino,

Vode

Vnde nunc ſunt cenſendum eſt. Itaque cum his, quæ præceſſere, multitudo ſanguinis, habitus eius tum craſſus, tum tenuis, & color pariter diſſimilis, modus profuſionis, quæ per ſe penitus quieſcat, docet me non rupiam venam, non exeſam, non rarefactam, non ore aliquo minimo, ſed maiori aperto, hunc ſanguinem effudiſſe. Ruptura motum aliquem, aut maiorem plenitudinem, aut calorem, aut frigus habuiſſet, repentè quidem copiam ſanguini effundiſſet, non ſtatim tamen deſtitiſſet profuſio. Videmus verò per aliquot dies infecta ſputa rubore, excerni cum tuſſi, atque inde repente multi ſanguinis copiam exire, partim corporati quidem admodum, & craſſi, atrioriſque, partim verò ſpumoſi, ac tenuis, præſertim ſub finem profuſionis, & deinde per duos ſaltem dies ſputa etiamnum rubea exiſtere, poſtea prorſus alba euadere, prætereà illud adiunctum eſt, quod ante ſanguinis profuſionem in pectore ſentit quemdam calorem ad latus ſiniſtrum cum pondere, ac ferè motu quodam quæ leuantur quidem ſanguinis profuſione, & etiam ſanguine per ſectam venam miſſo, at calorem aliquandiu etiam poſt relinquunt.

Vnde calore affectam partem circum pulmones videmus, præter onus materiæ, quibus os maioris venę reſeratur, deinde onere ſummoto concluditur, vt in naribus etiam videmus. Apertum igitur vaſis os eſſe, omninò colligere videor ex ratione.

At locus? facit enim ad curationem maximè. Copia, & craſſities ſanguinis vas magnum hanc habere aperturam indicat, tum facilè eſſe eorum, quæ ſunt in thorace, tamen ſpumoſus ſanguis poſtremo exiens atq; rufus facta intra genus ſanguinis cooperatione, quá in genere colorum pheniceum ego potius dicerem, ad pulmones neceſſario id pertinere oſtendit, à thorace ſiquidem veniens longa itineris mora ingreſcit, & craſſeſcit.

A pulmonis vaſe, nõ à corpore eius venire oſtendit, non ſolum copia, ſed pars ſanguinis craſſa, & minimè ſpumoſa, è venis enim pulmonis cum multus ſanguis exit, etiam craſſus effluit, ex Galeno 3. aphoriſmorum 31.

In pulmone ergo eſt, præſertim cum non ſit doloris ſenſus cum eo pondere, & calore ad latus percepto, vbi enim ſunt membranæ per earum corpora humor commeare non poteſt in tanta copia, neque adeo venã diſtendere, & aperire ſine inſigni dolore, & acuto, neque ſpiritus difficultas vlla adeſt propterea neque ad corpus pulmonum pertinet hoc malum, ſed è vaſe proximè exilit ad latus ſiniſtrum pertinente, in quo aut natura, aut affectu longo vas ſit laxius, & maius factum.

Vnde etiam facilè repletur ſanguine redundante in corpore, atque aperitur, & vna oſculum arteriæ aſperæ laxatum cum eo eſt, & ſic ſanguinem in aſperam arteriam traijcit citius, quam, vt ſanguis ſpirium poſſit admittere aut concreſcere, aut ater fieri, vt ſæpè contingit, cum oſculis aſperæ arteriæ anguſtioribus retinetur, vnde vidi quandam ſereniſſimam matronam interire. Apertionem eam adiuuat, mouetque acris humor ſeroſo, ac ſalſo genere abundans, qui ob intemperiem calidam tum cordis, tum iecoris, tum etiam capitis fit, hæc enim viſcera in hoc corpore eiuſdem temperiei ſunt, ſi mores, ſi ingenium, ſi colorem, & habitum corporis ſpectemus, viri enim, & actuoſi, atque inimicitias perſequentis, magis mores habet; quam fœminæ, in caput itaque delatus calidus inde ſalſus, & mordax, ex terrena parte calida facta aperiendi vim nactus humor demittitur, & cum eo etiam ille, qui à ventriculo imbecilliori generatus, & in caput elatus eſt, qui plurimus humor lentus deuoluitur per venas ad eadem pulmonis infirma vaſa, factaque inde obſtructione earum minutiorum fit putredo, à qua acrior humor fit, & ſanguini viam faciliorem facit, at ex perpetua putredine perpetua etiam febris exoritur, cũ ad loca pertineat cordi viciniora, vnde non prius diſſolui fumi poſſunt, quam ad cor ferantur.

De quibus rebus curandis, ſi aliquid capiendum conſilij ſit, ego illud ſine ſpe ſanitatis eſſe crediderim, propter confirmatam iam morbi naturam, tum laxatis vaſis ad emittendum ſanguinem, tum verò febris, quam iam inhærere in corpore cordis putarem.

Propterea non multa valériora molirer, quibus hanc ægram cruciarem, nec ignem capiti adhiberem, nec quidquam aliud fortius ſed ſupprimendo ſanguini incumberem per ſectam venam retracto ab eo curſu, ſeroſoque humore, & ſalſo purgato, qui ad aperiendam venam valentiſsimus eſt, vt in ſanguine narium pueri experiuntur, præcedentem enim ſalſum ſerum ſentiunt, poſtea adhibitis ad conſtringendam venam remedijs ex lapide hæmatite vſto cum amylo, ſacharo roſaceo antiquo, diacacanibo cum bolo, & ſyrup. myrtino condito ſacchatro ex plantagine, conſolida, portulaca, & ſimilibus, lenis autem purgatio humorum tenuiorum, & ſeroſorum fieret me authore ex rhabarbari pulueri, & ſyrupo roſaceo ſolutiuo, cum quibus ratione pituitoſorum etiam agaricum, præmiſſa aliqua præparatione coniungerem, & etiam lac aſininum præberem, & capiti pulueres proprios darem in præcipuis ego haberem vſum chocleatum, præſertim ſi contabeſcerent in iure cum aliquo opportuno vt hyſſopo. Cibis reficientibus, ac refrigerantibus admodum datis, præſertim ptiſana, atque in his totus eſſem, vt humores leniores redderem, & frigidiora omnia pulueres capiti dati ſunt ex iuniperi, roſis, ſaluia, cinere cotonis, amaraco, nuce copreſsi nuce moſchata, Aqua vitæ inſperſi.

In meliorem ſtatum ex his ſeſe recepit, ſed anno ſequenti recidit, & ſublata eſt.

Cum Laciſio pro Reuerendo Preſbytero Societatis Ieſu.

CONSVLTATIO CCCXCV.

VIr Doctiſsime, quo indicare melius poſsis, quod de hac reſcotiendum ſit, quidue conſilij capiendum, tibi rationem omnem conſilij mei, quam breuiſsime potero, explicabo, tũ de his, quæ acta ſunt, tum quæ agenda putem.

Sunt quinque dies, cum cæpit pater grauiſsimus à meridie malè habere, hoc eſt, toto corpore grauis eſſe, præcipuè verò capite, deinde exhorreſcere adeò, vt decumbere coactus ſit, ſub veſperam poſt horrorem vehementer incaluit, eoque calore affectum ipſum accerſitus inueni, qui calor tangentis ſenſum valdè acriter impelleret, & manui minimè cederet, aut manus calore digereretur, aut aliquo modo ſubiret, ſed potius ipſe durior manus calorem admodum vinceret, quæ diligenter ego obſeruabam, & præterea crebrum pulſum, magiſque in compreſsione intentum celeritate, & motus, longitudine, quam in dilatationem, contra quam natura eſſe conſueuerit.

Ego enim obſeruaui arterias in dilatatione vim maiorem adhibere cor verò contra in compreſsione.

Erat præterea ſenſibus valde hebes, vt ſomno tentari videretur, non tamen ita, vt omninò vinceretur, niſi cum ſolus eſſet.

Somnus verò perturbabatur, & uiſorum imaginibus, & capitis moleſtijs facies rubea erat, oculique, urina uſque in tertiam diem tenuis, eneotemate craſſo, quarta die craſſior, & coloratior, eneotemate minus craſſo, ac ferè bono,

Quinta die perturbatior ſine eneotemate, febris verò modo calore eodem (nunquam tamen æquè duro ad tactum, & firmo, vt initio fuerat, quamuis acri ſæpe) modo etiam remiſſo valde. Somni ferè perturbati, & cibi faſtidium maximum, & animi abiectio, cruda admodum, & fluida aluus, prima die, & plumbei coloris, ſequentibus verò biliosa, nunquam lingua infecta, niſi à quarta die, & breui, febris acrior veſperi, quam mane ſemper fuit. Tertia die mane, quæ erat finis eius diei, ſudauit, & benè habere viſus eſt, poſtea tamen in idem omnia rediere.

Cum primum vidi, dubitaui ego ne hæc febris eius generis eſſet, quod nunc vagatur, quo tempore ferè homines, qui ægrotant febribus primum horrificis, deinde eum maculis exagitantur, à quibus aluus ſoluta liberare poſſe videatur.

De quo vero morbi genere ſic ſoleo ſtatuere, quemadmodum Aetius loquens de exanthematibus alterius generis ſubeſſe primum maximam plenitudinem corruptam & cacochymiam cum craſſis humoribus ſæpè, & ſemper cum obſtructionibus, quæ videmus tum per vrinas, tum per inæqualitatem caloris, & incrementum febris varium, tum autem, quod alui profuſiones, atque genera varia excretionum per ſudores, per aluum, per vrinas, & profuſionem ſanguinis variam, quod varia etiam inſaniæ genera confirmant valdè, & tandem pulſus varietas, præſertim verò, quod in ea nos ſentiamus compreſſionem longè dilatatione intenſiorem.

Hæc omnia inquam, tum plenitudinem ſignificant malorum humorum, tum, quod ſubiungit Aetius, eſſe corruptam hanc plenitudinem. Ad quam corruptelam ſtatim increſcente febre, quarta, aut quinta, ſexta, aut ſeptima die exeunt maculæ ferè pulicum, id eſt, φυλλων morſibus ſimiles, nõ autem, quas Aetius dicit exanthemata ὁμοτρῶς κωνώπων δήγμασι, ſimiles culicũ morſibus, non pulicum, id eſt ψύλλων, quas appellat μώλωπας, quoniam ſunt, ac ſi cutis verberata eſſet ab vrticis.

Has noſtras ab illis diuerſas Actuarius melius deſcribens ponit, tamen ab eadem cauſa prouenire, vnde conſideranda ſunt in his eadem quæ de ſuis dicit Aetius. Dicit verò eas in alijs quidem febribus prodire circa ſolutiones morbi, in alijs verò inter ipſa initia, & hic quæ plura, maiorave prodierint eò peiora eſſe, quod obſeruamus nos. Brixiæque à viris magni ingenij, atque iudicij eſt animaduerſum, petijſſe plures ex his, quibus plura exiterunt ea exanthemata, niſi cum ijs ſtatim ſolutus eſſet morbus.

De his autem, quæ poſt initium morbi, aut citius, aut tardius ſuperueniunt, non eſt multa obſeruatio; deberent quidem eo citius effundi, quò propius ipſi febri ſtatui ſequuntur. Vnde in multis partibus ſimilem quoque eſſe hunc morbum illis, quos morbillos, & variolas appellamus, cenſerem, in quibus etiam hæ obſeruationes veræ ſunt, nempe, quibus pauciora exanthemata effloruerint, ij minori febri ægrotant, quibus etiam pauca, & citius, ij citius conualeſcunt, nempe, cum id morbi celeri motu, & coctione fiat, non acritudine, aut copia materiæ, tunc enim longius exeundi motionem producunt, & febrem, & copioſiora excrementa. Diſſimile id habent quidem, quod in morbillis, quos ijs quæ ab Aetio propoſita ſunt magis cognatos conſtat, & in variolis excretio eſt à natura ſe ſe exonerante.

Vnde tument, & propter materiam eminent è cute, neque tantum modo, vt ferè hæc noſtra exanthemata inficiunt vapore, atque colore.

Interdum quidem, & ſed raro, noſtra tument, vt A illa Aetij, turgenteſque multas cutis particulas faciunt, & tunc in genus Aetij ſunt referenda at ferè ſolum cutem inficiunt, imò cum eminent, tunc ſunt minori cum metu ægrotantium, ferè tamen, vt dixi, ſolam inficiunt cutem, non vt κωνώπων id eſt, culicum, ſed vt ψύλλων, id eſt pulicum morſus, ita Actuario deſcribente.

Præterea differunt noſtra hæc à variolis, & morbillis quod decedentibus his, perfractoque eorum rubore, aut remiſſo factaque in variolis maturatione febris etiam decedit, ipſis verò valdè feruentibus febris ſummam ſui habet magnitudinem, vt febris neceſſariò aut humoris excretionem ſequatur, & ſæpè quaſi ephemera ſolum ſpiritus ſæpè incendens, aut eius putredinem, vnde ſoluatur eo humore extra corpus, & B extra cutem euaneſcente, aut ſequatur materiæ excretæ in puſtulas maturationem, vel malam putredinem, ſub qua ægri etiam moriuntur.

At in his noſtris exanthematibus neque ipſa ſimplex coloratio tantam habet materiam, vt vel naturam leuare exiens, vel grauare detenta poſſit, Si quis huius differentiæ cauſam, & naturam medullitus requirat ex me dicam ferè eſſe ipſam humorum naturam, multitudinemque huius varietatis cauſam in illis cutem exaſperantibus, cum non ita multa quidem materia ſit, pro naturæ viribus, ſed ob bilis admixtionem in ſanguine acrior, quam a natura pati poſſit, hæc cum putreſcere cœpit, excernitur, corpuſque ſubleuatur, in his vero noſtris potius eſt grauis, & multa copia viribus quidem collata, potiuſque ſanguinis cruditas, C qua multa natura ſubleuare ſe nequit ad cutem excernendo, à qua totis venis vſque propè cor opprimatur, ita non a natura, ſed a morbo per putredinem materiæ æſtu concepto ſanguinis vapores in cutem per oſcula venarum & arteriarum ex maxima ſanguinis feruentis, & toſti effumatione, & colliquatione expelluntur, & eas maculas, vt ex oſculis exciderunt, efficiunt, non tamen per ipſas naturam ſubleuari eſt veriſimile, cum onus naturæ non educant, nullumque humorem.

Vnde, ſi qui per maculas ſubleuati ſunt, dicas tamen ſæpè contra euenire, vt pauca etiam tunc materia ſubſit, & in illis malum minima materiæ copia conſtituiſſe, & coctionem ſanguinis ex feruore accidiſſe. In quibus vero etiam variolis, & morbillis poſt excre- D tionem ſubitò ſoluta non eſt febris excretione illa copioſiſſima facta, id propter nimiam copiam accidiſſe, & propter copiam materiæ, & non propter materiæ, ita multum diuerſam naturam ad alteram hanc differentiam priorem malum eſſe referendum, vnde etiam maximè periclitantur, ſi febris eadem poſtea longius trahat, dico eadem, quoniam in variolis altera febris, ſequitur ex earum putredine, quòd ſi illæ nimis multæ ſunt, ægrotos poteſt interimere cognationis autem horum morborum nota eſt, quod iiſdem tempeſtatibus vtrumque genus graſſatur, altera alterius eſt iudicium.

Copiæ tamen ratio diuerſa crudi ſanguinis, ut etiam varijs humoribus coniuncta eſt diuerſos efficit febris mores, & diuerſas actiones naturæ, & diuerſa ſym- E ptomata. Varia propterea etiam curandi ratio eſſe poteſt.

Ita aliqui venæ ſectione leuantur, at multi contra valde fiunt infirmiores, ut cruditas ſanguinis magna vel pauca eſt. Cum igitur æſtimarem hunc morbum tanquam generis iam lecti, in quo viribus admodum ſolemus metuere, in corpore hoc tenui non ita ſanguine referto, & eo crudiori, quod excrementa oſtendebant, & venis anguſtis, ipſo gracili, atque tenui, & aſpero prætermittendam eſſe venæ ſectionem iudicaui. præſertim cum præceſſerit mala victus ratio qui.n. abſtinentiæ conſueuerat, repente ad copiam, & varietatem traductus eſt, cum etiam ineunte

ætate

æſtate illi fuerit detractus ſanguis per uenæ ſectionem,
etenim, ſi ſolemus uitare mala a ſanguine per ſpatium
ſemeſtre vna ſanguinis detractione, non crediderim
vnquã in hoc corpore minime ſanguineo, ex ſanguinis
probi copia hoc malum exiſtere, aut ab ea magnitu-
dinem morbi metuendam, propterea venæ ſectio-
nem omnino dimittendam iudicaui, potius vero ma-
los ſuccos, & crudum ſanguinem, & putredinem
ſpectandem exiſtimaui, ſtatimque apparatũ humoris
ad maturationem, & euacuationem aggreſſus ſum. At
cæpta occaſio alui ſoluendæ, & a cruditatibus liberan-
dæ male ceſſit, nam reddidit vomitu medicinam, pro-
pterea, ne ſpatium afferret incommodum ex copia cor
ruptionis circum cor, de ea retrahenda, & ex parte mi-
nuenda cucurbitulis cogitaui, ac feci, a quibus viſus eſt
vehementius incaleſcere, aluus etiam liquida, ſolutaq;
poſt ea fuit, vt ſperarem leuamenti multum ex tot auxi-
lijs futurum.

In paruis rebus igitur reliquis conſilium hoc fuit, vt
exſiccantibus putredinem adhuc, aperientibusque ob-
ſtructiones vtamur, malitiæ, corruptelæque oppoſitis,
vt ſyrupo ex ſucco citri, & acetoſæ, conſeruantibuſ-
que aluum ſaluam, vt clyſteribus. Virtutem cordis fo-
uentibus, vt epithematibus dictis. Cibis vero ex pti-
ſana, per tenue cribrum ducta, nam mandenda ipſe
non fert, nec illa febri conueniunt, vt etiam ſiccan-
tibus tot medicinis cibum recte opponamus, & cum
denique malitia fuerit emendatior, & timenda non
fuerit, tunc febri ſoluendæ humidioribus vtar, cau-
ſis vero ſubmouendis per aperientia, & vtinam cien-
tia incumberem, vt radices petroſelini, oxymel, at-
que coctio morbi proſpecta, ſi etiam febris ſine aliqua
inſigni euacuatione remittatur, purgante aliqua, ſed le-
ni medicina vterer, vt ſyrup. roſat. ſolutiuo. ex aqua in
qua decocta eſſent, illa communia, & præterea maco-
rarum eſſet rhabarbarum.

Vinum darem ſtatim, cum febris non ita æſtuarit,
eaque ipſe non ita conflictaretur, inſpecto certo coctio
nis indice, primum tamen aqua plurima diluerem, im-
becillumque darem. Interea, dum illa exſpectantur, a-
qua ex hordeo bene loto, beneque cocto mihi proban-
da videretur incocta tormentilla.

At poteruntne hæc ægrum reſtituere. Credo qui-
dem, ſed ſudor, qui in tertia die fuit, quamuis leuiorem
febrem reliquerit, nimis tamen cito eſt factus, qua-
re potius ſerum crudi ſanguinis, & morbum, quam
coctionem, & excretionem naturæ ſequutus eſt, pro-
pterea non ita citum, aut certum exitum mali in-
dicatur.

Is æger octaua die iterum ſudauit, & multum vrina-
rum emiſit. ſo. liber a febre fuit vrinis & ſeptimo, &
decimo coctionem præſe ferentibus. At decimoſe-
ptimo rigor iterum appræhendit, & febris, quam ſu-
dor, alui ſolutio diſcuſſere, neque amplius reuer-
ſa eſt.

Pro Matrona Aſulana cum Lando.

CONSVLTATIO CCCXCVI.

CVrani doctiſſime vir, vt mihi adeſſes in conſilio
hoc, in quo deliberatio habenda eſt de curatio
ne huius matronæ, an venæ ſectio, an vero cucur-
bitulæ ſint adhibendæ, hoc ex te hodie requiro vir
peritiſſime.

Dubium enim me faciunt multa de hac re, quia
laborat febre, quæ certe cum continua ſit, & ideo
magnum malum, magna etiam remedia poſtulat, præ-

A ſertim his anni tempeſtatibus, quibus illatæ ſunt fe-
bres fere malignæ omnes, & hoc anni tempore au-
tumnali, quod nullum magnum remedium videtur
recuſare. Tamen cum conſidero ex vna parte ma-
gna remedia nõ omnia in omni magno morbo acuto
adhibenda, in multitudine enim ſanguinis miſſio, in
cacochymia vero purgatio idonea eſt, vt multis locis
Galenus habet.

Ex altera parte Galenus, in omni magno morbo
imo in omni febre putrida, vbi ſatis virium ſit, ſtatuit,
(vt capitulo. 17. & 15. libri 11. Methodi) ſecandam
eſſe venam. Atque magnum morbum per ſe viribus
non recuſantibus ſectionem venæ aut ſanguinis miſ-
ſionem quocunque modo factam Galenus ſtatuit po-
ſtulare libro de curandi ratione per ſanguinis miſſio-
B nem, neque humoris genus attendendum, cum ma-
gnus eſt morbus, ſed tantum in ſano homine id dari
facultatis, vt cacochymia purgationem, ſanguinis au-
tem copia miſſionem eius dicatur requirere.

Res eſt apud omnes difficilis iudicatu, in qua dice-
rem ego, magnitudinem morbi cum ijs viribus, quæ
ſanguinis miſſionem laturæ ſint, neceſſario tantũ ſan-
guinis habere, quod oneri naturæ, & nutrimento mor
bi ſit, & ſi oneri in ſano non eſſet, ſic magnitudinem
morbi cum viribus valentibus non ſolum magni reme
dij, ſed miſſionis ſanguinis indicationem compræ-
hendere, etſi non primo per ſe, ſaltem conſequutio-
ne intelligo.

Sic Galenum ego interpretor omnibus in locis, vbi
hoc profert, quod non id ſtatuat, niſi cum metus eſt
C eiuſdem morbi magnitudinis a ſanguine vt fit de cibo
etiã in febribus. In quã ijs maxime fieri poteſt viribus
æſtimatis, cibus detrahitur, qui futurũ alimentum eſt,
vt ſanguis quaſi eſt, aut vltimum, vt dicit Ariſtoteles;

Quare de ſanguine minuendo hic dubia res eſſe mi-
hi videtur, potius tamen miſſionem vererer, ne uiri-
bus officeret, nam etſi rubeum corpus hoc totum ſit,
ac plenum, carneque refertum, & ideo ſanguis ſigni-
ficetur, anni vero temporum omnium tempeſtates e-
tiam humidiores viſæ ſint, & accommodatæ ad ſan-
guinis generationem, tamen ætas matronæ antea ca-
lidæ, atque humidæ noſtræ, id eſt, ſanguineæ, nam in-
clinata ætate euacuationibus, ſanguinis ſuppreſſis po-
tius melancholici ſucci, quam ſanguinis mihi multũ
habere ſic docente Hippocrate uiſa eſt, ad cuius humo
D ris copiam ſolet uentriculus refrigerari, & multum cru
ditatum fieri.

Præterea uero uictus ratio, & ventriculi magna in-
firmitas, eiuſque frigidior, humidiorque natura indi-
cat multam ſuggeſtam eſſe in venas pituitæ copiam,
vix enim ſinire iam conſueuit, præſertim vero hyeme
vix potionibus vtitur, quod tandem confirmant etiam,
per quæ uomitiones reiectæ ſunt nimis multæ res pi-
tuitoſæ aquei humoris plenæ, vix bilis aliquo colo-
re infectæ, quæ iam redundat, ut uix ſit credibile, cu-
ius generis humorum nota certiſſima eſt ea in pul-
ſu raritas, & crebra intermiſſio febre vexante, neque
enim aliter fieri poteſt, quin cruda illa materia, & fri-
gida ad ſinus etiam cordis pertineat. Deinde onus to-
to corpore maximum noctu graueſcens, & ſpiritus ma
E gna anguſtia proloqui fere impediens.

Vrinæ præterea craſſæ atque atriores atrum humo-
rem ſubeſſe denotant, quare de mittendo ſangui-
ne, vel omnino imminuendo ob uirium metum du-
bitarem, nam, ſi uis naturam humoris ad minen-
dum ſanguinem, nullam vim haberes, vires certæ
ſunt neceſſariæ quæ hic ex mittendo ſanguine certe
langueſcent, nam per apertam uenam nimium ſpiri-
tuum detrahitur, per cucurbitulas ſanguis tenuior, cer
te melior euocatur, dicitque Montanus, inde refri-
gerare nimis uiſcera, atque corporis ambitũ, propterea
dimittendam hanc eſſe fere cenſerem, niſi ſolerem ea
ſæpe cogitatione ad imminuendum ſanguinem ad-

duci, quod cum ſanitas ſublata eſt, infirmumque ægritudine factum eſt corpus, ſanguis ille, qui naturæ forti beneque valenti nimius non erat, ei infirmæ factæ eſt nimius omnino, atque etſi coniungatur ei humorum aliorum ſocietas, tamen tantiſper, donec illi parantur ad purgationem, ea onerosa facta ſanguinis copia eſt imminuenda, ſanguinis inquam, id eſt, maſſæ ſanguinis cum alijs humoribus iunctæ, neque differendum, donec ex morbo in naturam aliorum humorum, & morbi incrementum perducatur, quæ ratio hoc caſu magis me mouet, quoniam ſanguis etiam melancholicus toto corpore abundans, eam poſtulare imminutionem videatur. An vero ſectione venæ, an cucurbitulis eſt difficultas. Dicebat Galenus libro de cucurbitulis ipſas eſſe idoneas ad copiam minuendam.

Montanus ait, illas refrigerium afferre viſceribus, a quibus trahunt ſanguinem, atque etiam poſt cutem inciſam, extimas partes ſub cute. Itaque ex hoc earum affectu longe nocentiores eſſe in malignis febribus, in quibus copia caloris deſiderari ſolet.

Ego tamen cum ſciam plus ſpirituum detrahi perſectam venam, ſi malignitatem verear, & virium languorem, cucurbitulis potius vtar, neque credo illas artubus affixas, vt Galenus facit in ſanguine imminuendo vſque ad viſcera poſſe refrigeranda, vt hic contra craſſus, & melancholicus ſanguis me cogit uenam potius aperire, imo vulnus latum infligere.

Medici multi ijs anguſtijs detenti, venam in metacarpio inciderent, quoniam inde minus ſpirituum exhauriri exiſtimant, ego cum multis certe mallem eſſe, quam ſolus periclitari, & libentius quoque id faciam, ſi tuæ excellentiæ quoque id probabitur; Si mẽſ tua non ex natura, ſed præter naturam eſſent ſuppreſſa, venam in talo deligerem, ſed quoniam creditur tempus ſuum illa iam peregiſſe, metacarpi potius venam aperirem, & manus quidem dextræ, quamuis ſciam per eam extremorum venæ ſectionem non admodum atrum ſanguinem educi.

Nec multum ſanguinis emitterem, quoniam corpus potius carnoſum, & pingue ſi amplum ventrem ſpectemus, quam venoſum eſt, neque ſuſpicio malignitatis me prohiberet, quoniam nondum malignitatis indicia ſunt expreſſa, cuius vt præſentis ratio miſſionem ſanguinis timendam, ſic præcauendæ adhibendam eſſe perſuadet.

Quare, ſi hæc miſſio ſanguinis non ſatis fuerit malignitati euitandæ, quam credimus ſequi malum putredinis genus, & occupationem principum locorum, tunc ad retrahendum humorem, a medijs, & principibus locis ad eminentes partes, cucurbitulæ poterunt artubus affigi leniter inciſo cute, ne aut humor non exeat attactus, aut nimius extrahatur.

Vena inciſa non eſt, cucurbitulæ vero affixæ cute inciſa, a quibus eadem die, quæ fuit quinta, onus corporis leuius factum eſt, Spiritus anguſtia ſublata, pulſus non adeo rurſus, & omnino ſine intermiſſione conſtantior, altera quoque nocte melius habere perexit, die autem 15. liberata eſt ſudoribus exiguis, qui quarta primum die cæperant, & ſeptima ſequuti ſunt. His temporibus Veronæ venæ ſectio ſuſpecta vulgo penitus, & Medicis gratioſis erat cucurbitulæque tutiſſimæ exiſtimabantur.

Pro laborante febri pernicioſa Alphonſo Vrbinati habita cum Theophilo Becculeo, ac Iunco.

CONSVLTATIO CCCXCV.

VIri præclari, quæ veſtra eſt doctrina, ſemper ego libenter audiui vos differentes, propterea modo rogaui, vt de hoc ægrotu ſententias veſtras more diſputationis exponeretis, quod quidem & feciſtis, & præclare certe ſatis feciſtis, ex quorum vero ſermonibus ego collegi facile omnes huius mali partes, quas multas mihi viſus ſum perſpexiſſe.

Primo ſqualidum iam factum eſſe cor huius iuuenis calore corpus ipſius cordis tenente, quod durities, crebritasque & exiguitas pulſus maxime confirmant, deinde putredinẽ hanc non eſſe eius generis, quas quotidie uidemus, neque vulgarem, ſed ſingulari quidam malignitate noxiam, humores præterea putreſcentes omnis generis eſſe, & omnem demum ſanguinem, locũ putredinis, maiores eſſe venarum capacitates, potiſſimum uero eas, quæ ad cor ſitæ ſunt, vires tandem omnes corporis eſſe valde infirmatas. Vbi cor ſquallidum durities pulſuum demonſtrat, concepiſſe vero calorem in habitu corporis, eo qui non ſentit ſe febrire, quod quãuis inſaniæ potius forte fuerit, tamen non tanta illa eſt, quin ſentiat linguæ ariditatem, & alia multa, cum quibus neque calor tantus eum præteriret.

At quomodo ſqualidum facis cor ipſum, cum pro ſano homine dormiat, cum non ſitiat? certe cũ eo quod exiguitas ſpirituum ſomni ſæpe cauſa eſt, etiam hoc caput potuit tantum humoris ad ſe trahere ob uiolentiora exercitia, quibus proximo tempore in ſole meridianis temporibus folle ludendo, & venatum eundo, vſus eſt, quanto humore natura oratur ſuis horis ad ſomnũ, cum hora ipſa ſomnum ob periodos naturales inuitet, ac cum ore ſicco ſit, tamen non ſitiat, id eueniat potius extincta tum uentriculi ui ſentiẽte, tum ſpiritibus cerebro deficientibus, quoniam vigiliæ diuturnæ ſuſtentãdæ uix facientes ſub noctem deſint, & ea quiete aliquã tum recuperati, aliquas dici uigilias poſſint molliri, cuius rei ſimile vide apud Hippocratem lib. Epidemiorum. Signum vero maxime poteſt facere inſaniei genus, quæ torpida, non perturbata eſt, ac, cum a frigore fieri non poſſit, ſub morbo tam calido neceſſe eſt a defectu ſpirituum, vt ſomnus eſt referenda, undę ſequatur vt dixi, qui neque ſæpe uigilia uti poteſt, inſania a calore effecta in perturbatione ſenſuum conſiſtit, torpida vero vel a frigore, uel ab animi a ſpiritibus defecti infirmitate. Age vero ſit a febre hac ut dixi calefactũ cor, & exſiccatum, Dicamus quomodo putredo eſt malæ naturæ, ſi nullum aliud eſſe indicium id mihi ſat eſſet, quod contagio ipſa ſerpit, nullum ſiquidem malum contagio concipitur, quod maligna putredine nõ nitatur, ſerpit uero hoc, nã inter initia fuit putredo ĩ bile tãtum, ut manifeſta ſigna a vobis allata oſtendebant, vrinarum, & omnium excrementorum, deinde, ad cæteras ſanguinis partes progreſſa eſt, ad ichores primum, vt vrinarum copia denotauit, deinde ad partes craſſiores, vt nunc paſſeæ urinæ demonſtrant, certe, ſi mala putredinis vis non fuiſſet, ſolum illum humorem, quẽ primum corripuit, conſumpſiſſet, & ſic morbus finitus fuiſſet, ac contagio tantum potuit ſua malitia, vt omnem ſanguinem ſenſim, particulatimve abſumat, ſerpit etiam vlterius ui ſui contagii, nam, ut maxime in malignis febribus ſæpe ego obſeruaui, poſt humorum exuſtionem, & exſiccationem corpus quoque cordis corripuit ſqualidumque reddidit, neque enim hoc fieri ſolet, niſi maligna putredo ſit, & ipſum cordis corpus contaminet, ſi quidem habemus a Galeno, & a ra-

tione

tione naturæ tautam vim eſſe attractricem, & concoctricem principum membrorum, vt poſtremo ſentiat ipſa ſquallorem, in quibus cor vt valentiſſimum, ita omnium poſtremum exhauritur, nunc vero, quoniam malitia putredinis vicioas prius, & magis calidas partes inficit, non eſt mirum, ſi cor putredine quadam cōpræhenſa ſquallidum in ſui corpore factum ſit, antequam reliquæ corporis partes nulli putredini obiectæ potuerint exiccari.

Si quis dicat, putredinem non ob malignitatem ſic repere potuiſſe, ſed obſtructiones validas fuiſſe, putredinemque humoribus omnibus paulatim ingenitam. Dicam ego, quod tanta obſtructionum uis neceſſario etiā malignam putredinem affert. Putredinem vero banc humores omnes æque tenere ea æquabili ipſius febris modo, illos verò varios & malos eſſe, ex varijs, & fædis B excrementis videmus, quod etiam ex ratione victus, & anni tempeſtatibus intelligere poſſumus. Varia ſiquidem, & inconſtans cœli tempeſtas, varios humores, & morbos inconſtantes facit vnde iudicia, & prædictiones incertæ, dicebat Hippocrates, craſſioris generis ſucci ex humida conſtitutione, & ob nimium humidum faciles ad putreſcendum fieri potuerunt, qui ſubitis caloribus partim in bilem aquoſam, partim in bilem flauam, & atram conuertuntur.

Certe vero in bilem aquoſam, & mala pituita conuertitur, nam eſt quoddam genus bilis aquuſæ apud Galenum quoque, quibus cauſis ſi adijcias malos cibos, & veneris vſum immoderatum, vnde cruditates & mali ſucci, tunc videbis ſanguinem ex malis, & infirmis ſuccis factum facilem eſſe ad corrumpendum, vt ſucci, qui ex fructibus ſunt, ſemper afluant, corrumpuntur vero facilime, cum ex corruptis fructibus expreſſi ſūt, quare mirum non eſt, ſi infirma humorum natura malam putredinem conceperit, vt vel ſtatim inter inuia aut ſanguis putrefactus bilis putreſcentis ſigna attulerit, cum initio putreſcendo bileſcat, aut bilis ipſa conceperit primum putredinem, deinde illam cum cæteris humoribus communicarit, propter eius malam contagij vim, vnde ſigna primum bilis, atque ichorum liqueſcentium copia multa vrinarum attulit, nunc craſſioris ſanguinis exuſti iam ſigna dat. Loci verò in quo putredo conſiſtit notæ ſunt, tum, vt dixi, continuatio febris, quæ denotat in maioribus venis malum ineſſe, tū difficultas reſpirationis, quæ cum non ſit ab hypochōdrijs, vt vidimus oſtendit loca potiſſimum circum cor putredine oppleta eſſe, cui adijcias, quod, vt, ex narratis notis intelligo, vires primum cordis infirmari cæpere, tanquam malo propiores, poſtea iecoris, demum ipſius cerebri, at ſi initium ipſius mali fuiſſet in iecore, ſequuta tandem eſſet, vt fere videmus, aluus liquida, ac liqueſcentis mali humoris ſignū, vel vomitus, vel vrinarū copia, quæ ſunt ſigna labefactatę facultatis ipſius iecoris, & in illo potiſſimum eſſe mali caput. Neque vero vidiſſemus hominem ipſum non ſentire malum, nam ab hę parte malum ad alias partes veniens inæquabili intemperie dolorem affert.

Nunc vero, cum cor ſit potiſſimum affectum, & nō ſolum, vt communiter fit in febribus, calore febrili, ſed ipſa caloris cauſa, ſcilicet putredine delibutū, ideo neque aliorum viſcerum affectorùm ſigna viſuntur, & ſtatim cor ipſum caloris in ſuo corpore concepti è vicino foco notas habuit, quod febris ſui ſenſum ægroto non mouebat, ſiquidem cor altius infectum ſtatim cæteris partibus diſtribuit, a corde ſiquidem venit caloris energia, a qua omnes partes calore imbuuntur, qui fit partibus ſingulis ſuus, familiariſque, quare ſtatim in omnibus partibus talis febrilis calor inſiuus eſt, vt a corde veniebat, in alijs febribus inæquabilis ille proficiſcitur, & a corde communicatur, vt in corde eſt, parte quidē eius quadam integra, & incorrupta, cum inæquabilis ille calor ſit, partes energiam ſui caloris naturalis accipiunt, quadam vero parte ignea affliguntur, quæ fumoſa non ita facile inſeri poteſt in earum habitum, vti, cū A ipſummet cordis corpus affectum eſt, quare potuit corpus vniuerſum ęquabiliter totum mutari mutato eo calore, a quo ſuæ naturæ vim obtinet, potuit vero calor ille diſtribuendus corpori, penitus igneam vim nanciſci, igneo facto cordis corpore, a quo generatur, cordis vero corpus ignem compræhendere compulſum eſt, & ob vicinitatem putrilaginis, & eiuſdem malitiam, anguſtia ſpiritus vicinitatem denotat materiæ cum corde, nam tam exigui caloris febris certe huic amplo pectori non tam crebram, & anguſtam reſpirationem afficeret, niſi plenę eſſent partes ſpiritus ipſius vijs annexæ, vt vaſa cor amplectentia Creberrimi etiam ſunt pulſus vnde eſſe repletionem illorum locorum perſpici poteſt. Virium autem ſubita infirmitas a putredinoſa febre non valde vehementi, non poteſt non malam putredinem denotare.

At fuit ne in ipſo initio putredo in venis magnis, ac prope cor? Credo certe fuiſſe quamuis initio horrifica febris fuerit, nam, vt fuerit etiam certis periodis, circuitibuſque horror ille non incertis, quemadmodū in malignis febribus fere fit, tamen intra venas etiam tūc potuit eſſe putredo, quoniam pars aliqua tenuior humorum putreſcentium initio prior ſuam putredinem detegens excernitur extra venas, reliquis intra manētibus, continenterque febrem fouentibus, quæ cum leniter adhuc incaluerint, occultæ fere ſunt, aut etiam quoniā illa quæ excernitur cum horrore, & auget febrem, ſui putredine ab aliqua propria parte certis horis demittitur ad partes carnium ſenſinuas, vel, quod ſæpe etiam fit, in ventriculum ſuperiorem.

C Si enim recte memoriæ teneo, quod legi apud Galenum libro Epidemiorum, humores ſi ſuperiorem ventriculi partem petant, febrem faciunt cum horrore, ſi inferiores ſine eo, ſuperior .n. vētriculi pars acri ſēſu ꝑdita eſt, & ſuo ſenſu horrores mouet Ad æque correptis tandem omnibus humoribus, & in omnibus potioribus corporis partibus ea putredine non poteſt fieri alicuius repentini incendij ſenſus, & ſi aliquid materiei moueretur, illa ob calorem compræhenſum, & æquabiliter occupantem omnia, minus ſenſum moueret, ac fere difficile a parte in partem moueretur, quoniam non amplius ab aliqua parte poſſunt extrudi humores omnibus iam æque internis imbecillibus factis illo calore minime naturali, qui in illis inſertus deſtruit demoliturque eorum naturam, vt non poſſint ſe ſe amplius vel alere vel tueri, ſicque ſit continens prorſus febris ex putredinis contagine. Itaque iam patent omnes morbi propoſiti partes.

Virium vero infirmitas ſequitur, quæ cordis quidē primum fuit ob vicinam potiſſimum cordi putredinē, vt ex pulſu notum fuit, deinde vt ex vrinis cognoſcitur, etiam iecoris, poſtremo, vt ex infirmitate mentis, & motionum corporis ad cerebrum peruenit, Quibus ſic cognitis, in febris natura, & magnitudine, in more, & celeritate uidendum eſt, an ſubueniri poſſint, & quomodo id eſſet agendum. Vires imbecilles ſunt, cor calefactum ſiccitatemque penitus, humores corrupti, obſtructiones putredinem fouent, a qua omne malū exiſtit, & accreſcit, quibus quidem occurri non poſſe exiſtimo, minuſque viribus ſubueniri, quæ, ſi conſtare E etiam poſſent tanta cum putredine, Putredinem tamen mihi non ſufficeret animus diſcutere. Vbi certe vires potiſſimum habent pondus huius ſolicitudinis, deinde putredo, & ſiccitas, & neſcio, an magis premat ſiccitas quam putredo illius cauſa, obſtructio tamen non eſt illo modo hic poſt habenda, quæ vt princeps cauſa omnino eſt tollenda.

Vbi maxime pugnant inter ſe putredo, & ſiccitas, nam putredo, humore nimio viget, & ſi affert interitū tantummodo ob eam, quam inducit ſiccitatem, quare ſæpe euenit, ut dum putredini occurrere ſtudemus, ſiccando, mortem acceleremus. Quomodo igitur nobis moderabimur? Poſſumus certe ſic nos gerere, vt, quoniam ſiccitas non niſi vſu longiori exſiccantium inducitur,

Digitized by Google

ducitur,putredinis autem vis breui, & cum eo alimen-
tis ſiccitati occurritur, putredini autem medicamentis,
propterea poſſumus rationem putredinis habere, nec
tantum tamen nimis exſiccare.

Cum igitur vna ſimul & viribus morbo ſit prouidē-
dum ego voo,remedio eo vterer, quod & vires, & pu-
tredinem & obſtructiones ſpectaret, ſcilicet antidoto
theriacæ exiguo modo in medicatis potionibus datæ
quæ vires mirum in modum confirmat, putredinem ex-
ſiccat,obſtructiones aperit,& expurgat venas,vnde Ga
lenus in quartana febre eam dabat, in qua non ſolum à
febre,& à putredine,ſed à cauſa febris ſiccitas eſt me-
tuenda; dabat verò ad obſtructiones auferendas, &
humorem abſumendum, & diſcutiendum, nocumen-
tum ſiquidem à ſiccitate non eſt tantum,quantum præ-
ſidij à reliquis illius vtilitatibus, quare ad cætera reme-
dia à vobis propoſita hoc adijcerem, cum requiſitum à
vobis ſit,vt aliquid remedium ego quoque commemo-
rarem,ſiccitas namque ea vitanda,verendaque eſt, quæ
alimento conſumendo fit, nec remoueri, niſi alimento
poteſt.

Hæc vero quæ ab antidoto propoſita venire poteſt,
non alimenti,ſed recrementorum tantum eſt. Alterum
etiam adiungerem,quo malum à corde, vt maximè po-
teſt,auertamus,cucurbitulis ſine ferro,tamen toto dor-
ſo & artubus etiam adhibendis, ne,ſi contra cor tātum
opponamus,ad ipſum humorum vim magis trahamus,
citò verò hæc perficerem, quoniam mors certè prope-
rat, reliqua à vobis propoſita ſunt oportuna, & à me
prorſus approbantur. Dixi.

Non multo poſt interijſſe audiebam.

Pro Excellentiſſima Biſiniani Principe D.
Iſſabella Feltria de Ruere.

CONSVLTATIO CCCXCVII.

QVod viſus ſum, tam eſt difficile præſtare, vt du-
bitem me nulla diligentia iuuari poſſe, etſi omni
ſtudio contendo, vt ne deſit opera mea hoc
tempore ei,cui in perpetuum rebus omnibus deuinctus
ſim: difficile eſt enim indicare de eius corporis valetu-
dine,quoad nonquam videris, longè difficilius eius va-
letudini remedia deligere, cuius notas per literas tātum
accepens,cuius natura corporis, eiuſque naturæ notæ à
Viris doctiſſimis,qui coram inſpiciendo,& percunctan
do ex ea cognoſcere potuerunt, diſſimiliter exponun-
tur, multò verò difficilimum, imò quod nulla ratione
fieri poteſt,per literas abſente homine modos, & tem-
pora remediorum definire, quæ tantopere experuntur,
propterea in hac re ita mihi demum ſtatuendum eſt me
ſtudium,non opus ipſum eſſe præſtaturum.

Huius infirmæ valetudinis, vt per ea, quæ literis ac-
cepi,videor intellexiſſe,ex verbiſque viri nobilis cogno-
ui,quatuor ſunt partes. Capitis dolor cum deſtillatione,
cordis neſcio quis affectus à Medicis ipſius modo titil-
lationis, modo anguſtiæ nomine expreſſus. Ventriculi
tùm dolor aſſiduus, tum cibi nulla cupiditas. Vteri de-
mum is affectus, vt careat conuenientibus menſibus
ratione cum generis, tum copiæ,ac etiam modi proce-
dendi, ad quæ conſequitur ſterilitas magno cum ſuo-
rum dolore.

Hæc mala ſic ego mihi explicabo, vt initio accepto
ab eo fonte, vnde illa omnia naſci videntur, inde eo-
rum origine percepta, omnium recognoſcam. In cor-
pore huius naturæ ratione adoleſcentiæ, & calidi ge-
neris,ſanguis potius nimium tenuius, quam nimis craſ-
ſus generari deberet, calore nondum eo per ætatem in
muliebri,& humido corpore perducto, vt poſſit exſic-
care,aut exſiccando ſanguinem incraſſare.

Itaque cum cōtra hæc mala non poſſint referri, niſi
in ſanguinis lentorem, atque craſſitiem, alia certe cau-
ſa erit horum malorum a naturali facultate, quæ ſpon-

A te,ac ſuapte vt ſanguinem generat,in viſceribus ſangui-
ni, ac ſpiritui deſtinatis, poſita, vt cum ratione ætatis,
& corporis hæc mala facta non ſunt, ea tum materiæ
alimentorum, tum rebus exterius accidentibus, tum
verò ventriculo materiam ſanguinis paranti, rebus ex-
ternis magis quam cæteræ partes expoſito erant attri-
buenda; potuit facilè ventriculus ab illis rebus, quas
narrant Excellentiſſimi Viri, præcipuè ab ipſius frigi-
da potione ad cæteram malam victus rationem labe-
factari, non ſolum verò ſic infirmus deficere in mate-
ria ſanguinis paranda, ſed cibis quoque malæ materiæ,
ac præterea animi perturbationibus, & moleſtijs in
munere ſuo impediri,atque vitiari.

Mirum eſt, quantum habeant momenti animi per-
turbationes ad coctionem tum impediendam, tum vi-
B tiandam auertendis ſpiritibus à ventriculo, illiſque in
alienum calorem conuertendis, impellendis malis hu-
moribus in eundem,quibus munus ipſius conturbetur,
diſſoluendo calorem concoquentem, augendo calorē
corrumpentem humores omnes inde in cor, & caput
vapores malos omnis generis excitando, ex quo prauæ
materiæ varietas, & copia adminiſtrata, non poteſt a
iecinore nec a corde in bonum ſanguinem, aut in vnā
ſanguinis æquabilem naturam, in ſpiritum valentem
ad moliendа naturæ opera conuerti, varijs ſuis parti-
bus nunc pituitam frigidam, ac lentam præſtat, nunc
bilem atram frigidam,& hanc, craſſamque,nunc fla-
uam,exuſtamque,nunc ſeroſum humorem, vel eodem
vno iecinoris opere, ac munere, ad quod cum acce-
dunt animi perturbationes,hæ ipſæ quoque iecoris mu-
C nus vitiant ſua ipſarum varietate varia vitia afferentes,
vel ſalua ipſius iecoris natura, ac integra, munere verò
adeo vitiato,hoc malo ſanguinis apparatu,hac eius va-
rietate,fit poſtea, vt craſſis partibus eius,ac lentis mea-
tus obſtruantur, quibus feruorem humores ex mora,
& conſtipatione concipiunt, & minima occaſione,ſuo
feruore,atque habitu animum, & omnes naturæ actio-
nes perturbant,vt cōtra ab animo perturbato,& actio-
num naturæ vitia, & mala omnia creſcunt, miraſque
progreſſiones his acceſſionibus nanciſcuntur, inde vijs
impeditis, lien ſois viribus, vti nō pōt ad ſanguinē atro
humore expurgandum. Fel non pōt flauo humore cor-
pus liberare, vnde flauus humor hærens ob loci calorē,
vel intra limites naturæ manentem ſpatio ipſo in atrū
ſuccum mutatur, in quorum vtrumque genus vel ſan-
D guis ipſe degenerat, cum obſtipatus æſtuans feruorem
acquirit, hi humores mali non ſolum ſanguini bono,
ſed ſibi quoque ipſi inter ſe aduerſarij augendo ſuo vi-
tio ea mora, & obſtructione corruptelam ſibi molino-
tur, vt in omnibus rebus vitioſitas tandem facit, ac cū
vias vteri impediunt ſuæ malitiæ, & copiæ incrementa
maiora ſemper accipiunt, qui per menſes non habeāt
exitum.

Hinc mala omnia,quæ videmus,proficiſcuntur,hac
tanta,ac tam mala humorum congerie con concludū-
tur viæ uel ſpiritibus, ne dum humoribus,vt crebra ar-
tuum reſrigeratio demōſtrat,quid igitur mirum,ſi mo-
E do exitus humorum impediantur, modo menſes malo
colore, & malo habitu exeant, interdum tenuibus hu-
moribus ſibi viam facientibus, & ſecum craſſos quoq;
trahentibus,interdum ſolis,& per ſe craſſis,& lentis in-
gruentibus,viaſque ſibi ſtipantibus,interdum tenuibus
ipſis eiectis rurſus viæ lentore ſuccedentium craſſorum
infarciantur.

Quid mirum ſi vterus poſtea non concipit nam ut
iam careat omni aliena affectione, eo certe caret ali-
menti,& ſanguinis commeatu, qui ſemini nutriendo
eſt neceſſarius, potius malis humoribus occupatur,
quamquam enim ita obſtructus non facile bonum ſan
guinem à natura accipit,quem natura non multa ui re-
pellere ſolet,facile tamen excipit malos humores,etiam
uijs non ita apertis,qui per uim à natura eijciuntur,mi-
nus mirum eſt, ſi menſtruis temporibus dolor uentris
eſt, menſtruis ipſis excretionibus impeditis, turbantur
enim

Digitized by Google

enim humores conatu ipſo naturæ in ipſos vehementi, qui ob ſuum lentorem, & craſſitiem, dum mouet illa, dum ipſi compulſi agitantur æſtuant, & flatum faciũt, quo ſæpè venter inflari ſolet, ſæpè dolore, ſi ad tunicas viſcerum, vt fere fit, flatus excitetur, aliquando cordi laborem afferunt, cum ad os ventriculi vi flatus inferuntur, id non ſolum tenſione, & impetu ictuue ſuo, ſed etiam malo ſuo genere, atque acri moleſtantes, & flatus ſæpè non ſolus accidit, ſed ſecum humoris aliquod vitium attollit ad ſtomachum. Non miror etiam, ſi caput afficitur, & graue eſt, & ſæpè dolet, nam ventriculus præterquam, quod proprio malo caput etiam afficit, ſua etiam cruditate multos vapores illi ſubminiſtrat, ac malos, qui præſertim ad ſynciput ſiſtuntur, ibique concreſcentes caput grauant, obſtruenteſque dolore afficiunt. Vterus quoque male habet, caput primum per ventriculum, non ſolum cum in ipſum ventriculum reijcit humores, quo alia via expellere non poteſt, qui ita ventriculo inſiſtentes capiti malum afferunt, ſed nullo etiam in ventriculum tranſmiſſo humore, dum vterus ipſe afficitur, ventriculum afficit, non ſolum vrgendo cum ſæpè tumet, ſed nexu naturæ, & peritonæi. Deinde vterus caput afficit per corpus vniuerſum, dum retentis illis humoribus, nec per ipſum expurgatis, corpus vniuerſum repletur, vnde in caput malum perueniat, & illud quidem varium pro humorum varietate, qui quidem humorum impetus in caput, & calore hepatis ob obſtructiones æſtuantis, & perturbationibus animi citatur, citatur verò abſtinentia importuna ſæpè, qua humores incenduntur, & motum concipiunt ſemper calido capite tractu quodam motum illum alliciente. Minimè tandem miror, ſi cibi cupiditas, aut nulla, aut exigua exiſtat, nam vel craſſis humoribus repletus ventriculus famem non ſentit, vel tenuioribus, & calidis languens ac reſolutus ſenſum inanitionis amittit. Relinquuntur duo, altera eſt illa cordis affectio, alter eſt ſudor extremorum cum frigore, quarum rerum ratione ex his, quæ ſupradicta ſunt, facilè ducuntur, ex quibus omnino ortum habent, ſiue enim illa cordis affectio ſit in ſtomacho, ſiue in corde, cum non ſit à viris doctiſſimis explicata, quæ nam ſit, facilè habet ex ſuperioribus explicationem, nam oppreſſus ventriculus, & præcipuè ſtomachus, vt ſtatuimus, facilè malum cum corde communicat, vnde ſtomachi affectio cordi ſolet attribui, & antiquitus cordis nomine ſtomachus accipiebatur. Vbi commemoratio illa mihi videtur neceſſaria, quid vel ipſum lac faciat cordi, ſi coaguletur in ſtomacho grauando, ac ſuffocando, ſi verò cor ipſum malè habet, id fieri ſolet vaporibus, & halitu malo cor ipſum attingentibus, vel ab eius calore attractis, vel alia ratione in cor ipſum ſummotis, & tunc quoque omne, malum à vijs impeditis, ab humorum copia, & eorum mala natura proficiſcitur, vnde in omne corpus malum pertineat. Cur autem ſudent extrema, vel ſaltem madeant, dum frigeot, res neque noua, neque rara eſt, rationem tamen non habet facilem.

In pluribus vel ſanis hominibus hoc videmus quotidie, quamuis non laborent, non exerceantur, pedes tamen, & manus ſudant nullo calore affectæ, in ægris etiã ſudores frigidi ſæpè eueniunt, præſertim in ſyncope, & animi deliquio, cum fit in ſanis ſponte, & nulla occaſione laboris extremorum leuis ſudor, tunc aut ob earum partium raritatem, in cute, aut ob copiam humoris aquoſi quandoque cuidam bili (vt ait Gal.) aquoſæ admixti, & tunc non ſolum ob abundantiam, ſed etiam ob tenuitatem humoris prouenit ad illas partes, vtpote imbecilliores peruenientis, vbi vapores facilè in ſudorem coguntur, præſertim cum frigidi ſunt.

In ægrotis facilior ratio eſt præcipue cum febres adſunt, neque illa eſt difficilis, cum propter animi deliquium ſudor mouetur, hæc verò eſt, quoniam habitus, vt dicit Galenus, diſſoluitur, propterea ſi adueniant hi ſudores huic corpori, dum cor afficitur, rationem ſequantur ſupradictam animi deficientis, ſin autem citra

A cordis affectum fiant, reliquam rationem ſequi putarim, hoc eſt, vel plenitudinis tenuioris, & aquoſi cum bile mixti excrementi, uel raritatis partium earum, uel vtriuſque.

Quod verò vrinæ ſint quandoque nimio colore, illud non ſolum ex bilis abundantia, ſed etiam pituitæ incenſæ poteſt exiſtere, qui humores in hoc corpore, vt vidimus, plurimum congeruntur. Deſtillatio tandem affectum iam dictum capitis ſequitur. Hi ſunt affectus, hæ ſunt ipſorum origines omnes ab vno initio affecti ventriculi exiſtentes, quorum curatio multas requirit obſeruationes. Prima eſt, ut ordo ortus affectuum ſeruetur, cum nihil ſit, quod nos diſtorqueat, ea de re à ventriculo, vel potius à toto corpore, à quo ventriculi malum nutritur, erit incipiendum poſtea reliquis ſuo ordine ſub-
B ueniendum, ac crediderim nihil operæ inde reliquum nobis futurum præter eam, quam poſtea vterus exigit, ijs enim reſtitutis, & caput, & reliqua ſaneſcere poterũt. Sunt verò hi ſcopi in curatione ſpectandi. Primum eſt genus remedij, alter eſt, quantum illud eſſe debeat, tertius modus exhibendi, quartum, tempus. Illud quãtum abſens non poſſum definire penitus, vt dicebat etiam Galenus, cum quantus ſit morbus, quantum ſit naturæ robur, non poſſim certo, ac definito æſtimare relinquitur ſola coniectura ab ætate, eſſet etiam illa à natura corporis, ſi in ea conſtituenda, eiuſque notis recenſendis vidiſſem viros doctiſſimos concordes, ab ætate tamen, quæ certa eſt, conijcio valentia remedia, vt vt morbi magnitudo, ac pertinacia poſtulabit, poſſe dari. Magnitudinis morbi ea vnica eſt coniectura quia remedijs
C idoneis Medicorum, prudentiſſimorum malum non ceſſit, quantum enim recedat per hanc valetudinẽ corpus à ſua natura, ea varie deſcripta, incertum eſt, propterea ijs Medicis, qui coram medicinam faciunt, hoc iudicium eſt permittendum, ſicut tempus quoque hoc eſt dierũ, præcipuèque occaſionis delectus, nam quod pertinet ad tempus anni, non etiam poſſumus ſtatuere calidiorem, & frigidiorem anni partem, non eſſe idoneas, quod etiam attinet ad tempeſtates cæli. Duo ergo reliqui ſunt ſcopi, ex quibus poſſumus propoſita remedia iudicare, ac ſi opus eſſet noua afferre. Alterum eſt remedij genus, alter modus eius adhibendi. Genera remediorum à generibus morborum, atque cauſarum indicantur, à generibus verò inſtrumentorum, tanquam à quibuſdam locis communibus ſuppetit copia, ac facul-
D tas ad curandum. Medicorum inſtrumentorum tria ſunt genera, manus opera, medicamenta, vt victus, ex his tribus, ſumuntur omnia. Natura huius valetudinis multas habet partes, quæ à nobis ſpectandæ ſunt, tũ perſpecto, quid indicent remedia deligenda, vel potius, quæ probe ſunt delecta, à viris doctiſſimis, comprobanda. Princeps huius multiplicis valetudinis pars eſt, quod malorum humorum plenum eſt corpus; vnde cætera mala ſuſtententur, altera, quæ fuit prima origine, nec tamen prima tolli poteſt quin prius ſuperior tollatur.

Eſt ventriculi frigidior intemperies, non poſſum ex literis medicorum intelligere, an humentior intemperies longa humorem ſemper habet aliquem adiunctũ, ſibi ſimilem, vna ſicca excepta, quandoque etiam diſſimilem habet, nempe non à ſe, ſed ab alijs partibus, vt
E hic à iecore, ac liene ingruentem.

Tertia pars valetudinis eſt uteri intemperatura ab humoribus uarijs illuc pertinentibus facta, quæ forte non adeò hæret in utero, quin tollendis illis humoribus tolli poſſit, à quorum uerò obſtructione maxime opprimitur, poſſet eſſe etiam aliquid mali in hepate, & capite ipſo, quæ mala dum in illis humores manent, dum manent obſtructiones, ſpatio ipſo contrahi potuerunt, in hepate quidem calor acrior, in capite uerò frigus, ut enim hepar obſtructum feruet, ſic caput obſtructum fere frigeſcit, in quod humores ui caloris ſublati, ibi eo calore deſtituuntur, refrigeſcunt, coguntur, & per deſtillationem demittuntur, interea uerò dum coacti inhærent, uel grauant tãtummodo caput, uel obſtruendo,

ur

Digitized by Google

vt ait Galenus, dolorem inferunt. Crediderim ergo non ſolum caput, ſed ferè hepar, demptis malis humoribus, ſponte naturæ poſſe reſtitui, ac recreari, non admodum hærente in illis malo, & ætate etiam nunc tenera, vel certe nondum in ſummo conſtituta, is igitur erit ordo ſeruandus, vt primum toti corpori purgando, deinde ventriculo, atque vna ſi fieri poterit, vt certè poterit, vtero conſulamus; repletio corporis huius eſt naturæ, pituitæ plurimum eſt, quod ex narrato è viro doctiſſimo, menſtruorum excrementorum colore confirmatur, & eo iudicio, quoniam, vt ait, pulſus ſubmiſſi ſunt, qui à pituita eſſe ſolent, vt etiam à melancholia, bilis verò, ac illius etiam exuſtæ, non parum ſubeſſe veriſimile eſt natura calida à Medicis concorditer poſita, tum ſi præſertim antiquas obſtructiones æſtimemus, ſcroſi verò omnium generum plurimum ob cruditatem.

Quæ humorum varietas copia ſua, & partibus craſſis, ac lentis obſtruit multas vias ſub præcordijs, & in vtero. Iam verò hi humores ſui detractionem indicant, vt iam curationem inſtituamus quæ detractio ſi fieri poſſit manu, vt per ſectam venam, ſummam habet celeritatem, & nullum apparatum exigit, niſi cruditatibus ventris remouendis. Attente igitur perſpiciant Medici viribus corporis æſtimatis, num mitti poſſit ſanguis, nã poſtea facilius, ac tutius reliqui pariter humores ad purgationem. Tutius enim aperientes potiones exhibemus, neque veremur, ne ab illis humorum copia commota, magiſque intruſa in anguſtas vias, eas magis obſtruat, maximè verò ab ea celeri humorum detractione etiam imminutionem obſtructionum expectamus, & tanquam onere leuata natura reliquum facilius excoquendo poteſt ſuperare, atque emendare. Vires ego non poſſum hic metiri, ætas quidem, & natura à viris doctiſſimis deſcripta mihi animũ faceret ad hoc, quod maximè facturum ad mala hæc eijcienda iudicarem, & vel ob id maximè neceſſarium putarem, quod ferè menſes ſunt impediri, vnde poſt miſſum ſanguinem è cubito dextro ratione totius corporis, poſtea ratione vteri menſium tempore expectato, aut à poplite, aut à talo ſanguinem, ego iterum detraherem, quod ſi vires minus valentes erunt, illis omni alia ratione inſeruirem potius, & iterando miſſionem, ac tertiando, quo ſic partita ſanguinis detractio minus viribus obeſſet quam remedij illud præteritem, & quoniam mihi videtur auxilium hoc eſſe præteritum, propterea medicos etiam, atque etiam hortor & repeto ſi vires, vt credo, non impediant, eo auxilio vtantur, nulla etiam ſubſtante plenitudine, vt docet Galenus pluribus in locis, & præcipuè lib. de curandi ratione per ſanguinis miſſionem, quæ non opus eſt, vt doctiſſimis medicis commemorem. Purgandus poſtea ſanguis eſt à malis humoribus relictis, & hærentibus in corpore. Propoſuerunt viri doctiſſimi multa, ac valdè idonea, & ad apparatum humorum, & ad expurgationem, quare ne agam rem ſuperuacuam, vnum tãtum animaduertam, quod negligendum non eſt, calidioribus ne aſſidue vtantur, & ſi frigiditatis notæ plurimæ inſint, nam etiam obſtructio innatum quidẽ calorem imminuit, at acriorem inducit alium, cum viſcera ſæ extra limites naturæ ſuæ feruere faciat, quæ viſcera calefacta exugendo humores ſuo malo fomentum comparant, & præterea, vt ait Galenus lib. de cibis bonis, & malis, quæ attenuant incidunt, & calefaciunt, ea humidiores partes exſiccant, & inde humores reddunt craſſiores, vnde vel renum calculi exiſtant. Dum tamẽ corpus, & humores paramus ad expurgandum libenter cum eodem Galeno calidioribus etiam vtimur, at purgatione facta in eorum vſu non perſiſtimus, temperatioribus ſuffectis.

In medicamentis purgantibus exhibendis, quæ propoſita ſunt, aliud conſilium ſeruandum eſt; vt minus valentia potius quam valentiora exhibeantur, tum quia valentiora ætatem firmiorem poſtulant, neque ita calidam naturam, vt poſita eſt, tum quia mihi fit veriſimile obſtructiones aliquas ſubeſſe, vt dixi, ſub præcordijs, &

A in viis, per quas humores qui hic craſſi ſunt, educere oportet, quibus ſubſtãtibus incommodum maximum à valentibus medicamentis exiſtat, dum enim attrahũs à toto corpore multos humores, ac præcipuè craſſos, ac lentos ad anguſtas illas vias, magis illas obſtipant, quare potius leniora à proximis tantum locis trahentia ſunt ſeperenda, quibus repetitis certi ſumus vias eſſe expeditas, ac ſi poſtea opus ſit, neque coaluerit, valentioribus tutò vti poſſumus, neque abſtinendum tunc à valentioribus, ſi leuia non ſatisfecerint, neque ab illis etiã, quæ humorem cauſtum & melancholicum valentius educunt, ætati tamen (vt dixi) nondum valdè firmæ, & calidiori naturæ, ob id ad diſſoluendum nimis facili conſulendum, quorum medicamentorum rationem, & modum penitus definire non poſſum, viribus, & natu-

B ræ corporis non ad vnguem mihi cognitis, hoc erit Medici qui coram hæc poteſt metiri, proderit quidem vtero hiera, atque ventriculo. Iecinori verò, lieni, ac capiti, tum vtero agaricus, iecori, & obſtructionibus amouendis cum ſuperiora, tum, præcipue rhabarbarum quod tamquam ſcalprum acutius ex altis, & minimis materiam etiam craſſam & dentam educit. Sena exuſtis humoribus ac cordi, vt lieni quoque accommodata eſt quæ verò incoqui poſſunt in his, quibus medicamenta per potionẽ dãda diſſoluuntur, medicis notiſſima ſunt, nec minus compoſita medicamenta, cum ſint vulgatiſsima. Similiter, & pręparationa quotidianum ob vſum nulli non nota ſunt, quæ cuique faciunt humori, minus verò ſunt peritis medicis indicanda. Corpore, uiſceribuſq; ſic expurgatis, ego ex balneis naturalibus, ac me-

C dicatis multum auxilium ſperarem; ſicut illis non ita diligenter expurgatis ab aquis eiſdem malum maius timerem, niſi enim uiſcera apertis itineribus inueniantur, hæ aquæ nimium certè commouent, magis infarciunt, & afferunt intemperiem, præſertim iecinori, ac renibus, totumque corpus calore nimis exſiccant, ac ſiccitate durant. Imprimant hoc, teneantque in memoria Medici prudentiſsimi quibus ſalus huius Excellentiſsimæ D. commiſſa eſt, itaque non eſſet alienum, ſi poſt purgantia nos et urinam & ſudores mouentia exhiberemus paucis quidem diebus. Sicuti ius Guaiaci, quo uenarum parietis bene expurgarentur. Iuuabont balnea, ſi detergant, ſi confirment uentriculum, & uenoſum genus repurgent, præſertim uterum, nam uterus ex purgatis uijs, nimioque humore conſumpto priſtinam

D integritatem, & firmitatem recuperabit, & ſterilitatem; ſi eam pręter naturam ſui in ſe habeat, deponet, & profecto ſterilitati mulierum, nil magis præſentaneum uidi ipſis balneis. Cuiuſmodi erunt balnea, ſi nitrum, ſi alumen, cum ſulphure habeant, ſi ad cætera, quæ in balneis eſſe ſolent hæc potiſsimum contineant.

Quæ uerò balnea hæc habeant, certe non ſolum ex libris accipiendum eſt, ſed fidelibus Medicis notitiam eorum habentibus credendum; neque uerò tutum eſt cuilibet Medico, uel libro credere, propterea in balneis deligendis ego delectum permitterem Medico, illi potiſsimum cuius fides eſſet ſpectata, & balneorum eorum peritiam haberet, puteolis multa ſunt genera, de quibus facilis erit delectus inter peritiores, quare hac in parte longior non ero. Modus reſtaret in adhibendis re-

E medijs habendus, ut leuiora ualentioribus præmittantur, non ſolum in his, quæ ſpectant ad expurgationem humorum, ſed etiam in his, quæ pertinent ad apparatum, cum humorum, tum corporis. Credo uerò nullum Medicum ignorare in balneis adminiſtandis maximè per potionem huius ordinis rationem ſeruandam eſſe, ut ſcilicet potiones ſenſim augeantur quotidie illis adijciendo uſque ad certum diem, poſtea tantundem diebus ſingulis detrahendo imminuantur, ut ueluti quodam circuitu incrementa, decrementaque pari dierum numero procedant, neque ultra creſcant potiones, neque modum augeant, quam ut commode uentriculus patiatur. Atque de modo hæc ſatis. Tempus demum, (quod, ut dicebam definiri non poteſt, quod pertinet

ad dies

ad dies dandorum remediorum, niſi ab eo Medico, qui coram hæc poteſt tractare) illud vitandum eſt, in quo nimij calores, & nimia frigora ſentiuntur. Nam de anno biſextili, miror quemquam eruditum dubitare ratione, & corporum, & balneorum. Ratione corporum illa accipientium, quoniam corporum mutatio, non quarto quoque anno, ſed octauo quoque anno eſſe exiſtimatur ab omnibus naturæ interpratibus, hoc eſt, phyſicis, vbi anni non eſſent ijdem omnibus vitandi, ſed ſecundum ętatem cuiuſlibet balnea ſumpturi numerandi, non ſecundum communem ipſorum annorum curſum. Ratione balneorum, quoniam neque res huiuſmodi ignobiliores mundi, vt aquæ, & terræ, tam certas annis metiendas ætates habent, quibus vel finiantur, vel per circuitum mutentur, minus ſecundum annorum curſum vllo alio modo vires poſſunt mutare, quam eo, quo reliquæ omnes res mutantur, mundo ſuperiori ſubiectæ; ratione ſcilicet acceſſionum, & deceſſionum ſolis, & reliquorum ſyderum, & maioris, & minoris luminis ipſius lunę, ac ratione diuerſorum ſtellarum aſpectuum: at nulla eſt ſyderum noua ratio in annis biſextilibus, neque diuerſa ab ea quæ in reliquis annis viſitur, & anni biſextilis ſpatium poſſet quiſque à quolibet anno incipere, & quemlibet annum facere biſextilem, neque eſſet error, dummodo circuitus quarto quoque anno biſextilem haberet, & horæ ſex ſingulis annis inſuper exuberantes non prętereirentur, quin quarto quoque anno diem complerent collectæ, & ita omninò anni partes in iiſdem finibus cum curſu ſolis tenerentur. Non video ergo, quæ cauſa ſit, cur manente eadem natura, eadem varietate in ſyderibus, in rebus huiuſmodi omnibus ob vnum ciuilem inſtitutum, ſeu humanam legem aquę vires ſuas immutent, quas verò ſub quouis ſyderum aſpectu ferè eaſdem eſſe quotidie experimur, ſub eodem erunt diuerſæ. Confidant Medici, neque vllo modo temeritatem multitudinis ſequantur, & balnea vel hoc anno biſextili, ſi ſit opus, exhibeant. Atque hactenus videor complexus eſſe omnia, quæ à ſcopis in hac valetudine ſpectandis indicabantur. Vnus reſtaret victus, ex medicis inſtrumentis, cuius ratio tam eſt facilis, & tam tractata, atque etiam à Medicis his nobiliſſimis, tam cumulate expoſita, vt iure illam videar prætermiſſurus, ſerue nt verò, quod faciunt extenuantis rationis pręcepta, omnia tamen nimis calida, etſi ſint extenuantia, vitêt, vt dixi cum Galeno ſuperius, pro ratione regionis ſingula expendendo. De ouis mihi ſuccurrit, quod velim Medicos hos excellentiſſimos animaduertere, ea non quidē in incraſſantibus, ſed in glutinoſis eſſe numeranda, & ab his qui volunt extenuari, fugienda, nam vbi Galenus oua danda monet, ibi eſt illi in animo bilem frangere, obtundereque, & delinire vel ipſius tantum lutei vſu, vt in libro ad Glauconem in tertia na exquiſita, cum eis verò ponit carnes tenerum porcellorum, ſuumque pedes, & cerebella, &, quod ei loco conſonat, in lib. de tuenda valetudine cap. 12. libri. 5. & in libro de cibis boni, & mali ſucci cap. 2. Inter incraſſantia ponit oua, hoc eſt, glutinoſum ſuccum habentia, quare, vbi veremur pituitam, & craſſos humores, oua quidem certè vitanda ceſerē. Hoc quoque diligentius animaduertendum, quod in delicatioribus cibandis miniſtri facilimè ad oua danda deſcendunt. Hic finis ſit noſtræ orationis, cum plura non ſint neceſſe dicere, ac quæ ſunt dicta, purem Medicis peritis ſuperuacua, illis certè debita, qui nobis hoc onus impoſuerunt. Hac princeps poſt corporis purgationē guaiaci potiones aliquas ſumpſit, & balnea puteoli, & ſuffumigia, & continuo fuit grauida maſculumque peperit, & inde nunquā amplius, vt neque antea pepererat.

Producendæ, paulatimque repetendæ cęptę, iam purgationis exemplum. ℞. pilularum de Hiera cum Agarico, ſine quibus, an. ℨ.s.

Rhabarb. electi ℈.1.

Trochiſcorum Alandal. g.3.

Cum aceto ſquillitico reformentur, f. p. n. 7.

Sir. Exemplum ℞. Rad. Iridis ill. ℨ.3.

Graminis, Eryngij, Liquiritiæ } an. ℨ.3.

Fol. Meliſſæ

Betonicæ, Cetrach, Cicorei, Artemiſię } an. m. 1.

Cinamomi ℨ.3. s.

Fiat decoctio in aqua cōmuni, f. a. quæ coletur cum multa expreſſione.

℞. præpar. colaturæ ℥.4. s.

Sirupi de capil. Veneris ℥.1.

M. pro ſyrup.

Chriſtophorus Guarinonius Medicus Veronenſis, Io. Ripæ. Medico celebri, S.

CONSVLTATIO CCCXCVIII.

EX tuis literis, quod gratiſſimum cognitu fuit, cognoui, amauique egregiam iſtam tuam in me voluntatem, neque minorem ſenſi in me animi erga te propenſionem, quam facta per occaſionem poteſtate facile intelliges. Quod verò attinet ad tuū ægrotantem, cum iam in quartanam malum peruenerit, & dolor febrem ſequatur, princeps cauſa doloris, non poteſt ita citò, vt doloris moleſtia poſtulat auferri, cum tamen dolori ſit conſulendum, id ego aſſequi contēderem cauſa proxima in aluum locum paulatim, vt vt in ventrem accedit, auertenda, curationem interea quartanæ inſtitutam perficiendo. Quare illa, quæ per vomitum ventrem expurgant, mihi viderentur valdè idonea, quoniam non ſolum cauſæ doloris, ſed etiam febris occurrunt, initio verò acceſſionis præcipuum tempus habere poſſunt. Clyſteria quidem leniendo dolori proderunt, cum ille vrgebit, at hi non ita mali cauſam retrahunt; propterea ipſi quidem adhibendi, cum præmendo dolor co get, at ille eſt anteuertendus, & cauſa ſic dimouenda ijs, quæ per vomitum expurgāt, niſi quod tibi impedire videatur. Quod ſi ratio temporis, tempeſtatumque temperies non videatur aliena, illa etiam probarentur, quæ pituitam leniter expurgant, cum in quartanis pituita in ventriculo ſoleat abundare, quæ ſua craſſitudine materiam cum febri, tum dolori ſubminiſtrat. Ex Galeno quoque mitiganda pituita extenuantibus, abſtergentibus, incidentibus, ac mediocriter calefacientibus, vt docet ipſe, vbicunque de pituita in ventriculo collecta loquitur, hæc per potiones & tragemata accipi poſſunt, neq; qualia, quantaque eſſe debeant, aut mihi ſcribere, aut tibi à me accipere erit neceſſe, quin fortè ſapienti viro hæc plura fuerunt. Quartanas ſæpè curaui pridie dię acceſſionis ægrum ſine cęna continēdo. Theriacamque ſub acceſſionem poſt vomitum exhibendo. Et certis diebus iure Senæ ipſum purgando. Niſi nimia cruditas ſubeſſet. Sed hic cum plurima ſalute orationem meam concludam. Vale Vrbini 19. Kalend. Septemb. 1572.

Cum vitali pro adoleſcentula, cui pupillæ ambæ erant dilatatæ, & viſio penitus ablata.

CONSVLTATIO CCCXCIX.

OMnia ſummo ordine, & doctrina à te ſunt expoſita, & prudenter, vt video, in ipſa curatione acta, propterea dicamne deſim roganti tibi potius, quam, vt putem, me poſſe noui aliquid afferre, & conabor pro Medico quæ propoſuiſti rationibus æſtimatis confirmare, quæ verò dubitando attuliſti, eodem modo pro viribus definire: vtriuſque oculi pupilla cernitur admodum lata, & cognouimus ex ea loquente aciem penitus impeditam, ſubita fuit amiſſio ipſius viſionis, eaque dolorem capitis grauem ſequuta, & febrem hac ætate excitatam, in qua menſes ſolent incipere, ipſi verò cæperunt emanare, ſed purgationem non compleuerũt, propterea iudicandum eſt; materiam vitioſam huius mali cauſam eſſe, quæ à febre liquante ad viam viſus eliſa ſit à capite ſatis robuſto, in quo ferè materia omnis per vaporem illuc ſublata ſolet concreſcere, & glutinoſa fieri, fuit verò facilis is caſus in hac puella, cui caput eſt calidius, oculi magni, latiores poros viſorios habentes, ſunt enim apti illi admodum materiæ ſuſcipiendæ propter ſitum, & latitudinem, ſic verò infarcti pori viſorij, non admittunt ſpiritum viſionis, & præterea diſtenti, diſtendunt etiam vueam ab eis productam, quæ circumquaque intro attracta latiorem pupillam relinquit, quæ vuea vero grauata humore facit, vt oculus ferè tumeat. His ita propoſitis extant cauſæ, & partes huius mali, latitudo pupilla, humor extendens vueam, homor poros occupãs, humor in capite reſidens, & in toto corpore. Poſtremo ſuppreſſio ſanguinis menſtrui, quæ fortè prima fuit cauſa, cur reliqua ſuo ordine ſequuta ſint. Hinc colligimus ſcopos, quibus dirigamur in hoc malo curando, materia ſubtrahenda eſſet ab omnibus ſupradictis partibus, intemperies vero, quę inducta eſt ab ea materia, cum qua vna ſouetur ſimilitudine mutua, eſſet immutanda.

Inde enim pupilla reciperet priorem formam, pori oculorum aperirentur, & oculis ſanitas reſtitueretur. Materia triplici ratione poteſt detrahi, abſtinentia, catharctico medicamento, & manu. Manu quidem, ſi ſanguis mittatur inciſa vena, de quo remedio nos Medici ſemper à principio deliberamus, cum nulla egeat præparatione materiæ mouendæ, & tutiores, ac expeditiores reddat reliquas Medici operas. Propterea primò loco hoc remedium probarem, & ipſum dirigerem ratione ipſius ſuppreſſionis menſtruorum, tanquam primæ cauſæ; quoniam magnus morbus viribus coniunctus à ſanguine, & ſuſtineri, & augeri, tum paruus magnus fieri poteſt. Deinde mentem conuertere ad medicamentum, à quo cum non poſſit materia moueri, niſi prius parata ſit ad exitum, & habeat vias paratas, debemus prius remedijs materiam reddere idoneam medicamento illam detracturi, & corpus parare, vt facilè illa elidatur.

Hæc præſtare poſſumus non ſolum medicis potionibus, ſed victu quoque extenuante, & parco, ſic enim materia craſſa fit tenuis, ſic cruda coquitur, & cocta abſumitur maxima ex parte in alimentum, aliqua ex parte in halitum, ex parte etiam relinquitur mitior facta, & accepto per quãdam coctionem ſpiritu facilius ſequitur naturæ impulſum, quare ea victus ratio eſt inſtituenda, vt cibi ſint leues, & parci, quorum genera omninò non ſunt recenſenda à me, tibi Medico imprimis perito; Interim vitanda ſunt omnia, quę crudam materiam poſſunt mouere, vel in caput, vel in anguſtas arterias, ne ſic noſtro operi impediendo, illis vtamur potius, quam moliendo. Quocirca à vino quoque prorſus abſtinerem. Medicis potionibus his parabimus hanc materiam, quibus intemperies viſcerum ei ſimilis quoque tolletur, illis tamen temperatioribus ſecundum calorem, ne calor nimis moueat, & nimis materiam attollat in caput, frigidam tamen materiem temperet, & ei mixtus attenuet, concoquat, & ex parte digerat, viſcera ſimul vna temperando, propterea incidendi vim habeant, & aperiendi, atque extenuandi, non neglecto aliquo, quod interea caput faciat minus aptum ſuſcipiendis vaporibus. Quare cum oximelite roſam coniungerem, & cum ſimilibus betonicam cum his, & cicoraceis Eufragiam, & fenicu lum. De medicamento purgante non multa dicam, capitis & malis accommodetur, huiuſmodi parantur à prima copæis. Illud tamen animaduertendum quod erit repetendum medicamentum, & repetendæ potiones, materiã præparantes, & varianda omnia eo ordine ſeruato, vt valentiora in poſtremum tempus reſementur.

Præterea vſus aliquis catharctici medicamẽti lenioris poſt corporis purgationem illam exactam eſt retinendus, cui adiuncta ſint illa, quæ caput confirment, & vapores reprimant in ipſum aſcendentes, & viſcera inferiora conſolentur, in quem vſum parantur pillulæ lucis, in humoribus hic frigidioribus, in calidioribus illæ, ſine quibus. Demum ad perfectam corporis purgationem, & partium omnium robur, potionem aliquam diu ſumendam legerem. Propoſitæ ſunt duæ, ex quibus alterutra deligatur, guaiaci, & ſalſæ ex quibus ſalſa mihi magis probatur. Quoniam, guaiacum quidem extenuat, & ſudorem mouet, ac roborat, verum potius viſcera, quam caput contingit, partes enim aliquanto magis adſtringentes habet, quam poſſit facilè in caput peruenire, nam dum tardè aſcendit, vis ipſius conſumitur & exuleta eſt, cum in caput peruenit, alioquin altè in viſcera penetrare idonea propter eã adſtrictionem, liquor ſalſæ contra celerius mouetur, quo ſeruata vi poteſt in caput peruenire, eique facilius opitulari, qua potione exhibenda, ſi facilè ſudor excitabitur leni auxilio integumentorum illum excipiemus, euocabimuſque, ſin minus, ſudor tunc vi aliqua maiori mouendus eſt, alioquin ſine ſudore, inutile mihi auxilium videtur, adhiberem igitur vim, vt extrahatur ſudor, quod faciunt multi non adhibitis cucurbitis aqua calida plenis, nam corpori madorem ferũt, ſed alijs fomentorũ generibus, & ſuffitibus. Quoniam verò & tempeſtas, & anni tempus non ſunt admodum idonea, propter frigidum cælum, & aerem craſſiorem, paradum eſt ædificium, in quo habeatur ægra admodum concluſum, & calidum, quibus toto corpore faciendis purgationibus, ſi ſanguis menſtruus ſuis temporibus mouebitur benè erit, ſin minus, danda ſunt illa, quæ ipſum moueant, poſtremò, ſi aliqua membra reſtabũt affecta, interea, dum corrigantur illorum intemperies, faciendum eſt cauterium, per quod excrementum ab ea parte genitum demittatur, locus cauterio cõmodus in partibus inferioribus eſſet primus, deinde in brachijs, & poſtremo in ceruice, ſic enim omne ſuperuacuum ab oculis auerteretur, cui capiti lotiones quoque poſtremo concedendæ ſunt exſiccantes, vt ex roſis, ſale, cupreſſo, betonica, ſaluia, ſtęchade, & ſimilibus, robur etiam aciei adijcientibus.

Prætermiſeram ferè capitis purgationem per gargariſmata, & maſticatoria, quæ molienda eſt cum capitis lotiones ſumus conceſſuri, non quæ fatigent maxil-

maxillas,ſed potius, quæ in trahente expurgant, vt piper,& ſtaphiſagria,elleborus,præſertim albus pyrethrum, & ſimilia oculis darem tantum poſtremo tempore aliqua, & illa quidem leniora, vt aqua eufragiæ cum aloe, & tutia in linteamine compreſſis, deinde aqua ex deſtillato melle,& malo punico, & vinum cum butyro,& aqua fœniculi, & id genus. A quibus quid ſperandum ſit,non video, nam nunquam recordor amiſſam viſionem poris viſorijs impediris ſequutam,recuperaram.

Hanc ſemel tantum inſpexi, audiui verò poſtea cæcam manſiſſe.

Pulueres ad maſtichandum cum maſtiche,& cæta componebantur. Quę vero oculis imponebantur cum nihil prodeſſent, tandem ex aqua vitę earũ vis accepta adhibebatur.

Suffumigia oculis huic præſcripta non ſunt, quoniam caput admodum ſemper onuſtum erat.

Cum Ilauio & Bello, pro Nob. Palatia febricitante, & difficulter ſpirante.

CONSVLTATIO CCCC.

AVdiſſem libẽter hos Medicos,qui ipſam inſpexerunt,& morbos eius diu curarunt, de eius corporis natura,deque morbis his diſputare,de quibus ſcribũt quidem,quod erat neceſſarium, ſed quæ ſcripturæ conditio eſt,non potuerunt minutim omnia complecti multiplicibus nimis rebus,dicam tamen,vt potero per eas notas,quæ in ea ſcriptura cõpræhenſæ ſunt. Periti Medici in meo conſilio obſeruando ſpectare attentè hæc capita,in quibus omnis ratio curationis à me conſtituitur. Febris puttida vetus admodũ,& longa ſubeſt, vt horrores longi quotidiani teſtantur,vt caloris vehementia,cui coniunctum etiam eſſe principium hecticæ ſuſpicandũ eſt, quoniam calorem non percipit, quamuis euidens, & magnus etiam ſæpè ſit, quoniam & cibus horrorem concitar,quacunque hora accipiatur, & inde magnum calorem, hæc ego in alijs vidi, & tandem in alijs duabus iuuenibus,quæ ſimili febri laborabãt cum frigore tamen potius, quam horrore, quarum altera,cui deſtillatio non erat,euaſit,altera,quæ deſtillatione ſollicitabatur, tandem ſublata eſt,in quibus, cum ex cibo per vapores cor incaleſceret motum ſpirituum maximè, & deinde materiæ eiuſque putredinẽ eo nouo excitato calore ad ſe cieret,quod fieri in hac veſtra ægra facilè cenſeo, & eo facilius, quod eſt deſtillatio in pulmonibus ſubſiſtens, & pectus occupans, quæ facto calore cordis maiori vna cum ſpiritibus eo reuocatis commouetur, & ea motione frigus facit,donec corruptionem maiorem ſubit, prius enim in corde calorem, & in membris frigus duplicat, nouus autem ille cordis calor fit à vaporibus ex cibo in cor ſeruefactum aſcendentibus. Ergo & putrida ſubeſt febris,& cum ea hecticæ initium,ita tamen, vt,ſi putrida ſubmoueatur,protinus ſecum hectica,aut paulò poſt tolli poſſit. Cauſa ſiquidem remota cordis calor non eſt tantus, tamve hærens,quin vel vno ciborum, & victus genere poſſit miteſcere, cor eſt omnium partium ad alliciendum alimẽtum valentiſſimũ, vt totum corpus prius conſumatur,quam ipſi alimentum penitus deficiat, modo tamen ipſum non ſit primũ in incendio compræhendendo, & ei tempus non deſit, hoc dico, quoniam in malignis febribus præterquam quod ſæpè cor ingruentem in ſe humorem in pulmones reijciens,ſuffucat ſe,tantus eſt calor,& tanta ſiccitas ob putredinem, tanta demum ſpirituum conſumptio, & ſanguinis alienatio, vt non ſit ei ſpatium ſe ſe reficiendi,non ſit idonea materia, non ſint vires attrahendi, neque verò, etſi materia eſſet idonea, facultas, quæ alimentum in ſui corpus tranſmutat, eam temperationem habet, qua alimentum benè mutare in ſui corpus poſſit. At in his mitioribus,& longioribus morbis, in quibus cor ab alijs partibus accipit incendium, vt dicebam,ſic habet cordis exſiccatio, vt poſtrema omnium partiũ corporis ſit,vnde etiam pinguedinem cordi hærentem cernimus ſectis cadaueribus,hominum etiam, qui longiſſimo morbo ſublati ſunt,niſi proprio aliquo morbo cor fuerit affectum,vti & in compagine totius corporis ſub cutem præcipuè aliqua eſt pinguedo, vel macie confectis, in quibuſdam,qui ſine cibo per aliquot dies vixerũt omentum potius exſiccatum videmus, quam ventriculum,aut cor,aut renes,pulmones potius, quam aliquod aliorum viſcerum ob genus ſanguinis neceſſarium ſibi valdè perfectum,& quoniam etiam cor ab illo exhaurit, niſi ergo ſubmouenda puttida finiatur hectica ſaltem propter cordis vires,finita putrida per paucos dies hæc quoque finietur, & frigidis cibis cor citò ſe ſe reficiet,quare princeps pars curationis putridæ febri danda eſt, neque interea ab inchoata hectica timendum, atque quoniam huius quoque cõditio ea eſt, quod deſtillatione aſſiduè in pulmones incumbente alia ſuſtentantur, propterea in hac curationis parte prima huc omninò eſt contendendum,vt deſtillationem amoueamus, & capiti,vnde ea venit auxilia dirigamus,quæ verò deſtillatio cum febre coniuncta,& febris longæ cauſa mihi ferè inſanabilis viſa vbique eſt. Conditione igitur morbi ſic propoſita vlterius quęrendum eſſet,an inſit aliquid,vnde deſtillatio venerit, & ſuſtineatur, capitis certè aliquod eſt vitium caloris nimij, vt ex ſalſedine deſtillationis intelligitur, iecoris quoque ſuo calore iuuantis impetum caloris cordis in caput factum, à quo calore cordis omninò materia in caput attollitur eo facilius,quod caput calidius eſt, & nõ ſolum natura ſua, ſi promptitudinem eius actionum nobis deſcriptarum conſideremus, ſed caſu aliquo elatior eſt. Itaq; capitis,cordis, & iecoris interea,dum putredini occurrimus calor frangendus eſt. At quomodò fiet hoc? Quia dictũ eſt ipſam à potione longa lactis minus ſalſam ſenſiſſe ſuá hanc deſtillationem,nolim nos in errore eſſe eorũ,qui credunt omninò a lacte iecoris calorem frangi,& bilẽ ſimul deliniri. Lenit quidem lac,antequã mutetur, & cum ſub mutatione non vitiatur,quoniam bilem non parit,verum in calido corpore facile trãſit in naturam contrariã,& facilimè bilem contrahit, vt in frigidiori humorem frigidum,præcipuè verò lædit corpus, cui calidum aut certè infirmum caput eſt,quod in ipſum attollitur,ibi calore corrũpitur, & omninò deſtillationẽ facit,quod enim Hipp. dicebat de dolente capite Gal. latius explicat,& dolorem ad infirmitatem omnem deducit. Quare,vt in biliosa deijcientibus,id eſt,iecore calidiori, ac bilioſo præditis inutile eſt lac,niſi extinctis lapillis modificetur multum butyroſæ,& ſeroſæ partis conſumentibus. Sic in iſdem infirmis capite multo magis, alioquin ita paratũ ne bileſcat,diarrheę vtile eſt,maxime,ſi eius profuſio magis nos vrgeat ſuo periculo,quã iecoris cauſa ipſa. Ego potius loco lactis cum his, quæ aperiendo putredini materiæ occurrunt, ne deſtillationem materiæ moliantur, frangentia calorem ipſius cordis,& iecoris, componerem, quæ bene norunt Medici curaturi, ſed euocata materia per aluum, eam quoque,quam in capite non poſſumus facilè prohibere,ne fiat, idoneo facto exitu, deducerem, & putarem eſſe faciendam viam, qua ſenſim extrahatur, & qua auerſio fiat, vnde in præcipiti periculo

id conſulerem,quod alias non facerem,vteudum ni
mirum eſſe ſyncipot,non quidem pluribus locis,ita,
vt intra vſtionis effectum opera maoeret, ſic enim
cerebrum quidem ſiccare poſſet,& tenuem aliquam
materiam conſumeret,at craſſam, & à toto corpore
elatam neque conſumeret, neque prohiberet,& ca-
piti potius remedium eſſet ſua calefactione mutile,
ſed vltra quęrere auocarionem aſſiduam,& lougam
humoris in capite coeuntis capitis vaſis ad locum a-
pertum,& infirmum illam expulſuris, prius quidem
eo vlcere,quod iam ei io occipitio datum eſt,irrita-
to per cantharidum puloerem, vel aliud earundem
virium medicamentum. Ioter medicamenta modo
ad aluum citandam,& humorem educendum. Aga
ricus placeret, quod capiti, & obſtructis viſceribus
facit, cum quo ferum caprinom aliquibus incoctis
refrigeratum coniungeretur, & purgationem iuuan
tibus,oon prateritis ijs,quæ agarici vim leniant,at-
que iuuent, ne præſertim ventriculo certo quodam
ſui faſtidio noceat. In potionibus autē aſſiduè dan-
dis itinera, per quæ educendos eſt humor, aperien-
tibus paranda,& cum apericotibus quoque etiā pu-
tredini occurrentibus videtetur vtenduin, & deco-
quendus capillus veneris,bugloſſum,helenium,iris,
crocus,ſuccus roſarum,glyzirriza, & hordeum,quo
niſi açeſcat ei in ſtomacho aſſiduè pro cibo vtere-
tur.Contra iecur refrigerantia illinirem,vt ex ſanda
lis,roſis,& cicoreo,ptiſanam verò ex iure caudatum
gammarorum, iureve cancrorum fluuialium para-
rem. Eorum corpora tamen in cibum non præbe-
rem, quoniam difficile alunt. Qua de re longum ni-
mis eſſet diſputare contra eos, qui res difficillimę co
ctionis, tardiſſimique alimenti in maraſmo dandas
præſcribuot, ſat eſt, qnod Galeni etiam rationem
habent reluctantem.Potiones denique eſſent ex vi-
no leni non admodum auſtero,alboque.Sed oimius
ferè fui in re,quæ noſtris auxilijs parū habitura eſt.

Non multo tempore poſt obijt tabida iudicata.
Multos vidi incredibilem puris copiam expuentes
illamque fœtidiſſimam,conualeſcere. Nōnullos per
eam ad tabem deductos, & adueniente etiam alui
largo profluuio extinctos: Aliquos etiam ſine tabe,
& ſine alui fluore ſublatos eo ſputi genere fætidiſſi-
mo. Aliqnos etiam ſub diuturna phthiſi peripneu-
monia peremptos. Quendam vidi, qui bronchū ex-
pueret vſu lactis caprini ſub cęlo aridiori ſanum fa-
ctum, & robuſtum; & alium, qui ſputo non multo
ſanguinis (fortè eo in bronchijs concreto) interijt.
Concretum enim ſanguinem vidi multis mortem
attuliſſe,& ſubitam quidem, cum deliquio, & frigi-
do ſudore,etſi in ventre eſſet,multus tamen.

Excellentiſſimo Med. & Phil. & Doctori Nicolao Melino Grandariæ Phyſico.

CONSVLTATIO CCCCI.

EXcellentiſſime D.mì eadem fide,& beneuolētia
tibi reſcribo ſentētiam meam, qua tua me eam
expoſcis in literis tuis mihi valdè honorificis, qua-
rum honorifico officio, non poſſum, niſi pari animi
candore reſpondere. Ex tua expoſitione cognoui,
quod propoſiti mali radix gallica eſt, ita vt tollēdis
ramis eius æger nequiret ab eo liberari. Atque vetu-
ſta iam hac radice expoſcit remedia non modo pro-
pria, verum etiam valdè valida. Inter quæ lignum
ſanctum ſeu guaiacum, cum ea diæta, quam didici-
mus à regionibus, à quibus vna malū, & remedium
accepimus, eoque maiori diligentia obſeruādam, &
accuratione, quo noſtra regio frigidior eſt, & lignū
A magis conſenuit, qua cauſa, deligendum quoq; tem
pus anni eſt calidius, quo fieri poſſit, & de ligni par-
tibus mediæ magis, quæ ſunt magis conſeruatæ. Vt
cortex, quanquam recens maiorum virium ſit, apud
nos tamen minus deligeodum. Cui remedio cum
opus ſit ioribus idoneis, cognoſcendæ ſunt, an in æ-
groto noſtro ſatis ſint, ſimulq; procurandæ, niſi ſub-
ſint, aliqua refectione antequam ad negociū addu-
catur. Obſeruandū etiam, ne detur ei eiuſmodi deco
ctum, quin prius corpus ſit penitus expurgatum, &
purum factum vna, altera, aut tertia purgatione, aut
etiam pluribus. Non exiſtimo oportere deſcendere
ad ſingula magis, cum ſcribam tui generis homini,
niſi id vnum, quod poſtquam decoctum acceperit,
quod erit non minus quam ſexaginta diebus, procu
B randum erit, vt iecur ei attemperetur, & bonis cibis
ſobrie tamen outriatur ad minus totis 20. dieb. Mul
to maximè verò illa obſeruatio neceſſaria eſt omni-
bus reliquis, ne aggrediamur curationem huius cor
poris, donec ipſe perſeuerabit in libertate vitę, quo-
niam nihil obtinebimus, & erit cum vitæ periculo ip
ſius præcipuè, niſi à fructibus cauebit toto tempore
hoc præſcripto, & à venereis multo maiori ſpacio.
Qoomodo obſeruaoda bona victus ratione poteſt
liberare ſe ſe à tanto mali tædio, & alius homo eua-
dere, quod faxit Deus, quo fine ſcribendi faciendo
manum deoſculor. V. G. Vrbini 4. Idus Auguſti
Anno 1572.

C *Pro Illuſtriſſimo Octauio Gonzaga pedum dolore laborante.*

CONSVLTATIO CCCCII.

QVod à Sereniſſimo Duce Domino meo, iuſſus
ſum, ego, tui generis, & virtutis ſplendore in-
citatus libentiſſimè his literis cōpręhendam,
in quibus, quod te pro tua modeſtia obſecro, idem
tuos medicos obreſtor, mei coosilij propoſitum po-
tius, quā artis ſpeciem, aut ſermonis genus animad-
uertant. His rationibus ego omnem viam, omneſq;
obſeruationes ad tuam valetudinem curandam diri
gerem, quod corpore tuo geoeris calidioris, & ob
D ætatem in medio caloris impetu exiſtente, multæ ta
men notæ oſtendunt materiā huius tui doloris cau-
ſam eſſe frigidiorem, capitis quidē calor eſt euidens
à natura ſi animi actiones conſiderentur, ſi citus pi-
lorum ortus, ſi caluitium valdè maturum, corporis
verò totius, ſi non pili, at certè veoæ beoè magnę, &
maximum animi robur ſpectentur, vti in reliquo dif
ferentiarum genere, humoris ſcilicet, & ſiccitatis nō
videtur euidenter, aut corpus, aut caput inclinare.
Verum notæ a doloris genere, & modo, à cute ea-
rum partium, & alijs etiam rebus capiēdę materiam
frigidiorem eſſe teſtantur. Profecto enim is dolor
ſine aliqua materia non eſt, cum ſubito voa cum to-
ta compagine corporis partes has ſit aggreſſus, &
iam diu in his immoretur bonum habitum, & à na-
E tura nactis, & adhuc ſub eo malo retinentibus.
Cum autem dolor acris oon ſit, cum admodum lon
gus, cum per motionem tantummodo tentet, per
quietem verò quieſcat, materiei quidem genus frigi
dius ſignificat, tamen non adeò frigidum, quin cor-
pore ſuo potius, quam frigore officiat, nam non niſi
motæ partes dolorem ſentiunt, quod mouendo cor
pore mouendas partes vrgendo offendat. His acce-
dit cutis circa locum dolentem poſitæ, raritas, & co-
lor, qui naturalem nō excedit, quod nullum ſubeſſe
calorē indicat, præterea nihil penitus pedes tument,
ꝙ cum materiā alte inſidentē, tum craſſam, ac frigi
dā denotat, vt.n. calidior humor ſuo calore attrahit
ſpiritum, & ſanguinem tenuiorē, partemq;, & colo-
tat,

rat, & implet, ſua quoque tenuitate in ſummam cutem vna cum tenui ſanguine aſcendit, ſic frigida ob denſitatem ſui altè demerſa detinetur, quam frigidam materiam eſſe confirmatur, quoniam exaſperatur dolor ſub frigoribus, ad quas notas ſequitur quoque exiguam illam eſſe, nam alioquin multitudine etiam ſub quiete ſentiretur, & vrgendo loca inter tendinis, & ligamenta ea diſtenderet, calcem etiam ſurſum reduceret, cum ſub tendinibus illius inſideat, vt ſi in neruis, non inter neruos tantummodo hæreret, ſequitur enim ad eas notas, quod mouentes partes contingit materia, atque vrget, & tamen non in neruis ipſis, aut tendonibus infigitur, ſed in ſpatijs ſubſiſtit, nam alioquin, aut neq; in motu quidem moleſtaret, aut non per motionem tantum, aut neruos quoque diſtenderet, quod autem ligamenta quoque attingat, id notæ eſt, quod incrementum doloris in deſcenſu ſcalarum ſentit cõpreſſis ſcilicet eo motu ligamentis. Sed de genere, & loco materiæ hæ rationes ſint ſatis. Difficilior fortè ea quæſtio videatur, an partes dolentes ſuo aliquo vitio materiam illam contrahant, an propulſatam, an vi aliarum partium vti illis ſoperuacuam, atque alienam recipiant, ad quod inueſtigandum eadem notæ ſunt neceſſariæ, ac valdè idoneæ, nam vt dolor ſua leuitate exiguam materiam ſignificans permittit quoque, vt facilè credamus eam in loco doloris poſſe generari ſucco, quo partes ſibi conficiũt alimentum, dum minus belle ab eis ſuperatur, in eam tranſeunte, ſic idem dolor ſua continuitate ferè ſibi ſimili facit, vt idem coniectemus, aliunde enim mala materia accedente viſceribus victus genere, & reliquis non ita ſemper ſe habentibus, dolor ipſe & variaret, & quandoque omnino quieſceret, qui ſua præterea vetuſtate certè perſuadet, eas partes longo contagio, & conſuetudine illius materiæ (vt ſit aliunde demiſſa) ſimili vitio iam affectas eſſe, ſiquidem fieri non poteſt, quin tam longo ſpatio materia, cum partibus, quibus adhæret, vitium ſuum communicarit, & ipſum illis inſeruerit, per quod vitium materiam eandem ſibi ipſæ ſuſtentant ex alimenti proprij materia ipſam exprimendo, quod rurſus non parum perſuadent huius mali cauſæ ipſæ euidentes, multoties enim vt refert, frigus ſudationes ex labore excepit, quod frigus, vt fuit totius corporis, ſic neceſſario fuit præcipuè partium extremarum, alteque in illis magis impreſſum fuiſſe eſt veriſimile, vnde non eſt mirum eas omnes grauem habuiſſe, & maximo cum dolore motionem omnem, fuſa enim materia per laborem, & à medio corporis ad caput, ad prominentes omnes partes delata in ijs partibus refrigeratis rurſus coacta ſubſiſtit, & motionem impedijt, donec viſcerum calor illas, quę minus longæ à viſceribus ſitæ ſunt, à frigore eo, & materia vindicauit, donec ipſæ partes ope caloris à viſceribus tranſmiſſi ſeipſæ reſtituerunt; hæ autem partes, quæ dolent, à viſceribus remotiores adhuc refrigerationis, & materiæ noxam retinent, nunc ferè ob ſpatium propriam factam, ex quo nouam materiam, vt vetus ipſa digeritur, ſufficiant. Aliquam tamen materiæ partem aliunde etiam decurrere ferè neceſſe eſt, his partibus hac infirmitate ſua facilè recipientibus, quicquid ab alijs, vt alienum, & ſuperuacuum reſpuitur, atque exprimitur, quod tamen exiguũ valdè eſſe oportet, poteſt vero etiam eſſe exiguum corpori, tam benè ſano, ac benè valente. Vnde autem id quantulumcunque fuerit, accidat, facilis eſt coniectura, ſi & naturam, & ſtructuram, & coniunctionem partium conſideremus, ſimulque earundem valetudinem, & cauſas euidentes æſtimemus, nam inter tendones, & partes nerſuoſas ſubſiſtit materia vſque ad ligamenta, & non in carnibus, tum ſecundum neruos deſcendit, qui

A à capite deriuantur, ſimulque caput, quod eſt calidius natura ſua, frigus tamen non patitur, & eo maximè offenditur, quod eſt ſignum caput frigido aliquo humore præter ſui naturam occupari ob cauſas euidentes ſupradictas, quem humorem refrigeratum cum robur capitis non patiatur, paulatim per neruos demittit, vt in locum demiſſi nouus ſemper ſuccedat ob loci refrigerationem collectus, per neruos autem facillime delabitur quicquid in capite congeritur, quicquid tamen in capite noxæ eſt, id leue eſt, nulla eius grauitate nulla alia nota vitij in eo exiſtente, vnde ab ipſo quod deſcendit id parum eſt, & leue vt notis doloris indicabam, neque verò mirum eſt, ſi caput aliquid noxæ contraxerit, in homine, tam parum cauto vitæ genere vtente, & corB pus omnium generum periculis obijciente, cætero corpore aeris iniurijs non ita patente conſeruato, quod tamen caput cum robur ſuum obtinea quicquid materię contrahit, ad pedes; vt infirmiores demittit. Cauſæ ergo horum malorum euidentes plurimas credo in tam vario vitæ genere fuiſſe, & eas vix memoria te habere poſſe laboris vehementioris nullis certis ſeruatis temporibus certa eſt memoria, de quo ego ſic ſtatu, quod vt moderatus, & cum ordine labor, & non ſupra conſuetudinem eius firmare ſolet, ſic inuſitatus, & nullo ordine adhibitus infirmare, & ſoluere poteſt. Vnde non eſt mirum ſi dicunt aliqui exercitationem, quæ à podagra homines ſolet vindicare, illam aliquando ciere vehementius. His ita propoſitis reliquas rationes curationi propinC quiores ſubiungam, vt ad curationem paulatim accedam. Conditio igitur huius mali ea eſt, quod materiæ in dolentibus locis hærens, & coacta digerenda eſt, quod illa præterea educenda eſt, quæ cum à capite quotidie, tum præcipuè iam tractandis illis partibus allici poſſet, etenim quęcunque extra alicui parti imponuntur ad materiam coactam, digerendam, illa quoque eius partis corpus reſoluunt, atque eius vim maximè conuellunt, vt inde illa fit aptior ad ſuccos alienos recipiendos.

Ante ergo penitus omnis vitioſa materia capiti, & corpori ſubtrahenda, & conſumenda eſt; In his verò rebus, quæ ad digerendum extra imponẽdæ ſunt aliæ ſunt adijciendæ, quæ eiuſdem partis corpus coD gant, & eius vim reprimendo retineant. A corporis ergò totius, & capitis purgatione initium curatio rectè accipiet, quæ purgatio cum pro ratione ſuccorum eo tempore ſubſtantium, tum verò pręcipuè pituitæ capiti cognatæ erit moderanda, ac ſi medicamentis, ventrem vomitumve mouentibus, illæ quoque potiones ſubiungerentur, quibus materiæ per ſudorem, perque inſenſibilem perſpiratum euocatur, vt dolorum pertinacia, & durities male demonſtrabit, id ſummam rationem habiturum indico, ea enim obfirmatio morbi vitium in corporis habitum penetraſſe & non niſi illis perfecte diſcuti poſſe indicabit. Pręterea iam tanta eſt huius humoris ad has partes propenſio, vt quantulumcunque eius in corpore relictum fuerit, id vetera veſtigia ſit ſequuE turum, viamque aduenturo nouo incremento ſeruaturum, tantaque eſt viſcerum conſuetudo propulſandi hanc materiam ad eas partes, tantá demum viarum procliuitas tum natura, tum vſu, vt, niſi per plures dies alia via eam materiam elidere aſſueſcat ab ea conſuetudine, & facilitate nunquam iri retractam ſit veriſimile. Vbi verò videndum diligenter, antequam potiones id genus ad ſudorem exhibeantur, ſiue ex aqua naturaliter medica ſcaturiente, ſiue per artem incoctis medicinis comparata, vt corpus per ventrem maximè ſit expurgatum, videmus enim ſemper, cum corpus non eſt benè expurgatũ, non ſolum aquas thermales dictas arti. infeſtas, ſed alia potionũ genera ex guaiaco, aut ſalſa,

aut alio medicamento præſertim ex china formida- A
bilia, non quidem ſuum vitium, ſed errorem medici
detergendo, iam apud aliquos facta ſunt hęc tã cer-
ta, tamque valentia remedia, quoniam, quæ humo-
rem fundunt, & liquant, ſi ſit exiguus, cum tuto eli-
dunt, ſi tam inculcatus, & multus, vt vię naturales ip
ſum nõ capiant, facilè in partes infirmiores truditur
ingentes dolores, malignos tumores, & alia tædia af
ferendo, quare aut demittendę eę potiones, aut re-
petenda per aluum purgatio, quæ, quibus, quamque
valentibus medicamentis quærenda ſit, quando &
quomodo adhibenda, multis declarare neceſſe non
eſt, cum medico cuique hęc ſatis vulgaria exiſtãt, vt,
quod humor prius coquendus, & mitigandus, quòd
via corporis ipſæ reſerandæ, viſceraq; interim iuuan
da, pro ratione humoris, & temporis, v.g. dandis po- B
tionibus ex betonica, chamæpyti, roſeomelle, vel ro
ſeo ſyrupo cicoreo cum oximelite, vt quod Agaricũ,
turbith ad pituitam à capite educendam fuerint a-
pta, & a viſceribus præſertim ſi rhabarbarũ eis adij-
ciatur, quod facit etiam, ne ea viſceribus infeſta ſint,
eorumque robur cõuellant, & quod multa alia cum
his medicinis ad leniendam eorum vim naturæ no-
xiam ſunt componenda, ac præcipuè aromata. Illud
quidem non prætermittam, quod quęrenti mihi pur
gationem corporis perfectiſſimam per ſudorem po-
tius guaiacum, quam naturales aquæ, aut ex ſalſa po
tio placeret, in quo vis maior cogendi viſcera cũ re-
ſoluente, & fundente coniũcta eſt, cuius tarditatem
penetrandi corporis habitũ, & calorem ſi vereamur,
alijs adiectis facilè iuuabimus, penetrationem qui- C
dem ſalſaparilia vrgens calorem autem frangẽdo,
illis præſertim, quæ non ipſius alteram vim, ſed co-
gendis viſceribus aptam, iuuabunt, vt ſunt genera ci
corei, vt eſſet exigua pars myrobalanorum, ſic enim
neque calorem nimium excitabit, & roboris pluri-
mum viſceribus afferet, & vias minus laxas reddet,
qua verò in potione danda, ea certe oporteret ordi-
nates victus ratione, quam ab ijs accepimus, à quib.
hoc remedium ſumus edocti, hanc norunt Medici
omnes, primum ſiquidem 40. dierum ſpatium ad
minimum deſiderat, quod ſpatium ad longos mor-
bos finiendos eſſe neceſſarium vſus ſatis oſtendit.

Deinde, aut te calido conclaui continere opor-
tebit, aut æſtatis tempore, ſiccaque tempeſtate D
omninò tibi ea potio ſumenda per imbres, & vẽtos
certo in conclaui calido continendũ, & ſudori ope-
ra danda, quare vt purgatio verno tempore aptè ha
bebitur, ſic ea finita principio æſtatis potiones rectè
adnectentur, prius, vt dixi, & repero, corpore admo
dum benè per ventrem expurgato, ne eam ſanitatẽ,
quam hæ potiones certò poſſunt afferre, cum vehe-
mentiori malo commutent, poſtea ſic abſtinendum
eſt, vt iam ſolebant, qui has potiones vtilius, quàm
fiat hoc tempore, accipiebant, id videant ipſi Medi-
ci curaturi. Demum ad partes curandas, quæ dolori-
bus exercentur erit accedendum, in quarũ malo di-
gerendo videndum eſt eo diligentius, ne earũ cor-
pus reſoluamus, quod extremè ſunt, caloris, & natu
ræ imbecillioris, & ſua compagine maximè idoneæ E
ad excrementa aliarum partium excipienda, vnde
qui medicinam diu exercuerunt, ſemper digerentia
his partibus, timidè ad modum imponunt, vt facie-
bat Gal. omnibus rheumatibus affectibus: Vel ergo
ijs leuiſſimis vteter, ſicut eſſet oleum antiquiſſimum,
cui ob uetuſtatẽ mirabiles vires accedere ad neruo-
ſas partes doloribus, & tenſionibus liberandas, vſus
oſtendit, oleum e luteis ouorum parem facultatẽ ha
bet, oleum de Myrrha, Maſtichinum adducit vim re
primendi. Certè alijs valentiorib. reprimentia adij-
cienda, vt ſunt roſarum folia, malicorium, nuces cu-
preſſi, myrtus, & pyrifolia, & ſimilia, proportione vi
rium hæc genera coniungendo, vt ſi vino tãtum ca-

lefacto ad ignem libuerit vti ad materiam digeren-
dam, roſæ ſatis eſſe poterunt eius calori, & ſolutioni
moderandæ, cum præſertim vis reprimens non par
ua in vino reperiatur, ſi ſaluia, chamæpiti, roremari-
no, anetho meliloto, & alijs id genus vtemur, tunc
valentius aſtringentia erunt pro horũ ratione adij-
cienda, &, quod de Galeno dixi, idem de reliquis eſt
intelligendum, inter olea ad contrahendum, & mo
derandam vim ſoluentem eſt roſa, ad digerendum
autem eſt, quod fit ex ſaluia, chamæmelo, anetho,
hyperico, caſtoreo, vulpe, maximè autem, quod ex
iunipero, ex terebinthina, ſuccino, & quod ex cera,
poſſunt etiam ijs pinguedines adiungi, & medullæ,
neque deerunt olea, & emplaſtra, quæ apud princi-
pes viros à pharmacopolis nobilioribus ad neruos
dolentes, & diſtentos componuntur, poſſunt addu-
ci multæ herbæ ex iam dictis ad modum emplaſtri
imponendæ; ſi libuerit autem horum in locum ſuffi-
ci poterunt vapores ex vinaceis feruentibus faculta-
tem ex vtriſque à nobis propoſitis coniunctam ha-
bentibus, &, vt uſus oſtẽdit, multarum vitium in his
affectibus amouendis poterunt, vapores aquarum
thermalium, & earundem limus. Horum tamen vſui
ea, quæ cogunt erunt ſubiungenda, ſi illa eas vires
mixtas non habuerit. At capitis aliqua ratio haben-
da, &, cũ lotiones adhibentur, in ejs chamæmelum,
cupreſſus, & roſa incoquenda. Quibus rectè adhibi-
tis non dubito, quin ſanitatem nobis optatiſſimã ſis
recepturus. De vitæ modo ferè nihil ſcribam, quo-
niam victus, & qui ſub curatione habendus eſt à me
fuit demonſtratus, & qui reliquo tempore iã tibi ab
alijs fortè ſæpius fuit propoſitus, verum, quoniã uim
multum vini ſimulque aceti in affectibus his omnes
experimur, eorumque rationẽ valentiſſimam cogno
ſcimus, propterea non poſſum non admonere te, vt
acetum vites, & alba vina penitus caueas, niſi donec
certus es, tibi corpus eſſe penitus expurgatum. Capi-
tis etiam, quantum fieri poteſt, rationem habeas hor
tor, vt ventos, ignem ſolem fugias, ſi non omninò, at
ita certè ne modo calor horum, modo illius frigidus
impetus moueat, quæ res maximè deſtillationes con
citat, quæ ad articulos facillimè delabuntur. Credo
fruſtra nitar, ſi equitationem, tam vſitatam ijs oſten
dam eſſe alienam, qui cruribus laborant, præter id
etiam tibi volo ſignificare, quod hoc antiquorũ fuit
Medicorum præceptum, quorum tempore equita-
bant pedibus minimè inſiſtẽtibus, ſed pendentibus
a cruribus: Cum verò naui vteris, non eſt vomitus
fugiendus, qui proprie his affectibus ſubmouendis
facit complures alios longos finiat. Imo & is in vſu
bis ſaltem in menſe habendus eſt, & cum naturę in-
feſtus fuerit pilulæ aliquæ in vſu habendæ, quæ non
ſolum purgent, ſed meatus fluxionib. obnoxios con
firment, vt quæ Myrobalanos recipiunt, ſine quibus
dictæ Arabicæ, & aliæ eiuſmodi. De concubitu fre-
quenti fugiendo, non eſt mihi neceſſe dicere, neque
verò pluribus tecum agere, cum neque à Medicis,
neque à prudentia tua cõſilium tibi ſit defecturum.
Mihi verò hæc ſatis, ſuperque erunt, ſi eam gratiam
quam mihi apud te Dominus meus iam comparauit
hoc officio retinuero, & his literis ad mei memoriã
apud te illud habueris conſignatum. Vale.

Pilulæ, quæ vtiles eſſe cõſueuerint podagricis ſta-
te vigentibus mihi obſeruatæ ſunt hæ.

℞. pilularum ſine quibus }
Cochiarum } an. ℥. s.
De Hermodactilis }
Cum aqua ſaluiæ f. p. 7.

Digitized by Google

Pro vxore Comitis Landriani de Cancro.

CONSVLTATIO CCCCIII.

QVæ ex literis Lucæ fornij Medici de Illuſtriſſimę Comitiſſæ Landriani valetudine accepti, ſunt huiuſmodi, vt ex ipſis alia quidem cancrum, alia eius materiæ varietatem demonſtrent, cancrum eum morbum eſſe illa oſtendunt, venę vtrimque nigræ, tumentes, vlceris oræ inæquales, calloſæ, doloris ſpecies pungentis, calor altè concluſus, color liuidus (niſi per pallidum accipiatis vos luteum, & qualis in ictericis cernitur, quod non iudico) teſtatur idem orientis tumoris ordo à ciceris paucitate paulatim in magnitudinem aucti, & ſine dolore exorſi, multiplicem huius mali materiam illa eſſe declarãt, primò ex vna parte excrementum illud albũ, quod in maligno vlcere, cum non pus ſignificet, pituitam certè ſubeſſe in eo malo perſuadet, cõtra calor, cum ſanguinis non poſſit hoc loco nota eſſe, bilis quidem certè erit, quam bilem exuſtam; cita ipſa exulceratio, maximè cum ſummam tantũ cutem primis diebus exederet, & non vno tantum loco eam aperiret prorſus ſignificauit, vt iam vlcus altè penetrans digeſtas iam tenuioris eius humoris partes denotat, ſubſiſtendo ſiquidem eius naturę humor per ſe exuritur, & partibus tenuioribus ſic abſumptis craſſior relinquitur, & inde non poteſt ad ſummam cutim peruenire, itaque in alto ſubſiſtens vim aliquam caloris retinens cineris inſtar eius doloris quaſi ferientis, & caloris ſenſum mouet, præterea ſua craſſitudine, qui caſu in venis eſt, non poteſt venas euadere, neque ad tumorem, aut vlcus peruenire, & in venis ſubſiſtens illas reddit nigras, & tumentes, ſingulę autem tantum vtrimque venæ in hoc tumore cernuntur, quod fortè ibi non ſint aliæ, quæ ei craſſitudini excipiendæ pateant. His ita propoſitis, huius mali natura in conſpectum adducta eſt, quanquã illud quoque animaduertendum, quod excrementi pituitoſi curſus, non ſolum ibi ſubſtantis humoris varietatẽ, ſed aliunde incumbentem pituitam ſignificat, præſertim quòd imbecillitas huius partis vlcere maligno obſeſſæ ipſa, & per ſe eſt ad omnia corporis recrementa excipienda, tum propter dolorem etiã attrahẽda idonea, & facile reliquis cauſis pituitoſi decurſus poteſt eſſe coniuncta, in quib. verò cauſis generandæ pituitæ illæ potentes ſunt, ferè, quod Medici tamen ſemper ita eſſe exiſtimant, vt corpora, quæ calidiori iecore ſunt, ea ventriculum frigidiorem, & caput recrementis obnoxium ſortiantur, genitę verò defluxus fit, non ſolum, quoniam pars imbecilla eſt, & dolore, ac calore attrahit, ſed quoniam viã factã ab vlcere inueniens, natura recremanta illac propellit, quare illud non erit valens argumentũ, quia pituitoſum eſt excrementum ideò ipſum quoq; tumorem eſſe pituitoſum, cũ aliunde pituita demitti poſſit, melancholia verò, neque tam liquida eſt, vt facilè vlcus euadat, neque quæ extat tanta aut tam conſpicua eſt, vt non poſſit tota eius ſpecies à pituita occupante ſuperari, ergo vt cauſa abundantiæ horum humorum, & impuri ſanguinis, eſt menſtruorũ ſuppreſſio, vt que propria bilis, & melancholiæ origo, vitium eſt ipſius iecoris, ſic propria ipſius pituitę cauſa, vel in vẽtriculum, vel in caput eſt referẽda, quod internoſcere, & definite poterũat proprijs notis illi medici doctiſſimi, quorum cõſpectui hæc ſubijciuntur, ratio autem curationis fiducia quidem caret, vt cum Hippocrate omnes periti Medici teſtantur, maximè quoniam curatio ferri, & ignis, quæ hic fortè eſſet neceſſaria, tamen certè non ſatis tuta eſt, aut va-

A lida, & potius neceſſitate, quã ſpe aliqua exitus huic nequaquã eſt adhibendus, prohibet enim ſedes ipſa cordi proxima, & corporis cõditio delicatior, quare vlcus potius eſt leniendũ, quam curandum, vt ſi non ſaneſcet, ad interitum ſaltem non feſtinet, toti verò corpori omninò cura ſua tribuẽda eſt, ſanguine eius expurgando, & naturæ ſuę integrę reſtituẽdo, expurgatio poſtulat, vt abundantiam, quamuis vitioſam, primo ſecta vena detrahamus, ea parte, qua primum educi poteſt, quæque ei proxima eſt, quæ illius abundantiæ cauſa eſt, hoc eſt, vtero, qui iter mẽſtruorum non habet liberum, & purgationem ſanguinis menſtruam prohibet, incidenda itaque vena, primum cubiti interna, deinde externa, aut poplitis, aut tali, & humor proprio medicamento eſt detrahendus, qui B tamen prius præparationem aliquam ſui deſiderat, quæ vna cum tẽperatione quoque iecoris præſtabitur, nam iiſdem poteſt fieri medicamentis. In his recenſeri ſolent, polygonũ, meliſſa, ſcrophularia, propter propriam vim, bugloſſum autem, ſuccus malorum, & ſimilia propter cõmunem, quæ eadem poſt purgationem corporis, detractionemque humoris erunt idonea viſceribus à feruore liberandis, & meliori conditioni reſtituẽdis, alia autem vna cum his coniungenda, quæ dum humores incidendo ad purgationem parant, vias quoq; aperiunt. Vt oximel, fumus terræ, lupuli, aſplenum, caparotum radix, & ſimilia; Purgatio ſubinde molienda, electuarijs quidẽ huic miſcellæ variæ humorum accõmodatis, at pau- C larim repetendis medicinis facienda, in quem vſum ſolent vtiliter adhiberi illi ſyrupi in auctorem Montanum relati, a Raſi ferè deſcripti, ex myrobalanis, ſena, veratro, & alijs quæ horũ vires moderãtur, cui purgationi per aluum factæ rectè adiũgeretur meo quoque iudicio illa, quæ per vrinam, & per ſudorem reliquias eius humoris trahit. Vbi verò videndũ, nè ſub horum vſu longiori, iecur, & venæ exſiccentur, & inde eius humoris ſubinde contrahendi maiorem & magis neceſſariam occaſionem habeant, quare, ſi ſenſus eſt verus nuncius vitium caloris, & frigoris, ſi facultas medica guſtu eſt æſtimanda, hac in re certè aut ſalſaparilla, aut potius China, vt minus calida, minuſque exſiccans guaiaco eſt præferenda, quæ guſtu minus caloris, & ſiccitatis habere ſentitur; D quod ſi aliquibus aliquando ipſa effectum caloris intulit, id quidem fecit mouendo humores, quibus eorum corpora replera erant, nec ab illis expurgata. Balneorum quoque vſus poſt purgationem vtiliter adhiberetur, niſi inſueta admodum illi ſunt, quoniam humores in ambitu corporis ſubſiſtentes adhibita balnea euocarent, & præterea meliorem habitum, & bono ſanguini generãdo magis idoneum redderent, interea alijs auxilijs viſcera reſtituenda ſunt, & viæ menſtruorum aperiendæ ad quod faciunt quidem eadem remedia, quæ ſuperius humores, & corpus ad purgationem parabant, & per ſudores, ac vrinam educebant, ijs tamen alia erant adiungenda. Poſt purgationem autem vtiliter dabuntur flores vtriuſque bugloſſi, maluarum, fumi- E terræ, ſaluiæ, roriſmarini, violæ, & roſæ ex ſaccaro conditi, quorum frigidiora quidem ad frangendum ſanguinis feruorem danda ſunt, à quo feruore malus is humor, quam maximè generatur, calidiora verò ad eum humorem extenuandum. Caro quoque viperæ quibuſque modis propinata hæc vitia emendat, ad quod ſummè facere creduntur ex illis, quæ latente vi ad hoc commendantur maximè, quidam lapides, vt ſaphyrus, atque ſmaragdus verus; quoniam curatio huius vitij habebit ſpatium, quo certè morbus vita manente, peior fiet, propterea non eſt prætereunda aſſidua detractio eius humoris, qui continentur in hoc corpore generatur, tum aperiendis venis ijs, quibus primum euadere poteſt

is humor, ſcilicet hæmorrhoidibus, tum medicinis iiſdem repetendis, qnæ ſuperius compræhenſæ ſunt, & præcipuè ſyrupis dictis, aut etiam ſena tuto modo parata quæ medicinæ quoqno menſe ſaltem erunt repetendæ, rariuſve, aut crebrius, pro ratione corporis, & temporis. Vlceri ipſi autem lenantia potius medicamenta ad leniendum, quam irritantia ad purgandum, & eximendum, ſunt adhibenda. ac quoniam calor ille altè concluſus ex reprimentibus magis increſceret, &, vt ſæpè fit, intus inflammationem excitaret, propterea à reprimentibus ita cauendom, vt neque ſolis, neque valentioribus. Ex medicamentis verò ſuperandis, potius vterer vſitatis, & quorum facultatem nobis vſus oſtendit, qoam nouis, & nunc demum prolatis, inter illa eſt, ſolanum parce adhibitum propter adſtrictionem plũbom, tutia, lythargyrum, ceruſſa, pinguedo vituli, oleum roſaceum, amygdalarum dulcium, noſtris tẽporibus herba illa dicta Virga aurea valdè commẽdatnr in hunc vſum, qno nomine tamen non omnes eandem herbam accipiunt. Vidi ego vlceri altiſſimo, & magno vt pognum recepiſſet eiuſmodi ſublatam eſſe malignitatem ab ægyptiaco diloto, & aceto. Sed niſi præſens eſſem id conſulere non auderem. Quidam circumforaneus ſecreto habebat in vſu puluerem ſtercoris aſini cum puluere ranunculi: Verum in longis morbis viuendi modus ſumme poteſt, qnare eo diligenter ægra eſt ordinanda, in quo ego non ero multus, cum quiſqne Medicus rationem ciborum teneat, vt nullus ſit, qui velit potius ex meis, quam ex grauiſſimorum authorum ſcriptis eam cognoſcere, quæ quidem ratione loci & tẽporis eſt moderanda.

Pro vxore Excell. Tyberij Almerici cum Excellent. Amerigo Samperolio, & Gradario.

CONSVLTATIO CCCCIIII.

Mvltiplex profecto malum eſt propoſitum, ac niſi per vos tam dilucidè, tamque diſtinctè fuiſſet explicatum, ego neſcirem, vnde nam potius initium dicendi facerem. Nam omnia quidem a ſuppreſſione menſium exorta ſunt, tamen ita ſingula per ſe ſuas egere radices, vt ſeipſa ſuſtententur, & propriam deſiderent cum rationem, obſtructio namque iecoris tam multa, tamquam grauis, quæ febris etiam cauſa eſt, à ſuppreſſione menſtruorum illa quidem facta ſuſtinetur ob ſanguinem craſſum ſpatio ipſo longæ retentionis aſſatum, tamen propriam iam tenet, firmamque compaginem accedẽte lento, glutinoſoque a ventriculo ſucco per calorem iecoris attracto, calor quoque eiuſdem iecoris, & cordis ab obſtructionibus, & plenitudine malorum ſuccorum, & putredine eorum factus eſt, dum obſtipati humores æſtuant, & putreſcunt, tamen eſt timor certus, ne iam per ſe ac ſpontè is calor nõ ſolum in iecore, ſed in corde quoque hæreat, & habitum eius iam conſiſtens factus obtineat. Ventriculi præterea imbecillitatem ex iiſdem prædictis malis profectam eſſe conſentaneum eſt, nempe è menſtruorum ſoppreſſione; qua ſemper ventriculus per eam conſenſionem, quam vterus cum eo habet, afficitur, & iecoris infarctu ſpiritus, & calorem impediente, humoribuſque craſſis, & frigidis ſuo contagio ventriculum refrigerantibus, imò ipſam quoque inſediſſe, atque habere iam frigus in ventriculo hærens, eſt veriſimile. Deſtillatio tandem exiſtit ex detentis humoribus, ex colliquante eos febre, & in ca-

O

A put tollente, tum caput etiam calefaciente, quo citius attrahat, vnde colliquatus ſuccus demittatur, attractus a cordis præſertim calore, & recurrat ad inferiora, pectus, & pulmones, ac ipſa quoque deſtillatio capitis proprium malum habere ſui cauſam iam poteſt, qnare hæc mala non ſolum mutuam habeant materiam, & originem, & aliud ex alio nectatur, ſed propria quoque habeant fomenta, & radices. Suppreſſio quidem menſtruorum ipſa nota eſt. Cauſa eius, timor eſt, ne ſit durus tumor ad vteri os concretos, quoniam incepit a prima coniũctione cum viro dolere in ea parte, & duri neſcio quid perſentire, & vna menſes ſupprimi, imò conſentaneum eſt totum vterum iam inde induruiſſe, quo ſuppreſſus ſanguis ad illas partes decumbẽs ibi

B retineatur, vt dolores temporibus menſium demõſtrant, & quoniam ſanguis diuturnitate factus craſſior, & melancholicus, & quoniam dolor non adeſt, veriſimile eſt vterum refriguiſſe, & obduruiſſe eo ſanguine craſſiori. Habuit aliquando pondus, & habere ſolet tempore menſium, qnod tumorem exaggerari ſignificat, ipſa conuertendo ſe in alterutrum latus ſentiebat aliquando illud pondus, imò etiam in ventrem prona. Nunc in latos incumbena non ſentit, aut, quod vniuerſus iam vterus occaluit, & obfirmatus eſt, aut, quod ex miſſione ſanguinis iam facta imminutus eſt tumor, latet enim intra pubem vterus, cum ſecundum naturam ſe habet, nec ita facilè manu perſentiri poteſt, nam quod, cum in

C ſiniſtrum latus incumbit inane ilium dextrum ſibi videatur, forſan iecur deſcendens ſuo pondere in eam partem inane ilium relinquere ſignificabitur. Iecoris obſtructiones tenſio maxima præſertim dextræ partis denotat, quamuis non ita multum illa ducta ſit, eius cauſa feruent humores detenti, qui replendis vijs iecur calefecere, quid ſic attrahens valentius a ventriculo, cum ab vteri conſenſionem affecto, & imbecillo, tum ob rationem victus prauã, multitudine, & vitio ciborum attraxit etiam crudos ſuccos, & ita infarctum eſt, vnde febris ſequuta eſt, vnde diarrhæa illam partem ſui multam accipit.

Accipit enim ipſa multum quoque a ventriculo cruda detinente, quæ, cum non ita neceſſario ſubito ex inteſtinis excernantur, in illis retenta putre-

D ſcunt, facilè verò hoc faciunt, quoniam πέψεως illa imperfecta poteſt quidem auferre calorem proprium a materia cibi, at imprimere firmiter alium, à quo conſeruetur, non poteſt, & ita materia illa a calore deſerta ſuo anceps, & infirma facilè a calore inteſtinorum putreſcit, tanquam proprio infirmato calore facilè ſuperato ab ambiente, & ita fæces fædo admodum odore demittuntur. Febris ſigna occulta non ſunt, cum tangentes, & calorem eius, & concitatas arterias percipiamus, quæ cum ad veſperam intendatur, & altero potius qooque die, humorem putreſcentem ſequi neceſſe eſt, & bilem illum admixtam habere, cum tamen nunquã quieſcat, & ſine annotatione increſcat, ſineque vllo frigore, neceſſario intra venas putredinem habet, cu-

E ius humoris quoque pntreſcentis notam affert vrina flaua, & in rubrum aliquando inclinans; quod ſcilicet multos humores putredine, & calore exuſtos tenet. Deſtillatio per ſe conſpicua eſt, natura eius per colorem ſignificatur, & per ſaporem inſipida eſt, & alba, & pituitam denotat.

Cuius cauſam à febre colliquante ea, quæ à ventriculo cruda ſuggeruntur, & in caput efferente venire iudicauimus, periculum ab hac nullum eſſe putamus, dum inſipida manet, & non retinetur in pulmonibus, nam tunc ſalſedo ſuperueniens vlcerationem minitaretur, retenta verò etiã vltra viginti dies pituita ſuppurationem.

An verò febris in corpore & habitu ipſo cordis hę-

reat,

Google

reat, dubium facit longinquitas morbi, & corporis macies cum aſperitate coniuncta, quamuis ſentianus nos, quod pulſus durus non eſt, neque calidus admodum & ſatis plenus, ſeu magnus, ne à Galeno reprehendat vt potius mortem ſua vehementia febris, quam maciem timendam demonſtret. Sed quid agendum? Mēſes eſſent reuocandi, qui ſuppreſſi maxima & prima mali cauſa ſunt, at quoniam antecedens interna cauſa ſuppreſſionis tollenda prius eſt, quę eadem eſt malorum omnium ſuſtentatrix. igitur ea remouenda multam partem, & primam, curationis reliquorum malorum habebimus, & vna opera plures vtilitates conſequemur.

Hoc igitur faciet & febri, & obſtructionibus, & deſtillationi abſumendæ, propterea videndum, quibus modis id præſtari poſſit. Purgatione quidem egere ſatis conſpicuum eſt, quoniam malis humoribus corpus refertum eſt. At detractionem ſanguinis vtilemne putemus non ita certum, tamen, quoniam magnus morbus eſt, & etiam præceps eſt, quoniam vires tantæ ſuperſunt, vt à ſanguine malum poſſe increſcere ſignificent: oportunam fore ſanguinis detractionem putarem; quod ſi vires non tantę ſuperſint, quantas larga ſemel facta ſanguinis miſſio poſtularet, tantæ tamen ſunt, quantæ paulatim faciendæ miſſione ferendæ ſufficiat, quare, ſi non paucus, certè partito ſanguis mittendus, rem tutiorem efficiet, omninò enim mittendus eſt, neque hāc rem differem, cum præceps malum ipſum ſit, poſtea pararem humorem ad purgationem vnaque & iecoris dyſcraſiam, & obſtructiones auferrem, & ventriculo quoque conſulerem, cui rei ſyrupus ab Excellentiſſimis doctoribus propoſitus ex cicoraceis omnibus mihi facere ſatis videtur, primo tempore ſine Rhabarbaro, poſtremo verò cum Rhabarbaro; inde enim apertionem, abſterſionem, attemperationemque ſperare poſſumus, inde robur viſceribus reſtituetur. Humores extenuabuntur, attemperabuntur, & paulatim educentur, neque interea alio vterer medicamento, cui ſubiungerem purgationem, ſi tamen fuerit neceſſaria; & per aluum teneram ſatis pro vſu expurgatum corpus non videbitur. Certe ventriculo exterius adhibendis idoneis prouiderem, quoniam inde materia proficiſcitur, quibus perfectis, ſi vita & vires ſuppetunt, tunc ad menſes euocandos erit accedēdum, & quoniam tempus multam poteſt afferre occaſionum varietatem, ideo pro tempore conſilium erit capiendum, & de menſibus, & de alijs curandis.

Aliquo tempore poſt macie confecta, & extincta eſt. Pulſibus facti minimi, creberrimis duri, & imbecillibus.

De Auij Doctoris Iuris filio, debilitate artuum occupato cum Excellentiſſimo Belo & Abiorige Samperolio.

CONSVLTATIO CCCCV.

DEbilitatis, & vitij ſpeciem cernimus eiuſmodi, vt nec firmiter tenere artus poſſit, nec motu certu agitare, aut regere, ſed, cum mouet, debiliter id agat, cum quieſcit, & iacientia habet membra, ac repoſita, quietem illa non ſeruent, nec firmiter continere ſe poſſint, quin aliquo, incertoque motu agantur, vt vel caput ipſum certum nutum non poſſideat, quod dum loquitur vna cum lingua titubante, & minimè compoſito pro dignitate motu regitur, lingua

A etiam hebes eſt, & vix formare voces poteſt, quaſi balbus, aut blæſus ſit, noctu ſæpè expergiſcitur, & artus commouet, ac quaſi moleſtetur querulus eſt, os humore refertum expuere tamen ob eandem debilitatem nō poteſt, & demum nares quoque plurimum demittunt humoris, vt ad eam debilitatem, & in certam motionem plurima excrementorum pituitoſorum humorum afluentia accedat.

Hic corporis omnis pars motui inſeruiens malè habet, & propterea princeps pars, in qua eſt fons huius facultatis, omninò affecta eſſe exiſtimāda eſt, quod eſt cerebrum, cuius malum ſic ſolet ęſtimari, vt tunc ob calorem eſſe, cum munera vitiosè obit, iudicetur, ob frigus verò tunc, cum debiliter. Hic verò partim vitiosè, partim debiliter obeuntur: quare nō

B poſſumus ex ſola diſcraſia hoc malum deriuare, quæ in ſeipſa contrariam ſuperantiam habere nō poteſt, itaque aliud momentum huic malo adijciendum eſt nempe materiam, à qua vt frigidiori, & humidiori fit, ne motiones firmiter edantur, vt verò mobili, halitumque per muſculos identidem emittente crebræ illæ motiones cietur, quę quidē materia, totis neruis emanās. Si craſſa, & multa, aut acris eſſet, conuulſionē profecto efficeret, at quoniā quamquam generis pituitoſi, tamen tenuis roridaque eſt, ideo potius relaxat, quod ex ſpecie ipſa ſymptomatis percipitur, vt ſi vnam tantum partem nerui occuparet, ſi craſſa, & multa, paralyſim, ſi acris, & mordax conuulſionem agitatis motionibus faceret, quæ tamen materia, etſi totius corporis artus lædat, non tamen in cerebro re-

C ſidere meo quidem iudicio eſt exiſtimanda, nam tūc ſuo humido genere ſomnum quam maximè aggrauaret. Frigore quidem cerebri, & capitis fieri credam; cerebri frigore, quod ex illius actionibus nimirum remiſſis apertiſſimè cognoſcitur; ad neruos verò demiſſa ſic tenuis, omnia perpetratur: genita itaque in cerebro frigidiori, etſi humidior ſit, ipſum tamen non humectat, nam illam vt alienam ſuo alimento ſtatim eijcit, cum ſua natura cerebrum fuerit ſiccum, vt ex acri ingenio eius adhuc pueri intelligebatur, vt ex eodem nunc tardiori facto frigidius cognoſcitur, quo etiā ipſum ſua ſiccitate impedit, quin ſomni producantur, quæ omnia debilitatem quoque poſſunt augere.

D Ergo in cerebro frigus eſt, quod ex procatarcticis cauſis quoque cōfirmatur, qualis fuit inſperſio aquarum frigidarum in caput cū efluuium ſanguinis per nares haberet, qualis fuit idem ſanguinis nimius efluxus, & veneris vſus. Ex efluxu enim largiori, & veneris vſu nimio in puero frigefactum eſſe cerebrum facile poteſt.

Verum quo pacto membra etiam repoſita mouētur motione, quæ non ſolum non ſecundum voluntatem fit, ſed neque quidem à voluntate. Dico eſſe neceſſe vt aliqui fumi vna cum ſpiritibus commixti ab humore dicto ad neruos permeent, & ita artus exagitent leui quidem illa exagitatione, quoniam fumi pauci ſunt, & leniter influunt cum ſpiritibus his deductis. Alioquin ſi multā, & proprio impetu

E erumperent, conuulſionem facerent, vt morbus iam non ſolum ad inſtrumenta, ſed ferè ad facultatem his aduenientem pertineat, vel ſpiritum, materia vtrumque genus afficiente.

Ergo materia primum euocanda eſt, primum ex toto corpore, deinde ex capite ipſo, illud accipiendo intus, medicinas hoc euocantibus errhinis, & alijs, in quibus nux myſtica ſemper habēda eſt, ſic enim materia, quæ in capite generatur a frigidiori temperatura, aliò reuocabitur, ne ad neruos emanet, quibus factis euocanda quoque erit ſinapiſmis, & veſicam inducentibus ad ſcapulas, & vel ipſi capiti ingeſtis. Quæ, niſi ſatis ſint, ſumendæ erunt potiones exſiccantes, vt ex guaiaco cum ſalſa parilia, &

ex

ex aquis naturalibus medicatis, ex quibus ſtilla in caput quoque iniecta niſi per ſuperiora accipiendo potuerit ſaneſcere, erunt accommodata, quæ fortè non erit neceſſaria, ſed quod maius eſt, requiritur prudẽtis Medici iudicium, qui hæc medeleretur, & pro tempore adhibeat ope ſemper diuina implorata.

Purgando huic corpori poſtremo bis, aut ter darẽ pilulas cochias neruis opprime aptas, ac quo viſceribus etiam eſſent magis ego Rhabarbarum addetẽ. In curhinis aqua vterer parietarie, aut ſucco in quo Amaracum maceratum eſſet, & ſaccharum adderem, aut Manna. In maſtichatorijs præter illa communia etiam nucem moſcatam vellem. Reliqua in dies erunt incidenti cuique neceſſitati attẽperanda.

Cum Excellentiſſimo Ambiorige pro puero agylope affecto.

CONSVLTATIO CCCCVI.

PVs copioſum eſt, & preſſo angulo propè naſum confertim exit, quandoque etiam emanat ſua ſponte, non tamen pariter ſe habet, nam aquoſum partim, partim verò craſſum pus eſt, oculus interea nulla inflammatione tenetur, ex quibus confici poteſt, quod fiſtula ſubeſt, quamuis id videatur repugnare, quod nulla ſentitur durities tangendo, copia enim puris vna confertim exiens ſinum neceſſario habet, in quo conficiatur, nedum, in quo congregata maneat, vt compreſſione facta ſtatim vna exire poſſit, qui ſinus non poteſt nõ vetuſtus eſſe, nec non multo tempore ſubſtitiſſe, cum notę dictæ iam diu extiterint: primo locum eundem non tenebat malum, tandem duo iam anni ſunt, cum hæret in angulo eodem, quare ſinus is callum certè contraxerit, & facta fuerit fiſtula quæ propria auxilia deſiderat. Teſtimonium Galeni quoque eſt in lib. de tumoribus præter naturam, quòd ſinus, niſi citò curetur, callum contrahit.

At cur non ſentitur durities? mirum ſanè hoc eſſet, niſi compreſſo loco fouea perciperetur, quę denotat exceſſum locũ recipere calli corpus intra ſe, imò ex inferiori parte os eſſe corroſum, & ab ea parte nullum eſſe callum, parte verò ſuperiori, ob ſpongioſum carnis eius habitum callum nõ habuiſſe ſuæ duritiei occaſionem in tenero præſertim puero. Sed vidi ego etiam in ſenioribus idem, hoc eſt nullã duritiæ fiſtulam, quæ ſæpenumero, & longis interuallis tumeret cum dolore.

Cum ergo quærat propriam curationem hic locus, videndum eſt, num aliunde habeat, & à quo ſuſtentatur. Principio oculus malè habebat, modo vna, modo alia parte, poſtea ſubſtitit, hinc colligo defluxionem aliquam tunc eum tentaſſe, quæ ſuas quoque hodie habet notas, nam eius tempore frigoris morionis quam cuiuſdam ſenſus ſæpè exiſtit, in capite etiam veluti lychen quoddam hæret aſper, atque aridus, quamuis toto reliquo capite, & facie nitida ſit, & minimè ſcateant humore, coloreve aliquo alieno, & excarnia habeat omnia circum caput, erit ergo capiti quoque proſpiciendum, & quoniam caput neque calorem multum, neque humorem ab origine ſuæ naturæ habet, ſi ſiccitatem eius, & tarditatem capillorum originis, & colorem ruffum eorum ſpectemus, prima culpa generationis eius mali in iecur ſanè eſt maxima parte referenda, humor ſiquidem, & calor capiti aſcititius eſt, non à natura inſitus, quare à materia illuc confluente à ventriculo, à iecore neceſſe eſt: fuit quidem occaſio à variolis, cur oculus hic dexter male haberet, à iecore in dexteram partem potentiori maximum fuiſſe initium per calorem eximium, & bilioſum humorem erodẽdum eſt, calidum ſiquidem iecur eſſe ex abundantia bilis in puero intelligitur, & etiam ex coloratiori facie, nam quamuis, vt è moribus intelligitur, cor non ſit admodum calidum, vt neque caput, tamẽ rubicundus ſatis puer eſt, iecur itaque calidius, quare caput, & iecur ipſa quoque auxilium deſiderant, iecur quidem refrigerationem, caput verò robur, quo non accipiat, & acceptum humorẽ diſcutiat, neque ad oculum tranſmittendũ feruet, aut ſuo humore aſcititio augeat, quare non erit inutile, ſi caput exſiccetur, ne excremẽtum, dum inſueta habet naturalia narium, & palati itinera iam tanto tempore ad oculum conuerſum, etſi exiguum fuerit, congeratur, quoniam exitum alium non tentat natura, præter hunc, qui eſt ad oculum, & in oculum affluat: itaque exſiccetur adeò caput, donec natura paulatim deſueta hoc exitu lachrymæ alias ſibi vias magis conuenientes paret, quod exſiccando etiam oculi angulo, & aperiendis alijs vijs efficietur. Ergo non erit malè conſultum ſi in ſiccandum caput, & oculi angulum penitus conſilium intendamus, & aperiendis alijs itineribus operam nauemus, quæ iam tutò fieri poſſunt, quoniam corpus multoties repurgatum eſt, quare refrigerando iecori, exſiccando capiti, aperiendis vijs naturalibus omnibus iam opera danda. Saccharum roſaceum iecori, capitique contulerit, myrobalani idem facient, vt diarrhodõ Abbatis cum diamuſco Maſticatoria, atque ſternutatoria aperiendis vijs. De externis verò adhibendis, pulueres ſunt, & lotiones meditatæ capiti exſiccando; quibus præmiſſis locus tutam ſui curationem habere poterit. Vbi ſinus humidus exſiccationem vehementem poſtulat, calloſum verò corpus abſciſſionem, ſeu conſumptionem. Aperiendus igitur locus eſt, vt ea moliatur, vbi ſi os vitium habuerit, ipſum quoque abradendum, quia vero lachrymæ is naturalis eſt, locus, & propterea aſſueuit iam hac profluere, ne aſſiduo eius decurſu ſaneſcere locũ impediat, fortè eſſet vtile aliam viam ei per naſum parare, oſſe ibi perforato. Dico fortè, quoniam aliqui medici, & grauiſſimi quidẽ, vt Paulus, authores ſunt, non eſſe ita probandam hanc curationis rationem, quam recentiores tamen conſtanter proponunt, & mihi videtur hoc loco valde neceſſaria, accõmoda, os tenue adhuc eſt, tenera etiam num ætas, lachyma iam diu aſſueuit decurrere, nec alioquin facile auerti poterit, quare eò deduci potius debet, vnde liberemur timore vt ne vlcus ſaneſcat, ac manens ſemper, fœdius fiat, & perpetuum incommodum pariat. At verò, ne coniunctiua vitietur extra oculi angulum locus eſt aperiendus, linamẽtis verò via vſque quo perueniat ſinus, facienda, & ignito ferro candentique os perforandum, ac ſi corruptum videbitur, abradendum, atque igne ſiccandum, relicta verò lachrymæ in nares via per oſculum oſſis paratum, exterius cicatricula obducenda eſt. Modo verò, igne ne cutis vna cum oſſe reſeranda ſit, an ferro ipſa prius aperienda, quod commodum erit, & animum dabit chyrurgo, Profecto vtrumque igne in paruo puero fieri poſſe videretur, medius certè locus deligendus inter nares, & angulum ipſum vt lachrymæ ſit vtilis, & coniunctiua non lædantur, decliue autem foramen imprimendum vt facilius lachryma delabatur. Ignitum porro ferramẽtum per fiſtulam firmiter applicatum imprimendum eſt, donec os penetrarit, quod ſi ex argento eſſet, lautius vreret, ſic coniunctiua à feruore defenderetur.

Is malè à chyrurgo curabatur, poſt foramen factum. Sic foramẽ multos annos ſtipatum carne fuit, tandem apertum à natura humorẽ in nares detulit.

Mala curatio erat, quòd filamenta ipſe ſurſum impellebat, non deorſum in nares, & ita via in nares obſtruebatur.

Pro Sereniſſ. G. V. V. D. ad H. Capinaccium de Podagra.

CONSVLTATIO CCCCVII.

IAm annus agitur, cum valetudinis tibi antea cognitæ Sereniſſimi G.V.V.D.D. M. notas quaſdã, quæ mihi continuo acceſſito ab ipſo fuerant propoſitæ, per epiſtolam ad te miſi, vti ea valetudo, quæ indies peior fit, quæque tibi ſumma fide iam commiſſa, & tuæ curæ credita fuerit, pro tempore tibi etiam, atque etiam innoteſceret, vt pro ea munienda fieret tibi poteſtas auxilia aliqua aſſiduè excogitandi. In quo ego præſtando Duci meo Sereniſſimo tunc in ea re quoniam eram nouus, non decere putaui tibi ſummo Medico multo antea de ea re ſæpius conſulto aliquod præterea iudicium proponere. Nunc verò in eodem malo, cui iam aſſiduè interfuerim, non ſolum a te conſilium tuum, ſic iubẽto Domino, requiram, ſed iudicium quoque meum vti decet exponam. Malum quidem potiſſimum & Chiragram, & podagram ſpectat, & eiuſmodi eſt, vt potius ſpatium ipſius, quam moleſtiæ vehementiam vereamur, cuius quidem duplex tentatio fuit. Prima ad 40. dies preſſit, eaſque habuit progreſſiones, vt primum, ſiniſtrum pedem, poſtea eiuſdem lateris manum, tum autem dextrum pedem occuparet, & partes ſiniſtræ, quæ priores laborare cæperãt, poſtremo fuere reſtitutę: quieſcente ergo illa prima tentatione ipſe bona vſus eſt valetudine ferè totos 16. dies, nam manu tantum vix implicita commodè interea incedebat, quo tempore, prima Quinctilis ſ. huius menſis die cæpit rurſus ſiniſter pes noua grauitate onerari, & ſic grauis factus hucuſque nunquam perfectè viſus eſt ſaneſcere, & ſi interdum aliquibus diebus quieſcere malum videatur, & ipſe cõmodè & inſiſtere, & ingredi poſſit. Quæritur igitur diſcuſſio huius mali leuis quidem, ſed à quo metus eſt, vt poſſimus tuti eſſe; æſtas eſt, corpora extenuantur, humores exſiccari ſolent præſertim ad articulos decurrentes, tamen nũquam tam ſecuri ſimus, quin ſubitò redeat. Eiuſdẽ generis ferè eſt cum eo, quod per 40. dies prius infeſtarat, non tamen omnino. Quoniam ſuperius quidem leuem quoque habebat dolorem vna aut altera nocte excepta, quibus vehementiores habuit acceſſiones, nunquam acutum, ferè hærentem, ſæpè cum grauitate illa, qua videretur maximum, ac grauiſſimum pedem trahere, rarò aderat rubor, & cum aderat, exiguam partem occupabat, & adeò leuis, vt eum vix oculis aſſequeremur. & aliquando ſub eo dolore pes tumebat, qui tumor rarò œdematoſus cernebatur, nec vnquam ſine dolore attingi digitis poterat, alioquin dolor quibuſdã tantũ horis, & nocturnis præſertim accedebat, præter quas paucas horas ita quieſceret, vt niſi, cum vellet inſiſtere, aut mouere eas partes, dolorem perciperet.

Nunc verò dolor ferè nullus eſt, & quantuluſcunque eſt, is niſi poſt tertium ingreſſum mouetur, & quò plus incedit, eo potius magis augetur, rubor vix vnquam extat, tumor ſemper adeſt, & quando nullam moleſtiam pes habet, & omnino poteſt ingredi, increſcit is aliquando, aliquando minuitur incertis temporibus, modo trium, modo quatuor, interdum quinque dierum. Mane ſemper minor, quam veſperi, ſemper preſſu foueam retinens, & quandoque maximam recipiens, tunc verò præcipuè ſine dolore, ruboreque eſt, ac potius læuorem quendam perlucidum cutis præſefert, aliquando etiam colorem naturalem cutis retineat, qui tumor iam ſi-

A rè nunquam tactus dolet, cum ſuperiori tempore admotos digitos vix poſſet præ dolore vel admodũ ſuſpenſos perferre.

Nunc potiſſimum conqueritur, quod, cum ingredi vult, aut inſiſtere, quaſi ſentit laqueum intra primam pedis partem & crus, qua pes cruri ſubnectitur, & ſi quis dolor ex ingreſſu incitatur, is non omnibus temporibus eadem parte fit, ſed modo vna, modo altera. Ex ipſo tamen ingreſſu, quo id fit mali, cum redit ad quietem, meliuſculum inde factum pedem, & minus ligatum, ait, & minus torpidum, nam grauitatem hanc, & ſi cum dolore fit, nominat ipſe torporem, veſperi tamen ob inceſſum tumor maior, qui mane ferè abierit. Remedijs admittendis non fuit facilis, nam, quo tempore ſaneſcebat, B cum melius haberet, negligebat, cum verò malum ex incertis interuallis increſcebat, ſi forte ſub remedijs incrementum feciſſet ſuum, ſtatim culpæ in remedium relata illud reiectum eſt. De victu ſcias, eodem ipſum vſum, quo pleno etiam, & vario vteretur, cum ſe ſe ambulationibus exercebat, nam æſtate ſuperiori vel ſub eſtu, exibat pedibus, neque equo, niſi cum feſſus vtebatur; ſub quo nunc victu, cuius pars non minima fructus ſunt, præſertim melo pepones, & bellaria varia, ipſe ferè parietes non excedit, & lentè admodum id facit cum habet, nunc non Vrbini, vbi cœlum tenue, rarum, atque quibuſque ventis admodum perflatum eſt; ſed Imperiali, loco mari vicino, Auſtrinis ventis valdè obiecto, & illorum humori colligendo ſinum quendam præſtante.

C Ac neſcio an vereat, ne fortè nimis aqua frigida oblectetur, non ſolum in menſa, cum vinum quantumcunque oligophyorum diluit, nam vel imbecilliora vina, quam ſit illud optimum à teniſſum, aqua quoque temperat, & ea valdè frigida, ſed extra menſam quoque, nã ſuſpicor, ne interdiu ſæpiſſimè aqua ſola vtatur, aut certè cum Iuleb, id tamen ipſe non ita ſæpè factum affirmat. Quod verò ad hanc rem quoque facere videtur, ſuperioribus diebus mihi viſus eſt eius ventriculus non tam bellè concoxiſſe, vt ſolet, & vt nunc facit, cuius quidem rei cauſæ plures, & longo tempore inter ceſſere, eorum præcipuè generum, quæ in rebus nõ naturalibus dictis, cerebro, & cordi moleſtæ ſunt, ac fortè etiam nunc intercedunt, etſi non tam ob conſuetudinem afficiant. Iam D ex his te odorari exiſtimo, quorſum referam ego cauſam huius incommodi, ſunt enim in his valentiſſimę cauſæ colligendorum, & gignendorum in corpore ſuperuacuorum, vtriuſque generis humorum, tum tenuis, & aquoſi, tum craſſi, & glutinoſi, vt per cruditates, & corporis quietem, animi verò ærumnas, & triſtitias fieri ſolet, vnde nõ eſt mirum, ſi membrum aliquantum ſua natura, tum ex morbo imbecillum, partem aliquã ſuperuacui admittat, cum non poſſit ſe ſe ab impulſis humoribus defendere, nec quod inhęſit, à ſe reijcere, quæ verò res augetur, cũ pars ſub motu laborem ſentit, ex quo & trahit, & magis grauatur, inde fit, vt craſſiori parte recrementi internas, tenuiore externas partes occupante, cum craſſius nõ E ita, vt tenuius, poſſit ad ſummum corporis expelli, tenuis tumorem illum mollem foueam impreſſam tenentem parit, craſſus verò altius, loca motui inſeruientia tenet, impedit, grauat, ac moleſtat. Cuius rei neque indicationes, neque curationis ratio obſcura eſt, modus potius non facilè tẽperabitur, qui eminẽtibus corporis partibus inferioribus pręſertim tractandis ſemper eſt difficilis, maximè verò hic, vbi in medio corpore, & in trunco, ac præcipuè in ventre eſt aliquid, quod poſſit curationem hanc, magna ex parte ad ſe vocare.

Abſtinendum ſiquidem in primis eſſet, inde verò ſoliti eius ventriculi labores increſcũt, purgatio corporis eſſet neceſſaria, ventriculo tamen, vt expertus

eſt,

eſt, valdè erit noxia. Vinum circumcidendum, vt A mouendis humoribus idoneum, at vētriculo, & ætati, & conſuetudini omninò eſt dandum, aqua ei crudo humori gignendo potentiſſima reijcienda, quæ tamen temperando vino, ne humores moueat, videtur oportuna, motum corporis recrementorum diſcuſſio requirit, pedis tamen malum prohibet, eu quam moderari in curatione ſit difficile, & quam to tam hoc in ſe poſitam habeat valetudinis ſpem. De cibo itaque mali ſucci omnia, & mali fructus remoueantur, corpus leniter & paulatim purgetur, auſteri aliquid habeat vinū, & valdè ſit imbecillum, exigua verò aqua, & optimi generis temperetur, neque tam multum frigida, neruoſis partibus apprime aduerſaria, ſi corpus præter eum pedem exerceri poſſet, id quacunque ratione certè eſſet præſtandum, ac cum B certi eſſemus corpus recrementis purum eſſe, tune quoque pedi ipſi motus, qui alioquin inutilis eſt, fiet ſalutaris; qui eo attritu neruis cartilaginibus, & ligamentis robur, & firmitatem conciliat, calorem naturalem excitat, & alimentum affert, vt recrementis diſcuſſionem.

At hic quoque iudicium, & moderatio ſummè eſt difficilis, nam nunquam tam corpus caret ſuperuacuo humore, quin pedes aliquid labore ſuo ad ſe attrahant, quæ difficultas in localibus dictis remedijs imponendis ſumma eſt, vt quotidie experimento & à Galeno, cum loquitur de rheumatibus docemur. Quod autem ad expurgandum corpus attinet, ventriculus quidem, & anni tempus multam ſibi haberi C rationem deſiderant, quare longè difficilior erit hoc tempore deliberatio, quo tempore crediderim ita temperandum, vt, cum beneficium ex eo habeamus corporis inaniendi per halitum, & à moderata etiam abſtinentia, plurimum ſperari poſſit, ea vtamur vſu clyſteriorum magis crebro interea adhibito, ac ſi calores aliqua mitiori tempeſtate frangerentur, danda erit aliqua ex tenuioribus medicinis: Interea cogitando, quid autumni tempore, ni hæc prius quieuerint, faciundum videatur. De purgando corpore, deque potionibus illis ſolitis guaiaci dandis, & videndum an tenendus ſit victus in eis ſumendis, vt hactenus fecit, an tenuior ſit præſcribendus, cum ventriculi ratio tantam abſtinentiam recuſare videatur, pedi interim, ſi qua adhibenda ſunt, illa non impro- D barem, vt eſſent lotiones, fomentave ex aqua maris, aut per ſe, aut braſſica, betonica, ſaluia, & præſertim ſylueſtri, vt verbaſco, iua, & alijs incoctis, cum œdematis vis ſuperior eſt, quibus etiam valentiora à ſale, & vino ſtillaticio addi poſſunt.

At cum rubor accedit, vnguentum roſaceum cum albo, & diacalcitis, vel ex farina lentium puls, vel ex pane, & lacte ſolis, aut cum internis corticibus nucleorum pini, vel cum ſalis paulo, furfure, & poſca. Dolore autem vexante, illitiones ex oleo antiquiſſimo, incocta violaria herba, maluaq; ſeu earum flori bus, parietaria, & aliquid lumbricorum, aut porcellorum ſic dictorū admixto lacte, vel luteis ouorum crudis aut etiam coctis, & in oleum liquefactis, oleo chamamelino, & de amygdalis dulcibus adiecto. Ali E quando cum ſolum imbecillitati occurrēdum eſt, ex vino fomentum incoctis roſis, chamæmelo, cupreſſo, chamæpyti, aluminiſque paulo, hoc tempore diligenter conſulendo an calefacienda ſint fomēta, an eo tepore, quem à tempeſtate habent, danda, cum calor maior, videatur fluxum promouere, oleum quoque aut cōmune, aut ſimilium vitium, qualium ſunt res propoſitæ cum ſale ſoperdari poſſet. Illi propoſuiſſem fotus vinaceorum, de quo, ſi ſuperetit hoc malum eo tempore, tunc pro ratione eius erit conſulendum. De quibus rebus nomine Sereniſſimi Ducis, & meo quoque te conſultum his literis ſcias; nā præter id, quod te plurimum facimus, etiam hoc à te auxilij ſperamus, qui & remedia à te quoque comprobata minus grauatè admittet, & facilius in eorū vſu permanebit. Vale, & me ama. Gradariæ oppido. 3. Calend. Sextilis 1573.

Pro hydropica Matrona de Caccialupis ad Ioannem Baptiſtam Gratioſum Medicum Vrbini.

CONSVLTATIO CCCCVIII.

B Flatus non eſſet ſolutu difficilis vel in ſene muliere, niſi illum materia, & materiam dyſcraſia, ac obſtructio viſcerum commeatum ſpirituum ſaltèm impediendo ſuſtentaret, propterea his cauſis attribuenda eſt curatio omnis, dolori tamen nimium in feſto interea aliquid attribuendum, & flatus dolorem facientes ſubminuendi. Dyſcraſia viſcerum frigidior in ſene, & ſpirituum inſitorum exiguitas, cum obſtructione difficillimè recipit curationem, quare curationis quidem diligentia facere poterit, vt diutius trahat morbus, non autem vt finiat, niſi cum vita. Medicus verò, qui quantum valet eius ingenium debet eniti, ne vnquam ægrotum deſerat, iure ea remedia proponit, quæ ego ſummopere laudo, imò illis, vt ſatis valentibus nihil adijcerem, niſi illam ad- C monitionem, quòd moderatio vſus in remedijs dandis, & ordo accommodatus præſtare ſolet, quicquid ab arte expetitur, quare qđ ætas, & morbus poſtulāt in hac matrona, valētiora purgāria, & viroſa ꝓprie illa præterirē, & de antimonio nullū mihi eſſet conſilium, imò tantum de hiera, & rhabarbaro cogitarem, ac ſi aquam ſubeſſe intelligerem, illod hyſſopi genus his adijcerem quod gratiolæ nomine appellatur, quod amarum herbæ genus eſt, & viſceribus valdè amicum, atque aquæ educendæ valentiſſimum, at quoniam vomitum etiam vehementius mouet, ſic moderandum crederem, vt à modico eius modo incipiatur, vel cum alijs, vel ſolum per ſe detur in pulnere, vel alio modo, quod herbæ genus ſi deſit, in illius locum ſufficerem braſſicam marinam cum Rha- D barbaro, & hiera commiſcendam omnibus melle roſaceo exceptis: iridem etiam apprimè idoneam ad abſtergendum, & pituitam purgandam darem, eidē tamen adderem ea, quæ robur viſcerum ſpectant, vt Rhabarbarum, veluti, ſi ſumatur ſucci iridis ℥. 1. Rhabarbari ʒ. 1. coniungantur. Braſſica quoque marina ad ʒ. 1. & duas etiam cum Rhabarbaro, vt dixi. Inter horum verò vſum interponendo ſemper ea, quæ flatum ſoluunt, vias aperiunt, humores extenuant, naturæ vim maiorem adijciant, vt confectiones ex cimino, ex piperibus, ex galanga, & ſimilibus, vt confectio mytridatica potius, quam theriaca, hæc enim magis exſiccat, & in aſcite magis conueniret, vt illa magis calefacit, & minus exſiccat, & tympa- E niti conuenientior eſt, interea non reijciendo pro tēpore, & morbi ratione noſtrum illud medicamentū ad hydropē, quod habet ſucci florum perſicorū lib. ſ. (vel ſucci roſarū Damaſcenarum, vel aliarū) ſacchari optimi, mellis optimi ad ℥. 16. cocta vſq; quo deſpumetur, deinde radicū iridis ſucci ℥. 3. radicū ebuli ℥. 9. praſij ſicci, ſem. fœniculi tritorum ad ʒ. 2. cinnamomi ʒ. 6. maceris, galangæ ad ʒ. 3. quæ vna ad ignem leniter ad mellis temperamentum percoquantur, & datur ad ℥. ſ. vel ʒ. v. cum potione, in qua incoctæ ſint paſſulæ, cui valentiori reddendæ. Solet adijci elaterij ℥. ſ. quo tertio quoquo die vti poſſemus. Dolori verò, & flatui diſcutiendo exterius illa propoſita admouerem, vt illud, quod habet ſucci lathyridis lib. ſ.

lib.s.ſucci eſulæ ℥.4. rad.cyclamini ℥.2. ſcamonei ℥.s. A
granorum ricini, & lathyridis expurgatorũ an.℥.1.s.
ſeminum fœniculi,rutæ,anethi,baccarũ lauri an.℥.1.
Terenda trita in ſuccis macerentur per totum diem,
poſtea axungiæ ℥.8.ceræ ℥.4. liqueſiant ad ignem cũ
his cætera, ex coquantur donec humor conſumptus
ſit, & temperamentum Vnguenti habeanr. Ratio-
ni quoque viuendi quod ad cælum, pertinet pluri-
mum attenderem, nam in longis morbis plurima vis
in eo eſt poſita, quare cœlum tenue ſit penitus, & ra-
rum, ædificium ſit lucidum, & habeat ſolem, cibi ſint
leues, ae ex materia boni ſucci acrioribus rebus con-
diti, potiones quoque eandem habeant rationem ex
Vino antiquo potenti, & minimè dulci, quod tamen
perlucidum ſit, ac renue, & odoratum. Reliqua iu-
dicio Medicorum relinquam.

Ad Gradarium.

CONSVLTATIO CCCCIX.

EXcellentiſſime mi Domine, cum tu & Lucianus
Belus ſuſceperitis curationem D. Iulij Bonarelij,
nullam video mihi relictam neceſſitatem ſcribendi
huc de morbo ipſius, præterquam quod parum ſcri-
bi poteſt, cum ille non ſe exhibeat remedijs cum ſe
tam difficilem curationi præſtet. Nihilominus ego
ſcribam, quod mihi debitum officium inducit, & bo-
na voluntas, quam habeo erga eius cognationem.
Febris hæc non eſt ex vna bile, quáquam tertio quo-
que die tentat ſuis exacerbationibus, ſed ex ea mix-
ta cum humoribus, qui frigidi generis ſunt partici-
pes, quod ex longitudine aeceſſionum, & ſomni, ex
genere frigoris, & caloris, quæ acria non ſunt, tum
etiam ex vrinis non ita flauis, minus ita lucidis, vt
poſtular ille humor purus, intelligitur. Itaqne ego
in animum induco, ne vacem vni refrigerationi pre-
ſertim in partibus externis, ſed inciſioni etiam, &
extenuationi, ac demum apertioni. Qua in re ea,
quæ acida ſunt, niſi aliud noui inciderit, quo prohi-
beamini, proficient omni vſui præterquam apertio-
ni. Requirentur poſtea radices vſiratæ. Aeidæ res eo
magis connenient, quod in his tenerioribus corpo-
ribus ſolent gigni lumbrici, qui etiamſi non ſit pri-
mi in morbo, ſunt tamen valdè reſpiciendi, cum
poſſint augere febris moleſtiam, cibi faſtidium, cru-
ditates, & omne aliud incommodum. Quare, ſi alui
vobis exuſtæ videntur, id a ſpacio temporis aecepe-
runt, quoniam in ventre diu manſerunt, & a febre,
atque ab ea humoris parte, qui ſolus ſine pituita po-
reſt exire, quoniam inædia efficit, vt natura pituitã
retinear, & ex parte conſumat.

Hoc in vniuerſum poſſum proponere. Particu-
latim video ſubinde quod opus eſt, vt ij ſitis, qui in-
ſpectores eſtis qui difficultati morum ęgroti rem ac-
commodetis, & alijs incidentibus neceſſitatibns, vt
benè noſtis etiam me non admonente. Si paſſulæ il-
læ aluum mouerunt tam multum, facilè ſuberit ſolu-
tiuum aliquod, ne dum ſit ſyrup. roſat. ſolutiuus, vt
Apetecarij facere ſolent, atque etiam Medici, pro-
pterea non niſi ad neceſſitatem dandę ſunt, & tarius
magis. Libenter qnidem ego aliquid andiuiſſem de
morbo. D. Margaritæ Bonarellæ, & miror, quod ni-
hil de ea mihi ſcripſeritis. Valete. Gradariæ 4. Idus
Augusti Anno 1573.

De vetuſto dentium dolore cum deſtilla-tione in fauces.

CONSVLTATIO CCCCX.

Sereniſſime D. Colendiſſime.

VIdi ſententiam Bartholomei Euſtachij viri Ex-
cellentiſſimi Roma ſcriptam. Cognoſcitur, qđ
ipſe iiſdem dirigitur propoſitis, quibus nos ipſi, &
B quod fidit magis in moderatione vitæ, quam medi-
camentis, & id bona quidem ratione, quoniam in lõ-
gis morbis, quamquã medicamenta neceſſaria ſunt,
ſine tamen vitę genere, & ordine ſatis nõ poſſnnt, qđ
genus, quive ordo, temporis longo ſpacio maximas
vires habet. Hic nos conſilia noſtra direximus in
vna, & altera parte non ſolum a morbo, ſed à natu-
ra membrorum. In veſtra Celſitudine, quod capitis
naturã calida, ſit actiones propriæ demonſtrant, om-
nes promptæ, celeres, acres, argutæ, quarum vna
nunquam ceſſat, quin altera ſubingrediatur ſine ceſ-
ſatione, aut interuallo, pariter in motionibus corpo-
ris, atque io cogitationibus, & animi motionibus.
Quam rem oſtendit ſomnus breuis, & interruptus,
Ex quibus amplius colligitur, quod iſte calor cũ ſic-
C citate coniunctus ſit, accedente capillo celeris ortus,
& incrementi, vt coloris ſubnigri, & criſpo magis
quam tenſo.

Vbi, quemadmodum ſiccitas bonæ capitis valetu-
dini ſuſtinendæ idonea eſt, ita calor eſt valida cauſa
eius infirmi reddendi. Quo, ſi capur Veſtræ Celſitu-
dinis potius ſiccum fuiſſet, quam calidum, nos ipſum
non vidiſſemus ita deſtillationibus obnoxium, Qua-
re debemus nos ipſum ſtatuere calidius multò, quã
ſiccum. Adeò quod indicia communia caloris, & ſic-
citatis potius erunt effecta à calore, quam à ſiccita-
te. Hoc, quod habemus ab experimento, multum
confirmat rationem à natura ductam, nempe, quod
capitis calor etiamſi propria conditione caput ſa-
num deberet efficere, & leue à recrementis, nihilo-
D minus totius corporis cauſa reddit recrementoſum.
Et id, quoniam, cum habeat formam veluti cucurbi-
tulæ medicæ circum ſolidam, & oſſeam, intus par-
tim cauam, partim ſpõgioſam adiecto ei calore tam
multi ſanguinis, & tam multarum venarum, & arte-
riarum, quæ neceſſariò cerebrum ipſum circũſiſtunt,
ad vſum maximè ſpirituum in multis actionibus, nõ
poteſt non continenter per vim attrahere ad ſe mul-
tum recrementorum ab omni corpore ad ſui incom-
modum, quanquam ad finem meliorem, & ob neceſ
ſitatem, quam multorum ſpirituum habebat, factum
eſt eius formæ ad attrahendum idoneę. Itaque, quo-
tieſcunque calor ſuperat in hac parte ita formata,
vna cum ſpiritu, & ſanguine trahit etiam multam re
E crementorum vim. Qua cauſa caput frigidum, quam
uis ex ſe plura gignat recrementa, tamen, ſi non im-
penſius humidum eſt, non tam recrementis abũdat,
quamquam capur calidum neque adeò infirmum
eſt, quia caput frigidum cauſam in ſe habet vnam
propriorum recrementorum, ſicuti calidum habet
cauſam alienorum, & totius corporis, vbi eſt plus ma
teriæ. Ideò mirum non eſt, ſi caput aliquando ſic-
cius, cum calidum ſit, recrementoſum tamen ſit. Cæ-
terum, quoniam in iſthac ætate 23. annorum cernũ-
tur aliqui capilli cani, quamqnam non eſt dicendum
adhuc, quod incipiat canities tam exiguo initio, ta-
men hoc citius videtur, quam in plurimis euenit. At-
que hæ canities eſſe poteſt capitum non ſolum ſicco

rum

Digitized by Google

rum ſed frigidiorum. Idcircò ego, exiſtimarim, quod caput non tam cauſa eſſet huius, quam ipſe viuendi modus, atque alię res incidentes pręſertim animi. Videmus quod quando ſolus eſt, ſtrahet ſæpè totas horas in libris, & quamuis ſunt multi nobiles, qui ei iucundi ſunt, non ob id fit, quin tacitus ſiet, & intentus ſuis cogitationibus, & hoc in more habet, præterquā quod obſeruamus, quod nigri capilli facilè citoque caneſcūt, etiamſi Ariſtoteles canitiei facilitatem ruſſis capillis attribuat. Canities euenit, ſecundum Galenum, & Ariſtotelem, quoniam deficiēte pilis bono alimento ob naturalem ſiccitatem reficiuntur ex pituita eo modo, quo illi deſcribunt, aut deficiente humorum exuſtione ob ętatem refrigeſcentem reſtant pili colore deſtituti, & cum tantummodo colorem retinent, qui corporis ſui eſt, qui à ſuperuacuo cutis alimento cutis eſt, quod album, & pituitoſum eſt, tamquam alimentum partis neruoſæ. Quapropter mirabile non eſt, ſi caput aliquod etiamſi calidum ſit, & ſiccius citò tamen caneſcere, præſertim cum pituita abundat. Non eſt itaque mirum, ſi caput natura ſua aliquantò ſiccius, multò calidius non conſumit omne illud recrementum, quod à toto corpore excipit.

De quo recremēto illud, quod reprimitur per fauces, eſt craſſius, non poteſt enim ad externa pertinere, & commeans per internos cerebri meatus calidū eſſe non poteſt. At illud, quod ad dentes delabitur, aliquid caloris, & tenuitatis retinet, quia poteſt effundi ad externas partes, præterquam quod à partibus calidioribus, hoc eſt, à vaſis, quæ in magna copia diuiduntur per membranas ſub oſſe capitis, emanat. Quæ recrementa ſi ſolebant olim exire per cranium, & per partem meatuum refertam, & per cutim. Nūc præter illud quod ætas affert duritiei partibus, ob cauſas aliquas externas denſiori facta cute non poſſunt. De quibus externis cauſis ſatis accepimus, vti, quod ſubitò poſt calefactum caput, galea in haſtiludio ea detracta frigido cęlo ſe commiſerit, vti quod fuerit in flumine voluptatis cauſâ ſub ponte vmbræ cauſa, per cuius fornicem flatus collectus maiori impetu percurrit, quam per loca aperta, & ampla. Ex iſto corporis ſui ſtatu apparet, quod purgare ſe à ſuperuacaneis humoribus valdè pernecesſarium eſt, ſicuti ratio viuendi eo inſtituta, ne illi humores increſcant, neue in caput attrahantur complere poſtea, quod fuerit reliquum, vti quod neceſſe eſt attemperare caput manu medica, ne attractionem eam faciat, cum quibus tandem ſatisfaciet cuſtodia à cœlo infeſto, & ab omni alia re nocente, quæque poſſit caput mouere inſolentius.

Quod reſtabat de purgatione per medicamenta propoſita fiat, de quibus nō dubitarim. Dicam equidem, quod pillulæ mihi magis probantur illæ præcipuè, quæ recipiunt myrobalanos corpore ſuo, quoniam illæ, quę macerationem tantum eorum accipiunt, ob exiguitatem parum poterunt. Arabicæ itaque pillulæ cum cochiarum, & aurearum auxilio pro neceſſitate fuere propoſitæ. Ad complendam verò eam purgationem vt venarum parietes abſtergantur, & viſcera, & membra confirmentur, ne tot recrementa gignant, propoſitum eſt ligni guaiaci myrobalanorum, & ſandalorum decoctū, quod vna cum vi diluendi, & abſtergendi etiam habet aperiendi facultatem, atque robur viſceribus conciliandi, tum etiam capiti, ſi benè eius omnes partes cōſideremus. Cuius verò capitis expurgationem non ſolum non tentarem per palatum, ne materia ad locum affectū trahatur, imò ne per nares quidem, cum ea purgatio vim multam faciat, ne oculis detrimento ſit, eouſque ergo ei operam darem, quo ſatis eſſet conſeruandæ illi viæ, ſi immineret periculum ne opprimeretur, præſertim, cum caput non tam opus habeat ſui pur-

A gatione quantum haberet, ſi ſe ipſum id recrementi gigneret.

Cōſultum fuerat in externum remedium capitis, ne ſuo calore tam attraheret, vt acciperet in ſe cadēs oleum roſaceum. Quod eo nomine guttæ videntur magnæ cōſiderationis, quamuis vti oleo roſaceo tutiſſimum ſit, quia neque multum calefacere, neque multum refrigerare poteſt, minus admodum adſtringere, quod poteſt alioquin multum attemperare, & confirmare.

Atque, ſi in capita vulnerata, atque aperta vſque ad cerebrum hoc oleum iniicitur, imò immaturum in magna copia; non video cur timeri debeat, ſi exterius ingeratur. Credo ego ipſum poſſe refrigerare caput nimis calidum, non poſſe verò nocere frigi-
B diori, minus adeo adſtringere, vt noceat, cum oleum dulce habeat. Quod ſi capita aliqua male habuerūt a ſtillicidio, id habuerunt eo, quod eſſet ex aqua minerali, aut decoctis herbis, vires quarum ſæpè delectæ ſunt ad exſiccandum, & vna nimis calefaciunt, præſertim ſi ſtillicidium calidum detur, in quo alumen mihi videtur magis adſtringens, quam exſiccās ipſas internas capitis partes, ea propter illud ego nō probarem, potius ego acciperem ſal per ignem extenuatum, aut nitrum ſuo loco. Quod autem ad dentes pertinet, ſi dolor eorum vehemens non eſt opiū non ita facile, neque modis omnibus adhibendum eſt, quamquam certiores ſumus dolorem a calida cauſa proficiſci, & ſolum cum vehemens fuerit. Natura namque oſſis non habet amicas res frigidiores,
C neque debent adhiberi niſi compoſita cum rebus, quæ oſſibus conueniunt. Veluti cum maſtiche, lentiſco, & ſimilibus. Adeo, vt cum philonium confectum ſit cum tot rebus calidis, quæ exterius appoſitæ facilius ad actum ſuum deducuntur, quam hyoſciamum, & opium, facilius ego ipſum admitterem, quoniam frigidę res non poſſunt a calore ita exterius ingeſtæ ad actum ſuum adduci, ſicuti intus acceptæ, propterea ſi capiemus in ore philonium, potius calorem ſentiemus, quam aliud, quoniam euphorbium, pyrethrum, coctum cinnamomum, zedoaria, ſpica, dancus, fœniculum, petroſelinum, apium, piper albū, crocum, mel poſſunt aperire calorem ſuum a calore vel oris excitatum. At hyoſciamum, & opium ob
D frigus ſuum non ita.

Amplius verò calidæ res ſæpè quidem poſſunt magis oſtendere ſuum calorem exterius quam interius, quoniam exterius non vincuntur a calore naturali, vt interius. Ipſum cæpa hoc optimè oſtendit, & allium, atque ſimilia. Contra verò frigidæ res melius adducuntur ad actionem ſuam ab interno calore, & quo valentiores ſunt tanto magis opus habent calore validiori, quo liqueſcant, & ad actum perducantur. Ea de cauſa philonium in ore non ſtupefaciet, ſicuti in ventriculo, quod tamen neq; dentibus concederem, niſi in neceſſitate maiori; Alioquin anodynis ſeu demulcentibus dolorem vterer, quæ partem materiei diſſoluūt, iis verò aliquid adiicerem, quo robur conciliaret, ſicuti vinum tepidum
E cum roſis, maſtiche, ſemine acetoſæ, lentiſco, radice tormentillæ, biſtortæ, plantaginis, rumice, portulaca, & ſimilibus, cum radice maluæ, violis. Acetum dolorem augebit, quoniam dentes perforati ſunt, & longè magis ſquilliticum, vt expertum eſt T. C. penetrat enim per foramina ad partem neruo affectā. Aqua illa ſtillatitia ex ſale, alumine, & myrthis iuuabit ad purganda dentium foramina, idem ſtylus ignitus efficiet.

Neque hoc verendum eſt etiam ſi dentibus ſquāmas pareret, quoniam ipſi iam eroſi penitus ſunt, & ſquammæ illis purgandis vtiles erunt. Camphora liquefacta ſine oleo terebinthinæ, & ſimplex dolori erit iſti calidiori valdè vtilis. Ac quamuis dolor non

eſt,

eſt,nollẽ tñ vnquam dimitteret lotionẽ dentiũ ex vino,cui incoctæ eſſent roſæ,maſtix, & pars aluminis, Hæc ſunt,quæ mihi in mentem venere ſcribenti hoc tempore.Ego T.C.manum deoſculor,&ipſa demiſſe veneror, Ex Imperiali quarto Idus Septembris Anno 1573.

Pro Excellentiſſima Vrbini Principe D.D. Lucretia Eſtenſi de rheumate cum febre.

CONSVLTATIO CCCCXI.

IAm 15. dies ſunt cum Excellentiſſima Princeps deſtillatione tenui,atque acri laborat, primis diebus cum febre,iam ſine ea,ſi non ſemper,certè interdiu,cum capitis tamen dolore,& grauitate, narium, & oculorum ardore,ac rubore, pectoris quodã ſenſu,quaſi eroſionis,tuſſis crebra eſt, præſertim noctu, rarum tamen ſputum, idque aquoſum, nullo ſapore præditum,ſomnus eſt exiguus. Cum quibus tamen ſtat quidem cibi moderata, potionis non immodica cupiditas, vt referunt, vrinæ tenues ferè fuerunt, aquoſæ verò etiam ante aliquoties.

Quæ notę variam ſubeſſe materiam demonſtrant, aliam ſcilicet tenuem, & acrem, partim craſſiorem, partim per meatus exeuntem, aliam ſolidiores partes penetrantem.Quod malum ex ea parte, qua acre eſt, mihi videtur non parum metuendum, ex ſpatio verò plurimum, craſſitudo enim præceps periculum non habet, propterea cum ſuperuenit, ſtatim ad ſecandam venam feſtinandum iudicaui, quod ex ſubito menſium decurſu eſt prohibitum, ex quibus fortè aliquid eius generis auxilij accipiemus, quod ex arte ſperabatur.

In reliquis remedijs conſilium eſſet humoris toto corpore modice incraſſandi,& hebetandi, expurgãdique & à capite etiam reuocandi, de quibus quid à te iudicetur,audire deſideramus,& priuatim propria aliqua remedia accipere vellemus. Vale. Imperiali 15. Calend.Octob.1573.

CONSVLTATIO CCCCXII.

Excellentiſſime D.

SCripſeram nudiuſtertius ad te literas, quibus facilè intelligeres deſiderium noſtrorum omnium aliquid à te accipiendi,quod faceret ad valetudinem Excellentiſſimæ principis noſtræ. Nunc ad illa hoc adijcio,quod quamuis per oculos ei aliquando emanet aliquid præſertim noctu tenue,& acre, id tamen minus eſt,quam prius,& rarum,neque illo permanet rubor,aut ardor circũ oculos, & nares,qui prius cernebatur,etſi quid eiuſmodi eſt,id poſt noctis labores tantum viſitur,quod verò deſtillat ad pectus eroſionis illius amplius ſenſum non facit inanis tamen, & creber tuſſiendi labor dolorem aſſiduum pectori relinquit,quod eliditur iam aquoſum non eſt, ſed craſſius,non tamen glutinoſum, quamuis non niſi poſt multam tuſſim prodeat, album non eſt penitus, ſed aliquid leuiter virentis, ac in luteum vergentis, habet.Menſes ante tempus ceſſarunt, & nunquam noctu proceſſere, quod perſuaſit nobis aliquid ſanguinis ab infernis partibus emittendum, vt quantum eo vitio auxilij naturæ detraheretur,ars reſtitueret, maxime vero, quòd ipſa huic miſſioni ſanguinis valde aſſuefacta eſt.

Ac quoniam dimiſerat iam chyrurgum ſuum, & noſtratibus non vult ſe ſe credere ad hirudines poplitibus apponendas confugimus, poſtea ad pillulas ſolitas,& à te quoque propoſitas acceſſuri, imò etiã, ſi malum ſub his non ceſſarit ad cucurbitulas ſcapulis affigendas. Interea ſyrupis ex adiantho glyzirriza,radicibus, & oxymelite vtemur, & elegmatibus eodem pertinentibus. Interim aliquid à te expectantes. Vale, Imperiali 15. Calend, Octobris Anno 1573.

De Excellentiſſima Vrbini Principe cum Renato,Braſſaolo,& Luceiano Belo.

CONSVLTATIO CCCCXIII.

QVod antea ex literis noſtris nunc oculis proprijs cognoſcis,nec eſt quod multis iam tecum agam Vir Doctiſſime, quare quam breui me abſoluam;Mihi quidem ſic res habere videtur, vt caput imbecillum, calidiuſculum cute circumpoſita, conſtipata à toto corpore ſua forma cucurbitulæ ſimili attrahat,& deinde craſſiorem à ſe factam materiam ad pectus demittat, in quo aliquam quoque recipiat cõcoctionem,& inde per tuſſim promittatur, quod verò pernoctet, & quietet in capite, cum prius tenuius eſſet,craſſius factum non mouetur, experrecta ipſa, viribus caloris in caput redeuntibus,rurſus extenuatur, & moleſtat, vnde fiunt ſternutamenta, nam vt ſomnus fit eo vapore caput, & locum inter caput, & cor tenente, quando vapor nutritiuus eſt, nutrimentum enim accedit in roris ſpeciem, ſic quando eſt excrementitius,& non contrahitur in alimentum,fiunt ſternutamenta,& deſtillationes.

Qui quidem excremẽtitius vapor, & fumus, quem ſecum habet,eo facilius, à capite attrahitur, quod viſcera,& ſanguis calorem maiorem,& facilius fumum generantem concepere.

Vbi, cum cauſæ ſint conſiderandæ, illæ præcipuè ſunt,quæ excrementorum,& caloris viſcerum,& anguſtiæ meatuum inuiſibilium cutis capitis ſunt,notas ego prætereo,quoniam non eſt neceſſaria confirmatio,vobis iam hæc intelligẽtibus, vt,quod pulſus crebritas, & paruitas,& vrinarum ſedimenta repletum corpus craſſis humoribus ſignificant, quod capitis grauitas aſſidua anguſtiam illam meatuum, foraminumve cutis capitis,& inde materiam retentam denotet, quod demum dolor non rarus materiam aliquando obſtruentem, dum per meatus anguſtiores non poteſt à calore emitti,indicet.

Potius denſitatis, & anguſtiæ illius cauſas dicam, quæ eſſe ſolent calor friguſque viciſſim mouentia, nam vbi modo calor,modo frigus mouerint,deſtillationes fieri conſueuere. neque verò frigus tantum, quod per ſe ſuperat, intelligo, quodque natura ſua eximium eſt,ſed quod opere,& efficacia ſit tale,nam cum dicimus frigidum eſſe Autumnum, id non natura per ſe omninò æſtimata dicimus, ſed ex opere quod in corporibus efficit,quia,quę ęſtiuo calori iam aſſueuerant,& laxiora erant facta,autumni moderato calore omnino ſentiunt refrigerationem, & contrahuntur.

Qua ratione ver quoque calidum dici poteſt,quoniam eius calore corpora quamuis in ſuum ſtatũ redeunt, & recreantur,tamen humores, quos concretiores reperit, calore ſuo colliquat, & opere potius, quã natura, quæ tẽperata eſt,calidi nomen meretur, quæ ratio à vi quidem caloris efficiente, ſed corporis tamen habitu maximè proficiſcitur ſic apto id opus

excipere, pariter itaque de frigore hic intelligendum, vt cum à calore caput commotum eſt, ſequente aliqua vehementi remiſſione illius, quamuis ad temperiem, tamen caput à calore remiſſo tunc neceſſario refrigeſcit, & opus tanquam frigiditatis excipit.

Hoc tota æſtate contigit ipſi Sereniſſimæ Principi, nam à cubiculo calido in conclaue frigidius, & longe quidem frigidius ſe transferebar, & illis diebus capitis dolorem, & vertiginem ex anguſtia foraminum a frigore acceptam habuit, cæpit poſtea in eo conclaui quoque noctu quieſcere, quod eam anguſtiam confirmauit, & longè magis caput refrigerauit, vt per quietem fieri ſolet facilè, vertigo inde quidem ceſſauit calore non iam ita eam materiam agitante illam potius frigore cogente.

Capitis verò dolorem habere erat ſolita à ventriculo potiſſimum, propterea ſuæ conſuetudini id attribuatur, & vertiginem aliàs nunquam habere conſueuerat: Vertigo mihi fuit indicium foraminum capitis inuiſibilium concluſorum, quod ſæpè obſeruaui, quibus calor capitis augeretur, & inde magis attraheret, minuſque excernere poſſet, vnde congeſta multa materia ibi eſt, & deinde refrigerata, cuius pars flatuoſa excitata vertiginem faceret. Calor quoque viſcerum, & eorum recrementa ſuas habent cauſas, ac fortè mutuam ſibi tradunt inter ſe cauſæ operam, vt ventriculi vitium in congerendis recrementis faciat ad occupandas viſcerum uias, & perflatum eorum impediendum, vnde calor occupatus fuit vehementior, atque acrior a quo recrementa extenuata in caput alieno calore concepto ferantur, inde verò illis deſcendentibus tot mala fiant, ac præſertim, quod nunc moleſtius eſt pectus ipſum impleatur.

Quod ſi aliquid operæ præſtandum ſit aduerſus hoc malum, capitis meatus inuiſibiles imprimis aperiendi ſunt, ita tamen, ne capitis calor moueatur, neve vis illius laxetur, deinde vt excrementa ventriculo, & toti corpori ſenſim ſubtrahantur, ventriculus quoque confirmetur, ita ne excrementa ſubminiſtret, viſcera prætera ijs excrementis expediantur, & tandem pectus deſtillatione illa iam excepta liberetur.

Quoniam verò de præteritis conſilium non eſt, prætereo quæ facta quæve prius fuiſſent facienda: quæ reſtant verò tantum exponam. Corpus parandum eſt cum humoribus ſuis ad purgationem, hoc faciendum potionibus incidentibus atque extenuantibus, per hyſſopum, betonicam, oxymel, capill. Veneris, helenium, & meliſſam, poſtea purgandum cum agarico adiecto rhabarbaro; & aloe, tum praſij ſucco. Reuocandus poſtea à capite humor cum frictionibus, & cucurbitulis cum ferro, ac ſine ferro adhibitis. Maſticatorijs deinde leuioribus vtẽdum, vt terebintho, vt maſtiche cum glycirriza; poſtea capitis cutis meatus laxandi, leuiter tamen, ne plus attractionem moueamus quàm quod vellemus largiamur, adſtringentibus ergo minimè vtendum, cum per lotiones hoc tentamus, vt in cocto ſalice chamæmelo, agarico, & ſalſa parilia, atque arũdinis radice, necnon & capill. Veneris, demitteodo etiam decoctum hoc in caput, qood quidem ſit lixiuium factum ex cineribus maximè ſalicis. Naribus quoque aperieodis vacandum cum aqua, in qua ordeum, & ſaccharum, aut mel, aut etiam manna ferbuerint, Amaracus recuſandus, vt nimis irritans humorem, & potius betæ ſuccus adhibendus, odoribus quoque ex chamæmelo, nigella, acero ex pila cũ tragacantho ficta. Demum pectori oportuoa danda, vt emittat, quod in ſe continetur, ſi tenuis pituita fuerit cauendum a melle, & eius loco ſapa ſumenda, ſin craſſa, mel dandum, quare aut diacodium cum ſapa, & mucilago althææ, aut farfaræ, aut glycirriza cum ſapa, aut cum ſaccharo, aut cum penidijs danda, aut oleum amygdalarum dulcium, & amaracum, aut craſſior materia erit eclegmata ex oxymelle, & ſimilibus, quæ aut lambuntur, aut deuorantur.

Quoniam verò ex pulſuum paruitate, depreſſione inæqualitate, & crebritate, poſſemus aliquid occupationis in venis, inter pulmones, & cor ſuſpicari, quæ occupatio non niſi ex materia craſſa ibi conſidente fieri poteſt, ea verò materia ſi in cor tranſiret, malum aliquod grauius poſſet efficere, propterea danda inſuper erunt, quæ tuſſim etiam magis moueant, bechica quoque ipſa pariter cum illis, quæ tuſſim ſedant appellata.

Interea verò dum caput graue eſt, contineat ſe domi, & intra parietes, modum quærat ſe ſe exercendi, nam cruditas citò lædit, niſi exercitatio poſtea acceſſerit. Cum verò caput liberum fuerit circuitio è domo ſub dio etiam ſalubris omnino futura eſt. Atque hæc mihi ſatis videntur eſſe pro curatione Sereniſſimæ Principis noſtræ.

Pro Victoria Farneſia Sereniſſima Ducißa Vrbini cum ijſdem.

CONSVLTATIO CCCCXIIII.

DE Duce verò noſtra, quæ poſt longas febres ita habet, vt vix videre cibum poſſit, ne dũ eius faſtidio afficiatur, & altero quoque die febrire exiſtimatur, hæc mihi videntur proponenda, quò curationem inſtituam. Ex nauſea, & cibi odio, os ventriculi, cuius illa ſunt, affectum credam, ex acidæ pituitæ vomitu coctricem quoq; ipſius, ex fæcum coſtarum nota affectum ventriculũ non per ſe, ſed aliunde malum cum materia accipere. Nam illud ſtatuere, quod os tantum ventriculi affectum ſit, quoniam coctio in fecibus apparet, non videtur damnandum pituita tamen craſſa, & tanta in ventriculo ſtagnante non mihi videtur poſſe, quin ſuſpicer à tanta pituitæ copia, & frigore coctionem debilitari, præſertim cum acorem etiam ſub coctionem ſentiat, ergo ex pituita aliunde quidem veniente malum ſubeſt, totus tamen ventriculus ab ipſa, non ſuperior tantum pars afficitur, nam illa totum eum occupat, & per aluum etiam excernitur, quamuis magis os ventriculi quam imum ſolum ipſius ob vomitum, & nauſeam magis affligi dicere poſſimus. Pituita hæc a capite certè defertur, quoniam caput affectum longe maximè eſt, & iam eius morbus longum ſpatium habet, cum caput iam diu pituita ſemper laboret, quod mane poſt ſomnum peius eſt, per noctem ſcilicet delapſa plurima materia, & lenta gulam detinente, vt ita inducta cibi cupiditatem non admittat, atque oon ſolum attrahendi vim, ſed vel ipſum deuorandi arbitrium impediat, odium verò cibi, nempe maximum faſtidium ſua mala vi, quam per moram, ac ſpatium acquirit, infert, & aliquando ſitim, nam putreſcit etiam, & febrem affert, quo maximo cibi odio qoidam Medici colligerent, etiam iecur io quo concupiſcendi cibi prima origo eſt, male habere.

Ergo capiti prima cura eſſet adhibenda, verum, quoniam ventriculi officium indies ſummè eſt neceſſarium, cogimur ipſi ſummè, & quamprimum attendere, nondum prouiſo, quid capiti debetur. Caput ergo deplendum maſticatorijs ex maſtice præſertim, vt ſi quid deuoretur, vtile eſſe poſſit, ex tereblotho quoque, & rhabarbaro, lotionibus præterea iuuabitur ex bethonica, ſal-

uia,

nia, cupreſſu, ſale, roſis, & ſimilibus, quibus agaricus quoque adijciatur &cæt. A Ventriculo autem parando ad emittendam craſſam pituitam, diaſpoliticum cum nitro, aur eum tartaro, ſeu fæcula eſſet oportunum. Terebinthina cum oxymelite, aut melle roſaceo, cui etiam ſuccum iridis adijcerem, certe betonicæ, educi verò poterit illa proprijs medicamentis agarico cum rhabarbaro coniuncto, & turbith, atque cartamum poſtea confirmandum os ventriculi, & totus venter cum abſynthio, mentha, macе, nuce myrepſica, cum gingibere condito his adiuncto, cum citoniorum confectione facta cum aromatibus, & aceto, quam Galenus deſcribit ſexto de tuenda valetudine, & libro de compoſitione medicamentorum per loca, cum diatrionpipereon, vino maluatico, & ſimilibus, cui Rhabarbarum quoque maſticatum prodeſſe poterit. Extrinſecus quoque dorſo ad duodecimam vertebram, vnctiones, & fomenta fieri poſſent, quæ os ventriculi confirmarent. Ar quoniam febris obſtructiones quoque inhærere ſignificar, vt eius longitudo etiam multum limnotis melancholici, cuius indicium eſt quoque acidus iſte ſapor, ideo oportet incidentibus dictis temperantia illum humorem, & aperientia coniungere, vt bugloſſum, meliſſam, epithymum, thymum, Radices vſitatas, & ſemina, &c.

Pro Excellentiſſima D. Lauinia Ieltria cum iiſdem.

CONSVLTATIO CCCCXV.

DE D. Lauinia negocium ſuſcipiendum eiuſmodi eſt, vt procuretur primum ne accipere recuſet, quæ vtilitatem poſſunt afferre, recuſabit verò penitus, niſi ſub ſpecie ciborum, & potionis ſolitæ occultentur, quare parare corpus ad purgationem, & aperire obſtructiones non poſſumus, niſi ſub ſpecie vini potiones demus, ius omne ipſa reſpuente, vel ſit cicerum ius, Vinum verò dilui aliqua aqua poſſet medicata, vel in ipſum demitti aliqua res, donec inde vim acquirat, vt ſi vinum continenter in cantharo ex tamariſco, vel in ipſo habeatur pimpinella, aut aſplenium, quorum hæc duo ab vſu, & iucunditate potionum aliena non ſint, adiecto etiam melle, vel ſaccharo ad abſterſionem. Purgandi vero corporis longè facilius erit negotium.

Nam alere poſſumus animantia elleboro per bolos ex farina factos, vt pullos, quo eorum carnes, & oua aluum ſoluant, poſſumus, & citoniatum cum ſcammoneo parare, vel prunatum, vel aliquid aliud. Poſſumus vina ex mercuriali, & huiuſmodi ſcammoneo facere, & tandem ad omphalica confugere. Poſſumus roſas moſchatas dictas in acetarijs propinare, & rhabarbarum in pane imponere, & in aquã roſam demittere muſcatas illas roſas, in eaque habere cum rhabarbaro, & ea aqua vti. Vinum certè poteſt dilui aqua, in qua cocti ſint cortices ellebori nigri cum cinnamomo, & nihil penitus poterit animaduertere. Cum febre tertiana laboraret, nos ad purgandam materiam ficus recentes conceſſimus, in quos diagridium conieceramus, & benè fecit. Sed ſolutione illa alui edocta ficus iam diligenter luſtraret, neque occultari in ijs quidquam poſſet.

Chriſt. Guar. Conſ. Med.

De Sereniſſimo Guido Vbaldo Secundo Vrbini Duce V. cum iiſdem.

CONSVLTATIO CCCCXVI.

DE Illuſtriſſimo & Excellentiſſimo Duce noſtro non multa dicam, quoniam alias ſæpius de affectibus ſuis diſputauimus. At præcipuè hoc nunc proponendum eſt, quod præter ventriculi ſolitum affectum, & podagræ metum, ac renum. Ventriculus non videtur ita bellè concoquere, nam aluus aſpera B eſt, minimeque eius partes in vnitatem redactę ſunt. Vrinæ quoque in aquoſum inclinant humorem, prętereа pes ſiniſter qui fuit tamdiu occupatus podagra, debilis relictus eſt, non ob neruos, ſed ob articulos, & circumpoſitas partes, qui pes ædematoſus diu fuit, quod ventriculi eandem vim fractam oſtendit, quare in ſingulis eius vitæ partibus inſtituenda ea ratio eſt, quæ tutum eum faciat contra hæc pericula; Primum in victu fructus vitet, quibus admodum delectatur, & cum melopepo ei conceſſus ſit ratione renum, tamen modicè vtatur, vt conditis illis ſuis, nimirum lactuca, & cucurbita, quibus tam delectatur, & iuuari tenes ſentit.

Vina etiam, quæ tam aquoſa ſunt, vt nullus ſit qui ijs vti poſſit, omninò vitet, maxime, quod nimium C acerba ſunt, magis matura potius adhibeat ex aqua. Niſi cum ipſius podagræ tempus erit, tunc enim vinum vitato, aqua medicata vtitor, & abſtinentia multa, nam ventriculus ſe ſe poſtea per nouam nutritionem reſtituet, & cibi ſolitum modum ferre poterit.

De medicamentis eandem rationem tenerem, ſenam non dimitterem, quod ſi dolorem ſentit poſtremus excretionibus, quòd per eas excernatur flauum quid, & glutinoſum, ego potius id ex certo meo experimento, rhabarbaro attribuerem, neque tamen, cum rhabarbarum ſit neceſſarium, dolorque lenis ſit, id recuſarem, quin illud quoque & vna ſenam ſemper adhiberem, diacatholiconque adijcerem, potiones verò ſuas ſolitas darem ad podagram defen- D dendam ex guaiaco, & meraciorem, myrobalanos adijcerem ob renes, aut ſaltem ſyrupum roſaceum. Sub dolore autem aliquo leui medicamento, in quo eſſent myrobalani, pluries purgarem, vt ex ſyrupo roſaceo ſolutiuo, ex rhabarbaro, ſena, & myrobalanis, neque illud commune dictum curarem, ex purgatione præcipitem humorem reddi, nam non finiuntur circuitibus breuibus, vt ſolet, dolores hi, ſed nimio ſpatium nimium affligunt, quare materia detrahenda eis potius motus accelerandus, & ſpatium minuendum. Partibus dolentibus vix quidquam apponerem, niſi nimis vehemens dolor vrgeret, in quo lactis, & olei vſus præſertim roſacei, & de vitellis ouorum, vel vitellis ipſis cum aceto, E ſuccis etiam vterer vt parietariæ maluæ ebuli floris caſſiæ, & aliquibus leuioribus.

Debili verò pedi doloribus relicto vinacea cum fient vina, adhibenda videntur à leni quodam modo ordiendo ne nimis humorem attrahant, aut mẽbrum afficiant. De coriandri vſu verebatur meus collega, ne caput læderet, & ſomnia illa terrentia efficeret, quibus ipſe exagitari conſueuit, attamen, quoniam capiti quoque vtile coriandrum exiſtimatur, ſi eo modico cibus includatur, ipſum non præterirem, nam vnus Dioſcorides de hoc eius malo loquitur, ea verò conditione ſi nimius eius ſit vſus, & largior, nõ ait, aut aſſiduus tantũ, ſed etiam, ſi in nimia copia.

Alij authores neque huius vitij meminerint, & laudes multas proponont, vt Hippocrates libro ſecundo de diæta, & Polybius libro de affectionibus. Is ipſum gratum ſtomacho vult, ille acetoſum ructum ſedare, & ſomnum conciliare, ſi poſtremum edatur, nedum vult ſomnum perturbare.

Et quamuis Galen. librum de diæta ſiue de victu ſalubri non eſſe Hippocratis dicat, aothorem tamen plurimi facit, neque ipſe id vitij ei attribuit. Oribaſius etiam in cibis admittit, neque id vitij ei dat, cum ex Diocle ipſum inter condimeota reponit lib.4.capite 3.

Duobus in caſibus.

CONSVLTATIO CCCCXVII.

VIdi, quæ ſcribit Excellentiſſimus Bartholomæus Euſtachius Romæ. Et, quod pertinet ad deitillationem, mihi omnia illa placeor, vt myrtus, diamoron, vinum malorum punicorum, ius lenticularum, & maſtiches, liguſtri, rubi, ſaccharum roſaceum vetus io tabulis, ſyrupus myrtious, & illud etiam cataplaſma dentibus inducendum, cum nimium detecti carne eſſent, quod fit ex ſyrupo de roſis ſiccis, de myrtho ad ℥. 1.ſ. margaritis comminutis ʒ. 2. auro comminuto, & foliato gran. 15. bolo armena ℈. 2. tragacantho lucido emollito io aqua roſacea ʒ.1. Verum exuti carne noo ſunt. Imò ego inſpexi admodum pulchras integras ginginas. Quod attinet autem ad ſtillicidium, ego exiſtimarem illud damno alicui futurum, cum tempus frigidum appropinquet ſaltem ea cauſa io aliud tempus differrem remedium illud, eo quod ſua Celſitudo hyeme tentari dolore illo non conſueuit.

Ac ſi quid agendum ſit habita temporis ratione, cum caput lauandum de more eſſet vellem coquerentur in lixiuio folia ſalicis, lignum cupreſſus, chamæmelum roſarum aliquid, & ſal. & lixiuium ex altiori loco in caput demitti. De vinaceis pars infirma demittitur in arcam, & tota contegitur calentibus ſuo calore vinaceis. De Sereniſſima Duciſſa nihil video, quod amplius dicam, in eodem ſtatu permanet ſiue ſtomachum ſiue acceſſiooes ſpectem. Rigores qui veniuot Dom. Illuſtriſſimæ Lauiniæ afferunt ipſi commodum, nam meliuſcula in dies fit. Quod facit etiam Sereniſſima Vrbini Principeſſa, & quoniam valdè diſtrahebar ſcribebam breui. Ex Imperiali Pridie Cal. Octobris Anno 1573.

Pro ſecundo caſu.

DE tuis dentibus fortaſſe in eo decocto plus fuit pyrethri radicis, quoniam id valdè calidum eſt, & humor dentibus infeſtus, caloris non parum habet. Ea propter ita habeto. Recipies acetom ex vino rubro, quod nos nigrum vocamus, non admodum acre, & cum tanto aquæ miſcebis, vt tam parum acre ſit, quòd in potionem ſumi facilè poſſit. In hoc ponat ʒ. 1. radicis pyrethri. m. 1. foliorum liguſtri, alterum m. foliorum oliuæ, & item alterum Comarum rubi. ℥. 2. radicum plantaginis ʒ. 1. aluminis rocchæ, & ʒ. 3. ſeminum acetoſæ.

Atque hæc ad ignem ferueant ad iuſtam decoctionem, deinde colentur, & colatura ſeruetur. Neque alienum erit, ſi in hac colatura extinguatur multoties candens ferramentum aut æs.

Atque vt dolor ſubinde ex hoc adhibito creſceret, non tamen ob id dimittendum eſt, quoniam dentibus firmamentum conciliabit, ne tantum catharri recipiant in poſterum. Interdum in ore habere poteſt ſapam, aut lac, ant decoctionem paſſularum cum liquiritia repefacta omnia, etiamſi frigus ei vtilius videretur. Decoctio etiam chamæmeli, & roſarum vna, & maluatum faciet ad dolorem. Sed ad dentium firmitatem prior decoctio potior eſt. Piſauri 12. Calendas Nouembr. Anno 1573.

Pro Reuerenda Moniali Paſſera.

CONSVLTATIO CCCCXVIII.

LAc tutum fortè oon erit propter nimiom renum calorem, iecurque nimis bilioſum, loco eius ſerum ferratum ſuffici tutius poterit, quod cum roſeo ſucco proderit renibus, iecori, atque omni decurſui humorum a capite; renibus etiam vlceratis maximè terebinthi reſina per plures dies deuorata, qoæ ne nimis calido iecori ſuo calore officiat, & prius dilui, & ex roſæ ſucco poterit dari, quo & decurſui humorum à capite, & iecoris calori, & renum tum calori, tum vlceri ſubuenietur.

Hæc portò poſt omnem totius corporis procurationem facienda ſuot, in qua, & detractio ſanguiois, & purgatio, & per cauterium reuocatio fluxioum locum neceſſarium ſunt habituræ, alioquin oeque ſerum multum valebit, obeſſe verò etiam poterit, neque terebinthina ſine periculo ſumetur, quoniam fundit humores ad neruos, & renes, in quas partes ſuo calore, & nidore propenſa eſt vnde multis, qui ſine purgatione corporis eam acceperunt præſertim illatam, vidi oeruos imbecilles factos, & vim motricem cerebri vacillantem factam.

De Principe noſtro hæc obſeruabam ex quibus conſilium elicetur.

CONSVLTATIO CCCCXIX.

QVoniam de dentium dolore querela eſt, & deſtillatione in fauces inſipida dolore incertam ſedem occupante, & vago, rebus calidis exacerbato, videndum eſt, an caput, quod calidum ſiccumque eſt, non ſua natura materiam faciat, ſed à ventriculo materiam alliciat, accipiatque ſubmiſſam vi calidiore iecoris elatam, dum ſtagnat in ventriculo, & etiam venis, vt & per vapores, & per ſanguinem per venas craſſior illuc diuerſæ naturæ materia perueniat, ibique concreta partim ad dentes nempe calidior cerebro repudiata per venas deſcendat, & tunc copioſior, quando vi caloris excitata aliqua occaſione, aot motionis, aut ſolis, aut alterius rei illuc valentius fuerit attracta, pars verò, quæ ad dentes peruenit ad radices illotum detenta putreſcit, calidior fit, exitum quærit, & ita dentes, & corrodit, & perforat non ſolum ſui acri nimis detergente, & abradente, ſed etiam vi expultrice adiuuante, vnde aliqui auxilium huic rei afferunt perforantes ſponte dentes ipſos vel in ſuperiori parte, ne turpes fiant, vel in anteriori, vt commodius inferi poſſint, quæ materiam digerũt, vt oleũ cinnamomi,

aqua

Digitized by Google

aqua vini moſcata, oleum garyophillorum. De ipſis
imponẽdis remedijs Aetius accuratè admodum lo-
quutus eſt.

Verum quoniam materia à capite in dentes du-
pliciter poteſt deuenire aliquando per deſtillatio-
nem in os, ex qua afficiuntur, & excipiunt aliquid
dentes, aliquando per curſum humorum per venas
alimentum deferentes, aliquãdo per neruos, & mem
branas, hæc dignoſcentur, nam deſtillatio in os fa-
cta non ſolet inficere aliquo colore totos dentes,
qui color admodum hæreat, quinve facilè abluatur,
contra verò firmiorem colorem illis inducit humor
per venas accedens, atque etiam, qui à capite per ner
uorum vias, & per membranas deſcendit, etſi pitui-
toſus ſit, prætetea modus doloris diuerſus eſt, nam
deſtillatio hebetem, aut nullum dolorem facit, hu-
mor verò per venas eo accedens tenſiuum dolorem
phlegmonodemque facit, atque calidum, propter
ſpiritus vna ſecum adiectos, ac, dum putreſcit, exor-
tos halitus ex putredine, at non ſolum recrementa
peruenientia ad dentes dolorem faciunt, ſed etiam,
vt quidam volũt, cum dolentes nimium alimentum
accipiunt, quo etiam creſcant ob ſupetuacuum ali-
mentum, quod quidem non per additionem, ſed per
veram nutritionem fit, abundatiori alimento illis ac
cedente, quo non abſumpto, & ſuperuacuo dolor
fiat, augente etiam nimis dentes, ex quo ſæpè liman-
di, ſæpè propter craſſitiem ſunt neceſſario eximen-
di. Vnde is dolor ex nimio alimento domeſticus eſt
iuuenibus, vt vacillatio dẽtium ob maciem illorum,
& alueolorum continentium ſenibus, & vacillatio
ob corroſionem, vel nimium humorem eſt commu-
nis vtrique ætati, quod accidit, cum materia à capite
per fibras membranarum deſcendens attingit mem-
branas circundantes oras alueolorum, & ſuo nexu
dentes hærere in alueolis cogentes.

Dolor tandem, qui ab eo humore, quem per vias
neruorum, & membranarum deſcendere diximus,
inſignis quidem eſt, & ſæpius mitior, quoniam ferè
eſt pituitoſus. Deſtillatione igitur, & affluxu hu-
morum in cauſis propoſitis (nam non exiſtimarim
rem eſſe aliquam frigidam externam, quæ calorem
dentium extinguendo putredinem afferat) mate-
riam eſſe exiguam veriſimile eſt, & eius generis,
quæ à capite per neruorum vias, & membranas de-
ſcendit, nam alioquin gingiuas malè affeciſſet, niſi
ipſæ adeò laxæ grandeſque eſſent, vt facile inde ex-
cideret, emittereturque materia collectæ verò admo
dum ipſæ ſunt, & benè habent, quæ verò in ligamen-
tis, & membranulis eſt, etſi exigua ſit, facilius, poteſt
retineri ob imbecillitatem expultricis, & ob loci an-
guſtiam, & naturam dolores efficere.

Atque cum ab interna cauſa malum ſit, potius ſu-
periores perforatos, doloreque affectos eſt conſen-
taneum, nam vt inferiores offenſionibus externis ob
ſpacium, quo maiori diſtant à caloris fonte, ſunt ob-
noxij, ſic ſuperiores ob aditum materierum facilio-
rem; ob multitudinem radicum, neruorumque, &
ob calorem loci maiorem facilius ab internis, diffi-
cilius ab externis cauſis afficiuntur. Maiores verò dẽ-
tes potius, quàm minores perforatos eſſe credendum
eſt, quoniam laxiori ſunt corpore, pluri quoque ma-
teriei accipiendæ habiliores ſunt, & vias laxiores ha
bent, quare in ſuperioribus dentibus cum malum eſt,
euenit quoque vt in parte, quæ attritioni mordenti
obiecta eſt, & per contritionem exeditur, foramen
facilius fiat, quoniam illa, ſi reſtitui, quod attritum
eſt, debet, recens nouata tenerior eſt, & humor faci-
lius in eam decliuem deſcendit, quo tamen cum per-
uenit minus doloris, facit, quoniam à radice dentis
remorior eſt.

Cur autem dolorem leuent tum ignis, tum quæ
frigidiſſima ſentiuntur; Cauſa eſt, quoniam frigi-

A diſſima ſenſum obſtringunt, extinguuntve, ignis
vero exſiccat, & abſumit cauſam doloris, quæ ir-
ritando, ſemper nouum humorem attrahit, & quan-
doque lentum adeò, vt putreſcendo vermes gignat.
Cum putredine enim etiam concoctionem iungi ait
Ariſtoteles, inimica tamen illa extrema ſunt den-
tibus, neque proximè alterum ab altero adhiben-
dum.

Corpore ergo tum per detractionem ſanguinis,
tum per medicamenta expurgato, ad caput firman-
dum eſt accedendum, ne vapores tam excipiat, aut
attrahat, quod præſtare ei poterit confirmario pri-
mum ipſius ventriculi ex aliqua potione, vel aquarũ
thermalium, vt ſi tribus diebus ſumat Aquarienſes,
vel potius Tettuccianas, Sex alijs Villenſes. Capi-
B ti autem ex his gutta inſtilletur, ac ſi alumen in eis
ſubſtans timeamus, vt iure timendum eſt, ex Ga-
leno de tuenda valetudine alumen in calidis capiti-
bus, poſſemus accipere aquam ferratam, & inco-
quere nuces cupreſſi, roſas, betonicam, hederam,
& ſimilia, atque adiungendum cauterium in bra-
chio quatuor digitis ſupra cubitum, quo loco præci-
pit Raſis, tum per narem quoque oppoſitam humor
deducendus.

Dentes verò inſanabiles euellere oportet, perfo-
ratos autem implere auro, maſticheve paulò ceræ
adiecto, quo effingi materia ad foramen poſſit, aut
attingere oleo ex ſulphure, calchantho, iuniperoue,
aut ex ligno guaiaco.

Dolentibus verò, integriſque alioquin, ſi ſint in-
C ferioris maxillæ, quo radici eius ſubueniatur, cera-
tum appoſitum ad initiũ maxillæ probè faciet, quod
dicitur ex galbina addita chamæpiti, & ſtæchade,
atque caſtoreo, aut inunctio ex oleo irino, hyperico-
nisve cum caſtoreo, aut tandem ex balſamo occi-
dentali, ſi in ſuperiori maxilla ſint, cuius radix oc-
cultitur oleum in autem eiuſdem lateris demitten-
dum eſt, vt ſeſaminum, aut amygdalarum amara-
rum, incoctis lumbricibus, hæc enim non ad retra-
hendum, ad quod commoda eſſet auris oppoſita,
ſed ad ſoluendum dolorem, & ad firmandum radi-
cem maxillæ, quæ eſt in eodem latere, agenda ſunt,
cum actio contactum requirat. Vt verò gingiuis
ſuccurratur, diluatur os primum ex vino nigro, &
D aqua ferrata, aut myrti, aut lentiſci incoctis flori-
bus hypericonis, ſtœchade, & grana dicta, quod
eſt Amarantum purpureum, & ſale: ſiccitatis verò
dentibus inungere aqua permixta cum paullo olei
ſulphuris, aut oleo nucis muſcatæ, aut aquæ myrti,
in qua incocta ſint maſtix, alumen, & grana, aut
eodem vino, in quo incoctum ſit guaiacum cum
cortice. Deducenda quoque materia eſt, ſi per ve-
nas venit, aperta vena ſub lingua, vel appoſitis hi-
rudinibus ad maxillas cucurbitulis cum ferro, vel a-
pertis ijs, quæ ſunt in gingiuis.

Non aliter, ſi a capite deſtillatio ſit, quæ infi-
ciat dentes, tunc auertenda eſt defluxio, ſed per
apophlegmatiſmata leuiora, per maſticatoria, &
gargariſmata, qualia eſſent maſtix, terebinthus,
E cum modico gingibere, vel pyrethro cum cera, aut
rhabarbarum, qualia eſſent decocta ex gentiana,
iride, cinnamomo ex ſaccharo, vel melle. Gale-
nus libro quinto de compoſitione medicament. per
loca cap. 8. & 9. hæc tractat, & 9. proponit maſti-
catorium ab Archigene factum ex galla, cupreſſu,
bacciſque iuniperi confectis cum melle cocto, poſt
maſticationẽ diluendo os ex uino odorato, vel maſti
catoriũ ex radice iridis illiricę, pręſertim verò dolori
non intollerabili decoctum digerens, & firmans lo-
cum eſt oportunum, vt ex aqua ferrata incoctis cha-
mæmelo, meliloto, roſis, & corticib. papaueris cũ ve-
hementior dolor eſt, inclinante vero malo ob mate-
rias craſſiores, addi poterunt flores lilij, hyperico-

nis,roſmarinum, hyſſopus. Alij vino vtuntur ex ro- A ſis,Rhu obſoniorum,&c.ſ. hyoſciami.

Alij auertunt materiam cum veſicatorijs ſub mento appoſitis ad initium maxillæ, alij cucurbitam adjungunt, ſuperiori verò maxillæ ad genam apponunt ſtuppam, lanam ſuccidam, ſi materia in dentibus hæreat, cum per venas eo peruenerit, tunc modo inflammationis curandum eſt malum, vt decocto ex camphora, pitetro in aceto, non ita acri, quoniam perforati ſunt admittunt vero dentes penetrátia ꝓpter meatus ſuos inuiſibiles anguſtiſſimos, quos ineſſe denotatur; quoniam cum acidis vtimur, poſtea neque calorem, neque frigus patiuntur, nempe quoniam abſterſi ſunt illi meatus, & qualitates illæ magis penetrant ad neruos, vnde ſtupor dentium quoque euenit, cui propterea res obſtruentes,& de- B linientes ſuccurrunt, vt oleum ex cera, vt panis pulpa, caſeus, portulaca,oui lutea,pinguedines omnes, vel contra quæ genus illud ab eis detergunt, vt ſal eo magis, quòd liqueſcens humore tenuiſſimo illos delinit. Inclinato vero dolore minuendum eſt acetum,& camphora, & addenda maſtix, & pyretrum, & vinum album, ſed ſi deſtillatio fuerit imbibita in dentibus tenax, glutinoſaque, tunc incidentibus valentius, & digerentibus vtendum, vt aceto incocta ſcylla, gingibere, ac paulò myrrhæ, quæ vim penetrandi maximam habet ex Galeno, atque inclinato malo fit remedium ex decocto colocinthidis, & centaureæ maioris, aut Ellebori albi,aut cucumeris aſinini, aut Imperatoriæ, aut gentianæ ex vino albo tenui.

Ac ſi cum his pituitis decurrat quoque melancholicus humor adijcitur elleborus niger, ſi bilis flaua, diagridium, quæ a longinquis quoque trahunt.

Cum verò ob dolorem conuulſionis quoque periculum fuerit, cum caput calidum, & ſiccum ſit ad ſtupefactoria veniendum, quæ deuoranda dentur, quoniam ſomnum conciliant,& vapores,materiamque cogunt, ſuper detur autem dentibus quoque philonium romanum aceto liquatum, ſi in dentibus eſt dolor, at ſi in neruis, ex vino, qua in re ne ſani dentes a philonio offendantur, quidam per alueolos cereos liquorem hunc immittunt, quamuis ſit ſimilis natura opij ſicca ac frigida ipſis dentibus, ac quamuis frigus accedat in opio, in philonio tamen D ex multis alijs temperatum eſt, præſertim cum philonium eſt antiquum, poſſet exprimi per deſtillationem aqua ex philonio, & quoniam deſtillando exoluitur vis opij, liquefacere etiam opium ex ea, & apponere dentibus, ſicuti ex aqua theriacæ nouę, aut mytridati, huc faceret balſamum indianum, ſeu occidentale quod eſt, ſimile Myrrhæ cum opio, Elixit quoque aliquod cum eodem, & cum eodem olea illa, in quibus viperæ ſunt, & in quibus opium, quæ parantur cum multis aromatibus. Alexander proponit oſſa exſiccati bufonis magni, quibus dentes tangantur, ſuſtinent enim à dolore,& dolorem leuant, nam decoctum quoque ranarum ex aceto, & aqua id facit. Serpentis demum corium ex vino benefacere ad hoc, vulgare eſt.

Pro Nobil. Matron, Bartholamaæ Birillæ Vrbinate, cum Prudentiſſimis, & Doctiſſimis Medicis Hieronymo Palmeo, et Io. Baptiſtæ Gratioſo de ſputo ſanguinis cum alijs affectibus.

CONSVLTATIO CCCCXX.

SVppreſſis menſibus corpus non modo caruit longo ſpatio ea purgatione humorum,& leuamine copiæ ipſius ſanguinis, ſed interea ex repletione, obſtructioneque viarum totius corporis,& venarum coctiones omnes tum ad calorem, tum ad frigus vitiatæ ſunt, & omnes excretiones reliquæ aliquatenus impeditæ, ac interea & ſanguinis, & mali humoris vis ſupra vires accreuit, caloris ergo vi naturali ſic oppreſſa, ac hebeſcente, frigidi quoque multi tum glutinoſi, tum aquoſi humores orti ſunt, & inde in hydropici morbi ſpeciem corpus valētiſſimum peruenit, ac ſubinde in tuſſim, ac ſpiritus difficultatem, & inde ad cætera mala. Fuit ei facilior is caſus in tot labores, quoniam ſanguine plus, quam ei corpori eſſet neceſſarium abundaret, vnde antequam virum haberet, tenerrima adbuc ætate in præfocationes in- C cidebat, iuncta autem viro leuata fuit quidem, ſed non penitus reſtituta, nam impetus ſpirituum ad naturalia per coniugium conuerſus non fuit ſatis ad vias eas aperiendas, potuit verò tum demum ſaneſcere accepta aqua balnei naturalis maiorē vim afferente. Vidua ergo poſtea facta, recidit in hanc ſuppreſſionem, & poſtea in tuſſim, & ſpiritus difficultatem, & hydropis ſpeciem, materia verò tandem ad ſuperiora promiſſa tuſſim, & ſpiritus difficultatē auxit corporis inferioribus partibus, propterea non amplius tumentibus. Ergo ſuppreſſioni primum vt cauſæ, poſtea reliquis malis ſubueniendum eſt, & hæc, ſi magis vrgeant, vt certè vrgent (niſi vnum remedium faciat, vt ferè facere ſolet, cauſæ etiam D amouendæ) propria quædam ſtatim remedia poſtulāt, vt venulæ apertio pulmonum, aut tracheæ, quod ex modo, & habitu ipſius ſanguinis, & dolore internoſci poteſt, nam tuſſis huius certè nō ſolum a capite pendet, quod veſtimento inſolito viduali tunc opertum, nimium attraxerit, nimiumque ſit ad calorem perductum, atque infirmum factum, ſed à partibus quoq; coniunctis ipſa tuſſis ſuſtentatur, vt ex oppreſſione illa, atque cordis anguſtia conijcio, quæ ſubita accedit ex decubitu, vel ingreſſu ipſo. materia enim vicina conſidet, quæ agitata inflare poteſt, aut via facta ex ſitu corporis decliui in pulmonum locum decurrere. Verum hypochondria quoque male habebant, quod hydropiſis illa ſpecies denotauit, quæ ceſſauit modo, quaſi natura in augendum hoc malū E tota conuerſa ſit,& materia tota ad pectus, & faciendam tuſſim iam accedat, quare & menſibus, & capiti, & ventribus ipſis vtriſque eſt conſulendum, vbi tamen venulæ apertio, ſeu ruptio, exeſione venarum curam certè aliqua ex parte impediet,& multam partem curationis ipſius tuſſis mutabit, ſimul omnibus huius partibus ſubueniret ipſa detractio ſanguinis per venas internas, atque etiam externas multoties repetita non tam ſpe menſium mouendorum, quàm certa reuocatione ſanguinis à ſupernis, qua ita facienda viribus quoque vel maximè imbecillibus erit ſatis conſultum, præterea omnia auxilia, quæ humores ad inferiora auocant erunt neceſſaria, & omnibus dictis malis idonea, vt ſi clyſteribus

bus vehementioribus altero quoque die vtamini, fri A
ctionibus verò quotidie totius corporis diligenter
factis, vti digerere adeò poſſint, quo per digeſtionẽ
fiat à ſuperioribus attractio, totum quoque corpus
per ea, quæ deuorantur expurgetur aſſiduè vitatis
ijs, quæ extenuare ſanguinem, & excitare nimirum
poſſunt ad apertam venam,

In illis præcipuè agaricus, & terebinthi veri reſina
habeatur. Ac ſi certi eſtis venam eſſe labefactatam
cum roſarum vi hæc omnia componantur, cum aloe
roſaceo, atque rhabarbaro, obſeruatis interea menſium
interceptorum circuitibus, atque anteuertendo
per quatuor dierũ tẽpus ea, quam dixi, ſanguinis detractione,
tunc verò & cucurbitulæ ſine ferro, aut ſi
vires tulerint cum ferro quoque inter fœmina erunt
affigendæ, cum his corporum, & viſcerum omnium B
expurgationibus, & auerſionibus humorum erunt
etiam cucurbitulæ ſæpe dorſo dandæ, vt partem impetus
humoris reliqui, qui ad pectus eſt, ad ſe alliciant,
præterea decurſu materiæ vrgente ad ſecundam
colli vertebram locus cauſtico aperiendus, ibi
admouenda ea quæ attrahant, vt eſſent cantharidarum
pulueres & ſimilia. Neceſſitate tandem ſumma
ſyncipur vrendum, quæ niſi ſumma ſit, hoc eſt niſi vitæ
præceps admodum periculum videatur, illud erit
differendum, præcipuè ſi ſalſum ſit ſputum, cum materiæ
acceſſionem ab inferioribus fieri certi ſitis, potius
in cruribus danda ſunt cauteria, brachijs, &, vt
dixi, ſub occipite, & potius ſinapiſmata, & excedentia
ſcapulis admouenda, vt veſicam moueant, maximeque
humorem ad ſe adducendo à pectoris partibus C
reuocent.

In ſputo iuuando longè diuerſa erit ratio, ſi in pulmone
vena labefactata ſit, pulmoni ſic affecto roſæ
ex ſaccharo cum radice dulci, cũ paulo mellis myrrhæ,
maſticis, ac thuris, violis quoque adiectis, & tragacantha,
his ad retundendum humoris vim venæque
occludendam apertionem, pulmoneſque deliniendos
amara roſarum vi interea cum myrrha, &
maſtiche, & thure abſcindente, detergente, & in ſputum
humores parante, vnaque vaſculum diſciſſum
coniungente. Rhabarbarum, & terebinthina quoque
ad hæc maximè facient, quoniam ſputum iuuabunt,
venæ diſcerptæ, aut laxæ aliquod robur afferent,
& capiti, & viſceribus firmitatem, & humorem D
purgabunt, quod roſæ, & alia ex roſarum ſucco concta,
roſiſque commixta facient, obſeruandum verò,
vt, ſi rupta vena eſt, glutinantia, ſi aperta adſtringẽtia,
ſi exeſa, nutrientia ſuperent, myrtinus ſyrupus
quoque ex papauere dandus, cum tuſſis exſpectatur,
cum acceſſit ex althea, radice dulci, tuſſilagine, thure,
maſtiche, tragacantha, myrrha, cum pectori eſt
ſubueniendum, illinendum quoque pectus eſt oleis,
vt ſe ſamino, amygdalarum dulcium, anatis pinguedine,
butyro, & ſimilibus. Capiti exſiccantes frigidiores
pulueres dandi, vt ex roſis, betonica, ligni aloe,
ſandaracha, & eius generis alij. In victu priſana, amylum,
panis optimè coctus, braſſicæ vita, pinei nuclei,
amygdalas vitarem ob nimiam deterſionem. Potio
ſit aqua ferrata quæ non officiet tuſſi, cum illa interdiu E
quieſcat, in qua verò aqua pimpinella & coriandrum
decoctum ſit, ſi ſanguinis ratio magis vrgeat,
aliquid adſtringens, vt Rhus obſoniorum cum ſaccharo.
Saccharum roſaceum vitus cum bola armena,
cunque lapide hematite, aut ſanguine, draconis cauendo
ne nimis adſtringamus, reliqua prudentiſſimis
Medicis relinquam, vt hæc quoque eorum iudicio
obiecta volo.

De Hercule Comite Lucio Ripæ Medico doctiſſimo Chriſtophorus Guarinonius Fontanus S.D.

CONSVLTATIO CCCCXXI.

QVartana Lucij ſuauiſſime leniter admodum
inter initia tractanda eſt, blandiendoque potius
quam aduerſando curanda, hæret humor, eſt vitæ
ex toto aduerſarius, & cum mouetur, animũ, cor,
& vim naturalem imprimis, inimice admodum vexare
ſolet, præterea, cum longus is morbus ſit, in victus
ratione vis ſumma eſt eius depellendi. Cum ergo
ipſe morbus aliter agitari non velit ab ipſa victus
ratione tantum, & ab humorem modificantibus nobis
auxilium ſupereſt; ſectio venæ tamen, ſi tota ſanguinis
moles ei malo alimentum ſufficiat, quod melancholicus
ſit, oportunè adhibebitur, è venis ſcilicet
potius ſiniſtris, quod ſi priuatam partem habet is humor,
caue, ne ſanguinem moderatiorem huius feri
humoris ei ſubtrahas, tunc verò ei parti tantum eſſet
cura præſtanda, quæ ſi partem eam aſſequi manibus
poſſemus, eſſet facilius, at medicamentis tantum id
fieri poteſt, cum quibus & lucta ſequeretur, & æger
inde peius haberet.

Ergo cauſis, vnde humori huic nutrimentum accedit,
remouendis eſt attendendum, tum quæ in viuẽdi
modo ſunt poſitæ, tum in uiſcerum, & humorũ
attemperatione facienda, leniterque de obſtruendo,
& in coctione ventriculi iuuanda, ſibi enim hoc malum
refrigerando ventriculo parat nutritionẽ, quod
maxime fiet victu oportuno, quod certè feciſti tu
optimè, neque ego ineptè repetam, quæ tu prudenter
inſtituiſti, in loco tepidiori, quo habitare æger debeat,
in moderandis animi perturbationibus, in corporis
exercitationibus facilibus, & ei vſitatis, vel frictionibus
in illarum locum ſufficiendis, in cibo, &
potione aduerſarijs ei humori deligendis fugiendis,
atque etiam humidis nimis excrementoſis, vt præterea
aperiendi, extenuandi, & incidendi, & ventriculum
calefaciendi vim habeant, quæ minus timenda
ſunt, quod, quamuis humor exuſtione natus ſit, illius
calor iam deceſſit, & ipſe refrigeratus eſt, in ſomno
verò longiori permittendo, & ſimilibus, quibus, nutritio,
& humectatio vera, & coctio iuuatur, neque
illud monebo diem acceſſionis abſtinentia ſumma
tranſigendam, ſi in vomitum ſit propenſio pridie
diei acceſſionis ſub veſperam ei momentum afferendum,
vt ſubtrahatur humori materia, vnde renouetur,
ex quo vidi quartanas ſplene etiam tumẽte ſublatas.
Immenſa res eſſet attingenda, ſi quidquid eſt
vitandum, velim nominare, nihil eſt enim, quod neceſſarium
putem, vt te moneam, & nihil minus eo;
quod inclinato malo calidiora concedenda, quæ antiquis
ſemper morbis neceſſaria, maturis verò tutò
etiam datur, & aliqua purgatione eius humoris prægreſſa
theriacam eſſe exhibendam, vt humor & diſcutiatur,
& ad vias excretionum commoueatur, particulatim
de potu dicam, quod vinis lenioribus, minime
auſteris, aut craſſis, minimeque antiquis vtendũ;
& pro conſuetudine, & ætate, & corporis natura ægri
omnia, & id potiſſimũ eſſe moderãdum. De ijs verò,
quæ per matutinas potiones danda ſunt ad viſcera
attẽperanda, & expedienda, & modificandos humores,
idonea ſunt dicã, quod vterque bugloſſo, lupulis,
fumoterræ, capparibus, cetrach, oximelle, ſyrupis de
inde poſt leuẽ purgationem cõpoſitis, fumuterræ, &
epithymi adiectis ſæpè ſena, & melle roſat. ſolutiu.
quod humorem melancholicum per aluum leniter
mo-

A mouean, ac ventriculum a pituita in hoc malo continenter increſcente liberent, niſi per vomitum id fieri poſſit. Sat eſt mihi, vt dum nihil volo monere, te interea tamen alloquor, & quaſi quadam conſuetudine tua iucundè tenear. Sed ne te inuitum fortè teneam cum ſalutatione concludam. Vale Piſauri Nonis Decemb. Anno 1573.

Pro Illuſtriſſimo N. de vlcere glandis in pene, & gonorrhæa dicta.

CONSVLTATIO CCCCXXII.

VT Excellentiſſimus, & grauiſſimus ſenex dicebat, alijs Medicis opus nõ fuiſſet, quæ tua Io. Arrigoni eſt doctrina, & peritia, niſi dignitas tanta perſonæ eſſet, quæ vel plures poſtulare videatur, ergo, ne debitum laborem ſubterfugere videar, ne parum memor officij mei, pro viribus de hoc malo curando dicam, quod ferè curatus iam à nobis cernitur, ſi, vt narratis tam grauis antea extitit, eò verò libentius dicam, quoniam cũ iunior longè vobis omnibus ſim, libet quædam vobis enodanda proponere ex his, quæ vos pro conſtitutis habuiſtis in huius effluuij renulis vulgo dicti, verius gonorrhæ ſpecie explicanda.

Habet hæc materiam, tum acrem, vt vlcus per ipſam factum denotat, tum pituitoſam, vt liquoris effluentis habitus oſtendit, natura quidem ſemen non eſt, certè via ſeminis excernitur, etſi non eodẽ modo, & forſan inter initia ſemen fuit. Verum nunc, ne corruptum quidem ſemen videatur, quoniã nunc non retardatur adeò, vt poſſit vitio meatuum corrumpi, cum aſſiduè effluat, vt vt à ſuperioribus partibus, & ab vniuerſo corpore decurrit. Ergo motionis huius, & materię genus, & cauſæ ſunt perquirendæ ad remouendum, nec dubium, quin cauſæ ex horum aliquo genere ſtatuendæ ſint, quæ ſunt & naturalia, & non naturalia, & præter naturam dicta. In naturali genere ſunt ipſius corporis partium natura omnium ad hoc forte aliqua ſui propenſione multum conferentes, quoniam alias quoque interdum hoc malum ipſum exercuit, in quibus eſt iecoris calidum, & humidum genus perſpectum ex aliqua moderata quidem pilorum copia, ad cuius calorem aliqua per ætatẽ lenis ſiccitas ſequuta ſit, quem iecoris ſtatum renum ſtatus quoque ferè ſequatur, quia, ſi venæ exiles videantur, ego partim carnium copiæ occultanti venas, partim cordi temperatiori attribuerem, quod venarum quoque initium conſtituere cũ Ariſtotele rationibus maximis, & proprijs obſeruationibus cogor, præterquam quod ſolet ipſum dilatãdi vim per ſuum ſpiritum præſtare, quod verò cor in hoc corpore ſatis leuem habere calorem ex moribus cernitur, vbi inter alia, quæ mihi comprobant hanc Ariſtotelis ſentẽtiam, eſt ortus auium in ouis perſpectus à me aſſiduè, in quo iecur poſtremò conſtare, & poſtea manere luteum diu viſitur, venæ verò interim primum albæ vna cũ corde vno ſanguine in corde iam rubeo valde conſpicuo, deinde rubeæ vna cum corde, nondum iecore extante: quod ſi quis obijciat, quod in piſcibus venæ non iunguntur cordi, ſed iecori tantum, quod quidem mihi tanquam ex Galeno ſumptum propoſuit, huic ego non magis aſſentiar, quam Ariſtoteli, qui in ſexto de hiſtoria animalium dicat in piſcibus quoque ex corde venas oriri, neq; Galenus vnquam negauit cordi committi etiam in piſcibus cauã venam, etſi dextro ſinu carere cor piſcium minimè ſpirantium dicat, quoniã propter pulmones ſit factus, quod verò per anatomen eſt perueſtigandum, ſi quis voluerit loqui ad rerum naturam, non ad autores.

Itaque carnoſum quoque corpus eſt ob eandem frigidioris cordis cauſam accedente, non dixerim cordis humiditate, quod certe humidum eſſe ex morum facilitate cognoſcitur, ſed iecoris materiam alimento parantis, & larga nutritione vitaque fere inexercitata, vnde neque propter pilos ego humidum valdè corporis genus habere neq; etiam apertè ſiccum, ſed potius humidum, quoniam propter vitę genus, & ætatem ferè inclinantem 37. annorum ſic eſt nutritum ſpatijs ſcilicet repletis carne, non autem ſolidis ſic humectis, quod durities carnium oſtendit, nam mollia quædam ſunt corpora, & læuia, quę ego B valde humida iudicarem, quæ, ſi plena ſunt, nutriri quoque eo humido genere, quædam ſunt carnibus mollia, aſpera tamen cute, hæc nec cute humida, nec carnibus nutrita, etſi ſolidioribus partibus humidioribus iudicarem, vt caro tractata languidior oſtendit, quædam tenſa ob nutritionem, aſpera tamen, & hirſuta cute, hæc nutrita quidem, ac non ſtatim quoque humida, ſicca certè quidem cute internis verò fortè moderatioribus, nam nutritionis copia ex humido genere eſſe videtur. Acrimonia ergo huius defluentis materiæ ex iecoris calore naturali tantum aucto non poteſt euenire, cum ſit moderatior, ſed ad hoc perducta res eſt ex alijs idoneis cauſis præſertim corpus replentibus, & deinde humorem concitantibus, pituitoſus verò humor, aut à capite, aut à ventriculo, & inde etiam a toto corpore venire poteſt, à capite certe, & a ventriculo, nam ex quantulacunque incidente re concoctio huius ventriculi vitiari ſentitur adeò, vt vel ex breuiori ſomno ſtatim fluida aluos, & liquida fiat, ex vini quoque intermiſſo vſu, & ſimilibus rebus leuioribus opprimitur, flatibus verò etiam obnoxius eſt. Caput quoque deſtillationi quam maximè eſt obiectum, & vel ex ipſis oculis humidum cernitur, quod ad excrementum referendum eſt, ac certe aduentitio humore id eſt factum, nam moderate alioquin caluum eſt, & perſpicaci admodum ingenio, & tenaci memoria, neque ita ſomno deditum, quod moderatum humidum oſtendit, aliquanto quidem calidius, ita D tamen, ne ſuggeſtam multam copiam a ventriculo, & viuendi modo non ſuperet, tarditatem ſolitam actionum ego non ſolum conſuetudini vitæ delicatioris, ſed mollitiei animi, & frigori cordis darem, alioquin enim opinionis non admodum obſtinatæ eſt, aut firmioris, vt frigus cerebri denotetur, quamuis neque caloris multi indicia non ſunt. Ventriculo ergo ſic per ſuos vapores, & totius corporis repletione caput afficientibus tale potius hoc caput eſto, ſic vero explicata corporis propenſione, quæ in genere partium ſui eſt poſita ſuccedit rerum neceſſario adiectarum efficacia, ex quarum incidente mutatione morbi efficiuntur.

Materia ergo in corpore ex pleniori victu, & otio multo, & præterito omninò veneris vſu aucta fuerit E inde ventriculo affecto per ſemen retentum. & toto corpore, poſt quod otium & continentiam ſubitam iter huc Roma factum equo, & aqua neſcio quo malo in cubiculum oblata a cubiculario qui ea ſtuebatur, & neſcio quid vitij ab ea vix racta acceptum, deinde denſitas cęli per otium maximum humores congeſſit cum præcipuè diu ſederit in æde metuendæ omninò humidæ frigiditatis, ex quibus verò nõ ſolum matéria pituitoſa per ſe facta eſt, ſed per obſtructionem occupatis ſpiritu craſſo vijs effluuioque humorum impedito acres humores ſunt effecti dum detinerẽtur, ad quod ſorte facere plurimum aliqua maiores animi perturbationes quam eſſe conſueuerint,

rint, itaque poſt otium Romanum ſubitum iter in equo factum, occaſio repente ſuggeſta vſu veneris; frigora inſolita totis cruribus, quę dictas obſtructiones, & materias denotabant, & materiam crudam augebant, extitere cauſa huius ſordidæ defluxionis, vnde vlcus exortum eſſe creditur; quod forſan proximam habuit è contagio originem, Reſtat, vt quæ præter naturam ſunt examinemus. Num ſit expultricis vitium, aut retentricis infirmitas, videtur declarare humoris acritudo, cum eo, quod nulla laxandorum vaſorum cauſa anteceſſerit: irritatam igitur expultricem aſſiduè denotat aſſiduo humoris acris affluxu, nam niſi acris eſſet materia, quæ expultricem moueret, tunc congeſtione tantum, & onere id fieret, quare per interualla, & confertim fieret, at cum acritudo accedat aſſidua, poteſt fieri excretio vi ipſa expultrice, ſi non organorum vniuerſa, certè ſimilarium partium excitata, quod in diarrhæis videmus, vbi organorum quoque vis concurrit longè ampliorum, & maiorem copiam requirentium, ut irritentur. At cuius partis expultrix hic vitiata eſt? Proxima rum veſicularum quæ ſemini continendo deſtinatæ adiacent, παραστάται dictæ σπερματωειδεῖς, in quibus, ſi acritudinem humor contraheret, neceſſaria eſſet commoratio, at non commoratur, cum aſſiduè effluat, non retinetur autem, quoniam vix acceſſit cum irritat, ergo eſt acris, antequam accedat, factus. Dicunt fieri acrem in renibus, at cur non per vias vrinę potius emittitur, quæ viæ ſunt renibus propriæ, & breuiores, per quas propterea breui ductu, & omni propenſione humor poteſt penetrare? Cur inſolita via, & laborioſa renes repellant in emulgentes venas hanc materiam? Cur emolgentes potius ad teſtes quam ad amplam venam eam materiam remittant? Certè nulla cauſa eſt, & natura ſemper faciliora tentat, nec quidquam fruſtra facit, quare culpa omnis renibus danda non eſt, attrahitur ſiquidem materia non ſine vitio à teſtibus, & ſeminarijs via ſibi familiari, neque etiam in renibus putreſcere eam eſt veriſimile, quoniã partes principes corporis ſunt, & inde febris ſequeretur, cum eo quod per Vrinarios meatus excerneretur; & non niſi aperta veſica exiret, quare ſic neceſſariu eſt ſtatuendum vaſa venalia circum infimum dorſum poſita, & ſemioalia cum aſcendentia tum deſcendentia eam materiam continere, & ſuo calore aucto ex toto corpore attrahere, in quo per aliquam luem initium putredinis habeat vt ſic habilis facilè à calore illarum partiũ ſuæ putredinis accipiat complementum. Et profectò hęc conſentanea naturæ ſunt. Cum venerea luis cõcetur potiſſimum per vſum veneris æſtuantis, ita enim ſpiritui, & ei materiæ adhæreſcit potiſſimum, quæ in venerem eſt conſerenda, Vbi materia eſt recrementum vltimi, & vtilis alimenti toto corpore reliqua. Itaque hæc potius ad naturalia raptum habent, aut propenſionem, & ſeminis partes petunt quare ad teſtes cum materia prouenit, & ad paraſtatas, iam acris facta reijcitur, neque ibi poteſt contineri, ergo impurus, & vitioſis corporis ſanguis, & imperfectus recrementum ſuum materiam ſubminiſtrat in putrediné propenſam, calor earũm partium tũm materiam attrahit, tum eius putredinem mouet, quæ impuritas, & cruditas ſanguinis præcipuè ob ventricoli infirmitatem cruditatis cauſam, & iecoris calorem mala repletione citatum acres humores efficientem incidit. Vbi bonus ſenex ſua eloquentia exornat mirificum quoddam diccos.

Hos crudos, & exuſtos humores vna ſibi mutuas operas tradere, quod crudus fundit exuſtũ, ac liquat ad maiora mala perpetranda, exuſtus crudum, qui tamen potius ſe ſe viciſſim mitigant, ſiquidem dum eſt dilutus humor exuſtus mitior eſt, liquore autem conſumpto & ſincerus eſt, & peſſimus, crudus verò ſolus

A etiam craſſior eſt, nec ità à natura poteſt aut moueri, aut ſuperari.

Sed ad rem magis dicamus, quod hi humores vias laxant, calore illis inducunt, & putrilaginis ſuæ vim præſtant vnde magis putreſcant, & ita tum à calore partium attrahantur, tum ſua inimica in irritantes expelluntur, & ita effluxus fit, vnde etiam vlcus, hoc verò etiam fit putredinis erodentis vi impreſſa eo loco vbi hærere ſolet magis hic liquor, nempe ſub pręputium, & ſua quoque acritudine, putruit ergo caro, ac exeſa eſt, & vlcus factum valde putridum. Videmus aliquibus ſupprimi hunc fluxum, & inde ſcrotum tumere materia inde decurrente contenta in vaſorum vagina χιρσοειδῆ. Effluxus igitur remouenda materia, eiuſque cauſis, & mittentibus mem-

B bris temperandis, recipientibus tum vijs, tum partibus, firmandis, & vi putrefaciente emendanda, præſertim verò fuerit accepta, proprijs remedijs exſiccanda. Vos occurriſſe ſymptomatibus omnibus mihi affirmatis caſſiæ vſu, quæ etſi videatur ea loca laxare, magis tamen vtilitatis eſt eo, quod exedentem, & acrem humorum vim educit, & lenit, & per aluum reuocat; atque vias illas omnes à vi putrida expurgat, primum tamen mali initium aliud medicamenti genus, & valẽtius vult, quale eſſet ex Sena, potiones verò refrigerantes, exſiccanteſque rectè iam darentur ex ſemine acetoſæ, endiuiæ portulacæ, cucurbitæ, & folijs maluæ ad viarum illatum aſperitatẽ ſubmouendam, & endiuiæ cicerbitæ ad refrigerium, & vitioſitatem humurum, atque etiam plantaginis cum

C roſ. Syrupo, vel roſarum maceratione cum ſucco mali medici, quibus propriè illæ partes iuuari, & ab eo vitio purgari, & leniti conſueuere. Balneis quoque cum ad cutem humor reuocaretur, tum verò è corpore omninò eliceretur, fricationibus ſimiliter lenibus, & tota victus ratione, in qua cucurbitæ, lactucæ, endiuia, lentes, pyra, hordeum, caro leporis, piſces ex aceto cocti, aceto tamen abijciendo poſt cocturam, & vbi ipſum ſolet adhiberi, loco eius ſuccum limonũ, araciorum, vel malorum ponicorum ingerendo. Pulueres corallorum, eboris, cornu cerui, ſmaragdi cum roſis ex ſaccharo; floribus nenupharis, & ſimilibus. Citonia quocunque modo confecta, & perſica, & meſpila, & ſorba cum aliquibus, quæ ventriculi ca-

D lorem confirment.

Vnde cum à vino ſit abſtinendum in aqua incoquantur coriandrum, paſſulæ, ſandali cum ſaccharo. Exterius quoque confirmandis, & refrigerandis locis poſt purgationem ſuccus ſemperuiui cum albumine oui, & aceto, vel vino facerent, & vnguentum roſarum: cum camphora, & cãphoræ oleum quod ſit liquefacta ea per valẽtiorem aquam, quæ ex vino per plures ſtillationes elicitur, Locus illinendus mihi videretur is qui à Medicis perinæum vocatur, & ad os ſacrum, per quæ loca deſcendũt vaſa ſeminalia, cum renes ex vriniś videantur eſſe ſine vitio. Proponitur ab omnibus plumbi lamina pertuſa ad lumbos geſtanda, & mille alia remedia medicorum monumẽtis deſcripta, quorum certè nulla tuta ſunt, niſi prius

E corpus expurgatum, & non ſolum materia vacuum ſit, ſed vitio quoque eo liberum, à quo materia congeritur, ſic prius lues illa eſt extinguenda, propterea non ſolum ſemel expurgandum, ſed quotidie congeſta materia eſt, aliqua leni medicina educenda, & ſena ſæpius repetita interpoſito vſu ſacchari roſ. cum theriaca, & tandem guaiaco agendum.

At quoniam effluuium hoc, vt refertis, iam ferè ſummotum eſt nimius fortè in hac conſideratione fui, vos videritis. Vlcus verò, quod curandum omninò ſupereſt, diligenter eſt conſiderandum, id nõ ſolũ ſolutio continui eſt, ſed deficit caro, ſed ſordẽ hẽt, habet, verò etiam humiditatem, & mala ſemina putredinis, nam nõ tam citò fuiſſet factum, neque tam

citò

Digitized by Google

ciò dilatatum, turpique colore affectum, niſi mala A putredinis vi impreſſa. Ergo poſt, quam cauſa, nempe materia decurrens, & vitioſitas ſummota fuerit, ipſum reſtabit nutriendum, vt ſaneſcat, & coaleſcat oræ, nutriri enim non poterit, niſi & calor naturalis reſtituatur, & recrementa ſuo corpore, & mala in impedientia auferantur.

Calor naturalis reſtitui nõ poteſt, niſi alieno ſummoto, & putredine abſumpta, & temperamentum naturæ ei parti reddatur. Ergo ad putredinis vim primum digerendam valentiſſime exſiccantia congrua ſunt, vt præcipitatum dictum, quod fit ex hydrargyro, & aqua dicta da partir, quæ aqua facta ſit ex calchanto, alumine, ac nitro per deſtillationem, qua compoſita cum hydrargyro per ignem elicitur totus humor, qui in ſublimatum euadit, fæx verò re B licta præcipitatum vocatur, quo modo multa metallica tractantur, & in variam naturam mutari ſolent. Hoc eſt optimum præcipitatum, quod cognoſci poteſt à ficticio facto ex plumbo, & à minio, quoniam non inficit lineos pannos, & poſt exuſtionem in carbone, vel in ferro candenti colorem non mutat, ſed retinet priorem, quod ſignum quoniam etiam facilè cernitur in minio facto ex ceruſſa vſta, propterea dignoſcendum eſt certius frictione auri, nam præcipitatum verum facit, ac ſi eſſet hydrargyrum, hoc componitur poſtea (vt mitigetur) cum aqua vitæ dicta, & illa exuritur inducta flamma, deinde in pultario vaſe facto ex argilla, & ferri ſquamma, per horam totam exuritur, & tunc demum eſt optimum, quod tutiſſime componitur cum vnguen- C to roſat. & vlceribus malis apponitur, vel cum cerati diapalma ℥. 1. præcipitati præparati, & terebinthinæ vnguenti roſa. ad ʒ. 1. & ad ignem diu habetur, quod non ſolum ad carnem, ſed ad callum exedendum in meatu vrinario facit. Eſt etiam tartarum dictum eodem modo, quod compoſitum cum iride terebinthina, & cerato diapalma eodẽ modo idem facit, eſt & alumen. Valentiſſimum eſt ſublimatum ſupra nominatum, quod componi ſolet cum thure, ceruſſa, & tutia, excipiturq; ex aqua aliqua, vt plantaginis, & roſarum, & poſtquam ad imum deſcenderit vaſis, tunc ea aqua adhibetur contra vlcerum malignitatem adiecta præſertim camphura. At præcipitatum præſtat, quoniam tantum humorem ma- D lum abſumit, & carnem bonam, & naturalem relinquit incontaminatã, poſtea, ſi vlcus ſordeſcat etiam tunc mel roſat. cum aloe hepatico dicto accommodatum erit.

In quorum delectu quando caruncula vrinarij meatus curanda eſt, ita agendum, vt ſi ſit calloſa, & ſine ſenſu, illud vnguentum ex præcipitato adhibeatur, vel interdum aqua ex ſublimato, ſi autem ſentiat caro, vel illud ex tartaro. Ad inducendam verò cicatricem poſt carunculæ abſumptionem, quod eſt ex tutia, & ceruſſa, inde etiam oui luteo, & terebinthina. Quod ſi calor, & vror relinquatur illud erit optimum, quod ex vnguento roſaceo, de tutia, & camphora conficitur, quidam aquam roſarum cum ſaccharo, & paullo viridis æris incocto, ſi ma- E lignum vlcus ſit, alij eamdem aquam cum aloe, & camphora aiunt valentiſſimam. Solam roſarum cum vino, & cãphora in carnoſo cauo vlcere, & maligno inutilem eſſe vidimus, & marcorem inducere alioquin bona eſt, mitigandis valentioribus medicamentis aqua roſarum, vt in purgandis dentibus mitigant oleum ſulphuris, aut calchanti, ſeu aqua eius cum eadem etiam aqua. Vt verò vlcus poſtea nutriatur faciunt ex puluere iridis, terebinthina, reſina, thureque, & luteo oui emplaſtrum quorum ratio hæc ſit. Vnguenti Diapalmæ ℥. 1. s. terebinthinæ reſ. ʒ. 3. pulueris iridis ʒ. s. lutei ouorum toſti partum, hoc idoneum erit etiam poſt vlceris purgatio- A nem ad ipſum alendum, & ante quoque, quoniam ipſum purgare poterit, vt exſiccare corallus, ceruſſa, thus, & minium cum diapalma. Vlceribus quoque purgandis malignis fex relicta in imo vaſe cum fit aqua fortis ex calchantho, faciet, quod erit aliquo ſupradictorum modo leniendum. Refrigerando, exſiccandoque vlceri dant quidam oleum ex plumbo, alij antimonium, quæ non erunt prætereunda, cum fuerit neceſſe. Quod ſi effluuium iſtud ſordidum maneat etiã curato corpore, vt ſupra poſitum eſt, quod fieri tamen non ſolet, ad ſupradicta etiam puluis margaritarum, ſem. cannabis, vel viticis cum ſaccharo roſar. & ex nymphæa condita plurimum facient, & caſſia repetita, quoniam per vrinam deducet humorem qui ad ſeminalia accedit, vt ſemi- B na frigida omnia etiam myrobalani, auertunt materiam, & robur afferunt vaſis, ſi cum ſaccharo roſaceo eodem modo dentur. Ratione ſtomachi quoque habita componas maſtichen, thus, & coriandrum, ſemina frigida benè facies. Aquam roſ. multi experti ſunt effluuium hoc exſiccare, cui maſtichen ratione ſtomachen ratione ſtomachi addere poſſumus. Cum inducenda erit ἐπιδέρμιν circum glandem, cutis enim ei non eſt, tunc locus vrina diluendus ſæpè eſt, & ei cera apponenda ſola, vel cũ oleo lutei ouorum. Doloribus autem, qui ſane inimiciſſimi ſunt his partibus, oleum idem ex luteis ouorum faciet, atque lac cum aqua roſarum. Si ſordes redundarit, lotiones fiant ex cortice liguſtri, ſambuci, & roſis aliquando adiecto alumine, cum cutis indu- C cenda fuerit incoctis his in vino, & aq. roſar. Si præputium conſtringatur, ne glans detegi poſſit, tunc infundenda erit aqua plantaginis, in quà incoctum ſit hordeum, roſæ, & tandem ſaccharum, vt ſordes circum glandem creſcens abluatur. Exſiccari vlcus poterit, vel cum goſſypio, vel cum filamentis, vel linteolis, vel ſpongiæ particulis ablutis. Sordes ex vlcere detergi quoque poterit cum præcipitato ſolo excepto cum goſypio, & particulis ſordidis appoſito prius tamen aqua roſarum macerato, & diluto. Quod prius modo ſupradicto paratũ fuerit, ac cum adhibebitur circumdare debemus faſciam peni aceto, oui albo, & roſ. intinctam, & ſupraponẽdum vnguentum ex tutia, cui adijciatur puluis ipſius thu- D ris, & ſarco collæ, filamenta quoque ſuper creſcenti carni imponenda.

Si meatus vrinarij os conſtringatur, aptanda erit minima fiſtula leniſſima ex plumbo. Atq; hæc ſunt, quæ de malo quod cernimus, & quod vos mihi expoſuiſtis iam ſaneſcere, dicenda mihi viſa ſunt, ſi enim non ſaneſceret, de cauſa eum ſuſtentante metuerem, & malignam illam vim eſſe ſuſpicarer, nec vnquam, niſi ea ſublata iuuari poſſet ſperatem, vti, neque etiamſ, niſi poſt perfectam purgationem totius corporis ad proprium huius contagionis remedium accederem. Dixi.

De Pleuritide. Excellentiſſime Bartholine.

CONSVLTATIO CCCCXXIII.

SPutamina ſanguinea die tertia incipientia breuem, ac tutam ſolent denunciare pleuritidem, præcipuè in adoleſcentulo. Verum, quæ circumſiſtunt huic malo præter pleuritidem, non parum hoc iudicium impediunt, & multum periculi oſtendunt ſubeſſe ex multa, & mala humorum vi, & repetitæ toties acceſſiones, vt frigus eminentium partium, vt illa auditus hebetudo, quæ omnia viſcerum oppreſ-

ſorum

Digitized by Google

ſorum notæ ſunt, a quibus viſceribus verendum, ne aut pleuritis diutius ſuſtenterur, peiorque fiat, aut citò vis vitæ opprimatur.

Ergo lenis purgatio per mannam tuta eſt, & fortè per valentius medicamentum ei adijciēdum neceſſaria, & poſtea aliqua alia auerſio fluxionum à loco inflammato, & humoris cuiuſque mali a viſceribus per cucurbitulas inciſa cute applicandas loco maximè pleuritidi aduerſo. Quibus propoſitis, vti dicis, & tutius loco affecto ſua accommodantur digerentia, & exterius, & per os, ſiue deuorata, ſiue paulatim delincta, quę non ſolum pectus deliniant, atque aperiant, vt ol. amygdalarum cum manna, aut ſaccharo, & glycirrizę, ſed malam humorum putreſcentium vim quoque frangant, vt meliſſa, borrago, ſcabioſa, pentaphilon, flores omnes cordiales dicti, & calthæ, & item citri ſemina, quæ credo vos iam præſtitiſſe, vt ex literis tuis partim cognoui, partim potui intelligere, ſicuti in victu apertè ſignificas proprerea nihil reliquum mihi ad ſcribendum facit, niſi, vt me ametis, & valeatis. Hæc per occupationes meas properanter. Foroſempronij 3. Cal. Februarij 1574.

De Antaldi patre de ſuperiori loco delapſo.

CONSVLTATIO CCCCXXIV.

EXcellentiſſimi viri: Notæ propoſitæ vna cum ipſo caſu malo, & ab alto loco denotant iecur, & renem aliquem, & fortè ambos primos concuſſos deinde inflammationem, ac iam putredinem concepiſſe, quæ cum per ſe, tum in ſene valdè mortifera ſunt, propterea cura medicorum poteſt ambigere, viribusne cum malo ſuſtentandi vacet, an ei malo amouendo, quod amoueri poſſe vix ſperetur, putredinis, atque inflammationis curatio in iecore, & renibus inflammatis notum eſt; quam tenuem victū, quanque lenia medicamenta requirat, tum intus, tum extra danda, quæ principio fluxionem ſiſtant, & leniter reprimant refrigerando, dolorem tamen etiam leuem paulum laxando, reſoluendoque (præſertim cum ictu facta ſit inflammatio) tamen robur viſcerum ſuſtentetur, vti, ſi dentur, quæ ex conſolida, & ex roſis fiunt, cicoreaque cum ſandalis, paulò mumiæ, & ſimilia; Recentiores dant vnguentum illud potabile rubrum dictum in quo rubia ſanguinem ſiſtit, & ipſum effuſum tamen mouet per vrinam dant terram ſigillatam cum bolo armena, ſandalis, & roſis ex aceto, & aqua hordei, vel conſolidę etiam, at emplaſtrum exterius ex dactylis, roſis, ſandalis, oleoque roſaceo applicetur, ſi in cibis roſacea aqua, plantago, portulaca, endiuia, cicerbita malus medica, aurantia, quæ etiā renes petere experimur, & id genus alia cum cinamomo, maci, nuce moſchata tàm parcè adiectis, quam roboris ſeruandi rationem habeant, quibus ſimilia eſſe oportet, quæ in potionibus dantur, vbi vinum omninò eſſet circumcidendum.

Verum ſeni admodum homini, ſi valdè temperatum fuerit, ſi auſterum, rubrumque pro ætate, pro viribus dari poteſt, præſertim, cum ſpes exigua ſalutis ſuperſit, & abſtinere eum à te iucunda ſit fruſtra niti, & ei laborem parare. Hæc breuius, quam vellem ſcripſi, cum ob occupationes meas, tum quod vix quidquam fructus afferre poſſe ſpero, ſi modo rectè intellexi, quæ a vobis ſcripta ſunt; Valete, meque amate mutuo. Foroſempronij. 10. Calen. April. Anno 1574.

Is paulò poſt interijt. Matrona 49. annorum magni animi facie adhuc ſub morbo extremo fere ſana, niſi quod intentis nimis oculis aſpiceret pulſu ſatis pleno maxime propter febrē, cuius calor maior iam fieret eadem die extincta eſt, cum theriacā exhibuiſſent, & quidem recentiorem, quo ſomnum caperet, ea enim ignem ſibi intus incenſum, cum diu clamaſſet, 7. horam inde extincta eſt.

Erat autem 8. dies, & 5. rigorem maximum habuerat.

De febre cum cacexia pro Nicolao Brollio Doctoris Brollij filio.

CONSVLTATIO CCCCXXV.

SI ſpectemus hanc corporis ſpeciem certe malum habitū refert, facies tumens & decolor eſt, venter item tumidus quod a quo genere humoris ſit, facile intelligitur ab ipſa tumoris natura, quæ frigidum humorem, atque etiam humidum refert, quem ſomnus ſequatur, & illud ſine ſiti eſſe etiam febre moleſtante. Sequitur etiam cibi cupiditas quoniam forte ille humor acidus in ventriculo ſit. Ab eiuſmodi autem humore in habitum diffuſo, in caput præſertim facies, quæ lautioris generis carnis eſt, intumeſcit, cum ille crudior adhæreat tāquam os lentus quidem, ſed non tranſmutetur, venter autem attollitur, cum eodem in vaporem conuerſo repletur. qui quidem niſi in venis verſaretur, nō ſic habitum corporis peteret, venæ enim viæ ſunt ad habitum humoribus circumfundendum, imo non ita multus neque ita alienus in illis verſaretur, niſi iecur vitium haberet, nam eo vitiato partes veneris ei viciniores potius affectam ſunt.

Ac vitium quidem intemperies eſt, ſed ipſius iecoris propria culpa ei non aduenit, quoniam non tam cito extitiſſet, potius paulatim eſſet factum hoc malum, nulla namque intemperies ſeipſa ſubito fieri quit. Humore ergo potius aliunde in ipſum delapſo, demiſſove intemperiei vitium iecori illatum eſt, qui humor, vt natura intemperiei naturæ mali expoſitæ conueniens poſtulat, omnino frigidus, & humidus eſt, quem, cum iecur calidum viſcus non ſuperet, craſſum eſſe oportet, cum ab eo ſe ſe non liberet, & craſſum & lentum vias ſibi offarcire, & impedire neceſſe eſt, pituita ergo erit craſſa, & lenta, quæ quamquam in iecore vias obſtruit, flauum tamen colorem non facit, quoniam in felleo meatu nō eſt. Hinc mirum fieri non debet, ſi febris ſubeſt, quoniam in viſceribus detentus humor facile putreſcit. hic verò, & pituita in calidiori viſcere, quod eſt iecur, & bilis etiam aliqua ex parte remoratur, & congeſta non poteſt nō putreſcere, putreſcendique momentum ipſi pituitæ afferre, vnde non ſolum ex pituitæ putredine vrinæ coloratiores ſunt, quod fieri conſueuiſſe etiam admonet Gloſ. 5. Meth. ſed ex bilis congeſtione, cuius iudicium eſt color quoque corporis, qui non admodum quidem luteus eſt, propter pituitæ copiam, aliquid tamen palloris habet propter bilis congeſtionem.

Vnde nō eſt mirum, ſi vir doctiſſimus a bile quoque timuerit, eique præcipuè occurrere ſtuduerit. Ego tamen a bile vix quidquam vererer, quoniam niſi pituita eſſet, bilis negotium mihi non faceret, viæ apertæ eſſent, & bilis excerneretur, atque ita pituitæ penitus vacandum exiſtimarem, quæ & vitium iecoris, & motum vniuerſi corporis, & febrem per putredinem pariat.

Ac

Digitized by Google

Ac quando Medicus non ſolum malum vnde pro ximè offenſa eſt. Sed etiam vnde illud oriatur debet conſiderare.

Ego huius pituitæ originem non ſolum ad ventriculi deprauationem, deprauataſque coctiones ſeu potius cruditates referrẽ, ſed ad caput ẽt ipſum, qđ ſuapte vi ſemper humidius, & deſtillationibus obnoxium audio. Et ſane in pueris illud maxime poteſt, quare vi exſiccando quoque operam dandam cenſerẽ, imò, quoniam non ſolum quid mali ſubſit, ſed quid futurum ſit nobis Medicis videndum eſt, & vtrique parti occurrendum, crederem metũ ſubeſſe, nè humoris aliqua pars in caput ſuapte vi infirmum ſubmitteretur, viſcera enim, & maxime iecur in pueris firmiora ſunt, & materiam poſſunt ſuperare, vijs vero naturalium excretionum impeditis in partem infirmiorem facile mittunt, eoque facilius, ſi vias laxiores habuerint, vt ſunt quæ in caput tendunt. Vidi ego pleroſque lateris dolore & peripneumonia oppreſſos, & extinctos, in quibus concocta materia & alba facta, in ſpeciemque lactis conuerſa ad cor depulſa ſit, inque eius capſula verſaretur, & cordi loricam albam efficeret, quibus febris ab vndecimam ad decimamquartam quieuiſſet, deinde ea reuerſa duobus aut tribus diebus cõſumpti eſſent, quid mirum ergo, ſi in caput ab ipſo medio corpore impetum fieri poſſe metuam, vnde ſomnus arctior exiſtat iam tenuioribus illius humoris partibus illuc perſinectibus, & tamquam præcurrentibus ipſi humori craſſiori, qui ſi in caput fluat e venis facile in cerebrum emanabit, & in eo concluſus impactuſque computreſcit, & lethargum faciet.

Atque hæc ſunt, quæ mihi omnino ſubeſſe, & facile fore in hoc corpore videntur. Quibus vt occurramus, ipſa ſic expoſita oſtendunt potiſſimum materiam pituitoſam eſſe remouendam, vnde obſtructiones, & febres, quas ego nõ retuli in ſuas ſpecies, quoniam non multum mihi videntur facere ad curationem: certe ſpecies non eſt continua penitus, quoniam non putreſcit ſola bilis, qua totus ſanguis perfuſus eſt, & ita non in venis oĩbus illa putreſcit ſed bilis in aliqua iecoris parte una cum pituita bilẽ complexa continenteque, quæ pituita generis craſſi cum ſit, non poteſt multa admodum eſſe, vt ſpacia in venis maioribus occupet, vt ſanguine toto confuſa ſit, quod eſſet neceſſe ad continuam febrem faciendam, quare quãquam non intermittat, quoniã princeps viſcus obſidet, remittitur tamen, & increſcit, vt vt ex communi viſcerum & præſertim iecoris ac ventriculi adminiſtratione pituitoſum recrementum certis horis ſuggeritur nam partes alimentum à viſcerib. accipientes, quod nimiũ. fortè pituitoſum eſt, remittunt vnde in partem feruentiorem, & magis affectã facile attrahatur, qua autem hora id fit, facile calor obruitur eo confluxu, & ſic aliquantulum refrigeſcit corpus donec inflãmata materia ſub inde incaleſcat.

Verum ad id, quod pituita oſtendit, præcipua curationis pars referenda eſt. Ea apparatum requirit primo per inciſionem deterſionem, & quandam colliquationem, ac concoctionem, & quoniam concoctionem perfectam non omnis accipere poteſt, ideo etiam ſui detractionem ea parte poſtulat, ac quoniã quotidie gignitur per cruditatem, coctio maximè ventriculi iuuanda eſt, præſertim, cum ipſe fuerit ab ea exoneratus, Igitur ego exhiberem primum mel roſaceum ſolutiuum, deinde oxymel tum ſyrupo de Betonica, poſtea idem mel roſaceum ſolutiuum cum Rhabarbari expreſſa maceratione, Tum præparationem repeterem, etiam identidem iiſdem purgarem, Nam mel roſaceum detergit & extrahit pituitam. Rhabarbarum eadem vna cum bile effert & viſcera expedit, & confirmat maximè iecur. Co-

A ctio ventriculi iuuaretur eodem oxymelle, & ſyrupo de Betonica, & fomentis ac illitionibus contra ventriculũ factis, & cibis ijs, qui tenues natura eſſent, vt auiculæ, pulli collumbarum perdicum, gallinacei, oua non multum abundanter darem, niſi ex aceti permixtione lentorem eis detraherem. Acetum in cibis ad libitum ipſius concederem potionem aquæ incocto cinnamomo exhiberem, &, quod propoſuit vir perditus: in ea etiam aliquid Rhabarbari macerarem, iecur enim facilius Rhabarbari vim ſentiret, cũ ea in cibis adhibetur. Febris demũ, cum ſuas concitationes habeat ea ſaltem cibi horas certas poſtulabit, quoque longiſſime poteſt ab illis detur ego permitto Medico cui cura cõmiſſa eſt, id vnum adijcerem quòd aquæ potandæ etiam aliquid radicis chi-
B næ incoquerem, qua vidi infantulos facillime ab hydrope curatos.

De dolore identidem redeunte maxillæ pro iuuene Nob. à Ferro.

CONSVLTATIO CCCCXXVI.

DOlorem incidentem in initium ſiniſtræ mandibulæ inferioris, exiſtimat phyſicus doctiſſimus & peritiſſimus eſſe conuulſionem & ſine humore penitus fieri quud pace ſua ego viri Excellentiſſi-
C mi non poſſum probare.

Nam nerui cum conuelluntur non ſolent dolere, dolent partes reliquæ neruis coniunctæ minus credam hoc ſine humore fieri, cum is dolor frictionibus mandibulæ & ſuccionibus oris tollatur, & penitus quieſcat, calore nimirum excitato halitum diſſipante. In mãdibula quidem ſunt gingiuæ carnoſæ, ſunt oſſa caua, dẽtes complectentia, ſunt perioſtia, ſunt dentium ligamenta, & nerui à tertio pari demiſſi ortu illius craſſiore. Dolor is ſubitus inuadit, ſtatimque præcipue per vehementem frictionem abſumitur, cum ille eſt, videtur locutionem impedire, quoniam per bucam in labium pertinet, & per ligamentum, interioris linguæ etiam ad medium ipſius
D ac quoniam lingua ſua natura laxior dolendo idonea admodum non eſt, per cauſam doloris tamẽ ſed tota diffuſam impeditur à loquendo, non conuellitur, quoniam nerui eam cauſam non excipiunt, ſed meatus laxiores tantum occupando hebetem illam reddunt. dolet vero mandibulæ ea pars, quoniam habet non ſolum gingiuas dolori ſentiendo opportunas, ſed perioſtia, habet neruos, qui non materiam recipiendo dolorem faciunt. Sed ſenſum partibus recipientibus præbendo.

At dens euulſus ex ea ſede integer erat, gingiuæ nullus tumor eſt. Nos non videmus in doloribus neceſſarium, vt partes dolentes per infuſos humores tumeant, minime vero hos in doloribus ad dentes pertinentibus ſemper opus eſt, appellat quidem Gale-
E nus dolores articulorum & podagras inflammationes, ſed non ſemper ad carnes pertinent tumentiæ illum, perioſtia namquẽ non tã poſſunt attolli, quod de tunica laryngis dicebat Galenus, cum aſſerebat non poſſe ſpiritum impedire per ſui inflammationem ſed muſculi tantummodo. Eſto ergo dolor ſit ab humore tenui ſe ſe in perioſtium maxillæ inferentem, non neceſſario intumeſcent gingiuæ ſed dolor etiam ab halitu, & ſpiritu aliquo ſubito incurrente fieri poteſt vt hic fieri conficitur ex ſollita etiam doloris diſcuſſione. Cuius doloris natura videnda eſt, & definiendus morbus modo illa eſt, quo poſſit remedijs ſubmoueri, ſubitus dolor non intemperie ſola, ſed afluxu alicuius corporis ſit, & tenuiſſimi quidem,

dem, cum ſubito ſoluatur, is ergo anhelitus erit, qui dolorem intendendo facit, atque etiam, vt ſenſus morſus indicat, pungendo, vnde is anhelitus morſum habebit, & acris erit.

Qui ſane per ſe diu ſubſiſtere non poteſt, neque cum reuertitur, reficiturve, ſine humore poteſt renouari, habet ergo humorem vnde fient, habet efficientem vim, & locum, vbi paretur, antequam in locum influat, cui dolorem facit. habet vim expellentem, ad imbecillitatem partis in qua recipitur expulſus. Imbecillitas partis in quam recipitur, denotatur quoniam mandibula in ima ſui parte vbi cum lingua annectitur, rubicundior eſt, & tuberculum etiam quendam aſperum durum haber in ſuperiori gingiua, qua dens euulſus eſt, qui quidem tuberculus non eſt callus, qui ſedem euulſi dentis repleuerit, cum tuberculus minime hæreat alte in gingiua, ſed in ſumma cuticula laxe admodum reſolutus a gingiua dimoueatur; quo potius aliquid a natura alienum deſignet, maxime ſua aſperitate, infirmitas ergo loci aperta eſt, vbi dolor mouetur.

Humor autem, & locus, vbi is congeritur, vnde halitus fiat; Halitus natura mordax vim, & naturam humoris refert, vnde fit. ita humor, neque ſanguis, neque pituita naturalis erit, neque etiam bilis flaua, cum calorem non præſerat: naturam potius melancholicam quæ in flatum facile vertitur, & mordacem illam cum humor propter moram incaleſcit, & exuri incipit. Cuius rei confirmatio eſt, quod iuuenis fatetur ſe Melancholicum, hoc eſt mæreri, & tedere, & conſuetudinem humorum fugere. Locus vbi humor comparatur, & in halitum vertitur, aut ad baſim cerebri eſt loco, quo nerui naſcentes inde in mandibula viam ſibi, & halitui demiſſo faciunt, aut in capſula dentium loco, vnde extractus dens eſt, nunc maxime, poſtquam ille abeſt, cum adeſſet vero venæ vicinæ. Cuius humoris non exigua cauſa eſt, quod ipſe Gallicam luem habuit, & per medicamentum proprium ex Guaiaco curatus eſt, quod fere ætate grandiores in naturam melancholicam perducit.

Accepto ergo vel anhelitu deſuper demiſſo, vel a venis viciuis humore malo, vnde ſe ſe nutrientes infirmę partes halitum, neceſſario illum exprimant, dolorem hæ partes ſentiunt. iam proprie eius humoris cauſa eſſet diſcernenda; nam ea manente humor fruſtra tolli videatur. Gallicam luem ſolere, vel depulſam aliquid vitioſitatis relinquere experimur, non ſolum quod remedia exſiccantiſſima venis vim ſanguinis craſſioris gignendi inferant exſiccando, ſed quoniam reliquiæ aliquæ vitioſi humoris in particulam aliquam intrudantur, dum per remedia illa ſudores vi promouentur; quæ particula ſic infecta poteſt ſanguinem craſſiorem in vitioſum etiam magis vertere, vt halitum inde partes ſe ſe nutrientes malignum elidere cogantur, hoc eſt humori ſimilem. Lues namque ea humoribus neſcio quid maligni largitur, vnde dolores illi intollerabiles ſine tumoribus in partibus excarnibus incitentur, cuiuſmodi malignitatem habere halitum hunc omnino cogor credere, cum ille tamen tenuis, tam magnum dolorem afferat, quod non ſolum quia fumi naturam, nempe a craſſo, & ſicciori ſanguine emanantem, ſed quod inſignis vitioſitatis morſum habeat. Quid ergo ſubſit, quod tollendum ſit, iam patefactum videtur.

Nam cum vapor ille identidem diſſoluatur per ſe humor potius, vnde attollitur ſpectandus, & partis infirmitas, quæ illum in ſe depulſum non defendit. Maxime quod, cum partis infirmitas aperta ſit, malum habet *ῥεύματος* naturam, in qua ſemper partis infirmitas principem habet curationis portionem. Humor ipſe detrahendus, & conſumendus eſt, qui non ſolum in capite, & partibus vicinis, ſed in remotioribus quoque eſt, a quibus capiti in dies ſuppeditatur.

Iam totius corporis ratio ſatis habita eſt, & plurimum etiam capitis, cum per pharmaca, & per potiones ſudorificas ex ſalſa parilia ſit expurgatio facta. Reſtaret vt per ea quæ proxime capitis purgationem faciunt res expleretur, vt per maſticatoria, vaſaliaque, quin primum vaſalia rectius darentur, deinde maſticatoria, quæ partē quoque infirmam, & laborantem expurgarent. Maxime ſi fortiora fiant, vt conueniet, ex pyrethro. ex ſtaphidagria, ex ſulphure, alumine, & alijs robur conciliantibus vna cum purgantibus coniunctis, vt in ratione *ῥεύματος* habetur, imo cum poſtremo pars funditus exhauſta videbitur, robori tantum vacandum erit, vt adhibeodo oleo Maſtichino, & oleo, ſeu aqua ſulphuris, ea portione vt ℥. 1. olei maſtichini habeant ʒ. s. olei ſulphuris, quod maxime couſtringit partem ne *ῥεύματι* recipiendo pateat, quibus lotiones oris ex vino incoctis roſis, nucibus cupreſſi, maſtiche. ſ. portulacæ, cornu cerui vſto, & ſimilibus addi poſſunt.

Is non multo poſt tempore, & illo quidem tempeſtatis calidæ & ſiccæ dixit ſe bene habere, longo quidē interuallo recidit, ſed minus moleſte habuit, indeque penitus ſanatus eſt.

De dolore contra iecur identidem oriente pro Illuſtri Comite Gentile Turrio.

CONSVLTATIO CCCCXXVII.

HIc dolor, eſt non perpetuus ſed identidem rediens, totiſque menſibus fere corpus integrū relinquens, & breui etiam durans cum reuertitur, vt ſtudia Medicorum ad eius origines priores potius, quam ad ipſum tollendum requirantur, qui ſua ſponte diſſoluatur, & ſane ſatis dictum a Medicis prudentiſſimis eſt, & propterea mihi breui res tranſigenda, quando loco mihi attributo inſeruiendum videtur. Eſt itaque origo prior huius doloris quærenda, in quam conſilium dirigi debet, dolor tamen prius examinandus, cum ad deprehendendam originem ſuam nos poſſit deducere, is tenſiuus deſcribitur, & admodum vehemens, qui ſponte ſæpe, & breui ſoluatur, & poſt diſceſſum ſuū obtuſum quendam dolorem relinquat, qui preſſu ipſo ſentiatur ſubeſſe, cum ergo in dextra parte ſub coſtis ſpurijs ſemper moueatur, & cum magnus eſt, ad dorſum atque ad humerum pertineat, & remiſſus illa ſui veſtigia diuturniora relinquat breuitate ſui valentior dolor tenuitatem materiæ indicat, longinquitate autem ſua remiſſior craſſitudinem, nam in ſummo illo incremento vix ternas horas ſolet exiſtere, in ea autem remiſſione tāta, qua vix per compreſſionem ſentiatur ad ternos dies ducatur. Tenuitas valentiorem dolorem excitans, aut flatus, aut bilis eſſe poteſt, non a bile quidem omnino, quoniam iuxta iecur bilis ad membranas, & partes ſenſu præditas expreſſa non poſſet ſua vicinitate non febrem parere, non ſitim, non oris amarorem, quoniam iecur eſt cordi, & ori ventriculi uocato cordi propinquum, & eius membranæ cum ventriculo communes, & cōtinuæ ſunt: flatus igitur potius erit cau-

ſa doloris illius vehementioris ſe ſe cito remittentis.

Et quoniam acerbus ille admodum eſt, & ardentiſſimus, ego cogor exiſtimare eum flatum efferri a materia, quæ cum craſſitudine ad omnem flatum pariundum neceſſaria vitium etiam aliquod acrius habeat coniunctum, flatus enim vitioſitatem refert eius materiei ex qua exprimitur, & cum moleſtiorem dolorem inducat, neceſſario malam aliquam vim præ ſe fert, quæ in natura humoris craſſi ſit, vnde ipſe effunditur. Humor ergo ipſe craſſus ſiue pituita ſit, ſiue melancholicus ſuccus, vitium habet eiuſmodi, quod per moram in corpore habitam ſolent humores acquirere, dum in alimentum nõ adducuntur, mutari namque cum neceſſe habeant, ſi in bonum non conuertantur, in peius deduci debet, atque viria miræ varietatis per corruptelam contrahunt. quamquam illam putredinem extremam non ſubeant, qua & conſumi, & in quaſdam quaſi cineres conuerti neceſſe eſt. Quod vitioſitatis ſubeſſe eo magis ego conijcio, quod corpus hoc generis calidioris eſt colore atro, & luteo id indicante, & venarum amplitudine, & ipſius gracilitate, in quo corporis genere bilis hac maxime ætate prioris iuuentutis ſolet abundare, quæ pituitæ permixta, & vim acriorem præſtat, & propter moram ſæpe amiſſo calore & tenuitate in atrum humorem degenerat, & maius vitium concipit. indicant hoc puſtulæ rubræ toto corpore extantes, quæ cum ſine prurigine ſint, ſine ſalſedine eſſe ſe oſtendunt, non tamen frigidas ſe ſe omnino, quoniam videmus puſtulas in miliari illo genere eryſipelatis nihil pruritus habere, vt in vrinis rubris, & flauis admodum videmus, quæ minus irritant quam albę, pruritus namque requirit in tenuibus partibus exuſtam quandam, & terreſtrem vim ſalſedinis matrem quæ fere vt pituita eſt. Præterea videmus quod ſub horum dolorum acceſſionibus aluus ſæpe mouetur, & bilioſa lutea, & feruentia effert. Natura itaque humoris vnde flatus editur iam aperta eſt quod pituitoſa quidem eſt, ſed bilis etiam, & Melancholiæ particeps. De cauſa flatum edente mihi videtur ſuperuacuum loqui, nam ſciunt omnes magnum calorem, & magnum frigus flatus non edere, medium autem vtriuſque id facere quia calor materiam conſumit, & quandam veluti ſerenitatem facit, frigus vero eam non extenuat. Id certe adnotatum velim, quod hoc loco calotem, & frigus, & mediam vim non natura ſua, ſed ad materiam reſpiciens appellanda cenſerem, poteſt eſſe materia, tam dura quæ maiorem calotem requirat, in flatum efferatur, quæ ille ſit, qui alteri materiæ mollioris adiunctus eam penitus deleret, item ſtatuendum eſt certe materiam in hoc corpore eiuſmodi eſſe, quæ eo loco minus calidum calorem ſortita ſit, quam qui eam digerere queat, & ita, cum corpus generis calidioris ſit, videndum, ne in culpa aut materiæ craſſitudo, aut partis materiam continentis refrigeratio exiſtat. Quæ res declarationem ſui magna ex parte ſortietur ex his, quæ dicenda de materiæ eius generatione, inſequuntur. Ea certe craſſa eſſe debet, quæ in flatum conuertitur. Nam tenuis, ſi in ventriculo ſit calidiore, nidoris quidem ſpeciem poteſt ſubire, at flatum inſignem non edet, minus, quæ in iecore, aut venis verſatur, quæ neque etiam in nidorem verti queat, ne dum in flatum, quoniam humido genere, & vi caloris humidioris, aut in ſanguinem bilioſum traijcitur, aut diſſoluitur. Craſſa vero materia etiam eſſe debet, quæ flatum emiſſura ſit, quoniam flatus nõ eſt vapor humidus, ſed habet ariditatem vnde a calore nõ poteſt contineri, vt humidum poteſt, neque a frigore in aqueũ humorem conuertitur, vt idem humidum facit, propterea fla-

A. tus origo materiam terreſtrem requirit, quæ a calore extenuata, non conſumpta in flatum conuertitur, quare neque pituita naturalis, quæ aquea, & tenuis eſt, neque alius tenuis humor flatum edere poteſt.

Sanguis quamquã craſſitudinem habet, ſine qua alioquin nutritioni idoneus non eſſet, flatui tamen gignendo aptus non eſt, quoniam a calore extenuatus, non conſumptus in rationem mutatur, qui partibus alendis affunditur, & in earum naturam tranſmutatur, concreſcitque, propterea flatus craſſam pituitam, & terræ plurimum complexam, atque melancholicum ſuccum requirit. De pituitæ ergo, & melancholici ſucci generatione videndum eſt. Melãcholicus ſuccus quamquam frigidus eſt, frigidam
B. tamen ſui confectricem cauſam non requirit, nam frigus potius crudum humorem, & pituitoſum parit, quam melancholicum, is enim, cum ſiccus ſit, a frigore humidiora recrementa faciente gigni non poteſt, a calore verò gigni quidem poteſt, ſed ille ne acriori, valentiorique, vnde humor melancholicus nequeat generis illius mitioris eſſe. Sed neceſſario alterius illius exuſti, & acrioris quod ſæuiſſimos ſolet caſus habere? certe huiuſmodi caſus hic cũ non videamus, non eſt cur calorem eiuſmodi acrẽ quæramus. Sed aliam aliquam cauſam, quæ neque frigus habeat vnde humeſcant recrementa, neque tantum calorem vnde exurantur. Ea verò eſt quæ non ſine calore multum ſqualloris habet, quę materiam crudam ſortita, eam neque in bonum ſanguinẽ vertere
G. neque non exſiccare poteſt. Qualis eſſe in hoc corpore poteſt, in quo calidum quidem, & ſiccum iecur, frigidum vero, & fortaſſe etiam ſiccum ipſum ventriculum videmus. Vnde & cruda materia iecoris ſupperat, & in eo exſiccetur, cum iecur autem appello venas omnes cõplector. Quod ventriculus frigidior ſit, ipſe multis ſuſpicionibus oſtendit, & præſertim in concoquendi tarditate, ſub qua non nidores, ſed frigora, & ſitis priuationes ſępe incidunt, qui forte præter naturam frigidus fuerit, cum vina potentiora appetat aduerſus moleſtum frigus, quod ſiccitatis innatæ quoque indicium eſſe poteſt, quæ eiuſmodi ſicciores potiones concupiſcat. Siccitatis etiam nota ea eſt, quod adſtrictæ alui ſit, quæ res a
D. calore quoque iecoris fuerit, cuius caloris nomine ſunt, in colore, & habitu corporis in excrementis bilioſis, in puſtulis toto corpore erumpentibus, vt dicebam.

Ex quibus ſic conſtitutis ventriculus quidem craſſiorem ſuccum ſubminiſtrat, iecur autem eius partes omnes penitus exſugit, nec craſſas relinquit, vnde aluus non eſt mollis, ſed adſtricta. Atque ex craſſis partibus ſua ſiccitate, & calore humorem ſiccum fæcoſum, & lutoſum creat, quem dum per venas inferiores ad portam poſitas demittit, ibi abundans ſubſiſtit, & craſſior fit, partim vero infima iecoris parte detentus ſic inferioribus venis exitum
E. impedientibus a iecoris calore in halitum fumoſum conuertitur ad tunicas eius extruditur, & ita dolorem parit, qui, quoniam membrana illa eſt a peritoneo venæ cauæ tunicam præbente, ideò dolorem ſecundum contectionem membranarum vſque ad dorſum, & ad humerũ promittit maxime quod multa inuolutio membranarum eſt ibi, vbi iecur caua ſui parte ventriculum complectitur. Vnde imbutæ illæ retinẽt etiam eum anhelitum diu, & compreſſæ dolorem mouent. Acceſſiones dolorum habeãt primo vrinas crudiores, quoniã cruditate ventriculi naſcuntur, & ille quidẽ magnæ nunquã interdiu, nunquã noctu a cibo, ſed prope primã lucem excitãtur, qm tunc tempus eſt, quo iecur imbibitum eo ſucco, iam conatur eius recrementa fumoſa excernere.

Vnde

Vnde cum vina potentiora biberit minus cruciari doloribus ſolet, quoniam iecur excernere magis poteſt, & membranæ etiam digerere eum vaporem ſpiritu, & calore vini adiutæ. Sæpe ſub victus ratione exquiſita moleſtatur magis, quam ſub craſſiori victus genere, quoniam quamquam materiæ minus reſtet, ea tamen acrior fit, & plus halituum emittit dum a calore magis tractatur. Aluus etiã magis adſtricta, plus materiæ permittit loco iam humoribus craſſis, & melancholicis onuſto, quam aluus ipſa citior facta victu liberaliori, & fructibus pleno. Vidi enim ſæpe imbecillos ventriculos quod aluum fluidam habeant, corpora minus obiecta morbis reddidiſſe, quæ cum fortiores eſſent facti, & adſtrictam illam haberent. Vidi ſæpe ſub largiori victu, quam ſub parciori homines melius habuiſſe a podagra, a Reumatibus & a calculo. Nam partes craſſiores ciborum egeſtate naturæ detentæ, & calore ventriculi, & viſcerum, ac venarum extenuatæ cum ineptæ ad alendũ ſint, ad partes corporis offendendas deferuntur calore, quo ibi deſtitutæ concreſcunt, & mille moleſtias pariunt, in podagra vel gypſum faciunt, in calculoſis lapides, in melancholicis duriores obſtructiones hypochondriorum.

Atque hactenus de humoris generatione, vnde flatus, & anhelitus illi excitentur. Calore nempe craſſitudinem quidem extenuãte humorem tamen in anhelitum extenuatum non conſumente, qui calor forte acris quidem eſt in iecore, eo tamen minus validus, quo a temperie naturæ conuenienti abeſt, ita ad fumum magis edendum, quam ad halitum conſumendum idoneus. Magis ad craſſas, & terreſtres materias fundendas, & in vaporem extenuandas, vnde eo relictæ rurſus poſſint concreſcere, quam ad eas concoquendas tranſmutandaſque aptus exurere hunc non dixerim adhuc, ſed prope tamen id poſſe, quibus propoſitis ſtatum huius morbi mihi videor iam conſpicere, &, quid futurum ſit præſentire. Videre enim non ſolum, quæ ſunt, Medicus debet, ſed quæ etiam futura ſunt, quo præſentia curet, & futuris prouideat. Videre ſiquidem in loco identidem dolente non ſolum infirmiores vires, quales in prima acceſſione fuerũt, eſt neceſſe, verum propter anhelitus illius vitioſi, & diſcruciantis conſuetudinem auctam intemperiem, quæ res in humorum fluxionibus febres per circuitus reuertentes patientibus facit, vt ſæpe febres duplices fiant, non ſolum parte amandante, ſed recipiente iam humoris idem genus procreantibus, pars itaque non ſolum imbecillis ſtatuenda eſt, ſed intemperie quoque affecta. qua humorem fere ſimilem generet, compreſſa quamquam non acriter doleat materia tamen quendam dolorem demum refert, & ita materia aliqua referta minus poteſt trãſmutare, minuſque excernere ſuperuacua vijs, etiam & meatibus ea materia impeditis, forte vero id vitij tantum non eſt, vt remedijs, vt ſpatio ſæpe tollatur, vnde quandoque ſine eo dolore eſt. huius tamen partis aliqua ratio in curatione habẽda eſt maxime cum proxime dolor affluit.

Video præterea iecur, & ventriculum vna cum medij inteſtini venis non ſolum ſua intemperie, ſed humore partim pituitoſo partim melancholico referta, quibus præcipua cura attribuenda ſit, proſpicio autem futurum, ne propter viciniam materia in concauo iecoris poſita ad meatum ſelis conuertatur, & ipſum impediat regiumque morbum cum maiori periculo efficiat, vel ad medij inteſtini venas demiſſa a iecore ibi genus illud feruoris pariat, ex quo halitus in ventriculum miſſi ibique refrigerati, & in naturas humorum, vnde fiunt redeun-

A tes ventriculum refrigeret, in acidum humorem cibos conuertant, pituitæ cauſa ſint, & ob inimicam naturam ipſi ſenſui, & vitæ cordi mœrorem inducant, & cerebro etiam per ſuum anhelitum aliquam deceptionem, cuiuſmodi morbus melancholia hypochondriaca dici conſueuit, quoniam a partibus ſub cartilagines thoracis poſitis proficiſcatur, ſoletque multum inflationis habere propter genus humoris facile a feruore in flatum conuerſi. A quibus omnibus in obſtructione maxime poſitis poſſumus etiam incurſiones febrium metuere, præſertim quoties cum his internis cauſis euidentes etiam conuenerint a cibis craſſis, crudis, lentis, pinguibus, frigidis potionibus, acerbis, auſteriſve, a dulcibus, a motionibus a cibo ſubitis, tam corporis quam ani- B mi perturbatis, vt etiam a veneris vſu. A quibus quidem euentibus ſeruabitur, ſi ea vitentur, ſi quæ remedia admittet, longinquitate tamen tẽporis erit opus vt humores craſſi vt contraria iecoris, & ventriculi vitia præſignificant.

Sed iam ad prouiſionẽ huius valetudinis veniendum, in qua non dicam multa de leniendo dolore cum adeſt, quoniam id Medico aduocato permittendum eſt, cuius prudentiæ erit tunc pro re, & conditionibus deliberare. Nam quod dixit Excellentiſſimus vir de cucurbitula applicanda, & Theriaca exhibenda, id temere accipiendum non eſt, quoniam dolor is magnus, ſubitam prouiſionem, poſtulat neque expectat, vt corpus expurgetur, qui cum ſit prope iecur, imo ei circumſiſtat, verendum eſſet ne a C Theriaca plus humoris, quo, vt contingit, corpora eiuſmodi refecta ſunt, ad locum doloris funderet, neue cucurbitula eum attraheret, & dolorem augerent, vt inflammationem facerent. Linquamus ergo negotium eius temporis Medico pręſenti. qui ab atrodinis tam intus quam extra adhibendis ordiri debebit, & paulatim ad valentiora peruenire ſic per clyſteria, & per potiones, per veſicas, per panes calidos, illitiones, fomenta, & modos omnes, vſque ad balnea ſi nihil prohibuerit.

De cauſis, & initijs dolorum tollendis dicam primo, quod multa fieri ad id poſſunt etiam dolore præſente, quæ dolori quoque occurrant, vt olea amigdalarum ſiue dulcium, ſiue amararum vt vt occaſio poſtulare videatur. Decoctio etiam chame- D meli ad vtrumque faciet, proprie vero ad originem doloris ſubmouendam neceſſe eſt primo detrahere humores, deinde intemperiem iecoris, ſi non calidam, certe ſiccam emendare, & frigidam ventriculi; atque etiam parti recipienti materiam doloris confectricem ea adhibere, quæ, ſi quid imbibitum ſit, conſumat, & temperiem faciat, atque confirmet, cur enim ſemper ea materia in eam partem conuertatur, non in aliam, non ſolum imbecillitas nuda, ſed hæc cum materia occaſio eſſe poteſt, & materia eſt detractioni paranda cum medicamentis educi debet. Detrahi prius ſanguinis miſſione proprie per hemorrhoidas commode poſſet, neque requirenda eſt, quod dixit vir Excellentiſſimus con- E ſuetudo hæmorrhoidum, & impetus naturæ ad illas nam ſat eſt, ſi eiuſmodi humor congeratur, vt apertũ ſit in hoc iuuene, & erit valde commodum in hoc morbo, non tam, quod a ſanguine timeamus, quam quod, qui præſens eſt in venis ad portã pertinentib. malum facit, ſi ſecãda vena brachij id fieri recte deberet, tunc ad illud ea modo perſuaſio eſſet, quę fieret a motu ſanguinis, quoniam facile ab omni genere venoſo ad locum affectũ cauſis cuique perſpectis adduci poſſet, at ab hęmorrhoidib. eductus malo pręſenti prouidet. Cũ medicamento vero humor educi non põt niſi paretur, quod ego facerẽ oximelite primum modificato ſyrupis cõcoquentib. vt boraginis,

bugloſſæ, de corticibus citri, deinde leniter ego humorem euocarem, nunquam valentioribus medicamentis fidendo, ne humores ex toto corpore ad locum, qui in vitio eſt anguſtioribus vijs præditum adducerent, & illum magis opprimerent obſtructioneſque magis inculcarent. A

Præterea in parandis humoribus nunquam valde calefacientia adhiberem, ne iecur magis calfacerẽ exſiccaremve, & cauſam craſſitudinis augerem dũ imminuendam craſſitudinem procurarem. Itaque lupulos qui a quibuſdam refrigerare creduntur, a quibuſdam verò leniter calfacere quod ex amarore florum eorum ſuſpicor, probarem, & agrimonium, atque aſplenium, adianthum, polytrichum lonchitim emionitim eodem ordine cenſerem eorum quæ incidunt extinctam & nõ calfaciunt, vt liquiritiam, B vt ℞. graminis, eſt etiam fumus terræ, qui propter ſquallorem humoris idoneus videretur, habet enim quendam aquoſum humorem vnde mitigari, & deliniri humor ſquallidus poſſit. ſpatijs, quibus medicamenta purgantia intermittuntur, quæque inter medicamentorum vſus repetitos intercedent præparationes humorum idẽtidem fieri debent, & ſemper fortioribus præparãtibus dandis in quibus oxymel ſquilliticum locum habebit poſtremis maxime conatibus ſyrupus de cicorea Nicoli acetoſum diarrhodon, de eupatorio. In purgantibus valentiora nunquam vellem in polypodio manerem quod cauo iecoris purgando idoneum perhibetur. Rhabarbarum probarem, & epithymum, Compoſitarum C cenſu ego haberem hieram ſimplicem Galeni aliquid hieræ logodion ex ſtitio, maxime vero placeret aliquod oxymellitis genus compoſitum ex ſupradictis herbis adiecto aliquo purgantium ad exemplũ eius, quod ponit Alexander Trallianus.

Quidam faciũt oxymel ex aceto cui infuſa ſit cortex radicis iuglandis quod dicunt purgare, præterea pilulæ de Rhabarbaro in quibus cum Rhabarbaro ſunt trochiſci diarrhodon, hiera.ſ. myrobalani, ſuccus abſynthij ſuccum glycirrhiſque cum ſeminibus apij, & fœniculi mihi videntur habere quidquid exoptamus ad ventriculi factionem, ad iecoris refrigerationem, ad vtriuſque expurgationem, ſunt pilulæ ſtomachicæ tam Alchindi, quam Meſues. Poteſt Rhabarbarum dari cum trochiſcis D de ſpodio vnam, & de cuparo rioh. cum pulueribus triaſandalon, & ſimilibus, quoniam in morbis huiuſmodi ſpatium curationis adhibendum eſt, potius, quam multa vis.

Quare in vino etiam probarem, ſi dum fit, betonica, abſynthium & Guaiacum, & borrago imponerentur, aut chinæ decocto dilueretur ſi therebinthina reſina quandoque daretur. Calidiora illa propoſita non admodum amplecterer metu ipſius iecoris.

De ratione victus monerem caueret a nimis pinguibus, a glutinoſis, a duris, a craſſi ſucci cibis a crebra nimis comeſtione a multiplicitate ciborum, a E motu poſt cibum, a mœrore, ab iracundia. a veſtimento leniori præſertim noctu maxime dormiens. De aquis Thermalibus non memini, non quòd non eſſent, quæ etiam vtiles eſſe queant, quemadmodũ maxime Piſtorienſes ſeu Senenſes del Tetuccio dictæ, quibus, cauum iecoris maxime expurgatur, & venter mouetur, ſed quoniam longe abſunt, neque tam tempore idoneo haberi poſſent.

Quæ vero viciniores ſũt, vt Porrectanæ, & Aquarianæ purgationem longam volunt, alioquin vt maxime Aquarianæ dolores mouent in pectore, & ita occaſio earum præteriret.

De Dom. Ioan. de Vincentijs co ntinua febre laborante.

CONSVLTATIO CCCCXVIII.

TRia ſunt propoſita ab Excellentiſſimo Phyſico Fumanellio in hac curatione determinanda, primum, num ſanguis detrahendus, ſecundo num ptiſana exhibenda, tertio quibus horis in febre tam vaga, ſeu tam varijs incrementis infeſtante cibus ſit B dandus. Eadem verò tria ſunt etiam optimè conſtituta neque mihi relictus labor multa dicendi, quare ego loco mihi attributo breui poſſum ſatisfacere.

Hic febris eſt, quæ quamuis a putredine humoris exiſtat, metum tamen facit, ne ſoli putredini, humoribus detrahendis vacantes ſatis partium habitura ſit ipſa curatio. quoniam videtur iam corpus conſumi & ſuſpicio eſt ne cordis alimentum proximum auferatur & calor cordi infigatur, quare non ſolum humoribus, ſed calori quoque & tabeſcentis ratio habenda ſit. duriores pulſus videntur, & pauci nimis pro febris & corporis natura, & corpus ex carne admodum factum. Et cum eo a cibo poſt horam concaleſcit magis tam veſperi quam mane. C

De humoribus putreſcentibus, & de origine, vnde hic metus extiterit, qua perſiſtente tolli metus non poſſit, ego ita ſtatuerem, quòd maxima humoris varietas ſubeſt craſſitudine & cruditate humorum, eam pariente craſſitudine & cruditate ſub calida iecoris confectrice facile in humorum varietatem conuerſa, vt quilibet poteſt intelligere, ſi, quid exurens calor, quid partium inæquabilitas in crudis humoribus poteſt animaduertat.

Varietatem humorum indicant, febris varia, vrina varia, aluus item modo perfuſa, modo adſtricta, & ipſa quoque diuerſa. Calor iecoris partim naturalis eſt, vt habitus corporis oſtendit, partim ex crudo humore eſt, qui, quamquam propter fri- D gus naturæ ſuæ refrigerare debet, maxime impediens boni ſanguinis conſuetudinem, tamen obſtruendo facit neperfletur iecur, & calorem acriorem concipiat, qui ſiccioris naturæ facilius torrefaciat, quam elixando concoquat alimentum maxime, cum caloris temperatioris, & ad concoquendum idonei commeatus prohibeatur.

Cruditas autem, quæ eam torrefactionem varie recipit pro ea, quæ crudi humoris eſt propria varietate, occaſionem maximam habuit a ventriculi frigiditate, ab ea eius infirmitate, quæ vſu tenuiſſimæ, & exquiſitæ viuendi rationis adhibita eſt tot annis, deinde in largiorem viuendi modum, & li- E beriorem ſubito conuerſa, quo & fructus varios, & ciborum diuerſa genera acciperet, & in vitæ exercitatione, etiam magis verſaretur.

His acceſſit quædam iecoris opportunitas ad obſtructiones, vt conijci poteſt ex eo quod crebro in icterum laberetur, & tactu ipſo per tenſionem hypochondrij dexteri percipitur. Ab humorum itaque varietate, & ab obſtructione iecoris fiunt vanæ illæ caloris mutationes, vt vt varie partes non æquabiliter inflammãtur, a cibo verò calor nigreſcit maxime, quoniam ab eo vapor in obſtructas partes per calorem attractus humori obſtruenti, ibi diuturnitate exſiccato affert maiorem incenſionem, vt aqua calci iniecta facit.

Forte etiã cordi ſqualeſcenti idem pręſtat vbi res

certa

certa eſſet ſi caloris illa noua concitatio ſine compreſſione eſſet, quoniam corde illam accipiente ſe ipſa nulla compræhenſio fit initio illius incrementi caloris, ſed acceſſio videtur ſine compreſſione facta. alioquin pertinent tantum ad obſtructiones, & putredinem humorum, tunc acceſſionis ſpeciem habet, quæ cum compreſſione eſt. Vt Galeous dicebat, varietatem ergo hanc morbus, inde verò variæ quoque vrinæ fiunt, quamuis omnes maxime exuſtæ, inde alui diuerſitas, quæ modo mollior, & perfuſa, modo adſtricta eſt, vt vt putredo varietati materiæ varium affert infeſtationem, hodie quidem aluus, & profuſa, & admodum exuſta eſt, & quod ſanguinis ineſt, mihi ab hæmorthoidibus eſſe non videtur, ſed cum fecibus mixtum, & impurum ſanguinem e venis inteſtinatum demorſis ab exuſto humore credo expreſſum.

Hæc ſunt quæ mihi videntur in hoc homine ſubeſſe, quæ, ſi ad ſpecies medicas ſint referenda, ego febrem continuam hanc exiſtimo, & eas caloris remiſſiones intenſioneſque, non acceſſiones, ſed inæqualitates eſſe materiæ intenſionum, vnde febris genus vnum purumve non ſit, ſed commixtione humorum confuſum.

Ac quoniam febris continuitas, & intermiſſio ſolent nobis locum putredinis humorum declarare. Continuitaſque medium venarum ſpatium indicare, & venas maiores putredinem continere; ſed ego hoc loco eam potius ad certam partem referendam iudicarem, & quidem ad iecur, & partem ipſius cauam, cum ſentiam tumorem tenſum contra iecur, cum videam aluum facile exuſtos humores recipere, cum tam cito a cibo ingraueſcat, quod enim cordis ſqualentis cauſa eſſe ſolet, id ſaltem duabus horis intercedentibus euenit, hoc vero vix horam totam expectat, ſed tertius eſſet quod ſupradixi de quo certus non ſum. A quo viſcere varios halitus in ventriculum, in cor, in caput emittente mirum non eſt, ſi varios caſus videamus Mærorum, formidinum, animi deceptionum, cum atri, & exuſti vitæ ſenſuſque maxime aduerſantur, & vitales ſpiritus contaminant, ac coercent. Iracundiæ vero cum bilem flauam magis referunt, & modo vigiliarum, modo ſomni, vt ut modo pituitoſis vaporibus, quos ſecum ferunt vincuntur inuoluti modo eos vincunt.

Verum quoniam munus medici eſt, nō modo, quæ ſunt curare, ſed, quæ metuenda ſunt prohibere, & ex illis ſæpe curationem moderari; propterea de motu videndum eſt; a anta materiæ varietate non niſi longinquitas mali timenda eſſet ſi vires eam perferre poſſent, ab ætate ſexageſimumtertium annorum eaſtem eſſet ſperanda longinquitas, ſed tantum roboris non eſt, quum prius conſumatur corpore maxime extenuato quod citius poteſt contingere propter id, quod aluus minatur, nam adeo exuſtam illam vidi, quod verear, ne in profuſionem tantam decidat qua citius vita finiatur, iis itaque ſic perſpectis elici poteſt, quod muneris noſtri ſit. Nam & ei, quod metuimus occurrendum eſt, & malo præſenti oppugnandum, exſiccatio namque cordis omnino prohibenda, & putredo cum ſua materia ſubmouenda, cuius materiæ ſi quæ pars poſſit mitigari, ea omnino eſt ad melius reuocanda. Priſana ergo propinanda eſt, nam quamquam aluus profluat, non tam fluidam eam faciet, quam aliunde cito, & refrigerando eſt neceſſaria, quia refrigeratione etiam materiam modificando, poteſt fluxum refrenare, vt verò ventriculi etiam ratio in ſene habeatur ego piper craſſo modo tritum imponerem, quod ſi ſuccum priſanæ metuamus, ſaltem hordeum, integrum in iure incoquamus.

Eadem ego ratione in medicamentis Radicem A dulcem probarem cuius abſterſio humoribus eſſet opportuna, & delinitio, & caloris quidam reporætati, & infirmitati caloris valde commodus. Borrago, buglossum in eodem cenſu habenda ſunt. Betonica quæ non valde calfacit humores, tamen valde incidit, ac diſſipat naturæque imperio magis ſubiectas reddit, & e corpore etiam educit. Agrimonium viſceribus, & maxime iecori reſtituendo optime facit ſine vllo penitus calore, atque hæc non augeret febris calorem, materiam autem mitigarint modificarentque, & ita prætereunda non ſunt quin autem cum priſana coniungantur, aut etiam illa præterita exhibeantur. De miſſione ſanguinis ego cum Excellentiſſimo viro ſentirem recte eam fuiſſe prætermiſſam, cum ætas, morbus, & vitę ratio, & genus B corporis prohibeant, & vires maxime, quæ tam in præſentia, quam in futurum reſpicienda ſunt, imo eas ita curarem vt & cordi, & iecori, & ventriculo aliquid apponerem auxilij, cum fomentis & illitionibus, quibus cor refrigeriū aliquod ſentiat, reliqua calorem concoquentem, & ſui collectionem accipeſent quarum virium medicamēta vobis ignota non ſunt. De hora cibi exhibendi, quādo acceſſiones hæc incrementa incertorum ſpatiorum nō ſunt, ego non multum laborarem, ſed horis conſuetis cibum præberem, quibus dictis credo me quæſtioni ſatisfeciſſe.

C

De Lethargo pro Nobil. Gaſparo Caprinio.

CONSVLTATIO CCCCXXIX.

SI vllus vnquam morbus fuit, qui ſpeciem ab antiquis nobis literis relictam referet hic certe eſt. Nam Lethargi expreſſam ſpeciem habet, vt in libris notata eſt, præſertim quoniā cepit prius obliuioſus eſſe; & internis ſenſibus hebeſcere, ac ſomno teneri, deinde febre arreptus eſt, ſub qua omnes dicti caſus ingraueſcunt, vt ſuperiori nocte aduentante, neque inclamatus, neq; carptus vnguibus excitaretur quaſi carus eſſet non Lethargus; in caro enim abolentur, non imminuuntur actiones. Aliorum generum D ſopores ſolēt, aut ſine febre eſſe, vt carus ſæpe haud ad ipſas febres ſequi quod idem carus quoque facit interdum. Lethargus autem cum apoſtema pituitoſum cerebri ſequatur, & apoſtema antequam cōputreſcat, & febrem faciat prius cerebrum pituita perfuſum habeat, neceſſario eiuſmodi hebetudinem, & ſomnum initio ante febrem ſortitur, & quamquam hic ad ſimilitudinem cari ingraueſcente febre per circuitus ſenſum penitus heſterna die auferet, dum humor per circuitus ad locum de more confluens eius vim opprimeret; tamen putredine excitata, & calore cōpræhenſo ſenſus leuantur, ſic ipſe appellantes audit, illis reſpondet, ſōno verò nihilominus graui & obliuione ſumma tenetur, oculis nō penitus a- E pertis, non tamen prorſus concluſis, qui interea crebris etiā oſcitationib. tentatur; matulam poſtulat ad mingendū, interea verò mingit in lectulo, & pariter alui excrementa inſcius depohit, quib. ita patentibus non eſt, quòd in declaratione huius morbi verſer apud vos, quib. dicta ſpecies, eiuſque curatio ab Authoribus propoſitę non obſcuræ ſunt. De eo tantum mihi dicendum videtur, quod curationes moderari & vtilia remedia efficere poteſt, niſi quo, quæ recte a vobis allata ſunt, inutilia, & pericoloſa ſint futura. Et eſt, quod ſummo ſtudio perquirendū eſt num totum corpus ſit inutili, & ſuperuacuo humore refertum. De capite enim dubium nō eſt, quoniā ſpecies morbi id oſtendit, & cum eo illa, quæ anteceſſere,

vt dolor mandibulæ, faucium anguſtia, & muſculorum oſſis hyoidis & faucium infirmitas tantam, vt liquidas tamquam minutioris, tenuioriſque corporis, maioriſque compreſſionis indigentes eſcas deprimere non poſſit, ſicuti neque nimis craſſos bolos. Verum meolij tantum habitus deuoluat. Vidi ego non ſolum hominibus, ſed equis contigiſſe vt eſcam quidem poſſent deuorare, potionem autem non. Referunt etiam collegæ ipſius quod animaduerterũt paucis ante diebus ei os contortum extitiſſe, quod paralyſis omnino cauſa fuit. ita de capitis infarctu minime ambigẽdum eſt, de toto autem corpore ſigna perquirenda, nam ſi plenius fuerit, nullũ remedium capiti tutum eſt futurum, niſi corpus prius exoneretur quod & cito faciendum erit, cum præceps morbus exiſtat. Corpus onuſtum eſſe malo humore mihi multa indicare videntur, primum hæmorrhoides minime fluentes pro eius cõſuetudine, deinde ratio victus, quæ corporis motiones, & labores a cibo ſupra eius conſuetudinẽ habuit poſtea vigiliæ nocturnæ, quibus cum propter ſollicitudines & animi perturbationes teneretur, nihil tamẽ de cibi modo detraxit. quæ omnia crudos humores & multos congeſſere, Tempus æſtiuum pluuias diuturnas habuit diebus præſertim ante, & poſt ortum ipſius carnis. fuit præterea valde inæquale, ita non ſola humida intemperie, ſed contrarijs motionibus craſſos humores peperit, & intus incluſit, atque defixit. Cuius rei ſua ſigna ſunt, nam pulſus, qui ſub lethargo ſolent magni eſſe; & molles, hic mihi videntur parui, & duriores parui quidem Galeno onuſtum corpus humoribus ſignificant, duri verò infarctum craſſiorum humorum denotant præſertim ad membranas pertinentium, vnde arteriæ tenſiores ſint, & minus attolli poſſint. Vrinæ quoque admodũ craſſæ ſunt, & craſſa, admodum excrementa efferunt. Crudæ etiam vſque in hunc diem fuere, hodie coloratæ, quemadmodum a putrida pituita eſſe conſueuere. Antea quoq; ſine ſiti diu fuit, quod pituitæ copiam oſtendebat in ventriculo, & ſubinde etiam in iecore, atque venis. Quibus rebus, ita viſis, & conſtitutis verendum eſt, ne etiam, atque etiam materia in caput confluat, apoſtemaque adeo increſcat, vt motu impedito ad ipſam vſque reſpirationem viuũ extinguat, quod facere quoque poſſet per putredinem in apoſtemate factam qua vel ſanguis, & omne alimentũ putredine corripiatur, vel tantus calor queat excitari, qui ſanguinem torrefaciat vt in alijs vidimus, ſic ſublato partibus alimento illatumque vna diſſipato calore vitam demoliatur, ſed hoc loco febris tanta non eſt, quanta in aliquibus alijs lethargis recordamur forte nondum putredo humorem ſatis comprehendit, quare materiæ, & fluxui vacare poſſumus, eam a toto primum corpore exhauriendo, a capite retrahendo, & demum, quæ in capite eſt diſcutiendo, quæ quoniam morbus præceps eſt, propelantes omnino perfici debent, neque coctioni iuſtũ tempus dandum eſt, maxime quod ad auertendam materiam ea neceſſaria non eſt. E generibus ergo operum medici ea ſeligerem, quæ etiam a Doctiſſimo viro proponebantur.

Poſt clyſteri acrius ego hirundines ano apponerem, nam tametſi ſanguis hic non peccet, ſed pituita ipſa, quæ per ſanguinem potius frenari, & modificari videtur, quo exhauſto potius frigidior euaſura ſit. Nihilominus in magno morbo, viribus permittentibus ſemper a ſanguine aliquid metuitur, tamquam communis materia, tamquam alimentum a natura conficiendum, & adhuc naturæ contrarium, inflammatio namque, ſeu apoſtema fortuens per putredinem neceſſario attrahit ad ſeſe, vt rubore faciei ægroti noſtri poſſumus intelligere, ita ingraueſcet non ſolum pituita adducta, ſed etiam

A ſanguine cum ſpiritu ſemper affluente morbus qui tam exiguus eſſe non poteſt, quin poſſit parte ſui aliqua ipſi apoſtemati maius incrementum afferre, qua eam Galenus, & Magni Medici eum ſequuti omnes Græci etiam venam ſecant: præterea non tam quo ſanguinem qui tametſi homini beneualenti nimius non eſſet, ægroto tamen incrementum mali minatur, minoamus, quam quo momentum eius fluxui oppoſitum inducamus ab oppoſita, & maxime auerſa parte, vti hæmorrhoides ſunt, ſanguinem mouemus, reuera enim ſuperna pars os eſt, inferna vero, quæ excrementum emittitur, præſertim vero id commode fieri poterit, quod ſanguis minus perfectus inde educitur. At dicit Doctiſſimus vir, quod expertus eſt, miſſo inde ſanguine ſomnum B non modo non minui, ſed potius conciliari, & ea ratione id euenire quoniam ſanguis earum partium terrenę potius, & ſiccioris naturæ eſt, & ad ſomnum prohibendum accommodatus, ſi intus retineatur, contra ad eum conciliandum, ſi exhauriatur. Animaduertat hic Doctor quod nos auertendo ſanguini incumbimus hoc opere, ne morbum augeat illuc pro terrore attractus, cuiuſcunque generis ille ſanguis ſit, vel ſquallidus vel humens neque enim ſomnum vel vigilias per ſe, & primo hic metuimus. Sed apoſtematis incrementum, quod ſæpe in locum ſomni vigilias poſſet inducere, & tamen hominem necare.

Fidentius autem illum mitti in hoc homine poſſe & neceſſitate maiori debere; quoniam cõſueuit per C illas expurgari, quod & minus nouum naturæ tollerabilius erit, & conſuetam afferens exonerationem vtilius, eo maxime quod detentus inde ſanguis grauitatem morbo certiſſimam induxit. Non ego dubito Hemorrhoidum prouocationẽ minus poſſe ſomnum abigere cauſa leuata, quam vigilias per ſuam auerſionem cauſæ vigilias facientis. De cucurbitulis propoſitis ita ſtatuo, quod cum multum pituitæ in medio corpore eſſe ſtatuerim, mali pituita a locis coctionum in quibus poteſt modificari, & a ventribus, & vaſis magnis ad anguſtiores meatus traheretur, ſic enim & crudior maneret, & obſtructa magis putreſceret, propterea cucurbitulas credo in eũ ſenſum fuiſſe propoſitas, vt poſt totius corporis pu-D ritatem affigantur vel ſummis clunibus, ſummiſque humeris dẽtur ad maiorem refractionem, vim enim habent maxime attrahendi vnde a capite materiam poterunt auertere. Venas ſub lingua non inciderẽ, quoniam prope cerebrum minus metus a ſanguine mihi ſit.

Quibus modis pituita e medio corpore exturbanda ſit obſcurum nulli medico eſt. Clyſteribus ego benedictam inijcerem quę Hermodactilos Eſulam, & Turbith habet, cum actioribus medicamentis, ſcammonij & portionem. Imponerem Hyeralogodion, incoquerem acriora, atque ei purgantia vſque ad colocinthida nu dum Agarici cortices Mercurialem, Centaureum pulegium, & ſimilia. Pilulis vterer cochijs præſertim. Interea frictionis ad-E hiberem non ſolum extremis, ſed medio etiam eas non vererer, quoniam non tanta attrahunt, ſi lentæ fiant, quam diſſoluunt ſi diuturnæ fiant, & coctionem iuuant.

Sale & aceto extremis partib. adiecto, quod ſomnũ fugare ſolet, ligamenta quoq; non negligerẽ. Occipiti propoſitũ cauterium apponerem & non perfecte corpore expurgato, nã non mihi videtur, ſi ferro candenti fiant multum attrahere. potius robur conciliare & exitum diuerſum materiæ facere. Corpore vero purgato caput multis in locis vrerem, vlcera non permitterem, niſi vnum, aut alterum, ſic enim caput exſiccaretur, columbos viuos per dorſum diſſectos capiti infererẽ, aut etiam gallos gallinaceos,

caput intingerem primum oleis ſiccantibus, & caſtoreo cum aceto ſquillitico, cum aurea Alexandrina, cum oleo colocinthidis, adigerem ſinapiſmata. Palatum & ſub lingua iungerem ijs, quæ idem præſtarem ex ſtaphide agria, ex elleboro albo, ex Mithridato. In nares inſufflarem (corpore primum expurgato) quæ ſternutamenta mouerent, vt puluerem amaraci, vt acetum in coctis acrioribus, vt pipere, pyrethro, origano, nigella, & alijs ſimilibus.

De ratione victus res clara eſt, extenuam, & tenuis eſſe debet, quare neſcio an panem ex iure elixatum darent libentet cum luteo oui craſſi namque generis ille panis eſt, & lentorem magnum habet, quem oui quoque luteum quamquam minorem ex auiculis bene percoctis ego iura compararem, & ex pullis gallinaceis cum quibus ſi luteum oui darem roſaceũ acetum permiſcerem. Quod quamquam mouendo fluxui momentum addere videatur, tamen plus ſiccando, & extenuandis humoribus commodi afferet & in roſarum minus moueret. quæ mihi ſatis multa videntur, quando cum ſapientiſſimis viris mihi ſermo eſt.

Neſcio qua die morbi breui extinctũ eſſe audiui.

Ad Sereniſſimum Gulielmum Mantuæ D. de tuenda eius valetudine.

CONSVLTATIO CCCCXXX.

Sereniſſime Dux.

QVando ita tuæ Celſitudini placuit ego debeo, quod chariſſimum in vita habebo ſemper ſubire hoc onus ſcribendi, quæ ad tuam valetudinem mihi videtur opportuna, alioquin forſan de re tanta nunquam. Faciam ergo hoc pro maximo meo erga T. C. & maxime debito ſtudio libẽtiſſime quotieſcunq; ab alijs mihi fuerit indicatũ & conabor efficere ne vnquam in me quidquam negligentiæ experiare, in præſentia vero pro tempore ſic quo potero breuius me expediam. Ex his quæ a me viſa, quamque ſumma fide, & perſpicacia a Medico T. C. mihi expoſita ſunt, & quæ tandem T. C. mihi ſcientiſſimo narrabat, ego videor intelligere primum quidem de capite, quòd ipſum ab ortu, & ſuapte vi calidum ſemper, & humidum fuit, quemadmodum & ingenij acumen, & celeritas omnium cerebri actionũ, & ſomni modus interruptus, & longus declarant: & quòd idem caput nunc opus ſui caloris fere oſtendit materiam a ſubiectis partibus nimium attrahendo, & pituitam ſi recte memini quandoque ad ſalſum ſaporem adducendo, non æque eam concoquendo, conſumendoue, quoniam infirmius propter largiorem humiditatum affluentiam factum eſt.

Deinde de viſceribus, quòd cor ipſum quoque calidius eſt natum, nihilque mutatum niſi quantum ætatis ratione fieri conſueuit, ſic a 35. anno hucuſq; in calore moderatius euaſerit, quamquam corpore ſuo, & habitu per ætatem facto firmiori, calore quoque acriori aliquanto, & duriori exiſtere videatur, quod caloris genus maxime a corde toti corpori cõmunicatur. Iecur verò, vt ex corpore bene nutrito, & bene colorato intelligitur eo calore eſt, qui magnus cum ſit, & a cordis calore ſuſtentatus, tanto tamen humido eſt inuolutus, vt per ætatem corpus extenuare, & colore pallido afficere nequierit, quod fere accidit corporibus, quæ calorem vehemẽ-

A tiorem nacta ſunt, ſanguis enim ſuperantia caloris tandem ſicciori fit, & ita pallidior, aut acrior, carnes vero cum eo calore etiam minus nutritæ cernuntur. Iecoris ergo & venarum calor complexione multæ humiditatis continetur, quæ ſpatio ætatis conſumi non potuerit, ita etiam num vigens bonum colorem conſeruat, & bene nutrit calore ipſo potius per ſpatium ætatis retracto, nec ita multum conſumente, vt priori ætate faciebat, qua ideo minus plenæ carnes corporis exiſtebant.

Huic rei plurimum quidem etiam ratio victus cõtulit, ea tamen non ſatis per ſe valuiſſet, multorum enim calidiorum hominum, vita quieta & lauta eſt, quorum corpora nihilominus tenuia ſunt, quæ ſane eo minus id potuiſſet in iſthoc corpore, quòd in ipſo B tantum ſuccorum per vrinas ſemper excerni conſueuit, quantum cuique corpori extenuando ſatis fuiſſe videatur, tantus ergo fuerit iecoris humor quantus & iecoris, & cordis calorem delinire potuerit.

De ventriculo etiam coniectura eſt, ipſum humidiorẽ exiſtere, ea verò eſt. qm̃ non exigua potione ſępius repetita ſitim extinguat, verum contra potius altera, aut tertia aliquanto pleniori. Ac quamuis non ſæpius in die, ſed ſemel tantum aluus deſcendat, ea tamen ventriculus humidior indicatur quoniã mollior eſt, quæ ſane niſi materia ſibi à Renibus ſubtraheretur forſan ſæpius in die deſcenderet, forſan etiã conſuetudine intra eos fines continetur quod fieri experientia docet, de Renibus pariter iudicium certum videtur, quòd ſint humidiores, calidiores verò C multo, non ſolum quoniam iecoris & venarum vim ſolent participare, ſed quoniam tam multum materiæ à corpore attrahunt, remittuntque quòd quotidie cernitur. Partibus ergo ex quibus medij corporis natura conſit, humidis conſtitutis non eſt mirum, ſi illud bene nutritum, & bene coloratum exiſtat. At eminentibus partibus, qui artus ſunt, quoniam cum medio corpore non conueniunt, propria obſeruatio & cõiectura attribuenda eſt, ex quib. maxime crura ſicciorem naturam, & toti corpori contrarium ſunt ſortita, vt eorum tenuitas, & articuli minime confuſi declarant, in quibus venæ quoque iecoris vim ſequi à partium ſqualore prohibitę tales ſunt, quales effectæ à partibus ſunt, nempe anguſtiores, nõ latæ, ſicut D ſi calidum, & humidum iecur ſequutæ extitiſſent, ita non iecoris, ſed propriarum partium natura nobis indicare coguntur, Neque verò admirabile eſt membra eiuſdem corporis tam diſſimili genere eſſe, cum id quotidie videamus, viderintque longe ante nos, qui in hac profeſſione ſummi authores nobis extitere, minus autem in eo corpore, in quo tanta eſt partium diſſimilitudo, vt vel nares, pars minima ipſæ conditioni capitis, cui proximę & maximæ cognatę, ſunt, contrariam conditionem teneant, ac ipſæ tenues ſint, cum caput tam bene nutritum cernatur, quorum crurum ſqualorem alterum humidum naturam oſtendit. Diſſimilis natura virium imparitatem habet, quare cum partes extremæ minus nutri- E tæ & minus robuſtæ medio corpore ſint, neceſſario à medio corpore ſuperuacua demiſſa excipient, neque viribus ſuis infirmis ei reſiſtere valebunt, itaque niſi aluus bene reſpondiſſet, niſi Renes tantum excrementorum exportaſſent, nimis certè multis laboribus hæ partes obnoxiæ fuiſſent.

Quæ profecto cum minus materiæ hac ſua infirmitate in ſui alimentum conſumant, quam quantum medium corpus & venæ humidiores parent, neceſſario multum humorum ſit reliquum ipſi corporis nutritioni, vnde viſcera onerentur, & calor naturalis hebeſcat, ſic toto corporis ambitu optime cõcoquere valente ad ſui alimentum & pinguedinem in medio tamen corpore crudiora excrementa, verſantur, quæ á renibus emiſſa vt vt ereantur, generа-

Digitized by Google

neratione ſanguinis & adminiſtrationi coctionum minus officiunt, ſic nutritio corporis retinetur.

Quod ſi faciant Renes tanta recrementorũ crudorum congeries breui intus exiſtat, quanta nõ ſolum viſcerum munera ſed totius etiam corporis nutritio impediatur, & uis vtriuſque caloris opprimatur quæ res etiam atque etiam animaduertenda eſt, & omni ſtudio a nobis prohibenda.

Facile igitur fuit, vt huius generis corpus a quocunque ſibi grauioris genere crudum humorem acceperit, vt ventriculus eius crudi humoris particeps fuerit, & ſub illius contagione refrixerit, cruditates inde effecerit. Vt caput per calorem ſuum vehementius attrahens a cruditatibus multum per venas acceperit. Iecur commeatui ſuccorum ſubiectum ab eorum craſſitudine impeditum fuerit, illos ſic remorantes torrefecerit, inde ad cutem fœdandam expulerit, quandoque capitis nunc brachiorum, quandoque per caput ad oculos etiam promiſerit. Renes eo aſſiduo crudorum humorum traiectu languidiores euaſerint, meatibuſque ſuis eo lentore oblinitis lubricos lapſus præſtiterit & copia etiam latiores effecerint. Extrema infirmiora multum recrementorum ſua imbecillitate admiſerint, & cutis, quod torreſieri in medio corpore cæperit, longo poſtea ſpatio, dum traijcitur, ad ſummam coctionem adductum in ſe ipſa collegerit, impetigineque certis locis affecta fuerit, tota verò ob mali ſucci abundantiam, & facile exulceretur, & difficillime ſaneſcat, præſertim in ipſis extremis, & maxime pedibus, ad eos præterea, quod ex crudo, & craſſo humore in craſſum anhelitum effunditur facile delabatur, tumoremque efficiat. qui quod ſiccæ illæ partes ſint & anhelitus per ſe cito ſoluitur facile, & ſine ope medica ſæpe diſcutiatur.

Ad ea denium, quę ſupra conſtituta ſunt, ſequitur abundans deſtillatio, quæ per os eijcitur, cerebro nimirum non conſumente, quod totius capitis calore abunde nimis fuit attractum, mitto, quam facile febres partim breues, partim longæ potuerint excitari; Nunc enim, quæ hoc tẽpore moleſta ſunt, quæque metuenda videntur, examinanda ſunt, & procurandum, vt corpus ab illis quam tutiſſimum euadat. Quorum illud primum occurrit, quod ambulatio impedita eſt, vnde corpus minime queat exerceri, ſicque incommoda multa valetudinis videantur imminere. Deinde illud perſpicitur periculi a Renibus, ne ſi corpus, vt faciunt, in poſterum non expurgent multo grauiora detrimenta contingant quibus pro certa ratione occurratur prius diligenter exponenda ſunt. Illud a renibus periculũ eiuſmodi eſt, quòd ea materia detineri poſſet non ſolũ ſibi ipſa viam obſtruendo ſed Renibus eam aut minus detrahentibus, aut nimis arcte complexis, aut etiam nimis exſiccantibus, ex quo calculus, vel aliud aſſimile exiſtat, nec poſſit inde deturbari. Materia ſibi viam occludet ſi craſſior & glutinoſior euaſerit, Renes eam non detrahent ſi ipſi impenſius refrigerentur. Nimis arcte eam complectentur, ſi adſtrictiores fiant. Eam vero nimium exſiccabunt, ſi aut calidiores aut certe ſicciores euadant. Sicco enim corpore cuiuſq; partis facto illius calor & acrior, & ſiccantior exiſtit, & valentius exurit.

Verum corpore malis humoribus conferto dum Renes ipſi male habent, tandem poſſet onus omne corporis in illos deuolui, & illis peſſimum mali genus afferre. Deambulationis impedimentum ab infirmitate pedum, a materia in ipſos delabente, ab vlceribus identidem ibi erumpentibus, a dolore, quem vnguis contortus ſubiectam carnem figendo inducit.

His iam incommodis ſic videtur occurrendum, ac de deambulatione ſtatuendum, quòd quamquã A illius facultas omnino reſtituenda eſt, ipſius tamen exercitatio cruribus naturæ debilioris eſſet aliena, & ſemper ipſis incommodum allatura; vt malum aliud exercendum genus quæris quale nimirum nõn in Rheda propter renes ſed in doctica, & omni alia geſtatione fit, quale etiam motu brachiorum poſſet inſtitui, quemadmodum pila aliquando grauiori manibus apprehenſa ad ſignum iacenda, quod etiã ſedendo fieri queat. ſuper longam menſam pilã cõtorquendo vel manubrijs eandem tractando vt cũ vel ad ſignum eſt impellenda, vel in alias colludentium pilas propulſandas vi dirigenda.

Vbi ſi ſella, in qua crurum commodo ſedetur, pilis ſubiectis inſtar rotarum inſiſtat, quo circum agi & impelli vndique poſſit, non parum virium exercita- B tioni accideret, quoniam ſedendo proprijs manibus poſſet impelli ſella quocunque oporteret, ſicque brachijs exercitatis multum auerteretur excrementi in pedes dilapſuri, ſic pedes defenſi in dies euaderent meliores, & magis idonei ad ambulationem, & quidem commodius, ac certius ſi paulatim in dies partim inſiſtendo partim incedendo ſemper magis aſſuefierent.

Quorum exercitatio eo magis quærenda eſt, quo Renes ſedendo prius habere cõſueuerunt, quidquid enim ad pedes traheretur, ſic dum ſolius labores in renibus ſtagnat. Qui etiam pedes interea ſuæ curatione non eſſent deſtituendi, ſed, vt ab vngue incipiam ille pinguibus illitionibus molliendus, & raſura medij ſui corporis extenuandus explananduſque C eſt, & ſic digitali plumbo etiam dirigendus, quod plumbum eminentiori ſua parte ad carnem vngui obnoxiam aptetur deprimendam, vt ab vnguis infeſto acutoque faſtigio remoueatur, & ſubiectis puluer ribus exſiccantibus inducetur. Vna vero certe attenſione ſui medij corporis vnguis ſolet ad medium debilitatum corpus contrahi, & ſuis lateribus relinquere pedum autem tumentia, & vlcera eorundem ſic curarem vt ne *ſιυματα* pedes, facerent ſua conſuetudine deteriores, neque tamen ab illis vi repellerentur adeo, quod ad internas pedum partes compreſſa recederent, aut ad medium corpus debiliora vt Renes ſunt cum maiori periculo, reuerterentur. Quapropter remedia ego potius exſiccantia, quam D reprimentia deligerem, quæ & eam materiã vdam conſumerent vlceraque delerent, & pedes quantum fieri poſſet in ſua temperie naturali, hoc eſt, ſicciori tenerent, cuius generis nonnulla infra adſcribam, nam etſi phyſicis T.C. ea ignota non ſunt, noluĩ tamen videri debitum laborum ſubterfugiſſe. Interim ad Renes me conuerto, qui ſane, vt conſtat, ita tractandi ſunt, quo robur quidem iuſtum retineant, caloque eorum modificetur, ut ne adſtringantur, refrigerentur, exſiccentur ve impenſius. Humoris potius crudi occaſio ſubmouendo, & coctiones omnes iuuando, quocirca ego aquas Thermarum non ſolum eo nomine timerem, quoniam in corpore præ pingui earum magna commotio tuta non eſt, ſed etiam, quoniam earum pauciſſimæ ſunt, quę nõ valE de exſiccent, qua cauſa maxime Guaiaci quoq; vſum extimeſcerem, quo & Renibus propter ſiccitatem, & toti corpori propter pinguedinis colliquationẽ maximè officeretur, quorum loco ego potius acciperem, quæ leniter abſtergendo, incidendo, & placide refrigerando Renes ab eo mucore, quo ipſi habitu ſolutiori, & lubrico ſunt, liberarent, ſuoque robori recipiendo idoneos facerent. Maximum verò auxilium ab illis ſperarem, quæ ad tollẽdas cruditates opus iecoris, & ventriculi iuuarent, qualis eſſet ratio victus, quæ nihil materiæ niſi facilis coctionis, & tenuis, ac boni ſucci haberet. Radix chinæ à quodam fuit propoſita, quæ à nonnullis reprehenſa eſt, quia dicitur corpus pingue reddere.

Digitized by Google

Ex quo ego neceſſarium exiſtimo vti omne genus cibi glutinoſi, craſſi, duri, & crudioris remoueatur, quemadmodum panes ex farina nimis pura quã florem farinæ vocitant, quemadmodum carnes quadrupedum præſertim grandiorum, & auium quoque grauiorum omnium denique vetuſtiorum aut otioſorum animalium, vt pariter capita, & glandulæ, Renes, inteſtina, & omnia viſcera, ex quibus vnius gallinacei iecur & teſtes ſunt tamquam boni recipiendi, ac ſi pinguioris corporis ratio vna, & bilioſorum humorum habenda eſt, omnis etiam pinguedo erit euitanda. Caſeus in craſſis, & glutinoſis eſt, & eo magis cum in iuſculis reſperſus ferbuerit, Vetus etiam bilioſi & mali ſucci. Oua nimis cocta in eodem genere ſunt, piſces item omnes maiores, & glutinoſi, ac duri, & conchilia præſertim carnis durioris, nec minus cætera exanguia omnia.

De leguminibus nil dicam re ſatis per ſe odioſa, dicam de fructibus quorũ cruditas ſi qui ſint, quòd nutriãt vt caſtaneę, amigdala crudos humores creat, reliqui ſi coquantur nondum tamen humores bonos pariunt, nimis auſteri cum eo Renibus dicta cauſa infenſi erunt, vt cydonia & quædam pyrorum genera. Vuæ ſi paſſæ ſint facile laudari poſſunt, Ficus, ſi acidæ, & particulatim inciſæ, in aceto macerentur, tunc Renibus & iecori deobſtruendo ſunt apprime vtiles. Pruna & fugaces fructus non probes. Amigdalæ totæ aſſumptæ ſolent materiam valentius ad Renes incitare, lac ex illis expreſſum erit, potius, quod etiam ex ſeminibus Melonum fit, & commodũ Renibus expurgandis fuerit. Melones ipſi in eos ventriculus male concoquat non valde timendi ſunt, vt neque horarij fructus, modo adhibiti, in quibus Fraga numerantur Renibus vtilia iudicata. Piſtacia iecori aptiſſima, Renes videntur irritare cum ad meatus ſeminis, qui Renibus cognati ſunt impetum habeant. Cardus & cinaca idem virij habent, & acrius Renes feriunt, & bilem augent. Caſtaneæ in duro & craſſo genere ſunt.

Ex herbis paucæ tutæ ſunt, & forte nullæ præter Endiuiam, Borraginem, & Bugloſſum, lactuca enim capiti omnino oberit. Ergo de cibis tenuis tantum materiæ ſunt deligendi, Tenuis enim materiæ cibus, cum corpus exerceri nequit, ei non tenuem ſed mediam nutritionem prębet & ſatis alit, eapropter ptiſana, piſcibus minoribus, & optimi generis, qualis præcipue Thymi & carpiones ſunt, carpiones nõ ij, qui cyprini generis ſunt in Germania carpiones dicti, ſed quæ Veronæ carpiones vocitantur auiculis, turdis, perdicibus, attagenis, columbis, & pullaſtris gallinaceis veſcendum. Neque verò abſtinentia ſatis tuta eſt, qua ſolemus errorem in craſſis eſcis & intẽperantijs commiſſum emendare, quoniam ſub abſtinẽtia non ſolum in caſu noſtro pinguedo in malũ ſuccũ funderetur, & Renes incaleſcerent, ſed crudi humores, qui craſſi admodũ, & lenti ſunt, ad alendũ inepti cũ ſunt, per abſtinẽtiã duriores, & magis glutinoſi fiũt, bilioſi verò magis exuruntur. Pituitæ genus quoddã ſalſum euadit, & ventriculus malo ſucci genere alitur, ac malo habitu recepto, viribuſque conſumptis peior fit, atque ſubſequentem cibum vel moderatiſſimum non concoquit vt Hippocrates auctor eſt, & ratio naturæ rerum docet. Aluus, præterea quę mollior ſeruata certiſſima cruditatum pericula auertit, ſub abſtinentia durior fit, & adſtricta, ſic homo incõmodis multis obijcitur. Potior ergo cibus tenuioris generis modo etiam largiori acceptus ad iſtam valetudinem.

Ad quam potiones non aquæ probantur, ſed vini, & eius quidem tenuis, & minime potẽtis quod cum per aquam frangendum, & tenuius reddendum fuerit, illa certe igne prius ferbuiſſe debet, quo purior & tenuior euadat. Atque hæc de materiæ genere ſub- A miniſtrando, ne humores crudi, craſſi, & glutinoſi gignantur, quæ vti belle concoqui poſſint, dum in ventriculo conficitur, quies corporis, & animi interea ſeruanda eſt, maximeque ab ira cauẽdum, quoniam & crudum cibum effundit & Renes calfaciendo eorum attractum incitat.

Verum viſcera quoque ita comparanda, ne craſſos eiuſmodi humores, ex quantumuis bona materia efficiant. Tum autem ventriculo, & capiti conſulendum, idque ita faciendum ne Renibus officiatur. Imo illorum quoque præcipuè ratio habenda. Quare in medicamentis ad ea præſtanda Agrimoniũ mihi probaretur, Betonica, cetrach, adianthum, Radix dulcis, gramen, Eryngium, lychon, Nymphæa, Verbenaca, & ſimilis generis alia, quæ nullo incommo- B do beneficium propoſitæ ualetudini poſſunt afferre, in his quoque Radix propoſita à nonnullis eſt. A ventriculo quoque, quod in dies congeritur crebro deturbarem, quod, vt dixi, per abſtinentiam non poteſt tuto emendari, neque, quibus fiat, ignotum vlli phyſico eſſe poteſt, ea certe pro tempore varia ſunt deligenda.

Ego ad corporis humiditatem leniter conſumendam, & cruditatem deducendam valde idoneum video, quod T.C. præſtantiſſimo Medico proponebã, ipſum nempe polypodium, quod experimur vel in infantibus leniſſimũ forteque guſtui non eſſet odioſum, & multis modis poſſet aſſumi aut in iure incoctum, & eo percolato, aut cum beta & alijs herbis acceptum. Verum hic mihi non eſt integra vitæ ratio C deſcribenda, quando apud tuam Celſitudinem præſtantiſſimi Medici ſunt, propria tantum ratio meæ ſententiæ fuit exponenda. Vnde ipſi ſi quid probare poſſint, videant, quare nonnullis expoſiſſ, quæ incocta in pedum lotionibus vtiliter omnino eos detergere, & ſine adſtrictione exſiccare ſalubriter ac mederi certo eorum vlceribus poſſint, finem faciã, pedes certè lauandi ſunt, ſordes enim expurgari ſalubrius habent, ad eorum autem mala nonnulla incoqui in leniori lixiuio debent, ex quibus eſſet, Androſæmon, Ebulus Galio, Liliũ, Betonica, Millefolium, phęnix ſyderitis illa prima F. quæ videtur tamquam ſaluia quędã agreſtis, Caries lignorum, Sambucus, Rhamnus, Nitrum, Salis flos, ſarcocolla, recrementum ferri, & ſimilia, quæ nimis multa ſunt, nec eſt ne- D ceſſe deſcribere, quæ etiam in aqua vitæ macerata ei vim ſuam traderent, illa vtiliter pedes perfunderentur. Quod reſtat ſupplex te oro Dux Sereniſſimẽ vt me in tuis habeas. Ieſum ego Opt. Max. præcor, vti te feliciter regnantem conſeruet.

Sereniſſimæ T. C. Dedictiſſimus
Chriſtophorus Guarinonius.

Tertio poſt anno correptus interijt. Cadauere aperto Renũ alterum corruptum penitus inuenere.

E

Num mittendus iterum ſanguis in febre diuturna pro Archipreſbytero Opẽani.

CONSVLTATIO CCCCXXXI.

Viri Doctiſſimi in veſtra hac controuerſia ego non ſum idoneus iudicium interponere, id tamen non poſſum recuſare ſic inſtitutis noſtris cogẽtibus. qua in re vnũ animaduerto, in quo video vos conſentientes, nimirum quòd febris hæc tribus iam diebus remiſſior inuenitur, quæ ægrotũ iam 34. dies vexat,

vexat, quæque tanta fuit, vt præ maximo ſuo æſtu ſanguinem iam conturbaret, & in putredinem eius ichorem adduceret, & maculas in cutem emitteret, poſtea mitior facta hucuſque traxerit, quæ paucis ab hinc dieb. ferè integrũ illũ totos duos dies reliquerit, ac ſubinde reuerſa ſatis valens iterum remitti cęperit, hoc verò prædicto, & viſo quòd vos inclinare morbum iudicatis, ego credo me poſſe ſtatuere ſanguinis miſſione iam locum nullum habere.

Nam materia iam deuinci à natura, & ſeparari à ſanguine cæpit, vt à ſanguine illa nutriri amplius non queat, à quo iam ipſa ſeiuncta eſt, & à natura coercita, & frenata. Siquidem mittendi ſanguinis neceſſitas, ſine qua nunquam certe mitti deberet, cum vires nunquam ſint ſine neceſſitate affligẽdæ, neque illis alimentum ſubtrahendum, illa in metu à ſanguine poſita eſt, hic verò in declinatione morbi motum non facit, quare credo iam vos in eandem ſententiam de ſanguine deſcenſuros ambos, cum inclinare morbum ambo exiſtimatis. Verum eſto morbus non inclinet, ſed poſt hanc remiſſionem duorum dierum ſit grauiorem modum ſubiturus, quoniam materia quotidie generetur, & craſſa etiam ſubinde paretur ijs ſpatijs ad putreſcendum.

Ego rurſus ad ampliorem conſilij & cautionis rõnem confidere, quòd metus à ſanguine nunquam facilè in eo ægro eſſe poteſt in quo vires non ſunt validę, itaque non ſolum nos impediri ſanguinem mittere, ſed ne poſtulari quidem ipſam ſanguinis miſſionem poſſe, nam ſicuti valentes vires omnem cruditatem excludunt, & omnem bonorum humorum, & ſanguinis carentiam, vnde viribus valentibus ſanguis iuſta multitudine poſſit ſemper aliqua parte concedere in morbi incrementum maxime cũ morbus putredinem, & febrem habet vtramque trahendi vires habentem, ita cum illæ languentes ſunt, non ſolum ſpirituum exiguitatem, & ſolidorum aliquam intemperiem, ſed ſanguinis etiam carentia indicant, qui ſi adeſſet iuſta copia bonus neceſſario eas ſuſtentaret, imo illis caſu aliquo propter ſolidorum intemperiem languentibus, & propter ſpirituum conſumptionem factis minoribus neceſſario ſanguis breui in malum genus humoris declinat, & niſi à principio ſubito fiat eius detractio aut vires ſuffocabit, aut in peſſimam putredinem in malos prius humores conuerſus delabetur, quod diu cum vita trahi & ſub longis morbis eſſe non poteſt, ſub quo nunc nos ægrum noſtrum videmus, qui languidus penitus eſt, ſi loquutionem, ſi motionem, ſi pulſum reſpiciamus, & etiam corporis conſumptionem. Ait vir doctiſſimus quòd pulſus eſt magnus, & vehemens.

Ego diligentiſſime tetigi, & ſenſi eſſe paruum certe, & imbecillum, quapropter ſi diuturnũ morbum quoque dubitamus, quemadmodum hactenus vires infirmauit, idem certius faciat in poſterum, ſin breuis futurus eſt, iam inclinat, & miſſio ſanguinis neceſſaria non eſt. Diuturnitas morbi ſemper craſſitudinem humorum ſui cauſam habet, ſemper à ventriculo accipit duratiorem, ergò & pituitam, & cruditates, vnde Galenus præcipiebat ventriculum in longioribus febribus præcipue eſſe fouendum, quæ cruditates miſſionem ſanguinis prohibent, quoniam infirmas vires faciũt, quales in hoc ægro videmus, qua namque ſede cruditates ſunt, ibi ſanguis eſſe deberet, vbi illæ ſunt, ſanguis eſſe non poteſt, quare illam continentes partes non ſolum onerantur, ſed ſpiritu, ſed alimento, ſed propria temperie calore, & natura priuantur, nam ideo ſpirituum malo, & crudo anhelitu cruditatum vtuntur, loco alimenti materiã alienam, & oneroſam in ſeſe recipiunt, loco caloris natiui, qui propria partium natura eſt frigus, aut acrem calorem & liquãtem nempe naturæ corruptionem. Pręterea miſſio ſanguinis non tollit obſtructio-

A nes, vt Galenus exponit, quare eo detracto vires deſiderantur quibus obſtructio ſubmoueatur, quæ in longis morbis ſemper durior, ſemper à ſanguine remotior eſt, & miſſo ſanguine viribus ſępè neceſſarijs deſtituitur, durities namque emolliri non poteſt, niſi affluentia humoris tenuis, quę cum diuturnitate exſiccata & exuſta ſit, non poteſt ad meliorem ſtatum reuocari coctionis, niſi per ſanguinis admixtionem, ita non ſolum à ſanguine in hoc morbo metus eſt, ſed auxilium expectatur, non ſolum propter metum eſt detrahendus, ſed propter ſpem retinendus, & recreandus, quare conſilium ego totum conuerterem ad obſtructiones amoliendas cum ſyrupis valentioribus, poſtquam purgantia pluries accepit, & exhiberem ſyrupum acetoſum diarrhodon cum ſyrupo
B de Cicorea Nicoli aucto etiam Rhabarbaro. Dicebat Vir ſummi ingenij, & eloquentiæ, quòd Galenus in omni morbo magno viribus cõſtantibus vnis pueris exceptis ſanguinem mittit, imo venam ſecat, ego adijcerem, & bene facere concedo, nos vires non habemus, ſi quid per vires ille intelligat ſpectemus, illas nempe, quas adeſſe non putat, cum cruditas vlla ſubeſt, nos autem quotidie videmus corpora cruditatibus referta pulſibus firmioribus, quam ſit hoc noſtrum, Ait quòd in primo Aphoriſmorum Galenus ex miſſione ſanguinis vſque ad deliquium animi refrigerationem ſequi ait in vehementiſſimis febribus, & quòd longe facilior ea refrigeratis ſit ſequutura in febre hac minori. Credo equidem refrigeratio-
C nem ſubſequuturam, cauſam tamen febris, & noui peſtilentioris grauiorem euaſuram alimento virium, & ſpirituum detracto, & calore ſolidorum fracto, cruditas, & humor febris cauſa vinci, & coerceri amplius non poſſit, & calore naturali occupato vita extinguatur, putredo certe increſcat & febris. Ait etiam quod Galenus 11. Methodi profert, quod in omni febre putrida viribus conſtantibus mitti ſanguis debet. Dicit κάλλιον eſſe ſanguinẽ mittere eſto κάλλιον dicat neceſſitatem ego reliquum ſententiæ ſubiungo id in principio eſſe.

Nos verò in eo non ſumus, ne dum vires integras non habemus. Sic ego exiſtimo viri doctiſſimi neque de miſſione ſanguinis poſſum cogitare aliter, de reliqua parte curationis vos decernatis in dies.

D

De febre cum deſtillatione in pectus.

CONSVLTATIO CCCCXXXII.

DOctiſſime Vir, vt potui ex tuis literis cognoſcere, iſthæc ægra a febre continua vexatur, & a deſtillatione in pectus, & in ventriculum ſatis copioſa. De febre ſuſpicio eſt, ne iam habitum cordis occuparit non ſolo ſuo calore, ſed ſqualore etiam, quod ſæpe ſolent oculi ſua cauitate indicare, vidi enim corpora admodum ſqualida diuturnis febri-
E bus effecta, quibus cum oculi nõ eſſent caui redditi febre liberati Rhabarbaro poſtea ſe renutrierant, contra nullum ego niſi in febribus acutis vidi renutritum, cui oculi valde caui eſſent facti. De deſtillatione autem minimè dubiũ eſt, eam demiſiſſe multum pituitæ in thoracem, quæ ibi concaleſcendo cor igneo ſuo calore afficiat, & tenuitate ſua aquoſa quę a putredine conſumi nequit ſudores nocturnos mouent, quo quidem aquoſo humore ſæpe ſub his malis ſolet thorax quaſi hydropem in ſe recipere, ex quo ventriculus etiam propter vicinitatem percipiat refrigerationem cum ea, quæ a deſtillatione in eum obſcure defertur.

Hic eſt præſens huius mali ſtatus, ex quo, quid futurum

Digitized by Google

turum ſic, videre quoque poſſumus ſi vires conſtarent, quod creditu difficillimum eſt, morbus longũ ſpatium poſtulat, vt ſuperetur, quoniam materia frigida & craſſa eſt, & in loco, in quo ſolet diu manere ſine concoctione, & a quo difficulter extrudi poteſt, Morbo verò tantum ſpatij poſtulante viribus autem, vt ex defectu nutritionis intelligitur, minime valentibus, metus eſt ne vita prius opprimar.

Quapropter ſi quid nobis agendum eſt, inprimis vires ſunt nutriendæ, tum materia ad alimentũ, & ad excretionem comparanda, tum autem ventriculi frigori occurrendum. Quibus ita conſtitutis eſſet neceſſe in ratione victus habere, quæ cito nutrirẽt, humores tamen craſſos non parerent minimeq; ventriculum refrigerarent, veluti priſana in bono iure gallinaceo cum aniſo vel ſeniculo cocta, quo vis ipſius ad expurgandum pectus opportuna maxime, iuuaretur, etiamſi cum ſaccharo condiatur. Lac aſininum idem efficeret, ſi cum multo melle commiſceretur, a quo ego non vererer obſtructiones, quas ſolet iecori lac afferre, & quòd generis tenuioris eſt, & quòd melle conditum, & item quòd non in ſedes humoris ſebrem facientis eſt, verum in thorace conſtituta.

De eo cibo qui ſolet parari ex teſtudinibus, & & cochleis nihil dicam, quoniam ab eius glutine, & genere exangui potius tarditatem nutritionis & cumulum pituitoſi humoris, & cõcretionem maiorem vererer, lutea ouorum cum ſaccharo multo condita mihi eſſent probatiora & carnium pullorum gallinaceorum contuſum, cum quibus amygdalæ contritæ vtiliter componerentur.

De potione ea moderatio habenda eſt, ne dum celeritatem coctionis, & nutritionis a vino quærimus, motum humoribus inferamus eoſque cum in caput ad deſtillationem incitandam, tum in pectus ad febrem, & anguſtiam ſpiritus augendam commoueamus, ita & pro neceſſitate virium alendarum, & pro incommodo inde metuendo agendum eſt, & id Medico prudentiſſimo permitterem, quoniam abſens hoc neque diſpicere, neque determinare queo.

De medicamentis parantibus princeps betonica mihi videretur, & ſtæchas, hyſſopus proximè ab his laudanda, & Radix dulcis, mel roſaceum, & oxymel non prætereundum vt neque bugloſſum, aut borrago, aut endiuia, aut violæ quo febris quoque damno ſuccurratur, quibus temperantibus reliquorum calorem ipſum helenium quoque poſſet conſociari, & multo magis ipſa ibiſci radix cum radice farfaræ, cum ordeo, cum paſſulis, cum amygdalis, & alijs eiuſmodi. Detrahi autem materia poterit maxime agarico in iure aliquo non percocto ſed macerato ne nimis ſtomachũ moueat quod, ius haberet ea, quæ thoraci & ſtomacho eſſent vtilia quidam eo priſanam parant ſatis vtiliter. Polypodij quoque eſſet opportunum cum paſſulis, & radice dulci paratum. Pilulę peſtilẽtiales Ruffi iniecto agarico nõ contra prætereundæ, quibus valentiora ego non requirerem, ſed iiſdem ſępius repetendis manerem. A capite quoque per maſticationem idem facere vellem. Motui præterea humoris occurrerem cum ijs, quæ dicuntur illum ſiſtere, vt pilulis de cynogloſſa ante ſex menſes confectis, & ſub ſomni tempus a granis 20. vſque ad ℈. 1. darem, quas mirifice facere expertus ſum. Idem de Philonio Romano facerem recte & ante ſex menſes parato, atque ad eundem motum reprimendum, coercendumve condita ad id valentia præberem, vt ex roſis, & violis malua cum paulo florum roſmarini, aut ſaluiæ. Ventriculo inunctiones & fomenta darentur ad coctionem ſuſtinendam, Capiti quoque ſua remedia ad idem faciendum & deſtillationem auertendam, vnde ſi aqua vitæ, cui impoſita fuiſſent capitalia dicta, vt ruta, ſtæchas, ſaluia, amaracus, & ſimilia ipſum caput illineretur, ſi cadenti etiam ferramento attingeretur, non alienum videri deberet.

Quæ ſint ita cõmunicari, &, vt abſentis hominis conſilium eſſe poteſt, propoſita, ab iſte determinanda ſubtilius, qui tempora & occaſiones in re intueris. Vale Veronæ 5. Cal. Nouemb. 1584.

Tui nominis ſtudioſus

Chriſtoph. Guarinonius.

De feare duplici tertiana pro Illuſtre Cecilia Mareſchalchi Guaguinia.

CONSVLTATIO CCCCXXXIII.

NEgotij difficultas tanta eſt Viri doctiſſimi vt multorum ſententiæ non inutiliter auſcultari poſſe videantur; nam & ſi nihil noui adducere quis queat, quod mihi ſentio contingere, tamen in eadẽ difficultate ſæpius tractãda deliberatio facilior euadere agnoſcitur. Hic difficultas has habet paratas, primum cauſæ externæ & euidentes nondum quieuerunt, manent animi cruciatus, & deſperatio cum ſummo mœrore, manentque vigiliæ, quæ niſi ſubmoueantur & præſertim iſthæc, tam grauis animi ægritudo ipſam diſcrucians, difficillime reliqua mala tolli poterunt.

Eſt deinde febris putrida quæ multas habet partes, neque enim ſolis cauſis externis, & euidentibus potuiſſet excitari vt ephemera, & hectica, verũ cauſam internam requirat, nimirum humores, & cum his putredinem, qua re non ſolum habebimus febris vim, vnde intemperiem metuamus ipſi ſanguini & continentibus cum partibus, ne vita extermineeur, ſed corruptionem humorum, nempe putredinem, & eius cauſas nimirum humores malos ſe ipſos obſtruentes, Humores omnium generum ſunt, vrinæ demonſtrant in quibus nubes aſpera & atraſsum atrius melancholicum, humorem indicant, in quo, cum igneus quoque calor ſit, bilem oſtendit, pituitam inſuper toto ſuo habitu craſſiori. Febris præterea forma ſine rigore, ſed frigore longo, cum ſomnolentia miſtiones bilis cum pituita denotat, cum tertianos circuitus habeat bilem ſequentes. Tẽpus anni omnium generum humores potuit parere, cum Autumnale ſit. Ætatis 50. annorum idem molici idonea eſt præſertim hoc corporis generi calido, & humido, purgationes muliebres iam amittente.

Nam quamuis ipſa bilioſa ſit, & vere bilioſum genus non poſſit eſſe calidum vna & humidum, ſeu ſanguineum, tamen bilioſum eſſe, forte dixit vir doctiſſimus propter mores, qui in cor referendi ſunt, ſanguineam autem propter ſanguinis dominatum, qui in iecur eſt referẽdus. Etenim cor potuit calidum, & ſiccum eſſe, iecur autem humidius vnde corpus calorem à corde, humidum à iecore ſortiatur à quo materiam nutritionis habet, atque adeò calidum, & humidum corporis genus fuerit quod hac ætate, imminutis, & prope deſituris purgationibus mulieribus ſolet multum melancholici humoris colligere, Sanguine frigidiori, & ſicciori facto, cuius rei ſignum quoque eſt ſanguis ille tandem his diebus per hæmorrhoidas delapſus ſatis ater, partim concreſcens, partim liquidus manens, illo naturalem, hoc pręter naturam eiuſmodi humorem denotante. Humores hi ſunt qui putredinem concepere, qua autem cauſa ad id adducti

ſint

ſint quando veriſimile eſt eam non eſſe partium cõtinẽtium infirmitatem, ſub qua deſtituti idonea vi ſe conſeruante, conficienteque, cum ſpontè ſuſtentari nequeant, in corruptionem delabantur, neceſſario in defectum perſpirationis cauſa erit referenda, quòd ipſi ſuamet craſſitudine, & mole ſibi meatus obſtruãt quibus poſſint deſlari, vnde alieno calore compræhendantur, & putreſcant, ſic obſtructio in partem huius morbi venit, & ipſa putredo cuius verò putredinis genus non malignum ſit, quoniam non tanta humoris, mali copia eſt, quin partes continentes ſuũ calorem retineant, & per obſtructionem potius exuſtionem quandam mediocrem & putredinem maturationi vicinam, quàm exuſtionem illam à coctione ſeu maturatione penitus remotam faciant, quæ conſeruatio caloris ex viribus facultatum oſtendi poteſt cum animæ vel ſenſuum, tum vitæ & facultatis altrices, quæ ex pulſu valenti ex vrinis, & alui recrementis, & ex faciei aſpectu compræhenditur.

Ad vrinã ſunt perturbationes, quæ ſanguinis cuius ſecum habent perturbationem ſolent denotare, Animaduertendum quòd in mulieribus perturbatio minatus non eſt tam malæ putredinis propria, quam in viris eſſe conſueuit, propter coniunctionem & cognationem Renum cum vtero, qui quidem in mulieribus cum maxime ſanguini recipiendo non eſt apertus, tamẽ ſerum crudius & ſanguineum ab aſſuefacta natura eo demiſſum ad renes remittit & ſic Renibus non valentibus ſerum illum purum per coctionem ſuam reddere, vrinę exeunt ſæpè perturbationes, itaque non vnum indicium vrinarum ſat eſt, ſed ad reliqua indicia excremẽtorum, & actionum & corporis ſpeciei confugiendum eſt.

His cauſis febris perſpectis videndum eſſet num illæ in toto corpore ſint, ſeu illius toto medio, an verò in parte aliqua, nã non ſolum ad magnitudinem morbi, qua vis remediorum eſt decernenda, ſed admodum adhibendorum remediorum determinandum ea quæſtio neceſſaria eſt, alio enim modo certa parte, alio omnibus medijs partibus oppreſſis ſuccurritur. Nos videmus febrem quandoque quieſcere & duplicis tertianæ ſpeciem tenere, quòd indicat in medijs corporis partibus locum mali non eſſe, minus in principibus viſceribus cordi coniunctis, ſed aliquanto à medio, & à corde remotioribus & quoniam adueniente febre, ſeu appropinquante tuſſis præcurrit, videretur ea pars coniunctionem cum arteria aſpera aut cum Thorace habere, quod mihi difficilius perſuadeatur, quoniam illæ partes nimium cordi vicinæ ſunt, & continentem febrem ſolent afferre, præterea viribus conſtantibus, & morbo non penitus crudo aliquid iam expueretur, nihil verò penitus, excerni per ſputum videmus, præterea illis partibus propriè affectis non ſolent febres intermittere penitus, nõ ſolent vrinæ tantum recrementorum excipere, niſi enim communicetur malum cum ſanguine toto, & cũ medio corpore, vrinæ nõ ſolent à Thoracis partibus tam immutari, & præterea non tantum ipſa dorſo doleret. Infraſeptum ergo, & ſub hypocondrijs ſedes putredinis collocetur, in parte tamen ſepto cõiunctiſſima, vnde halitus ſeptum facientes tuſſim moueant, quod quotidie fieri videmus; Maximum quoque firmamentum noſtræ ſententiæ eſt, quòd apertę hæmorrhoides calore febris implentur, & multum ſanguinis exportant, quod vicinitate loci putredinis fieri facile potuit.

Sic verò viſis his rebus omnibus apparet quomodò febris ſequatur, quomodo parum frigoris faciat propter craſſitudinem, & propter ſenſus vacuitatem, nam venæ illæ, & partes illis coniunctæ, ſenſum non habent, qui irritatus morſu humoris frigus inducat, & eandem vnde malum poſſit incrementum, & periculum habere, nimirũ ne ſi animi cruciatus maneãt, humores exagitentur in vehementiorem febrem, cordis verò corpus in hæctice ſi humorum, & ſanguinis cõfluxus ad locum exagitatum fiat, periculum etiam ſit nec id maximum, deſpici poterit, ſi vires examinentur, ſi morbi diuturnitas præſentiatur. Vires certe ſatis valẽtes ſunt, vt dicebam, & quamuis interdum languidiores pulſus ſentiantur, id ſemper poſt euidentem cauſam fit, vt, cum nimium abſtinuerit, nimium vigilauerit, aut cruciata ægritudine animi fuerit. Longinquitas autem morbi non multa expectatur vt ego conijcerem, quoniam ipſa multum ſanguinis excrementoſi per hæmorrhoidam excernit, quæ via conueniens eſt, & ab ea excretione leuatur. Quibus verò ſic propoſitis, quæ agenda ſint, nobis oſtenduntur, ſunt enim hic animi cruciatus leniendi, non ſi penitus tollendi, quoniam cauſæ mali ſunt, & præincipiẽtiæ dictæ, quoniam momentum primũ adhibent, imo non ſolum materiam humorum exagitando per ſpiritus incendium & exagitationem febrẽ pituitoſam poſſunt aſſidue concitare, ſed cordis quoque corpus inflãmare, exſiccareque vnde febris hectica exoriatur, qua re omnino & ſermonibus grauiorum patrum, & affinium, & cognatorum alicuius authorita[illegible] [illegible]hibendis, domicilio ipſo mutando, ex oculis re omni memoriã mariti renouante remouenda, omnino eſt eius dolori obſtandum. Sunt humores putreſcentes, & qui ad putredinem poſſunt confluere, eſt obſtructio illis ſuſtentata, & putredo. Putredo partim coctione iuuanda, partim humoribus detrahendis tollitur, nam obſtructionis curatio ab humorib. ſeparanda non eſt. Concoctio à natura fit, iuuatur tamen ope medica eadem, qua humores ad detrahendum parantur, de quo poſt propoſitam partem omnem detractionis dicam. Detrahere humorem ſolemus venæ ſectione, cucurbitulis, aperiendis hæmorrhoidibus, & Medicamentis.

Ego quæ ad ſanguinis miſſionem pertinent omnino prætermitterem, quoniam natura per ſe ſatis ſanguinis excernit, & in dies excretura videtur, & per locum conuenientem, vnde nocua eſſet omnis ſanguinis detractio, nõ ſolum quòd ſuperuacua ſed etiam, quoniam aut naturam auerteret ab optimo opere & operam frangeret perturbando, aut nimis incitaret ſi per hæmorrhoidas id tentaretur, quare ego nunquam ſanguinis detractionẽ tentarem, Medicamenta verò etiam leuiora deligerem, ne nimis vires diſſiparent, aut naturam à recto opere auerterent, in lenioribus enim, & purgationẽ ſanguinis habebimus, & ad hæmorrhoidas excrementorum incitationem, quare ego cras mane continuo Manna cum Melle roſaceo ſolutiuo darem, & diacatholicon admiſcerem huius ℥. ß. eorum alterius quidem ℥. 2.s. alterius verò ℥. 1. s. Coctionem poſtea iuuarem & præpararem humores exhibitis iuribus incocta acetoſa, Meliſſa, Boragine, Bugloſſo, cicoreo admixto ſyrupo de corticibus citri ad cordis ſolatium quoque & oxymelle, & roſaceo, quæ ad bilem modificandam, & pituitam detergendã, incidẽdamq; commodiſſima ſunt. De medicamento verò ad extremum dando conſilium poſtea pro tempore & e re nata erit incundum. Externis non minus adhiberem quæ cordis cruciatus & ægritudines lenirent, & quæ ventriculi coctiones iuuarent, vt, quæ cordialia dicuntur coſtis ſiniſtris ingerenda, & fomenta contra ventriculum, atque illitiones, de quibus nihil dicam, quoniam vobis notiſſima ſunt, tamen exempli gratia cordi vnguentum roſaceum cum Theriaca & Maluatico. Vẽtriculo puluetes Aromatici cum oleo de ſpica, & abſynthio.

De ratione victus quoque monerem, vt non multum cibi in tantis vigilijs, & cruciatibus daretur ſed multi nutrimenti; & leuioris quemadmodum ouorum lutea ex iure cum aceti ſucci amantiorum mo-

men-

mento, & iecora gallinaceorum, nam quod dicitis
de auibus, ex ijs parũ alimenti ſperarem. De hora ci-
bi dandi ego monerem, vt ea maxime caueretur, &
ab ea longinque cibus efferretur in qua acceſſionis
initiũ fieret. De ſomno præciperem vt ſub tanta eius
neceſſitate quacunq; hora accederet, caperetur, tot
cruciatibus, tot vigilijs & excretionibus vexantibus,
quibus corpus euectũ iri timeatur cõualuit citiſſime.

De febre Tertiana notha pro Clariſſimo Marco Vgoſſonio Præfecti Veronæ Filio.

CONSVLTATIO CCCCXXXIIII.

SPectatiſſimi viri accepta dicendi poteſtate à vo-
bis viri Illuſtriſſimis dicam de febre hac quid cre
dam eſſe deliberandum. Tertiana eſt, & duplex, imo
duæ tertianę obſeruatione recentiorum Medicorum
dicẽdæ, quoniã duorum penitus naturę generũ ſunt,
altera acceſſionem habet ſine manifeſto frigore lon-
gam, ſub qua vix tandem extrema incaleſcant, & nõ
omnia, ſed manus tantum, altera acceſſionem cũ ri-
gore ſubito, & calore itẽ cito vniuerſum corpus com
præhẽdente, & breui admodũ perdurante. Cuius fe-
bris hiſtoria hæc eſt. Vocor ego mane hora 17. inue-
nio febrem ſatis exiguam pulſu tamen valde inęqua-
bili, & crebro vrinis prioribus albis poſterioribus te-
nuibus, & ſubrufis cũ ſpuma copioſis, in corpore ni-
hil præter naturæ conſuetudinẽ, niſi qđ arteria in vẽ-
tre ſentiebatur, quæ vel in tenuioribus corporibus, &
quidẽ multis ſentiri non ſolet. Narrabant ipſum pri-
die eius diei facie valde immutata fuiſſe, & decolo-
re, quamquam ipſe nihil moleſtius habuiſſe ſe aſſere-
ret, à cæna aũt cum cubitum iret frigus quoddam ob-
ſcurum perſenſiſſe, deinde calorẽ, quo quamuis ſom-
num caperet, ægre tñ, & grauate id faceret. Cauſam
huius mali in uitæ mutationem referunt, & iure qui-
dẽ, nam nihil magis corpora afficit, paucis namque
diebus liberiorẽ vitam reliquit, Togam ſumpſit, in ſe
natum ire cæpit, nouis conſuetudinibus vſus eſt, fre-
quentius cõuiuijs adfuit, deinde ſubitũ iter Venetijs
huc fecit, in quo exceptus hoſpitijs nobilibus opipa-
re pleniorem cibum accepit, ſic ad cęlum valde ten-
uius Autumni tempore valde vario & tẽpeſtate val-
de pluuioſa, & flatuoſa, traductũ corpus maxime po-
tuit moueri, & ita in ægritudinem compelli, cuius
forma hæc eſt, eo toto die prima acceſſiõ nunquam
penitus quieuit, quamuis valde remiſſa eſſet pulſus
ſemper crebritatem inſignem tenuerunt, & vrinæ
fulgentiores fuerunt. Die eã quæ intermiſſionis eſſet
ad hora 22. cum dimidia ſubitum frigus, & velocis
incrementi eum arripuit cum rigore, ſeu membro-
rum concuſſione breuique eum habuit, & eo rece-
dente ſubitus calor vniuerſum corpus cito compræ-
hendit, qui ad quartam noctis horam ſolutus eſt, ſub
eo calore aluus mota eſt medicamento, quod mane
acceperat, nam ego eo die intermiſſionis accerſitus
nolui, in die ſequente nimirum tertium medicamen-
tum differre, in quo acceſſio certius debebat expecta
ri, ventriculo cruditatum pleno iudicato. Sequenti
nocte tota ad horam 11. conquieuit, & pro conſue-
tudine ſuę naturæ, qua hora cum iuſculum ex ordeo,
& pullaſtro gallinaceo accepiſſet, iterum ſomnum cę
pit non ita bonũ, certe aliquanto à more naturę ſuæ
diuerſum, à quo hora 15. experrectus eũ clyſterẽ acce
piſſet, ſubito ægre habuit ſecundum ventriculum an-
guſtia flatuque, quod cum vidiſſent ſui veriti ne fa-
mes id faceret cibum dederunt, à quo tamen nil me-
lius ſenſit, ſed pulſo agitatiſſimo, temporibus tumi-
dis, capite, ſi non graui ſaltem conturbato, & hebeti
ſpiritus anguſtia, aſpiratione ſeu efflatione longe ci-

A tiori, & cõcitatiori quam ſpiritus attractio eſſet. Fla-
tu maximo ſupra infraq; erumpente & aliqua corpo
ris agitatione. Illam capitis conturbationem poſt ho
ras circiter duas ſomnus excipit, hunc poſt totidem
horas dolor itidem capitis, poſt totidem horas ceſſan
te dolore capitis dorſi dolor ſubſequutus eſt, quibus
omnibus tandem decedentibus ſpiritu facto leniori
ſomnus iterum eum ad veſperam oppreſſit, manus
concaluerunt, pectoris & hypochondriorum calo-
re ſatis remiſſo, & molliorem, ac vaporoſam car-
nem reddente, pedibus nunquam valdè calfactis ſic
cibo, accepto conquieuit, & commode, atque cum
eo mane poſt proximam excretionem medica men-
ti heſternæ diei per clyſtere ſolidiora, & globoſa,
quæ noſtri ſcibala dicunt, deiecisset. Hac no-
B cte tamen mollia admodum ſunt ſubſequuta, at-
que hactenus quæ ante hunc diem inciderunt, vos
quæ inſtant hoc mane obſeruare potuiſtis, Vrinæ
ut febrientis ſatis bonæ ſunt, optimo eneoremate,
quod in poſtrema non admodum coniunctum eſt,
quoniam non dum penitus refrixerit, alioquin læ-
ue admodum, & lene eſt & terſum, nullo modo aſpe
rum in priori, quoniam ad ignem fuit, diuulſum eſt,
ſed caloris ignis vt & vetuſtate id habuit. Pulſus ſa-
tis lenti, ſed crebriores, quam illius naturæ poſſit at-
tribui, ita vt quamuis nec ſitis, neq; acris calor car-
nium ſit, tamen integrum eſſe a febre non credam,
at febris calor igneus eſt, non tamen ſemper ille
ad cutim pertinet, & licet ignea quidem vi pertineat.
non tñ tanta, vt manu aperte ſentiatur, itaq; metus
C eſt ne è duplici tertiana in continuam labatur, præ-
ſertim cum ſecunda prioris febris acceſſio nullũ pe-
nitus frigus habuerit. Ea propter videtur de maiori-
bus remedijs cogitandum, vt, ſi quid in hoc morbo
ante coctionẽ mouendum videatur, id in hoc initio
faciamus, quę res cum grauem admodum habeat de-
liberationẽ, & quamuis morbus non eſſet difficilis,
tñ propter perſonę præſtantiam, & quandam ſingu-
larem conditionem ſit omnino magnifaciendus,
ego quo potero ſubtiliſſime de ea diſputabo. Exter-
næ, & euidentes cauſæ iã narratę ſunt, Natura corpo
ris humida eſt, non ita aperte aut calida, aut frigida
dicẽda. Nã & ſomni natura longi, & capillus ſubruf-
fus, minime criſpus, carnes totius corporis ſatis albę,
maxime molles, venæ non admodũ latæ, mores non
D multũ in confidentiã aut audaciam propẽſi, mitiores
cum quadã ad iram facilitate, & ad ſedationẽ, vt hu-
midioris quoq; cordis indicandus ſit, nec multũ cali
di, q̃q̃. n. crebri pulſus eius dicantur, ij tñ calorem nõ
indicant, ſed potius arteriæ paruitatem, in earum. n.
anguſtia, vel mediocris calor ſolet crebriori egere
motione, quod fęminarũ pulſus declarant. Cuius cor
poris ventriculus infirmior exiſtimatur propter lite-
rarum ſtudia, & eo, quòd hypochondria habeat fla-
tuoſa, longaſq; febres perpeſſus ſit, quę ſolẽt diu tra-
hi maximè ob ventriculi imbecillitatẽ, quòd ſi tãga-
mus hypochondria, nos flatum ſentimus, & quod tẽ-
ſionẽ membranarum indicat, & arterię ſecundũ dor
ſum tenſæ, pulſum. Quæ modo præter naturã in eo
ſunt, iã dictum eſt duas febres natura valde diſtãtes
E eſſe, generis [illegible], quarũ altera vix frigus hẽt,
& diu cũ occupat nunq pedes calfaciens ſine ſiti po-
tius cũ oris lẽtore, cũ varijs caſib. iam dictis incõſtã-
tib. conſtantiori verò flatu ventriculi, eiuſq; cõpreſ-
ſione & itẽ ſpiritus anguſtia, pulſuſq; intermiſſione,
altera cum rigore à Græcis propriè dicto, cũ calore
celeri, & breui vtroq; cum ſiti etiam, & ſine ea angu
ſtia ſpiritus ac compreſſione oris ventriculi.

Quæ febres indicant formis ſuis & putridũ eſſe,
& humores habere altera bilioſum, altera pituito-
ſum & craſſum forte cum portione melancholici, vt
flatus oſtendit terreſtris naturæ admixtionem ſe-
quens, cuius verò generis ea putredo ſit, & in qua

parte,& quãta humorum copia ſubſit videre licet ex notis in hiſtoria explicatis, nã putredinem eſſe eius generis,quæ non ad corruptionẽ penitus mixti propriam more malo & pernicioſo non ad ſummã exuſtionẽ more, ſi non malo dicto certe ipſo quoq; peſtifero,ſed ad maturationem conuerſa ſit, oſtendunt vrinæ iã colorem recipientes à putrido humore vi naturæ excreto,nec ſuſpicari ſinentes putredinem vires excretricis abolere, & non irritare more ſuo malo & latenter nocente, vt putredines mali moris faciunt, bonum tamen habitum, & mediocrem denſitatem retinentes, & eneorema ſatis coniunctũ, & minimè aſperum, quod putredinem maturationis participẽ ſignificat,non exurentem penitus, quod pulſus valentes confirmant vires eas oſtendentes, quæ à mala putredine minime tale permitterentur. confirmat & rigor ille naturam regentem ſignificans,& in ea putredine ſuperiorem, Vbi vero materia ea ſit,an in omni corpore medio maiores venas occupans,an in parte circumſcripta iiſdem notis determinatur? nam quę rigorẽ mouet omnino extra venas in ſentientes partes propulſatur, carniumque intra ſpatia coercetur, quod rigores maximi docent cum eryſipela in artubus fit,quæ vero ſine rigore eſt, cũ remiſſionem habeat,in maioribus venis eſſe non poteſt, quoniã non tãtam imo nullã remiſſionem præſtaret, ſed certe ad minores ipſas venas protruditur, ad quas aũt, & ex quibus vẽtribus in cuius nã venulis computreſcit? Spiritus anguſtia,& illa ſuſpiria, atq; pulſus intermiſſio videntur facere ſuſpicionem, ne in venulis partium Thoracis,ſeu ipſius ſpiritus malum ſit,eius ſaltem febris,quæ ea ſymptomata affert. Attamen quoniã febris intermittit,& quoniam vehementes pulſus ſunt, nec admodum inæquales etſi intermittant, cor & illius vicinæ partes vt pulmones potius à longinquis ſecum conuenientibus, quam à proximis affici veriſimile eſt,poſſunt enim à flatu ſurſum ingeſto non ſolum tranuerſum ſeptum vrgeri & anguſtum ſpiritum reddere,ſed cor quoque per arterias flatu eo tentari, quem dom compreſſione reppellit,arctius ſe comprimit,& interea vnam dilatationem aut totam permittit,aut non perficit, vnde eam imperfectam arteriarum dilatationẽ intermiſſio ſequatur. Dum enim tangimus Thoracem, nunquam penitus intermitti cordis dilatationem ſentimus.

Quid verò cor hoc ſoleat perpeti à flatu vel ipſius cibi in ventriculo flatum edentis, ego, in pleriſque expertus ſum. Suſpiria quoque ab eadem cauſa excitari poterunt. In inferno autem ventre,& ſub hypochondrijs ad iecoris cauitatem potiones, quam ad conuexum eſſe locum hujus putredinis multa oſtendunt, præſertim vero quod vrinæ non valde mutatæ ſunt,copia,flatus circum ventriculum, qui incurſante ſebre mouetur, eaque adueniente maxime auget id perſuadet, quod confirmat membranarum tenſio,propter quam motus arteriæ aortæ manu ad ventrem adacta ſentitur. Confirmat quidem mæror, & auerſio à cõſuetudine,& aſpectu hominum, luciſque fuga certis horis acceſſionum febris eum occupat, confirmant dorſi dolor, capitiſque affectiones, quæ facilius ab hypochondrijs,quæ a pulmonibus veniũt vapores vero ab hypochondrijs primum rectus recẽti hebes,& obtuſum cerebrum facere, deinde extruſi ad membranas dolorem. Materiam quoque minime multam eſſe videor poſſe exiſtimare, quoniam cum craſſa alterius, febris materia ſit, pulſus tamen valentes permittit & altiores, Vnde & ſi cruditas ſit,ea ad maiores venas non pertineat, minus ea bilis quæ tamen breuem febris acceſſionẽ facit multa eſſe poteſt. Quare hic de natura materiæ, putrediniſque de loco, & copia ipſius determinatis videre poſſumus quid inde naſciturum ſit,nempe quod præſertim adhibitis auxilijs natura humorẽ hunc concoquet, &

A bilioſum quidem expellet, atque melancholicum, at pituitoſum multa ſui parte in ſanguinem conuertet reliquum maturum redder, & expellet, maxime medicamentis naturam inuitantibus ſuggeſtis. Ni tamen hoc difficile factu reddatur, ex concurſione ſanguinis, aut recrementorum eius ad locum, vbi fit putredo, quoniam vbicunque in corpore fiat incendium, eo ſanguis prioribus ſuis partibus accurrit. Quibus ita perſpectis apparet, quid remedij, & curationis morbus poſtulet. Nam primum quæ metum faciunt maiorem ſubmouenda ſunt, deinde quæ morbum complectuntur. Sãguis metum facit, ne ad locum collatus putredinem augeat neu inflammationem faciat, quare iam ventre lecrato, de ſanguinis miſſione deliberatio habenda eſt, hic vires ſunt, B & morbus magnus timetur ætas adoleſcentiæ eſt, tẽpus autumni, tempeſtas humida, qua corpus minime conficitur, cruditas tanta non eſt, quæ miſſionẽ ſanguinis impediat,cum vires conſtent, ſic enim Galeni ratiocinatio eſſe videtur, vires conſiſtunt, ergo cruditas tanta non eſt. Tanta cruditas eſt,ergo vires non conſiſtunt, prærerea vrinæ parum a naturalibus declinant ergo cruditas, in venis ſupra gibbum iecoſis non eſt.

Neque ego dicerem cum Doctore ſeniori tentandum eſſe, an ater ſanguis effluat, ſic eſſe mittendũ, ſin minus comprimendum,nam hoc loco cuiuſq; ſanguinis genus auertere a loco oppreſſo debemus. Molle corpus eſt, modus ſanguinis nõ valde largus probaretur,ſed vt ad 7. vncias vel circiter. Poſtea humo- C res craſſi recte præpararentur ad concoctionem ſyrupo aceroſo,de ſucco cicoreæ,propter bilem, de corticibus citri,propter humorem melancholicũ,& cordis,ac ventriculi ſolatium,demum medicamento leni humores detraherentur, vt maceratione Rhabarbari, & agarici in eo liquore, cui incocta eſſet radix polypi & quæ gratiam medicamentis cum ventriculo conciliant, & purgationem facile reddunt.

De victus ratione illa in dies erit inſtituenda, neque eſt,vt de ea nunc verba faciam.

Huic ſubito ſãguis miſſus eſt, partim valde flauus, partim valde niger, ex quo humorem pituitoſum nõ eſſe intelleximus in venis alijs præter meſenterij. Febris illa quę breuior erat, nõ rediјt, altera minus molestiæ attulit ſed ad 40. diem ceſſauit morbus cum D vtriuſque febris acceſſiones reuertiſſent.

De febre tertiana cum alui fluore & vomitu pro Dom. Carolo Borſis.

CONSVLTATIO CCCCXXXV.

TErtiana eſt, quæ cum rigore aduenit, & increſcẽs ſemper alui fluorem & vomitum affert, tertiamq; iam acceſſionem habuit, quæ externa nocte fiunt. Vrinæ quidem ſunt ſatis lucentes, & flauæ, turę E tamen videntur vt pulſus quoque, qui vt homo eſt bilioſus, primę iuuentutis, ex longo itinere modo viri, ſine febre eſſe indicat. Crebritas namque itineris commotionem, infirmitas vero etiam famẽ ſeu egeſtatem naturæ ſequatur, vultus alioquin ſani hominis eſt. Quid ergo agendum videatur retulit Medicus cum alui fluorem, & vomitum cum cruciatubus, & metu deliquij animi eſſe, per horam tamen vix eum habere. Ego non poſſum metuere ab eo vomitu, & fluore, qui certa acceſſionis hora, & certo ordine febris fiunt, & horam totam non excedunt in febre intermittente, vt hæc cernitur.

Nam ordo ſequitur naturæ dominatum, eiuſmodi acceſſiones fiunt natura materiam expellen-

te vincenteque excretiones hæ, & à natura fiunt, & non multum tedij afferre poſſunt, minus periculi pręſertim cum breui quieſcant, quare ego non ſum cum eo Doctore qui ſymptoma hoc exhorreſcit, & ei occurrendum cenſet cum ijs, quæ robur, & adſtrictionem ventriculo inferunt, ne deliquium, aut virium languor eas excretiones ſequatur, potius ego bono animo acciperem eas excretiones, ſolũ temperarem humoribus mitigandis, & ita ſatisfactum timori dicto crederem. Dicit Doctor criticus motus eſſe non poteſt, quoniã materia cruda eſt, ergo ſymptomaticus, ergo ait eſſet inhibendus, aluus conſtringenda, contrahendus, & vomitus reprimendus. Ego non video, quomodo in initijs acceſſionum excretiones ſint metuendę natura illas faciẽte, at eas facit irritata, nõ ſpõte. Et alias humorũ maturationes, & excretiones, irritata facit, nec vnquam male facit, niſi, cum tanta eſt irritatio, vt natura ſine ordine agere cogatur, & alieno tẽpore, quo credendũ ſit in febribus ordinatis humorẽ per circuitus expreſſum habere tantũ coctionis maturitatis, quantũ habet ordinis & dominatus ipſius naturæ, vt ſit vero etiam ſymptomatibus motus, ille cum vtilis eſt, certe ſupprimẽdus non eſt. Malignam dixit eſſe febrem hanc, neſcio quid nomine maligni velit, tamẽ nullo nomine malignitatis dignam illam eſſe exiſtimo, nam non ſolum periculoſa non eſt ſpem faciens, quod latenter noceat, aut quoniam principem aliquam partẽ eriſipelate occupet; aut etiã propter putredinem illam, quæ non exuſtio eſt, ſed corruptela ſordidiſſima, ſed neque difficultatẽ habet, aut periculũ aperte minatur ſua exuſtione quam nullam habet, potius maturitatem pollicetur: Ego itaque primum de cibo modo dãdo cogitarem, nec differrem, quem hac nocte repeterem luteis ouorum ex iure ſine aceto, & humorẽ magis delinirem, ſi ipſum acriorẽ cernerem, cerebella etiam ſuũ concederem, & piſces meliores, neque ptiſanam ex hordeo vererer, ex farre certe darem vt panem lotũ vt Amylum. Et expectarem inſequentem acceſſionem, ſi adueniat, & inde quid de medicamentis agendum viderem. At ſi quid nũc conſiderari põt, id eſt, quod humor febrem faciens, biliosus cum ſit, iſque non ſolum ad venas citra iecur pertineat, vt ex fluore, & vomitu conijcitur, ſed ad venas vltra iecur, vt vrinæ oſtendunt, tamẽ viæ infra iecur aperte eũ accipiunt, & ad putredinẽ permotum excernunt, quare neque multũ ab antecedente cauſa, neque à ſanguine metuendũ, minus ille exhauriendus, cum à natura tantum excretionis fiat, ex qua ſalus oĩno ſperari queat.

Poſt aliquantam quietem, quæ duas totas horas non æquauit, pulſum vehementiorem, & rariorẽ habuit, neque febris, neque alui fluor, neque vomitus poſtea amplius redijt, & cum motu excretionum appoſuiſſem emplaſtrum Diaphenicon eoque reſtigeſcente oleum Maſtichinum Abſynthinum, & de citonijs adhibuiſſem, poſtea aluus nihil reddebat niſi clyſtere duceretur.

De doloribus hypocondriacis pro quodam.

CONSVLTATIO CCCCXXXVI.

RES ſatis conſtat ex his, quæ vir Doctiſſimus diſſeruit, neq; quidquam addendum eſt, aut ad curationẽ, aut ad morbi cognitionem, dolores ſedẽ firmam non habent modo ad dextrũ, modo ad ſiniſtrũ hypochõdrium modo ad imum abdomen, modo ad ſummum pertinentes, qua re neq; intemperiẽ manifeſtam neq; humorem aliquem denſiorem, ſed flatũ proxime ſequi veriſimile eſt, qui quidẽ flatus cũ idẽtidem conſurgat materiã habeat & efficiens, neceſſe

A eſt, ex ijſdẽ identidem generetur, & qm̃ efficiens intẽperiem eſſe opus eſt quæ non facile abire redireq; põt in ſolidis corporibus, propterea illi reditus ipſius flatus prima origine in humorẽ eiuſq; intemperiẽ referendi ſunt, q̃ certe materias idẽtidem afferat, q̃ intemperiẽ ẽt augeat ipſius flatus confectricẽ, qui humor qualis nã ſit, & vbi conſideat ex flatu primum poſſumus coniectari, qui non vr̃ eſſe ſemper in vẽtriculo interius, nã inflationem prius q̃ dolorem efficeret, ergo aut in exteriori tunica, q̃ cum ventriculo in vtrumq; latus pertinent, aut in tunica peritoneo dicta, qui illã & tẽdẽdo, & acri acerbamine ſua aliqua vi irritãdo dolorẽ põt afferre, in corpore namq; exuſtorum humorũ, vt hoc eſt, nõ ſolũ pituita craſſa, ſed exuſtus quoq; & fæcoſus ſanguis eſſe ſolet, ex quo flaB tus non modo tẽdere, ſed natura ſua acri & acerba, qualem ex eo humore vnde ortus eſt, accepit, mordere partes põt, At vbi is humor eſt, & vbi gignitur, vt tolli ipſe, & cauſa vnde fit, cõmode poſſit? flatus facile & cito e loco in locum fertur, & ab humore ex quo effertur longe abſcedit, quare nõ eodẽ loco, quo dolorem facit flatus, humorem quoq; eius eſſe neceſſe eſt, intra ventriculi cauum, certe non eſt, qm̃ neq; flatus ibi ſentitur, neq; ſunt vomitus, neq; ructus, ſi qui ſiunt aliquem humorem pręſeferunt pariter in ſiniſca (?) regna non videtur eſſe cum neq; concoctio admodum læſa ſit, neq; cibi appetitio, minus dolor aliquis firmus inſiſtat, in venis potius percurrentib. externam ventriculi tunicam, & eam q̃ eſt a peritoneo humorẽ eſſe veriſimile eſt, quæ venę cum fæcoſo ſãC gnini obiectæ ſint facilè eo replentur, & flatũ edũt, qui inde per cauum ipſius abdominis & per tunicas viſcerũ ferri põt, & dolores huc illuc promittere, Vidi huius vrinas encoremate bono, ſed coloratiores lucidioreſq; qđ ſignum mihi eſt venas ad cauam venã pertinentes bene habere de ſanguine ſuo, calorẽ tamen aliquem accipere a coniunctis ſibi venis portæ ad meſenteriũ pertinentibus, pulſus quoq; cordis citatiores, & crebriores ſunt, tum nox inquieta fuit, quare calorem ad cor peruenire certum eſt, & febrem facere, qui calor num ipſos ſpiritus, num humores immutatos in igneam vim per putredinem ſapiat non poſſum proferre. Tamen dicam quid meo tactu potui ſentire, pulſus nõ magnos animaduerti, ſed minores, quam ille calor ſimplex ſpirituum poſtularet, nõ D motu æquabili. Sed inæquabiliter cõcitato, quod putridam febrẽ hoc eſt igneum calorẽ, putredine humorum factum ſignificat, & lucidiorẽ humorum mutationem indicat. quapropter opus eſt in eis venis tãtas obſtructiones ab eo humore eſſe quantę putredinem in eoſdẽ humores intra ipſas compræhẽſos poſſint efficere, quod non difficile eſt credere, cum ſentiamus in hypochondrio dextro inſignem quandam tenſionem, quæ tractata ẽt doleat, vnde & peritoneũ, & tunicã ab eo in iecur, & partes vicinas vt fundum vẽtriculi productam completam eſſe craſſo humore certiſſimum eſt, adeo vt febrem pariant. Huius humoris cauſam a ſe conſeruatam ventriculi iecuris credibile eſt, Ventriculi.n. frigida ad humorem cruE dum & craſſum generandum, calida verò iecoris ad eam nimia vi in venas citius attrahendam, vbi ſua craſſitudine obfirmetur. Frigida ventriculi indicium habet in aqua per os exundante cauſas haber a cibo, a vẽtris vſu, a quo prius habere ſe ait, poſt quod vxorẽ nimirum duxit, a nimia rei ſollicitudine, calida iecoris, ab obſtructione illã, a nimijs laboribus æſtate ſuſceptis, a vini potentioris vſu, cuius caloris attractio maximè excitata eſt, a motu valentius facto poſt cibum, nam extenuatur eo motu cibus, priuſquam concoquatur ne dum minus concoqui poteſt, & in venas funditur, vbi relictus a valentiori calore conſidet, & craſſior fit. & ſpatio etiam denſior & firmior propter exſiccationem.

Vt vt ergo accurrunt attrahuntur ſucci è cibo in venas, tum ipſi, tum humor in quem incidunt hæ- A ſentem ſiccior madefactus in fumum excitatur, & dolores à cibo illos edunt, & febrem etiam cum copioſiores hæ cauſæ conueniunt, & humorum putredinem mouent, conſeruatur iecoris calor ab eadem obſtructione, Conſeruatur ventriculi frigus ab ipſis humoribus à ſe genitis, & obſtruentibus, imo obſtructione ſua fumum exuſtum in ventriculũ remittentibus, qui ibi propriam recipiens vim, & calorem alienũ quo elatus eſt amittens neceſſario ventriculi frigus auget, quare quamquam primũ fortaſſe fuit ventriculi frigus, ipſoſque humores præceſſit, tamen humores nunc videntur frigore ventriculi, priores ipſumque efficientes. Sic verò patefacta morbi vi in natura corporis calida & ſicciori, in ætate prope flo- B rum & conſiſtentiam in tẽpore Autumni quid futurũ ſit, quidue ſpei capi poſſit facile conſpicari poſſumus nimirũ nihil præter longitudinẽ eſſe metiendũ, & omnino ſalutem expectandã, ſi remedia opportuna adhibeãtur. Quæ ſane à Viro doctiſſimo propoſita fuerunt, vt primũ ventriculi cauum exoneretur id ſanguine imminuto humores dicti hærentes parẽtur incidendo, detergendo, & concoquendo & ſubinde paulatim detrahãtur, & caueatur, ne remotiores, qui multũ in viſceribus in toto corpore ſunt ad locũ obſtructum vi medicamentorũ trahantur, ſic enim malũ augerent, cum tranſitũ anguſtum inuenientes ibi cunctari, & hærere cogerẽtur. Forte quidẽ non in vijs ad inteſtina pertinentibus, & à iecore ad ventriculũ C ſunt, tamen venæ iam dictæ ad venam portæ referuntur & humor per illam extractus poſſet in haſce venas, vt eius ramos incurrere. Ergo primum ℥.1. Elect. de Hiera.ſ. Galeni darem cum ʒ. 2. Ellect. diaphænicon malo Hieræ alectuarium quam pulueres, quoniã minus ſtomachum vellicor, deinde aliquid ſanguinis ab hæmorrhoidibus mitterem, aut è brachio ipſo, ſi niger conſpiceretur, deinde ſyrupum ex oxymellite, cicorea Betonicaque darẽ non ſine aquis, nam nollẽ manere in vẽtriculo, ſed fundi facilè in proximas venas antequam os ventriculus permutaret, nã permutatæ nil amplius poſſunt niſi materiã nocuam & prauum ſuccum ex ſe venis præbere, ego itaque ſyrupos ipſos diluerẽ aquis conuenientibus. Si mel roſaceum probetur, tunc loco oxymellis acetoſum ſyrupũ com- D ponerẽ, neque ſyrupum de lupulis præterirẽ. Detrahendo vero humori, ego Thymũ, Epithymũ cũ Rhabarbaro componerẽ, Diacatholicon adijcerẽ, & gradatim aſcendendo parantes ſyrupos valentiores vſque ad oxymel ſquilliticũ, ad ſyrupũ acetoſum diarrhodõ, ad ſyrupũ de polypodio mirachialẽ dictũ ſeu illũ Auguſtini deuenirem & ad pilulas de tribus cum Rhabarbaro compoſitis, & quoniã morbus longus eſt, non putarẽ ab re eſſe conficere aliquod oxymel purgatiuũ, quo, prout egeret, vteretur, exterius fomẽta, illitiones cæraraque darem vt flatus ille diſcuteretur, ventriculuſque melius cõcoqueret, quorum omnium nomina vobis ſunt notiſſima. At ipſius victus ratio in hac re mihi potiſſima iudicaretur, vt in omnibus longis morbis conuenit, quare diligentiſſime E in ea ſe gereret, vt caueret ab omnibus glutinoſis, duris, craſſis, & crudis, à carnibus vetuſtioribus, grauioribus animantibus, à paſtis dictis, à caſeo omnino & pultibus illis ex caſeo herbis, & ouis, vteretur luteis ouorum, aujbus, piſcibus minoribus & boni generis, vt carpiones noſtrates, ſardę, Thymi, Gobri, ſtrigiles Veronæ dicti, & ſimiles, hoc enim loco de ſaxatilibus mentio habenda, non eſt, quoniam illi tantummodo marini ſunt neque ad nos eſculenti perferuntur, aceto vteter ſed ſaccharo multo aut ſapa temperaro, vt incideret ſine ventriculi morſũ, & melancholici humoris offenſa, butyrum ſtomacho alienum videtur & concoctioni, oleum, quoque ſuo certo nomine nõ valde à butyro diuerſo etiam quieſ ſuperna ter in ventriculo, viride tamẽ magis aptum ſtomacho eſt, ex herbis Borrago, Bugloſſum præferrem, ſpinacem nõ probarem, etiam ſi humidum olus melancholico humori vtile fore videatur, nam exprimas ex eo aquoſam partem, quæ nitroſa maxime eſt remanet; tamen neſcio quid putredini obnoxium non exprimas valde facile putreſcit & aluos fædiſſimi odoris facit, at ſi aluum moueat, non erit fugiendum. Vinum tenue ſit, non recens intra tres menſes, non admodum potens. Exercitatio ante cibum concubitus rarus, Aluus mollis, & ſolutior ſeruetur, nunquam repleatur cibo, minus illum accipiat, antequam prior fuerit percoctus, tota nocte conquieſcat. Atque niſi hęc ſatisfecerint primo vere ego ſerũ lactis caprini cum ſucco fumiterræ cum epythimo, & ſpica darem, & ijs quæ ſolutionem alui iuuarent, vel aquas Tetucij, quibus crederem certe conualiturum. DIXI.

De fluore muliebri cum metu aborſus pro Illuſtri Sereghia Laudriolia.

CONSVLTATIO. CCCCXXXVII.

MAtrona nupta vix primam adoleſcentiam ingreſſa fecit aborſum, qui propter fluorem albuũ, fuiſſe iudicatur, fluor poſt acceptam aquã primum aquarianam, deinde interpoſitis paucis diebus chalderianam eſt valde contractus vt vix iam inde aquoſum poſſit, cum aqua illa incredibilem ſordẽ per vrinas eduxiſſet. Sub eius verò potione, quod fere fieri obſeruauimus, grauida facta eſſe creditur notæ enim grauitatis totius corporis mamillarũ increſcentium, & denſiorum cupiditatis cibi valde faſtidioſe & certa tantũ genera quęrẽtis poſt mẽſtrua, ſuppreſſa videtur nullam dubitationem relinquere, primo inſtante menſtruorũ tempore aliquid ſanguinis deſcendit, nimirum quantum eſſet mediocre ſputũ. Altero aũt tpe aduentante incidit maxime conturbationis occaſio dum puerum ſororis filium à cane appetitum videret, & eripere conaretur, nam, & animus ei valde perculſus eſt, & corpus exagitatũ, quoniam id cũ trepidatione & offenſione corporis fuit, qua in ſedile quoddam tranſuerſum corrueret, vnde nonnihil ſanguinis exiuit cum humore illo aquoſo. Verum poſt acceptũ Thus, quod mulieres noſtrates, & Medici ignari mulierum ſectatores in vſu habent, cum verentur aborſum, fluor amplior factus eſt, ex quo aborſus metuẽdus omnino videatur, cui res præſidia ab Excellẽtiſſimo Medico natura ſunt, & quidẽ optima. Ego quoq; ſic de præſidijs ſtatuendis cogitarẽ & decernerem. His teneram ætatem, corpus bilioſum, & tenuioris ſanguinis habemus abundans tamẽ craſſo illo recremento, quod per vterũ effluere ſolebat. Nã doctiſs. Viri non eſt, quod cauſemus Renes ita, vt vterũ culpa liberemus quin det viam ei recremento, Renes nãque alioquin per vrinas expurgarẽtur facilius & non niſi aperta veſica egreſſus excrementi fieret. Contra vero nos videmus vrinas ſine ea ſorde, & ea non metiente, veſicaq; concluſã ſordem tamẽ illam, deſcendere, quare per vterũ ea fit expurgatio, neque, ille humor in Renibus conſider, vt vir eloquentiſſimus & peritiſſimus probare conabatur. Et ſane cũ tantũm eius humoris effluxerit non ſolius vteri culpã ſed totius corporis eſſe vt fere ſit veriſimile eſt. Corpus ergo, quãuis fuerit iã duobus menſibus expurgatũ, & ad meliorem ẽtemperiem reductum, cum tñ genus idem excrementi effluat, idẽ habere recrementũ, & ſi minori copia, videtur, quo ad vterũ delabente periclitatur grauida, ne ligamẽta laxẽtur, cotylidones fiãt infirmiores, irritetur vteri vix expultrix, erodantur retinacula cũ fœtidum factum dicant eũ humorem hoc tẽpore, qui antea ſine odore eſſet, calo-

calorem enim oſtendit,& motſum habere probabile eſt,forſan etiam diutius detinetur, vnde pericula dicta maiora fiant,& fætus etiam inde corrumpi queat præterea facile eſt , vt corpora minime bonum ſanguine creant , fætus malo ſucco alatur, & inde ægre habeat , & imbecillis fiat, quem imbecillem factum eo terrore , & corporis concuſſione maxima ſuſpicio eſt quoniam ſpiritu neceſſario tunc fuerit priuarus & valde concuſſus . Vnde abortus maxime timeri quear . Cui ſi occurrendum ſit , procurandus omnino bonus ſuccus partui , illique vires,& vtero conciliandæ , quod malo ſucco oon detracto difficile fieri poterit. Verumtamen,cum nondum ad alterius mẽſis finem cettum hæc grauiditas peruenerit , de purgatione , vel leuiſſimis medicamenris facienda nullus deliberandi locus eſſe videtor . Corpore tam tenero,& tam lanto,& ſuſpicione tam graui abortiendi. Alioquin poſſemus aliquid exhibere paulat im eis recremeotis materiam ſubtrahens, vt mel roſaceum ſolutiuom,vt aliquid myrobalanorum, & polypodij incoctum , non dixerim aloe , potius Rhabarbarum ne illud amatore ſuo , & tranſitu ad vias vteri non tam adſtringens vt Rhabarbarum, officeret. Florem caſſiæ etiam vererer propter impulſionem , quam ad illas partes habet, ei quandam etiam relaxandi vim quidam concedunt macerationẽ ſenæ quod vel mulieres faciunt , ſed ego non fiderem, quoniam cũ eſt in ijs,quæ laborioſe purgant , & io quibus eſt venenoſitas,vt ait Meſnes cum partem,in qua de ea acturus eſt inſcribit,tũ proprie dolores alui mouet, quod pleriq; experiuntur quoridie . Polypodium quidem in illis eſt , ramen experimento minos mouere nouimus . Sed, vt dixi , nimiũ vererer alienam a medicamentis naturam, tum nimia conturbatione moueretur.Quid ergo reſtat. Victus ratio qua & caoear a frigore,& Cęlo nimis tenui hac' hyeme præſertim cum Autumnus pluuioſus fuerit,Nam mollia facta corpora in tenui Cęlo a frigore nimis penetrantur,& ſętus facile affligeretur.Contineret ergo ſe in conclaui cõ calfacto,quieſceret , lenre ambularet,dorſo nihil laboris permitteret,a cõcubitu etiam abſtineret. Cibis boni ſucci meretur,& coococtu facilibus,ne materiã humori recrementi ſic ſubminiſtraret. Herbarũ omne genus fugeret præter lactucã bugloſſum , & borragimem quę etiã moderate adhiberet , aquoſum.n. ſanguinem pariunt potius, mẽtham aliqoo modo darem ſaltem tamquam medicamentum! minus ſpinaciam herbam concederẽ, nam ſi ex iure detur aquoſa nimis materia eſt , ſi abiecto iure expreſſiq; ſucco in ſartagine frixa ſit,nidorem habet,maliq.ſucci eſt, & quocunq; modo ſumatur facilè corrumpitur præterquam quod flatuoſa eſt . At dicit Vit doctiſſimus aluum mollem ſeruabit, tutiori ratione id poterit fieri,& certe erit procurandum; & auibus manendum, piſcibus etiam cum in vſu valde non habeat reiectis, Vterer quidem pane toto intrito ac eo iure percocto, alica,farre,amylo, & ordeo,etiam bene condito,fructus penitus abigerem,vel caſtanea ipſa,quoniã crudum humorem in delicatiori ventriculo facerẽt.Vinum antiquũ non dulce adhiberem , ſomnos longos præciperẽ,& ne deijcienda aluo oimis comprimeret vterum,neue contractior aluus materiam inutilẽ vtero retineret , qm̃ caleſcẽs ex conceptu nimis attrahit clyſteribus mollioribus vterer ex lacte aut priſana cũ oleo amygdalarum dulcium,oleo chamęmelino penitus ablegato,potius cum oleo communi,cum butyro,cũ ſaccharo ex iure,cum vitello oui & ſimilib. Medicamentis quoq; aliquibus humorẽ illum in ventriculo,& in toto corpore exſiccantibus vterer, quæ nihil caloris haberent , vt eſt ſemen amaranthi purpurei,& agni caſti,corallus,margaritæ,ſpodium,ſandala, de cornu cerui non dico,qm̃ nimis alienum a guſtu eſt, nimiſq; ei infeſtum, illa in puluerẽ redacta ad

A maiorẽ penetrationem cum ſaccharo permiſceri poterunt,& per os exhiberi. Ventriculo ad iuuandã concoctionem ego illitiones , & cætera etiam quæ antiquitus dicta emplaſtra datem,quorum formæ vobis multæ in promptu ſunt . Dorſo quoq; ſuæ illitiones mihi probarentur quamquam parum poſſe credã ex vnguento de commitiſſa vel de corticibus caſtanearum cum aliquo mitiori vt ſandalino , roſaceo,anocino,Alabaſtrite Benignoue,prout neceſſitas in dies poſtulabit.

De catharro cum febre identidem reuertente.

B CONSVLTATIO CCCCXXXVIII.

DEſtillationem hãc eſſe & ad bronchos pertinere dubium non eſt,hypochondria quoq; infarcta eſſe,ſatis compertum, Vnde vero febris identidẽ reuertens fiat , non ira apertum,tameo cum deſtillatione manente febris quieſcat', videtur ea non a putredine humoris deſtillantis fieri,nam locus in quem delabitur propinquus cordi illud perpetuo calfaceret.At febre accedente ſpiritus anguſtior fit, & tuſſis increbreſcit , hoc pariter poteſt fieri a ſebre aliunde etiam veniente, cuius cum calore tum vapore perfuſum pulmonis recrementum permoueatur & ita magis irritet.In curatione certe non ſolum catarrhi,ſed viſcerum quoq; inferioris ventris ratio habenda vt C humoribus craſſioribus expediantur . Curationem itaque ſic inſtituerem.

Darei prima la ſeguente medicina.

℞.decoctionis pectoralis ℥.4.
Agarici in eadem decoctione decocti ℈.4.
Mannæ electæ ℥.3.

Et fiat potio ſumenda tribus horis ante cibum.

Per ſette giorni ſeguenti li darei queſti ſiropi.

℞. ſyrupi di liquiritia }
De nenuphare } an.ʒ.6.

Decoctionis Rad.graminis }
Liquiritiæ }
Ordei mundi } ℥.4.
iuiubarum }
Sebeſten }

D M,pro ſytupo 1.ſic pro 7.

Finiti li ſiropi lodarei luſo di queſta medicina.

℞.polypodij quercini }
Paſſularum } an.ʒ.1.
Sebeſten num.5.
Aniſoni ʒ.1.
Liquiritiæ raſæ ʒ.1.s.
Agarici trociſchari ℈.4.

Fiat decoctio ſ.a.quæ coletur & exprimatur.

℞.diaſebeſten ſalmini ʒ.3.
Ellectuarij lenitiui ℥.s.
Mannæ electæ ℥.1 1.s.

M.& ſ.potio ſumenda in aurora.

Dopoi vſarei l'io fraſcritte pilole tre alla volta ogni tre giorni di vn ſcropolo l'vna.

E ℞.aloes lotæ in ſucco roſarum ʒ.1.s
Agarici trociſchari ʒ.2.
Croci ℈.4.
Myrrhæ }
Rhabarbari electi } an.ʒ.1.

Cum ſyrupo de hyſſopo f.maſſa ad vſum.

Se poi il catarrho andaſſe in longo,& impediſſe il ſonno vſarei vna pilola la ſera de cinogloſſa al peſo di vn ſcropolo ma che fuſſero compoſte ſei meſi prima,& queſto alcuna volta.

℞.pilularum de cynogloſſa ℈.1.f.pilula 1.

Credo che q̃ſte coſe baſtarãnò,ma ſe nõ baſtaſſero ſe andarà più oltre a potioni lõghe,& ad alcũ rottorio.

Quanto al viuere ſi guardi dal aria, dal Sole, dal fuoco, dalle ſtuffe, dal vitio, da aceto, da molto ſale, dalla cholera, & vſi li ſugoli d'orzo ben fatti, & del ellettuario fatto con le radici di maluauiſchio, & vua paſſa, & regolitia.

De principio ſuffuſionis cum inflammatione pro Marcheſia Turriana de S. Bonif.

CONSVLTATIO CCCCXXXIX.

DOctores Optimi hic morbus oculis cernitur & eſt læuis quædam oculi inflammatio occupans tantummodo ora extrema tunicæ cōiunctiuę ad corneam inferiorem, coniungitur autem ei ſuffuſio pituitoſi humoris a coniunctiua in mediam corneam expreſſi, & certe ita habetote, quòd initio ſuffuſio illa erat cum inflammatione continuata, & prope ipſam craſſior inde vero & tenuior, quo longius ab inflammatione recedebat, nunc cum loco inflammato non cohæret & ad medium corneam conuerſa ab inflammatione diſiuncta eſt, atque pupillam magis occupat, vt prius iridis magis locum.

Venulæ coniunctiuæ tument, oculus lachrimatur, rariſſime & leuiſſime dolet, grauis potius eſt, vt caput in ſomnum propenſum, & in ſumma ſanguis pituitoſus indicatur ipſo etiam colore leuis & paruę illius inflammationis, cuius mali locum eſſe ſub extręmis tunicis ipſis cernimus. Motum etiam habere tāquam ῥεῦμα conſtat, quoniam modo melius modo peius habet, & leui quaque de cauſa malū increſcit, vt vel ex tempeſtate auſtrina a vento Euro facta ingraueſcat. Viæ influxionis ſunt ꝑ coniunctiuā, & per venas eius a pericraneo immiſſas. Locus proxime amandans exteriores capitis partes, & venæ, in quas etiam a medio corpore identidem materia inferatur. Caput certe onūſtum eſſe, & materiam dimittere indicia ſunt dolores circum labra; Sudor præcipuè præteritæ noctis ad nares, & ceruicem pertinens qui genus etiam humoris cōfirmat, eſſe pituitoſum, quod verò ipſa fuerit diu in loco ad flumen dum admodū excreuiſſet, ædificio aperto, ſede ſatis depreſſa, recens a partu, tum genus pituitoſi humoris, tum partem affectam denotat. At ipſa intra aciem viſa habet tamquam cuiuſdam fumi, qui atro colore melancholiam indicat, habet etiam ſcintillarū ſpecies quæ bilem. Mirū tamen non eſſet, ſi pitultoſus quoque humor craſſitudinę & opacitate ſuę atrum colorem præſeferret. Præterea vbi inflammatio eſt, mirū non eſt, ſi ſcintillę circumferantur propter aliquem calorem in ſpiritus excitatum, vel propterea quòd ſanguis dum extenuatur a calore, ac diſcutitur in bilioſam naturā vergat. Quibus propoſitis videor poſſe ſperare oculum ini reſtitutum, ſi remedijs non deſtituatur, nam extrinſecus morbus eſt, remedijſque attingi poteſt, in ætate iuuenili, & bono corporis habitu, & caput ſua natura ſatis firmo, oculo quidem in id alias ſemel delapſo, ſed tamen bene reſtituto & tādem valentiori cauſa ad hoc deductus. Itaque corpus purgandum, & item caput, deinde motus materiæ auertendus, & tandem, quæ obiecta pupillæ eſt, diſcutienda. Purgatio corporis inſtituta eſt vna & materiæ auerſio, alui ſolutione ex melle roſ. cum māna, quæ vix ſoluerunt, & ſi ℥.3. mellis, & ℥.2. mannæ fuerint, deinde betonica capil. Veneris, cetrach, borragine, cicoreo, & agrimonio, ac fęniculo materia parata, ſubinde ſanguis è vena miſſus ſatis bonus, at craſſus, purgata vero cum pilulis cochijs ad ℨ.iiij. datis admixtis ſine quibus ad ℨ. 1. quæ ſunt repetitæ cochij ad ʒ. 1. ſine quibus ad drach. s. trochiſcis alandal grani 5. cucurbitulæ cum inciſione præceptæ ſunt, ſed inciſionem exhorruit, adeo quod ne lachrymæ, & perturbatio animi oculos magis ſuffunderent illæ ſine ferro ſunt adhibitæ, ſed quoquo mane repetitæ, quæ initio aquæ multum extrahebant, nunc id non faciunt. Iam ego pilulas repeterem, vt cochiarum ʒ. 1. lucis ℨ 2. Trociſchorum alandal gran. 5. haberent, die ſequenti veſicas excitarem in ſummo dorſo, & ſequentibus diebus paulatim ſuperius ſemper aſcendendo donec poſt aures deuenirem. Demum Maſtichatorijs materiam ēt à loco magis propinquo euocarem purgato enim vndique capite motus muſculorū temporum commodus videretur, nā ratiōne exiguæ, & remanentis materię, & loci eius illa non eſſet attractio ad oculos, ſed retractio potius ab oculis ad tempora, ijs prufectis ad ſuffuſionem deuenirem, neque enim ego probarē hirundines apponendas poſt aures, cū ſanguine non debeamus retrahere ſed pituitā, quę per ea, quæ veſicas excitant, facilius exprimetur, minus nunc cogitarē de exhibenda ſalſa parilia, quā vidimus in El. Queſtore & in coniuge Pharmacopei oculorū aciem reſtituiſſe, quoniā ſalſa parilia, niſi quieſcentem humorem inueniat, niſi corpus penitus vacuum, ſolet influxus incitare, neque eos tollęre niſi longa admodum potione, quam hic leuitas morbi nō patiatur. In oculū labētia remedia darem, qm̄ materia minime alte ſita eſt, ſed in ſublimi extat, & leniora primum inijcerem, & ſemper quæ firmamentum contra influxum oculo afferrent, cū ῥεύματος natura hæc ſit, hactenus poſca vſus ſum, qua & calidus & pitultoſus humor reprimuntur, pituitoſus vero & craſſus extenuatur exſiccaturque, iam cū corpus expurgatum eſſet, ego fomenta ex aqua tepida, & identidem fumum aceti ex latere calfacto adhiberem. In aqua tepida fænugræcum fęniculum, chelidonium euphragiam, & item in aceto poſtea in coquerem, In oculum Vnguentum ex butyro loto cum aqua euphragiæ, fœniculi, vino albo, adiecto ſaccharo candito inijcerem. Vinum cum aloe & ſaccharo ijſdem incoctis, Aquam ſtillatitiam ex melle, & ſucco granatorum, Aquam vel roſaceam, vel euphragiæ, fœniculi, chelidonij pro ratione ætatis, & incrementi, aut quietis ipſius defluxus inderē, in quibus incenſum Thus extinctum fuiſſet, aut collyria illa exſiccantia immixta cum Turia eſſet, quibus ego ſperarem malum iā penitus ablatum. De victus ratione non eſt quod dicam, quoniam ea inſtituta eſt, vini quidem aliquid cum aqua, cui incoctum eſt fœniculum admiſcetur. Paulatim conualuit.

De febre maligna pro Monacha S. Luciæ.

CONSVLTATIO CCCCXL.

FEbre continua putrida ſaborare dubium nō eſt, & 10. iam dies quamquam vix 4. die iam decumbat, corpore quadrato, ætate circiter 60. annorum. At, quoniam nunquam febrem ſenſit, nunc verò etiā dicat ſe neque febrem ſentire, neque quidquàm mali, cum tamen male habeat, & dicat, credatque ſe dormijſſe tota nocte, nunquam tamen quieſceret, vt vrinæ turbidæ ſint, pulſus vero fuerit imbecillus ſemper ego iudicarem cum ipſam è mente exijſſe, neque apud ſe eſſe, cum multum malignitatis propriæ dictæ habere hanc febrem quæ proxime quidē à multa putredine, & illa malæ corruptionis pendeat, in qua putredine non ſit exuſtio igneo calore humidum abſumēte, ſed proprij caloris euocatio cū humido cū videam omnes humores eā appręhēdiſſe & nihil caloris efferre, cū videā ſpiritus ipſos extinguere,

vnde

vnde vitalis, naturalis, & animalis facultas vix con A ſiſtant, deinde vero id conijcio tamquam a prioribus cauſis, a multis humoribus, & multum obſtruentibus, cum ſuppræſſus ei ſit ſanguis e naribus ſolitus effluere, cum ipſa corpulenta ſatis ſit, cum tempeſtas ſit admodum humida, & tepida, humores vero inde frigidiores, & craſſiores eſſe iudico vnde magis etiã obſtipent meatus, præcipue ex ammiſſa memoria, quo quamquam ex extinctione ſpirituum fiat, etiam frigore vaporum ab humoribus craſſis excitatorum a calore febris debilitatur, qui quod ſicci ſint, & humorem craſſum, & melancholicum, vnde veniunt, referant, etiam ſomnum capere non permittunt.

Malignitatem etiam inde pendere arbitror, quòd materia ad partes ſpiritus cõfluat, vnde ei per mem B branas ad fauces, ſeu ad larynga emanans ibi dolorem pariat, & ſpiritus etiam anguſtiam, quibus ſic prouiſis colligo nobis quattuor eſſe reſpicièda in hac curatione, copiam vitioſam humorum. Putredinem motum ad medium, vires. Conſideratis reliquis, tum ætatis, tum temporis, tum tempeſtatis, & ætatis morbi. Vrguente copia vitioſa ab ea exordirer, ſumus in 12. die Medicus 9. accerſitus ſecare venam noluit, & optimo conſilio, quoniam iam putredo Molem humorum corripuerat, & vires non poterant nutriri, & neceſſario infirmiores ab inde erant. Minus aluum ſoluit vrgente mali progreſſione præcipiti, & ad cucurbitulas confugit, quibus vna, & copia imminueretur, & motus a corde ad eminen C tes partes retraheretur, nunc ego aluum ſoluerem, vt materiam de vijs publicis educerem, & impetum ad viſcera habentem reuocarem, vna vero putredini occurrerem, & Tropheam perſicam exhiberem ad ℥. s. cum Diacatholicon ad ʒ. 5. cum aqua, cui incocta eſſent cordialia dicta.

Deinde cũ ſyrupo acetoſo ſyrupum de Henuphare datem, vt craſſos humores inciderem, & cura putredinem compeſcerem, quibus aquam ex lentibus ſecundam quidem tamquam nimis calidam, & ex acetoſa cum oxiſaccharo identidem dandam in potionibus adiungerem Bolum armenam non aſpernarer, tamen libentius vſtum cornu cerui darem, & margaritarum puluere præparatum S. Cicri. Scordeum ſic calida cum frigidis temperando, immiſce D remque etiam ſandala, ebut, & ſpodium, corallor non tam libenter atque hæc ad cor defendendum, & ad ſcurredinem inhibendam propinarem, neque a camphora me abſtinerem, Radicam pentaphylli libenter in ijs haberem, guttam olei de ſulphure etiam non damnarem ſi in ſyrupis indetetur. Viribus conſulerem ita ne multo cibo eas onerarem, quoniam ſunt opifices ipſæ alimenti cibus vero eſt eis contraria materia.

Parcus tamen in cibo dando non eſſem, ne nimis diſſolueretur, motum ad extimas partes reuocarem cum frictionibus, & cucurbitulis. Sanguinem non amplius promouerem, aut per nares, aot aliunde quamuis ex eius ſuppreſſione copia facta, ſeu congeſta ſit, quoniam eo vires e- E gent, & malus factus ille, qui intus in medijs ve- nis eſt, ipſas non poteſt nutrire.

De ſputo ſanguinis pro nobiliſſimo Carolo Veritatio cum Excellentiſſimis Moronio Fumanell. Laziſio.

CONSVLTATIO CCCCXLI.

RES ſane Viri Clariſſimi, ſatis explicata videtur quoniam tamen cum mei officij, tum ipſius rei cauſa mihi dicendom eſt, ego dicam etiam quidem difficillime, quando meo iudicio res difficillima eſt, ſiquidem morbos implicitus multis partibus admodum diuerſis eſt, & ſuſpiciones varias, & curationes contrarias poſtulantibus.

Hiſtoria conſtat, quòd ab hinc tres menſes poſt luſum pilæ maioris hic adoleſcens, nondum enim 25. annum attigit in eam tuſſim cecidit, qua ſanguis emitteretur, & cum hoc ſuos latere veller, ne remoraretur, quin in Collegium Sacrum reciperetur, me ſeorſum adijt, & fidem taciturnitatis exquiſiuit. Ego ſanguine miſſo, & medicamentis propinatis conſului, vti ingroſſum eius ordinis differret vſque in ver, quoniam finis hyemis ſolet eiuſmodi cæptas antea exeretiones renonare. Cum etiam adiret me quidam ex maioribus illius Collegij, & cõſcius eius rei me rogaret, quid eſſet agendum, ego pariter, meum animum illi ſignificaui, ſed vix tres dies inde prætererant, quando reſcioi adoleſcentis profectionem, & certe admiratus ſum, nunc domum remiſſum apud ſuos illum vidiſtis, & ſanguinem ſpuere, & id quoque menſe totos 10. dies feciſſe hucuſque; vt 20. dies tantum ille caſus identidem reuertens intermittat. Excretio eiuſmodi eſt, vt cum abundantius ea ſit, vomitu etiam ſanguis exire dicatur, & cum reliquijs cibi, quæ etiam nigriores videntur ſanguinis fæculenti refrigerari, & atri ſpeciem habere, qualem vomitum ego vidi in moribundis, & in quartana febre exagitatis, ſi nares iniuncto ſpiritu emungat, pituita exprimitur ſero ſanguinis affecta. Si excreatu ſolo vtatur, ſanguinem excernit, maxime cum abunde confluit. Tuſſim tamen habet, & per ipſam ſanguinem promittit, & cum dico tuſſim dico non quaſi κερχνεν eam leuem ſoblimique perritam, ſed profundam tuſſim, & vehementem. Sanguis ipſe excretus varius eſt, nam partim clariori colore eſt, & floridus, habitu etiam ſpumoſo, qualem pulmones ſoleut habere, partim craſſior & atrior, vt qui vomitu effertur, & qui poſt effluxum abundantiorem, paulatim poſtea multa vi tuſſis expellitur, qui globoſus ater, & lentus admodum eſt, qui verò hac nocte eiectus per tuſſim eſt a pulmone floridus, & ſpumoſos ſe veniſſe indicat. Verum præter hunc caſum ſanguinis videmus deſtillationem in bronchia, quæ ceſſante ſanguine tuſſim ſuſtinet, videmus ſymptoma quoddam cerebri, quo vel depoſito in ceruicale capite ſentiat cerebri quandam infirmitatem, & quaſi vertiginem, qua volutari omnia videantur, præterea corpus ſine colore eſt, & male nutritum, afflictumque, & pulſus admodum creber exiguus, & imbecillus, vrina ſatis flauæ, & encoremate pulueroſo, ſeu aſperos quæ heſterno veſperi eſt mincta, ea tenuior videtur, quoniam igne affecta, vt clareſceret demiſit omne ſedimentum in imum, vbi conſedit, & tenue ſerum reliquit, flauo tamen calore. Quibus ita propoſitis, vt dixi, res mihi admodum perplexa videtur. Incipiam ego a ſanguinis fluxione, quæ, quoniam habet etiam euomitum, eiuſdem a capite ſanguinem demitti oſtendit, quoniam

Digitized by Google

quoniam ſanguis emiſſus per arteriam eodem impetu ex ore effertur, neque poteſt ab eo impetu remitti in ventriculum, qui ſentiens ſanguineum eſſe inutilem, & alienum ſibi, ſtatim reſpuit illius deuorationem.

Poteſt quidem delabi in ventriculum ſi a capite velociter deorſum feratur, cum idem impetus faciat ad delabendum in æſophagum, & ſicini tuſſi emittente ſanguinem homo non poteſt experrectus, & non poteſt non ſentire, & reſpuere, quod in fauces reſiliat, ſic delabẽte ſanguine a capite igitur defluens aliquid etiam ſui ſeri per nares emittit, multus vero ſolo excreatu expellitur, & cum os dilutum aqua, & expurgatum admodum fuerit, eo periculo facto, quo videremus, an a parte aliqua oris exiret, ſæpe etiam ſentitur deſcendere e capite in fauces, ab ipſo ægroto, excitatque κέγχρον circum larynga, ſeu guttur, quæ indicia capitis demitti certiſſima sũt. Ex quo mirum non eſt, ſi illud ſymptoma infirmioris cerebri, & vertiginoſi fiat, nam ea non eſt propria infirmitas virtutis motiuæ, cum capite etiã demiſſo, & quieſcente ſentiatur, minus eſt ſimplex infirmitas cogitationis phantaſiçve, quæ continuare certis iam viſis non valens, ab vno in aliud genus tranſiens vertiginis ſpeciem pariat. Illa enim interruptio confuſioque imaginum, ſeu viſorũ ſomniantis potius ſpeciem præ ſe fert, ſeu inſanientis quam vertiginis potius cauſa huius ſymptomatis eſt quod delabens ſanguis per colatorium, cum cunctando ſua aliqua craſſiori parte refrigeſcat, vt facit ſuis ſedibus exiens occupat eos meatus & ſuo frigore afficit arterias quæ per eam anguſtiam in cerebrum penetrant ipſum ſpiritum inſerentes, ſic facta refrigeratione, & leui obturatione ſpiritibus libere commeare non valentibus, & halitu ſanguinis concreti permixtis, turbatio actionum, & obtenebratio cerebri ſequitur, maxime quod ſi quid ſanguinis nimiũ concreuerit, adeo id refrigeratur, vt peſtilens euadat, nam ſanguis ſic concretus eadem ſymptomata affert, quæ afferre fungi ſolent, & iiſdem remedijs tolluntur. Obturatio etiam illa non ſolum ſcotomiam, & tenebras quaſdam affert ob ſpirituum impedimentum, & refrigerationem, ſed commixtione cum malo halitu facta qua in locum boni ſpiritus aliud corpus ingreditur fumoſum, & mobilius vertigines fiunt.

Et cum eo propter obturationem, etſi locus contactus materia frigida refrigeſcat, propter tamen impeditam perflationem, calor aliquis, & quidem vitioſus concitatur vnde motus ille ſic perturbatus fiat, motus enim a calore, vt a frigore quies eſſe conſueuit, ad quem calorem etiam maxime facit febricula, quæ meo quidem animo latenter ſubeſt. De qua volo decernere, antequam vlterius oratio prouehatur. Vrinæ coloratiores ſunt, etſi ſint in bona copia, habent encorema exutum aſperumque, pulſus qui crebritate, & paruitate tanta poſſet repletionem, & oppreſſionem naturæ ſignificare in adoleſcente non tam facilem ſua quadam inæqualitate in eodem motu, quam motionis aſperitatem ego ſoleo nominare febris indicio ſunt, neque mihi aliquis dicat eam inæqualitatem cuiuſque motionis, quæ mihi certa aſperitas motionis videtur vna cum crebritate venire propter tuſſim, quoniam cum eo, quod tuſſis longo ſpatio ſæpe intermittit, pulſus tamen nequaquam interea fit rarior. Ipſa enim inæqualitas a tuſſis concuſſione fieri in eodem ictu non poteſt, in diuerſis quidem poteſt, ſed illa quoq; cum tuſſis quieuit aliquantulum tollitur, febris ergo ſubeſt, & quoniam hac nocte euidẽtiſſima fuit eius acceſſio, neque tamen vllo ſenſu frigoris, aut principij nota id fecit, propterea nequaquam nunc tãtum incepiſſe intelligere debemus. quoniã febres etiam

A continuæ cum incipiunt, & ipſæ intermittentes pariter, vel ſi in ſequentibus acceſſionibus frigore careturç ſint, in prima tamen acceſſione aliquid frigoris, vel inæqualitatis in corpore habere conſueuerunt.

Confirmatur ſuſpitio vetuſtioris febris ex corporis languore, & extenuatione, atque decoloratione hac iam inſolenti, nam neque tanta ſanguinis vis excidit, quæ corpus tam afflictum reddere potuerit cum videamus quotidie in longe maioribus ætate longiſſimas ſanguinis effuſiones, & tamen corpora non ita extenuari. Ex qua febre in aliam venio ſuſpicionem longe difficiliorem, quòd ſanguinis noxã aliqua in pulmonibus etiam ſit, quod indicat ſanguis ſpumoſus, & clarioris coloris ac floridi a pul- B monum corpore, & non aliunde exit, vidi quidem eiuſmodi penitus ſanguinem floridũ, & ſpumoſum euulnerata lingua exprimi, ſed ſimplici ſpuitione id editur. Et ſane viri optimi ego in ſanguinis ſputo toties vidi, & tot viros magnos deceptos ne non fidam vlli narrationi, aut ægroti, aut alterius vel Medici, fallũtur enim vel Medici magni, vt millies obſeruaui, Tutius eſſe conſtitui cernere habitum ſanguinis excreti, qui ſpumoſus, & floridus niſi e lingua inciſa veniat mihi nota certiſſima eſt e pulmonibus emitti, & nunquam falli, ſanguinem porrò e capite in pulmone prius delabi deinde tuſſi ſurſum impelli ego non poſſum credere: nam antequam in os Tracheæ ingrediatur κέγχρον, & tuſſim excidat, & confeſtim ſpiritu reijcitur. Atque antequam per C laryngem in tracheam ſi caſu quopiam poſſit eo vſque incidere, tantillum eius ingrediatur, tãtam tuſſim excitaret vt uix quidquam eius delabi poſtea poſſet ſpiritu illum reiectare, vt uerò etiam in tracheam eſſet delapſus, & ſpatio tanto ibi moratus, donec poſſit repelli ſurſum certe colorem, & habitum illum non poſſet retinere, quin concreſceret pituita maxime inuolutus, & ater fieret vt reliquiæ faciunt, quas videmus poſt largum ſputum ſanguinis paulatim ſubinde extrudi, relictæ enim in brõchijs ibi inuoluuntur pituita, & ſpatium ibi extrahentes atræ fiunt, quæ forſan etiam cũ pituita putredinem contrahunt, & ſic febrem afficiunt, quam non facerent ſanguinis reliquiæ ad colatoriũ morantes cum D locus ille non ita calidus, & ſanguine refertus ſit, neque ita cordi vicinus, aut penitius vt halitum in ipſum queat infundere ad febrem mouendam. At ergo natura per duas vias ſe ſe exonerabit, quod ea facere non ſolet, maxime cum viæ longius inter ſe diſſitæ, & diuerſæ ſunt, quales hæ ſunt, quarum vna ad caput, reliqua ad pulmones pertinet, ſicuti videmus in mulieribus, quæ cum lactant menſtruis carent.

Dico ego quod vt in multis ea obſeruatio vera eſt, non tamen ita quin aliter etiam fieri queat, dicebat etiam Ariſtotiles, quod qui ſemine abundant minus pinguedinis habent, & qui plus pinguedinis, ij minus ſeminis, ſed ſicuti aliquas mulieres ſcimus, & vos potuiſtis obſeruare lactantes, menſtruis tamen E non carere, ſic nihil prohibet in eodem corpore ſanguinem e pulmonibus, & e capite excerni, præſertim quod opus hoc ipſius naturæ ſecundum ſe agentis non eſt, ſed vi impulſæ, vnde ægrotos vidimus conualuiſſe a morbis, ſub quibus vna per vrinas per ſudores, & per aluũ corpora ſe ſe exonerauit quod habemus etiam apud Galenum libro de cauſis ſymptomatum cap. 5. Habemus ergo ſanguinis exitum & venas pulmonum, & e venis capitis ad iſthmoides os, habemuſque febrem, & deſtillationem manifeſtam, de quarum rerum cauſis eſſet perſcrutatio habenda, quoniam illi morbi erunt qui docere nos debent ſuam curationem. Venæ illæ ſolummodo rarefactæ eſſe non poſſunt, quoniam ſanguis ſatis

corpo-

corporatus effluit, & talis, qui concreſcat, ruptæ tamen non videntur, quoniam effuſio longis ſpacijs quieſcit, (quamquam reuertitur etiam ſine multa vi) vnde neque eroſæ eſſe queunt, minus vero quoniam ſubito, non paulatim erumpit, neque deſtillatio vlla præfuit, & quæ ſubſequuta eſt lenis omnino eſt, neque credere poſſet. Aperiri ergo reſtat eas venas, quod cum languore tunicarum, tum vi ſanguinis fieri opus eſt vi ſic valente, vel propter onus, vel propter acrem naturam, ac tenuẽ, hactenus hoc eſt, futurum verò præſignificatur membranas in dies lexiores euaſuras non ſolum curſu ſanguinis ſibi viam ſemper faciliorem parante, ſed deſtillatione eas molliores etiam, atque etiam efficiente, quæ tam per colatorium quam per pulmonum meatus commeat.

Febris cauſa iam aperta videtur, quoniam ſanguis, aut eius ſanies in locis calidioribus conſidens facile computreſcat, vnde globoſa ſputamina, & atra, & ſubputrida efferantur, pituita etiam delapſa in idem vitium poteſt conuerti id ſebrem pariundam, a qua febre macies, & conſumptio cordis, ac vitæ metuenda eſt. Deſtillationis cauſa, ea eſſe poteſt, quam humor decurrens præ ſe fert nimirum humida, & frigida *ſυσκάσις* cerebri, vel partium continentium humores, quæ etiam a vaporibus ventriculi frigidioris potuit extitiſſe, nam vel ſtudijs literarum, vel alijs rebus factum id ſit, frigidioris certe ventriculi eſt hic adoleſcens, externæ etiam aliæ cauſæ ad imprimendum capiti frigus inciderant, vt ab aere ſæpe. Ex qua deſtillatione euenturum eſt, ne ſanguis crebrius excernatur, pulmonibus ea nimis exagitatis, vt vaſa pulmonis, & ad colatorium ſita magis detenſa, extenuataque frangantur, imo metuendum ne a calore ſalſuginem accipiat, & eroſionem quoque moliatur vnde febricula aſſidua corporis carnes conſumat, & homines interficiat. Quibus ſic viſis elicienda ſunt ea, quæ a nobis ad huius ſalutem idonea ſunt. Apertio venarum claudenda cum eſt, cum non eſt, cauſæ eius remouendæ omnium externæ primum, deinde etiam internæ, vt infirmitati vaſorum occurrendo, & impetu ſanguinis retrahendo, onere leuando, acumine & morſu omni auferendo deſtillationis ſputo facili reddendo, & pituita ei ſubmouenda, quibus remotis febris ſublata iri videatur.

Ita verò hæc ordinanda, vt remotis cauſis externis a cęlo calidiori, a motu p̄ſertim quo ſpiritus agitatur, quo vidi ego non ſolum pulmonis, & capitis apertas venas, ſed iecoris etiam, & ventriculi, illorumque fluxione intra abdomen facta necem ſubitam, horum nomine, et deiectiones ſanguinis: cauſis inquã externis remotis omnibus, ſanguinis primum modus minuatur, eius curſus reuocetur ſecta vena in partibus diuerſis, vt in talo, vnde maxime ſiſti ſanguinis ſputum obſeruatum eſt, in cubito quidem videretur commodum cum non multa plenitudo indicetur, quamuis quidam ſtatuant plenitudinis auferendæ cauſa cubiti venam ſecandam, auertendi verò decurſus poſtea a talo venam aperiendam, quo natura ad diuerſa mittere ſanguinem conſueſcat, ſed melius auerſio fiet ſi miſſio ſanguinis repetatur. Acumen ſanguinis mitigabitur eo expurgando, vt ex flore caſſiæ cum Rhabarbaro hoc ad colligendas menſtruas, venarum maxime idoneo, præſertim, ſi, vt ſum expertus, exuratur, pituitæ vero etiam expurgandæ, vt una deſtillationi quoque prouideatur confectio illa Diaphænici mihi ſummopere placeret, quoniã vna cum vi purgãdi multas alias materias, vt ab amigdalis pulmones reſpicit, & ſputum facilem poteſt reddere, ſic a dactilis habet vim etiam membranas colligendi, & confirmandi. Syrupus roſaceus ſolutiuus, & ellect. roſ. miſ. ſanguinis acumen obtunderent purgando, & reſiccando.

A Pilulæ ex aloe ſucco roſarum lota, ex rhabarbaro toſto, agarico, myrrha, mirobalanis, crocoque non ſolum ſanguini, ſed pituitæ, ſed venis colligendis, & ſputo facili reddendo eſſent opportunæ. Parari interea dum ſpatia medicamentis purgantibus interponuntur, debet, ita ne dum illam mobilem reddimus, venas molles, & laxas faciamus, quare incidentia illa diligenda, quæ uim confirmandarum partium continẽtium habent, ut acetum mellitum præſertim, ac ne tuſſim irritemus, illud componerẽ cum ſyrupo de iuiubis, cum violaceo, ac ſi maiori adſtrictione fuerit opus etiam cum myrtino, & cum roſaceo quo capiti conſulatur, ac ſi vlceris ſuſpicio ſuccedat, fuerit opportunus ſyrupus de pimpinella de

B teſtudine, & ſimiles.

Aquæ verò quibus hi ſyrupi diluantur ſint eiuſdem generis, quo & materia extenuetur, & incidatur, & excitetur, continentes vero partes colligãtur, quemadmodum faceret betonicæ aqua. Capili. Vene pimpinelle, plantaginis, quæ incidendi quoque uim habere creditur, & perforatæ, cuius vis ad laxatas venas, & ad expurgandas partes a malis humoribus idonea eſt, ſicuti hircina barba, cauda equina, & ſimiles. Quidam commedant aquam ciclaminis ad ℥. ſ. datam pro ſanguine ſiſtendo quamuis ciclamen effectus contrarios edat, vnde vel fetus eijcit, verum ego non libenter conſulo aliquid agendum eſſe cum rationem ignoto mei conſilij. Siſtendo ſanguini vna, & tuſſi ſedandæ, & pituitæ, ac deſtillationi cohibẽdę facient Theriaca quatuor menſium, vel philonium Romanum cum Theriaca vetuſtiori commixtum, vel pilulæ de cynogloſſa. Sputum eſſet aliquando mouendum, ne ſanguis, vel pus, vel pituita retineantur, quod fiet eclegmatibus a ſyrupo violaceo, ſaccharoque candito, ordiendo, ad ſyrupum de iuiubis de nenuphare, de liquiritia aſcendendo, neque ego ad altiora conſcẽderem, ne nimis abſtergendo venas rurſus aperirem, vnde lohoch ſanum, & expertum, & alia dimitterem, neque id de pulmone vulpis magnifacerem propter alienum maxime ſaporem. Potius ſanguinis effuſionem verens diadraganthum cum bolo præciperem.

Cum vero etiam ſanguinis profluuium vrgeret,

D oleum de Chalcantho ex aqua plantaginis præberem, quod magis, quam ipſum chalcanthum facere poteſt; cum liquidior habitus facilius partes iuuandas circumplectatur, quod per os exhiberem, & niſi audeatur, ſaltem os colluerem, vt facerem ex decocto myrtillorum roſarum, balauſtiorum, & ſimilium.

Propinarem etiam ſaccharum roſaceum cum trociſcis de ſpodio, de carabe, cum corrallijs, & ſimilibus reliquis. Neque in re pertinaci ego alienum putarem exhibere aquam ex chocleis purgato præſertim corpore, a qua & gluten venis, & ſanguini etiam ſperarem, & deſtillationi etiam finem.

E Serum quoque chalibeatum idoneum putarem, & tandem aquas balnei de villa Lucẽſis intus, & in caput ingeſtas.

De victus ratione id monerem, vt cælum ſiccius, & minus ventoſum peteret, vt locutiones, etiam labores ſpiritus, & pectoris fugeret, vt forte in cibis vtentur, & amylo Priſanam, tenuiorem ſanguinem parituram vererer, quamquam enim glutinoſa eſt tenuis tamen, & extenuantis generis eſt, & deterſiua, quare eius fluxionis metu manente ea cauſa non libenter darem. Oua potius recentia cum ſanguis fuerit imminutus, & teſtudines, & chocleas aliquando laudarem. Auiculas minime probarem dum ſanguinis tenuioris noxa fuerit metuenda. Cerebella potius ſuum, & pedes ſuum ſeu petioli, & vitulorum mallem, in potione vinum non darem febre manente

nente

nente aquam cum coriandro præberem, neque metuerem illam acidam reddere cum oleo chalcanchi aluum mollem ſeruarem cum clyſteribus, & frictiones extremorum facerem ad ſanguinis impetum reuocandum, hæc mihi ſatis eſſe videntur etiam qui locum etiam alijs dicendum relicturus ſit.

Tertia quoque die ſebre increſcente eadem ſanguinem excernebat, & qua die e naribus ſtillabat, ea non emittebat per tuſſim; demum accepta pillula de cinogloſſa ceſſauit ſanguinis ſputum, & puris ſputum viſum eſt ſequi incrementum factum febri tertia quoque die mihi indicabat e venis maioribus ad putredinis locum nouum accedere humorem a bile deductum. Sic paulatim extinctus eſt.

De febre continua pro puerpera Laciſia Marzagalia.

CONSVLTATIO CCCCXLII.

FEbris duplicem radicem habere videtur antiquam nimirum, & nouam, nam cum menſes totos ea laboraſſet, iam 7. dies acuta nimis eſt facta febris cum lingua decolore, facie cadaueroſa, & ſeptima ipſa die fluor alui ſuperuenit abunde nimis, atque crudus, viribus infirmis, ex quo mihi videtur omnis deliberatio in caſſum futura, cum enim crudus ſit is fluor, criticus eſſe non poteſt, minus cum virtus, tam infirma expulſu ſentiatur. veterum humorum, & intemperiei onere per nouam febris acutioris occaſionem exaucto, & acutæ febris vi inuincibili facta duritate vetuſtatis prioris qua humores craſſiores, & magis hærentes euaſere. Quare neſcirem quid loqui de re hac puerperio etiam viribus efficiente.

Si vobis placuerit ego in iuribus cicoracea incoquerem, & aliquid beronicæ propter vterum adijcerem, & aliquid etiam rhabarbari, quo non purgationem alui, ſed abſterſionem ac cõfirmationem viſcerum, & humorum leuem detractionem, nanciſceret, exterius etiam fomenta ventriculo, & illitiones darem, in ratione victus a vino abſtinerem; aquam, cui incocta eſſent coriandra propinarem, & cibum partitũ in ternas partes quotidie exhiberem ſeptima nimirum quoque hora, vt tres reliquæ potioni matutinæ darentur.

Hæc paucis diebus extincta eſt.

De febre continua cum doloribus coſtarum pro adoleſcente Belga.

CONSVLTATIO CCCCXLIII.

COntinua febris cum pulſu magno eſt, ſine vllis acceſſionibus niſi prima inuaſione, quæ cum frigore fuit, & quidem leui. dolor coſtarum primo ad humorum pertinuit, & tunc ab Excellentiſſimo Viro ſanguis ad 11. ℥. miſſus eſt per ſectam venam, hodie qui dies quartus eſt dolor ad imas coſtas peruenit in ſiniſtro latere, quem in corde eſſe ait, & valde querulus eſt, cum ſpiritus anguſtia, & ſudor circum ceruicem extitit calidior, vrinæ quæ claræ hactenus fuere, iam craſſiores, & turbatiores ſunt, bono tamen colore, quamuis flauo in rubrum inclinante, quaſi coctionis initium oſtendant ſuperius

A ſputa cum tuſſi fuere rubra, non tamen ſanguinis puri, ſed eius coloris, ac ſi puluere lateris eſſent infecta. Nunc nullo colore prædita ſint, poſtquã dolor deſcendit.

De quibus bene dixiſti vir doctiſſime hanc febrem pertinere ad pulmones. Ego tamen adijcio, quòd non eſt ſtatuẽdum morbum primo in pulmonibus eſſe, ad quẽ poſtea febris ſequatur, quoniam non credo inflammatos pulmones eſſe tumenteſque, cum non tanta ſit ſpiritus anguſtia, quanta illius inflammationibus ſolet afferri, ſed ex vrinis credo putredinem eſſe intra venas, & quoniam cor valens eſt humorem illum calfactum quem viſu neceſſario recipit cõpellere in meatus ſibi commodiores qui in pulmones pertinent, vnde exſudarit liquor
B ille ſanguineus quem expuit, vnde halitus & ſanioſus humor in membranas Thoracis ne dum pulmonis modo ſuperiores modo inferiores ſit impulſus, & dolorem pepererit, humores autem nimiam copiam, & incitationem ad cor habere ob anguſtiam cutis.

Quo morbi ſtatu propoſito, ego dico metuẽdum, ne e nimia copia totius corporis venarum, & incitatione ab extimis ad infima facta humores in pulmones etiam atque etiam confluant, & tandem humorem in illis pariant, in corpus pulmonum expreſſi; & hominem ſuffocent, quod ſæpe vidi, nam vel poſtrema vitæ die tantummodo auctam vidi ſpiritus anguſtiam; & apertis cadaueribus viſi ſunt pulmones tumidi, & duri, ſanguineque referti, non enim
C credo factum eſſe tumorem eorum aditu, forſan inflammati eo genere inflammationis fuerint, quæ in oculis taraxis dici conſueuit ſpiritu quodam, & ſanie ſanguinea affuſi. qui tumore ſi recepperint, hominem ſtrangulabunt, e ſanguine namque in pulmonibus tumor paruus fieri nequit, vt ex materia craſſa ſolet. Quare febri quidem occurrendum, ſed huic etiam incitationi omnino cohibendæ vacandum. Et forte commune præſidium fuerit, quoniam ijſdem remedijs materia a pulmonibus retrahetur, & a putredinis loco, qui medius in corpore eſt, quare ego, poſtquam ſanguis per ſectam venam eſt miſſus, ad cucurbitulas accederem extremis dandas ſaltem humeris, & fæmoribus, quibus partibus etiam factas obſtructiones parum læderem, & tum cum
D ferro, tum ſine eo applicarem, ſed videtur retrahere humorem a pulmonibus per cor, vt ſecanda vena etiam ſit quia cor non poteſt facile ſe liberare ob oſtiola cauæ venæ appoſita, ſed neque in cor reuocari noſtra poſſet vi, licet venę arteriali quoq; oſtiola obiecta ſint, certe vię inuiſibiles etiã in his neceſſitatibus feriunt, & cor dum viuit facile ſe liberat a materia recepta, vt facile eã recipit magno ſuo motu, ſed venæ ſectio quamuis recte antequam humor in venas pulmonum inſertetur, ſit ſecta, poſtquam ex parte illapſus eſt, non fierit tam vtiliter, cucurbitulæ vero etiam dorſo ingeſtæ poſtquam per extrema fuerit ſatisfactum per meatus inuiſibiles halitum, & tenuiorem humorem poſſunt e pulmonibus
E recta ad dorſum euocare, ſine ferro ergo illas poſtea identidem repeterem, illitiones quoque extrahentes pectori darem. Et quod pertinet ad medicamẽta, quamquam ea neceſſaria videntur quę ſputum mouent, in illis tamen ego illa vererer, quę incitatiorem humorem redderent dum influxus tempus eſt, mallẽ vero illa, quæ cum ſedarent, inhiberentque, & vna humorem pararent, & naturæ redderent obſequentiorem, atque ex incidentibus, & detergentibus, & extenuãtibus, tum pulmonis vias delinientibus ego illa, quæ vim cohibendi curſum humorum, & aliqua ex parte meatus colligendi deligerem, quæ vna putredinem frangerent in his generibus febrium ſolitam in corruptionem potius,

quam

quam in cōcoctionem conuerti, & malignas dictas febres parere, & ſi hoc loco id nondum aſſequuta ſit, quando vrinæ bono colore, & pulſus valentiores ſint, lingua etiam potius lutea, quæ in malignis febribus iecore valde affecto ruborem ſummum, aut nigrorem, & ſiccitatem ſolent referre, pulmonibus vero ſæpe ſine colore, & liuida ac lucida potius fiat; color enim luteus, vel cum efflorescentia quaſi Eryſypelatis non eſt tam periculoſæ putredinis indiciũ, vt neque niger ſi cum ea decoloratione, & liuore conferatur.

Ergo ipſo ſyrupo de Nenuphare vterer, in quo ſi eius compoſitionem conſideremus omnes illi fines ſpectantur, quos ſpectandos propoſui, ſputi, putredinis, refrigerij, parandorum humorum, & motionis ſiſtendæ. Cui poſſet aliqua exigua portio ſyrupi de acetoſa, de ſucco citri, aut etiam roſacei adijci, acetoſus quoque ſimplex cum his permixtus pectori non officeret, & prodeſſet plurimum. Interea vero niſi aluus reſponderet, non ſolum clyſteribus illam citarem, ſed in ſyrupis permiſcerem, quæ illam mollem redderent, & humorem a pulmonibus ad aluum retraherent, vt ſyrupum roſaceum ſolutiuum, vt rhabarbari macerationem, cum ijs, quæ gratiam illis conciliant. Et quoniam ſæpiſſime vidi hos morbos, qui corde reluctante minantur pulmonibus, & pectori offenſionem vi cordis ſic valente ſolui per ſudores quod eo magis ſperari debet quoniam quarta die indicatus eſt ſudor bono vrinæ habitu, & ſudore. Ego cum humores iam magna ex parte cōſtitiſſe animaduerterem quod ſperarem futurum, vnde ea quæ ſudores leniter mouent exhiberem, vt ptiſanam cum radicibus, & hordei aquam cum aniſo. De ratione victus dicam, quòd tennis eſſe debet, ſaltem vſque ad ſeptimam, qua vt habitus vrinæ indicat ſperarem coctionem perfectam, poſtea cibum augerem, & cum ijs componerem quæ excretiones mouerent, vt Amigdala, vt ſemina melonũ, vt radices, vt aniſum, & huiuſmodi alia eſſent. frictionibus adiectis, & clyſteribus ſomno procurato, & omnib. ijs, quæ neceſſaria per tempora mihi viderentur. Sputum nunc non valde mouerem, ſyrupo de nymphea de iniubis, & de liquiritia, aut etiam violaceo contentus eſſem per eclegmate.

Poſt ſeptimam poſtea valentiora propinarem.

De ſuſpicione tabis.

CONSVLTATIO CCCCXLIV.

Mvlier hæc in ætate conſiſtente poſt filiorum procreationem menſibus defecta incidit in eam valetudinem, qua vtero male haberet, & ventriculi, ac iecoris cruditatibus eſſet obnoxia. Medici ab hinc quatuor annos exhibuerunt ei aquas thermarum, chalderij quę peius eam affecerunt, ab hinc biennium autem conſuluit nos Medicos Veronenſes, & authoritate noſtra accipit Guaiaci decoctum, & inde in meliorem ſtatum refert ſe reſtitutam, & diu bene egiſſe.

Modo Veronam iterum ſe contulit extreme tabe facta, cum tuſſi, & febre continua, quam, vt optime indicaſtis pulſus ipſe ſemper eiuſdem duritiei, & infirmitatis, & caloris oſtendit eſſe corporis ipſius cordis, & habitum cum macie in eo contraxiſſe, durities enim non in principio caloris ipſius corporis cordis, ſed poſtquam iam aliquando exſiccatum eſt exiſtit. Præterea vt refertis a cibo incaleſcit adeo, vt acceſſionem febris tunc fieri exiſtimet, ſputa ſunt

A craſſa, & cruda ſed non omnia, nam ſunt aliqua ſordidiora, an purulenta ſint, non potui explorare, quibus ſic poſitis ego video multa hic eſſe, & inter ſe contracta, quæ morbum hunc continent, ſunt antiquæ δυσκρασίαι frigidiores, quæ reuixerunt; ſunt humores crudi illas, & conſequuti, & viciſſim conſeruantes, qui vetuſtate fere obdurerint vnde vrinæ aquoſæ fere ſemper ſunt. Crudę eædem materię confluunt in pulmones, qui iam illarum frigus alte in ſe compræhenſum tenent, & ex illis alimentum frigidius ſibi comparant, & magis vitioſum ex vitioſo faciunt, ſic hucuſque nihil non frigidum, non craſſum, non tenax habemus, & hoc in pulmonibus in iecore, in ventriculo, & vtero etiam. Num in capite aliquid eiuſmodi ſit, ego non poſſum venire in B eam ſententiam, quæ tam communis, & tam trita omnibus medicis eſt, qui cum pulmones emittere pituitam vident, ſemper a cerebro eam demitti opinantur, nam ego non poſſum aſſentiri cerebrum ſine uitio facultatum propriarum eſſe, & intemperię tanta obtineri, quanta neceſſaria eſt ad tantam pituitæ copiam pariendam, ſæpe autem videmus homines ſummi ingenij, memoriæ maxime, & ſenſibus penitus integris his vocatis deſtillationibus totos annos teneri, poſſe autem venas capitis eo δυσκρασίας peruenire qua eius generis materiam procreent, & per ventriculos cerebri depellant cerebro non uitiato minus mihi fit veriſimile. Maxime quoniam ego in ijs, qui phthyſici fuiſſent habiti, vidi pulmones totos ſpuma pituitoſa obductos, ipſos C verò intus nigriores, & crebris callis exiguis refertos, caput vero & in uita ſenſibus omnibus tam internis quam externis bene habere, & poſt mortem nihil vitiati continere.

Quo pacto vero etiam credam tantam pituitæ copiam a cerebro proficiſci cum nulla alia via inde in pulmones aperta ſit, præter eam, quæ per fauces, & larynga eſt? nonne videmus cum vix laryngis caput, & ſummas eius oras deſtillatio attingit, quòd ſtatim illa, & reſpuitur, & tuſſi reijcitur? ac ex ea vix aliquid admodum exiguum, & ſummo læuore præditum, ac leniſſimum vnquam per eam poſſe penetrare. Quare hic de capite in ea muliere quæ prudentiſſima, & acribus omnibus ſenſibus eſt, nihil rationes haberē quod pertinet ad partem iam dictam D pituitoſæ multitudinis, de qua ſatis ſit dictum, cum ea eſt febris hæctica, de qua ſatis eſt nomen propoſuiſſe, quid enim ſit, vobis notiſſimum eſt, hæc præſentia ſunt, ex his futura illa, vt conſumptione mulier extinguatur, vel ut ſpiritus anguſtia ſtranguletur quemadmodum in pleriſque vidi factum, cum pulmones, tam referti ſint, ſtrangulatio enim conſumptionem anteuertit.

Quid verò agēdum? hæctica febris nutritionem humidam, & refrigerationem maximam poſtulat, reliqua huius mali pars calfactionem coctionē extenuationem, abſterſionem, & humoris expurgationem, & eiuſdem interceptionem, aut retractionem, ne in pulmones cōfluat. Et viſcerum reſtitutionem, E quæ calidioribus, & adſtringentibus, & ſibi familiaribus quibuſdam medicamentis fit, a quibus hæctica febris vt ipſa eſt, potius ſui incrementum poteſt accipere, vnde in maximo diſcrimine verſamur, nã non ſolum morbus firmior factus non cedet medicamentis, verum etiam ipſa medicamenta non poterunt, non alteri morbo officere dum alteri attribuuntur, ſic duplex difficultas curationis obijcitur. In quibus ego ſic me moderarē, cauterijs primum præſtarem aliquem egreſſum materiæ in cruribus, in brachijs, atque etiam in ceruice, ne aliquod forte a capite quoque delabatur. Præterea medicamento aliquo leuiori purgante, vt ſero caprino, cui incocta ſit agaricus, & polypodium admixto Manna.

Medi-

Medicamēta etiam humores parantia ad excretionem, tum per aluum, tum per ſputa facienda erunt ijs admiſcenda, quæ febri mederi idonea ſunt, vt maxime eſſent priſana, quare ego emulſionem amigd. ſ. Melonis Helenij liquiritiæque radicem, vel origanum, vel mannbium, ſi toletabile ſit, ego cum priſana componerem, vel quod gratius eſſet aniſum & fæniculum id enim ego maxime pectori conferre exiſtimo humore quodam ſuum calorem leniente. Nunc cæpit proferri lignum illud ſaſſaphrax nuncuparum guſtu ſuaue, & cibis conueniens, cuius vis, tum commendatur in expediēdis viſceribus omnibus, & pulmunibus, quare illum ego incoquerem in iuribus cum priſana ipſa, & in aurora exhiberem. Eclegmata quoque in vſu continuo habenda præſcriberem, quorum nomina vulgariſſima habentur. De victns ratione, primo ego vinum non prohiberē, ſed nō potens, & lene deligerem, albuni etiam niſi aliquid vitij habeat, nam vitium in albo maius ſemper efficitur quam in rubro noſtris in regionibus ouis vterer cum ſaccharo tamen, & pullis iunioribus, potius quam auiculis. Cochleæ commendantur, quoniam, & ſi lentorem habeant, experimento tamen depræhenſæ ſunt uim etiam habere viſcera expurgandi, vnde Aetius, vel in obſtructo fiene præbet, vnde etiam retinere fluxum humorum in pulmones, & aperire etiam vias poſſe videntur, & alimentum calori febrili reſiſtens præbere. Teſtines quoque cum ijs eodem ſenſu habentur, ex quibus conficitur, etiam ſyrupus. Fit ſyrupus de pimpinella ad phthyſicos, ſed ille ad vlcera pulmoonm proprie accommodatus eſt, at huic ægritudini ego minus idoneum crederem propter illa quæ adſtringunt in eo compræhenſa, ipſum libentius exhibeo vbi ſputum ſanguineum perſeuerat, dico perſeuerat quoniam vidi in multis, quod poſt copiam effuſi ſanguinis, ſequuta ſunt ſemper ſputa cruda pituiroſa, cum quibus ſuffocati ſunt. Somnum procurarem, & libemet pilulis de cynogloſſa recte paratis, & poſt ſex menſes ab earum confectione, nam ſiſtunt humorum confluxum, & ſomnum inducunt, frictionibus vterer totius corporis, vt cruditates paulatim, & concoqui, & diſſipari poſſent, clyſteribus aluum mollem ſeruarem, & ſic me gererem donec vita ei ſupererit.

De febre continua in puerpera.

CONSVLTATIO CCCCXLV.

FEbrem hanc putridam, & continnam eſſe manifeſtū eſt, in puerperaque, & iam 21. die ex quo peperit forte adeſſe, horrores accedere, ſed ſine ordine, ſine febris vlla acceſſione, aut incremento diſtincto. Materiam febris eſſe partim pituitam, partim bilem flauam, certa coniectura eſt, verum hæc communia ſunt, propriæ conditionis huius morbi eſt, quòd cruda aluus deſcendit, quāuis ter, aut quater ad ſummum quoque diem, in quo nihil coniunctim, nihil æquabilis eſt, & veſtigia cibi cernuntur, & ſi luteo colore infectæ feces ſint, id in multis cruditatibus quotidie cernimus, facile enim bilis cum aluo delabitur, & quamquam exigua multum colorem affert, poteſt vèro etiam abūdare, cum ſanguis a febris calore afficiatur, & impedire veorticuli concoctionem ipſam, ſenique cibum deferre. Infirmitas ergo ventriculi, cum febre putrida continua, hoc eſt cum putreſcentibus humoribus intra venas coniuncta eſt vel ſaltem ventriculi anique diminuta, iecoris quoque lāguor ſubeſt, quoniam pes dexter intumeſcit ædemate, dicunt præfuiſſe eryſipelas, ædematoſum tamen illud fuit nunc œdema album perſeuetat, præterea vrina colore quidem non admodum malo, & craſſitudine mediocri, vt in muliere, tamen nihil cōtinet ſegregati niſi multo poſt quam refrixit, & id aſperum eſt, lingua quoque admodum rubra eſt etiamſi deterſa fuerit, color faciei penitus luteus, qui iecoris vitium indicat, vt oculi caui, & minus nitidi cordis indices ſunt lāgueſcentis, & certe ego vidi in febre quatuor menſium hectica exiſtimata a medicis noſtræ memoriæ maximi nominis oculos nihil ſpeciem ſuam mutaſſe, vnde iodicani hecticam illam febrem non eſſe, & ſi cutis corporis arefacta penitus, & aſpera eſſet, & oſſa vix contregeret, itaque vſu rhabarbari ægrum ſanaui contra qoam ſperaſſent illi, & contra quam curare conſoluerint, nempe ſine lacte, & ſine balneis, oculi enim cum tota facie ſpeciem ſatis bonam retinuerant.

Præter ventriculū, & iecur ego video partes quoque ſpiritui dicatas vrgeri propter tuſſiculā, & ſummam ſpiritus anguſtiam quæ mihi videtur non propter vllum dolorem, non propter infirmitatem neruorum, ſed propter locorum anguſtiam fieri, quare maioris mali mihi ſit index, ſanguinis aliquid ſpuit, propter exſudantem nimiæ repletionis cauſa humorem, ac niſi ego pulſum ſatis ualētem ſentirem, eam proxime interituram crederem. Verum pulſus creber quidem eſt, & admodum concitatus, non tamen imbecillus videtur. His omnibus grauitas totius corporis accedit tanta, quanta vix erigere ſe ualeat, imo nullo modo conuertere, præterea ſitim maximam rem communiorem in febribus, illa certe huius morbi, & propria magis, & valde pernicioſa eſſe credo. Nam & copiam uitioſam humorum, in omnibus partibus principibus denotant, & principum partium imbecillitatem. Cui copiæ cum putredo inſederit, & cum ea partes principes obtinuerit, non video quomodo non malum pernicioſum habendū ſit, ſpatio accedente, quo & firmitas morbi, & virium conſumptio arguatur. Ventriculi quoque; ſeu actionis eius infirmitate idoneum ſuccum vitæ alendæ prohibente.

De cauſis eius copiæ nō eſt hic locus dicendi, naturæ remotæ ſūt verſare eſt in cōclaue depreſſo humido ac frigido infra tabula, rū in plano iam in conclaue ſupra tabulatum conquieſcit, animi nimiam ſolicitudinem habuit ea iam, & liberata, mala victus ratione vſa eſt in grauiditate, nunc ad aliorum imperium viuit. Reſtat copia vitioſorum humorum, reſtat putredo, calor febris, virium infirmitas. Quibus rebus difficillime ſubueniri poſſe credo, & niſi ceſſent, aut copia in pulmones confluens ſtrangulabit, aut etiam febris ſanguinem, omnem in uitium conuertet, & pariter conſumet. iam video riſum in eā præter rationem, neſcio an præter morem, & uereor de inſania, quę cerebri infirmitates putrediniſque maioris nota eſſet, & ſpirituum lęſionem ab halitu cor inficiente, & cerebrum acriter feriente ſignificaret.

Infirmitati uirium ego primum conſulerem, & præcipuè ventriculi, quo ſuccus concocto alimento ſuggeratur. Deinde humores malos, ac putreſcentes partim detraherem paulatim, partim pararē, & meliores reddere molirer, & a medio corpore ad exteriora auocarem. Itaque fomenta ex abſynthio, ex floribus labruſce, ex mentha, chamemelo, feniculo, & aniſo uino incoctis adhiberē, illitiones ex oleo abſynthino, & de ſpica facerem, frictiones retrahentes, & diſſoluentes præſcriberem, potiones ex cicoraceis, ex acetoſa, ex beronica, & lupulis darē cum tanta rhabarbari portione, quanta non admodum moueret aluum, detergeret tamen & expediret iecur, atque confirmaret.

Syru-

Syrupus de cicorea Nicoli eſſet optimus, cũ illo de betonica, & de acido ſucco citri, quoniam putredini reprimendæ, humoribus ab ea maxime defendendis, & in meliorem ſtatum reſtituendis faceret, ne dum pararet ad naturæ obſequium, & viſceribus robur conciliaret, ſyrupum etiam de nymphea ego propinarem, quoniam pectori aptus eſt, in quem materia impetum habuit, ut ex ſputo ſanguinis perſpectum eſt.

Sic enim ab eo pulmones tractarentur, vt poſtulant, nimitum ad expuendum, quod habent, faciles fierent, & ne amplius reciperent, firmarentur. Interea, ſi putredo ad maturitatem reuocaretur, quoniam & uires nutritionem ex ea nactæ valeotioreſque factæ perſerrent, & humores ſe faciles præbetẽt eductioni, ego rhabarbarum augerem, & mãna adderem, præterea, quæ vrinas mouent, darem, ſed de his in dies conſilium capiendum eſt. De victus ratione id modo obſeruarem, vt cibus partiretur ventriculo, tam infirmo comperto neque admodum tenuis eſſet. Sicuti enim quanto magis nutriuntur corpora huiuſmodi tanto magis læduntor propter malos ſuccos. Sic etiam quanta minus nutriuntur tanta magis quoque leduntur, quoniã mali humores fiunt peiores, & vires magis debiles. At potio nequaquam vinum eſſet, ſed aqua illi gratiori genere aromatum parata, quo fieri magis poſſet ratione habita ipſiuſ ventriculi, ſitis vero leniretur, cum acido citri ſucco condito, vel cum aqua & ſaccharo compoſito, cum ſucco prunorum pariter condito, mucilaginibus cyroniorum in linteo comprehenſis cum ſimilibus, q ſi placeat ſacchatum violaceum cãditum, illud concederem, quod tuſſi quoque idoneum eſſet. Somnum autem procurarem illitionibus vulgatis, & hęc ſint ſatis cum in dies ſit aliquid noui e re nata faciendum.

Hæc mulier interea a Medicis, qui eius curam hactenus habuerint indicata non ita male habere, & admirantibus illis me ſic prædixiſſe, cito mortua eſt ea die, quo ipſi adhuc melius ſperaſſent, prædictio verò maxime nitebatur in iecoris infirmitate. Quoties enim aliqua pars male habet morbi ſuperuenientis, onus in eam ſolet incumbere, vt Hippo. ait, vt principe parte ſic habente maxime timendum ſit vitæ, vel ſi illa cerebrum fuerit, in quod vidi etiam concoctam morbi materiam irrupiſſe.

De dolore in regione uentriculi pro Buturino cum Excell. Iuliario, Ladiſio, Fumanello, & Maronio.

CONSVLTTIO CCCCXLVI.

OMnia ſane rectiſſime ſunt dicta, & propterea mihi eſſet omnino tacendũ, niſi vt ordo poſtulat, ipſimet dictione eſſet oſtendendum ijs, qui me intereſſe voluerunt, me a veſtris conſilijs non diſſentire, dolorem hunc a diſtentione eſſe me aſſentiri cogunt notæ omnes allatæ, diſtentionẽ verò ab humore pituitoſo maxime fieri ſuæ quoque notæ oſtendunt, nam toto æſtatis tempore ſudoribus affluit, & tunc dolore non uexatur. Materia ſudoris maxime pituitoſa eſt, & ſi ſecum educat etiam reliquias aliorum humorum. Antequam in hunc dolorem incideret ſæpe caput ei replebatur adeo, vt graue, vt tenſum, vt haberi quodam dolore obtineretur, vita ei ſemper in quiete, & inexercitata fuit, habitatio in ima domo, in officina ferri plena, & frigidiſſima, uita ſolitaria, victus ſine multo delectu, & fructibus admodum pleno. Vnde & pituitæ copia, & intemperies vnde pituita colligatur, & partes imbecilles apteque dolori fiant pituita inquam non ſolum naturalis dicta, ſed craſſior, & crudus humor dicendã, ex quã craſſior iſta flatus fiunt tamquam terræ participe, vt ex naturali magis aquoſa vapores leuiores in aquam relabentes.

Verum quoniam temporis ſpatio, quod ſex annorum fuit, craſſitudine diſſolutioni reſiſtente neceſſario humor exſiccatur, non poteſt non ſuo ſqualore melancholicæ naturæ conditionem ſubire, & ſtatum firmiorem, & duriorem edere, quo enim ſiccior eſt, minus lenitatis habet, ve illam habet maiorem, quo eſt humidior. Subeſſe ergo in hoc corpore hęrentem eiuſmodi humorem, & dyſcraſian eam continere intus, qua pituita, & crudus humor propagetur, coniectura certa deprehenſus eſt. Quo verò maxime loco id ſit, dicebatur, quod in ventriculo, & nõ ſolum in cauitate, ſed in ipſis tunicis, quoniam quamquam eructatione ſæpe leuetur dolor, tamen nunquam penitus per eam tollitur, multoties verò etiam nihil lenitur, quod autem ad ventriculi partes pertineant, indicium illud fuit, quod donec oleum amigdalarum, quod ſemel accepit, in ventriculo permanſit, dolor abfuit, dum verò illud deijceret, dolor reuertebatur.

Tamen, quoniam eo vrgetur eodem modo, tam ieiuno, quam pleno ventriculo, tam ab acceptis medicamentis, tum purgantibus, tum etiam tranſmutantibus illis maioribus, vt theriaca, & mithridato, quam ante illa, & præterea, quoniam ante huiuſmodi grauem moleſtiam totis coſtis inferioribus grauitatem, & tenſionem quandam ſolebat ſentire, & nunc quoque dolor eam regionem totam compræhendit nunquam cardialgiam affert, vt afferret ſi os ventriculi illis partibus coniunctum peteret, & nunquam non concoquit ſatis cibum. Ego non poſſum exiſtimare omne hoc malum ad ventriculum pertinere, in ore enim ventriculi ſymptomata grauiora faceret ad ſitim ad nauſeam, ad vomitum & ad animi deliquium ſpectantia. In ventre autem, vel non tantum doloris afferrent humores, vel illi, qui ad tantum dolorem faciendum ſat eſſent, multa alia mala coctioni pararent. Quapropter pertineat quidem malum hoc ad vẽtriculum, quod crudiores humores colligat, quod frigefactas tunicas habeat, quòd ructus, & flatus edat.

Certe quod caput eſt, materiam dolori ſuggerat doloris tamen locus ad extremas coſtas infra ſeptum, atque ad peritoneum eſſe mihi uidetur, quoniam in vtrumque latus æque diſtenditur, & coſtas contingit, vnde neque in craſſo inteſtino coſtis inferiorem ſedem tenente eſſe poſſit, quod ſi remiſſus eſt dolor oleo illo in ventriculo manente, id fieri potuit vapore ad eum locum pertinente, ad eum fere locum humor facile effunditur, quoniam cruditate per iecur traducta, & minime ab eo deuicta, fit ut ſanguis ex ea crudus paratus facilius in inferiores, quam in ſuperiores partes venæ cauæ feratur, infra verò iecur proxime aſiſtunt venæ ad peritoneum vtrumque venientes, quæ craſſiorem illum ſanguinem a iecore demiſſum perferunt, & in ambitum exprimunt; illo verò loco ſpiritus a ſe emittit, quod ſuæ naturæ eſt, nimirum nebuloſum illum fumum, & interea dolorem vehementem ex tenſione in membranis facit, vt conſidente eo fumo humor ſuo corpore craſſo, tum in vaſis, tum in alijs meatibus partes illas onerat, & obtuſo dolore afficit, qui humor, vt dixi a cruditatibus effectus pituitoſus eſt, ab ætate etiam, & corporis natura fecem ſanguinis multam continet cum corpora ſanguinea hac ætate niſi effluxum aliquem habent, fere multa fece ſanguinis abundent, hæc

præſentia ſunt, & valde moleſta, Illa uerò metuenda, ne iecur vna cum uentriculo ita male habeant aliquando vt vnius cruditate alterius uerò denſitate ob craſſos,& terreſtres humores fiat Tympanitis, quæ meo quidem animo ab humore terreſtri, & δυσκρασίας ſimili iecoris fit,ex e a enim flatus abundat, neue etiam aſcites, quæ maxime refrigerato iecore exiſtit quandoque quidem humido, & tunc facilior curatu eſt,quandoque uerò eſt ſqualido ut cum ad tympanitem aſcitis conſequitur, & tunc remedium non habet, vt neque multoties habet tympanitis, & difficilior ſane curatu eſt, quam ſit alcites non illa, quæ tympanitim conſequuta eſt, ſed illa, quæ humidam,& frigidam cauſam habet,ſiccam verò cauſam poſſe habere aſcitem nō eſt nouum, cum aquoſus humor ſatis cauſæ in frigore teneat, quæ res noſtris oculis ſæpe in cadaueribus vnoque morbo ex patuit, in quibus ſæpius iecora dura, & arida ac nigra uidimus quam humidiora, & ædematoſa.

Hæc itaque ſunt quæ, & nunc moleſta ſunt, & quæ timeri poſſunt, iam quid ſit agendum conſiderabo. Habemus acceſſiones doloris nocturnas maxime (tunc enim minus flatum diſſipari poſſunt) & habemus illius cauſas eius flatus radices, atque dolorem ſemper obſcurum efficientes, qui ſunt humores craſſi pituitoſi, & fæcoſi in δυσκρασία ventriculi, & iecoris, in ætate ſeptuagenaria.

Ego humorem paulatim detraherē,& identidem pararem, quod eo facilius factu eſt, quo uiciniores illæ res ſunt. Ellectuarium de hiera ſimplici probo, diaphænicon non minus, atque Indum ipſum adijcio ad flatus, & ventriculi humores maxime idoneum, Pilulas item alephanginas rhabarbaro adiecto, quibus ordine inſtituto a lenioribus exhibitis, accederem ad hieras illas maiores, vt cum agarico, vt cum colocinthide, ut hieralogodion præſertim ab Aetio deſcripta. In medijs vſus horum diebus identidem parantia humores darem ex oximellite, melle roſaceo, ſyrupo de betonica, oximelle ſquillitico, ſucco betonicæ, ſucco abſynthij, quibus uidi dolores huiuſmodi ſedatos. Componerem oximel ex ſucco iridis cum ſuccis dictis, & ſucco Apij, incoctis ſeminibus feniculi, aniſi, radice capparorum, & petroſellini cum aceto ſquillitico, & habendum in uſu præciperem, terebinthynam reſinam darem, quam ſum expertus his doloribus utilem, decoctum chumemeli etiam maxime laudarem, quoniam vehementer mouet ad excretionem humorem, & dolorem ſedat. Oleum amigdalarum dulcium, vel amararum in ſymptomare, cuius halitus facile locum illum e ventriculo attingat. oleum ex aſino cum iure permixtum ad guttæ modum Caſtoreum theriaca recens, & tandem niſi leuetur cum ea philonium Romanum coniungerem, attente tamen id agerem.

Pararem autem illud genus cytoniati quod facit Galen. pro ſenibus cū aceto gingibere, & albo pipere, quod maxime profuit multis iam in hydropē laborantibus, mitto nominatim narrare drænion pipereon, drantriſon, diacyminum, diagalanga ellectuarium de baccis lauri, cum alijs innumerabilibus. Venio ad exteriora, & primum ego locum contectum tenerem pellibus, & maxime pelle vulturis, aut cygni, ſeu oloris, inungerem, fouerem & ſacchulis munirem, oleis verò per ignem extractis urerer. Demum ijs non ſatis perficientibus propinarem potiones ex guaiaco, & ſalſaparilia, quorum hæc diſcuſſionem, illud cum diſcuſſione corroborationem ventriculi, & iecoris efficeret, neque exſiccationem nimiam uereor, niſi poſtquam ſuperuacuus, & noxius humor eſſet ſublatus, prius enim ſuperuacua conſumuntur antequam neceſſaria attingantur.

Tandem ijs nō perficientibus rem, ego ad aquas Thermales intus, & extra dandas accederem. Aponenſeſque diligerem, aut Senenſes illas, quę del Tetucio vocantur, hæc enim ventriculum maxime expurgant, & firmant. De ratione victus in tam longo morbo curam relinquam Medico aſſiſtenti, monerem quidem, vt uini ſummus eſſet delectus, minime dulcis, minimeque acerbi, ſed potius auſteri, tenuis autem omnino. Et quoquo die vinum de Abſynthire ſemel darem, ſed antequam accumberet menſæ, ne in cibum incideret, & crudum mouetet compingeretve, & reliquam vini potionem diluerem, ſi illud potentius eſſet ex aqua, in qua aniſum eſſet incoctum, vidi enim maxime id profuiſſe in huius generis doloribus. Domicilium præterea altius vellem,& exerceri magis homines, & tecto ſemper maxime corpore eſſe,& iuſtis temporibus diu quieſcere, & diutius in lecto eſſe. Dixi,

Is quarto circiter inde anno doloribus ijſdem vexatus paucis horis extinctus fuit, cadauere aperto cor inuentum eſt perforatum per rupturam in ſinu dextro & ſanguine totas partes illas cōpletas. Quaſi flatus oſtiola nòn potuerit, vel in uenam atterioſam ire, penetrare, rumpereve, ruperit verò cordis carnem.

De ardore vrinæ cum febre pro D. Iaco. Modeſo Sericimeri.

CONSVLTATIO CCCCXLVII.

Diu eſt quod hic vir ægre habet nō ſolum vrinæ ardore, ſed etiam corporis imbecillitate, & quodā quaſi cibi faſtidio, de retentione vrinę nō dicam, quoniam ea eſt ab artifice curatus, quo tēpore etiam ego accerſitus reperi eum grauiter affectum, nam pulſus erat ratione huius corporis naturæ robuſtæ, & ad ſenectutem roboream perductæ valde imbecillis, & paruus, cum in hoc genere corporum, & hac ætate arteriæ ſoleant duritate ſua, & magnitudine, ſeu craſſitudine præſeferre ictus maiores, & robuſtiores. Præterea erant inæquales admodum, & intermittentes, atque crebri, urinæ erant turbidę quales nunc cernuntur, & eo craſſamento affectæ, quo nunc etiam ſunt, quare ego febrem ſubeſſe cum multa materia cruda exiſtimabam, præſertim in locis renes pertinentibus, cum quibus vt experimur in dies ventriculus quoque conſenſione naturæ afficeretur. Itaque locos communes prius expurgandos indicaui, & veritus acumen medicamentorum purgantium, quo ſolent humores acriores fieri, & reliquiæ ad renes promitti, non diſceſſi a flore caſſię, & corpore ſic parato in illis locis non ſum auſus potionibus valde incidentibus vti, vt poſtulabāt hi humores craſſiores, & pituitoſi, vnde oximel non recepi minus quidquam acetoſi, betonicæ uix fidebam, & aquam ſtillatitiam tantum ſumebam, cum qua etiam plātaginis aquam commiſcerem, & pimpinellę, cuius cum coglutinandi, tū expurgandi ſordities nouerim.

Ventriculo autem conſulebā eo ſyrupo, qui etiam renibus, & veſicæ prodeſſe poſſet, quem ego componebam ex ſyrupo de mentha, de betonica, & nymphea ſi recte memini, & cum res longius produci nimiū videretur ſorditie vrinæ minime admodum cum corpore vrinæ coniuncta, magno cum fetore vlcus in veſica indicante ego dilutam Terebinthinam ex aqua plantaginis identidem dabam, ex qua commode deijcerer, & nullus ardor maior ſequeretur, priſana etiam vtebar, dum ventriculus non grauiter tulit,

Atque

Atque cum res quietior eſſet ego intermittebam viſitandi conſuetudinem. Interea ardor vrinæ redijt cum febre, ſub quo ardore maiorem purgationem territus leniter purgaui, deinde conſugi ad ſerum lactis cum ſucco, ſ. melonum, vario modo in dies pararum, uiolis indebam betonicam, poſtea reiecta betonica radices altheæ, & maluarum cum violis, quas cum nō facile ferret, imminuebam, cum ſecum faſtidiret, ſuffeci ius pullorum. Factæ ſunt inunctiones exterius, adhibita ſunt olea, & vnguenta, lamina plumbi, præcipue verò inunctio ex vnguento roſaceo cum camphora, non damnaui etiam album oui cum muſco quercino, & oleo violaceo, non damnaui coria pro ſtratis, iniecta ſunt in veſicam lythargiricum diu concuſſum cum albuminibus ouorum ad colliquationem, cum ſcef albo cum opio, cum ſucco plantaginis. Verum dum illa continentur quieſcit dolor, & dum ad mingendum non mouetur, ſub minctu autem maxime affligitur.

Iam uidendum eſſet, quę poſſent ei præterea proficere. Febris eſt, ex humoribus illa fit putridis, illi ad renes, & veſicam, & ventriculum videntur pertinere, ventriculus certe eos gignit, putreſcere tamen in venis ad renes protenſis magis fit veriſimile cum vrina eorum ſordem efferat multis partibus ſecum valde coniunctam, vaporibus verò ad ventriculi os claris facile ventriculo etiam noxam inferunt, renibus profecto non nimis diſtentis, neque in corporis habitum ſuum proprium ſordes excipientibus, ſed laxitate meatuum humoribus liberum curſum præbentibus fit, ne illi grauentur vllo genere doloris, & ſi δυσκρασίαν ab humore conceperint, & male habeant, ita vt neque proprium alimentum, vel ex bono ſanguine recte conficiant. Veſica vlceris ſuſpicionem haber cum tanto ardore afficiatur ab vrina, & in ea ſint ſordes aliquæ non ita cum ſero coniunctæ, neque illam poſſit continere, ſordes quoque illa fædi odoris vlcus indicat, quæ purulenta penitus eſt. Verum dubitationem facit, quod ardor qui ijs 7. diebus perdurat, ſuperioribus diebus intermittebat, vnde vlcus aut recens renouatum eſt antiquo exiſtente illius ſordis effluuio, & nihil his 7. diebus mutato, quod mirum videatur, aut vlcus ſordem ſibi aliquam lentam conficit, qua obrutum non ita ſentiat vrinam, quod factu facile eſt.

Hæc omnia ſuſtinentur totius corporis ambitu venarum pituita multa referto, & ventriculo male concoquente, quibus prouiſis metuendum eſt, ne febris tam ſuſtentata vires iam imbecillas conſumat præſertim quod illæ non reficiuntur ventriculo labefactato, & potius deijciuntur a dolore, & vigilijs nocturnis. Qua re omni diligentia uidendum, vt uires reficiantur, vt materiæ vitioſæ copia partim detrahatur, partim emendetur a uitio, & vti vlcus ſaneſcat, & ardor tollatur, quæ valde difficilia futura ſunt, nam cibum vires poſtulant, ventriculus verò illum non fert, & eo oneratus cruditates facient, & cauſam morbo augebit. Detractio autem humorum erit incommodiſſima, nam tum purgantia medicamenta acumen vrinæ afferent, & viribus efficient, tum præparantia incidendi, & abſtergendi vi maius acumen ipſa quoque vrinæ inducent.

Sic itaque me temperarem, vt hactenus feci detrahendo humori, caſſiam darem, quæ per alnum quidem, ſed per vrinas quoque pituitam a ſe delinitam efferret, polypodium decoquerem cum ijs quę emendant illius offenſiones, nempe paſſulis, & liquiritia, & ex eo iure caſſiam diſſoluerem, parandæ autem materiæ ea decoquerem, quæ etiam acumen vrinæ lenirent, vt ſ. maluæ, melonum, ordeum, fructus alchachengi, ſebeſten, liquiritiam Tamarindos quoque ad gratiam ſtomacho conciliandam ſed aromate aliquo aptos ventriculo affectos. Si videatur etiam adhiberem altheæ, & farfaræ radices, non enim viderentur mihi alienæ. Si ſomnus ſit conciliandus adijcerem ēt ſuccū papaueris, ſeu eorum lac, in qua portione forte caſſia non inepte certis quibuſque diebus diſſolueretur, inūctiones eaſdem producerem, & lythargirium inijcerem ex albo oui liquatij vt factum eſt.

In ratione victus ouorum luteis libenter vteret ad acumen deliniēdum, moderare tamen, quoniam in ſenibus ſolent pituitam congerere, vinum etiam oligophorum ventriculi cauſa, & ætatis decrepitæ concederem, ius etiam pulli tenue ſine ſale cū emulſione. ſ. Melonum in potionibus darem. Dixi.

Is dum Medici curant pænam ardoris ipſe interit febre.

De lateris dolore, & ſuſpicione febris malignæ pro Nobil. Petro Maphæo.

CONSVLTATIO CCCCXLVIII.

HAnc eſſe inflammationem membranæ coſtas ſuccingentis omnia oſtendunt, nā dolor acutus eſt, ſpiritus difficultas, pulſus durus, & creber, febris acuta ac tuſſis. Lingua ſane neque ſicca, neq; flaua eſt, vt ſępe in pleuritide ſolet, & hoc, quoniam humoris genus humidius eſt, neque cum nimia ventriculi communicatur maxime vero hic id euenit quoniam ſanguis, quē expuit bono colore, & liquidior eſt, vnde & facilius in pulmones exſudat, & a primo die excerni cæpit. Affluit autem aliquis dolor capitis interdum. Secunda die aluus profluit, & itē quarta quæ hodie finita eſt. His ſic manifeſtis accedit malignitatis febris ſuſpicio, nolo hic accipere externam ſpeciem malignitatis, quæ eſt in eo quod morbus ſpem ſalutis non auferens affert tamen periculum. Sed internam uim febrium malignarum propriam, nimirum pro ea febris conditione, qua eius putredo, aut tam multa eſt, aut tam praua tamve principi parte coniuncta, vt pernicioſam febrem faciat. Hic enim multæ putredinis indicia ſunt, aluus tamen fluida, vrina iam a tertia die turbatior, craſſiorve, & ſi non ualde mali coloris ſit, tunc enim potius prauitatem putredinis denotaret. Pulſus præterea exiguus, & imbecillus. Vbi ipſa putredinis multitudo poteſt tam uires naturæ opprimere, vt natura nihil valente putredo in ſummam corruptionem & malum putredinis genus degeneraret, & ſic ſummam malignitatem, acquireret, & mortem afferret.

Scimus enim gradus multos putredinis eſſe, vt vt illa vel ad maturationis ſpeciē uel ad corruptionem declinat, corruptionē vero illam peiorem eſſe, qua non ardor humidum abſumit, ſed illum educit cum calore mixti. Quibus ſic prouiſis apparet quid natura metuendum, & quid agendum nobis ſit. Metuenda ea putredo, ne in corruptionem labatur, ne ve confluxione maiori peior fiat, & naturam ſuperet. Metuendū etiam ne materia, quę iam in pleurā, & pulmones confluxit, retenta, & occupatis alijs vijs in capſulam cordis deſtillet, & inde excerni nō valens ibi cor corrumpat, vt vidi in alijs, quare & eſt auertenda materia a medio ad extrema, & ad uias excretionum remotiores, vt aluū, vt urinas, vt ſudores reuocandi, & putredo ſedāda q̄uo in melius conuertatur, & humores integri eā non cōpræhendant.

Et demum per ſputum materia mouenda, quo per eam viam eijciatur, neque intus remoretur. Hactenus ſectione venæ primo die facta in cubito, & cucurbitulis cum ferro tertia die dorſo adhibitis, & a natura ipſa fluxione alui, ſecunda die facta videri poteſt multum eſſe præſtitum retractioni, quæ adhuc produci poterit, & debebit cucurbitulis repetitis ſaltem ſine ferro, & frictionibus, medicamentis quoque humor influens ſiſti, & inhiberi debebit, ne in Thoracis partes confluat amplius, cui rei vtilia illa eſſe credo, quæ experimentis nixi cuique laterum dolori, & quoque eius temperie etiã non debito adhibent, nimirum lignum viſci, & cortices auellanarum, & celiculi glandium, & papaueris erratici capita in puluerem redacta, ſimiliter thus cum malo percocto.

Quæ cum humor conſederit, credo minus utilia eſſe, nam ſputum tunc potius eſt procurandum. Siſtendo præterea humori facient illa, quæ putredini reprimendæ dare ſolemus, & danda ſunt in hoc malo nimirum ſyrupus de ſucco acetoſæ, de ſucco citri. Radices pentaphylli acetoſa ſyrupi, illi etiam iuuantes ſputum, vt uiolaceus, vt ille de iuiubis, & maxime de nymphæa, cuius mixtæ virtutis erunt ſcabioſa, meliſſa, borrago, bugloſſum. Tandem ſputo expediendo ſyrupus de radiee dulci, oximel, Hyſſopus, & alia eiuſmodi. Exterius retrahendo humori a medio ad eminentiores partes non ſolum frictiones, & cucurbitulæ, ſed inũctiones ex vnguento Agrippæ dialthea butyro antiquo, & oleo terebynthinæ. Vnguentum etiam Arrogon cum ijs, ac poſt inunctionem inſperſus puluis ex cimino vim retractionis augebit, & diſceſſionem inflammationis perficient. Atque ex his mihi uidetur eſſe expiſcatus ordo omnis curationis. In ratione victus cum vix cibum contineat quin & faſtidio, & tuſſis impetu, & deſtillationis irritatione eum eijciat, ego ipſum partirem in tres partes, & ſeptima quaque hora darem, reliquas tres horas ſpatio neceſſario ſyrupis attribuerem, genus ciborum eſſet iam quarta finita, & leuato corpore a copia priſana colata, deinde neceſſitate ſputi vrgente, & uiribus opus habente, tum viribus poſtulantibus etiam oua ex iure concederẽ, & tritum panem ex eodem optime coctum, ac gallinaceos teſtes, & iecora concederem molliter cocta potiones eſſent conficiendæ meo quidem animo ex hordeo primũ ſolo, deinde cum ſaccharo, Demum etiam cum Aniſo, aut fæniculo & paſſulis, Aniſum enim, & fæniculum mihi videtur pectori, & ſputo aptum. Dixi.

Septima die melius habuit a febre etiam dolore, vrinæ meliores factæ ſont, ſputa quæ e rubro in luteum a quarto die inclinarant ea die coctiora viſa ſunt. 11. die ſputa ſolum pituitam habebant, 14. febricula relicta quieuit.

De ſponſa Equitis Mationij dolore vteri cum febre affecta.

CONSVLTATIO CCCCXLIX.

EXpræſſi vir doctiſſime morbi uim, & curationẽ optime inſtituit, ego itaque ſequar illius diſputationis rationem, ex cauſis euidentibus, & notis etiam antecedentibus certo conijciendum eſt ſubeſſe plenitudinem uitioſam. Nam in hoc corporis genere calido, & humido, in ætate ſummæ adoleſcentię, in ciborum mutatione ad largiorem corũ vſum, in nocturnis vigilijs cum ſponſo pulcherrimo, & parum valente eius Venerem ad finem producere, quem finem ſolet quies ſequi, eſt factum vt ipſa deſiderio maiori affecta vigilijs, & agitatione circum ſponſum maxima cruditates collegerit, & corpus humoribus vitioſis compleuerit iecore prioris coctionis vitium potius augente acriori calore ex motionibus illis concepto, & ex deſiderio feruefcenti ſpiritu in corde, & cruditates in omne corpus effundente.

Notæ eiuſdem vitioſæ multitudinis humorum fuere menſtruæ purgationes anteuertentes tempus conſuetum, & exiguæ, & interruptæ in longius ſpatium progreſſæ, nam cum quinque diebus antea finirentur, non ad decimumquintum productæ ſunt, ſed interuallis, quod eſt ſignum naturam non ſe ipſa, ſed onere, & acumine, morſuve humorum id feciſſe.

Præceſſere notæ grauiditatis, quæ communes ſunt cum dicta multitudine, vt tumentia mamillarum, & nauſea, ac vomitus matutinus pituitæ, quæ omnia excepit purgatio menſtrua ſupradicta, qua nondum ceſſante incæpit dolore venter leniter, poſtea tam acriter, ut lacerari uideatur. Tumor eſt loco vteri, & de more illius modo dextrum, modo ſiniſtrum latus replet, imum quidem ventrem ſemper vbi perpetuus dolor eſt, modo in fauces anguſtia quædam pertinet crebro ad dorſum. Interdum fæmora rigores ſentiunt, interdum maximis doloribus cruciantur, ac ſi gladijs ſecarentur. Aliquando etiam in mamillas dolor, & tumor ſubitus pertingit, ex quibus non ſolum multitudinem vitioſam, ſed uterum ab ea affectum conijcio, nam propter uenas cum mamillis communes, propter neruos ad fæmora diſcendentes, propter membranam peritonei ad dorſum, & ad fauces vſque diſtentas omnia illa ſymptomata ſunt ſubſequuta. Ac quando tumor cum dolore perpetuo, & cum febre eſt, credo quidem, quod illa doloris incrementa identidem reuertentia a flatu fiant, ſed ille, qui nunquam tollitur, certe fit ab humore, qui humor, ſi in uenis contineretur, non pareret dolorem, exit verò in corpus membranarum vteri, & propterea illis cum dolorem, tum tumorem infert, qui tumor naturam humoris ſequitur. humor verò non ſine ſanguine eſt, neque ſine bile, pituita enim, niſi eſſet craſſiſſima, & frigidiſſima, tantos dolores nõ pareret, minus vero febrem afferret ita craſſa, febris eſt, ergo calidus, & feruens humor eſt, & putreſcit, quoniam vrinæ craſſæ ſunt, & coloratæ, & pulchredinem humoris indicant, quare tumor habebit vim inflammationis permixtæ partim eriſypelatoſæ partim ædematoſæ, febris autem ſequitur quæ pulſus crebritate, & inæqualitate una cum vrinis craſſis, ac coloratis depræhenditur, de qua eſſet quoque uidendum num ſimpliciter putredinem in partibus vteri compræhenſam ſequatur tanquam ſymptoma illius inflammationis, num verò inde incepta putredo humores quoque in vicinis venis compræhenderit.

Nam huius ſecundi euentus mihi ſuſpicionem faciunt vrinæ, & ipſi pulſus paruitate, & crebritate ſua inflammationibus partium a corde remotarum minime familiari. his propoſitis de remedijs agendum eſt, nam quid ſit metuendum patet, tum a febre iam humores in venis obtinente, tum ab uteri inflammatione, & a vi doloris, quibus ſane tribus occurrendum eſt, materia nondum delapſa, nõdum putreſcẽte, ſubmouẽda primo, deinde, quæ delapſa eſt diſcutienda, & dolore leniẽdo. Iã venter ex oneratus eſt per manna, per clyſtere. Venæ ipſæ quoque leuandæ per ſanguinis miſſionem ut morbus, & dolor poſtulat a ſanguine incrementum ſuſcepturi, vt humida tempeſtas, ætas, genus corporis, & anni

tempꝰ a.

tempus vernum ſi non efflagitant ſaltem adhortantur, aut permittunt vna cum viribus. Locus ſecandæ venæ ſi morbus initio eſſet in cubito mihi deligeretur verum quoniam progreſſiones ſuas habuit fere, ego ad talum id facerem, poſtea materia ſic diminuta dolori ſubuenirem per potionẽ olei amigd. dulcium primo, deinde etiam amararum, quibus & aliquid a parte affecta detraheretur, humores pararem ſyrupo roſac. ſimp. de betonica de ſocco cicoreæ, purgarem agarici incocto, melle roſaceo ſolutiuo. Diacatholicon, & diaphænicon, emplaſtra apponerem ventri, vt de meliloto, & ſimilia. Veſicam oleorum plenam, fomenta, balnea, clyſteribus quoque vterer, & pro vt res cedet me gererem.

A vino eam prohiberem certe.

De doloribus omnes corporis partes tentantibus pro Liſca Vicomercata.

CONSVLTATIO CCCCL.

ETſi res abſolutiſſime explicata ſit, & omnis curatio optime inſtitura, nihilominus eadem ratione, qua alij, ego quoque ſequar ordinem conſultationis. Ego ex veſtris ſermonibus tria video mihi eſſe conſideranda vnum naturale eſt, alterum prȩter naturam, tertium accidit naturȩ ſecũdum naturam. Primum eſt genus, ſeu natura corporis, alterum eſt dolor, tertium eſt grauiditatis ſuſpicio. Natura corporis indicata eſt frigida, quoniam venæ anguſtæ ſint Ego vt animum meum libere exponam, non poſſum iudicare, niſi quod calidum ſit, nam poſt finem adoleſcentiæ hæc mulier eſt tenui corpore, nigra cute admixta fere flauitie, pilis nigris, ac quaſi circum labra erumpentibus, iracundia, & venis magnis, ac nigrioribus, & tandem menſium exiguitate, quæ menſium exiguitas non frigori, & humoribus glutinoſis attribuenda eſt, vt uir doctiſſimus fecit, quoniam tunc morbos antea peperiſſet, naturalis enim non fuiſſet, ut eſt, ſed calori corporis adſcribẽda, cum a principio fuerit, & naturalis ac nullum morbum pepererit. Mulieres calidiores ſuapte natura parte purgari conſtat apud omnes phyſicos, & medicos, vnde viragines fere carent menſibus, & ratio eſt, quoniam purgationes menſtruæ non ſunt propter perfecti ſanguinis abundantiam, aut calorem, ſed propter minorem caloris uim, quæ neq; ad ſummum abſolutionis ſanguinem perducat, neque ipſum valde conſumat, quod natura in conſiliũ procreationis conuerterit. Ad hoc genus corporis conſtituendum conuenit iecur, cõuenit etiam cor, nam color ille fuſcus in luteum vergens iecori attribuendus eſt, a quo materiam alimenti, iracundia autem, & velocitas pulſus ac crebritas cordi. Aetas quoque ſuo ſpatio efficere potuit, vt ſanguis ſicceſceret calore, & corpus minus aleretur. Sicceſcerent etiam carnes, quãuis humidius antea corpus fuiſſet, quod certe non fuit. Ex quibus iam ad ſtatum præter naturam accedamus ventriculus primus a.

Repente admonitus ſibi Romam eundum eſſe vlterius non ſcripſit, de conſultatione iam habita.

De febre continua cum Tuſſicula pro R. F. Lina cum Franciſco Gadio Phyſico Farneſiano.

CONSVLTATIO CCCCLI.

EST quod patiamur aduocati ad conſilium in curationibus etiam per clariſſimos Medicos inſtitutos Vir doctiſſime, quoniã ſic in more eſt poſitum & cũ de vita agitur, quæ magna res eſt, iure factum videtor, vt quorumcunque conſilia audire velimus, hoc itaque loco ſic re a te exactiſſime explicata, & curatione optime, atque ſummo conſilio inſtituta ego muneri meó ſaltem in tuis examinandis inſeruiam, quo res diutius, & vane tractata vt tabula in diuerſo lumine perſpecta promptius, & ſecuritate animi maiore conficiatur. Symptomata hæc ſunt, illud quod ipſe nũcupauit capitis infirmitatem debilitatemve, quæ ad oculos maxime pertinet, nihil motrici facultati officioſos quaſi initium ſcotomię, obumbrationiſve videtur, dolor tenſiuus in ſiniſtra parte a capite in collum protenſus, & tenſiuus ipſe, atque ad extimam cutẽ muſculoſve exteriores pertinens, tuſſicula ſicca, quaſi quid expuitur, id non per ipſam a trachea, ſed a faucibus, & capite eſt, per quam potius, cum vehementior eſt, nauſa incitatur, quod indicio eſt, pituitam illam a capite defluẽtem ad multam gulæ partem deſcendere, eſt præterea onus quidam ventriculi, tam ieiuno quã pleno ventre cum cibi ei non faſtidio, ſaltem quidem cita ſatietate, eſt pulſus admodum frequens, qui ſane non eſt naturæ huius cordis, alioquin moribus grauioribus, non citæ iracundiæ, non animi exigui, ut quorum crebritas naturalis eſt, in more habent, ſed uitij omnino eſt, qui pulſus mane magni, & rotundi, & æquabiles ſunt meridie autem parui, & valde inęquabiles non ſolum in diuerſis ipſis, ſed in ijſdem ſingulis, & in parte eadem a vetis atque, & in diuerſis. Eſt vrina omnis rubra, & craſſa matutina autem longe magis, neque tamen Renum vlla quærella eſt niſi quod aliquando fluorem ſeminis eſt perpeſſus, quod potius ad vaſa ſeminis, quam ad Renes eſt referendum.

Tandem eſt quædam durities in latere ſiniſtro formam lienis referens, etſi ad medium inclinet. Ex omnibus vellem ego inueſtigate quid nam ſubſit vitij, quo auferendo ea tollantur, atque cum varia ſint, incipiam a ſuperioribus, illud ſcotomiæ initium potius vapores, & halitus ab infernis partibus conſcendentes, quam quod ſit aliquid affectus firmioris in capite, qui vapores cum e ventriculo iam onerato viſo a calore febris ex notis relatis depræhenſæ fuſis humoribus facilius, & copioſius incurrunt, atque ab anguſtia cutis quam per tenſiuum illum dolorem, & per eum, qui tota cute capitis palpitans præfuit intelligimus, contenti in principium, & ventriculos cerebrum vna cum ſpiritibus, naturalibus confluunt tenebrarumque ſpeciem ipſis oculis offundunt, qui ſi agitarentur vertiginem parerent, ac, ſi mordacem humorum ſibi materiam haberent, animi deliquium facerent per os ventriculi, & coniunctione neruorum eius ipſum caput afficientes, & vicinitate etiam cor. Materiam igitur craſſam, & hebetis naturæ inſequuntur.

Vnde non eſt mirũ, ſi pars eorũ amiſſo calore alieno in viſcerib. accepto in eandẽ naturã, & craſſitudinẽ reuertuntur, vnde per calorẽ fuerant vi effuſi, eo

enim recedente rurſus poſſint concreſcere,& ita per
colatoriũ in eum vſum à natura factum, Inferiuſque
ob hoc locatum, qua deſluuium haberet, deſluentes
per faucium parietes delabendo,illiſque hęrẽdo ſuo
lentore,& gulam etiam opplendo nauſeam ſub va-
lentiori tuſſi ſicca pariunt. Huius itaque vtriuſque
moleſtiæ cauſa in inferioribus partibus Inueſtigan-
da relinquitur. Eſt tuſſis ſicca inſuper aut quoniam
materiam nõ habet,aut quoniam illa excretioni ine-
pta eſt. Inepta vero vel quòd nimis craſſa & tenax
vel quod nimis tenuis eſt, quod nimis craſſa hic ma-
teria ſit,nõ poſſum credere quoniam anguſtiam ſpi-
ritus pareret,quę nulla eſt,ergo aut nimis tenuis,aut
nulla, nulla ſi ſit, materia in locis ſpiritus tuſſis per
conſenſionem ſepti tranſuerſi infeſtati à viſceribus
infra ſe poſitis fiet, verum non eſt tanta ſuſpicio le-
ſionis eorum viſcerum neque acrimoniæ tantæ hu-
morum,quæ infeſtare adeò idonea ſit. Tenuis ergo
potius materia ſit pertinens à cerebro ad larynga,
aut ad fauces,& oras ſummas laryngis offendat, ſic
enim ſæpiſſime tuſſis fit nihil recipiente larynge &
potius, quam à materia in pulmone compræhenſa,
in quo minus ſenſus eſt, & ſæpe anguſtus ſpiritus ab
ea fit ſine tuſſi,maxime,cum illa non mouetur neque
acris eſt. A cerebro ergo duplex materiæ genus de-
mittitur, alterum craſſum & hebes,alterum tenue,&
mordax, ac neutrum in pulmones pertinet, ſed cir-
cum ſupremum laryngis os verſant dicta ſymptoma
ta excitata,Cerebrũ vero per ſe ea excrementa crea-
re non poſſe videtur, non quod non poſſint contra-
ria recrementa in eodem membro partibus diuerſis
varias deprauationes habentibus creari, ſed quoniã
caput hoc affectum non videtur, niſi ea ſe continen-
tium partium anguſtia,qua vapores non expriman-
tur,potius recenti parte concreſcunt in pituitam,par
tim in fętorem reuertuntur vt ea materia eſt, vnde
per calorem expreſſi ſunt,quę ſane in varijs partibus
eſt varia.

In ventriculo craſſa, in iecore, vt hoc cruditatem
acceptam à ventriculo varijs partibus præditã con-
ficit,& varijs illius partibus ſuo calore valẽtiori cum
craſſum,tum ichoroſum humorem parit,maxime di-
uerſa. Vnde hæc concepto à iecore, & à cordis ſpi-
ritu calore in caput per varios vapores efferatur,ma-
xime vero quoniam febris ſubeſt ſatis inſignis, & fer
uor humorum, vt vrinæ color, craſſitudo & ſpuma
demonſtrant, atque pulſus maue magnus, & conci-
tatus. De qua vero febre videndum,cuius naturæ ſit
& quibus cauſis oriatur, Nunquam ceſſare eam pe-
nitus ego credo, quoniam nunquam pulſus vel me-
diocrem quidem habitum recipit inter crebrum &
creberrimum, & cum magnitudinem ſupra morem
valetudinis inſignem remiſit,tunc crebritatem reti-
net,& maiorem inæqualitatem, quare antequam ſol
uatur febris, omnino videtur nouæ materiæ acceſſu
naturam opprimi & nouum incrementum putredi-
nis fieri,& ita pulſum comprimi eo tempore, nempe
meridiano,ac cum concepit incẽdium humor, quod
tũc tenuior ſit,minuſque opprimat calorem, ſeu na-
turam tunc pulſus fieri maiores poſſe & minus inæ-
quales, ex quo primum intelligitur materiam hanc
intra venas putreſieri, ſaltem de loco ad locum per
ſenſibiles partes non traduci, neque tamen in vni-
uerſis venis maioribus id habere, aut in viſceri ali-
quo principe vt pulmone,vt iecore ne dicam corde,
nam quis nullũ frigus nullus horror, & minus vllus
rigor ſit, quibus materia per ſentientes partes dimo-
uere ſignificatur, & ferè extra venas expelli,& tamẽ
indicium aliquod motionis ipſius à tanta pulſuum
compreſſione.Compreſſio enim effectus eſt reuoca-
tionis ſpiritus & ſanguinis cum eo ad interiora, in
quibus vna & halitus malus, ac craſſus contrahitur
ad medium corpus,ea autem reuocatio fit plerũque

A propter ſenſum aliquem moleſtum motionis mate-
riæ,interdum etiam quod illa compulſa ad putredi-
nis locum aut attracta occupet calorem donec ſuc-
cenſa illum augeat,pręterea illam cauſam retractio-
nis caloris propter vehementiorem internorum in-
flammationem pręcipue cum virtus imbecilla eſt, &
ſpiritus boni exigui, non poteſt autem congeri vn-
quam materia adeò vt tam nouam inducat occupa-
tionem commiſtionemque, niſi cumulum illum mo-
tu aliquo impulſionis alicubi ſibi faciat, alioquin
enim motu generationis tanta mutationis moleſtia
non fiat.Suberit ergo materiæ motus, & ille quidem
quando per admodum ſentientes partes non eſt, ne-
ceſſario in venis fiet, vnde à maioribus etiam potiùs
ad minores quã è contra fieri veriſimile eſt, vt enim
B dixi hic internorum inflammatio tanta non indica-
tur quanta ſolent materiam ab eminentibus parti-
bus ad medias retrahere, ſit ergo à venis maioribus
ad minores non in viſcere aliquo, quoniã in eo tam-
quam ſenſu carente eiuſmodi motio non fieret tam
euidenti compreſſione, minus in pulmonibus, aut
thorace, quoniam tunc anguſtia ſpiritus neceſſaria
eſſet, materia enim bronchia intus replente vel vr-
gente exterius per ſe primo ſpiritus anguſtia fit, in-
terius quidem replente ſputamina cernerentur,exte-
rius autem vrgente aut inflammatio pulmonum eſ-
ſet,aut repletio thoracis,quorum aliæ notę extarent.
Si autem materia intra vaſa pulmonum manẽs tam
quieta, vt neque ferueudo quidem effuſa,aut in hali-
tum conuerſa bronchia vrgere poſſet, vt ſæpe vidi-
C mus in febribus, quas morituro ægro ſequuti ſunt
pulmonum tumores cum ſpiritus anguſtia ſolo ex-
tremo vitæ die,tunc febris maior fit, & acuta,& om-
nes vires breui labefactat,non relinquit integras, vt
hæc,quæ ſane cum hoc faciat, & ad aliquam certam
partem tantummodo pertinere, & non ad pectus
ſperare nos permittit, atque cum vrinas adeo craſſas
plenas & coloratas,efficiat,eam vnam partem,quam
occupat,non eſſe pectus vel pulmones, a qua vna par
te febrem faciente nunquam vidimus vrinas adeò
immutari,imo vel febres maximas vitio earum par-
tium factas obſeruauimus & vrinas vix calorem fe-
bris indicaſſe,humores certe nequaquam.

Et miror certe ſi velimus aſſentiri hanc materiam
D eſſe à capite & in pectore putreſcere tanta, quanta
febrem faceret,& vrinas tam immutaret, & non in-
dicium ſui maius pectori proprium ederet, ſaltem ru
bores in malis vt familiares non efficeret.Partes er-
go ad ventrem inferiorem pertinentes continere ma
teriam putreſcentem ſpero neque à pulmonum vitio
habet febrem pendere.

Per ventrem autem inferiorem non ſolum meſ-
ſenterium,& præcordiorum partes intelligo,ſed Re-
nes, & partes illis circumſiſtentes, cuius rei ſuſpicio
eſt in vrinis multa, & præfuit etiam in fluore illo ſe-
minis,& in imi dorſi dolore vſque ad os ſacrum per-
tinẽte,fluor enim ſeminis à coniunctis partibus cum
Renibus,nempe ſemini diſtinctis fit.Sic quamuis fe-
bris ſymptomatica non ſit, habere tamen peculia-
E rem quandam partem,in qua cauſa ſui verſetur non
ego mihi commentus ſum, ſed Galenus id profert
ſuo libro Methodi,ipſa enim febris ſuapte vi, in cor-
de præcipue verſatur.

Magnitudine autẽ illa pulſus & mollitie intelligo
nullam partem membranoſam infarctam eo humo-
re. ſed illum aut in vaſis, aut in molli & glanduloſa
putreſcere.

Quod vero genus materiæ determinandũ,& cre-
dendum ex incremẽtis ſuis,& compreſſionibus, qui-
bus certa aliqua parte eam eſſe conficiebatur, quòd
certi etiam generis illa ſit, nam cum vniuerſi humo-
res cuiuſque generis vna cum ſanguine putreſcunt,
maximè cum inter ſe iuſtum modum ſtiuat febres

homo-

A homotonæ fiunt,quæ acutæ ſunt,& non permittunt corpus vires ſuas tam diu retinere materiam viribus neceſſatiam viriantes, conſumenteſque, varietatem ergo habente febre neceſſario materia eius generis eſt, quæ ab alibili & medio genere excedit ad naturam alienam & a medio digreſſam,quæ tantæ copię non eſt,vt continenter eandem putredinem,& eundem calorem poſſit ſuſtinere, ſed identidem conſumi, & regenerari eſt neceſſe, ſic incrementa, & remiſſiones eorum facit.

Cum verò trium generum recrementa ſint,pituitoſa bilioſa, & melancholica, exiguitas melancholici, & duritas ipſius contra putredinem facit, vt ſolummodo quarto quoque die ad id molis & propēſionis in putredinem atque vitium perueniat vt pel-B lere ſe naturam cogat, putreſcatque, vnde ſi frigus initio acceſſionum faciat inquit Galenus id tum innato frigore, tum adſcititio per putredinem calore facit. Bilis autem ipſius maior cum copia, tum in putredinem propenſa breuiores circuitus parit. Pituita item antecellens copia ſua cæteros humores, præſertim ægrotante homine, & ſub febribus ventriculo facile labefactato, & propter humiditatem etiam in putredinem cæteris procliuior quotidianos circuitus haber,toto enim die ad id cumuſi,& putridæ naturæ peruenit,vt & opprimendo, & irritando naturam ad ſe pellendam incitet. Ex quibus ſuſpicio fiat,ne cum quotidie hęc febris habeat incremēra,pituita accuſanda ſit, quando a pituita quoq; vrinæ rubtæ ſæpe fiant,vt lib.Meth.Galen. oſtendit.

C Animaduertit tamen ipſe æger ſe alternis diebus peius habere, eapropter mixtam materiam eſſe, vt ſere euenit ſtatuerem, & illam duas febres Trineophyris altero quoque die ſingulo ſingulam inuadētem facere, quoniam materia bilioſa motionis cauſa eſt ipſi pituitoſæ & vtraque mixta duobuſque in locis materia tractatur, & ad duas partes diuerſas compellitur in vtriſque ſic permixta.Hæminitæum non putarem, quoniam non ſingulam ſingulo die, ſed in vno die vnam,in altero duas febres haberet, ſi prodrie hæminitæum accipiamus, quamquā complicationes tertianę & quotidianæ,& quartanę multæ ſunt,& ſine nominibus à Medicis relictę.Imo ſub eſſe etiam multum humoris melancholici ego cen-D ſeo,quoniam ætas inclinans,corporis genus, mores, ſtudia, negotia & rerum externarum euentus cum lienis vitio, quo humor melancholicus minime expurgetur, mihi maximam eius humoris ſuſpicionē faciunt, vt ventriculi onus & imbecillitas,pituitæ,vt iecoris calor, bilis ſuſpiconem cōfirmant, quoniam poſſunt ea omnia dictos humores generare.

Quibus viſis tanquam præſentibus malis, ſic etiā metus ne diuturnus calor corpus tabefaciat, & cor, neue elatis continenter in caput vaporibus ab ipſo tabeſcente deſtillatio,quæ in faucibus finitur,ad pulmones acrior etiam,atq; etiam fiat, & pulmones vitiet, neue pulmones ipſi alimento, quo admodum molli,& humido egent priuati,& male alti aut conſumantur quod etiam in hydropico quodam obſer-E uaui, aut, quod vidi in pleriſque craſſiori alimento quod attrahere coguntur, alti durique facti, recrementiſque pituitoſis obducti hominem ſtrangulent.

His itaque omnibus ſubueniendum, febris vero in primis ipſius cauſæ nempe humori putrido, & facile in putredinem futuro, vacandum, cæteris non neglectis vt tuſſicula, vt dyſcraſia, quæ a febre inuitur. Humor putridus leniter in dies euocandus, qui vero ad putreſcendum propenſus eſt,ad concoctionem meliorem reuocandus,qua partim in alibilem ſuccum, partim in maturum genus conuertetur ad facilē excretionem,quod,quo fieri queat minuēd: e: ius materia, quo illud,quod ſuperit,natura facilius vincat, deinde illud extenuandum inciden-A dum eſt, & deinnm, quod fuerit naturæ inutile, ſic maturum medicamentis detrahēdum, ſic enim humore tractato,& detracto,obſtructiones ſubmouebuntur & omnis febris, cauſa, atque materia.

Ergo materia quæ in vētriculo per illud onus ſentitur,parata ſyrupo de betonica,de ſucco cicoreæ,& melle roſaceo non ſiccis dictis, ſed ad maiorem dilutionem liquefactis cum iure betonicæ,meliſſæ,cicoreæ,& lupullorum, Darem medicamentum ex melle roſaceo ſolutiuo ad ℥.4.etiam oxymelite ℥.s.mannaque ad ℥. 1.s. poſtea præberem aliquid oxymellis cum eodem ſyrupo,& ſi febris ſeruaret hunc modū, neque remitteretur,ego,quo materia omnis non ſolum inutilis,ſed metuenda ſubmoueretur,detraherē etiam ſanguinem ſecta vena in cubito dextro iecoB rariam ventriculo ſic exonerato, ſanguis enim in febre continuata & tam magna ipſe quoque metuendus eſt.

Poſtea adiunctis ſyrupis compoſitioribus, vt oxymelle compoſito,& de cicorea Nicoli cum Rhabarbaro,curationem pereſquerer, & tandem febre etiā imminuta, & materia concocta medicamentum ſimile quidem darem, ſed in iure etiam polypodium, & agaricum incoquerem cum paſſulis, liquiritia,aniſo, & cinnamomo.Tuſſiculæ occurrerem eclegmate ex pineis contuſis ſaccharo cando,& iuleb violaceo.

In ratione victus vterer iuribus pullæ incocto hordeo,& pane macerato,coctis etiam lactucis, & borragine. Loco potionum vterer aqua, nequaquam verò vino.

C Is febre vuarum dicta ratione & tuſſicula pancis diebus incidit in colli dolorem, & etiam humerorum a quibus vſu ſalſæ pariliæ euaſit, & in ſcabiem deuenit.

De Apoplexia occaſione Cardinalis Ferrerij ea necati.

CONSVLTATIO CCCCLII.

D SEnſus penitus extinctus non eſt, & motus etiam cum laceſſitur non impediri cernitur, arteriæ ad brachia manu exploratiſſimæ nihil penitus moueri ſentiuntur,toto corpore frigidior ipſe eſt, reſpiratio cum ſtertore,& hiante penitus ore, & labio inferiore delapſa. Refertur, qodd arteriæ a principio dum eriam ſenſus non adhuc eſſet ſublatus, non ſentiebantur. Ego non poſſum ex his intelligere malum ipſum eſſe in cerebro primum, nam pulſus corde nō ſaris refrigerij ab impedita reſpiratione habente,ſolent concitatiores, & maiores fieri, ac rarò non febrem præſeferre, rariſſimè verò ob frigidi humoris copiam reperiuntur in huiuſmodi ſuffocationibus exigui quales Apoplecticis attribuit Galen.prętereà principio neruorum ſic oppreſſo non eſt facilè aliter E euenire quin à neruorum languore malum ordiatur & reſolutione aperte viſa initio ſaltem aut in crure, aut in brachio altero.Hic ergo cor primum affectum eſt,& inde cum capite ſeu cerebro affectio communicata.At doluit initio repente caput & à dolore mutus factus eſt cū ſtertore, vt ait Hippocrates, Doluerit,illud conſenſione eſſet potuit, pulſus vix in temporibus ſentitur,quoniā externæ capitis arterię ſunt forſan minus impeditæ,qoam internæ, Facilius ergo fuerit hoc genus Apoplexiæ per primum vitium Arteriarum carotidum copia modo factum non primi neruorum principij propter dictam rationem, cauſa,vero cur arteriæ cordi proximę ſic oppletę ſint non eſt obſcura.

Nam

Nam Illuſtriſſimus Vir præterit, medicamenrum, quo vtebatur ſeptimo quoque die ſatis expurgans, toto hoc menſe, & etiã clyſtere quotidiano, quibus propter ſolitam congeſtionem crudi humoris ſibi colicos dolores parientem vti conſueuerat, qui crudus humor & congeri magis debuit ſub victu magis pleno & libero quam conſueſſet & exagitatione corporis ei inuſitatam & ſupra morem, atque à cibo continuo in curru contecto & concluſo factam quotidie qua caput maxime ſolet compleri, id eſt humor in arterias potuit attrahi, nam & itineribus longis, & celeribus eſt vſus cum Romam ipſe Vercellius veniret, & hic Romæ nunquam ceſſauit quin quotidie à cibo ſubito circum iret per æſtum. Hac vero facta repletione arteriarum & quotidie aucta per potiones inſolentiores ob æſtum facile fuit iræ, & alijs animi perturbationibus maximis, quibus his diebus fuit exagitatus, attrahi materia in partes cordi vicinas, & ita ſuffocationem & pulſus priuationem afferre ſenſuſque ac motus impedimentum. Quo facto cum vis fere extincta ſit, non video quid remedij idonei adhiberi poſſit, viribus enim iam extreme per diaphoreticos ſudores, vt frigus corporis denotat diminutis magna remedia interitum citius afferrent, vt ſanguinis miſſio, vt medicamenta ſoluentia quamquam neque illa poſſunt deuorari, aut ſorberi.

Quæ quidem, diſcutiunt exterius & extremis quidem admota non videntur admodum nocitura, imo poſſe extrorſum halitus, & materiam reuocare vt oleum illud Magni Ducis, tamen nihil ſaluti facient, vt neque cucurbitulę ad dorſum & hypochondria adhibitæ quoniam magnitudini morbi non reſpondẽt, nihil tamen prætereundum eſt, ne id poſtea pæniteat aliquem ſe non feciſſe quod quid ſuſpicari poſſet valiturum, ſuppuſitoria validiſſima ſubijcerem, ex ſale gecom, ex melle percocto inſperſo ex puluere colocynthidis, frictiones & cucurbitulas extremis darem, oleis valentioribus ventriculum inungerem in quibus vel petroleum haberem, vel id quod magnitudinis eſt, Temporibus & partibus capitis non auditum ſimilia apponere, vt illud vnguentum quod magni fit à Principibus viris, ex ambra, moſco, Zibeto præſertim factum.

Is ſeptima hora ab acceſſione extinctus eſt, cum ſæpe ſtertere intermiſiſſet, & concalfactus eſſet, & humidis manentibus carnibus meliori colore fuiſſet ceſſauit vero reſpiratio, & eadem ſemel redeunte obijt, nullo motu oris facto vt in extremo extinctionis fieri conſueuit cum palloris extremi acceſſione.

De febre continua pro Illuſtriſſimo & Reuerendiſſimo Auguſtino Cuſauio poſtea Cardinali cum Aurelio Stanio & Sigiſmundo Cremonenſi & Lelio Fontio Romæ.

CONSVLTATIO CCCCLIII.

PRufecto Viri præſtantiſſimi hac in re mihi ſilendum eſt, quoniam ipſa eſt à vobis ſuſcepta, & tam prudenter & ſcite tractata, niſi mos poſtularet vt aduocati omnes loco ſuo ſatisfacerent. Dicam ergo ſobrie, & breuiter de re à vobis tractatiſſima. Atque primum habebo pro cõſtituto quod corpus hoc ſua natura eſt calidum & humidum minus tamẽ humidum, vt à ſanguineo genere aliquanto ad bilem vergat, non tamen multum, quoniam ætatis acceſſione adhuc ſiccius fuiſſet factum, ad bilem ergo vergat, non multum tamen quoniam bilis ſicca eſt per ſe & ætate ſiccius corpus euaſiſſet, neque colorem rubrum afferret, & mores minus lenes minuſque placidos. Hac ergo ætate 40. annorum, hoc tempore æſtiuo æſtatis nimirum parte prima ſuæ naturæ valde ſimili incidit in febrem ex προφάσεως hoc eſt occaſione iam dicta, quo à ſubito calore ἐγκαύσεως ad ſubitam refrigerationem ſe contulit, cuius febris initium cum capitis dolore fuit, imo ille dolor creditur febrem anteceſſiſſe, febris enim non dedit ſui certam notã, niſi poſtera die eius diei qua dolor cępit, nam ad veſperum poſteræ diei cæpit non poſſe munera ſani hominis obire, à qua initio ſumpto iam finitur ſexta dies ipſius febris, quæ nunquam frigoris ſemper & maxime horis incrementorum ſenſum caloris habuit, & tam mitis fuit, vt fere æger niſi horis incrementorum ſe febrire exiſtimarit capitis grauitate & calore tũc magis moleſto, vix cõpreſſiones pulſuum, & remiſſiones caloris ad horas incrementorum obſeruatæ ſunt, incremẽta quotidie ſemel, hodie etiam bis obſeruata ſunt noctu vnum, die alterum ſomnũ capere potuit quaque nocte fere, aliquibus quidem minus vt hac ſexta nocte fecit, qua veluti horis incrementorum fuit ſatis inquietus, ſitis eſt aliqua non tamen valde ſæua, lingua alba, nullum præterea ſymptoma moleſtum.

Et poſt alui motionem ſanguis in fine tertiæ diei, qua etiam è naribus effluxiſſet per venæ ſectionem nactus eſt, qui non malo colore eſſet, ſpuma tamen multa, qui poſtremus in alterum calicem exiuit. Iam vrinæ à vobis concoctæ exiſtimantur, quas dicitis à principio quidem minus bonas fuiſſe, ſemper tamen aliquid coctionis oſtendiſſe, pulſus qui ſatis crebri, neque admodum magni ſunt à vobis eo minus à naturalibus remoti indicantur quod crebros ſua natura eſſe cenſeatis. Ita, cum arbitremini morbum cæpiſſe à primo capitis dolore, & hanc diem ſeptimã faciatis, in qua criſim expectaretis, nec ea ſequuta ſit præter leuem Thoracis ſudorem, & aliquas ſanguinis guttas è naribus, iam ad pharmacum confugitis, & cras mane dandum eſſe decreuiſtis, & ſiſi ſententia, quod cum natura non mouet propter ſui ignauiam Medicus mouere debet.

Ego pro viribus noſtri iudicij rationem redditurus, veſtrumque conſilium approbaturus primum de natura morbi, deinde de curationis ratione dicam. Morbi natura febris eſt, vt vel tangentibus nob. cognoſcitur, ea in partibus continentibus non videtur hærere, quoniam cum notas eius rei non habet, tum omnes alias habet, quibus in humoribus, calorem illum ſquallidiorem ſeu acriorem eſſe oſtẽditur, color faciei, & oculorum tam rubeus nunquam ſolas partes continentes ſed fere humores æſtuantes denotat, cum his capitis dolor idem cõfirmat, calor cutis acris quidem ſed varius modo ſquallidior, modo minus acris, Pulſus inæquabilitas & robur quod ſub continentium partium calore eiuſmodi eſſe non poſſet corporis habitus ſatis nutritus. Vrinæque vitium humorum indicantes. Humores ergo in ſui natura eum calorem comprætenderunt, quod non niſi per putredinem fieri compertum, & conſtitutum eſt, quę, dum fit, feruorem maiorem excitat halitus multos ex humore putreſcente excitando, qui in cor appellentes, & inde per arterias toto corpore emanantes acrem eiuſmodi calorem communicant, ſæpe adeò valentem, vt maculas in cute excitet vt vt oſculis arteriarum erumpens ſecum quaſi colliquatarum illarum tenuem ſanguinem effert etiam vi retentrice infirmata, quod tamen raro Romæ incidere quidam dicũt, nequaquam autem incidit niſi totius ipſe ſanguis cõferbuerit. Quæ res ſi accidat in corporibus melio-

ris

ris caloris & virium cum copia idonea non ſolũ maculas, ſed puſtulas habet. Verum ſcimus quòd humores vario modo poſſunt putreſcere, varietate nõ ſolum a putredinis genere, ſed a natura humoris & copia & loco veniẽte. Genus enim putredinis a Medicis late admodum accipitur, vt ea amplecti ſolet non ſolum putredinem, quæ eſt ipſe mixti proprius interitus & corruptio eius generationi aduerſa, quæ peſſima omnium eſt, & maligna, ac peſtilens vocitatur, ac fere minus caloris præſefert, ſed amplectitur alteram quandam putredinẽ quæ exuſtionis vim habet, cuius veſtigia in aſpera & exuſta vrinarium ſedimentis ſæpe videre ſolemus. Eſt item tertia quæ proprius ad coctionem accedit, & maturatio etiam dicta eſt, in qua putreſcens, humor, ad ſpeciem quandam alimento ſimilem vertitur natura continentium partium cum proprio ſuo calore alienum illum componente, & eo pro viribus ſuis vtente ad vitiatum humorem ſuperandũ, vt in alijs duobus putredinis generibus continentium partium vis aut exurenti humidumque abſumenti calor, aut educẽti vna humidum, & calorem innatum imbecillior non reſiſtit. Putredinis huius corporis rationem ego videor poſſe referre in illud poſtremum genus tertio loco poſitum, quamuis cũ adhuc in principio ſit putredo non poſſit exprimere ſuam ſpeciem, qualẽ habet cum multa parte ſui facta eſt, vnde in vrinis corpus ſeu mediocre ſatis eſt, & lenitatem quandã coloris & læuorem habitus habet. eneorema etiam, quamuis non dum lene penitus ſit, ea tamen aſperitas non valde multa eſt, neque exuſtionem oſtendit non pulnerulenta non nigris indiuiduis aut ſub uis conſtet, potius cruditatem materiæ oſtendit partibus ſuis craſſiuſculis. Tendere uerò ad murationẽ illam potius quam exuſtionem, aut peſſimum putredinis genus videtur, vnde & ſalus ſperanda ſit niſi a curſu ſuo impediatur. Peſſimæ ſiquidem putredinis & generationi mixti contrariȩ genus eo bono colore vrinarum certe ſine perſpicuitate, lumineque eſt. perturbatumque vrinæ corpus habet, prætetquam quòd pulſus, & alia imbecillitatem naturæ continẽtium partium, & corruptionem ſanguinis oſtendũt. Humor ergo hic putreſcens non videtur vniuerſus eſſe ſanguis, quoniam & vires cõſtant, & vrina perturbata non eſt, vt ſi putreſceret malo modo vrina non eſt malo, aut acri colore, at ſi male putreſcerent ſiue exurerentur humores foret. putredine verò hac ſic ad maturationem tendente vix fingi poſſet vniuerſum ſanguinem vitiari & putrefieri, vires nãque ad eam putredinẽ quæ maturationem aſſequutura eſt ſunt neceſſariæ, vt etiam cum ad ſummum maturationis perducta illa eſt, ipſæ etiam vires ab ea muritate aliquid nutritionis accipiant, & valentiores euadere poſſint, quod Galenus teſtatus eſt, & quotidie poteſt obſeruari, quod etiam docent vlcerationes, in quibus cum pus maturatur eorum carnes etiam nutriuntur, Viribus itaque nutritis corpus criſes facilius poteſt moliri.

Præterea ſi ſanguis putreſceret calor inde elatus incrementis non variaret, cum toto corpore ȩquabiliter ſanguis confuſus ſit, & eius confectio perpetuo celebretur. Igitur aliqua eius potius pars atque recrementum putreſcit, aut ad bilem alterutram, aut ad pituitam referendum. In corpore calido, & humido ſi ſuppreſſio aliqua ſanguinis inciderit, ſanguis retentus ſolet, craſſefieri & melancholicus euadere, hic tamen neque indicia, aut in vrina, aut vlla alia in re habemus eius humoris, neque eiuſmodi ſanguinis ſuppreſſionem, reſtat igitur vt de biliofa & pituitoſa parte cogitatio ſit, quorum maxima indicia habemus præterquam quod corpora huius generis calore quidem ſuo facile flauam bilem, humore verò ſeu humido cum non multum exuri bilem & in

A atram verti permittant, pituitæ & in cauſa facile eſſe poſſunt maxime ventriculo materiam crudiorem ſuggerente, ſed indicia id maximè perſuadent, quoniam ſanguis emiſſus ſpumam multam, & lentorem multum continebat quoniam vrina ſatis quidem lurea eſt, vt bilem flauam ſignificet, craſſa tamen adeò & ſpumoſa vt etiam pituitam. Imo ſi conſidero, quòd flaua verè non eſt, & caret lumine quodam acriori, atque encorema ſatis plenum craſſum, & copioſum habet, & cito id mincta oſtendit, plus ſubeſſe pituitæ mihi perſuadeo in biliofis leue indicium coctionis in eneoremate multam coctionem ſignificat, in pituitoſis contra coctionis indicia minoris fidei ſunt, vt hic experiri potuiſtis, nam morbo vix cȩpto in vrinis indicia coctionis a quoque veſtrũ ſunt

B iudicata.

Etenim pituita non ſolum corpori vrinæ quandã lenitatem minus luminis illius acris comporem, ſed eneorema ipſum quoque lene prȩbet maxime quando pituita non exuſta, ſed fuſa eſt. Pituitam quoque ſuperare oſtendit calor cutis minimè citus ad tactũ, & minimè ſolubilis tangenti, ſed, vt dicebat Galenus tardus, & tanquam per cribrum, & ſatis duriter pungens, oſtendit febris lenitas ſine ſiti multa, cum lingua alba ſine pallore faciei potius cum rubore ſine extenuatione eiuſdem oſtẽdit ſomnus minimè prohibitus, & alia multa. At corpus calidius eſt, biliſque potius eſſe particeps videretur. Si ſecundum naturam ſuam ſe haberet, id neceſſario conſequeretur, ſed cum ægrotet, poteſt etiam a ratione ſuæ na-

C turæ in hoc morbo diſceſſiſſe, & pituitæ multum habere. De loco autem putredinis huius humoris non eſt facile determinare. Cum verò non in medijs vaſis ſit, vt ſymptomatum lenitas, vt linguæ habitus, vt ventriculi bonus ſtatus, & in vaſis ad eminentiores partes ſeu ambitum corporis pertinentibus eſſe neceſſe ſit. In pluribus tamen locis id fieri eſt veriſimile cum plura incrementa nanciſcatur, nõ ſolum enim duplicis tertianæ modum ſeruat quotidie creſcens, ſed bis die id faciens quatuorque tertianis reſpondens in quatuor locis putreſcere humorem denotat, & aliquem horum verò ad caput vergere depræhenditur ex eo, quòd & capiti grauitas, & colli dolor adeſt, & ſæpe ſanguis e naribus eru-

D ptionem facit.

In capite tamen nõ crediderim id fieri, quoniam neque in vaſis ſine offenſa cerebri, neque in mẽbranis ſine dolore & inflammatione maiori eſſe poſſet. Quomodo ex materia putreſcat, fit ab obſtructionibus factis maximè a materia ipſa, quæ craſſa lenta & copioſa eſt. Præterea illa fieri etiam veriſimile eſt a cutis anguſtia, ſi euidentes cauſas conſideremus, nam ex maximo æſtu hypocauſti in ſubitum frigus ſe tranſtulit. Quibus ſic ſub aſpectu conſtitutis quid ſubſit, & quid euenturum ſit poſſumus cõſiderare. Nunc certe tantum virium eſt quantum morbum ferat, coctionis etiam indicia vires minus detrimenti habituras pollicentur, & poſſe ad ſanitatem peruenire, morbo etiam non ita magno, quin

E relatus ad vires videatur ab illis poſſe ſuperari. Maxime quòd a præſidijs præſtitis iam factum eſt, vt neque a ſanguine metuamus, neque a cruditatibus ventriculi, hæ enim, ſi quæ fuiſſent, certe maxima ex parte detractæ & pharmaco dato eſſent, ipſe verò ſanguis ſanguine potuiſſet periculum afferre, cũ humor putreſcens in locis a medio corpore non valde remotis verſetur, & ad media loca, vbi vis potior ſanguinis eſt, facile adduci putredo ſãguine ad loca concalfacta, & ad putredinem facile accurrente & vitium bilis nanciſcente, & inde putredinem. Sub hac ergo ſpe præſidijs etiam ſubinde moliendis cõfirmata earum potionum, quæ calori, & putredini obſiſtant, quæ pituitã ſecent & abſtergant quid am-

plius

pluis agendum pharmacum ne dandum? aliudve præſtandum?

Dicunt VV.EE. concoctam eſſe materiam, & ſeptima die naturam, illam non expuliſſe, ideò a Medico eam eſſe deturbandam, & naturam iuuandam intimius agentem. Dico ego, & ſi materia concoctà non ſit, vt mihi aliqua experientia eneorematũ vrinæ indicat, vt natura etiam morbi pituitoſi, longius ſpatium expectans ad concoctionem, quod, cum ſit hic pituita infeſta, antequã ad ſummam coctionem perueniat, pharmacum omnino lene opportune dabitur. Nam Galenus in febribus pituitoſis id facit cum ijs quæ mouent vrinas, atque etiam aluum. Cuius rei ratio non auctoritas me monit, quoniam pituita nunquam adeò putreſcit, quin ſui partem plurimã relinquat, & illa per putredinem iam dictam tertij generis ſatis parata eſſe poteſt ad expulſionem, ac cum quotidie id fiat, ſæpe poteſt, & deberet ſubmoueri leni aliquo eam alliciente medicamento non ſolum per vrinas, per quam viam venæ vltra iecur facile purgantur, ſed etiam per aluum, cum in pluribus locis potredo ſit. Præterea pituita facile abundat, & quotidie à ventriculo ſubminiſtratur, quare non eſt ab re, ſi placide, & ſenſim, ac ſenſim detrahatur, vt vt illa ſit vt maturatur atque vt quotidie paratur. Quãdo verò id medicamentum dares, certe dies ſeptima non præterijt, quoniam non die lunæ, ſed die Martis ad veſperam munera cæpit non poſſe ſuſtinere hominis bene valentis, quare nox inſequens ſeptima eſt. Tamen tum quia non expecto aliquem naturæ motum ſequenti mane, tum quia preterita hac ſeptima nocte, cũ octo horis anteuertat, iam octaua dies aderat, ego medicamẽtum propinarẽ maxime, quoniam Lunę coitus, propinquus eſt, &, cum poſſumus, illius quoque ratio aliqua habenda. Medicamentum mihi eſſet, quod vires Abſynthij, & longe præſtabilius habet, nimirum Rhabarbarum dilutum cũ Diacatholicone, & Manna, ex quo faciles admodum purgationes habemus, neque ambigendum aut dubitãdum eſt, quod Manna à Neapolitanis prohibitum ſit, quoniam quotidiana experientia docet, quam id præ alijs Medicamentis ſit tutum facile & commodum. Ita vt non ſolum, quod è frondibus legitur, & in maximo precio eſt, ſed quod vulgo penitus venturo, oportunum experiamur. Ab eo neque attractionem multam, & pituitæ à ventriculo deterſionem maximam habebimus, vt à Rhabarbaro cum bilis, tum illius pituitæ denſiationem, quæ hæret in oſculis venarum ipſius iecoris, vnde in purgationibus per Rhabarbarum factis obſeruamus in extremis deiectionibus à Rhabarbaro proprie factis gluten quoddam craſſum, & æruginis ferri colore infectum, qualem colorem pituita exuſtior, & affuſa colore Rhabarbari poteſt præferre. Detracta deinde è ventriculo, & è venis prioribus pituita, & quæ ſub præterita putredine reliqua facta eſt, poſtea reliqua erit paranda, & quæ in dies ſupererit à putredine per vrinas mouenda, At cur bilem non dicis? cum tractabimus hoc modo pituitam, bilis quoque ad eius aduſtionẽ conſequetur. Demus itaque priſanam cum ſaccharo, & incoctis petroſellini radicibus, quæ hactenus non potuit eſſe vtilis aut tutæ illæ radices vijs ita pituita infarctis, à vino tamen adhuc abſtinerem, quoniam craſſitudo humoris ſemper habet crudiores aliquas partes, quę à vino in aliquod membrum, & vias anguſtiores poſſent admodum inutiliter moueri. Potiones etiam matutinæ cum aliquantulo oxymellitis eſſent, & incoctis in aqua Betonica cicorea lupullis Meliſſa & ſimilibus herbis, & præterea radicibus petroſellini vel fæniculi & Aſparagorum. Clyſteribus quoque ego altero quoque die naturæ manum datem ad materiæ dictæ febrilis reliquias detrudẽdas. Frictionibus leuioribus obſtructiones remouerem, A & cutis anguſtiam, quibus etiam concoctio iuuaretur, Contectum corpus ſeruarem, ſi frigidiori aere egere videatur, illum per os, non autem per cutẽ vellem admitti, & ita poſt maturationem materiæ maiorem aliud medicamentum darem, nam credo certe eo opus habebit & forte pluribus, nam morbus non tã cito ſoluetur quin vltra 20. dies pertranſeat. Medicamentum fuit ex ʒ. 1. Rhabarbari infuſi, & ʒ. 6. Diacatholicon & ℥. 2. Mannæ quod poſtquam duabus horis retinuiſſet euomuit cum multa pituita, deinde etiam tantum illius copiam deiecit, vt mirum ſit viſum, & poſtrema deiectione glutem illud craſſum exuſtiſſimę bilis colore infectum. Exinde vrinæ eneorema leuius, & æquabilius habuerunt, & colore magis bilioſum, neque ita ſpumoſæ fuere. Lingua B naturalem habitum recuperarat & carnes etiã ſuum caloris temperamentũ. De cuius mali exitu neſcitur.

De eodem ad Medicos Mediolanenſis.

CONSVLTATIO CCCCLIIII.

ILluſtriſſimus & Reuerendiſſimus D.D. Auguſtinus Ciſarius ætate conſiſtente, corporis natura calidiori, in reliquis ſuperantia nõ multa habitu potius tenui, Thoracem etiam potius depreſſo, quam C elato post egreſſum à conclaue quodam calidiori ægre habuit capitis grauitatẽ, & dolore, die ſequenti ad veſperam non potuit ſeſe continere, quin decumberet ita & in quotidianis actionibus prohibitus & febre aperte arreptus fuit, ac quamuis mane ſequenti domo proceſſiſſet, incommodiſſime id egit, & in deliquium animi cecidit, à qua prima febris inuaſione nunquam poſtea à febre relictus eſt, quæ quotidie poſt meridiem & etiam ad mediam noctẽ quandoque increſceret nullo frigore euidenti, imo vix compreſſione leui animaduerſa cum caloris remiſſione, quæ Medicis quies febris & intermiſſio conſtantiſſime iudicata eſt. Noxa capitis in dies leuior facta, eneorema in vrinis ſatis plenum craſſum, & aſperum D iiſdem medicis ſpem dedit ad ſeptimam febrem diſceſſuram, quoniam eneorema optimum illud indicarunt, iam à principio leniens medicamentũ dederant, & ſanguinẽ miſerant per ſectã venã valde ſpumoſum, & phæniceũ, cum incrementis, ſemper caput quoque ægrius habebat, etſi non valde infeſtaretur vt primo & ſecundo febris die. Die 6. à prohibitis actionibus quotidianis numero dierum accepto extitit ſudor tota ceruice & pectore, quæ dies Medicis vij. iudicata eſt, & quoniam febrem ſudor non ſuſtulit, de medicamento conſultum eſt, vrinis etiam num aſpero, & craſſo eneoremate affectis, & colore non flauo, quoniam craſſæ & minime lucidæ erant, ſed intenſe ruffo. Admoniti de illis cruditatis notis, parui penderunt, faciliore tamen medicamento E contenti fuerunt, quod incredibilem pituitæ copiã, & craſſam admodum detraxiſſe affirmauit. Febris inde tamen eadem perſeuerabat cum pulſu crebertimo, & a meridie elatiori, ante meridiem minus elato, carnibus aſperis in eo homine, qui alloquin læuibus, & mollibus eſſe ſuapte natura videatur, Vrinæ poſt ſeptimam, & poſt ipſum medicamentum meliores factæ ſunt, minus craſſæ minus coloratæ, minus ſpumoſæ, & eneoromate magis albo, quin forſan nimis albo, quoniam pituitæ ſpeciem habebat, nam craſſitudinem adhuc retinebat, ſed minus aſperum, imò leue omnino videbatur vt iam demũ ſperari poſſet ad 14. diem febrem finituram niſi 6. die ſudor ille fuiſſet. Qui redijt quidem, & copioſior,

&

& duobus etiam diebus toto corpore, vt referunt, an A verò 12. an 13. non obſeruatum ſuſpicor.
Eo febrem ſublatam eſſe acclamatum à Medicis & poteſtas aſſurgendi facta, & domo exeundi. Suſpicione nobis maxima relicta ne febris adhuc lateret. Nam quamnis ea inſignis fuiſſet, nunquam tamen eius ſenſui valde moleſta extitit, etſi metuente integra, & anxium hominẽ redderet, ea ſuſpicio in auerſione à cibo, & in eo, quod minus vitium corpus reſumeret nitebatur, ſunt qui etiam ex pulſu ſe id intellexiſſe mihi affirmẽt & maxime ad veſperum 27. à prima inuaſione die ſub crepuſculum fatẽtur male habuiſſe die 28. vehemẽter febrijt, & id cum frigore extremorum incepiſſe quidam obſeruarunt. Medicamentum leniens repetitum eſt ante 29. quod aluum valde facilem inuenit, & largiſſime eduxit, vſque ad alteram diem, leniter tamen, & facili cum tolerantia, ea non fuit adeò lenta aut pituitoſa, ſed ſubruffo colore diſſoluta & attrita, nihilominus febris penitus eadem eſt, alterno mane videtur remiſſior, tamẽ inſignis tunc quoque eſt, carnibus non ita aſperis, vt ab initio, crebriori tamen pulſu, neque admodum molli aut magnó.

Cum recidit ſputa erant abundantiſſima fere ſine tuſſi & cibi faſtidium, & labor maximus in eo ſumendo, poſt medicamentum primo ſputum imminutum eſt, deinde etiam cibi faſtidium. Initio nullo ſitis, quæ poſtea, vt fere fit ſubſequuta eſt, ante hoc poſtremum medicamẽtum ſomnia fuerunt placida, tamen ita ſomnus minus curabat. Poſt medicamentum duabus noctibus illis ſomnis caruit 32. nocte illis fuit detentus, & minus quieuit, quæ etiam (cum diebus quatuor præteritis tuſſi fuiſſet ex interuallis longis exagitatus illaq; quieuiſſet) ſanguinis aliquid ſpuit poſt aliquam tuſſis renouatam exagitationem, nulla tamen ſpiritus anguſtia, qui ſanguis per noctem non potuit a Medicis obſeruari, an tuſſiendo, an excreando modo eiectus ſit, non certe moleſtior fuit, & anxietudo quædam a cæna eum habuit, & tuſſis redijt, & mane etiam peius ſe habere ſenſit. & pulſus maiorem febrem indicauit quam præcedẽti mane fuiſſet. Sputa ſanguinis in panno lineo inciderant, a quo abſorpta etiam ſunt, vt potuerunt tamẽ cognoſci ſpumoſa, & pituitoſa, & colore diluto in puniceum vergente, vt ſi recentia fuiſſent, colorem floridum ſorſan præ ſe tuliſſent. Corpus quidem ſanguinis, quod pituitam inficiebat tenue & aquoſum potuit iudicari. Eadem nocte aluus ſponte ſoluta eſt & liquidior fuit, ſubruffa, attritaque vix quidquã glutinoſi habens, non tamen adeò aſpera, vt cruditatem præſeferret. Poſt medicamentum ſyrupi parantes craſſum humorem, & viſcera ac caput reſpicientes dantur, & tuſſis ac febris cauſa ptiſana exhibetur, ſaccharum roſaceum identidem in ore habetur & ventriculus fomentis iuuatur. Balnea aquæ tepidæ ea quam vtilia proferuntur ſed non dum adhibita ſunt. Sanguis ſputum e gingiuis Medici emanaſſe ſperant, pulmonis tamen eum eſſe multæ notæ indicant. Sed de eo obſeruando, dum ſpuitur, admonitio diligens habita eſt, cum ſic iudicium certius fiet.

Quæ rogatus ita deſcripſi, vt potui, quando non aſſidue neque niſi per longa dierum interualla eum mihi contigit. Scriptum 14. Calen. Auguſti, die Veneris Anno 1585.

Chriſtophorus Guarinonius Fontanus.

De ſuppreſſione vrinæ cum 10. Medicis Romæ pro Illuſtriſſimo Cardinali Sirleto.

CONSVLTATIO CCCCLV.

Difficillimum profecto hoc negotium eſt, non ſolum curationis cauſa ſed cognitionis quoq; quæ eo magis ſit obſcura, quo ſententiæ veſtræ valde diſcordes intelligũtur, Ab ijs quæ certiſſima ſunt B ego exordiar. Vrinæ ſuppreſſio conſpicua eſt, qua nihil lotij penitus niſi per cathetere emitti poteſt, idque craſſum, coloratum, & prauum, quod ſæpe vncias duas, interdum quatuor non excedit. Conſpicuus eſt tumor durus ſaltem tenſione in aluo infima ad pubem, qui ſub pubem etiam ingredi videtur, cõſpicua tandem febris eſt, in vrinæ ſuppreſſione illud poteſt animaduerti, quòd quamquam etiam 12. horæ interualli habuerit, nunquam tamen emittitur quam quantum eſt dictum, & quantum minori ſpatio interiecto faciat, & quòd nil amplius mereretur antequam ſuppreſſio conſiſteret, tunc enim quoque multo tẽpore ſic habuit, vt paulum, & crebro emitteret, qua quidem crebritate tantus vrinæ modus eſſet, quantus omnino potionis modum ſuperaret.
C Hoc vero etiã præcipuum narrauit. Aeger Illuſtriſſimus quòd cum aluum eſſet exoneraturus, tunc niſi poſtquam aluus deſcendiſſet, mingere poſſet, vt excretionem alui tunc minctio ſemper expectaret, quã poſtea ſequeretur.

Neque illud eſt prætereundum, quòd non ſolum nihil poteſt mingere, ſed nihil penitus, aut certe parum cupiditatẽ mingendi ſentit quamquam ad pondus graue percipit. De tumore potuiſtis obſeruare, quòd nõ tam durus, quam tenſus videtur, quòd medium inferiorem ventrem occupat, idque non ad lienem, ſed ad os ilij ſiniſtri parum inclinat quamuis in id latus etiam propendent, in quod corpus conuertitur, quòd magnus eſt adeò, vt ſi alte illum manu D ſequamur, magnitudinem plenæ veſicæ præſeferat, certe pueri caput 5. annorum ſeu eius magnitudinem exæquat. Figuram verò penitus veſicæ ſuppreſſam, cuius pars anguſtior ſub pubis os ingrediatur, & firmior hæreat, reliquò corpore non ita hærẽte, quin intra abdomen mutare & vt dixi, inclinare ſentiatur. Tumor compreſſus non dolet, ſub compreſſione tamen ſenſum appetitionis mingendi cum quadam glandis, ſeu penis moleſtia mouet. Iam integrum annum ab ipſo ægroto tumor animaduertitur, & inde ſemper increſcere, cuius tenſio ſemper infra, & deorſum magis deuenit, vt nunc intra, ſeu ſub os pubis ſubire ſentiatur. Febris modo non niſi tertia die a perfecta vrinæ ſuppreſſione percepta a Medicis eſt, continua tamẽ videtur, certe nullius acceſE ſionis notam præſefert, Carnes tamen parum calẽtes ſunt, pulſus non ita magnus, certe creber. De qua febre primo me expediam, dicamque quòd quamquam ſymptomatica dicenda eſt, quoniam tamen confluxum humorum ad locum primitus affectum ſequitur, qui ſua copia ſibi meatus obſtruunt, & æſtuantes putreſcunt, putrida habenda eſt, a qua præter alia incommoda, & vitæ periculum maximũ impendat, atque in curatione maxime ſpectanda ſit, ne augeatur, potius leuior fiat, Quia tamen ipſa ex detentione vrinæ naſcitur, propterea conſilium primum ad tollenda vrinæ impedimenta dirigi debebit. Videamus ergo vrinæ ſuppreſſæ cauſam. Vrina non procedit aut quia collum veſicæ occluſum eſt,

aut

ſunt quia veſica non excernit, & hoc aut quia nõ habet, quod excernat, aut quia habens excernere non poteſt viribus ſuis deſtituta quibus ſe comprimendo vrinam exprimat. Per catheterem parum & craſſum emiſit, ergo aliquo incidente craſſo humore exitus prohibetur, aut ipſa parum habuit, quod excerneret, quod ſe ipſa tamen emittere non valeret, at parum habuiſſe, aut habere credibile non eſt, quoniam & veſica tumet, amplamque cauitatem habere debet, & vrina educta craſſiſſima non poſſet veſicam ingredi, niſi viæ ſatis parerent. Vrinam ergo multã contineri in veſica, aut illam, quam paucam exire vidimus, non ſolam intus eſſe, ſed cum multo humore craſſo, cuius indicia in foraminibus catheteris eſſent animaduertenda, cuius ſuſpicionem facit ipſa vrinæ craſſitudo, quæ quamquam in renibus & venis cauſam habet, quoties quod craſſum habet non facile ab illa ſeparatur ſed habitu eius inſitum eſt, tamen diutius in veſica manens ſemper aliquid relinquit craſſitudinis.

Vnde ego vidi veſicas ſæpe humore craſſiſſimo refertas, qui butyri ſpeciem haberet. Completa ergo veſica eiuſmodi humore, aut ſimili craſſitudine parum vrinæ poterit recipere, illudque minime excernere, aut quia eo humore ad os relabente obſtipetur, aut quia etiam ipſa veſica male nutrita & obdurata comprimere ſe ſe nequeat ad excernendum ore eius concidente ob eandem malam nutritionem. Malum alimentum reddit, vt Galenus obſeruauit corpus tamquam Polypi aut loliginis, ſæpe, quod ego vidi factum in huiuſmodi caſubus in ſenectute, & tunicę veſicæ potius coria alba repræſentarent, vidi etiam idem ventriculis accidiſſe in ijs, qui pube eſſent conſcripti, & tum dura effecta membrana riguiſſe vt teſtacei viderentur. Vidi idem membranis cerebri eueniſſe in eo qui ex Gallico maximis capitis doloribus cruciatus fuiſſet, & reprimentibus remedijs ſemper vſus eſſet, tandem eſſet lethargo extinctus cerebro ſanie referto. Certe pars membranæ duræ ſub tempore cancri teſtam referebat.

Cur ergo tactui aliquãto nimis reſiſtat forma illa veſicæ, & rigidum corpus præſeferat, poſſum intelligere veſicam eum habitum contraxiſſe, & pendere potius in alterum latus, quoniam in eo craſſitudo & durities ſuperet, & ad ſe veſicam inclinet, forſan etiã quod eius lateris ligamenta, quę quamquam non ita multa in homine vt in cane ſunt, tamen tanta ſunt vt infarctu maiore breuiora facta veſicam in ſuum latus deflexam teneant. Ergo parum vrinæ veſica recipiat, quod repleta ſit eius cauitas, alioquin nõ parua vt ex eius mole intelligitur, ac quod parum recipit non poteſt excernere, vt prius excernebat & crebro, vt vt receptum ſe complebat, quoniam nunc ſe ſe contrahere nõ poſſit tum rigore ſui corporis, tum vitium eius male nutriti infirmitate & extinctione ob extremam δυσκρασίαν quod etiam iiſdẽ cauſis os veſicæ cõſiderit, aut quod humor ille craſſus grauior factus ad os ipſum delapſus illud obturet, nec niſi cathetere reiectus egreſſum aliquem vrinæ permittat. Os veſicæ vna cum ipſa naturam ſuam hoc eſt temperamentum amiſiſſe illud indicium ſummum eſt, quod vrina ſui ſenſum ei non facit præter grauitatis, cuius ſenſus ad continentes potius partes videtur hic referendus, non eſſe vero acrem huiuſmodi vrinam certe fieri nequeat, quæ tam infecta, tam malis humoribus affecta retineatur, in quibus profecto pituitam ſalſedinem habere videtur neceſſarium, in ſene maxime in quo motus ſui tarditate non poteſt non à ſicco calore ſalſa fieri. Facultates ergo vna cũ ſuo temperamento veſica amittit non ſolum ſimilares dictas, ſed organicas, maxime expellẽdi vrinam, attrahendi non dicam, cum Galenus veſicæ vim attrahendi organicam non det, quamquam rectas fi-

A bras omnino dat, quæ in eum vſum factæ ab ipſo proferuntur. Itaque paulatim etiam malum ad hoc extremum deuenit, & iam diu cum cœpiſſet parum mingere, & crebro ſine vllo vrinę morſu, tandem nõ ſolum paucæ vrinæ veſica capax eſt, ſed eam etiam minime emittere iam poteſt.

Cum mingere poterat tarde tamen & cum mora ob debilitatem id faciebat, ideò inſtante alui deſcenſu, aluus ſemper prior procedebat, cum contra fere ſanis eueniat, nam vrina ſuo liquore facilius exprimitur, neque verò id ei eueniebat, quod non irritaretur veſica, nam tunc præterea etiam maxime ad mictum incitabantur ſenſu adhuc integro eius partis. Veſica itaque deſcenſum alui expectabat, quo vrgeretur ipſa & ad ſui compreſſionem iuuaretur.

B Hæc mihi videtur eſſe huius morbi ratio, in qua craſſitudinis vrinæ cauſa ad venas quidem & Renes eſſet referenda, & multa de ea diſquirenda, ſed quoniam vrget proximum meiendi incommodum, in id vrgere debemus nunc, ſi ſupereſſet poſtea facultas de curatione totius corporis eſſet tractandum. Incommodum itaque hoc dicta ratione allatum mihi videtur, neque poſſum credere tumorem illum in muſculis eſſe, minus intra illos, nam figuram, & ſitũ veſicæ ferunt, hæret ſub pube intra ipſam ibi tenuior, ſuperius latior, pleniorq; nutat, vt veſica, & in latera inclinatur, vt vt corpus cõuerſum in latus hoc, vel alterum eſt, altam internamque ſedem illam tumor muſculorum non teneret, intus non nutaret in hoc, & alterum latus, figuram verò muſculorum ne-

C ceſſario retineret, vt Galenus expoſuit. Certe quacunque in parte eſſent tumor extra peritonæum nũquam tam alte deſcenderet in cauitatem abdominis minus tam ſolutus eſſet in ea, vt liber huc, illuc per conuerſionem volueretur. Vidi ego tunicam à peritoneo 15. dierum ſpatio mirabiliter dilatatam, vt ſacchatum præſeferret, nam corrupto Rene & inflatum conſumpto tunica in ampliſſimam molem erat diſtenta, ac eſto id fecerit tumore intra muſculos introrſum tunicam hanc propellente, adhuc tamen tumor circum vndiquaque connexus non nutaret. Sed vt hic ſub pubem tantum hæret, ipſe circumquaque contineretur. Vidi tumores intra abdomen dorſo hærentes prope pancreas pultem, aut ſebum referẽ-

D tes, contectos petilongo & penitus affectos, ſed is certe veſicã præſefert omnibus notis. Quomodo autem membranæ veſicæ craſſam adeo materiam receperint, cum denſæ ſint, tenuioribus tantum humoribus excipiendis opportunæ videantur, idque ſine dolore fecerint ego non video eſſe difficile excogitare, nam viæ alimenti, quod pituita membranis eſt, ſunt etiam apertæ humori, quod ſub ſpecie alimenti accedit, & vt alimentum ſpiritu fuſum, & in vaporis habitum extenuatum, ac tamquam res accedit idem etiam poteſt facere pituita dum liquidior eſt, & calore extenuatior, quæ cum partem ingreſſa eſt, dum moram ibi trahit calore amiſſo concreſcit, & humorem, ſeu liquorem etiam amittit, & paulatim ſiccatur male alendo, & tandem adeo areſcit aſſiſtentiũ par-

E tium calore, vt quamquam alba maneat, ſine tamen temperie ſicca, & frigida ad humorem melancholicum ſit referenda, & ſcirrhoſam partem factam melancholico genere dicere poſſimus. Non credo ego nouum me dicere quod duo genera tumorum etiam in melancholico hoc viſuntur, vnum quo humor aliquo in ſinu & in partibus hiantibus colligitur in cumulũ, & tumorem proprium, ac finibus proprijs circumſcriptum. Alterum quo nullis finibus, niſi ipſius membri, aut partis tumentis circumſcriptus humor tota parte fuſus eſt, illamque ipſam tamquam malum alimentum malo habitu afficit, vt in anaſarca, & elephantiaſi, in hoc poſtremo genere hunc veſicæ tumorem iam credo ex dictis vos videre iam eſſe

collo-

Digitized by Google

collocandum, cuius exempla vt dixi vidi in ventriculo, in veſica, & in cerebri membranis.

Neque relatio chirurgi propterea poteſt me ab opinione mea deterrere, quòd ipſe digito veſicam per podicem tentarit, & tumorem non perceperit, quoniam huiuſmodi genus non circumſcriptum tot intercedentibus tunicis, & muſculi carnibus non poteſt dignoſci digito.

Minus difficile eſt materiam hanc colligi tam crudam in ſene aridioris generis, & frigefacti, ſtudijs literarum ſemper occupato, ſemperque in lecto iacente, & in pectus vrgente dum libro genibus ſuſtentato intentus continenter laborat legendo, aut ſcriptitando. Præſertim quòd nunquam non pleno cibo vſus ſit.

At cur dolor nunquam extitit humore tam craſſo tunicas ingrediente? iam cauſa patet ex ſupradictis, nam materia humida, & ſenſim ingrediens alimenti ſpecie dolorem non parit, & poſtquam ſenſum abſtulit ſua intemperie longe minus mirum eſt, ſi quamquam diſtendit maxime, tamen dolorem non inferat. His ergo ita propoſitis, & ſub oculos conſtitutis, quid eſt cur Renes accuſetis? certe craſſitudines vrinæ in cauſa ſunt, & tamquam remota cauſa, etiam retentionis, at cur damnatis tamquam qui vrinam intra ſe retineant, ſeu ſupra ſe ingruentem non alliciant? Quid eſt cur cataplaſmata lumbis & contra Renes adhibeatis, diureticaque valentiſſima propinetis, vt puluerem ex eryſimo, & huiuſmodi generis? quid eſt cur ab empirio perſuaſum habeatis, & certum nobis ſit, dandum eſſe extractum e cantharidibus? ita ne verò placet vt Renes lotio compleantur, in veſicam eum compellant, in quam neque ingredi, neque ea ſpe poteſt vt excernatur? vt Renes remediorum calore irritẽtur, inflammẽtur, & obruti humore etiam putredinem comprehendant? Vidi ego ijs remedijs veſica impedita datis vaſa vrinalia tam diſtenta confluxu humoris fuiſſe vt inteſtinum craſſum exæquarent, Cantharides vero non modo lotium ſed ſanguinem e venis euocabunt.

Ego certe ea remedia deligerem quæ nullo pacto Renes excruciarent, minus lotium ad eos per vim importune impellerent. Sed quæ tam neceſſariam vrinæ excretionem molirentur, cathetero ſemper, cum nil aliud poteſt, reperito, & diſcuſſionem materiæ, & tumoris veſicæ procurarem, & virium illius ac temperamenti reſtitutionẽ. Vbi vrinam quidem quotidie per cathetere exhauriemus, at reliqua præſtare nequaquam poſſe nos confido.

Habemus quidem in memoria multos, qui cuiuſcunque ætatis à retentione vrinæ fuere liberati, ſed morbum non ſymptoma ſpectemus, certe tumor explicatus inſanabilis cenſendus eſt, ſymptomatis igitur remotio neceſſaria vitæ quotidie procuranda, & vitæ producenda eſt, cum qua diuturnior etiam cruciatus fiet morbo tota vita duraturo. Si ea adhibeamus, quæ vrinam e Renibus in veſicam mouẽt, profecto vitam citius finiemus vna & cruciatum, itaque diuretica cauenda eſſent, & quæ liquorem afferunt, vt multa quę videãtur vrinam mouere quale Rapum eſt.

Manerem ego itaque in ijs, quæ veſicam emolliunt, & confirmant exterius adhibendis ad perineũ & pubem, vt balnea fomenta, cataplaſmata & inunctiones, neque vt ſolo cathetere metuerem tanto Magiſtro adhibito. Clamant ſui vrinam mouentia eſſe exhibenda, nos conſilium dare conueniens debemus. ſi ſui imperio vti velint, vtantur, malia ego io me culpam mortis falſo reijcerent, quam cum laude etiam præſtare mortis cauſam. Dixi.

Cardinalem ęgrotum quidam Cardinalis qui fuerat Medicus, inuiſens tentato ventre tumorem il-

A lum nullo pacto veſicam eſſe affirmauit, ſed eſſe antiquum tumorem in muſculis concretum, itaque omnes Medicos ſecum habuit, nimirum illos quoque qui rationibus meis fuerant perſuaſi vt decreuiſſem non amplius accedere ad ægrotum, & feciſſem, niſi miſer ægrotus me appellaſſet ſæpe, & per nuncium ſæpe accerſiuiſſet.

Quodam itaque mane Cardinalem Medicum habui obuium cum accederem, qui alacriter nunciauit extractum cantharidarum fuiſſe propinatum & aliquid paulo poſt minxiſſe, & me non debere ſententiam meam tam firmiter tenere. Eodem die poſt exiguum illud vrinæ, & quidem ſordidæ maximos ille Cardinalis, & ſanctus Vir obijt. Mitto internuncium vt referat an aperturi ſint Medici cada-

B uer vt conſueuit Romæ, renunciat Medicos affirmaſſe, quod non ſunt aperturi cadauer. Die ſequenti rumor fuit apertum fuiſſe cadauer & Medici vario modo hiſtoriam repertorum referre, & aulas omnes ſermonibus complere. Nepotes demortui multos poſt dies cum iam funere liberi viſitarent Cardinales hiſtoriam iuſtam narrantes admirationem peperere, & ijs maxime Cardinalibus gratam, qui à me acceperant antea ſententiam. In his fuit Cardinalis Matthæus tunc Cameræ Auditor, quem paulo ante curaram, fecit vero etiam vt legerem Chirurgi teſtificationem qui cadauer aperuerat, & cum remiſiſſem ſcripturam, iterum ad illam remiſit ipſe & iuſſit, vt apud me eam haberem quæ eſt huiuſmodi.

C In diſſectione Illuſtriſſimi & Reuerendiſſimi Cardinalis Sirleti vidimus primum in Torace cor & ipſius capſulam bene ſeſe habere, pulmones verò ad liuorem tendentes & aliquãtulum nigricantes hinc inde.

Secundo in abdomine conſpeximus omnes muſculos epar meſenteriũ ventriculum inteſtina, flatu tamen plena, nec non & Renem dextrum vena cum ſuo vaſe tum ſeminali cum vrinario, ſuum naturalem ſtatum ſeruare, ſiniſtrum verò eſſe inflammatum vna cum ſuo vaſe vreteri plenumque materia cruenta paulo tenuiori ſanguine, craſſiori verò ipſo lotio Veſica & ipſa eadem materia plena erat eiuſque mẽbranæ imbibitę ita vt vnius medij digiti, craſſitiem ſere attingerent inflammationeque affici viderentur

D orificium ceruicij veſicæ nullam affectionẽ pati maniſeſte viſum eſt, ſiquidẽ vnius prope digiti ingreſſum admittebat coloremque ſuum naturalem ſeruabat.

Antonius m. Roſſ. hæc adnotabat.

De alui fluore pro Illuſtriſſimo Duce Principis Biſiniani filio. Ad eius Medicum Neapolim.

CONSVLTATIO CCCCLVI.

E *Excellentiſſime Vir.*

PRinceps noſter Excellentiſſimus oſtendit mihi litteras tuas de valetudine Illuſtriſſimi Ducis filij, & iuſſit, vt mea ſententia aliquid tibi per litteras ſignificarem: ex ijs ergo quæ ſcribis, id iudicij feci. Materiam quam excernit moleſtiam ſummam afferre naturæ, quòd antea diu collecta, poſtea vero ab obſtructione, putredine & febre concalfacta ſit, & ſic crebertime expelli vt vt ad ſummum vitij & moleſtiæ perducitur calore nun-

quam non agente putredinem ac exuſtionem id mo lente.

Sic non materiam retinendam, neque crebritatem deiectionum augendam viribus infeſtam, ſed à vitio potius materiam ſuſtinendam, in quod per calorem delabitur, & corrigendam etiam cum vitium contraxit & quæ corrigi non poteſt ſemel aut iterum detrahendam. Viſcera interea vt inteſtina confirmanda ita calorem eſſe mitigandum, putredinem inde naſcentem compeſcendam, & irritationem ad inteſtina pertinentem cohibendam. Irritationem dilutionibus inteſtinorum iniecto lacte, ad confirmãda præterea inteſtina oleo roſaceo admixto, ad dolorem leniendum aliqua pinguedine in eodem diſſoluta poſſunt cum quibus etiam pulueres terræ ſigillatę, vel boli armeni, vel cornu cerui poſſunt vtiliter coniungi, ad inteſtinorum offenſam remouendã quorum iniectiones adhibita veſica ſcriptorio calamo vel ex oſſe perpolito pręmunita faciliores videntur, Caloris mitigatio & putredinis cohibitio aquis per deſtillationem ad balneum mane factum expreſſis valde opportune fit quoniam minus abhorrentur.

Exprimantur verò ex acetoſæ herba ac ſeminibus ex triſolio acetoſo violis, & cicoreo ex portulacę itẽ herba & ſeminibus ex coriandro delphinio, plantagine, pimpinella, capillo veneris, his adiunctum vinũ malorũ punicorum acetoſorum valde idoneũ videretur ad gratiam etiam guſtui conciliandum maxime quoniam ſi poſſet, quod neceſſarium foret aliquid Rhabarbari in ea potione macerari, eius infeſtum ſaporem occultatet, Rhabarbarũ enim pręter viſcerum robor quod affert, hærentem quoque materiam, qua diu ſuſtentatur intemperies, & malorum humorum generatio euellit. Hæc & alia eiuſmodi in potionem quotidianam adhiberi deberent, extrinſecus verò iecori vnguentum ſantalinum, ſuccus cicorei ex aceto, & ſimilia eſſent danda, ventri autem emplaſtrum Diaphænicon, aut quid ſimile. Dorſo quoque illitiones ex ſebo hircino cum oleo roſaceo aut alia re, quæ vobis videatur, neque enim mihi ſunt vulgata recenſenda. Sed conſilium tantum meum quo dirigatur, exponendum, Vale amice optime, & doctiſſime prid. non. Octobris 1585,

Chriſtph. Guarinonius.

Hoc conſilio per nouum medicum aduocatum contra aliorum opinionem, qui adſtringendæ aluo vacabant, comprobato, curatus fuit infantulus.

Pro D. Philippo Muſſoto Rheumatico, & Nephritico cum Excellente Thoma Vanino Medico Pontificio Romæ.

CONSVLTATIO CCCCLVII.

QVamquam tua Excellentia rem omnem optime explicauit, & curationem rectam inſtituit, ego non deſiſtam, quia capita ſaltem repetendo eadem percurram, iterum enim & vario lumine tractata magis fient clara, & promptiora ad exequendum, & tu quoniam iudicium meum expectas, fidentius rem procurabis.

De natura huius corporis id mihi iudicij eſt, ad calidum & humidum vergere, vt carnium mollis habitus, & color albus ſignificant, quamuis enim carnibus nõ abundet, id & quoniam diſſolubile eſt corpus, & quoniam coctiones ſanguinis non ſuppetunt tantum illius, quantum diſſoluitur ſic vſu vitæ aulico laborum maxime animi & tedij pleno cogente, & ventriculo præcipue male habente, & certe hoc nouum non eſt, cum quotidie multa corpora molliſſima, & candidiſſima male nutrita cernamus mollitie nunquam non humiditatem ſuperantem denotante.

Caput vero in primis calidum, & humidum conijcio, quoniam cum calorem præſeferat oculorum habitu, & celeritate ingenij, caluum tamen non eſt, neque pilis nutrimentum non ſuggerit.

Iecori ego tantum caloris culpam non attribuerem, quãtum cordi, quoniam ſanguinem craſſiorem iecur calidius redderet, & colorem minus album. Renibus potius maiorem calorem concederem, quoniam ei fere ex calore moleſti fuere, & irritationem in venerem per vaſa ſeminalia magnam ſemper attulerunt quod verò facit maxime ſiniſter ren, prope quem vas ſeminale oritur & in eũ quidem vſum, vt materia per vas illud delapſa acrem vel ſalſam quandam vim à natura renis acciperet & irritationem ac voluptatem ſemini inferret.

Atque hæc de natura corporis, quæ per ipſam ætatem ſexagenariam, per vitæ modum ad congeſtionem quandam excrementorum deducta eſt. Ventriculo, cibis cuiuſque generis & copiæ, ſtudijs cum anxietudine & curis labefactato, nam cum non belle concoquit, crudum humorem ſibi congerit, à quo præſente refrigeratur, & plus crudorum humorum ſemper ſibi comparat.

Capite verò, in quo cerebrum pituitoſo ſanguine alitur (vnde, quo facilius ſua craſſitudine penetraret & ea liquara poſſet fuſus dilabi, & in omnes partes diuidi, vaſa venarum cum arteriarum vaſis eadem facta ſunt, quo à ſpirituoſo ſanguine craſſus, & pituitoſus efferetur) capite inquam ſuapte vi calidiori neceſſario plus alimenti pituitoſi ſurſum attractum eſt, quam eſſet neceſſe, & eo magis, quo ſanguis male coctus, & pituitoſus, & crudus eſſet, ſecunda coctione non corrigente vitium primæ, capitis vaſa à materia ſuperuacua, & frigidiori affecta ſunt & non ſui caloris iuſtam remiſſionem, & temperamentum acquiſiere, ſed dyſcraſiam illam inæqualem, quæ habitu ſuo partim calorem ſuum maiorem retinerent, partim verò frigus à pituitoſo alimento exciperet & ſic male alerentur recrementaque pituitoſa congererent, quæ partim per eaſdem vias, per quas aſcenderat materia hoc eſt per venas relaberentur, alimento ſuperuacua & venas replentia, partim per corpus cerebri tractata, & alimento eius excedentia per palatum, & nares excernerẽtur, partim in halitum expreſſa, & eo habitu membranarum denſitatem ſuperantia, deinde earum frigore rurſus concretiorem habitum recipientia ſecundum neruos, & membranas in ambitum corporis, & ad artus demitterentur, vnde iſchiadici & oſſis ſacri dolores, & ſæpe totius dorſi facti ſunt.

Quæ etiam pituita per palatum deflueret ſæpe & aſſidue per quietem, & ſomnum in ventriculum latenter deuorata defluerot, & operam ſi rependeret, vt ipſe poſtea magis pituitoſi poſſet ſanguinis in cauſa eſſe, & capitis acceptam pituitam reddere, non quidem per æſophagum, per quem illam accipit, per quem non tam facile aſcendit in caput pituita etiam ſub vaporis ſpecie vt à capite deſcendit facta pituita, cui deſcenſus non retineatur, vt aſcenſus, quando in os progreſſus humor aut vapor vias latas, faciliores expuitiones habet neque ita facile in colatorium penetrat aſcendendo, vt neceſſe eſt in æſophagum delabatur deſcendendo qua in re ſi valet Galeni ratio contra Ariſtotelem de ſepto oſſeo ſub cerebrum poſito quo re-

fri-

frigeratio cordis à cerebro cordi expetita impediatur, cur idem ſeptum quod prohibet deſcenſum frigoris nnn impediet aſcenſum vaporis potius? ergo pituita aſcendens aut in ventriculum reuoluetur, aut ex ore effluet. Vnde cum ponimus caput repleri vitio ventriculi, id per arterias per venaſque potius, quam per eſophagum fieri debemus exiſtimare.

Quæ tandem materia in venis verſatur ſiue à ventriculi opera ſuppeditata, ſiue à vaſis capitis relata facile cum ſanguinis ſero, & ſuo maxime ad Renes adducebatur, & cum illi calidiores extiterint attrahi valentius potuit, quibus idem euenit dyſcraſias inæqualis quod capiti, vt dictum eſt, Calidi enim ſuapte vi, & vſu viuendi (præſertim quo ſæpe prandia differuntur, quoniam tunc ſecum acrius & calidius per eos permeat) quando pituitam, & crudum humorem ſentiunt, non poſſunt non infici illius frigore, & ita male affecti male nutriri, & crudum recremẽtum ſibi colligere, & quandoque calculos generare, fere autem, quod cernimus, lotia craſſa & turbata emittere, quæ, cum etiam ſanguinem educere interdum videamus, non venam ruptam, quoniam id continuum eſſet, ſed vlcus, & item lapidem ſubeſſe in Renibus mihi faciunt ſuſpicionem, dorſi enim dolor, & ſi ad os ſacrum pertineat, tum conſenſione in eum locum poteſt intendi, & ibi etiam maiore eſſe, quoniam acrioris ſenſus ille locus eſt.

Maxime aũt dolor ille antrorſum etiam vergit, & craſſitudini vrinarum facile pus immixtum occultatur. Quibus rebus mirum non eſt, ſi interdum febris adiungatur, nam tanta pituitæ copia in venis verſante facile fit, vt præſertim doloribus attracta incidat in anguſtiores venas, & ibi obſtipata & feruore doloris concitata ferueat, putreſcatque.

Et vel ſolum calorem cum corde communicando, vt in ephemeris fit, vel etiam vapores putridos, vt in putridis, quæ pro maiori & minori putredinis copia pro maiori, & minori diſtantia à corde fit.

Iam videtur ſtatus omnis huius corporis expoſitus, in quo priores partes habet pituitæ copia, deinde ſunt duæ dyſcraſiæ altera calida in habitibus, altera frigidior ob pituitæ præſentiam, ita vt ſperare poſſimus quòd ablata pituita partes & ſe in ſuum ſtatũ poſſint colligere. Tertia eſt calculi ſuſpicio. Quid verò ex his metuendum ſit non eſt difficile proſpicere, nam ex febre niſi curetur poſſent humores exuri, & mille pericula vitæ inferri. Reſtat igitur nobis procurandum vt pituita detrahatur exſiccetur que penitus, & vti caliditas partium emendetur calculus ipſe extrudatur, quę res certe remedia multa poſſunt habere, vt multa poſſunt confici arte noſtra.

Remedia verò eius generis fuerint, & ordinanda etiam ſic erunt, vt primum medium corpus, & cauitates viſcerum expurgent, deinde partes eminentiores. Et ambitum corporis eo malo humore exhauriant præſertim ſudoribus & vna calculum expellant. Medio corpori primum mel roſaceum ſolut. ad ℥. 2. manna ad ℥. 1. s. cum facile mouatur venter ex decocto pectorali darem, quo medicamẽto pituita à ventriculo detergeretur, poſtea ſyrupum de betonica cum melle roſaceo & ſyrupo aceto ſo, nam de ſanguinis miſſione non cogitarem, quoniam magnus morbus nunc non eſt, minus dum curetur magnus expectatur, neque ei à ſanguine propterea eſt metuendum vt ſub magnis remedijs dandis ſæpe à ſanguine metus imminet, hic abſtinentia prægreſſa eum metum nobis adimit & ætas etiam, ad extremum ego, cum viderem Renum calorem manere ſanguinem per hæmorrhoidas euocarem. Poſt effectum per ſyrupos apparatum, Medicamen-

A tum exhiberem ex eodem melle roſaceo, & manna adiecto diaphęnicone ad ʒ. 3. & in decocto cordiali ʒ. 1. agarici, & ʒ. 2. ſenæ & ℈. 4. cinnamomi. Quo ſi ſatis præſtitum viderem expurgationi viſcerum ad ſudores tranſirem, ſin minus repeterem, per ſudores vero corpus purgarem potionibus vel chinæ, vel ſalſæ pariliæ, vel Guaiaci, quorum delectus & examen ad id fieret à me, vt potio fieret ſodorifica, exſiccans viſcera, & venas, nimirum humores abſumens, effundenſque, ſed viſcera etiam confirmans; neque valde calfaciens, & quoniam chinæ lectioris nobis multa copia nõ eſt, quamquam amicior naturę videtur, in locum eius ego potius ſalſam pariliam vt neruis aptiorem & valentiorem deligerem, quæ calorem non præfert, quæ ſummopere B extenuans & exſiccans, & effundens eſt, quod experimẽtis aſſiduis nobis compertiſſimum eſt, quando verò nihil colligentis viſcera habet, vt illa ſemper requirunt, id verò in Guaiaco eſt, illud cum ea componerem, non equidem Guaiacum ei præferrem ob id quoniam calidius mihi videtur, ſed aliquid eius cum ſalſa componerem, quantum ventriculo, & iecori confirmandis eſſet ſatis; atque ni ſub ijs potionibus præſtitum fuerit ſatis, ego accederem ad potiones pimpinellæ vel ſolius, vel cum ſalſa admixtæ, quam video exſiccatiſſimam, extenuatiſſimam valde inciſiuam, & colligentem viſcera, vnde etiam ſanguinem mirabiliter illius aqua ſiſtit: erunt præterea conſeruæ ex betonica, & roſis ma- C xime idoneæ poſt eiuſmodi expurgationes ad reuocandas partes corporis ad ſuam puritatem & naturæ vim.

Atque quoniam tempus exordiendi hanc curationem videtur à febre pendere, ego febrem nihil exiſtimo habere impedimenti, quin medicamentis propoſitis ad purgandum corpus vtamur, quibus niſi febris tollatur, quod minime timeo, conſilium in arena capi poterit, ſed certe tolletur, & curſum propoſitum tenere poterimus, cuius febris cauſa, vt etiam deſtillationis nos à vino abſtinere eum iubebimus & aquam coriandrorum ſufficiemus.

A primo medicamento febris lenior facta eſt, ab apparatu ſyrupis præſtito dolores valentiores facti toto fere corpore cruribus, dorſo & pectore, quia D Theriaca, leuati ſunt, Medicamento exhibito altero fęces meliores factæ ſunt, quæ putridum humorem exuſtum habere & molle incęperant. Medici iam multi vocati neſcio quo pacto timentes vinum large exhibuerunt vſque ad maluaticum ſic cum leuius habuiſſet incidit exuſtum profluuium ventris, quo extinctus eſt tunc, cum Medici melius habere crederentur.

Pro Olimpia Illuſtriſſima vxore Fabricij Narij laborante febre pernicioſa cum Thoma Vaninio, cum Paduanio, & Aurelio Stannio, Romæ.

E

CONSVLTATIO CCCCLVIII.

ERVBESCO Viri optimi nunc mihi eſſe habendum longum ſermonem de re, in qua anguſtiſſima pauca fieri poſſunt; cum enim ipſa Medici contemplatio ad faciendum referatur, non videtur hæc deliberatio multa verba poſſe habere, multa tamen facienda verba ſunt, propterea, quòd poſtremo loco mihi dicturo audita ex vobis

multa ſunt, quæ in tã periculoſa re non poſſum non improbare, Breuj tamen via vtar, & ſententiã meam ſuis cum rationibus dicam, qua firmata, quæ contraria fuerint ſatis infirma credo iudicabuntur. Quæ conſtant hæc ſunt, ætas iuuentutis, natura calida & humida, defectus menſium, itinera inſolita, & ratio victus minus bona, Febris putrida quadtuplicis tertianæ modo increſcens non multi caloris ootha, ſeu ſpuria habens cum compreſſionibus vix aliquid frigoris, cum ſenſuum internorum omnium hebetudine, & de externis etiam ipſius auditus, cum errore mentis cum vigilijs ad ſomni propenſionem adiunctis, quæ ſi recte rationem habui ego, at non 27. ſed 26. tantum diem iam attigit, ſolutamque aluum non 13. ſed 12. habuiſſe mihi videtur, errore in diebus numerandis perſpecto. Aluus cruda liquidaque eſt, & rarò quidquid concoctæ fæcis continet, ſpiritus angustus & exiguus, pulſus parui crebrique ex octo crebritatis pulſuum gradibus ad 6. accedentes, parui tenſi hora incrementi, & qua conuulſionibus tentatur magis, alijs, n. horis potius tremore qui delitij præuius comes eſt tentatur, Vrinæ craſſæ fere & crudæ, ac pituitoſæ aliquæ minus craſſæ ſed illæ exuſtæ. Ex ijs intelligo aliqua, quæ minus aperta ſunt, non ſolum quod materia pituitoſa mole ſua eſt, ſed quòd vires tam occupat, & humores omnes ſeruens liquat putredine ſua non ad maturitatem, ſed ac corruptionem propriæ ipſius putredinis finem accedente, ex parte etiam ad exuſtionem, quod humores quocunque à ſanguine per calorem ſuum expreſſos diſſoluit qui per aluum delabunt potius quam à natura deijciantur, ſanguis enim non poteſt non à tanto calore affici, & partim craſſior, partim aquoſior fieri, pituita vero maxime eliquari, qui humores potius per vrinas exirent, niſi à iecore per æſtum ſuum attraherentur, à quibus male habet. Verum cur in primis 12. diebus hæc non fuere, ſed expreſſe à die 16. vel 17. vt vos meditabimini quoniam pituita ſuam putredinem ad tantam virolentiam non potuit prius perducere, cum humor benignus, & frigidus ſit, vt in vulneribus cerebri ſæpe non niſi poſt 13. & 17. diem putreſcat. Locus verò putredinis eſt cum vniuerſum genus neruoſum, tum maxime id quod vterum amplectitur, inde ſuis fumis ad pectoris partes pertingens, prius tamen ad iecur, fumoſque & ichores acres ac aridos ad membranas effundi ſuſpicio eſt vteri maxime atque etiam prope cor, eo quòd tenſio fiat, & quædam durities in pulſu, fundi quoque in corpus cerebri potius quam in tunica nunc, cum caput non dolet, cum dolebat in tunicas potius dolorem ſane eſſe aliquem non ſolum in vtero qui forſan etiam inflammatur. Sed intra Thoracem propter illas fuligines credo, ex quo ſpiritus exiguus per anhelitum adducatur, & celeriter exprimere verba cogatur, non infirmitate virium qua vox acutior fieret, non grauior quam conſueuerit, qualis fit nunc, credo etiam dolorem ipſam non ſentire, quoniam mens ægrotat.

Quibus ſic propoſitis certe metus mortis eſt quoniam materia cruda eſt & in morbo penitus ſalubri adhuc in principio verſaremur, viribus ergo infirmis maximum eſt vitæ dubium niſi ratione ætatis viſcera, quæ paulatim ſe ſe exonerant eo protrahant, vt materia imminuta eandem coctionem eius aggrediantur.

Sic enim Symptomaticæ excretiones quandoque in iuuenibus proſunt, Vbi ego nequaquam à capite timorem ſed à corde vt proxime vitam continente, & febre affecto, ab vtero vero vt morbi fundamẽtum habente & inde à iecore labefactato & ventriculo, Itaque non errhina darem, quæ corpore pleno vitioſis & exagitatis humoribus capitis potius replẽdo ſua exagitatione faciunt, ſed frictiones, & cucurbitulas non toti trunco ſed femoribus ad reuocandam à corde materiam ab vtero illuc illatam; ventriculo etiam vires conciliarem extrinſecus adhibitis, atque intrinſecus priuatim paullo Rhabarbari quotidie dato, quo etiam vt vt putreſcit humor melius quam per Abſynthium detraheretur. Cuius putredini quoque conſuleret. Putredini enim occurrendum partim putrefactis quotidie detrahendis non ſolum per aluum, ſed per cutim & per vrinas cum ipſis diureticis, partim cum exſiccantibus, & vim cordis ſuſtinentibus, vt ſcabioſa, pimpinella, ſantalis, ligno aloes, cornu Vnicorni, acetoſa, tormentilla, pentaphyllon, meliſſa, dictamno, ſcordeo vino mali punici ſucco, & ſeminibus citri, quę & in potionibus, & in ſyrupis poni poſſunt, tum incocta tum ſtillata.

Poſt rumorem quòd conualuiſſet extincta eſt.

De Card. Federico Cornario Ventriculo male affecto.

CONSVLTATIO CCCCLIX.

GEnus huius corporis, vt videmus calidum eſt, & potius ſiccum quam humidum, quoniam eius craſſitudo ex oſſibus potius quam ex copia carnis eſt, & hirſutum ſatis eſt in ſiccitatem, & calorem iecur aperte, cor etiam fere ſed non aperte, vergit, nam humidum potius videtur quadam ſui facilitate, comitateque, quamuis à ſubita ira interrupta, ſed conciliatu facilis iecore bilioſo occaſionem iraſcendi ipſi ori ventriculi præbente. Caput, vt videre poſſumus humidius eſt natura, verum propter affectum diuturnum ab hypochondrijs acceptum per halitus in ſe elatos ſiccitatis notas in ſomno præſefert, qui, & propter eos halitus, & propter calorem ſomnos interruptos, & breues & inſomnijs perturbatos habere conſueuit, calidum enim eſt, vt ex celeritate actionum illius intelligitur. Articuli, & Renes firmiores ſunt, quam conſanguinei, & maiores eius habere conſueuerint, quod ex vtrorumque moderata ſiccitate, & temperie fieri ſolet, & præterea ex alui facilitate factum eſt ne Renes calculos generarint, quoniam non ita diu materia cibi in aluo retinetur, vt ex ea per calorem terreſtres partes exprimantur & in venas veniant.

Vnde ſæpe frigidiores ventriculi, & minus concoquentes aluos molles habeant, & fluidas; redduntur homines minus idoneos arenulis, & calculis faciendis propter facilitatem quam aluo pariunt. Ventriculus ergo is, vt ex proprijs etiam notis videmus, humidus potius eſt, ſed magis frigidus ſaltem ex ipſo morbo hypochondriaco halitum ei præbente, qui calore aſcititio amiſſo frigidaque natura ſua recepta ventriculum refrigerat, Præterquã quòd à ventriculi frigiditate, & iecoris calore oriri eum affectum volunt, Quo verò affectu ipſe inconſtantiam quandam, & varietatem morum ſortitus ad nimiã ſpem, aut ad nimium metum ad dolorẽ, ad iucunditatem animi valentius, & citius identidem delabens, & valde effuſus eſt, neque ei aliquid amplificanti, niſi temperate admodum, credendum.

Hoc ſtatu huius corporis propoſito, facile fuit ex mala victus ratione, qua & aprunam & capreorum carnem ſibi inſitatam in cibis adhibuit, poſtquam ventriculus animi ſollicitudinibus, & vigilijs fuit labefactatus, dum de dignitate maxima in dubium ab æmulis ſe inferioribus eſſet deductus. Lætitia verò etiam maxima ſubito eas ſollicitudines, & timores excipiente laxior factus & ſubitis illis perturbationibus in contraria impulſus multam cruditatem

tem

rem ex dictis cibis congeſſet, motu vero Rhedæ ſu-
bito poſt prandia multis diebus facto, dum Cardi-
nalium & Principum virorum ſalutationibus ſolitis
anxiè vacaret, materia cruda in meſenterij venas al-
licita veteres illas obſtructiones adauxit, fumum tã
abunde edidit ea obſtipatione, vt capiti dolorem
fecerit, & calorem extremis manibus, & ventricu-
lo anguſtiam anxietudinem & laborioſas eructatio-
nes, & pulſuum celeritatem, ac crebritatem à cœna
vſque ad horam prandij à prandio vero frigus ex-
tremarum manuum non pedum, pulſuſque depreſ-
ſionem, tempore ipſius cænæ etiam cibi; cupiditatẽ,
tempore prandij eius auerſionem, vt tempore me-
dio inter diem extremum & noctem ciboque diur-
no delapſo poſt frigus ſupradictum bene habeat, re-
liquo tempore male; Vrinarum mutatione nulla in-
terea expreſſe apparente.

Ex quo dubitari poſſet, num febris ſubſit, cuius
compreſſio die, calor vero noctu moueatur ſub cõ-
preſſione, cibi cupiditas, ſub calore illius faſtidium.
Equidem febriculam aliquam eſſe iudico, & ſi ab
medij inteſtini vaſis incitata vapores putridos vſque
in cor non promittẽtibus vere putrida dici non poſ-
ſit, vt, ſi materia exaucta, vaporibus vſque in cor
peruenientibus putrida fieret, & vrinarum colo-
rem, & habitum immutaret, quud certe efficiet ni-
ſi ſubueniatur.

At ergo erunt ephemeræ, quotidie inſurgentes &
cum compreſſione & frigore, quod tum? cauſis re-
deuntibus quotidie, halitibuſque per ſentientes par-
tes diſcurrentibus? nonne ephemera in bilioſo per
anguſtiam ſit cum rigore. Cibus enim matutinus
colligit ad ſe ſpiritum vapotibus maxime ſuis obſtri-
ctionem obruendo & ſentientes partes infeſtando
veſpertinus autem obſtructinnes iam concalfactas
ſuis vapotibus adiens earum halitum exauget, do-
nec conſumpta cauſa fuerit, quo halitu ventriculus
ipſe agitatus ſolutuſque cibum matutinum ægre ac-
cipit, veſpertinum verò melius cum nõ dum eo fue-
rit concalfacto tentatus ſed etiamnum humido, &
leni. Itaque cum prima die cruditas, & ea quidem
corrupta multa in ventriculo, & inteſtinis eſſe intel-
ligeretur, recteper medicamẽtum ex melle roſaceo,
& manna fuit ſubducta, quod notitiam etiam mali
fecit, nam omnis detractus humor fęcibus admixtus
fuit, & illis quidem inæqualibus, & putrefactis, ac
fętentibus, fætore nunquam humores venarum ſo-
los ſequente. Ea itaque materia, quæ in ventricu-
lo & inteſtinis verſabatur, ferè detracta eſt, reſtat
illa, quæ in venulis ad inteſtina pertinentibus inſe-
dit, quæ ſane duplex eſt, vna antiqua, per quam af-
fectus hypochondriacus ab ineunte iuuentute ei mo
leſtus fuit, nec poteſt non admodum ſicca eſſe & na-
turæ melancholicæ, quæ venas, quas occupat, ea-
dem intemperie affecerit, altera materia recentior
eſt, quæ ij diebus ſupradicta victus ratione in corpus
ſic opportuoum acceſſit, quæque non dum ſicca eſſe
poteſt, ſed adhuc pituitam refert.

Verum ſola hęc eſſe nequit, quando parti occupa-
tæ, & laboranti à reliquis ſemper influit aliquid,
quod eis ſuperuacaneum eſt, in iecore autẽ calidio-
ri, corpore item bilioſo bilis congeritur, quæ præ-
ſtita dicta occaſione in locum obſtructum & conca-
leſcentem allicitur, ibique vna cum ea pituita remo-
ratus & obſtructus etiam atque etiam aſſatur. De an-
tiqua materia ſolliciti eſſe non debemus, quoniam
& ei conſueuit, & difficillime remoueretur, & alio
potius tempore quàm hoc hyberno debet tractari,
recentior verò, quoniam moleſta eſt & corpus affli-
git, omnino lenienda, parãda, & ſubducenda eſt, ita
vt vtrique generi humoris apta medicamenta accõ-
modentur, pituitæ incidendæ, detergendæ, atque
extenuendæ, bili temperandæ, leniendæque, illi oxi-

A mel, aut mel roſaceum cum ſyrupo acetoſo, alteri
endiuia, bugloſſa, epithymum, fumoterra, atque
borrago, ac quoniam halitus humoris melancholici
antiquioris eſſent modificandi & aliquid etiam ip-
ſius parandum, propterea & ſupradictis, & cetrach,
atque meliſſophyllo medicamenta coniungerẽ hiſ-
que tribus humoribus detrahendis, cum fuerint pa-
rati, huiuſmodi medicamentum conficerem, quod
reciperet decoctum cordiale adiectis folijs ſenę ad
℥. 2. & cinnamomo ad ℈. 4. in eo verò Rhabarba-
rum macerarem pondo ℥. 1. & ei expreſſo adderem
mellis roſacei ſolutiui ℥. 2. mannæ electæ ℥. 1. poſt
purgationem hanc ventriculi ego ſtomachum quo-
tidie inũgerem oleo maſtichino, & abſynthino, cor-
pus frictionibus tractarem ieiuno ventriculo & ipſis
B etiam deambulationibus exercerem, ſicque cura-
tionem pro hoc tempore hyberno perfectam cre-
derem...

Facile conualuit, ſed non admodum cito vires vẽ-
triculi recepit.

De ſuffuſione oculorum cum capitis dolore pro Reuerendo P. Gaiardo Concionatore Celeberrimo cum Excellentiſſimo Petro Chriſpo.

C

CONSVLTATIO CCCCLX.

DOctiſſime Vir, ex his, quæ explicarũt mihi Ex.
T. ego de tanta rei ſubtilitate, minori labore, &
certius poſſum meam ſententiam exponere, quod
eo diligentius facere debeam quo & res ipſa ſingu-
laris, rariſſimeque viſa, & perſonę magnitudo id ma-
gis poſtulat, Concionator ipſe magni nominis hic
Romæ maximæ expectationis eſt, & deſiderio ſui
plurimi tenẽtur, morbus verò ipſe, ſi ordinate & cer-
to vt Medici eſt, curare eum volumus, nempe ab il-
lius notitia regi, cognitu non ita facilis eſt. Reme-
diorum materiæ vulgo etiam notæ eſſet poſſunt
morbis nomine vno indicatis, at remediorum dele-
D ctus & ordo medendi, in quibus omnis vis curatio-
nis conſiſtit ſolis Medicis poſſunt eſſe nota, ijs vero
nunquam certa qui morbum, & partes, & cauſas il-
lius ignorarint. Ponam itaque illa, quæ in rei no-
ſtræ inueſtigatione certiſſima ſunt, & euidentia pa-
lam extant, quamquam ſcienter & explicate non-
dum cognoſcuntur, vt ex illis ad principia eorũ in-
uenienda, & ex illis inuentis, ad eorum, quæ extant,
exploratam, & doctrinæ conuenientem notitiam
conficiendam reuertar.

Extant duæ res in hoc caſu, altera eſt in oculis, al-
tera in capite, in oculis eſt ſubitus incurſus imaginũ
falſarum, primo muſcarum, deinde filamentorum,
tandem nubium, ſic enim increſcere malum ſolet, &
cum ijs ſpeciei oblatæ cuiuſque rei peruerſio, retor-
E ſioque. In capite eſt incurſio illa doloris cum gra-
uitate, quæ modo citius modo tardius ſit poſt ima-
ginum ſolutionem, ſub maiori enim imaginum caſu
citius, ſub minori tardius capitis affectus conſequi-
tur. Oculorum malum ſuo ſpatio aut mora vix ho-
ræ quartam partem attingit.

Capitis verò incommodum ſpatio duorum, & triũ
dierum ſæpe durat, & ſubitam ſummam ſuam ma-
gnitudinem nactum ab initio ad finem ſemper in-
clinat, quibus malis neque memoriæ, neque ſenſuum
internorum hebetudo adiungitur, niſi quòd donec
caput leuatum ſub affectu non fuerit languidiores
facultates illæ videntur.

Horum malorum interualla valde imparia ſunt,

nam quandoqoe anoi integri, & plures interceſſere A quandoque vix aliqui dies;ac fuit etiã tempus (menſe nempe Ianuarin proximo, quo bis ac ter in die reuerſum ſymptoma eſt.) Vnum vero maxime in memoria tenendum eſt, quod tutiorem ſe eſſe animaduerit donec caput graue habet, quam cum penitus leuatum eſt, His malis ipſe iam annorum ætatis 43. ab ineunte ætate fuit tentatus, & pluribus inde annis liber, quodam tempore etiam alui profluuium diuturnum habuit, à quo multo labore curatus eſt, ſtudia & vigilias cauſatur, nam cum concionaturus eſt, ſemper nouis vtitur meditarionibus, & lungis, atque cum lõgum ſomnum requirat ſuapte natura, (quod ventriculi culpa eſſe conſueuit) & cum minus quam octo horas quieuerit, tota die ſe male habeat, ſpatio neceſſario ſomni diminuto, & parte eius aliqua ſtu- B dijs attributa, quod quidem longo tempore factum eſt, affectus hos contraxiſſe exiſtimat. His propoſitis iam ad definiendos hos euidentes affectus veniendum, quo certiores notas definita eorum vis oobis præſtet inueſtigandorum principiorum. Falſæ illæ imagines mihi videntur, non ſcotomia, non vertigo, non viſus diminutio proprie nominanda, quoniam muſcas, nubeculas, et ſimilia cum peruerſionibus tor ſionibusque formarum videt, non circumuerti ioternas aut exterius obiectas ſpecies, non obſcurari penitus. Vnde, quoniam ex cita ſolutione halitum noo humorem eum eſſe neceſſe eſt, quoniam eiuſmodi imagines parit ante Chryſtalloidem ſeu glacialem dictum humorem ponẽdus ille halitus eſt, qui ſi vapor vere eſſet, ex humida pituita elatus in pituitam C eo loco à vi caloris relictus in pituitam facile reuerteretur & ibi concreſceret in ſuffuſionem, verũ qooniam ab humore minus tum humido tum frigido effuoditur per calorem, ibi ab oculorum ſpiritibus diſſoluitur, ſua ſiccitate coocretionem oon patiente, quod io voiuerſo fieri videmus in ſicco terræ anhelitu, dixiſti tu Doctor, quòd halitus ille in meatu optico eſt, tunc non ſolum tolleret interea viſiooem, ſed tamqoam ſpiritus aridior, & craſſior tenderet ipſum meatum, conuelleretque cum neruus ſit, neqoe enim foramen viſibile habet, & vacuum, ſed ſulidus neruus eſt, quamuis mollior & inuiſibilibus meatibus refertus, preterea à finibus cerebri illuc impelleretor neque facile eſſet, quin in ventriculis vertiginem pareret dum collectus naturam, & ex- D pultricem cerebri concitaret ad ſui expulſionem.

Si inquies in uertigine flatus, & halitus in ventriculis cerebri verſatur, tamen ſpecies ipſas perturbat, cur tu ex earum perturbatione, & vitio colligis halitum illum neceſſario non io ventriculis cerebri ſed ante pupillam ſeu chryſtallinum eſſe? Ratio mea ea eſt, quoniam cauſæ hæc falſam huiuſmodi ſuam ſpeciem in chryſtallinum non ioferrent, oiſi ante ipſum forent, & ita non perciperentur, potius ſi intra ipſum ſubeſſent ſpiritu impedito viſum minuerent aut tollerent. Species enim viſiles in chryſtallioo ſiſtunt ibique ſentiuntur, neque retortæ videri vt perturbatæ poſſunt, niſi tales io eo inſederint, quare extra illum noo intra eſſe illæ torſiones, E & imagines debent, quod verò dici poſſet de vertigioe ſcias in ea non ſolum viſibiles oculorum ſpecies ſed omnes etiam interiores vna coouerti, propterea cum illis etiam ipſa mouendi vis labat, vnde homo non poteſt recte aut inſiſtere, aut ambulare, ſed fere circumagitur cerebro ipſo ſenſuum omnium & motionum priocipio ſic tractato & eius ſpirito commoto.

At hic ſolæ viſiles & oculorum ſpecies vitiantur, & vitiantur potius, quam non ſentiuntur; quare aduenientes antequam ad chryſtallinum perueniant, tales factas eſſe opos eſt, ante chryſtallinum autem in oculo ſolum ſpatium ab vuea comprehenſus inſiſtit, ſic & genus cauſæ & locus apertus eſt, eius mali, quod oculo accidit; Capitis autem dolor cum onere neceſſario materiam craſſam ſibi habet coniunctam, etiam ſi dolor cràſſæ materiæ in halitum effuſæ cauſa fieret, nam halitus graoitatem non facit, præterea vel in membranis, vel in minoribus vaſculis membranas permeantibus eam materiam ioſeſtare coouenit, cum ſolæ eæ ſenſu ſint præditæ.

Modo videndum eſt vbi hæ materię fiant, aut vnde proficiſcantur. Halitus qui ante chryſtallinum incurrit ibi certe fieri non poteſt, nam neque materia vnde fieret ibi eſſe ſine alia euidenti oculi læſione poſſet, oeque vapor diſſolui vnquam tam cito poſſet ab eodem calore à quo fieret. Proponuntur à Galeno eiuſmodi oculorum ſuffuſiones tales quæ remotis cauſis longinquioribus vim manendi non habeaot, & dicuntur per conſenſum, & à vẽtriculo venire ſtatuuntur, quarum commune videtur non ſolũ, quòd ſe ipſæ manere non poſſunt, ſed quod vtrique oculo accidaot.

Vbi quis iure dubitauerit qua via curſum ſuum teneant io oculos, nam per neruos ſumi tam craſſi ſine diſtentione neruorum percurrere oon poſſeot, per œſophagum potius meius modo per os erumperent, itaque per œſophagum conſeoſus cum cerebro & oculis non fiat. Per neruos etiam non oiſi tenuiſſima re, & inoiſibili fiat. Propterea huiuſmodi craſſos fumos à ventriculo in oculos per arterias & venas venite, vt in cerebrum quando vertiginem à ventriculo inferunt vi qui craſſiores ſunt alioquin cum genere tantum malo ventriculus cerebrum afficit etiam per neruos.

Si eſſet ergo materia in cerebro, aut in oculis, aſſidua in eis ea affectio eſſet in quibus materia illius cauſa cooficeretur maoeretque, non autem liberos longiſſimis ſpatijs oculos relinqueret. Ergo ſolus certe halitus, non materia craſſi aliuode illud proficiſcetur, oon materia inquam craſſa quoniam oculus, præterquam quòd aliud moleſtiæ haberet, frigigidioris etiam oaturæ eſt, & noo poſſet eam materiam extenuare, certe niſi longinquiſſimo ſpatio, Ita ille ſubitus imaginom ortus noo fieret, ſed paulatim, & lente admodum, halitum ergo illum aliũde venire omnino neceſſe eſt, quod celeritas motionis illius confirmat, accedere vero per vaſa quæ vueam ipſam tunicam intus perreptant, quæque ſub illa à pia matre, ſeu molliori cerebri membrana proficiſcuntur, quę vaſa communia ſunt venis arterijſque & ſpiritum cooiunctim vna cum ſanguine afferentia halitum etiam illum vna cum ſpiritu permixtum introducunt, à validioribus partibos maxime impulſum, qui ſane, ſi à cerebro veniret, per medium nerui optici corpus cum retioa dicta tuoica in poſteriorem chryſtallini partem erumperet.

Verum poteſt oe is halitus origioem ab affectu propoſito capitis oriri, & per vaſa communia in oculum impelli? huic ſane rei ego nequaquam aſſeotior, oam quomodo affectus tempore prior à poſteriori oriatur? oculi ergo affectus cum aotecedat eũ, qui capitis eſt non poteſt ab eo deriuari eo maximè quòd capitis affectus non excitatur, niſi oculi affectu finito, & omoino quieſcẽte; Sicuti neqoe ab hoc priori ipſius oculi partis tam exigue affectum capitis longe magnæ partis oriri non eſt veriſimile. Cum ergo coniuncta hoc ordine ſint ambo hæc ſymptomata, & oon præbeat vna alteri initium aut occaſiooem, neceſſario cauſam communem ſaltem coniunctam primam originẽ habebũt vt materia inęquabilis parti ſui halituoſa ad motũ faciliori oculos petat viarũ anguſtijs non impedita, ſpiritu potios ſibi ſimili confuſa, & iotroducta, craſſiori verò ſui parte aſcẽſu tardo per maiora vaſa facto, in cerebri membranas illata, vbi partim extenuata dolorẽ, partim craſ-

ſitie

Digitized by Google

ſitie retenta grauitatem pariat. Modo hæc materia vbi colligitur? non in cerebri corpore ita vt cum ad certum cumulum, atque ad certum onus peruenerit non rollerata vim cerebri expultricem moueat ad ſui eiectionē, qua partim in oculos, partim in ambitum reliquum membranarum perueniat ordine ſupra poſito. Ego enim vt dixi non poſſum hoc probare, quoniam nulla noxa cerebri ſentitur, dixiſti m, quòd cerebrum non ſentit propterea illa materia non, niſi poſtquam ad partes ſentientes detruſa eſt, noxam affert. Verum ſi læſio cerebri non ſentitur, ſentitur læſio actionis illius. Itaque moneo ne confundamus ſenſum communem rem cum opera, & munere partis proprio, nam materia cum intemperie ſua partem occupante, non poteſt non lædi opera illius cuius læſio ſenſu percipitur, quoniam materia obſtruit, intemperiem affert, intemperies illa eſt, à qua materia e contra gignitur, & vterque morbus eſt, & neceſſario cum facultatis noxa & operationis, vt enim ſecunda valetudo bona temperies eſt, & forma integra neque facultatis integritas aliud eſt, quàm temperies, & conſtitutio naturalis, morbus vna & partium conſtitutionis, & facultatis vitium erit, vnde ſicut vitium facultatis eſt, quod proximè vitiatas actiones edit, cum idē morbus ſit, hic morbus erit, quòd ſi cuipiam dubium fuerit, num facultas idem ſit cum ipſa conſtitutione, is animaduertat, quòd facultas re vera nihil actu & re ipſa conſtante eſt, præter conſtitutionem, quæ actus primus eſt, & quatenus is ſuis viribus reſpicit actum ſecundum a ſe oriundum, quod nihil eſt amplius, præter actus futuri conſiderationem, ſeu reſpectum in conſtitutione valente poſitum, qui nihil habet in valetudine bona, vel mala, quod non ipſius conſtitutionis ſit, vires enim ab ea non diſtinguuntur videtur enim idem natura, & vis. Ergo intemperie poſita cum materia in cerebro neceſſario vitium facultatis eius ponetur, quod edet actiones proprias vitiatas, & ſi ſenſu tactus careat, quare neceſſario frigidioris intemperiei cum materia, & obſtructionis ab ea factæ vitia in actionibus illius proprijs cernerētur, atque pro parte affecta, aut ſenſus communis, aut phantaſia, aut memoria, aut cogitatio hebetiores euaſiſſent, & manerēt tales cum intemperie ipſa non facili remota, & permanente ſi eſſent cauſa huius caſus ſic redeuntis, itaque cum poſueris hanc intemperiem in baſi cerebri poſt opticos neruos, quando ſenſus communis, phantaſia, & memoria ſic ſe habent, vt non differant niſi maiori, & minori cerebri mollitie vt vbi mollior ibi ſpecies retineatur ſolum præſente obiecto, vbi ſolidior paulo, ibi abſente etiam obiecto maneat, vbi durior, ibi ad multum tempus inhæreat, cōtinuato tamen cerebri corpore cū continuatę facultates in vnam fere ſint, ea parte cerebri ſic affecta neceſſario ſenſus communis cum externis quoque defectum ſuum communicaret cum eorum origo, & fons ſit, & phantaſia, atque etiam memoria debilitata foret, cum tamen vix hoc in ipſo agnoſcatur, niſi quantum ætas, & ſtudiorum labor cuique afferre in aliquo ſenſu potuiſſet, quæ canitiem, & corporis totius imbecillitatem attulit, quare in cerebri corpore eſſe illam intemperiem, quæ a tū craſſa materia fiat, vnde anhelitus ſicciores non vapores humidiores in oculos ferantur, quæ materia fiat tāra, quanta expulſa in membranas grauitatem capitis efficiat, ego non poſſum mihi perſuadere, quanta enim dolorem, & grauitatem facit toti capitis, ſi prius in corpore cerebri eſſet collecta, vel in ventriculis ab eo corpore genita non ſolum torporem, & hebetudinem ſenſuum internorum, & externorum pareret, ſed caros & ſomnos arctiſſimos, & fere apoplexiam, & vix fieri poſſet, quin nerui molles à baſi cerebri orientes impedirentur, vnde guſtum maximè amiſiſſet, & alios etiam ſenſus ab illis neruis communicatos. Mino

A ri difficultate ea intemperies in membranis cerebri poneretur, & maximè in vaſculis illarum, verum illa non tanto ſpatio, & interuallo vacaſſet, quin aſſidue caſus hos attuliſſet, præterea vix fieri poſſet, vt vna pars membranarum illarum, tam eſſet vitiata, vt materiam congereret eiuſmodi, alijs tantopere valentibus, vt, poſtquam ſubito ab illa materiam acceperint duobus diebus eam abſumant ſua vi, etenim veriſimile quidem eſt coctricem vim infirmam eſſe, qua colligatur materia, expultricem tamen tantum valere, vt cumulo oneris irritata illam queat excernere in vicinas, at verò eādem omnino coctricem vim ſibi illam materiam ſuo defectu proprio conficere, & poſſe etiam abſumere vix poſſum mihi fingere, nam, ſi, dum eam paulatim creat, dumque exigua eſt, non
B poteſt abſumere, quomodo cum illa multa eſt id faciat? neque enim expectandus ei eſt cumulus quo irritata agat, vt expultrici, imò, quo minor copia eſt, facilius & promptius hæc operatur, ergo in alias partes expellat potius, à quibus actrice vi valentiori prędictis abſumatur.

Itaque membranæ fere totius cerebri iam valentes erunt, vt eam materiam inſignis molis ſuo calore abſumant trium dierum ſpatio, neque ab ea materia affici patiantur, erit tamē aliqua earum pars illis contraria eius materiæ colligendæ cauſa, quod fieri non poſſe, aut certe quod difficillimum exiſtimarem. Vbi ſi dicat aliquis in Epilepſia euenit ſæpe quod cerebrū ipſum ſibi congerit materiam, & idem tamen nihil interea læſum in ſuis operibus agnoſcitur, & tamen ipſum
C male habet, & idem materiam vincit, quam generauit. Animaduertatis, quòd nunquam illud cerebrum carebit vitio actionum propriarum, cum ipſum vitiatum ſit, ipſumque eius materiæ ſit cauſa, carebit quidem forſan cum membranæ, & vaſa materiam parient, quam non in corpus cerebri, ſed in ſinus expellent, non autem abſumendo vincent. Vitio vero certe magis carere poterit cum epilepſia à vitioſo anhelitu fiet ex inſernis partibus elato, & in neruos diſtendendos dimiſſo. Recipere ergo potius hoc loco caput eam materiam eſt veriſimile, hoc verò facere certe ſui infirmitate quæ poteſt eſſe propter laxiorem, & lautiorem eius habitum, & ſæpe propter ſpirituum naturalium non dicam animalium defe-
D ctum nulla etiam intemperie inhærente, datur ſiquidem imbecillitas etiam ſine dyſcraſia ex Galeno. Qua autem in parte ea intemperies ſit vnde materia congeratur expellatur, ſeu attrahatur quāquam vno verbo poſſum dicere ab hypochondrijs, ſeu ventriculo venire, tamen multa coniectura inueſtigādum credo.

Et hic Domini nolite admirari me, tam ſubtiliter hæc, & tam longa diſputatione perſequi, quoniam cōmunia theoremata, & præcepta ſcire facillimum eſt, ad ſingulorum verò intelligentiā ſe accommodare longe difficillimū, quæ vt ait Galenus, hominem in ratiocinando quam exercitatiſſimū poſtulet, communia illa recitare, & in illis abūdare multi ſciunt, at certa illa, & definita in ſingulis agnoſcere pauci poſ-
E ſunt, a locis ergo infra caput materia hæc, ſeu potius halitus illius a mandatur non dixerim attrahitur occaſione capitis calfacti, quoniam referr ipſe ſeſe a Sole nihil peius habere, ſola ergo infirmitate capitis illam materiam admittente a partibus inferioribus impellitur, non autem in eo congeritur, neque ex prauo alimento multum tecrementi faciente, minus ex bono alimento propter ſui vitium non belle confecto, quæ verò pars ſit illa, hac ratiocinatione conficerentur. Pulmones meatus in caput rectos non habent, quoniam vaſa pulmonum ſolum in ſinus cordis ingrediuntur, neque cum corpore communicantur, minus cum capite, & præterea excretiones ſuorum recrementorum facilius per aſperam arteriam faciunt,

pulmo-

pulmones, quam per eos, quod vi ſua ſemper pulmonibus dominatur, illiſque potius intrudat ſua recrementa, quòd ipſum ab illis accipiat, & quidquid craſſi per cauam venam ſuo motu a iecore attraxerit, totum non in cauam venam referat reijciatque cum oſculis eius impediatur, ſed in venam arterialem ſanguinem e corde in pulmones efferentem. Minus in corde eius materiæ congeſtionem poſſumus ponere, ob calidam eius naturam, & ob id quod ipſe Tyrannus eſt, & meliores ſemper ſuccos ad ſe allicit, & quoſcunque deteriores acceperit per venam cauam eos continuo in venam arterialem reijcit. Relinquitur, itaque vt ea in iecore etiam ventriculo paretur in iecore propter ſucci illius craſſitudinem, quem à ventriculo accipit, cum concoctio ſecunda non corrigat primam, alioquin neq; iecur ſuapte in craſſum ſuccum faceret, facit vero accepta eius generis materia, quam ſuo calore, aut temperatiori minus conficiat, aut acriori eodem nimis eſſet.

Ergo ventriculus omnino in hoc opus, & facinus conſpirabit crudiorem materiam ſubminiſtrando, quæ in caput non ſolum per iecur, & venam cauam ſed etiam in ventriculum reiecta rurſus in caput per proprias ventriculi arterias poteſt impelli, per neruos non dixerim, nam adeò denſo corpore ipſi ſunt, vt conſenſionem illam modo faciant in morbis cum cerebro ipſius ventriculi, quæ ſimpliciſſima eſt, & ſine tranſmiſſione materiæ eſt, vel quidem halituoſæ, niſi halitus valde tenues ſint, & poſſint meatus ſpirituum tenuiſſimorum permeare, ac quod ventriculus C in cauſa potioris ſit, colligitur vt dixi ex eo quod vterque oculus æque in labore eſt, Galenus enim id ſatis argumenti eſſe voluit, a ventriculo malum oculis eſſe. Ventriculum vero etiam eam materiam congeſſiſſe ſatis argumenti, & cauſæ eſt, quòd de ſomno ipſe ſuo debili ventriculo neceſſario detraxit multum ſtudij cauſa, nam quod quis multo ſomno egeat, ventriculi imbecillis eſt, ſicuti quod diutius dormiat, capitis intemperies, ipſe non diutius dormire cogitur ſumnolentia, vel capitis cauſa, ſed coctionis ventriculi neceſſitate, nam niſi diu dormiat male habet, vt contra quoniam capitis cauſa ſomno largo, vt cogitur, ſi de ſomno detrahat, is melius habere conſueuit. At quomodo poſſumus cauſari ventriculum tãquam D primitus affectum, ſi eius nullæ vnquam querelæ fuere, dicente Galeno, quòd affectus per conſenſum, & ſecundarij cognoſcũtur eo, quòd aliquę partes prius affectum oſtenderunt.

Ego dico non eſſe neceſſe vt, ſi aliqua pars prius affecta ſit ea ab ægro percipiatur, nam quotidie vidimus mala a ventriculo capiti noxia, & nullas ventriculi eſſe quærimonias, cuius rei cauſa eſt, quoniã ima pars ventriculi, cui coctio debetur ſenſu caret, & cum male concoquit, non ita aperte dignoſcitur, tunc verò minus, cum magis noxia futura eſt, nam ſi cruditas magna eſt, illa oneri retentrici eſt, & per aluum demittitur, cum verò minor eſt, retinetur, & in iecur vadit, & per arterias etiam recta in caput, & tunc niſi ori vẽtriculi appropinquet, & mordax ſint nullum E ſui ſenſum facit. Sit ergo materia cruda, vel tunc primo in ventriculo genita, vel a iecore etiam in eum remiſſa, & aliquantum exuſta quæ inde in caput attollatur. Craſſus ergo hic humor per occaſiones adeò auctus, & oſculis arteriarum hærens in eas dilatiònibus earum attrahatur, facillime quibuſque horis id accidet, vel ante, vel poſt cibum, & halitus illi partim in oculos, alij in vaſorũ capita poſſunt adduci, & ventriculus in cauſa erit, etſi cibi tempora nullã vim in eo cernantur habere, quoniam non proxime a cibi materia, ſed ab ea, quæ iam inhæſit membranis ipſius ventriculi, & forſan a iecore reiecta iam naturam melancholici humoris retinet, quòd facile etiam ſico non exacte munus ſuum moliatur.

A Ergo ventriculus ab humore occupatus eſt pituitoſo, crudo & etiam melancholico, & inde omne malum venit, cui faciunt vigiliæ, & curæ ipſæ plurimum hactenus certa via vidimus de ijs quæ ſunt, quæ verò futura metuenda ſint inde facile intelliguntur, nam aſſiduo commeatu halituum, & cõſuetudine eorum, qui alieni a natura ſunt, qui locum ſpirituum vtiliũ, & amicorum naturæ cerebri occupantes ipſum inficere poſſunt, tandem cerebrum vitiabitur, tandem loco halituum materiam etiam vitioſam accipiet, & infectum dyſcraſia, illam etiam ſibi pariet. Vnde non ſolum vertigines, ſed epilepſiæ caſus metuendi ſint, non ſolum imagines in oculis, ſed veræ ſuffuſiones, quoniam refrigeſcentibus partibus etiam glutinoſi halitus ſubmitterentur niſi ventriculus curetur, quo B verò curato facillime illa omnia mala euitabuntur. Curatio ventriculi facilis eſt, ita etiam libentius ſentio ventriculum, quam caput affectum per ſe eſſe, caput enim vix curationẽ reciperet, fiet vero illa exempli gratia hoc ordine, & his medicamẽtis. Poſt vſum mellis roſacei ſine oximelite hoc initio, hiera exhibeatur, poſt eam idem mel roſ. cum oximellite, deinde hiera cum Agarico, poſtea aquæ Thermarum terucij ventriculus erit altius expurgandus, demum abſynthio confirmandus, & rhabarbaro etiã, quoniam iecori, & venis quoque tamquam vijs conſulendum eſt, in motionibus namque Medici habent in ore locum a quo, ad quem, & vias.

Si bene non ſatis præbuerint auxilij Guaiaci decoctum eſſet dandum, ſi caput agnoſcatur aliquid perpeſſum cum eo ſalſa parilia coniungenda, quam nouimus longo vſu capiti ſummæ vtilem. Exterius verò etiam, tum ventriculo, tum capiti datis medicamentis robur erit conciliandum, ex balneis, ex decoctis, ex vnctionibus, & ijs, quæ cuique Medico nota hic a me commemoranda non ſunt. De ſanguinis miſſione non dico, quoniam non niſi hæmorrhoides ſponte emergant, ego ſanguinem non detraherem, de cauterio minus ſincipiti dando cogitarem, dum in capite malum eſſe non iudico. De victus ratione tandem minime dicam re notiſſima, vnum tantum maxime extremorum. Dixi.

Facilime conualuit, intercidebat tamen quodã die rigor cum febre.

De Renum, & articulorum affectu pro Illuſtriſſimo D. Domino Io. Franc. Gambara Cardinale.

CONSVLTATIO CCCCLXI.

Illuſtriſſime, & Reuerendiſſime vir.

Conſilium, quod de tua valetudine expetieras a me, qui tibi iam omnia mea officia, & operam omnem ſentio me debere iam ſcribo quod magno meo dolore expectationi tuæ forte non ſatisfaciet, & maxime quidem quoniam ea, quæ in conſultationa ipſam temporis vim, & tempeſtatum naturam, & corporis ipſius conditionem definitam poſtulant, ſine præſenti illorum ſtatu definite ſciri deſcribive certo non poſſunt, nunc verò vt vides in futuros tantũmodo exitus hæc præſcribuntur, qui varij ſemper in temporibus, in tempeſtatibus, & corpore ſequi conſueuere, atque ita iudicio Medicorum permitti debent, vt pro ratione incidentium rerum definiantur. Quod iam ſpero te pro tua prudentia, & modeſtia ſumma agnoſcere, & tantum quæ fieri poſſunt a me expectare,

ætate, certe genus corporis calidum, & humidum videtur, in calidum, & humidum conſpirant iecur, & caput, ſi vtriuſque notæ diligenter attendantur. Renes naturam iecoris ſequuntur, cum quo fere ſimilitudine naturæ cooiuncti eſſe conſueuere. Ventriculus io humidum quidem, at non in calidum conſpirat, quin frigidior potius indicijs ſuis intelligitur. In corde ſuperantia nulla manifeſta eſt, minime vero ipſius caloris. Artuum articulorumque natura humentior credi poteſt ex eo, quòd laxiores aſſiduis humorum decurſibus obnoxij fuere. Aetas circiter. 53. annorum eſt, qua corpora calidiora ſanguine, vel bile abundantia, niſi habeant expurgationem, ſolent vna ſucoſo ſanguioe, altera bilioſo refrigerato ſcatere, nimirum vtraque melancholico ſucco redundare quo tandem occupata viſcera refrigerentur, & ventriculus præſertim pituitam abũde gignat, quod tuo corpori ſanguineo, & bilioſo contigiſſe apparet, hic corporis fere naturalis ſtatus eſt vitæ modus, & ſi in cibo, & potione temperatus ſit, exercitationem tamẽ corpoſis non habet, ſine qua corpus ipſum potuit hebetari, plurima recrementa congeri, totum corpus, & ipſi maxime articuli minus robuſti, minuſq; puri ab recrementis reddi. A B

Vt enim quies expetito a uiſceribus muneri nempe coctioni, ſic motus puræ articulorum, & artuum nutritioni aptus eſt, & e contra, vt motus dictum viſcerum munus perturbat, ſic quies artus langueſacit ſic fere a quiete abdomina, & pinguedines, a motu artus carne nutritiores firmioreſque videmus, atque vt pinguedo inanimis vitę oneri eſt, caro vero, & animata, robori, ſie a motu viuaciora ſunt corpora, quòd cum eo etiam minus recremeotorum retineãt. Corpore ergo a continua quiete completum recrementis fuit. Vnde Renes quoque, tum natura ſua humentiori calidiorique laxiores depulſis toto venoſo genere humoribus obiecti fuere, tum ex decubitu in dorſum diu habito per artuum dolores, neque vnquam per plures dies cubatione mutata calidiores facti plurimum attrahere recrementorum potuerunt, quæ mala iam multis ab hinc annis conſtitere, & longo ſpatio firmiora crebris tentationibus dolorum, & affectuum Reoum euaſerunt, ac tandem ſunt nocentiores incurſiones conſequuta. Hine artuum cauſa, & male iogredi queas, & quandoque ægre manibus vtare. Renum autem proprie culpa lotia, craſſa fere ſint, ſæpiſſime cum limoſo ſedimento, ſæpe cum arenulis etiam craſſioribus, & quandoque nigriora, ac nonounquam cum aliquaoto ſanguine procedant. Vbi & areonlæ flauæ ſunt, & mioctio ſine maoifeſto ardore, quamuis interdum a minctu arenularum rubentiorum infeſta mingendi cupiditas remaneat, ſub qua cupiditate etiam atrior vrina pellatur, quod tamen rarenter fieri eſt obſeruatum. Interea dorſi nulla grauitas, dolor nullus in vicinis partibus ſentitur, niſi is qui in coxendice nouiſſime diu conſtitit. Atque lotia poſt nuper habitam curationem ad ſtatum naturalem reuocata ſunt. C D

Quibus ſane perſpectis cõfido nihil hactenus, aut vlceris, aut calculi in partibus vrinæ inſeruientibus ſubeſſe, idqne tantum mali inualuiſſe, quo Reoes calidiores, & laxiores facti recrementis vniuerſi corporis abundantioribus obiecti ſint, quorum recrementorum, quæ ſerò nimis eijciuntur, dum morã trahunt habitum terreſtris naturæ a calore acquierunt, quoniam quæ non poſſunt a calore in alimentum cõuerti, neque in halitum diſſolui, neceſſario craſſiora, & tandem terrea fiunt, maxime quod iecur nimis craſſam materiam a ventriculo frigidiori nimio ſuo calore fugens eam non ſolum exurit, ſed per vim abſorptas eius terreſtres partes extenuat adeò, vt eæ liquatæ, ac fuſæ cum ſero primum in Renum carnes, item [illegible] eliciantur, & illarum calore ſic fuſæ ſeruatæ cum eodem ſero demum in ſinum Renum interiorem tranſmittantur, vbi a calore fere relictæ, & membranæ frigidioris vi compræhenſæ teouitatem amittunt, & indureſcunt, arenamque referũt, potius quidem arenam, quam calculum quoties ea materia minus lentoris habuerit, cum exureretur, quidquid vero ſanguinis limoſi eſt, & minus exuſtionis accepit calore extenuatum ac fuſum exiẽs, lotia ipſa craſſa reddit, & atriori colore inficit. E

Porrò autem cum humores ipſi tranſeuntes aut nimium abſterſerint, aut Renum carnes, & venas quæ nudæ ibi ſunt irritauerint, ẽt aliqnid ſanguinei euocant ſecumque educunt, dico ſanguinei oon ſanguinis, quoniam ille humor non concreſcit in verũ grumum, vt verus ſanguis facit, etſi craſſus reſideat, qui & a venis, venarum oſculis, & valde apertis ſolummodo videtur exire. Atque is eſt Renum ſtatus, articulorum etiam præſertim pedum, & manuum affectus omnino generis rheumatici eſt, ex corporis enim mala nutritione ipſe quoque, & defluxionibus aſſiduis conſiſtit, cuius generis natura ſatis conſpicua eſt, quæ hoc loco, & a corpore toto, & a capite fit, nõ illa via extra caluariam intra pericraneum facta, ſed illa cum ſine earum partium dolore ſit, quam interius venæ ipſæ ſuppeditat. Quæ modo cum ita ſint, multa nobis ſpectanda ſuot, voum in Renibus, alterum in articulis, quæ duo præcipua videntur, reliqua in iecore, ventriculo, & capite verſantur, in omoibus eſt recrementorum copia, in Renibus, & articulis eſt partium quoque laxitas, quæ in Renibus a calore, & humido vitioſo, ae recrementitio, in articulis autem ab humido certe efficitur.

In ventriculo frigus cum recrementis ſimilibus, in iecore eſt caloris ſuperantia, in capite nimium humidi eſt, vnde ipſi quoque dentes ſitu obducti, & male nutriti gingiuarum coherentiam reſpuunt, quæ eodem ſitu vitiatæ ipſæ quoque male nutriũtur, tenuioriqne corpore ſunt. In his verò curandis, quod ad Renes ſpectat, videndum eſt ne Renes ipſos in ſicciorem proprij habitus ſtatum traducamus, dum eos aut a nimio alieno, & recrementitio humore vindicare, aut ab arenulis expedire ſtudemus, calor enim in corpore aridiori duriorique, & ſibi adiecto ſquallore acrior, & quaſi ſolidior efficitur, ac vim aſſandi maiorem acquirit, nos itaque nihil quod calidius ſit ad humorem recrementitium exſiccandum, aut ad arenas expellendas dabimus, ne in habitum Renum altius pertineat, exſiccatio venæ plus faciat, potius frigidioribus vtemur, & ijs quæ beoe nutriendo eorum habitum minus aridum minuſque durum efficiant, ſic enim Renes refrigerabuntur, & ita ſquallor nulli ſuperantiæ caloris adiungetur, & in habitum ſui corporis meliorem Renes referentur. Iecur item nullo alio modo exſiccandum eſt, quam ipſis recrementis pituitoſis abſumendis, alioquio eius calor potius humore leniendus nedum reſrigerantibus cohercendus, humẽtior enim calor minus aſſabit, minimeque exuret, potius vt debet elixabit, & bene concoqnet, de capite oulla dubitatio eſt, quin ſua quoque obſeruatione egeat, quo ita exſiccetur, ne caleſiat, ne concalfactum ſua tamquam cucurbitulæ figura plus humoris in ſe alliciat. De articulis item præſertim extremorum id proprie maxime notandum, ꝙ quando ſuis recrementis leuandi ſunt, per ea nimirum, quæ diſſoluunt, quoniam defluxionibus obnoxij ſunt, ſem per adſtrictione aliqua egent, qua collecti defluentibus humoribus reſiſtant, alioquin medicamenta diſſoluentia eos perpetuæ incurſioni humorum patentes redderent. Iſchium vero, quoniam alia ſubeſt, ſi adſtringentibus tractaret, materiam in ſe magis reciperet, adſtringentibus compreſſam, compulſamque. De dentibus tandem illud planum eſt, quòd a ſitu, & humido genere alieno purgandi ipſi, quòd quæ ſi

poſſent

A poſſent ipſi,& gingiuæ nutriendæ, cauendo ne dentes,aut frigore nimio tententur, aut vehemẽtioribus frictionibus concutiantur.

His verò ſeruādis præſtari credo poterunt ea, quæ dicta ſunt ſi diu,& diligenter, ac ſuis temporibus atque ordine remedia adhibeantur, alioqnin enim ea verenda ſunt, quæ ex his vitijs minime curatis ſenio aduenïente ſolent expectari, vt calculi Renum, aut veſicæ,& eorundem vlcera, vt artuum articulorumve impedimenta, dentium necroſis, delapſuſque. Diligenter itaque videnda, præſcribenda,& temporibus ſuis diſponenda, patiẽterque ferenda remedia ſunt,atque ſic conſtituendum,vt cum illa corporis totius expurgationem poſtulent, ea purgantia potius exhibeantur,quibus corpus ipſum iam aſſueuit, modo B rem affectam dent,quæ ego quidem ſæpius in eadem purgatione repeterem, quoniam alioquin corpus non facile a tanta humorum copia, quāta in dies congeritur, poterit leuari. Imo illis purgantibus exhibitis ea ſubiungerem, quæ aut per aluum viſcera expurgant eorum vaſorum parietibus a ſe deterſis, aut per ſudores ipſis vaſis ambitus totius corporis idem faciunt, noſtratia ſiquidẽ medicamenta purgantia dicta,quæ in vſu habemus,non adeo valentia ſunt, vt omnes corporis partes ſuo beneficio attingāt,vt vaſorum parietes, vel in medijs viſceribus detergant,recrementaque in illis herentia euellant. Ac bene agi cum ægro credam, ſi modo latiores viſcerum ſinus recrementis expedierint, hoc experimentis multis deprehendi a quoque poteſt,ſi euẽtus purgationum ſpectentur,ſi medicamenta, quæ antiquitus C ad purganda corpora adhibebantur, longæ purgationes, quæ tunc & noſtris etiam temporibus per empiricos fiunt,conſiderentur,ambitus enim corporis tot vaſa ſunt, quibus ſic recrementa eorum parietibus oblinita minutim diſtributa ſunt, vt,dum quieſcunt, vix aut ſentiri, aut iudicari aliqua poſſint, at cum tractu medicamentorum in medium conflauut, incredibilis multitudinis,& moleſtiæ euaduut, quare poſt iuſtam medij corporis, & viſcerum purgationem maximo commodo ijs vtimur, quæ & vaſa detergunt,diluūtque eorum parietes, & ſenſim eorum recrementa, aut per aluum, aut per ſudores efferūt. Illis namque detractis tutum eſt partibus ipſis affectis manum adhibere,nobis nihil iam a toto corpore D metuentibus, tunc Renes & articuli tuto tractantur ijs,quæ in meliorem ſtatum ac temperiem eos reuocent,quæque ipſis robur concilient. De illis ergo medicamentis,quæ priori loco danda ſunt, quibuſcunque iam corpus aſſueuit verba mihi facienda nō ſunt niſi de apparandis tunc humoribus moneam, quòd cum oximel,& ſyrupus acetoſus maxime faciant generi humorum pituitoſo, non erunt tamen opportuna cum motus defluxionum timebitur, & potius in melle roſaceo, in ſyrupo roſaceo vtriſque valde abſtergentibus manendum, eaque cum ſyrupo de betonica componenda, poſtquam autem parati,& purgati erunt identidem bis,& tertio humores ſolitis medicamentis quibus eſt etiam aqua Tetutij, quam ipſe E poſt purgans medicamentum ſolet accipere reſtabit vſus eorum, quæ exquiſitius abſtergant ac diluāt vaſorum parietes non ſolum eos ſenſim per aluum, ſed per ſudores detrahendo. Quorum vero delectus ſic erit habendus, vt omnia metiamur, moderemurque ex his, quæ in corporis partibus iam eſſe conſtituimus,nimirum in ventriculo,in iecore, in Renibus,capite & articulis, vt non ſolum vim abſumendi humores,ſed reſtituendi eas partes habeant, prius vero ea adhibeantur, quæ per aluum, deinde ea quæ per ſudores id faciant.

In genere eorum,quæ per aluum id faciunt eſt maximè ſerum lactis, quod noſtro negorio commodum eſt,quo viſcera iecur,& Renes præcipuè facile detergi nitroſis illius partibus, & dilui aquoſis poſsūt,inde vero ſubmotis humoribus, & per flatū ſaltem acquiſitū etiam refrigerari,id autem ego nequaquam ſimplex darem,ſed ita pararem,vt ventriculo aptius,capiti non alienum, iecori expurgando valentius, Renibus confirmandis vtilius eſſet, nimirum incoctis, immixtiſque his, vnde ea commoda poſſent expectari, Chalibe etiam,vel ferro candenti in eo extincto. Spica ventriculo,& iecori præſtabit,quæ dixi mel roſaceum ſolutiuum illis, & etiam capiti, Renibus maxime, vt ventriculo, & iecori oleum ex reſina Terebynthij, vel reſina ipſa,ſuccus item cicorei omnibus dictis erit maxime opportunus, vt ipſius quoque agrimonij,aut betonicæ,quæ herbæ poſſunt etiam incoqui, quo minus faſtidium moueant, & tunc illius cetrach vtiliter adijceretur. Menſura ſeri exhibendi ab Arabibus vnius minæ, ſeu libræ præſcribitur a Græcis,& præcipue Dioſcoride longe amplior,Ego Dioſcoridis modum menſuræ iudicaui ſemper,& experimento reperi Renibus, & toti venoſo generi ſanādo magis idoneum,qui tamẽ ſic moderandus eſt vt ventriculus eum facile patiatur, ac ne longioris faſtidij illę potiones ſint,medicamenta illa in primo tantum poculo poſſunt immiſceri.

Cum ijs potionibus ego totis 15. diebus exactam purgationem procurarem, Atque ſi aliquid incidat, quo minus ſerum ſic dari queat,in eius locum ius galli pariter comparatum ſufficerem,deinde ad ſudores mouendos, & parietes vaſorum in ambitu corporis ab inſertis humoribus expurgandas me conuerterẽ. Hoc faciunt multa, ex quibus noſtra tempora habẽt in vſu lignum Guaiaci, Radicem ſalſæ parillæ, chinæque,& lignum illud ſaſſaphrax nuncupatum. Ego ipſum ſaſſaphrax in rem noſtram facere non cenſerem,quoniam & calidius eſt, & nihil fere eius adſtrictionis habet,quę in expurgandis viſceribus neceſſaria eſt, vnde neque iecori, neque Renibus per ſe aptū videtur,ſicuti neque articulis confirmandis, quod etiam ipſi chinæ abeſt, quamuis opportunior ea mihi cenſeretur,quod minoris caloris videatur, atque adeò ſic ea poſſet exhiberi, vt, vel vna ſecum coquerentur, quæ aliquid adſtrictionis adiungerent, viſceraque,& artus confirmarent, vel poſt ipſius chinæ ſimplices potiones, aliæ ſubiungerentur, quæ id præſtarẽt,quales eſſent ex pimpinella,quæ extenuantiſſima, & adſtringens apta eſt maxime viſcerib. omnibus,& articulis, ex herba paralyſis,quæ primula veris dici etiam quibuſdam ſolet, quibus addi poſſunt betonica Agrimonium,Radices Rubi pentaphilonis lignum Agalochi,quod expertus ſum maximè cōfirmādis vtero,& Renibus vtile. Addi poſsūt rhaponticum, roſæ,malorum punicorum ſuccis Renibus aptiſſimus,& huiuſmodi alia. A ſucco limorum libẽter abſtinerem,niſi compertum eſſet, nihil ab eo ventriculum affici.

Ac ſane ego malim chinæ potiones per ſe dare, & poſtea alteras confirmantes, quam cum ea aliquid commiſcere. De ſalſa parilia, idem quod de china cenſerem, proprie quidem de hac monerem, quòd nequaquam ſola exhibenda huic ventriculo eſt,quin aut cum guaiaci ligno, aut cum alijs ſtomacho aptis componatur, & quod aptior Renibus eſt facienda iiſdem permixtis, quæ ſupra deſcripta ſunt,& maxime betonica, agrimonio, & pimpinella cum paulo, olei ex reſina terebynthina. Lignum Guaiacū, quòd calidius ſit, & neſcio quo modo renibus infeſtum ſua forſan aſperitate corpus eorum nimis obdurante, exſiccante que,ego nunquam ſolum propinarem, niſi valde dilutum, etſi confirmandi illam vim habeat viſceribus,& articulis experitam, cum alijs ergo ipſum minori longe portione permiſcerem. His ego corpus tractarem tẽpore ipſius veris, neque ſanguinem mitterem facile quamuis magnis his purgationibus

corpus

Digitized by Google

corpus tutius tradatur, & vtilius, cum ſanguine etiam leuatum eſt, mihi enim non videtur neceſſe eſſe in corpore carnibus referto diſſolutu facili, & crudis humoribus redundante, ac ſi mittendum Medicis videatur, id parum eſſe omnino vellem. Perfecta vero hac purgatione eo tempore nimirum veris, quo nondum calores tanti ſunt, quin corpus per cœli temperiem ſe ſe renutrire valeat, & vires reſumat, crederem ſub inſequentibus caloribus ab omnium rerum medicatarum vſu poſſe, & debere abſtinere vna alui ductione per clyſteres excepta mirèque confertis ex Roſis, ex Nenuphare, ex floribus Maluæ, & rad. acetoſæ, & bugloſſæ, & item ex farfara, quorum alia abſtergunt, partim leniunt renes, alia colligunt, fere vero omnia temperant, diligentiſſima tunc præcipuè viuēdi ratione adhibita, quo natura ſe ſe reſtauret muniat, & valetudinem renutriendo confirmet, ſolidioremque faciat. Ac niſi ſatis conualuiſſe renes, & articulos intelligatur, vtrorumque ſane quidem cauſa renum autem maximè, ad aquas chalderianas confugerem apprime his renum malis idoneas, vt quotidie experimur.

Interea vero diligens ratio victus retinenda, qua in cibo craſſiora, glutinoſiora, duriora, & cruda omnia vitentur, vt carnes grandiorum quadrupedum, grandiorum piſcium, & glutinoſiorum, & eorum partium eius generis omnium vt inteſtinorum, vt glādularum, quæ animella appellantur, præterquam teſtis gallinaceorum, caro quoque auium aquatilium atque etiam grauiorum vitandæ ſunt, vt anſerum, pauonum, tam noſtratium, quam Indorum niſi parui & teneræ ætatis ſint. Caſeus pariter, & durata oua, & quæ ex ouis, & farina triticea fiunt, eo vero magis in tenuioris, & lenioris generis cibis erit manendū, quo minus ſe ſe exercendi in curru, aut alio pacto mouendi facultas fuerit. Cum enim a lectulo non diſcedet tunc ex auiculis potius cibus petendus, & minoribus pullis gallinaceis, quam quadrupedibus, aut grauioribus auibus.

Et quoniam oximellite cum his vti conſueuiſti, eſt animaduertendum, ne fluxionum tempore, & dolorum id facias, quando & penitus ab aceto abſtinendum. Cum ſomni difficultas eſt, idem erit faciendū, & elixis potius quam aſſis veſcendum maxime ad veſperum. Fructus niſi in modicum vſum dentur, neſcio quid boni præſtent. Amigdalæ cum ſomnus procurabitur, cum vrina non reſpondebit. Fraga cum renes iuuandi expurgatione, & refrigerio, & item malus punica, ſemina frigida omnia, mora & maxime canicubi. Iuiubæ vero, & paſſulæ acriori vrinæ mitigandæ idoneæ ſunt, vt etiam ſebeſten, & flos dictus caſſiæ, ſi inter fructus ſit cenſendus; atque pruna, & conditus eorum ſuccus. Piſtacia ſuſpecta renum cauſa haberem niſi ſumma temperantia capiantur, multum ſua medica in iecore deobſtruendo facerent, ſic parum admodum nutrire poſſunt. Nuclei pinei tutiores renibus ſunt, craſſi tamen ſucci non abunde ſumendi. Aſparagi, feniculum, petroſellinum, cinara omnis generis niſi cum tuto lotium poteſt, & debet moueri edenda non ſunt, lupuli, borrago, bugloſſum, & ſpinacium renibus tutiora cenſentur, & lactuca quæ cum ſomno eſt opus aptiſſima eſt. De panis genere id tātum dicam, quòd quo puriori farina fuerit confectus, eo plus lentoris, ſeu glutinis habebit, & quo minus fermenti, eo craſſitudinem maiorem. De vino etiam pauca dicenda. Sat enim conſtat, quòd tenue, & pauciperum eſſe expedit, ac maturum, ne caput articulos ve petat, neve renes exaſperet, album quidem cum vrina mouenda eſt, rubrum cum vrinæ motio metuitur.

Omne quidem vinum præcipue initijs dolorum, fluxionumque circumcidendum, eiuſque in locum aqua ex coriandris ſufficienda illud nunquam valde

A refrigeratum, minimeque ex vite bibendum ventriculo non facile patiente.

Vinum modificatum non ſine delectu, & conſilio accipiendum, vt, quod ex aqua Guaiaci, aut alterius rei diluitur, vel ex ipſo Guaiaco conficitur, aut ex alijs medicamentis. Cuiuſque enim eorum ſua opportunitas eſt, de quibus omnibus illud cōmune ad mouendum eſt, quòd quæ calore extenuāt humores niſi intermittantur, tandem eos craſſefaciunt, exſiccādo nimirum parietes vaſorum, quorū ſquallore ſanguis craſſeſcit. Itaque poſt purgationes certis diebus illę potiones poſſunt dari, vini nempe ex Guaiaco, & betonica, pimpinella, agrimonio, cetrach, abſynthio, aut eiuſmodi, poſtea demittendæ. Vinum quoque ex ceraſis acidioribus poterit multo commodo poſt B corporis curationem dari, in quo non ſolum pulpa, ſed oſſicula ſunt, cauenda quidem certe eſt potionum, ſeu vinorum varietas in eadem maxime menſa. Vini autem modus moderatior ſemper ſit, nam largior potio primam coctionem vitiat, vinum verò facile etiam crudum in venas omnium partium influit, & multa incommoda parit, & plura, ac maiora, quam, quæ ex cibi intemperantia timentur; cibi enim largiores ventriculum, quidem onerant, at non ita facile ſuum incommodum iecori, venis, capiti, cordi, & alijs partibus impartiuntur quin ſæpe aluo defluunt. De aqua præſertim Romana non poſſem me breuibus expedire, certe fontana grauior fluuiali in ſtatera agnoſcitur, vnde craſſior, & ventri grauior putanda ſit, ſiue illas etiam ex ipſis accipias, quæ in C caſtris diu reſident nihilominus fontana facilius corrumpitur, & citius calfit, fluuialis tamen deprehenditur, arenulas in vrinis mouere, num vero id abſtergendo, cum metallicum quid referat, an partibus quibuſdam calidioribus calefaciendo faciat quando id ſuo ex corpore eſſe non poteſt, nunc definiendi tempus non eſt. Cocta ea certe vti tutius eſt, quoniam cum mixtum valde imperfectum ſit, per ignem ad naturam ſimpliciorem reuocatur nimirum ad aqueam, & ita tenuior, & leuior euadit, in ea verò potius coriandra, quam aliud incoquerem, quoniam moderatum coriandrum quietem non motum humoribus affert.

De motu corporis ſat erit, ſi dixero eum, cum fieri poteſt, & dolores non ſunt, aut inclinant, non eſſe D prætermittendum. Ieiuno autem ventre modo habendum, ita tamen ieiuno ne corpus cibi indigeat, fameve teneatur, imo neque prandia quidem longius differenda, aut corpus abſtinentia cruciandum ne per famem acrior facta vrina Renes incalfaciat irriteтve.

Minus pedibus diu inſiſtendum, aut lapidoſo ſolo in Rheda iter faciendum; potius lectione clara ſe exercendum. In dorſum minimè quieſcendum, aut cubandum. Eidem dorſo neque multa veſte calor nimius, neque leuiori frigus procurandum, ſed moderatio ſumma ſeruanda, quæ capiti quoque maxime ſtudio quæri debet, & ſummopere cauere ne ſubito frigore, aut calore ipſum moueatur, neve à grauiori eius integumento ad leuius ſubito, & ſine me- E dio traducatur, aut e contra. De animi perturbationibus id dicerem, quòd iracundia proximè ab accepto cibo incitata caput, & Renes crudo ſucco replet, ieiuno autem ſtomacho, & cibi indigente, quo tempore propter acrem humorem ad ſtomachum labentem facilius ipſa mouetur, Renibus æſtum parit, illiſque maxime nocens eſt, Eapropter iracundia, cum ſemper, tum duobus ijs temporibus magnopere vitanda eſt, non dixerim coercenda, quoniam compreſſa peior, & diuturnior efficitur, & magis lædere hominem conſueuit.

Sic verò corporis totius ratione habita, partibus ipſis ſua quoque curatio inſtituenda eſt, Caput ipſum

ſum

ſum ergo egebit, vt excrementa ſua eliciantur veluti ſternutationibus matutinis, & ſpuitionibus, & ipſius lotionibus, & medicatis. hic verò paulatim, & lente erit aſſueſcendum, quoniam iam deſueuit, ſumma præterea cura habenda, ne aut calore, aut frigore, aut valentioribus frictionibus caput exagitet pro neceſſitate verò lixiuium medicatum erit comparandum incoctis ſaltem betonica, aut ſalſa parilia, aut china, aut channarum radicibus, & ſimili re a quibus exſiccatio ſine calore ſperatur, chamemelum item cum roſis eandem operam videtur polliceri. Agaricum, & ſena non niſi, cum attractio tuto fieri poterit hoc eſt, poſt purgationes videntur profutura.

Cuius ſenæ hic potius folliculi, quàm folia, quòd ſint immaturi videantur opportuni. Saponis etiam genus erit attendendum, vt niſi tuto attrahi poterit, calore careat, & valenter exſiccat. Verum enimverò ſi deflaxionibus per hoc ſatis occurſum non videatur, operæ pretium fuerit vlcus in humero inurere inter latus anterius muſculi humeralis, & ſecundi mouentium vlnam, quo loco non ſunt venæ, aut nec vi niſi alte admodum ſiti, neque dolor in membro mouendo cieri ſolet, in vlcere faciendo, ſi potentiale cauteriū ſit videndum, vt, qui manum adhibet, vſum illius habeat, & certus ſit quo temporis ſpacio vlceris ſatis efficiat.

Si cauterio actuali, hoc eſt, candenti ferramento fiat, videndum, vt omnino candens illud ſit, cum admouetur, ſic enim & ſenſum citius adimit, & opus celerius pleneque perficit, cum vlcus ſeruandum eſt, tunc pilula ex ligno, aut ſambuci, aut hæderæ commoda eſt, vel ex filo lineo nondum purgato, ciceris granum eandem magnitudinem non retinens ſæpe eſt incommodum. Ceræ quidem pilula commodior, ſed minus attractionis habet. Hæc dicitur capitis prouiſione. Artubus ſua quoque attribuenda eſt, ex quibus iſchium proprie, quoniam altius ſitum eſt adſtringentia reſpuit tamquam recentia, & poſtulat ea, quæ ex alto attrahunt, vt emplaſtrum, vel fomenta ex helenij radice, vt oleum ex Terebynthina, & aqua vitæ dicta, vt oleum ex cæra, & iuniperi ac ſimilia. Pedes vero, & manus, maxime vero pedes id obſeruationis efflagitant, vt cum diſſoluentia medicamenta adhibemus, ſemper cum illis etiam adſtringentia permiſceamus, quoniam extremæ, & de fluxionibus obnoxiæ partes, vt ſupra eſt propoſitum, aliter tractandæ non ſunt. Vehementer ergo exſiccantia ijs partibus tuto dātur, vt ſaluia, roſmarinum, ſideritis illa prima dicta ſaluiæ ſylueſtris ſpecies, vt verbaſcum, adſtringentia vero etiam, vt cupreſſi gallæ, roſæ, quæ omnia commode ex aqua marina, aut communi admixto ſale coquuntur, & ex eo decocto lotiones fiunt, aut vapores immittuntur, qui vapores valentiores ſunt, vſu ipſo deprehenſi, ſi etiam ſalſa parilia, ſi china ipſa incocta ſit, apponitur, & ſal toſtum cum oleo roſaceo, vel chamemelino, cum aqua vitæ, aqua chocleani, & oleo iuniperi. Valentius adſtringentia, quæ quidam inijciunt, vt eſt alumen, ego non probarem, ne materia adſtricta peius aliquid intus moliretur. Atque hæc omnia potius inclinante malo, & poſt corporis totius curationem ſuperius deſcriptam adhiberem. Tempore autem doloris, ſeu defluxionis cum mitigantibus leuiter adſtringentia, vt lege defluxionum præcipitur, componerem. Carnes crudas bouillas quidam ſibi vtiles experti ſunt, alij alia.

Quidam opio ſibi dolorem multas horas ſuſtulere, ſed periclitantur ne claudi fiant, oleū lutui quorum cum flore caſſiæ, cum oleo amigdalarum, & ſimilia tutiora ſunt roſaceo adiecto, aut etiam vino. Ac de artubus quidem tot dicta ſint; Dentium cura eiuſmodi eſſe deberet, vt prius ipſi diligenter detergerentur, deinde gingiuæ nutriuntur, & a nimio humore, quo ipſi perfuſi labant defenderētur. Deterget eos ſine concuſſione aqua ſtillatitia ex ſale, & alumine, vel oleum ſulfuris, aut calchanthi adactum, ita ne gingiuas tangant, quod erit, ſi ſtilo ligneo ſpongioſo accipiatur, nam bombice ſeu colone acceptum magis diffluens eſt, & non ita certo loco incutitur. Gingiuas nutriret mel roſaceum cum paulo aluminis rochæ combuſti, quod etiam dentes a defluxu poteſt defendere.

Defendit etiam vinum in quo roſæ, & Guaiaci lignum fuerit incoctum, vel in quo alumen maſtiche, roſæ, gallæ, cipreſſi, vel in quo Cerui cornu combuſtum, ſemina acetoſæ, violæ, roſæ, aut aliquid eius generis. Dealbandis ipſis opera credo fruſtra dabitur, quoniam corpore proprio male nutrito nigri ſunt non ſine aliena. De minctu autem arenularum non eſt prætereundum, quod ſæpe poteſt incidere mouendi eas neceſſitas, & quòd calidioribus rebus id faciendum non eſt, niſi moderentur, quare ſi oleo Terebynthinæ vti erit in animo, illud ex iure frigidiorum dari poteſt, quod ſane non ſolum arenulas mouere, ſed renes maxime expurgare, & confirmare poteſt, ſemen illud eryſimi, ſeu eruæ ſylueſtris ego tamquam impenſe calidum reſpuerem, & ſi maximarum virium eſſe experiamur, quod enim futurum eſt etiam prouidendum, ne ſcilicet aliquid vitij renibus, vnde incommodum maius metuendum ſit, inducatur.

Itaque ego neque facile aquam illam darem, quæ ex nucleis perſicarum, & ceraſorum, floribus verò ſænapſuci, & vino maluatico ſtillatitia fit. Ononis ergo mihi magis probaretur quamquam in ſecundo calida habetur, tū verò ipſum agrimonium cætrach betonica cap. Veneris, quòd minus calida ſint. Radix vero rubi, quod frigida, vt alſine, helxine, & alchachengi. Gramen etiam, ſemina meſpillorum, lapis iudaicus, lapis ſpongiæ milium ſolis, ſaxifragia maxime quę oſtiocollon dicitur, & eius generis alia multa quod carent calore.

Sunt alia præterea, quæ calidioribus temperandis, aſperioribus leniendis vtilia ſunt, vt Nymphea, Althea, Malua, Farfara, rad. acetoſæ, bardanæ, radic. citrulli, parietaria, verbena, mille folium, portulaca omnia ſemina frigida, iuiubæ, papauer, violæ, plantago radic. dulcis, & mille aliæ res, quæ a Medicis notatæ, & monumentis mandatæ non egent, vt literis his conſignentur, præſertim quando Illuſtriſſimæ tuæ Do. non deſunt magni Medici quorum præſentium tutiſſimis, & prudentiſſimis conſilijs vtitur, qua quidem certe de cauſa ego niſi iuſſui tuo ſuiſſet obtemperandum, niſi ſuſpicio negligentiæ fugienda præterire hunc laborem ſcribendi potuiſſem. Illud quidem certe præterire non poſſum, quod frigidioribus tempeſtatibus, atque etiam temperatioribus vſus pilularum de rhabarbaro a Meſue deſcriptarum cum tertia parte agarici trociſcati, aut portiuncula colocynthidis, mihi videretur maxime opportunus ob id experimenti, quod de eis habeo, nam vias vrinæ, purgant, & fluxionum omnium materiam, ac ſinus omnes viſcerum expediunt, tamen robur
continentibus partibus, & vijs omnibus
conciliant, vt fluxiones, & rheumata
antiqua viderim horum vſu ſu-
blata. Diu vale, & mei me-
mor ſis, neque vn-
quam obliui-
ſcare
meam operam tibi eſſe ad-
dictiſſimam. Ro-
mæ ex ædi-
bus.

De mingendi, & coeundi defectu pro Excellentiſſimo Hieronimo Nucio Cap. Appell. Romæ cum Lelio Biſcauiantio Fontio Vgubino Romæ.

CONSVLTATIO CCCCLXII.

CAſus is, tã euidens certe obſcuriſſimas ſui rationes & cauſas habet, vnde cum doctrina intelligatur a te tamen exacte admodum tractatus mihi apertus magna parte videtur, & ſi tecum in eius proxima cauſa nõ ſim. Vir Excell. ab ineunte ætate ſemper in mingendo ſenſit quandam tarditatẽ, & interruptionem, & ſi large lotium exiret ſæpe, poſtquam adultus factus eſt, & itineribus vſus eſt in regionib. etiam frigidioribus peius habet, nam cum mingẽdi neceſſitas eſt, numquam ſimul ac vult vrina procedit quin ſæpe deambulandum ei prius eſt, dũ etiam mingit exitus interrumpitur, aut certe retardatur. Interdum tamen interea largiſſime lotium effluit. His accedit, ꝙ cum ſuperiori ætate in vſu veneris eſſet valẽtiſſimus nunc, & rariſſime poteſt, &, cum adit coniogẽ, ante emiſſionem ſeminis vires tẽſionis penis deficiunt, a cuius rei ego conſideratione incipiam, vt a poſteriori in priora facilius, & expeditius recurram, ſymptoma hoc quamquã euidens tamen eſt determinandũ definiendumq; eſt, vt quid inferat cauſę certius agnoſcatur. Ego non video ſymptoma hoc neceſſario pertinere ad ſeminis ægeſtatem, aut vllum eius vitium primo, vt eo, aut deficiente ſemper actio illa iotercidat abundanti eque ſuſtẽtetur, aut deficiat ſemper eo quod ſemen malum ſit, minuſq; ſpirituum habeat in ſe ipſo, vt tu exiſtimas, quãdo vt ſunt molti ſemine abundantes pene ipſo infirmiſſimo non ſolum ſenes, ſed etiam iuuenes ſic e contra ego etiã vidi caſtratos homines diu poſſe inire mulieres, & penem diutiſſime rigidum ſeruare, oibil ramẽ ſeminis, minus ſpiritus eius habere poterant nihilque emittebant, niſi humoris neſcio quid liquidioris, & exigui, qui paulatim inſtar ſaliuæ pro manabat, defectus ergo ſeminis, aut proprij ſpiritus illius non eſt in cauſa primo per ſe cur penis minime ſe ſe ſuſtineat in actione illa, erit potius in cauſa cur homo nõ facile cupiat nõ verbis, aut viſu mulieris moueatur, ſed penis non niſi adhibita tractatione, & conſuetudine cõplexuque mulieris erigatur non enim eſt tantum ſeminis, ꝙ vrgeat ad ſui eiectionem, quod etiam nõ faciet in caſtratis etiam in eo, qui ante caſtrationẽ, vſum mulierum habuerit, in hoc enim tarenter etiam mulierum memoria penis vis afficitur, & ſpiritũ ad ſui tenſionem attrahit cur ve ſpiritum, & iecur vna ſanguinem eo cogant memoriam illa mouente, niſi, vt dixi contactus mulieris quoque intercedat, de his.n. multa ex caſtratis ipſis cognoui, propterea aliud eſt, ſi poſtquam intenſus eſt penis cito langueat, vt de multis ſcio, aut ſi raro, & lente moueatur, aliud eſt, ſi ſemen non eijciatur, aut illud vitioſum ſit imperfectũve, alia enim eſt ſeminis, alia virium via, is ſemen eijcit, modo actio eo langoore non interrumpatur, & cito etiam id facit. Ego itaque lãguorem hunc penis intercidentem primo, & vi ſua in defectum ſanguinis halituoſi referrem, quo penis cum ſe ipſe attollit trahitque intẽdi debet, qui defectus in ſanguinis halituoſi citam diſſolutionẽ proxime referatur ea verò in tenuitatẽ, & exiguitatem illius, non in calorẽ diſſoluentem, & cutis atq; cartilaginum raritatem, quoniã quamuis alias illis partibus fuerit validus, & calorem ſic queant denotare, nunc tamen multa eſt coniectura, ꝙ refrixerint eo facto melãcholico, & actione & veſicæ ſic infirmata, imo a natura fuiſſe frigidiores indicat vetus actionis mingẽdi tarditas, vnde

A ipſum valuiſſe in coitu vi viſcerum, & ſanguinis florente ætate calidioris, & ſemen plurimũ edentis indicium eſt, qui inclinãte ætate, & melancholicus, & craſſus factus minus id valeat. At flatuoſus ſic eſſet, & magis deberet valere, alia caoſa ſane eſt neceſſaria quæ in natorali ipſo hæreat, quę eſt anguſtia meatuum ſpiritus ipſos, & ſanguinem deferentium, ſic enim, & nimis tenues tantummodo penetrabunt, & non multi, vnde diutius diſſipentur, tenuitas ergo, & exiguitas in meatuum anguſtiam, & in frigus quoq; ipſios ventriculi referetur, quod mirum in modũ ſpiritus partium harum naturaliũ ſolet retardare, iam proxima cauſa huius ſymptomatis mihi dicta videtur, & quæ potior eſt, accedat modo altera, ꝙ etiam vaſa ſeminis frigidiora facta ſint, ſemẽque exiguum

B parent, & minime mordax, minimeque craſſum, illa augebit hãc infirmitatem, eo qood tardius irritabit naturã ad ſui eiaculationem, nam quamqoam Gal. irritationis maximam vim det vaſi ſiniſtro ſeminali eo quod inferat ſanguinẽ ab emulgente, iam ſeri, & renis vim referentem quamquã acrius ſemen ſæpe a calore ſit qua etiã eſt tenuius, craſſitudo tamen ſeminis, qua copia ſpirituum fere fit, vnde illis ſolutis liqueſcit, ſuo ſpiritu magis incitat, & citius effertur, & longius, anguſtiæ iam dictę meatuũ cauſa frigus proprium partium illatum eſt, quod cum a natura, tum a viuendi modo exiſtit, & humore ipſo melancholico, & ventriculi conſenſione. valde enim, vt dixi, naturalia a ventriculo affici conſueuere. Quæ cum ita ſint in ipſo pene, maxima etiam coniectura eſt veſi-

C cam quoque, tum natura, tum alijs dictis cauſis propter frigidiorem intẽperiem exiſtere, & denſitatem corporis habere, ac quemadmodũ vteri frigidi deoſi ſunt, & inde infirmiores in munere ſoo obeuodo, ſic veſicæ potuit accidere, vnde ipſa non tantum ſpirituum accipiens minus valida, neque bene ſe ſe alat neque valide munus excernendi exerceat, nam cum duplex munus naturæ eius ſit, & quatenus ſimilare ad ſenſum eſt corpus, vt ſe ſe alat, & quatenus organicũ, vti publice vtilitati inſeruiat, vtrumq; naturale & excretricis naturalis munos eſt, animalis etenim facultatis nihil operę in excernenda vrina datur, niſi quod muſculus colli, ſeu oris illius laxatur ea facultate non agenre, ſed quieſcente, inferiores autem mo-

D ſculis abdominis ſub pubẽ ſiti agendo non omnem, ſed valentiorem quandam, & exactam compreſſionẽ iuuant, vitia itaque quibus interrumpitur, & coitus, & minctus, nullum ad animalẽ facultatẽ, ſeu neruorum deprauatione, & facultati inſeruientium, ſed ad naturalem tantummodo, quando muſculorũ eorũ actio impedita minctũ non retardaret adeo quin melius vrina procederet, oris vero veſicæ muſculo occupato potius lotiũ non contineretur, veſica vero infirmiori, & ineptius corpus aſſequuta cõpreſſio valida fieri non poteſt, & tunc maxime cũ frigus aliqđ ſenſerit, facile verò ẽt meatus vrinarius cõniuet. Ille enim vi vrinæ expreſſæ dilatatur, non impulſionis lotij egeret, quo dilataretur, ac vt lotiũ calidius, & mordacius eſt, atq; copioſius, ſic plus tarditatẽ veſicæ, &

E torporẽ incitat ad ſui expreſſionem, niſi tanta copia ſit vt veſica illud tractare non poſſit, tunc.n. potius minctio retardatur, quod intermiſſa diu minctione ei ſæpe accidit. Huius generis ego eſſe vitia propoſita ſtatuerem, neque de caruncula, aut calculo ſuſpicarer, quoniã nulla eorum propria indicia ſunt, aut vnquam fuerunt, ſunt verò quædam, quæ recuſent, nam larga minctio identidem incidens carunculam non patitur. Spatio autẽ vno temporis perficiẽte ad minctũ retardatũ, ambulatione ve vnde ẽt larga vrina procedat nullo vero põdere nulla moleſtia, aut ardore, vel ex cõcuſſione vnq̃ incitato lapidem ſubeſſe nõ poſsũ iudicare. Illos verò ſic propoſitis videm⁹, ꝙ intẽperies frigidior eſt, ꝙ nõ põt non cũ ſimilib. te-

crementis diu fuiſſe quibus etiam ipſa augeatur , ne
dum conſeruetur.Quę niſi amoueantur ſemper peio
ra fient,& in vitæ diſcrimen virum deducent. Remo
ueri autem penitus non poterunt ita , vt poſſit ſano
homini prorſus conſerri,meliora tamē adeò fieri po
terunt, vt incommodum inſigne, aut valde multum
ei ſuperuentum non ſit. Liberetur ergo prius ab hu-
moribus craſſis corpus vniuerſum,tam melancholi-
cis,quam pituitoſis, poſtea partē ipſam,vt expurga-
ta queat a frigida intemperie liberari per calidiora
medicamenta , Veotriculo ergo,& aluo ipſa ab illis
recrementis,quę in eis verſantur leuata exempli gra
ria cum ellect. lenitiuo,& de hiera,vel cum melle ro
ſac.ſolut.& manna parentur illi humores per mel ro
ſaceum, per ſyrupum de betonica , & de boragioe
purgeotur poſtea cum expreſſione ſenæ , & polypo-
dij in qua diſſolutū ſit ellectuarium hamech, & mel
roſ. ſolut. cum eadem manna, quod deterſione ſua
ſumme faciles reddit purgationes,ſubinde purgētur
per ſudores, & vrinam , qui in remotioribus,& pro-
pius veſicæ locis ſiti ſunt, vt cū potionibus ex china ,
demum adhibeantur loco affecto,quæ intemperiem
tollant,vt fotus, vt balnea externa, vt ſuffitus ex bal-
neis quemadmodum puteoli fit,quos credo ſummo-
pere facturos huic malo . Illitiones etiam oleorum ,
& voguentorum idoneæ erunt, & maxime olei ſtil-
latitij terebyothinæ , iuniperi , cæte etiam aliorum
vſitatiorum, vt etiam balſami occidentalis, & petro
lei. Vſum vero maxime terebynthinæ probarem, in
qua propenſio maxima ad illas partes eſt , & vis di-
gerendi concoquendi calfaciendi moderate, & con-
firmaodi ipſas membranas. Vſum quoque aquæ ther
malis alicuius ſulphureæ maxime laudarem , vt ſunt
patauinæ, vt viterbienſes, quibus intus , & extra ad-
hibitis maxime iudico iuuatum iri . De uictus ratio-
ne non eſt hic dicendum , abſtineat a frigidis craſſis
lentis,& crudis cibis,ab ære frigidiori , teneatur ve-
ro a frigore maxime extrema, & petinis locum , fo-
ueat vētriculum, venerem penitus non dimittat, ſed
conſultis viribus naturæ cooiungem ſoletur . Triſti-
tiam fugiat,& a cibo motum in rheda , quoniam il-
las partes eo tempore excrementis crudis onerat, vri
na craſſa io multis ſub eo motu progreſſa id oſten-
dente. De miſſione ſanguiois nou memini, quoniam
metum a ſanguine nullum video ſi melancholicus
aperta vena exiret tunc tamquam copioſus, melan-
cholicus metum faceret, ſic eum certe mitterem , ſi
tumerent venæ ani illas etiam laxarem, modo niger
ſanguis exiret, alioquin ſanguinem retinerem. Dixi.

De doloribus alui identidem incidentibus pro Illuſtriſſimo, & Reuerendiſſimo Antonio Caraffe Cardinali Romæ .

CONSVLTATIO CCCCLXIII.

VEhementer ſane optarem vir Illuſs. vt quanto-
pere tu mea tibi omnia ſtudia deuinxiſti, tam
ego vtile conſilium tibi nuoc poſſe explicare, ſic .n.
ſtudio, & propoſito meo opera ipſa reſponderet, ne-
que tu minoritutę valetudinis cōmodo ipſum eſſes e-
xequuturus, quare me magna videatur ea mei apud
exiſtimatio qua cū ipſum rogatas, iā ego rē omnem
cum opt. Curamelle Prophyſ. cōmunicatam, eādem
vero iuſſu tuo his litteris conſignatā ſub oculis con-
ſtituam, ſic ego diſſerebam, dolori ventris, quoniam
non præſens eſt, ſed accedere cōſueuit, eſſe occurren
dum, nimirū cauſas illius eſſe remouendas, quę, cum
veteres ſint, non per vim non valētioribus remedijs,
a quibus nimis natura eas iam complexa concutere-
tur, ſed lenioribus diu adhibitis ſint tractandæ, prius
verò diligenter cogooſcendæ, in quibus natura cor-
A poris priores vires habuiſſe eū videatur, ea prius ex-
ponenda eſt. Corporis calor luteus tenuitas cum pi-
lis, & notis reliquis ipſum calidum , & ſiccū eſſe de-
notant , quod intemperiei genus non a corde , ſed a
iecore extitiſſe declarant ipſi animi motes qui tēpe-
rati, mites , benigni, & faciles oeceſſario non ſolum
tēperatius, ſed humidius , & mollius cor ſequuntur,
cuius ipſi propriè notæ ſunt, quocirca ſi facile cor ad
iraſcendum ſit, id non caloris ſuperantia, verum faci
litate eadē accidit, & ſpirituum tenuitate, quæ ab hu
midiori natura eſt, qui animi motus maximè concita
tur ore ventriculi morſum caloris, & ſiccitatis iecoris
ſentiente, corque vna ſecum afficiente. Solet quidem
caloris vis in cor referri, cum fons caloris exiſtat, ſic-
cum verò, & humidū in iecur, a quo materia alimen
B ti eſt , huius tamen tēperamenti calidioris occaſio a
iecore neceſſario eſt, cum cor caloris non conuinca-
tur, iecur ergo ita caloris cauſa erit, quoniam cor ei
non reſiſtit ſuperantiam frigoris non habens, potius
materiam ſpirituum a iecore affectam accipiens, quę
partibus ſuis humentioribus tenois, & bilioſa ſiccio-
ribus autem craſſa cum ſit, & melancholica, ſpiritus
dictæ facilitatis ſub opera cordis parit. Ex quibus e-
uenit non ſolum, vt corpus minus carnis habeat craſ
ſo ſanguine ſicciori exiſtente, ſed vt ſpiritus etiam te
nuiores ex ea materia, & humidiori corde confecti ,
& diſſolutu faciles maxime in capite calido, & humi
do fiot, vode æſtatis tēpore tu te capite infirmo ſępe
eſſe credas, & cum ſomnum ſupra morem producis,
etiam capite male habere videare. Ad ipſum quoque
C iecoris genus ſequuta eſt illa diuturna , & ſæua ſca-
bies in priori ætate qua vix tandē per ſuccum cico-
reæ euaſiſti. Corporis totius nātura hæc principia ha
bet ſuę ſiccitatis, & caloris, caput modo calidius qui-
dē aliqnāto eſt, ſed humidius potius vt ex ſomni mo
do intelligitur, quod etiā oculorum magnitudo de-
clarat. Veotriculi quoque natura humētior, vt ſqual-
lori iecoris reſiſtit, ſic capitis humiditatē auget, intel
ligitur autē ex lubrica aluo, & ex largæ potionis ap-
petentia, quæ a vehementi quidē iecoris ſiccioris ſuc
cu excitatur , maior tamen fit in ventriculo ſuā hu-
midam temperiem tenere nitente, frigidior quoque
ex occaſione ſaltem eſt, nā caret multo præſidio eo-
rum, quæ ſibi in munimentum caloris a natura data
ſunt nimirum abdominis craſſitudinē facientibus, te
D nuia enim ea omnia ſunt, vnde diu male concoxerit
cruditatibuſque frigidior euaſerit, & pepererit eā pi
tuitæ copiam, quæ dolores ventris attulerit, vt excre
ta ipſa aperte illos ſecum abſtulit, quæ etiā interdum
a calore iecoris effuſa, a renibuſq; attracta per vrinæ
multam copiā eiecta eſt, corporis ambitu ſudori ine-
pto, tum quod materia craſſior ad extima non peoe-
tret, tum quòd ſi quid eius tenuioris in carnes perue
nerit, id earum calore conficiatur . Neque enim ego
putatē cauſam, cur non ſudet corpus eſſe ipſam cutis
denſitatē, quoniam ſub ea anguſtia meatuū, qua ſu-
dor prohiberetur valetudo nimis incōmoda fuiſſet ,
& febribus ſaltem ephemeris creberrimis obnoxia
corpore bilioſo exiſtente, imo vitā hucuſque produ-
ci paſſa nō eſſet, magnam enim anguſtiā meatuum
E eam eſſe opus eſſet quæ ſudorem impediat , adeò vt
non ſolum ephemeras, quæ a leuiori anguſtia etiam
fieri ſolent, quā ſudor prohiberi queat, ſed ſynochas
cum putredine attuliſſet, & lætales cauſones, qui ma
nente tanta anguſtia minime fuiſſent curati , & cum
Gal. lib. epid. copiam lotij in ægrotante quodam re
fert in cutis anguſtiā, ibi ea anguſtia in corpore ad-
modum ægroto eſt, quale noſtrū non eſt, ſed ad rem
me refero , multum bilis, multumque pituitæ in iſto
corpore ſubeſt , & ætate iam inclinata etiam melan-
cholici ſucci, qui in naturis calidioribus, ſiue ſangui-
nis , ſiue bilis multū habuerint, excretione vero hu-
moris eius caruerint, ſolet hac ætate abundare .

Cum

Digitized by Google

A Cum itaque cor ex ſanguine ſibi alimentum aſſumit, ſpiritumque creat, eius parte tenuiori, & humentiori quæ ſibi duriori alendo non eſt percocta, non poteſt ita multam ſpiritibus bonis gignendis materiam elicere ex hoc ſanguine ſicciori. Itaque dici poteſt, quod corpus iſtud caloris quidem naturalis exiguum, ignei autem multum habet. Vnde eo calore maximè ventriculus deficiat pars frigidior, & poſt ventriculum caput, a quibus partibus pituitę parentibus ſic calore defectis illa maxime abundet, quamuis in capite a temperamento calidiore ipſius, & propter humidum etiam laxiori textura multum pituitæ diſſoluatur, ex quo fit, vt cum per longiorem ſomnum ſpiritus cerebri refrigeſcunt, neque pituita illis ſatis diſſoluitur, caput grauitate tenetur. A ventriculo B verò etiam alia ad inteſtina deuoluta dolorum caſum minatur. Pituitam in vaporem diſſolutam e ventriculo per venas, & arterias in caput attolli, indeq; amiſſo calore deferri concretiorem cuique notum eſt, dum autem e capite delabitur, poteſt varias vias tenere, tum per venas, antequam cerebrum ſub ſpecie alimenti attigerit, tum per vias neruorum, poſtquam ſuperans cerebri alimenti coctionem, tranſmutationemque per membranas emanando, vel in alimentum neruis a cerebro demiſſa illorum quoque alimento fuit ſuperuacua. Per exteriorem cranеum, quando eadem fibrarum curſum ſortita fuerit, quæ cerebri membrana cum pericraneo colligāt vnde quidam dicūt poteſt toto corporis ambitu inter oſſa, & perioſtia diffluere, quod certe nō ſine omnium earum partium dolore, & eo quidem graui C fieret.

Per palatum cum alimentum cerebri ſuperauerit, & in ſinus illius deiecta fuerit, qua via etiam noctu poteſt facile, & paulatim per œſophagū per obſcuram deuorationem in ventriculum delabi dormiēte homine, aut etiam per membranam deorſum quinque quæ ſibi cum palato faucibus, & gula, atq; ventriculo communis eſt. Sic a ventriculo in caput, a capite in ventriculum reuoluta firmiorem ſibi generationem propagationemque comparat, cuius pituitæ vim auget, quòd in biliоſo corpore hæc ætas, vt dicebam, melancholici humoris cauſa eſt, a cuius vapore ventriculus refrigeratus pituitæ plus creet, cuius creationi ſtudia, & diuturnæ animi applicatio- D nes ad negotia, & ad diſceptationes valde fauent, hæc itaque abundans cum a iecore bilem quoque aquoſam (quoniam ex materia non ita exacte in ventriculo confecta id genus bilis in iecore fieri conſueuit) ſecum accipiat, cui propter liquorem illius facile admiſcetur, fiunt interdum illi dolores, & non ſolum frigore ipſius pituitæ, quod frigus tangenti, tam ſæuum nō videtur, ſed tenſione, dum illa in halitum diffunditur loci ipſius calore, & morſu quoque illo, quem a permixta ſibi bile conſequuta eſt. Miſcetur verò bilis non in ventriculo, ſed in inteſtinis, propterea, ſi euomatur non cernitur biliоſa, vt ſi per aluum deijciatur, quemadmodū fere cernimus in vſu concretionum, quo biliоſa potius infra, pituitoſa verò E ſupra videmus expelli, quod contrarium eſt dicto Hippocr. loquenti de purgationibus per valentiora medicamenta faciendis, & a toto corpore trahentibus, non de ijs humorum eiectionibus per leuiora factis, & quæ tantum in proximo ſunt efferentibus. Locus doloris infra vmbilicum eſt, ita non color inteſtinum, ſed tenuiora dolorem perpeti neceſſe eſt. Hæc ſunt quæ in tuo corpore ſubeſſe exiſtimo, & metum dolorum faciunt, quibus omnino occurrendum cum ſit, facile fieri poſſe ſum arbitratus. Humoribus namque detractis, qui intemperiem partium conſeruant, temperari partes poterunt. Detrahendi verò prius hi ſunt, qui in ventriculo, & in inteſtinis ſunt, deinde qui in reliquo corpore, & hi

A præmiſſo ſuo apparatu, & per purgantia medicamenta detrahendi, quoniam qui in hypochondrijs ſunt, alia via euocari ſi incommodo nō poſſunt, cum eo verò hæc via facilis eſt, & minime incommoda, quoniam poſt purgationem inteſtina colligi, & confirmari poſſunt.

Primo ergo loco mihi idoneum videretur medicamentum ex melle roſaceo ſolutiuo, & Manna, vtriſque vi maxima detergendi prædictis, vt duæ partes eſſent mellis roſacei tertia Mannæ, quòd ſi caſu aliquo potio aliena videatur, horū loco Electuarium lenitiuum cum puluеribus hieræ, aut cum electuario ipſo hieræ mihi videretur percommodum. Quod medicamentum in dies etiam poſt purgationem vtiliter valde acciperetur ad dolores vitandos, ita vt B modo hoc, modo diacatholicon cum pulueribus hyeræ, & myrobalanorum caperetur, partim enim pituitam educeret, partim confirmaret locum humores etiam detrahendo.

Quæ parant humores ad purgationem exēpli gratia mihi eſſet, mel roſat. ſimpl. de ſucco betonicæ, & boragini, & lupulorum cum aquis eorundem adiecta cicorea. Medicamentum purgans facile eſſet ex eodem melle roſaceo, & manna ac præterea expreſſio rhabarbari ex decocto maxime polypodij cum his, quæ gratiam conciliant medicamento cum ſtomacho, vt cinamomo, & ſimilibus. Poſt hoc medicamentum potiones aquæ tetucij ſubiūgerem, quibus maxime ventriculus, atque inteſtina, & purgari, & firmari poſſent, eaſque quatuor diebus cū minimum C ſeptem cum maximum exhiberim. A qua ſi opus eſſe iecori maiori purgatione non videatur, ſyrupum de cicorea nicoli cum rhabarbaro diebus darem pluribus diligenter confectum potius quam aquam villenſem; cum validius remedium ſit ratione affectus præſentis. Quod ſi ſatis ex purgatio præſtitiſſe non videatur, ſerum caprinum exhiberem, & quidem medicatum non ſolum melle roſaceo immixto etiam ſolutiuo, cum parum mouere videbitur, ſed ſucco fumi terræ primis 7. diebus, deinde ſeptem alijs cicoreæ, & betonicæ. Vſus clyſteriorum ſub ipſa purgatione erit perutilis præſertim, ſi ex aqua tetucij fiant, aut decoctis chamemeli, ſaluiæ, roriſmarini, fœnugræci adiecta ℥. 1. Terobynthinæ, quandoque etiam vino D adiecto, ſic enim maxime inteſtina, & ventriculus confirmabuntur, & purgata ſaneſcere poterunt. Exterius admouere multa non curarem, conueſtitum bene ventriculum vellem, vt conſueuit, & ventrem etiam faſcia ſuccinctum, quo multos vidi a dolorib. inteſtinorum ſeruatos, vitares etiam matutinum, & veſpertinum frigus maximè extremorum, nimirum manuum, & pedum diligentia tunc maiori adhibita cum tempeſtates boreales fuerint, & illæ quidem ſubitæ aduenerint. Ciborum delectus is eſſe debet, ne ipſi ſint duri, craſſi, lenti crudi, aut nimis auſteri, ſeu acerbi, Vitandi verò panes grauiores, & ex farina valde pura ob lentorem, vt carnes etiam craſſiorum animantium, & vetuſtiorum, glandulоſæ præterquam teſtium gallorum omnes fugiendæ quemadmodum E quæ animellæ vulgo dicuntur, membra noſæq; omnes. In piſcium delectu eadem obſeruatio habenda, qui ſane forſan omnes fugiendi ni admodum exigui ſint, omnia certe aquatilia, & terreſtria animalia ſanguinis expertia, oua item per coctionem non mollia, & pultes, in quibus illa concreta ſint. Caſeus præterea omnis, & præcipue, qui in pulubus percoctus, vel omnino permixtus fuerit. Ex his quæ è terra naſcuntur in primis cucurbita fugienda, tamquam inteſtinorum doloris mater, & caſtanea, ac fungi, & cætera præter pauca quædam vt, vuæ paſſæ, pinei nuclei, aque purgari, amigdala, & piſtacia, vt borago, bugloſſum, meliſſa, lupuli, & cicoracea.

Aſparagi nimis ſunt inteſtinis nocentes, cappa- ces calidiores ſunt, niſi percocti admodum ſint. Meliores erunt pultes ex hordeo cum cinamomo & ſacchato, ex ſarre cum paulo aceti, aut ex trito pane, Mala citonia ex ſaccharo, aut melle condita, quoniam diu percoquũtur ſi aliquid aceti incoctum ſit, erunt admodum opportuna, Mala Apia etiam ſine aceto ſic ex ſacchato condita diutiuſque percocta alioquin ſl tuoſa ſunt, & omnino vitanda in cibis ſumendis omnis animi ſolicitudo remitten da, & nunquam in ventriculum demittendi ipſi niſi bene commanſi,

Summus autem delectus ipſius vini habendus Romam præſertim vbi eius varietas in ſuis generibus, & in anni temporibus maxima eſt alia enim vno, alia alio anni tempore bona ſunt, vt centula dictum, quod cum ſtomacho aptum ſemper ſit tamen e priori tempore ventriculo graue admodum eſt, & tarde nimium deſcendit, ac permeat. Albanum etiam, quod optimum videtur aliquod tamen eſt, quod primo tempore crudius eſt. Qua in re tutius crediderim vina experimento comprobare, & inde eorum notitiam, & ſui corporis tenere num cito digerantur, & ſitim facile extinguant, caputque non tentent. Vini modus a ſiti non vitioſa metiendus, illudque cum aliquanta ſemper aqua permiſcendum qua leuius, & tenuius ſit, & facilius ſitim extinguit, Ea vero Romæ vbi omnis aqua ſuſpecta eſt, percocta eſſe debet a calore enim ad ſimpliciorem naturam reuocatur alieni generis res in imperfectis mixtis ſegregante nunquam vero permiſcente niſi, quę ſuapte vi coſpirant, aut prius in conſpirationẽ mutando conduxerit. A cibo Rhedæ motus fugiendus, quo caput renes, & inteſtina cruditatibus replentur, Studia pariter, quæ vacuo ventre exercenda ſunt, ipſa tunc quoque, ante fatigationem enim ſæpe interrumpenda, & reſumptis viribus ſpirituque a deambulatione, ſi opus ſit reſumenda. Quæ iracundiam mouere poſſunt maxime accepto cibo declinãda, ſed de omnibus dicere nimium eſſet, tibi præſertim, qui neque harum rerum notitia, neque Medico prudenti careas vale meque tibi deuinctiſſimum in memoria habeto.

Pro D. Philippo Lignario Illuſtriſſimi Cardin. Caraffæ Domeſtico cum Exc. Emanuelo.

CONSVLTATIO CCCCLXIV.

EGo ſequar iudicium tuum doctiſſime vir in rẽ tã rara, & ſtatuã quod in corpore calidiori, & per a [illegible]em recrementis exuſtis obnoxio, quod antea podagra tentaretur, poſtquam balneis medicatis pedes firmiores facti ſunt, & vna meatus fortaſſe adſtrictiores recrementa, quæ ad pedes promiſſa podagrã afferebant, iam in fæmoribus ſiſtantur, & in venas laterales eorum vi maiori interiorum venarum expulſæ caſum hunc caloris ibi pariunt, qui quidem calor ſeſe ex humore exiſtere oſtendit eo, quod cito ſit, nam intemperies nuda, tam cito fieri nequiret, ex humore verò potius calido, quam frigido putreſcẽre, quoniam corporis genus, & ætas calorẽ fert, & maxime, quod iecur calidius ſemper fuit, vrinæ etiam bilioſæ ſunt, & pulſus colores eo calore hominem exercẽte. Num verò materia illa calidior putredinem comprehendat, ego certe ſuſpicarer id quandoque fieri, minimum, cum calor vehementior ſentitur, & pulſus crebriores citioreſque concitantur, & vrina coloratior ſit, imò tunc febrem quoque ea putredine moueri exiſtimarem. At non prohibetur actionibus ſuis A febris vero cum morbus ſit vniuerſi corporis, neceſſario actiones eius prohiberet? Dico, quòd ſat eſt ſi illa eas labefactet, & infirmiores reddat, ac quamuis nullum languorem ſentiat, id ei non ſemper accidit, nam aliquando non ita alacriter munera ſua exercet, & languorem ſentit, & tunc febrem ſubeſſe iudicarem, quæ modo ephemeræ, modo putridæ naturæ eſſe poteſt, vt vapores, aut ſubſiſteres citra cor, ſpiritus tamen inflammant, aut ipſi quoque in cor proueniunt non ſpirituum inflammantes, ſed totis arterijs diffuſi proprio, & putrido calore corpus calfacientes.

Ac quamuis in cor, neque vapores, neque calor ipſe perueniat ſæpe. Semper tamen vrina poteſt coloratior, & craſſior procedere, non ſolum, quòd renes B hic vicinitate calfiant, attrahãtque magis, ſed quod materia tandem in loco affecto pro illius, & per conceptum calorem concocta per renes expellatur, Ea autem cõcitatio caloris certis horis reuertitur, & durat, quoniam ſpatium ad ſui congeſtionem cõcoctionem, & diſſolutionem requirit, ac quamuis in loco vbi feruet, ac concoquitur non gignatur, ſed aliunde in eum demittatur, nullum tamen frigus, & nullum horrorem excitat, quoniam ſenſim, vti vt gignitur eò peruenit, vbi feruore tantum eo tempore poteſt, quo ad id cumuli peruenit, vt ſibi meatus obſtruant ne perflatum recipiat, ſic enim concaleſcendo ſenſum caloris parit, aut etiam quoniam non per carnes it, ſed per venas a maioribus in minores deueniendo. Quibus ſic conſtitutis neceſſario bilis co- C piam habemus, & venarum vna cum iecore illam gignentium intemperiem, & non ſolum earum, quæ illam in locum dicti caloris amandãt, ſed quæ etiam in loco illo eam recipiunt, opus enim eſt vt ab accepto identidem toties humore infectæ ſint, ſimili ergo intemperie ipſæ quoque teneantur, cuius intemperiei rationem ſi diligenter intueamur, videbimus quod non ſolum habet coniunctam materiam ſe continentem illam, quæ in vaſis fluitat, præterlabiturque, ſed alteram in parietibus hærẽtem tamquam fuliginem maxime quoniam humoris calidioris eſt, quod cum ita ſit, non ſolum materia prêterlabens, ſed inhęrens detrahenda eſt, antequam intemperies leniatur, & cum lenienda fuerit, ratio quoque ventriculi retinea- D tur, quoniam frigidioris naturæ indicia oſtendit. Materiæ ergo percurrentis per vaſa ſublatio medicamentis purgantibus bilem fiet non ſine apparatu eius præpoſito, eius verò quæ hæret deterſio per ea, quæ abluunt, quæque ſudorẽ mouent. Abluet ſerum caprinum, & vna temperabit ſi cũ ſucco cicorei propinabitur, in multa copia, vt græci proponunt, ac ſi ille non ſatis præſtet, ſuccus componatur cũ eo etiam agrimonij, in quo euidens calor non eſt, ſin amplius inciſionis quæratur, ſuccus betonicæ, qui eſt valde idoneus expurgandis ipſis meatib. mel roſaceũ quoque idem poterit, quæ ſi non rẽ perficiet ego accederem ad ſudores, quoniã venæ illæ in fæmoribus non facile, aut per aluum, aut per vrinam delatis medicamentis poterunt a ſua materia hærente expediri, ijs E verò poterũt magis, quæ per ſudores ſerũtur, fæmora namq; ſudores ſolent apprimè recipere. Igitur ego, aut chinam, aut, & quidem potius ſalſam parilliam, vt conſueuit exhiberem, & per ſudores eã materiam elicerem. Balnea etiam aquæ dulcis iniungerem, quę & abſumerent materiã, & partes temperarent, ac ne ſalſa parilia ventriculo efficeret cum nullas partes adſtringentes habeat. Guaiacum ego adiungerem tanta portione, quanta ventriculo ratio iuſta haberetur. Sed a parte chirurgica ego auxilij plurimum ſperarem, ſi initio purgationis vena ſecaretur, vel in brachio eiuſdem lateris, vel in crure, oppoſito, tandem in eodem etiam crure, nam brachij ardorem in ſene totis noctibus cruciantem,

hoc

hoc pacto curaui nuper, qui miſſo a manu eadem ſanguine continuo ceſſauit, & iam totum, non eſt amplius reuerſus.

His perfectis omnia adhiberem, quæ iecori temperamentum afferrent, ei toti venoſo generi, vt ex conſeruis, qui roſarum, aut violarum, aut nymphææ eſt, vt ptiſana ex cibis, vt decocta, aut aquæ cicoraceorũ ex potionibus, & maxime eius herbæ, quæ figarella dicitor, eſt verò lyctori a græcis dicta optima, & minime cal faciente ratione victus inſtituta, de qua non eſt, vt tecum verba faciam. Dixi.

De tutela a doloribus ventris pro Illuſtriſſimo, & Reuerendiſſimo Cardinali Antonio Caraffa cum Excellentiſſimo Liuio Theologo, & Emanuele Medico.

CONSVLTATIO CCCCLXV.

PRæſentem dolorem nunc non habemus, ſed futurum metuimus, quoniam redire conſueuit. Ac quoniam veteres admodum cauſas habet, quæ fere in naturam corporis conuerſæ ſunt, neque admodum patent, illæ ſumma diligentia cognoſcendæ, & pari artis moderatione tollendæ ſunt, nam difficilis mutatio naturæ eſt, quæ ſi valentioribus petatur, natura nimis concutitur, ſi leuioribus, illa nihil mouetur, horum potius aſſiduus vſus deligendus, & tolerantia maxima adhibenda. Videre Domini quod huius mali cauſas natura corporis contineat, illud calidum, & ſiccum cernitur ex pilis, colore tenuitate carnium, & alijs omnibus, calor vt plurimum in cordis vim ſolet referri, ſiccitas autem in iecur, quoniam a iecore toti corpori materia, a corde autem caloris vis efficax.

Verum quando mores eius mitiſſimi, & leniſſimi ſunt, cor potius temperatum mihi cenſetur, calorque vna cum ſiccitate eſſe in iecur referendus, cui cor non reſiſtat, cum moderate calidum ſit. Vnde, ſi facile cor ad iraſcendum ſit, id tum per os ventriculi a iecore ei accidat, tum per facilitatem a ſua humiditate, & ſpirituum tenuitate profectam a qua cordis humiditate nunquam ſiccitati iecoris reſiſti poteſt, ab ipſa verò morum facilitas eſt, quoniam & corpus cordis molle, & mores omnino tractabiles, & ſpiritus etiam tenuiores, & diſſolutu faciliores exiſtunt quibus diſſolutu facilibus ipſe æſtiuo tempore ſentiat ſæpe ſibi facultatem capitis infirmari, quemadmodum a iecoris calore illæ antiquæ ſcabies lepræ modo ſcatebant, & diuturnæ eruot ab ætate ineunte a quibus tandem ſucco cicoreæ curatus fuit capitis natura humidior ex ſomni longitudine, & marionum infirmitate intelligitur, & ex oculorum magnitudine, & conformatiooe etiam calidior.

Ventriculi quoque natura humidior eſt, vt ex lubrica fluidaque aluo indicatur, & ex large potionis appetitione, quæ cum a iecoris nimio ſuctu, tum a natura ventriculi eſt, ſuam temperiem tueri ac retinere conantis frigidior etiam illa eſt ſaltem ex occaſione, quando tenuia omnia habet, ea, quæ ſibi in munimentum caloris a natura data ſunt, diuque male concoquendo non poteſt ooo frigidior factus eſſe, vnde eam pituitæ copiam pariat, qua ventris dolores crebro ſolent excitari, a quibus illius excretione liberatur, quandoque etiam vrinæ largum profluuium eſt factum ea pituita a calore iecoris, & Renum attracta, liquataque potius, quam per ſudores excuſſa, quoniam non tantum tenuitatis acquirere poteſt, vt in vapore pertranſeat, ac ſi quid vaporis ex ea efferatur, id ſquallore, & calore carnium conſumatur, quo ſic propoſito, nunquam ego referrem ſudoris carentiam in vnam cutis denſitatem, ſeu anguſtiam, quoniam anguſtia in corpore calido, & bilioſo morboſiſſimum corpus reddidiſſet in ephemeras ſaltem propenſiſſimum, atque etiam ſæpe in putridas, & ſynochas labi coegiſſet.

At Galenus libro epide. anguſtæ cutis hominem abundare vrina ea cauſa voluit, ita etiam, at in morboſo iam ab illa facto corpore, non ſano, & ſuapte natura ſic habente id proponebat, neque anguſtiam naturalem poſuiſſet eam, qua vna cauſa ſudori prohibeatur, ſudor enim cũ et anguſtos meatus valeat penetrare, non poteſt impediri ab anguſtia, niſi valde morbifica, ſob qua corpus vitam diu retinere non potuiſſet. Ex his autem omnibus videmus, quòd in hoc corpore multa ſpirituum copia eſſe non poteſt, non ſolum quia illi facile diſſipantur cordis humida natura tenuiores effecti, & corporis calore conſumpti, ſed quoniam non multam habent materiam, vnde fiant, iecore ſicciorem ſanguinem ſuggerente, a quo humidum cor non ita multam poteſt materiam idoneam elicere. Vnde dici poteſt, quòd caloris naturalis exiguum, caloris autem ignei multum in hoc corpore eſt, quare ex viſceribus maxime ventriculus a ſpiritibns, & calore defectus ſit, qui membranoſus & ſanguine minus refertus exiſtat, poſt ventriculum vero caput, ſic pituita neceſſario abundet, & caſum dolotum minetur, eo vero maxime, quòd in corpore bilioſo ætas inclinans ſolet patere multum melãcholici recrementi vbi eius expurgatio non fiat, a quo iam frigidiori facto concoctiones infirmantur, & crudi humores qui de genere pituitæ ſunt congeruntur, adijcite ſtudia non ea, quibus homo in lectione tenetur eorũ, quæ ei antea percepta, & cognita ſunt quoniam ea lectio, ſæpe plus delectationis quam ſtudij habet, ſed & ſtudia quibus homo ſollicite ſe ſe comparat ad dicendum, diſſerendumve, hæc ſunt, quæ in hoc corpore minus bona eſſe cernuntur, quæque modo timenda ſunt, nimirum ne tẽtationes dolorum pariant quos ego fieri in colo non credo, cum infra vmbilicum fere ſint, color vero ab ilio in ilium ſub ventriculo tendat, ſed hoc parum intereſt in poſterum modo aliquid maius meo animo timeretur, nimirum ne in ſiccam hydropem incideret, dolorib. aſſidue reuertentibus flatus incrementum indicantibus a quo, & ipſi crebriores, & tãdem hydrops ſicca fiat. Etenim vehementes dolores a contactu ſolo frigidæ pituitæ fieri vix poſſum animo mihi effingere, tangas vitream pituitam non tantum in ea frigoris percipis, quantum doloribus mouendis eſſet neceſſarium diſtendendis membranis dolores faciunt ipſi frigidi humores, vt calidi morſu ipſarum, hoc in corpore calidi quidem a iecore humores ad inteſtina demittuntur, qui cum pituita commixti, poſſunt illam mordacem reddere, vnde ipſe teneſmũ etiam perpeſſus interdum fuerit, illique cernuntur edocti per medicamenta copioſiſſimi, ſed cum pituita, vt viſum fuit in doloris ſolutione, dolores eos excitauit ingentes, non id feciſſe potuit niſi dum ipſa craſſa in halitum fumoſum, nõ dicam vaporoſum vt humidæ & tenui pituitæ contingit exoluitur, tunc namque ille fumus, ſeu halitus non ſolum inteſtina diſtendit, ſed tunicas eorum penetrat, & fere lacerat, vel cæcũ inteſtinum anguſtiſſimum ingreſſus totum ipſum diſtendendo id facit, qui halitus a materia craſſa ſiccus fit, & eo magis, quòd in corpore melãcholicis recrementis referto ab illis multum haber incrementi, ex quo facile in ſiccam hydropem corpus transferatur, niſi incidente aliqua noua re, vel per acutum morbum homo tollatur, quod huic corpori noſtro videatur metuendum, iecora nãque ſicciora illius in cauſa ſunt cũ materiam a uentriculo exhauſtam noo in humidum, ſanguineumq; humorẽ, ſed in ſiccũ halitum

cõuertunt, quod apertis cadaueribus obſeruaui vnde A ſcirrhi non ſolum propter ſui frigus, quo potius Aſcitem gignunt, ſed propter ſquallorem hanc hydropem tympanitim dictam pariunt. Vnde difficilior curatu ſquallor cum ſit quam ipſum frigus Tympanitis comperta eſt experimento difficilioris curationis quam ipſa Aſcites, ſcio Galenum velle Tympanitim fieri ex intemperie frigida inteſtinorum, vnde neceſſario cum e flatu ſit minus frigoris ad ſui generationem requirat quam Aſcitis quæ ex aqua eſt & ita difficiliorem cauſam habeat Aſcites quam Tympanitis. Verum aliqua ſpecies Tympanitis illa fuerit, non omnis. At eiuſmodi etiam incidere mihi videtur difficile, quoniam flatus ille potius per inteſtina exiret, quam in abdomen per tunicas eorum penetraret, quod vero ẽt cum dolore, ſicut ergo halitus boni B ſanguinis deterius in ſanguinem concreſcit, & carnes, ita halitus ſanguinis ſiccioris inflatus naturam deuenit iecoris calore eum efferente, halitus verò, ſiue vapor ſanguinis aquoſi expreſſus e iecore tamquam inutilis in aquam reuertitur cum in abdomen peruenit, ſic hydrops illo modo Tympanitis, & ſicca, hoc modo Aſcitis & humida fit, ſub qua ſæpe iecur tanta diffluit humiditate, vt rimas edat, quod vidi in cadauere, quemadmodum in Tympanite ſimplici, vel etiam permixta cũ Aſcite vel maxime ſqualidum & durum reperitur, aqua enim etiam fit frigore ſi vitarem conſequuto. Doloribus modo tenuiorum inteſtinorum à flatu factis intelliguntur venæ iecori vicinę male habere, & ita iecur poſſe tandem C flatum pro tympanite ſuggerere. Sed hæc prolabente ſermone pluribus dicta ſunt, metus quidem horum malorum per curationem eximetur, curatio vero à partibus huius affectus oſtendetur. Nam humores ipſi prius, deinde intemperies debent ſubmoueri, Humores à ventriculo & inteſtinis prius, deinde à iecore & venoſo genere, & hi poſt apparatum. Si dicas hoc eſſe contra artis noſtræ præcepta quibus tenemur prius partibus afficientibus, deinde affectis curationem adhibere, Dicam ego, quòd non metuo malum quod effectura ſit materia per inteſtina delata, quoniam nullam allatura moleſtiam eſt, neque tantam imbecillitatem, quæ non ſubito ſubiunctis idoneis medicis tolli queat ita quando neceſſariam viam preſtat aluus, poſſumus ea vti nullo incommodo D affuturo. Ego itaque primo loco melle roſaceo ſolutiuo vterer cum Manna, ſyrupus enim roſaceus ſolutiuus non videtur ita facere pituitæ detrahendæ ventriculove tractando, Ac ſi in hoc Medicos non conſote ſuſpicandum ſit tẽpeſtate aut caſu alio aliud poſtulante, pulueres Hieræ cum electuario lenitiuo poterunt eſſe opportunę, quod medicamentum vidi in quadam matrona adeo proficere, vt dolores reuerti ſolitos iam multo tempore ſuſtulerit ad multos annos, inteſtinis & ventriculo identidem tractatis modo hoc, modo medicamento ex Myrobalanis confecto ad colligendum firmandumque eorum corpus. Parari poſtea poterunt humores cum melle roſ. ſimplici & ſyrupo de ſucco betonicæ & boraginis hoc ob exuſtos humores, illo ob pituitoſos, & crudos in E ventriculo hærentes. Expurgari verò poterunt eodem melle roſaceo ſolutiuo & Manna, cum expreſſione Rhabarbari, diſſolutis in decocto polypodij, & rerum cordialium cũ cinnamomo, & bona paſſularum copia, quibus ſi adderetur aliquid Diacatholicon ad rem facere maxime videretur. Si maluerit bolos, quam potiones quod non credam cum Diacatholicon ego aut Benedictam, aut confert. Hamech coniungerem, Poſtea ad aquam Tetucij deuenirem ea enim per ſal ventriculus, & inteſtina expurgarentur, firmarenturque quam ſummopere ad colicos dolores facere experimur eaque ſeptem diebus exhibita eſſem contentus, Si quid caloris iecoris reſtiterit, ſubiungerem vſum ſyrupi, de Cicorea Nicolſi cum Rhabarbaro libentius quam aquam villeſ. m, quæ totidem item diebus eſſet danda. Imo ſi vedeatur ante vſum ſyrupi ſupradicti vel harum aquarum villenſium, non ab re eſſe exiſtimarem ſi ſerum caprinum medicatum non ſolum melle roſaceo immixto, ſed ſucco primum fumiterræ deinde cicoreæ & betonicæ acciperet. Inteſtinis quoque confirmandis maxime facere mihi videretur ſi in clyſteribus primum aqua Tetuca, deinde etiam vinum potens permiſceretur, ex dictis enim remedijs facile & materia ſubduceretur, & intemperies amoueretur. Sunt etiam qui faſciati ſemper degũt, & hoc vno ſe ſe à caſu huius doloris liberarent. Verum nihil magis valebit ad ipſum ſuſtinendum ne in hos dolores recidat, quam diligentia in modo viuendi adhibita. Qua cauere frigus eſtremorum penitus debet, ventriculumque fouere maxime tempeſtatibus borealibus, quę adſtringere & membranas refrigerare exaſperareque ſolẽt, & maxime id faciunt cum poſt auſtrales ſubitæ adueniunt. In cibis autem omnes duri, lenti, craſſi, crudi, & nimis auſteri fugiendi, Panes grauiores, panes ex farina nimis pura ipſi quoque ob lentorem vitandi, vt etiam carnes craſſiores animantium, & vetuſtiorum, glanduloſæ præter gallinaceorum teſtes membranoſæque omnes in piſcibus deligendis eadem videnda, qui ſane forſan omnes fugiendi niſi admodum exigui & marini ſaxatiles, omnia certe aquatilia & terreſtria animantia ſanguine nimię expertia, Oua item non tenera, & pultes in quibus illa concreta ſint. Caſus etiam omnis, & maxime in pulti ius percoctus, permixtusve. Ex fructibus ſola amigdala, & piſtachia deligerem tamquam vtilia, ficus aridas quoque modo aluum moucrent, ſic & paſſulas ex oleribus borragine, bugloſſum lupulos & cicoracea. Aſparagi nimis ſunt inteſtinis nocentes cappares bene cocti proderunt ſic enim minus calidi ſunt pultes ex hordeo cũ cinnamomo & ſaccharo, ex farre verò cum paullo aceti, & ex trito pane erunt idoneæ, nunquam quidem cibus non bene manſus debet demitti. Summus autem delectus vini eſt habendus Romæ præſertim vbi vina multæ varietatis ſunt, & varijs anni temporibus non eadem bona ſunt, vt centula, quæ priori tempore grauis ſtomacho. Albanum etiam aliquod primo tempore crudius & ita de alijs de quibus quædam ſimilia obſeruantur. Liberaliori potione vti conſueuerat, quoniam iecur calidius eſt, & os ventriculi ſiti afficit, temperet quidem ſe in ea, attamen non admodum, parce vtatur natura ſic poſtulante maxime quoniam exuſtionem & exſiccationem timemus, de reliquis ſuperuacaneum eſt dicere, modum ſtudiorum, & horas certas pręſcribere, & vitaret inuidiam monerem, ſomnoque longo vti vellem. DIXI.

De tuenda valetudine Innocentij IX. conſilium ad eum ſcriptum paullo antequam creatus eſſet Pontifex.

CONSVLTATIO CCCCLXVI.

Illuſtriſſime & Reuerendiſſime Patrone Clementiſſime.

QVod mihi ſane quam optatiſſimum eſt, vt valetudinem tuam diu tueri queas, id ſi per meũ conſilium tibi certius & facilius fiat, aut ſaltem aliquid melius tibi eueniat, in tanta valetudinis tenuitate profecto mihi ſummopere erit iucundum

dum. Eſt itaqoe mihi perquam cariſſimum me à te A de hoc fuiſſe conſultum, nam omni meo ſtudio adhibendo ſpem mihi ſiciam poſſe aliquid tibi per me demonſtrari, quod ad tuam vitam multo noſtro, & bonorum omnium ſolatio totiuſque Eccleſiæ commodo producendam tibi ſit futurum.

In Illuſtriſſimę & Reuerendiſſimę D.T. valetudine, quæ quidem potius exilis, quam morboſa eſt, hęc cernuntur, Corpus omne valde tenue eſt, vel ipſis oſſibus in eandem tenuitatem conſpirantibus ætate hac annorum 67. tactui moderate calidum eſt, minimeque acri calore perfuſum, ſed leni penitus ac miti, ab incidentibus frigoribus facile afficitur, vt etiam contra à caloribus & motu. Carnes quæ admodum exiguæ ſunt, molles tamen, vbi aliquanto pleniores ſunt, nimirum in artubus, vbi cute etiam B læui, & nitida ac molli indutæ ſunt. In pectore enim, & ventre non ſolum ipſæ tenuiores ſunt, ſed ibi cute etiam aſperiori, & minus molli, tum in ipſis hypocōdrijs ēt valde cōtenta nuſquam quidē non glabra conteguntur. Huiuſmodi corporis halitus tota ætate fuit, imo hoc tempore aliquanto melius nutritus in pectore videtur, quod fere ſolet in ſenectute contingere aliqua pinguedinis concretione carnis ſpeciem præbente, vel glandulis mamillarum tumentibus, meliuſque nutritis. Caput quod à frigore facile offenditur, raritatemque texturæ indicat, neque admodum caluum, neque valde denſo pilo eſt, fronte eminenti, oculis ei iuſta magnitudine reſpondentibus, nitidis non humidis, non colore venularum in- C fectis vix ætatis aliquid in acie ſentientibus. Nares ſuperiori tempore non ſiccæ admodum, & aliquid ſanguinis efferentes. Os quoque mediocriter humidum niſi ab incidente deſtillatione tentetur. Sōnus non admodum ſua natura longus, iſque longis interuallis interceptus. Senſus omnes acres tam interni quam externi memoria & ſententia firma, tum motus corporis pro ætate valentes. Pulſuum item motus robuſti, breues tamen, non admodum celeres, aut crebri, certe modicam arteriam ex illis intelligas. Mores cum ſumma grauitate, & ſeueritate hilares, magni animi, mites, faciles, & omnino perhumani. Cibi & potionis cupiditas ſemper moderata, quæ tantum iuſtis temporibus præſto eſt. Venæ modo non valde magnæ, quaſi arterijs reſpondeant, D tametſi detectæ plus ſuæ magnitudinis oſtentent. Vrinæ optimi caloris & habitus, non multæ, non albæ, vt ſenum eſſe conſueuere, non tamen adeò flauæ vt iuuenum. Alui recrementa quotidie fere ſemel deſcendunt, rarò amplius, quod contingit, cum aut ſaccharum, aut mel, aut roſaceum ſaccharum acceptum fuerit, quo caſu aluus ſolutior, & mollior eſt, minus etiam æquabilis, valde aſpera, ſine figura, & colore dilutiori; alioquin enim figurata deſcendit, & tunc æquabili corpore, & luteo valde. Valetudo prioris ætatis temporibus in morbos procliuis fuit, vt in ſingulos annos morbo aliquo tentaretur, crebro autem funiculis, tumoribuſue alijs & ſcabie, nunc quidem ſalubrior eſt, niſi, quòd hybernis præcipue temporibus ſomnos interruptos habet magis E quam antea conſueuerit, & ſic ordine temporum illius mutato, vt cum primus ſomnus quatuor horas duraret, deinde totidem fere intermiſſus duas alias receptus traheretur, nunc contra, vt primum capitur vix ad duas horas duci poteſt, niſi ſpatio quatuor circiter horarum interiecto, quo paulatim caput leuatur, quod ſane non amplius à recepto ea die ſomno graue ſit. Vbi ſi tantum temporis noctu ipſi ſomno non ſuperſit & matutinæ horæ ſubindè à negotijs eripiantur, ſomnus ſolet nō ante cibum, ſed poſt eum multò die, vel meridiano tempore in cubili reperi, & ſic tunc aut in motu, aut certe in quiete ad iuſtum ſpatium eſſe neceſſe eſt, alioquin ea die ægre

A negotia agerentur. Qua in re in potionibus vini vſus obfuiſſe viſus eſt, & neſcio quo caſu aqua melior cōperta vix pauxillo vini admixto, vnde minus ipſi ſomno efficiatur. Hæc ſunt quæ in præſenti valetudine cuique animaduertenti in conſpectum dari poſſunt.

Quid modo per hæc ita ob oculus conſtituta poſſit intelligi ſubeſſe in corpore tentandum pro viribus determinare accepto inde exordio. Mihi quidē cogitanti illud hic primo certum videtur, carnes minus, ventres plus inſiti caloris habere, ſi præſertim Hippocratem & Galenum ſequamur, ſub ijs enim authoribus non ſolum huiuſmodi ſtatus partium inęquabilis in eodem corpore datur expoſitis notis cognoſcendis, ſed inæquabiles alij multi, neque in ſola B membrorum integrorum contrarietate, ſed minorū partium tam compoſitarum, quam ſimplicium. Quo loco carnes minus caloris habere, ſeu eſſe frigidę intelligi debet nō modo quòd tenues, & exhauſtę ſint, ac imbecilles, verum etiam quoniam tales temperamento ab origine conſtiterint. Alimento vero defectæ ſunt, quòd ſanguis alendo idoneus minime abundet, ventribus illum molientibus ſic comparatis, nimirum quòd ventres aut ſiccitate ſua minus ſanguinis conficiant, quam iuſtæ nutritioni expetatur, aut ſua caloris intemperantia ſanguinem alimēto minus aptum, hoc eſt, mali ſucci reddant. Huiuſmodi ſanguinis notas ſuperioris ætatis tempora prębuerūt, non ſolum in morbis, ſed etiam in profluuio C ſanguinis è naribus; qui ſane morbi præter malum ſuccum à nimio calore partum, quando eo vno tamquam tenuiori nequaquam facile extitiſſent, craſſū etiam ſuccum requiſiere, qui facile à ventriculo ſtudijs, & viuēdi modo oppreſſo ſuppeditari potuerit. Cuius modo viſceris venter calidior ſit, accurate videndum. Sanguinis molitio prima in iecore eſt, poſtrema in corde & venis, rudior ille ſanguis à iecore profectus rudioribus carnibus, abſolutior autem alter à corde, & totis venis eſt, fibroſis & membraneis partibus & perfectioribus carnibus alendis, iecor materiam parat ventriculus. Modo id vitium ſanguinis hic in opus ipſius ventriculi referri poſſe non videtur, nam ipſe euidentes ſuperantiæ caloris, & ſiccitatis notas non habet, ſi ipſius coctionis recrementa, ſi cibi, & potionis moderata cupiditas conſi- D deretur. In opus cordis longe minus id referrem, quod ſuæ moderationis præclara ſigna ſemper præbuerit. Iecur ergo vnum reſtat, cui culpa attribuatur cuius intemperantiæ calidioris ipſum ſanguinis genus ſatis præbuit argumenti, & cum eo illud etiam, quòd partes iecori propiores plus caloris & ſiccitatis habuerint, minimeque nutritæ fuerint. Sicci vero etiam maxime generis iecur fuiſſe ea faciunt, quoniā niſi ab ortu naturæ eiuſmodi fuiſſet, corde temperatiori venæ maximæ detectæ ampliores cernerentur, præterea ipſo corde & ventriculo tam temperatis iecur in tenera ætate, & tota adoleſcentia carnibus multo ſane plus nutrimenti præſtitiſſet, quod ſi ab incremento corporis aliquid e nutritione fuiſſet de- E tractum, id conſiſtente illo facile fuiſſet nutritioni reſtitutum, & corpus plenius poſt ſummum eius incrementum euaſiſſet. Vbi in memoria habendum, quod caloris & ſiccitatis ſuperātia ætate tenera ſanguinem tenuiorem, & bilioſum flaua bile facit, ætate autem firmiori, & duriore corpore craſſiorem, & melancholicum, ita tamen vt flauæ bilis ſuſtentandæ ſanguinis pinguior ſemper præſto ſit vbi calor vicerit, atque vt vtroque in ſtatu ſanguis nutritioni ineptus eſt, ſic in eo, qui melancholicum ſuccum habet, pituitam etiam creat, quoniam craſſitudo melāncholica ventriculum maxime poteſt refrigerare. Quæ cum ita ſint partes iecori vicinæ non potuerunt non eiuſmodi tenuitatis & aſperitatis exiſtere, nam non

ea

ea cauſa tantum quòd alimento defectæ ſiot, minus A ſiquidem alijs partibus ipſæ eo caruiſſent penu ipſi viciniores, ſed quòd intemperiem iecoris ei vicinæ, & coniunctiſſimæ ſentiant, quo affectæ ei ſimiles eſſe cogantur, vel ſi ab ortu ei fuiſſent contrariæ, vt reliquæ corporis partes per ſuam mollitiem eſſe cernuntur. Poſſe verò partes has iecori contraria temperie creari facile quiuis agnoſcat, qui ortum animãtium contueatur, in quo clare animaduerti poteſt, ipſum iecur longe poſt alias partes corporis à ſanguine ex corde per venas promiſſo & exſudante cõcreſcere, cuius ſanguinis materia cor in vtero e mẽbranis quæ ſecũdæ nominantur haurit, pręter primi ſanguinis generationem, cuius materia in ſemine, cum iam perfectum factum eſt, & tamquam ouum teperitur. B Et quo primo ſanguine cor longe prius alitur, & venæ ad ſecundas promittendæ, quam iecur ſuæ generationis materiam adipiſcatur. Potuere itaque partes reliquæ vna cum corde humidioris generis creari, cum ex ſemine non ex ſanguine fiant, quocirca mirum non eſt, ſi in tenera ætate, & calore earum magis vigente, ipſæ corporis incremento faciles ſeſe præſtiterint, quamuis iecoris culpa defectæ ab alimento nunquam impleri carne ſatis potuerint. Proinde verò habitus venarum mediocris manſit ob dictam iecoris ſiccitatem, quoniam tametſi venæ à iecore non oriantur, à ſanguine tamen in ipſis verſante neceſſario modum accipiunt, ita ni ſanguis calorem cum ſiccitate coniunxiſſet, illæ vi caloris magis contenti fuiſſent dilatatæ, & multo magis, ſi calori C humidum genus acceſſiſſet, humidiori alimẽto ſemper diſtendendi poteſtatem calori faciente.

Neque verò humidius cordis genus quod mores denotant amplitudinẽ potuit venis, aut arterijs præſtare, cum modici caloris ſit, & ſiccitate iecoris nunquam poſſit reſiſtere genus quantumcunque humidum ipſius cordis. Ac profecto, niſi cor paullo humidius calorisque admodum temperati fuiſſet, iecore valenter ſicco, ac calido, alios penitus mores & longe duriores efferret. certe quidem minus humanos. magnitudinem verò animi, & fortitudinem nõ niſi in optimum temperamentum & ſummam moderationem caloris poſſumus referre, ſicuti in caloris ſuperantiam hominum temeritas audacia, & arrogantia referendæ ſunt, D vt damnum quod ab excandeſcentia hic percipitur ſiccitati totius corporis, & ſpirituum tenuitati attribuendum eſt, ſiquidem è ſicciori ſanguine, cuius partes pro maiori, & minori ſiccitate valde contrariæ ſunt, partim nimis tenues partim nimis craſſæ, humidius cor ſpiritus admodũ tenues exprimit, qui diſſolutu faciles ſunt, & forte etiam ad incendendum proni, ſicque ipſe quoque facile excandeſceres, niſi ſcientia & magno vſu rerum maiorum & virtutis vitæ confirmaſſes, corde præſertim non admodum amplo quemadmodum ex mediocri pulſu poteſt intelligi. Vt iam omne incommodum à iecore pendere agnoſcamus. De ventriculi enim natura, & ſtatu nihil eſſe, quod doleamus, mihi videtur, qui iecori coniunctis ad eundem E ſquallorem ſe perduci paſſus ſit, ita neceſſario tum robuſtus, tum moderate humidus fuerit, ac ſi quid vnquam habuit imbecillitatis, id ab iſta iecoris conſuetudine, coniunctioniſque neceſſitudine multa eſt profectum, qui tamen nunquam acidos, nunquam fumoſos flatus edere conſueuit, iudicatus vero à Medicis frigidior, cum iecoris culpa non ita firmus videretur, & vſu vini potentioris curaretur, prius habebat, quoniam neque ipſe eo calore opus haberet, & interea iecur magis concaleſceret, vnde ventriculo infeſtius, & ſomno nocentius euaderet. Quæ tamen ventriculo cum iecore conſuetudo intercedit, non poteſt ipſe non eſſe infirmior, nimirum exiguo alimẽto eoque vicinitate acris caloris iecoris conſumpto tenuior factus. Ex quo ipſe tam facile ſoluatur à minima quaque detergendi vi, quæ in dulcibus rebus eſt, & ſaccharo roſaceo præcipue, in quo etiam refrigerandi vis continetur, vnde aluus ex ſaccharo roſaceo non ſolum citior, & mollior, ſed crudior quoque fiat.

Atque hactenus totius corporis conſtitutio videtur expoſita & vnde habitus totius emerſit, reſtat ipſius capitis natura perſpicienda, quæ ſanè inſignem aliquam ſuperantiam non habet in qualitatum cõplexione, niſi aliquanto ſiccitas excellat, quæ tamen non admodum valentior eſſe poteſt, ſi notas, ipſius ſpectemus. Etenim cum calor in eo moderatus ſit, paullumque frigoris indicium videamus, ſi ſiccitas valde ſuperaret caluitium mediocre non fuiſſet, minus ſomnus interruptus reciperetur, aut à natura eius appeteretur, ad iuſtum mediocris naturæ ſpatium. Præterea caput rara textura prædictum humidioribus & frigidioribus tẽpeſtatibus quibus ipſum maxime omnium corporis partium obiectũ eſt, ſmelius haberet, ſomnumque facilius retineret. Contra autem euenit, vt æſtate facilius dormiat quam hyeme vel admodum humidis tempeſtatibus affecta. Tandem caput recrementis humidis non caret, imo ſæpe illis non mediocriter abundat, quæ à multa ſiccitate non fierent, ſiccum igitur, ſed nõ impenſe admodum caput eſt. Modo ijs prouiſis ad caſum in pręſentia moleſtum deueniamus, quo ſomno & interpellatur, & longius receptio illius differtur, atque vnde id fiat inueſtigemus. Somno interruptio graue caput relinquitur, eapropter cum ab alienis halitibus caput peti ſub ſomno neceſſe eſt, tum eos ab infernis partibus proficiſci, eos halitus ſomnum interrumpere, atq; impedire ea coniectura eſt, quòd ille non reuertitur, niſi leuius caput eua ſerit, & ſi nõ ſemper capite leuato reuertatur, niſi enim illi halitus diſcuſſi ſint, ſomnus poteſt reuocari, quæ coniectura eo firmior euadet, ſi adijciamus, quòd quando difficultas ſomni maior eſt, tunc fere in buccis intra os neſcio quid puſtularum ſolet moueri, capite nimirum cõcretos à ſe halitus in humorem illuc deprimente. Eſt igitur aliquid ab infernis partibus in caput elatum, quod ſomno officiat, iam cuius generis is halitus ſit, perquiramus. Calidioris generis halitus, ni ſicci etiam ſint, ſomnum potius perturbent, quam finiant, his verò ſomnum potius finiri, quam perturbari videmus, quietus enim, & ſine tumultuoſis inſomnijs eſt, citius tamen ceſſat, quam oporteret, ac quando ſola ſiccitas ſomno finiendo ſat eſt, hic tamen ſola facile non eſt, quoniam exhalatio eſt, quæ ſine calore excitari non poteſt, maxime à materia quę cum ſiccior eſſe debeat, nec ita calida non biliosa, ſed melancholica eſt, quæ craſſa eſt, neque attolleretur in halitum, niſi à calore inſigni funderetur, mitioris quoque eam materiam generis eſſe ex eo intelligitur, quòd tumultuoſa inſomnia ſuis halitibus ſuam naturam referentibus non parit. Verum enim verò ille grauitatis ſenſus oſtendit eos halitus ad vaſa membranarum cerebri pertinere, nulla enim alia pars capitis ſenſu prædita eſt, vbi amiſſo eo calore, quo ab infernis & calidioribus locis elati ſunt, craſſitudinem priorem recipiant amiſſa cum calore tenuitate atque caput grauent, donec moderate & naturalis caloris vi ipſius loci conſumantur, digeranturve per meatus eius inuiſibiles.

Hic modo videndum à qua parte mittantur, nam vaſa membranarum communia venis, & arterijs & ab vtroque e venarum & arteriarum genere confecta, quo pituitoſum cerebri alimentum ſpiritui commixtum facilius per cerebrum aſcenderet, nõ determinant nobis à corde ne, an à iecore, aut ventriculo hi halitus veniant, quòd tam venæ, quam arteriæ tametſi à corde recta in caput protendantur, à iecore

tamen

tamen etiam viam apertam venæ ipſæ in caput ha-
beant, vt ea grauitate in venis cauſam habente nihil
horum nobis definiatur. Qui namque ventriculi quo
que vitio caput afficiatur experientia cuique com-
pertum eſt, qua autem via ēt perſpectum, & tradi-
tum, non ſolum verò per venas, & arterias ventricu-
lus in caput ſpiritum flatuoſum poteſt amandare, ſed
& noxam aliquam ſine eo ſpiritu per neruos, quos à
cerebro plurimos in os proprium accipit, per quos
male habente ventriculo cerebrum ſolet affici ſim-
plicis eiuſdem generis, & ſine materia malo, atque
per vnam coniunctionis conſenſionem, neque enim
per neruos denſi adeo habitus ſpiritum craſſum, mi-
nuſque humorem inferri poſſe in caput eſt veriſimi-
le, ſine maxima neruorū noxa, aut certe obſtructio-
B ne, per eos igitur neruos ire id, quo caput ingraue-
ſcat non eſt veriſimile, eo verò magis, quoniam illi
non in membranas ſuo medio corpore deſinunt ſed
in cerebri corpus ſenſus penitus expers, in quod ha-
litus per medium, & mollius neruorum corpus aſcē-
dentes pertinerent, nam ſi per membranas perrepta-
rent potius eos conuellerent denſa membranarum
natura nihil ſine ſui tenſione admittente. qui halitus
etiam cum copioſi & craſſiores per medium neruo-
rum corpus permearent, ottuos quoque diſtende-
rent. In cerebrum verò omnino adducti grauitatem
non parerent, potius ſenſibus tam internis, quam ex-
ternis aliquid noxæ melancholicæ inueherent qui
penitus integri & ſupra certe huius ætatis conſuetu-
dinē ſeruantur, cum eo ij halitus cerebrum iam adeò
C exſiccaſſent ſua conſuetudine vt propria modo no-
xa, non aliena laborans, breuem potius, quam inter-
ruptum ſomnum haberet, & iam halitus & humores
ſiccos a ſe creans eos non ita, vt facit, poſſet diſcute-
re. Viam ego per gulam eſſe idoneam, qua caput à
ventriculo male habeat non video, per quam vapo-
res & flatus citius in latum ſpatium oris perducun-
tur, ibique amplum locum nacti diffundi, dilabique
ex ore poſſunt facilius, quam per anguſtum oſſis fo-
ramen collecti in caput penetrare, quod ſane os me-
dium adeò interſepti viam, quæ eſt inter thoracem,
& caput, vt Galenus nolit refrigerium vllum à capite
in cor poſſe peruenire. Qui halitus ſi vaporum humi-
da natura ſint, ſub palato in aquam conuertuntur, &
ſputum aquoſum faciunt. Vbi non poſſum ſilentio
D præterire, quod qui ſumunt in poſtrema menſa ea,
quæ os ventriculi adſtringunt, recto ſane conſilio id
faciunt, ſi ea acceperint ad adſtringendas vias vaſo-
rum ibi conſidentium, & quo ventriculus arctius ex
ea parte cibum amplexetur ac deprimat ad fundum,
vbi vis concoquendi, valentior eſt, non quo via gulæ
flatibus occludatur, nam cū pleroſq; homines videa-
mus, quorum ventriculus, cum ſit flatuoſus, neque ei
via per inferna ſat ſit ad flatus expellendos, ſi à cibo
adſtringentia ſumant, nocentius a flatu non valente
per œſophagum erumpere vexentur, & cruditates
ſentiant. Sed ad viam neruorum nos referamus, quā-
do cerebrum per eos à ventriculo afficitur tumultuo-
ſa ſomnia fiunt, ne dum ſomni interrumpuntur.
E Verum neque à ventriculo cauſam eſſe interrumpē-
di ſomni, neque à corde illud commune argumen-
tum eſt, quod nullam ventriculi penitus, nullamque
cordis actionem videmus offenſam, quòd ſi ventri-
culus aliquanto minus firmus intelligatur, fert ta-
men aquæ vſum, etiamſi caloris acrioris notas non
præſefert, dum concoquit, vt neque frigoris, qua re
tantum vitij non habet, quantum caſui huic patiun-
do foret neceſſarium. Cor verò ipſum ſicciores hali-
tus in caput ſi mitteret, ſiccaque intemperie tenere-
tur, prius omnes corporis partes ſqualentes reddiſ-
ſet, & cum vita tam diu ſic manere non potuiſſet.
Tanto enim temporis ſpatio ei fuit poteſtas, ante om
nibus partibus alimentum præcipere, & ſeſe tamquā

A Tyrannum reficere, ita ante & iam dudum reliquæ
partes alimento ſibi ſubſtracto tabuiſſent, quòd ip-
ſum ſiccitatem ſenſiſſet, & nihil carnis ſubeſſet ma-
xime in artubus cutis aſpera ſcabraque calore acri
prædita, pulſus verò duri penitus ſentirentur.
Præterea ſi ſiccum cor eſſet, ſita natura mores duri
eſſent, ſi præter naturam errores eſſent etiam animi
abiecti, moroſi, faſtidij, & tedij pleni, & demum pe-
nitus amari, atque in ſumma aut ſenium longe ante-
uertiſſet, aut hæctici hominis notas præſeferret imo
neque huc vſque vitam produxiſſet. Hunc verò artus
ipſi, & extremæ partes ſatis nutritæ, maximè molles,
& cute leni ſunt, calore verò penitus miti, pulſus non
duri adeò, vt aliquando molles videantur, & ſi robu-
ſti ſint. Mores bene animati hominis, mites, benigni,
B ſuauitatis pleni, ſenium minime præceps, ſed pro an-
norum numero ſatis robuſtum, & quod longius etiā
produci poſſe ex quadam ſui conſtantia ſpem certam
præbere videatur. Itaque non poſſumus cor huius
rei accuſare, cogimurque vitium in aliud viſcus & il-
lud quidem princeps referre. Renes porrò neque
principem locum in corpore tenent, neque vllam
notam vitioſitatis præſeferunt, minus lien in parti-
bus principibus habetur, quapropter iecoris ea culpa
putanda ſit, quod eo firmius tenendum eſt, quoniam
ſuperius vnum iecur male habere in corpore cōuin-
cebatur partibus etiam ei coniunctis id teſtificatis
ſua tenuitate maxima quoniam ſub coſtis abdominis
pars, quæ iecori circumſiſtit, adeò male nutrita eſt,
vt eius muſculi potius ſiccæ membranæ aut corde
C duriores, quam muſculi videantur, cutis verò cum
exſiccata, tum contenta adeò, vt manum imprimi,
ſub coſtas non permittat, quemadmodum in tenui
abdomine imprimi conſueuit, quod ſane potius aper
tæ ſiccitati, quā flatui, aut obſtructioni quorum nul-
la tuta eſt attribuendum videtur, imo neque flatus
multum, neque quidquam obſtructionum ſubeſſe
illud indicij maximi eſt, quod lactis vſum ſine vlla
offenſione partes illæ patiuntur. Si ergo proprius ha-
rum partium ſquallor in cauſam propriam referen-
dus eſt, eam iecoris eſſe ſatis certum eſſe arbitror,
quod ſuo corpore non ſolum dextram præcordio-
rum partem, ſed ſiniſtræ etiam plurimum complet,
Eas ergo iecur non tam defectu alimenti, quam ge-
D nere ſuo ſicciori afficit, quando partes corporis reli-
quæ quo longinquiores ſunt, eo melius nutritæ cer-
nantur; quod ſi defectu alimenti ſic hæ haberent,
propiores iecoris pleniores, & habitu meliori forēt,
certe remotiores prius haberent, ſiquidem quod vi-
cinis ſatis non eſt, longinquis minus ſupereſt. Ventri-
culus propterea bene firmus hactenus fuiſſe, & hu-
midior à principio etiam cenſendus, qui ad hanc vſ-
que ætatem fere ſe ſe defenderit, quin cum alijs vici-
nis partibus aruerit præſtiterit potius occaſionem,
qua cor, & reliquum omne corpus melius alimētum
habuerit, quouſque iecoris calor per ætatem ſe ſe re-
miſerit, quamuis nunc certe ipſe ventriculus admo-
dum robuſtus non cernatur. Cauſa defectionis ipſius
ſomni in iecur deducta videndum modo eſt quo pa-
E cto ea caſum hunc ex ſe promittat. Siccius iecur vna
cum venis ſicciori ſanguine nimirum melancholico
refertum halitus ſui generis in caput effert, maxime
eo tempore, quo corpus adſtrictius illis exitum per
alias partes minus præbet, quod fere noctu & frigi-
dioribus tempeſtatibus fit. Eo verò tempore, quo ac-
ceptus cibus in ventriculo iam concaluerit, & ſuos
vapores cum halitu ſicco mixtos extulerit in caput,
facile ſomnus conciliatur, & eo vſque retinetur, do-
nec propemodum confecti cibi feruor & vapor con-
quieuerit, aut reſederit, tunc enim minus vaporum
attollitur, ſiccisque halitibus vincentibus ſomnus fi-
nitur, iiſdem vero halitibus in venis capitis concre-
ſcentibus capitis quandoque grauitas fit, quæ per vi-
gilian

giliam paulatim leuatur; quoniam non tantum anhelitus in caput tunc fertur, quantum per ſomnum, & ſub cibi feruore ſolet, ita calore naturali partium continentium diſſoluitur ea materia, quæ primum in viſcere inferiori craſſa, deinde eius calore, & concoctionis vētriculi feruore extenuata in halitum conuerſa fuit.

Poſtea amiſſo calore receptoque ſuo frigore in capite ad craſſitudinis prioris ſuæ ſpeciem eſt reuerſa. Interea vero tēpus poſtremæ coctionis accedit, qua iecoris cordis cerebri, & venarum atque aliarū partium corpora ſeſe alant, & ſuccos ſuos, & carnes ſuas fere renouerit, iecur vero maxime & omnis ſanguis melancholicus ſuam ariditatem demulceant, vnde minus ſicci halitus efferantur. Itaque materia caput onerante diſcuſſa, & partibus amico humore oppletis, nutritiſque mirum non eſt, ſi ſomnus ille queat reuerti, quo non amplius caput oneretur, diurno cęlo etiam ad alienorum vaporum diſſipationem maxime faciente, materia poſt omnes coctionis molitiones facile deuicta, & recrementitijs eius vaporibus excuſſis. Qui verò ſomnus poſterior iuuari etiā poteſt ab aliquo nouo, & humido vapore, quem pituita ſæpe in ventriculo poſt cibi coctionem ſepe relicta à calore que ſubacta emittat quod pleriſque accidit, ita plurimi tempore matutino magis libenter dormiunt.

His itaque conſtitutis non eſt difficile intelligere, cur frigidis temporibus etiam ſi humida ſint, & à nimio motu peius de vigilijs habeatur. Nam frigora intus alienos halitus comprimunt, qui inde maiorē impetum in caput faciunt. Motus autem eos quidem diſſoluit, ſed cum nimius fuerit, & corpus nimium incenderit, iecur plus aridi & fumoſi halitus edit, quòd diſſolutum ſit.

Neque mirum igitur eſt, ſi cum prius habetur in ore etiam puſtulæ aliquæ fiant, quoniam quæ in capite materia ex halitibus contrcuit, non omnis tunc diſſolui poteſt, & ita infra depreſſa in efflorescentias illas erumpit. Qua in re multum facere credo quòd in more eſt, vt frigidis tempeſtatibus motum facientibus ſæpe integumenta grauiora capiti ingerantur, quibus ſubito ablatis caput, quod calfactum, plus humoris attraxerit refrigeratum poſtea, adſtrictiuſque factum illud depellat.

Sic integumentorum capitis mutationem multum cauſæ in hoc habere exiſtimarem. Nō videtur & mihi oſcurum illud, cur per vini peius, quam per aquę potiones cum nobis agatur, nā vinum ſuapte vi ſiccantius eſt, neque humidum eſt, niſi cum deuictum & in ſanguinem aut ſpiritum, aut omnino in alimētum conuerſum eſt, tunc enim ſimile partibus alendis euaſit, præſertim ſi iam nutriuit. Interea autem dum conuertitur in ſanguinem, neceſſario vi ſuą ſicciori reſiſtit, & exſiccat, atque primum ſuo ſpiritu facit corpus confeſtim permeante, & in iecur, cor, & caput irrumpente, ille enim vino vix concalfacto ſubito à vini humore reſoluitur, & quoquo verſum excurrit, ac ſi corpus pituitoſum & humidum nanciſcatur pituitæ partibus multis in vaporem eliquatis, & ſecum in cerebrum introductis ſomnum facit. Sin contra corpus ſiccum humoreſque melācholicos inueniat, ſiccus ipſe contrarium molietur, ſiccis maxime halitibus ſecum delatis, atque hoc loco proprie iecoris ſiccitate excitata, indeque accepto halitu in caput importato.

Neque verò minus quam ſpiritus facit ipſe vini humor, & craſſior materia in ventriculo vſque ad coctionem ſui retenta, & deinde iecori conceſſa, ea enim ſæpe diu reſiſtit in ventriculo, & poſtea etiam antequam in ſanguinem vertatur perpetuo exſiccat, & ſæpe tam diu coctioni obſiſtit vt craſſiora ciborū genera in hoc exæquare ſoleat, vnde in vomitibus

A frequens vini fœdus odor, & aceti etiam ſapor eſt, quamuis multo ante potationes finitæ ſint; quod vinis craſſioribus, vel valentiſſimis maxime euenit, niſi fuerint aut dulcia, quoniam cito delabuntur è vētre, autem antiquiora quoniam perfecta ſunt. Hæc ergo vini materia ita craſſa, & ſicca non ſolum partes exſiccat, à quibus continetur. Sed anhelitū præterea ſiccum, ac craſſum dum concoquitur ex ſe calefacta emittit. De qua vini natura, quod ad rem attinet, id ſciendum, quòd niſi ſextum annum ſuperarit, nondum perfecte abſoluta eſt, hoc eſt impura adhuc, & partibus minime coniunctis in vnum vel coactis eſt, ſpiritus enim tunc longe ab humore eſt natura ſeiunctus, in vinis enim minoris ętatis humor crudior, & recrementitior eſt, neque à ſpiritu proprio

B valde continetur, ita facile ſpiritus quidem in caput fertur, humor vero in ventre verſatur, & inhæret. Ea propter antiqui tam Græci quam Romani vt primum à Dioſcoride, deinde Galeno colligi poteſt citra ſextum annum vina in vſum non recipiebant, quo tempore, quamuis ſicciora facta eſſent, ſua tamen naturæ æquabilitate tenuitate, citoque tranſitu & tranſmutatione minus exſiccabāt, maximeque multa aqua diluebantur, quod ſalubrius vetuſto vino euenit, cum craſſis, & frigidis, fætoſiſque partibus careat, aqua verò non ſolum humidius, & frigidius vinum reddit, ſed longe etiam tenuius & ad venas percurrendas facilius quod beneficium à vino pariter aquæ rependitur.

C Porrò autem, cur hyeme peius, quam æſtate ſomnus capiatur ratio, quędam eſt à ſuperiori frigoris & caloris alia, nam hyems excipit corpus humoribus ab æſtate, & Autumno partis nempe ſiccis ac melācholicis refertum, quos minime diſſoluit. Ver autem inuenit corpus humidioribus ſuccis affectum, & tempore ſuo illos fundendo corpus humidius reddit. Aeſtas pariter corpus melius nutritum ab ipſo vere accipit, ſic ratio omnis vnde ſomnus male habeat, videtur expoſita, de quo potiſſimum dolemus, atque angimur. Eaque eſt in iecoris natura conſtituta. Sic ab origine cōparata, vt ſanguinem ſicciorē moliatur. Nū verò aliqua alia pars ſit de ſuo ſtatu naturali per cognationē iecoris deducta, aut periclitetur, ne ab eo dimoueatur attente videndum eſt. Nam hæc ſa-

D lutem corporis & vitam maxime contingunt, in primis ſi cor ſiccius fieret, deinde ſi ventriculus & cerebrum. Cerebrum quidem aliquanto ſiccius eo aſſiduo anhelitu factum ætate præſertim adiuuante cōſentaneum eſt, ita tamen parum quod nondum frigus halituum ſenſerit vt ex firma memoria intelligitur. & ventriculum autem certe minus firmum alimento citius ſibi ſubtracto à iecore euaſiſſe nimirum tenuiorem certum eſt generis; vero ſiccioris factum eſſe, non eſt ita neceſſe, propter muneris ſui vſum, quo ſemper in cibis tractandis verſando, & eorum recrementis pituitoſis, minus poteſt vim ſiccitatis recipere, & quamuis tenuitas quæ à defectione alimēti ei eſt ipſa in communi genere ſiccitatis ſit, aliam tamen rationem habet ab ea, quæ intemperie & ge-

E nere proprio ſiccitatis eſt poſita.

Cuius nullum ſignum nobis cernitur, Verum cum tenuitas à defectione ſucci alibilis enata minus carnium, minuſque alimenti, quę generis calidioris ſunt contineat, neceſſario ſiccitatem hanc frigiditas conſequetur, ita periculum eſt, ne ventriculus frigidior effectus ſit, minus firmum eſſe ventriculum iam ſupra narratū eſt, quod facile à quouis detergente ſoluatur, & ab oībus dulcib. edulijs, & facilius crudiora demittat recrementa, imo cum etiam bene concoxit, aluuſque æquabilis, coacta & figurata deſcendit, nūquam tamen magis colorata eſt, quam vt luteum colorem referat, cum in ſanis corporibus niſi admodum pituitoſa aut genere, aut ętate fuerint obſcurio-

ris

ris omnino coloris illa eſſe conſueuerit ſi bene concoctum ſit. Sin male potius hunc colorem luteum habear qui à iecoris recremento bilioſo, non à ventriculi firmiori opera eſt, & ſane minimum bilis eum colorem poteſt inducere. Figurata quidem aluus eſt, quoniam à iecore ſicco, & quantum ætas patitur calido ſugitur, ita ſemel tantum in die deſcendit, minuſque mollis eſt, quoniam quod infirmiori coctioni accideret crebrioris deiectionis, id à iecoris potiſſimum ſiccitate, & ſubinde etiam calore detrahitur, & ita rarenter magis aluus deſcendit.

Ergo caloris minus valentis eſſe ventriculus depræhenditur, ex eoque confirmatur, & præcipue ſaccharo roſaceo accepto cruditas cernitur, in quo non modo detergendi, ſed etiam refrigerandi vis eſt, cui calor ventriculi non poteſt reſiſtere. Sic mirum non eſt, ſi incidat etiam in deſtillationes, nam non ſolum caput ſæpe ab integumento grauiori ad leuius ſubito tranſit, & ita attrahendi, & deprimendi neceſſitatem ſubit, ſed eſt, quod à ventriculo attrahat, cuius materia ſub ſpecie vaporis in caput facile adducitur vi iecoris aſcenſu adiuuante, vbi depoſito ob capitis naturam calore vapor in eandem materiam fere redit, à qua in illud ſublatus per calorem fuerat, & ita in ventriculum maxime per quietem demittitur, vbi & vim ventriculi occupat, & ſitim ac cibi cupiditatem differt. vt interea neque iecur ſui ſiccitatem in ventriculo poſſit oſtendere iuuante hoc etiam bibēdi ad certas horas, & ad certum numerum, & modum conſuetudine, quæ altera natura eſt, ac facile poteſt morem ſuum ſuſtinere ne dicam retinere. Cordis modo conditio ea mihi videtur, quod ipſum vt ſupra dicebam, nihil euidentis à iecore acceperit, ſui tamen ſummam tuitionem deſideret ætate, & iecoris natura vna cum ſanguine melancholico ei ſiccitatem minantibus.

Ita omnis corporis ſtatus videtur expoſitus, in quo iecur potiſſimum poſtulet, vt in ſe ſe animaduertatur, reliquæ autem partes, vt ab illius iniuria defendantur, & primum ipſe vētriculus tamquam, qui publicus, & neceſſarius miniſter viribus plurimum opus habet.

Cum verò iecoris crimen, in natura eius fere ſit poſitum, & ab origine partum, quamuis calidæ & ſiccæ intemperiei fuerit, ſpeciem tamen aut vires febris non habuit, propterea minime etiam noxæ corpori fuit, maxime quod exquiſito viuendi modo ſuſtētetur, ne in morboſum ſtatū cadat. Ac cum ætas ſenilis, ſucceſſerit, non duplex nimirum calidi, & ſicci vitium eſt, ſed ſimplex & ſicci propemodum tantum, vno verò ſolummodo vitij genere, vires nun ſolent ita labefactari, vt à duobus, ſi maxima fuerint, ſolet etiam extingui.

Sic vires ſuſtentatæ ſunt, & corpus ſe ſe vna cum corde tam diu ab ea ſiccitate defendit, quoniam neque illa admodum naturæ limitibus exceſſit, ac quāquam cum calore prius coniungebatur, lenior tamen fuit membrorum quod reliquorum ſumma temperie refrenata, nunc verò per ætatem à caloris vi liberior effecta, vt corpus queat vitam etiam longius tenere. Quæ cum ita ſint, nos in conſpectu habemus vnam iecoris ſiccitatem potiſſimum eſſe ſpectādam, quæ tum ætate ipſa incrementum habere, tum ſibi per conſumptionem frigus comparare queat, niſi leniatur, deinde verò vim ventriculi etiam eſſe ſuſtinendam, cuius munus ad nutriendum neceſſarium, iecoris ſiccitati per nutritionem retardandæ ſit omnino expetendum. Cum ergò iecoris ſiccitati maxime ſit conſulendum, ſcire licet primum, quòd cum ea à natura ſit, cum ſenile corpus, cum etiam publicis negotijs diſtenta vita non penitus ſuæ ſpontis ſit, natura corporis nequaquam eſt exagitanda minus admodū è ſua conſuetudine dimouenda, minus item

A vtendum ijs remedijs, quibus in diuerſum ſtatum vel meliorem retrahi cogatur. Potius videndum vt ea diutius in vita conſeruetur, quoniam verò vigiliæ nimis eam ſiccitatem multis ſuis incommodis augerent, ſomnus pro viribus procurandus.

Ergo alimentis non medicamentis agendum, hoc eſt non ijs, quæ multo humore ſuo corpus e ſicco in humidum penitus genus referant, ſic enim medicamenti vim haberent, ſed quæ mediocri humore potius nutriat, & ſomnum nutriendo concilient, quam vi aliqua cogant, vnde ea vita, quæ omnino nobis ad tuendum eſt propoſita, producatur, etenim quæ humidioris generis ſunt, hac ætate nimis pituitæ, & aquoſi ſanguinis, ad nutriendum inepti, facerent, & ſuo illo humore calorem nimis obruerent, vt quæ re-
B frigerant huic ætati maxime ſuſpecta ſunt, temperatiora igitur & leniter humida, ac valde alibilia erunt accommodata.

Si qua porrò neceſſitas inciderit pituitæ e ventriculo deturbandę, tunc abſtergentia quidem non ſiccantia illa dentur, non Mel roſaceum non aliud ſimile ſed ſucci leniores ſaccaro aut melle conditi, vt prunorum, ſebeſten, paſſularum, Radicis dulcis coricarumve, ac ſi opus fuerit maiore vi etiam ſuccus caſſiæ ſiliquæ, aut aliquid ſimile Roſaceum ſaccharum nimis frigidum ſeni eſt, quamuis iuniori ventriculo foret temperatum ita quam moderatiſſime vtēdum. vbi illud quod e floribus Boraginis, aut Bugloſſæ ſit magis eſſet idoneum. Si os ſtomachi confirmandum
C ſit, & continendo arctius cibo iuuandum, moderatione ſumma opus eſt, vt Galenus 7. Methodi docet, ne illa adſtringentia exſiccent, neue alibilem humorem ventriculi ſuo contactu & adſtrictione in altum & in venas reprimant, ſicque inane & exhauſtum eius corpus reddant.

Ita vel citoniatum ea moderatione adhibendum in poſtrema menſa eſt, maxime quòd noſtratia mala citonia impenſius auſtera, quin etiam acerba ſunt, neque ſtruthia illa valde in vſu habemus, quæ dulciora ſunt, propterea ego non ſolum parce admodū de cytoniato ſumendum putarem. Sed in eo malis apijs etiam non parum eſſe permiſcendum, ita tamē ne propter apiorum malorum ſuccum cōfectio aceſcat. Succum porro expreſſum ex vtroque malorum
D genere, non autem ſolidum corpus condirem. De ipſis cibis modo in vniuerſum primo quædam notanda ſunt. Primum enim omnino illi fugiendi, quorum ſapor inſignior eſt, ille namque medicamenti vim & malum ſemper ſuccum ſequitur, velim ſi valde auſterus, ſi valde dulcis, ſi acris, aut acidus, aut ſalſus ſaltem. n. exſiccante nā contineatur. Cuius rei ratio conſtantiſſima eſt, quòd cū alimentum, qn̄ iam factū eſt. Et ſimile corpori omnino dulce ſit, cumque tale fiat per tranſmutationem à calore faciendam, omnino eius ſaporis eſſe debet, à quo per eam in dulce deducatur, is verò inſipidus eſt, ſi enim dulce ſumatur neceſſario ſubiens coctionem, & tranſmutatur & in alium ſaporem tranſit à dulci, & ab alimenti natura diuerſum. Si ſumatur aut auſterum, aut acidum, aut
E amarum, aut acre, aut ſalſum, nunquam per concoctionem in dulce, & naturam alimenti conuertetur. Vnus verò ſapor, qui infra dulcem cum ſit, dulci ſubeſt proxime inſipidus, & ſubdulcis vocatus, melius coctus in dulcem perduci poteſt & facile, cum inferior, & proximus ei ſit, ſic omnis ſapor qui ſupra hunc ſubdulcem eſt alienam ab alendo vim ſequitur. qui verò non ſupra hunc, ſed infra fuerit & expers penitus, vt aqua, ſaporis eſt, ille ſi non alienam, certe longinquiorem ab alendo vim continet, & quæ longiori coctione, & tranſmutatione indigeat, quo ad dulcedinem, & alimenti vim perducatur. Subdulcis, & maxime alibilis ſaporis exemplum habemus in lacte primi, & præſtantiſſimi noſtri alimenti, in ouis, in

priſ-

Digitized by Google

ptiſſana maxime ex farre, in carne ſuilla & gallinaceorum & aliorum plurimorum animantium, & rebus aliorum generum, ſaporis autem expertium exẽpla non deſunt, minus ſaporum, quæ ſupra ſubdulcem ſunt. Neque verò dubitandum de rebus dulcibus eſt, quando ſi ea in ſapore dulci excelluerit, niſi in corpus admodum ſenile, & frigidioris generis incidant, in amarum ſaporem vertantur per ipſam cõcoctionem, aut, ſi lenior ea dulcedo ſit, citius à iecore attractus eorũ ſuccus crudior ipſum occupet hoc eſt non dum ei ſimilis effectus neque enim dulcedo vna facit, quo alimentum ſimile ſit, quamuis dulcedo neceſſario ipſam ſimilitudinem ſequatur, ſed res quo ſimilis ſit propriam requirit tranſmutationem ab eo corpore, in quod alẽdum accerſitur. Igitur vel ipſæ paſſulæ cum dulces ſint niſi modo certo adhibeantur, vim nocentem incurrant, ſic dulcia omnia, quamquam in ſene minus ſuſpecta ſunt, tamẽ in iſto corpore etiam veſtigium acris caloris retinente non ſine multo iudicio admittenda ſunt.

Quæ vero ſalſa, acria, auſtera aut acida ſentiũtur, tamquam minime alibilia, & cum eo etiam noxia non debent, niſi conditu{r}æ gratia cum cibis permiſceri, nimirum ad gratiam cibo cum ſtomacho conciliandam, ad aliquid piruitæ de ventre deradendũ, ad cibos tenuiores reddendos, & os ipſius ventriculi colligendum, alioquin ijs ventriculus aut inutiliter, aut nocenter onerandus non eſt. In ijs ergo eſt ſal acetum ſuccus omnis acidus, fructus auſteri, aut alterius ſimilis ſaporis, veluti acida ceraſa, mala punica, mala medica citria nimirum Aurantiaqne & id genus omnia, mala citonia, pira, & eiuſmodi alia, præter ſiccos in vſu quoque eſt aqua roſacea, quæ certe non minus moderationis efflagitat, nam alioquin in rebus nocentibus eſſe poteſt, ſuut aromata, quæ ipſa quoque modice recipienda ſunt.

De dulcibus ſat dictum eſt, in quibus maxime ſacchatum, mel, paſſum ſine defrutum ſeu ſapa habentur, quæ quamuis ſeni minus mala ſint. hic tamen vbi iecur veſtigia caloris retinet in qno in amaram bilem verti poſſunt & propter eam exſiccandi ventriculi & detergendi vim ſuſpecta haberi debent. Qnocirca cum roſæ ex ſaccharo conditæ in ore detentæ capiti ducantur vtiles, & quam minimo ſacchari modo condiantur. Ex cibis modo qni probato, & ſubdulci ſapore ſunt, quique propterea boni alimenti cenſentur ij in rem noſtram maxime facient, qui faciles ad concoquendum & diſtribuendum fuerint, & in ſumma qui citam nutritionẽ pollicentur, qua in re ſua quoque obſeruatio adhibenda eſt. Nam ad citam nutritionem facerent illæ res omnes ex dicto genere quæ multum alimenti præbent, ſi alimentum ſeipſum conficeret concoqneretque, verum quoniam à vi corporis alendi ſui confectionem exigit, & quæ multum alimẽti habent, quoniam magis denſo & glutinoſo corpore ſunt, fere multum laboris afferunt in concoctione vnde tardius & difficilius nutriant, quæ vero facilius concoquũtur ſæpe minus alant, quoniá mollioris corporis ſunt. Propterea cũ ſumma moderatione in ijs gerete nos debemus, deligereque ea quæ quamplurimum alimentum quam facilima coctione exhibitura ſint. Plurimum & optimi generis alimentum caro ſuilla habet, vt ex ſapore & lentore indicatur, alimentum enim glutinoſum melius inhæret & corpus reficit, tamen difficilis coctionis & diſtributionis eſt, ſic habet oua valde cocta, ſic caſeus recens, & etiam lunacum carnes, ac Gammari, & item caſtaneæ amygdalaque & nnclei pinei ſi fructus velimus, quibus vna cum glandibus cęteris olim antiquitas ſalubriter, & robuſte admodum degebat. Difficilima ergo concoctu cum ſint, & diſtributu etiam non minus, omnia id genus fugienda ſunt, quoniam coctioni reſi-

A ſtentia ſub calore non admodum valenti potius in craſſum, & crudum ſuccum, quam ſangninem perfectum vterentur, & quod ſanguinis etiam ex ipſis exprimeretur id craſſius & glutinoſius & diſtributu difficilius foret, qua cauſa etiam panis cum è tritico ſit, quod in hoc plurimi alimenti ex genere, cũ ſummo delictu eget, rum minime largius, aut ſolus ſumendus eſt. Parum autem alimentum exhibent, & facilimæ coctionis diſtributioniſque ſunt ptiſſana liquidior ex hordeo, ſeu eius ſuccus, piſciculi minuti, & omnes fructus arborum horarij plurimique Autumnales qui probati ſupra ſaporis extiterint, & multa ſimilis generis in ptiſſana & piſciculis bonum alimenti genus præter dictam facilitatem habetur. At non in fructibus dictis, in pleriſque vero horum etiá
B periculum eſt ne mutatu facilia non in bonum ſuccum in corruptelam vertantur, vt vt natura ventriculi fuerit vt vel ptiſſana ex hordeo in frigidiori vẽtriculo acidam, alia in calidiori fumoſam & nidoris plenam corruptionem ſubeant. Vnde ptiſſana accepta ſemper videndum ne acidos ructus moueat, tũc enim declinanda eſt, quod etiam in lacte ſeruari opus eſt.

Cum ergo facilia ad alendum fere parum alimenti dent; quæ verò multum, ſua denſitate & glutine difficilem habeát ſui molitionem, periclitamur ſemper ne aut parum, nimis alamus, aut nimis multum vires naturæ oneremus, crudiſq; humoribus & craſſis corpus, & viſcera infarciamus. Quocirca in dies ſemper ventriculi vires ſunt conſulendæ ac ſi errandum, potius illæ aliquanto grauius onerandæ, quam
C leuius alendæ, non ſolum genus cibi ad propoſitam & conſtitutam rationem deligendo, ſed copiam metiendo. His ergo in conſpectu habitis, quæ ſupra diſpoſita ſunt videndum, quæ nam reijcienda quæve admittenda in mẽſam ſint. Reijcienda quidem omnia, quæ probati ſupra ſaporis nõ ſunt, quæ frigidiora, & nimio humore diffluentia, quæ nimis immatura, crudave fuerint, & demũ quæ nimis dura craſſa, & valde glutinoſa, quibus regulis ſingula ciborũ genera metienda ſunt. Ex ijs ergo, quæ è terra naſcuntur, inter olera vna lactuca alibilis habetur, maxime per elixationem à frigore, & cruditate liberata, Sanguinemque parit habitu mediocri aliquanto tamen
D frigidiorem: de qna eo libẽtius dico, quòd ea maxime faciet iecori veſtigiũ antiqui caloris rennenti ei ſuum incondium in quod ſiccitate etiam propẽſius eſt, facile recipienti, & præterea eſt ſomno admodũ opportuna ſenibus propterea conceſſa ſiue cum ſuo caule tenero adhuc, ſiue ante ipſum, ſiue cruda cum tenerrima eſt, ſiue cocta e iure, aut aliter capiatur. Reliqua olera minimum alunt, è quibus in noſtro alibili genere alijs multis generibus ad rationem propoſitam circumciſis, eſt borrago, bugloſſum cũ ſnis radicibus ac floribus, ſunt lupuli dum teneri ſunt, quoniam cronæ eorum poſt florem amaræ ſunt. Spinacium olus facilis putredinis eſt, & nitroſi ſeu critoſi, neſcio quid habet, puttedinem facile ſubennt etiam. Aſparagi ſic à nobis proprie dicti, hortenſes etiam
E magis, qnoniam hnmidiores ſunt, tamen medicamẽti minus habent, Rapa bis percocta iam ſubdulcem ſaporem adipiſcitur, parum tamen alendo non eſt facilis concoctu, imo craſſum & crudnm præbet ſuccum. Vbi nolo prætetire de gemina coctura eſcarũ, quòd cauendum eſt, ne inter primam & alteram cocturam frigus ſentiant, frigus enim intercidens duriures eas reddit. Rapunculi quoque parum alunt, nec facile cum multo nimis à dulci ſapore ſint diſiũcti. Radix dulcis quamuis edendo non ſit, quocunque tamẽ modo accepta ſenibus valde apta eſt. Tubera & fungi nullins ſaporis ſunt, ita àb alendo remota illa craſſum, hi etiam valde frigidnm ſuccum præbendo. Cucurbita nullius ſaporis quamquam

crudi

crudi tñ nõ craſſi ſed ſucci verò proni ad cuiuſq; hu-
moris genus imitandũ, inteſtinis verò etiã pp flatum
ſuſpecti quo noĩe longi magis cucumeres fugiendi,
qui crudiores in mẽſa recipiuntur. Melones niſi vẽ-
triculus eos bene concoquat, ac cito per aluũ deſcẽ-
dant; ipſi quoq; metuendi q̃uis & ſapore, & humore
ſuo bona aliqua polliceantur. neq;.n. vellem de eorũ
corruptione periculum facere, minus ventriculũ ſine
nutritionis fructu onerare. Fructus arborum mollio-
res, vt oẽs horarij ſunt, multi ẽt autumnales ad alen-
dũ expetendi non ſunt, ſed ad aluũ potius mollien-
dã, vt mora cæraſa dulciora, vt vuæ & tutius quidem
penſi'es & tutiſſimę paſſulę modo ſuccus tantũ aſſu-
matur, cortices namq; potius adſtringunt, alont qui
dẽ ipſæ ſed parum & molliorem carnem pariunt. Fi-
cus quoq; in eam rẽ accõmodati ſunt, nimis vero te-
nuem ſanguinẽ creaot, ſi recentes, ẽt flatum, quo oĩſ
cito delaberentur ſemper dolorẽ parerent, vt ſępe fa
ũt maxime, ſi exprimis ſint. Caricę vero facti aptio
inteſtinis, & renibus ſunt, e quibus pituitam inci-
ndo, & abſtergẽdo deturbent, maxime ſi cum ali-
da re incidente ſumatur vt macerati in aceto. Car-
nem ipſę quoq; parũ firmam efficiũt, quemadmodũ
ex leguminibus fabæ, de quibus leguminibus cũ in-
utilia ſint & melancholicæ materię nihil amplius ſũ
dicturus, niſi q iura omnium eorum detergentia, &
multa ẽt aperientia ſunt, cũ nihil nutriant, ſuccus ẽt
cicerum rubeorũ calculos frangere dicuntur, & fabę
quantumcunq; elixentur. Semper tñ flatuoſæ ſunt.
Quarum recentes facilius quidẽ concoquuntur, ſed
minus alimenti, & plus humoris habẽt, tum humidi,
tũ recrementitij. Sed ad arborum fructus me refero.
Amygdala q̃uis dura ad coquendum boni tñ alimẽ-
ti ſi dulcia ſint & naturæ abſtergẽtis ſunt, quare ſal-
rem eorũ lac dictum erit idoneũ. Caput petere à Me
dicis non antiquitus, ſed ſæculis poſterioribus notata
ſont, materiã tñ ex ſe capiti inutilem inferre nõ poſ-
ſunt, ita ſomno conciliando idonea ſua alibili mate-
ria ſic caput petente ſuot, qua ẽt viſui proprie cõmo-
dare feruntur, recentes quidẽ vt alij fructus, plus hu-
midi, & recrementitij habent. Nuclei pinei plus ali-
menti creduntur præſtare, & item craſſioris, qđ non
ita facile concoquatur. Verum aquæ diu macerati vt
fieri conſueuit, eorum oĩum minus habere eſt neceſ-
ſe, qm̃ non ſolum medicã pini vim, & calidiorem de
ponont, ſed leuiores, & teneriores longe fiunt, & mi-
nus pingues, neq; poſſunt caput ferire. Auellanę du-
ræ concoctu craſſi, & infeſti ventriculo, ac capiti ſuc-
ci ſunt, ita aſpernendæ ſuot, iuglandes his minus alẽ
tes, & concoctu faciliores, præcipue capiti infeſta ab
oĩs antiquitatis memoria ſemper dictæ fuere, mace-
ratæ tamen minus nocentes euadunt, & minus aluũ
adſtringunt. Piſtacia medicam vim habent, oĩmirũ
iecori purgando, firmandoq; faciunt, aliquanto cali-
diora ita parũ alentia ſunt, Malorum oẽ genus parũ
alit. Punica & Medica potius medicamenti, & condi
menti vſum, q̃ alimenti præſtat. Punica faciliora cõ-
coctu ſunt. Caro alba Medicorũ malorũ crudior vi-
detur, & aliquãto plus his nutrire. Ex reliquis malis
Apia præſtare credontur, oĩa quidem melancholico
humori, non extenuando, purgaodove, ſed leniẽdo
idonea ſunt, citomis exceptis, quæ nimis aoſtera, ni-
miſq; ſiccantia ſunt, oĩa quidẽ probe cocta ſumi de-
bent. Perſica nimis facile putreſcunt, & frigidiora
ſunt, his firmiora, ſed concoctu duriora ipſa Arme-
niaca, oĩa certe parce ſumenda. Oliuę in cibis alibili-
bus non ſunt, quapp gratiæ tãtum cauſa & parce ad-
mittendæ qm̃ grauiſſimæ & mali ſucci ſint. A fructi-
bus ad frumentacea me conuertã, in quibus Orizæ
mentionem faciã, & ſi in leguminibus habeatur, Ori
za ergo exigui alimẽti eſt tamen durioris coctionis,
ita non multi facienda quando cũ multo onere fru-
ctus parum afferet. Ptiſſana ex ordeo, ni dẽſa admo-
dum ſumatur, parce alit, facillime coquitur, diſtri-

A buitur, facile tñ in ventriculo frigido acida fit, refri-
gerat, & bene parata flatũ amittit, aptus cibus ſano
hoĩ non eſt, minus ei expetendus, qui valẽtioris ge-
neris cibos põt concoquere, quoniã viribus ſani hoĩs
potius minuendis q̃ augendis idonea eſt, ſano ergo
hoĩ ex iure valentiori & denſior ſumẽdo. Farris ptiſ-
ſana magis dẽſo, & glutinoſo corpore cõſtat, ita ma
gis ẽt nutrit, ne tñ in ventriculo oneri maiori ſit quã
conuenit neve glutine & craſſitudine offendat, & di
ligẽter percoqui, & liquidior ſumi dẽt, hoc caſu nã-
que acetum, quo lentor illius frangatur, vt ſolet, ego
recuſarem. Facete certe in rem noſtram hoc eduliũ
maxime vſ, quoniã vim caloris ſenilẽ ſuo humido &
moderate calido corpore põt propagare, & corpus
melius q̃ hordeum reſtaurare. Sunt quædã craſſiores
B farinæ ſumma diligentia in polentæ modũ paratæ,
adeò vt non nimium lentoris habeãt, quæ in pultes
& ſorbitiones conferuntur, has ego non aſpernarer,
ſi diligenter percoquantur; Neq; Amylum alienum
exiſtimarẽ ex macerato & fere tabeſcente tritico fa-
ctum ex quo pultes non inſuaues fiunt, leuis ſatis ali-
mẽti & aſperitatibus deſtillationibuſq; valde vtilis;
minus tñ q̃ triticum alit, nihilq; caloris corpori af-
fert, vt afferunt panes ex tritico facti. De quibus dicẽ
dũ, quòd nimium lentorẽ tritici nimiamq; craſſitudi
nem non habent, q̃ à molitione farinæ à fermẽto, &
ſubactione multa, atq; ẽt à ſale leuiorẽ ſortiũtur, vn
de ẽt citius alont, qui ſane, quo puriori farinæ confi-
cientur, eo glotinis plus habebunt pluſq; alimeoti p-
ſtabunt. Vnde illud multũ glutinis nocentiſſimæ rei
C anteq̃ in alimentum vertatur, cum ſpe multi alimẽ-
ti futuri cũ fuerit concocta poterit cõpenſari, ea cau
tione, vt panes, qui e puriſſima farina fuerint bene
ſubacti, beneq; fermento affecti, & optime in furno
toſti ſint, ita vt q̃ leuiſſimi pondere ſentiantur, & cũ
comedũtur in ore bene moliantur, ſic.n. minima diſ-
ſipatum illud corpus facile in ventriculo miſceri mo
dificariq; & alere ſubinde põt, coqoe id tutios facit,
quoniã tarde concoqpente ventriculo, ibi nunq̃ cõ-
putreſcat, aut vitij aliqoid cõtrahat. Quod ſi ex iure
rerũ panis coctus fuerit, aut ex aqua, alimentũ nulli
alij conferẽdum exhibebit, quod & multum, & bo-
ni ſucci, nõ nimis tardum, neq; valde graue eſt, prę-
ſertim ſi liquidius, aut certe mollius ſumatur. Atque
D hoc ſane edulium ipſi ſicco priſſanę ex ordeo omni-
no eſt anteponendum in eo homine, qui morbo ca-
ret, præſertim obſtructionis, quoniã ſolidiori & fir-
miori alimẽto eget, qoiq; cõcoquere hoc cibi geous
põt, & minus certã refrigerationem poſcit, imo ſe-
nio ipſo ſponte refrigeſcente potius caloris nutritio-
nem, quòd ſi panis ante ex aqua diluatur, quã deco-
quatur, tunc minus quidem, & facilius nutriet, & nõ
ſicuti non lotus panis calefacit, ita loco ptiſſanæ ex
hordeo põt vtilius exhiberi, & gratior eſt. Edulia mo
do ex pluribus generibus confecta nõ ſolum ex na-
tura eorum, ex quibus conſtant, æſtimanda ſunt, ſed
oĩno pp diuerſorum mixtionem ſuſpecta habenda,
quoniam difficilius in vnom ſucci alibilis habitũ ſua
varietate per coctiooem connertuntor. De ijs quæ e
E terra naſcuntur hactenus dictum eſt, Animantia ſe-
quuntur e quibus ita proprie hominẽ ali voluit Ari-
ſtoteles ſicuti e ſtirpibus animantia, & ſtirpes terra.
In quorum porro delectu ea ob oculos tenẽda ſunt,
quæ ſupra conſtituebam. Proinde in quadrupedi-
bus, ac piſcibus boni generis omnes grandiores.
In volucribus boni item generis grauiores, & aqua-
tiles vitandæ ſunt, tum autem ex quouis genere,
quæ ſunt glutinoſæ, quæ autem in genere ſanguinis
experte continentur, fere ſuſpectæ habendæ, certe
ijs, quæ ſanguinis ſunt compotes, ſemper poſtpo-
ponendæ. Et omninm animaotium partes, quæ ge-
neribus ſupradictis affectæ fuerint, vt glutinoſæ,
vt duræ, vt etiam fere ſanguinis expertes, in quibus
ſunt cerebella, inteſtina, & pedes grãdiorum, Suum

enim minorum pedes petiolive, qui in iure bene contabuerint ſumi vtiliter potuerunt, duri alioquin, & glutinoſi nimis pedes ſunt, quamquam à recremento propter motionem puri. Craſſi etiam ſucci ſunt viſcera, non ſolum Renes, cor, & lien, quod mali quoque ſucci eſt, ſed iecur ipſum, niſi fuerit gallinaceum & molliter coctum, niſi ficubus ſaginatum, ficatumve anſeris, id enim & molle, & minus craſſi ſucci eſt, poſt hoc ſuillum alijs præferendum vt ſuillum cerebellum quoque alijs præfertur, minus enim terreſtris naturæ habet, & calidioribus affectibus mitigandis vtiliter datur. Sanguis cuius compotes partes probentur, expertes autem fere reijciātur, ipſe tamen cuiuſque generis animantium ſit, vitari debet, & ſi ſuillus & gallinaceus videatur ſuauis, lōge verò ſuauior leporinus, omnis enim ſanguis difficile coquitur, & plurimum habet recrementi & terreſtris alimenti eſt, glandulæ quoque aſpernādæ ſunt, nam ſi durioris generis fuerint crudum humorem, ſi molliores pituitam huic vētriculo dabunt, in quibus ſunt etiam animellæ dictæ, & mamillæ, ſunt etiā teſtes e quibus ſoli gallinacei probantur, imo multis alijs edulijs præponuntur. In animantibus ſanguine carētibus ſunt cochleæ ſeu limaces, craſſi ſucci, quorum longus vſus etiam melancholici ſanguinis cauſa ſit, neque ipſæ niſi tribus elixationibus admodum tab. factæ, ex iure ſumendæ, In eodem genere ſanguinis expertium. Sunt tria illa aquatilium genera nimirum teſta intectum, in quo oſtrea nobis dicta, molliora ſunt, & pituitoſa magis, reliqua duriora, & crudi potius ſucci. Secundum genus eſt cruſta ſeu mollis teſta inſectorum, in quo ſunt cancri ipſi boni ſucci quidem, ſed concoctu difficiles & magis etiam Gammari, ab illis diuerſi quòd caudam vt marinæ locuſtæ gerant. Tertium exanguium genus continet mollia ipſa nimirum loligines, ſæpias, ac polypos, non minus concoctu difficiles. Exemplum glutinoſorum ſit Anguilla, & etiam Tinca, in piſcibus, in quadrupedibus Sus, grandium autem quadrupedum vitulus maior. Piſcium autem Sturio, & quiuis alius corpore maiori piſcis. Volucrium grauiorum Anſer, cuius alæ tantummodo probandæ ſunt, Pao noſtras, atque etiam Indus, quorum pulli certe Paonis Indi commendandi, non noſtratis, quoniam fibroſæ nimis, & duræ carnis genus eſt.

Verum ad genera ipſa probatiora veniendo à piſcibus incipiam, non modo grandioribus, ſed qui in paluſtri loco, qui in flumine magnæ Vrbis ſordes recipiente degunt demiſſis, mariniſque ante alios poſitis, ſcire licet, quòd qui in alto mari verſantur, cæteris duriore carne ſunt, vt Triglæ, ſeu Mulli, meliores tamen ſunt, quam, qui in littoribus maxime cænoſis degunt & boni ſucci molliores ſunt vmbræ ſoleæ, lacertæ gobij, & maxime Aſelli, qui ſaxatilibus inferiores non ſunt. Saxatiles autem omnibus anteponendi ſunt, hoc eſt qui in mari quidem, ſed neque in alto, neque in littoribus ſed inter ſaxa, & ſcopulos ſemper ſuo genere naſcūtur, & viuunt, neque vt alij piſces, vnquam aut loci genus, aut ciborum mutant, propterea ſolo nomine proprio alij præferuntur, nā Mulli verbi gratia de ijs qui in alto non degunt, quamuis nomine ſuo non improbentur eſcæ, tamen ſua cauſa damnantur, vt cum cancellos eſitarint. Saxatilium nomina ſunt Scarus, Iulis, Perca, Turdus, Merula, & Fuca. Remoram non ponam, quoniam & ſi ad ſaxa pariter victitet, in menſas tamen non venit, ſed quoniam piſcium vſus non admodum poteſt proficere ad eam nutritionem, quam optamus, de ijs longius dicendum non videtur, ſolum igitur de coctione eorum id adſcribam, quòd in quibuſdam morbis præſertim febribus, & ventriculi infirmitate elixi capiendi ſunt, ei autem qui morbum non habet potius frixi dandi, dum modo in aliquo liquore poſtea demergantur: vino antiqui ad id vtebantur, nos

A aliquid ius ex paſſulis vel ex prunis aut lac amygdalarum in eius locum ſufficiemus, ſi vinum non arrideat. Ad meliora iam ciborum genera ex animantibus accedēdo, illa eo ordine ponam, quo, vt meliora ſunt, ſic priorem locum teneant, quam iecora, & teſtes gallinaceorum prima ſint, deinde iecur Anſeris, ſicut dictum eſt nutritum, eiuſdem item alæ, ſed potius gallinaceæ. Tum auiculæ fere omnes, poſtea pulli gallinacei, pulli columborum, perdices, atque cum corpus poteſt exerceri, etiam grandiores gallinacei, vt gallinæ & capi. hi enim exercitato quidem corpori mediocre alimētum inexercitato vero craſſum præbent, vt etiam Faſiani ijs poſſunt ſuccedere, pulli teneri Pauonum Indorum, Ex auiculis paucæ quædam in duriori genere ſunt, & huc à me transla-
B tæ nimirum Turdi, Merulæ, & paſſeres proprie dicti, quibus duritie præſtant Turtures, palumbi, & Anates. Pauones noſtrates recenti cum ſuis pullis ſunt. Indi melius retinentur in ſummo craſſorū volucrium genere. Maxime autem referre in agro ne an domi alantur tum propter eſcarum genus, tum propter motum, & liberū agri cęlum nulla dubitatio eſt. Si tamen de pullis columborum ſit ſermo, qui non dum e nido ſeſe dimouerunt vixque à cælo aliquid acceperint, quoniam qui domi aluntur melioribus ſeminibus qui in agro in quodcunque vel peſſimum inciderint, eo veſcantur, vnde etiam domeſtici cādidiori, & lautiori carne ſint prædiri, ego hos agreſtibus præferrem, atq; hæc de volucribus. Quadrupedum autem carnes fere grauiores volucrium
C carnibus ſunt, neq; ideò tamen plus alimenti habēt, quam capi & gallinæ, iuniorū tamen faciliores concoctu quam ſenum horum, Optima eſt ędorum minorum caro, neque cum carne veruecum conferenda; quoniam verueces & ſi firmiores ętatis vi ſui generis humidioris noxā mitigare videantur, vt ędi ſui grandioris ætatis vitium nece anteuertunt, nihilominus odore, ac ſapore ſuccum peiorem indicant, præterquam quòd caſtrata omnia in neutrum quidē ſexum adducuntur, potius tamen fœminam referūt, ita Verueces inſtar ouium, recrementoſum, craſſum, ac frigidius alimentum exhibeant, robuſtioribus ergo ventriculis, & calidioribus ętatibus regionibuſq; calidioribus & aridioribus permittantur, quēadmodum Agni quoq; ijs calidis & ſiccis corporibus quæ
D in meliorem ſtatum volunt reuocari, idonei ſunt, atque cū leuiores concoctu ſint in ſenibus non admodum probandi tamquam nimis multum recrementi habentes, at illud quidem potius pituitoſum, quam mali ſucci. Vitulina caro, niſi ſæmellæ & admodum tenellæ ſit, approbanda nō videtur. De ſuilla ſatis dictum eſt, optimi ſucci quidem, ſed generis nimis glutinoſi eſſe, ex eaq; ſolos pedes tenellorum ſuū bene tabefactos admittendos. Vbi de coquendi modo id animaduertā quòd elixatio carnibus aptior erit, vt frixio piſcibus, quæ ſane bene coquēdæ ſunt, quòdq; lentor ille, quem diuturna coctione acquirūt ea, quæ coquuntur, metuendus non eſt, quoniā eius generis mali lentoris non eſt, quod naturę concoquentis diſtribuētiſq; reſiſtit, ſed ex optima mixtione naſcitur,
E ex qua vel ptiſſana, vel lutea ouorū lentorem habere cernuntur. Tā de ouis poſt carnes notandū, quòd optimi alimenti ſunt, & ſi quo molliora eo minus alant, plurimum tn̄ ſemper alunt, molliora facilius coqui, & diſtribui pōt, contra duriora, ſic medij habitibus maiori cōmodo capientur. Lac præſtantiſſimi alimēti eſt, in eo tn̄ ſumma diligentia vti debemus, ne in vētriculo iſto acidum fiat, neve concreſcat, & inde anguſtiam ſpiritui inuehat, atq; alia mala, neve à lacte optima re, homo peſſime hēat, præterea attendendum, ne iecur vſu lactis craſſo ſucco infarciatur, dum illud attrahit citius, quam bene cōcoctum ſit.

Proinde in lactis genere deligendo periclitamur ſæpe, ne aut aquoſum parum nutriat, aut craſſum va

lenter

lentet noceat. Aſinæ enim lac eſt tutiſſimum, ſed alit parum. Vaccinum verò alimenti multum, ſed plurimum etiam periculi continet, à quo proxime ſequitur ouillum. Caprinum omnino mediæ conditionis eſt, hoc itaque ni metum maiorem iecur fecerit & ab accepto lacte pondus ſenſerit, in vſu habendum, ac ne acidum fiat, neve concreſcat in ventre continuo eſſet ſumendum, vt ex vberibus exprimitur, teporemque ſuum non dum depoſuerit. Saccharique aut optimi mellis aliquid immiſcendum, ea moderatione, ne aluus nimis citetur, neque enim aut ventriculus reſoluendus, aut permittendum, vt infeſtum ei lac ſua concretione fiat. In hac enim anguſtia verſamur, aut in ea pericula omnium nocentia incidamus.

Dum ergo ventriculus valentiorem ciborum materiam ſuperare intelligitur, ego aſſiduũ lactis vſum tamquam non neceſſarium vitarem, eiuſque aſſiduitatis præſidium in ea tempora reſeruarem, quibus vigilijs nocturnis tentatur, Somno namque conciliando ſumme facere creditur. alioquin bis tantum in anno continuis multis diebus darem, vere quidem potiſſimum propter lactis vim. Autumno autẽ propter vigiliarum metum, cautione propoſita ſemper ſeruata, & obſeruato, num põdus in præcordio dextro ſentiatur, quo percepto à lacte ſemper deſiſteodum. Verum enimuerò ſi aſſidui eius vſus neceſſitas incideret, quod ætati decrepitæ ſolet.

Ego, quo plus meliuſque nutrirem, & omne lactis periculum vitarem, & ſine metu fructum certiſſimum vitæ producendæ caperem, lac humanum ore proprio e papillis ſugi vellem, quo paulatim, vt ſugitur delapſum citius concoqueretur, neque concreſcere poſſet, ita diſperſim ſumptum minus ſuo calore, quo fuſum in mamillis maneret, ante priuaretur, quam ventriculi calore anteuertente compræhenſum mutaretur, ita, quamuis hoc lac craſſiuſculum ſit, maxime hac ratione tutum foret. quo ſane ego vidi homines nonagenarios à febre pene conſumptos redintegrari, quorum quidem adhuc ſuperſtes commoda valetudine pro ætate vtatur.

Cuius porrò lactis probatio fiat, ſaltem fæmina bene valente, boni habitus, ætatis integræ, quæ neque proxime admodum pepererit, neque ante octo menſes, cibiſque bonis veſcatur, cuius modo coloris illa ſit, niſi ad habitum naturamque corporis dignoſcendam faciat, paruiſaciẽda nota eſt, quæ in quouis genere lactis probando ſeruari oportet. Concretum autem lac, & quidquid obſonij ex lacte ipſo cõficiatur, vna cum caſeo penitus vitandum eſt.

Atque de cibis ſatis me narraſſe exiſtimo. De eorum condimentis fere ſatis ſuperque ſupra eſt commemoratum, in quibus, ſal, mel, & ſaccharum, Acetum, & ſucci acidi parciſſime ſunt adhibenda, quoniam, cum neceſſaria ſint ad lentorem eſcarum minuendum, & ad pituitam deradendam ſi ſuperent maxime nocentia erunt, Oleum ventriculo inimicum diſſolutuque difficilimum, forte præſtabit ſi minus craſſum, minuſque pingue, & quam recentiſſimum, & tandem modo quod minimo admittatur, quod niſi boni generis ſit, aquæ lotione purgari poteſt, aut olei oliuarum loco oleum Amygdalarum dulcium ſuſſuciendum. Butyrum ſi recentiſſimum, & exiguũ ſumatur minus innatat in ſtomacho ſi multum innatat magis & capiti obeſt certe id in ſene abeſt à ſuſpicione ne bilem creet, & ſomno accerſendo poteſt vtile eſſe. Saccharum & mel ipſa quoque eadem carent ſuſpicione in hac ætate, cui bonum alimentum afferre queant & ventriculum à pituita liberare, De cibis concoquendis ad ignemve mitigandis, & condiendis ſat dictum videtur, inſequens eſt, vt de potione agatur. Vinũ itaque quod alendo ſpiritui, & diſtributioni alimenti, expulſionique recre-

A mentorum apprime vtile eſt corporibus calidis, & ſiccis noxium habetur, ſic iecoris iſtius cauſa magnã facit nobis difficultatem, maxime quod delectus illius facilis non eſt, cum, vt dixi ſuperius, noſtro tempore vina ad perfectam ætatem non ſeruentur, vbi ſi quod vini genus eſſet ſua iuſta ætate futurum maxime idoneum, ante eam ſæpe eſt omnium deterrimum. In eo ſaltem quòd acceptũ ventriculi calore à ſuo ſpiritu non dum bene ſecum complexo breui relictum diutius coctioni reſiſtit, & in ore vẽtriculi innatat vbi difficilior concoctio eſt, recrementique multum habet, atque dum moram trahit ſub coctione ſæpe acidum fit, quod vel in bonis ventriculis vina potentia facere experimur, quorum vetuſtiora facta multa optimi generis ſunt, ita vero vomuntur

B ſæpe vel quinta & ſexta à potionibus hora colore fere eodem fæcoſa, & acida, quamuis protinus à ſuimet potione totum corpus & caput prius calefecerint, robuſtioremque hominem reddiderint ſuis partibus ſpiritu conſtantibus in totum corpus dimiſſis, nimirum quas facile calor ventriculi à ſua materia reſoluat, cum qua non dum bene complexæ ſint. Vnde materia torpidior, & fæcoſior à ſpiritu deſtituta ventriculo diu infeſta eſt, & ſua ſiccitate cum ventriculum, tum iecur moleſtar, craſſumque ſui anhelitum in caput attollit iecoris calore compræhenſa, ex quo ſomnus etiam impediatur, niſi vapores leniores illis permixti, eorum ſquallorem demulceant. Qua de cauſa vnum tantummodo vini genus tenuiſſimũ,

C & leniſſimum eam culpam poteſt effugere ſui cita coctione citoque tranſitu faciendo, ad quod etiam magis facile fit ab aquæ admixtione ſic naturis aquæ vinique cõparatis, vt mutuo ſibi tenuitatem pariant. Etenim partes craſſæ aqua liquantur, hæc verò ſpiritu vini tenuior fit, vna cũ illis quas ſine auxilio aquæ ſpiritus extenuare non poterat. Sit ergo tenuiſſimũ, & maxime maturum ac leue, non aſperum, non acerbum non dulce ipſum vinum. Siue albanum ſiue alterius generis ſit, tantũque aquæ admiſceatur, quantum vires ventriculi patiuntur ac ſiccitati iecoris, & ſanguinis expediat qua in re nihil maius eſt, quam vt notitia ſui corporis à ventriculi habeatur, quidque accipiant ab vſu horum obſeruetur. Verum de aqua non minus diligens examen fieri oportet, præ-

D ſertim Romæ, vbi ea non valde bona ſponte naturæ reperitur.

Vbi ſoli cauſa antiquis maxime ædificijs ei vicioſitatem augentibus peſſima naſcitur; quæ inuehitur aquæductibus craſſa pinguis & grauis eſt, vt ego examine multo expertus ſum, quæ verò e Tiberi accepta, purgataque eſt, mixtæ omnino naturæ intelligitur, cum difficilime frigus amittat, quamuis leuior, quam fontana ſit, quare aquam cuiuſque generis ſit ad ignem puriorem reddere neceſſe eſt, quo tandiu ſaltem ferueat, quo decima pars conſumpta ſit, atque cum refrixerit in aliud vas fundi debet, neque dubitare de hoc oportet, quod quidam fecere aquã per coctionem craſſitudinem acquirere, quoniam aqua mixtum perfectum non eſt, & coctio perfecti

E tantum mixti eſt. ita ipſius concoctio tantum calfactionis cenſu habẽda, quæ ætherogenera ſeparat. Porrò autem potionis modus is tenendus, ne copia præbeat cibũ apto contactu à ventriculo compræhendi, qui non bene concoquitur niſi arctum amplexum vẽtriculi ſentiat, ita cum mollior eſca eſt, exigua potio ſat eſt indeque id commodi ventriculus habebit, quòd non ſolum eſca minus in eo fluctuabit, ſed ipſe minus vini, & aquæ noxam ſentiet. Cibi quoque modus diligenter metiendus eſt, & attente videndum, ne cum multo alimento egeamus, multo minus cibo vires ventriculi, & iecoris oneremus, ſicque cruditates afferamus. Conſultius itaque partito cibus capietur, nec ſolum bis die, ſed

ſæpius, ſi opus eſſe videatur, non enim ſolum multo, vt dixi, alimento, ſed cito, ac facili egemus, multus vero cibus non cito, nec facile, ſed difficile, & tarde alit. Ergo cibns mane cito potius capiendus, quam vlla cauſa differendus; difficillimum ſiquidem eſt intelligere num ventriculus etiam cibum non cupiens eo opus non habeat, minus num ventriculo crudis ſuccis referto famemque non ſentiente, iecur inedia teneatur, ſic ieiunium longius duci tutum non eſt quamquam cupiditate cibi nulla moleſtetur, quoniã crudi ſucci in ventriculo eã prohibentes ab habitu pituitæ naturalis longe diſiuncti alẽdo minus idonei ſunt, potius ſub fame naturæ à calore peiores & craſſiores fiunt, & magis lædunt, atque interea ventriculus aut male alitur, aut vna cum iecore ſibi neceſſaria nutritione priuatur. Igitur quoties ſomni repetendi iuſta cauſa mane eſt, ſorbitio aliqua prius ſumenda, ne ſub ſomno ventriculus nimis exhauriatur, & vires infirmiores tum ipſius, tum totius corporis fiant, & ne iecur magis areſcat, ſanguiſque craſſior, & magis melancholicus euadat. Vnde neque ſomnus queat conciliari vaporibus humidioribus capiti deficientibus.

In ſumma de cibi modo, & quoties ille ſit dandus ad vires ventriculi, & ad neceſſitatem nutriendi definiendum eſt. Sic res in dies æſtimandæ. Cum ter in die cibus ſumetur, tunc ſummo mane, imo ante lucem ſorbitio tenuior ſit, inde quieti vacetur ſi forte ſomnus veniat. Verum horis quinque interiectis aliquid panis ex iure macerati, aut bene cocti ſumatur, ſine potione, ab hos tandem ſex cum minimum aut ſeptem horis iuſta çæna capiatur, & ſemper ea proferantur, quæ valentioris alimenti ſunt, & nunquam carnes aut volucres piſcibus poſtponantur. Motio corporis ante cibum meridianum ſit, ſin minus ſex horis poſt eum, antequam cænetur, & tunc motiones matutinę loco frictionis adhibeantur, quę toto corpore lenes, neque admodum longæ fiant, verbi gratia octuageſimo ductu manuum finiantur. quæ certe alienis vaporibus & recrementis diſcutiendis, & bono ſucco ad carnes nutriendas adducendo maxime facient.

Neque admodum multus, aut vehemens corporis motus eſſe debet ſicca nimirum eius natura, ſed exiguus & lentus, ac in Rheda potius quam pedibus habendum, alioquin omnis motus, qui temperatiori naturæ & corporis habitui meliori conuenit, iſti omnino exſiccantior foret, lenior autem is corpori iſti magis replendo faciet, atque etiam in Rheda habitus ſomnum nocturnum poterit conciliare, in caput enim vapores adducit Rheda contentia. Neque erubeſcam hic commemorare ipſos lectulos penſiles, quibus dimouendis iuſta hora & corpus exerceri, & ſomnus conciliari poſſe certum eſt. De cæli temperie, &, quæ ad ipſum attinent, breui perſtringam. Cælum quamuis aliquanto humidius fuerit, non erit inutile, frigidius certe, & calidius erit noxium. Maxime vero vitandum ne ſubitum frigus e calore ſubeatur, quod profecto frigus toto corpore ſemper defendendum eſt, manibus & pedibus contra illud in primis munitis, aſpirationes feneſtrarũ & oſtiorum omnino fugiendæ, neque ſub caloribus, neque ſub frigoribus borealique tempeſtate inſolentius laborandum. in mutandis veſtimentis, & integumentis capitis curioſe agendum, vt paulatim fiant à grauioribus ad leuiora, & e contra, quo paulatim natura eis aſueſcat, neque illis moueatur, permota enim natura ſecum & ſpiritibus & cum eis humoribus adductis fere ſibi morbos fabricatur, facitque pręſertim febres, & deſtillationes. Sed nos maior ſomni ſollicitudo exagitat, metuentes ne ab eo penitus deficiamur, ad quem verò conciliandum faciet in primis proba corporis nutritio, cuius cauſa ita multa ſupra deſcripta ſunt, faciet verò non minus, ſi eius nulla ſollicitudo hominem angat, metuſque ceſſet, ne defecturus ille ſit, & in memoria habeatur iſtud ætatis ſuapte natura vigilijs eſſe obnoxium, eique peius eſſe longius dormire, quam longius vigilare, & maxime, quod ſicco corpori id plurimum conuenit. Deinde eo ſublato metu, & ſollicitudine, faciet etiam multum, ſi vitauerimus conſuetudinem quieſcendi interdiu, morem verò tenebimus motionum diurnarum, diurna enim quies ſemper magis inſomnes noctes efficiet, vt contra labor diurnus nocturnos ſomnos allicit. Sic aliquando neceſſitati dormiendi alienis horis non ſatisfaciendum, vt ſuis natura eum poſtea retinere, cogatur, Satius eſt enim breue, & ſemel incommodum perferre, quam vitando illo in multa & perpetua incidere. Dormitum verò eunti nulla cura vel tacita animo retinenda, nulla futuri cogitatio admittenda, nam vt ſæpe præteritorũ cogitatio, & męror ſeipſa ſomnum alliciunt, ſic, ſi ea futuri cogitationem mouerint, vigilias faciunt. Somnus ergo nocturnus exercitatione quidem corporis & animi diurna, & mediocri corporis ſatietate, ſed animi magis relaxatione & vacuitate inducitur. ita neque vel ſtudio ipſo dormiendi animus cubantis eſt intendendus, quod non intento, ſed laxato animo ſomnus irrepat. Ac cum interrũpi contigerit, minime ægre ferendum, nullaque contentione ſomnus quærendus, ſed eadem animi remiſſio retinenda, eique rationi acquieſcendum, quod id ſenibus valde familiare eſt, quod contra contingere id à natura præſertim ſicciori eſſet alienum, ſenique ſomnus eſt magis noxius, & magis metuendus, quod quies tandem ſomni vires habet, eiuſque fructum repræſentat.

Medica remedia ad ſomnum vulgo præſcripta non adhiberem, niſi cum multa eius neceſſitas vrgeret, maxime quæ intus ſumenda ſunt, vt potiones quæ ex papaueris ſeminis ſucco fiunt, quæque alijs valentioribus, à cibi namque vaporibus ipſis alibilibus verus, & vtilis ſomnus modo fit. Si adulterinus quærendus, is interdum modo, & cum vẽtriculi munus eo penitus eguerit, vt munere eo perfecto poſſit verus ſomnus reuocari. Sic de externis etiam medicamentis ſtatuerem, ex quibus ſolummodo odores admitterem, vt ex floribus liguſtri, ni fœdior videatur, ex violis, Nympheæ floribus, & tandem e papauere, & pomis Mandragoræ. alijs etiam modis poteſt procurari vt lectulo, & puluinaribus eo genere rerum paratis. Aut, ſi ſaccharum ex violis, ex floribus Boraginis Bugloſſę, Maluæ aut Nympheæ ore detineretur, hæc enim vapores lenes & vdos in caput ſubmittunt ſiccioreſque eos halitus deliniendo ſomnum conciliant. Qui halitus ſicciores à capite retrahentur pedum & brachiorum lotionibus factis ex iiſdem floribus & cum capitibus papaueris folijs lactucæ & alijs vnde in locum ſicciorum humidi in caput ſuccedent Anetho etiam immixto, quod ſomno ciendo facere notum eſt, non ſolum inquam hæc malos vapores retrahendo ſed bonos etiam mouendo ſomnum poſſunt conciliare.

Vt capitis quoque lotiones malis illis diſcutiẽdis, abſumendiſque, amicis verò alliciẽdis atque ex dulci aqua factæ capite etiam humidiori reddẽdo idem poſſunt, maxime ſi flores ſupradicti incoquantur. Ex quibus etiam balnea toto corpori rite adhibita omnes dictas vtilitates afferrent, totique corpori humidiori reddendo facerent.

In quibus tamen breui eſſet morandum, & non à cibo, ſed ante eum, loco frictionum adhibendæ, aut certe ante cænam. Somno item mouendo vtiles frictiones eſſent, vt vectio ipſa in Rheda, quę ſane nullo die præteriri deberet. Eidem ſomno & totius corporis valetudini maxime prodeſſet, ſi venæ hæmorrhoides

rhoides

thoides in ſede reſoluerentur,& quoniam id à natura non fit, arte vriliter rentaretur, quoniam ſuccus melancholicus in corpore large admodum congeritur, neque nimius eius fluxus videretur metuendus, quando per hirudines tantummodo illæ venę aperiuntur, non enim in illis tunicæ, aut oſcula venarũ laxantur, ſed inditur foramen anguſtiſſimum, per quod largius profluuium ſanguinis ſequi nõ poteſt. In eam partem ſanguis reuocatus craſſioris & melãcholici ſanguinis pondus ſecum à viſceribus detraheret, & ita ſuperiores partes meliori ſanguini liberiores relinqueret, q̃ eas ſomno opportuniores redderet, ita quando aduerſus vigilias medicamentis non licet, manu pugnabimus, vt dictum eſt. Et de ſomno hactenus. B De aluo autem pauca dici opus eſt, quæ ſi quotidie vt facit, nõ reſponderet, ea artis ope mollienda eſt, vbi ego mallem clyſteribus ex oleo, butyro, & ſimilibus lenioribus vti, quã dare per os, quæ ventriculum reſoluunt, cuius vis firmior nobis nimis inſitum neceſſaria eſt, quocirca ego non fiderem valde ijs, quæ ipſum perturbarent, ſed dulcibus rebus ſolis vt ſero aut lacte cum multo ſaccharo admixto, vim quoque refrigerantiorem roſacei ſacchari timerem, niſi id exigua admodum copia ſumeretur.

De fugiendis autem animi perturbationibus cum ſapientiſſimo viro loqui, ſuperuacua res eſt, neque ſine præfatione honoris id agendũ, vacuus tamen earum locus relinquendus Medico non eſt, ne aliqua artis pars præteriri videatur; C animi ergo perturbationes non ſolum ennti cubitum, ſed cibum etiam ſumpturo, aut eo egenti in ſicco præſertim corpore fugiendę, cuique autem homini cum cibus in ventriculo non dum confectus eſt. Ieiunus namque ſtomachus à perturbationibus animi exagitato corpore acribus humoribus & omnino alienis repletur, cibo autem onuſtus cruditates facit, & in ſumma ſemper illæ validiores cor aut diſſoluere aut exſiccare poſſunt, diſſoluere quidem lætitia, exſiccare autem mærore & iracundia. Atque hæc vna cum ſuperius propoſitis à me ſic in vniuerſum ſint dicta in dies pro ratione euentuum determinari eo iudicio & ratione quæ expoſita eſt. Faxit I E S V S optimus maximus vt Tuæ Illuſtriſſimæ D. vtilia ſint; ipſeque meæ in te voluntatis memoriam ſerues. D

T. Illuſtriſſimæ & Reuerendiſſimæ D.

Dedictiſſimus

Chriſtoph. Guarinonius.

Is priſſanæ ordeaceæ vſum nunquam cum Alica voluit commutare, atque ſenio conſumptus eſt citius quam expectaretur anno nimirũ 73. ætatis ſuæ.

Excellentiſſimo Saluo Phyſico Fanenſi Chriſtophorus Guarinonius S. P. D.

CONSVLTATIO CCCCLXVII.

CAriſſimam mihi hanc ſcribendi ad te occaſionem offers Salue Excellentiſſimæ qua primum te ualere iubeam, meque valere ſignificem, deinde ad quæſitum reſpondeam. Si repeteretur verno tẽpore eadem curatio, quæ Autumnali habita eſt, crederem inde ægram tuam tandem poſſe conualeſcere. Ita tamen vt hæc ſeruentur. Primo ne potiones

A Guaiaci inueniant impurum valde corpus maxime medium; alioquin medio impuro eminentes partes ab eiuſmodi potionibus nõ purgarentur. Sed potius ab ipſo medio nempe à viſceribus maiorem humorum impetum vi ipſarum potionum concitatum reciperent. Sic verò illæ potiones omnino dandæ ſunt, quod item ſeruandum eſt, vt ſudores moueant, & ſub tenui victus ratione, neque viribus interea metuendum, cum febris non eſt, quando illæ facile poſt curationem à victu redinregrentur. Quod tertio demum loco ſeruari vellem, eſt, vt cum Guaiaco ſalſaparilia commiſceretur. Quæ curatio ni ſatis ſit, non deerunt alia in horum locũ ſufficienda in larga materiæ modicæ abundantia; quorum delectus pro ratione euentus morbi, tempeſtatum & corporis ſuo B tempore erit habendus.

De quodam Reuerendo Patre Capuccino montis Feretrani Romæ.

CONSVLTATIO CCCCLXVIII.

ICterus, & dolor iſchiadicus perpetui ſunt, remiſſiones tamen tantas habent, vt interdũ vix agnoſcantur. Cum remiſſior icteris eſt, tunc non cutis ſed oculorum tantum candidum flaueſcit & aluus ſuo C colore non caret, vrina vero boni coloris aliquanto craſſior eſt, vtrumque malum vetuſtum, icterus tamen longe vetuſtior. Ex his Medico intelligenti fit perſpicuum, icterum non ſola obſtructione, ſed iecoris etiam intẽperie exiſtere. Iſchiadicum verò dolorem perpetuitatis quidem cauſam in iſchio, incrementorũ verò in ſuperioribus habere. quorum ſuperiorum prouiſio debeat curationem iſchij antecedere, ſuperiorum vero partium mala non ſolum purgationẽ communem humorum, quæ in venis verſantur, ſed eorum, qui hærent in vaſis requirere, ſic poſt purgantia medicamenta ea etiam, quæ ſudorem moueant, poſtulare, quale eſſet ex ſalſa pariha cum betonica, & cicorea. Quibus præſtitis clyſteres acerrimi & calidi balneorum anhelitus in puteolano vi- D derentur opportuni. Dixi.

Chriſtoph. Guarinonius.

De Michaele Angelo Sorbalongo Gubernatoris Romæ Vicario doloribus alui vna cum febre laborante.

CONSVLTATIO CCCCLXIX.

E CAepit ægrotare cum frigore, quod frigus dolor alui ingens ſequebatur, qui tertio quoque die infeſtaſſe obſeruatus eſt. Nunc ego dolorem valde remiſſum video, febrem tamen non mediocrem eſſe, vt pulſus concitatus, & ſi non admodum creber, ut flauæ minæ cum ſedimento rubro, & craſſo, vt lingua lutea, & ſordida declarant. Vnde dolorem eſſe cauſam ipſius febris non poſſum ſtatuere, dico cauſam coniunctam, minus ſolos ſpiritus dolore incenſos, nam cum ex leni dolore tantum incendium excitari non poſſe, tum ſpiritus incenſos tam diu incendium retinere non valere ego exiſtimo, octauus namque & fere nonus agitur dies.

Humores incendium longius ducere potuerunt ſua putredine propagata, cuius apertæ notæ ſunt in vrina in pulſu in calore cutis, & lingua. Pulſus ſiquidem fuere intermittentes cum ſomnus inſolentior tertio quoque die accedebat, nunc quidem non intermittunt, ſed tamen retinent inæquabilitatem non ſolum io eodem ictu, ſed in diuerſis, incenſa namque magis putredine putreſcens humor calidior & tenuior factus non ita opprimit, vt opprimendo intermiſſionem queat efficere, quod vel in morbis perniciosis fieri videmus, illique ſpem ſalutis ſæpe excitari ex ipſa intermiſſione poſtea ſublata, ægris tamen ad exitium accedentibus. Febris itaque mihi potior ſollicitudo eſt, quoniam vitæ infeſta eſt, doloris, tunc tantum curam habendam crederem, cum ſomno officit, & vehementior eſt, maxime quòd vix ſupra rectum inteſtinum eſt, loco vbi flexio illa eſt, qua cum colo coniungitur, & clyſtere iniecto ſubito miteſcit.

Imo dolor ex humoribus deſuper in inteſtinum eiectis à natura fit, dum ipſa ſe leuat à materia putrefacta quoniam quamuis humores nondum concocti ſint, tamen adeò propinqui excretioni ſunt, vt paulatim exprimantur, vt vt putreſcũt ea putredine, quæ ad maturationẽ accedit, vnde feces modo molliores, modo firmiores ſunt, modo crebrius, modo rarius deſcendat, modo ſine colore, modo admodum flauæ & bilioſæ, vt humor naturam irritat, atque inæqualis ſæpe ſua craſſitudine meatus obſtruit.

Ego itaque deligerem aliquem ſyrupum, quo iecur temperaretur contra febrem, bilemque & obſtructiones ſubmouerentur à craſſo humore factæ. Vtriuſque enim humoris non ſolum effecta videmus, ſed cauſas etiam ſcimus labores nimirum corporis inſuetos, & animi inuſitatos. Syrupus idoneus videretur de Cicorea Nicoli cum Rhabarbaro cum oxymelle, ſi aluus citatior fiat omnia medicamenta quæ in eo ſyrupo recipiuntur iuri incoquemus & loco oxymellis aceti aliquid imponemus.

Si dolor vrgebit clyſteres fiant ex decocto ordei, & capitis veruecis cum oleo Amigd. amararum, violaceo & roſaceo, & chamemelino, fomenta verò ex omento in oleo chamemeli feruefacto, vel veſica eodem recepto, interea autem duobus ſaltem diebus à vino abſtineat, & ſi ſeptuagenarius ſit ſanguinis detractio non amplius locum habet natura iam excernente.

Is decimo die aluo citatiori facta à febre poſt magnos dolores liberatus eſt, neque dolor amplius rediit. Medici Renum deſcendentem eius doloris cauſam exiſtimãtes totos artus lapidibus Indicis ad eum dolorem commendatis onerarent.

CONSVLTATIO CCCCLXX.

Illuſtriſſime & Reuerendiſſime D.

EX ijs quæ in tua valetudine perſpexi hanc corporis purgationem vtilem fote exiſtimarem qua primum ventriculus & inteſtina leuarentur humore ſuo lento & craſſiori per potionem mellis roſacei ſolutiui, & Mannæ ex iure aliquo, quoniam in vtroque medicamento multum eſt, quod abſtergat, & aluum ſoluat. Modus mellis roſ. eſſet ad vncias 2. s. Mannæ autem ad vnciam 1. s. Quo facto, quoniam medicamenta reſpuuntur reliqui humores leniter pararentur vna & expurgarentur potionibus ſeri caprini bene parati in quo per certa interualla idem mel roſaceum ſolutiuum immiſceretur modo ſaltem vnciarum 2. nimirum quarto quoque die, reliquis autem ſeu medijs diebus ſemper ſuccus Betonicæ, & cicoreæ crudi, ſemper verò aliquid aniſorum in priori ſaltem poculo incoqueretur, nam duo ad minimum pocula capi deberent, atque id 15. ſaltem continuis diebus, niſi aliqua neceſſitas inciderit intermiſſionis. poſt hæc vſus aquæ Terucij opportunus admodum videretur, quo ventriculus & inteſtina cum purgari perfecte, tum confirmari maxime poſſent. Atque hęc niſi valentior purgatio admittatur commode fient.

Valentioris enim purgationis ordo poſtularet, vt poſt primam alui ſolutionem ex Manna, & melle roſaceo ſyrupi ex cicoreo, & oxymelle eſſent ſumendi, ac poſt ſimplices cicorei compoſitos ipſius Nicoli cum eodem oxymelle, quibus ſumptis iuſto dierum numero ſeptem ſaltem, idem medicamentum primo acceptum recipi deberet, adiecto iure ex polypodio paſſulis & aromate aliquo, atque Rhabarbari maceratione, aut etiam foliorum ſęne, ſubinde vero ſerum quemadmodum dictum eſt.

Clyſterum vſus valde idoneus erit, ſi non ſolum abſtergendi ſed confirmandi vires habuerint, vt ſimplices ex aqua Terutij vel cõpoſiti alijs rebus quemadmodum ex ſaccharo rubro, & melle roſaceo, ſapa, & tandem etiam vino.

Ratio autem victus primas partes ſemper tenebit, qua cauere frigus debet maxime ſubitum, & pręcipue extremorum & tempeſtatibus borealibus, quibus membranæ maxime affici conſueuere, & earum ſenſus exaſperari, præſertim cum ſubitæ poſt auſtrinas adueniunt. Ventriculus certe fouendus veſtimentoque muniendus eſt, inteſtinaque collecta ſeruanda ſi non faſcia ne Renes nimis concaleſcant, ſaltem ipſo aptiori veſtimento certe locus ventriculi apte comprehendi veſtimento debet. In cibis autem caueri debent duriores glutinoſi, craſſi, crudi, ac nimis auſteri, panes grauiores panes ex nimis pura farioa niſi leuiſſimi fuerint, quoniam ſunt admodum glutinoſi. Carnes craſſiorum & vetuſtiorum animantium, glanduloſæ, & membranoſæ omnes. animantia fere aquatilia omnia, & maxime ſanguinis expertia. Vnde conchilia penitus fugienda, & cruſtata etiam, ne dum mollia dicta. Piſces quoque quamuis ſanguinis cõpotes niſi minores ſint, & optimi generis ipſi quoque fugiendi. Oua item niſi tenera fuerint, & pultes, in quibus ea fuerint concreta. Caſeus præterea omnis, maxime ſi in pultibus feruefactus ſit.

Ex viſceribus animantium ſolius gallinacei iecur deligendum. Ex fructibus ſola amygdala & piſtachia caricæ etiam interdum. Ex oleribus Borrago, lupuli, & cicoracea. Aſparagi nimium ſuot inteſtinis nocẽtes cappares bene cocti minus calidi minuſque nocentes erunt, & tamen pituitam abſtergent. Sorbitiones quæ aut ex hordeo cum cinnamomo, & ſaccharo, aut ex Farre cum paullo aceti aut ex trito pane ſint, valde erunt idoneæ.

Nunquam quidem cibus non bene manſus debet demitti, ſummus vero delectus vini eſt habendus. Romæ præſertim vbi multa illius varietas eſt, & diuerſis anni temporibus non eadem bona ſunt, vt cẽtula, quæ probatiſſima eſt, prior tamen ſuo tempore ſtomacho grauiſſima eſt. Albanum etiam aliquod primo tempore crudius, quæ etiam in alijs quibuſdam vinis obſeruantur, tenuitas vini ſemper quærẽda, dulcedo & acerbitas vitanda, experimentoque proprio vinum probandum, vt modus potionum, & eſcæ cognoſcendus, qui nam vtiliter ſeruari poſſit. De reliquis ſuperuacaneum eſt decere. Ego certe modum & horas ſtudiorum præſcribi vellem, iracundiamque vitari, & ſomno longiore noctibus vti. Quę intelligenti abunde ſatis dicta videntur, vtinam tam vtiliter quam ſedulo, & ex animo tui ſtudioſiſſimo profecta ſint. Vale.

Tibi deditiſſimus.

Chriſtoph. Guarinonius.

Digitized by Google

De vrinæ affectu ad Illuſtriſſimum & Reuerendiſſimum D. D. Ferdinandum Medicem Card. ampliſſimum poſtea Magnum Ethruriæ Ducem.

Pro Illuſtriſſimo & Excellentiſſimo Dom. Proſpero Columna.

CONSVLTATIO CCCCLXXI.

IN tanta temporis anguſtia & itineris ſollicitudine qua vix poſſum animum colligere & ad ſcribendum conuertere omnino ego conabor iuſſui ſuo parere ſine præfatione aggrediar. Laborat ipſe Vir Excellẽtiſſimus crebra mingendi cupiditate, potius quam manifeſto vrinæ ardore, aut dolore vllo, quæ res ab vrina ipſa poteſt proficiſci etiam ſi vlcus in veſica non ſit, quoniam vrina hæc poteſt cupiditatẽ mingendi crebro mouere cum ſit admodum craſſa & confuſa cum materia multa, quę puris ſpeciem refert, cuius vis veſicæ moleſta eſt. Modo ea puris ſpecies eſt albi & leniter glutinoſi, nõ fedi odoris multa verò ea materia eſt, & bene concocta, & cum vrina admodum permixta, quæ ſane ab vlcere veſicæ, neque tanta, neque tam bona hoc eſt alba & concocta, neque tam permixta cum vrina eſſe poteſt, ponamus vlcus vel maximum & profundiſſimũ in veſica puris tamen non tantum veniet, minus tam boni, & id erit fœtidiſſimum & mali coloris, quoniam multum pus à membranoſa parte venis exiguis prædita qualis veſica tota eſt, fieri non poteſt, minus album & bonum, ſeu bene concoctum, nam hoc à carnoſa & calidiori natura potius quam à membranoſa fit, præterea cum eo vlcere dolor, ardorque aſſiduus vrinæ continuaque mingendi cupiditas cum cruciatu eſſet, permixtum verò cum vrina pus à parte remotiori ſuperiorique quã veſica ſit, demittitur, quoniam in veſica ſic permiſceri non poteſt. Itaque cum bonum ſit, & album à parte carnoſa, & caloris maioris, quam veſica ſit cum permixtum à parte ſuperiori eſt. Præceſſere quidem cauſæ vlceris meatus vrinarij & carunculæ, ſed ſi illud ſolummodo eſſet, non crebram mingendi cupiditatem faceret, vrina ſupra meatum retenta, & in veſica concluſa, cupiditatemque mingendi ipſa vna ſentiente veſica ſui potius quam aliena cauſa. Veſicæ autem exulcerandæ nulla cauſa euidens fuit, niſi humores acres, qui etiã ſine vlcere poſſunt minctum crebrum moliri. Indicia vero etiam propria vlceris, quę à pure ſunt, vt dixi, ea non ad veſicam, ſed ad ſuperiores partes pertinent, vbi pellicula illa, quæ olim eiecta eſt vnguis magnitudinem exequans, non minus à cauitate Renum, quòd à veſica potuit delabi. Qui verò etiam dolor eſt in pube, neque grauis neque acris eſt, & à natura vrinæ craſſæ & mordacis dum in veſicã per meatus ſatis anguſtos penetrat, & dum in ea halitum craſſum emittit, poteſt excitari certe dolor ille modnm vlceris vllum non præſefert & ſemper aliquam copiam vrinæ expectat veſica antequam irritetur ad minctum, qund non expectaret vlcere ſic aſſiduè deterſo, ſed aliquantula quoque gutta vrinæ vt videmus in vſu medendi irritaretur. Minus ſi lapis eſſet cum vlcere aliquod ſpatium temporis intermitteret, quin cruciatu eodem vexaretur & cũ eo ipſa vrina impediretur. Ergo ſine lapide hoc malum ſit, vlcus verò ſit, ſed non in veſica, verum in parte carnoſa & longe ſuperiori.

Ac quando ſæpe etiam aliquid puris ſeparatum

A cum vrina mingitur imo eam antecedit, & quandoque etiam ſine ea non voluntate ipſa, ſed homine nolente exit, id non e veſica, e qua propter muſculum nihil ſine vnluntate exire poteſt. Sed e meatu vrinario venit, quapropter etiam in eo aliqnid vlceris fuerit, & eo facilius, quòd caruncula antea curabatur. Ac vbi erit vlcus illud ſuperius? carnoſa pars & Renes & iecur eſt, iecur tamen diu ſic affici non poteſt ſine vitæ detrimento neque corpus hoc habitu & ijs viribus eſſet, neque ſine febre vel magna ſeruaretur; incidit quidem febricula, ea tamen non tam exigua eſſet, ſi iecoris eiuſmodi vitio fieret, ſic duorum annorum ſpatio alendi vis maxime fuiſſet labefactata, maxime quòd hæmorrhoidibus cum maxima effuſione ſanguinis laborat. In reni-
B bus ergo vlcus fuerit, quod propter magnitudinem vaſorum, & multitudinem materiæ ſanguineæ, quã tractant, multam puris copiam poſſunt conficere, imo neceſſario conficiunt, & ſi vlcus non ita magnũ foret. At nullus ſenſus moleſtiæ in Renibus eſt, ſcimus qnòd carnoſa maxime Renum pars expers ſenſus eſt, & vlcera minora, quoniam cum vrina paulatim exnnerantur nnn facile ſui ſenſum per circumſiſtentes partes excitant.

Verum de copia tanta huius materiæ eſt etiã animaduertendum, quòd ſæpe à toto corpore ſuperuacua recrementa in partes iam infirmiores factas & maxime vaſa ſeminis & Renes ſolent compelli, vnde ſæpe ad vias ſeminis impulſa faciant illas ſordi-
C das gonorrheas & in mulieribus alborum menſium continnas fluxiones. Ad vias verò vrinæ, quæ Renibus ſunt proprie venientia vrinas complent humoribus eiuſmodi ardorem etiam vrinæ efficientibus vt quotidie videmus. Quare eſto aliquid puris ſit in vrina, eſt etiam multum materiæ maturæ ſpeciem puris referentis, quod non ab vlcere ſed à toto corpore proficiſcatur. Sit ergo vlcus paruum ita, vt ab eius offenſa ſenſum renes non habeant quod cõtinenter ſeſe exonerent copia verò tanta craſſæ viæ à toto corpore mittatur, quod ſanguine malo abundant, vt hæmorrhoidum fluxione declaratur. Sed quæ cauſa vlceris fuit, multæ ſuperioribus temporibus à vitæ genere fuere, quo peſſimo & in cibis, & laboribus, & venere vſus eſt, vnde gonorrheæ, & vl-
D cera meatus vrinæ facta ſunt. Malus etiam ſanguis poteſt effeciſſe, & augere quotidie hoc vlcus cuius ſanguinis notam vt dixi hæmorrhoides habent, quæ non niſi vitio ſanguinis mouentur. Hæc mala ergo ſubſunt hoc tempore, à quibus, quid metuẽdum ſit, non eſt difficile videre, nã corpore malo ſanguinis genere referto vlcus in dies augere & ueſicam etiã exulcerare febremque afferre, & totius corporis tabem poteſt, ac per cruciatum mingendi etiam citius id facere. Curandum igitur penitus eſt, vt ſanguis in meliorem habitum reuocetur & totius corporis nutritio melior fiat, tum vt vlcus purgetur nutriatur, & conglutinetur, quæ num fieri queant, & num facile, ex ætate eo mali genere & partis natura, & hominis etiam moribus intelligi, Certe difficiles curatu mor-
E bos hos ipſa hæc ætas facit, cum 40. annus ſuperetur. Curationis modo inſtitutio in prouiſione ſanguinis, & corporis totius & in vlceris præſidijs continebitur. Totius quidem prouiſio, & in vitioſo detrahendo, & in bono creando ſanguine eſt poſita. Vbi videndum num hæmorrhoidum opera ſatis futura vitioſo ſanguini ſubmouendo ſit, volunt quidem meliores noſtri Medici antiqui in huiuſmodi malis purgationes corporis, vbi eiuſmndi ſanguinis fluxiones ſunt, non eſſe neceſſarias, imo etiam incommodas, eorum tamen ſermo cum ſit de medicamentis acrioribus & valentioribus, ego non vererer ſanguinem vitioſum circumcidere & modificare cum Caſſia & ſero caprino, cum diaſebeſten lenitiuo, vel Dia-

prunon

prunô cum ellectuario lenitiuo, vel etiam diacatholicon cum iure myrobalanorum, tamartindorũ dactillorum, & ſimilium, per quæ ſanguis purgatus minus etiam hæmorrhoidas moueret, quibus valde affici conſueuit, & cauſam timoris ſuæ noxæ ipſamet medicamenta tollerent, & quem timorem de ſe faciunt ſolum fluxionibus ipſis permanentibus, illis inhibendis delerent. Corpore ſic melioti facto, ſanguini purgãdo vacarem genere ciborum admodum leni ſine ſale multo, ſine acribus, aut acidis condimentis, ſed ex farre ptiſana pane loto ex aqua, & cocto. Ouis pullis gallinaceis grandioribus, neque multum curarem aoiculas, aut ſyluestres aues maiores propter neſcio quid ſaporis euidentioris qoi ſucci a ſangnine alieni vim omnino ſequitur, Reiecto caſeo maxime veteri, & piſcibus præſertim grandioribus, duris, & glutinoſis omnibuſque aquatilibus, & præſertim exanguibus. Lac in primis bonum cenſerem ſi ventriculus id conficiat, neque bubulum aſpernaser quod craſſius ſit, donec liberi a calculi, & obſtructiooum metu ſumus, id enim plus alijs genetibus lactis nutrit. Vlceri vero curando, quooiam non ſat eſt ſi ſanguis bonus fuerit illi ſuas partes habẽti, quę opem modicam efflagitant quarum cauſa detergi, & porgati ſaltem debet, atque etiam exſiccari, nimirum quod & ſorde, & humore abundet, qua prohibetur ne ſe ſe nutriat, & in continuitatem cogatur. Propterea medicamenta erunt ad id idonea excogitanda. At quoniam vlcus in renibus eſt, ea medicamenta debent eſſe diuretica, quæ a corpore toto forte conferent plus mali in renes, quam a renibus exportent.

Iam toti corpori ſuam prouiſiooem habitam fuiſſe prius conſtitutum eſt Medicis. Ita omnino expurgatio vlceris iam neceſſaria eſſe reliqua videatur alioquin non ſaneſcet. Verum ego vellem temperameotum toti corpori reddi, ne recrementis abundaret. Neque antea ego valeotioris generis diuretica darem, neque illud quod in metu lapidis facit Galenus vſum amigd. amararum, aniſorũ, & abſyo. admitterem, ſed ſerum lactis caprinæ diu exhiberem, in quo chalibs extinctus eſſet, vnde & deterſionẽ meatuum, & collectionem carnium renum, & omnium viſcerum ac venarum totius corporis expectarem. Lac aſininom eſſet idoneum parte feroſa; deterſionem, caſeoſa gloten habens, ſed tamen validum eſſe noo exiſtimarem, quam ſerum, quoniam diu a corpore tamquam amicum retineretur, & ſic tranſmutatum, vim detergendi amitteret, ſerum autẽ ipſum, vt alendo inutile citius demittitur reſpuente ipſum natura, & integris magis ſuis viribus valentiuſq; renes attingit.

Quo verò non ſatis valente, ego potiones ſalſę pariliæ cum parte guaiaci, & cicoraceis, & lichene ſubiuogerem ad renum, & totius corporis prouiſionem & tandem ſuo tempore aquam etiam thermalium genus illud probarem, quod ferri ioaxime vim haberet exiguamque ſulfuris, vel id quod vlceribus idoneum eſſe per experimenta cognitum eſt, vt brandulenſe, vt ficũ cellenſe, vt villenſe, & ante omnia chalderianum, a quibus ſi exſiccatio quæſita certo expectatur, illa non nimia erit, neque adſtringendis nimium renibus, ſed colligendis, firmandiſque vtilis erit, & vlcus omnino curabit, imbecilles enim, & laxi renes plus materiæ congerunt continentq; quàm collecti, & firmi.

Vnde multa ſunt vſo reperta lapidi exturbando idonea, quæ adſtringendi habẽt vim. Etenim quamuis in rebus vitæ expertibus laxitas potius faciat, vt contenta corpora deijciãtur, effluantve, vita tamen compotes rẽs, quoniam vi ſua excernendi agere debeot, niſi collectæ, & firmæ ſint, minus poſſunt ſeſe ab alieois liberare, quarum aquarum vis etiam omnibus venis, & corporis partibus robur aliquod, & purgationem etiam poſſunt afferre, vt in rheumaticis huiuſmodi morbis eſt neceſſe ad curationem. Aquarum quidem thermalium vſus tempeſtatẽ calidiorem efflagitat, & pręcipue chalderianarum quibus nos ſub caruncula tantum vtimur, quoniam corpus vndique apertum poſtulant, frigidiores ſua natura cum ſint. Interea ergo reliquis vti præſidijs iam dictis cõueniet, quibus vel curatum vlcus poſtea his alijs non egebit, vel melius fiet, certè quidem ſuſtinebitur, ne in peius labatur.

Ego nolo eſſe multus in remedijs recenſendis, vt in therebinthina lota aliqua aqua vlceri idonea, vt in puluere chalibis parati cum therebinthina cõiungenda, vel ſeorſum dando, vt in trociſcis in hunc vſum paratus, quoniam ea coiqoe Medico cum plurimorum aliorum ſylua nota ſunt, atque ita hic finem dicendi faciam præſertim importunis in hoc diſceſſu officijs hominum gratioſorum exagitatus, & ſcribendi pro moltis opera occupatiſſimus. Te verò oratum velim vir Illuſtriſſime, & meæ erga te voluntatis ſingularis memor ſis. Vale.

De Heleno Narnienſi oculorum, & aliarum partium malis affecto.

CONSVLTATIO CCCCLXXII.

SVbeſſe in hoc corpore cauſam aliquam ijs omnibus affectibus priorem, & communem tãquam omnium matrem certiſſimum iudicium eſt. Eam verò etiam primum viſcera, deinde caput occupaſſe etique eſt neceſſe, ſiquidem gallicæ naturæ ipſa eſſe proprijs antecedentibus notis deprehenditur, conſequentibus verò etiam multis malis in iecore cũ quibus tamen ipſe bono colore ſit, quę res non ſæpe, niſi in gallicis vetuſtis cerni conſueuit. Gallica autem lues fere iecori primũ inſiſtit. Ergo viſcera primum & maxime iecur, deinde caput proprijs deprauationibus liberanda ſunt, peculiaris verò iecoris lues delenda, deinde caput purgandum, & tandem oculis, & cruribus ſua curatio attriboenda.

Omnes modo hæ deprauationes, & noxæ cum vitioſo humore eſſe intelliguntur, cum alijs notis, tum quòd ſubitos ortus habuere, & cum tinnitu aurium coniunctæ ſunt, tum autem, quòd fluxiones hemorrhoidum nunquam niſi vitiato ſanguine incitantor. Præterquam quod gallica lues ſine materiæ vitio nõ eſt, vt oſtenditur, quoties vna ipſa materia conſumpta lues deleatur. Quæ cum ita ſint optimo conſilio dictom eſt purgationem totius corporis eſſe neceſſariam, deinde ipſas potiones ad gallicum accommodatas, quemadmodum, quæ ex goaiaco vna cũ ſalſa parilia fiunt ne ſi ex ſolo guaiaco parentur, aut dilutiores parũ valeant, aut validè nimium calfaciant, ſi ex vna ſalſa parilia nihil adſtringendi virium habente ventriculus, & viſcera nimis laxentur. Quæ potiones dandæ erunt ſub valde tenui, & exquiſita victus ratione, ita vt ſudores mooeantur, neque virium infirmitas metuenda modo febris non ſuperueoerit.

Qua curatione gallicus certe lenietur. Num verò viſus iode ſit reuerſorus ſpes in eo poſita eſt ſi ille vno vitio gallico ſit impeditus.

Chriſ. Guarinonios.

De

De valetudine Illuſtriſſimi, & Reuerendiſſimi Ludouici Madrucij Cardinal.

CONSVLTATIO CCCCLXXIII.

Illuſtriſſime, & Reuerendiſſime Dom.

GEnus tui corporis calidum,& humidũ eſt,ſemperque multo ſanguine abundauit, quo in finem vſque adoleſcentię per fluxionem e naribus natura ſe ſe exonerabat, deinde ea non amplius id moliente fluxiones ad articulos conuerti cępere, tentat quidem natura aliquando per hæmorrhoidas ſe leuare id tum admodum parte facit. Articuli ab origine imbecilles fuere, in hocque generoſi fuere, quoniam a parentibus non degenerarunt. Aetas 56. annorum eſt, qua fere ſanguinis abundantia in quibus hominibus expurgationem ea aliquam non ſortitur, ſolet craſſitudinem acquirere,& melãcholicum corpus reddere. Sanguinis partes ſeroſiores, ſeu ichoroſæ facile in imbecillos articulos identidem pelluntur, quæ ſanguinis naturam redolentes, & non exigua ſui parte calidæ cum ad articulos cunctantur febrem excitant, ibi enim inculcatæ neceſſario concaleſcunt.

Nihil præterea mali in corpore cernitur, neque verò, vt ſebre in podagricis cõſueuit, renes quidquam ſabuli, aut arenularum, aut dolorum perſentiunt. His itaque articulorum doloribus a ſanguinis quodam genere non valde quidem bono naſcentibus, vel proxime a toto corpore, vel etiam ante in caput, & inde in artus delato, ſi hæmorrhoides ſponte moueantur, opportuno admodum remedio eſſent, non æque ſi arte cieantur, qua porrò nunquam reſerandæ eſſent latius quam per hirudines fieri conſueuit; alioquin periclitaremur, ne nimium fluentes deinde noceant, hirudinum etenim foramina facile concluduntur. Arte ego in ſumma nullam ſanguinis detractionem molirer, niſi (quod IESVS optimus maxime auertat) morbus acceſſerit, cuius magnitudo futurum vitæ periculum minetur. Si quidem vis naturæ ſine cauſa infirmari non debet, ne quos robuſta morbos ſine vitę periculo fert, infirmior cum periculo incurrat. Ac quoniam ijs doloribus magnitudinem aliquam morbi non habentibus detractio ſanguinis attribuenda non eſt, longe minus illis crebro tentãtibus, crebro illa facienda eſt. Si porrò certa ſpes eſſet ex ſanguinis miſſione eos dolores non acceſſuros, tunc certi beneficij ſpes,& remedij fructus tantum poteſt, vt remedij etiam omnis ſuſpicio auferretur. Inſequens enim bona valetudo,& doloris carentia ſpatium ſanguini reficiendo daret,& occaſionem crebræ miſſionis illius tolleret. Verum incerta beneficij ſpes eſt, atque dolores poſt imminutum ſanguinem identidem factam vexantes plus virium naturæ corporis conſumerent, & maturam ſenectutem redderent, quæ quidem ſanguinis mittendi ſic facta conſuetudo ſi retineatur, breuiorem vitæ curſum redderet, ſi intermittatur autem acutos morbos afferret.

Ergo niſi, aut febris, aut aliud malum certis notis eſſe, aut fore magno incommodo intelligantur, nunquam ad venæ ſectionem veniendum, imo nec valde hæmorrhoides mouendæ. Potius intra illa medicamenta manendum, quibus ſanguinis partes recrementitiæ, & humores a ſanguine alieni circumcidun-A tur, cuiuſmodi eſſent, ſiquidem hyems ſit, pilulæ de tribus cum rhabarbaro, aut maſtichinæ confectæ, cum rhabarbari expreſſione in locum ſucci artemiſiæ ſuffecta. Si verò æſtas, ſyrupus roſ. ſolutiuus, aut caro prunorum cum ſolutiua roſarum, & ſenæ, aut polypodij expreſſione, aut ſerum caprinum cum ſyrupo de polypodio, vel melle roſaceo ſolutiuo, vt corporis ſtatus extiterit.

Quo medicamenta ſub doloribus etiam vtilia crederem, quoniam quamuis ſæpe dolores, inde exacerbentur, ſemper tamen neceſſario debent fieri breuiores,& quia etiam ij ſolent plures ſubinde partes tentare, dum vna doloribus vexatur medicamẽtum materiam ſubmoueret ne in alias partes dolorem inferret, clyſteres certe maxime idonei quouis B tempore erunt. Atque hæc de præſidijs, quæ ſunt petenda manu,& medicamentis. De victu autem nimis multa dicenda eſſent, niſi Medicus prudens adeſſet, videndum quidem certe eſt ne potiones modum eſcæ ſuperent, & omnia moderata ſint. Et maxime ſub doloribus, ſub quibus tenuiſſimo nõ tamen extenuante cibo vtendum, & potius pane loto primum, deinde cocto, quam ptiſana, potius in pleniori victu gallinaceis pullis, quam auiculis mollioribus dico mollioribus, quoniam turdi, & merulæ denſiorem cibum præbent. Sub quibus doloribus a vino abſtinendum, & aqua, cui coriandrum incoctum ſit, bibenda, neque vis coriandri ſuſpecta habenda cum & ſiccum, non viride,& exiguum adhibeatur. Motiones, & exercitationes corporis ſub doloribus vi-C tandæ, illis verò ex toto diſcedentibus adhibendæ, quoniam & recrementa conſumunt,& partes robuſtas reddunt, quarum loco frictiones vſum eundem præſtare poterunt, & quoniam non eſt neceſſe longior non ero in ſcribendo, in obſeruando quidem T. Illuſtriſſima D. ſemper conſtantiſſimum me cognoſcet, qui nihil ſum carius habiturus, quam poſſe me tibi aliquid gratum facere. Vale.

T. V. Illuſtriſſimæ,& Reuerendiſſimæ.

Deditiſſimus.

Chriſtoph. Guarinonius.

D Multa conſilia prætermiſſa ſunt, hic vero præſertim illud, quod pro Sereniſſimo Gulielmo Mantuæ Duce habitum cum Nouarea, & Beato atque Caſalenſi.

De Hydropico incidendo.

CONSVLTATIO CCCCLXXIV.

VIr Doctiſſime duo ſunt in corpore hoc maxime attendenda, vnum aqua eſt, alterum viſcera ipſa, vnde ea oritur. Aqua abdomine non excedet, & intra peritoneum,& inteſtina eſt, vnde facilius aperto abdomine, quam per inteſtina detrahi poſſit. E Detrahẽda vero eſt, quoniam ea præſente viſcerum calor naturalis, & vis omnis occupatur. Pręterquam quod prætenſionem ipſa dolores excitat,& actiones omnes naturæ perturbat, vireſque conſumit. Viſcera vero poſt aquæ emiſſionem ipſa curanda ſunt. In aquæ miſſione videndum, ne ferramentum aliquid inteſtini offendat, ne inflammationẽ patiar,& mortem inferat,& vulnus apertum habendum donec tota aqua educatur, neque enim vel confertim tota emittenda, vel aliquid relinquendum, relicta enim aqua ſic iterum,& tertio aperiẽdum eſt, & maius incommodum habet, confertim autem emiſſa hominem extinguit.

De

De viſceribus diligenter videndū num iecur tantum, num etiam renes viriati ſint, nam ſæpe vidi in hydrope lotium admodum exiguum reddi, quod nō poteſt eſſe, eo quod parum aquæ ſubſit, nam aqua in aſcite ſub periro neo detenta lotium penitus eſt, & lotij ſpeciem retinet, minus veriſimile eſt iecur ſuapte vi aquam illam a renibus rettahere, & in abdomen reijcere, nam quod eſt difficilius, natura nunquam aggredi ſolet. Potius renum culpa id fiat qui vitio affecti, aut non attrahant, aut locum attracto ſero prebere non poſſunt eo, quòd obſtructi ſint. Quod in hoc ægro ſuſpicandum videtur, in quo exiguum admodum lotium eſt, & maxime coloratū renibus humorem inficientem potius, quam ſecum recipientibus, quo caſu dubium ſit quo pacto ipſæ viæ bilioſis recrementis potius, quam ſero patentes ſint cum ſerum ſit bilioſis humoribus tenuius. Forſan renes potius bilioſum humorem cum ſuo alimento, quam ſerum alliciant, quoniam ipſi vitio aliquo, aut ſeri, aut ſuo ſerum tamquam inimicum reſpuant recuſentque alioquin rem ſibi admodum familiarem, & amicam.

Hic certe renes male habere videntur, & præſertim ſiniſter, cum contra illum, ſi manus imprimatur, dolorem moneat. Vidi ego alios poſt ſanguinis exigui minctum in hydropem ſubito incidiſſe, & breui cum doloribus perijſſe, & etiam perforatos, præter iecur ergo renes ſpectandi ſunt. Lien quoque, quod primum fuit in vitio, vt ægrotus fatetur, reſpiciendum eſt, ab eo enim forte iecur affectum eſt, quamuis aquæ chalderianæ vi, cum ad lienem, neſcio quo conſilio, datæ hydropa induxerint, nam iecur ipſum earum aquarum vſum nequaquam ſic male habuiſſet, niſi a viſcere ſibi coniunctiſſimo affectum fuiſſet. Ergo aqua detracta viſcerum cura inſtituenda, vt iecur, lien, & renes in ſuum ſtatum reuocentur, homore alieno conſumendo detrahēdoque, & temperie recuperanda, proprie vero renibus aperiendis, & vrina promouenda. Quæ mihi viderentur poſtea poſſe perfici, primo per rhabarbarum vna, & ſuccum iridis ſæpe exhibita deinde per dialaccam, ſeu diacurcumam, & alia quæ horum vires imitantur.

Neque crederem non admodum idoneum guaiacum, ſi cum parte aliqua ſalſæ pariliæ coniunctum daretur, qua renibus quoque apertio lotij pararetur quam etiam china adiuuaret, vt ego expertus ſum, in quibus certe vis conſumendi humorem, abſtergendique, & detrahendi, tum aperiendi, atque etiā confirmandi omnia viſcera, quod & potionibus matutinis, vt ſolet, & cum vino in menſa locum commodum haberet. De victus ratione non dicam, quoniam ſatis cuique veſtrum nota eſt. Hic perforata aluo 45. lib. aquæ emiſit. Quinta die doloribus redeuntibus reſerato foramine lib. 20. Die 7. cum doloribus perijt.

De Scipione Burio laborante.

CONSVLTATIO CCCCLXXV.

DVo ſunt in primis ſpectanda a vobis tamquam vrgentiſſima tertium autem his proximum, nam potiſſimum vrget corporis conſumptio, deinde ſputum purulentum, tertio putredo ipſa humorum, vnde febris primum orta tantorum, malorū in cauſa fuit. Hiſtoria namque a Medicis Patauinis propoſitæ ſtandum eſt, qui tuſſim, & deſtillationem initio fuiſſe negant. Conſumptio corporis ad extremum perueniſſe videtur, & ſi facies nondum penitus id præ ſe ferat, quæ mihi ſpem facit cor tamquam tyrrhanum ſe ſe ſuſtentare, cordis ſiquidem modū vulnus, & facies ſequi conſueuere. Hæc conſumptio a febre orta eſt, quæ vi ſua in habitum corporis, & etiam cordis calorem impreſſit, nedum humores putredine quidem multos, calore verò complures occupauit. Inde quoque impetum accepere humores in pulmones, atque primum ſub ſpecie ſanguinis, dein de puris, & pituitæ admodum toſtæ, & concretæ expuuntur.

Neque enim ego poſſum aſſentiri ſanguinem e capite veniſſe, minus e diſrupta, aut eroſa pulmonum, ſeu thoracis vena cum nulla cauſa anteceſſerit eroſionis, ruptionis verò nullius proprius euentus. At ruptionem ſequi potuit ſuppuratio, hác vlcus, hoc demum callus & ſanguinis ſuppreſſio, puris verò abundantia. Domini intra 40. dies tot progreſſiones mali fieri nequiere; minus tantum vlcus ſubeſſe poteſt pro hac tanta puris copia, quin ſanguinem ſemper emitteret pulmonibus refertiſſimis omni venarum genere, & ſanguine eoque tenui perpetuoque exagitatis non ſolum reſpiratione, ſed tuſſi. Videmus nos, quòd inteſtina exulcerata ſemper ſanguinem emittunt, qui compreſſione eorum exprimitur, vlcere vel exiguo, pulmones dilatati aera alliciunt, & compreſſi tenuem ſanguinem in cor pellunt, cum compreſſi per tantum vlcus, quantum puris copiā oſtendit non cum ſanguinem edent, qui toto ſuo corpore conſunditur. At exangues interdum fiunt pulmones credam ſcilicet, viuente homine id poſſe accidere. At in alijs hoc viſum eſt, certe quotidie id cernimus, ſed eodem, quo dixi in hoc ægro modo, nam vidiſtis vos mecum ſæpe ſanguinis largum egreſſum e pulmonibus ſequutam febrem fuiſſe, & ſputum crudiſſimæ pituitæ ſine ſanguine, & tandem mortem, apertis repente venis initio deinde occluſis, & pituitam tantum in pulmones comparantibus, vt ſit etiam, cum per aluum & renes e toto genere vinoſo humores pituitoſi excernuntur, natura venarum, quæ non ruptæ ſunt, ſed ſe ſe aperiunt ſanguinem retinente, alienumque humorē permittente, excernentque, quod ſæpiſſime factum vidiſtis in alui fluoribus initio ſanguine dilutiori, poſtea humoribus bilioſis diu ſine eo effluentibus. Quid dictis his quæris, ego volo ſperare, neque vlcus, neque rupturam in pulmonibus eſſe, ſed ex malo ſanguinis genere per febrem viriato eam materiam partim pituitoſam, partim alterius generis in pulmones male firmos compelli, & ibi etiam febris putridæ materiam, a qua iam pulmones vitiati ſint, & eius generis materiam non ſolum recipiat, ſed antea receptæ ſimilem iam generent, vt vitium acceptum cogit cuius vitij pulmonum etiam melior faciei, & genarum calor oſtendit.

Quibus propoſitis ego continuo nutritionem citiſſimam procurarem, & pulmonum expurgationē, temperamentumque. Idque non teſtudinibus non cochleis non gammaris, ſeu cancris, niſi tabefacta admodum citæ diſtributionis ſpem faciant, ſed lacte tenuiori, frigidiorique qualis aſininus eſt. Humanus quidem plus alit, ſed neque refrigerat, neque tam cito diſtribuitur, & propter febrem poteſt in malum ſuccum conuerti quo per plures dies dato iura etiam ſupradictorum præberem, in quibus illa penitus contabuiſſent, per deſtillationem quoque liquor ex ijs excipi poſſet, quo certe, & deſtillationes finiri, & corpus admodum nutrire animaduerti. Expurgandis pulmonibus ſyrupi e violis, e nymphea, & capil. Veneris, e pimpinella e iuiubis eſſent idonei, quoniam febri quoque, & intemperiei pulmonum ſubuenirēt. Si corpus ſatis nutritum vnquam inueniretur, & ſputū nun intermitteret, ego tunc metuerem vlcus pulmonum, quod ſanguis cum pure indicaret, & ita ſalſam pariliam, & aliquid guaiaci per potiones darem cum folijs pimpinellæ, metu verò tabeſcentiæ ma-

neate

Digitized by Google

nẽte iure pulli, atque etiam cum ptiſanæ ſucco com-
ponerem. Interea vt materiam quoque a pulmoni-
bus auerterem operam darem, & clyſteribus præci-
puè vteter donec vires reſumptæ medicamenta per
os dari permitterent, quæ maximè ex iure agarici, &
polypodi? quod pulmonibus amicum ſimilitudine,
quæ ſibi cum dulci radice intercedet, eſſe admodum
videtur, ijs rebus adiectis quæ pectorales vocantur.
De vini potione res dubia eſt, ea pro modo febris,
pro materiæ coctione moderanda eſt, vrinæ hæ cer-
te aſperiota habẽt eneoremata, & coloratiores ſunt,
ſi ad meliorem habitum reuerterint, tunc vinũ pau-
ciferum, non aſperum, ac potius album poterit con-
cedi: Dixi.

Tandem cum pure ſanguis aliquis expuebatur, &
tabefactus penitus, & cum vehementi febre, cum
inſaniaque conſumptus eſt, nihil remedij datum
fuit toto 40. dierum ſpatio præter eius cancrorum.

De Guido Turrio Marcheſio ventriculi imbecillitate alijſque affectibus male habente.

CONSVLTATIO CCCCLXXVI.

SVbtilis certe res eſt præſtantiſſimi viri ea, in qua
neque multus eſt ipſe receſſus a natuta, & tamen
ei ſubueniendum eſt eo quod moleſtias infeſtat, cui
verò, ſi non occurratur, maiora tedia minatur, ſi ſub
ueniatur etiam ſine periculo non eſt. Hic enim na-
tura corporis in melius mutari nequit homine ami-
corum officijs, muneribus publicis, & familiaribus
etiam negotijs cõtinenter adſtricto, id autem, quod
præter naturam ei accidit, parum ab ea recedere, &
diu inhæſiſſe, & habitum contraxiſſe certum eſt, ab
ineunte enim adoleſcentia cœpit ei vomitui matuti-
no conſueſcere, quo nunc ætate iam inclinante exer
cetur, agit namque iam ſeptuagenarium ętatis an-
num, neque hucuſque vomitus habuit tantam vn-
quam intermiſſionem quin circuitus ſuos ſemper te
tinuiſſe intelligatur, & ſi impares circuitus fuerint.
De quo vomendi more, ita ſtatuẽdum eſt, vt nequa-
quam tolli ſine vitæ periculo queat, quòd eius cauſa
non adeo exactè ſubmoueri poſſit, quin multa parte
remanendo vomitiove opus ſit habitura, vbi pericli
temur, ne dum cauſæ tollendæ vacamus, ea quę eius
tollendæ opportuna videntur, vomitu penitus maio
ri damno auferant quam commodum illud ſit quod
ex cauſæ diminutione ſperetur.

Quæ dixi ad maiorem attentionem retinendam
in caſus ipſius conſideratione. Vomitus is pituitæ
eſt, eiuſque craſſæ fere ac lentæ, qui ſi vi maiori inci-
tetur etiam acidum quendam ſuccum, cum acerbi-
tate, & acri morſu efferat, vt melancholici ſucci etiã
aliquid inſequi ad pituitam intelligatur, nam, quòd
aliquid interdum bilis flauæ educat ſecum pituita,
id potius naturalem ſtatum cuiuſque hominis etiam
ſani ſequitur, in quo bilis ſemper facilius ſubſequi
ſoleat, & vomitus ille, qui bile flaua vacuus, & ſyn-
cerę pituitę fuerit, peior ſemper exiſtimabitur, quam
qui bilem quoque euexerit; hic ergo vomitus ſta-
tum a natura declinantem indicat, cum fere pitui-
tam ſolam, non ratò autem melãcholiam, fere nun-
quam bilem flauam promittat, & quoniam ſympto-
ma eſt, morbum vt ſui cauſam ſemper opportet. At-
que vt vomitus conditionem conſiderem, ipſe in ge-
nere ſuo præter naturam non eſt, ſi naturam ipſam
hominis & animantis perfectionis reſpiciamus, qua
in re ratiocinationem Galeni libro de vſu partium
A ſequendo, ego video, quòd cum ſanguis in alimen-
tum datus neceſſario ad mediocrem ſui temperiem
habeat tamquam ad medium adiunctos ſuos receſ-
ſus ad genera quatuorum temperamentorum ver-
gentes calidiorem, & ſicciorem, calidiorem, & humi
diorem, frigidiorem, & ſicciorem, frigidiorem, &
humidiorem, vt vt a mediocri recedunt natura par-
tium ex ipſo ſanguine alendarum, ipſa natura mate
riæ in ſanguinem hunc conuertendæ non poteſt, ita
ad amuſſim quadrare, minus caloris vis materiã im-
mutans adeo iuſtas vires retinere, quin iuſtum illud
temperationis hiatum partium ſæpe ſuperetur, & mo
do plus calidi, & ſicci, modo plus frigidi, & ſicci, ne
dicam plus calidi, & humidi exiſtat. Præterquam,
quòd id perpetuo euenire eſt neceſſe, vt in mutatio-
B ne partes materiæ nequaquã omnes in alibile illud
mediocre intra fines dictos compræhenſum vertan-
tur, ſunt enim plures, quæ potius finibus illis exce-
dant, vnde in omni materiæ confectione multum in
bilem inutilem, vtilis, & alibilis calidi, & ſicci humo
ris modum eggreſſa, multum melancholici humoris
frigidum, & ſiccũ genus alibile longius ſequuti mul
tum pituitæ frigidum, & humidum genus excidens
euadat, quod verò in fines calidos, & humidos lon-
gius diuertit, id animantis naturæ nequaquam inu-
tile euadit, neque temperationem alimenti ſuperat,
cum animantis potiores alendæ partes calidæ, & hu
midæ ſint. Humores ergo illi, ita fines vtilium eg-
greſſi a ſanguine, & vtili genere erant ſegregandi,
& tamquam recrementa ſeorſum colligendi, in eas
C partes aquarum viribus etiam e corpore reijceretur,
vt vt colligi contingeret, ſic bili flauæ fel, melancho
lico ſucco, ſeu bili atræ liens, fabrefactæ partes ſunt.
Pituitæ verò nulla certa pars data, quod ego quære-
bam in rem noſtram faciens, quoniam ea infra me-
diocrem ſanguinis confectionem ſubſiſtens rema-
net adhuc idonea, vt in mediocrem ſtatum a calore
ſi ei coniuncta fuerit, adducatur, coniuncta verò eſ-
ſe melius non poteſt, quam ſi vna cum ſanguine con
fuſa totis venis diffluat, ſic enim fuſa ſubtiliter faci-
lius ab eius calore, & venarũ vi poteſt in meliorem
ſuccum perduci.

Verum, vt materiæ neceſſitatem hæc ſequuntur,
ſic aliud amplius de pituita ſequi neceſſe eſt, quo-
D niam eius origo prima, vt reliquorum etiam humo-
rum, ſed longe maxime ipſius eſt in ventriculo, in
eo namque materia admodum contraria conficien-
da recipitur, ſic ibi diſcerni ex ea multum quod fri-
gidum, & ſiccum eſt, & excerni per aluum debet. Sic
multum etiam diſcerni, quod frigidum, & humidũ,
non item excerni oportuit, quoniam non eſt ab ex-
politione meliori caloris alienum, ſic in ventriculo
proprie multum pituitæ manere ſępiſſime contingit
nimirum id quod redundat, & rẽſidet ex eo, quod in
iecur, & venas magis propinquũ naturæ ſanguineæ
diuiditur hoc ergo pituitæ genus, quod in ventricu-
lo ab alibili natura remotius tamquam magis alie-
num relictum, & humor crudus vocitatur, ſæpe ta-
men craſſus, & tam parum idoneus ad alibilem na-
E turam recipiendam, quòd quo diutius a ventriculo
manet, & a calore corporis vrgetur, eo peior euadit
nimirum dẽſior, & glutinoſior, & interdum malam
naturã conſequitur, quapropter niſi excernatur ma-
xima incommoda naturæ inferant. Itaque a natura
vomitus animanti datus eſt, qui ne contra naturam
ſit putandus ex hoc confici poteſt, quod neceſſitas il
lius vna cum recrementi neceſſitate naſcitur. Quam
ob rem nos in hoc vomitu illud vnum tantum eſſe
præter naturam diſcernimus nimirum quod nimis
crebro ſit, & nimis multam eius materiæ congeſtio-
nem ſequitur, de qua cauſa ſit, vt non genus ipſius
vomitus, ſed modus, hoc eſt multitudo præter natu-
ram ſit. Quærenda igitur illius cauſa eſt, quæ tam-
quam

quam morbus erit auferenda. Quoniam ergo illa multitudo ex quouis vitæ genere paulo plus, vel minus eadem conſiſtit, neque in externam cauſam poteſt referri, internam aliquam ſubeſſe neceſſe eſt, vitio nimirum facultatis coctricis conſtantem, facultatis coctricis vis aliud eſſe cernitur, quam calor bene conſtitutus temperatuſque, vt nil aliod quam ipſa temperies eius facultatem contineat, vitium verò illius dyſcraſia, ſeu intemperatio, quæ ipſamet vitiata facultas eſt, nihil enim facultatis videmus præter tēperamentum, minus vitiatæ eius præter temperationis vitium, atq; is verè iam morbus eſt, quo effectio vitiata oritur. Quæ modo intemperies tantum pituitæ colligat, certe frigidior cenſenda eſt, num autem humidior incertum, frigus enim ad cruditates ſat eſt, imo ſicciora multa ſunt corpora, quæ humidis recrementis ſuo frigore redundant, vt ſeoilia ipſa ſunt. Siccitatis porrò nihil iodicij habemos, quoniam ventriculo præter naturam ſicciori facto corpus, tam commode nutritum non cerneretur, nam, ſi ſibi ventriculus non ſat eſſet reountiando, & a ſtatu ſicco præter naturam vindicando, quomodo corpori, tam bene alendo ſatisfaceret? frigos iufitmam vim coctricem facit, vt quæque qualitas. Cum vna tantum deficit infirmas vires reddit, cum duæ tunc penitus ſolēt abolere virtutes, ita ſi frigori ſquallor adiungeretur, ſine vlla dubitatione infirmiſſima eſſet coocoquendi vis, & penitus abiecta corpori non inſeruiret, videte Galenum, quid infirmitatis ſicciori facto præter naturam ventriculo attribuat 7. lib. meth. vbi vix lactis quatuor vncias poſſe confici ſperat, nihil veto ſolidius dar. Vnde etiam cōfirmamur maxime in hac ſententia, quoniam iam 20. annus agitur, & amplius ex quo cæpit hæc pituitæ affluentia ſed Galenus vix vna, aot altera die renutriri vult modo ventriculus concoquant, & ſiccitatem tolli, & facultatis vires augeri ita, vt ad ſolidiora cibi genera liceat tranſiri, is ventticulus genera quæcunque cibi ſuperat, & ſi ex illis humorem crudiorem exprimat vi ſua frigidiore, nullam ergo ſubeſſe ſiccitatem ſuſpicarer minus etiam humiditatem multam, cum aluus non admodum diffluens reperiatur, cum ipſe ſitim non mediocrem fere habeat.

Frigida ergo intemperies ſtatuatur in ventriculo. At non ne poſſet pituita hæc e cerebro, ſeu capite in ventriculum deferri? Scimus enim, quòd cerebrum frigidi, & humidi generis neceſſario e venis frigidā, & humidam materiam allicit ſuapte vi vti ſibi ſimilem, & accommodatam, quemadmodum membra omnia facere conſueuere natura ſic nata, & id poſtulante, quamobrem recremēta eiuſdem generis procreare cogantur, cerebrum ergo frigidum, & humidum recrementum molitur, eo verò plus quo, vel magis id genus materię abundat in ſanguine, vel vis cerebri frigidior infirmiorve extiterit. Verum ego non poſſum id cerebro attribuere, quoniam ſi a propria iofirmitate id veniret, tunc illa proprijs indicijs agnoſceretur, nimirum quod reliqoæ quoque facultates in eius temperie innixę, forent infirmiores, vt ſenſus, tam externi quam interni, vt etiam motus. At cor eſt omnium earum verum initium dicit Doctor, eſto ſit initium, quoniam vbi primum vitæ animalis vis in animante ibi primum ſenſuum, & motionis eſt, quando ea vita in ſenſu ſit poſita, & ſenſus ſioe priori vi altrice oon conſiſtat, tamen in cordis temperamento facultas ſenſuum expreſſe eſſe oequit, quod calidius cum ſit, non habet ſpiritus ita quietos, qui imaginibus recipiendis, ſeu ſenſibus idonei ſint, frigore aliquo quietiores fieri debebāt, vt ſenſui idonei eſſent, ſic in cerebro tantum ad ſenſum comparati ſunt, in cuius baſi, & ventriculis remorantur illis reticuloſis teouiſſimis canalibus ad id confectis, cerebrum igitur frigidius factū tardiores omnes ſenſus haberet, qui hic acres omnes, tam interni, qoam externi exiſtunt, culpa itaque cerebri ab ipſo hęc pituita non demittitur. Culpa autem materiæ in cerebrum venientis ſi eſt, quòd illa nimis multa, nimiſque cruda inferatur, tunc illa a ventriculo ortum habebit maxime, quòd iecur hic calidius eſſe conuincitur, quamuis ea in ventriculum reuertente frigus ventriculi alinnde etiam augeretur, Sed tunc totum corpus pituitæ notas haberet ipſum caput plus caloris tanto haberet quantum nimis multum alimenti attraheret, ex quo oimium recrementi ſupereſſet, & in ventriculum delaberetur, tunc enim caloris indicium ſalſedo neceſſario ſequuta præſtaret, & præterea alias proprias in ſenſubus, in ſomno, & vigilia præberet, quæ nullæ ſunt, præſertim quod interdum caput dolet cum peius habet ventriculus. Vomitus ergo pitoitæ cauſa in ventriculo proxima propriaq; ſit, non a cerebro cuius ventriculi frigidæ intemperiei indicium fuit affectio illa hypochondriacæ melancholiæ, non enim ſolum fuit hypochondriaca affectio, ſed generis melancholici, quæ neceſſario vitium ventriculi ſequitur craſſiorem humorē gignentis, vt calorem iecoris crudiorem illum ſorbentis, vnde obſtructiones, & modo inflammationis affectus, a quibus calidi quidem, & ſicci halitus attollootur, & cum frigore ventriculi confuſi inæquabilitatem maximam affectus faciunt, & eructationum ſenſus contrarios, tamen cum calorem, per quem elati vi ſunt, amiſere membranis frigidis ad id conferentibus, tunc in priorem naturam materiæ crudæ reuertuntur, & ſiccitatem retinent, quam amittere non poſſunt, ſic ventriculum magis refrigerant, & infirmiorem non ad retinendum, niſi tumentia flatus id fiat, neque ad attrahendom appetendū, ſed ad concoquendum, ſi ergo infirmus frigidiorque ventriculus ante eum affectum fuit, poſt cum frigidior factus credatur, maxime quod Medici, qui ipſum curare tentaront, potius frigefacientia præceperūt. Cauſæ cur frigidior antea eſſet vētticulos ſatis ſuperque fuere ſtudia illa nimis aſſidua, & puerili, atque adoleſceori ætati valde importuna, quibus impulſū panis, tam fuit adſtrictus. Hæc eſt affectio potiſſima, quam cruditates ſequuntur, & tumentia illa ab illo ſiniſtrum, quæ inteſtinum flatū plenum præ ſe fert, ſequitur etiam capitis dolor, qui leuato per vomitū ventriculo quieſcit, dolet verò male in dextro modo in ſiniſtro latere caput, vt vt halitus ſurſum impulſi viam ſibi faciliorem aliquo caſu inuenerint, quòd etiam ſignum eſt, quòd non per neruos, aut œſophagum, ſed per venas, & arterias cauſa doloris it. De morbo mihi ſatis dixiſſe videor, de ijs, quæ aonexa in eius curationis inſtituendæ partem venire debent pauca dicenda ſunt, potiſſima natura corporis eſt ad quam ſpectare debemus, cū receſſus ab ea volumus cohibere, hæc certiſſimis indicijs calidior cernitur ſuo genere, etſi ætate iam immutetur, carnes ineunte ætate erant pleniores, nonc tenoius corpus eſt, quoniam calor ſpatio ſolet corpora exſiccare, ſanguinemque minus alendo idoneū gignere, ac niſi poſtquam adeo refrigoerit calor, vt pinguedinis materiam non conſumat, corpus tenuius ſolet eſſe, eo verò refracto admodum corpus ſolet pinguedine, non carne repleri, quod nondum factom eſt, ætate nondum adeo calorem, tam diminutum nacta molitave, hinc eſt cur mollior ſit ipſe læuiori cute in Thorace, quam in artubus, quoniam calor molliciem ſeruat etiam vbi noo tantum humiditatis eſt, ſine pilis etiam cutis eſt, quoniam tempore quo gigni per ętatem, & natiui caloris vim potuerunt humidius corpus reperiebatur, ita de humido ſi ſit determinādum vix ad humidi genus a mediocri vergebat. Quæ ſi ſint in viſcera referenda ego ſiccitatem aliquam in cor quod ſub ea minus quam iecur ſolet corpus efficere,

cerc,

cere, & eius generis non multa in dicta ſolet præbere, minus materiam pilis ſubminiſtrare, calorem vero in iecur, nam caloris cordis euideotis notæ non ſunt, neque in animi perturbationibus, quæ minus vehementes cernuntur, minuſque celeres, neque in vaſorum amplitudine, quæ potius exigua arteriarum maxime intelliguntur, atque ſubinde venarum quas quoque a corde oriri cogimur confiteri, pulſus quidem celeres videntur, & minus molles, ſed celeritas non tantum a calore, quantum a corpore arteriæ denſiore, oe dicam duriore poteſt proficiſci. Iecoris calor ſolet hominem iracundum efficere, non tamen iræ illius apertæ, & animoſæ, quoniam certum calidius non eſt, perturbationem quidem ſuſcipit, aut ventriculi conſenſione bilem ſentientis, aut ſpirituum natura incendio idonea ob materiæ calorem, ipſum tamē ſuo corpore tenorem, vimque non ſubminiſtrat niſi calidum ipſum ſit, etiam anguſtioribus cor ob inſitum frigus, ſolet a materia calidiori ob anguſtiam citius incendi, & ὀξυθύμους non autem proprie θυμώδεις efficere, eiuſmodi Illuſtriſſimum virum eſſe animaduertimus. Itaque colore nō admodum albo eſt ſiccitate cordis prohibente, & vaſis nigrioribus candorem in cute perſpectū nigrore ſuffundente, pili quoque nigri ſunt, & oculi, pili quidem, quoniā pilorum materia ſpatio dum tarde effertur, ea ſiccitate æqualeſcit, calori autē pilorum raro non oculorum color ſolet reſpondere, ac quando non ſunt ſimili colore cum pilis oculi ſingularem quandam ſpeciem præ ſe ferunt, & in pulchris admirabiliorem pulchritudinem reddunt. Vuea namque ex materia pilorum afficitur cirris illis vicina, qui criſtallinum cum vitreo colligare videntur. Iecur itaq; calidius ſic, & ad humidum quidem, ſed non euidenter vergat quaſi calidius in ſecundo, humidius in primo cenſeatur. Cor autem in primo frigidius in ſecundo autem ſiccius. Caput temperatum crederem, quoniam ingenio plurimum pollet cerebri non ſolum tenuitate, ſed temperie, & memoria etiā, quam per prudentiam ſuam habere intelligitur, minus humidum, & colore pilorum nigro cooceditur, minus verò etiam ſiccum, cum nullum caluitium adhuc ſubierit. Partibus etiam externis capitis iecur, & cor ſequutis. Ad naturam corporis addenda eſt conſuetudo vomendi, & medicamenta ex hiera aſſumendi addendum vitę genus, in ſtudijs in muneribus publicis, & ſulicitudinibus familiaribus in vſu vinorū potius acerborum, in præſentia accedit etiam anni huius tempus quod prima æſtatis pars eſt cum iam ortus pleiadum præterierit, annus enim febre ad ſtatum illum eedactus eſt quo erat Actij tempore, & ipſe facit ortum earum ſtellarum 7. die Maij: noſtri Aſtrologi faciuor minimam pleiadum oriri 9. die eiuſdem. Sumus autem iam ad diem 25. Tempeſtas modo anni humidior eſt, & imbribus referta. His ſic præuiſis, & pro certa hiſtoria propoſitis, ad deliberationem veniendum eſt, quæ ex ijs definiri debet, quæ a rebus obiectis oſtenduntur. Oſtendunt verò ea, quæ ſecundum naturam ſunt, atque vinata ſuut, vt in vita occupatiſſima, quamuis vitij aliquid haberent, retineantur, neque immutentur, in quibus naturæ etiā vim tenent ea quæ conſuetudinis ipſius ſunt, quemadmodum fere vomitus eſt.

De quo certe ego ſubtiliter conſiderandum cenſerem, vt ioitio dicebam, & attente eſſe videndum, ne valeotioribus medicamentis tractatus veotriculus a conſuetudine vomitionum reuocetur, intereaque viribus concoquendi non penitus recuperatis id materiæ, quod congeretur, aliquam in partem naturę neceſſariam delatum incommoda inſignia afferat, qua in re ego ſic ſtatuerem nobis medicamenta, ſolummodo leniora eſſe adhibenda, quibus neqoe tanta motione vis ventriculi exagitetur, neque vomendi

A conſuetudo tolletur. Igitur ego intra vſum mellis roſacei ſolutiui cum oximelle, vel ſimplici, vel aliquantiſper ſolutiuo manerem, mel roſaceum ſolutiuum cum decoctione polypodij, & ſenæ componerem. Oximel item ſolutiuum ex eodem polypodio, & eoi co ad ſena facerem. Quibuſdam diebus ius gallinæ veteris potius quam Galli opportune comparatum darem, ex ijſdem nimirum medicamentis adiecta maxime betonica, non ſaluia, ne nimium exſiccaret potius pimpinella. Nam viri præſtantiſſimi vos videtis etiam in vrinis humoris crudi, & craſſi notas, qui in totum corpus diuiſus eget etiam ea eiectione, quę per vrinas fit, ius quoque columbarum adultiorum, cum ijſdem probarem. Neque verò minus opportunum iudicarem, ſi aquam tetucij dictam quatuor, B aut quinque diebus poſt propoſitas expurgationes ſumeret, non eo modo, vt valeos remedium præſtaret, quoniam iam ego id genus recuſaui, ſed vt leniter ventriculum abſtergeret, &, vt dixi quater ea aqua accepta contentus eſſem, alternis autem diebus, vt ſolet darem, & his ſatis occurſum eſſe crederem. Verum in tāto cruditatis habitu bis in anno eodem repeterem, neque hoc ſuperuacuum cederem, quoniam ætas inclinans ſemper ſub ipſo cruditatis vſu deterior euaderet. In ratione victus duo obſeruari vellem, vnum vt vino minime auſtero, minimeque dulci vteretur, ſed eo quidem leni, tenui, & pauciſero, rubro potius hac noſtra regione, qua alba vina in vſu non ſunt, & raro non flatuoſa ſunt, rarius caput non infeſtant, alterum eſt exercitatio corporis, quę C ſi alta lectione fiat videretur opportuniſſima ventriculo qui ſepto traoſuerſo contiguus vegentis caloris & per exercitationem excitati vim ſentit, & febre eius agitationis particeps eſt. Quæ etiam in equo fit exercitatio eſt commodiſſima. De reliqua ratione victus credo ipſum tanto temporis ſpatio tot, & tantorum Medicorum conſuetudine iam probe noſci, quid dici queat.

De adoleſcentula borio affecta.

CONSVLTATIO CCCCLXXVII.

REcte ſane omnia fuere explicata, quæ ad naturam huius corporis, & morbi quæque ad cura- D tionē illius pertinent, tam interius quā exterius adhibendam. Et ſane malum a capite eſt, cuius genus humidum impenſe cernitur in carne, in forma, & io ſomni modo, intelligitur vero etiam ex morbo, quo antea tentatum fuit generis Mopeciæ, & ex rheumatum genere gingiuas attollentium, quos morbos medicamētis valentioribus curatos bronchocele ſequutum eſt, maxime cum ad eliciendos capillos Soli diu ſe obieciſſet, & illione mellis vſa fuiſſet. Natura huius tumoris pituitoſa eſt, neque dum naturam aliquā, aut atheromatis, aut ſteatomatis accepit, ſiquidem mollitiē carnis non mutauit, imo cum formam aot figuram propriam nondum acquiſierit, folliculo carere hactenus intelligitur, imo neq; ſinum ſibi E per abſceſſionē paraſſe cognoſcitur, cum effuſa penitus æquabiliter ſub cute ſentiatur, minus glādes ipſas ſolas occupaſſe videtur, vt dixit Doctor, cum earum figuram non præ ſe ferat, minime vero etiā muſculos qui ſuum habitum retinēt. Contra autē caput Tracheæ verſus iugulum conſiſtere, & eam amplecti, atque occupare ex anguſtia ſpiritus percipimus, vbi neruū aliquem imbuiſſet, vt doctor alter aſſerebat, aliquid ſenſionis, aut motionis fuiſſet impeditum. Vt ratio naturæ earum partium indicat, atque experimento compertum eſt. Sępè enim vidimus vocem ſublatam, neruis recurrētibus materia infarctis ſæpe etiam linguam, & deglutionem rerum, ſi non maiorum, certe quidem minorum, & potioris.

Quorum nullum videmus hic eueniſſe. At quomodo materia, tam diu ibi ſe ſe a corruptione ſuſtinuit, ſi parti alicui perfuſa non eſt, & collecta ibi eſt. Iam dixi me non arbitrari eam ſibi abſceſſum feciſſe, cum circumſcriptus non ſit tumor vllis regionibus. Cur ergo tam diu non putruerit non ſolum cauſa eſſe poteſt, quoniam pituitoſa, & frigida materia diu poteſt ſine putredine eſſe, tum quoniam frigida, & craſſa eſt, tum autem, quoniam ſemper in tranſmutatione eſſe poteſt parte ſemper in halitum tranſeunte, parte ſuccedente in locum conſumptæ. Verum etiam, quoniam confuſa per carnes ab illis ac ſi eſſet proprium alimentum conſeruatur. Cuius conſeruationis modus cernitur in multis tumorũ generibus, quibus materia ſic per meatus diſtributa carnes replet, & ab illis in mediam quandam naturam tranſmutatur, cum in carnes penitus conuerti non poſſit, conuerti in illas minime idonea, neque vero in hoc tumore, tam aliena a carne manet, quam manet in œdematoſis, in quibus appoſita quidem eſt materia carnibus, non tamen trãſmutata, aquoſæ, vaporoſæque naturæ vim tenens, hic enim magis ad nãm carnis accedit, vt ſua craſſitudine, & ſuo genere idonea eſt, vnde prę craſſitudine non poteſt in cutem penetrare, ſub ea vero ſobſiſtendo ibi molliores, & laxiores carnes perfundit, illiſque annectitur, ac ſi alimentum eſſet, & aliquantiſper tranſmutatur, ſic incorrupta manet, quoniã vim vegetalis naturæ ſubit, & vitæ ſit particeps, & caloris eius tamquam caro, quod non facit materia ædematis imo neque pinguedo, quæ ſi valde creſcat in corpore ei onere eſt, non ita caro, quoniam vitæ compos eſt. Sic natura huius tumoris eſt aperta, quòd carnea quidẽ eſt, ſed non bene perfecta, quoniã e materia aliquanto magis aliena a carne ſit, quam deberet, nimirum e ſanguine pituitam nimis referente. Qui a capite illuc defertur, non a cerebro, nam ea eſſet pituita nimis a nutritione huiuſmodi aliena, quæ carnis naturam non ſuberet, Sed fertur a vaſis membranarũ cerebri non valde eam perficientibus, potius pituitoſam eam conſeruantibus taleinve reddentibus ſua intemperie. Quæ cum ita ſint, eo omne noſtrum dirigi cõſilium debet, vt intẽperiem capitis vna cum omni materia illam conſeruante ſubmoueamus, deinde ſi id perfecte effectum dare ei non poterimus, diſfluxionẽ eius materiei alio miniori incõmodo reuocemus. Partem vero etiam affectam curemus, ita, vt materiam carnis inutilis paulatim coerceamus, & ad meliorẽ naturam reuocemus. Quæ num poſſimus ab ope medica ſperare, & quanto tempore, determinare difficile eſt, quando tamen iam duobus annis ſine vlla ope Medici fuit, & vix malum creuit, cũ toto primo anno immoderate increſcendo metum maioris magnitudinis feciſſet, & huius moderationis cauſa nõ poſſimus in aliud referre, quam in vſum medicamentorum ſub finem eius anni habitum, ſi medicamenta ex parte ei profeciſſe videntur eadem iterum, & tertio adhibita opus perfectura eſſe eſt veriſimile. Ea vero ſic ordinanda ſunt, vt primo materiam ex vniuerſo corpore eruamus, deinde ipſius corporis intẽperiem, ſi quæ eſt, tum caput ſua materia primum, deinde ſua intemperie liberetur, demum ſedi contra Tracheam opem feramus. Toto itaque expurgando potiſſimum illa medicamenta erunt opportuna, quæ colocynthida recipiũt, ſiue ſint hierę maiores, ſiue pilulæ paratæ, ſiue a nobis parandæ, in agarico namque ſatis verum ego non potui eſſe. Parata ergo materia per ſyrupos ex betonica, ex oximelle, ellectuarium de hiera s. ad ℥. 1. cum ℈. s. Trociſchorum Mandal exhiberem, colocynthis namque ſic parata mihi videtur nullum negotium faceſcere, & valentiſſimum ac tutiſſimum medicamentum eſſe, potiorque ea mihi ſic parata videtur quã per expreſ-

A ſionem in illud redacta, quod extractum appellatur eo enim pacto non ita certũ effectum dat, quoniam ignis non eſt molitio certa, nec modus idem ſeruari arte poteſt, cum eo, quòd extractũ ſemper debilius eſt, hoc ergo medicamento bis, & tertio repetendo corpus purgarẽ vna, & caput ante ſecundam, & item tertiam medicamenti exhibitionem valentioribus ſyrupis ad apparatum datis, vt ſyrupus ex ſtechade arabico, & oximelle ſcyllitico. Neque verò ijs ego ſatis corpus purgatum crederẽ, quoniam per hæc ambitus illius non facile ab hærentibus humoribus liberatur. Sed ad ea quæ per ſudores expurgant, accederem, qualia eſſet, aut guaiacum, aut ſalſa parilia, aut china, aut ſaſſafras, ex quibus ego ſalſam parilliã cum ramis roriſmarini, ego coniungerem, ex quo B ſudorem, & temperationem corpori, & capiti etiam ſperarem. Si lignum guaiaci potius videatur ipſo rore marino, ego ipſum maxime habeo notum, & familiare, potius quam corticem ipſius, & partem nigram ligni potius quam albam. Sudoribus, ergo excitatis, & corpore illis per totum menſem exſiccato crederem corpus, vna & caput ſatis fore expurgata. Capiti præſertim interea admotis, quæ ipſum purgant. Antiqui enim nunquam fuit in vſu caput purgantia vocare vllius generis medicamenta præter illa, quæ proprie ei adhibentur per errhina per gargariſmata, & per eiuſmodi reliqua. Quibus ſic præſtitis lotiones quoque capiti exſiccando darem non ſolum ex herbis, radicibus agarico ſena, ſed ex C alijs vſque ad aquas thermaſes in ipſum caput inſtillandas, quæ niſi ſatis præſtiterint, demum ad materiam minori incommodo diuertendam me referrem per Inuſtionem vlceris in occipitio, nam in brachio id neque certum, neque volens cenſerem, quòd putarem non auertere materiam, dum natura in uiam vlceris illam compelleret, ſed in locum potius affectum allicere, in quem prius iter eſt quam in vlcus. Verum omni ſtudio, & repetitione ſupradictorum medicamentorum ego potius ſanationem procurarem, quam eiuſmodi mali obſcurationem. Loco tandem affecto curam attribuerem, quoniam ipſe, tum intemperie, tum materia vitiatus eſt, & ipſum maxime exſiccarem, neque vero in eo agendo præceptionem illam vtilem crederem, quam ſoleo ex Galeno D ſæpe in medium afferre, cum hæ affectiones rheumaticæ curãdæ ſunt, illæ enim cogunt nos ſemper cum reſoluentibus reprimentia componere fluxione humoris ſic poſtulante.

Nam in hac parte reprimentia mihi metuenda videntur, quoniam vicinæ partes nimis præſtãtes ſunt, nimio periculo eam materiam repreſſam in ſe reciperent, imo iam periculum preſto eſſe intelligitur ex ipſius ſpiritus anguſtia. Ergo ego valde exſiccantia, & aliquantulum etiã calfacientia ingererem ei parti, ex omnibus vero quæ in vſu experimento comprobata vidi, id maxime ſolet facere, quod fit ex vrina ad ignem, tam diu feruefacta, vt acerrima & penitus ſalſa euadat, quæ per ſpongiam adhibita valentiſſime exſiccat; huic nitrum addere poſſumus, E vel ſal iuſtum cum aqua vitæ dicta, non deſunt nobiliora remedia ex emplaſtris, & cæratis, vt ex ciclamino ex althea, alterum de artanita, alterum dialthea dictum, cum quibus ego cæratum oxicroceum nominatum numerarem, vt accommodatiſſimum. Sunt alia recipientia metallica multa, vſque ad marcheſitam, ſed ſuo tempore erunt deligenda.

In ore etiam iubentur continere pulueres, & demum etiam deglutiri, ex ſpongia recenti vſta, ex alga, ſepia, pipere longo, & nigro, ex aſſato, ciclamino, & eiuſmodi alijs, in quibus quidam etiam ſulfur imponunt. Sunt, qui pulueres exſiccantes vna, & expurgantes prebent, vt ex hermodactilis,

lis, turbith, gingibere, flore titimali, ſeu eſulæ, diagridio, dent.

Aquæ exſiccantium rerum potius quam pulueres mihi probarentur, quoniam citius penetrant, niſi enim pulueres diligentiſſime contriti ſior, penetrare noo poſſunt, vt Galenus docet, cum de affectis renibus loquitur. Quare ex ciclamino, alga, ſalſa parilia, betonica, ſaluia, eiuſmodi alijs ego aquas expræſſas darem. De victus ratione vinum concederem, ſed modicum in eo, aut roſmarinum, aot ſaluiam, aut betonicam eſſe vellem. Aera aotem maximè qui flumini vicinus eſt, vitarem, reliqua Medica curanti relinquerem.

De quodam Aſthmatico putato tumore iecoris laborante.

CONSVLTATIO CCCCLXXVIII.

QVamois mulmm tibi tribuam vir doctrina, & peritia in ciuitate noſtra præſtantiſſime, non poſſum tamen tecum eſſe in cauſa nunc a te pertractata, vt putem hunc iuueoem aſthmaticũ pulmonum culpa eſſe, aut eam anguſtiam ſpiritus vllo pacto ab vlcere ipſius tracheæ fieri. Tuſſis rara eſt ſic vlcus non erit ſputa rarius procedunt, anguſtia ſpiritus iotermittit, & longis quidem interuallis oulla fere cernitur, ita in pulmonibus materia oon hæret, cum decumbit quidem ſemper præſto eſt, vt nunquam cubare cum anguſtia patiatur, ſic & cauſa anguſtiæ hæret, & in ea parte a qua per debitum ſemper pulmones vrget, & premit, ſebris aſſidua eſt nulla tamen cum corporis tabe, vt facie, vt toto corporis habitu cerni poteſt, color potius luteus eſt, præſertim in coniunctiua oculi. Et quod euidentiſſimum eſt ſub coſtis durus vẽter eſt, atque ſi locum, ſi formam, ſi reliqua æſtimamus, id omne ad iecur pertinet, quod certe tumens admodum intelligitur adeo, vt ſere omnem aluum tumore ſuo occupet, tumoris vero genere nõ quidem ſcirrhoſo & duro, ſed tamen minime molli.

Ordo etiam progreſſionis huius mali is fuit, vt primum ab hinc quoſdam annos melancholia hypochõdriaca fuerit affectus, deinde tumorem hunc ipſe animaduerterit, atque cum a Medicis plurimis fuerit exagitatus fere omnes calidiſſimis rebos vſi ſunt, cauſantes flatus, & intemperiem frigidam. Inde exaucto tumore ſpiritus anguſtia facta eſt oulla deſtillationis nota iotercedẽte, quæ anguſtia continua quidem eſt, verum non niſi per interualla animaduertitur, quoniam moleſta ſemper non eſt, moleſtiſſima quidem cum decumbit. Poſtquam verò valentius cæpit eum exercere, crura ei intumuerunt, & habitus corporis vſque in faciem malus euaſit pleoior quidem, ſed minime ſolidus, minime booo calore.

Quo ordine, quibuſque progreſſionibus malorum mihi videor cernere oculis ipſis omnem ægrũ cunctorum originem a iecore eſſe, quod non ſolum aliena materia infractum, ſed male etiam nutritum, maloque habitu affectum, tumentia quidem vrgeat in ſeptum tranſuerſum, habitu autem malo ſanguinem prauum paret, quo corpus totum refertum eſt, & male alitur, & ſic non boni, non bene perflati humores facile putreſcant, & ſebrem aſſiduam pariant, vrinaſque coloratiores reddant, præſertim, quòd fellis quoque meatus, ſiue iecoris tumore prematur, ſiue craſſo humore impediatur occupatus fuerit. Pulſus magni ſunt, præſertim cum anguſtior ſpiritus trahitur, quoniam eius neceſſitatem vna cum febre illa ſpirandi anguſtia auget, corde nimirum tamquam Tyranno ſe ſe ſuſtentante, & meliora alimenta ad ſe trahente, quæ etiam ſuo calore totius animalis caloris fonte poteſt in meliorem ſtatum perducere.

Quod ſane cor, niſi tantum poſſet, iam obrueretur tot prauis ſuccis, & ni ſuccurratur tandem obruetur. Cordis verò robur non ſolum meliores ſuccos reddit ad ſe mole multa vitioſa adductos, ſed dum eos in melius conuertit multa copia inutili excidente illam alienam a ſe propellit non ſolum in omne corpus, ſed in pulmones in quos peruium eſt per arterioſam venam per quos ſua recrementa ſolet eijcere, hæc enim non ſunt in halitum conuerſa, vt in corpore bene habente ſolent, ſed corpus ſanguiois adhuc retioẽt, qui e pulmonibus oppreſſus vi excretrice non in arteriam venoſam, quoniam in cor reuerteretur, ſed in bronchos Tracheæ erumpit, & ſic neceſſario vna cũ ſputis procedet, eſt verò exiguus, quooiam e cordis alimento plus in ſpiritum bonum & halitum inuiſibilem pertranſit, quam in aliud genus recrementi, cum quibus illud etiam incidere poteſt, vt iecore, tam male habente, venæ adeò infirmari poſſint, quòd aſperiantur, non ſolum quæ ad nares pertinent, aut ad ſedem, ſed quæ ad pectus, ex quibus cauitatom illius ſanguis confluens eam compleat, anguſtiam ſpiritus faciat, & tuſſim cum ſanguinis ſputo, quale ſputũ cernimus in hoc ægroto, nimirum exiguum, & tetrum, quoniá antequam poſſit aſſumi in pulmones, & traduci ad bronchos ater fit, & exiguo modo eijcitur. Vidi ego quoſdam iecoris tumorem annis aliquibus geſſiſſe, deinde corde affatim molem mali ſanguinis caſu quopiam impulſam recipiente, illamque in pulmones reijciente, peripoeumonicos interijſſe cum multo ſanguinis atri ſputo.

Quod poſſet huic euenire, niſi vita prius intercipiatur corde iam diu febre affecto, & longa lucta contra malos humores vſu. Si enim obruatur, quòd deſeſſum non poſſit humores agitare a ſe quæ repellere ſine peripneumoniæ notis interibit, aut ea naſcente mors vna afferetur, neque excretionem, ſputionemve ſanguiois expectabit. Vrinæ ſiquidem valde ioſectæ ſunt, & pulſus impenſe agitatus. Quarum nihil ex vlcere pulmonum timeri deberet, a quo febris potius lenta conſumptiuaque fieri ſoleat.

His verò ſic conſtantibus, quid ſperari poſſit, non video. Magnus morbus, imo extremus, magna, & extrema remedia poſtulat, vires autem non ferent, vel mediocres, habitu vero etiam malo contracto ſenſim illud, non conſertim, deberet expelli, vis enim maior io tanto habitu potius oaturam conuelleret, quam morbum dimoueret. At vero ſpiritus anguſtia, & ſebris, putredoque humorum inducias non daot, quare oon video, quam bono animo nos gerere hac in re poſſimus, quave fiducia remedijs idoneis vti. Salſa parilia a te propoſita certe leniter tumorem emolliret diſſolueretque, ſed ſpatium non datur, & quoniam nihil habet illa, quod vires iecoris contineat dum diſſolutione geritur, etiam ſola metuenda eſt aliquanto minus hac china. Ego itaque leuia medicamenta viribus iecoris ſuſtinendis accommodarem, quæ paulatim materiam emerent, vt ſyrupum de cicorea Nicoli cum rhabarbaro copia rhabarbari aucta, eſſet etiam idoneus ſyrupus acetoſus diarrhodon rhabarbaro adiecto, vt ſyrupus de eupatorio.

Atque ſi vires ſe ſe per has leues expurgationes receperint componerem rhabarbarũ cum iridis ſucco, aut cum eius puluere, a quo ego auctas iri rhabarbari vires ſperarem ad infarctum iecoris demoliendum.

Ac quoniam illę acceſſiones ſpirandi difficultates ſunt magnifaciendę neceſſatio identidem a pectore materia eſt reuocanda, quæ impetu illuc infertur, im pelliturque, vt vi reliquarum partium vim expultricem onere ſuo, & vitioſitate irritat, quæ ei plurima ſui parte id flatus conuerſa malum maius facit. Itaque clyſteribus crebro vterer, & illis quidem valentioribus, tum flatoi diſſoluendo, tum humoribus retrahendis, vt incocta centaurea & colocynthide; agarico, & eiuſmodi alijs cum nepoa, cum Origano, pulegio, aniſo, camo & eiuſmodi alijs. Præterea frictionibus, vinculis, veſicatorijs; vterer præſertim in cruribus. Spiritui etiam faciliori reddendo deſtillationi, ſi qua eſt occurretem, & ſpuitionem expeditiorem procurarem, haberique aſſidue in ore ea vellem, quæ, quidquid e cerebro delabitur oblinitum retineretur, ne in laryngа accederet, tuſſimque mouendo ſpiritus maiorem neceſſitatem faceret, ſicque potius excrearetur; oblinientia autem, & retinentia ſuo glutine multa ſunt, & Manos Chriſti ſine margaritis Diadraganthum, Diacodium illud ſimplex ex capitibus papaueris, & ſaccharo atque petridij, vel cum illis radix dulcis quoque conexquatur, maxime vero recens, aut ſarſaræ ipſius radix. Saponea cum Aniſo, oleum amigdalarum, ſeu lac eorum cum lacte expreſſo ex pineis, quorum omnium ſucci ſine igne fiant, ſunt iuiubæ e cortice liberæ, & ſaccharo conditæ, eſt ſaccharom canditum, eſt ipſa dulcis radix recens, aut in aqoa macerata, ſunt ſebeſteo, pruna, ſunt mala punica, & alia innumerabilia;

Aer apertus, perflatuſque penitus procurandus eſt, ita tamen, ne ipſe aſpirationi feneſtratum, aut ianuæ obiectos maneat, ne deſtillationes ei moueantur; quæ plus negotij afferrent, pectus veſtimento quidē ſtipatus eſſe non debet, ita vt obruat; cauendum tamen, ne frigore afficiatur, & febrem ſtipatione cutis augeat, hypochondria ſaltem contecta habeantur. In cibis priſana bene percocta cum aliquo aromate erit idunea. Sed cum aniſo, & magis cum fœniculo mihi videretur accommodatiſſima, quoniam pectus lenit, & iecori expediendo vtrumque facit, exiſtere verò pullarum gallinaceorum bene cocto eſſe debet, vt plus alat, quo vel contuſæ pullorum carnes erunt neceſſariæ, & emulſio amigdalarum dulcium admodum commoda. Potiones ex aqua incocto aniſo, aut fœniculi, & ſaccharo, aut etiam radice dulci eſſe debeat, nequaqoam autem vino, etſi tumor crurum hydropicum affectum indicet, quoniam maior metus a febre eſt, quæ mediocris non eſt, & ab influxu humorum in pulmones, qui a vino etiam magis Incitaretur. Somnus iucundus eſt quouis modo, & quoniam a decubitu ea anguſtia ſemper incitatur, ſedendo reclinatus, & pronus in faciem puluinaribus nixus in brachia in cubitoſque dormire debet, vt alios facere vidi præſertim qoendam, qui hoc morbo penitus a iecore premebatur. Vitet vero maxime animi concitationem, ne ſpiritus neceſſitas augeatur, minus pectoris partes exerceat ne humores illuc Incitentur, vbi etiam a ſternotatione eſſet cauendum, ſic quietus maxime degat, & æquo animo patiatur, quæ alioquin declinare non poteſt. Dixi.

Is cum quaque nocte poſt ſextam vigiliam anguſtia ſpiritus ſemper etiam, atque etiam maiori tentatus eſſet, tandem poſt tres, aut quatuor dies anguſtia illa etiam interdio continua laborans pulſu non amplius magno, carnibus refrigeratis, & ſudore faciei quamquam minori exagitatione, quam antea ſic integra die manens extinctus eſt.

De ardore vrinæ pro N. Geſſo cum Fum. & Pona.

CONSVLTATIO CCCCLXXIX.

MVlta diſputata ſunt an ab humorum acri vi, an ab vlcere ſit is ardor vrinæ vlcus tandem adeſſe ſuſpicatum eſt, & id acribus humoribus attributum. Ego Domini ſcio quidem multas notas, quæ lapidis faciunt ſuſpicionem eſſe communia cum humoribus craſſis, vt pruritus glandis, aſſidua deijciendi cupiditas cum meiendi cupiditate coniuncta, quę hic longe magis ſuſpicionem lapidis extenuant, eoque dum ipſe equo vehitur, dū ſcalas deſcendit non videtur multum infeſtari, nec etiam poſt, vt certe euenire ſolet ſub veſicæ lapide. Tamen vt conſidero, quòd vrina magis impeditur, ſi rectus mingat, quam ſi decumbendo, non poſſum non id lapidi attribuere, quoniam nihil eſt, præter lapidem quod tam facile a foramine veſicæ remoueatur, quam cernimus remoueri in hoc iuuene, cum decubitū petit, vt poſſit mingere. Vidi verò hoc indicium in alijs multis certiſſimum, vt ex ſucceſſu fuit comprobatum: Veruntamen ego conſulo, vt filo cærato tentetur, vnguento illo duro albo illinito, vt ex impreſſa lapidis nota, & veſtigio certius poſſit intelligi quo certius de eo deliberemos. Interea tamen vlceri curatio, & ſolatium homini præbendum, & prius vniuerſum corpos purgandum initio a leuioribos facto, vt a flore caſſiæ cum rad. dulci deinde cicoraceis ſyrupis violaceo, & iuiubino exhibitis, atque etiam de nymphea cum roſaceo. Exhibeatur aliquod medicamentum, vt diaſebeſten ex polypodio non prætermiſſa elleboro propter humores craſſos, quæ cum electuario ſonitiuo temperāda ſunt. Poſtea ego ſerum caprinum darem ijs impoſitis, quæ humores lenirent, quæque vlcus diloerent detergerent, & exſiccareot, quorum ſuccus betonicæ nō mihi videretur alienus, terebynthina etiam potior quam ego exhiboi ad vlcera interiorum cum certiſſimo euentu ſanitatis, incoquerem in ſero radicem dulcem, ordeum, alchacheogi, paſſulas, ſebeſten, diſſoluerem trociſchos ex alchachegis ex ſpodio, & ſimilia, ononidem, tum lapidi, tum vlceri opportunam crederem, & omnia quæ ſicca & frigida ad lapidem frangēdum accommodata ſunt cogoita, vt lapis Iudaicus, lapis ſpongiæ, vitiū vſtus, vt milium ſolis, vt radices, & ſpongiæ rubi, vt ſemina Meſpillorum, & ſimilia. Interea in veſicam quoque illa inijcerem, quæ vlceri curando, & ardori leniendo facerent, vt ſerū lactis, vt lac ipſum, vt lithargyrum liquatum cum ſero, cum aqua violarum, cum albumine oui, ius etiam violatum, & aquam Fragorum, ac ſimilia. Exhiberem poſtea ad vlcus ſanandū, & renum calorem temperandū aquas chalderiaoas, ne rurſos lapis generaretur, ac per omnem ætatem ſemper vellem in vſu haberet quæ ex roſis, betonicaque conficiuntur, terebynthinam etiam reſinā lotam cum aqua plantaginis, aquam ex parietaria, ex ononide, aquam cui incoctum ſit ſebeſten, dactillorum caulium maluani, modo hāc modo illam, vt vt vſus poſtulare videtur. Dixi.

De vlceribus cum duris tumoribus in facie.

CONSVLTATIO CCCCLXXX.

VLcera circum nares, & bucas profunda ſcatent cum doritie circumſiſtente, in quibus concreta quædam materia alba dura, & pinguis reperitur, coloc

color cutis ſuperpoſitæ robur eſt,& cum in ſincipite prius ea fuiſſent curata per ea, quæ hydrargyrum haberet, aut per ea, quæ reſident ex oleo expreſſo ſtibij in faciem poſtea progreſſa ſunt. De his vlceribus ad naturam mali interni ea gignẽtis prodire debemus, vt illa cognita tollatur. Vlcerum vero natura prius definienda, Ea ergo eſt horum vlcerum natura, vt non ſolum ſit cõtinui diductio, aut reſolutio, ſed carnis etiam abſumptio, ſeu demptio, & ea quidem in profundum, caro autem reſoluitur, & demitur ab aliquo humore adurẽte, erodenteve, qui neceſſario non ſolum calidus, & ſiccus eſſe debet, vt id faciat, verum etiam craſſæ, & terrenæ naturæ nimirũ exuſtæ, niſi enim craſſæ naturę eſſet, nõ diu hereret, non tantum poſſet, quoniam dilaberetur, tenuiſque diſſolutu facilis potius vinceretur. Eo verò craſſior humor erit, quo altius caro exeditur, nam tenuior ad extima poſſet expelli, & ſua leuitate eminieret, & non ita alte ſubſiſteret. Eſt ergo calidus exuſtuſque, & terræ exuſtę vim habens dictus humor, vnde etiam vlcera præter exeſam carnem etiam eius intemperie affecta ſunt, in carne relicta, & eius infarctu tument, ac duras partes habent oris ſuis adiacentes. Verum in cauitate vlcerum ſemper materia quædam alba lenta, craſſaque colligitur, quæ quamuis ſiccior ſæpe ſit, & ſuo genere frigido, & ſicco tũc ad humorem melancholicum referenda videatur, tamen a pituita eſt, & proxime ei natura cõiuncta, accedet vero ad genus illud, quod ſteatoma dici conſueuit hoc eſt ſeboſum. His ergo ita propoſitis, & definite conſtitutis facta via nobis eſt, ad id, quod intus geratur, perſpiciendum, duo genera humorum notiſſima ſunt, nimirum exuſtus, & pituitoſus, hæc diuerſas origines habere neceſſe eſt, quæ in eadem parte tam aduerſaria eſſe non poſſunt, atque vt paucis dicam, nos omnia indicia habemus nullam eſſe partem in hoc corpore quæ exurendi vim præ ſe ferat præter iecur, quod ei cum natura, tum alijs occaſionibus calidum, conuincitur. Originem autem pituitæ difficilius eſt colligere, nam cerebrum non videtur actiones ſuas eius generis habere, quæ frigus indicẽt, quod tum quotidie cernatur, etſi a capite viſuntur deſtillationes frigidę ego cogor originem hanc effectus frigoris plenam referre, vel in vaſa capitis, & membranas, quę intemperiem ab exterius incidentibus acceperit frigidiorem, vel in ventriculum, cuius opus crudius a iecore non vincatur, minus a vaſis id in cerebrum deferentibus. Cuius refrigerationis cauſa ſatis valens extitit, cum in flumen ſe indutus coniecit in eoque multo labore diu verſatus eſt, totis nimirum duabus horis, ex eoque cum ſe recepit, non cõtinuo ſe ab humore indumẽtorum liberauit. Vnde ex labore corpus, & cutis tota concaluit, & mollius factum poſtea frigus facilius excæpit, & eius noxam ſenſit; ex qua ventriculus, totum corpus, & caput etiam refrixerit. In hoc itaque iuuene video veram eſſe ſententiam Gal. qui ait, ꝙ cum rheumaticæ affectiones ſiunt, tunc corporis vniuerſi vis altrix male habet, & non ſolum vaſa capitis, ſed ambitus totius corporis in genus huiuſmodi recrementorum concurrent, ne dum ventriculus. Quæ cum ita ſint, eſt metuendum, ne vlcera, neve duri tumores increſcant magnitudine, & numero ne ſaneſcant, nõ refecta corporis temperie intus dotentis humoribus prauis corpus in vitæ periculũ deducatur, videmus nãque, quod curatis ijs, quæ in capite, ſeu ſincipite erant, alia extitere in facie, in buccis, & cum maiori periculo in naribus. Propterea videndũ, vti corporis valetudo prius recuperetur, deinde vlcera auferantur. Remouenda ergo eſt materia e corpore nata ex intemperie, & illam conſeruans, tum intemperies, materia & a medijs corporis partibus, & ab ambitu demenda, intemperies verò iecoris quidem calida, vẽtriculi autem frigida, & ambi-

A tus ipſius corporis item frigida ſuperanda. Quæ præſtari poſſe ego crediderim ſi aloe ſoluta, e ventriculoque pituita detracta, aliquid ſanguinis mittatur, quo & iecori perflatus facilior, & naturæ ac medicamẽtis actio expeditior comparetur, is enim magnus morbus eſt ſua, & partis cauſa, vbi eſt, & a ſanguine ei timetur, deinde parati humores idoneis ſyrupis per idonea medicamenta demantur, non ſolũ e medio corpore per aluum, ſed e toto ambitu per ſudores, per aluum verò non ſolum ſemel, vel iterũ vniuerſim purgantibus, ſed diluentibus etiam detergentibuſque ipſa viſcera, viſceribuſque vaſa vicina. Quibus pręſtandis ego crederem opportunas primũ eſſe potiones ex cocto elleboro ad ℈.2. ſena ad ʒ.2. polypod. ad ʒ.s. Aniſo ad ʒ. 1. cinamomo ad ℈.1. Macere
B ad ℈.s. radice dulci ad ʒ. 1.s. paſſulis ad ℥.1. ſebeſten num. 5. quo diſſoluatur confect. Hamech ad ʒ.3. diacatholicon ad ʒ.6. ſyrupus violaceus ſolutiuus ad ℥. ℥. manna ad ℥. 1.s. Et ſic hora quinta ante cibum darem, poſtea refecto ventriculo duobus, aut trib. diebus, interiectis ſpatij poſtea ſerum caprinum quotidie propinarem incocta in priori calice ſena ſaltem quinto quoque die vna cum immixto ſyrup. roſ. ſol. quotidie verò ſuccum cicoreæ, & hepaticę dictæ, ſeu lichenis cum ſucco betonicæ in eo componerem, atque etiam ſuccum fumiterræ, quo per 15. Dies exhibito, ſudoribus purgationem procurarem ex ſalſa parilia, & guaiaco, ex quibus crederem ipſum conualiturum. Quòd ſi non ſaneſcat penitus, aquas chalderianas exhiberem, quæ iecur & extergerent penitus,
C & temperarent, cum mediocriter refrigerent, & abſtergant ex ſetro, quod habent vt ex cœno earum, & ſedimento etiam cum diu ſeruantur in aliquo vaſe intelligitur, & ventriculo etiam ac capiti exſiccationem præſtarent. De ratione victus mihi non videtur quidquam dicendum niſi, quòd a vino maxime ſibi temperandum eſt.

Is poſt purgationem ſupra deliberatam, & aquas, meliuſculus primum fuit, deinde peius habuit.

De Illuſtri Victoria Spoluerinia Iuſti a febre continua maligna laborante.

D

CONSVLTATIO CCCCLXXXI.

FEbrem hanc eſſe putridam dubiũ non eſt, ſi omnia conſideremus, vt primo ſi cruditatẽ humorum ſpectemus quæ ex vitæ conſuetudine ei euenire potuit, ſicuti enim cacochymia infirmitatem corporis affert, ſic crudi humores, & craſſi facile febrem gignunt. Si ſpectemus ad eam acceſſiſſe multas animi ægritudines, corporiſque labores, & præterea febris notas familiares, fuit frigus primo aggreſſu febris perceptum, eſt acritudo caloris, eſt pulſuum inęqualitas maxime in eodem ictu, ſunt vrinæ cum ſedimento craſſiſſimo, etſi non ſint admodum coloratæ, ſed inter ruffas, & flauas medicamentum, eſt diuturnitas febris cum linguæ ariditate, ſunt vomitus tan-
E dem alui ſolutio, quę omnia humorum vitium denotant non ſolius ſpiritus, acceſſit autem frigor ille grę corum 5. die factus, qui non poteſt indicare aliud, q̃ putredinem cum ad eum non ſolum ſequutus calor ſit, ſed tot dies etiam anteceſſerit. Putredo ergo ſubeſt humorum, quorum genus ſane admodum calidum non eſt, minus bilioſum, cũ neq; corporis calor valde vehemens, neque pulſus admodum magni celeresve, ſed potius crebri, cum vrinæ ſubruffæ, & ruffæ ſint, atque admodum craſſæ, imo fere ad turbidas vergentes, quæ cum demittunt ſedimentum illud eſt admodum copiuſum, & craſſum.

Eſt pręterea propenſio, in ſomnũ neque ſitis multa, vomitus vero etiam pituitoſi cum multa pitui-

tæ copia deiectiones alui ruffæ non flauæ, & ſæpe in album vergẽtes cuiuſmodi autem putredo illius humoris ſit, proximum eſt vt videamus. Pituita videtur non ita facile putreſcere, vt bilis, quoniam frigida eſt, craſſitudine tamen ſua, & lentore tantas ſæpe facit obſtructiones, vt cum perflari calido loco non poſſit humidiori genere ſuo ipſa vitioſas maxime putredines ſubeat, ex quibus vapores, ſeu fumi non admodum acres ſunt, ſeu non admodum feruentes calidiores; neque ardentes febres faciunt, linguam nigram non ita reddunt, neque ſitim vehementem afferunt tamen naturam maxime ſuo graui etiam peſſimo genere opprimunt. Linguam ſæpe areſaciunt, ſi diuturniores ſint, quæ in Illuſtriſſima muliere cernuntur, & tandem propter nimiam fumorum collectionem, dum perflari humor pituitoſus non poteſt ſuſpte vi impeditus, putredine vehementiſſ. & malę naturæ ſubit, cuius generis putredo in hoc corpore mihi eſſe videtur.

Nam & ſi vrinæ parum infectæ calore ſint, craſſitudo tamen earum demittit ſedimẽtum aſperrimum quod exuſtionis vehementis ſignum eſt, & eo magis quòd pituitoſus humor ad id exuſtionis peruenire ſine maxima putredinis vi non poteſt. Præterea lingua admodum ſicca, ſpiritus anguſtia inſignis, ſuſpiria, & lypothymię, extremorum refrigerationes ſine ordine, & corporis exagitationes, animi quædam deſponſio, & abiectio, quę non niſi vehementiam, & malam naturam putredinis ſequuntur, cum quibus conſentit pulſuum paruitas, & crebritas ſine multa vi ictuum. Neque verò mirum eſt, quòd ipſa tam ſomnolenta ſit, minus quod venter deijciat lutea in album vergentia, cum bilis, quæ per aluum deſcendit cum tanto ichore pituitæ confundatur. Minime vero etiam, quòd cruda aluus deſcendat, cum in pituitoſis febribus ventriculus fere male habeat, imo adijcit Auicenna, quod putredinem ſentit, & corruptionem, vnde lipothymia, & compreſſio ventriculi, & anguſtia ſint, bis tantum noctu deijcit, interdiu totidem, & tamen diffluentia, & nimis mollia ea ſunt, vt profectò ventriculi cauſa talia fiant, namq; ſi a toto corpore eſſent largius accederent, & acrimidinis maioris eſſent, vnde crebrius aluum incitarent, facile etiam liquidiora, & bilioſiora cernerẽtur, quæ ſi per colliquationem exirent, & iam glutine tãdem multo eſſent prædita, quorum nihil his euenit, noctu porrò etiam inualeſcit febris, & putredo, vt in morbis pituitoſis fieri conſueuit. Neque verò putridum eſt non longum temporis ſpatium poſtulare hanc materiam, vt a tanta putredine queat vindicari. Imo penitus metuendum, ne ante vires opprimantur, cum ſe ſe renutrire e pertinaci adeo materiam nequeant, & a putredine craſſa admodum nimis occupentur, & vẽtriculi via iam ſuccumbat, tam alendis viribus neceſſaria.

Vnde cum indicia coctionis in pituitoſa materia euidentioris generis exigantur, cruditatis verò indicia adhuc ſint, neceſſario in initio morbus adhuc eſt, & quando alicuius coctionis ſigna ſuccedent, tunc metuendum adhuc erit niſi vires fuerint conſtantes ne ad coctionem perfectã materia perducatur quin prius mors coctionem interpellet, coctio namque dum feruet, quoniam genus putredinis eſt, maiorem febrem excitat, quæ viribus non validis præferri nequit. Vbi quidem, & coctio hæc perducta eſt, vt iam puris boni naturamque attingit tunc vires etiam nutrit, & ita illæ morbum ſuperant, longe itaque peius erit, ſi putredine non ad genus maturationis, ſed ad genus exuſtionis cõuertatur, quoniam nutritionem virium non eſt allatura, potius euerſura, & diſſolutura, longe autem peſſimum, ſi ad genus corruptionis, quarum rerum notę non tam in vrinis quam in pulſu conſpicientur.

A Cum enim aſperitas ſedimenti manebit, creſcetve, exuſtionis genere contineri putredinem indicabit, & eo longe maiorem exuſtionem, quo in imum magis ſedimentum abibit, neque enim minus ſeparat exuſtio, quam concoctio ſuum ſedimentum, ſic malum ſedimentum eo leuius eſt, quo magis in ſublime ſe ſe ſuſtinet, hoc eſt minus ſeparatum a ſpiritu, & ab humore vrinæ eſt. Corruptionem dicit peſſimam oſtendent, quoniam vrinis liuor, & perturbatio accedit, ſed tũc maxime fiunt pulſus infirmi quas notas, & vereri debemus, & diligenter obſeruare. Actio enim Medici non ſalum a præſentire, ſed a futura etiam ſucceſſione dirigenda eſt, notæ vero iam dictæ, & quod præſto eſt, & quod futurum ſignificant. Interea modò hac cruditate, hac materia, his B obſtructionibus, hac putredine, hac ventriculi infirmitate quid agendum viribus etiam parum valentibus peſſimamque putredinem minitantibus? Pauca certe fieri poſſunt, nã etſi in principio ſimus, ſi morbus ſalubris foret, & mouendũ eſſet, copiaque coercenda, vires tamen non patiũtur. Vomitum ego certe leniter mouerem, neque alienum putarem, aluo etiam ſic molli hieram propinarem, per quam vomitus duabus horis ab ea mihi videretur, poſſe recte concitari, quoniam etſi motio illa vehementior ſit, breuis tamen eſt, & minori ſpirituum diſpendio materiam eijcit, remanenti autem materiæ ſubigendæ, & viribus concoquentibus faciliori reddendæ multa attribuerem, nam inciderem, abſtergerem, extenuarem C putredinem etiam in maturationem reuocarem, aut certe ſuſtinerem ne in peſſimum putredinis genus laberetur, ijs quæ aliqua ſiccitate, & refrigeratione moderata id facerent, quęque amica viribus putredini eis maxime contrariæ reſiſterent, atque vt vt pararetur materia ſic ſenſim educi vellem ſaltem per diuretica leuiora.

Ergo ſyrupi acetoſi ex aceto, & acetoſa mihi viderẽtur opportuni, & etiam ex acido citri ſucco, quod diluerem eiuſdem generis aquis, & incoctis etiam herbis, vt acetoſa, ſcabioſa, cicerbita, pentaphylli radice ſcilicet citri ſcordeoque ſi amarorem ipſa patiatur, cornu cerui vſto non toto ad maiorem abſterſionem, aut vnicorni certe, aut corallijs margaritiſq; maxime, & ſimilibus vſque ad terram ſigillatam D dicerem bolumque armenam niſi meatuũ adſtrictionem ab illis expectarem, multi tamen id paruipendunt non ſpretis vero ſandalis, & camphora. Verum ſi vobis placeat theriacam ego cum hic commiſcerem ad putredinis vim coercendam ad cor expurgandum firmandumque, ita vt putredinem a ſe tamquam ignis poſſet reijcere, neque enim ſqualloren ab ea metuimus, niſi cum putredo eas vires comparauit, quæ cor exſiccare potius poſſint quam de ſua opera aliquid remittere per theriacam. Vnde in deploratis ita & imbecillibus ego non ſoleo theriacam commendare, quoniam citius eorum interitum molitur. Ex qua vero etiam viribus non ſolum cordis, ſed ventriculi conſuleretur iam antea quidem occupatis pituita nunc verò etiam admodum infirmatis, E vt deiectiones alui declarant. Quod ſi vobis videatur methridatum minus areſacere eo quòd carnibus viperarum vacuum ſit illud dare. At non deſiſterem, quin fricarem totũ corpus eo frictionis genere, quo nõ meatus impleantur, ſed leniter materiæ extenuarentur, in cutem prodeuntes ac concoquerentur, ſoluerenturque, & diſcuterentur, tum a corde etiam ſubinde reuocarentur, imo ſi materia, vt fere tentat in eiuſmodi febribus, in cutem erũperet, ſiue a morbi vi natura tantummodo coacta, ſiue irritata quidẽ, ſed de more ſuo coctam materiã expellente, vt cunque eſſet, ego cucurbitulas infigerẽ, vt a medio corpore ad extimas partes euellerent materiam vitioſam viſceraque liberiora relinquerentur. Vbi ſi vos

attra-

attractum materię ad anguſtias,& obſtructionis incrementum exigui loci timetis,eas notubus dare coctionem quoque ventriculi aliqua ope iuuarem fouendo quidem potius, quam inungendo. Contra cor etiam admouerem, quæ ei refrigerium afferant, neque vererer ne refrigerium illud externis partibus datum interioribus officeret repellendo cum exiguæ parti adhibeatur,præſertim cum nos ad refrigerantia calidi aliquid adiecerimus, quod faciet ad penetrationem, & exteriorum leuabit adſtrictionem,vt ſi ſemina citri,corticeſve ſi amaracus,ſi melliſſa,ſi vinum maluaticum, ſi theriaca cum cordialibus dictis pulueribus frigidioribus componantur, aut etiam puluetes temperatiores adhibeantur, in quibus cum pulueribus lapidum prætioſorum ſunt etiam aliquanto calidiora. Ventriculo etiam,quæ eius coctionem iuuarent admouerem, vt lana rubra calfacta in oleis ad id paratis, & bene expræſſa,tum ſpongia in decoctis herbis eiuſmodi.

De ratione victus ea tantum dicam, quòd tenuiſſimus mihi non placeret, cum vires nimis iam debilitentur putredine hac vitioſiori, non tamen plenior probaretur,ne putredinem augeret,ergo vt cacochymo corpori conuenit viuendum erit, quod vt a multo cibo ſic pariter etiam ab exiguo admodum leditur; facilis concoctu a me deligeretur,ſed de genere eius deligendo multum attenderem quod illud diparon carnium mihi ſuſpectum videtur, ouorum autem illud lentum. Sic itaque me moderarer ouorum lentorem paulo aceti, aut ſucci limonis,auratumve, aut omphacij, aut vuæ criſpæ ſemper coercerem,vt etiam carnium contuſarum diparon cibum exiguum darem,terque illum quotidie repeterem. In potione vero etiam omnibus propoſitis con ſulerem,& ei aut ſyrupum, de citri acido,aut acetoſum, aut vinum granatorum permiſcerem. Acetoſamve incoquerem, ipſum vero etiam oleum chalchanthi immiſceri permitterem,neque vererer eſſet nimis adſtringens, quoniam maxime putredinem tollit, & tamquam ignis malos ſuccos conſumit. Dixi.

Hæc ad quintum diem rigore tentata eſt,inde tamen nil melius habuit, ſed anguſtia maxima ventriculi eſt exagitata aluo, quæ prius viridia, & fætida deijciebat, tunc fere cruda deijciente nimirum ruſſa,& mollia ac aſpera quamuis quater tantū in die. Ad ſextum,& ſeptimum diem leuius habete viſa eſt eadem aluo,ſed minus colorata. Decima die deterius habuit, & cum 13. data eſſet in Diaſcordiū Fracoſterij ab eo maxime incaluit, & 14. perijt ſudore & frigore extremorum maxime brachiorum aduenięte.Rigor in huiuſmodi febtibus,niſi a calore poſtea,& tandem ſudore excipiatur., poteſt ſequi motum materiæ ad faciendum eryſipela in internis.

De ſpuitione ſanguinis pro Nobil. Io. Hieronimo Latiſio cum Excellentiſſimis Io. Bapt. Rodulpho, & Ludou. Lazigio.

CONSVLTATIO CCCCLXXXII.

SPutum ſanguinis ſpumoſum pheniceum calidum copioſumque eſt, & ſubito factum poſt corporis calfactiones in eo,quo etiam venæ cernuntur admodum plenæ, & ſi ipſa facie ſemper pallida exiſtat, quaptopter ego non poſſum non pro certo habere venam pulmonis,non pectoris adapertam eſſe, non ruptam,non exeſam eroſamve. Spumoſus ſanguis,

A & phæniceus ſeu, vt Galenus appellat, flauus in ſuo nimirum genere ſolius pulmonis eſſe poteſt, vnde valet illatio eiuſmodi eſt ſanguis ergo a pulmone eſt, ſicuti non valet ſi reciprocetur eſt a pulmone, ergo ſpumoſus, flauuſque eſt, quoniam per pulmones non ſolum proprius, ſed reliquarum etiam venarum ſanguis poteſt exire, ita cum admodum copioſe prorumpit e pulmone ſanguis, non ſolum qui ſpumoſns,& pulmonis,proprius, ſed alterius longe generis,& qualis in venis omnibus verſari conſueuit, ad quem ſenſum intelligenda ſunt verba Galeni in 7. aph. cum aph. 30. ἀλλ᾽οὐδὲ αἷμα διαπάντος ἀφρῶδες ἀναπτύουσιν ἐκ πνεύμονος non quod ſpumoſus ex pulmonibus ſemper non ſit,ſed quod non ſemper ſpumoſus ſit qui ex pulmonibus,ponitur enim ex pulmo
B nibus exire ſpumoſum ſemper nō eſſe, non e contra ponitur ſpumoſum eſſe verò e pulmonibus non ſemper exire,at ait Galenus eodem aphoriſ. 30. quod in pleuriticis quamquam raro,tamē interdum ſanguis ſpumoſus eijcitur, quidem prohibet vna cum influxu materiæ propter inflammationem e corpore pulmonum cum pleura, vt in pluribus conſentiente exire aliquid ſanguinis? e quo corpore neceſſario ſpumoſus exit.

Vbi in memoriam venit, quòd quidem Illuſtriſſimus vir lingua neſcio quo caſu inciſa dum comederet maximam ſanguinis ſpumoſi copiam ſpuit,& crateres magnos compleret, vt ſine tuſſi ſpuiſſet profecto e pulmonibus exire fuiſſet creditus,imo ægrotus ipſe credebat,& de vita deſperabat,cum nihil in lin-
C gua ſentiret. Cum verò copioſe exeat,ita vt non ſolum quæque ſpuitio plena ſatis ſit,ſed crebræ illæ,& multæ donec lanx mediocris vna, & item altera compleatur ſanguine, id etiam facit ne a pectore prodire queat,nam per corpus pulmonum non poteſt tam copioſe pertranſire, ne dum bonum colorem euſque ſeruare minus ſuum calorem, præterquam quod ſi e pectore tantus extruderetur, ibi neceſſario anguſtum ſpiritum redderet. Cum demum ſanguis ſubito proruperit, vas exeſum eſſe non poteſt, tunc enim paulatim exijſſet,& initio valde paucus. Præterquam quod tuſſis nulla aſſidua fuit, ac ſi in tuſſim & deſtillationem ex aliqua cauſa interdum incidit,tunc quatuor,aut quinque dierum ea fuit, &
D quamuis deſtilatio tunc ſalſa etiam eſſet, tam breui nō potuit venam exedere. Ruptæ venæ indicia non præceſſere a cauſis accipienda,minus adſunt nunc a concomitantibus, & illud maxime repugnat, quod iam duorum dierum ſpatio nullus ſanguis viſus eſt, & tamen poſtea egreſſus fuit renouatus, neque enim vena rupta, tam adſtringi aliquo ſpatio poteſt, quod ſanguinem penitus contineat, vt adaperta poteſt contrahi,& itidem relaxari. Per diapedeſim tandem, eiuſmodi ſanguis, & tantus exire non poſſet quare reſtat, vt aperta vena ex plenitudine maxime ſanguis ſit,ita vt ea omnino adſtringenda ſatis proſici valetudini poſſit. Ad adſtringendam igitur venam accedendum ſubmota prius ſanguinis multitudine,& impetu in diuerſum retracto tamquam cau-
E ſis cur vena aperta ſit, & præterea etiam ſanguine a bile expurgato, qua maxime facilis ad effluendum, & ad irritandum idoneus ſit. Venæ adſtrictio fiet cibi genere,medicamentiſque, ſed prius vena ſecanda eſt,ſi Auicennam ſequi volumus, & Galenum libro de curaodi ratione per ſanguinis miſſionem, vbi communiter de retractione, ſeu reuulſione loquitur primo ad talum,deinde in cubito, & ibi iterum, & tertio tribus ſaltem interiectis horis, Qui Galenus vbi curationem huiuſce rei inſtituit 5. Methodi cap. 8. ab axilari,ſeu cubiti vena inciſionē ordiτur, quod facit etiam Raſis, atque Auicēna etiam eodem cap. 7. Tractatus 3. Fen. 10. lib. 3. cum curationem poſt cōmunes rationes artis ſic propoſitas inſtituit, nam ipſe

ipſe qunque initiũ facit à ſectione venæ axillaris, vt Raſis 8. continentis cap. 59. quaſi ij priori inſtituto præcautionem præſeruationemve à malo metuendo, in poſteriori autem curationem mali tam moleſti quærant. Alexander poſt præceptionem, qua morem Galeni eſt ſequutus addit εἶτα δὲ ἔγω διὰ τὸ μὴ ὑποτέμνειν τὰς ἐν ἀγκῶνι φλέβας, καὶ ἐκ τῶν περὶ τῶν ἀστραγάλων ποιησάμενος τὴν ἀφαίρεσιν, καὶ πολὺ μᾶλλον ἀφελήσας. ἡ γὰρ ἐπὶ τὰ πορρωτέρω μέρη προτροπὴ τῆς ὕλης βιαιοτέραν πολὺ τὴν ἀντίσπασιν ἀπεργάζεται hoc eſt. Nom autem ego, eo q[uo]d venæ cubiti inutibiles eſſent etiam ex venis in talo cum ſanguinis detractionem feciſſem, multo magis iuuiſſe prouocatio namque materiæ ad longinquiores partes infirmiorem multo auerſionem molitur.

Interea verò dum per venæ ſectionẽ nos copiam ſanguinis, & impetum remnuemus ab vtroque magnum malum metuentes, & viribus confiſi, debemus etiam ſanguinis tenuitatem, & acrimoniam coercere ipſam à bile expurgando & temperando. Itaque occaſionem arripiemus, vt primum poterimus, exhibendi medicamentum ex ſyrupo roſaceo ſolutiuo ex iure Mirobalanorum, Tamarindorum & ſimiliũ, poſtea nunquam deſiſtemus ab aquis exhibendis ſtillatitijs ex endiuia, Acetoſa plantagine pimpinella, portulacaque potius quã ſyrupis, in quibus illa dulcedo me ſolet terrere, quod ſanguinem potius exacuat, incoquere quidem poſſumus in aquis illis ea, quæ vires illis iniungant adſtringendi & refrigerandi. Prætetquam quod ego credo, quod vi ignis diſtillantes aquæ ex herbis fere habeant adſtringendi vim, maxime ſi de plumbo ceciderint adſtringentia, & refrigerantia incoquenda fuerint. Si papaueris acetoſæ, portulacæ, plantaginis, balauſtia, acacia, cornu cerui vſtum & lotum aqua roſacea & ſimilia, & quibus omnibus, quæ plantaginis ſunt videntur accommodatiſſima eſſe, vel ſi ſuccus ex eo adhibeatur. Antiqui omnes ad ſiſtendum ſanguinem proponunt portorum ſuccum tamquam experimento probatum.

Ego ſcio aquam ſtillatitiam eorum, & hypericonis, & pimpinellę certo ſanguinis profluuium cohibuiſſe, & hnc pro arcano teneri à ſummo quodam Italiæ Principe. Medicus etiam ſummi experimenti conterraneus noſter in empirica ſua tradit pro certo aquam ſuccum Ciclaminis id virium habere, ſi ad ℥. 3. vel 4. aquæ exhibeatur. Cũ potionibus, ijs partim ſanguinẽ temperãtibus, partim venas adapertas adſtringentibus poſſumus vtiliter componere Trociſchos de carabe vel de terra ſigillata, non ignari, quod in ijs, qui de carabe dicuntur, opium eſt, vt fere in ſanguinem, & deſtillationem ſiſtentibus omnibus medicamentis experitur. Ac ſi res ferat probarem etiam pilulas de cinogloſſa vbi plus eius eſt, & maxima vis ſiſtendi ſanguinis, vel Theriacam recentiorem citra nimirum quartum menſem, vt Galenus praponit, vel philonium Romanum, cuius tamen tam varię ſunt compoſitiones eodem nomine acceptæ, vt non fidam ego ſæpe illud exhibere. Quod attinet ad medicamenta externa, dico adſtringentia vim reprimendi habere eſt à Græcis in hoc caſu reſpuitamquam, quę ſanguinem in pulmones comprimant, ab Arabibus tamen commendari, itaque non eſſe pectori imponenda antequam corpus ſatis leuatum à ſanguine & bilioſo humore videatur certo intelligimus ne in pulmones copia maior cogatur ſed ea dempta ſolæ vires adſtringentes, & firmantes ora vaſorum ingrediantur, à calidioribus tamen aliquibus introductæ vt in euentibus præcipitur. De victu acturo in eundem finem ſpectandum eſt, nimirum vt ſanguinem leniat, glutinoſum faciat, & venas coerceat, quod apprime facit Amylum, ſic ex iure ſumendum eſt, fauet far, maxime ſi in eius iure mala

A cydonia pyra, meſpila, vel ſorba, vel cornea incocta fuerint, aut etiam vi bes, aut vua criſpa. Ona non videntur idonea, dum ſatis comedere poteſt quamquã bilem deliniant, atque hebetant, quoniam ventriculum non ſatis exercent, & nimium ſangoinem creãt, pedes vitulorum, & crura etiam edorum, & vtrorumque capita videntur magis accommodata vt etiam ſuum. quidam laudant lenticulam, ſed lautiori iuueni forte minus grata erit. Loco vini aqua chalibeata ſit, ex quo omnino omnia coquantur, ex fructibus pinei nuclei probari poſſent, & caro cytoniorum ex ſaccharo non multo percocta. Ex herbis portulaca eſt admodum valens. Quod modo potionis eſt, ego laudarem plurimum aquam chalderianam, quæ cito tranſit ad Renes, neque ventriculum grauat,
B & pulmonibus exſiccandis firmaodiſque apprime cient idonea.

De eodem conſilium alterum.

CONSVLTATIO CCCCLXXXIII.

OCtauij Nobiliſſime & in omni doctrinarum genere preſtãtiſſime, quod rogaras ego vt pernicas occupationes licet perficiam, & hæc ſcriptura comprehendam. Duo iam ſunt ad quæ omne conſilium referri oporteret. Vnum ne ſanguis iterum
C exeat, alterum ne deſtillatio ad pectus conuertatur, vnde ſanguis & alia eſſent metuẽda timorem enim ne ſanguinis ſputum reuertatur, duæ res maxime faciunt, vna eſt venæ illius vitium, quod nondum penitus demptum eſſe ſuſpicamur. altera eſt deſtillatio continenter in os delabens, quæ facile ob infirmatam iam pulmonem poſſet in ipſum conuerti & tuſſim concitando ſanguini viam facere & humore ſuo ſalſo tunicas venarum exedere. Venæ vitium aliqua ſaltem infirmitas eſt, quæ ex apertione eius nata eſſe conijci poteſt, ex apertione quidem non exceſſione, quoniam ſubita ſanguinis profuſio extitit nulla aſſidua tuſſi prægreſſa, non ex motione, cum nullos motus violentus, anteceſſerit, ſed ſola in Sole calfactio qua vena facile potuit aperiri maxime
D venis ſatis refertis ſanguine, & eius quidem generis, vt calidus valde ſentiretur, & colore clarus cerneretur non ſolum, qui ſputo procedebat, ſed etiam, qui per ſectam venam exibat. Præterea id neque ex ruptura neque ex exceſſione viam ſanguini factam indicium eſt, quod interdum horarum multarum, interdum vel duorum dierum ſpatijs interiectis, quibus nihil ſanguinis exibat, identidem tamen ſanguis pulcherrimus reuertebatur, qui ſui ſpecie pulcherrima tunc proxime e vena prorumpere ſignificabatur. Eam autem venam eſſe pulmonum certa coniectura erat, quoniam quamuis dolor aliquis in pectore eſſet inconſtans, tamen ille modo vnum, modo alterum eius locum tentabat mordaci quadam irritatione, cuius incoſtantia non vas apertum ſui
E cauſam eſſe, ſed halitum ex ſanguine datum actiori indicaret, dum detentæ aliquæ partes illius ex ſe fumum illum efferebant, quæ poſtea etiam acriores extundebantur. Etenim neque multus ſanguis e pectore per pulmones vnquam poteſt ita confertim pertranſire, minus coloris ita pulchri cum per nimiũ nitorem amittat, & ſæpe alienam à ſanguine ſpeciẽ induat. Is vero ſangnis nitidus claro colore & ſpumoſus non poterat eſſe niſi pulmonum, cum nullius viſceris aut partis vas einſmodi ſanguinem cõtineat. Lingua quidem ſimili quodam ſanguine imbuitur, cum tamen ex ea fluit, per tuſſim non emittitur, & vulnus habet. Hæc quidem ſpuma in eo non erat propter coniunctam aliquam pituitam, ex qua ſolet

pro-

ſæpe ſpumoſum naturæ ipſum, ſed propter coniun-
ctum corpus eſſe quo modo ſpumæ potius admix-
tus, quod ſpumoſus ipſe dici debet, ſic verò poteſt
ex inteſtinis, & ex omnibus locis venire in quibus
commiſceri cum pituita poteſt, & ea motu agitari, &
ſic cum ſpiritu cōfundi & ſpumoſa euadere, erat ve-
rò ſpuma ſanguinis ipſius colore phæniceo, & pul-
cherrimo, qualem in flore erratici papaueris, & ana-
gallidis cernimus, qualis non aliunde, quam à vaſis
proxime pulmonem alentibus eſſe poteſt, cum cuius
verò ſanguinis magna copia etiam alterius & craſ-
ſioris generis ſanguis effluebat, quoniam ad proprij
ſanguinis exitum etiam proximarum partium ſan-
guis ſequebatur, vt in dies fieri in ijs caſibus vide-
mus, in quem ſenſum loco illo Galenus loquitur in
7. Aph. com. aph. 30. cuius verba ſic latina facta ſunt.
Sed neque omnino ex pulmone ſpumoſum ſangui-
nem expuunt Grece verò ita habent & melius ἀλλ'οὐδ'
αἷμα διαπαντὸς ἀφρῶδες ἀναπλύνουσιν ἐκ πνεύμονος.
nimirum ſed neque ſanguinem ſemper ſpumoſum
expuunt ex pulmone.

Valde enim refert, vtrum ponas ex duobus vt al-
terum enuncies, ponas enim e pulmone ſanguinem
expui, enuncies autem non ſemper ſpumoſum, eum
eſſe, tu communicas ſanguinem non ſpumoſum cum
pulmonibus vt faciunt verba Galeni ad dictum ſen-
ſum referenda. Ponas verò ſpumoſum ſanguinem
expui inferas verò eum non ſemper e pulmonibus
exire tunc ſpumoſum ſanguinem cum alijs partibus
communicas, quod ibi Galenus nequaquā facit, ne-
que naturæ rerum reſponderet ſi verò ſanguinem ſe
ipſo ſpumoſum intelligas non autem ex accidenti,
nempe ſpumoſa pituita admixta. Sic itaque ſpumo-
ſus, vt dixi, ſanguis e pulmonibus eſſe debuit, vt eſſe
etiam potuit alter, qui craſſior erat, & ſi pulmonum
non eſſet proprius imo ad extremum exibat etiam
vt dixi, niger, quod fit in omnibus, cum reliquus fa-
ctus in trochea retardatur. Calidus etiam ſentieba-
tur ille pulchrior, qualis qui e thorace exit non fuiſ-
ſet, quoniam ſpatio locorum, & mora tranſitus calo-
rem amittit. Superuacuum modo eſſet, ſi tuſſim, qua
extundebatur deſcriberem, quomodo alta erat, qua-
lis non excitatur, à ſanguine de ſuperiori loco in os
laryngis appellente, quod os vel ſummum vix ta-
ctum ſubito excitatur, & quomodo facile ſangui-
nem cum exibat ipſe ſingulo quoque fere tuſſiendi
impulſu proferebat, quod in veniente e thorace non
fit. Nunc profecto ſanguis non effertur, ſed quædam
fex turpis & atrior cum ſputo quæ aliquas refrigera-
tas, exſuctaſque ſanguinis reliquias refert. ita venam
ſe ſe collegiſſe certum eſt, cum eo tamen metu, ne
quę iam ſemel aperiri, & aliquandiu aperta manere
potuit, ruſus quaque occaſione idem faciat, nimi-
rum ſi copia & acuitas ſanguinis vnquam remoue-
tur, & aliqua externa cauſa incidat. Vnde vas illud
ſeu vnum, ſeu alterum apertum tandem non poſſit
conſtringi, ſed putredini materiam det ſanguine ex
ſe in alienam ſedem emittendo ex quo empyema, &
tabes tandem fiat. Qui verò metus maxime augetur
ea ſalſedine, quæ in ſputo e capite ad os labente cō-
tinue ſentitur, ſuſpicionem namque facit, ne ſanguis
ſalſa ſanie perſuſus venas facile apetiat, & præterea
vt dicebam, ne pulmonibus inferioribus effectis iam
ſalſus humor non inde, ſed in pulmones & in tra-
cheam deuoluatur, ibique ſua conſuetudine longa
dum tenuior extundi ſpiritu non poteſt, partes exe-
dat, vlcuſque, & phthiſim faciat. Quibus ſic perſpe-
ctis primum ſanguis intra mediocritatem cohiben-
dus, & perpurgandus eſt, deinde caput exonerandū,
tandem temperanda omnia ſunt, pulmoneſque con-
firmandi, ad quæ ſumme poſſe proficere hanc cura-
tionem ſperarem, primo vt corpus aliquo medica-
mento iterum purgaretur, ſanguinis namque ſatis

A iam miſſum eſſe crederem. Medicamentum eſſet ex
decocto polypodio re maxime exſiccante pectori-
que valde amico, & ſena ſalſis purgādis idonea. tum
macerato Rhabarbaro venis apertis ſumme accom-
modatæ cum quo etiam ni vomitus pulmonum cau-
ſa timeatur agonicum componerem deſtillationis
cauſa & cum alijs decoquerem, atque iure horum
expreſſo Diaphænicon immiſcerem, vel aliquod ſi-
mile cum ſyrupo roſ. ſolut. Subinde ſerum caprinum
propinarem ſanguini demulcendo, humoribus ſalſis
deducendis idoneum, & quo pulmoni rebus afferret
candentem chalybem in eo extinguerē, commiſce-
rem autem ea, quæ vt res inciderint erunt opportu-
na, ſi ſanguinis fluxio in proximo eſſe timeatur, quæ
ei ſiſtendo faciant, ſin minus quæ venas à dicto hu-
B more acriori liberent, & pulmones tamen confir-
ment, caput ipſum verò præcipue exſiccent, vt Beto-
nica pimpinella, quæ ſiſtendo ſanguini maxime
prodeſt, & ſi tenuiſſimis partibus humores craſſos
diſſipet, habet enim partes etiam adſtringentes, om-
nibus autem viribus valenter exſiccat, humidumque
abſumit, lentore etiam quodam pectori, & conglu-
tinandis venis maxime prodeſt. Imo ſi forte ſanguis
iterum prorumperet eius aqua ego vterer cum aqua
barbæ hircinæ, non ita fiderem aquæ ciclaminis, cū
haud ita approbetur, niſi aquā pauciſſimis maxime
quod nihil habet adſtrictionis imo venas aperit cū
vteri, tum alijs & valde abſtergit. à pluribus proba-
tur aqua porrorum, ſeu ſuccus qui e ſeminibus mihi
eſſet potior, nam adſtrictionis ſemen eſt particeps
C in re ambigua ſic me gererem, vt dubijs non vterer,
certioribus quidem vti hortarer. Num verò ſalſæ pa-
rilliæ vis propoſitum neceſſitati opportuna ſit non
facile ego decernerem, nam ſi vlcus, quod I E S V S
auertat naſceretur ex reliquijs ſanguinis ibi deten-
tis, & putrefactis, tunc ea multum certe poſſet ad il-
lud exſiccandum, interea tamen, donec metus eru-
ptionis ſanguinis vrget, ego abſtinerem. Certiſſi-
mam porrò vtilitatem ego ſperarem ab aquis fer-
reis, quales chalderianæ ſunt; maxime cum alumen
quoque habeant, neque tantum ſulfuris, quantum
poſſit capiti, aut pectori officere ſuo calore, potius
namque officeret ſic tota aqua thermali fuſum nec
dum concretum, & calens humores liqueſaciendo,
quam cum concretum eſt iam & ſulfur factum, tunc
D ſiquidem exſiccare multum, non æque autem calfa-
cere poteſt, vnde ipſis deſtillationibus abſumendis
in eclegmatibus etiam componitur & exterius adhi-
bitum ſanguinem etiam comprimit. Ferrum modo
cuius vi multa hanc aquam eſſe præditam intelligi
poteſt ex his, quæ in ipſa aqua ei in illius limo cer-
nuntur, apprime idoneum eſt ad ea, quæ huic corpo-
ri optamus, ad iecoris, & ſanguinis refrigerationem,
ad eiuſdem iecoris, & venarum firmamentum vt &
vires habeant, & coeant, ad ſanguinis vero effluxum
compeſcendum, ad pulmones confirmandos ad ex-
ſiccandum caput, ad deſtillationem abſumendam,
& in ſumma ad omnia expetita nobis præſtanda vt
vel ſi vlcus lateret, poſſit repurgare, exſiccare & nu-
E trire. Quocirca ego hoc remedium nequaquam præ-
terire vellem. Imo ea aqua etiam auſterum vinum
diluerem cū tuto id concedi poſſe viſum fuerit, quo
tamen parce vteretur, & ſi nihil ſputi ſanguinis ſit,
& febris non eſſet. Deſtillationi vero proprie con-
fore maxime ſperarem, ſi ferramento candenti ca-
put inureretur ſaltem loco ſolito in ſincipitis futura
vulnere etiam relicto, nam exuſtione illa ſiccius ca-
put efficeretur ac firmius. De quo modo capite cum
priuatim & proprie nūc agatur, illa ante oculos ha-
benda ſunt, quòd quamuis ſuapte natura cerebrum
frigidius ex actionibus ſuis intelligatur, non tamen
magna diſtantia à temperato diſcedit, cum ingenio
ſatis acri & memoria ſatis valente ſit, neque ſomnos

iuſto

iuſto longiores valde habeat, ſine inſomnijs quidē, A
vt calorem in eo non ſuperare credendum ſit, frigus
autem maxime ei moleſtum eſt, quòd facile ab ex-
terno frigore internum quoddam frigus in ſe ſe ex-
citari ſentiat. vnde caput noctu plurima veſte con-
textum habese cngatur, qua re etiam fit, vt cū à gra-
uiori integumento ſæpiſſime ad leuius ſubito tran-
ſeatur, ei deſtillationes cum tuſſi identidem moneā-
tur, quæ tribus aut quatuor diebus eum habeant, &
tuſſi exerceant, perpetuo vero in ore pituita abun-
det aliquantulum ſalſa, quæ ſane non niſi ob aliquā
calfactionem talis eſſe poteſt, ſiue illa ſit à dictis in-
tegumentis, ſiue ab alia cauſa, vt etiam à diuturnio-
ri mora, quam in capite trahit pituita, antequam de-
labatur, ea enim poſſet ipſi ſalſedinis aliquid afferre.
Quæ cum ita ſint, cauterium propoſitum mihi vide- B
tur admodum accommodatum, quo caput exſiccari
ſine periculo poſſet, & exſiccatum vires ſuas recipe-
re maxime humore recrementitio leuatum, & ſub
corpore magis in ſe ſe collecto. Seruatum etiam vl-
cus viam expultrici præberet, qua facile quotidianis
recrementis ſe ſe liberaret. Sed materiæ craſſæ via
decliui, facilior eſt, expultrix tamen vis etiam ſur-
ſum craſſos humores protrudit, neque enim in cor-
pore inanimi vnde vel ſteatomata in ſincipite ſæpe
viſuntur expultrice illuc craſſiſſimam eā viam pro-
mittente vnde in multis animantibus cornua mate-
riæ grauiſſimæ fiunt. Ac ſi vaſa pituitam in cerebrū
per membranas inſerentia conſidero prius ad ſinci-
put, quam ad cerebrum peruenire, & loco etiam cō-
modus meatus ei materię excernendę mihi videtur. C
Neque verò pituita concreta in ventriculis cerebri
ea eſt, quam quęrimus hac via educi. Sed ea mate-
ria vnde illa prima concreſcente, quę nondum adeò
denſa eſt, ſed calore venarum & ſero ipſo ſanguinis
fuſa poteſt in omnes partes propelli. Sic autem inu-
ſtum vlcus maximo commodo relinquetur, quo niſi
caput penitus conualuerit, cum non admodum diu
illud haberi conueniat antequam hoc ſaneſcat, alte-
rum in humero erit ſufficiendum, & ſi res vrgeat
etiam in crure dextro ſub genu vt paulatim longius
materię expulſio deducatur ad eius deriuationem.
Lauari etiam caput contecto vlcere poterit ex his,
quæ maxime exſiccant ſine euidenti calfactione, tā-
to tamen calore, quantus ad introducendam intus
in caput vim ſit ſatis, incocta in lixiuio betonica, ſal-
uia, chamęmelo, nucibus cupreſſi roſis, agarico, Ra-
dicibus cannarum aut etiam ſalſæ pariliæ, ſeu ſimili-
bus alijs. Sic partes curationis mihi videntur omnes
expoſitæ, in metu hoc ne ſanguis e pulmone rurſus
erumpat, neve periculum aliud afferat deſtillatio.

De caſu verò ipſius profuſionis ſanguinis non vi-
dentur multa dicenda, cum ijſdem fere ſubueniatur,
quæ ad colligendas venas iam dicta ſunt. aoerſiom
quidam impetus ſanguinis tunc potiſſimum opera
danda vena etiam atque etiam inciſa & cucurbitu-
lis & alijs id genus, tenuis vero humor educendus
pectorique etiam frigida, & adſtringentia imponē-
da, cum certū ſit fęcem neque inflammationem, ne-
que eam copiam ibi ſubeſſe, quæ comprimentibus E
externis in pulmones inferatur, ſed hæc omnia Me-
dici præſentis ſunt. Et quoniam vidi pleroſq; e ſan-
guineo ſputo nō ſolum in putis ſputum ſed in pitui-
tam copioſiſſimam deueniſſe, qua totis noctibus cru
ciatentur ſomno conciliando deſtillationique ſiſten
dę, tunc eſſet opus exhibere non ſolum trociſchos de
carabe ad ſanguinem ſiſtendum aptos, ſed pilulas
de cinogloſſa, & tādem etiam philon. Rom. aut cer-
te Theriacam trium aut quatuor menſium, ſed ſuo
loco bene erunt tractanda vt oportuerit.

Pro Sereniſsimo Duce F. M.
Ad Excell. Ambia Sampe.

CONSVLTATIO CCCCLXXXIIII.

CRuciaris, vt video, quòd præſtare non potes
quantum optas, quæſo tibi ſit ſatis, ſi pręſtes id
quod debes, quod profecto ſi recte æſtimes artes nō
ſuperat, minus verò leges humanitatis. Et miror cer-
te quòd tam animum abijcis ſi pro voto res nō ſuc-
cedat. Cū ab officio tuo nemo id poſtulare debeat,
quod ars non poteſt polliceri, neſcis vero forte ob
hanc neceſſitatem ab artis propoſito & Medici voto
diſtinctum officium fuiſſe? & quod publicum eſt ſu-
ſpicabere id ignotum viro ſapientiſſimo cui opera
tua adſtricta eſt? aut aptiſſimo homine tecum ali-
quando minus humanitet actum iri. Fidem meam
profecto à te fuiſſe perſpectā in hac occaſione agno
ſco. Et hoc vno ſummopere delector, alioquin ſum-
ma moleſtia, qua afficior dum te in tanta perturba-
tione verſati video, nihil ſolatij, aut leuamenti habe-
beret. Et quando rogas, vt, ſi quid ex arte habeo
quod tibi vſui eſſe poſſit explicem ſane non deerit
tuæ voluntati mea quæ ſemper ſumma fuit in te vo-
luntas. Sic verò habeto Medicina corpori purgando
data, cum in craſſos pituitoſos & melancholicos hu-
mores inciderit, quales hoc anno his tempeſtatibus
largius abundare experimur, potuit tenues venas ad C
ventriculum pertinentes infarcire humore craſſiori
longius intro attracto, cuius ibi ſubſiſtentis conta-
gione ventriculus frigidior fiat, & ichores accipiens
illorum reddat ſapores, & ſubinde flatus ac dolores
ſentiat, quibus etiam caput ipſum ſecū propter co-
gnationem afficiat, interea vero maiori labore ci-
bum concoquat, tamet ſi, vt licet ex aluo cognoſce-
re, integer ipſe dicti humoris viribus reſiſtens cibum
tandem penitus ſuperet, atque bene conficiat. Quæ
res cum ita ſe habeat, neque multa abſtinentia
vtendum eſt, ne ventriculi vires minus alantur, &
peius etiam cum ex prauo humore ali coactæ fue-
rint, neque humor tamen interea non leniendus de
locoque obſtructo deturbandus, atque omnis alius
D malus, qui lenire non poterit, hæc cibis & medica-
mentis quærenda ſunt, præter quæ exercitatiò ali-
qua omnis lenis, & cum alacritate obeunda, qua
vis caloris excitatur, & eius humoris reliquię ad am-
bitum progreſſæ excutiantur, quod facilius fiet cæ-
lubri & tenui, quale Vrbini eſt, modo ſubitæ fri-
goris acceſſiones caueantur.

Huc ergo omne noſtrum dirigi conſilium debet,
& eo certæ res adminiſtrari, quas res ego ſic non
auderem definire, nominatimque proferre, niſi
multorum Medicorum recentiorem iſtius corporis
habentium conſilia, quæ poſt meum diſceſſum
petita ſunt prius cognoſcerem, ex quibus
& ſtatus præſens ipſius corporis co-
gnoſci & certius omnia poſſent
E decerni à me, qui iam diu
ab eius notitia abſui.
Tu interea par-
ce, ſi quid
mea
opera vltra non poteſt, a me
non accipis, & tuum
Guarinonium,
vt ſoles
ama.

De cholerica paſſione putata cum Iuliario & pona pro moribundo ex febre maligna Tacheto.

CONSVLTATIO CCCCLXXXIII.

NEquaquam verò ego poſſum idem propoſitum vobiſcum in hac curatione habere, nam choleticam paſſionem dictam vus hanc exiſtimatis, & tamẽ alter veſtrum aut chylum omnino deijci integrum lactis colore & nullo fœdo odore aut corruptela: conuenitis autem inter uos, quòd aut omnino ſiſtendus, aut leniter, nihil vero aliud agendum. Ego viri optimi video vomitum à cibo incitari, & nihil eius corruptionis ipſam vomitus materiam referre, qnod in cholerica paſſione cernitur quando cibi cauſa eſt. Nihil etiam bilis videmus in eodem vomitu, vt quando cholera ab humoribus fit, eſt neceſſe potius vero quod aluus effert, colliquationem præfefert pituitæ, quam aut bilem, aut ciborum corruptelam, à qua porrò colliquatione ventriculus dum ichores accipit tum inferiore ore affectus aperit ſe ſe & eijcit, quæ enim profluunt aquoſa penitus ſunt, & ita multa, vt vel decima ſui parte exæquent aut etiam ſuperent quæ per os ſumuntur, cum eis ſæpe chylus perfectus ſatiſque albus delabitur in iecore in effundendo potius quam in attrahendo occupato, & inteſtinis potius, qnam ventriculo ab eo humore exagitatis; cum ergo in cholera ventriculus potius perturbetur, nec chilum perficiat, hic autem chilus perfectus cernatur, nimirum æqnabilis penitus, & albus, vt ſi panem ex iure coctum non vomuerit, quamuis diuturniore coctione egeat, tamen nihil eius formę in aluo diſcernatur, non poſſum ego cauſam huius ſymptomatis in perturbationem illã ventriculi referre, quæ choleram faciat. Sed in profluuium ad inteſtina potiſſimum factum propter dictã colliquationem quam Galen. ἀνασαρκίαν vocanit, quæ niſi aluo efferretur, ventrem, & carnes tumentes redderet. Cuius vero colliquationis cauſam video febrem eſſe, quamuis ea in ſene annorum 74. ſit, & ideò ſatis obſcura. Dixit Doctor heſterna die penitus febre caruiſſe, hodie leniter febricitare, potius viribus infirmis etiam propter aſſiduam deiectionem, qua corpus alimento etiam priuatur. Ego dico hodie ingẽti febre torqueri, qnod ex vrinæ colore flauo qui niſi egeſtionibus humor exiret peior eſſet, & encoremate exuſto, ex crebritate pulſuum, & velocitate indicatur, & ex lingua purpurea in nigrum vergente non quidem ſorde aliquanta, quæ potius alba eſt, & oras eius externas inficit, ſed corpore ſuo proprio, quo ad nigrum quendam liuorem & fere nitidum redacta eſt. accedant nocturnæ vigiliæ perpetuæ, ſenſus vehementiſſimi caloris intus ardentis, quamquam exteriora frigida ſentiuntur. Ex quibus non modo nunc febre affici, ſed & heſterna ſaltem die & continenter ea mole tractari intelligo, imo verò, cum ante abit profluuium ſenex robuſtiſſimi generis ęgre ſe habuiſſet, ſuſpicor tunc vſque febrem acceſſiſſe, qua augeſcẽte colliquatio poſtea ſequuta ſit, quæ iam quinque dies perdurat. Adeò vt febris, quæ nulla à vobis æſtimata eſt, neq; in curandorum cenſu habita, mihi maligniſſimi generis teneatur, ex pituita potiſſimum in toto corpore etiam medio putreſcente propter maximas obſtructiones in ambitu corporis hærentes, occaſione tempeſtatum anni humidiorum, quæ iam fere toto anno tales fuere, occaſione vitæ non ſolum in cibis ſed in ædificio ſubterraneo, & frigidiori, & eius la-

A boris, quem eo loco frigidiori obibat totis diebus. Quæ cum ita ſint, quid futurum cenſos, Domini mihi non eſt quidquam apertum, in quo ſpecies vitæ poni poſſe videatur, valentiores ſunt vires morbi in putredine totum corpus occupante & materiã alienam exuberãte obſtructionibus firmiſſimi copia, & lentore humoris, quam naturæ ſint hominis ſenis, & profluuio alui peſſime nutriti, vigilijſque confecti. Quid modo agi debeat, quo nimirum & copia humoris craſſi & lenti, obſtructiones inde factę, putredo ex illis orta peſſimæque naturæ. febris ſanguinẽ ſuo calore aſſans, & vitians remoueantur, quo vires nutriantur, id ſane delectu eſt difficillimum, quamuis oſtenſionis eſt facillimæ. oſtendunt enim vires nutritionem, & profluij illas diſſoluentes inhibitio-
B nem, oſtendunt febris refrigerium, putredinis naturæ exſiccationem, obſtructiones deterſionem, materia craſſa, glutinoſa & multa & præſertim corrupta iam ſui apparatum, & detractionem. Quæ præſtari poſſe nequaquam exiſtimo. Deligamus modo quæ ad propoſitas res dirigantur. Ego Domini fomenta ventriculo præſcriberem, quo vires alimenti aliquid inde poſſent accipere, quibus vis retentrix firmaretur, & concoctrix etiam, ſimileſque vnctiones adiũgerem non ſolum ex oleo abſynthino cydoniorumque, ſeu melino, ſed ſpicato quoque vt vires aliorũ ſua tenuitate introduceret; Emplaſtrum de cruſta panis & diaphœnicon adhiberem, quod ad hoc præcipue factum eſt, frictiones præterea artubus iuberẽ
C dari, quo materiæ putridæ, & eorum vapores à medijs viſceribus, partibuſque principibus auerterentur, obſtructiones tamen non augerent, veluti ſi frictiones Trunco ipſius corporis adhiberentur, cui ſi adhibeantur, donec corpus tam plenum eius generis humoris eſt, ad meatus illis euocatis obſtructiones obducerent viſceribus ipſis. Cucurbitulas quoque imponerem fæmoribus, & humeris ipſis, quo copiæ aliquid detraherem, & in remotiora à principibus partibus auerterem, neque dubitarem ne motus ad fæmora aluum citatiorem redderet, ni alia eſt via. Putredini quoque & glutini materiæ opitularer potionibus, & cibis exhibitis, quibus incocta eſſent, & immixta quæ inciderent admodum & exſiccarẽt, & præterea febris quoque calori occurrerem facto
D delectu in illo genere earum quæ frigiditatem procurarent, & copiam etiam diminuerem eorum quæ materiam per aluum & per vrinas euocarent, quæ quum quidem euocarent coniunctim, eam firmarẽt vt eſſet Rhabarbarum, Myrobalanique. hæc ergo incoquerem cum acetoſa, cum radicibus Tormentillæ & grannitris, cum ſ. citri, cum cornu vnicorni, iure autem expreſſo ei acetoſum, & de ſucco citri ſyrupum admiſcerem, ſi vires ventriculi poſtulent, etiam eum qui deeſt, quique de betonica ſucco, qui etiam incidit maxime, in cibis eadem, & ſimilia incoquerem & eos ita partirer vt ſexta, aut etiam quinta quaque hora darentur, vt vt copia, & genere eſſent, tempuſque ſuæ coctioni poſtularent, à vino eũ abſtinerem, offam tamen panis in eo maceratã con-
E cederem, potionem verò ex aqua cum vino punicorum malorum, ſed in cocto cinnamomo, quo frigus cum aqnæ, tum vini punicorum frangatur, & putredini, ac iecori conſulatur. genera ciborum non perſequar, ſed de ouis dicam quod ſoleo nimirum ex aqua in craſſis maxime morbis non eſſe dandos ſed cum frictione aliqua aceti aut ſucci acetoſi. Verum ſomno & ſiti erit opitulandum, ſiti quidem habitis in ore lactucæ folijs ex poſca madefactis, aut cænaſijs, aut prunis, aut horum conſeruis vocatis, poſſunt quoque parari mucilagines ſ. cydoniorum & ſimiliũ ad hoc. Somnum autem ijs quæ interius ſumuntur non tentarem conciliare quoniam nimis contrariam ſupra propoſitis rebus exiſtunt ſi daremus ſy-

rupum

rupum de papauere cum aqua lactucę, omitterem ergo eiuſmodi auxilia vno ſyrupo de nenuphare excepto, exterius autem tempora inungendo lacte, aqua & oleo violarum, Diapopuleon cum opio. Imponendo philonium in naribus, artus lauando, & ſimilibus agendo quietem procurarem.

Is tertia à conſultatione die extinctus eſt.

De puero cataphora affecto cum Iuliatio & Pona.

CONSVLTATIO CCCCLXXXIIII.

DVæ ſunt partes admodum affectæ in hoc puero viri præſtantiſſimi, ventriculus nimirum, & caput, ventriculi læſio ex aluo molliori & corrupta poteſt intelligi, & ſi enim ſemel tantum, & nũc primũ talis videtur extitiſſe, coctionem certe valde vitiatam mihi nunc oſtendit, præterquam quòd vomitu & alijs ea prius patuit. Caput modo affectum intelligitur ex ſomno, vel in ſomnum potius longa admodum propenſione oculis conniuentibus non penitus concluſis, ex dolore capitis præſertim verò ex repentino ſtrabiſmo nunc primum me admouẽte notato. Strabiſmus enim ſubitus conuulſionẽ muſculi alicuius ſequitur eorum, qui oculos ſuſpendũt, ac mouent, ea verò cõuulſio cum permaneat firmaque ſit, & ſine motionibus à materia hærente imbibitaque oritur pituitoſa à cerebro illuc per neruos demiſſa, expreſſaue, cuius ego expreſſionem tunc cõijcio fuiſſe factam, cum ſub maiori dolore capitis, ipſe & vt interdum etiam nunc ſolet, ſe ſe iactaſſe, & oculos contorſiſſe in latus in modum epileptici notatus eſt, quam materiam dixi à cerebro eſſe, quoniam ſomnus is cerebri repletionem indicat, potuit etiam eſſe ex ea, quæ in mẽbranis verſans & aliquomodo malum genus acquitens earum dolorem aſſiduum molitur, caput etiam affectum fuiſſe oſtendit, illa coriza initio eum adorta oſtendunt ipſæ corizæ cauſæ, nimirum ſtudia aſſidua continenter habita contra venti aſpirationem in altiori ædificio. Quæ modo harum duarũ partium aperte ſic affectarum prior vitiata fuerit, non poſſum facile iudicare, ſuſpicor quidem caput fuiſſe ex coriza, quæ prior affuit. Partem certe vtramque iam proprio affectu premi video, ita vt altera vnde affectus forte primo natus eſt, ſanata reliqua tamen ſuo affectu ob alterius ſanitatem non liberaretur, propriæque curationis indigeret.

Quæ autem materia ſit, ex genere affectus & alijs indicijs poſſumus ſtatuere. Somni ratio ea eſt, vt nõ dormiat, ſed fere cõcluſis oculis ſit, interea quærulus moroſuſque vt propenſio potius in ſomnum illa ſit quòd ſomnus, ita verò fieri à pituita mixta cum bile conueniunt omnes magni Medici dolor etiam acris ipſius capitis bilem oſtendit cum pituita ea coniungi & ei acre genus præſtare. Color item linguæ flauus idem facit. Vrinarum etiam flauus color idem cõfirmat imo febrem ſubeſſe ſignificat, quæ ex pulſus velocitate inæquabili iudicatur, neque enim cerebri pulſus eſſe conſueuere cum e cerebro febres fiunt, ſicut neque, cum e pulmonibus. His autem viſis exiſtimo metuendum non modo vt puer fiat epilepticus ſed ne e febre vna cum ſymptomate eiuſmodi opprimatur, ſeu tollatur, quia pituita in cerebro non ſolum maxime idonea eſt, quoniam ventriculos replere poteſt, ad epilepſiam mouendam, ſed putreſcendo ad hominem febre extinguendum bilis, quoque, qua, vt credo, ſæpiſſime motiones epilepticæ concitantur dum mordet initium neruorum, & morſu neruorum narium fiunt ſternutamenta putredinemque pituitæ celeriorem facit, maximum timorem affert. Quæ, cum ita ſint oſtendunt primum faciendam purgationem totius corporis & ventriculi aliquam confirmationem, ac vermium extinctionem, qui in morbis puerorum ſemper conuenire ad malum videntur, ac non ſi ipſi, certe materia pituitoſa eorum origo, quæ ſua mala vi ſolet eadem ſymptomata parere, quæ à vermibus afferuntur, vnde ventriculi, & inteſtinorum expurgatio ante molienda ſit, & vt dixi, totius corporis, cum pilulis de tribus cum Rhabarbaro cum pilulis de agarico m. aut etiã cochijs. Caput poſtea expurgandum, ac ſi errhina metuenda ſint, ne motiones epilepticas moueant, quod ſane corpore bene expurgato non metuerem, certe ea quæ palato applicantur ex puluere ellebori B albi, ex ſtaphide agria cum oxymellite ſquillitico mihi viderentur probãda quę maxime præſtare crederem, ſi cum Theriaca comprehenderentur, neque demum terrere nos deberent ipſa ſternutatoria, ſeu ptarmica capite admodum leuato à materia, maxime vero ea deligenda viderentur, quòd oculi ſtrabiſmum acceperunt, proxime enim ab eis detrahunt ptarmica ipſa. Gargariſmata ego non recenſeo, quoniam pueris ea non poſſunt tractari, & in vſu non ſunt, ſed ad ea quæ exterius admota caput expurgant, erit deſcendendum vt lotiones ex incoctis ſaluia betonica ſtæchade, ſalſa parilia, agarico, aſſaro, & alijs eiuſmodi. Vt illitiones ex naphtha, ex oleo cranei. Vt ſinapiſmi primum leniores ex partibus paribus ficuum, & ſinapis, deinde valentiores, & veſi- C catoria ac tandẽ ferramenta candentia occipiti pręcipue admota, à quibus & capitis exſiccatio, & robur, & expurgatiu habebuntur. Auerti etiam materia, quæ in dies in caput attrahitur debebit clyſteribus fuitionibus cucurbitulis cum ferro, & etiam ſine eo, ac tandem ad potiones illas deueniẽdum erit à quibus totius corporis recrementa conſumantur ipſumque vna cum viſceribus omnibus & caput confirmetur. Erunt vero ex ſalſa parilia cum portione aliqua Guaiaci & betonica & ruta. Quibus omnibus poſſumus, ſatisfacere officio Medici, & ſi non voto.

Vix quatuor diebus vixit.

D *De febre continua pro Camillo Mandellio cum Fun. & Sanguone.*

CONSVLTATIO CCCCLXXV.

AVdiui vos Doctores optimi & Excellentiſſimi & vidi ſolicitos de *ῥεύματι* ad nares pertinente, deque alui profluuio. Interea ego animaduerſo, quòd alia ſunt, & longe diuerſa illa, quæ nobis videnda, & curanda ſunt, metuenda vero maxime, ne mortem afferant. Eſt ſiquidem febris iam 40. dies E corpus hoc macerans, qua neceſſario ſanguis, qui ferreus non eſt aut æneus, aut lapideus, neceſſario de ſtatu ſuo detorquetur & malus fit. Eſt putredo, quæ propter ſqnallorem calori iam aduenientem exuſtionis naturam adepta eſt. Eſt præterea materia craſſa, atque exuſta, biliosis partibus iam ſpatio diſſolutis, & per aluum, & per halitum diſcuſſis. Tãdem eſt infirmitas virium naturalium, quæ ex vrinis, & aluo, & alijs intelligitur, vires etiam cordis exiguas eſſe pulſus ipſi declarant.

Quorum omnium cauſæ ſatis ſe ipſæ apertæ ſunt, priuatim de vrinis id dicam, quòd aſperum eneorema exuſtionem craſſi humoris denotat & quo ad imum magis vergit eo exuſtionem maiorem ſignificat.

Google

ficat, hic verò exuſtum eneotema ad imum deſcendit,& ſedimentum fit. Vrinæ tamen coloratiores nō ſunt, imo ad albedinem vergunt. Quibus ſic viſis vires maxime ſpectandæ facultatis altericis ſunt vt concoquere,& ali poſſit, materia deinde eis viribus facilis,& obſequēs facienda, febris refrigeranda, & obſtructiones tollendæ.

Ex quibus ea medendi ratio mihi deducenda videtur, & medicamentorum proprie dictorum omnis vis refugiatur, ciborum potius medicatum ſeligatur, quo & vires alantur,& temperamento reſtituto & robore firmitateue colligantur, febris verò extinguatur. Temperamentum reſtituendum ad humidius genus debet, an verò ad calidius, an frigidius ſcire licet, quod exuſtio calore naturali caret, abundat alieno,& igneo, mediocriter ergo refrigerantia, incidentia, abſtergentia, & humefacientia erunt adhibenda, & præterea, quo cineres à febre relictę abducantur, etiam vrinas mouentia. Ego itaque dimiſſo genere omni chirurgico, prętet frictiones, quibus & nutritionis materia partibus allicitur, & concoctio, distributioque fit, & recrementorum diſcuſſio, Medicamentiſque vitatis, cibum ſic pararem, vt quater in die daretur, bis ex iure ſolo incoctis tamen bene carnibus pullorum cum ordeo, endiuia, Acetoſa S. Mellonom, & lupullis quaternis horis ante reliquos cibos,& ſeptenis cum minimum poſt eos, qui bis itidem eſſent in die ex ouis & pane trito, ac percocto ex iure.

Ex priori ſiquidē ciborum genere haberem moderatum quoddam refrigerium, humefactionem maximam, abſterſionem & excretionem per vrinas vna cum nutritione. Somnum prętetea conciliarem ſyrupo de papauere ad ℥. s. dato cum lactucæ aqua hora ineundi ſomni & fomentis, illitionibus,& alijs eiuſmodi, ventriculo vim conciliatē & iecori. Vnde iecori nō ſolum vnguentū ſantalitus ſed abſynthiie & oleum & ſuccum admouerem. Quibus in tribus diebus vires recipiat certe periturum credo. Potiones etiam parētur ex aqua incoctis aniſo, cinnamomo,& ijs quæ caloris vires tueantur, aliud certe ego nun poſſum hoc loco proponere.

De Maraſmo & alui profluuio pro D. Hieruſal. Mona cum Fumanello, & Iuliario.

CONSVLTATIO CCCCXCVI.

SEuiſſima & metuēda ſymptomata hæc ſunt, trahuntque ad ſe omne Medici Conſilium, totius corporis tabes,& alui fluor, quò vel crudus penitus cibus, vel vix mutatus effertur. Tabem potius ex alimenti defectu eſſe, quam ex caloris alieni aliqua vi concitata id oſtendit, quòd, cum ipſum retinet, citiſſime reficitur, dormitque & in bonum colorem melioremque habitum facile reuocatur. Ventriculus namque ſpatijs bonis quatuor, aut quinque dierum cibū iuſtum temporibus continet, & aluo ea recrementa demittit, quæ pro ſano omnino ſunt. Ex quo fit etiam vt nequaquam ſuſpicer ventriculum proprio affectu laborare, hoc eſt, eo qui remotis alijs omnibus cauſis, adhuc ſit permanſurus, & ſe ipſo ventriculique culpa ſuſtentetur. Ergo tabis quidē ratio aliqua habenda, vt vires diminuit, ſed ad ventriculi munus male geſtū conuerti curari debet, quæ quī non inuenit in ventriculo firmā conſtantemque originē neceſſario in ventriculo ipſo verſanda non eſt, ſed quærere altiorē cauſam opus habet. Actionis ventriculi vitium, non quidē perpetuū eſt, identidē tamen ſimili ratione reuertens, & ſi non certis ſpatijs, firma tamen varietate iam diu moleſtum originem firmiſſimam habere neceſſe eſt, quæ ſine dubitatione morbus eſt. qui verò vt innoteſcat ex natura vitij manifeſti via aperietur. Vitium ergo eiuſmodi cernitur, nunc aluus nimis fluida eſt, chyloſamque materiam effert, quæ ſorbitiones acceptas præſeferat, ac ſi iura eſſent, candidiora permixtis ouorum luteis, & hoc nouum quidem eſt, illa vetera, quòd cibum ſpatio duorum aut trium dierum euomat, longioribus quidem ſpatijs minime tamen cōtineat ſemper ęqualibus,& interea bene concoquat, & figuratam aluum demittat, ſpatia bone coctionis ſunt quatuor, aut quinque dierum, interdum plurium, vti ſpatia vomituum ipſa quoque varia ſunt, fere tamen trium dierum.

Modus & ratio vomendi ea eſt, vt ex acceptis forte rebus liquida per ſe interdum ſola, interdum contra ipſa denſiora euomantur, vt vt ex illis caſu aliquod faſtidium mouerit fere quidem vomitus vini eſt, interdum etiam omnis cibi. Sēper verò cum vomitus ſequuturus eſt, præſenſionē aliquam ſui facit, nam deuorandi cibi vis tunc offenſa percipitur, cibuſq; videtur non poſſe in vētriculum recta deuolui, ſed ſubſiſtere in œſophago ſeu gula, hoc præſignificat, vomitum eſſe ſequuturum,& eius pręcipue rei, quæ modo liquida, modo denſior deglutionem offenſiorem habuerint. Fere vero liquida denotationē infirmiorem ſortiuntur, & difficiliorem quam denſiora. Dura quidem certe cum dolore deuoluuntur, vt ab hinc octo menſes nihil panis per ſe potuerit deuorare ſine maximo dolore. Cuius vero œſophagi noxa in dextera parte maxime ſentitur, vt in dextera hypochondrium quoq; plenum, & tenſum eſt. Cibi quidem cupiditas ea eſt. qua cernens cibum & appetit & ſibi perſuadet illum omnē poſſe ſe comedere,& deuorare, cū tamen aggreditur ſub ipſo opere ſe falſum eſſe agnoſcit, nam deprimere quidē poteſt primumque delapſum ei dare & aliquātum deprimere, at nō vſq; in ventriculum perfecte demittere, quin quaſi hiante ventriculo cibus ſurſum vergere videatur, neq; imū ventriculi petere. Si ſurſum facile reuocari, præſertim ea parte quæ in eo liquidiori eſt, quod etiam difficilius deprimebatur. Cuius ſane vitij forma ea eſt, vt quod ſine voluntatis opus & neruorum muſculorumq; eſt, quodque etiam appetitionis naturalis eſt, illud integrum ſit. quod vero naturalis attractionis, & retentionis eſt, id deprauatum ſit, nam deuoluit quidem cibū & per os vndiq; apprehēdit, per fibras tamē gulæ, ſeu ſtomachi non poteſt perfecte amplecti, & in ventriculum cogere, minus in eo comprehenſum continere tam diu, quo ad perfecte concoquatur, quin modo per aluum ille delabatur, modo etiam per gulam iterum reddatur, dum onere ſuo partem eam mouet ad expellēdum. Sub hac mali ſpecie quid cauſę ſubſit, quemque morbum efficiat ea cōiectura eſt, quamquam attractrix contentrixq; vitiantur humidiori maxime dyſcraſia qua fibræ laxiores factæ quaſi torpeant in ſuo munere. hic tn̄ debilitati videntur non tā intemperie, q̄, qm̄ fibræ malo humore identidem intarciuntur,& à ſuo munere prohibeantur, qui humor ſi nos oīa diligēter ſpectemus generis melācholici eſt, ſaltē ichor eius eſt. Vbi cibi cupiditas aliqua ſit, qm̄ frigida, & ſicca dyſcraſia eius humoris illas partes tenet & os forſan vētriculi magis vt ex labore gulę,& impedita deuoratione intelligitur, iecore vero ēt non penitus male habente appetitio ciborum ſuſtentatur,& ſi illi ventriculo oblati vitio fibrarum nō recte accipiātur, cuius iecoris ſtatus nō admodū malus vrinis ipſis percipitur. Modo id malum ventriculi exquiſitius conſiderandum eſt, & videndum num ad aliud ſequatur ita, vt eo ſublato per ſe ſubſiſtere non poſſit, ſic enim illud tantummodo curationem ſui indicabit, quo ſubmouendo reliqua abirent.

A Illud facit optimi viri, ne putem ſolum ventriculũ proprio vitio in his laborare, quòd nimirum ipſe poſtquam tribus, aut quatuor diebus ſeſe vomitu, aut deiectione liberauit, bene continere, & bene accipere cibum dicitur, & recrementa pro ſano demittere. Ex ea itaque parte ſaltem non ſuo vitio laborare ventriculus videatur, conſideremus modo an ſit tamen aliquid noxæ quod perpetuum in ventriculo maneat, qđ ex perpetuo aliquo indicio colligetur. Certe id perpetuum eſt, quòd duriora deuoluere in ventrem non poteſt, vt eſt panis & hoc iam 19. menſes, ex ea namque opera maximam noxam percipit doloris, & moleſtiæ. Præterea id fere ei euenit a cibo, vt ventriculus male habeat præſertim à vino acc[e]pto, dolorque ex eo ad coſtas pecto- B ris pertineat, vel eo in ſtatu, quo cibum retinet, & concoquit, ſuccuſq; digeruntur adeò vt non reſpondeat aluus niſi clyſteribus ducatur, io quo ſtatu per ſæpe etiam retento cibo vinum reijcit, tamq; moleſtum. Cuius moleſtiæ quis morbus in cauſa ſit nõ eſt facile conſpicari. Is dolor à cibo accepto protinus accedit, & breui etiam diſſoluitur, neque vltra quartam horæ partem perdurat, generis non pungentis ſed comprimentis potius, vnde languor ſequi potius quam conſi. ctatiu videatur, vtru ſuſcipias cibũ id ventriculo facere, quod vlceribus medicamẽra, quæ ferri cum moleſtia conſueuere, donec vlceribus ſimiliora effecta aut humore vlcerum ſenſum emanante inuoluta ſint. potest. n. cibus & præſertim C vinum quod vim mordacem & exſiccantẽ habet eo breui ſpatio ſimilitudinem cum ventriculo aliquam acquirere, & ſic tolerabiliora euadere, ita cũ ea moleſtia nequaquam in ſimplicis ventriculi languoris ſenſu in continendo ſit poſita. Sed in quadam maiori aſperitate cibus oon tam onere ſuo contentrici, quoniã vi & genere non ſolum potẽtiali, vt dicitur, ſed actuali ventriculo in ſenſus exiſtet, qui poſtquã coocoqui & mutari cœperit, non amplius eſt moleſtus, Vbi vires etiam aliquantulum poteſt eo breui ſpatio nutrire ſuis partibus leuioribus, & tenuiorib. tranſmutatis, quod maxime vinum facit, itaq; quo plus cibi acceperit, eo ſpatijs longioribus moleſtia perdurat, quoniam plus etiam actioni virtutis trãſmutantis reſiſtit; cum ergo incepit ventriculus vinũ D ſaltem trãſmutare, & aliquid humoris in ſuos meatus attrahere ſeſeq; eius iã ſimilioris facti ſucco imbuere moleſtiam illam non ſentit, ſimilitudine tum ſeorſum moleſtiæ detrahente, tum vero aleore ventriculi vires. Illa vero moleſtia facilius euenit & in dies magis, quoniã ventriculus in dies ſemper ſqualidior fit, & aſſiduo humore eget, & à cibi multa copia obruitur, & magis laborat maxime ſi vini plus acceperit, quoniam illud antequam mutetur à calore naturali ſiccantis naturæ eſt. Continua ergo gulæ & ventriculi moleſtia oſtendunt proprium ventriculi vitium. Vt illæ quæ reuertuntur oſtendunt influxum à coniuncta aliqua parte. Vt iecore & liene, quòd illa viſcera ſint, ut extenſione patet, humore jam obdureſcente referta ventriculum ſibi vici- E num afficientia, & quoniam iecur per vrinas nõ ita affectum cognoſcitur, culpa ẽt in lienem deferenda erit. habemus ẽt ventriculum iam ſqualleſcẽtem & refrigeratum non ſolum qm̃ ad ſqualloré frigus ſequitur, ſed ẽt quoniam halitus ab ea parte tamquã fumus io ventriculum appellẽs frigidus eſt, vnde iã in ventriculi tunicis aliquid inhæſerit ipſius, ibiq; cõcretum permanſerit, ex quo ipſe peius concoquat, & cruditates congerat, quibus per incerta ſpatia modo maiora modo minora ad certam multitudinem cumulatis vna cum humore influente vẽtriculus onuſtus ipſo reſoluatur & cibum, & humorem illũ alienum moleſtum demittat, atq; etiã per vomitum reijciat. Quo humore leuatus poſſit, poſtea iterum cibum retinere & ſpatio ẽt concoquere, à vino tamen crebro infeſtetur ſicciori ſuo humore ſicciorem eius tabeſcentis affectum excitante, morſumq; fere inſerente, ex quo ſępe numero ad illud euomendũ concitetur. Ex his verò certe metuendum non ſolum ni ventriculus poſſit ad ſanitatem reuocari, quoniã difficillima eſt omnis humoris innati reſtitutio & aridi ac melancholici diſcuſſio, in ſexagenario verò vix ſperãda maxime io eo quo iam diu fuit tum innatus humor abſumptus, tum melancholicus inſitus, ſed etiam ne citius cor vna ſecum exſiccet vitamque tollat, & certe niſi hæc tam lubrica deiectio coerceatur, vita diu retineri ſub macie tanta non poterit.

Quid ergo nobis agendum ſit, ex propoſitis oſtẽdetur lubrica nimis deiectio tamquam nimis vitæ noxia remoranda eſt, ſuccique retinendi & eorum concoctio procuranda, deinde humor ſiccior detrahendus vnde obſtructiones remoueantur. Si ventriculi humor bonus, & totius reficiendus. Quod maxime vrget vitamque conſumit, eſt delapſus is celer ciborum, qui niſi cohibeatur prius, neque vitæ neque medicamentis minus cibis concoquendis ſpatium aut locum permittit. Itaque quamprimum fomentis ex œnanthe ſeu labruſca, roſis Abſynthio, & Mentha vterer vino incoctis, illitione verò etiam ex oleo Melino, Abſynthite, Maſtichino atque ad penetrationem & digeſtionem quoque vitioſi humoris vna cum calefactione & adſtrictione vẽtriculi etiam ſpicato. Quibus adhibitis cum idonea victus ratione, cibique partitione pro viribus ventriculi facta; ſi vẽtriculus vires retinendi cibi recipiat, tunc ad auxilia contra morbum facientia confugiemus, ex quorum numero mihi ſummopere placeret illud, quod vna aleret, & ventriculi vitioſum ſuccum conſumeret, & abſtergeret, eiuſque vim augeret calore & adſtrictione, vt ius primo pullorũ columbaceorum incoctis cicoraceis cũ cinnamomo & Abſynthio vel ius Galli in quibus taodem valentiora incoquerentur quale eſſet Guaiacũ ex china eo bono iure data, quibus per certa diebus interualla ego Rhabarbarum adijcerem, quo iam dictum opus deobſtruendi ſperarem valentius, & tandẽ etiam abſynthij vſum apprime vtilem iudicarem ſiue abſynthite vino quod tamen ipſo menſæ ingreſſu ſumeretur, ſiue melicrato parato cum ipſo ſummo mane ſumendo, ijs enim & ventriculum, & partes ei vicinas ad venas & iecur pertinẽtes ego crederem opem ſummam habituras.

Is adhibitis illis inunctionibus, & partito minutim cibo, ſomnoque omnium horarum conceſſo, Menthæque vſu, maxime cibum retinuit, neque vomebat, neque deijciebat, imo poſtea quatuor dierum ſpatio egebat ipſis clyſteribus & glandibus. Retinẽs verò optime omnem cibum, ab eo ſumpto ſtatim angore quodam torquebatur per quartam horæ partem, concocta tamẽ aluus vi clyſteriorum, & tandem Rhabarbari exibat, poſtremo friſtis admodum vſus redditus, eſt & ſemper corpore magis conſumpto, Ita vt lactare mulierem opus eſſe viſum ſit, nihil tamen profuit, vt tandem quodam die tempore meridiano extinctus ſit, cum pridie pulſus minimus eſſet factus ipſeque mortem præſenſiſſet, qui pulſus ab accepta Euchariſtia ſentiri commode potuit, cũ antea, noſtro poſſet dico pridie eius diei quo mortuus eſt.

Is certe plura longe & ad admirationem deijciebat quã ſumere ſui domeſtici dicerent,
& perquam rariſſime febricitabat
furſan tandem humor ille melancholicus in
caocrum coactus eſt.

De

De capitis vehementi colliſione pro Angelo Calceolario Franciſci F. qui de præfacta rupe in monte Baldo in caput deciderat, cum Iuliano & Fumanellis Phyſicis, Alexandro Polo, & Georgio Georgio, & Benedicto Chirurgis.

CONSVLTATIO CCCCLXXXVII.

HIc viri optimi mihi videntur duo conſtituẽda vt de curandi modo recte deliberemus, primũ illud eſt, an ictus hic vehemens fuerit, deinde an in vehementi ictu capitis, nullam rimam fracturamve craneo oſtendente caluaria perforanda ſit, ſeu aperienda. Magnam eſſe ictum ego per ea, quæ viſuntur intelligo, primum.n.craneum colliſionem detectum bono ſpatio eſt cute, & pericraneo non in alterum latus in obliquumve deraſis, ſed recta in altũ quaſi impreſſo punctim vulnere illis ex æquo vtrioque deductis. in ſincipite verò illud eſt prope verticem quaſi in medio, ita vt recta in caput hominem cecidiſſe neceſſe ſit, tantum ergo vulnus non niſi à magno ictu factum eſſe poſſe iudicandum eſt. Et miror, quo modo Vir Doctiſſimus contendat leuẽ ictũ eſſe, & afferat humerum primum, deinde caput impegiſſe. Quid.n. habet plagæ humerus? certe ea vel nulla, vel leuiſſima eſt, cum nullam notam ſui oſtendat, vix aliquem dolorem, & minime moleſtũ percipit, vt non videam quęnã ratiocinatio ea ſit, a magna plaga capitis leuẽ ictum, ab obſcuriſſima humeri grauem illum vellẽ intelligere, aut perſuadere. At nullus caſus inſequutus eſt, quo caput affectũ grauiter ſuſpicemur, non vomitus, non rigor, nõ dolor capitis, aut grauitas. Ego dico cũ ſimus adhuc in tertio diei principio, non valere argumentũ caſus non eſt, ergo non erit, nam non ſolum quarta, & ſeptima fere diebus fiunt, ſed ad 17. diem, ad 20. multos traxiſſe ſine moleſtijs ijs vidimus, & tamen oĩa mala poſtea fuiſſe conſequuta. Certum me reddo & tutũ nõ ſolum non adeſſe, ſed non affutura eſſe dicta mala ego ſuſpicione ea liberabor caput affectum eſſe q̃ quam argumẽtum à forma vulneris valet, Colliſiones membranarum, colliſiones cerebri fieri poſſunt ẽt magnæ ſine ſanguinis effuſione, itaq; qm̃ frigidæ partes ſunt non efferent ita cito ſymptomata. Si.n. dura membrana colliſa, contaminata ſit, non neceſſario aut dolorem, aut læſionem aliquam interiorũ facultatum ſtatim afferat, quoniam dolor nõ ſequitur quantácumq; contaminationem, minus internæ facultates ab externa mẽbrana, niſi valentet ſit inflammata, adeò vt ſpiritus internorum ſinuum inflammet, poſſunt conturbari.

Ea enim valentius inflammata per ſinus ſuos ad ventriculos cerebri vaſa promittentes ſpiritibus cerebri facile incendium fertur facultateſque conturbantur. Quamuis ego viderim inſignem mẽbranæ duræ ex ictu inflammationem, qua tandem mors illata ſit, nunquam mentis aut ſenſuum læſionem attuliſſe, ſolumque alteri cruri dolorem feciſſe in eodem quidem latere. quod tamen rariſſimum iudico propter cognationem membranæ duræ cum molli ſibi ſubiecta in omne cerebri corpus ſeſe inſinuante. Ante tamen quam tantum labis contrahat ex ictu mẽbrana nullis vaſis apertis, nihilque ſanguinis effundentibus, vt interioræ ſibi ſubiectæ, cerebro offenſam præbeat, poſſunt multi dies intercedere, cum ictus, quem per os ſibi cognatum accipit, non neceſſario acris ſit, non neceſſario officiat, ſed fere tantũmodo leniter collidat, & contaminet, quæ plaga offenſionem non efferat, niſi ſpatio dum non conua-A leſcit, particula refrigerata propter ſpiritus, & caloris inſiti expreſſionem vitium maius contrahat, humorumque impetum ad ſe alliciat, vnde inflammetur. Ante ergo, quam facultates capitis offenſionem oſtendant, membrana tamen ictũ ſenſiſſe poteſt, & hunc maxime, quẽ magnum fuiſſe iam certa ſuſpicione cõfirmaui, vbi pręterij eã notam, quòd ſenſus, & memoria ſub ictu hoc penitus intermorentur, neque ipſe ſciat quo pacto res ceſſerit, nam vidi multos etiã ex leui ictu idem feciſſe, vel ſi folle flatus pleno icti capite eſſent. At quod ictus leuis fuerit illud affertur argumẽtũ, quoniã os rimam non habet certis veriſimilis ratio eſt, experientia tamen in ictibus capitis contra oſtendit, nam aperto craneo multis ex ictu eius mortuis vidimus integro penitus craneo, interB dum ſolum cerebrũ intus corruptum interdum etiã cum mẽbranis. Ad exemplum cuius rei dicunt periti equites quod ferro Thorace minime illiſo ex ictu, raro tamen contra ictu ſub Thorace inuenta eſt colliſa & dentes fermenti impingẽtis minutim retuliſſe plagæ figuram. Magnitudine modo ictus cõſtituta Doctor videtur facere difficultatẽ dubitateque num os perforandum modiolo ſit, ferramento nempe tereti cauo & imis oris ſerrato. Ac modo dicit, ſi os ſit in huiuſmodi ictu aperiẽdum tunc in omnibus erit idẽ faciendum. Modo nihil perſuturum etiam vitiatis intra os partibus ipſum foramen, quod ſæpe contaminatio, & corruptela intra duram membranam tegantur. Ego ad primam rationẽ dico, quod ſi exiguum ictum eſſe ponat valet, quidem illationis raC tio, verum, quod poſitum eſt, iam falſum eſſe demõſtraui. Sin verò ictum valentiorem eſſe concedat, vt ratione confeci, illatio ea eſſet à maiori ad minus & non valeret affirmatione ſi Ariſtotelem & rerum ac rationis vim ſequamur, non Ciceronis in vi verborum errores. Cum autem dicit, quod intra membranam conſidet materia vitioſa in magnis ictibus, ego concedo in aliquibus, non in omnibus, nam vt dixi, vidi tamquam apoſtemata corruptiones in cerebro factas, ſuperpoſitam tamen membranam integram. Itaq; cũ internoſci non poſſit an intus an extra ſit, non eſſe prætereundum auxilium neceſſarium etiam dubiæ rei, cum illud non ſit futurum noxium, nihil enim prætereundum eſt, quod in manu Medici D eſſe cognoſcatur ad ſuſpectum etiam vitę periculum eximendum. Imo nullis caſibus extantibus, ad læſionem facultatum cerebri pertinentibus ea potius nota ſignificaret extra duram quam intra eam ex magno ictu damnum extitiſſe, quoniam non eſt neceſſe cum dura ſemper cerebrum affici, vt cum pia dicta, quæ ipſum penitus amplexa eſt. Igitur & eſſe neceſſe craneum aperiri ad expurganda recrementa ex illiſione naſcitura, & commodum inde ſperari poſſe videtur. At ſi forte malum intra membranam, ſi in alia parte ſub oſſe erit, dico quod neque vaticinari hoc noſtrum eſt, & contra potius eſſe poſſet, certe quod in nobis eſt, illud prætereundum non eſt, ne per nos ægroti vita periclitetur. At oſſe non læſo non eſt aperiendum, ita quidem, ſi neque intra os E læſionem eſſe conſtiterit, ſi enim ob oſſis læſionem caluaria aperienda eſt, ne os ſuam faniẽ demittat in membranã quanto magis, ſi membrana læſa fuerit? Aperienda itaque caluaria eſt, & antequam quartus dies accedat, qm̃ quo magis differtur, eo magis tempus eſt, in quo locus lęſus coctionẽ moliri tentat, vnde interrupta coctione per nouã cruditatẽ & ſanguinis ac ſpiritus effuſionẽ recrudeſcit, & viribus maioribus eget, vt reficiantur, contra verò euenit, quoniã partis læſæ temperamentum ea refrigeratione & recrudeſcentia infirmius ſemper fit, & putredinem potius permittit, q̃ impediat cũ regere materiã nõ poſſit. Vnde vidi multos quib. tpe, quo coctio iam perficiebatur, pericraneum rurſus diſſectũ eſt, & ab oſſe ſe

paratum, quibus noua affluentia materiæ & ſuppurationis vis & febrem, & putredinem loco maturationis attulit & mortem. Cauendum igitur ne maturatio in morbis & præſertim in vulneribus & colliſionibus impediatur, aut noua affluxione obruatur, quæ in putredinem trãſibit, quod ego euenire uidi, vel in Gangrenis quibus poſtquã exedentia medicamẽta ſatis data ſunt etiã atque etiã illa opponuntur cõcoquentibus prętermiſſis, & loco laricinę reſinæ, vel Terebinthinę, ęgyptiacũ cõtinẽter ſuffectũ eſt.

Nõ differrem ergo quo donec cruda materia eſt, & vires integræ partium, quæ maturitatem molituræ ſunt, conſtant, & vna omnis maturatio conficiatur, & craniũ aperire, alioquin poſtea coacte id fiet cum damno ratione iam explicata.

Huic ſpeciei futuræ quam referebat oſſis plaga B diſtulit apertionem. nam Medici nunquam aperiri voluerunt, niſi rima perſpecta. Sin autem eſt cognita, quoniam futuram referrebat, & diu ancipites Medici fuere, ergo 5. die aperta caluaria eſt, & mẽbrana ſeu perioſtium multo labore, & cruciatu dilatatum, os duriſſimum & valde reſiſtens fuit. Dura membrana colore inæquali fuit, punctis rubris & ſanguineis, varia febris inde ad 9. vſque diem manifeſta urinis & pulſu. quibus notis caruit 11. & 12. At 13. riguit leuiter, vomuitque, & vrinæ primum craſſæ, deinde etiam coloratiores factæ ſunt, & vſque in finem rubriores, & craſſiores euaſere, 16. ſectum eſt pericraneum, loco quo hærebat oſſi quaſi per ligamenta qualia in ſuturis ſunt. Inde in deterius C lapſa res eſt 19. oppoſita parte reſolutus ipſe 20. extinctus eſt.

De febre duplici tertiana notha in ſene nimirum Archidiacono Veronæ.

CONSVLTATIO CCCCLXXXVIII.

DIfficilis res eſt, corpus ſenile, ſuapte natura imbecillum, febris tertiana cum copia multa pituitæ, vnde longitudo acceſſionum non ſinit vnquã corpus integrum, & accedentes febres vix compreſſionem faciunt, & ſomnos etiam pariunt, præterea D in vrinis cruditas ſumma eſt, generis nimirum illius quod per exuſtionem tale dicitur, ſedimenta namque vrinæ valde aſpera ſunt, & adeo dicere puluerosa, ac nigra, & quod peius eſt, imum vaſis petunt. Etenim ſeparatio recrementorum ſuperantiam cauſæ efficientis maximam oſtendit, Si recrementa cõcocta ſint, victoriam naturalis caloris. Si exuſta caloris præter naturam vires ſuperiora ac ſeparatio maior illa maiora indicat nimirum eo maiora, quo recrementa magis imum petunt, hoc eſt à liquore ſunt ſeparata. Cruditas hęc morbi longinquitatem oſtendit, quare vires non niſi magnas eſſe morbum victuras, toleraturasve, quæ diu ei oppugnare valeant. Num modo vires hic magnæ ſint ambiguum videtur, Ego quidem pulſum ſatis valentem perci- E pio genus tamẽ corporis tenue & ætas adeo parum poſſe videntur, vt metũ omnino faciant. Quid modo nobis conſulendum agendumve ſit, diligenter videndum eſt. Quoniam febris putrida eſt, de putredinis genere ego non ambigo an peſſimi generis & corruptiui, ſeu maligni ſit, video. n. eſſe minoris malitiæ, non quidẽ maturantis, ſed exurẽtis, quare non poſtulare ea q̃ putredini reſiſtunt, ſed certe cũ febre in oſtenſione ſua conſpirare, & requirere ea, quę caloris vrentis vim frangant. De humoribus autem conſtat quod pituita incidentia, & extenuantia & tandem purgaotia per aluum, aut vomitum vult. Si ſpectemus quæ non dum putredinem exurentem

A perſenſit. Sin eam quę iam putruit, requirit vt in dies ſubinde e corpore euocetur partim per aluum clyſteribus, & per vomitum, ſi moueatur, partim diureticis, partim tandem ijs, quæ ipſum corporis ambitum expurgant vt ſunt frictiones, & quæ ſudorem mouent. De partibus affectis ego video in longis febribus ventriculum ſuggerere illis materiam & etiã ab ipſis infirmari, præterea iecur crudis exuſtiſque humoribus infarciri, ac debilitari, & tandem cor periclitari, ne vrente aſſiduo calore ſqualeſcat, quod ad continentes partes attinet, quod etiam ad contẽtas ſanguis non poteſt non in dies male affici craſſiorque fieri, atque exſiccari. quæ omnia viribus maxime officiunt. Ergo non ſolum ventriculo iuuando, & iecori confirmando expediendoque ſed cordi B vna cum toto corpore renutriendis, & ſanguini remolliendo modificandoque vacandum. Quæ num fieri queant difficile iudicatu eſt, nam num vires ſatis futuræ ſint dubitandum videtur.

Quas tamen conſtare ex ipſo pulſu magis, & animalibus actionibus & corporis habitu quam ex vrinis videtur; cum ergo ſolæ vrinæ metũ faciant, reliqua omnia ſpem, præſertim pulſus, ego facilius in ſpem erigor. Aggrediendum igitur ea, quæ dicta ſunt, manu quidem nihil efficere poſſe credo, quoniam ſanguis mitti ſine virium maximo detrimento non poſſet, minus video eſſe neceſſe, nam nihil ad magnitudinem mali à ſanguine hic expectamus, vt timore ſolemus cũ cruditas non eſt & vires magnæ ſunt, tunc. n. ſanguis quoq; aliquid mali põt afferre ſua copia, quæ viribus infirmis inſignis eſſe non põt minus oneri eſſe aut affluxum patere. Manu ergo ſi quid prętari põt frictionib. id fiet, quibus reliquiæ materiæ in dies putrefactæ diſſoluẽdæ ſunt, & meatus aperiẽdi, alioquin manu, nihil amplius reſtat curandum. Medicamentis itaq; & victus modo agendum. Vires quidem potiſſimum victu ſuſtentandæ, deinde etiam contra morbum agendũ, qui ſane mediocris eſſe debet in lõgo morbo, ex iure bono pullorum grandiorum generis gallinaceis, ex carnibus eorundem, ex pane in eodem iure cocto. quæ niſi ſufficiat ſatis, oua adijcienda momento aceti permixta, quoniam hic bilis pura frangenda non eſt, neq; pituita deliniendą, potius incidenda abſtergendaque. Horæ ciborum ſic eligendæ, aut quatuor ſaltẽ horis ante febris incrementum prandeat, poſt ſummũ autem incrementum donec febris penitus remittatur ius aliquid detur, quo ignis frangatur, & abſterſione eius & liquatione motus expulſionis ad cutẽ iuuetur. Sic. n. vna cum eo facilius cineres febris elabuntur, in eo itaq; iure incoctum ſit hordeum atq; etiam radices fœniculi, ac niſi capiti metuamus petroſellini. Vinum penitus circumcidatur, niſi febris remiſſior & materia melius cocta cernatur. Cuius coctio in frictionibus etiam iuuabitur & medicamẽtis, quibus non ſolum materia ad coctionem eſt paranda, ſed, vt paratur etiam euoranda per oẽs vias naturæ commodas. Præterea eſt à putredine ſuſtinenda. A putredine quidem ſuſtinebitur procurata coctione, qua dum perficitur materia, calorem proprium valentem ſortitur, & ſic non putreſcit, videmus. n. alioquin ſæpe ẽt citra obſtructionũ vitia ſuccos animantium perfectam coctionẽ non adeptos, vt ſuccos fructuum facillime corrũpi. Procurata inquam coctione, & confirmato partium continentiũ calore, & robore putredini obſiſtitur, quoniã calore continentium humores non vincente, illi facile obruunt calorẽ, & ita putreſcũt. Quæramus modo, quę & materiã parent, & vijs oĩbus educant, & calorem continentiũ confirmant ac coctiones iuuent. Ex oĩbus medicamentis mihi quidẽ vĩ maxime idoneũ, ſi intus ſit accipiendum, qđ fieri põt ex ſyr. de cicorea Nicoli cum Rhab. & acetoſo, conſideretis vos num

aliquid

aliquid ei deſit quin pituitam incidat, abſtergatque quin bilem vtramque frangat, quin per vrinas percutim, & per aluum expurget, quin calorem continentium venarum, & viſcerum confirmet, & meatus expurget, cui cũ opus fuerit modus Rhabarbari poterit augeri. Si exterius autem applicandum eſt fomenta illitiones & ſacelli in promptu ſunt. Si iniijcienda ſint, vt eſt neceſſe quotidie clyſteriorum ſylua abſcondita non eſt quibus recrementa in dies ſuperantia per febrem ſunt euocanda ſed morbo longo futuro alias & ſæpe de re videndum erit.

Is longu tempore contrahit, & octauo autem anno poſt decrepitus viuebat.

De febre continua quotidie increſcente pro Equite Pio Turco.

CONSVLTATIO CCCCLXXXIX.

QVantum video Viri Doctiſſimi conſultatio hęc inſtituitur, vt deliberemus, num medicamentum ſit huic Medico viro exhibendum ante 14. diẽ quale eſſet ex expreſſione Rhabarbari cũ diacatholicon, & melle roſaceo ſolutiuo, & habetur pro certo, & conſtituto, quòd iam febris inclinet. De qua re ego longe ſuſpicor aliter, nam vrinæ exuſtionem ſanguinis fæcoſi oſtendunt ſedimento eius generis, & colore etiam ſimili ad atrum vergente, pulſus ſunt creberrimi, exigui & admodum inualidi. Verum affirmat Vir Doctiſſimus & vos conuenitis hũc pulſum parum ab eius naturali pulſu differre, & vrinas lõge peiores antea fuiſſe, & tales in omni febris tentatione ei euenire, quoniã ictericus eſt, & ſæpe in eiuſmodi febres incidit. Ego verò non poſſum mihi perſuadere inualidos pulſus vlli naturales eſſe, paruos & crebros poſſe eſſe credo, ſed inualidum nihil natura facit minus vero homo ad ætatem 64. annorum perueniſſet qui inualidos ſic à natura pulſus tuliſſet. præterea diem heſterna cum aduocatus inſpexi pulſus erant ſatis magni & rari, & minus infirmi. Vt ſuſpicer febrem ſuum incrementum alternis diebus habere, & ſub eo nunquam hominem eſſe, & ab ipſo valde vexari infirmariq;, ne dum ut nobiſcũ aſſeram minorem eſſe febrem hodie, quã heſterna die eſſet adeo ut credam uobiſcum uix febricitare. De urina poſſum uobis credere, ſed Domini inchnantibus morbis, uel natura excernente noxiam materiã licet uidere eiuſmodi urinas ſine periculo, & morborum incremento, tamen id non cernitur uiribus ſic infirmis, neq; febre ſic increſcente, & cruda, quare cogor diligentius ego de hoc morbo cogitare. Et uidere primum, quòd uiſcera eius, adeò male habent, ut facile euenturum ſit, ne humores, ne partes continentes ijs uiribus deſtitutæ quas à principibus uiſceribus expectant, humoribus malis ſuccũbant, qui mali ſunt, quoniam corrupti ſunt putredine forſan ea, quæ proprie putredo eſt, non exuſtio ſed generationi mixti ſanguinei oppoſita, mali ſunt, quoniam imperfecte concocti, unde peiorem putredinẽ ſubeant. Quæ omnia in urinis cernimus ſequentibus nõ vt dicitis icterum, nõ naturæ victoriã, ſed morbi ſeu febris corrumpẽtis vim, vt ex incremento morbi, vt ex infirmitate viriũ, vt ex cruditate eorundẽ recrementorũ iudicare eſt. Vnde non poſſum niſi metuere. Et de medicamento ambigere, neq; credere alias febres eiuſmodi fuiſſe. Itaq; ſic rẽ diſceptatione hac definirem, medicamentum id præberem tantũmodo quo vix ventriculus detergeretur, neq; vltra mel roſaceum ſolutiuum cum manna compoſitum quidquam darem. poſtea ſyrupis vterer facientibus ad viſcerũm vim retinendam, viaſq; eorum expurgãdas, & humores craſſos incidendos detergendos & coctioni parandos, putredinem verò etiam compeſcẽdam, Vt eſſet ſyr. de Cicorea Nicoli cũ Rhabarbaro ſyr. de Nymphea, cum acetoſo tamẽ compoſiti, quibus aliquid Rhabarbaro alternis diebus ego iniungerem, & aliqua leui pluries repetita ſic viſcerum expurgatione fomenta præcordijs darem, tum ſicca tum humida, & ipſas inunctiones. Viribus verò in primis ſubuenirem cum admodum infirmæ ſint, & mediocri victus, nõ tenui ratione vterer. A vino quidem abſtinerem donec aliqua coctionis nota cernatur, & aliqua expurgatio viſcerum facta ſit. Sed Domini neſcio an vires ſuſtineri poterunt, ne cito ſuccumbentes relinquant humores in omnem putredinem delapſuros.

Is ſemper imbecillior factus circiter 15. die extinctus eſt, Scilicet ad quartam poſt conſultatioem.

De Nepte propria, quæ quatuor tertianis vexaretur, ad Excellentiſſimum Hectora Moſchalum Medicum.

CONSVLTATIO CCCCXC.

MAgnifice, & Excellẽtiſſime Vir de mea Nepte, quoniã mihi tempus nõ eſt, breui me expediam, propter febris longinquitatem non poſſum non concipere multas ſubeſſe reliquias humoris per febrem putrefacti, & illas iter habere ad ventriculum, quoniã in eo ſentit illam moleſtiam, Inde ego mihi perſuaderem ipſas reliquias eſſe medicamento euocandas, idque commode per aluum iri factum, cum Diacatholicon ad ʒ. 6. Melle roſ. ſolut. ad ℥. 3. manna ad ℥. 1. s. Diaphænicon ad ʒ. 2. ex iure rerũ cordialium addito cinnamomo. Veniẽdũ poſtea ad ſyr. quib. & humor in putredinẽ pronus partim modificaretur partim vna cũ mẽbris ſe gignentibus emẽdaretur, quæ putredinis reliquijs dẽptis facilius tractabũtur, quod ſane fieri poſſe apportune videretur cum ſyr. primũ de Cicorea Nicoli, & Acetoſo diarrhodon ex iure Betonicæ, cicoreæ, Agrimonij, capillorum Veneris & lupullorum, morbo etiam longius trahente additis carduo benedicto, & abſynthio, Quorum etiam potionibus in dies factę reliquię putredinis euocarentur. Ad extremum ſi mihi videretur obſtructio nimium infigi in iecore, accederem ad ſaluatelam, & ad pilulas, ex Rhabarbaro Agarico & Hiera. In reliquis iudicium tibi promitto, vt facio etiam de rei ſumma, quod reliquam eſt ego tibi me plurimum debere ſentio rogoque vt mea interdum opera vti velis, Veronæ 15. Cal. Octobr. 1586.

De Comite Iuſto Iuſtio febre laborante.

CONSVLTATIO CCCCXCI.

DEliberandum proponitur, num ſanguis, quẽ detrahendũ eſſe omnia perſuadent, cucurbitulis potius quam inciſione venæ euocãdus ſit. Qua de re ego breuiter dico, quod horrores illi & calores toto corpore inuicem identidem tota die diſcurrentes mihi indicant materiam per carnes latam ſub cute exitum tentare, quæ ibi copioſa ſit, ac ſi venã incidamus in eam partem à medio, & ad medium, à toto ambitu ratione vacui humorẽ reuocamus & in medio ſiſtere eã cogimus, cucurbitulis verò inciſa multis in locis cute materiam quo natura vergit, protrahimus & tutius. Hoc ſudores quoque perſuadẽt, quare tempus non contererem, ſed quam primum id perficerem.

De febre continua pro Turriana dal bene.

CONSVLTATIO CCCCXCII.

Viri Doctiſſimi omnium anni huius temporum conditio maxime fuit humida præter ipſam poſtremam æſtatis partem in quam horarij fructus tarditate maturationis reſeruati fecere, vt vna ſecũ autumnales quoque fuerint, & in maxima abundantia quiſque illorum vſui nimium indulxerit, caloribus præſertim ſubitis infeſtis, & cupiditatem fructuum incitantibus ex quo corpora, tum tempeſtatum humore, tum fructibus, & caloris impatientia etiam potionibus largioribus ſe impleuerint, quæſierint etiam nimia, & ſubita refrigeria, & perflationes ventorum, & indumentorum onera noctu præſertim abijcerent, vnde facile multum humorum alienorum congeſſerint accedente perflationis meatuum corporis impedimento, & excretionis vaporum. Hoc præcipue accidit huic Illuſtri Mulieri, quæ peponum, & perſicorum copia ſe repleuit, quę eodem tempore matura facta ſunt, vt accidiſſe iam dixi, quorum, & abundantia, & bonitas, neſcio quomodo, maior fuit, & ipſa eorum cupidior. Ex ea repletione, & meatuum cutis adſtrictione frigoribus immodice captandis effecta corpus maxime repletum malis humoribus eſt, quamuis ſuapte natura calidum, & humidum ſanguine abundare cõſueuerit. Inde euenit, quod nobis indicium huius vitioſæ copiæ eſt, vt menſes ſuppreſſi totis duobus circuitibus fuerint craſſitudine ſanguinis naturam occupante, motionique eius reſiſtente, deinde ante circuitus finem exitum tentarint, poſtea non ſolum perfecto circuitu, ſed medio etiam tempore effloxerint natura onus deponere conante, hinc illa corporis grauitas, & ineffabilis moleſtia, qua ipſa ſibi morbum futurum prædiceret, quam tandem febris ſequuta eſt, quæ initium habuit cum frigore ſeptem fere horarum, & per circuitus tertianos reuerſa eſt, quorum initia vix frigoris neſcio quid afferrent, facto vero tertio circuitu, cuius initium fuit cum maximis vomitionibus, & deiectionibus poſtea circuituum initia, & fines latuere, anteuertebant tunc ipſæ acceſſiones, nunc earum obſeruatio haberi non poteſt, vt aiunt, & hodie agitur. 9. dies, in qua quinta acceſſio eſſe deberet, tamen heſterno veſperi viſa eſt, aſtantibusve friguiſſe, & nocte hac peius habuiſſe, quam hoc mane ſaciant, quaſi huiuſque anteuertentibus acceſſionibus, acceſſio quiota quæ in hanc diem veniret, in noctem præteritam inciderit, & cum latuerit quarta penitus acceſſio, quinta tamen aliquãtum ſe ſe detexerit.

Quæ omnia oſtendunt genus materiæ, quod dictum eſt, cuius pars tenuior, dum etiam natura initio eſſet valentior e venis in ambitum carnium excuteretur tarde tamen, quoniam craſſiuſcula eſſet poſtea craſſioribus materiæ partibus relictis, & illis ſpatio prioribus factis natura infirmior facta irritatur quidem, ſed excutere, vt prius, non poteſt, quod multitudinis, & craſſitudinis materiæ eſt, & notas ſuas habet, vt in alijs rebus quẽadmodum in pulſu etiam in vrinis, quæ plurima ſui parte ſedimentum craſſius habent, ventriculus etiam ſenſum percipit aquæ intus fluctuantis. Atque cum eo largiſſimo vomitu, & alui profluuio non ſit febris remiſſior facta, oſtenditur copia, & craſſitudo materiæ ſupra propoſita, in qua quidem craſſa materia ſolet eſſe multa inæqualitas, & diſſimilitudo generis, nam ea non ſolum amplectitur genus craſſum, terreumque, hoc eſt melancholicum, & craſſum pituitoſum, ſed humidius

A actenuius, & fere a ſe per calorem exprimit ichores, & ſaniem valde variam tenuitate, & natura, quod enim craſſum eſt id etiam terreſtre eſt, & vt magis, & minus terreſtre, & magis ac minus aquæ habet, ſic magis, & minus pituitæ, & melancholicæ naturę eſt particeps, atque cum cruda ſit materia craſſa neceſſario aſſata ſaniem a ſe variam effert. Sic vrinę variam ſpeciem habent, quoniam ichoribus bilioſę, ſedimentis autem pituitoſæ videntur, melancholici fere nihil præ ſe ferunt, quoniam illa pars non facile effertur.

Quibus modo locis ea materia ſubſiſtat, verſeturve, docent obſcura acceſſionum initia ſpeciem continuæ febris ſeruantia materiam verſari in venis, neque extra venas excuti, vt aliqua ſui parte prius fiebat, B imo quando per vomitum, & aluum tanta eiecta eſt, eam in partibus ad concauum iecoris pertinentibus conſediſſe ſignificatur. Vt modo totius corporis grauitas, quæ etiam initio fuit; & dorſi dolor in venis, & arterijs ambitus totius corporis multum illius eſſe indicatur, quæ enim intra maiores eſt, corporis ſenſum non grauat; vt ſpiritus anguſtia, quam credimus ab inferiori ventre venire, a quo inflato ſuperior vrgeatur, multum eius quoque materiæ in partibus ad ventriculum attinentibus adhuc verſari habet ſuſpicionem, eam tamen portionem craſſiorem, & frigidiorem eſſe, cum non amplius vel vomitum, vel deiectionem promoueat. Hoc de genere de copia, & locis humorum, de natura autem C putredinis eorum, quamquam non defuere Medici, & illi quidem magni, qui malignam hanc febrem etiam iudicarunt, ego non poſſum exiſtimare hanc putredinem malignam eſſe, hoc eſt, quæ, vel multitudine ſua, & vitio, & obſtructionum crebritate peſſimi generis ſit, minus quod maligna febris ſit eo, quòd materiam morbi, quod principem partem occupet, vnde vires materiam ſuſtinere a mala corruptione non poſſint.

Nam cum videam in vrinis multam copiam ſedimenti, quæ non poteſt tanta non a materia putreſcente excerni, ſi enim ſedimentum eſſet exiguum, & non ſuperaret ſani hominis modum, forſan dici poſſet nihil a materia febris emanare, vt in malignis quandoque febribus euenit, cum videam inquam D materiam excerni, obſeruo, quod ea ſic excreta habet ſpeciem aliquam maturationis quamuis non ad modum perfectæ, quare putredo hæc non eſt habenda eius generis quę corruptio ſimplici mixti eſt, quęque malignas febres facit, ſed quę in maturationem conuertitur a calore naturali etiam per eũ, qui præter naturam eſt agente, illoque regente, moderante. Vnde etiam pulſus vehementes ſint, natura nimirum ex ea maturatione ſe ſe alente quod in vlceribus videmus, in quibus cum bonum pus eſt bene nutriuntur, quod ſi corruptionis tota eſſet ea putredo, a natura eſſet penitus aliena, & non aleret vires, vnde ſub eiuſmodi putredinibus obſeruamus pulſus exiguos, & imbecilles. Hic ergo humores, tam imbecillis naturalis caloris mixtionem ſuam continentis E non ſunt, qui putreſcẽtes etiam in melius reuocentur a ſuo, & continentium partium calore, neq; princeps aliqua pars ſic occupata eſt, quin ſuam vim cõmunicet cum reliquo corpore, vnde continẽtes partes queant putreſcentem humorem a pernicioſa illa putredine cohibere.

Efficit verò febrem putredo hæc ſuo calore cum cordis ſpiritibus communicato; fumos quoq; in caput mouet, vnde ſomni tumultuoſi ſint, & a ſomno leuis inſania ſequatur, quæ vigilanti quieſcit, quod etſi non niſi malum ſignum eſt, quoniam ſomnus laborem facit, non tamen adeò malum, vt, ſi vigilans ad ſe, aut minime, aut non cito rediret, neque agnoſceret ſe deſipuiſſe. Vbi non poſſum prætetire quod

Aphor.

Aphor. Hippocr. quo dicit vbi ſomnus laborem facit mortale; intelligi debet de eo labore, ſeu læſione, quæ inſignis eſt, & permanet, vt Galenus in commento habet; præterea intelligitur de ſomno, qui in temporibus debitis fit, nõ in principio acceſſionum, ſed vel in ſummo incremento, vel in inclinatione. Modo in hac Matrona ſomnus laborem non ſolum breuiſſimum attulit nimirum deſipientiã, ſed etiam in principio acceſſionum id feciſſe ſuſpicio eſt, non ſolum quoniam acceſſionum tempora obſeruata nõ ſunt, ſed etiam quoniam in ſomnum ægri in principijs acceſſionum propenſi ſunt, vnde ipſa eo tempore permiſſa dormire facile in delirium potuit labi, eo tempore obſcurioribus fumis, & maxime abundantibus in caput elatis.

Febris ergo hæc putreſcentem humorem, iam dictæ permixtionis habet, & iam fere in venis non ſi maioribus certe minoribus permanentem. Cuius putredo ad maturationem vertens ſe ſe num fit adhuc in principio an increſcat, an in ſummo ſui incremento conſiſtat, an propter excretiones imminutur, quo minus fit, quod accedit ad putredinem, eo, quod eijcitur, ſicuti in principio, & incremento longe maius eſt, quod accedit ad putredinem eo, quod diſcutitur, cum ego videam ſedimenta in vrinis minime perfectæ maturæ, ego cogor dicere in incremẽto eſſe, vt continuationes acceſſionum demum factæ oſtendunt. At febris lenior facta eſt, quid enim poteſt calor minus acris reddi; quoniã materia tenuiore diſcuſſa putredo craſſioris non ita acrem calorem edat, & ſi plus fumorum putridorum copiæ emittat, & profecto, cum magnitudo putridæ febris a multitudine fumorum metienda ſit, etiam mitior hac cauſa facta, tamen maior foret cenſenda. Hæc ſunt quæ in morbo cernimus, quæ vero præſentire poſſimus, ego facile ſpero fore ſalutem, cum putredo verſa ſit ad maturationem, quam cito id ſit futurum intelligere nequeo, quoniam vnica hac inſpectione modum motionis, & curſus huius febris non potui obſeruare, vires quoque tantæ ſunt, quantæ, vel in longo morbo poſſent ſatis præſtare. Nobis ergo alacriter agendum eſt, nam niſi natura aliquo caſu prohibeatur, non ſolet maturam materiam in partes, vbi vitæ afferat detrimentum.

Quid vero præſidiorum afferre debeamus. Febris certe calor negligendus non eſt, ne ſanguinem torreat, neue vires labefactet, quod & cibis maxime, & medicamentis etiam perficiendum, putredo quoque non ſpernenda etiamſi ad maturitatem conuerſa, atque videndum, ne maturatio interrumpatur, quod fieri ſolet ijs partim quæ crudos humores faciunt, partim quæ vires frangunt, & a coctione auellunt, vt purgantia medicamenta ante tempus data, vt ſanguinis detractio importuna. Materia quidem certe paranda & ad maturationem reuocanda, ac tandem per aluum deponenda, quæ infra iecur verſatur; aut etiam per vomitum, ſi eo impetum habebit, per vrinas quæ ſupra iecur, per ſudores quæ propior cuti ſu berit eijcienda nimirum per conuenientia loca, quod natura iacere, quæ ſemper faciliora quærit. Ad præſidia verò iam ordinanda accedo, ſanguinis detractio ante medicamenta purgantia eſſe adhibenda, ſi neceſſaria videatur, quoniam aluus iam abunde deiecit, & vomitionibus etiam multum venter exoneratum eſt.

Verum ea mihi neceſſaria non videtur, & fortaſſe minime vtiliſſimo valde noxia, quoniam maturationis curſum interrumperet materia perturbata, & auerſis ſpiritibus calore infirmando, at magnus morbus eſt, & vires conſtant, quando volumus hæc duo tantum capita eſſe ſatis idonea ſanguinis miſſioni cogendæ, cum virium conſtantia multas debemus res alias comprehendere, & illam ſaltem, quòd vires

A non eſſent ſatis in poſterum, nam fractæ a miſſione ſanguinis facile putredinem non ita apte moderarentur ad maturationem.

Et quidem Domini ſi ſpecto detractionem per ſectam venam hoc tempore, & ſtatũ, vererer, ne materia iam ſubſiſtens in ambitu, & venis minoribus ibique matureſcens ſecta vena in interiores venas, & ventres viſcerum retraheretur, quoniam quamuis ſecta vena trahat ſanguinem, & humores a medio corpore ad extra in ipſum ſectæ venæ locum, reliquæ tamen externæ partes ſuam materiam potius in medium deponunt, vnde ad ſectam venam ſanguis exhauritur. Si autem ſpecto cucurbitulas cute inciſa apponendas illæ quoque materiam quæ in medio corpore locis nimirum maturationi per- B ficiendæ idoneis eſt, ad anguſtiora, & putredini faciendæ aptiora loca reuocant cum eo maiori incommodo, quòd materia per loci mutationẽ etiam coctionem interrumpit ſub alium agentem calorem ducta. Quæ duo incommoda initijs morborum non timentur, vbi nondum putrefacta materia eſt, nondum a ſanguine ita ſeiuncta, nondum ad certa loca diffuſa, & quoniam cruda eſt, per motum recrudeſcere non poteſt, minus id facere cum virium detrimento, quæ nondum putredinis vim ſenſere minus ſuæ nutritionis impedimentum, & cum cruditate morbi valentiores ſunt; quoniam nondum vitiatæ humorum, & ſpirituum naturæ ſunt, nondum corruptionem perpeſſæ, quamuis enim maturatio non ſit ſimpliciter corruptio, corruptio tamen eſt, & ali- C mento inepta maxime donec nondum ad perfectionem perducta eſt. Potius ergo materia inter initia mouenda eſt; vel valentioribus medicamentis, vel ſanguinis miſſione. Hic itaque potius lenibus medicamentis paulatim ſubtrahenda eſt, qua in re naturam imitantes, certe errare non poſſumus, & ex arte noſtra omnia molimur. Hic morbus enim eius generis non eſt, vt maturationem vniuerſæ naturæ expectet quo illam vniuerſim expellat, ſed paulatim excoquit, & emittit maxime, quod iã ea craſſior eſt. Quare ego ſatius fore exiſtimarem, ſi materia paulatim pararetur, & vt vt parata eſſet exhauriretur. Quoniam vero aliquid ſubeſt ex ea paratum, incipe- D rem a medicamento detrahente aliquid materiæ, quando, & Galenus tranſacta quarta acceſſione exhibet medicamentum purgans materiam ipſius febris, & quamquam ſolum abſynthium exhibet, gratia tamen purgandi id facit, cuius loco, cum careamus nos abſynthio purgante, neceſſario debemus aſſumere rhabarbarum, primum quidem per macerationem adiecto diacatholicon, & manna, deinde potiam cum conciliandum fuerit ventriculo robur ipſummet rhabarbarum totum; & quoniam viciſſim parandus, & deponendus humor eſt ad ipſum parandum oximel cum ſyrupo de ſucco cicorij propinarem ex iure cicorij, capil. Veneris, betonicæ, & meliſſæ, nam ad parandos humores, & aperiendas vias ego libentius iure quam aqua ſtillatitia harum herbarum vterer, quoniam in aquis forte tenues partes E herbarum non ſubſiſtunt, vt in iure ſunt. Interea autem, dum parantur humores, viæque expediuntur, aluum quoque clyſteribus mollem ſeruarem, & cibos etiam extenuantes darem, neque admodum tamen tenuiter alerem, quoniam metus eſt, ne lõgior morbus futurus ſit, ſic laudo cibum huc vſque inſtitutum, phlebotomiam laudare non poſſum, neque cucurbitulas, non quod ego ſentiam cum Excellentiſſimo Viro illas in ſolis malignis febribus locũ habere, nam ſæpe in benignis, cum vires non patiuntur phlebotomiam, in eius locum ſunt ſufficientes, & in metu, ne continuæ febres fiant ex intermittentibus certa facta coniectura, quòd materia nõ ad meſenterij loca, & infra iecur, ſed ad corporis ambitum

pellatur

pellatur, vt in febribus intermittẽtibus ſæpe fit, quo materia per phlebotomiam intus nõ retrahatur, ſed motus naturæ iuuetur, applicitę cuti cucurbitulę maxime commodæ ſunt, etiam in principio febris, nam tunc non tamquã a locu affecto materiam remouentes, morbi affectricem, & corporis purgationem poſtulantes, ſed illam in diuerſum reuocantes, & tamquam antecedentem ſubmouentes adhibentur, & locu phlebotomiæ, & artubus applicantur. Dixi.

Viſa iam conualuiſſe identidem multoties ſecidit.

De vlceribus crurum antiquis pro Carteria Fiorauantis Catanei vxore.

CONSVLTATIO CCCCXCIII.

EX ijs quæ a vobis dicta prudentiſſime ſunt, video viri Doctiſſimi duo mihi præcipua conſideranda, quibus dirigi noſtrum conſilium deberet in hac curatione. Vnum eſt vitium ipſorum crurum, quod ſane multiplex intelligitur, alterum eſt corporis ipſius habitus valde mutatus, minus præcipua multa alia ſunt, vt motus humorum ab habitu corporis in crura incitatus, & anni tempus in quo curatio molienda eſt. Habitus corporis longe tenuior factus eſt, & ſanguine minus alibili abundare credendus ita, & dyſcraſia aliqua in venis, & fonte earum exiſtet. crurum autem noxa vlceribus difficilibus ingrinribus, maculis nigris, & purpureis circumfuſis, exantematum ſubitis eruptionibus antecedente intolerabili prurit, quarum, quædam roberrime cito abeuntia noctemque vix integram manentia, quædam magis purpureæ veſiculam excitantia, quæ diſrupta nigrum ſinum intus oſtendant, & circumfuſo purpureo colore maneant donec in vlcus diuturnum degenerent.

Quibus vlceribus abundantibus pruritus ille intolerabilis non tentat, quod euenit etiam cum abſceſſus apertus ibi diu manſiſſet, ſanguinem multum emittens. Quorum cauſæ coniunctæ antecedentes, & euidentes connotandæ ſunt, quo notitia morbi certa fit, & inde curatio deduci queat. Euidentium cauſarum in viuendi modo fere nulla valde inſignis eſt cum victus ratione ſatis temperantem ſeruet, niſi quod in regimine familię crebrę ſunt occaſiones iraſcendi, & parum otij vacandi curationibus multoties iam inſtitutis, & nunquam perfectis, illa porro euidentior quod in partu, a qua ſemper ægre habuit iam octo annos, male expurgata eſt, quod ætati adultiori dabatur ab obſtetricibus, quamuis ſoleant ætatis maioris mulieres, & cum deſtituta iam menſtrua ſuit, ſæpe largius, & minus ordinate purgari, inde ipſa minus bene habuit, & parcius ſemper expurgata eſt, ac quæ plenior carne eſſet, iã minus pleno corpore eſt, & tandem ab hinc biennium in hanc vexationem delapſa eſt, ex quo ego conijcio multum ſanguinis biliosi, atque etiam boni, cum non iuſto purgaretur, eſſe congeſtum, & ex ea congeſtione etiam propter moram exuſtum, & vitioſum factum vitium communicaſſe cum venis, & viſceribus, & corpore ipſo. Genus ſiquidem corporis, vt cernitis calidius eſt, cuius color e flauo in puniceum, & fuluum vergit, quo calore per acceſſionem ætatis humidum diminutum eſſe neceſſe eſt, & quando refrigeſcere etiam corpus deberet, propter tamen cõgeſtionem dicti humoris incaleſcit, eo humore per acceſſionem ſpatij, dum retinetur, etiam atque etiam exuſto, qui in venis primum ſui omnem ortum haberet, originem ſuam ſemper augendo communicatione

A ſui vitij per contactum facta cum venis viſceribus, & caſnibus, vnde facilius poſtea propagaretur vitio circumquaque diffuſo originem ſibi præſtante. Impetum primum habuiſſe in crura facile euenit quando illa toti huic cognationi Carteriorum infirmiora a natura data ſunt, quæ id genus ſanguinis primum in ſuis venis, deinde per illius ſerum etiam pruritum in carnibus, & exanthemata tandem in cute poſt pruritum accepere, quotidie vero magis a delapſu humoris in omnibus dictis partibus inficiuntur. Vnde cernimus non ſolum intus in medio corpore mali eſſe originẽ, ſed iam in cruribus multum illius inſediſſe. Vtrique itaque parti erit conſulendũ, & metu humoris etiam pars curationis danda quo, & caueatur, ne in venis ſuperioribus ea copia, idque
B genus humoris fiat, &, niſi caueri penitus poterit, quin fiat, alio deriuetur in partes minus neceſſarias, minoriſque moleſtiæ, & pars etiam recipiens in meliorem ſtatum reuocetur, quo & firmior facta minus recipiat, & ad ſuam naturam integram reducta nihil mali humoris ſibi in offenſam paret. Neque enim ante a cruribus is humor reijciendus, ipſaque firmiora reddenda quam humoris origo ſublata ſit, aut ille alio deriuatus, vbi nihil periculi vitæ afferat, vt de ordine etiam partium curationis hoc moneam alioquin vita, cuius primum nos curam habere debemus, magis periclitaretur.

Ad curationem ergo deuenientes corpus vniuerſum primo penitus repurgandum eſt illis medica-
C mentis, quæ, tam apparatui, quam ſubtractioni humoris huius generis erunt idonea, quoniam enim exuſtus eſt, & bilis tamen naturam tenet, initio electuarium lenitiuum poſtulabit, vel caſſiæ florẽ, quo congeſti in communibus locis humores ſubmoueantur. Deinde ſyrupos de fumoterra, de lupulis, de ſucco boraginis, de capill. Veneris, & alius eiuſmodi dilutos iure lichenis, cicerbitæ, boraginis, fumiterræque, ac cicori, quos ego ex ſerò lactis pararem, aut diſſoluerem, vt medicamenta quoque ſubijcienda pro ipſa purgatione; ex quibus verò illud mihi ſummopere placeret, quod haberet ſerum in quo decocta eſſent folia ſenæ ad ʒ. 3. radic. polyp. ad ℥. s. paſſularum tantundem nucleis extractis, epithymi quoque ʒ. 1. s. aniſorum ʒ. 1. radicis dulcis ʒ. 1. s. cina-
D momi ʒ. s. in eo verò colato cum expreſſione diſſolutum diacatholicon ad ʒ. 3. hamech tantundem, vel potius, quod gratius eſſet electuarium indum pondo ℥. s. Manna pondu ℥. 1. s. ſyr. roſ. ſolutiuum pondo vnciarum duarum. Manna ego libentiſſime adijcio purgantibus omnibus, quoniam faciles omnes reddit purgationes, neque diu eſſe in ventriculo moleſtiam medicamẽtis patitur, lubricum illud reddens, præterea decoquu libentet ſolutiua, quoniam decocta minori moleſtia adiuuant purgationem, & vidi profecto medicamenta, quę per ſe exhibita non mouerent, diſſoluta cũ liquore aliquo incoctis etiam minime ſolutiuis, ſed delinientibus tantum, maxime ſoluiſſe. Cui purgationi ſubiungerem potiones illius medicamenti, quod elleboritiſſimum vocatur, ac-
E commodarem vero illius compoſitionem huic corpori, & vitio, neque multum curarem imponere myrobalanos, cum caput nõ recipiat aliquid detrimenti, vt videmus, minus ventriculus valde ſit adſtringendus.

Quibus verò exhibitis numero ſaltẽ quinque crederem neceſſarium expurgare ambitum etiam ipſius corporis per viciniores vias, hoc eſt per ſudorem & vrinas cum ſalſa parilia ne maxime diſcuriente, adiecto tamen guaiaco ad robur viſceribus conciliãdum, viſcera namque ſemper aliquid adſtringentis efflagitant, ſed quo interea dyſcraſia quoque corporis tolleretur refrigerantia etiam coniungerem vt endiuiam, vel cicoreum ſaltem, ſic ſudoribus mo-

uendis

uendis corporis eminentiores partes cum ſuis venis A repurgarem, idque victu tenui præcepto molirer. Verum quoniam ſub his valentioribus tractationibus corporis mediocris etiam ſanguinis copia magnum incommodum poteſt parere, ſic nimia fit, & quaſi nimia opus impedit, præterea vbi ſanguis melancholicus eſt euocandus, ille per medicamenta, & ſudores non facile eruitur, tum autem quoniam a ſuppreſſione menſtruorum ortum eſt hoc malũ, ego neceſſarium putarem, quamuis miſſus ſanguis ſit ab hinc tres menſes, vt etiam mitteretur, idque initio poſt alui primam ſolutionem, & a brachio, quoniam poſtea crurum ratio habenda erit, cum totum fuerit accurate, & curioſiſſime expurgatum, quorum cum non ſolum carnes, ſed venæ atro ſanguine refertæ ſint, neceſſario prius ſanguine eo leuandę eſſent venæ, aut per venæ ſectionem, aut certe per ſummæ cutis inciſionem affixis cucurbitulis, poſtea lotionibus ſeu balneis, inunctionibus, emplaſtriſque carnes erunt fouendæ, quo humores mali, tum mitiores fiãt, B rum diſcutiantur poſtremo vlcera ſuis emplaſtris inducendis curanda, quæ in dies erunt præſcribenda.

De ratione victus illud tantum admoneo, vt ptiſanam in vſu habeat, & lactucas, reliqua ſatis nota ſunt.

CONSVLTATIO CCCCXCIIII.

Molto Magnifico, & Excellentiſſimo Signor mio Oſſeruandiſſimo.

C

SE ben non mi trouo libero il penſiero, che affaticato inſieme col corpo vorrebbe riposo, nientedimeno per il deſiderio che ho della ſalute di mai ſtre, & di ſatisfar a tutti VV.SS. non poſſo reſtar di ſcriuere la preſente per mãdar a lui, la quale prego Monſignor Mauritio che voglia hauer per riſpoſta ancho della ſua. In breuità le tre quartane ſi ſono ridotte al vedere a queſto, che la prima hora ſe ha fatta ſentire col freddo e caldo, hora con le ſole vigilie, & vltimamente ancho è ſtata ſenza quelle, la ſeconda viene col ſonno, & ancho ſi fa ſentir col freddo e caldo. La terza, la qual vn pezzo è ſtata ſuperiore a tutte va variando le hore. Il fonte proD pinquo è il fegato in quella parte, che aſpetta aiuto dalla milza, & queſta ne ha la principal cauſa, ſe i luoghi della putredine, che traggono a ſe l'humore ſono tre diuerſi, & ſecondo la lor natura diuerſa fanno tre ſorti di febre. Il vacuar l'humor è neceſſario e per ciò il prepararlo, & il correggeer le due viſcere e principal debito, per ridur il corpo a ſanità, e qui ſta il punto, perche il vitio è quel, che genera l'humore, & quel che impediſce la ſua euacuatione, queſto ſi corregge col aprir le vie incidendo, & aprendo altramente quello, voi direte col rifreſcar il fegato, coſa che è molto dubia, perche ſe la materia ſi generaſſe adeſſo per combuſtione, e foſſe certo, che tutt'hora ſi faceſſe, il rifreſcar ſarebbe buono, E ma il fatto ſta, che la cenere ha homai perſo il caldo, & con la ſua ſiccità diſpone le viſcere a generar ſempre della noua, la quale, ſe non ſi putrefaceſſe, non moſtrarebbe caldo alcuno. Si che l'vſo delle coſe humide è in tutto commodo, quello delle fredde, come dice Galeno, & humide, è da fuggirſi, almen ſiano humide, & calde temperatamente, come il Boraſo, la bugloſſa, la liquiritia, il fumoterra, li lupulli, li pomi dolci, la conſerua di ſcorze di cedro, lo ſucco di vua paſſa, le mandole; alle quai coſe aggiongendo quelle, che hanno da preparar, & euacuar l'humore, faranno commode la pimpinella, il capelvenere, il cetrach Seneſe di rapo, ę napone, il thymo l'epithymo, il polypodio, le radici communi, il ſyropo de pomis regis ſabor come dice V. E. quelli di polypodio accadendo il cibarſi, & ſe habbiamo a reſiſtere alla ſiccità de medicamenti neceſſarij per aprire, & præparare l'humore reſiſtemo colli cibi, e qui faccio fine hauendo parlato aſſai a bocca, bacio la mano alle VV.SS.

Di Verona alli 21. Nouemb. del 1586.

D. Voſtra Eccel.

Seruitor Chriſ. Guarinoni.

De epilepſia pro puella decimotertio annorum.

CONSVLTATIO CCCCXCV.

INitium huius mali a ventriculo tentationes habuiſſe certiſſima coniectura eſt, quoniam ab eius moleſtia caſus ordiebatur, nunc, quando caput grauius effectum eſt, & memoria aliquantum debilis reddita, in capite quoque partem mali eſſe credo, ac quoniam poſt ſanguinis miſſionem e vena tali, & purgationem corporis bene habuit toto fere menſe, eo verò finito protinus in eoſdem caſus, & crebros reuoluta eſt, id mihi ſuſpicionem non mediocrem facit, vterum materiam hanc ſubminiſtrare. Etenim tempus purgationum menſtruarum appropinquat qua occaſione ſæpe euenit, vt corpus quidem humorem iam congreget excernendum, vterus verò nondum ei expurgationi accommodatus ſit, ſiquidem non ſemper ætate maturitas partium corporis vniuerſim æqualiſque omnibus fit, cuiuſque corpus calidum, & humidum materiæ congerendæ idoneum euadit, quam vterus ſæpe alterius, & frigidioris generis, ipſe vias laxas præſtet, hinc ventriculus potuit primus halitum noxium recipere, propter connexionem maximam cum vtero, a materia circum ipſum in proxima vaſis morante, & vitium contrahente, qua per ſanguinis miſſionem a propinqua parte, & per purgationem ſubtracta cum vterus, tum ventriculus leuati ſint. Toto vero menſe ſatis ſpatij prębent ad paſem eius materię cumulum, & capite per ſuperioris menſis caſus infirmiori facto, non ſolum ventriculus exhalationi recipiendæ, ſed caput ſanguini in ſuas venas admittendo ſe facile præſtat, qui ſanguis quoniam, vt de more naturę eſt, crudior eſt, grauitatem facit cum eo torpore, quoniam non ſolum corpore ſuo inculcato ſpiritus locum occupat ſed genere ſuo vitioſo etiam corrumpit, refrigeratque. Cum vero qui ad vterum eſt, non multum a materia ſeminis diſtet, quæ ni finem ſuum aſſequatur, in peſſimam corruptionem degenerat, fit, vt peſſimum anhelitus genus ex ſe emittat, & ventriculum forte primum, deinde caput infeſtet. Neruorum autem principium, & cerebri baſis, qua mẽbranis conueſtita eſt, ſenſu maximo dolorum ſaltem munitur, quare etiamſi materia ſinus cerebri non repleat, etiamſi halitus ad neruos diſtendendos in eorum me dullam penetrent, vt ſæpe fit, tamen morſu, & infeſtatione halituum corruptorum exterius percuſſa ea pars totum cerebrum etiam neruos potius, quam cerebrum, vt magis idoneos nõ minus incitat ad ſui contractionem, quam prius naſi conuulſus, aut acris aliquis puluis in nares incidens mouet ipſum ad expulſionem, & ſternutamentum. Cerebro autem ſe ſe vtcunque comprimente, & neruorum diſtentionibus exagitato, ſenſus ſoluuntur, per aliquod ſpatium,

tium,& halitus illi infixi lu membranas excutiũtur, A
& vna per conſenſionem humore ventriculis cere-
bri,qui ſemper aliquis ibi reſidet, depellitur in os.
Incipit autem cõtractio in neruis,qui ad oculos per-
tinent, deinde in ijs qui ad buccas poſtea in ijs, qui
ad omne corpus,quoniam plus conſenſionis cũ ven-
triculo habet anterior cerebri baſis, a qua ventricu-
li,& earum partium nerui emittuntur. Corpus ſub
eo caſu minime mutatur colore,quoniam cor nõ ita
multum afficitur, vt ſolet ſæpe, nã etiam a deliquio
animi, ſimiles conuulſiones incipiunt, & quoniam
reſpiratio non valde prohibetur. His ita perſpectis
videmus ſanguinem, aut per vterum deduci oppor-
tere via ei facta, aut retrahi per partem vicinam, vt
ſuperius factum eſt, interea, dum viæ parantur, ne
caſus is cerebro aliquid vitij imprimat, quo conuale B
ſcere poſtea amplius non poſſit, & præterea ſi quid
vitioſi humoris in capite, & cætero corpore ad vte-
rum præſertim congeſtum eſt,id omne educẽdum.
Quibus rebus agendis idonea ſatis a vobis prolata
ſunt,quorum ordinatio mihi ea videretur opportu-
na. Vt non multo apparatu materiæ facto cũ auul-
ſio auerſiove eo non indigeat, pilulæ de hiera cum
agarico ad ℈.4. præberentur adiecta colocynthide
ad gr.5. nimirum in trociſcis parata,ſic enim humo
res e venis ventriculi demẽtur aperiretur verò ſubin
de vena tali,nam ventriculo humoribus malis occu-
pato,ego non præponerem miſſionem ſanguinis ip-
ſis pilulis poſtea ſyrupo de betonica,de capil. Vener.
& oximellite etiã ſquilitico vterer, & pilulis iiſdem
repetitis, aut etiam valentioribus datis ad ea, quæ C
mouent menſes accederem initio facto a ſyrupo de
quinque radi. ad trociſchos de myrrha, ad ius cice-
rum ex Sabino,ex Rubia,ad caſtoreum,galbanum,
aut ſimilia deueniendo.

Interea ſi caſus moleſti eſſent nondum frictioni-
bus cucurbitulíſque a capite ad inferiora deducen-
tibus agerem,ſed veſicatorijs dictis, quibus & a ca-
pite materia detraheretur, & viæ vrinæ cum vicinis
laxarentur,quoniam fiunt cum cantharidibus, tan-
dem firmitati capitis ego conſulerem impreſſo ferra
mento candenti in occiput,vt in ethruria agunt, vel
natis vix infantibus, non ſolum ad præſentes caſus,
ſed ad futuros euitandos. Interea etiam antidota
illa maiora exhiberem, & quæ proprie ad eos caſus D
parantur, quibus ego plures cuiuſcuoque ætatis cu-
raui ex cranco,vngue illius beluæ magnæ dictæ, ex
pæonia,& lapidibus prætioſis. De oſſe cordis,& cor-
nu cerui Margaritis ſemper rhabarbaro adiecto.
Inunctiones verò non præterirem, quæ teneris cor-
poribus plurimum profeciſſe vidi ex oleo cranei pe-
troleo, ſeu nephtha,& de nuce moſchata,vel balſa-
mo indo,quibus inungerem contra ventriculum, &
tẽpora,ac ſinciput, in tenerio infantibus ego ſedem
imam,quoque ijs illinire ſolitus ſum, neque deſines
ab ijs vnquam, quoniam plurimos curatos vrendi.
A vino verò penitus vellem abſtineret, quod fumo
ſuo in neruos vitia nimirum imprimit, cuius in
locum ſoſſicerem aquam in qua ſaluia eſ-
ſet incocta melliſque parum adijce-
rem, qua potione vidi toto an-
no quendam conualuiſ-
ſe, tantoſque caſus
euaſiſſe, de
reli-
qua metus ratione non di-
cam Medico ſatis
nota. Di-
xi.

De tumoribus altero ad pubem altero in vtero pro Illuſtri Bolderia Mercantia cum Laziſio, & Iuliano.

CONSVLTATIO CCCCXCVI.

EX veſtris ſermonibus optimi, & doctiſſimi viri
colligo ſic nobis eſſe de hac ægritudine ſtatuen
dum,quòd cum vita primum ſuſtinenda ſit, etiamſi
ad bonum valetudinem non poſſet perduci ea pri-
mum alimento iuſto reficienda, deinde a duobus vi
ram proximè infeſtantibus liberanda, quorum alte-
rum febris eſt,dolor verò eſt reliquum,horũ vtrum
que caſus videtur eſſe tumoris eius præſertim, qui in
vtero eſſe intelligitur, cum regionem eius, & figu-
ram habeat, quamquam ſiniſtram potius partẽ oc-
cupat,qua parte fere os ilij attingit, cum in dextera
vix vltra mediũ,ſeu aqualiculum producatur, &
quando is tumor antiquus,& durus eſt, neque facilè
tolli queat, videndum ſaltem, ne acceſſione humo-
ris calidioris dolorem faciat, & febrem quãdo con-
curſu huiuſmodi dolorem parit, vſque ad dorſum
per ligamenta pertinentem,ita alter tumor exterior
inter peritoneum, & cutem, qui ſuppuratus eſt ab-
ſceſſumque fecit, puſque per foramen factum emit-
tit optimi generis, ille & vicinitate doloris attracto
ſanguine ibi conſtitit, & dum purgabitur per eum
locum alteri tumori leuamen poterit afferre, corpo-
re præſerum hoc malis multis humoribus referto,&
purgationes per medicamenta aſpernato. Quorum
malorum cauſæ, & natura,& metus dicendæ eſſent
longius,breuibus tamen ego me expediam.

Suppreſſa fere penitus menſtrua ſunt ætate 50.
annorum in corpore ſatis ſanguineo, ideſt, male af-
fectum vterum ſequi debuit, & ipſum peius afficere-
re,eo enim ſanguine ſic collecto in calidiori corpo-
re, facileque obdureſcente per calorem, tumor du-
rus concreſcit multa illius ſanguinis parte in mem-
branas venis effuſa, illa ſcilicet quæ a venis coerceri
non poteſt. Tumore autem ipſis partibus etiam
circumpoſitis infenſo fieri non poteſt, quin ille ali-
quando totius corporis repletionem ſentiat ſic de-
bilitate, & facile materiam recipientes. Sic tumo-
rem hæc pars ad inguem concepit qui in vomicam
decepit,& pus optimum omittit carnibus muſculo-
rum fouentibus, & coctionem iuuantibus. Dolor
autem partis primitus affectæ eſt, quam ſanguis ibi
obduratus aut humorem nouum recipit tenuiorem,
aut ipſe incaleſcit,& dolorem vſque in dorſum pro-
mittit. Inde purgationes menſtruæ impediuntur
non tamen omnino,quoniam dextera vteri pars mi
nime indurata eſt,inde vt dixi,& dolor,& febris nõ
ſolum exteriore tumore pus in dies concoquente,
interiore etiam feruorem ob viciniam, & influxum
calidioris humoris ferueſcente. Vrinæ turbidæ,
& copioſæ præſertim his diebus ſunt, quoniam ma-
teria in eas partes conuerſa, etiam per vicinas extru
ditur ſudor identidem in ceruice & facie, ac mani-
bus, & frigora adſont, propter materiæ copiam, &
virium infirmitatem. Quæ cum ita ſint habemus
corpus mala copia refertum,habemus eius copiæ vi
tioſæ cauſam ipſam menſtruorum ſuppreſſionem,
& malam victus rationem,habemus vomicam aper
tam, & tumorem durum ei vicinum in matrice, &
quæ ſequuntur nimirum febris, & dolor, atque vi-
rium infirmitatem. Viribus non ſolum curando
morbo,ſed alimenti genere,& dolore leuando con-
ſuletur. Dolori per corporis curationem, & per
Anodi-

Anodina,tũ dorſo, & ubicunque dolor exterius reſpondet,ſed etiam interius per chyſmata,& os. Curatio autem corporis cum totius purgatione per os acceptis, & etiam per aluum iniectis medicamentis atque cum recuſet ipſa medicamenta per os in clyſteribus validiora erunt incoquenda vſque ad portionem aliquam colocynthidis ab ijs, quæ incoqui ſolent calidiora propter flatus,ego propter humoris calidioris, & inſlammationis metum abſtinerem, anodyna potius cum ſoluentibus aluum permiſcerem. Vomitum certe cierem, & præſertim a cibo, quoniam facilior eſt, ventriculo tam arcte ſe conſtringere non coacte, quo noxiam materiam reijciat, cibo vero eiecto alium repeterem,ne vires alimento deſtituerentur. Menſtruas poſtea purgationes non valentioribus iuuarem, ſed ijs quæ leniter ſanguinem illum obduratum, ſeu melancholicum diſſoluerent,diſcuterentque;itaque ſalſam pariliam ex iure Galli ſeniori valde laudarem admixtis ijs, quæ nõ admodum calfacerent,potius extenuarent, vt betonica, cap.veneris,pimpinella,ceterach, lupulis,& ijs ſimilia. Emplaſtra quoque exterius mediocriter calſacientia concederem dolori leuando, & tumori diſſoluendo. De meirenchite non loquar multa quoniam recuſat ipſa, ſi non recuſauerit, ego per ipſum oleum amigdalar. dulcium cum ijs, quæ ei ſimilia ſunt inijcerem, & ſic progrederer. Vlcus vero apertum ſeruarem, quoniam & apertum tumori interno vtile eſt, & concluſum plus incommodi poſſet afferre. De quibus rebus,quoniam diu protrahetur malum,ego in dies conſilium pro re nata, & tempore inirem. De vino conceſſo non multum laboro, quoniam vires infirmæ ſunt, malumque diu traxit,ventriculum,vero omne maxime affecit, ſobrie tamen id accipiat magis quam cibum, quoniam non concoctum vinum multa incommoda cruditatis affert, & plura, quam cibus crudus relictus, illud enim per venas ſuo liquore tractum ipſis viſceribus noxium fit; cibus vero facile ſuo onere per inteſtina deuoluitur. Dixi.

Hæc poſt duos menſes interijt, de qua fit tamquã de ileoſa mentio in quadam inſequentium conſultatione.

De Peripneumonia, & febre maligna pro Sacriſta Cathedralis.

CONSVLTATIO CCCCXCVII.

HIc ego quoque breui decernam, quo modo me gererem in hoc morbo,tria ſunt nobis videnda plenitudo vitioſi humoris,putredo,q̃ ſebrem faciet pulmonis malum. Plenitudo iudicatur propter corporis genus,& viuendi modum, nam humidum potius, quam calidum corpus ſuis notis indicatur,modus etiam viuendi intemperans, & frigus occurrens,ex quo admodum male habuit,potuere corpus replere vrinæ craſſæ,color faciei rubeus quo & copiam, & eam non abeſſe a ſanguinis natura indicatur, alui motio in ſexta cruditatum plurimarum illis quoque plenum corpus denotant. Huic propoſita ſunt remedia,nam conſiſtente iam aluo,motus eſt, ne plus materiæ ad pulmones impellatur, attrahaturve propter impetum iam captum & calorẽ inflammationis pulmonum, & laborem eotundem,atque imbecillitatem,ita cucurbitulis ne inciſa cute, an medicamentis materia auertenda ſit decernebatur. Ego Domini in præcipiti malo,& metu citius remedium deligerem,& in virium infirmitate illud quod certius, & ad libitum noſtrum agit, ſicuti cucurbitulæ,medicamentum magis perturbabit,& neſcimus quantum acturum ſit. Cui loco illæ applicandæ? ſi eſſemus in morbi initio laudarem auerſionem ad remotiora,ſed cum iã fluxio fere conſtiterit, & plus decurſum,quam decurſurum ſit,ego non ſolum fæmoribus, ſed & dorſo illas affigerem, quo etiam appropinquo,materiam appropinquantem loco affecto retraherem, quæ certe materia, quamuis etiam inflammationes declinent, tamen ſemper aliqua fluit quamquam plus tũc diſcutiatur, aut conſiſtat quam influat,quã diſcutiatur, aut conſiſtat vt Galenus conſiderabat.

Verum quoniam pars ſua quoque aluo attribuenda eſt,clyſtere inijci vellem,antequam cucurbitulæ affigerentur,ſubinde verò non deſiſterem, quin vel quotidie, vel alternis diebus darem aliquod leuiſſimum medicamentum,quo materia paulatim deduceretur, vt ſyrupum roſ.ſolutiuum cum elect. lenitiuo,exiguo modo, vel aliquid mannæ cum melle roſac.ſolut. Putredini etiam occurrerem, quoniam ea vitioſa eſt,vt ex maculis viſum eſt, & aluo perfluente, & virium imbecillitate atq; craſſis vrinis, in quibus tamen cernitur aliquod indicium vigentis caloris,quaſi enim craſſitudinem ſeparant. Vnde ſebris maligna ſit,quæ quidem ad pulmonis eryſipelata ſolet accedere; ei ergo ſyrupo de Nenophare de acetoſa,violis cum decoctione ſcabioſæ ſcordei,pentaphyl.ſ.citri,& quę his ſimilia ſint,pulueres ex ijſdem cum margaritis, bolos ex ſaccharo violaceo, nenupharino,pulueribus ijſdem cum camphoræ momento. Pulmunibus demum maxime poſt ſputi coctionem expurgãdis operam nauarem, ficubus adiectis in ſyrupo,meliſſa liquiritia ſcabioſa,& ſyrup. de capil.Veneris hordeoque. Sed tandem, ſi materia lauta nimis videatur ego idoneum putarem etiam oximel, vel ſquilliticum.

Verum quod ego maxime proficere iudicarem eſſet theriaca cum ſyrupo data paulatim, vt ad ℈.1. quoque mane. Ea enim, & pulmonibus expurgandis, & cordi a putredine defendendo, & putredini ſedandæ faceret. In victus ratione quando requirimus ſputum ego augerem tibi vires Hippo. ſequutus,& oui luteum libentiſſime cõcederem, quoniam minime excrementoſum eſt, & pectori amicum, & aſperitatem acrimoniamque humorum lenit. Potio tamen vinum non eſſet, etſi enim Hippocr. id concedat ſputo iuuando,nobis non eſt vſu in noſtris regionibus, mele compertum,minus in inflammatione adhuc tarda eſſet concedendum.

Huic Medici eadem die Theriacam ad ℈.2. dedere ex qua agitatio maxima anguſtia ſpiritus, & tandem mors ſequuta eſt.

De dolore imi dorſi per lunga interualla reuertentis ad Excellentiſſimum Doctorem Samperolium, Vrb. D. Phyſicum pro Illuſtri Iulio Cæſare Mauriano S. Angeli Comite.

CONSVLTATIO CCCCXCVIII.

DE Com.Iulio Cæſ. non poſſumus quidem cenſere materiam etiam in loco dolente,niſi cum dolet, vt pariter intemperiem materiæ ſenilem, & ab ea ſuſtentatum. Verum quamquam Galenus dicat infirmitatem ſine intemperie, & morbo eſſe ſæpe, quoniam pars ſua conditione alijs minus firma ſit,tamen is locus infirmus adeo ſine intemperie eſſe nõ poſſet, quæ fere perpetua ſit,etſi dolorem non pariat,niſi dum materia in ipſum locum peruenerit. Modo propter hanc intemperiem ipſius infirmitatis cauſam, alterius quoq; loci vitium eſt, a quo ea materia

teria gignitur, vel certe prohibetur, ne genita ſibi A conuenientibus vijs eijciatur ex quo congeſta inſo-ſtet. Locus verò is quis nam ſit plurimam habet ſemper ſuæ inuentionis difficultatem. Maxime hic vbi materia vnius generis non videtur, neque vnam originem, neque ab eodem loco habere. Etenim vrina colorata eſt, ſpumoſa nihilominus eſt, ſpuma ſua materia pituitam, & frigus, ſua forma ſpiritum, agitatione caloris concitatum ſignificat. Vrinæ color ipſe quoque calorem indicat, nam vel bilem, vel percoctam, exuſtamve pituitam indicat, diuerſæ ergo intemperies ſuberunt, & neceſſario in partibus diuerſis. Spumam dici ſolet curſum pituitæ a capite notare, hoc niſi pituita etiam in ventriculo fieret, neceſſarium duceretur, nam ſpuma, ſua forma, vt dixi, B agitationem in tranſitu per anguſtiores vias quales renum ſunt acceptam præ ſe fert, ſua autem materia, quæ pituita eſt, locum generationis ſuæ vitiatum, qui aut caput, aut ventriculus eſt, ſua ergo forma circum Renes calorem maiorem, ſua materia verò frigus in ventriculo, non neceſſario etiam in capite, nam ventriculus quidem neceſſariam pituitæ gignendæ operam præbet, non ita caput, in quo capite non modo frigoris proprij vitio ea abundat, ſed quandoque etiam caloris pituitæ nimium attrahantis. Nam niſi ſiccior calore fuerit tantum abeſt, vt calor capitis pituitam minuat, quòd etiam maxime ſi humidior ſit illam valde congerit attrahendo, & non conſumendo.

Vnde capitis vis cum grauius põdus ſenſerit, eam C materiam cogitur infra demittere. Facilimá autem eſt capitis repletio huius generis materiei, quoniam ipſum ea nutritur, & propterea etiam eam attrahit, cui facilitati ad nutritionem facit naturę conſilium, quo ſanguis ſpirituoſus vna cum craſſo, & pituitoſo in idem vas coniungitur, vt eius calore, & ſpiritu pituitoſus poſſet quaſi quodam ſolis calore in vaporem diſſolutus per omne cerebrum alendum, emanare corpus denſiſſimum, neque niſi vaporoſo ad modum, & tenui corpori peruium. Aucto ergo eodem calore ſibi ad alendum, alimentumque deferendum neceſſario pituitę, & craſſi humoris plus extenuatur pluſquam attrahitur oſſium capitis ſtructura inſtar cucurbitulæ medicæ calorem, & attractionẽ iuuante vbi videre eſt, cur multi ex grauiori Tho D race induto calfacti refrigeſcentes, poſtea in corizã incidunt illud ergo cum ſemel, aut iterum, quidam Medicus vidiſſet ei rei, quam ſe ſe inueniſſe, aut obſeruaſſe primus poſt Hippocratem ſibi viſus eſt, addictus, omnium morborum origines fere in caput referebat, & quoniam multas opes ſumma quadam arte congeſſit tamquam alios doctrina æque ac inpoſitione opum antecelleret, plerique Medici eum auctorem ſequuti ſunt, & magis etiam inepte ac temere, quam ille faceret, ipſi quemque morbum in caput aſſerunt referendum, diſcerni tamen hęc prudenter debent, ne cum caput in culpa ſæpe non ſit, & curandis alijs partibus ipſum vna conualeſcere experiamur, in ipſum ſemper feramur medicamentis exagitandum, quibus cum non egeat, neceſſario E ab eis vitium accipiet, & detrimentum. Ego in re propoſita hoc diſcernere in Com. Iulio Cæſ. vobis præſentibus relinquo, qui quamquam notam cominus veſtris oculis cernere, & internoſcere poteſtis, num ſcilicet caput ſuo calore, aut frigore partem huius mali faciat quam certe facere mihi vere ſit veriſimile.

Materiæ quidem ex omnibus corporis locis exhauriendæ vacandum, atq; id repetitis medicamentis per aluum purgantibus, & etiã per alias vias euocantibus faciendum, tandem partium vitijs amouendis opera danda. Curatio prætetitis menſibus, & maxime ipſo vere habita, mihi idonea eſſe etiam videretur, ſi ipſe nõ impediret modo viuendi illius beneficium, ſi diligenter eam molíretur, nimirum corpore per aluum, aut etiam per vomitũ purgato, dein de ſalſa parilia cum china, & exiguo guaiaco in potionibus ad ſudores data, adiectis pimpinella, & betonica a quibus os ſacrum, & circumpoſitę partes, & purgarentur, & corroborarentur, caput vna cum toto ambitu corporis, & genere venoſo exſiccaretur, quæ niſi ſatis profeciſſe videantur, in iiſdem potionibus ad alias res aliquid adderem hermedactilorũ, vt quoque potio ℥. i. s. eorũ haberet, ſic enim ſi quid vitij materia reliquerit euelletur, ſudoribus vero etiam valentius promouendis cum quaque potione ℈. s. Mithridati darem.

Quibus perfectis etiam merſiones vſque ad lum-B bos in aqua thermali ferrea, aut eius generis viderentur aptiſſimæ. Interea victus ratione tenui, & extenuante penitus conſtituta, & vinis potentioribus circumciſis potiuſque medicatis adhibitis ex betonica, & pimpinella. Quæ in homine aulico perfecto difficillima, & ſæpe etiam periculoſa ſunt, quoniam dum corpus medicamentis tractatur, facilius a nocentibus rebus affligitur.

De Comit. Fabi. Landriano, fere eadem dicta ſint mollius tamen malum mollioribus tractandum remedijs, & quod in ſuperiori pręterij, quando a loco materia tantummodo ducenda eſt, neque periclitamur ne ad locum retrahatur, tunc valentiora clyſteria attribui poſſont, & ea quidem potius detrahẽtia quam calefaciẽtia quemadmodum ſi in ipſis aliquid C ipſius colocynthidos incoqueretur vna cum alijs, quæ conſueuere, quoniam mihi ſit veriſimile locum affectum ſuo calore nimis attrahentem potius refrigeratione egere. Dolore modo exagitante, neque porgato corpore anodina ſolum præbenda, a quibus vnis ſæpe ſine detrimenti periculo dolor leuatur.

De tertio ægro modo Domino Sereniſſimo, quæ agenda ſunt ſemper ſuſpenſa manu agenda ſuſpenſoque pede ingrediendum, quoniam difficillimus fructus cum certiſſimis incommodis proponitur hemorrhoidum, morio ſi non temperata ſit, quæ tædia affert? quiusve metus? ſin expectata illa fluxio penitus ſupprimatur quæ pericula? Ea tamen pars foueri relaxantibus ſæpe poteſt. Interea ſi melancho- D licus humor e corpore toto detrahendus, quòd difficilior ſit, non videatur certe materia ad eũ humorem gignendum idonea e ventriculo identidem deturbanda, ſic enim ſpatio ipſe quoque humor minuetur, deinde ventriculus confirmandus, vnde etiam caput ſit bene habitum. In medicamentis ergo mihi probarentur, verũ non exagitans, neque ventriculum, neque humorem. Conficerem vero mel roſaceum ſolutiuum ex iure polypodij ſatis valente additis ventriculo aptis aromatibus.

Cum hoc interdum vnum, interdum aliud medicamentum coniungerem, & ellectuarium indum ternarum dragmarum pondo, quod guſtui, & ventriculo minime infeſtum eſt, aut ipſum ellectua. eleſchof. quæ ſi leniter E dentur, & crebro repeti, vt neceſſe eſt in eo, qui curationem duriorem non fert, & inde etiam maximum beneficium ſperari poteſt, ſpatio vſus multum profuturo.

De dolore maxillarum ſuperioris, & inferioris lateris dextri pro Illuſtri Matrona.

CONSVLTATIO CCCCXCIX.

QVinqne fere ſunt quibus curatio attribui debet in hac Illuſtri Matrona, locus dolens qui ſpatio quinque annorum iam vitium ex humore impetente potuit contraxiſſe, præſertim quod quieſcente etiam dolore, grauis eſſe iam incipit. Alterum eſt caput quod coniectura arctioris, & diuturnioris ſomni calidum quidem ſua natura alijs notis preſertim nigrore capillorum indicatum humidius eſſe, & acceſſione pituitæ frigidius factum conuincitur, calidius quidem, & humidius facillime de ſententia Galeni repletur quoties corpus vniuerſum repletum eſſe contigerit, quod huic ab initio contigiſſe poteſt antequam refrigeraretur.

Tertium itaque erit ipſum corpus vniuerſum, quod occaſionem ex ſui repletione huius doloris ſemper dederit. Quartus eſt ventriculus qui frigidior, & humidior depræhenditur. Quarta eſt affectio venarum, quæ ad lienem pertinet, quæ obſtructæ omnino iudicantur ex nimijs flatibus eius loci, & cibi etiam nimia appetitione, & tandem ex mærure ſupra rerum vſum eam occupante. Prouiſio horum omnium ad genus materiæ, ad genus intemperiei, & ad naturam partium eſt dirigenda, ac ſi vis etiam ad motum quo materia decurrit ijs tempore anni coniuncto.

Materiam eſſe permixtam certus ſum, etſi vrinam non viderim, nam profundus dolor in perioſtijſque qualis hic eſſe iudicatur ſolet a craſſis humoribus eſſe poteſt, quoniam doloris moleſta exagitatio admodum diuturna non eſt, & nunquam ad quintum diem profertur, quamuis graue neſcio quid maneat poſtea, ex quo mihi fit veriſimile hanc materiam eſſe pituitoſam quidem, quoniam a capite, & deſertur, & per membranas percurrit, eſſe tamen ſeroſam, & concalfactam, vnde citius diſſoluatur, cuius rei ſignum eſt vehementia doloris, & mucus ille, qui inſtante eo dolore per nares emungitur fere luteus, concalfacta ergo ea eſt pituita, & etiam cum aliqua portione bilis coniuncta, cum quo conſpirant iecoris caliditas illa hypocondriorum affectio ventriculique frigus ad vnumque materiæ genus congerendum, ad quam etiam pituitam in caput allicitam ſequitur illa ſomni arctioris, & diuturnioris vis tempore præſertim doloris aduenturi. Quod verò caput humidius, & calidius ſit etiam ſua natura non videtur dubium, quòd iam naturæ etiam fines protulerit, vel potius tranſierit in genere humido, & quod intercedente pituita nimia etiam frigus alterum ſentiat nimirum inæquali intemperie de decimum notis ipſis nimium auctis intelligitur, ſio de ventriculo plurimum humorem in os efferente, & nimium appetente obſtructionibuſque cauſam elargito, ſic de iecore calidiori quærelis multis ipſius certa coniectura eſt, cuique ipſa calorem omnibus euentibus agnoſcat, & vſu maxime rerum calidiorum.

His partibus ſic affectis, cum ipſa intermiſerit filios parere nondum 30. anno præterito facile fuit corpus repleri dictis humoribus & inde caput quod valde obnoxium repletioni præſertim cum calidius non totum humidius eſſet, quamquam vero calor conſumere poſſit potius, & concoquere, quam relinquere humorum abundantiam, nihilominus; cum humidus eſt non tam diſcutere, quam attrahendo replere poteſt.

Cuius attractionis cauſę valentiſſimę in capite ſunt vt alias in conſultationibus ſępe dixi, quoniam ad formam cucurbitulæ ex oſſe constructum incaleſcens multum poteſt attrahere, materia etiam craſſa in communi vaſe cum ſanguine ſpirituoſo verſata facile eliquari fundi, & in vaporem fuſa attolli; & permeare omne cerebrum poteſt, & quod natura fecit tamquam nutritioni cerebri neceſſarium; quo pituita vnde cerebrum alitur in locum eius alendi perſeratur, id ad virium etiam fit procliue; craſſa modo materiæ pars per nares deuoluitur tenuis autem a calore in halitum fuſa, & halitui biliofo, & permixta ad membranas peruenit, ibique ſolidiori corpore retardata ſubſiſtit, & fit craſſior aliquanto ſaltem ſeri ſpeciem accipit, intereaque; dum a calore diſcutitur in flatum etiam diſſipata cruciat, caloris non expers, tum a bile permixta; tum ab eo, quo illuc perducta per extenuationem eſt.

Tam æſtate quam hyeme malum id commouetur, imo potiſſimum in maximis, vel caloribus, vel rigoribus, quoniam caput, maxime ijs per occaſiones ſolet onerari, frigore diſcuſſionem humor perhibente, & e capite deprimente in partes inferiores, quo tempore etiam ſæpe ignis occaſio dum vitandi frigoris cauſa focum petit capiti facit quod ſol, & eius etiam, at defenditur obiecto aliquo, illud obiectum non prohibet tamen, quin caput calefiat, neque enim ad lineam impetus caloris venit, ſed circumquaque offunditur.

Sic vero repletum caput frigore comprimitur; & humor delabitur, neque facile poteſt diſcuti. Cur ille humor magis in vnam partem quam in alteram feratur.

Occaſiones incertæ, & minime animaduerſæ eſſe potuere, vnde prior dolor ad certum dentem conſtituit, eructus eſt dens, pars infirmata; & decurſu materiæ identidem locum tentante, locus quoque ſimilitudine materiei infectus, & longe magis debilitatus eſt, cæpitque materiæ reliquias craſſiores retinere, cæpit latius circumquaque repleri infra ſub barbam, & ſupra ad aurem protigere, muſculum temporis etiam fere infeſtare, quod ante non faciebat nihil enim motione ſua ſibi dolorem incitabat, vt facere incipit.

At ventriculo melius ſe habente cur dolor non eſt vna cum cauſa leuior factus? quoniam originem quidem habuit priorem a ventriculo, ſed non omnem, alias partes habet malum ad ſui ortum conſpirantes, non ſolum ventriculum, qui tamen non penitus corroboratus eſt.

Caput ipſum nunc peius habens quam antea, quod a frigore pituitæ afficitur, quantum a viribus ventriculi materiæ malo detrahitur, tantundem, & amplius caput ei reſtituit, maxime, quòd ex aqua Thermali patauina non minus noxæ caput, & iecur accepit per calorem hoc illud per repletionem, quam commodi ventriculus per frigoris remiſſionem.

Sunt ergo hæc nobis propoſita, vt pars affecta exoneretur dolore, & materia infarcta, & intemperie per eam illata.

Quæ res duo habet tempora vnum ſub dolore, qui tollendus eſt, alterum medijs temporibus, quibus præcauendum, ne veniat partibus ijs curationis faciendis nimirum, quoniam præter partem affe-

affectam morbo ſunt aliæ in eum conſpirantes. Caput, quod exhauriendum, & temperandum iecur pariter vna cum toto corpore, & ventriculus, & hypochondria. A poſtremis, & per rationem poſtremo inuentis curatio exordienda eſt, viæ dictæ communes circum ventriculum humoribus alienis natura, & copia liberandæ ſunt, expediendæque deinde naturæ parandæ, & prius etiam quam paratæ ſint, ſanguis minuendus, quo corpus minus plenum medicamentis faciliùs tutiuſque tractetur, & humores alienos, noxioſque valentius pareat, poſt medicamentis purgantibus humor euocandus. Tum totus ambitus venarum, & caput, & periostia per ſudores multa vi ſuis humoribus occupantibus liberanda, vt ſalſa parilia chinaue, cum betonica, qua maxime capiti, & ventriculo fuerit conſultum pimpinellam, vel alia eiuſmodi herbam adijcerem, quibus caput exſiccaretur.

Interea per errhina, & sternutatoria caput expurgarem. Maſticatoria non adhiberem ſub doloris expectatione, ſed quidem eo abeunte, vel penitus tutam quietem habente, quibus reliquiæ materiei diſcuterentur, & pars corroboraretur, vnde pyrethri, & alia eiuſmodi adhiberem. Capiti lotiones ex betonica, & folijs ſalicum, ex verbenaca ex cannarum radicibus, ex ſalſa parilia, & ſimilibus, quæ ſine calore exſiccarent.

Quibus non ſatis proficientibus aquas thermales exſiccantes non calfacientes præciperem in potiones, & etiam per infuſiones, ſeu in caput demiſſiones. Quales eſſent chaldarianæ, aut lucenſes de villa, quibus etiam non ſatis fructus præſtantibus, ego inurerem alterum humerum, & vlcus ſeruarem quod tamen neceſſarium futurum nõ exiſtimarem tempore doloris diuerſiones in brachium, & manum eiuſdem lateris erunt idoneæ. Locum etiam tempore doloris fouerem anodinis, iuuarem auertentibus per cucurbitulas per veſicatoria per euphorbium contrario tempori illitum ex aceto, quod maxime dolores leuat per ea quę in ore detinentur.

Quę anodyna eſſent in dolore. Eo vero quieſcente valde adſtringerent, ut ex uino, roſis, maſtiche, nucibus cupreſſi alumine cornu cerui, camphora, & ſimilibus, a quibus dicit ſe totis duobus annis ualde iuuatam. A quibus non ſit conualitura, ego non dubitarem, quoniam nondum in tanto dolorum ſpatio quidquam egit alicuius momenti, uix ſingulam pilulam arabicam accepit, iam cum parati erunt humores, cochias ad ℈. 2. Aureas ad ℥. s. comixtas debet accipere, & repetere, quibus etiam nociſchos Alandal iniungerem ad gran. 3. Apparantes humorum ſyruposa nobis propoſitos; ex ſucco betonicæ, ex capil. Veneris, ex cicorea, & ſimiles cum aquis betonicæ, & cicoreæ, & cap. Veneris. Dixi.

De vertigine cum totius corporis debilitate, & Melancholica affectione pro Illuſtri Thoma Sirleto Cardinalis Nepote.

CONSVLTATIO D.

TEmperiem ventriculi, & venarum ad eum pertinentium ſicciorem factam credo quantum ex his quæ mihi ſcripta ſunt potui intelligere; ita tamen, vt præſentis potius humoris, quam corporis ventriculi ſit, humorem enim melancholicum eas partes occupare certa nota eſt, vnde quoniam pituitæ etiam nimiæ gignendę ſuo frigore occaſio eſt duplex vitium ventriculi fiat, adeo vt obſtipatione craſſitudinem humorum ſequuta facile etiam febris fiat.

Duplici ergo eo genere humoris infeſto ſit ne tutus, ſit aut humidiorum, aut ſicciorum vſus ab vtriuſque vice remedijs poterit parum iuuari niſi modo certo adhibeantur. Caput etiam a ventre male habere cognoſcitur, & inde totum neruorum genus, quod cum aut frigore, aut cutis conſtipatione tentatur, facile detentis in eo halitibus, & ſinus cerebri petentibus vertiginem ſentiat, maxime, ſi aut crudior ventriculus fuerit, aut mens nimis agitata, aut etiam incidente calore caput aliquo pacto plenius factum. Hic ergo in ventriculo, & capite pituitæ neceſſaria generatio, cujus abundantia eſſet in dies demenda, ſiccioribus tamen minime fidendum, quare ſumma moderatione agendum, humor etiam melancholicus paulatim demendus.

In ciborum ergo vſu diligenter vidẽdum nedum debilitati ſuccurrere alimento velimus eam etiam augeamus, cum materia pituitoſa, & cruda, & multo cito fiat, vnde abſtinentia potius certius remedium haberet niſi melancholicus humor ab ea peior futurus impediret, in ratione igitur victus ſummopere temperandum, ne ſæpius die quam bis cibus ſumatur, præſertim cum ille ex gallinis potius craſſæ quam tenuis materiæ ſit, ſi corpori otio vtenti detur, & ſpatium nouem horarum exposcat ad ſui confectionem, alioquin cibo ex pullis gallinaceis probatiſſimo maxime ſi iuniores fuerint at quod de eo dixi, de pane etiam dictum velim, qui ſane craſſioris generis eſt, vel ſi ex iure coctus ſumatur, niſi admodum liquidus, tritus, & percoctus fuerit.

De quibus præſertim dico, quoniam in vſu magis ſunt, quæ enim rarius in menſam veniunt, raritate ſua minus læſura, minus etiam anxios vos habent. Certe vitulina caro grauior eſt, quam huic ægritudini conueniat. Auicularum melior, ſi boni generis, & minime paluſtris ſint, piſcium delectus paruorum potius eſſe debet, & boni generis, & ex marinis ſaxatilium. Potio non tantum genere ſuo, quam conſuetudine æſtimanda eſt, ideo aqua cui aſſueuit minus improbanda, quam natura horum humorum ferat, qui humores certe melius corrigi aliquo vini genere poſſent, qua in re præſenti, & diligenti admodum obſeruatione opus eſt, profecto aquæ tutior vſus foret, ſi ei aliquid incoctum eſſet, quod non ſi humiditatem frigus certe eius minueret, modo id ſtomacho aptum reperiatur, vt paſſulæ, vt radix dulcis, quæ vtrique humorum generi maxime idonea videretur, neque caput peteret.

Exercitatio corporis aliqua omnino eſſet neceſſaria in cheda ſaltem, quæ niſi fiat, frictiones corporis in eius locum habendæ. Medicamentorum genus non id, quod vi multa humores conuelleret, ſed quod leniter eos in dies euocaret admittendum eſt, quodque humiditate ea eſſet, quæ non noceret, omnino tamen vſu probatum eſſet.

Cappares comperti ſunt vtiles, ij maxime in vſu habendi quando pituitæ e ventriculo expediendæ deuoluendæque, & humori etiam melancholico extenuando faciunt, idem faceret oximel cum melle roſaceo maxime, quem humorem leniorem etiam, & mitiorem redderet ſicum ſyrupis de pomis, & de corticibus citri, & de fumoterra componantur.

Exempli

A Exempli gratia ſi recipiantur oximellis, mellis roſacei ſaccharini dicti vtriuſque pondo vnciæ duæ ſyrupi de pomis de corticibus citri vtriuſque pondo vncia vna ſyrupi de fumoterra,ſ. pondo vnciæ tres, ex quibus commixtis ſumatur modus vnciæ quotidie tribus horis ante cibum. Quo verò certis ſpatijs humor permotus detraheretur aliquod benignum, & lene medicamentum identidem tepetendum, & in dies vſu comprobandum,& id quod accommodatius repertum fuerit aſſidue vtendum. Confici poſſunt ſyrupi ex polypodio epithymo, & folijs ſenæ quandoque per ſe cum ſuis correctiuis dictis, quandoque cum melle roſaceo ſolutiuo. Confici poſſunt ex iure galli antiqui, poſſunt ex ſerocaprino, inter hæc vſus reſinæ terebinthinæ non erit alienus, B & quandoque etiam radix mechiacham ad pondus dragmatum duarum niſi recens admodum ſit, tunc enim dragma vna ſatis fuerit, eaque ex viuo per quæ cum corpus ſatis depletum fuerit malis humoribus, tunc potiones ex ſalſa parilia bis quotidie acceptæ, vſque ad 30.dies, niſi per ſuperiora ſatis conualuerit, viderentur opportunæ capiti corrigendo, maxime, ſi cum ſalſa medicamentum aliquod capiti idoneum coctum fuerit, vt ſthæchas,vt betonica, vertigine etiam vigente ſemina, & radices peoniæ, viſcum quercinum probarem, quoties a bile iſtud malum oriri crederem.

Poſtea, niſi hæc ſatis profeciſſe comperiantur, aquas thermales adiungendas eſſe exiſtimarem quales ad Viterbium habentur, aut etiam ad ſenas, & C tandem cauteria cruri, & brachio quoque affigerem, quibus materia in dies genita poſſet a natura expelli. Hæc ſunt, quæ mihi viſa ſunt poſſe eſſe præſidio iſti valetudini, vt eam ex ſcriptis potui cognoſcere.

De oculo minori facto cum imbecillitate viſus pro Illuſtri Oritilla Veritatia Iuſta.

CONSVLTATIO DI.

D Minor oculus videtur palpebra tamen laxior, & tumentior eſt, lachrimæ vero etiam non exiguæ, cum in altero oculo nempe ſiniſtro nullæ ſint, & tandem viſus imbecillus eſt, non quòd per quaſi caliginem obſcuretur acies, ſed ſe ipſa videatur exigua facta, cum pupilla, quæ minor cernatur, & hoc iam 19. fere menſes cum antea, vel crebris inflammationibus tentatus nunquam tamen, aut minus cerneret, aut minor oculus cerneretur. Ego non poſſum paruitatem oculi in ſiccitatem per inflammationem impreſſam referre, quoniam partes oculum continentes non eſſent, tam abunde nutritæ. Siccitas namque ſolidiorum vult prius ſiccitatem humorum alibilium, quibus deficientibus, non E ſolum oculus, ſed circumſiſtentes ei quoque partes ſqualli dæ occurrerent. Quomodo ergo minor videatur? quoniam muſculus appendens ipſum breuior factus eſt, quoniam coniunctiua dicta membrana plenior, & arctior facta eum intus cogit, qua plenior facta humoribus etiam vuea, ſeu vualis, ſeu ῥαγοειδὴς oris ſuis circum foramen madore adſtrictis foramen minus ſortitur, fibræ enim orbem facientes foraminis repletæ breuiores euadunt, vt exſiccatæ etiam quādoque, at tunc rugis deprehenditur ſquallor, vt tenſione, quam videmus humor intelligitur.

Atque ſi non extremæ ad foramen ore, ſed interioris vueæ partes repletæ eſſent, cum poſterius retractæ foramen latius facerent, ſicuti non retractæ fibrarum repletarum vi, ſed carnium vdo humore laxiore facta membrana etiam foramen anguſtius eſſe potuit, verum tunc conſidere vueam, & conniuere, non autem tendi perſpicitur, mitto hic quid Galenus dicat libro de locis affectis. Humoris ergo vis ſpeciem hanc oculo peperit, ex quo humore fiunt lachrymæ, quæ ad ſquallentem oculum non ſequerentur, ex quo etiam viſus hebetatio, non quod humor in albugineo humore concreuerit caligine nulla perſpecta, ſed ſpiritus ab humidioribus partibus hebetatio.

Vnde pupillæ anguſtia, quę alioquin aciem acriorem deberet efficere, propter humorem præter naturam, vnde eſt ipſa anguſtia aciem quoque hebetiorem habet. Quoniam verò ad coniunctiuam humor ille pertinet propterea tempus eius lateris totum, & caput tractatum quaſi ſtupidum ſentitur, graueque eſt. Genus humoris medium mihi videtur, atque e pituitoſo in atrum vergere, nimirum craſſiori pituitæ genere conſtans, quare non dolet ſemper, quandoque quidem etiam ſine inflammatione, aut rubore, cum rubore vero dolet ſemper, quoniam rubor materiam calidiorem habet, vbi vero dolet ſine rubore, id vel inculcatione nimia humoris tendentis, vel etiam in halitum ſe ſe diſſoluentis efficitur. Ac veluti de ſquallore oculi dicebam, idem verſa vice de plenitudine eſt putandum, videlicet, quòd plenitudo modo in ſolis venis eſt modo in meatus etiam inuiſibiles carnium intrudit, & demum etiam ad meatus partium ſoli dictum, ſic modo ſine dolore eſt, modo cum eo moleſta eſt. Atque hæc de oculi malo. E capite proxima origo eſt quod calidum,& humidum conſpicitur, maxime ſi genus ſomni attendatur.

Caput tamen a corpore toto accipit præſertim vero iecore calidiori ſurſum halitus multos efferente genere maxime viuendi craſſiori habito. Vnde dexter oculus facilius affectus ſit. Dicere modo, quod firmiores oculi minus vident, quoniam ſentire eſt affici, idque authoritate Ariſtotelis eſt errare, & Ariſtotelis auctoritate abuti, nam illud affici perfici eſt, & quod non poteſt perfici, poteſt imbecillius eſſe, ſed in rem magis noſtram erit conſideratio, quòd Illuſtris Matrona grauida eſt iam ſecundo menſe.

Quocirca cum corporis totius depletio, & expurgatio neceſſaria ſit, antequam caput, aut oculus tractetur, videndum, qua diligentia id perfici queat. Leuinribus certe agendum eſt, nam etſi alias grauiditatis nullo tempore vnquam abortij, fidendum tamen non eſt, & in dubio potius eſſet abſtinēdum, dubia autem ſunt, quæ raro fiunt ſecundum propoſitum, & vt plurimum inutiliter eueniunt, dicit Hippocrates quinto aphoriſmorum 31. quòd φλεβοτομηθεῖσα ἐκτιτρώσκει, ſecata vena abortij, & facilius, ſeu magis quo fœtus maior fuerit, ſententiæ naturales, & medicæ ſunt rerum, quæ tales vt in pluribus ſunt, rarenter ergo eueniet, quin abortiant mulieres ex venæ inciſione. Nam quamuis inter initia conceptionis abortus non fiat propter ſanguinis defectum partu opus habente exiguo ſanguine, tamen fit propter commotionem in corpore toto,& vtero factam. Eapropter ea iam bimeſtrem fœtum gerente non eſt audacter admodum hoc agandum, videmus namque quod vel timore leui inter initia fœtus commouentur eijciunturque. Ergo ſi vobis viſum fuerit ſecare venam cauendumne multus, aut ne vniuerſim is ſanguis etiam moderatus emittatur, ſed paulatim ille qui detrahendus videbitur.

Quod de purgatione quoque dictum velim ex Gal. in aphoriſmum.55. quinti libri cuius profecto

alia ratio eſt, nam ea teneriori, & recentiori conceptu periculoſa eſt, vt etiam eo prope ad maturationem perducto, aut graui ligamentis facto, medijs temporibus verò minus periculi habet vt a 4. vſque ad ſeptimum, & ſi in ſeprimo etiam periculum non ita panim verendum eſt, vt 4. lib. aphor. 1. qui medio tempore, tam purgari debet humoribus tantummodo turgentibus, & in ſeptimo cautius agendum. A

Ea ergo fiducia quæ ex notitia naturæ huius Illuſtris Matronę eſt, moderanda fuerit eo metu, quem in genere mulierum grauidarum proponit ratio, & Hippocratis Auctoritas eis Medicis, qui per experimentum fiduciam illam accepere, qua quidem fiducia, nos ſolemus quibuſdam mulieribus abortus per miſſionem ſanguinis etiam quoque menſe repetenda defendere. Ego quidem certe potius ijs vteter hic rebus quibus purgatio corporis non tam neceſſaria eſt, qua le cauterium in humero, & occipitio eſſet. B Veſicatoria noſtratia vſque oon apponerem, ne vis cautharidum partes ad vterum pertinentes irritaret humoreſque illuc incitaret, alijs generibus potius veſicatoriorum vterer. Cucurbitulas non vererer, quarum vſum iam tutum expertus ſum, quibus ſanguis idẽtidem e ſcapulis euocaretur, atque etiam tandem ex occipitio, & poſt aurem eius lateris, quæ ſine etiam ferro poſt eam aurem affixa ſæpius multum commodi afferret. Audeatis vos medicamenta intra quartum menſem dare, ego non maiora tentarem, quæ ſint pilulæ lucis dictæ, quæ valde lenes ſunt, & craſſos eiuſmodi humores educunt. Verum C oculo parum fidenter apponerem diſcutientia quouſque corpus potuerit perfecte expurgari. Nam oculus habet materiam non tranſeuntem, ſed hærẽtem iam quæ diſcuti poſſit, diſcutientia vero plus materiæ attraherent, quam diſcuterent, reprimentia autem corpore non puro, & hac materia craſſa, non poſſent comprimendo materiam repellere in corpus, & quod craſſa ſit, & quod corpus minime eam reciperet repletum. A partu autem iuſto interuallo corpus omnino purgandum erit non ſolum per aluum, ſed per vrinam, & per ſudores, vt in eminentibus partibus caput quoque beneficium percipiat, & oculus ab ijs, quæ intus aſſumuntur, quemadmodum per potiones ex ſalſa parilia cum betonica, & aliquo alio capiti vtili. D

Ad oculum vero progredientes tunc non ſubito calefacientia, ſed ſiccantia ſine calore imponere debebitis, vt aquas ex verbena, ex fragaria, & ex euphragia cum ad calidiora fuerit accedendum, atque ex geranio primo, ſecundum enim nullius in medicina vſus Dioſcoridi eſt, quamuis recentioribus ad fiſtulas, & vulnera ſananda interna detur. Ego Anagallidis aquam vtilem expertus ſum, cum ijs verò aquis collyria illa exſiccantia ſine calefactione commiſcerem, & tutiam, & etiam ſarcocollam. Tandem cum oculus aſſueuiſſet ijs, ego calidiora tentarem ex aqua fæniculi, rutæ, chelidoniæ, ex ſucco earundem cum fellibus, & melle bono percoctis, ex aqua ſtillatitia mellis primo alba, deinde rubra, ex gummis cum ſaccharo, & ſuccis permixtis, per quæ, E & ſimilia auxilia ego ſperarem oculum conualiturum. Seruando tamen ſumma diligentia rationem victus rectam, in vſu vini maxime, quod leuiſſimum eſſe oportet abſtinentia a largiori veſpertino cibo, ab iracundia, a lachrymis, a fumo, igne, ſole, flatu a cęlo matutino, & tandem omnibus ſeruatis, quę a Medico prudenti erunt pręcepta.

Dixi.

De dolore ſiniſtri Ilij pro Reuerendiſſimo Domino Camillo Peregrino Romam.

CONSVLTATIO DII.

VT potuimus elicere ex ſcriptura, in qua ſolæ quædam apparentes res ſine vllo interni morbi iudicio deſcriptæ ſunt, ſic iudicium fecimus, & ſententiam exponimus, quod commodius certe fuiſſemus facturi, ſi aliquid de re, vt a Medico perſpecta, & deliberata eſt cognoſcere potuiſſemus, quemadmodum quotidie inter Medicos fieri conſueuit, cum poſteriorum Medicorum iudicium requiritur.

Multa, & apto ordine ſigna in eum finem deſcripta ſuot, vt intelligamus morbum a capite naſci, cum genu, colli, humeri, gingiuarum eiuſdem lateris mala exponuntur. Verum vbi nam is ilij dolor intus ſit, nobis ad iudicandum nulla alia nota eſt, prę terquam quæ in dolore eſt, in quo videmus, & remiſſionem corpore iacente, & incrementum eo ſtante, ambulante, & ſedente, quaſi meatuum tenſione, & pondere ſuſpenſo dolor intendatur, remiſſione vero eorundem, & ponderis viſu leniatur, ſic in rene aliquid craſſioris, & grauioris materiæ ſubeſſe ſuſpicamur, in ſuſpicionemque ea nota confirmamur, quòd ventriculus faſtidijs identidem tenentibus, per eius doloris incrementa tentetur.

A renibus enim facile ventriculus afficitur, vt ad renes dirigi Medicorum conſilia debeant, itaque a corpore toto materia ſubmota, renes poſtea ſint tractandi, a materiaque propriæ moleſtiæ liberandi confirmandique, in quem vſum poſt ſanguinis miſſionem bono tempore a brachio eiuſdem lateris factam, corporis purgatio, poſt hanc ſeri caprini bene puri potio cum ſucco betonicæ nobis maxime probaretur incocto etiam aliquo valentiori ad materiam per aluum ducendam, qualis radix polypodij eſſet cum aliquibus, quæ ſtomacho amica viderentur.

Niſi autem ſerum ſatis profecerit, aut chinam, aut ſalſam pariliam cum eadem betonica, cum portione agallochi præbendam putaremus. Sub hiſque ſudores opportunos futuros, ſi antea corpus bene per aluum expurgatum fuerit. Ac ni hæc ſatis huic valetudini fecerit, balnea fore neceſſaria indicamus, quæ pro ſtatu corporis, & temporis ac commoditate loci fuerint iudicio Medicorum delecta, nimirum, quæ ventriculo non officiant. Renes vero ſine multa calefactione, aut ſiccitate expurgent. Tandem ſi caput deprehenſum fuerit eam materiam demittere, ipſum quoque curandum, aut certe per cauterium exitus materiæ in humero dandus.

De leuioribus remedijs exterius adhibendis. De victus ratione nihil proferendum putamus, quoniam eius ratio a ſpatio temporis pro ſtatu corporis, & cęli ratione poterit immutari, neque eſt neceſſe vt Medicis peritis omnia præſcribantur. Vomitum quidem, vt opportuniſſimam rem per occaſiones in memoriá Medicis reuocamus, & vſum oximellis etiam ſquillitici; hæc tamen, & reliqua illis indicare permittentes.

Poſt alias curationes ſumpſit aquam chalderianam menſe Octobris tempore pluuioſo, tamen inde beoe habuit.

De dolore maximo Ilij dextri cum febre.

CONSVLTATIO DIII.

A Potione acerbiori dolor fuit excitatus in Ilio dextro, & ille quidem maximus cum tumore interno, nulliſque remedijs iuuabatur, ad quem dolorem ſeptimo circiter die febris ſequuta eſt. Vrina colorarior fere fuit, & ſedimento ſæpe arenoſo. Conſilium petitur. Ego facile credo in corpore non ſolum cacocbymo, ſed fere cachectico, vt antiqua crurum tumentia oſtendit occaſionem illius doloris a quauis cauſa ille fuerit diuerſorum generum humores attractos fuiſſe, & ſpeciem quandam mixti generis inflammationis excitaſſe in cæco inteſtino, vt mihi ſitus doloris, & tumoris oſtendit, non eſſe autem in alijs inteſtinis indicat ipſa fecum minime impedita deſcenſio.

Vnde.n. febris a dolore iam diuturno niſi per inflammationem? & quando malum in inteſtinis eſt, cur non impediuntur feces alui niſi in eo inteſtino ſit, per quod feces iter non faciunt? At tumor ſatis magnus eſt, neque refert cæci inteſtini formam. Dico quod cæcum inteſtinum, quando flatu & quando decurſu humorum tentatur poteſt figuram, & magnitudinem mutare in eam maxime quam videmus rotundiorem. Cuius inflammationis vicinitas etiam renem afficit calore, & per eam attrahentem, & conficientem parere arenulas cogit, præterea febrē excitat ſuis calidioribus halitibus, quorum copia etiam putridam eam poſſunt efficere, quamquam ſępe vaporibus inflammationis tantum non valentibus febrem ſolum ſuapte vi ephemeram effecturis, & illud ob opportunitatem vitioſorum humorum in venis contentorum, ob partiumque continentium infirmitatem, qua humores facile deſtituuntur, & putreſcere permittuntur, ſic humores concepta putredine febrem; putridam efficiunt. Tres itaque hic mali cernuntur, inflammatio inteſtini, febris putrida, vt notæ propriæ indicant, & dolor acerbiſſimus, inferens vigilias, & multa alia tedia. Inflammatio poſtulat, vt humor ab ipſa retrahatur qui poteſt etiam eam augere, & qui iam in ea eſt, locumque ingreſſus eſt diſſoluatur. Febris vero poſtulat, & ſui refrigeriū, & humectationem, & ſuæ putredinis emendationē. Dolor tandem ſui mitigationem. Hic ego in corpore, tam cacochymo, neque ſanguinem mitterē, neq; etiam multa abſtinentia vterer, ſed mediocri victu, ne quanto magis nutrirem tanto magis lederem, neve minus nutriendo vires, quæ ſub dolore facile languesſcunt demolirer. Vino tamen non vterer ne motionem defluenti humori incitarem. Medicamentis purgantibus non fiderem ne ad locum vi attrahendo inflammationem augerem, & dolorem magis irritarem, quod dixi vobis etiam in conſultatione ſuperioribus diebus habita pro Illuſtri Bolderia Mercata ileo laborante, quamuis vos conſilium ſpernentes cum non poſſet eggerere draginas 10. diaphæniconis dederitis, & votum quidem veſtrum cōſequuti, quo quærebatis aluum impeditam inflammatione, monere, vires tamen adeò diſſoluiſtis, inflammationemque anxiſtis, vt pulſum ilico amiſerit, & aluo deijciente totis quatuor diebus tandem animam egerit.

Potius ego in hoc caſu, vt in ſupradicto conſulebam mollioribus vterer, anodinis, & lenientibus, quemadmodum clyſteres eſſent ex furfurum aqua, ex oleis amigdalarum dulcium, roſaceo completo chamemelino, malua, violaria, herba vrceolari, ſeu

A parietaria, vix anethino oleo admixto, ſapa, defruto, oleo ſeſamino, & ſimilibus, vt pinguedo eſſet anatis, & id genus. Per os poſt leniens medicamentum, poſt oleum amigdal. dulcium, ego vix aſcenderem ad reſinam terebinthinam, aut laricinam pondo vnciæ vnius quam vidi ſummopere vtilem per ſe, vel adiecto caſtoreo aliquando vterer tandem etiam gummatibus. Poſt quæ, cum iam inflammatio refrixerit, clyſteribus actionibus vti auderem ex iure centaureę, agarici Mercurialis braſſicarum, furfuris, & etiam colocynthidos immixtis, benedicta, & hiera diacolocynthidos mitigatis primum cum caſſia pro clyſteri, poſtremo etiam durioribus.

B Exterius primum anodyna ex fomentis, & veſicis, & illitionibus lanaque ſuccida, atque emplaſtris tandem emplaſtrum de baccis lauri darem, & obdureſcente malo, etiam ceratum molliens affigerem.

De leſione actionum capitis omnium cum febre, vbi Medici erant Dionÿs.

CONSVLTATIO DIIII.

C IN tanta ambiguitate ob diuerſas veſtras cum narrationes, tum opiniones ego viri Doctiſſimi ſic me gererem. Conſiderationis intentionem in ijs, quæ certiora ſunt haberem occupatam, indeque intelligentiam morbi, & curationis conſilium peterem. Diuturnæ febri ſucceſſit liberior victus ratio, inde auris dolor, poſtea capitis dum medicamenta ad capitis dolorem ſumit nihil iuuatur, ſanguis inciſa vena mittitur, protinus in conuulſionem, vt prior Medicus, & omnes aſtantes teſtificantur, incidit, qua omnes penitus muſculi corporis, & fauci exagitarentur, ſenſuſque occuparetur totiſque tribus fere horis ea vexatio perduraret, quam ſenſuum, & facultatis motricis amiſſio ſequuta eſt, totoque die durauit, ore ſicco, præterquam in initio conuulſio-
D nis, quo ſpumæ aliquid os habuit. Ad ſe reuerſus, & ſuos iam agnoſcens, nomineque eos appellans, & cum illis loquens, quæ tamen ſibi accidiſſent, minime ſciebat, & quę modo etiam cum illis eſſet identidem locutus, non recordabatur. Interea ſine febre eſſe vobis eſt viſus.

Quarta die, ita male habuit, vt periclitaretur, ne in idem ſymptoma laberetur, 6. die nimirum heſterna cæpit iterum male habere, vt vos dicitis, qui vobis ſit viſus nudius tertius ſine febre eſſe. Agitur ſeptimas dies, & peſſime habet, nocte heſterna aſſurgendo, clamando totum tempus contriuit, hodie amens videtur, ſomnoque vigili preſſus, quærulus, altero oculo conniuente, altero aperto. Lis eſt inter vos, nam ſenex maximè authoritatis affirmat ſe
E obſeruaſſe hanc quartanam febrem eſſe, hæcque ſymptomata illius acceſſiones ſequi, quamquam dies heſterna ſexta fuerit, & tamen male habuerit, neque quartarum circuitus dies eſſet, & acceſſio quartanæ nequaquam, tam crebros, tamque paruos pulſus habere conſueuerit maxime in adoleſcente decimumprimum annorum robuſti ſatis corporis, nec niſi iam tribus acceſſionibus de veſtra ſententia affecti, vix vnquam crebriores pulſus eſſe poſſunt, ac quaſi formicantes ſunt, tenſiſſimi ſunt, & inæquales maxime, vt mihi videantur referre inflammationem partis alicuius cum principis, tum membranoſæ, ſed ego, vt dixi, certiora accipiam eorumque ductum perſequar.

Ex vrinis craſſioribus, & copia ſymptomatũ narratorum, vt maxime ex totius corporis pondere, & vitæ ante actæ modo ego non poſſum non arbitrari in hoc corpore eſſe multam copiam vitioſorum humorum & præter bilem multum melancholiæ, multumque pituitæ eſſe. Mærores, lachrymę, vigiliæ identidem reuertentes, ſomni illi arcti eas inſequẽtes, & diuturni vtrumque genus humorum demonſtrant, à toto corpore eos impetum feciſſe in caput certum eſt, à capite quoque ad principium neruorum depulſos fuiſſe certiſſimum, putreſcere hos humores minime dubium. Quartanam modo febrẽ efficere non affirmare poſſum ex notis euidentibus, ſi quartanam ſimpliciter intelligamus, quoniam nõ video acceſſionum tempora certa diſtinctaque minus heſterna acceſſio quartana fuit, B intermittentia verò etiam ſymptomata hæc faceret vt acceſſiones ipſę intermitterent, imo vidi ego deliria, & ſymptomata ſæuiora in acceſſionibus quartanę, at non tam diu durabant minus vires iam labefactabãt, tam ve crebros aut tam paruos pulſus faciebant, vultis ne credam Domini tertium quartanæ circuitum adeò vires abſumpſiſſe? Sed proximum eſt Domini, cum erimus certiores non eſſe quartanam, nam pulſus is mortem citam minatur, ni acceſſio citiſſime remittatur. Eſto quartanæ aliquam naturam habent, hæc febris, eius erit generis quæ commixta eſt, & continua, & valde ſpuria, multa namque ſunt genera febrium permixtarum, & quę melancholicum humorem habens, peſſimi generis fuerit, & quartanæ C etiam aliquam ſpeciem habebit. Sed hæc de humoris putreſcentis natura. De loco, ego nõ poſſum credere non eſſe intra venas putredinem multam, neque facile credo ipſum iam tribus diebus ſine febre fuiſſe. Vereor etiam ne in corpus cerebri pituita ſe ſe inſinuarit, ibique putreſcendo ſtoliditatem hanc, & ſomnum quendam faciat. Non quòd non videã neceſſario cerebri membranas eſſe affectas, vt notæ doloris conuincunt, vt durities pulſuum cum crebritate confirmant. alioquin enim corpus cerebri tumore putredine affectum ſolet raros, & molles pulſus reddere vt ipſe pulmo. Sed vna cum membranis etiam cerebri corpus male habere iudico ſaltem quòd recipiant ab ipſo ichorem ſeu ſaniem, à qua perfuſæ dolorem ſentiant, & exſiccante tendã- D tur. Cerebri autem malum ſenſus hebetes, memoriam languidam, & cogitationem torpentem reddat & ad neruos quoque ſanie & halitu emanante illa partes aliæ debilitentur reſoluanturve, hoc aliæ conuellantur. Vidi ego extinctos cum conuulſione quoſdam, qui leniſſima cum febre inſani erant, & cum raris pulſibus. Poſſem quidem pulſuum duritiem, & crebritatem in inflammationem aliquam ad membranas cordi proximas referre, ſed cum videam caput primo affectũ, ex cuius malo hæc poſſint, omnia oriri, non facile in aliam partẽ ego cauſam refero & quamquam cerebrum crebros pulſus aut duros non facit, membranę tum cum eo affecto faciunt. Quibus ſic conſtitutis ego video maximum E mortis periculum, & citam illam pręſentio, cum vires languere mihi videantur, & vis morbi eximia, & verear nominare ea remedia, quæ mihi in hoc morbo opportuniſſima exiſtimantur, vt hirudines hæmorrhoidibus apponendæ, vt cucurbitulæ dorſo, vt hirudines naribus quo ſanguis inde promoueretur, vt cucurbitulæ etiam occipitio dandæ & venæ, frõtis inciſio, & medicamenta tandem idonea capiti expurgando, vanam namque horum propoſitionẽ ego eſſe exiſtimo.

Tribus aut quatuor horis poſt extinctus eſt, caput ei apertum habuit, partem membranæ durioris matris dictæ poſteriorem venis liuidioribus præditã, & craſſiorem, quod forte quis decliuitati ſitus A attribuiſſet, in mortuo namque ſanguis in decliue ponitus defertur, vt in pulmonibus etiam animaduertitur, qui ſemper ad dorſum liuidiores reperiuntur ſanguiniſque pleniores, ſed diſſecto ſinu medio cerebri ſtatim aqua, & purulenta materia erupit, cernebaturque quaſi à poſteriori ſinu in medium defluxeret, prono namque deuoluto tunc corpore caput erat in faciem conſtitutum. Medicus qui eum ab initio curarat affirmabat & caput poſterius dolore conſueuiſſe. Videram ego quendam cui ſæpe ad verticem dolor quidam leuis aduenire ſolebat non curabat autem ille, quoniam non eſſet ipſi admodum moleſtus. Incidit in pleuritidem, à qua miſſo ſanguine ab vtroque latere & cucurbitula etiam contra dolorem euaſit, vix tamen 10. diebus ſine fe- B bre fuit, & ea reuerſa ſoporoſus eſt mortuus paucis diebus.

De Comitiſſa Veritatia Seregha tumore tenſo Ilio ſiniſtro detenta cum Laziſio, & Pona.

CONSVLTATIO DV.

TVmorem hũc à partu laborioſo ſubito ortum, & remedijs præſertim cerato Aegypto Andromachi ſolutum; deinde paulatim reuerſum doloreque carentem à materia humida & frigidiori C factum eſſe certum eſt, neque enim adeò paulatim poſtea redijt, quin dolorem faceret tanta ſua tenſione niſi humore ſuo, & rorida quadam natura partem affectam imbueret, minus fieri poſſet, quia materia alterius generis breui tempore illuc influxiſſet niſi tenuis, & tunc, ſi ſiccior eſſet, calida quoque foret, vnde & dolorem, & putredinem citam ibi coacta concitaſſet, maxime verò ſi ſanguinei generis eſſet. Sed neque dolor neque febris eſt, quę ad putredinem neceſſario conſequeretur? Hęc fere dubia non ſunt. De loco affecto dubitatio maxima eſt, alias Vir Excellentiſſimus veſtrum nimirum alter diſputauit, & conſtituit eum tumorem nil aliud eſſe quam lienem tumentem, quamuis medio ſpatio in- D ter coſtas ſpurias, & os Ilij ſit, & cũ recta ſtat Mulier Illuſtris, deorſum ipſe ad imum ventrem decũbat. arbitratus lienem, cum grauis eſt, poſſe illuc deſcendere. Quod tamen verum non eſt, neque enim ſedem propriam relinquere ei permittunt venæ, & ligamenta, quibus ſub ſepto & coſtis mendoſiſ alligatur. Qui tamen Vir doctiſſimus cum videat mulierem bono habitu eſſe tam diutius malo hoc manente, & bono etiam colore, iam mutaſſe ſententiam ſe dicit. Alter vero vterum voluit, & vult etiãnum ipſum eſſe, tumore tanto affectum, quoniam deſcendat ad imum ventrem cum ſtat, ad medium autem alterum Ilium tantummodo cum decumbit, & poſt maximos ipſius partus labores ſubito excitatus eſt. Vtero & propter labores, & propter recre- E mentorum affluentiam valde opportuno tumori contrahendo nulla alia parte ad id tam idonea, quæ res etiam confirmabatur eo argento quod vterus flatum emitteret, & quòd mixtionem cum viro abhorreret & cum moleſtia eam exerceret, neque obſtare, quod menſtruę purgationes ſuam ſpeciem retinerent, neque excrementa alba, quam refrigerato vtero ob contagium humoris iam dicti deberent effluere, quoniam ea recrementa in tumore retinẽtur. In quam ſententiam prior quoque Doctor iam deuenit eique firmiter adhęreſcit. Ego viri Optimi non poſſum attribuere tumorem hunc vlli parti quæ principatum vllum gerat in corpore, ita vt in ipſamet parte inſit, nam neque lien poſſet ſic affici,

quin

A quin corpus notas referret, præterquam quod poſitum lienis nimis declinat. At cum præter naturam ſe habēt partes, nil eſt abſurdi ſi neque poſitum naturalem ſeruent, Verum eſt, tamen non poſſunt ſedem ſuam adeò relinquere quin ſuis ligamentis cogantur eam retinere. In corpore inteſtinorum minus tumor eſſe poteſt, quoniam deſcenſus ſecum alui impediretur, neque verò tumor in dextera parte eſt, vbi cæcum inteſtinum eſt, vt ipſa parte, qua tumente vires alui nō prohiberentur, vt tumere dicenda ſit, tumor enim in ſiniſtra parte eſt, præterquam quod ſi in corpore inteſtinorum eſſet, vix fieri poſſet, quin dolorem attuliſſet tunc cum repente factus eſt, tunicarum enim extenſio dolorem neceſſario facit. Minus in medio inteſtino, ſeu Meſenterio B eſſe tumor poteſt, quoniam neque aluus tam ſana deſcenderet, neque corpus tam bene haberet, accidentiaque etiam melancholiæ ſuperueniſſent. Sed in Vtero quoque non eſſe multa perſuadent, dico in Vteri corpore, quoniam tumor vteri in corpore eius non poſſet non ipſius membranas breuiores reddere, vnde ipſum ad ſuum principium potius & verſus pubeam quam ad Ilium contraxiſſet, præterea multa ſymptomata adeſſent, quæ ad male affectum vterum ſi qui conſueuere neque ſine dolore ſubitus tumoris ortus fuiſſet, aut celer illius reditus. Minus in ligamentis cornuum vteri poſſe eſſe is tumor videatur, quoniam vterum traheret in regionem ligamentorum & qui ſi arcum faceret, neque reoſſo, quę in medio Ilio maior eſt & paulatim hinc C inde remittitur, ad coſtas pertineret, ſed ad dorſum & vtero etiam ſic inuerſo ſymptomata vterina efficeret. Quibus æſtimatis ego venio facilius in eam ſententiam vt credam membranas ad vaſa ſeminalia pertinentes, & ad teſtem illius lateris, inuolucris ſuis compræhendere humorem hunc hebetem, & eo in tumorem diſtendi vidiſtis Viri Excellentiſſimi ſæpe in homine non ſolum ſcrotum in magnum tumorem diſtendi membrana à peritoneo præſtita vdo quodam humore repleta ſed etiam inuoluta ipſius teſtis & teſtem ipſum quoque ad cornua vteri teſtes ſuis membranis inuoluti ſunt potuit ſub labore partus alter meatus ſeminis inferre materiam multam illuc, quæ materia ſuauis eſt, & ſemen præſefert. crudior illa eſſe in hoc euentu conſueuit, ſic D potuit inuolucra illa in tumorem attollere & cito id facere, potuit cupiditatem mixtionis cum viro minuere & moleſtam mixtionem reddere, ſeminis loco vitiato, potuit deleri cætatis, potuit reuerti longiori aliquo ſpatio, & ſic manere corpore quidem bonum habitum retinente, & vtero flatum, & læſionem aliquam recipiente, propter tum materiæ concurſionem, tum contagium, & affectum & communicatum; poteſt inde & ventriculus, quando cibo oneratus eſt, graue ferre eius pondus, quoniam & vicinitate, & connexione poteſt cum halitu materiæ tum intemperiei vim ſentire, tum etiam omnibus alijs modis affici, ſic quod indicandum ſit neque omentum id tumoris habere, faciunt ſymptomata Vterum affectum ſequentia, facit ſubitus tumoris E ortus, qui in omento vaſis anguſtioribus prædito fieri noo potuiſſet, maxime quoniam, quod à ventriculo ex proba coctiooe redundat, ſolet id recipere ſub forma ſeu ſpecie vaporis potius, quam humoris.

Neque eſſe pinguedinem aliquam adnatam inteſtinis, vt in multis vidimus, facit ſubitus iā dictus, ſeu celer ortus, vidimus namque ſæpe in cadaueribus corpora quædam dura pinguedinis ſpeciem habentia & maxima, ſic ab inteſtinis exorta & pendētia, vt omentum à ventriculo, & ſedem ſibi inueniſſe in peritonei proceſſu impulſa extra abdominis muſculos vt in epiplocelis cerni conſueuit.

A Sed einſmodi corpus non ita celeriter potuiſſet generari. Non dixi de Rene, nam quamquam Renes aut eorum tunicas interdum in maximam molem diſtentas fuiſſe viderimus, id tamen cum febre, & multis alijs incommodis fuiſſe ſcimus, & noo aliter eſſe potuiſſe, maxime vrinarum, ſed, quoniam remedia propoſita ad hanc materiam abſumendam, æque valitura ſunt, in quonis dictorū locorum extiterit nolo hic diutius immorari, & ad methodum ſeu rationem curationis me confero. Materia hæc exſiccanda eſt, quoniā ſi curatio inflāmationis dicitur eſſe exſiccatio, conſtituta materia humida maxime proprie exſiccationem poſtulabit. Ea vero certo & tuto tractari non poteſt, niſi totū corpus ſic fuerit paratum ne materiam ad locum agitatum labi B permittat, parari autem non poteſt tale, niſi exacte repurgetur, a quo quoniam nō metuimus vim ſanguinis, de eius miſſione non loquar metuimus crudi humoris lapſum propterea in eo genere detrahendo plurimum laborabimus ſic exorſi, vt Hieræ ellectuario primum & ellectuario lenitiuo ad ℥.6. vtroque dato aluus ſuis excrementis tum fecum, tū cruditatum exoneretur, deinde ſyr. ex betonica, ex capill. Veneris, ex oxymellite humores parentur, tertio cum confect. hamech, cum diacatholicon, melle roſaceo ſolutiuo, Manna, diſſolutis in liquore, cui incocta ſit radix polypodij cum ſibi robur, & correctionem afferentibus incocta ſit. quarto ſyrup. de ſtæchade, qui, quamuis capiti proprie compoſitus ſit, eſt tamen ad exſiccandas, & expurgandas il- C las partes opportunus, commode daretur cum oxymellite etiam ſcillitico cum decocto eritrodani & inglj, aut ſimilis, Quinto pilularum aliquid genus mihi videretur apprime idoneum ex maxime exſiccantibus & aquam ducentibus, vt ex euphorbio, ex nitro, & ex laureola, ſeu Mezereo. A quibus vſus Terebynthinæ & etiam ſucci iridis apprime, opportunus videretur cum emolliant, & diſſoluant, & diſcutiant, & illas partes maxime ſpectent. Trochiſci etiam de Mirrha, & alia id genus.

Verum ad corpus vniuerſum exſiccandum ab eo genere recrementi tum galli ius cum medicamentis eam partem ſpectantibus incoctis, tum verò ſalſa parilia accommodatiſſima eſt, emendata quidem, D ne ventriculo obſit per cinnamomum & gingiber, & betonicam illas partes maxime ſpectantem.

Exterius poſtea pręter clyſteres, qui propter loci vicinitatem valentiſſime poterunt eum humorem abſumere, ſi fortiores fiant incoctis etiam valentioribus ſolutiuis dari poterunt, & debebunt inſeſſiones, fomēta, linitiones, emplaſtra, balnea, & id genus alia. Quibus adhibitis ni tumor abſumatur, ego ſuo tempore darem aquas thermales ſulphureas vt Patauinas. ſaltem S. Petri, à quibus ſi aliquid caloris impreſſum iecori reſtaret, illud cū ſuis proprijs poſtea corrigerem. Dixi.

De febre & ventriculi affectu pro Comite Gentils Turiano. E

CONSVLTATIO DVI.

Viri Optimi & Doctiſſimi locus meus dicendi non erat is poſtremus, ſed quoniam ita voluiſtis, cogor iudicium ferre de cōtrouerſia valde difficili, in qua rationes vtriuſque partis veriſſimę ſunt, & profecto credo ego ſolam prudentiam, & ſummam moderationem poſſe vtrique parti ſatisfacere. Sub hac febre iam 13. dies eum vexante, & à 9. die inclinante quæritur, num clyſteribus tantū vti de

debeamus, an medicamẽtis per aluum mouentibus an potius vomitum cientibos, à re ipſa rationes petũtur. Corpus calidioris & ſiccioris generis eſt, adoleſcẽtia iam finita, alias habuit cruciatum in regione iecoris cum tenſione, nunc habet notas hypochondricorum male habentium, & fere melancholicum affectum edentium, fere dico quoniam non acidi metus, neq; propriæ notæ omnes eius inſunt ſulũ ſuſpicionibus nimia animi perturbatio, & palpitationes in præcordijs propter flatum viſuntur. Febris ſuperuenit propter immodicum motum, & ſudorem à cibo à quo rafrigeſcit, materia febris fuit biliosa quidem vt vrinæ flauiſſimæ & lucidiſſimæ oſtendebant, & color linguæ, & ſiccitas, & vigiliæ, & fuit intra venas, cum non extiterit motus vllus euidentis frigoris, aut febris incrementi. quamuis extrema medio quoque die frigida aliquantulum euadant. Vnde forte in minoribus venis eſt ea materia, & craſſa eſt, nec ſine mixtione pituitæ, vt craſſitudo vrinarum circiter 7. die perſpecta oſtẽdebat. Cum ipſe ſumendo cibum videretur in vomitũ propenſus, & ad oculos tunc, & aures ac cerebrum vapores impetum facerent, vt quaſi ſcotomiæ, & vertiginis principium ſentiret, fuit conſultum, vt vomeret ex iure & oxymellite, maxime ea hora, qua extrema eſſent frigida, & ſentiret eam in vomitũ propenſionem, illa enim hora erat quoddam initium febris, ſeu compreſſio propter aliquem naturæ motum. citatus itaque eſt ea hora vomitus & poſt craſſæ admodum pituitæ exitum, quæ exiuit, antequam ius acceptum redderetur, melius habuit, ſequẽti die iterum vomitu citato pituita lenta quidem, ſed minus craſſa eiecta eſt, & ijs duobus diebus incremẽta diſtincta magis fuere, & capitis ac ventriculi ea moleſtia leuior euaſit, & febris inde paulatim imminuta eſt. Modo febrem ſuam inclinationem retinẽte caſus illi capitis videntur reſorgere, per quos nos poſſumus intelligere ventriculũ rurſus eius generis humorem colligere & iam ex parte collegiſſe. præcipoe vero ea nota indicat etiam aliquid bilis, vel halitus billoſi, vnde pituita infecta euomitur, & amara e ventriculo attollitur, quoniam lingua, quæ communem cum ventriculo tunicam habet, lutea eſt, & ſicciot, cum tamen interea ſitis immodica nõ ſit, indicat, quòd uentriculus pituitæ potius humorem ſentiat, ut lingua bilis anhelitum refert, ijs ita perſpectis certiſſima res eſt, quod medicamenta valentiora ſiue vomitum, ſiue aluom motura ſint, præcordijs obſtructis nocitura ſunt, quoniam viæ illæ obſtructæ ſunt, per quas humores etiam craſſiores traherentur, ſic & cruciatus, & obſtructiones maiores fierent, humoribus per eas vias à toto corpore etiam craſſioribus, & multis traijcientibus.

Vnde Hipp. tenſa hypochondria prohibere medicamenta purgaoria affirmauit, & Medici in hypochondriacis ſummo conſilio, & hac Hippocratis auctoritate formidant. Quod verò vomitus etiá eo ipſo nomine vitandus ſit, diſcere poſſumus à Galeno libro de tuẽda valetudine, vbi horret ipſe vomitum in eo corpore, in quo per ambitum ipſius mali humores diffuſi ſunt, quoniam ex ambitu in venas, & viſcera retraherentur, & maxime ad hypochondria. Contra tamen ea pituita, quæ reſidere in ventriculo videtur, nullam expeditiorem, & breuiorem viá habet, hac, quæ vomitu petitur. Videmus nos quotidie, quod in eodem corpore vomitus craſſam effert pituitam, cientia autem aluum medicamenta ſolum bilem fere & aquoſos quoſdam humores. Vt Hippocratis Aphoriſmus ſano modo ſit capiendus & prudẽter interprætandus quo vult humores craſſos deorſum, tenues autem ſurſum purgari. Larga ſiquidem potio ventriculo comprehenſa effert lentum illum humorem cum deterius eſt, qui facile natet ſuo lenture, & flatu ſublatus, qui ciente aluũ medicamento non deprimitur, quoniam ventriculus non adhibet eum motum excernendi, quem in vomitu. Vidimus verò etiam ſuperius, quam facilis fuit eius eruptio, & quam vtilis. Quapropter ego vomitum aptiorem crederem, & non vererer vomitum, ſed eum, qui a medicamento valenti fieret, vterer verò ſolo oximellite, non ſolum dando, cum cietur iam vomitus, ſed ter antequam cieretur. Nimirum hoc veſperi oximel darem duabus horis ante cenam, & item mane in aurora, poſtea cum proxime vomitus eſſet ciendus a quo ſe verteret in latus ſiniſtrum, & octaua horæ parte poſt ius acciperet ex hordeo, ac ſubinde exigua interiecta mora vomeret, & pro modo rei proiectæ poſtea me gererem, ac niſi ſatis videretur, pulueres hieræ ad ℨ.3. exhiberem, a quibus etiam vomitum excitarem tribus horis ab aſſumptione eorum interiectis, ſolent enim pulueres potius, quam electuarium mouere vomitionem ex illis, etenim humor e corpore ventriculi conuelleretur, & ſic facile eijci poſſet. Ventriculo tandem puriori reddito, ego vſum rhabarbari laudarem, quo venæ ad meſenterium, & ventriculum pertinentes lentore ſuo expedirentur. Dixi.

Is altera a vomitu die, a quo ipſe capite melius habuit, febre liber fuit, capitis vero adhuc manente ea titubatione pulueres hieræ præſcriptæ ſunt, & conualuit.

De tumore ad articulum cubiti pro Illuſtri Laura Nogarola Biuilaqua.

CONSVLTATIO DVII.

PRopoſitum eſt a doctiſſimo viro num quod ante tres menſes decernebatur de exhibenda potione ſalſæ pariliæ, iam exequi ipſe debeat. Tunc enim prouidendi conſilium fuit rheumatico ei affectui, quo ad mandibulam identidẽ tentabatur ſumma cum moleſtia dolorum, tumorum & etiam febrium, cauterium accepit in humero dextro, quoniam partim affectæ non ſolum propinquior locus, ſed e recto poſitus eſſet, fere autem liberata a prioribus moleſtijs incidit in tumorem non minus moleſtum, qui eſt prope caput inferius humeri, vbi adiacet ei cubitus, & vbi cordę ſunt, & capita, & muſculorum, is tumor non habuit ęquale incrementum, ita modo maiorem modo minorem dolorem affert, videtur verò ad veſperam moleſtior, vt rheumaticam naturam habere videatur, & ſuſpicionem faciat, ne cauterium illius in cauſa fuerit, nã dexterum brachium vix poteſt non ſæpe mouere, ſic occaſione vlceris, & alicuius doloris attrahit humorem. Natura ſeu genus humoris multiplex eſt, nam circum tumori duro adiacet tumor mollior, ſine dolore, is humidioris generis humorem præ ſe fert durus ille terreſtrem magis, & fæcoſum, & ad melancholicum accedat, doloris tamen indicio calidum etiam humorem habet ſecum admixtum.

Quæ cum ità ſint, & in corpore reperiantur, quod eſt frigidioris ventriculi, & capitis iam plurimum abundantis recremento, & iecoris calidioris hypochondriacoque affectui ob noxium. Ego ſic de hac re ſtatuerem. Ex vno paſſularum præparatatum vſu illuſtrem Matronam ſatis purgatam non fuiſſe, perfecte autem purgatum eſſe corpus poſtulare ipſam ſalſam pariliam, alioquin humores quos non poteſt diſſipare in halitum, fundere, & dimittere per corpus, & maxime ad partem læſam impellere, quod in corpore cacochymo foret periculoſum. Prçterea neque

que ego auderem dare ſalſam pariliam, vbi recens fluxio humoris eſt, & humor non dum conſedit firmiterque adhæreſcit. Nam præter rationem dictam motionis humorum quam ſalſa facit, etiam experimento cerninius quòd in recentioribus oculorum fluxionibus niſi ex Gallico naſcantur peſſime ſalſa ipſa facit, ſit certe facturam crederem in hoc tumore ſpeciem aliquam inflammationis adhuc retinente propter humorum variorum commixtionem.

Corpus ergo prius penitus expurgarem, interea verò dolori, ne nimis attraheret occurrerem, & locum lege rheumatum tractarem, ſemper anodynis reprimentia ſeu repellentia admiſcendo, nunquam ab oleo roſaceo recedendo, & cum eo roſas componendo in emplaſtris factis ex farinis fabarum, lentium ordei, atque etiam orobi ad exſiccandum aquoſum & tenuem humorem, qui affluens ad articulum non poteſt non opprimere calorem naturalem eius partis & eam imbecillam reddere, cuius imbecillitas, eo magis metuenda eſt, quod articulus ſolet facile infectiones cõcipere inſanabiies, à rheumatibuſque male tractari. Dolori vero occurrentia non dimittenda vt oleum ſeſami, leni, liliorum alboni, chamemeli, vt radices altheæ, folia maluæ, acanthi, caulium triticum coctum, & maxime ſecalæ vt pinguedines ſuillæ, gallinaceæ, anatinæ, butyrum aſſungia ſuilla, & id genus. Vbi illa obſeruatio propoſita, quòd initio tumorum reprimentia, in declinatione diſcatientia medio tempore vtriuſq; generis coniuncta danda ſunt, mihi ſatis tuta non videtur, quoniam vt dixi hic identidem fluxiones nouas habemus, & rheumaticum genus eſt. Cum tamẽ ex doloribus, & eorum genere ex loci rubore, & pulſatione, & contactu intelligemus tumorem ad pus declinare, tunc ſuppurantia dicta erunt probãda ex farina polline præſertim ſecalæ oleo, & aqua & ijs, quæ maxime obſtruunt meatus, & calorẽ fouent, vbi non probarem vſum noſtratem apponendi caricas & fermentum, niſi cum putefacto voluerimus cutem extenuare, & pus ad cutem incitare, quo tempore etiam cochlea, & aſſungia opportuniſſimæ ſunt. Sed neſcio quo modo mea oratio euaſit huc, vt poſteriora prioribus præponerem. Nam prius corpus diligentiſſime, & celerrime expurgandum eſt, & niſi ſit verendum principium hypochõdriacæ, quod nunc non multum videtur eſſe impedimento. Coctio humoris non valde eſſet expectãda, quoniam cauſam antecedentem rheumatis tractamus & auertere volumus, neque à loco, in quo adhęreſcit, dimouere, & viæ, quæ paratæ eſſe debẽt, non egeãt noſtro labore, cum iam diu ipſa tamquã valetudinariam vitam egerit & ſub curatione perſtiterit. Minus eſt lectioribus tractanda cum humores craſſi ſint, & medicamentis iam conſueuerit. Ergo poſtquam paſſulis ſolutiuis proxime vſa eſt, ego aliquid ſanguinis detraherem, quoniam indicat mihi ſanguis ſui detractionem quoties metum facit; ne morbus validior fiat, quoties tentetur, ne curationi affuturus ſit, quod in omni magno morbo quoque viribus conſtãtibus facit vel ſi ille eſſent febris hectica vel hydrops, vel quartana, facit autem metum ne accurrat partibus læſis à morbo, quamuis non nimis abundet, & tantus ſit quantus vires & in præſens & in futurum ſuſtentare poſſunt, Remedia namque medica vires potius infirmant morbũ demolientia vnde & abſtinentia adhibemus, etiamſi ſanguis non nimis abundet, quoniam natura morbo magno affecta non poteſt eundem iuſtum ſanguinis modum adminiſtrare cum ſanguis alimentũ adhuc contrarium naturæ ſit, quem ſana adminiſtraret, vt neque cibum. Sic in medicamentis maioribus adhibendis facimus, quoniam natura non ſine periculo ea perferret. aut ſanguis & cibus opus

A medicamentorum impediret, eique officeret. Propterea & victus rationem tenuem fere, & ſanguinis miſſionẽ, ſic enim humores alieni à natura facilius tractantur, vias habent, & meatus liberiores, & non eſt in vaſis onus naturæ, minus id ſanguinis, aut cibi quod exagitatum à medicamentis periclitetur, ne vitioſum fiat: Detracto autem ſanguine accederem ad medicamẽtum purgans, duobus vix diebus interiectis, interpoſitoque ſyrupo meliores vias, & paratiorem humorem reddente. Medicamentum vero mihi probaretur ex iure opportuno ad ʒ.3. fæcula ſeu tartaro albo ad ʒ. 1. radice dulci ad ʒ. 1.s. ſebeſten vero 5. aniſis ad ʒ.1. agarico ad ℈.4. eodemque trociſchato dicto, & gingibere, ac cinnamomo vtroque ad ℈.1. in quo vero iure diſſolueretur diacatholicon, & diaphænicon ad ʒ.3. manna ad ℥.1.s. B melle roſ. ſolut. ad ℥.2.s.

Quod medicamentum ſi ſatis dempſiſſe humoris videntur finis ſit purgationis, ſin minus repetatur, aut cum pilulis cochijs ad ℈ 3. additis trociſchis alandal ad gr. 3. aut cum eodem medicamento addita in coctione illa iuris ʒ. 1. ellectuarij nigri, aut ℈.2. ellectuarij albi. Quotidie experior medicamẽta huiuſmodi, & quod per potionem eſt deſcriptũ, ſiue ſit propter mãna à quo faciles omnes fiunt purgationes, faciliaque redduntur omnia acria medicamenta, ſiue ſit propter multa, quæ in ea coctione mitigantia ingrediuntur.

Purgatione vero ſic per aluum profecta ad ſudorem mouentia accederem & exſiccatoria, vt ſalſam C pariliam correcta eius offenſa per portionem Guaiaci, aut betonicæ aut alterius medicamenti.

Interea quo diuerterem materiam deſcẽdentem à capite, ego inurerem humerum oppoſitũ vel ferramento candenti, vel medicamento. De victus ratione rem omnem Medico curanti permitterem.

Conualuit etiam cito.

De febre hectica cum putrida & ſuſpicione phthyſis.

CONSVLTATIO DVIII.

D

Difficilima res cognitu à te facilime mihi videtur explicata & quæ curationem non receptura ſit, curari tamen poſſe demonſtrata, De ea ego quoque dicturus neſcio, an tam aperte eloqui queã, iudiciumque curationis idem proferre. Quinque totis menſibus adoleſcentula poſt partum febre tenetur, corpus quod plenum carne eſſet iam renuiſſimum, & macie confectum cernitur adeo, vt corde nudæ muſculorum ſine carnibus conſpiciantur, & tenſæ admodum ſint, vnde ſuſpicio ſit ne febris cum hectica, tum rabida ſit, verum cum tabida hectica à cordis habitu dicatur talis, habeamus autem nos pulſus molles, & cum calor increſcit etiam ma-E gnos, ac ſatis vehementes, vt neque mollitiei ſpeciẽ falſam præbeat imbecillitas, neque ipſa firmitas aut mollities tabidum cor queant denotare, ego quidẽ vererer, ne calor iam molliores cordis carnes tenere incipiat duriorem autem habitum tenere nunquam crederem, ſic quoniam calor febrilis neceſſario ſqualidus eſt, carnes illæ molliores & recentiores iam ſqualidiores fieri incipiant, aut certe cambium illud dictum, quod eſt proximum alimẽtum. Vnde à cibo etiam adeò incaleſcat ægra, vt acceſſiſſe febrem nouam arbitretur. Cor quoque non eſſe admodum calfactum, aut tabidum mihi ea nota oſtendit, quòd oculi circum poſitas partes bene nutritas habeant. Ego enim obſeruaui iam diu confectos

fectos corpore ægros, oculorum partes has meliori
habitu ſeruantes facile fuiſſe reſtitutos, quod non
feciſſent ſi princeps vitæ viſcus vna cum reliquo cor
pore tabem æqualem communicaſſet.

Cor autem ſæpe nutriri corpore ipſo tabido fa-
cto facilis res eſt, quoniam vt ait Galenus libro de
moraſmo cor Tyrrhanni more ſe ſe tuetur ſæpe, &
ſubtrahit a partibus reliquis, quod melius eſt, ſibi-
que arripit. Et id in illis malis, in quibus ipſum pri-
mũ non eſt infectum, aut perculſum, vt in hoc mor-
bo euenit, in quo altero quoque die acceſſionum
quarundam formæ, ſeu Typi cernuntur, ſibi conſi-
miles quotidie quidem inuadentes, alternis enim
diebus citius, alternis ſerius adueniunt.

Cuius febris putridæ aſſiduitate potuit corpus
conſumi, cor verò melius ſe defendiſſe. Ergo ſi hæ-
ctica ſit, in primo aut initio ſecundi gradus eſſe po-
terit, quo in ſtatu dici ſolet facilis curatu, difficilli-
ma verò cognitu, vt certe eſt maxime hæc quæ eſt
cum putrida cõiuncta, quarum, quæ nam prior fue-
rit, non poſſum ego decernere cum hiſtoria quin-
que menſium ſatis incerta ſit. Verum ſi prior hecti-
ca fuiſſet, cor primum tabem ſenſiſſet, & in habitu
ſuo calorem, & pulſus duriores cernerentur, poteſt
verò cor primum ſæpe affici, vt cum hectica aduenit
ex mæroribus, & moleſtijs animi, aut ex febre ipſa
Ephemera. Fuiſſe tamen priorem putridam dicta
ratione mihi ſit veriſimilius. Putrida materiam ha-
bet putreſcentem, quæ ſane in tam longinquo mor-
bo non poteſt non pituitoſa eſſe, & craſſa etſi non
ſine bile, vt formæ acceſſionum oſtendunt. Hoc tẽ-
pore tamen non eſſe multam hanc materiam, minus
occupare corpus vniuerſum indicant vrinæ parum
à ſanorum vrinis declinantes, Sic ea potius partem
aliquam certam occupauerit, quæ verò ea ſit, ſuſpi-
cionem facit pulmo, ſuſpicionem facit ſiniſtrum hy-
pochondrium, cum enim recti muſculi abdominis
admodum tenſi ſint, & duritiem præſeferant, ſini-
ſtri regio tenſior, & amplior longe ſentitur, imo fe-
re dura multo ſpatio eſt. Pulmones ipſi quoque ſuã
ſuſpicionem faciũt, quoniam tuſſicula eſt, & quam-
quam rara eſt, ſputaminaque plerumque naturalia,
aliquid tamen continet, quod puris ſpeciem præſe-
ferat, vt tibi Doctor oſtendit. Et ſane in diuturna
febre mirum nõ eſt pulmones quoque affectos fuiſ-
ſe, quibus fere id ſolet contingere, vt ſæpe tabeſcant
alimẽto humidioris generis, quo egent, defecti, vn-
de excrementa praua edant praue nutriti, & vlcera
contrahant, & tabem faciãt, neque verò ſemper ta-
bes ex empyemate aut venæ ruptura eſt, ſed quan-
doque intemperiei ſqualidiori euenit. De cauſis ex-
ternis longius abeſt occaſio dicendi, quoniam ne-
que iudicium præſentis morbi antiquæ nimis rei,
neque curationis modum oſtendunt. Hæ præſentes
res ſunt febris hectica vltra initium progreſſa, cor-
poris totius tabes cum naturalium virium infirmi-
tate, febris putrida cum tumore ſiniſtri præcordij,
& pulmonum ſqualore, neque enim eſt difficultas
ſpiritus vt tumorem, aut humoris vitioſi cumulum
ibi ponamus. Quòd futurum ſit, videre facile eſt, ni-
mirum tabis conſumatio, & vitæ finis. Quid per nos
fieri poſſit. Ego tribus rebus conſulendum video, vi-
ribus, putridæ febri, & hecticæ. Neque poſſe vos ſa-
tisfacere credo. nam magna remedia magnus po-
ſtulat morbus, vires illa recuſant, imo penitus hor-
rorem medicamenta.

Sic itaque me moderarer, vt vna viribus & mor-
bo tam ex humoribus, quam ex infixo calore ſatisfa-
cerem. Cibos medicatos pararem & vſu longo eo-
rum contra longinquitatem, ſeu vetuſtatem morbi
pugnarem. Etenim Vir Doctiſſime experimur quod
ſicuti externæ cauſæ valẽtiores morbos ὀξεῖς ſeu bre-
ues & acutos ſolummodo pariunt ſi breui id faciãt,
A ſic debiliores diutius agentes, & paulatim eos lon-
gos efficiunt, vt ab efficacia morborum, efficaciam
remediorum liceat elicere, quod etiam remedia de-
biliora aſſidua, & longo vſu adhibenda ſunt cũ lon-
giores morbi demoliendi fuerint, contra valentia,
& breui adhibenda, cum magni & breues fugandi
ſunt. Maxime verò cum cibis hic miſcenda erunt,
quod vires maxime ſui procurationem efflagitant.
Ergo ego ſic agerem, cum iuribus pullorum galli-
naceorum priſſanam pararem ei etiam bugloſſam
cap. Veneris, ſemina frigidiora, radicem dulcem,
melliſſamque coniungerem, flores item violarum
lactucas, & ſimilia incoquerem, ſyrupumque etiam
violatum in iiſdem potionibus imponerem. Quibus
certo tẽpore Radices polypodij Agaricumque adij-
B cerem. Lacaſinæ quidem aliquibus diebus interpo-
nerem, quo alimẽtum citius darem, ſqualori & pul
monibus etiam ſuccurrerem, rurſus eadem repete-
rem, interea balnea tepidæ aquæ darem, in quæ ip-
ſum demergerem linteo ſemper ſuſpẽſum, quo poſ-
ſet, cum primum videretur, in cubile referri, ſolo ue
vapore eorum vti, cum demerſionẽ non pateretur.
Etenim quamquam putrida febris ſubeſt, cum cru-
da penitus materia eius non ſit, vtiliterque balnea
recrementa euocabantur, quæ reliqua à febre fiunt,
ſimulque hecticæ aliquid commodi fiet, quoniam
ſqualori & calori vna occurritur, frigidis quidẽ bal
neis proprie hectico calori ſubuenitur, ſed noſtro-
rum temporum cõſuetudo frigida balnea non fert,
& putridæ febri maxime officeretur, anguſtia mea-
C tuum inducenda, A balneo ego corpus inungerem
oleo dulciſſimo ne diſſolutio ſpirituum & alimenti
fieret, ſic me gererem, nam quamuis putrida fuerit
in cauſa ipſius hecticę, ait Galenus, quòd vrget adeò
inſanabilis hecticæ naturæ metus, vt ei primum etiã
occurrere cogamur, quam putridæ, quoniam putri-
dæ progreſſio inducias dat, non hecticæ. Ita enim,
quæ factura ſunt in curandis corporibus præuiden-
da ſunt, & procuranda. De victus ratione nil reſtat
niſi potionis ratio, quæ mea ſententia probaretur e
vino albo paucifero, aut aqua illa diluto, cui radix
dulcis incocta eſſet. Dixi.

D

De inſania, & non perſpecta febre ſub ea pro Matrona.

CONSVLTATIO DIX.

QVamquam omnia perſpicue explicata ſunt à
viro Doctiſſimo, non poſſum tamen deficere
muneri meo, minus de eadem re dicere
idem eſſet inutile, cum in deliberationibus multo-
rum ſententiæ in eundem finem expoſitæ nunquã
non clarius & certius rem agendam exponant. Cer-
tiſſimum id hac re eſt, quod inſaniæ hoc ſymptoma
fuit ſubitum, neque paulatim per multos dies inceſ-
ſit, ad quamcunque facultatem pertineat, vt tamen
E dubium non ſit, quin ad imaginum facultatem &
memoriam hucuſque pertinuerit, memoriam qui-
dem diminutam admodum, & imaginum facultatẽ
corruptam. Subita inquam hæc inſaniæ, ſeu demen-
tiæ acceſſio materiam non intemperiem ſolã oſten-
dit. Pulſus quoque crebritas maxima & compreſſio
idem mihi oſtendit. Vrinæ craſſitudo idem confir-
mat. Ex quibus non ſolum materiam, ſed locum in-
telligo, nam quamquam caput afficiatur vel incur-
ſu materiæ, tamen medias quoque corporis partes
& viſcera, cordique cognata ea materia eſſe con ſer-
ta perſpicere poſſumus. Genus materiæ eſſe melan-
cholici conijci poteſt, quoniam memoria amiſſa
eſt, quoniam ſomnus non capitur, amiſſione memo-
riæ

tiæ frigus, vigilijs nocturnis ſqoallorem indicantibus. At hoc genere materię inſenſo, cur, cum ab infernis partibus venire ſit veriſimile, ſui quoque indicia in pulſu oon oſtendit? cur pulſus rari nõ ſunt. Forte ſui nimia copia naturam oneret? ſcimus enim quòd onerata natura quod vna motione arteriæ nõ poteſt, id pluribus conatur perficere, ſic crebriores motiones cogitur edere. Verum tamen eſſe melancholici humoris copiam fieri fere non poteſt vita ſuperſtite, quare ego crebritatem hanc cum paruitate in aliam cauſam cogor referre nimirum in copiam maximam fumorum io corde verſantium, qui non niſi à maxima putredine efferuntur. Huius vero putredinis indicia vrinæ habent perturbatæ, & coloratæ prauo admodum colore, habent pulſus cõpreſſi, habent extrema frigidiora, linguæ color, ſordes eiuſdem, & ariditas, quæ cum hudię meliora eſſe dicantur quam prius, ego etiam priorem febrem fuiſſe exiſtimo, neque poſſum aſſentiri Medico doctiſſimo aſſeueranti febrem non fuiſſe, neque pulſum hactenus tam crebrum fuiſſe vt hodie eſt. Vnde namque tanta linguæ ariditas, tamque malus color & tam multa ſordes, quam fatetur ſe ſuperioribus diebus in lingua animaduertiſſe? & tantam ſitis moleſtiam? Putredinis & eius fumi indicium eſſe poteſt tremor quidam obſcurus artuum, ſeu potius tenuiſſima conuulſio facultatiſque imaginum deprauatio tanta, eadem linguæ ſordes, & color, atque ariditas, vrinarum craſſitudo, conturbatio, & coloratio, pulſuum inæqualitas, & compreſſio extremorum frigus, dum interius colorem eſſe tam multa indicia declarant, quod forte incrementi putredinis notum præbet, & medio die ſemper fit, vt ſimplicis tertianæ nothæ formam ſeruet quaſi bilis potiſſimam vim in putreſcendo & in febre habeat, & ſi melancholicus humor ſui notas edat, reperiuntur ſiquidem tertianæ ſpuriæ ſeu nothæ per admixtionem quoque ſucci melancholici, ſeu per participationem eius naturæ. Quorum humorum ſordes prior profecto in medio corpore eſt, deinde impetum è medio in caput habet, vbi forte adhuc noo inhæſit, ſed prætetlabitur, & non tam ſuo corpore, quam fumis. Sequuta ſont hæc ſymptomata leuem quandam crurum paralyſim, ſeu debilitatem, quum ad illud incommodum potiones ſalſæ parilię circiter octo dies ſumpſiſſet, & ea debilitas leuata eſſet, vt dixerit eum Doctor, quòd forte exſiccatio ſalſæ ad genus melancholicum humorem redegerit.

Certe ſalſa diſcuſſerit partes molliores, & liquidiores pituitam magis referẽtes inde partes ſicciores ſuperare rationem reliquarum potuerint, alioquin ſalſa extenuando potius humorem etiam melãcholicum poteſt ſuperare diſſoluereque ſi diutius propinetur.

Horum humorum externæ, & euideotes cauſæ maximæ fuere, aonni grauiſſimæ moleſtiæ mærores, doloreſque acerbiſſimi ob interitum viri frugaliſſimi hominis cuius diſceſſu familia multo incommodo, & cutis inſolitis erit adminiſtranda, qui dolor & maior fuit, quo repente ille interijt. Aetas quoque ad genus corporis calidius accedens nimirum 47. annorum plurimum ad id fecit. Verum ea quæ ſunt, ſic ſe habent, quid verò ex ijs ſit euenturum, non ſolum enim ad præſentia ſed ad futura dirigere medici conſilia debent, id videre in promptu eſt, nimirumne materia in cerebro ſuam intemperiem figet ficciorem, vt vigiliæ nocturnæ eam celeriorem efficiant, vt febris etiam ægrotam necet, malignave euadat, niſi occurratur, quando nullus peior humor eſt, quam qui melancholiam ſapit, qoemadmodum in malis extimarum partium cernimus. Quid ergo agi debet? materia, putredo & motus illius corrigi debent, & quoniam eodem auxilio poſſumus eam detrahere, & motionem eius etiam à principibus partibus auertere, Ego cum ſanguis miſſus ſit ab altero pede, à reliquo quoque mitterem nimirum à ſiniſtro, facilius enim per ſectam venam melancholicus ſanguis educitur, facilime verò per partes inferiores, quod tuto poteſt fieri ſine vllo viarum, aut humoris apparatu, & omni morbi tempore, modo vires conſtent, quas conſtare omnino videmus, quo facto ni ceſſet ſymptoma maxime vigiliarum & dementiæ, ego aperirem venas hæmorrhoides, quæ in muliere poſſunt vtero maxime proficere cum quo cognationem ſummam habent, interea corrigendo humori vacarem potionibus ex ſyrup. de pomis, de bugloſſo, de borragine de fumoterra, & clyſteribus quoque cũ vias pararem, tum à ſuperioribus ad inferiora naturam corporis reuocarem, interea vt febris, vtve ſymptoma efflagitaret, me gererem ſymptomate dementiæ progreſſiones acquirente, ego ſcopulis cucurbitulas cum ferro figerem naribus hirudines appoocrem; vel potius venam frontis ſecarem, ſectio enim laxiorem viam ſanguinique opportuniorem facit, dorſo etiam atque occipitis excitarem veſicas acrioribus medicamentis. Paratum humorem paulatim educerem, & maxime per ſerum caprinum cũ ſucco fumiterræ, & folijs maceratis ſonæ aot etiam nigri veratij radicibus. Ex eo enim liquore dilutionẽ, abſterſionem, & attemperationem humoris haberem, & ſomni etiam conciliationem, & partium cerebri temperationem, ſeu à ſquallore ſi vllus contractus eſt, vindicationem, per quod ego remediũ ſperarem facile conoaliturum. Neque credo futurum poſtea neceſſarium illud Aetij remedium quo extrahitur ſanguis è capite per hirundines tribus quatuorve locis adiectas. Mious fomenta humectantibus facta, vt ex violis, maluis, lactuca, blico, nymphea & ſimilibus, minus illitiones ex eius generis oleris. forte ſomno cõciliando, ne melancholicum humorem nutriat & vires vna cum febre demat ea facienda nunc ſunt, in quibus etiam papauer ponendum & per os qooque medio omnibus dandum vel eius ſaltem ſyrupus cum lactucæ aqua, quæ ſi non ſatisperficiant, & recens Theriaca, & philoninm erunt in cenſu habenda.

Conſeruas tandem ad melãcholiam exponerem ſi eas neceſſarias exiſtimarem, vt electuarium Regusti, vt Alchermes ſi recte confectum crederẽ hoc eſt veni ehermes ac bonum, viui lapide lazuli & bene paratum contineret, ſunt mille alia quæ neceſſaria non exiſtimo.

De victus ratione reſtat decernere num vinum ſit exhibendum, febris & materiæ motus in caput vinum recuſant, illis ſublatis, & corpore magis puro facto tunc vinum eſſet apprime neceſſarium. DIXI.

De affectu Hypochondriorum pro Io: Bapt. Brentalo.

CONSVLTATIO DX.

CVm ſatis multa ſint dicta à Viro Eloquentiſſimo de affectu hoc, ego multa prætereo tamquam aperta, & pro conſtitutis habenda, vt quod affectus is io præcordijs ſit, eorumque obſtructione contineatur, quòd corpus ſuccis melancholicis refertum ſit, quòd calidum iecur, ventriculuſque frigidus, & veoiam ad delectum ipſorum. Medicamẽtorum. Quis eoim conſpiciat hunc hominem qui cum de ipſo colore nigro non iudicet ſuccis melancholicis abundare, qui non intelliget eſſe genere corporis

ris calidiori, ætate vero 43. annorum, cum belle nutritum ſit, fuiſſe etiam humidius ad ſiccitatem autē vergeret? quis audiat querelas rugitinum flatuum, metuum ſaporis vini acrioris facti, dolorum ad coſtas ſpurias, præcordia, & ijs contenta viſcera complectentes, & non intelligat Hypochondria eſſe infarcta? præcipue verò id non credat cum manum hypochondrio admouerit, vbi dextera pars maxime contenta & fere dura eſt? Curationem ergo ego potius perquiram. Melancholiam hanc hypochondriacam non vocabo, quoniam mens eius minime afficitur, Hypochondria tamē affecta pro certo habebo, & melancholicis ſuccis ipſum eſſe refertum, etſi cerebrum vaporibus eorum non conturbetur. Ad curationem ergo, quæ certe facilis non eſt, ego me refero. Video venas in præcordijs eſſe obſtructas, vbi & materia eradat melancholica & ventriculus ab influxu bonorum ſpirituum non ita queat foueri vijs impeditis, malorum verò conſuetudine afficiatur, vnde frigidiora male concoquat, & peius alatur, repleat verò corpus etiā ſuccis crudis & humori melancholico materiam ſubminiſtret, iecore illam facile in id genus conuertente, cum calor inſignis craſſam materiam in ſecunda coctione fere aliter conficere nequeat, quin humorem melancholicum referat, ſic & genere corporis, & caſu obſtructionum multum eius ſucci in ipſo eſt. Multum ergo eius detrahendum, & obſtructionibus præcordia expedienda. Sectio venæ apparatum vllum humoris non poſtulat, per eam ergo humoris eius multum poſſumus euocare & niſi viderimus effluere, poterimus ſanguinem ſupprimere, poſtea etiam loco vicino ipſę obſtructiones dimouendæ erunt ſanguine nimirum per hæmorrhoidas elicito per Hirudines, quod reliquum erit paulatim & parandum, & detrahendum medicamentis fuerit, non vniuerſim, non vi multa, ne ad vias obſtructas craſſum humorem adducentes illas magis ac magis impediamus, à valentioribus ergo medicamentis ego cauerem, & identidem, viciſſimque apparationem, & purgationem facerem, ſæpiuſque ſic tentarem. Sint ergo potiones primum parantes ex ſyrupo de pomis ſimp, oxymelle, & fumaria, ijs pharmacum ſubijciatur ex Diacatholicon, & Electuario Indo. poſtea ſyrupo de pomis compoſito, de fumaria, cum oxymelle itidem compoſito. His pharmacum ex iure ſoliorum Sene Rad. Ellebori nigri ad ℈. 2. Aniſis, Maci cinnamomo, paſſulis. Sebeſten, liquiritia & ſimilibus, impoſito Electuario Diacathol. & indo ſimiliter ac Manna. Poſt hæc etiam ſerum caprinum ſubiungatur incoctis ijſdem vel impoſitis ſuccis fumariæ & borraginis, quod ſerum ſi flatubus torqueat, vel pluribus medicamentis iuuandum, vel dimittēdum & ad aquas D. Petri Patauini agri veniēdum, quibus viæ ab eo humore poterunt perfecte expediri, neque iecur calefiet, ventriculus cum calore quodam recreabitur.

Poſtea aliquod medicamentum pro tempore habendum in vſu erit excogitandum, & vinum etiam medicatum parandum ex abſynthio, & borragine. De vini vno vſu id proprie in hoc viro eſt decernēdum, quod vſque ad annum 45. aquæ potione vſus tunc primum vini potionem tentare cepit, & per hyemem totam ea vſus eſt deinde ad vinum redijt. Ac ſicuti priori ætate omni aqua delectabatur potius quam vino, etiamſi vinum non magnopere abhorrebat, nunc ab aquam noxam ſentit, minuſque ea delectatur, vino verò nihil minus infeſtari ſe ſentit, ipſumq; areſcere in ventriculo, quare vtriuſque vſus iam incommodus cernitur. Hac ergo in re ego nequaquam fiderem aquæ, ætatē hāc & corporis ſtatum nunquam aquæ crederem. Vini autem delectum ſummum haberem vt non ſolū eſſet pauciferum, ſed eo ſolo ortum, vnde ad lenitatem ſummam, etiam facilitatem & leuitatem ad concoquendum haberet, quam ego vellem, non ſolum iudicio Medici, & guſtu quærerer, æſtimaretve, ſed proprij ventriculi experimento intelligeret, mallem autem ſi eius generis eſſet albū quam rubeum. De reliquis vitę partibus vnam exercitationem notarem, quod dimiſſa valde nocitura, ſi crudo ventriculo adhibeatur maxime peſtifera futura eſt, quare cum eius vita in faciendis itineribus verſetur, & ex eo laboris genere melius habeat videndum, ne id commodum expellendis recrementis acceptum, non habeat futurum incommodum cōiunctum augendis obſtructionibus, pręſens enim ſenſus præſentis commodi eſt, non autem futuri incōmodi ſenſus eſt, quod obſtructionis incrementum non ita ſubito ſui ſenſum faciat ſed hæc ſint ſatis.

De mittendo ſanguine in febre continua duplici tertianæ reſpondente cum lateris dolore, iam quinta die ad Medicum Certutum.

CONSVLTATIO DXI.

CVm vires tantas eſſe certus fueris Vir Excellentiſſime quātæ ſanguinis miſſionem poſſent perferre (quod non ſolum in præſens ſed in futurū quoque intelligitur) vigēte morbo magno ſanguinem iure per ſectam venam poteras detrahere & debebas, quoniam & tantus erat, quantus vires ſuſtinere etiam imminutus poſſet, & morbum augere non imminutus cogeretur. Corpore namque iam oppreſſo magni alicuius morbi vi ea iuſta ſanguinis copia qua quod corporis antea ſani viribus ſuſtinendis eſſet grauior fit & morbo augendo idonea cuius rei metu in morbis magnis mouemur Medici ad ſanguinis antea minime exuberantis detractionem, atque ad victus abſtinentiam, quod fere eadē ratio ſit cibi futuri alimenti, & ſanguinis quaſi alimenti nominati, vtriuſque nimirum egentis ſui tranſmutationis à natura, quæ morbo occupatior, non poteſt ei tranſmutationi vacare. Hic erat febris aſſidua in genere magni morbi numeranda, erat lateris dolor, qui ſiue ad febrem tamquam caſus ſequeretur vt in nimia copia ſæpe fit ſiue ipſe febrem faceret, neceſſitatem mittendi ſanguinis augebat. At erat iam quinta dies, quid tum? prohibemurve die ipſo ſi res id efflagitat, dies ſe ipſe non prohibet, quemadmodum neque indicat ſe ipſe, vt dies ipſe quidem indicium eſſe poteſt, alicuius in muto mutationis ſic animaduerti debet, qui hic ſi quid denotet, id ſanguinis miſſionem non prohibet. At poterat malignitas febris impedire, ſi ea poteſt impedire, id virium defectione facit, & cum malignitas fuiſſe virium quoque defectionem attuliſſet. Si dicas poterat superuenire malignitas poſt ſanguinem miſſum. Certe difficilius malignitas futura eſt cum morbus recte curatus eſt, quam cum remedia iuſta præterita ſint in iuſtis febrium & inflammationum remedijs miſſio ſanguinis eſt, qua eorum cauſæ ſubmouentur & ſic minus poſſunt poſtea malignæ euadere. Miſſio itaque ſanguinis iuſti adhibita futurę malignitatis idoneum remediū eſt, Sed de re ſummatim propoſita fere pluribus egi, quod mihi accidit quoniā tecum libenter loquor. Vale & me vt ſoles ama Veronæ Idibus Maij Anno 1587.

Tuus Chriſtoph. Guarinonius.

De

Digitized by Google

De artuum debilitate pro Nob. Cæſari Vigio cum Excellentiſſimis Laziſto Rumanel. & Figio.

CONSVLTATIO DXII.

HEſterna die Viri Doctiſſimi hinc diſcedebamus cum ea ſuſpicione quod debilitas hæc eſſet a ſiccitate, quoniã poſt valentes corporis purgationes, poſt febres, & ignium ſubiectorũ calores erat nata. Quam ſuſpicionem à vobis iam præteritam, & neglectã intelligo cum in dicẽdo nullam eius mentionem habueritis. Et quoniam, ſi vnquã fuit neceſſaria vlla morbi cognitio hæc ipſa eſt, ego illam ſuſpicionem non poſſum non expendere, quo omnia in diſputationẽ reuocata obſcuram rem magis aperiant. Vir iam in ſummo ætatis incremento generis calidioris, cum contra gallicam ſuſpicionem falſam pariliam diu ſumpſiſſet, nihilque ſuſpicionis reliquum fuiſſet factum, poſtea per falſam fortaſſe opinionem, quod multis poſt menſibus per tres aut quatuor menſes capilli laberentur, (quod ac nullo alio potuit per obſeruationem animaduerti) Medicus iterum media æſtate eum purgauit, falſam pariliam iterum exhibuit, & tandem etiam hydrargyrio vnguento illiniuit, à quo vnguento cum ſoleat materia in cerebrum detrudi, & inde per palatum demitti (quod horreo dicendo) in ipſo nihil huius materiæ fere per palatum deſcendiſſe, aut certe paucum viſum eſt; potius, quod non amplius antea ſenſerat, caput in dolere cępit, & graue eſſe, neque ea grauitas vnquam quieuit niſi decimum circiter diem poſt, quum in febrem duplicem tertianam eſt lapſus. poſtquam autem ab eo relictus eſt, & purgatus eſt medicamento, tunc primum crura & brachia ſimul ſenſit debilitari, & tertio die à principatu debilitatis huius lingua penitus ſoluta facta eſt. Quibus ita habentibus facile quis colligat hoc malum ad ſiccitatem neruorum eſſe conſequutum. Quòd enim debilitas neruorum ad ſiccitatem ſequi poſſit, videre eſt apud Medicos auctores, & in curationibus præſertim per eos propoſitis, vt apud Paulum. Ratio etiam eſt, quoniam ſiccitas intemperies eſt, & anguſtiam poteſt neruis inferre, quo minus idonei ſint ad ſpiritus tranſmittendos vel etiam (quoniam Galenus propenſus in illam ſententiam, non tandem iam firmiter eam tenet, quin etiam facultatem ſolam tanquam lumen traduci permittat) facultatem inquam tamquam lumen opportune non perferant. Quòd verò hæc debilitas à ſiccitate ſit, elici poteſt eo argumento quod ducitur ab ea propoſitione tacita, quam ſequi videtur Hippocrates cum dicit cõuulſiones poſt elleborũ, & poſt febrem eſſe iam malas, quoniã ſunt à ſiccitate, quaſi quod affectus omnis neruorũ poſt purgationes, & febres ſint à ſiccitate. hanc enim communem proponerem, illa propria conuulſionis ſequi debet. Cui rationi conſentiunt multa coniuncta cum morbo, vt corporis huius tenuitas maxima prçter eius naturam, & conſuetudinem, & cum cauſis antegreſſis medicamentorum, morbi gallici, febriũ, inter quæ, vſus quoque veneris fortaſſe neruorum ſiccitatem iuuit.

Et quoniam inter medicamenta purgantia fuit antimonium. Hydrargyrum autem quamuis naturale ſit humidum, tamen arte factum & vi ignis extractum calidum eſt, & ſuo calore poteſt exſiccare, & quamuis humidum etiam ſit, tamen cum extinctum eſt ſaliua aut lixiuio, aut alia re ſiccius euadit.

A dit. Ac quamuis etiam humidum reſtaret, dum tamẽ expurgat nimis, enectos reddere poteſt neruos, à quibus humorem extrahit, vi à cerebro, & à toto corpore illum extrudens per palatum. Quibos tamen rationibus ego non poſſum perſuaderi hanc debilitatem à ſqualiore eſſe. Neque video corpus tam male nutritum, neque medicamenta tam vehementia, quin ijs vehementiora etiam id ſqualloris inferre non potuiſſent. Minus hydrargyrum, quod vix eduxit materiam, potuit nimium eius eduxiſſe. Scimus enim, quod ſiccitas prima eſt proprij alimẽti, cur ergo non potuere nerui poſt purgationes tot, & tam laxis temporum ſpatijs interiectis renutriri quod ſi ad corpus proprium neruorum ſiccitas prouenisſet quomodo tribus id diebus factum fuiſſet,
B intemperies eiuſmodi vel menſem ſuo ortui poſtulaſſet.

Neque enim tantus calor fuit, quantus in ardentibus febribus quarum conuulſiones ſub Hippocratem auocare ſentiunt Medici ab auditore fieri. Præterea verò ſi ab ariditate debiles facti eſſent, illi tenſiores & breuiores eſſent facti, ſic quomodo ergo non conuulſi, qoomodo à potionibus ſalſæ pariliæ melius habuiſſent? At peius habent à præſenti ſalſæ vſu, à ſubiectis ignibus.

Noſtis viri doctiſſimi qnod prima actio caloris eſt fuſio materiæ, vnde ſæpiſſime ſub ijs potionibus datis ad dolores leuandos illi iocreſcunt, antequam tollantur. Præterquam quod in abſtioentia, & diſcuſſione materiæ vires debiliores fiunt, quæ à Me-
C dicis non recte procurantur niſi poſt morbi abſumptionem, tunc enim faciſime reſumuntur. Audiſtis ipſum quod etiam nunc capite grauiori eſt, & prono capite tam parum eſſe non poteſt, quin grauiſſimum id fiat. Quapropter ego aliam cauſam quęrerem à ſiccitate ſignis humoris præſentibus, neque dici poteſt quod proprio alimento priuati nerui ſuo ipſi corpore ſqualidi ſunt, excrementis autem propter cruditates abundent, nam excrementis quidem abundare indicia ſunt, & ſuopte corpore ſiccatos eſſe aliæ notæ prohibent vt dictum eſt.

Si ergo cauſa huius petenda ſit ab intemperie vel cum materia, vel ſine ea, certe à ſicca petenda non eſt, minus etiam à calida, quoniam illa neruos ſi lan-
D guentes reddat tamen id aut ſuſtinendis diu motibus facit initio verò adeundis agiliores reddit, aut fundẽdo eorum corpus per humidum id facit, quod tandem ad ſiccitatem deueniat. Verum is etiam adeundis motibus ægre ſe habet & quamquam eos ſuſceptos diutius ſuſtinere non poteſt, tamen melius poſt difficile initium factum eos proſequitur. Præterea cauſas tanti caloris non videmus.

Sed ſubiecto integumentis igne peius habuit. id quoque ob fuſionem humoris potuit euenire. Igitur cum ab omni ſuperantiori intemperie debilitas naſcatur à ſiccitate & calore primum validiores, agilioreſque fuiſſent nerui, quamquam poſtea debiliores cum immodica euaſiſſet, & caloris, atque ſiccitatis notas malum prætuliſſet, quas non videmus. Po-
E tius materiæ craſſæ notas cernentes arbitrari debemus intemperiem frigidam, & humidam eſſe. quæ aliquando per medicamentum diſcutiens & extenuans fuit diminuta, & ſic, corpus eo malo leuatum, materiæ nota eſt citus huius debilitatis ortus & tardum incrementum ſub iiſdem medicamẽtis à quibus orta ipſa debilitas ducitur, imo potius nullum fere illud, & interdum etiam leuamentum euideotiſſimum.

Craſſitudinis materiæ ſignum præſto eſt in ipſa capitis grauitate, qua vix prono eo eſſe poteſt, quin cogatur alterius ſuſtentatione innixu præſidioue.

Craſſitudo materiæ intemperię frigidiorem habere

Ddd bere

bere neceſſe eſt, quāquam potius corporaturæ ſua, quam genere lædat, & etiam humidiorem quamuis non ita cū craſſitudo ad ſiccum etiam vergat. Quomodo autē illata ſit materia in principium neruorum, per totos enim eos neque facile diuidi poterat, neque ſine conuulſione debilitatem intuliſſet, quādo replendo totos neruos eos breuiores effeciſſet, facilis modus eſt, nam craſſa materia medicamētis diſcutiētibus primo funditur, iam illa in caput propenſa fuit vt ex caſu pilorū intelligi potuit, etiamſi paulatim defluerent, vt in pleriſque videmus, hydrargyrum verò maxime eam in caput ſuſtulit, & non volens demittere & efferre per palatum, vna cū ea conſedit in capite, præſertim in vaſis membranas permeantibus, ſic graue caput illæſis ſenſibus factum eſt, inde capite demiſſa febrem facit, iterūque per febrem in caput reiecta eſt iam infirmum factum, febris nimirum calore elata, inde poſt febrē ſolutam per medicamenta valētiora partim detracta e corpore partim commota in principium neruorum lapſa eſt, à venis namque capitis ad cerebri baſim poſteriorem facilis deſcenſus eſt, ſic crura, & brachia debilitata, cum quibus paulo poſt lingua quoque, quoniam nerui ei motum præbentes à ſeptimo pari cum principio ſpinæ valde coniuncto naſcuntur. & materia per potiones ſalſæ pariliæ, & ſumptionem cōfectionis Mithridaticæ diſcuſſa primum à neruis linguæ deinde à principio neruorum melius habuit, debilitas ergo maior artuum, quam linguæ adhuc reſtat. in lingua enim vix animaduertitur cum libere loqui poſſit. Vna cum materia hac intemperies ſua adeſt & præterea, quoniam ab hydrargyro in caput delata quoniam illud ſolet cum materia, quam impellit progredi, non potuit non eius multum ipſa retinere, & illius vitio & ſuo initium neruorum male habere, quod vitium frigidum & humidum eſt ni hydrargyrum artificioſum ſit, tunc enim calidum eſt, & cum fuerit extinctum etiam ſiccum. Quæ cum ita eſſe veriſimile ſit, facile eſt videre quid futurum ſit, niſi ſubueniatur, quidque agi debeat; ac quantum ſpei ſit in opera noſtra ſtatuendum. Materia ſiquidem vitioſa ſic neruos occupans non poteſt non niſi in dies craſſior fieri, ſuaque vitioſitate eos refrigerando efficere, ne poſtea bene nutriantur, ſic corpore ſuo ſiccefcant, recrementis autem humecti fiant, & tandem paralyſis perfecta euadat, eſt enim hic affectus in paralyſis genere, ſolumque per magis & minus differens.

Agi vero oportere ſic res indicat, vt toto prius corpore penitus, & ex toto purgato pars ipſa affecta demū tractetur, ne ſi tractetur prius à corpore toto, plus eius trahatur, & remedia valētia in morbificas cauſas tranſeant. Ego itaque viri Optimi pergerem vt cæptum eſt, in eodemque inſtituto manerem, & ſalſam pariliam cum folijs betonicæ hypericonis, & chamepythiæ decoquerem, iuſque ex illis darem, aliqua parte Guaiaci cum quo maior cognatio ſalſa habet quam cum illis admixta, non corticis, certiſque diebus pilulas de ſagapeno darem, neque poſtponerē illas pilulis de opopanaco, propterea quòd nunc potius extirpationi humoris, quam confirmationi capitis danda opera eſt, pilulis autem de opopanaco ad extremū vterer, quoniam cum eo, quòd valentiſſime attrahunt, & propter Myrobalanos robur capiti, & neruis conciliant. His adhibitis iuſto temporis ſpatio, vt dies monſtrabit, ego tandem ad locum accederem, priuſquam balnea medicata toti corpori darem, deinde parti nimirum ceruici fomēta, atque etiam capiti, ſi prius illud per ſua propria expurgaſſem, ad quā rem caſtoreum in pilulis bona portione adiungerem, quoniā expertus ſum mouere pituitam ad palatum, & fauces, ſternutamenta

A verò pararem & gargariſmata, oleis tandem capiti & ceruici mederer & fortioribus tandem, vt oleo de cera de lateribus, petroleo, de iunipero, vulpino, de caſtoreo, de euphorbio, ipſoque euphorbio, interea non relictis ijs quæ per os vtilia eſſe mihi perſuaderem, vt conſeruis ex betonica, ex hyna, rore marino, vt quæ ſit ex ſtæchade, vt ipſe ſyrupus ex ea, neque putarem alienum, ſi acciperet etiam reſinam terebynthinam, aut laricinam interiecto vſu Mithridati, Diacori, Pliriſſarticon & ſimilium, de anacardina confectione non dicam, quoniam aliqua quæ in ea ſumi debet ignoratur. De victus ratione minime eſt neceſſe dicere. De vini tamen vſu difficillimum eſt determinare, nam poſſet ſic apto tempore dari vinum quod ſummopere eſſet vtile, &
B iuxta ſententiam Auctorum in leui paralyſi meracum vſui eſſe conſueuit. Hoc verò non niſi puriſſimo facto corpore auderem. Dixi.

De cancro in ſiniſtra mamilla pro Vxore Doctoris Todeſch.

CONSVLTATIO DXIII.

RES cum per ſe euidentiſſima eſt, tum à Doctiſſimo viro adeò expoſita, vt nihil mihi reliquū
C factum ſit, niſi vt iſdem fere repetendis rem iterum ante oculos reuocem & reddam magis familiarem. Locus ſenſu cognoſcitur eſſe in media glandula mamillæ cutemque comprehendere minime vero coſtas, tumor namque pendet & dimouetur. Materia quoque intelligitur facile eſſe melancholica, & admodum aſpera, & ſicca, quoniam eſt admodum inæqualis, & anguloſus eius tumor, calor etiam cutis ad liuorem vergit, compreſſione quoque fit dolor qui propter aſperitatem & duritiē mouetur. Num verò calorem acrimoniamve contineat is humor, vt melancholia potius, quam melancholicus humor ſit, ego credo quòd ſi melancholia vera eſſet, atriſque vt illa eſſet, is humor non conſediſſet diu,
D quin vlcus feciſſet. Hæc cognoſci poſſunt, præuideri autem quæ mala non poſſunt, quòd is tumor qui hoc anno duplo maior factus eſt, in molem nimis tædioſam creſcat & quòd humor poſſet feruefieri, & acris factus locum exedere, quòd etiam ob dolorem & partis infirmitatem cuiuſque geneſis recrementa poſſunt influere, vnde ſi forte illa calida fuerint, vt eſſe poſſunt in corpore calidioris naturæ, facile in pus vertentur, & vlcere facto nouum malum conuertetur in naturam humoris veteris, & fiet vlceratus cancer.

De adiacentibus autem certi eſſe poſſumus quòd corpus calidum eſt, ex nigriori calore quòd ex ætate inclinante, etiam ſucco melancholico abundat, ex tempore etiam quo menſes ſuppreſſi ſunt, plus
E eius ſanguinis eſſe poteſt. Nam quamuis tempus ſit, quo deſiſtere menſes conſueuere, tamen in corpore congereate ſanguinem huiuſmodi dum flueret ipſi minus illius recrementi poterat retineri, nunc, quamuis tantum ſanguinis non fiat, quantum menſibus mouendis faciat, illis tamen minime currentibus, id melancholici humoris retinetur, quod expelleretur.

Eapropter non prius extitit is humor, quàm mēſes deſtiterint. Quid ergo agendum vt tollatur? moleſtia cum ſit, & morbus vere ſit lædens actionem iam motus brachij, actionem ſenſus ob dolorem, actionem nutritiuam & alias? quòd ſi tolli nequeat, quid agendum ne creſcat? ne

ſerue-

Digitized by Google

feruēſiant, & vlceretur? Primum corpus purgandum eſt, & putum poſtea ſuſtinendum. Venæ ſectione ea qua & craſſus ſanguis & κάτιζιν detrahatur, à brachiove eiuſdem lateris an a crure? præcauentes nunc ſumus quare à crure primum deinde etiam à brachio ſi videbitur, nam ſi à ſolo brachio, nos ſanguinem à medio ad partem affectam incitamus, neque ſumus in morbo acuto, qui non ſaciat poteſtatem vt ſuum tempus opportunum habere queat vtraque ſanguinis miſſio, ne cogamur, vt in pleuritide ſemel tantum miſſuri à brachio mittere, vbi tantum eius mittere poſſumus, vt neceſſitati, & periculo attractionis ſatisſaciamus, nunc enim nō poſſumus multum ſanguinis mittere, & potius repetito debemus per epicraſim id ſacere, & quamuis menſtruarum purgationi, rurſus non ſit hac ætate mouendus, tamen curationis initium in ſanguine mittendo rutus fiet, ſi inde, vnde mali origo prima fuit, ſanguis mittatur. Maxime, quòd ſanguis craſſus in inferioribus potius partibus quam in ſuperioribus verſatur teſte Ariſtotele & ratione id dictante. Dicit Doctor à iecore malum, ergo à vena iecoraria dicta, dico ego primum omnes venas eſſe iecorarias, deinde in ijs quæ ſunt in cruoribus illas reperiri quæ nihil minus, quam quæ ſunt in brachijs iecur ſpectent, quæ verò ſunt in cruribus in contrariam partem à loco affecto ſanguinem reuocare.

At ſi ſecetur vena tali ſanguis pulcher effluit certe quo venæ à medio magis diſcedunt eo ſanguinē magis confectum à partibus habent, ita ſeçemus ſaphenam & poplitis venam.

Verum enim verò ad inferiora ſanguinem reuocaturi, poſſemus ſine vlla dubitatione venas ani prouocare, & poſtea ad reliquam curationem pergere, parando materiam ſyrupis præſertim violaceo, de fumoterra, de ſucco bortaginis, de pomis de lupulis, cum iure meliſſæ, borraginis lupullorū, fumiterræ, bugloſſæ, radicis dulcis & ſimilium portione etiam aliqua oxymellitis adiecta, quoniam pituitoſa recrementa non ſunt exigua, vbicumque melancholicus humor craſſatur præterquā quòd humor etiam melancholicus eſt incidendus propter ſuam craſſitudinem. Medicamentum purgationi adhibendo ex confect. Hamech, aut potius ex Hieralogidij ex præſcripto Aetij cum electuario leuitiuo ſiue per bolos dandum ſit ſiue dilutum, diluendo autem ex iure epithymi polypodij, paſſularum radicis dulcis, ſenæ, aniſorum, cinnamomi, ſebeſten, & ſimilium, etiam quoniam melancholicus humor non facile cum reliquis requirit purgantia medicamenta. Ad ipſum proprie euocandum, & temperandum exhiberem ſerum caprinum recte paratum immixto ſucco fumiterræ, & incocta etiā ſena.

Ac quoniam diſſolnendo tumori etiam multa pars curationis attribuenda eſt, ego potiones ex ſalſa parilia darem, ac ne magis exſiccaret quā extenuaret, vellem enim potius extenuationem, coquerem cum ea, quæ vim exſiccandi minuerent, vt paſſulas, radicem dulcem, pruna ſebeſten, & id genus alia, vel etiam violas. Seu alternatim quibuſdam diebus ſerum, quibuſdam alijs ſalſæ potiones propinarem.

Quibus profectis ad locum accederem cui nihil penitus calfactiuum, aut exſiccatiuum apponerem. Nam calfactio faceret attractionem admodum periculoſam, & facile in corpore mali ſucci, quod ſit purgatum, nec ne difficile dignoſcimus, facere vero feruorem eſt maxime peſtiſerum in hoc tumorum genere, olea etiam vitarem ob obſtructionem qua calor incitaretur. Veremur enim exulcerationem, qua ſit exetio poſtea ineuitabilis carnium. Hu-

A mor enim quieſcens non ita facile exedit, ſed permotus ichorem ſuum in excrementa vlceris exprimit, qui motu ſuo erodit in oleis quidem non cenſerem oleum amygdalarum dulcium quoniam abſtergit, nec tam ſupernatat aquæ, & non ita difficile permiſcetur aquoſis rebus, tamen maxime anodinum eſt, quo vterer cum dolor tentaret, ſicut oleo de vitellis ouorum & ſimilibus alijs lenientibus. Mammam ego celleriam faſcia ſuſtinerem ne pondere ſuo tumor laborem, & decliuitate laboreque humorem moueret & attraheret brachium etiam quietum continerem, ne in eam partem humor incitetur. Purgationem vero dictam bis in anno facerem, & quoque menſe ſemel aut bis aliquo medicamento vterer pro temporis ratione, vt æſtate flore B caſſiæ, alijs temporibus ſolijs ſene cum lenientibus iam dictis.

Sed ſumma diligentia in ratione victus habenda eſt, qua omnes veteres carnes tam terreſtrium, quā aquatilium omnia legumina, omnia ſalita, cruda & auſtera ſunt fugienda. Ex oleribus tamquam peſtis braſſica vitanda lactuca quando præſertim æſtate admittenda, nunquam beta. Seligenda vero borrago, bugloſſum aſſaragi maluarum raro meliſſa. Caſeus quoque vetus maxime vitandus. De vinis ſumma diligentia, ſi delectus habendus vt tenuia penitus, & minime auſtera ſint, ſed ratione victus erit in dies mouendum.

Viſitaui ipſam tertio poſt anno cum exulceratus ei tumor eſſet & maximam mamillæ partem exe- C dile tamen curatione conualuit & ſouea relicta vlcus cicatricem accepit, cui Aegyptiacum vnguentum cum aceto.

De febre maligna pro Io. Maria Venturino.

CONSVLTATIO DXIIII.

VIri optimi atque Doctiſſimi nulli noſtrum dubitario eſt, quin hoc febris maligna habenda D ſit, & à vobis propterea remedia vſu quotidiano recepta ad febres malignas ſunt propoſita. Verum ego non poſſum non aliquam conſiderationem habere febris malignæ, & differentiam cum multæ ſint obſeruatæ malignorum morborum eam ipſam diſcernere in qua febrem hanc ego video eſſe, ſeligere vero maxime remedia ad eam accommodata ex ijs, quorum cumulus eſt congeſtus ex omnibus remedijs ad malignas febres propoſitis, & ad diuerſas longe febres facientibus, huic etiam contrarijs. Malignam febrem ſtatim facimus cum peticulas dictas videmus, quæ ſunt maculæ plerumque ſine cutis aſperitate, & tamen illas ſæpe in tertianis ego vobiſcum vidi penitus intermittentibus, quamuis longioribus, vidi etiam in nobiliſſimo Hor- E tenſio Peregrino denſiſſimas illas & nigras ſine febre, ſine vllius actionis læſione. Vidi pariter in puella filia Comitis Gentilis Turriani, qui malo multos poſt menſes mortui, ſunt illæ ſento ſanguinis, hæc fluxu alui ſanguineo malignas etiam febres nos facimus cum vrinas turbidas cernimus. Cum tamen in dies in febribus minime malignis, & in corporibus etiam ſanis, ac nulla actione læſæ turbatiſſimas turbulentiſſimaſque conſpiciamus.

Certiſſimum illud indicium ducimus malignitatis, cum per pulſus imbecillitatem virium ſubeſſe intelligimus ſtatim, & antequam communiter à febre fieri conſueuerit, hoc proprium malignitatis videtur, & quoniam proprium eſt, ſi explicetur

in ſuas cauſas, illæ omnino naturam malignitatis A continebunt, cauſæ ſubitæ imbecillitatis, & ſupra conſuetudinem incidentis aut eſt repentinus omnis alimenti defectus, aut aliquid, quod contrarium illas necet, hæc in febre quærenda ſunt, cum proprie in ea caſus verſetur, in eiuſque putredine aliqua major cauſa perquirenda eſt ipſius imbecillitatis. Ergo vel putredo vniuerſim omnes ſuccos occupabit, vel aliquid princeps viſcus, aut putredo ipſa peſſimi erit generis, & naturæ penitus contraria, aut vtrumque vnde ſæpe breui homines necat. Galenus Eryſipelata pulmonum facere malignas febres dixit, idem Synochus cum putredine reddere vires imbecillas monet, tum vlcera maligna nominat, quæ mali generis pus, ſeu putredinem malam habent. Malum autem putredinis genus quod ad rem noſtram atti- B net illud eſt, quod nō ad maturationem, hoc eſt, ad boni puris ſpeciem, ſed ad diuerſum tendit, atque vt bonum pus alimentum potius ipſis partibus ſecum affert, ſic malum putredinis genus partes nutritione priuat, vt bonum pus quadam ſimilitudine partes fouet, ſic malum ſua vitioſitate dilaniat. Quod quidem facit, quoniam vel acerrimi, & feruidiſſimi caloris eſt, ſqualidæque naturæ, quo inſitum humidum abſumat humoribus, & etiam partibus eos cōtinentibus vnde earum calor exterminetur, vel id facit, quoniam tepido languidoque calore quodam calorem humorum vna cum inſito eorum humido euocat, ſic tonum eorū naturæ, hoc eſt mixtionis reſoluit, & mixtum diſſipat, quæ propria mixti corru- C ptio eſt, quoniam viam penitus contrariam mixtioni tenet, imo proprie hic dicenda putredo eſt, quæ porrò ſic, non ſolum proprium humoribus tamquā mixtis affert interitum, neque eorum optimis parcet ſic pus priuando ſuo alimento, ſed ſuo genere contrario naturæ mixti omnibus partibus officit, vireſque earum demolitur. Tot igitur cauſis naſci maligna febris videtur, nimirum aut ab occupato principe viſcere, aut toto genere ſanguinis, aut à peſſimo putredinis genere. Porrò autem maligna febris, cum fiat maligniſſima ſæpe, pernicioſa quoque ſæpe eſt, propterea ſi velimus illam tantummodo tamquam malignam indicare, & à pernicioſa diſtinctam, nos ipſam adhuc ſub metu ſpem etiam ſalutis retinentem definiemus, & malignam non D maligniſſimam appellabimus.

Sic à pernicioſę finibus ſpei vna & metus includentes, ſeparabimus, vt cum pernicioſam ſignificare voluerimus, nec illam malignam tantum dicemus, neque intra fines ſpei eam retinebimus definientes, ſed illis penitus excedemus. quod dictum eſt ad ſenſum Galeni primo protrhit. cap. 14. atque etiā tertio Epid. cap. tertio probl. 12. ibi malignam diſtinguentis à pernicioſa, hic notam maxime malignitatis nigram vrinam facientis, quæ perniciei nota eſt. Sed hæc de cauſis infirmitatis virium in febribus malignis, quibus cauſis earum malignitas proprie continetur. Si enim communiter de virium infirmandarum cauſis loqui vellem, dicerem latius, vt quod imbecilles fiunt vel quoniam opprimuntur etiam à E copia boni ſucci, vel diſſoluuntur & hoc aut nimio calore, aut inimica aliqua vi, aut alimenti defectu. Inimica porrò vis ſępe non ſolum frigus eſt nimium vti calor quoque ſed alicuius tacitæ, & ineffabilis contrarietatis, qualis eſt quæ qualitatum complexionem ſequitur totam, quæ contractas, quamquam ſe ſe complectentium qualitatum ſit, quæ per ſe manifeſtę ſunt, certum tamen modū temperamenti continent, qui explicari non poteſt. In febribus omnes hæ cauſæ poſſunt incidere, & in putridis vna omnes ſæpe vires affligunt, nam ſæpiſſime quidem calor ſquallidus per ſui exceſſus contrarietatem, & diſſolutionem alimenti id facit, vt in hæctica.

In putrido verò non ſolum ſuo ſquallido calore, ſed ſuæ materiæ occupatione infeſtus eſt, & quandoque caloris vis non tam aperte vires demolitur, quod occulta quadam inimicitia ſuæ peſſimæ naturæ, vt ſi fumoſus cum ſit fumus ab humore melancholia dicto & veneni ſpeciē habente tollatur à melancholia namque ineffabiles ſpecies mali fumi offerri poſſunt, adeò vt etiam venenoſæ eſſe queant, hoc eſt dicta ineffabili vi calorem inſitum, & naturalem oppugnantes.

Cum ergo vires ſemper à morbis lædantur, alioquin actiones non læderentur, imo morbi ipſi ſint facultates ipſę læſæ vt hæ naturę ſunt, à febribus autem propter temperiem læſam in qua vita, & natura corporis eſt, propterea autem quod febrium intemperies in corde eſt, vires vitam continentes maxime affligunt, illę itaque febres, quæ ſupra morem nimis cito vires labefactant, malignæ vocantur, quaſi latenter, & præter omnem expectationem id faciant. Ex his malignis verò illę pernicioſæ & mortales & maligniſſimæ ſeu extreme malignæ dictæ ſunt, in quibus vires penitus labuntur, adeoque nullus ſpei locus relinquitur. In quibus autem ſub tanto metu ſpes tamen ſalutis relinquitur, illæ ſimpliciter malignæ dicendæ ſunt. Vt illæ quibus cito infirmiores non valde fiunt vires etiamſi aliquis metus ſit interitus & ſi dicendæ non ſint ſalubres, tamen benignæ ſeu ſimplicium morum & bonorum dictę ſunt, in quibus vero nō ſolum vires non citius infirmantur ſed ſuper vires certe morborum ſunt, illæ ſalubres dicuntur. Malignæ ergo eam habent conditionem, qua longe citius vires infirmæ fiant, ne dum metum mortis afferant vt etiam multæ bonorum morum, ſed cum mortis metu, ſpei tamen locum etiam permittant, ſic non pernicioſæ non extreme malignæ, ſed ſimpliciter malignæ nuncupantur, non ſimplicium morum ſunt, vt illius etiam multæ metum faciunt non ſine ſpe ſalutis, quoniam ſimplices nequaquam cito vires euertunt. Malignæ ergo cum maligniſſimæ ſunt tunc cum ὀλεθρίοις, & pernicioſis communi eo genere continentur, quod metum faciunt mortis, vt ſimplices quoque cum idē faciunt, differunt autem à pernicioſis, quod pernicioſæ metum faciendo nihil ſpei ſalutis relinquant, hę verò à metu periculi ſpem eam ſalutis non diſiungant, verba Galeni primo prorrhiticorum particula 14. hæc ſunt, κακοήθη δὲ νοσήματα καλοῦμεν, ὅσα κίνδυνον ἀπειλοῦντα τοῖς κάμνουσιν οὐ περικόπτει τὴν τῆς σωτηρίας ἐλπίδα. Malignos morbos autem vocamus quicunque periculum minantes laborantibus, non circumcidunt ſpem ipſius ſalutis cui generi maligno opponit εὐηθὲς, & ἁπλοῦν bonorum morum & ſimplicem primo de criſibus cap. 3. in alijs libris quandoque nomen maligni ad vlcera, difficilia eſſe ſine periculo vitæ traducit.

Sicuti apud Galenū interdum liberum nobis videatur dubitare, num mortalium morborum & metum mortis facientium aliqui ſimplicis moris reperiri poſſint, imo num aliqui morbi ſimplicis moris interdum metum mortis facientes ſpem retinentes ſint, certe malorum morum ſint multi qui nihil metus faciant vt vlcera dicta, & ſimplices morbi ſunt, quoniam & interitum afferunt, & qui metum non ſic coniunctum habent. Itaque verba ſuprapoſita non ſunt definita contra morbos malignos niſi contra pernicioſos, nam ſunt ponentia quandam differentiam qua ſecluduntur maligni à mortiferis & ὀλεθρίοις, quoniam in mortiferis, & pernitioſis nihil ſpei relinquitur, vt in malignis ſimpliciter dictis non maligniſſima oſtendendo, quod qui dicit malignum ſolummodo, non dicit neceſſario mortiferum penitus. Quoniam vero appellat morbum mortiferum nomine maligni non

apte

apte nec diſtincte proprijsve appellat, vt ſupra Galenus proponebat ſubiuncturus differentiam ſupra poſitam illis verbis ἐσχάτως γὰρ ὀλέθριον ὂν τὸ σύμπτωμα προσηγορίας ἑτέρας ἐδεῖτο.

Symptoma namque quod eſt extreme pernicioſum nuncupatione alia opus habebat, hoc eſt quam maligni. Vetum quoniam ex loco propoſito Galenus non ſeiungit à pernicioſo malignum, niſi quòd non tollit ſpem ſaloris, videtur ipſum à pernicioſo non ſeparare metu ipſo per ſe accepto mortis, quaſi omnis morbus malignus ſecum mortis metum habeat, quod malignis omnibus vlceribus commune nõ videtur. Tamen in re noſtra malignum omnino cum metu fuerit, cum inntbus, de quo ſermo eſt febris ſit, quæ maligno ſemper metum dictum habet, quòd vero non omnis febris cũ eo metu coniuncta nobis maligna dicenda ſit, certum faciunt multæ febres quotidie periculoſę dictę, aperte vero hectica illa quæ maligna non eſt, cum nulla hectica ſit ſine eo metu.

Ita vt quamuis mortis metus neq; ſolis malignis morbis, neque omnibus conueniat, non omnibus, quoniam vlcera maligna nihil metus mortis pleraque habent, non ſolis, quoniam præterquam à pernitioſis morbis metum maxime facientibus non accõmodatur nomen maligni, ſed potius extreme maligni, hoc ipſo.n. non ſeiungitur genere ſuo à metu, reperiuntur etiam multi morbi metum faciẽtes qui maligni non ſunt, & ſi ſpem aliquam ſalutis retinerent, vt multæ febres quondam dictæ periculoſæ, & certiſſime in genere febrium hecticarum quando ambigunt medici quo in gradu fuerint, vt hydrops aliqua, vt apoplexia, & multi alij. Sed longius progreſſa eſt omnino quam voluiſſem, iam me colligo.

Nos cũ in febre putrida vires labefactari cito nimis ſentimus, & inde metuimus ægro, non tamen ſpem penitus abijciendam putamus tunc ex ea cita virium læſione febrem malignam eſſe ducimus, eoque nomine eam appellamus. Sic genus febrium malignarum ea nota informamus, quòd vires cito nimis labefactat. At febris maligna cuius ea informatio conſtituta eſt, eo modo quo collegimus vim ſuam à putredine habet, viriumque eam diminutionem generi malo putredinis attribuimus, aut quòd illa in morbi venenoſo genere aut in viſcere principe ſit, etenim cum in genere triplex putredo ſit, vna quæ maturatio inutilis humoris ad ſeparationẽ eius eſt, in puris ſimilitudinem facta, altera quæ ad corruptionem penitus tenuerit ſiue exuſtionis ſiue proprię putredinis ſit, tertia quę inter has ambigit multarumque differentiarum, & ineffabilium. Primam putredinem ſimplicibus febrimus cõcedimus, quoniam ex ea nihil metus ſit, vireſque potius ea maturatione firmãtur & aluntur, vt in apoſtemalibus ſit bonom pus facientibus, ibi enim carnes pus continentes bene nutritæ cernuntur, & ratio eſt, quoniã ea puris confectio & putredo non caret concoctione, cum in ſimilem ſpeciem alimenti materiam illã conuertat, quare in ſummo putredinis illius incremento vires melius nutriri, & valere maxime ad criſim poſſunt, & ſumma etiam cibi abſtinentia poteſt haberi donec putredo, & febres ſummæ ſunt. Alterã & huic oppoſitam extremeque contrariam putredinem mortiferis febribus, & penitus pernicioſis damus, cum per eam corruptio fiat penitus, quæ ſolet vires non ſolum ob alimenti priuationẽ, ſed ob vim malam diminuere, qua & ſpiritus, & humores etiam contagio ſuo corrumpit, cum enim tam diſtet à maturatione, vt extreme ei oppoſita ſit, neceſſario totam vim corripit, humoris vſque ad intimum, & nexum ipſum arctiſſimum calidi & humidi perit vel humidum abſumendo, vel euocando quod glutinoſum cum ſit, etiam adhæreſcit, vnde valentiſſima

A ſit ad corrumpendum & ad vitiandum vicinos omnes humores, tanto enim valentior eſt, quanto in oppoſitum magis receſſit. ſic ſaluti ſperandæ locum non permittit, pernitioſiſque penitus morbis danda eſt, Media autem cum ambigat neque ſalubribus, neque pernicioſis penitus, aut extreme malignis ſed medijs & malignis ſimpliciter attribuitur, quę non tam corruptiua eſt, quin aliqoid etiam maturationis retineat, & vtram in partem proceſſerit vel ſimpliciorem morbum vel pernicioſum magis facit, quæ ſane putredo in caſu noſtro fuerit, in quo vires citiſſime valde labefactari intelligimus, & ita nobis curationem morbi quęrentibus neceſſe eſt videre, quo modo hæc putredo ad meliorem gradum queat reuocari. quod ſane fieri non poterit niſi na-

B turam huius putredinis diſpiciamus & quid nam poſtulet in ſui emendationem. Putredo omnis fieri ſolet cum materia calida humida aut alieno loco eoque calido, aut & proprio minime perflato tenetur, vt quando alienus eſt, alieno calore afficiatur, vt cum humor extra venas carnibus alendis minime natus aut quamquam ad id natus, quando non perflatur neceſſario alienum calorem etiam ſuo loco concipiat, vt cum ſanguis in apoſtemate conficitur, hæc cauſa communiter cuique putredini ſatis idonea eſt, maxime autem vbi corporis calor innatus infirmior fuerit, aut materiæ, ſeu humoris natura caloris natiui actioni durior rebellior ve, vt à calore tantummodo præter naturam excitato male tractari, non etiam à naturali corrigi queat, quod

C accidet, aut quoniam materia nimis mali ſucci fuerit caloriſque valde imbecillis, vt ſub vſu praui ſucci ciborum euenit, aut quoniam obſtructio vehementior fuerit, vt in corpore craſſis ſuccis nimis referto ſeu illis craſſis ad meatus inuiſibiles, & venas minores per laborem, & ſubitam calefactionem productis & à refrigeratione ſubita compactis, aut quoniam cum his partes etiam ſuccum continentes infirmi caloris fuerint, vt in prauis conſtitutionibus cum longæ fuerint & prauis hominum naturis cõtingit.

Mediam ergo conditionem putredo ſubibit, cùm medij generis cauſas nanciſcetur, nam calore partium corporis valentiori, ſuccorum etiam

D genere meliori, obſtructionibus præterea, minus firmis, minuſque occupantibus putredo ad maturationem poteſt magis accedere & minus, cum contra magis res ſe habuerit.

Verum vt ſupra proponebam mihi vſu venit etiã obſeruare aliam putredinis differentiam, etenim cum putredo in animantibus viuis propter calorem igneum, quem accendit, non tam putredinis, quam exuſtionis ſpeciem præſeferat. vnde Galenus interdum exuſtionis, interdom putredinis, & corruptionis nomine eam vocet, videre licet aliquam putredinis maiorem ſpeciem præſeferre, illa quidem quę maturatio ob caloris naturalis multam partem eſt, putredinis quidem ſolet potius nomine quam exuſtionis nominari quamuis proprie magis matura-

E tionis nomine diceretur, nam Ariſtoteles etiam exuſtionem vocat cruditatem, putredinem verò non ſine coctione eſſe affirmat, ſed de illa nunc non dico.

De corruptiua putredine & exurente dico, quòd in ſuis excrementis & ſignis duplicis naturæ intelligitur, & quædam eius notæ exuſtionem, quædam corruptionem, & putredinem magis indicant, ſiue materiæ illa calidioris, ſiue frigidioris ſit, nam cruda & pituitoſa nos recrementa ſæpiſſime aſperrima & exuſta cernimus quamquam etiam putrida quandoque & liuidiora ſine aſperitate illa videamus, quòd non ſolum in vlceribus, vulneribuſve, ſed in vrinis quoq; licet animaduertere, maxime ta-

men in ſinubus purulentis, exuſtio namque ibi eſſe per putredinem non poteſt, vbi calor naturalis obrutus, & diminutus non ſulum temperamento ſuo non valet, ſed neque ad igneam vim poteſt traduci cum vt in gangrenis omne genus caloris ea oppreſſione extinguatur, certe natiuus vna cum ſuo humido euocatur, & humor diſſoluitur. Vnde accidit nõ rarò vt minus febris iudicetur com proxime interiturus homo eſt, cum febris peior euaſit, quanquam ſi febris à copia malorum, non ab actimonia caloris æſtimanda ſit, contra res habet in abſceſſibus: exẽplum opportuniſſimum nobis illius rei eſt cernere. in illis enim ſçpe calor. & fetuor minuitur cum pus deterius euaſit. Hæc ergo diligentiſſime ſunt animaduertenda in putridis febribus, & ante oculos habenda, quo naturam earum recte metiamur, & quòd euenturum ſit præuidere poſſimus, faciamus hoc in febre nobis nunc credita. Videmus nos eius materiam eſſe craſſam & pituitoſam ex qua febris non admodum vehemens ſit, videmus eius putredinem ad exuſtionem tamen conuerſam; Nam vt copiam pituitæ, & crudi humoris vrinæ craſſæ, & perturbatæ indicarunt, ſic poſtea clareſcentes, & ſedimentum aſperum habẽtes ipſam pituitam exuſtione per putredinem confici certum eſt, & quoniam vires diminutas cito vidimus, hanc putredinem non multum maturationis plurimum verò corruptionis habere debemus iudicare, nam & cerebri & iecoris vires valde languere cernuntur. torpore etiam quodam ſenſuum internorum ad capitis grauitatẽ accedente, pulſibus paruis & crebris, neque valde remittentibus, & alui, atque vrinæ recrementis ſic exuſtis, & crudis. Et quoniam hæc ſigna non mortem, ſed longitudinem & difficultatem ſalutis oſtẽdunt, malignam potius, quam extreme malignam, aut pernicioſam febrem eſſe dicendum eſt. Quibus ſic habentibus reſtat videre quid ſperandum, aut metuendum ſit, & quid prouiſionis à nobis præſtari oporteat. Cui rei neceſſe eſt, videamus, quid nam agat natura, quo io ſtatu ſui operis ſit ſeu ad quem terminum peruenerit, ſiue ad victoriam ipſa, ſiue contra progrediatur, ſic enim & genus morbi, & magnitudo mos, & metus clara erunt. Motio naturæ in ſimplicibus morbis agitatur obſcuriſſime in morbi principio, ea verò cernitur aperte morbo increſcente, quoniam maturatiooe incipiente feruor materiæ increſcit, & cum maturatio ſummum incrementum obtinuit, morbus quoque ſummam ſui magnitudinem obtioet nec vires tũc alimento priuantur quoniam maturatio ſumma eſt, cũ vero plus diſſoluitur materiæ quam matureſcit, tunc feruor inclinat, & morbus. Vnde in febribus intermittentibus poſſumus dicere tot maturationum circuitus progreſſioneſque eſſe, quot acceſſiones, & tot partes materiæ ac quaſi tot morbos eſſe. Vnde ſudores inclinantibus acceſſionibus ſucc.. entes maturationẽ factam ſequi dicendæ ſint. In quibus etiam vobis liceat in fine cuiuſq; acceſſionis eoſdem ſudores mouere. Proprie vero etiam in eis euenit, quòd cum natura materiam moueat incipiente quaque occaſione & extra venas propellat, non ſolum oos poſſumus poſt maturatiooem eius ſudorẽ mouere, & vrinas etiam & humorem per aluum quoque monentia exhibere, vt facit Galenus libro ad Glauconem, ſed in ioitijs quoque acceſſionum tanquam initijs morborum poſſumus naturæ motionẽ iuuare & in melius retrahere, in vomitioneſque materiam conuertere admodum vtiliter. quæ io continuis febribus toto ſuo vomitu vni acceſſioni reſpondentibus fieri nun quaque die, ſed ſemel aut bis in toto febris decurſu ad rationem iam dictã licet, in principio enim quamquam natura non moueat, ſæpe tamen neceſſitas mouendi offertur, & ſæpe mouetur

A ad interoas inflammationes faciendas à quibus retrahenda eſt, maturatione autem facta certa vtilitas proponitur. Neceſſitas mouendi initio morbi ſit cum materia nimis multa, nimis morbum auctura eſt, vel moleſtiſſima corpori adeo eius vires exagitat vt verendom ſit ne vel exagitatione in principẽ partem lapſa interficiat ægrotantem, quod materia non ſolum ſui mala vi, ſed copia ſolet moliri, tum io febribus pernicioſis, ſi præuideantur, quoniam nullus alius ſpei locus relinquitur quam in diminotione materiæ ſolemus eam pariter diminuere ac ſi eſſet illa quæ naturam male exagitaret eo verò maxime, quoniam pernicioſæ febres aut in mala, aut copia nimia materiæ, aut eius motu in principem, & neceſſariam maximæ vitæ partem facto tales ſunt,
B vnde plurimi intereuntium ſub ijs febribus, aut capite, aut pulmonibus, aut corde, aut etiam iecore corrupto inueniuntur, rati quidem certe toto genere venoſo ex corruptione ſanguinis affecto. Vt tutiſſimum conſilium ſit in febribus generis grauioris ioitio materiam omnibus modis diminuere, pernicioſis enim factis fruſtra expectamus coctionẽ, morte potius eam præuentura, cum diminuta materia ſpes aliqua comparari queat ſalutis. Nos ergo ſumus, ſi ſigna ſequenda ſunt, initio ipſius morbi cum non dum indicium maturationis vllum extet, caput vero valde affectum videmus, quòd materia in ipſum conuertatur impedita ob vehementes ambitus obſtructiones, quæ facta ſunt, cum ipſe ad ſubitum frigus e ſudore tranſierit, & humores crudi fuſi per
C calorem à frigore concreti in meatibus ambitus corporis inhæſerint, vnde materia collecta magis, & exagitata in venis fluens, facile in caput illapſura ſit, experimur nos ſæpiſſime grauedines & capitis dolores, & ſanguinis profluuia per nares propter corporis medij calfactiones & ſubinde factas refrigerationes eueniſſe, quamquam ſæpius thoracis partes ex ſubitis frigoribus condoleſcunt, quoniam tenuioribus humoribus ad fluendum opportunioribus ſunt magis obnoxiæ, vnde in ſqualloribus non admodum quidem calidis & in tempeſtatibus magis inconſtantibus facilius afficiuntur, dixi non admodum calidis ſqualloribus, quoniam in ijs potius inferior venter humores accipit. Ergo nos poſſu-
D mus facile perſuaderi e re futurum, ſi aliquid humoris, qui poſſet ad putredinem accedere, vel ad partem aliquam principem ferri dum vel copia, vel vi ſua inimica naturam irritat, exhaurire mus. Etenim natura nondum humorem complexa, aut maturationem exorſa eſt, cui noſtra opera ſolent eſſe impedimento ita metus non eſt, ne naturę opus maturationis perturbemus, quòd ſi vereamur ne vias minime apertas iecoris humor non extenuatus ſit iofarcturus, quando illę tã anguſtæ ſunt, vt ſi in natura ſetum cum chylo coniungeres perpetuo obſtructionibus eſſent obnoxiæ, poſſumus aliquæ potionẽ ante propinare. Sed etiam cogitare num ſanguine mittendo idem auxilium præſtare queamus. Quã in re diligens admodum peruestigatio neceſ-
E ſaria eſt. Nam primo aſpectu videretur id faciendũ, quòd morbus magnus ſit, quòd vires aliquæ etiam conſtare videantur, quibus duobus propoſitis neceſſaria eſt ſanguinis miſſio. At in hydrope, in frigida apoplexia ea neceſſitas non cernitur magnis morbis, & viribus ſæpe conſtantibus. Ea eſt fallacia, quoniam vires ad ſanguinis diminutionem ferendam ſatis futuras appellamus conſtantes, quales non ſunt in morbis dictis, ſed purgantibus valentioribus pharmacis ſatis ſunt, quæ magnas vires requirunt. Non tamen ſatis ſunt, vt miſſo ſanguine, in quo ipſæ ſunt poſitæ poſtea conſtare ſub morbo queant. At quid habet virium tolerantia, cum mittendi ſanguinis neceſſitate? idem fere quod habet

virium tolerantia in magnis morbis cum victus tennis præcepto, etenim cum ſanguis ſit quaſi alimentum, nondum tamen factum ſit, neque vitam iodue rit, eget viribus viuentibus ipſe quoque, quamuis illas alendo ſuſtentet, vt moderatio ſumma ſit adhibenda, ne aut eas opprimat, maxime cum morbi nouo labore occupantur, neue eis ſuſteotandis deſit, quod de cibo ſere ſtatuendum eſt, quare vt onus eſſet ſemper in magnis morbis cuiuſcunque generis ille eſſet diminuendus, modo tantum eius remanſurum eſſet, quo vires ſeſe propagarent, vſque ad morbi victoriam, ita infirmioribus viribus alendis relioqui debet, vt vel in hydrope, vel apoplexia id perpetuum cernatur, mittendis namque in ijs quoque eſſet morbis quo naturæ leuior fieret ſanguis relictus, niſi vires eo tamquam alimento meliori egerent, niſi eo mittendo minus valentes fiereot ad humores frigidos vincendos, cum quibus frigidis ſanguis pugnat, & in eo a partibus naturæ ſtat, potiuſque crudi humores eſſent detrahendi ſi vllo onere natnra foret leuanda.

Vidimus etiam cum cibo ſanguinem conuenire, quoniam vt eibus morbis etiam materiam præſtat, ſic ſanguis quoqne affluit ad læſas partes in morbis maioribus, & propterea in illis ſemper metum facit morbi augendi, quare ni ei obſtet humorum frigidorum copia cum quibus pugnandum ſit etiam per ſanguinem, cum onus minuendum eſt ſors potius in crudos bumores quam in ſangoinē caſura ſit, quare ſub eo metu ſanguinis effluxuri ſemper ſumus, & ita in eo morbo, in quo contrarietas crudorum noo eſt illum ſemper diminuere debemus conſultis prius diligenter viribus non ſolum ad cruditatem, ſed ad corporis genus ad ætatem, ad anni tempus ad tempeſtatem ad longitudinem morbi reſpiciēdo. Quid ergo in morbo hoc facere debemus? magnus quidem eſt, at vires? ſunt ne ſatis tolleraturæ morbum, & ſanguinis miſſionem iam infirmiores ſactas pulſus indicant. Eo tempore quo ſanguinis miſſio morbum tollere poteſt, noo eſt ambigendum, quibus & vires quantulęcunque ſint tolleraturę ſint, quę ſemper ſublato morbo facile reficiuntur ſic ſatis cōſtantes cenſendæ ſunt. Quare in principijs morborum cum per ſanguinis detractionem eorum incremento occurrere poſſumus, in tuto omnino id habetur, poſt principia vero multo examine eget. Nam poſt primum principium communiter acceptum, & ad numerum dierum metiendum, morbi aut maturationem incipiuot accipere, quæ naturæ opera non eſſet perturbanda, aut corruptionem, & tunc vires periclitantur etiam ſi putredo illa ambigat inter corruptionem, & maturationem, & quamuis eo tempore morbus oondum notas maturationis recipieos in principio eſſe dicatur certa quadam artis ooſtræ ſignificatione, tamen niſi admodum vires ſuperent, tunc ſanguinis miſſio tuta non eſt corruptione irrepente iam latius? Io re noſtra modo quid decernendum eſt. Io corpore hoc plus materiæ crudæ eſt, quam ſaoguinis metus, ſi notas conſideremus, & præterea iam putredo increuit, & cum eo non increuit ad maturationem quantumcunque putredo progreſſa ſit, ſed ad exuſtionem. Notæ harum rerum ſunt ſomnolentia, pulſuum paruitas, vrinæ albę cum eneoremate, & hypoſtaſi aſpera, totius corporis laſſitudo tenſiua, & languor, nulla ſitis ſub tanta febre, & iam 7. diebus vexante, lingua alba, & ſimilia, quibus etiam corporis genus, & ætas, & cæli tempeſtas quæ primū longiſſimis frigoribus, poſtea non minori humiditate affecta eſt, & ſupra omnem anni temporis conſuetudinem. De vitæ ſtudio non dicam, quoniam id adegit potius motum materiæ, & illam ad corporis ambitum per labores, ſudoreſque in ſubita frigora incidentes, quam materiæ ipſius

A ſius modum auxerit. Sanguinem ergo detrahere vererer, ſed motionem haber in caput, & in partes alias principes certe aliquo auxilio auerterem, multifaceremque omnino hoc periculum maxime, quoniam neſcio quid tremoris, & potius lenis conuulſionis in manibus ſentio, & mentem ſatis conturbatam, hebetemque, quare ego cucurbitulis ad ſuras applicatis cute etiam inciſa tentarem motum illum in diuerſa, ſeu contraria retrahere, idemque frictionibus etiam molirer non ſi dorſo, aut brachijs certe cruribus illas adhibendo, dorſo eoim non niſi maturata materia, & interiori etiam plenitudine diminuta, vel leniſſimas penitus adhiberem alioqnin enim & frictiones valentiores, & cucurbitulę copiam craſſorum humorum e maioribus in minores venas re- B traherent, & obſtructionem augerent. Vnde ego non facile illis in dorſo vti ſoleo niſi vbi tenuiorum humorum coniectura eſt, quemadmodum in pleuriticis malignis hoc eſt ex eryſipelate pulmones etiam complectente eſſe conſueuit, ſi prius tamē ſanguis per eaſdem ad fæmora, ſeu ſuras fuerit retractus, vel exanthemata eminentia effloreſcant, quibus veriſimile eſt naturā tentare aliqnod leuamentum, vel etiam ſi fuerit ſympromaticum, & videatur vtile futurum, quamquam Galenus nolit eſſe ſymptomaticum, quod oaturæ beneficio fit lib. de ſymptom. nam finem a natura expetitum conſequitur, lis ſumma eſt, ſunt enim febres malignæ, in quibus materia tantę crudiratis, ant craſſitudinis non eſt, in C quibus vrinæ fuluæ potius quam albæ ſunt, quamquā craſſæ, & perturbatæ, in ijs ergo minus vereor poſtquam cucurbitulas ſuris applicui, illas dorſo etiam applicare.

Quod ſi febris maligna alicui affectui priori ſuperueniat tamquam ſymptoma, tunc in locum affectum conſilium conuerto, neque enim ratum eſt illud, & præter Galeni ſententiam quod ad eryſipelata pulmonum ſequantur febres malignæ. Videmus nos quoque apertius in vulneribus capitis, & aliarum partium principum, in quibus propter putredinem ibi conceptam, qua partem principē comprælendit febres malignæ excitantur, & tunc Medici chirurgi ſe ſe excuſant de ſuis pollicitationib. cauſamque reijciunt in phyſicos, qui malignę febri non D occurrerint, ſi etiam ſymptomati alicui ſuperuenienti, vel ſymptomatico, aut ſecundario morbo ſit occurrendum pariter coofilium ad id dirigerem, vt hoc noſtro in caſu euenit quod rarum non eſt, videbitis enim etiam apud Hippocratem difficultatis reſpirandi crebram meotionem in continuis febribus nimirum quod materia in pulmones afferat tumorem, certe in noſtro ægro capiti videtur meruendū, ſuris ergo cucurbitulas admouerem, inciſa etiam cute, & frictiones cruribus quotidie adiungerem, medicamentum purgans, aut potionem frigidę non ita facile propinarem his diebus, quibus neque in eo principio ſumus, in quo natura non aliquid agat penitus, quin medicamento perturbetur, neque materia cōcocta eſt, quæ ſine difficultate poſſit elici, imo E cruda vix dimoueretur, & concoctionis motum interrumperet, frigidæ autem potio neque crudę materiæ, neque huic ętati conuenire videatur, quamuis Galenus eam in continuis febribus proponat libro ad Glauconem non multis exceptis, cum tamen ait, ſi febres valde calidæ ſint, & diutius durant, credo excipere omnes has, tam craſſis humoribus coniunctas, cum dicit, & diutius durant, & adiungit verò etiam, cum primum coctionis notę apparuerint, negat hac noſtra 7. dierum febre, & cruditate id remedium conuenire.

Potius ego materiæ putrefactę relinquendæ quæ in huiuſmodi craſſis humoribus ſolēt multæ ſupereſſe, & materiæ ſubindè putrefaciendæ cumulom augere,

.:H

gere, detrahendis operam nauarem, ſequutus Galenum in libro ad Glauconem, & quæ mouent vrinã, & leniter etiam aluum propinarem, vt rhabarbari aliquid, loco abſynthij, vt ſyrupos ex lupulis, & cap. Veneris, & ſimiles quamquam enim continuarum materia non inueniatur quoque die matura, vt in intermittentibus ex parte cum ſemper eſt aliqua eius pars ſub putrefactione reliqua, præterea malæ putredini occurrerem, & vna materiam maturationi pararem, incidentibus maxime, & ad certum tempus etiam exſiccantibus, dico ad certum tempus, ne poſtea coctionem impediant, cor vero etiam a fumis illis malignis tutum redderem, itaque cum illis ſyrupis acetoſum componerem, & de ſucco citri, pulueres darem cum ſyrupo ex ſ. citri, ex margaritis, ex bolo armena, & potius ex cornu cerui vſto non loco ex radice pentaphyli, & tormentillę, atque ex ſcordeo. In potionibus quoque ſuccum citri commiſcerem, & linguæ ariditati deliniendæ eundem ſuccum ex ſaccharo percoctum præberem, aut oxalidis, aut cæraſorum acidorum, aut mali punici acidioris, deuenirem etiam ad ſuccum eorum malorum, cum ſaccharo mixtum non coctum, clyſteribus quoque materiã ex capite auerterem altero quoque die inijciendis. Coctione autem materiæ perſpecta purgarem ex parte materiam, quam ſcio non vniuerſim totam maturam futuram, ex diacatholicone melle roſaceo ſolut. recenti diaphænicon, cum manna permixtis, atque expreſſione ipſius rhabarbari macerati.

De victus ratione id in memoriam reuocarem, tempus, quo incipiunt quotidie febris incrementa, vitandum eſſe, etenim in febribus, quæ ab alijs humoribus, quã a feruore ſanguinis naſcuntur, ſemper aliqua incrementa in dies, vel ſingulos, vel alternos, vel quaternos cernuntur niſi bilioſus humor parum a natura ſanguinis diſceſſerit, tunc enim poteſt ſanguinis morem tenere, præterea cum putredo ambigat adhuc maturationis ne an corruptionis finem habitura ſit, ego in victu viribus conſulerem, quæ a putredine corruptionis participe valde ſolent debilitari, ita tamen me gererem, ne ipſam opprimerem neue ab actione diuerterem neceſſaria ſaltem facillimis concoctu, & minime recrementi cibis præbendis, & facilioris etiam diſtributionis. In potionibus, & iuſculis verò adhiberem quæ diſtributioni prodeſſent, & putredini ac obſtructionibus reſiſterent, vt acetum, vt acetoſa, vt ſuccum citri percoctum ceraſia acida, mala item medica, & ſimilia, ſomnum quoque horis incrementorum eſſet fugiendum declinanda vero omnibus horis triſtia, iucunda autem cogitanda frictiones extremorum, & totius eſſe corporis, ſed lenes, & longæ adhibendæ quibus materia craſſa, crudaque non attrahatur, non meatus impleat, ſed potius in ijs ſubſiſtens diſcutiatur, percoquaturque, quæ varianda erunt, vt in dies videbitur opus eſſe. Dixi.

De febre maligna pro Antonello Todeſchino.

CONSVLTATIO DXV.

IN corpore humidiori, & carnium valde laxatum, in ætate 63. annorum poſt acceptum ſubitum frigus propter demiſſa integumenta hæc febris leui cum frigore acceſſit iam 10. dies ſunt cum pulſu maxime inæquali cuiuſque generis inæqualitatis, cum lotio valde confuſo perturbato turbidoque etſi non admodum colorato, calore acri, & valde firmo, quem ipſe non ſentit. Quærit iam tua Excellentia quid nam agendum ſit.

Rem vt iam percepi ob oculos conſtituam prius, hoc eſt multa humorum crudorum copia, vt turbatio vrinarum, & craſſitudo oſtendit, a qua quamuis caput ſe ſe defendat nihil detrimenti inde adhuc nactum, aut in ſomno nimio, nimiave vigilia, aut delirio vllo, tamen non penitus intactum eſt, quoniam ſomnus non penitus pro ratione ſe habet, & torporem quodammodo, & grauitatem affert, ita nerui ipſi debiliter admodum in mouendo ſe gerũt & præterea in reliquo corpore notæ nimiæ eius copiæ multæ ſunt, nam vix poteſt quietus eſſe quin ſemper cruribus locum cõmutet, quod moleſti oneris, & facile mordacitatis indicium eſt redundãtium fæmorum, fauces fere tumentes ſunt, & dolẽt, quod a redundantia eorum, quæ in vaſis totius pectoris, & pulmonum verſantur euenit ſpiritus eſt, quod iam redundare ad cauitates tracheæ molem denunciat, & pulſus ipſe inæqualis habet multos paruos, & admodum crebros ictus, & in ſumma cum ſurgit e cubili, vix ſe ſe poteſt ſuſtinere. Tantam hanc copiam eſſe mixtam, & crudis, & etiam bilioſis humoribus vrina oſtendit, contenta namque craſſa, & cruda habet, non tamen aquoſa eſt, vt in alijs hoc menſe eiuſmodi febribus obſeruaui, ſed habet aliquid hominis, quamuis turbulenta ſit. Putredinem huius materiei longe eſſe a maturatione diuerſam per vrinam intelligimus maxime cum eius contenta in imum maxima ex parte reſideant, quamuis turbida nihilominus maneat, deſcenſus etenim contẽtorum in vnum ſignificat maiorem ſeparationem a ſeri natura, & ſuperantiam, ſeu dominium facultatis caloris ſeparantis ſiue ille ſit naturæ, ſiue putredinis: itaque ſi concoctionem habeant, ſeu maturationem, quo magis in imo ſunt, eo magis vincere videtur calor qui naturæ eſt, & perfectior concoctio eſt, ſi cruditas ſit, ea non poteſt non eſſe exuſtio per quam ſeparatio ſacta eſt, & eo maior, quo altius recrementa illa demergũtur, id enim euenit eis propter maiorem ſeparationem, & exuſtionem a calore putredinis factam. Ex ijs colligere liceat genus motionis ipſius morbi, num humor a natura afficiatur magis, an natura magis ab humore, putredineve, etenim cum in omni actione naturæ rerum vtrumque ſemper ab altero aliquid actionis inuicem accipiat, & neceſſe ſit, etiam in victoria naturæ eam aliquid affici a morbo, vt contra in victoria morbi etiam naturam aliquid illum afficere donec penitus ſuperata ſit, hic vtrumque videmus morbum tamen adhuc eſſe ſuperiorem in materia infeſta. Et vires naturæ aliquid detrimenti accepiſſe, ita vt ſi huius negotij, & laboris tempora velimus diſtinguere in principium incrementum, ſtatum, & inclinationem, non penes dies, aut momentum primum metientes principium, ſed penes negotij ipſius, & motionis partes; tunc, quoniã nihil coctionis eſt in recrementis, poſſumus dicere, quòd in principio ſumus quotieſcunque ſpes eſſet motionem, & tractationẽ hanc ad maturationis genus eſſe conuerſam. Verum alioquin, ſi motionem ſumamus vtcunque ſit, cum iam morbus vires apertè affligat, & motus putredinis in corruptionem manifeſtam, & longe a maturatione diuerſam diuertit, progreſſioneſque iam fecerit nõ mediocres, non poſſum de morbo dicere, quòd in principio ſit, etenim in principijs omnia ſunt leuiora, neque natura iam deficere incipit, quemadmodum in noſtro ægro perſpicimus, & cum omnia in conſultatione perpendantur, quæ in actionem referri rectè poſſint, ex hoc certi erimus nos non poſſe agere, aut mouere, ac ſi in principio ſimpliciter eſſemus. Atque hæc de motu ipſius putredinis, ad cuius diuerſitatem ætates morbi diſtinguimus.

Eſt

Eſt ne alius motus præter putredinis conſiderandus, A motum ego eſſe ſuſpicor humorum in partes ſpiritui inſeruientes ob anguſtiam, & crebritatem ſpiritus, & dolorem in faucibus, quæ cum illis partibus fere mihi ſunt obſeruatæ condolere. Eſt præterea motus ad cutem, vt per maculas intelligimus.

Qui ſane motus a natura ne ſint an a morbo facile dignoſcere eſt, quoniam natura per ſe non ſolet niti ad expulſiones humorum niſi illis fuerit dominata, alioquin irritata perturbatione omni vexatur, & ipſa vna cum excrementis videtur effundi, cum excrementis namque ipſa ſic diſſoluta quaſi ſpiritus eijcit, ſeſeque ipſa exprimit, nam excretrix vis in humorem incumbens eum cum bono humore, & ſpiritu amplexa, extrudit, cum ſpiritu autem ſe ipſam neceſſario effundat neceſſe eſt, vnde neque confert B illa excretio, neque leuiter fertur, præterquam quod eſt admodum laborioſa, præterquam quod quãdoque partium eſt tenuiorum, quemadmodum hæc quæ in maculis apparet efferens tenuiores, tam boni quam mali ſanguinis partes. Et quod peſſimum eſt, nõ raro ad principem aliquam corporis partem fit impulſio, vt hoc loco ad vitæ arcem fieri pulſus, & anhelitus indicat.

Vnde ſi quo natura vergit, eo ducere oporteat, hoc loco tamen cõtra faciendum eſt, quoniam non ſolum non fit per conuenientia loca, ſed per maxime importuna & periculoſa, ſi motum ad thoracem ſeu pulmones, & cor ſpectemus, ſin autem motum ad cutem, tunc forte ille iuuandus eſt, quamquam C enim a morbo eſt, tamen ad conuenientem partem factus ſupprimendus non eſt, neque omnis motus ſymptomaticus impediendus, vel is motus penitus ſymptomaticus non eſt, cum non penitus contra naturæ vtilitatem fiat, aut conſilium, & ſi non penitus ſecundum eius ordinem vrgente morbo, propterea excretiones ſanguinis critice ſymptomatis nomine non notantur, quoniam non ſolum a natura vt morbi, ſed ad minus malum conſilio naturæ fiunt. Ex parte ergo is motus ad cutem, non ex toto ſymptomaticus dicendus fuerit, ſic non impediendus, imo iuuandus potius. Ita & expoſitæ multæ huius morbi partes ſunt, & quid agendum oſtẽdant, illa reſtat, quæ eſt putredinis cauſa potior nimirum obſtructio quæ per anguſtiam cutis eſt valde aucta, cui maxime D occurrendum eſt. Humor ergo qui eſſet ei ſubtrahendus, is cum miſſionem ſanguinis vires non ſerant, & tamen vim medicamenti laturæ ſint, erit prius omnino purgationi parandus per maturationem, & inciſionem, extenuationem, atque viarum affectionem, ac quoniam in frigido humore aliquo etiam coctio, & in alimentũ mutatio facit ſatis, in hoc frigido etiam coctio procuranda erit, nõ ſolum ad maturationem, ſed etiam ad meliorem conditionem, putredo ergo ad maturationẽ pro viribus conuertenda, & a vitio corruptionis ſuſtinenda, quod vetò corruperit penitus, maxime ſi maturum fuerit illud, vt dixi euocandum, putredini emendandæ faciet maxime, ſi ipſis quoque obſtructionibus occurremus, E & cum non ſolum intus præbendis, ſed exterius etiam adhibendis id moliri debeamus, maxime frictionibus, per illas motum ſupradictũ ad cutem iuuare poterimus, atq; etiam crudorum humorum concoctionem ſi illæ lenes ac molles longæque fiãt, ſed iam ad ſingula ordinanda veniamus, prius prædicto an ea præſtare expetitos exitus poterint, qua in re certe ego longe plus timoris, quam ſpei habeo ſi morbi vires, & ægroti recte examino, morbus enim crudus, & magnus eſt, ſuaque magnitudine valentiores vires expoſceret, eoque magis quo crudus largiori ſpatio egeret, a parte ſpei ei ſtant, quòd animo quietiſs. eſt, neque vires animi conflictatione conſumuntur, quodque materia non eſt praui generis, ſed pituitoſi, & nullum ſymptoma ſæuum habet res ergò in anguſtò verſatur, ordo autem faciendorum adhibendorumque is mihi videretur, vt quamprimum clyſtere aluus molliretur, quod propter vermes, quorum aſcenſum ad os ventriculi veremur, lac & butyrum haberet cum ſaccharo, & melle roſaceo, ſeu melle ſimplici cum ijs, iam enim vermis per os exijt, & ille quidem viuus, quod eſt indicium multæ putredinis, iam etiã alter per aluum deſcendet. Clyſter enim incitaret excretionem recrementorum putredinis, quę omnino ſunt identidem ſubmouenda. Ante cibum vero etiam frictiones facerem mollientes, extenuanteſque, minime vero durantes, replentesve, vt aſperiores eſſe ſolent, ſic longius illas traherem, ante etiam cibum pulueres putredini reſiſtentes propinarem ex bolo armena, et margaritis, ſeminibus citri, cornu cerui vſti lapidibus precioſis maxime ſmaragdo, ex cornu vnicornis, aut corrallis, ex radice pentaphylli, ex ſcordeo, & ſimilibus.

In ciborum etiam iuribus ſaltem margaritarum, & terræ ſigillatæ, & boli armenæ puluerès eſſe vellem, ſaltem in linteo collectos, cibus eſſet ex iure pulli bene cocti, & etiam contuſi, pane loto, ſeu hordeo percocto, luteo oui ipſis feruentibus crudo admixto, iecur pulli ex ſucco acido aliquo ceraſorum, vel vuæ criſpæ, vel ribes, vel mali medici, vel aurantij, tandem niſi auerſaretur non abhorterem a ſucco tamarindorum aromate aliquo, immixto cũ ſaccharo, ſic carnes quoque pulli delinirem, quo poſſit aſſumere. Potio aqua ſit incocta aliqua re gratiam ei conciliante, vt ceraſis acidis, vt ſucco citri cum ſaccharo, & etiam aceto addito cinamomo. A cibo ſuccum citri ſaccharo confectum darem, vel ribes, vel ceraſa dicta, primum ſomnum a cibo concederem deinde poſt meridiem interdicerem, ante cænam puluerès eoſdem, vel per ſe, vel cum confectis dictis exhiberem frictionibuſque iterum vterer.

In aurora potionem ex ſcordeo acetoſa, ſeu oxalide, radice pentaphylli, tormentilli, melliſſæ, & ijs ſimilibus, cum ſyrupo ex ſucco citri, acetoſoque etiam, vel ex acetoſa, neque abhorrerem a ſyrupo nenuphario. Sicco vt facitis ſyrupos ego non darem, quoniam credo eas non facile excedere ventriculo priuſquam a calore ſere deuicti ſint, diluti namque citius permeant, & viribus nondum amiſſis, præterea vis maxima eſt a liquore quo diluũtur, alioquin enim ſyrupi pene toti ſaccharum referunt quos ego propterea nunquam facile in calidioribus humoribus, nunquam penitus in alui fluore præſcribo. De cucurbitulis ita cenſerem, quòd ſemel ſaltem repeterentur cum cutis inciſione, ad ſuras potius, quam ad truncum ſeu dorſum, quoniam materia ad ſe plui adducta, quam extracta locum ſolent nimis obſtructum reddere, & hæc de cauſa eas ſine ferro, ſeu inciſione nequaquam affigerem, niſi in partibus remotioribus quo a medio, & a locis putredinis, & obſtructionibus infeſtę materiam retraherem, qua ratione neque veſicas excitantia prætermitterem, motum enim cieant ſat eſt.

Quibus dictis credo loco meo ſatisfactum fuiſſe.

Is poſt copiam vrinæ rubidiſſimam, & liuentem interijt.

De Doctore Campanea febre continua cum maculis laborante.

CONSVLTATIO DXVI.

VErſamur in ea febre, in qua motionum iam tempus eſt, propterea videndum motiones ne hæ iuuandæ ſint, an moderandæ, in febre generis maligni ſumus non propter multam ſæuitie ſymptomatum, ſed quoniam cum viribus citius infirmandus, & cumque metu retinet etiam num ſpem, & cum habeat vim necandi, tamẽ videtur etiam poſſe ſuperari, eius materia ſanguis ipſe non eſt, aut bilis parum ab eo deflexa, quoniam habet inclinationes, imo neque bilioſa omnino eſt, quoniam cum continua ſit, ardens tamen non eſt, primum enim inclinationes habet, quæ in ardente fiunt nulla linguæ facta eſt iam decem totis diebus mutatio, ſitis non vrget, minus etiam vigiliæ, excrementa quoque alui ſubruffa mihi videntur non autem flaua atque cum habeat inclinationes non erit etiam in vlla earum febrium, quæ cum de genere ardentum habeãtur tamen ab ardente acutie differunt.

At pituitoſam minus ſtatuerem ipſam, cum neque ſomni multi, neque excrementa alui eius indicia pura contineant. Vrinæ verò, quæ quamquam in pituitoſis etiam aliquibus ſolent coloratæ eſſe, vt libro Meth. Galenus teſtatur tamen in tẽpore morbi tales non ſunt, hic verò nunquam albæ fuere, vt vos teſtati eſtis ſaltem enim initio antequam materia per putredinem fuiſſet exuſta pituitoſum colorem oſtendiſſent, calor quoque carnium pituitam puram non præſefert. Maculæ tandem cutis rubeæ ſunt, & aliquæ etiam nigræ, vnde humorem cũ ſanguini admixtum tum alieni à pituita generis eſſe indicant. Mixtæ ergo materiæ febris hæc erit. Putredo huius materiæ adhuc mihi videtur ijs finibus cõtineri, quibus neque exuſtio vera, neque corruptio illa peſſima ſit, ſed non tamen maturatio fiat aperte, & quando pulſus parui ſunt, eos tales credam etiam copia obruente ne dum corruptione conficiente. Vnde fatemini vos etiam fuiſſe elatiores factas poſt excretiones trium generum, nam ſudoribus primũ, & maculis circiter quinta die factæ illæ ſunt & ſanguine narium primum exiguo initio ſextæ, deinde in ſeptima largiori, ſudoribus autem ad nonam vſque reuertentibus circa thoracem, & ceruicem factę ſunt, poſtea 9. die per aluum & per vrinas, vt fiunt etiam hodie, quæ decima dies eſt inchoata, quas poſtremas excretiones pulſuum elatio nobis videtur fuiſſe conſequuta. Si enim parui pulſus eſſent propter malam putredinem factam (mitto venenoſitatem illam occultam, quoniam in humoribus tanta culpa, non mihi videtur, vt videtur multis, in hoc febrium genere, quaſi copia humorũ putreſcentium non habeat ſatis virium ad necandum) ſi inquam corruptio illa peſſima humorum eſſet ſola huius imbecillitatis pulſuum cauſa, tam mala eſſet illa, ipſius quoque putredinis ſigna maiora cernerentur, in vrinisque eſſent contenta, aut exuſta, aut putrida. Sunt quidem perturbatæ vrinæ ſed ruborem quendam nitidum ſeruant in flauum vergentem, flauus enim non eſt, quoniam craſſitudinem, & turbulentiã habet, potius tamen flauus quam phæniceus aut ruffus eſt, quoniam color ichorem ſanguinis bilis & pituitæ putreſcentis præſefert, neque caloris ipſius, aut interitum alium oſtendit minus humorum corruptorum, exuſtorumve penitus ſerum ichoreſue, in alui etiam fecibus non videmus, quæ multum diſcedant à naturæ modo præter copiam. In hoc putre-

A dinis ſtatu fiunt excretiones, nam factas iam prætereo, alit ad cutim, vt ſunt maculæ, & ſudores, alię ad vrinam, aliæ ad aluum fiunt loca maxima conuenientia, fiunt tamen materia non percocta, & ad multas partes ſimul, quod non videtur eſſe ex ordine naturæ, & potius à morbo, vt maculæ præſertim nihil naturam exonerantes, itaque ſymptomatum genere compræhendendum, & non ſolum iuuandum, ſed cohibẽdum potius. Qua in re ego primum id dicam quod non eſt penitus id ſymptomatis loco habendum quòd vtiliter fit, quamuis enim crudiori adhuc materia fiat, neque penitus modum ſeu ordinem naturæ ſequatur, viribus tamen ſuffecturis & interea ſic leuatis eſt ſatis profuturum. Itaque ex conſilio naturæ factum dici poteſt, atque B etiam ſecundum naturam non tantum à natura vt morbus ſit, Habemus corpus robuſtum genere, & ætate firmum, cuius vires à copia nimia malæ materiei irritatæ coctionem nequeunt tam diu expectare, imo ſi expectarent ſuffocarẽtur. putredo enim ob copiam vitioſior fieret, & naturam necaret, quæ putredo imminuenda copia melior futura eſt. Fieri verò etiam ad multas partes excretionem, non ſolum vtiliter, ſed pro more naturæ, habemus ex Galeno 2. ſympt. cauſis cap. 5. dicente πολλάκις δ' αὐτοῖς καὶ ἔξω κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἠνέχθη, ὡς ἱδρῶσαί τε ἅμα, καὶ ἐμέσαι, καὶ ὑπελθεῖν κάτω τὴν χολήν.

Sæpe numero autem tum intro tum foras eadem die delatum eſt, ita vt & ſudare ſimul, & vomere, & C ſubire deorſum bilẽ, & quod de motibus vtiliter, & ex ratione naturæ factis Galenus diſputaret.

Quam ob rem ego non vererer has motiones quadam ratione moderatas iuuare, cum ſ. nimiæ nõ ſint, quãtis non ſatis proficiant. Quæ quidem iudicantur non ſunt mouenda, ſed hæc iudicatio ſimpliciter non eſt, eius quidem partem habet, minus iudicatum eſſe integre credendum febre manente imo ſi licet mihi effari, quod ſentio, febris in horas creſcit, quoniam calor in minori materia magis poteſt, & forſan maturationem iam melius molietur. Aluum non mouerem quamuis illa vix bis die deſcendat, quoniam, quę aluum mouent magis coctionem & maturationem expetunt, eamque magis perturbatam dant dum concoctio fit, quam vrinas vt D Galenus indicat libro ad Glauconem cap. de Tertiana pura, & cap. de Tertiana notha, in quibus diuretica quidem dat non expectata coctione, forſan relicta quotidie materia ſub acceſſione expurganda. Abſynthium verò ſolum poſt coctionem, & ſolum poſt certos dies, quos ponit vt indicat ei homini ad quem ſcriberet, qui empiricus potius eſſet, ait enim maxime poſt ſeptem dies dandum vbi ſemper miratus ſum quomodo id ſimpliciter proferat in tertiana notha in qua pituita eſt cuius gratia cibum, & potiones dat, non quę refrigerent, & humectent, vt in tertiana pura, ſed quæ incidendi, & calfaciendi vim habeant, in qua etiam veretur ne longitudo febris vires diminuat, vt ſeptem dies vix quartam acceſſionem attingant, in qua, vel ſi pura, & vera E tertiana eſſet vix coctio apparuiſſet, non concedit ergo ante notas coctionis, quæ aluum mouendo purgant, minus verò aluo fluente, quo nomine cum prohibet purgantia neceſſario intelligit ea, quæ ſolet in febribus eiuſmodi concedere, non concedit autem in huiuſmodi febribus niſi valde leuia, vt in febre tertiana notha cernere eſt, quamuis materiam craſſam, & pituitoſam habeant. Et in ſola quartana purgantia valentiora concedit, propter humoris maximam pertinaciam.

Cum ergo prohibet purgantia, prohibet leuiora quæ ſolent concedi ab ipſo neque enim eo tempore (vt videmus) in vſu erat, exhibitis quinque ſyrupis medicamentum, darẽ quod in purgandis ad præſer-

nãdum corporibus debet, non quemadmodum no- A ſtris temporibua in ſebre qnoque, ſed medicamentis idenridem repetendis id fiebat, vt in ſopradictis capitibus habetur, qui mos antiquns a me ſolet ſernari, & ſummo cum commodo ægrororum apertiſſime quidem vtilis cernitur in longis febribus, ſed in breuibus quoque commodus eſt, vt contra, qui vulgo ſeruatur, plurimum affert ſemper incommodum, materia enim potius paulatim detrahenda eſt, & facilius ſequitur, quam vniuerſim, & febris minus incẽditur, minuſque corpus perturbatur, aut vires concuriuntur. Sed ad rem noſtram, ego perſiſterem in his, quæ vrinas mouerent, & materiã ad cutem per ſudorem perducerẽt, neque vim aliquantam calefaciendi eorum timerem, cum in poſito ma B reriæ genere, ea neceſſaria ſit, non enim materiam rertianæ puræ habemus, minus quod ad materiam pertinet aliter tractanda eſt continua huinſmodi, quam notha tertiana, & præterea hos motus vtiles iuuando alios inhiberem, quos inutiles morbus minitetur, vt in caput, & in cor. Coctiones vero etiam iunarem, & purredinem cohiberem, vt in hoc mateȓiæ genere neceſſe eſt. Itaque ego poriones pararem ex oxalide, endiuia, boragine, meliſſa, ſcordeo, ſ. citri, & melonum, radicibus ſi non petroſellini, quod vereamur opinionem ne ſit petroſelinum antiquorum, quaſi non ſit potius apium hortenſe, vt experimur, neue caput petat, afferatque in ipſum, humorum impetum, eius loco radices aſparagorum ſufficerem longe minus calidas, neque vereter radi- C ces fæniculi, quoniam quamuis de fæniculo dicat Galenus quod calidum eſt in tertio gradu, de ſeminibus poſſe, non de radice illud dici exiſtimarem, contra namque ac de petroſelino dicant Arabes, ego de fæniculo indicarem, nimirum radices minori vi caloris eſſe prædicas, nec ruſci radicum calorem metuerem, quoniam amaræ ſunt potius quam acres aquæ verò, cui hæc incocta fuiſſent, ego immiſcerem aliqnod ſyrupi genus eis perſimile, & mihi ſane maxime probaretur, quoniam de cicorea Nicoli vocatur, & qui de Nenuphare Franciſci pedemõtis, quoniam in eis video omnes vires eſſe, quibus iam dixi, vti in hoc morbo nos debere, putredini repugandę, calori frangendo, motionibus dictis ciendis, & capiti etiam defendendo, cornu cerui vſtum, & D non lotum in vſu eſt ad ſudores mouendos, itaque libentiſſime eo vterer.

Interea frictiones adhiberem longas, & molles, vt ſudori & inuiſibili exhalationi inſeruirem, capiti vero etiam proſpicerem, interea attente omnia ſernarem, & pro euentu rerum me gererem, in eademque ratione victus manerem mediocri, quoniam ſi ſalubris morbus euadat neceſſario longus futurus eſt. Dixi,

Is 13. die extinctus eſt vrinis melioribus, maculis crebrioribus ſactis, aluo etiam bis die deſcendente minime figurata, ſed molliori, colore tamen non ad modum intenſo. Antequam interiret metus maxime turbatio ei inceſſit, cum ſacerdos accederet imprudenter induinento albo vt ſolent, cum extrema E peragere volunt, a qua turbatione conuelli inſanireque cepit, vtrumque tamẽ leniter, nam brachium dextrum demiſſum repoſitumque haberi non poterat, ſed tranſuerſum per faciem porrectumque habebatur, vtrumque verò brachium leniter diſtendebatur, inſania autem cum ſiri erat, & pulſus non extremę imbecillitatis, inde ramen hora 7. defunctus eſt, huic ſubitum metum maiorem, & mortis cauſam attuliſſe veriſimile eſt, vt in alijs quoque obſeruatum fuit.

De febre continua cum tuſſi pro Matrona Septuagenaria Miniſcalcha Sacchia.

CONSVLTATIO DXVII.

FEbrem hanc vna cum tuſſi acceſſiſſe affirmatis viri doctiſſimi, & vna cum frigore, quod febre quotidie increſcẽte iam finitis quinque diebus non amplius reuerſum eſt. Eapropter ego non poſſum aliam cauſam facere febris, & aliam ipſius tuſſis, minus caput cauſari partẽ a febris loco remotiſſimam B ſi notæ eius attendantur, etenim antea caput nihil male habebat minus ſubito intemperiem potuit recipere, materiam vero ſi accipit aliunde, & demittat ipſum nihil cauſæ huius mali videtur continere, ſiquidem, ſi materiam febris in ſe putreſcentem haberet, profecto non ſolum leui quodam oneris ſenſu, ſed grauitate, ſed ſomno, & lethargo aliquo premeretur.

In partibus ergo infra caput imo in thorace materiam tuſſis verſari cenſendum eſt, & eandem eſſe febris cauſam, quoniam & putreſcere pituitam color ſputi indicat in luteum vergens, & ad locum aliquem fuiſſe collatam materiam initio morbi frigus illud indicio erat, quod materiæ motum fere ſolet C conſequi. Quamobrem ego ſum anceps, num febris ad alicuius loci affectum ſequatur, an ad ipſam loci ipſius affectus ſit ſequutna, aut ſequuturus, facile namque vereri poſſumus, ne thorax iam tuſſi, & tuſſis cauſa laborans materiam febris poſtea recepturus ſit, vt partes vexatæ, & infirmiores aſſolent, quare conſilium in id erit dirigendum, & attendendum ne thoraci aliquid eueniat, quod in ætate Septuagenaria qua pulmones ſuo generi humido parum alimenti poſſunt accipere, & tabefacti ſunt, maxime eſſet periculoſum, & peſtiferum. Modo febris hæc continua ne ſit, an intermittens ego non ambigam, quoniam hac hora, qua nondum incrementum quotidianum hodie febrem fatemini habere, & quam longinquiſſime corpus a præcedentis diei in- D cremento diſtat febris conſpicua eſt, qua certe hora ſi vlla vnquam integrum corpus fieret, maxime integrum eſſet, alijs horis omnibus febrem adeſſe certum eſt, & ſane per quam rariſſimæ febres ſunt intermittẽtes, quę ſine vlla notatione acceſſiones ſortiãtur, imo videtur, ſi quæ ſunt, illas qnoque errore aliquo obſeruationis eſſe notatas, vidi ego in Duce Franconum Herbipolis Epiſcopo, & in per quam pauciſſimis alijs ſimilem, ſi namque aliquæ ſint in quibus materia eodem loco congeratur, & putreſcit motumque incendij adeò lente ſubeat, vt natura aliqua motionis moleſtia non percepta ſpiritu ſuo minime ſe contrahat, in hac minime id ſit, quoniam febris nõ intermittit, & ante acceſſionem, quæ in propinquo eſt febris adeſt.

E Materia itaque intra venas putreſcit, & forte in viſcere aliquo principe quale eſſet pulmo, vt ex notis dictis ſuſpicatus ſum, quamquam enim ſpiritus anguſtia euidens non eſt, ea non ſemper adeſt humoribus ſe ſe intra vaſa continentibus, & forte etiã in incremento febris aliqua maior anguſtia ſpiritus cernatur halitibus putridis vias ſpiritus permeantibus, & materia etiam in ipſas percolata, vnde expelli per tuſſim poſſit. Quæ ſane materia, vt videmus pituitoſa eſt, neque vrinarum color ruffus, non autem albus, vt pituitæ eſſe ſolent, iam febre vrinam inficiente refragatur, bile ſemper per febrem facile effuſa, & partibua ſanguinis tenuioribus in eam conuerſis. Eſto vero etiam bilis aliquid inſit, negori- m

tamen

tamen nobis id non faceſſit, ſed pituita operá noſtram expoſcit, quam multam ſubeſſe indicant, & vrinæ ſedimenta alba craſſa ac multa, & caloris febrilis modus tardior ad ſenſum, & ſit mjor ta nquam per colum traductus, & ætas, & genus corporis non ſolum natura humidum, ſed ſexu, tum tempeſtas inaudita inuſitataque frigorum, & pluuiarum tot menſibus perſeuerantium, & tandem victus ratio cum animi perturbationibus, & mæroribus multis. Quæ cum ita ſint, iam vidẽdum eſſet, quid intus geratur, quid ve futurum ſit. Pituita tardi motus eſt, præterea notæ coctionis non tantum valere ſolent in ea quantum in bile, quoniam ea vel crudior ſimilitudinẽ coctionis præ ſe fert, quare adhuc crudum morbum crederem, & quando nullum ſignum eſt malę putredinis, & ſimplicium morum, ac ſalubri in genere eſſe vos, quod ad materiam, & putredinem pertinet, poſſimus ſperare, initium adhuc morbi eſſe hac parte crederem, coctio modo futura ne ſit præterquam quod in pulmones nimium poteſt ferri, & ſpiritu occupato vitam intercipere, quod in ſene facile fieri ſolet, etiam in ſenibus difficillime ſolet putreſcere quod voluit Hippoc. cum dixit non maturari, quare diuturnitas hoc in morbo eſt certiſſima, ne verò etiam prius vires deficiant ſuſpicioſum. Eo autem magis vereor ego, quoniã viæ cutis per inunctionem ſcabiei, a qua libera eſt, forte peiori malo, ſunt firmiores factæ, minuſque laxæ reſiſtent excretionibus, quæ natura ipſa ſolent per cutim fieri. Imo eandem cauſa, putredo maior euadet, & profecto vidi in pluribus ſenibus, multis etiam infantibus, & iuuenibus mortiferas febres ſcabie curatas. Nobis tamen videndum ne morbus augeatur. Et maxime ne vires deficiant quod dicebat Galenus libro ad Glauconem cap. de curatione febris tertianæ non exquiſitæ: Quod maxime ibi admonet Galenus poſitum eſſe in victus ratione inſtituenda, in qua videndum ne nimium tenuis uiribus ſuſtinendis non ſatisfaciat, neue liberalior morbum augeat. Morbo tamen longo futuro potius longior, quam tenuior habenda eſt, & non quidem frigefaciendo, & humectãdo ſed incidendo, & calfaciendo idonea. Vnde nõ ptiſſane aqua prębẽda in potũ, ſed potius mellicratum, aut ex ſaccharo, & aniſo, ptiſana vero ipſa in cibum, at nõ ſine pipere, aut cinamomo cum ſaccharo, non oua, vt in tertia exquiſita, ſimplicia, ſed cum paulo aceti, & ſacchari, aut etiam cinamomo, non pedes & cerebella ſuum non alicam, non porcellorũ carnes illiquefactas imo neque aoiculas mollioris carnis, aut alas non talium, vt in tertiana exquiſita Galenus, ego in hac concederem, niſi ex conditura meliora ad incidendum, & calfaciendum fierent, ac quod Galenus quærebat ab ijs, quæ in potione concoquebat, vt hyſſopo origano, & nardi ſpica, ego ab ijs quærerem, quæ magis ipſi ægrotæ in vſu eſſent, itaque non tam alas pullorum gallinaceorum darẽ, quæ magis refrigerant propter neruos, & membranas, ſed etiam pectora bene decocta in iure cum aceti paulo, & petroſellino ac ſaccharo, cum acidis aliquibus, vt ceraſijs, ſed per cinamomum emendato frigore eorum, ſic ſorbitionem etiam alicæ corrigerem, & gallorum teſtes, cerebella autem ſuum, & pedes, & porcellorum carnes penitus vitarem, neque minus piſces, maxime quod ſaxatiles non habemus, ſunt quidem nobis piſces ex ſaxoſis fluminibus, at ſunt longe deteriores illis, qui marini cum ſint, ex ſale mares plurimum humoris ſui temperamentum habent. Credo enim vos ſcire ſaxatiles piſces eſſe genus maritimorum, quod a pelaſgicis, & a littoralibus diſtinctum eſt, vnde qui amaras credunt eſſe ſaxatiles falluntur, ſunt enim littorales, & cum Gaza verti apud Ariſtotelem προσγείους littorales exiſtit, nam ſignificat non littorales, ſed ad terram viuentes, ad terram modo non ſolum viuunt, qui ad littus, ſed etiam qui ad ſcopulos, qui longe a littoralibus genere, & vita diſiunguntur. Littoraliſque αἰγιαλεῖς, non προσγείους vocat Ariſtoteles cum proprie appellare vult, communi quidem voce littorales, & ſaxatiles amplexurus προσγείους appellat. A piſcibus ergo omnis generis, ſed a noſtratibus maxime cauerem.

Panem ex aqua dat Galenus eum quoque ego coquerem, & ſuo lentore per conditurã priuarẽ, dat in tertia exquiſita herbas frigidas, & humidas, in non exquiſita fugit, & vult aliquid caloris, & inciſionis habere, vnde oſtendit ſe vti cacochymis, vt medicata ſint, neque veretur, vt quidam ex noſtris medicato cibo vti, minus medicata ab cacochymi nomen horret. Hæc in cibis ſeruarem, neque enim hic mihi omnia ſigillatim narranda ſunt. De vino quidem ſic arbitrarer, eo nos in ſene cum primum leuia coctionis indicia viſa fuerint vti oportere. Vtitur Galenus, vel in pura tertiana initio coctionum pauciſero, & diluto in qua ob naturam bilis tenuiorem, & leuiora ſemper indicia coctionis oſtendentem fortaſſe licuit citius eo vti, ſed in ſene quãquam craſſiorem materiam videmus, cum motum ab eo tantum, quantum in iuuenibus non expectamus in humoribus, tum maxime egemus vini auxilio ad ſpiritus propagandos, quod etiam reliquijs putredinis expurgandis proficiet, & humoris etiam partibus maturis, vt vt indicia coctionis fuerint, imo non cogemur etiam adeò pauciferum, & dilutũ dare, quoniam calorem potius quærimus quam timoremus, aut calorem, aut nimiam humorum motionem ante tempus.

Medicamenta ego non illa nobilia darem quę ſolent Medici quinto, aut ſeptimo ſyrupo dare in ſolẽnibus purgationibus, ſed more meo vterer, quem edoctus ſum a Galeno, hoc eſt ſaltem alternis diebus lene aliquod medicamentum loco ſyrupi præberem. Galenus dat primum diuretica, quod nos ſyrupo de betonica, de lupullis, de cicorea cum oximelle faciemus cum aquis ſibi accommodatis, deinde dat abſynthium, nos habemus rhabarbarum, poſſumus etiam incoquere polypodium, & cnicum. Atque ſi Galenus in tertiana non exquiſita abſynthium dat, cur nos non poſſumus dare rhabarbarũ? Et ſane ego experior quotidie multas febres maxime ſitmas alijs medicamentis non cedere, ſed rhabarbaro tribus, aut quatuor diebus dato fuiſſe ſuperatas quod in ſyrupis, vel iure aliquo ad vſum eius accommodato darem. Frictionibus etiam vterer lenibus, & longis, & clyſteribus atque prout nouæ res inciderint, me gererem. Dixi.

De Mamillæ tumore pro Monacha Bauarienſi Summi Cancellarij illius Ducis filia.

CONSVLTATIO DXVIII.

QVamuis ex literis ſummorum Medicorum Sereniſſimi Bauariæ Ducis, ego nõ poſſem non venire in eorum ſententiam, quòd is morbus eſſet puriſſimus, & verus cancer, poſtquam tamẽ ea Veronam ad nos adducta ipſum inſpexi, ac tetigi illis profecto aſſentiri non poſſum, quin iudicem penitus hunc cancrum eſſe naturæ valde permixtæ, quem dicere ſolent Medici minime exquiſitum, ac non ſolum natura ſcirrhi eſſe participem, ſed œdematis aliquid in ſe continere, ac nonnihil etiam inflammationis. Etenim cancer purus materiã ſqualidam habet, & craſſam, quæ non ſolum dura penitus

fit

ſit ſic collecta in lapidis ſpeciem, ſed etiam aſpera A
tamquam præruptus cetera, tum quòd ſquallida nõ
de alieno termino, ſed ſuo finitur, & lacunoſum
corpus, & angulosum, atque aſperum reddit, tum
autem quòd percolans per venas in eum locum nõ
ex toto effunditur, ſed in venulis ex parte plurima
ſubſiſtit, quæ turgentes fiunt & aſperæ propter hu-
moris craſſitiem, & ariditatem, ſua vero crebritate
tumorẽ amplexæ eum lacunoſum & aſperum red-
dunt. Quo fit, vt non ſolum maioribus venis bra-
chia, & crura cancrorum imitetur tumor, ſed mino-
ribus quoq; & ſquallore ſuo corticem aridum eorũ
vnde cãceris nomen inuenerit. Hic tumor leuis eſt,
& globum omnino rotundatum & expolitum præ-
fert, quaſi humido multo ipſum expoliente, deli-
nienteque, quod humidum quoniam alieno termi- B
no regitur, facit vt globum mamillæ, & figurã eius
penitus imitetur, & quamquam ad cutem non per-
tingit, altiuſque ſubſideat, æquæ tamen ab ea vndi-
que & ex omni parte finitis videatur totã ex æquo
mamillam occupãs, cuius durities minime inæqua-
lis, minime anguloſa lacunoſave, imo neque dura
penitus, & renitens eſt, quin potius pleno ſuo cor-
pore elata, ſi non multa ſua parte digitis cedat, ſal-
tem minoribus partibus non reſiſtit, nullam venæ
formam, nullum nigrum colorem, aut liuorem prę-
ferendo, & pulchram ſpeciem mamillæ permitten-
do vſque ad ipſum colorem, Qui tumor valentius
compreſſus non ſolum ſentit, ſed etiam dolet, quaſi
non ſit in humore tãtum frigoris, quod ſenſum im-
pediat. Quamobrem neque cancer purus eſſe dictis C
indicijs poteſt, neque etiam ſcirrhus item porus.
Multa faciunt ne cancer, neve ſcirrhus purus ſit. Do
lor vero præcipue ne ſcirrhus purus, multa oſtẽdunt
aliquid humidi humoris genus ineſſe, dolor autem
etiam calidioris. Vnde non eſt mirũm ſi aduentan-
te mẽſtruarum purgationum tempore, hoc eſt ſan-
guine exitum quærente vijs connexis vteri, & ma-
millarum aliquid etiam in mamillam hanc feratur,
& grauiorem tumorem, & magis indolentem red-
dat, purgationibus autem menſtruis perfectis ma-
lum leuetur, quod poſſet quidem etiã in cancro fie-
ri, quoniam nõ recuſaret locus affectus, & infirmus
hunc ſanguinis abundantis affluxum. Sed notis cã-
cri puri non extantibus, id in mixtum tumoris ge-
nus eſt referendum. Occaſio facit acceptus ictus, qui D
tunc mamillam mollioribus, ſui partibus contuſio-
ne fere contabeſcere, coegit, & colliquari, vnde in-
firmitate ſua tum propria excrementa collegerit,
tum aliena facile receperit. Neque vero fuit diffici-
le in corpore huiuſmodi recrementa reperiri, cuius
caput magnum & non admodum bene conforma-
tum oſtendit plus materiei, quã virium habere. Cu-
ius Truncus exiguus, & tenuis, & male formatus vi-
rium infirmitatem ſignificat, & tum exiguitatem,
tum genus materiæ non admodum bonum. Color
quoque corporis caliditatẽ oſtendit iecoris non cor
dis, cum Thorax anguſtus cernatur, & quidem non
exiguæ materiæ cauſa quando caput eſt magnũ &
materiam oſſium multam oſtẽdit. Sed cordis frigi- E
dioris potius culpa, & formatricis virtutis infirmita-
te, quæ primam ſedem in corde habet vnde in reli-
quas partes procedat; recremẽta itaq; facile conge-
ſta in venis faciliùs occaſione ictus in mamillam iã
prolapſa tum attracta ſunt, ictu debilitatem & calo
rem alienum, ac dolorem afferẽte. Mamillæ corpo-
re valde opportuno ſua laxitate ad humores in ſe
admittẽdos, cuius nexus cum vtero facit, vt cũ eius
plenitudine, & vacuitate maxime conſentiat. Neq;
verò ego facile aſſentiar dicenti eam materiam ex
ſemine detento congeri, in Virgine Sacrata, quæ il-
lius emiſſioni nõ fuerit aſſuefacta, in viduis hoc cre-
bro fieri ſcimus, in Virginibus autem minime.

Chriſtoph. Guar. Conſ. Med.

Hæc eſt morbi natura, nimirum tumor conſtans
humore crudo pituitoſo iam ob ſpatium areſcente
non ſolo, ſed ichori ſanguinis, & melancholico, &
humori permixto, ſeu ſanguinis fęci, quę neque con
coqui a natura poterit, neque diſſipari in parte ad-
eò frigida minus putreſcere, quod ſiccior & frigidior ſit
ſed potius paulatim exſiccetur, & hoc in mamilla
corpore frigido glandula, & fibris, & mẽbranis mul
tis conſtante, cui metuendum ſit, ne eadem occaſio-
ne vitioſior aliquis humor influat, & cancrũ ipſum
peiorem faciat, vnde exulceretur, & miſeram vitam
reddat. Vt remedijs omnino agendum ſit, quibus &
materia antecedens tollatur cum omni eius cauſa,
tum interna, tũ externa, & morbus ipſe diſſoluatur.
Quæ etiam fieri poſſe ſperẽ, cum nihil remediorum
valentiorum adhuc tentatum fuerit, & materia mul
tum in ſe pituitę habeat. Remedia modo mihi ea eſ-
ſent hocque ordine diſponerentur. Antecedens cau
ſa per purgationem prius remoueretur, non ſecta ve
na, quoniam iam id factum paulo ante eſt, & quo-
niam humoris genus mihi tantum vitium non polli
cetur, neque inſtante caniculæ ortu bono animo id
facerem, qui Aetio, & Galeno ponitur 19. die Iulij,
nobis eſt 27. loquendo de ortu canis minoris, & eo-
dem coſmico, ſeu mundano appellato, ſub quo Ga-
lenus libro ad Glauconem valde pertimeſcit ſan-
guinẽ mitterẽ, ac poſt datum elletuarium lenitiuum
ad ℥. 10. cum puluere hieræ ad ℥. 2. deinde ſyrupos
ex betonica cicorea, fumoterra, oximelle cum iure
meliſſæ, cicoreæ, boraginis, betonicæ fumariæ, cap.
Veneris, cetrach. Potione vero etiam ex epithymo,
polypodio, ſena, agarico, ellebore, diſſoluo in ea
manna diacatholicon, electuario indo, ad potio-
nes feri lactis deuenirem incocto epithymo, atque
etiam ſena cum ijs, quæ eorum offenſam deliniant,
quo ſero per plures dies dando crederem corpus
perfecte poſſe expurgari, & facile pro temporis ra-
tione, quod valentiora medicamenta, vt ſanguinis
miſſionem propter æſtum recuſat, quamquam alia
longe ratione ſanguinis miſſionem, alio namq; mo-
do illa vires tollit alio medicamenta, vt ſæpiſſime
eædem vires valentia medicamẽta paſſuræ ſint, quæ
miſſione ſanguinis, vel leni extinguerentur, vt in hy
drope, & alijs id genus morbis. Corpore ſic expur-
gato ſalſæ pariliæ potionibus vterer, illis tandem a-
quas chalderianas ſubiungerem, ſed has multa cau-
tione. Nam quando ego hic multum pituitæ ſtatue-
rim, illæ tantum humori melancholico, & iecori ca-
lidiori facerẽt, & pituitę ſalſedinem iam nactæ, vn-
de lepræ, quam nomine Arabum eam accipiendo
ſcimus eſſe cancrum totius cutis. Vtilis eſt, & huic
cancro mamillæ prodeſſe debebit, caute vero id fa-
cerem, & diligenti obſeruatione, ne ventriculo pi-
tuitæ gignendæ occaſionem augeret, ea alioquin &
imbecillitati partis, & viarum deferentium, & cau-
ſæ gignentis humorem craſſum illum, & fæcoſum
faceret, quibus crederem poſſe propoſitas vtilitates
pręſtari. Diligẽti interea ratione victus adhibita ma
xime in vini vſu, in aere, cũ ipſa æſtiuo tempore ſe
ſe e Germania huc contulerit. Quæ dixiſſe volui,
vt confirmarem, ſi quid valet mea auctoritas illa,
quæ ab Excell. VV. dicta ſunt. De ijs quæ loco ad-
mouenda ſunt, id vnum reperirem, quòd cauerem
ab ijs, quæ valenter, aut diſcutiunt, aut exſiccant, &
emollientibus cõtentus eſſem, vt medullis adipibus
mucilaginibus, & oleo amigdalarum dulcium ſeſa-
mino, liliorum alborum ac butyro, vix mel adijce-
rem cum farina S. lini, & fænugræci ijs quæ exſic-
cant tantiſper admiſſis, quãtum neceſſaria ſunt pro
viribus partis ſuſtinendis aliqua adſtrictione, vt de-
ſolatione exulceratis Galenus proponebat, rheuma-
tis namque rationem morbus habet, ea vero ſemper
aliquid comprimentis deſiderat.

Diamel Pauli tandem valde opportunum mihi
videretur, vel cũ Diamel ipſius Aetij adiecto etiam
Aegyptio Andromachi diluta oleo violarum, & ro-
ſacco. Sed forte longior fui, quam res ipſa poſtula-
ret. Dixi.

De febre continua in ſpeciem duarum tertianarum incrementa habente pro Nobil. Campa Zaccharia.

CONSVLTATIO DXIX.

Dixi Viri Doctiſſimi, antequam loqui aggrede-
remini, quòd res mihi videbatur difficilis, &
quod decernẽda erant multa capita quæ ſingula no
minabam, & quã nobis manus eſſent impeditæ mor
bo iam ad octauam diem perducto. De quibus adeo
copioſe iam a vobis dictum eſt, vt ſi vellẽ omnia ea
perſequi dies non ſat eſſet. De ſtatu naturali corpo-
ris in morbo acuto tantiſper dictum exiſtimo, quan
tum faciat ad cognitionem virium, & morbi, vt de
imbecillitate ventriculi frigidioris, de bilioſo cor-
poris genere, & ſollicita natura Nobil. mulieris,
nam alioquin non habemus aliquam intemperiem
remouendam, quã metiamur ex naturali ipſa tem-
C perie. Quid febris etiam hæc in humoribus ſit, cer-
tiſſima ſigna ſunt, neque eſt diſputandum, num he-
ctica, aut ephemera ſit, accedit quotidie, vel potius
increſcit cum notis putridæ, habet pulſus inæquales
vrinam longe a naturali immutatam colore, craſſi-
tudine, contentis craſſiſſimis, cũ eo, quòd calor mor
dax ſentitur, præterea caput dolet, & dorſum ma-
xime in febris incrementis cum multa ſiti, quinimo
quotidianæ acceſſiones alternis diebus ſunt ſimiles,
vt a recentioribus auctoribus noſtris duabus potius
tertianis, quam duplici tertianæ reſpondeat. Me-
lior conſideratio fuit de genere materiei, & deter-
minatum ab altero veſtrum eſſe pituitoſam multam
cum bilioſa, atque etiam melancholica, ſed putreſce
D re tantummodo duas priores. Nam vrinarum color
non oſtẽdit illam exuſtionem, & ſiccitatem, quæ bi-
lis, & melancholiæ eſſe ſolet, minus craſſitudo con-
tentorum habet aſperitatem vllam. Color mihi vi-
detur penitus proprius pituitæ cum feruet, & bili
permixta eſt, contenta autem pituitam ſua globoſa
quadam læuitate mihi indicant, vt potius pituitam,
quam bilem peccare ſtatuam, & quid eſt, quòd ſer-
uatur bilis ipſius circuitus? in vſu febrium quotidia-
no his noſtris regionibus compertiſſimum eſt, quòd
bilis quantulacunque miſceatur cum pituita trahit
illam ad ſuos circuitus quoniam calore, & aridita-
te potius ſua facilius putredinem ad ſe ſe reuocat, vt
in alterum diem trahatur quæ quotidie fieret ni ſic-
citas foret, quemadmodum cum miſcetur, tum me-
E lancholia ſuo calore melancholiæ putredinem ſoli-
citat.

Vbi de vi caloris, & efficientia cum dicitur in a-
liam cauſam ego non poſſum referre, cum veram
cauſam, & propriam requiro, ſuſtinet bilis ſua ſicci-
tate procliuitatem in putredinem ipſius pituitæ, &
ſua etiam tenuitate non permittit, tam citas pituitæ
obſtructiones, imo ſub putredine iuuat pituitæ diſ-
ſolutionem ſuo calore ſiccitate, & tenuitate, adeo vt
plus conſumatur, quã ſi per ſe eſſet, vt non ita citus
fiat apparatus ad ſequentem acceſſionem, quam fit,
cum remanet a putredine multum ex ipſa, quod in
futurum cumulum, & putredinem faciat quæ nun-
quam exuſtionis multum habet minus materiã con-

A ſumit, quidquid verò ſit, certe plus opere Medici pi-
tuita, quam bilis poſtulat. Sequitur modo putre-
do, quæ & morbi pars maxima eſt, imo forte ipſa-
met febris eſt, definitione eius etiam putredinẽ com
præhendente. Quæ putredo actionem naturæ, atq;
morbi motionem habet. Etenim ſi morbus affectus
factus eſt, febris vero eſt morbus in dyſcraſia, illa nõ
ea eſſe debet, quæ ita fit, vt ſublata cauſa non reſtet.
Sed euſque ſaltem facta etiam ſi fiat adhuc, vt re-
mota cauſa etiam per ſe eſſe poſſit, quod in febribus
ab humore naſcentibus non cernimus niſi in humo
re ipſo putreſcente, cuius ſemper pars ſic mutata eſt,
vt redire ad ſuam naturam non poſſit, calor inquam
naturalis, ita in igneum mutatus eſt in humore fe-
brem faciẽte, vt in naturalem reuocari amplius non
B poſſit, cauſa etiã putredinis detracta. Et quamquam
neceſſe eſt ſubiectum febris eſſe animal humorque
anima præditum eſſe non poſſit, tamen inter neceſ-
ſarias partes animantis humor eſt, & in ijs quę tam-
quam materia ipſum conſtituunt, quòd ſi pinguedo
in partibus eſt, quæ minorem vſum habet quam-
quam animata non eſt, tãto magis humores, neque
os præditum ſenſu eſt, tamẽ pars animantis ſentien-
tis eſt, & eius naturæ omnino, quæ ſenſu conſtitui-
tur. Interna certe animantis pars humor eſt, & a
Medico ſenſato artifice tamquam pars conſiderata.
Cordi vero etiam per vapores putridos, & acres
communicatur qui non igneos reddunt ſpiritus, vt
in ephemero ignei fiunt.

Sed vapores, & halitus ipſimet corpori cordis in-
C feſti acri ſuo calore ſunt, & eodẽ cenſu veniunt cum
ſuo humore ſicuti alimentum, cum venit ſub forma
roris ad partes, interea tamen humoris nomine com
præhenditur, putredo ergo ipſemet morbus eſt, hoc
eſt calor igneus loco naturalis humoris per putredi
nem ingreſſus propter obſtructiones, vt norunt Me
dici, neque enim hic cælo peſtilenti culpa attribuen
da eſt, quo vel ſine obſtructionibus humores queãt
putrefieri, minus humorum vitio ſoli, aut continen-
tium partium corporis imbecillitati, qua nequeant
intra naturæ ſuæ fines humores, & alimentum con-
tinere, ac concoquere, obſtructiones autem a copia
lentore, & craſſitie humorum naſcuntur. Reſtat vi-
dendum, qua in parte ipſa obſtructio, & putredo ſit
D an in venis, an extra ipſas. Cum extra venas putre-
do fit, aut certe conſumatur, & ſi in venis incæpe-
rit, quod humori melancholico euenit, ſi Galenum
audiamus libro ſecondo de ſympt. cauſis; tunc, quo-
niam extra venas non gignuntur ij humores, ſed eo
eijciũtur cum inceperint quidem putreſcere, vt me-
lancholicus, nondum verò putreſcentes, vt alij, ne-
ceſſe eſt vt motionem illam violentam expreſſi hu-
moris ſenſus aliquis ſequatur, & talis quidem, qua-
lis in motionibus moleſtis, & ſubitis naturæ euenit,
hoc eſt pro ratione mordacitatis, & velocitatis cur-
ſu, vnde per pituitæ motum vix frigoris ſenſus fit,
natura ſic nata, vt tamquam perterrita ſpiritus in-
tus reuocet in ſubitis moleſtijs, bilis vero flauæ mo-
tu concutiens, etiam tremor qui a græcis ῥῖγος vo-
E catus eſt, vnde vulgo noſtri Medici ſonum vocis
imitati rigorem, & male vocarunt propter ſum-
mam celeritatem, acremque mordacitatem humo-
ris, cuius moleſtiam non ſolum motus iam dictus
concuſſionis, ſed frigus etiam pariter ſequi ſolet, &
humor calidus fit ob ſpirituum, & ſanguinis ad in-
teriora concurſum. Melancholici autem humoris
motum ῥῖγος quoque ſequitur, quoniam ſua ſiccita-
te mordax eſt, maxime, quòd poſt initium putredi-
nis ſolet eijci, quo incaluit, & tenuior factus iam
eſt. Sic frigus ab eo factum non ſolum a frigore
ſuæ naturæ, ſed etiam a calore aſcititio naſci dicit
Galen. Extra venas ſic eiecti humores ibi ſibi mea-
tus perſpicationis obſtruunt, & putredinẽ ſubeunt,

Digitized by Google

aut cæptam iam conſumunt. Vt quando intra venas vbi ſenſim congeruntur, ſe ſe continent, tunc ibi maiori, vt locus opus habet, copia, lentore, & craſſitudine obſtruunt ſibi vias, & perſpiratu priuant, atque putreſcunt, neque ſenſum vllum præter caloris illum faciunt, paucis quibuſdam exceptis febribus, in quibus, aut nimia copia ſua frigidi humores exteriores corporis partes ſuis halitibus imbuunt, qui in ſuam frigidam naturam reuerſi exteriores illas partes frigore afficiunt, aut nimio intus calore excitato ſpiritus intus attrahuntur, & extrema frigida relinquunt, hoc loco nos frigus valde expreſſum non habemus, cum febris augeri quoque die incipit, ſed vix motionis neſcio quid ad ceruicem, & nares percipitur, dolorque capitis augetur, ſeu inuadit, vt hac leui nota non ſit iudicatum ſubeſſe vllum motum extra venas factum. Contra tamen illæ iam dictæ res ſine aliqua humoris delatione fieri poſſe non videntur; ſic res in controuerſia eſt. Febris nunquam penitus quieſcit, inuaſionis nulla euidens nota eſt, nulla ἐπισημασία, hoc eſt notatio, quæ εἰσβολὴν hoc eſt inuaſionem expreſſam deſignat. Increſcens tamen febris leues aliquas notas habet, quibus ἄθλιπτος, hoc eſt incompreſſa penitus exacerbatio non videatur, quod ſi eo tempore ad eſſemus nos Medici in pulſu certe ipſam cōpreſſionem perciperemus.

Quid ergo de hac re ſtatuendum? Poſita eſt iam miſcella multæ pituitæ cum bile, vnde febris pura eſſe non poſſit, & adeò in longitudinem ducatur, vt etiamſi materia extra venas pelleretur, propter præſentem febrem, & calorem motionis ἐπισημασία nulla ſentiretur: recordemur, quæ loquitur Galenus quoties de acceſſionum confuſionibus loquitur, tūc non erunt de me hæc indicata, aut de meo illata, minus noua, aut inaudita. Ergo poſſemus ſperare nos in genere intermittentium febrem hanc eſſe, ſed propter confuſionem acceſſionum ἐπισημασίαν minus euidentem eſſe. Poſſet etiam fieri, vt continua vna febris cum duabus tertianis coniuncta ſubeſſet, neque enim continuæ etiam biliosæ incrementa, tam euidentia eſſent, vt propriam ſpeciem ſeiunctam ab inuaſione alterius tertianæ ſeruaret ſenſibus noſtris apertam, qui rarius ægram inuiſentes, tam ſubtiliter hæc non poſſumus obſeruare, longe minus verò ſi continua ex pituita naſceretur haberetque quotidie incrementa a duabus tertianis ea ſeiungerentur, potius quidem ſi vni tantum tertianæ connexa eſſet, ea die qua tertiana inuaderet ſpecie valde diuerſam, & varietate ſui, & alijs notis haberet, quod non eſt, appellaretur autem proprie ea Semitriteus, ſeu ſemitertiana, quia media parte ſui eſſet tertiana.

Verum nos certiſſimus nunquam a febre liberari ægrotum, & febrem incrementa quotidie habere, ſimplicesque, & ſemel notas illas in capite, & collo venire, vnde neque intra venas vnam pituitoſam extra vero vnam bilioſam eſſe poſſumus iudicare, neque duas extra venas a bile, cum vna intra pituitoſa ſed mixta quidem materia ex bile, & pituita eſt atque duas febres facit, quas habere putredinem extra venas conijci poteſt, ſed adeò craſſam, & tardi motus eſſe materiam, vt neque eiecta ſenſum ſui facere, neque cito putrefieri, conſumique valeat, ſic nunquam a febre liberetur, & ea frigora, quæ initio acceſſionum fierent, ſeu horrores obſcurentur calore præcedentis febris illa obruente. Materia iam, & loco putredinis conſtituto vbi nimirum ipſa ſe ſe obſtruendo putreſcat, de putredinis genere videndum eſt.

Sic enim, & motum morbi, & naturæ actionem intelligamus, & quid ſperari poſſit, præſentire poterimus, maxime, ſi cum actione naturæ vires quoque ipſius examinauerimus. Putredinem eſſe corruptionem innati, & proprij caloris rei quatenus generis mixti eſt, hoc eſt non quatenus animal, aut viuens, aut organica, ſed quatenus ſimilaris, & mixta, cuius calor proprius, & innatus propria temperies eſt, & natura, & οὐσία, perfectio namque, & finis vltimus generationis mixti eſt propria ipſa temperies hoc eſt is calor cum ſuo humido complexus, quod verò eſt vltimum in generatione rei id eſt proprium, & ſubſtantia ſeu οὐσία, vnde recte dixit Galenus eſſe corruptionem, totius ſubſtantiæ quoniam corrupto proprio fine generationis rei corrupta ſubſtantia eſt, cum idem ſint. Vltima namque forma rei propria eſt ſubſtantia rei; in mixto autem complexio calidi, & humidi proprij ipſamet ſubſtantia eſt.

Verum in ijs, quæ corrumpuntur in animali tamquam mixta hoc eſt putreſcunt, (propria enim mixti corruptio, vt viſum eſt putredo eſt) euenit vt natura valente corruptionem, ſeu putredinem illam, ſeu rem putreſcentem regere, res illa cenſu recrementorum habeatur, ita fit, vt nunquam non matureſcere cognoſcantur humores putreſcentes, cum natura eos amplexa potuerit tractare, & valuerit vincere, ſic corruptio putredoque in maturationem conuertitur, dico maturationem, quæ recrementorum eſt, non concoctionem quæ alimenti, putrefacta namque res non poteſt in alimentum conuerti, & ſi ex aliqua exigua parte non tam digna eo nomine maturatio eſt. Etenim in abſceſſibus, cum putredo in maturationem perducitur, videmus etiam carnes eam continentes meliori non ſolum colore, ſed habitu pleniores, & melius nutritas. Non valente autem natura putridum humorem vincere putredo illa propriam ſui naturam retinet, & finem ſuum, qui eſt corruptio, imo eſt finis corruptionis, & diſſolutio mixti, in qua tamquam cineres reſident, quod in malis abſceſſibus videmus vbi malum pus partim ſanioſum, partim terreſtre tandem cernitur, poſtquam putridum, & fœdum penitus fuit. In vrinis quoque eaſdem differentias cernimus, maxime per ea, quæ contenta vocantur, non minus enim in malis contentis tandem fit delapſus ad imum locum materiæ, quæ tamquam cinis eſt, quam in bonis, cum maturatio eſt perfecta, in imo læue, leneque ſedimentum, & album reſidet, non craſſum nimis, non terreſtre, ſed mediocris habitus, vnde ſui aliqua parte etiam ſuſtentetur, & pyramidis formam referat.

His duabus putredinis generibus in putridarum febrium genere diſtinguuntur ſalubres ab inſalubribus, & lethalibus, nam inſalubres, & lethales habent illud, quod tendit certo in corruptionem, ſalubres vero illud quod tendet in maturationem, hoc calore naturali agente tamquam in recrementum, illud a calore alieno penitus efferato, & corrumpente.

Verum contingit in plurimis harum febrium, vt in morbi, & naturæ pugnis res anceps, & dubia ſit, eo quod putredo, ſeu calor præter naturam cum naturali calore luctando ambiguam actionem edant. In naturalibus ſiquidem agentibus, quoniam materia communis eſt, ſemper agens ipſum quoque a patiente afficitur, vt vix fieri poſſit, quin calor naturalis etiam in ſaluberrimis febribus non obtundatur aliquantulum, vt in lethalibus admodū ille, qui præter naturam eſt, in quibus tamen longe ſuperior eſt. Quæ cum ita ſint neceſſario etiam medius ſtatus dari poteſt in quo modo vnus modo alter emergat, & ſuperet, vnde opus putredinis, & maturationis, & corruptionis partem nanciſcatur. Vnde hæ febres, neque ſalubres libere, neque lethaliſſimę dici mereantur, in quibus putredo quidem ſalubris non eſt,

tamen ipſæ penitus lethales non ſunt, & ſpem ſalutis non amittunt, cum metu tamen periculi coniunctæ ſunt, quarum genus cum vires celerius, aut inſolentius labefactantur, tunc & a mala putredine eſt, & maligni nomen obtinuit, ijs finibus quod cũ metu periculi ſpem ſalutis non admitta læthali omni genere circumſcriptum, ſiue modo ij fines eſſentiales, vt dicitur ſint, ſiue accidentales, proprij quidem non ſunt, niſi contra lethales accepti, nam huiuſmodi etiam benigni morbi reperiuntur, neque enim credo illam eſſe veram malignorum definitionem, vt neque illam, quòd mala putredine continentur, nam prior definitio a Galeno inducitur ad diſtinguendum malignos a lethalibus libro prorrh. primo cap. 14. altera ad vlcera maligna proprie deſcribenda, vtranque delineationem coniungamus, tũc erit vera malignæ febris definitio. Nam quãquam vlcus per ſe tantum, & tum corruptiuã putredinem habere poterit quanta in lethaliſſimis febribus vix inuenitur, & tamen lethaliſſimum morbum non faciet niſi (quod raro fit) in membro valde principe fuerit, ſic ſolũ malę putredinis finibus malignum erit, febris tamen nulla eſſe poteſt cum tam ſæua putredine quæ lethaliſſima non ſit, hæc vero non maligna, ſed lethaliſſima a Galeno dicetur, niſi volueris tu maligniſſimam eam appellare ſic alijs finibus includendã præterquam putredinis malæ. Putredo quidem igitur mala ne dum non adhuc tendens in concoctionem, quæ multis etiam bonorum morum accidit erit illa, quæ malignarum febrium eſt, non tamen illæ febres in quibus putredo ea extreme mala eſt, & penitus corruptiua, qualis in vlceribus malignis eſt, malignæ appellabuntur. Sed lethaliſſimę potius ex Galeno. Malignis ergo febribus medium ſtatum continentibus, cum ſua natura in putredine mala ſit poſita, neceſſario ipſis medium iam dictum in ea putredine ſtatum dabimus; extreme vero malam putredinem maligniſſimis quæ ipſæ etiam lethales erunt: quod cum ita ſit, de febre hac aliud iudicare ego non poſſum, quam quod malignitatis hactenus non ſit particeps, non videns in pulſu virium inſolentem labefactationem, minus in vrinis malæ putredinis notas, quæ in earum turbulentia eſſe ſolent. Medium tamen ſtatum continere, neque penitus in tuto eſſe video, quin in lethale genus labi poſſit, aut etiam in malignum, in vrinis enim non eſt ea cruditas, quæ nondum progreſſam putredinem denotet, minus notæ putredinis iam progreſſæ quæ inſunt, indicium aliquod maturationis tenent, ac cum latitudo medij ampla ſit, vt in benignis, & ſimplicibus eam eſſe iudico. Sic etiam ſalubribus febribus, finitimam ipſam credo, quam lethalibus, quoniam vrinarum color pituitam naturalem cum naturali bile coniunctam ſignificare videntur leui quodã colore, nõ exuſti corporis, quamquam contenta ſunt globoſa tamquam nubes globoſæ, & vitreum corpus liquatum habent, quod pituitam potius crudam, quem mala putredine tabefactam denotat. Ac quando non a progreſſione putredinis, ſed a progreſſione coctionis morbi ſalubris tẽpora metienda ſint, hic vero contenta nihil coctionis, vrina tamen nonnihil eius demonſtret, ego morbum increſcere exiſtimarem, cuius ſtatum breuem futurum ſperarem ſi ſimplex materia eſſet, quoniam cum primum materia matura eſt, febris diminui incipit, vt pure facto fit, ſed vt prædictum eſt ſimplicis naturę non eſt, quare in ſtatu diu trahi poterit, & in inclinatione, identidem aliquod incrementum exiguum identidem receptura, vt vt partes eius variç maturationem recipient, maturationis ſiquidem modico feruorẽ ad inſtar putredinis commouet, vnde a maturatione ſic ſalubrium febrium tempora, vt a mala putredine lethalium ætatẽ metimur. Hic ergo morbus eſt hæc ſpes, & ſtatus ipſius, Exactione naturę in materiam accepta. Verum cum ea ſpe metus etiam eſt, non ſolũ ne natura in coctione aliquid peccet & maturatio in corruptionem degeneret, ſed etiam, ne vel maturata materia ſi forte non perfectiſſimam maturationem acceperit in aliquam nobiliorem partem impulſa feratur nimirum cum principes partes debilitẽtur febre, cor quidem ipſa, caput vero fumoſis halitibus. Hic tandem eſt omnis morbi ſtatus qui eſt hoc anni tempore valde æſtiuo, & prope canis ortum, qui ſi canis maioris ſit noſtra hac regione nunc eſt ad 3. nonas Auguſti, vel ad 7. Cal. einſdem, ſi procyon, ſeu caniculam ſpectemus. Vires autem ſatis valentes ſunt, vnde & putredinem a maturationis ſpe non eſſe disiunctã, & poſſe maturationi ſatis operę præſtare credendum eſt. Quid modo nobis præſidij, naturæ afferendũ ſit reſtat decernere. Vbi cum ego videam nos non eſſe in eo principio, in quo mouere licet, ſi quod mouẽdum eſt, quod eſt, vel prima die, vel vſque ad tertiã, nam alioquin in morbis lethalibus nunquam non mouere liceret cum fere tota eorum ætas initium ſit, quod citra coctionẽ ſumitur dicat aliquis non tota eorum ætate vires ſatis valent, certe ſed antequã ad id perducantur mouendum eſſet, propterea etiam dierum numerus eſt attendendus, ad ſpatium deligendum, quo ferre id poſſint, itaque hic ego viribus metuens tot diebus morbo progreſſo in ijs auxilijs manerem quæ, & principes partes a calore febrili, & influxu materiæ tuerentur, & præterea materiã naturæ obſequentem redderent, craſſiorẽ diſſecando, minuerentque, lentã abſtergendo, & obſtructiones etiã tollendo illam minus putredini obnoxiã, potius in coctionẽ propenſam facerem. Neq; vero paruifaciatis Viri Doctiſſimi, q̃ dixi occurrendum eſſe, ne principes partes aliquid recipiant, nam ſæpiſſime vidiſtis homines perire morbo potius ſecundario, quam primario, nimirum ex abſceſſionibus febrem ſequutis, quod certe maxime velim in febribus animaduerti. Ergo non alienum putarem remedium propoſitum cucurbitularum, quas ego nequaquam dorſo infigerem, ne ab artubus ad truncum materiam retraherem, ſed in ſuris, & brachijs etiam eas ponerem, vt a capite, & a medio ad eminentes partes materiam retraherent, quibus in locis, ſi obſtructiones augeant, minimi vitij illæ ſunt, minimæque noxæ, maximi quidem periculi forent obſtructiones in dorſo concitatæ. Videte Oribaſium qui illas non niſi inanitis corporibus dari vult, hoc eſt cũ ipſi loco laboranti dandæ ſunt, nam idẽ reuocandæ materiæ cauſa a loco laborante inter initia apponit partibus remotis. Vnde quando in locũ phlebotomiæ ſufficiendæ ſunt, tunc Oribaſius, & cum dico Oribaſiũ dico Galenum, eas cruribus, & brachijs infigit. Et certe ego Domini cum a corde materia retrahenda eſt potius in diuerſas, & multas partes eam reuocarem, nam ſi in vnam tantum partem retrahitur, tanquam materia quæ in contrarijs eſt locis in medium reducitur, & in cor, q̃ phlebotomiæ ſolet euenire quando illa fere vni parti fiat. Vnde conſultiſſime agunt, qui ex vtraque parte ſanguinem mittunt. Hac auerſione materiæ in diuerſas externas partes facta, ego opitularer maturationi potionibus paratis ex ſyrupo de cap. Veneris, de ſucco cicoreæ, & oximellite cum iure betonicæ cicoreæ capi. Veneris acetoſæ, & graminis etiam, in his enim potionibus, tum calori febris, tum maturationi materiæ conſulitur, ne calor ſanguinem contaminet, aut cor lædat, materiæ tamen etiam frigidiori ſatis ſit, vt monet Galenus libro ad Glauconem in curatione tertianæ minime exquiſitæ, & Aetius ex eo deſcribit. Si cordi tuendo a dictis periculis uideatur vobis commodus eſſe vſus cordialium, vt aiunt, ego non damno,

quoniã cor extat cum ſua capſula, & equat anteriorem pulmonis partem coſtiſque finitimum eſt, & facile ſentiri commodum ex admotis poteſt, eo vero magis quod ſua dilatatione non ſolum a pulmonib. ſed a circumadiacentibus partibus valde attrahit, quare acetum libenter adiungerem aquæ meliſſç, & acetoſæ, & roſarum, dico roſarum, quo ſua adſtringendi vi intus humorem impelleret comprimendo, pulueribus cordialibus dictis admixtis. De iecore non laborarem hac ſuſpicione, præſertim quod per potiones, per quas materia curatur, ipſum quoque quod materiam continet, ſatis curatum iri ſperarẽ: Capitis potius ſi poſſem rationem haberem, ſed quoniam vereret, ne exterius adhibita magis continendo lederent, quam comprimendo iuuarent, ego ab oxirhodinis cauerem. Si dicatis, cur in corde hæc ſuſpicio non permouit? quoniam cor multam habet vndequaque meatuum amplitudinẽ, multaſq; vias, per quas repreſſa materia reijciatur, & facilius vim medicamentis firmantem accipit inter coſtalib. ſpatijs viam dantibus, & ipſo attrahente per ſui dilatationem. Ducendæ etiam aluo vacarem, vnde & capiti, & cordi opitularetur, alternis vero diebus id molirer. In his autem manerem, quouſque natura, morbique conditio aliquid poſtularet, nimirũ ſi extruſa mihi materia ſatis non videretur. De ratione victus nil amplius dicerem, quã quod docemur a Gal. lib. ad Glauconem cap. de tertianæ nothæ curatione, vt attẽti eſſemus ne in morbo minime breui, aut vires diminuerentur, ni cibi ſatis detur, aut morbus ipſe largiori cibo augeretur, vt caput curationis huius febris id eſſe videatur, quod in iuſto cibi modo verſatur. Ac quod de cibi modo, id quoque de phlebotomia monet, eadem enim ratione vtrumque metiri debemus, cum minuendo morbo, vna & vitib. vtrũque pariter faciat, ſanguine tantum minori opera egente ad alendum, apto tamen ſui influxu, onere, & mutatione ad morbum augendum, cum enim partes laborant influit, cum caleſcit in alienos humores degenerat, & morbum auget, vnde ſumma cũ moderatione agendum, cũ mittitur ſicut, cum ratio victus inſtituitur. Hac ergo ratione curſum huius victus tenerem, mane largius veſperi admodũ tenuiter darem, cũ vitanda ſint febris incrementa, & mane panem ex iure iniecto oui luteo cum paulo aceti ac ſacchari darem, & præterea auiculam aliquam. Veſperi autem ptiſanam cũ cinamomo ex iure quoque duabus autem horis ante veſpertinum cibũ potionem aquæ cui hordeum, & aniſum eſſent incocta præberem febre iam remittere ſe incipiente. Acetaria potius mane, quam veſperi concederem ex cicoreo cocto, vel endiuia. Lactucam minime concederem, neque mouerer ea ratione, quam afferunt multi, credentes ſe Gal. ſequi, quòd vitanda ſint ea, quæ mali ſucci ſunt, vt cicorea eſt, quę vero boni ſucci cõcedenda cuiuſmodi forte ſola lactuca in olerib. haberi debet Ego enim video medicamenta eſſe maxime in morbis neceſſaria, vt cicoreum hoc loco eſt, cuius malus ſuccus medicamẽti officio fungitur. At in cibo miſceri, & non licet, imo licet, quo cibi in eũ ſuccum vertãtur, qui vires contrarias morbo teneat, vnde Gal. quoque palam profitetur immiſcendũ eſſe origanum pulegium, Hiſſopumque, & alia cũ cibis in huiuſmodi febribus exhibendis. Cum quibus cibis ea maxime componerem, quæ etiam vrinã mouerent, vt in medicamentis quoque rei naturamq;, & auctoritatem Gal. imitatur. Nam putredo continua eſt, pituitæque plurimum habet, hæc nõ conſumitur ſub putredine penitus, plurimumque ſui relinquit, ꝙ etiam putredinẽ cum alia materia ſubeat, moueatq; Ergo vt vt ea reliqua ſit, ſic per vrinas deponi oporteret, neque maturatio eius alia expectanda cũ maturationis ſatis habeat ille humor, qui a putredine facta relinquitur, inclinanteque iam febre eius diei feruorem remittit. Sic Gal. in diureticis exhibendis coctionem non expectat, vt in alijs purgãtibus, diuretica namque facile, & quod paratum ſequitur deducunt paratum nimirum putredine, & eſt in venis & arterijs ſupra ipſum iecur neque eget eo apparatu viarum, quo illa, quæ per anguſtos iecoris meatus deferenda ſunt. De potione in cibis habẽda eãdem conſiderationẽ facerẽ, atque aniſum, vel cinamomũ incoquerem cum ordeo. Vinũ poſt aliquod leue coctionis ſignum non metuerem oligophorum, & diiutum, coctione vero perfecta etiam non adeo dilutum, vt Gal. etiam facit, nam cum materia quieta tenenda eſt, tunc vinum vitandum, cũ mouenda dandum, non autem quia calor ſolum ſubſit tantopere metuendum, poteſt namque calorem, & febrem ſua mouendi vi opportuno tempore conceſſum curare, nec quia calidum eſt, propterea perhimeſcere ipſum debemus, ſed quia vim mouendi habet, vnde cũ materia morbi motum deſiderat, tunc tuto, & vtiliter datur. Sed plura fortaſſe quam requiratis a me decurſa ſunt. Dixi.

De febre tertiana notha continua pro Illuſtri N. Aemilia Laziſia.

CONSVLTATIO DXX.

Toties ex vobis eadem audita ſunt Exc. Viri, vt ſi vellem repetere faſtidium mouerem, neque vero noua poſſum inferre de me, cũ a vobis omnia ſint propoſita, quæ huic curationi eſſe poſſe vtilia videantur, faciam ergo tamquam iſte, qui veſtra conſilia foret ſecuturus, & curationem execuuturus, illa omnia diſpenſabo in ordinemque curationis redigam diſponãque ſuis locis. Hic febrem putridam habemus, quæ ſuo calore admodum moleſta non eſt, nec ſiti vlla cruciat, vigilias tantum affert. Eius materia cernitur ipſis oculis eſſe pituitoſa, ſic vrinis craſſo admodum, & quaſi albo ſedimento præditis ſic caloris modo habentibus, bilem tamen habet admixtam, cuius propterea circuitum putredo tenere coacta ſit bilem per ſuam ariditatem ſuſtinentе pituitam, ne citius quam ſecum putreſcat, cuius bilis quoque colores cernuntur, quoniam pituita per ſe multũ coloris non habeat, vnde plus poteſt inficiendo bilis quemadmodũ etiam putredinem ad ſe trahendo. Putredinis modus is eſt, vt nondũ cernatur; an ad maturationem, an vero ad malam corruptionem vergat, obſtructionibus quidẽ ea conficit. Hic morbus eſt. Symptomata autem ea ſunt, ſi quorum ratio in curatione habenda eſt, attendãtur, deiectiones alui, ſub quibus etiam animi deliquia ſiũt, a quibus ambobus vires ſolent valde diminui, vnde opẽ medicam poſtulent, ita cum ſuis cauſis hæc ſymptomata conſideranda ſunt, vt etiam præceptum Gal. ſequimur lib. 1. ad Glaucom c. 14. dicentis τὰς δ᾽ἀπὸ τῶν συμπτωμάτων τε καὶ νοσημάτων ἐνδείξεις οὐχ ἁπλῶς ἀλλὰ, κατὰ τὴν ἐργαζομένην ἕκαστον αἰτίαν χρὴ σκοπεῖν. Indicationes, tum a ſymptomatibus, tum morbis non ſimpliciter, ſed in cauſa vnumquodque moliente oportet conſiderare. Nos iam morbum cum ſuis cauſis conſiderauimus in ſymptomatibus idem faciamus, id animi deliquium videtur morſum ventriculi ſequi, quem morſum etiam deiectiones ſequuntur, materia namque exuſta, & mordax eſt, ac non ſolum ſe ipſa, ſed vapore ſuo ſibi ſimili mordet, & mordendo vim ventriculi diſſoluit, & vna etiam per naturæ conſociationem, & noxum ipſius cordis, hæ cauſæ proximæ horum malorum ſunt.

Materia putreſcens coniuncta febris cauſa eſt,

de qua ſatis dictum, & quod pertinet ad locum ego non dubito, quin intra venas ſaltem minores putreſcat, cum frigora quæ quotidie veniunt, & alternis diebus ſimilem ſpeciem habēt valde leuia ſint, neque mirum in compoſita febre, & humoribus varijs continuam eſſe febrem, & aliquid horroris inferre. Intra venas ergo magna ex parte ſit, & maxime intra illas, quæ ad inferiorem ventrem, hoc eſt infra ſeptum tranſuerſum pertinent, vt non ſolum inflatio hypochondriorum, ſed alui deiectio declarant. Antecedens autem materia in corpore vniuerſo eſt. Quoniam cum malum inceperit ab externo frigore mutationem veſtium ſequuto, nō ſolum cutis anguſtioribus meatibus euaſit, ſed impetus inde cepit compreſſione facta materiæ ad interiores illas partes, in quas nunc illabitur maxime horis acceſſionum, ſeu febris incremēti, tunc enim maxime aluus mouetur. Huius modo materiæ cauſæ confectrices ſunt ventriculus ſuapte natura frigidior, & calidus iecur ætate accedente frigidiori. Præterea anni totius tempeſtates frigidæ, verna autem, & æſtiua humidæ, caloribus raris acrioribuſque.

Vnde fuit facile corpus huiuſmodi humorib. infarciri, ſic cauſæ non ſolum rem cōtinentes, ſed antecedentes, & externæ viſæ ſunt. His ita conſtitutis, quid agat natura cum morbo quiſve euentus ex eorum contentione ſit expectandus, conſiderandum, calor præter naturam vna cum calore naturæ ſemper agūt, quo verò iam eorum actiones peruenere? nondum vlla naturæ victoria cernitur, morbus crudior adhuc eſt neque multum ſpei eſt iri materiam morbificam ſuperatam, cum copioſa cum craſſa ſit, multumque ſpatij, & virium requirat quo ſuperetur, vires autem caloris naturalis infirmiores ſint, partim ætate partim copia longinqua ab alibili genere oppreſſæ. Quid tu putas ne malignam febrem eſſe? Si dicatis malignam, proprie ob inſolentiorem virium infirmitatem, & hanc propter genus putredinis corruptiuum adhuc maligna non eſt, minus læthaliſſima dici poteſt, ſi dicatis malignā hoc eſt difficilem, vt apud Gal. reperitur, vel ſimpliciter metū facientem etiam in aliqua ſpe, malignam poteſtis eam appellare. Quod modo agi oporteat ſumus in die 10. videmus feruere humores, & naturā occupatam, vires infirmas, materiam nondum concoctam, D itaque ego & ſanguinis detractionē pertimeſcerem & motionem quoque per medicamenta, coctionem autem iuuandam crederem modis omnibus, tū exterius, tum interius adhibitis fomentis illitionibus, lenibus mollibuſq; frictionibus, quibus etiā priori cauſæ tollendæ plurimum fieret, laxanda cute, & materiæ putrefactæ exitus daretur, ipſaq; diſſolueretur, ut antem eius impetus ad hypochondriam factus reuocaretur. Medicamentis autē intus capiendis vterer ad incidendum, abſtergendumque materiā, & obſtructiones tollēdas quo putredo inhiberetur, & coctioni materia paratior fieret, neq; enim aliter inhiberi poſſe putredinē melius video quam paranda materia ad concoctionē, & obſtructione cauſa putredinis tollenda, quòd Gal. etiam ſentit, quare calidiora quidē vitarem, frigida tamen non minus recuſarem, & potionē facerem incoctis in aqua agrimonio, betonica, capil. Veneris, meliſſa, cicoreaque, quibus non ſolum materiæ, ſed viribus viſcerū conſuleretur, huic vero immiſcerē ſyr. roſaceum, de corticibus citri, & acetoſum, quibus & abſterſio, & inciſio, & cōcoctio iuuaretur. Quibus radices poſtea iniungerem cruditate minore facta. Indicijs autē coctionis apparentib. rhabarbarū adijcerē, eo vtēs, vt Gal. abſynthio, q̄ non ſolum coctioni, & expediēdis vijs ab infarctu eſſet vtile, ſed materię etiā detrahēdę, & viſceribus confirmandis, hoc ego ſi alui profluuium duraret, & animi deliquia ſic in puluerē redactū da-

A rē, ſin aluus compreſſior eſſet, in potionibus exprimerem prius maceratum. De victus ratione duo monerem, alterum, quod ad potum, reliquum quod ad cibum pertinet, de potu namque ego iudicarē, quòd profluuio hoc deliquium afferente vinum eſſet neceſſarium, ſed id dilutum, & pauciferum vt Galenus libro ad Glauconem pręcipit, aut certe initio cibi offam panis in eo intinctam darē, & in maiori metu etiam vinum malorum punicorum immiſcerem. De cibo etiam monerem, vt quando vires cito, & crebro ali poſtulāt, cibus ter in die daretur, modo horæ quatuor potionibus medicatis ſupereſſent, illum autem liquidum, & cito alentem, vt ſuccum carnis pulli expreſſi cum luteo oui, & pane cōtrito ac benę cocto.

B Deſtillationi carniū non facile aſſentior, quoniā & varie conficitur, & caſu quodam varium fit, neque ſemper boni ſucci eſſe poteſt, de confectionibus reſtauratiuis dictis ex carne capi piſtacijs, ſeminibus melonum, ſandalis, ſeu pulueribus diarrhod. Abbatis, ego permitto veſtro iudicio, cibus eſt medicatus, caueatis ne copia ſacchari inuſitata aliquid incommodi afferat, neve non recentes boli ſint, calore namque cæli facile corrumpentur. Hæc ſunt quæ occurrunt mihi ordinanda ex his quæ vos hic deliberaſtis. Dixi.

C *De febre continua cum dyſenteria, & vigilijs iam diuturnis malis pro N. Iacobo Schiopo.*

CONSVLTATIO DXXI.

Corporis genus ſatis perſpectum videtur, neque enim video dubium, quin calidum & humidum genere haberi debeat, ætate vero quæ prope ſeptuagenaria eſt, iam frigidius & ſiccius factū, Morbo verò quo plurimis annis occupatus fuerat, Arquato, & ſi ab eo liber factus diu ſolitam ſpeciem pulcherrimam ſui receptam retinuerit, fuiſſe tamen intus aliqua viſceris parte affectus videtur, ſi ad D ſuperuenientia poſtea mala reſpiciamus; Nam in duritiem amplam præcordij ſiniſtri incidit, maxime poſt ærumnas multas, & graues dolores animi, ac ſolicitudines, qui tumor iecoris partem ſiniſtram habere mihi videtur. Tumorem hunc quidam alui fluor lenis ſequutus eſt iam menſe toto trahens cum febricula, vt fertur quæ poſtquam ipſe ſe in vrbem contulit, iam nos potuimus perſpicere. Febricula alternis diebus quædam habebat incrementa, modo non habet, ſed puſilla ſemper eadem eſt, cū aluus non ita fluit, ſudor leuis perpetuo eum occupat, maxime cum quieſcit. Quies vere ſomnus non eſt imo fere nunquam ſomnum ſe capere agnoſcit, Nulla linguæ ariditas, nulla vehemens ſitis vrget, & ſi lotionem eius cupiat. Quæ aluus demittit, variarunt, nam ſæpe cruda, incoctaque fuere, alba, cum vitreo illo humore albo, cum quo tamen non erant permixta, ab exhibito identidem Rhabarbaro feces ad colorem & habitum naturalem acceſſere, & pituita illa flauo colore infecta exibat. Cum his tamen poſtremo exire cœpit humor ſanguineus ab ipſis ſatis ſeparatus qui loturam carnis recens mactatæ præfefert, vt ab vltimo inteſtino exire intelligatur, dolorem non affert, vix quandam quaſi laſſitudinem prope pubem mouet, his malis ætate eſſet ſubueniendum quanquam ſpes exigua eſt, viſcere tanto rantopere affecto, & febre tam diu vexante, neque vllam notam ſuæ ſolutionis prabente, Vrinis billioſis lucidis admodum flauis, & ſi conti-

neant eneorematalæuitate ſua coctionem indicantia, nam quemadmodum certus ſum ipſam vrinam iecoris, & venarum vim indicare, dubito ego num eneorema à iecore, & venis, an ab aliqua parte veniat, vt Renes ipſi ſunt, video namque à Renibus primum eneoremata deinde vrinam totam cōmoueri. Vrina enim teſte Galeno & re ipſa Renum recrementum non eſt, ſed iecoris, qui, cum dicat alicubi eneoremata eſſe coctionis iecoris opera, alias tamen aliter ſentire viſus eſt, ſi fæces minime coloratæ permanſiſſent, colorem vrinarum felli detento attribuerem, at iam feces alui fel recipiunt vt colore ſuo declarant. Non curaui ego inijcere papyrum, aut linteum album, vti eius infectione iudicium decernerem, quoniam credo etiam falli nos poſſe & incertam eam notam eſſe, nam idem fel eandem craſſitudinem, qua papyrum inficit, poteſt etiam ſine obſtructione in vaſis nanciſci, nimirum vri, & craſſeſieri, illud vulgarium, & fæminarū eſt. Hoc medicorum, vt fæces non coloratæ obſtructionem ſignificent, præterea ſpuma ipſa coloratior, quod experimento certiſſimū eſt, ſpuma enim quæ in vrinis coloratiſſimis alba eſſe ſolet, vbi ob-obſtructiones non ſunt vbi illæ ſunt flaua eſt, cuius rei teſtimonium in hoc corpore vidimus, cuius vrinæ non aluus eſſet decolor luteam ſpumam gerebant, nūc aluo colorata vrinis infectiſſimis alba eſt. Rei huius cauſam alias retuli certum eſt, quæ ſpuma e ſecoſi corporis parte glutinoſa eſt, ad rem venio, ſymptoma profluuij periculoſum eſt, viribuſq; valde aduerſarium, febris ipſa diuturna valde metuenda, vtriuſque ergo cauſa dignoſci debet, vt ratio vtriuſque in curatione habeatur. Profluuij cauſa videtur infirmitas iecoris eſſe cum ſanguis incoctus defluat, ſic enim attrahi quidem ſuccus in iecur, ibi tamen neque diu poſſe cōtineri, neque perfici intelligitur, maxime, cum per venas inferioris inteſtini delabatur, quæ à porta protenduntur, per quarum partem hanc attrahi ſuccus multus non ſolet, potius alimentum ad craſſa illa inteſtina deuenit, neque enim poſſunt eſſe illæ, quæ à liene, quoniam ſanguis huius generis ad lienem non peruenit, quamquam nihil referat, qua via venarum iecur ab onere ſe liberet ſiue ſint, quæ ad lienem, qui alienum, & imparatum nimis hoc alimentum reſpuat, & à ſe dimittat, ſiue ſint ijs proximæ vna cū ijs, quæ ad lienem proficiſcuntur ad inteſtina inferiora deſcendentes, quoniam cruor ille feri ſanies ſeparatim, & ſine fæcibus fere exit. Sic contentricē, & coctricem iecoris vim accuſandam cenſerem. Quamquam obſtructio inſignis attractricem impedire potius quis credat, & quoniam non ſuccus ventriculi minime mutatus deſcendit, poſſet exiſtimare, quòd obſtructio non venarum ad inteſtina pertinētes ductus, ſed in viſcere inſertos impediēs, ſpatium aliquod tranſmutationi in prioribus venis faciendæ permitteret, ſed hoc eſſet mirabile cur per eaſdem venas, per quas ſuccus attraheretur ac in cruorem verteretur, quæ ſunt ſuperiorum potius inteſtinorum non etiam reuerteretur in ſuperiora inteſtina, non vt inferiora tantum. Itaque vſque in iecur viæ liberę erunt, & à iecore obſtructo, debilitatoque ſuccus non per eaſdem, ſed per diuerſas & illas quæ deſtinatæ etiā rudiori ſanguini in lienē ferendo, quæque magis deferre ſolent ſanguinem ad inferiora quę inquam venientes ad inferiora inteſtina vnde nihil boni attrahere poſſunt, neque ipſæ vi multa attrahendi propter hanc noxam vitandam mali ſucci præditæ ſunt, illæ enim quæ ſuperioribus inteſtinis inſertæ ſunt ſucci melioris occaſionem opportunè attrahendi vi maiori quam expellendi à natura ſunt donatæ. Ex quibus pro certo habere poſſumus, quòd iecoris vis & infirma &

A impedita eſt, quodque ſuo fine fruſtratur, non ſucci ſuggeſti cauſa vētriculo cibos ſatis immutante, ſed & viarum, & ſua propria, quòd ipſum cōtagio diuturno eius materiæ, quæ vias in ſe occupat, ſit vitiatum partim frigore naturali eorum ſuccorum, qui craſſi & glutinoſi, non etiam frigidi eſſe non poſſūt, partim eo calore æſtuet, qui per eas obſtructiones conſit, vnde ipſum neque penitus immutet ſuccum à ventriculo acceptum cum imbecillum ſit frigore naturalis caloris, neque non plurimum bilis, & ſalſi humoris gignat cum feruidius humores torrefaciat. Volunt quidam, quòd iecur, quacunque intemperie imbecillum ſit aquam aut pituitā gignat, quibus ego aſſentiri non poſſum, quoniam ſicuti ad imbecillitatem ventriculi genus nidoroſum ſi illa
B ſit à calore, acidum, crudumve penitus ſi illa ſit à frigore ſequuntur, ſic ad iecoris imbecillitatem bilioſum ſalſumve, ſi ea ſit à calore, aquoſum verò & pituitoſum ſi à frigore. Tantam iecoris vitioſitatem, tantamque humorum frigidorum prauitatem non ſequutus eſt corporis tumor ille mollis vt ſolet, minus abdominis vlla tenſio hydropica, quæ meo quidem animo ſolent ad ſic affectum iecur ſequi, vel ſanguine à partibus, quibus tamquam res, & vapor affluſus eſt, in nutrimentum minime cedente, vel antequam ſanguis partibus affundatur, quin imo priuſquam per venas diuidatur iecore ſeſe exonerante & abdomen exprimente illum tamquam materiam alienā, quæ dum exprimitur in ſpeciem halitus mutata ac in abdomen peruenta, ſi ex aqua va-
C por extiterit in aquam reuertitur calore amiſſo & aſcitis hydropem facit, ſi halitus non ex aqua ſed ex ſicciori humore fuerit fumi ſpeciem nactus, tunc in abdomen expreſſus amiſſo; calore aquam facere non poteſt. Sed venti ſpeciem retinet.

Hic ergo, cum aquæ plurimum fiat, nihil tamen eius retinetur cum ſanguine, vt tumorem carnibus afferat, minus in abdomen intruditur, ſed partim per febriculā in ſudores illos fere perpetuos diſſolutus humor, partim per aluum ſaniei habitu defertur. Sic cauſa huius fluxionis patefacta eſt. De febricula reſtat, ea iam penitus continua eſt, nullaſque habet remiſſiones quaſi humorem aliquem habeat ſibi ſubiectum, qui non expectet ſpatium ad
D ſui cumulum, aut putredinem, quemadmodum expectat pituita, bilis, & melancholici generis omnis ſuccus. Sed tantam ſemper habeat copiam quantam ſanguis. Quis verò ſit huiuſmodi humor neceſſario dicendum eſt, quòd cum ſanguis quidem perfectus non ſit, bilis autem & melancholicus ſuccus longiori ſpatio egeant, neceſſario erit ſanies illa ſanguinis imperfecti ſpecies, quæ, cum æque ac ſanguis abundet continuam putredinem ſuſtentat, vnde ſudores etiam perpetui fierent, ſi quieſceret ipſe & quieſcendo ſpiritibus motionem hanc ad cutim liberam relinqueret, neq; eos ad alias functiones retraheret. Etenim videbitis quòd ſub ſudoribus nulla euidēti cauſa factis ſemper anhelitus habet maiorem contractionem Thoracis ipſa dilata-
E tione. Hanc febrem verò quòd ſolidum iam cordis corpus occuparit, ideo eſſe continuam certe nō eſt, quòd dubitemus, cum non habeat illud incrementum, ſeu notationem à cibo ſine vera compreſſione factum vt Galen. lib. de differentijs febrium ait, etiamſi non intermittatur vbi aliquis intelligat forſan quòd Galenus permittit aliquas eſſe febres intermittentes, quæ ſine compreſſione accedunt, hoc eſt ſine caloris inæqualitate ſine frigore ſine pulſus ſubmiſſione & alijs quibuſdam notis, in quarum acceſſionibus, ſi cibus detur aliquam compreſſionē eas ſubire eſt neceſſe, intelligit quidem Gal. quòd hora etiam à compreſſione longinqua datus cibus id facit. In hectica verò poſt cibum aliquo ſpatio incre-

Digitized by Google

increſcere non cum compreſſione, vt in putridis ſed penitus ſine ea calorem & febrem. Hic illud nõ eſt. Putrida ergo eſt & à nullo humore præter eum qui dictus iam eſt, intra ſanguinis perfectionẽ ſanguini cognatum, continuitatem etiam hanc nõ ſolum ab eo genere humoris eſſe, ſed præterea à loco contingit, quoniam & ſi in magnis venis non ſit, tamen in viſcere principe verſatur, à quo ſit materia abundantiſſima, & coniunctione cum corde febris cauſa continuæ poteſt communicari. Colligamus iam huius morbi partes, & caſus vrgentiores. Primum viribus timendum eſt ab hac defluxione tam aſſidua, deinde à febre, vigilijſque nec minus à iecoris debilitate corpori non ſatis proficiẽtis ad nutritionem. Vires ergo alimentis cito & valenter nutrientibus ſuſtentandæ ſunt, vt ex pane trito, percoctoque in iure gallinaceorum bene percoctorum, & antequam ferueſiant, etiam contuſorum.

Ex luteis itẽ ouorum, ex teſtibus & iecoribus gallinaceorum, ex auibus alijs bene carnoſis & mollibus vt Galguli iuniores ſunt hoc tempore, & Ficedulæ, & miliariæ auiculæ. Ex vino generis valde leuis, & boni; vt iecoris & ventriculi vis ſuſtineatur, quæ etiam fomentis & illitionibus iuuanda eſt, ex Abſynthio, Mentha, chamemelo, roſis, labruſcæ floribus & huiuſmodi alijs in vino & aqua paribus partibus decoctis, vel etiam in aqua ſola, quamquã vini coniunctio facit maxime ad robur. Ne etiam vires diſſoluantur tenendus eſt in lectulo, ſubijcienda vaſcula lignea parentia cum deijcere vult ne à motu febris incitetur. Somnus illitionibus promouendis & lotionibus ẽt, à quibus iam vidimus facilius factũ q̃ ab illitionib. Illitiones ſint ex oleo Nenupharino Violaceoque addito paullo opij ad ℈. 1. in quamquam vnciam vel eodem addito ex diapopuleo, illitio etiam naribus cum philonio Romano ſatis proficere ſolet. Lotiones autem, quales ei profuere ex aqua tepida cui incocta ſint papaueris capita, lactuca, malua violaria, ſolanum, & Anethum ad halitum excitandum, in qua non modo brachia, & crura ſed ipſe vſque ad ſedẽ demergatur, ſic enim ei balneum illud profuiſſe exporti ſumus, ſoporifera per os præter theriacam nouam non libenter exhiberem, & ſyrupum de papauere cum aqua lactucæ ſatis vtilem à me expertum tamẽ præterirem, ne iecori officerem. Profluuij autem noxæ ne inteſtina debilitentur, ne, ve vires ex crebra excretione debilitentur; adhibendum eſt cataplaſma Diaphænicon clyſmata etiam ex roſaceo oleo cum lacte, ex oleo chamemelino cũ eodem abſtergentibus iniunctis, vt eſt furfur, vt ordeum, vt ſaccharum rubrum, quo adhærens humor infeſtus & irritans detergatur. Verum febri & eius cauſæ, tum iecoris etiam debilitati; vt potioribus neceſſitatibus, quomodo eſt occurrẽdum? Vtrique malo faceret maxime ipſum Rhabarbarũ, quod & humorem febris paulatim educeret ad Galen. præceptum libro primo ad Glauconem, & obſtructiones ſubmoueret; & viſcus vna ſimul cum ventriculo firmaret, quod verò ego exhiberem coniunctim cum ſaccharo roſaceo febris & profluuij rationem habẽdo, & hoc vno remedio putarem ſatis vtrique malo factum, iuuarem quidem aliquo apparatu per potiones procurato factas ex ciconeo, Agrimonio, Aſplenio, Betonica, & alijs eiuſmodi addito etiam cinnamomo admixto, ſi vultis etiam ſyrupo de Cicorea Nicoli & acetoſo diarrhedon, ſed paratis recenter cum admodum exiguo ſaccharo vel melle, & coctione breui ne aluum nimis laxet hæc in pharmacia haberem. In chirurgia certe nihil video huic opportunum præter frictiones ad diſſoluendam paulatim ſebris materiam, ad eandem concoquendam, & obſtructiones laxandas quo putredini occurratur, Dixi.

Is alui fluxus diutiſſime traxit, quæ tandem lutoA ſum quod tamquam lateris triti egerebatur, hic paulatim æger conſumptus eſt.

De dolore ventris pro Excellentiſſima D. Lauinia de Ruere Vaſti Marcheſia Caſalis maioris.

CONSVLTATIO DXXII.

ANtequam nuberet quodam tempore ei venter dolebat ſemper cum appropinquarent menſtruæ purgationes, dolor credebatur ob id ad vteB rum pertinere, quamquam vterus in omnibus mulieribus cum non habet in ſe, quo tendatur, pubem ipſam minime excedit, porrò aluus etiã interea mouebatur, vt dolor potius vel ad craſſum inteſtinum ſub fundo ventriculi tranſuerſum poſitum, vel ad ventriculum ipſum pertinere eſſet veriſimile, aluo namque ſic ſoluta dolor quieſcebat menſtruis purgationibus etiam inſequutis. Modo poſtquam virum habet, & vtero gerere contingit, dum grauida eſt quod multoties iam euenit, eodem dolore afficitur & præcipue cum partus inſtat, qui dolor aluo etiam ſoluta quamquam remittitur, non tamẽ penitus tollitur. Aluo quidem non dum ſoluta aſcendit ad os pectoris, & ad ſcapulas, atque ad humeros, vt ventriculi malum hoc eſſe intelligatur, qui detento reC crementitio ſanguine afficitur refrigeratur, & pituitam gignat, quam cum demittit ad inteſtina, ipſa quoque in condolentiam cogit. ſic cernimus pituitam dolore leuato excerni admodum lentam, alui fęcibus tamen ſub ea excretione melioribus factis vi ventriculi concoctrice poſt eiuſdem expultricis operam inualeſcente, & demiſſo frigido humore ad inteſtina melius coquente. Dolorem hunc à frigore occaſionem habuiſſe, & à mærroribus dictum eſt, à frigore quidem externo noxam facile accipit vẽtriculus, magis vero à potionibus frigeſactis in niue, quo frigore vti ſolebat ipſa. Sic pituitam refrigeratus ventriculus, & humores crudos gignit. A mærori-bus autem ſanguis refrigeratur vna cum ventricuD lo, & ſetoſior fit, & craſſus, vnde & menſtruas purgationes difficiliores, & refrigerationem ventriculi maiorem faciat, obſtructionibus quoque ſua craſſitudine inductis, meatibuſque excretionum obſeratis vomitus incitentur à bile in ventriculum reiecta, & cum ea etiã pituita eijciatur. Quòd verò dolores ab humoribus ijs moueantur mirum non eſt, quoniam, & acres ſunt & flatuoſi, quòd pertineant ad dorſum facile fit quoniam eo pertinet cum ventriculus eiuſque os, tum etiam colon dorſo tranuerſo deductum, quod ad humores etiam perueniat fieri poteſt propter fibras ligamentorum & membranarum ſuccingentium. Quæ cum ita ſint non ſolũ cauſæ viuendi modo remouendę ſunt frigorum, & craſſitudinis ciborum, & aliarum quarumcũque rerum, E quæ ſex generibus non naturalibus dictis comprehẽduntur, ſed interna etiam vitioſitas eſt ſubmouẽda. Humoribus eam ſuſtinentibus amouendis, vijs naturalibus expediendis, & calore ventriculi reſtituendo. Humoribus ergo remouendis eos paulatim parando, & educendo crederem idoneum eſſe medicamentum factum ex iure galli veteris repleti ijs medicamentis, quæ deterſionem eius augerent, & apertionem etiam aliquo calore, cum eo verò inciderent humores, & iecoris calorem moderarentur, ventriculi verò calorem potius augerent. In primis ergo imponerem pulueres illos, quibus paratur confectio Diacoſtum, in quibus ego loco coſti radicem herbæ Angelicæ dictæ ponerem, quoniam nullam radicem

radicem herbæ angelicæ dictæ ponerem, quoniam nullam radicem video coſto ſimiliorem, odore aromatis, ſapore acri, & ſubamaro, & habet ſpecies albam, & nigram vt coſtus habet. His pulueribus adiungerem ea, quæ iecur refrigerarent vel ſaltem horum calor temperarent, vt lichenem herbam Acetoſam Enditiam, quę etiam inciderent, vt Betonicam, quæ per aluum mouerent humores noxios vt ſerram, cuius ego folliculos potius hoc loco, quam folia deligerem, quoniam ventriculo aptiores ſunt, & præterea polypodium craſſæ pituitæ, & melancholicæ materiæ deducendæ opportunum, & ſua familiaria corrigentia dicta cum illis componerem. Iure hoc vno quoque mane dato ad 15. dies, pilulas deinde laudarem factas ex Alephanginis, & Rhabarbaro, vt ventriculus & iecur acciperent & leuẽ purgationem eorum humorum, qui in dies in ijs colliguntur. Scio ego pilulas ex hiera ſimpl. & Rhabarbaro ei alias maxime profuiſſe. Ventriculo quoque conſulerem potione alicuius vini, in quo vel Guaiacum vel ſaltem betonica eſſet accepta, dum vinum conficitur, præterea cytoniatum Galeni libro 6. de tuenda valetudine darem, quo tota hac hyeme vteretur. Vere autem adueniente, niſi conualuerit, ego de Thermis cogitarẽ, aut Tetucij, aut Aquarij, quibus ventriculus, & venæ ad iecur pertinentes expedirentur & robur etiam acciperent. Quarum rerum deſcriptio infra ſubiungetur.

Memoria delle medicine per S.E.

Pigliarà prima l'infraſcritto brodo per quindeci giorni doppò gli quaranta giorni del parto, & le pilole, che ſeguitano per queſto inuerno al mẽ ogni otto giorni.

Per far il brodo ſi pigliarà vn gallo di cinque anni & viuo ſi farà bacchettar tanto che ſi farà furioſo, & poi fatto morire e purgato ſi empierà con le coſe ſoggiunte.

℞. ſpecierum Diacoſti ſecundum deſcriptionem
Meſuæ. ℥.1.s.
Follicolorum ſenæ Orientalis ℥.2.
Prunorum Damaſcenorum num. 10.
Paſſularum ℥.3.
Radicum polypodij quercini ℥.3.s.
Foliorum epaticæ ſeu lichenis }
Acetoſæ } an.m.1.1.
Bet onicæ }

Contundenda contundantur, incidenda incidãtur, & fiat decoctio vſque eo, quòd Gallus percoctus fuerit, & eius ſuperſit ad lib. 3. quod expreſſo aliquantum ventre galli ſeruetur ex quo ſumantur quoque mane ℥.7.

La preſa delle pilole ſarà l'infraſcritta.

℞. pilularum Alephanginatum }
Rhabarbari electi } an.ʒ.s.
Cum aqua abſynthij addita portione oxymellis ſquilliriti f.p. 3. & aurentur.

Viuendo fra tanto come le è ſtato ricordato, ſenza ſentir freddo, ò dal aria, ò dal bere, e fuggendo le coſe bruſche, maſſime il vino, mettẽdo quel ſpatio dal deſinar alla cena, che poſſi hauer digeſto, cioè più di otto hore. Seruando queſte regole maſſime appreſſandoſi li tempi delle purghe naturali.

Paſſato l'inuerno, ſe ciò non haurà baſtato, ſe nõ vi ſarà impedimento, biſognarà proceder ad alcun altro rimedio, come all'hora ſi potrà vedere far à propoſito.

i 4

La cotognata ſi farà parte col gelo, parte con tutto il cotogno ben maturo, mettendo in ogni libra del preſo cotogno altretanto cioè vna libra di zuccharo e miele biancho, & mezza libra di aceto biancho buono, & due dramme di pepe biancho, & tre di gengeuo.

Della quale ſe ne pigliarà, quando piacerà più coſi auanti paſto come dopò, coſi le tre hore auanti mangiare come nel entrar à tauola. Però li giorni, che non pigliarà le pilole, ne manco il brodo.

De febre duplici tertiana in ſene cum Excell. Io. Iacobo Boneto Caſalis Maioris.

CONSVLTATIO DXXIII.

DE corporis genere, quòd calidius ſit, & vergat etiam ad ſiccius, de morbi natura & curatione à te dictum ſatis ad verum videtur, & profecto res minime dubia eſt. Duplicem namque tertianam videmus, & eam quidem ſpuriam cum ſine rigore inuadat. Diceret Herculanus non duplicem tertianam ſed duas tertianas quoniam duplicem facit, cũ duæ tertianæ perſimilem ſpeciem retinent, duas verò cum diuerſam, hic altera maior, & longior, & euidentiori frigore eſt, altera vix euidentem facit compreſſionem. Quæ res quandoque euenit, vt dicit Galenus, quoniam prioris febris calore non dum ſoluto inſequentis frigus impeditur ſentimus nos nondum ſine febre eſſe, & tamen alterius febris aduentus in propinquo eſt, nẽpe minoris, alternis diebus acceſſiones, quamuis quotidie adſint, tamen ſibi reſpondent. Quare & duplex tertiana eſt, ſeu duę tertianæ ſunt, & cum ſpuriæ ſint, ex materia quidẽ biliosa, ſed cum plurimo phlegmate permixta fiunt.

Vbi mirum non eſt, ſi copia pituitæ ſuperante bilis tamen ſpatia circuituum ad ſe trahat, quoniam cum plus efficaciæ habeat bilis, molem etiam maiorem pituitæ vincit, quæ cauſa iam non proprie expreſſa eſt, neque vt primo per ſe ſe ipſa intelligatur. Primo enim & ſe ipſa ea cauſa eſt, quòd bilis ſiccitate ſua, & calore ſquallido pituitam ſuſtinet à putredine donec ipſa bilis putreſcat, nimirum in tertiam vſque diem, hoc verò facere poteſt cum permixtæ ſunt, & eadem vnam ſimul febrẽ faciunt, idcirco ſpuriam dictam, quòd ex permixta materia ſit, cum enim permixtæ non ſunt ſingulam febrem faciunt, quę ambæ confuſione ſua ſpeciem dictã hęmitriteum cum pituita continuam, bilis autem intermittentem incidit, aliæ namque permixtiones non proprie ſemitertianæ hoc eſt dimidia tantum ſui parte tertianæ ſeu hæmitritei dicuntur. Hic certe vtraque febris multum pituitæ habet, quod ex exili calore & paruitate pulſus elicitur, neque mirũ eſt ſi non ſitiat, ſi etiam ſatis dormit. Vrinæ quidem plurimum coloratæ ſunt, ſed hoc quoque ſequi pituitæ permixtionem ſolet, vt dicebat Galenus libro Method. quæ cum exuritur coloratius ſerum faciat, hæc de genere materię, de loco putredinis, qui multam curationis partem ad ſe trahit, videndum ſequitur. Nam & ſi febris vniuerſum corpus occupet, vt calor præter naturam eſt, vt tamen in humore putrido ſita eſt, locum potius vnum, quam aliũ ſortitur, ita quandoque in venis maioribus intra alas & inguina reſidet, quandoque in alicuius viſceris venis, quandoque in viſceris corpus etiam redundat, ex quo inflammationes & viſcerum corruptiones,

ac

ac purtedines fiunt, vt in re ſectis cadaueribus cerni A
licet, ſæpins extra venas in carnibus ratioribus materia in halitum conuerſa inflammatur, neque tumorem tamen excirat, & quod habitum ſuæ craſſitudinis non retiuet, ſed uarura expulſionem eius molienre in toridam quandam ſpecié à calore conuertitur. Sic meatus in ſuæ mediocritatis modo conſeruat neque tumorem facit, quæ febrium ratio tuſiſſima eſt, & fere per ſudores diſcutitur, quamquam etiam multum materiæ eius in ventriculum & inteſtina ante deiectum dum initio acceſſionum, natura expulſionem molitur per vomitus, & alui deiectiones eijciātur, eodemque tempore & ad carnes & ad ventres materia feratur. Hoc loco per compreſſiones intelligimus materiam moueri, expellique per internniſſioné, altero quoque die poſt minorem fe- B
brem animaduerſam, eſſe purredinem extra vaſa eſt neceſſe, in carnibus verò fieri nullus ſudor non poteſt indicare, tamen ſenſus frigoris id ſolet denotare quamuis etiam ſolam caloris reuocationem ad interiora ſequatur, & motum quoque factum ad inteſtina, quem deiectinnes valde large altero quoque die reuertentes ſub maiori febre declarant, motio tamen ad carnes intelligitur ſub acceſſionibus, cum poſt vomitiones deiectioneſque febris tamen permanet & ſæpe per ſudores finirur.

Hoc loco ego pertinere ad inteſtina putredinem crederem, vel iecoris ipſius cauum, quoniam natura faciliorem ſemper operam tentante, facilius in deiectionibus ſequitur ſi materia ad iecoris cauum
pertinet. Num modo putredo in malam corruptio- C
nem degeneret, an ad maturationem producatur, quo ſpem non metum capiamus, certiores fieri poſſumus ex pulſu primum qui in maturatione vires oſtendit, in mala putredine imbecillitaté, & ex vrinis, in quibus encorema ſolet eſſe eius rei indiciū haberem, quod cum fuerit aſperum exuſtionem, cum lene maturationé, cum admodum craſſum aut puluerulentum corruptionem exuſtione factam, vt etiā cum vrinæ confuſæ ac turbidæ permanent, & liuorem acquirunt malam putredinem ſignificant. Hic encoremata bona maturationem, color valde flauus in rubrum vergens potius ſerum, & ſaniem humoris non dum putreſcentis, & ob vim venarum, & iecoris affectam in horas geniti & calore expreſ- D
ſi oſtēdit, cuius generis vrinæ ſolent longiores morbos indicare, quod humorum gignendorum materem firmiſſimam indicet intemperiem. Vt hic longioris morbi metus potius, quam maligni iudicium ſit faciendum quod etiam confirmat pulſuum tonus. Num verò aliquis morbus ſecundarius ſit metuendus, vt fieri crebro in febribus ſolet naturam excruciantibus & excretionem in diuerſas partes à febre debilitatas mouentibus, vt multi à ſecundarijs morbis intereant quod patet in reſectis cadaueribus eorum, qui à febre interfecti ſunt etiam febre ea cuius nulla pars habuit aut ſpiritus difficultatem, niſi cum proxime interituri ſunt, nam in ijs pulmones inflammatos inuenimus, inflammatione vt ſecundario morbo ad febrem poſtremo ſequuta & E
animalis facultatis nullum detrimētum, niſi ad extremum quibus cerebrum & membranas affectas inuenimus, quorum inquam febres nullum ſymptoma ad caput pertinens habuerant niſi in vitæ fine, imo pleuriticos pleuritide ſanatos interuallo ſeptē dierum læthargo correptos, & mortuos videres angina liberatos, poſtea peripneumonia necatos. Sed huiuſmodi euentus ſuſpicionem ego non haberem, vbi aluus excretioni, & motioni naturę paret, potius alui profluuium metuerem, quod in aliquibus obſeruaui, niſi recte ſe gerant, affecta namque inteſtina eo materiæ motu ſolent ipſa quoque inflammari, & inflammata tum fluxioni magis obiecta eſſe, tum

malis humoribus genitis profluuium magis incitare. A
Quibus ita propoſitis videndum, vti occurramus ijs malis, quæ ſunt, & ijs etiā, quæ facile futura ſunt, Futuris periculis recta victus ratione, & ſanguinis miſſione, & humorum mitigatione, & in contrarias & conuenientes partes reuocatione prouidere poſſumus. Victus ratione inſtituta ne futurum alimentum, qui cibus eſt morbum augeat, materiamque ad alios morbos faciat, vires tamen ne debilitet. Miſſionem ſanguinis pari æſtimatione deligentes, ne ſanguiné, qui proxime alimentum futurum eſt idem faciat, ſi relinquatur morbum nutriat, ſi nimium detrahatur, nutrire etiam nequeat vires. Eadé namque ratio cibi, & ſanguinis eſt ad morbum & vires augēdas, quamquam diuerſo gradu eſt ſanguis tam
viribus, quam morbo alendo promptior, cibus ab B
vtroque remotior eſt, alioquin nulla diuerſitatis ratio eſt. Cum itaque in malis præſertim vel futuram magnitudinem timemus vitam per ſecundę valetudinis procurationem quærentes, tum cibum, tum ſanguinem amolimur euſque, ne vires deficiant. In hydropico morbo magnitudo timetur & cibus diminuitur, quoniam quamquam vires debiles ſint cibo ſuſtinendæ, ipſæ tamen eum ſibi conficere nequeunt, eoque potius morbus augetur. Sāguis itaq; retinetur, quoniam vires infirmæ ſuſtinendæ ſunt, & maxime ipſe nutrices. At dices tu. Dico quod medicamentum etiam valentius ferant, & ſobrietatem non ſuſtinebunt ſanguinis diminutionem, neque
abſtinentiam, imo ſæpe propter renutritionem vi- C
rium, & exiguo cibo propter coctionis debilitatem hydropici alendi ſunt. Suſtinebunt autem medicamentum, non tamen æque vehemens, vt miſſio ſanguinis eſt. In duplici ergo hac tertiana, ne ipſa augeatur, neue ſecundarius morbus à materia intus morante fiat, ego ſanguinem aliquantum detraherem viribus non recuſantibus, quod corpus ſatis bene validū ſit, cū anni tempus etiam non prohibeat, neq; frigidius aut calidius, multū tamen ſanguinis non emittere, ætate ſatis adulta, morboque etiam longius progreſſo & aluo quoque alternis diebus ſolura, imo ſi quotidie talis eſſet omne genus inaniandi dimitterem, quamuis pro ratione multitudinis non educeretur, ſic in cibo minuendo me gere-
rem, ne tam tennis eſſet, vt vires morbum non fer- D
rent, neue plenior tanto, vt morbum ipſum augeret. Ergo ſanguinem ad quinque vncias educerem niſi admodum ſordidus & craſſus ac niger eſſet, itaque potius à cubito quam à manu, quoniam à manu rarenter admodum niger educitur, qui ſi craſſus eſt, craſſitudinem alibilem habet, vt qui per cucurbitulas elicitur, magis enim à partibus alendis mutatus eſt, forte à manu tutius educitur. (dico à manu extrema, nam alioquin manus etiam cubitum antiquis cōprehendit) quoties ſpiritus ſeruari plus dēt, & à viſcere vi maiori ſāguis retrahitur. Facta hac ſāguinis miſſione pararem paucis diebus humores & poſtea
Galenum ſequens ego detraherem paulatim
humorem leuioribus medicamentis, quo-
rum delectum T. E. relinquam, genus E
cibi certe probarem, quod ali-
quam & mediocrem ha-
beret calefactionem,
& incidendi, at-
que deob-
ſtruendi
vim,
potionesque pararem ex
aqua cum Aniſo &
ſacchato co-
cta,

De vlcere veſicæ & calculo per Laurentum Palermio cum Pona, & Fumaneth.

CONSVLTATIO DXXIIII.

VLceris certiſſima nota eſt quoniam pus cernitur & illud ſatis copioſum, vbi modo vlcus inſueterit aliquis dubitare poſſet, ſi quidẽ vrina effert pus, & illud poteſt accipere à diuerſis partibus, neque ſine vrina exit, quo in meatu vlcus ſit iudicandum, aut in vijs ſeminis, nam hic exiguum admodum illud pus eſt, quod compreſſione colis exprimitur, fortè ex eo relictum, quod cum vrina procedit, vtpote quod ſuo lentore adhæreſcens non penitus queat effluere. Vrina efferre pus eiuſmodi ſolet à Renibus, & à Veſica, nam à iecore, vel alijs partibus per venas non adeo ſeiunctum ab vrina ſi vbi ea fit ipſum quoque eodem calore fieret, neque tam diu perſeuerans pus eſſet, cum iecur & partes inferiores, ſuperioresve vlcus valde diuturnum non patiantur. Modo Renes eiuſmodi pus tam diu & tam multum ex vlcere demittentes, non poſſent non aliqua ſæpe ſanguinis portione ſæpe ipſum exprimere, cum ipſi, ſanguine multo & inſignibus venis perfuſi ſint. Id pus album & purum valde eſt, quare Veſicæ potius, quam Renum vlceris eſt, nam veſica exiguas venas habet, & alba ipſa eſt, refertur, quòd ſquamulæ quædam viſæ ſunt in eo, quaſi veſicæ tunica abradatur, ſed ego non ſoleo facile id credere, neque de veſica, neque de inteſtinis, minus de pulmone, quamquam ſemel certe cartilagines eius particulã in ſputo vidi, nam ſi in externis vlceribus eiuſmodi partes delabi facile non cernuntur, cur ab internis tam facile, vt referri ſolet, credamus? Speciem ſquamularum contrahere multa recrementa pituitoſa, & eo facilius quo magis craſſa & lenta ſunt conſueuere, quemadmodum in capite, & facilius quidem in internis quam externis partibus propter calorem vt in naribus, quare non exiſtimo ego propter eas ſquamulas exeuntes ſemper vlcera membranas dilacerare, quæ illam potius exedendo in ſuccum ſordidum colliquant. At ardor vrinæ ſub glande eſt ferè, imo vel ſi coles medius comprehendatur, conſtringaturque cum lotium è veſica emittitur, quamuis impeditum mediam colis viam non prætereat, neque glandi appropinquet, ſub glande tamen dolor mouetur, maxime ſi lotium multum ſit, quod præpeditur.

Dico hoc conſentire cum experimento vulgatiſſimo, quo videmus ſemper eos qui vel calculo, vel vlcere veſicæ laborent, ad glandem offenſam ſentire, & ſcalpere eam cogi ob ingentem pruritum, quaſi fibræ quæ intexunt veſicam (nimirum rectæ quamquam ipſam lotium attrahere negetur, omnis tamẽ generis fibris contexta eſt,) ad glandem coniunctim finientes illuc etiam moleſtiam multæ inferẽtes multiplicem reddant, vt hoc loco lotium, cum plurimum eſt, & eas fibras valde tendit, quamuis ad glandem ipſammet non perueniat, ad eam tamen per fibrarum cõtentionem ipſam offenſam permittat. In veſica ergo vlcus eſſe credendum eſt non in renibus, maxime quoniam nulla nota affectorum Renum animaduertitur, nulli dorſi moleſtia eſt, quod quamuis renes ipſi non admodum ſentiant per membranas tamen ſenſum moleſtũ à Renibus quoque accipiunt, neque verò, vbi tantum puris eſt, non poteſt non aliquid caloris eſſe, quod hic nõ eſt moleſtia vero omnis ad veſicam ſentitur, circum pe-

A rinæum, circumque pubem ipſam. Quæ moleſtia cum in latus ſiniſtrum decumbit, adeò augetur, vt cum decubitum pati non poſſit, continereque ſub eo interea lotium non valeat. Quæ res non ſolum ad veſicam pertinere vlcus oſtendit, ſed intus inſiſtere etiam corpus aliquod à quo vlcus premi grauitate, & irritari aſperitate poſſit, id verò non niſi lapideum fuerit, vnde non ſolum meiendi cupiditas, ſed deijciendi quoque crebra fit, & ſæpe inanis, veſica cum recto inteſtino connexa illud vna ſecum afficiente. Dicebat ipſe quoque cum digitum immiſiſſet in anum loco veſicæ ſenſiſſe quaſi oſſis duritiem prementi renitentem. Quæ cum ita ſint, mirum non eſt ſi vrina copioſa effluat, ſi crebra ſit, cum lapis non niſi à calore de ſententia Hippocratis fiat B ipſius veſicæ, imo Renum & iecoris calore eum fieri certum ſit, facile multum feroſi humoris allicitur ad eas partes, vnde ſitis fiat. His ergo ita conſtitutis nos habemus calculũ, habemus vlcus ab eo certe factum, in hoc corpore iuueni ſumus in autumni tẽpere, humida vero ſatis tempeſtate, Ad modum ipſum figurandum quid agi poteſt? Vlcus curari calculo manente non poteſt, calculus ſine ope manus cum magnus & durus eſt, auferri nequit. Vbi autem aliena manu vtendum eſt in rebus periculoſis cum de magiſtri manu certus, & ſecurus non ſum, ego non audeo ægros manibus ſubijcere. Multi manus opera conualeſcunt, quos vidi bene valentes, iuuenes quidem multos maxime in Germaniæ finibus, vbi fluxionibus malorum humorum occaſio tanta C non eſt. De ſenioribus etiam ſcio quendam ſummũ Aduocatum Cõtarenum in Regionibus noſtris exciſo lapide commode vixiſſe. De miniſtri tamen ſeu artificis arte & probitate minime tutus ſum, minimeque ſub hoc dubio ægrum ad manus eiuſmodi hominis alligarem. Quid interim faceres cruciatus vlceris perpetuus eſt, id ſine ſublatione lapidis ſaneſcere non poteſt. Ego ne ei vlla in re deeſſem, tentarem medicamenta ad lapidem frangendum probata, ex quibus deligerem quæ nihil aut parum caloris haberent, ex illis & acero ſquillitico aliquod oxymel componerem, inter vſum cuius etiam vſum lenientium medicamentorum, & curantium vlcus interponerem, quæ ratio curandi mihi valentiſſima extitit in R. P. Paulo Ordinis Minorum Obſeruantium, qui tribus annis à lapide cruciatus continuas D habuerat, vt propter illud tormentum vita ei morte magis abhorreretur, is ex vſu eiuſmodi oxymellis fragmenta ſpecie tanquam fractos auellanæ cortices duriſſima minxit, & duorum menſium ſpatio liber à moleſtia fuit, poſt ſex menſes in eam recidit propter ſubitum quendam & longum itineris pedeſtris laborem, ab eo item euaſit per eiuſmodi minctum, & tandẽ optime habuit. Scio etiam alios partim per minctum fragmentorum, partim quòd relictus lapis forte glaber & expolitior euaſerit, ad cõmodiorem vitam eſſe traductos, vt quidam 30. totos annos lapides tres inuicem apte commiſſos geſtarit, qui reperti ſunt poſt mortem admodum glabri & mucore inuoluti. E Conficerem ergo primum ius ex ſaxifragia, aſplenio, radice Rubi, & Graminis Ononidis ſeminibus meſpillorum, folijs betonicæ, capillis Veneris, & huiuſmodi alijs, & quæ faciunt etiam ad vlcus veſicæ in Alchachengi. Cum hoc iure & aceto ſquilitico ego conficerem oxymel, quo ſolo vel compoſito cum alijs vterer, vt cum ſanguine Hirci vel Vulpis, cum cinere leporis, maxime prægnantis facto ſic, vt viua lepus in olla concluſa in fornace poſita in cinerem commutaretur, cum quo medicamento ſæpe cõiungenda ſunt, quæ vias laxant, vt ius ſeminum maluæ, violarum, iuiubarum paſſularum, oleum amygdalarum dulcium & ſimilium, maxime quoniam faciunt etiam ad ardorem delinien-

deliniendum flos etiam dictus caſſiæ idem idem cũ liquiritia dandus erit quæ præmiſſa totius corporis idonea purgatione fieri debebunt, Rubi radix maxime potuiſſe viſa eſt in Nob. Duneſio Butio & nõ calfacit, Seniſta præfertur multis ſed periculoſior eſt, Anagallidis, & alſines atque parietariæ aquam cum oxymelle ſupraſcripto mirifice feciſſe vidi. Rubi quoque eadem appoſita multum valent, & maxime vulpinus ſanguis cum parietaria Anagallide, Raphano, & ſimilibus, cumque oleo ſcorpionum. Ad laxandas vias balnea quoque facienda ſunt, & ſuffitus etiam per meatum vreterem accipiendi pene ipſo in forameo ollæ demiſſo, in qua ius talium rerum contineatur. Vlceri præterea curatio ſua attribuenda & Terebynthi reſina cum ijs componenda cum Trociſchis Alchachengi, cum ijs qui ſunt de ſpodio, & B eius generis, cum aq… …l cineribus, vel pulueribus ſimilibus. Sunt electua… dicta, quæ varia ſunt & multum valent vt iuſtinum, vt lithontribon ea apud pharmacopolas deſcripta inuenietis. Ego dicendi finem faciam. Nam quòd ius chinæ, aut ſaxafras opportuna ſint, nõ valde credo. Chinæ quidem potius fiderem, quòd minus caloris præſeferat. Vti ſoleo ego ſyrupo confecto ex ſuccis limoniæ, parietariæ, Anagallidis, Betonicæ, adiectis etiam ſuccis ex R. liquiritiæ, Maluarum, Roſarumque, cum melle deſpumato, quem ſyrupum diluebam aliquando ex iure Acetoſæ, fol. Raphani, Maluarum floris chamemeli, Geniſtæ, Rad. Graminis Rubi & iuiubare fructus, vti etiam conſueui pilulis confectis ex puluere ſ. C Aſparagorum Ononidis R. Rubi Pentaphyli, Vitri combuſti, Oſſium Meſpillorum, Miſij folis, Vermiũ terreſtrium, Gumi pumorum, ceraſorum, Amigdalarum, his pulueribus ex Terebynthina compræhenſis, coactiſque. Poſt eiectum lapidem ad tuendos Renes, & veſicam ab eo, ego vti ſoleo oxymellite facto ex melle, & Aceto ſquillitico & iure R. graminis, pentaphylli, Aſparagorum, Althææ, liquiritiæ, Rubi, paſſularum cum cortidibus & foliorum Betonicæ, pimpinellę, ſcolopendriæ, Plãtaginis, Verbenæ, Trifolij, Adianthi, eparicæ, quatuor. ſ. frigidorum minorum, quatuor item maiorum, ſ. Meſpillorum citoniorum, Halicacabi, canapis, & agnicoſti.

D *De tumore doloroſo ſub mandibula in febre quartana pro Nob. Alcenaghia cum Dioniſio & Fam.*

CONSVLTATIO DXXV.

VRget maxime tumor, qui poſt longum Quartanæ progreſſum extitit, non ſolum, quoniam cruciatus quartanæ tantus eſſe non ſolet, vt huius tumoris nunc eſt, verum etiam quoniam facto tumore ea leuior admodum facta eſt. Vbi ſi quis ſuſpicetur leuiorem eam videri propter dolorem tumoris, videat, quòd ipſa febris exigua quoque ſentitur E in ijs ſpatijs, quibus ſæpe dolor remitti ſolet, neque enim ſemper pariter torquet. Si quis etiam ſuſpicetur, quod febris aliqua dolorem ſequens minuenſque frigus, & rigorem quartanæ, faciat vt quartana leuior videatur, cognoſcat is, quod ægrota affirmat, non ſolum leuiorem eſſe rigorem factum ſed calorem valde exiguum, modo calor vnius febris coniunctus cum altero caloris potius ſenſum maiorem corpori afferret. Vt ego ſuſpicer de materia febris plurimum ad caput extenſum fuiſſe, quemadmodum capitis dolor præcedens tumorem ſignificat, & tumorem eum peperiſſe, vnde minus materiæ ipſi febri relictum ſit, ſiue modo in ſymptomaticũ,

A ſiue criticum appelletis, non curo, ſat eſt quòd criſis & imperfecta, & ad minime conuenientem locum & ita non penitus ad conſilium naturæ facta eſt, & quòd tumor ſui multam prouiſionem requirit, & celeriorem quam febris faciat, præſertim, ſi ipſa diminuta eſt, vt ægra affirmat, cum ipſe tam illam extorqueat, Tumoris ergo materiæ genus cognoſcẽdum & locus & ſtatus, & quid futurum ſit videndum vt curatio apta inſtituatur. Materiæ genus craſſum eſt, cuius illa eſt nota certiſſima, quòd ad ſummam cutem non effunditur, ſed in alto manet, vix verò cutis exiguo loco ruborem oſtendit, qui forte etiam à medicamentorum impoſitione factus eſt. Præterea iam 15. diebus tumor manet, & tardi motus videtur, quod craſſę materię, & frigidioris eſt. Dolor ta- B men ingens eam cruciat, quæ calorem ſentit, maxime mordacem, quod ſignificat aliquid caloris ſubeſſe, Ergo habet ea omnia, quæ humorem quartanæ nobis deſignant. Nam vt quartana Melancholicum genus humoris vult, & ita ſæpe exuſtum, & caloris aliquid retinens, minime verò exquiſita quartana alios etiã humores adiungit & maxime æſtiua multum bilis, hæc autem propter tempeſtates anni & ventriculi imbecillitatem pituitæ plurimum habere poteſt, ſic in tumore hoc tum tarditatem & altiorem ſedem propter pituitam & craſſitudinem, tum dolores, & calores propter exuſtionis reliquias & bilioſas partes videmus, videmus etiam febrem, quę profecto mihi continua exiſtimatur, cum hodie, quo quartana quieſcit, febre tamen teneatur. Locus in C quo humor inſiſtit potiſſimum glandula illa eſt, quæ ſub mandibula tamquam emunctorium poſita eſt, quamuis dolor in capite primum, in tempore, poſtea ad glandulam, poſtremo ad aurem pertinuerit, à capite namque accepta principio materia eſt, deinde tranſmiſſa primũ denſiori propiorique parti, acriori ſenſu prædita dolorem intulit, quale eſt ligamentum, ſeu corda ipſius muſculi temporalis, deinde loco laxiori glandulę, quę propter ſuam raritatem non niſi poſtquam bene repleta & contenta fuit dolere potuit, nunc verò contenta nimis dolorem, & humorem communicat & cum alijs partibus, vt loco poſt aurem, nomen tumoris omnino παρώτις fuerit cum glandulam ſub aure occuper. Vigeat modo tu- D mor necne. Ego fere vigere credam 14. die iam finita & doloribus non modo noctu, vt prius, ſed interdiu etiam pariter exagitantibus & pulſationem aliquam etiam habentibus, ita non ſolum in ſummo ſit tumor ſuæ magnitudinis & fluxionis, ſed concoctionis quoque. Cum eo quod video vrinam continere eneorema æquabile, leneque multum, ex qua quamuis non ipſiuſmet tumoris, certe humoris illuc intruſi, indicium accipere poſſumus, quod natura concocta materiam tractans iam 15. dies facile poteſt excretionem compleuiſſe. Quid modo ſentiam de ſuſpicione propoſita nũ Gallicus tumor ſit, num marito in eadẽ ſuſpicione verſante iudicium id fieri debeat, Ego non video qui fieri potuerit vt quinque annis ſe ſe tuta ſit matrona, quin prius aliquid ſanſiſſet, minus ego neceſſarium puto, vt morbus Inueteratus gallicus ſemper communicetur, recentẽ quidem vidi facilime communicari, ſed neque mariti ſuſpicio certa eſt, nam artatici dolores, quibus crebro afficitur gallici morbi proprij non ſunt, potius dolores ad medios artus pertinerent, Vt iam diu verò morbum mulier acceperit, quomodo inueterato Gallico tumor huiuſmodi fieret? ad emunctoria tumores fieri ſolent in morbo recenti, qui verò tumores inueterato morbo fiũt, ij ad perioſtia ſolent pertinere, quare ego de ea ſuſpicione nihil dubitarem, maxime quod curatio tumoris etiam ſi cum ea foret, eadem initio eſſet inſtituenda. Vt corpus prius purum fiat, vt ne repellentibus tractetur cum emuncto-

ctorius locus fit cum per criſim factus tumor, vt dolor maxime leniatur, ne vigilias & febrem moueat, vt mollientibus tractetur, ac niſi diſcuti poſſe ſpes ſit, maturationi vacetur. Itaque per potiones ex ſena paratas corpus ego diligenter purgarem, interea tumore delinito, & defenſis doloribus ex oleo ſeſamino, de amigdalis dulcibus & amaris, de vitellis ouorum, cum pinguedinibus, & pane & ſapa. Cum pane madido iure pingui caponis præſertim pane ex ſecala cum lacte ouorumque luteis. deinde cum emplaſtris ex malua, Althea, ſoliui, fænigræci farinis cum mucilaginibus aſſungijſque. Et tandem adiecto fermēto caricis & ijs, quæ apertionem vna cum maturatione moliantur. Si maturatio non ſuccedat, & tumor tamen non diſſoluatur ad cerata ſeu emplaſtra dicta tandem deuenirem vt diachilon ſine gumis, & poſtea cum gumis, & ad valentiora accederem, quæ pro tempore erunt componenda deligenterque adhibenda.

De tumore ſub mento & vlceribus in faucibus pro Nob. Vincentio Rocho cum Iuliario Fumanellio, & Maronio.

CONSVLTATIO DXXV.

TVmor ſub mento, vlcera in faucibus ſunt, hæc priora fuere, & per curationes quieuere, ita tamen vt totis quatuor menſibus, quibus ſublata eſſe videbantur, partes illæ quodam ſalſum reſudarent, poſt quos quatuor menſes tumor cœpit ſub mento, & paulo poſt vlcera in eadem parte, qua prius fuerant vel ei certe propinqua extitere, & iam per duos totos menſes vna cum tumore moleſta ſunt. Tumor vero paulatim e paruo magnus factus eſt, & ſuperioribus diebus pus concepit, atque expreſſit, non dum tamen ſolutus penitus vlcera habet plura, per quæ pus effluat, varij quidem generis partim aquoſi, partim magis denſi, per cuius poris emanationem longe minor tumor euaſit. Modo huius tumoris, & vlcerum etiam perfecta curatio quæritur, & cautela ne amplius reuertantur.

Ego ſi ſpecto hominem de facie enim iudico eſſe cacochymum prauis nimirum ſuccis refertum, colore namque pallido valde eſt præter ſibi conſuetudinem. Accedit verò quod prurit quodam incertis quidem partibus tentatur, certa tamen illa, quæ ad pubem eſt, tum autem quod vlcera oris diuturna fuere, ac poſtquam conglutinata ſunt, ſalſum tamen quiddam e partibus illis perceptū eſt, præterea paullo poſt rediere, acceſſit tumor, qui quamquam tarde creuerit, tamē pus concepit, & puſtulas craſſiores parit, quæ ſupputantur, & ſubinde vlcera caua per ruptionem ſui relinquunt vt humor nō modo craſſus, ſed malus etiam ſit, maxime quod ſaneſcere ea mala non poſſunt, ac medicamentis reſiſtunt Multos verò & valde malos eſſe ac craſſos humores hos illud mihi indicio eſt, quod pharmacum purgans ex pilulis cochijs eum cruciauit, quod illæ pilulæ facere non ſolent. Vnde euenerit ille cruciatus à multo, & craſſo ac malo humore, loca originis huius cacochymiæ, proximum caput videtur, vnde materia hos affectus paritura deſcendat, maxime quòd locus quaſi emunctorij eſt, in quem caput ſuapte natura ſolet expurgari, & quòd alter oculorum nimirum dexter fere viſum amiſerit. At iecur primam originis occaſionem præſtare eſt veriſimile, ſaltem ea parte, qua humor bilem ſapit, & ſalſedinem cum ea nota, quòd pruritus diuerſas corporis partes habet & maxime pubem, quamquam ſalſedo humoris

A à capite quoque eſſe poteſt cum impenſius calfactū pituitam conficit. Accedit verò etiam, quod ſuſpicio gallicæ luis ad iecur pertinere ſolet, quam ſuſpicionem, faciunt noſtris temporibus vlcera huiuſmodi, & in ijs locis, quamquam confirmant alij euentus magis proprij, quorum cauſa alias ipſe tamquam gallico affectus iam curabatur. Ac corporis ſtatu hoc propoſito mirum non eſt, ſi ea mala ad eum ſequuta ſunt. Videamus modo eorum naturam, Vlcera quæ in ore ſunt, minime altam ſedem habent ſeu profundam, vixque extimum carnis abraſere tuboremque induxere, quare non poſſunt eſſe à craſſa materia, etſi exuſta, & craſſiori aliquanto, quam illa ſit, quæ pruritum mouet, quo enim pruritum mouet quamquam craſſior ſit ea quæ horrorem fa-

B cit, vt hæc illa, quæ ſine ſenſu diffunditur & per cutim emanat, tamen longe tenuior eſt, ea quæ per vlcus ſibi viam faciens exit namque illa non aperta cute, excedit verò hæc etiam propter craſſitudinem qua diu ſubſiſtens, & hærendo partim conſumit, ita tantummodo pituita ſalſa eſſe non poteſt, cuius ſalſedo non tam calida, & acris eſt, vt poſſit excedere, ſed cū bile exuſta eſt coniuncta. Tumor paulatim ortus tardo ſuo incremento craſſum humorem, & frigidum ſignificat, ſuaque duritate idem cōfirmat, quia tamen puſtulas effert, quia q. pus concepit neceſſario cum craſſo humore, & frigido, etiam calidiorem cōtinebit, ſic materia permixta eſt. Verum modo ſit melāchol icus humor exuſtus, dico, quòd non habet

C tam malam ſpeciem in duritie in aſperitate, in colore, in vlceribus, vt verear eſſe exuſtum, potius naturalis ſucci atri vim præſefert cum pituita, & alijs etiā humoribus coniunctam, nam ſi ſimplex genus eius humoris eſſet tardius etiam increuiſſet, nec minus ſex menſibus, imo integro anno ſpatij conſumpſiſſet, minime verò ita pus confeciſſet, aut conficeret tam bonum, vt quotidie facit. Modo vbi ſedem habet tumor is? cum incœpit, non hærebat & in modum glandularum dimouebatur, cum verò maior factus eſt, videtur ad anteriorem inetum firmari, Quæ res mihi teſtificatur hunc tumorem in laxa parte eſſe, & ad panniculum carnoſum pertinere, non ad muſculum aliquem, ibi enim ſubſunt muſculi ad os yoidis pertinentes, vnde deuoratio, aut facere-

D ret dolorem, aut valde impediretur. Diſputatum eſt, habeat ne tumor folliculū, & eo argumēto iudicatum habere, quoniam pelliculæ cum pure expreſſæ ſunt. Ego verò doctiſſimi Viri ea ratione poſſum in eam ſententiam venire; & multa ratione prohibeor, nam humor, qui ſibi folliculum facit, non poteſt eſſe niſi lentus vel pinguis, quare neque putreſcens, neque aſperior, & diſſolubilis, ſeu friabilis, minime verò acris poteſt ſibi folliculum facere, vnde materia in folliculis reperta fere eſſe ſolet, aut pulti, aut ſebo ſimilis ſi alia genera reperiuntur, ea cum his mixtionem habent.

Si quis velit etiam adijcere, quòd tumores cū folliculis facti ſolent æquabiliores, & rotūdati magis eſſe, non ita inæquales, & lacunoſi partibus deductis,

E vt hic eſt, folliculus enim æque amplectitur humorē, & humor ad comprehenſionem folliculi formatur. Hactenus morbi natura & cauſæ internę videtur expoſitæ, reſtat timor quid mali hinc euenturum ſit. Certe res in peius delapſura eſt, ni curatio inſtituatur, vnde ei vita moleſtiſſima futura ſit. Quibus ſic propoſitis curatio iam tētanda, & vidēdū quomodo recte inſtitui poſſit, adiuncta illis ætate, & anni tempore, nimirum ſecundo ſenio, & Autumni parte poſteriori. Nullus non videt, quod ſumma diligentia corpus expurgādū eſt, leniter tñ, & paulatim, ſic ętate, ſic anni tpe, ſic humorū parte plurima poſtulāte, in qua purgatione ego primas partes darē fol. ſenæ, polypodio, & Elleboro gradatim exhibitis ſęperque

valentioribus poſterius adiectis, vt vel elleborini ſyrupi tandem poſſint exhiberi. Quo facto ego omni ratione crederē idoneas potiones ipſius ſalſæ parilliæ cum paullo guaiaci propter vētriculum, & viſcera prima, nam & tumor, & vlcera inde poſſunt ſaneſcere & cerebrū exſiccari, & ſuſpicio gallici morbi, & totum corpus, ne dum venæ omnes à reliquijs malorum ſuccorum liberari. Quibus potionibus vtens ego exquiſitam & tenuiſſimam rationem victus præſciberem, cubiculo q. calidiori aliquanto continerem, & ſic ad 40. dies tractarem. Sic verò conualiturum ſperarē. Non prætereo tamen, quòd in omnem euentum prouiſum fuerit in ſenili corpore duriori, & minus perflationis habente, minuſque medicamentis cedente, fontemque morbi exſiccare non permittente, ſi riuos illius fontis diuerteremus, & ſub occipitio cutem perforaremus filoque traiecto foramen ſeruaremus, locus enim malo appoſitus & proximus, citius malum auertet. Deinde in brachio etiam vlcus exurerem, quod poſtquam occipitij ſeu ceruicis foramen ibi eſſe non poterit ſeruarem.

Supereſt modo, vt ad curationem loci propriam accedam. Galenus emplaſtrum illud ſuum diachalciteos profert noſtra appellatione cæratum, quod cum laudat, omnes pollicitationes proponit, quæ viderentur huic malo admodum opportunæ, nam & vlceribus, & rheumaticis affectibus non ſolum articulorum, ſed aliarum quoque partium, non ſolum inflammationis genere, ſed alio quouis contentis illud accommodatum facit, qua re eo ego vterer, & C quoniam plus ſolutionis poſtulat, quam cōpreſſionis ego oleum amigdalarum dulcium admiſcerem, vel aliquid aliud magis diſcuſſiuum non mittinū, vt ad repellendū ipſe Gal. mouet faciendum, minus illud quod eſt acerbū, minus ipſum vinum. Habemus etiam illud diachylon, de mucilaginibus cōtarū val de emolliendo idoneum. habemus illud mollitiuum magiſtrale dictum, habemus emplaſtrum ex farina, croco, terebynthina, ſed in loco glādoloſo mihi maxime proberetur Diamel Aetij, aut Pauli, acrius eſt illud quod dicitur reſinum, & alia quæ relinquo Medicis aſſiſtētibus pro opportunitate deligēda. Dixi.

Vir Excellentiſſime ex tuis literis diligentiſſime, & ſumma eruditione ſcriptis cognoui amicū cariſ- D ſimum fere conſumpto humore radicali ventriculi eſſe, & iecoris eadem propemodum conditione lāguere. Materiam tamen induratam adhuc febri nutriendę in venis ſubeſſe & maxime ipſius iecoris, vnde cum febre dyſcraſia principum harum partium ſuſtentetur, ex quibus elicio victum humidum, citiſſimæq; diſtributionis & alimenti eſſe neceſſarium, ex ptiſana ſic parata, ne in ventre acida fiat, neve nimis refrigeret, quoniam ad tantam conſumptionē humidi ipſius quoq; caloris diminutio ſequitur, exiguus vero calor à frigidis facile extingui pōt; cum iure ergo caponum minime ſeniorum ptiſanam cōponerem inſperſo ſaltem pipere, vel ēt radicibus petroſellini, & cinnamomo, lutea ouorum poſſent vtiliter adijci. Haberet verò ēt medicamenti abſtergē- E tis vim eduliū illud, quod fit ex amigdalino ſucco, ſaccharo, cinnamomo, & exiguo ſucco arantij mali, dico exiguo ne ventriculi calor inde ſanguinē ſentiret, ex piſtacijs quoq; aliquæ offæ parati poſſent cū ſeminib. melonum, ſaccharo, & cinnamomo, Panis vero tritus ex aqua lotus, & ex iure ſupradicto coctus celeriter aleret. Lac idem faceret, ſed vereor febris cauſam, nimirum obſtructionem ex durata illa materia inhærentem. Potus eſſet idonea ex vino albo tenui non auſtero. Medicamēta abſtergentia iecur expedientia, & ipſum vna cum ventriculo confirmātia eſſent nulla Rhabarbaro accommodatiora quod ex iure bene tritum dari poſſet, aut etiā ex

A vino albo paucifero, & hoc nō ſemel ſed multoties ſaltem quinquies altero quoque die ad ℈. 2. ſi ventriculus langueat nimis, proficere poterit ſyrup. de mētha, iecori quoque faciet multum, ſi cōponatur cum ſyr. aceroſo diarrhodon. Exterius verò fouenda viſcera ſunt ex aqua & vino incoctis chamemelo abſynthio, mentha, atque etiam Roſis, adiectis illitionibus iam hactenus factis. Quæ ego libētiſſime ea cauſa ſcribo, quòd & amico debeo, & tuæ etiam in me eggregiæ voluntati plurimū iam debere me ſentio, cui ſatisfacere ſemper conabor. Vale meque ama, vt iam videris profiteri, quod mihi cariſſimum eſt futurum.

B *De ſuſpicione Veneni pro Archipresbytero Bonolonij cum Laziſio, & ἰϑδικον.*

CONSVLTATIO DXXVI.

QVod nobis curam reddit facilem, id cognitionem habes difficilem, & obſcuram, nam cum ſubito poſt aſſumptum venenū euomuerit, parum relictum eſt, quod expellendum ſit, parum etiam vel nihil indiciorum remanſit, vnde & ſuſpicionem veneni certius intelligamus & ſpeciem veneni diſcernamus. Nihil eroſionis in ore ſentit, præ- C ter illam moleſtiam, quam ipſe prēfert in digiti iniectionem, cum vomitum irritaret, nihil torſionis in ventriculo, præter quādam cordis compreſſionem, & illam leniſſimam, dicemus nos oris ventriculi nō cordis, in cordis nomine os ventriculi antiquo more & magnorum medicorum imo vulgari ēt noſtro appellemus. Quare aut fere totum reiectum eſt, aut corroſiui generis venenum non eſt. At vinum reiectum vomitu corruptum perturbatumque, ad viridem colorem vergit, ergo viride æris eſt. Id verò minime eſt neceſſe, nam corruptio ipſa in ventriculo facta, virorem illum parit, qui ſi eſſet à calore veneni, non poſt corruptionem, ſed ante ipſam conſtitiſſet. Aqua venenata, per quam commixtam cum D vino vinum fuit corruptū, ipſa quoq; ſtatim à principio viribus non cernebatur ſed longo poſt tēpore, nimirum cū putreſieri, & corrumpi cœpit, viride æris non expectat corruptionem, vt virorem ſuum oſtendat, aut afferat ſuccis quibus commixtum eſt. At quarta die motus vomitus eſt præter conſuetudinem ſine voluntate permotus, antecedente quadā ventriculi moleſtia, id vero non eroſionis ſed cuiuſque offenſionis eſſe potuit, imo eroſionem continuo eſſe ſequutus. Nunc præterea quoque quaſi fuſtis ictum identidem ſentit ad partem ſuperiorem ventriculi, qua ſub coſtas contextus eſt, quod vel à flatuoſo ſpiritu poteſt euenire. Si ergo fuit corroſiuum venenum, id exiguum eſt, quod relictum eſt, neque noxam affert inſignem pariter ſi putrefacti- E uum, cuius nota apertiſſima eſt, vini tāta corruptio eſt in alienam ſpeciem tranſmutatio, frigidi quoque aut calidi notæ euidentes non ſunt, Vrina quidem aliquantulum tenuis & lucida eſt, pulſuſque aliquanto concitatiores, vt caloris ſuſpicionem faciūt, id tamen exiguum eſt, præterquamquod id ab animi perturbatione, & tenui victu ac vigilijs poteſt eſſe natum, frigidorum nullam penitus video ſuſpicionem cum caput liberum ſit, neque vaporibus repletum, vt ab opio, à ſolano & ſimilibus ſolet, & identidem videtur obſcuro modo reuerti cōuulſio, aut motus etiam ſimilis, qui & breuibus finitur & obſcuriſſime fit, ſed is non magis frigidorū halitu abundantiū quam calidorū & putridorū eſt;

iudicio

ſudicio, quapropter manère debemus in ijs prouiſionibus omnino, quæ cum communiter ad omnia venenorum genera quam proprie putrefactiua faciũt. Duo verò ſunt, quæ metuenda videntur, quibuſque occurendum. Vnum eſt vitæ periculum, alterum noxæ quæ corpori ſine vitæ periculo ſolet inferri. Primum iam non eſſe perhorreſcendum videmus, quoniam nullus caſus eum metum facit, reſtat reliquum nã vidi multos à veneno ereptos qui debilitatis mẽbris ſemper fuere. Porrò videmus eas qui vtuntur ſtibio omnes fere mali coloris, & nullum longæuũ, vidi quendam, qui cũ ſublimatũ dictum accepiſſet mẽbris debilitatis ſemper fuiſſe, quamuis ſpatio longo temporis minus male haberent, vidi mulierem multos annos ſuperſtitem, ſed ventriculo adeo exſiccato vt vix potione aliqua poſſet vti, qua tamen exigua ſuſtentabatur. Ergo huic ſuſpicioni occurrendũ eſt, maxime quoniam ſæpe reliquiæ, exiguæ detẽtæ poſſunt humores ſibi ſimiles reddere, & malum augere, vt in demorſis à cane rabido fit. Ego itaque vomitum identidem mouerem, per aluum etiam humorem vitiatum deturbarem, abſterſiuis, vt melle roſaceo, mannaque, lenientia quoque non prætetirem, quæ eroſionis ſuſpicioni facerent, & ita caſſiæ florem adderẽ. Clyſteribus quoque delinientibus acres humores & malos aluum diluerem, ac ducerem, vt oleis ſeſamino oliuarum, violarum, butyro, iure maluæ, bliti, atriplicis, & ſimilium. Lapidem bezano non aſpernor, maxime quoniã vlceribus ſi quid eiuſmodi ſubeſſet eſt vtilis impetum mouet in recrementis ad exteriora & per ſudorem ſæpe expellit ad g. 20. datus & cordi valde amicus eſt, verum hic libentius Theriaca vterer, vt certiori pharmaco difficilius namque lapidem illum poſſumus deligere, quoniam arte effingi ſolet, ob id ego potius occidentalem deligerem, qui nõ poteſt arte contingi. In cibis quoque lac probarem, & mel, quod à Dioſcoride laudatur ad venena. Vino potẽtiori vterer quoniam venenis reſiſtit, & cor maxime munit. Qua curatione crederem poſſe fieri tutum, & ſecurum ab omni veneni vi, maxime ſi hilariter degerit, mæror namque contrahit in cor quæ ei noxia eſſe poſſunt.

De febribus erraticis cum cachexiæ ſuſpicione pro Nob. Donzelmia Mandellia.

CONSVLTATIO DXXV.

Ex ipſo aſpectu iuuenis nobiliſſima cachectica videtur, cuius verò corporis natura ad genus melancholicũ propenſa eſt, morbi quoque & febris vetuſtas in idem conſpirant, febre humores exſiccãte, & materia obſtructionũ viſcera afficiente ſuo frigore & ſqualiore, vnde non ſolum melancholicus humor, ſed crudus quoque congeratur viſceribus, & vẽtriculo ſic refrigeratis, tum autem propter obſtructiones ſpiritu priuatis, eo quidem magis, quòd, quæ ſpatia ſunt, ijs humoribus occupata ſpiritu neceſſario ſint vacua, ſic pituita cum humore melancholico coniuncta eſt. Verum neque bilis abeſſe poteſt, quoniam obſtructiones ſe ipſæ quidem ſuo contagio refrigerant, ac ex accidenti ea loca, quæ ſpiritui aperta ſunt, ab obſtructionibus eo anguſtius comprehenſo feruorem concipiunt, & ſanguinem feruore illo incendunt, & in bilẽ conuertunt, bilem verò torrefaciunt, ſic corpus omnibus malis humorum generibus repleat, vnde mirum non eſt, ſi ſpecies corporis malum habitum præſeferat. Si febres ea humorũ varietate erraticę fiũt, ſi vrinæ ſub febris ſummo incremẽto aquoſæ ſunt, ea vero remittente ſe ſe valde in- A fectæ, nam vrina, quæ ſub febre procedit, in venis erat cum febris non adeſſet, ſed erat acceſſura, & tũc humores non dum putreſcentes, non dum exuſti, ſed frigidi, & crudi ſibi conſimilẽ vrinam edunt, qui verò exuruntur, & computreſcunt in ſummo febris incremento, ij ſolum poſt ipſum excernuntur, & vrina ſecum, & hoc ſane mihi videtur certum crudorum & frigidorum humorum indicium. nã cur putrefactis humoribus nondum vrinam inficientibus, ea coctionem ſi debilitata non eſt præſefert, cur crudior niſi ob cruditatem eſt? Diciris vos vrinas eiuſmodi procedere ſub ſumma febre, quoniã illis horis multũ potionis aquæ accipit vt illud quoq; accedat ad vrinas aquoſas faciendas, tamẽ, cur non etiã poſt remiſſionem febris, et ſi, non etiã peter, vrina tamen aquo- B ſi aliquid non oſtendit, tã cito, ne tota eijcitur aqua? imo tempus ineiendi in aquam non prius, quã poſt febris inclinationem eſſet, pulſus præterea minores, quã par eſt, craſſiorum humorum copiam indicant. Manente ẽt febricula ſitis tamẽ quieſcit, quoniã halitibus illis ſummæ febris diminutis, iam paucos halitus vincit copia crudorum humorum ventriculi. Tument pręcordia vndique, maxime verò in ſiniſtra parte durities eſt, quoniam infarcta ſunt viſcera non ſolum in meatibus vaſorum ſed in carnium quoque ipſorum, & parenchymatum inuiſibilibus vijs, neque enim attollerentur in tumorem niſi ad carnes humor effunderetur, emanaretque. Et Medici, qui tactis hypochondrijs nullo tumore percepto pronun- C ciant viſcera eſſe ſine obſtructionibus mirum in modum errant, quoniam non ſolum viſcera ſub coſtis latent, maxime iecur, quod vltima ſui ora vix demiſſum eſt infra coſtas, lien verò demerſum valde eſt in ilio, ſed etiam obſtructione vaſa tantummodo tenente viſcus non creſcit. Hic ergo & in carnibus materia eſt infarcta, & in vaſis vt multo veriſimilius eſt, certe quidem ſæpe flatus ad obſtructiones inſequutus tenſionem loci facit, id tamen ſemper non eſt. Ad hæc febres quotidie increſcentes cum leui horrore, ſeu frigore ſequuntur, quaſi venæ eijciant in partes ſenſu præditas vitioſum ſuccum, qui poſtea putreſcens feruorem febris faciat, & ſua craſſitudine adeò lõgum incendium ſeruet putredinis, quo ſequentis febris humor cumulum, & ad putreſcen- D dum perpenſionem conſequutus ſit, antequam prioris febris humor feruorem dimiſſerit. Vnde neque in viſceribus, neque in vaſis fieri putredinem veriſimile eſt, ſiquidem obſtructio poteſt ſine putredine eſſe, quando frigida materia conſtat, maxime quæ frigori ſqualiorẽ adiunxerit. Si enim in venis, aut in viſcere aliquo putredo eſſet, frigora illa non ſentirentur, videmus nos, quòd futuro eryſipelate rigor fit, ſi confertim & ſubito fluxio fiat, ſiue ſit ad cutim illa, ſiue ad pleuram ſeu coſtas, motione ipſa humoris acrioris, vel frigidioris ad ſenſum illum, & rigorem faciendum neceſſaria, vnde Galenus diceret quòd frigore & calore fit rigor, ambobus verò in humore melãcholico putreſcente conuenientibus rigor quartanæ à frigore, & calore ſimul fit. At poteſt ne aliquis E humor in viſcere putrefieri, & febrem continuã propter officium quo humorẽ copioſum conficit & toti corpori ſufficit, aſſiduũ, & propter ſuam cum corde coniunctionem? poteſt quidem ſed incrementũ tamen aliquod ſine rigore, aut frigore haberet, quod cum ijs coniungeret, quæ cum frigore fiunt, Verum hæc incrementa tam ſubtiliter animaduerti nõ potuere, certe ſi ſint, naturam habebit hæmitritæi febris, quæ non ex continuis, quoniã rigore, & frigore careret. Sed ex altera continua, altera intermittente eſſe ſolet, ſi proprie appellatam hæmitritæum volumus accipere, ſin cõmuniter vocatã poſſumus multas febrium complicationes appellare eo nomine modo ſui partem mediam à tertianæ genere habeãt.

A Sed quorſum nos mali vim conſideramus tam diligenter, vt ipſum remouere citius poſſimus. Febris ergo remouenda eſt, hæc vero ex Galeno ad Glauconem, vbi de febre cum ſymptomate tractat, tollitur tollendo illius cauſam, niſi hectica ſit, forte quis dubitet hac ſui diuturnitate iam cordis habitum, & corpus occupaſſe, verum humoribus frigidis, & febribus mitioribus & corpore ſic nutrito perſpecto ego non ſuſpicor habitum cordis adeo occupaſſe febrem hanc, quin ſublata cauſa etiam tollatur, & ſi quid inhæſit, non facile euaneſcat, facile enim calor refrangitur cum ſine ſquallore inſiſtit. Cauſis ergo potiſſimum auferẽdis vacandum credo, nihilque fere operæ amplius opus fore. Cauſæ humores ſunt, & dyſcraſiæ ab humoribus inductę, in hęc igitur omne conſilium & opera dirigi medicorum debet. B Humor modo partim putrefactus relinquitur, & peiorem conditionem mox putreſcentis reddit, partim putreſcit, alius ad putredinem non dum adductus in eam tamen paullo poſt impelletur, alius etiam nõ dum genitus eſt, ſed ab intemperie, & infirmitate viſcerum ventriculique febribus ſufficietur. Sic ergo opera moderanda eſt, ſicque die tribuenda, vt quæ iam computrunt euocentur cum frictionibus, tum diureticis medicamentis, tum etiam aluum mouentibus, aut vomitũ. Quæ verò iam ſub putredine verſantur, ea ad maturationem, quę putredinis melius genus eſt, conuertatur calore naturali iuuando, & putredine in meliorem ſui partem ſetrahenda. Etenim & Ariſto. lib. de generatione animalium in putredine ponit etiam aliquam partem C concoctionis, quæ quoniã hic non valde vitioſa eſt, non egebit, vt cohibeatur frigidioribus ſiccioribuſque multo medicamentis vt ſolet, ea quæ peſſimi generis eſt, immo his maturatio nimis tardaretur, cum frigidior ſit, & putredo non admodum vehemens quare non faceret ad rem noſtram, minus rationum noſtrarum eſſet, maturationem adeò tardare, vt ſæpe cogimur facere, cũ metus vitioſæ putredines eſt à quo morbus mortalis euadit, quod in malignis febribus euenit, & diligenter notandum eſt, tunc.n. operæ pretium eſt, peſtiferi morbi perniciem certã cum longinquitate morbi minus mali commutare; quæ res tamen certo iudicio eſt moderanda. Nam ego vel in gangrenis non ſemper tutum exſiccantium vſum obſeruaui, à quo diutius habito male haberent, melius vero cum concoquentibus illo commutato. Nunc ergo, cum pernicies, nulla niſi à longinquitate morbi eſſe poſſit, oportet illam vnam vitare ſtudeamus, & maturationem hanc, vel putredine augenda procuremus. Quare calidis certe, ſi nõ etiam humidis (quibus in cibo ſaltem vti debemus) vterer, & hyſſopum origanum, pulegium, thymum, epithymumque cum cetrach cap. Veneris, cum agrimonio, eupatorio, chamedriq; coniungerem, radicibus diureticis minime prætermiſſis ad ſupra poſitã neceſſitatem, vt petroſellini, ruſci, aſparagi, ac capparorum, & apij, cũ quorum iure ſyrupos ex cicoreo Nicoli cum Rhabarbaro ex eupatorio, ex radicibus, cũ biſanthino, cum acetoſo diarrhodõ, & de fumoterra, ac de epithymo cõponerem gradatim illos pro dimenſu virium adhibendo ſic cum trociſchis facerem, vt de roſis, de abſynthio, de Rhabarbaro, deq; capparibus. His materia etiam quæ nigra ad putredinem induci poteſt, à putredine ſuſtineretur, & pręterea quæ gignenda mala eſt, prohiberetur, ne fieret, quoniã intemperies viſcerum emendaretur, vna cum ſui ſimilibus humoribus. Ac vt dixi, per vrinas quoq; humores parati euocarentur, tum qui putrefacti ſunt, tum qui maturi facti, ſic.n. lenti detergerẽtur, inciderenturq;, ſic craſſi extenuarentur, & coctioni faciles fierent. Ac quoniam per aluum prætorea eſſent deturbandi, ego non ſemel aut iterũ, aut tertio dato medicamento hoc facerem tanta mole humorũ non ſine periculo confertim mouenda. Sed altero quoq; die adiecto leni medicamento cum his paratibus expurgare id mallem, eſſetq; mihi triplex folia ſenæ, rhabarbarũ, & agaricus, itaq; vel per macerationem, vel per catapotia ego hæc darem, polypodium quoq; in illis potionibus, & largius epithymum incoquerem, ſicq; me diu gererem. Verum victus rationẽ ſumma diligẽtia inſtituerem & monerem nil valentius in diuturnis morbis eſſe, quam ne materia noua morbo veteri in longum ſuſtentando ſuggeratur. Dicebat Gal. quòd tumores diu manentes neceſſario curſum aliquem humoris accipiunt, alioquin non diu ſuſtentarentur calore naturali, & alieno ẽt ſemper humores conſumentibus. Sic ipſe B febres diuturnas facit pp ſuggeſtã à ventriculo materiam, quare diligens eſſe dẽt Medicus, vt cibis tenuis materiæ vtatur ex carnibus potius auicularum, quam auium grauiorum, quam pedeſtrium animãtium circumciſis piſcibus, ouorum vſus non erit nocuus modo tremula ſint, & cũ ſale, aut ſaccharo, & paulo aceti eorũ lentor emendetur, ſorbitiones parentur ex hordeo incoctis origano, pulegio, ſatureia, thymo, & eiuſmodi odoris herbis & aromatibus dictis, vt & grata & medicata ſint. Eædem herbæ in viſculis coqui poſſunt, vt ẽt roſmarinum, cicera rubra, radices petroſellini, helenium & ſimilia. In acetarijs cappares, cicoreum, & cæpe etiam aliquando. Vinum circumcidi non poteſt, ſed ſit non nouum, non craſſum, potius album quam nigrum, nõ dulce, C non admodum auſterum, certe minime acerbũ, ſed omnino modicum, aqua autem penitus niſi cum vino admixta ſit penitus vitetur, neque peret, niſi inter cibum ſumendum. Dixi.

De ſuſpicione morbi Gallici pro Illuſtri B. M. Romano cum Maronio.

CONSVLTATIO DXXVIII.

CVratio ſuſcepta de ſuſpicione gallici morbi eſt neq; valde dubia ea videtur. Caries penis curatu difficillima, & poſt duos menſes extincta, deinde D renuiſcens, & poſtquam medicamentis valentioribus iterũ deleta eſt, tumor ille ſub inguine, inferiori quidem, quã glandulæ ſint loco, cibi cupiditas extincta, capitis grauitas, & totius corporis horror à quoque motu excitatus omnia coniunctim accepta mihi viuũ ipſum gallicum explicant, & ab alijs morbis circumſcribunt. Noſtris ſiquidem tẽporibus perquam rariſſime caries viſitur quæ gallica non ſit & cum viſitur faciliime curationis eſt, & non maligna antiquitus forſan crebrius cernebatur, at neq; huiuſmodi malignitatis vnquã. Neq; vero frequenter bubones fiunt, quamuis non tã rarò quam caries, quin Gallici ſint, ſed curationi reſiſtẽs caries & maligna, buboneſq; ſequentes illam in pene ſaneſcente, aut E poſtquam ſannerit, & diu valentes & alia ſymptomata afferentes capiti, ventriculo, & toti corpori certe proprie hunc morbum deſignare creduntur. De ea ergo ſuſpicione primum videndum, quid naturę habeat, & quem ſtatum in hoc corpore. Homines eam comprehendant in ſe contagio, ergo putridum lentorem & adhæreſcentem habet in quo nitatur, citoq; adhærens exulcerat, ergo exuſtum quid habet & lentore comprehenſum, quod craſſitudine ſua hærendo poteſt exedere. Ac cum putredo in animantium humoribus tere exuſtionem habeat, neqs enim eſt illa ſemper quæ omnibus mixtis cõis corruptio mixti proprie eſt, ſed cum corruptione ſæpiſſime vſtionem coniungit, ſæpe ẽt maturationem,

hoc

hoc loco autem non niſi exuſtionem habebit, itaque & hærere ſuo lentore, & vrere exedereue poteſt, tum per propagationem ſui ad interiora perueniens humoribus quidem tamquam vehiculis vti poteſt, ſed ad ſolidiores tantummodo hærere, & hærendo excedere, abradereque valet, quo maior etiã membranis, quam humoribus noxa inferatur tamquam membranæ ſua ſoliditate eius eroſioni magis obiectæ ſint, non humores, qui fluidi ſunt & minime firmi ſub exeſione eſſe poſſunt, pilæ, quæ ex æneis tubulis per ignis vim eijciuntur, ſi ſacchos lana tumẽtes petant non fragorem faciunt, vt ſi in murum ſolidiorem, ſic fulgurum diuerſa genera in corporum diuerſa item genera poſſunt. Cum ergo ſanguinis, & ſpirituum vel potius humorum calidiorũ vehiculo putris halitus in iecur, quod eſt viſcus ſolidius penigerit, in eo facile hæret, cuius infectione non poteſt non vitioſus ſanguis creari, imo infectio quæ putri eo halitu, vliginoſoque corpore nititur, niſi vliginoſum illius corpus ſeu halitus ſeu ſitus noua ſemper propagatione reficeretur. facile conſumeretur à calore inſito, ſed reficit ſe ſe vt venenoſa omnia, & putrida, & prætetea, ſi lẽtor nimius forte humorum ei acceſſerit, pertinaciſſime ſeruatur, eo lentore tutus, & valde ſeptus, quod certe eo fit facilius, quoniã putridum illud corpus quidquid exuſti habet, Id totum aliquo ſpatio calorem amittit more cuiuſque exuſtæ materiæ, quamquã enim cinerum modo veſtigia aliqua exuſtionis retineat, frigidum tamen euadit, ac poteſt quidem exurere, natiuo tamen calori ſuo corpore non poteſt nõ frigus afferre. Sic crudus humor, & lentus ad eius intemperiem gignitur, & vitioſum illud corpus conſeruat. In eundem modum mirabile naturæ opus generationis cuiuſque animantiũ fit ſpiritus in ſpumoſo corpore comprehenditur, eo fertur eo adhæreſcit & communicare ſuam vim poteſt. Hęret itaque primum iecori naturalibus coniunctiſſimo eoque potiorem ſedem obtinet, in corde enim non ita ſeruari propter nimiam vim illius poteſt, vnde cum primum aliquã humoris copiã genuerit inſolentemq; ſenſerit noxam, inſurgit ad expulſionẽ, quæ in loca dicta emunctoria fieri ſuapte vi ſolet, cum poſt aliquos menſes iecur ei oneri aſſueuerit, cum non tanto impetu expellit materiam, eo verò minus, quod, vt dixi, halitus ille non amplius recens non amplius feruens, ſed refrigeratior frigidiorum humorũ in cauſa eſt. Vnde neque tam facile per contagium communicatur ea lues, cum ſpiritus ille feruorem amiſerit, vt faciliime communicatur lues, cũ eam quis modo & recenter acceperit, quæ res mirabilis quibuſdam videtur, naturę tamen mali penitus conueniẽs, & conſentanea eſt. Iecur exinde aſſuefactũ paulatim a ſe humorem vt vt oneratur expellit, qui ad cutem primum veniens feruoris etiam num & exuſtionis alicuius compos cruſtas illas, & cutis exeſiones facit, ruboremque affert, tandẽ craſſiori & frigidiori humore facto, & glutine adiuncto, quemadmodum dixi intra cutim ſubſiſtit ibique tumores duros parit, & gumata tandem, quæ vix ex oſſibus ſe ſe attollunt, eoſque ſua parte, quæ cineris vim retiner, excedũt. Quandoque per Renes iecur ſe ſe exonerat, & gonnorhea dicta illa ſordidiſſima fit, interdum cordi cõmunicatur lues & bubones vt vidi inferuntur ſub axillis, ſæpius capiti, imo cerebro vnde horribilia ſymptomata cernũtur epileptica, apoplectica lethargicaque niſi per cutem efloreſcentijs expurgatum fuerit, aut certe cerebrum per os gumata emiſerit, alioquin enim gumata vidi facta in medio cerebri corpore penitus viridia, cum quidam exiſtimationem veritus Medico ſic conſulente efflorecẽtias intus compreſſiſſet, is enim primum in capitis dolorem intus repreſſis exanthematibus frontis incidit, ab hoc mitiori facto, & tandem quieſcente in epilepticos motus & dementiam fatuam, & tandem, in lethargum, quo extinctus eſt, apertoque cerebro aquam in ventriculis, ſaniem in corpore cerebri, eaque media tres glandulas gummi ſpeciem habentes virides. Vidi quoque capite affecto tumores in parotidum loco factos, ſic capite ſeſe in ſua emunctoria exonerante. Sed quoniam in ſtatu huius mali ſumus, iam bubone excitato videmus quod iecur ſe ſe tentat eximere, ex eo vitio, quo affectum eſt; cum quo ventriculus quoque conſentit halitu ipſum perente, non tamen tam afficiente, quam iecur, quoniam dilutior ſemper ventriculus eſt. Caput quidem neſcio quid accipit læſionis, ſed vt ventriculi, ſic capitis conſenſio eſſe poteſt, hoc eſt, quoniam non hæret in eis lues, halituſve, ſed percurſione tantum moleſtat. Quid nobis ergo agendum eſt, quo malum vlterius non repat, quo etiã penitus tollatur? Antequam vitium iecoris petatur abſtergentibus, & abſumentibus medicamentis, prius materia multa ſubmouẽda eſt tam boni quam mali generis, quoniam ea obruens medicamentorum vires curationem impedit, quoniam vitioſa quæ eſt, vitium iecoris obſepit, & conſeruat, quare prius & ſanguinis miſſione, & purgatione opus eſt. At quærit Iecur, & corpus viam facere malis humoribus, per quam eos eijciat, in eumque locum à ſe remotum vitioſos humores, & ſanguinem etiam cum eo vt fere ſolet fieri expellit. Opera ergo noſtra debetne naturam à ſuo munere retrahere? an ceſſare potius? an verò illam iuuare? Multa certe dubitatio eſt, Miſſio ſanguinis, quæ præcedere alijs deberet, vel ſi à pede eiuſdẽ lateris fiat, illum tamen a tumore auertit. Quare ego, quo tutius agerẽ motione & labore corporis, ac crurum præſertim vterer tanto, quantus implere non etiam diſcutere materiam quiret, & cataplaſmum etiam attrahens adhiberem, donec ruborem excitarer, tandem ſuppurantia ingererem. Attrahens eſſet, quale picatum eſt, quale eſt illud e gumatibus, & cæra reſinaque. Maturantia verò non rara ſunt, ſed in omnium conſuetudine verſata. Aperto tumore corporis curationem perficerem, & febris, qua ſublata & ſitis, & cibi odium ſubmoueretur. Quod ſi tumor diu nõ increſceret, & durus maneret, ego ſanguinem inciſa vena mitterem, & purgarem, quoniam vidi in ijs craſſioribus humoribus & nimium copioſis, quòd natura leuata à nimio onere ſe ſe exonerat poſtea & tumorem facit. Sed hoc pro euentu erit deliberandum. Dixi.

De vehementi ventriculi dolore deliquium animi faciente pro Illuſtri Hieronimo Muratio cum Dioniſio, & Puteo.

CONSVLTATIO DXXVIIII.

DOlor maxime vrget, facitq; animi deliquium, quare breuiſſimis eſt de re deliberandum, ac ſi deliberatio, & conſultatio ſine verbis eſſe poſſet, tunc ſi vnquam alias de re noſtra dicerem non verbis ſed remedijs eſſe agendum, pertinet is dolor per totum ventrem, potior tamen ad ventriculum videtur ſpectare, & maxime dextra eius parte, dicit Excellentiſſimus Vir, quòd in ore ventriculi eſt, non video ego quomodo non potius ad fundũ totum, cũ os ventriculi ſupra 7. coſtã aſcendat, is autẽ dolor infra omnes coſtas eſt, imo ſi ad ilia pergeret, poſſemus exiſtimare in colo eſſe ſecundum fundum ventriculi protenſo & cum eo ſæpius ligato per omentũ

vt videri poſſit alicui omentum eſſe gratia non ſolum fundum ventriculi, & facilioris tutioriſque inteſtinorum motionis. Sed coli plenioris corporis ſuſtinendi factum, quamquam meo quidem animo ſit potius interiectum inter inteſtina & peritonæū, ne in motibus aſſiduis & valentioribus peritoneū, & inteſtina mutuo atterantur, & inflammentur, quod facile eueniret currentibus animantibus, & inteſtinis etiam flatu vexatis diſtortiſque.

Cum ergo dolor à fundo ventriculi in omnia inteſtina effundatur, cum vrinæ quaſi ictèrici hominis ſint, & febris adſit, ego videor videre materiā doloris cauſam à ſima iecoris parte ad fel, atque ad omnia inteſtina præſertim ieiuna & ſuperiora deſcendere, vnde & felle impeditur bilis in venam cauam ad vrinam, & venis medij inteſtini materiam recipientibus, præſertim ſuperioribus, neque eam capere valentibus, illa neceſſario in corpus tunicarum inteſtini ieiuni imprimitur, & dolorem facit, cuius quidem modo tenuiores, & fumoſæ partes tunicam teneant, mox ſeroſæ detenturæ ſint, & tandē etiam craſſiores, vnde inflammatio ſit metuenda. Frequens eſt ictericus morbus in huiuſmodi doloribus, vt qui icterici ſunt in hos dolores crebro incidant, & qui ijs doloribus valentius vexantur ſæpe icterici fiant, Illuſtriſſimus & Reuerēdiſſimus Hieronymus Mattheus Cardinalis ictericus dum eſſet, cum peſſime habebat ſub ictericia, tunc doloribus huiuſmodi affligebatur. Illuſtris Comitiſſa Lanzolia Pompea cum liberatur doloribus, quibus ipſa perpetuo icterica ſæpe tentatur, tunc longe flauior euadit, bile partes iecoris ſimas & meſenterij relinquente, atque inde omne corpus elabente, quibus doloribus ipſa nihil leuamēti nanciſci poteſt ab vllo iure aut potione, præterquā ipſius vini, quamquam neque per hanc ſemper dolor mitigetur. Febris quoque metum facit, ne accurrens ad locū doloris bilioſus humor, aut calidior effecturus ſit inflammationem, præſertim quòd aluus maxime ſuppreſſa eſt, neque vllo clyſtere potuit moueri, vnde ieiuno inteſtino inflammato voluulus ſit expectandus præſertim fęcibus detentis. Animi deliquia ſequuntur ichorem bilioſum per membranas ad os ventriculi repente, etiamſi exterius id faciat, vt vidi in quodam iuuene qui quartana extinctus eſt ſub qua in ſyncopum labebatur, cui repertus eſt ventriculus exterius ad os totus bile perfuſus. Materia tamen diuerſorum generum eſt, vt in vrinis & in vomitibus cernitur, pituitoſa craſſa obſtruit, bilioſa dolorem acriorem & deliquia facit. Generatio modo huius morbi, & progreſſio huiuſmodi eſſe deprehenditur, quoniam Vir is fere octogenarius eſt ſolitus humores huiuſmodi congerere, vt ex crebris doloribus articulorum, imo fere continuis, & doloribus etiam nephriticis, & vētriculi palam eſt, in qua ætate ſemper magis ingraueſcente corpus quidem continuo fit infirmius, viuendi tamen conſuetudo non mutatur, ita ſemper plus crudorū humorum exiſtit in ſene, cuius ætatis conditio ea eſt, vt ſolidiora ſicca, & frigida facta, & eo à natura priori remota egeant calidis, & humidis cibis, quoniam tamē humiditas auget illam, quæ in meatibus eſt recrementitiam.

Propterea ſenes medicamentis repurgantibus opus habent, quæ medicamenta ipſe quidem olim in vſum recepit, iam diu tamen intermiſſa nunquam in vſum reuocauit, ſic corpus repletum eſt; habere etiam conſueuit leuamentum illud ſanguinis hæmorrhoidarum, quæ diu iam non fluxere, & cum his diebus dolente vētriculo apertæ fuiſſent, minus tamen, quam conſueſcat, ſanguinis emiſere, quaſi corpus coactum fuerit ſanguinem eijcere, tamen non potuerit, quantum oportuiſſet. Cruditatibus ergo primum ventriculus onuſtus ab illis dolorem acceperit facile, vnde in vomitū excitatus plurimum illius crudi humoris eiecit, excitatæ venæ vna omnes, & iecur non ſolum crudum, ſed bilioſum, & exuſtum humorem exturbarunt. Crudo vero ad fel, & ad venas inteſtinorum, ad venas fundi ventriculi vna cum bilioſo detruſus, fel obſtruxerit, ei dolorem vndequaque pepererit, à quo primū fumi, deinde ſeroſi humores, ſeu fanies, tandem etiam corporatiores humores attraherentur, imo iam fere in hoc extremo metu verſamur. Vnde ego maxime ab ijs cauerē, quæ aut calidiora eſſent, aut vi aliqua humorem detraherent, detrahentia enim quamquā expetitam alui deiectionem poſſint præſtare, cū eo exiguo adiumento maximum detrimentum vitę afferrent, aucta fluxione, & morbo nimium vitæ inimico. Sic verò dolori præſenti, quòd maxime vrgeat, & attrahat cum periculo humores, tum materiæ decurrenti occurrendum eſt, & quæ iam inhæſit conſumēda, nec occaſionem noui affluxus indiſficile eſt decernere. æger quidem obediens eſt, ſed corpus ſenile nimis pertinax, & vires nimis tenues vt remedia perferre poſſint. Tenuitas etiam corporis maxima eſt, vnde dicere conueniat, in eo non eſt quòd morbus demat, minus eſt, quod morbum ferat. Ordo autem ſubueniendi mihi is inſtitueretur, vt poſtquam euomuit ſatis & cruditates ex cauo vētriculi expulſæ, cucurbitas artubus affigerem, quo ſanguinem cuius fluxionem metuimus quemq; tentauit natura diminuere, neque ſatis potuit, ego minuere, & vna à defluxione in partes dolentes retraherem, poſtea ſi dolor vrgeret ius pingue multum cum oleo Amygd. dulcium; & oxymellite exhiberem, quo detento & dolor mitigaretur, & humor e ventriculo detraheretur, per vomitum autem reiecto ventriculus ſeſe multo humore leuaret. Metuit ægrotus ne clyſteria ex oleis mitioribus, & anodinis rebus non etiam vtilia ſint, quia clyſteria omnia ait inflare. Sed Domini inteſtina mollia ſeruanda ſunt tum dolori ſedando, tum etiam, ne fęces obdureſcant. At defluxione factus & ſuſtentatus morbus vetare videtur partium recipientium laxationem, nam ſui confirmationem poſtulant partes fluxioni obiectæ. Quid vetat, quo minus cum anodinis, etiā adſtringentia, & reprimentia adiungamus? Inflammationi ex ictu fauæ Galenus aquam tepidam cum oleo dabat, ex defluxione autem naſcenti roſaceum cum pane, & ſapa ipſa quid prohibet quin his quoque nos vtamur? Si dolor permiſerit & iam nō amplius fluere materiam certi fuerimus, tunc fidentius ego darem electuarium de Hiera ad ℥.1. de dactilis ad ʒ.2. rhabarb. tritum ad ʒ.s. dolore aūt vrgente, propinarem theriacæ ℈.2. philonij Romani ℈.1. At inquit ſenior ꝙ huic ętati eſſet, ab opiatis metuendū, non eſt in philonio, vt neq; in Theriaca opiū adeo narcoticum vt perhorreſcendū ſit, nam aromatibus admodum eſt modificatum, ſi animi deliquiū permitteret maxime fiderem ego ſi acciperet ℥.3. aut amplius therebinthinę per quinq; dies quoq; mane. Interea in viribus betonicā, meliſſam, cap. Veneris, cicoreum, fumum terræ, borraginemq; incoquerem & mane ſummo darem cum ſyr. de corticibus citri, cum ſyr. de mentha, & de acido citri. Exterius auocandæ materiæ à medio corpore balnea ego probarem ſi deliquium animi permiſerit, maxime cū euomuerit, & cum medicamentum acceperit, dolori n. ipſi ēt facerent, frictiones quoq; ſufficerem. Emplaſtra anodina, vt ex defruto ſeu ſapa furfure, & oleo abſynthino, deinde valentiora ſubiungerem chamemelo primum adiecto, & etiam & fœnugræco, meliloto que tandem emplaſtro ſeu cataplaſmate de meliloto, & etiam diaphœnicone quoniam iecur, & vētriculus robore ſemper opus habent.

De victus ratione admonerem, quòd ea mediocris eſſe debet facillimaque concoctu, & optimi ſucci, vt carnium contuſarum ſuccus cum pane trito, & iure valenti, luteiſque ouorum. Potio vini propter febrem, quæ putrida eſt, & motionem materiæ ſuſpectam facit a qua increſceret, non eſſet admittenda, ius pulli potius adhibendum quod humores omnes moderatur. Dixi, & breuiter, quoniam ipſe cruciatur citoque agendum eſt.

Cum Medicus firmus in ſua ſententia voluiſſet pharmacum dari, ad illud quod ſupraſcriptum eſt, deuētum eſt, a quo aluus mota eſt ſummo omnium ſuorum ſolatio, æger tamen vna perijt, nimirum hora 19. a pharmaco.

De dolorè Ilij dextri pro Nob. Gallica cum Dionyſio, & Turch.

CONSVLTATIO DXXX.

NObilis Matrona corpore calidiore, ætate 60. annorum, incidit in dolorem ilij dextri, ſub quo ſanguinem etiam atriorem minxit, quamquam poſtea vrina tenuis fuerit, dolor inde, vel medicamentis, vel alia cauſa mitior factus eſt, poſtea etiam increuit, & eo iam contineuter excruciatur. Doloris ſpecies tenſiua eſt, locūque ipſius renis ſi mano prehendo, in eo eſſe ipſum dolorē penitus video maiori, & firmiori ſua moleſtia, & inde vſque in ſedem veſicæ obliqui deſcendendo pertinere tactu deprehendo ſecundum vas ipſum vrinarium, quod a rene in veſicam pertenditur, dolet quidem etiam præcordium? dolent ſcoptulæ atque etiam caput, noctu verò incaleſcit, vt febris quoque non leuis ſuſpicio ſit. Quorum omnium ego complexionem ſi conſidero. video denotari renem vna cum vaſe ſuo dolere, & eo dolore malos humores toto corpore agitari, atque fumoſos halitus vi ſcoptularum locum, & caput attollere qui forte etiam ea agitatione in meatus intruſi, & frigore tempeſtatis conſtricti aliquam noctio putredinem concipiant. Sic materiam in rene, & vaſe ſuo, atque etiam in toto corpore verſari intelligo, imo a toto corpore propter motiones aliquas, & cæli frigora comprimentia in renem illum. confluxiſſe, & identidem confluere, quæ in hoc genere corporis, & ætate, ac victus ratione intemperantiſſima non poteſt non eſſe craſſa vtriuſque generis, cum melancholici, tum pituitoſi. Num modo in lapidem concreta ſit, ſuſpicionem fecit ſanguinis ille minctus ſub dolore factus, etenim ſi poſt eum ſanguinem dolor non conſtitiſſet, apertionem venarum ſignificatam a ſanguine ſimplici calori, aut motui poſſemus attribuere, at dolore manente poſt ſanguinis deſcenſum hoc denotat lapillum, qui in rene non moleſtabat dolore, conſulſum poſtea e ſua ſede ſanguinem mouiſſe, & vna ingreſſum in vas vertere iam dolorem facere, quæ res quotidie in nephiticis obſeruatur. Minctus creber vrinæ ex morſu humoris fit, forte etiam debilitata veſica, nam dolor et iam maior eſt, antequam mingat, cum minxerit loctatur, quod in dolorem veſicæ referendum eſt, qui a vaſe renis in eam vſque pertinet, vnde mordacitas humoris, & propter dolorem veſicæ leuiter inflamatæ acrioriqoe ſenſu redditæ, & propter etiam calorem incenſum a dolore in renibus, & vaſe, & veſica ipſa, quo humor acris fiat, & ſalſus præſertim in qua ſiccities partium reddit calorem ſicciorem, ſitmioremque, & lapillis gignendis aptiorem, nedum humori ſalſe faciendo.

Quibus ſic ante oculos ſtatutis, ego primū totius corporis humores educerē, & a renibus retraherem

A quod maxime, & tutiſſime vomitus fœminis ſatis faciles efficerent, deinde materiam a renibus per vrinam educerem paratis prius vijs per potiones laxantes, & clyſteria idem facientia, acriora etenim non facile probarem, in oleo ſeſamino liliaceo, chamemelino, ex ſeminibus lini, ex amigdalis, ex iure maluarum, Vrceolariæ, Altheæ Brance Vrſine furfurum, & ſimilium.

Potiones eſſent etiam incidentes ſine calore ne inflammatio irritaretur ex capil. Veneris, betonica cetrach, oximellite laxanteſque ex liquiritia farfara R Altheæ, ſyrup. iniubino violaceo, & ſimilibus, quòd ſi lapidis ſuſpicio confirmetur ad aquas ſaxifragiæ perſicorum, ananthes, limonum, terebinthine, laxantia quoque extrinſecus emplaſtra admo-
B uenda ex furfure ſapa herba vrceolari oleis ſupradictis, & pinguedinibus. Therebinthinam ipſam ego vidi facile lapillos euocare ſi parata vijs detur.

De febre cum exanthematibus non potius maculis, vt conſueuit pro muliere cum Turcheto, & Pona.

CONSVLTATIO DXXXI.

C MIhi nil amplius reſtat viri doctiſſimi, quam vt colligam, & in rationes ſuas meo quodam ſenſu referam, quæ a vobis prudenter, & docte ſunt propoſita. Hic eſt putredo multa in toto corpore, & admodum vitioſa, ac præterea metus eſt, vt fere in lethalibus febribus putridis fit, ne materia in aliquam partem principē trudatur, vix enim vnquam aliquē interire putridis febribus videmus, quin aut in inſaniam, aut in ſpiritus anguſtiam prius labatur. Ac reſectis poſtea corporibus, vt quotidie faciendum procurare ſoleo ad iuniorum inſtructionem quacunqoe in ciuitate medicinam facio, ſæpiſſime video ipſos pulmones ſanie, & pure refertos, certe quidē ſanguine multo, non loquor de eo quod propter decubitum ſic in dorſum delabitur, fero namque pulmones ad dorſum ſic habent, & tū non
D in altero tantum, ſed in vtriſque pariter illa defluxio eſt, loquor de maiori copia, quæ fere non ſolum in altero tantum pulmone, ſed in eius latere quo plus morbi, ſiue in capite, ſiue in reliquis partibus aliqua fuerit reperitur, & tumorem facit, vt vel ſi in vteri altera parte inflammatio extiterit, eiuſdē partis pulmo fluxionem eiuſmodi accepiſſe cernatur. Inde Hippocrates ſæpiſſime dixit difficultatem ſpiritus malum, portendere. Hoc ita confirmare volui, vt curationis partem multam eo referamus, vnde periculum vitæ maius imminere exiſtimo, ſæpe enim ſecundarij morbi necem afferunt. Vtriuſque rei ratio ſui prouiſionem oſtendit. Defluxio quidem monet, vt materia ad diuerſa, & contraria valde lo-
E ca apertatur manu, & medicamentis, & partes dictæ vitam continentes confirmentūr ne recipiant. Putredo in toto corpore ipſa habet humorē, habet obſtructiones, & corruptionem, Humor bilis quidem multam partem habet, vt exanthemata aſperiora, & minuta cum rubore, & flauitie declarant, quæ vere exanthemata, hoc eſt efflorefcentiæ ſunt, nam maculæ tantum, quæ aſperam cutem non faciunt, propriè exanthemata non dicuntur in vrinis quoque color ſatis bilioſus eſt. Crudum tamen humorem cum bile coniunctum oſtendit turbatio vrinarum, & craſſitudo pulſuumque crebritas, & paruitas, & caloris modus ad tactum perceptus non ita multū acris, aut velox, ſed tardus, & humidior, cum

eo

Digitized by Google

eo quod ſitim non affert, neque vigilias multas, Obſtructiones in corpore fere vniuerſo ſunt, nam poſt calfactum incidente occaſione inſplentiori corpus non poteſt non refrigerari, vt huic accidit, & quotidie incidentibus in huiuſmodi febres accidiſſe animaduertimus, concaleſcẽdo funduntur craſſi etiam humores, poſtquam autem reſtrixerint rurſus concreſcunt.

Sic quoniam fuſi erant ad meatus, & vias anguſtiores, in illis poſtea concreti eas obſtruunt inde; vero perſpiratus impeditur, & partes corporis, illæ ſui caloris innati detrimentum accipiunt opprimente obruenteque craſſitudine humorum ſuos ſpiritus, & ſuam vim intemperie afficiente, ex quo neque dominari humoribus, neque eorum putredinem perſpiratu impedito concitatam coercere poſſunt, neq; B ſe ſe alere ſatis, vireſque ſuas tueri. Sic verò res habet, vt humores partim putredine corrupti penitus ſint, partim ſub motione corruptionis verſentur putreſcentes. Partim ad putredinem prompti conſiſtant, quod etiã de obſtructionibus facile fit, in motu namque res viuentium corporum ſunt, ſemperque aliquid crudi humoris funditur, atque ad anguſtas vias amandatur, aliquid verò hæret in illis, aliquid etiam poteſt paulo poſt diffundi. Putredinis modo vis quoque conſideranda, quæ & perniciem, & ſalutem etiam poteſt pro ſui varietate afferre. Etenim ſi ad maturationem accedat, cum eò quod humores parat expulſioni, etiã aliquid ex ſe alimenti naturæ præbet.

Vnde videmus in ſenibus, in quibus pus bene maC tureſcit carnes nutritas, & pleniores, contra in his, in quibus pus in corruptionem cedit, carnes tabeſcere, quando enim pus vergit in maturationem, concipit calorem mixtum ex eo, qui eſt præter naturam & naturali ipſo, imo fere ſpeciem caloris naturalis ea mixtione refert, qua vnus ille calor eſt, non duo, vt quidam fingunt, ex quibus volunt naturalem eſſe effectorem, & qui præter naturam eſt eſſe miniſtrum, animo hęc fingi, ſed re ipſa inueniri non poſſunt, quoniam calor vterque eſt agens ſuapte vi, & cũ coniuncti ſunt, neceſſario permiſcentur, & verius ſpeciẽ magis præ ſe tulerit mixtio opus illius etiam edet. Conceptus ergo is calor ſimilis naturali propter participationem, & victoriam ſua ſimilitudine D & ſpirituum copia fouet naturalem carnium calorem, ſic valentius corpus reddit, & cũ eo materiam ſic modificatam ſubminiſtrat, quamquam pus, aut puris ſpecies, ſit tamen propter vicinitatem aliqua ex parte in alimentum accedit. Etenim, ſi iuxta Ariſtotelem in putredine non deeſt aliqua pars coctionis, cur in hac deſit? Sic vtraque ratione corpus vires ſuas reficit, vt increſcente putredine huiuſmodi, vna & maturatio materiæ, & febris creſcat, quę moribus eſt, & ſymptomata ſecum, & vires quoque ſi nõ creſcant ſaltem reuiuiſcunt. Si putredo in perniciem inclinet, quòd nõ maturationem, ſed corruptionem ſubeat, tunc morbus quidem poteſt increſcere, & ſymptomata non illa, quæ vehementia ſua etiam coE ctionem feruentiorem ſequantur, ſed quæ minori ſæpe vehementia, & potius languentia ſpeciem eã habeant, quæ debilitatem naturæ ex corruptione humoris repręſentent, mitiora alicui forſan indicando ſed longe deteriora, nam febris poteſt minus caloris habere corruptione calorem non mouente, vt in ſenibus, in quibus pus corruptum eſt, fere calor languet, & vna color lateris, ſine colore, & ſine tumore illæ partes ſunt quod in vulneribus capitis perniciẽ oſtendit, & febres etiã fiunt mitiores, ſic morbi malitia increſcente febre minori facta ex parte caloris, ſymptomatibuſque imminutis ægri intereunt. Altercanturq; Medici inſcientes, & admirantur, quomodo inclinante febre, & fere quieſcente ægri in-

A tereant, & tamen febris nunquam vere remiſſa eſt; ſi putredo, quæ a Medico idem cum febre, eſt iudicãda maior ſemper facta eſt, & eo magis præter naturam calorem habuit, quo peior putredo ipſa facit. At febris eſt calor igneus, eſt igneus, ſed non ignis, neque quo maior febris eſt, eo magis igneus, ſed a naturali magis alienus, maior verò certe febris quo plus vaporum, ſeu halituum putridorum habuit, etſi minus feruoris attulerint. Has ob malam putredinem vnde vires aboleantur dicere ſolemus febres malignas vlcerum malignorum analogia in quibus mala putredo ſit, quæ vires carnium abolet. Galenus, & Hippocrates ex his corruptæ materiæ febribus illas quæ lethales penitus ſunt in malignis ſimpliciter non compræhendunt, ſed illas B nomine lethalium magis proprie exprimi volunt, vt has nomine maligni proprie, quæ medio loco ſitæ inter læthales penitus, & ſalubres ſunt, & cum timore mortis ſpem ſalutis tenent cõiunctam, quare neque maturationem clare habebunt, vt ſalubres habeantur, neque extremam illam corruptionẽ oſtendent, quo penitus læthales dici debeant, differunt tamen ab ijs, quæ cum in medio lethalium, & ſalubrium ſint, malignæ tamen non ſunt, quoniã hæ neque malo putredinis genere continentur, neque vires adeò infirmant, vt quæ maligno genere continentur.

Hic ergo illius ea ſpecies ſe ſe mihi offert, quæ nondum aut maturationem, aut corruptionem nacta ſit, an tamen maligni generis putredo ſit dubito, C ita vt verear ne, ſi partes continentes humorem minus firmæ fuerint, ſi obſtructio creſcat, aut non minuatur, putredo in peius genus ruat, continentium ſiquidem partium vis illa eſt, quæ molitur maturationem, quę ſi inferior humore ſit, ille conuertet putredinem in malum genus, aut etiam in extremam corruptionem ſuo calore minime naturæ congruente, & obſtructionibus ſtipato. Vbi duo genera corruptionis ſequi poſſint, alterum exuſtionis, alterum ſimplic. putredinis, & corruptionis mixti quatenus mixtum eſt, quæ penitus coctioni, & mixtioni eſt contraria. Exuſtionis indicia in vrinis per aſperitatem maxime contentorum, in lingua, in pulſu, in tactu carnium cerni ſolent, vt etiam in aluo, cum pro- D fuſa eſt, in ſputis quoque cum materia in Thoracem redundarit, quod fere in malis febribus euenire videmus, & in ſumma exuſtio in omnibus, ex quibus maturatio etiam, cognoſci ſolet. Corruptionis ipſius pernicioſę indicia non tam multis locis expreſſe poſſunt colligi, nam neque tactu cutis aperte, neque ſemper in vrinis, niſi cum turbidæ fiunt per confuſionem, craſſorum humorũ cum tenuibus, aut cum diſſolutis naturæ viribus humores ſponte diffluunt vndequaque. Sæpe enim quieſcunt illi in partibus, quarum vires putredo occupauit, & extinxit, & vrina pura exit, neque eſt dicendum cum multis, quòd natura materiam, tam inimicam non audet aggredi, quoniam per cognitionem, aut per ſenſum non ęgri ea vis, ſed dicendum quod ſuccũbens, & obru- E ta, atque diminuta mouere materiam non poteſt, ac niſi, cum æque omnes partes laxatæ fuerint, materia ſe ipſa effundi poteſt ſuo proprio motu delapſa. Potius certiuſque dignoſcitur, hoc putredinis genus ex pulſuum infirmitate, quæ ſequitur ęgeſtatem idonei alimenti non ſuppeditati per coctionem, ſed erepti per malam putredinem, ſequitur etiam vitioſitatem naturæ materiæ cum partibus continentibus communicatam, & vires earum opprimentem ſpiritibus, & corde a vitio aliarum partium affectis, infeſtatiſque. Dignoſcitur etiam ab infirmitate aliarum facultatum proprijs indicijs obſcuratis præcipue cerebri cui quaſi vertigo ſit, & quædam tamquam ebrij inſania, quamquam ſæpe leniſſima, in moribus quo-

que

que aliqua minus apta ratio, quæ corde, & cerebro male habente exiſtit. Vētriculi etiam vitiata ſæpe, & iecoris coctione. Nos porro in hac ægra pulſum exiguū ſatis percipimus vnde vires cordis nō ſolum oppreſſas, ſed ſolutas etiam ex parte coniectemus, quod mos quidam ineptior habitum potius ſequens quam rei conditionem. Fęces alui quodam liquore flauo ventriculi, & iecoris ac venarum vim ſatis labefactatam indicant, intemperie nimirum calidiore, quādo omnis imbecillitas in intemperiem eſt referenda. Etenim aluo denſiori in ſanis color ſolet fuluior eſſe, & etiam nigrior, aut fluida ipſa propter bilis inanitionem, & celerem tranſitum, quo nō poteſt exuri, & coloratior fieri, colorem ſolet habere potius ſubruffum, hic ergo fluida aluus cum ſit, & flaua ſit, calidiorem venarum habitum monet. Subruffa enim eſſe deberet, cum liquidior ſit, ſi concretior eſſet, & ſubruffum colorem haberet, tūc potius frigus venarum, & deperditionem caloris denotaret, qualis in motibū dis ſæpe excernitur. Vrinæ perturbatæ, & bilioſæ tum venarum intemperiem calidiorem, tum coctionis defectum oſtendunt, quapropter etiam nutricis facultatis debilitas declarata eſt. Quæ in putredinem vitioſiorem eſt referenda. Hæc ſunt quæ in corpore hoc mala ſunt, quoque pericula minantur.

De diebus ratio aliqua etiam notanda eſt, quoniam ſi coctio ſperetur, illius notæ ſuis diebus, hoc eſt indicibus ſunt ſeruandæ, & nuncia iudiciorum dignoſcenda. Alioquin nos eſſe in initio morbi non dubito nunc nulla coctionis nota apparēte, & morbo non penitus læthali æſtimato. Si enim ad ſalubre genus fuerit reuocādum eius incrementum, per coctionem neceſſario eſt habiturus. Quid ergo futurum ſit, quo ſciamus prouiſionum genera, ſic ſit ſtatutum, nimirum nos in ambiguo verſari, & metum ſine ſpe non eſſe, & putredinem nōdum extremam corruptionem, aut exuſtionem induiſſe, ac de maturatione adhuc ſpem ſupereſſe, principem autem partem vllam nondum materiam recepiſſe, vt in extreme malis febribus cōtingit partibus factis infirmioribus, & ſe ſe tueri non valentibus. Quapropter ijs ita conſtitutis videndum eſt, quid curationis haberi conueniat, in qua quid quantum, quale quomodo vbi, quando, & quoties agendum determinetur. Hic materia cruda de pituitæ genere multa eſt, non pauca etiam bilioſa, quæ ſui detractionem efflagitat & quoniam moueri facile ad principes, & vitæ maxime neceſſarias partes poteſt, propterea monet, vt in diuerſas ipſam reuocemus, & viliores, & minime neceſſarias citum vero huius periculum citam procurationem poſtulat, vt ſi quid eſt, quod ſine apparatu materiæ, & viatum poſſit, id quamprimum fiat & quod apparatu eget, ei ipſum primo quoque tempore moliamur. Putredo ipſa quoque ſuas habet oſtenſiones, nam quæ materia putrefacta eſt, ea tāquam parata vult detrahi e corpore, quę putreſcit, vel in maturationem conuerti, vel a putreſcendo, inalibilem naturam reuocari, quæ nondum putreſcit, ne in putredinem promittatur ſuſtinenda auertendaque. Etſi quæ gigni interea poteſt prohibeatur, ac quoniam tempore egemus viribuſque ad vitam, & valetudinem recuperandam, quoniam vita primum, & robur eius a Medicis ſunt quærenda, deinde propter illa ſecūda valetudo tamquam eorum cauſa procuranda cum eo, quòd viribus contra morbum vtimur.

Sic non ſolum de medicamentis, & opera manus ratio inſtituenda, ſed de cibis, & potionibus ad alendum corpus vtilibus, ne dum ad morbum fugādum agendum. In tanta ergo putredine viribus admodum infenſa vires tueri, & reficere ſummo ſtudio debemus, & ijs ſuccis, qui valeant cum ſe ſe a putre-

A dine tueri, tum putredinem etiam corrigere cauſis putredinis reſiſtendo, vt calori, vt obſtructionibus, vt craſſitudini, & lentori humorum, vt humido illi, quod calorem natiuum nimis obruit. Ergo ptiſana in primis danda, quæ quamquam lenta eſt, abſtergendo tamen lentori, & tenuitate craſſitudini, frigido genere calori febris, & temperato humido, ſuperuacuo etiam humido poteſt repugnare. Saccharum permiſcerem ad gratiam conciliandam cum ventriculo, & ad deterſionem augendam, ad frigus ptiſanæ, tantiſper mitigandum, ne vētriculo aliquid officeret, ad aluum tandem mollem ſeruandam. Lutea ouorum ad bilem, retundendàm accommodati Galenus oſtendit, quando in tertianis puris ea cum cerebellis, cum periolis ſuillis enumerat. Hic B vero vbi craſſitudinem quoque crudorū humorum, & lentorem habemus, ne probo eorum alimento, & facillimo ægram priuemus, neue lentorem humoribus inferamus (craſſitiem non metuo, quia nulla eſt) ego eos cum paullo aceti, aut ſucci aurantiorū, aut citrorum commiſcerem, ſaccharo etiam adiecto ad deterſionem, qua certe etiam non carēt ouorum lutea, & ptiſana cum ſuo illo lentore, nam exterius adhibita facile partes detergunt, nec mirum hoc, aut inſolenter dictum eſt, quoniam Galenus de ptiſana hoc profert, & ait id ob perfectam eios corporis mixtionem ei euenire, carnium contuſa in vſu ſunt, cum ægri manere non poſſunt, ea ego cum pane trito multo commiſcerem, & ex pane externam partem bene toſtam nulliuſque lentoris participem C exciperem in cibum conficiendum, certe panē optime fermentatum eſſe curarem, & probe coctum. Contundendæ carnes mihi eſſent Gallinaceorum non valde veterum, quoniam grandior ætas mali ſucci carnes habet, & coctionem recuſantes. Ac quominus caloris haberent, ego potius alas quam pectora acciperem.

Veruecum carnes quidam adhibent, ex quibus toſtis ſuccum extorquent, ſed ego id nunquam potui approbare quoniam quamquam frigidioris naturæ animal ſuccum febri magis reſiſtentem habeat, nos tamen in cibo alimentum optimum potiſſimum requirimus, quod in ouilli generis carnibus eſſe nequit, maxime quod caſtrati mares in genus fęminarum delabūtur, teſtis cuique eſſe poteſt odor malus D ouinæ, & veruecinæ carnis an boni ſucci eſſe poſſit. In contuſis carnibus, ego curarem, vt minimum pinguis generis eſſet, vt panis vna bene coctus permiſceretur ex eius externis partibus quemadmodū dixi, quo pinguedo putredini, & bili gignēdæ propenſa diſſipata, & ſucta maneret. Per deſtillationem noſtrates excipiūt carnium ſuccum, quem ego niſi coacte cōcederem, & cum medicatis rebus conficerem, quoniam non ſum tutus quin per ignis vim mali ſucci ſit compos facta, maxime quod nactuoſa eſt Galenus pedes ſuum, & cerebella eorūdē concedit, ſed vbi piſces etiam concedit, cùm ſ. bilis alios humores ſuperat, non vt hic vero crudi humores admiſcentur, iecora gallinacea certe reciperem, vt e- E tiam teſtes. Condiendis iuſculis acetum, omphaciū, ceraſa acetoſa, & ſuccum malorum punicorum, ac Medicorum concederem. Acetaria quoque, vel in prandio probarem ex folijs, vel crudis oxalidis ex boragine cocto cicoreo, & endiuia. Potionem conficerem ex multa aqua exiguo cinamomo, ſucco citri aceto, & ſaccharo. Horas incrementi vitarem in cibo dando, ſomnoque mouendo, & aluo etiam ducenda, vt frictionibus & alijs operis adhibendis pluſque cibi in decreſcente, quam in increturo mali circuitu concederem, ſed ad alias medicinæ partes, ſeu auxilia accedendo.

Opus manu faciendum, quod retrahere a partibus principibus humorem poſſit, & putredinem nos

debe-

debemus præſtare modo vires permittant, atque adeo, quoniam morbus vlterius iam progreſſus eſt, & coctione non ſubſtante vires infirmiores eſſe neceſſe eſt.

Ego inciſionem venæ metuerem, cucurbitulas tamen inciſa cute non prætetirem, quas modo nō dorſo, ſed fæmoribus affigerem, frictiones quoque non dimitterem ad idem præſtandum, neque medicamenta quæ vi humorem elicerent veſicas mouēdo, quæ ad talos, & ad carpos applicarem, oleis in frictionibus non vterer niſi abſterſionem habentibus ne vitioſum halitum impedirent. Quæ vero medicamentis fieri poſſunt ad putredinem compeſcendam, ad viſcera tuenda, humores a putredine ſuſtinendos, ad eos maturandos concoquendoſque, & qui putrefacti ſunt e corpore eijciendos, calorem etiam febris coercendum, eiuſmodi oportere eſſe crederem, potiones matutinas quidem ſi ex oxalide, ex acido citri ſucco, ex citri ſeminib. ſcabioſa, ſcordeo, meliſſa, radicibus graminis, petroſellini, aſparagi, vel his ſimilibus, nam eiuſmodi medicamenta res omnes propoſitas videntur poſſe efficere, vrinas mouendo, viſcera tuendo, putredini obſtando, cum ſiccitate quadamq; tum obſtructiones remouendo, & humores incidēdo, ad coctionemque meliorem parando. Syrupos quoque permiſcere poſſumus, vt, qui eſt de ſucco acetoſę, de cicorea Nicoli, Nenupharinus, & ſimiles. Puluis etiam poteſt cum potionibus his dari ex Margaritis, corallo, & potius cornu cerui, aut vnicorni (fortaſſe ceruinum eſſet inſuauius) ex lapide dicto Beza etiam illo, qui terra ſigillata videtur bolus Armena, & ſimilibus cum ſ. citri etiam ad maiorem apertionem cum radice tormentillæ ad lābendum, ſitique leniendam ego aſſidue darem aliquid ex ſucco citri limonisve ſyrupo acetoſo, ex ceraſijs auſteris, iuiubis, prunis, mucilaginibus, & id genus alijs. Coctioni ventriculi iuuandæ hypochondria fouerem, & inungerem chamemelo, abſynthioque, & ſimilis generis rebus. Coctione autem perſpecta, cum non ſolum, quod quotidie ex putredine reliquum fit, & per vrinas elici poteſt, quod ſuperioribus medicamentis factum fuiſſe exiſtimarem, ſed humores etiam nondum putreſcentes maturi eſſent, ego illos non ſolum paulatim alternis diebus crederim facilius poſſe euocari, & commodius, vt Galenus ſuo abſynthio exhibēdo, ſed etiam ni ſat eſſet hæc purgatio cum lenioribus medicamento valentiori, aucto ſaltem eius modo, vel quod eſſet ex diacatholicon, & rhabarbaro, manna quoque ad facilem faciendam purgationem adiecto.

Excellentiſſimo Hieronimo Mattheo Phyſico pro Excellentiſſimi Marcheſij Vaſti filiolo Chriſtophorus Guarinonius Font.

CONSVLTATIO DXXXII.

MAculæ, & rubores etiam latiores, qui quoque plenilunio efflореſcunt toto pueruli corpore ſine vlla moleſtiæ nota mihi nouæ res nō ſunt, quoniam ſine febre vidi in puerulis, imo in ſenioribus maculas etiam nigras creberrimas toto corpore ſæpius extitiſſe, quorum vnus ſputo largiſſimo ſanguinis tandem extinctus eſt, vt quædam puella ſanguinis profluuio per ventrem. Alius verò ſenior interdum in eryſipela incidebat præſertim capitis, non ſolum exterius, ſed interius quoque is recrementoſus ſanguis, & valde tenuis eſt, ac naturæ nō ſolum co-

A pia, ſed etiam vitioſitatē moleſtus, qui ni plenilunio iuuante ad cutem moueretur, & caſu in partem aliquam compreſſa cute cogeretur periculum afferret non mediocriter metuendum, itaque res non eſt paruifacienda, ſed videndum penitus primo ne frigore, aut aliqua alia cauſa cutis duretur, neue egreſſui illius obſiſtat.

Deinde procurandum ne vllam aliam viam non apertam habeat. In primis tamen efficiendum ne ſanguis ferueat, neue amplius is humor abūdet, neue gignatur lacte maxime curato, & iecore etiam temperato non modo nutricis, ſed pueruli quoque. Nam non ſolum a copia, ſed etiam a iecoris aliquo calore id profectum eſſe non dubito quacunque occaſione accepto, ſiue per lactis genus, ſiue alia. Nu-
B tricis ergo, & pueruli corpus diligenter obſeruarē, pueruli quidem, ne aut nimium incaleſceret, aut aſpiranti frigidiori flatui obijceretur. De Nutrice autem viderem num præter conſuetudinem ei purgationes menſtruæ, quæ quibuſdam mulieribus lactantibus non ceſſant, ſuppreſſæ ſint, num victus ratione valde mutarit, vt aut plenius alatur, quam conſueuerit, aut pinguioribus, dulcioribusve cibis aut vini genus valentius nacta ſit, & ab inſolentia eam ad conſuetudinem reuocarem vini præſertim imbecillioris, & victus frigidioris, ac minus pleni, medicato etiam cibo vti vellem non ſolum ex ptiſſana, ſed ex olere aliquo iecori temperando apto, vt cicoreo, bugloſſa, borragine, endiuiave coctis, Po-
C tiones quoque matutinas darem ex graminis radice ſeminibus melonum, cucurbitarum, cucumeris, ordeo, hepaticaque ex huius etiam aqua coctis, neque alienum putarem ſi interdum aliquid ex flore caſſię acciperet ad ſanguinis acrioris vim retundendam, aut ex diapruno ſimplici, aut diaſebeſten pariter ſimplici, à reliquis quidem medicamentis abſtinerem. Sed in victu præcipua cura mihi eſſet, ne ieiuno ſtomacho cibum ex vino ſumeret, cuius loco mallem ptiſſanam acciperet. Vinum namque citius per venas ieiunis diuiditur, & hic ad lac decurreret niſi aliqua ſorbitio, præceſſerit cui immergatur, imo in menſa, etiam niſi ſatis cibi ſumpſerit, non eſſet dandum, ergo minus permitterem vt primus cibus mane ſeu ientaculum eſſet panis ex vino, longe au-
D tem minus ſi ſaccharum admiſceatur, nā cum omnia dulcia facile in bilem conuertuntur, tum longe facilius ſaccharum cū vino mixtum. Ergo propter ſanguinis bilioſi ſuſpicionem ab omnibus dulcibus, & à pinguibus etiam, atq; à nimia olei & butiri omnino copia vellem abſtineret, ac cōditos cibos ſimplicius & ſine pinguedine eſſe vellem, carnes quoque bene quidem nutritas, ſed minime pingues deligerem, multo vero minus cibi darem, ſi præter cōſuetudinem menſes ei non procederent. Aliquod exercitationis genus ieiuno ventre laudarem, quo non calefieret admodum corpus, excretiones tamē adiuuarent, vt ſi Rheda vehi poſſet, ab ira maxime eam temperari curarem, & ab ijs omnibus quæ ſanguini feruorem mouere poſſunt. Puero balnea aquę
E dulcis aut lacte admixto ſępe darem curato ne inde refrigeſcat. Neq; vero hic ſingula perſequar, cum in oculis ea poſuerim ad quæ dirigere conſiliū debeamus. Et vnde in ſingulis rebus occurrentibus delectus certo iudicio fieri queat, ſi attendantur. Quod reliquum eſt, ſignificationes amoris in me tui mihi ſunt iucundiſſimæ, qoibus nihil magis tui Obſeruantiſſimo conuenire videatur, quare rogo vt crebro earum mihi copiam facias Vale, & infanrulum ipſum Excellentiſſimum pro me interdum deoſculare.

De

M. Magnifico & Eccellente Signor mio.

CONSVLTATIO DXXXIIII.

HO hauuta à caro l'occaſion di hauer lettere dalla V.E. tenendo come faccio affettuoſiſſima memoria di lei, mi duole non hauer tempo di ragionar ſeco più à longo, che mi conuien abbreuiarla, & in ſomma dirle, che quattro riſpetti mi paion neceſſarij nella malatia di queſta madonna con la ſuſpicione della febre fiſſa, e queſto per eſſer ella incurabile, come foſſe fatta, tener il primo luogo, l'altro è il ſangue, il qual ſe ben nõ ſi ſputa del continuo però ſtando la toſſe potrebbe di nuouo farſi la ſtrada con detrimento della vita, & forſe col fine, il terzo la materia, che è ne polmoni copioſiſſima con la ſua qualità, la qual facilmente è è cauſa della febre putrida. Il quarto la materia che le ſcorre continuamente. A queſta non ſi deue negare alcun aiuto di diuerſioni, & eſtrution della cauſa, che la genera corregendo la intemperie del ſtomacho, tenendo il ventre lubrico, deſeccando il capo con poluere, con ontioni, con cauſtici, & tenendo ancho alcun cauſtico aperto per la diuerſione.
A quella che è ne polmoni facilitarli il ſputo, & eſtirparla cõ coſe pettorali, & inciſiue gagliarde, ancho deſeccatiue quanto comporta la arteria, & la febre, Al timor del ſangue coſe adſtringenti accompagnate con le pettorali, & deſeccanti. Alla febre almen li cibi humidi molto, & frigidi, & renitentij al tanto colore. A tutti queſti riſpetti mi pare che potrebbono aſſai le decottioni di orzo, pimpinella, hiſſopo, cap. Venere, & ſalſa parilia, l'acqua di luma che deſtillate, la decottion delle code de gambari ben disfatte. La ptiſana accommodata con queſti brodi, aggiungendoui per interualli l'agarico, & il polypodio con la liquiritia paſſole, & aniſi, pigliar il fior di caſſia per interualli col rhabarbaro, & ſe le forze non lo ricuſano le pilole di agarico di Meſue. Le qual coſe tutte V.E. le moderarà col ſuo ſano giudicio, come ancho di ſuo viuere. Io non propongo D lambitini dubitando, che'l ſtomacho non li vogli, e pur ſe ſaran tollerabili da quello, la ſaponea mi parebbe mancho aliena, queſto è quanto poſſo dire in caſo coſi lontano ſopra l'information di V.E. ſe foſſe el tempo dell'acqua de bagni di chaldiero io la peoponerei certo per appropriata, coſi il latte ſe nõ foſſe tanta materia pituitoſa.

Li bacio la mano di Verona.

De canceroſo tumore, quo filia magni Cancellarij Sereniſſimi Ducis Bauariæ Monacha laboraret.

CONSVLTATIO DXXXIV.

TVmorem hunc mixtæ naturæ eſſe ſtatuebamus in quo etiam ſanguinis ſex partem aliquam haberet, eapropter verendum ne ſpatio humoribus tabeſcentibus in deterius genus delabatur. Itaque ijs vtendum eſſe probabatur quæ ad tumorem ſuſtentandum peruenturos ſuccos auferrent, tum in viuendi modo, tum etiam in Medicis auxilijs, vt ſanguis ſuo tempore maxime verno, quale nunc eſt, mitteretur, & mali humores purgarentur, medica-
A mento aliquo leuiori ſæpius repetito; hoc autem veris tempore etiam valentiori. Modo medicamentum, quod ei in vſu vtiliter haberi poſſe videretur, eſſet huiuſmodi.

℞. fol. ſenæ electæ ʒ. ʒ.
Paſſularum ℥. s.
Aniſorum ʒ. 1.
Cinamomi ℈. 1.
Sebeſten. nu. 5.
Liquiritiæ raſæ ʒ. 1. s.

Fiat decoctio in aqua fumicoctæ, & cap. Veneris ſ. aqua coletur cum expræſſione, deinde.

℞. Diacatholicon ℥. s.
Elletuarij Indi ʒ. 3.
Mellis roſacei ſol. ʒ. 2. s.
B Mannæ electæ ℥. 1. s.

M. & fiat potio ſumenda per quatuor horas ante cibum, & etiam per quinque, ſi nondum aluus reſtiterit, cum valentior purgatio erit facienda huic medicamento poterit addi confectionis hamech ʒ. 2. vel amplius, vt oportere viſum fuerit. Serum etiã caprinum fuerat a nobis præſcriptum, cuius accipiendi tempus inſtar valde opportunum corpore prius expurgato, quod ſerum erit bene purgandum modo Dioſcoridis, & iuuandum maceratis in eo folijs ſæne, & cinamomo, & ſaccharo permixto. Coepore tandem exacte purgato potiones ex ſalſa parilla iudicantur valentiſſimę ad materiam illam diſcutiendam, iuuata ſalſa parilia per betonicam, & melliſſam. Victu tenuiſſimo inſtituto, & eo tempore emplaſtris idoneis mamillæ appoſitis, vt diamel Pauli, aut Aetij, aut certe illirione facta ex oleo amigd. dulcium liquefacto. Quibus recto ordine, & diligentia præſtitis cum victus ratione conueniente, crederem poſſe ab ea moleſtiam leuari. Ac ſi quid noui in hac re poſtea accidet, ſi renũciatum fuerit, libenter reſcribam.

Chriſtophorus Guarinonius.

Sexto anno ab his curationibus relatum eſt a Medicis illam commode viuere, & ipſis dictis curationibus beneficium acceptum referre.

De ſuſpicione Gallici morbi cum melancholia, & capitis vlceribus ac grauitate.

CONSVLTATIO DXXXV.

IN conſultatione a vobis EE. Viri conſtitutum eſt multitudinem, & varietatem recrementorum, & alienæ naturæ humorum eſſe ſubmouẽdam non ſolum a medio corpore, & a capite per ſoluentia medicamenta, ſed ab omni ambitu etiam per ea quæ ſudorem mouent, tum dyſcraſian frigidã ventriculi, & calidiorem iecoris eſſe temperandas, & prauitatem luis gallicæ proprio remedio abſumen-
E dam. Sic aluo exonerata per elect. lenitiuum, & ſpecies hierę ſ. venam brachij dextri iecorariam incidendam, ſanguinis eam copiam emittendã, quæ ad craſſitudinem ſanguinis, & nigritiem erit metienda.

Humores varios crudos, ſalſos, billoſos, & melancholicos parandos per ſyrupum de fumoterra oximel, & elixationem cicoreæ, fumiterræ, boraginis, ac betonicæ. Detrahendo vero cum per fol. ſenę, per epithymum, polypodiumque, in ſyrupis altero quoque die macerata, tum per valentius medicamentum poſt ſyrupos exhibendum ex elixatione rerum cordialium cum epithy. polyp. ſenæ cum ℈. 2. radicis ellebori nigri, & electuarijs diacatholicõ

atque

Digitized by Google

atque hamech. Repetendo vero ſubinde purgationem cum elleboriſnis dictis ſyrupis, & tandem perfecta corporis purgatione, exhibenda erit guaiaci elixatio ad dies ſaltem 40. cum ratione victus tenui in qua vix aliquid pullaſtri parui, & interdum aliquid ſorbitionis ex pane trito elixatoque concedatur. Sic ſudores cieantur, vſque ad perfectas conualeſcentis notas. Poſt cuiuſmodi curationem ſaltem per 40. alteros dies victus ratio ſit rectiſſima tamquam conualeſcentis retinéda, & interea etiam aliquod genus medicamenti prebendum donec ſirmiora facta viſcera, non amplius ſimiles humores paritura eſſe coniectura ſit,

Chriſtophorus Guarinonius.

De tumore ſuræ interno ſecundum omnes muſculos diffuſo, & iam 13. annos confirmato.

CONSVLTATIO DXXXVI.

PVrgandum erit prius corpus a pituita maxime, quoniam pituitoſum eſſe tumorem exiſtimo, quod commode fiet, ſi accipiet prius bolum ex electuario lenitiuo ʒ.... confect. Hamech. ʒ. 2. cũ ſaccharo facto bolo, deinde parentur humores ex ſyr. de C betonica, roſaceo, oximelle an. ℥. s. Decoctione ſaluiæ, betonicæ, meliſſæ, cicoreæ, acetoſæ ad ℥. 4. & commodum erit poſt vnum ſyrupum detrahere ſanguinem per inciſam venã Baſilicam brachij dextrã ad ℥. 7. poſt autem 7. ſyrupos perficiatur tandẽ purgatio accipiendo medicamentum huiuſmodi.

℞. fol. ſenæ electæ ℥. 3. polypodij paſſularum an. ℥. s. Agarici trociſchati ʒ. 1. s. Gingiberis ℈. 1. liquitiæ raſæ ʒ. 1. s. prunorum num. 3. Tartari albi ʒ. 1. fiat decoctio in aqua ſaluiæ ſ. a quæ coletur cum expreſſione. ℞. Diacatholicon ℥. s. Diaphænicon ʒ. 3. Confectionis hamech ʒ. 2. Mannæ electæ ℥. 1. s. M. & cum p. decoctione f. p. Qua purgatione facta fiat altera paratis humorib. ex oximellitis ſquilD litici, ſyrup. de ſthechade, an. ʒ. 6. decoctionis roriſmarini pimpinellæ, ſaluiæ, betonicæ, ſthechadis ℥. 4. quibus acceptis ſyrupis circiter, 7. Purgentur tandem ex pilulis cochijs, & fœtidis ad ℈. 2. s. Poſt hæc ſumantur, quæ tumorem diſſoluant, intus quidem decoctum infraſcriptum per 40. dies mane, & veſperi mouendo ſudorem. Quod eſt Recipe ſalſæ parilię ℥. 3. Ligni guaiaci ℥. 5. Hermodactilorum ℥. 2. aquæ communis lib. 10. fiat infuſio per 24. horas & decoctio ad conſumptionem duarum tertiarum, deinde coletur cum expreſſione, & ex eo ſumatur pro ſyrupo matutino, & veſpertino ad ℥. 7. & ſyrup. de ſthecade ad ℥. s. & cum reliquijs expreſſis, atque cinamomi ℥. s. & lib. 15. aquæ fiat decoctio ſecunE da pro potione in cibis accipienda. Dum ſudores mouentur ſub his ſyrupis poſt frictiones totius corporis, & cruris fiãt fomenta ſuræ ex infraſcripta decoctione, & inunctiones, & cataplaſmata deſcripta.

℞. florum meliloti, chamemeli, anethi an. m. 1. Seminum lupinorum fœnugræci, lini, fœniculi, bacarum lauri, an. ℥. 1. Radicum arundinis, brioniæ, imperatoriæ, angelicę an. ℥. s. foliorum calamenthi, pulegij, origani, caulium an. m. 1. fiat decoctio in lixiuio, & vino albo partibus æqualibus qua fiant fomenta tumori, & ijſdem rebus decoctis appoſitis crus foueatur ſubinde cæratum applicetur primis diebus mollitiuum magiſtrale, quo per 15. dies adhibito, apponatur cęratum oxicroceum totidem

A diebus, & tandem cæratum ægyptium andromachi deſcriptum ab Aetio, quæ ſi non ſatis fecerint, alia proponentur ad perfectam valetudinem.

Deſcriptio præparationis ſeri caprini, & potionum ſalſæ pariliæ.

CONSVLTATIO DXXXVII.

QVoniam iudicaui ſemper in hoc morbo melius fore ſi ſero medicato, & ſalſa parilia vtatur, quam aqua chalderiana, quæ alioquin B longius delata amittere ſuam facultatem ſolet, propterea de ſeri, & ſalſę parandæ, ſumendæque ratione dicam. Poſt corporis purgationem, quam ſuperioribus meis litteris deſcriptam niſi. Serum paretur, modo deſcripto a Dioſcoride, cum ligno recenter inciſo ficus, quo miſceatur lac ad ignẽ poſitum in olla noua teſtacea, lac autem ſit quam recentiſſimum, & cito & breui ferueat, atque in quamque lactis libram infundatur ad ℥. 1. oximellis facti cum paulo ſalis, quo clarius fiat ſerum. Quo facto demitti debent ſaltem ʒ. 2. epithymi optimi, vt tota nocte in ipſo macerentur, mane autem per colum exprimatur, & adiectis ℥. 2. mellis roſacei ſolutiui ſumatur, pondus autem ſeri minimum ſit duarum librarum, maximum autem quatuor, aut quinq; pro C ſtomachi tollerãtia, ſumatur vero ſpatio 10. aut 15. dierum, & incipiatur a minori pondere paulatim aſcendendo ad maius pondus, & ſic poſtremis diebus paulatim ad minimum põdus reuertatur. Quo perfecto purgationis decurſu capiantur potiones ſalſæ pariliæ ſic paratæ.

℞. ſalſæ pariliæ	} an. ℥. 5.	
Ligni guaiaci		
Aquæ communis	lib. 10.	

Fiat infuſio per 24. horas, & decoctio ad conſumptionem duarum tertiarum, quæ coletur cũ expreſſione, & ſeruetur pro ſyr.

℞. reliquias expreſſionis	
Aquæ communis	lib. 15.
Cinamomi	℥. s.

D Fiat decoctio ad conſumptionem medietatis, quæ ſeruetur pro potionibus.

℞. præpar. ſyrupi ℥. 8.

Pro ſyrupo matutino qui ſumatur calefactus quatuor horis ante prandium, & conïecto corpore, vt ſudor moueatur.

℞. præpar. ſyrupi ℥. 7.

Pro ſyrupo veſpertino, qui ſumatur ſeptem horis poſt prandium, & ante cænam quatuor horis contecto corpore, vt prouocetur ſudor.

Sic per 40. dies, cibo tenuiſſimo adhibito ex iuſculis ouorum, & auiculis paruis, pane biſcocto, paſſulis, & amigdalis, vino penitus vitato, & aqua ſuprafcripta accepta.

E *De imaginibus ob oculos obuerſantibus pro Illuſtri Paulo Teggio ad Hieronymum Ruggeium Marchionis Vaſti Phyſicum.*

CONSVLTATIO DXXXVIII.

COrporis naturam cum ſe ipſum, tunc ex accidenti calidam, & ſiccam cernimus, & inde melancholicam ætate, alijſque rebus incidentibus factam, præterea oculos cum a prima origine, tum

vitæ

vitæ ratione, & literarum ſtudijs, valde imbecillos. A
Sic vero facile factu fuiſſe, vt melancholica recre-
menta in halitus reſoluta in oculos vna cum bonis
ſpiritibus, & alimento per arterias, & venas, quæ
in idem corpus conueniunt in cerebro identidem
peruenire antea conſueuiſſent, quæ primo tempo-
re ad oculos elata, neque dum in illis conſidentia,
ſed in inuiſibilẽ halitum exeuntia ſuo tranſitu mor-
bum ex alieno affectu in oculis ſuſtinere dici pote-
rant, poſtea verò ibi ea recrementa collecta, & fir-
miter hærentia iam morbum in natura oculi feciſſe
dicẽda ſunt, vt proprio quoque malo oculus nedum
alieno, & a ſe non aliunde iã affectus ſit, propriam-
que curationem requirat, modo filamenta illa ni-
gra, & pũcta ſuo colore, nobis genus humoris oſten
dunt, atrum quidem, & non penitus continuum, B
aut glutinoſum. Species tamen quædam obſcura
continui corporis magis perlucidi ſuſpecta eſt, quæ
initium concretionis alicuius corporis pituitoſi, &
lenti ſignificet, ſed atri humoris indicia aperta ſunt
pituitoſi vero tantummodo ſuſpecta. Quorum ma-
lorum nomina ego prætermittam, cum natura iam
patefacta ſit. Locus omnino contra pupillam eſt,
& in humore albugineo, ſeu aqueo dicto, ad cuius
commotionem in coniectu oculorum factam ima-
gines quoque hinc inde dimouentur, hæc præſentia
ſunt. Metuendum verò illud eſt, ne oculus humore
illo atro viam fluxioni faciente non ſolum eius atri
humoris amplius, ſed etiam pituitoſi recipiat quem
cum albugineus humor, ad ſui alimẽtum paulatim
accipere conſueuerit, confertim id faciens multo re C
cremento concreſcente ὑπόχυμα ſibi moliatur.
Alioquin ex atro ſolo humore id fieri nequeat, cum
θραυςὸς ſit, & minime continuus. Quo verò præ-
ſenti, & futuro malo occurratur, Toti corpori prius
& partibus maxime principibus, vnde in oculos
humor impelli ſolet prouidendum, vt pura ſint, de-
inde oculus curandus, quæ quoniam difficilia factu
erunt propter corporis genus, & habitum, tum par-
tis infirmitatem via quoque aliqua erit aperienda,
per quam humor queat deriuari.

Corpus, & principes partes exonerabuntur com-
mode, ſi non ſolum inutiles humores ſubtrahantur,
ſed etiam alibiles, vnde naſcuntur alieni, vnde alie-
norum tractatio fiat difficilis, diminuantur. Itaque D
ſanguis omnino erit diminuendis, ne ex ſe mate-
riam alijs exhibens ſuis partibus minus temperatis,
neue tractationem eorum impediens curationem
magis difficilem reddat, ſecta nimirum vena capi-
tis. Ratione autem temporis anni, & tempeſtatis
calidioris ſat eſt, ſi ſanguis mittatur ad quinque
vncias.

De hæmorrhoidibus non dixi, quando hoc tem-
pore non extant, neque per hirundines craſſus ſan-
guis exprimeretur, vt per ſectam venam ſit ſi in cu-
bito ſecetur non in manu extrema. Poſtea humo-
res inutiles expurgandi maxime nigri, deinde pitui
toſi, & bilioſi, quod fiet opportune, ſi identidem,
& parentur, & detrahantur, parabuntur commodo
ſyrupo de ſumoterra, de capil. Veneris, de betoni- E
ca, cum melle roſaceo, & aquis ſeu potius iure ea-
rundem herbarum. Detraheotur verò paulatim re-
petito ter quaterque medicamento ſupponendo,
humor namque ater non poteſt confertim euocari
minus vtiliter vi multa, & vniuerſim moueri, mini-
meque hoc patitur natura huius corporis, eſſet vero
medicamentum huiuſmodi.

℞. fol. ſenæ electæ	ʒ. 3.
Rad. polypodij querc.	an. ℥. s.
Paſſularum enucleatar.	(an. ℥. s.)
Liquiritiæ raſæ	ʒ. t. s.
Fæniculi	ʒ. t.
Cinamomi	℈. t.

Prunorum	nu. 3.

Fiat decoctio in aqua ſumiterræ, & euphragiæ ſ. a.
quæ coletur cum expræſſione.

℞. Rhabarbari infuſi cum ſuis correct.	ʒ. 1.
Diacatholicon	℥. s.
Mannæ electæ	℥. 2. s.
Syr. roſacei ſolut.	℥. s. s.

M. & fiat potio ſumenda quatuor horis ante
cibum.

Hoc medicamento repetito, & medijs diebus
etiam ijſdem ſyrupis datis corpus perfectius eſſet
expurgandum per potiones ſalſæ pariliæ, quibus v-
niuerſum corpus per belle purum redderetur, ſed
interim deriuando humori viæ eſſent aperiendæ, &
ad deriuationem natura excitãda, cucurbitulis dor-
ſo ſaltem ſine cutis inciſione, veſicatorijs dictis,
tum dorſo, tum poſt aures appoſitis, & tandem via
poſt hanc excitationem aperienda perforanda cute
funiculoque traijcienda in ceruice. Veſicatorium
fieri poſſet hac ratione.

℞. Cantharidarum præparatarum	ʒ. 2.
Coſti amarioris	ʒ. t. s.
Fermonti medullæ	℥. s.
Aceti ſquillitici	q. s.

M. pro veſicatorio ſuper linteum perforatũ, aut
intra filum cereum apponendo.

Veſica vero excitata perforetur, deinde butyro
cum folio caulis leniatur, & tandem vlcus curetur.
His curatis funiculus cuti ceruicis traijciatur, po-
tioneſque ſalſæ pariliæ ſubinde capiantur, cum vi-
ctu tenui ſatis non tenuiſſimo conceſſis ouorum lu-
teis, & auiculis at vino circumciſo, & ſecunda aqua
epota.

Potiones vero eiuſmodi eſſent.

℞. ſalſæ pariliæ inciſæ, & contuſæ	℥. 3.
Euphragiæ	M. t. s.
Fæniculi	ʒ. 3.
Macis	℈. 2.
Aquæ communis	lib. 10.

Fiat infuſio per 24. horas, deinde decoctio ad
conſumptionem medietatis, quæ coletur cum ex-
preſſione pro ſyrupo ex quo accipiat ℥. 8. quoties
accipiet, nimirum mane, & veſperi ſemper quater-
nis horis ante cibum.

Septenis autem poſt eum ipſo die, ſudor leniter
eſſet ſub ijs potionibus mouendus, capite minimo
coopecto, intereaque non errhinis, non maſticha-
torijs, ſed gargariſmis purgandum, & frictioni-
bus, & alijs auxilijs humor a capite auertendus,
quo per 22. dies facto, erit de reliquis cogitandum,
nam ego oculo nihil medicamenti admouerem,
quoniam profunda nimium materia eſt, & nihil
auxilij acciperet, pluſque materiæ in oculum inci-
taretur.

Si quid præterij, alias reſcribam, ſi opus fue-
rit nam anguſtia temporis vrgens latius
cogitare, aut excurrere non permi-
ſit. Non prçteribo quidem, quòd
finita dicta curatione, po-
tionem ſupraſcriptam
ex folijs ſæne re-
peterem, quo
ater hu-
mor
leniter educeretur, quod & ocu-
lis, & toto corpori eſſet
ſummopere vtile.
Vale me-
que a-
ma.

De Melancholia cum ſymptomatibus multis pro Nob. Vberto Romanio cum Dioniſio.

CONSVLTATIO DXXXIX.

NVllum ſymptoma video in hoc morbo nõ inconſtans,& varium præter vnam varietatem ipſorum,quæ eſt conſtantiſſima,propterea cum Medicus non debeat curationem ſumere eius, quod ſe ipſum eſt ceſſaturum, nos debemus id vnde mala renaſcuntur,quod firmum eſt curare.

Videmus hic modo ſomnum nimium, modo nimius vigilias, interdum paralyſim, interdum conuulſionem, modo mærorem, modo nimiam hilaritatem,& riſum,interdum febrem,interdum a febre vacuitatem; quæ tamen mala nunquam ſua reuertendi viciſſitudine ipſum relinquunt.A ſomno ſi incipio audeo ergo illum lethargum ſtatuere,cum læthargus cerebri apoſtema ſequatur, apoſtema autẽ non poſſit alternis diebus fieri, & euaneſcere minus earum appellabo,cum febrem accedentem comitetur, potius ſomnum præter naturam natum ex illis craſſis vaporibus,qui cum primum calor præter naturam a pituitoſa,& multa materia compræhenditur, inde in cerebrũ per carotidas arterias attolluntur, ibique calorem amittentes in craſſitudinem ſuam naturalem reuertuntur, ſic facultatem ligantes ſomnum faciunt adeò altum arctumque, vt aperte morboſus agnoſcatur, & craſſitudinem materiæ a natura alienæ referat, non mediocrem humoris alibilis habitum, qualem ſolet ſomnus naturalis ſequi. In hoc itaque corpore copiam craſſæ pituitæ ſubeſſe intelligere debemus.

Vigiliæ autem, quæ etiam ſine febre identidem dum habent,cum mærore coniunctę humorem melancholicum indicant,ſiccus namque ille eſt, neque poteſt ſic ſenſum hebetare ligareve, nam & hoc ſiccitas non poteſt, neque multitudo halitus tanta, & tam continua corpulentia ſicci humoris datur, quæ vias impediendo ſomnum faciat, potius, ſi impediret, quæ ſucci craſſitudo, & denſitas eſt, ſenſu, & motu hominem penitus priuaret, & Apoplexiam pareret, quomodo etiam mærorem faciat non eſt diſputandum, nam ſucci huius aritudo,& frigus vitæ aduerſaria ſunt, principioque vitæ contraria, in quo principio vitæ, quando vita animantis ſenſus eſt, neceſſario moleſtum quendam, quamquam tacitum, ſenſum faciendo mæſtitiam parit, ſic melancholicum humorem ſubeſſe cognoſcimus. At quomodo is humor cedit alteri humori,qui hilaritatem pariat? ſiccus eſt, & minime mobilis. Dico Viri Doctiſſimi, quòd hilaritatis duplex ratio eſſe poteſt, vna quando hilaritas vera non eſt, ſed quædam animi fuga, & auerſatio a mærore, & timore, vt cum pueri timentes in tenebris canunt, conuertitur namque animus ad ſpeciem quandam falſam hilaritatis dum mærore, & metu exagitatur, quod ſæpe quiſque potuit obſeruaſſe, vnde quidam ad ſpem vitæ futuræ conuerſi inde ſolatium petunt, & de bonis eius vitæ loquentes vultu etiam riſum, & hilaritatem præ ſe ferunt, homo namque non ſolo ſenſu homo eſt,ſed ratione ipſa, atque hæc vna cauſa ſpeciei hilaritatis eſt, quæ familiariſſima cernitur eſſe eorum, qui liberaliter moribus inſtituti ſunt, vt cum aliorum vtuntur conſuetudine vultum hilarem effingunt, alioquin multo mærore affecti, quare morem etiam inſanientes retinere poſſunt, & longe magis, qui ſpeciem religionis profitentur, A ſeque dedere penitus in fidem Optim. & Maxim. IESV hæc igitur eſt hilaritas ad rationem referenda.

Altera hilaritatis ratio eſt, quòd humor propoſitus, cum melancholia non ſit, neque per exuſtionem cuiuſquam humoris factus ſed melancholicus ſuccus dictus, fexque ſanguinis eſt, neque à medio ſanguinis temperamento tantopere diſtat, quin aliquas ſui partes ei vicinas habeat, vnde ſanguinis quoque effecta præſeferat, atque concluſus, concalfactuſque, vt Ariſtot. lib. problemat. diſſeruit, ſymptomata vini efferat, quod ſi in corporis genus eiuſmodi inciderit, riſum faciat, quemadmodum, ſi in aliud genus, aliud ſymptoma parit. Vino namque ipſe humorem hunc aſſimilabat. Cõ B ſtaret ergo mihi facile duo hæc genera humorum tam diuerſa in corpore hoc abundare, nimirum pituitam, & ſuccum melancholicum. Quod qui fieri queat, non eſt difficile videre, quando corpus calidum,& ſiccum ætate ſaltem factum cum antea ſanguine abundaret facile multum fęcis ſanguinis congerat, niſi excretiones eius habeat, vt Hippocrates proponit, maxime externis cauſis accedentibus, vt huic multæ & valentes acceſſere.

Quo verò ſucco abundante ventriculus refrigeratus plurimum cruditatum facit,iecur vnde affectũ minus corrigere poteſt errores ventriculi, ſequutæ vigiliæ omnem pituitæ generationem augent, ſic cum melancholico humore ſæpiſſime pituitoſus cõiungi ſolet. Sic effecta vtriuſque identidem viſuntur. C febris etiam propter motum, & obſtructionem humoris fit,cum quo propter calorem corporis facile bilis, & coniungitur, & tertianos circuitus facit, quando plurimum ſua ſiccitate poteſt putredinem ſuſtinere,vl non in dies, ſed in alternos dies fiat.

Modo ſymptomata conuulſionis, & paralyſis conſideranda ſunt, dum vigilat capite dolet in ſiniſtro tempore, dextrum vero brachium arctiſſime contrahitur, cum ſomnus illum præhendit brachium laxatur, de dolore incertum eſt, ſit ne an non. Lingua interea ſemper videtur paralyſim habere, quoniam loqui non poteſt etiamſi loqui velle videatur. Nam id neque defectu anhelitus fit, cum ipſe ſpiritum libere ducat, neque ſola vocis edendæ facultate impedita,quoniam in multis videmus, etiam ſine D voce linguam,cum poteſt ſe flectere dialecton efformare tacitum, quare vel lingua ipſa reſoluta eſt,vel vna etiam muſculi voci edendæ deſtinati. At lingua tamen monetur, poteſt moueri motu eo rudiori,& minus articulare facto, at eo quo dictiones cõformantur,non, quoniam ſubtiliorem is & validiorem requirit informationem,linguæque fluxionem.

Sic neruos à ceruice ad linguam venientes ad motum impeditos eſſe veriſimile eſt,quamquam qui ad ſenſum guſtum facientes à tertio,& quarto pari demiſſi liberi eſſent. Et forte ij, & qui recurrentes à ſe producunt voci excitandæ dicati, qui à baſi cerebri poſteriore deſcendunt, non linguæ corpus affectum eſt,quoniam cernitur integrum, brachij verò E conuulſio vult neruos ſibi motum præſtantes toto corpore longo repletos cum ſtabilis illa conuulſio ſit, toto tempore, quo ſit, relaxatio autem vult eos ſi vera reſolutio eſt, parte quadam impeditos obſtructoſque. Veram namque eſſe reſolutionem non poſſum aſſeuerare, quoniam ſub ſomno arctiſſimo ſit, & eo qui penitus præter naturam eſt; Vnde poteſt eſſe ſymptoma toti corpori commune, propter principij vniuerſi occupationem, quo oppreſſo facultas ad ceruicem ſeu ad ſpinæ originem & inde ad neruos ferri non poſſit, dicũt tamen proprie hoc brachium tractatum ſub hoc ſopore nihil facultatis motricis oſtendere, ſolamque pondere ferri, quod non facit alterum.

At quod dixi de brachio idem in crure eſſe ſuſpicio eſt, nam cum vigilat æger ſi in pedes erigatur crus valde rigidum manet, quaſi diſtentis neruis, ꝙ dormiente ipſo non facile poteſt cognoſci an reſolutione debilitetur, cum tam facile nequeat manu tractari, ſed eadem eſſet omnino brachij, & cutis ratio propterea nihil peculiariter de crure requiro. Iam quo pacto nerui repleri vigilia, & inanes reddi ſub ſomno relicta vna ſui parte obſtructa poſſint, ſummæ difficultatis res videtur. Eapropter ego conuulſionem cogor in dolorem referre, vt quamquã neruorum initium hoc medulla ſpinę in dextera parte in origine obſtructa eſt, non tamen adeò concluſa ſit, quin vehementem dolorem non ſentiat, & ad ſe ſe neruos retrahat quaſi irritatis eorum initijs humore acri perfuſa, a quo dolor etiam monetur. qui humor ab eo altero humore vnde ſomnus fit hebetatus iam neque dolorem, neque conuulſionẽ moneat ſomno maxime, tam arcto facultatem occupãte, cuius obſtructionis perpetua nota eſt, ꝙ lingua vel in vigilia ſolui non poteſt ad loquendum quæ res firmam obſtructionẽ indicat eorum neruorũ, & quamquã ſolum qui a dextera parte naſcũtur obſtructionem habere conueniat, dextera tantum parte ſpinæ affecta, lingua tamẽ quæ vtramque partem vult integram quæ ſermonem exprimat, altera impedita reſoluta dicenda eſt, quoniam ad ſermonem, attinet & loqui non poterit, etſi deuorari demittiq; cibum videamus, linguam tamen reſolutam eſſe dicemus, quoniam ad opus deuorandi alterum neruum integrum eſſe ſat eſt. Itaque non ſum cum viro Doctiſs. qui videns ęgrotum cibos demittere, non poteſt putare linguam eſſe reſolutam, quamquam quotidie videntur multis hoc arridere, qui in omnibus alijs muneribus bene valentes ſunt, & mente & cogitatione & fantaſia, & ambulatione & geſtu omni, vti tamen dialecto non poſſunt. Vt ſi vellemus referre impedimentum dialecti in facultatem a cerebro profectã, & in fantaſias defectionem, eſſet omnino abſurde factum, etſi enim cerebrum in hoc ægro grauiter affectum agnoſcatur, fantaſia tamen, & motionis ac loquendi cupiditas ablata non eſt. Atque hactenus nos obſtructionem neruorum reperimus ex paralyſi, quæ ab eodem genere materiæ fieri debet, a quo nerui ſoleot nutriri, nimirum pituitoſo, quod cum craſſius ſit, & ad alendũ attrahatur, & propterea a cerebro, vt ſolet expellatur, copioſius vero propter ægritudinem, & morbum, propterea obſtruũtur. At aphoriſmus eſt quadrageſimus 7. parte, qui vi huiuſmodi paralyſis melancholici generis eſſe, id prętterquam quod ſimpliciter acceptum minime verũ eſt, etiam a Galeno non recipitur, neque a parte probatur. Poteſt enim facilius pituitoſum eſſe quam melancholicum, quod ſi melancholicum ſit dicendum id potius conſequutione quadam, & ex accidenti quemadmodum ad intemperiem frigidã, & ſiccam frigidi, & humidi ſucci ſequi ſolent, & creberrime quidem id fit, & ab Hipp. potuit aphoriſmo proferri quod creberrime fieri ſolet, qui etiam quę non ita crebro eueniunt ſit aphoriſmis amplexus. Pituitę ergo, & melancholici humoris copiam ſubeſſe iã perſpectum videtur. De locis vtroque hoc genere humorum affectis, originemque eorum habentib. inſequitur, vt dicam exijſſe hominem a mente, minimeque apud ſe eſſe videmus, neque vllam eſſe facultatem cerebri, quæ nõ male habeat, potius verò deperditionem præ ſe ferre, quam vitium, & deprauationem, non vtitur memoria non cogitatione, non alia mentis percurſione. Vnde frigus cerebri iudicetur, membranis interea acriter dolentibus in tempore ſiniſtro, vt ſi quid acris humoris, vel fumi ſit, id ab inferna parte ſubmitti per venas videatur atque ea quidem ſiniſtra. Cũm eo tamen ſtat, vt acris

A dolor acutiem fumi ſequatur, qui tenuitate potius ſua, quam calore id præſtet. Sed cum non ſolum pituitæ ſed melancholici etiã ſucci effecta ſint, vt nihil prohibet aliquid etiam caloris inſiſtere eius ſaltẽ generis quod in cineribus habetur, præſertim in corpore ſua natura calidiori neque tamen adeo vt ſui effecta præſtet in cerebro quod nihil maniæ prę ſe ferat, potius mærorem oſtendat, quaſi iam ille melãcholicus humor dilutus ſit, & minime incaleſcat, imo calorẽ penitus amiſerit, ꝙ non repente a calore exuſtus vel ſanguis fæcoſus ſit, vel bilis, ſed longo tempore fæcoſus tãmmodo ſanguis arefactus, quare calorem non valde reſpiciendum crederem neq; in cerebro, neque etiam in toto corpore, aut viſceribus. Verum credis ne cerebrum ſe ipſo iam malum amplexũ eſ-

B ſe? hoc eſt humores hoc ipſum non præterfluere ſed in eo inhærere quod dicunt Medici laborare per eſſentiam, non per cõſenſum? Cum ego videã omnes cerebri actiones læſas eſſe, & quamcunque facultatem in omnibus ſuis actionibus deficere iam poſſum facere, quod non ſoleo frequenter, cum enim video veram facultatem v. g. imaginum non in omnibus imaginibus, ſed in una tantum, vel altera falli, quaſi id non culpa facultatis, aut organi proprij, ſed aliquo illi imagini potius quam facultati adiuncto, & cauſa omnino aliena fiat, non ſoleo culpam in organum ipſum, aut facultatẽ referre, qui enim fieri poſſet ſi facultas ſe ipſa, & organũ deprauata ſint, quin facultas in omnibus ſuis operibus deprauate agat?

C certe contingit ſæpiſſime hominem errare in vna tantum imagine, vt quod venenum ſibi datũ ſit, aut dari a quibuſdam moliatur, in reliquis actionibus eiuſdemmet facultatis nihil penitus peccare, vnde, ſi in innumerabilibus actionibus eademmet facultas læſa non ſit, cur in vna perpetuo læſa ſit? ſi organũ, vnde ea facultas exiſtit, in omnibus alijs actionibus eiuſdem facultatis eſt integrum, cur in vna eadẽ ſola ſubito deprauatum ſit, & ſemper? Sic ergo ego in illis hominibus ſic melancholicis cogor lęſionẽ eius actionis priuatæ in imaginis caſum, & obiectum potius quam in facultatem referre tamquam in acinos vuæ cauſam, quod ventriculus eos non tabefaciat colliquetur. Obiectum verò, & imago id habeant exterius ab animi perturbatione, & organo, in quo

D illa fit, nempe corde, cuius actio quidẽ ſemper metu, & mæſtitia læſa eſt, & dum eam imaginem cerebrum non exercet, neque vnquam recte habet, imagini tamen vni addicta adſtrictaq; eſſe poteſt, quæ proprium ipſius facultatis cordis non eſt obiectum. Contigit vero a principio, vt eã vnam imaginẽ ſua perturbatione mouerit, quæ ideo falſa eſt, quoniam homo illam primo non vt ſimplicem imaginem rei ducit, non vt rem ſimpliciẽ imagine conſtantẽ. Sed imaginem in rem refert cum eaque falſo componit non in ſe ipſam, vt talem ſimpliciter cogitur, aſſerit vero potius eſſe ita, & talem quam ſimpliciter illam intueatur. Hoc vitium vt dixi, non ab organo nimirum cerebro facultateve ipſius, ſed a propẽſione vitioſa animi quam habet homo in corde quã exercet

E ſemper, & cum ea imagine illum agitat, quoniam ea ſat eſt ad perturbationẽ illam exercendã, quæ verò imago ſi caſu a vitio remoueatur, neceſſario alteri illud homo applicet, in qua altera falſo quidem æſtimata vigere perturbatio poſſit. Eapropter plurimos melancholicos cauſam in corde habere ſoleo iudicare. Maxime vero quod metus a tenebris illis in cerebro affectis a Galeno naſci non poſſit, nullo lumine, ibi alienoque lumini excipiendo penitus corpore cerebri exiſtente. In corde vero potius, vbi uita eſt, cui humidum, & calidum amicum eſt, ſi humoris halitus ſiccioris, & cum frigidioris percipiatur animum neceſſario coerceat, & opprimat, effectumque contrarium lætitiæ faciat, cum læ-

titia foras ſpiritum, & ſanguinem effundat, & quaſi liquefaciat, hoc autem intus cogat, & comprimat atque exſiccet induretque. Hæc inquam in noſtro ægro diuerſam originem, & locum poſſunt habere, in quo nil impedit quin cerebrum ſe ipſo malum contineant, quando locum poſſunt habere, quando non ſolum omnes vnius alicuius facultatis actiones læſæ ſunt, ſed omnium facultatum penitus & corruptæ, & allatæ ſæpe viſuntur. Sic hac ratione organum ipſum læſum poſſum iudicare, quod quamquam in corde Ariſt. velit huiuſmodi facultates originem habere, non negat tamen ipſe eſſe cerebrum, tãquam in quo facultates dictæ expreſſius habeantur vnde oculorum quoque, & nariũ, & aurium meatus hoc eſt neruos quos cerebrum poſitos eſſe ſtatuebat quod ibi facilius, & opportunius eorũ actiones fiant, vbi quies maior exiſtit. Cerebrum modo malum continere afficique, ſeu lædi poteſt læſione præterfluente, quæ fieri etiam dici queat non iam facta, aut læſione manente quæ iam facta conquieſcat. Nam vel vapor, ſeu materia affluens vt vt accedit ſic etiam abit, diſcutiturque; vel ibi inhæret etiam quod affluat adhuc, illud alieno, hoc proprio morbo laborare dicitur. De qua re conſtanter poſſũ aſſerere quod iam multum materiæ inſederit, etiãſi influat alia aliunde, & ſymptomata modo maiora modo minora interdum vnius generis interdum alterius excitet pro natura nouæ materiæ aduenietis. Certe antequam perpetua læſio eſſet, nondum inhæſiſſe materiam exiſtimaſſem, modo cũ læſio perpetua ſit, & ſi variet, varietas tamen ſemper, & omnino læſionis eſt, & perpetuæ, ego defixam altius malam materiam arbitrarer. Sic affectum cerebrum ſe ipſum intemperie cum materia ſtatuerem iam in eo permanentibus, habere tamen ab infernis partibus, & a toto corpore adhuc curſum humoris eiuſmodi, illæ namque partes vnde diu affluxit, reſtauratæ non ſunt, cerebrumque magis, atque magis infirmum in dies fit, idoneumque ad impetum humorum excipiendum, qui in infernis partibus quidem varij, cum ſint, varij ad ſe mittuntur, pituitoſoque putreſcente vna cum bilioſo vapores pituitoſi abundantiores ipſi magis copioſi elati ſomnum faciunt; eo verò putrefacto, in fæcemq; redacto halitus melancholici ſuperantes vigilias ſuſtinent, conſumpti autem vtriuſque generis fex in cerebro hærens frigore ſuo memoriam aufert, & omnem cogitãdi vim cuius memoriæ, & cogitationis hæ perpetuæ læſiones ſunt, niſi cum interloqui poſſet ipſe admodum excitatus potius ex habitu loqueretur, quam ex cogitatione exercita, nunc verò ne loqui quidem poteſt. Dolor vero etiam ni ſenſus impediatur perpetuus videtur, qui vehementer illũ vrgit, & quoniam dolor corrupta actio dicitur, fortequia ſenſorium corrumpit ſui vehementia, neceſſario ob obiecti vi vehementiori eſſe neceſſe eſt, obiecti autem vis vehementior, aut intemperies primarum qualitatum, aut acuties aſperitaſve corporis contangentis, lacerationemque molientis eſt, quarum cauſarum poſterior mihi facilior hoc loco videatur, quoniam bilioſi humoris, aut calidioris notæ non ſunt, potius vero a melancholico humore halitus ſicci, & ferientes tamquam ſaui lacerationem afferant, maxime flatu ſuo tendentes, qui eò peiores ſunt, cum putredo incenſa eos effert, nam poſtquam humidiores conſumpti e pituita putrefacta ſunt, tunc ſicciores nudã relicti dolorem excitãt, maxime quod tunc ſomnus non adeſt, vnde ſenſus hebetetur, tollaturve. His ita perſpectis nos cognoſcimus corpus refertũ melancholico, & pituitoſo humore, qui humores idenudẽ aucti obſtructiones in medio corpore augent, & febrem faciunt. Impetum quoque in caput habẽt, vnde tot ſymptomata ſint, & morbi in capite, peiora

A vero etiam expectari poſſint, quoniã res noſtri corporis ſẽper in motu ſunt, in hoc vero eiuſmodi motum habeant, vt primum vapores tantum, ad caput peruenirent, deinde humores, qui iam in eo conſtiterint, in quo vero poſſunt cumulatiores fieri obſtructioneſque maiores facere, & inde febrem cũ putredine in cerebro compræhenſa, ex qua læthargus, & mors adueniat extenuata ſiquidem pituita a calore facile in cerebrũ introducitur, vbi concreta demum putreſcat. Quibus ſic propoſitis admonemur nos, & corpus eſſe inaniendom, & a capite retrahendum & idem caput tandem inaniendum, tum viſcera atque caput reſtituenda ſuæ temperiei, etiam confirmãda, neque enim de putredine, aut febre præcipue propriam curam ſuſciperem, cum neque putredinẽ ma-
B lignam videam, ſed ſimplicem, neque febrem eiuſmodi vnde rabes, aut mors ſequi poſſit. Quæ nũ conſequuturi ſimus, ego difficillimũ exiſtimarim, nam humores eiuſmodi ſunt ſua craſſitudine, & intemperies viſcerum ac capitis inde nata tanta eſt, quòd neque humores poſſe expurgari, noque intẽperies tolli crederem, minus curſum in caput ab eo auerti poſſe crederem ea parte, tam obnoxia iam facta incurſui hujuſmodi humorum. Tamen ſi ægrum deſperationi relinquamus, deeſſe multum officio humano videbimur, quare dicam ſimpliciter quid agendum exiſtimarem, poſt apertas hæmorrhoides, poſt ſanguinis miſſionem e brachio vtroque, miſſumque atrum ſanguinem. Ego pararem humores, vnaq; par-
C tes emendarem ſyrup. ex betonica, ex ſtæchade oximellite, ſyrup. de lupullis, de pomis, & de fumoterra de cap. Veneris, & identidẽ purgarem, & ſyrupos cõpoſitiores ſubiungerem, purgarẽ vero ſero caprino incoctis polypodi ſena, epithymo cum electuarij hamech, cum oximellite ſolutiuo deſcripto ab Alex. Tralliano cum Hiera maiori aliqua in qua Veratrum exiſteret, ni coquerem, etiam Veratrum in ſero cum alijs dictis, & aromatibus veluti Mari, Gariophyll.ſ. citri cum radice dulci paſſulis, & alijs eiuſmodi. Interea ſymptomatibus repognarem, vt vt vrgere viderentur, & capiti proſpicerem, vt vt materiam recipere intelligerem, auerſionibus omnibus factis cum clyſteribus valentioribus, cum frictionibus, cum cucurbitulis, cum cauterijs ad brachia ad
D ceruicem applicatis, cum veſicatorijs, & tandem caput ipſum quoque fomentia namque, & ſtillicidia olei chamemelini ante prouiſionem totius corporis exhorrerem fouerem verò poſtea betonica roſis, & chamemelo ad penetrationem aliorum, ſinapiſmata capiti non admouerem, dum materiã influentem intelligerem, niſi ſopor aliquis obfirmatus me terreret, cordi prouiderem exterius etiam apponendis idoneis, & item ventriculo. Ratio victus mihi eſſet extenuans, fere etiam tenuis, luteo ouorum, auiculas, & pullos gallinaceos probarẽ panis intriti percoctique ex iure ſorbitionem minime denſam, cum S.ᵃ Melonum, ordei etiam ſorbitionem cum pipere, vel cinamomo. Acetaria ex boragine bugloſſo tantum concederẽ cum minimo aceti a reliquis abſtine-
E rem, potiones ex aqua incocto cariophillo darem, vel cinamomo, vel rore marino, vel eiuſmodi aliquo, vt etiam pipere ſomnum diurnum prohiberẽ, nocturnum iuuarem, & hilaritatis omnes occaſiones præberem. Dixi.

Poſt longum morbum acceſſit tandem febris cum lethargo, & maculis vnde extinctus eſt.

Digitized by Google

Pro Marchioniſſa Vaſti, & Marchione filio, & Teggio a ſat.

CONSVLTATIO DXL.

PArandis, & educendis humoribus in ventriculo verſantibus ego hac æſtate leuiora darē quemadmodum oximel coniunctum cum ſyrupo de corticibos citri, & de pomis, & vomitorium ex inre copioſo cum oximellite, aut cælo refrigerato, per imbrem pilulas ex Rhall. & ephangine, de externis illitionibus ſic cogitarem, vt in re vrgente tantum eſſent adhibendæ, alioquin nequaquam ne res in morem, & conſuetudinem tranſiret, vnde præſidium ex illis euaderet inane. De ſalute modo Marchionis peſcharię ego nihil opportunū magis video, quam vt lacte frigidioris temperiei vtatur, neque tutum crederem ſi cibis ex ptiſana, aut alijs refrigerantibus procuretur, quoniam nimis inflaturum ſuſpicarer, ea propter mulierem eius naturæ frigidioris perquirerem, qua nutrice vteretur. De noſtro tandem Teggio doctiſſimo, ego exiſtimo quod veſicæ ſint excitandę poſt corporis purgationem continuo, neque differendæ, quoniam cita & breuis deriuatio, poſtea minus erit vtilis, alioquin commodo maxime futura recenti defluxioni. Cauterium pro melius differri poterit, cuius vtilitas longior naturam aſſuefacere ad experimentum in diuerſum locum materiæ poterit.

Pro Melancholia.

℞. Elletuarij lenitini ʒ. 10. ſpe. hieræ ſ. Galeni ʒ. 2. m. & cum ſaccharo f. ſumat hora ante prandium, deinde ſequenti die ſecetur vna baſilica ſiniſtri brachij mittaturque ad ℥. 8. Tum ſi hæmorrhoides exter. apponantur hirudines. Poſtea ſumantur ſyrupi infraſcripti.

℞. ſyr. de pomis, de fumoterra, de corticibos citri oximellis ſ. an. ℥. s. Decoctionis boragiois, cap. Veneris cetrach fumiterræ, lupullorum ℥. 4. m. per ſyrupo, & ſic per 7.

℞. infuſionis bic vſitatæ ſenæ ℥. 4.
Elletuarij indi mamis ʒ. s.
Mellis roſ. ſolut. ℥. 3.
M. & fiat potio.
℞. fol. ſenæ electæ ʒ. 2.
Paſſularum ℥. 1. s.
Cinamomi ʒ. 1.
Infundantur, & decoqnantur in ſ. 2. ſeri caprini, & facta colatura, atque expræſſione.

℞. ſyr. de corticibus citri Mellis roſacei ſolutiui	an. ℥. 1. s.
Seri caprini	lib. 3.

M. & fiat potio cura, & ſic pro alijs 15. ſingulo quoque die capiendis.

De febre maligna pro vxore Ioſephi Fabricij cum Puteo, & Maronio.

CONSVLTATIO DXLI.

COllegę doctiſſimi ego ex veſtris ſermonibus video morbum hunc tamqnam ſub oculis apertiſſime eſſe conſtitutum, & curationem etiam valde appoſite accommodaram, quare nō poſſum non in veſtram ſententiam deſcendere, quam ſic meo

A Marte, atque ad ſenſum meum recenſendam exiſtimo. Continua febris eſt cum virium lāgnore, maior languor, & valde manifeſtus à cathartico medicamento fuit, quo euidētiſſime vires confici viſę ſunt, calor febris admodum vehemens non eſt, etſi lingua aridiuſcula, non tamē valdè ſordida, aut nigra, aut aſpera pulſus cerebri, ſed longè magis exigui, ſpiritus anguſtia, crebritateſque. Vrinæ colorem ferè naturalis ſimilem habent, craſſiuſculæ tamē ſunt. Vigiliæ cum propenſione in ſomnum iungnntur, & cum capitis grauitate, cerebrique, ac ſenſuum interiorum bebetudine. Ex quibus clarum videtur, quod materia huius febris pituitæ plurimum habet, exignum autem bilis, quod natura corporis ſatis pleni, & candidi, & muliebris confirmat ſimiliterque
B anni tempus hybernum, & tempeſtas impenſe humida, vnde cum pulſuum languor inſolentior, & mouendi ſe debilitas malignam febrem denotet, exiguitas etiam pulſus, tam multa pituitam poteſt oſtendere, maximè quod non adeo creber eſt, vt febris, tam grauis poſtularet, ſi ab alio humore eſſet, quod facit etiam calor cutis minimè vehemens, & ſatis hebes vrinæ craſſæ, & minime pro ratione febris coloratæ; grauitas totius corporis, & capitis cū ea in ſomnum propenſione, & taciturnitate inuſitata, quandoque propter malam fumorum vim à putredine acceptam, & a portione bilis craſſioris etiam auctam dormire nequeat.

Huiuſmodi materię genus, malignam febrem facere ipſa virium tam cita infirmitas indicat, cum
C calor eius potius mitis ſit, neque ad ſoluendas vires idoneus, Malignitas modo quid ſubſtantis naturæ mali denotet, Ego ſic iudico, in febribus ſimplicitas tutiſſima videtur, etiam ſi vehementiſſimæ ſint, & periculum, de ſimplicitate febres inſolentia quadam recedant, loquendoque de putridis febribus, ſeu ijs, quæ ſunt dictæ humorales, malum putredinis genus habent, quo vires citiſſimè debilitantur, quæ ſi pęnitus pernicioſiſſime neque ſpem ſalutis in periculo relinquant, non malignæ modo, ſed lethales dicuntur, quibus accidit, vt, cum populares fuerint, & communes, peſtem faciant vulgo vagantes, quæ propriè dicta peſtis in publica qnadam ratione ſita eſt, non in priuata, & ſingulari cuiuſque, ita vt
D cuiuſque ſingularis febris, eius quidem naturæ, eo tamen nomine dicenda noo ſit, niſi in vulgus relata pluresque vulgo laborantes ſimilibus febribus complexa, & hoc ratione duplici, vel quoniam cœli genus malum febres eiuſmodi vulgo fecerit, vel quoniam ſuapte vi ipſa poteſt ſeſe per contagionem in vulgus propagare.

Hæc inquam peſtis eſt lethalis vero tantum, cum in vulgus non pertinet, ſed ſingulari aliqua ratione, & varia necat. At cum periculum minabitur, vt ſpem penitus non ſubtrahat ſalutis, ſiue contagioſa ſit, ſiue non modo inſolentius viribus officiat, ni mirum quoniam mala putredine cōtinetur, aut viſcus aliquod occupet princeps ſua putredine. Ea maligna a Galeno, & Hyppocrate vocatur, cuius natura
E cum in eo putredinis, & inſolentiæ genere media ſit, inter ſalubrem febrem, & lethalem, ex illis extremis tantummodo poterit intelligi, omnis febris humoribus nata putredine eorum concitatur, qui incaleſcere adeo, vt calorem igneum ſe ipſi comprehendant, nulla ratione poſſunt, niſi putreſcant, neque enim calor eorum natiuus in calorem igneum mutari poteſt alia ratione, ſolo minus feruore ſpirituum id conſequentur, quo ephemera potius trium dierum fiat. Nam putredo humoris ſiue ſua, ſiue aliena cauſa fiat, ipſa vel exuſtionis, vel corruptionis proprię mixti ſpeciem acquirit, quæ corruptio mixti eſt, ea leuiter procedendo, neque abſumeodo humidum, ſed educendo illud vna cum calore, alte peni-

tus humorem corrumpit, proprioque calore priuat A relicto alieno, atque hæc propriè putredo eſt. Illa autem quæ vehementi, & graui calore exurit, vt in ardentibus febribus euenit, ſæpè etiam a veteribus Medicis exuſtio dicta eſt, vtraque harum ad interitum corpus deducit ni iohibeantur, & ad maturationem reuocetur, oon cedit remedijs, vires conficit, vtraque autem lethaliſſima eſt, & vtrioſque notas etiam in peſtilentia videre Medici potuere, aliæ non cum putredine propriè dicta etiam exuſtionis, & acerrimi caloris ſpeciem habent, alię multo calore, & placidæ penitus ſola putredine proprie dicta homines tollunt.

Si vtriusvis generis putredo iǹ maturationem a calore naturali conuertatur maturatio ea ſimplicis, ſalutariſque febris quamuis vehementioris cauſa e- B rit; Sin modo putredo propriè dicta ſubſit, & ambigat & periclitetur, ne à calore naturali queat in melius cōuerti, dū res in dubio eſt, & in timore mortis ſpes tamen ſalutis non auſertur, ea ſebris intra fines maligni manet, & non ad lethales fines pertinoit, cauſæ ſimplicitatis erunt totidem, quot malignitatis, ſed oppoſitę ſimplicis putredinis canſa erit materia minus mala, meliotiſque ſucci cibis nata, minus multa, minus obſtruendo idonea, partium continentium corpora ſic occupans, ne aduentantem in eas vim, in principibus præpediat, minus principem partem occupet, minime vero illam vnde ſpiritus ad omnem vitæ ſuſtinendę functionem veniūt, quod cor, & pulmn eſt, eiuſmodi ergo materia ſimplicis putredinis cauſa fuerit. Partium quoque con- C tinentium materiam vis, qoando valida extiterit, hoc eſt temperiem integram teouerit. Cootra autem puttedo maligna ſe habebit, quæ vel partes etiá influente ſpiritu priuabit, vel principes occupabit, præſertim quę vitæ fontem continent. Tum partes corporis quibus humores continentur infitmas ſortita erit, ac vel omnes, vel plures harum cauſa; tum ſortita fuerit, duas vero illas omnino, nimirum mali ſucci humores, & glutinoſos, craſſoſque. Alioquin tenues ſucci, quamquam omnes, & ferè ſoli propriè mali ſucci appellentur, putredinem ſeipſi ſeparatim accipere non ſolent, quoniam perſpiratum facilè habent, neque eius vias ſibi impediunt. In maligna ergo febre dictarum cauſarum quædam ratio ſupra D mediocritarem erit, ita ramen, vt anceps etiá vtrunque finem ſpectet, in qua ſi partes corporis cōtinentes dubias vires ſuas interea ſuſtenrent, ſi priocipes partes influentem ad ſe mareriam poſſint arcere, vel quam receperint maturare, ne dixerim concoquere ſi craſſitudo, & lentor materiæ poſſit frangi, ſi malus ſuccus emēdari & maturari, & naturę cedere, ad ſalurem hic perducetur ſin contra ad lethalem febrem quæ ægrum conſumet. Malignam ſebrem hic ex virium infirmitare recte iudicauimos, cū ea fiat non uiſi ob malum ſuccum minimè alēdo idoneum ob putredinem conſumentem, quoniam maturatio potius vires nutrit, (vt in carnibus ſinuum apoſtemarum apparet) & ſi non tam perfectè, quā faciat vera concoctio, tum etiam, quod ille partem prin- E cipem oppreſſam teneat, ſiue ſe ſe, ſiue fumis, ſuæ putredinis, ſuæ partes omnes inficiat, pariat verò etiam ipſa imbecillitas eam putredinem, a qua facta ipſa eſt, vt putredinis malignæ ipſa imbecillitas tum ſignum ſit, tum cauſa. Cuius putredinis cauſa illa, quę à craſſitudine eſſe poteſt, aperta oobis multis indicijs exiſtit.

Quæ habuit, vnde magis impingeretur ad obſtruendum, imò vnde etiam augeretur. Nam vapori calido, & medicato ſe obiecit, accepitque, quo cutē ſibi nitidam faceret, quod mulieres ad comparandum ſibi nitorem ſolent, minimeque exſiccato corpore refriguit, ſub quo materia à calore primum fuſa a frigore ſubinde concreta fuit, a calore extenuata, eliquataque & in omne corpus diuiſa, à frigore impacta conſtrictaque fuit, ſic frigus non ſolum anguſtiam, ſed obſtructionem ambitus corporis confecit, ex ea vero impedito perflatu, primum vapores coerciti, iterum coacti ſunt, & in eundem humorem reuerſi, à quo efferebantur, ſic corpus pituita magis completum, maxime in ipſo corporis ambitu, poſtea perſpiratu prohibito concaluere humores, putredinem concepere toto corpore, totiſque venis, cuius fumi prohibiti, & intus à partibus extimis frigore firmatis compulſi cor maxime petant, & inde pulmones, per quos cor maxime ſe ſe exonerat, cum fumis vero periculum eſt oe impellantur etiam humores, cum cor putredinoſis tum fumis, tum humoribus exagitatur. Pulmones vero etiam periclitentur, oe, dum tyrannus, in quem hic populus coniurauit, & conuerſus in illum facit impetum, dum repellere ipſe in populum incommodum non poteſt, in priocipem ſibi miniſtrum & coniugatum omnem anxam reijciat, nimirum in pulmones, eiſque tumorem inferat; qui tum lata via, tum ſua laxitate humores facile recipiunt, cuius rei nota iam ſpiritus anguſtia eſt, quæ quanquam tuſſi coouicta non eſt, repleta ſaltem vaſa à corde naſcentia, & iam vrgere ſua tenſione, conſtringereque vaſa arteriæ aſpere poſſunt, tuſſim vero non moueri, quoniam nihil humoris hactenus io corpus pulmonum emanarit, vnde quidquam in arteriæ bronchia exudarit, quo tuſſia fiat. Quibus non ſolum, quid mali ſubſit, cernimus, ſed etiam quid impendeat deterius. Manna Medicus dedit ſcilicet vt protraheret veriora, & magis idonea auxilia, cucurbitulas tantummodo admouit quatuor, leue certè præſidium tanto periculi apparatui, dorſo iſtas affixit, vt è reliquo corpore materiam proximè ad principem partem adduceret, ibique obſtructiones augeret, quinque ſyrupis datis ad numerum non ad naturam ſe gerendo medicamentum catharcticum propinauit, ſcilicet, vt e toto corpore, ab ambitu eminentiori ad medium retraheretur, quod in corpore, cuius ambitus ſit repletus, maximè exhorret Galenus primo de tuenda valetudine cauendo maximè à vomitu, ne materia craſſa à latioribus vaſis ad anguſtias iecoris adducta magis ſe ſe impingeret, & obſtructione facta putredinem augeret. Quo medicamento non valente craſſos, & crudos humores elicere admodum hærentes alibilem ſuccum è partibus extorqueret, & ſpiritus, vnde vires, vt fecit, maxime labefactaret, corpuſque affligeret. Dicunt, quod poſt medicamentum illa ſpiritus anguſtia afficit, quæ antea nulla erat. Hinc poteſtis intelligere quantum poſſit iecur infarctum, & putredine æſtuans fumis ſeptum tranſuerſum vrgentibus, cuius iecoris æſtuantis ſignum etiam in lingua eſt. certè à pulmonibus raro tam afficitur, quā à iecore facit lingua, cum quo per ventriculum & iotetnam eius tunicam conſors eſt. At nobis quid agendum reſtet huic ſebri, huic putredini, huic pleoitudini huic motui introrſum conuerſo? his viribus reſolutis? Copia à medio ad eminentes partes reuocanda, ad eas quæ cum remotiores à medijs ſunt, tum, ſi obſtruantur, ſua obſtructione illis minimè officiunt, frictiooibus ad artus ad motis, atque etiam cucurbitulis ſaltem ſine ferro. Vt enim ſanguinis miſſio à principio viribus valdè valentibus fuiſſet accommodata, ita illis nunc languentibus eſt metuenda, etiá per inciſſam cutem cucurbitulis facta, quoniam ſanguinis detractio inter valentiora auxilia eſt. Veſicas quoque exurente medicamento illis locis excitare, quo non tenuis humor, & liquidus eliciatur, tantum qui minimi incommodi ſe ipſe eſt, ſed attractu illo auerſioni impetum excitarem, oaturamque ſui officij admonerem, & putredinis etiam malos fumos, &

ſaniem euocarem. Dorſo lenes omnioo frictiones nudis manibus, & mollibus ad mouerem, oleo non oliuarum, ne obſtrueré, ſed amigdalarum dulcium, quod extergit, meatuſque purgat, ac relaxat, ſi ſal vſtum, aut nitrũ adijciamus, melius id aſſequemur. Ab opera manuum, ſeu chirurgica ad Pharmaceuticam venio, vt putrefactus eſt humor, frictionibus quidem euocabitur, ac diureticis etiam melius id habebit, ſed qui ſub putredine eſt, ad maturationem impellendus, qui integer eſt, tuendus, obſtructioneſque factæ tollendæ, & item, quæ fieri poſſent, ne fiant, procurandum, & omnino materia maturationẽ aſſequuta deducenda. Ergo potiones in cibis capiendas, quæ longè maiori copia quam ſyrupi longè maius auxilium habent, pararem ex aqua, in qua hordeum cyonamomum, radices graminis, & pentaphilli decoctæ eſſent, & parum adiectum ex ſyrupo de ſucco citri, & acetoſæ. Matutinas potiones ex ordeo, radice graminis, & pentaphilli Acetoſæ, cap. Veneris. ſ. Citri conficerem, cui ſyr. de ſucco acetoſæ, de ſucco citri, de duabus radicibus, & acetoſum ſimplicem componerem. Ante tamen eam potionem non theriacam, non quippiam aliud nimis mouens antidotum, ſed bolom ex ſaccharo roſaceo ad ℥. 1. ex puluere cornu cerui vſti, Margaritis, & ſ. citri compoſitum, non bolum armenam aut aliquid ſimile quod poſſet pulmones aſpero aliquo motu infeſtare. Scio theriacam, opiata ſimilia non multi caloris eſſe, Eſto itaque ne primum, aut ſecundum gradum excellat, habet tamen magnam mouendi vim, vt vinum, ita cum in morbo tempus quietis eſt, ea vitare oportet, vt in quartana quoque febre monuit Galenus, in qua certe non calorem, ſed motionem theriacæ metuit, quamquam dicit ſemper humorem abſumere, cordi ne exterius aliquid confirmantis apponeres, an timeres? quid repellere in cor poſſunt confirmantia à tam exiguo ſpatio cui applicantur? quid noxæ facere? quantum verò prodeſſe poſſunt cor à malignis halitibus tuendo? quod maximè eſt neceſſe, certe maximè neceſſarium, & idoneum auxilium non eſt denegandum, metu ſuſpicionis leuiſſimæ nihili faciendæ, ita epithema non liquore madens, ſed illitionis craſſitudine pararem, ne liquor refrigeratus offenderet, reciperem autem vnguenti ſandalini ℥. 1. puluerum cordialium, ʒ. 1. Theriacæ ℈. 2. croci ℈. s. aceti roſacei q. ſ. pro cordiali faciendo. Victus autem ratio inſtituatur non ex carnibus vitulinis, quæ grauioris alimenti, & craſſioris, ſunt, ſed pullaſtris, auiculis, elixis, vel certè iuruletis ſed multo iure cum ceraſis, & aceto, non iurulentis illis cõdituris, ſed dilutioribus, vitella ouorum non recuſarem, ſed magis laudarem, ſi iure pulli diſſoluta cũ paullo aceti componerentur, vel cum ſucco aurantiorum. Priſſanæ ſuccum probarem, ſed incocto cinnamomo in linteolo comprehenſo, vt tenuior eius calor, & ſolutus facilior communicaretur, ad ſitim lenien dam in ore habeat aut ceraſia acetoſa in aqua macerata, aut ſuccum citri ex ſaccharo, aut iuiubas ex eodẽ ſaccharo coctas, aut folia acetoſæ ex aqua, vel lactucæ, vel radices bugloſſę ex ſaccharo coctas, conditaſve, vel Ribes, aut ſuccum prunorum ex ſaccharo conditum, aut grana mali punici acetoſi, audio propter ſitim lac appetiuiſſe, lactuiſſeque, quod non laudo propter febrem, & capitis infirmitatem oxiſaccharum dilutiſſimum valde eſſet idoneũ maxime paratum cum ſucco citri acetoſo. Mucilagines, ſ. cytonij, aut ſemina ipſa madefacta in linteolo conruſa, oreque detenta, Interea ſi coctionis notæ exiſtant poterit conſilium enim de medicamento cathartico, dando.

De quo non poſſum præterire quandam dubitationem, ex qua diſcuſſa conſtabit etiam, quomodo medicamentum præbendum ſit. In morbo ſimplici, & ſalubris febris, certa coctio expectatur, ibique medicamentum poteſt in id tempus differri, ſed in malignæ febris morbo, qui, quod putredinem eam habeat, quæ periculum minetur, ideo malignus dicendus eſt, non lethalis penitus, quoniam ſpem penitus non adimit, omne ne auxiliũ medicamenti cathartici in tempus id differetur, quod incertum eſt, an futurum ſit? ſtandumque naturæ quam dubitamus? de cuius opera, & vi diffidimus, an efficere coctionem valeat. Cur non potius materiam diminuamus, vt è maligno ſalutis certioris fiat. Et profecto ſi medicamentum certius mortem, quam ſalutem paraturum ſit, id dandum non eſt, ſi ſperetur pro futurum, omnino non eſt prętereundum. An vero profuturum ſit, vt præuideatur & dandum ſit, ijs capitibus res definienda eſt.

Si totum corpus præſertim in ambitu repletum craſſis humoribus ſit, iecoriſque viæ non ſatis liberæ certum periculum à medicamento valentiori eſt metuendum, potius etiam elyſteribus, quam vomitu vtendum ſi Galeno credimus in primo de tuenda valetudine, nè materia ad medium corpus, & viſcera, ac loca vita neceſſaria adducatur; quæ ſi pauca eſſet, nec ita craſſa, ea neque obſtructionem tam certam afferret, & coctionẽ in medio corpore faciliorem eſſet habitura, quæ eminentibus tamen partibus melius relinquetur adhuc, quam ad nobiliorem attrahatur, & longè magis hoc eſt fugiendum, ſi iecur, & via portarum ſint obſtructæ, neque enim venis occluſis e corpore euocari ea poſſet, neque ſine extremo periculo intra illas vias ſubſiſteret, ſic frictionibus lenibus, & longis manibus vnctis ex oleo amygdalarum, & nitro materia extenuanda, digerendaque, & potionibus idem facientibus vtendum. Sed cum eſt in toto corpore, quam omnino in maligna putredine copiam inſignem habere eſt neceſſe, & principem aliquam partem maximè cor, & pulmones, aut occupet, aut facile occupatura ſit, tunc certum mortis periculum tutius eſt euitare cum periculo, quo ſpatium morbo auctis obſtructionibus iecoris paretur, quam malum obſtructionum vitantes ægrum mori ſinere. Cui etiam obſtructionum periculo poſſumus occurrere præbibitis extenuantibus & incidentibus vel eadem die, & delectu præterea medicamenti leuioris repetita eius exhibitione potius, quam valentiori ſemel vtentes, ſic in hoc morbo, ſimul ac leue indicium coctionis apparuerit, aliquid ex Rhabarbaro, Diacatholicone, & Manna, ac ſyrupo roſaceo exhibebimus, deinde reſumptis parantibus materiam iterum medicamentum ſubijciemus pro neceſſitate illud deligentes, ſed hæc ſuo tempore erunt determinanda.

De melancholia cum cordis tremore pro Nobili Rambalda Vigia, cum Fumanellio, & Turcheto.

CONSVLTATIO DXCII.

NE meo loco deſim, ego quoque ſententiam dicam de re, quam vos pro certa habetis, quamquam minimè eſtis in quaque eius parte conſentientes. Vbi primum ego vellem definita, & certa habere ea, quibus tanquam palam poſitis ad intelligẽtiam abditorum duci debemus, pronunciatur hæc nobiliſſima iuuenis melancholica, quid ergo in ea ſit hoc, vellem prius determinare, dicitur cũ eo palpitatione cordis laborare. Quid etiam palpitatio hæc ſit, vellem prius mihi patere, & certum eſſe, ex

incertis

Incertis namque, & minimè conſtantibus nihil cer-
to diſſerere poteſt, aut inueniri, in vniuerſum melan
cholia non tam humorem, quam læſionem functio-
nis rectricum, ſeu cognoſcentium facultatum cum
morbo ſubſtante vobis ſignificat, vt Medici multi
affirmāt, ſe tamen ipſa ego in hac nobiliſſima iuue-
ne animaduerto, quòd quamquam etiam rectè co-
gnoſcat, & nihil penitus fallatur aut in iudicando,
aut in viſis ipſis, non poteſt tamen non mæreri, ac
metuere, certa penitus ſæpiſſimè, quod nihil cauſæ
ſubeſt, & cognoſcit hoc ſuum mereri, & timere à
morbo eſſe, quod pariter de iracundia dici debet,
nam in eam quoque procliuior eſt, ipſa enim iraſci
ſe ſcit ſine cauſa, & vehementer tamen ira agitatur,
quapropter eo tempore, cum ſic habet cerebrum ni-
hil affici eſt certiſſimum. Dico eo tempore, quoniā
increſcente interdum malo etiam mente fallitur,
fortè tunc etiam cerebro ipſo affecto, nedum fun-
ctionibus cordis, atque cerebri ſic ſe inuicem cogē-
tibus. Nam iratus iudex aliter iudicare cogitur, ac
ſedatus faceret, functione cordis afficiente eam, quæ
cerebri eſt. Hic nos non ſolum perturbationem ani-
mi habemus, qua increſcente interdum iudiciū per-
uertatur, ſed cor ipſum affectum morbo, vt ex con-
tinua ipſa perturbationē animi patet. Propterea fa-
cile vt functio functionem, ſic corpus cordis corpus
cerebri poteſt afficere, ita cerebrum quoque, ſi non
proprio, ſaltem alieno affectu quandoque premere-
tur, & perperam fungetur ſuo munere, ita ſi quid vi-
tij in eius munere eſt, id non ad ingenium, aut habi-
tum moremque perſonæ, vt in multis neceſſe eſt,
quoniam hęc temporibus quietioribus optimè iudi-
cat etiam in medio metu, minus ad morbum pro-
prium cerebri referendum eſt, quoniam ab erro-
re liberum eſt, & cum in eum incidit, ab eo facile
ſubtrahitur, etiam morbo in inferioribus manen-
te. Itaque non humore ipſo ſuſcepto afficitur cere-
brum, quoniam ille ex cerebri corpore nō facile di-
ſcuteretur, præſertim ſubiectis partibus nunquam
carentibus materia, quam ſubmittant, affici ergo
potius debet per id, quod tranſeundo afficiat, in mo
tuque ſit, non etiam inſiſtat, aut quieſcat, id vero nō
niſi ſpiritu fuerit, quando nō ita purus à corde ſub-
miniſtratur, quin ſub mutatione à vi cerebri facien-
da aliquid impuritatis, & vitioſitatis retineat. Alio-
quin tam firmum cerebrum eſt, vt niſi valdè impu-
rus ſpiritus ſuppeditetur, eius impuritatē immutan-
do elidat. quare non niſi increſcente valde cordis
affectu cerebrum affici cognoſcitur, via vero, quæ
non ad membranas continentes, ſed ad corporis
eius ventriculos intus eſt. Et quoniam medici fa-
ctos tantummodo morbos curant, futurorum autē,
aut eorum, qui fiunt, tantum cauſas ſua curatione
petunt. Ideo reſtat mihi, vt cor ipſum conſiderem,
quod perpetuo affectum dictis notis intelligitur.
Quod vero non ob id, quod perpetuo laboret, habē-
dum neceſſario, & tamquam ſe ipſo laborans, quo-
niam affici etiā aliunde poſſet perpetuo, ſi qua pars
ei cognata continuaret actionem ſuam afficiendi,
præſertim cum cor difficillime affectus retineat, cer-
tè ſine totius corporis læſione [illegible] non poteſt.
Nam eſto frigida, & ſicca ſit affectio hæc, vnde mæ-
ror, quoniam aliter eſſe non poteſt, quia non to-
tius corporis maciē oſtenderet? præſertim cum cor,
vt Tyrhannus ad ſe alendum meliores ſemper ſuc-
cos attrahat, & valentiſſime ſeſe tueatur, vt creda-
mus partem non proprio, ſed alieno morbo labora-
re, ſat eſt, ſi continuus affectus non eſt, vt continuè
laboret, proprio tamen morbo laboret, non neceſſe
eſt, & potiſſimum de corde cogitantibus id vſu ve-
nit, quæ illius vis & præſtantia eſt, atque cum totum
corpus neque calore, neque frigore minus aridita-
te, aut humore affectum eſt, cor alieno affectu in

A longis vitijs laborare credendum eſt, in longis ma-
lis inquam, quoniam in acutis quidem poteſt cor ad
necem vſque conſumi (quamquam rariſſimè) cor-
pore reliquo pleniorem habitum retinente, cum tā-
tum ſpatij non fuerit, quo corpore demi caro po-
tuerit, rari porro ſunt acuti morbi qui interficiant
ſine decubitu materiæ in aliquam partem vitæ ſeu
cordi neceſſariam. Naturam huius affectus videa-
mus, deinde parti propriè attribuemus. Duplex af-
fectus in corde extat, prior ad animi perturbatio-
nem alter ad motionem cordis pertinet, ad pertur-
bationem referuntur meror, & formidatio, & ira-
cundia, ad motum vero ipſa dicta palpitatio. Mœ-
ror, & formidatio ſimpliciter frigiorem ſpiritum ha
bent, & etiam ſicciorem, quoniam vigilijs quoque
B illæ perturbationes ſæpè coniunguntur. cum va-
lidius cor exercent, ira autem calidiorem pariter, ac
ſicciorem, illæ melancholicum hæc bilioſum humo-
rem, ſeu habitum ex eo genere humoris expreſſum;
nam & à corde accipi habitum ſtatutum eſt, & ſem-
per halitus eius humoris naturam refert, à quo ex-
preſſus eſt, Et quoniam duæ hæ perturbationes ſi-
mul eſſe non queunt, ordine aliquo fieri eſt neceſſe,
ex cuius ordinis ratione non parum luminis huic co
gnitioni accedet. Cum malum hoc acceſſionem fa-
cit ab ira exorditur, quæ poſtquam diu vexarit de-
generat in timorem, & triſtitiam, vt liceat intellige-
re bilem, vnde ira fit, melancholicum humorem re-
linquere, vnde metus; & triſtitia naſcuntur, quod ſa-
nè fit non niſi à calore bilioſum humorem conficiē-
C te exurenteque; locus modo, in quo calor mutationē
hanc efficiat, nō videtur poſſe eſſe ipſum cor, in quo
ſi tantum caloris ferueret, profecto ſinè febre illa
torrefactio non fieret, nulla ergo manifeſta febre
animaduerſa relinquitur, vt opus hoc caloris in alia
parte, quam corde fiat, à qua tamen ſubinde in cor
halitus, vt fiunt, ſic modo bilioſi, modo melancholi-
ci ſubeant, iecur eſſe partem dictam prohibet, quòd
neque in eo tanta exuſtio fieri poſſet ſine febre ali-
qua, aut noxa nutritionis inſigni, quæ nulla eſt, &
quod de iecore iudicium fit, idem de venis principi-
bus eſt faciendum. Quæ modo venæ minus prin-
cipes ſunt, à quibus hanc exuſtionem continentibus
facile halitus in cor veniant? Vir Excellentiſſimus
D melancholiæ tripartita diuiſione à locis nimirum
ipſis ſic ratiocinatus eſt. A cerebro non eſſe ſua in-
dicia faciunt, ab hypochondrijs quoque non eſſe itē
ſua, ergo à toto corpore venire neceſſe eſt. Et quan-
do notas hypochondriorum affectorum narrat, ſu-
mit, quæ Gal. ex Diocle, 3. de locis affect. cap. refert.
hypochondriorum grauitatem, feruorem, tenſionē,
flatum, ructus acetoſos, Vomitum etiam acetoſum,
& ſaliuæ copiam aquoſæ. Qui ſane primum in con-
cluſione errat, cū non poſſit melancholicus humor
à toto eſſe, quin etiam caput ſeipſum affectum ſit,
& vt dicunt per eſſentiam, Vnde Galenus duo ge-
nera melancholici affectus primum facit, alterum à
capite, ab hypochondrijs reliquū, quòd à capite eſt,
deducit in eam ſpeciem, quæ in ſolo capite humorē
E habet, & in eam, quæ præterea etiam in toto, vide-
te in fine libri Secundi de ſympto. cauſis: & in tertio
de locis affect. cap. 7. Equidem ſum cum illo, quod
in capite humor non eſt, niſi tranſitu quodam, dum
ipſe vel vapor ſolum ab internis caput petit, quare
in toto eſſe conſentire non poſſum; Ac cum certum
ſit os ventriculi ſub nomine, & ſenſu cordis ſæpe
peruelli, atque cruciari compreſſione, ab eoque irā
ſæpiſſimè, & merorem venire, vicinum quoque ei
locum eſſe hunc exiſtimo, nimirum in hypochon-
drijs.

At notæ illæ deſunt, dico primum, quod Ga-
lenus quoque quaſi reprehendat Dioclē ait eas no-
tas eſſe aſſidentes, quæ ſolent morbos iam factos, &
magnitu-

magnitudinem ſuam aſſequutos ſequi pathogmonicas vero fuiſſe ab Diocle prætermiſſas, forſan q͂d eſſent ſatis publicæ, puta triſtitiam, & metum, quæ incipienti etiam morbo adſunt, vt forſan is morbus inceperit quidem, ſed magnitudinem ſuam nondũ ſit conſequutus, ad quam poſtea aſſidentia ſymptomata accedunt, quamquam nõ omnia, ſed ad vnius vnum, ad alterius magnitudinem aliud ſuperuenerit, ita neque in progreſſionibus hypochondriacæ melancholiæ omnes illæ notæ requiri debent. Dico deinde, quod Galenus locis citatis ponit alteram tãtum hypochondriorum cauſa factam melancholiã. Nam reliquam refert in 6. de locis affectis, cap. 1. à liene proficiſcentem, cuius nullam præterea notam eſſe cognoſcitur præter ipſum lienis affectum cum ἀθυμια, & διαθυμια melancholica.

Atque adeo cum nos ſentiamus locum lienis pleniorẽ, quam conuenit, eſt enim longe plenior quam dextro in latere, qui contra ſolet eſſe vacuus magis, quam iecoris ſedeſſit, cum ipſa ſentiat cruciatum illum in ſiniſtro hypochondrico, nos multa, & recta ratione conficere poſſumus. & melancholia hæc, triſtitia, & animi abiectio διαθυμια ſi & ἀθυμια cum timore à liene ſint reiecto humore in ventriculi os, & non ſemper per vomitum exeunte, qui tamen bis viſus eſt per vomitum valde ater exijſſe, Iecur concalfactum bile tentet ventriculi os, vnde iracundior mulier fiat, adeo vt modum penitus excedat perturbationis, tempore autem humor exuſtus refrigeſcat, is à liene abſorptus, & inde in os ventriculi reiectus hanc certè ægrotationem corporis, & has ægritudines animi pariat. Neque à ratione, neque ab authoritatibus alienum eſt ſentire hominem iracundum fieri ventriculi cauſa ſicuti neque ſentire eiuſdẽ ventriculi cauſa fieri melãcholicum, ore ventriculi cum corde coniunctiſſimo, ſac vero ſit tãtum melancholicus humor vtriuſque generis perturbationis cauſa, hoc eſt, iræ, & triſtitiæ, hoc item cum maximo auctore Ariſtotele, & cum ratione naturæ conſentiet. Humore melancholico contrarias penitus ſpecies ſubente facile, vt qui calfactus bilem, refrigeratus vero melancholiam præſeferat, & poteſt modo furorem, modo metum conciliare. Huius iram humoris cauſas inſpectemus, Ventriculi frigidioris notas habemus, cuius refrigerationis etiam cauſæ multæ à ſuis relatæ ſunt, & maxime ab animi illis ægritudinibus, quæ potuerunt ipſum valde labefactare. Iecoris temperamentum calidius eſſe compertum eſt, & à vobis oſtenſum ex colore corporis, & venarum magnitudine, quæ ipſæ quoque illius temperamentum ſequuntur, ei ſimiles ſemper genere, quo calore facile ſuccum ante attrahant, quam bene à ventriculo præſertim frigidiori concoquatur, vt crudior, & craſſior ſuſcipiatur, calore vero venarum etiam glutinoſior fiat, neque à cruditate vindicetur, totus cũ multoties in vrinis reſideat multus crudus humor, qui craſſus, & albus eſt, vrinæ vero etiam valdè liquidæ, & crudæ ſæpè ſunt. Vnde & ventriculi cruditas, & venarum auiditas in anteuertenda attractione intelligitur, Attractus humor ſua craſſitudine ſibi officic obſtruendo, exinde incaleſcit, & impeditus torreſit, & exſiccatus, & tenuioribus partibus inflauã bilem, fumumque bilioſum digeſtis, terreſtrem partem retinet, & melancholicus fit. Ab eo vero elati halitus in os ventriculi, vel etiam humor à liene repleto per ſuum frigus, & ariditudinem, quæ à ſenſu aliena ſunt, vt vitæ contraria, maximè ipſum torquent, & vna ſimul cor cruciant, vti fumi bilioſi irã mouent. Cum quibus partibus caput quoque naturæ coniugatione afficitur. Nam præter eam, quæ eſt naturæ conſpiratio, ſunt etiam ligamenta, & viæ commeatuum communes, nõ dixerim œſophagum, ſeu gulam per ſuum canale, & cauitatem, quæ faci-

A linrem egreſſum habet per os, quam aditum in cerebrum, ſed per membranas, & longè magis per neruos, & venas, atque arterias, quando membrana interna gulæ cum cerebri membranis eadem eſt, nerui vero magni à cerebro ad os ventriculi pertingũt, per quos ſaltem affectionis vis, ſi non humor, percurrit, viæ autem venarum, & arteriarum notiſſimæ ſunt, cor modo non ſolum membranis, quibus colligatur ſepto, & gulæ, ſed vicinitate ori ventriculi cõiunctiſſimum afficitur, repoſitum enim eſt cordis corpus ſupra gulæ ipſius initio, & ore ventriculi, illiſque penitus abſtrictũ continetur vno ſepto tranſuerſo intercedente, neque quidquam mali eſſe poteſt in ore ventriculi, quin cordi communicetur, maxime vero ſi halitus faciat malum, & dolorem, hoc

B eſt aſperam motionem à ſenſu alienam, qualis ab dicto vitioſo ſuccu exiſtit, ſic & meſtitiam, & metum à frigore humoris communicato habere cor poteſt, os autem ventriculi dolorem, & cum vehementiora ſunt, etiam cerebrum accipit noxam ſuarum functionum tum functionibus conſpirantibus cum cordis muneribus, tum cerebro etiam à corde affectum excipiente. Referebat ex Diocle Galenus 3. de locis affectis vomitum illum, & citam deiectionem ad hunc morbum ſequi, quoniam occupatæ erunt viæ, quibus à ventriculo in iecur ſuccus perducitur, vnde neceſſario aut euomatur, aut infra delapſus eijciatur, quem locum ſi attentè legamus non eſt ſine aliqua difficultate; quoniam vijs à ventriculo in iecur præpeditis, ſuccoque inferius delapſo innumerabi-

C les ſunt portæ in inteſtinis, quæ in vnam communẽ pertinent ad iecur ferentem, per quas allici humor poteſt, quod ſi nomine viarum, ſeu venarum à ventriculo in iecur ſuccum importantium venas omnes medij inteſtini intelligat, tunc non ſuccus ille ventriculi, ſed longà diuerſus cerneretur, nimirum quæ in inteſtinis à venis tanquam lotura carnium recens mactatarum eſſet, neque enim venæ inteſtinorum tota ſua longitudine poſſunt impeditæ eſſe quin ſuccus per oſcula vſque ad aliquam partem adducatur venarum, à quibus mutationem illam accipiant. venæ namque ipſæ habent omnes à corde, dicat alius à iecore, vim mutandi ſuccum illum in ſanguinem, ſic illa melancholia hypochondriaca ad magnitudi-

D nem perducta, fluxum alui hepaticum haberemus, & è contra in omni fluxu eiuſmodi viderentur notæ eius melancholiæ, Vt cogamur potius in ventriculi venis malum hoc deponere, in quo ſi vomitus ſit iam dictus, pilorum quoque nimis ſit anguſtum, & tumens factum vt ex Diocle referebat Galenus, ſi deiectiones, alui nimis citæ, illuc in materiæ corruptæ cauſam reijciemus, quæ ab inteſtinis excepta, ab illiſque non tollerata ob accidam illius vim extra expellant. Sic morbum videmus, & mœroris, ac timoris cauſam explicatam. Nomina ijs iam licet accomodemus, nempè Melancholiæ, dicente Hippocrate & conſentiente Galeno, quod vbi metus, & mæſtitia longius trahunt, illud melancholicum eſt, nimirum & morbus, & cauſæ proximæ, & ſympto-

E mata melancholica dicenda, maximè cum præter metum, & mæſtitiam etiam imagines, aut cogitationes, aut æſtimationes eiuſmodi euadunt, quę metum, mœroremque incutiant, aut ſuſtenient, viciſſim enim poſſunt moueri à metu metuendæ imagines, & metus certe, ſemperque à metuendis imaginibus, cogitationibuſque, eo præcipuè adiuncto, ſi cum aſſenſione ipſa apprehendantur, nimirum ὑπολήψει, alioquin, vt dicebat Ariſto. neque viſa Phantaſiæ, neque cogitatio quidquã, moueret magis, quam moueant imagines ad memoriam in anima fictæ, addito tandem, vt vis ὀρεκτικὴ appetendi, & fugiendi moueatur. Atque, cum Melancholicum eſſe dictum ſit hoc, videndum, ne tanquam factum

ab

ab atra bile, ſeu Melancholia proprie dicta accipiamus, potius namque Hippocr. & Galenus maniacum dixiſſent, accipiamus vero tanquam factum ab humore melancholico, vt hæc melancholia à melancholico dicta ſit humore, quemadmodũ humor ipſe melancholicus à melancholia ſic appellato humore nomen accepit. Maleque feciſſe non ignoremus eos, qui Ciceronem ſequuti 3. quæſt. Tuſcula. græcorum linguæ copiam irridentem & malè eorum voces capientem vertnnt cum eo *μανίαν* inſaniam, Melancholiam vero furorem, cum contra omnino faciendum ſit, & melancholia inſania dicenda, cum qua homo e poteſtate mentis penitus non exit, & poteſt etiam mediocritatem officiorum tueri, & communis vitæ vſum ſuſtinere, *μανίαν* autem furor, quo homo penitus e poteſtate exit, nec poteſt vllo modo officiorum munera retinere, vſumve communis vitę ſuſtentate, ſic attentè legendus Galenus latinus eſt, ne capiamur. Mania nanque ab humore fit, quæ melancholia verè eſt, quanquam ſine febre fit, vt etiam inſania, quæ melancholia dicta eſt, non à melancholia, ſed a melancholico humore facta, quæ nominum explanatio, cum ad intelligentiam rerum, & ad remouendos errores noſcendarum rerum pertineat, non fuit aſpernenda, in ijs vitioſa eſt, in quibus ſatis cōperta à nominibus nihil habete poſſunt ambiguitatis, ſic aperta natura omnis huius affectus eſt, quod ad melãcholicum ſymptoma attinet, quod in affectum cordis conſenſione factum cum ventriculi ore, quem cordis affectum ipſe quoque cordis tremor confirmat, Tremor ille ergo cordis reſtat, ſeu ſaltus, ſeu palpitatio, à quo caſu ſi indaganda mali natura ſit, primum ipſe certo conſtituendus eſt, ipſa egtota palpitationis nomine appellat motum quendam magnitudinis, & celeritatis inuſitatæ ſub quintam coſtam ſiniſtri lateris, quam dilatationem, & constrictionem cordis exiſtimat, & certè ille locus habet id cordis latus coſtis illis aduerſum, in quo ſinus maior eſt, & dexter eſt, qui, dum in contractione cordis vna cum reliquo eius corpore ab breuitatem retrahitur in latitudinem intumeſcit latus. i. illud in coſtas medium impellit. Et profecto ſine vlla dubitatione hoc ſtatuere debemus ſenſu ipſo in viuo corde id vidente, quod ictus ille inter duas coſtas à constrictione cordis fit qua cor cuſpide retrahenda in ſe ad breuitatem reductum fit rotundius, & in latera amplius: quæ res Excellentiſſimi viri maximum lumen rei à vobis quæſitæ, & diſputatæ affert; Nam dum inimicum halitum valenter exprimit, illum vehementem ictum edit.

Nam palpitatio itaque non videtur ſatis declarata antiquis auctoribus in corde, vt illa quæ in alijs partibus fit. Recentiorum autem nonnulli adeo in tenebris agitantur, vt putent motum quemque cordis inſolentiorem ſub ardentioribus ſebribus, & vētriculi oris morſu factum, & quandam ſpeciem ſimilem palpitationi habentem verè palpitationem cordis vocari, & quod peius eſt, ad huius naturam volunt omnem cordis palpitationem metiri, & eiuſdem generis facere, à caloreq; nimio eſſe, eſto enim illa eſſet ſingularis quædam palpitationis differentia, non tamen hoc proprium iam in commune patere debet, & omnes alias differentias amplecti, & quod pars eſt, iam genus generis fieri, dicunt non omnem palpitationem à calore vehementi fieri, cũ poſſimus bona ratione rectiſſimoque iudicio affirmare, nullam palpitationem à calore ipſo fieri poſſe, nullamque eſſe quæ non frigore exiſtat, Etenim, ſi naturam palpitationis conſideremus, illa requirit flatum, à quo vno eiuſmodi motus citus eſſe poteſt, & quiuis alius, vt etiam generationis ſuæ, & diſcuſſionis ſubitæ, flatum vero ſuapte vi calor maior non efficit, Ac quando nos palpitationes cordis rariſſi-

A mas cordis culpa factas, ab ore autem vētriculi obſeruauimus quam plurimas, certè ab halitu fieri videntur, qui maiorem forte calorem requirat, aliqua in parte, quo humor, vnde excitatur, exuri queat, at abſolutè calore potius ipſe conſumeretur, nec faceret palpitationem. Proponit etiam Galenus certam palpitationis cordis differentiam, in qua cordis ipſa capſula dicta humore frigido completa eſt. Et certe poſito cordis eo, quem dixi, motu, & ab ore ventriculi halitu melancholico vitæ admodum alieno, qui propter cognationem, & coniunctionẽ maximam cordis cum ore ventriculi facile in cor poteſt impetum habere, & illi infeſtus eius compreſſionem concitare, nihil deeſt ad palpitationis huius deſcriptionem, informationemque perficiendam.

B Corde, quo plus valuerit vehementiorem, & celeriorem compreſſionem, hoc eſt ictum maiorem moliente, qua compreſſione inimicus halitus elidatur, cuius rei ſignum obſeruaui illud, quod poſt eiuſmodi cordis conatum pulmonum anguſtiam aliquam ſentiunt ipſi laborantes. Equidem vidi quaſdam palpitationes cordis, in quibus arteria quoque vna motum ſuum cōcitatiorem haberet, vidi tamen aliquam, & illam quidem diuturni temporis, in qua ad vehementiorem illum ictum à corde inter multos mediocres factũ arteria compreſſa illius vnius ictus ſpatio maneret, & ictum vnum interea prætermitteret, ſcilicet vehementiſſima cordis conſtrictione vi ſua omnes arterias contrahente, & ea palpitatio à vētriculo, & hypochondrijs erat, quæ eructatione

C leuabatur, & cibo ad inteſtina delapſo raro nõ quieſcebat, ac, niſi molta materia cruda in ventriculo conſidente, ieiuno homine ſentiebatur, cũ eo quod, ſicuti dixi, leuem anhelitus anguſtiam homo poſt ſaltum illum ſentiebat, ordinem autem hunc diu ſeruauit, vt quoque menſe decem totis diebus hominẽ tentaret, horis præſertim dictis, reliquis 20. diebus hominem penitus liberum dimittebat, poſt decem annos cum plus ſe homo exerceret eum illo ordino non amplius tentabat, ſed tamen aliquando ſine ordine, & breuiſſime. Et profecto non video, quo pacto cor ſeipſum queat ſibi tantum mali fabricari, aut in ſe cauſam eius ſine totius corporis labe paris is enim, quem dixi, multis annis ea excrecebatur, & tamen corporis habitu ſatis nutrito, & bono colore

D erat. Quod in hac nobiliſſima iuuene etiam videmus, cuius propterea palpitationem ab hypochondrijs cor petere ſit veriſimile, & tanquam certum, cum videamus cum bono corporis habitu, & colore palpitationem hãc eſſe, ex hypochondriaco morbo eam teneri, à quo palpitatio tam facile oriatur. Quibus ſic conſtitutis conijcio quidem ego cor laborare ex mæſtitia, ea metu, ex ira, & id à vaporibus, vnde hæ perturbationes mouentur partim refrigerantibus, partim calefacientibus, exſiccantibus vero cunctis, & aliquid omnino inde noxæ ſiccitatis iam accepiſſe, ſed exiguum illud, cuius nota mihi videor ſentire in pulſu aliquanto minore, & duriore, quam in mulieribus eſſe conſueuerit, crebrior etiam

E eſt, ſed hoc naturæ potius, quam morbi eſſe confido, quoniam cor ſuapte vi calidius habeat. Ventriculum autem frigidiorem longè factum eſſe, quam antea eſſet, elicio ex vrinis partim liquidis, & albis, partim craſſitudinem albam demittentibus in imũ fundum, iecur præterea calidius, & ſiccius euaſiſſe, non tam ab humore tractato à natura, quam feruore illius ex obſtructionibus concitato, & cum iecinore venæ quoque, præcipue, quæ inter ventriculum, & iecur ſunt, erunt ſicciores factæ, quarum ariditudo multum momenti affert humori melancholico gignendo, quam ariditatem, & colorem cum renibus quoque communicatam fuiſſe vrinæ illæ tam multum materiæ ſæpe efferentes oſtendunt, quam

materiam

materiã rénes ſuo calore ſqualidiori attrahente valentius accipere eſt neceſſe. Quibus perſpectis, & cognitis, vedẽdum reſtaret ad perfectam de re hac explicationem, quid in futurum metuendum ſit, & an quid impendeat maioris mali. Certè viri Excellentiſſimi ſub continua triſtitia, & metu non poteſt cor non confici & calorem quoque à natura alienum contrahere, ne dum ſiccitatem, ac purgationes menſtruas inhibendo corpus multo humore replere melancholico, à quibus multa genera ſint euentura incommodorũ, præter ipſum melancholiæ hypochondriacæ incrementum, vnde & Tympanitis hydrops ob flatum, & cæliacus affectus ob ventriculi malum naſci poſſit. Iam de prouiſione loquẽdum, quæ quoniam auxiliando naturæ innititur, ob id de ſtatu naturæ explicatio fuit neceſſaria, quomodo habeat ſe quantum præter ſui rationem, vt cui ſubueniẽdum, & quibus, ac quantis, & quomodo, tum quibus locis, & temporibus innoteſcat. Quæ nanque deprauata ſunt, illa conſilium petunt, & docent quid agendum ſit, hic dyſcraſia perpetuo frigida, ex perpetuo timore oſtenſa, petit calfactionem, illa vero, quæ mittendum extra pateſit, calida, quoniam ex obſtructibus eſt, citoque ipſa diſſoluitur, Medici opem non eflagitat, niſi vt obſtructiones tollat, vtrumque vero ſatis habebit à Medico, ſi Medicus materiam melancholicam ſubtrahet, & ne vlterius fiat, procuret ſanguinem, & viſcera temperãdo contrarijs, nimirum humidis, & calore intra anguſtos fines ſe continente præditis. Quæ multa ordinem poſtulant, & præcedere aliquem apparatum volunt, nam antequam tractetur melancholicus humor, locus ve, in quo eſt obſtruendo exagitetur, ne exagitatione commotus attrahat ſanguinem, neue ſanguis vias occupans auxiliorum aduentum remoretur, ratio prouiſionis poſtulat, vt ſanguinis aliquid dematur, & miſſione eius facta per inciſam venam. At quid habes tu, quod moueat te in melancholico humore, vt ſanguinem imminuas? ſtatuiſti iam à toto non eſſe melancholiam hanc, Galenus etiam præcepit, in quartana ſebre, niſi ſanguis melancholicus in venis omnibus abundet, minimè ſanguinem eſſe mittendum, ſcilicet niſi corpus eiuſmodi ſit, & niſi ſigna generationis eius in cauſis ſuis præceſſerint, atque niſi vena ſecta ater exeat, illum eſſe ſupprimendum. Iam dixi, quid indicat mihi ſanguinis miſſionem, metus nimirum incommodi maioris à ſanguine impendentis, ſi aggrediamur curationem, ſemper enim ſanguinis mittendi communis ea indicatio eſt, quam metus ipſius futuri magni incommodi facit. Et nulla alia in magno vllo morbo apparet, magnus enim cum primũ morbus eſt, viribus manentibus ſemper ſanguis hũc metum facit, cum, quantuſcunque ſit intra modum etiã naturæ manens, ſemper corpore ſub morbi vi agitato, & natura occupata impenſius incommodũ queat augere, quod non ſolum ſui cauſa morbi magnitudo, ſed magnitudine quoque remediorum à ſe requiſitorum facit, quibus, vt ſupradixi, cum corporis ipſe affectus locus tractãdus eſt, à ſanguine aliquod periculum timendum eſt; itaque magnitudo morbi non ſolum, quod magnum remedium ſit ſanguinis miſſio, ſed quod ſanguis periculum augeat, indicat ſanguinis miſſionem, ſanguinem ergo mitterem, qui ſi integer fuerit, & minimè ater, quoniam ipſe metum minuit, ſolum detraherem, ad. 5. vncias auertendi cauſa, ſin ater, & corruptus, ad eum copiæ modũ, quo Medico placuerit, & viribus ſuſtinentibus vſque ad eius mutationem. Etenim ſanguinis integri nequaquam tantus ille modus demendus eſt, ne, qui in loco magis affecto malus inhæret, magis poſſet nocere à moderatione eius abſolutus. A brachio autem ſiniſtro e regione affecti loci mitterem, vena communi dicta ſecta, quo citius tum caput, tum affectus

A primo locus leuaretur. Quo vero etiam purgationes menſtruæ nimis parcæ ad iuſtum modum cierentur, ſuo tempore ad talum dextri pedis iterum exiguum quid ſanguinis detraherem, interim vero dempto primum ſemel ſanguine, humorem melancholicum ad egreſſum pararem. Sed dicat quis, cur non potius ſanguinẽ per hæmorrhoidas educis, quæ proximę loco affecto ſunt, & per eas facile inimicus ſanguis detrahitur? Dico, quod cũ eo, quod vicina pars affecto loco in incipienda curatione, ſi ſanguinem e toto corpore per eam demamus, tuta non eſt, quoniam ad locum affectũ vicinum ſanguinis impetus incitaretur, verer etiam, ne, qui per vterum motus ſanguinis à natura eſt, quique iam lente nimis fit, ſic penitus auerteretur, diuerſæ namque nimis venæ hæ B ab venis vteri ſunt. Sed reliquam iam curationem à medicamentis petendam perſequamur. Ante venæ primam ſectionem ventriculo, & inteſtinis, vt veriſile eſt, ſub hoc affectu crudis humoribus obductis, non prætermitterem ſolitam ventris reſolutionem medicina aliqua faciendam, & ea quidem molli, quo etiam ſuo contactu vias ipſas poſſet reſoluere, ita pilulas non darem, at potiones omnes vomit, in bolum componerem, Ellectuari leniriui. ʒ. 10. ſpecierum Hieræ. s. ʒ. 2. Quod ſi ijs diebus ali quid apparatus in humoribus præceſſerit ego iam bolum conficerem ex ellectuarij diacatholicon ʒ. 6. ellect. Indi, ſpecierum Hieræ ʒ. 2. Poſt hoc, ſanguinis ſubtractionem, pararem humores potionibus dilutis, quo, C vt dixi, non ſola vi ſecunda, vt dixi, aut tertia ſed prima eos emollirẽ, & citum tranſitum potionibus facerem, eſſent vero primum ex ſyrupo de pomis. ſ. de ſucco boraginis, ſeu buglosſæ, de corticibus citri, & acetoſo, vel oxymelle, quæ diluerem aqua vel fumariæ, buglosſæ, in qua decocta eſſent Borrago, bugloſſum, Capillum Veneris. Meliſſa, aſplenium, Fumariaque ipſa . . . . . . Medicamento horum vſui ſubiecto, deinde valentiores potiones adiungerem ex ſyrupo de pomis comparato, qui à Meſue datur capitis dolori, vel illo D. Auguſtini, & tandem illo, qui deſcribitur à Fipindemontio ad febres quartanas. Vel ſyrupis dictis mirachialibus, quibus rectè paratis maximè confiderem. Medicamentum prioribus potionibus ſubiungendum eſ- D ſet eiuſmodi ℞. ellectuarij lenitiui ʒ. 5. confect. hamech ʒ. 3. ellectuarij Indi ℥. s. m. & cũ ſaccharo ſ. b. Ac ſi potioni locus eſſe ſperaretur, Reciperem fol. ſenæ electæ ʒ. 3. rad. polypodij paſſularum enucleatarum an. ℥. s. epithymi ʒ. 1. s. thymi, aniſorum, liquiritiæ raſæ an. ʒ. 1. prunorum num. 3. cetrach p. 1. ſacerem decoctionem in aqua cap. Veneris, & cardui Benedicti paribus partib. ſ. a.... quæ colantur cũ expreſſione, & ℞. diacatholicon ʒ. 7. conſ. hamech ellectuarij Indi an. ʒ. 2. mannæ electæ ℥. 1. s. mellis roſ. ſolut. ℥. m. & f. p. Quod medicamentum ſi foret iterum ſumendm poſt validiorum potionũ vſum, adijceretur veratrum nigrum cum maſtiche, ex ſ. citri, vt ℞. veratri nigri ʒ. 1. maſtiches ℈. 4. ſeminum citri ʒ. 2. Sed ſpem certiorem ponerem in ſupradictis E multoties repetendis, quos etiam cum ſero lactis pararem, Imo, quoniam morbus ſpatium recipit, aduentante vere ſerum in modo darem, vt Græci faciunt, & non caprinum, vt in vſu eſt, ſed bouillum deligerem, equinum iſti proponunt ſed bouillo ego non præferrem, quod darem immixtis ſyrupis ſuprapoſitis. Viſcera vero identidem vna, & venæ ſunt attemperandæ, roburque illis conciliandum, & humores vna meliores reddendi cum bolis inter potionem interponendis, & cum illis etiam dandis Mithridato, Theriaca, pliriſarcotico, Ellectuario Regum, cum conſeruis ex borraginis, & bugloſſi floribus, cum ſyrupo de corticibus citri, cum dianthos, cum pulueribus diamargariton, Diambræ, & ſimilibus,

ſimilibus, ſed confectio Alchermæ, mihi viſa eſt, & cognita certè admodum idonea, à qua exigua calfactio expectari poteſt, & multum auxilij expetiti, quoniam præter cætera habet vim maximè confirmandi oris ventriculi præter cætera alia opera. Exterius quoque ſua auxilia molienda cordi, atque ventriculo erunt. Cordi iam ipſa experta eſt admotam theriacam profuiſſe, & ſomnum conciliaſſe, eius itaque opera continenter vtenda eſt, qua forte non reſpõdente non deſunt aliæ confectiones opiatæ dictæ. Ventriculo quoque poſt demptum ex aliqua parte humorem fomenta accommodata, & illitiones imperandæ ſunt, dę quibus nolo nunc longiorem habere explicationem, ſomnus quoque ſæpe erit eliciendus, quoniam vigilijs identidem premitur, quæ lotiones primum cruribus ex aqua dulci in qua decocta ſint papaueris capita, lactucæ, ſalicis folia, Violæ, Nymphea, Mandragora, & ſimilia, ſed Anetho adiecto ad vaporem magis mouendum, quæ poſt purgationem capiti quoque erunt accommodata demptis validioribus maximè Mandragora, clyſteribus quoque cum opiatis factis ſomnus maximè cõciliatur, qui & neceſſarius eſt, & non minus idoneus, ſub quo plerique ſaneſcant, ſed cautè cum illis agendum eſt. Philonium Romanum certè tutum eſt, vt quidquid opiati ei ſimile paratur. Ac per os ſyrupus de Papauere cum aqua lactucæ interdum, non ſæpè dari poſſet. Cum æſtas fuerit Balnea toti corpori ex aqua dulci accommodata erunt, cuius rei ratio ſatis nota eſt. De balneis potandis natura ſua medicatis ego non agam nunc, cum tam longè à tempeſtate eorum diſtemus, nihilominus dicam illa duci valde valentia ad venas eiuſmodi affectu expediendas, maximè ſi temperatiora fuerint, vt de Patauinis, quæ ſ. Petri appellantur, vel quę ijs ſimilia ſunt, vt etiam ea, quæ del copo nomen habent. Ac ſi quis dubitet ne exſiccent, ſciet, quod intemperies ſicca non ita cito induci poteſt, quin citius materia obſtruens extergatur, ſic ſine periculo dari poſsũt, maximè quod accepto commodo ex viarum illarum apertione, & corpore ſano facto, ſi quid ex breui aquarum earum vſu ariditatis relictum agnoſcetur, id longo ſpatio, & vſu madefacientium, & alibilium emendabitur, & maxime victus ratione, quæ ex vdis rebus, madefacientibuſque eſſe debet, præterquam quòd boni ſucci, facilis concoctu, & tẽnoris inſtituenda eſt, nec ſine potione vini tenuis, minique acerbi, quamquam neque dulcis. Quibus ſeruandis ſperarem Iuuenem nobiliſſimam conualituram. At ne ijs quidem omnibus ſatis valentibus optatam valetudinem præſtare. Tunc demum in crure dextro vlcus excitarem, quo & defectui menſium, & humori melancholico ſubueniri ex parte poſſet, Ac tunc hęmorrhoidas quoque mouerem, De motu autem, de frictionibus, de Cæli temperie, deque animi perturbationibus, & alijs multis ego curam, & cogitationem Medico ſuo permittam. Dixi.

Excellentiſſimo Hieronimo Rugiero phyſico alumno Cariſſimo Chiſtoph. Guarinoni S. D.

CONSVLTATIO DXLIII.

NOn ſine multo animi dolore accepi à te Vir Doctiſſime de Illuſtriſſima & Excellentiſſima Marcheſia, quod ſcribis, in quo metuo primum ſpecie acceſſionum febris notata, ne ipſa continua fiat; quod ſi eueniat, ſuſpicor, atque pertimeſco ob copiã, craſſitudinem, & lentorem humorum, qui ex agita-

A rione corporis inuſitata ob itinera ad ambitum corporis delata cęli vero mutatione in eodem ambitu adſtricti ſunt, ne tantopere meatus vniuerſi corporis occupent, quòd putredo e ſimplici in malum genus traducatur, iam detentæ quidem ſunt menſtruę purgationes trium menſium, minimumque de congeſto inde ſanguine in conceptu conſumitur, vnde in corpus magis plenum febris magis ſæuiat. Non tamen ſine periculo ſanguis minui per inciſam venam poteſt, ne conceptus minimus, & molliſſimus ea commotione turbatus corrumpatur, nedum per ipſam ſanguinis, & alimenti diminutionem à Galeno in cauſam inductam 5. aphoriſ. 31. & 32. Vidi quidem multas vtero gerentes fortiſſimis medicamentis, & multis venarum inciſionibus tractatas,

B non feciſſe tamen abortum, & ſi Galenus 5. aph. 55. fortia auxilia metuat. Sed agimus de ea, quæ alias leuiori de cauſa abortiuit.

Præterea, cum iam morbus proceſſerit, & putredo, ſi ſalutem ſpectet in immaturationem conuerti debeat, ſi in perniciem, quod Ieſus auertat, iam in corruptionem, neutrum videtur venæ ſectionem, aut ſanguinis diminutionem ſuſtinere, ex qua maturatio turbationem, corruptio viribus corporis diminutis vires acciperet. Quid ergo reſtat, vt nihilominus periculis à ſanguine inſtantibus occurramus? nimirum ne ſanguis ſub febre cõmotus principes, & vitam continentes adeat malos humores ſequutus, quas occupando perniciem poſſet afferre.

C Ad auertendum itaque impetum potius, quam ad ſanguinem minuendum reſpiciens ego cucurbitulas eminentibus partibus affigerem, quo à medijs ad eminentes motus reuocaretur, non cruribus, ne ad conceptum incitaretur, ſed brachio vtrique cute inciſa binas, quæ niſi ſatisfeciſſe viderentur, iterum die intermiſſo affigerem. Ac niſi aut febris intermiſerit, aut certè putredo in tutiorem ſpeciem vergeret, etiam ad veſicatoria ijſdem brachijs prope carpum adhibenda accederem. Cantharidas quidem vitarem, conceptui non minus ac veſicæ ſuſpectas; ſed aut flammula Iouis, aut Ranunculo, aut Helenij radice, aut allio ipſo vterer, vidi ſæpè per cantharidas vrinæ maximum ardorem, & ſanguinis minctum, & calculorum etiam, ſi ceruici, aut humeris, aut iſchio applicatæ, vel etiam extremis diutius

D detẽtæ fuerint, vel in cęrato aliquo minima portione. Per os ſi veniat, vomitum leniter iuuantia præberem, vt ex oxymelle, & iure tepido, valentiorem vomitum dubitarem materias ab ambitu ad viſcera attracturum, ſin vomitus non ſit, mel roſaceum, ſeu ſyrupum roſaceum ſolutiuũ propinaré, quo materia in vijs communibus ad venas lapſura per aluum depelleretur, non relictis clyſteribus identidẽ iniJciendis, illis leuioribus. Parandæ materiæ, putredinique in maturationem conuertendæ, & humoribus à putredine ſuſtinendis, cauſæ etiam putredinis detrahendæ, pararem potiones ex iuribus minimè valentibus, decocto ordeo, acetoſa, borragine, bugloſſo, lupulis, Radice pentaphylli, & graminis. ſi-

E mulque melonum ſeminibus crudis expreſſis, quibus potionibus adijcerem aliquid ex ſyrupo de ſucco acetoſæ, de ſucco citri, & roſacei. In cibis adhibita ptiſſana, & vino penitus circumciſo.

Quæ ſcripta à me in confirmationem eorum, quæ à te accepi, vtinam reperiant noſtram Dominã conualuiſſe, quod precor Ieſum Opt. Max. & Monachas noſtras D. Claræ admonebo, prima luce id faciant. E quibus ſoror ad me miſerat antea incluſam in ijs epiſtolam, quam obſecro dabis S. E. cui nomine ſalutem dicas; de ſorore vero ſubiunges ignoſcat tantæ ſimplicitati. Vale. Ver. 18. Cal. Ianuar. 1588.

Tuus Chriſt. Guarino.

A

Excellentiſs. Hieronymo Rugierio Phyſico amico Cariſſimo Chriſtoph. Guar.

CONSVLTATIO DXLIIII.

VIx fieri poſſe crediderim, quin Excell. Dom. ſenſerit capite calorem, ſubinde & frigus, his nãque hybernis rigorib. ſi quis excalfiat, neceſſario refrigeratur. fortè etiam pexa fuerit, & ſub agitatione illa caput repletum, calfactumq; poſtea à frigore adſtrictũ deſtillationẽ in fauces mouit. Caput. n. iſtud præteritis diebus oneratũ ſanguine vidimus ex oculorum, & faciei rubore. Quicquid vero cauſæ fuerit iam inflãmatio columellæ, ſeu gurgulionis cernitur, atq; vna ẽt pariſthmiorum, ſeu tonſillarum, quod cũ poſt febris inclinationẽ fuerit, verendum eſt, ne difficilius diſcutiatur corpore præſertim minimè leuato, aut per ſanguinis, aut per aliorum humorum detractionem, grauiditate nimirum prohibente, prętęrea timerem ẽt, ne inflãmatio reperet ad partes inferiores arteriam. ſ. & pulmones, quotidie fieri obſeruamus, & exemplum habemus in inflammationibus externis, quæ à parte in partem labuntur, & cum in vna quieuerit inflammatio excitatur in altera. Vnde quot videmus angina liberatos interire pulmonia? Hoc itaq; metu propoſito cauſis minantibus id periculi occurrendum eſt, nimirum ſanguini, atq; cũ prohibeatur venæ inciſio, vtemur cutis ipſius minuta cõciſione, cucurbitulis admotis ad extractionem ipſius ſanguinis, quod in grauida brachijs pręſertim vt partibus vilioribus, & ſuperioribus dẽt fieri, quo facto, ne malum renuetur, hirudines poſt aures admouendæ ſunt, & cucurbitula in ceruice cute conciſa, ſubinde vero non remanẽte mali incremento venæ ſub lingua aperiendæ eſſent, & tandem ẽt brachijs extremis, & ſcapulis veſicam mouentia medicamẽta affigenda cãtharibus vitatis. Interea gargariſmis ex decocta myrto, roſis, paſſulis, & cùm non amplius augebitur inflammatio, ex rad. dulci, ſebeſtẽn. & tandẽ ẽt ficubus ſiccis, lacte quoq; cum ijs cõpoſito, quo dolor, calorq; leniatur, & materia ẽt leniter digeri poſſit. Clyſterum interea vſus neceſſarius eſt, altero quoque ſaltem die, vna vero ẽt frictionum, Quibus anxilijs credo conualituram Dominam Excellentiſſimã. Solent quoque glãndulæ illæ pus concipere, & facile tunc rumpũtur, vt vix adacto digito pus effluat, hoc faciendum erit, deinde melle roſaceo liquori dicto adiecto locus erit diluẽdus, ſolent relinqui vlcera caua repleriq; mucore putrido, qui adacto ſtilo, cum linamento in oleo ſulphuris intincto facile aufertur, & inde locus ſaneſcit. quod niſi ſatisfaciat liquore aliquo per fiſtulam iniecto perficitur incoctis ijs, q̃ detergunt, & adſtringũt. Quorũ ſi inciderit neceſſitas, non erit prætermittenda eorũ deſcriptio. Vale meque ei, & Vito Excellentiſs. plurimum commenda.

Excell. Hierony. Rugierio Phyſico alumno Cariſs. Chriſtoph. Guar.

CONSVLTATIO DXLV.

VEreor, ne, ſi, quæ ori ventriculi apta ſunt, Excell. Marcheſiæ demus, vomitũ ſupprimamus, tam ei, quam omnibus grauidis vtilẽ ad bilem, quæ copioſa fit in hac grauiditate, exhauriendam. Quapropter quærentes cibi cupiditatem ei reſtituere, eã magis aboleamus, & valetudini officiamus. Eapropter ego mallem humorem hunc bilioſum lenire, refrigerareve, quam comprimere os ventriculi adſtringendo, ſic clyſteribus adhibitis ad auertendum à vẽtriculo eiuſmodi humore mitibus ex rebus refrigerantibus, lenientibuſque vterer, vt ex pulli gallinacei carne quæ temperat humores, & delinit, ex violis, endiuia, ordeo, borragine, & ſimilibus. Humori quoq; è ventriculo deturbando, & ventriculo moderatè colligendo non admodũ confringendo ſatis valeret confectio illa ex malis dulcibus citonijs quę deſcribitur à Gal. 6. de tuenda valetudine cap. vlt. nos ipſam ſine aromatibus conficeremus & ſolum ſucci malorum communium dulcium, & cytoniorum caperemus librã ſingulam, ſimiliter mellis, & ſacchari tantundem, & aceti, ſic decoquendo rectè conficeremus, ſi placet etiam diarrhodon Abbatis, & diatrionſandal. dari poſſet. Medicamentum detrahens bilem ego nõ audeo proponere tẽpeſtate frigidiſſima, & muliere grauida, nondũ tertio menſe pterito.

B

De inflatione tonſillarum cum tuſſi, & febre pro Illuſtri Equite Peregrino.

CONSVLTATIO DXLVI.

REs quidem valde perplexa, & multiplex mihi videtur, tua tamen Excellentia ipſam diſtincte adeo explicauit; vt non poſſim non tuis veſtigijs inſiſtere, dum de eadem re debeo deliberare. Certum illud eſt, quod oculis cernimus, nimirum eſt tumor inſignis tonſillæ dextræ, & vndique faucium omnium rubor cum ſputis cruẽtis, cum raucedine, & ἰσχνοφωνίᾳ vocis. ſ. ſumma tenuitate, obſcuritateq; ita inflãmationem faucium per hæc certo intelligimus, eamque iam inclinatam cum dolor remiſſus iam ſit, ſic C ego de hoc tumore non valde ſum ſollicitus, cum ex eiuſmodi morbo in tonſillis compreſſo, ſi fuerit ſimplex, nũquam quemquã viderim interijſſe, ſolicitor ego tuſſi, anguſtiaq; cum ſonitu ipſius ſpiritus; perturbor ijs, quæ eijciũtur per tuſſim, longe magis pulſu, atq; non parum ipſis vrinis, quanquam certè vel in ſolis tonſillarum inflammationibus ego paruũ, & crebrum pulſum ferè ſentiam. Vox læſa eſſe põt faucibus ſolis affectis, nam ſola columella, ſeu gargareona, ſeu gurgulione male habente illam ſæpè affectã vidimus. Ac tuſſis hæc ſatis altè ducitur, & non videtur nõ ad aſperam arteriam pertinere, vt perſuadet ille dolor tota longitudine oſſis thoracis & ſpiritus quoq; ea anguſtia, Anguſtiam inquam dictã vulgo, D quam in morbis thoracis variam obſeruaui, ſaltẽ vero eas quas dicam differẽtias notaui, quædam eſt, in qua maximè dilatari cogitur thorax, quo ſatis aiæ adducatur, ex quo colligere ſoleo cauitatem thoracis, ad diſtentiones pulmonis accipiendas deſtinatã non ſatis patere, anguſtioremque factam eſſe, quod aliquo humore ſit ipſammet cauitatem thoracis occupante, vnde pulmones, & branchia, quæ primum ſunt ſpiritus inſtrumentum, non ſatis diſtendi valeãt ſpiritui recipiendo, niſi maximè thorax diſtendatur, & quod repletione cauitati detrahitur, magnitudo dilatationis reſtituat. Altera differẽtia eſt, in qua minimè dilatari thoracẽ videmus, vnde crebra ea fiat, quod anguſtia branchiorum ſit, vel pulmonis tumore, bronchia & aſperas arterias vrgente, vel arterias E ipſas aliquo corpore complente, quo non poſſint ſatis ſpiritus recipere, ſic quod vna dilatatione fieri nequit, pluribus contendit, põt quidem crebra & exigua fieri, ẽt dilatatio, eo quod vel vires facultatis mouentis imbecilles ſint; vel dolore aliquo prohibeãtur à magna dilatione, quæ dolorem excitet. Vel pulmone conſumpto, & exiguo facto, ſed hic locũ dicta ſuſpicio non habet; vt neq; dolor niſi ſub oſſe pectoris qui dilatatione thoracis non pariatur, neq; viriũ infirmitas eſt, ſatis iuſtam hic dilatationẽ videmus, vt neq; magnitudine, neq; exiguitate excellat, minus crebritate ſollicitatur, ait tñ ipſe ſe ſe difficilem & anguſtum ſpiritũ ſentire. Quod ſatis ſpiritus recipiat, moderata illa diſtentione intelligitur, eo quod efflatio

tio copioſa eſt, & cum vult ſibilo ſeruos vocare, ſibi-
lum altiſſimum reddit, & quod voce nō pōt eius in-
ſtrumento multo nempè laringa, & faucibus, id ſibi-
lo aſſequitur, cum ſpiritus, & labia, quibus fit ſibilū,
ſibilo ſatis valētem modum retineant. Vbi ergo erit
cauſa huius difficultatis? I vis media ſpiritus, nō in ca
uitate recipiente ego impedimentū eſſe ſuſpicor, qm̄
non ſpiritus copiæ, ſed itineri eius anguſtia facta eſt,
illa ergo arteriæ parte, quę tanquam via ſpiritus eſt,
vnde labor attrahendi fiat, via non cauitas recipien-
ris impeditur, ſic ſonus, & clangor quidam fit, ſic ſibi
lus edi pōt celerem, & anguſtum ſpiritum quærens,
ſic quibuſdam tēporis ſpatijs anguſtia illa magis la-
borioſa, quibuſdā minus eſt, & ſubito ea mutatio, &
varietas fit, vt maior labor ſubito iuata minorē ea i-
ſtat, vt corpora impedientia modo magis plana tuni
cis arteriæ vndequaq; adhæreſcunt, illiſq; obducta,
cōplanataq; minus impeditum meatum relinquūt,
modo globoſa, ſpirituq; abſterſa à tunicis in cauum
meatus eminent, collectaq; vrgente ſpiritu meatum
ſuo cumulo impediūt. Nā videmus ſputamina eiuſ-
modi eijci, quæ via lacerari, diſſoluiq; pñt, & mem-
branæ craſſioris ſpēm habent, ea ergo dum arteriæ
parietibus quaſi illita vndiq; adhærent, non tm̄ ſpi-
ritui offendunt, cū verò vna parte auulſa ſunt, altera
aūt adhuc adhæreſcunt, quemadmodū ſpiritu quie-
ſcente pendetēt, ſic eo agente tolluntur, & agitata,
conglobataq; ſpiritui viam occludunt, & maximam
tuſſim ſummo labore cōcitant. Suſpicatur Doctor ea
corpora per ſputum eiecta carnes eſſe in faucib. geni
tas ad vlcus ipſum ab inflāmatione factum, qđ ſane
ego non poſſum ſentire, nam caro primū eſt, qm̄ ea,
ꝗ in vlceribus gignitur ſiue fibris eſt, & tamq̄ noua,
& mala ſanguinis fere cōcreti modo digitis contrita
tabeſcit, & in ſanguinē ferè diſſoluitur, capiatis vos
carnes, ꝗ in fontanellis dictis increſcunt, & rē ita eſ-
ſe experiemini. Corpora hæc contrita digitis nō diſ-
ſoluuntur, neq; ex toto rubra ſunt, q̄q̄ inſecta rubo-
re cernuntur, neq; ēt oīa, qm̄ aliqua candida efferun
tur. Membranas idē ait vlceri eſſe adnatas, Mēbranę
quidem cuiuſdam, & craſſæ admodū ſpēm habent,
at qūo tam cito increſcant, vt duob. aut tribus dieb.
id conſequi potuerint? qđ ſpatium ne carni quidem
molliſſimę ſatis fuiſſet ad concreſcendū. Carnes eſſe
non pñt, ſi ſpeciem reſpiciamus, & tēpus ēt, quo mē-
branas longè minus eſſe datur ſuſpicari, & ſi ſpeciē
membranæ hēat. At cum membranas eſſe cōceſſeri-
mus, nequaq̄ genitæ nunc veræ membranæ erunt,
qm̄ ſeminales partes cēſentur, & à prima origine tm̄
conſiſtunt, folliculi in tumoribus reperti ſpeciē mē-
branæ habent, tñ membranæ nō ſunt. Forte inquiet
Doctor, membranæ erunt internam faciem arteriæ
veſtientes tamquam epidermides, ꝗ inflāmatione ſic
increuerint in tumorem, vt videmus facere tunicas
pulmonis inflammati. Sed quo pacto ab arteria auel
luntur? vos Chirurgici obſeruaſtis ſemper, qđ non re
ſoluuntur membranæ à ſuis partibus, & corporib. ꝗ
veſtiūt, niſi poſt multam ſuppurationem, qua media
auelli, & reſcindi à partibus ſuis pñt. Hic nullum ſpu
tum pus refert, nulla puris generatio percipitur, &
quo pacto duobus dieb. quibus febris cōtinua facta
eſt ea quartana, ꝗ febris neceſſaria inflammationi, &
eius ſuppurationi fuit, tā breui ſpatio & inflāmatio,
& ſuppuratio eo adducta ſit, vt membranā à cartila
ginibus marcore ſeparatit, & lacerarit? Eapp ego nō
poſſum putare ea corpora eſſe niſi pituitam craſſam
per calorem cōcretam, quæ iam diu potuit parietes,
& mēbranas obliniſſe, & calore ſemper cōcretior fie
ri. Audio.n. qđ multo iam tpe ante continuam febrē
& ſpiritus, & voa afficiuntur, ꝗ pituita ſpatiū ſuæ cō-
cretionis habuerit, formā figuramve etiā retinent ea
corpora ramorū ipſius arteriæ, vt pituita per eos diu
diſtenta fuit, nunc vero ſeparatur facile per inflam-

A mationem eriſypelatis vim habentem, quæ, vt ſæpè
fit, cæpit quidem in faucibus, ſed paulatim ad arte-
riæ tunicas peruenit, & inde facile etiam poſthac ad
pulmones repet, quod ego maximè exhorreſco, nā
maiora mala ſubeſſe video, Pulſus crebertimi ſunt,
quam crebritatem etiam ſi ob anguſtiam ſpiritus ha
berēt, multitudinem tamen materiæ indicarent, cū
febre, viribus nondum ſolutis, alioquin, ſine febre ſi
ſit, raro propter vnam anguſtiam ſpiritus magnope-
re crebros pulſus videmus, potius pulſuum crebritas
ob anguſtiam aliquam non in arterijs aſperis, ſed le
nibus fieri obſeruatur, inæqualitas quoque maxima,
& paruitas idē confirmant, paruitas naturæ oppreſ-
ſionem à materia craſſa factam, inęqualitas conten-
tionem, & repugnantiam naturæ indicat, ex quo ti-
B mendum eſt ne parte cordi tam coniuncta ſic impe-
dita, obſtructaque huius febris putredo & propter
magnas obſtructiones maligna, & propter vicinita-
tem cum corde morbum maligniſſimū, nedum ma-
ximum faciat. Cuius rei vrinæ quoque ſubinꝗ alibus
dictis proximè ſignum præbēt, Adeo vt aliquis poſ-
ſet ſuſpicari aliquanto prius febrem hanc cæpiſſe, &
inflammationem, quam febris ſequuta eſt, in gan-
greneam conuerſam eſſe, & membranas illas ipſius
tracheæ tunicas eſſe, ſed in hiſtoria priori manen-
do dicam, quod pituitæ fons febris quartana eſſe po
tuit, cuius humor quamquam ſiccus eſt, frigore ta-
men pituitam gignere maximè poteſt. Pituitam mo
uere in pulmones potuit ſubitus labor, & armorum
iamdiu dimiſſorum, diuque intermiſſa poſtea rece-
C pta geſtatio, quamquam item ſubito eam ſecuta eſt
eorundem demiſſio, illud fuit cur corpus concale-
ſceret, hoc cur refrigeraretur, illud fudit humores
alios in pulmones etiam per cor, alios in caput,
frigus à capite in fauces, & pulmones compreſſit, &
qui in pulmonibus illapſi erant magis coegit ſum-
ma cute à partibus ei ſubiectis firmatis, & ad com-
primendum intus humores comparatis, humore te-
nuiori facilius aſcendente, à capite eryſipelas ema-
nauit, cuius vis, cum aſperam arteriam attigit, pitui-
tam, quæ ibi erat deterſit, & quæ vicina erat, ſuo ca-
lore in arteriam attraxit, ſic caſus omnes prædicti
ea titere, nam & febris eryſipelam cordis propinqui
rate ſequuta eſt, & putredinem per obſtructiones
D conciatam longe maior ſequitur, quam continuam
eſſe omnino tenendum eſt à primo eo die qūo ery-
ſipelas cæpit, dicit tamen Doctor ſe poſt cęptum ery
ſipela eum integrū reperiſſe, qui forte deceptus eſt,
forte etiam ſine febre fuit, cum ſæpe eryſipelas mi-
teſcat vno loco, deinde in alium prolapſum febrem
reuocat. Hodie quintum diem, à continua autem ſe-
cundum narrat, pulſumque numquam huiuſmodi
fuiſſe, ac ſi ſubito ſecunda continuatæ febris die ma
teria in locum principem veluti arteriam, & putre-
do mala euaſerit, & febrem malignam fecerit, quæ
etiam fieri facile potuere. Hæc adſunt. Quæ vero fu-
tura metuam, iam dicenda ſunt ſi inde dirigi curatio
debet, ego concurſum materiæ in locum vitæ prin-
cipem eryſipelatoſam inflammationem in pulmo-
E nes vitæ maximè neceſſarios, & craſſitudinem ma-
teriæ in arteria video, vnde & gangrenam pulmo-
num partis admodum humidæ calore nimis obſti-
pato, & propter nimiam obſtipationem diminuto,
ſicuti contra minori obſtipatione maior hactenus
euaſit, metuere cogor, tum ſuffocationem, ſtrangu-
lationemq. à gangrena, & à craſſa materia in aſperis
arterijs diſperſa, præter id, quod mala putredo poſ-
ſet etiam ſine his partium malis. Quibus adiunga-
mus, quod vires iam ſolui cępere. Iam de agendis di
cendum, qun, quæ ſunt, amoueantur, & quæ futura
ſunt poſſint prohiberi, in magno morbo metuimus
ſemper à ſanguine tanquam communi alendorum
morborum materia, & cum hoc neceſſarium eſt

leuare

Digitized by Google

leuare naturam ab onere ſanguinis,etiãſi in bona valetudine eſſet mediocris,quemadmodum in cibo facimus, quam naturam leuaremus etiã, ſi poſſemus, ab onere pinguedinis,qm̃ ipſa quoq; vita propria caret. Magnum.n.eſt onus morbi magni,quod vt ferru queat alterius oneris quantũ fieri põt detrahere debemus quale alimenti eſt, rantumq; alimenti ſanguinis relinquere quantum ſatis ſit, vt natura morbum ſuperet, id longe magis in ratione ciborum ſeruandum eſt, cibus namque futurum alimentum eſt, vt ſanguis ipſe ferè alimentum, adeo vt ſemper oneri naturæ ſint, donec non tranſierint penitus in alimenmm vel ſpiritus, vel corporis, hoc aut partum vinentium, & animalium,aut earum, quæ ſunt proximum animæ inſtrumentum,hoc eſt in continétia,& impetum facientia, contenta ſiquidem nõ vires habent ſouentve,niſi quatenus in continentia,& impetũ facientia mutantur,ac quanto plurima ſunt, tãto plus morbum alere poſſunt, & naturã onerant, vix ergo tantum relinquendum eſt ex ijs, quantũ viribus ſuſtentandis eſt neceſſarium, quod coniectura colligimr è genere corporis,ætate,ſexu,conſuetudine,habitudine,anni, tempore,tempeſtate,& alijs caſibus toties decantatis, Miſſus iam ſanguis, & ſecta vena, curſum eius in thoracem item reuocaré in diuerſum cucurbitulis in fœmoribus admotis,eum cutis conciſione,quid melior ét veſicas excitantib.medicamentis ad extrema,frictinnibuſq; ét tum clyſteribus acriotibus,& aliquo prætérea medicaméto aluum mouente,vt manna ſyr.roſ.ſolut. & diaſebeſté, quamquam ſcio mannã nos non habere in Pharmacopolijs,eſt.n.quod venale eſt, res factitia, & credo ſcam moneum vt plurimum habere.Inflammationi aũt pulmonum ne fiat,neve augeatur,&,ſi quid eius in pulmones peruenit, diſcutiatur, ego cõponerem, quæ vtramq; vim habent tum diſcutiendi,tum reprimendi,& ſputum mouendi, & pulmones confirmãdi,alioquin.n. ſola pectoralia dictã materiam nimis mouerent ad pulmones,atq; cum metus ſit malæ putredinis,gangrenęve,idonea quoq; eis cauendis cõponerem. Itaq; cum cap.Ven.cum gramine, cũ rad. dulci,rad.pentaphylli, & rad. borraginis componerem ſuccum mali medici,aut punici,& acetoſæ,ſicq; potionem conficeré matutino tpe exhibendam, ſaccharum adiũgerem ſpuitionis cauſa,pp quam etiam ſemper ore haberi vellem aliquid ex ſyr.iuiubino cũ penidijs; aliquid ſacchari ex violis, aliquid ex ſucco prunorum cum ſaccharo, ſemper compoſita cũ ſucco citri ex ſaccharo decocto,puluetes facientes contra putredinem minimè exhiberem,qm̃ ſputo nimis aduerſarentur, & ſi ſiſtendæ inflammationi forent, plus.n.mali facerent arteriam aſperiorem reddédo, quam commodi ſiſtendo inflammationem. Bolũ ante potionem matutinam putarem eſſe vtilem ex ſacchato nympheæ, roſarũ, & violarum ét cum paullo ſacchari ex ſucco citri;In victu ego, cũ ægrè cibum capiat, vterer ouorũ luteis in iure diſſolutis cũ ſucco aliquo vel aurantij mali, vel limonis,vel citri,aut ét mali punici,& ſaccharo,vterer ptiſſana ordeacea cũ iure, Vterer expreſſo ſucco ſ. melonũ in pulte ex pane trito in iure decocto, cibn.n.medij generis opus eſſe exiſtimarem cũ pro ſpuendo valentiotibus viribus egeamus. Nequaquam tñ vinum concederé, qđ fluxione,qđ putredine, & inflãmatione prohibetur, ſed potionem ex aqua pararé, decocto ordeo, rad. dulci,paſſulis, & coriandris,atq; immixtis aliquibus ſuccis ſaccharo cõditis de quibus ſuperius mentio facta eſt,delectu ad ipſius ægri guſtum facto.Ordinaré vero ſic,quæ dicta ſunt. Continuo ego clyſterem inijci vellem ex decoctis malua.Mercuriali, parietaria,beta,furfurib.& ex oleo cõi,melle roſaceo, & elect. Hieralogodij, eo deiecto frictiones inſtitueré, ſub his conciſa cute cucurbitulas admouerem, poſt

A vero aliquam quietem cibum darem,poſt cibum horas ſaltem 8.potionem dictam propinarem, interea in ore ſemper aliquid ex dictis haberet,& quod prętereã thoracem illinerem vnguẽ. pectorali, addita portione pinguedinis anſeris & vnguen. dialtheę, in dies vero reliqua pro neceſſitate diſponeré.An vero hæc exequi & ſanitati cũ poſſint reſtituere,ego ſummopere timeo,maximè qđ ille reſpuit auxilia. Dixi.

Is die ſequenti eiecit quatuor, aut quinq; corpora ſupra deſcripta, deinde cępit ſpuere purulenta ſubruffa,ac ſubuiridia, & meridie genæ, mandibulæq; rubertimæ,in purpureum inclinantes factæ ſunt,anguſtia ſpiritus aucta, vt de ea ipſe doleret,pulſu eodem inæqualitate, paruitateque, & longè etiam imbecilliori, noctu ſequenti interijt.

B Paterni ad ſuffuſionem oculorum.

Vt corpus ad purgationes paretur. ℞.ſyr.de betonica compoſiti ℥. 1. de ſtęchade ʒ.s. decoctionis euphragiæ pro vno,& ſic pro alijs, quouſq; corpus bene paratum ſit,vt purgari poſſit,capiat auté pro purgando corpus infraſcripta catapotia.

℞. pilularum lucis Cochiarum	} an.℈.2.b.p.

Cum melle roſ.ſol. fiant. & capiantur ſummo mane cum cuſtodia.Purgato corpore apponatur ſetaceum in occipitio.Aperiantur nares cum ijs, quæ citra ſternutationem excrementa educere valeãt veluti aqua hordei, cum ſaccharo rubro ſuccus betæ,& ſimilia.

Applicentur oculis medicamenta infraſcripta.

C ℞. ſucci fœniculi Euphragiæ	} an.partes 2.

Decoctionis fœnugræci optimè loti partes quatuor,vel quinque,& oculis adhibeãtur, vt à Galeno præceptum eſt.

Aliud

℞. ſucci chelidoniæ par.1.
Succi fœniculi par.2.
Aloes parum.

Et cum decocto eodem parentur collyria.

Alia ſimilia plurima parari poterũt pro voluntare,& prudentia Excellent. Viri cui plurimum me cõmendo. Siquandoque vtetur theriaca mediæ ætatis, vtilitatem afferet hieme ſola vtendo,æſtate vero cõſerua betonicæ ad duplũ.Si ieiuna abluat pedes ſępe D aqua valde calida & hoc vtilitatem ſibi afferet ſeruãdo tamen in oĩbus conuenientem victus rationem.

De febre tertiana continua,cum ſymptomatibus pro Dom. Iacobo Sempreuiuo.

CONSVLTATIO DXLVII.

EGo vero Dom. Excellentiſſimi cum videam vires cordis valdè oppreſſas,non poſſum iudicare hanc febrem, hoc eſt eius putredinem non ad interiores partes pertinere,cum.n.febrem intelligo,non poſſum nõ cum ea cauſam propter quam eſt, & ſine qua nõ eſſet,etiam amplecti, qualis hic putredo eſt, E humorve putreſcẽs.Pulſus & ſub ſymptomate, & ſine eo ſemper exigni,& crebertimi ſunt,vt vobis etiã imbecilles videãtur,hoc ſine cordis maxima oppreſſione, vel ſine conſenſu cum principe, vicinave illi alia parte, eoque continuo eſſe non poteſt,vnde febrem quoque continuam eſſe neceſſe eſt, quam febrem pulſus ipſius crebritas maxima,omnibus horis ferè eadem demonſtrat,& calor acrior corporis,nũquam ex toto ceſſans,quamq̃ in extremis frigus ſępè odioſum exiſtat, quo pariter incẽdium vehemẽtius internarum partiũ indicat. Vnde horrores illos, qui quotidie hoiem tentant, ego non putem eſſe febris intermittentis indices, itaq; febris ſolũ ſubeuntibus ſeſe acceſſionibus cõtinuetur, ſed eos potius fieri pp

aliquam materiæ portionẽ ad partes ventriculi eie-
ctam, eorpe quo cumulus materiæ factus naturã ir-
ritat ad ſui expulſionẽ, tunc.n.hoc in corpore aliqua
eius cumuli pars, eaq; tenuior, & exitus faciliutis ex-
primitur, petens vero mẽbranuſas circum ventricu-
lum partes horrorẽ affert, vt Hipp.lib.6.epid.5.parte
ẽt ad os vẽtriculi appulſa ſymptoma illud excitatur
compreſſionis ventriculi in cardialgiæ modũ, fortè
ẽt horror, vt ferè in intermittẽtibus febribus euenit,
ex aliqua parte materiæ per carnes expulſa, ſpẽm va
poris habente, vt hẽt materia ẽt alibilis, dum tradu-
citur, ad membra alenda. Verum, cũ videamus ad os
ventriculi, hoc eſt, ad ventrem ſuperiorẽ ſymptoma,
qđ ſub horrore fit, pertinere, veriſimilius eſt mate-
riã quoq; horroris cauſam illuc expreſſam ipſum ẽt
horrorem efficere, ſunt.n.ſatis ſentientes illę partes, B
imo nimis acri ſenſu pręditæ, cum animi deliquia, &
conuulſiones ẽt moueat ſui moleſtia, quæ in hoc etiã
metuẽda ſunt, ni ventriculus defendatur. Vrinę quo-
que biliosæ, ſed craſſiuſculæ, & exuſtæ perſuadẽt ma
teriam putreſcentem in venis verſari. Ea pp colligo,
quòd, q̃q̃ credo horrores, & rigores febrium inter-
mittentium fieri pp materiam, quæ partes carnoſas
totius corporis perferatur, cuius rei teſtimonium eſt,
qđ cum emerſurum eſt eriſipelas ad cutem, rigores
fieri ſolent, & cum ſudor criticus expectatur pariter
rigor anteit, hoc tñ loco cum videam ventriculum
male habere, poſſum facilius cõi horroris, & ventri-
culi laboris cauſa facta putare horrorẽ ex morſu ma
teriei per mẽbranas illapſæ fieri, quæ, ſi in cauum ſi-
num inteſtinorũ, aut ventriculi veniret, illa vomitu, C
aut deiectione extruderetur, ſed põt ẽt in exteriores
ventriculi, & inteſtinorum tunicas illabi, vt factum
fuiſſe videmus in multis, eorũ cadaueribus apertis,
qui ẽt per ſyncopem ſublati à cardialgia fuerãt. Hoc
ita conſtituto ſequitur indicium anguſtię ipſius ſpiri
tus, quæ, qm̃ ex inflatione facta inferius in ſeptum
tranſuerſum vrgente põt euenire, ppea illam quoq;
eadem cõi cauſa amplexus ad ventriculum pertinẽ-
te nõ ſtatuã in pulmonib. originem habere, niſi qua
tenus arctiore facto thorace ipſi quoq; anguſtiores
tenentur, & hoc de anguſtia illa, q̃ ſub huius ſympto
matis ſummo incremento. Nã alioquin quædã angu
ſtia cõtinua cernitur, q̃q̃ non valde magna, quæ põt
indicare materiam eã, vnde cor opprimitur, eſſe ipſis D
ſpiritus partibus propinquã, vnde partes vrgeantur,
& anguſtiores fieri cogantur, ſic non ſolum in vaſis
eſt, ſed, dũ feruet, ad ſolida quoq. pertinet ſpiritus or
gana ſuo ſaltẽ vapore, metumq; facit, ne poſt vapo-
res ẽt humores ſequantur à vaporib. facti, & attra-
ctione p inductum calorem concitati, ex quo pericu
lũ promptius vitæ ſit, vnde Hipp. in Aph. & alibi tã
peſtiferũ ſignum faciat difficultatem anhelitus, ſi nõ
in acceſſionib. intermittentiũ febrium, ſed in conti-
nuis febrib. exiſtat, maximè ſi cum delirio coniunga
tur, vt hęc quoq; coniuncta eſt. Quod vero delirium
habuit capitis dolorem ſibi pręcurrentem, qm̃ prius
exteriores, & ſentientes partes nimirũ mẽbranæ, de
inde natura partis principis debiliori facta cerebrũ
ipſum halitũ putredinis excepit. Eſto ergo, vt cogere E
indicia videntur, putredo intra venas etiã materiæ
multæ, ac craſſæ, vnde cordis vis occupetur, qđ in lo-
cis ſibi vicinis, & partib. ſecum coniunctis illa ſit, ſic
crebros, & breues pulſus nõ tñ imbecillos faciat, qñ
nondum eſt vis diſſoluta, ſed ob copiã oppreſſa, põt
ẽt eſſe paruus eo magis pulſus, qđ non ſolum breues
motiones habeat, ſed arteriam quoq; naturã paruã,
metior tñ ego paruitatem tm̃ motu ęſtimato, vt fieri
dẽt, & facit Gal. qui ſenum pulſus paruos dicit, qui
tñ arteria per ætatẽ, & longũ vſum maiori facta ma
iores ipſi aliquibus viderentur. Inde ſentitur ãt quod
arteriæ dilatatio non tã intenta eſt, neq; contẽrione
tanta ſit, quanta ſit ipſa conſtrictio, natura expreſſio

A nẽ fumorũ potius quærente, q̃ refrigerationẽ. Febris
ergo eſt continuæ ſpeciei, & ex materia craſſa, vt bi-
lẽ cum pituita maximè, deinde ẽt melancholico ſuc-
co permiſtam habeat, atq; in ſpẽm duplicis tertianæ
quotidie increſcat, tenuioriq; parte ſui, hoc eſt, bilio
ſa ſub incrementis effuſa ſymptoma iã dictũ efficiat,
quomodo hæc permixtio hæmitriteũ faciat, hoc lo-
co non dixerim, qm̃ nõ video binas altera quoq; die
factas acceſſiones, vnde cõpoſitio continuę quotidia
næ cũ intermittente tertiana exiſtat. Magnam quidẽ
febrem hanc eſſe puto, nam q̃q̃ caloris multa vehe-
mentia non eſt, copia tñ fumorum multa, materiaq;
febris plurima eſto q̃ calorem ſui generis, nẽpe hebe
tiorẽ habeant, ſine quibus dictus calor eſſe non põt,
ſuiq; cauſas eas habeat, neq; vero ſemper febris mi-
B nor dicenda, cũ minus caloris hẽt, ſed cũ minus fu-
morum febrem facientiũ, & meo quidem aĩo credo
naturã febris non ſolum ipſis fumis, ſed putreſcente
quoq; humore contineri, & putrida eſt, nam oĩs rei,
quæ continetur in gñe accidentis, perfecta natura,
completaq; definitio nõ ſolũ amplecti dẽt, quod ip-
ſum accidens ſit, ſed pp quid, & vnde exiſtat, ea pp
tonitruum definiens Ariſt. dicit eũ eſſe extinctionẽ
ignis in nube, & Lunæ eclypſim eſſe interpoſitionẽ
terræ inter Solem, & Lunam, enunciatis ijs in ſecũ-
do modo dicẽdi per ſe, ſi ergo naturę definitione cõ
præhenſæ magnitudine res magna ęſtimanda eſt, fe
bris quoq; à plurima multitudine fumorũ, & putre-
dinis ipſa magna eſſe dẽt. Magna itẽ erit hæc febris
pp magnitudinẽ ſymptomatum, pp pręſtantiam par
C tium læſarum, nimirum cordis maximè, deinde pul-
monũ capitis, & vẽtriculi. Celerem ne modo, an tar-
dum habiturus ſit ſuum circuitum, diſcernere poſſu-
mus ex materia, ea namq; multa, varia, & craſſa ſua
varietate, & copia, ac craſſitudine longũ ferè ſuum
circuitũ prænunciat, nimitũ ſi tantę vires ſint, quan-
tis queat morbus ad finẽ peruenire, alioquin.n. natu
ra ſuccumbente põt citius finiri, ita vires ppa erunt
expendendæ, alioquin.n. ego non video morbũ ſuo
genere peſtiferum, ſed ſola magnitudine cum virib.
collata. Genere peſtiferũ dici deberet, ſi putredo ip-
ſa penitus corruptiua eſſet, neq; ſui natura poſſet ad
maturationẽ deduci, hoc eſt, effici, ne cineres ſub pu
tredine reliqui facti, potius fętida materia, & ſordi-
D da, q̃ matura, & puris ſpẽm referens euadat, quod iã
ad morem morbi attinere certum eſt. De more ergo
dicere pergamus. Mos Galen. pertinet ad ſimplicita-
tem, & malignitatem, hæc veru à ſymptomatib. ſu-
peruenientib. ſeu poſt apparentibus metienda eſt, vt
ait ipſe, illa.n. cum impenſe torquent ægrũ, maligna
vocantur, morbumq; malignum denotant, pręcipue
vero cum imbecillum ægrum ſignificat, pluſquã ra-
tio morbi cõtet poſtularet, interdum ẽr, cum diffi-
cultatẽ curandi maiorem, cum quibus eſt vitæ peri-
culũ, ſub quo tñ Gal. tãtiſper malignum morbũ dici
vult, cum nondum deſperata ſalus eſt, ſpeſq; etiam-
num eſt reliqua, alioquin in deſperatione certa, non
malignos morbos dici, vt verè ſunt, ſed ab eo, qđ po
tius in eis eſt nominari lęthales vult, ab eo nõ qđ ma
E ius eſt, & excellentius, denominari, deſignatiq; in ar
te ſunt. Maligni ſint, hoc tñ noĩe non ſatis ei attribu
tum eſt, ſi lęthales ſint, ita facies illa Hippocratica, q̃
Gal. malignã morbi vim ſequi vult, potius læthalẽ,
q̃ malignam vocat, vt alia ſimilia ſymptomata. De
hac febre quid ſentis? ſymptomatum rõne maligna
eſt, in quibus imbecillitas virium potiſſima eſt, quã-
quã hæc imbecillitas non penitus, & ex toto ad vitiũ
naturã, ſed ad actionem, & oppreſſionem pertineat,
At malignas febres, de illis nimirum, quæ putredine
continentur, ob putredinis malam rõnem dicunt, q
corruptiua nimirum penitus putredo ſit, vel quod in
locis prope cor, aut principibus ea verſetur, aut etiã
in cordis ventriculis. Quod hæc in locis ad cor atti-

nenti-

Digitized by Google

nentibus ſit, iam ſuſpicioſum mihi fuit, & hac cauſa A
mihi maligna ſtatuetur, quod vero putredinem illã
prauam habeat, minimè, quoniam nec vrinæ turba-
tę ſunt, quales eius putredinis ſunt indices, neq; liuo
rem vllum oſtendunt, ſed exuſtę potius, non ſum ta-
men tutus, quin viribus partium continentiũ debili-
tatis putredo non potius corruptionem, aut exuctio-
nẽ, quam maturationem, quæ recrementorũ conco-
ctio eſt, ſit allatura, hoc non ſæpe ſub ſebribus vidi-
mus, cum poſt lõgum ſpatium natura infirmata ma-
teriæ putredinem peiorem ſubeunt, & mirantur po-
ſtea medici, cur ſebris, quæ primũ ſimplex eſſet, po-
ſtea maligna euaſit, cur vrinæ poſt multos dies ſubiu
gales ſint factæ qđ ſæpè euenit ob largiorẽ cibi mo-
dum, infirmior.n.natura ſit, quoties grauiori onere
alimenti prẹmitur, facilius vero ea mutatio putredi- B
nis eſt, qm̃, dum cruda adhuc eſt, ambiguo in ſtatu,
& anceps põt paulo momento huc, & illuc impelli,
hoc eſt, antequam ad ſtatum, & ſummã morbi vim
res perducatur, morbus.n.ſemper augetur, dum au-
getur putredo, augetur vero illa in quocunq; genere
ſiue maturationis, ſiue corruptionis, aut exuſtionis
fiat donec perfecta res eſt, ſic maturationis vim ha-
bens, ẽt dũ in ſumma maturatione eſt, maximè opus
feruet, & febris maxima eſt, in alijs, anteq̃ ad ſum-
mum perueniant, tolli ægrum neceſſe eſt. Gal. ait qđ
ſymptomata ſunt in ſummo, cũ morbus in ſtatu eſt,
ſtans tñ, vnde ea ſunt, melius habet, ſed mirum vide
tur, quod modo cauſa imminuta effectus increſcat,
ſano ergo ſenſu ea verba capienda ſunt, & ſic intelli C
genda, vt dixi, qđ mitior materia ſit, qm̃ matureſcit
magis ſeruorem tñ interea maiorem, vnde maior fe
bris ſit, hẽt, creſcũt fumi, qui idẽ cum febre ſunt, cre-
ſcit itaq; ſebris, quæ in illis eſt poſita, creſcit copia
materiæ putrefactæ, quæ cũ naturam febris contine-
tur, ſic ſebris maior ſit, tñ res mitior dici põt, quod ſa
luti eſt propior, Contra in peſtifera putredine, cũ in-
creſcit materiæ vitium, propiuſq; accedit ad corru-
ptionem, põt tñ deſerueſcere calor, & ſymptomata
remitti, natura nihilominus febris, vt continetur in
ſuis cauſis, non vno calore metienda, maiorem vim
ſuæ naturę acquirit, & peius vitium. Atq; hæc de ma
lignitate præſenti, & de futuræ metu, quæ ratio iam
ad prædictionem videtur pertinere, prædictio autẽ
ea certe põt eſſe, quod niſi cauſæ putredinis minuan D
tur, niſi materia à locis viſcerum principũ, & à corde
auertatur, niſi ventriculus defendatur, facile mali-
gnior febris fiet, & vires cum morte ſuccũbent, faci-
le ẽt materia in pulmones ſuos vapores ſequuta de-
feretur, & hominem extinguet, fere.n.ſic in morien-
rib. ſit, quemadmodum ex apertis cadauerib. certior
facta ſum, vt copia multa humorũ in venis ſub calo-
re febris exagitata, corde vero maximè laborãte ſuis
dilatationib. & conſtrictionib. vehementiorib. mate
ria in cor facile adducatur, inde vero ab ipſo vt potẽ
tiſſimo Tyrrhãno in pulmones ſuopte corpore laxos
apertiſſima, & facili via expellatur, ſic hoies ſuffocẽ-
tur, quid in hoc ęgroto facilius futurũ vereat, qm̃ op
preſſum admodum cor ſentitur, & vna cũ ore ventri
culi, à quo vehemẽter afficitur, laborat, qđ ſi morbi E
curſus ad ſalutem teneri poterit, ille certè longus fu
turus eſt, cũ materia craſſa multa, & cruda ſit poſita.
Nõ ſum verſatus in cauſis externis huius materiæ tã
multæ in hoc corpore colligendæ, qm̃ à vobis ſatis
de his dictũ eſt, quo pacto vigiliæ nimiæ, ventriculi
cruditates faciant, maximè ſub intemperãtia cibi, &
potionis, qũo labores ſtudij literarum eas augeãt, &
tandem qũo corporis potentiſſimi, & ſubito poſt ſtu
dia, & vigilias ſuſcepti labores eas cruditates in vẽ-
tres, & interiora viſcera intrudant, cũ eas extenuãdo
tũ attrahendo per artuũ, & pulmonũ exagitationes.
Adiungam ergo qđ poſt ſudorẽ illa corporis refrige
ratio ſtipauit ambitũ ipſius corporis meatus, materiã
vi caloris extenuatam, & eo alliçitam ibi condenſan
do, cõpingendoq; ſic meatibus obſtructis perflatus
cohibitus eſt, halituſq; retentus, qui primũ in ſuum
humorẽ redijt, ex quo efferebatur, corpuſq; repleuit
deinde minimè perflatus, & halitu plurimo calidiori
affectus, ab eo vt à calore externo putredinẽ conce-
pit, ſua.n.copia, & meatuum obſtructione maximè
prohibitus eſt perſpirare. His itaq; propoſitis oĩs hu-
ius morbi ſtatus præſens, & futurus in conſpectu eſt
poſitus ſi vires poſſent ęſtimari, difficillimum namq;
eſt oppreſſas vires vitales expendere, naturales item
multa materia onuſtas. Verum, cũ corporis genus ro
buſtæ admodum naturę non ſit, veriſimili ego conie
ctura cenſerẽ hunc clarum hoĩem ab hoc morbo mi
nime poſſe euadere, quia tñ morbus copia potius cru
ditatũ, q̃ vitio putredinis nititur, forſan diligenti cu-
ra, & virium tutela poterit abſumi. Eliciamus modo,
quid agendum nobis ſit. Morbus.n.eorũ non eſt, qui
prognoſticis ſolis ſit relinquendus, cũ ſigna lethalia
non habeat, ſed vt dixi, in difficilibus tñ numeran-
dus eſt, virium præſertim cauſa, cũ homo non ſit ro-
buſtæ admodũ naturæ. Quare imprimis earũ tutela
ſtatuatur, nõ quidem cibis augendis, qm̃ vires crudi-
tatib. oppreſſæ maiori onere afficiendę non ſunt, ſed
ſymptomatibus à vẽtriculi ore naſcentib. tollendis,
verget non noxa maximè ventriculi illa, ea propter
ẽt ſi corpus inanitione opus habeat, cum Gal. tamen
lib. ad Glauc. in exordio curationis ſymptomata re-
ſpicientis, confirmare prius ventriculũ, & munire cõ
tra offenſam debemus, ita exterius ego apponerẽ cõ
tra ventriculum lenimentum ex oleo melino, ſeu de
cytonijs, & de abſynthio, cum ſucco mali punici, &
aceto ad iuuandam illitionis penetrationẽ, vel appo
nerem illud emplaſtrum de cruſta panis dictũ bene
munitum eodem ſucco. Quæ ẽt appellant cordialia,
ſub mamma ſiniſtra ingererem, qm̃ locus eſt non ſo
lum cordi, ſed ori ventriculi vicinus, & fortè magis
quam dorſum, cum tanto interſtitio carnis ille ſit ab
ore ventriculi ſeiunctus, in illis vero aquam roſarũ,
acetoſæq; pulueres temperatos dictos cordiales cũ
aceto roſaceo imponerem, ſic ventriculo, & ori eius
cordi dicto, & cordi ẽt ipſi crederem ſatisfactum, &
vidi multos, qui ore vẽtriculi male haberent, ab eiuſ
modi cordialibus dictis iuuatos. Quidam medici opi
nantur per hæc cordialia multum offenſæ eſſe poſſe
ex repreſſis intus malis vaporibus, & adſtricta ibi cu-
te, ſed exigui loci conſtrictio offenſam alicuius mo-
menti non põt afferre, minus tantã, cuius cauſa cor,
& ventriculi os periclitari videantur. In cibis quoq;
ſuccos mali aurantij permiſcerem, pulueres ex Mar-
garitis, ex cornu cerui, & Bezaar, & huiuſmodi alijs,
vt pentaphiloms radice, qm̃ hæc partim emplaſtica
quadam vi, & confirmante poſſunt os ventriculi de-
fendere, partim humores diſſoluere, &, ſi qui vermes
moleſti eſſent, quemadmodũ his diebus multis ægro
tis viſum eſt; ẽt per diarrhęas biliosiſſimas deſcendiſ-
ſe, eos deturbarent, panem etiam in vino punici ma
li intinctũ ob dictas cauſas concederem; Cibus mo-
do, qui omnis ad vires ſuſtinendas datur, ipſe tamen
ſic eſt temperandus, ne morbum potius, q̃ ægri vires
alat, præſertim in eo, qui multitudine craſſorum, &
crudorum humorum excitatur, putredinis quoq; ra-
tio habenda, ſic iura minimè pinguia, ſed bene tabe
factæ in eis carnis pullarum gallinacearum grandio
rum quidem, ſed non vetuſtiorum darem ad citũ, fa
cile, & bonum alimentum, veteres.n. prætérquã qđ
craſſi ſucci ſunt, certè nullæ boni ſucci, nullæ facilis
alimenti ſunt, & præterea pinguiores exiſtunt, ſic ob
ſtructioni, & putredini noxiæ, in ijs iurib. lutea ouo-
rũ liquefacerem, quæ cũ facilis alimenti, & boni, tũ
bilioſis ſuccis deliniendis ſuo lẽtore, & tẽperamẽto
idonea ſunt, nõ eſt vitioſus eorũ lentor, vt neq, ptiſ-
ſanæ, qm̃ potius abſtergit, & tenuis corporis eſt, ac

mixtionis quandã abſolutionẽ ſequitur, qui lẽtor tũ, ſi vobis ſuſpectus ſit, maxime ꝓpter pituitã, is ſucco dicto aurãtiorum, aut mali medici, aut aceto poteſt à dicta ſuſpitione lentoris vindicari, quod etiã pauxillum ſacchari ſatis poterit, in eodem iure puls ex pane trito percocta, & liquefacta idoneum alimentũ erit, ſed ptiſſana omnibus præſtabit, coctura potius tabefacta, quam contrita pila, & in extrema ſui coctione adiuncta carne ſupradicta, & paulo cinnamomi, quibus vna contabefactis vis percoletur, & ſaccharum iniungatur, ſemina melonũ adhibere ſoletis, cõtrita, ex iure liquefacta, & percolata. Ego habeo præ oculis ſententiã auctoris libri de Dieta, quæ non eſt ſimplex, & propria auctoritate prolata, ſed cum ratione, non.n. ſolum ait, quod exurunt, ſeu inflammant, ſed rationem ſupponit, quoniam habent
B τὸ λιπαρὸν, ϗ τὸν voctuoſum.ſ. & piogue. Dicebat quidam doctor, quòd etiam ex ligno aridiſſima re ignis vi elicitur oleum, quid tũ? non tamen pingue, aut vnctuoſum à prædominio vocaretur lignum, vt hæc ſemina iure dici poſſunt. Dixerat alter Doctor aliã rationem, quoniam.ſ. illa ſemina ſunt humida, ideo in putridis febribus ſuſpecta obijcienti autem ptiſſanam, quæ teſte Gal. humida eſt, reſpondeat qđ ordeum eſt ſiccum, quæ certè ad rem non ſunt, minuſq; ad verum prolata. Nam ordeum cũ aqua per coctionem multam facit ptiſſanæ ſuccum humidũ, ſemina vero etiam hęc non ſunt humida, quãquam, etiamſi humida forent, eo nomine minimè eſſent reijcienda. A cibis non reijcerem iecora, neque teſtes
C gallinaceorum, alas eorundem laudarem, nõ reijcerem pullos faſcianorum minus perdicum, minus auiculas miliares, acetaria concederem ex endiuia, atq; etiam cicoreo coctis. Dicet Vir Eccell. quod cicoreum mali ſucci eſt, & mauult lactucam, quam cicoreum, ac reſpondenti, quod vtilius hoc eſt, quoniã vim medicamenti habet, repetit non benè cõiūſceri cibis medicamenta, cum tamen vix cibi vtiles parentur ſine condimentis, quæ rationem medicamẽti habent, vt ſal, acetum, & apud Gal. porrum, anetũ, & ſimilia. Acetaria etenim ad ventriculum detergẽdum, & ad vias cibo faciendas, viſceraq; opportuna alimento reddenda dantur; nxalis etiam cruda cum floribus bugloſſi, & borraginis concedi in acetarijs ſumma vtilitate poſſunt, à quibus ego non arcerem
D flores calthæ, tamq; valẽtiſſimos contra ea, quę cordi infeſta ſunt, & tamq; maximè obſtructiones delẽtes, cibum ego ſic partirer, ordinaremq; quotidie quarta hora, antequam febris increſcat ſorbitionem vnam, & item alteram ex dictis generibus darem, ſummum incrementum febre tenẽte, inclinaturaq; potionem ex ptiſſanæ ſucco, poſt hanc quarta itẽ hora tandem cœnam ex duplici ferculo cum acetarijs exhiberem, cuius cibi modus ex morbi futura lõginquitate mihi viſus eſt ſic metiendus. Ad vires reficiendas, & defendendum ventriculum, proponit vir Doctiſſimus maluaticum vinum, & theriacam, de vino malnatico male ſentirem, quoniam ſtomaticum propriè non eſt, cum adſtrictione careat, ſic tueri vẽ
E triculũ non poteſt, at datur ad diſſoluendos humores, quod facit ſuo calore, datur ad ſpiritus reficiendos, alia habemus ſuo calore diſſoluentia cũ adſtrictione hoc loco neceſſaria, tantum vero abeſt, vt ſpiritus reficiat in imbecilli ventriculo, quòd etiam eos maxime diſſoluat, cum virtutem feriat vinum valẽtius ex Gal. At eſto ſpiritus creet, eos tamẽ creat, qui citiſſime diſſolui poſſunt, vt non niſi in ſubita viriũ diſſolutione, quo refecti poſſint ſubinde ſpacium ſui ſolidius reficiendi habere. Hic vero ſpatium datur etiã ſine eo vino, nec cadit vis adeo, vt periculoſum remedium cogamur arripere, potius quam nullum, periculoſum ob motionem humorum, qui cũ crudi, & multi ſint, nequaquam vino ſunt excitãdi. Pericu-

A loſum febri augendæ, putredini amplificandę, dolori capitis imitãdo, delirijs ſummo cum damno ſomni, & vigiliarum promouendis, In aliqua neceſſitate labentium virium, non ob oppreſſionem multitudinis humorum crudorum, ſed mordacitatem bilioſorum, & diſſolutionem deficientium, Ego potius cũ Gal. 1. ad Glauc. vinum pauciferum deligerem, & ſic offam panis intingerem, & poſtremo cibo etiam darem, quo vis illius diutius os ventriculi haberet. De theriaca non adeo contenderem, quoniam videtur malos, & infeſtos humores diſcutere, & vim ventriculo, & cordi præſtare, ac, cum fuerit recens, etiam ſomnum in multis conciliare, dico in multis, quoniã nonnulli etiam ſine ſomno poſt eam acceptam fuere, ſi videatur vobis, illa poſſet cum aqua roſac. dari,
B aut dicto mali punici vino. Recordamini tamen, quid de ea ſuſpicionis habeat Gal. cum in quartana febre eam proponit, niſi enim humorum crudorum copia remota ſit non vult exhibere, ergo quando dicti generis potiones cibis coniungerem non ex vino, ſed aqua igne modificata cum coriandro, ſaccharo, & pauxillo vini mali punici, aut oxiſacchara. At hæc ſymptomata ipſum cauendum, & vires ſuſtinendas reſpiciunt. Multitudo malorum humorum, putredo eorum obſtructiones, & motus in viſcera curanda, nam de febris calore tantum abeſt, vt rationem habeam, quòd credam nobis vtilem fore ad craſſos humores moderandos, de tenuibus exigua cura mihi eſt, quoniam ille ſine etiam ope medica eijci poſſunt, craſſi opem multam efflagitãt,
C De ſectione venæ in magno morbo iuſta deliberatio eſt, cum ſanguis alimentum ſit, idque à natura mutandum, & interea ſeruandum ſumma vi, ne putreſcat. Contrarium ergo tanquam alimentum eſt, exanime quoque eſt, animatæque naturæ onus, vt pinguedo quoque ita paulo minus, quam cibus ſub morborum curationibus moderatione ſui eget, nã qui ſano corpori vix ſatis eſſet, nunc ægrę naturæ ſuperuacuus, & grauis, quæ enim morbum latura via eſt, ea ſanguinis iuſtam antea ſano corpori molem ferre non poſſet, minus morbo fugando vos, & alimento tractando vacare, idem vero etiam ſanguis, et alimentum, alendo morbo poteſt non minus prę ſto eſſe, quam corpori, cum nondum ſimilis penitus
D corpori ſit, ſed etiamnum ex parte contrarius, poteſt etiam in partes læſas, in quas neceſſario ob earum moleſtiam, & imbecillitatem infert, quemadmodum in exterioribus partibus videmus, multum periculi importare, ac præſertim ſub febribus laboranti cordi, & concalfacto. Morbi ergo magni ratione ſanguis eſſet diminuendus, ſed vires recipiendæ, reſpiciendum ſymptoma ventriculi, ſymptoma à cęli calore, quæ omnia prohibent ſanguinem detrahi, ſicuti enim minus viriũ minus detrahi de cibo vult, ſic detrahi ſanguinem prohibet, Vir Excell. ſanguinem detraxit per cucurbitulas, quæ res minus officere videatur, & tamen motui magis ei occurrit, qui ſanguinis, & malorum etiam humorum in viſcera eſſe poſſet, cui ſanè motui ego occurrerem etiã me
E dicamentis acribus ad extremas partes applicitis, & frictionibus, & clyſteribus, quo per ventrem etiam reliquię putredinis euocarentur, & à ventriculo impetus humorum infra alliceretur, quæ iam pertinent ad medicamẽta, quibus per vrinas quoque reliquias putredinis deducerẽ. Rad. graminis, cap. Vener. radice pentaphilli, & ſimilibus, quibus vos ſoletis etiam peponum ſemina componere, Materiæ autem crudæ parandæ diligenter vacarẽ, quo concoctioni fieret opportunior, ſiue ad bonum alimentum, ſiue ad maturum recrementum expurgandum, ſic eam idẽtidem purgarem. Parantia eſſent ſyr. de cap. Ven. de ſucco acetoſæ, cũ portione ſyrupi de ſucco mali medici, ob ventriculi rationem, qui liquefierent aqua

cap.

exp. Ven. cui incocta eſſet eadem herba, & lupuli, & A gramen, & acetoſa, & endiuia, & radix pentaphilli, cum ſyr. altero quoq; die ego Rhabar. & agaricū macerarem, aliquidq; Tamatindorū imponerē, quibus ventriculus cum confirmatiooe ſui, coniunctā haberet purgationē, iniūctis cynnamomo, & Maci, elyſteribus caſſiā pro clyſtere cōponerem cū Melle roſ. ſacch. rubro, & alijs ſolitis, propoſitā hierā ego nō poſſū probare, quoniam nos venientē humorem, nō in ventriculo hærente habemus, potius non venturum humorem magis alliceret, noxamque augeret, quoniam non adſtringit.

Huic conuulſio ſub acceſſione affuit, qua brachia, & caput antrorſum contraherētur, ſudores quoq; in fine acceſſionum, ſed pulſus ſemper exiguus remanebat, & creber, viſa eſt theriaca eū liberare ab eiuſ- B modi ſymptomate, & item vinum, vnde quotidie quater cibus cum vino dabatur, poſt vigeſimum diē Parotis maxima imo multæ coniunctim extitere, aperteque plurimum ſaniei, & puris emittebant, cibus tamen eadem largitate cum vino ſemper, dabatur, 30. die poſt magnum febris calorem, & notas inflammationis in thorace vrinæ ſubiugales fuere, & 32. interijt.

De Variolis pro Prencipe Stilliani Sablonetæ habitum.

C

CONSVLTATIO DXLVIII.

NE ego deſeram locum meum in tanta re, & pro tanto Prencipe, à quo ſum propterea magnis itineribus accerſitus, dicam quod ſentio de natura corporis, morbique, & de eiuſdem curatione. Corporis quidem natura mihi ea videtur, quæ à vobis conſtituta eſt, nimirum calida, & humida, potius autem humido, quam calido abundans, cum non ſolum carnoſum, ſed pingue quoque corpus cernatur, pinguedine in adoleſcentibus, & calidis corporibus non ita facile concreſcente, concreſcit quidem circum cor calidiſſimum pinguedo, ſed calor ille potius copia, quam acuitate excellit, & non bili, ſed ſpiritui D gignendo idoneus, ſic, quod ſupereſt, ex eius coctione vaporoſum, id vnctuoſum eſt, & aereum, atque in exteriori, & tepidiori ambitu concreſcit, à priori calore deſertum maximè circum mēbranas vaſorum, ſæpe etiam totius corporis, quod iecori non euenit ob rudem in eo oīmis ſanguinis inchoationem, pinguedo tamen cordis, vt in ſebosis animantibus videre eſt, longè minus concreta eſt, à calore nunquam deſtituta. Alioquin calor non copia, ſed acuitate, & temperie valentior partes ſanguinis pinguiores in bilem facilius, quàm in pinguedinis materiam vertit, præſertim ætate etiam num adoleſcente, neque dum annum 22. ſuperante, ſic in calidioribus temperamentis non eſt materia, quæ in pinguedinem poſſit concreſcere, minus à calore illo concretio permiſ- E ſa eſt, hæc de corporis genere. Morbi autem natura, vt à vobis conſtituta eſt, mihi videtur ſic examinanda, ea tres partes continet ſui, prima eſt humor genere, & copia infectus, altera eſt putredo, tertia eſt febrilis calor, quas partes ſequuntur omnia ea, quæ caſus, ſeu ſymptomata appellātur. Habet autē morbus duo maxime tempora ſui naturam variantia, alterum humorum excretionis, maturationis verò reliquum, incipiam ab humore. Humor, ſi vrinas ſpectemus, multum crudi ſucci habet, ſunt enim perturbatiſſimæ, & admodum craſſæ, neque adeò coloratæ, quin intra rufi coloris ſpeciem maneant, huius etiam copiæ crudæ nota mihi maxima in pulſibus cernitur, qui parui crebertimique ſint, ſi quale cuiuſque generis corpori conueniant, nē dum calido, & humido, conſideremus, & adoleſcēti, etenim ea paruitas debilitati corporis attribuenda non eſt, cum nondum à morbo coofici potuerit, cum vigere admodum ſuis facultatibus cernatur, cum omnia illa, quæ in corpore cernuntur, adhuc ſpeciem robuſti corporis teneant, præterea pulſuum quoque vehemētiam digitis minime cedentem ſentiamus, quem oppreſſione humorum potius, & pōdere, quàm propriæ naturæ infirmitate paruos pulſus facere cogetur. Videmus multos externi corporis ſpeciem benè robuſti hominis ſeruantes, mente tamen, & internis ſenſibus languere, ac ſi è ſomno proximè eſſent excitati in ijs parui pulſus, & imbecilles ſunt, ſi diligenter æſtimentur, quoniam infirmam vim ſequuntur, vt in quibus putredo corruptiua, atque ab ipſa maturatione aliena eſt. Eandem humorum copiam ſic onerantem ſignificat ſudor ille copioſus, prima die viſus, febre non definiente, idemque reuerſus non amplius toto corpore, ſed circum ceruicem ſolummodo, & caput, generi etiam materiei crudæ conſentit calor ille febris non protinus tactum feriens, ſed primo occurſu mitis, deinde ſatis durus perſiſtēs, primis diebus calor fuit vehementior, & exanthemata coloratiora, tum vigil ipſe, quoniam quidquid bilioſi ſuberat, protinus commotum fuit tenuitate, & calore humorem proptiorem, faciente, quod vomitu ipſo quoque fuit confirmatum bile multa excreta, nunc neque vigil eſt, neque vllus vomitus habetur, imo lingua etiam cerneretur alba. Exanthemata dilutiorem colorem nanciſcuntur, & calor corporis eiuſmodi, vt dixi, factus eſt. Huius humoris copiam potuit parere conſtrictio inuiſibilium meatuum victus ratione, quæ mali, & frigidioris generis, alijs alioquin temporibus tantum copiæ crudæ non efficit, hoc tempore potuit præſtare, quo poſt calores, & æſtus maximos cælum ſubito frigidiſſimum factum eſt, cum imbribus largiſſimis, cum niuibus ad Alpes, vnde venti acriter admodum corpora feriebant, ſubita neque ea mutatio motum corpori excitauit contractionis, ſic enim niuis maximè corporibus euenit, quorum vis expultrix ſolet inimicam quamq; vim à ſe repulſura ſe ſe, corpusq; cōtrahere, vnde anguſtiores meatus fiant, anguſtis ergo meatibus huic corpori factis cohibiti ſunt anhelitus humorum omnium, qui neceſſariò detenti in eoſdem humores reuerſi ſunt, à quibus efferebantur, ſic corpus magis replerunt eodem humorum genere, quo prius etiam abundarat, abundabat autē ſanguine quidem, vt eſt calidum, humidumque, ſed pituita etiam ob viuendi genus, & tempeſtatem iam dictam frigidam, & humidam, quæ eo valentior fuit cruditatibus pariundis, quòd ſubita potuit corpus magis mouere, valentiuſque refrigerare, & interius ſuam vim inducere in viſceribus, & maximè ventriculo, atque hæc de humore, hoc eſt de materia morbi mihi dicenda viſa ſunt, vt ſuis indicijs, & cauſis certo conſtaret, ſequitur putredo, & omnia, quę cum ea continentia ſunt, nimirum locus, obſtructiones & motiones omnes, quas poteſt ciere. Anguſtia meatuum facile potuit cum dicto genere in ipſis ſubſiſtente obſtructiones parere, è quibus calor primum deinde motus halituum contentorum toto corpore fuerit excitatus, qui halitus, quoniam à calidiori primum humore, tenuiorique, & calorem facile cōcipiente elati ſunt, propria prima die etiam horrorem ſenſit, & quaſi rigorem, & inde calore vincente eam febrem, quæ ab acribus illis fumis principio potuit ſolū ſpiritus calefactos ſequi, & io genere ephimeræ eſſe, vrinaſque minimè mutaſſe, vt multis euenire ſolebat antiquitus, cum balnea pręteribant, quibus primum rigor, deinde ephemera febris fiebat,

Digitized by Google

ritus remotum, imò alibili adeo contrarium, vt ſpiritum viuentis, & alimentum inficiendo corrumpat, aut aſpernabile naturæ corporis faciat, prioris generis putredo corruptionis cauſa penitus, & ex toto eſſe non poteſt, cum teneat alimenti, & rei amicæ ſimilitudinem, quæ ſuo contagio non ſolum non lædit, ſed fouet ſępe partes corporis, & ex aliqua etiam ſui parte alit. Vnde videtis vulnera, quæ bonum pus habent, ſemper bono colore, & nitore eſſe, & valdè nutrita. Quemadmodum vlcera illa, quæ malo pure ſcatent, cum male nutriuntur, tum carnes habent, quæ eo pure ſemper conficiuntur, conſumunturque, & ſerpentia etiam fiunt. Putredine igitur corruptiua naſci eos vapores, vnde cõtagium morbos tranſferat, neceſſe eſt, lentore vero & ſimilitudine eſſe præditos oportet, quo hæreant, vt dixi, & afficiant. Quæ res facilius fieri ſolet, cum putredo ad altibiles magis humorum partes, vt potè corporibus magis communes accedit, & eas non tantum exurit, quantum proprio elicito calore cum humido in modum putredinis propriæ mixto propriam corruptionem afferentis illas colliquat, & diſſoluit, non tantum caloris vi, quantum familiaritate quadam natiuum calorem vna cum ſuo humido euocante, ita ſi partes propriores ſanguini corripiat, tunc ſimilitudinẽ communiorem cum multis corporibus ſortitur, & vapores lenti magis ſunt, quoniam acris admodum calor non eſt, neque exurens, quo humidum lentum abſumatur, ſed diſſoluens potius lentum humidum calore illud continente educendo. Non eſt corpus, quod alibili humore, & ſangnine ſimili refertum nõ eſt humor, qui mediocri illo calore facilius quàm is ipſe humor alibilis putreſcat, biliosſus enim tũ acrem excitat calorem, & exurentem, tum ipſe à mediocri ſuperari nequit, pituitoſus quoque, ſi à ſangnine valde diſtet, non poteſt putreſcere, niſi à vehementiori calore agitetur, cum frigidus humor ſit. Minus omnia corpora ſimili horum humorum genere neceſſario pariter ſcatent, cum ſemper varij admodum generis ſint. quæ à medio, & alibili recedunt, & corpora, quæ illis ſcatent, minus contagione affici conſueuere, vt neque tempeſtatibus ad eiuſmodi humores gignendos idoneis, quæue morboſæ, & inſalubres ſunt, contagione admodum ſolent craſſari, ſi animaduertiſtis, nam, quando peſtis contagione illata eſt, eo tempore ſemper temperies ſumma cæli, & ſalubritas corporum extitiſſe animaduerſa eſt. Hęc itaque febris, cum exanthemata emiſerit, non maculis, ſed puſtulis conſtantia, à me ſic iudicatetur, quod contagioſa quidem eſſe iuxta experimentum, poteſt, non tamen ita, vt, quæ vicinam ſanguini perfecto partem corrumpit, quæque maculas rubras tantum facit, illæ namque maculæ non ſolum infirmiorem naturæ vim indicant, quæ non materiam poteſt à ſe diſiungere, & repellere putreſcentem, ſed tantum colliquatæ à morbo materiæ vapores in cutem inficiendam exprimere, verum etiam oſtendit vaporem illum à ſanguine tabeſcente, & liquato attolli, ita maculæ maligniotis putredinis notæ ſunt, quàm puſtulæ. Hæc ergo contagioſa febris eſt, tamẽ partes ſanguinis magis bilioſas, & pituitoſas, ac craſſas cum ſero quidẽ admixtas putredine corrumpit, ex quo natura debilitari adeo non poteſt, quin facile eas ſeparet, & ad cutem extremam repellat, non autem tabeſcentis ſanguinis vapores maculas cutis exprimant, ſic non adeo malignæ putredinis eſt, quamuis contagione libera, & vacua non ſit. Vt ſperare etiam poſſimus naturam putredinem hanc in meliorem ſtatum eſſe conuerſuram, tamquam putredo non extremam malitiam attigerit, ſed in medio verſetur inter maturationem, & vitioſam illam, corruptiuamque ſpeciem, à quo quidem medio facile huc, & illuc queat declinare, adoleſcentia verò, &

A optima natura corporis, & veſtrę curationis diligentia, tum ipſius ægri obtemperatione citius in meliorem, quàm peiorem partem perduci poſſe videatur, ſed antequam procurro ea, quæ ſperanda ſunt, colligam quæ præſentia ſubſtant, nimirum, quod habemus hic materiæ copiam craſſæ, crudæ, atque etiam bilioſæ, habemus, quod craſſitudo illa, & cruditas à ſanguine non valdè diſtat, ſicuti neque bilis. Habemus, quod partes hæ ſanguini propinquæ putreſcũt, & febrem faciunt continuam, & ſua putredine generis peioris malignam, quamquam in peiori genere gradum ſummum aut extremum non tenet, habemus tandẽ, quod natura videtur materiam ad cutim expellere, dico videtur quoniam maculæ mihi potius ſunt vaporum à morbo effuſorum. Hæc præ- B ſentia ſunt. Quæ modo futura ſuſpicari poſſimus, videndum. Viri doctiſſimi à calore febris, & ab humoribus putridis corde ſe ſe defendente poſſunt multa Principi noſtro accreſcere niſi res in melius vertatur, febris coctiones debilitat, & vitioſas reddit, ſanguinem etiam afficit, & in bilem, & melancholicum ſuccum vertit, humores verò eiuſmodi, & ij, qui putredine tenentur, facile in cor poſſunt ſub febre labi, quoniam ipſum primum afficitur, agitaturque, quo fiat, vt ea materia in pulmones impellatur, dum ipſum ſe ſe exonerare contendit, vnde metus vitæ ſit, pelli etiam poſſet in caput, & phrenitidem facere, & cum multum materiæ crudæ ſit, ea etiam in cerebrum impulſa lethargo poſſet hominem finire, materia valde copioſa eſt in venis, quæ cum febrem C longius producere, tum naturã cogere ad aliquem inutilem motum poſſet. Febris vero nõ ſolum à materia, dum in venis verſatur, ſed dum extruditur, & ambitũ corporis in venis minoribus ſua copia multa occupat obſtruendo, tum etiam dum extruſa ad cutim in puſtulis conficitur, poteſt ſuſtentari, & longe etiam maior fieri, imo lethalis euadere, ſi ibi materia non ad maturationem, ſed ad corruptionem compelleretur. Poſterior ſiquidem morbus quidam eſt, dum pus in puſtulis conficitur, & valdè peior primo, quoties multæ puſtulæ ſunt, maximè ſi corpus adhuc impune intus permanſerit. Vnde videmus ferè quarta die ſub exitu puſtularum febrem remitti, poſtea vero illis increſcentibus, & ſuppurantibus D rurſus increſcere, nullumque ægrum in prima febre, ſed in ſecunda tantum interire, ideo in tanta materiæ copia, cuius nota cum illa extat, quod febris in exitu puſtularum remiſſa admodum non eſt, nõ tam in primo hoc excretionis motu, quàm in ſecundo hoc eſt putrefactionis puſtularum verẽdum eſt, hæc itaque poſſunt timeri, hiſque occurrendum penitus eſt, niſi quid impediat, occurri autem debet materia quocunque modo imminuenda, & in diuerſum à principibus, & neceſſarijs vitæ partibus auocanda, modo ne naturã agentem pertubemus, deinde materia exigua quantum fieri poteſt reddita, motus etiam naturę, qui fit per conuenientia loca, commodaſque regiones iuuandus: & quoniã actio Medici eſt ipſi naturæ accommodanda, iam de tempore E actionis naturæ ſeu morbi ratio habenda eſt. Die tertia ipſius putredinis, & feruoris puſtulę enaſci cępere, veriſimile eſt, vt dierum criticorum obſeruatio ſuadet, quod die ſeptima perfectè expreſſæ futuræ ſint, alijs verò ſeptem diebus maturationem, & ſolutionem habituræ, priori quidem quaternario maturationem, poſteriori ſolutionem, ſi res rectè progrediatur, ſumus iam in fine quarti diei, qua lotium adhuc craſſum, & turbidum maximè cernitur, ſumus, vt videtur, in principio, certè in prima parte huius totius morbi, quæ ad actionem naturæ attinet excernentem, ergo naturam habemus excernẽtem, propterea ambiguum alicui videatur, num detractione vti materiæ nos poſſimus, nam quamquam

ini-

initium ipſum morbi id permittat natura non dum coctionem aggreſſa, tamen excretio eius per loca conuenientia non debet interrumpi. Qua in re ego ſic ſtatuerem, quod copia materiæ tanta à qua vitæ periculum metuendum eſt, penitus diminui debet, quo naturam reliquam eius melius regat, & coquẽdo, & etiam excernendo, motu vero eo diminui, qui detrahendo humorem illum ad loca, in quæ tendit natura, & magis conuenientia ſunt, permoueat, neque naturæ impetum vtilem frangat, ſed ex ea parte humor attrahatur, vnde ſuſtineatur, ne in caput, aut thoracem, aut fauces præceps ruat, ita nequaquã ſecta vena ſanguinem detraherem, ne ab eminentibus partibus ad medium motiones naturæ reuocarem, quamquam enim ſecetur vena in parte eminẽti, in eãque fluens ſanguis à medio retrahatur, inde tamen ad medium ab omni corpore confluere ſanguis cogitur, & ab ambitu ad medium vergit, inciſa potius cute in partibus eminentibus per cucurbitulas ſanguinem elicerem, non in ſuperioribus, ſed inferioribus, quo in diuerſam à principibus à capite, à faucibus, à pulmoneque humores auerterem, itaque natibus ex fæmoribus inciſa cute cucurbitulas ſaltem ſex affigerem, cute prius fricationibus, & aqua tepida ad ruborem adducta, quo ſanguis facilius effluat. Medicamento nunc valenter purgante nõ vterer, ea ratione qua etiam dicebam venæ ſectionem eſſe refugiendam, ne actio naturæ interrumpatur, & in contrarium refracta frangatur. Antequam enim natura motionem hanc aggrederetur, profecto medicamentum, eiuſmodi potuiſſet adhiberi in materia tam copioſa, & quæ turgentis rationem haberet, antequam motum certum à medio ad extrema inciperet, quemadmodum ſectio quoque venæ quam vos adhibuiſtis fuit accommodatiſſima, cruda namque materia perſpecta tanta non eſt, quanta vires infirmet, cum vicina alibili ſucco ſit, Hac perfecta diminutione ſanguinis, & motus ad inferna reuocatione (vtinam etiam aliqui humores per medicamentum initio fuiſſent detracti) tunc ad materiæ motum iuuandum accedere poterimus, ijs quæ ſudores mouent, & etiam vrinas, non pręterita interea ductione alui, altero quoque die clyſteribus facienda cum caſſia, melle violaceo, & iure herbarum cõmunium dictarum. Quæ autem motum natura iuuarent opportuna eſſet, ſi etiam putredini ſua ſiccitate aduerſarentur, & febri ſuo frigore, nam putredinis quoque, & febris ratio habẽda eſt, in ijs eſſent Radices Pẽtaphylli ſiccitate. Tertij gradus pręditæ, calore autem vix vllo. Radices graminis, & etiam aryngij peponum ſemina, cucurbitarumque vulgo probata ſunt, quamquam propter τὸ λίπαρον ἔχειν ab antiquiſſimo auctore ſecundo de dięta comburentia dicantur. Raporum ſemina tutiſſima videntur, & maximè idonea iuuandæ expulſioni, cum quibus componi poſſunt ordeum, endiuia, bugloſſum, Borrago, cicerbita, & ſimilis generis, atque ſi placeat Aſplenium, cap. Vener. & polytrichon, ficus, ſebeſten, paſſulas, Dactilos, Radicem dulcem non ita probarem. Quam tamen arabicæ ſectæ Medici in hoc morbi genere dant, cum lenticula, & multis alijs. Ego enim ea non poſſum probare, cum rationem eorum medicorum habeam ſuſpectam, fortaſſe dum metuimus ſub puſtularum maturatione nimium ſanguinis feruorem, qui ſecundus motus eſt, ius lentis, pulueres cornu cerui μονοκέρωτος, vnicorni, & ſimiles cũ tragacantha dare aliqua ratione poſſemus, vti cum ſerius ſegniuſque excretio illa fieret, caricas, ſeu ficus ſiccas, ſed quis eſt hoc loco metus feruoris? timet doctor nimium motum. Ego non video quin ſatis occurri poſſit motui nimio, & inutili ad partes principes, oculos, faciemque per materiæ diminutionem, & auerſionem dictam, ſi pulueres ſint ad febrem, & putredinem frangendam coërcẽdamve dandi, ego cornu cerui, & ſimilium animantium deligerem, vt armenam bolum, terramque ſigillatam ob nimiam adſtrictionem reijcerem, potius lapidem bezaar darem, illum quo ſudor moueri ſolet, præſertim qui non ab animali, ſed è foſſilibus capitur, tueret ſic cor, & pulmones cum eo, à quo ſe ſe defendente pulmones ipſi affici alioquin ſolent ſupradicta ratione. Accederem vero ad fauciũ, oculorumque tuitionẽ, oculis aquam ex roſis cum ſumach, & croco, ſi vultis aurũ candens immergere non veto, faucibus aquam ex ordeo cum roſarum expreſſo cremore, ſaccharo condito cum ſucco citri eodem modo parato, cum ſucco aurantij, aut mali punici, cum Diatragagãtho, aut diacodion, cum diamoron, aut Diacaridion cum ſyrupo violaceo iuiubino, de papauere, mirtino, roſaceo, de Ribes, & ſimilibus. Victus ratio debet inſtitui, vt victus maxime ſit ex priſſana, aut etiam ex ouorum luteis, quibus bilis frangi, & bonus ſuccus gigni ſolet, ſic tenuis victus ſeruandus, maxime, cum proxime ad ſtatum morbi accedetur, parum idoneæ carnes vidẽtur febribus, propter illud liparon, quod inflammari facile poteſt, tamen niſi ſatis ex his accipiat, aliquid ex alis pullorum, ex iecore, & teſtibus eorundem concederem, ex pane vero etiam trito, & loto iure pullorum incocto, potio probaretur mihi ex aqua ordei, incocta Graminis radice, & pentaphylli cum ſyrupo ex malis punicis, vel citrijs, vel nenupharino, aut ſimili, & non ſolum in menſa, ſed etiam ſeptem horis à prandio, tribuſque horis ante cænam largam eiuſmodi potionem darem. Somnum quibuſque horis etiam interdiu concederem, cum noctu eum capere non poſſit, non procurarem autem ipſum maiori vi, ne morbo officerem, ſi vlla alia vi, quam eorum, quæ dixi ad morbum ipſum facientia, ipſum quærerem, ſic vitarem etiam ſyrupi de papauere largiorem vſum. Integumenta corporis ſolita retinerem, nec niſi pro maiori caloris cæli incremento leuioribus vti vellem, nam neque corpus exterius eſt refrigerandum, neque nimium calfaciendum, æſtuque cruciandum nimio ſanguinis feruentis periculo. Cubiculum quoque calidioribus horis temperarem aqua non lateribus perfundendis, ſeu ſolo, quoniam fumum halitumque calidiorem, & nimis craſſum, & pulmonibus, ac ſpiritui infeſtum educit, ſed folijs arborum identidem mutandis recentibus aqua, & aceto reſperſis cubiculum ſpargerem, aer namque inſpirandus, attrahẽdus eſſe debet frigidior, tunc autem corpus contectum eſſe conuenit, ne cutis meatus adſtringatur, feneſtræ poſt noctẽ, ſeu prima luce aliquantiſper reſerandæ, patefaciendæ, quo aer cubili noctis concluſione impurus factus expurgetur, quod certis item horis interdiu quoque faciendum eſt, interea, vt dixi, corpore bene contecto. De alui ductione ſatis ſupra commemoraui, quare nihil reliquum videtur ad hãc conſultationem, in dies vero ſi quid noui inciderit, id proſequemur. Dixi.

De eodem morbo variolarum nondum finito.

CONSVLTATIO DXLIX.

QVæritur ab Excellentijs veſtris, quid prædicẽdum ſit de hoc morbo, & an aliquid præſidij adhibere debeamus. Ego hic ſtatuam prius de hiſtoria huius morbi omnia manifeſtè conſtantia, deinde ex illis ducam rationem huius prædictionis, & deliberationis. Variolas habemus in facie denſiſſimas, vt etiam in pectore, & toto corpore,

ſed

ſed in pectore, & manibus lõge maiores. Quod prædixeram, hæ, cum tertio die ab initio febris exire cępiſſent, 7. finem excundi fecere, inde creſcere, & maturari cæperunt, & , quod etiam ſuperioribus diebus dicebam futurum, illæ prius, quæ in facie ſunt, deinde, quæ in pectore, tandem, quæ in manibus, id ſunt conſequutæ, quæ enim in cruribus, & ſæmoribus, & pedibus non adeo creſcunt, maturanturve, quoniá ob id, quod contectæ ſeruantur, tenuem cutilam ſortitæ, habent inuiſibilem diſcuſſionem. Itaque octaua die albæ factæ ſunt, quę in facie nono die, & modo, quæ ſunt toto pectore, de his, quæ in manibus, quoque dico, quod cras hoc eſt decimo albæ cernentur. Quæ in facie iam diſrumpi, & ſiccari hodie incipiunt, cras, quæ in pectore, idem facturas credo. Modo ſub maturatione eorum, quæ in facie ſunt, febris magna fuit, ſub maturatione eorum, quæ ſunt in pectore, longe maior, vt admonuerem fore, quoniam amplectuntur partem cordi contiguam, minorem longe futuram ſpero cras, ſeu hac nocte, cum manus puſtulæ albeſcent. Pulſus ad meridiem quotidie crebriores vna cum incremento febris fiunt, bene validi ſunt, niſi quod aliquantò debiliores ſentiuntur nunc ex longitudine febris, & tenuitate victus duorum horum dierum, quibus, quoniam in ſtatu eſſe morbum ſtatuebamus, tenuiſſimum illum dedimus, ſorbitionibuſque fuimus contenti, addatis, quod pluribus diebus ſomnum capere non potuit. Vnde vir Excellentiſſimus, qui nunc tetigit, reperit enim firmiorẽ, eo quod per horam iam dormierit, mirum eſt enim quantum vires ſoluant vigiliæ. Vrinæ, quæ vſque ad 5. diem admodum craſſæ, & turbidæ euaſerant, inde paulatim meliores factæ ſunt, præſertimque. 7. & inde in præſentem vſque 9. diem copioſæ, & ſubruſæ, & nitore aliquo præditæ fuere. 8. quidem poſterior, & item 9. poſterior ferè ad naturales accedere ſunt viſæ, niſi, quod aliquanto pluri ſuſpenſo, & craſſitudine etiam maiori eſſent. Numquam delirium, ſemper bene conſtans mens, bene validæ corporis motiones omnes, etiam nunc cum iam tantæ coctionis notæ vndique conſpiciantur. Quid ergo prædici debeat, quidquam auxilij præberi. Ego hinc ſic colligo, quod ſi vnquá in huius morbi curſu ſalus potuit denũciari, hodie certè poſſit, nam interno malo finito, eiectoque, maturatio in externo morbo, hoc eſt in variolis fit, & celeriter, vireſque corporis conſtat, ergo etiam morbus finietur, nam exteriora non poſſent concoqui vniuerſim in ambitu, niſi interius quoque natura valens eſſet, in aliqua quidem particula exteriori viſa eſt quandoque concoctio contra intus male valente natura, quod rarum eſt, at in toto ambitu id fieri non poſſet, niſi in principe quoque parte id ſit, in vrinis præterea concoctio manifeſta eſt, & tanta, vt cum maior cernetur, ſani penitus hominis indicium futura ſit ſiquidem longe poſt exit vrina, quam ſit concocta, & affert indicium præteritæ rei, citum ergo finem, ne dum ſalubrem prædicere etiam poſſumus. At febris grandior continua humores intra venas putreſcere oſtendit, hoc non infertur, niſi cum febris ſeipſa eſt in putredine ſua propria, neque morbum alium ſequitur, hic vero puſtularum infinitam copiam ſequi eam videmus, & earum maturationem. Dicit doctor, quod omnes febres ad tumores ſequutæ malæ ſunt, præter diarias, & hæc non diaria, ſed putrida eſt, ergo mala, ſi mala, ergo, quod dicebat Galenus ſequitur putredinem in venis. Dico malè eſſe acceptam, relatamque ſententiam, quoniam febres, quę ſequuntur tumores, & inflammationes putridæ omnes eſſe conſueuere. Dicit Galenus exceptis ijs ephemeris, quæ ad bubones ſequuntur, nam dicit libro de criſibus, quod ephemera nõ ſequitur vllum tumoris genus per bubones. Satis vero cauſæ eſt huius putridæ febris in puſtulis admodum denſis circum cor, & faciem putreſcentibus, cur ergo aliã cauſam quæramus? Eſto vero alia quoque cauſa ſit, nimirum materię intra venas putreſcentis, cuius notas in vrinis ſubiugalibus ſuperius habebamus, profecto illa materia iam à natura deuincitur, concoquiturque, Etenim febris aucta ſemper putredinem maiorem indicat, quæ putredo omnino vel concoctio, vel corruptio, exuſtioque eſt, ſit modo hæc concoctio, an exuſtio, decernere poſſumus inſpectione vrinarum, quæ nullam penitus exuſtionem habent, ſed maturationem, quam etiam ſequi poteſt ingens febris, qualem videmus, ſiue modo intra venas ſit eius materia, ſiue ſolum extra ipſas, certe etiam, quæ extra venas eſt, concoctionem recipit, nam in cute

B roſaceo colore infecta extant puſtulæ, quæ candidæ paulatim fiunt, in quibus certè materia non admodum craſſa eſt, quod ſanguinis tenuioris, & aquoſi excrementum ſit. Ita neque magnæ puſtulæ ſunt, quamquam planæ, & admodum frequentes, cũ modo dicta coctionis indicia ſint virtuti ſatis valenti coniuncta, ſperare poſſumus magis nunc, quam antea eſſe conualiturum. Virtutis bene validæ notæ ſunt, facultatum, omnium functiones ad motũ omnem, ad cogitationem, ad excreãdum, reſpirandum, & reliquæ, aliquibus etiam partibus morbus inclinat, nam os non feruet amplius, anhelitus non eſt fædus, vt antea, oculi non infeſtantur, quorum lachryma candidum pus eſt, eſt ſatis concretum, ſputa

C ſunt alba, & penitus ęquabilia. Vtrum modo aliquid auxilij ſit opus, ego febri omnino reſiſtendum iudicarem, quę creberrimos edit pulſus, nec mirũ, nam, ſi, ex angine exigui loci inflammatione magnæ febres ſolent excitari, quid fiet in hoc corpore, cuius tota facies, tota ceruix, thorax, dorſum, & omnis cutis feruet puſtulis, adeo confertis, vt inuicem contextæ videantur? febri ergo & cordi ſuccurrerem pulueribus ex margaritis, & lapide bezoar, ex ceruino cornu vſto, & ſimilibus, cum ſyrupis ex acetoſa, endiuia, gramine, lupulis, nenuphare, ſucco citri, & eius generis alijs paratis, incoquendo herbas, radices, ordeum, & ſemina peponum, atque alia ſimilis generis. Puſtulis exterius nihil darem, quoniam ſub cute ſatis tenui ſunt, & facile, cũ maturuerint rum-

D pẽtur, vt quę in facie ſunt, fecere. Virtuti modo plus cibi dando ſubuenirem, cum iam ſtatus exiterit, & cum ptiſſana ouum liquatum iure, & aliquid etiam ex iecore pulli, aut teſtibus eiuſdem, vel ex contuſis candidioribus pulli carnibus, ſic me gererem.

Febris hæc tam diu traxit, vt vel Medicis tedio ſummo eſſet, puſtulæ namque diſruptæ in corticem craſſiſſimum euaſere tanta putredine, & fætore, vt aſſiſtere non poſſemus, faciei vero cruſta vix oculis, & ori exiguum quod foraminum relinquebat, & ſicubi hiabat aliqua fiſſura, inde ſanies lutea, & fætida exibat. Tandem conualuit, & in ſpeciem ſuę pulchritudinis rediJt. Auguſto ſequenti eiuſdem anni diebus 50. poſt in febrem tertianam notam incidit difficilem admodum, quamquàm vnus ex Medicis

E ab illa tãta variolarum purgatione audacter illi bonam valetudinem ad 20. annos pollicitus fuiſſet.

De febre maligna pro Excellẽtiſſimo phyſico Ludouico Beuilaquio Lariſio Conſilium, quod quamquam in ſumma deſperatione fuerat breuibus habitum, poſtea tamen in gratiam excellentis Auguſtini lucidi fuſiſſime deſcriptum eſt, quo ipſe iunior comprehendiſſet in ea cõſultatione doctrinam maxime neceſſariam haberet explicatiorem.

Conueniſtis Viri doctiſſimi, & ſine vlla controuerſia omnes pro conſtituto habetis hanc febrem malignam eſſe nullo etiam ſymptomate in ea apparente eorum, quæ vulgò eo, quod ſæuiora ſint, maligna dici conſueuere, ſiquidem in ea non ſentitur

aut

aut calor admodum mordax, aut ſummus ille fer- A uor à Galeno malignus dictus ij. de criſibus (tametſi aliquando exiguas etiam febres malignas dicat) lingua aſpera non eſt, & minus nigra, non eſt ſitis vehemẽtior, non faſtidium cibi, imo nec vlla à cibo auerſio, nullus cordis dolor, nullæ nocturnæ vigiliæ, nulla vllius generis deprauatio humoris, aut aperta inſania, non capitis dolor, non ſopor grauis, non aliud quidquam eiuſmodi generis ſæuioris, ne maculæ quidem illæ, quæ communiter malignitatis indicium cenſentur, vt, poſito, quod maligni vox ab hominibus ad morbos deducta ſit, quod tertio com. in librum prognoſt. narrat Galenus, videamur omnino ipſum malignum morbi genus hic accipere, quemadmodum videtur determinare Galenus primo prorrh. 13. vbi maligni nomen generi cuidam B medio inter læthale, & maximè tutum attribui vult, nobis ergo malignum inter læthale, & maxime tutum medium eſt, quod, vt ibi ait Galenus, vitæ quidem periculum minatur, minime tamen tollit ſalutis ſpem. Verum nolim quis putet Galenum ſentire quod malignus mos in læthalibus quoque morbis non reperiatur, cum plerique maligni morbi læthales ſint, imo ferè in maligno genere comprehenſi ipſi maximè maligni dicendi ſint, & Galenus vrinas nigras, atque alia læthalis generis ſæpè maligna appellet. Appellationem potius, quàm rem malam credat eo loco à Galeno determinari, cui commodius in arte attribuenda eſt, Etenim cum malignum morbum dicimus, tunc infra læthalis nuncupatio- C nem manemus, & meritò Galenus eum ſcriptorem ibi damnabat, qui nomen maligni morbo læthali attribuiſſet infra eius vim ſubſiſtens, nec pro dignitate morbum appellans, aut commode deſignans, eius reprehenſionis cauſam credo iam odoramini. Artis, & præceptorum ea ratio eſſe debet, vt conſilia, & deliberationes, quas inde duci oportet, admodum diſtinctæ, & definitæ in ſua opera referantur, ideo morbi ſemper ſunt ex ea parte notandi, proprieque ab ea appellandi, qua maxime rationem curandi variant, & propriũ conſilij modum requirunt, læthales ergo, & pernitioſi morbi, quamquam maligni iidem ſint, nomine tamen non maligno, tanquam vero, ſed læthali, vt magis proprio, & arti diſtinguendæ apto dicendi ſunt, ſic enim ipſi in mali- D gno genere comprehenſi ab alijs malignis diſcernentur, & ſua ratione, eaque longe alia ab illis, nempe vt læthales, non vt ſimpliciter maligni tractabũtur, neque maligni propterea nomine vocandi quãuis maligni ſint, citra verò læthale genus oppoſitis maligni dici debent, ita tamen, ne in alterum errorem incidamus, arbitremurque Galenum ibi voluiſſe morbos omnes, qui citra læthale genus ſunt, nondum vero ad tutiſſimos accedunt malignos eſſe nũcupandos, quamquam enim malignos niſi citra læthale genos poſitos vocari voluit, non omnes tamẽ citra illud genus poſitos malignos nobis eſſe parandos cenſuit, ſed, qui in eo genere eſſent. Hæc de maligni appellatione erant omnino prædicenda. Et quamuis artifices ipſarum rerum de vocibus dimica- E re acrius non deceat, ſemper tamen inter ipſos conſtare oportet, quid quiſque velit quoque nomine ſignificari. Vi modo nominis, & vſu notato inſequens eſt, vt de re ei nomini ſubiecta videamus, quam vim ipſa in ſe concludat, vnde illius curationem docere poſſimus, ſolet multum facere ipſa nominis enodatio ad rem explicandam, cum nomen alicuius rei fuerit non vacuum, & inane, ſed rem habeat ſubiectam, cui appoſite datum ſit, tunc enim nomen rei ſua ratione cum re continetur, nec ratio nominis ſimpliciter nominis eſſe poteſt, ſed rei quoque eſt ſibi ſubiectæ, ita verò fit, vt vi nominis explicata res quoque ipſa delecta, & deſignata ex infinito omniũ rerum genere teneatur, & ſumpto ab nominis enodatione exordio, ad rei naturam conſpiciendã poſſit peruenire, atque inde explicatione rei deducta definitionem naturæ eius colligi, qua rei omnis vis, & proprietas comprehendatur. Quod cum nos hoc loco fecerimus tunc ea doctrina in vniuerſum conſtituta, & ante oculos poſita, poterimus naturã huius febris æſtimare, & eius curationem inſtituere, ac quid futurum ſit præuidere. Maligna ergo febris ex nomine morem ſimplicem habere non poteſt, cuius moris genus omne ephemerarum exiſtit, vel quæ à ſanguine concalfacto in tertium diem ſolet produci, ſic illarum generis non fuerit.

Cum vero etiam maligna febris ex Galeni 3. de cauſis pulſuum in acutis numeretur, qui cum 3. de criſibus hemitritæum malignæ compreſſam dicit, morbum minime acutum, non febris ipſius naturæ morem, ſed illum, qui vnius eius compreſſionis eſt, denotat, iccirco maligna ipſa neque in hecticis habenda eſt. Non ephemera, nõ hectica eſt, ergo putrida febris maligna ipſa eſt. At earumne putridarum, quæ alios morbos ſequuntur, an quæ ſe ipſe ſunt? cõuenimus iam omnes hanc febrem ipſam eſſe malignam, & nullo alio nomine, quàm ſuo eſſe nominãdam, & ita non ad alium morbum, ſed ad cauſas ſequi, ex quibus putredo ei intima penitus eſt, & ipſius naturam conſtituit, & continet. Habet à putredine ſuam naturam, ergo habebit ab eadem etiam morem, & maligna erit non alterius morbi cauſa, ſed ſua, quæ putredo eſt, cum non ad alium morbũ ſed ad ſuas cauſas tantum ſequatur. Ad alium morbum ſequẽtes febres, ſi malignæ ſint, id ab illis morbis habent, à quibus ipſe quoque ſunt, ab illis namque effectæ ab iiſdem mores ſuos quoque effectos ſortiuntur. Malignæ ardentes ergo, quæ teſte Galeno ad eryſipelata ventriculi, aut iecoris, aut pulmonis ſequuntur, illæ neceſſariæ ſuam malignitatem ab ea, quæ eryſipelatum eſt, habent, quæ propterea eorum ſymptomatibus feris expreſſam malignitatẽ ſortiuntur. At quæ febres ſe ipſæ ſunt, & ſe ipſæ etiã malignæ ſunt, ac putridæ naturæ cum ſint, morem à putredine, vt à ſua natura, ſeu proxima ſuæ naturæ, & ſuæ naturæ continente cauſa nanciſcuntur. Putredinem itaque hanc deterioris cuiuſdam generis eſſe neceſſe eſt, quam ſimplex, febriſque ſimplicis putredo exiſtat. Putredinis ita genera conſideranda ſunt. Omnis quidem putredo generationi, & cõſiſtentiæ mixti ipſa corruptio eſt, ac ſicuti mixtum ſuo proprio calore humidum cum ſicco amplexante continetur, & ſeruatur, ſic eius corruptio fit ab alieno calore proprium calorem, & vna cum eo humidum educente, ex quo primum humidius mixtũ fiat, tãdem ſicco relicto ſolo ſquallidum remaneat, quæ omnia putredinis ipſius ſunt, vt idem putredo, & propria corruptio ipſius mixti ſit, ſub ea enim nõ ſolum forma mixti perditur, quæ proprius calor eſt, ſed etiam materia diſſoluitur, quæ humidi, ſiccique complexa conſtat, in hac putredine morbi poſiti rectè à medicis dicerentur eſſe contrarij à tota ſubſtãtia, quoniam in vera ſubſtantiæ corruptione conſiſtunt. Quo autem humores alienum in animante ſortiant, vnde putreſiant, in eius animantis corpore congeri, & contineri fumos acriores opus eſt, quorum fumorum calor naturali calori aduerſatur, vbi, ſi continentium partium corporis calor naturalis ipſi alieno penitus ceſſerit, tunc corruptio prorſus animal tandem extinguet, vbi putredo ſæpiſſime acris humoris vim ſequuta exuſtionis ſpeciem ſubit, calore alieno proprium iam non educente vna cum humido, ſed ipſum humidum acriter abſumẽte. Interdum vero propriæ putredinis ſpeciem retinente, putredoque peſſimi generis fuerit; ſin continentiũ partium calor validus ſit ita, vt alienum compeſcat,

aut

aut certè regat, tunc alienus calor humorē, ſeu mixtum minime poteſt diſſoluere, qnin ipſe à naturali rectus, moderatuſque humorem ipſum quidē corrūpit, ea tamen & meliori corruptione, qua ad quandam coctionis ſpeciem perducatur, quæ, vt à oaturalis dominatu fit, ſimilitudinem, & temperamentum alibilis humoris habet, vt tamen interuentu caloris alieni fit, minime alere poteſt, & recrementi genus retinet, vnde tamquam recrementi coctio nomine maturationis merito dicta eſt. Huius generis conſtat eſſe ipſius boni puris confectionem, & omnem ei ſimilem concoctionem, ſeu maturationem, quæ in venis quoqne fiat per putredinem. Duo itaque ſunt prima putredinis genera expoſita maxime contraria, vnum in quo nihil penitus calor naturalis poſſit, ac ſi illa putredo in cadauere haberetur. Alterum in quo naturalis calor alienum compeſcit. In primo calor naturalis penitus ab humore putreſcenti euaneſcit, vnde non amplius humidum eius cum ſicco queat contineri, aut vna cum humido ab acriori calore abſumitur.

In altero calor naturalis in humore per alienum calorem compræhenſum putreſcente à naturali calore partium continentium fotus ſuſtinetur, ita humidum cum ſicco complexa ſeruantur, quamquam ad alienam ab alimento vim per alienum calorem impulſa non poſſint ad alibilem vim à naturali calore reuocati, ad eius ſimilitudinem certè, & æmulā naturam cōuertuntur. Inter hæc duo contraria putredinis genera tertium conſideratur, cum putredo mediæ naturæ eſt, & ancipitis motionis, & vterque calor vires ſuas exercet. Vbi latum ſpatiū eſt, & varietatis plenum, vt vnus, aut alter magis, vel minus ſuperat, & magis, aut minus ad hoc, vel illud extremorum contrariorum res inclinatur. Medium itaq; putredinis genus medio febrium putridarum generi eſt attribuendum, & cum dicimus febris malignæ putredinem deterioris cuiuſdam generis etiā, eo pacto deteriorem intelligere debemus, quo etiam nomen maligni morbi accommodabam. Nomen maligni medio cuidam generi inter læthale, & tutiſſimum dabatur, hæc itē deterior putredo medio putredinis generi, ſic deterius putredinis genus malignæ febri datum per corruptionem illam mixto cōtrariam nondum ad illam certe peruenerit, neq; ēt ad maturationem, ſed in illo malo genere eam, quæ inter illas diuerſas ambigere dicta eſt, putredinem habebit, quę quando non dum facta fit, nondum ad exitum alterutrum contrariorum peruenit, ſed etiānum fiat, interea non minus ad corruptionem curſum tenere, quam ad maturationem poſſit, ac cum corruptionem minetur, maturationis tamen interea ſpem non adimat, ſic & ſalutis ſpei, & metui necis locum relinquat, ita quod malignitatis medium, & ambiguum fuit, id ipſa malignitatis cauſa in ſe contineat, rationemque eandem putredo cum effecto à ſe morbo, ſeu febre ſubeat, & quemadmodū de maligno morbi genere dixi, nō id ita dico, quòd haudquaquam malignam illam quoque putredinem eſſe exiſtimem, quæ ſua illa extrema corruptione penitus læthalem febrem facit, hanc enim ipſam vel maxime eſſe malignam ſcimus, & ſummè malignā nominare cum Galeno poſſumus, ſed quòd cum eo hāc læthalem, aut pernicioſam dici aptius arbitrer, quā malignam, quo artis officia, & diſtributè tractari, & referri ad diſtinctas morborum rationes aptius poſſint. Hæc ergo putredo quę malignę febri ſubeſt intra illos fines coercetur, quibus non dum aut maturationem, aut extremam corruptionem ſpectet, ſed inter vtramq; medium curſum tenere videatur. Ita vero hanc mediam inter putredinis duo genera poſita, vt inter veram alimenti coctionem, quæ eius generatio eſt, & putredinem illam fædam, quæ extre-

A ma eius corruptio eſt, eam mediam quis recte collocarit, quam maturationem nuncupabamus.

Ad verum itaque loquentes in Gal. inſtituto maneamus, vt nunquam non manſuri ſumus veritate permittente, & pro conſtituto ponamus, quòd febris medij cuiuſdam generis, & putredo mediæ cuiuſdam prauitatis malignæ ſunt, & cum ad perniciē prauitate ſua acceſſerint, quamquam etiā malignæ, potius tamen læthales appellandæ ſunt. Cæterum de putredine hic præteriri non debet, quod eſt & iunioribus ſcitu neceſſarium, & nobis commemoratu admodum iucundum, ipſam.ſ. putredinem à febre putrida minime diſtingui ſenſu medico debere, minus huius malignitatem ab illius prauitate. Hoc quęſo ne grauemini è Philoſophiæ fontibus hauſtum,
B & initijs altioribus repetitum agnoſcere. Rerū earum, quæ ſe ipſæ non ſunt, quæque *ὄντως*, dici non poſſunt, naturæ tum alterius ſunt, tum in illo cuius ſunt exiſtunt, ab illinſque vi, & natura emanant, atque cum ea continētes ſunt adeo, vt ipſarum vis ne intelligi quidem perfectè queat, quæ nam ſit, ni id ipſum quoque, vnde ſunt, comprehendatur. Sicuti enim res, quæ ſeipſæ ſunt, nil aliud cauſæ habent, quòd ſint, niſi ipſum quid ipſæ ſint, ſic hæ ipſæ res, quæ ex alijs ortę vi illorum conſiſtunt, etiam ſi, quid ſint, ipſæ exponantur, non tamen in eo habent cauſam cur ſint, ideo ne quid ſint, quidem perfectè ſciūtur, perfectè ſiquidem traditum, quid eſt, continet etiam cauſam, cur res eſt, itaque earum rerum nulla percipi perfectè poteſt, quæ ſit, ni res quoque, vnde
C eſt, apprehendatur, qua vna ſecum comprehēſa, qm̄ cauſam refert, cur ſit, perfectè quid ipſa ſit intelligitur. Hinc Ariſt. ſolidæ doctrinę magiſter definiendo Eclipſim, qm̄ ab interpoſitione terræ eſt, dicebat Eclipſim, nimirum Lunæ defectum eſſe terræ interpoſitionem: & tonitrū, poſito quod ab extinctione ignis in nube exiſteret, dicebat eſſe ipsā ignis in nube extinctionem. In huiuſmodi rerum genere febris putrida eſt, ideo non poſſumus dicere, quid ſit, non cōpręhenſo eo, vnde proximè ipſa exiſtit, in quo nimirum igneus calor continetur. Secus.n. ipſum quid ſit, & pp quid, vt debent, coniuncta in vnam naturā non erunt, neq; vna notione compræhendentur, vt perfecta notio efflagitat, in quo genere cum omnes
D morbi à materia præſertim naſcentes reperiantur, qđ de febre putrida dictum eſt, id in oībus ipſis perpetuum debet exiſtimari. Hinc factum eſt, vt indicatio ab eiuſmodi materia ſumpta non ad præſeruationem, ſed ad curationem ſpectare dicatur, & quoties curatio inſtituitur indicatio potior ab ea cauſa elicitur, quod recte dictum eſt, quoniam ea indicatio à natura morbi duci exiſtimanda eſt, & hoc, quia ea cauſa omnino potior naturæ morbi pars eſt, à natura vero omnis ratio curationis ſumitur in hoc à præſeruatione diſtincta, quod pręſeruatio ad eam cauſam ſpectat, quæ non naturæ morbi pars eſt, neque non ſine eo reperiri poteſt, quin ſæpe non dum facto morbo exiſtat, ſæpe etiam remota morbum à ſe factum relinquat, quod cauſæ, vnde
E proxime morbus eſt, quæque quid, & propter quod morbus ſit, refert, non euenit, ita indicatio ab hac ſumpta cauſa à natura morbi eſt, in quem ſenſum Galenus quoque loqui ſolet, cum ait, febrium putridarum curationem ad cauſam ſpectare, nimirum ad illam, quæ naturam febris complexa eſt, cumque ea penitus continens eſt, ſine qua febris illa eſſe nō pōt, qua ponenda poni, tollenda tolli febrē neceſſe eſt, qm̄ aliter nō pōt ſe habere, vt ab illa cauſa febris cum vim, & naturā, tum morem penitus nāciſcatur, ac quo febris maligna exiſtat neceſſario mala putredo, maluſq; humor eſt, ita verò mala putredo, vt medij cuiuſdam generis ſit inter viam, quæ ad maturationem, & quæ ad extremam corruptionem tendit.

De qua vero mala putredine, eiuſque genere me- A
dio id quoque adnorandum eſt, quòd contagione
ſolet cum ſimilibus facile communicari, & id con-
ſentaneum eſſe propriæ eius naturæ agnoſcitur, ſi
putredinis natura ſuprapoſita ante oculos habea-
tur. Ea mixtum corrumpit ea forma, quæ calor na-
turalis eſt, abducta, & cum ea humido elicito, ſicco-
que relicto. Materia illius formæ, & caloris ſiccum
erat, & humidum, ad terram, & aquã maximè per-
tinentia, quæ complexa in mixto vi caloris, & for-
mæ ſuæ continebantur, & quodam lentore conti-
nua ſeruabantur, qui vi mixtionis ſuæ per coctioné
perfectè natus eſſet, itaque cum calore, & humido
etiam lentor decedit, qui cum ſicco remanente non
poteſt retineri, ſiccum ergo dilabitur, humidum ve-
ro ſecum lentorem effert vna cum calore in anheli- B
tum diſſipatum. Cum itaque lentor ille, & gluten in
humoribus alibilibus admodum magnum inſiſtat,
eo maius illud erit, quo humor alibilis magis, & na-
turæ ſanguinis propior fuerit, & eo magis lentos ha
litus per ſuam putredinem effundet. His viſis hoc
aliud adijciamus, quod halitus è putredine profecti
duo habent in primis, vnum eſt, quòd corruptioné,
vnde ſunt, redolentes, cum corruptio maxime rei
cõtraria ſit, non minus, quam illa ipſi contrarij, ſint
eiuſdem rei, nimirũ cuius corruptione effecti ſunt,
ea enim re corrumpẽda extitere. Alterum eſt, quòd
propter ſuum lentorem cuique facile adhæreſcunt.
Vnde efficiatur, quòd, cum ſimilis generis rebus, vt
facilius ſit, adhæſerint, illas vi ſua contraria maxime C
poſſunt afficere, & eis eandem corruptionem infer-
re, quam tenent. Sic, qui cũ affectis verſantur eiuſ-
modi, facile ab eiſdem febribus inficiuntur, præſer-
tim, ſi illi vapores ſpiritu per pulmones introducti
corpus inuenerint non bene perflatum, & obſtru-
ctum, humoribuſque imperfectis, & ad corruptio-
nem opportunis ſcatens. Aberat in noſtro lentore
ab hoc extremæ corruptionis genere putredo ipſius
malignæ febris aliquantum eius quidem compos tã-
tum, quantum medium genus ſolet extremi eſſe, ex
parte itaque prauitatis, & corruptionis illius com-
pos neceſſario ipſa quoque poterit plus minuſve per
contagioonem impertiri, quamquam non tam faci-
lè, quam, quę extremæ eſſet corruptionis. Atque ha-
ctenus natura, & proprietas malignæ febris expoſi- D
ta eſt, cuius explicatione nõ ſolum quid, ſed propter
quid ſit, vna cum proprietatis cauſa compræhenſum
videmus, vt ratio cuiuſque rei comprehendere de-
bet, inde enim & moris maligni, & contagij rationẽ
apertam habuimus. Neq; vero ego ineptus habear,
qui res illas ſim oratione proſecutus, quæ viris peri-
tiſſimis minime eſſe neceſſaria videantur, nam is ſer
mo non tantum apud ipſos habetur, ſed audiunt ẽt
iuniora ingenia, quæ in arte noſtra inſtrui à nobis
debent, neque huiuſmodi vtilitatibus priuãda ſunt,
quamquam igitur forſan eſt, cur veſtra cauſa graue-
mini, horum certè cauſa debetis alleuari. Cæterum
malignæ febris notitia hactenus ſolas eas cauſas cõ-
præhendit, quæ pars naturæ illius ſunt, reſtant aliæ,
quę eiuſmodi ſunt, vt ad illius originem conueniãt, E
quam non neceſſario illis ponẽdis illa ponenda ſit,
tollendisve tollẽda, nam, ſicuti ſine ea illæ eſſe poſ-
ſunt, ſic ſine illis ipſa, cum facta iam putrida febris
eſt, poteſt conſiſtere. Verum enim vero illis ma-
nentibus ipſa non facile tolleretur, à quibus ali,
fouerique admodum ſolet, vnde neceſſario ſunt
à medico ſubmouendæ, vt ne aut ipſam febrem
faciant, aut aliquo pacto conſeruent, ita tamen,
vt earum detractio non curationi, ſed pręſerua-
tioni attribuatur, quemadmodum ſubtractio ſu-
perius dictę cauſæ febrem complexæ curationi da-
ta eſt. Alienus calor erat cauſa putredinis, cuius cõ-
tractio in animante eſt facilis, quoniam in eo hali-
tus ſemper fit, qui niſi è corpore effluat, ſi prohibea-
tur, alienum calorem repræſentat, imo alienam na-
turam caloris, & igneam inducit, ſicque naturalem
humorum calorem educere, & veram putredinem
mouere poteſt, aut humidũ abſumere vna cum inſi-
to calore, & putredinem cõmuniter dictam facere.
Obſtructiones ergo inter cauſas ſunt, & itẽ humo-
res craſſi, lenti, & multi, vnde ipſæ obſtructiones cõ
ficiuntur. In cauſis quoque numerari poteſt humo-
rum certa ad putreſcendum opportunitas, in iiſdem
maximè eſt etiam continẽtium partium caloris in-
nati infirmitas, ita multum refert, quam habeant
humores, & ad obſtruendum copiam, lentorem, &
craſſitudinem, & quam habeant ad putreſcendum
opportunitatem, nempe quam infirmi in ſuo gene-
re, & quam inconſtantis ſuæ naturæ ſint, hoc eſt
quàm non bene cocti, nec perfectè ſuum naturalẽ
calorem coctione conſequuti, dubia etenim quaſi
natura facile in contrarium poteſt ab alieno calore
impelli, & vel etiam ſeipſa delabi. Quantum vero
etiam interſit, quarum virium fuerit ille calor, cu-
ius eſt eos humores conficere, & conſeruare, putre-
dinemque eorum in maturationem cõuertere, par-
tium nimirum continentium vis.

Quæ porrò cauſæ cum ſint ad medium putredi-
nis genus efficiendum accommodandæ, ipſæ quo-
que medij cuiuſdam modi circumciſis extremis de-
finiendæ ſunt. Atq; vt corrumpens illa extrema pu-
tredo alienum calorem, aut ſolum tamquam in ca-
dauere, aut penitus vincentem, exurentemque ſor-
titur, & quam plurimos anhelitus, & fumos deten-
tos, & obſtructiones admodum multas, & copiam
humorum maximam vna cum lentore, & craſſitu-
dine, tum vero humorum corrumpendorum imbe-
cillitatem, & continentium partium exiguam vim
poſtulat. Vt pariter illa altera putredo, quæ matu-
rat, alienum calorem naturali obſequentem, eiuſq;
ferè miniſtrum vult, & obſtructiones tam diminu-
tas, vt naturalis calor queat perflari, vnde neque ita
multos humores, neque valde craſſos, aut lentos, mi
nus admodum ad corrumpendum opportunos, &
partium cõtinentium calorem ſatis validum, ſic me-
dia putredo cauſas cuiuſque eorum generum habe-
bit mediocres, & inter horum extremorum cauſas
omnino mediam conditionem ſortitas, tantundem
verò à cauſis extremę corruptionis recedentes, quã-
tum ipſa quoque putredo ab illa putredine remo-
uetur, non tantum ſit caloris alieni, non tantũ ob-
ſtructionum, humorum, craſſitudinis, lentoris, non
tãtum imbecillitatis vel humorum, vel partium eos
complexarum, quantum erat in putredine ipſa pe-
nitus corrumpente, in ea namque alieno ſolo calore
vſa fere, vt in cadauere, humores corrumpebantur,
in hac aliquæ caloris naturalis vires retinentur, quo
maturationis ſpe non penitus deſtituantur. Matura-
tionis tamen expectatio tam certa nõ eſt, vt in ſim-
pliciori, & mitiori dicta putredine ad maturationẽ
contendente. Atq; vt maturatio fit in eundem mo-
dum, quo fit pus ab alieno quidem calore, ſed natu-
ralẽ non exterminante, vt in extrema putredine fie
bat, non etiam admodum impediente, vt media, ſed
ipſum retinente vt potiorem ſui operis auctorẽ, vt
maiorem feruorem ẽt vtrique caloris naturalis, &
præter naturã ſimul concitent, quam in extrema illa
corruptione, ſub qua alienus ſolum ſuperſtes eſſet,
imo cũ putredo hæc maturationẽ maxime moliatur
maturatione humorũ modificante, nihilominus fer
uor illius ſummus tunc eſt, & ſummum febris incre-
mentũ cum ſumma maturatione coniunctum habe
tur, vt meliori cauſa facta maior tñ morbus ſentia-
tur ad operã maximã maturationis conſequutus. Cũ
contra in pernicioſa, & extrema putredine eueniat,
in qua alieno calore naturali tn penitus eradican-
te

.re vna cum naturalis extinctione alienus quoque à naturalis radice natus deferuer, &, qui non niſi ipſius naturalis vitio exiſtat, naturali extincto feruorem amittit, & ſi non putreſaciendi vim, donec in cinerem humor peruenerit, qui exiguus quidem eſt, açris tamen ſemper, ideo putredo hæc non exuſtionem, ſed fœdam corruptionem afferat; huiuſmodi itaque febris, quo inteſitui magis homo appropinquat, eo minorem, ac debiliorem calorem habet, non dixerim mitiorem Galenum authorem ſequutus. A

Ab hac extrema corruptinne parũ deflectit corruptio altera etiam pernicioſa: feruorem retinens, in qua calor naturalis ita in igneum mutatur, vt quamquam vires ſuas nequit exercere, ſed igneam tantum vim, ipſe tamen non penitus diſſoluatur, B quin igneam vim ſuſtentans ipſe maxime exurat, & corruptionem inſtar exuſtionis faciat, cuiuſmodi ſæpiſſimè in lethalibus febribos videmus, quarum vrinæ ſedimenta, & nubes inſtar puluerem minutiſſimum, & nigrum conſuemur.

In maligna modo ipſa febre, cuius putredo inter contrarias ſupradictas media eſt, neque penitus ſuperat alienus calor, neque tamen à naturali eius actio certo regitur, quo maturationem firmiter efficiat, multæ verò varietatis eius putredinis conditio fuerit, vt magis, & minus in alterutrum extremorum inclinat, ita interdum maiorem, interdum minorem ardorem præſert. Ac cum in lethalem delabitur modo exuſtionem ſummam, modo frigidiorem corruptionem habet, C vt vel naturalis ſubſtans igneus fit, vel penitus euocatus diſſoluitur, cũ autem ſebris ad ſalutem reuocatur, tunc ferè per ſummum feruorem putredo perfectæ maturationis finem conſequitur.

Hæc de commoni febrium malignarum natura per medicorum ſermones tam turbulẽter tractata, quo diſtinctius potui, narraui, cauſis etiam comprehenſis, quæ intus io corpore eſſe conſueuere, euidentes enim hic neceſſariam occaſionem non habebant, ſiue ad imperfectum humorum genus, & vitioſum creandum, ſine ad crudos ſoccos in meatus attrahendos, ſiue ad meatus conſtringendos faciunt, modum quidem georationis non præterij. Quæ iam notitia communis rei tanquam theſis an- D te oculos poſita facile poteſt ad examinandam, & curandam hanc febrem referri vſu tum theoricæ in diſputando, tum practicæ in deliberando coniunctis, quod propter iuniores libẽter admonui, & pręterea de vtraque medicinæ parte non poſſum, quin hoc quoque in eorum gratiam attingam, qui fieri poſſit, vt Theorica, hoc eſt, contemplatiua pars ſit Medicinæ, quæ omnino Ars eſt, & quidem factiua: Medicus ſiquidem artifex eſt, & de rebus ſuis agere debet, vt Artifex, hoc eſt, non, vt ipſæ ſunt, ſed vt faciendæ ſunt, aut ad faciendum referuntur, & quamuis Medicus res multas natura incidentes contempletur, nequaquam tamen, vt Philoſophus, intra earum rerum intuitum coercetur, ſed omoem earum rerum intuitum, quæ ſunt, aut incidunt, in eas, quæ E faciendæ ſunt, dirigit, & faciendi rationes, ac conſilia inde deducit. Vbi videre eſt omnem intelligẽtiam rerum, quæ ſunt, in præcepta, & ratiooes præceprorum earum rerum, quæ faciendæ ſunt tamquam in partem Artis potiorem, & maximè expetitam, imo in verum finem referri, quo maxime efficiatur, vt ſi à fine quæque artis pars ad finem referenda debet nomen accipere, certè vtraque harum partium Medicinę factiua, ſeu practica dici debeat, quamquam inter ſe collatæ partes poſſunt vna theorica, ſeu intra intuitum contenta, altera practica vocari.

Neque vero certè nos practici non vtramq; partem amplecti debemus, quamquam in rebus ſingulis verſamur nulla rerum valeote effectionem, aut actionem Artificis recipere, ni ſingula ſubſtet, vt hypotheſis, tractanda, ſine namque notitia ipſius rei, vt eſt, & quemadmodum habet, nunquam illius conſilium poteſt moderari. Itaque nos primo looo ea, quæ ſunt in hoc morbo, ad theſim ſupra comprehenſam examinabimus, ſubinde vero ex ea contemplatione, quæ ſint facienda, ad Artis præſcriptam methodum, & informationem per ſcholas nobis traditas eliciemus.

Ea autem quæ ſunt, nimirum morbi, eorumque cauſæ, & principia, quæ à Phyſico cognoſci debent, altius in corpore condita ſunt, propterea ex quibuſdam alijs cognitis intelligenda, propoſitis ergo quæ palam in conſpectu ſunt, quæqoe ſenſibus ſubiecta ſunt, inde reliqua perſpiciamus.

Primum occurrit ipſius faciei ægrotaotis color, qui admodum certè variat, quòd illa modo coloratur, modo decolor eſt, occurrit deinde calor ipſius corporis, qui videre quidem alicui mitior poſſet, mitis tamen non eſt, nam acris omnino percipitur, ſed tardus, & ferè paruus, ſeu imbecillis, atque interdum cum frigore extremorum, alius eſt etiam Galeno mitis calor, alius imbecillis, quamquam tactum ſæpe eondem habere videaotur, quẽadmodum etiam homines plerique imbecilli aoimo mitiores creduotur, acrioris tamen ſæpe iræ ſunt, eſt poſtea corporis grauitas, & tenſiua laſſitudo cum iactatioue eiuſdem, ſunt horrores quidã obſcuri identidem nullo ordine reuertentes, ſunt pulſus in primis ſignis habẽdi, qui valde parui ſunt, & admodum crebri, qui etiam videantur imbecilles, certe inæquales inæqualitate dum dilatantur maxunè conſpicua.

Quorum verò celeritas maior longe in contractione eſt, quam in dilaratiooe, vt contra dilaratio contractiooe eſt breuior. Ac, ne cui videatur admirabile quid cum Galeno fingere, ſciat ille, quòd quamuis vtraqoe pulſantis corporis arteriæ motio idem ſpatium decurrat, ſpatio tamen ad ſtatum arterię medium relato magis id contractioni, quam dilarationi intelligitur inſeruire, ponamus medium arteriæ habitum, quo ipſa oeque intenta, neque cõtracta eſt, & ab hoc tamquam ſigno dilatationem, & conſtrictiooem metiamur, cum arteria contrahitur longius à medio illo ſigno, quàm diſteodatur, tunc ſpatium ipſum, per quod motio fit, longitudini contractionis maiorem ſui partem dat, quàm dilatatioois, idem quidem eſt ſpatium vtrique motiooi, vni tamen maiorem partem ſui impertitur, quam alteri, quemadmodom etiam contra fieri cõtingit, hic ergo arteriæ habitu propoſito, quæ in ſene vſu longo, & amplior, & durior ætate ſemper eſt, intelligemus arteriam minus dilatari, vnde etiam pulſus minos attolli, & minor ſit dicendus, ac longe plus ſe contrahere, quam dilatare, vt paruitas pulſus ſenibus familiaris nõ arteriam paruam ſignificet, ſed breuem motionem.

Hic motiooem ad exteriora breuiorem habemus eo magis, ſi cum corpore arteriæ ſenilis conferatur. Habemus etiam pulſus inter ſe valde diſpares, ne dum diſparibus dictis motionibus dilataodi, & cootrahendi conſtantes, nam plurium facta collatione minime eaſdem habent magnitudines, celeritates, crebritates, & imbecillitates ſuas. Cum pulſibus conuenire thoracis motiones admodum videntur contractio nimirum, & dilaratio.

Vbi efflatio quæ thoracis contractione fit, quamquam vſque adeo inualida, & curta eſt, vt orationis vel breuiſſimum curſum voa vocis coorentione perficere non queat, qoin in media prolatione ad circuitum complendum etiam, atque

etiam ſpiritum recipere,& renouare cogatur, id nõ compreſſionis defectu, ſed dilatarionis euenit, dilatarione tam exiguum ſpiritum ſua breuitate adducente, vt prolarioni iuſtæ non ſat ſit, nec habente contractione ſpiritum, quem comprimendo prolarionem producat, donec ad exitum orario peruenerit, ſic illa motio, qua ſpiritus attrahitur, nempe dilatatio, breuior eſt.

Sequuntur vrinæ, hæ primis diebus à naturali ſtatu recedere non cognoſcebantur, deinde colorariores factæ ſunt, cum ſuſpenſis aſperis, & nigris, poſtea etiam craſſæ, tum turbidæ, turbatiſſimæque euaſere lumen minime referentes, quale vrinæ ſub febribus flauæ ſolent, neque enim hæ perlucidæ ſunt, ſed obſcuræ, & colore tetro in rubrum vergente ſunt, quem peiorem vna cum craſſitudine deoſiori, & perturbatione maiori in horas acquirunt. Alui fęces cum rufo colore exeunt, qui nimirum flano diluriot videtur, quo nomine ex Hippocrate à naturalibus non diſceſſiſſent, verumtamen, ſi cum eo colore conferantur, quem nos in naturalibus obſeruare poſſumus, certè minus infectæ, & potius decolores videantur, molles quidem nimis ſunt, & crebrius, & largios deſcendunt. Vigiliæ ſanè nocturnæ nullæ, perturbata tamen ſomnia multa ſine vllo ordine, & minime continuata ſerie. lingua ferè habitum naturalem ſeruat, ac ſi qua parte ab eo recedit, is color eſt, qui modo in plumbeum, modo io purpureum obſcuriotem vergit, & nitore ſuo vt plurimum caret, ac ſi quando nitet, id ſecus eſt, ac ei conueniat, & læuor quidam eſt, quaſi vitri à viuente natura alienus.

Nullum etiam cibi faſtidinm, neque vlla tamen cibi cupiditas eſt, vt ne ſitis quidem, quæ magna alioquin eſſe deberet. Snb præcordijs ſaris multa tenſio eſt, attamen ea ſine dolore eſt, & pondere etiam vacat.

Motes eius habitum ſequi potius, quàm delectum ad res accommodatum, nimirum vt ſumma ſemper comitate vir fuit, veruntamen illi videntur eſſe ad res, vt nouæ accidunt, nequaquam ſatis accommodari, & præterea ſunt quaſi hominis, qui modo è ſomno excitetur, aot aliquaotulum à vino concaluerit, ita vt, nec illa ſua blandities exprimatur, nec modeſtia decus ſeruare agnoſcatur, rum lautiſſimus ſemper fuit, & delicatus, de morbo dolere, vt opos eſt, minimè videatur. Tacitus quidem in eo ſubeſſe quidam ſenſus mali, & naturæ ipſius formidatio intelligitur & videri poteſt, quaſi faciat more eorum, qui timidum animum vultu meliorem nituntur effingere.

Corporis etiam motus qnodammodo incitatiores, affectatioreſque ipſum quaſi ſimulare robur perſuadent, cum alioquin ipſi debilitari in horas agnoſcantur. Hæc ſunt, quæ in corpore modo cerni poſſunt, præterita illa narraotur, quod ipſe protinus à cibo labori ſe commiſerit, quæ res, quamquam non penitus ei inuſitata eſſet, aliquanto tamen ſupra ſuam conſuetudinem tunc fuit, & tempeſtate inſolentiſſima propter pluuias ventos, & inæquabilitatem maximam, in qua vero frigus acrius moueret, ſic corpus à laboribus ſæpe ſudore vdum peſſimè afficeretur, præditum præſertim pulmonibus ob longam deſtillationem, raodemque copioſam valde imbecillis. Quibus rebus ſub aſpectu conſtitutis iam vim eorum poſſumus æſtimare, & ex ijs elicere, quæ intus infeſtent.

Ac calore acri corporis febrem nobis putridam indicante, cuiuſmodi ea ſit, & alijs perquiramus, & cum Galeno primum pulſus aſſumamus, & ſubinde alia, maxime vero vrinas. Sub facie ergo in hunc modum colorata, vt ſæpe eſt, pulſus crebri & parui noo poſſunt certè aliud nobis perſuadere, quam quòd facultas minime par neceſſitati perflationis eſt, cui nequeat ſatisfacere, ita facultas aut imbecillis, aut impedita ſit, paruitate pulſus, vt dixi, noo arteriæ corpore, ſed motu eius metienda, quod ergo magnitudini motus detrahitur, id crebritas reſtituit, & ita perflationis ſatis habetur. Perflationis neceſſitas in creſcentibus fumis augetur, dum illi calore ſuo, & corpore ioſenſi cor, & arterias complent, infenſi quidem ſemper ſuot fumi, quoties aliqua obſtructione detineotur, quod etiã ſine putredine eſſe poteſt. At, vbi putredo eſt, acriores admodum ſunt, vt hic tactu ipſo percipimus, & multa eorum vis, vnde magna perflaodi neceſſitas a copia, & genere putredinis effertur, putredinis copia humorum copiam, illius genus horum naturam, & genus conſequuntur, ſiquidem humores, & natura ſua, & copia genus potredinis variant, natura quidem cum putreſcentes, tum obſtructionem molientes, copia autem, qua obſtructionem, & putredinem multam faciant, multa ergo, & craſſa, & glutinoſa materia perflatum ſibi cohibens, putreſcenſque multam, & malam putredinem facit, vnde plurimi fumi moueantur, eoque peius putredinis genus euadit, quo ea materia ad putreſceodum fuerit proclinior, naturam ſuam antea per concoctiouem minime firmam aſſequuta.

Huic modo tantæ neceſſitati non ſatis præſtare facultatem, & crebritate contendere, quod iuſta magnitudine conſequi non poteſt, vel ea infirmiori facta, vel occupata contingere debet, cæterum facultatem ſe ipſam infirmam eſſe hoc loco cenſere non poſſumus tam breui morbo, & febre caloris admodum mediocris, & ſymptomatibus, ſeu caſibus vacua, longitudo namque, & calor vehementior, ac ſymptomata vires ſolent conficere ſpiritibus diſſipandis, & corpore diſſoluendo, quibus rebus cum vacet morbus, oon videtur corporis vis propria natura langueſcere. Citius ergo facultas præpedita ſit fumorum, & humorum obſidione, quod illi quidem iocenſi, & non admodum inflammati vires obruodant, hi autem etiam craſſitudine, & genere ſuo vitioſo eas obruant, ſit copia potius obſeſſę, quàm fractæ vires fuerint. Eſto enim ipſe humoribus ab alendo alieois minus outriatur, ea tamen vna cauſa non ita breui ſpacio adeo infirmæ vires euaſiſſent, ſubeſt enim ſemper cum vitioſis humoribus tantum etiam ſanguinis, quantum ipſa vita, & vires ſuſtententur, in eo maxime corpore, quod noo vſque adeo inſignes cacochymiæ ootas habet, oppreſſæ ergo vires ſunt maxime ab humoribus, vt paruitas, & crebritas pulſus ſignificat. Videamus modo nos, quo pacto id fiat. Humorum copiæ non vna, vt ſcimus ratio eſt, atque ea quæ ſanguinis eſt, qui quatuor humorum generibus conſtat, dum à ſua natura minime deflectat, ea nunquam vires afficiat, quibus ſcilicet alendis eſt nata, quæ tamen copia, ſi eo vſque excreuerit, vt continentium partium vis non poſſit humoris intra iuſtum ſanguinis temperamẽtum continere, aut meatibus completis humores ſibi ſui perflationem impediant, tunc ſanguis concaleſcens pauco dierum ſpatio à ſua natura degenerare cogitur. Hæ enim duæ res ſunt, quibus ſanguis protinus vitiatur, ſicque alienam ab alimento vim, & infeſtam vitæ nactus vires duplici de cauſa opprimit oon ſolum, vitio, ſed copia. Hic oppreſſas vires videmus, copia ergo vel in eum exceſſum deuenerit, quo à continentibus non poſſit conſeruari, vel cum eo etiam ſanguis non admodum integer ab origine fuerit, quod certo ſtatuere poſſumus, ſi & naturam corporis, & ætatem, tum autem vitæ modum

reſpiciamus, neque enim aut ſuapte naturæ origine corpus tam temperati generis eſt, aut ætate, aut vitæ modo tam conſeruati, vt credere poſſimus ſanguinem nullo vitio à natura ſua receſſiſſe. Corpus, vt ad motiones maximè robuſtum eſſet, viſceribus tamen, & capite non admodum belle habebat, quin & ſæpe in arquatum incideret, & fere ſemper tuſſi cum ſputo craſſiſſimo laboraret, iecore ad obſtruendum, bilemque gignendam nimium procliui, pulmone vero cum imbecilli, tum ad malos ſuccos reddendos apto.

Capite vero etiam plurimum deſtillationum faciente. Aetas ipſa iam ad ſeptuagintaquinque annum peruenit, qua ipſe nequaquam cantæ vitæ eſſet numquam cibis, & laboribus recte vtens. Vt omnino in vitioſam copiam tantum onus virium ſit referendum.

B

Cui vero ſententiæ congruit, quòd nullum in eo ſimplicis copiæ indicium extare videatur, & quamuis in corpore aliquis ſit, & in venis tumor, atque in facie rubor, ille tamen faciei color perpetuus, conſtanſque non eſt, & in ſummis febris incrementis tantum, neque etiam in illis ſemper exiſtit, identidem namque recedit nō ſolum febre facta remiſſiori, ſed ea quoque ſumma conſiſtente, quod longe peius eſt, quòd ab interiori incendio ſpiritus, & ſanguis intro reuncētur, quibus intus repreſſis ſemper rubor conſideat. Ergo non corporis penitus genere, ſed febris vi color ille excitatur. Febre autem, & vitio in humoribus conſtante ſequitur, vt, quo genere humores ſint, vnde vires obruantur, videamus.

C

Atque illos quidem ad calorem, & bilem non multum pertinere perſuadetur, quoniam ab illis febris eſſet vehementioris, & actioris generis, quod nequaquam tam vires ipſas occupaſſet, quin liberius poſſent ſe exercere, & venas ſpiritui accommodatas ſatis ſuperque attollere. Vbi ipſæ caloris alieni vires, priuſquam innatum calorem conſumant, vim illius amplificant, eamque acriorem reddentes certè quidem illam exacuunt, eiuſq; impetum citant, vnde plerumque etiam medicis imponant, qui, quod eſt ab alieno calore incitationis, id naturalis caloris viribus attribuunt, qui contra in craſſis, & crudis ſuccis ſubeuntem, & humilem arteriam ſentientes, id in virium imbecillitatem, nō in humorum vim referunt.

D

Reſtat ergo, vt nos tantam virium oppreſſionem in craſſos humores referamus craſſitudine ad vires retundendas, occupandaſque apprimè idoneas. Craſſus portò humor ſemper aut pituitoſi, aut melancholici generis eſt, pituitoſi generis crudus quoque pars eſt, nobis vero omnium horum certa ſuſpicio habetur in cruditatibus ventriculi, & iecoris vitio, & vitæ erroribus poſita. Cruditates tam crudi, quàm omnis generis pituitoſi in cauſa ſunt, atque etiam melancholici materiam ſua craſſitudine terreſtri ſubminiſtrant. Animi labores, ſed maximè corporis, contentiones, excandeſcentiæ, ſtudia, ſollicitudines ventriculi maxime cruditates faciunt, & reliquas etiam coctiones deprauant, crudioremque ſubinde materiam exagitant, eam vero primum in interiores venas, & arterias adducunt, deinde ibi eam exurunt, ex quo partim ſalſa, partim craſſior fiat, quæ terreſtri ſua parte non poteſt, quin aliquid humoris melancholici pariat per exuſtionem non humidis, ſed ſiccioribus craſſitudinis partibus exceptam, vnde omnino craſſior ea ſanguis euadat, ſic autem vires ſui craſſitudine, lentore, & copia dictus humor opprimat, maxime quod non ſolum venas, ſed arterias etiam occupet, quæ arteriæ cum intus, tum extra onuſtæ ab eo præmantur, & ſuis anguſtioribus partibus ipſæ, &

E

A venæ quoque, ac omnes meatus inuiſibiles obſtruuntur.

Corpore ſic onuſto, obſtructoque vapores humorum non poſſunt effluere, ſic detenti, & eo feruore, quo facti ſunt, relicti in eandem, è qua expreſſi per calorem ſunt, materiam reuertuntur, ita magis, & magis omne corpus malo eo humorum genere completur non ſolum in venis, & arterijs, ſed in inuiſibilibus meatibus, in quos per totum corporis ambitum calore extenuati penetrarunt, adeo, vt maioribus inde ſequutis obſtructionibus peius ſemper cum corpore agatur, maxime ſi vllo quopiam frigore aſpirante affectum ſit, vt affectum hoc fuiſſe narratum eſt, obſtructo ſubinde ſic corpore alienus calor excitatur, naturaliſque ipſe vim igneam acquirit, vnde vires eneruentur ſolidis partibus ea intemperie affectis, & eo malo halitu calorem, & vitium humoris, vnde eſt, retinente offenſis, & diſſolutis, ex quibus arteriæ ſunt in læſione priores, ſpiritibus quoque ipſis detrimentum inde nactis vires etiam, atque etiam infirmantur, nam neque bonum vaporem ſibi ſuſtentandis neceſſarium habent, & alieno in locum boni veniente, ſecumque ſe permiſcente eorum actiones infirmantur, deprauanturque, ita mali anhelitus, partes continentes, & humores in eis contentos, & ſpiritus per omne corpus penetrantes contaminando, diſſoluendoque ſua mala vi, & calore vires omni inſtrumento earum affecto reddunt imbecilles.

Huc paruorum pulſuum ſignificatio cum crebritate coniuncta nos perduxit. Crebritas propria examinanda ſequitur, hæc neceſſitatem perflationis auctam, calorem neceſſitas maiorem, & item fumorum vim infenſiorem indicat, vis fumorum eſſe comprehenſum in humoribus incendium, hoc tandem obſtructionibus corpus occupari. Eadem crebritas propter neceſſitatem, quando coniuncta cum paruitate eſt, oppreſſionem, & virium imbecillitatem ſignificat. Oppreſſionis ratio ſuperius viſa eſt, imbecillitatis etiam ex parte cauſa explicata, ex alia parte iam explicanda relinquitur.

Scire ergo licet, quòd febre, & putredine maturationem aſſequente vires corporis confirmantur, ea autem à maturatione remota languentes redduntur, iſtud nos in vulneribus, & vlceribus intelligimus, in quibus, cum bonum pus fit, eorum oræ, & carnes bene nutriri cernuntur, maturatione non multum à nutritionis coctione remota, cuius etiam multam partem in ſe compræhendat, cum autem in vlceribus malum pus eſt, eorum quoque oræ, & carnes concidunt, collabuntur, & tabeſcunt putredine illa nihil coctionis habente, quin etiam inſenſam vim efferente, vnde & ſpiritus, & ſolidæ, continenteſque partes exoluantur.

Etenim vis inſita omni corpori, & eius partibus, in quibus præcipuæ arteriæ ſunt, ipſa ali continenter vult, tum ſanguine, tum ſpiritu à corde miſto, quo quidem inſiri arterijs, & alijs partibus ſpiritus aſſiduè ſuopte calore ſoluti aſſiduè reficiantur, ita & ſanguine, & ſpiritu detrimentum accipientibus neceſſario vires fiunt infirmiores, maxime cum hoc adiunctum ſit iam dictæ intemperiei humorum, & halituum, vnde partes pertentatæ laxentur, & omnino reddantur languidiores.

Conſtat ergo ex rebus propoſitis, nimirum paruitate, crebritate, & imbecillitate pulſuum arterias eſſe craſſis, & malis, ac putreſcentibus humoribus infarctas, eorumdemque anhelitus plenas, nec non aliqua vitioſa intemperie inde affectas, & bonorum ſpirituum penuria laborantes.

Putredini humorum atteſtatur ipſa pulſuum inæqualitas ſupra oarrata, & quòd dilatatione cõtractio iotenſior, maiorque ſit. Rationem vtriuſque indicij, iam tempus eſt, vt nos videamus. Vbi ego de cũtractionis, & dilatationis ratiooe primum, deiode de inæqualitate me expediam. Atque in contractionis, & dilatationis ratiooe, quibus neceſſario, & ſuæ quietes iungendæ ſint, Rhithmus ipſe pulſuum continetur, qui ad varietatem cauſarum maximè variet, in quibus præcipua refrigerationis, & fumorum expurgatioois neceſſitas eſt. Arteria ergo refrigerij neceſſitate ducta ſeſe è medio ſtatu ſuo dilatat, neceſſitate autem fumorum exprimcodorum impulſa non ſolum ad medium ſui ſtatum ſe recipit, ſed arctius etiam, & interius contrahit, à qua cõtractione interea refrigerandi neceſſitate renouata, oon ſolum ad medium reuocatur, ſed vlterius etiam extrorſum ſe amplificat. Harum motionum partes potius, quæ ſublimè contingunt, quam quæ altius ſubeunt tangentibus ſeotiuntur, in digitoſque ſe attollente arteria potius quàm à digitis deorſum reuertente, hinc factum eſt, vt multi opinentur quietem internam pulſus non eſſe ſpatij longioris, ſed videri, eo quòd tactui ſeſe ſubripiat, cum tamen id non errore ſenſus opinandum ſit, ſed re ipſa ita eſſe tenendum, ſunt enim homioes, in quibus ictus contractionis io corde adeo vehemens eſt, vt ipſi eum ſentiant, forſan, quòd cordis auriculæ à cordis contractione repletæ ab ictu contractionis cordis ictũ ſuum dilatationis excipientes ſenſum illum faciant, cum quo ictu arteria ſeſe intus recipere cognoſcitur, & tam breuis temporis contractio arteriæ ſit tamquam proxima à dilatationis fine, vt totius tẽporis, quo circuitus vnius pulſationis fit, partẽ vnã occupet contractio cum externa eam aotecedente quiete, reliquas duas cum interna quiete dilatatio, vt poſt ictum cootrahentis ſe cordis duplex ſpatiũ ſit expectandum, quo arteria quieſcat, & ſeſe dilatet, duplex inquam eius ſpatij, quo vna cum corde ipſa & quieſcit, & ſe cootrahit. Hic ſanorum Rhithmus eſt certe. Febrem autem habentium non ſemper, neque in omoibus idem eſt, in quibus namque febribus plus flammæ, quàm fumi eſt, quemadmodum, cum aut ſoli ſpiritus inflammaotur, aut ignis ex humore bilioſo putreſcente inceoditur, vbi fumi ferè in flammam conuertuntur, & plus longe calor, qoàm fumus laceſſit, in illis dilatatio contractiooẽ ex omni parte ſuperat maxime celeritate, ita breuioris temporis eſt, & motum ſuum anticipat, vnde qoietem internam etiam breuiorem reddit, externamque producit, in quibus autem fumorum copia incendium, & flammã vincit, quod aut ſola humorum craſſitudine, & frigiditate humorum incendiũ aſpernantium ſit, aut naturalis caloris nimium obruti, & ſtrangulati, putredinisque non exurentis, ſed corrumpentis cauſa, tunc non ſolum, quod in ſanis eſſet, contractio celerior, quieſque interna longior eſt, ſed apertior contractionis celeritas videtur, ita & in febrium acceſſionibus iocipientibus propter fumorum vim noodum flammam comprehendentium eiuſmodi Rhithmus ſentitur, & in malignis dictis febribus, & peſſimæ putrediois ſupra deſcriptæ, ideo horum pulſuum Rhithmus celeriorem habens contractionem, internamque quietem loogiorem mihi ſignificat certo putredinem craſſorum humorum, qui penitus incendi noo poſſunt, atque etiam ſi hæc cum alijs notis cooiungatur, genus deterioris putrediois, aut adeſſe, aut imminere, cum enim febris annotatio perpetua eſſe non poſſit, ſeu acceſſionis initium, ſemper tamen eiuſmodi pulſuum contractio ſit, id ooo aonotationi, ſed generi putredinis, & humorum attribuendum eſt, è quibus plus fumorum, quàm caloris, & flammæ efferatur. A cõtractione ad iouæqualitatem me refero. Dimittam vero hic eam inæqualitatem, quæ inter multos pulſus ordine longo hic etiam obſeruatur, quoniam hic illa ferè perpetua non eſt, minus vero certá morbi naturam ſignificet, præter aliquam humoris craſſitudioem, quin potius pugnam naturæ cum materia referat, ſed vrgebo eam ioæqualitatẽ, quæ morbi geous, & cauſas, vt quærimus, maxime detegit, eaque in eadem motione eſt. Conſtare debet, quod motiooes arteriæ, quæ ab extremis dilatationis, vel contractionis ipſam ad medium, & ſtatum naturalem reducunt, potius actionis remiſſiones, quam intentiones ſuot, vt cõtra motionum partes extremæ, quibus arteria à medio ſtatu ad ſummam dilatationem, vel contractionem refertur, intentione actionum ſiuot, & arteria ad extrema ſe mouens agere, ad medium ſe referens remittere ſe dicenda eſt, eapropter incidente aliqua maiori neceſſitate à calore, vel (quæ plus ad inæqualitatem poteſt) à fumis non eſt mirum, ſi inter has partes motionum æquabilitas noo retineatur. Accedente præterea ea cauſa, quod in quaq; motione maior neceſſitas eſt eius incipieotis, qoam progreſſę, incipit enim contractio propter maximam exprimendi fumi neceſſitatem ſub ſpatio dilatationis ſummè auctam, quæ poſtea neceſſitas, dum ſit contractio, remittitur à cootractione leuata, pariter dilatatio fioem contractioois excipiens, ſub qua contractione creuerit ad ſummũ refrigerandi egeſtas, initium concitatiſſimum facere cogitur, ac dum dilatatio ſit, egeſtate refrigerandi ſe remittente etiam remiſſior, & tardior dilatatio euadit, quo propius ad medium motionis accedit, atque de partibus motionum arteriæ, cum ab extremis incipit mouere ſe ad mediumqoe accedit, hoc eſt, de initijs, & medijs motionum ſic habere eſt veriſimile, io quibus oatura corpore quidem ſaoo remiſſior ſit, vel in initijs ordiendis, io habente autem febrem, & maxime putridam, in initijs admodum conetur propter dictæ neceſſitatis incrementa.

De finibus motionum, qui ſemper poſt conatum naturæ ſequi debeot, ſic habendum, quòd id ſit lõge magis in febribus, quãquã enim procedente motione remiſſio neceſſitatis eius fiat, tamen motionis ea extrema pars ſæpe iocitatius exilit, non quoniam agentem vim intentam magis habeat, ſed quoniam corpus arteriæ in fine celeritatem impetu acquiſierit, ſicuti omnes non admodum longæ motiones faciunt. Etenim corpus quoque arteriæ, dum à medio, & naturali habitu ſuo ad habitum minimé naturalem vi impellitur, non poteſt oon ſuapte vi impellente initio reluctari, ex qua contentione motui ſemper impetus ſpatio excitatur, qui ideo ad extremum motionis non admodum longæ, & aote finiẽtis, quam impetus tenetur, maior vel maxime reſeruatur, vnde etiam bis ferire ſæpe arteriam reluctantem, ſub eaque reluctatione impetum retineutem valentiorem videmus.

Hoc agnoſcamus in operibus euidentioribus, ſi vnquam aduertimus operas falcibus vteotes, eæ, dum ligna, ſecant ſiue ductim, ſiue cæſim id faciát, ſemper contentius facta abſciſſione in motus parte poſtrema plus celeritatis, & vehementiæ eſt. Ferramentum namque ictum, adiectumve, aut contẽtius tractum ſemper ad extremum impetu maiori fert, ac, ni ipſum cootineas, longe vlterius, quam conatus ſis impellere, & impetu longe maiori prolabatur, quòd tamen io media contentiooe, & conatu maiori ſępe, quòd ei materiæ pondus teoitatur, ſubſiſtat, hæreatque, vt impetum ad extremum renouare videatur, & citatius io fine, quá in medio ferri. Quam rem in pulſibus fieri etiam videmus, cũ propter neceſſitates validæ vrgeotes oatura impenſius ad mouendum irritatur, materiaque reſiſtit, & etiá

instru-

inſtrumentum, vnde pulſus bis ferientes caprizantes, & interſecti ſiunt.

Atque hæc de inæqualitatis cauſa dicta ſint, in cuius ratione multas difficultates prætereo, nã ſcio opponi multa poſſe è varijs opinionibus naſcentia, vt quod motio dilatationis ſola actio eſt, quemadmodum quidam ſentiũt, quod ſola contractio actio quemadmodum alij.

Vt etiam quod reuerſio ad medium, vt ad ſtatum habitus naturalis ea velocior eſſe deberet, quod tamen tolli poteſt, quoniam hic plus poſſunt cogentes cauſæ ad extrema, quam reuerſio ipſa in naturæ ſtatum. Huiuſmodi ergo rhithmus pulſuum, eorumque inæqualitas, tum putredinem, tum illam in humoribus craſſis, & multis incenſam demonſtrant, & ſuſpicionem faciunt, ne ea peioris generis euadat, cui ſuſpicioni multa alia ſupradicta conſentiunt. Conſentit quoque ipſe reſpirandi modus, ſeu thoracis motus, qui Rhithmo ipſo maxime eſt pulſibus conſimilis, ſimilemque in pulmonibus reperiri calamitatem ſignificat. Vbi quamquam efflatio parua ſtat à parte coniecturæ, quod fumorum exprimẽdorum neceſſitas exigua ſit, contra tamen ſe haber, ſi res interius perſpiciatur. Parua vſque adeo efflatio eſt, & tam parum valida eſt, vt ſpiritus efflatus non poſſit vna contentione, vt ſolet, orationis circuitum vel breuem perficere, quin nouum ſpiritum adducere oratione interrupta cogatur, hoc vero non tam in neceſſitatem refrigerationis admodum auctam referri debet, qua ſpiritus crebrius adduci cogatur, quam in eius adducti exiguitatem, quid enim prohiberet multam refrigerationem accipi à multo ſpiritu quamquam rarenter adducto, non poſſe ergo ad exitum perducere circuitum orationis in exiguitatem adducti ſpiritus etiam cadit, ea vero non in facultatis motricis languorem, quoniam ea facultas minime languida cognoſcitur, neque etiam, ſi eſſet languidior multo, non poſſet non ſatis thoracẽ mouere, cuius facilimæ motioni habitu ipſo non minus, quam viribus poteſt ſatisfacere, ſed potius in inſtrumenti deprauationem eſt referenda, quæ eſt in pulmonibus aut ob anguſtiam vicinis vrgentibus partibus, aut ob obſtructionem, quod aut vicinæ partes iiſdem humoribus completę tumeant, pulmoneſque compleant, aut ipſorum pulmonum meatus iiſdem humoribus infarcti ſint, Faciamus vero etiam, ſi vultis, cum Ariſtotele illam efflationem, qua verba proferuntur tamquam inſito pulmonibus ſpiritu eliſam præſtantiſſimi generis, ac quaſi viuentem, tunc nihil mirũ, ſi alieno anhelitu, & impuro permixtus ſpiritus, ab eoq; è ſua ſede extruſus, ſede à fumoſo genere occupata non queat tantus adeſſe voci, quantus ſit ſatis, & eo fumo ſordidatus, inquinatuſque ipſius vocis tono non ſatis inſeruiat producendo. Certè pulmo eo malo anhelitu, & vitiatis humoribus refertus nequeat tantum animæ adducere, quantum ſit opus, alieno verò etiã anhelitu ſpiritum idoneũ, quantuſcunque ſit, perturbante, qui alienus ſpiritus etiam maxime à linguæ ſpecie, & habitu indicatur. Læuor ille linguæ cuiuſdam ſiccitatis externi eius corporis eſt, & ſublimem ſquallorem interno eius humori obductum refert non altius inſidẽtem, qui à ſpiritu propter ipſam linguam promiſſo, eiuſque faciem percurrente fiat, à venis enim, & coniunctis partibus, maxime vero à iecore affecta lingua, vt ſolet ob febriles occaſiones, cum ſordem contrahit, tum aſpera eſt, & altius ſqualida, iecoreque inflammato etiam nigra. Cum ergo venæ à iecore eam altius permeent, idcirco ipſa ab illo etiam altius afficitur, à ventriculo autem, cum noxam accipit, ſorde ſolet infici atque inquinari, quemadmodum etiam quando ex capite affecta eſt. At vero ſic ſquallet hęc lingua, vt in extima tantum facie id fiat, & altus hu-

A mor continente ſiccitate coactus glabram, & nitidam faciem linguæ reddat quoniam lucet eo humore lucido, & lento delinita quaſi vitro obducta videatur, efflationi itaque impuræ is ſquallor ferendus eſt, quę efflatio ob copiam halituum fumoſorũ per pulmones erumpentium eiuſmodi eſt, quorum indicium erat etiam, quod thorax pariter, ac ipſæ arteriæ ſuas motiones permutauit. At enim non ſemper in hominibus pulſuum, & reſpirationis mutatio eiuſdem rationis eſt, aut ſimul ſit, neque par eodem tempore varietas, aut ſimilitudo illis vtriſque perpetua eſt, cuius rei obſeruatio hoc loco neceſſario commemorari debet, quo ea res probatione ſui priuata non ſit. Experimento ſiquidem ego compertum habeo, & iamdiù animaduerto, quod raris pulſibus

B creber ſæpe anhelitus aſſiſtit, & è contra illi raro ipſi crebri iungũtur. Eodem pacto obſeruo, quod vna cum pulſu, cuius contractio celeritate ſuperet dilatationem, cuiuſque interna quies quam externa eſt longior, coniungitur anhelitus ſępiſſime, in quo thorax tardius ſe cõtrahit, quam dilatet (ſumpta à medio illius ſtatu ratione,) & longius quieſcat elatus, quàm contractus faciat, & dico, ſi referamus hęc ad Rhithmum horum naturalem. Nam, cum ſe habent ſecũdum naturæ morem, quemadmodum in pulſu, ſic etiam in thoracis motionibus ſemper contractio citior, & quies interna longior. Vt ferè, ſi externa quies, & contractio thoracis totum vnius pulſus ſpatium æquent, interna quies, & dilatatio duorum ſpacium volunt, & quandoque etiam trium, quod pro-

C prie & maxime ſub ſudoribus ſponte factis apertiſſimè fieri obſeruatur, vt ſub alijs etiam excretionibus vel vtilium recrementorum, quod Ariſtoteles etiam notauit, quaſi quòd ſpiritus longiori compreſſione, & citius facta in arterias impulſu maiori intrudatur, vnde excretionibus vim afferre poſſit.

Verum de Rhithmo motuum thoracis tantum dixiſſe ſat ſit, quo videamus ſub hac febre non ſolum calorem, & refrigerandi neceſſitatem creuiſſe, qua ſola aucta, vt in febribus ephemeris, bini pulſus cõſueuere vni thoracis quieti externæ, & contractioni, & totidem quieti internæ, & dilatationi dari, ſed pariter creuiſſe etiam edendorum fumorum egeſtatem, qua multo plus ſpatij datur internæ thoracis

D quieti, & dilatationi, cui rei cum crebritas quoque eius valde concitata coniuncta ſit, & tanta, quæ Rhithmum ſuperet, qui eſſe natura ſolet inter pulſus, & reſpirationem, vt ſi ille eſt, quo ternorũ pulſuum, aut quaternorum ſpatium quoque reſpiratio comprænendat, hic crebrior lõge reſpiratio ſit, hoc eſt ſignum, quo pulmones quoque ab humoribus, & fumis putredinis maxime vrgeri intelliguntur. Eadem enim reſpirationis, & pulſuum ratio cernitur, atque vtriuſque actio alterius actioni reſpõdet, ſic ambę cum eandem occupationem ſui inſtrumẽti repręſentant, tum læſionem ipſam in omnes corporis partes iam deueniſſe, ac craſſos humores, eorumque infenſos halitus vbique eſſe denunciant. Confirmant hoc alia, quæ omnia ſupradictis con-

E ſentiunt, illa corporis exagitatio, conflictatioque aſſidua, creber ille hominis gemitus, quæ, cum, quid mali ſentiat, nequeat eloquendo exprimere, oſtendunt ipſum interno quodam, tacitoque labore, & humorum, & putredinis mala vi facto teneri, tacito quidem illo, hoc eſt in parte minime aperto ſenſu prædita, quale cor eſt. Vnde mores etiam aliquãdo mutati, & inſolentiores facti ſint, vnde turbulenta, & tumultuoſa inſomnia, varijque faciei colores, confirmat idem grauitas corporis totius, ac pondus, quo intelligi debet dictam materiam in carnes ne dum in arterias quoque penetraſſe, ſicut à Galeno libro de plenitudine edocti ſumus. Dorſi vero crurumque grauitas cum ſuam, tum ferè totius corporis

tertia penitus exuruntur, & ſeparatæ cũ vrina exeunt, atque vrinæ ſæpe in ipſo minctu reſident, ſæpe etiã paulo poſt, vt magis, & minus in corpore fuerit ea materia confecta, & ſeparata, nam ſi in prima coctione orta, in ſecunda diſtincta fuerit, tunc in tertia ſeparatur, & in vrina ſeparata conſpicitur, ſi poſterius ſui confectionem ſortita fuerit, tunc in vrina expectat refrigerationem, antequam reſideat, ſed hoc tertium genus prætermittamus, quod ad rẽ noſtram parum faciat, duo priora maximè conſyderanda ſunt. Vnum quod vrinam inficit, & craſſam, aut tenuẽ ſui craſſitudine, & tenuitate reddit, vtriſque his per copiam, & exiguitatẽ variantibus, craſſitudine quidem per admixtionem præcipue cum pituitoſo genere, ac crudo. Alterum, quod vocata cõtenta in vrina parit ſæpiſſime multum prioris recrementi biliosi amplexum, quod à ſero, cui eſt commixtum efferatur, à quo etiam inficiatur ita, vt in corpore inciderit præter naturam aliquid. Corpore ergo etiam ſecundum naturam ſe habente, & ſecunda valetudine vtẽte ſemper aliquid eſt, quod in tertia coctione, ipſa nimirum nutritione, ſuperſit, cuius etiam partem exire per cutem videmus, albam illã, & craſſam, ac multam in vrina, quæ omnino in venas propriores intus à carnibus reiecta, cũ ſero permixta per renes effluit, eluiturque eam venis exprimẽtibus. Hoc genus ergo in vrina cernitur varium, & varias ſedes tenere pro ſui pondere, pro ea denſitate, quam à frigore cogente acceperit, per ſui caloris expreſſionem, & pro ea tandem maturatione aut exuſtione, quibus per calorem fuerit ad denſitatem perductum, & humore priuatum, exſuctumque, vbi ſedem infimam petens ſedimenti nomen ſortitur, ſeu ὑπόστασις, mediam vero tenens, aut ſummam ab Hippocrate nubes dicitur, apud Galenũ in ſumma nomen nubis retinet, in media nomen ſuſpenſi nactum eſt, in ſanis corporibus recrementa hęc ſunt alba, & læuia, atque humoris proximè nutrituri admodum ſimilia, cum quo mutationem multam ab albis partibus, & ſimilitudinem nacta fuere, cũ autem ægra fuerint corpora, alio modo ea recrementa ſe habebunt, ſi nimium crudi generis creent, neque tamen febris fiat, tunc plus eius, & minus permutatum vrina continebit, quod non ſolum genere, ſed copia nutritioni reſtiterit. Vbi, ſi in ſecunda coctione, in qua gignitur, valde peccatum fuerit, &, antequam tertiam ſubeat, è venis eijciatur, tunc cõfuſum id cum ſero manet, ſin tertiæ etiam coctionis operam ſubierit, eamque vllo pacto ſenſerit, tunc aliquo etiam pacto poſt minctionem à ſero ſeparatur, A deo modo ſecunda concoctio deficiat, tantaque ſanguinis cruditas ſit, vt ne quidem à ſanguine diſtingui queat, quod crudum eſt, quoniam per ſolam coctionem diſtinctio fit, tunc vrina, quæ ſine eiuſmodi recremento eſt, vacua, & aquoſa cernitur, quo diuerſa fit ab ea, quæ propter optimam coctionem nihil effert huiuſmodi, nam hæc aquoſa nõ eſt, ſed habitum naturalem retinet, in cruditatibus vero huiuſmodi vrina aquæ ſimillima eſt, quoniam coctione deficiente exiguum pinguedinis, aut nihil fit. Putant quidam ſæpe aquoſam, ac tenuem eiuſmodi vrinã procedere, eò quod bilis intus ab obſtructionibus detineatur, quod certe rarenter admodũ fieri poſſe arbitrarer, nam quamquam bilis ſero craſſior eſt, niſi tamen cum pituita penitus coniungatur, ſatis tenuis eſt, vt vix tantum obſtructionis fieri queat, quo ipſa egreſſu prohibeatur, atque id cum euenit, ipſa ſua quadam pinguedine partibus adhæreſcente ſubſiſtit. Hæc de cruditatis vitio ſimpliciter accepto, ad peiora tranſeamus. Febre modo corpus teneatur, igitur tunc febris calore primum pinguiores ſanguinis partes in bilem impenſius vertuntur, quam in ſano homine fieret, etiam ſi abſtinendo à

A cibo ille huic exuſtioni facultatem faceret, ergo vrina ſaltem ſub finem diei febris inuaſionis flaua procedit, quæ ſub ipſa febre nona flaua non fuerit, quoniam ſub illa iam venas exiſſet, vt ſæpe poſteræ diei vrina tantum notas febris præteritæ diei efferat, eoque magis flaua vrina eſt, quo calor febris acrior, feruentiorque perſtiterit, ſiue ea febris ex humoribus, ſiue ex ſpiritibus, ſiue etiam ex ſolidis partibus fuerit. Humore autem aliquo per putredinem inflammato (alioquin enim inflammari penitus non poteſt, quod ſi ſanguis poteſt, id à ſpiritu ſecum permixto inflammato habet, & incendium non retinet diu, quin tribus diebus illud excutiat) humore inquam aliquo putreſcente, atque ita inflammato fiũt recrementa, quæ cum vrina eliduntur, & varia pro

B putredinis varietate, ita ſi hæc ad maturationem vergat, tunc ſimile recrementum eius eſt, quod in ſanis è nutritione accidit, eiuſmodi namque maturatio à continentibus partibus fit, & coctionis tertiæ ſimilitudinem aſſequitur, ac ſi vlla re differt, ferè ea maior copia eſt, ita coctionis ſpecimen nuncupari conſueuit, ſin autem putredo ad maturationem non vergat, ſed aut ad exuſtionem ob humorum incendium, aut ad propriæ putredinis genus, quę mixti propria corruptio, & mixtioni contraria eſt, harum quoque recrementa cum vrina exportantur, exuſtionis quidem aſpera, & coloratiora, vel etiam nigra, autem ſordidiora, & minus exuſta, neque à ſero admodum ſeparabilia, vnde etiam vrinam quoque reddunt turbulentiorem, cuius rei cauſa facile

C illa ſit, quod in ea humidum innatum à calore non abſumitur, vt in exuſtione, ſed vna cum innato calore educitur, idque facile cum ſero ſimilitudine quadam commiſcetur, in quo cum leuius, & pinguius ſit, ac glutinoſum in ſumma vrina magis conſiſtit, & ita coronam quandam liuidam, & varij coloris parit, & quandam pinguedinem, & coloris fœditatem vrinæ infert, atque eo quidem facilius, quod vrina defectu ſecundæ coctionis à putredine debilitatis partibus concoquere minus valentibus ſuam naturam ab humore ſanguinis non ita belle diſtinctam reportet, & ſæpe inde quoque perturbatior eſt, neque vero hic repetendum eſt, quod ad diſtinguenda recrementa à ſanguine, quæ cum eo in vnum cor-

D pus, vnamque naturam in chylo erant coniuncta, concoctio neceſſaria eſt, vel certe exuſtio, vt à ſero ſecum tamquam genere recrementi coniuncto ſeparentur, vt quo perfecta magis concoctio, aut intenſa magis exuſtio eſt, eo recrementa magis ſeparata à ſero cernantur, & ſæpe quod in ſecunda coctione attingere non poſſunt, in tertia conſequuntur, vt & à ſanguine ſecernantur, & à ſero, aut à ſero tantum, ſi in ſecunda coctione à ſanguine ſatis fuerint diſtincta. His itaque perſpectis iam vrinam præſentis ægroti cognoſcamus, & de re iudicemus. Ea ad quartam circiter diem colore admodum flauo fuit, ſic acriorem febris calorem indicabat, quo tenuiores ſanguinis partes, & pinguiores in bilem verſæ ſerum colorarent. Nubem ſeu ſuſpenſum ſublime

E habuit aſperius, & atrius, id materiæ quoque morbi exuſtionem declarauit. Nunc craſſior, & turbulentior ſemper euadit vrina, ita prius illud incendium vna cum calore naturali ſeipſum tabeſcere, & putredinem ipſam peiorem à materia craſſiori iam comprehenſam eſſe monemur, nam ea ſunt illius putredinis, & materiæ, tum caloris infirmioris indicia, quibus & ſanguis multas partes rudes, & imperfectas ſortiatur è ſero nõn admodum diſiunctas, & ſerum iam pinguioris humidi multum ſub putredine diſſolui recipiat, & vt ſanguinis partes illæ imbecilles facile putredinem comprehendunt, ſic putredo, & eius recrementa multiplicantur, neque à ſero valde poſſunt dictis cauſis ſeparari. Inde vrina

non

Digitized by Google

non ſolum craſſa, turbidaque eſt, ſed obſcuro colo- A
re non nihil vmbræ ruboris retinente, & illius qui-
dem fædi partium illarum ſanguinis putreſcentium
notam præſeferentis, de quibus inchoatis ſanguinis
partibus ſupra dicebam, quod imbecillem, imperfe-
ctumque ſuum calorem, ac mixtionẽ, cuius ille vin-
culum eſt, obtinentes facillime ab alieno calore ſuo
proprio priuantur, quo debili contineri diu nõ poſ-
ſunt, quę niſi putreſcant, à calore tamen affectę alie-
no longius à ſanguinis natura abducuntur, & in ſa-
niem ſeu ichorem tenuiorem conuerſæ facile ſero
admiſcentur, illudque craſſius reddunt, omnino eo
craſſiores, & ſi in ſuo genere tenuitatem ſortiantur,
Vrinæ rubræ, quas Hippocrates tutas vocabat, &
longitudinem tantum morbi prænunciantes, illæ &
melioris coloris ſunt, & ichorem ſanguinis non cor- B
ruptum ſequuntur, ita cruditatem quidem, ſed illam
non pernicioſam, quæ ſpatium ad cõcoctionem po-
ſtulat, non citam perniciem ſignificat, vt huiuſmodi
putredo facit à fædo illo rubore cum nigro, & liui-
do coniuncto indicata, præſertim cum circulum ip-
ſum varij coloris, & pinguioris corporis ſibi adiun-
gat. Vtriuſque horum generum ſaniei nimium à
cruditate, & ex putredine, ſeu corruptione fecit mẽ-
tionem Ariſtoteles libro ſecundo de partibus ani-
malium, vbi de humoribus habet explicationem.
Ex huius ergo vrinę ſpecie clarum eſt & ſecunda co-
ctione calorem naturalem non admodum poſſe, &
naturalem humorum imperfectorum calorem ab
alieno exolui, vnaque cum proprio humido diſſipa- C
ri, in quibus humoribus multæ partes ſanguinis im-
perfecti, & minime firmi ſint, quæ dicto modo cor-
rumpantur, ex quibus multæ prius in ſaniem, ſeu
ichorem conuerſæ fuerint, vt in vrina tum ichorum,
tum putredinis indicia cernantur, vnde intelliga-
mus facile non ſolum hanc peſſimam putredinem,
& hos ichores fieri, ſed ſanguinem partibus ſuis ten-
uioribus per calorem, & putredinem delibatis craſ-
ſiores ſolas retinere, ex ijs plurimas ad alendum ine-
ptas factas, atque ad putredinem potius ire poſſe.
Ex ijs vero cauſæ ſuæ inferuntur; & mentis acie iam
perſpicimus multam obſtructionum vim, magnam-
que humorum procliuitatem ad putreſcendum, tum
maximam partium continentium, & concoquentiũ
imbecillitatem, ſed iam quæ de turbatione vrinæ D
diximus ad Galeni doctrinam illã reuocemus, quam
habet libro de criſibus. Ibi Galenus triplicem mo-
dum turbationis vrinæ profert, vnũ, quo claræ min-
guntur, & manent, tertium, quo turbatæ minctæ po-
ſtea clareſcũt; primum modum certe raro videmus,
niſi vt communiter fit, vrina corrumpatur, quod fa-
cile ei euenit, cum aut crudior, aut craſſior calorem
amiſerit. Primo hoc modo dicit Galenus ſignificari,
quod calor iam materiam aggreditur, altero iam
coctionem inchoatam, tertio coctionem proxime
iri perfectam. Ad primi modi intelligẽtiam erit ob-
ſeruandum, quod ille in ſanis non idem eſt cum eo,
qui ægris eſt poſitus. In ſanis namque fit eo, quod
calor vrinæ diſſolnitur, aut à frigore exprimitur, ita
cum humido in vrina ſiccum non amplius contine- E
tur continuatum, quorum alterum terreum, alterum
aqueum in mixtis melioribus communiter materia
eſt, ſic diſſoluta hæc vnum amplius corpus non ſunt,
ita longe minus perlucidum, vt cum vitrum perfrin-
gitur in exiguas partes non amplius peruium lumi-
ni eſt, propterea quod continuatio vna eſſe debet,
vt lumen per corpus perferatur, hoc inquam vrinæ
euenit in ſanis quoque hominibus eius partibus diſ-
ſolutis. Aegrotis autem illud proprium eſt, quod vri-
næ calore proprio manente, ipſaque minime corru-
pta turbatio tamen fit ab eo primo genere non diſ-
ſimilis, quæ in vrina etiam eſt ſæpe cum mingitur,
quod profecto eueniat, quoniam vel non dum per-
fectè mixtæ illæ partes vrinam complentes fuerint,
non dum calorem ſe continentem conceperint à vi
caloris concoquentis tractatæ, vel in venis illum ſuę
mixtionis calorẽ amiſerint, hoc alienũ calorẽ obſtru
ctionib. multis valentem, & corrũpentem ſignificat,
illud quo nondũ permixtio ſuum calorẽ obtinuerit,
multitudinem crudorum humorum ſequi debet, &
concoquẽtium partium infirmitatem. In hac re ergo
ſic eueniet, calor à partibus multis crudioribus etiã
ſanguinis obruetur, putredo ab illis ſeſe obſtruenti-
bus, & perflatione priuantibus, in vrina autem vi-
ſuntur ſic confuſæ partes mixtionem ſuam non aſ-
ſequutæ, quoniam craſſiores ibi neque à calore per
maturationem ſunt à ſero diſtinctæ, neque per exu-
ſtionem aliquam putredinis ſeparatæ, vt ſero refri-
geſcente ſeorſum colligantur. Cum ergo claræ min-
guntur, tunc nec putredinis, neque maturationis ca-
lor nondum agere cæpere, cum vero poſtea turban-
tur, iam incipiet, quoniam aliquid omnino male
in mixtione continetur, nec diu in mixtione per-
ſiſtit.

Cum turbidæ minguntur, poſtea clareſcunt, iã aut
maturatio, aut exuſtio incipit diſtinguere, vt nõdum
id feciſſe ſignificat, cum manent perturbatæ, ad di-
ſtinctionem vero ego tãtum maturationem, & exu-
ſtionem citaui, non etiam putredinem ipſam pro-
priam, quoniam hæc, vt ſupra exponebam, diſtin-
ctionem non poteſt parere. Hoc ergo iudicium pro-
pterea ex vrina turbida ęgroti noſtri faciendum eſt,
vt putredinem malum illam ſignificet, & imbecil-
lem coctionum operam, vt materia vim caloris tan-
tummodo ſentiens, ab eaque exagitata cum ſero cõ-
fundatur vna cum putredinis recremento, quod hu-
midum genere eſt, & illud, quod mixtum amplexu
caloris conſtituebat, vt etiam partes ſanguinis ab
eius perfecto genere abductæ, putredinemque cõ-
prehendentes ſuum humidum dimittant, quod pro-
pter ſimilitudinem recrementi generis, & liquoris
cum ſero confundatur, cum quo ſero etiam à prima
origine fuerat eo coniunctius, quo ab imbecilli ca-
lore minus fuerat à ſero ipſo diſtinctum. Sic ex vri-
næ genere vim putredinis cognoſcimus, & eandem
eſſe intelligimus, quam ex ipſis pulſibus deprehen-
debamus. Aluus ipſis vrinis, & pulſibus maxime re-
ſpondet, non minus quàm reliquæ notæ faciant,
imo, vt ferè fieri debet, æque, ac cum pulſibus reſpi-
ratio, alui fæces cum vrinis congruunt generi, co-
piæque humorum, & putredini atteſtantes, fæcum
color ſubruffus eſt, quod ſano conuenire videatur,
temperamẽtum autem mollius figuram nullam re-
tinens, & lentum, eggeſtio crebrior eſt, quæ humo-
rum copiam, & crudum genus, imo colliquationem,
& putridam ſaniem præſeferunt. Sic putredinis ma-
lum genus aut eſſe, aut proxime certo futurum vide-
mus, vt ex plenitudine vitioſa ſuſpicari, & ex alijs
hic indicijs cognoſcere potuimus, aliquam inſuper
colliquationem perſpicimus, & omnino malignam
febrem eſſe propter genus putredinis debemus cõ-
ſtituere ita morbum magnum, celeris motionis, &
mali moris, cauſas vero illas primo humorum mini-
me firmam naturam, aut mixtionis vim, ſecũdo ob-
ſtructiones, eaſque facientem copiam, craſſitudinẽ,
& lentorem humorum. Caloris quoque partium
continentium imbecillitatem, ex quibus cauſas etiã
externas, & euidentes intelligamus. Obſtructionum
modi videntur hic conſiderandi. In animante ſi ob-
ſtructiones perflatum penitus prohibeant, calor na-
turalis penitus tabeſcit, quod non ſolum in flamma,
ſed in carbonibus ipſis videmus, qui eadem re, quã
exurũt, & ſe propagant, ſi nimis occupentur, reſtin-
guuntur, Calor itaque innatus animantis conſtipa-
tus erepto ſibi perſpiratu tabeſcit, vnde facile gan-
grenæ, & inde ſphacelli partium, & neces animan-
tium

rium conſequuntur, nondum autem obſtructiones tanto impedimento ſint, illæ eo genere halitus primum corpora replent, quo genere humorum illa abundarint, nam, cum detenti ſunt halitus, ni calore maiori conſumantur, in eundem humorem concreſcunt refrigeſcẽtes, à quo per vim caloris elati ſunt, vt boni ſucci corpora primo obſtructionum tempore bonis humoribus onerentur. Diutius vero obſtructionibus trahentibus, & magis denſis factis corpus ita nimium, nimiſque completum, & longe magis obſtipatum halitus ſuos continet, illiſque occluſione incenſis ſpiritus ipſi primum inflammantur, & ephemeram febrem excitant, vnius illam diei, poſtea durate re ſanguis quoque ſpiritibus inflammatis perfuſus incendium compræhẽdit, & ad tertium diem integer calore perfert, longius tandem re producta ſanguis calore vitiatur, & partibus ſuis putredinem compræhendit, quæ vt vitiantur, & à natura eius diminuentur, ſic à putredine corrumpuntur. Si autem corpus frigidioris generis fuerit, & frigidis humoribus refertum, mediocribus obſtructionibus primum vapores in ſui generis humores, & aquam relabuntur, & ſui generis humoribus corpus complent. Deinde longius, & arctius occupato corpore putredinem humores compræhendunt, febreſque epialas faciunt, quæ tamen res non admodum crebro accidit. Illa crebrius, quæ in corporibus calidioribus obſtructis àblioſo genere humorum contingit, vbi ſi mediocris obſtructio fuerit, bilis vapores fumi potius dicendi eggreſſu prohibiti primum horrores, præcipuè vero cum concuſſione, cum qua à Græcis rigor dicitur, mouentur, deinde feruor in ſpiritibus, & ephemera febris, quæ prima die tantum poteſt ſe ſuſtinere. Obſtructione autem maiori facta fumi illi iam ſuo feruore in humores putredinem inducunt eo peiorem, quo obſtructiones anguſtius opprimunt, vt cum ad extremam conſtipationem venerint, innatum calorem extinguant, & inferant gangrenoſas corruptiones, quam vero putredinem, & corruptionem febres eis reſpondẽtes conſequantur, ſemper quidem putridæ, & ad corruptionem malam malignæ.

Huius modo corporis obſtructiones, ſi metiri eas effectu ſuo velimus, certe maiores eſſe perſpicimus, nam heſterna die exuſtionem videbamus, nũc autem peioris etiam putredinis, & corruptionis notas, vt, quamuis calor non penitus extinguatur, longe tamen infirmior euaſerit, & cum hac putredine tam magna exigua vis caloris tactu percipiatur, vt humores ea putredine diſſoluti, non exuſti, minus maturati vrinarũ dictam ſpeciem efficiant, quæ turbulentia, & colore rubro in atrum vergente, & fordido oſtendit partes ſanguinis vitiatas, aut minus perfectas corrumpi, dico partes has, quoniam alioquin meliores ſanguinis partes in venis, vt in ſede propria, non ita poſſunt putreſcere, vt extra venas faciũt in inflammationibus, partes ergo potius craſſæ terreſtres, & fæcoſæ vnà cum tenuioribus, & ſaniois corruptæ eiuſmodi vrinam reddent, ſic nos hac etiam via ad idem genus morbi ſumus perducti. Inſequens eſt, vt iiſdem notis locum, & ſedem humoris, putredinis, & obſtructionum agnoſcamus. Eſt quidem febris hæc ſeipſa morbus, non aliũ morbum ſequens, verumtamen putreſcens humor poteſt partem aliquam intra venas ſaltem occupare, vt docere videtur Galenus libro. 11. Meth. cap. 7. Atque ex vrinis ipſis colligitur primum, quod humores putreſcentes intra venas ſunt, cuius rei ratio ſit propterea quod non eſſent tam affectæ vrinæ, ſi materia extra venas putreſceret, quod enim ex ea in venas retruderetur, id & concoctionis ſpeciem haberet à carnibus aliquam, & quamquam confuſum cũ vrina excerneretur, poſtea tamen ſeparatum cerneretur, neque ita multum, cuius ſeparationis cauſam ſupra in amiſſionem eius caloris relata eſt, quo id recremẽti genus fuſum cum ſero in vnum corpus ſeruari, & perſpicuum ſerum retinere cõſueuit. Sed febris ipſa potioris notæ eſt materiamque intra venas putreſieri, indicat, quæ non ſolum continua cernitur, ſed etiam incompreſſa, quamquam habet incrementa. Noſtis, quod incompreſſio dicatur à Galeno certè hic nihil eius poteſt notari, non contractio caloris, non pulſuum depreſſio illis horis, quibus incrementa inſtant, quæ tamen fiunt ſine ordine identidem reuertentes, ita non occaſiones annotationis, ſed materiæ variæ feruorem alio, & alio modo excipientis. Minus illis horis fiunt oſcitationes, aut pandiculationes, aut calefactionis illæ dictæ inæqualitates, minime vero ſomni, ne dum abſunt illæ maiores compreſſionis notæ, vt frigus extremorum, horror, & rigor, atque alia id genus. Fortaſſe habeat aliquid eorum, & id leue quoties ei cibus exhibetur ſub febris incrementum, ſed cibi cauſa id eueniat, vt in febribus putridis ſolet, etiamſi incompreſſæ ſint, cum habent incrementa, & illis inſtantibus cibus datur, dixi in febribus putridis, quoniam in hecticis à cibo incremẽta quidem fiunt, ſed illa ſine eiuſmodi compreſſione. Materia ergo hic intra venas putreſcit, & illas quidem ſatis magnas, nam ſicuti in maioribus putredo incrementa non parit, & continuitatem æquabilem retinet, ita in minimis venis cum preſſiones facile faciat, in ijs autem, quæ inter has mediæ ſunt, incrementa ſine compreſſione poteſt efficere, vt hic habemus, à motu namque materiæ à maioribus venis ad minores fieri videntur incrementa, & quo longius motio ſit, eo magis compreſſionem patit. A materiæ etiam dicto genere vacuitas compreſſionis eſſe poteſt, nimirum quod ad ſanguinis naturam pertinet, qui communis, & æqua toti corpori, ac multa materia illas varietates in corpore non faciat, vt humores à ſanguine remoti tam exuberare in corpore nequeunt, quantum ad eiuſmodi continuitatem ſuſteotandam faciat, ſanguinis vero partes, quarũ copia ſemper maior eſt, & æquabilior, quo ipſæ magis ſanguinis natura ſua erunt participes, & cum perfecto ſanguine coniunctiores, vel minus ab eo remotæ, eo æquabiliorem reddunt febris continuitatem, neque enim ſpatium ſuæ congeſtionis faciẽdæ expectant, minus admodum longe expelluntur, vt expreſſas faciant annotationes cum compreſſionibus, hoc eſt, per nouitatẽ ſuæ congeſtionis, ſuæ expulſionis, & incendij calorem intus retrahant vna cum ſpiritu, & ſanguine, vnde homines oſcitare, pandiculari, frigeſcere, & pulſus ſubeuntes habere cogantur. Non ſolum autem intra venas materia dicta verſatur, ſed effuſa quoque latius ambitum ipſum corporis amplectitur, vt notæ ſuprapoſitæ multæ oſtendunt laſſitudinis, & grauitatis, & aliæ. Ad ventriculum præterea, & inteſtina eandem pertinere demonſtrant alui feces. Ad thoracem, & pulmones ipſum genus reſpirationis. Imbecillum vero etiam ipſum ventriculum euaſiſſe alui feces crudiores commonefaciunt, Vt caput quoque noxam ſaltem à fumis accipere, quos facile humor ſit ſequuturus, notæ eius propriæ ſupra cõprahenſæ atteſtantur, & magis metuendum videtur, quoniam anguſtior ſpiritus ſæpe eſt à materia venam cauam complente, & in caput aſcendente. Verum hactenus de morbo, & eius cauſis ſatis ex indicijs oſtendiſſe, & indagationis rationem ad exitum perduxiſſe videor, imo etiam res omnes per inuentionem perſpectas, & cognitas in ſuum ordinem retuliſſe. Colligam iam hic omnia in vnum quaſi aſpectum, quo ſuis locis diſpoſita, & conſtituta conſpiciantur. Euidentes primum cauſæ extitere, vt illi labores ſine ordine ſuſcepti, à cibo ſumpto ſubiti hyber-

berno temporè, tempeſtate inæquali flatibus, & imbribus inferiore, hac ætate ſenili, & corpore iam in diſtillstiones procliui, quibus laboribus concoctio ventriculi prohiberetur, concitatoque calore crudi humores citius in iecur, & venas funderentur, atque in corporis etiam ambitum attraherentur, vbi illi eo calore deſtituti ſubſiſterent, ſuamque priorem craſſitudinem recipiendo meatus infarcirent, idque arctius facerent, qui meatus ab eodem calore laxiores facti, pluſquam humori recipiendo opportuni, poſtea eo calore exoluto, & frigore ſubſequuto in habitum contrarium, & in anguſtiam retraherentur, hyberno ſiquidem tempore, cum cauſa caloris ceſſet, frigus ſuccedit, cum eo, quòd vnaquæque caloris ceſſatio frigoris opus importat, ſed præter hyberni temporis vim, etiam tempeſtatis inæqualitas valentiſſimas habuit opportunitates.

Vbi ad deſtillationes pariundss ea multa conuenire intelligitur, quod ſub laboribus, & calefactionibus vapores in caput efferuntur, & frigore ſubſequuto in pulmones deprimi ſolent. Obſtructiones ambitus corporis primum copiam humorum accumularunt, eius generis, quo corpus onuſtum eſſet & ſanguinis, & pituitæ, atque etiam bilis, deinde perſpiratione prohibita etiam vitiarunt, ſanguinis denſiores partes in craſſas, & terreſtres, vertendo, alios in ichores, & biliosum genus, alios autem priores humores in peſſimam naturam impellendo, poſtea putredinem, & febrem incenderunt.

Vbi, ſi bilis iuſtam copiam haberet, ea putredinem, & febrem ad ſui mutationem contraheret, quoniam magnarum virium eſt, vt humor eſt calidus, tenuis, ac ſiccus, ita melancholicum quidem humorem citius, & vna ſecum putreſcere cogit, pituitam vero etiam, quam ſuſtinet ſus ariditate, ne quotidie corrumpatur, vt illius naturæ eſt, ſed ſecum altera quaque die tantum, cum ſcilicet permixtione multa inuicem contineniur, alioquin enim quiſque humor ſuos circuitus ſeparatim per ſe retinet, vt cum bilis tertianam puram, & pituita quotidianam facit, hemitritæique veri ſpecies exiſtit, quod perfacile eſt, quoniam bilis ſuo calore, & tenuitate e vaſis prompte extruditur, pituita autem ſuo lentore, & craſſitudine eiectioni reſiſtit, & in vaſis manet, ſic hæc continuam, illa intermittentem febrem faciunt.

Vnde hemitritęus horrifica febris etiam dicitur ob horrorem illum, quem edit ipſa bilis. Verum, quoniam bilis copia hic iuſtum modum conſequuta non eſt, ab humoribus vero ſuperatur, qui crudioris generis ſunt, & ſi parum à genere ſanguinis abſunt, craſſioreſque ſunt, ideo & in vaſis ſe continent, ibique putreſcentes febrem ſuptsdicti generis efficiunt, continuam quidem, ſed cum incrementis ſine compreſſione, quamquam cum tentationibus identidem factis ab horrore, vbi illi humores, qui fuſi extra venas exciderint, cum in vapores prius diſſoluti, & per ambitum excurrentes tandem ex iiſdem vaporibus refrigeſcentibus reſurgant, in ambituque msneant. Illi enim ſic meatus ſuos obſtruunt, ſibique putredinem fabricantur, & fumis iterum ex ſe editis horrores identidem ſine ordine, incertiſque interuallis excitant, horrificam ipſam febrem reddentes.

In partibus igitur continentibus id mali fit, vt ipſæ infirmiores fiant ad concoquendum, & ſe alendum, vnde humores, quibus occupantur, non coerciti, non ſeruati à calore ſuo innato ab alieno facile per obſtructiones, & detentos anhelitus excitato diſſolnuntur, ſic non ſolum putrida, continua, intra venas materiam habens febris eſt, ſed horrida etiam tentatis locis, qui extra ipſas venas ſunt, ſed

A maligna ex malo putredinis genere, à multitudine obſtructionum, & peſſimorum humorum facto, qui ad putreſcendum paratiſſimi ſubſunt, & à partium tandem maxima imbecillitate humores à mala putredine non valente ſuſtinere, cuius febris malignę genus etiam ſæpe contagione ſolet communicari, quoniam à mala putredine eſt, vti ſi ex eryſipelate viſceris fieret maligna, vt ſolet contagionis periculum non eſſet. Ex quibus illa in conſpectum, & ſenſum veniant, in calore, in pulſu, in vrinis, præter pondus, & laſſitudinem, eo quod carnes, & extremæ venæ, atque arteriæ completæ ſint humore fuſo illuc illato, ibique concreſcente, atque etiam putreſcente. Vrinæ certe non tam craſſæ eſſe poſſent, ſi materia aut in carnibus, aut in aliquo viſcere

B contineretur.

Tales vero ſiunt, quod in venis ea materia verſetur, quòd cum ſanguine coniuncta natura, & loco ſit, quod ſanguis à ſui perflatione prohibitus à ſuo integro naturæ ſtatu deturbetur, & partibus ſuis crudioribus in aquoſam materiam, aut aquoſam bilem, partim in ichorem, alius in melancholicum ſuccum, vnde poſſit etiam in venis putredinem ſubire, & per vrinas eius incrementa emitti, putredinem partibus continentibus minime prohibentibus ob ſuam infirmitatem. Sanguinem à febris calore contaminari dubium non eſt, tamen febres ſunt, ſub quibus longiſſimis conſeruari videtur, quod fieri poteſt, cum & pluribus ſatis perflatur, & partes continentes validæ ſunt, quibus ad

C ſui conſeruationem eſt commiſſus, quod ſub hac febre fieri non videmus, propterea quod ſanguis tam eſt prohibitus perflari, & continentium partium calor tam eſt occupatus, & ſanguini ſuſtentando tam infirmus, vt integritatem ſuam nequeat retinere, ſeſeque contra alieni, & febrilis caloris vim defendere, quin eius partes plurimæ ab integritate ſua detorqueri, multæ vero etiam putreſcere cogantur.

Vnde vrinæ dictæ, pulſuumque paruitas, & inæquabilitas, & ſpiritus affectio, inde aluus quoque habet tamquam reliquias humorum tabeſcentium mollis, citataque, præſertim quod neque ſuccus è ventriculo ſatis à iecore alliciatur nimia humorum

D colluuie impedita, cum eo, quòd ventriculus calore febris labefactatus, & influentibus ſpiritibus non ſatis munitus parum conficiat, minuſque conficiat ſuccis liquidioribus, & ſeroſis dilutus. Euomit à principio, non quod languidior tam ſubito euaſiſſet, ſed quòd humore crudo onuſtus eſſet, pituitoſa vero primum, deinde etiam biliosa cum eis, quoniam tenuitas bilis facile cum aliis euocatur, ſic ſubinde aliquandiu vexatus faſtidio fuit.

Caſus multi alij ſunt, qui in eaſdem cauſas referuntur. Illa morum, & ſomniorum permutatio, cum cor, caputque halitus detentos excipiant, & illos generis vitioſi, illa extremarum partium refrigeratio, cum ambitus corporis craſſis humoribus ſit occupatus, lingua minime nigra, aut aſpera

E eſt, neque ſitis eſt, nullæ etiam vigiliæ nocturnæ, aut aliquid aliud ad exuſtionem ſequi ſolitum, quoniam, vt viſum eſt, putredo hæc nil exuſtionis habet.

Sic huius febris Idea cum cauſis, & caſibus ſuis in conſpectum noſtrum adducta eſt, & magnitudo, ac motus, & tandem mos ipſe malignus. Dicat quis magnum morbum non eſſe, quoniam febris in calore igneo poſita magna eſſe non poteſt, dum calor exiguus eſt.

Iam ego ſupra narrabam, quòd febris putridæ magnitudinem à copia, & genere putredinis æſtimanda eſt, ita hæc febris maxima ſtatuetur. Magnitudinis etiam aliam habet rationem, nimirum

illam,

Digitized by Google

illam, quæ à dignitate partium cenſetur, nam putredine ipſa, nedum calore partes multas principes occupat, à detrimento etiam facultatis rectricis id augetur.

De motu præterea aliquis putaret, ne, quoniam materia craſſa eſt, celer ille eſſe poſſet, morbuſque minime acutus eſſet cenſendus. Certe, ſi ad ſalutem vergat morbus, è tanta crudirate ad maturationem non niſi longiori ſpatio, quàm decimumquartum dierum egeret. Putredine etiam coctionem, ſeu maturationem iuuante, ſed ſi ad interitum procedat, putredo hæc citiſſimum motum habebit.

De more tandem nullum dubium eſſe videtur, quin ad malam putredinem, ad principium partiũ occupationem malignus ſequatur, ac ſi veliris malum morem à ſuo contrario nempe ſimplici æſtimare, hic neque humor ſimplex eſt, neque putredo, minus pars vna occupata, quamquam ſat eſt ad morem malignum, ſi vna tantum pars princeps capta ſit, vt ex Galeno, cum pulmo eſt ex eryſipelate affectus, pulſus id quoque confirmabant, qui in putredine ad maturationẽ tendente valentiores fiunt, cum illa nutritioni faueat, in hac peſſima putredine ſunt imbecilles eo, quod nutritioni aduerſetur.

Quæ vero malignitas hic fere ad læthalis nomen acceſſit, ſi res diligenter expendamus, cuius rei nota nunc erit certiſſima, cum vrinæ nigriores conſpiciuntur, aut liuidiores. Hactenus præſentem ſtatum peſſimi huius morbi ſumus intuiti, inſequens eſt, vt de metu futuri loquamur, vbi volentes præuidere id neceſſe eſt facere ex ijs, quæ iam cognouimus, nimirum viribus maximè, & morbi magnitudine, ac more. Magnitudinem præ oculis habentes in morbi ſpecie ſeu Idea, in partium occupatarum neceſſitudine, ſeu dignitate, in facultate. Morem etiam explicate conſiderantes. Qua in re ego certe non ſpero vires poſſe tantum morbum ſuperare, ſi illas à pulſu, ab vrina, ab alui excretis, & ab animi actionibus æſtimo, ſi ætatem & reliqua reſpicio, neque enim mihi poſſum perſuadere huiuſmodi vires tantam putredinem tam peſſimam poſſe compeſcere, & ad maturationem retrahere partibus principibus neceſſitudine maxima vitam continentibus, eique coniunctiſſimis, quin pro certo potius habeam vires exiguas à morbo magno, & malignitate, & reliquis omnibus iri ſuperatas, ſi cum eo ipſas confero. qui certè tantus eſt, vt non ſolum has exiguas vires, ſed magnas etiam euerteret, neque enim ſat eſt vires magnæ ſint ad victoriam, ſed morbo comparandæ ſunt, vidimus ſæpe robuſtiſſimos pulſus, & ſatis bonas vrinas, & mentis conſtantiam in ijs, quibus ex pulmonum infarctu mors immineret, quid non pertimeſcam in eo, cuius pulſus oppreſſiſſimi ſunt? Vrinæ peiores, quam, ſi flauæ, exuſtaque contenta haberent, quæ colore liuidæ ſunt à rubro in obſcurum inclinantes, turbulentiſſimæque fæda putredinis, & peſſimæ nota maxima.

Vnde intelligamus innatum calorem non ignem comprehendiſſe, ſed diſſolutum eſſe, & ex humoribus euocatum. Humidi vero inſiti genus non abſumi calore, ſed eliquari. Cuiuſmodi putredinem rectè Medici vocant contrariam à tota ſubſtantia, & peſtiferam, quoniam proprium humorum interitum.

Cuius putredinis cauſas firmiſſimas ſupra intuebamur in materiæ genere, & copia, ac varietate in obſeſſarum partium præſtantia, neceſſitudine, & numero, in partium continentium infirmitate, vt genus materiæ imperfectum, & vires ſuas per ſui creationem non aſſequutum neqnaquam à partibus continentibus infirmis queat ſuſtineri, quin in id genus peſſimum putredinis labatur, eo vero magis, quod, cum ne mali quidem halitus queant obſtructas vias penetrare, ad membraque peruenire, multo minus boni ſpiritus ad tuendas partes perducantur cum malis halitibus confuſi, atque ſi boni ſe ipſi tenuiores ſunt malis, & ethereo corpori ſimiles, vt Galenus commento ſecundo, de ratione victus in acutis ait, cum malis tamen permixti, ſuffocatique, & oppreſſa admodum obſtructione prohibentur, ita externæ partes frigidiores ſunt. Spiritus ita permixtim cum halitu malo ferri nota eſt præter cæteras corporis grauitas, & languor, quæ non ſolum ab effuſo in carnes malo humore, à ſpirituum exiguitate, ſed à malis halitibus eſſe poteſt, qui & ſpiritus bonos diſſoluant, ac necem ſuo genere peſſimo, ſed neruos ipſos reſoluant ſuo illo humido è putredine cum ijs elato, qui ſi generis exuſti eſſent potius neruos ſua exſiccatione diſtenderent, aut mordendo irritarent, ſic omnino conuulſionem efficerent.

Hæc ſunt quæ mortem in morbo perſpecta prænunciant. Fieri modo in morbo alia poſſunt, quæ citius mortem moliantur, nam ad febres, quæ ſe ipſæ morbi ſunt, neque alios morbos ſequi coguntur, morbi alij ſæpe accedere conſueuere natura à putredine, & copia vitioſorum humorum laceſſita, & ſe exonerare coacta, humores vero etiam continere certis ſedibus non valente.

Etenim partibus corporis externis denſioribus, & adſtrictis factis humorum excitatio, aut expreſſio ad interiora conuertitur, & viſcera petit, præcipue vero pulmones, propterea quod laxiores alijs partibus ſunt, & cor, quod facile ſua agitatione, & calore cum bono ſanguine malos etiam humores ad ſe ſub febribus adducit, perfacileque eos repellens in pulmones intrudit, quam rem nos vidimus creberrimè cadaueribus reſectis, rara enim inuenietis corpora, quæ ſola putredine extincta ſint, ferè omnia etiam per acutiſſimas febres extincta, cum tumore alieno, aut alterius generis vitio in viſceribus inueniuntur.

Mitto enim quod pulmones inuenietis ſemper colore purpureo præſertim verſus dorſum, & venis admodum nigris, nam hoc è defluxu ſanguinis è corde illuc etiam poſt mortem facto euenire poteſt, vos inuenietis ſæpe pulmonum corpus durum aliqua ſui parte, ipſoſque pleniores, & non raro pus continere, & interdum etiam cum gangrænæ notis, & ſphacelli, vbi ferè membranæ pulmonum tam ſuccingenti coſtas adhæreſcunt, vt ab illa niſi per inciſionem queat ſeparari, altero ſaltem in latere, tamquam humor lentus à putredine exſudans cum ſpiritu intro, extraque ductus ſic illas partes conglutinet, atque colliget calore maximè humorem lentum, & firmum reddente, adeo, vt credere quis poſſit membranas ſic ab origine fuiſſe coniunctas, certe deduci non poſſunt niſi lacerentur, aut nouacula diligenter adhibita interſecentur. Videbitis in alijs ſæpe iecur mutatum, aut durum, aut fractu facile cum eoque lien ſæpenumero affectum, ac interdum. Aliquando inuenietis cerebrum aliqua corruptione deprauatum, ſæpe venis admodum nigris, in ijs maxime, qui delirarint, vt pituita multa, & aqua onuſtum, cum ſomnos & ſtuporem habuerint. Et quidem propriè in peſte illud à nonnullis fuit animaduerſum, quòd quibus carbunculi exterius extitiſſent, illis, ſi ipſi tumores in trunco fuerint, viſcera quoq; ſimilibus infecta fuere, ſic autem rem reſpondiſſe vt, cum illi tumores in inguinibus, iecur, cũ in axillis extitiſſent, cor id haberet. quibus

vero exanthemata efloruiſſent, ijs proprie pulmo- A nes male haberent, nonne videmus quotidie multos poſtquam diu ſebre laborarint, & interdum etiam cum illæ remiſſiores factæ fuerint, aliquando etiam poſtquam ceſſarint, lethargo tamen, aut phrenitide ſuperueniente interire, plures vero parotidibus necati? Horum profectò aliquid ſub morbo hoc timere poſſumus, in quo vires corporis humorum vitio, & copiæ minime pares videmus, pulmonibus autem præcipuè timeri vult ipſa antiqua eorum infirmitas per deſtillationes aſſiduas cognita, cogit vero magis præſens ſpiritus difficultas inchoatum iam decurſum materiæ eſſe ſignificans, & quamuis ea difficultas à ſola humorum copia fieret, ſub tanta tamen copia, & infirmitate virium perfacile eſſe videtis, vt ad ſpiritus, & fu- B mos curſus etiam humorum conſequatur, laxi pulmones ſua natura ſunt.

Et hi etiam infirmi, & recipiendo impetui aſſuefacti, cor ſua exagitatione conuerſum ad interiora ab exterioribus humorum impetum facile excipit, facilius per apertam viam venæ arterioſæ in pulmones repellit, in quibus certè à natura conſultum eſt, cum venam in eos apertam craſſa tunica donauit, ne craſſos humores tam facile per eam pulmones exciperent, qua de cauſa vena illa ſæpe in cadaueribus pituitæ craſſæ valde plena inuenitur, & pituita illa valde diu in vena fuiſſe detenta agnoſcitur, quoniam e capite venæ pituitæ initium retractum omnem illam pituitam in ramos C eius venæ productam ſecum educit ex omnibus venæ ramis ab illis in formam eorum redactam, vt arbor videatur, difficultas ergo ſpiritus nobis eũ metum confirmat. Locus eſt Hippocrati ſecundo prognoſt. 66. qui habet, quoties ſpiritus difficilis ſine euidenti cauſa fit, & deinde difficultas confeſtim ceſſat, indicatur obſceſſum in caput peruenire, qui locus certè non eſt accipiendus, vt materia à pulmonis corpore in caput reijciatur, ſed potius, vt recepta in venas thoracem traijcientes per collum in caput perueniat, qua de cauſa collum quoque ſæpe grauius, vt cum dolore eſt.

Certum igitur hic eſt pulmonum periculum, aliquam etiam ſuſpicionem hoc loco periculum capiti habet, quod ſuapte vi calidius, & humidius eſt, D & deſtillationibus maxime opportunum, ſed quod pulmonibus inſtare videtur, id citiſſimum homini afferret interitum viribus etiam valentioribus repertis, vt intra ſeptimum diem ſuffocaretur, atque ea maxime hora, qua febris incrementa incipiunt, non ea, qua ad inclinationem accedunt, cum morbus copia, non diſſoluente vi pugnet. Aliquis curioſius percunctatur, exhibunt ne maculæ, vt ſub huius generis febribus ſolent?

Ego certe ſcio illas ſequi ſæpe hanc malam putredinem, imo tam frequens id fit, vt vulgo hæ febres à maculis nomen retulerint, quarum euentum ſic ſemper æſtimaui, vt ab eo nihil acciperem rationis curandi contra ac papularum, in variolis, & morbillis. E

Etenim, vt exeant etiam poſt morbi maturationem, quod non admodum, fit maculæ hæ; nihil ab eis auxilij ſperem, cum nihil graue, aut infeſtum efferant, non humorem malum, ſed vaporem ſanguinis contabeſcentis habentes, qui forte per oſcula arteriarum, & venarum erumpat, qua de cauſa etiam fere in initijs, & incrementis exiſtunt, vt morbilli, & variolæ in ſummo febris feruore, & iam deſituro quamquam febris putredinem puſtularum ſequuta expectetur.

Illis ego citius, vt malignitatis febris notis, vterer, quibus tamen non egemus, cum potiores, & cognatiores notas habeamus in pulſu, & vrinis, & non ſemper maculæ extent, neque, quod auſim experimento fiſus dicere, malignitatis febris propriæ ſunt, cum illas viderim in alijs, recordor, ego inter cæteros ægrotos vidiſſe me maculas creberrimas, & in nigrum vergentes in quadam muliere vbi aluntur, & cuſtodiuntur Veronæ cuiuſdam conditionis fœminæ apud D. Franciſcum quæ tertiana febre, & ſalubri, q̃quam longa laboraret, in febre diuturna Vrbini in nobiliſſima adoleſcentula, ſine febre Veronæ in Nobili Hortenſio peregrino, & illas quidem admodum nigras, & crebras, adeo diſtinctas, vt in candidiſſima cute atramento viderentur impreſſæ, & maiores quam lentium grana eſſent, ac totum corpus occupabant, cum ipſe nihil moleſtiæ ſentiret pro ſano ageret.

Qui ſpatio trium circiter annorum bis, aut ter copioſi ſanguinis ſputum poſtea haberet, & tandem eo nimis copioſo repente extinctus eſt, vidi eas rubras in puella quinque circiter annorum, optimi habitus, quæ ſana alioquin erat, poſt annum tamen fluore ſanguinis extincta eſt.

Sed iam nimius fui in explicando, quid ſit, & quid futurum timeatur in hoc morbo, quo curationis ratio oſtenderetur. Iam ea ratio ex illis eruenda eſt, & præſertim his rebus, quæ ſunt, in quibus vires earum, quæ futura ſunt continentur. A morbi ergo natura curationis ratio haurienda eſt, & à viribus ægroti moderanda. Humores ergo infeſti primam morbi partem, & cauſa habent propinquam, magis illi ipſi, qui putreſcunt. Hi ergo ſui detractionem docent, & quoniam multi ſunt, illam multam eſſe faciendam.

Ex ea autem parte, qua impetum habent in partes vitæ neceſſarias, oſtendunt ſe in diuerſum omnino eſſe retrahendos. Putredo ipſa quoque ſi partem habet, quæ queat in maturationem reuocari, aut aliqua ratione inhiberi, indicat mitigationem, & emendationem ſui faciendam in contrarium mutationem eam reuocando aut delapſum in eam eſſe ſuſtinendum, omnium cauſis putredinis remouendis, vt corpori perflatio reſtituatur, naturalis calor recreetur, & alienus omnino diſcutiatur, refrigeretur.

Quod verò humidum diffluit ſub putredinis motione, eſt exſiccandum. Febris quoque in alieno calore poſita idem confirmat, ne ſanguis ſub eo calore preſſus vitietur, qui calor igneus, & alienus, quoniam in halitibus, & fumis nititur, illi quoque ſui diſcuſſionem monent eſſe procurandam, quibus ita diſtributè explicatis, vt ad agendum accedatur, definite videndum eſt genus operis faciendi, quod & quale ſit, & deinde quantum, tum autem quo tempore, & qua ſede, ac quemadmodum agi oporteat, quibus omnibus natura ſemper, & corporis vires ſunt opponendæ, quoniam ea, quæ malis fugandis faciunt ſemper viribus ſolent officere, quæ ſane tantæ ſunt ſuſtinendæ, quantæ morbum euadere queant, hoc eſt vitam, quæ primo Medicis ſuſtineri debet, quouſque morbus ſublatus ſit, contineant, citra id vero etiam diminuendæ, quo morbus tollatur, quo dempto illæ rurſus reficiendæ à Medico, & in ſuum robur reuocandæ ſunt, quo vita tutior, & commodior euadat.

Ad primum curationis caput me refero, quo infeſti humores erunt detrahendi. Infeſti quidem omnes illi cenſendi ſunt, non ſolum, qui putredine tenentur, & vitioſi ſunt, verum etiam, qui viribus naturæ in pugna cum morbo ſunt impedimento, & qui in augendum morbum ſunt procliues, tum etiam qui curationem impediunt.

Vi-

Viribus purgaturis impedimento ſunt omnes A etiam boni, & alibiles, vt ſanguis, quoniam tamquam alimentum adhuc contrarium vires occupãt in ſui confectione, & mutatione.

Augere etiam morbum iidem poſſunt, quoniam vnà cum vitioſis complexi mole ſua meatus magis obſtruunt, & vna cum ſpiritibus ad offenſam accurrentibus, ſemper ad morbum fluunt, & occupationem augent, tum autem, quòd, dum vitiantur, plus materiei morbo præſtant. Boni humores, & ſanguis per ſectam venam commode ſubtrahuntur, itaque vena ſecanda videretur, modo vires non prohibeant, quæ imbecilles ſanguine egeant, ad ſui renutritionem.

Eo etiam tempore ſubtrahi ſanguis debet, quo nondum corruptionem contraxit, nondum morbum auxerit, in eum, namque vſum demitur ſanguis, ne morbum augeat, ita cum id fecerit, ceſſat eius mittendi commoditas. Itaque in magno morbo, ſeu vehementi, vel eius metu hac ratione ſanguis mittendus, ni vires prohibeant, quæ omnino ab alibili etiam humore tamquam contrario, & eas occupante, quantum per ipſarum ſupra definitam nutritionis neceſſitatem licet, ſunt leuandæ, exonerandæque, eadem ferè ratione qua etiam in cibo diminuendo fit, vt enim numquam ægrotis ſanorum cibus, ita neque ſanguis ſanorum ægrotis eſt permittendus, vterque enim, quamquã non æque, naturæ oneri eſt, atque ſi naturæ alimẽto eſt, eſt etiam alimento ipſi morbo.

B

Si ergo ad vſum propoſitum, & conditiones explicatas ſanguis mittendus eſt, certe initio morbi mitti debet, tunc enim detractus viam curationi non impedit, corruptus non eſt, morbum non dum auxit, & vires nondum diminuræ, eo vero leuatæ expeditiores ſunt in reliquam materiam, quod vtinam in noſtro ægroto factum intelligerem, neque enim tantum materiei ad corruptionem delatum fuiſſet, neque tantum copiæ ad obſtructiones, & morbum augendum, vt videmus, quamquam enim ætas ſexagintaquinque annorum ſit, robuſtus tamen ſenex dici initio morbi poterat. Sanguinis miſſio præſeruatiuæ curationis eſt, ita non expectandum eſt, vt morbus conſiſtat, Sed ante omnino facienda eſt, quàm plus mali initio ſucreſcat. Hic viridis ſenectus, corpus ſemper rubrum, beneque coloratum, hyems iam finem attingit, & ab ea corpus potius in calorem, quàm in frigus mouetur. Si venter fuiſſet crudis ſuccis refertus, tunc leni aliquo medicamento prius, quàm vena ſecaretur, rectè fuiſſet repurgatus, alioquin Galenus, vt præcipue in libro de tuenda valetudine oſtendit, modo aluus deſcenderit, venam ſecat, ſic clyſtere ſæpe ſolo iniecto mitti continuo ſanguis poteſt, quæ ſane dolere poſſumus facta non fuiſſe, ſumus in quinta die morbi acutiſſimi, videmus putredinem. Longius progreſſam, vt finibus initij morbus exceſſiſſe rectè dici queat.

C

D

Neque enim in tam peſtifero morbo maturationis, ſed putredinis progreſſiones notari opus eſt, atque ex malis ſignis ſequutis iam incrementum morbus accepiſſe iudicandus eſt.

Quæ certè forſan non eo progreſſa viderentur, pars ſanguinis ſuo tempore ſubmota fuiſſet, neque ſanguis ita contaminatus cerneretur, neque contaminatus in putredinem veniſſet. Imo ego iudico, quod valde neceſſarium fuiſſet (& id dico ad locum præſtantiſſimum artis noſtræ declarandum) tamquam in turgente materia, & extremum, ac certum materiæ turgentis periculum habente, quod purgari corpus continuo poſt miſſionem ſanguinis debuiſſet ſolum ſyrupũ acetoſum, aut eiuſmodi alium ad apparatum interponendo, eademque veſperi dando eius diei, quo ſanguis eſſet detractus, & ſequenti mane medicina exhibenda, vt ſit clarum quos, quibus, quando & quomodo purgare oporteat, quod in tertiam ad ſummũ diem incidiſſet. In acutiſſimo hoc. n. morbo aliter fieri nõ oportebat, præſertim, quod nos mitiora medicamenta habemus, quàm ſit elleborus, aut colocynthis, & certiorem peſtem hic morbus habet, quàm ſimplex ille, qui eſt à turgente materia. Verum, cum nihil horum ſit factum, & ſanguinem, ne dum malos humores, iam nocentem, & corruptum habeamus, vt materia, noxia non ſolum vitio, ſed copia nimia oppreſſura hominẽ videatur viſceribus omnibus minitans, ego non video, quid potius fieri queat, quàm, vt humores turgentibus magis formidandi ab illis partibus retrahantur, quibus vita continetur, quibuſque ea maxime opus habet.

Porro autem id valentiori medicamento tentare tutum non eſt, vbi tanta vitioſæ materiæ copia, tam cum ſanguine coniuncta eſt, minimeque ad exitum parata, quæ per vim etiam tracta non veniret, & æque ſanguinis partes, ac humores in carnibus ſuſi tractum ſentirent, liquarentur, ſpiritus diſſiparentur, omnium maius incendium, & conturbatio ob calorem medicamenti fieret. Ac ſi qua materia veniret, ea egreſſum anguſtum in iecore ſortita ibi anguſtas venas, & arterias infarciret, ad incendiumque maius moueretur.

Qua de cauſa minus tutum etiam eſſet valentioribus ad humorum, & viarum apparatum medicamentis vti, tamquam nimis mouentibus. Craſſitudo namque humorum nimis obſiſteret, & copia, tum vtraque ad obſtructiones per incitationem humoris augendam faceret, & maius incendium mouendum.

Quapropter ego mallim potius humores à partibus, quibus maximè timeri debet, auertere cucurbitulis, non dorſo, ſed naribus, & fœmoribus, ac ſuris inciſa cute applicandis, ſic enim & copiam loco inciſionis venæ minuerent, & à partibus dictis maiori vi materiam retraherent ad extrema, maxime quòd non ſolum e venis, ſed ex arterijs, per quas cor expurgatur, vt per venas non poteſt oſtiolis venæ cauæ obſiſtentibus, ſic & Galenum, Oribaſiumque imitabimur, & vitaremus illud incommodum, quòd multi timent à cucurbitulis, quòd illæ humorem ad venas minores attrahendo, & partes obſtruendo poſſint peiorem febrem reddere, Videmus enim nos, quod ab eminentibus, iis partibus, cum obſtructæ fuerint, & putredinem conceperint, offenſa putredinis ad medium, parum pertinet, & vix quidquam infertur viſceribus horum incommodorum, quin longius à partibus principibus materia euocata in eminentibus cõſideat. Ineptius reſiſtunt quidam, & nobis illa Galeni Oribaſij, & Celſi verba opponunt; Cucurbitularum vſum minime tutum eſſe, ni prius totum corpus fuerit expurgatum, non videntes, quòd cucurbitularum duplex in ſumma vſus eſt, vnus, quo pars ipſa affecta morbo per cucurbitulas curatur, & ex ipſa exhauritur humor eam iam occupans, ibique conſidens.

E

In quem profectò vſum ſi dentur, antequam corpus totum expurgatum, exoneratumque ſit, ex eo materiæ plus in affectam partem trahunt, quàm auferant eius, quæ conſedit; ſed clare videre poſſunt, quòd hic is vſus à cucurbitulis non quæritur, de quo illi auctores rectè eam ſententiam protulere, cuius magna ratio allata eſt.

Nam & alter vſus eſt, ab eo longe diuerſus, & in eum nos cucurbitulas applicare conſulimus.

Is vero eſt, vt corpus totum exoneretur, & vna à partibus principibus, aut affectis morbo, vel in aſfectum aliquem caſuris materiam nocituram retrahamus,

In quem vſum illi ijdem authores illas ſæpe dant, & loco ſectionis venæ ſufficiunt, & artubus tantum affigũt, tum vero etiam oppoſitis, cum pars aliqua eminens ab influente humore eſt defendenda, neque in hoc vſu purgatum corpus requirunt, cum hoc pacto purgandum eſſe affirment, &, vt dixi, loco venæ incidendæ, quòd nos facimus, cucurbitulas dant. Ij igitur noſtri iam reſiſtere deſinant,

In eos potius ſentẽtiam illorum magnorũ auctorum conijciant, qui audacter nimis contendunt cucurbitulas potius dorſo, quàm artubus eſſe affigendas, quòd & loco magis vicino vim majorem habeant, & nihilominus materiam auertant à partibus, quibus metuendum eſt, & dicant, quòd dorſo applicatæ cucurbitulæ, quamquam e medio ad ambitum materiam eliciunt, etiam ab eminentibus partibus, & remotis membris eam in ſedem viciuam trahentes in locum medium quoque reuocant ad viſcera curſu iam ab extremis ad medium incitato.

Certe veteres, cum corpus purgaur, artubus ſemper illas dant. Equidem video ego ſummum periculũ, ſi illas dorſo affigeremus, nam quamuis è medio ad ambitũ illa, quæ in medio eſt, eliceretur materia, ad locũ tamen medio proximum à remotioribus vndique partibus plus eius cogeretur, quæ maiori impetu in ſedem mediam inanitam ſuccederet ea attractione, & vi vacui incitata, ſic plus quàm hauſtũ foret ingereretur. Artubus ergo maxime inferioribus cucurbitulas apponerem cute prius inciſa, & corpus ſic à copia leuaret viſcera deſcenderem. Frictiones in eundem vſum continenter adhiberem, dorſo quidem leues, ac leues, ſeu molles, & poſtremo loco, artubus autem validiores ad retrahẽdum, quibus quotidie mane ante cibum factis cucurbitulas quoque ſine ferro ſubiungerem. Inſuper extremis partibus acria medicamenta ingererem eidem vſui accommodata. In ijs haberem oleum ſcorpionum, aut illud celebri Magni Ducis, quod ad pulſuũ loca iunctum per venas, & arterias vim ſuam promittit, & non ſolum ex viſceribus malos humores attrahit, ſed etiam vi quadam malos halitus conſumit, & viſcera tuetur, quod etiam lateri inungitur, vbi cordis motus ſentitur, & ad carotidas, ac tempora, primo quater quidem, ſemel ſeptima quaque hora, deinde bis, & ſemel quaque tertiadecima. Poſtremo ſemel inde ad vigeſimamquartam. Valentioribus, præterea veſicas in extremis excitarem ibidem, vbi pulſus ſentiuntur, quibus maxima attractio fit ab omnibus viſceribus, & à capite, vt expertus ſum, vidi enim ſæpe ingentes capitis dolores ab his eſſe finitos. Damnaut id genus præſidij nonnulli, eiuſque feruorem exhorreſcunt, & trahi ab illis humorem tantummodo tenuem exiſtimant, quæ res ſub craſſis ſuccis videtur inutilis. Alij ij ad verum cogitare non videntur, nam illorum medicamentorum feruor, & ſubito ceſſat, & vix ſummam partem tranſit, quamquam ex alto diu mouent natura ſic excitata, & tractu inducto, ille enim feruor, & ſi breui ceſſet, vt experimur, in craſſa tamen materia hæret, alioquin veſicam non attolleret. Euocant vero ea incitatione tractus humores etiam craſſos, atque ex alto, vt in doloribus iſchiadicis clarum eſt, & in liquore illo, quem exire videmus, maior craſſitudo eſt, quam in materiam ſudoris obſeruamus, per quẽ tamen ſudorem non raro eius generis febrium materiæ efferuntur.

Sed, vt nil aliud iam per hæc medicamenta conſequamur, natura certe excretrix irritatur, quæ in eorum tractum conuerſa in eas partes à medio corpore noxiam materiam facilius expellit, Neque mirum, ſi his, & ejus generis alijs medicamentis ſalutem referant multi, cum huiuſmodi malignis febribus eſſent occupati, vt celeberrimo eo oleo Magni Hetruriæ Ducis.

His ergo fieri poſſe imminutiones & retractiones humorum poſſe credam. Illa poſtea his ſubiungenda erunt, quæ intus hærentes humores ad egreſſum, & vias parent, putredinemque malam in viam maturationis reducunt, incidendo, abſtergendo, extenuando, & vnà obſtructiones abradendo. Sic enim calor alienus diminui, naturalis recreati, & coctiones, maturationeſque inciſa, & perfracta materia poſſent.

Neque hic miretur aliquis, quòd in internorum humorum maturationibus perinde, atque in externorum tumorum non fiat, vt obſtipantia adhibeantur. In internis namque obſtipatio nequaquam aut neceſſaria, aut tuta eſt, quin internorum putredinem citius in peſſimum ſtatum compelleret calore alieno congeſto, & naturali occupato. In internis certe apertio cum putredini emendandæ neceſſaria, tum maturationi percommoda, excernendis infeſtis humoribus expetita omnino procuranda eſt,

Interim autem cum ijs, quæ dicta faciunt, vterer permixtim etiam ijs, quæ refrigerent calorem, & reliquias putrefactæ materiæ, aut, ſi quid paratum eſſet, continenter educerent, id vero maxime facerent per expeditiorem viam, quæ per vrinam eſt, cum materia in venis ſuperioribus dictis verſetur, non prætermiſſis illis, quæ etiam per inferiores venas, & per aluum moueant, atque ſi in vomitum aliqua propenſio eſſet, quæ vomitum poſſunt iuuare interdum præberem,

Primum ergo darem ſyrupum ex ſucco acetoſæ, acetoſumque cum alijs tamen hunc valde temperatũ, ne nimis incidendo multitudinem humorum nimis dilataret, & amplificatã in principes corporis partes diuideret, atque incitaret. Cui acetoſo modetãdo idoneus eſſet ſyrupus ex ſucco mali Medici, qui incidere ipſe quoq; poteſt, verum ẽt incitationẽ coercet, cum eo quòd cor maxime colligit, atque confirmat, & pulmones quoque in quos materia, quæ in cor maxime ſub febribus exagitatum attrahitur perfacile reijcitur.

Opportunum præterea iudicarem ſyrupum de Capill. Veneris, qui cum incidat, atque extenuet, non admodum tamen commouet, cui ſolet attribui, quòd fluentem aluum inhibeat. is, quod putrefactum, & paratum offendit, id per vrinas, & ſputum valenter expurgat, nec minus iecur, pulmones, cor, ac renes expedit. Syrupum de lupulis non reijcerem, qui ſine euidenti calore admodum detergit, ſine inquam euidenti calore, quoniam flores lupuli non recipit, qui certè bene maturi amari ſunt, & ita manifeſtum calorem habent, imo lupulum ipſum adhuc tenerum ſolum recipit.

Verum in primis ſyrupum de Nymphea haberem, præſtantiſſimum vero ipſum de Cicorea Nicoli cum illis coniunctum, quæ ei valentem inciſionem adiungerent, ego alijs omnibus anteponerem tamquam omnia expetita completurum, cuiuſcunque enim generis materia paranda ſit, quacunque ex parte expellenda, aut viſcere euocanda ipſe poteſt eam expurgare.

Hos ſyrupos ego diluerem aqua, vel potius iure acetoſæ ex propria aqua confecto, & ordei, radicum graminis, & pentaphylli, non item Tormentillæ, quam duco nimis adſtringentem. Malum vero eius in locum ſufficere mali Medici ſemina,

na,

na, quæ cordi commoda putredini maxime aduer- A ſantur,& præcipue vermibus,qui pręcipue in huiuſmodi ſebribus ſolent generari.

Contra quos propriè vermes damos aut emulſionem, quam vocant, fit aurem contuſis illis,& aqua dilutis poſtea expreſſis, aut oleum eorum, quod ad eundem modum fit, ad quem modum oleum amygdalarum, & hæc ſemina etiam à quibuſdam frigidiora exiſtimantur.

Ego ne ſcordium quidem, quamqoam calidum repudiarem, cum videam Galenum calidiora adhibere in febribus etiam à calidiori materia factis, vt pulegium, origanum, & hyſopum. Scordium namque nec admodum calidum eſt, & malignis febribus eſt apprimè idoneum, quod,amarum cum B fit,ſi aſpernetur æger, ego per bolum, non per potionem exhiberem. Conteri quidem ea ſubtiliſſimè vellem, quo altius per corpus poſſent emanare, & cum puluerem cum ſyrupo de ſucco citri cōprehenderem, & ſaccharo inuoluerem.

Ad illud ius reuertor, quo ſyrupi liquefaciendi ſunt. In eo vtiliter admodum incoqui poſſet capillis Veneris, ſcabioſa, calthaque ex frigidioribus autem cicerbita, quam certe ſuffragijs noſtris nunquam vellem præteriri, vt neque ſantala, præcipue vero probarem, ſi quæ ex frigidis ſunt,quæ vrinam ciere poſſunt, vt graminis Radices, alioquin etiam de vrinam mouentium genere alia modo minus calida eſſent, vt aſparagorum radices, quarum vis non eos caloris effectus edit, vt caulis, ſeu aſpara- C gus illius, quoniam is, dum in ventre corrumpitur, plus caloris concipit. Lupulos etiam, & ſemina melonum cum ijs componerem.

Darem vero etiam frangendo feruori, & putredini compeſcendæ, tum cordi confirmando margaritarum puluerem ſubtiliſſimum, corrallia non tanti facerem, potius cornu cerui vſtum, quòd penetrantius eſt, & ſudori mouendo aptum. Aeque vero etiam ad ſudorem, & cordis expurgationem darem lapidem bezaar legitimum, qui,cum cognitu difficilis ſit, in dubia re potius ego Occidentalem darem,quamuis non tam validus ſit, vt Orientalis, quoniam minus in eo falli poſſumus. Sed duplo pondere darem,ſic ad grana 20. Profertur, quidam foſſilis generis, qui certe eſt ad terras referen- D dus,& earum laude commendandus, ille ergo, vt Bolus armena, vt ſigillum lemniom ad rem faciet. Lapidum quoque precioſorum pulueres prætereundi, non ſunt, vt neque oſſis de corde cerui. Sed nimis multa iam recenſui, neque cornu vnicorni, aut Rhinocerotis, neque lapis Hiſtricis tam laudatus neceſſario eſt recenſendus, Theriacam, & Mithridaticam cōpoſitionem permulti in ijs febribus malignis magnifaciunt, nullam aliam rationem adducentes, niſi quoniam venenum hæ febres habent; ſed non vident, quòd præterea habent tantam putreſcentium, & ad putredinem procliuium, & obſtruentiom humorum copiam, cui certe illæ compoſitiones poſſunt occurrere, ſi iuſto tempore dentur, nimirum cum concoctiones factæ ſaltem ex E aliqua parte ſunt, & tunc tamen venenum erit extinctum, nec commendationem illam habebunt & vſum, ſpe cuius illi mouentur. Ego illis compoſitionibus fido etiam, cum non dum cocta eſt materia,& iuuandæ coctioni do, atque vna cordi, & viſceribus recreandis non dixerim confirmandis, & reliquijs putredinis eijciendis, ſed exiguo admodū modo,vt in ſingulo ſyrupo ℈.1. pondo, in corporibus quibuſdam generis frigidioris, & febre nō admodum acri.

Habeo enim eius vſum hoc pacto, & vtilem deprehendi. Alioquin in caſu ſimili, ac is eſt, datas v.., & citiſſimè ægrotos ſuffocatos. Iuſto enim modo datæ in corpore tam pleno, & putridis humoribus oppreſſo febre propter copiam & putredinem ſaltem magna, nimium commotionis pariunt, & ad viſcera humores diſcuſſos trudunt. Dant quidam ſoporifera mitigationem febrium pollicentia, ſed poſt eam mitigationem reſurgunt ardentiores.

Inter hæc curarem, vt per aluum etiam reliquiæ in eam delapſæ à putredine quotidie educerentur, vel altero quoque die ſaltem per clyſteres ex communi iuſculo, melle aut crudo, aut roſaceo, & ſaccharo rubro, oleo vero violaceo. Oua ego in meliorem ipſiſque aptiorem vſum reſeruarem, quòd ſi materia, quæ in dies ex deliquijs putredinis cogitur in ventre, per hæc non ſatis educatur, ad potiones idem facientes erit deueniendum, de quibus dicam, ſi prius dixero, quòd interea principes partes erunt defendendæ, ſuſtinendæque etiam ijs, quæ exterius ponuntur, contra quidem cor illinendo vnguentum ex ſandalino, & Theriaca, immixto ad penetrationem vino, atque aceto, vt Roſaceo vnguento cum eiſdem. Vidi ego ex inunctione Theriacæ ſomnum fuiſſe conciliatum. In vſu communi etiam eſt epithema dictum ex aqua acetoſæ, mellyſſæ, nympheæ, roſarum, pulueribus cordialibus dictis, croco, vino, aceto roſaceo, aut ſimili alia re.

Quidam hoc vituperant factum, eo, quòd pectus, & thorax nunquam in ſuis neceſſitatibus adſtringi volunt cordis ratione, atqoe etiam pulmonum, vt Galenus libro Method. habet. Vbi certe errant, nam thoracis partem non admodum latè his attingimus, vnde comprimi intus aliquid alicuius moleſtiæ, aut oneris pōſſit, ſed vix partem qoa cor magis eminet, ſuoque dextro ſinu pulſando ſentitur, ſic plus longe commodi, & adiumenti illud accipit, quàm damnoi, qoantumcunque illud eſſe poſſet. Iecori quoque tutamen ſuum poſſemus adhibere, & ventriculo. Iam vero ſi humores ſeſe præſtiterint obſequentes, & maturatio aliqua ſuccedat, illi maioribus auxilijs expurgandi, de quibus modo loquendum eſt. Duo ſunt tempora omnino, quibus mouere, purgareque humores licet, Principium nempe, & inclinatio.

De principio iam cogitare non poſſumus, in quo per hos peſſimos mòrbos potius id faciendum eſt, cum raro in eis inclinationes ſine Medici huiuſmodi prouiſione expectantur. De inclinatione tamen reſtaret conſilium, ſi vnquam ſperanda ſit, ſi ergo vnquam putredo ad maturationum poſſit retorqueri, vt per ſummam maturationem morbus ſummā ſuam magnitudinem aſſequutus poſtea queat inclinare, tunc ſat erit deliberare, quod c..e fiet perfacile. Sed ante eam perfectam maturationem ſolet in dies morbo in eam directo aliquid ſemper, vt dixi, relinqui à putredine, quod ſui detractionem poſtulet, quod vt exiguum eſt, ita exiguis viribus medicamentum poſtulat, quod parum vim clyſteriorum ſuperet, quod per iuſta dierum interualla datū propoſitam neceſſitatem expleat. In ijs manna eſt, & diaprunum ſimplex, diaſebeſten item ſimplex, ſunt tamarindi, eſt caſſiæ dictus flos, ſerum etiam lactis à nonnullis noſtrorum recentiorum in hoc genere febrium probatur, quod non ita audenter aſſererem, cum pinguis ille ſuos humor, & vis petendi caput, & copia, qua in eum vſum potandum eſt, mihi ſuſpectum ſit. Valentiora ſunt illa, quamquam non infeſta. Syrupus roſ. ſolutiuus, & mel roſ. item ſolutiuum. Non equidem Rhabarbarum in copia tanta, & cruda putredine reciperem, quoniam videtur hærentes, & lentos ac craſſos humores petere, & à minutis venulis euellere, quod opos obuijs tot, & tam craſſis humoribus præſtare nequiret, & ſua adſtrictione potius, & calore putredinem concitaret.

Et certe quidem ego vidi ſæpe tantam aritudiné febri adiunctam, & tantum febris incrementum ex Rhabarbari potione, vt citiſſime ægroti conſumerentur, quod ego non tam in aridum, & calidum genos Rhabarbari referrem, quàm in obſtructionum maiorem compreſſionem eius vi conſtringendi factam, & præterea in maximam humorum craſſorũ, & exuſtorum commotionem ab eius vi euellente, & ad eradicandum nata incitatam, qua homores craſſiores permoti, nõ educti, altius eſſent impecti. Medicinæ ergo exemplum mihi eſſet huiuſmodi ℞. ſyr. roſ. ſolut. ℥. 2. s. Mannæ elect. ℥. 1. s. pulpæ tamarin. ℨ. 2. Vel floris caſſ. vel Diapr. vel Diaſebe. ſimpl. ℨ. 3. quæ diſſoluantur in iure pectorali addita ℨ. 1. cinnamomi facto. Eas pulpas, & elect. ego libentius cum melle roſ. ſolutiuo compono, quoniam aſperius eſt, & videtur in ventre feruere, cum ſyrupo autem roſaceo propter alias cæteras cauſas, vt tamarindos ad putredinem emendandam. Quæ Medicina in curſu vſque ad maturationem, niſi æger ante in eo tollatur, dari bis, & ter poſſet, quæ res de futuro ſuſpicioſom admodum me habet. Non reſtabo tamen, quin etiam dicam de victus ratione, quo curſum conſultationis perficiam, hactenus enim ea, quæ morbo minuendo etiã vires extenuant, compræhenſa ſunt, nunc ad ea, quæ viribus ſuſtentandis idonea etiam, ni moderentur, morbum augeant, & profecto difficillimam definitionem victus ratio habet, ſi modum ſpectemus, & periclitatur, ne ſub ea aut tenuiori vires ægroti deficiant, aut minus tenui morbus ipſe quoque nutriatur, eandem ergo ſequi rationem in victu debemus, quam in miſſione ſanguinis obſeruamus, totidemque verbis à Galeno admonemur in vtraque inſtituenda. In multo maioribus anguſtijs, hic nos verſamur, propterea quod in morbo progreſſo non ſolum ſpiritus conſumpti ſunt, ſed multæ partes ſanguinis ab eo deraſæ tom calore, tum corruptione fuerunt, Sic vires diminutę ſunt, & morbus auctus, Vires exiguo alimento dato non ſatis poterunt ſuſtineri, morbus largioo cibo nimium creſceret, Tanta ſemper eſt in malignis febribus anguſtia, vnde ferè Medici controuertentur. Certe ſub tanta corruptione minus vires ali poſſunt ex eo, quod in corpore eſt, ita cibus ei ſufficiendus eſt magis. Ego ptiſſanam totam darem, ſi poteſt mandere, ſin minus, cremorem ipſius & ad præceptum Galeni bene percoctam vellem, neque eos audirem, qui ex libro de ratione victus in acutis tunc illam non dant, cum corpus egere purgatione certum eſt, Nam ibi, quidquid de ptiſana indicitur, de quocunque cibo eiuſdem craſſitudinis dictũ putari debet, cibus enim omnino ex ptiſana erat tunc in vſu in ægrotis, itaque oos hoc tempore, qui in morbo hoc pultem ex paoe audenter damus, cibum craſſiorem, cur ptiſſanam dare verebimur? Certe ijdem illi qui hoc loco perſuaſi ptiſſanam vitant, pulmenta ex pane, & alia ſimilia abondè dant, Ego itaque ptiſſanam potius, vt tenuioris generis probarem, interea etiam dum corpus eget purgatione, quam cibos alimenti valẽtioris, quos illi tamen large exhibeor, & carnibus contuſis, qui præterea etiam ſuo pingui, & vnctuoſo genere febrem alunt, & ex pane in pultem redacto, quo craſſitudini humorũ plurimum acceſſionis fiat. Minus ego vererer, ne humores ante tempus ſua abſterſione moueret, cum abſtergentibus valentioribus egeamus, & ea conquirimus vndique ad materiam patandam. Quæ ptiſſana, ſi non ſatis alitura videatur, vel bis die propinata, vt viuendi conſuetudo ſub morbo, quoad fieri poteſt, retineatur. Ego oui luteum ex iure liquatum oon ita valde percoctum adiungerem, cui, ne lentore ſuo alibili, & ex perfecta ſui mixtione nato lentorem humorum augere poſſe ſuſpicetur, quo tamen lentore & alibile magis

A ouum eſt, & acribus homoribus deliniendis vtile. Ei inquam adiungerem, quę eum diſſecarent, ac diſſoluerent, vt ſuccum mali Aurantij, aut Medici, puniciue, Verum ptiſſana quoque lentore eiuſmodi prædita non caret tameo abſtergendi vi, quem lentorem ex optima coctione acquirit, quem vero lentorem poſſumus ijſdem ſuccis frangere ſi ſuſpectum illum habemus, Cæterum vires examinandæ ſunt diligenter, ac, ni hæc illis ſatis proficere ad ſuſtinendũ corpus videantur, & craſſiori alimento opus eſſe, tunc pultem, aut certe ſorbitionem ex pane trito, & iure carnium gallinacearum factam, & bene coctam cõcederem, quæ, quoniam ipſa quoque lentorem habet, & cum eo amplius craſſitudinem, propterea diligentius illam cum dictis ſuccis condirem, neque ei

B oui luteum immiſcerem, propterea quod pultis craſſitudo tamdiu feruorem continet, vt oui luteum nimium craſſeſcat, vt poſtea cum ſuo lentore craſſitudinem etiam habeat adiunctam, ita libentius eam pultem ſine oui luteo parari vellem, imo liquidiorem, & cum ſeminibus melonum cõdirem, qoo etiã illi multum lẽtoris adimeretur, ſicuti cucumerorum quoque, & cucurbitarum. At enim horum ſeminum τὸ πῖον ϗ λιπαρὸν non crederem, quod de carnibus dixi, feruorem poſſe craſſis humoribus afferre, quæ res libro de diæta nobis eſt admonita, quin potius dictos humores inde iri extenuatos, non enim hoc pingue, ſicuti carnium, vere pingue eſt, quin aliquid frigidi generis & abſtergentis ob naturã eorũ ſeminum teneat. Carnium vero contra calidius genus, &

C verius pingue dici poteſt, ſiue illæ expreſſæ, ſiue torculari extortæ ſint, quo magis ab igneo calore facile inflammetur, qua de cauſa etiam iura omnia carnium ſic omnino parari deberẽt, vt pinguedine vacua ſint, Et qooties ipſum carnium cremorem dare cogemur, quod plerique omnes perſuaſum habeãt, inde alimenti plurimum elici, iũc pingue, quantum fieri poteſt, eximendum eſt, carnibus diligenter curatis, & iure purgato. Verum, ſi ægrotus poteſt mandere, caro pullorum gallinaceorum eſt potior, præſertim, quæ in alis inuenitur, quorum iecora quoque probantur, tum ad faciliorem comeſtionem caro concidi minutim poteſt, ac cum ſaccharo, iure, & cinnamomo, atque aliquo ex prædictis ſuccis con-

D diti. Vbi nolim præteriri ipſius cinnamomi delectũ, vt guſtui minime aſperum ſit, imo ne tactui quidẽ, guſtui certe ſuaue potius, quam admodum acre, manſu, glutinoſum, minimeque lignoſum, minime etiam χιστὸν ſeu ſciſſile, potius vero θραυστὸν, hoc eſt, fragile primo manſu, quo tamen manſu glutinoſum euadit, odore vero etiam ſuauiſſimom, quod cũ occurrit colore eſt fuluo quidem, ſed ad cinereum vergens, cuiuſmodi ego habui ſæpe. Medici cum ægrotus ſumere ſorbitionem, aut cibum non poteſt, non ſolum cremorem carnis parant, illa inelixum, aut aſſum per torcular exprimendo, ſed liquorem magis tenuem ignis vi expreſſum, alium per elambicum carnibus cum ſuo iure, in quo coctæ ſunt, impoſitis in ipſo, alium per vas in modum deſcenſorũ

E vocati, poſitis in eo etiam crudis carnibus, aut coctis ſine vllo iure. Is poſterior modus à me ob pinguedinem reſpuitur, prior autem ob ſpeciem aquæ alendo minus idoneæ, Vtriſque tamen minus apte accommodandis maxime opportuna eſt dictorum acidorum ſuccorum permixtio cum ad pinguedinem eorum frangendam, tum ad alimentum eorum extenuandum, incendiumque retundendum, qua de cauſa etiam horum intinctus concedi debent, & inſuper ex ſucco acetoſæ, Ribes, ceraſorum acidorum, prunorum, malorum punicorum, atque aceto. Quẽadmodum acetaria quoque ex endiuia, cicoreo elixis, & acetoſa, floribus borraginis, bugloſſique crudis. Neque mihi hic aliquis illud dictum opponat, quod

quod non ſunt cum alimentis medicamenta permiſcenda, A quod certe nunquam Hippocrates aut Galenus, aut alius magnorum Medicorum iuſta occaſione eſt aſpernatus. Qui Mellicratum cibi loco dabant, cum eo tamen hyſſopum, vt etiam cum priſſana, & origanum, pulegiumque, tum alia ſimilis generis coquebant, & cum piſcibus, & alijs cibarijs porrum, anethumque, & in prima menſa etiam fænugræcum concedebant, à quibus non alimenti materiam, ſed vim efficiendi aliquid requirerent, neq; quòd ea mali ſucci vere ſint, timendum arbitrabantur, propterea quod ex his exiguo modo datis exiguum materiæ intus manet, quod nihil ad alimentum faciat, & cum exiguum ſit, facile excutitur.

Hæc de cibis ſat ſint, de potione id vnum dicendum reſtat, quod aqua, in qua ordeum incoctum ſit, B dari debet, quæ ſi minus apta eſſe ſtomacho intelligatur, ea coriandro poteſt concinnari, & cinnamomo, atque etiam cariophyllis in eum modum, quo ei magis placuerit. Vellem quidem, ne aſpernaretur paratam potionem ex materia eorum, quæ ſupra numerata ſunt, cui oxiſacchara quoque poterit vtiliter admiſceri, aut ſyrupus de ſucco acido citri cum maiori parte vini malorum punicorum, quorũ omnium temperamentum ad guſtatum erit moderandum vel ipſius ægroti. Hora autem cibi ea capeſcenda erit, vt ipſe concoxerit, & remiſſio febris fuerit, & ante incrementa horis ſaltem quaternis. Nec enim in crudum ventriculum cibus, neque ipſum febris incrementum venire ſine multo detri- C mento poteſt,

De ſomno ea admonitio prætermittenda nõ eſt, vt noctu potiſſimum, ſi fieri poteſt, conquieſcat, aut mane ante cibum, ſin minus poſt eum, à meridie, certe numquam ratione non ſolum temporis, ſed morbi, qui ea hora ferè ſolet increſcere, ita à cibo meridiari nocuum eſt. Corpus contectum, ac velatum ſtragulis ſolitis, & veſtimento, tum in ſtrato ſolito habendum eſt. Neque inſolenti multo veſtimento obruendum, minus eſt leuiori ſolito refrigerandum. Etſi enim febris aſpirationem frigidiorem poſtulet, illam tamen per oris anhelitum, non per cutem vtiliter accipit, frigidus ſiquidem aſpiratus, cum cutem attingit, eam contrahit, eaque contracta ipſi halitus, & humores intus reprimuntur, & vis D excretrix ad interiora conuertitur, & in viſcera media quodcunque ſibi infeſtum comprimit, ſic comprimit, ſic compreſſio febrem auget, & morbum perniciosum reddit. Quod ſub corporum refrigerationibus perſæpe obſeruari poteſt. Conclaue ergo feneſtris quidem interdum apertis ad breue ſpatium perflari, corpus tamen ſemper curioſe contectum ſeruari velim. Reliquas vitæ partes proſequi oratione non videtur neceſſe, ita finem dicendi faciam, eo prædicto, quod omnibus diligentiſſimè obſeruatis, non ſperarim ægrotum ad bonam valetudinem poſſe reuocari, vel à morte ſuſtineri. Nolim tamen mirari vos, quod tantum orationem protraxerim, tam certus eam parum ægroto, profuturam, propterea quod ego ſi non ægroto, ſaltem iu- E nioribus audientibus vtilem eam eſſe ſperabam, vt illam non tam conſultationis, quàm doctrinæ cauſa habuerim.

A quinta die, quæ conſultationis fuit, vrinæ craſſiores, magis fuluæ, ac fere nigræ, turbidioreſq; fuere. Spiritus numquam difficilis, niſi ad extremum, ſcilicet pridie, antequam moreretur, quo die etiam pulſus maxime langueſceret, & vna etiam mens, nequaquam tamen verbo, aut facto inſanire videbatur, nocte, antequàm decederet, hilaritatem maximam ſuis, & Medicis etiam præſentibus excitauit, cum per ſubiectam glandem abunde excreuiſſet, interea tamen ipſe ſenſibus, & pulſu deficere, labia vero exagitare, tum maculæ etiam toto corpore efflorеſcere.

De Diarrhæa cum febre maligna pro Vicario Prætoris Veronæ.

CONSVLTATIO DL.

DYſenteriam, & Teneſmum appellatis vos viri doctiſſimi eiuſmodi fluxum alui, ſub quo homo crebro deijcere cogitur, prioribus quidem deiectionibus ſanguineum mucum, ſeu ſtrigmenta pituitoſi, glutinoſique ſanguinis diſtincta tamen fibris pituitæ albæ, & ea modo cum alui fæcibus, modo ſine eis, modo ijs denſis, figuratiſque, modo mollioribus, & liquidis, poſterius vero humores exuſtæ bilis, & variorum colorum cum ſpuma, & alui fæcibus liquidioribus, nouiſſime tandem omnia in liquidum humorem ex bile, pituita, & chylo conflata, ſub quibus neque ſemper alui dolor, neque vnquam inanis egerendi cupiditas fuit. Ego vero Domini Excellentiſſimi ſic rem hanc expendo. Illa infecta ſanguine egeſtio ſubito homini ſanum ſe putanti excitata, & ſine dolore facta, quamquã aperta venarum oſcula denotat, ſua tamen tam ſubita origine non poteſt abraſionem vllam ſignificare, ne dum vlcus inteſtinorum, vnde proprie Dyſenteriæ nomen eſt ortum, & inde ad omnem ſanguinis deiectionem ſimilitudinis opinione traductũ. Eſto enim deiectio fiat etiam cum aliquo dolore, cum is à prima profluuij origine exiſtat, abraſione, & vlceris generatione alioquin ſpatium poſtulantibus vlcus tam ſubito adeſſe non poteſt. Maxime quod poſt ſpatium aliquod, quo abraſio per longam deterſionem fieri potuit, & vlcus, ceſſat potius ſanguinis ea ſpecies, & bilioſæ, feroſæque tantum egeſtiones cernuntur, vna cum pituita, & alui fæcibus ſanguine minime infectis, aperta ergo alia ratione, quàm vlcere oſcula venarum ſunt, qua etiam diu ſeruari aperta poſſunt. Sic vero aperta, vt non ſanguinem verum, qui concreſcat, vt verus ſanguis facit, quive colorem, & habitum ſanguinis venarum teneat, ſed humorem glutinoſum obſcuro ſanguinis colore præditum emittant, alienum ſcilicet ab alimenti natura, & qui oneri potius naturæ corporis ſit.

Hunc humorem hac tempeſtate Veronæ ſæpe vidimus cum febre poſterioribus maxime diebus deſcendere, ſæpe etiam ſine ea, certe febrem raro initijs adeſſe, hoc eſt prima die, aut ea inchoata. Viſum quidem etiam eſt ijs diebus, quod multæ febres tertianæ continuæ in huiuſmodi alui profluuia recidere, ſed bilioſa, in quibus ſi ſanguinis color, & mucus eiuſmodi fuit, id poſt priores ſubito impetus viſum eſt, certe paucis ad extremum fuit ſeruatum, vt Dyſenteriæ nomen meruerit.

Hoc itaque determinato ego intelligo humorem eum ſuo onere potius, quàm genere infeſtum naturæ deijci, cuius excretionis impetus ad ſe omnis corporis excretricem vim incitarit, atque in eo corpore, quod inſolenter eſſet multis, & malis ſuccis refertum, eueniſſe, vt humorum copia, craſſitudine, & vitio per febrem maxime aucto multa mala ſequuta ſint. Corporis vim excretricem ſæpe ab externis ad interna moueri, quemadmodum contra ab internis ſæpe ad externa facit, vt primus impetus hinc, aut inde oriri incidit; non eſt obſcurum ſcienti naturę rationem, aut Galeni ſtudioſo, ſub eiuſmodi vero excretione copiam, craſſitudinem, & malam humorum vim poſſe multa generare mala rationi

eſt

eſt couſentaneum. Nam venæ tenduntur copia delata, tenduntur etiam membranę continentes, imbibuntur tenuioribus humorum partibus per earum meatus emanantibus etiam altius intruſis, ſic tumere, & tendl eas partes neceſſe eſt, ſpecieque inflammationis tentari, obſtructionibus vero, & inflammationibus febres excitari, & ſimplices, & malignas, vt perſſatio locorum occupatorum magis, vel minus cohibetur, & calor naturalis ea cohibitione vel extinguitur, vel igneus fit, & vt humores magis, vel minus mali, opportunique ad putreſcendũ ſunt, vt calor partium continentium plus, vel minus imbecillitatis habuerit.

Etenim videmus ſæpe in externis partibus, quod exigua promota inflammatione gangrena fit, cum multæ magnæ inflammationes nihil tale periculum afferant, ob partium ſcilicet, & corporum & humorum opportunitatem, quod in febribus etiam animaduertitur, nam maximæ, febres ſæpe de facili finiuntur, contra vero minores ſæpe malignæ euadunt, & interficiunt opportunitatis humorũ, & partium cauſa, defluentes inquam humores ſæpe febres afferunt, & illas quidem varias, vt variæ opportunitates ſunt. Vidi ego interdum homines pluribus diebus ſimilem humorem egeſſiſſe, nimirum quoddam gluten ſanguineum obſcuro colore ſine febre, ſine vlla alia noxa, quoniam is exiguus eſſet, & paulatim deſcendendo mala ſupradicta nequiret efficere, ſed cum plurimus vnà, & craſſus eſt, & à natura confertim detruditur, totuſque corporis ambitus in mediũ corporis incitatur, neque ſpatium expectat, tũc iam dicta mala facile oriuntur, diuque ſuſtẽtantur, quoniam orta inde febris humores torret, & irritationi aptos reddit, vt innuit Galenus libro prognoſticorum, vbi de facie Hippocraticorum loqmitur. Ecce morbi huius naturam multis malis cooiuoctã ſymptoma fluoris alui, inflammatio ad fluorem, ſeu ad cauſas proximas fluoris ſequuta, obſtructio, febris, eaque maligna, vt ſymptoioata oſtendunt, quo nomine appellem modo hoc profluuium, niſi nomine Diarrheæ? de quo genere Galenus libro primo de criſibus, & in epid. & libris Aphoriſmorum. Quam diarrheam tamen diſiongit Hippocrates à dyſenteria, vt voam in ſquallidis, alteram in humidis tempeſtatibus oriri faciat, à vẽtriculo non eſſe hoc profluuium ſanguis indicat, à venis eſſe vult, & cũ multæ copiæ ſit, certè à iecore, deinde etiam à corpore toto. Cauſæ huius vitioſæ copiæ euidentes multæ extitere, nam & maxima intemperantia in cibo, potioneque fuit, eaque, quod maioris momenti eſt, ſupra eius conſuetudinem, & morem, mali vero etiam ſucci cibi inſolentes admodum fuere, frigori tandem ſe obiecit, vnde compreſſi meatus humorum, anhelitum, & exhalationem prohibuere, corpuſque magis compleuere coocreti in priorem naturam, vnde elati fuere, & vna vim expultricem ab ſummis partibus ad medias concitarunt, ſic robuſto facto exterius corpore mediæ partes neceſſario illius vim excepere, & recremẽta. Non eſt dolor alui, quoniam iam inflammatio febrem afferens gangrenoſa facta eſt, tangite pulſum, creberrimus ille, & paruus, ac imbecillis in ſene eſt, in qua ætate breuiori quidem ictu eſſe ſolet, at arteria maior certe craſſior elatiorum etiam pulſuum ſpeciem faciat, & rarior tamen, & arteriæ duritie falſam firmitatis ſpeciem præbeat. Infirmum itaque longe magis intelligo huuc pulſum, & ſub multa febre, quoniam languidus, & admodum demiſſus, & creber eſt. Febrem autem ipſam, cum vix quintum diem attigerit, & tantũ mali fecerit, ego non poſſum non malignam exiſtimare, iactatio corporis, genitus eius ſine expreſſis querelis, quin bene ſe habere etiam profiteatur, vigilijs multis, & odio cibi atteſtantibus, omnia id mihi perſuadent. Sed quid moror vos? Vrinæ craſſæ, & colore atro, perturbatiſſimę, cum tamen recrementorum tantum per ipſam aluum auferatur, non ne illã malam putredinem in venis omnium humorum indicant? Anhelitus quoque inſignis difficultas putredinem non ſolum ſuis fumis, ſed humoribus quoque ad partes ſpiritus pertinere demõſtrat, quod in proximè morituris ſæpiſſimè fit, ac, ſi partes longius diſtantes, ſic male habent, quid de inteſtinis dici debet, quorum cauſa illæ, non ſua, afficiuntur? Corruptione certè praua tenentur inflammationeque in gangrenam conuerſa, quæ calore naturali obſtructionibus deuicto fieri conſueuit. Quibus ſic propoſitis ego vereor ne citiſſimè intereat, vt vereri ſe dixit alter veſtrum. Quare colligam quidem ego, quid faciendum eſſet, non tamen puto effectum quidquã poſſe. Inteſtina tamquam inflammatione affecta debent tractari, vt in princidio deliniẽtibus dolorem, & leniter reprimentibus, frigidioribuſque demolceatur, vt oleo roſaceo, cremore ptiſſanæ, oui luteo, lacte, iure furfurum, maluatum, violatum, plantaginis, & ſimilium, roſis etiam non præteritis, poſtea etiam inflammatio leniter diſcutienda, defendenda etiam primum inteſtina ab abraſione, poſtea, ſi qua facta fuerit abraſio, & dyſenteria nata erit, tunc ea curanda. Ad defendendum ius capitis veruecis, & eius inteſtinorũ, & ſebum hircinum opportune per clyſtere inijcientur. Ad vlcus curandum idem ſebũ cum aqua, vel ſucco plantaginis cum aqua fabrorum, & ea, quæ è lapide molari delabitur dum ferramenta exacuuntur, aut ſero chalibeato, & ſucco eodem plantaginis, verbenacæ, ſolatri, conſolidæ, & eius generis, terræ etiam omnes lautiores, & lethargirium, & turia commode cum ijs inijciuntur. Dolori autem illa priora etiam facient, cui eadem exterius quoque adhibita apta ſunt, vt reprimendæ fluxioni, io quibus eſt oleum melinum, mirtinum, emplaſtrum, vel potius cataplaſma, diaphænicon, omẽtum hircinum friaum, ſeu calfactum cum oleo roſaceo, & chamemelino, contra ventriculum etiam oleum abſynthite cum vino punicorum, & aceto opportune adhibetur. Dorſo aliqui apponunt idem omentum, alij terram armenam illam rubram cum albumine oui, aut aliquo alio liquore. Maſtiche quoque, & eius oleum opportuna ſunt. Hactenus inteſtinorum ratio tractata. Iam ad ea, quæ non ſolum ipſam inflammationem inteſtinorum, & vlceris metum, ſed vna etiam cõfluuium humorum, & febrem reſpiciunt.

Hic humores penitus eſſent detrahẽdi, & in contrariam omnino partem motus eorum reuocandus, mitigandi quoque deliniendique, & ad meliorem frugem reducendi, ne naturam male haberent, excretionemque tam nocuam irritarent. Viſcera quoque ob eorum motum languentia colligenda, viæque laxiores factæ cogendæ. Sed id cum eo faciendum, vt obſtructiones tamen cum incidentibus decernentibus, & extenuantibus auferantur, hoc eſt craſſitudo materiæ, & lentor tollatur, & ex anguſtis meatibus conuellatur, abradaturve, ita namque febri quoque occurretur, vt delinientibus humorem ipſi quoque inflammationi inteſtinorum, & abraſioni inſeruietur. His omnibus hæc mihi ſuo tempore antea fuiſſe accommodata viderentur cucurbitulæ ſuperioribus partibus affixæ, & per eas ſanguis inciſa cute detractus, deinde illæ eadem ſine ferro identidem repetitę, frictionesqooque, & quidem molles ad meatus aperiẽdos dorſo, & thoraci, duriores autem extremis manibus ad magis retrahendum, at pedibus factæ quamquam à medio humorem retrahunt, ſicque ab inteſtinis auertunt, communiter tamen timeotur in alui fluxu, ob id, quod de rectitudine interpretantur. Balnea metuerem, ne profuſis hu-

humoribus profluuium magis incitaret. Contectum quidem corpus haberem, ne aſpiratio aeris cutem colligeret, & humores ad ventrem magis moueret. Cubiculo tamen frigidiori ipſum haberem capite ſatis velato, ne deſtillatio aliqua moueretur, ab ira maxime, & metu cauere vellem, ciborũ genus probarem frigidius, & lenius, vt lutea ouorum, vt lactuca bis decocta, metuunt priſſanam ob deterſionem. Ego potius ob id, quod ſtomacho minus apta ſit, & ſæpe in eo imbecillo, aut aceſcat, aut corrumpatur, faciũt quidam ſorbitionem ex ſeminibus melonum, quod maxime vrinam eicat, & ab inteſtinis humorem ad renes auertat, quod experimur ſemper in ijs, qui chalderianam aquam ſumunt, cum enim ea per renes non proceſſerit, ſucco horum ſeminum maxime illuc affertur. Timidus nequaquam cum nonnullis ego ſum, ne ſub febre pinguis ille ſuccus inflammetur, cum ſrigidioris naturæ ſint, ventriculi potius cauſa à quo aliena ſunt preterirem. Alicam non reijcerem, ſeu ſar in modum ptiſſanæ paratum cum aliquo ſucco incidente frigiori compoſitum, vt aurantij, aut alterius ſimilis generis, pultem etiam ex contrito pane, & ex aqua loco, deinde iure decocto, probarem, præſertim ſi luteum oui commiſceatur, ius ex carnibus ad ignem tabefactis, aut ſorbitio ex ijſdem contritis, aut ſuccus ex eis expreſſus mihi non magnopere probatur, quoniam vnctuoſa omnia ſunt inflammabilia, & ventriculo minime apta, omnia vero ex aqua aut chalderiana, aut chalibeata decoquerem. Metuunt quidam aquam chalderianam propter febrem, alij illam quæ chalibe parata eſt, quod acres eas exiſtimẽt. Sed chalderianam qui iure extimeſcunt in febribus, ij reſpiciunt copiam, quia in vſu balneorum vti ſolemus, non aquæ eius vim moderatè datæ. A chalibe autem acumen eiuſmodi eſt, quo ſolidæ partes potius robuſtæ fiant, quam irritentur, adſtrictionis namque multũ ſecum habet.

In alui fluxione vidi chalderianam aquam dari, & ſub eius longis potionibus fluxionem quieſcere, atque illis finitis fluxionem reuerti. Cornei fructus ad ignem ex ſaccharo modificatos non reijcerem, quoniam aluo leniter inhibendo idonei ſunt ſic ipſo ſaccharo moderati, & experimentum quoque id cõfirmat. Num modo ante, an poſt cibum ſumendi ſint, ſi Galeni dicto ſtemus iam conſtitutum eſt, quã quam in hac re ego ſum valde dubius, cum videam vtrumque ventriculi os ſuperiorem ſedem in ventriculo tenere verſus tranſuerſum ſeptum, & quod poſtremo loco cibi ſumitur, propius eſſe, vel certe non magis abeſſe ab ore naturæ inferiori, quã quod primo loco ingeſtum ſit, quod certe ſumma ratione à natura factum eſt, vt, quæ eſſent deſcenſura neceſſario ſuperiorem ventriculi partem peterẽt, nam ſic nil facilius deſcẽdit, quam quod percoctum eſt, etenim quæ percocta ſunt, ſua leuitate, & ſpiritu concepto facile ſuperiorem ſedem appellunt, & ſic deſcendere omnia, vt cocta ſunt, ſine mora poſſunt, Spiritu namque mixtionis, & liquore ipſo ionatant, & ſuperiorem ventriculi partem tenentes breuiori linea, ac ſpatio ab inferiori porta abſunt, ſi vos ventriculi figuram conſyderetis, hoc pariter his, quæ in ventriculo corrumpuntur, accidit, quoniam leuium fiunt. Ita ego non factam tantam difficultatem, quo menſæ tempore hæc adſtringentia hic ſumantur. Certe ſi poſtrema menſa ſint ſumpta, credam vtrũque ventriculi os poſſe confirmare vt experimento edoctus ſum. De hora cibi dandi nihil eſt proprie determinandum, cum morbus continentes affligat, Potio probaretur ex aqua chalderiana, aut ferro cãdenti cocta, cum vino punicorum permixta, & aliquo aromate, vt coriandro, aut Maci. Reſtat genus medicamentorum ad humores auertendos, ad vomitum mouendum, ad humores modificandos, viſceraque confirmanda, vomitum ego iuribus pinguioribus cum pauxillo aceti mouere, aut ſero vaccini lactis ei aliquo ex roſarum recentium maceratione adiecto, ſortiora vitarem. Succum cicorei libenter darem potandum cum ſero lactis Chalibeati, ex eis enim lenitionem humorum, deterſionemque, & refrigerationem maxime iecoris, & tonum viſcerum ſperarem. Florem caſſiæ cum puluere cornu cerui non improbarem à quibuſdam laudatum. Laudarem etiam diacatholicon ob ea, quæ recipit vrinam mouentia, & humores delinientia, cum eo vero coniungerem tamarindos, & aliquid micletæ. pulueres ex terra ſigillata, ex bolo armena, ex trociſcis de ſpodio, & cornu cerui componerem, & cum aquis ſtillatitijs cicorei, agrimonij, trapogonis, pimpinellæ, abſynthijſque darem, capillum veneris omnibus modis præberem, quoniam & ſiſtit fluxiones alui, & viſcera poteſt expedire. Gramen in illis aquis incoquerem ad maiorem earum vim. Incoquerem radicem tormentillæ ad eandem viſcerum expurgationem, & firmamentum, foliã vero cetrãch ad eorum expurgationem. Aquam vero agrimonij, & abſynthij trahente morbo ſummopere probarem, & ſuccum eorum longe magis. Syrupis non vterer, quoniam expertus ſum, quod, qui ex his aquis melius habuiſſet, cum ad certius auxilium ſyrupos ex cicorea nicoli præſcripſiſſem, ægrotus amiſit vna hora, quod pluribus diebus erat conſequutus. Sed hæc fruſtra tentanda propono, quoniam cito vitam ei erepturam fore exiſtimem.

Is 6. die incipiente deceſſit, quæ fuit poſtera dici conſultationis.

Medicamento pro Stilliani Principe à febre tertiana notha continua fere liberato.

CONSVLTATIO DLI.

QVamquam ipſe tertio, quarto, quinto paroximo per ſudores multos eſt ab altera febre liberatus, ex continua in intermittentem conuerſa eſt, poſt alterum ſudorem, vnus tamen ipſius tãtum paroxiſmus fuit, poſteaquam e continua intermittens euaſit, illeque medio die illo, qui acceſſionibus alterius febtis intermittentis intercedebat. & quamquam poſtremus fuit, tamen nullo ſudore finiuit, longuſque admodum præter cæteros fuit. nam à 16. hora ad octauam noctis ſequentis traxit. Propterea ſuſpicio eſſe non mediocris poteſt, ne febris, quæ deſijt ſine indicijs reſolutionis, iterum reuertatur. Vrinarum ſeptimo diei vna tantum nubem elatam admodum bonam habuit, nulla præterea non exuſta fuit, omnes vero etiam flauæ admodum, & corpore aut tenuiori, aut craſſiori, varietatem, & copiam humorum indicante. Quare purgatione egere ſummopere exiſtimo. Accepit hucuſque ſyrupos ex acetoſo. ſ. ex quinque radicibus, & cicoreo cum iure cap. 5. cetrach. luppulorum, endiuiæ, ijs ego ſupponerem Medicamentum huiuſmodi, quod & pituitam, & ſuccos exuſtos bilioſos educere poſſet per aluum, quæ admodum adſtricta eſt.

℞. Fol. ſenæ electæ Paſſularum enucleatarum	} an. ℥. ſ.
Polypodij quercini	℥. 6.
Liquiritiæ raſæ	℥. 1. ſ.
Prunorum Damaſceo.	num. 3.
Cinnamomi	℥. ſ.

Gingi-

Gingiberis ℈.1.
Tartari vini albi ʒ.2.

Fiat decoctio in aqua cap. Veneris ſ.a. quę coletur cum expreſſione.

℞. Rhabarbari electi infuſi ſ.à ʒ.1.s.
Ell. roſacei M. ℥.3.
Diacatholicon ʒ.2.
Syr. roſacei ſolut. }
Mannæ electi } an. ℥.2.

Aqua cardui Benedicti mihi ſummopere placeret in corpore tam pituitoſo, & melancholicis humbribus referto, quoniã experimento doctus ſum, quantum in ijs poſſit, imo quartanas febres ea aqua vidi extinctas, & ſemine etiam compoſito cum agarico, & theriaca, & alijs pro conditione ipſius corporis, & morbi.

De profluuio ſanguinis narium & alio quodam affectu pro Excellentiſſima Lauinię Marchioniſſa Vaſi.

CONSVLTATIO DLII.

Ad Excellentiſſimum Hieronimum Rugerium.

Literæ tuæ vir Excellentiſſime tamdiu in itinere fuere, vt non niſi ea die, qua hæc poſtea ſcribebam eas acceperim, quo uitebar celerius me expedire. Quod pertinet ad naturam affectuum Marchioniſſæ Excellentiſſimæ illi continentur tum copia, tum infeſto ſanguinis genere, vtrumque vrget venas, vt expellant per nares, virium quidem ipſum proprie mouet alteram expulſionem per alias illas quas ſcripſiſti partes, itaque ego timeo, ne, ſi narium quidem profluuium ſiſtatur, ſaltem ſuccedat capitis dolor, ſin illud alterum profluuium, ne corpus malis humoribus compleatur.

Et quoniam prouidẽdum eſt, ne nimium ſanguinis ſubeat, ne ve facultas infirmetur, ratione vtriuſque inanitionis, propterea cauſis ipſis huius nimiæ fluxionis occurri debet. Veluti calori ipſius capitis, humorem ad ſeſe nimis attrahenti: calori viſcerum, qui ſurſum humores effert, cuique vero etiam frigori externo, quod conſtringendo inuiſibiles meatus poteſt corpus boni habitus nimio ſanguine complere, & caput ipſum comprimendo facile ab eo ſanguinem in nares exprimere, ſed non minus procurandum, vt humorum modus, & temperamentum ad iuſtam rationem reuocetur. Hæc communiter in animo tenenda ſunt, quorum ſingulę res admodum multæ, & varię numerantur, in ciborum, potionumque generibus, & in omni reliqua viuendi ratione, atque etiam medicamentis. Summo ego quodam capite complectar, vt calefacientia omnia vitentur in potione, & eſca. Vitetur, aut certe moderetur omnis motio vnde viſcera, & caput concaleſcant, omnis inquam motio tam animi, quam corporis, tam voluptatum, quàm offenſionum generis vtriuſque nocturna æquè, vt diurna, quemadmodum & calor à nimia veſte, ab igne, & ab omni alio genere occaſſionis. Frigus pariter a Cælo, & à quacunque alia re fuerit. Sed maxime refert, quo cibi, potioniſque genere vtatur. Omnes ſiquidem tam potiones quam eſcæ, quæ calefaciant viſcera, ſanguinemque in caput efferant vitandæ ſunt, illæ vero vtendæ, quæ contrarium moliantur. Tu quid comprehendam his verbis noſti, & id in res ſingulas potes referre.

Quod modo pertinet ad ea, quæ à manu Medici expectantur, ſi rectè conſideres, cucurbitulę ſcoptulis applicitæ præſenti quidem malo præſentes proficient, & in euentu nimij profluuij videri poſſunt neceſſariæ, ſed ratione eius, quod poſtea expectari poterit, contrarium potius efficient, ſiquidem illæ ſanguinem à medio corpore ſurſum adducunt, quẽadmodum alias oſtendebam, vt, ni vteri geſtatio eſſet, rectius ipſæ cruribus poſſent apponi, & multo melius præcordijs ad latus, vnde ſanguis effertur, ſic enim opus perficerent. Ni moleſtæ eſſent deligationes minimorum manus digitorum, hæ maxime valere ſolent ad ſanguinem è naribus fluentem retinẽdum. Aſperſio aquæ frigidæ repentina, & in nare infuſio, inflatione, & ſubita horroris prouocatio maxime valent. Ad ea, quæ parti affectæ adhiberi ſolent, ego non facile deuenirem, neque niſi incidat, quod maxime vrgeret. Non duco tamen valde vim inferentia, quæ Amuleta ſecum geſtari ſolent ita, vt corpus contingant, vt lapilli, qui ad eam rem in vſu ſunt, qualis eſt vulgo diaſpro dictus, ſcilicet diaſpis qualis ille, qui in capite cyprini reperitur cartilago potius, quam lapillus, quæ in naribus impoſita adhæreſcit, prius tamen frigida aqua debet macerari, lapilli etiam frigefacti temporibus, & manibus detenti, per os, vt medicamenta ſanguinem à mordacibus humoribus expurgantia grauiditate nõ dum quartum menſem attingente tuta non ſunt, ſic ſolâ temperantia, delinientiaque humores darem, idque per cibos, maxime procurarem, neque vero ſupra eboris, aut agalochi, aut corallij pulueres aſcenderem, qui non poſſum exiſtimare tantum incommodi hunc ſanguinis profluuium afferre, quantum eius integra ſuppreſſio eſſet allatura, ita hæc via cautionum ſupradictarum in victus modo progrederer, præſertim quoniam, quemadmodum coram tibi affirmaui, arbitror, quod quarto menſe adueniente profluuium quieſcet. Reſtat vt meo nomine Excellentiſſimis DD. ſalutem dicas, ac D. Alphonſo, & omnibus iſtis viris nobiliſſimis, Vale, Veronæ Nonis Februarij 1589.

Tuus Chriſtophorus Guarinonius

Appropinquante quarti menſis fine, ſanguinis profluuium ceſſauit.

De ſuffuſione oculi ex ictu ad Illuſtriſſimum Fabium Landrianum Montiſ-felcini Comitem.

CONSVLTATIO DLIII.

Cvm me vir Illuſtriſſime in alijs tuis Medicis recenſeas, & meum conſilium requiras, nõ poſſum ab officio meo abeſſe, quin ſententiam dicam, tam quo ad morbi naturam, quàm quo ad ipſa genera remediorum. Viſionis, ergo hoc impedimentum meo quidem animo non poteſt eſſe in neruo optico dicto, minus ex re præterfluente, quæque in motu exiſtat ita vt veſperi illa eadem fere res non ſit, quæ mane extiterit.

In neruo quidem ea eſſe non poteſt, quoniã neruus ille adeo laxis meatibus non eſt, neque adeò cauus, vt humore aliquo alieno ipſum penetrante queat tamen aciem retinere, & longe minus eam, quæ circum poſitas ad latera quidem res cernat, mediarum autem, & ex aduerſo poſitarum tantum intuitum amittat, quin penitus, & ex toto à re in neruo verſante aſpectus vndique prohibeatur.

Quod

Quod vero ille humor craſſus tam celerem habeat percuſſionem, & diſſolutionem ſui, vt apertis ambobus oculis in vtrumque neruum partiatur, altero autem clauſo nũquam niſi ad eundem oculum totus decurrat, mihi nequaquam facile, minus neceſſarium iudicatur, neque enim fieri poteſt, vt frigido, & craſſo humori, viſumque impedienti conueniant, quæ calido, & tenuiſſimo ſpiritui attribuuntur, vt eſt tanta motionis celeritas. Sed quid ego in tam ſubtilem cogitationem prouehor, ſi viſio non in neruo, ſed in humore ipſo chriſtallino conſit? vbi enim ſpecies ſuſcipi perfectè poteſt, ibi ſenſum eius fieri neceſſe eſt, nulla autem pars eſt, in qua ſpecies perfecta conſiſtat, niſi ipſe Chriſtallinus, per neruũ vero tãtum ſpiritus proferuntur, qui in neruum obſtructum incidentes via penitus prohibiti viſionem nullam poſſunt efficere, ea autem via ex parte tantũ impedita non totum pars viſione priuatur, ſed in omnibus rebus debilis viſio fit, cum minus ſpirituũ ad chriſtallinum perueniat, quàm ei opus ſit. Eſt itaque potius id impedimentum humore hæſitante in ea magna cauitate, quæ eſt inter foramen Rhagoidis, & Chriſtallinum, qui non occupans vniuerſam illã magnã cauitatẽ, & quaſi innatans in aqueo, ſeu albugineo illo humore efficit illa, quæ dicta ſunt & oculo attollendo; demittendoq; aliquem hiatum à latere relinquit, per quem res nonnullæ latere ſub ea motione cernantur. Quid quod Medicus ipſemet in ipſis literis aſſerit humorem illum in oculo ſe videre, quo etiam extra Rhagoidem aliquis illud impedimentum eſſe arbitretur? Cur modo ambobus oculis apertis vir Illuſtriſſime fere non internoſcas eiuſmodi impedimentum, alteriuſque oculi defectum, Dico primum quòd quotidie id contingere videmus in pleriſque eorum, qui ſuffuſo altero oculo ſunt, deinde quòd huius rei cauſa eſt certiſſima, quoniam viſus alterius integri oculi rerum obiectarum ſpecies omnes perfecte conſequutus non dat locum ſentiendi agnoſcendiue intimo ſenſui communi defectum alterius nullam ſpeciem attingentis, niſi ſpatium illud inter vtrumque oculum attendatur, quod vtriuſque oculi viſioni commune eſſe non poteſt: quemadmodum conuerſis oculis ad læſi oculi latus in eam partem, in quam ob naſi interiectum integri oculi acies ſua recta linea adijci non poteſt, tunc etenim quamquam ambo oculi aperti in eam partem aſpiciant, res tamen eius lateris a quo naſus officit integro oculo nequaquam cernentur, neque hoc loco magna Mathematica Illuſtriſſimi Guidubaldi egemus, cum vel exiguum eius diſciplinæ rudimentum ſatis ſit, quo Phyſicus hæc aſſequatur. Ac ſi ambobus oculis apertis muſcarum, & fuliginis falſę imagines videntur, id fit, quoniam illæ in oculo non impedito ſunt, & quamuis impedimentum læſi oculi non agnoſcas, quod viſionem eius penitus tollit, nõ potes tamen nõ videre, & animaduertere, quod alienum, & corruptum in meliori oculo exiſtit. in meliori namque eſſe illud vitium neceſſe eſt, cum læſus oculus non tantopere videat, ſunt vero in meliori, quoniam melior quoque ſua coniunctione, quam cũ leſo oculo habet, ab eo afficitur, & aliquem fumum ex illius humore cogitur accipere. Credo meum ſermonem iri intellectum ſaltem a Medicis, quod ſat eſt, nam ego præterquam quòd non poſſum hæc longiori ſermone ob temporis anguſtiam explicare, nullam etiam video longioris diſputationis neceſſitatẽ, qua opus eſſet ad eiuſmodi res illuſtrandas. Atq; hæc ad præſentis morbi vim, & naturam ſpectant. quod vero ad futurum pertinet, ego non arbitror peius eſſe expectandum cum hoc totum ex cauſa externa, & ea valentiſſima factum ſit. Spero potius id ſpatio aliquo conſumptum iri præſidijs præſertim adhibendis. Quæ quidẽ præſidia ad rem magis factura ſunt,

A cum nullam vim attrahendi plus humoris ad oculum habuerint, ſed tantummodo extenuandi, diſſoluendique, & leniter exſiccandi. Salſæ parilliæ potiones modo, quo ſunt iam deſcriptæ, aut ſimili compoſitæ, inſtructæq; iuuabunt ſaltem ſubmouendæ cauſæ defluxionis a capite in oculos extimeſcendæ, vt ingeſtis præſidijs ipſi oculo valentioribus tutius illa oculus patiatur. Etenim quamquam longe alia ratio eſt affectus vi inducti: externa, atque eius, qui intus cauſam tantum nactus eſt, & iam Rheumatis rationem habere poteſt, vt Galenus inflammationi ex ictu hydreleon, & ſolummodo diſſoluẽtia adhibeat, qui inflammationi a cauſa tãtum interna nunquàm diſſoluentia ſine reprimentibus, vt facit quoque in Rheumatibus, proponat; Hoc loco tamen quo partem tam caram tractamus nimirum oculum etiam,
B & in eo corpore, in quo à capite ſolemus defluxiones in articulos videre, ego viam tutiorem probarem, & localia dicta numquam ſine ijs, quæ firmare partem poſſint, numquam ſine diligenti totius corporis, & capitis expurgatione adhiberem. Ita ne ſalſæ quidẽ parilliæ potiones tam ad corpus, & caput expurgandum aptas darem prius, quàm per medicamẽta purgantia dicta diligentius purgationem perfeciſſem; ne ſalſa ipſa humorem tantum inueniat in corpore, quantum diſſoluere non valeat, ſic per corpus neceſſario diſſipet, in caputque, & in oculum protrudat. Quod modo ad localia dicta medicamẽta pertinet, dico, quòd illud continere oculum in vino demerſum, præſertim valentiori, quale eſt maluaticum, ali-
C quam affert ſecum ſuſpicionem, niſi oculus paulatim aſſueſcat; quod commune eſt omnibus oculorũ medicamentis, quæ valentiora, & mordatiora exiſtunt, non deſunt innumerabilia remedia ex ſucco Fœniculi, aut Chelidonij, aut Euphragiæ, cum felle animalium confecta, & cum melle, cum tutia, & aloe, ac ſimilibus coniuncta, eſt humor, qui ex melle deſtillat ad ignem poſito, tam, qui primo, quàm qui ſecundo excipitur, ſolent gumata vt ſagapenum probari, quibus quo oculus paulatim aſſueſcat in hunc modum liquantur. Gumata ipſa ad flammam incenduntur, guttæque ex incendio delabentes in aquam Euphragiæ, aut Fœniculi, aut Rutæ, aut Chelidonij excipiuntur, ſic illud quod ex guttis congeritur, in ocu-
D lum ingeri poteſt tamquam minus acre, aut mordax, ſic etiam Thus ſolet adhiberi, eſt illud, quod fit ex pinguedine collecta poſt feruefactam in vino ſuillam aſſungiam, quę pinguedo in vino poſt elixationem ſupernatat, ex ea inquam, & Tutia. Sunt aquæ ſupradictæ, quæ cum pauco vini albi, aut aquę vitæ vtiliter infunduntur. Eſt aqua ex pane, & Fœniculo, & quibuſdam ſimilibus excepta per ignem, ſed poſito elambico in aqua ad ipſum ignem poſita, quidam adijciunt puluerem lapidis Tutiæ, ſed quid hoc ad diſcuſſionem humoris intra tunicam corneam poſiti? eſt vtilis magis humor ille iam dictus, qui ex melle deſtillat ad ignem poſito, primo quidem qui primum, deinde qui poſterius excipitur. Sed nolo eſſe longior, quamquam morbi diuturnitas, quæ vſum
E eiuſdem medicamenti ſolet reddere minus valentem, remediorum varietatem, & copiam requirit, id vnum adiungam, quòd commoda eſt pinguedo viperæ cum melle primum, deinde cum aqua ex melle per ignem excepta, aut ex melle ſolo, aut vna cum eo etiam pane ordeaceo percocto compoſito excepta, cum quibus ſemper vtiliter paullum aquæ vitæ permiſcetur. His finem ſcribendi faciam, & bonam valetudinem ſecundaque omnia precatus literas concludam.

De

De mingendi impotentia, & cœliaco quaſi affectu.

CONSVLTATIO DLIIII.

DVo mihi videntur affectus deprehenſi ab ipſo Excellentiſſimo viro in hoc eggregio adoleſcente, quorum alter ad aluum pertinet, alter ad veſicam. Nam cum creberrime lotiũ ipſe nitatur emittere ad incommodum oarratum euitandum, fœces alui quoque excernuntur plerumq; dum emittere lotium conatur, quod oſtendit nec fœces alui quidem ſe habere ſecundum naturam, neque enim earum locus eſt aliquis ſinus latus ſatis prope ſedem, vt aluo ſeſe comprimente ſemper collecta ibi ſit fex, quæ poſſit excerni, quemadmodum vrinæ accidit, quæ latam veſicæ ſedem habet, in qua colligitur, ita quaq; hora poteſt propterea aliquanta mingi, ſed ſious valde longos, & anguſtos tenent alui fœces, quos non ita cito queat decurrere, & coli ſinus omnium latiſſimus non eſt ſedi propinquus, ſed ſub ventriculo tranſuerſus, tenoia vero inteſtina, ſi non ſitu, ſaltem ſinus forma multo longius abſunt, fere ergo in noſtro ægroto citius deuoluuntur feces, quàm de more naturæ eſt, vnde exeunt tempore non ſecundum naturam. Ipſæ vero etiam ſuo corpore, & habitu proprio declinant à ſtatu naturali, quoniam molliores fuſioreſque ſunt. Colore quoque, quoniam fere modo flauæ nimis, modo cinereæ ſunt, & plerumq; ſpumoſæ, vt ſuſpicionem quoque faciant ventriculi affecti. Cõfirmat hanc ſuſpiciõnem, quod ſubeſt tumor io aluo, qui pertinet à regione hepatis inferius vſq; ad ſioom ventrem inter ilij os, & pubem, qui tumor eſto alterius vaſis Renum vitium eſſe poſſit, vt vrinæ læſio Medices perſuadet, Meſenterium tamen, inteſtinaq; neceſſario vna, & ventriculum affecerit, quas partes male habere fęces oſtenduni, vnde ventriculus malè concoquat, venæ meſaraicæ tarde attrahãt, & inteſtina ſub onere continendi deficiant, ſic facile alui recrementa molliora ſunt, minimeque colore ſuo prædita, citiusque delabantur. Sed hæc forte vitia ad ventriculum, & inteſtina, Meſenteriumq; pertinentia priora fuerint, vnde omnio primum malum fuit, & originem inſequenti præbuit, alteri inquam affectus ad minctionem pertinenti. Qui vero videtur imbecillitatem veſicę primo denunciare, eiuſmodi ſiquidem eſt, quod niſi crebro mingat, & pene quamque hora, difficillime poteſt lotium eijcere, & ab eo contento moleſtiam in omnem ventrem pertinere ſentit, vt vero quaq; hora minctionem tentet, oportet tamen totus in ea vna re ſit, hoc eſt vacet attentiſſime vni penitus minctioni, & compreſſionem quoque ventris adiungat, animo certe prorſus omnibus alijs rebus vacuo, cuius vel leuiſſima motio, contractioq; intentior muſculom veſicę contrahere vna ſecum videatur. Laxato vero etiam penitus aoimo, oiſi omnibus ſuis partibus io hanc vnam miogendi operam conuerſus ſit totus, non poteſt mingere, ſic quaque hora aluus fere compreſſa deijcit nacta feces valde ad labeodum faciles. quòd muſculi illa remiſſio animi multam quoque remiſſionem velit, & ab omni alia re vacationem, hoc io multis hominibus inuenitur, quin aliqui ſunt, qui vel conſpectu hominum à mingendo impediantur, animis eorum id in aliorum conſpectu non ferentibus ſine aliqua ſui commotione contractionem quandam faciẽte, ad quam potius intentio, quàm laxatio muſculi ſequatur. quorum tamen hoc alioqoin vim veſicę comprimeotem non multum poſſe ſigoificat, oam muſculus eius viribus tandem obſequi cogeretur.

A Veſicę quidem certe imbecillitatem denotat illud oportere omni conatu in id intentum eſſe. Huius porro ægroti imbecillitatis in mingendo cauſa non meatus anguſtia erit, cum largè admodum lotiũ effluat; ſed veſicæ corporis affectus. Veſica quidem ferre multum ſine læſione lotium non poteſt, exiguum tamen minus difficile exprimit, quid hoc eſt? vrinæ expreſſio naturæ eſt non voluntatis actio, quamquã voluntariæ quoque multæ motiones vna cum remiſſione illa hanc iunẽt expreſſionem. Naturæ ergo corporis ipſius veſicæ actio difficilior fit, etiam cum veſica eſt nimis plena, quoniam nimis diſtenta contractionis motum ordiri difficilius poteſt, ſit ergo hæc veſica eiuſmodi, vt non multo etiam lotio ni-

B mis diſtendatur, & aliquanto anguſtior forte natura ſua ſit etiam per morbum multo anguſtior facta ſicuti, ſi malo alimento, & frigidiori, craſſiorique nutrita diu ſit, ſi frigus aliquo pacto acceperit, vnde bonum etiam alimentum vitiarit, ſic omnio imbecillitatem conceperit cum craſſitudine, tum intemperie alimenti, à craſſitudine vero etiam anguſtiam, ea namque membranarum natura eſt, vt quo craſſiores ſunt, eo in anguſtum magis contrahantur. Qua vero anguſtia videmus eo imbecillitatem augeri, quoniam diſtendi nimis contingit vel ab exiguo lotio, ob quam diſtentionem fit actio infirmiter, pręſertim cum craſſitudinem, quæ ſibi præter naturam obuenit, tunc magis ſentiat, & ſub quaque tenſione lædatur.

C Moleſtia quoque illa quæ hic ad ventrem pertinere ſentitur, anguſtiæ huius ſoboles eſt, nam vidimus in cadaueribus reſectis ſæpe, quòd vbi veſica aliqua cauſa minuta impeditio plenior diu fuiſſet, lotium in vaſis vrinaris remoratum illa vaſa diſtendetat in mirabilem penitus amplitudinem, quod certe non niſi cum dolore eſſe potuit. His itaque expoſitis mihi videtur huius morbi ſtatus omnino cognitus, cuius origo, & incrementum ſic habuerint, vt primum craſſus humor abundans occaſione cruditatum ventriculi io adoleſcentulo, qui a puero ſcriptioni, & lectioni fuerit perpetuo adſtrictus, partim proprio ſtudio addictus, partim etiam metu patris coactus, non ſolum ergo cruditates diuturnas, ſed ab eis etiam imbecillitatem veotriculi ſortitus fuerit.

D Humoreq; eiuſmodi in dies etiam, atque etiam abũdante ſecundum meſenterium tumor ille ſine dolore paulatim contractus ſit, inde vero ipſa quoque veſica male affecta frigidiori eios morbi genere ob vicinitateio, & malo etiam alimento, vnde ipſa quoq; tandem imbecillis fuerit. Cuius mali ortum præcipuè in his partibus molita eſt illa crebra, & laborioſa equitatio illas ex aſſiduis ſcriptionibus, & lectiratione factas cruditates excipiens. Vitatis modo illis ſtudijs, & equitationibus, quid reſtat cui occurrendũ eſſe videatur? Ventriculi frigidius genus, humor in meſaraicis uenis adhuc in eas fluens, & in vicinis partibus concretus admodum crudus. Veſicę craſſitudo, & durities quædam, torpidaq; hebetudo craſſo, frigidoque alimento nata, e quibus intemperies calefa-

E cienda eſt, humor autem, & ſuccus crudus concoquẽdus, molliendus diſſoluendusq; eſt. oe autem ex eo, qui toto corpore permeat in venis præſertim, ad partes affectas alliciatur, prius totius corporis cura ſuſcipienda, corpusq; à ſuperuacuis pęnitus liberandum. Quæ modo iam res propoſitas præſtent videndum. Mahu ne eſt opus, vt ſanguine detracto materię horum malorum ſubmoueamus omnem etiam à ſanguine occaſionem? Ego in longiſſimo morbo, in adoleſcente tenoiſſimi corporis, cibi exigui, ventriculiq; admodum imbecillis, & cruditatum tantarum nullo pacto ſanguinem detrahere auderem, ſed à medicamentis omne auxilium peterem, Ventriculo primum à recenti cruditate leuãdo, communibusq; dictis vijs

leniter

leniter liberandis, & expediẽdis, deinde humoribus A
parandis,& tandem expurgandis,purgatione nõ ita
valde valida,ſed iterum,& tertio repetenda, & tan-
dem non ea contentus, quæ per interiora mediũ cor
pus exonerat,vterer etiam ea,quę per exteriora am-
bitum illius ſudoribus , & vna corpus veſicæ expur-
gat,cum his componendo ſemper,quæ genus intem
perici emendare poſſent.Sic ergo deligerem,& ordi
natem materiam remediorum . Pro primo darẽ hoc
medicamentum.℞.Elleᴐt.lenitiui ʒ.x.Specierũ Hie-
ræ.s.℥.ij.m. & cũ ſaccharo, & cinamomo fiat bolus,
pro apparatu humorũ.℞.Mellis roſacei.s.ſyr.de cap.
vener.ſyr.de ſucco betonicæ an.℥.s.decoctionis beto
nicæ.cap.venet.cicoreæ,meliſſæ,hyſſopi,℥.iij.m. pro
ſyr. & ſic pro.r. Ad expurgandos humores primum
hoc darem.℞.fol.ſenæ electæ ʒ.iij.rad.polyp.querc. B
paſſularum enucleatarum an.℥.s.aniſorum ʒ.i.cina-
momi ʒ.s.liquiritiçæ raſę ʒ.1.s.fol.betonicæ m.s.pru
norũ num.iij.agarici trociſchati ℈.iiij.aquę cap.ven.
cardui benedicti an.q.s.fiat decoctio.ſ.a.quę coletur
cum expreſſione,deinde ℞.mellis roſacei ſoluti ℥.iij.
mannæ electæ ℥.1.s.diaphenicon ℥.iij.m. & fiat po-
tio ſumenda quinque horis ante cibum , quæ poſt-
quam tres horas conrenta fuerit, ſi vomitũ moueat ,
euomatur etiam data opera , quia per vomitum pi-
tuita ventriculi melius exit,& tutius eſt medicamen
tum,cito exire poſt præſtitam ſuam operam . repeti-
to vero apparatu fortiora ſufficerẽ,vt ſyr. de ſtecha-
de,qui maxime facit etiam ad loca vrinæ repurgan-
da,& oximel ſquilliticum cum eo cõiungerem. Pur- C
gandis vero tandem humoribus libentius darem po
ſtea medicamẽta pro catapocia, quo colocinthis nõ
aſpernaretur tam idonea ad eorum genus euellen-
dum , qua re acciperem pilularum cochiatum ℈. iiij.
trociſchorum alandal g.iij.miſceremque,& in.v.ca-
tapotia pariter . Ad repurgandum modo per exte-
riora propinarẽ pro xxx. dies ius factum ex ſalſa pa-
rilia,ſaluia,& betonica, cui poſtremis diebus adijce-
rẽ etiam rubiam,quo veſicę quoq; corpus melius di-
ſcuteretur,ijs vero non ſolum repurgatio,ſed attem
peratio cum totius corporis , tum etiam affectarum
partium haberi poſſet,non ob id tamen pręterirem,
quæ valẽtius id poſſent, ſed poſt ſudores perfunctos
exhiberem theriacam, aut mithridatum , aut pilulas
ex terebinthina , aut ſagapeno , & opopanaco , & D
bdellio atq; eius generis aliquid,ſuo tandem tempo
re aquas.s.petri , vel aquarinias exhiberem , quibus
veſica curaretur. Exterius quoque ſua apponerẽ ma-
xime ad pubem,& perinæum,nimitum fotus , inſeſ-
ſiones,illitiones omnes ad materiam diſcutiendam,
& reuocandum ipſi veſicæ temperamentum . Dixi.
Hic poſt vſum potionum ſalſæ pariliæ , & there-
binthi reſinæ mihi viſus eſt conualuiſſe. Cæliaca cer
te affectione liber,& cum facultate retinendi longo
tempore lotium,idq; prompte mingendi , cũ vellet.

Illuſtris D.

CONSVLTATIO DLVI.

DE viuendi modo mihi nihil præterea ſcriben- E
dum reſtat, præter id, quod ore tibi diſceſſuro
dixi,& literis etiam conſignaui , ab eodẽ namq; ma-
lo,cui tunc occurrere tentabã, febris quartana nunc
exorta eſt,eidẽ itaque,vnde ea eſt,occurrentibus no
bis ea tolli põt, & debet . Verum tamen ego vomitũ
commendarem,& vſum fol.ſenæ maceratorum , re-
cteq; correctorũ.Quod autẽ pertinet ad hęmorrhoi-
darum profluuium, quoniã illud modum non exce-
dit,vtile futurũ iudico,& admodũ accommodatũ.ei
tantummodo ſuſpicioni erit occurrendũ, quæ eſt, id
facile vlcus poſſe in ſede cõmittere . Cui metui ſatis,
ſuperq; occurſum fuerit,ſi locus mundus ab ea ſorde
ſeruetur lotione facta præcipue cum mellicrato, aut

Chriſtoph. Guar. Conſ. Med.

A aqua,cui incoctum ſit ordeum , cum melle roſaceo ,
aqua,cui incocta ſit plantago,cum tutia,cum lithar-
gyro,melle etiam admixto.Aqua,cui incocti ſint lu-
pini portione aliqua aloes liquata.Vino etiam admo
dum diluto ex ſupraſcripta aliqua aqua , quorum
vnum tantummodo ſat eſſet,ſuperuacuum certe eſt,
plura deſcribere , quare cum hac ſpe , & precatione
ſalutis multa finiam .

Ad varios affectus pro Duce Sablonetæ Veſpaſiano Gonzaga.

CONSVLTATIO DLVII.

B *Illuſtriſs. & Eccellentiſs. Sig. e Padron mio Colendiſs.*

PEr tutto queſto anno fin , che vengano li caldi ,
V. E. Illuſtriſs. potrà vſare lo aloe roſato, & per
più ſicurezza composto con vn puoco di maſtiche ,
come a dire

℞.Aloes loti in ſucco roſarum	ʒ. 1.
Maſtiches chiæ	℈.1.
M. & f. p. v. & aurentur	

Pigliaodone vna pilola per volta,& ben ſpeſſo al-
men ogni altro giorno. Non tralaſſando di pigliar
alquanto di zucchato roſato la ſera nell'entrar a let
to , ne tralaſſando l'vſo della pimpinella ; ſarà poi a
propoſito ancho il ſiropo di papauere, non il ſempli
C ce,ma il compoſto in occaſione di vigilia,& che'l ca
tarrho ſia ſalſo,ouer acre,cõ roſume delli fauci,ouer
gorgozzo , le pilole di cinogloſſa,le quali vſate , mi
parebber più accõmodate , ſe le componeſſe almen
con vna terza parte di theriaca,ſendo l'vſo tanto aſ-
ſiduo , come anco parendomi molto a propoſito l'-
elettuario diaſulfur di Meſue , ſi dourebbe miſturar
ſeco vn puoco di eſſa theriaca,del quale potrebbe pi
gliar due ſcropoli cõ vn ſcropolo di theriaca per in-
terualli,più breui,che non fa nell'vſo delle pilole di
cinogloſſa,anzi lo potrebbe pigliar alcum tempo di
più biſogno ogni mattina. Ogni volta,che vorrà vſa
re vnguenti alle parti inferiori per alcun roſume , o
corroſione, le ricordo di comporle l'aloe , ſia mò l'-
D vnguento deſeccatiuo, come quel di lithargyrio per
conſolidar l'vlcera , ouer rinfreſcatiuo dell'infiam-
magione , come il roſato .

Per diffender li denti,& la gingiue dal catarro.

℞. Folie di roſe roſſe ſecche	m.1.
Noci di cipreſſo.	num.iij.
Maſtiche	ʒ. 1.
Aqua ferrata	q.s.
Facciaſi decottione , & coliſi .	

Per il dolore , & conſetuation de denti.

℞. Capi di papauero bianco	num.ij.
Semi di acetoſa	ʒ.1.s.
Fior di viole	m.1.
Corno di Ceruo bruſato }	an. ℈. ij.
Auorio limato }	
E Radice di rumici	num.1.

Facciaſi decottione in aqua commune,& coliſi,&
vi ſi aggiunga vn ſcropolo di camphora , & tengaſi
ben otturato in vaſo di vetro . Tralaſſo di ripetere
queſto,ſà del ſuo viuere , nel quale non deue preter-
mettere mai per vn tempo l'vſo delle decottion di
lumache, & quando anco le voleſſe aggiunger quel
del ſiropo de teſtudini magiſtrale non ſarebbe ſe nõ
bene per il ſputo del ſangue,che torna ſpeſſo.Ricor
darò sẽpre,che ſi guardi dalle ſubite mutationi , dal
caldo al freſco,maſſime,perche alla teſta fanno cer-
ta la deſtillatione , & al reſto del corpo partoriſco-
no febri acute.Le faccio riuerẽza pregãdole da N.S
longa vita, come certo puol hauere hauendoſi cura.

Ad deſtillationem, & metum ſputi ſanguinis cum diminuta nutritione, ad vigilias, & dentium dolorem. Pro Duce Sablonetæ Veſpaſiano.

CONSVLTATIO DLVIII.

VSum Aloes roſacei cum tertia parte Maſtiches ratione ventriculi, & capitis, iura, in quibus eſſent cochleæ tabefactæ, potiones ex pimpinella, vſũ ſyrupi de teſtitudine magiſtralis, & ſyr. de papauere compoſiti Meſues probarem quam maxime. pilulas B quoqne de cynogloſſa non damnarem, quaudo eas in vſu habet, & ſine euidenti noxa vtiles experitur, frequenterq; acciperem, modo compoſitæ eſſent cũ parte Theriacæ, vt eſſent g. xij. de cynogloſſa, & g. viij. Theriacæ experimento etiam comperi Diaſulfur Meſues cum Theriaca multum facere ad pituitam in pulmonibus congeſtam, vt eſſent ℥. 1. Diaſulfuris, & ℥. s. Theriacæ, vel, ſi nimium facere videatur, ℈. t 1. Diaſulfuris, & ℈. 1. Theriacæ. Quæ ſi vigilijs non ſatisfaciant, ad ſomnum conciliandum inunctio alicuius compoſitionis opiatæ certiſſima eſt, ſi fiat naribus, temporibus, & ad carpum, quemadmodum eſſet ipſius Philonij Roma; in quo non ſolum opium eſt ſuo vapore cerebrum petens, ſed iuuatur aromatibus multis ſecum compoſitis. Ad Dentium C porro mala primo, ne veniant, facere poterit, aqua (quoniam vinum abhorret) ferrata, cui incocta ſint folia roſarum, nuces cupreſſi, maſtiche, & ebur. Dolori antem, quem dicit fieri ſub eſu rerum dulcium, vtilis erit aqna, in qua decocta ſint capita papaueris, non ſolum ſemina, quoniam in capitibus eſt maxima ſucci vis. Præterea ſemina acetoſæ, flores violarum, cornu cerui vſtum, ebur, & radix rumicis poſt decoctionem addita comphora.

Pro gingiuis Illuſtriſſimæ, & Excellentiſſimæ Principiſſæ Stilliani.

℞.	Mellis roſacei	℥. t.
	Aluminis Koche comb.	℈. ij.
	Macis pulueriſati	g. v. m.

D

De febre hectica deſtillationem ſequuta pro Flaminio Gradario equite ad Excellentiſs. Hieronimum Gradarium Phyſicum.

CONSVLTATIO DLIX.

QVod mea manu non ſcribo, T. E. poteſt colligere tempus mihi per maximas occupationes meas vacuum nõ dari, ſic etiam aliud agens breuiſſime dictaui has literas. Quid iſtic actum ſit, quidue mali ſubſit, aut futurum vobis exiſtimetur, E ex veſtris literis cognoui, neque ſane ego ſecus poſſum arbitrari narratione, & rationibus propoſitis adductus. Ita tria mihi maxime attendenda in curatione videntur. Macies corporis, deſtillans materia, & vlcus. Illa alimento, hæc duo medicamentis etiam opus habent. alimenta eſſe debent humidioris generis, boni ſucci, & facilis, citæque nutritionis, vt vitella; ouorum, lac recens, ptiſſana maxime hordeacea, iura mollium carnium maxime gallinaceorum, iura cochleatum, cancrorum, donec tabeſcant eorum carnes, percocta, piſces ex marinis ſaxatiles, vel auratæ ex littore glareoſo captæ, Aſellique circumcidenda ſunt dulcia maxime mel, A ſacharumque, quoniam materiam bili ſicciſſimæ ... præbent maxime in corpore iuuenis, & febre oppreſſo. circumcidenda acria, & omnia, quæ ſaporis vehementis ſunt. Ex fructibus nuclei pinei, caſtaneaque molliora, beneque elixa concedi poſſunt, amigdala quoque, tum mala punica, & ceraſa minime auſtera, vt pepones, eorumque ſemina, cucurbitæ, & generis ſimilis, vt ex herbis cymæ etiam cucurbitarum, lupuli, borrago, & bugloſſum, lactuca vero maxime. Vinum tandem non valde potens, lene, tenue, & ſtomacho facile, quæ omnia in alimentis numeranda ad humidam nutritionem totius quidem corporis, ſed præcipue etiam pulmonis maciei neceſſariam idonea cenſerem. In medicamentis vero quæ habenda ſunt, B ea ad extergendam, incidendam; & facile expuendam materiam diſtillationis, & præterea ad eandem conſumendam, vlcus vero exſiccandum, pulmonesque tuandos opportuna eſſe debent. Quæ ne materiam præbeant alimento ſicciorem, & propoſitæ nutritioni contrariam, oportet exigua eſſe, & vi potius, quàm corpore admoueri, quemadmodum ſi medicatis potionibus incoquantur, & potiones ab illis incoctis per colum ſeparentur, aut, ſi tota dentur, in exiguo modo id fiat, quemadmodum ſi mel ad extergendum, & expuendum detur, ſi oximel, ſimiliſque generis, ſi hyſſopum, meliſſa, liquiritia cap. veneris, pulmonaria, pimpinella, & ſic de reliquis eiuſmodi. Et, vt ad aliqua præterea nominatim proponenda veniam, cum vi- C no ego aquam thermalem aliquam, quæ exſiccandæ materiæ, & vlceri, pulmonibus vero confirmandis faceret commiſcerem, ſi forte in more eſſet poſitum parari iſthic vinum cum aqua eiuſmodi, quemadmodum multis in locis fieri conſueuit in uſu Renum exulceratorum, conficiuntur namque vina ex aqua thermali, chalderiana hic, iſthic autem poſſent confici ex aqua. s. marini, aut lucenſi, mirum eſt enim quàm faciant pulmonibus confirmandis, deſtillationibus ſiccandis ſiſtendiſque, & vlceribus curandis. Vt etiam, ſi tempus eſſet vſus earum aquarum, ego nihil præſtantius iudicarem, & ſunt iſthic, qui ab extrema macie, & putridis penitus ſputis, cum deſperata ſalute eſſent, ad floren- D tiſſimam valetudinem reuocati ſunt vſu ſimilium aquarum. Poteſt parari aqua ad vinum temperandum ex pimpinella, ex barba hircina, uel ſimili incocto ad dictum propoſitum ſpectante. Ex medicamentis ad id idoneis eſſet aqua ſtillatitia ex cochleis, & canchris cum eiuſmodi herbis confecta, eſſet conſerua violarum, boraginis, bugloſſi, cum roſaceo, & theriacę confectione. Eſſet maxime opportunum ad omnes partes curationis diaſulphur ipſius Meſues, quod ſiſtit, exſiccat, confirmat, & ſomnum etiam inducit. Eſſet ſyr. de pimpinella dictus, & de teſtudine ad eundẽ vſum excogitatus. Quod vero attinet ad ea, quæ materiam confluentem ſubducendã facerent, nimirum corpus expurgantia, quę in longo morbo identidem ſunt certis diebus repetenda, illa E leuiſſimi generis eſſe deberent, & paulatim, crebroq; repetenda, vt pulpa caſſię, ſebeſten, prunorum diſſoluta iure Agarici, polypodij, cniciq; cum ſuis vocatis correctiuis, paſſulis ſcilicet, liquiritia, iuiubis, aniſo, feniculo, & aromatibus. Clyſteria etiam lenientia nequaquam eſſent prętereunda ex oleo dulci maxime, & oliuarum, & amigdalarum tum butyro, & ſimilibus. Quod vero materię euocandę, & ſquallori mitigando faciat in vſu dulcium balneorum eſt. Balnea ergo aquæ dulcis omnino neceſſaria ſunt, ſic tamen ſubeunda erunt, ne incommodum, aut periculum afferant. Comparato commodo ad id inſtrumento. Verum quoniam pulmones recrementis multis onuſti, proprio vero humore exhauſti male

nutriun-

nutriuntur, ij non ſolum alimentis propoſitis, ſed aere valde ſalubri egent, qui & exſiccandæ mareriæ, atque vlceri, & ipſis confirmandis, alendiſque idoneus ſit. cuius delectus iſthic in Piceno non erit difficilis, in eo vero degat illu maxime tẽpore, quo lacte vtetur.

Et lacte quidem idoneo, vt Aſinino, quo non ſolum alendis, ſed curandis ab vlcere pulmonibus faciet. hæc ſunt, quæ pro ſalute Nepotis T. E. mihi dicenda viſa ſunt, hiſque adſcribenda, quæ in literis T. E. obſeruari potui. Si quid aliud opus ſit, ego ſemper libentiſſimè pro viribus perficere conabor. Vale, meque vt ſoles ama. Veronæ 6. Calend. Martij 1590.

De deſtillatione cum nocturno mærore, ac metu pro Illuſtri Maximiliano Stamanter Salzpurgenſi.

CONSVLTATIO DLX.

CVm deſtillatione in pulmones ſunt quidam mærores, & metus nocturni, ijque à ſomno, & per quietem tantam incidentes, quibus incommodis, vt occurrere Medicus poſſit, eorum naturã, & originem teneat, neceſſe eſt. Atque deſtillationis quidem ratio minime obſcura eſt, & quod pituitæ ſit, & quòd proximum initium à capite nacta altiorem tamen originem à toto corpore, & à ventriculo ducat. Ventriculum namque valde bene habere alter ille affectus non permittit ſuo vitio, cum à melancholico ſucco profectus ventriculum neceſſario frigefaciat, vnde crudus humor in venas, & totum corpus, atque inde caput, in quod tamquã proprium alimentum propenſiſſimus eſt, illius vero calore maiori allicitus magis etiam adducatur, ita capiti ſuperuacua copia neceſſario tum, antequam in cerebrum ſeſe inſinuet, per venas depellitur in arteriam via, qua ſanguis ei in alimentum accedit, tum poſtquam in cerebrum ſubiuit, per colatorium in fauces cadit, & aliqua etiam parte ſui glutinoſa admodum lubrica, & leni, ac laryngis tunicæ ſimili in aſperam arteriam. Diſſimilia namque ea tunica non fert, ne aquam quidem, quin primo appulſu tangentem ſe ea citiſſimè reijciat tuſſi, fert autem quoddam genus pituitæ admodum leue, & glabrũ ſuo maximo lentore, quo tacite queat in bronchia defluere. Hoc vero pituitæ genus in bronchijs moratum, idem genus ſeruare non poteſt, ſed calore loci permutatur, ſaltem concaleſcit, atque ita diſſimilem ei tunicæ vim nactum tuſſim mouet, vt ea quoque materia, quæ à capite per venas alimentũ aſperæ arteriæ inferentes, deuoluta eſt. A toto etiã corpore per venas pulmonibus per cor ſanguinem ferẽtes pituitoſa materia in arteriam confluit, ſic tuſſis vndique copioſam materiam ſortitur, & quantã ab vno capite diutius habere nequiret. hæc eſt ratio deſtillationis ſatis conſpicua. Alterius modo affectus natura obſcurior eſt, ſiquidem metus, mæroriſque genus, & origo non ita conſtare videntur, de quibus vero ego ſic ſtatuo, ſi ſub illis animi perturbationibus falſæ imagines ſint, illæ quidem ad cerebri vitium, aut proprium, aut aliunde ſecum cõmunicatum referri debent, in cerebro namque imagines ipſę exprimuntur, etiam ſi primam ſui originem à corde haberent, ſin autem mæror, & metus per ſe ſine opinione, aut imagine falſa moueantur, aut quamquam illæ perturbationes cũ imaginibus falſis, aut opinionibus alienis à vero ſunt, id fit, non

A quòd ab ijs perturbationes illæ oriantur e contra e perturbationibus ipſæ opiniones, & imagines falſæ mouentur. Certe illæ perturbationes intra cordis proprium, aut aliunde in ipſo incitatum affectum cõtinentur. Eapropter de eis ſubtilius omnino perſcrutandum eſt. Ipſe ægrotus per quietem à ſomno excitatus mæret, & imaginibus falſis agitatur, vt ſomnus ei eiuſmodi afferat laborem, Cerebrum itaque tamquam ſeipſum id vitij non habet, tantũ per ſomnum afficitur, quaſi malum ab internis partibus accipiẽs, illud per vigilias diſcutiat, quòd ipſum aut tenui humore, ſeu halitu, aut eo conſiſtat affectu, qui non niſi per quietis ſummum otium, & feriantibus ſenſibus poſſit ſentiri. Etenim quòd cerebrum ab internis partibus id genus mali accipere conſue-

B uerit, inde fit planum, quòd ſæpiſſime accidere videmus, vt corde laborante, vel ore ventriculi vexato mẽs inde affecta ea cogitet, & videat, quæ ei cordis, ſeu animi ægritudini, & perturbationi reſpondeant, iccirco aliter iratus homo, aliter ſedatus de eadem re iudicet, & per ſomnos ea videat, quæ ad oris ventriculi malum ſimilitudine accommodantur, vt ſub bile ignes, ſub melancholico humore tenebræ, & mortui offerantur. Fiunt autem hæc per quietem, quoniam ſub ea externorum viſiones non ſunt, quæ prohibeant errorem. Imo, ſi Galenum ſequamur, & cauſam huiuſmodi erroris faciamus aſcenſum ſpirituum vitiatorum, qui cum integris ſpiritibus permiſceãtur, vt quamquam in cerebro nec lumini, nec eius viſioni, minus tenebrarum ſenſi

C locus eſſe poteſt, ſpiritus tamen atri aliquam ipſi tenebrarum ſpeciem intra illud faciant, illi atri ſpiritus ſub ſomno non ita facile, vt in vigilia diſcutiuntur, & in loco imaginum firmius continentur, ſic illas vitiant, & perturbant. Vtrouis autem horum modorum id fiat, dignoſci debet à toto ne, an ab Hypochõdrijs malum veniat. Itaq; cum à toto ęgroti huius corpore, quod eſt à melancholico genere poſitũ à Medicis admotum remotum, ij fumi melancholici non aſcendunt, & tamen omnino internæ partes cerebrum male tractent. Certæ quidem erunt illæ, quæ cum cerebro conſociatæ ſunt, e quibus ventriculi os eſt, quod cum cerebro neruorum quadam vi ſingulari, & membrana ſua interna cõiunctiſſimum in hac ſuſpicione culpæ maxima eſſe conſueuit. At

D cor quidẽ ipſum quoq; cum cerebro, imo magis ẽt, quam ventriculi os, & naturæ ſocietate, & munere ſui continetur, atq; ad oẽm cordis perturbationem cerebri opinatio, ad oẽm boni, vel mali opinationẽ cordis perturbatio excitatur. Verumtamen in affectu propoſito nos cauſari proprium oris ventriculi, aut cordis affectum non poſſumus. Non cordis quidem quando mæror, & metus perpetui non ſunt, & illæ imagines ceſſant, quæ ſane, ſi corde affecto excitãtur, eodem affecto numquam quieſcerent. Etenim propter coniunctas cerebri, & cordis operas, ſi cor ſeipſum male haberet, non poſſet non ſuo affectu cerebrum perpetuo infeſtare, nõ modo quibuſdam horis, & per ſomnum tantũ, Cauſari quoq; oris

E ventriculi proprium aliquem affectum eadem rõne nequimus, quoniam non continenter, ſed ex interuallo malũ excitatur, quod ſua neceſſitudine ſumma cum cerebro non per interualla, ſed cõtinuo affectu continenter cõcitaret. Videndum ergo eſt, vnde cor, & ventriculi os cum corde loco, & noĩe coniunctiſſimum ex interuallis dictis afficiantur. Nulla profecto pars eſt, quæ ſe ipſa affecta, & propterea perpetuo deprauata poſſit ex interuallis tã cordi, & ori ventriculi incõmodum ſui affectus afferre tanq; partibus ſibi cõiunctiſſimis, præter ipſas meſenterij venas, quibus ppea & huius mali culpa eſt attribuenda, & earũ vitium conſiderandũ, conſtituendumq;. Nequæ eſt præterea pars, quæ tã propinqua cordi &

ventriculi ori tam ſolet fumos ex ſe offerre, & noctu a contractione ſpirituum, & humorum æque affici, ad quam eo tempore ob cibi confectionem, & commeatum eiuſmodi cõcurſus fiant, vnde feruntes moueantur, quorum fumos ventriculi maxime os ſentire poſſit. ita in os ventriculi nos huius affectus potiorem vim debemus referre, ita tamen, ne ipſum ſe ipſum morbo occupatum faciamus, quoniam interrupte ad hæc mala conuenit, ſed s venis meſaraicis incommodum accipiens id cum corde, & cerebro ſibi coniunctiſſimis cõmunicet, quod facilius facit per occaſionem cibi conficiendi, quæ maxime ipſum, & meſaraicas venas exagitet, & per quietis, ac ſomni tempus maxime halitus, & vapores cohibeat, ne diſflentur. Sic ergo venæ ad ventriculum, & præcipuè ad os illius pertinentes, & partes illæ omnes, quę per eas venas in ventriculum ſeſe exonerant, aut ex eo ſugunt humorem, neceſſario in hunc affectum conſpirabunt, nec minus, ſi quod præter eas venas eſt viſcus, a quo humor, aut ſanies ad hoc genus melancholicæ ægritudinis pariendum venire poſſit, id vero vnum ſplen eſt, Iecur namque potius bilioſos, & ad iram mouendam idoneos humores impellat, Splen ergo humori melancholico per ſui nutritionẽ repurgando factum, ſi ſit imbecillum, tunc eum humorem minus conficiens vel totum corpus, vel præcordia ſeu hypochondria huius humoris plena reddit, & ventriculi præcipue os afficit, a quo mens ipſa quoque perturbetur ſic Galenus lib. . . . , Melancholicum affectum etiam a liene naſcentẽ faciebat, cuius vero affectus cauſa eſt fortaſſe non ſolum, quoniam eiuſmodi ſuccum aut nimium, aut vitioſum in ventriculi os eijcit per eas venas, quæ ab ipſo in os pertinent, aut etiam, ſi illæ obſtructæ ſint, per obſcuriores meatus, ſed etiam, quoniam vt veriſimile eſt, lien per eaſdem venas, per quas in ventriculum ſeſe exonerat, a ventriculo quoque aliquid elicit humoris ſibi apti, ventriculo autem inutilis, atque infeſti, quo quidem humore in ventriculo relicto, quòd eũ lien præ ſui infirmitate, aut obſtructione exſugere non poſſit, ad quem ſuccum exſugendum Ariſtoteles datum fuiſſe lienem iudicauit, eo humore ventriculus omnio tamquã re aliena profuſus grauate habeat. Sic liene affecto alienus humor ori ventriculi moleſtus eſt. nihil enim magis eſt moleſtum vitæ, ſenſuique partium vitam continentium, quam humoris frigus aritudine aſperum, quale melancholici ſucci exiſtit, cum ore autem ventriculi mirum eſt, quam corpus omne animantis, potiſſimum vero cor, & cerebrum vexentur, quocirca affectum humore melancholico ventriculi os vna ſecum cot, & caput ſolet afficere, triſteſq; tum animi perturbationes, tũ imagines, & opiniones ciere. Conuenientes vero, & conſpirantes in eum affectum meſſenterij venæ eo maxime caſu id faciunt, quòd, vt Galenus aſſentitur, ipſæ ſolent infarctu ſanguinis occupatæ concaleſcere, qui ſanguis in eis adſtrictus aliquo temporis ſpatio torreſit, aterque redditur, ſuo vero feruore fumũ atrum & ipſum effert, qui os maxime ventriculi feriens ea inimica vi, admodum infeſter, in quod malum cor quoque, & cerebrum deducantur. Maxima quidem certè, & maxime aduerſaria vitæ eius fumi moleſtia eſt, qui ſiccus eſt; & poſtea etiam adhæreſcens tamquã fuligo frigidus euadit, præter tacitum quendam, & aſperum calorem, quem omnes res exuſtæ ſolent retinere. ita is fumus calori naturæ apprime contrarius frigore, & aritudine ori ventriculi ſumme moleſtus eſt, ac merores, metuſque in corde, terribilis vero etiam imagines in cerebro per eiuſmodi oris ventriculi vexationem commouet. Ea in ægroto noſtro eſſe referuntur, præcipue ſomno tentante, ac per noctem, vt ſupra propoſitum eſt, quapropter & a liene, & a venis cum liene continenti-

A bus, & per lactes, ſeu meſenterium ſeu medium inteſtinum diſcurrentibus id malum eſt, quod conſiſtit craſſo, exuſtoq; humore meatus aliquos occupante, aliquos inquam non plures, minus omnes, quoniam ſi omnes aut plures venæ meſenterij eſſent obſtructę, tunc ſucci tractus ab inteſtinis impediretur, profluuiumque alui fieret, quod non eſt. Materia illius craſſi, humoris a ventriculo per diminutas coctiones ſuggeritur, quæ plurimum terreſtris generis ſua cruditate continens, plurimum ſæcoſa, & craſſi ſanguinis parit, qui in illis anguſtijs aſſatus melancholicam vim induit, ſuoque fumo ventriculum petente, & in eo quaſi fuligine concreto illum refrigerat, & cruditatum in cauſa eſt. Ori autem ventriculi dictas moleſtias affert, cum acerrimo ſenſu præditum ſit,
B quoniam nõ minus, ac dulces, ſapidoſq; cibos iucunde amplectatur, amaros, & aſperos aſpernetur, eiuſmodi fumos ægre feri, & quamquam ſine aperto dolore, cum tedioſo tamen cruciatum excipit, atque in idem malum cor, & cerebrum ſecum adducit. Hinc partes, initia, atque effectus huius morbi apparent. Primum eſt crudiorum humorum copia, eſt ventriculi ipſius frigida intemperies. Capitis vero etiam eiuſmodi uitium, quo & quodam calore nimium ſuccorum attrahat, & imbecillitate eos parum uincat, conſumatur. Iecur quoq; in uitio eſſe ſuſpectum eſt, nam, ni calidius eſſet, non ita facile crodior ſuccus in venas alliceretur, minus in venis torre fieret, neque adeo prompte in caput oſtenderet, iecore etenim temperato materia non haberet ab internis in-
C citationem unde attolleretur, Habemus præter hæc pulmonum offenſam, quæ a materia fit in eos confluente partim a capite tum per cerebrum, tum per uenas demiſſa, partim a toto corpore. In cuius iamẽ mali partem, & culpam non exiguam pulmones ipſos conuenire exiſtimo, eo, quòd ſuo calore ipſi plus ſuccorum, & magis crudorum attrahant, quam poſſint conficere, quorum caloris indicium familiare rubor ille genarum eſt. In quibus malis præterea conſiderandæ ſunt ipſorum motiones humorum una a uentriculo in iecur, altera a iecore in pulmones tum recta per cor, tum autem per uiam longiorem, qua primum in caput, deinde in pulmones fertur? Habemus poſtremo fumorum ipſorum impetus, unde ca-
D pitis, & cordis moleſtiæ. Quæ profecto præſentia ſunt, illa autem futura timeri poſſunt, tum ne quod uitium firmius a fumis capiti imprimatur, ne item pulmonibus idem ab humore contingat, cum ne in humoribus fiant putredines, a quibus poſſent & ulcera, & abſceſſus moueri, tum aliqua uenula diſſolui, unde ſanguinis ſputum conſequatur. Mitto febriculæ periculum, mitto, quòd rheumata poſſent in plurimas partes corporis excitari. Quibus uero omnibus à Medico occurrendum eſt, ijs nimirum, quæ præſentia ſunt, ſubmouendis, & ipſorum cauſis tollendis, tum, ni hæc tolli queant, effectibus certe ut naſcuntur delendis. Quorum porro omnium ratio hunc ordinem poſtulare uideatur. Vt primum quidem cruditas e ventriculo deturbetur, non ſemel
E tantum, ſed identidem multoties, ut colligi eam acciderit, tertio nempe, aut quarto quoque die, atque, cum ſemel illa ſublata fuerit, aliquid protinus de ſanguine detrahatur, tamquam qui magnum morbum poſſit fouere, atque etiam augere, & qui eam naturæ operam ad ſe reuocet, quæ ad morbum eijciendum nobis miniſtrare liberius deberet, qui ſanguis pulmonum, & iecoris calorem foueat, & accitus ad curſum cum reliquis humoribus pulmones grauet, eo quidem facilius, quòd illi exagitati ipſum attrahant, ex quo in ipſis infarctus aliquis facile queat conſiſtere, & tandem etiam abſceſſus contrahi, qui tandem ſanguis in venis Meſenterij grauiores obſtructiones reddat, Eapropter ip-

ſe

ſe vena iecoraria ſecta diminui debet modo ipſo pro viribus, ætate, & rebus alijs incidentibus determinando. Ex inde vero humores ad exeundum diligenter parandi ſunt, atque vt parati intelliguntur, paulatim, & omninò leniter medicamento educendi, ne Meſenterij obſtructiones confertim attracti augeãt, a quibus leuato corpore tam demum ad eos eliendos veniendum, qui certam ſedem altius obſtruunt, & ad temperiem cuiuſque viſceri, & capiti reſtituendam. Quæ ſi ad exitus expetitos perduci nequeant, & remanẽtibus cauſis ſubinde in poſterum effectus morbi propagatos iri metus relinquatur, tũc in quæque tempora, & ad nouos caſus futuros ea molienda, inſtituendaque, vnde illæ noxę, vt impendebunt, paulatim ſubtracta cauſa prepulſentur. quod cauterijs, & medicamentis, tum ratione victus procurandum eſt. A principio iam tota ratio curationis ſuo ordine inſtituatur. Expediantur primo viæ ad ventriculum, & inteſtina pertinentes per potionem ex mellis roſ. ſolut. ℥. iij. Mannæ electæ ℥. 1.s. Elletuarij Indi maioris ʒ. ij. & iure communi rerum pectoralium. Vel idem fiat per bolum ex Elletuarij lenitiui ʒ. ix. puluerum Hieræ.s.ʒ.ij. & ſaccharo confectum. Detrahatur deinde ſanguis ad ℥. vij. ſecta cubiti dextri vena iecoraria dicta, & tantundem etiam ſequenti die a ſiniſtra, poſtea dentur potiones matutinæ ex ſyrupo de ſucco betonicæ, roſaceo, & de fumoterra.s. cum aquis betonicæ lupullorum, & fumiterræ. Vel ex melle roſaceo, ſyrupo de ſucco boraginis, de fumoterra ſimplici, & de capil. Veneris cum aquis, vel iuribus eorumdem addita Meliſſa. Interea cruditates e ventriculo dimoueantur, & aluus mollis ſeruetur iniectis altero quoque die Clyſteribus, interdum etiam acrioribus, fere quidem lenibus. quorum vis potius, quàm copia quæratur, nam clyſteres largius iniecti colon inteſtinum diſtendunt, quod vẽtriculum, cui ſubtenſum eſt, etiam afficit. Paratis poſtea humoribus detrahendis leuia ſemper medicamenta dentur, ne ſi valentiora ſint, nimium humoris a toto corpore ad vias obſtructas deducant, eaq; maiori infarctu compleant. Sic Medicina valentior non ſit, quam, quæ eiuſmodi eſſet, quæ reciperet fol. ſenæ electæ ʒ. ij. Radicum polypodij. q. paſſularum enucleatarum an.℥.s. Cinamomi ʒ.1. Schænãthi ℈.s. Galangæ ℈. 1. florum, & fructuum cordialium m. 1. factaque decoctione. ſ.a. tum colata, & expreſſa, recipiat diacatholicon, & ellectuarij Indi an.ʒ.iij. mannæ electæ ℥.ij.s. Cui purgationi ſuccedant ſyrupi valentiores, quales eſſent ex oximellite, & ſyrupo de polypodio, & de pomis ſabor, de epithymo, vel de fumoterra compoſito liquefactis ex iure epithymi, thymi, hyſſopi, agrimonij. cap. Vener. cetrach. betonicę, & ſimilium, non prætetito interea iuſto vſu clyſteriorum. Humoribus ſic paratis medicina eiuſmodi præcipiatur, quæ recipiat ellebori nigri rad. præp. ℈. ij. macis ℈. 1. aniſorum, cinamomi ana. ʒ. 1. ſem. citri. ʒ. 1.s. fol. ſenæ electæ ʒ.ij. polypod. q. paſſularum enucleatarum ana. ℥.s. radicis dulcis raſæ ʒ. 1.s. florum, & fructuum cord. m. 1. factaq; decoctione in aquæ cap. veneris, & in ſeri caprini paribus partibus, tum colata, atque expreſſa recipiat ellect. Indi maioris ℥.s. diacatholicon tantumdem. Mannæ electæ ℥. 1.s. Qua porrò facta purgatione ad eradicandas affectæ partis obſtructiones, ego per eoſdem ſyrupos humores pararem, deinde per idem medicamentum purgarẽ, rhebarbaro addito ad ʒ. 1.s. in macerationem. Tandem ad membra temperanda erit deueniendum potionibus ad id comparatis per multos dies exhibitis, quæ tamen materiã, qua intemperies ſuſtinetur, deradant. Illę vero ad temporis rationẽ maximæ erunt deligendæ. Si frigus erit, ex iure galli gallinacei ſenioris ad maiorem deterſionem, vt enim iuniorum carnes ad meliorem materiã alimenti aptiores ſunt, ſic veterum iura, quæ non materiam, ſed vim conferunt ad efficiendum, medicis longe præſtant in illis medicis operibus, quibus non mitigare, ſed deradere, & diſcutere humores volumus. Sin æſtas impendeat potiones ex ſero ſint caprino, vel etiam vacino, cum aluus mollis fuerit ſeruanda, aut largius ſubducenda, poſtea etiam ex aquis thermalibus. Vbi Gallius, & ſerum muniri idoneis medicamento oportet ad ea, quæ ſupra ſunt propoſita, efficienda; vt fumoterra, boragine, betonica, cap. veneris, meliſſa, farfara, hyſſopo, agrimonio, eryngij, & graminis, & rubicæ radice, hepatica, cetrach, cardaco benedicto, & ſimilibus. Atque diebus certis etiam epithymo, ſena, & polypodio. Modus iuris galli erit ad ſummum lib. ſemis. Modus ſeri ad libr. iij. & amplius pro ventriculi tolerãtia. His autem ad multos dies datis, ad humores abſumendos, & viſcera expedienda, poſtea, ſi qua aritudo reſtiterit, illam tunc viuendi modo alimentoq; humidiori tolli oportebit, alia namque ratione, quàm nutrimẽti tolli ſquallor viuentis corporis nõ poteſt. In victus ratione itaq; erit idoneus vſus lactucæ, boraginis, bugloſſi, bliti, cucurbitarũ, & germinum earum, pariter vero melonũ, cucumerumq; maturorum, ſeu peponum, fructuum ceraſorum nõ auſterorum, paſſularum, ſẽminum melonum. In ſorbitionibus autem vſus ptiſſanæ ordeaceæ, alicæ, vitellorum ouorum, ſucci amigdalini, & pineorũ. In carnibus gallinaceorum maxime, & iecorum etiam generis eiuſdem vſus, cerebelli ſuilli, & pedum eius generis. Veruecum carnes videntur grauiores, neq; ita multum boni ſucci habere, auicularum quidem certe ſolummodo hæ quæ molliores erunt deligendæ ſint, Vſus aromatũ, acetſ, & omniũ actiũ parciſſimus eſſe debet, vt mellis, & ſacchari. Hæc de cibo breuiter tacta ſint, de potione id vnum dicam, quòd vinũ oportet eſſe potius album, quàm rubrũ, idq; tenue, lene, maturum, nõ tamen aperte, aut penitus dulce. quod ſi ipſius ſoli cauſa vinum album aliquid incõmodi haberet, rubrum vinum item tenue admodũ, & parum potens eſſet deligendum. Hora cibo ſumẽdo idonea ea fuerit, qua ipſe perfecte cõcoxerit, nec multo poſt eſt differendum. A cibo ſomnus minime proximus, minimeq; diurnus ſit, niſi perquam leuiſſimus. Sed notturnus vt tutior, ſic magis neceſſarius eſt. Eger vero ſemper a principio ſomni in dextrum latus decumbat cum concoxiſſe videtur tunc in ſiniſtrum quieſcere opportunius eſt, tunc enim eo decubitu, cum non habeat os ventriculi, vnde grauetur. colon inteſtinum decliue in inteſtinum rectum facile in illud onera fæcum deponit. Vigilia porro nocturna vitanda eſt penitus. Cœlum vero omne calidius ſemper declinãdum, ſiccius nõ ſemper, ſed pulmonum exſiccando recremento temperate adhibendum. Frigus pariter maxime extremorum, & capitis, præcipue quod aſpirante vento eſt, diligenter vitandũ, labor nec crudo, nec fameſcente vẽtriculo ſubeũdus, non ſolum qui corporis, ſed etiam qui animi eſt, vt cogitationes, & animi ſollicitudines, ac perturbationes omnes, quę alioquin pro viribus numquã non vitandę ſunt. Aluus ſemper mollis ſeruãda vel clyſteribus, vel leuioribus medicamentis, nũquam vero nimia repletione cibi, aut potionis vtendũ. Venus non niſi rarenter permittẽda, & ſemper ipſius naturæ vtilitate metienda. Balnea, & lotiones corporis vtiliter adhiberẽtur ex aqua dulci, incoctis ẽt ijs, quę corpus mollius reddere, & expurgare ab recremẽtis poſsũt, vt furfuribus, maluis, violis, & alijs eiuſdem generis. facta quoq; inunctione a balneo ex oleis ſimiliũ vitiũ, vt violaceo, aut amigdalarũ dulciũ, quod magis ẽt extergit. Submouendę uero materiei, quæ in dies nata: in dies incõmoda poſſet afferre, opportunũ eſſet ęſtate quidẽ medicamentũ huiuſmodi, quod reciperet ſyr. roſacei, & uiolacei ſolutiui an.℥.ij.s. Ellect.

Indi ʒ.ij.ſacta potione cũ iure florum,& fructuũ cordialiũ. Aliquãdo ẽt diapruno ſimplici cũ eodẽ Indo, Hyeme uero medic.qđ reciperet ellec.de hiera.s.ʒ.1. confect. Hamech. ʒ. 2. vel Ellectuarij Indi tantumdem. Inter hæc inſerenda erunt, quæ viſcerum intemperiẽ poſſunt corrigere, & Ellect, Alchermes, quod etiam reliquias obſtructionum, & humorum poſſet abſorbere, vt Pliriſarcoticon, vt Ellectuarium Regum, vt Antidota maiora theriacæ, vel Mitridatij, vel alterius eiuſmodi cum ſaccharo violaceo cõiuncta, aut conſerua ex borragine. Quibus curioſe adhibitis, ni malum cedat, non erunt prætereunda tempore, vt proponebam, Balnea naturalia, quę per potionem venas omnes ab infarctu expediant, & data in caput, & totum corpus deſtillationem compeſcant, Cuiuſmodi eſſet lucẽſe balneum, &, ſi quod ei ſimile loco commodiori ſit. Atque vt lucenſe balneum della villa dictum proprie deſtillationi, & capiti faceret, ſic Hipochondrijs omnino, ſeu ventriculo, & meſaraicis idoneum apprime eſſet balneum Tetucij dictum, hoc vero prius darem, & poſtea ordinanda.

Delle volatiche croſtoſe del capo per il Ducha di Mandragone al ſuo Medico M. Magnifico & Excellente Signor mio.

CONSVLTATIO DXI.

IL caſo del Signor Duchino Eccellentiſſimo è chiaro aſſai più di quel, che ſia facile à curarſi, maſſime conſiderando il ſuggetto per la dignità, & per l'età, che non ſe potrà tener in quella regola, & purga che biſognerebbe. Sarà ben neceſſario darle ſpeſſo il decotto del polypodio corretto, ouer l'vua paſſa preparata con eſſo, ouer il Mechiacan, & ſe ſi poteſſe, l'agarico à qual che modo, & guardarlo della bocca più, che ſij poſſibile. Quanto alle locali, l'acqua de lupini, de Fumoterra, e di Remola, di iride con vn puoco di acqua di tartaro lauando le croſte le lauarà, il medemo farà il ſucchio della radice d'iride toccandole, il medemo farà l'acqua doue ſiano bolliti li rami del Fico, e coſe ſimili, leuate le croſtarelle ſi potrà vngere con vnguento di lithargirio aiutato dalla poluere di Radice di Elleboro, & ſtirace liquido, ouer con l'acqua di Terebinthina, che farà venir sù li capelli, ouer con quel balſamo di Spagna, ouer poſtoui il ceroto Diapalma aggiuntoui la Terebinthina, & la iſteſſa poluere di Elleboro, & quella di iride coſe, che credo baſteranno vſandole con diligenza; ne biſognarà venir à coſe più gagliarde, come ſolimato, le quali ancho in corpo coſi tenero ſarebbe ſoſperto in parte tanto principale. Guarì ben preſto vn putto di 14. anni con l'vntione d'oglio di ginepro miſto con lo ladano, baccio la mano di V.E. di Verona alli 23. Febraro del 1590.

D.V.E.

Chriſtoforo Guarinoni.

De profluuio ſanguinis per podicem immoderato pro Reuer. Orlando Belga Illuſtriſſimi Cardinalis Veronæ.

CONSVLTATIO DXII.

DIfficultas à VV. EE. propoſita in hoc profluuio ſanguinis curando certe maxima eſt, non minus tamen periculum illud exiſtimo, ne, ſi penitus hic ſanguis retineatur, grauiora mala conſequantur, vt in magno diſcrimine verſemur eius miſeræ vitæ, qualis non retento eo eſt, & eorum malorum, quæ eo ſuppreſſo poſſunt oriri, ſiquidem ea excretio, cum à natura ſit, & tamen præter munus proprium partiũ per quas fieri cernitur, & præter vſum materiæ quæ effluit, & cum hoc etiam inutiliter, & ita præter naturæ propoſitum fiat, neceſſario à natura coacta fieri oportet, & ita quamquam à natura, tamen non ſecundum naturæ rationem facta, præter naturam eſſe dicenda eſt. Coacta autem natura eſſe non poteſt, niſi ab aliqua re ſibi incommoda, & admodum vrgente, qua minime ſublata, ſi excretio hæc ſupprimatur, illius incommodũ augeri neceſſe ſit, & eo maius futurum, quo vires viſcerum, venarum, & totius corporis imbecilliores factæ ſunt, illæ namque per inanitionem exolutæ nequaquam poterunt ſanguinem conficere, conſeruareque integrum, ne ſi iuſtum quidem modum non ſuperet, nedum ſi nimium abundet, ex quo aperte periclitetur, ne in hydropem poſtea delabatur, mitto alia multa morborum genera, quæ à retento eo ſanguine poſſunt exiſtere ab Hippocrate & Gal. narrata. Cuius ſane diſcriminis ratio vult, vt diligentia ſumma adhibeatur cauſis huius Symptomatis tollendis, vt ſumma moderatio in ipſo Symptomate inhibendo.

De cauſis itaque Symptomatis huius noſcendis primo, deinde remouendis omni ſtudio agam, eò maxime, quòd de eis inter nos controuerſia tã magna exiſtit. Sanguis exiens varij generis eſt, partim niger, & craſſus, partim flauus, & tenuis cum ſpuma flaua, partim medij coloris, qui, cuiuſcũque generis ſit, ſemper, poſtquàm excretus eſt, concreſcit, & nihil ſeri ex ſe exprimit, concretione penitus ſimilium partium, & æquabili exiſtente, & quãuis quandoque ſpumam in ſuperiori parte habeat, fere tamen ſine ea eſt, eius excretio bis die fere ad ſummum fit, & ſemper, cum aluus, quę naturalis eſt, deſcendit, & ſemper ſanguis à fęcibus penitus ſeparatus eſt, & ſuper eis inſiſtit. Dolor nullus vlla in parte ſentitur, & cum vult etiam poteſt ſuſtinere excretionem, differreque in aliud tempus, quod ſæpe numero facit, ne excretio alui ſanguinis profluuium moueat, quandoque tamen dum credit ſe aluum depoſiturum, ſolum ſanguinem exprimit. Vbi ego video, quod vos facile aſſentiemini, & Galen. etiam proponit, profluuia ſanguinis ab vna occaſione, & vno ſanguinis genere primum excitata, ab alia occaſione, & cum alio ſanguinis genere progreſſiones ſuas poſtea habere. Ordiatur namque à bilioſo ſanguine vim excretricem laceſſente, dum ſanguis ille depellitur in venas caſu infirmiores, vt, ſi ſint propter humidum genus infirmatæ, ab influente etiã bilioſo ſanguine illius colore afficiuntur, ſic calore poſtea plus attrahunt à parte amandante, quàm illa ſua ſponte mitteret. Copia vero humoris attracta venæ illæ latiores fiunt, quod factum ſæpe vidimus in multis venis, dum influentibus humori-

bus

bus obiectæ ſunt, adeo vt inteſtini magnitudinem, & ſpeciem adeptæ ſint. Vidimus etiam proprie in hæmorrhoidarum venis, quòd vſu longo defluxus adeo dilatatæ ſunt in viro Illuſtri Nogarqlio Comite, vt copia ſanguinis in eis contenta, dum alui excretionem expectaret, in largiſſimum pus conuerteretur, tam amplæ factæ erant venæ illæ, vt ſinum magnum ſanguini præſtarent, quæ vero amplitudo ab vſu longo, & ab attractione incitatori fit, quo facto non ſolum calore, ſed etiam amplitudine ſua venæ compleri affectant, vt ventriculi naturæ eſt, & partium viuentium omnium, quæ extendi ad ſuã magnitudinem ſemper appetunt. Sic attractio pluris longe ſanguinis fit, atque inde excretio maior, quàm vel vires corporis ferant, vel viſcera ſponte permitterent, niſi vi ſibi ille eriperetur. Ita quamuis profluuium ab acri humore, & concitata vi excretrice inceperit, produci tamen poſtea poteſt ab attractricis incitatione, per calorem facta, & præterea à debilitata contentrice venarum, nimium attrahentium, quoniam quamquam dilatata capacitate plus ſanguinis amplectuntur, & appetũt, minus tamen poſſunt illud ſuſtinere, ſic eo delabente nouum ſemper alliciunt, & inde profluuium produci neceſſe eſt. Non eſt igitur mirum, ſi varia ſanguinis genera in longo profluuio excernantur. Nam quod profluuium tractamos certe à copia nimia ſanguinis effici non poteſt, neque enim tam aſſidue, & tam abundanter efflueret, quin natura à copia nimia interdum, & ſæpe leuata ſeſe colligeret, & quod ſibi neceſſe eſt, cotineret, nulla intemperie à bono ſanguine partibus eius defluxum recipientibus inducta.

Certas vero etiam periodos, ſeu circuitus ſtatos haberet, pro cauſis ſanguinem augentibus, cuius rei exemplum habemus apud omnes ſcriptores, vt eorum, quibus membrum aliquod amputatum fuerit, aut qui ad vitam otioſam ſe conuerterit. Ergo in hoc profluuio nos copiam tantum accuſare nequimus, maxime, quod nullæ illius cauſæ extitere, acrimoniam quidem certe arbitrari cauſam eius ſaltem ab initio fuiſſe debemus, & interdum etiam poſt aliquam intermiſſionem eius noua exordia irritare; quoniam indicia calidioris, & bilioſi ſanguinis adſunt in flauo illo colore, & ſpumoſo etiam habitu ipſius ſanguinis; præceſſere etiam notæ calidioris iecoris per febres multas tertianas, & per exanthemata olim ei familiaria, tum per mores eius valde iracundos. Cum vero nunc quotidie profluuium teneret, quod ſuperioribus menſibus tantum longioribus interuallis accedebat, iam poſſumus acrimoniæ ſanguinis identidem irritanti expultricem adiungere etiam intemperiem venarum, qua attractrice ſint concitatiori, & laxitatem earum, ſeu dilatationem, qua & attractrix impellatur, & retentrix infirmior fiat.

Hæc de profluuio, & cauſis eius à me dicta ſint. Nam quod de obſtructione ſuperioris partis iecoris à doctiſſimo viro dictum eſt, quaſi illa tranſitũ ſanguinis e iecore in vniuerſum corpus impediat, & ſic ille cogatur ad inteſtina reuerti, ego non video huius tantæ obſtructionis notam vllam, neque per febrem, quæ nulla eſt, neque per atrophiam maiorẽ, quàm eſſe ſoleat in ijs, qui aliquanto plus ſanguinis, quam opus ſit, excernunt. Febris heſternæ diei penitus res noua fuit, &, quod vomitus patefecit, à cruditate eſt nata, quæ ventriculi imbecillitate, & prauitate ciborum extitit, ad cruditatem corruptio ciborum in ventriculo, ad hanc animi deliquium cũ ſudore, & totius corporis frigore, ad hæc febris ſequuta eſt, quæ non eſt expectanda, ſi recta ratione viuendi vtatur. Cauſis ergo profluuij expoſitis de venis, per quas illud fit, determinare neceſſe eſt, cũ

A apud vos adeo ſit controuerſum. Non poſſum ego aſſentiri dicentibus hoc profluuium eſſe dyſenteriam illam improprie vocatam, & hæpaticam, quoniam illa ſanguine imperfectum habet, minimeque concreſcentem, ſed loturæ carnium recentium ſimilem. At dicit Doctor iſte quod 5. de locis affect. c. 7. Galenus ſentit poſſe in eo genere profluuij ſanguinem excerni bonum, videte locum diligenter, nam minime claram ſententiam in hunc ſenſum eſſe iudicabitis, vt iſte affirmat. Minus à venis inteſtinorũ ſupra rectum inteſtinum venire hunc ſanguinem iudico, quoniam non tam diu expectaret, vt bis ſolum in die tanta copia exiret, quin & ater in inteſtinis euaderet ſi non omnis, ſaltem illis partibus, quæ diutius moratæ fuiſſent, & aliquibus etiam concre-

B tis, alijs quoque ſeroſis per concretionem illarum ſeparatis, & omnino certe partium diſſimilium, eſto enim aliquandiu inteſtina ſuo calore ſanguinem à concretione ſuſtineant, diutius tamen id facere non poſſunt, cum frigidiora ſint, quacũque vena, & quocunque alio ventre, diutius quidem thorax ſeruabit calore ſuo valentiori, tunc tamen ab ipſo ater etiam educitur, imo in inteſtinis nõ ſolum ater fit, ſed corrumpitur, ſi diutius maneat, & fætet. Quare ſole ſanguinis partes poſterius venis excedentes putiores fuerint, omnes tamen eiuſmodi eſſe non poſſent, & ſanguis corpore penitus diſſimilari exiret ex aluo. Similium modo penitus partium, quantum ſanguinis natura patitur, & æquabili concretione conſiſtit, poſtquam exit tantum, & ad formam catini fi-

C guratur totus, ideo à vena valde ſedi proxima erumpit, & tunc tantum erumpit, cum compræhenſo inteſtino e ſede excernitur, ſpuma quoque idem confirmante, quæ neceſſario ab agitatione exiſtit, cum non à calore vehementiori fiat. Agitatio vero erit neceſſaria propter anguſtum meatum, quare exiens e ſede id non habet ſanguis à lato ſedis meatu, ſed e vena certe, quapropter à vena protinus excidit, cum e ſede exit, proxima ergo ſedi vena ea eſt.

Quod tollat etiam admirationem, cur ſanguis in venas oſferans, non ex illis paulatim à vi earum excretrice eijcitur, ſed voluntatis motum expectet, quo muſculus podicis dilatetur. Etenim id fieri nequit, niſi eo, quòd venæ illæ prope eum muſculum ora ſua habeant, vt cogantur conſtrictæ manere, dũ

D muſculus conſtrictus eſt, eo autẽ remiſſo, ipſæ quoque venæ ora ſua laxare queant, ita voluntatis motu, excretio etiam illa, quæ ſine voluntate alioquin ſe exercet, mouetur. Venæ ergo hæ neceſſario ſunt muſculo coniunctæ, & in eam inteſtini partem ora infixa habent, quæ à muſculo conſtringi poteſt. At ſint modo illæ quæ à vena caua ad podicem, vel, quæ à vena portæ, ego ſic diſcernerem, quæ à vena caua veniunt ad exteriorem magis cutem pertingunt, neque ſolent valde ſæpe aperiri cute craſſiori obtectæ, dolores quidem magnos mouent, cum ſanguis in eas eliditur. hæ interius ſunt, ſine dolore ſunt, ergo neque denſa cute obducuntur, & à vena portæ deductæ ſunt.

E Neque vero deterreat me ab hac ſententia, quòd ſanguis melancholicus non ſit, qualem venæ illæ ferre conſueuere, quoniam etiam Galenus id vidit & nos monuit, quòd, cum ſanguinis multa copia excernitur non ſolum, qui partis eſt proprius, ſed alterius longe generis effluit, atque ſi per pulmones erumpat, non omnis ſpumoſus, & flauus eſt, ita ſi per hæmorrhoidas multus exeat, non omnis melancholici generis fuerit. Mihi iam videor caſus huius omnem vim, & omnes cauſas explicaſſe, cui ſi infirmitatem virium, & maxime iecoris, & ventriculi adiungamus, nihil eſt, quòd præterea ſit adiũgendum. Intemperies hic iecoris calidior eſt, cum ſanguine calidiori, venarum quoque in meſſente-

gia ad imum rectum inteſtinum pertinentium calor A non minor,& earum dilatatio,ac laxitas multa, cui caſui non mediocris crudorum humorum repletio ſucceſſit, per eam neceſſitatem, quæ ex nimia ſanguinis inanitione cogit crudorum humorum attractionem, cuius etiam indicium ſpuma illa in ſanguine habet. Iam de occurrendo huic caſui agendum eſt, eo propoſito ſemper diſcrimine in hoc caſu, vt niſi ſeruetur fluxio moderata corpus in varia morborum genera caſurum ſit, præſertim cauſis vitioſis intus relictis. Qua de re pro viribus primum materiæ acriori, atque etiam crudæ ſubmouendæ vacandum, deinde intemperiei mitigandæ iecoris, & venarum, tum laxitas ad iuſtam cauitatem,& tonum reuocanda, motus vero etiam propenſio in cõtrarium, vel diuerſum retraheoda. B

Itaque ſi vires aliqua quiete refici poterunt, & cruditates concoqui, ſecta vena in manu extrema, ſanguis exiguo quidem modo mittendus eſt, cauſa auertẽdi dictum impetum, ſin vires non poſſint refici, nec concoctio iuuari, cucurbitulis ſaltem ſine ferro id moliendum, affixis nempe partibus ſupernis, ſeu humeris, frictiooibus quoque brachijs adhibitis idem conandum. Balnea oon probarem, quamquam à pleriſque propoſita, quoniam ſanguinis fuſionem faciunt. Vinculis potius fiderem. Acres porro humores timide valentioribus medicamentis, & acribus educerem, quoniam illa tum acri ſua vi, tum humorum dolatorum venas illas nimis irritarent. Ita ego ſolis myrobalaois maximè citrinis fiderem, tamarindos ſtomacho labefactato C minus idoneos crederem. Rhabarbari vim conuellendi altius defixos humores timerem, illa eoim acrior eſt, & glutinoſi illi ſucci exuſti, quos educit, nimium valenter mordent. Vnde ſub Rhabarbari purgationibus venter ſolet dolere. Et quoniam vobis maxime arridet illius vſus, ego non concederem niſi valde lotũ, terreſtres namque illius partes maxime aptæ ſunt vanis,& viſceribus colligeodis, firmandiſque. Modificaodis vero humoribus,& tollendæ intemperiei, atque laxitati venarum contrahendæ vterer potionibus ſacchato,& melle penitus vacuis, herbis tantum, quas incoquerem aquis ſtillatitijs earundem, quales ſunt roſæ, myrthi, plantago, eiuſque ſemen, rubus, acetoſa, cetrach, piloſella, D pimpinella, barba hircina, equiſetum, tormentilla, eius generis alia, in quibus ferè cum adſtringente vi, fibraſque colligente, eſt coniuncta illa, quæ humores extenuat, & per loria auertit. Sunt trociſchi de terra ſigillata, de carabe, de ſpodio, ſunt puluères corrallorum, margaritarumque. Sed, qui mihi ſummopere probatur, eſt puluis chalibis, vel ferri præparatus, qui per ſe,& cum alijs dari poteſt. Aqua quoque chalibeata dicta, vel ferrara commendatur. Et, cum tempus fuerit, aqua balnearum naturalium Chalderiani agri. Inijci quoque in alnum debent, quæ venis illis refrigerandis, colligendiſq; faciant, vt aqua molaris lapidis, quæ molito ferro decidit, aqua lapillis ignitis iniecta, vel candenti ferro incoctis adſtriogentibus omnis generis. Emplaſtra E quoque ex iiſdem compoſita, & ſuffumigia, quæ quaodoque vidi facta vtiliſſime ex ſulfure incenſo. Inunctiones ex oleis adſtringeotibus, & exſiccantibus, ſed proprie ex oleo cantharorum domeſticorũ, vel puluis Hirundinum, aut ſaoguinis eiuſdem, qui effluit. Cuius vero rei Amuletum eſſe compertum eſt illud oſtiocollon, quod ſaxiſtagiæ nomine circumfertur. Quæ de medicamentis mihi ſatis eſſe videantur. De victus ratione vero vno verbo dicã, nil comedat, aut bibat ſaporis vehementioris. Medicus cui cura commiſſa ſit, nominatim illa explicabit.

Conſilium de Hydrope pro Nobili Druſilla Lanezolia Sagramoſia.

CONSVLTATIO DLXIII.

IN re tam difficili, in qua à curatione meo quidẽ aoimo fere nihil ſperandum eſt. de notitia autẽ naturæ, & principij morbi non videtur à Galeno, neque à Scriptoribus hominum ingenijs ſatisfactũ. Ego quod potero præſtabo. Conueniſtis omnes hunc morbum potiſſimum Hydropem eſſe eam quã Tympaniti vocamus, à flatu nimirum inter Peritonæum,& inteſtina conteoto factam, ſub eſſe tamen aliquid etiam aquæ, & cum eo demum fẹmoribus, & cruribus iam tumere incipientibus etiam pituitã in ambitum effundi, quo & Aſcitis, & Leucophlegmatia iam in propinquo eſſe videaotur. De atrophia ſuperiorum partium maoifeſta,& inferiorum etiam obtecta à mala nutritione, deque febricula rebus ad hydropem accedentibus, & quæ hydropem ſequutæ ſi fuerint, ea ſublata abituræ ſint, hic non eſt valde diſſerendum, de hydrope vero diligenter videndum, quæ ſit, quidve oſtendat nobis eſſe agendum. Communem cauſam affert Galenus omnis hydropis fruſtratiunẽ generationis ipſius ſanguinis, quaſi ea infra ſubſiſtat, neque finem ſuum attingat, vt differat à corrupta generatione ſanguinis, qualis morbi Gallici vis eſſe exiſtimatur, quoniam hæc corruptæ generationis eſt. Hydropis autem cauſa generatio potius diminuta. Cuius diminutio quidem in Leucophlegmatia minime dubia eſt, in qua aperte videmus nutrimentum e chyli materia deductum ad ſanguinem à ſanguinis abſolutione deficere, vt ſanguis, qui quaſi alimentum eſt, pituitæ ſpeciem retineat, quæ in totis quidem habitum funditur, & partibus adhæreſcit, nõ tamen queat in bonum nutrimentum partium traduci, minus vero ſimilis fieri hac vna ſanguinea ſua materia à perfecto ſanguine, quod quaſi alimentum eſt, diſtans. Vnde apertis cadaueribus Leucophlegmatia affectorum, ſi quid aquoſi generis eſt intra abdomeo, id ad album fere vergit, & ſerum lactis imitatur, quod pituitoſi generis eſt, ita omnino pituitoſi ipſius generis eſt. Leucophlegmatiæ materia, quod imperfectum, & minime abſolutum ſanguinem refert.

Verum in reliquis hydropis generibus ea cauſa noo penitus naturam iam dictam præſefert, quoniã aqua potius,& ſerum flauum,& fuluum etiam, quã pituita, vel ſanguis imperfectus eſt; ſicuti in Tympanite flauus omnino, adeo, vt in frigidam iecoris intemperiem, à qua crudior, & imperfectus ſanguis fit, oeutra harum ſimpliciter poſſit referri. Cuius rei cauſæ ea eſt, quoniam omnis concoctio, dum fit affert ſemper incraſſationem, ac cum diminuta eſt, eam affert diminutam, numquã autem affert tenuitatem maiorem, modo chylus, cum ſecundam coctionem ſubit, quamquam dum minus coctus, minus etiam craſſus eſt, numquam tamen aquæ habitum naociſcatur, quæ tenuior ipſo chylo eſt, ſed aliquanto ſaltem craſſiorem, ita ille aquæ halitus à calore potius colliquante fieri videatur. Augetur ea ſuſpicio, quoniam à febribus ardentibus ſæpe hydrops eiuſmodi naſcitur, vt à pituitoſis ipſa Leucophlegmatia, atque tumores artuum œdematoſi. At ſub ardentibus febribus torreri potius ſanguiois materiam, quàm minua confici veriſimile eſt, calore nimirum admodum igneo facto. Vbi vero illud tollat dubitationem vulgo ab omnibus in hac occaſione adductam, quòd quamquam calor igneus in-

increuit, naturalis tamen diminutus eſt, ſic aqua illa à frigore non poſitiuo, vt dicitur, ſed priuatiuo naſci, quòd vis caloris naturalis infirma ſit, ſiquidē hoc dictum non ſatis conſore video cum ijs, quæ de viribus temperamentorum habemus certiſſima, nā fiat intemperies in quocunque membro, tunc ſemper quidem vis natiui caloris infirmatur, humores tamen, qui gignuntur acres ſunt, & bilioſi, exuſtionemque præſeferunt. Poteſt quidem intemperies ſicca, cum fuerit frigori coniuncta, humidum ſuccū parere, at calida non poteſt frigidum, minus calida ſicca humidum, ac frigidum propagare. Eaptopter ſub ardentibus ſebribus Galenus ſolet aquoſi humoris generationem nō ſanguinis generationi, ſed colliquationi attribuere, quam ipſe *ἀναστοιχείωσιν* vocat, quaſi dicas in elementa diſſolutionem, quæ nūquàm fruſtratio generationis ſanguinis fuerit, ſed ſemper torrefactio, & fuſio materiæ in aquam. Generatio itaque aquæ aut non eandem cauſam habet in noſtro corpore, aut, ſi habet, ſemper, & vbiq; eius generatio fuſio, & colliquatio fuerit, non habere autem vnam, & eamdem cauſam idem effectus nō poteſt, ſi primo, & per ſe illa fuerit. Certe colliquatio ea eſſe videatur, quæ materiæ fiat in vapores, a quibus concreſcentibus poſtea aqua fiat.

Itaque humor, qui in ventriculo à cibis per coctionem expreſſus eſt, dum ſub venarum torrefaciente calore verſatur, in vaporem primo, deinde in aquam tranſmutatur. Itaque non gignetur aqua à calido ſicco, ſed fundetur in vaporem tabeſcens, humor itaque cum per vaporem in aquam concreuerit, exuſtionis opera retinet vt aquæ etiam multæ thermales, e quibus etiam lapides ſępe concreſcunt, vt ex vrina, quarum aquarum vapores vi caloris ex eiuſmodi materia expreſſi in aquam verſi eiuſdem materiæ vim retineant etiam concreti, & aquę corpus induti, quo pacto omnes vires aquarum thermalium inoaſci eis oportet, non, cum aquæ factę per mineras tranſeunt. Sed cum vapores, vnde aquę cogendæ ſunt, e ſua materia efferuntur, cuius materiæ vim teneant quarum multæ limpidiſſimæ aquæ lapideſcunt. Sic à calore fient aquæ hæc, quamquam à frigore poſtremo ſpeciem concretionis ſortiantur. Etenim frigus in iecore ponas, cur illud non potius crudum chylum permittat vt in anaſarca, quam aquam tenuiorem e chylo craſſiori, & mixto magis corpore euocet? ſic Ariſtoteles ichoris cauſam vnam in defectu concoctionis, alteram in eius corruptione ponebat ſub qua corpora euocet? Euocabit aquā valde facile acrior calor, & faciet aſcitem. Verum alia dubitatio eſt, cur ille humor, ſeu aqua ad venas ſuperiores (dico ſuperiores natura non loco, vt etiā Ariſtoteles, & magni Medici ſolent) & ad vniuerſum corpus non diuiditur, vt in anaſarca crudum alimentum ſed in ſpatium intra peritonæum extruditur? Dicebat Galenus in principio 4. de ratione victus in acutis, quod, cum vis attractrix ſe exercet, non diſcernit inter malum, & bonum ſuccum, vt arefactæ, calfactæque venæ attrahant ſæpe, quod eis cedat in eryſipelas, cur ergo ſeroſus, & aquoſus humor ſanguini tam familiaris non vna cum eo in totum corpus, & inde ad renes adducitur? Eraſiſtratus craſſitudinem eius cauſabatur, & eam impediri propter obſtructiones iecoris iudicabat. Verum, ſi tanta anguſtia eſſet, quanta ſeroſus humor prohiberetur, quo pacto ſanguis, quem in venis ſuperioribus hydropicorum quotidie per reſectionem corporum videmus craſſiſſimum, per eas anguſtias penetrat, per quas ſerum eo tenuius penetrare nō poteſt? Certe hunc ſerum non admodum peruenire in venam cauam videmus, neque admodum per renes expurgari, imo tatenter fit, quin hydropici ex aſcite ſemper nimia ſeri copia onuſti, tamen minus mingant, quam ſani faciant, & craſſios, ac coloratius multo.

Quo vero ad ſerum, ſi ob anguſtiam venarum nō aſcenderet, cur potius humor ille à coctione defectus vt Medici volunt viam faciliorem non teneret? & tamquam lotura carnium recentium per ventrem feretur? Cur potius per mēbranas irrumperet in abdomen, ſi per meatus latos, & vſitatos cum ſanguine procederet? Itaque non ſolum intemperies calidior in ſima iecoris parte ponenda eſt, quæ dictam colliquationem chyli, & fuſionem in vapores efficiat, ſed calorem iecoris totius certo quodam metro conſtante in acrimonia ſtatuere debemus, qui proprie eundem chylum ibi contineat, & in vaporem diſſoluat, atque per membranas ſub habitu vaporis in abdominis cauitatem extrudat, vbi calore amiſſo in aquam reuoluatur. Certo ſuo temperamento renes id faciunt, quod naturæ eſt, cur ſimile præter naturam iecur nanciſci non poſſit, quod factum ab euentu depræhenditur? quę cum ita fuerint, neceſſario habitum etiam corporis denſiorem iecur ſortietur, qualem ipſi renes habent, qualem iecur habere in reſectis hydropicorum cadaueribus nos creberrime videmus, numquam enim iecur molle, vdumque reperimus niſi in hydrope leucophlegmatia, in qua ſemper plenius laxius, & albo humore nutritus eſt.

In aſcite autem, & tympanite cōtra ſemper denſius in renum modum, ſed prauo admodum & atro colore, & male nutritum, non dico ſcirrho tumore definito, & circumſcripto affectum, ſed toto ſuo corpore mala nutritione obdurato, ſic facile ſuo duro corpore duriorem calorem tenens acrius in chylum agit, &, vt renes faciunt, illum in vaporem fundit, & per membranam extrudit. Atque adeo mirum non eſt, ſi hydropici plurimi aſcite detenti exiguum, & valde craſſum, coloratumque lotium excernunt, cum parum eis ſeroſæ materiæ permittatur, cum bilis tum molta à iecoris calore fiat, tum illa, quantacunqoe ſit, exiguum lotium plenius inficiat. Minus mirum illud, quod hydropici, niſi ad extremum vitæ hoc eſt extinctionis, ſeu oppreſſionis caloris fuerint deducti, aluos naturales ſemper ſeruent, & feces bono habitu, & bilioſo colore eijciant, tam qui aſcite, quàm qui tympaniti laborant, vt nec mirum ſi aliqui etiam eryſipelate tententur.

Sed cur halitus inter peritoneum, & inteſtina expreſſus in ijs quidem aquam, in illis autem flatum, ſeo ventum facit? Neceſſe eſt id materiæ, & efficientis cauſæ culpam eſſe, efficiens nam forſan magis torrefacit, materia autem certe magis terreſtris eſt, quàm in aſcite ſit. In aſcite enim potius edat vapores, qoi in aquam neceſſario conuertantur, cum à calore viſceris inter frigidiores membranas telecti ſunt, quoniam & materia, & efficiens eiuſmodi eſt, nimirum illa magis aquæ eſt, quam terræ, is vero minus torrere poteſt. In tympanite autem non vapores, ſed fumi ob naturam terreſtrem humoris, & aſſantem vim. Quare, vt etiam obſeruatione certum eſt, melancholici generis magis ſunt hi, qui in tympanitim labuntur, ventriculique ſiccioris. Hæc ad naturam rei dicta ſunt, & in principijs Galeni, & Ariſtotelis, & naturæ ſtant, non tamen, quod Galenus proprie ſentit de hydropis his duabus differentijs, inferunt, qui tympanitim à ventriculo, conſpirante etiam iecore proficiſci etiam voluit, & à minori frigore, quam aſcitim, quando flatus aliquid caloris requirit valentius, quàm aqua. Aſcitem à iecore quidem, & illo refrigerato magis, quàm ſub tympanite, quæ ſententiæ primo euentibos non reſpondent, minus obſeruationi Aetij, deinde neque cum ratione ſupradicta naturæ conueniunt, & in multa abſurda incurrunt. Addatis vos, ſi vultis, quod

Aſci-

Aſcites ad ſententiam Galeni curatu difficilior eſſet, quàm tympanitis, cum magis à naturali ſtatu illius intemperies ſic ſtatuta diducta ſit, contra tamẽ quotidie euenire videmus. Et ratio ex noſtris illationibus deduci facile poteſt, quoniam melancholico ſucco contracti morbi duriores ſe præbent curationi, quàm qui in pituita conſiſtunt, & profecto mirum ſit, ſi flatus via lata oſtiorum ventriculi ſpreta per membranas eius in abdomen penetret, atque id ſine dolore vllo faciat. Sed hactenus de theſi, & vniuerſa natura hydropis ante oculos ponenda. Sequitur, vt ad hanc noſtram ea, quæ dicta ſunt referamus. Si prius illud adiecero, quod ſub hydrope huiuſmodi cum vita numquam poteſt tant euerſa eſſe iecoris vis, quin ex meliori ſaltem chyli parte idoneum ſanguinem paret. Vbi tandem venæ prorſus refrigerentur, maxime, quæ in eminentibus partibus ſunt, ſic vel bonam materiam in pituitoſum ſanguinem vertant, & extremis leucophlegmatiam efficiant, ipſis quoque partibus refrigeratis minus belle ſuum alimentum conficientibus. Sed iam ad rem noſtram illa accommodemus. Calidioris, & ſiccioris naturæ mulierem Illuſtrem eſſe ſignificãt illæ omnes notæ, quæ ab Excellentiſſimo viro dictæ ſunt, in quibus corporis tenuitas ob exiguam carnem, color, agilitas, mores ad animi magnitudinẽ, ad celeritatem iræ, & omnium perturbationũ propenſi, partuſque marium numeranda ſunt. Illa vero diarrhæa, qua multis annis per interualla crebro tentabatur bilioſiſſima, ſi color eius attenderetur, calorem iecoris ſuperantem, immoderatumque declarabat. Atque, cum bilioſus color in materia tamen eſſet admodum glutinoſa, & ventriculi noxa ſæpe moleſtaret, frigidam ventriculi intemperiem fuiſſe oſtenditur. Ventriculi cauſa Guaiacum interdum accepit, inde iecur peius habuit, puta calfactum, & exſiccatum magis præſertim quia cum cortice erat, Rhabarbarũ ob diarrhæã dabatur, ab ea ſemper peius habebat, omnia caloris nimij non in ventriculo, ſed in iecore indicia. Quod ſuo calore, & ariditudine, vt dicebat Hippocrates de venis ambitus totius corporis, auide nimis, & ſine delectu ſuccos e ventriculo frigidiori, & inteſtinis etiam crudos alliceret, quos vero bile à ſe genita infectos, dum eorum onus, & morſus ſentiret, expelleret, & diarrhæam partim pituitoſam, & crudioris humoris, partim bilioſam pareret. Poſt multos annos lentaris plurimis remedijs diarrhææ illæ ceſſarunt, & dolores etiam ventriculi, verum in ventre tumor alius ad latus dextrum inter iecur, & os Ilij conſtitit, qui fere ſine dolore erat, & facile à pituita non amplius per diarrhæam expurgata fieri potuit, bile per vias naturales, & ſua tenuitate facile vndequaque eiecta. Fiunt intus tumores omnium generum, vt in ſumma cute etiam videmus, quod Galenus ſæpiſſe aſſerebat, & facile extra viſcera in membranis laxioribus conſiſtunt, vt in ijs, quæ circum renes, quæ circum vterum ad eius cornua, quæ in omento, & apud inteſtina ſunt, quemadmodum ſæpe depræhendimus in reſectione corporum, qui tumores habent materiam variam adeo, vt viderimus nos veriſſimos crines equorum, ac ſi tunc recenter modo detonſi fuiſſent, præter multa alia lanam, & villos referentia.

Sed fere ea materia ſibi corpus habere ſolet, & pituitoſa eſt, ſæpe etiam durior. Hic ergo tumor eiuſmodi à cauſis iam expoſitis ſine dubio eſt factus, à quo per contagionem, vt rem naturalẽ opus fecit, etiam vicinæ partes continentur afficiuntur, vt iecur affectum in dies peius habere coactum fuerit, fuerat calidius primo, deinde medicamento Guaiaci etiam, atque etiam magis excalfactum, non minus illas cruditates à ventriculo acceptas corrumpe-

A bat, vt enim frigus infra iuſtam coctionem ſuccos retinet, ita calor intemperatus potius corrumpit, vt neque crudiora ob imbecillitatem concoquat, ſed aſſet, & eorum tenuiores partes in acriorem bilem flauam, craſſiores vero in terrenum, & aſſatum humorem conuertat, à craſſis humorem educendo, abſumendoque illa reddit craſſiora, at tenuia acriora reddit, ſic quoniam à craſſiori parte alitur non poteſt diu ſe ſuſtinere, ne craſſo, & terreno ſucco, atque etiam aſſato nutrimento duriorem ſui carnem nanciſcatur, & ſuum calorem item ſemper duriorẽ, à quo tandem ſuccus chylus dictus magna ex parte colliqueſiat, ſuiſque craſſioribus partibus tantum in ſanguinem vertatur, & à corpore iecoris ad ſimilitudinem renum perducto, ſimilem inquam renum B actionem edere coacto inter peritoneum, & inteſtina per illas tunicas effundatur ſub halitus ſpecie, qui, quoniam ab humore multum terreſtrix naturæ habente effunditur, plus fumi habuerit, quam aquę, donec is quoque diuturnitate temporis, & refrigeratione in craſſiorem aquam reuertatur. Dolores etiam attulit in partes ventris varias, vt fumus ille ſiccior impetu agi potuit. Non dum artus intumeſcunt, quoniam, quod ad cauam venam peruenit, ſiccius eſt, videtur tamen iam iam incipere aliquem tumorem accipere, quoniam refrigeratur, tandem venæ toto corpore effuſæ, & etiam cor, in quibus locis ſanguis paratur, neque à frigidiori eorum intẽperie poteſt perfici, quin in pituitam decliner, & ſi loca illa ſicca ſint ſuccum præſertim crudiorem, & C minus belle paratum excipientia.

Hæc natura huius morbi eſt, is eſt eius ſtatus, à quo etiam timeri peiora debeant, nam etiam propter obſtructiones febris, quæ exigua eſt, valentior fieri poſſet, & propter copiam aquæ, & malorum ſuccorum dicta corruptione naſcentium vires opprimi, & defectu probi alimenti conſumi. Neque vero placet, quod ab Excellentiſſimo viro dictum eſt, quod pulſus hi ita crebri ſunt, non propter vllam febriculam, ſed propter impeditam thoracis reſpirationem, nam & quantum oportet ipſa reſpirat, & quamuis id facere non poſſet, pulſus tamen non ob id crebrior efficeretur, experiamini quæſo vos, & videbitis, quod compreſſo etiam vi ſpiritu, & diu, niſi aliquid aliud acceſſerit, pulſus tamen crebriores D non fiunt. Habemus ergo tumorem pituitoſum, & durum, habemus iecur male nutritum corpore duriori intemperie ſicciori affectum, vnde potius chylum aſſet, quàm elixet, potius colliquet, quàm concoquat. Habemus aquam, etiam flatum inter peritoneum, & inteſtina tendentes abdomen, eaque omnia non ſine febricula, cum periculo, ne vires conſumantur, ſuffocentutque, neue hydrops leucophlegmatia inſuper adueniat ad dicta incommoda acceleranda. Quas res oſtendunt nobis faciendas, & quo ordine tot mala? Aqua impedit ne viſcus tractari, iuuarique medicamentis poſſit, propterea illa tollenda, & prima tollenda iuxta illud 6. Epid. ſer. 7. cito ſecandus hydropicus. Tollenda certe illa vna E tam aquoſa, quàm flatuoſa, ſi fieri queat, maxime punctione, ſeu inciſione abdominis, vel inciſione ſuturum, vel vſtione ipſius abdominis, tum vero hypocauſtis, ſeu ſudationibus ventri ſaltem ſoli accommodatis, vt doliolum compræhendat tantum ventrem, vel illud aliud genus ſudationis ſub tentorio ex aſſerulis facto, vel fumo adhibito per menſæ foramen, quo totus venter anterius compræhendatur, & per foramen venter fumum accipiat reliquo corpore defenſo. Medicamentis educi aquam non ſine periculo, & ſumma difficultate crederem, quoniam non poteſt rurſus in venas reuerti ſic craſſefacta, minus per tunicas inteſtinorum cauitates eorum ingredi. Propterea, ſi tam valentia medicamenta

ſint,

ſint, quã, quæ poſſint aquã illam in inteſtina retrahe-re, poterunt etiam humores e venis ad iecur adducere, eiuſque duritati materiam augere, & obſtructiones, iecurque peius tractare.

Ita leuiora adhibeantur, quæ vna & diſcutiant, quæ in iecore eſt materiã, & vim eius, vt publicum eius munus poſtulat, confirment. Tumor tandem ipſe quoq; eſſet diſſoluendus. Quæ præparari ne poſſint an non, ego ſummopere dubito. Imo vereor ne ſub ipſis remedijs æger in peius labatur, quoniam vires citius diſſoluentur, & tanta copia non poteſt, niſi cum ſumma perturbatione, & occupatione virium, & putredinis periculo tractari. Ad auxilia veniamus. Aqua primum eſſet per punctionem, ſeu inciſionem abdominis educenda, vt poteſtas aliquis remedijs fiat. Dicit Doctor Excellentiſſimus illud auxilium eſſe poſt vſum moderatiorum differendum. Dico ego quorſum ea dilatio? forſan quo neceſſitas augeatur? quaſi non etiam nimia ſit, quo vires facilius patiãtur? Quæ omnino debiliores quotidie fient, forſan quo vtilius fiat? cum, quo magis progreditur morbus, eo inutilius auxilium ſit futurum.

Quoniam tumor incipit deſcendere per fæmora, & ſuras, inciſio etiã infra ſuras poterit educere eundem humorem. De educendo humore per ſudores ego non ita facile determinarem, niſi per ſuperiorẽ operam fuerit prius deductus: ne turbationem, & fuſionem humor accipiens periculum maius vitæ afferat, quemadmodum in alijs obſeruaui, qui ſub ſudoribus aluo conſidente credebantur ſaneſcere, tamen citius interiere. Medicamenta aquam educentia per aluum niſi ſupradictis perfectis non tentarem, ea vero eſſent ex Rad. Ebuli. Ex ſambuco, ex braſſica marina, ex ſucco Iridis, qui valde viſcera expedit ab humoribus illa imbuentibus ſumma ſua abſterſione. Elaterium apprime idoneum eſt, at niſi exiguum dandum eſſet, & valde vetus, & cũ rebus ventriculo amicis, vt cum Hiera, cum pilulis Alephanginis, cum pilulis de tribus, cum Rhabarb. parantia humorem multa eſſe poſſent, ſed ego deligerem illa, quibus componitur ſyrupus de Cicorea Nicoli, & acetum inungerem, & Rhabarbari modũ augerem. Clyſteribus etiam vterer cum ſupradictis, vt Iride, Ebulo, & eiuſmodi alijs. Fomentis ventri appoſitis cum ſpongia, & emplaſtris, & illitionibus non ſolum reliquias aquæ ſiccare vellem, ſed ventriculum quoque, & viſcera confirmare, cum proprijs medicamentis vt abſynthio Chamena, cetrach, cappare, ciclamino, & alijs, cum quibus aſarum, ſalſa parilia, & radices cãnarũ componerem, quæ per ſuffumigia, & per emplaſtra applicarem. Emplaſtra proponuntur ex fimo capræ, & ſupradictis herbis, quæ in vſu ſunt. Illud ab antiquis valde vſurpatum eſt, quod fit ex cochleis contuſis. aliud expertum eſt, quod fit e tritico integro bene exſiccato, quod adhæreſcendo intumeſcit, & aquam ad ſe allicit. Alij ſabulo, alij furfure, & milio, alij etiam lixiuio antiquo calce in eo extincta, per ſpongias totum vẽtrem amplectentes adhibuto. Alij vrina ad ignem valde exſiccata idem faciunt.

Hæc forte nimia ſunt, cum parum profutura conijciam. Cauteria in cruribus, & veſicatoria Doctor probabat, quæ & dolores, & periculum gangrenæ allatura ego non poſſum laudare in corpore mali ſucci. At inquit ille ferro candenti facta erunt tuta, & cauendo à butiro, loco eius ponendo cærarum Diapalma, quæ cautiones quantum valeant, permitto peritis iudicãdum, ego certe nihil valere exiſtimo ſcarificationes ad talos factas oridi aquam exhauſiſſe. Hæc ſub ſudoribus peius habuit, & interijt.

M. Magnifico Signor mio oſſeruandiſſimo.

CONSVLTATIO DLXIIII.

VOrei puoter per proprie forze, & per agio di tempo ſeruir V. S. tanto, che pochi poſſono voler ſeruir più, ſi che ſe & non le darò ſatisfattione incolpi pure il non potere. Quel che lei vede ne gli occhi, e pochiſſima coſa, ma per che il luoco piccoliſſimo viene ad eſſer molto maggiore. Eglie eſcremẽto il qual come alieno dal humore acqueo, ouer albugineo, nel quale è, ne potendoſi transmutar in lui, ne ſcacciarſi fuori, reſta iui mobile come è l'humore, nel quale riſiede, e nero perche è melãcholico, il quale puol venire col ſpirito viſiuo per li ventricoli del celabro miſto con eſſo, & mandato coſta da li hipochondrij, doue per alcuna eſtruttion ſi abbruggia il ſangue, puol ancho venire col nutrimento delle membrane, & delli humori de gl'occhi, maſſime del albugineo per li vaſi nati dalle arterie, & da le vene, nelle quali abondi detta à ſorte di humore. Et eſſendo il luoco freddo queſto eſcremento non puol reſoluerſi eſſendo ancho detto eſcremento melancholico, perche è negro, neceſſariamente è ſecco, & per la ſiccità è difficil da riſolnere, & ancho difficil da continuarſi in catarratta, ſe non le ſe aggiunge altro eſcremento pituitoſo. E ſe bene vien detto, che'l veder tal figure innanzi gli occhi prenuncia la catarratta, ciò vien detto, come quell'altro, che dice la renella eſſer indicio di pietra, perche certo mancho ſono, che vrinano la Renella hauendo la pietra, che non hauendola, poſcia che la renella venga da materia, che non ſi puol continuare ſenza altra miſtura. Quanto al mal, che ne poſſi ſeguire prima dico, che non ne guariſcono quaſi niuno, ogni volta che paſſa ſei meſi, che non ſi riſoluano. E poi che molti ſono viſſuti li trenta anni con queſto il ſucceſſo della catarrata per la cagion detta. Quanto alla cura poi ſarà perciò più neceſſaria per preſeruarſi da peggio, & vna cautella grande da vini potenti, da ſpeciarie, da fuoco, da le coſe, che riempano il capo, da latte, & coſa fatta di eſſo, & da ogni cibo groſſo, maſſime di ſucco melancholico, come in ſpecie li cauli, & le lumache, ne meno da tutte le coſe eſcrementitie, e pituitoſe.

De medicine dico, che biſognarebbe pigliar ſpeſo la ſena, le pilule ſine quibus, le Arabice, & de fumoterra, per tener leuata dalli hipochondrij la melancholia; come ſarà conſigliata da prudente medico, che baſta hauer accennato il fine, maſſimo non hauendo io tempo di dittare più à longe. Le baccio la mano, & le prego ogni contento. Di Verona alli 18. Giugno del 1590.

Reuerendo Padre & Patron oſſeruandiſſimo.

CONSVLTATIO DLXV.

V. P. Reuerenda per non laſſar à dietro coſa alcuna ſpettãte à la ſanità puotrà pigliar l'acqua de bagni propoſtale, ma fatta prima in cura diligente purgatione, ſotto la quale ſe potrà prometterſi, che'l capo ſia molto ben euacuato, potra ancho ſi-

dar-

darſi de fanghi, maſſime ſe delibererà di viuer dopò l'vſo loro con grandiſſima cuſtodia come li Medici le douran preſcriuere. Sotto l'vſo di medicine, & del viuere eſquiſito. Perche il male longo vorria lunghiſſima cura, & poi che hà durato la decenna de anni vorrà più, che decenna di meſi per leuarſi, ò mitigarſi, non poſſo venir à maggior particolari per eſſer lontano del fatto. Le faccio riuerenza di Verona alli 19. Giogno del 90.

De principio ſuffuſionis.

CONSVLTATIO DLXVI.

EOdem ſtudio, quo ſemper meam operam veſtro Sancto Monaſterio præſtiti, eademque caritate tuis literis reſpondebam, quę meæ erga te obſeruantiæ debetur, & dicendum putabã, quòd oculi exiguum illud impedimentum, ſi aliqua nigra nota conſtat, non ita multum habet periculum catarrhactæ, quanquam difficillimum ſublatu ſit. Quoniam ab humore melancholico ortum eſt, & ſuſtentatur.

Itaque, quod ad curationem attinet, probo ſalſæ parilię vſum bono tempore habitum, ſi potum ex ligno Guaiaco iuuetur. Paullum dico ne ipſam exuſtionem incitet, & præterea folijs fumiterræ, & borraginis, ita tamen ne ſudoribus mouendis caput multum calfiat, cura maxima adhibita, quo corpus diligentiſſime prius expurgatum ſit, & à ſanguine exoneratum. interim frequenter vtatur infuſione ſenæ ter ſaltem, aut quater in menſe, prout. Medicis commodum exiſtimabitur. Oculo nihil admonerem, ſed ab ingruente humore omni ſtudio defenderem.

De Renum affectu, atque oculorum pro diuerſis.

CONSVLTATIO DLXVII.

Excellentiſsime mi Obſeruandiſſime Ambiorix.

AQuas Thermales materiam adhæreſcentem detrahere, & inde meatus etiã inuiſibiles expurgare certus ſum, ita ſępe cauſa ſubmouenda modo calorem, modo frigus inde natum remouere, ſed cum ſiccum genus iam ſuſpectum in Renibus ſit, & id omnium aliorum generum pertinaciſſimũ, ſublatuque difficillimum habeamus, quod nullo verius modo tolli, quam ipſa nutritione re in intemperie eiuſmodi difficillima queat. Ego omnib. prius tentandis conarer calorem, & ſqualorem mitigare, quàm ad Thermalem aquam accederem, qua vel calore ſublato ſquallor tamen ibi ad calculum gignendum valẽtiſſimus, aut retineretur, aut etiam facile augeretur. Prætereo antiquam alteram ſuſpicionem, quæ ſi non alijs ſui indicijs metuenda ſit, certe ijs iiſdem affectibus poteſt nobis cum metu cum excitari, illud namque morbi genus mirum eſt, quam ſuum fomitem, & focum diu ſeruet, ſub quo tamen, cum inueterauerit, non amplius communicatur, vti cum recentior eſt, & floret, vbi non nullos morbos vidi ego acerbiores, pertinacioreſque factos ijs, qui iã per plures annos indicijs proprijs eius morbi caruerant, in alijs poſt 12. annos demum, quibus totis nihil infeſtaſſet, ſui indicia præbuiſſe maxima, cui vero morbo ſua ſiccitate, & natura foſſibili Thermæ ſunt apprime aduerſariæ.

Itaque, vt Thermales aquæ per aliquot menſes ſint profuturæ, vereor tamen ne in poſterum noxæ perceptæ effectus Renes ſint edituri. Quod ſoliditas eorum corporis pertinaciter admodum retinere, & facile accipere ſqualorem poſſit. De cibis incraſſantibus loqui poſſunt Medici, cum vrinam acriorem retundere, & delinire quærunt, ſed alia via tutiori id hic tentandum eſt, nempe delinitione per vſum tenuiorum ſuccorum, vt eſt priſſana, vt ſunt vitella ouorum mollia, quæ ſine craſſitudine ſucci deliniunt, cuius generis erit lactuca, violæ conditæ, melonum ſemina præſertim expreſſo ex iure eorum ſucco, ipſi melones, & cucurbitæ, & alia eiuſmodi. Craſſi ſucci calidis Renibus quid mali non minentur? quin etiam lapidis generationem, quo nomine lac tam ad deliniendam vrinam accõmodatum fugiendum tamen penitus ſcimus.

De vino ad modum loræ facto, niſi ſcapi vuarum ante nimis expreſſi ſint erit ſatis cõmodum, & poſt purgationem etiam album, potiuſque in prima, quã in ſecunda menſa, non ventriculi ratione, ſed Renum, in prima enim ventriculi cauſa merum potius dandum. At Renum nunc cauſa agitatur, quod pariter ſentirem etiam in Sereniſſimo Domino noſtro Colendiſſimo in quo quidem faciei ille feruor in fine menſæ tentans potius ex poſtremis potionibus eſt, neque enim per œſophagum, & ventriculi os, ſed per arterias, quæ primum vini ſpiritum exhaurientes illum in calidiorem conuertunt, & in caput efferunt, in quo pariter inquam aquæ Thermales à me non tentarentur. Maximæ enim efficaciæ ſunt, & nihil mediocre agentes, ita ni admodum aptentur, incommoda nõ mediocria poſſunt afferre. Et profecto vno calore Renum recenti excepto, nihil certi vidi ab his frigidioribus auxilij.

Verum in metu calculi quid ageres? In ſero caprino admixtis lopullorum, & acetoſæ, & fumiterrę ſuccis dando ego Anonidis radicis corticem incoquerem, & ſuccum etiam ſ. melonum iniungerem, pluribuſque diebus darem, corpore prius à craſſis humoribus vacuo reddito. Multis profuit ſummopere ſuccus limonum, quem ego diligenter expurgatum cum maluatici vini paulo ſumptum nec ventriculo infeſtum & Renibus purgandis valentiſſimum expertus ſum. Quòd ſi ventriculus noxam accipiat ſuccus ille, per elambicum exprimatur in aquam, & tunc res tutiſſima eſt.

De amico veſtro quod ad ſuffuſionis initium pertinet, videor iam videre etiam pituitæ ſpecimẽ, itaque cauterium etiam ſub occipitio aliquandiu eſſet habendum, & ſalſa parilia poſt exquiſitam purgationem cum euphragia, & betonica, & fœniculo capienda, cum victus ratione tenuiſſima, & ſudoris motione, ita tamen, ne caput nimis contectum caleſiat, hæc in medijs Scriptitandorum conſiliorum occupationibus, nam quo ſenior, & minus valens ſum, eo mihi magis in laboribus eſſe neceſſe eſt, eo quidem grauioribus, quo pro potentioribus, & delicatioribus id faciendum. In memoria Sereniſſimi Domini, & illi cariorum me ſerua & crede meas rationes cum veſtris velle me eſſe penitus coniunctas. Vale. Pragæ.

De

De Renum affectu pro Comite Mamiano, & de affectu dentium pro D. Illuſtri, Ambiorigi Samperolio Ducis Vrbini.

CONSVLTATIO DLXVII.

Excellentiſſimo Phyſico Chriſtophorus Guarinonius Veron.

EXcellentiſſime vir tuę literæ mihi redditæ ſunt, dum in venationibus tenerer, quibus, cum primum Pragam reuerti reſpondebam. De amici noſtri ſumma obſeruatione digni ſuffuſione, ſi illa ſpeciem albam, & continuã præſert, metuendũ ne compleat pupillam, & omnibus modis ei eſt occurrẽdum, ſi nigri coloris corpuſcula habeat, leniter potius tractãda, quoniam ſolent eiuſmodi ſuffuſiones maiori metu, quàm damno hominem vexare, veniuntque ab exuſto humore, qui crebro, & leniter per ſenam ellicitus ſolet facile ab oculis tandem auerti, rebus interea alijs omnibus obſeruatis, quæ ad ſtudiũ maximè, & ad omnem viuendi rationem pertinent. De noſtro Illuſtri Comite Mamiano, vt breui me expediam tecum loquuturus, hoc eſt, cum viro intelligẽtiſſimo, Dico in ſumma idem meum iudicium eſſe, & noxam eſſe acriori Renum calori tribuendam nimis attrahenti, ac, cum lotium ſit ſatis à ſanguine ſeparatum, complecumque Renũ opus oſtendit omiſſis aliorum opinionibus, & exẽplo vẽtriculi βουλιμω laborantis ego non poſſum aliud vitij genus quam ipſius facultatis attractricis in Renibus ſuſpicari. Expultricis enim facultatis munus eſt, totum, quod nutritioni ſupereſt, expellere, vt hic fit. Retentricis vero eſt tanto ſpatio lotium detinere, quanto à ſanguine ſecernatur, cum non coctionis Renum id recrementum ſit, ſed venarum. Renum vero tantum opus eſt, vt ab eo ſanguis purgetur, ipſumque recrementum ſecretum excernatur, ſi quid ergo crudius habet, id venarum operi potius dandum imperfecto ſiue ob crudiorem chylum à debili ventriculo ſuggeſtum, ſiue, is coctionis defectus ob breuitatem ſpatij euenerit, quod ſerum ab acriori calore Renum venis ſubripiatur ante ſui perfectam abſolutionem, quo breui ſpatio etiam bilis comprehenſionem non ſortiatur. Acris modo Renum calor fit ob eorum carnem ſatis duram, & ſiccam. Nam nouimus quantopere ſiccum genus caloris vim exacuat, & quàm facile in duro corpore ſqualor moueatur. Renibus vero maxime bilioſus humores, & exuſtionis omnis corporis cineres, excipientibus, ex quo ſenes ætate frigidiori ſua noxas eiuſmodi acritudinis ſentiant Renibus tantummodo longa dictorum recrementorũ conſuetudine exſiccatis, imo, quod ſæpe vidi, etiam conſumptis.

Cuius ætatis recrementa eo tantum exuſta eſſe queant, quod diutius in vijs tarditate excretionum morentur, vnde in ſenibus ſalſa quoque fiat ipſa pituita Renibus, & veſicæ admodum infeſta.

A Renum ergo calore non ſolum ſua, ſed ſqualloris cauſa valentiori facto malum hoc euenire poteſt, ſub quo Renum vitio mihi ſæpe obſeruatum eſt, quod per cibi coctiones ſæpe calor, & horror dorſo toto excitatur, & ad humeros vſque pertingit, & quamquam Renes ſiue exiguo ſuo ſenſu, ſiue quod res habitum contraxerit, calorem, aut dolorem non ſentiant, partes tamen eis circumſiſtentes

A à fumis, & halitibus Renum eoſdem calores, & horrores recipiunt. Renum calorem etiam ſi non interuenerint illi horrores, febricula ſequi ſolet, nam vt acris, & igneus eorum calor tamquam febricula corpori ſuo defixa eſt, cum diu ibi manſerit, etiam poteſt cum corde communicari, & toti corpori, quãquam admodum obſcure, & latenter depaſcatur, & noxam vt plurimum pernicioſam afferat, citius id faciat iecur, longe citius pulmones, ſed tamen Renes quoque ſpatio aliquo maiori idem poſſunt. Huiuſmodi intemperies non poteſt à principio ſubſiſtere in ipſo viſceris corpore ſolo, niſi materia inſiſtente, in eo contineatur, poſtea tamen inducta, infixaque altius ibi etiam ſine materia poteſt manere, Raro quidem etiam infixa, ſtabiliſque non B materiam ſibi ſimilem ſecum habet, à qua validioris quoque noxæ fit.

Hoc mali genus cum ijs, quibus tamquam accidens continetur cauſis, & naturam ſuam eſt, nactum, mihi videtur expoſitum, quam poſtea neceſſario illa reliqua conſequantur, in quibus ſunt calores identidem dictis locis reuertentes. Eſt ſitus, eſt aluus non ita mollis.

Inde etiam exoritur metus ne Diabetis genus iam inchoatum perficiatur, ne corpus conſumat febricula, certe corpus cordis comprehenſum, ni ſubueniatur. At, quæ nam fieri à nobis deberet noxa ipſa oſtendat, T. E. videt, id vero maxime nobis indicare ſua natura videtur, vt ne nimis refrigeC rantes Renum corpus etiam ventriculum refrigeremus materiam cruditati ſeri ſuggerendo, ne Renum corpus nimis exſiccemus, ne ad Thermales aquas, aut aliud genus valentius exſiccantium confugiamus, ne diureticis nimium fidamus, niſi quo ductum medicamentorum vtilium præſtent. Materia namque quæ in toto corpore eſt, cum à Renibus auerſa fuerit in ventrem, ea poſtea, quæ in Renibus eorum vitium continet, per vrinam neceſſario erit deducenda, & ventriculus confirmandus, ne cruditates ad ſerum nimium creandum ſuggerat. Dum autem corpus totum purgatur, ſcamonium tamquam peſtem Renum vitandum, valentiora quoque non facile, aut crebro exhibenda, & leuioribus repetitis potius agendum, illis maD xime, quæ acritudinem caloris Renum retundant, nitendum autem, vt coctioni iecoris, & venarum conſulamus.

Ita poſtquam Clyſteribus materia prior fuerit deducta, per Medullam Caſſiæ res eſſet peragenda per Diacatholicon, aut lenitiuum, aut Diaſcbeſten, & Diaprunum non ſolutiua, paulatim etiam per interualla Agaricum cum Rhabarbaro ijs adiecto Syrupo violaceo, aut Roſaceo ſolutiuo, cum non fuerit violaceum, vt fere vidi, quem tamen longe roſaceo præſtabiliorem ſua lenitate morbi natura oſtendit, Manna non recuſarem, modo diſſerent iure ad humidum genus comparato, quo reliqua quoque purgantia liquefacienda ſunt ex violis, prunis, Nymphea, liquiritia, paſſulis, ſebeſten, ordeo, & E ſimilibus.

Quibus etiam, & multo maxime vtendum eſt poſt corporis purgationem, præſertim in ſero caprino, aut vaccino incoctis, adiectis ſupullis halicacabo, atque vel capitibus papaueris, niſi quid impediat, quod ſerum ſic paratum diutius erit dandum immixto Syrupo roſaceo, & de Nymphea, vel vſque ad 20. dies, tanta copia quanta maxime poterit, quibus, ſi aliquid Guaiaci ob vitij antiquioris veſtigiũ adderetur, forſan remedium certius euaderet. nam ſiccitatis vitium vna cum veteri illa prauitate venarum tolleretur. Quæ res hoc tempore quidem facienda eſt, ne malum eo vitij deducatur, cuius in metu ſumus. Vere autem primo repetenda, niſi vale-

tudo firmior facta fuerit. Exterius quoque tum lenes frictiones, tum balnea, tum inunctiones ſimilis generis adhibendæ, & oleum violaceum, maxime, ac nennupharinum. Frigus in primis vitandum, & venti aſpiratio, ne ambitu corporis compreſſo impetus maior in Renes fiat. acres omnes cibi, & ſalſi fugiendi, tum motus, aut ſtatus nimius in pedes, & labor omnis dorſi, concubitus ille tantum habendus, qui ſine labore ſit, & quo demiſſo corpus hebetatur, nimiſve completur. Ptiſſana aſſidue in cibis habenda. vt lactuca omnibus modis, & potio vini Oligophori. Quidam fructus quoque vtiliter poterunt in cibis ſumi, vt mala punica, aurantia, peponum ſemina, iuiubæ, meſpila illa rubra mala imperialia dicta, & mala etiam omnia condita maxime, & bene percocta. Pruna pariter, & ſebeſten, cucurbita quoque, & ſuo tempore potiſſimum peponea. Sed propoſita rei ratione non eſt, vt in ſingulis morer. De dentibus excogitemus. humor ab illis auertendus, abſumenduſque, ſed hoc non ſat eſt, nam ligamenta eorum non ſolum ab humore liberanda ſunt, ſed nutrienda, tabeſcunt namque malo humore, tum eorum nutritioni inepto, tum bonum humorem, & alimentum conſumente,

Ita humore malo, & inimico tollendo, vel ipſum, oxymel ſquiliticum, iridis radix, & pyrethri, lentiſcus, maſtix, ſaluia, capparis, roſmarinum, cupreſſi nuces, & huiuſmodi alia ex aqua vita, vel ex aceto ſtillatitio adhibita facient.

At bono humori adducendo, & ligamentorum ſqualleri reficiendo vti deberemus ſæpiſſime fomẽtis calidis ex vino potenti calido, & lenioribus frictionibus maxillarum, ita ne dentes concutiantur, tam diu vero illa ore continenda, quamdiu attrahi, non etiam obſumi ſuccus queat. Sed omnia corpore, & capite prius purgato. Credo iam T. E. videre me potiora tuæ prudentiæ deligenda, & ordinanda permiſiſſe, quam ſemper maximam iudicaui.

Quare, quod reliquum eſt, me in tua, & noſtrorum amicorum memoria conſeruato, & tuæ valetudinis curam habeto. Vale. Pragæ 12. Calendas Decembris 1590.

Conſilium de valetudine Sereniſſimi Gughelmi Bauariæ Ducis.

CONSVLTATIO DLXIX.

SEreniſſime Dux, cum ego tuo nomini ſemper addictus fuerim, vt virtutis maximo, & ſolidæ pietatis clariſſimo, quod vbique celebrari audiui, nihil mihi potuit hoc tempore optatius accidere, quàm poſſe me aliquid officij præſtare, quo tuæ valetudini conſuleretur. Itaque vt ſumma mea voluntas erga Tuá Serenitatem eſt, ſic maxima celeritate rem pro viribus perficere conatus ſum. De qua re ſic ego in ſumma ſtatuerem, Dolorem quidem capitis ob moleſtiam primum locum habere, hypochondria tamen, hoc eſt, quæ ſub præcordijs conſident, quòd in ijs mali cauſa contineatur, quodque maiora etiam vitæ incommoda eſſent paritura, potius ſpectanda eſſe. Hypochondriacus inquam morbus eſt, etiam ſi melancholia hypochondriaca dici proprie poſſe hucuſque non videatur, quod hic à me pluribus explicari non debet, quoniam T. Serenitati cum Medicis intelligentiſſimis res eſt, minus etiam facile à me poteſt, quoniam aliorum Medicorum ſcripta de hac re mihi miſſa non ſunt, nec ſententiæ aliquo pacto communicatæ, ex quibus & indicandi certius, & diſputandi ſubtilius poteſtas fuiſſet,

Hoc quidem conſtare credo, quòd in corporibus (cuiuſmodi iſtud mihi deſcriptum eſt) craſſus ſanguis, & omnino craſſa materia à frigore ventriculi, & à calore venarum, ac iecoris notis ſatis his rebus certam habet ſui originem. Certa quoque hic ſua indicia res præbet ipſa doloris varietate. Craſſa ſiquidem materia in humano corpore ſemper diſſimiles partes habet, diuerſumque ex ſe edit anhelitum, non tantum ſua, ſed efficientis caloris cauſa, vt huius vires fuerint valentiores, & viribus agendi ſpatium longius acceſſerit, quo calore, ſi eadem pars materiæ ſoluta modo fuerit, vapores efferat, veluti, ſi aquoſa tantum illius pars agitetur, vnde ſomni, & hebetiores dolores, & ſtupidi dicti moueantur, magis vero ea calfacta dolores non ita obſcuros, longius etiam affecta, & exſiccata, non iam vapores, ſed fumos efferens, & illos quidem varios, nam ex pingui parte bilioſos, ex alijs vero melancholicos dolores iam acres, aut erodentes pro modo ſuæ exuſtionis, & pro ratione fumorum, ac ſui corporis excitat, varietate à capitis quoque partibus varijs maximam ſui occaſionem habente, vt quas dum tentat, ipſis non ſolum eroſionis, & acris generis, ſed tenſionis, ſed claui infixi, & cinguli adſtricti ſenſum faciat, quòd ipſi halitus modo vni parti denſiori impingantur, modo membranæ amplexum, circuitumque ambiunt.

Sed ad cauſam ſeu priorem morbum, & illius primam originem me refero. Venarũ, & iecoris acrior calor, qualis eſſe in hoc corpore dicitur, fere ſiccitate earum partium talis fit, & acri ſuo genere in cauſa eſt, cur iecur, & venæ, priuſquam ſucci in vẽtriculo percocti iuſto ſpatio ſint, eos abſorbeant, & primum quidem recentes prima caloris actione fundant, deinde ſpatio adiuncto, ſi ſanguini creando illi apti non ſint, aquoſas quidem eorum partes in vapores attollant, craſſas autem, & terreſtres diutius agendo ſiccitate maiori afficiant, & craſſiores reddant, ita vt ſub exuſtione acris caloris melancholicæ euadant. Ab illis melancholicis eodem calore fumi illorum generis exprimuntur, quibus ventriculus perfuſus tandem refrigeſcat, & illius os maxime, & ſæpe torqueatur. Fumi namque, vbi ad partem præſertim frigidiorem appulerint, in eaque conſederint, calorem, cuius viribus ſublati ſunt, amittunt, ſic in naturam ſuæ materiæ reuerſi non ſolum refrigerant, ſed inimico ſuo genere os maxime ventriculi, quod acri ſenſu & neruorum ſit infeſtãt, ibi vero homo tacita quadam ærumnoſa, & miſera moleſtia, quam neſciat explicare, cruciatur, mæſtus, & ſollicitus, ac ſine quiete ſuæ ſollicitudinis, & mæroris nullam cauſam expreſſam percipiens, minus vlla opinione, vllave falſa imagine percitus, nimirum ſi cerebrum illis fumis non perfundatur.

Qui vero fumi ſi in caput efferantur, & per cerebri corpus meent, tunc quidem falſis etiam imaginibus, & opinionibus hominem melancholicum reddunt, ſi ventriculos tantum illius tentent, vertiginem pariunt in ventriculis circomuoluti, ſi membranas feriant, dolores omnino faciunt, ſi per arterias Carotidas ferantur, ſomnos prohibent, niſi multis dulcis pituitæ vaporibus fuerint inuoluti, cum pituita enim tamquam naturę præcipue cerebri magis amica illi facile attrahuntur, qua obliniti impedire adeo ſomnum non poſſunt.

Ventriculo itaque multum pituitæ ſuggerente, quæ à calore liquata vapores ſui generis effundit, ſomnus tunc capi iuſtus poteſt, & frigidus ipſe ventriculus cibi etiam cupiditatem retinet, non ita concoquendi vim, imo non eſſet mirum, ſi

appetitio

appetitio cibi maior fieret, cum os ventriculi fumis A illis refrigeratis,& ſuapte vi ſquallidis comprimatur interea acida ēt pituita laceſſitus. Ex eiuſmodi ſuccis craſſis,& terreſtribus, quidquid per venam magnā deſeriur, a calore atidiori venarū, ſiccius ipſum non elixatur, ſed torreſit, perfuſum tñ calore ramquā recrementum cū ſeroſo ſanguine ad renes attrahitur, & ſic poſtq̄ corpus membranarum traiecit, in arenā vertitur, atq; ēt calculos. Seroſus ſanguis tenuis quidem videtur, qm̄ ſero dilutus,& liquatus eſt,& liquidus calore ſuſtinetur, cum tñ à ſero ſecernitur, ſolidioris corporis oī alio ſanguioe eoadit, qm̄ ſolidius ēt,& ſiccius, duriuſq; corpus reoom ei alendum eſt. In ſero lactis idē cernitur, ex quo reliquiæ lactis ſecum delatæ collectæ craſſioris caſei materiæ ſunt. B nou eſt itaque mirum, ſi è craſſo alimēto,& ſolido, ac terreſtri ſuperſint etiā recrementa arenoſa in ijs corporibus, in qoibos dictum materiæ geous abundat,& multū exuſti cioeris fieri neceſſe eſt, cuius materiæ tranſitus per Renes eo ſacilior eſt, qm̄ ea materia quamquam terrena ſit, à calore tñ venarū, & viſcerum cum ſero fuſa ſeruatur, vt illa, quā non videmus in vrina niſi poſt eius reſrigerationē, & quæ in aquis currentibus limpidis delabitur, & calculos, ac tophos in canalibus creat. Cum vero corpos Renum q̄q̄ denſum ea materia à calore liquida ſuſtentata permeauit, ab eo tamq̄ aliena cū ſero excreta intra ſioum eorum reſidet, ibiq; loco ob membranam minus calenti tenuiratem vna cum calore eius tenuitatis cauſa penitus amittit, & conſidēdo in arenā, aut C tophos concreſcit, vbi ſi caſu corpore Renū excedēs gluten aliquod continuetir, & non frigidiores Renes, ſed longe calidiores inuenerit, non arena ſed lapis fit, vt lateres in ſornace indurantur, quod ſępe in calidiori veſica euenit. Et hactenus de arena in vrinis viſa. Caſuum reliquorū aliqui ita habēt, vt vnus ex alio nectatur, quemadmodum flatus alij ex cruditate, cruditas ex ventriculi frigore, alij ex fumis iam dictis os ventriculi petentibus. Verum neſcio, ao qn̄que inciderit quidam cordis dictus morſus, ꝙ ore vētriculi cruciato credant volgo oēs cor ei maximè cooiuoctum torqueri, vnde ēt à doctis,& intelligētibus vocabulo accepto καρδιαλγία ille dolor ſit dictus,& καρδία vētriculi os. Ille quidem caſus ab ijſdem fumis,& halitibus, tum ex ſanie qoadam tenui D exuſtorum ſuccorū fuerit, nā halitus quoq;, ſi acrioris generis ſiot, ꝙ ſqualldæ, & ſtigidæ, acris tñ ob exuſtionem naturæ ſint, ſenſum oris ventriculi acerrimū cruciatu maximo angunt, & cor ei connexum vrgendo hoīem io animi deliquium compellunt, ad quod tot alij mali caſus conſequi cōſucuere. Vigiliæ ēt ſæpe ſequi ſolent, nō ſolum cauſis ſupradictis, ſed ea, quæ ex cruditate eſt,& acida corruptione continetur, nam os ventriculi quaſi demorſum illa corruptiooe,& eius ſicco halitu cum arterijs cōicato vigilias parit. Cruditate vētriculi ēt non corrupta fit illa vētriculi θλάσις, hoc eſt cōpreſſio tantæ anxietudinis, & anguſtiæ, ac ſi fungi peſſimi generis fuiſſent deuorati. Qđ aluus ante mollis fuerir, id cruditatib. E magis abundātibus dandum eſt, ꝙ nunc adſtrictior ſit, id iecotis, & veoarum calori, qui à cruditate non ita multa non aoteuertatur, quin prius ſuccū valentius exſugat, ꝙ cruditas diotius in ventriculo,& inteſtinis contineatur. Qđ è naribus aquoſa materia defluat, id nō cerebri ſrigiditati, ſed largiori ſucco crudo illuc ꝑ calotē nimis attracto tribui dēt, qui, cum non poſſit in alimentū illius conoerti, delabatur, vt hoc non tā cerebri, q̄ ventriculi cauſa fiat. Eiſdē cauſis ꝓpoſitis minime mirū eſt, ſi à largiori cibo peius, à vomitu melius valetudo habuerit. Prauitas ſaporis, q̄ in ore identidē incertis horis ſentitur, cū cibū, aut eius vacuitatē non ſequatur, ab ipſo veotriculo eſſe non videtur, cū ſputū interea inſipidū ſentiatur,

A neq; à vētriculo, oeq; à pulmonib. neq; à capite. Ita fumis ijſdē iam poſitis permittēda eſt, qui, qm̄ varij ſunt, in eorū varietate eſt interdum, qđ eiuſmodi ſaporē faciat, qui hęrentes mēbranis nequaq̄ cū materia aut à capite, aut à pulmonib. aut è vētriculi cauitate veniente confundūtur. ita vero eius ſaporis diſcuſſio, huiuſmodi materiā tm̄ fumoſam, ſeu halituoſam cōſequitur. Aſcendant modo ij halitus ꝑ mēbranā ventriculi interiorē, ſic minos cum alijs vaporib. à vētriculi cauo elatis inſipidis cōmiſceantur,& maxime linguę, ſaucibus, palato,& mēbranis ēt cerebri cōicabuntur, cū quibus partib. oīb. ea ventriculi mēbrana cōis, continuataq; eſt. Aeſtate iſte ſapor ceſſarat, cuius rei moltę alię cauſæ eſſe pn̄t,& maximè internæ, externa tñ,& euidens ea eſt, ꝙ tunc meatibus B laxiorib. oīs corporis factis, calore ēt valentiore agēte fumi in diuerſum trahi, & diſcuti potuere. Inſipidi ſputi, aut acidi, aut ſalſi fiunt, vt piruita aut oaturam ſuā retinet, aot corrupta frigore, vel calore fuerit, acida quidem à frigore, ſalſa vero à calore facta, terreſtres namq; partes, quas hēt, cū craſſa eſt, à calore aſſatę, exuſtæq; ſalſum ſaporē induunt. Sitis nō eſt ob frigus,& piruitam, q̄ ſua copia alia humorū genera oblinit, atq; inooluit, neq; ad os vētriculi eos aſcēdere permittit. Hypochondriacę ſigna ad eſſe dn̄t, iā cauſæ narratæ ſunt. Oculi ſæpe rubēt,& ꝑſertim dexter. iam calor venarū,& iecoris proſpectus, non pōt non ſanguinē ex cruditate ſeroſum,& calidiorem gignere,& bilē ēt aqooſam, quib. oculi rubere ſolent, C & maxime dexter, qoia is è regione iecoris eſt. Aquę Tetticij profuere, ꝙ illę maxime ſua ſalſedine vētriculū,& meatus vicinos purgent,& à craſſis, lentiſq; humorib. expediant. Sudorifica remedia cū cibo nō exigoo ſumpta dolorē ad ſiniſtras coſtas excitarunt, qm̄ materia, q̄ ſudoribus e medio corpore ad cutim impellitur, ſi multa ſit,& craſſa, nō pōt confeſtim in ſodorē excerni, ſed prius fundi dēt, & liquari,& ita amplificata ſæpe in partes incidit, in quib. calore amiſſo in ptiorē ſuam naturā, & craſſitudinē relapſa hæret,& dolorem parit, in meatus namq; anguſtiores liquata potuit ingredi, in quib. caſu frigidiorib. cōcreta moleſtior fit,& eo inſeſtior, quo ibi ſæpe flatu intumeſcit, qđ facile locis lieni cōiunctis accidit, quibus colluuies, & cloaca craſſorū,& melancholi- D corū humorū vicina eſt, ad coſtas ergo ſpurias ſiniſtri lateris & intrudi facile, & inde tamq̄ è loco frigidiori excuti non potuiſſe contigit, vſq;.n. ad legitimas dictas coſtas cauum hypochondriorū pertinet. Qđ tandē vir magni ingenij,& rerum magnatū pręſertim ſui regni moderandi, tū aūt maximæ pietatis ſtudijs dedit⁹ huiuſmodi valetudine ſit, minimè mirū videatur, ſi rei naturam vna cū Ariſt. intueamur, qui nullū heroa, nullum magni ingenij virū, nullum adminiſtrationi ciuitatū deditum ab hac valetudine diſiunxit, vt rei cauſam longiori diſputatione proſequi conetur. Ex his ego videor oēs morbi partes, cauſas,& caſus quoq; amplexus eſſe, nam externæ à ſtudijs, ſollicitudinib.& à reliquo vitæ genere euidētiſſimæ ſunt. Ex ioternis ptima veotriculi frigidioris E fuit, q̄ cum ab origine eſſe, tum à corporis tenuitate augeri potuit, ꝙ malè carne obſitus ventriculos, malè fouere ſuom calotē potuit. Altera iecoris,& venarum acrior calor cenſendus eſt, qui viribus vētriculi conſumendis maxime creditur idoneus, ſaltem nimis cito à ventriculo ſuccos ex ſugendo, & minus illis foueri,& ſatiari permittendo, ſed hæc cauſa forſan non ita in vniuerſis erit, vt, quæ ſupra dicta eſt, ipſum enim iecur in cauſa eſſe perfacile eſt, cur pinguedo paucior ventriculū foueat. Certe iecoris calor eiuſmodi crudiores ſuccos coctioni citò nimis ſubtrahendo, qoemadmodum dictum eſt, altera huius malæ valetudinis cauſa eſt, quod caloris genus & à prima origioe naſci, & incidentibus rebus augeri

potnerit,qnales eſſent excandeſcentiæ,Nemeſes,ſeu tndignationes,iracundiæ,vigiliæ, ſumendi cibi dilationes,abſtinentiæ,labores, genera ciborum, & potionum calidiorum. Reſtat iam, vt natura, & cauſis morbi poſitis de loco, vbi potiſſimum malũ eſt, aliqua adijciam, id enim ad mali naturam maxime faciet exprimendã. Multum ſiquidem interſit, an humor infeſtus vias tantum meatuum,& canalium occupet,an vero etiam altius corporibus viſcerũ membranarum,& venarum imbutis inhæreat, & molem eorum tumentẽ reddat,& duram,cuius rei porro ſuſpicionem diuturnitas mali facit,neque pręcordiorũ mollities nobis metũ illius tollit, nã mulræ viſcerum partes ſunt,q̃ coſtis,& ſpina cõreguntur.Diuturna intemperies non niſi à materia valde impacta, & altius corpori defixa ſolet exiſtere, alioquin materia, quæ in cauis tantum verſatur, facile medicamenta ſequi poteſt,& à malo ſuſtinendo retrahi.Qua parte modo hypochondriorum dextra ne, an ſiniſtra ſubſit,indicia nulla mihi deſcripta ab vllo ſunt, natura quidem morbi potius ſiniſtram indicat, & profecto id libenrins credã, quamuis enim dexter oculus colotatior ſæpius quàm ſiniſter fiat,& vel capitis dolor eãdem partẽ magis tentaret, ea facere iecoris calor poſſet,qui dictos halitus, & humores quodammodo abſorbens & eorum confluuium in ſe conuertens, eos ſuo calore quoque in ſublimè a parte ſua efferat magis, & in capitis dextrum ſubmittat. Siniſtrum quidem hypochondrinm eius generi humorum magis deſtinatum, magiſq; obnoxiũ eſt,quoniam à iecore omnem craſſitudinem ſibi demiſſam excipit, & debilius ibi viſcus nempè lien,& laxius,& ad recipiẽdum opportunius aſiſtit, locus ergo is potiſſimum affectus ſit ea materia,quam imbibitam habet, remotiores tamen pattes quoque halitibus afficiat,primo quidem vẽtriculum,deinde cor, & caput.in quo capite ſi firmior affectus inſediſſet,iam non videremus dolorem ſedes tam cito,commutare, infirmũ quidẽ ſit caput,non tamen firma læſione affectum.Humores tandem ſint omnes generis craſſorũ, ſed non ſine aliqua parte,bilis flauæ,quæ caloris iecoris neceſſaria filia eſt, ita tamen ne ſuo calore intemperiem à craſſis humoribus illatam ſeparare poſſit, effectus quidem caloris efferet,cũ ad partes effunditur,quod faciũt etiam frigidi humores, dum obſtructi concaleſcunt, ſed bile ſublata vnà cum hac omne caloris veſtigiũ tolleretur,niſi iecur,& venæ calidiore natura eſſent.Verũ nõ ſolum halitus ab hac parte in alias dimittuntur,verum etiam humores quoque inde redundantes in omne corpus permeant, hæc ſunt, quæ de morbi genere, & cauſis videnda erant.Verũ præter hæc,quæ inſtant, eſt ne quidquam aliud metuendum ab ijs emanaturum? ſi per adhibita remedia valetudo meliuſcula facta eſt,mihi de metu non alia ratione mentio facienda eſt, quàm quo Sereoitas tua in officio ſuæ valetudini debito contineatur. Et ſane, niſi curã habeat in peius delabi corpus poſſet.Ei itaque certum ſit,omnino cautè viuere in poſterum,& medicorum conſilia non ſpernere, quod cum hominibus à ſummo Deo præceptum eſt, tum Principibus maximè, quibus potius id ſeruandũ ſit, qui Deo maiori vſu ſunt ad aliorum moderationẽ, & ita cariores.Ratio modo curandi à rebus ſingulis, quibus morbus cõtinetur eſt capiẽda, quoniam illę, quod ſibi quamquam agendũ ſit,oſtendunt,Halitus oſtendunt ſe eſſe à capite,& ab alijs partibus auertẽdos,caput,& alię partes ſeſe eſſe cõtra illos muniendas,obfirmãdaſque, quo illis queant reſiſtere.Materia oſtendit ſeſe eſſe ſubmouendã.Calor fumorũ, & melancholiæ confector,qui proprie iecoris,& venarum eſt, refrigerari oportere corpus valde indicat. Frigus,quod pituitã, & omnem humorum craſſitudinem parit,aut proficit, quod ventriculi eſt,& earũ

A partiũ,quæ à craſſis humoribus occupatę ſunt,ipſum quoque partes illas cõcaleſaciendas ſe eſſe efflagitare oſtendit.Vbi ſcire licet,quod in his, quæ à ventriculo,& iecote ptoxime naſcuntur, nulla vis tãta eſſe põt,quanta,quę in ipſo viuendi modo poſita eſt,qua non adhibita reliquis auxilijs ſemper fruſtra, ſæpiſſime vero etiam cum ſummo detrimẽto ximus,certe ni vitæ,& victus ratio prius diligenter inſtituatur, corpus medicis auxilijs tentandum non eſt,alioquin ſub illis omnino peius habebit.Primum itaque à T. Ser.velim exoratũ, quod modis omnibus efflagito, vt in primis certas negotiorum, & ſtudiorum horas ſtatuat ab illis omnino remotas, quibus ventriculo, vel iecori ſpiritus ſunt ad eorum functiones permittendi,ne hi ſollicitudinibus, & attẽtionibus ipſis vi-
B ſceribus ſub labore illotũ ſubtrahantur, quod de oĩbus alijs animi motionibus dictum velim, eo enim tpe potius iucundæ cõſuetudines, & ſermones adhiberi debent,hęc in primis ſeruanda ſunt,deinde quę ad cæli temperiem,& aera captandum,pertinẽt, vbi frigus ſumma cura vitandum,vt calor quoque,ita tñ velari corpus, & caput debet, ne ſubitis mutationibus veſtium cõmoueantur,paulatim namque mutatio facienda, cum nouis iniurijs aeris eſt reſiſtẽdum, quod corpori quidem maxime debetur, cũ ad veſtimenta leuiora tranſitus faciendus eſt.Capiti vero ẽt, cũ ad grauiora, vento maximè per anguſta aſpiranti,vt per feneſtras, & ianuas nunq̃ ſe obijciendum, nunq̃ aperto ſoli ſe committendum, ni caput ſatis defendatur. De cibo non poſſum quidem dicere,q̃d
C Medicis probatiſſimis quales ſunt ij, quibus tuæ valetudinis cura cõmiſſa eſt, nouum,aut inauditũ eſſe queat.Poſſum quidem in mentẽ eis reuocare, q̃d ciborum gñra,quæ & facilis cõcoctionis, & boni ſucci deligenda ſunt,illa ſemper melius ſuã vim retinent, donec ſuperantem aliquẽ ſaporem non acquiſierint, & infra dulce genus ſuum ſaporẽ continuerint,vt ſaporẽ,qui ptiſſanæ eſt,non excedant, nã,quæ aut ſalſa,aut nitroſa,aut acida,aut acria extiterint, illis ſaporibus ad alios vſus potius, quã ad alẽdũ opportuna ipſa mali ſucci ſunt, ſaporum materiæ in eos vſus ſpectãt, exquirendæque ſunt, vt acidę ad bilẽ ſtangendã,mitigandãque,tum ad pituitam, & oẽs craſſos,& glutinoſos ſuccos incidẽdos, abſcindẽdoſque,
D ſalſa,nitroſaque ad eos abradendos,& detergendos, vt auſtera ad ventriculum firmãdum, & caput à vaporibus defendendum deligantur.Quorum propterea vſus ad eam rationem moderandus eſt, quo non ſua copia ſuccum corpori præbeant, ſed vi ſua,quod quæritur, efficiant, ſic certo tantum menſæ tpe capienda, vt amara, nitroſa,ſalſa, atque acida primis menſis, quo ventriculi os ab oĩ humorum gñe expediant,& quæ etiam in imo vẽtriculo ſunt, ad exitum parent. Auſtera autem poſtremis menſis deguſtẽtur,quo os ventriculi conſtringant, & ad meliorẽ cibi amplexũ firment,& vapores coerceãt.Homines aulici,quo magis,quã Medici ſcire ſe oſtentẽt, cõtra eos defendũt vſum bibendi poſt pyrorum comeſtionem,eo quod pyra in vino,& aqua ſupernatent,ma-
E gis enim meatibus referta ſunt,quam mala,vt ſit veriſimile pyra idem in vẽtriculo facere, & ab ore eius non deprimi potione,ſupra quam aſcendũt.Sed neſcij ſunt, quod pyra in ventriculo commanſa, cũ cibiſque commixta, & ac diſſipata non poſſunt ex ea miſcella ſe attollere, neque ex miſcella ſe expedire, vt cum poſtremo comeduntur.Attentè ergo ſpectare Medici debẽt,vt cum boni ſucci cibi, & firmioris ac multi alimenti fere craſſioris generis ſint, cũ illis ea genera miſceantur,quæ eos extenuent, quo intra vſum tenuiorũ maneatur,vbi tñ tutior tenuioris generis ciborũ, modo boni ſucci ſint, vſus retinendus eſt,quo is volucrium potius,& earũ quidem leuiorũ, quàm quadrupedum,& eorum grauiorũ generis ſit.

Qu

Digitized by Google

Quę ſcribere hic ſpeciãtim, niſi Serenitas T. aliter imperet, non credo eſſe neceſſe, quando quid nam quodq; genus alimẽti vitium habeat Medicos late- re non debet. Vt nec de potione quoq; quidquã audeam dicere, quæ ſane ſic æſtimari debet, vt facilius de ventriculo decedit & vrinam magis ciet, ea præ- feratur, qđ genus tenuioris, & maturi vini erit. Venio ad exercitationem, & quietem, ſicuti exercita- tio artubus alendis, roboreq; firmandis, ſicuti viſce- ribus ab omni recrementorũ genere liberandis, ca- lori demum totius corporis partium augendo, pur- gandoq; eſt, ſic quies ipſi viſcerum concoctioni pe- nitus neceſſaria eſt, vtrumq; itaque ſuis temporibus partitè capiendum. Atq; vbi exercitationis poteſtas non eſt, in eius locum frictiones totius corporis ſuf- ficiantur. De ſomno mihi ea obſeruatio prætereũda non videtur, quòd ſi à cibo grauiori, inſolentioriq; intra duas, aut tres horas ſomnus capiatur, cum eo, quòd caput replere opinio eſt, tardioris quoq; co- ctionis in cauſa eſt, & ſæpe materiam in acidum ge- nus cõuertit, forſan quòd, cum locus coctionis imus ventriculus ſit, eum in locum penitus deprimi, co- gique cibus non poteſt, antequam à primo illo fer- uore rudis adhuc fuerit relictus, flatibuſq; expreſſis, qui initio cibum in modum bullentis feruentem ha- bent, conſederit. Ea itaq; demum hora cubandũ eſt, qua in imo ſui fundo ventriculus cibũ collegerit, & amplexus arctè fuerit. Aluus vt quoq. die reſpõdeat, omnino procurandum, ne eius operis propria recre menta intus manentia à iecoris, & venarum calore exſugantur, prauumq; alimentum corpori præbeãt, quotidie ergo aluus deſcendat, videndũ, quo & eius recrementa, & quę nouo ventriculi vitio ſuccreſcũt, & præterea, quæ à viſceribus excedunt, educantur. Neq; vero ipſa alimenti vtilis recrementa, quæ in lo cis naturalium ad generationem quotidie congerũ- tur, intus manere nimium, & præter conſuetudinẽ tutum eſt, ita tñ emittenda, vt tunc tantum, cũ one- ri, & noxæ corpori ſunt, exeant, alioquin.n. ſimplici- ter ſuo genere non noceant, copia certè, & nouo tio per moram contracto tantum nocitura.

Hactenus breui ratio victus comprehenſa eſt, in- ſequens modo eſt, vt de ijs, quę manu, & medica- mentis fiunt, verba faciam, & qm̃ ea conferre ad- hibentur, contextè quoque, & permixtim ſcribẽda ſunt, & cum illis ẽt miſcenda multa, quæ in viuendi modo numerantur. Fumis à capite auertẽdis ambu lationes à cibo lenes, ante cibũ valentiores adhiben dę ſunt, ſin minus ante cibũ quidem frictiones eadẽ moderatione, aut ẽt balnea, ni admodũ inſolentia, ſeu inuſitata ſint, quę certe magnam partẽ curatio- nis habitura videantur, quòd & recremẽta ab omni corpore purgent, & ſuccos vnà cum corpore tempe rent, coctiones ſuccorũ, & nutritionem iuuent, & in ſumma melancholicis halitib. & ſiccis apprimè apta ſint, certo quidẽ modo danda crutibus ſaltẽ creber- rimè, quibus ſi podagra, aut Gonagra timeatur, tũc quoties adhibebuntur, toties eorum vſui poſtremo vinum adijciendũ, aut aqua, in qua nuces cupreſſi, roſæ, & ſal efferbuerit. Quo ẽt caput fumis ipſum pe- tentibus reſiſtat, niſi inſueta lotura ſit, in ea macerã- da, quæ confirmare ipſum poſſunt, vt roſę, verbena- ca, mirtus, & eius generis alia. ſub ipſomet dolore, cum incipit, ea quæ fumos reprimant, ex aquis re- ſtringentium rerum, & aceto, ſin tempus diſcutiẽdi eſt, oleum ex cãphora experimento mihi probatiſ- ſimum eſt, quod ẽt prius cum aquis adſtringentibus põt vtiliter ingeri, fumos.n. & materiam diſcutit, & exſiccando ẽt caput firmius reddit, ſi dolor in vna tm̃ parte capitis ſit, tunc cõmode vel in principio, ſi maximè excruciet Thapſia alteri parti apponitur ex aceto, quemadmodũ Aetius magnus Medicus ꝓpo- ſuit. Cucurbita ſæpi⁹ repetita ſine ferro, ceruici, & ad

A extremas manus, quib. partib. & Thapſia, & quæ ve ſicã mouent certiſſimo auxilio eſſe cõſueuere. Verũ ad cauſam, & morbũ priorem propius accedendũ, à quo rectius curatio incipiet, & validior erit. Itaque materia, quæ hæret in viſceribus cum ſua intempe- rie, & item illa, quæ toto corpore, & totis venis dif- fuſa inde eſt, Vitium demum calidum venarũ, & ie- coris, tum frigidum ventriculi ſubmouẽda ſunt, qui locus potiſſimum affectus, obſtructuſq; eſt materia craſſa, cuius intemperies erit illi ſimilis cũ ſiccior, tũ frigidior. Vti ventriculi frigida quidem, at pp recre- menta humidiora ob cruditates minimè ſicca, quin potius humidior. Materia in oĩbus venis eiuſdem ge neris eſt, quæ, q̃q̃ non ſentitur, vt incõmodo eſſe nõ videatur, à partibus tñ à ſe oneratis paulatim eijci- B tur, & ad morbum ſuſtinẽdum, augendumq; com- pellitur, tamq̃ in parẽ minus reſiſtentẽ, alioquin.n. niſi quotidie tum ab vniuerſo corpore, tũ à quotidia na coctione, & publico munere materia maximè a- bundãte obſtructio illa ſuſtentaretur, iã ſpatio fuiſ- ſet conſumpta. Hic cõtraria efflagitari auxilia cerni- mus, hinc videmus quot, quantaq; pericula impen- deant ex Medicorũ curatione, niſi ea prudenter, & iudicio ſummo dirigatur. Diſcrimen porro illud ma ximũ eſt, ne dum materiã eradicare conamur, qđ ca lidis, & ſiccis medicamentis moliri cogimur, primũ mali cauſam, quæ in iecoris, & venarũ corporib. ca- lida, & ſicca eſt, augeamus. Qua in re poſtq̃ ꝓxima morbi cauſa ſine calidis, & ſiccis nõ põt abſumi, ego ita operas partirer, vt ciborũ quidem genere ipſorũ C viſcerum ſqualori, caloriq; conſuletẽ. Medicamẽtis vero deligendis vtrorumq; rõnem haberẽ. Medica mentorum aũt ſic vſus inſtitueretur, vt illa prius, q̃ incidendis, detergendis, exhauriendis, abſtrahẽdiſ- que humoribus ſunt, darentur, deinde ea, quæ eorũ noxam ſiccitatis, & caloris emendarent, & tandem conſumpto morbo, in eorum vſu manerem, quæ cũ calorem attemperarent, tum humidum reſtaurarẽt, qua quidẽ rõne ſic diligenter obſeruata, cõfido nos optatũ finem aſſequuturos. Aliud modo obſeruari dẽt hoc loco maximè, vt fugiantur oĩa, quæ ventri- culo, vnde vires reſtaurãtur, infeſta ſunt, & vt T. Se- renitas fidenti aĩo ea, quę vtilia fore explicamus, ac- cipiat, neq; vero multifaciat leuẽ, & breuẽ eam mo- D leſtiã, qua longas, & graues moleſtias propulſamus, & à cruciatibus diuturnis, & à vitæ periculis corpus liberare contendimus, ſic.n. vel miſerum remediũ ſemper tollerabile miſerius malũ fecit. Iucundè qui dem curandum, ſed tñ cito, ac cito quidem ita, vt ẽt tuto fiat. Eapp non modo inſuauia caueri, ſi fieri id põt ſine curationis tarditate, debent, ſed longè ma- gis illa, quæ potius tardã, & minime tutam reddunt curationẽ, vt hoc loco purgantia medicamenta oĩa, quæ valentius attrahunt. Nã, quamuis ea citius age- re videantur, morbum tamen huiuſmodi agerent, & longiorem efficerẽt. Dum enim à toto corpore mul- rum craſſorum humorum confertim ad aluum cõ- uertunt, vbi viæ expeditæ non ſunt, & penitus ob- ſtructis vicinæ, tunc materia impetu, & confertim E delata facilè in obſtructas vias vicinas incurrat, & magis obſtipet, tum minus expeditas eas, per quas fertur, compleat, ibique impacta partes infarciat, ſic morbum peiorem, duriorem, & magis diuturnum reddat. Hæc in vniuerſum de medicamentorũ vſu prędici oportebat, iam ad delectũ cuiuſque medica- menti eſſet veniendũ, qui ſane delectus exquiſite à nullo vnq̃ fieri queat, niſi ante certior ſit factus, quo pacto ab hoc, vel illo medicamẽti genere corpus a- lias affectũ fuerit, quo hoc fugiendũ, illud deligẽdũ eſſe intelligatur. Vnæ Terucij aquæ in literis iſtis, vt alias cõmodæ, nominantur, & certè in tenebris vi- deor verſari, itaq; nõ ſine temeritate vltra progrede rer in medicamentis approbãdis. Poſſũ ego ꝓferre,

q̃ venarũ intemperiei propoſitæ deliniendę,& eiuſmodi humoribus abluendis,tum ventriculo à cõgeſtis ſuis recrementis exonerando,& item primis, venis repurgandis idoneum eſſet admodum illud medicamentum, quod conſtaret ex flore caſſiæ, & puluere Hieræ, poſſum in ſecunda purgationis tentatione laudare,vt vel loco puluerisHieræ, vel cum ea etiam ſimul & flore caſſiæ aliquid Electuarij in di exhibeatur, quam cõponerem noui in huiuſmodi malis optimam, quoniam illud Ellectuarium facillime omnes venas circum ventriculum, & in hypochondrijs expurgat, & vires ventriculi retinet. Sed incertus ſum, quo modo T. Serenitas ad bolos,ad eiuſque modi medicamẽta ſe habeat, ſubdit, quod mel roſaceum cũ manna,& exigua parte floris caſſiæ dilutis omnibus, & eliquatis in iure ſuauium quidem rerum, & aromatum, at incocto etiam epithymo,Mirobalanis,& maceratis ſenę folijs,ſit medicamentum opportunũ, forſan tamen aliquid ſcrupuli faſtidijque in eo fuerit, pariter, ſi ad complendam medicamenti virtutem, vnde altius defixæ obſtructionum materiæ eruantur,Rhabarbarum,iniecero, aut puluerem michiocam ſaltem vt maxime abſtergentem, quare in recenſendis purgantibus medicamentis vltra progredi non poſſum, niſi alia apparantia humores ſubiungam, quod quidem faciam,ſi prius de manuum opera meminero. Nam profecto ea tanto magis in hoc morbo quærenda eſt, quanto commodior eſt ad ſubmouendam eam materiam, quæ in venis contenta, non ita tuto medicamentis contrahi ad hypochondria poteſt, præſertim, quoniam & craſſa eſt, & per anguſtas vias non facile traducitur, vt facile aperta vena exit,ita, ni quid maximi impedimenti ſit,ætas, genus corporis,& morbi maxime efflagitant,vt mane poſtquam aluus deſcenderit, aut aliquo ex ſuprapoſitis medicamentis ducta fuerit, vena primum dextri cubiti interior, deinde duobus, aut tribus diebus circiter interpoſitis ſiniſtra quoque ſecetur, atque etiã certo tempore hirudines hæmorrhoidibus applicentur, vt in ſumma curatio epiceraſtica habeatur T. Serenitatis corpori maxime neceſſaria, qua malus, & craſſus ſanguis abſque eo, quod ad locum affectum trahi periclitetur, exibit, & interim melior ſanguis ſpatio interiecto per cibos lectos in eius locum ſufficietur, quæ tamen curatio omnino conſertè cum purgantibus leuioris generis medicamentis habenda eſt, ita,vt medijs diebus, & inter medicamentorum purgantium vſum poſitis illa adhibeantur, quę humores cum ad purgationem parant, tum obſtructiones eradicant,& è corporibus viſcerum, ac mẽbranarum materiam abſumunt. Quæ ſanè ſummo ordine capiẽda ſunt,quo ſemper leuiora primis,valentiora ſequentibus ex ordine dentur, quo leuiora multæ,& non hærentis materiæ,valentiora exiguæ, & altius defixæ applicentur, ſi enim valentiora in multam,& vagantem materiam inciderint,nimiam turbationem, & aliquam incitationem moueant, qua humores in anguſtiora loca intrudantur, quod de purgatione corporis ſæpe in libris Hippocrates habemus, ea ordine hoc ſic exponam. Syrupus de ſucco cicoreæ, & de ſucco borraginis cũ oxymellite ſimplici. Syrup. de lupullis, & de fumoterra cum eodem oxymellite. Syrup. de capil. Veneris, de ſucco betonicæ cum oxymellite compoſito ex radicibus, Syrup. Acetoſus diarrhodon cum oxymellite ſimplici, & tandem cum ſquillitico. Diſſoluantur primi ex aqua boraginis, cicoreæ,melliſſæ. Secũdi ex aqua fumiterræ,lupullorum meliſſę, agrimonij. Tertij ex aqua cap. Ven. betonicæ, cetrach. Quarti ex iſdem aquis, quibus incocta ſint cicoreum, epithymum, cetrach, agrimonium,lupulli, meliſſa. &c. Confici etiam commodè poteſt ſyrupus longus dictus, qui

A larga potione ſumendus ſit,ex agrimonio; cicorea, lupulo,fumoter,Polypod. epithymo,bugloſſo,aſplenio, hepatica, melliſſa,cap. Ven. ſpica,cinnamomo, radicibus fœniculi,ſeminibus aniſorum, in quorum iure aceti aliquid,& ſacchari,ac ſyrupi de corticibus citri conſerueant, in quo ſyrupo interiectis certis diebus macerari vtilius poterunt folia ſenæ, atque etiam vna Rhabarbarum cum cinnamomo, ſchænãchoque quo paulatim, facilè, & tutò morbus eradicetur, in quo poſtquam corpus purgatum eſſe intelligetur,ad mollienda viſcera, & omnes reliquias duriores liquandas, diſcutiendas, & abſumendas inijci poterit aliquid ex genere dicto elixir confectum ex ijs,quæ opportuna Medicis viſa ſint, quod ſanè minimè tutò fieret, niſi prius viſcera eſſent à B copia craſſorum humorum, & cruditatum liberata, In quorum vſu interijcienda certis diebus illa fuerint, quæ venarum calori, ſqualloríque moderando faciant, quæ etiam poſt omnem aliorum vſum diu erunt ſumenda ex hordeo,ex violis, ex nymphea, bugloſſo,boragine,cicerbita,lupullis,radice dulci,ſ, melonum,lactucæ,Maluæ,& ſimilibus.

Ac niſi flos caſſiæ odio naturæ eſſet, is eſſet identidem aliquo pacto capiendus, quo caloris vis acris demulceretur,& omnes venæ,& renes diluerentur, & à ſquallore,& quadam aſperitate, vt à duritie vindicarẽtur. Sic prunorum, ſic paſſularum ſuccus probaretur. Verum quod auxilij à ſero caprino, ab aquiſue thermalibus ſperari poſſet? Suo tempore mihi videretur ſerum aptiſſima materia excipiendis C & in corpus importandis ſuprapoſitorum medicamentorum viribus,ſi in eo decoquantur, quod optimè paratum modo Dioſcoridis,& clarum, ac tenue factum fuerit, nam amicum venarum, & viſcerum naturæ, & per illa facilè permeat, cupidèque attrahitur cum viribus,quas à medicamentis acceperit, qua cauſa nos ſaccharum, & mel cum ſyrupis componimus. Aquæ thermalea ipſæ quoque, vt experimur, omne corpus comeant, & meatus omnes, per quos omnes pertinent, expurgant,& diluendo etiã, niſi feruentiores ſint venis, & viſceribus omnibus temperamentum afferunt, quod certè afferrent etiã vna corporis purgatione ab humoribus facienda, a quibus variæ hæ intemperies inferuntur, vt calidis D educendis refrigerare, frigidis verò detergendis calefacere putanda ſint. Sic autem eas deligerem, & in vſu ordinarem, vt prius aquæ tetrucij ſumerentur, quinque circiter dies nimirum altero quoque die, vt ipſis viæ expedirentur, vnde melius aliæ in omne corpus peruadere poſſent. Alteræ vero mihi eſſent aut chalderianæ,aut luceuſes, quas ſuperioribus ſtatim ſubiungerem, neque ab illis ipſis ventriculo metuerem vſu longo edoctus, cum eo, quod Medici non carent ijs munimentis,quę ad eiuſmodi noxas defendendas opportuna ſunt.

At verò, quoniam ſuo quæque tempore facienda ſunt,ego ſic decernerem, vt, quoniam hybernum penitus tempus eſt, nunc in leuioribus maneamus, neque corpus deſeramus omnino, ſi ſectionem venę E in vernum tempus differamus,interim, ſi in hæmorrhoidas natura moueat, ex illis protinus ſanguinem euocemus appoſitis ipſis hirudinibus, alioquin natura illuc non conuerſa,niſi aliqua maior cauſa, aut neceſſitas inciderit,illud nequaquam tentemus,quibus ſic expoſitis ego ea aſſertione orationem concludam, quam etiam ſuperius proponebam, nimirum quod, cum vetus morbus ſit, vt aperte in eius generis morbis videmus, ipſa victus ratio primas partes,& omnino potiores vires habet, in qua, quæ de ſtudijs,de negotijs, & accõmodata viribus exercitatione dixi,potiora ſunt,ac, niſi diligenter ſeruẽtur reliquæ, curationis labor inanis fiet, & morbus ſub curatione peior euadet, vt,cum penituerit, tunc

oc-

occaſio minus commoda reſtituendi erit, quod ad maiorem abundantiam, & diligentiorem curationem dictum ſit, & quamquam T. Serenitati non eſt neceſſarium, meo tamen ſtudio, & voluntati erga illam eſt conſentaneum. Hic a IESV Opt. Max. ſalutem T. S. precatus, & omnis reuerentiæ officio perfunctus finio.

Serenitatis T.

Dedititiſſimus ex corde

Chriſtophorus Guarinonius Veronenſis M.

Ad appendicem informationis ad quam ſuperius conſilium ſcriptum erat.

CONSVLTATIO DLXX.

Sternutatio, quæ omnino aliquo genere acri fit, communem cum capitis dolore, & malo ſapore cauſam ſequuta cum iiſdem quoque magis, & minus moueri potuit. Hæc cum parum cauſæ inuenit dolores leniuit, cum multum eos laceſſiuit, ſiquidem paucam materiam facilè expurgat, multam verò potius in caput adducit. Saporem item, qui ſitu quodã ex halitibus congeſto inducitur, eadem ſternutatio excitet, dum materiam è colatorio in oris partes deturbat. Deſtillationi modo, quæ nunc infeſta eſt, cũ aliquod ex propoſitis medicamentis faceret, præſertim ſi aliquid agarici incoqueretur, tum a cæna ſumptum illorum aliquid, quæ oris ventriculi conſtrictionem moliuntur, at etiam ſaccharum roſaceum, cum ſomnus petendus eſt.

Pro Duce Sablonetæ Veſpeſiano Gonzaga.

CONSVLTATIO DLXXI.

Illuſtriſſime, & Excellentiſſime Dux Patrone mi colendiſſime.

Quidquid ex humaniſſimis literis T.E. Illuſtriſs. poteram capere voluptatis, id mihi ea parte ſubreptum eſt, qua me faciunt certiorem metuere te, ne in hydropem cadas, in quod ego conuerſus omni cogitatione veni in eam ſpem (dimiſſis omnibus verborum officijs) quod cum corpus tuum ſit ab omni intemperie humida remotiſſimum, imo in contrariam magis inclinatum, ſi T.E. Illuſtriſſimę certum fuerit dimittere omne ciborum craſſorum, & vitioſi alimenti genus, ſic corpore bene nutriẽdo calorem innatũ, qui iam infirmior eſt, maxime iuuabit, atque cum viribus eius bono alimento recuperatis, & iam ſublata a cibis omni praua occaſione, facile poterit ſe ab eo metu periculi vendicare. Qua in re niſi hoc ſit conſtitutum omne aliud auxilium fruſtra quæratur, immo in grauius incommodum ceſſurum ſit, vt T.E. Illuſtriſs. iudicare poterit, ſi voluerit animaduertere, quoniam auxilia omnia ad exſiccandum dirigentur, quæ omnia quamuis ſiccior natura facile paſſura videatur tamque à ſe minus aliena, tamen, cum corpus hoc per ſqualorem nimium recedat etiam à ſtatu ſuo naturali, periclitabitur, ne, niſi alimento reſiſtatur, longius in hoc genere trahatur, quod innatum calorem conſumit. Bonum itaque cibi genus erit fundamentum, ſine quo reliqua maioris periculi futura ſint, maxime ſi ad remedia dicta etiam humorem hunc purgare voluerint. Deinde præter moderatum abſynthij vſum macerati in iure gallinacei galli, aut pulli columbacei, præter etiam modicum rhabarbarum ego maximè fiderem vſui aquæ, quam in menſa potat, ſi in ea chinæ radix incoqueretur, cum aliquo ex aromatibus, quod ei magis placeret, & minus caloris haberet, & cum ſputũ ſanguinis metuerit, vna quoque cum his eſſet pimpinella, quã credo iam me auctore in vſu habere. Ego è longinquo loco non poſſum tuto, certoque ad ſingulorum definitionem deſcendere, in qua re etiam deferre iudicium Medicis, qui propriam notitiam iſtius rei habuere, neceſſe eſt. T. E. Illuſtriſs. a me, quod poteſt, accipiat, quod certe exiguum eſt, & excogitabit, ſi quid me amplius voluerit, nam ego ſemper promptiſſimus in opera præſtanda ſum futurus. Vale. Pragæ iiij. Cal. Februarij anno MDLXXXXI.

Illuſtris vir.

CONSVLTATIO DLXXII.

Is literis quas ad iiij. calend. Februarij Excellentiſſimo Duci reſcripſeram, ego ſententiam meam de ipſius valetudine compræhendi, quam repetere ſuperuacaneum puto. niſi laudem iterum chinæ, abſynthij, & rhabarbari vſum, vt illis proponebã, quibus aqua limacum ſeu cochlearum ſtillatitia adiuncta plurimum faceret ad deſtillationem ſiſtendam, pulmones firmandos & corpus etiam alendum. Si tumor crurum ijs non tollatur, electuarium de chalibe cum dialecta dicto mihi valde profuturum videtur. Quod reliquum eſt, ad ſuperiorem epiſtolam referendum eſſe iam accepiſti.

Ambiorix Samperolius Chriſtophoro Guarinonio. S.

CONSVLTATIO DLXXIII.

Quod à Sereniſſimo Duce ſum iuſſus Vir Præſtantiſſime libentiſſime his paucis comprendã. Noua enim affectio, quæ de nouo ipſum inuaſit maxime eius animum perturbauit, dubitans ne ex Renum doloribus ex ſabuloſa, & glutinoſa materia ortis in lapidis generationem, vlcera, ac alios moleſtiſſimos, ac veſicæ incurabiles morbos incurrat, quos vt fugiat Te conſulit Medice eminentiſſime. Cum vero tibi & natura corporis, & vitæ genus, ac affectiones omnes ſint manifeſtæ, tantum ea quæ de nouo ſurrexerunt, narrabo. Poſt purgationem corporis menſe Maij factam, ſub quibus ſemper, vt noſti, peius habet, conſuetæ ſtomachi moleſtiæ, vt pote imbecillitates, anxietates, ructus acidi quandoque, quandoque nidoroſi, ſitis, & alia rediere, quibus ſomnium turbationes, laſſitudines, manuum, ac pedum moleſtus calor, aliquando napitis dolor, ac dorſi inferioris, ac ſuperioris quædam grauitas coniuncta erant. Proximis autem diebus illud fuit moleſtiſſimum, quod fere ſingula nocte, hora circiter quarta a cena, poſt breue ſomnum a lecti frigore cor riperetur, corpus incaleſceret, pulſus velociores, & frequentiores euaderent, & vna reſpiratio grauis, & denſior fieret. Caput, & manus incenderentur, & etiam pedes, artus, & maxime crura dolerent, pauco demum madore aduentante ſimul omnia ferè ſpatio duarum, aut trium horarum decederent, aliquando ſine madore ſemel tantum aluus nigra excreuit. Sub quibus ſomni perturbabantur, & interrupti

rupti fiebant. Vrinæ, quæ calidiores, & bilioſæ eſſe conſueuerunt, leniori colore ſunt præditæ. Hieme vt plurimum albiores, ſub caloribus coloratiores, craſſiores minguntur, quæ tamen paulò poſt clariores, & lucidiores fiunt. Earum ſedimen fere ſemper craſſum, copioſum, aſperum, lentore non vacuum, & coloratius. In eis excernendis aliquando calorem percipit, raro pruritum, rarius leuem difficultatem. Sed quo maxime torquetur, & quo præcipue conſilium tuum expetit, eſt, quod ipſi accidit die xix. huius mẽſis Iulij. Hora.n.xx. poſt alui excretionem a dolore renis dextri illico correptus eſt, qui acutus erat, & fixus. Cui dolori alter in pectine mitior, & obtuſior coniunctus erat. Aderat teſticuli dextri conſenſus, & rertactio. Extremæ partes frigidæ factæ ſunt, ſudore frigido præcipue capite, & collo aduentante, pulſuſque obſcurus, & rarus factus eſt. Excreuit in principio doloris bis lorium paucum ad vnciam circiter, cui craſſum, glutinoſum, & rubeum ſedimẽtum permanebat. Poſt vnmitum, ac clyſteres corporis anxieras, ſudor, & inquietudo remiſſa ſunt, Dolor tamen fixus in eodem reac permanſit, qui hora ſeptima noctis poſt ſomnum deſijt. Quędam tamen grauitas, & obtuſus dolor, vſque ad ſextam diem permanſit, qui etiam ſpinæ dorſi inferiori communicabatur, & crura ſtupore quodam leui aliquando perturbabãtur, & in motu, & ambulatione cuidentiur dolor fiebat. Vrinæ poſt dolorem fuerunt copioſiores, & craſſiores cum ſedimento arenoſo, & craſſo, & rubeo, & ſine dolore, & acrimonia excernuntur. Solum poſt mictum ait ſemper videri aliquid ſibi retineri, & in pectine ſuper regione oris colli veſicæ aliquid moleſtiæ indicibilis permanere. Hæc ſunt quæ tibi proponere neceſſaria iudicaui, Tuo prudentiſſimo conſilio iudicanda.

Sereniſſime Dux.

CONSVLTATIO DL'XXIIII.

EX literis tuæ celſitudinis & phyſici ipſius ego cum maxime, tum uarie affectus ſum, in illis enim & fides in me tua fuit mihi iucundiſſima, & iſthæc occaſio ualde moleſta, ut admodum perturbarer. Sperŏ quidem certe iſtud incommodum poſſe nõ difficile remoueri, attamen id in Domino meo, cui tantopere ex animo addictus ſum, non poſſum niſi moleſte ferre, in quo, vt quàm citiſſime poſſem T.C. inſeruire, ſic me expediebam. Incommodum iſtud tres partes habere indicaui, earumque unam à iecore, præcipuè qua ventriculum ſpectat, aliam à renibus præſertim vero dextro, tertiam à veſica pendere. Eam iecoris partem cum venis aliquibus illarum, quæ ad medium inteſtinum perueniunt, & maxime minoribus glutinoſo, & limoſo humore occupari indicant moleſtiæ, quæ poſt purgationes per medicamenta inſequi conſueuere, ac cum iam diu illæ eueniant, firmiorem eſſe, & obduratã illam obſtructionem ſignificant, ita, vt humor ibi inhærens iam ſiccior factus ſit, quo venarum illarum corpus, & iecoris pars genere eodem ſicciori afficiantur. Itaque ſub purgationibus fiat, vt attractus vndique, & ex totis venis euocatus humor non omnis per aluum educi queat, ſed illius non exigua pars in meatus occupatos incidens, ibique detenta propter anguſtiam concaleſcat, & vna ſecum humores obſtruentes cum glutinoſos, tum limoſos incendat, ſic vero fumi, & vapores, ſeu cuiuſque generis halitus efferantur, quod ſæpe etiam ſola cibi, potioniſque occaſione fieri facilè poſſit illinc humore attracto, fumiſque excitatis, à quibus illæ tot moleſtiæ exiſtant, quarum varietas tum ex partium, quæ tentantur diuerſitate, tum ex anhelitus vario genere fiat, ita exempli gratia præter capitis, & aliarum partium incommoda ventriculo ructus modo acidi, modo fumoſi, ſeu nidoroſi euenere, vt halitus interdum à glutinoſo, crudoque ſucco, partim a limoſo, interdum a bilioſo excitabantur, bilis namque ſuo calore ſaporis nidoroſi cauſa eſt, illi vero cum acidi eſſe ſolent, tum ſuo frigore acidi ſucci in cauſa ſunt. Sed hoc anno poſt illas ſolitas moleſtias ſpario aliquo interiecto grauiores ſequutæ ſunt, quoniam quamquam corpore quidem ad grauiora procliui, purgatio tamen materiam ſubtraxerat, vnde illis faciendis non ſuppeteret, niſi poſtea dato ſpatio, quo ipſa materia reficeretur, præſertim iam tempeſtate calidiori accedente, quæ poterat magis fundere humores, eoſque huc illuc incitare, vt in locum iam ſolitum iecoris facile conuerterentur, idque pro certos circuitus fieret, vt fere complura fluxionum genera conſueuere, & quidem cum frigidis nimis, vt omnibus ſubitis humorum motionibus euenit, quoties per partes ſentientes fiunt. Itaque cũm humor moueretur frigus attulit, cum in anguſto cõpreſſus reſedit, concalfactus fumos excitauit, ſic calores, ſic ſpiritus denſus, & grauis, ſic pulſus crebri, & omnes reliqui caſus extitere. ſic ad extremum modo per ſudores, modo per ventrem humoribus expreſſis fumorum vis ceſſabat, & moleſtiæ omnes tollebantur. Quo minus mirari liceat, ſi aluus quandoq; atra deſcenderit, cum limoſus humor melancholicus ſit, & ſub illo feruore etiam atrior fieri potuerit. Certe cum in caua iecoris parte eſſet, facilius in anum deſcendit. Atque horum quidem humorum copia, ſi maior fuiſſet obſtruendo febrem profecto effeciſſet, & illi caſuum dictorum circuitus omnino inacceſſiones febrium euaſiſſent. Sed hic non tamdiu ſuſtentabantur illi fumi, quam poſſet ex illis cor intra ſe eum ignem comprendere, qui inde toti corpori firmior impartiretur. Verum interea euenit, quòd iecore malos humores ad ſe cõfluentes propulſante, aut, qui iam in ſe conſediſſent, & feruore commouerentur, expellente, pars humorum craſſior forte, vt fit, viam ad aluum minime nacta retro in cauam venã neceſſario reſilierit, vbi quidem tandiu permanſerit, quàm diu ibi natura eius onus, & malum genus ferre potuerit. Sed vbi per caloris operam numquam ceſſantem mutari coacta materia in melius adduci nequierit, neceſſaria mutatione in peius conuerſa, tunc naturam irritarit, vt eiecta plurima ſui parte in renem dextrum perducta ſit, & potius quidem in eum, quòd is eum magis rectam viam à iecore habeat, tum vero etiam ſæpe iecori vicinior ſit, quod ſemper quidem non eſſe animaduerti, forte etiam calidior fuerit. Sic alter morbus, qui in rene eſt, facile extitit, quo morbo factum ſit, vt materia non multo poſt in meatum vrinarium expreſſa illi eiuſmodi dolores cõcitauit acri ſenſu prædito, inde vero magnis laboribus in veſicam vas amplum eiecta non ita infeſtarit, & dolorum illæ grauiores moleſtiæ leuatæ ſint. Fuit illa materia partim arenoſa, partim glutinoſa, quoniam cum iecoris, tum renum calorem aſſantem potius, quàm elixantẽ inuenit, hoc eſt ſqoallidiorem, non udum, itaque illius materiæ pars, quæ terræ plus haberet in ſabulum verſa eſt, quæ verò pituitoſa penitus eſſet, glutinoſa magis ea calore facta eſt, hæc verò ſæpe abundat in morboſis partibus, vt lingua, pulmone, veſica, & renibus, quoniam affectæ partes præcipuè dolentes ſemper plurimum lentæ aquæ ad ſe alliciunt. In ſabuloſis modo plerumq; aliquid craſſius, & plenius eſt, quod aſperum, anguliſq; præditum vna cum glutinoſo humore veſicæ adhæreſcit, intuſque retinetur, vbi ferè poſt mictum, & veſicæ compreſſionem, quæ motu læſionem rei noxiæ ſemper irritat, craſſius illud ſabulum ſua aſperi-

tate

Digitized by Google

rate cõſtrictam veſicam moleſtat, & quemdam ſua
obſcuritate inefabilem dolorem mouet, ac mingen
di conatum, qui poſt aliquam veſicæ quietem, & no
ũi lotij in veſicam percolationem, lenitur. At verò
id ſabuli maius genus, & quidem aſperius eo, quod
ex pluribus aſperiuſculis arenulis coniunctum fue-
rit, eos dolores attuliſſe eorum magnitudo, & ma-
lum genus oſtendit, nam & pulſuum ſubmiſſionem,
& ſudores effecere. Etenim minutæ arenulæ quan-
tæcunque copiæ ſint, tantos, & tam malos cruciatus
facere non poſſunt, quoniam multitudine ſua molis
inconſtantis ſunt, qua continenti corpori cedunt,
atque ad eius figuram ſua multitudine efforman-
tur, ad anguſtiamque, & penetrationem ſe accom-
modant. Quo perſpecto nos de tertio quoque affe-
ctu ad veſicam pertinente certiores facti eſſe poſſu-
mus. Atque ijs præuiſis latere doctiſſimos, & multi
vſus Medicos non poteſt, quid quodque ad ſui cura-
tionem agi velit. Nam quod veſicæ adhæſerat, niſi
adhuc reſoluto glutine diſſipatum ſit, illud quam-
primum diſſoluendum, detergendum, & eluendum
eſt, alioquin veſicam nimis diu detergendo ſua aſpe
ritate exulceraret, & ſpatio factum maius, ac ſoli-
dius maiora incommoda afferret. Renum vero no-
xa expoſcit, vt calor ille ſquallidior, & acrior, qui fa
cilè cum veſica communicatur, madore deliniatur,
mitiorque fiat, & vna renes defendantur, ne ſibi ni-
mis materiæ influat, & ab ea, quam iam receperint,
viodicentur. Iecur quoque cum omni venoſo gene-
re, indicat faciendam eſſe ſui purgationem, expedi-
tionemque a materia, & ſui omnino temperationẽ
efflagitat. Ac quibus rebus hæc facienda ſint, ea val-
de publica ſunt, & admodum trita, neque opus eſſet
me quidquam eorum recenſere, niſi quo ſuſpicionẽ
vitarem me labori huic ſubtrahere velle, ita ego
quædam in exemplum percurram, eo primum præ-
dicto, quòd omnia valentius purgantia renibus ma-
ximè aduerſantur, quoniam per ipſos multa ſui par
te exeunt, humoreſque malos ſecum educunt, ſic in-
tra leniorum vſum manere cogimur, vt floris caſſiæ
cum puluere dulcis radicis, & aniſorum, non ſemel
ſed iterum, & tertio ſumendi, qui non ſolum ventri-
culo, & primis venis ab humore nocituro expedien-
dis, ſed iecori, renibus, & veſicæ detergendis, diluen
diſque, ac eorum calore deliniendo faciet, maxime
interiecto medijs diebus mane earum potionum,
vſu, quæ facta eſſent ex aqua aut beronicæ, aut pim-
pinellæ, in qua decocta eſſet ſaxifragia, cortex radi-
cis anoidis, cauliculi maluarum, fragaria, cuius aqua
poſt vſum aliorum diu accepta omnia præſtat reni-
bus, quæ potiora a medicamentis experiuntur. Ijs ve
ro niſi propoſitæ veſicæ neceſſitati fuerit ſatisfactũ,
adijciatur primum oximel ſimplex, deinde ſquilliti-
cum, tandem cum hoc etiam ſirupus de ſthæchade,
quæ quidem, ſi hora, poſtquam ſumpta ſunt, in bal-
neum deſcendatur vſque ſaltem ad vmbilicum, ma
gis perficient. Cuius quidem balnei vſus creber vel
ex ſola aqua dulci eſſet valde pro iſtiuſmodi valetu-
dine. Si ſub his veſica non ſatis repurgari videatur,
pubi cataplaſma apponatur, & perinæo, veluti ex
herba parietaria, ex apio paluſtri, ac raphani radice
cum oleo ſcorpionum, cum vetuſto butyro. Quo au-
tem iecur, & renes in meliorem ſtatum reuocentur,
commodus eſſet ſeri caprini vſus capræ frigidiori
pabulo paſtæ, & quo melius ſeri vis ad renes, & per
totas venas perſeratur, ſit maxima, quæ ſumi poſſit
copia, & plurimis diebus, cui ſero ſucci immixti ſint
aliquorum, aut certe incocta ipſa ſint, quæ renibus,
iecorique apta habentur, vt fumuſterræ, agrimo-
nium, cicoreum, lupulli, pimpinella, ſcolopẽdrium,
fragaria, quibus certe ſatis renibus, & iecori proui-
ſum videatur. Erit tamen etiam per annum certis
diebus, vt occaſio poſtulauerit, aliquid ſumendum,

A vt terebinthi reſina lota cum aliqua ex dictarum
herbarum aqua, velut fragariæ, aut ſcolopendrij, vt
potio ex aqua anonidis, vt ea, cui maluarum caulicu
li, ſebeſten, & radix dulcis incocta ſint. Frequens
quoque vſus eſſe vtiliter poterit florum maluarum,
nympheæ, & bugloſſæ, qui ſaccharo conditi ſint.
Aqua item fragariæ, vel ſola, vel cum aqua hederæ
terreſtris renes, & iecur mirificè puros ſeruabunt,
& attemperabunt, tum aqua ſcolopendrij. Ego aquã
piloſellæ, & alſines, & helxines, parietariæ, valdè cõ
modas expertus ſum. Multæ aquæ thermarum hu-
iuſmodi malis opportunæ habentur, apud nos Ita-
los verò præcipuè Lucenſis de villa dictæ. Chalde-
rianæ in agro Veronenſi, & illæ S. Marini, e quibus
Lucenſes, quoniam aſportatæ ſuas vires ſeruant ma
B gis, & proprio domicilio quiſquis ipſas ſumere po-
teſt, viderentur commodiores, quas vero certus ſum
multis in recenti renum vitio calculoſo profuiſſe.
Nonnulla tamen ſunt, quæ de harum vſu me red-
dant ſuſpicioſum. primo forſan hoc anno eas ſumen
di opportunum tempus iam præterierit, dum conſi-
lium expectatur. deinde tempeſtates, proximè præ-
teritæ aquis thermalibus aduerſariæ admodum fuiſ
ſe videntur. Tertio ea ſumma cautio, quæ in eis ſu-
mendis, & poſtquam etiam ſumptæ ſunt, haberi de-
bet, cum nõ ſeruaretur, fecit, vt aliquos viderim pau
cis poſt menſibus interijſſe. Tanta enim cautio ha-
benda eſt, vt à paucis præſertim lautioribus ſerue-
tur. Sic ego, niſi aliquis eiuſmodi aquam alias ex-
C pertus fuerit, non facile periclitari conſulo. Alijs
itaque auxilijs potius interea contendo vſu longo,
& abundanti fructum ab eiuſmodi aquis expetitum
exæquare, quod niſi fieri queat, ad illarum quoque
auxilium cum ſumma cautione me conuerto. At
in ratione viuendi cum neceſſariam, tum maximè
valentem partem curationis ponerem, neque abſti-
nentiam laudarem, vt neque etiam intemperantiã.
Abſtinentia ſiquidem cogit naturam partes etiam
inutiles, & limoſas ciborum retinere, excoquere ex-
tenuare, fundereque & in venas attrahere, cuius rei
ſignum eſt, quòd ſub abſtinentia alui comprimun-
tur, & duriores fiunt, adeo vt limoſi ſucci per calo-
rem in melius traduci non valentes neceſſaria ſub
mutatione in ſalſam, aſperſam, & terreſtrem mate-
D riam conuertantur, quæ acceptum calorem etiam
duriorem referat ipſi iecori, ac venis omnibus, tum
vero renes, per quos omne terreſtre expurgari de-
bet, peſſime, & ſuo acri, duroque calore, & corpore
afficiat. Vnde, qui calidioribus ventriculis ſunt, etiã
magis ſub abſtinentia periclitẽtur, vt qui ſunt aluis
ſicciotibus. Sic itaque in cibis temperandum, vt ne-
que ventriculi vim ſuperent, neque adeo ſuperen-
tur, vt vel craſſas partes cogantur extorquentibus
venis concedere, ſed multo humido genere retento
aluum interea ſibi apertam ſeruent, qua molli non
facile calculi ſolent habere, vnde concreſcant, nam
venę non coguntur materiam penitus omnem exu-
gere, nedum calore ſuo niti illam conuertere in ſan-
guinem, quod cum fieri non poſſit, in terreſtre po-
E tius genus materia trahatur, quin potius meliori, &
lautiori ſucco ſaturę reliquum reſpuunt, & per aluũ
excernunt. Tutiſſimum quidem certe fuerit, quan-
do cibus exiguus ſumendus non eſt, vt is lautioris,
mollioris, & tenuioris materię ſit, boni tamen ſucci,
quoniam in genere tenuiori rari cibi ſunt, qui malo
ſucco vacui ſint, de qua re memini me præcepta in
quodã libello T. C. deſcripſiſſe, & notas tradidiſſe,
quibus boni ſucci cibi dignoſcuntur. Sed Medico-
rum, qui aſſiſtunt, hoc erit. Elixa itaque, & iurulẽta,
& ſorbitionum genera potiusquàm aſſa, aut dura
deligenda, parum cocta, parumque igne modificata
erunt fugienda, vt glutinoſa omnia, vt ſalſa, acria, &
exuſta, ac, ſi quid viriũ medicarum in cibos cooprã-
dum

Digitized by Google

dum ſit, ego probarem amigdala, ſemina cucurbitarum, & peponum, atque etiam eorum pulpam, tū cauliculos teneros ex iure coctos. Raporum vſus nō eſſet aſpernandus; vnde renes maxime expurgantur, & diluuntur, materiæque aſperſæ deliniuntur. Napi idem faciunt, ſed cum non exiguo calore, dulciores, & molliores tamen ex illis vtiliter ſumentur. Quidam ſucco limonum ſeſe à calculo, cui fuiſſent obnoxij, defendunt, conſulendus vero ventriculus eſt, pro certo tamen habendum, quòd liquidus factus ille ſuccus vētriculo etiam facilis eſt, cum vino maluatico in eam cautionem ſolet potari, qua in re diligenti moderatione vtendum fuerit. Aurancij ſuccus huic proximus eſt, ſi medij ſaporis ſit. Renes enim expurgat, & temperat. Sed nominatim omnia referre ei, cui magni Medici aſſiſtūt, & ſuperuacuū, & importunum eſt. Vinum quod album deligendū eſt, id maturum, non admodum potens, lene, non aſperum, & omnino tenue, poterit etiam aptius fieri, ſi paretur cum aliquo ex ijs, quæ idonea medicamenta recenſebam, vt fragaria, boragine, betonica, ſcolopendrio, & eiuſmodi. Verum in omnem euentum etiam ex halicacabo erit aliquid vini conficiendum, quoniam maximè à renibus, vt veſica vrinam expedit. Vomitus, ni penitus difficilis ſit, ni aliquid læſerit, maximè craſſam materiam à iecore, & renibus retraheret, quæ ſpatio numquam melior fit, potius craſſitudinem maiorem à calore viſcerum accipit. Sed quoniam videndum eſt, ne ventriculus vacuus inedia teneatur, propterea numquam matutinus cibus longius eſt differendus, eo enim tempore ſanguis extorretur calore, multumque vtriuſque bilis parit, à quibus venæ cum iecore concaleſcant, & ſquallorem contrahant. Renes vnà cum calore etiā lutum accipiunt torrefactum, & pituitam à calore magis glutinoſam. Sic exercitatio, quæ calori naturali excitando, & recrementis eijciendis ſæpe neceſſaria eſt, non iuſto modo, & tempore alieno ſemper fit nocua, quando non ſolum excitare, ſed acriorem reddere calorem ſolet, aut ei ſanguinem aſſando recrementa efficere, aut crudum adhuc ſuccum e ventriculo in venas attrahendo materia craſſa corpus, iecur, & renes complere. cui ſi modum perfinire certum non ſit, ab ea poteſt aliquid detrahi, & frictionibus corporis quantum detractum eſt, reſtitui, quod etiam balneo tutiſſimè, & vtiliſſimè fiet. Stare diutius, & in pedes inſiſtere ſolet renibus quodam labore officere, itaque ambulandum potius leniter eſt, aut ſedendum, ita ne dorſum laſſitudinem ſentiat. Cumque opus fuerit, potius equo, quàm rheda, aut carpento vtendum, quibus mirum eſt, quàm renes commoueantur, vt ab iracundia quoque in motibus animi certum eſt, nam bilis indè & fit, & in renes funditur, quibus ob eorum ſolidum corpus maximè noxia eſt. Sed doleo vehementer me tam longè abeſſe, quoniam incommode multa ſcriptis tractantur, & minus exactè conferri poſſunt, illud quidem ſolatij eſt, quòd Medicos T.C. habet benè peritos, & doctos, de quorum etiam probitate iam diu ipſa certa eſt. Fio quidem ſæpiſſimè proprior T. C. ſermonibus, quos habeo frequentes de ipſa cum C. M. quos illa ſanè ſemper hilari admodum vultu ſolet excipere, & libentiſſimè de T.C. loqui, vt quandoque videar vtrique adhuc adoleſcenti in Hiſpanijs adeſſe, & inſeruire. Sed quod T.C. poteſt, à me benigno animo accipiat, quam ego à IESV Opt. Max. omnem optatam ſalutem & felicitatem conſequi ſummopere expeto. Pragæ 13. Cal. ſept. anno MDLXXXXI.

Tuæ Celſitudini addictiſſimus

Chriſtophorus Guarinonius.

Ad Ambiorigem Excellentiſſimum De præſeruatione a calculo renum ac veſicæ pro Sereniſſimo Duce Vrbini.

CONSVLTATIO DLXXVI.

Literæ tuæ ad iij. Non. Nouembris datæ, quòd ex illis cognoui, ſeu agnoui potius prudentiam, & diligentiam tuam in tuenda Sereniſſimi Domini noſtri valetudine, ipſæ mihi ſummopere gratæ, iucundæque extitere, quemadmodum, quæ à Domino lōge prius miſtæ fuerant, illæ cum ſua, cum muneris magni cauſa fuere honorificentiſſimæ. Pergis igitur primum in tuis percumctando ea, quæ ſuperioribus etiam literis rogaras. Poſtea de meis etiā rebus reſciſcere aliquid velle te ais. Sic prius ego pergam reſpondere quantum potero ijs, quę ad ſalutem Domini pertinent, poſtea ei percunctationi, quæ de me eſt facta, ſatisfaciam. In primis itaque dico, quòd caſus illi, qui ſub vſu aquæ Lucenſis incidere, & calor, quem noctu perſenſit, &, ſi quæ alia eius generis ſunt, ab obſtructione, quæ eſt adhuc reliqua priorū venarum nata ſunt, cuius obſtructionis iam diu notæ admodum propriæ extitere, neque cauſæ latuere, ſi in memoria habes, à nobis diu olim obſeruatæ, & nunc ſanè, quidquid eius rei ſubſit, quantumcūq; reliquum factum, id certè duriùs ſpatio factum fuiſſe eſt neceſſe, quo venæ illæ & infarctæ, & male nutritæ, ac mala pariter intemperie affectæ ſint. quarum anguſtijs materia ſanguinis illac delata remoretur, & interea naturam ſanguinis nacta, vt à venis ſibi eſt neceſſe, eam minus bonam ſortiatur. Nam vi ea caloris alieni per obſtructionem excitati, & intēperie dicta humores diuerſi generis pro materię diuerſitate tum melancholici, tum bilioſi, ex parte etiam pituitoſi gignuntur. Vbi humor per illas anguſtias à calore iecoris tractus etiam bullas, & flatum ex ſe efferat, fumos verò certè varios, & vapores, qui ad partes diuerſas appellentes, prout illæ magis, vel minus calidæ eos attraxerint è medio corpore eiectos, varias etiam læſionum ſpecies afferant, vt illæ partes ſunt, quibus inſeſti accedunt, capiti dolorem, cordi triſtitiam, quę alicui ſemper generi ſuſpicionis applicata illam ſemper longe firmioris aſſenſus, & peiorem facit. toti corpori calorem, muſculis vapore moleſto perfuſis iactationem, ori ventriculi tum anxietudinem, tum per eam toti corpori nocturnas agitationes, propinquæ vero dorſi parti ſuam quoq; moleſtiam. Quorum halituum pars, quę in caput peruenit, ſolet etiam ad inferiores concretior demiſſa teneri, & dictas moleſtias augere, imo deſcenſu ſubito facto etiam horrorem cum concuſſione mēbrorum excitare ad inſtar illius, qui poſt minctionē mordacem & acriorem aurium titillationem fieri conſueuit, quem horrorem ego poſt capitis dolorē ſępiſſimè & factum, & dolorem finijſſe obſeruaui. Atque toto dorſo cum nulla pars ſit, quæ recrementis magis pateat, ac ipſi renes, propterea ij ſolent, pręſertim cum validiores ſunt, & corpora iam ętate duriora halitui ęquè, ac prius facilem exitum non prębent, maximè infeſtari. Cū ergo Lucenſes aquę, quibus abluendi renes vis eſt ſumerentur, etiam ſi ipſę ſua tenuitate illas anguſtias ſuperarent, ſecum tamen craſſiorem humorem trahentes illum nō valebant per ipſas anguſtias traijcere, nec niſi ad ipſas vſque anguſtias illum ducebant, vbi materia & ſubſiſteret, & partes illas infarciendo etiam, atq; etiam duriores redderet. Vnde neceſſario pulſus ipſi quoque duri, tenſique, & compreſſiores, ac minores, atque adeo crebri efficerentur. Cuiuſmodi quidem pulſus

palſus ego vel ſola lingua tumore durata factos vidi, ne dum faucibus inflammatis, quod quotidie obſeruamus. Cuius verò humoris intruſi ſumus eadem, quæ dixi, incommoda diuerſis partibus, vt ipſe quoque diuerſus eſt, diuerſorum generum affertur. Atque hæc de eo, quod in primis venis ſubeſſe exiſtimamus, ſat ſint, ad Renes me refero, quorum ſtatus à me alijs literis conſideratus eſt, nimirum calidior, & ſiccior cum natura, tum externis, & nobis iam antea obſeruatis cauſis. Nam credo T. E. in memoria habere, quando vſum aquæ ſtillatitiæ cinnamomi metuebam, tenuum cauſa id fuiſſe, quoniam illa ſui tenuitate nimis cito, nec dum victa ad ipſos pertinet. Qui, cum iam ſic affecti ſint, humorum inutilium omnem confluxum non ſolum excipiunt, ſed incitatiorem ad ſe faciunt, non ſolum per venas, vt eorum muneris eſt, ſed per omnes inuiſibiles meatus è toto dorſo, & capite etiam. Quapropter, quamuis dorſi moleſtiæ modo hoc, modo illo loco ſeotiantur, id tamen renum vitio fieri poteſt, & ſi ipſi nullo, niſi grauitatis ſenſu infeſtētur, ipſi enim ſunt exiguo ſenſu prædiri, præſertim intra ſe. quod à naturæ ſummo opifice ſumma ratione factum eſt, ne à confluxu acrium, & exuſtorum humorum continenter facto, eis nimiæ, & continuæ moleſtiæ eſſent, qui humores continenter per eos ſint expellendi. Itaque, dum eorum calor multum recrementorum acceptorum diſſoluit, & in halitum fundit, vicinæ partes eo perculſę mneleſtia illa, quam ipſi renes non ſentiunt, afficiuntur.

Quibus vero ita conſtantibus videmus, quod nō ſunt diuretica tentanda, antequam procuratio primatum venarum expediendarum habita fuerit. Et quoniam eo genere antiquæ obſtructionis melancholico facto, vt vidimus, ventriculus non poteſt multum pituitæ, & crudi humoris congerere per frigidam illius generis vim ſecum per vicinitatem cōtagio, & halitu, & ichore ipſo communicatam, ideo illo humore ventriculus ante omnia leuandus eſt, ne & coctione prohibeator, & humorem eiuſmodi ſumenda medicamenta ad anguſtias dictas dedocant. Abſtinentia multa cibi id fieri periculoſum, & inutile penitus eſt, vt ego expertus ſum certiſſimè, quoniam illa craſſam pituitam fere in peiorem, & craſſiorem habitum trahit, & acriorem ſanguinem, & bilem reddendo viſcerum calorem exacuit, tum vero aluum exſiccat, & compreſſam reddit. Itaque multum inutilis, ac terreſtris materiæ retentæ calore extenuatam ex aluo in iecur, & venas omnes adduci cogit, quod calore venarum obſtructionibus aucto, & acriori facto etiam magis torrefiat, & lapillorum in cauſa ſit, in quos concreſcat, poſtquam tenuitatem à calore factam, qua membranas renis penetrare potuit, vnà cum calore amiſit. Alia ergo omnino ratione ventriculus eo humore leuandus eſt, & pituita non per ipſam abſtinentiam conſumēda, ſed per vomitum potiſſimum eijcienda, aut certè per aluum, per quam tamen difficilius expelli, quam per vomitum experimur, præterquam quòd fieri nō poteſt, quin medicamentis ipſis, dum longo inteſtinorum itinere defertur, multa eius pars in venas intrudatur ſoluentibus medicamentis nullis non multa ſui portione renes adeūtibus, & recrementa illuc ſecum afferentibus, vt propterea vtilliimum, ſit ſoluentia medicamenta poſtquam tres horas retenta ſunt, euomere, ſic enim & ſatis per aluum purgant, & corpore ſuo venas, & renes adire non poſſunt. Vomitu ergo potiſſimum id procurandum fuerit, quo non ſolum materia in ventriculo congeſta, ſed ea quoque valenter euocatur, quę in venis ventriculum amplectentibus reperitur, & per eas quoque illa, quæ in caua iecoris parte hæreat. Vſus tamen etiā medicamentorum per aluum ducentium ad camateriam, quæ antiquitus venas obſtruit detadendam erit neceſſarius, quæ quidem curationis partes cum per interualla viciſſim ordine quodam identidem ſunt recipiendæ, tum poſt apparatum quendā adhibendæ, vt medijs dierum interuallis ea dentur, quæ humores detergere, & abradere valeant. perfecta vero hac curationis parte, tunc ad renes per diuretica, quod tutò tunc demum fieri queat, erit tranſeundum. Vbi ea maxime obſeruatio neceſſaria eſt, ne longos extenuantium vſus venarum genus exſiccet, ſic enim illę ſanguinem craſſiorem generarent, & magis melancholicum, contra quam per ea medicamenta quæreremus. Præterea videndum diligenter, vt aluus mollior ſeruetur, quoniam ſic viſcera, & venæ, quæ omnino ſtirpium naturæ ſunt, tunc præſtantiores tantum ſuccorum partes ſugunt reliquis cum aluo exeuntibus, cum quibus venæ etiā aliquid ſemper inutilis attracti iam antea ſucci ad aluum illius profuſione inuitatæ depellunt, vnde videmus, quòd poſt cruditates, cum aluus largior deſcēdit, multum cum eà ad extremum etiam aduſtorum humorum exprimitur natura in aluum profuſam tunc ſua expultrice vi conuerſa ad moleſtiā, & onus ſuum deponendum.

Quæ obſeruatio ſententiæ Hippocratis reſpondebit, qua ipſe illos à calculo tutos facit, quibus aluus mollior eſſe conſueuit, in ijs enim minus ſugunt venæ ex craſſiori materia, & magis terrena alimenti. Alioquin, vt dicebam, cum alui ſicciores ſunt, terreſtris materia diu detēta à calore extenuatur, & cum melioribus ſuccis fuſa, confuſaque in venas allicitur, quæ, cum in Renes aut Veſicam perducta eſt, ibi ab eo calore, quo extenuata fuit, deſeritur, & in ſuam naturam reuerſa aut ſabulum, aut arena, aut lapillus euadit, quæ poſtea à calore Veſicæ, aut Renum ſolidiora fiunt. Res quidem, quæ me audentiorem facit, in conſulendo, ne calidiora corpora vnquam minus iuſto ciborum aſſumant, potius verò etiam amplius, ac quo ventriculus illum largiorē pati poſſit, & concoquat, exterius adhibitis iuuetur, quæque in dies cruditates fiunt, eæ non abſtinentia abſumi credantur, qua potius ſæpe magis craſſiores fiant, ſed cum Galeno, qui multis id rationibus libro de vſu partium confirmat, vomitu bis ſaltem in menſe repetito euocentur, nam, vt dictum eſt, nec repeti inutile fuerit, ſæpe per abſtinentiam humores craſſi magis alieni à nutritione euadunt, fiuntque magis exuſti, & magis glutinoſi, ſola tenui, & naturali pituita in melius genus perducta. Humidum vero corpus, & Renum pręſertim, humidæque venæ ſeruandæ cum ſint, quo omnes coctiones non aſſationis, ſed elixationis genus retineant, neceſſario interdum eſt contra extenuantia, & Diuretica medicamenta, quæ exſiccant, calorem ſquallidiorem reddunt, ad aſſationemque, non elixationem aptum, nitendum eſt inquam cibi genere & iuſta eius copia, quo illis medicamentis reſiſtatur, coctioneſque ventriculi exterius ſaltem iuuentur, cruditateſque identidem vomitu maxime, alui vero etiam ſolutionibus idoneis ſubmoueantur.

Hoc itaque ordine curatio inſtituēda, vt primum vomitus, aut aliqua ſolutio alui fiat, deinde tum parandis tum euellendis humoribus in primis venis defixis opera conuertenda, tandem ad Renes per Diuretica tractandos deueniendum. Ac primo quidem duobus, aut tribus diebus per oxymel cum ſyrupo roſaceo coniunctum humor lentus ventriculi ab eius parietibus reſoluatur, poſtea vomitu eijciatur, quem, niſi libeat poſt ſumptum cibum mouere, certe ventriculus iure aliquo pingui, & abſterſiuo benè complendus eſt, incoctis prius ijs, quæ illud tale efficiāt, vt bouilla carne cum folijs betæ, aut braſſicæ, aut ſpinacij, ſeu rapi, aut napi, aut Rhaphani

adiecto

Digitized by Google

adiecto Oxymellite. Nonnulli ad vomitum perfacile mouentur, ſi calicem vini maluatici ſumpſerint, ſed nolim capiti obeſſet, poterit tamen experiri. Aquæ ſtillatitiæ ad id idoneæ multæ ſunt, vt quæ ex aorantijs malis elicitur, eſt oleum amigdalarum, tandem valentiſſimum eſt lixiuium.

Non dicã ius idem valentius fieri poſſe incocto aſſaro, agarico, rhaphanni radicibus ellebori traiecto; poſt vomitum oximellite aliquo compoſito venæ puterunt tentari, quo expediantur, quemadmodum ſi fieret è ſucco fumiterræ, lupulorum, betonicæ, cicoreæ, meliſſæ, chamedris, atque etiam abſynthij, totum maceratione expreſſa, ſeu ſucco, & radicum capparorum cum melle, & aceto, vt ſolet, poſt cuius oximellitis aliquorum dierum vſum medicamentũ eliciens paratos humores eſt dandum, cuiuſmodi eſſet ex ℥.ij. & s. ſir. roſacei ſolutiui. ℥. i. s. mannæ, & ʒ. ij. elect. Indi maioris. & totidem ʒ. pulpæ caſſiæ fiſtulæ dilutis ex iure, in quo aliquid ſenæ, radicis dulcis, prunorum paſſularum, & cinamomi eſſet incoctum, ac, niſi prima alui ſolutio fuerit, rhabarbarum cum ſpica indica maceratum, expreſſumque ſit. At niſi per potionem placeat, diacatholicon, & indum idemmet adiecto rhabarbaro idonea eſſent. Catapotiorum quoque genus aliquod poſſet in hunc vſũ facere, vt quæ de rhabarbaro ſunt, non dixerim illa de tribus, ſed quæ huius nominis recipiunt etiá myrobalaoos inſtituta à Meſue, quoniam ad obſtructiones dictas propriè faciunt. Alioquin enim rhabarbarum, & aloes non ita omnibus ſuis partibus apta renibus ſint, rhabarbarum vero niſi permixtione, & exiguitate ſua accommodetur, quòd & ſuis viribus acrioribus renes petit, & acriores humores eo perducit, etiam nocuum. Catapotia quoque illa, quæ lucis dicuntur mihi viderẽtur opportuna, in quibus medicamentorum calidorum vis fracta eſt ab aliorum permixtione, & humores altius in primis venis defixos, & melancholicos eliciunt. Ad vſum Catapotiorum propriè ea obſeruatio referenda eſt, ne viſceribus ſquallorem aliquẽm, aut aſperitatẽ relinquãt, ſic propè cibum omnino dentur, vel tribus taotum horis ante prandium, vel duabus à cœna. A cœna quidem darem, cum valentiora eſſent; vt, ſi opus eſſet cum ſupradictis cochia, aut eiuſmodi alia commiſceri, cuius res ſæpe neceſſitas poteſt incidere, ſic enim nihil penitus moleſtiæ habebunt, quemadmodum ego ſæpe in valentioribus pilulis expertus ſum, & quoties turbationem fugere volui, ita votum obtinui. Vſum pulpæ caſſiæ ſiliquę maximè probarem, quo & primarum venarum ſuccos obduratos molliri, ſoluique poſſe, & pituitam è ventriculo excerni, renes vero etiam tandem expurgatos iri ſpetarem. cum qua propter inflationem radicis dulcis puluceres, & aniſum coniungerem, terebynthi reſinam idẽ poſſe non dubitarem, ſed quòd calore ſuo materias funderet, & natura ſua ſecum ad renes duceret, niſi corpore, & primis venis bene expurgaris, non ita commoda videretur. Præterea, ſi in exigua copia detur, potius renes appetat, quàm ventrem ſoluat, ſin in multa ventriculum male habeat. Itaque tunc tantum exhiberem, cum in medio corpore nihil metum fecerit, alioquin curationis ordinem ſubuerſuram, & vires illius ablaturam crederem. De rhabarbaro quoque id proprie admonerem, quòd primis quidem venis, & cauæ iecoris parti expurgandę admodum apertum eſt, initio tamen purgationum nunquam bene commodum, propterea quòd a copia materiæ perturbatur, impediturque, ne ſuam exiguã vim poſſit exercere, quæ minutim, & per anguſtos, & inuiſibiles meatus ſparſam materiam, & altius defixam ſubtiliter eruere idonea illam non poteſt ſubtili, & exactiſſimo opere ſuo afficere, cum prius in eã materiam inciderit, quæ copioſior latiores meatus compleri. Ita ſæpenumero ſolet importunè datũ magis dolores mouere reluctanti materiæ ſua imbecillitate obuium. Cæterum corpore per hæc diligenter tractato tandem ad diureticam audacter poteſt tranſiri, quorum diuturnus vſus, cum extenuantia ſint, ſicciores venas reddere poteſt, ideo, vt dixi ſuperius cõtra illa cibus humidior opponendus, & prætereà etiam, cum fieri poterit, illa cum ſero lactis propinãda. Lac nonnulli etiam ex his, qui à noſtra memoria remoti ſunt, exhibebant, quod cum forte ad ardorem vrinæ fuiſſet delectum, poſt eius vſum etiam non amplius congeri arenulas obſeruaſſent. Etenim renum, & venarum ſquallorem ſua nutritione leniẽdo, cum eo, quòd ex parte calorem mitiorẽ reddat, cauſam toſtionis tollit, & loco illius copiam elixationis facit, ſic vero facere aduerſus calculum affirmarunt, quod ego hac ratione non negarim. Sed quoniam habet materiam calculo gignendo idoneam, propterea in calidioribus renibus, & venis nõ eſt, periclitandum, niſi lac tenuiſſimi generis fuerit, vt aſininum, quod cum caſeum non faciat, minus calculi materia eſſe poſſit, & non eſt à remedijs noſtris ejiciendum, modo ipſum ſuo tempore corpore expurgato, & bona obſeruatione ſumatur, & maximè illa, ne multum refrigeretur, ſed continuo bibatur. Serum quidem certè optimè purgatum commodum, & quàm recentiſſimum fuerit ipſum quoque ſuo tempore exhibitum, & ad excipiendam propriam Diureticorum vim maxime idoneum, quod, quo purius ſit, quidam per elambicum vi ignis trajiciũt, vbi vires etiam ſuas amittat. Diureticorum delectum ego dirigerem ea ratione, vt non admodum calida, aut ſicca eſſent, niſi neceſſitas alioquin vrgeret. Sic ego primum aqua ſtillatitia Fabarum viridium cũ ſiliquis, aut parietariæ vterer, aut ex fragaria, aut alſine, aut anagallide, aut gramine, aut halicacabo. Vterer frigidiorum ſeminum emulſione, mallegrana, malua, cap. veneris, ſcolopendria, rubo, & puluere eiuſmodi, quem iam in vſu habetis, ea animaduerſione, vt in tenuiſſimum pollinem contritus ſit, alioquin enim in renes non perueniat, vt ex illo non paucos primas venas poſſit impeditiores facere. genera eiuſmodi medicis nota ſunt, vt ſemina aſparagi, lanugo, ceterach, oſſa meſpillorum, cornu cerui vſtum, anonis rubi radix, ſimiliaque alia. Venirem poſtea, ſi fuerit opus, nec ſuſpicio deſit, ad terebynthi reſinam aquæ farfaræ aut halicacabi, aut fragariæ, aut graminis lotam, & eius ad Diureticum vſum exiguam copiam darem, quo ipſa ad renes peruenire permitteretur, nec per aluum detruderetur. Aquã anonidis, aut ius corticum eius non dixerim radicũ his ſupponerem, cum opus per ea perfectum non eſſet. & in maiori neceſſitate ad illam venirem, quę ex nucleis perſicorum, ceraſorumque, & floribus ſambuci cum vino maluatico fit. aut ad ſyrupum confectum ex ſucco limonum, & raphani ſyluestris, aut etiam domeſtici, pariterque ad oximel ſquilliticum. Syrupus de ſthechade cum eodem oximellite ſquillitico à me ſæpe datus eſt, & iuuare viſus. Sed ſyluã hic medicamentorum cõſcribere ſuperuacuum eſt, videorque iam quæſitioni de ipſis diureticis reſpondiſſe. Cum tempus erit balneorum, tunc, ſi opus erit, de illis loqui poterimus. De vſitatis aquæ dulcis balneis certum ſit, penitus ea non eſſe dimittẽda, quod ſi intermiſſus ordo eorum vſus eſt, illum penitus eſſe reuocandum. Pro corporis exercitatione potius ambulet, quàm ſtet, potius equo quàm curru vehatur, quàm ne pedibus fatigetur. De cibo iam dictum eſt, elixo potius quàm aſſo, ſorbili vero maxime, certe molli eſſe vtendum, in prima menſa aſſiduè caricæ diſſectæ, & in aceto demerſæ magnopere ipſos renes purgant, in fine vero nuclei pinei. Aquæ delectus potiſſimum habendus, qua nihil aptius arenulis

nulis gignendis eſſe poteſt; ni boni generis ſit, propterea cum alijs notis hunc in vſum ea non eſt negligenda in aquæ probatione, quæ à pondere eſt, leuiſſima enim ſemper minimum craſſi, terreſtriſq; elementi habebit, minimè verò ea prætereunda, quæ à facili coctione eorum, quæ in ipſa elixantur, eſt. Atque hactenus de primæ percunctationis partibus, quod quidem ſatis eſſe videatur, etenim in ſuperioribus literis videor, niſi immemor ſum, plurima eſſe proſequutus.

Ad alteram percunctationem modo me conuertens non videor aliter poſſe reſpondere, quàm vt proximis literis feci. Neque enim te de mea voluntate erga Dominum, aut animi propenſione erga mores Patriæ tuæ dubitare credo, neque exiſtimare me vnquam alia cauſa detentum iri, quàm quæ in morum honeſtate, & hominum opinione, ac quadã exiſtimationis verecundia eſt poſita. Sumus in hac ſcena, attendunt homines, non quid veriſimilis, & honeſti in fabula ſit, ſed quàm bene, & quo pacto illorum oculis, & auribus inſeruiatur, quod ni ad eorum iudicium geſſerimus, deridemur. Fac me has difficultates ſuperare poſſe, hoc eſt, quod etiam ſuperius reſponderam.

Vt vero finem dicendi faciã, me Sereniſſimo Domino plurimum commenda, & eum fac certiorem, quòd hi Illuſtriſſimi Domini petunt à me, vt certatim ſuo cratere nobis inter nos pro eius ſalute propinare liceat nõ ſolum alacriter, ſed vſque ad ebrietatem. Doctor meus, & idem tuus Lucidus hinc abeſt trium dierum itinere, & præeſt curationi Magni Principis huius Regni Proregis, ſic diu eo cogor carere, fuit tribus diebus proximis hic apud me, ſed inſtante ægroto citius, quàm voluiſſem eſt reuocatus. Vidi de libris Andernaci, ij nulla harum Bibliothecarum habentur. Bene vale Doctor Excellentiſſime, meque vt ſoles ama, & in amicorum memoria me conſerua, maximè verò ſi adhuc me diligit Gratioſus. Pragæ 4. Non. Decemb. Anno 1491.

T. E.

Obſequentiſſimus

Chriſtophorus Guarinonius.

Ad Auguſtinum Lucidum Doctorem Excellentiſſimum. De Prorege Boemiæ Guglielmo Roſimbergio in hydropem labente.

CONSVLTATIO DLXXVII.

Doctor Excellentiſſime.

ET de ſolertia, diligentiaque tua nihil dubitamus in Illuſtriſſimi, & Excellentiſſimi Domini curatione, & noſtrum ſtudium ei numquam deeſſe patiemur; propterea certa eſt Illuſtriſſima Domina Maria, nihil quod in nobis eſſet, iri prateritum, & quòd ego tibi omnia ante oculos ſcripto conſtituerem, quæ tecum de eius valetudine ſæpius egi, & ad nouas etiam poſtea res ei caſuras excogitauero. Credo ego te in memoria habere, quod inter nos iam fuit deliberatum, & videre nunc melius, quod ęgroto tibi ante oculos poſito ſuis notis ſeſe patefacit, id ipſum tamen abſens ego hac ita perſequar ratione. Sunt tumores œdematoſi artus fere totos, certe inferiores continenter amplexi. Eſt ille, qui ad guttur identidem increſcens, & decreſcens infra etiam iugulum multam partem occupat. Huius quidem cauſa capiti potiſſimũ danda non videtur, quod & ſuapte natura, vt vides ex eius conformatione, & caluitio, atq; oculis calidius, & propemodum ſiccius eſt, & affectu vero etiam ipſo minime ad frigidum, aut humidum eſt reuerſum, cum non minus vigilijs, quã ſomno inſolentiori ſæpe tentetur, quæ vigiliæ propriam capitis, vt ſomnus totius fere corporis affectũ conſequi debeant, conſtante ea capitis ſpecie. Niſi illa ratione caput quoque cauſemur, quòd ſuo calore validiori humorem ab inferioribus attrahit, & in ſe collectum depellit. Alioquin certe ſua intemperie illum humorem non procreat, quam ille humor frigidam, & humidam expoſcit. Nulla vero rei huiuſmodi intemperiei nota eſt, maxime cum vigiliæ ſæpius intercidant, minus certe frigidæ, cum memoria, & prudentia conſtet. Tumor ergo gutturis quoque, vt alij, ſuã originem in venis habebit, præſertim ad iecur pertinentibus, & in iecore ipſo, ac liene, vnde venæ ſuſpenſæ maxima affinitate cum illis continentur, quamuis cũ venis illis, quæ iecur cum inteſtinis colligant, ego eam culpam adhuc cõicari non ſuſpicer, idq; non exigua ratione, quando venæ illæ ſolẽt potius aquoſum humorem carnibus minime adhęreſcentem, & vrinæ ſimilem, cum eiuſmodi culpã habent creare, illumq; ſuo quodam ſudore in ventrẽ, & ad abdomen exprimere, ſiquidem tum venarũ illarum, tum materiæ in ipſas ab inteſtinis exceptæ ea natura eſt, vt, quoniã materia rudior incidit, ipſę vero venæ inteſtinis, & ventri cognatæ non ita validæ ſanguini gignendo ſunt, quidquid ſuo vitio aquoſi humoris ipſæ ex ea materia gignunt, id longius ab alimenti genere recedat, quam quod in ſinu venarũ earum fit, quæ carnibus iecoris, & aliarum partium ſuffultæ ſunt. Atque is humor penitus aquoſus, & à glutine alibili remotus, quoties in venas ſuperiores attractus, aut expreſſus fuerit, facile totus per vrinã, & per ſudorem expellitur, vt prorſos inutilis, neque vnquã in vllum alimentum carnium poteſt promoueri. Hic modo humor, quem cernimus horũ tumorum cauſam eſſe, ipſe carnibus tamquam alimentũ per eas totas perfuſum applicatur, & glutine quodã, & habitu alibilis generis adhæreſcit, quamuis ſuo genere frigidiore, & humidiore numquam carnibus fiat ſimile. itaque non adeo à ſanguine, & alimento diſtat, vt aqua illa vitio primarum venarũ facta, neque ipſe primarum venarum vitio fit, ſed viſcerũ, & venarum ſuperiorum. Minime vero mirũ videri dẽt, aut nouũ hoc, quod de diuerſa origine diuerſorum horum humorũ dixi, nam Hipp. quoq; ſiccæ hydropi viſus eſt originem ad ilia ſtatuiſſe, nimirum circũ ipſa inteſtina, cum dicit doloribus diuturnis eius loci morbum illum ſuccedere, nimirum cum nõ aquã, ſed flatum ſuo acri calore materiam aſſante conficiunt. Tumorum ergo dictorum is humor cauſa eſt, qui viſcerum, & ſuperiorum venarum, nempe viſcera continentiũ, & ad carnes, non ad inteſtina pertinentium intemperie gignitur, ex materia iam nõ penitus rudi ventriculi, ſed ante à primis venis in genere ſanguinis initiata, inchoataque. Etenim neq; nos vidimus vnquam in hoc corpore ventriculi concoctionem tantopere labefactatam, aut cruditates tãtas, quæ in hoc genere humoris omnino ad verã cruditatem ſpectarent, vt eius venis & inteſtinorum id frigoris attribuere poſſimus. Dixi cruditates in hoc genere humoris ad veram cruditatem ſpectare, nã is humor certè non fit per illam cruditatẽ, quæ exuſtio eſt, vt ſæpe aquam in inferioribus venis videmus, ſub qua & alui, & vrinæ exuſtionem potius, quam cruditatem proprie dictam pręſeferunt. Quãquam vero hic aluus decolor ſæpiſſimè ſeu cinerei coloris viſa eſt, numquam tamen non æquabilis, nõ materię penitus tranſmutatę & in vnũ corpus cõuerſæ, qđ ventriculi quidẽ perfectã coctionẽ oſtendit, ie-

coris tamen etiam venarum, defectam, qua ſanguis pro modo naturæ ſuis omnibns partibus compleri non poſſet, infraque iuſtum ſuæ naturæ habitum reiictus bile flaua careret, & ad genus pituitæ declinaret. Nam quòd aluus eſſet decolorata in obſtructionem fellis cauſa referri non poterat, quoniam tunc bilis ad vrinam reiecta fuiſſet neceſſario, neque illas tunc in eo ſtatu coloris reliquiſſet, aut habitus, quo nos ſemper conſpeximus, numquam enim ſupra morem, & naturæ conſuetudinem coloratę fuere, potius vero infra ſæpe, raro craſſæ, & niſi ſub illius doloris acceſſione ſingulæ, quæ & craſſiores longe & minus coloratæ eſſent, quæ pro ſano fieri ſoleant. Aluus ergo eiuſmodi, qualis obſtructo felle eſſe ſoleat, cum nulla illius obſtructio ſubſit, carere bile ſanguinem denunciat, quæ res omnem frigidum affectum in venis ſuperioribus, & iecore præſertim demonſtrant capite non conſpirante, niſi quatenus accepto eius generis bumore, quo nutriri nō queat, illum deorſum reprimit accepta parte omni ex eo, quæ pro ſe faciat, quo magis alendo ineptus ille humor relinquitur, cum ex eo pars alibilis abſumpta ſit, antequam infra depellatur. At inquies, in intemperie frigida, cur effloreſcunt in cute quandoque notę, quæ calidioris generis ſunt? nam & puſtulæ rubræ, prurienteſque, & etiam color in tumore eriſypelatis affuit, præterea ſæpius ipſe interius calorem ſentit, & ſitit, nec ſemper tectus eſſe veſtimento poteſt, noctu vero ſe detegit, & exagitatur, interdiu quoque ſe aſpiranti flatui libenter obijcit, & contra feneſtras ſedet detecto præſertim capite, & ſæpenumero etiam thorace, quaſi alienum calorem ſentiat, quo ſupra ſuam naturam ſit calefactus, quem calorem ſignificant & rubores, & puſtulæ, ac pruritus, qui à ſalſo genere pituitæ eſſe ſolet caloris omnino opera effecto. Equidem video huiuſmodi multiplices, & contrarios euentus quotidie, quibus frigidæ notæ calidis miſceantur. Nobis ante oculos ſemper Senes ſunt, io quibus maxime ſalſos humores abundare ex vrinæ ardoribus, & pituita neceſſe eſt dicere, in illis tamen refrigeratam naturam eſſe opus eſt, ſicuti bumidiſſima recrementa habent, cum tamen natura eorum propter ſquallorem declinet ad interitum. Quæ prorſus ita eſſo certum eſt. Quo pacto autem fieri queant, id ſubtiliori indagatione opus habuit, & ſummo ſtudio à Galeno 3. de temperamentis explicatum eſt, neque vero nobis illud inauditum, aut nouum eſt, quòd calor niſi cognatus naturæ ſit, & modo illius temperatus, cum præter genus corporis & ſupra morem naturæ increſcit, tunc naturā corporis infirmat, & quo magis corpus frigidæ naturæ eſſet, eo magis affligit, & offenſa per calorem corporis natura ipſa, ad offenſæ caloris modum maiorem refrigerationem requirit, eo vero magis corpus ægrotat ſub calore, quo humidius genere fuerit, ab eo enim calore humidum primo agitatur, liqueſcitque, & tandem ad ſiccum, hoc eſt ad cootrarium ſuæ naturæ ſtatum detorquetur, quo quidem quàm maxime vis nutrix diſſoluatur. Quemadmodum huic noſtro corpori facile euenerit, quod ſuopte genere humidius fuit, neque ita tamen calidum, præterquam capite, nam & candidiſſimis ac plenis carnibus, & nitidiſſima, ac læuiſſima cute, non admodum colorata fuit, vt à calore maxime offendi ſemper potuerit, eoque magis, quo ſiccius corpus ſpatiu reddetetur. Itaque vis nutrix facillime potuerit imbecillior euadere, & loco ſanguinis crudos humores generare. Caloris alieni notæ validæ ſunt, illa frigoris & potionum aquæ antiqua cupiditas, veſtimentorumque reiectio, & aſpirantis flatus delectatio ac deſiderium. cupit enim natura ad ſuum ſtatum vel potius ad ſe ipſam per hæc ſe recipere, cuius frigi-

A dioris ſui generis cauſa etiam vinum ſemper exhorruit. Fuere vero etiam caloris aduentitij cauſæ euidentes, ſeu externæ multæ, quas recenſere non eſt neceſſe. Verum ſquallori tamen neceſſario per calorem inducto frigidum genus ſuperuenit. ſic vtroque genere & præſertim frigore vis nutrix infirmata loco ſanguinis crudos humores facit, & frigidioribus effectibus corpus complet, atque etiam humidioribus. quod quidem vitij genus cum à calore inductū eſt, habet ſe vt cineres ſolent, qui poſt ignem ſicci, & tandem frigidi relinquuntur, veſtigium tamen latens caloris retinent, quod quoties excitatur, toties ſeſe exerit, & vim ſuam acrem, & ſalſam, atque amaram oſtendit. Quòd ergo in huiuſmodi corporum frigido ſtatu calor ſubſit, nouum dictu nō eſt, quòd

B cruditates abundent, vetus eſt, quæ ſane vtriuſque generis eſſe ſolent. At quo pacto is caſus tumorum ſubito euenerit, id etiam nouum, & admirabile videatur, neq; enim intemperiei ortus ſubitus eſſe poteſt, minus illius notæ repente oriri. Quicunque Medico illi qui fœlicitatem ſuam in curando iactat, fidem dabunt, nulla dubitatione tenebuntur huius rei, quoniam ipſe arte ſua admirabili id medicamentis procuraſſe profitetur, nimirum quo doloris interni materiam extrorſum deduceret, ſed abſurdas nimis, nec minus multas res hæc illius profeſſio comprendit, ſiquidem neque tam copioſa tumorum tantorum materia dolores intus tam breues, & binarū tantum horarum fere feciſſet, neq; latere intus adeo potuiſſet, quin æqualem, & pro ſua copia tumorem

C intus effeciſſet, vt nunc extra videmus, minime vero in venis tanta contineri ſine peſſimis ſignis vrinarum, & febre etiam potuiſſet, tum autem humida cū ſit, dolorem non effeciſſet, quem neque in eminentibus partibus perfecto ſenſu præditis faciat. At doloris præterea cauſa non ſolum humida eſſe non potuit, ſed neque etiam humoris alicuius corpus habere, quod corpus non tam cito ſolui potuiſſet, vt ſępe etiam intra horam quieſceret. Itaque fumus potius fuit, qui vel ab exiguo humore fieri ſolet. Exiguus ergo humor vt cauſa antecedens ſuberat, qui poſtea ſubito, & repente in plurimum fumum euaſerit, ac ſi vel ſanguis in eius genus tranſierit. Alia itaque cauſa quærenda eſt, quàm vna illa Medici ad ſui gloriā adumbrata, & poſt euentum inducta per induſtriā.

D Vide quid ego cauſæ ſubeſſe exiſtimem. Superioribus menſibus ipſi Illuſtriſſimo & Excellentiſſimo viro aluus crebro ſoluebatur, & tantam humoris crudioris copiam excernebat, vt metum faceret vel Medico, huc per interualla ſine ordine, tamen crebro reuertebatur, ita vero etiam, ne vnquam in ipſis interuallis eſſet aluus adſtricta, niſi perquam rariſſimè, vt, quando tentationibus dolorum tenebatur, quo tempore clyſteribus protinus ad ſuam mollitiem redibat. Nunc ergo intelligo aluum non ita fluidam minus ita, vt ſolebat, identidem ſolui, & liquidam fieri, ſic humoris crudi multum detineri, & vi venarum attractrice cum reliquo alibili ſucco in venas trahi, ſic in ſanguinem parum profectum, pa-

E rumque alimento idoneum conuerti venis præſertim ad concoquendum imbecillioribus factis, & ad ſuum munus ſanguinis gignendi ſuſtinendum, quæ tum frigidis nimis medicamentis, vt ſucco Citri, tum nimis calidis, quibus omnibus aluus adſtrictior facta eſt, caloris vim naturalem propemodum amiſerint, & in eius locum acrioris caloris genus, & minime naturalis mutuatæ ſint, vt humoris crudi partem eſſent, atque exurant, & tamen non benè concoquant, quæ iam humorum exuſta pars aliquo medicamento ex poſtremis temperatioribus, & viſcerum generi aptis per mora excernatur, & vſque in cutem erumpat, qui humor antea multò genitus,

rus, & moratus intus longo ſpatio exuſtior, & magis ſalſus factus ſit, vnde in cutem procurſus pruritum efficiat. Exeat vero cum his multis humoribus ille quoque quo dolor moueretur, aut ad dolorem non amplius à calore obruto nimijs humoribus queat in fumum verti, aut horum copia dilutus, deſinituſque ſenſum ſui non faciat, quod veriſimilius eſt, qui ſemper ne ſit exiturus, aut ita lenis manſurus, an etiam aliquando intus detenendus fumumve editurus, & acre ſuum genus liberum habiturus, ac dolorem facturus certum non eſt. Atque vtinam non tanto comitatu inuitatus ſic exiret, neque viſcerum, & venarum maiorem intemperiem tot humorum procreatricem haberemus. Sed quorſum hæc? quo nimirum ſtatum Illuſtriſſimi & Excellentiſſimi Domini cognoſcamus, & incidentibus caſibus occurramus. Nam certe & præſens incommodum eſt ſubmouendum, & quod fore metuimus defendendum. Fore autem ſuſpicio eſt, ne anaſarca totum occupet, aut tabeſcentia ſenilis ſubſequatur, & priora omnia fiant. Partes itaque iſtius morbi amouendæ iſthæc ſunt, intemperies frigida per ſiccitatem à calore relicta cum ipſo caloris foco, & materia partim frigidæ intemperiei, partim calidæ germen ſubmouenda, ac quidem, prius, quo intemperies ſuo integumento ſpoliata tolli facilius poſſit. Vtrique materiæ generi tres iam omnino viæ ad expurgandum ſunt, vna per aluum, alia per vrinam, tertia per ſudores, nam ea, quę per operam manuum tentatur ipſa ſanguinis detractione, hic opportuna non eſt, cum neque ſatis virium ſit, & à ſanguine nobis nihil timendum videatur, nimirum vt vel ſua fluxione, vel tranſmutatione materiam exhibeat morbo augendo, potius vero eo egeamus ipſis viribus ſuſtinendis, & corpori alendo. ne à malo humore malè nutriri cogatur, & à malo nutrimento malam temperiem ſibi peiorem faciat, vireſque infirmiores reddat. Tres ergo inquàm viæ tantum ſunt materiæ huius morbi ſubmouendæ, vt dictum eſt, ratio vero ſemper virium in illis tentandis habenda. Per aluum expurgabitur primum illis paſſulis in hunc vſum paratis, deinde pilulis de tribus cum rhabarbaro, & etiam cochijs, quibus addi poſſent in neceſſitate grana aliqua Elaterij vetuſtioris, vt terna, aut bina grana illius quæque ſumptio Catapotiorum haberet. Parabitur materia ad exitum, & vna viæ, venæque omnes, tum viſcera obſtructionibus, & intemperie, ac ſua imbecillitate liberabuntur, ſi confectus iam ſyrupus adhibeatur, qui humores parantia incidentia, extenuantia, abſtergentia, & viſcus quodque confirmantia continet. Quo per vrinas quoque humores propellentur, eoque magis ſi diluatur iure graminis, pimpinellæ, cetrach, radicum aſparagi, petroſellini, eringij, aut etiam rubiæ. Carduum quoque benedictum in ijs haberem. Syrupus porrò, ſi recte memini, habet betonicam, meliſſam, cap. veneris, agrimonium, cetrach, & pimpinellam. Per ſudores item ijdem ſyrupi materiam effundent ex ijſdem iuribus ſumpti, præſertim ſi Guaiacum quoque adiungatur, & balnea inſuper tepida adhibeantur, quæ quidem non aquæ ſimplicis ſint, ſed cui incocta habeantur illa, quæ poſſint exſiccare, non tamen admodum adſtringere, quod in fomentis quoque adhibendis ſeruari oporteat, ne materia intus comprimatur. Optima erit betonica, ſaluia, roſmarinum, chamemelum, anethum, althea, verbaſci folia magis, quàm radices, quoniam nimium forte illæ adſtringant. Syderitis quædam ſaluiæ folijs, & ſimilis generis alia. Siccorum dictorum balneorum, ſeu ſudationum eiuſmodi vſum, quoniam magna vi fiunt, ego non admodum laudarē, quia nimis iſti naturæ debili vim inferrent. Inter illa vero, quæ parant, & educunt materiam vi-

A tioſam, ego multa non numeraui, quæ valētia ſunt, quoniam aut ſapore ſuo offenderent, aut viribus valētioribus, ſapore quidem, vt ſuccus radicum Iridis. vi autem vt gratiola, vt mezereon, vt ebulus, & ſimilia. Braſſica marina ijs nominibus quoque forſan dimittenda. Mechiachum aquoſum quidem humorem exportat, tamen incertum ſemper eius opus eſt, neq; admodum robur viſceribus relinquit, nonnumquam tamen illud tentarem. Reliquum noſtri inſtituti perſequamur. Antidota maiora illa vt theriaca, & mithridatium, alchermes quæ cum alijs, atque etiam diaſulphur Meſues optimè facerent, quod de lapide quoque bezaar indicatur, præcipuè ad ſudores excitandos, viſceraque confirmanda. de reliquis numerandis non credo eſſe neceſſe labo-

B rem. De ratione victus etiam nequaquam, de qua toties dictum eſt, totieſque inſtituta, quamquam à fælicissimo medico interrupta, quo ipſi ægroto placeret, qui non dicam ἄρρωστος, ſed χόλαξ omnino eſſet. Certè ea malè ſucceſſit, cum ægrotum in malum hoc genus deduxerit, non eſt diſcedendum ab auiculis paruis, quæ alijs omnibus præferendæ ſunt, deinde perdices in vſu habendæ, phaſiani, atagenæ, quæ noſtris dicuntur Francolini, & ſi quæ his ſimiles. Diacitonite illud ad imitationem Galeni confectum, cum aromatibus, & aceto tam in prima, quàm in poſtrema menſa erit appoſitiſſimum, ſed aromata diminuenda. In potione, quæ omnino parca eſſe debet, eadem moderatio adhibenda eſſe, vt, cum ab-

C ſtemius ſit, ea, quæ in aqua coquuntur calidi generis temperatiora deligantur. magis vero temperata ſint ea, quæ non incocta, ſed permixta cum aqua exhibentur, vt aqua cinamomi ſtillatitia, & aliorum eiuſmodi aromatum, per venas enim ſua tenuitate celeriter poſſunt fere integra tranſire, & illis nimiā ſiccitatem afferre. Renibus vero etiam maxime. Valdè itaque temperanda ſunt per aquam elementalem, quæ quidem leuiſſima ſit etiam ad ſtateram, quæ index eſt quantum craſſi elementi contineatur. Sed chinæ radicem ei incoquerem magna ſpe, nam expertus ſum, quantum ſit in hoc genere affectuum vtilis. Illam commixtionem olei ſulfuris, aut vitrioli, ſeu atramenti ſutorij ego penitus exhorreſco, quoniam duriter admodum agit exſiccando. De

D ſomno credo clarum eſſe tibi, quàm diurnus diſcuſſioni humorum ſit aduerſarius, & quàm nocturnus coctioni neceſſarius. Motus quidem etiam nullo pacto eſſet ſuis iuſtis horis dimittendus, in lectica tamen potius, quàm in rheda, & in hac potius, quàm pedibus eſſet habendus. Sed ego nimius ſum, nam & hæc, & quæ de animi motibus, & quæ de inanitione, & repletione dici poſſunt, omnia tibi notiſſima ſunt. Vides vero præcipuè, qua cauſa ego calidiora antidota prætetierim, ea tamen, quæ, quo eorum calor frangatur, temperata ſunt, enumerauerim. Sic non eſt, quòd de hac re longius ediſſeram. Nos hic bene habemus, tu quoque cura vt valeas. Pragæ Nonis Decemb. MDLXXXXI.

E Tuus Chriſtophorus Guarinonius.

Is Illuſtriſſimus Vir, cum ſemper doctrinas ſuſpectas habuiſſet, & rudiorum hominum operam potius vellet, quòd eam poſſe dirigi a diuino ſpiritu quadam ſingulari gratia pro certo haberet. Curationem ratione inſtitutam latenter ſubterfugit, & clam opera ruſtici homini vſus eſt, à quo accepit metallica vomitum, & aluum mouentia, à quibus penè extinguebatur, dum mouerent. inde ſine tumoribus artuum, & colli fuit, corpore adeo ſquallido toto, vt menſium quatuor ſpacium tantum vixerit, quo ſpatio ſæpe à καρδιώγμῳ grauiſſimo corriperetur, ſub quo recipro-

ximus credebatur, eodemque etiam ſublatus eſt. Vt ſqualloris totius corporis, & ventriculi notas certiores dederit, & humorum ſiccorum ad ventriculum appellentium.

INFORMATIO.

CHriſtianiſſima Regina annum agens 38. temperamenti ſanguinei bilioſi, hepatis nempe calidioris, vt ex venarum latitudine, corporis gracilitate, fæcum alui magna difficultate, & exſiccatione conſtat. Capitis etiam calidiuſculi, & ex colore faciei ſatis florido, capillorum nigredine, ſenſuum omnium interiorum, ac exteriorum integritate, ac intellectus acumine conijci poteſt, nec non medio critate ſomni, & vigiliarum. Cordis autem, vt fert ſexus femineus, minus calidi. Renes videntur aliquo modo excalfacti, quod circa ipſorum regionem quandoque aliquem ſentiat calorem, quandoque arenulas mingat rubras.

Menſes non modo peccant quantitate, cum parum expurgetur, verum etiam qualitate, cum ſint decolores. Chriſtianiſſima inquam Regina aliquot ab hinc diebus cæpit conqueri de palpitatione cordis non leui, tertia quaque die, magis noctu lædens, minus quietis, plus autem debilitatis afferens. Sputum tum quantitate tum etiam qualitate peccat, cum ſit magis craſſum, tenax, & aliquid ſanguinis modo nigricantis, modo rubicundioris adiunctum habens, quod ſputum modo tuſſi, modo ſolo excreatu educitur. Vrina tum in colore, tum in ſubſtantia à naturali non admodum declinat: pulſus paruitate, frequentia, & inæqualitate magis recedit, ſine tamen caloris, & ſitis querela vlla. Lenita aluus manna, ſyr. roſ. ſol. cum aquis cordial. exhibiti ſyrup. reſpicientes affectum, & materiam peccantem. Secta vena in talo propter defectum menſium optimoque cum ſucceſſu, Exhibiti pulu. ex rebus pretioſis, & cordial. facta epithemata, appoſiti ſacculi ad locum affectum. Reliqua requiſita in hoc affectu adijcientur tempore opportuno.

Hæc currenti calamo propter anguſtiam temporis ita dictata ſcripta fuerunt.

De peripneumonia pro Chriſtianiſſima Regina Galliæ Eliſabet Auſtrina.

CONSVLTATIO DLXXVIII.

DE Chriſtianiſſimæ Reginæ Maieſtate, ſi recte ad eorum narrationem, quæ mihi ſcripta ſunt, exiſtimo, non poſſum non putare confluxum eſſe à toto corpore in partes cordi vicinas, & in pulmones factum, atque ea concurſione humorum, ſi non pericardium, certe vaſa illud complectentia diſtendi, & pulmonibus idem euenire, quarum partium diſtentis vaſis primum ſanguinis aliquid vnà cum pituita eruperit, quod in ſputis viſum eſt, clarioris quidem coloris cum modo venam exiuit, acri verò cum ſpatio antea aliquo. Metus vero ſit, ne in corpus quoq; dictarum partium humores emanent, eum in vaſis cohiberi non poterint, ſic inflammationem earum mixti generis faciat, cuius rei ſignum erit ſpiritus anguſtia, quam ſuſpicor etiam nunc adeſſe, & inflammationem iam cæpiſſe, quamuis in hiſtoria neque ſpiritus anguſtia poſita ſit, neque febris, cuius omnino aliquam ſuſpicionem habeo. Quæ vero febris pulſu potius, quàm alijs indicijs cognoſcenda ſit, nam pulmonum ferè febres pituitæ multum habentes nec ſemper acrem calorem, neque ſitum ſolent afferre, niſi febre poſtea longius progreſſa, & multi ſic affecti linguam ſanorum retinere viſi ſunt; imo & pulſus, vt dicit Galenus, raros, ferè vero molles,

A niſi morbus ad eriſypelas vergat, vbi febris inſuper maligna ſit, quæ eiuſmodi hic fieret quoque, ſi putredinem mali generis, hoc eſt illam propriæ ſuæ naturæ, non maturationis ſortiretur. Hi vero pulſus cum parui, & crebri ideo ſint, & cum adeo inæquales, multitudinem materiæ denotant. Vrinæ in febribus eiuſmodi, quæ ad alium morbum ſequuntur, qui morbus certa parte concludatur, non neceſſario multam habent mutationem, quam vero cum habent, ob communicatam putredinem cum venis id nanciſcuntur. Quæ res fieri ſolet, quando corpora valde repleta, & malis ſuccis referta non benè perflantur. Palpitatio vel ſaltus cordis propulſationem influentis noxij humoris ſequitur, cuius quidem modi diuerſi ſunt, cum incurrentibus flatibus fit, tunc
B compreſſionem cordis inſolentius factam ſequitur, ita pulſus intermittit. Verum is, in quo pulſus arteriarum ſpeciem ſaltus cordis ſequuntur, non potius ſub quoque cordis ſaltu ſubſident, in ipſo corde materiam habere videntur, aut certe in capſula, ſeu pericardio. Sic duo valdè grauia mala haberemus, quorum cauſæ ſunt humores multi, & mali generis, quibus corpus refertum eſt, maximè ob diminutam muliebrem purgationem, & propter vitam, qua animum potius, quam corpus, diu exercuerit, & in templo aſſiduè frigora ſenſerit tempeſtatibus. frigidioribus, quibus ſquallori coniunctis pulmones, & totus thorax malè habuerit. Huiuſmodi ſtatus morbi mihi eſſe videtur. Vires referuntur imbecilles, vnde nõ poſſit ſeparari facile, ſi putreſcat is humor, ad bo
C num pus poſſe reuocari, & ita pulmones iri expurgatos, propterea vita in periculo eſſet maximo. Qui porro metus nullus mihi eſſet, ſi certus eſſem vacuũ corpus eſſe omni febre, ſic. n. careret partium inflammatione. Auertendi autem mali futuri, & tollendi præſentis ratio in eo poſita eſt, vt confluxus iſte humorum auertatur, ſectione primum venæ non ſolũ à talo, ſed à cubito etiam, aut cucurbitulis ad artus poſitis, ferroque adhibito, niſi vires venæ ſectionem perlaturæ eſſe videãtur. Certè & ijs, & omnibus alijs modis auerſio vndiq; facienda eſt, in qua profecto potior ſpes eſt. Nam, cum materia iam confluxit vix periculum poteſt vitari, locum. n. vitæ maxime neceſſarium occupat, & viribus maximis eget, quibus
D concoqui, & eijci poſſit, Vidi enim mortuos poſt cõcoctam materiam circum cor febre iam duobus diebus quieſcente, quos retenta materia extinxerat. Ea vero auxilia, quæ cor confirmant, materiam magis impingunt, cõſtrictioneſque, & exſiccatione obſtructiones, & inde putredines, & ſuffocationẽ moliuntur. At eo tempore potius ſputum iuuandum, & toti pectori ea danda exterius, non quæ abſtringunt, ſed quæ euocare, & diſcutere materiã poſſint, vt ab adſtringentibus ſit penitus cauendum tam intus dandis, quàm extra admouendis. Quòd ſi copia nimia eiecti ſanguinis cogeret nos viribus ipſis metuere, tunc alia ratio conſilij eſſet ineunda. interea potius à ſuffocante intus materia, qua vires occupari eſt veriſimile, corpus vindicandum eſt. Factis ergo identi
E dem repetito auerſionibus, in quibus præter ſupradicta ipſæ frictiones quotidie eſſent faciendæ, & artuum moleſtæ conſtrictiones, & cucurbitulæ artubus vel cum ferro, vel ſine eo applicandæ. Clyſteria vero etiam acria, & medicamenta per os purgantia danda, tunc ad illitiones pectoris diſcutiẽtes erit veniendum, & ad ea, quæ coctionem materiæ in pulmonibus, & dictis locis, eiuſdemque materiæ, vt in horas concocta fuerit, excreationem iuuent. Primũ pectoralia dicta, quæ vtramque facultatem habent, deinde etiam magis incidentia, quæ in initio alioquin eſſent ſuſpecta, ne materiam magis ad partes affectas incitarent. Quę ratio in viuendi modo quoque diligentiſſimè ſeruanda eſt, & ante auerſiones

dictas

dictas illa cauenda, quæ incidere poſſunt, aut pulmones laxiores reddere, quę ſane poſt illas prouiſiones omni ſtudio danda ſunt quemadmodum priſſana, & amigdalarum cremor, dolcia ex ſaccharo, & ſeminibus maioribus, aut etiam ex melle. Quod ſi ſanguinis effuſio nimia metueretur, in contrarium genus ratio victus vertenda, & tunc præter bezaar, & os de corde cerui, etiam cornu combuſtum illius, & bolus armena, & lemnium ſigillum, & alia einſmodi tribuenda. Interea commodius theriaca ſub ijs malis vel recens cordi ſubueniet. Quod ſi IESV Opt. Max. benignitate fiat, vt Regina acutum periculum elapſa confluxu tamen longo poſtea teneatur, tunc præter eclegmata valentiora, quæ neceſſaria erunt, & cuique Medico nota, ego illud Meſues darem, quod diaſulphur appellatur, in quo etiã ſiſtendi confluxus, & exſiccandæ materię, & cordi confirmando aptę vires ſunt, quod tunc cum theriaca quoque poterit commiſceri.

Et hęc Doctores pro narratione veſtra repentè dictata, & ſcripta, vt profitemini, & pro viribus meis dicta ſunt, atque vtinam ad ſalutem Maieſtatis Chriſtianiſſimę Reginę proficiant. In quibus nihil proprie ad palpitationem cordis recenſere curaui, quoniam hæc palpitatio eſt caſus, qui ad confluxum, & inflammationem propoſitam conſequitur, neque niſi illis ſubmotis poteſt tuto remoueri, niſi oleum aliquod admodum diſcutiens, & materiam extrahens poſt communem curationem thoraci ad quintam coſtam adhibeatur, in quo vis ſit etiam cordis confirmandi, vt illud, quod à Magni Hetruriæ Ducis opificibus, & Magiſtris conficitur.

Nono circiter à decubitu die interijt magna reſpirandi difficultate, neque vero illa fuit, vt referebatur palpitatio cordis, ſed quędam arcta omnis compreſſio ſpiritus, & exagitatio, quę dum monebatur eam vexaret, & multam materiæ copiam in pulmonibus indicabat. Medici cauſam mortis in ſuppreſſionem menſtruorum dicebant referendam, numquam quid morbi fuiſſet explicantes.

De febre ex putredine in primis venis pro Illuſtri Polono.

CONSVLTATIO DLXXIX.

Eccellenti Domino Auguſtino Maſſæ.

MEa profectò hæc ſententia eſt, quod febris ea à cruditatibus per primas venas meantibus, ibique putreſcentibus ſiliat: nam poſt morbi præteriti conualeſcentiam continuo ſe conuiuijs, vel potius *συμποσίοις* dedit, & craſſos, ac glutinoſos cibos congeſſit, vinaque varietate, & copia, tum acerbitate valde noxia vſque ad ebrietatem. Huiuſmodi febrium genus notarũ ſcio etiam ab antiquis, & credo Stephanum Athenienſem de eo ſcripſiſſe. Ego itaque venam modo non ſecarem, ſed medicamento prius inteſtina diluerem, nè poſtea plus harum cruditatum in eas venas ingrederetur, & ſubinde parantia medicamenta darem, quibus materia, quæ in illis venis conſedit abſtergi, & incidi queat, & tandem illas purgarem, vt poſtea deliberari poterit.

Vale ex Arce Pragæ 10. Cal. Iulij 1592.

Tuus Chriſtophorus Guarinonius Fontanus.

Chriſtoph. Guar. Conſ. Med.

De magna cordis exagitatione per circuitus redeunte. pro nobili Boema.

CONSVLTATIO DLXXX.

EXagitatio maxima cordis fit, ſub qua etiã ſpiritus arctatur, & ſudoribus factis, qui ſponte veniunt, id tollitur. Vos Excellentiſſimi Viri hunc motum appellatis palpitationem, ego noui palpitationem fieri à materia morbi, non à facultate naturali, qua materia in flatum verſa inflatio fit, ſoluto vero flatu ceſſat, ſic ſine ordine motiones illæ fiunt, & impares penitus, ac imparibus interuallis. Hæc exagitatio paria interualla habet, & rhithmum pulſus ſeruat, tantum celeritas, & magnitudo impenſe, aucta eſt, ictuſque tum citos, tum validos habet, ſic non à materia, ſed à facultate per vim tamen materiæ coacta, fiunt hæ exagitationes, quæ ſpecie ſua nil cauſæ referunt præter vſus ipſius inuſitatum admodum incrementum, ſic & calor, & fumus valde, & inſolentiſſimè increuerunt, id vero non niſi humoris fumo craſſo, calidoque opportuna exuſtione, quę propter ſui craſſitudinem conſumi facile nequeat, & propter ſqualorem fumum potius, quàm vaporem edat, vt humor fęcem ſanguinis, & genus omnino melancholicum proſectatur. Exuſtio vero ſic repente facta omnino putredo fit, cuius locus prope cor, & in arteria arcta fit, intraque ſe thoracem, ex quo cor inflatur, & arteria arctat, & ſpiritus anguſtia fiat. Quam rem ſi rectè inſpiciamus profectò febrem eſſe iudicabimus, quoniam cor concaleſcit, quod per fumos humorum putreſcentium cum ſit, putridam ipſam neceſſario dicemus, itaque putrefactione finita ſudor, & finis huius exagitationis fit. Vbi cor magis, quàm arteriæ attollitur, imo initio acceſſionis illæ contrahuntur, quoniam corde ſeſe multum attollente, nec dum perfectè materia inflammata, arteriæ minus caloris ſentiunt, & à cordis agitatione ad ipſum quaſi ad ſuam radicem retrahuntur, poſteaquam vero incendium ſecum communicatum eſt, tunc ipſæ quoque æquò attolli ſentiuntur. Eiuſmodi autem humorem abundare in hac matrona, & genus corporis, & ætas, & menſium cita ceſſatio perſuadent, nam in corporibus multi ſanguinis, cum ætas inchoat, ſemper multum fæcis ſanguinis colligitur, teſte Hipp. quod præcipuè mulieribus fit, in quibus minus ſanguinis, quã in viris conſumitur; ita plus congeri neceſſe eſt, ſiccioris quoque eſſe generis ſanguinem indicat crebet ſabuli per lotium exitus. Qui ſubueniamus, & ne periclitetur, quod in dies magis eueniret, materia eiuſmodi à dictis locis, & à toto corpore, præſertim à partibus vteri, per quem exire ſolebat, & vnde ſedem dare cogitur, erit detrahenda. Sic, quoniam vena ſecta eſt, exiguumque ſanguinis eductum, iterum ſanguinem mittere aut à ſaphena, aut à talo, aluo prius ducta, quoniam ſicca nimis eſt. poſtea humores, & vias pararem, interea tertio ſanguinis aliquid educerem è cubito, tandem humorem proprio medicamento exhaurirem. Aluum lenirem ea potione.

℞. Mellis roſ. ſol. mannæ electæ ana. ℥. ij. ſ. cum decoctione pectorali addita ʒ. 1. aniſorum t. p. Parantia vias, & humores eſſent eiuſmodi. ℞. Syr. de cap. ven. de betonica, oximellitis ana. ℥. ſ. decoctionis meliſſæ, betonicæ, cap. ven. fumiterræ, borraginis ℥. iij. pro ſyr. Quæ paratio ſi eſſet repetenda, darem in eumdem modum ſyr. de cicorea Nicoli cum oximellite. Medicamentum mihi probaretur poſt apparatum materiæ eiuſmodi.

℞. fol.ſenæ elect.ʒ.2.s.epithymi, liquiritiæ an.ʒ.1.s. thymi m.s.cinnamomi ʒ.1. paſſularum enucleatarũ ʒ.s. cariophylli ℈.1. fiat decoctio in aqua melliſſæ ſ.a.quæ coletur cum expreſſione, qua diſſoluatur elect. Indi maioris ʒ.2.s. diacatholicon ʒ.3.mellis roſ. ſolut. mannæ electæ an. ℥.1.s. ſi medicamenta à paracelſiſta exhibita nocuere, id duplici de cauſa factum eſt, tum quia natura animãtis eorum genus infeſtum habet, tum quia humores parati non erãt, Exterius quoque epithema ingererem, vt ℞. aquæ melliſſæ, borraginis an.℥.5.croci ℈.1. vini aromatici, aceti an.℥.1.s. pulverum cordialium temperatarum ʒ.2. Neque ego teptimentibus vterer, quoniam & Thorax ea non accipit ſine cordis, & pulmonum periculo, & cor vult potius per diſcutientia onerari. Aliquid etiam Theriacę in eo epithemate permiſcerem, frictionibus vterer, & alijs à corde auertẽtibus, & victu mediocri, extenuante quidem, & maxime hordeo cum aceto parato. A vino abſtinerem, potius ceruiſiam ex hordeo, & lupulis addito cinnamomo concederem.

De affectu renum pro Sereniſſimo Vrbini Duce,

CONSVLTATIO DLXXXI.

Illuſtris & Excellentiſſime Doctor.

BInis T. E. literis eodem tempore reſpondebo, quoniam in idem argumentum ſcriptæ ſunt. Vnæ 3.idus Decemb.alteræ 6.Cal.Febr. datæ. Crede mihi, tantopere ego afficior tuarum literarum lectione, vt poſtea multis diebus nil niſi tecum agã, ſed iam quod rogas nimirum, vti ego particulatim meam tibi de omni iſthac curatione ſententiam deſcribam, id, cum idonei Medici curant, nec admodũ ſoleo, nec puto ita multum oportere, neque etiam facile eſſe ea, quæ incidentibus quotidie nouis rebus conueniant, tanto ante definiri. Hic vero multo maxime id præteriri poſſe exiſtimo, vbi non ſolum idonei, ſed longe maximi Medici præſto ſunt, cum quibus ego meas libentius dubitationes conferrem, & quos in difficilibus rebus malim authores habere. Certe quidem multa ſunt, quæ non niſi pręſentibus, & inſpectantibus cognoſci poſſunt, multa etiã præſens conſilium requirunt, omnino tamen mihi mos gerendus eſt Duci Sereniſſimo. Capita ergo, ad quę omnis curatio dirigenda eſt, illa eſſe exiſtimo, quæ in iecore cum omnibus venis, in renibus, & ventriculi conſiderantur. Nam de cerebro, arbitror ipſum à ſuo ſtatu naturali minime multum recedere, cuius porrò rei notæ ſunt, quòd integris ſuis facultatibus vtitur, quæ temperiem etiam probandam ſignificẽt. Vigiliæ enim neque à genere huius capitis eſſe poſſunt (quod & ſuapte natura humidius, & nulla ratione ad contrarium genus nimirum ſiccum præter naturam perductum vnquam eſſe cognoſcitur) neque ipſæ continuæ ſunt, quo ſuſpicionem faciant ſuã originem in capite habere, ab inferioribus itaque dictis locis, iiſque male habentibus vigilias fieri neceſſe eſt, præcipuè arterijs ſoporarijs halitus inde ſicciores excipientibus, ſæpe vero etiam ventriculi ore ab illorum halituum morſibus infeſtato. Caput ergo ſi quas in hoc malo partes habet, illæ ſunt, quòd materiam, quam ab inferioribus ſuo calore allicit, propulſans in locos affectos repellit. At ventriculi vitium ſic ab hypochondrijs ſuſtentatur, vt à ventriculo quoque hypochondria ſui vitij originẽ traxere, ab ipſo enim ventriculo hypochondria materiam craſſam in ſui obſtructionem nacta ſunt. ab his A autem ventriculus tum communiõne naturæ ſui corporis, tum halituum ſuffuſione afficitur, interdumq; malo caloris genere ab illis tentatur, fere quidem certe halitibus poſtea refrigeſcentibus, ſibique adhæreſcentibus eorum frigore occupatur, & eo ſicco, quæ halituum natura eſt, à ſanguine in locis indurato excitatorum, Renes modo conſortium caloris cũ iecore habent, & vnà ſiccitatis, quod ſuis antea indicijs, & cauſis fuit deprehenſum, quibus vero poſtea id amplius ſpatio eueniſſe intelligitur, ſi rectè ſigna examinemus, quod, dum ſuo calore nimium attrahunt, ſuccumque vitio ventriculi crudiorem, illum conuertere in alimentum probum non poſſunt, malèque nutriuntur, & malum halitum acquirũt, adeo quòd, quamuis ſuo contextu, & corpore ſolidiore B in ſiccum, & calidum vergant, carnibuſque ſuis vetuſtioribus, & firmioribus eam intemperiem retineant, recenter tamen inductis, & mollioribus habitum nimis crudum, & humidum nanciſci facile poſſunt. Sic videmus, quòd modo ſabulum, modo crudum humorem efferunt in vrinis, & ad lumbos quidam tacitus oneris, & laxitatis ſenſus fit. vnde etiam Vrinæ ardor diutius defendatur crudo humore cauſam ſalſedinis hebetiorem eo habitu factam inueniente.

Hoc autem ad dextrum potius Renem pertinere veriſimile eſt, quod in hoc corpore, vt in pleriſque forſan vena emulgens iecori proprior ſit, ne dum rectæ magis ab ipſo viæ obiecta; quàm ſiniſtri, quo Ren cum iecore magis communicet, & materiæ in- C de venienti prior obuius ſit. Hypochondriorum autem vitium, vt alias proponebatur in venis illis præcipue eſt, quæ inteſtina, & lienem amplectuntur, ventriculoque coniunctæ ſunt. id vero ita habet, vt, cum calidiores, & ſicciores ſint, materiam tamen cõtineant ſe obſtruentem, quæ ſpatio tum craſſior, tũ ſiccior, ac frigidior euaſerit, vnde halitus primum à calore excitati, paulo poſt à calore relicti, & in genus ſuæ originis relapſi ventriculum refrigerent. Hæc itaque habere ante oculos Medici debent, in quæ ſua conſilia, & operas referre nitantur, eoque ordine illa remouere, quo aut ipſa conſiſtunt, ſeſeque ſuſtentant, aut ita habent, vt ſine vno alterum tolli, vel rectę tractari non poſſit, aut aliquod eorũ D cæteris magis vrgere intelligatur, id enim ſemper ad ſe curationem retorquere conſueuit. Modo quidem prorſus leni omnia facienda ſunt, ſic hypochõdrijs, & Renibus planè efflagitantibus, qui ab acrioribus medicamentis ſemper infeſtantur. Venæ ergo hypochondriorum ſunt ab imbibita ſibi materia expediendæ, & in meliorem temperiem reuocandæ. Renes item primum à recrementis, deinde à mala nutritione vindicandi, poſtea ad temperiem ſuam, & meliorem, firmioremque habitum reducendi, tũ melius nutriendi; atque ideo priori curatione expurgandi, exſiccandique, poſteriori autem ad frigidius, & humidius genus retrahendi adiecta aliqua ſemper leni, quæ viſceribus debetur adſtrictione.

Quibus vero omnibus totius corporis procuratio E anteponenda eſt, ne ad partes tractatas humores alliciantur. Sic à ſanguine mittendo initium curationis faciendum, cum ſanguis materiam cuique augẽdæ noxæ idoneam habeat, non ſolum dum male transmutatur in corpore, ſed etiam dum ipſe integer ad morbum attrahitur. Mittendus vero eſt prouiſo prius, ne aliquid crudi in ventriculo reſideat, & omnino cibus ante deſcenderit aliquo leni, & minimè moleſto, magiſque ei vſitato medicamento exhibito, vel, ſi fuerit aliquod catapotiorum genus, cui aſſueuerit. Venæ, vnde ſanguis mittendus ſit, illæ mihi probarentur; primum iecoraria brachij dextri, ſubinde ſaphena cruris ſiniſtri, tandem eæ, quæ ad anum ſunt, quoniam hoc loco hypochondria, &

Renes

Digitized by Google

Renes tamquam ſedes affectuum habemus. Modus A ſanguinis pro viribus metiendus eſt, ne tamen minus quàm ſeptenæ vnciæ à quaque parte mittantur, præterquam ab vno, à quo vel tres vnciæ poſſent ſat eſſe, ijs interuallis hæc fiant, quæ Medicis videbuntur, ad minus tamen diei ſint, neque interea aliquo medicamento purgante dato, ne ſanguis inutilius, & minus tuto poſtea detrahatur, minus etiam ijs danis, quę valentius humores ad purgationẽ parant, ne ad Renes copiam humorum deuoluant. Interea itaque ius cicorei, borraginis, ſonchi, acetoſæ, buglоſſæ, & eius generis aliorum dari poterit. Sanguine autem penitus diminuto tunc iuri eo vſque dato poterunt adijci radix dulcis, capill. Veneris, agrimonium, lupullus, fumus terrę, aſpleniumque, ſub ijs lenior aliqua medicina danda eſt, quemadmodum ex B floris caſſiæ ʒ.3. mellis roſ. ſolu. ℥.2.s. mannæ electæ ℥.1.s. Qua tribus horis contenta, ego vomitum expeterem, & aliquo iure leniter inuitarem, quo craſſa pituita ventriculi euolueretur, neque Renes, vt ſolet, vis medicinæ incederet. Repetendi ſubinde erunt ſyrupi adiectis iuri ſupraposito herbis, & alijs, quæ valentiora ſint, vt betonica, meliſſa, eringio, pimpinella, thymo, cinnamomo, melle roſ. ſyrup. Acetoſo, & de cicorea Nicoli. Poſt quorum vſum medicina purgans altera ſubiungatur, quæ eiuſmodi eſſe poſſet. ℞. ſol. ſenę elect. ʒ.2. cort. R. veratri nigri prępar. ʒ.s. paſſularum ℥.s. turbith, Tartari albi an. ʒ.1. Rad. dulcis raſ. ʒ.1.s. maſtiches, calami arom. an. ℈.2. cinnamomi ℈.4. prunorum num. 3. fiat decoctio in aqua C cap. Ven. ſ.a. quæ coletur cum leni expreſſione ℞. ſupradictæ decoct. ℥.3. florum caſſiæ ʒ.3. mellis roſac. ſol. ℥.3. mannæ elect. ℥.1 a. m. & f. p. Qua item tribus horis detenta vomitus pariter irritetur, quoniam ſic ſuperius crudiores, inferius exuſti humores eijcientur, neque materia medicinæ viſcera infeſtabit, & ab hypochondrijs, ac Renibus auerſio fiet. Tertiam ego libenter Medicinā repeterem, in qua Rhabarbarum eſſet, & vomitum minime mouerem.

His perfectis, quæ vagātes totis venis ſuccos educunt, alia adhibenda forent, quę adhæreſcentes magis, & quaſi nutrientes, & malè quidem ſuccos deradant, pręſertim è Renibus, & hypochondrijs, quēadmodum ſi ex ſero caprino, & ſuccis cicoreæ, aut fumiterræ, betonicæ, quidem certè, atque alſines, tū D parietariæ, & pimpinellæ demum, atque halicacabi multo ſero ad rationem Dioſcoridis dando, ac per multos etiam dies, cui quinto quoque circiter die aliquid ſenæ, & mellis roſacei ſoluti adijci debebit. Poſt cuius vſum ego puluerem ſtomomatis præparatum darem rutiſſimam rem, & Renibus purgandis, firmandiſque idoneam, & per aliquot quidem dies à ʒ. s. vſque ad vnam ex aliquo iure deliniente, vt eſſet ex ptiſſana, quo deuorato protinus ambulatione vti vellem. Tum pulueres ex pimpinella, ſaluia, & betonica ipſa reſina terebynthina exceptos, quo bolo pluribus diebus accepto, ſi non ſatis bene hypochondrijs, & Renibus factum videretur, ad aquas Thermales poſtremo me referrem, & primo hypochondriorum cauſa aquis Tetucij vteret per E dies 7. ſaltē non quotidie ſed alternis diebus, ſubinde ad eas, q. ſ. Marini ſunt, me conſerrem, ni aliquid detrimenti his annis perpeſſæ ſit.

His verò confectis, ego Renum, & venarum omnium nutritionem quærerem, & humectationem proprij habitus illorum, atque ita lac darem vel caprinum cum multo ſaccharo, vel aſininum quàm recētiſſime mulctum, & inde poſtea nihil aliud à medicamentis peterem, & viuendi modo, ac naturæ reliquam omnem rem permitterem, mediocribus omnibus confidens non ſolum genere, ſed modo, in cibis, potionibus exercitijs, & cæli ipſius temperie, atque animi etiam motionibus. Ventriculi porro ratio A ſub propoſita curatione ſemper habēda erit, & poſt aliquam purgationem fomentis, & illitionibus atque profuſionibus iuuandus, illis quidem tantopere calidis, ne cutem, qua ventriculus fouendus eſt, aut extenuent, aut aliquo alio pacto malè habeant. Capiti autem, vt propoſui, nihil valentius molirer, nam vt materiam prohiberemus, ne ipſum adiret, eam nihilo ſecius Renes allicere cogerentur, qua verò à toto corpore ablata per purgationem caput quoque ſit ab ea tutum futurum. Neque ęquum ſit ipſum caput è ſuo ſtatu nunc dimoueri, cum corpus ægrotum habeat, quādo naturalis conſtitutio ſub morbis mutanda non ſit, ſed penitus retinenda, pręſertim quod nos certi non ſumus ipſum poſſe in melius reuocari. Lumbis quidem vnguenta ſuo tempore admouerē, B vt vnguentum ex Benigno, ſeu Beligno dicto, & alabaſtrite permixtum, quod ijs partibus admodum profuiſſe recordor. De ijs ergo, quę in curatione vernali videntur facienda, ſic me expediui, reliqua in alijs meis literis credo reperientur. Madamam bene valere ego mirum in modum gaudeo, vellemque ſemper de ea idem audire, tum hæc illi tuo ore ſignificari, & mei memoriam apud illam aliquo pacto renouari. Lætor quoque noſtrum Gratioſum tā egregiam Matronā in vxorem duxiſſe, & Petuazium ſeſe è turbulentijs Romanorum aulicorum in iſtud quietis aſylum ſe recepiſſe. Eos, qui obiere, nobis deeſſe plurimum dolet, quorum certè multorum memoriam facile nequeam amittere. Quod verò T.E. in ſchedula habet, ſic inſumnium fuit, quod flatus C ab Argeſte, ſeu coro longe alius videretur ab eo, qui à Thraſcia, is enim leniſſimus, placidiſſimuſque, tum non admodum denſus, aut plenus, minus vero validius, minuſque ſua lenitate, & mollitie penetrans. Ille vero quamquam à longinquo magis veniens, & plenior, acrior tamen, aſperiorque, & longe vrgentior, varietate etiam refertus. De oculis, ij profecto qua parte ſpecularibus iuuantur, à materia obſtruēte eam læſionem non habent, quæ hoc modo leuari non poſſet. Sed habent ab eius generis ſquallore, & membranarū duritie, quæ ſenibus domeſtica eſt. Obſtructio itaq; à fumis illis nigris tanta nō eſt, quāta aciei illud impedimentum faciat, ac generis ſiccioris halituum cum ſit, minimè continuari poterit D ad obſtruendum, vt alias prædicebam, quod de aurium ſonitu fieri ſolet, cum ille ſubtilis, & varius eſt. Sed dum ego ſcriptioni intētus ſum, neque à re poſſum auelli tabellarium diſceſſiſſe audio, vt in alterum proximo tempore diſceſſurum differenda harū literarum miſſio ſit, bene vale, Vir Excellētiſſime & mihi ſæpius ſcribe. Pragæ 13. Cal. Martij 1592.

T.E. Obſequentiſſimus,

Chriſtophorus Guarinonius Fontanus.

CONSVLTATIO DLXXXII.

Excellentiſſime Vir.

QVantum attinet ad iſtum vſum recentiorum, quo per vim ignis, & per quandā [illegible] ſic à Galeno nominari ſolitam huiuſmodi colliquationem humores e medicamentis eliciunt. Dico eſſe incertam admodum rem, & in vno quoque medicamento prius proprie, & longa experientia dignoſcendam, antequam ad opus adhibeatur, cum non idem ſit omnium exitus ſub eo opificio, niſi quod à priori ſua natura longe poſſunt deturbari. Imo potes experiri, quod neque idem prorſus medicamentum, vel ſub eodem artifice eaſdem vires ſolet

Digitized by Google

A let inde ſemper reportare. Certe quidem ſolutiua plurima, quibus ſoluendi vis in tenuioribus partibus ſita eſt, per eam operam vires ſuas ſoluēdi amittunt, pauca autem retinent, quemadmodum Metallica certo modo deducta.

At quando de ſero lactis id conſilij petitur, ego tam incerta re hic non vterer, niſi tamquam materia aliorum medicamentorum vires deportatura. Alioquin eo minus crederem eum vſum, quem expetimus ab illo, nos tunc poſſe expectare, quo minus perfectè in ipſo permixtæ ſunt illæ partes eterogeneæ, in quibus auxilia expetita conſiſtunt, nam partes illæ nequaquam poſſunt ſob ea mutatione retineri in eo humore, qui à Medicis, neſcio qua ratione, tamquam præſtantior elicitur, priorem vero humorem B in ea ſtillatione magis probant, quorum ego nihil laudo, facile enim diſſolui multæ partes vſui noſtro idoneæ poſſunt, multæ in imo remanentes non extillare, quæ detergendis, & firmandis Renibus valent. Vna tenuitas, & ad penetrandum celeritas iſtos mouet, opus conſilijs noſtris non ita potiſſimè quæſitum. Sic ego cogitabam dum ſcribebam, forſan aliter iudicaturus ſi veriorem rationem, audiero. Certum quidem eſt, quod ſeri illa pars per colliquationem vi ignis factam excepta abſtergendi, & purgādi vi priuata ſolum vehiculum remanet, cui ingerendæ vires ſunt ab herbarum ſuccis, quarum ſupra mentio facta eſt. Quod ſane vehiculum alicui etiam minus aptum forſan iudicari poſſit, quod pinguius, C & acroſum magis videatur. Purgandi ſane, & confirmandi Renes ſunt, quod male nutriti ſunt, vt vrinæ oſtendunt, & timeri poſſunt lapilli, vt debent, cum vrina alba, & turbida eſt, neque credendū eſt, quod lapis vel magnus quidem in Renibus ſemper moleſtum ei ſedi ſenſum afferat, nam multa cadauera eorum, qui nullum eiuſmodi ſenſum habuerāt, cum lapidibus in Renibus reperta ſunt, quibus vrinæ turbidæ, & decolores tantum eam ſuſpicionem fecerant. Illud dare lac, quo Renes nutriantur, & meliorem habitum acquirant ego ſuo tempore laudo, ſed poſtea dare aquam Villenſium balneorum nequaquam. Nam ſi lac ſuo tēpore datur, & Renes tunc purgati ſunt, balnea opus non ſunt, ſi balnea opus erunt, nutritio ſuam opportunitatem non habuit, vt poſt ſui mundiriem. D

Chriſtophorus Guarinonius Fontanus Phyſicus Veronenſis.

CONSVLTATIO DLXXXIII.

Excellentiſſimo Auguſtino Lucido Phyſico.

HAbes mi Lucide hic breuibus compræhenſa, quæ ego exiſtimem de his, quæ ex te Andreas E Chiocus vir optimus, & in omni literarum genere Excellentiſſimus de mea ſententia quærebat, nimirum de ſanguinis miſſione, Veſicatorijs, & Theriaca, quibus hodiè plerique Medici in febribus malignis, præſertim cum maculis Petechijs dictis vti cōſueuere. Quo enim tu poſſes hæc illi certius ſignificare, ego, vt potui, his literis commiſi. Sit vero prædictum primo, quod hæ febres, quæ eiuſmodi maculis (non etiam facile dixerim exanthematibus) corpora afficiunt, in malignarum febrium genere à me conſtituuntur, non quod maculas ego in benignis quoque febribus non viderim, quoniam & in eis, & ſine febre etiam illas vel atras admodum conſpexi, quin proprie recordor, quod ij, quibus acciderant, non multo poſt tempore ſanguinis profuſionibus extincti ſunt, bis autem cuidam eorum prius viſæ ſunt, non macularum inquam cauſa ego eiuſmodi febres malignas exiſtimo, minus harum malignitatem illarum genere, aut copia proprie exiſtimarim, cum hæ ſine illis inueniantur, ſed quoniam fere certum febrium genus malignarum inſequi videantur, ipſumque etiam denominent, quemadmodum ſolent morbi à caſibus vulgo appellari. Ipſæ quidem certe maculæ poſterioribus tantum temporibus notatæ ſunt, nec à ſuperiorum ſeculorum Medicis vllū febrium genus hoc macularum nomine ab Actuario tantum è recentioribus Græcis ego obſeruaui illas maculas, quas nos Petechias dicimus, primum deſignari, qui ipſas pulicum morſibus ſimiles faciat, non vt Aetius ſua exanthemata culicum. De hoc ergo febrium genere ego ſic ſtatuerem; quod ea ratione, qua proprie maculas effert, nihil proprie à Medico efflagitat, ſiquidem eæ maculæ non ipſius naturæ conatum, ſed morbi vires, hoc eſt putredinis maleficium in ſanguine diſſoluendo ſequuntur, qui in ſaniem quandam ſui generis fuſus vaporiſque habitu ad cutem elatus, vt primum ad extimam cutem peruenerit ibi ſub cuticula loci frigore in ſanguinem cōcretus conſiſtit, calore enim relictus in ſuum quam maxime poteſt priorem habitum reuertitur, eoque facilius maculis molitur, quod vapores in ambitum corporis obſtructum, quemadmodum in his febribus contingit, incidentes, eius anguſtia reiecti in diuerſum reſiliunt, & quas alicubi laxiores vias nacti ſunt, vaſa maxime arteriarum in illis collectis impetu ſuo conſentiunt ad cutem facto in maculas ſic diſtinctas, & colorandas conueniunt, breuiori vero id via facientes, hoc eſſe faciliora, in dorſo maxime, & pectore conſideor, partibus ſcilicet ei ſedi proximis, in qua putredo eſt. Alioquin enim naturæ viribus non febris acri od longinquas, & extremas potius partes pelleventur, vt in Variolis ſalubrioribus videmus, ſiquidem, quæ minus ſalubres ſunt, ad pectus potius, & dorſum conſiſtunt, quod etiam Auicenna adnotauit. Non naturæ ergo, ſed morbi dictā corruptionem maculæ ſequentes propriam vtilitatē non habent, quod vero ſi aliquam haberent, ea valde exigua foret, quoniam valde parum humoris efferunt. Malignitatem modo harum febrium non poſſumus in aliam æque cauſam referre, vt macularum dicta origo nos admonet, quam in malum putredinis genus, quod propria mixti corruptione fit, non per exuſtionem, ſed per caloris proprij mixtum continentis diſceſſum, & humidi à calore continendi diſſolutionem, quo fit vt minus ardoris efficiat, & in tāto vitæ diſcrimine ſalutis tamen ſpem retineat, atque halitu ſuo glutinoſo quale eſt humidum proprium diſſolutum, facile ſimilibus humoribus, & corporibus adhæreſcat, & putredinem inferat, maxime ſi illa obſtructa fuerint, & male perflata, ſic enim eorum humores cito putredinem comprehendunt. Multa vero corpora obſtructa, & anguſta ſunt, cum Borealis tempeſtas ſubito Auſtrinam exceperit, aut è calore & inuſitato labore, & concalfactione, in ſubitum frigus inciderint, nā fuſi in ambitum humores, ibi e tenuibus craſſi fiunt, & meatus obſtipant. Quo caſu quamquam viſcus aliquod compreſſos intus à frigore humores in ſe plerumque accipit, Eriſypelatque, aut omnino aliqua inflammatione occupatur, inde tamen primam febrem factam putredo in omnes venas pertinēs ſequi ſolet corporis obſtructione conuenientem perflatum ſanguini concalfacto non permittente. Vnde cor dum fumos expellere conatur, plurima agitatione vſū tū halitus, tū humores ad ſe attrahere cogitur, quos via apertiſſima in pulmones extrudit. Vbi vero donec ſanguis primum feruorem comprehenderit, primumq;

putre-

Digitized by Google

putredinis feruorem, fere febris ipſa ſynochi ſpeciẽ A
primam retinet, niſi corpora molro humore bilioſo
abundatiot, in quibus præterea etiam ardenĩẽ præ-
ſefert. Ac plerumque cum putredo ſuas progreſ-
ſiones fecerit, in febrem mitiorem malum degene-
rat, vt inclinare febris videatur remiſſiori facto ca-
lore, copia tamen putredinis interea longe maiori
facta prius malum eſt, ac quoniã febris hęc ex putre
dine metienda eſt, maior inde tunc ipſa eſſet dicen-
da, certe peior, quoniam putredo, qua continetur il-
lius vis, peioris longe generis, & amplioris copiæ
ſubeſt.

Sic vrinæ fere turbidæ ſunt, quæ non exuſtio-
nem, ſed diſſolutionem ſanguiois indicaot, &
pulſus homiles, ac imbecilles ſæpe non admodom
agitati, & maxime ſubeuntes. Quæ cum exuſtio nõ B
ſit, ſed mixti diſſolotio, vapores etiam magis gluti-
noſos, quàm fumos, vt dixi, profert, atque ita facile
ea corpora in quorum pulmones fomorũ ille anhe-
litus incurrit, ad eandem putredinem compellit.
Quibus ita propoſitis, & ante oculos conſtitutis non
videtur difficile videre, quid ſit illis queſtionibus re-
ſpondendũ ei Medico, qui Methodi medendi igna-
rus non ſit. Nam, qui non ignorat ſanguinis miſſio-
nem hoc loco potius ad morbi, & putredinis incre-
mentum impediendum valere, quam ad putredinẽ
exhauriendam iam factam, & debere omnino dimi
uutionem ſanguinis ipſum incrementum morbi, &
putredinis anteuertere, cum ſanguinem, & humores
omnes nondum putridos, & nondum obſtruentes C
putredini, & obſtructioni faciendæ ſubtrahat, is in-
telliget etiam, quòd ſanguinis diminutio in princi-
pijs tantum febrium adhibenda eſt, ſiquidem febres
hæ magnæ ſunt, & maiores tunc poſtea futuræ, &
ægroti adhuc valentes vires habent, nec dum per
putredinem debilitatas, ita in alijs morbi tempori-
bus id aoxilium idoneum non eſt, quoniam in illis
commodum expetitum nequeat afferre, minus à vi-
ribus tolerati. Vbi ſaogois, qui in bene valente cor-
pore nullios oneris antea eſſet, iam ægroto corpori
grauis eſt, ſicuti etiam cibus, itaque ſit omnino di-
minuendus, alioquin neque à viribus naturæ conti-
neri integer poterit, & ad putredinem neceſſario de
labetur, qui ſaltem tres ſuas partes præbeat in omne
malum augendum, nimirum bilem, pituitam, & me D
lancholiam, quæ à calore febris facile vitiantur. Sic
ſanguis ante detrahendus, quam ſubeat corruptio-
nem, præſertim quòd ipſe vires maxime infirman-
tur. Potius vero ſecta vena id faciendum, interdum
tamen per cucurbitulas, cum ſectionem oon pati vi-
res videbuntur.

Atque principium febris hic non dierum nume-
ro, ſed putredinis ſignis communiter metiendum
eſt, quæ potredo io febre, quæ penitus eſt ſalubris,
maturatio eſt, & concoctio dicta, in dubijs autem
diuerſa à maturatione eſt, atq; non in omnibus mor
bis totidem dies ſpatij habet. Intra ergo huios prin-
cipij ſpatium, ſi diminuto ſanguine leuatæ vires cor-
poris fuerint, tonc inchoata, & nondum progreſſa
longius putredo poteſt ad melius genus nimirum E
ad maturationem retorqueri, nimirum poteſt natu-
ra in ea mutatione materiam ſuperare, qua victoria
habita Medicus reliquum febris feruorem poteſt
vnà aquæ frigidæ potione tuto extinguere.

De qua vero ſanguinis detractione nihil amplius
videtur neceſſe dicere, niſi illud adiungam, quòd,
qoando cucurbitulis hæc in hunc vſum, non ad lo-
cum affectum exhauriendum facienda eſt, illę artu-
bus ipſis ſunt applicandæ, vt ex Galeno tradidit Ori
baſius, vſus enim dictus ſanguiois diminuendi ita
poſtulat, ne propius à parte vitam continente attra-
ctio fiat, cum morbus nondoin in aliqua parte con-
ſediſſe videatur. Ioſequens modo eſt, vt de Veſica-
torijs exponam, & vna de eo cucurbitularum vſu,
qui cum Veſicatorijs eſt communis.

Eiuſmodi porro ille eſt, vt ſuperuenientibus qui-
buſdam caſibus occurratur, ſub his enim febribus,
& capiti, & pulmonibus, & cordi maxime metuen-
dum eſſe, ab illiſque materia noxia modis omoibus
retrahenda, atque in longinquas, & diuerſas partes
reuocanda, quod fieri commodius non poteſt, quòd
naturæ incitatione in eas facta, quæ à cucurbitulis,
& Veſicatorijs apprime fieri poteſt.

Itaque horum vtilitas ad illud tantum, qood hu-
mores extrahunt, non debet æſtimari, ſed ad illud
incitationis, quod naturæ afferunt, vt monita non in
cor, & pulmones cum periculo ſuffocarionis, ſed in
diuerſum fumos, & humores exprimat. A Veſicato-
rijs, & cucurbitulis ad Theriacam me refero, eius ge
neris eſſe harum febrium putredinem propoſui, quo
mixtum, vt mixtum eſt, interit, facta caloris conti-
nentis illud exolutione, factaque humidi à calore
continendi contra calorem tamquam rebellione,
diſſipationeque, in qoa nõ vis exuſtionis, quæ in ani-
mantis humoribus ſæpe, modo quodam putredinis
fit, ne dum modo maturationis, quæ & concoctio,
& perfectio mixti eſt, ſed propriæ putredinis mixto
interitum proprium molientis, vt ſæpe ardor non
moltus exiſtat, potius contagio cum partibus omni-
bus ipſa facile communicetur, & ex vna parte in aliã
repat, res vitæ, in qua vis, & natura viuentis eſt, ma-
xime aduerſaria, qooniam vita in mixti corporis ra-
tione radices tenet, ſic cito animal necet. Hoc poſito
non videtur alienum, qood plurimi e magnis Medi-
cis libenter exſiccãtia præbuerint ad humidũ com-
peſcendum, & in caloris amplexum coercendum,
quæ via in maturationem & coctionem eſt. Qua ve-
ro etiam in re maluerunt periclitari potius, vt hu-
mores exurerentor, quòd ea maligna putredine lõ-
gius à maturatione remota, quam exuſtio ſit, conta-
beſcant, atque adeo non ſolum ea, quæ exſiccant ad-
hibuerunt, ſed, quæ calefaciunt etiam veriti nõ ſunt.

Et non modo bolum armenam, cornu cerui, ſigil-
lom lemnium, lapides bezaar dederunt, ſed auda-
cter Scordeum, dictamnom, citri ſemina, & theria-
cam, ac mitridaticam confectionem, vt alia quoque
eius generis, quemadmodum diaſcordiom à conci-
ue meo viro cum probatiſſimæ doctrinæ, tum litera-
tiſſimo Fracaſtorio propoſitum, per quę genera non
ſolom putredo compeſci, calore continendo, & hu-
mido coercendo, ſed cor, & viſcera contra conta-
gium, firmari, & putrolaginem ab illis in lõginquas
partes propelli maxime poſſint. Etenim lapis quo-
que bezaar per excellentiam dictus, ſi boni generis
ſit, & Orientalis qui vere lapis non eſt, neque in ter-
ram teritur, vt Occidentalis, ſi ſit benè paratus, &
iuſto pondere exhibitus, ferè ſudorem, quamqnam
non admodom valenter, mouet. De cuins differen-
tijs, & apparatu, modoqoe exhibendi tecum ſæpe, vt
potes in memoria habere quos ego ex ijs putem in
felle animalis, quoſue propè Oeſophagum, & in in-
teſtinis creari, & cur illum, quem dicunt in Hiſtrice
reperiri, quamuis rariſſimè non lapidem exiſtimem,
minus in ſelle gigni, ſed & conglomerationem eſcæ
mihi videri, & tantum in inteſtinis poſſe ſuccreſce-
re, quod vero etiam non datur tritus in puluerem,
ſed liquor taotum, in quo diu ipſe maduerit, illiqoe
amarorem tradiderit, qua potione ſudor maxime
excitatur, ſic à medio corpore, & corde ipſo mala
propelluntur. Atque hactenus, qoid de propoſitis
credam ſtatuendum, videor ſatis expoſuiſſe intelli-
genti præſertim homioi. Diluenda modo eſſent illa,
quæ obijci conſueuere, è quibus potiora ego attin-
gam, quando re explicata non eſt difficile, quid cui-
que reſpondẽdum ſit, videre. Dicere ſolent non nul-
li, quod venæ ſectio vires deijcit, & quod intus ma-
lum

Digitized by Google

lum reuocat, ſic ad cucurbitulas confugiunt, quę ſane ambo incommoda, ſi ſuo tẽpore, hoc eſt, in principio vena ſecetur nulla ſunt, cum nondum vires periclitentur, neque putredinem ſanguis compræhenderit, aut alij humores ab eius temperie excedentes, & e medio corpore ſanguiș educatur, alijs poſtea auxilijs ſufficiendis, quibus, ni putredo conſederit, eius offenſa extrorſum retrahatur. Contra alia auxilia communiter dicunt, quod eorum motiones coctionem interrumpunt. Vbi non vident, quod tunc tantum adhibentur, cum putredo mala eſt, & notæ illius malignitatis terrent, neque apparentibus coctionis indicijs illas auerſiones Medici tentarent, niſi caſu aliquo pernicioſo incidẽte, cuius cauſa etiã intereſſet, coctionem longius differre potius, quam ſub ipſo caſu ægrum periclitari. Et certe maxima amentia eſſet, vitam à caſibus ijs, & à mala putredine non defendere, quando non niſi vita ſuſtentata nobis ſpes coctionis ſuſtentetur. Differebat quoque Galenus putridæ febris curationem, cum ei hectica eſſet coniuncta, ne non curata prius, & contra ordinem hectica ſine remedij ſpe æger remaneret. Dicunt præterea, quòd mouentia materiam extrorſum, illam è locis coctionis facilioris ad locum, quẽ neceſſario obſtruant adducunt, è venis inquã magnis ad minores, & anguſtiores, cui rei facilis reſpõſio eſt, quoniam illa non adhibentur, quin prius à copia corpus ſit per ſanguinis miſſionem, & aliqua medicamẽta leuatum, eoque eſſe tutiora vna, quòd humores extenuant, & in halitum, & ſudorem conuertunt. Altera autem eo quòd extremis ingeſta ibi, ſi obſtruantur, parum incommodi toti afferant. Ad hæc dicunt quidam non quo natura vergit humores deducunt. Iam viſum eſt, quòd natura non vergit ipſa ad dorſum, atque vt eo vergat, non per loca conuenientia adeo vergeret, vt ſi ad extrema humores conuerteret, ad quæ propterea Ars illam debet incitare, & quamuis exiguum, & tenue illud ſit, quod ars per eas partes extrahit, multum tamen eſt adiumentum quod per eam incitationem comparatur. In his modo ego longior non ero, quoniam neque eſt neceſſe pluribus cum viro harum rerum ſcientiſſimo agere, neque mihi ſpatium ſcribendi, vt noſti, ſupereſt, illud quidem concludendo orationẽ addam, quod ego de his audio magnos Medicos nuper ſcripſiſſe, quorũ ſcripta forſan me aliter perſuaderent tu potes ea videre, & inde rem hanc melius iudicare. Bene vale, & meo nomine gratias plurimas Chioco Excellentiſſimo age, qui ita ſit delectatus de me ſuis elegantiſſimis Græcis verſibus honorificè ſcribere. Pragæ 11. Calend. Maij Anno 1592.

V. E.

Amantiſſimus

Chriſtophorus Guarinonius.

De dolore in hypochondrijs pro Rectore Societatis Ieſu. Pragæ cum Simonio, & Sigiſmundo.

CONSVLTATIO DLXXXIIII.

SVmmam ego voluptatem accepi ex doctiſſimis ſermonibus Veſtris Clariſſimi Viri, neque vero minus commodi, quando factam mihi viam cogitãdi de re tam difficili non ſolum ad cognoſcendum, ſed ad curandum hunc morbum conſpicio. Narratio eiuſmodi fuit, quòd ſecundus iam agitur annus, cum Reuerendus Pater ætatis 40. ann. cæpit quadã moleſtia tentari in ventriculo, cum ipſe peracto Sacro, Sacrã potionem accepiſſet, qui dolor roſionis, ac morſus ſpeciem haberet, breuique finiebatur. Et quòd huiuſmodi moleſtia in alteram poſtea ſpeciẽ degenerauit, q̃ ſexta circiter hora à cibo rediret, & primo ad ventriculum ſibi pertinere videbatur, deinde ad lienem, tandem ad media hypochondria conſedit, vbi paulatim auctior facta eſt, & iam tumorem ibi nacta dolorem ad os etiam pectoris fundit, interdum quoque vel ad ſiniſtram vſque ad ſcopulam. Nunc, ſi tangamus, tactum vix poteſt perferre, quo nos duritiem quaſi ligneum ſcutũ ibi ſubiectum ſentimus inter mucrenatam Cartilaginem, & vmbilicum totum illud ſpatium occupantem, & vſque ad cutim pertinentem ita, vt ipſa cutis tactũ non patiatur. Corpus tenue ſua natura nunc tenuiſſimum eſt hypocratica facie, ac liuida, prępſertim circum oculos. Nulla ſitis fuit, niſi poſtremis his diebus, ſumptio cibi facilis, antea ẽt eius iuſta cupiditas, cum nullus protinus à cibo ſumpto dolor fieret, & non niſi ad horam ſextam ille tentaret, tribuſque tãtum horis. At his tribus poſtremis diebus, aliquid offenſę etiam ſtatim à cibo accipit, quæ quidem breui finitur. poſtea ad horam non amplius ſextam, ſed tertiã reuertitur, imo fere iam aliqua moleſtia quaſi continua eſt, & anguſtiam etiam ſpiritus facit, cum in ſummo ſuo incremento eſt. Aluum habet adſtrictam, os ſæpe amatum, pulſus crebros, duriuſculos, & paruos, Vrinas, quas Doctor dicit, hactenus tenues, & albas fuiſſe, nunc coloratiores, & lucidiores, in reliquis mediocritet habentes, contentiſque bene coctis, niſi quòd exiguæ quædam exuſtiones tamquam arenulæ in imo reſident. Pro cuius mali curatione prius natura corporis, & morbi, tum cauſarum, & caſuum omnium noſcenda eſt, deinde quid poſtulent potius deligendum, & ita curatio ſuis inſtrumentis inſtituenda.

De natura corporis ego ſic ſtatuerem, quòd, vt multum recedit à medio corporum præſertim Boemorum per nigrum colorem, & pallorem, ac pilorũ nigredinem, ſic ad calidum, & ſiccum genus vergit, atque ad ſiccum magis, quàm ad calidum vaſis venarum, & arteriarum intra mediocrem latitudinem conſiſtentibus, moribus etiam non ad animi elationem, ſed ad religionem, ad modeſtiam, & manſuetudinem propenſus, maxime vero quòd pili præterquam in capite, & barba non ſunt in eo multi. Ego certè ex vaſorum anguſtia exiguitatem quoque cordis colligo, quod experientia comperi ſemper, cum aperiri notorum hominum corpora vidi. Imo venas ſemper arterijs magnitudine reſpondere tamquam vnam, & eandem originem habentes, quod certe cor eſt, ni ſenſum, & rationem abhorreamus. Et profecto quis audeat dicere venas non à corde, ſed à iecore oriri, cum venæ longè prius iecore ipſo, in animante conſiſtant? cum iecur ex venis materiam ſuæ generationis ſortiatur? iecur enim ſuum corpus ex eo ſanguine conſequitur, qui è ſuis venis exſudat, poſtquam illæ à corde productæ ſunt, & ſanguinem ab eo accepere, quem ex ſe exprimentes parenchyma iecoris efficiunt. Quis vnquam primis diebus cõceptum in ouis inſpexit, quin viderit cor, & à corde venas vnà cum ſanguine in dies lõgius prorepere, donec ad membranas fœtum amplectentes veniant, & illas tandem muniant? tum poſt plures dies non viderit quendam mucorem pallidum è venulis infra cor emanare, quo corpus iecoris diu mucoſum conſiſtat? quod luteum, ſeu pallidum diu poſtea manens indicio eſt, quòd à luteo oui conficitur, nõdum bene in ſanguinem à venis, & cordis vi cõuerſo.

ſo. Sic & iecur poſt venas conſiſtit, & illæ ſanguinem gignunt, aotequam iecut fiat, vnde eam vim habeant porius à corde. Quoties nos vidimus iecur in apertis cadaueribus in alienam penitus ſpeciem immutatum, vt interdum teſtam, aut durum coriũ, interdum fungum, aliquando crudum laterem referret?, corde ramen meliori, & integro habitu exiſtente, cum iotegris veois, & ſanguine optimi coloris? Sed harum locus hic non eſt, ad perquiſitionem huius morbi, & loci illius me refero. Partem affectam pendere intus in medio indicat ille colliſionis ſenſus, & dolor, qui ad conuerſionem corporis in latus factam ſequi conſueuit, cuiuſmodi nulla alia pars præter ventriculum eſſe videatur.

Qui vero ventriculus, cum ſub hoc affectu huc vſque ferè in muneribus proprijs benè habere viſus ſit, neque in cibi appetitione, neque in eius retentione defeciſſe, ea propter in ſuis membraois, hoc eſt in ſuo corpore id mali habere credi non poteſt, certè in illis nequaquam, quod ad os ipſius pertineot. Itaque ad fundum porius, & ad exteriorem membranam. Verum, quoniam neque admodum concoctio læſa fuit, & antea etiam moleſtia longo ſpatio poſt acceptum cibum abeſſe conſueuerat, propterea ego ſic de hac re ſtatuerem, quod ſuperioribus menſibus, cum neque durities percipiebatur, neque is dolor colliſionis, qui conuerſioni io latus factæ occurrit, neque ea moleſtia ſtatim à cibo accedebat, tunc ſolum ad venas medij inteſtini malum pertinebat, & inter chyli diſtributionem, quæ per eas venas fit, eum dolorem ſentiebat, nuoc autem, cum malum plus ſpatij occuparit, etiam ad eas venas acceſſerit, quæ imum ventriculi fundum amplexæ ſunt, quæque primum, & vix inchoatũ ſucci apparatum è ventriculo exſugunt, itaque & citius adeſſe, & duritiem extare loco, quo fundus imi ventriculi ſitus eſt, & cum io latus conuertitur, ea durities in id latus impingens dolorem mouet. Et quoniam illa ad exteriorem potius membranam vergit, propterea minus ſignorum in ventriculi operibus profert, quod ego eo minus miror, quoniam in alijs vidi ventriculum toto ſuo corpore durum, & ſcirroſum factum, qui tamen etiam coocoquere, nedum continere cibum, & appetere ad extremum fere vitæ potuiſſent, vt Veſicas quoque vrinæ multas vidi craſſefactas, & duras, quę non niſi ad ſummum huius mali cumulum ſuam operam excernendæ, accipiendæque vrinæ amiſiſſent. Pertineat ergo iam durities hęc ad imum, & exteriorem vẽtriculi fundum, & ad omenti originem, & nunc demum etiam ad interiorem tunicam diffundatur, cum iam protinus acceptus cibus ei dolorem afferre incipiat. Continere quidem cibum, cuius indicium adſtricta aluus eſt, oſtendit, quod durities nondum ipſum totum occupauit, labor namque cõtinendi tantus eſt, vt opera illa ab imbecillitate facillimè debilitetur, ita quemadmodum concoctionis defectus excretionibus crudis intelligitur, ſic cõtinendi vitium, & labor non ſolum rugitibus, ſed ſenſu etiam quodam tacito laboris. Cum igitur huius mali initium io venis Meſaraicis fuerit, ad lienẽ quoque nũc moleſtiam proferebat, quoniam membranæ continentes infeſtabantur, indè verò increſcens per eaſdem venas ad fundum imum ventriculi repſit, & ad omenti originem tumorem durum excitauit, certe tenſionem, ſi non aliud genus tumoris, Cuius porro mali ea vẽtriculi eroſio à principio fuit prænuntia, humoris nimirum melancholici index, qui ex vini acrimonia acrior fieret, & ventriculi os morderet, ac vellicaret, qui humor auctior in dies factus venas Meſaraicas, & pene lienem compleuit, deinde nõ ſolum caua venarum, ſed ſolidiora etiam occupauit, & ſemper malo ampliori facto, ſemperque noua affluente materia iam non ſolum eas venas ſibi familiares tenet, ſed eas quoque ventriculi, quæ dictæ ſunt, maxime in anteriori fundi facie, vt breue reuerſionis moleſtiæ interuallum, & cita à cibo offenſa indicat, nec non quædam ſpiritus anguſtia, quæ à ſpiritu flatuoſo ex his humoribus elato fit, cum eo ſeptum tranſuerſum vrgetur. Scopulaque etiam aliquid eius recipiente dolor ibi moueatur, quo pacto & coſtæ, & humerus condoluere. Neque vero dubitandum eſt, qui fieri poſſit, vt venæ Meſaraicæ impeditæ ſint, cum ſucci tecta in iecur veniãt, non autem ad aluum repellantur, quo aluus mollis eſſet, & liquida, quæ omnino ſicca nunc eſt. Etenim non omnes venæ occluſæ ſunt, ſed aliquæ per quas vi tantum trahi poteſt ſuccus, & tenſis locis moleſtus eſt, quibus etiam moleſtiam affert, cum venas vicinas, q̃q̃ apertas complet, vicinis namque malè habentibus diſtentio aliarum infeſta eſt. Sed vidi ego ſæpè obſtructas venas Meſenterij, ſeu medij inteſtini per vim adeo dilatatas natura conata munus ſuum perficere diſtributionis, vt ſpeciem inteſtinorũ potius, quam venarum præſeferent. Sic & diſtributio non impeditur, & propter nimiam diſtentionẽ moleſta eſt. Vidi etiam vaſa vretera, quæ, cum non poſſent in veſicam obſtructam, & plenam humorem comprimere, adeo ab eo dilatata fuerant, vt latiſſimum inteſtinum referrent, ita dubitatio ob non impeditam diſtributionem nulla eſt. Minus vero ea cauſa dubitari debet, quoniam poſſunt obſtructæ eſſe venæ illæ tantum, quæ à iecore ad glandulas medij inteſtini perueniunt, quæ tumentes dolorẽ membranis continentibus poſſunt excitare tum diſtentione, tum etiam calore, & per has nullus ſuccus è ventre in iecur adducitur, ſic impeditis illis tractus ſolitus in iecur non impeditur. Vbi non facile quis de venis inteſtinorum Galeno aſſentiatur, qui libro 4. de vſu partiũ c. 19. ait, quod ſunt aliquæ inteſtinorum venæ propriæ, quæ ex illis non ex iecore initiũ capientes in glandulas deſiount, neque perueniunt ad hepar, cum in reſectione corporum id non inueniatur. Minus quis Galenum laudet tamquam minime ſibi conſtantem, qui ab hepate omnes venas oriri contendat, aloquin huiuſmodi venæ eſſent admodum opportuoæ in quibus nulla diſtributionis noxa tumores fierent. Completæ itaque eſſe poſſunt aliquæ medij inteſtini venæ, & tamen ſatis ſucci diſtribui, quod in hypochondriacis quoque fieri cum Galeno opus eſt. Eò ergo malum hoc peruenit, vt iam ventriculum, vt dixi, amplectatur anteriori eius fundo, atque propter humorum cõcluſionem intra obſtructiones etiam aliquam febriculam moueat, neque enim ſemper obſtructiones ventriculi febrem faciunt, vt neque iecoris, ſi Galeno credimus, & experimento, oam in illis ſæpe humores non ſunt ad putredinem, & calorem compræhendendum idonei. Pulſus itaque, qui propter teoſionem, & duriores, & propter duritiem minores ſunt, ij propter calorem maximè frequentes, & celeres euadunt. Vrinæ minus affectæ ſunt, quoniam putredo in ſuperiores venas non pertinet, coloratiores tamen ob febrẽ, qua omnino ſanguis bilioſior fiat. Concoctam itaque materiam continent, quod venæ ſuperiores ſiot ab eo humore vitiatæ liberæ. Exuſtionem tamẽ aliquam per arenulas indicant, quoniam venæ aliquãtiſper ſiccentur, & vna etiam Renes, vnde elixationi aliquid etiam aſſationis adiungant.

Atque hactenus à me morbus inſpectus eſt cum cauſis ſuis, ipſa nimirum obſtructio primum in venis Medij inteſtini, quæ iam fundum ventriculi corripiat, exterioremque tunicam in tumorem attollat, & febriculam faciat, & dolorem, vnde corpus maxime extenuetur, hæc præſentia ſunt, illa autem metuenda euentura, niſi occurratur, ne ventriculus vim ſuam concoquendi amittat humore ſemper eius io-

terio-

A ſeriora magis penetrante,& plures partes, ac totum tandem ventriculum occupaturo. Inflammatio quoque poteſt ſuperuenire calidis humoribus valde ad confluẽdum in debilem partem proclinibus, & præſertim dolentem, ita is morbus tum ſua, tum febris cauſa queat hominem tollere, poteſt etiam febricula hæc nulla ſuperueniente inflammatione longius duci, & cor iam ſiccius factum à morbis corripere calore, atque ita hominem hecticum, tabidumque reddere, hæc in morbo ſpectanda ſunt, cauſæ modo illæ notandæ, in internarum quidem genere humor craſſus,& fæcoſi ſanguinis, atque exuſti ſpecies, tum vero illius origo, quę tacita dyſcraſia, ſeu mala temperies eſt, quæ tum humores malos gignit, tum ab illis ſuſtentatur, in externo autem, & euidenti genere fuere ieiunia, & importuni labores, & etiam B repletiones repente poſt ieiunia incidentes, quibus vẽtriculus, & viſcera præſertim iecur, & Renes tum ſqualleſcere, tum crudis humoribus infarciri ſolent, quemadmodum ſanguis & exuri, & craſſus fieri, non ſolũ exuſtione, ſed cruditate, quæ, cum non pôt cõco qui longe maiorẽ craſſitudinẽ accipit à calore. Vinorum ẽt auſterorũ vſus ea mala maxime potuit augere. In laborib. q̀bus importunis viſcera crudis humorib. replentur, itinera duriora fuere, q̃ ſubita ab otio literario,& ſtudijs ſuſcepta fuere crebro proprie vero ieiunia importunis laboribus coniuncta ventriculum ijs malis ſuccis infarcire potuere. Quæ cum ita ſint,& curatione remouenda ſint, externæ primũ cauſæ auferendæ, vt cibi modici, lenes, & ſuis horis C dentur, potiones vero minimè auſteræ, otium animi, labor corporis, ſed is opportunis horis adhibendus, viſceraque ſouenda, in quiete tamen corpus interea continẽdum, donec meliuſculum fuerit, & internæ cauſæ aliqua ex parte erunt remotæ, ſi tamen id vnquam fieri queat. Ante enim erit procurandũ, ne à toto corpore materia ad dolores confluat, ſic humores primum minuendi, deinde illi, qui iam cõſedere ſub morbo, ſubmouendi. Quæ num fieri poſſint nobis cernere facilè non eſt, vetuſtas certè mali difficultatem minatur,& natura iam debilitata, tum febricula, quæ vires in dies magis labefactat, & remedia valentiora reddet periculoſa. Inſtrumenta à chirurgia neceſſaria ſunt ad humores minuendos,& ſanguis tamquam humorum omnium materia mit- D tendus eſt, atque à ſiniſtro quidem brachio, ſi ſemel tantum vires id pati videantur, ſin minus, à dextro primum, deinde à ſiniſtro hoc faciendum,& tandem etiam ab hemorrhoidibus & à loco tandem morbo vicino debet. A purgantibus medicamentis auxilia tuta nõ ſunt, quoniam materiam ad obſtructũ hunc locum adducunt, vnde Hippocratis libro de ratione victus in acutis admonuit, ne tenſis hypochondrijs purgantia medicamenta daremus, quæ quandoque quidem & obſtruentem humorem, & poſtea à toto corpore venientem educunt, ſed crebrius obſtruentem euellere nõ poſſunt, largius vero trahentia materiam, locum obſtructum magis complent. Medicamentis igitur leuioribus agi debet, & parantibus humores,& ab obſtruentibus, viſceribuſque amicis, E imò paulò abeſt, quin ego ducam hanc curationem modum epicraſis poſtulare. itaque inter has ſanguinis detractiones, ſyrupis vterer primo ex betonica, ex cap. Ven. Agrimonio, boragine, cicurea, & poſtea altera interiecta ſanguinis miſſione darem Oxymel cum ſyrupo de cicorea Nicoli cum Rhabarbaro, & poſtea etiam Rhabarbari amplius adijcerem, ac mánæ. Tertia facta miſſione ſanguinis, accederé ad epithymum, Thymumque cum Radicis vſitatis, poſtea ad pilulas de Hiera cum Agarico, de tribus cũ Rhabarbaro tandem ad gumata, & lachrymas, ſeu reſinas arborum, ad myrrham, galbanũ, thus, terebynthinam, balſamum Orientale non illud rubrum, ſed A quod poſtremo aduectum eſt nôſtræ terebynthinæ Cypriæ ſimile. Quæ ni ſatis proficiãt deuenirem ad Chynam cum Guaiaci, vel ad ius Galli paratum ex ſupradictis, & demum ad aquam Thermalem aliquam, cuiuſmodi illa Hetruſca eſſet, quæ Tetucij vocatur in agro Montis Catini. Interea non haberem in vilioribus confectionem factam ex pulueribus Diarrhodon Abbatis,& Rhabarbaro,& aqua abſynthij. Is ſummum cõmodum accepit à pilulis de tribus Ruffi, & illis, quæ de Hiera cum Agarico fiunt, tum autem de tribus cum Rhabarbaro quibus à febre liberatus eſt. Adijt balneatiõnẽ totius corporis neſcio quorum balneorum, aut cuius conſilio, à qua reuerſus non eſt, ſed per internuntium interijſſe delatus.

B

De dolore ventriculi pro Illuſtriſſimo Curiæ Magiſtro Regni Boemiæ.

CONSVLTATIO DLXXXV.

DOlor ferè quotidie accedit hora circiter quinta à cibo, is in medijs hypochondrijs verſatur, & circiter duas horas infeſtat, niſi vomitus anteuerterit, nam eo dolor penitus finiri conſueuit, adeo vt C ſoleat tunc etiam tribus proximis diebus abeſſe. Mane quoque interdum, ſi longius differatur cibus, ſolet is dolor inuadere, qui ſumpto cibo tollitur, quo etiam, qui à cibo hora quinta venit, tolli conſueuit, leuatur vero etiam ſemper, ſi ructus ſuperueniant. Cum vomitur, nil exit præter pituitam albã, & glutinoſam nullo ſapore præditam, in qua vix aliqua fruſtra cibi ſunt valde quidem mutati, tamen à ſpecie Chyli penitus diuerſi, craſſumque genus referentis, vix vnquam vomitus amatorem præſetulit. Dolor ipſe interdum ad dextrum, & ſiniſtrũ latus percurrit, maxime cum per ructum abiturus eſt, interdum ad vmbilicum deſcendit. Hypochondria aliquantulo elatiora ſunt, & tenſa, in dextra quidem D parte potius, quàm ſiniſtra,& in media magis, quàm dextera. Sitis nulla eſſe conſueuit, nullaq; pulſuum mutatio, ni ſub dolore ſit. Vrinæ poſt vomitum, & abſtinentiam aliquam coloratiores viſæ ſunt, alioquin omnia coctionis ſigna continent. Somni item, ni dolore interrumpantur, pro illius natura ſunt. Multis ab hinc annis hoc incommodo tentatur, primum quidem per longiora interualla, deinde per breuiora. nunc tandem, ni vomitu iuuetur, etiam quotidie. De natura corporis ego ſtatuerem ipſam medij generis eſſe ſatis quidem humidi, & calidi, ſed nõ multum. Ab hinc annum fluore hæmorrhoidum tenebatur, qui exigui quidem ſanguinis eſſet, ſed continuus tamen, à quo quibuſdam adhibitis, liberatus fuit.

E De hoc dolore dubij eſſe non poſſumus, quin in ventriculo fiat, non ad ſtomachum, ſeu os illius proprie referendus, nam ille in medio penitus non eſt, & præterea videtur ad cor potius pertinere, & caput etiam afficere. Itaque antiquitus doloris cordis nomen obtinuerat, vt ait Galenus, etiam os ipſum ventriculi cor nominabatur. Species huius doloris acris non eſt, ſed comprimentis, & torquentis modum habet, ac ſi acerba quadam re fieret, cuiuſmodi dolorem experimur ſæpe afflatu ſicciori, & frigidiori fieri, vt is cum per ructus leuetur ab eiuſmodi cauſa fieri credendus ſit. Et quamuis illa flatus acerbum ſaporem non habeant, poſſunt tamẽ ab humore eius generis efferri, & illius genus infenſum ſi

non

Digitized by Google

non guſtu, certè tactu repræſentare, hoc eſt, non au-
ſteritate, ſed aſperitate offendere, adeo quòd non tē
ſione tantum, (quæ à flatibus etiam minor, quā à ci-
bo facta, infeſta tamē magis eſt, quoniā cibus omnē
ventriculum vndique ex æquo dilatat, flatus vero in
vnā partem ſolet vrgere, in quā caſu erumpit.) Sed
præter inquam tenſionem flatus, vitioſo quoque ge-
nere offendit, & tenuitate membranas vellicante,
mordenteque. Maximè vero, quod ventriculus ſe ip
ſe ēt nō omnino bene habeat. Videte ī omnibus, ipſi
oculi bene habētes nil infeſtantur ijs rebus obiectis,
à quibus maxime cruciātur, cū ægri ſunt. Sed aliquis
dicat, ſi ventriculus ipſe aliqua dyſcraſia affectus eſt,
cur, cum illa ſemper maneat, ipſe quoque dolor con-
tinuus nō eſt? Ego dicam, quoniā dolor proximè ab
ea dyſcraſia non eſt, ſed interueniente alia cauſa gi-
gnitur, quæ cauſa certis ſpatijs diſſoluitur, certiſque
alijs renouatur, quin neque ea ſola cauſa ſe ipſa do-
lorē facit, ſed alijs tm̄ vnà ſecū conuenientibus. Vē-
triculū modo intemperiē affectū eſſe pituita oſtēdit,
& flatus ipſi, illam nō eſſe admodum humidā liqui-
dāque, vti naturalis pituitæ genus eſt, indicant flatus
adeo inſenſi, qui minus offendere ſolēt, cū humidio-
ris generis ſunt, vel cū vapore permixti, tūc vero le-
niores ſunt, & in ore cōcreſcunt, vbi tunc ſolet aquo
ſus humor abūdare. Vapor.n. per illā aquā potius in
ore, q̄ in vētriculo dolorē facit. Neque mihi illud du
bitationē habere videtur, qđ, cū ventriculus cibo rē-
ſus eſt, dolor potius non tentet, quā, quando iam inci
pit conſidere. Nā, vt dixi, tenſio, quæ fit à cibo ęqua-
bilis eſt, & humore amico fit, quo membranæ æquè
deliniuntur, delectanturque. Et interea etiam flatus
humens eſt, & hebes, cōtra vero, cum ſucci diſtribu-
tio eſt ex parte facta, certe tūc partes cibi molliores,
citiuſq; percoctæ ſua leuitate elatæ per pilum exceſ-
ſere, qui ſitu altior eſt, tunc.n. cibi partes magis durę,
& magis terreſtres, ac graues in imo vētriculi relin-
quuntur, quæ non tam vapori, quā halitui ſicco edē-
do idoneę ſunt, is vero ſemper impetu eliditur è ſua
materia, & vt in anguſtam aliquam partē irrūpit, ſic
ventriculū diſtorqueat modo hanc, modo illā partē
feriendo, impellēdoque, quas non ſolū vi motus ſed
tenuitate ſua, & genere inimico infeſtet, crucietque.
Rem hanc minime dubiā eſſe exiſtimo, naturā vel in
vino quiſq; potuit animaduertere, qđ protinus, cū aſ
ſumptum eſt, hominē recreat partibus eius tenuiori-
bus cito concoctis, in venaſque & arterias abſorptis,
qui tamē, ſi poſt quintā horā vomat, ſæpe adhuc vini
partes craſſiores in ventriculo reſidētes excernit, qđ
ex ſapore, & colore, ſi rubrū maxime vinum fuerit, &
odore cognoſcitur. Sic de cibo fieri conſonū eſt, cu-
ius partes valde ſunt diſſimiles, neque eodē ſpatio co
ctionem accipere idoneæ ſunt, quorum quędam in
pituitæ genus minime alibile conuertuntur, qđ craſ-
ſum eſt, valdeque glutinoſum, vel etiam fæculētum,
& humor crudus appellatur, ſiue ciborū, ſiue ventri-
culi cauſa id ſit, certè ſæpiſſime euenit, certius quidē,
cum ventriculus non bene habet, & in viuendi mo-
do, & cibi genere intemperantius agitur. Ea itaque
hora ipſi ventriculo res eſt cum materia ſibi minus
amica, & flatibus magis inimicis pariundis idonea,
quo tempore etiam ipſe iam in ſuas membranas ſuc-
cum alibilem attrahere ſolet, & ſeſe alere, qua opera
membranæ præſertim malè affectæ magis laborent,
nam & cum ſucco ſibi apto aliquid alieni attrahunt,
& ipſæ humore iam antea malo affectæ peius lon-
ge ſub ſuo opere agitantur, ipſo igitur opere perfe-
cto, & fæculēta materia aut ex parte ſuperata, quod
rariſſime euenit, aut ad inteſtina expreſſa labor dolo
ris quieſcit. Atque hæc de ipſo dolore, & proxima
eius cauſa dicta ſint. Iam de remotiori eius cauſa in
ventriculo, quæ perpetuum ſtatum habet, non inter-
ruptū. Ea vero ventriculi intēperies eſt, quę materiā

A ſe continentem, & ſuſtentantem habet, nec meo iu-
dicio æqualis dici poteſt, aut habitu firmata, quin tol
lēda materia intēperies quoque deceſſura ſit. eapro-
pter omne huius morbi pondus in materiā ſit referē-
dum, quę venas fundū ventriculi amplectētes occu-
pet, & obſtructionibus etiā afficiat, vt hypochōdrio-
rū tenſio docet, atque in corpus quoque mēbranarū
emanet, meatus ſaltē earū occupādo, vnde ipſe intē
periem materię compręhēdant, & parum abſit, quin
ea materia male nutriantur, & intemperiē in habitū
recipiant. Materię genus ad ſanguinis fecem referē-
dum eſt, non ſolum ob flatus, quorum cauſa admo-
dum humida eſſe non poteſt, quamquā frigida eſſe
oīno debet, ſed eo quod venæ ad fundum vētriculi
pertinentes communionē habent cū ijs, quę ad lienē
B veniunt, & cū eis ēt materiā communē habent, qua-
propter cū Illuſtriſſimus Vir fluxionē hæmorrhoidū
habuerit abūdaſſe eiuſmodi materiā neceſſe eſt, quę
neque tota per eā expurgari poſſet, neque fluxione
adſtricta queat nō peius vētriculū tractare, cū in eū
ſeſe recipiat, alijs ſibi itineribus occluſis. Hic morbus
eſt, & cauſæ breuibus cōpræhenſæ, nā de externis, &
euidentibus plura dici nō debent, quā, quod intem-
perātia præſertim in potione eſt, dū in conuiuijs, aut
potius in Sympoſijs minime ſatis gratioſum ſe eſſe
veretur. Præſentibus his malis ni occurratur, aut ni
occurri queat, quid inſequi poſſit dubitandū eſt, ne
obſtructiones totum ventriculū occupent, ne mate-
ria ipſum male alat, habitūque malū inducat, vnde
homo ali nequeat, quare, & vnà ēt cruciatu cōſume
C tur, & cum his febricula quoque ex obſtructionibus
excitata id citius fiat. Succurrēdū itaque cōtinuo eſt,
quod fieri poſſe confido, cū remouenda materia in
loco propinquo ſit, & viribus medicamentorū ſatis
obiecta, apertoque, etiam ſi vetuſtate iā confirmata
altius hærere intelligatur. Verū priuſquā ad delectū
remediorū venio, ad artemque curandi morbi con-
ſtituēdam, dubitationes aliquas cogor remouere, ſi-
quidem amaror oris bilem flauam oſtēdit, vt neceſ-
ſe eſſe videtur acidum fore ſaporem, aut auſterum,
ſi fex ſanguinis ſubeſſet, bilem præterea indicant
vrinæ coloratiores, & ſæpe tenuiores, indicat etiam
dolor ille, qui ante cibum ſolet interdum aduenī-
re. Cuius cauſæ explicationem huc diſtulimus eo cō-
D ſilio, ne bis ea repeteretur.

De prima ergo dubitatione id dicere ſat erit, qđ
nunquam ait amarorem in vomitu ſenſiſſe, præter-
quam ſemel his proximis diebus, quamquam ſæpe
dolorem mane habuerit; & vt amaror etiam in vo-
mitu frequenter fuiſſet, is tamen naturæ temperatæ
cōueniens eſſet putandus, nam alioquin vomitus na
turæ non conueniunt, cum ſinceri ſunt, & vnius tm̄
humoris, bilis vero in vomitibus naturæ cōuenienti-
bus ſemper præſto eſt, quoniam tenuis humor eſt, &
eiectu facilis, ita non ſemper ſui maiorem ſuperan-
tiam oſtendit, tunc vero tantum maiorem ſuperan-
tiam bilis oſtendit, cum in vomitu aut ſincera eſt,
aut admodum abundans. Vrinarum modo color
is fuit ſolum, cum abſtinentia vſus eſſet, aut vomitu
E ventriculum exhauſiſſet, cum alioquin colorem qui-
dem vegetiorem habeat, vt tamen inde neceſſe
non ſit iudicare bilem ad ventriculum reiectari,
etiamſi corpus bilioſum fuerit, quotidie enim vide-
mus aluos bilioſas, vrinaſque coloratiores, in quibus
vomitus ſunt ſimplicis pituitæ. At ſapor auſterus,
aut acidus non eſt, ergo humor fæcoſus non eſt. Di-
co id neceſſario non confici, nam neque omnis fæ-
coſus humor eius ſaporis eſt, ſed fere cū vitioſus eſt
neque ſemper cū eſt, flatum eius ſaporis effert. Dolo-
ris quoq; acceſſio, quæ ante cibū fit, nō ſemper à bile
eſſe putari debet, nā pōt noctu è capite pituita in vē-
triculū delabi, & cū prādiū differtur, qm̄ in bonū ſuc
cum reduci nō poteſt, in flatum à calore conuerti-

tur,& illis quidẽ infeſtum, quoniã craſſa pituita eſt, A & cum ea,quæ eiuſdem craſſitudinis eſt in ventriculo commiſcetur. Trahit quoque ventriculus fameſcens eum humorem ſemper,qui ſibi à vicinis partibus facilius permittitur, qui eiuſdem fæcoſi generis multus ei circumſiſtit, ac, quamuis nullum humorem attraheret, ille tamen, qui ventriculi venas cõplet,ſat eſſet flatibus pariundis,dum à calore cibum quærente agitatur. Atque ſi bilioſus humor tunc attraheretur, tum os ventriculi tentaret ſua leuitate, ac cordis ſimilem dolorem, & vertiginem faceret, quæ tes nunquam in Illuſtriſſimo Domino,contigit. Sed ad curationem mali iam progrediamur. Humores è ventriculo ſunt ſubmouendi,& illi, qui ad eum confluunt,retrahendi,intemperieſque,& cauſę omnes, vnde gignuntur,tollendæ. Quibus modo ea fa- B cienda ſint definiamus. Chirurgia hic neceſſaria nõ videtur, quamuis ad rettahendum illum humorem eſſet maximè opportuna, ſanguis enim eſt tanquam communis materia omnium humorum ſuſtẽtatrix, & illius diſſolutio in omnes humores ipſum diſtrahit, ſic eius miſſio perbellè à viſceribus, & ventriculo humores auertit. Morbus is miſſionem ſanguinis non poſtolat,quoniam neque magnus eſt, neq; magnitudinẽ minatur,modo recte tractetur. Præterea cruditates ventriculi, quamquam nõ ſemper prohibent ſanguinis miſſionem,tamen, cum morbus non vrget,illæ quoque debẽt eam prohibere. At per hæmorrhoidas ſanguinis miſſio aptiſſima videretur, quæ à parte vicina homorem deduceret, & deriuare C videretur. Quas hęmorrhoidas tamen ego non tentarem,quando fluoris illarũ moderatio in manu Medici non eſt,& periclitamur, ne aut plus fluant, quã ex vſu ſit, aut ſupprimantur poſt conſuetudinem cũ naturæ incommodo,vt Galenus in Aphor. admonebat. Qui vero morbus ventriculi cauſa neque vllum aliud magnum remedium poſtulat, & è purgãtibus leuiora tantum,nam neque ventriculus valentiora patietur,neque obſtructio illa ſine periculo excipiet, quæ humores à toto corpore valenti medicamento tractos in ſe colligeret, & ſeſe augeret, cum in via ſit, qua è toto corpore humores in ventrem delabũtur,vt tenſio hypochondriorum ab Hipp. tamquam ſuſpecta nobis propoſita ſignificat. Ego igitur omnino ita me gererem. Primum materiam,quæ in ven- D triculo eſt,nec dum inhæſit,hoc medicamento deducerem,quod haberet mellis roſacei ſolut.℥. 3.mannę electæ ℥.1.s. elect.Indi ʒ.1.s. diſſoluta cum iure rerum pectoralium addita ʒ. 1. cinnamomi. Deinde inhærentem materiam,& obſtruentem etiam ad exitum,& purgationem pararem potionibus, vt ſyrupo de ſucco cicoreæ, de ſucco fumiterræ, & oxymellite an.℥.s.iuris vero betonicæ,cicoreæ,cap.Ven, cetrach, lupullorum, fumiterræ ℥. 4. addito ſapore ex cinnamomo, poſt quorum iuſtũm vſum eodẽ medicamento fere purgarem, ſed ius ita pararem. ℞.thymi,m.1.epithymi ʒ. 2. s. polipodij q.paſſularũ an.℥.s.Tartari ʒ.1.fol. ſenæ electæ ʒ.2. Radicis dulcis ʒ.1.s. cinnamomi, cariophyllorum an. ℈. 2. fiat decoctio in aqua fumiterræ.f.a.quæ coletur cum ex- E preſſione.℞.Rhabarb.electi ʒ.1.s. cinnamomi ℈. 1. vini atom. paulum, fiat infuſio per 12. horas, quæ coletur cum expreſſione.℞.mannę electę ℥. 2.s.mellis roſ. ſolut.℥.1.s. electuarij Indi maior. ʒ. 2. m. & f.p.Repeterem potiones ex ſyrupo de cicorea Nicoli cum Rhabarbaro ad ℥. 1.oximellite,℥.s.& iure eodem, quibus ſubiungerẽ pilulas de Hiera cum Agarico adiecto Rhabarbaro quæ ni ſatisfaciant, ſubiũgerem pilulas de tribus cũ Rhabarbaro adiectis pilulis aggregatiuis ex quibus ni coãluerit,darem trociſchos de Rhabarbaro de abſynthio,& eiuſmodi alijs & haberem in vſu Alephangines cum Agarico. Gumata etiam ad emolliẽdas,& eximendas obſtru-A ctiones opportuna ſunt. Vt myrrha,galbanum,ſagapenum, terebynthina, & delatum ex Indijs Gummi ſub Balſami nomine, quod ſpeciẽ terebynthinæ habet,etiamſi ſapor longe alias ſit, vt eſt etiam à ſapore Balſami antiquorum. Quibus inter longum vſum oxymellitis ſquillitici adhibitis, quod maximopere in ijs ventriculi affectibus proficit, niſi ſatisfactum videatur,poterimus confugere ad ius Gallorum,vel Columborum cum medicamentis paratum, qualia ſunt, quæ in ſyrupis, & purgantibus etiam medicamentis comprehendebam, adiecto thymo,cum epithymo, & aſſari portione,quod ex alto humores ſolet euellere. Chinæ quoque radix adijci poterit, & Guaiacum, cuius maxime poteſt incidere, & detergere cum aliqua adſtrictione,quod etiam non adeo B ârefacit viſcera,& ventriculum,vt facit China, cum pinguedinem quandam habeat. Quæ tandem ni effectam remdent, maxima vis erit in aliquo aquarũ Thermalium genere, vt quæ Carolinæ ſunt dictæ in hoc Regno, vel eiuſmodi aliæ. Vt ſi Italicas vellemus, eæ, quæ Terucij in agro Montis Catini dicuntur,quas tutiores iudicarem. De victus ratione mihi ſuperuacaneum videtur verba facere, cum non ſolũ Medici, ſed eius artis quoque imperiti ſcire poſſint, quæ grauia, quæque leuia ventriculo ſint. De vini quidem genere id dicam, ne fallamur ſtomachi nomine,quo adſtringentia,& rubra vina deligeremus, quæ obſtructionibus firmandis valerent,potius,quã eximendis. Alba enim,& matura,& tenuia in vſu ha- C benda ſunt. Dulcia quidem omnino fugienda. Dixi,

Facta purgatione adeo leuatus eſt, nullis alijs adhibitis, vt nullam aliam curationis partem admiſerit. Itaque poſtea in idem reuolutus eſt.

Num ad curationem veteris Podagræ Chiragræque balnea exſiccantia exterius toti corpori adhibenda ſint.

CONSVLTATIO DLXXXVI.

Pro Illuſtriſſimo Domino Octauio Spinola. S.C.M.

D EGo non poſſum in veſtram ſententiam deſcendere Doctores optimi, cum videam vſum balneorum huius aquæ prohibere quidem humorũ fluxionem poſſe,illos tamen non cõſumere, vt humor ad artus effundi prohibitus,& ad medium reiectus, ibi cum nimius congeri,tum viſcera, & vitam opprimere cogatur. Completis ſiquidem venis cor facile ſuo motu malum,craſſumque humorem vnà cũ ſanguine ad ſe adducit, eumque per apertam viam venæ arterioſę in pulmones reijcit,idque facillimè per ſuam cõſtrictionem, & pulmonũ dilatationẽ in quorum verò corpus nõ difficile ob laxitatẽ humor reci- E pitur,& tandẽ hominem ſuffocat, eoq; citius, quòd inflãmatio ferè,& febris ſæpe etiam maligna ſequatur. Sed hæc ſuperiori anno, cum ad ea balnea Virũ Illuſtriſſimum deducendum conſulebatis, ego diu, ſæpeque, & longis diſputationibus perſequebar,tũ poſtea etiam animaduerti idem dicere Authorem Libri de Theriaca ad Piſonem de medicamentis ijs, quæ per os accepta prohibent fluxiones,quæ ad pedes fiunt, neque tamen vt Theriaca humores conſumunt. Nunc præter illa pericula accedit totius corporis incredibilis ſquallor, quo Vir Illuſtriſſimus nimium certe à ſua natura, & habitu remotus eſt, vſque adeò, vt vix longius abduci poſſit, quin limites vitæ exeat. Quocirca ſi vſum balneo-

rum

Digitized by Google

rum exſiccantium adhibeat, ipſo prorſus vitæ limi- A
tibus ſit exceſſurus. Corpus antea bono babitu erat
& carnoſum ſua natura, nunc vix cutem retinet cum
oſſibus coniunctam. Ea vos de cauſa ipſum ad bal-
nea ire oportere contenditis, quoniam ſuperiori an-
no profuerint, & non ſolũ illis doloribus minus lon-
gè vexatus ſit, ſed vrinæ minus turbidæ fuerint, &
ipſe nutritior etiam à balneis diſceſſerit. Cõtra vero
ego (fuerint vrinę etiam clariores de illis poſtea di-
cam) certe cũ multis, qui cunſuetudine maxima il-
lius vtẽtes id potuere obſeruare, animaduerti ipſum
poſtea & tenuiori corpore fuiſſe, & doloribus diu-
tius, & cum peiori ſebris genere laboraſſe. De cor-
poris tenuitate pręter cæteros M. C. cuius cubicula-
rius intimus eſt, maxime affirmat. Sed ratio veſtra
idem poſtulat. Nã aſſentimini omnes ea balnea ex- B
ſiccare. De podagra, & chiragra, etiam cũ eo indi-
cio, quod vſque inde vix per mẽſem in cubiculo ſuũ
munus præſtitit toto hoc anno. Equidem recordor
me obſeruaſſe, quod vix quinto poſt die ab vſu bal-
neorum reuerſus Chiragra tentatus eſt in vtraque
manu, qua totis 23. diebus fuit impeditus, etiamſi
purgatus admodum eſſet, & noua ſibi, ac præter ſuũ
morem abſtinentia vteretur, & ſolus inuſitato modo
parciſſimè ſemper comederet, ſub quibus eo vero
etiam anni tempore malè à doloribus tractatus eſt,
quo ſuperioribus annis liber eſſet, & libere, largeque
viuere, & purgantia medicamenta aſpernari cõſue-
uerat. Recordor etiam, quod quamquam genua ſine
tumore erant, cum quo ſere eſſe conſueuiſſent, ea ta- C
men flectere facile, & in illis flexis inſiſtere, dum Sa-
cro intereſſet, non poterat ab illis primum vſque
diebus, quibus è balneis in Aulam reductus eſt, qui
antea tumentibus etiam genibus poterat illis inniti
toto tempore, quo Sacrum haberetur, quo genuum
rigore quiſque poſſit exiſtimare nimium ſquallorem
illis inductum. Tempore autem, quo dolores annis
ſuperioribus ſolebant accedere nimirum ad Calen-
das Nouembris, dolores ſtatim præſto fuere, minus
quidem, inquiunt, acres, & tumoris minus afferẽtes,
& breuiores, ita tamen, vt cum quieuiſſe viderentur,
hominem etiam ſupra cõſuetudinem aliorum tem-
porum in cubili continerent, neque interuallum ſoli
rum integrum relinquerent, quin vix è cubiculo exi-
re potuerit, & ſe ad amicum aliquem conſerre, cum D
continuò in alteros dolores recidit ea cum ſebre,
quæ ceſſantibus illis etiam inhæreſceret, & pericu-
lum vitæ minaretur, ita à Calẽdis Nouembris vſque
ad Idus Martij vix quinque diebus cubiculo exeun-
di facultas fuit, atque vix Aprilis menſis nonas at-
tigit, cum ſubito in eoſdem dolores, & febrem la-
pſus eſt, doloribus quidẽ iam minus moleſtis, febris
tamen eum relinquere non videtur, ſub qua & per
lyenteriam, & per vigilias primis 20. diebus pericli-
tatus de vita eſt, eam certe vix retinuit. neque adhuc
lenta quadam febricula dimittitur, & ad ſecundum
iam menſem perductus eſt. Vt nequeam non ſum-
mopere admirari vos, qui audeatis affirmare Illu-
ſtriſſimum Virum melius à balneis habuiſſe, qui an-
te eorum vſu, interualla longiſſima haberet, quibus E
& officium ſuum exercere, & liberè viuere poſſet,
venationique vacare, & in conuiuijs frequẽter eſſe,
nullumque cibi, aut vini genus ſugere, quod place-
ret, & ſæpe nouum, ac etiam num muſtum ſuo tẽpo-
re potaret. poſtquã autem à balneis reuerſus eſt re-
cta, & ſobria admodum vitę ratione vſus vix è cubili
integro anno potuerit excedere, niſi interdũ per pau
cos admodum dies, & in ſumma ante balneum Vir
eſſet, poſtea cadauer. At vos, quo balneorum laudẽ
prolatam à vobis tueamini, culpã huius peioris ſta-
tus, quem omnino fatemini, & maximè ſqualloris in
nonnulla medicamenta reijcitis, quæ ipſe accepit la-
tenter à quodam Medico illius ordinis, qui ſuam ar-
tem cum nullo cõmunicant, & contra illum toti eſtis
conuerſi. Certe id Medicorum genus ſuum hũc mo-
rem non ſeruat, niſi ne ſua medicamẽta ab alijs ęſti-
mentur, repræhendanturque & quo lucrum maius
faciant, & viliſſimam artem ſuam regendo in aliqua
opinione retineant. Sed cum eorum medicamento-
rum vſum Illuſtriſſimus Vir leniter admodum tule-
rit vſusque ille breuiſſimus fuerit, ego non video cur
quinque dierum leniſſimis potionibus potius cauſa
tribuenda ſit, quam longiſſimæ balneationi, quæ ad
50. dies adhibita eſt, & quoque die octonis horis,
quaternis mane, & totidem veſperi, præterea Medi-
cum illum ipſe non adhibuit, niſi tertio poſt vſum
balneorum Mẽſe, quo ſpatio ipſe tenuiſſimo, & im-
becilli corpore ſemper fuit, & adeò infeſtæ valetu-
dinis, vt ad huiuſmodi Medicum confugerit. Id meæ
quoque rationi reſponſum eſt, quod horum balneo-
rum vſus non modo prohibet fluxionem, ſed mate-
riam etiam conſumit, nam quemadmodum exterius
adhibitæ illæ aquę corporis exteriores partes ab hu-
moribus liberant illos abſumendo, ita intus per po-
tionem acceptę venis, & viſceribus idem præſtant.
Quod certè ſummo ingenio comminiſci videmini.
Verum ſi res ipſa cominus perſpiciatur, non erit ve-
rum commentum veſtrum, quoniam aquæ illæ nihil
penitus ventrem ſoluunt epotæ, neque ſudorem
multum, aut lotium valdè mouent. Certè hæc ad-
modum parum, vt illud penitus numquam efficiunt.
Eſto vero exſiccent, ea opera numquam craſſos hu-
mores abſumat, quin craſſiores ẽt reddãt, viſceribuſ-
que magis infigant, neque intemperiem eorum hu-
morum Matrem tollant, quæ frigida in ventriculo
eſt, in iecore autem calida, & ſiccior tandem facta,
qua remanente humorum malorum generatio non
ceſſabit, his autem ad artus exitum non habentibus
reſtat periculum propoſitum, præter id, quod cor-
pus eo ſqualloris deuenit, vt non tam parum coga-
tur vltra progredi, quin vita extinguatur, quæ om-
nino in humido poſita, in hoc verò humidius ge-
nus erat à principio nacta, citius ſuam vim per ſic-
cum amiſſura ſit. Sed neque calix aquæ ſingulis
quibuſdam diebus ſumptus potuit viſceribus mul-
tum proficere, quamquam etiam poſſet ea expur-
gare. Affirmat Excell. Vir, quod vrinas clariores
quas videmus minus turbidas habere cæpit, poſt-
quam balneis vſus eſt. Hoc vero mihi maiorem ti-
morem mouet Domini, quoniã vereor ne lutoſum
illud, quo lotium turbidum reddebatur, intus detẽ-
tum ſit, & ſic ſaltem calculum faciat, ni multa alia
mala, quæ in viſceribus poſſet. Alioquin enim vrinæ
meliorem concoctionem humorum non oſtendunt,
quam prius, quoniam æquè albæ, & crudæ ſunt liuo-
rem præſerunt, & nullum nitorem, & turbidæ etiam
ſunt. fuerint turbidiores antea, non indicant tamen
vim firmiorem factam, ſed potius materiam deten-
tam. Vidi ego multos, qui eius generis lotiũ ederent,
calculum in Renibus habuiſſe, ſed pondus non ſen-
tir, niſi per interualla. Qui toto corpore ægre, &
grauiter habet, confuſe, & permixtim omnes mole-
ſtias fert, & non ita poteſt diſtinguere, præterquam
quod ego vidi alios, quibus, nullum pondus fuit
animaduerſum ſub calculis etiã valdę magnis in Re-
nibus, fit. n. eorum generatio adeò paulatim, vt non
interſtinguatur illa mutatio à natura, & cum pon-
dus eſt, in eo homine præſertim, qui non exagitat
corpus, illud non percipiatur, ſed eſto Renes liberi
ſint, materia tamen in venis cogi poteſt, vnde partes
aliquas neceſſario ſit eruptura. Cuius notæ ſunt,
non ſolum in vrinis crudis, ſed in aluo, quæ quam-
quam ſæpe crudior eſt, ſemper tamen bile multa
eſt perfuſa, tum flaua, tum ẽt acriori. Cum eo quod
ſanguis quoque non boni generis per venas hæ-
morrhoidas decidit ſine illius ſenſu, quaſi laxio-

res illæ ſiot factæ, ne dum malo ſanguine onuſtæ aperiantur. Quibus rebus ſic habentibus nullo pacto ego Virum Illuſtriſſimum illis aquis committerem, à quibus & corpus exſiccari vſque ad interitum facilè poſſit, & humores mali iotus in aliquod viſcus, præſertim vero pulmooes compingi.

Hæc de propoſita quæſtione, num ad balnea duci debeat dicere poſſum, quę ipſo rogante vobiſcum communicani; oam alioquin Illuſtriſſimus Vir iam diu de mea ſententia certior factus eſt, etiam antequam primo balnea adiret, neque vos vnquam meę huius ſententiæ ignari fuiſtis, forſan ipſe ſperabat me iri perſuaſum à vobis, & vobiſcum conſenſurum. Sed aliter eueniſſe multo intelliget, & forſan mutabit ſententiam, in qua ſe eſſe affirmauit, nimirum ſe non aditurum balnea ni vobiſcum conſenſero. Mutet, vt vult, ſenteotiam, & deliberet ad ea accedere, certè tamen oon accedet, niſi humeris portetur, tam video illum cooſumptum & cadaueroſum. IESVS Opt. Maximus faxit ſalutem aliquo modo recuperet vel balneorum etiam vſu.

De inflammatione pulmonum cum maculis pro Illuſtriſſimo Domino Octauio Spinola.

CONSVLTATIO DLXXXVII.

CVm pauca fieri poſſunt, in conſultationibus pauca dicēda ſunt, atque illa minus multis verbis exponenda, ita quamquam res hæc à vobis eſt longis orationibus, & diuerſis, ac varijs opiniouibus obſcurata. Operæ tamen pretium non eſt à me ſubtiliori diſputatione declarari, ſiqoidem iam referūt Illoſtriſſimum & Optimum Virum pręcipitanter ad interitum labi. Summa ergo rei capita amplectens dicam, quòd ſubitus morbus ſimplex iotemperiea eſſe non poteſt, quę ſubito fieri numquam poteſt, nimus vero ſubitum illius incremētum, ſic non video, quo modo hæc ſpiritus anguſtia difficultatis nomine propoſita à calidiori cordis intemperie ſimplici ſine materia eſſe poſſit, cum repente ſuperuenerit. Voa modo eſt materia, quæ ſubitum confluxum habere poteſt, & ſubitos morbos, ac neces parere. Nullus vero etiam tantus eſſe poteſt cordis calor, qui huiuſmodi difficultatem ſpiritus faciat, illa enim non ex parte vſus, ſex ex parte facultatis, aut inſtrumenti eſt, & quod ratio oſtendit, id etiam experimentum confirmabit; nam nullus maior io corde calor eſſe poteſt, quam qui ardeotis, ant eius generis tertianæ febris eſt, in quibus tameo ſpiritus anguſtia nulla viſitur. hic vero minus inde ea naſci poteſt, vbi vos Doctores exiſtimatis pulſum ægri vix à ſuo ſtato naturali receſſiſſe, adeò vt ſibi cootradicere ille Doctor videatur, qui cum hunc pulſum talem ſtatuat, tantū tamē velit eſſe in corde calorem, qoanto difficultas ſpiritus fiat, quaſi cordis calorem pulmones, nō cor ipſum ſentiat. Quapropter ego hāc ſpiritus difficultatem cogor cum in morbum materia conſtantem referre, tum illum in inſtrumeoto, cuius actio læſa eſt, conſtituere, non in vſum, minus in facultatem, vt alter Medicus aſſerere conabatur, qui vitio capitis illam facultatis imbecillitatem natam proponebat. Etenim DD. Excellentiſſimi qoamuis caput nō admodum robuſtum ſit, & materiam deſtillationis accipiat, quam deorſum repellat, tantum tamen habet virium, quantum non ſolum reſpirationi ſuſtioendæ ſatisfaciat, verum ēt, quantū corpori toti mouendo. Cum reſpiratio vel in ijs, qui Apoplexia teneotur, & non ſolum mouēdi, ſed ſentiendi vſu cau-

A ſa capitis priuantur, motus tamen reſpirationis retineatur, neq; niſi in valentiſſimis Apoplexijs ea difficilis ſit, nedum difficilis eſſe queat hic ea cauſa, vbi & ſenſus, & motus omnes liberi perſiſtunt. Sed quid illa perſequor? oos morbi vſitatiſſimi polmooō ootas certas videmus, cur ad alium morbum commiolſcendum coofugimus? Aoguſtia ſpiritus cum frequentia pulſuum cooiuogitur, ruborque homini inſolens genarum tam familiare, & proprium pulmonum affectus. Anhelitus intēſum odorem effert, qui à copia ſpiritus exit. Sputamioa etiam exeuot partim pus referentia, partim pituitoſa, & liuida. Expuendi quædam neceſſitas intelligitur ex maximo eius conatu.

Com hac difficultate ſpiritus ſeoris eſt, cum dicto B genarum rubore, cum maculis toto dorſo. Quid reſtat ni videamus, quòd pulmo ipſe inflammationis aliquo genere intumeſcit? Thorax namqoe ſi id in ſe haberet dolore afficeretur, quem vidi etiam ſæpè eſſe à pulmonis tumore affectum, & tunicam pulmonum adeo ſuccingeoti membranę agglutinatam inflammatione, & eius exſudante glutine, vt ſine laceratione diſiungi ab illa non poſſet. Sed tuſſis rara admodum eſt, & etiam ſputum, id vero eſt, quoniam & ſanguis pituitoſus eſt, & è corpore pulmonum oon exprimitur in tracheam illo imbecilli facto. Vnde ſæpè io Aſthmate tuſſim non videmus. Inflammatio pulmonum fit humore non in ſolis vaſis contento, ſic enim neque difficilis anhelitus efficeretur, neque humor tam concaleſceret, vt febrem C moueret, ſed in corpus eorom impreſſo, vbi obſtipatus incaleſcit, putredinemque comprehendit, & cordi vicino febrem putridam affert. Quæ putredo, quoniam partes cōtinentes imbecilles ſuot, nec humoribus contentis poſſunt dominari, propterea putredo longè intenſior fit, & maligna, cuius ſæpenumero tantus calor non eſt, quanta caloris naturalis diſſipatio, & humidi ſuperantia. Vnde febris mali moris, & contagio communicabilis fiat, ex quo etiā maculæ in dorſo extitere, venis, vel arterijs potius à putredinis vi laxatis, & ſanguine in vaporem tabeſcente. Neque enim maculæ hæ à natura, ſed à morbi vi exprimuntur. quas quidem maculas vt plurimum ad huiuſmodi pulmonis inflammatiooes D ſequi animaduerti.

Preter ipſam virium ioſirmitatem partium continentium multum facit etiam multitudo humorum malorum ad malam putredinem pariundam, eo.n. facilius vires ſuperantur, & obſtructiones arctiores fiunt. Multam vero ſubeſſe materiam, eamque ad putreſcendum proclioem facit ipſa viſcerum ioſirmitas, quòd autem ad pulmones illa moueatur, ea cauſa fuit. Ipſe antea crebro Podagra, Chiragra, & Gonagra laborabat, & ab ea genua, pedes, & manus valdè tumere conſueuerant, atque adeo in eis locis materia cooſumebatur. Nunc poſtquam in balneo fuit, artus illi adeo exſiccati, & adſtricti, ac denſati fuere, vt non amplius eam copiam excipiant, ſic, vt monet Auctor Lib. ad Piſonem c. 15. vagus in cor E pore humor à pulmonibus tandē receptus eſt, qnoniam laxi ſunt, & perpetuò mouentur. Quin dicam ego humores in cor ad eius dilatationem valentiſſimam adducti inde in pulmopes ab eius vi, & contractione expreſſi ſunt via admodum aperta venæ arterioſæ, nec inde in cor ab oſtiolis redire permittuntur.

Et certè balnea illa corpus exterius admodum exſiccarunt, tenueque, & aſperum reddiderunt, in quibus ad dies quadragintaquinque fuit mane, & veſperi quaternis ſemper horis, non eſt itaque alia maior cauſa quærenda, quando hæc tam aperta, & tam idonea cernitur, quæ non hodie primum aoimaduerſa eſt, ſed quando reſiſtebam,

ne

ne ad balnea iret ei explicata, & vobis Medicis inculcata à me eſt, & totis his 11. menſibus timor huius ſucceſſus ſemper indicatus, & ſcit ipſe, quam ego admonuerim, vt cum primum ſentiret aliquam ſpiritus anguſtiam, & Vrinæ mutationem, ſtatim Medicos accerſeret, ſiquidem pulmonibus, & Renibus maxime eſſet à materia detenta metuendum. Cuius vero materiæ indicia vrinæ copioſæ, decolores, & turbidæ præbent, eoque magis, quo aliquanto tenuiores, quam antea cernuntur, nam retentæ materiæ notam habent, & alio retractæ etiam. Sed quæ occaſio, quæque πρόφασις fuit, vt his diebus in hunc morbum conficiendum materia ſit inducta? Dicam ego eam, quæ mihi valentiſſima exiſtimatur.

Diu fuit ipſe in lectulo propter debilitatem, quæ maxima fuit in poſtremi morbi conualeſcentia, præſertim in neruis materia intus iam compreſſa, nec amplius ad articulos delabẽte, vix è lectulo exceſſit, quod contra feneſtras apertas totos dies manebat non longius ab ipſis, ſed ad ipſas penitus ſedendo, vnde Cælum auſtrinum, & conſtitutione valde humida à meridie aſpirabat, ſic corpus multis rationibus repletum eſt, nam à frigore vapores retruſi in eandem humoris naturam reuertuntur, à quo elati fuerint, & eo humore corpus complent, venæ itaque admodum onuſtæ factæ ſunt, & quæ ſunt in capite præſertim. Pulmones vero ea tempeſtate Cæli laxiores redditi ſic exterois partibus compreſſis à capite, & à toto corpore venæ humores ab exterioribus ad interiora, & ad medium, quod eſt cor, compulere, & cor acceptum humorem paulatim eos reijcit in pulmones. Auctor ille ad Piſonem cap. dicto profitetur ſe multos huiuſmodi euentus vidiſſe, & multos homines ſuffocatos, quibus humores ferri ad pedes prohiberentur, neque ego aliam cauſam ſuſpicarer, vt vos Doctores feciſtis. Omnes enim vnam adducitis Medici eius operam, qui medicamentum illud propinauit, nam eo medicamento is vult cor eſſe nimium calefactũ, alter vult malum genus medicamenti veneoosi in cerebrum inductum, vnde motrix vis thoracis debilitata ſit. vult etiam pulmones infirmaſſe adeò, vt reſpirando laborent. Videritis vos, num pulmones efficiant motum reſpirationis, & non potius thorax ſit, quo dilatato neceſſitate vacui aer in pulmones ſic rari corporis inducatur, vt compreſſo eo exprimatur, poteſtis etiam facilè cognoſcere, ſi rem attenditis, quod calor cordis reſpirationem quidem ſollicitat, magnamque illam, & celerem & crebram facit, quemadmodum ipſa vſus neceſſitas aucta poteſt, ſed non prohibet illam, non anguſtam, minus difficilem ſe ipſo facit, aut poteſt facere. Capitis vero imbecillitas vix vnquam tanta eſt, quanta faciendæ difficultati reſpirandi ſat ſit, niſi omnibus prius corporis motionibus defecerit. Quod vero medicamentum leniſſime purgauit, & ſine vllo penitus moleſtię ſenſu, atque in principio huius fluxionis omnino erat aut ipſum, aut aliud huiuſmodi dãdum, neque enim Medici in principio morborum multam litem faciunt, quo medicamento ad aluum mouendã vtendum ſit, nam communes, vt aiunt, vias expurgare tunc ſat eſt. Ante quidem, quam medicamentum id ſumeret, Vir Illuſtriſſimus cæpit febre inſigni laborare cum anhelitu valdè corrupto, & fædu, quo vt ipſe narrabat anxiè & os, & nares infeſtarentur. Voluit poſtea ille Medicus ſanguinem mittere, vos cum ægroto recuſaſtis, infirmitas virium vos perterrefecit, non repræhendo, corporis totius grauitas quidem erat, qua ego permotus ſuperioribus menſibus in illa vehementi febre ei ſanguinem miſi. Sed iam hęc dimittamus. Inflammatio pulmonum clara eſt, & videtur iam facta, materiam tamen ſemper occurrere, vt in alijs inflammationibus, creden-

A dum eſt, nam vel in declinatione aliquid ſemper accedit. Auertenda ergo materia affluens, & quæ iam conſedit maturanda, & per ſputum euocanda eſſe, atque etiam exterius adhibitis diſcutienda. Sed in diſcrimine tanto oportet prius ſe cũ IESV Opt. Maximo conciliet, dum medica inſtrumenta parantur. Auerſioni faciendæ iam viribus tã deiectis Phlebotomia adhiberi non poteſt. Cucurbitulæ cum ferro locis auerſioni idoneis ſunt affigendæ, non dorſo, quoniam ad nimis vicina pulmonum loca ducerent. Obeſt motus à medio ad extrema, à centro.ſ. ad circumferentiam, vt dicunt, ſed non ſat eſt, cum locus ſit in medio magis, quam aliæ partes, vnde humor trahi poteſt ad medium. Veſicatorijs ibidem appoſitis eam auerſionem tentarem, frictionibus

B etiam toti corpori, ſed maxime extremis partibus. tum inunctionibus valdè retrahentibus, vt ex eo oleo, quod contra venena apud Magnum Ethruriæ Ducem conficitur, quo etiam thorax, ſeu pectus inũgi poſſet ad diſcuſſionem. Interea etiam ſputum leniter mouendum, iuuandumque. leniter inquã, quoniam ea, quæ id faciunt, materiam etiam ad pulmones ducunt. Sed à corde, & pulmonibus materiam auertere poterunt etiam intus accepta, illis cordi amicis virtutis, quæ adſtringunt, & tantummodo exſiccant, ne ſputum impediant pulmones conſtringẽdo, vt faceret bulus armena. Eapropter lapidem bezaar ego ex eo genere omnibus anteponerem, quo humores extenuari, & per ſudorem ad exteriora cõ-

C pelli Medici experiuntur, & cordi ſummè amicus eſſe admodum creditur. Legitimus autem eſt deligendus, & ad 15. granorum pondus exhibendum. Deligendus vero eſt minimè lapideus, ex iiſque qui habent colorem, & habitum quaſi Mali inſani, ſed obſcuriorem, & dicuntur afferri ex Oriente. Alij ſunt lapides colore intus albo extra terreo in argillam vergentem, qui ab Occidente creduntur afferri, & duplo amplius dantur, & libenter potius deliguntur hi, quoniam difficilius adulterantur, ſed parum poſſunt. Loco etiam bezaar ego darem puluerẽ cornu cerui, ſed exuſtum, quem ſudorem mouere experientia eſt. Vbi miror ego magnos Medicos, qui malignitati febrium credunt ſe reſiſtere quibuſdam, per quæ nihil educitur è corpore, & potius in eo omnia

D comprimuntur, cum Malignæ febres multã putredinem contineant, qua ipſæ conſiſtant (quod licet in cadaueribus ſublatorum morte eiuſmodi cernere) & fere pulmones cũ inflammatione ſint, vnde ægros citius extinguant. Lapis bezaar ille non lapideus ſudore mouendo humores putridos expellit, & contra putredinem etiam facit; ſic ipſum præferrẽ, vt cornu cerui vſtum, vt ſcordeum, vt ſemina citri, & Radices etiam pentaphyli, & ſcabioſam. Clyſteribus vterer auerſioni idoneis, vel glandibus pro virium modo. In cibis ptiſſanam probarem, ſed ex iure in quo caro pulli Gallinacei contabuiſſet, nam viribus eget ipſa expuitio, & quoniam hæ imbecillę parũ poſſunt concoquere, ipſum partirer, & ter die darem luteumque oui adderem, & amigdalatum emulſionem ad

E ſputum mouendum, ſeu facilem ſpuitionem reddẽdam, vel etiam vterer ex aqua ptiſſanæ cum Radice dulci, cum herba fęniculi recentis, & ſaccharo, ac niſi inflammationem etiam iecoris metuerem caricas adderem. Sed auerſiones acceleremus.

Is ſequenti die interijt, quæ circiter 11. fuit à principio ipſius febris, tertia tantum à decubitu, nam quamquam infirmiſſimo facto iam corpore eſſet, non curabat tamen in lecto iacere, neque Medici eum aliter hortabãtur. Suffocatione quidem perijſſe viſus eſt, quoniam in lectulo ad extremam horam ſe mouit, quamquã loqui non valebat ſpiritu ſubducto, & in latus decũbebat cũ expirauit, qua hora neque ſtrepitum reſpiratio retineret, neque pulſus amplius

cerebri eſſent, neque extrema frigida, quamquam antea frigere cæperant. Cadauere aperto pulmo inflammatus fuit maxime dexter, & in eo plurima materia pituitoſa comprehendebatur. Ren dexter lapidem magnum habebat ad vaſa vſque pertinẽs, & ad eorum figuram inſnrmatns, cuius nullum ſignum fuerat niſi quòd vrinæ minus turbidæ ab vſu balneorum fuiſſent.

Is ſemper pollicẽtibus bonam valetudinem credidit, & ita hominibus ignaræ arroganriæ potius, quàm intelligentibus ſe committebat, affirmãri itaque è podagra veteri, & pertinaci ipſum euaſurum, ſi balneis vteretur, non aquæ dulcis, ſed mineralis, meum conſilium quo balnea diſſuadebam credidit eſſe hominis nimiũ ſubtilis, & ſuſpicioſi, & alterius pollicitationes audiuit.

De reſolutione muſculi buccæ pro Cardinale Valerio Epiſcopo Veronæ.

CONSVLTATIO DLXXXVIII.

Chriſtophorus Guarinonius Illuſtri & Reuerendo Domino Vincentio Sirtio Illuſtriſ. Cardinalis Veronæ à Secretis, Romam.

CVm tuas literas legi de valetudine Illuſtriſſimi Domini Noſtri ſcriptas totus in eã cogitationem raptus ſum, & adeo abſorptus, vt neſciam, an vnquã de ſalote mea par ſtudium me inceſſerit. Ergo, quidquid ex me poteſt ei vtile eſſe, efficiã, id vero eſt, quo Medici, qui illius curã habituri ſunt, ante oculos ea collecta habeant, quæ ego vnquam potui de eius corporis natura, de vitæ genere, & valetudine obſeruare, vnde rationem, & cauſas incidentium ægritudinum dijudicent. Corpus Illuſtriſſimi Domini dum ætate floreret valdè tenue fuit, pallidumq;, & nigris pilis, ſomno ſemper breui non ſtudiorum ſolum cauſa, ſed naturæ, Ab anno 31. ætatis canities celerrima extitit, paulatim vero corpus inde melius nutriri cæpit, & intera robur ſuum retinebat, nam ipſe non ſolum in concionibus ardens cernebatur, ſed in itineribus, quæ ſæpe ad Eccleſias cũ ſuæ Diæceſis, tum etiam alias ſummi P. authoritate haberet, ſemper plurimas itinerum partes pedibus ſaciendo ſuos familiares viribos ſuperabat. quod robur poſteriori hac ætate tum ſenium, tum corporis grauitas imminuit, & ipſum ad ſudores facilem reddidit, ac ſomnos minus breues effecit, contra quam ſenectuti accidere ſoleat. Venę eius quamquam plenioris corporis amplæ videntur, & arteriæ etiam ſatis magnæ ſentiuntur cum magnis pulſibus, & raris. Vrinę ſemper copioſæ fuere, ſatiſque pro copia coloratæ non ita craſſæ. Alnus ſiccior, quamquam quotidie ſatis reſpondens, nec admodum colorata bilis parte forſan per vrinas eiecta, quę etiam multum arenularum ferè efferre conſueuere. Eius mores ſemper benigni, quamuis hæc ętate paulò ad excandeſcendum, & ad Nemeſim proniores, ſũt vero ſerijs ſemper abdicti, à iocoſis penitus auerſi, adeo vt in ea re, cum mos alteri gerendus eſt, vix vno, aut altero verbo iocoſo illius cũ riſu leni excepto, deinceps faſtidio ipſe affectus aliud continuo agere videatur. Quibus propoſitis videre Medici poſſunt, quòd cor ipſius aliquãtò humidioris generis eſt, in calore verò temperatioris. Iecur autem vnà cum Renibus calidioris, & ſiccioris, ita vt, cum corpus poſteriori ætate plenius euaſerit ob refrigeſcentem calorem id habeat, & ob intermiſſas corporis exercitationes, ea ſaltem cauſa, quòd ad ſe exercendum corpus minus validum euaA ſerit, atque ob vẽtriculi meliores concoctiones, quæ iam fieri poſſunt, tũ quòd ipſe præcordijs carne magis munitis calorem ſuum firmiorem obtineat, tum propter ſomnos etiam minus iã breues, ſi vis, adde, quòd ijs excretionibus ſemper caruerit, quæ maxima vltimi alimenti, & ſpirituum diminutione ſolent per naturalia fieri. De vẽtriculi natura non facile in ijs, qui cupidi literarum ſunt, iudicari põt, eo tamen, quòd ei aluos ſiccior fuerit, quæ res non ſolum iecori, ſed ventriculi rõne fieri ſolet, & quòd ſingulas potiones largas nõ patiatur, potiuſq; illis repetendis ſatisfacere neceſſitati iecoris opus habeat, tum vero, ꝙ à pinguibus moleſtiam accipiat, ita vt ex ſola pulte ex pane, & butyro cõfecta certò ei vomitus moueatur, etiamſi ſub longiori abſtinẽtia fuerit, exiſtimari

B ſiccioris naturæ ventriculus dẽt. Caput, ſi ingenium, perſpicaciam, & memoriã ſpectemus, ſi ſomni breuitatẽ, maxime antequam conſeneſceret, profectò ſiccioris, & purioris eſt. Tum ſi capillos in capite ſiccioris ad hãc ætatem ſine euidenti caluitio ſeruatos, reſpiciamus, certè ibi calor inſignis eſſe nõ põt, quo cum ſiccitate cõiuncto citiſſimum penitus, & maximum caluitiũ affuiſſet, & ingenium non ad prudentiam, non ad ſolidas diſciplinas idoneum, vti eſt, ſed ad temeritatẽ ad ſpinoſas, inaneſq; cogitationes ꝓcliue, neq; conſtantis ſententiæ eſſet, vt videmus; nã niſi quandoq; benignitas ipſum de ſententia quadã animi dulcedine deducat, conſtantiſſimæ ſententiæ eſt, quod cum ſiccitatis cerebri eſt, tum multũ calorẽ

C ſequi non põt, idẽ & indicat canities tã cita, ꝗ huic gñi capitis à Gal. attribuit' ſõni, hac poſteriori ætate facilè minus breues fiõt ab eo aſcititio humore, quẽ à nutritione ſuperueniſſe toti eſſe corpori cernimus, vnde etiam fluxionibus iam caput obnoxiũ ſit, à quibus ſemper maxime abfuiſſe certum eſt. Rariſſimè ægrotauit, &, quòd ſciam, iam 30. annos ſemel tantũ vel iterum febre tentatus eſt, quæ vix vnum, aut alterum diem eum habuit. Ac poſtqoam corpus cæpit melius nutriri, ſanguinis fluorẽ è naribus habuit, primum qoidem Vere ineunte multis diebus, poſtquã ipſe in paruo conclaui, in quo ignis eſſet, per multos dies cũ Ciuibus ſuæ Eccleſiæ aſſiduè, & magno ſtudio egiſſet de pauperib. ſub ſumma annonæ caritate alcidis, & ſecum cum illis eo ſumptu partiendo, quã

D fluxionem tandem ipſe maxima abſtinentia ſuperauit, ſolo cibo modici panis, & potione aquæ vſus. Semel quoq; poſt multos annos Ranunculi rubore tẽtatus eſt hyeme ineunte, vt hoc anno quoq. Veris itẽ tempore audio. Deſtillationem ẽt bis Veronæ ſenſit hac poſteriori ætate hyemis tẽpore, & illam quidem longã. Et in itinere ſemel grauedinẽ copioſiſſimæ, & pallidæ pituitę, & hoc anno ẽt iterum Romæ, vt audio. De vitæ illius modo, pręter id ꝙđ Medici ipſi videre pñt, animaduerti ego ſemper ipſum nihil penitus curẽ curaſſe, minos ciborũ, aut potionum delectũ vllamve ſollicitudinẽ habuiſſe, nam vix à ſomno expertus ẽt hora quietis aut videre lectorẽ, aut ad ſcribendũ continuò conuerti ſolet, nullo tpis momento cultui, expolitionive corporis conceſſo, imo vix, dũ

E capilli tondendi ſunt, pectine tangi perfert. Sępè tota die cum dimidia ſine cibo laborib. concionum, & huiuſmodi negotijs ſe fatigauit. Noctu nulla obſeruatio capitis muniendi. Interdiu ſæpè ſolus meditationib. intentus non animaduertit, aut aſpirãtem vẽtum per feneſtrã, aut ignem proximum ſibi nocuum eſſe. De proximis per electiones Pontificũ tot cõclauium incõmodis nihil dicã rerum earũ ignarus. Poſſum quidẽ ſuſpicari, ꝙ anguſto loco corporis exercitationes in aĩ labores cõmutatę ſint. & ſudores ſoliti detẽti, & ſcribendi ſtudia inter grauiſſimarũ rerũ curas fuerint nocẽtiora, cubiculũ vero aut atriũ, in quo verſabatur in illis anguſtijs potuit habere vicinũ aliquẽ murũ recentẽ, vt multi ad cõcludendũ cõclaue

fiunt,

Digitized by Google

ſiunt, vnde halitus peſſimi venire ſolent, & ſimiles A
aliæ res, quæ præ ſentibus Medicis cognoſci poſſunt.
Ex quibos humores omnium generum congeſti fue
rint, caput verò præcipuè anguſtia meatuum affe-
ctum, vt veris tepore humores fuſi, atque in caput
ſublati, dum ibi illa anguſtia detinerentur ſuo one-
re, & malo etiam genere vim expultricem irritarint,
deorſumque repulſi ſint, ſic ad oculum ad vicinos
neruos, & eorum ramos, qui ad buccam pertinent,
deuenerint. Hæc mala iam ſublata dicuntur, metus
tamen eſt, ne idemtidem reuertãtur, aut ſimilia alia
cum maiori etiam periculo, quod ne fiat omnino
prouidendum eſt, in primis verò humores ſuſpecti,
& eorum gignendorum cauſa ſubmouenda, & capi
tis meatus expediendi, caputque firmandum. Ac niſi
impediri humorum dictorum procreatio queat, illis B
egreſſus aliquis procurandus, quo natura in dies il-
lis ſe exoneret, ita aliquis meatus viſibilis excitãdus,
Quæ præſtari à Medico poterunt, ſi corpus ſingulo
quoque anno purgetur. Vere quidem certè ineunte,
nonnumquam vero etiam Autumno, cuius purga-
tionis ratio pro temporis & ſtatus corporis ratione
ſemper erit inſtituenda, & ſanguis maxime inſtante
ad oculos fluxione minuendus. Ventriculus autem
ſingulo quoque menſe bis repurgandus, niſi vomi-
tu, quoties nempe ab eo oculis metuerimus, certè
medicamento leniter aluum deducente, quemad-
modum melle roſaceo ſolutiuo cum portione oxi-
mellitis, aut oxiuoellite ſolutiuo ad antiquorum Me-
dicorum exemplum parato, aut hyemis maxime tē- C
pore pilolis maſtichinis cum Aſſaieret, aut Arabicis
coniunctis, pilulis lucis cum portione aliqua cochia-
rum. Ex his namque & purgationi, & firmitati ven-
triculi, ac capitis conſuleretur. reliquis medijs die-
bus ventriculus extergeretur commodè, & firmare-
tur eo medicamento, quod Galenus pro ſenibus in-
ſtituit ex cyconijs malis, aceto, melle, & aromati-
bus, quæ erunt moderanda, prout ex vſu forte iodi-
cabitur. Oximel quoque ſquilliticum validum eſt
ventriculo extergendo, & omnis corporis pituitæ
modificandæ, cauendo tamen, ne corpori nondum
purgato detur, ne pituitam, & alios humores, quos
multos purgare non poteſt nimium mouendo in ca
put, oculos, & neruos trudat. Aeſtiuis caloribus ſac-
charum roſaceum cum paulò rhabarbari, cum car- D
thamo prodeſſe poſſe videretur, aut pruna cum ſe-
na, & ſucco roſarum, & melle, aut ſaccharo condita.
Meatus capitis etiam inuiſibiles curandi ſunt, & de-
tergendi quoque mane, & videndum quid impe-
diat, ne ad vſum lotionom poſſit reuocari, quæ lo-
tiones medicamentis eſſent afficiendæ, quæ magis
abſtergant, & ſiccent, quæ calefaciant, aut adſtrin-
gant. Toti corpori id quoque præſtandum, & maxi-
me niſi ſudores reſpondeant, tunc enim quoque ma
ne purgato præſertim corpore eſſet vtile, & pedum
item lotiones, vel ſi metus etiam podagræ inſtaret,
quam tamen etiam defendere poterunt, ſi in lotio-
nibus, quæ firmant articulos, incoquentur. Ac niſi
hæc ſatis profecerint, cauterium ſiniſtro brachio erit
dandum. De cibis quiſque Medicus facile delectus E
rationem præſcribat. videndum quidem maxime ne
glotinoſa, dura, crudaue in cibum ſumat, panibus be
nè fermentatis, benèque coctis vtatur, vino nec ad-
modum potenti, nec cum multa aqua, ſed medij ge
neris illo, & ſtomacho idoneo. carnes grauiorum
animantium, & maxime vetuſtiorum vitentur, quo-
rum partes ſemper molliores, & magis exercitatæ
deligantur, vt alæ, & crura magis, quàm viſcera, niſi
ſint iecora lactentium, aut gallinaceorum. In mol-
lioribus, & iunioribus quadrupedibus ſemper ſuilla,
& agnina mala eſt, imo in hoc caſu ſuilli etiam pe-
des. Lac penitus cauendum, & ex lacte facta omnia,
quæ ſunt omnino ſubtilius, vt dixi, à Medicis præſcri
benda. Prandium certè numquam differendũ, quo-
niam inde renes incaleſcunt natura auidior crudio-
ri ſucco ſe replet, & homo ſemper plus iuſto cum ci-
bi, tum potionum aſſumit, qua cauſa etiã omnis aut
prãdij, aut cænæ intermiſſio nocua eſt, & ſicuti exer
citium vtile vitæ eſt, ſic illud nimium eadem mala
maxime affert, à quo certè plus potionum aſſumi-
tur. Nunquam à cibo ſumpto niſi lenta ambulatio-
ne quies interrumpatur. animus vero non niſi leuio-
ribus cogitationibus excitetur, grauia negotia, &
ſcriptiones ſtudioſæ fugiantur. Sed mihi longinquo
homini hæc forſan nimis multa ſunt cum præſenti-
bus tantum cerni rectè poſſint. Vos qui intereſtis
eius ſeruitijs, ne ceſſetis ei in memoriam reuocare,
quàm interſit publicis rationibus illius vita, & ipſius
B vna atque veſtram ſalutem curate, meque amate.
Vale Vir Illuſtris, & mi obſeruantiſſime. Pragæ.

De Illuſtri quodam Collereta.

CONSVLTATIO DLXXXIX.

AN ſint vlcera ſananda, quæ cauterio facta ſũt.
Et vinacea adhibenda in eo, cuius pedes rheu
mate laborant, ſiue id ſola podagræ ratione, ſiue
Gallici etiam ſuſpicione fiat. Ego non poſſum aliter
exiſtimare, niſi quòd neutrum periclitari auderem,
C quoniam beneficio vlcerum ſubmoto, quamq; ha-
ctenus non ſatis profecerint, poſſet facile corpus in
peius labi; At non niſi poſt facta illa vlcera pedes
intumuere, vnde ad inceſſum crura ſint debiliora
Dico quòd tumor is quoque à multa repletione ma
lorum humorum ſeu crudorum venit, quę vlceribus
clauſis maior fiet, & hac proprijs prouiſionibus dem-
pta ille minimè futurus ſit, Vinacea vero cum par-
tes adſtringat, & confirment, rheumatis deſcenſum
in pedes non adeo parum poſſunt prohibere, quin
nimium ſit id, quod maiori incommodo in partibus
nobilioribus, & vitæ magis neceſſarijs ſubſiſtere eo
deſcenſu prohibitum cogatur. De cuius corporis
conditione, ſi ego melius poſſem cognoſcere, loqui
etiam exactius, & longius auderem.

D

De affectu renum pro Sereniſs. Vrb. D.

CONSVLTATIO DLXXXX.

Excellentiſſimo Domino Ambiorigi Samperolio eius Phyſico.

SVperius certum fuit renes eſſe expurgandos pri-
mum, deinde confirmandos, poſtea alendos bo-
no alimento, quo humidum proprium reciperent,
& calorem ſuum molliorem ſortirentur. Nunc T. E.
E literis vero nonas Septembris datis rogatur, num
aqua thermarum de ſpa dictarum vtilis eſſe poſſit, ſi
in potum ſumatur, Ego itaque vim vehementẽ aquæ,
& genus illius intuens dico, quòd, ni, ſatis dum ex-
purgati eſſe renes, & confirmati videantur, ea ad il-
lud opus vti poſſumus non multis tamen diebus, ne
renes nimis areſiant, magiſque idonei lapillis, & are
næ efficiendæ reddantur, quin ſubindè ad lactis aſi-
næ vſum ſit deueniendum, quo renes habiliori, nu-
tritiorique corpore ſuo euadant, nec tam acrem, ari-
dumque calorem retineant. Etenim vis atramenti
ſutorij exſiccantiſſima eſt, vt maxime abraſiua re-
crementorum, quo genere præditam aquam hanc
ex guſtu intelligere quiſque poteſt, ac veluti in ex-
terno

terno corpore nos vlceribus, aut alijs ſordidis mor- A
bis vehementius abradentia longius ingerere non
audemus, quoniam carnes etiam bonas demunt, ita
multò minus in internis, & vitam continentibus par
tibus, aut opus publicum molientibus id audere de-
bemus, quibus nimium abraſis, & areſactis vitæ ne-
ceſſaria humidi adminicula tolluntur. quod ego ex-
perimento etiam exploratiſſimum habeo, qui mul-
tos vidi vſu medicamentorum huiuſmodi vires ha-
bentium ſibi ab Empiricis commendatorum tabe
eſſe conſumptos, etiamſi eouſque hydropici fuiſſent.
de quibus cum multò antea id prædixiſſem eis inte-
ritum minitatus, quo ab eorum vſu deſiſterent, euen
tus admirationem hominibus attulit, & prædictio-
nem non ſcientiæ de natura, ſed Aſtrologicæ attri-
buerunt. Itaque cum in hac aqua atramenti ſutorij B
multum præter alia ſit, ego ſobriè admodum, &
vſque modo ad iuſtam purgationem renum vteret,
continuoque ab ea deſiſti vellem. Dicunt muliercu-
quandam tota vita vſam fuiſſe huius aquæ potu, &
diu vixiſſe. At humidiori forſan corpore erat, ita tē-
peratiori ea aqua faceret. Etenim, quamquam ego
non credo mixtionem in aquis thermalibus fieri cū
metallis iam factis, quorum vim habent, mixtionis
tamen modum valentiorem alium exiſtimo eſſe, qui
eſt dum eorum origo intra halitum adhuc manet,
nec dum aut aqua, aut metalla concreuerint, haliti-
bus illorum per calorem terra concluſum è viſceri-
bus certi generis terræ elatis, & inter ſe commixtis,
ac poſtea concreſcentibus abundatiore vero eo, qui
vapor eſt, quàm altero, qui metallo gignēdo oppor- C
tunus eſt, aqua fit metalli vim tenens. calore primū
ſubterraneo eos anhelitus commiſcente, vt aqua è
vapore concreuerit ea neceſſario uim halitus ſe-
cum comprenſi habeat, & eo firmius, quo propius à
prima eorum origine ea mixtio ſit, atque eo magis
aquæ inde factæ vim illam conſeruent. quo vero
propius ad ſui perfectam generationem metalla, &
aquæ accerſerint, antequam confundantur anheli-
tus eo minori ſpatio aquæ metallorum vim poſſunt
retinere, quoniam firmior ſeorſum eſt vtraque ma-
teria, magisque in ſeſe concreta, mixtioniq; durior,
cum conſtantem iam naturam ſuam ſortita eſt, & vi
res alienas per mixtionem minus in naturam ſuam
iam factam, & conſtantem poteſt contrahere, & mi D
nus valentes. neque hæc ratio à me propoſita virium
aquæ thermalis alicui mirabilis videri debet, quo-
niam in aqua admodum clara videmus eſſe vim la-
pidum gignendorum, quæ certe non à lapidibus cō-
tracta eſt, ſed ab halitu, qui materia lapidum eſt. In
aquis modo his de ſpa & vehemens vis eſt, & retine
tur, quare ab vltima origine, quæ concitatio halituū
eſt, credo commiſceri. Ac, quod de renibus dixi, de
primis quoque venis ſanguinem melancholicum
identidem ſua intemperie congerentibus putandū
eſt. Nam huius aquæ potione poterunt quidem libe-
rari, ſed ni intra fines dictos permaneamus huius v-
ſus, venæ illæ aridiores factæ poſtea peius ſanguinis
genus ſubminiſtrabunt. ſic & paucis diebus adhibē-
da ea aqua eſt, & vſus lactis continuo ſubijciendus, E
quo vtrique neceſſitati ad completam curationem
ſatisfaciamus, cui rei forſan inſtantia frigora obſta-
bunt, quæ res in manu noſtra non eſt, temperatiori
certè adhuc ſe habente cælo fieri poſſet. Quid po-
ſtea in vſu haberi queat, quod iiſdem malis reſiſtat,
dico, quòd multa conditi in hyemem poſſent, velu-
ti eſſent ſuccus limonum, cum ſucco pimpinellæ, &
floribus ſaluiæ, bugloſſæ, boraginis, roſarum, aceto
etiam adiecto, quæ cum ſaccharo conficiantur, inie-
ctis pulueribus ſchenanthi, cinamomi, & ſeminum
meſpillorum. Confici etiam poteſt cytoniacum ex
ſucco citoniorum, & malorum dulcium, aut limonū
cum aceto, ſaccharoque adiectis ſimilibus pulueri-
bus. In cibis plurimum faciet aſſiduus vſus amigda-
larum, ſ. melonum, & nucleorum pini. Sed alias hęc,
& dictu tibi non neceſſaria. De capite illo poſtremo
tuarum literarum ei homini hoc tempore reſtat vna
cogitatio, nam vndique cernit anguſta omnia, ac ni
inſequens tempus viam faciat, ille effugere non po-
teſt, qui tamen interea magnis vitæ commodis, &
vtilitate eximia ſuſtentatur. Salus mihi ab iſtis nobi-
liſſimis, & Illuſtriſſimis Viris per tuas literas dicta
ſuauiſſima fuit, & eam ego multis modis refero, ſi
poſſum eis multo maiorem. Vale. Pragæ Idibus
Octobris. Anno MDLXXXXII.

CONSVLTATIO DLXXXXI.

Eccellentiſſime Vir.

Literis tuis ad V. Non. Oct. datis narras fuiſſe ti-
bi admodum repentinum, & præter omnē ex-
pectationem, cum nunciatum eſt huius Regni Pro-
regem Illuſtriſſimum Roſimbergium interijſſe, &
ita eius rei tamquam maiorem aliquā cauſam à me
ſcire te cupere, quaſi non meas literas legeris ad te
Non. Iulij datas, in quibus illam cōualeſcentiæ pro-
feſſionem ore ipſius Illuſtriſſimi Domini, & ſuorum
tantoperè decantatam, & iactatiſſimam carere bo-
nis indicijs extimæ ſpeciei affirmabam, dicebamque
quòd æger chymiſtas extollebat, & quemque hor-
tabatur verbis, non facie hypocratica ſuo illi eiuſmo
di Medico valetudinem committeret. ſub qua vero
oſtentatione eò progreſſus eſt, vt, cum meliores po-
ſtea expeteret Medicos factā iā profeſſionē deſere-
re puderet, ſic ſine medico vllius generis diu fuit,
dū conſumeretur, dū animi deliquijs identidē cre-
brò malè tractaretur, vt vel ipſo moriente adhuc ru
mor vigeret ipſum melius habere. quo primum tem
pore ego maxima diligentia, celeritateq; accerſeor,
nimirum vti poſtremum vale dicerem, nam altera
hora poſt tranſmigrauit. Eum inuenio modo è ſyn-
cope ereptum & aliquantulum recreatum, ſumma
tamen ſpiritus anguſtia oppreſſum, omnibus nihilo-
minus ſignis humanitatis, & officioſiſſimis verbis ab
eo excipior, vbi dum volo Medicum ab eo tam lau-
datum alloqui, iſte refugit, & à cognatis, affinibuſq;
Illuſtriſſimis ſubducitur, interea dum hæc colloquia
differuntur, ęger moritur. Etiam Galenus admonuit
ante maraſmum animi deliquia incidere, nimirum
antequam corpus penitus opprimat. Certè quod po
tui cernere in facie, cum occurrebat antea, adeo erat
conſumptus (nam circumferebatur ſella, aut lectu-
lo, neque enim currum amplius poterat pati, minus
incedere domi, nedum domo procedere etiam por-
tatus valebat, ita ſella continenter vtebatur.) vt poſt
mortem meliori longè facie viſus ſit. quæ res totis
tribus circiter menſibus palam in conſpectu om-
nium fuit, neque improuiſa eius mors prudentiori-
bus viſa eſt. Cogebantur alioquin vulgo credere
ipſum ſemper melius ſe habere ſic ſuis omnibus
conſtantiſſimè affirmantibus. T. E. cognoſcet re-
liqua, ſi quæ à me prætermiſſa ſunt. Certè illud non
prætermittam, me amet de more, & memoriam
mei apud amicos ſeruet. Valeat. Pragæ vj. Cal.
Nouemb. Anno MDLXXXXII.

T. Eccell.

Deditiſſimus

Chriſtophorus Guarinonius Fontanus.

De eodem vertiginoſo, & flatuoſo affectu pro Canonico, &c.

CONSVLTATIO DLXXXXII.

Valde Reuerende Vir.

FLatus fieri nequeunt (vt tuæ Epiſtolę paucis reſpondeam) niſi materia ſubſit idonea, quæ cum cibi genus eiuſmodi non eſt, Certè pituita craſſior, aut melancholicus ſuccus eſt, tenuis namque pituita non flatus, ſed humidos vapores effert, qui in aquã, & eandem pituitam cito vertuntur, nec valdè citi, aut incitatioris motus ſunt, torpidumque potius, & ſomnolentum, quòd flatuoſum hominem reddunt. Potius quidem flatuum cauſa ſæpe eſt aut nimius, aut exiguus ventriculi calor, quoniam exiguo calore flatus non diſſoluitur, vt caloris officium eſt, magno vero calore quædam delicatiora cibi genera in fumum quadam ſui exuſtione conuertuntur. Quarum originum quam nam habeat iſte flatus, iudicari facile non eſt ex his, quæ mihi ſcripta ſunt. Potius quidem pituitam eſſe mihi perſuadeo cum humore melancholico coniunctam, quod vitæ genus, & ſtudia moliuntur. Huic ergo, & imbecillitati caloris occurſum eſſe in præſcriptis medicamẽtis per alteram Epiſtolam noſtram videri poteſt, neque ab illis recedendum, quoniam quamquam dum materia tractatur, fumus idem, aut etiam maior ſupra conſuetudinem ſentiatur, id ſolet ſuæ materiæ exagitationem ſequi, vt ea penitus dempta, nullus eſt futurus. Si quis enim ligna incenſa ſubmoueat, quo fumum auferat, ſub ipſa tamen lignorum retractione eum videt augeri, pariter, ſi quis pulueris materiam velit detergere, eum interea denſiorem excitat. Itaque ab inceptis ego non deſiſterem, donec melius cœlũ anni tempus attulerit. Neque exterius interea lotiones, aut ſuffumigia adhiberem, quoniam illa in caput è corpore toto ſui purgationem nõdum adeptio plus materiæ attraherent. Victus quidem ratio omnino tuta tenenda eſt, & flatuoſa omnia, atque craſſa, cruda, pinguia, glutinoſaque vitanda, vt butyrum quoque ſit fugiendum cum omni lactis, & caſei genere. Vino mediocri vtendum, eoq; bene maturo, non dulci, non etiam valde auſtero. Somnus longus nocto, interdiu nullus habendus, nec vnquã, niſi duabus à cibo interiectis horis adeundus. Quæ diligenter conſeruari oportet. cum vero clementius cælum euaſerit antequàm Virgilię oriantur poſt æquinoctium de validiori curatione erit cogitandum. Vale, fælixque ſis.

De auditus ſenſu affecto pro Poſſouiæ Canonico.

CONSVLTATIO DLXXXXIII.

HViuſmodi læſio poteſt quidem corporibus variorum generum incidere, fere tamen in calidis, & humidis capitibus, cum ventriculus frigidior ſubeſt, & cruditatibus eſt obnoxius, ſiue culpa propria, ſiue cauſa externa, aut ſtudiorum, aut alia eiuſmodi id fiat. Eapropter, cum mihi ſimpliciter ſolo nomine res ſignificata ſit, hic multa eſſent circumſpicienda, quo rebus aduerſantibus occurram. ita et

A go me geram, vt ſaltem, ne obſint alijs bene habentibus, quæ mihi opportuna ipſis affectis partibus eſſe videbuntur. In quo primum contra vapores caput eſt defendendum, qui vapores in eius membranis ad cerebri baſim recepti colluctantur exitum quærentes, vbi dolorem non mouent, quoniam humidi, & lenes ſunt, ſcilicet quia non fumi, ſed vapores ſunt, neque impetu feriant, vel per externas venas elati intra eas circum aurium meatus, & exagitantur, & obſtruunt, tum tinnitus, hebetudines, & ſubitas per interualla ſurditates, atque in capite ſæpitus faciunt. Deinde materia vaporum, quæ in ventriculo quotidie generatur, & in venis ventriculum, atque inteſtina amplectentibus percurrit, ſubtrahẽda, initiumque ab hoc faciendum. Ad quæ præſtanda
B ego vſum trium medicamentorum adhiberem. Vnum eſt, quod ductam materiam à partibus, & meatibus detergeret, & vna ſimul caput defenderet. Alterum, quod illam paulatim per aluum deduceret. Tertium, quod ventriculum maximè, & caput confirmaret, materiæ tamen quoque apparatum reſpiceret, & capitis ac ventriculi tuitionem retineret. Primum eſſet eiuſmodi quod reciperet foliorũ betonicæ, ſaluię, roris marini an. m. ij. Florum ſtechadis, roris marini, ſaluiæ an. m. j. Nucis moſcatæ, macis, cariophyllorum an. ʒ. s. radicum iridis ℥. s. ſerpẽtariæ ʒ. iij. galangæ, zedoariæ an. ʒ. I. s. myrobalanorum omniũ ℥. I. & facta decoctione. ſ. a. in ſ. q. aquæ communis ad conſumptionem mediæ partis, & colata cum expreſſione. Recipitur ſupraſcripta deco-
C ctio. Mellis, & aceti ſquillitici, quantum requiritur ad oximel conficiendum, & proficiatur rectè ſ. a. De quo vero ſumat quoque die ſaltem, duo coclearia horis tribus ante prandium, à quo ſumpto conueniret exerceri leniter, & ſine labore. Alterum medicamentum erit per catapotia ſumendum, quod recipiat. Rhabarbari electi ʒ. ij. s. aloes roſacei ʒ. v. ſpicę, macis an. ℈. I. gingiberis, ſalis gemæ, nucis moſcatæ, an. ʒ. s. diagridij ℈. ij. pulpæ colocyntidis ʒ. I. ſucci abſynthij concreti ʒ. I. s. myrobalanorum, citrinorum, chepulorum, emblicorum, belliricorum an. ℈. ij. s. agarici opt. ʒ. iij. turbith gum. ℈. v. maſtiches, gummi ammoniaci, ſagapeni, oppopanacis, caſtorei, an. ℈. ij. cinamomi. ſthechadis arab. an. ʒ. I. cariophyllo-
D rum ℈. ij. ſucci ſaluiæ, ſyrupi de ſucco betonicæ an. q. s. m. & fiat maſſa ſ. a. Atque ſi inciderent interdũ articulorum dolores in eandem maſſam inijci deberent hermodactilorum ʒ. vj. hieræ arteticæ ʒ. ij. s. Ex qua ſumat modo ℈. j. modo ij. interdum tres prout ei otium liberum eſt, atque hoc per interualla, veluti quintó quoque die. etiamſi eo die oximel acceperit, quo tamen non accepto pilulas poteſt ſumere. tribus item ante prandium horis. Tertium medicamentum erit, quod recipit pulpæ cytoniorum lib. I. mellis, ſacchari, an. ℥. vj. aceti vini albi ℥. iij. pulueris nucis moſchatæ, macis an. ʒ. I. piperis albi. cariophyllorum an. ʒ. ij. coriandrorum ℥. I. miſce & ſecundum artem fiat cytoniatum. Quod ex ſucco etiam cytoniorum fieri poteſt, ſed tunc plus ſacchari eſt impo-
E nendum, alioquin ſuccus non reciperet craſſitudinis cytoniati temperamentum ſine multo glutine. Ex hoc medicamento poteſt ſumere ʒ. ij. vel ℥. s. in principio, vel in fine menſæ. Ex quorum diuturno vſu ſperari poteſt melior valetudo modo reliqua in vita obſeruentur. Neque à cibo labori, aut ſtudijs ſe committat, minus negotijs, aut ſermocinationibus cum intentione animi ſe credat, omneque cibi genus fugiat, quo ventriculus grauari videatur, quemadmodum præterea pingue, butiroſumve, ac quod in ſartagine frixum ſit, quodque durũ, crudum, glutinoſumque ſentiatur. Aromata quoque moderatè adhibeat. Potione non admodum frigida vtatur, non aquæ, non vini potentioris, & cum ijs ea omnia vi-

tanda,

tanda, quæ vſu compererit ſibi incommoda eſſe. A Hæc pro tempore admonita ſint, quæ niſi profuerint, cum ad maiora erit aſcendendum, tum vero ad cauteria in brachio ſaltem. De quibus ſuo tempore conſultatio erit habenda.

De traducendo cauterio à ceruice ad humerum ſiniſtrum pro Nepote Epiſcopi Patauienſis.

CONSVLTATIO DXCIIII.

CAuteria in ceruice diu nec poſſunt, nec debent B haberi, quoniam difficillimè aperta ſeruantur, & nequaquam tutò ibi relinquantur, ob intemperiem, & humorum decurſum loco ſpinæ proximo, ſic & in alijs ex tempore adhibendis habentur, & paulò poſt in humerum maxime ſiniſtrum ſolēt referri, quod nos facere debemus, prius tamen corpus purgando, medicamentoque ob id deligendo, quæ facile æger ferat, ſectionem venæ etiam prætermittendo, nam corpora eorum, qui iſtiuſmodi muneribus obſtricta ſunt, his valentioribus tractata nimiū affligi, & ſubinde infirmiora reddi conſueuere. Sic manna, & melle roſaceo ſolutiuo, & ſyrupis ex ſucco beronicæ, & cicoreæ, melleque roſaceo medicamentum in potionem darem, maxime quoniam à catapotijs ſolet moleſtiam nimiam accipere. C

Reciperem ergo myrobal. citrinorum ʒ. 2. foliorum ſenæ electæ ʒ. 3. paſſularum exacinatarum ℥. s. liquiritiæ raſæ ʒ. 1. s. cinnamomi, zedoariæ an. ʒ. s. aniſorum ʒ. 1. prunorum num. 3. & f. decoctio in aqua cicoreæ ſ. a. quæ coletur cum expreſſione ℞. ſupraſcriptæ decoctionis q. ſ. Rhabarbari electi puluerizati ℈. 2. ſyrup. roſ. ſolutiui ℥. 1. s. mānæ electæ ℥. 2. s. diaphænicon ʒ. 3. miſcerem & facerem potionem ſumendam mane in aurora. Subinde humero ſiniſtro cauterium imponatur, neque ſaneſcere vlcus, quod in ceruice eſt permittatur, donec hoc humidū eſſe cæperit. Ceruicis autem locus vlcere exſiccato latè iniungatur rebus illis, quæ ceruicem exſiccare, & ei robur conciliare poſſint, vt ℞. emplaſtri diacalciteos ℥. s. olei roſ. Mirtini, vulpini an. ʒ. 2. m. D

De vlceribus autem crurū dubito ne vtrouis curato crus incommodum ſit accepturum.

Oxymel pro Renibus calculoſis cuiuſdam.

℞. pimpinellæ, cetrach, cap. Veneris, ſaxifragiæ, alſinæ, parietariæ, betonicæ, corticum radicum capparorum, anonidis ana m. 1. oſſium meſpillorum, fructuum bruſci, alchacheogi an. ℥. 1. fiat decoctio in ſ. q. aquæ communis ſ. artem quæ coletur cum expreſſione vehementi. ℞. ſupraſcriptæ expreſſionis lib. 1.

Succi limonum } an. ℥. 2. s.
Succi cæpe }
Mellis clari ℥. 9.
Aceti ſqoillitici ℥. 4. s.
Fiat oxymel.

Superius cytoniacum ad imitationem Galeni ſcriptum eſt, qood ipſe fecit lib. 6. de tuenda valetudine, & etiam libro de compoſitione medicamentorum per loca, hoc quoque ad eius imitationem conficerem pro ventriculo.

℞. pulpæ cytoniorum lib. 1.
Mellis } an. ʒ. 6.
Sacchari }
Aceti vini albi ℥. 3.
Pulueris cinnamomi ʒ. 2. s.
Gingiberis } A
Piperis albi } an. ℈. 2.
Cariophallorum }
Coriandrorum præpar. ʒ. 4.
M. & fiat citoniacum ſ. a.

Poſſumus loco pulpę ſumere ſuccum, ſed tunc augere partē ſacchari ne nimium glutinoſum, aut humidum reſtet. Poſſumus addere ambram, augere aromata & diminuere pro ratione guſtus, & neceſſitatis ægroti.

Balnea Parauina iecori calido, Renibuſq; ad calculum gignendum procliuibus non ſunt ita vſitata, minus ſuperioribus temporibus tuta iudicata. Huic vſui ſunt Chalderiana in Agro Veronenſi, ſunt Villenſia in agro Lucenſi, atque etiam S. Marini in Romandiola. B

Poteſt tutò vti electuario Dialacca ad duarum ʒ. modum epoto poſt ipſum vino. Quoties dolores ſenſerit ſaltem quinque diebus.

Ad menſes autem mouendos puella poſt purgationem poteſt ſumere ʒ. 1. trociſchorum de mirtha cum vino albo, aut iure cicerum rubeorum ſeptem diebus.

De affectu Renum pro Sereniſſimo D. Vrb. ad Samperolium.

CONSVLTATIO DXCV. C

IN curatione narrata à T. E. non poſſum non ſummopere laudare iſtos Excellentiſſimos Medicos, vtinam poſſem tam de effecto opere gratulari. De faciendis etiam mea ſententia rurſus requiritur, ego non repetam, quæ antea me ſcripſiſſe toties recordor, ni id ante oculos ſtatuam, quòd duobus morbis curatione poſtulātibus, propterea quòd, quamquam alter ab altero natus eſt, eo tamen, vnde alter natus eſt, curato, reliquus non tollitur, tunc ei ſemper prius curatio attribuenda, qui magis vrget, quiq; curatione ſui differenda nimis firmus ſit euaſurus. Videmus Galenum curantem prius Hecticam à putrida natam ante, quam putridam reſpiciat, vllamve eius rationem habeat. Curemus itaque Re- D nes, à quibus maior metus inſtantis periculi eſt, deinde ſi quid cauſæ in ventriculo ſuperfuerit, ei vacemus, quamquam, dum in Renum curatione verſamur, ille non debet negligi, Hypochondria vero etiam minus. De quibus omnibus à me iterum, & tertio ſcriptum eſt, neque amplius puto repetendū. Id in memoriam reuocarem, male nutritos eſſe Renes nos ſuſpicari, & malis recrementis redundare, præcipuè terreis, quæ retenta facile intelligimus, quid mali ſint paritura. Id vero etiam repetā, quòd ſerum lactis ſtillatitium multis ſuis opportunis partibus priuatum, ni medicamentis idoneis muniatur, nihil iuuabit, quin potius Renes laxabit. De virga E aurea nil luminis habemus in ſcriptoribus memoria dignis, quod fide dignum ſit, præter id qood Arnoldus de Villanoua narrat, cui credat quiſque pro ſua voluntate.

De libris agam ſedulo. Quod Medici ſatisfecerint libentiſſimè, & ſumma cum voluptate credidi, itaque merito etiam alteri tanta conditionem fuiſſe oblatam, indicium qoanti ipſum feceritis, tam honorificam illi amico non obtuliſſetis, tunc cum adhuc liber in Patriā viueret, vt iſte.

De

Digitized by Google

De ſanguinis effuſione per vomitum, & aluum pro Sereniſſimo Duce Vrbini, ad Ambiorigem Samperolium eius Phyſicum Excellentiſſimum.

CONSVLTATIO DLXXXXVI.

ET ſollicitus eram, vt quamprimum meæ hæ literæ ad vos perferrentur, ne tam diu Sereniſſimus Dnminus ſuſpenſus animi eſſet, & citiſſimè me expediebam. Nnn poſſum enim pati ipſum diutius inſolentiſſimi caſus memnria torqueri. Equidem videre videor ſaoguinem iſtum è vena ventriculi per anaſtomaſim excidiſſe, qui ſui inſolentia ventriculi tunicæ moleſtus inde eſt partim per vomitum, partim per ſeceſſum eiectus. Vbi pars, quæ per aluum viam ſortita eſt, longi itineris ſpatio magis perfrixit, & humido vnà cum calore amiſſo non ſolum ruborem in atrum colorem commutauit, ſed frigidus, & ſiccus factus moleſtiam oaturæ corporis intulit, & promiſſis ex ſe ſui generis fumis in ventriculi os caſus illos deliquij animi effecit, cuiuſmodi fungi mali generis ſnlent, nil enim naturæ corporis inimicum magis, quàm à frigido, & ſicco infeſtari, quæ in calido, & humido ſita eſt. Neque hoc fieri à ſanguine nouum eſt, nam ſępe Medici id potuere animaduertere in effuſionibus ſanguinis tum in thoracem, tum in ventrem inferiorem, aut etiam in vterum, & veſicam, ſi eueniat, quòd in illis ſtagnet, & refrigeretur, eadem ſiquidem mala facit, quæ à fungis, & lacte in ventriculis coagulato eueniunt. De iſtius modo periculo ſtatui poteſt, quòd cum effuſio iſthæc in eum locum fiat, quo quantæcumque copiæ ſit, facilè expellitur, nihil ab ea timendum eſt, præter vomitus, & deiectionum moleſtiam, à qua etiam facile queat liberari, quòd eo loco vena laxetur, cui præſidia preſtò eſſe poſſint, quo & minus multum ſanguinis effluat, & nequaquam concreſcat. Huiuſmodi ſanguinis effuſiones vitium ſanguinis numquam non aliquod ſequentes ſæpe pernicioſi generis vitium habent, quod hic non videmus, difficile namque cum eo vitio ſine febre eſſet. Vidi ego cum febre huiuſmodi effuſionẽ, quæ non niſi tollenda febre, & continentibus cauſis tolli potuit, alioquin etiam ex ſola effuſione per nares febre manente vidi hominem tolli, febre autem ſublata vidi hominẽ à multa ſanguinis effuſinne per ventriculum, & inteſtina facta, ſanum quidem dimiſſum, ſed adeò languidum, & decolorem, vt mortuus videretur, cuius cutis tnta, & lingua ipſa cartæ pergamenæ penitus eſſet ſimilis colore ſaltem. Miſerũ illud magis, quod vidi homines interficere, cum vena non in ventriculum, aut inteſtina, ſed extra illa in caoum abdominis aperitur, nam inteſtina ſanguine conteguntur, & tamquam lorica eo cõcreſcente in cruſtã veſtiuntur, ſic eius frigore homo frigidis ſudoribus, & ſine pnlſu, & ſine animo breui interit. nam nunquam, quod viderim ſeptem horas cum vita præterit. quæ res etiam cum ad vterum confluit in puerperis, & exire ob concretionem non poteſt, facile euenit, & vidi aliquas optimi habitus, & facillimi partus hoc pacto paucis diebus obijſſe, quod per effuſiooẽ ſanguinis in thoracem etiam factum ſæpe animaduerti. Sed hic longiſſimè abeſt res ab huiuſmodi periculo, vt apertè intelligitur, ex his quæ cognita, & perſpecta ſunt, & nobis ſui prouiſionem oſtendit, atq; cum renes iam diu malè habuerint, & ſui curationẽ etiam num poſtulent, in eo occupatus eſſe Medicus debet, vt procuret, ſint cum ijs, quæ renibus purgandis continenter danda ſunt, illa etiam quæ veoarũ ventriculi oſcula colligant, & illa, quæ faciant, ne ſanguinis aut vitium, aut copia nimia io corpore creetur. Neque vero difficilè eſt ea innenire, quæ vnà ſimul & renes purgent, & adſtringant, cum ad tutam, & certam viſcerum, & venarum purgationẽ ea vis adſtringendi expetatur non ſolum quia ſemper robur enrum retinendum eſt, ſed qnia purgatio eorum, multò maximã partem ab eorum vi excernendi habet coria, & lintea, & ex materia facta omnia cum exanimis naturæ ſint, ad ſui purgationem ſat habent, ſi detergantur, abluanturvè, at viuentis naturæ omnia debent ipſamet vi ſua excernẽte vti, quo expurgentur, prnpterea nos vim illam excitare, & firmam habere in opere opnrtet, quod per ea, quæ corpus viſcerum colligunt fieri eſt neceſſe, Quod certiſſimum eſt, & in eo experimento maxime clarum, quòd ad calculos è renibus deturbandos cum ijs, quæ homores liquefaciunt, & detergunt, aut vias laxant, ea vtiliter io primis cõiunguntur, quæ adſtringunt. Vt rubi partes ad ſpongias eius, & radicem pertinentes, vt meſpillorum ſemina, & ſimilia, quæ cum ſero lactis ſtillatitio tamquam viribus ſuis adſtringendi, nedum abſtergendi per ſtillationem priuaro componenda eſſe alias dicebam, & cum veſtra illa aqua è ſiliquis recentium fabarum ſtillata. Hoc itaque ſanguinis metu manente, ego ijs modo vterer, quæ cum incidendi vi, & detergendi eam quoque haberent, qua tonus partibus continentibus retinetur, aut conciliatur. cuiuſmodi maxime mihi eſſe videtur pimpinella, qnam & lapillis excutiendis, diſſoluendiſque, & ſanguini ſiſtendo apprimè vtilem experimur. Aſplenium pariter, & helxine, ac gramen, tum plantago vtraque, oxalis, lapis iudaicus, & eiuſmodi alia, quorum genus ad propoſitam rationem erit à T.E. examinandus, in quibus etiam puluerem chalibis haberem, vel etiamſi candens chalibs, aut ferrum in ſero extingueretur. Quod ſi incidat ipſa ſanguinis effuſio, tunc videndum, vt ſanguis perfacilè euomatur, vnaque os apertæ venę colligatur, effluxus retrahatur, eiuſque concretio ſoluatur, & impediatur. Quæ omnia per poſcam efficientur, vt in non paucis ſum expertus. terribiles vero caſus concretio inducit, ita omnino defendenda. Poſt poſcam rhabarbarum, aut ſolum, aut cum ſacchato roſaceo erit commodum, quo & venæ concludantur, & concretus omnis ſanguis deſcendat. Difficilè modo ſit deliberatu num vtilitas vomitus ad renes curandos maxima hnc metu effuſionis ſanguinis ſit fugienda. Sic vero me gererem, vt vomitum non niſi eo tempore, & ijs auxilijs mouerem, quibus ſperarem non ſolum vires poſſe valere, ſed venas ventriculi firmas fore, cum eo ne corpus ſanguine onuſtum eſſet. Nunquàm vero ſine aceto vomitum mnuerem, & ex aqua pimpinellæ cum eo poſcam pararem tutiſſimam, quæ opportuna ſit venis continendis, coocretioni ſanguinis prohibendæ, & eiuſdem incurſui inbibendo. Res tecum mihi eſt viro intelligentiſſimo & oculi fatigati in ſcriptitando ſunt, propterea pluribus nõ agam, ſi id de corporis exercitatione adiunxero, quòd illa ex toto dimittenda non eſt, modo noo inſolens ſit, ant corpus calfaciat oimis. T.E. benevaleat, & mihi gratiam Sereniſſimi Domini conſeruet. Pragæ iij. Idus Augnſti. Anno MDLXXXXIII.

T. Eccell.

Deditiſſimus

Chriſtophorus Guarinonius Fontanus.

De

De neruorum debilitate pro Illuſtriſſimo DD. Guilhelmo à Sancto Clemente Regis Hiſpaniarum Conſiliario, & apud Cæſarem Oratore, &c.

CONSVLTATIO DLXXXXVII.

Iudicium & Conſultatio Excellent. Doct. D. Chriſtophori Guarinonij Fontani S. C. Maieſtatis Medici Primarij.

ILluſtriſſimus Dominus D. Guilhelmus à Sancto Clemente Regis Hiſpaniarum Conſiliarius, ac eiuſdem ad S. C. Maieſtatem Orator debilitatis adeò neruis eſt, vt quantulacumque occaſio inciderit à cælo auſtrino, aut re alia eius modi, vix trahere crura, & vti manibus poſſit, difficileq; ſe in dorſum erigat, ac non niſi viribus omnibus adhibitis, & intenta ceruice id faciat, Scipione interim, & homine ſe ſuſtinente, quod maxime ei pomeridianis horis euenit. Ad horam autem illam, qua ſol ab orientis plaga maxime diſtat, ſiue adhuc ſupra Orizonte, vt æſtate, ſiue infra, vt hyeme, ſit, ipſe melius ſemper habet, & modò magis, modò minus poteſt ipſe ſine vllo Scipionis, aut rei alterius auxilio, incedere, vt interdum etiam, & facilè ambulet, & ſcalas attẽdat. A cubili, & à ſomno grauior eſt, ſic mane cum ſurgit aliquandiu debilior, poſtea firmior, qua hora ſæpe poteſt incedere. Hæc debilitas longo admodum tempore, & paulatim cum inceſſit, & aucta eſt: nam multi anni ſunt, cũ ægrè habet, & in dies infirmior euadit. Numquam tremor vllius membri fuit, numquam paralyſis, nec manifeſtus torpor, ipſi ſenſus integerrimi omnes ſunt, ratioque, & memoria, tum ingenium nulli inferius, ſomni iuſti, interdum tamẽ interrumpuntur. Cor ſolùm quandoque peioribus horis præſertim languere videtur, & ei triſtitiam afferre. Ventriculus non ita multum validus eſt, neq; admodum concoquit, præſertim quòd vini potione non vtitur, & antequam ipſum corpus tam debilitaretur, medicamenta acciperet, pituitam ſeu crudum humorem mane ſæpe vomebat, quod poſt vſum medicamentorum nõ facit, plerumque tamen, ſi aluus medicamentis ſoluatur, aut clyſtere ducatur, ea crudior deſcendit. Iecoris nil manifeſtè vitij cernitur, niſi humidius eſſe intelligitur, ex eo quòd in dextrum maxime crus, cum in pedes inſiſtit, ſubito rubor, & tumor delabitur ſine dolore, cui impreſſus digitus, colorem quidem diſijciat, foueam tamen non relinquat, nam & color, & tumentia continuò reuertuntur, qui color ferè refrigeſcente crure obſcurior, & purpureus fit.

Renes interdum ſabulum pariũt, & hactenus ſaltem bis lapillos edidiſſe memoria eſt. Natura corporis temperatior videtur, niſi ad humidius genus vergat, quod & mores, & omnes in corpe notę oſtendunt. Aetas L. annorum, habitus verò etiam propter diu intermiſſas, aut potius dimiſſas corporis exercitationes, obeſus eſt, idque non carnibus, quoniam non omnia muſculorum loca æquè plena ſunt, ſed pinguedine, quoniam abdomen maxime, tum pectus, ceruix, & humeri valdè pleni ſunt, quorum etiã pondere ipſe grauior eſſe videatur, vt vita in ſedili ſemper lucta, & neruos magis debiles reddat. Hic ſubitæ illæ mutationes in peius, & in melius quoque die factæ, prohibent, ne cauſam omnem in obſtructionem neruorum referamus, potius verò alicui rei mutabili, & exiguæ, ac tenui attribuamus. Vniuerſi etiam corporis affectus, quamquam parte dextera maior ſit, omnino in principium commune eſt referendus. Itaque ſit ipſa neruorum perpetua, & paulatim increſcens debilitas ab humidiori ipſorum nutritione, atque habitu leuem obſtructionem faciente, ſubitarum certè harum mutationum culpa eſt, cum generi ſpirituum, tum principio neruorum tribuenda, & generi humoris admodum tenui, & vaporoſo. Debile ergo laxumque ſit neruorum genus, neque admodum peruium, id facilè ab externis cauſis læditur, ſpiritus ſint tenuiſſimi, & magis ad rationem, magiſque ad ſenſus, & ingenium quàm ad motum idonei, ij quoque facili de cauſa minus valebunt, è corpore quoque pingui, & humido aſcendat ad originem neruorum vapor, perque illam meet, vt per oculos à ventriculo ſolet, is quoque & cito impediat, & cito etiam ab impedimento remoueatur, vt aut internis rebus, aut externis moueri contigerit. alioquin craſſus humor à neruis frigida, & denſa parte difficillime, poteſt dimoueri. Nos tenuitates ſpirituum, molliciei neruorum etiam naturalis, & generis quoque eiuſmodi humorum indicia omnia propria à recrementis, & alijs habemus. Præterquã quod delicarioris, lautique admodum corporis eſt, ingenijque maximi, tum prudentiæ ſingularis, & morum mitiſſimorum vir, vt vel de facie floridus color, & vultus ſubuerecundus oſtendunt. Pinguedo præterea vapores ex ſe non niſi laxantes emittit, cũ eoque etiam neruorum vim ſuo onere opprimit, vt enim caro cum viuat, & animata ſit in creſcendo vim vnà ſecum amplificat, & ſuo vitali calore ſpiritus excitat, ſic pinguedo exanimis cum ſit, tum ponderi viribus eſt, tum ſuo vdo corpore, & vapore ſpiritum hebetat, neruoſque laxiores reddit. Exſiccando itaque huic corpori omnis fere materia eſt adhibita, & nihil reſtare videtur, niſi vt aquis præterea thermalibus vtamur, eius nimirum generis, quæ neruos firmiores ſiccando reddant, & totius etiam corporis humidum moderentur. Cuius generis num iſtæ veſtiæ ſint tanti nominis aquæ, & num in caput etiam, & ceruicem inſtillari queant, nos, vt oportuit, à vobis Excellentiſſimis Viris quærimus.

De neruorum debilitate pro Illuſtriſſimo D. D. Guilhelmo a Sancto Clemente Comendatario, & Regis Catholici ſtatuum Conſiliario, atque apud Imperatorem Oratore.

CONSVLTATIO DLXXXXVIII.

QVoniam res ipſa iam longius progreſſa eſt, nos ad ea, quæ anno ſuperiori ſcripſeramus de neruorum debilitate Illuſtriſſimi Viri aliqua adijciemus hoc tempore, quo eius curatio recipienda eſt, vt certius Medicorum conſilia dirigantur. Ipſe ergo tam integer non relinquitur illis melioribus interuallis, vt tunc faciebat, quamuis adhuc eoſdem circuitus ſeruet, & illis horis meliuſculus ſit, atque vt vento Auſtrali, ſiue ei ſimili alio, quòd à locis pluuia madefactis veniat, languor creſcit, ſic à boreali, ſeu eius intemperiei alio incommodum minuitur. Manet itaque ea facilitas mutationis, quoniam genere alimenti humido nerui debilitantur, & molliores ſunt. Mollities namque tum facilè calore, frigore, & alijs rebus incidentibus afficitur,

tum

Digitized by Google

tum ad mouendum neruos minus idoneos reddit. A
Ita molles nerui ſentire quidem poſſunt, minimè
autem mouere; quamquam hi ſint neruis valētibus
mouere reliqua ſua natura, & origine ſimiles, qua-
propter neruorum etiam minimè mollium, & ad
motum deſtinatorum fibræ, cum muſculos ingreſſæ
ſunt, adhuc fiunt duriores, quo ad mouendum ſint
magis opportunæ. Dimiſſis ergo dictis anno ſupe-
riori alijs cauſis à ſpirituum tenuitate, nunc ſupereſt
dicamus de reliquis hoc ſpatio iam magis cōfirma-
tis, quòd nerui humida iam dudum intemperie affe-
cti, dum alimentum proprium humidum illud quo-
que ſibi conficiunt, neceſſario illud ſemper deterius
tranſmutant, & humidius relinquunt, ex quo habitū
ſui etiam, atque etiam magis mollem nanciſcuntur,
& illi diſſimilem, qui & naturalis fuerit, & ad tēſio- B
nem idoneus. Ad id autem accedit, quòd, vt nu-
tritionis bonæ omnia copia meatus impedit, ita &
longè magis hæc, quæ ſuo humido genere à natura
declinat. Maxime quidem id faciat nutritio humo-
rum glutinoſorum, qua nerui indurentur, denſita-
teque ſua vijs, & meatibus ſpirituum priuentur. non
tamen humida ipſa quoq; non aliquid meatus per-
turbet, & inconſtatores, conniuentes, ineptosque
ſpiritibus excipiendis efficiat. Sic ſi nondum Paraly-
ſim, vt illa, hæc certè debilitatem faciat. Quæ debi-
litas hic per quam rariſſimè ſtuporem habet, & illū
extremis manuum digitis, non tamen raro ob id ac-
cedere hæc debilitas dicenda eſt, & tunc tantum
ſtuporem habet, nam ea iam continua eſt, & quam-
quam omnis ſtupor debilitas eſt, ac ſola maioris, & C
minoris differentia à Paralyſi diſtat, nō tamen om-
nis debilitas neceſſario ſtupor eſt, quæ certè ipſa
quoque à Paralyſi ratione eadem maioris, & mino-
ris diſtincta eſt. Diſceſſit ergo habitus neruorum à
ſua natura ad genus humidum valdè, quantum mo
do diſceſſerit, nō eſt facilè reputare nobis, qui ipſum
nunquam benè integrum cognouimus.

Nonnulli quidem ſunt, qui eius conſuetudine
per ea tempora, quibus benè valeret, vterentur, à
quibus audimus, quòd nunquam admodum rigidis
artubus fuit, ſed ſemper delicatioribus, & potius ſo-
lutis, quamuis in militia illis parum pepercerit. Vn-
de forſan huius debilitatis maxima cauſa extiterit,
militiæ incommoda ab ipſo quilibet poteſt audire. D
Humidioris itaque generis etiam carnes, & chordę,
& ligamenta ab ineunte ætate fuiſſe videntur, ſic
pinguedo, dum floreret ætas, non extitit, quoniam
humido genere potius carnes fiebant. poſtea autem
iam frigore per ætatem ſubeunte pinguedo ſuccre-
uit, ſuis vero maxime locis, nimirum abdomine, &
Thorace.

Quòd modo etiam ad humidum genus partes
principes conſpirarint, iam alias dictum eſt, Vt ma-
xime cor, quod placidiſſimis, & benignis moribus
tale eſſe intelligitur, vt iecur, quod ipſum quoque in
eam partem aliquantum inclinare multa oſtēdunt.
atque ſi ſanguis è vena mittatur, is ſua ſpecie id ma-
ximè confirmat, qui ſemper tamquam adoleſcentis
videtur. Peculiare etiam illud tumoris rubri quod E
in crura, præſertim in dextrum, identidem repenti-
no defluxu emergit, tamquam aquoſi, & feroſi ſan-
guinis, rem maxime confirmat, cerebri natura ſi
vſum ingenij, & prudentiæ ſpectemus, non poteſt
multum ad intemperiem deflexiſſe, humidi quidem
certè generis ipſum quoque aliquid potius notæ ha-
bet, nam, & ſi ſomni difficillimis, & grauiſſimis ne-
gotijs in homine ſolertiſſimo, & muneris ſui ſtudio-
ſiſſimo, ac ſollicito, ſæpe interrumpuntur, atque me-
lancholici etiam ſucci aliquid interdum circum hy-
puchondria curis ipſis congeſtum eoſdem ſomnos
interpellat, multò tamen ſæpius, & quoties animus
laxari poteſt, ſomnos habet ſatis longos. Sincipitis

etiam cutis pilos hucuſque retinuit, & quidem mol-
les, & demiſſos, quodquidem illa pars ſine carne
cum ſit, facere non poteſt, niſi multum humidi, aut
exiguum admodum calidi ſibi ſubſit. Itaque cum
hic tanta caloris remiſſio non ſit, ſi functiones cere-
bri ſpectemus, certè in humidum potius ea nota fue-
rit referenda. Spinæ quidem certè dorſi medulla
humidioris longè naturæ eſſe intelligatur, quoties
propriæ eius notæ animaduertentur. De ventriculo
etiam alias dictū eſt, quòd frigidi præterea aliquid
adiecit, vnde medij inteſtini venæ potuerint facilè
aliquid obſtructionis ſortiri. Cuius verò ventriculi
os valdè acri ſenſu eſt, & à Medicamentis, ni appo-
ſitè componantur, ſolet torqueri, præſertim ſi mini-
mè diluta exhibeantur, ſingulariter autem à ſcam-
moneo. Cæterum conſpirent illa omnia in humi-
dum genus ad incommodum tam graue faciēdum.
Renes ipſi potius in contrarium vergere videntur,
eò quòd calculo obnoxij ſunt. Qui tamen poſt ſum-
ptas è Guaiaco potiones bis modo diu bene habue-
re, temperatè quidem admodum datæ ſunt. Atque
vt accipienda à Medicamentis indicia perſequar, cū
potiones Guaiaci ſumpſiſſet, ſub illiſque diligentius,
quàm ſolet, victus rationem ſeruaſſet, ſudoribuſque
vſus eſſet, multis inde diebus potuit etiam in agro
pedibus ire ſponte, & longis ſpatijs deambulare, ac
niſi in ſubitos, & frigidos ventos, & pluuiarum cæ-
lum etiam, atque etiam incidiſſet, certè diutius in eo
ſtatu ſe cōſeruaſſet, ſed adeo ſubitæ ſunt in hac Re-
gione Cęli mutationes, vt difficillimè ab illis cauea-
tur. At habitum hūc neruorum humidum alia mul-
ta circumſiſtunt debilitatem eorum vario modo af-
ficientia. Sunt vapores, qui è medio corpore efferun-
tur, & ſpiritibus admixti eos impuros, & hebetiores
identidem faciunt, & niſi aut in faciem, aut in cru-
rum carnes, & cutem exprimantur, neruos debi-
liores retinent, vt expreſſi eos liberiores, & habilio-
res relinquunt. Sunt ſucci feroſi, & humidiores, qui,
quamquam neruos vrgere, & comprimere nequeū-
tes eis nullum impedimentum, aut debilitatem ali-
quam inferre queant, cum tantū neruis adhæſerint,
nō etiam penetrarint, complendis tamen carnibus,
grauioribuſque reddēdis, & humido alimento præ-
bendo multam partem horum afferant incōmodo-
rum, grauia tamen membra plerumq; non ſentiun-
tur, vt perpetuo debilia maxime mēſibus his poſtre-
mis. Melancholicus humor potiores hic partes habe-
re non poteſt, qm̄ is neruos duriori, & craſſiori ſuc-
co affeciſſet, & obſtructionibus denſis iam diu cōſu-
matam Paralyſim attuliſſent; biliofus vero duritatē
quidem ſolet etiam arterijs inducere, ſed eam, quæ
neque obſtruat, & neruos firmiores reddat, niſi ſuo
morſu potius irritando tenſiones conuellentes ner-
uis moueat. Pituitoſus quoq; craſſus obſtructiones
ab initio feciſſet, & ſubitam Paralyſim. Humido er-
go hoc habitu aliàs expoſito, iam ijs poſtremis dieb.
etiam eo deducto, vt aliquam anguſtiam contineat,
retinentur, tamen circuituum antiquiorum ordines.
Nā à ſomno quidem nerui humidi refrigerati, & dē-
ſiores relinquūtur. Deinde per vigiliam, & aliquam
actionem natiuo calore excitato habiliores euadūt.
Poſtea Cælo vi ſolis tepidiori facto, & vaporibus ci-
bi matutini humidis rurſus fiūt hebetiores, & ad ex-
tremum ſuæ debilitatis deducuntur. Tandem Cælo
rurſus poſt meridiem refrigeſcente, vaporibuſq; cō-
ſidentibus, & alimento à ſpiritibus, & partibus cōti-
nentibus recepto nerui firmiores, quo tempore etiā
ſæpiſſime feroſus, & vaporoſus ſanguis ad extrema
extrorſum propellitur. Quod autem ſæpius quotidie
pariter ſe habeant ij circuitus, interdum vero ēt ter-
tio, nonnumquā quarto quoq; in die, id in conditio-
nē, qua corpus ab humorū genere diuerſo magis oc
cupatur, omnib. quidem illis dieb. debilior eſt, quib.

cælum ſi nō pluuia, certè vento grauiori ſit humidū. A Hic ergo nerui ipſi, & medulla ſpinalis, atq; etiā caput potiſſimum ſpectanda ſunt, quorum gratia corpus reliquum eſt tractandum.

De remedijs vero videtur ex propoſitis ſtatuendum eſſe, quòd reſiccantia eſſe debent, & omnino in memoria habendum, quòd ea moderatione adhibenda ſunt, ne celeriter, & multa vi id faciant, tantum humido tantum tenuiori abſumpto craſſum denſius relinquerent, tum corporis humores liquarent, valentius enim reſiccantia cum calore coniuncta eſſe ſolent, & ita illas pars quæque infirmior recipere cogeretur. Quem ob metum etiam corpus ante diligenter, & quantum fieri poteſt, ab humoribus eſt liberandum ſanguinis miſſione, & medicamentis. A calidioribus quoque eſt cauendum inter initia maxime, ne pinguedine, & recentioribus carnibus celerius ſolutis plus nobis timoris afferatur. B

Nerui ipſi porro poſtulant, vt medicamenta, ſiue exterius, ſiue interius dentur, altius queant ſeſe inſinuare, alioquin obeſſe multis modis poſſe videantur.

Quæ enim interius ad neruos non peruenient, plus viſceribus, & præcipuè renibus nocitura ſunt, vt viperini ſales, illiſque ſimilia. Exterius vero adhibita, vt aqua maris, & thermalis etiam circumpoſitas, & externas tantum partes exſiccando, illas anguſtiores reddent, quo humori neruis infeſto diſſolutionem prohibeant, & repletionem moliantur, quæ eſt nobis tam reformidanda. C Hæc communiter admodum, & per ſumma capita ſub oculis poſita ſunt, vt quæ viris intelligentibus, & vſum medicum habentibus ſatis futura ſint. Nam ipſi ijs capitibus poterunt ſua prudentia omnia moderari, atque poſt diligentem corporis purgationem tum de potionibus, tum de exterius admouendis deligere, quæ pro tempore, & ſtatu corporis opportuniora eſſe exiſtimabunt, & præcipuè de ſuis aquis balneorum, quæ maxime expetuntur.

Illuſtri, & Excellentiſſimo Samperolio.

D

CONSVLTATIO DLXXXXIX.

NEnupharim, & violam cum ſero lactis ſtillatas poſſe Renibus humido genere ſuo ſqualorem, & frigore etiam calorem remittere dubium non eſt, quibus etiam helſine, & alſine commodiſſimè adijci poſſent. Squallorem tamen potius ab alimento tolli, quod à lacte afferri poteſt, certius, & tutius eſt, qui quidem ante lactis vſum bene purgati fuerint, nam ante eum ab alimento peius haberent, & lactis omnino. Renibus quoque abſtinentiam obeſſe alias conſiderabam per literas ad te ſcriptas, ita tenuiori cæna vti, & mane ſequenti E multum exerceri à renibus alienum eſt. ac ſi qua in re illa ſententia eſt vera ὅτι λιμὸς οὐδὲ πονεῖν in hac re certè maximè eſt, quoniam renes calidius ſerum, & plus terræ habens, recipiunt, ſic & cauſam effectricem, & materiam calculi naciſcuntur, propterea non ita tenui vti oportebit, ſed mediocri.

De difficultate ſpiritus pro Illuſtri Conſiliario Boemo.

CONSVLTATIO DC.

ESto ipſe aſthmate laborarit, ſeu dyſpnea, nam non differunt niſi maiori, & minori, vt orthopnea illa caſus eſt, non morbus. Nunc ſpuit ipſe bilioſa ſputamina, & per noctem etiam exit è mente, vrinæque ſunt admodum coloratæ, & craſſæ, Sic ego febrem acceſſiſſe exiſtimo, nam, quamquam pulſus rari admodum ſunt, quæ raritas ſæpe peripneumonijs adiungi ſolet, celeres tamen ſunt, & inæquabiles. Ipſa febris, & ſputamina indicant pulmones genere aliquo inflammationis tentari, quale eſſet eryſipelas Edematoſum. nam longis morbis, & humoribus frigidis nil prohibet calidos etiam aliqua occaſione inſequi. Vidi enim ſæpe ſcirrhos, & cancros multorum annorum acceſſione nouæ, & calidæ materię inflammatos pus concepiſſe. Caſus itaque ſit dyſpnea, morbus eius cauſa fuerit iam diu obſtruens pituita, nunc certè ad ea acceſſit inflammatio. Curatio ergo eiuſmodi tumoris inſtituenda eſt, & credendum morbum ex longo acutum factū, & magnum, & poſſe etiam malum morem acquirere. Ita ego ſanguinem mitterem, cum nondum factum id ſit, & medicamentum ex ſyr. roſac. ſolut. & manna, parteque roſacei elect. Meſ. darem cum iure pectorali dicto, victumque tenuem inſtituerem ex ptiſſana maxime, potionem vero ex aqua, cui eſſet incocta dulcis radix, & iuiubæ, cum ſaccharo. Is poſtea etiam pus, & ſanguinem ſpuit, quibus expeditus aſthmaticus tamen remanſit magis multò, quàm antea fuerat, nihilque expuebat. Sic aquam multam ego iudicaui intra pulmones, & thoracem defluxiſſe, vndè etiam pedes ei intumeſcerent edemate, oximel ſquiliticum proderat, & ius ſalſæ pariliæ cum Guaiaco. Multo ſpatio poſt cum Phyſicos recuſaſſet, chymicis interfectus eſt.

D *De calculi renum metu, & ſabulo eorum: Pro Sereniſs. Vrb. D. ad Excell. Ambiorigem Samperolium.*

CONSVLTATIO DCI.

QVoniam in iſto corpore, vt aliàs conſtitutum eſt, purgatio renum, & hypochondriorum debet renutritionem, & confirmationem eorum antecedere, ego aquam de ſpa darem ijs ante poſitis, quę ad corporis iuſtam purgationem ſpectare videantur, neque illam diutius, quàm decem dierum ſpatio. eius deinde vſui ſerum ſtillatitiū ſubiungerem ex ea aqua cinamomi, ſed modica, vt largæ potioni ſeri aurei pondus eius aquæ adderetur. Si aquæ de ſpa vſus ob certum aliquem caſum eſſet repudiandus, tunc ſerum lactis munirem cum lupulis aſplenio, & eryngij radicibus, ac fumoterra, tum oximellite, & hanc potionem illius loco ſufficerem, nam ab hac ego crederē renes, & hypochondria cōmodè habitura. Poſtea lacte aſinæ vtramq; partem renutrirem, ſic aliquibus diebus darem. Illum vero vſum aquarum naturalium balneorum, quòd valentiores ſint, ego, vt alias monebam, cum multa obſeruatione adhiberem ſemper, ratione primum, deinde experimento vſus permotus. Nam poſtremo

tremo euentus Ducis Parmenſis, cuicunque ille attribuatur, in aquarum earum intemperatiorem vſum mihi videtur referendus. nam eodem pacto alij poſtremo hoc tempote poſt einſinodi vſum eius generis balneorum interiere, & experimenti iudicium confirmarunt, vt mulier quædam, vt nobilis Conſiliarius, vt Boemiæ Prorex Roſembergius. vt Octauius Spinola, quamquam is non eo cordis dolote, & oppreſſione, vt Parmenſis Dux, & Roſembergius extinctus eſt, ſed Peripneumonia maligna, eo, quòd exterius potiſſimum balneum accepiſſet, per os autem parciſſimè. illi namque non ſolum quodam ſpatio inſtitutæ curationis vt fit, ſed per menſes, & annos aliquos quotidie in menſa vtebantur. Quo audito ego habita aliqua eorum corporum notitia ratione nitens, & experimento illorum mortem eiuſmodi prædixeram. Poſſunt quidem plurimum prodeſſe, ſi certa artis moderatione ſumantur, quod de quibuſque valentioribus remedijs ſtatui debet. atque hactenus de ijs aquis, ad reliqua pergens, ego rebus ita confectis hoc anno ſine alterius generis balneorum vſu manerem. At, quod modo etiam percunctaris frigidane, an calfacta aqua bibenda ſit, quidquid in vſu ſit. Ego quidem non auderem tantam potionis copiam frigidam dare, in eo, qui hypochondrijs affectis eſt. ita vero etiam calefacerem, ne per feruorem nimium partes ſubtiles diſſoluerentur, quibus aqua priuata tardius per hypochondria, & vias vrinæ permearet, quod in nonnullis aquis thermalibus, quæ ſemper longius à fonte datæ prius calefieri à Medicis conſueuere, ego expertus ſum. Itaque in aqua communi feruefacta vas huius aquæ teneretur ſeruato feruore donec potio finita ſit. Quæ à me T. Eccell. pluſquam opus eſt, erunt narrata. Valeat, meque vt ſolet amet, & in memoria apud Sereniſſimum Ducem ſeruet. Pragę Idibus Februar. Anno MDLXXXXIII.

T. Eccell.

Deditiſſimus

Chriſtophorus Guarinonius.

De dolore oſſis ſacri pro Comite Mamiano.

CONSVLTATIO DCII.

Genus corporis, ætas, quæ florens eſt, & anni tempus cum reliquis omnibus rebus ſanguinis copiam afferunt, & indicant, vt color quoque. Ita dolor ad Os ſacrum pertinens materiam non penitus ſanguine vacuam tenere credendus eſt. fit verò dolor materia perioſtium, & ligamenta inuadente.

Vbi partes materiam recipiunt, non tam vitio aliquo debilitatæ, quam, quoniam caſu ſunt firmiorum partium conſortia ſortitæ, reliquum namque totum corpus robuſtiſſimum cernitur. Viribus ergo inferior pars in conſortio onera aliorum ſolet excipere, cuius etiam ſortis indicia alias mihi ipſe Comes Illuſtris narrare ſolebat. Crederem itaque miſſionem ſanguinis ea apprimè fore vtilem, in quo ſpero nos conſore. prius autem à brachio, deinde à pede facienda erit, quo certior vſus habeatur. facienda quoque corporis purgatio eſt, maximè, quòd longioris vſus, & validiorum virium remedia quærenda ſint.

Chriſtoph. Guar. Conſ. Med.

Aquarum Lucenſium potioni caſum hunc ego non committerem, quoniam neque tam altè penetrant in ſolida, & potius illa indurant, quamquam meatus expurgant.

Aliquam potionem mallem, quæ penetratior eſſet, quemadmodum ex china, & ſalſa parilia, atque exigua guaiaci parte, à qua mouendis etiam ſudoribus vtilitatem quærerem. ſic enim altius in ſolida remedium inſinuaretur. ſub qua potione etiam parti fomenta, & illitiones, quibus primum internum remedium ad partem alliceretur, diſcuſſioque materiæ fieret, deinde pars ipſa confirmari poſſet. Veluti ex chamepythi, ſaluia, amaraco, rore marino, chamemelo, roſis, nucibus cupreſſi, corticibuſque glandium, oleo vero ex therebynthina, ex ſuccino, ex hipericone, vulpino de ſaluia, chamemelino, & myrtino & ſimilibus.

De Aſthmate pro Conſiliario Aulæ Imperialis.

CONSVLTATIO DCIII.

Recidit iam ter in hanc ſpiritus anguſtiam, quæ ab humore frigido facta videtur ſi raritatem pulſuum conſidero. incidit quidem etiam, cum ſecundo tentatus eſt, aliquid calidi humoris in pulmonum corpus, & tamquam peripneumoniam, ſeu pulmonum inflammationem effecit, à qua fuit liberatus exiguo ſanguinis ſputo, ſed præterea nihil penitus ſputi poſtea affert hæc maxima anguſtia, vt ego dubitem ne extra pulmones thorax aquoſo aliquo humore completus ſit. Eapropter ego illum expurgarem ijs, quæ aquam educunt, vt elaterio, pilulis de Mezereo, ſucco iridis, braſſica marina, atque etiam elleboro nigro. Sunt, qui antimonium dictum dant benè præparatum, & ex eo vel eius flore per vitrum maceratis vires accipiunt. Sed ego tutioribus, & minùs turbantibus vterer, vt, quod profuiſſe mirabiliter vidi, pilulis de Nitro Alexandri cum rhabarbaro, & elaterio. Tum potione aquæ ſylueſtris rhaphani, cum aqua ſtillaritia cinamomi. Ad emendandam vero etiam intemperiem huius mali cauſam ego exhiberem ius guaiaci, & ſalſæ pariliæ cum chinæ maiori parte, quam expertus ſum mirabiliter aquam educere per vrinam, & exſiccare.

Huic vix ſemel expurgato pilulis de agarico Meſ. potiones ſolius guaiaci datæ peius attulerunt. ſic commiſit ſe ei qui per antimonium incredibilem aquæ copiam ei ſubduxit, & ab ea anguſtia liberatur. ſed cum aqua reuerſa cum eadem anguſtia illud iterum ſumpſiſſet, ſub labore medicamenti obijt.

De vlcere maligno in faucibus cum febricula, & corporis extenuatione, ac catarrho pro Præfecto Cuſtodiæ Imperatoris.

CONSVLTATIO DCIIII.

COrporis extenuatio iam diu incepit, & tunc, cum primum hoc vlcere tentaretur, non ceſſauit tamen vlcere ſaneſcente. nunc verò cum tertio iam vlcus reuerſum ſit extenuatiſſimo corpore eſt, quoniam nunc etiam primò cum tertia hac vlceris acceſſione febricula venit. Gallicum vlcus eſſe multa confirmant, ſic ad remedia rectè venietur.

Interea tamen, ne vlcus columellam abſumat, neue faucium maiorem partem auferat, illi auxilia propria danda ſunt, extenuationis quoque ratio multa habenda, & febriculæ. Itaque vlceri adhiberem oleum expreſſum per ignem è ſulfure, vel è chalcanto ſic, vt quinque vnciæ aquæ roſarum, vel plantaginis ſingulam alterius nempè eius olei dragmam haberent. Valentiora quidem ſunt multa, vt ſi ſublimati ℈. s. cum puluere thuris, cum ceruſſa, cum tutia, & camphora in eiuſmodi aqua aliqua diſſolueretur, vel præcipitatum dictum Mercurium, vel potius ex aqua aliqua, in qua eſſet dilutum. ſed non libenter ego eiuſmodi maligna in os do, indicatione ſeruata, quam à parte accipere ſolemus. Olea hæc tuta, & certa eſſe remedia expertus ſum, & ratione etiam confirmor, nam auſtero ſapore poſſunt influentem materiam retrudere, & partem firmare, atque vlcus exſiccare maxime cum eo, quòd altè etiam poſſunt penetrare, magiſque vtilia ob id eſſe, quàm alumen exuſtum cum melle roſaceo.

Dilutionem quoque oris, & faucium pararem è guaiaco, ſalſa parilia, plantagine, conſolida, thure & camphora, radicibus capparorum. Purgarem autem corpus leniter cum ſero caprino adiecto ſucco cicoreæ, vt libræ 2. ſeri, aut etiam tres ſi poteſt ipſe accipere, haberent ℥. 4. ſucci cicoreæ, & alteris diebus ℥. 3. ſyrupi roſac. ſolutiui cum ℥. 2. confect. harmech. interdum etiam adiecta ℥. 1. elect. roſ. Meſues. poſtea benè purgato corpore hoc pacto, vt tenuitatem corpis omnia reſpiciant, ad potiones illas pro curando Gallico accederem, & quouſque febris abigatur eas initiores darem, neque per vim ſudorem elicerem, ſed potius largis potionibus adhibitis viderem, ſi ſponte moueri vellet, ſic manè ad ℥. 10. iuris illius darem, Veſperi ℥. vij. Sic factum eſt, & ſudor ſpontè largiſſimus exibat, & febris ſublata, vlcúſque curatum.

De morbo inteſtinorum pro Illuſtriſs. D. D. Ioanne Delphino. Pro Sereniſs. Veneta Rep. apud Imperatorem Oratore, poſtea etiam Cardinali.

CONSVLTATIO DCV.

AGitur iam LXXXIX. dies cum ægrotare ſubitò cœpit vir Illuſtriſſimus dolore vniuerſi abdominis præcipuè verò ſupra pubem, & vrinæ ſimul atque alui adſtrictione, qua ne clyſterem quidem diu retenrum vnum, & item alterum non niſi poſt multos labores redderet, poſt hæc excretio aſſidua pituitæ albæ muco ſimilis, ſequuta eſt, quę paulatim increuit. Ea vero ceſſante excretione dolores creſcunt, febres etiam incertis interuallis identidē, nulloq; ordine ipſum tentant, cum horrore modo maiori, modo minori accedentes. Dolores ſemper cum tenſione partium abdominis, & qua maximè dolet, ea ſemper dura admodum ſentitur, nam modo vna, modo altera pars magis cruciata eſt. Intermittente dolore tenſio, aut durities nulla percipitur, niſi valdè comprimente manu, tunc enim proximè ſub vmbilico verſus ſiniſtrum ilium tenſio percipitur, quæ validius compreſſa ſemper aliquid doloris mouet.

Ibi vero dolor acrior eſſe ſolet, cum (vt ferè fit) à regione coli inteſtini ſob ventriculo ſiti, & ventriculo dolor, tenſioque ad inferiora deſcendit. Solet enim id ſæpè euenire, præſertim quoties pituita illa exitura eſt. Genus dolorum ipſe non poteſt ſæpenumero exprimere, quæ tantum dicat interdum cum magna anguſtia eſſe, ac quaſi ſpiritum impedire, niſi cum ad imum ventrem vnà cum exitu muci malum deſcenderit.

Dolores hi, cum primum eum ab initio inuaſere, pulſum ſtatim paruum, & languidum, ac crebrum reddiderunt, vnaque frigidos ſudores, in capite prę cipuè mouerunt, nimirum cum etiam vrinam, & aluum ſupprimerent. Pituita alui raró, & ab ijs, quæ deſuper à iecore labuntur, inficitur, alioquin alba, perlucidaque eſt. Semel quidem certè, cum diutius ſuppreſſa fuiſſet, exijt non paulatim, vt ſolet, ſed confertim, & maxime putrida, ante cuius exitum febris etiam aliqua fuiſſet, quamuis nunquam amplius ad vllam febrem, vel etiam maiorem id excretionis ſecutum non ſit. Interdum, & quidem rariſſime cum ea pituita gutta aliqua ſanguinis ſatis integri, ac puri excidit, parum certè guttæ modum ſuperauit, id ſanguinis autem viſum eſt, quando fortè pituita illa occaſionem maioris impetus nacta, exijſſet. nullo namque conatu maiori elabi ſolet, ſoloque ſenſu ponderis moleſti effertur, quamquam dum exitum tentat partes eas complendo, & diſtendendo infeſtet, excreta quidem à moleſtia liberat. Alui recrementa multo tempore ſub ijs malis interuallo ſolito ſuis horis deſcendebant, ac ſæpe non niſi inuitata aliquo auxilio. Poſtremo eo res deuenit, vt non deſcendat aluus etiam clyſtere ducta, aut medicina adhibita, niſi admodum paulatim, adeo vt, quod ſemel ſolet excerni, id totis duobus diebus creberrimis excretionibus, minimiſque particulis emittatur. Vbi ſæpe alui feces cum eo humore ſolutæ ſunt, qui referre chylum videatur, etiamſi diu detentæ fuerint, vt poſtremis his diebus bis, terue, aut etiam amplius certè obſeruatum eſt. Sæpiſſime flatus tanti erumpunt vnà cum pituita, aut etiam ſine ea, vt vix tanti in decem ventribus flatuoſis capi poſſe videantur, quoniam interdum totis noctibus continenter cum crepitu magno

erum-

erumpere conſueuere. Fæces alui ferè albæ ipſæ quoque ſunt, certè a medio, & naturali colore in cinereum, & cretaceum vergunt, & quamuis ab hinc menſem etiam compactæ, & figuratæ eſſent, albæ tamen penitus erant, vt calce conſtare paulò cineris admixto viderentur, lythargitium album interdum referrent. Tunc verò, cum magis albæ eſſent ipſæ, vrina contra coloratiſſima, & craſſa erat, nunc cum aliquando fæces aliquid coloris habent, etiamſi id numquam pro ſano ſit, neque naturalem bilem referat, ſed ferè chyli coloris ſint participes, vt etiam corporis, vrinæ quoque ad colorem naturalem reuertontur. Quæ in reliquis malæ ſunt, nam ſæpe tenuiores, interdum turbidæ, & nimium decolores, interdum etiam nimiom copioſæ ſint, vt cum aluus adſtricta manet. Vigilijs præter hæc infeſtatur, quæ non ſolum interrupto, ac prohibito à doloribus, ſeu ab aſſiduis minimis alui excretionibus ſomno, quemadmodum ferè ſit hoc tempore, ſed antea doloribus etiam quieſcentibus, & nulla euidente re prohibente ſomni non adueniebant, quin imo ab hinc menſem nullus vnquam niſi breuiſſimus ſomnus capi poterat. Os mali ſemper ſaporis extitit, ſæpe malo lentore affectum, poſtremis his diebus arida multoties lingua, atque etiam nonnunquam nigra. e contra verò ſæpe decolor penitus, & minimè vda, nullo nitore prædita. Primo menſe facies nihil penitus extenuabatur, ſuumque etiam coloré retinebat, niſi cum ſub maximis cruciatibus eſſet. Pallidior quoque à ſomno, quamquam exiguo, relinquebatur. Corpus quidem extenuari dicebant. certè languidum ad motiones erat, vt ipſe vix inſiſtere potis eſſet. nunc corpus tenuiſſimum factum eſt, quamquam facies melioribus horis videtur ſæpe hominis benè habentis, à ſomno ſemper ea pallidior eſt, & corpus languidius. Cibum quidem iuſtum ſumit, nunquam tamen ſine labore. In quo ſumendo potiones largas cupit, alioquin ſitire non videtur, etiamſi ariditare oris ſæpe conqueratur, incidit bis, aut ter, quòd totum diem cum vellet, vrinam liberè emittere non poſſet, neque tamen continere penitus, quin paulatim efflueret, & interdum guttatim ſic iuſtam eius copiam tandem excerneret. Ea interdum feruere viſa eſt. Vſque ad hoc tempus numquam facilè iacere in alterutrum latus potuit inteſtinorum, ſeu viſcerum moleſtia, ſic quietis captandæ cauſa iacere in dorſum cogitur. Multoties calor quidam è medio corpore in caput aſcendit nullo interea capitis dolore, quæ res maxime primo menſe ei fuit ſuſpecta, moleſtaque, & ſæpe in alterutra tantum parte, præſertim ſiniſtra. extrema quoque crebrò concaleſcere conſueuere, ita ipſe ſemper à calore timuit, nullamque ob rem magis ſuſpicioſus, etiam ſi numquam ei dolor minus moleſtus, quàm, dum incaleſceret, tarò quidem certè caloribus vnà, & doloribus tentatus eſt, ſicuti alui mollitie manente dolores ſemper leuari ſunt. Verum nonnumquam, cum omnes ſupradictæ moleſtiæ quieſcerent, dolor vtriuſque interdum cruris, interdum alterius tantum fæmoris (quo infeſtari alias ſæpe conſueuiſſet) cruciatus eſt. aliquoties etiam dolore oſſis ſacri. quorum omnium malorum tempus certè in noctibus potiſſimum fuit. Medicamentis aluum ſoluentibus leuari ſolebat, & proxima nocte ab illis, vel quieſcere, vel eſſe doloribus vacuus, niſi cum parum nimis eduxiſſent, debilibus itaque vexatus eſt, vt nouiſſimè totam diem exagitaretur, vſq; quo aluus aperiri cæpta eſt. à clyſteribus etiam iuuabatur, niſi ab vno aut altero. ab vno certè illo, ſub quo tot malorum initium eſt factum, peſſimè habuit, quod tamen clyſtere nil habuit præter ius cicerum rubeorum, & ℥. 2. diacatholicon, & ʒ. 2. hieræ præter illa communia. Tãto tem-

A poris ſpatio non adeo multa facta ſunt ægro admodum reſiſtente tamen, cum initio ſub dicto clyſtere, quod redderetur alijs tantum clyſteribus incitantibus, & paulatim admodum mingere tantum poſſet, niſi cęreo funiculo adhibito, & tenſa veſica maxime doleret, ſanguis per ſectam venam detractus eſt, ne materia ad dolorem attraheretur, inflammationemque induceret, idque poſt lenia ad mingendum auxilia tentata ex folijs parietariæ cum butyro veteri, ex chamomelo cum eodem, & ex alijs eiuſmodi cũ oleo ſcorpionum. Poſt etiam ingeſta molliora clyſteria, & poſt diacatholicon exhibitum cum ʒ. 2. puluerum hieræ ſimpl. Per ſectam venam cubiti ſanguis miſſus boni profecto generis fuit. Erat autem in animo ni ingens ille dolor veſicę ceſſaret, vrinaq; B procederet, etiam è pede ſeu talo ſanguinẽ detrahere. At die quarta finita vrina etiam ſine funiculo cęreo proceſſit, quod etiam ſemel tantum diebus prioribus fecerat, inde dolor mitigatus, ac die ſeptima præter vigiliarum laborem rectè ſe habere viſus eſt, nulla quidem moleſtia alui, aut alterius partis erat, pro ſomno ius boraginis interea accipiebat, nõ multò poſt febricula inuadebat quotidie cum frigore tã leuis, vt ipſe non animaduerteret, interim aluus non facilè deſcendebat, perſeuerantibuſq; vigilijs mæro res, metuſq; eum habebãt. vt interdum à lachrymis nequiret abſtinere. molliendæ alui cauſa tunc manna cum ſyr. roſ. ſolutiuo datum eſt cum rhabarbaro tamen ventriculum, & obſtructiones meſaraicarum ſuſpectas reſpiciendo. neque vero melancholicus hu C mor adhuc tutò moueri, aut vtiliter poſſe videbatur, qui quidem, quoniam ſanguis miſſus pulcherrimus fuerat, tantum in hypochondrijs contineri videbatur, ibiq; anguſtijs aliquibus coerceri. Imò cum hypochondrium ſiniſtrum maxime tumeret, ac tenſũ in duritiem ſentiretur, quod ſibi ipſe alias ſub ægritudinibus ſuis accidiſſe affirmabat, illas maximè partes obſtructas tenere videbatur craſſus, & terreus humor. Cum ergo aluus adſtricta eſſet, mucoſaque tantum quædam deijcerentur, flatus in dies creſcerent, confectio ei quædam parabatur, quæ pulueres haberet diatrion pipereon craſſo modo tritos, & Diarrhodon Abbatis cum rhabarbaro, & turbith. quam cum bis ſumpſiſſet piperis feruorem, quẽ ore D ſentiebat metuens, omnino recuſauit. Paratis poſtea humoribus ex ſyr. de cap. ven. de abſynthij ſucco, tum oximellite, & iure cap. ven. cetrach, violarum, lupullorum, bugloſſi, boraginis, fumiterræ, betonicæ, & abſynthij. tunc pulueres hieræ repetiti ſunt cum electuarij Indi maioris ʒ. 1. s. & rhabarbari paulò a quo electuario maxime ſolent partes ad ventriculum pertinentes, locaque inteſtinorum, & Meſenterij expurgari, vt à hiera pituitoſus humor è tunicis illarum euelli, quamquam admodum infixus. ab eo medicamento ſine doloribus, ſine rumoribus, qui cum doloribus modo in hanc modo in illam partem aluum attollebant, totos quinque dies fuit, ſomnum tamen capere nihilo magis potuit. tunc noua theriaca fuit exhibita, à qua tamen ferè E vix ſomni quidquam euenit, & niſi cum primum data eſt, nam iterum repetita nil effecit, eam vero ipſe maxime repudiabat, quoniam calorem eius metueret, ſic tandem ad requiem Nicolai cum theriaca deuentum eſt, ſemel tamen tantum data, cum ſumma videretur à vigilijs læſio. Somnum ab ea cępit, qui ſatis contuliſſe viſus eſt. Calores illi, & æſtus in caput ab hypochondrijs identidem ipſum tentabat, ſic etiam nomen rerum alicuius, vel mediocris caloris formidabat, ſemper enim in remedia quauis ſuorum calorum cauſam referrebat, nec medicinam vllam admittebat, vix hieræ ſimpl. pulueres ſolos tunc ſemel admiſit. Syr. roſac. poſtulabat, quo refrigeraretur interea flatu, & pituitæ copia re-

De eodem vertiginoſo, & flatuoſo affectu pro Canonico, &c.

CONSVLTATIO DLXXXII.

Valde Reuerende Vir.

FLatus fieri neqneuot (vt tuæ Epiſtolę paucis reſpoodeam) niſi materia ſubſit idonea, quæ cum cibi genus eiuſmodi non eſt, Certè pituita craſſior, aut melaocholicus ſuccus eſt, tenuis namque pituita non flatus, ſed humidos vapores effert, qui in aquã, & eandem pituitam cito vertuntur, nec valdè citi, aut incitatioris motus ſunt, torpidumque potius, & ſomnolentum, quòd flatuoſum hominem reddunt. Potius quidem flatuum cauſa ſæpe eſt aut oimius, aut exiguus ventriculi calor, quoniam exiguo calore flatus non diſſoluitur, vt caloris officium eſt, magno vero calore quædam delicatiora cibi genera in fumum quadam ſui exuſtione conuertuntur. Quarum origmum quam nam habeat iſte flatus, iudicari facile non eſt ex his, quæ mihi ſcripta ſunt. Potius quidem pituitam eſſe mihi perſuadeo eum humore melancholico coniunctam, quod vitæ genus, & ſtudia moliuntur. Huic ergo, & imbecillitati caloris occurſum eſſe in præſcriptis medicamẽtis per alteram Epiſtolam noſtram videri poteſt, neque ab illis recedendum, quoniam quamquam dum materia tractatur, fumus idem, aut etiam maior ſupra conſuetudinem ſentiatur, id ſolet ſuæ materiæ exagitationem ſequi, vt ea penitus dempta, nullus eſt futurus. Si quis enim ligna incenſa ſubmoueat, quo fumum auferat, ſub ipſa tamen lignorum retractione eum videt augeri, pariter, ſi quis pulueris materiam velit detergere, eum interea denſiorem excitat. Itaque ab inceptis ego non deſiſterem, donec melius cœlũ anni tempus attulerit. Neque exterius interea lotiones, aut ſuffumigia adhiberem, quoniam illa in caput è corpore toto ſui purgationem nõdum adepto plus materiæ attraherent. Victus quidem ratio omnino tuta tenenda eſt, & flatuoſa omnia, atque craſſa, cruda, pinguia, glutinoſaque vitanda, vt butyrum quoque ſit fugiendum cum omni lactis, & caſei genere. Vino mediocri vteodum, eoq; bene maturo, non dulci, non etiam valde auſtero. Somnus longus noctu, interdiu nullus habendus, nec vnquã, niſi duabus à cibo interiectis horis adeundus. Quæ diligenter conſeruari oportet. cum vero clementius cælum euaſerit antequàm Virgiliç oriantur poſt æquinoctium de validiori curatione erit cogitandum. Vale, fælixque ſis.

De auditus ſenſu affecto pro Poſſoniæ Canonico.

CONSVLTATIO DLXXXIII.

HViuſmodi læſio poteſt quidem corporibus variorum generum incidere, fere tamen in calidis, & humidis capitibus, cum ventriculus frigidior ſubeſt, & cruditatibus eſt obnoxius, ſiue culpa propria, ſiue cauſa externa, aut ſtudiorum, aut alia eiuſmodi id fiat. Eapropter, cum mihi ſimpliciter ſolo nomine res ſignificata ſit, hic multa eſſent circumſpicienda, quo rebus aduerſantibus occurram. ita er-

A go me geram, vt ſaltem, ne obſint alijs bene habentibus, quæ mihi opportuna ipſis affectis partibus eſſe videbuntur. Io quo primum contra vapores caput eſt defendendum, qui vapores in eius membranis ad cerebri baſim recepti colluctaotur exitum quærentes, vbi dolorem non mouent, quoniam humidi, & lenes ſunt, ſcilicet quia non fumi, ſed vapores ſunt, neque impetu feriant, vel per externas venas elati intra eas circum aurium meatus, & exagitantur, & obſtruunt, tum tinnitus, hebetudines, & ſubitas per interualla ſurditates, atque in capite crepitus faciunt. Deinde materia vaporum, quæ in ventriculo quotidie generatur, & in venis ventriculum, atque inteſtina amplectentibus percurrit, ſubtrahẽda, initiumque ab hoc faciendum. Ad quæ præſtan-
B da ego vſum trium medicamentotum adhiberem. Vnum eſt, quod ductam materiam à parietibus, & meatibus detergeret, & vna ſimul caput defenderet. Alterum, quod illam paulatim per aluum deduceret. Tertium, quod ventriculum maximè, & caput confirmaret, materiæ tamen quoque apparatum reſpiceret, & capitis ac veotriculi tuitionem retineret. Primum eſſet eiuſmodi quod reciperet foliorũ betonicæ, saluię, roris marini an. m. ij. Florum ſtechadis, roris marini, ſaluiæ an. m. j. Nucis moſcatæ, macis, cariophyllorum an. ʒ. s. radicum iridis ℥. s. ſerpẽtariæ ʒ. iij. galangæ, zedoariæ an. ʒ. 1. s. myrobalanorum omniũ ʒ. 1. & facta decoctione. ſ. a. in ſ. q. aquæ communis ad conſumptionem mediæ partis, & colata cum expreſſione. Recipitur ſupraſcripta deco-
C ctio. Mellis, & aceti ſquillitici, quantum requiritur ad oximel conficiendum, & proficiatur rectè ſ. a. De quo vero ſumat quoque die ſaltem, duo coclearia horis tribus ante prandium, à quo ſumpto conueniret exerceri leniter, & ſine labore. Alterum medicamentum erit per catapotia ſumendum, quod recipiat. Rhabarbari electi ʒ. ij. s. aloes roſacei ʒ. v. ſpicę, macis an. ℈. 1. gingiberis, ſalis gemæ, nucis moſcatæ, an. ʒ. s. diagridij ℈. ij. pulpæ colocyotidis ʒ. 1. ſucci abſynthij concreti ʒ. 1. s. myrobalanorum, citrinorum, chepulorum, emblicorum, belliricorum an. ℈. ij. s. agarici opt. ʒ. iij. turbich gum. ℈. v. maſtiches, gummi ammoniaci, ſagapeni, oppopanacis, caſtorei, an. ℈. ij. cinamomi. ſthechadis arab. an. ʒ. 1. cariophyllorum ℈. ij. ſucci ſaluiæ, ſyrupi de ſucco betonicæ an.
D q. s. m. & fiat maſſa ſ. a. Atque ſi inciderent interdũ articulorum dolores in eandem maſſam inijci deberent hermodactilorum ʒ. vj. hieræ arteticæ ʒ. ij. s. Ex qua ſumat modo ℈. j. modo ij. interdum tres prout ei otium liberum eſt, atque hoc per interualla, veluti quintò quoque die. etiamſi eo die oximel acceperit, quo tamen non accepto pilulas poteſt ſumere. tribus item ante prandium horis. Tertium medicamentum erit, quod recipit pulpæ cytoniorum lib. 1. mellis, ſacchari, an. ℥. vj. aceti vini albi ℥. iij. pulueris nucis moſchatæ, macis an. ʒ. 1. piperis albi, cariophyllorum an. ʒ. ij. coriandrorum ℥. 1. miſce & ſecundum artem fiat cytoniatum. Quod ex ſucco etiam cytoniorum fieri poteſt, ſed tunc plus ſacchari eſt impo-
E nendum, alioquin ſuccus non reciperet craſſitudiois cytoniati ?temperamentum ſine multo glutine. Ex hoc medicamento poteſt ſumere ʒ. ij. vel ℥. s. in principio, vel in fine menſæ. Ex quorum diuturno vſu ſperari poteſt melior valetudo modo reliqua in vita obſeruentur, Neque à cibo labori, aut ſtudijs ſe committat, minus negotijs, aut ſermocinationibus cum intentione animi ſe credat, omneque cibi genus fugiat, quo ventriculus grauari videatur, quemadmodum præterea pingue, butiroſum ve, ac quod in ſartagine frixum ſit, quodque durũ, crudum, glutinoſumque ſeotiatur. Aromata quoque moderatè adhibeat. Potione non admodum frigida vtatur, non aquæ, non vini potentioris, & cum ijs ea omnia vitanda,

paulatim dandę nõ eſſet tranſcendẽdus in ſubſtãtia, vt dicunt, eis tribuendis, quo non in ventriculo tantum agerẽt opus ſuum ibi explendo, vt potiones, ſed ad inteſtina deſcenderent, ibique vires ſuas exercerent, ſunt etiam reſinæ aliæ, quæ diſcutiendis humoribus inteſtinorum opportunæ eſſent, ſunt gumata, vt bdellium, myrrha, maſtiches chia, balſami lachryma illa durior ex Oriente delata, & alia. Aquæ vero etiam Medicatæ ſpontè naſcentes aptæ viderentur, quemadmodum eſſent eæ, quæ Tettncij dicuntur ad inteſtinorum purgationem maxime accommodatæ. In ratione victus caueat omnia craſſa, cruda, flatuoſaque, omnia mali ſucci, ne oneretur inutilibus ventriculus, & etiam vino optimi generis vtatur nõ admodum potenti, ſed benè maturo, ac tenui, & albo potius quàm rubro.

In primis quotidie alui deſcenſum inuitet exiguo aliquo liquore iniecto, ne diutius fex retineatur, vt eſſet ſerum lactis cum ſaccharo ad ℥. 3. ſaltem, niſi ſumpta ʒ. 1. Terebinthinæ cum maſtiche, & myrrha aluum ſatis educat, ſic enim à reuertẽtibus illis moleſtijs tueri ſe potuerit, donec inteſtinis per eadem expurgatis, & in ſuum bonum ſtatum reſtitutis eiuſmodi auxilijs non egebit. Arun dicebat Ariſtoteles aſſumi ab Vrſa, cum exit è latibulo ſuo hyberno, vt inteſtina ſua dilatet, quæ inedia hyberna conſtricta ſunt. Sic nos aliqua eiuſmodi re vti debemus, cum calidi ſit dilatare, modo vim detergendi, & confirmandi habeat. Motu vero quotidie pro viribus vtatur ſaltem in curru, à quo maxime iuuare poterit.

Is per minutos illos Clyſteres, & per motum in curru liberatus eſt in itinere ſomno maxime recepto.

De Renum affectu cum multis alijs pro Edoardo Kellero Anglo.

CONSVLTATIO DCVI.

Ad Senecinum, & Iacobum Cruſium.

EX literis, quæ mihi datæ ſunt de D. Edoardi mala valetudine tãquam ad verum ſcriptis ego ſic rem mihi explicarem, & capita curationis colligerem. Quæ in ipſo conſpiciuntur magis moleſta, protinus oſtendunt Veſicam affici, & proprio quidem malo, quando excernere lotium non poteſt, communi autem cum renibus, & toto corpore, quãdo lotium tam mutatum, tanto malo humore refertum, & fœdi odoris excernit. Affici antẽ Renes propriè oſtendunt carunculæ in vrina, & limi copia, quamquam verò, vt carunculæ Renes tantum affectos denuntiant, ſic ea limi copia tanta etiam corpus, vt omne venarum genus in partem culpæ eſſe oſtendit, ipſumque malè alimentum ſuum conficere, ac vitiare, & vitiatam partem in Renes demittere, quam partim quidem ipſum ſibi deprauarit, partim etiam à iecore malè confectam, & deprauatam accipit. Iecur vero cum ipſum à liene affectum, tum ab illo minime ſatis purgatum male habet, & præterea etiam à ventriculo, qui à liene ipſe quoque affectus eſt, crudam materiam excipit, adeo vt ordo malorum is extiterit, liene, & ventriculo malè ſuum munus exercentibus, iecur facilè affectum fuit, inde neceſſario totum corpus, ab ijs vero omnibus Renes deprauantur. Totius tandem corporis, & venarum deprauatio per ipſam *καχεξίαν* ſeu malum habitum deſcriptum oſtenditur, & hydropem, quæ

A ventrem occupauit. Renum vitioſitas ſuis ſignis iam poſitis nota, tum laxitate, tum abraſione, tum autem intemperie continetur, Veſicæ etiam debilitas, & obſtructio in *ἰσχουρίᾳ*, ſeu Vrinę detentione patet, præter alia multa, quæ cõſequuntur, In ijs morbis id, quod Renum eſt, difficultatem, & longum ſpatium ſemper habet, quod Veſicam impedit, etiã breui poteſt interitum afferre, poteſt enim hominẽ ſuffocare, hydropem certè quàm citiſſimè augere, à qua cum partes Thoracis occupãtur mors ſequitur. Curatio itaque, ſi tempus detur, ab eo, quod magis vitæ minatur, ordiri debet, à ſuppreſſione vrinæ nimirum. Sic cęreo funiculo meatus, & Veſicæ os aperiendum, expediendumve, qui oleo violaceo ſit delinitus, aut oleo amygd. dulcium, aut eo, quod è
B luteis ouorum elicitur, non tamen multa ignis vi, Vbi ſi vlcus eſſe deprehendatur, inungi poteſt funiculus vnguento albo cum Tutiæ puluere, oleo plũbi, aut Antimonij, aut eius fęce, ſi inflammatio aliqua ſubſit, cum vnguento roſaceo Tutiæ puluere permixto. Iniici etiam vtiliter poteſt ſerum Caprinum cum puluere lithargyrij, vel aqua plantaginis, & violarum cum eodem, vel alia ex illis, quæ his pares vires habere videantur. Exterius pubi ea danda erunt, quæ veſicæ robur concilient ad excernendũ, vt Chamemelum, roſæque cum vino, ac, ſi meatus laxandus ſit, parietaria cum butyro antiquo, vel apium cum eodem, vt illa ipſa, aut ſimilia cum oleo Scorpionum.

Interea morbi curatio omittenda non eſt, ſed to-
C tum corpus pro ratione virium, & humorum generis, & copiæ erit purgandum, &, niſi quid obſiſtat, per vomitum, quo à Renibus etiam materia auerteretur. Parari verò materia debet ſyrupo roſaceo, de ſucco betonicæ, de capill. Vener. melle roſaceo, ſyrupo de cicorea Nicoli cum Rhabarbaro illis vitaris, quæ acetum recipiunt, diſſolutis his iure Radicum altheæ, lupulorum, fragariæ, Alchachengi, maluarum, fumiterræ, farfaræ, pimpinellæ, piloſellæ, cetrach, ordei, & ſimilium, adiectis emulſionibus ſeminum maiorũ, & minorum frigidorum, humores parati purgari etiam poterũt cum agarico, Rhabarbaro, myrobolanis, terebynthina exceptis vel in bolos, vel in catapotia, aut diacatholicon cum ijſdẽ,
D vitatis ſemper ſcamoneatis dictis. Quæ purgatio multoties repetenda eſt. Deinde vero Renibus propria danda, vt ſerum lactis caprini per ſtillicidium purgatum admixto ſucco pimpinellæ, & betonicæ, vel puluere chalibis tenuiſſimo facto, aut parte etiã aliqua olei ſtillatitij terebynthinæ. Aqua fragariæ, & pimpinellæ ijs maxime ſolent prodeſſe præcipuè ſi eis addantur Trochiſci de Alcaorengi, autem etiã oleum de terebynthina.

Quæ niſi ſatis fuerint, dato ſpatio non deerunt multa alia ex amplo Medicinæ campo, quæ nunc non ſunt perſequenda, ſicuti neque ratio victus exponenda, in qua, quæ vitanda ſunt, ſatis cuique Medico nota eſſe poſſunt. Acetum certè fugiendum, & omnia, quæ mali ſucci ſunt, præter medi-
E camenta idonea, vinum ex Alcachengi paratum vtiliter certè daretur, lac poſt exactam renum purgationem ipſos maxime renutriret, & temperaret, ſed & antea dictis prius agendum eſt, & videndum, ne obſtipatio viſcerum augeatur.

De

Google

De lacte Renum cauſa ſumendo pro Seren. Vrb. D.

CONSVLTATIO DCVII.

Illuſtris, & Excellentiſſime Vir.

DE lacte Renum cauſa ſumendo ea mihi ſentẽtia fuit, vt numquam illud opportunum eſſet, niſi Renes admodum expurgatos inueniret, etiamſi lac aſinæ ſumeretur. Numquam vero eos purgatos crederem, dum dolore tentantur, dumque arenulæ minguntur, ita in ſuperioribus ego prius corpus totum etiam, atque etiam purgabam, deinde per Aquã de Spa Renes, tertio vero etiam per ſerum caprinum admixto eryngio, lupulo, & cetrach, demum lac dabam, bis rebus propter hunc ordinem præcipuè confidens. Cum ergo in eo ſtatu res ſint hoc tẽpore, ego repurgandis Renibus cum ſero primum operã darem, ſcilicet in ea copia, qua non ad libræ modum vix primis venis ſat eſſet, ſed ad libras cum minimum tres vſque ad quinque, ſi ventriculus pateretur, & facile quidem laturum crederem eum, qui aquam de Spa prima potione ſex librarum pondere tolerauit, & facile, deinde vſque etiam ad 8. lib. Atquene vires herbarum per ignem tanta vi extortæ amitterentur, ego herbas libentius in ſero incoquerẽm, quàm per alembicum exciperem, & cum eo potius in alembico parietariam ponerem, quã hoc pacto certè multum feciſſe cognoui, ac ponerẽ Fragariam, à qua pariter multos iuuari vidi. Potionibus autem huius per 15. dies acceptis, ſi Renes expurgari per eas notas intelligerentur, ego tunc demum lac darẽ, ipſique loco ſacchari ad morem antiquum mel tenuiſſimum, & puriſſimũ adijcerem, quod quidem & tutius lac redderet, quàm ſaccharum, & Renes, ac vẽtriculum magis repurgaret, tum capiti opportunius foret.

In viuendi modo Cælum quo tenuius, eo melius videtur, Aqua etiam pariter. Sic æſtiuo tempore Cælum Vrbinas, & aqua. Hyberno Piſaurenſe, Verno ad colles Imperialis, Autumnali etiam ad caſtrum durantis. Cibi, de quibus iam toties dictum videtur, ptiſſanam aſſiduè habere vtiliter poterunt, inter reliqua cucurbitas, vel etiam cucumeres benè percoctos, pruna, caules maluarum cucurbitarum, lactucas, betas peponeſue maxime loco limonum, eorumque ſucci mihi placerent. Aurantia mala etiam dulcia dicta, nam potius ſubdulcis, quàm dulcis eorum ſapor eſt, horum ſucco vti vellem loco ſucci limonum, vbicunque limonum ſuccus laudatur, eumque etiam ex ſaccharo, vel melle Hiſpano coqui vellem, à cuius vſu multum ſperarem. Limones autem in id tempus reſeruarem, cum arenulæ fuerint extrudendæ. Interea ipſos immaturos, virideſque ex ſaccharo conditos in vſu haberem. Pimpinellam incoqui in aqua vellem, qua vinum dilueretur. Aqua nulla alia vterer Piſauri, niſi ciſternarum quam puriſſimarum etiam in cibis elixandis, & pane conficiendo. Multum porro ab aqua timerem, nam vidi eos, qui, Podagra, & Renibus laborarent, cum Podagræ cauſa aquam loco vini potarent, Renibus multo peius babuiſſe, cum Renum cauſa vino vterentur, à podagra peius, ac nil crederem tutius, quam vti tantũ aqua, quæ vel per alembicum igne purgata fuiſſet vel more antiquo ad tertias eſſet percocta. Somnus certe procurandus ob cruditates vitandas, qui diminutus mihi vnius ventriculi tacito continendi labore, aut melancholico humore videtur, vnde etiã memoria ob vigiliarium detrimentum diminuatur, atque etiam ob cerebri refrigerationem, quæ à melancholico humore, & à longis etiam vigilijs ſolẽt proficiſci. Balneis itaque aquæ potabilis frequentius vterer, quibus & corpus leuaretur multa humoris parte, quæ ad Renes mitti conſueuit, & motus eius materiæ aliò reuocaretur.

Sic dorſum à dolore tutius eſſet, & melancholicus humor miteſceret, ac ſomnus conciliaretur, in quo balneo vellem etiam aliquantum ſudaret. Sic lacus è materia lignea ſtruendus eſt, in quo ipſe cõmodam ſellam habeat, & concludi poſſit ſolo capite exerto, vt balnei vapor ad ipſum non pertingat, poſt cuius ſemper vſum in cubile ſe recipiat, & ab aſpiratione auræ ſe tueatur. Articuli vero ſubinde ſale, oleo, & aceto confirmentur aut ſimili alio genere. Quæ tes mihi nunc in mentẽ venere, vt longo morbo lõgo vitæ vſu opportunæ futuræ, neq; iã mihi aliud ſit reliquũ homini occupatiſſimo. Sereniſſimæ Celſitudinis reuerenter meo nomine manum deoſculator, & me ama, ac nobiles omnes iſtius aulæ ſalutato. Comitem Iulium Cæſarem, & Peruzzium in primis. Doctor Lucidus abeſt hinc. Viennæ eſt, quem in dies expecto Scheleton Leonis S. C.M. perfecturum. Pragæ ex arce Idibus Septembris. Anno 1593.

T. E.

Obſequentiſſimus.

Chriſtophorus Guarinonius Fontanus.

Vide vulgares literas anni 1593. Menſis Aprilis & Maij, de modo bibendi aquas de Spa ad Ambiorigem Samperolium.

De ventriculi dolore cum alijs caſibus, pro Illuſtriſſimo Comite Imperij D. V.

CONSVLTATIO DCVIII.

VOmitiones pituitæ ferè ſemper ſynceræ, & craſſæ, ac glutinoſæ indicant nobis huius doloris cauſam, maxime quod poſt quamq; vomitionem dolor leuari conſueuit, qui alioquin quotidianis cruciatibus hominem affligit, quoniam materia continenter in ventriculo gignitur, neque vomitionem mouet, niſi poſtquam ad certum cumulum pituitæ congeſtio peruenerit, cuius abundantiæ indicium quoque eſt tumor ille œdematoſus, qui veſperi maxime ad pedes increſcit, & neruorum crurum debilitas, qua interdum dicat in pedes non poſſe fidẽter inſiſtere. Cum qua vero pituita ego facile ſuſpicor non parum humoris melancbolico coniungi, ſi corporis genus, ſi ætatem, & morbi longitudinem, & hominis etiam mores perſpicio. Genus enim corporis calidius eſt, quod ipſe aſpectus, quod vrinæ maximè oſtendunt.

Hæc autem corpora in ætate inclinante, etiamſi ſanguine abundarint, melancholicum humorem ſolent colligere, vt habemus 6. Epid. 6. diuturnitas etiã generationis huius craſſæ pituitæ in calido corpore non poteſt non exhibuiſſe materiam craſſam in melancholicum humorem gignendum. Sic mores Comitis, qui antea hilares eſſent, iam taciturnitatem, & mærorem quendam præferunt. Subeſt ergo iam multis annis ipſius ventriculi frigida intemperies, & humor illam conſeruans, pituitoſus modo dictus, à

qua

Digitized by Google

qua continenter generatur, qui ſub iecoris calore A craſſior, & purior, hoc eſt ſine ſeroſitate redditur. Ita ab aquis Carolinis in balneum adhibitis meliuſculus fuit.

Hinc iam ratio curationis denotatur, quòd calefaciendus ventriculus ſit, quòd pituita ſubmouenda, & ad ſui detractionem incidẽtibus, abſtergentibus, & extenuantibus paranda, quodque id eſt leniter, & paulatim agendum, ne, dum hęrentem altius, & cõfirmatam intemperiem eruere valentioribus conamur, vnà vim naturæ exterminemus, & cum eo ſemper retinentia robur ventriculi cum reliquis componenda ſunt, quoniam in illis partibus ipſe eſt, quæ publicum opus corpori adminiſtrant. Cum ijs vero ſemper ordienda curatio eſt, quæ materiam parant, poſtea aliqđ præbendum, quod eam detrahat, B demũ, qđ cum adſtrictione vẽtriculũ calfaciat reſpiciendo ſemper iecur, ne ei calor inducatur. Vſus ergo oxymellitis cum ſyrupo roſac. vel de ſucco cicoreæ alijs eſſet anteponẽdus, poſtea vſus eorum, quæ vel per vomitum, vel per internam aluum pituitam detrahant. Opus verò vomitum mouentibus erit, cum vẽtriculus pronus in vomitum intelligetur. Inter vomitum mouentia cõmodiſſimum videtur oximel ex multo iure carnium præſertim bouillarum epotum, quod valẽtius erit, ſi oximel ex aceto ſquillitico paratũ fuerit, valentiora ego non darem. Inter ea, quę per alnum deducant eã materiam, roburque ventriculi retinere poſſunt, opportunæ mihi videntur pilulæ infraſcribendæ, maxime poſtquam C materia parata ſatis fuerit.

Tertio his omnibus ſupponendus erit ſyrupus infraſcribendus ad ventriculi calfactionem, iecoris ratione habita, confirmationemque, & pituitæ quoque hucetim genitæ expeditionem, interponendo etiam bis, & ter in hebdomada vſum eius cõfectionis, cuius exemplum infra deſcribetur, quo pituita vnà detrahatur, & tonus ventriçuli, & calor recipiatur. Vſus autem dictorum per circuitum eodem ordine erit producendus, repetenduſque. Continuo vero poſt primam ventriculi purgationem fomentum ventriculo debet adhiberi ex oleo de ſpica Indica, nimirũ infuſa lana purpurea in ipſum oleum feruens, & expreſſa, atque contra ventriculum ſub coſtis alligata. debet etiam idem tunc locus inungi D ex eodem oleo adiectis alijs vt de nuce moſchata, de aniſis, de cariophyllis. Decoctum Guaiaci ventriculo quidem ipſi eſſet admodum idoneum, ſed iecuri, & toti venoſo generi calidiori, ac Renibus eſſet aduerſarium, propterea quòd per omnes venas decurrit. At aquæ genus Thermalis, quod per aluum deſcendat, & purget ventriculum, atque inteſtina, quod eadem calfaciat, atque colligendo confirmet, id ſuo tẽpore ſumptum mihi videretur maxime profuturum, quale eſſet in his Regionibus Carolinum, antea expertum, & in Italia Tetucianum ad Opidum Corſennæ, quæ aquæ etiam exterius in balneum adhibitæ profecto abunde facturæ vide- E rentur.

Porro crurum debilitas ex ventriculi malo profecta ſub his curationibus tolleretur, præſertim ſub ea, quæ balneorum eſt. Ita propriè de ea debilitate non mihi videtur dicendum, niſi quòd pars originis neruorum ad crura venientium, quæ ſub lumbis eſt, ipſa reſpici deberet, atque ſi aliqua exterius adhibere ſit in animo, ea ad lumbos extremos applicanda ſunt, vt oleum vulpinum de perſorata, de terebynthina, & de iunipero tunc cum corpus fuerit bene expurgatum. Aqua vitæ etiam maceratis rebus idoneis eſſet commoda, vt chamepyti, ſaluia, ruta, roremarino, verbaſco, perſorata, ſalſa parilia, ligno iuniperi, & ſimilibus alijs. Quæ aqua etiam genibus ingeri poterit, vt ipſa quoque olea, quo ligamenta etiam firmitatem accipiant. At de ratione victus multa nimis dici poſſent, quæ forte Medicis curam habituris neceſſaria non ſunt, ſic hæc pauca ſcribam. Cælum humidius, & frigidius vitandum eſt, ita matutinum, & veſpertinum frigus, & eiuſmodi tempeſtas omnis. Pedes vero maximè, ac manus extremæ, contra frigus muniendæ, & partes ad ventriculum pertinentes. Cibi molliores, & benè maturi, ac cocti deligendi, cruda, dura, penitus vitanda. Potius auiculæ paruæ, quàm graues, & in his potius pulli columborum, & perdicum, atque Attagenum, & gallinaceorum, tum phaſianorum, quàm grandioris ætatis capiendi, nec vllis alijs poſt habendi. Anſerum ſolæ alæ recipiendæ. Iecora vero ſolius gallinacei generis, aut lactentium vitulorum, B ſed quadrupeda niſi tenella, vt vitulæ paruæ, atque ædi teneriores ſunt, auibus dictis ſunt grauiora. Veruecina meo quidem animo huic ventriculo, & ętati eſt aliena, cum enim ouillum genus humidius, & frigidius ſit, caſtrata vero etiam frigidiora euadant, eorum carnem niſi calidis, ſicciſque hominum naturis numquam idoneam crederem, vt in Hiſpanijs reperiuntur, vbi etiam Cælum carnes illas minus frigidas, & humidas faciat, & calore conficiat, ac minus recrementitias reddat.

At in locis frigidioribus, & humidioribus in diuerſum longè res agitur. ex ſylueſtribus quadrupedibus tenellos tantum lepores interdum admitterem, ex pultibus nullam probo, quæ mixturæ multę C ſit, ex ſimplici pane, vel farre ſactam non improbo, neque ex ſimplici hordeo, ſi eius frigus aliquo aromate temperetur, præſertim pipere, ſi etiam cũ multo ſaccharo condiatur. De herbis, cum nulla alibilis ſit, præter lactucam, hæc vero frigidior ſit, nullam quidem poſſum cenſu alimenti laudare, lactucam interdum, ſed aromatibus admodum modificatam, borraginem, & bugloſſum, & lupulum tamquam moderationem ſanguini afferentia, non improbabo. De Radicibus nullam idoneam video, niſi cenſu medicamenti apti ad vrinam mouẽdam, & Raphani aliquam portionem, ad pituitam detergendam, quod etiam de Bulbis dicam, nam cæpe puteſt maxime pituitam extenuare, legumina omnia ſunt abigenda, niſi eorum ſolis iuribus vti velit, D quæ multum faciunt ad pituitam diſſoluendam. Fructus quoque ſuſpecti habẽdi etiam per cocti (niſi cytonium eo pacto paretur ex melle, aceto, & aromatibus, vt Galenus docet 6. de tuenda valetudine ſub finem) de quibus fructibus cum caſtaneæ tantum & amygdala alere poſſint, pituitoſi tamen caſtaneæ nimis generis ſunt, amygdala tutiora ob deterſionem ſunt. Ficus ſiccæ, ſeu caricæ ſumi audacter poterunt, præſertim aceto maceratæ, nam pituitam maxime dumant. Vuæ etiam paſſæ omnis generis timendæ non ſunt, ſed res infinita eſſet, certè cauenda varietas, & mixtio ciborum eſt, lac, & caſeus omnis fugiendus, Mel, & ſaccharum, in hac E ætate tutiſſima, & vtilia ſunt, ſalis etiam modicus vſus retinendus, niſi deſtillatio ſalſa caſu incidat, aut vrinæ minctus crebrior. Potus eſſe debet vinum lene, maturumque, & tenue, quod non diu in ventriculo manere ſentiatur, quod ſi Renenſe tale ſit, ante alia ego præfero, & magis necaricum, ſed in multis contra experior, quoniam ſæpe maturum nõ eſt. Mediocris ciborum, & potionum modus ſemper habendus, neque ante quàm prandij cibus concoctus ſit cæna admittenda. Noctu diu quieſcendũ, ante cibum diu ambulandum pro corporis viribus. Aluus niſi reſpondeat clyſteribus ducenda, quæ leniora ſint, niſi aliquo caſu maiori electuaria ex Hiera, & illud, quod benedicta dicitur alliciantur. Animi perturbationes maximæ fugiendæ, cibo præſertim nondum concocto. Quæ nunc ſatis mihi videntur

dentur

Digitized by Google

A dentur eſſe profutura huius Generoſiſſimi Viri ſaluti, ſi diligenter, vt opus eſt, obſeruentur, quod IESVS Opt.Max.faxit.

Pilularum exemplum.

℞. Pilularum de tribus cum Rhabarb. }
de Hiera cum agarico } an.ʒ.s.
Trociſchorum Alendal. g.3.
M.& cum aqua abſynthij f.p.vj.& aurentur.

Confectionis exemplum.

℞. Specierum Diaturbith,cum Rhab. }
Aromatici roſatum } an.ʒ.1.
Rhabarbari electi ℈.2.
Olei Aniſorum ℈.1.
Aquæ Abſynthij }
Sacchari albi } q.s.
M.& fiat confectio in rotulis.

B

Syruporum exemplum.

℞. Oximellitis ſquillitici, ſyrupi de ſucco abſynthij roſacei ſimplicis ana ℥.s. Decoctionis herbarum ſupraſcriptarum ℥.3.s.m.pro ſyrupo.q.ſ.

De Vertiginoſo; affectu & cordis palpitatione pro Illuſtri Salij Colonelli vxore.

C

CONSVLTATIO DCIX.

MAtronæ Illuſtris corpus genere calidius eſt,ita per ætatem iam declinantem fuit melancholico humore completum,maxime quo tempore menſtruis purgationibus carendum fuit, ac ipſa ſollicitudinibus multis,& triſtitijs diu eſſet exagitata, ſub ijs neceſſario ventriculus crebris cruditatibus oppreſſus ſuum calorem ex parte amiſit, vt illas cruditates, quas antea per iniurias externarum cauſarum ſubiret, poſtea iam ex magna parte ipſe ſua culpa committeret. Ab illis vero cruditatibus poſtea craſſæ,& glorinoſæ materiæ à calore attractæ partim in melancholicum, & terreſtrem ſuccum verſæ ſunt, partim glutine etiam retento, & mora aucto pituitoſæ manentes, & craſſæ obſtructiones meatuum, & vaſorum effecere,& ſuæ naturæ vapores, & flatus à naturali calore exagitatæ emiſerũt in caput,& cor, eo quidem peiores, qood è melancholico humore magna ſui parte extorqueantor. Nõ eſt autem adeò refrigeranim ieeur,& cor, vt ventriculus, quoniam illa non ſunt ita obiecta crudis cibis coquendis, minus ſunt è frigidis membranis conſtituta, quando calidiori carne ſua monita valdè ſint. Caput forſan intemperiem recepit propterea, quod minus ſua natura carnibus munitum eſt,ab illiſque vaporibus, & fumis refrigeratum fuerit, & debilitatum quibus cũ recipiendis, tum attrahendis ſua cucurbitulæ forma obiectum cernitur. Ex quibus poſſumus ſtatuere hic frigidam intemperiem ventricoli eſſe. Venarum infarctum ex humoribus dictis & calorem præter naturam inde conceptum,& fumum elatum,corque,& caput debiliora facta,caput quoq; refrigeratum. Sic partim ſua debilitate reliquis partibus cedente, partim quod ſæpe iocaleſcant, inhelitus illos ad ſe abũdantius alliciunt, atque vertiginem,ſaltumque cordis pariunt.

D

E

Hæc mala tedij, & timoris plena ſuis cauſis dictis internis continentur,& ab illis iam obfirmatis identidem naſcuntur,certeque illis ijſdem tollendis prohibebuntur, nimirum craſſis humoribus ſubtrahendis,eorumque remouenda origine, quæ primum intemperies eſt.Itaque humores erũt parandi, & purgandi, Iecur ad genus humidius, & frigidius reuocandum.At ventriculus caleſaciendus.Principio tamen aliquid de ſanguine, tamquam de communi materia aliquid ſubmouendum,& id à brachio dextro,ac,ſi vires tolerabunt, etiam à ſiniſtro, infernis partibus iam per ætatem curſum ſanguinis non recipientibus,alioquin enim per inferna melius ſanguis retraheretur quo grauior ſanguis pronus eſt.Modus ſanguinis pro modo virium erit metiendus, poſtea humores craſſi Oxymellite cum ſyrupo de ſucco borraginis,cicoreæque,& fumiterræ tum betonica,meliſſa, cap. Vener. parandi,parati ſubinde purgandi, præcipuè folijs ſenæ in iure prunorum, radicis dulcis,paſſularum,& aromatũ maceratis, mãna adiecta & Diacatholicon. Quo facto purgatio erit ijſdem repetitis Medicamentis, & potu aquarum Thermaſium perficienda, illorum inquam balneorum, quibus,alias vtiliter vſa eſt. Quibus ni malum penitus conuellatur, neceſſe eſſe ad alia progredi, vt potiones è Guaiaco,& ſalſa parilia, ac carduo benedicto, borragine,& cicoreo. Eo temperamẽto, quod ſtatui corporis conueniet,vt vel cicoreum, vel bugloſſum etiam adijciatur.

In interuallis aũt harũ purgationũ habeat in vſu longo Oxymel ſquilliticum,& ad ventriculum gerat emplaſtrum factum ex ſpica, cariophyllo, Menthæ, abſynthio, maſtiche, oleo abſynthino, & de nece moſchata,ac ſpicato cum cæra, neque longitudinẽ, vſus horum tedio habeat, quoniam in longis morbis curationes longæ habendæ ſunt, ſi ſint ad naturam morborum accomodandæ. Victus ratio non eſt ſubtiliter ſtatuenda,Genus omne craſſum, glutinoſum,durum,& crudum interdicendum,maxime vero aſpera,& immatura vina, ita tamen ne ad dulcia tranſeatur.Sed medij generis deligantur, longo ſomno vtatur, viteque ſolicitudines quantum fieri poteſt. De reliquis vitæ partibus non credo neceſſe eſſe dicere,minus multò plura à lõginquis locis poſſunt comminiſci. Nolim autem mirari, quod noſtri temporis Medici poſt corporum purgationes veniaot ad Thermalium vſum,& eorum, quæ per vim mouent ſudores. Quoniam id non ſine neceſſitate faciunt. Neque enim hoc tempore corpora tam exactè purgantur pharmacis, quam antiquitus fiebat, cum purgationes ad menſem, & amplius ducerentur, & illæ quidem per vomitus vehementiſſimos, Quæ res apud Oribaſium clariſſima eſt, vt hoc tempore quoque,qui audent valentioribus vti, experiũtur ſe alijs auxilijs non adeo opus habere, quo factum eſt, vt cum rationales Medici elleborum timerent,qui in eius locum certiori cum periculo maluint Atramentum ſutorium, aut floridum colorem retineat, ſed à ſeroſo quodam, & humido genere, quod ſua tenuitate citò partes permeet, & copia nimia in tumorem attollat.Motus ergo vis, quæ iſthic neruis vtitur hebetioribus,& motui ineptis, per eos officium ſuum non poteſt exercere, præſertim quod muſculi iam ipſi quoque grauiores facti eodem iam nutritionis genere hebetantur, ad quos verò quo pacto vis mouendi perueniat, nunc nihil attinet diſputare.Verum ſi ſpiritu permiſſo,ille quoque eo habitu turbidior fiet.

Si facultate tantum, quam neſcio quo pacto tam libenter iſti radijs aſſimilant rei,quæ per lucida tantum corpora permeet, atque adeo neruos non poſſet permeare, ſat habebit ea res tunc impedimenti, quoniam nerui ſuam naturam ei idoneam non retinent. Humidi modo tantopere humorum generis cauſa in partibus materiam alimento parantibus ſita erit, in venis, & iecore maxime atque etiam ven-

tri-

triculo, qui alias piruitam vomere conſueuiſſet, cu- A
ius recrementa ſub purgationibus ſæpius diluram
cum pituita bilem, quam puram, & piruitam tamen
ſæpe ſine bile habent, rariſſimè melancholicum hu-
morem, vt inde iecoris quoque, & venarum habitus
indicetur. Miſſus etiam ſanguis numquam colore eo
eſt, qui huic ætati conueniret, adoleſcens potius
ſanguis videtur, aut pueri. Tranſire ad neruos ali-
mentum per cerebrum, qua via etiam ſpiritus à ce-
rebro ad eos eat, & in cerebro illud attemperatè ad
eos alendos modificari magna ratio eſſe, ei tamen
poteſt contingere, quod beoe habenri iecori contin-
git ſæpiſſimè, ſi à ventriculo crudam nimis materiá
accipiat, ne illam penitus ſuperet, ſic humidior acce-
pta à cerebro materia in neruos remittatur. Etenim
cerebrum hoc, quamquam ſicci generis non eſt, ab B
humido tamen tamquam alieno admodum nō gra-
uatur, neque malè ab eo habet, ſpinæ certè medullá
grauius ab eo genere habere intelligitur, in qua prō
ximè alimentum neruis compareretur, quam ab ortu
humidiorem fuiſſe multæ notæ extitere, nunc vero
nimis admodum excedere.

Hæc profectò morbi ratio eſt, cuius externas cau-
ſas Medici facile videant otium corporis inuſitatum
ſuperiori ætati, nunc longiſſimum, varios labores
mentis, Menſas lautiores, cibos craſſi ſucci, tum aquę
potiones, quæ certe cauſæ ante eſſent ſubmouendæ,
quam ad internorum curationem accederetur. Ne-
que vero ego hic laboro, quod Medici quidam ſu-
ſpicentur humorem melancholicum, & eum à me-
dij inteſtini obſtructionibus huic debilitati originē C
præbere, nam mærorem non obſeruabūt in hoc Vi-
ro Illuſtriſſimo vllum, quin è re nata non proficiſca-
tur, modo in animo habeant Virorum Magnorum,
magnarum rerum curas habentium mores, quibus
ipſi numquam non tegant ſuas animi ægritudines,
& cum delicatiores ipſi eas tegere, ac comprimere
nequeunt, illas potius in corporis noxam, quam in
animum malis euentibus affectum referant, vt ha-
beant aliquid pręcordia melancholici generis, id nō
ſemper infeſtat, & ſanguis omnium venarum con-
trarij generis cernitur, cui omnes affectus ij reſpon-
dent. Quid futurum modo ſit ex hoc morbo, niſi cu-
retur nullus non Medicus videt, vt num poſſit cura-
ri, nam in genere humido eſt conſtitutus, quod cu-
ratu facillimum omnium generum eſt. Neque ter- D
reat, quod multa facta eſſe dicantur, quoniam &
longiſſimis intercedentibus ſpatijs diſtractæ fuere
vires cæterarum curationum, & minus obſeruatæ
curandi deliberationes, ferè quidem ſemper mitius
tractatus eſt, Principes enim Viri rerum adminiſtra-
tionibus illigati ſunt, & plures ſemper ſunt, qui ob-
ſequium malint eis præſtare gratiæ ſpe, quam durius
agendo in repugnantes verum ſuſtinere, & inimi-
cam ſpeciem induere ſub incerta ſalutis ſpe. Faciant
ſpem ſibi Medici curatione idonea, & certitudinem
ſalutis moliantur, cum rei natura non prohibet.
Eſt vero exſiccandus prius totius corporis habi-
tus, ne ſi ad neruos prius accedatur, cum id non ſine
calefacientibus fieri queat per caloris fuſionem illi E
plus humecti fiant ſuo habitu, magiſque debilitentur.
Antiqui Sales Viperinos ſeu Theriacales dabāt
corporis habitui exſiccando. Nos tutiora, minuſq;
ventriculum, & Renes lædentia, & altius ſeſe in ner
uos inſinuantia in vſu habemus, quam illi Sales ſint
per toſtionem calidiorum rerum facti. in noſtri tē-
poris medicamentis vſitatiſſimum eſt Guaiaci ius, à
quo omne venarum genus, & viſcera omnia exſic-
cari, & confirmari poſſunt, nec minus nerui ad ſuū
ſtatum reuocari, modo eius vis in ambitum corpo-
ris, & ad neruos promoueatur, quod non niſi ſudo-
ribus ciendis fieri poſſe credendum eſt. Salſæ pariliæ
deinde, cuius vis maxime diſſoluit, & ad remotiſſi-
ma penetrat. Chinæ præterea, quæ viſceribus minus
aliena, quam ſalſa eſt, & cum penetratione, extenua-
tioneque maximam habet exſiccationem. Aquarum
etiam Thermalium vſus tum intus, tum extra adhi-
bitus ad idem videtur valde accommodatus, & rem
nobis effectam daturus. Vbi ne horum vis dum ner-
uos petit, ſecum ferat humoris in corpore medio eli-
quati multum in neruos, corpus debet ante penitus
expurgari, idque medicinis multoties repetendis, &
ſanguine etiam detrahendo. Genera medicamen-
torum ad humidi, & piruitoſi generis humorē edu-
cendum faciunt, quoniam & is in corpore hoc pec-
cat, & inter bilem purgantia ſcammonea huic ven-
triculo inimica admodum deprehenſa eſt, adeò vt
hominem longis animi deliquijs preſſerit, cum vel
Medici dedere, vel aromatarij forte eius medica-
menti aliquid ſuffeceriot in leuioribus à ſe putatis
medicinis. Agaricum ergo melius erit, & ſena tam-
quam ſeroſum etiam humorē educens, & colocyn-
this, atque etiam elleborum, quæ data ei ſine mole-
ſtia profecere. Rhabarbarū vero purgationes ſem-
per perfecit. Itaque poſt lenitam aluum, & ſanguinē
miſſum, ac corporis, humorumq; apparatum per ſy-
rupum de betonica, capil. Ven. cicoreoque, cum iure
ſimilium, & roriſmarini, ſaluiæ, ac chamepitys. Ido-
neum eſſet ius ex fol. ſenæ ad ℥. ℥. rad. ellebori nigri
præp. ad ℈. 2. s. agarici ad ℥. 1. s. cum lenientibus, &
aromatibus factum, cui addita præſertim aqua cin-
namomi ſtillatitia, ad ℥. 2. imponatur Rhabarb. &
poſt macerationem exprimatur, atque ea potio cum
Melle roſaceo, Manna, & Diacath. commiſceatur.

In ſecunda purgatione corporis, humorumque
apparatu repetito, pilulæ cochiæ cū trociſchis, alan-
dal, & pilulis de tribus cum Rhabarbaro, niſi ſa-
tis abundè fuerint, erunt tertio apparatu facto re-
perendæ, poſtea ad Guaiaci iura cum ſalſa, & chi-
na, tum ad thermas veniendum. Sub Guaiaco
abſtinentia ſolita ſeruata, exterius autem fumi ſic-
cantes ſub ſudoribus, & inunctiones, poſtea ſtillæ to
ta ſpina dorſi ingerendæ, quæ ſumma erit huius cu-
rationis minutioribus alijs Medico curaturo ad de-
lectum permiſſis. Sic vno ſcrupulo remouendo finē
ſcribendi faciam. Is iniectus eſt à quodam præſtan-
tis ingenij, & nominis Phyſico, nimirum quòd Chi-
næ vis, cum minimus ſpiritus extenuet extimeſcen-
da ſit hic, vbi tenuitas ſpirituum in parte culpæ
reperta eſt.. Cui vero reſpondere facile eſt, nam
eſto ſpiritus extenuatio mala ſit, illa tantum in-
terea dum medicamentum extenuans ſumitur no-
xam haberet, & paulò poſt noui ſpiritus nihil à me-
dicamento affecti ſuccederent, qui horeſim generā-
tur, & partibus continentibus exſiccatis, extenua-
tiſque manentibus neruos firmiores & vias apertio-
res inuenirent. Sic debilitas ſub vſu tantum medi-
camentorum manens non debet nos priuare cura-
tione, non eſt metuenda ea breuis debilitas,
quæ robur firmum & permanens eſſet
continuo allatura. Nullus Phyſicus
non nouit, quod Medicus vires
minuit per victum tenuem,
& minutionem ſan-
guinis, ac medi-
camenta,
res,
quæ ſalutem corpori afferen-
tes virium reſumenda-
rum facultatem
præbent.

Digitized by Google

De Vlceribus calloſis in partibus ad Vrinam ſpectantibus pro Illuſtri & Excellentiſſimo Domino Borgarnicio.

CONSVLTATIO DCXI.

Ad Illuſtrem, & Excellentiſſimum Campolongum.

MAgnum profectò eſt tuum Excellentiſſimum tam celebrem me per literas meam ſententiã petere voluiſſe, non minus etiam eſt me velle periclitari, vt quæ à te prudenter, & ſumma doctrina tractata ſunt, rudi meo ſenſu ineptè repeterem, quo ſic mihi temperandum pro viribus eſſe video, vt meo more tuæ humanitati, meo ſtudio amicorum ſtudijs reſpondeam. In re ergo propoſita mihi videtur non minus corpus ipſum medium, quã partes eminentes malè habere, quamquam id in aperto non exiſtit. Diarrhea namque ab eo euidẽti malo non naſcitur, minus ipſum diuertit, quod iam in ſcroto, in pene, & veſica factum conſiſtit, ſed illud certè incommodũ ſuſpicari vult qđ his partibus è medio corpore malè affecto amplius & ſupra ſolitam fluxionem etiã immineret, ac quo peioris diarrhea eſt generis, eo peius vitium in medio corpore tamquam ſui originem indicat, quod prioribus omnibus circum naturalia exiſtentibus peſſimæ naturæ malis etiam confirmatur, vt metuendum prætetea ſit quoque, ne & quæ conſtitere deteriora in dies euadant, & noua alijs in partibus naſcantur, adeo vt potior cura, medio corpori attribuẽda videatur. Peſſimum certè humoris genus priora mala habuere, cum exederint, tam facile, & ab initio facto vicinas partes comprehenderint, & cum callum contraxerint. Eiuſdem vitioſitatis eſſe diarrhea videtur, cum atrum humorem efferat, & mordacem, qui eiuſmodi non niſi per exuſtionem euadat, ita metuendæ omnino malitiæ, infeſtiſſimaque mala minatur, nimirũ ſimilia ijs, quæ antea perpetratus eſt, & peiora etiam, cũ inteſtina, & interiora preſſurus videatur, neque enim põt otiari ſua mala vi. Vt ergo incommodis iam veſicæ, & ſcroti factis ac peni manus Medici vlcera curantis adhiberi debet, ſic cauendis futuris, internisque morbis tãto magis tua prudentia opus eſt, quãtò illa vitæ magis aduerſaria ſunt futura. Manum adhibenti omnis callus auferendus, durities mollienda, & partes in ſuam tẽperiem referendæ, quo tandem carnẽ moliri, & continuitatem ſibi reſtituere poſſint; intereaque ab influentibus inimicis humoribus defendendæ, ne opere prohibeantur. Corpus autẽ medium curaturi Medici erit iecur, & illas partes omnes, quas appellatione eadem vnà iecoris ſanguinem conficere intelligimus, aut conficientibus inſeruire ſcimus in meliorem temperiem retrahere, humidiorẽ ſcilicet, & minus calidam, ijs faciendis, quæ opportuna, & neceſſaria ſunt. Neceſſaria, vt humorum impedientiũ opus detractionẽ efficere. Opportuna, vt quæ ſuo frigido & humido genere calorem mitigare, & humidiorẽ reddere poſſunt. Detrahendus vero humor eſt prius, qui non ſolum in magnis meatibus vagatur, ſed qui in inuiſibilibus cuique parti adhæreſcit, & eius intẽperiem continet, quo euulſo facile partes in ſuã naturam reuertentur. Itaque poſt repetitas per Senam, per epithymũ, atq; etiam elleborũ purgationes ſerũ caprinũ multis dieb. datum bene facturũ videretur, cum ſucco fumiterræ, cum ſucco lupulorum, & etiam

A ſena, & Rhabarbaro maceratis interdum quæ ratio medendi certè ad 20. dies ſpatij produci deberet, poſtea potiones ſalſæ pariliæ maxime idoneæ viderentur ad duriorẽ, & magis alte defixam materiã in viſceribus, & eminentibus etiã partibus molliendã, & diſcutiendam, tumoreſque illos, & callos diſſoluendos, ſic etiam exteriorum curationẽ præſtaret, quorũ vlceribus commodior ea euaderet; ſi bolũ terebynthinæ lotæ vnà cũ quaque potione huius acciperet, quæ etiã viſceribus repurgandis apprimè prodeſſet, & diuturnæ diarrheæ. Si ſalſæ pariliæ tamque diſſoluentes potiones ventriculo minus cõmodę agnoſcerentur, illæ eſſent aliqua re ventriculo aptiore muniendæ, nimirũ aliquam vim adſtringendi habente, cuiuſmodi etiam Guaiacum videretur, ſi etiam calor B potionis mitigandus ſit, cicoreũ poſtremis decoquẽdi feruoribus erit adijciendũ, ſub horũ potionibus ſudores erunt leniter mouendi, victuſq; tenuis, ſed non extreme habẽdus, intra tñ vſum luteorũ ouorũ, & paruorum pullaſtriũ gallinaceorum continẽdus. Poſt longũ ſudorum ſpatiũ ptiſſana, atque etiam lac caprillum ſubijcienda eſſe ad renutriendũ viderentur, ſic.n. corpus mitiorẽ, & humidiorem calorẽ poſſet adipiſci, quo temperamento demũ benè valeret. Quæ vero manu adhiberi oporteret prudentiſſimo alicui Magiſtro permitterẽ, qui videret diligẽti partiũ exploratu medicamentis ne, an ferro, an igne id tuto, & certo fructu fieri poſſet. Certè Phyſicus dẽcẽ admonere, quod omnino partes in ſuum habitũ naturalem, & temperamentum ſunt reuocandæ, alioquin nunquam vlcera nutriri, aut conglutinari C poterunt. Atque hæc T. E. ita erunt expoſita, vt ei, qui cũ mecum voluerit humaniter de ſuis conſilijs communicare, coegit me meam quoque ſententiam dicere. Cui & gratiæ à me propterea habendæ ſint, & multis alijs de cauſis officia mea offerenda. Vale.

E. D. T.

Studioſiſſimus

Chriſtophorus Guarinonius.

D *De debilitate artuum pro Illuſtriſ. DD. Guglielmo à S. Clemente Hiſpan. Regis à Conſilijs, & apud Cæſarem Oratore.*

CONSVLTATIO DCXII.

VIdemus debilitatem hanc artuum ſemper maiores progreſſiones feciſſe, adeo vt quinq; annorum ſpatio, cũ à principio incedere, quamquã debiliter, & parũ poſſet, iam nullũ greſſum queat facere, ſæpius vero vix breui poſſe inſiſtere quãquam cũ omni conatu. Videmus ẽt artus ad rationẽ debilitatis fieri obeſiones, & carnibus inutilibus grauari, vt E ad pedes vel œdematis ſpecies veniat, maxime poſtquã eos decliues habuerit, quamuis coloratiores illi ſint, & tumor eiuſmodi rubicũdior, qui color à frigore facile in purpureum è rubro conuertitur, vt quaſi liuorẽ, & nigredinẽ rubori admiſceat, cute alioquin pedũ, & crurum nitida, ac lęui ſemper, nunquã aſpera, numq̃ dura, aut rugoſa, ab hinc annum cæpit in mãdibula dextra, & in eius lateris radice linguę moleſtiã ſentire identidẽ reuertentem, q̃ ſubitis tẽtationibus ictus quidã inferrent, qui idẽtidẽ pariter breui ceſſarent, q̃ res ẽt nunc pſeuerat, alioqn caput bene habere videtur, oĩno pollẽt ſenſus, pollet memoria, ratiocinatio, ac prudẽtia, breueſq; ſomni, & pro cõ-

ſuetudine ſuæ naturæ permanent. ante quidem purgationem hoc poſtremo Vere ſomnus alienis horis, & interdiu tentabat, & decũbenti caput rubore ſuffundebatur, incaleſcebatque. Sed vtrumq; ſub purgatione ceſſauit. A qua vero purgatione, & lõga abſtinentia, atq; à quotidianis potionibus exſiccantib. ſudoribuſq; inſignibus nulla vnquam ſitis affuit eo ẽt diu loquente, nullus oris amaror, nulla ariditas, tum corporis obęſitas vix diminuta eſſe animaduerti poteſt, & aluus totis 30. diebus ſemper reſpondit, ac mollior fuit. Ex quibus profectò corpus totũ pręter caput genere humidiori oppletum cognoſcitur, niſi id excipiamus, quod ad renes attinet, nam renes ſabulos flauos ſæpe eijciunt vrinæ etiam coloratiores crebro viſuntur, ſicuti craſſiores præſertim ſub ſudoribus, & abſtinentia, vt humidioris venoſi generis ſub ea eſſe cõſueuit, Caput, quod ſomnos breues habet, eos iam minus inſomnijs affectos habet, quã ętate iuniori, quaſi iam aliquanto magis ad humidũ genus vergat, cum inſomnia ſicco generi cerebri, & quietis ſpiritibus tribuantur. Ingenij tamen acumen idem quod antea ſemper, & prompta excogitatio, ſemperq; maior mentis, & rõnis agitatio, vt nunquã quieſcere à cogitatione poſſit, quin continenter ſubtiliſſima quæq; in quocunq; genere perſequatur, ne dum vt vnquã torpere videatur. Obtuitur potius interdum animi ſolita eius hilaritas mœrore, qui, quãuis in negotiorum grauiorum dubicationes, & euẽtus queat referri, quũ præſertim noſtris difficillimis temporibus non ſemper pro voto res cedant, tamen non raro ſine euidenti cauſa eum occupat animi triſtitia ita in vaporem melãcholicum referenda vitales ſpiritus vi admodum aduerſaria premẽtem. Ea interdũ certos circuitus ſeruabat, nam quotidie quõdam, cum cœpiſſet, inde ſemper hora certa reuertebatur, nimirum à prandio, totiſq; tribus circiter horis manebat. demum vero, cũ diſceſſit, non quotidie redijt, ſed longiorib. interuallis, atq; omnino incertis, & raro quidem omnino iam ſine cauſa euidenti, ꝙ nimirum homini ſic debilitato, atq; impedito lõgè infenſius incidũt res aduerſæ, quàm ei, qui liberè vti ſuis mẽbris põt. Cauſæ vero internæ non ſunt ei raræ, cui venæ meſaraicæ ab humorib. craſſis facilè cõplentur, quemadmodum huic, cui vẽtriculus humidioris naturæ eſt, qđ ex notis ſupradictis põt intelligi, ex proprijs maximè recremẽtis ſemper mollioribus atq; ex eo, ꝙ raro ſitiat, & largiori potione ſitim ſuperare ſoleat, qui ſi purgantib. medicamentis non admodum mouetur, id non niſi à copia humida habeat, vim medicamentorũ obliniente, q̃ è contra ab ariditate aliqua, aut venarum anguſtia. Ergo totius ſi nos corporis habitum humidiorem conſideremus, hanc motionum debilitatẽ non ſolum in neruos, ſed chordas, ſeu tẽdones, & muſculos eo genere affectos referemus præſertim, qđ caput neruorũ initiũ eo vitio carere videamus, erant antea illæ faciles, & quotidianæ huius debilitatis mutationes in melius, & peius, q̃ aucto malo iam obſcuratæ ſunt, nam antea cui denriſſime fiebant, adeo, vt, cum ne ſurgere quidẽ è ſella poſſet, mox & ſurgere, & ambulare cerneretur, nunc vix ab ipſomet animaduertitur leuamenti aliquid noctu fieri. Ex qua porrò ẽt facilitate mutationis nos tũ idẽ humidum genus in dictis organis intelligimus, tum aũt tenuitatem ipſorũ ſpirituum, nullũ.n. genus ad mutandum facilius eſt, q̃ humidũ, facillimè vero tenues ſpiritus afficiũtur, de quorũ tenuitate alias cõſtitutũ eſt. Mutabatur vero huius debilitas in grauius, & leuius non ſolũ ad minimã quãque tempeſtatũ mutationẽ, & venti auſtri, & boreæ, vt hac polleret ambulando, altera ne ſedendo quidẽ ſe poſſet ſuſtinere, ſed quotidie Sole à meridie magis remoto firmitatẽ mẽbra euidentiſſimam recipiebant ad incedendũ, & ſcalas ẽt aſcendendas ſine vllo auxilio, ad meridiẽ aũt appropinquante Sole cõtra fiebat. qua in re Solis ſitus ſupra, aut infra Horizontẽ nihil, ſed interſtitiũ à meridie poterat, vt æſtate id fieret ante occaſum Solis, quod hyeme quarta fere poſt Solis occaſum hora, non ſolum autem nũc ſunt obſcuratæ mutationes illæ quotidianæ, ſed horam ẽt diſtulerunt, nam nõ niſi poſt mediam noctẽ fiunt, & breui. Hæc ergo humidi generis vis eſt. De cuius cauſis alias dictum eſt, & ꝙ in natura corporis ab origine primum q̃dam propenſio fuerit in humidam intemperiem, & quod eius incrementũ poſtea rebus incidentibus inductũ eſt, vitam in militia fuiſſe, & nocturno Cęlo ſæpe vsã in Belgia regione maxime humida, poſtea in legati munere multis annis Pragæ locis vtriſque à patrio Cælo non ſolũ ſpatio, B ſed natura valde diſſitis, & profectò fuit tandẽ vitæ genus minus laborioſum, & victus frequentibus cõuiuijs, & quotidianis epulis cõfertus, interueniẽte tãta quiete corporis, vt pauci eſſent dies, quibus immotus in ſedili totis quinq; horis ſæpe ẽt pluribus non eſſet, cũ eo, quod in Germania non minus aquæ potu vſus ſit, ac ſi in Hiſpanijs fuiſſet. Notæ humidioris naturæ à prima ætate fuere euidentiſſimæ in leuiori corporis figura, pręſertim genũ, & articulorũ omniũ articuliſque minime nodoſis, tuberoſiſve, neq; rigida crurũ figura, ſed remiſſiori. Itaque non eſt, quod aliquis hic putet locũ eſſe ei vulgato circulo, qui agitatur à maximis auctoribus, ab ipſo Ariſtotele primũ prolatus, vt à ventriculo frigidiori, iecore præſertim calidiori pituitoſi halitus in cerebrum ferantur. inde C vero, poſtq̃ in naturã pituitæ reuerſi ſunt, relabãtur, aut etiã depellantur atque vt in neruos per cerebrũ cadunt, ita eos obſtruãt, & quos alere deberent, ſua craſſitudine impediãt, quod eadem via ſit oĩno tam inutili, quam alibili materiæ. Enimuero circulus certè eſt ad naturã admodũ accommodatus, & ab vniuerſi exemplo confirmatus; ſed ex ſuprapoſitis huic ægroto minimè mihi videtur aptari. Siquidem tam diuturnus pituitæ per cerebrum traiectus, cur tandẽ in cerebro ſui ſimilitudinẽ temperiei non defixiſſet? põt ne reijci à cerebro in neruos materia, quã ipſum in ſe prius non habuerit? non receperit? nõ amplexũ ante fuerit? Et hoc illa non affeciſſet, non affectũ reliquiſſet tãto annorũ ſpatio? vis excretrix ſequitur ſuo opere attractricẽ, retentricem, & concoctricẽ, & ſæpe D retentrici laboranti inſeruit, onuſq; eius deponit, nõ deponit autẽ, quod non prius acceptũ, & graue perceptũ fuit, quo vero diuturno cõmeandi vſu nõ poſſet cerebrum nõ intẽperie ſimili affici, & eam demũ impreſſam retinere. Atque vt non impreſſa ſit, dum cõmmeat tamen per cerebrum pituita, cur prohibetur, ne cerebro frigus, ne humidum, ne torporem ingenij, ne ſomnum, neue alia ſibi propria afferat? Vt etiam ſentiamus cum Ariſtotele aĩæ vim omnem in corde primum poſitã tamq̃ in quodam aĩali alijs partibus vt organis vtente, id vtitur tamen alijs, vt idonea ſunt, ſic cerebrũ pituita perfuſum ſenſus obtundit, quãuis pituitæ intemperiẽ altius in ſe nõ acceperit, bile vero ſuffuſum nondum eius accepta in- E temperie ſubito inſaniam facit, tangens enim quodque corpus oĩno afficit, vt aqua manum tangẽs eam madefacit. Cum ergo notis proprijs ſui vitij cerebrũ vacuum ſit, & habeat contrarias, atque oĩo integritatis in ingenio, in mentis, & animi agitatione, & prudentia, certè pituitam, & humidum eiuſmodi genus non habet, neque ei circulo locum dat. In venis forſan, & arterijs exterioribus ad caput pertinentibus potuit aliquid eius generis tãdem adhæreſcere, quoniam cum totius corporis venis cõmunicant, illiſque vicinæ ſunt, vnde ſunt flatus illi, qui ab hinc annum in dexteram maxillam, & radicem linguæ ab eo latere faciunt crebros impetus, ſed hoc quod leue eſt, & ad aliud conſequitur, poſt habito ego ad id,

quod

quod prius eſt, & maius pondus habet in ægritudine me referam, ad humidum nempè genus venarum, carnium, muſculorum, chordarum, ligamentorumque, & neruorum, ad quod omnino actio Medici dirigeuda eſt. Hæ partes diu genere humido nutritæ hunc habitum contraxere, ſic ſpiritibus immiſſis ad motum, qui per teoſionem fit, langnidè inſeruiunt, humidum namque contentionem non retinet, ſed quaſi diffluēs, mollis certè laxationem ſemper habet, & præſertim in partibus, quæ à principio ſuo magis ſunt remotæ.

Sic crura magis, quàm manus debilia ſunt, ſic magis refrigeſcūt, in dextris vero magis, quàm ſiniſtris, quoniam humidum cum alimento, & maius, & vi maiori proficiſcitur. Neque verò poteſt ſuſpicari, vt ferè fit, quod io aliqua tantum parte neruorum humor craſſus obſtruat meatus ſpirituum, quemadmodum cōmuniter in paralyſibus fit, quoniam, vt vniuerſa membra debilitata ſunt, ſic & in ſumma ſpinali medulla eſſet obſtructio, & ſubito etiam facta, & ad eam debilitas ſubitò ſequuta fuiſſet, non paulatim, & annorum ſpatio. Is namque meatus ille eſt tamquam medullæ eius corpus, vt, ſi in id materia craſſa incidiſſet, repentè, & obſtructio facta, & debilitas ſequuta fuiſſet, nō ita paulatim, vt toto quinquennio vix motus incrementi animaduerteretur.

Non ergo ex obſtructione craſſæ materiæ intruſæ, & in meatu collectæ, ſed ex intemperie inducta malum incepit, eaque humida, quemadmodum notæ omnes atteſtantur, & nullus quidem hanc debilitatem eſſe ex ariditate neruorum poſſet ſuſpicari, ſi agnoſcat eum conſenſum omnium ſignorum, quæ humidum geous demonſtrant, animaduertatq; quòd ariditas neruorum primo tremorē, deinde vitioſam tenſionem cum debilitate coniunctā affert. Senum quidem certe tremorē ab ariditate eſſe vult Gal. in ariditate enim nerui laxi non ſuot, ſed tenſiooem recipiunt. Spiritus ipſi non hebetaotur, oon prohibentur, ſed debiles ipſi organo grauiori vſi agunt, tenſionemque neruorum efficiunt, & ita ponderi reluctantur, vnde contrariam motionem ex reſiſtentia eliciunt. Humidus habitus neruos ad actionem, quæ tenſio eſt, inhabiles reddit, & minus cum pondere cootendentes, ne partim queant vincere, partim tantum viocantur, ſed potius tardi, & laxi pondere cunctantur, & tenſionem numquam integram recipiuot. In humidum ergo harum partium genus dirigi conſilium debet, quod non ſioe tenui materia eſt, qua partes tanquam alimento vſæ ſiot, & in habitu proprio eam complectantur. Craſſa ſiquidem materia aut voam partem occupans, vt dixi, ſubitò debilitatem intuliſſet, aut omnem neruorum longitudinem comprehendens eorum diſtētionem faceret. Huic ergo intemperiei à materia tenui ſuſteotatæ eſſet occurrendum. Spiritus ipſi non ita ab arte corrigi poſtulāt, qui ſua tenuitate ſenſui, & rationi melius inſeruiant, vt ſanguis tenuis facit, vnde tenues ſiunt. Incraſſatio vero etiam ſanguinis tum Medico difficilis, tum ægro minimè tuta foret. Putare vero etiam debilitatem hāc à ſpiritibus eſſe, & illis quidem craſſioribus, qui tamquam caligo radium facultatis motricis non liberum deferant, eſſet omnino alienū ab his, quæ ſupra perſpecta ſuot, nam omnino illecebri vitio tales eſſet, & eo functiones cerebri neceſſariò prius læderentur. Recipientibus ergo orgaois eā vim à cerebro omnis curatio tribuenda eſt, & illis opera danda vt exſiccentur, firmitatem acquirant initio facto à materia, quę eum habitum fouet, & à viſceribus, & partibus, quæ illam materiam creaor, Ventriculo, iecoreque; & veois; inde ad habitum muſculorum, chordarum, & neruorum accedendum habita interea, quantum fieri poteſt, Renum ratione, ne in calculum gignendum idonei per exſiccationem eorum caloris fiant. Venarum quoque meſſaraicarum incommodum vitandum, quæ, dum aliquam habent obſtructionem, valentioribus, & durioribus medicinis magis replētur. Os etiam ventriculi præcipuè reſpiciendū, quod ſolet à durioribus medicinis peſſimè tractari, ſi præſertim ſcammonium habeant, vt etiam à vaporibus bilioſis, vel melancholicis maxime torquetur, & cruciatur. Nullus non videt curationis huius difficultatem, ſi morbi longa facta, vt paulatim incrementa videat, eiuſq; firmitatem in habitu longo tempore acquiſitam, inſtar macularum vetuſtiorū, & quæ lanam altius occuparunt. ferè enim 10. anni ſunt, cum initium fecit, & eo ſpatio tantum incrementum acquiſiuit, quod nulla curatione inſtituta impeditum eſt, quamquam nulla adhibita lōgè maius eſt factū. Purgantibus ergo medicis veotres erunt exonerandi, venæ vero ſuperiores diureticis, habitus ſudoribus, poſtea exſiccaotia liberius adhibenda, miſſione ſanguinis facta initio, quo medicamenta ſine periculo, & facilius ſuam operam præſteot, cum ſanguis inſtar alimenti viribus onus ſit, & meatus etiam replendo impediat, & tamquam materia etiam diuexata queat aliquem morbum parere. Ea ergo ratio alia, aut ſimilis fuit inſtituta. Principio Receptum eſt mannæ præp. ℥. 3. mellis roſ. ſolut. ℥. 1. s. elect. lenit. ℥. s. & diſſoluta illa iure prunorum, ſebeſten, liquiritiæ, paſſularum, cinnamomi, florumque cordialium. Deinde miſſus ſanguis, partito tamen, ne corpus ſic onuſtū genere humido refrigeraretur, quod interpoſita die factum eſt, & in vtroque brachio vena ſecta. Subinde humores parati ſyrupi de betonica, roſis, oxymelle, iure betonicæ, agrimonij, lupulorum cicoreæ, cetrach, & paullo cinnamomi. Purgatio poſtea facta, ex folijs ſenæ p. ʒ. 3. rad. polypod. paſſulis, p. ℥. s. epyth. p. ʒ. 1. s. agarico trociſch. p. ʒ. 1. gingibere p. ℈. 1. cinoamomo p. ʒ. 1. quorum iure diſſoluta ſuot. Confect. hamech, diacatholicon, an. ʒ. 3. mellis roſ. ſolut. ℥. 1. s. mannæ electæ ℥. 3. Rhabarb. infuſi cum ʒ. 1. s. aquæ ſtillatitiæ cinnam. ʒ. 1. s. tandem repetitus eſt apparatus humorum cum ſyrupo de ſtęchade, de corticibus citri, roſaceo an. ℥. s. & iure epithymi, lupullorum, cetrach, betonicæ, cap. Vener. niuæ, ſtæchados, ſaluiæque. Et inde purgatio cū ſuperiori medicina aucta cum ℈. a. corticum ellebori nigri incoctis, & maſtiche, ac nuce moſchata. Sequenti die datum Mithridatum, & tertia. Sic ius ad vrinam, & ſudorem mouendum exhibitum, ſalſæ pariliæ ℥. 3. Guaiaci ℥. 4. s. Chinæ ℥. 1. corticis Guaiaci ℥. a. Aquæ lil. 7. facta de more maceratione, & decoctione ad tertias conſumptas, & in fine feruoris additis m. 3. florum roris marini. Cuius iuris colati, & expreſſi mane acciperet ℥. 8. veſperi 6. ſub quo vſu victus eſſet tenuiſſimus, & extenuans, certè exſiccans, ad quem tameo, vt ad ſudores, ſenſim ductus eſt, ſpatio oimirum 8. dierum. Ac, cum à ſudoribus cruciaretur nimis, & animi deſponderet poſt a3. diem ſudorum frictiooes eorum loco datæ ſunt manibus madefactis aquæ vitæ infuſis multis exſiccantibus. Quo & humidum geous coosumeretur in habitu, & neruoſis partibus, tum vero alimeotum melius, & robur induceretur. Interea aluo pilulis de Aloe lota cū ſucco roſarum conſulendo, & neruos pariter reſpiciendo, pariterq; id factum cum Clyſteribus eiuſmodi virium incocta etiam colocyothide, admixtoque vino, quo ſpinalis medulla maxime expurgaretur. Pilulis ēt de nitro, & cochij idē procuratū eſt. Nec minus exſiccatio tētata p Mithrid. cū potione matutina dāda. Ac ne ſub ſudorib. vapores in caput elati aliqd humidi relinquerēt, ſternutatoriū eſt ex aq. amaraci, & Rad. elleb. albi factū vt & inūctio ad finē ſudorū dorſo facta ex validiorib. oleis, vt oleo de nuce moſch. de ſuccino, de cariophyll. pe-

troleo balſamo Orientali rubro,& oleo de craneo, à A cuiuſmodi curatione ego non diſcederē, thermales quoque aquas adijcerem poſt ſupradicta.

De timore nephritici pro S. Duce Vrbin.

CONSVLTATIO DCXIII.

Ad Ambiorigem Samperolium Excellentiſſimum Phyſicum.

CVm ex ijs, quæ hactenus fecimus, Sereniſſimus Dominus, melius habeat, ego in eodem ordine viuendi manendum putarem. Atque quod ad purgationem, & reliquam curationem hoc vere faciēdam pertinet, nunc ſic de re ſtatuerem, vti ſe habebit eo tempore, certè, ni moleſtia augeatur, aut metus, ego aquas de Spa vitarē, maneram vero intra vſum primo aquarum Tetrucij, deinde ſeri caprini in iuſta copia capiendi ex antiquorum, & Dioſcoridis præſcripto, in primis autem calicibus incoquerem ſcolopēdrium, agrimoniū, betonicam, & pimpinellam. Poſt vero huius vſum 15. diebus, aut amplius habitū ego lac aſininum darem cum melle Hiſpanico mixtum, non relictis his interea, quæ ſtomachum tueantur,

De metu Diabetis, pro Illuſtri Com. S. Angeli Iul. Cæſare Mamiano.

CONSVLTATIO DCXIIII.

PRofectò mirum videtur renes tātum vrinarum trahere, cum nullum ſit caloris indicium, neque in vrinis, neque in alui fęcibus, cum omnia decolora ſint. At fęces alui albæ non ſunt, ſed cineræ, tamen neque is color calorem in iuuene oſtendit. Quæ omnia humores frigidos multos toto corpore infixos oſtendunt, qui abſtinentia, exercitatione, & expurgatione demendi ſunt. Sed vos Medici contra in calorem omnia refertis, & notas contrarias has ſic exponitis, quod propter calorem ante multo poteſt attrahi chilus à iecore, & ſerum à renibus, quam à calore perfecta ſint, & inſtar lyenteria id fieri, quod renum calor plus attrahat, & citius, quam poſſit concoquere, neque gignendæ bili ſpatium detur, minus id, quod bilis gignitur in tanta vrinæ copia poſſe cerni. Id omne vero cum vrinis exportari, nec multum aluo inficiendæ permitti. Renum itaque intemperiem potiſſimum calidam eſſe coniectura eſt veſtra, deinde etiam iecoris. Ventriculi autem indicium apertum non eſt. Sic ego, ſi certior fierem cicoreis vterer, & ſyrupo de cicorea Nicoli cum Rhabarbaro, vel ea quæ ille ſyrupus continet in iure galli incoquerem, & ius multis diebus bibēdum mane darem, neque Rhabarbarū cum ijs coniunctum timerem, quando ad eruendos calidos, & infarctos humores aptiſſimum eſt, & ab illis alijs rebus noxa caloris prohibetur. Quod reliquū eſt, meo nomine reuerenter Sereniſſimo Domino ſalutem plurimam dicito, & Comiti quoque, vt Peruzzio mi hi antiqua obſeruantiæ neceſſitudine firmiter coniunctiſſimo. De me id vnum ſciat E. T. quod gratia ea me apud Cæſarem eſſe intellexi, quam nunquam pro meritis meis ſperaſſem, qui ad pretium mihi hactenus conſtitutum adiecit ſponte ſua, & nullius rogata docentos aureos, vt in quemque menſem mihi iam ſoluantur centeni aurei, & præter hos etiam dono dat quingentos alios certè neſcio qua cauſa, quoniā nullam adhuc operam ei præſtiti tam bene ſemper valuit. Ad hæc deſignauit Doctorem meum Auguſtinum Locidum ipſi Aulæ in Phyſicum, & ei dictum voluit ſe id feciſſe, quo mei diutius curam haberet, illa omnia Aulæ noua, & ſingularia viſa ſunt. Me noſti, & ſic facile credes me tam præclare voluntati eſſe penitus obſtrictum, quando me omnino inſcio illa facta ſunt, bene vale & me, vt ſoles, ama Pragę 15. Calend. Martij anno 1594.

T. E.

B Amantiſſimus

Chriſtophorus Guarinonius.

Is Comes validiſſimis purgantibus, inedia maxima, & exercitationibus laborioſiſſimis multo tempore adhibitis melius habuit.

De Arenulis Vrinarum Excellentiſſimo Ambiorigi Samperolio Sereniſſimis Vrbini Ducis Phyſico.

C

CONSVLTATIO DCXV.

MIngere Arenulas craſſiores abſque eo, quod craſſæ Vrinæ minctus præcedat, non indicat renes minus aptos gignendis calculis effectos, ſed quidem meatibus laxioribus, & vi expultrice valentiori eſſe munc, quàm antea eſſent, Ea propter eo noſtrum conſilium dirigi debet, vt etiam, poſtquam ea, quæ ad expellendum calculum neceſſaria in natura corporis ſunt iam præſtò futura in euentu videntur, Omnē nihilominus operam adhibeamus, ne calculi occaſio detur, quæ datur maxime Renū corpore indurando, eorumque calore aridiore faciēdo. Itaque ſi ſuſpicio ſit aliquid reliquum factum in renibus eſſe expellendum aquas de Spa darem, ſin minus eorū D operam areſacientem dimitterem, aut in re dubia paucis diebus permitterē. Vale. Quinquenti aurei numi à Cæſ. in monile eius ponderis pulcherrimū redacti ſunt, & monile mihi collo impoſitū manu proceris ſummi in Aula, verbis omnino munus ornatius facientibus. Pragæ 6. Calend. Maij Anno 1594.

Tuus,

Chriſtophorus Guarinonius.

De tuenda Valetudine Ducis Franciæ Orientalis Iulij &c.

E

CONSVLTATIO DCXVI.

Sereniſſime Princeps.

SVmma tuendæ valetudinis T. C. hæc mihi viſa eſt, quod cum Excellentiſſimo Gottifredo etiam cōferebam, vt ſolitas quoq; anno faciat purgationes nūquā Rhabarbaro ab illis remoto tamquā ſuis viſceribus admodū neceſſario, & ſub his potiones illas ad ſudores mouendos, viſceraque repurganda, & confirmanda capiat, tum interdum etiam potiones aqua-

aquatum medicatarum Chiſſinenſium interponar, Chiſſinenſium inquam præcipuè, quoniã nõ parum ſalis, & nitri habeot, quibus maxime viſcera T.C. indigeant, cum viæ, quæ per aloum bilem purgant, non adeo apertæ videantur, ſi bilis copiam, quæ per vrinas ſupra communem conſuetudinem fertur, cõſideremus, neque enim renum culpa tanta id fieri poteſt, quin à toto corpore ipſi materiam accipiant, quos non ita multum vitiatos calore oſtendat vrinæ leoitas, quæ diutius poteſt ſine moleſtia cootineri, quamquam tam diu tantum bilis efferat. Facient vero etiam rei propoſitæ, & renibus quoque recreandis cooſeruæ iam præſcriptæ ex roſis, & floribus cicorij cum pulueribus aromaticis, faciet etiam conſerua abſyothij cum roſacea coniuocta. faciet ijs, & ventriculo ſommopere conſerua ſucci, vel polpę citoniorum à Galeno deſcripta, quæ cum aceto fit, & aromatibus, atque adeo poteſt loco Oxymellitis tam opportuni ventriculo pituitoſo, & iecori non bene libero ſatisfacere.

Vt non ſpernatur tamen ſuis temporibus etiam Oxymel dilutius factũ, & addita ſtillatitia aqua cinnamomi, poteſt eoim fieri cocto melle cum multo maiori parte aqoæ, quam conſueuerit. Sed vſus Oxymellitis tantum tribus horis aote prandium eſſet, conſeruę autem cytoniorum ſeparatæ non ſolum hac eadem hora, ſed in ingreſſu mẽſæ, atq; ẽt io eiuſdem fine. Interea præcordia ſemper beoe induta habeaotur, at renibus proprie ille oos geratur, ne cingulum adſtrictius ſit, neue aliquid grauius ex eo peodeat, & omoino ne laborem lumbi ſentiãt, alioquin à frigore muniti ſemper ſint. Verum id, quod valetudini maxime faciet, cum mutandum Cælum eſt, numqoam hyeme è denſo in tenoe tranſitos faciendus, numquam æſtate è tenui in denſum. Vitandæ vero etiam omnes ſubitæ mutationes, noo ſolum Cæli, ſed etiam indumentorum, in primis vero, quæ corpus caleſactum ſubito poſſuot refrigerare, paulatim enim tranſitus eiuſmodi faciendi ſunt. Extrema corporis ab humido, atque à frigido tuenda. Caput ſummopere ab aſpiratione frigida præſertim feneſtratum defendendum homine maxime quieſcẽte, & longè maxime dormiente, aut alicui ſtudio legendo, ſcribendoque vacante.

Sed ciborum ratio longe amplior eſt, ita capitibus tantom amplectenda. Prima menſa aliquid ſemper incidendæ, & deradendæ pituitæ idoneum habeat, vt ſalitorum, & acetariorum generis. Acetarium commodiſſimum ex cicoreo eſſet, ex raphano, aut cepe, aut ſimili, at exiguo quidem modo, poſtea ſorbitionem ex Ordeo cum pipere, aut pulmentum ſimile ex farre cum aceto, aut pane & bene percocto ex iure. Genera aliorum ſic compræhendã fugiat oẽ glutinoſum, craſſum durum, & crudius, ita vt intelligat glutinoſi nomine etiam panes ex ſarina nimis pura, qoem florem farinæ dicunt, durioris vero nomine etiam vetuſtiorum, & grauiorum animaotium carnes quas fugiat. Animantium quoque otioſorum. deligat vero ex eis potius, qui alis fidunt, quàm quæ pedibus nituntur, niſi ętate tenera, vt vituli, & ædi, aut etiam teneri lepores fuerint. Ex illis auiculæ potiſſimum, deinde perdices, attagenæ, columbæ, & maxime earum pulli, qui huic ætati maxime cooueniren, & facillimè coquuntur, phaſiani poſtea, tandem gallioaceum genus, à quo ad nullum grauius eſſet aſcendendũ. nam de anſere uil niſi alæ ſunt recipiendæ, aquaticæ aues omnes vitaodæ, vt omnium capita, glaodulæ, renes, inteſtina, & viſcera præter iecur gallinaceum, & teſtes. Caſeus in craſſis, & glutinoſis eſt, & eo magis tum in iuſculis inſperſus ferboerit, vetus præterea particeps eſt billioſi, & mali ſucci. Oua nimis cocta in eodem craſſo genere ſunt, & piſces item omnes maiores, glutinoſi, ac duri, &

A omnia conchilia præſertim carnis durioris, nec minus cætera exanguia. In condimentis ſaccharum erit opportunum, & acetum potius, quam omphacium, ſuccuſque aurantiorum malorum potius, quam limonum. Limonum tamen ſuccus cum ſaccharo, & cinnamomo erit apprimè viſceribus vtilis. Intinctus fieri ex ijſdem poſſunt, & amigdalis, & petroſelino cum aromate aliquo gratiori guſtoi, poſſunt fieri è raphani radice, aot ſimili. Vſus tamen radicum eas, quæ ex petroſelino, aut ſimili ſumuntur, ſolent humores craſſos, & crudos gignere, vt rapom maxime cum his ponam etiam tubera, & fungos tanqoam peſſimos. Raporum tamen ius vſurpari poterit, tamquam quod maxime vrinam liquet, & porget per ipſam, io fructibus præter amigdala ſunt phiſtici, qui

B parum admodum outriunt, iecori tamen admodum vtiles ſunt repurgando. Maximè nutriunt caſtaneæ, ſed iſtius corporis conueniens alimentum non habent, quod grauios ſit, & cruditatem maximam, & flatus parerent. Amigdala etiam mouendæ vrinæ facient, & ſemina melonum, ac cucurbitarum, quę ſaccharo condiri poterunt. Vuæ, & ficus potiores fructus habentur, vuas tamen non niſi paſſas probarem, vt ficus pariter aridos. Hi vero propriè inciſi, & aceto madefacti, ac primo ingreſſu menſæ accepti ſtomacho, iecori, & renibus apprimè vtiles ſunt. Pruna frigidiora ſunt, neque oiſi cum aromatibus, & ſaccharo percocta ſumenda, vt etiam ceraſa, quorum acida tantum admittenda eſſent. Perſica nimis frigida ſunt. Armeniaca inutilia quoque, quamquã

C illis, minus corruptibilia, de alijs multis ſupra eſt narratum. Neſcio, quo modo in fructibus cinaram recenſere cogor, vt etiam carduum.

Hæc purum corpus poſſunt vrinas mouendo purius reddere, alioqnin imputo materiam nimiam in renes mouerent, copioſius vero ſumpta bilem generant. Oleribus borraginem, bugloſſum, & lupullos adſcribam, vt vtilitatis alicuius herbas. Lactucam, quamqoam alibilis generis ex herbis ſola eſt, non laudarem in corpore homidioris geoeris. Poſtremæ menſæ ſolent pyra, & mala apponi, qoæ certè parcè admodum, & cocta ſumenda ſunt, quoniam crudos omnino humores gigoũt, niſi ſuccus malorum cum ſaccharo diutius io modum cytoniati percoquatur,

D qua longa coctione etiam cytoniatum leuius ſit ventriculo cytonio alioquin grauiſſimo. De potione nõ eſt neceſſe ſcribere, cum iam coram vinum tenue, & maturum necarici generis laudatum ſit. Ordo ciborum à liquidioribus conſilio omnium Medicorum eſt habendus, neque cibus vnquam ſumendus, niſi priori bene confecto, quod difficillime ſeruari poteſt. Somnum tribus horis à cibo, & totis noctibus habendum crederem, æſtate vero etiam mane, niſi noctu concoctum ſit, vt, cum longiores noctes ſunt, nũquam ante perfectã coctionẽ ſurgendũ. Mane ante cibum aliquis corporis motus habendus eſt, & ſub dio, ſi poterit, ſin minus ſub tecto deambolãdo, equitatio certè potior ambulatione erit, quoniã non deſunt ei gradarij & lenioris inceſſus equi, à cibo quie-

E te agendũ, aut certè leuiſſimè, non ſolũ motionibus corporis, ſed etiã animi. plura me perſequi neceſſariũ non videtur, ob eius Medici opera vtatur, qui cũ probitate doctrinam, & vſum eius coniunxit. Ieſos Opt. Max. votis noſtris faueat ad eam T.C. valetudinem, quę Chriſtianę Reipub. tam vtilis cognoſcitur.

Ex vſu aquæ acidæ peſſimè habuit nempe naturalis.

Ex vſu etiã aquæ acidę, ſalſorum balneorũ importune adhibito in tormina ſeu dolores ventris ſubitò incidit, per quem tamen recto ordine receptum bene valuit. Huic proderant catapotia, quæ pulueribus hieræ ſimplicis cõſtabuot comprehenſis iure, in quo Rhabarbarum maceratum, & valde expreſſum.

Pro Sereniſſimo Vrbini Duce F. M.

Ad eius Phyſicum nobiliſſimum Ambiorig. Samperol.

CONSVLTATIO DCXVII.

PRofectò ego nil certius inueni ad dolores calculi finiendos, calculumque exportandum, quàm ipſa reſina terebynthi, facta quidem prius emollitione viarum cum potione ex oleo amigdalarum, dulcium, & Manna, quam reſinam ego libenter firmioribus bolis, faciendos compono cum pulueribus aliquibus, maxime illis, qui ad extrudendum calculum validi ſunt, ſæpe vero ſolum cum puluere Hieræ ſimplicis. Purgatio autem illa, quæ eſt quoque anno facienda, mihi placeret per Medicamenta ad craſſos, & exuſtos humores idonea, quæ ſi vomitum moueant, commodiorem, & vtiliorem purgationem meo iudicio reddunt, modo tantiſper contineantur, vt purgari corpus poſſit, ſic enim non ſolum humores purgant, ſed via breuiſſima, neque aut per aluum vagantur cum noxa, aut per venas diducta, iecori, & Renibus nocent, quod faciunt præſertim corpore ſuo exhibito, ſic enim vires ſuas longius ferunt. Poſſunt quidem etiam ſolido habitu exhiberi ſine ſuo corpore, vt accepta per macerationem vi illorum in aqua aliqua, aut iure medicato, & additis pulueribus aromatum, ſi multo ſaccharo in rotulas redigantur.

Atque ſi corpus medicamentorum non ſit adeo metuendum addi poſſent pulueres turbith, & Rhabarbari. Idem vero quoque ius, in quo eſſent purgãtia cum ſuis correctiuis macerata, atque expreſſa, poſſet excipi prunis, aut paſſis vuis, aut ficubus, ſiccis, Quorum delectus, & apparatus eſt T. Excellentiæ omnino permittendus, quæ opportunitatem eorum omnium poteſt cognoſcere. Vtrum vero cauterio obſeraro alterum ſufficiendum ſit, an vero ſuæ Celſitudini obſequendum, ne amplius cauterij moleſtiam adijciamus. Dico multum intereſſe ad hanc deliberationem, an illud diu admodum nihil eduxerit humoris, & quoniam ſpatio tantum trium mẽſium dicitur nihil eduxiſſe, an eius humor aquoſus, an craſſior fuerit, vt pus, & pituita eſſe conſueuit. Etenim ſi aquoſus humor, & exiguus fuiſſet, non admodum grauatè ei obſequere, ſin minus alterum cauterium in locum obſerati ſufficiendum crederem. Vale.

De febre longa cum catarrho:

CONSVLTATIO. DCXVIII.

DE Equite Gratioſo multa mihi eſſent dicenda, ſed in ſumma ſcribam. Capiti non multã partem culpæ ego attribuo, atque exiſtimo momẽtum omnem in corde eſſe, atque in pulmone, in quem cor, quidquid mali humoris à vena caua accipit, remittat, quæ vena materiæ eius plena eſt, quam excipit à locis, in quibus ſanguis primum ſuum rudimẽtum ſibi conciliat, quod in eiuſmodi corporis viſceribus, & hypochondrijs valde bonum eſſe nõ poteſt, neque in corde acquirere poteſt, multò meliorem perfectionem, adeo quod partes ſanioſæ ſeu Ichoroſæ fiant ſalſæ & febris diuturna exſiccãdo eas po-
A ſtea reddit craſſiores. Per quam porro exſiccationem pulmo quoque ineptus factus eſt tali humori excernendo, æquè ac humor difficilis magis reſudationi.

Ita vt ego vellem hoc corpus humidum reddere, & moderatè refrigerare, quo etiam meliorem ſanguinem gigneret. Vellem interea cuiuſque neceſſitatis cauſa obſtructionibus viſcera expedire, neque retardarer vlla capitis ratione. Exordirer autem à caſſiæ ſiliquæ medulla, progrederer per vſum ſeri caprini cum ſucco fumiterræ & ea ratione auxiliorum quam ſtomachus expoſceret. Vellem diacatholicon mihi loco purgationis inſeruiret, & lenitiuum ac caſſiæ ſiliquæ medullam.

Ad apparatum humorum, & temperationem ra-
B dices altheæ, farfaræ ſeu tuſſilaginis, paſſulas ab acinis purgatas, boraginem, bugloſſum, lupulos, flores nymphbeæ, violarum, lactucam illam minutam ſylueſtrem, endiuia etiam Romanam dictam, ac cicoreum, Oxymel ſatis dilutum pauco aceto, & multa aqua factum. Iura pullorum gallinaceorum, pullorum columbaceorum, & carnium veruecum iuniorum, Raporum bene tabefactorum, atque etiã braſſicæ, & lactucæ. Ptiſſanam quoque colatam Galeni modo, & ius cochlearum bene tabefactarum coctione. Adhæc, quoties obſtructiones eſſent ſubmotæ, lac caprinum cum bono melle, pultes ex Amido ipſæ quoque ad rem facere mihi viderentur, quod illud præbeat facile, & leue alimentum. Nonnullas aquas Thermales deligerem deterſorias ad vſum
C obſtructionum, & viſcerum temperamentum, ac pulmonis, & mihi in hoc primas partes tenerent, vt Sancti Marini Chalderianæ, Lucenſes.

Atque cum hac curatione crederem poſſe in ſtatũ reuocari tutum, & ſatis bonum. Vale. Is poſt annum vnum, aut alterum eadem morbo ſublatus eſt.

S. M. Regis Maximiliani.

CONSVLTATIO DCXIX.

VSus rerum calidiorum, ſi breuis ſit poteſt vtiliter craſſos humores extenuare, viaſque, & mea-
D tus aperire, ne dum frigidam intemperiem delere. Sin longius trahatur, is vſus non ſolum calorem nimium imprimit, ſed ariditatem quoque, & in humores, & in venas, ac viſcera. Quam vero ariditatem tandem longius progreſſam neceſſario in viuente corpore frigida intemperies ſequatur. Vbi quidem ob ariditatem craſſi humores ob frigidam intemperiem, tum crudi, tum craſſi fiant, vt per calorem ad calefaciendum, & extenuandum, ad aperiendum natum nos frigus, craſſitudinem, & anguſtiã, ac obſtructiones incurramus, & in arenarum, ac calculorum generationem deducamur.

In corpore T. S. M. compertum habemus, quod calidiores, & aridiores venæ vna cum viſceribus fa-
E ctæ ſunt, id omnibus recrementis renunciantibus, quę coloratiora, & humore priuata viſũtur, & ſquallorem referunt. Decoloratio quoque, & frigus extremarum manuum anguſtos meatus eſſe redditos, anguſti meatus craſſos ſubeſſe obſtruẽtes humores indicant. Ea porrò valetudinis ratio efflagitat, vt calidiorum rerum vſum omnino vitet, ac cum fuerit ratione aliqua, & ventriculi præcipuè recipiendus, ac pituitæ cauſa in ea genitæ, tunc piper tantum, & cinnamomum habeat, quemadmodum, omnino debet, quoties ſucci frigidiores in eſcis adhibentur, ſicuti ſunt limonum, & aurantium auſterorum. Sint vero ea aromata craſſiori etiam modo contrita. Pituita quidem certe tutius è ventriculo deturbabitur,

Digitized by Google

tur , quàm calidioribus tractabitur , ita potius Oxymellite,aut alio eiuſdem operæ. A

At humores alij quoque vtcunque gignuntur eſſent per aluum , & vrinas promouendi, tum intemperies eorum cauſa temperanda . Aridior quidem humido potius alibili , calidior autem frigidioribus, cum qoibus coniuncta ſemper dicta aromata ſint ventriculi cauſa , qui omnino ſemper eſt reſpiciendus, cuius calor tamquam frigidæ partis ſemper fouendus eſt . Interea verò cibi vitandi, qui crudiores humores , & craſſiores poſſunt generare , vt qui ex triticea farina ſine fermento induratis ouis, & caſeo ſunt . Caſeus enim penitus vitandus , quamuis eius ſalſugo iure excepta non ſit metuenda. À carne ſuilla , Aprunaque abſtinendum , longè verò magis à ceruina , omniſque ſimilis generis grauiorum ani- B mantium ſyluestrium,tum etiam bouum . Illorum quoque grauiorum,quæ alis nituntur.

In potionibus ceruiſia ex tritico facta minus adhibenda erit,quàm quæ ex Ordeo . Hæc vero etiam vtiliter in vſu haberi poterit, ſi calix ſaltem in menſa capiatur . Motus , qui vtilis membris nutriendis eſt , Ille ventriculo onerato vitari debet,ſic etiã animi labores. Verum inter illa,quæ temperare,& educere commodè humores poſſe mihi viderẽtur , cum leniter agendum eſt , & poſſe longo vſu firmiorem valetudinem reddere . Præter dictam ceruiſiam ex Ordeo,& lupulis factã,eſſet id, quod acciperet ſucci malorum punicorum partes quinque . Aceti partem vnam,ſucci vel infuſionis Violarum partes tres, ſucci florum bugloſſæ , & borraginis partes item tres. C Cinnamomi partem mediam , macerato cinoamomo in dictis ſuccis , & deiode illis ſaccharo conditis ad conſeruationum.

De quo liquore ſumatur mane altero quoque die tribus horis ante prandium ad ℥. 1. Diebus vero inter vſum huius liquoris interiectis,quibus huius vſus intermittitur , ſumatur alterum hoc , quod accipiat ſacchari roſacei partes ſeptem , violacei partes tres, bugloſſati partes item tres,pulueris cinnamomi partem mediam,Rhabarbari partem vnam, de quo ſumatur pondus dimidiæ vnciæ altero quoque die, quo,vt dixi,illud prius intermittetur . Sin moles hęc faſtidio ſit , loco huius ſuppoſitum accipiat , quod fiat ex puluerum Diatrionſantalon partibus dua- D bus , ex puluerum Aromatici roſacei parte vna , & Rhabarbari parte vna cum tanta aqua cicorci , & ſaccharo , quantum ſatis ſit ad ſolidas tabellas conficiendas, cui etiam adijciatur aliqui olei aniſorum. De quibus ſumatur pondus trium dragmarum , eodem modo. Quæ deſcripta erunt ſeparatim , quo pharmacopæo dari præſcriptio eorum poſſit.

T. Reg. Maieſt.

Addictiſſimus.

Chriſtophorus Guarinonius.
T.C.

℞. Aceti vini albi ℥. 1.
Succi malorum granatorum ℥. 5.
Flo.Violarum ℥. 3.
Flo.Bugloſſæ } an. ℥. 1. s.
Flo.Borraginis
Cinnamomi ʒ. 4.

Infundatur cinnamomum in ſuccis per 12. horas, deinde addito ſaccharo fiat ſyrupus liquidior.

Sacchari roſacei ℥. 7.
Borraginati } an. ℥. 1. s.
Bugloſſati
Violacei ℥. 3.
℞
Rhabarbari electi ℥. 1.
Cinnamomi ℥. s.

℞. Specierum diatrionſantalon ʒ. 3.
Aromatici roſacci } an. ʒ. 1. s.
Pulu. Rhabarbari
Olei aniſorum ʒ. s.
Aquæ cicoreæ } q. ſ.
Sacchari
Fiat confectio ſolida in totulis.

De cauenda calculi generatione , de quo alias fuſius .

CONSVLTATIO DCXX.

Pro Sereniſſimo Vrbini Duce.
F. M.

Sic relatum erat . Triginta tribus menſibus commodè habuit poſt diuturnas illas renalis morbi tentationes , vna leui laſſitudine lumborum proprie in dextro latere manente . His diebus modo ſubitus dolor à ſomno ei arripuit ſiniſtrum latus, atque is intolerabilis , quo delinito non ſine remedijs per clyſtere, per vomitorium , & per exterius adhibita, poſtquam duas horas circiter Sereniſſimus Princeps laboraſſet, interiecto etiam ſpatio quadrantis horæ, quo deambolaſſet, eiecit tenuiſſimam arenam , quæ cum longitudine à venæ granum æquaret , craſſitudine tamen vix craſſiorem linum , ſeu filum referret . Die vero etiam ſequenti iterum dolor inceſſit, quamquam minor , à quo duas arenas inſtar granorum milij minxit . Quæ arenæ rubri coloris fuere. Sic conſilium petitur quod ſit agendum in poſterũ.

Fortaſſe ego abſurdè loqui videar,ſi dixero caſum iſtum à T. E. mihi poſtremis literis ſcriptum omnino indicare Renes minus,quàm antea, hoc eſt , quã ab hinc tres annos,malè habere . Sic enim poteſt iudicari , & (ita me IESVS amet) is meus animus eſt,quod moleſtię quidem plus fuit,indicauit tamen minus ſubeſſe periculi , aut damni , & renes meliori calore valere,quo cum ſtatu vero viui diutiſſimè poteſt,cum illo ſuperiori non poſſet , qui vnà cum imbecillitate malum habitum alterius certè Renis haberet,& eius peſſimam nutritionem , neque tam facile remedia inueniret , aut tam breui excuti poſſet, quam facilè,& breui is cruciatus poteſt.Vbi iam diu dexter ren , qui in culpa erat , nil mali præſtitit , & quo ſiniſter præſtitit , id aliqua etiam externa cauſa fecit,& potius , quam ſua. Is certè nullam imbecillitatem oſtendit,nullam malam nutritionem , aut vitiatum habitum,cum eo , quod illa arenulæ tenuitas id habet coniecturæ,vt non in renis ſinu, ſed extra renem in aliquo meatu è rene eiecta materia concreuerit.

E Qua vero externa cauſa id fuerit neceſſe accidere,non deſunt multa,in quæ illa referatur,fuerit noua aliqua animi perturbatio cum indigoatione , aut excandeſcẽtia . fuerit nimia ambulatio,aut laborioſior,cum locutione incitatiori , cum arctiori cinctu, cum enſis pondere , quo propriè lumbi premantur, cui rei etiam vis aucta eſſet,ſi aut cæna tenuior præceſſiſſet , aut inſequens praodium longius dilatum fuiſſet.Facile quidem cauſam præbuerit, ſi nouæ alicuius aquæ vſus interceſſerit , aut largior vſus omnino aquæ fuerit.

Ac facilius longè id effecerit ſaxoſum iter in curru habitum , quo nil citius calculos pariat , aut moueat,

ſia credo, ita non niſi ad neceſſitatem reſeruanda, cum certus eſt à tot ocorpore metus, & ad conſuetudinem corporis retinendam purgandi ſuo ſolito tempore, medijs ſparijs neſcio, an quidquam malim præter terebynthi Cyprij reſinam cum aliqua parte myrthæ, aut bdelij melioris. Cui myrthæ Trallianus multum, & nimium attribuit. Acritudinem omnium vitarem, florem caſſiæ interdum, præberem, non ſæpius, ne nimis, quam opus eſſet renes laxarentur, tempus horum ex ſtatu corporis metirer, præſertim vero, dum clarior vrina mihi non tam puritatis corporis, quam detentæ impuritatis nota eſſet, vel pondus lumborum, vel aliquid aliud ſimile, in caloribus flos ille caſſiæ, in alijs temporibus reſina vices ſuas commodius haberet. Clyſteres mihi nunquam, niſi lenes probarentur, abſit neceſſitas lapidis valentius detrahendi, quo tempore à lenioribus ſemper opus illud inchoãdum eſſe cõſtitutum habetur. Matutina illa medicamenta ne redigunt ancipitem, cum multa eorum non ſemper ventriculo idonea eſſe poſſint, etiamſi renibus apta ſint, alia, dum ventriculum iuuant renibus nocitura videantur, vel importunè materiam ad renes mouendo, vel aliud faciendo, ſaltem calorem aut ſquallorem inducendo, itaque ego referam de vſu Oxymelitis ſimplicis parum decocti, & liquidioris, facti, nempe ad Galeni, & Dioſcoridis præſcriptum; ſed ex aqua non communi, verum vel abſynthij, vel betonicæ, vel aſplenij, vel pimpinellæ, vel graminis. Amigdalis illis amaris, aut perſici non facile niſi ſub dolore vterer. Scio quidẽ Gal. in humidiorib. corporib. calculo obnoxijs vti abſynth. cũ amigdalis his, & aniſo, ſed nõ fido ijs mouentibus ſemper, preſertim ſolis, vt nunq̃ non Oxymeliti fiderem, quod, quando valentiorum tutus vſus à corporis totius conditione eſſet in hunc modum componerem, cuius ferè ſimili Illuſtriſſimus quidam vir iam 8. annos à tentatione calculi alias creberrima penitus defenditur.

℞. fol. linguæ ceruinæ, aſplenij, boraginis, cap. Vener. cuſcutæ, fragariæ, parietariæ, lapatij, acetoſæ an. m. 1. radicum biſtortæ, graminis, boraginis an. ℥. 1. s. florum violarum, boraginis, an. m. 2. fiat decoctio in aqua fumiterræ. ſ. a. qua coletur cum vehementi expreſſione.

℞. præparatæ colaturæ lib. 1. s. Infuſionis violarum, roſarum an. ℥. 3. s. mellis opt. lib. 1. aceti ſquillitici ℥. 5. m. & fiat Oxymel. Quod poteſt aromatizari ad guſtum ſumentis cum ambra, cum aqua ſtillatitia cinnamomi, & ſimilibus.

In quo ego valentiora diuretica non accepi, quo poſſit longo tempore in vſu haberi, qualia alioquin mihi eſſent, cortices radicis ononidis, eringij, raphani ſylueſtris ſ. porri, & eryſimi, corpore autem minus ab humoribus tuto oximel ſimplex ad modũ Galeni pararem, & ex aqua ad tertias decocta, vt antiqui præcipiunt. Quæ ante ſomnum ſolet ſumere, tutiora ſunt, nempe ſaccharum roſaceum, & maſtiches, & vtiliter in vſu haberi poſſunt, quibus ſyrupus de ſucco limonũ commodè adijceretur. In procedendo ad ambulationes matutinas ego nullas tẽpeſtates, niſi nimis ventoſas cauerem, his ſaltem cautius vterer, ſub quibus ambulationibus neceſſe eſt, vt lumbis laxioribus, & ſine pondere præcipuè enſis ſeſe exerceat. Sulitæ purgationes non ſunt dimittendæ. Minerales aquæ iam non niſi maiore neceſſitate repetendæ, vbi, ſi renes completi ſentiantur, illæ, quæ de Spa præmittendæ, ſi incaluiſſe, Chalderianæ ſumendæ omnino ſunt, vel eis ſimiles. Chalderianæ quidem parum exſiccant, & facillimè feruntur, neque labores afferunt etiam ni pertranſeant, ferè autem pertranſeunt, nec facile retinentur, quoties eis emulſio ſeminum melonum admiſcetur, cuius vel ℥. binæ quoque die ſatisfaciunt. Autumnus ratione generis huius corporis purgationem poſtulat. Vinum medicatum eſſet idoneum meo quidem animo, ſi ex aſplenio, ſi ex betonica, potius ſi ex boragine, bugloſſoue cum ſuis radicibus, aut fumoterra eſſet, lauationes in aqua potabili probarem maxime cum æſtate, tum etiam autumno. Aperta indumenta contra lumbos neſcio an prorſus velim. Summus quidam noſtræ memoriæ Pontifex à laboribus calculi ſe tuebatur lumbos pelle ſemper indutos habendo. Certè frigus externum magis quam calor proprius læſurum videatur.

At iacere diu in cubili apertè lædit. Laxos quidem thoraces, & cinctus omnes eſſe oportet, ne laborem lumbis faciant, qui à pondere etiam cingulorũ ſunt defendendi. In cibis vſum ſacchari, aut etiam mellis iam ætate florem ſuum prętereunte laudarem. Somno conciliando Medicamentis non libenter vterer, vnam lactucam, & boraginem concederem, violarum odorem in vſu haberem, in veſpertina menſa elixis potius, quam aſſis vterer, & cubitum ituro violaceum ſaccharum darem, aut roſacei loco, aut cum eo mixtum. Hactenus quæſitis reſpondi, quod potui, ſi quid deſit, potes ea, quæ alias ſæpe ſcripſi, & fuſius, reuiſere. De meo diſceſſu ſcias, quod ad Cæſarem tandem poſt multas contentiones relatum eſt à duobus, ad quos ſumma conſiliorum, & adminiſtrationis defertur, & ita relatum eſt, vt publicis de rebus, & grauiſſimis conſuenit. Sic apud ſuam Sacram Cæſaream Maieſtatem conſilium habitũ, quid effectum, non reſciui, alter eorum mecum ne hiſcit quidem, ex altero ſpem longius duci ſubodoratus ſum. Vale, & meo nomine ſuæ Celſitudini plurimam ſalutem dicas. Pragæ 10. Calend. Februarij Anno 1596.

T. E.

Studioſiſſimus

Chriſtophorus Guarinonius.

Chriſtophorus Guarinonius Fontanus Marſilio Cagnato Doct. Excellentiſſimo.

CONSVLTATIO DCXXI.

Lectis literis T. E. ad 4. idus Febr. datis, non potui, quin de morbo Reuerendiſſimi Cauenagij eundem tecum dolorem, & ſollicitudinem caperem, pręcipuè Illuſtriſſimi & Reuerẽdiſſimi Speciani cauſa. itaque coactus ſum ad te has literas protinus dare, quibus ego, quæ in animum veniebant tecum communicarem, poſſe quidem timeri, ne ad longam febrem, cui robur genatum, & leuis ſpiritus anguſtia acceſſerit, interdum etiam tuſſis, qua ſemel etiã ſputum eiectum eſt ſanguineum, phthiſis conſequatur, quoniam longa febris longum aſcenſum in caput vaporum habuerit, vnde deſtillationes fiant, quoniam pulmonum quoque membranæ bronchia preſertim induentes febrium longo anhelitu aridiori ſquallescunt, quoniam deſtillatio acris ſit, quæ nimium detergens erodere illas membranas poteſt, quodque facilius factu eſt in eo corpore, quod tenue eſt, colloque longo, & depreſſo pectore. Num vero id hactenus euenerit, ſic exiſtimabam, ſi ſquallorem illum, aut vlcus membranę bronchiorum iam accepiſſent, certè tuſſim crebriorem mouerent, ſi locus putreſcentis materiæ in pulmone eſſet, is ſuo acriori genere, dum febre funditur eandem agita-

tionem

tionem tuſſis faceret, & maiorem multo ſpiritus anguſtiam, quorum vtrumque ſub febris compreſſione incitationem haberēt, & in remiſſionibus ſputa mouerentur, quæ porrò compreſſio cum frigore euidēti eſſe non ſolet, cum materia in pulmonibus verſatur, niſi inde ob eius copiam aliæ partes afficiantur. Minus facilè tertianarum ſpeciem ſeruare, minime vero ſi ab vlcere ſit, ex quibus rebus fiat in eo metu id ſpei reliquū, febrem hāc difficillimā eſſe à craſſiſſima materia in locis ad obſtruendum facilioribus, & ea materia abundatioribus, vti ſunt ij, in quibus & omnis materia rudior ad alimentum adminiſtratur, & venarum anguſtia maior eſt, & arteriarum copia minor, quemadmodum in iecore, non autem in pulmone contingit, à quo iecore ſic affecto illa etiam leuis ſpiritus anguſtia eſſe poteſt, vt à longa febre defluxio, deſtillatioque, & genarum rubor, vt ſanguinis ſputum, quod nec falſa deſtillatio, neque diuturna tuſſis præceſſerit. Quæ ſi ita ſint, vt ſperari poteſt, illa etiam profutura videantur omnino, quæ iecori expediendo, craſſiſque humoribus ab eo extorquendis faciunt, vt illa ſanguinis retractio à iecore per extremam manū, vt vſus Rhabarbari longior cum cicoreis, & agrimonio, quorum vis etiam cōmodior eſſet, ſi ſero lactis exciperetur, ſpica nunquam prætermiſſa, tutella pulmonum interea non intermiſſa, & humidi generis conſeruandi procuratio per ptiſſanæ vſum, & ſimilium alimentorum, & potionum, in quibus niſi aliquid obſtiterit, chinæ etiam radicem ad expediendum iecur, & deſtillationem etiam abſumendam ego in aqua incoquerem. Quæ audentius ſcribo, quoniam in alijs eiuſmodi timoribus tales curationes bene ſucceſſiſſe recordor. Verum has literas T. E. ſi non in aliū vſum ſaltem ad memoriam noſtri referat, & bene valeat. Pragæ 3. Non. Martij Anno 1596.

T. E. Studioſiſſimus

Chriſtophorus Guarinonius.

Is interijt poſt tertium menſem, cum antea conualeſcere viſus eſſet, diſſecto corpore pulmo paruus inuentus eſt.

De minctu ſabuli cum irritatione ad extremum minctionis aliquandiu manente.

CONSVLTATIO DCXXII.

Minctus ſabuli non eget incitatione, neque cōpreſſione ſui, ſed ſuæ originis remotione. Irri-
A tatio autem illa poſt minctum lotium poſtulat, vt deterſionis offenſa per cauſam tollendam tollatur. Hæc ſæpe lapillus eſt, de quo nobis videndum eſt. vt aſperitas leniatur. Sic materiæ terreſtres à venis in aluum eſſent retrahendæ, earumque ortus ſubmouendis, procuratioque habenda, ne in iecur ex ventriculo vi nimia caloris trahantur, ne iecoris, & venarum, aridiori, acriorique calore per toſtionem ibi generentur, neue recrementum eiuſmodi genere caloris renum aridioris humido proprio alimēti priuatum in terrenum genus conuertatur. Sic aluus ſemper mollis ſeruanda, ventriculoque humidum retinendum prunis, paſſulis, iure violarum, luteis ouorum ex iure cum ſaccharo, ptiſſana, ſpinaceo olere, & beta, ficubus etiam & ceraſis, tum eſculenta B minime terreſtria, minimeque craſſi ſucci capienda.

Sic caſeus vitādus, & item legumina, & vetuſtiorum animantium carnes, & ſalitæ, & ſalis copia, purgato tamen bis in anno corpore iecur, & totum genus venoſum à calore, & ariditate vendicanda. Violis, malua, lactuca, boragine, bugloſſo, lupulis, nymphea, & eius generis alijs, vt cibis etiam eiuſmodi, qui cum remiſſioris caloris ſint, tum terrei generis parum habeant, vt ptiſſana, pulli gallinacei, columbacei, & auiculæ, cucurbitæ, melones, fraga, & ſimilia. Purgationes omnes non ſolum terrenæ materiæ detrahendæ, ſed eidem molliendæ faciunt. Sic vna ætatis ratione miſſio ſanguinis in illis omittenda, quæ alioquin & refrigerium viſceribus, & terreni C ſanguinis ſubtractionem haberet. Pro leniente Medicamento flos caſſiæ dictas neceſſitates reſpiceret, ſic electuarium lenitiuum dictum vel diacaſſia cū manna.

Pro apparatu humorum ſyrupus de lupulis, de Fumoterra ſimplex, roſaceus, de endiuia, & Oxymel cum iure liquiritiæ, betonicæ fumiterræ, lupulorum, boraginis, bugloſſæ, nymphea, violarum, maluarum, helxines, anagallidis, alſines, bardane, & ſimilium. Pro purgatione ſenæ folia, epithymum, polypodium cum galanga, & aromatibus ſolitis, & floribus, ac fructibus cordialibus cocta, & cum excepto horum iure manna, flos caſſiæ. Diacatholicon, & Indum maius ad moderationem Medici metienda. D Poſt purgationem quamque potiones ſeri caprini ad libram cum minimum cum ſyrupo ex floribus nympheæ ſumi deberent. Hæc ſabulum mingentibus facienda credo, qui etiam ab illius deterſione poſt minctum doleat, ijs vero, qui ſabulum retinentes lapillos creant, aliud conſilium debetur.

F I N I S.

Digitized by Google

Digitized by Google